

This book is provided in digital form with the permission of the rightsholder as part of a Google project to make the world's books discoverable online.

The rightsholder has graciously given you the freedom to download all pages of this book. No additional commercial or other uses have been granted.

Please note that all copyrights remain reserved.

About Google Books

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Books helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК
КЊИГА LVII

ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
et
INSTITUT DE LA LANGUE SERBE DE
L'ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

RECUEIL DE DIALECTOLOGIE SERBE

LVII

RADOSAV STOJANOVIĆ

DICTIONNAIRE DU PARLER DE CRNA TRAVA

Comité de rédaction
Dr Nedeljko Bogdanović, dr Milan Dragičević, dr Aleksandar Mladenović, dr Miroslav Nikolić, dr Dragoljub Petrović, dr Asim Peco, dr Slobodan Remetić, dr Drago Ćupić

Rédacteur en chef
SLOBODAN REMETIĆ

BELGRADE
2010

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК

LVII

РАДОСАВ СТОЈАНОВИЋ

ЦРНОТРАВСКИ РЕЧНИК

Уређивачки одбор
Др Недељко Богдановић, др Милан Драгичевић, др Александар Младеновић, др Мирослав Николић, др Драгољуб Петровић, др Асим Пецо, др Слободан Реметић, др Драго Ћупић

Главни уредник
СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2010

У финансирању ове књиге учествовало је
Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије

Издају
Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез-Михаилова 35
и
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез-Михаилова 36

Израда програма и компјутерска припрема за штампу:
Давор Палчић
palcic@eunet.rs

Штампа:
ЧИГОЈА ШТАМПА
Београд, Студентски трг 13
chigoja@eunet.rs
www.chigoja.co.rs

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

80

СРПСКИ дијалектолошки зборник — Recueil de dialectologie serbe / главни уредник Слободан Реметић. — 1905, књ. 1–. — Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1905 — (Београд : Чигоја). — 24 cm.

Годишње

ISSN 0353-8257 = Српски дијалектолошки зборник

COBISS.SR-ID 18167554

Посвећено

свим црнотравским неимарима и печалбарима, који у XX веку у овој земљи оставише немерљиве трагове својих градитељских руку, и женама Црнотравкама, које, у исто време, на оскудној црнотравској земљи, однеговаше часне градитеље и бранитеље српске земље.

САДРЖАЈ

	Стр.
Скраћенице	9
Увод у *Црнотравски речник*	11
Извори и литература	18
Мапа	20
ЦРНОТРАВСКИ РЕЧНИК	23—1060

СКРАЋЕНИЦЕ

агр — аграрни
анат — анатомски
аор — аорист
астр — астрономски
ауг — аугментатив
Б. Д. — забележио Бранко Динић
бот — ботанички
бр — број
в — види, видети
везн — везник
вер — верски
вер праз — верски празник
вет — ветеринарски
вок — вокатив
вулг — вулгарно
гл им — глаголска именица
дем — деминутив
деч — дечји говор
енк — енклитички
етн — етнички
ж — женски род
зам — заменица
зб им — збирна именица
знач — значење
зоол — зоолошки
и — име
изр — израз, изрека
имен — именички
имп — императив
ирон — иронично
исп — испоредити
јед — једнина
комп — компаратив
л — лице
м — мушки род
М. П. — забележио Миодраг Поповић, а ми нисмо наишли на ту реч
м/ж — мушки / женски род
мат — математички
мед — медицински
мет — метеоролошки
мит — митолошки
мн — множина
мтн — микротопоним
муз — музички
нар мит — народна митологија
нар песма — народна песма
непр — непроменљиво
несв — несвршени глагол
несв/свр — глагол несвршеног и свршеног вида
одн — односно
оном — ономатопеја
пеј — пејоративно
пес — песма
плт — плуралија тантум
подр — подругљиво
поим гл — поименичени глагол
поим зам — поименичена заменица
поим прид — поименичени придев
пољ — пољопривредни
пом гл — помоћни глагол
пр — пример
предл — предлог
прид — придев
прид непр — непроменљиви придев
прил — прилог
прим — пример
прис зам — присвојна заменица
рад прид — радни придев
рел — религијски
реч — речца
с — средњи род
свр — свршени глагол
скраћ обл — скраћени облик
спорт — спортски
сујев — сујеверно
супр — супротно
трен — тренутни глагол
трп прид — трпни глаголски придев
угл — углавном
узв — узвик
уп зам — упитна заменица
упор — упоредити
фам — фамилијарно
фиг — фигуративно значење
фраз — фразеолошки
хип — хипокористик
црквв — црквени
шаљ — шаљиво
шатр — шатровачки

УВОД У *ЦРНОТРАВСКИ РЕЧНИК**

Црнотравски говор припада сврљишко-заплањском типу говора у оквиру призренско-тимочке зоне српског језика, онако како ју је одредио Александар Белић у *Дијалектима источне и јужне Србије*. Но, овај говор не захвата само насеља која су у непосредном окружењу варошице Црна Трава, нити само села која припадају овој општини, већ нешто шири појас, пружајући се према насељима Грделичке клисуре у којима доминира јужноморавски говорни тип, а која досадашњим дијалектолошким проучавањима нису била обухватана. Његове лингвистичке карактеристике је сасвим добро обрадио и описао др Вилотије Вукадиновић у *Говору Црне Траве и Власине*, тако да у нашем *Црнотравском речнику* није неопходно давати посебна објашњења и назнаке о овом говору. Другим речима, Вукадиновићева студија у нашем речнику, и обратно, наш речник у Вукадиновићевој студији има одговарајућу језичку потврду, када је реч о црнотравском говору. Но, не испустимо из вида да се Вукадиновићева студија бави и говором Власине, коме припадају и нека насеља црнотравске општине.

Оно што сматрамо неопходним да у овом уводу посебно нагласимо то су најпре границе црнотравског говора, имајући у виду да говор суседне Власине припада тимочко-лужничкој зони, у коју такође спадају и нека насеља данашње црнотравске општине (Кална, Градска, Преслап, Јабуковик, источни засеоци Дарковца), док су, с друге стране Чемерника, насеља јужноморавског говорног типа. Црнотравски говор се буквално уклинио између два говорна типа призренско-тимочке дијалекатске области.

Централну зону црнотравског говора чине насеља расута око варошице Црна Трава: насеља у сливу реке Чемерчице, насеља у сливу Власине од Тескова до Тегошнице, као и насеља у сливу Рупске (Бајинске) реке до Новог Села. То су: Село́ (сама Црна Трава), Ливађе, Славковци, Чука са засеоцима, Горња и Доња Козарница, Прочоловци, Јовановци са засеоцима, Степановци, Црвенковци, Жутини / Жутинци, Самчекинци, Обрадовци, Брод са засеоцима с обе стране Власине, Добро Поље са засеоцима, Бистрица, Козило, Вус, Горње и Доње Гаре, Острозуб, Рупље с околним селима, Банковци, Павличини, те село Млачиште са Бајинцима. Гранична села црнотравског говора према тимочко-лужничкој говорној зони, на истоку, су: Златанци са својим засеоцима, Тодоровци са за-

* Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

сеоцима, западни део махала села Дарковца: Терзијини, Џокини, Кошарци, Северинкини (Мишини), Петкови (Рид), Дебели Дел, Ливаће, Златанови, Дарковце (центар) и село Криви Дел, а на југу заселак Кучишњак испод Големог Чемерника. Са моравским говорним типом границе се села црнотравског говора на ободу Грделичке клисуре: Боровик, Мачкатица, Лебет, Мрковица (Гузевје код А. Белића), Црвени Брег и Ново Село.

Речник у црнотравски говор укључује и говоре села Мачкатице (са засеоцима Кучишњак, Ивановци и Боровик), Лебета, Мрковице, Црвеног Брега и Новог Села, која Вукадиновић у својој студији, из нама непознатих разлога, није обухватио. Овим је сада јасно повучена граница црнотравског говора, односно сврљишко-заплањског говорног типа према јужноморавском на обронцима Чемерника. Према овоме, заселак Кучишњак је најистуреније насеље сврљишко-заплањског дијалекта према југу — Варденику и Бесној Кобили, где га пресеца јужноморавски тип и тимочко-лужнички, који се додирују изнад саме Сурдулице у насељима око Врле реке.

С обзиром на чињеницу да је ово, у последњих педесет година, изразито депопулациони крај и да ће, колико за деценију-две, његова насеља остати без житеља и старинаца чији је матерњи црнотравски говор, *Црнотравским речником* настојали смо да обухватимо (колико се то могло) лексику која је (била) у употреби у временском распону од стотину последњих година а која не припада стандардном српском језичком изразу. Осим чињенице да је аутор овог речника у дубокој вези с родним крајем (Млачиште, Жутини, Село), те да је објавио више приповедачких књига везаних за поднебље Црне Траве, у изради *Речника* коришћени су фонолошки записи стари и до три деценије, а обављена су и нова снимања на терену говора саговорника који нису напуштали родни праг, а имали смо на увид и литературу (доста скромну) везану за лексику овога краја.

Кад помињемо ту литературу, мислимо пре свега на речи црнотравског говора (око 500), које је проф. Миодраг Поповић записао од своје мајке Евгеније и бабе Гиздаве, у лето 1950. године, а које се налазе у оставштини Сергија Димитријевића. Речи су, без већих претензија сакупљача, дате са оскудним тумачењем и без акцента. Према његовом каснијем присећању, оне још онда нису биле у употреби. Оне речи које је М. Поповић записао, а на које ми нисмо наишли у говору Црнотраваца и чије нам значење није било познато, у речнику смо означили са: (записао М. П.) или само (М. П.).

Имали смо увид и у два упитника за *Српскохрватски дијалектолошки атлас*, које је 1961. године, за Црну Траву и Власину, попунио професор Миливој Павловић. Такође делимично смо прегледали сва четири упитника за *Етнолошки атлас Југославије*, из 1963–1967. године, које су попуњавали етнолози на основу исказа мештана села Рупља, Брода, Кривог Дела, Доброг Поља и Гара. С обзиром на разуђеност њихове грађе (157 области, са преко 2000 питања) и на методологију музејске обраде, нисмо били у стању да их све детаљно у кратком временском року прегледамо, већ само оне одговоре који су нас посебно интересовали, те их остављамо онима који ће имати више могућности да то прилежније обаве. Велики део те грађе данас се налази у Етнографском музеју у

Београду. Поменућемо само имена неких казивача који су помогли да се упитници колико-толико квалитетно обраде, а који више нису међу живима: Божидар Китановић (р. 1912) Добро Поље; Сика Дикић (р. 1884. Бајинци) Рупље; Славко Богојевић, Брод; Данило Стевановић (р. 1886) Брод; Даница Илић (р. 1914) Брод. Њихова лексика, премда записана руком етнолога, без акцената, била је такође драгоцена за овај речник. И књига пуковника у пензији Симона Симоновића — Монке *Печалбарство и неимарство црнотравског краја* (1983) пружила нам је неке врло значајне податке о лексици овога краја.

У Лесковачком зборнику XLIV, 2004. године, Татјана Јанков је објавила рад *Лексика прераде вуне и конопље у селу Горње Гаре* (рађен под руководством проф. Недељка Богдановића), са речником (око 250 речи) који је дат с примерима из народног говора, али су речи и овог пута, заслугом редакције, објављене неакцентоване. Срећко С. Станковић је у обимној књизи *Брод, село код Црне Траве* (2006) без неког реда и критеријума донео један број речи овога говора, са приличним импровизацијама и честим неадекватним тумачењима и, такође, без акцента.

Но, подстицај за израду *Речника* дала нам је пре свега чињеница да језички миље овог краја до данас није завредео знатнија лексичка интересовања лингвиста, а да одумирање целог краја иде таквим током, да тај посао препустити генерацијама које долазе значи дозволити да заувек нестане језик и дух који он са собом носи а на коме су одгајана поколења трудољубивих неимара Црнотраваца. Био је последњи час да се уради овај посао. Отуда, можда, коме и засмета обимност речника, али он је пре свега произашао из наше тежње да се црнотравски говор што боље и адекватније лексикографски опише и тако, колико-толико, сачува за сва евентуална даља проучавања и истраживања, па и допуне.

Речник је припремљен по методологији по којој је рађена већина дијалекатских речника објављених у издањима САНУ и њеног Института за српски језик са евентуалним незнатним одступањима. Можда је, евентуално, могао бити и квалитетније урађен да Институт има јасно конципиране критеријуме и начине уноса лексичке грађе. На крају овога обимног посла, свесни смо да смо могли много тога другачије и боље урадити. Но, основна чињеница да је лексика ту, забележена, и да је време неће потрти, чини нас задовољним, уз напомену да смо се трудили да објашњења лексема буду што концизнија и краћа, јер нам није био циљ да детаљно описујемо оно што наши читаоци већ знају.

Први пут јавности дајемо на увид део лексичког блага црнотравског говора, знајући да то није све и није коначно, уз напомену да је у овом нашем речнику полуглас (ь) реда *а* (ь^{а}), те да је у црнотравском говору он вокализованији него у околним идиомима у којима се појављује, и да, с временом, све више нестаје.

У азбучном поретку полугласник [ь] долази после *а*; а [s] после *з*.

Акценат је експираторни, без опозиција по квантитету и квалитету.

Именице смо давали у номинативу једнине, по потреби и у номинативу множине, а глаголе у трећем лицу једнине презента, с обиром на чињеницу да ови говори немају инфинитив. Уврштен је и један број глагола који нису „прави" повратни, али уз себе имају повратну речцу *се*, и у речнику су означени као *повратни глагол*, зато што се у говору углавном срећу у таквим пасивним

конструкцијама, стварајући посебност у значењу и употреби. На неки начин желели смо да скренемо пажњу и на овакав вид употребе глагола у народном говору. Код неких глагола давали смо и трпне придеве, наглашавајући то, а врло ретко и радни придев.

Речник ређе, мимо правила, доноси и поједине облике заменичког система као посебне ликове, и то искључиво с разлога што су удаљени од основе нашег књижевног језика и чињенице да су сами по себи занимљиви а за овај говор посебно карактеристични. Ево неких од примера:

гу̏ *енклитички облик акузатива једнине личне заменице трећег лица „она“.* — Што гу̏ ви̏каш, ка[д]-ти се не оси̏ва?!

во̀ј *енклитички облик датива присвојне заменице трећег лица једнине, „њој“.* — Не да̀м во̀ј да и̏де у шко̀лу на ти̏ја дн̑. — Одма во̀ј прати̏л па̏ре из рабо̀ту.

Исто се може рећи и за глаголске облике, поготову кад је реч о императиву:

че̏ке / че̏кеј имп од *чека.* — Че̏ке да ви̏диш како̀ ба̀тка те̏па. — Че̏кеј ме, кудѐ си тако̀ј запе̏л ко си̏воња! — Че̏кете детѐ, да ви сти̏гне.

гле̏ј (мн гле̏јте) имп од *гледа.* — Нека̀ си они̏ мла̀ту гра̏ње, тѝ си гле̏ј твоју̀ рабо̀ту.

Имајући у виду да је црнотравски говор на неки начин уклињен између два доста различита говорна типа: тимочко-лужничког и јужноморавског, то смо за оне лексеме које се не срећу на целом његовом подручју назначавали и места где су најфреквентније. Наравно, историјска кретања становништва овога краја била су усмеренија према Морави, Предејану, Владичином Хану, Грделици, где је пролазио воз, једино превозно средство у дугом временском периоду, понајвише због печалбарства, а и због чињенице да су то били развијенији крајеви. Отуда је утицај моравског говора код појединих лексема евидентнији, док је народ остао имунији на утицај власинског идиома, који припада тимочко-лужничком типу. Отуда се и срећу лексеме: *слуба, слу̏пац, брго, улегњује* и сл. уместо доминантнијих *слаба, слапац, брзо, улази* итд. Наравно, ми смо и ове облике речи бележили, али не све. Овакви варијетети јављају се понајвише у местима која су гранична са моравским (Мачкатица, Мрковица, Црвени Брег, Ново Село), односно са лужничким говорним типом (Криви Дел и Дарковце), ако се кадгод сретну неке речи с њиховим варијантама.

У *Речник* је ушао, наравно, и један број речи које су одраз савременог живота, а које продиру на рурална подручја како путем медија тако и већом и бржом комуникацијом и фреквенцијом људи између села и града. Тамо где су породице на селу остале с једним чланом, чији је брачни друг умро, такве особе зиму најчешће проводе код деце или рођака у граду, да би се с првим данима пролећа вратиле у родни крај. Везе с рођацима одржавају већ десетак година мобилним телефонима, док фиксне немају. Те савремене речи (из културе, технике, образовања, политике, жаргона) преломљене су кроз народни осећај за језик, добивши нешто измењеније ликове, а некад и померенија значења.

Кад је реч о самој „техници“ уношења лексема, поготову код ликова именица и глагола који имају слична или истоветна значења, да не бисмо у засебном речничном чланку понављали оно што је већ речено о неком претходном лику, ми смо упућивали скраћеницом **в**(иди) на *одређени лик*, уносећи при том у загради бројеве под којима су дата сва значења те лексеме. У даљој разради бројевима, који су дати на крају примера из говора, позивамо се на неко од њених значења, у случају полисемичности те речи, а које је дефинисано речју на коју смо се позвали. Нпр.:

чекета́ло с в *кречета́ло (1, 2)*. — Ис туј воденѝцу одáвно се не чу̏е чекета́ло (*1*). — Оглуну̀ о[д]-то́ј чекета́ло (*2*). — Отиде́ ли си до́м оно́ј То́зино чекета́ло (*2*)?

Кад погледамо на упућени пример, видимо значења која су означена бројкама:

кречета́ло с **1.** *чекета́ло на воденици*. — Како́ кречета́ло тра́ска по го́рњи ка́мен, тако́ј жи́то испа́да ис ку́тлицу да се ме́ље. **2.** фиг *причалица, брбљивац, то̄рокало*. — О[д]-тој кречета́ло ми јо́ш савну̀ у̀ши.

Или код глагола:

бежи́ несв **1.** в *бега* (*1*). — Бе́ж да бе́гамо, ете́ га лу́ди Мило́јко с помага́љку. — Бе́ж од ме́не. — Бе́ж накуде́ коша́ру, да те не ви́ду. **2.** фиг *сели се*, в *бега* (*3*). — Сви бежу̀ у ва́рош, ни́ки не-це-му́чи по овѐј пу́сте гологу́зе.

Погледајмо пример на који се упућује:

бе́га несв **1.** *бежи*. — Куде́ бе́га кьд ис ко́жу не мо́ж да побе́гне. — Бе́геј док си чи́тав! **2.** фиг *иде*. — Да́ј нешто́ да гу̀тнем, па да бе́гам у њиву̀. **3.** фиг *сели се, напӯшта родни крај*. — Дојде́ вре́ме да сви бе́гају у ва́рош, ни́ки не́ће да се му́чи на зевњу̀.

С обзиром на различитост и разуђеност ових планинских села, поједине речи срећу се у више ликова, а ми смо их давали најчешће овако:

чека́н / чека́њ / чека́ња м *чекић за окивање косе*. — Доне́си ми чека́њ и на́ковање, да наковѐм косу̀.

заро́нза / заро́нsа / зару̀нsа свр *гласно запла́че*. — О́н ла́ко заро́нза. — Заронса́л од сре́ћу. — За́рунsа одednу̀ш како ки́ша.

ни́з / ни́за / ни́с пред *ниже, надоле*. — Отиде́ низ дру̀м. — Свуља́ се низа пади́ну. — Отидо́ше говеда́рке з-говѐда нис ри́д.

Изговор гласа *ј* унутар речи је доста нестабилан, тако да у народном говору постоје ликови једне речи, поготову код глагола, са њим или без њега. Без обзира на фреквентност варијаната, ми смо их бележили паралелно: **ми́е / ми́је** несв *умива, пере*; **ми́е се / ми́је се** несв *умива се, купа се*; **миење / мијење**, с гл им од *ми(ј)е (се), умивање, купање*; **преблаи́ / преблаји́** несв; **пребие́ / пребије́** свр *поломи* итд. Увек први лик без гласа *ј*, с обзиром на то да он по азбучности долази први.

Неке случајеве асимилације у суседним речима исте акценатске целине, идући за изговором, представљамо на следећи начин:

што́-е (<што је), **ту́-е** (<туј је), **да́-е** (<да је) и сл. (Ако не би било овако, енклитика *је* свела би се на *е*, а то онда поставља питање: је ли то нека посебна реч или није, будући да *је́* егзистира сем кад није у оваквим везама);

д-и́дем, з-голе́му тојáгу,

ус-ку́ћу, пот-ку́ћу (ако не би било овако, јавили би се ликови *ус*, *по̄т* и сл. који заиста не постоје као засебне речи, јер егзистирају *уз*, *по̄д* и сл.);

ка́[д]-ће, о[д]-тугу́, ко[д]-до́ктура..., (ако не би било овако, ликови: *каће*, *о тугу*, *ко до̄ктура* имали би сасвим други смисао, или би били бесмислени);

ка[д]-цу се..., Ако не би било овако, не би се могло схватити порекло *цу* (-д+с), и помислило би се да *цу* постоји као посебна реч.

Енклитике и друге атоне речи биће везане цртицом за акцентовану реч синтагме, јер то имплицира и локални изговор: **баба-Ра́да**, **Свети-Ра́њел**, **з-блентаве́ње не-мо́ж ни́шта** и сл.

Иза скраћеница нисмо стављали тачку, јер сматрамо да су у нашим речницима оне толико уобичајене да им тачке нису најнеопходније.

На крају изражавамо захвалност многим својим земљацима који су нам помогли да овај речник буде што потпунији и обухватнији. Помињемо имена оних с којима смо чешће били у контакту, а то су: Зора Спасић (1925) из Млачишта; Нада Савић (1929, рођ. Прочоловци), Млачиште; Десанка Деска Стојковић (1930), Ивановци — Боровик; Милкана (1936) и Славољуб (1936–2008) Стојиљковић, Лебет; Бранислава Цветковић (1924, рођ. Голубовци), Лебет; Даница Дицка Спасић (1922–2010), Млачиште; Милевка Младеновић (1920–2010), Млачиште; Живка Јовановић (1921–2008, рођ. Јовановци), Црна Трава (Село́); Стоименка (1928) и Грга (1928–2009), Тричковић, Попадисци — Златанци; Радослава (1935, рођ. Брод) и Севронија (1940) Станојевић, Козило; Радован Ивановић (1953), Козило; Стојадин Стојча Костић (1931–2009), Млачишке Механе; и Евица Митровић (1928, рођ. Жутине), Млачиште. Посебно захваљујем мр Радовану Јовановићу, који ми је уступио аудио снимке исповести десетак својих саговорника из овога краја, начињене у периоду од 1982. до 1988. године, од којих сам користио исповести Радунке Ивковић (1922–2010, рођ. Мачкатица), Дањино Село; Солунке Миладиновић (1924–1990, рођ. Млачиште), Црвени Брег; и Зорке Јовановић (1928–1994, рођ. Млачиште), Мачкатица. У прикупљању лексичког материјала усрдно су ми помогле и Станица Цана Пакић, из Београда, и Станика Сека Петровић, из Предејана, које летње месеце годинама с породицама проводе у родном Млачишту, те им и овим путем захваљујем.

Изузетну захвалност дугујем академику проф. др Слободану Реметићу, који ме је упутио у рад на дијалекатском речнику и саветима помогао да *Црно̄травски речник* буде што бољи и потпунији. Професору др Недељку Богдановићу захваљујем на великом труду који је уложио у прегледању сваке лексичке

јединице, драгоценим саветима и помоћи у разноврсној литератури која ми је била неопходна у раду. Да 2002. године од њега нисам добио на поклон студију Вилотија Вукадиновића „Говор Црне Траве и Власине", можда се не бих одважио да кренем у овај посао.

Мр Тањи Милосављевић и Ани Савић Грујић захваљујем на труду који су уложиле на коначној припреми текста за штампу.

За труд у изради мапе простора црнотравског говора посебно захваљујем Драгану Николићу Гаши из Црне Траве (Село́).

Свакако, не и на последњем месту, изузетно сам захвалан супрузи др Марини Стојановић, која је имала пуно стрпљења и разумевања за мој рад, испољавајући велику љубав према црнотравском крају и људима, и помажући ми у компјутерској обради речника.

Сасвим на крају још једном да напоменемо да овим речником није исцрпено све лексичко и језичко благо црнотравског краја.

Млачиште, *Аутор*
на Богородицу, 2009. године

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*, Српски дијалектолошки зборник (СДЗб) I, Београд, 1905.

Недељко Богдановић, *Говори Бучума и Белог потока*, СДЗб XXV, Београд, 1979.

Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, СДЗб XXXIII, Београд, 1987.

Недељко Богдановић, *Змијски речник југоисточне Србије*, СДЗб LIV, Београд, 2007.

Недељко Богдановић, *Земљописна и њој сродна лексика југоисточне Србије*, СДЗб LV, Београд, 2008.

Станиша Војиновић, *Народне песме и речи из Црне Траве у записима Миодрага Поповића*, Српски југ 6, Ниш, 2006, Речи 93–101.

Вилотије Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*, СДЗб XLII, Београд, 1996.

Бранко Динић, *Навоји (нави) у веровању Црнотраваца*, Лесковачки зборник XLIV, Лесковац, 2004, 231–243.

Бранко Динић, *Легенда о Дини „чудотворки", о „црквеном асталу", транспонованом у топоним Црквиште, на коме је подигнута црква посвећена светоме Пантелејмону у селу Брод*, Лесковачки зборник XLVI, Лесковац, 2006, 267–310.

Јакша Динић, *Тимочки дијалекатски речник*, Институт за српски језик САНУ, 2008.

Глиша Елезовић, *Речник косовско-метохијског дијалекта*, СДЗб IV, 1932. и СДЗб VI, 1935.

Новица Живковић, *Речник пиротског говора*, Музеј Понишавља, Пирот, 1987.

Радмила Жугић, *Речник говора јабланичког краја*, СДЗб LII, Београд, 2005.

Момчило Златановић, *Речник говора јужне Србије*, Врањске књиге, Врање, 2007.

Павле Ивић: *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, Нови Сад (Матица српска), 1956.

Павле Ивић: *Српски дијалекти и њихова класификација (III)*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XLIV/1–2, Нови Сад, 2001.

Татјана Јанков, *Лексика прераде вуне и конопље у селу Горње Гаре*, Лесковачки зборник XLIV, Лесковац, 351–372.

Властимир Јовановић, *Речник села Каменице код Ниша*, СДЗб LI, Београд, 2004.

Властимир Јовановић, *Додатак Речнику села Каменице код Ниша*, СДЗб LIV, Београд, 2007.

Марина Јуришић: *Говор Горње Пчиње, гласови и облици*, Институт за српски језик САНУ, 2009.

Јордана Марковић, *Ткачка лексика југоисточне Србије*, Филозофски факултет, Ниш, 2006.

Брана Митровић, *Речник лесковачког говора*, Народни музеј, Лесковац, 1984.

Јован М. Поповић, *Црна Трава*, Београд, 1914.

Борислав Првуловић, *Лексика старих заната*, Регионална занатска комора — Свен, Ниш, 2008.

Слободан Реметић, *Српски призренски говор I*, СДЗб XLII, Београд, 1996.

Симон Симоновић Монка, *Печалбарство и неимарство црнотравског краја*, СИЗ културе Црна Трава, 1983.

Срећко С. Станковић, *Брод — село код Црне Траве*, КПЗ Србије, Београд, 2006.

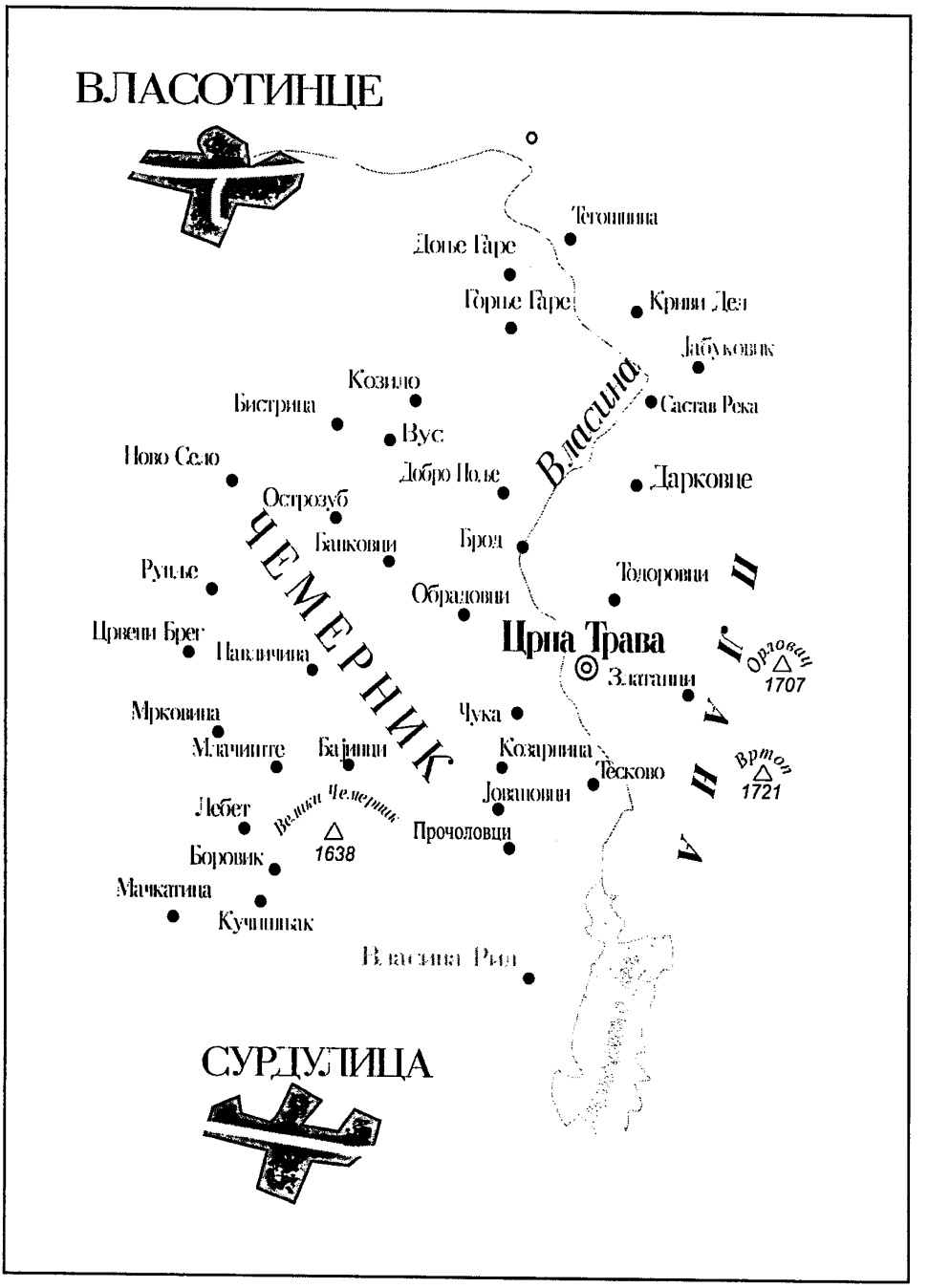
Станислав Станковић, *Ареал зајлањског говора на власотиначкоме земљишту*, Зборник радова Филозофског факултета у Приштини XXXVII, Косовска Митровица, 2008, 67–78.

Станислав Станковић: *Границе призренско-тимочких говора у власотиначкоме крају*, Институт за српски језик САНУ, 2008.

Ива Трајковић, *Сточарство на Чемернику*, Лесковачки зборник XLIV, 2004, 253–274.

Upitnica I, II, IV, Etnološko društvo Jugoslavije, Komisija za Etnološki atlas, Centar za pripremu atlasa, Filozofski fakultet — Etnološki zavod, Zagreb, 1963, 1965. i 1967.

Упитник III, Етнолошко друштво Југославије, Комисија за Етнолошки атлас, Центар за припрему атласа, Филозофски факултет — Етнолошки завод Загреб, 1966.

ВЛАСОТИНЦЕ
Тетошница
Доње Гаре
Горње Гаре
Крвави Дел
Јабуковик
Козило
Бистрица
Састав Река
Вус
Власина
Ново Село
Добро Поље
Дарковце
Острозуб
Баиковци
Брод
ЧЕМЕРНИК
Рујље
Тодоровци
Обрадовци
Црвени Брег
Павличина
Црна Трава
Златанци
Орловац
1707
Мрковина
Чука
Млачинце
Бајинци
Козарина
Тешково
Вртоп
1721
Јовановци
Лебет
Велики Чемерник
1638
Прочоловци
Боровик
Мачкатица
Кучишпак
Власина Рид
СУРДУЛИЦА

ЦРНОТРАВСКИ РЕЧНИК

А

а́ узв **1.** *за одазивање.* — О, Ми́лојо! — А́! **2.** ирон *ништа.* — Ни а́ не зна́је да бе́кне.

а́ у прил значењу: **1.** *ништа.* — Изделѝште се бра́ћа, ме́не ни а́ не да́доше. — Од она́ј на́брана дрва ни а́ не бе́ше оста́ло, све́ ги А́рса откара́л. **2.** *чим.* — А́ тра́сне нешто́, ја искоко́лим о́чи на та́м откуде́ дојде́ то́ј. — А́ пу́кне про́лет, о́н оти́де у рабо́ту и ви́диш га тек на́есен, кьт по́чне сне́г. **3. а́...а́** *час, час.* — А́, а́, па га ете́! А́ дојде́, а́ се и́згуби. А́ та́м а́ ова́м, ни са́м не зна́је куде́-е пошьл.

а́аа узв *за присећање.* — А́аа још па́нтим на́што вре́ме кьд бе́омо мла́ди и у́бави.

а́ба несв *квари, упропашћава.* — Дете́ ми мло́го а́ба обу́вку, кво́ с њу рабо́ти не зна́м.

а́бање с гл им од *аба.* — Од а́бање све му гу́ньче пролите́ло. — Докле́ ви́ше тој а́бање, ва́ркај ма́лко облекло́?

а́бен, -а, -о *коришћен, употребљаван.* — Коньц ми, колко́ ви́дим, а́бен, неки́ ми чачка́л плете́ње.

абе́ње с гл им од *аби (се).* — То́-е едно́ абе́ње, куде́ си виде́л од ње́га посьл?

а́бер м **1.** *глас, порука, новост.* — Прати́ му а́бер по комши́ку да до́јде у Преде́не на пазар. — Неје́ до́бар а́бер од дете́ му. **2.** фиг *брига, страх.* — Ја́ му казу́ем, а о́н си ни а́бер не́ма.

а́би несв *квари, упропашћава.* — Не а́би ми ви́ше тесте́ру с ти́ја чко́љави тру́пци. — Не а́би ми те́ј кла́шње, тре́бу ми за гу́ньче.

а́би се несв **1.** *цепа се.* — А́би се по тај дрва́, до́сади ми крпе́ећи га. **2.** фиг *троши се, упропашћава се.* — Вика́ му: чове́ку, не а́би се то́лко по ту́ј рабо́ту, а́ја, јо́к, не слу́ша ме.

абипара́ ж/м *расипник, трошаџија.* — Голе́м абипара́, од ње́га дина́р у ку́ћу не мо́ж се заврти́.

а́бре узв при обраћању *хеј.* — А́бре, со́тоно, куде́ си то́лко вре́ме? — А́бре, што́ ме не причека́сте?!

а́бре-у́бре са прил знач *на брзину.* — А́бре-у́бре и смандрља́ше га, час по́сла. Би́ што би́.

аброно́ша ж/м *сплеткар, онај који оговара.* — Тај аброно́ша да ми ви́ше на о́чи не иска́ча.

абула́нта ж *амбуланта.* — На Мејане бе́ше абула́нта и до́ктур је доодил једну́ш у неде́љу.

а́ва ж деч *пас.* — Ла́е а́ва. — А́пе а́ва.

ава́л м *овал, овална посуда,* в *тањир.* — Бр́зо ми да́ј ти́ја ава́л ис ку́ћу.

ава́лче с дем од *авал.* — Ко́лко ми́ е жа́л за оно́ј ава́лче што га строши́мо, да ти не казу́ем.

а́вед^{т} м **1.** *утварa, приказа.* — Прича́ли су ни ста́ри како су сриња́ли а́вед^{т} у Ба́йнску ре́ку. **2.** фиг *мршава особа.* — Напраила си се ко а́вед^{т}, еде́ш ли ти, ђе́ро?

а́ведан, -дна, -дно, *незајажљив, незасит.* — Дојде́ а́ведан, па све́ по́лапа.

а́ведник м *незасит човек.* — Не ви́кај а́ведника, ће поеде́ а́лу.

а́ведница ж *халапљива, незасита жена.* — Неје́ ни она́ кри́ва, а́ведница, отвори́л вој се грцма́н ко ци́вун на воденичну бу́ку.

аветиња ж/м *незајажљива особа.* — Бо́же ме про́сти, куде́ најде́ ону́ј аветињу, и́ма од њу́ зача́с да ископне́је.

а́вка несв **1.** *лаје с времена на време.* — Ће а́вка, а́вка, па ће преста́не. — Са́мо а́вка, не уи́да. **2.** фиг *моли.* — А́вка како ку́че за ле́бац. — Ку́пи му ципу́лке, да ми сва́ки ча́с не а́вка.

авка́ње с гл им од *авка.* **1.** *повремено лајање.* — Ра́збуди ме тој Ђу́мино авка́ње. **2.** фиг *мољење, зановетање.* — Усарави ме с то́ј његово́ авка́ње, те за ово́ј, те за оно́ј, откуде́ ми то́лке па́ре?

авли́ја ж *двориште.* — Авли́ја огра́дена са[с] су́чке. — Ако пу́штим кокошке у авли́ју, лиси́ца ће ги зача́с, крос пло́т, побе́ре. — Авли́ја му ко орма́н.

а́вне свр **1.** *залаје.* — А́вне па се уђути́. — А́вни, бре́, да се ви́ди да си ку́че! **2.** фиг *уједе, угризе.* — Па́зи да те Гри́вча не а́вне, ће ти одгризе́ цева́нку.

Авросо́није м надимак од *Совроније.*

а́вте узв у смислу: *бежи, бежите.* — А́вте, Ми́ко, да не ви́ди ни́ко! — Не́ма овде́ а́вте и му́вте!

а́вто м *аутомобил.* — И мо́ј Младе́н у Сме́дерево купи́л а́вто.

а́втобус м *аутобус.* — И́маш а́втобус у четири са́та за Бе́оград. — Сле́знем по мр̀кли мра́к у Преде́ане да ва́тим а́втобус за Бели́град.

автомоби́л м *аутомобил.* — Ни́ки дањс неје́ бе́з автомоби́л.

а́га м *човек који ужива.* — Неје́ о́н а́га, па да га ми́ слу́жимо! — Распиштољи́л се мо́ј а́га, а ми́ му са́мо прино́симо кво́ о́ће.

агаљк м *уживање, добар живот.* — Це́л живо́т те́ра агаљк, а дру́ги му по́ље срабоћу́је. — То́-е еднуш агаљк. — Ка[д]-ци́ умеја́тан, це́л живо́т ти про́јде у агаљк.

А́гна ж *име.*

Агни́ја ж *име.*

адьм м *неспособан човек.* — Како́ ће ти помо́гне кьд је о́н адьм?!

адет м **1.** *обичај.* — Да га пока́нимо како си е адет. — Уработи́ га, колко́ да му пра́им адет. — Јо́ш си чу́вамо ста́ри адети́. **2.** *навика.* — И́ма си адет кад про́јде ни[з]-село́, навр̀не куде на́с.

а́еро прид непр *најчешће с предлогом на,* **1.** *храмље, накриво, укосо.* — И́де н[а]-а́еро. — Што́ ти-е кро́в на а́мбар отиша́л н[а]-а́еро. **2.** фиг *наопако.* — Це́л живо́т ми с њега отиде́ н[а]-а́еро.

аеродру́м м *аеродром,* в *еродрум.* — Ће́рка ми стану́је бли́зо аеродру́м.

азгьн прид непр *бесан, силан.* — И́ч си цеву́ на да́ва за ни́шта, азгьн чове́к.

азги́н м *силан, бесан, разуздан (коњ).* — Каквога-е азги́на купи́л, сьл да ви́диш. — Припусти́л се ко азги́н. — Разрипа́л се од ју́троске ко азги́н.

аздиса́н, -а, -о *необуздан, осиљен, обестан од изобиља.* — Жена́ му аздиса́на донде́: ни́шта не работи, сьл тра́жи да вој неки́ настову́је.

аздиса́нка ж пеј *осиљена, обесна жена.* — Ете́ гу па́ она́ј аздиса́нка: вуче́ се од Меја́не.

аздиса́нко м пеј *осиљен, обестан мушкарац.* — Ста́лно нешто́ сколе́ва ти́ја аздиса́нко: те ку́пи ми ово́ј, те ку́пи ми оно́ј, ко да сам ја́ буе́р.

аздиса́нче с пеј *осиљено дете.* — Тако́ј мале́чко, па и оно́ оста́ло аздиса́нче.

аздисльк м *осиљеност, обест.* — Од аздисльк о̀ће да и́де с му́жа у ва́рош, у рабо́ту.

аздисо́ја м пеј *осион, бесан човек, насилник, бесник.* — Ово́ј ти-е ма́мин мале́чьк аздисо́ја.

аздисо́тина ж/м пеј *необуздана, осиљена особа.* — Ни́ки не зна́је која́-е о́н аздисо́тина, то́ј зна́м са́мо ја́.

аздисува́ње с гл им од *аздису́је.* — Бе́м ти аздисува́ње, кьд никака́в ћа́р од ње́га не́маш.

аздису́је несв *бесни, сили се.* — О́н си аздису́је, а ја́ по це́л дьн ре́пчим грби́ну над оно́ј те́кме.

аздиште свр *побесни, осили се.* — Како́ да не аздиште, кьд му све́ роди́тељи по ду́пе и́ду.

аздишљак м пеј *обесан, осиљен, безобразан човек.* — Ви́ше ни се на гла́ву у́качи ти́ја Пе́тров аздишља́к.

ази́ узв *види, гледај!* — Ази́, што́ рабо́ти дете́! — Ази́, лиси́ца одне́се коко́шку!

аир м *корист, добит.* — О[д]-цто́ку си у́век и́маш аир! — Сре́ћу да и́маш, аир да не́маш (*клетва*)!

а́ј узв *хајде.* — А́ј Ли́со, а́ј Бу́ло, да заоремо њи́ву!

а́ја узв *не.* — А́ја, јо́к! А́ја, то́ј ми се не ува́та!

а́јат / а́јет м *вајат, настрешница испред штале, плевње.* — Над а́јат држи́м ветрења́чу и четве́рак.

ајва́н м *дангуба, нерадник.* — Нарађа́ли се све́ ајва́ни у ову́ј малу́, па ни́ки ни́шта не рабо́ти. — Роди́ла-е ма́јка Ста́на два́ си́на, два́ ајва́на...

ајва́нчина м ауг и пеј од *ајван.* — Ни башта́ му ко́рис неје́ виде́л од то́га ајва́нчину, него ли ћу ја́.

ајги́р м *ждребац, пастув, неушкопљен коњ.* — То́лко се цили́та, да то́га ајги́ра ни́ки још неје́ ујану́л.

а́јд / а́јде узв *хајде.* — А́ј[д]-ц[и]-и́демо до́м. — А́јд у ма́терину. — А́јд у здра́вје, це ви́димо па́.

— А́јдемо у рабо́ту! — А́јде у здра́вје, да се ви́димо и догодине ово́ј вре́ме. — А́јде, не пра́и се лу́д!

ајду́к м **1.** *хајдук.* — Ви́кају: ајду́ци закопа́ли зла́то пот-ка́мен с нацр̀тан канта́р на Спајсковицу. в *други пр под аргат.* **2.** пеј *непоштен човек, лопов.* — То́ј ти-е голе́м ајду́к: пр̀ли куде про́јде! — Ти́ја ајду́к је покра́л за́другу. **3.** *нашега за вађење пића из бурета.* — Че́кеј, да у́знем ајду́к да изва́дим ракићу из бурче́.

ајдукльк м *разбојништво, лоповлук.* — Такьв ајдукльк ода́вно несмо́ виде́ли овде́.

ајдукува́ње с гл им од *ајдуку́је.* — Бр̀зо се за́врши његово́ ајдукување с лисице на ру́ке.

ајдуку́је несв *краде.* — Да́њу спи́, ноћо́м ајдуку́је.

ајдуку́ља ж *крадљивица, лоповка.* — Ка[д]-цу-ту́ј ајдуку́љу вати́ли џанда́ри, са све́ ти́кве низ грби́ну су гу прове́ли низ малу́.

ајду́че с *крадљивче.* — Мале́чко, па ајду́че. — Ћу рашче́пим то́ј ајду́че, са́мо ли га ва́тим!

ајду́чица ж в *ајдукуља.* — У вр̀ о́чи те гле́да ајду́чица и не ви́диш ка[д]-ти нешто́ гра́бне.

ајду́чка трава́ ж бот *хајдучка трава* Achillea milleofolium L. и Achillea Clipealata, в *равуника.*

ајду́чка кр̏в ж фиг пеј *лоповска сорта.* — Они́ су од ајду́чку кр̏в, па́зи се до́бро од њи́.

ајду́чки, -а, -о *хајдучки, лоповски.* — Ваздн̑ смо се качи́ли по неке́ ајду́чке скрколи́је. — Дојдо́ у ајду́чки све́т, све́ ме покра́доше.

ајду́чки прил *непримет̑но, тихо, шуњајући се.* — О́ди ајду́чки, да га ни́ки не приме́ти.

Ајду́чки кла́данац м мтн *извор, шума.* — А́јд, а́јд ти́, ћу те пречека́м куде Ајду́чки кла́данац.

а́је несв *мари, брине, хаје.* — Не а́је ни за жи́ву гла́ву. — Чу́је, а не а́је. — За кво́ ли а́је, да га пи́та човек̀. — Ви́кам га, али о́н не а́је и́ч. — Не а́је ни за рабо́ту, ни за има́ње, ни за жену́ и деца́.

а́јка ж **1.** *хајка.* — Ишли́ смо у а́јку на ву́ци. — Чи́м са́вне, о́н у а́јку. **2.** *дангуба.* — Вати́л а́јку на бата́јку, па се не сврта до́м.

ајла́з м *нерадник, дангуба, лењштина, готован.* — Ја́ у ку́ћу и́мам једно́га ајла́за, кво́ ће ми jо́ш едн̑. — С ајла́зи не́ћу ви́ше да и́мам по́сла.

ајла́к м *плата, рад у најам, ајлук.* — Уцени́ли момка́ из Дерве́н под ајла́к да чу́ва гове́да.

ајлакува́ње с гл им од *ајлакује.* — Ми́слиш ме́не ми-е ла́ко у ајлакува́ње.

ајлаку́је несв *ради у најам.* — Сироти́њка, па мо́ра да ајлаку́је.

ајла́шчина ж/м ауг и пеј од *ајлаз.* — Ту́ј ајла́шчину немо́ј ви́ше да ви́каш, да ни гу́би вре́ме.

ајло́сан, -а, -о *уаљен, пресит, искварен,* в *алосан.* — Куде́ ће да узи́ма ајло́сану девојку. — Бе́геј, си́нко, од ајло́сани.

ајлосува́ње с гл им од *ајлосује се.* — Не мога́ да истрпи́м то́лко ајлосува́ње, па побе́го.

ајлосу́је се несв *шегачи се, замлаћује се, прави глупости.* — По ваздн̑ се ајлосу́је, а не́ће да ни помо́гне.

ајло́ше се свр *запусти се, уали се, улењи се.* — Ајлоса́л се, па неје́ за ни́где.

ајма́н м пеј *нерадник, лењивац.* — Несм̑ знала́ каквога́ са́м ајма́на роди́ла.

ајма́нски, -а, -о *готовански, лењивски.* — Како́ му не до́јади ти́ја ајма́нски живо́т?

а́јмо узв *хајдемо.* — А́јмо у тршевину, да око́симо то́ј што-е остало́. — А́јмо нагор̀, куде Љу́бицу.

а́јт узв *хајд, хајде.* — А́јт у здра́вје, па да се ви́димо догодине у и́сто вре́ме.

ајто́ше се свр *улењи се, ода се беспослици.* — Ајто́сали се, па не пи́пају ни́какву рабо́ту. — Сн̑л се тек ајто́ше.

а́к м *плата (награда) која се даје слуги.* — Несм̑ ја́ ни́чији слу́га без а́к, да ме ви́ка ко́му се како́ наша́кне да му рабо́тим бес па́ре. — За а́к смо ту́ј го́дину дали́ педесе́ ба́нке. — Била́ сам момки́ња под а́к.

а́ка несв **1.** *удара, бије.* — Гледа́ли смо како́ га а́ка у бра́ниште, ал несмо́ смеја́ли да га бра́нимо. **2.** пеј *тумара, скита.* — Ни са́м не зна́је куде́ ваздн̑ а́ка, сн̑л се довуче́ на́вечер до́м. **3.** *пеј оптерећује, ломата, упропашћава.* — Немо́ј мло́го да ми а́каш за́прегу, дала́ сам ти да дока́раш во́з се́но. — Ене́ га, а́ка коњи́ низ ридишта.

а́ка се несв **1.** *вуцара се.* — А́ка се ни́з вр̏зине ко у́лав. **2.** *ломата се, мучи се.* — Не́ћу ви́ше да се а́кам с ти́ја волови́, усарви́ше ме све. **3.** *јури за мушкарцима.* — Ака́ се, ака́, с кога́ се све́ неје́ ака́ла, и па се о́жени у́баво.

ака́л / акьл м *памет, ум, разум, мозак.* — Остаре́л, ама́ ака́л неје́ сте́кал. — Да и́ма акьл у гла́ву не би прави́л далаве́ре.

ака́лан, -лна, -лно *нормалан, разуман, паметан.* — Да-е ака́лан, не би се тепа́л око ме̑ђу.

ака́ње с гл им од *ака (се)* **1.** *ломатање.* — Тој бе́ше големо́ ака́ње низ ридишта, до[к]-ги-па́ не ватимо и врза́мо. **2.** *бијење.* — Ни ськ ми нее́ ја́сно како́ изне́се жи́ву гла́ву по́сле то́ј ака́ње. **3.** *јурење за мушкарцима.* — Њо́јно ака́ње с мо́мци га ни́где не́ма.

акьл м в *акал.* — Још му сьл акьл фа́ли, па да бу́де у ре́д.

акьлн, -лна, -лно в *акалан.* — Мо́ш[ж] се ослони́ш на њега, о́н је акьлн човек.

акма́ч м *имитација џепа код терзија у кројењу.*

а́кне свр **1.** *удари, муне, тресне.* — Кьд га а́кнем у па́шиште, и́ма га упоко́им! **2.** вулг *псовка.* — А́кнем му га у ду̑пе гу̑љаво, његово.

а́ко везн *иако, мада.* — Не запи́рај, ба́рем едно́ залче́ у́зни, а́ко неси́ гла́дан.

/а́ко би́ би́/ изр *ако буде нек буде.* — Ћу му пону̑дим за јунца́ два́ес и́љаде, а́ко би́ би́, а́ко не́ — то́ј зато́ј.

акобо́гда узв *куда идеш.* — Акобо́гда? — У Цр̏ну Тра́ву за со́л, га́с и зејти́н.

ако́в м **1.** *котао.* — Ка́лаиса ми калаци́ја и ако́в по про́пис. **2.** *мера за запремину: 80 литара.* — Натопи́мо ако́в ма́з о[д]-цвињу́.

а́креп м **1.** *шкорпија.* — Накоти́ше се а́крепи у по́друм. **2.** фиг *сподоба, ружна особа.* — Куде́-ли-е са́мо наша́л оно́га а́крепа да га у́зне за жену́?

а́кће се несв в *бакће се.* — Не́ћу се а́кћем з-белосве́цки мангу́пи, да гу́бим вре́ме.

а́л[1] вез **1.** *али.* — Зре́ле цре́шње, ал горчљи́ве. **2.** *или.* — А́л ће и́деш на ва́шар, а́л ће седи́ш до́м?

а́л[2] узв в *ала.* — А́л ћу га те́пам док се свиња́ у дрво не ука́чи, а по́сле и зашто́ се укачи́ла. — А́л ће да ме па́нти. — А́л ћу се наеде́м.

а́ла[1] ж/м **1.** мит *неман.* — Појављу̑је се а́ла из Власи́нско бла́то што зо́бе сто́ку и чоба́ни. — Те́ј а́ле доо́ду но́ћу, па тро́пају по тава́н, пла́шу љу̑ди. **2.** *грдосија.* — Колка́ а́ла пора́сал да се зазве́риш. **3.** *будала.* — Он ти-е а́ла о[д]-чове́ка. **4.** фиг *искварена особа.* — Напра́ил се а́ла, а онака́в чове́к бе́ше. — Спопа́ла ни она́ј а́ла од Тико́мира. — А́ло је́дна, ко́ј ће те трпи́! **5.** фиг *ненаситa особа.* — А́лу би пое́л, ко́лка-е гладни́ца. — А́лу си́рење изеде́ за ру́чак. — А́ла једна́, гла́ву би си своју̑ изе́л ко́лко-е дрчан. **6.** фиг *ненаситa особа.* — Алу́ би пое́л. в *ала алосана.*

а́ла[2] несв *тражи, трага.* — Це́л дьн нешто́ а́ла по малу́, а не зна́је кво́. — Кво́ ту̑ј а́лаш сре́д но́ћ?

а́ла[3] узв в *ал*[2]. — А́ла ћу му се нате́пам, до́век да ме па́нти.

/ала́ ало́сана/ изр *рђав човек.* — А́ло-ало́сана, ти́ ли ће ме́не да бра́ниш да уле́знем у ку̑ћу.

алаба́к прид *дволичан, лицемеран човек.* — Све́ су то́ј алаба́ци, како́ да и́м веру̑еш?

Алаба́к м *надимак.* — Ми́ка Алаба́к те́раше гове́да куде ча-Дра́гољуба докле тр̏гуваше са сто́ку.

алабу́ка ж *вика, дрека, халакање, халабука.* — У́вати ме бездéр од онýј алабýку, па побéго.

алава́нта ж *занесењак, ветропир.* — Не мо́ж да му се верýе, то́-е алава́нта човéк. — С алава́нте немáј по́сла.

алавéње с гл им од *алави се, измотавање.* — Сви́ га замрзéли збо́г то́ј његóво алавéње.

алáви се несв *измотава се, кревељи се,* в *аљави се.* — Што́ се они́ја човéк оно́лко алáви, ко да нејé чамýз.

алавóтина ж/м *изопачен човек.* — По́ алавóтину несьм видéл од њéга.

алавýжда ж/м *онај који све ради на брзину, напречац, варалица, покварењак.* — До́вуче се однекýд алавýжда, о́пељеши ни дибидýз.

алајбéгово фиг *туђе.* — Нејé ово́ј алајбéгово да запусто́ше, ово́[ј]-е Со́тирово.

алакáње с гл им од *алаче, дречање, халакање.* — Кво́-е то́ј алакáње по Јéреницу, да се нејé ватúл вýк у кљусý?

алáл прил *срећно, браво, просто ти било, опрошteно ти.* — Алáл некá-ти-е челá. — Алáл ти качемáк (*изр*). — Алáл ти вéра за то́ј. — Алáл си га напраúл. — Алáл ти сúриште (*изр*).

алáлење с гл им од *алали.* — Ус-то́ј úде и алáлење и целивáње.

алáли несв *жели срећу коме.* — Ако си му га продáл, сúк му га алáли да му бúде срéћно.

аламáн м *мангуп, бадавација, насилник.* — Збráше се аламáни па свé изéдоше, нúки се не сéти да вáти косý у рýке.

аламáнес, -та, -то *дрчан, мангупски, несигуран.* — Бéгај по́долеко од аламáнести љýди.

аламáнка ж **1.** *прождрљивица, гладница.* — Едé аламáнка ко три-дьна да нејé зáлок[г] окусúла. **2.** пеј *незасита жена у сексу.* — Úскопне човéк откá[д]-це ýвати с онýј аламáнку. — Зар тáј аламáнка знáе кóлко-во[ј]-е дóста.

аламýња ж/м **1.** *јак, опасан ветар.* — Дýну некá аламýња, свé ни óткосје óднесе уз дéл. **2.** *непогода, невреме.* — Ка[д]-це-ствóри аламýња, ýдари кишéтина, црéпови попадáше од стреý. **3.** фиг *ветропираст човек, несврш.* — Óн ти е еднá óпасна аламýња. — Прójде тáј аламýња и нúкакав кóрис од њéга не вúдиш.

аламýњес, -та, -то *брзоплет, непромишљен.* — Свé си, брé, аламýњес, нúшта несú у стáње да урабóтиш на тенелáк, какó трéбе.

аламуњéтина ж ауг и пеј од *аламуња.* — Óн ти е ко аламуњéтина, провуждú прекај тéбе и не вúдиш га.

алаóјда ж *распусна жена, ветропир,* в *олоојда.* — Кудé ми у кýћу довýче онýј алаóјду да црвенéјем пре[д]-цвéт?

алапáча ж *торокуша.* — Одáвно се тáква алапáча неé роди́ла куде нáс.

алáт м фиг *мушки полни орган.* — Пáзи кво рабóтиш, да не остáнеш без алáт.

Алáт м *име коња.*

алаýка ж *вика, дрека, халаука.* — Од алаýку на воденúцу нúшта не чýјем. — Úде ги алаýка по тој бобатáло ка[д]-це-бáњају.

алаукáње с гл им од *алауче,* в *алаука.* — Уплашúше ме с алаукáње, рéко кво́ ли се то́ј тáм нáпраи.

алаýпав, -а, -о *халапљив.* — Мло́го ми је алаýпав, на кога́-е не знáм, ја́ несьм такóј алаýпава.

алаўче несв в *алаче*. — Алаўче ко до га дéру. — Алаўче да раскáра стрá у Вáлмиште.

алáче несв *урла, урличе, виче, халаче*. — Квó тój алáче Тóдор з-Голéми рúд, не чýем дóбро?

алáца ж **1.** *врста источњачке тканине од које се шила антерија*. **2.** *антерија скројена од алаце*.

албáтин м *поткивач*. — Њéкња бéо куде албáтина да обýјем кóњи.

албатлúк м *поткивачки занат*. — Албатлúк изучúл куде Гúгу у Предéне, па си сáм потковýе стóку.

албáтница ж *поткивачница*. — Остáјй коњá са[с]-зобнúцу пред албáтницу, а јá отидó на пазáр по грне.

áле ж мн фиг *пијав, ситан посао*. — Закецýје се с некé áле. — Јебé си áле по долúну, нéће дójде.

/áле и врáне/ изр *прождрљивци, нерадници*. — Збráше се áле и врáне и свé га ошуљкáше.

áле-мáле прил *површно одрађен посао*, в *оле-мале*. — Úма да ти га урабóту áле-мáле и пá да неé урабóтено.

áлен, -а, -о, **1.** *црвен, алев*. — На говéче се врзýје áлен коњц за рóгови прóтив свáкакву бóлку. **2.** *размажен*. — Детé вој млóго áлено. — Áлено, áлено, па уáлено дибидýс.

áленка ж *сукња црвене боје*. — Áленка вој пóбоље стóеше.

алéнкас, -та, -то *црвенкаст*. — Свé-е на њý алéнкасто.

алéнче с бот *цвеће црвене боје које се сеје због пчела*. — У градúнче ни е ýвек цьвтéло алéнче, баштá га е насејáл због чéле, онé га вóлу.

алéње с гл им од *али (се), претерано мажење*. — С такво алéње знáш ли квó ће напráиш о[д]-детé?

алесúја ж *нешто огромно, грдосија*, в *алосија*[1]. — Не мóж да га помáкнемо троúца, трупáц алесúја. — Рúпи човéк алесúја, óће да ги бúе, не мóж га четворúца удржý.

алéтина ж пеј ауг од *ала* **1.** *рђа, ништарија* — Тај алéтина о[д]-човéка ни ýпропасти јýнци. — Идем да убúјем алéтину и — готóво! **2.** *неман*. — Стркољи се низа стрáну некá алéтина, свé да ни побúје. **3.** *гладник, гладница*. — Тýј алéтину не мóж да нараниш, а óн нéће да рабóти.

áли несв **1.** *навикава, мази, квари*, в *али свет*. — Немój вúше детé да ми áлиш, па пóсле, ка[д]-ци-отúдеш, да закасýјем с њéга. **2.** *одлично ради*. — Врти онýј косý по брáниште, та áли. — Рабóти, па áли! **3.** *упропашћава, уништава*. — Рéко му да не áли онój дрво, ће ми затрéбе за нештó, óн пá узéл да га стружé.

/áли свéт/ изр *иде по свету тако лош, зао, запушћен, никакав*. — Не áли свéт вúше, но се уљýди ко човéк, па излéзни међу нáрод. — Јóш áли овúја свéт, још нејé умрéл.

áли се несв *измишљава се, квари се*. — От кьд је дошьл сáмо се áли. — Кój се áли тúја се квáри.

áлипав, -а, -о *ударен, без памети*. — Што ће ми áлипав човéк? — Коé ћу с áлипавога да рабóтим? — Немój се прáиш áлипав, кьд несú!

алипавéње с гл им од *алипави се, измишљавање, глупирање*. — Мúсли да-е ýбаво тој његóво алипавéње. — Смејý му се за алипавéње.

алипа́ви се несв *измишља се, чини се алипавим, глуми алипавост.* — Немо́ј се ту́ј алипа́виш, ће ми се одви́је да те испампу́рим!

Алисе́ с вер *народни празник против повреда, Свети пророк Јелисеј, 27. јуна.* — На Алисе́ се ни́шта не рабо́ти, да се чове́к не повре́ди ту́ј го́дину.

а́лиш-верѝш м *трговина, куповина и продаја, обрт.* — Откара́ кравче́ на Ри́д, на паза́р, а́лиш-верѝш, и отиде́.

а́лишта с мн *неваљалство, недоличност, срамота, брука.* — Три-дѝна да бро̀ји́ш не́ће збе́реш његова́ а́лишта. — Куде́ је прошао́л, сву́де-е остајѝл а́лишта. — Њо́јна а́лишта сви́ зна́ју.

а́лка ж *карика.* — Ђу́ма прекину́л а́лку и истрча́л нау́лице. — Др̀ж га на а́лку, да га не изгу́биш.

а́лос м **1.** *срдња, подсмех, поруга, глупост.* — Не прави́ ту́ј а́лос, не́го си и́ди до́м. — Све́ кво́ о́н ураво́ти је з[а]-а́лос. — О[н]-ни слу́жи са́мо з[а]-а́лос. **2.** *лошотиња, јавашлук.* — Ватѝл га а́лос, па га не пу́шта.

ало́сан, -а, -о *запуштен, искварен, поремећен.* — По́ ало́саног од њѐга несѝм још виде́ла.

алосе́ње с в *алосување.* — Њо́јно алосе́ње га ни́где не́ма. — Не мо́гу да гле́дам ви́ше његово́ алосе́ње.

алоси́ја[1] ж/м *грдосија, преголем, велики прождрљивац.* — Бе́ше то́ј алоси́ја о[д]-чове́ка: це[л]-ле́б ис цре́пњу́ поеде́ за ручак. — Обали́мо у Мртви́це едну́ алоси́ју од бу́ку, едва́ гу истркаљамо на дру́м.

алоси́ја[2] ж ауг од *ала.* — Стр̀коли се некво́, некава́ алоси́ја, некво́ чу́до озго́р, прекај на́с, са́мо што ме́не и ста́рца неѐ закачѝло.

алоси́на ж/м ауг од *ала, алетина.* — И ми́ гу видо́мо, некава́ алоси́на, некво́ страшни́ло. — Неѐ би́л човек, то́ј-ти-е била́ алоси́на.

алосува́ње с гл им од *алосује се, измишљање, глупирање.* — Научѝл на алосува́ње, па ми́сли и овде́ ће тако́ј да про́јде. — Не́ма алосува́ње, мо́ра се рабо́ти.

алосу́је се несв **1.** *претерује, измишља се, глупира се.* — Ни́шта не́ма гр̀ђе но ка[д]-це-ста́р човек алосу́је. — Алоса́ла се то́лко да гу не препознаеш. **2.** фиг *баца чини, мађија, погани.* — Не оста́љај по но̀ћ ве́ш нау́лице, да се а́ле по њѐга не алосу́ју.

ало́тина ж/м ауг и пеј од *ала, запуштена, поремећена особа.* — С ту́ј ало́тину немо́ј да те ви́ше ви́дим.

ало́ше се свр *измешане се, прерушн се, запусти се.* — Ста́лно се ало́ше, па ни́кад не зна́ш кьд о́збиљно ора́ти. — Тако́ј се човек ало́ше, па не́е за ни́где.

Алта́на ж *име.*

а́лча м *уљена особа.* — Голе́м је а́лча поста́л, ни́шта не пи́па осе́м ложи́цу.

А́лча м *име пса кестењасте боје.*

алче — *дорат* (М. П.)

а́љав, -а, -о, *зао, свадљив, пргав, гадан, искварен.* — Мно́го си о́н а́љав човек бе́ше, ал си трпе́мо, трепе́мо и — истка́мо. — А́љав донде́, поа́љав на бе́л све́т не́ма. — Тако́ј а́љава не́ће скро́чи у мо́ју ку́ћу.

аљавѐје несв *квари се, понаша се аљаво.* — Ће аљавѐје нако́ вре́ме, па-це-сми́ри. — Поче́ла ста́рка у са́дњо вре́ме да аљавѐје, ко́ј во[ј]-е сто́јко, не зна́м.

аљавѐње с гл им од *аљави се.* — Да ми дадѐ деда-Го́спод још једну́ш да ви́дим оно́ј њо́јно аљавѐње з-го́ли кра́ци по соки́ци. — Једну́ш-ли-е изѐл ћоте́к за то́ј аљавѐње.

аљáви се несв **1.** *кревељи се, измоштава се.* — Тój што знáе да се аљáви, нúгде га нéма. **2.** *квари се (време).* — Збúрај рукóљке, пóче врéме да се аљáви, ће врне кúша.

аљáвина ж *бес, злоба, љутина.* — Кьд ýзнем помагáљку, ћу искáрам из њý сву аљáвину!

аљáвка ж *ружна, неуредна, лоша жена.* — Такву аљáвку мојé óчи јóш несý видéле.

аљáвко м *ружан, неуредан, лош.* — Појдé за аљáвка, па се зáцрни.

áљаво прил *свадљиво, пргаво.* — С њý трéбе сáмо áљаво, каквá-е и онá!

аљавóтина ж пеј *покварена, безобразна особа.* — Несьм знáл да-е-тóлка аљавóтина, не би с њéга ни почињáл ортакльк. — У аљавóтину му га спотýри некúи (*псовка*)!

аљúна ж **1.** *комад одеће.* — Ни еднá аљúна ми вúше не стоúкако трéбе. — Úма си свé аљúне што вој трéбу. **2.** *одећа.* — Кьд сам слугувáла, аљúну сам гáздину носúла: дадý ми старудúје и јá обучém, нóсим, вучém. **3.** *хаљина.* — Купú си аљúну, нек се вúди и јá умéјем да се дотерýјем и бéдним.

аљúне ж мн фиг *одећа.* — Отанéла сам скро[з]-с-аљúне, трéбе се поднóвим.

аљинéтина ж ауг од *аљина.* — Кудé ськ, на овýј врућúнчину, обýче тýј аљинéтину?

аљúнка ж дем од *аљина.* — Снáга вој аљúнку не држú. — Аљúнка вој се нештó збрáла како да је од пóмладу сестрý.

аљúнче с дем и хип од *аљина.* — Рекáл сам на детé ће му кýпим ýбаво аљúнче за Горéшњак. — Ватú гу и рéко: Стýрај тój аљúнче, да ти га јá не стýрам, ел мóж да ти се исцéпи!

аљúнченце с дем и хип од *аљинче.* — Не мóгу да заборáвим детéнце у онój аљúнченце.

аљинчéтина ж ауг и пеј од *аљина.* — Развýкла вој се онáј аљинчéтина до зéмњу.

аљúнчица ж дем и хип од *аљинче.* — Да им кýпимо по аљúнчицу, да се поднóву. — Нéмам си ни аљúнчицу како трéбе.

áљка ж *алкава жена, нерадница, мурдаруша.*– Онá ти је еднá áљка áљкава, у кýћу да вој не улéзнеш. — Тéра áљку на батáљку (*изр*).

аљóтина ж пеј *запуштена, поремећена особа,* в *алоштина.* — Од њéга је сьг остáла сáмо аљóтина, нúшта вúше.

аљóше се свр *постане нерадник, скитница,* в *алоше се.* — Да га брзну да рабóти, нé би имáл врéме да се овакój аљóше.

áљча[1] м *намћор, нерадник, мурдар.* — Тéжак áљча, говéче му не би дáл да чýва нéголи ћéрку за женý. — Вучé се áљча ко помéтина, мрзú га штó-е жúв.

áљча[2] м *име дорашастог коња.* — Ујану áљчу, ал óн га врљи нáзем.

áм м *део коњске опреме.* — Дáј ámови да прéзамо кóњи. — Ам чúну: грýдњак, јастучé, палдýм, кускýн, колáн и дизгúни — кајáси.

áма узв. — Áма, докле да те чékам ко на трње?

амáл м *носач.* — Лáко-е и тój, áко нéћеш да ýчиш, ће бýдеш амáл, па ће ти пýца грбúна.

амáн узв *негодовања,* в *аман-дозаман,* в *аман-заман.* — Амáн до замáн. — Амáн, остáви ме на мúр. — Амáн, докле ће вúше да ме тéскаш (*искушава, проверава*)?

амáн-дóзаман узв *негодовања.* — Амáн-дóзаман, докле ћу вúше да трпúм тýј брýку о[д]-тéбе?!

ама́н-зама́н узв *негодовања.* — Ама́н-зама́н, куде́ смо ово́ј залута́ли?

а́мбар м *дрвена зграда за чување жита.* — Сѣк пога́нци во́ду ко́ло по а́мбар. — Ка[д]-це ку́че упла́ши, о́дма бе́га под а́мбар.

амбари́ја ж фиг *зградурина, огромна празна зграда, велика просторија.* — То́ј нее́ ку́ћа, то́-е амбари́ја. — Тре́бе ти це́л шиба́к дрва́ да загре́јеш ову́ј твоју́ амбари́ју. — Ото́ си ја́ у ону́ј моју́ амбари́ју.

амбари́на м ауг и пеј од *амбар.* — Про́гута амбари́на све́ што овро́мо. — Брнчи́ пра́зан амбари́на, бе[з]-жи́то, без ни́шта.

амби́с м *провалија.* — Нашли́ га на дно́ амби́с, на́[д]-Цело́. — Немо́ј се стрко́љиш у амби́с.

амби́сина ж ауг од *амбис.* — Нашли́ га у ту́ј амби́сину.

амбо́лија ж *чупави прекривач, јамболија.* — Ско́ро смо набави́ли амбо́лије за сви́ кре́вети.

амето́м прил *сасвим, потпуно.* — Амето́м пошантаве́л, ни́ки ви́ше не мо́ж му помо́гне. — Пропа́домо амето́м.

а́мза м *недотупав човек, будала.* — Ка́жем ви, то́[ј]-е а́мза, неје́ о́н чаму́з. — Они́ја а́мза сѣл блаи́ у те́бе.

ами́н м у прил служби: *и квит, без поговора.* — Тако́ј ће бу́де и — ами́н! — Ја́ сам река́л и то́-е — ами́н!

амино́ше свр *опростити, дозволи, да.* — Аминоса́ вој то́ј котли́че, кьд во́ј то́лко тре́бе — нека́ вој га.

ами́нује несв *потврђује, одобрава.* — Кво-го́ђ му́ж ка́же, она́ ами́нује. — Све́ вој ами́нује.

а́мка ж **1.** фиг *глад за нечим.* — Отвори́ла му се а́мка, па не зна́је ко́лко ће изеде́. **2.** фиг *незаситост, жеља за поседовањем.* — Отвори́ла му се а́мка, све́ би да-е њего́во. — Не мо́ж ту́ј а́мку ни́како да запу́ни. — Да мо́ж, све́ би набута́л у њего́ву а́мку.

амре́л м *кишобран, сунцобран.* — Без амре́л је́сени ни́куде не и́дем, ча́с мо́ж да вр̀не.

амре́лче с дем од *амрел.* — Кво́-ти-е то́ј амре́лче, ни гла́ву не мо́ж да сакло́ниш.

а́н м *хан, крчма на путу.* — До́ле, пре́кај Мора́ву, ко́лко о́ћеш а́нови низ дру́м.

а́нане изр *сажаљења и милоште.* — Анане, куде́ си се утепа́л, да ви́ди стри́нка?

анане́нце в *анане.* — Ти́ све́ дете́ту анане́нце, анане́нце, па га по́сле извука́риш.

Ана́нија м *име.*

ана́нке в *анане.* — Ана́нке, боли́ ли те јо́ш ручи́ца што си гу утепа́л?

а́ндак м *јендек, провалија.* — Докле прође́ над они́ја голе́ми а́ндак на[д]-Цело́, но́ге ми се оце́коше.

а́ндра (се) несв *скита (се), луња,* в *ландра (1).* — Отку́д зна́м куде́-е; о́н а́ндра по це́л дн. — Он се а́ндра, а ти́ рабо́ти. — А́ндра се по Чемерник по некаква́ ждребети́ја.

а́ндрав, -а, -о *хром.* — А́ндрав од кат[д] је па́дал на гра́дилиште.

андраве́је несв *скита, лута.* — Андраве́је ко шу́нтав по те́ј ливаде. — Андраве́је с неке́ буда́ле.

андра́ви (се) несв *шепа, храмље, глуми да храмље.* — Откьд па ти́ андра́виш? — Не́ће андра́виш, но ће патра́виш, ка[д]-те-запу́цам! — Андра́ви се ко нека́ о́ала. — Не андра́ви се, ћу те сту́цам!

андра́к м *ђаво,* в *матрак.* — И ја́ се питу́јем ко́ј му је андра́к. — Ће доби́је за то́ј — андра́к!

андрамо́ље ж мн в *андрмољ*. — Што́ ће да пра́иш с те́ј андрамо́ље?

а́ндрање с гл им од *андра (се), скитање, тумарање*. — Доле́ко ће догу́ра с то́ј а́ндрање до полови́н но́ћ.

андрмо́љ / андрмо́љина м *дроњци, рите*. — Но́си, бре́, ти́ја андрмо́љ, да га ви́ше не гле́дам.

андула́ција ж гл им од *андулира (се)*. — Одгова́ра ми ла́дна андула́ција.

андули́ра (се) несв *фризира косу, фризира (се)*. — За собо́р андули́рам ко́су. — Отишла́ у Власо́тинци да се андули́ра.

андулира́ње с гл им од *андулира (се)*. — И њу́ ћу во́дим на андулира́ње куде ври́зера.

анђа́ма ж *ђаво*. — Не се́бај се, несе́ви́дела анђа́му.

а́нђел м *анђео*. — Да ми неје́ мо́ј а́нђел чува́р, ода́вно би ми ко́ске разне́ла пцети́шта.

антари́ја / антери́ја ж *горњи кратки део одеће са рукавима или без њих*. — Еве́, куде́ ми се башта́ слика́л у антари́ју, тъ́к се такво́ носи́ло. — Носи́л је антери́ју везе́ну з-гајта́ни.

антери́ка ж дем и хип од *антерија*. — Збра́ антери́ку, па шту́кну с коња́ на собо́р.

антериче́ с дем и хип од *антерија*. — И на дете́ саши́ уба́во антериче́.

антикри́с / антикр́с м фиг *некрст, неваљало дете, немирко*. — Забатали́л сла́ву, антикри́с, — Ти́ја антикр́с ни све модри́це у сливак о́бра.

а́нтрак м в *андрак*. — Ко́ј а́нтрак о́н тра́жи овде́, куде на́с?

анџа́р м *ханџар, велики нож*. — Ка[д]-до́вати анџа́р, па изле́зе мани́т пред њи́, да ги поко́ље. — Ови́ја Бу́лоња, бре, и́ма анџа́ри, а не ро́гови.

анџи́к м *вунена торбица*, в *јанџик*. — Тури́мо му у анџи́к си́ренце, ле́бац и едну́ попри́чку, па га прати́мо да бе́ре дрва́.

а́њц м *карташка игра ајнц*. — По це́л дъ́н преигра́ше у Ста́менову кафа́ну а́њц.

апа́ње с гл им од *апе*. — Не́ма апа́ње, па врљање огри́жљаци кудеда́је. — То́ј-во[ј]-е од апа́ње, уапа́ла гу коби́ла.

апате́ка ж *аптека*. — Како́ то́ј да у апате́ку нема́ ниедъ́н ле́к што ми до́ктур преписа́л?

апатека́р м *аптекар*. — Апатека́р Ви́доја ни-е и ене́кције удара́л.

апатека́рка ж *аптекарка*. — Отка́д па́нтим ниедна́ апатека́рка неје́ доодила́ у Село́.

апа́ш м *мангуп, враголан*. — Они́ја тво́ј пора́сал голе́м апа́ш. — Ни́ки не́ма ми́р о[д]-то́га апа́ша.

а́пе несв *гризе, уједа*. — Бе́геј от-коња́, во́ли да а́пе деца́.

апера́т м *апарат, фотоапарат*. — Купи́л ни у рабо́ту апера́т за сликува́ње.

апера́тор м *хирург, оператор*. — Води́ли гу у бо́лницу куде апера́тора да гу отва́ра.

апера́ција ж *операција*. — Не́ма и́збор, мо́ра на апера́цију.

аперѝсан, -а, -о **1.** *оперисан*. — Аперѝсан је о́н и од жљу́ч и о[д]-цле́по цревб. **2.** фиг пеј *глуп, будала*. — Аперѝсан је о́н од па́мет. — Аперѝсан од акъ́л.

аперисува́ње с гл им од *аперисује, оперисање*. — Не сме́је да и́де на аперисува́ње.

аперису́је несв *оперише*. — Си́н му аперису́је у Гра́цку бо́лницу у Ни́ш.

аперѝше несв **1.** *оперише*. — Ка[д]-те с-ене́кцију аперѝше не́ма да боли́. **2.** фиг *краде*. — Аперисува́л је по во́зови докле га несу́ вати́ли.

апети́т м *жеља за јелом.* — Изгуби́л апети́т, и́ч му се не еде́. **2.** *јака жеља за нечим.* — Пора́сал му апети́т за столи́чку.

апети́тан, -тна, -тно *с изузе́тно јаком жељом, расположен.* — Апети́тан је би́л на моје́ има́ње, ал несьм дала́.

а́пка[1] ж *одгризак,* в *огрижљак.* — Нагризе́ оша́в, па вр̏љи а́пку, не́ће да еде́.

а́пка[2] несв *гризе, једе.* — Дете́ поче́ло само́ да а́пка.

а́пља м *замлата.* — Запени́л а́пља, па не пу́шта ни́ки ре́ч да прозбо́ри.

а́пне свр **1.** *уједе, угризе.* — Чу́вај се, немо́ј те Гри́вча а́пне за ку́к. — Немо́ј [да] те ко́њ а́пне, па по́сле да ми леле́чеш. **2.** *поједе на брзину.* — Да́ј нешто́ да а́пнем, па да трчи́м на посао́.

апо́љак м *огризак.* — Куде-го́д сти́гне разба́цује апо́љци. — Сву́д разврља́ни апо́љци од оша́в.

апо́тина ж *рана од угриза.* — Ко́лке апо́тине му на ши́ју направи́ла пцети́шта.

а́пс м в *а́пса.* — Ни́ки не зна́е зашто́ су га стрпа́ли у а́пс.

а́пса ж **1.** *затвор.* — За ни́шта га откара́ше у а́псу у Власо́тинци. **2.** *школска казна до средине XX века.* — Тако́ј ме учи́тељ Стани́ша оста́ви у а́псу што несьм научи́л.

апса́на ж **1.** в *а́пса (1).* — Отиде́ чове́к у апса́ну ко да га во́ду на сва́дбу. **2.** *затворска зграда.* — У Леско́вац па́дла апса́на, па га откара́ли у Ле́бане.

апсанци́ја м *радник у затвору.* — У пре́дратну држа́ву би́л је апсанци́ја.

апсени́к м *затвореник, ухапшеник.* — У Мачка́тицу, у Ру́дник су, у ра́т, радели́ талијански апсени́ци. — Сва́шта се нагледа́л како апсени́к.

апсени́ца м *затвореница.* — С апсени́цу не́ћу и́мам по́сла.

апсе́ње с гл им од *а́пси, хапшење.* — Не ги́не ни апсе́ње, ако ни ва́ту да сече́мо гору́ у држа́вно.

а́пси несв *хапси, води у затвор.* — И́де мили́ција низ ри́д и а́пси сви́ који́ рабо́ту на се́дми ју́ли. — Сьг о́н а́пси, о́н су́ди, не питу́ј кво́ све́ не рабо́ти, поста́л голе́ма све́рка.

апци́гује несв *издваја.* — Оћу да ми апци́гујеш оно́ј што сам рабо́тил кьд ми наплаћу́еш се́но.

а́ра несв *пљачка, отима, пустоши.* — Ту́ђо а́ра а кроз његово́ не да́ва ни пи́ле да проле́ти.

арба́т прид непр *старо, дотрајало, отрцано, неупотребљиво.* — Да́л ми ко́ла арба́т, да дока́рам дрва́. — То́-е све́ арба́т, и ку́ћа и кро́в, тре́бе се мло́го попра́ља.

арба́тан, -тна, -тно *дотрајао, неупотребљив.* — Ра́лица ми мло́го арба́тна, бо́им се ће оста́не у бразду́.

Арала́мпија м *име.*

ара́м м **1.** *оно што је проклето, нека је проклето, нека ти је на част (користи се у клетвама).* — Не́ка-ти-е ара́м млеко́ што сам те задоји́ла! — Ара́м да му е све́-што-е куде ме́не поје́л и попи́л. **2.** *нека се стиди.* — Ара́м нека́-му-е што ми, бес пита́ње, про́даде говеда́ ис-кошу́ру!

/ара́м и катра́н/ изр *проклето и црно.* — Нека́-му-е све́ ара́м и катра́н (*клетва*).

арамба́ша м *харамбаша, вођа, разбојник.* — Ти́ ли си ни, кобајаги, арамба́ша, па да те слу́шамо. — Поста́де ти о́н голе́м арамба́ша у на́шо село́, сви́ му се скла́њају от пу́т.

арами́ја м *обесан човек, насилник, силеџија.* — Куде́ ми се ће́ра о́жени за арами́ју, да си и́мамо сьг му́ку.

арамосува́ње с гл им од *арамосује.* — Да не слу́шаш њо́јно арамосува́ње.

арамосу́је несв *куне, проклиње.* — Са́мо зна́е да арамосу́је. — Продаде́ сто́ку на матрапа́за, па га арамосу́је.

а́ран -рна, -рно, **1.** *добар, добродушан, благородан.* — Што-е то́ј-а́ран човек, на ра́ну да га ту́риш ће зара́сне. — Од а́рно и́ма и по́арно, ко што од ло́шо и́ма по́лошо, а од у́баво — по́убаво. — Жени́ца му-е мло́го а́рна. **2.** фиг ирон *зао, лош.* — Од њего́во а́рно бо́ли грби́на. — О[д]-то́ј а́рно сам и поболе́ла.

ара́не изр *милоште и сажаљења.* — Ара́не, не сети́ се да га пи́там и за Милу́тина, како́-е о́н. — Ара́не, то́ј ли си ме́не купи́л?

ара́нке в *аране.* — Ара́нке, ко́лко сам ти се нада́ла да до́јдеш ове́ј го́дине. — Ара́нке, што ме на́мучи да о́дим по ове́ј скрколи́је.

ара́ње с гл им од *ара.* — Од њи́но ара́ње четере́с дру́гу го́дину не оста́де ни една́ ку́ћа чи́тава.

Арапу́љка м *надимак.*

арато́с речца у смислу: *џаба га било,* или: *нека ти је за џаба.* — Арато́с ти га би́ло. — Арато́с ти весе́ље кат-ку́м зе́мљоса од раки́ју.

ара́ч м *украсни материјал којим се везе вута (хаљина).* — Ара́ч ти чи́ну: ла́ске, мани́стра, гајта́н, ши́к, шири́т и дизга́. Е, с то́ј ти е ву́та нају́бава. **2.** *украсни део на вути (хаљини).* — Наве́зла ара́ч, па вој се ву́та цькли!

а́рација м *онај што наноси штету, штеточина.* — Изроди́л се о́н у големо́г а́рацију да сви́ пишту́ од њега.

а́рацика ж *она што наноси штету.* — Жена́ му а́рацика, мно́го перети́ше по село́.

а́рашан, -шна, -шно *добар.* — Бе́ше а́рашан докле куде на́с бе́ше.

арби́ја ж *дрвена шипка у пуцаљки од зове, којом се сабија ваздух.* — Н-уме́јем да напра́јим арби́ју за пуца́љку од бъз.

арга́т м *радник, надничар, кулучар.* — Це́л ве́к би́л сьм арга́т по рабо́ту, ни́кат сво́ј човек. — Ја́ не гре́јем ца́ра на вечеру, / ни́ти гре́јем ајду́ка у го́ру, / већ ја́ гре́јем арга́та у по́ље (*нар песма*).

аргатли́к м *надничење, диринчење, кулук, тежак посао.* — У аргатли́к сам би́л од мале́чко.

аргатува́ње с гл им од *аргатује.* — Живо́т ми ми́ну у аргатува́ње.

аргату́је несв *диринчи, црнчи, ради напоран посао.* — Човек аргату́је ко црнац, а ова́м кво́-е спечали́л — бо́љку?

Арга́ћија м *име.*

ардо́в м *велико буре за ракију које захвата преко 50 литара.* — Напуни́мо јесена́с ардо́ви с раки́ју о[д]-цли́ве џанари́ке.

ардо́вче с дем од *ардов.* — Доне́си ока́ньче препе́к из но́во ардо́вче.

ардовчи́на м ауг од *ардов.* — Це удави у ардовчи́ну, ко́лко во́ли ту́ј помочу́љу.

Ариза́н м *име.*

Арито́н м *име.*

арлау́ка ж *вика, дрека.* — Каква́-е то́ј там-до́ле арлау́ка?

арлаука́ње с гл им од *арлауче.* — И́де нека́ арлаука́ње по орма́н ко да бр́зу ву́ци.

арлау́че несв *јауче, кука.* — Арлау́че ко да га де́ру с ту́п но́ж. — Арлау́че од боле́ж.

арли́ја м **1.** *човек пун доброте.* — О́н ми-е арли́ја, кьд га сању́јем, нешто́ до́бро ми се у́век де́си. **2.** прил *нека ти је са срећом.* — Арли́ја ти јуни́ца, што ти гу продадо.

/арли́ја рабо́та/ изр *срећан рад, срећан посао.* — Арли́ја рабо́та, љу́ди!

армони́ка / армуни́ка ж *хармоника.* — Кьд развýче армони́ку, сви́ се у едьн ма́ ватúмо у о́ро. — Ни́где не по́оди без армуни́ку на ра́мо.

армоника́ш / армуника́ш м *хармоникаш.* — Армоника́ш свири́ си́тан дрдавац, а ми́ се истепа́мо играéћи. — Не́ма свира́чи, тике армуника́ш с тупанци́ју.

/а́рна го́дина/ изр *родна година.* — А́рна ко а́рна го́дина. — Бе́ше тој а́рна го́дина, роди́ло, па прероди́ло.

Арнавýт м *Арнаут.* — Пред ра́т је тргува́л с Арнавýти. — Гле́дају ме ко да сам Арнавýт.

арнавýт м пеј *опасан, подмукао човек.* — Арнавýту едьн! — Они́ја мале́чки арнавýт да се сми́ри, да не еде́ ви́ше ћоте́к.

Арнавýтин м в *Арнавут.*

арнавýтин м в *арнавут.* — Што ме гле́даш како арнавýтин да сам?

Арнавýтка ж *Арнаутка.*

арнавýтка[1] ж *опасна, подмукла жена.* — Каква́-е арнавýтка поста́ла, о́пште на о́чи да вој не иска́чаш.

арнавýтка[2] ж *народно коло које се некад играло.*

Арнавутльк м *земља у којој живе Арнаути.* — О́н не́е за овде́, о́н је за Арнавутльк.

а́рначьк, -чка, -чко у дем знач: *аран.* — А́рначьк си чове́к бе́ше. — А́рначко дете́, о́ће ме послу́ша.

а́рначке / а́рначко прил *добро.* — А́рначке си поручáмо, а́ко несмо́ били́ то́лко гла́дни. — А́рначко ни дочека́ше.

арне́је несв *постаје добар.* — Поче́л да арне́је, не́е ви́ше прзни́ца.

арни́ца ж **1.** *некадашња ораница, сада ливада,* в *орница.* — Ишли́ смо да ко́симо у арни́це. **2.** *добростива, добродушна жена.* — Прáви ми се ту́ј некáв арни́ца, ко да гу не знáмо ква́-е беснýља.

арничé с дем од *арница.* — Ко́ј ће се те́па за едне́ ло́јтре се́но да ко́си оно́ј арничé у Мр̀ковицу.

арни́чиште с аугм од *арница.* — Већéм не́колко го́дине не ко́симо арни́чиште на Ро́мански ри́д, па ура́сло у тр̀ње.

арни́чје с *некадашња ораница, ливада, пашњак.* — Те́рај ги та́м, у арни́чје, та́м нека пасу́, што́ ги увр̀таш са́мо на едно́ ме́сто.

а́рно прил **1.** *добро.* — Што-е-а́рно, Бо́г нека да́ва; што нје́, нека не да́ва ни на ду́шмани. — А́рно сам и жи́ва кво́ сам све́ извýкла за ове́ј го́дине. — А́рно си пооратúмо. — Мло́го ми е а́рно. — А́рно з-дрва поминýмо и овýј зиму́! — А́рно смо споређувáли и живувáли док се Симади́ја не о́цели. — А́рно ни пошту́је. — А́рно му се ма́ти на́дрења. **2.** *доста, пуно.* — А́рно му на́тура си́рење у торби́чку да понесе́ уз гове́да. — Ре́че ми: „А́рно натýрај тамња́н на шпо́рет, па да ви́диш о́ће л да ти ви́ше гребе́ но́ћу тај ала́!“ **3.** ирон *лоше, зло.* — Мло́го ни е а́рно, сьл што не ви́камо: „Ку́ку ле́ле!“ — А́рно ми ти́ у́работи, да ми се це́л све́т сме́је. — А́рно ме на́галати, та́ј помочýља. — А́рно ћу му све́ вр̀нем (*освети се*).

/а́рно-у́баво/ изр *добро, лепо; одговор на питање: Како си?* — А́рно-у́баво!

арно́ћа ж *доброта.* — Уби́ла гу његóва арно́ћа (*ирон*).

арно́ше се свр *отараси се.* — Сьг сам се арноса́ла од сто́ку, све́ сам продала́ на матрапази.

а́рњеви м мн *део коњских кола.* — Попусти́ли ми а́рњеви на ко́ла, мо́ра да пра́им дру́ги.

арпаџи́к м бот *сиtан црни лук за расађивање.* — Никну́л ми арпаџи́к, па уба́во вира́је.

арта́к м в *орtа́к (2)* (Козило, Бистрица, Вус). — Арта́к прооди кроз опле́н и јастуче́ на предњаче́ и држи́ срчани́цу.

арти́ја ж *харtија, папир.* — Од арти́ју напра́јише вишек, па у вишек замота́ше зе́чи бра́боњци. — Узо́ арти́ју да му наша́рам пи́смо, да се разгово́римо на доле́ко.

артије́тина ж ауг и пеј од *арtија.* — Ра́звр̀ља оне́ј артије́тине по ку́ћу и поче́ се де́ре ко лу́д.

артиле́рац м *арtиљерац.* — У во́јску сам би́л артиле́рац.

артиле́рија ж *арtиљерија.* — Служи́л во́јску у алтиле́рѝју, уме́је да га́ђа ис то́п.

арти́шан, -шна, -шно *који је од харtије.* — Куде́ да ту́рим ове́ј арти́шне па́ре, да ми се не загу́бу? — И́маше ту́ј едно́ арти́шно кути́че.

арти́шка ж **1.** дем од *арtија.* — Ве́тар но́си арти́шке. — З-бонбо́ну дете́ ће изеде́ и арти́шку. **2.** фиг *папирна новчаница.* — Ко́ј ће ми вра́г си́тне па́ре, ме́не тре́бу арти́шке.

арти́шљак м (мн артишља́ци) пеј од *арtија.* — Пошта́р ми доне́се неки́ артишља́к, вра́г ће га зна́е кво́-е, ја́ исповрте́, па у ку́бе.

арти́шче с дем од *арtишка.* — На́писа ми на арти́шче атре́су, да му се ја́вим.

а́рчење с гл им од *арчи (се), трошење, расипање.* — Не во́ди и́ч ре́д од а́рчење.

а́рчи (се) несв *троши (се), расипа (се).* — Мно́го а́рчи ма́з. — Сы́г а́рчи твоје па́ре. — Зафаљу́јем, не а́рчим дува́н и раки́ју. — Не да́м да се то́лко а́рчи, тре́бе се и шпа́ра. — Не а́рчи се како се нека́д арчи́ло. — А́рчи се по сока́ци с мо́мци.

арчли́ја м *трошаџија, расипник.* — До́ста ни је у ку́ћу једьн арчли́ја.

арчли́ка ж *расипница.* — Голе́ма-е тој арчли́ка, све па́ре да́де на уједурису́вање.

аршы́н м *стара мера за дужину, 80 сантиметара.* — Не́ма ни аршы́н од зевњу́, це же́ни! — Изатка́ла сам цр̀гу че́три аршы́на, кьд гу прекло́пим у две-стру́ке, ете́ ти за преко кре́вет.

аршлама́ ж *црни лук за расад.* — Не сти́же ми аршлама́ ни за три-ле́је.

а́сма ж мед *астма.* — Због а́сму мо́ра у санато́рѝју у Су́рдулицу.

а́сна ж *корисt.* — Ква́-е а́сна од ломоте́ње, бо́ље да ва́тамо матике.

а́спра ж *некада најмања новчана јединица, сада у изразима фраз. тиа.* — Да му истресе́ш чеши́ре, ни а́спру не́ће на́јдеш.

аста́л м *сто.* — Ка[д]-це сви́ збе́ремо за аста́л, тьг ће се и догово́римо.

аста́лче с дем од *астал.* — Тури́ ја́ сто́вну поред аста́лче, о́н гу ћу́шну с но́гу и со́бали.

аста́лченце с дем од *асталче.* — Скући́мо се, напра́ји́ и неко́ аста́лченце и две-три-столи́чке, да и́ма куде́ ле́б да еде́мо.

аста́лчина ж ауг и пеј од *астал.* — Ту́ј аста́лчину двоји́ца едва́ поме́ру насре́д со́бу за сла́ву.

а́т м *коњ.* — Мале́чьк, а уме́је [да] се ука́чи да ја́ше а́та.

а́тар м *подручје једног места.* — На́ш, млачишта́нски а́тар је нагор до на вр̀ Чемерник, па низ дру́м до Боровы́к и Лебецки́ ри́д, па над Мр̀ковицу, пре́јде се Голе́ма река́ и До́лњи Голе́ми ри́д и уда́ри на Про́нине Меја́не, па ус-Ка́чар на ру́пско и пажа́рско и, та́м, на и́сток, до Па́влову грема́ду.

а́трес м *адреса*. — Мо́ј а́трес у рабо́ту у́век је би́л ту́ј негде́ око Сла́вије, Тера́зије и Калиме́гдан.

а́треса ж в *а́трес*. — Ре́че ми чове́к, ал забора́ви́ која́ му е а́треса.

атреси́ра несв *адресира*. — Н-уме́јем да атреси́рам пи́смо, па га да́вам на дете́, оно́ е попи́смено од ме́не.

аӯ узв *чуђења, изненађења, запрепашћења*. — Аӯ, кои́-е то́ј пога́н чове́к би́л, несе́м зна́л. — Аӯ, кој ӯ ми ште́ту напраи́ше огурсӯзи?

а́ӯзлук м *излог какве радње или продавнице*. — Погле́дам у а́ӯзлук у Леско́вац и ку́пим ко́млет, тако́ј сам пр́ва бата́лила да но́сим ву́ту у Мла́чиште, а До́брић ми ви́ка: „Немо́ј, же́но, ће ти се смеју́ љу́ди на собо́р!“, по́сле и дру́ге же́не вати́ше да но́су ку́пено.

аӯӯ узв *ономатопеја завијања вука*. — Аӯу, аӯу, свуно́ћ завива́ју ву́ци по Лисича́рку и Тврди бре́г.

афи́ра се свр *изрекне се, излане се*, в *офира се* — А́фира се ку́чка да ме је она́ набедила́.

афи́рање с гл им од *афира се, објављивање, исказивање, обистињавање*, в *офирање*. — То́ј његово́ афи́рање ме ви́ше не залима́.

а-ха́ узв *за присећање*. — А-ха́, сѣк се се́ћам, ти́ си си́н на Сте́вана Дупа́њу.

а-ха-ха́ узв *за подражавање смеха*. — Гӯшу-е те́л да си исцепи како́ ми се смеја́л: а-ха-ха-ха́.

А́цко м *име коња*.

а́ч узвик за *гоњење говеда и коња*. — А́ч, Вра́њчо, а́ч, До́рчо!

ачење с *изопачени говор*. — Кькво́-е то́ј ачење з-гово́р це́л дн?

а́чка несв **1.** *дира, изазива*. — Не а́чкај коња́ куде ре́п, ће се ри́тне да ти сви́ зӯби иси́пе. — А́чка ку́че да га уа́пе. — Не а́чкај ме́чку за пи́чку кьд неје́ зо́р. **2.** *прља, рује*. — Ди́гла се у скитњу́, а свињче́ вој а́чка по гради́ну.

а́чка се несв *дира се, изазива*. — Не а́чкај се у оси́њак, це испли́чиш.

ачка́ње с гл им од *ачка* (*се*). **1.** *дирање*. — Преста́ни с ачка́ње, ће ти пӯкнем шљака́вицу. — Еднӯш-ли-е изе́л ћоте́к за ачка́ње. **2.** *прљање*. — Куде ме́не не́ма ачка́ње по су́дови.

а́ша ж *ћебе од грубог сукна испод самара на коњу или магарцу*. — Пр́во ту́ри а́шу, па по́сле седло́. — Ozдо́л а́ша, а озго́р, на тршље́ль, покро́вац.

аша́в м *воће*, в *ошав*. — Ју́тре да се спре́мите да бе́ремо аша́в.

ашавчи́ћ м дем од *ашав*, в *ошавчић*. — Да му ту́ри ба́ба ма́ло ашавчи́ћ, да понесе́ у торби́че.

А́шани м мн *сточари на Чемернику до двадесетих година XX века*, в *Каракачани*, в *Црновунци*. — А́шани ви́камо још и Црнову́нци, чува́ли су о́вце с цр́но ру́но.

А́шанин м *припадник сточарског племена пореклом из Грчке*.

А́шанка ж *припадница сточарског племена пореклом из Грчке*. — Од едну́ А́шанку сам научи́ла како́ да по́брзо вр́ткам пре́ђу.

А́шанске коли́бе ж мтн *место на Малом Чемернику где су биле ашанске колибе, односно станови*.

А́шанске ливаде ж мтн *пашњаци на Чемернику где су летн чували своју стоку Ашани*.

а́шанске о́вце ж мн в *каракашке овце*.

а́шански, -а, -о *оно што припада Ашанилиа.* — Ту́ј су А́шанске лива́де, а на њи́ су биле́ а́шанске коли́бе.

ашикува́ње с гл им од *ашикује.* — Сы́л си ми́сли од ашикува́ње.

ашику́је / ашику́јe несв *проводи се, забавља се, ништа не ради.* — О́н мо́ж да ашику́је како́ си о́н о́ће, ти́ и́ма да у́чиш!

ашо́**в** м в *риљач.* — Едва́ с ти́ја стро́шени ашо́в изриља́ гради́ну.

ашо́**вче** с дем од *ашов.* — Кьд у́знем ашо́вче, све́ њу испрекопам гради́нче.

ашт**о́** упитни узв *зашто, ради чега.* — Аштó те баштá прати́л у сли́ве, ка[д]-цу-све́ о́бране. — Аштó ти́ не дојде́ куде ме́не ка[д]-цам-те-вика́л?

ашчи́ја м етн *човек који помаже некоме у припреми свадбе.* — Ашчи́је ће ни уре́ду пастр́му и да слу́жу го́сти.

ашчи́ка ж етн *жена која помаже у припреми свадбе или весеља.* — Ашчи́ка ће го́тви еде́ње, пече́ ба́ницу, кола́чи и прино́си уз аста́л.

Б

ба́ба ж **1.** *старија жена.* — Збра́ле се ба́бе на чука́р па си ваздьн о[д]-цва́шта ора́ту. **2.** *очева мајка.* — Ма́јка на на́шога баштý, баба-Се́вда, у́век ни је доноси́ла гњи́ле кру́шке из Остри́ке. **3.** *ташта.* — Како́ споређу́је ба́ба са зе́та? **4.** фиг *удубљење на блазини у које улази бад воденичног вретена.* — Ба́ба држи́ ба́[д] да врете́нце не изри́пи из блази́ну.

баба-ли́за ж фиг *сувише радозната особа.* — У сва́ко гр́не зас́рне баба-ли́за.

баба-ма́рта ж фиг *зимско време у пролеће.* — Дојде́ баба-ма́рта са свои́ јари́ћи.

ба́бац м *јака, држећа, кочоперна баба.* — Кад му подви́кне ба́бац, о́н одма́ стру́гне до́ма.

бабети́на ж аугм од *баба, опасна жена.* — Уле́зе бабети́на и ра́скара ни седе́ньку.

бабе́тка ж ауг од *баба.* — Сре́то Ти́чину бабе́тку на Двоја́нку заметну́ла косу́ на ра́мо и она́ ће, белки́м, да ко́си.

бабешља́к м ауг и пеј од *баба.* — Тој не|е́ ба́ба, то́[ј]-е бабешља́к.

бабеште́рка ж ауг и пеј од *баба.* — Откако́ ме оговара́ла, не мо́гу с о́чи да ви́дим ви́ше ту́ј бабеште́рку.

ба́бина сльза́ ж бот *бабина суза* Briza Media.

ба́бине ж *прва посета новорођенчету у року од 40 дана по рођењу,* в *повојница.* — Ишле́ смо у то́рник на Јова́нкино дете́ на ба́бине.

/ба́бине деветине/ изр *испразне приче.* — Ста́лно ми казу́је неке́ ба́бине деветине, не мо́гу ви́ше да гу слу́шам. — Тој су ба́бине деветине, у тој не веру́ем.

ба́бини м **1.** *пошт прид.* — Бе́о у ба́бини за мотови́ла и подно́шке. **2.** *прид.* — То́ј су ба́бини опьнци.

/ба́бини ја́рци / ба́бини ја́рчеви/ изр *снег у марту.* — Ба́бини ја́рци ће ни изле́зну на но́с. — Не́ ли сьм ти казу́вала ће до́ју ба́бини ја́рчеви.

/ба́бино здра́вје/ изр: **за ба́бино здра́вје** *узалуд, низашта, бадава, џабе, бесплатно.* — За кво́ ово́ј ја рабо́тим, за ба́бино ли здра́вје? — Све́ што-е куде То́лу работи́л, било́ му е за ба́бино здра́вје.

/ба́бино ле́то/ с *бабље лето, михољско лето.* — За́качи ни ма́лко и ба́бино ле́то, те се надокра́јке огреја́мо.

Ба́бићевац / Бабићёвчанин / м *човек из засеока Бабићеви.*

Ба́бићеви м мн *заселак.*

Ба́бићевка / Бабићёвчанка ж *становница засеока Бабићеви.*

ба́бићевски, -ска, -ско *који припада засеоку Бабићеви.*

Ба́бићевче с *дете из Бабићева.*

ба́бица ж **1.** дем од *баба.* — Сти́же моја́ ба́бица да ми донесе́ но́ве чера́пс. **2.** мед *сестра која брине о новорођенчету.* — Кь[д] цьм се ја́ порађува́ла, несу́ има́ли до́ктури за то́ј и ба́бице. — Мло́го ба́бице — ки́лаво дете́ (*изр*).

ба́бичка ж дем и хип од *бабица.* — Не́ће да ме забора́и моја́ ба́бичка.

баби́ште с пеј од *баба.* — Разорати́ло се баби́ште по ту́ј ку́ћу, ни ре́ч си не мога́ с љу́ди прозбо́рим.

ба́бји, -а, -о прид *бајски.* — Мо́ж му помо́гне са́мо ба́бји ле́к.

бабљьк м ауг и пеј од *баба, опасна, одвратна баба.*– Ти́ја бабљьк ми се на гла́ву у́качи. — У бабљьк му га споту́рим (*псовка*).

ба́бљи, -а, -о прид в *бабји.* — Не веру́ем у ба́бље при́че. — Јо́ш се по ку́ћу вучу́ ба́бљи по́ндраци.

бабња́ло с *брбљивац, торокало.* — Ће ли ста́не то́ј бабња́ло једну́ш, ел да му ја́ подви́кнем?

бабњи́ несв *бубњи, тупњи.* — Накла́до ку́бе да све́ бабњи́. — Нешто́ ми бабњи́ у у́ши.

бабо́вина ж *наслеђе од оца, очевина.* — То́ј ми-е бабо́вина, од башту́ оста́ло. — Све́, све́, ал у бабо́вину ми не ча́чкај.

бабу́рка ж пеј од *баба.* — Ку́ре, куде́ ти се дену́ла бабу́рка, те не|е́ до́ма?

бабу́ска ж *кочоперна, јака баба.* — Не́ће то́ј тако́ј ла́ко да про́јде куде ту́ј бабу́ску.

бабу́скера ж пеј од *баба.* — Ка́д сти́же све́ да чу́је та́ј бабу́скера.

бабуске́рина ж пеј од *баба.* — На перчи́к ми се попе́ бабуске́рина с њо́јно зановета́ње.

ба́бушка ж дем и хип од *бабица.* — Што́ би ја́ без мо́ју ба́бушку.

бавёње с гл им од *бави (се).* — Његово́ бавёње по село́ се зна́је — до полови́н но́ћ. — До́сади ми ви́ше с то́ј бавёње по рабо́ту, ка́[д]-ће једну́ш да се сврти́ до́м?

ба́ви (се) несв **1.** *задржава (се), касни.* — Бавёшемо на́вечер мло́го о́вце, до при са́[м]-мра́к. — Не́це ду́го ба́вим у Цр̀ну Тра́ву, докле изва́дим уверёње. — Немо́ј се мло́го ба́виш, ју́тре це ра́но ди́замо, рабо́та и́ма ло́м! **2.** *ради нешто, живи од нечега.* — Ба́ви се з-дунђерльк. — С кое́ да се ба́ви, ка[д] дру́го н-уме́је, но матрапазльк.

багаи́в, -а, -о *болесних ногу, хром* (*коњ*), в *багаљив.* — О́ће ми утра́пи багаи́во коњче́, несьм лу́[д] да га узи́мам.

багаљи́в, -а, -о **1.** *који има болесне ноге, хром.* — Куде́ ми дове́де ово́ј багаљи́во кључе́, не мо́гу с њега ни́шта да уработим. — Ко́њ му багаљи́в, па ра́мље. **2.** фиг *неспособан, малоуман, фаличан.* — Наша́л багаљи́вога чове́ка да питу́је за са́вет.

багаљи́ви несв *храмље.* — Кво́-ти-е те тако́ј багаљи́виш ко оћопа́вен?

багаљи́вка ж *жена која храмље.* — До́клендрца куде на́с багаљи́вка.

багаљи́вко м **1.** *онај који храмље.* — Што́ ли дојде́ онија багаљи́вко, да се ба́ш овде́ сплете́ и препре́чи ко́лко-е дуга́чак. **2.** фиг *малоуман, фаличан.* — Багаљи́вко ће да ти се на́јде за по́моћ.

багаљи́вча м ауг и пеј од *багаљивко*. — Уватѝл се у ко́ло багаљи́вча, па ри́па у́трупац, да му се сви́ посмéвају.

багаљи́вче с *хромо дете*. — Куде́ па́ и дете́ да вој би́дне багаљи́вче.

багате́ла ж **1.** *ситница, безначајна ствар*. — То́ј куде на́с и́де ко багате́ла. — Не тре́бе ми та́ј багате́ла, са́мо да ми заузи́ма ме́сто под а́мбар. **2.** *бадава, бесплатно*. — Ма, купи́ га за багате́лу. — На пи́јац компири́ дошли́ на — багате́лу. **3.** *безначајан, зао човек*. — То́-е багате́ла чове́к, с ње́га ни́ки у малу́ не ора́ти. — Немо́ј с ту́ј багате́лу да и́маш по́сла. — Багате́ло је́дна, куде́ се на ме́не натри́шаш, ћу те замла́тим с едну́ сирови́цу, да се ви́ше не ди́гнеш.

багателисува́ње с гл им од *багателисује, потцењивање*. — Од њо́јно багателисува́ње ви́ше ће ми жљу́чка пу́кне.

багатели́сује несв *омаловажава, потцењује*. — Све́ што-е-мое́ о́н багатели́сује, а његóво уздиза.

багатели́ше несв *омаловажава, неподаштава, потцењује*. — Дошáл матрапáз да ми ку́пи о́вце, па почéл да ги багатели́ше. Е, не́ћеш, мáјци, да ги тако́ј добијеш.

багате́лча м пеј *безвредан човек*. — На́али се багате́лча, па сва́ки ча́с куде на́с.

бага́ш м *притљаг, личне ствари*. — Збрáмо бага́ш, па си отóмо. — Остави́ бага́ш на ста́ницу, а ја́ отидо́ у апате́ку за пра́шак. — Куде́ си денýл онóлки бага́ш?

баги́ прил *тобоже, као*, в *бајаги*. — На́прави се, баги́ ме не позна́ва. — Баги́ ће мло́го да заработи. — Баги́-е неки́ тргóвац.

баги́м прил в *баги*. — Баги́м смо нека́ бра́ћа, а у́век гле́да да ме зае́бе. — Баги́м са[м] му жена́.

баги́мке прил в *баги*. — Баги́мке ће ме поведе́ на Власи́ну, па ме пре́вара.

багла́ма ж *шарка, спојница на вратима*. — Стои́ на багла́ме. — Искýбомо багла́ме и тако́ј отворимо вра́та.

багла́мка ж дем од *баглама*. — Тре́бу ми багла́мке за капа́к на та́ван, па ре́ко да ги сту́рим о[д]-цта́р са́ндук.

ба́грен[1] м бот *багрем* Robinia pseudoacacia. — Це́ла страна́ на[д]-Цело́ ура́сла у ба́грен.

багре́н[2], -а, -о, *који се односи на багрем, који је од багрена, багремов*. — Да огра́диш авли́ју з-багре́ни ко́лци, по́дуго ће ти траjу́, а мо́ж и пу́шту ко́рен.

багрено́вина ж *багремово дрво* (*као гориво и грађа*), *багремовина*. — Узе́л багрено́вину за бури́ћи.

багренче́ с (мн багренчети́ја) дем и хип од *багрен*. — Расеjа́ла се багренчети́ја по це́лу падину.

багрења́к м *багремова шума, багремар*. — Седу́ си у багрења́к, не и́де им се до́м, мло́го при́прто уш-Чу́ку.

багрења́р м в *багрењак*. — Што не исече́те они́ја багрења́р, кад од ње́га са́мо че́ле и́мају ко́рис.

ба́грење с зб им од *багрен*. — Немо́ј по ба́грење, ће се уба́цкаш на тр̀ње.

ба́д м *гвоздени део са шиљком на воденичном вретену који улази у бабу на блазини, како би се витло што лакше окретало*, в *горњи бад*, в *долњи бад*. — Да неjе́ ба́д, не́ би вода́ тако́ј ла́ко обрта́ла воденично ко́ло.

бада́ва прил *узалуд, не вреди, бесплатно*. — Не́ћу бада́ва да рабо́тим на ову́ дрчу. — Да га ебе́м, да́до кравче́ бада́ва.

ба́дањ м **1.** *букова цев за покретање воденице*, в *бука воденична*. — Вода́, низ ба́дањ, уда́ра у ко́ло и воденица ме́ље. **2.** фиг *трупац, пањ*. — Седи́ у ку́ћу са́м ко ба́дањ.

баде́ с *прибадача с увећаном главом* („*пупулком*“) *за причвршћивање мараме*. — Ако н-уме́јеш з-баде́ да зака́чиш шами́ју, ти́ гу завр̀жи.

баде́н м бот *бадем* Prunus amygdalus. — Донесе у бисаси ораси, баде́н, смоки́ње за Божи́ћ.

ба́дља ж *израслинана у устима говечета због које не може да пасе*. — Ба́дље сечу́ с но́жице они́ја кои́ зна́ју како́ се то́ј рабо́ти, да го́вече мо́ж да еде́.

бадљи́в, -а, -о *који има бадље* (*говече*). — Кравче́ ти преми́та с јези́к ко да-е бадљи́во.

бађа́ва прил **1.** *узалуд*. — Бађа́ва ти си́рење (*узречица*). — Бађа́ва га у́чиш, кад га то́ј не залима. — Бађа́ва се му́чиш, ка[д]-ће-до́ђу алама́ни да га салти́шу. **2.** *беспла́тно*. — Растури́л ко́ла, па ми да́де то́чковн бађа́ва.

бађави́ше несв **1.** *ленствује, дангуби, беспосличари*. — Са́мо зна́е да бађави́ше, а за ни́шта се не прива́та. — Бађави́ше си по вазде́н, а ја́ се утепа́ работе́ећи. **2.** *ниподаштава*. — Кво-го́ђ да уработим о́н ће ми га бађави́ше. — Све́ моје бађави́ше, његово ва́ли на сва́ уста́.

бађавци́ја м *нерадник, готован, дангуба, доколичар, мангуп*. — Да си се о́дма откачи́л о[д]-то́га бађавци́ју! — Дојде́ бађавци́ја да ме замављу́је да не рабо́тим.

бађавци́ка ж *нерадница, готованка*. — Несе́м бађавци́ка, па да вазде́н прележи́м до́ма.

бађавцильк м *бадавацилук, беспосличење*. — До́ста-е живе́л на бађавцильк, о[д]-ца́г мо́ра да се снаоди, не́ма кои́ да га издржава.

бађавци́ски прил *готовански*. — Ако мо́же, све́ би бађавци́ски да доби́е. — До́ста-е живе́л бађавци́ски, сьг ће мо́ра да за́пне.

бађавцисува́ње с гл им од *бађавцисује*. — Не́ма ка́д од бађавцисува́ње. — Све́ жу́љови на ду́пе од бађавцисува́ње.

бађавцису́је несв *беспосличари, ленствује*. — Бађавцису́је, а ме́не не́ће ни да припомо́гне.

бађавци́че с *дете готован*. — Це́л дьн преседи́ бађавци́че, мрзи́ га и кьи́шку да отво́ри.

ба́е несв в *баје*. — Ба́е си по це́л дьн, уста́ не затва́ра.

ба́ење с гл им од *баи* (*се*). — Научи́ли смо на његово ба́ење куде го́ђ да оти́де.

баждар м *тег на кантару*, в *кијац*. — Испаде баждар, та ми пре́туца но́гу.

баждаре́н, -а, -о *регулисан, проверен* (о кантару). — Немо́[ј] ич да ме́риш, ако ти нее́ баждаре́н канта́р.

баждаре́ње с гл им од *баждари*. — Еси́ носи́л канта́ри на баждаре́ње?

баждари́ несв *утврђује и дотерује исправност кантара*. — Воденича́рски канта́р се у свое́ вре́ме двапу́т годи́шњо баждари́л.

ба́з м в *бьз* . — Набе́ри и ме́не ба́[з] за ча́ј.

баздеж м в *бьздеж*. — Од баздеж се ту́ј не прооди.

баздење с гл им од *базди*, в *бьздење*. — Не престаљу́је баздење о[д]-цвињштраци.

баздѝ несв в *бьзди*. — Да мири́ше, не мири́ше, да баздѝ — баздѝ!

базе́нт м *базен*. — Ојдо́ и ја́ у базе́нт да ла́днем но́ге.

базе́нче с дем од *базенти*. — У то́ј базе́нче се на врућину ба́чкају сви́ње.

базо́вка ж в *бьзовка*. — По бо́љи ча́ј од базо́вку не́ма.

ба́и несв *касни, доцни, задоцњава*. — Немо́ј мло́го да ба́иш гове́да ис па́шу, докару́ј ги на вре́ме.

ба́и се несв *задржава се, бави се*. — Не баи́ се по ре́ку, тре́бе се́но да докару́јемо.

Баи́нка / Баји́нка / Баи́нчанка / Баји́нчанка ж *становница села Баинци*.

баи́нски, -а, -о / **баји́нски** *оно што припада селу Баинци*. — Баи́нске ма́ле су: Зиљамци, Но́вковци, Господи́новци, Си́тни Баи́нци, Комарџи́је (Кумарџи́је), Ли́нгури и Цавгари́.

Баи́нце / Баи́нци / Баји́нци м *село*. — Баи́нци су млачишта́нско село́.

Баи́нчанин / Баји́нчанин м *становник села Баинци*.

Баи́нчанче / Баи́нче / Баји́нче с *дете из села Баинци*.

баи́р м *место где се скупља стока, пландиште*. — Ће ги на́јдеш го́ре, на баи́р, куде́ планду́ју гове́да.

ба́ја м **1.** *старији девер*. — Старо́тога де́вера вика́ли смо ба́ја Ми́ка. **2.** *уопште старији мушкарац*. — Прође́ нис пу́т еда́н ба́ја Цо́ра откуде Власи́ну, кво́ ли о́ће у Самче́кинци?

ба́ја Га́ња м фиг *Бугарин*, в *Гања*. — Дове́л едно́га ба́ја Га́њу што отку́пује гове́да. — Ел ба́ја Га́ња доне́л си́рење на пи́јац куде котёл?

Баја́ Цо́ра м (*брат Ђорђе*), *јунак хумористичких прича с Власине, попут Насрадин хоџе*. — Баја́ Цо́ра е три́пут би́л у воденицу и два́пут на пазар и све́ зна́е, са́мо га питу́јте, о́н ће ви све́ ка́же.

бајаги́ прил *тобоже, као, као да*. — Бајаги́-са[м]-му нека́ сво́јта, родни́на, кое́ ли. — Бајаги́ ће ме послу́ша, па ме не по́слуша.

бајаги́м прил в *бајаги*. — Бајаги́м појде́ с ме́не, па се и́згуби. — Бајаги́м вој нешто́ тре́бем.

бајаги́мке прил в *бајаги*. — Бајаги́мке вој се не сви́ди момьк, а овьм би гру́дачки потрча́ла за ње́га.

бајање с гл им од *бајe*, **1.** *изговарање тајанствених речи уз магијску радњу, врачање*. — Ни бајање вој не помо́же, ни гасе́ње уро́ци. **2.** фиг *торокање, придиковање*. — До́сади ми ви́ше с то́ј бајање по це́л дьн ко да-е врачари́ца.

бајат, -а, -о, *устајао, који није свеж*. — Не мо́гу ви́ше да еде́м бајат ле́б.

бајатисува́ње с гл им од *бајатису(ј)е се*. — Не ми́слиш од бајатисува́ње на ову́ врући́ну, остаи́ш тако́ј рану́ куде́ би́ло.

бајати́суе се / бајати́сује се несв *квари се, упропашћава се*. — Оне́ј ти се гре́де бајати́сују врьене у травуљи́ну, место да ми ги даде́ш.

бајати́ше се свр *поквари се, упропасти се, пропадне*. — Бајатиса́ло ми се пу́но каче́ си́рење.

ба́је несв **1.** *уз магијску радњу, изговара тајанствене речи, врача*. — Ськ ће ба́пка да му ба́је против уро́ци, па не́ће ви́ше да ми се се́баш у сьн. — Ба́пка зна́е да ба́је и од у́плав, о[д]-цу́во сльнце, уме́је да ва́ди и живака́ иш-човека́. **2.** *блебеће, тороче*. — Ба́је си, ба́је, уста́ не заклапа. **3.** *придикује*. — Кьд го́ђ се вр̀нем до́цкан, она́ одма́ по́чне да ба́је. — Докле́ ће ви́ше да ми ба́јеш, несьм мале́чак? **4.** *прича*. — И́ч ме не слу́ша, за ко́га ја́ о́ндак ба́јем ко пра́зна воденица.

ба́јин, -а, -о поим прид *деверов*. — Дојдо́ше ба́јини другари́ те ни помо́гоше да оврше́мо овьс.

ба̏јка м **1.** *стариј девер,* в *баја.* — До̀де-ле, Ја̀но, шарѐно ткани̏че, ба̏јке-ле, Мила̀нче, набѐри вој јегли̏че (*нар песма*). — Ба̏јке, кудѐ си пошао̀ тако̀ј саба̏јле? **2.** *брат.* — Бра̀та сам си вика̀ла ба̏јка. — До мојѐга ба̏јку отима̀ле су се дево̀јке да се ва̀ту у ко̀ло.

ба̏јра̀к м *барјак, застава,* в *барјак.* — Сви̏ јуна̀ци уви̏ли ба̏јра̀ци, мла̀ди И̏ва ба̏јра̀к не уви̏ва (*нар песма*).

бака̀л м **1.** *бокал.* **2.** *бакалска роба, бакалук,* в *бакаљк,* в *по̄ситнӣце.* — Бѐо у Предѐне, у срѐду, да ку̀пим бака̀л за ку̀ћу.

бакаљк м **1.** *бакалски по̄сао, бакалук.* — Јо̀ш от прѐ ра̀т о̀н се ба̀вил з-бакаљк. **2.** *бакалска роба.* — Еси̏ купи̏л бакаљк како̀-ти-е речѐно? — Поскупѐл бакаљк у ма̀јчину.

бака̀лница ж *по̄давница.* — Држа̀л је бака̀лницу у Предѐње.

бака̀лче с дем и хип од *бакал.* — Донѐси ракии̏цу у бака̀лче и три-ча̀шке.

бака̀нце ж мн **1.** *велика обућа, велике цӣпеле.* — Улѐзал ми у ку̀ћу с ка̀љаве бака̀нце. — Шу̀тну ми детѐ с онѐј бака̀нце, па га изѐде. **2.** фиг *велике ноге.* — Кудѐ си отрађи̏л тѐј бака̀нце, до прет ку̀ћу.

бака̀ри несв *по̄штӯје, уважава.* — Нѝт кога̀ ма̀ри, нѝти кога̀ бака̀ри. — Не бака̀ри ни по̀стари, него ће тѐбе.

бакару̀ше ж мн *ста̄ри бакарни новац.* — Ту̀ј, у Ма̀лу реку̀, ча-Дра̀гољуб нејѐ нашао̀ зла̀то, са̀мо бакару̀ше у едѝн ћу̀п, то̀ј-ми-е о̀н рекао̀.

баки̏р м *бакар.* — Збѐри свѐ што и̏мамо од баки̏р, етѐ га и̏де Та̀не калаци̏ја.

бакмѐз м *онај који једе и пије* (*живи*) *на тӯђ рачун.* — Да сам знала̀ да сьм роди̏ла бакмѐза, упишори̏ла би га докле-е-би̏л јо̀ш малѐчьк. — Изѐде ме жи̏ву ти̏ја бакмѐз.

бакра̀ч м *бакарни ко̄тао.* — Однѐсомо бакра̀ч на калаисува̀ње куде Та̀нета калаци̏ју у Предѐње.

бакрачѐ с дем од *бакрач.* — Опраи̏л ни калаци̏ја бакрачѐ, па се сјаи̏ ко да-е но̀во новца̀то.

бакрѐн, -а, -о *који је од бакра.* — Евѐ ти још едѝн бакрѐн кота̀л за калаисува̀ње. — Јо̀ш печѐ ба̀ницу у бакрѐну тепси̏ју.

баксу̀з м *човек без среће, човек који доноси невољу или несрећу.* — По̀длази ни ову̀ј го̀дину неки̏ баксу̀з, па се мо̀ј човѐк Кра̀нислав ис печало̀вину вр̀ну с пра̀зну кѐсу. — Несам̀ видѐл по̀већег баксу̀за од њѐга. — Бѐж од мѐне, баксу̀зу ниједан!

баксу̀зан, -зна, -зно, *несрећан, ускобан.* — Ко̀лко је тѐжак још по̀више-е баксу̀зан.

баксу̀зес, -та, -то, *несрећан, кобан.* — То̀ј-ти-е басу̀зеста жена̀, нѝшта гу не затрачку̀ј.

баксузи̏ра несв *малерише, доноси невољу.* — Немо̀ј да ме баксузи̏раш.

баксузљк м *малер, невоља, несрећа.* — Цѐл вѐк га тѐра неки̏ баксузљк.

баксу̀зник м в *баксуз.* — Ћу преби̏ем оно̀га баксу̀зника што-е одврну̀л водени̏цу.

ба̀кће се несв **1.** *пе̄тља се.* — Нѐ-це ба̀кћем с отро̀шљак од ветрења̀чу, ћу вѐем жѝто с прото̀ку и решѐто. **2.** *замлаћује се, губи време.* — Нѐ-це ба̀кћем з-гула̀мфери. — Што̀ се ба̀кћеш ка̀д о[д]-то̀ј нѐмаш ко̀рис. **3.** изр **ба̀кће се у гру̀ди** *хвалише се.* — Ба̀кће се у гру̀ди: да нејѐ њѐга, нѝшта нѐ би било̀ о[д]-цтру̀ју.

бакци̏л м *бацил.* — Збо̀г бакци̏ли докту̀р му преписа̀л енѐкције.

бакши̏ш м *напојница.* — Свѐ што зарабо̀ти вр̀љи за бакши̏ш на свира̀чи.

ба̀ла[1] ж *слина.* — Пусти̏л ба̀ле из но̀с до го̀ле земњѐ, па запени̏л, лѐлке, ма̀лке.

ба́ла[2] ж *свезана гомила сена.* — Узо́ од Драги́воју петна́ес ба́ле се́но, да изра́ним Пр́вку до про́лет.

ба́ла[3] ж *ролна тканине или платна,* в *труба.* — И́сече ми од ону́ј ба́лу три-ме́тра за оде́ло.

ба́лав, -а, -о **1.** *слинав.* — Ју́же од коњче́ бе́ше ба́лаво, тури́ га да се су́ши, ал доби́ло но́ге. **2.** фиг *незрео, млад.* — Јо́ште је о́н ба́лав за жени́дбу.

балава́ндер м *незрео, лош човек.* — Ко́ј ће па то́ј да ми ка́же, еди́н балава́ндер.

балава́ндерка ж *незрела, лоша жена.* — Дошла́ балава́ндерка да ме питу́је за ћили́ми и посте́љке ко да уме́је да тка́је.

ба́лавац м *жутокљунац.* — Та́ј ли ће да ме у́чи кво́ ћу у своју́ авли́ју да рабо́тим, ба́лавац ниједан.

бала́ви несв **1.** *испушта бале, слине.* — Ко́њ ми це́л ди́н бала́ви, да нее́ нешто́ ло́шо изе́л? **2.** фиг *прича без везе.* — Ваздн бала́ви, а ни́шта не ре́че.

ба́лавица ж *жутокљунка.* — Које́ ми па зна́је та́ј ба́лавица?!

балаву́рда м/ж *лоша особа, покварењак, ништарија.* — Ми́сли ћу да гу пу́штим да се дру́жи с ту́ј балаву́рду. — Накљука́ла га Пе́рса, она́ј балаву́рда, па ка[д] дојде́ по́че да бесне́је.

балаву́рдија ж зб им *олош, лош свет.* — Збра́ла се балаву́рдија па по це́л но́ћ арлау́чу ни[з]-сока́ци, не мо́ж чове́к да за́спи.

Бальк Дерве́н м *турски назив за Црну Траву,* в *Кара-Кас,* в *Село.*

балва́н м *трупац,* в *бьлван.* — Тре́бе да стру́жемо ови́ја балва́ни докле су јо́ш си́рови.

балва́нче с дем од *балван,* в *бьлванче.* — Таквó едно́ балва́нче би ми до́бро дошло́ за потпира́ч под а́мбар.

балдисува́ње с гл им од *балдису(ј)е (се).* — Кьд би гледа́л на балдисува́ње, кьд би га те́к тьг сработи́л?

балдису́е (се) / балдису́је (се) несв *премара (се), умара (се).* — Це́л дн балдису́е од рабо́ту и па́ му неје́ те́шко да те послу́ша. — Од ову́ј рабо́ту бр́зо се балдису́је.

балди́ше свр *изнемогне, премори се.* — Од голе́мо рмба́ње чове́к изгу́би сна́гу и балди́ше. — Ко́си докле не балди́ше. — Балдиса́ трча́ећи да га сти́гнем.

ба́ле м вок *брате*! — Куде́ си, бре́, ба́ле, да ме ви́диш ка[д]-цам-дана́ске вра́л рженицу?

ба́лчак м у изр: **до ба́лчак** *до краја, сав.* — Загмаца́ се у блати́ште до ба́лчак. — Јунац вој га на́кара до ба́лчак.

бањезга несв *говори којешта, трућа, лупета.* — Немо́ј га слу́шаш, са́мо зна́је да бањезга.

бањезгало с *онај који лупета, који говори глупости.* — Наслушао́л сьм се ја́ бањезга́рије од то́ј бањезгало.

бањезга́ње с гл им од *бањезга.* — Како́ му ви́ше не доса́ди бањезга́ње.

бањезга́рије ж мн *глупости, трућања, лупетања.* — Отидо́ си, да не слу́шам ви́ше бањезга́рије.

бањиго́тина ж *онај који просипа храну из уста док једе, који пушта бале.* — Зга́ди ми се кьд ви́дим ову́ј бањиго́тину.

бањигува́ње с гл им од *бањигу(ј)е се.* — Кво́-е то́ј ви́ше бањигува́ње, зар неси́ научи́л како тре́бе да се еде́.

баљигу́е се / баљигу́је се несв *проси́ти храну из уста док једе, пу́шта бале.* — Је́ђ, ако уме́јеш, љу́цки, немо́ј се баљигу́јеш.

баљу́зга несв фиг в *баљезга.* — Чи́м отво́ри у́ста, одма́ ста́не да баљу́зга.

баљу́згало с пеј в *баљезгало.* — О́н ти је едно́ те́шко баљу́згало.

баљузга́ње с гл им од *баљузга,* в *баљезгање.* — Немо́ј те секи́ра њо́јно баљузга́ње.

бамбада́ва прил *узалуд, џабе, бесплатно.* — На кра́ј испа́де да сам гичи́л ус Купи́нски ри́д бамбада́ва.

ба́мбало с **1.** *причалица, тороко́ло.* — Про́би ми у́ши тој ба́мбало, по це́л дан бамбу́ће. **2.** фиг *оно што производи јак, продоран звук (радио, грамофон...)* — Пушти́ли неко́ ба́мбало, па ни́шта не чу́јем у мојо́ ку́ћу.

ба́мбула м пеј *неотесан, некултуран човек.* — Ти́ја ба́мбула није́ твоје́ дру́ство ни за у говеда.

Ба́мбула м *надимак.*

бамбу́ра ж *паприка бабура.* — Купи́ попри́ке бамбу́ре два́ес кома́та и три́ ки́ла парада́јс.

бамбу́рас, -та, -то, *бабураст.* — Ла́ко ће га препозна́јеш: и́ма бамбу́рас но́с.

бамбуња́ло с *причалица,* в *ба́мбало (1).* — Од бамбуња́ло не мо́же се жи́ви.

бамбу́ње несв *прича, тороче.* — Куде́ да се де́нем да га ви́ше не слу́шам како́ бамбу́ње.

ба́н м *човек на високој нози.* — То́-е ба́н, ка[д]-тако́ј госпо́цки жи́ви, а не́ како́ ја!

бана́к м **1.** *место на зиду испод греда тавањача, које служи као остава.* — Доне́си ми чека́њу, ете́ гу на бана́к. **2.** *зид за седење.* — Седу́ на бана́к и пи́ју гре́јану.

банбада́ва прил в *ба́мбадава.* — Банбада́ва ме потрза́л да се ди́зам у зо́ру.

банга́в, -а, -о **1.** *хром.* — Ће му пребије́м оне́ј банга́ве но́ге, да ви́ше не обли́та око мојо́ ку́ћу. **2.** фиг *шашав, незгодан.* — То́ј су банга́ви љу́ди, не ́рчкај се с њи́.

банга́ви несв *храмље, тешко хода.* — Са́мо ти банга́ви, ус-пу́т ћу те сти́гнем.

банга́вци м мн фиг пеј *болесне, хроме ноге.* — Едва́ кила́вим с ови́ја мои́ банга́вци, а ти́ ме јо́ш затра́чкујеш.

ба́нда ж **1.** *дружина, распуштен, разуларен свет.* — Збра́ла се лопо́вска ба́нда да ме усара́ви, па ме јо́ш препиту́је куде́ сам би́л у ра́т. — Ба́ндо една́ ба́ндеста! **2.** фиг *трубачки оркестар.* — На сва́дбу му је свири́ла трубачка ба́нда на Му́рата Исмаи́ловића ис Прекодо́лци.

банда́ш м *метални обруч на точку бицикла и мотоцикла, бандаж.* — До́кара ми три́це на банда́ш. — Се́дни на банда́ш, да те прово́зим нис пу́т. — Чи́м је докара́л биции́клу и укатери́л Ру́ску, одма́ му се искриви́л пре́ђњи банда́ш.

банде́ра ж **1.** *телефонски или електрични стуб.* — Три́ го́дине ту́рају банде́ре и јо́ш ни́шта не уработи́ше о[д]-цтру́ју. **2.** фиг *оцена јединица.* — Да́де ми у дне́вник банде́ру.

бандогла́в, -а, -о, *тврдоглав, својеглав, неразуман.* — Несам то́лко бандогла́в да сре́д но́ћ с те́бе и́дем от-ку́ћу на ку́ћу.

бандогла́вес, -та, -то, *особина онога који је тврдоглав, својеглав, настран.* — Ако ти-е та́тко бандогла́вес, мо́раш ли и ти́?

бандогла́весто прил *тврдоглаво, својеглаво.* — Ако рабо́тиш тако́ј бандогла́весто, ја́ ци и́дем до́ма.

бандогла́ви несв *ради на своју руку.* — Поче́л и о́н да бандогла́ви како́ му се наша́кне.

бандоглáвка ж пеј *тврдоглава, самовољна, настрана жена.* — Не-лй му-е женá бандоглáвка, с њý нйки не мóж да споређýје.

бандоглáвко м пеј *тврдоглав, самовољан, настран човек.* — Нéће те послýша ни за жйву глáву тйја бандоглáвко.

бандоглáвоња м в *бандоглавко.* — Дйгне се бандоглáвоња па у Власйну усрéд зимý, а снéг до пýпак.

бандорéње с гл им од *бандори, блебетање, придиковање.* — Знáе тике за бандорéње, за другó не знáје.

бандóри несв *блебеће, лупета, придикује.* — Немóј ми вйше бандóриш, прóби ми глáву с тој бандóрење.

бáњa несв **1.** *прича, гуња, негодује.* — Вазднн ми бáња, не мóгу глáву од њéга да дйгнем, ни квó да урабóтим. **2.** *клевеће, лаже.* — За когá гóћ да ми бáња, јá му не верýем. **3.** *придикује.* — Јóш не дójдем от пóсо, онá стáне да бáња.

бáњало с *гуњало, закерало.* — Ко да ми на глáву стоń тój бáњало, не мóгу га вйше трпйм.

банђáње с гл им од *банђа.* — Óдви ми се с њójно банђáње, од њý ћу бéгам у бéли свéт.

банђýка несв *гуња, изражава незадовољство, придикује,* в *банђа.* — Банђýка ли банђýка, ко прáзна воденйца, и цéл дн му прójде такój.

банђýкало с в *банђало.* — Йде Сймка ни[з] селó и вóди онój њójно банђýкало.

банђукáње с гл им од *банђука,* в *банђање.* — Без банђукáње нйшта нé би постйгал.

банђýр м *причалица, запрдало, трабуњало.* — Такáв се банђýр jóш нејé родйл у нáшо селó.

Банђýр м *надимак.*

банђурáви несв *прича, трабуња, меље.* — Банђурáви по малý којé му пáдне на пáмет.

бáне свр *изненада се појави.* — Немój емпýт да бáнем, па да вйдим квó се овдé рабóти кьд несáм тýј.

бáнsa[1] м *глупак.* — Каквóга си бáнsу родйла — ни шкóла не мóж му дадé цевáп.

бáнsa[2] несв *луња, скита без циља.* — Бáнsa си низ гарйне и ридйшта, дóм се не свр̀та.

банsáње с гл им од *банsа, скитња, тумарање без циља.* — Сáмо му е банsáње у глáву, ни на штó другó не мйсли.

банsйка ж/м *глупан.* — Постáл банsйка, етé тó[j]-е постйгал за свój живóт.

банsйчина ж/м ауг и пеј од *банsика.* — Кудé се пóтреви да седйм у вóз до Бéоград с тýј банsйчину, жйв се поéдо.

банsóв м *неотесанко, тикван, лењивац.* — Од онój малéчко детéнце постáде такáв банsóв, да се човéк сáмо свéри.

банsóвчина ж/м ауг и пеј од *банsов.* — Дйгни рýке о[д]-тóга банsóвчину.

бáница ж **1.** *пита, гибаница,* в *растрзана баница,* в *сукана баница,* в *суканица.* — Кад развучé кóре па направи бáницу, пр̀сти да си полйжеш. **2.** фиг *батине.* — Голéм немájмир, чéсто ће му едé дýпе бáницу док порастé.

баничáр м *онај ко воли да једе баницу, питу.* — Óн си је голéм баничáр и целолéбоња.

баничáрка ж *она која меси и воли баницу.* — Таквá баничáрка како Тодóрка још се нијè родúла.

баничè с дем од *баница.* — Уз бáницу испèко и баничè, да понесèш за ус-пýт.

бáничка ж дем и хип од *баница.* — Омеси́ му бáничку и испèко кокóшку за поóдак у рабóту.

бáнка ж *новчаница од десет динара.* — Дáј ми пèт бáнке. — Стúскавац, не мóж бáнку да му извучèш.

банкèт м *наслага, купа цигала спремљена за печење.* — Напраúмо банкèт, сьг сáмо да запáлимо óгењ и засúдамо óтвор да се печè цúгла.

Бáнко м *име.*

Бáнковац / Бáнковчанин м *човек из села Банковци.*

Бáнковка / Бáнковчанка ж *жена из села Банковци*

бáнковски, -а, -о *који припада селу Банковци.*

Бáнковци м *село.*

Бáнковче / Бáнковчанче м *дете из села Банковци.*

бáнта несв *прича којешта, блебеће.* — Нèка га, нека бáнта, а кьд га осúдамо тьг ће се засвèри.

бáња[1] ж фиг *добар живот.* — Куде њèга-е живóт бáња, за нúшта не áје, за нúшта се не едè. — Средúл живóт — бáња.

бáња[2] **(се)** несв *купа (се).* — Малèчка-е, још гу мáти бáња у дрвено корúто. — Отишáл у рèку, це бáња. — Не вóли да се бáња, па предт бањáње изедè тепáње.

бањáње с гл им од *бања*[2] *(се).* — Квó ми је па тој бањáње у лáдну рèку, тó-е гинèж. — Вóду од бањáње расúпи у бýрјан да ми детè растè ко травá.

бáњка[1] ж бот *врста јабуке.*

бáњка[2] несв у дем знач: *бања.* — Сьг ће мáма да гу бáњка у топлý водúчку.

бањкáње с гл им од *бањка*[2]. — Ел ти нијè досадúло овóлко бањкáње?

бáо узв *ономат. пуцња, експлозије.* — Бáо, пýче пýшка у малý, а онú порипáше санúти.

бáп узв в *бьп.* — Бáп! Бáп, бáп, трúпут га бáпну у грýди и óн се úзврну.

бáпа несв **1.** *халапљиво једе.* — Бáпа лèб и сланúну ко мећáва, па ће úде у дрвá. **2.** *удара, туче.* — Не бáпа га за мерáк, но за његóво дóбро. — Бáпа га што не слýша. **3.** *несхретно хода.* — Недовидýје, па бáпа по путúшта.

бáпа се несв *буса се, хвалише се.* — Бáпа се у грýди ко петьл на буњúште.

бапáње с гл им од *бапа* (*се*). — Сáмо се чýје његóво бапáње, какó едè онýј бáницу (**1**). — Бèгај долèко од његóво бапáње, да те не довáта с онèј ручетúне (**2**)! — Свè се очкољавúл докл[е] е бапáл по мрáк и[з]-Селó (**3**). — Од бапáње у грýди све му помодрèло мèсо.

бáпе-бýпе в *бьпе-бупе.* — Доватúли чукачú, па бáпе-бýпе, сáмо чýкају снóпје на гýвно.

бáпере-бýпере узв *тупере-лупере.* — Бáпере-бýпере испрашúмо га с тојáге, нèће вúше да дúра нáше девójке.

бáпка[1] ж дем и хип од *баба.* — Да ми је жúва мојá бáпка, нè би вú с мène терáли сеúр.

бáпка[2] ж *дрвени део на самару: предња и задња бапка са шест патарица.* — Бáпка дójде кривýљеста, такój напрáена да не жýља коњá.

ба́пке[1] ж мн мед *мале богиње (рубеоле).* — Исипа́ло се дете́ з-ба́пке. — По це́лу снагу́ доби́ло ба́пке.

ба́пке[2] ж мн *оболели плод шљиве.* — Избапка́ла се сли́ва све́ у ба́пке, ни́где еди́н здра́в зелена́ц.

ба́пла ж фиг *крупна жена.* — Да ви́ш какву́-е ба́плу дове́л Кри́ста ис-Прочо́ловци.

ба́пне свр в *бапне.* — Кьд га еднуш нешто́ ба́пне у гла́ву, ће се окасве́ти.

/ба́нске при́че/ изр *наклапања, празноверице.* — Не́ћу да слу́шам те́ј ба́пске при́че.

ба́пски, -а, -о пеј **1.** *који је као у баба, својствен бабама.* — Што́ ће ти ово́ј ба́пско облекло́ кьд јо́ш несе́ ба́ба? **2.** *невероватан, неозбиљан,* в *баjски лек,* в *баjске приче.* — Наслуша́ се ја́ куде ва́с ба́пске при́че.

/ба́пски ле́к/ изр *несигуран лек, старовремски начин лечења.* — Еди́но да му на́јдем неки́ ба́пски ле́к, па ако помо́гне, помо́гне.

ба́пће несв **1.** *гори добро, бубњи.* — Разгоре́ се ку́бе са су́ва дрва́, па све́ ба́пће. **2.** фиг *једе халапљиво.* — Ру́чка дете́ па ба́пће, ко да не|е́ три-дьна виде́ло ле́б. **3.** фиг *игра лопту, фудбал.* — Це́л-дьн ба́пћу ло́пту над на́шу ку́ћу, настраву́ја се ће ми разби́ју пе́нцер.

ба́пче с дем и хип од *баба.* — Куде́ е моје́ ба́пче да га ви́дим?

ба́пчица ж дем и хип од *ба́пка*[1]. — Кад ми умре́ ба́пчица, оста́до еди́но же́нско у ку́ћу, све́ се сва́ли на ме́не.

ба́ра[1] ж **1.** *поток, поточић.* — До́ле, нис пади́ну, куде ба́ру, ће ска́раш гове́да да се зача́с напасу́. **2.** *локва.* — По́моча се Му́рца, на́прави ба́ру. — Расипа́л млеко́, напраjл оно́лку ба́ру. **3.** фиг *мокраћа, пишање.* — Идем у гр̀мење, да пу́штим ба́ру.

Ба́ра[2] м *име пса.*

бараба́р / бараба́рке прил **1.** *заједно, једнаки.* — Сву́де су би́ли бараба́р, ко близнаци́: и у рабо́ту и на коси́лбу и у во́јску. — Бараба́рке смо ишле́ у шко́лу у Бро́д. **2.** прил *напоредо, заједно.* — Мучи́ла сам се бараба́р с му́жа, докле напраи́мо ку́ћу. — Бу́лча и Же́роња су у ера́м бараба́р ву́кли ко́ла.

бара́ка ж *кућица од дрвета.* — Печа́лбу сам прове́л по бара́ке, дојде́ вре́ме да и ја́ еднуш ле́гнем како тре́бе, у ку́ћу.

бара́пштина[1] ж аугм и пеј од *бараба (мангуп, нерадник, пробисвет).* — Куде́ сам па ја́ приста́л да се но́сим з-белосве́цке бара́пштине.

бара́пштина[2] ж *безобразлук, глупост.* — Наслуша́ се ја́ од његове́ бара́пштине. — Колке́-е бара́пштине напраи́л, да се чове́к за гла́ву ува́ти.

барда́к м *земљани суд за ракију,* в *кондир.* — Отиде́ з-барда́к да ви́ка на сва́дбу.

ба́рем / бе́рем прил *бар.* — Узе́л ми косу́, ба́рем да ме-е пита́л, да́л би му гу. — Кад је тако́ј, бе́рем да и ја́ по́јдем с њега.

баретина ж ауг и пеј од *бара, баруштина.* — Настраву́ја се како́ ћу преко ту́ј баретину да пре́јдем.

баре́тка ж *плитка округла капа без штипа, беретка, бере.* — Понеки́, тике због мо́ду, куде на́с но́су баре́тку. — Та́ј глава́ нее́ за баре́тку.

ба́рица ж *мала вода.* — Тече́ ба́рица низ Бу́ђину пади́ну а[л] ле́ти че́сто пресуши́је.

барја́к м **1.** *барјак, застава.* — Како барја́к на ку́ћу сам била́ у на́шу вами́лију. **2.** *црна марама која се ставља на кућу умрлога.* — Видо́ цр̀н барја́к на Ди́нчину ку́ћу, ко́ј ли-е наћаске умре́л?

барјакта́р м *сват који носи заставу, барјак.* — Не мо́ж сва́дба ни без барјакта́ра.

Ба́рка м *надимак.*

Ба́рке ж *заселак.*

барушља́к м *мочварно земљиште.* — На́кара ме да о́дим преко неки́ барушља́к, те се углибави́.

барушљи́в, -а, -о, *мочвараст.* — Лива́да му барушљи́ва, ка-це-око́си, те́шко ће се се́но осу́ши.

баруштѝна ж ауг од *бара*, в *барчуга.* — Низ Бла́то баруштѝне ко́лко о́ћеш, па́зете куде́ о́дите. — Загмаца́ се до гу́шу у ону́ј баруштѝну на Ки́тку.

барчѐтина ж ауг и пеј од *бара.* — У ту́ј барчѐтину се ста́лно загло́бу ко́ла.

барчу́г м ауг и пеј од *бара.* — Немо́ј се загма́цаш у барчу́г, па да ми до́јдеш блатњи́в до коле́на.

барчу́га ж ауг од *бара, баруштина.* — Кьд иска́раш сто́ку, бе́ж од барчу́гу, да се нека́ говѐче не загло́би.

ба́с м муз *лимени музички инструмент, туба.* — Мо́ј чи́ча зна́е да сви́ри у ба́с.

ба́са несв *удара песницом.* — Још емпу́т да ви́дим да ми дете́ ба́саш тако́ј у грби́ну, с ме́не ће и́маш по́слу!

ба́са се несв *удара се (у груди), горди се, хвалише се,* в *буса се.* — Ста́лно се за по нешто́ ба́са, мо́ра да су му гру́ди већѐм помодре́ле о[д]-то́лко баса́ње.

ба́самак м *степеник.* — Мно́го им припрти ба́самци ис-по́друм.

баса́ње с гл им од *баса (се),* в прим под *баса се.* — До́јади ни с то́ј баса́ње у гру́ди.

ба́сација м *свирач на басу (инструмент туба).* — Ка́жи, а́, како́ сви́ри преде́нски ба́сација? — Ту́ј бе́ше Ђу́ра ба́сација с тра́ктор, докара́л бра́шно у за́другу.

баски́ја ж *грубо тесана летва.* — Огради́ гу́вно з-баски́је. — На баски́је заков̀а та́рабе.

ба́сма ж *платно.* — Купи́ ба́сму за су́књу, сѣг са́мо да на́јдем шна́јдерку, па да ме зали́чи.

ба́т м *пањ с великим кореновима у земљи.* — Ови́ја ба́тови не мо́ж ни́ки да изва́ди, еди́но тако́ј да иструлу́.

ба́та м **1.** дем и хип од *брат, старији брат.* — З-ба́ту Драго́љуба смо ишли́ да бе́ремо дрва́. — Дојдо́ше ба́тини го́сје из Дика́ву. **2.** *девер.* — Ово́ј су ципе́ле на ба́ту, а ово́ј на башту́.

бата́лен, -а, -о **1.** *напуштен, остављен.* — Пу́т преко Цеврља́нку ода́вно је бата́лен, па-е ура́сал у шиба́к. **2.** *пакнут.* — Пра́ен, па бата́лен. — З-бата́леног чове́ка ће излѐзнеш ти́ на кра́ј, кьд је то́ј па било́?

бата́ли свр **1.** *напусти, остави.* — Не́ма вајда́, бата́ли рабо́ту, па да си бе́гамо до́ма. — Ако е баталѝл шко́лу, че́кају га фа́нгла и мистри́ја. — Бата́ли то́ј, обр̀ни дру́ги ли́с. **2.** *престане.* — Баталѝли да вој доо́ду си́нови. — Баталѝл да пи́е, сѣг са́мо це́вчи (*ирон*). **3.** *прекине на пола посла, не доради.* — Башта́ га праји́л, па баталѝл. Тако́ј оста́л недопра́ен.

баталијо́н м *батаљон, много.* — Прође́ низ дру́м на собо́р баталијо́н љу́ди.

батаљува́ње с гл им од *батаљу(ј)е (се).* — Навѝкомо на његово́ батаљува́ње: пр̀во ба́тали шко́лу, па ба́тали рабо́ту, па за́батали до́м!

батаљу́е (се) /батаљу́је (се) несв *оставља, запоставља (се).* — Батаљу́ј ту́ј рабо́ту, неси́ ти́ за ма́јстора. — Ако не у́чи, о́дма да батаљу́е шко́лу, па у рабо́ту докле-е вре́ме! — Све́ се батаљу́е: њи́ве, лива́де, село́! — Батаљу́је се печа́лба, Црнотра́вци сѣк и́ду на школува́ње.

батéрија ж *батеријска лампа*. — Донéси ми батéрију у пóдрум да вúдим квó се овóј расипáло. — Да ми кýпиш крýшчицу за батéрију.

батúсан, -а, -о *покварен*. — Овóј ти сúрење батúсано, нéје за едéње.

батисувáње с гл им од *батисује (се)*. — У овúја пóдрум нéма вúше батисувáње, кво остáиш, тýј се не квáри.

батисýје (се) несв *упропашћава (се), квари (се)*. — Ýзне ли кво гóђ у рýке, óн батисýје, нéје тój мájстор. — Штá ни-е свé батисáл, да ти не казýем. — Компирú су ми се ýвек батисувáли на тýј орнúцу, нéћу вúше тáм да ги сáдим. — Сúрење се батисýје ако му не тýриш кочкá сóл.

батúше (се) свр **1.** *упропастúти (се), покварú (се)*. — Немój да ми батúшеш тýј даскý, мóж ће ми потрéбе за нештó. — Уплашú се да га не батúшем, па не тé вúше да дéљам трупáц. — Лéб се батисáл, не мóж се едé. — Батисáла се урдá у зáстуг. **2.** *промени се, покварú се (време)*. — Бáтиса се врéме, не могáмо да докáрамо снóпје, ни рукóљке да збéремо.

бáтка м дем и хип од *бáта*. — Дójди, да вúди бáтка кóлко си порáсал. — Бáтка ће вој дадé некú динарчúк.

батлáг / батлáк м *мочвара, глиб*. — Заглавúше ми се кóла са свé сéно у батлáг, едвá ги извадúмо. — Навéде ме прáво у батлáк, да се заглóбимо.

батлúја м *срећан човек, срећник, заљубљеник*. — На коњú е голéм батлúја. — Кьд је тóлки батлúја, ћу му дадéм пóевтино. — Óн је батлúја, пóбрзо ће нájде рабóту у вáрош.

/батлúја рабóта/ изр *срећан рад*. — Кад љýди нештó рабóту, вúка им се: Батлúја рабóта, да тój што рабóту брзо и дóбро урабóту.

батлúјес, -та, -то *онај који је срећних руку*. — Дáј њéму да ти пробéре кравчé, óн је батлúјес.

батлúка ж *срећница, жена срећне руке*. — Бó[г] гу дáл батлúку за свé, па и за човéка.

/бáца крв/ изр *пљује крв*. — Одвéли га у бóлницу, почéл да бáца крв.

бáцка ж *бодља, трн*. — Нагазúл на бáцку, па вучé нóгу.

бáцка (се) несв в *бцка* **1.** *убада (се)*. — Немój да се бáцкаш на иглý. — Двáпут су ме бацкáли у рýку. — Окóсено, па бáцка ка-це óди бóс. **2.** фиг *ради иглама, плете*. — Данúс је голéм прáзник, данá[с] се не бáцка. **3.** фиг *удара петом при ходању*. — Све бáцка кад óди.

бáцкав, -а, -о *трновúт, који има бодље*. — Не мóж да óди бóс по странúште, млóго бáцкаво.

бацкаúв, -а, -о в *бацкав*. — Овúја трње млóго бацкаúви, какó да бéрем шипцú?

бацкаúво прил *бодљикаво*. — Млóго е бацкаúво, немój да завлáчиш рýку. — Какó óдиш по тój бацкаúво, не знáм.

бацкаљúв, -а, -о в *бацкаив*. — Шишáрке су млóго бацкаљúве, не мóж се кóпају з-голý нóгу.

бацкаљúво прил в *бацкаиво*. — Кудé пójдеш, свýде бацкаљúво.

бацкáње с гл им од *бацка, плетење*. — Данúс нéма бацкáње, голéм је светáц.

бáцко м *ован који боде*. — Пáзи се дóбро од бáцка, немój те зачá[с]-стркóљи.

бацкољáв, -а, -о *бодљикав*. — Не мóж се бóс óди по бацкољáво странúште.

бацљúв, -а, -о *бодљикав*. — Немój бóс по странúште, млóго-е бацљúво.

бацмáк м пеј *блáтиште, глúбиште.* — Не видó по мр̏ак, но се загмацá у бацмáк до колéна.

бáцне свр в *бúцне.* — Бáцне те, па побéгне.

бáчва ж **1.** в *бúчва.* — Расипáле ми се дýге на бáчву. **2.** *мера за тéчност, хиљаду литáра.*

бачвéтина ж в *бúчветина.* — Едвá опрáмо бачвéтину от кóмине.

бачéвиште с *место на коме је бачијала стока.* — На бачéвиште су некáд билé трле и колúбе.

Бачéвиште с мтн *ливада, шума, извор.*

бачúја ж *место на планини са колибама и торовима где су лети напасане овце.* — Чувáла се, óндак, млóго стáда на бачúје.

бáчка се несв *ваља се у блату, гмаца.* — Прáсци излéзла у брáниште, па се бáчкају по бáру. — Немój се децá бáчкају по блáто.

бáчкало с *кaљаво, мочварно, мокро земљиште.* — Чúм дójду до вóду, свúње óдма напрáву бáчкало. — Ступýј по кáмење, да не óдиш по бáчкало.

бачкáње с гл им од *бачка се.* — И децá вóлу бачкáње по блáто пóсле кúшу. — Какó им не досáди бачкáње по тој блáто?

бачкóљ м *блато, барушшина.* — Рáсипа снаá вóду и нáпраи бачкóљ по кýћу. — Едвá прójдомо кроз бачкóљ у Бáинску рéку.

бачкољáк м ауг од *бачкољ, блатиште, кaљуга.* — Кьд излéзомо из бачкољáк, сьг је лáсно по пýт.

бачкољúв, -а, -о *блатњав, кaљав.* — Дрýм скрóз бачкољúв, љúзгају се кóла. — Настáде некó бачкољúво врéме, никáко да га одбúје. — Кудé стýпиш, свýд бачкољúво. — Йде си óн по бачкољúво, две-пáре не дáва.

бачкољивéје несв *постаје блатњаво.* — Јéсен, ће пóчне да бачкољивéје, какó ће докáрамо дрвá?

бачувáње с гл им од *бачује.* — На Чемéрник су Áшани докарувáли стóку на бачувáње.

бачýје несв *чува овце на бачијама.* — Вúше нúки не бачýје óвце. — Тýј су нáши стáри бачувáли стóку, затój се и вúка Бачéвиште.

бáца[1] м **1.** *пашеног, сваштикин муж.* — Рéтко се вúђамо з-бáцу, не дóди у селó. **2.** *крупан човек.* — Дошáл некúи бáца па засéдал у кафáну и не помéра се, а нúки не знáје кóи је, ни откудé је.

бáца[2] м *отвор на крову на димњаку.* — Кьд засувúтли вéтар кроз бáцу, у кýћу накáра снéг.

бацанáк м в *баца* (*1*). — Нúје смо бацанáци, жéне су ни сéстре.

бáцин, -а, -о *који припада пашеногу.* — Кад га спáрим з-бáцинога Мýрцу, има да вучý кóла, па свé да пршти.

бáш речца *за посебно наглашавање нечега, управо тако, управо ту, управо тада.* — Да дójдеш бáш на Ђурђóвдан. — Данáс бéше бá[ш] жéшко. — Бúл сáм бáш у Лескóвац. — Бáш да му не дадéм коња. — Бáш затój га и не вóли.

бáшено прил *прикривано, слагано.* — Нúшта бáшено не вирáје, брзо се дознаé.

башéње с гл им од *баши.* — Да те не спасú з-башéње, изéл би ћотéк ко бéла лáла.

бáши несв *таји, прикрива, настоји да забашури.* — Н-умéјем да бáшим, свé ти испрúчам да знáш óдма. — Башú од мýжа, башú кóлко могá, ал је пá дознáл. —

Донегдѐ баши́, па ви́ше не могá, морá му кáжем. — Да нејѐ баши́ла, мо́ж би вој и опрости́ли.

башкá прил *посебно, одвојено*. — Башкá си е о́н, башкá смо си ни́је. — У пре́сак се сипу́е башкá ржени́ца, башкá ца́ревица. — Башкá ти-е си́рење, башкá попри́ке, а ти́ је́ђ како́ о́ћеш.

башкарѐње с гл им од *башкари се*. — Навúкла до́ма на башкарѐње, па вој тѐшко да рабо́ти.

башкáри се несв *излежава се, одмара се*. — Пу́сти детѐ нека се мáлко башкáри.

башно́м прил *чини ми се, биће да, као да*. — Башно́м сам га негдѐ видѐла, а кудѐ, не знáм, па да ме утѐпаш.

баштá м *о̄тац* (вок*: та̄то!*). — Знáе ли ти баштá кудѐ си дошáл и што́ прáиш? — Какáв ти је баштá, ни ти́ несú по́ áран од њѐга. — То́-е баштá на мѐне.

баштѐвина ж *наследство од оца*. — Три-е́ктара земњá и полови́н кýћа ми е од баштѐвину. — Еди́ни о́н остáде на баштѐвину, брáћа му се оцели́ше, сѐстре поудáдоше којá кудѐ.

баштѐтина м аугм и пеј од *ба̄шта́*. — О́н нејѐ баштá, о́н је баштѐтина.

бáштин, -а, -о, *очев*. — Од бáштин голѐми капу́т сашúли на децá чешúрке.

баштинá ж в *ба̄штѐвина*. — Остáл на баштину́ да се снаóди како́ знáје и умѐје.

башýри несв в *баши*. — Детѐ е малѐчко, оно́ н-у́меје да башýри како ти́, него свѐ кáже.

бьбњáло с в *бабњало*. — Како́ мо́ж да слу́шаш ви́ше то́ј бьбњáло?

бьбњи́ несв в *бабњи*. — Бьбњи́ с ло́пту по со́бу, не глѐда, ће стро́ши пѐнцер!

бьз м бот *зова* Sambicus nigra. — Кьд уцавти́ бьз, ки́тке бѐремо за чáј.

бьздѐж м **1.** *смрад, смрдеж*. — Чак се овдѐ надýшује бьздѐж од њúов нужник. — Трýје од бьздѐж. **2.** фиг *лош човек*. — Немо́ј да ми ви́ше дооди у кýћу ти́ја бьздѐж.

бьздѐње с гл им од *бьзди*. — Ку́де да се дѐнемо о[д]-то́ј бьздѐње од буњúште?

бьздú несв *смрди, заудара*. — От паљевúну бьздú цѐла доли́на. — Бьздú па се не траи.

бьздо́тина ж/м пеј *прљава, смрдљива особа*. — Кудѐ па сьг дојдѐ онáј бьздо́тина да ми кýћу опогáни.

бьзо́вина ж *зовино дрво*. — Бьзо́вина неѐ ни за огњúште, зачáс вýкне и изгорú.

бьзо́вка ж в *бьз*. — Свáри си чáј од бьзо́вку, да се искáшљеш како́ трѐбе.

бьлвáн м *балван*. **1.** *трупац*. — Обалúмо бýке, исѐкомо бьлвáни, кои́ ће ги такóј тѐшки сьг у кóла кáчи? **2.** фиг *тупан, глупан*. — Тúа бьлвáн нѐће те разýме кво о́ћеш, двáпут мóра му орáтиш.

бьлвáнче с дем и хип од *бьлван*. — О[д]-то́ј бьлвáнче до́бро-е да издубѐш коруубу да еду́ свúње.

бьп узв *за подражавање звука кад нешто̄ па̄дне*. — Бьп, пáде кутúче.

бьпа несв в *ба̄па (1, 2)*. **1.** — Бьпа ли бьпа, доклѐ се не насúти. **2.** — Кьд вáти да бьпа детѐ, да ти дожалѐје. **3.** — Нумѐје да о́ди но бáпа ко по мрáк.

бьпе-бýпе узв *та̄пе-тӯпе, тӯпе-лӯпе*. — Увати детѐ па бьпе-бýпе, бьпе-бýпе по дýпе, на брзúну га смúри.

бьпне свр **1.** *удари, тресне, падне*. — Кьд га о́н бьпну мýкомачки у грýди, úскара му вáздук, едвá га поврнýмо. **2.** фиг *каже бесмислицу*. — Бьпне си такóј нешто́ и остáне жúв.

бьпњува́ње с гл им од *бьпњу(ј)е (се).* — Да не бе́ше бьпњува́ње у грби́нку, те́ше дете́ да ми се зата́и.

бьпњу́е / бьпњу́је несв *удара, бије, млати.* — Мло́го га бьпњу́е, а дете́ нејѐ то́лко кабу́т.

бьпњу́е се / бьпњу́је се несв **1.** *удара се, бије се.* — Не бьпњу́је се дете́ у гла́ву, ће га изалипа́виш. **2.** фиг *чини се силним, горди се.* — Бьпњу́је се у гру́ди, ко́лко е ја́к и си́лан.

бьцка (се) нес **1.** *боцка (се).* — Бьцка га трнча́к у но́гу, па клендрца. — Бьцка се с иглу́ у пр̀с, да изва́ди тр̀н. **2.**фиг *плете, везе.* — Данѝс је Огња́на Мари́ја, данѝс се не бьцка. **3.** фиг *пецка, подбада.* — Ста́лно га бьцкају за Руселе́ну, а о́н поцрве́неје ко попри́ка, па ги још ви́ше поцако́ше. **4.** фиг *сади поврће.* — Дру́гу ле́ју бьцкам аршламу́.

бьцка́ње с гл им од *бьцка (се), шприцање, пелцовање.* — Тај бо́пка ми-е од бьцка́ње. — Тре́бе да и́ду деца́ на бьцка́ње од голе́му бо́лес.

бьцко́ль м *тр̀њак.* — Не мо́ж да се про́јде, сву́д голе́м бьцко́ль. — Куде́ ме дове́де у ови́ја бьцко́ль?

бьцне свр **1.** *боцне.* — Кьд га бьцне, одма́ вр̀ьи чи́вте. **2.** фиг *плете, везе.* — Дьна́с бьцнем, ју́тре бьцнем и испле́то дете́ту цемпирче́. **3.** фиг *пецне, подбоде.* — Са́мо ли ме још едну́ш бьцне ће ви́ди свое́га бо́га! **4.** *посади.* — Бьцне арпаџи́к овде́-онде́, ни́како да ува́ти ре́д.

бьцне се свр **1.** *убоде се.* — Треба́ло се бьцне у пр̀с, кад је наша́л ђуђу́м с па́ре, да му не оти́ду у та́м-ту́м. **2.** фиг *пецне, подбоде, изазове.* — Задригу́за, во́ли да се бьцне, а ова́м по́сле ку́ка кад га би́у. **3.** *посади.* — Бьцну́ ту́[ј] и та́м, колко да не ка́же да несьм сади́ла ти́кве.

бьчва ж *велико буре с отвором.* — На́пуни се бьчва са сли́ве до са́м вр̀, сьг нека че́ка док ста́шу.

бьчвети́на ж аугм од *бьчва.* — Едва́ испразни́мо бьчвети́ну с ко́мине.

бьш узв *баш.* — Е, бьш ми је ми́ло. — Бьш да га не ку́пи То́дор. — Бьш ми нешто́ дојде́ на па́мет Руме́на.

бе́бе с *беба.* — И́ма бе́бе, па га чу́ва.

бебѝште с ауг и пеј од *бебе.* — То́ј бебѝште до́сади с врека́ње.

бебуља́н м *мало старија и крупнија беба.* — Ко́лко ки́ла и́ма ти́ја тво́ј бебуља́н?

бе́га несв **1.** *бежи.* — Куде́ бе́га кьд ис ко́жу не мо́ж да побе́гне. — Бе́геј док си чи́тав! **2.** фиг *иде.* — Да́ј нешто́ да гу́тнем, па да бе́гам у њи́ву. **3.** фиг *одлази, сели се, напушта родни крај.* — Дојде́ вре́ме да сви́ бе́гају у ва́рош, ни́ки не́ће да се му́чи на зевњу́.

бега́њац м шатр у дем знач: *бежање.* — Не вре́ди му бега́њац, ће до́јду де́вери из о́пштину, да га па́ одведу́.

бега́ње с гл им од *бега.* — Бега́ње до мога́ње. — Какво́ ти је па то́ј бега́ње, ка це вр̀ну до́м чим о́гладне?

бегенди́ја ж/м *онај који има укуса, уживалац у нечему.* — Ста́вра је голе́м бегенди́ја на до́бри воло́ви. — Узе́ла едно́га бегенди́ју.

бегендисува́ње с гл им од *бегендисује (се).* — Ни́шта не испа́де од њи́но бегендисува́ње.

бегендису́је (се) несв *воли (кога), одабере (кога), свиђа се, допада се.* — Мло́го га девојке бегендису́ју. — Бегендисува́л девојку та́м, у Славу́јеви. — Бегендису́ју се три-го́дине да́на, а кво́ ће од то́ј да испа́дне, са́м Бо́г зна́је.

бегенди́ше свр **1.** *пронађе, одабере.* — Ће му помо́гнеш, да бегенди́ше по́убаву девојку? **2.** *допада се.* — Мло́го га бегенди́шу девојке.– Бегенди́шу се, ал им се роди́тељи не трпу́.

бегенисува́ње с гл им од *бегенисује* (*се*). — У мојо́ вре́ме не́е било́ бегенисува́ње, баштá ме е ожени́л како́ е о́н те́л.

бегенису́је (се) несв в *бегендисује.* — Не́е до́бро ка це деца́ то́лко бегенису́ју, а роди́тељи им, због-ста́ру пи́зму, не да́вају да се у́зну.

бегени́ше свр/несв в *бегендише.* — Кьд гу бегени́шеш, тре́бе одма́ да вој ка́жеш да-е твоја́ и ни́чија ви́ше.

бегим прил в *бајаги.* — Беги́[м] ми ту́ђо расе́ изри́ло ле́ју, а не́е њо́јно вепре́.

беда́ ж **1.** фиг *било што чији је садржај непознат.* — Ре́че остаи́л ми неку́ беду́ куде чи́чини, па и́дем да гу у́знем. **2.** фиг *штогод мало, безначајно.* — Прима́м неку́ беду́. (*одговор на питање: Колка ти је пензија?*). — За ту́ј беду́ не́ би ни работи́л. **3.** фиг *разлог.* — Наљути́л се на ме́не, не зна́м која́ му је беда́. **4.** фиг *невоља.* — Која́-ти-е беда́ те си тако́ј у́илан? **5.** изр: — На кри́вога беда́ (ирон *кривица је окривљеног*).

бедеви́ја ж **1.** *расна кобила.* — Ја́ше едну́ бедеви́ју, не́ма гу одо́вде до куде Врање. — Што́ се едну́ш не скр̀ши с ону́ј бедеви́ју, кьд то́лко скита́ра. **2.** фиг *крупна, незграпна жена.* — Дове́л из рабо́ту едну́ бедеви́ју, мо́ж га у зу́би но́си.

бе́дем / бе́ден м **1.** *бедем, узвишење.* — Укачи́л се на бе́ден, са́мо што не па́дне. **2.** *обала реке.* — Уз бе́дем сам посади́л вр̀бе, да га вода́ ви́ше не одно́си.

беденчи́ьк м дем од *беден.* — И́ди се ука́чи на беденчи́ьк куде ону́ј кру́шку, па ће ги ви́диш до́ле у пади́ну куде́ бе́ру се́но.

бе́ди несв *лажно оптужује, набеђује, клевета.* — Што́ ме залу́д бе́диш, кьд несе́м кри́в.

бе́дни се несв **1.** *горди се.* — Кьд излезне на сока́к, сва́ се бе́дни, ко да гу не зна́мо ис коју́-е вами́лију. — Поче́ла се мло́го бе́дни отка́д вој му́ж из Не́мачку пра̀ћа па́ре. **2.** *дотерује се.* — Се́дла пред-огледа́ло, па се бе́дни да-е у́бава ко канди́лка. — Во́ли да се бе́дни ко сва́ки девојчурьа́к.

бедрени́ца ж *уздужна страница на дрвеном кревету.* — Мѐђу бедрени́це ту́ри се наде́ксана сла́мњача, па се покри́е с пр̀тен чаршав.

бедува́ње с гл им од *бедује.* — Навикла-е она́ на његово бедува́ње, па си две-па́ре не да́ва за то́ј.

беду́је несв *жали се, приговара, извољева.* — По це́л дьн ми беду́је, не мо́гу си рабо́тим од њега́. — Ка́жи ни које́ ти́ мо́ж да рабо́тиш, а да не беду́јеш?

бе́ее узв *за дозивање оваца.* — Бе́ее, бе́ее, Зр̀нко, бе́ее!

бежани́ја ж *бежање.* — Узо́мо ала́тке, па бежани́ја. — Наила́зу ли Бу́гари, а ми́ о́дма у бежани́ју.

бежа́пов, -а, -о *бегунчев.* — Бежа́нова ма́ти жи́ва, а Стоја́нова нејé (*изр*).

бежа́ьац м шатр в *бегаьац.* — Вати́ше бежа́ьац уз ре́ку, кад видо́ше ћу им напу́ним ду́пе з-драмли́је ко на за́јци.

бежа́ч м *бегунац.* — Ка́в си ти́ то́ј бежа́ч ка[д]-те одма́ вати́ше?

бежи́ несв **1.** в *бега* (*1*). — Бе́ж да бе́гамо, ете́ га лу́ди Мило́јко с помага́ьку. — Бе́ж од ме́не. — Бе́ж накуде коша́ру, да те не ви́ду. **2.** фиг *сели се*, в *бега* (*3*). — Сви́ бежу́ у ва́рош, ни́ки не це му́чи по ове́ј пу́сте гологу́зе.

/беж-цевáп/ изр *осион, луд* (*човек*), в *цевáй*. — Óн је човéк беж-цевáп, не мóжеш ти́ с њéга. — Шћé ти човéк беж-цевáп, сáмо да си и́маш главобóљу. — Роди́л се такъв беж-цевáп и не мóж се уцевáпи.

безвезњáк м *глуй човек*. — Óн ти је едьн безвезњáк, ни свињу́ у кóчину н-умéје да укáра.

бездéр м *стрáх, паника, чудо, нерешива ситуáција, безизлаз*. — Уватѝ се у бездéр: квó самá да рабóтим. — И ти́ ће се од њéга нáјдеш у бездéр. — Вáти ме бездéр од онýј алабýку, па побéго. — Без бездéр нéће излéзне ис кýћу.

бездéтка ж *неройкиња*. — Женá му бездéтка. — Зашто́-е сáмо женá бездéтка, а нéјé и мýж?

бездýшник м *силник*. — Бездýшници, отéше ми и тóј мýзно кравчé за пóрез, остáдо без ни́где ни́шта у кошáру.

безецувáње с гл им од *безецује*. — Без безецувáње нéће те чéка да се врнеш из рабóту.

безéцује свр/несв *унапред одреди, заузме, заузима, резервише*, в *капарише*. — Безецувáл сам еднó ýбаво јунчé у Дóбро Пóље. — Тýј девójку сам ја́ безецувáл.

безлéбница ж *глад, безлебица*. — Увати рáт, дојдé безлéбница, квó ће едéмо? Мазгýемо бýкову кóру.

/безóбзир/ изр *безобзира*. — Безóбзир на тóј с Милýнку, ти́ си свр́ни куде нáс кьд проóдиш.

Бéка ж *надимак*.

бекéће несв *мекеће, блеји*. — Што́ ти овáј овцá нешто́ мло́го бекéће?

бéкне свр *каже*. — Áјде, бéкни, ка[д]-цвé знáш! — Сви́ убуљи́ли у њéга, а ó[н] ни да бéкне.

бéл, -а, -о, *бео, беле боје*. — Почóмо и ми́ да едéмо бé[л]-лéб. — Од њéга нејé видéла бéл дьн све докле се не óжени.

Бéла водá ж *извор на врху Големог Чемерника*.

/бéла врáна/ изр *изузетак (лош)*. — Óн је у нáшу вами́лију постáл бéла врáна.

/бéла главá/ изр **1.** *стáрац*. — Овдé још комáндује бéла главá. **2.** *пámeтан човек*. — Знáе, мóре, тáј бéла главá свáшта, сáмо га затрачкýј, па ће да чýеш.

белаи́ше се свр *отараси се, ослободи се чега*. — Белаисá се од бедý, да ме ви́ше не затрачкýје те кудé си би́л, те квó си работи́л. — Белаисáли смо се од онóга шýтка да ви́ше не бодé децá.

белáј м *зло, невоља*, в *беда*. — Немój ми навучéш некѝ белáј на ши́ју. — Колáј, колáј, па дојдé до белáј.

/бéла лáла/ изр: — Има да ми помáга па све да и́гра око мéне ко бéла лáла (*рад на силу*).

бéла рáда[1] ж бот *цвеће* Leucanthemun Vulgare. — Пýно óриште исцьвтéла бéла рáда.

бéла рáда[2] ж бот *тратинчица, красуљак* Bellis perennis L., в *тр̄тка*, в *врт̄ипоп*.

бéла рáда[3] ж *народно коло*. — Сви́ знáју да и́грају „бéлу рáду“, сáмо ти́ не знáш.

бéла ýма ж *бела глина, каолин*. — З-бéлу ýму се прáло пр̄тено да се избелéје.

бéла чемери́ка ж бот *отровна биљка* Veratrum Album L. — Почéла да нестањýје по Чемéрник бéла чемери́ка.

бéла цигéрка ж **1.** *бела цигерица, пљућа*. — Бéлу цигéрку тýрамо у дрóб ели у спржу. **2.** изр: — Изеде ми бéлу цигéрку (*уништи ме*).

бељ̑ц[1] м (мн *белци*) *беоњача*. — Покрвавѐл му бељ̑ц.

бељ̑ц[2] прид непр *белцат*. — Избувá ги на белúло, па ми постéљке дошлé бељ̑ц.

Бељ̑ц / Белáц м *бео коњ*. — Мój Бељ̑ц је најбр̀з на Чемéрник ка[д]-тр̀камо коњ̑и.

Бéле вóде ж в *Бéла водá*.

белéга ж **1.** *ожиљак*. — Тój ми је белéга од нóж ка[д] цмо се тепáли с Павлúчани у кафáну у Рýпје. **2.** *црта, белег*. — Овдé сам ударúл белéгу, да се знáје колко сам измерúл. **3.** *обележје*. — На овнá смо врзáли белéгу, áлен конáц. — Вр̀жемо белéгу о[д]-сáкрпу и носúмо клáшње у ваљáвицу. — Засечéмо ýво на овцý за белéгу. **4.** *белег*. — Трéбе на врачарúцу да понесéм некý белéгу о[д]-Тóдора, да ми и за мужá вражýка.

белегúја ж **1.** *оштрило за оштрење косе*. — Купú дóбру белегúју да измасáтим косý. **2.** фиг *мушки полни уд*. — Кад úзвади онýј белегúју да мóча, од брýку обрнýмо се на дрýгу странý.

белéжен, -а, -о *обележен*. — Óвце су ни билé белéжене, ýши смо им резáли.

белéје несв **1.** фиг *свиће*. — Дн̀ белéје, а ти спúш ли, спúш! **2.** фиг *постаје сед, седи*. — Почé да белéјем у нúкакво врéме.

белéје се несв **1.** *бели се*. — Снéг се белéје по увáле на Станúкин кр̀с срéд лéто. — Ка[д]-тáм, а његóва се кошýља белéје у јáбуку. **2.** фиг *стари*. — Рáно почéл ýљ да му се белéје. — И њéму се белéје перчúк.

белéк м в *белега*. — Тýј úма белéк, на чело́, од грáњку. — Узé ми белéк, да ми гáта.

белéње с **1.** *бељење, избељивање*. — Носúла сам платнó у Голéму рекý на белéње. **2.** фиг *стављање пудера на лице*. — Сáмо си мúслу на белéње и дотерýвање овúја девојчурљáци.

белетúне ж мн *стара мушка народна ношња од белог сукна*. — Мои́ стари́ сви́ бéоше у белетúне.

бéли несв *избељује, прањем чини белим* (*платно*). — Плáтно во(j)-е бéлено, бéлено, па нéма кудé.

Бéли м *надимак*.

бéли брéбер м бот *планинско цвеће* Anemone Nemoroza.

бéли бубрéзи м мн *тестиси код стоке (ован, бик, нераст) од којих се справљају куварски специјалитети*. — Штровáч ýзне бéли бубрéзи па си ги пóсле испр̀жи у тигáњ и порýча.

Белúград м *Београд*. — Заорáл рабóту у Белúград, па се врнýл дóма. — Већúном смо радéли у Белúград.

Белúла с мн мтн *место поред Големе реке где се некад белило платно*.

белúло[1] с *врста пудера за бељење лица*. — Не купú си белúло, но úдем ко алóсана, нúкаква.

белúло[2] с *место на реци на којем се некад избељивало платно*. — Тýј су некáд билá белúла, а плáтно се сушúло на тóј голéмо пљóсно кáмење што га цéл дн̀ слн̀це грéје.

бéлисвет м **1.** *много, пуно*. — На собóр се збрáл бéлисвет нáрод. — Родúли компирú бéлисвет. **2.** *туђина, иностранство*. — Од вáс ћу се дúгнем да штýкнем у бéлисвет, да ме вúше нúкад не вúдите.

бéли се несв *ставља белило* (*пудер*) *на лице, дотерује се*. — По цéл дáн се бéлиш, нúшта у рýке не вáташ, да úма бар за когá, но за онóга тýлоњу.

/бéли смóк/ изр *производи од млека*. — У кýћу се ýвек имáло бéли смóк докле се чувáла стóка.

/бе̏ли удова̏ц/ изр *човек кога је жена оставила.* — Жи̏ви са̀м ко пустињак ти̏ја бе̏ли удова̏ц.

бели̏ца ж *врста шљиве или трешње белих плодова.* — Сли̏ве бели̏це до̀ле, у бре̏г, роди̏ле па скрши̏ле. — У̏качи се у бели̏цу, па н-уме̏је да се си̏вне.

бели̏час, -та, -то *бео, беличаст.* — Зада̀де се бели̏час о̀блак откуде Власи̏ну, ће до̀јде аламу̏ња. — Ко́са му веће́м бели̏часта, поче́л да старе́је.

белишта́р м пеј *човек изразито светлог тена и плаве косе.* — Куде́ отиде́ онако́ј ра́но они̏ја тво̀ј белишта́р?

белишта́рка ж пеј *жена белог тена и плаве косе.* — Ко́ј ће гу у̏зне онакву̀ белишта́рку.

бе̏лка[1] ж **1.** *бела овца.* — Не̏ћу си продава̀м бе̏лку, ћу гу запа́тим за ра́су. **2.** *беланац код јајета.* — У е̏дну бе̏лку двѐ жу̏тке, таква̀ ја̀јца снесе́ на̀ша Бе̏лка.

бе̏лка[2] ж *бела куница,* в *белка.* — Бе̏лка ни и̏здави свѐ коко̀шке.

белки̏ прил *кобајаги, тобоже.* — Белки̏ ме не позна̀ваш, а за̀едно смо ишли̏ у шко̀лу у Злата̀нци.

белки̏м прил **1.** *кобајаги, тобоже.* — Белки̏м не̏мамо кво̀ да рабо́тимо, па пођо́мо на Меја̀не у за̀другу. **2.** *можда.* — Пушти̏ гу да и̏де у Село́, белки̏м ће ми на̀јде ће̏нар за кошу̏љу.

белму̏ж м *специјалитет од сира и кукурузног брашна.* — Белму̏ж смо прави̏ли у̏век за пре́млаз.

/бе̏ло ви̏дело/ изр **1.** фиг *напредак, срећа, радост.* — Несѐм виде̏л бе̏ло ви̏дело отка̀д она̀ уле́зе у ову̀ ку̏ћу. **2.** фиг *дан, напредак.* — Не виде̏ла бе̏ло ви̏дело ако не̏ће тако́ј како́ ти ви̏кам (*заклетва*). — Дабо́гда, не виде̏л бе̏ло ви̏дело (*клетва*).

белогла̀вац м *сед човек.* — Дојдѐ еди̏н такав белогла̀вац, како-тѝ, ш-ча̀нтру да ни упису̏је за самодо́принос.

белогла̀вка ж *црна овца с белом шаром на глави.* — Што-ѐ ово̀ј: белогла̀вка ни постала̀ лијари́ца?

бело̀јка ж *женски струк конопље* Cannabis sativa. — Од бело̀јке су по́боља куч̀иста. — Тѐј бело̀јке по́рано бе̏решемо, бе̏оше по́ситачке о[д]-црно̀јке, и бр̀зо ги чу̏кашемо.

белока̀пац м фиг *Шиптар.* — Ста̀лно доо̀ди куде на̀с еди̏н белока̀пац, матрапа́з ис Пре́шево, купу̏је о̀вце и гове́да.

Бе̏лоња м *име вола.*

белоре́пка ж *црна овца белог репа.* — Измузе ли ви̏ше ту̏ј белоре́пку, ел да вој пу̏штам јагњѐ?

белосве́тац м пеј *туђинац, бескућник.* — Ма кои̏ да-е, да-е белосве́тац, она̀ ће га уведѐ у ку̏ћу.

белосве́тка ж пеј *жена лаког морала, роспија, туђинка.* — До̀вуче Сто̀јча из рабо́ту едну̀ белосве́тку, па ни по́мами му̏жи; докле гу не претепа́мо два-три̏пут не тѐ да си оти̏де.

белосве́туша ж ауг од *белосветка.* — Па̀ ли се довуче она̀ј белосве́туша, да ни помамљу̏је му̏жи?

белосве́цки, -а, -о фиг пеј *који је видео свет (скитница, пропалица).* — Уватил се з-белосве́цки о̀лош, па н-у̏меје да се отр̀гне од њи̏. — Што́ ће ти белосве́цка ку̏рва у ку̏ћу?

белотре́пка ж *жена светлих трепавица.* — Којѐ па о̀ће о[д]-те́бе та̀ј белотре́пка.

белоу́шка ж зоол *змија неотровница која живи у води.* — Ватáл рúбе, а уватúл белоу́шку, па му се нóге оцéкле.

белужњáв, -а, -о *беличаст, белкаст.* — Јá га омастú, кьд онó испáде белужњáво.

Белу́на ж *крава беле длаке и име краве беле длаке.*

Белу́нка ж в *Белуна.*

белуњáв, -а, -о, *беличаст.* — Цемпúр ти е свé белуњáв, јáл од брáшно, јáл од пáучину.

белу́так м *бели камен, силикатни камен.* — У́зне белу́так, тру́д и огњúло, да запáли цигáру.

белутра́к м в *белутак.* — Напунúл цéпови з-белутраци́, па едвá гижљáви.

белу́ша ж *бела овца и име овце.* — Белу́ша, Грму́ша и Калу́ша пр̀ве дотрчу́ на со́лило.

Белу́шка ж *име овце.*

белу́шке ж мн бот *врста баштенског цвећа.*

белци́ м мн *беоњаче ока,* в *бельц.* — Излетéли му белци́, па изровúл у мéне, да те стрáувáти.

бéлча м **1.** *човек плаве косе.* — Óн бéлча, па и децá се турúла на њéга. **2.** фиг *во драп длаке.* — Укарáмо Бéлчу у кошáру да не бодé јунчетúја. **3.** фиг *снег.* — Ноћáске запрашúл по врови бéлча. — Излéзни да вúдиш: бéлча до глежúње.

Бéлча м *надимак.*

белчé с *говече длаке драп боје.* — Кудé кúпи тој белчé?

белчу́г м *алка, карика, беочуг.* — Покидáл се белчу́г на Ђúмино врзлó. — Тúј ми трéбе још едúн белчу́г.

белчужьк м дем од *белчуг.* — Искидáл ми се белчужьк на лáнац о[д]-цáт.

Бéља м *име пса драп длаке.* — Штó ли е тój те ме Бéља не лáе?

бељáван -вна, -вно *опасан, љут.* — Детé му млóго бељáвно, какó с њéга излáзи на крáј ни сáм не знáе. — Не смејá нúшта да продýмам, бéше тој бељáван човéк.

бељавéје несв *лудује, немирује.* — Ка це напúе, пóчне да бељавéје, не мóж га нúки смúри.

бељáвина ж/м *опасна, незгодна особа.* — Тó-е еднá бељáвина, бóље с њéга да нéмаш рабóту.

бељáј м *белај, мука, невоља, напаст.* — Узó га с-мéне у рабóту, па си натоварú голéм бељáј. — Кьт почé да ровé на мéне, уватú се у бељáј којé да рабóтим.

бељáшан, -шна, -шно в *бељáван.* — Бéше тój млóго бељáшан човéк, несú могáл с њéга да споређýјеш ни како с комшúју.

бељигувáње с гл им од *бељигује се,* в *баљигување.* — Јéђ, дóста с тój бељигувáње.

бељúгује се несв в *баљигује се.* — Це бељúгује докле јá не донесéм мúрка.

бéлька ж *куна белица* Mustela foina, в *белка*[2]. — Уселúла ни се у кошáру бéлька, гостúнка, свé ни кокóшке пóвата.

Бéљка м *надимак.*

бепчé с дем и хип од *бéбе.* — Порáсло вој бепчé кочкá.

бепчéнце с дем и хип од *бéбе.* — Убáво мојé бепчéнце.

берáлька ж **1.** *жена која сакупља сено,* в *сенарка* (*1*). — Тóлко родúло, три-берáльке двá дьна не мóж обéру сéно у Пáпрат. **2.** *металнa направа у виду чешља за брање боровница.* — Напраúли гвоздéне берáльке, па ни све затрéше боровúњке.

бера́чка ж в *бераљка* (2). — Бес[3] бера́чку ле́чка ће набе́реш борови́ньке, зато́ј си напра́и бера́чку.

бе́ре несв **1.** *скупља*. — Сви́ отишли́ у слива́к да бе́ру сли́ве. — Ју́тре це́л дн тре́бе да бе́рем се́но. **2.** фиг *гноји, бубри, отиче, набире*. — Убо́до се на тр́н, па ми пета́ ваздн бе́ре и јаска. **3.** фиг *сече и довози дрва из шуме*. — Сву́ но́ћ се премисли́ од едно́: кои́ ће ми бе́ре дрва́ за зиму́. **4.** фиг *брине, страхује*. — Бе́рем стра́ о[д]-цта́рос што доо́ди. — Не бе́ри га́јле. — Не бе́ри бри́гу за држа́ву ће се сна́јде, но ми́ како́ ћемо. — Бе́ри ко́жу на шиљак, ете́ га шу́нтоња. — Бе́рем бри́гу како́ ћу прези́мим. **5.** фиг *трпи, толерише*. — Ја́ бе́рем, бе́рем у се́бе, докле мо́гу, а кьд однемо́гу ви́ше, све́ ћу му накажем што и́мам; несьм ни ја́ неосе́тљива, како о́н ми́сли. **6.** фиг *захвата, запрема*. — Ови́ја мо́ј ако́в бе́ре осамдесе́ ки́ла, ка це напу́ни с ма́з два-му́жа не мо́ж га сту́ру с огњи́ште.

бе́ре се несв *скупља се*. — Ја́ре се де́ре, на́род се бе́ре (*загонетка: гајде*).

бере́м прил в *барем*. — До́бро-е да ти бере́м ма́ти зна́е куде́ си отиша́л, да не страу́је. — Бере́м си му се натепа́л, да ти не́ е ја́д.

бери́ја ж *галама, вика, дрека*. — Нада́л бери́ју ко да су га ву́ци спопа́ли. — За ца́бе пра́јш бери́ју.

берике́т / бериће́т м *летина, род*. — Да нава́лимо да обе́ремо берике́т.

берике́тан, -тна, -тно / **бериће́тан,** -тна, -тно *родан, плодан*. — Ова́ј го́дина бе́ше берике́тна за компири́.

бе́рне свр *бере мало*. — Да бе́рнемо сенце́ што-е оста́ло, да га не зава́ти ки́ша.

бе́с м *јароста, обеста, помама*. — Ватил гу неки́ бе́с, па не зна́е кво́ рабо́ти. — Нашла́ на ме́не ће искару́је њо́јни бе́сови. — Уле́зал бе́с у њега, па про́паде бесне́ећи.

бесе́ди несв *говори, прича*. — Се́ди и бесе́ди кво́ и́маш да ми казу́јеш.

бесе́ње с гл им *од беси (се), вешање, бешење*. — Ако се не вр́не кно́ћи, не ги́не му бесе́ње прет-ку́ћу.

бе́си (се) несв **1.** *веша (се)*. — Еди́но да га бе́си, кое́ чове́к да му рабо́ти. — Буда́ла, це бе́си збо́г ону́ј белосве́тушу. **2.** фиг *пење (се), пентра (се), качи (се)*. — Не бе́си торбиче́ ча[к]-го́ре, не мо́ж га дете́ дова́ти. — Бе́си се по оне́ј кру́шке, ће па́дне да се распу́чи у парампарче́. — Не бе́си се на ко́ла, ви́диш да волови́ едва́ вучу́ уз бр́до. — Наденул се на та́рабу, бесе́ећи се по цре́шње.

беси́лка ж **1.** в *бесење*. — За њега е са́мо беси́лка, дру́го му не́ће помо́гне. **2.** *уже за вешање*. — Турил бе́ше беси́лку на сливо́в сла́п, сьл да се замакне.

беси́ло с *беснило*, в *бес*. — Ва́ти га нек беси́ло, поче́ да луде́је, ди́же се и отиде́ там надо́ле, у ре́ку, да се скрндо́ше негде́.

/бесле́б/ изр *без хлеба*. — Не поо́ди на пу́т бесле́б. — Је́ћ попа́реницу бесле́б (*ирон*). — Пратила га бесле́б у воденицу.

бесле́бица ж *немаштина, оскудица*. — Едва́ преживе́мо бесле́бицу докле мо́ј чове́к не најде́ рабо́ту.

/бе́сне гли́сте/ изр *глупости, трућање*. — Изво́ди бе́сне гли́сте да му се сви́ смеју́ (*трабуња*).

беснеја́ње с гл им од *беснеје*. — Немо́ј да чу́ем да-е било́ нек беснеја́ње, кьд несьм ту́ј.

беснеје несв *бесни, лудује, прави лом*. — Ватил га неки́ ђа́вол па це́л дн беснеје. — Кво́ о́ћеш, кво́ беснеје́ш, а́ло неотре́пана?!

беснельк м *обест, блуд, расипништво*. — Ватил беснельк с неки́ женстура́ци, па се не сврта до́м. — С њего́в беснельк не мо́ж [да] изле́знемо на кра́ј.

бесни́ несв *лудује*. — А́ на но́ге, а́ по́чне да бесни́. — Ће бесни́, бесни́, па ће се сми́ри.

бесни́к м *луд, опасан човек*. — Куде́ пође́ за оно́га бесника́, и́ма мла́да да обеле́је. — Бесни́к би́л, бесни́к ће оста́не.

бесни́ло с *бес, обест*. — Вати́ло га бесни́ло о[д]-цино́ћке, у́јану коња́ и отиде́ накуде Троска́ч.

бесни́ца ж пеј *опасна, осиљена жена*. — Не́ма кво́ да рабо́ти, па си, бесни́ца, пра́ви воловодњицу око ку́ћу. — Бесни́ца бе́сна, кога́ све неје́ сврте́ла куде њу́.

беснува́ње с гл им од *беснује*. — С твоје́ беснува́ње ни́шта до́бро не́ће напра́иш.

беснује несв в *бесни*. — Не́ка си она́ беснује ко́лко о́ће, ти́ си бу́ди ми́ран.

беснуља ж в *бесница*, в *бесуља*. — Са́мо ли ми до́јде до ру́ке беснуља, ћу гу искршим.

бесра́ман, -мна, -мно, *бестидан*. — Да неје́ бесра́мна, не́ би те галати́ла.

бесра́мник м *бестидник*. — Бесра́мник е́дан, како́ по́сле то́ј мо́ж у о́чи да ме погле́да.

бесра́мница ж *бестидница*. — Бесра́мница, навр̀зла се на ту́ђога чове́ка.

бесраму́ља ж в *бесрамница*. — Да о́ће ба́р да се усра́ми што ме-е галати́ла, она́ ко да ни́шта неје́ било́, бесраму́ља една́.

бе́страга прил **1.** *доњавола*. — Нек и́де о́н у бе́стра̀га с његову́ по́моћ.

/бе́страга му гла́ва/ изр *далеко му лепа кућа*. — Бе́страга му глава́, отку́[д]-це па о́н сьг на́лута?!

бестраги́ја ж *пропаст, недођија*. — За ме́не е о́н отиша́л у бестраги́ју. — Нек и́де у бестраги́ју сьс његову́ па́мет.

бесува́ње с гл им од *бесује се (1, 2)*. — Кьт[д] по́јде бесува́ње пцети́шта, на сока́к бес тоја́гу не и́ди (**1**). — Сви́ зна́ју за њо́јно бесува́ње по село́ (**2**).

бесу́је се несв **1.** *тера се, пари се кучка*. — Ку́чка се бесу́је, немо́ј ни́ки о[д]-де́ца на сока́к да излази́, да га не изеду́ пце́та. **2.** фиг *одаје се разврату* (*жена*). — Ко́ј зна́је за њу́ куде́ је, бесу́је се негде́ по гра́д, ма́лко ли се овде́ бесува́ла тај ку́чка.

бесу́ља ж пеј **1.** *обесна, блудна жена*. — Тај бесу́ља са́мо се а́ка с му́жи. **2.** *помахнитала животиња*. — Едва́ вати́ онуј бесу́љу, Пр̀вку, да гу вр̀жем за кола́ц.

бе́ћар м *момак, нежења*. — Неје́ се жени́л, јо́ш је бе́ћар.

бе́ћарува́ње с гл им од *бе́ћарује*. — Бе́ше и његово́ бе́ћарува́ње, ожени́мо га, па га врза́мо за жену́.

бе́ћару́је несв *момкује*. — Мали́јат се о́жени, ал стари́јат си́н ми јо́ш бе́ћару́је.

Бе́ца м *надимак*.

бе́цка ж *бела овца*. — И ову́ј зиму́ бе́цка близни́ла.

бе́цко[1] м *белолик човек*. — Деца́ га назива́вају бе́цко, де́ка е бе́л, а о́н се љу́ти.

бе́цко[2] м *бели ован и име таквог овна*. — Залута́л бе́цко по ту́ђе о́вце.

Бе́цко м *надимак*.

бече́ње с гл им од *бечи* (*се*). — Од његово́ бече́ње вати́ла сам стра́.

бе́чи (се) несв *колачи очи*. — Не бе́чи о́чи на ме́не, несам ти ја ни́зашто кри́в. — Несам при-па́мет што́ се на ме́не бе́чи, кьд му ни́шта несам уработи́ла.

бештна ж *опасна особа*. — Ја́бе ти у́бава жена́, ако е бештна.

Би́ба м/ж *надимак*.

би́ва несв **1.** *може, иде*. — Би́ва ли од ба́бу девојка? — Би́ва ли то́ј, ел не би́ва? — Ако би́ва — би́ва, ако не би́ва — не би́ва. — Све́ што би́ва — би́ва, што́ не би́ва — не

би́ва, које́ да му пра́иш. — Зна́м кьд је бива́ло, ако сьг не би́ва. **2.** *догађа се.* — А бива́ло-е и то́ј и оно́ј, да не ора́тим да ме сви́ слу́шају. — Бива́ла-с зи́ма, сне́г до гу́шу, па бива́ло е ла́дно, да прости́ш, па се смр́знеш, а бива́ло е и же́шко, да изгори́ш од врући́ну. — Бива́ше да и́деш у ра́т, а не вр́неш се. — Бива́ше да се вр́неш, а жену́ и деца́ не затече́ш, поубива́ли ги. — Бива́ло-е, а сьг не би́ва. — Не би́ва и́ч, ка[д]-ти казу́ем.

би́вол м **1.** *биво.* — На Чемерник ни́ки ви́ше не чу́ва би́воли. **2.** фиг *нерадник, лењштина.* — Оте́гал се би́вол прет ку́ћу, у ладови́ну, па аздису́је. — Пу́на ку́ћа з-би́воли, ко́ј да ги нара́ни?

би́волес, -та, -то пеј *крупан, тра́пав, биволасти́.* — Некако́ е мло́го би́волес.

би́волица ж **1.** *биволица.* — Кое́ ће рабо́тиш з-би́волицу; да гу музе́ш, ко́ј ће пи́е млеко́ од би́волицу? **2.** фиг *нерадница.* — По це́л дьн се излегу́је та́ј аздисана би́волица. — То́ви се ко би́волица (*угојена особа*).

бигор непр прид *претерано горак, претерано слан.* — Куде́ ми да́де ови́ја бигор, не мо́гу га пи́ем. — Изгоре ме бигор, от ко́е́ си гу пе́кал?

би́де / би́дне пом гл *буде.* — Ће би́де ли оно́ј што смо орати́ли? — Ако не би́де ни́шта о[д]-ту́ј њего́ву чко́лу, ћу га изгори́м о[д]-ћоте́к. — Како́ е река́л Го́спод, тако́ј ће би́дне. — Ако не би́дне како́ ти ја́ казу́ем, пљу́ни ме у ови́ја обра́з.

би́е несв **1.** *туче, удара, бије.* — Ви́дим ја: неки́ ће бу́де би́ен за отво́рено градинче́. — Ако сам се ца́бе мучи́л да доо́дим довде́, ће бу́деш ти́ би́вен за то́ј. — Не мо́ж ни́шта да ураво́ти до[к] га не би́еш. — Пропа́дне же́на бие́ећи платно́ з-бува́ч у ту́ј пу́сту реку́.

/би́е/ изр *мисли, тежи.* — Ко да ја́ не осе́ћам на кво́ она́ би́е с ти́ја речо́ви.

/би́е га гла́с/ изр *чује се, прича се.* — Би́е га гла́с да је голе́м ма́јстор.

/би́е га сльнце/ изр *заслепљује га.* — Би́е га сльнце у о́чи, па не ви́ди до́бро.

/би́е кле́пало/ изр *звони.* — Би́е кле́пало за ручак.

/би́е млеко́/ изр *бучка.* — У́тепа се бие́ећи млеко́, да набу́чка гру́тку ма́сло.

би́е се несв **1.** *тепа се.* — Не мо́гу му ни́шта, ста́лно се би́е з-деца́. **2.** фиг *каје се.* — Це би́е она́ у гла́ву зато́ј што-е ломоти́ла, ал ће тьг бу́де до́цкан.

/би́е се у гла́ву/ изр: *каје се.* — Кьд ви́ди кво́-е уработи́л, са́м ће се би́е у гла́ву, ал ће би́дне ка́сно.

би́е-кове́ несв **би́је** (по трави), **кове́** (косу) *ради лаички, неумешно.* — Би́е-кове́ по ливаду, ни́како да гу око́си. — Це́л да́н нешто́ би́е-кове́, ал од рабо́ту ни́шта не на́прави.

бие́ње / бије́ње с гл им од *би(ј)е (се).* **1.** *тепање.* — Ниеда́н собо́р на Петро́вдьн не је́ прошао́л без бие́ње, па не́ће ни ови́ја. — Ће изеде́ едно́ бије́ње. — Та́ј модри́ца му е од бије́ње. — Немо́ј се мло́го кокори́, ће изеде́ едно́ бије́ње! **2.** фиг *бучкање.* — Без до́бро бие́ње ш-чури́ло, не́ће [да] избу́чкаш ма́сло.

биждек м пеј *израсли дечак психички још незрео.* — Оно́лки биждек пора́сал, а ни́шта не ва́та да припомо́гне до́м.

биждеку́ља ж пеј *девојка психички још незрела.* — Што́ не даде́ш на ону́ј биждеку́љу нешто́ да ти помо́гне, да не ладу́је по це́л дьн?

биждечина ж ауг и пеј од *биждек.* — Биждечина една́, са́мо зна́е з-деца́ да се закачу́е.

бизго́в м пеј *лењштина, нерадник.* — Ни́шта та́ј бизго́в не рабо́ти, са́мо ленчугари́.

бизго́вчина ж ауг и пеј од *бизгов.* — Ни́какав ко́рис о[д]-ту́ј бизго́вчину.

бијáч м *дрвени нож на тр̄лици којим се мла̄ти конопља.* — Заболéше ме рýке од бијáч за грснице.

бúје (се) несв **1.** *удара (се), те̄па (се).* — Бúје ваљáвица, па растýра. **2.** *бубњи, лупа.* — Крчúи собóр, бúје тупáн на Мејáне, па устýра. **2.** фиг *комеша се.* — Бúју се óблаци на нéбо. **3.** фиг *пр̄идикује.* — Вездьн ми бúје у глáву једнý úсту ствáр. **4.** фиг *боли.* — Бúје ми пóдгруди óпасно.

/бúје мáлер/ изр: *нема среће, буде у невољи.* — Ако ни Тóка прéјде пýт, данькс ће ни бúје мáлер. — Стáлно гу за по нештó бúје мáлер.

/бúје мáсло/ изр: **бúје мáсло** или **бúје млекó** *бучка млеко да пр̄оизведе маслац.* — Сабáјле ватúла бýчку, па бúје млекó.

бијéннца ж *кућа грађена од дрвета чији су зидови пуњени блатом са сламом и козином, пуњеница.* — Нáјстаре кýће у селó су бијéнице.

бúјено мáсло с *маслац добијен бучкањем.* — Нáјбоље е бúјено мáсло.

бúјено млекó с *млеко из кога је бучкањем издвојен маслац.* — Једнó врéме е бúено млекó сипувáла на свúње, а сьг нéма ни да обúђне.

бúјено сúрење с *сир добијен од бучканог млека из кога је издвојен маслац.* — Нејé млóго мрсно, тó-е-бúјено сúрење.

бикчé с дем и хип од *бик* (*млади во, обично остављен за пр̄иплод*). — Јунчé ми попорáсло, сьг је већém бикчé.

билéт м *испрáва за живо̄тињу.* — Ако нéмаш билéт за врáњчу, нéма нúшта от-пазáр.

бúлмез м **1.** *глупак, будала.* — Колкú бúлмез изрáсал, а нúшта не свáња. **2.** *леност.* — Кój ме нáговори з-бúлмеза да úдем у дрва да се утéпам од рабóту, а óн сáмо да блаú.

бúло с *вр̄атило за по̄стељину,* в *пр̄емет.* — Изнéси постéљке на бúло да се ветрéју.

бúљка ж фиг *дете* (*од милоште*). — Млóго ме усрећúла овáј мојá бúљка. — Тó-е мáтерина бúљка, мојá Невéна, за њý мáти жúви.

Биљобéр м у изразу: *Свети Јован Биљобер* (*7. јули — Иванђдан*). — Јýтре је Свéти Јовáн Биљобéр, ка- це-бéру кúтке и плетý венчúћи. — Дојдé и Биљобéр, а њéга нéма да дóјде из рабóту да окóси овéј ливáде, свé ће прегорý.

биљобéрче с дем од *биљобер, дете које бере ливадско цвеће.* — Да вúдимо квé је свé кúтке набрáло биљобéрче, па да плетémo вéнци.

биљóше се свр *обави велику нужду.* — Биљосáл се на путúње кудé љýди прóду.

бúљчица ж дем од *биљка.* — Кá[д]-ће [да] ми порастé, да ме одмéни, мојá бúљчица.

бúндур м *стуб носач на грађевинској конструкцији.* — Бúндури држý столúцу, а на столúцу дóјду рóгови от[д] крóв. — Трéбе се бúндури дóбро постáву, да нóсу ћупрúју.

Бúпче с дем од *Биба.*

бúрка[1] несв у дем знач: *бира.* — Немój да ми бúркаш компирú, него по рéд тýрај у тóрбу.

бúрка[2] ж *избирачица, она која много бира младожењу.* — Бирáла бúрка ћóравога Мúрка (изр).

биркáње с гл им од *бирка*[1], *бирање.* — Нéма биркáње, сáмо по рéд, па коé ти запáдне.

би́рне свр *проберe, изаберe*. — Би́рни о те́[j] ја́буке оне́ј ко́е несу́ здригóсане.

биро́в м *гласник, позивар*. — Неси́ биро́в да се де́реш ни[з]-соки́ци ко лу́д? — До́ста ни-е еди́н биро́в у вами́лију, не тре́бу ни два́.

биртија ж *крчма*. — Са́мо да не уле́зне у биртију, све́ па́ре ће да пропи́је.

биса́г м *једна торба на бисагама*. — У́зни из де́сни биса́г на коња́ поси́тнице што сам ти накупува́л.

биса́si м мн **1.** *двострука торба, бисаге*. — Осве́м смо биса́si купува́ли от ко́зину, све дру́го смо сами́ тка́ли. — Ту́ри пу́ни биса́si преко грби́ну, отиде́ да се́је чени́цу. — Ујану́л коња́, напуни́л биса́si, одлете́ накуде Власи́ну. **2.** *мера за тежину, = 20–30 кг.*

Биси́нци м *заселак у Новом Селу*.

Би́ска ж *надимак од Бисерка*.

бистре́ње с гл им од *бистри се*, **1.** *разбистравање, избистравање течности*. — Ко́лко ће че́камо још то́ј бистре́ње изво́р? **2.** фиг *трачарење*. — Бе́ж од бистре́ње палити́ку, то́ј нѐје за деца́.

би́стри несв *пролепшава се (време)*. — Би́стри га откуде за́пад, ће оса́вне у́баво.

би́стри се несв **1.** *разбистрава се, прочишћава се*. — Још се не мо́ж пи́е, би́стри се изво́р. **2.** фиг *пролепшава се*. — Би́стри се не́бо, ју́тре ће би́де у́баво вре́ме. в *јагли се*.

/би́стри палати́ку/ изр *трачари*. — Са́мо зна́е да би́стри палати́ку сву́де по малу́.

Би́стрица ж *село на Острозубу*.

Би́стричанин м *човек из Бистрице*.

Би́стричанка ж *жена из Бистрице*.

Би́стричанче с *дете из Бистрице*.

Би́стричке Мејáне ж мн *махала села Бистрица са механама на другу Власотинце — Чемерник — Власина*.

би́стрички, -а, -о *оно што припада Бистрици и Бистричанима*.

би́тлез / би́тлес м фиг *особа зарасла у косу и браду, чупавац*, в *котрољан*. — И мо́ј си́н о̀ће да-е би́тлез, ал ћу га иска́рам ис ку́ћу.

бици́кла ж *бицикл*. — Би́л докара́л у село́ бици́клу да се деца́ во́зу.

би́цман м *биланга, ленштина*. — Не би продала́ јунца́ на то́га би́цмана, да ми да́ва зла́то.

би́цманка ж *ленштина, нерадница*. — Не помага́ј ни́шта на ту́ј би́цманку.

би́ч м *бич, канџија*. — У́зни би́ч па поте́рај коња́ по вра́, поче́ се ставњу́је ће ни ва́ти но̀ћ.

бича́ло с *штап за који је везана кожна врпца*, в *бич*. — И бича́ло тре́бе да-е до́бро да се савива.

би́чи несв *пили, струже, тестерише*. — Би́чи дрва з-бички́ју, кад[т] ги о̀н избичи, ти́ ће ги це́пиш!

би́чи се несв *горди се, кочопери се*, в *пува се*. — Откако́-е дошал из рабо́ту, би́чи се; кобајаги́мке намлати́л па́ре. — Би́чи се без ра́злог тој пу́вало.

бички́ја ж *тестера*. — До́сади ми да ста́лно ца́кам о[д]-Цо́тира, збра́ па́ре, па купи́ бички́ју.

би́чне свр у дем знач: *ожеже, ошине*. — Би́чни Вра̀њчу, да се не у́спи у вра́.

би́чује несв *удара, гони бичем*. — Не би́чуј коњи́ бес по́требу!

бла́г, -а, -о *сладак*. — Мло́го су бла́ге ове́ кру́шке ако ги ту́риш у сла́му да зиму́с упрну́.

бла́гачьк, -чка́, -чко́ *сладак, слаткаст.* — Благачке́ су ти оне́ј ја́буке пот ку́ћу.

бла́гдан м *празник.* — На бла́гдан да се преме́ниш, обри́чиш, почи́шаш, да бу́деш у́бав, да се у те́бе загле́дају девојке.

/бла́ге ве́зе/ изр *ништа не зна.* — Не́ма о́н с то́ј бла́ге ве́зе, залу́д га набеђу́ете. — Од рабо́ту си па о́н не́ма бла́ге ве́зе. — За њега ја не́мам бла́ге ве́зе, ја кои́ га ра́ним и обла́чим!

бла́ги па́прат м бот *блага папрат* Polypodium Vulgare. — Ко́рење од бла́ги па́прат се еде́.

бла́ги петьк м *дан кад се не пости, кад се мрси.* — Ка́ ће ви́ше ти́ја бла́ги петьк да се омр̀симо?

Бла́гица ж *име.*

благичьк, -и́чка, -и́чко *благо, слатко* — Мло́го му благи́чко куде на́с да еде́. — Ел ти благи́чка ба́ница?

благни́ несв *слади, сладни.* — Благну́ ове́ј кру́шке ко шиће́р.

бла́го узв *благо, драго.* — Бла́го си га на ма́јку за таквога́ печалови́ника.

Бла́говес м мн *Благовести.* — Развршимо но́в сто́г за телчи́ња пред Бла́говес.

/бла́го дрво/ изр *родно дрво, воћка.* — Што́ ту́ј не по́сади неко́ бла́го дрво, него метло́вине?

Бла́гоја м *име.*

благоси́вља несв *благосиља.* — Сва́ки ча́с потр̀гне ис кондирьк, па благоси́вља младе́нци.

бла́госов м *благослов.* — Не мо́ж да рабо́ти, че́ка од Бо́га бла́госов (*ирон*). — Че́каш ли бла́госов, те не почињаш рабо́ту?

благосо́вен, -а, -о *благословљен.* — Нека́ ти-е дете́ благосо́вено.

благосове́ње с гл им од *благосови.* — За то́ј ће причека на благосове́ње о[д]-де́ду.

благосо́ви несв в *благосивља.* — И башта́ ће те благосо́ви ако у́знеш Вели́ку. — Благосови́ла сам га кьд је довел девојку.

благота́ ж *млеко и бели мрс.* — Првоте́лка прегоре́ла, дру́га се нее́ још отели́ла, па ми ма́њка благота́.

благоти́ња ж в *благота.* — Како́ сте з-благоти́њу, куде на́с већем намалу́је?

благоти́ња ж дем од *благотиња.* — Понеста́де ни благоти́ња бѣш кад не тре́бе.

благу́н м бот *врста храста* Quercus conferta, *граница.* — Каква́ е са́мо ладови́на под благу́н.

Благу́на ж *име.*

благуњьц / благуњьц м *рана слатка крушка.* — Откуде́ е доне́л ови́а благуњьци́, да́ј на сви́ по едьн благуњьц?

благу́нка ж бот *јесења крушка ситних слатких плодова.* — Неса́м ка́дар да обе́рем оне́ј благу́нке у пади́ну.

бла́жан, -жна, -жно *мрсан, мастан.* — До́ктур му не да́ва да еде́ мло́го бла́жно. — Ськ си но́су у петьк бла́жно на гро́бје, рани́је то́ј неје́ могло́.

бла́жен, -а, -о *благородан.* — Ово́[ј] е намучен, а бла́жен на́род.

бла́жено мле́ко с *напитак од смеше киселог и слатког млека, јогурт.* — Уз ба́ницу ел попа́реницу и́де само бла́жено мле́ко.

блаже́ње с гл им од *блажи.* — Не́ма блаже́ње докле́ трају́ пости́.

бла́жи несв *једе масно.* — О[д]-те́ј па́ре купи́ ки́ло ма́с и с то́ј сам блажи́ла деца́ це́лу го́дину. — Даньс не бла́жим, још су пости́. — Ськ си бла́жу и у петьк.

блажни́ несв в *благни.* — Јо́ш ми блажни́ у-[у]ста́ о[д]-ту[ј]-ја́буку.

бла́жно с поим прид *мрсно.* — Не́ће до́бро што ста́лно еде́ мло́го бла́жно.

блазе́ње с гл им од *блази се.* — То́лко блазе́ње ко да-е виде́л Ра́ину па́тку.

блази́на[1] ж *будала, глупак.* — Оста́ви ту́ј блази́ну, до́ђи ова́м да ми помо́гнеш. — Од блази́ну кво́ мо́ж да нау́чиш? — То́ е чове́к блази́на.

блази́на[2] ж *метална подлога воденичном вретену која стоји на кобилици, на њу належе бад.* — Не ме́ље воденица на блази́ну, но чове́ку на грби́ну (*изр*). — Блази́на стои́ зако́вана на кобилицу, у њу́ се уту́ра ба́д.

блазинетина ж ауг и пеј од *блазина*[1]. — Погле́ј колка́-е блазинетина, а ни́шта у ру́ке не зна́је да уработи.

бла́зи се несв *блене.* — Што́ се бла́зиш кьд не́ће да рабо́тиш. — Нека́ се о́н бла́зи, ми́ ци и́демо.

блаи́ /блаји́ несв **1.** *блеји.* — Да́ј се́но на о́вце да не блају́. — Блају́ о́вце ко на со́лило. **2.** фиг *блене.* — Ја́ му казу́ем, а о́н блаи́ у ме́не ко теле́. — Што блаи́ у ме́не ко не́здрав? — Блаи́ у сна́јку ко блази́на. **3.** фиг *дангуби.* — Несмо́ дошли́ да блаи́мо овде́ це́л дьн, но да нешто́ уработимо.

блаја́ње с гл им од *бла(ј)и (1, 2, 3).* — Позна́вам на́шу Калу́шу по блаја́ње (**1**). — Не вре́ди му блаја́ње, кьд она́ не а́је и́ч за ње́га (**2**). — Ко́ј ће ни пла́ти ово́лко блаја́ње на ста́ницу (**3**).

блане́та несв **1.** *говори, буница у сну.* — Дете́ ми доби́ло ва́тру, па сву́ноћ блане́та. **2.** *прича без везе, трабуња.* — Пу́сти га, нека блане́та, за́млата. — Тако́ј си о́н блане́та ваздьн, ал га ни́ки не узи́ма у о́бзир.

бла́њав, -а, -о *мртвосан, улењен.* — Ови́ја Ми́ка, бла́њав неки́ чове́к, вуче́ се ко поме́тина, па како́ ће о[н]-нешто́ да уработи?

блатаи́в, -а, -о *прљав, кальав.* — Тако́ј блатаи́в немо́ј [да] си ми у ку́ћу уле́зал!

блата́р м *радник на припреми смесе за прављење ћерамиде у ћерамицињици,* в *калција.* — Сьл едьн блата́р не мо́ж да одви́е на тезета́ра, носе́ећи по це́л дьн блати́ште.

блата́рка ж *алатка за малтерисање блатом.* — Куде́ ни се дену́ше оно́лке блата́рке, ни́где една́ не́ма?

блати́шљак м аугм и пеј од *блато.* — На́веде ни у неки́ блати́шљак, едва́ се изву́комо. — От ки́шу на́прави се блати́шљак по пу́т.

блати́ште с в *блатишњак.* — Очу́кај чеши́ре, немо́ј блати́ште да ми уно́сиш у ку́ћу.

блатьи́в, -а, -о *умазан блатом, блатьав.* — Куде ньи́ око ку́ћу блатьи́во до бо́га.

бла́то с **1.** *мочварно земљиште, тресава.* — Па́зи куде́ прео́диш кьд и́деш преко бла́то у Баи́нци! **2.** фиг *много* у изр: — И́ма па́ре ко бла́то. — Намлати́л па́ре ко бла́то, не зна́е кво́ ће с ньи́.

Бла́то с **1.** *речица*; **2.** *тресава, мочвара.* — У Бла́то и́ма пу́но потресу́ље и гло́била, мо́ш чове́к да се загма́ца и ни́кад не изле́зне.

бле́д, -а, -о *жут.* — Куде́ најде́ тако́ј у́баво бле́до цемпире́.

бледињав, -а, -о *избледео, бледуњав.* — Нешто́ ти бр́зо кошу́ька поста́ла бледињава.

бле́ј м *блејање.* — Чу́је се бле́ј из Је́реницу, о́вце пошле́ низ врба́ци.

бле́не несв *зури, тупо гледа.* — Бле́не ко маџио́сан, а ни́шта не ви́ди.

бле́нови м мн изр: **ко́ла на бле́нови** *воловска кола са дрвеним осовинама.* — На̀јпроста ко́ла су би́ла она̀ј на бле́нови, з-дрвене о́ске.

бле́нта м *будала, глупан.* — Бле́нта едьн, пред но́с му откара̀ше јуни́цу, а о[н]-ни́шта не ви́ди.

бле́нтав, -а, -о *недотӯпав, глуп.* — Куде́ си би́л це́л дьн, бле́нто бле́нтави? — Скро́з је бле́нтав.

блентаве́ње с гл им од *блента̄ви се.* — З-блентаве́ње не мо́ж ни́шта [да] пости́гнеш.

блента̀ви се несв *глупира се, замлаћује се.* — Немо́ј се блента̀виш, него би́ди о́збиљан.

бле́са ж *блесавко, блесава особа.* — Сва́ка бле́са гле́да у небе́са (*дечја загонетка*).

бле́сав, -а, -о *будала̄ст.* — Бле́сав сто-по́сто. — Од бле́савога по́блесав, то́[ј] е мо́ј Спиридо́н.

бле́саст, -а, -о в *блесав.* — Како́ је бле́саст мо́ш^{ж} сва̀ки да га превàра.

блеси́на ж поим прид *замлата, будала.* — На мојý се ливàду окоми́л, блеси́на е́дна.

бле́ска (се) несв *сија (се), пресијава (се), лашти (се), сјаји.* — Нешто́ бле́ска од оны́ј страну́ откут Прочо́валци. — Бле́ска ми сльнце у о́чи. — Бле́скају вој се ла́ске и мани́стра на вы́ту кьд о́ди.

блескàње с гл им од *блеска (се).* — Од блескàње на сльнце не видо́ куде́ ото́ше с коњи́.

блесо́тина ж *онај који је блесав.* — Закаса́ з-блесо́тину, ни́-це во́ди, ни́-це те́ра!

блешти́ несв *сјаји се, јако сија.* — Нешто́ блешти́ на ри́д, мо́ра да-е сри́ч, ел нако́ огледа́лце.

бле́шча м *блесавко.* — О́стаји ра́лицу и воло́ви у бразду́ па бле́шча отиде́ да ло́че раки́ју.

бли́жањ, -жња, -жњо *ближњи.* — Ко́лко ти-е бли́жањ не зна́м, ал за ме́не о[н]-нее́ чи́тав!

ближњева́ несв *доноси на свет̄ близанце, близни.* — Полови́н о́вце ми ближњева́ју.

бли́зна[1] ж *овца која је близнила.* — И́згуби се негде́ у шума́к она̀ј на̀ша бли́зна и не мога́ гу на̀јдем.

бли́зна[2] ж *нит̄ основе која се прекинула при ткању.* — Премо́сти ту́ј жи́цу з-бли́зну, и проду́жи да тка́еш.

близна́к м *близанац.* — Бо́ра-е би́л близна́к с ме́не, ал га утепа̀ше Бу́гари четере́с пр̀ву. — О́н ми-е бра́т близна́к. — За̀р се не позна́ва да су близнаци́?

близнаку́ља ж *близнакиња.* — О[д]-те́ј близнаку́ље не мо́ж ни́кад да погодиш која́-е која́.

близначе́ с дем и хип од *близанац.* — Оста́де ми за за̀пат едно́ близначе́.

близне́ с *једно од јагњади близанаца.* — Ово́ј близне́ ће ко̀љемо за Ђурђо́вдьн.

бли́зни свр *роди двојке.* — Пет-о́вце ми близни́ле, а една́ тројани́ла.

близни́ца ж *комад челика.* — Од близни́цу се у дугàњу кова̀ле на̀јбоље секи́ре.

бли́зњи поим прид *ближњи, блиски род.* — Ми́ смо си с Ма́рка бли́зњи. — Да несмо́ бли́зњи, сьг би га утепа́л.

бли́зо прил *близу.* — На̀ша ку́ћа је бли́зо, не́-це умо́риш до та́м.

бли́ја несв *јако тече, в шврчи.* — Проте́кал кро́в, бли́ја вода́ у кошàру.

бли́не свр *одједном йошече, надоље.* — Одједну́ш му бли́ну кр̏в на но́с. — Бли́ну вода́ низ бу́ку па у ко́ло, за́кречета воденѝца.

бло́мба ж **1.** *йломба.* — Ћу гу во́дим куде зубо́ра, испа́ла вој бло́мба и[з]-зу́б. **2.** *йломба са сигурносним жигом.* — Турѝше бло́мбу на паке́т, па га картира́ за Бе́оград.

бломби́ра (се) несв **1.** *йломбира.* — Тре́бе да бломби́рам зу́б, ал све страу́јем. **2.** *ставља йломбу са жигом.* — Са́т за стру́ју се бломби́ра, да га сва́ки не ѝчка.

блу́дан, -дна, -дно *йресиī, йрезасићен.* — Најѐл се и напи́л, па како́ не́ће бу́де блу́дан. — Блу́дно дете́, па не у́чи; да не̏ће блу́дно, како́ би учи́ло да ви́диш.

блудни́к м *йресиī, аздисао од йресиīости.* — Поста́л [је] блудни́к, све́ са[м] му купи́л, а о́н ни́шта не рабо́ти, нит о́ће да у́чи.

блудува́ње с гл им од *блудује.* — Не́ма ви́ше блудува́ње, о[д]-цектембар поо́ди у шко́лу.

блуду́је несв *игра се, галами.* — Це́л но́ћ им дете́ блуду́је, кьд ће да спи́, кьд тре́бе у шко́лу да и́де.

бље́зга несв *луīеша, бањезга.* — Што́ му да́ваш да бље́зга куде не́познати љу́ди?

бље́зга́рење с гл им од *бљезгари.* — О́дви ми се од његово́ бље́зга́рење, еднуш ћу га замла́тим с не́ки сирова́к да га ви́ше не слу́шам.

бље́зга́ри несв в *бљезга.* — Ни са́м не зна́је кво́ све бље́зга́ри.

бљи́а / бљи́е несв **1.** *йрелива се.* — Надошла́ голе́ма вода́, бљи́а пре́ко ја́з и ва́ду. **2.** *шиба, шикља.* — У̀плаши се дете́ кад виде́ како́ му бљи́е кр̏в из гла́ву. — Упе́кло сли́нце, ко́сим, а бљи́е зно́ј ниш-чело́ и грби́ну. **2.** фиг *сиīа.* — Сѣл што вој не бљи́е о́тров из уста́, таква́ ми-е етрва.

бљи́згавица ж *клизавица.* — Немо́ј, ба́бо, на бљи́згавицу бе[з]-штапче́.

бљувоти́на ж *глуīосш, бесмислица.* — Не́ћу стопу́т да слу́шам те́ј његове́ бљувоти́не.

бљувоч м/ж **1.** *бљување, избљувак.* — Ка́в је ово́ј бљувоч овде́, куде врата́? **2.** фиг *глуīосш, бесмислица.* — Прѝча си не́ки бљувоч, ѝч да га не слу́шаш. **3.** *онај који луīеша глуīосши.* — Откат̀ ја с ти́ја бљувоч не ора́тим.

бљу́е / бљу́је несв **1.** *йовраћа.* — Кво́ ли-е изѐл те ово́лко бљу́е? — Са́мо трни́м да не бљу́је кр̏в. **2.** фиг *луīеша, йрачари, найада.* — Окуражи́ла се отка́д вој му́ж доша́л, па сѣл што не бљу́је на ме́не.

бљу́згавица ж *клизав, мокар йуш, клизавица.* — Еднуш ли сам се расцепи́л на бљу́згавицу.

бљу́не свр **1.** *йовраши.* — Па́зи да не бљу́не дете́ ка це тако́ј зата́и о[д]-ци́су. **2.** *нагло йочне да йада, йљусне, лиūне* (*киша, град*). — Бљу́ну ки́ша, све́ ни у̀шљепа до Село́. **3.** *јурне, надоље (вода).* — У̀дари про́вала, бљу́ну вода́ да однесе́ воденѝцу. **4.** фиг *каже у афекшу.* — Она́ трпи́, трпи́, па кьт бљу́не, и́ма ти сва́шта нака́же. **5.** фиг *йлаши, исйлаши.* — Кьд бљу́ну три́ес и́љаде па́ре, одма́ му да́до јунче́.

бљу́ткав, -а, -о *бљушав.* — Ку́пи неки́ петлица́ни, а они́ бљу́ткави, мо́ра [да] су презре́ли.

бо́б м бот *боб* Vicia faba. — Неје́ о̀н о[д]-ти́ја што ће ка́жу по́пу по̀п, а бо́бу бо́б.

бо́ба ж *баба.* — Боба-Ната́лија је куде-на́с тка́ла посте́љке на разбо́ј. — Били́ смо куде боба-Ћи́рку за куде́љу да се дете́ у̀чи да преде́.

бобата́ло с *вир у шеснаīу реке, у коме се вода врūложи, врūлог.* — Немо́ј се пода́вите у бобата́ло, па́зете како́ се ба́њате.

Бобата́ло с мтн *клисура на Големој реци.* — У ви́р у Бобата́ло су најголе́ме пастрмке.

бобьк м дем и хип од *боб.* — Сварѝ то́ј ма́лко бобьк што и́машемо, а за ју́тре ће се снађимо.

бобо́њи несв *прича, разговара.* — Ја́ ле́го да спи́м, они́ оста́ше да бобо́њу.

Бо́г м рел *творац духовног и материјалног света,* в *бог ми душа,* в *богу брада,* в *боже здравље,* в *Деда Бог,* в *Деда Господ,* в *други бог.*

бо́г м фиг *клима, поднебље.* — Куде-вас ра́ђа и пчени́ца, и ца́ревица и гро́зје, куде на́с је дру́ги бо́г.

бога́ство с *богатство.* — Не зна́е се ко́лко голе́мо бога́ство и́ма. — Деца́ су, вика, његово́ бога́ство.

богате́је несв *богати се.* — Не мо́гу да гле́дам како о́н богате́је на ту́ђу грби́ну.

богатльк м *богатство, иметак.* — Сви́ дру́ги су ни́шта спро́ма њи́ов богатльк.

/Бо́[г]-га поразѝл/ изр *клетва.* — Бо́[г]-га поразѝл куде́ се на срет-пу́т натоврља́л!

/Бо́[г]-га убѝл/ изр *клетва.* — Бо́[г]-га уби́л што ми на́праи сва́ђу с комши́ку!

/Бо́г-да чу́ва/ изр *да те Бог сачува од кога или чега.* — Бо́г да чу́ва које́-е све́ у ста́ње да ти ка́же. — Бо́г да чу́ва о[д]-ти́ја мукомци́је.

/Бо́г ми (ти) ду́ша/ изр: *тако ми Бога.* — Ја́ дојдо́, Бо́г ми ду́ша. — Бо́г ми ду́ша, и́ч се неси́ промени́л.

бо́гзна прил *нарочито, посебно.* — Ни́шта бо́гзна несьм купи́ла, а па́ре ми ото́ше. — Исцелива́ше се ко да се бо́гзна ко́лко во́лу.

богѝње ж мн *ожиљак од пелцовања против великих богиња.* — И́ма две-богѝње на ра́мо от-пелцува́ње, а ја́ едну́. в *големе богиње.*

богињав, -а, -о *осут богињама, који има богиње.* — Дете́ вој богиња́во, немо́ј д[а] и́дете куде-њу́ да не пре́јде на ва́с. **2.** *који на лицу има трагове прележаних богиња, рошав.* — Ова́ко́[ј] е у́бава, са́мо по лице́ је ма́лко богиња́ва.

богѝњке ж дем *од богиње,* в *баїке.* — Дете́ се осипа́ло з-богѝњке.

говете́н, -тна, -тно прил *за појачано значење.* — Рмба́мо це́л говете́н да́н и на кра́ј ни́шта не заработи́мо.

гово́вски прил *добро, лепо.* — Ужи́ва га гово́вски. — Дочека́ли га куде де́дини гово́вски.

Бо́гоина пади́на ж мтн *увала, ливаде.*

Бо́гоја м *име.*

богораде́ње с гл им од *богоради.* — Не́ма богораде́ње, мо́ра [да] се рабо́ти.

богора́ди несв фиг *вајка се, жали се, кукумавчи.* — Немо́ј ми туј богора́диш, него узи́мај рабо́ту у ша́ке.

Гого́слов м *име.*

Гого́сов м *име.*

/бо́гу брада́/ изр *на крају жетве на њиви се остави прегршт струкова непожњевеног жита, увезан у сноп и окићен цвећем, да сачека следећу сезону, ради беритета.* — Кьд по́жњемо, оки́тимо бо́гу бра́ду да и догодине до́бро ро́ди жи́то.

бо́д м *петља у плетиву.* — Изву́кал ми се бо́д, несьм виде́ла, сьг мо́ра да расплете́м це́л рука́в.

боде́ (се) несв **1.** *сукобљава (се), супротставља (се), бори се роговима (во, бик),* в *збоде (се).* — Кьд искара́мо волови на Чеме́рник, узо́мо да ги боде́мо, да ви́димо кои́-е

ћа̀ја. — Не прио̀ди бли̏зо ка це бо̀ду̀ воло̀ви, ће те скр̏ља̀ју. **2.** фиг *изгледа мргодно* (*човек*). — Ће ви̏диш кака̀в је: сѣ̀л што не бо̀дѐ.

бодѐње с гл им од *боде (се)*, **1.** *сукобљавање, борба бикова*. — Во̀лим да глѐдам бодѐње би̏кови. **2.** *пробадање*. — То̀ј ми-е од бодѐње на тр̏ње ка[д]-цам бра̀л шипци̏.

/бо̀же здра̀вје/ изр *ако Бог да здравља, нека Бог да здравља*. — Бо̀же здра̀вје да се ви̏димо овдѐка и дого̀дине.

бо̀жем прил *тобоже*. — На̀праји се, бо̀жем, да ме не позна̀ва. — Бо̀жем ће и̏де у Село̀, а ова̀м отиша̀л на Власи̏ну. — Бо̀же[м] ме не позна̀ва, а познава̀л ме ка[д] ца[м] му требà̀л.

бо̀жи, бо̀жја, бо̀жјо *божји*. — Излѐзни ма̀лко у лива̀де на ови̏ја бо̀жи дѣ̀н. — То̀ е бо̀жи да̀р како̀ детѐ умѐје у̀баво да цр̀та и пи̏ше.

Божи̏дар м *име*.

/бо̀жи дѣ̀н/ изр **1.** *леп дан, дан подарен од Бога*. — Мили̏на една̀ да рабо̀тиш на ови̏ја бо̀жи дѣ̀н. **2.** *празник, светац*. — Данѣ̀с је бо̀жи дѣ̀н, данѣ̀с се не рабо̀ти.

Божи̏л м *име*.

Божи̏ћ м изр: — Голѐми данѣ̀с, ју̀тре Ма̀ли, Ма̀ли Божи̏ћ, па одма̀ Стѐванов дѣ̀н.

божи̏чњак м бот *девојачка суза* Hoja L.

Бо̀жја у̀редба м *вишња сила, вишњи закони*. — Таква̀-е Бо̀жја у̀редба, не мо̀ж тѝ како̀ о̀ћеш!

бо̀жљак м *божјак, убог човек, просјак*. — Напраи̏л се бо̀жљак, да га не познајѐш. — Нѐћу ја̀ овдѐ да чу̀вам бо̀жљаци, мо̀ра свѝ да се дока̀рају у рѐд.

божља̀киња ж *просјакиња*. — Напуни̏мо то̀рбу на божља̀кињу, па си отидѐ низ малу̀.

бои̏ца / бојѝца ж дем и хип од *боја*. — Таман се детѐту вр̀ну бои̏ца у лицѐ, онѝ га па̀ одвѐдоше у ва̀рош.

бо̀ј[1] м *спрат*. — Напраи̏л ку̀ћу на бо̀ј. — Таквѐ ку̀ће на бо̀ј рѐтко и̏ма у село̀.

бо̀ј[2] м *туча, батине*. — На̀праји се бо̀ј ко на Ко̀сово у оно̀ј врѐме.

бојадисува̀ње с гл им од *бојадисује*. — Збра̀ два̀ ца̀ка прѐћу за бојадисува̀ње.

бојади̏сује несв *боји пређу*. — Кьд бојади̏сујемо пређу̀ у Предѐне, поцѐти ме да ку̀пим неку̀ кану̀ру од[т] паму̀к, за везѐње.

бојади̏ше несв в *бојадисује*. — Сама̀ си бојади̏шем у цр̀но з-га̀бар.

бојаџи̏ја м *занатлија који боји пређу за плетиво и ткање*. — Бѐше Ми̏та до̀бар бојаџи̏ја у Предѐне.

бојаџиљк м *бојаџијски занат*. — Сѣ̀г је вѐћем непоста̀л бојаџиљк.

бојаџисува̀ње с гл им од *бојаџисује*. — Кад напредѐмо, но̀симо на бојаџисува̀ње, а по̀сле се спрѐмамо да тка̀емо ћилимѝ и постѐљке.

бојаџи̏сује несв в *бојадисује*. — Умрѐл Ми̏та, сѣ̀г му си̏н бојаџи̏сује.

бојда̀ш м *вршњак, испомоћник*. — С Ми̏лојy смо бојда̀ши, за̀едно смо у шко̀лу ишлѝ, и и̏сто лѐто у во̀јску пошлѝ. — Говѐда сам чува̀ла с ти̏ја моѝ бојда̀ши. — На паза̀р це срѐтне з-бојда̀ши, да се наора̀ту.

бо̀ју̀је несв *ратује*. — И ће бо̀ју̀јемо, ако трѐбе. — Дѐда-е бојува̀л у Пр̀ви и Дру̀ги свѐцки ра̀т.

Бо̀ка м *надимак*.

Бо̀кица м дем и хип од *Слободан*.

бо́кс м **1.** *метална направа која се навлачи на руку за задавање опасних удараца.* — Но́си у це́п бо́кс ако га неки́ ди́ра, да се бра́ни. **2.** фиг *ударац песницом.* — Удари́л му бо́кс, па му расцепи́л жљебине.

бо́кче с дем и хип од *бог.* — Бо́кче му његово! — Бо́кче ти пољу́бим, а што́ ме не по́слуша?

бо́лан, -лна, -лно *болестан.* — Ба́ба ми-е мло́го бо́лна, па узо́ коња́ да гу во́дим куде до́ктура.

боле́ж м *јак бол, болест.* — О[д]-ти́ја боле́ж не нао́ди се ле́к: човек с ту́гу до́јде на све́т, с ту́гу се бо́ри и с ту́гу си оти́де.

бо́лес ж/м *болест,* в *голема болес,* в *падаћа болес.* — Ора́ту од неки́ боле́с на сто́ку, па мо́ра да се шприцу́је. — Уватила гу бо́лес у но́ге, едва́ патра́ви.

бо́лесан, -сна, -сно *болестан.* — У́баво изгле́даш, да несе́ нешто́ бо́лесан (*ирон*). — Бо́лесан је отка́д зна́мо и тако́ј бо́лесан на́циве сви́ здра́ви му́жи.

болешчи́на ж *тешка болест, болештина.* — Увати ме нека́ болешчи́на па ме држа́ це́л про́лет.

/боли/ изр *за појачавање значења.* — Напраи́л га па боли́ ко́лко-е до́бро.

/боли́ га бри́га/ изр *не секира се.* — Боли́ га бри́га за све́, напи́е се, па по це́л дан чмаи́, чмаи́, докле́ не ле́гне куде́ би́ло.

бо́лка ж **1.** *болка, болест.* — Моја́ бо́лка није́ од бо́лес, него о[д]-ту́гу за де́те што сам изгуби́ла. **2.** фиг *невоља, мука.* — Немо́ј ме врти́ш у́околу, но ора́ти која́ ти-е бо́лка?

болни́к м *болесник, боник.* — Није́ о́н болни́к са здра́вје, него с акъл.

болњи́кав, -а, -о *болешљив.* — Бе́ше болњи́кава, ал се и́звуче, ене́ гу сък пра́ва ко о́ратаљка.

бо́лта ж *дућан, трговина* (стари нестали назив).

болтаџи́ја м *дућанџија, продавац* (стари ишчезао назив).

болува́ње с *боловање.* — Узе́л болува́ње, а до́ма га едва́ накара́ше да нешто́ ураво́ти. — Његово́ болува́ње о[д] де́сет го́дине та́м било́ та́м оста́ло.

болужња́в, -а, -о *болешљив.* — Болужња́во ми дете́, па о[д]-до́ктура на до́ктура, це́л ме́сец несе́м до́ма.

болу́је несв *болује, тугује, пати.* — Сваки́ нека си болу́је сво́ју бо́лку.

болуња́в, -а, -о *болешљив.* — Бе́ше ми ма́ти болуња́ва, оди́ла-е све́ на шта́пови. — Оно́лко болуња́в, а све́ у ку́ћу ле́гло на њега.

бо́љ, -а, -о *бољи.* — Од Ми́тра не́ма бо́љ ма́јстор у се́ло за све́ што тре́бе у ку́ћу. — Ово́-е бо́љо гребу́љче од мое́.

бо́лька ж *болест.* — За сва́ку бо́льку се на́јде до́ктур, а за мојо́ — до́кторка.

бо́мба ж фиг *боца пића.* — Однесо́ му кесиче́ ка́ву и бо́мбу с раки́ју и сък ме одма́ прими́ ка[д]-до́јдем.

бомбардува́ње с *бомбардовање.* — Кад бе́ше бомбардува́ње, несмо́ зна́ли куде́ да се сакри́емо него у дрвни́к.

бомбо́нка ж **1.** дем и хип од *бомбона.* — Разда́до на деца́ вишек сви́лене бомбо́нке. — Не́ће га прева́раш з-бомбо́нку. — Девојче́ ко бомбо́нка. **2.** бот *врста цвећа.* — Уцавте́ле ми бомбо́нке, мили́на да погле́даш.

бомбо́нче с дем и хип од *бомбона.* — На сва́ко дете́ по едно́ бомбо́нче.

бомбонџи́ја м *бомбонџија, посластичар.* — Умре́л бомбонџи́ја у Преде́ње, не́ма ко́и да пра́ви бомбо́нке на деца́.

бондру́к м *дрвена грађа.* — Ова́-е ку́ћа од бондру́к, са́мо што-е ома́зана и окре́чена, па се не ви́ди.

бондручара́ ж *зграда од бондрука.* — Башта́ му е би́л тесар, ма́јстор за бондручару.

бо́нсек м *бонсек, тестерица за метал.* — Да и́мам бо́нсек не́ би се мучи́л око ови́ја пле́к.

бо́пка[1] ж *оспа.* — Излезле му бо́пке по це́лу сна́гу.

бо́пка[2]ж *вакцина, ожиљак од вакцине.* — Прими́ло дете́ бо́пку, па вој се подљути́ла.

бора́к м *боров шумарак.* — Потера́ ги по пу́т, ал се разбега́ше по бора́к, едва́ ги па збра́.

бо́рьк м дем од *бор, борић.* — У пади́ну расте́ едьн бо́рьк, мо́ра га преса́дим пот ку́ћу.

боре́ње с гл им од *бори се, борба.* — Му́рца-е би́л ћа́ја у боре́ње би́кови на Чеме́рник, докле́ га не учука́мо.

Бори́воја м *име.*

Бори́ка ж *име.*

бо́ри се[1] несв фиг *ради, ствара, обрађује, негује, чува, живи.* — Одртаве́л сам, не мо́гу се ви́ше бо́рим с има́ње. — Мло́го си́тна деца́, едва́ се бо́рим с њи́. — Остаре́, едва́ се бо́рим.

бо́ри се[2] изр: **а) бо́ри се з-ду́шу** *потпуно телесно ослабио.* — Едва́ се бо́рим з-ду́шу, а они́ ме те́рају да им пома́гам; **б)** *на самрти, умире.* — Гото́в је, са́л се јошке́ з-ду́шу бо́ри.

Борови́к м *име села.*

боровињак м *простор обрастао боровницама.* — Па́влова грема́да се претвори́ла у боровињак, па гу све́ уништи́ше бера́чи из Вра́ње и Леско́вац сьс бера́ље.

борови́ње с *покошена боровница.* — Се́но пу́но з-борови́ње.

борови́ње ж мн бот *боровнице* Vaccinium Myrtilus L. — Напраи́мо гу́[с] со́к од борови́ње.

борови́њци м мн фиг *брање боровница.* — Наканимо се, ете́, д-и́демо у Чеме́рник, у борови́њци.

Борови́чанин м *човек из Боровика.*

Борови́чанка ж *жена из Боровика.*

Борови́чке вра́књице ж мн *пропланак, ширина у шуми.*

Борови́чки дру́м м мтн *планински гребен и пут који с Чемерника иде тим гребеном.*

боровња́к м *место засађено боровима,* в *борак.* — Одве́л гу у боровња́к, кво́ е та́м било́ не зна́м, по́сле га тике затвори́ше.

Бо́рча м *надимак од Бора, Боривоја.*

борче́ с (мн борчети́ја) дем и хип од *бор, борић.* — Посади́л сам борчети́ја око ку́ћу, кат порасту́, ће бу́де дебе́ла ладови́на.

борчи́ћ м дем од *бор, млади бор, борић.* — Насади́ли по у́трину борчи́ћи, не́ма куде́ сто́ка да пасе́. — Што по́сече борчи́ћи, у́бави бе́оше?

бо́с, -а́, -о́ фиг *непоткован.* — Не мо́гу да рабаци́сујем, воло́ви ми боси́. Мо́рам у сре́ду куде албатина да ги потко́ве́. — З-боsóга коња́ се не тр̀ка.

босиљчак м дем и хип од *босиљак*. — Турӣ си босиљчак у ћилимӣ, да ги мољци не еду́.

Бо́ска ж *надимак* од *Босиљка*.

босоти́ја ж *беда, оскудица, сиротиња*. — Прекара́мо и босоти́ју и голоти́ју и деца́ ни стану́ше на но́ге.

босоти́ња ж в *босоти́ја*. — Сльзе ми по́йду на о́чи ка[д]-це се́тим каква́ смо били́ босоти́ња.

босоти́њка ж дем и хип од *босоти́ња*. — Били́ смо ти голоти́њка и босоти́њка по ти́ја пу́сти ра́т.

бо́ц м *пинтерска алатка за вађење жљебова на каци*.

бо́цка м деч *инјекција*. — Ка[д] ти чи́ка даде́ бо́цку, не́ма ни да пе́кне.

бо́цкав, -а, -о, *бодљикав*. — Огради́ гради́нче з-бо́цкаве гра́ньке, да телчи́на ви́ше не улазу.

Бо́шке м вок у дем знач: *Боже*. — Та́м, Бо́шке, та́м, куде́ ни́кој не́ма! (*из бајалице „против градушке“*). Кво́ ми би́, Бо́шке, те му се обре́ко? — Не да́ј ме, Бо́шке, та́м у ту́ј ку́ћу!

брабо́ња несв фиг *лупета, прича, тороче*. — Не брабо́њај ви́ше, ни́ки те не слу́ша.

бра́боњак м **1.** *овчји измет*. — Пушти́ла о́вце у авли́ју па гу напуни́ле з-бра́боњци. **2.** фиг *све што је величине мале куглице*. — Ово́ј ли су компири́, ел бра́боњци?

брабо́њи несв **1.** *балега (овце)*. — О́вце брабоњи́ле, брабоњи́ле, чу́до ми напраи́ле око ку́ћу. **2.** фиг *лупета, прича без везе*. — Немо́ј да брабо́њи, не мо́гу га ви́ше подно́сим.

бра́боњка ж в *брабоњак (1, 2)*. — Куде́ се осрнеш око брста́к, све́ за́јче бра́боњке (**1**). — Збра́л бра́боњке, па ви́ка купи́л бомбо́не на деца́ (**2**).

брабо́њче с дем од *брабоњка*. — Бомбо́нке ко за́јча брабоњчети́ја.

бра́в м *овца*. — Не́ка[т] цмо чува́ли по две́ста бра́ва, а се́г се отањи́ло на десети́ну.

бравче́ с дем и хип од *брав*. — За Ђурђо́вдьн редо́вно зако́љемо бравче́, а понека́д и два́.

бра́да ж **1.** *део лица испод уста*. **2.** *длаке на лицу одраслог мушкарца*, в *богу брада*.

брада́вичка ж дем од *брадавка*. — Бричи́л се па посе́кал брада́вичку, а не́ма сти́псу да зауста́и кр̀в.

брада́вка ж *брадавица*. — Немо́ј да ди́раш брада́вку, мо́ж на голе́мо да изле́зне. — По ру́ке му све́ изле́зле брада́вке.

брадаши́л м *брадат човек*. — От кои́ је ови́ја брадаши́л?

бра́дес, -та, -то *брадат*. — Ѐл куде ва́с наврња́ онија́ бра́дес младињ из о́пштину.

бради́ца ж **1.** дем од *брада*. **2.** *корен лука*. — Лучьк пусти́л брадицу, бр̀зо ће расте́.

брадиче́ с дем од *брада*. — Пора́сло му брадиче́, а јо́ш се не бри́чи.

брадичка ж дем од *брадица (1)*. — Вика́ му да сту́ри ту́ј брадичку, да се не гру́би, ал ме не слу́ша. — Огрубеја́л з-брадичку дибиду́с. — Да је бар нека́ брадури́на, но брадичка за сеир.

брадури́на ж ауг и пеј од *брада*. — Ко́ј ће ти ђа́вол то́лка брадури́на, ће се запо́пиш ли?

браздá ж *удубљење које прави плуг при орању*, в *у бразду*.

бра́здас, -та, -то *избраздан*. — Оно́[ј] е моја́ бра́здаста лива́да у ро́вине.

бра̀јко м *пријатељ*. — Ку̀де ли је сѐг мо̀ј-бра̀јко да ме обѝђе. — Е, мој-бра̀јко, не мо̀же тој-тако̀ј како̀ ти́ о̀ћеш!

брактѝше (се) свр **1.** *ослободи се,* в *куртали́ше се*. — Ћу се брактѝшем от по̀со, ко̀ј ће ми а́ндрак пот-ста́р зама́н. **2.** *настра́да, умори се*. — Брактиса́ од ово̀лку рабо̀ту. — Брактиса́ о[д]-то̀га човѐка.

бра̀ле м **1.** хип од *брат*. — Нѐма га бра̀ле да до̀јде данѝс ка̀д ми најтрѐбе. — Што̀, бре, бра̀ле, не слу̀шаш ба̀шту̀? **2.** *пријатељ*. — Залута́мо, бра̀ле, у ову̀ скрколи́ју, како̀ це вр̀немо са́м Бо̀г зна̀је.

бра̀на ж *дрвена дрљача за уситу̀њавање земље и поравнавање орања*. — Иска̀рај бра̀ну̀, да вла̀чимо ора̀ње. — Ка[д]-це по̀ре њи́ва с плу̀г ел ра̀лицу, и посѐје жи́то, ора̀ње се завла̀чи з-бра̀ну̀. — Брана́ и́ма широ́ку даску̀, оплѐн, слапци́, кривуљи́цу и гра̀ње.

бра̀ни несв *забрањује*. — Ко̀ј мо̀же да ми бра̀ни да сечѐм мо̀ју шу́му. — Ко̀ј му бра̀ни да рабо̀ти ако умѐје и о́ће?

бранѝк[1] м *штитник око доњег камена да се брашно не расипа, но пада у мучњак*. — Браник не да́ва да се стр̀ви бра́шно ка[д]-це мѐље.

бранѝк[2] м в *бранише*. — Насѐчи лемѐзнице у Милто̀ин браник. — Неки́ ни отрси́л цѐл браник.

/бра̀ни стра́/ изр **1.** *буде с ким да се тај не би плашио, чува кога од страха,* в *чува стра*. — Јѐлка спи́ куде Бо̀рку, да вој бра̀ни стра́, ел је сама́. **2.** фиг *осматра*. — Ти́ ми бра̀ни стра́ докле́ ја́ бѐрем Бо̀рчине ја́буке.

бра̀ниште с *шумски забран, забел,* в *браник*[2]. — Насѐкомо лемѐзнице у бра̀ниште, пободо́мо о́стожу и сѐк ће дѐнемо сто́г.

Бра̀нча м хип од *Бранко, Бранислав*.

бра̀њевина ж *врста јогурта*. — Бра̀њевину го́твимо ка[д] цви́к и си́рутку поме́шамо с ки́село млеко́, па ма́лко одстои́ у ћуљу́м.

бра́ство с *братство*. — Ка[д]-це збѐре мое́ бра́ство, зача́с ће ди́гнемо ку́ћу пот-кро́в.

братанче́ с дем и хип од *братанац* и *братаница*. — Ово̀ј девојче́ ми е братанче́, ћѐрка од бра́та, а ово̀ј братанче́ е његов си́н.

Бра̀ца м хип од *Бранислав*.

бра̀цки прил *братски*. — Ће подѐлимо бра̀цки, како̀ доли́чи, на по по̀ла.

брашанце́ с дем и хип од *брашно*. — У̀зни брашанце́ и масалце́, па завр̀ти еднý пога́чу. — Оста́де ми још ма́лко брашанце́, тре́бе да си доку̀пим кад не́ки по̀јде у Преде́не.

брашнани́к / брашњени́к м **1.** *сандук за чување брашна, брашњеник,* в *нађви*. — Напуни́мо брашнани́к з-две́ста ки́ла бра́шно, да прека́рамо зи́му. **2.** *сандук у који пада самлевено брашно у воденици,* в *мучњак*. — На̀пуни се брашнани́к, да пресипу̀јем у вр̀ће?

брашна́ра ж *продавница брашна*. — Оста́де ми још ма́лко брашанце́, тре́бе си доку̀пим у брашна́ру, кьд неки́ по̀јде у Преде́не.

брашњ(а)и́в, -а, -о *брашњав*. — Све́ си брашњаи́в, ко да си дошао́л из воденѝцу. — Дојде́ брашњи́в, неје́ се ни очука́л од мли́во.

брбљо̀тина ж/м *брбљивац, брбљивица*. — Затво̀ри уста́ на ту̀ј брбљо̀тину, да ви́ше не рове́.

брбо̀њи несв в *бробоњи (1, 2)*. — Како̀ у̏баво ки̏шица брбо̀њи по о̀лучак (*1*). — Брбо̀њи ли, брбо̀њи, н-уме̏је да ста̀не ко пра̏зна воденѝца (**2**).

бр̏го прил *хи̏тро, бр̀зо* (ре̑ђа употреба, угл Лебет, Мачкатица, Мрковица, Ново Село). — Збе̏ри бр̏го уру̏тке, да бе̏гамо от ки̏шу. — Он ће то̀ј по̀брго да ураб̀оти о[д]-тѐбе. — Гле̏ј, ако мо̀ж то̀ј по̀брго да ми завр̏шиш.

брда̀к прид *великих рогова* (*ован*). — О̀двоји се едн̀ ова̀н брда̀к па ни по̀кара нис пади̏ну, искрши̏мо се од бега̀ње.

Брда̀к м *надимак*.

брди̏л м **1.** *ован великих рогова*. — То̀зин брди̏л по̀тепа ни овно̀ви, па се разбега̀ше од о̀вце. **2.** фиг *тврдоглав човек*. — Ми̏сли брди̏л ће мо̀же како̀ о̀н о̀ће, ал несе̏м ни ја̀ од јуче̏р.

бр̏дила с мн *део разбоја у који се смешта брдо*, в *набрдила*. — Из њо̀јну со̀бу са̀мо се чу̏је како̀ мла̀ти з-бр̏дила, це̏лу зи̏му тка̀е ћили̏ми.

бр̏до с *део ткачког разбоја*. — Кад уве̏домо осно̀ву у бр̏до, ма̀лко ми ла̀кну, оста̀ло уме̏јем и сама̀. — Од разбо̀ј ми оста̀ло сѐл едно̀ кру̏пно бр̏до и два̀ си̏тна.

бре̏ узвик *за појачавање онога што се казује*. — Кудѐ си, бре̏, што̀ те нѐма? — Немо̀ј, бре̏, да ме фо̀рташ натам̀-наова̀м. — Бу̏ди, бре̏, човѐк од рѐч.

бре̏бер м бот *рано пролећно цвеће, кокошчица*, в *бели бребер*, в *жути бребер*.

брежа̀к м *бреговито тле*. — Та̀м ти е свѐ брежа̀к око њи̏ну ку̏ћу, ни̏где равни̏на.

брежѣ̀к м дем од *брег, брежић*. — Ви̏ђ на брежѣ̀к да несу̏ гове̏да уле̏зла у штѐту.

бре̏кће несв *стење*, в *бреће*. — Умори̏ли се воло̀ви тегле̏ћи уз Двоја̀нку, са̀мо бре̏кћу. — Бре̏кће мото̀р ус Купи̏нски ри̏д па усту̏ра.

брекчѐ с дем и хип од *брег*. — Укачи̏мо се на брекчѐ да гле̏дамо како̀ се воло̀ви боду̀.

бре̏ме с **1.** *терет*. **2.** *мера за тежину; 50 килограма*.

бреме̏нце с дем и хип од *бреме*. — Ме̏не ми то̀ј бреме̏нце о[д] детѐ нѐће бу̏де те̏шко.

бремењѐк м аугм од *бреме*. — Кудѐ си запе̏л с ти̏ја бремењѐк, едва̀ га се̏цаш?

бре̏нда несв *уважава, поштује, мари за што*. — Не бре̏нда ни башту̀, те ли ће ме̏не.

брендà̀ње с гл им од *бренда, уважавање*. — Каквò брендà̀ње, кад ми-е о̀н гла̀вни крвни̏к.

бре̏нза несв *слуша, поштује, уважава*. — Кака̀в ми-е тој ро̀д, кьд ме ни̏ки од њи̏ не бре̏нза.

бренза̀ње с гл им од *бренза*. — Кво̀ и̏маш од бренза̀ње, са̀мо да ги слу̏жиш.

Бре̏ница ж *име*.

Бре̏нка ж *надимак*.

бренува̀ње с гл им од *бренује, поштовање, уважавање*. — Куде њѐга нѐма бренува̀ње, рабо̀ти свѐ на своју̀ гла̀ву.

бре̏нује несв **1.** *поштује*. — Кьт човѐк остаре̏је и непоста̀не, ни̏кој га не бре̏нује. **2.** фиг *фризира косу*. — Ко̀со мо̀ја јо̀ш не бре̏нована (*шаљ песма*). — Збо[г]-кокр̀тке, и она̀ ће бре̏нује ко̀су.

бре̏с м (мн бре̏сје) бот *брест* Ulmus suberosa.

бре̏сје с зб им од *брес, брестова шума*. — Те̏рај ги до̀ле, покрај бре̏сје, нека пасу̀.

брестà̀к[1] м *брестова шума*. — Уву̏коше се ко̀зе у брестà̀к, не мо̀ж ги иска̀рамо

брестьк² м дем и хип од *брес*. — Оцéкал ми некúи онúја брестьк што растéше на слóг.

брéће несв *једва дише, брекће од напора*, в *брекће*. — Брéћу волóви с пýна кóла уш-чепељáк. — Едвá брéћем од ýмор.

брéца (се) несв **1.** *плаши (се), стрепи*. — Од тóг опаснúка човéк брéца чим га вúди. — Штó тóлко брéцаш од снéкцију, тój нéје нúшта? — Наплашúло се дéте, стáлно се брéца чим нештó пýкне. — Не брéцај се од њéга, нéће те убóде. **2.** *срди (се), гњиа (се), љути (се)*. — Не мóж нúшта да га пúташ, ódма се брéца ко да си га убóл са шúло у дýпе.

брецáње с гл им од *бреца (се) (1, 2)*. — Мóра га некакó лéчим од брецáње, да не вáти ýплав (1). — Не мóж га одвúкнеш од брецáње, такáв се óсоран родúл (2).

брецне се свр **1.** *тргне се од страха, штрецне се*. — Шýшне ли квó, óн се брéцне. — Брéцне се о[д]-цтрá. **2.** *одврати осорно, обрецне се*. — Брéцни се на твојý мáтер и баштý, а нé на мéне, тúкво непосóлена, солнúку ни-едьн!

бр̀же прил *што пре, брже*; комп **пóбрж**. — Дójди пóбрж, да те не чéкамо у нóћ.

бр̀жо прил *брзо*. — Бр̀жо úди дóм, детé се попарúло с врелáц ис-котлé над огњúште.

бр̀за несв *ради штогод брзо*, в *брзга*. — Не бр̀зај, не мóж те стúгнемо. — Бр̀за ко пред мýшицу.

бр̀зáк¹ м **1.** *део реке где вода брзо тече, матица*. — У брзáк се не лóву рúбе, но у вúрови. **2.** *брз, брзоплет човек*. — Брзáк човéк лáко и згрéши. — Мнóго-с брзáк, ћe ти исáби рабóту.

/бр̀зáк²/ изр: **на бр̀зáк** *на брзину*. — Нúшта не мóж на брзáк, сáмо стáложно. — Свé што се урабóти на брзáк не вељáје. — Да га увáтимо на брзáк докле нејé отишáл.

Бр̀зáк м *надимак*.

Бр̀заћи м *надимак фамилије*.

бр̀зга несв **1.** *брзо и површно ради*. — Немój да бр̀згаш, ћe покваримо рабóту. **2.** *брзо говори*. — Бр̀зга кьд орáти, па га не разýму љýди. **3.** *брзо хода, жури, хита*. — Не бр̀згај, не мóгу те стúгнем. в *брза*.

бр̀згав, -а, -о *хитар, жустар*. — Óн ти је мнóго бр̀згав, тéшко ћe се уклóпиш с њéга.

брзгáње с гл им од *брзга, журба, брзоплетост*. — З-брзгáње и најбóљ мájстор упрска рабóту.

брзéње с гл им од *брзи (се) (1, 2)*. — Такво́ брзéње с коњи́ несáм видéл (1). — Улéзну ли у штéту, ódма брзéње (1). — Трéбе му стáлно брзéње да би учúл (2).

бр̀зи несв **1.** *јури*. — Рабóти полáк, нúки те не бр̀зи. — Брзú кокóшке да не кљýју ранý на пúлићи. — Немój тój кучúште вúше да ми бр̀зи деца́, ћу га утéпам. — Бр̀зу се врáпци по крóв. **2.** *пожурује у послу*. — Дýшу ћe му извáди кóлко га бр̀зи за рабóту. в *брзи сојке*.

/бр̀зи жéне/ изр *швалерише се, курва се*. — Да ти не прúчам, сéстро, по[д]-цтáр заман почéл да бр̀зи жéне.

/бр̀зи сój̀ке/ изр *не ради ништа, ленчари*. — Цéло лéто бр̀зи сój̀ке по брáниште, сьг се сетúл да рабóти.

бр̀зне свр *јурне, појури*. — Ако те јá бр̀знем, ћe се свртúш одонуд рéку.

брúга (се) несв *брине (се), секира (се)*. — За тój не брúгај, тój ћу ја урабóтим зачáс. — За мéне се не брúгај мнóго у рабóту, глéј деца́.

бригáње с гл им од *брига (се)*. — Нéма бригáње: сработúли смо пóље, накарáли дрвá, крмá-е у плéвњу, мóж зимá да дóјде кьд óће.

бриди́ несв фиг *дува снажно, брише, носи*. — Бриди́ вéтар уз дéл, кудé си пошáл гољúздрав, ће те прокóрма.

бри́ја несв **1.** *брије*. — Јá ћу га бри́јам за свáдбу. **2.** фиг *носи, брише* (*вéтар*). — Дýва вéтар, па бри́ја. — Бри́ја уз Власúну, кýче се не свр̀та.

бри́јаћи при́бор м *прибор за бријање*. — Тýри ми у торбúцу и бријаћи при́бор.

бри́сне свр **1.** *донекле обрише*. — Бри́сни мáлко по кýћу, дооду ни гóсје. — Бри́сни рýке с крпчé, па да рýчамо. **2.** фиг *побегне, стругне*. — Докле јá сврнý у зáдругу, óн бриснýл. — Бри́сну јунчé, не мóж га троúца увáту. **3.** фиг *отпаре нос*. — Сопуљáне едьн, бри́сни тej sйnse што си passinsавúл!

бри́сне се свр **1.** *обрише се површно*. — Бри́сни се óле-мáле, па да сéдамо за обéд. — Бри́сни се прекo нóс да те не глéдам таквóга. **2.** *побегне, одјури*. — Ка це брúсну низ мејаниште, не могáше ни милицáјци да га стúгну.

бри́тва ж *ножић на расклапање, пероpез*. — Без бри́тву у цéп не úде нúгде.

бри́ца м *берберин*. — Појдó куде бри́цу, па се замајá с орáту у малý и не стúго.

Бри́ца м *надимак*.

бри́ч м *нож за бријање, бријач*. — Пред бричéње, на кáиш дóбро наóстрим бри́ч.

бри́ч панталóне м *панталоне на бок*. — Чеши́ре на бри́ч, а на дýпе úч (*изр*). — Вáско шнáјдер ми шúје бри́ч панталóне, па ка це улúцкам, кój ти дáва, мори́ Ђýрђо!

Бричéвје с *село Бричевље*.

бричéње с гл им од *бричи*. — Досáди на човéка бричéње свáки дáн, па се мáлко и запýсти.

бри́чи (се) несв **1.** *брије (се)*. — Бри́чи ми се, бри́чи, млáди младожењо (*песма која се пева при обреду бријања младожење за свадбу*). — Несьм дошáл да те бри́чим, него да опомéнем. — Дéда се сáм бри́чи без огледáло. Пóсле, кьд остарé, почé баштá да га бри́чи. — Кój те пúта бри́чи ли се владúка (*изр*). — Кój се не бри́чи, на кýче лúчи (*изр*). **2.** фиг *добро коси*. — Не кóси, но бри́чи, ни сламкá поза њéга не остáне. — Кóси, па бри́чи (*изр*). **3.** фиг *једе*. — Бри́чи, бри́чи, ал по панúцу.

Бр̀ка м *надимак*.

бр̀ка (се) несв **1.** *меша (се)*. — Бр̀ка помúје за прашчúна. — Нéћу у тýј њúну расправúју да се бр̀кам. **2.** фиг *претражује, препипава*. — Бр̀ка по бисáви ко да ће нáјде кój знáе квó. — Такój ли се бр̀ка по тýћи цéпови?

бркáјлија м *онај који има велике бркове, брка*. — Негдé сам видéл тóга бркáјлију, не сéћам се кудé.

бркáјло м в *бркајлија*. — Штó нејé с вáс пошáл и бркáјло?

бр̀кало с *смеша хране за свиње*. — Сипá на свúње бр̀кало, онé га зачáс полапњáше. — Полýлај детé у лелéјку докле јá однесем бр̀кало на вепрé.

бркáљка ж *варјача, дршка за мешање*. —Ýзни бркáљку па побр̀кај лéчка мáз да не загорú.

бр̀кано с в *бркало*. — Редóвно на свúње дáвам по једнý кóву бр̀кано.

бркáње с гл им од *брка (се) (1, 2)*. — Квó úма за бркáње на свúње (**1**)? — За бркáње по тýћ кóвчак некú ће изедé тепáње (**2**)!

бркло́ с в *бркало*. — Да им не сипýем по кóву бркло́, не би могла́ да ги изра́ним с ва́рени компири́.

бр̏кне свр **1.** *завири свуда.* — Бр̏кне куде сти̏гне. — То̀ј му-е мера̀к да бр̏кне у ту̏ђо. **2.** фиг *увреди.* — Таква̀-е: на сва̀кога ће бр̏кне у о̀ко.

бр̏кне се свр *пи̏не се, по̀тражи.* — Бр̏кну се у па̀зуку и ѝзвади кључѐ од са̀ндук.

брло̀г м **1.** фиг *нечисто̀ћа, перед.* — Деца̀ напраи̏ла брло̀г по ку̏ћу. **2.** *ђубре, ђубрѝште.* — Не мо̀гу да ула̀зим у ти̏ја сви̏њски брло̀г.

бр̏љ / брља̀ м вет *болест код оваца, вртоглавица.* — Кад гу ва̀ти бр̏љ, овца̀ се верти̏ у кру̀г ко побрљавѐла.

бр̏ља[1] несв *шкраба, ѝрља.* — Не да̀[м] му књи̏ге, о̀н ги са̀мо бр̏ља, не чи̏та.

бр̏ља[2] ж *лоша ракија.* — Налока̀л се бр̏љу, па се по ку̏ћу алосу̏је, ко да-е обрљавѐл.

бр̏љав, -а, -о **1.** *будаласт, неразуман, смешен, шашав.* — Ко̀ј ће ти ма̀трак бр̏љав човѐк у ку̏ћу, иска̀рај га. — Бр̏љав човѐк како̀ ће ора̀ти но бр̏љаво. **2.** *оболео од брља, вртоглавице* (*овце*). — Бр̏љава овца̀ мо̀ра се бр̏зо леку̏је, да не ли̏пче.

брљавѐје несв *понаша се неразумно, шашаво.* — Брљавѐје з-деца̀ по туј рѐку. — Забрљавѐл, па брљавѐје ли брљавѐје. — Не брљавѐј ви̏ше по тѐј гу̏бе, но у̀зни секи̏ру да бѐреш дрва̀!

бр̏љаво прил *неразумно, будаласто, шашаво.* — На̀прича ми скроз нешто̀ бр̏љаво.

брљи̏в, -а, -о в *брљав.* — Па зар не ви̏диш да-е брљи̏в сто̀-посто, кудѐ с њѐга ло̀нзаш по село̀.

брљивѐје несв в *брљавеје.* — О̀[н] нека брљивѐје, ти̏ си сѐди до̀м. — Почѐл да брљивѐје.

Брљи̏ви ва̀лог м *удољица, ѝашњак.*

брљи̏вка ж *будаласта, смешена женска особа.* — Брљи̏вка, не сети̏ се да га пи̏там а кудѐ му-е жена̀ кьд о̀ће да му ја̀ мѐсим лѐб.

брљи̏вко м *будаласт, смешен мушкарац.* — Брљи̏вко едьн, па тако̀ј се то̀ј не рабо̀ти.

брљи̏вче с *будаласто, смешено дете.* — Прати̏ брљи̏вче у за̀другу по ши̏ћер и зејти̏н и јо̀ш се нејѐ врну̀ло.

бр̏љка ж в *брљивка.* — Бр̏љка бр̏љава, како̀ да не понесѐм кѐсу с па̀ре на паза̀р.

брљо̀тина ж *шкрабо̀тина.* — Како̀ да обри̏шем ову̀ј брљо̀тину из ли̏с да се не позна̀ва?

бр̏љча м в *брљивко.* — На̀да се бр̏љча да ће му и сьг упа̀дне секи̏ра у мѐд. Аја̀ јо̀к.

брнча̀ло с *оно што̀ производи звук* (*радио, грамофон, мотоцикл…*). — Откако̀-е купи̏л оно̀ј брнча̀ло, не мо̀ж се од њѐга жи̏ви.

брнчи̏ несв **1.** *јако бруји, јечи, зврнда, зуји.* — Чу̀ем брнчи̏ нешто̀, дошла̀ чела̀, па се вати̏ла на сла̀пје у сли̏ву. — Цѐлу недѐљу како брнчи̏ тра̀ктор на Спајсковицу, ће са̀ду компири̏. — У у̀ши ми брнчи̏ о[д]-ту̀ј стругра̀ру. **2.** фиг *зјапи, стоји празан.* — Брнчи̏ пра̀зан амбари̏на, прѐсаци, са̀ндуци. — Брнчу̀ ко̀ла над а̀јат, а ти̏ на грби̏ну тѐгљиш сѐно.

брња̀ш м *брњаст коњ.*

бр̏њка ж **1.** *брњица, алка на њушци.* — Тури̏мо бр̏њке о[д]-тѐл на сви̏ње да не ри̏ју по авли̏ју. **2.** *њушка, губица.* — Како га за̀качи тако̀ј му ра̀сцопа бр̏њку.

бр̏њес, -та, -то *бела шара на њушци код живо̀тиња.* — Чи̏и ли е оно̀ј бр̏њес ко̀њ улѐзал у овьс?

бробо̀њак м *мрав.* — Бра̀те бробо̀ње, кудѐ су ти бра̀ћа, кудѐ су ти друга̀ри? — Напраи̏ли бробо̀њци пути̏ње и улѐзли у ку̏ћу.

бробúњало с *мравињак*. — Лéле, колкó бробúњало напрáили бробúњци на штетúну на Чобáнац, два-мéтра висóко.

бробúњче с дем од *бробињак*. — Óн ти је сúг бробúњче: óће нештó да ýзне, а не мóж да га нóси: дибидýс непостáл.

бробóњи несв **1.** *добујe, луūа, ūада*. — Кúша бробóњи цéл нóћ у óлук. **2.** фиг *ūрича без везе, луūеūа*. — Немój вúше да бробóњи, не мóж да спúмо од њéга.

Бро́д м *село*.

Бро́ђанин м *становник села Брод, човек ūореклом из Брода*.

Бро́ђанка м *становница Брода, жена ūореклом из Брода*.

бро́ђански, -а, -о *који ūрūада Броūанима*.

Бро́ђанче с *дете из Брода*.

броéње с *бројање*. — Научúл и броéње до стó. Сúг ће, нáесен, у шкóлу.

бро́јтро узв *добро јуūро*. — Јá им вúкам бро́јтро, нúки ме не чýе, ел су се испизмúли на мéне.

бро́nsa ж *бронза*. — Плóтна на шпóрет је од бро́nsy напрáена, затój се онакój распýкла.

бро́nsан, -а, -о *који је од бронзе*. — Ѕвóно је бро́nsано, затój такój бóлно ечú.

броцкú, -á, -ó *који ūрūада Броду или је из Брода*. — Угасúла се и броцкá шкóла. — Броцкé мáле здéсну страну Власúну су: Каракашú, Пецарú, Кокáрци, Бричéве, Пáчукове, Бакáлци, Мúлчине, Китáнове, Рáшине, Анђелúнкове, Бéлчине, Загýзје и Пýдине, а с лéву страну Власúну: Славýјеве, Мáло Равнúште, Мúљине, Шакобáрци, Мúлошеве, Глáвшине, Ђýркине, Калкарú, Јóвинци, Дé(и)ћеве, Маџáре, Мáркова Чýка, Мóшина Долúна, Кójчине, Литрáнци и Сировúчине.

бр́с м *брсūи, младе гранчице које сūока брсūи*. — Пýсти говéда нек еду́ бр́с, а тú дójди да ми помóгнеш да утовáрим овéј сировúце.

брстáк м дем од *брс*. — Рáно стúгал брстáк, ће порáни и прóлет.

брстéње с гл им од *брсūи, бршūење*. — Откáрај ги у Јéреницу на брстéње.

брстúна / брстинá ж *брсūи, гранчице с ūупољцима младог лишūа*. — Енé ги дóле, у шипráг, éду брстúну, кад нéма квó да пасý. — Стúгал прóлет, стúгла и брстинá.

брстúнка ж дем од *брсūина*. — Кудé ће се стóка нарáни з-брстúнку, сáмо ће да гу пролиптéје.

брстúње с зб им *брсūи*, в *брсūина*. — Искáрај говéда у шумáк, нека еду́ брстúње.

брстýје несв *брсūи*. — Искáрај говéда да мáлко брстýју по шумáк.

бру́к м *брух, кила, хернија*. — Вóди рачýн кóлко и какó дúзаш тúја трýпци, да не добúеш бру́к.

бру́с м в *белегија,* в *острúло*. — Плúва како бру́с (*изр*). — Нејé ми дóбар бру́с, ел јá н-умéјем да óстрим косý.

бр́це с *ūолуга на ралици којом се одређује дубина бразде*. — З-бр́це подúзаш и спýшташ рáлник какó óћеш да óреш: плúтко ел дибóко.

бр́ци м мн **1.** *бркови*. — Што би му јá осмудúла онúја бр́ци, да ги нúкатд вúше не пýшти. **2.** изр: **омýси бр́ци** *снужди се, сневесели се*. — Штó си па тú омусúл бр́ци? — Омусúл бр́ци ко да му несý свé кóзе на брój.

бр́цне свр *ūодбоде, ūодсūакне, ūодјарне*. — Умéје óн да бр́цне, па се дрýги излéти да кáже.

бр́чка ж **1.** *бора*. — Бр́чке вој свé излéзле по чело́ и обрáзи. — По бр́чке се вúди њójна мýка. **2.** *набор на ūканом маūеријалу*. — Сашúла сýкњу з-бр́чке.

бр̏чка (се) несв **1.** *прави наборе при шивењу.* — Бр̏чка су̏књу тако́ј да-е це́ла од бр̏чке. **2.** *бора се.* — Обра́зи вој се бр̏чкају ко на ста́ру ба́бу. **3.** *игра се у води.* — Нек се дете́ бр̏чка, то́пла је река́. **4.** *претура, премеће.* — Ћу гу пребије́м што ми бр̏чка по посте́љке у ко́вчак.

бр̏чкав, -а, -о *набран, смежуран.* — Кво́ ће рабо́тиш с те́ј бр̏чкаве ру́ке.

бр̏чкан, -а, -о *набран.* — На пазар̀ ћу ку́пим бр̏чкани опљнци.

брчка́ње с гл им од *брчка.* — Изле́зни из во́ду, до́ста е било́ брчка́ње.

брчко́љ м **1.** *блато, каљуга.* — Куде́ ме на́кара да уле́знем у ова́ј брчко́љ, ко да неје́ има́л дру́ги пу́т. — Загмаца́ се до гу́шу у брчко́љ. **2.** *неукусно јело, буђкурии.* — Сварѝла неки́ брчко́љ, нее́ ни за сви́ње, а о́ће да га еду́ деца́.

брчкољак м **1.** *калиште, блатиште.* — Па́де ки́ша на́праи брчкоља́к, не мо́ж се уле́зне у компири́ште. **2.** *неукусно јело, буђкурии.* — Је́ђ ти́ ти́ја брчкоља́к, ја́ ни да оку́сим.

брчко́љина ж *мочварно земљиште, тресава.* — Ко́е ће ми његове брчко́љине по Бла́то при мо́ју у́баву зевњу́.

брчко́тина ж ауг и пеј од *брчка, локва, каљуга.* — Кои́ на́праи ово́лку брчко́тину прет ку́ћу? — Та́м су ти све́ го́ле брчко́тине, не мо́ж ни да се ко́си.

бу́ узв **1.** *оном оглашавања бикова и волова.* — Бу́, бу́! — бу́цају воло́ви ка[д]-це боду́. **2.** узв *застрашивања.* — Бу́, и́скочи ажда́ја из во́ду. **3.** *узречица.* — Ца́ или бу́.

буа́[1] ж (мн бу́је) *бува.* — Све́ ме бу́је поедоше из ону́ј ста́ру сла́марицу.

бу́а[2] несв **1.** *млати, лупа, удара.* — По це́л дн̂ бу́ам з-бува́ч пр̀тено пла́тно у Ма́лу ре́ку. — Кьд ста́нем да те бу́ам не-це сврти́ш у Ра́совачки ри́д. **2.** *бауља.* — Бу́а по мр̀ак ча́с та́м, ча́с ова́м, ко да-е дибиду́з пија́н.

бу́ав, -а, -о *буђав, плесньив.* — Ле́б ти је са́в бу́ав. — Зевни́к му је бу́ав, појави́л се и скре́ж по зи́дови.

буа́лка ж *пракљача, пирајка,* в *бувач.* — Нека́[д]-цмо пра́ли ве́ш и посте́љке з-буа́љку у ре́ку, у Бели́ло.

буа́ње с гл им од *буа*[2] *(1, 2).* — Без до́бро буа́ње не́ће платно́ да избеле́јеш (**1**). — Зарадѝл до́бро буа́ње у мра́к (**1**). — Гледа́л сам његово́ пи́ано буа́ње по мра́к (**2**).

бу́ба ж *инсект.* Изр: — Ла́зи бу́ба, ла́зи, нешто́ тра́жи.

бубазла́тка ж *кромпирова златица* Cetonia surata L.

буба́лка ж аугм од *буба.* — По́длази ме нека́ буба́лка, па ми се ши́ја и́спличи.

бубаљче́ с дем од *бубаљка, бубица.* — Ако је дете́, нее́ бубаљче́, не бо́ј се, ће дока́ра гове́да о[д]-Чемерник.

бу́бац м *желудац живине,* в *жељудѝца.* — Бу́бац на пи́ргу бе́ше пу́н с ка́мење и жи́то, зато́ј га ви́кају и воденица.

буба́чка ж аугм од *буба.* — Спопа́ла ме нека́ буба́чка, ни́како да се отресе́м од њу́.

бу́бица ж **1.** дем и хип од *буба.* — Подлази́ла ме нека́ бу́бица, па ме еде́ под ми́шку. **2.** фиг *дете.* — Мно́го ми је вре́дна моја́ бу́бица.

бу́бне свр **1.** *удари.* — Тако́ј се о́н и́гра, бу́бне те у гла́ву, па побе́гне. **2.** фиг *извали, каже што без везе.* — Бу́бне нешто́ колко да неје́ без ни́шта.

бубњи́ несв *бабњи, тупњи.* — Накла́до ку́бе, па бубњи́ ко коломоти́ва.

бубре́зи м мн анат *унутрашњи парни жлездани орган код кичмењака који излучује мокраћу,* в *бели бубрези.* Изр:– Жи́ви ко бубре́г у ло́ј (*у изобиљу*).

бубуља́шка ж дем и хип од *бубица;* изр: **ми́ран ко бубуља́шка.** — Сьг си ми́ран ко бубуља́шка, а док ти башта́ не бе́ше ту́ј ни́ки да те сми́ри.

бува́[1] ж (мн бу̏је) *бува*. — Бу̏је ни жи̏ви по̀едоше. — Како̀ се накоти̏ше то̀лке бу̏је.

бу̏ва[2] несв в *буа*. **1.** *млати̑, удара*. — Бу̏ва постѐљке на прѐмет. **2.** *бауља*. — Не ви̏ди пија̀н кудѐ бу̏ва кьд о̀ди, но кудѐ си уда̀ри.

буваљка ж в *буаљка*. — То̀ј са̀мо мо̀же у рѐку з-буваљку да се избелѐје.

бува̑ње с гл им од *бува*[2], **1.** в *буање*. — Трѐбе му до̀бро бува̑ње да истресѐш праши̏ну. **2** фиг *тепа̑ње*. — Заслужи̏л је бува̑ње у мра̀к кьт[д] ни̏ки не ви̏ди.

бува̑рник м **1.** *место са пуно бува*. — Ово̀ј неѐ крѐвет за спањѐ, ово̀-е бува̑рник. **2.** фиг *сумњиво, запуштено место*. — Ишла̀ сам у та̀ј њи̏ан бува̑рник куде се зби̏рају да седу̏. Нејѐ то̀ј ко куде на̀с што бѐше у ста̀ро врѐме седѐњка.

бува̑ч м *пљоснато обрађено дрво за бељење платна*, в *пирајка*. — Ру̏ке ми утрнѐше цѐл дьн млатѐћи з-бува̑ч у во̀ду.

бувосѐрина ж *бувљи измет*. — Не мо̀гу да глѐдам по пѐнџери оно̀лке бувосѐрине.

Бугара̑ш м *прекорно Бугарин*. — У ра̀т, побѐгла два̀ Бугара̑ша, дошла̀ куде на̀с и ви̏кају: о̀ћемо куде шу̏мкације.

Бу̏гарин м *надимак*.

/бу̏гарска поли̏тика/ изр за *несталност и вероломност*. — Ви̏дим и тѝ во̀диш бу̏гарску поли̏тику.

/бу̏гарска ску̏пштина/ изр: — Ћу те расту̏рим ко бу̏гарску ску̏пштину.

бу̏дак м *пијук, крамп*. — У̀зе бу̏дак и шта̀нглу и отидѐ у ма̀јден да ва̀ди ка̀мен.

будаљ̏к м *глупост, будалаштина*. — Искара̀л жену̀ — напраи̏л голѐм будаљ̏к.

будалѐс, -та, -то *будаласт*. — Видѐла сам, видѐла будалѐсти човѐци, ал по-буда̀лес о[д]-тѐбе нѐма. — Нека би̏дне и будалѐсто, ал ће да напра̀јмо поса̀л.

буда̀лка ж дем и хип од *будала*. — Која̀ сам ја̀ буда̀лка: седи̏м до̀м и чѐкам да се вр̏не из мејда̀ну.

буда̀лски прил в *будаласт*. — Превара̀ се, вати̏ се буда̀лски у рабо̀ту и сьг не мо̀гу да излѐзнем.

буда̀лче с дем и хип *будала*. — Којѐ си па ти буда̀лче, прати̏ те на во̀ду, цѐл дьн н-умејѐш да се вр̏неш.

буда̀лчина м ауг и пеј од *будала*. — Та̀ј буда̀лчина се јо̀ш не вр̏ну из говѐда.

буда̀лштина ж *будалаштина*. „Пређу̀, пређу̀!“. „Кво̀ прѐћеш?“. „Прѐћем буда̀лштину!“. „Запрѐћи, да гу нѐма!“. „Запрећѐ, и нѐма гу!“ (*бајалица против глупости*). — Ко̀[ј] и̏змисли ту̀ј буда̀лштину: ми̏ да пра̀јмо пу̏т, а држа̀вни камијо̀ни га ископу̀јју.

будѐње с *буђење*. — А ју̀тре нѐма будѐње до пла̀дне, ју̀тре-е светьц.

бу̏дне несв *буде*. — Ће бу̏дне ту̀ј око пла̀дне, ако о̀пште до̀јде. — Нека бу̏дне како бу̏дне, ти̏ си глѐј твоју̀ рабо̀ту.

бу̏ђа ж *буђ, плесан*. — Лѐб вати̏л бу̏ђу, нејѐ ни за кокошке.

бу̏ђав, -а, -о *плесњив*. — От кво̀ ли-е ово̀лко бу̏ђав си̏д у голѐму со̀бу?

Бу̏ђина падѝна ж мтн *увала, долина*.

буђосува̑ње с гл им од *буђосује се*.

буђосу̀је се несв **1.** *плесниви се, буђави се*. — У по̀друм ни се рана̀ буђосу̀је. **2.** фиг *квари се, салтосује се*. — Добрачка̀ бѐше, ал и та̀ј жени̏ца почѐла да се буђосу̀је.

буђо̀ше свр *убуђа се, уплесниви се*. — Лѐбац ни се у карли̏чку буђоса̀л.

буѐр / бујѐр м *парајлија, богаташ*. — Ви̏кају: поста̀л голѐм буѐр у Бѐоград. — Далечко̀ смо ми̏ од бујѐри.

буе́рка / бује́рка ж *богата жена, буерова жена.* — Сѣк ти је она́ буе́рка, несмо́ вој ни до коле́на.

буе́рски[1], -а, -о / **бује́рски**, -а, -о *богаташки.* — И буе́рска пцѐта се с на́ша не ме́шају.

буе́рски[2] прил *госпо́дски.* — Не мо́ж и да ленчугари́ш и да жи́виш буе́рски. Тре́бе и за то́ј да си ро́ђен.

бу́за ж *напи́так од кукурузног бра́шна, боза.* — Ста́ре же́не праи́ле су бу́зу от ца́ревично бра́шно ко́е пре́ври у во́ду и оцто́и на то́пло ме́сто да се укисе́ли.

буја́ ж в *буа*[1]. — Све́ ме изе́доше бу́је у ону́ј овсе́ну сла́му.

бу́ка ж **1.** бот *буква* Fagus silavatica . — Ма́јстор Ке́ња о[д]-три́ бу́ке две́ вретѐна. **2.** *дугачка дрвена цев којом вода па́дом, кроз цивун, удара у воденични ви́тло,* в *бадањ.* — Дошло́ вре́ме да се ме́ња бу́ка на воденѝцу, ова́ј, ста́ра, ура́сла у трава́ље и иструлѐла. — О́дма да се чи́сти бу́ка, запиши́ло гу ли́сје, гра́ње и бу́сје.

бука́л м *бокал.* — Ебе́[м] му рабо́ту, строши́ бука́л.

бука́лче с дем од *букал, бокалчић.* — Напу́ни ми с вино́ ово́ј бука́лче.

букаре́ње с гл им од *букари (се).* — Дошло́ вре́ме на свињу́ за букаре́ње.

бука́ри несв *опло́ђује (крмачу).* — Дока́рај вепра́ да бука́ри свињу́.

бука́ри се несв *пари се (свиња).* — Свиња́ се бука́ри, ће гу те́рамо на Мило́инога не́реза.

бу́квица ж **1.** *војничка књижица.* — Ода́вно-е о́н врљи́л бу́квицу у шу́шљак. **2.** фиг *придика, придиковање.* — Очита́ му бу́квицу, па сѣг нек и́де з-гове́да у Чеме́рник.

бу́ке ж мн *букова шума, буквик,* в *шумак.* — Отиша́л у бу́ке да бе́ре дрва́. — Ене́ ги гове́да у бу́ке, пландују. — По́беже за́јац у бу́ке.

букле́ с *блуза од буклеа.* — Обеле́кла сам букле́, погле́ј како ми стоји́.

букли́ја ж *кондир којим се позива на свадбу или славу.* — Пођо́мо з-букли́ју у ро́д да ги ви́камо на сва́дбу.

бу́кне свр **1.** *нагло се распламса.* — Бу́кну о́гењ од оне́ј су́чке ко су́в бару́т. **2.** фиг *подљути се рана, натекне.* — Би́л је ра́њет у но́гу, па му ра́на букну́ла и несу́ могли́ да га изле́чу по земуни́це, и тако́[ј] е умре́л Са́нда Ву́зја.

/букова глава́/ изр *тврдоглав човек.* — И башта́ му је би́л букова́ глава́ како сѣг о́н што је, недока́зан чове́к. — З-буко́ву гла́ву ни́ки неје́ излѐзал на кра́ј.

бу́ковина ж **1.** *букова шума, грађа.* — У Ма́лу ре́ку и́мам три-а́ра бу́ковину. — Гра́ђа за кро́в ми е о[д]-црве́ну бу́ковину. **2.** фиг *простак, глупак.* — Каква́ е он бу́ковина то́ј са́мо ја́ зна́м.

бу́ла ж деч *назив за краву и вола.* — Помѝлки бу́лу! — Еве́ гу на́ша бу́ла.

Бу́ла ж *име краве жуте длаке са белим белегом на глави.* — Отели́ла се ономад Ли́са, а јуче́рке и Бу́ла, сѣг и́мамо му́шка телчи́на.

була́зар / була́зер м **1.** *брат.* — Јо́ш ми се була́зар неје́ врну́л из рабо́ту. — Мои́ була́зери сви́ рабо́ту на грађеви́ну. **2.** *пријатељ.* — Була́зару, куде́ си тргну́л тако́ј ра́но на саба́ље?

бу́лес, -та, -то *говече плаве длаке са белегом на глави.* — Белу́на отели́ла бу́лесто теле́.

Бу́лка[1] ж дем и хип од *Була.* — Отка́[д]-це Бу́лка отели́ла, несьм гу преза́л у јера́м, а сѣк ћу мо́рам.

бу́лка[2] ж *кокица, испечено кукурузно зрно.* — Још ма́лко, ка[д]-цти́гне ца́ревица, ће пу́цкамо бу́лке.

бу́лка[3] несв *кокича* (*кукуруз*). — Тѐтка бу́лка ца́ревицу, па ме ви́ка на бу́лке.

булка́ње с гл им од *булка*[3]. — Нек до́јде на булка́ње ца́ревицу.

Бу́лоња м *име вола жу̏те длаке са белим белегом на глави*. — Ра́нђелов Бу́лоња је ђа́ја на Чемѐрник.

бу́лоња м **1.** *во дра̏п длаке са бе̏лом ле̏гом на глави*; *опште̏ назив за бика*. — Иска́рај оно́га бу́лоњу и[з]-жи́то. — Ојс, бу́лоњо! **2.** фиг пеј *приглу̏п човек*. — Они́ја мали́јат Јорда́нин бу́лоња ни́шта си, бре́, не зна́е, ко нѐко теле́. — То́ј си и мога́л да очеку́еш од онаквѐга бу́лоњу?

булума́ч м *ништа*. — Ти́ја апа́ш и́ма да нау́чи до булума́ч. — По́цепи то́лко облекло́ за школува́ње, и кво́-е научи́л — до булума́ч!

булуме́нта ж **1.** *ме̏теж, гужва, неред*. — На́прави се булуме́нта без ра́злог. **2.** *гомила, маса, руља, мноштво*. — Не́је се збра́ла оно́лка булуме́нта пред о́пштину без ра́злог.

Бу́лча м дем и хип од *Булоња*.

бу́лча м **1.** дем и хип од *булоња*. — Едва́ накара́мо бу́лчу у коша́ру. **2.** фиг *онај који се бечи, копи̏сти*. — То́га бу́лчу ћу га ја́ нау́чим, да се ви́ше не је́рчи!

буља́н м пеј *буљоока особа*. — Оно́лки буља́н, а не ви́ди дека ће га зга́зу воло́ви. — Кво́ ту́ј бу́љиш, буља́не едѝн?!

бу́љес, -та, -то *буљоок*. — Дојде́ едно́ бу́љесто девојче́ за момки́њу да ни чу́ва о́вце.

бу́љи несв *пи̏љи, гледа нетрепи̏це*. — По це́л дѝн бу́љи у ту́ј књи́гу, ба́рем да и́ма ва́јду да нешто́ нау́чи, не́ би ми било́ жа́л.

буљи́на ж **1.** *сова*, в *урулејка*, в *човечаљка*. — Сву́ноћ преурулу́ка буљи́на у сливак, ис-па́мет ме иска́ра. **2.** пеј *особа буљавих очију*. — Искоколи́ла оне́ј о́чи на ме́не та́ј буљи́на, да мо́ж жи́ву би ме поје́ла.

бу́љка ж **1.** пеј *буљоока, буљава особа*. — По́длази ме она́ј бу́лька, па ми се це́ла го́дина и́збаксузира. **2.** пеј *ђоравка*. — Кво́ гле́даш, бу́љко бу́љава, кьд неси́ виде́ла куде ти се кравче́ загуби́ло!

бу́љке ж мн фиг *очи*. — Искоколи́ла у ме́не оне́ј бу́љке, не сме́јем се поме́рим.

буљоо́кес, -та, -то **1.** *буљоок*. — Така́в се роди́л буљоо́кес. **2.** фиг *превише радознала особа*. — Сна́јка ти је мло́го буљоо́кеста, у сва́шта ће да заспѐ, док се едну́ш не опече́.

буљу́к м у прил употреби *много*. — Прокара́ше це́л буљу́к за Кума́ново. — Изгуби́ше се они́ја буљу́ци од гове́да и коњи́ по Чемѐрник, запусте́ у́трина, па гу усади́ше з-бо́рови и урниса́ше.

бу́љча м **1.** *буљоок, буљав човек*. — Така́в бу́љча да ми ви́ше неје́ уле́зал у ку́ћу. **2.** пеј *ђоравко*. — Какво́ си гледа́л ка ци се жени́л, бу́љчо бу́љави, но си шепа́вку ше́паву дове́л у ку́ћу, да ми це́л живо́т патра́ви!

бумба́р м фиг *дебела лења особа*. — Ти́ја бумба́р са́мо аздису́је, ни́шта не пи́па.

бумбари́на м ауг и пеј од *бумбар*. — Налете́ ме неки́ бумбари́на, стршѐљ ли, бо́г ће га зна́е што́-е, да ме изеде́.

бумба́рка ж фиг *дебела лења жена*. — Бумба́рко е́дна! — Куде́ најдо́ бумба́рку, да се усара́вим!

бумбарче́ с дем од *бумбар*. — Оно́ј њо́јно бумбарче́ ни до́бар дѝн н-у́меје да ка́же.

бумбуле́ с *мало узвишење*, в *чукаре*, в *чукле*. — Ће окосиш до оно́ј бумбуле́, а оста́ло ћу ја́.

бумбуле́а / бумбуле́ја м *надувенко*. — Пу́сти га, ви́диш да је оста́л бумбуле́а. — Отиде́ ли си бумбуле́ја?

бумбуле́ас, -та, -то / **бумбуле́јас**, -та, -то *надувен, лопта́ст*. — Мло́го си ми нешто́ оста́л бубуле́ас, неси́ така́в би́л.

Бу́нда м *име пса*. — Са́мо ли приспе́неш у на́шу авли́ју, Бу́нда ће ти исцепи́ га́ће.

бу́не свр *појави се изненада, упадне*. — Бу́ну човек у ку́ћу бес тропа́ње, трни́ца ме у́вати кьд га видо́. — Ће бу́не и други пу́т, ал ће му и́гра огрејаш.

Бу́не м *надимак од Добри́воја*.

буне́ње с гл им од *буни* (*се*), **1.** *чуђење*. — Кьд им ре́ко кое́ ће рабо́ту, наста́де буне́ње, не зна́је ни́ки то́ј. **2.** *проти́вљење*. — Не́ма буне́ње, тако́ј смо се договори́ли сви́ да рабо́ту.

бу́ни (се) несв **1.** *збуњује (се), чуди (се), не познаје нешто како ваља*. — Бу́ни ме ово́ј дете́ што ово́лко дрће. — Немо́ј ме ста́лно бу́ниш ко да ја ни́шта не зна́м. — Бу́ни се ка[д] чи́та, још не зна́е сва сло́ва. — У́век се бу́ни кад запли́та џемпи́р, докле се не опра́ви. **2.** *протестује, проти́ви (се)*. — Бу́ни се што га несмо́ вика́ли на сва́дбу. — Бу́ни се што па́ мо́ра да чу́ва гове́да.

бунчи́ несв *бучи, хучи*. — Це́л да́н ми бунчи́ у у́ши. — Бунчи́ нека́ беда́ у Остри́ке, па устура.

буњи́ште с **1.** *ђубри́ште*. — От ку́ћу сте направи́ли буњи́ште. — Што́ се неки́ не оста́ра да растре́би ово́ј буњи́ште? **2.** *место где се одлаже ђубре*. — Све́ што ви ви́ше не тре́бе, о́дма врљите на буњи́ште.

бу́п узв *застрашивања деце од могућег пада*. — Па́зи, ськ ће бу́п!

бу́па несв **1.** *лупета, говори глупости*. — Пу́сти га нека бу́па ко Ма́ксим по диви́зију. **2.** *удара*. — Што́ га бу́па, ка[д] дете́ неје́ криво. **3.** фиг *халапљиво једе*. — Така́в си је от кра́ј: бу́па, бу́па докле се до́бро не набу́па.

бупа́ње с гл им од *бупа (1, 2, 3)*. — Не обраћај па́жњу на његово́ бупа́ње (**1**). — Заболе ме рука́ од бупа́ње оно́га огурсу́за (**2**). — Појде́ ми вода́ на уста́ од његово́ бупа́ње ле́б и слани́ну (**3**).

бу́пе узв *за подражавање тупог звука при паду неког предмета или од ударца тупим предметом*. — Бу́пе, па́де дете́! — Бу́пе, бу́пе, са́мо па́дају кру́шке од ве́тар. — Бу́пе, бу́пе, излупа́ше га ко ста́ру ка́нту.

бу́пне свр **1.** *удари*. — Куде́ он бу́пне с оне́ј песни́це, ту́ј трава́ не ни́ца. — Бу́пну два-три́ пу́т дете́ по ду́пе. **2.** *падне*. — Једну́ш ће и о́н да бу́пне, ни́шта неје́ до́век. **3.** фиг пеј *каже бесмислицу*. — Тако́ј си бу́пне и оста́не жи́в.

бургија[1] ж **1.** *сврдло*. — Без бургију не мо́ж се напра́и колце́ на чу́рило за бу́чку. **2.** фиг *шала, глупост*. — Немо́ј туј да изво́ди бургије, нека доо́ди да пома́га.

бургија[2] несв фиг *покушава да дође до печега, копа, тражи*. — Бургија, бургија о́н, па ће си избургија, а те́бе боли́ ду́пе. — Ми́ ци седи́мо и гле́дамо како́ о́н бургија.

бургијање с гл им од *бургија*. — Ро́ђен за бургијање. — Од њега́ ће на́учиш бургијање.

бургијаш м *шаљивџија, спрдало*. — Пр́ви бургијаш у село́, сьл изво́ди бургије.

бу́ре с **1.** *буре*. — До́бро заки́сни бу́ре да заду́је, ту́ј ће лежи́ ракија од модри́це. **2.** *ступа, аван, в чутура*. — Да сту́цаш у бу́ре ови́ја вена́ц попри́ку.

бури́ло с *дугуљасто буре које се товари на самару, в товарија*. — До́бро утегни бури́ло на самар, да се не одврже.

бури́ште с ауг и пеј од *буре*. — До́сади ми ви́ше да ми́јем ове́ј ка́це и бури́шта.

бурја́н м **1.** бот *а̄пта Sambucus ebulus L.* **2.** *дубока густа тра̄ва.* — Замáло не нагази́ змију́ у бурја́н. — Брзи́ га, брзи́, ал улéже у бурја́н и изгуби ми се. **3.** *запӯште́на земља.* — Све је зарáсло у бурја́н, ни́где се ни́шта не позна́ва, ни њи́ве, ни лива́де.

бурче́ с (мн бурчети́ја) дем и хип од *буре.* — Напуни́ бурче́ са[с] сли́вовицу за Свети-Ра́нђел.

бу́с[1] м *па̄рче земље са тра̄вом, бусен.* — У́зни бу́с да запи́шимо ва́ду да не тече́ вода́ низ лива́ду.

бус[2] м бот *планинска биљка* Avenella Flexuosa.

бу́са[1] м дем и хип од *булазар.* — Куде́ си, бу́со, да ми помо́гнеш да иска́рам дрва́ из ону́ј скрколи́ју.

бу́са[2] несв *тре́ска, друса, удара песницом.* — Кьд га ја ва́тим, и́ма га бу́сам докле о́чи не искоко́ли ко жа́ба. — Ко да не́ма акьл: оно́лка банси́ка да ми бу́са дете́ у гру́ди.

Бу́са м/ж *надимак.*

бу́са се несв фиг *горди се без разлога, пр̄си се.* — Бу́са се у гру́ди (*изр*). — Са́м си зна́је кака́в је го́ља, а ова́м се бу́са ко пета́л на буњи́ште.

буса́ње с гл им од *буса* (*се*). — Оно́лко буса́ње у гру́ди, а ка[д]-та́м, ни́ки га не зарезу́је.

бу́сија ж *заседа.* — Сачека́ли га у бу́сију и утепа́ли то́ј ку́че с мо́тке.

бу́сје с зб им од *бус, бусење.* — То́ј све́ затр̄пај з-бу́сје да се не позна́ва да-е ту́ј ко́пано.

бу́ска м дем и хип од *буса*[1]. — Са́[д] ћу ви́кам бу́ску, о́н ће [да] ти све́ ка́же по ре́д.

Бу́ска ж *надимак.*

бу́та (се) несв *гура (се), завлачи (се).* — Немо́ј да ти неки́ бу́та ру́ку у це́п, сакри́ си ги пари́це. — Не бу́тај се куде ти није ме́сто.

бута́ница ж *гужва, халабука.* — Уле́те и тети́н у ту́ј бута́ницу с помага́љку, па кьд ра́спали, двоица о́дма у́тркољи.

бута́ње с гл им од *бӯта (се).* — Навúкал на бута́ње, па ми́сли и овде́ мо́ж тако́ј да про́јде, али а́ндрак мо́ј.

бутьк м дем од *бӯт.* — Да ти у́јна насече́ ма́лко од бутьк. — Испе́че ни бутьк од расе́, те уба́во е́домо.

бути́нка ж дем од *бӯтина (бедро).* — Да ви́дим бути́нку куде́ ми се убацка́ло дете́ на трнча́к.

бу́тка[1] ж **1.** дем и хип од *бӯтина (део ноге изнад колена, бедро).* — Саши́ла неко́ у́скратко аљи́нче, да вој изле́зле бу́тке донде́, сьл сви́ткају.

бу́тка[2] несв *гурка, по̄дгуркује.* — Ста́лно га бу́тка с но́гу под аста́л и с ла́кат у слаби́ну.

бу́тне свр **1.** *гурне, удари.* — Немо́ј те неки́ бу́тне, да па́днеш у во́ду. — Тако́ј ме нека́д му́комачки бу́тне с песни́цу у грби́ну, да ми изле́зну светлаци́. **2.** вулг у псовци: *ме̄тне.* — Бу́тне вој га не́ки, да ме она́ фо́рта како́ си о́ће. — Бу́тне[м] му га у ду́пе шу́гаво, ће ме цу́ца како́ си о́н о́ће.

бу́тне се свр **1.** *завуче се, сакрије се.* — Бу́тне се мачо́р под а́мбар и не мо́ж га на́јдемо. **2.** *гурне, одгурне.* — Бу́тне се гра́ња и уле́зне [се] у гради́нче.

бутњу́је (се) несв *гура (се), угурава (се), завлачи (се).* — Ви́ди дека си остаре́л, па те бутњу́је ко́ј си како́ о́ће. — Ла́дно му, па се бутњу́је по[д]-цр̄шче.

бу́ња м пеј *дете̄ које се спре́ма да запла́че.* — Набуњи́л се бу́ња, па сьл што не зарóнsa.

бу̏ћка ж **1.** фиг *сплет коврџаве косе изнад чела, цвет од косе.* — Напрáйл бу̏ћку на чело́. **2.** вулг *женски полни орган.* — Бу̏тнем вој га у њо́јну бу̏ћку.

бућкурѝш м *неукусно јело, лоше пиће.* — Сипáла ми некѝ бућкурѝш, кóји ће га еде́. — Сáм нек си пи́е онѝја његóв бућкурѝш.

бућуле́ с *омања буцмаста особа.* — Не те́ ме послу̏ша тóј бућуле́, ди́же пр̏лицу, па си отиде́.

бу̏ца несв **1.** *риче (во, бик),* в *рика,* в *мучe.* — Нешто́ мло́го бу̏цају волóви, да се несу̏ па закрвѝли? **2.** фиг *виче, дерња се.* — Ка́жи му да не бу̏ца то́лко, нѝки се не пла́ши од њéга.

буцáње с гл им од *буца*, **1.** *рика, рикање.* — И́де некó буцáње низ дéл, мóра да-е пá воловóдњица. **2.** фиг *дрека, вика.* — Квó е тóј буцáње куде њѝ по ку̏ћу?

бу̏цла ж *буцмаста, пуњија особа.* — Ту̏ј бу̏цлу сам ја́ негдé видéла.

бу̏чав, -а, -о *бучан, хучан.* — У воденѝцу мло́го бу̏чаво, па се не чу̏е квó орáтиш.

бучé с дем од *бука* (мн бучетѝја). — Оцéчи онój бучé куде колѝбу да не смѝта за денéње стóг.

бучетѝна ж ауг од *бука.* — Ка́чу се огурсу̏зи по бучетѝне да расту̏рају гњездá на врáне.

бучѝ несв *хучи, бруји.* — Бучѝ водá у Ракѝцку рéку, ће се изáљави врéме. — Бучѝ ми у у̏ши од онѝја тупáни о[д]-цобóр. — Бучѝ Власѝна на ло́шо врéме.

бу̏ње с зб им *буквик, букова шума.* — Ѝди у бу̏ње, насéчи лемéзнице да подвр̏жемо стóгови, да вéтар не разнесé сéно. — Пасу̏ о́вце по бу̏ње, по гр̏мење.

Бу̏ње с *заселак у Новом Селу.*

Бу̏ње с мтн *шума.*

бу̏чка[1] ж *дугуљасти дрвени суд за одвајање масла из млека.* — Два-три-сáта бѝјем у бу̏чку с онój чу̏рило, да избу̏чкам мáсло, свé ми снагá у̏сану.

бу̏чка[2] несв *бије (одваја) масло од млека.* — Распрáти ги рáно на рабóту, а ја сéдо да бу̏чкам; сéдла сам на тéзгу и бу̏чкам, бу̏чкам и заспáла сам. — Удрвендељѝ се бучкáећи мáсло, нека сѣг некá дру̏га мáлко побу̏чка.

бу̏чкано мáсло с *маслац добијен бучкањем,* в *бијено масло.* — Вóлим да з-бу̏чкано мáсло запр̏жим качемáк.

бу̏чкано млекó с *млеко из кога је бучкањем одвојен маслац,* в *бијено млеко.* — Свáри ми бу̏чкано млекó, дека вóлим да нéје мло́го мр̏сно.

бучкáње с гл им од *бучка*[2], *бијење млека.* — Ру̏ке ме заболéше од бучкáње.

бу̏ца м *богат човек, човек на високом положају.* — Викáше ми љу̏ди какó-е óн голéм бу̏ца, дрмáтор, а ја́, будáла, не верујем.

буцáк м *угао, кут, неуређен простор, забачено место.* — Немój да улáзиш у тѝја буцáк, ће се уплáшиш кóлко е пр̏љаво.

буцовáн м в *буца.* — Сѣг је нáш Сóња постáл буцовáн у Лескóвац, па дрма.

бушчé с дем од *бус.* — Не трéбе ти тóлки бу̏с, бушчé ће запѝши ту̏ј ду̏вку.

В

вáбрика ж *фабрика.* — Еднó врéме радéла-е у вáбрику у Грдѝлицу.

вабрикáнт м *власник фабрике, фабрикант.* — Теокáревић је бѝл голéм вабрикáнт.

ва́бричан, -чна, -чно *фабрички.* — Има́ли смо ва́бричан плу́г за ора́ње. — По́сле смо купува́ли ва́брична оде́ла.

ваган м *велика чинија.* — У ваган иси́пе качема́к, у́знемо ложи́це па сви́ ку́само.

вагон м *количина од једних пуних воловских кола,* в *воз*[1] . — Даньске докара́мо и у плевњу уврљи́мо три-вагона се́но. — Ће ми затре́бе јошке вагон дрва́ за зи́му.

ва́да ж **1.** *канал којим иде вода да наводњава ливаду или усеве.* — Очисти́ли смо ва́де од гра́ње и ли́сје, сьг вода́ мо́ж да клоко́ће. **2.** *канал којим доти́че вода од јаза до воденичне буке.* — Надојде́ вода́ и за́пуни ва́ду с песьк, гра́ньке и трављи́ну, тре́бе гу чи́стим. **3.** *канал којим је довођена вода до рудокопа да пречишћава руду.* — И дьн-даньс стоју́ ту́рске ва́де куде́ су вади́ли руду́, сьл што су ура́сле у ро́вине.

ваде́ње с гл им од *вади.* — Ћу те ви́кам ка[д] до́јде ре́д за ваде́ње компири́.

ва́ди несв *ископава.* — Да-е ла́сно да се ва́ду компири́, не́ би вика́л по́моћ, са́м би ги вади́л.

/ва́ди ма́сло/ изр **1.** в *бучка.* — Ене́ гу Си́мка у ку́ћу, це́л дьн уз бу́чку ва́ди ма́сло. **2.** фиг *награбуси, настрада.* — Ка[д] те ува́ти башта́ да рабо́тиш, ће ти ва́ди ма́сло за све́ што си лежа́л.

/ва́ди о́чи/ изр **1.** *сваћа се, туче се.* — Јо́ш си ва́ду о́чи око оне́ј ме́ће. **2.** фиг *ломи се, крши се, чини што му је воља.* — Не дава́ му да и́де, ал о́н отиде́, па нек си ва́ди о́чи куде́ е зашијави́л.

ва́дица ж дем од *ва́да.* — Запиши́ла се ва́дица, па вода́ не тече́ у кори́то. — Вода́ доо́ди по едну́ ва́дицу, па у воденичку бу́ку.

вадиче́ с дем од *ва́да.* — Црцо́реше низ вадиче́ пома́лко вода́ у гради́нче, сьг и оно́ пресуши́ло.

ва́дичка ж дем и хип од *вадица.* — Одврну́л ми во́ду и из ту[ј]-едну́ ва́дичку.

ва́дне свр у дем знач: *вади, извади извесну количину.* — Ва́дни ле́чка компири́ да напра́им цувечьк.

вадоду́шник м *бездушан, свиреп човек.* — Ти́ја неје́ га́зда, то́-е вадоду́шник.

вадоду́шница ж *она која душу вади.* — Пара́ је голе́ма вадоду́шница.

ваздьн прил *по цео дан.* — Ваздьн рабо́тимо, а ле́б ни донесу́ пре́двечер.

ваздьнке прил в *ваздьн.* — Ваздьнке преседе́, ни́шта у ру́ке не вати́.

ва́здух м *ваздух.* — Нешто́ ме сопе́ло у гру́ди, не мо́гу да до́јдем до ва́здух. — Вр̀ну ки́ша, па се про́чисти ва́здух да се мо́ж ди́ше.

ва́јда ж *корист,* в *ћар.* — Чу́вам ги тике за мера́к, од њи́ не́мам ни́какву ва́јду́. — Од њу́ не́ћеш ва́јду́ да ви́диш. — Изе́л ћа́р ва́јду́ (*изр*).

ва́јдење с гл им од *ва́јди* (*се*). — Ја́дно његово ва́јдење у печа́лбу, кьд га у во́з покра́ли.

ва́јди (се) несв *има користи, има добит.* — Мло́го ће ва́јди о[д] ту́ј сто́ку, што гу купу́е на ову́ј оскуда́цију. — Ва́јди́л се уба́во у рабо́ту по Не́мачко.

ва́јдица ж дем од *ва́јда.* — Да бар неку́ ва́јдицу ви́дим о[д]-то́лко рмба́ње. — О[д]-цва́ку рабо́ту на́јдеш си по ва́јдицу, па тако́ј истр̀каш го́диницу.

ва́јкери м мн фиг *доктори.* — Ће и́деш на ва́јкери, на је́ргулу и ве́ршулу, куде́ си пошао́л?

ва́ка ж в *вакица.* — Како́ сте смеја́ли да ми продаде́те мою́ ва́ку?

ва́кал, -кла, -кло *који има црну главу* (*овца*). — Пољак ми ватил лиари́цу ва́клу у ште́ту. — Цел-дьн по́је́ од ва́кло ја́гње.

вакéла ж *грдња, укор, опомена.* — Дójади ми баштá с његóву вакéлу. — Држ ти́ на твојý жéну вакéлу, немój на мéне.

вáкес, -та, -то *брав црне губице.* — Чиá је онój вáкеста овцá улéзла у овьс?

вáкица ж *бела овца а црна око очију, црне главе.* — Нáјубава овцá е мојá вáкица.

вáкла ж *овца.* — Кудé су ми ськ онéј мојé ýбаве вáкле?

вáклес, -та, -то в *вакес.* — Вáклес овáн пóтепа децá што му дúрају óвце.

вакултéт м *факултéт.* — Свá децá школýје на вакултéт.

вакултéцки, -а, -о *факултéтски.* — Питýј њéга, óн је вакултéцки човéк.

вáла[1] ж *похвала, хваљење.* — Тój што си уработúл нејé за валý. — Има ли нештó за валý, да се вáлиш? — Стáлно слýшам једнý úсту вáлу.

вáла[2] **1.** изр: *хвала.* — Вáла Бóгу, збрáмо сéно, не ýвати ни овáј слотá. — Вáла му кудé чýли и кудé не чýли за тój што ми-е помóгал. **2.** узв. — Вáла ћу вáтим тýј лопýжу што ми óбра јáбуке у падúну. — Вáла се наседé овýј зимý дóм.

вáлба ж *хваљење, хвалба.* — Онá-е за голéму вáлбу: самá једнá óре, једнá кóпа, једнá кóси и једнá си и бéре.

валéње с гл им од *вали* (*се*), **1.** *хваљење, похвала.* — Што-е валéње на твоéга сúна у рабóту, сáмо да чýеш! **2.** *хвалисање.* — Дóсади ни с тój његóво стáлно валéње, да бáр úма за штó.– Од његóво валéње не мóж се жúви. **3.** фиг *куђење, оговарање.* — Од њójно валéње сьг нúки не орáти с мéне.

вáли несв **1.** *хвали, похваљује.* — Учúтељка га млóго вáли да дóбро ýчи. — Кój гу вáли, с пáмет да си вáли. — Кój гу вáли, тúја гу завáли. **2.** *недостаје.* — Нејé Цúда измерúл какó трéбе, вáли му трúсто грáма. — Вáли му даскá у глáву. — Ни длáка з-глáву не смéје да му вáли. — Штá би му валúло да дójде куде нáс? — У празнý кýћу нúшта не вáли. **3.** фиг *куди, оговара.* — Свé сам чýла какó си ме куде снáу валúла, такój ћу ти се и јá наплáтим, да ме запáнтиш.

вáли се несв *хвали се.* — Нејé да се вáлим, око стó ћúлима сам изаткáла. — Кój се вáли сáм се квáри. — Излéзни у њúву, па се вáли, а не овдé ус-кондúр.

валúвечера ж/м *хвалисава особа.* — Тój ти-е једнá валúвечера, сáмо знáје да се вáли.

валúнка ж *недостатак, мана.* — Тóлко-е дóбар, не мож валúнку да му нáјдеш. — Тáј валúнка на девójку срéћу квáри.

валúпрда ж/м в *валивечера.* — Докле́ ћу слýшам тýј валúпрду?!– Пóголем валúпрда од њéга нéма одóвде до Лескóвац.

вáличан, -чна, -чно *који има неки недостатак.* — Нáјгоре кьд је човéк вáличан с акьл.

вáлмишки, -а, -о *оно што припада Валмишту.*

Вáлмиште с мтп *шумско пространство испод Малог Чемерника.*

вáлов м *корито за храњење свиња.* — Исúпи овéј помúе у вáлов, нека поедý свúње.

вáлог м *увала, удољица, падина.* — Енé ги óвце, запáсле се у вáлог. — Јóш се белéје снéг у вáлог.

Вáлог м мтн *пашњаци, шума.*

вáлога ж в *валог.* — Спуштúмо се низ вáлогу, па у Село́. — Искáрај говéда из вáлогу, да не пасý мóкру трáву.

вáлта ж *набор на одећи, фалта.* — Сашúј ми гу клóт, без вáлте.

валцúја м *хвалисавац.* — На баштý си се метнýл такáв валцúја.

валци́ка ж *хвалисавка*. — Ма́ти вој валци́ка, па и она́ од њу́ узе́ла аде́т.

ва́ља (се) несв **1.** *ко̄трља (се), ко̄тура (се)*. — Ваља́ли смо нис-ри́д бу́ку за кори́то на до́љњи кла́данац. — Деца́ се ва́љају по ливаду, па ни све тра́ва поле́же. **2.** *ваља сукно*. — Ка[д]-це изатка́ју кла́шње, о́бовезно мо́ра [да] се ва́љау. — Цел-дњи ла́е ваља́вица, ва́ља платно́ и кла́шње. **3.** изр: — Не ва́ља! (*није добро, није доброг здравља*). — Ни́шта не ва́ља сьс здра́вје.

ваља́вица ж *по̄стројење на води за ваљање сукна*. — Сва́ко село́ је има́ло ба́р једну́ ваља́вицу за кла́шње и платно́.

ваља́е / ваља́је несв *ваља, одговара*. — Не́ће да ваља́је ју́тре вре́ме. — Ако ми до ју́тре не донесе́ па́ре, не́ће да ваља́е ни за њега ни за ме́не.

ваља́ње с гл им од *ваља*. — Однесе две-ба́ле кла́шње у ваља́вицу на ваља́ње.

ваља́ч м *онај што̄ се у ваљавици бави ваљањем (бељењем) сукна*. — Стоја́нча Вука́нов је би́л са́дњи ваља́ч у Мла́чиште што ни-е ваља́л кла́шње.

ваља́шан, -шна, -шно *оно што̄ ваља, што̄ је добро*. — Куде́ је па то́ј ваља́шно за дете́? — То́ј неје́ ваља́шно за ни́кога!

ва́ька се несв у дем знач: *ваља се*. — Не ва́ькајте се по вла́жну тра́ву, грби́на ће да ви заболи́.

ва́љчас, -та, -то *округао, ло̄пта̄сти*. — Тре́бе ни голе́м ва́љчас трупа́ц за воденичку бу́ку.

вами́лија ж *породица, род*. — А на ову́ј увели́чану сли́ку-е моја́ це́ла вами́лија. — Или́ја и Гми́тар су една́ вами́лија.

вамилија́ран, -рна, -рно *породичан*. — Сви́ смо ми вамилија́рни љу́ди, о́ћу да ка́жем о́збиљни.

вамилија́рно прил *породично, фамилијарно*. — Тако́ј вамилија́рно да до́јдете и куде на́с.

вами́лијуз м *школски по̄служитељ*. — Кьд је Ле́пка Добри́нкина била́ учитељица на Мејане, Во́ја Катари́нин је би́л вами́лијуз.

ва́нгла ж **1.** *зидарска ала̄тка, фангла*. — У рабо́ту понесе́шемо ви́сак, ва́нглу, мистри́ју и либе́лу. **2.** *кухињска по̄суда*. — Напу́ним ва́нглу с љу́штени компири́, па ги тьг пече́м у ре́лну.

ва́нглица ж дем од *вангла*. — Куде́ ми је она́ј моја́ мета́лна ва́нглица, што́ гу отуца́?

ва́не (се) свр **1.** *ухва̄ти (се)*. — Ће ти ва́не де́да зајче́ у Ми́шиницу. — Ва́ну га, па му о́лупи ду́пе. — То́ј ће би́дне ка[д]-це с уста́ ва́не за ду́пе. **2.** *прихва̄ти се*. — Што́ се и Ра́досов не ва́не за косу́ него сьл ја́? **2.** фиг *навриш*. — Дете́ ва́ну три-го́дине, кьд му баšта́ по́гину на грађеви́ну.

ванта́зија ж *фанта̄зија, измишљо̄тина*. — При́ча ми неке́ ванта́зије. — Не тре́бу ми ванта́зије, о́ћу оно́ј што-е ства́рно.

ваитази́ра несв *заноси се, сања на јави*. — Це́л жи́вот си човек вантази́ра и ве́к му тако́ј про́јде у заносува́ње.

вантазира́ње с гл им од *ванта̄зи́ра*. — Ко́ј ће слу́ша његово вантазира́ње!

ванци́ра свр *изгуби па̄мет, полуди*. — Зано́си се с неке́ ванта́зије ко да је ванцирала.

ванци́ран, -а, -о *онај што̄ је изгубио па̄мет, луд*. — Не мо́ж с ванци́ранога човека да излезнеш на кра́ј.

ванцирува́ње с гл им од *ванциру(ј)е*. — Стра́ ме, бре, од ванцирува́ње, ће ванци́ра, па кое́ по́сле да рабо́тим с ње́га.

ванциру́е / ванциру́је несв *луди, измишља, досећа се*. — Ма, пу́сти га нека ванциру́е ко́лко о́ће, бри́га ме за то́ј.

вапи́р м **1.** *вампир*. — Човек ко́ји се роди́л у суботу и ку́че мо́ж да наду́шу вапи́ра. — Би́л на неку́ четере́сницу па сврну; ре́че: Би́ске, дове́до ти вапи́ра. — У воденицу се у но́ћ збира́ју вапи́ри да седе́њкују. **2.** фиг *тврдоглав човек, инаџија*. — Изе́де ме вапи́р, сѣл ћули́ и рабо́ти како си о́н о́ће. — Не ора́тим ви́ше с то́га вапи́ра. — Залу́д кьд не мо́гу да се бо́рим са ста́рог вапи́ра. — Не може́ ни го́дину да ста́ви с то́га вапи́ра, побе́же.

вапи́рес, -та, -то *ћудљив, тврдоглав*. — Досьг несьм виде́л по́ вапи́рестог чове́ка од ње́га.

вапи́ри се несв фиг *инати се, не говори*. — Не зна́м што́ ћу с ње́га да рабо́тим, сва́ки ча́с ми се за по нешто́ вапи́ри.

вапи́рка ж **1.** *вампирка, вампирица*. **2.** фиг *тврдоглава особа, инаџика*. — Па́ се повапири́ла ста́ра вапи́рка, збира́ око-њу́ кучи́шта да ме ла́ју.

вапирџи́ја м аугм од *вапир*. — Кьд ува́тим то́га вапирџи́ју, има оста́не без га́ће.

/ва́ра/ несв изр: **немо́ј ђа́вол да те ва́ра**, *немој да си се усудио, немој да си се случајно преварио*. — Немо́ј ђа́вол да те ва́ра да узи́маш ту́ђо ел да кра́днеш! — Немо́ј ђа́вол да те ва́ра да си се уватѝл с они́ја мандо́ви.

ва́рба[1] ж *фарба*. — Тре́бе ми по́арна ва́рба за тишљара́ј. — Ту́ј ва́рбу ни Власи́на не мо́ж да опе́ре.

ва́рба[2] несв **1.** *бојити, фарбати*. — Мо́рам да ва́рбам про́зори. — Варба́ ги едну́ш, поодавначке́, ал се ва́рба ољуштѝла. — Још отка́д о́н ва́рба бр̀кови. **2.** фиг *лажем*. — Нашла́ ме́не да ва́рба, ко да гу не зна́м. — Цел-про́лет ме ва́рба за њо́јнога девери́чића, па ни́шта.

ва́рба се несв *фарба косу*. — Одавначке́-е обеле́л, ал се ва́рба.

ва́рбан, -а, -о *офарбан, фарбан*. — Запантѝла сам га по ва́рбани бр̀кови, но́си ва́рбани бр̀кови.

варба́ње с *фарбање*. — Још ма́лко па ћу завр̀шим варба́ње за данѝс.

ва́рен, -а, -о *куван*. — Данѝске ће еде́ш ва́рену ца́ревицу ел ва́рени компири́, па би́рај.

ва́рено с *кувано јело*, в *вариво*. — Еду́ са́мо ва́рено, што се ку́са с ложи́цу. — Ел остало́ од ва́рено?

ва́рење с **1.** *вариво, јело за кување*. — Приставѝ ва́рење у грнче́ на огњѝште. **2.** *кување*. — Неје́ ми пробле́м за ва́рење, куде мои́ сьм научѝла.

ва́ри (се) несв *кува (се)*. — Не мо́гу да постѝгнем да ва́рим на они́ја мои́ алама́ни. — Кво́ се ва́ри у то̀ј котле́?

ва́риво с *опширно назив за кувано јело*. — Научѝли сви́ на ва́риво, еду́ сьл што-е ва́рено.

варивце́ с дем и хип од *вариво*. — Кво и́ма од варивце́ да се ку́сне?

ва́рка (се) несв **1.** *чува (се), штеди, пази (се)*. — Ва́ркај маса́лце, ће ни тре́бе за сла́ву. — Ва́ркај пр̀сти о[д]-чпо́рет. — Ва́ркај ми телчѝна докле не до́јдем из градѝну. — Ва́ркај се да те говеда не уло́пају. — Ва́ркај се ма́лко, немо́ј то́лко да ко́паш, грбѝна ће ти испу́ца. **2.** *пази, труди (се)*. — Ва́рка се да не ка́же неку́ глу́пос. — Куде ба́шту́ се ва́рка кво́ ора́ти.

варкáње с гл им од *варка (се).* — Тóлко сьм варкáла детé од ладнóћу, ка[д]-це онó па рáзболе. — Не врéди ти варкáње, ћéро. — Дóсади ми варкáње те од овýј рáну, те од онýј рáну.

вáрне (се) свр *скува (се) што на брзину, кува (се) мало.* — Од рабóту едвá стúгнем да вáрнем нештó у грне. — Нек се још мáлко вáрне чóрба на шпóрет, па гу измаћúњај.

Василúја м *име.*

Васúлко / Васúљко м *име.*

Васúљковица ж мтн *ливаде, пашњаци.*

васпитувáње с гл им од *васпиту(ј)е (се)*– Омашúл у васпитувáње децá. — Васпитувáње се нóси о[д]-дóм.

васпитýе (се) / васпитýје (се) несв *васпитава (се).* — Једнó врéме-е учúл и васпитувáл ђáци у Рýпје, а ськ у Предéње. — Несý ни такój васпитувáли како даньс да не пошту́е стáрога. — Не васпитýе се детé с прýт и тојáгу, но з-блáгу реч.

Васуљúца ж *Васиљев дан, св Василије Велики (14. јануар, по новом календару), у народу познат и као Српска нова година.*

вáта несв **1.** *лови, хвата.* — Отишáл да вáта рúбе у Голéму рéку, у Óвсиште. **2.** фиг *захвата, мери.* — Овьј бакрáч вáта шесéт óке. **3.** фиг *избегава (рад).* — Кьд надýши [да] ће га запóслу, вáта маглý. — Вáта штýркавицу. — Вáта сójке по шумáк. — По цел-дьн вáта зéвала. **4.** фиг *има полни однос.* — Вáли се како гу е ватáл ка[д]-цу чувáли óвце. **5.** изр: — Мéсто га не вáта (*немиран, несмирен*).

/вáта зевáла/ изр *беспосличи.* — По вездьн вáта зéвала, нéће ни úч помóгне.

вáта се несв **1.** *хвата се.* — Нека се пáре вáтају за тéбе како овúја трн (*каже жена која је закачила гранчицу трна мужу за рукав док га прати у работу*, сујев). — Не вáта се ни за матúку, ни за косý. **2.** фиг *избегава обавезе.* — Не вáта се у јерáм. **3.** фиг *каје се.* — Залýд се ськ вáта за глáву, кьд нејé на врéме слушáл. **4.** фиг *сúвара се.* — Вáта се повр̀шка на снег. — Вáта се слана по ливáде. — Росá се вáта на кúтке пред-сóру. **5.** фиг *води љубав.* — Децá ги видéла ка[д]-це ватáли у сéњак. **6.** изр: — Тóлко ти се вáта и да рабóтиш и да не рабóтиш, па ти вúђ квó ћеш.

ватáње с гл им од *вата (се),* **1.** *хватање, ловљење.* — Несмó заборáили онój ватáње зájци зúмени кьд снег бéше до гýшу. **2.** фиг *кајање.* — Не помáга сьг ни ватáње за глáву. **3.** *вођење љубави.* — Какó је óндак билóýбаво тој ватáње с Јагодúнку у плéвњу, на нóво сéно.

ватáћија м фиг *онај ко хвата.* — Нејé он Стрáћија, óн је ватáћија.

вáти (се) свр **1.** *ухвати (се) посла, започне.* — Ватúла сам да мéсим лéб, не мóгу да ти помóгнем.– Њéга су ватúли на[д]-цéло, кудé се крúл у сéњаци. — Вáти се онá до Мúлоју да úгра. — Вáти да трчú, не мóж гу стúгнеш. — Уз друм вáту, рéдомке, рéдомке, па на Мејáне. **2.** фиг *зареди.* — Пóсле јá ватú по село, та ми дáдоше два-трúес кúла жúто. — Ватúл по малý, не мóж га нáјдеш. **3.** фиг *збуни се, препадне се.* — Ватú се у чýдо што да прáим. — Ватú се у бездéр од онóга човéка (*израз*). **4.** фиг *овлаш зашије.* — Вáти ми зачáс с коньц овúја рукáв што се рашúл. **5.** фиг *падне.* — Слáна ни ватúла компирú, лóзе све спржољúла. **6.** фиг *почне.* — Кад вáти óн да бéга, не мóж га нúки стúгне.

/вáти свéт/ изр *побегне главом без обзира, нестане.* — И óн од њý ватúл свéт. — Ће вáтиш свéт ако те Стојáнча подбéре с помагáљку!

/вáти штúло/ изр *побегне главом без обзира,* в *штило.* — Ће вáти штúло, ка[д] те таквóга вúди.

ва́тка[1] ж **1.** *мера за дужину, ширина шаке, хват.* — Штáп трéбе да и́ма ви́ше о[д]-дéсет ва́тке. — Цéла пáтка једнá ва́тка. — Чиј стójко и́ма пóвише ва́тке? **2.** *свежањ жита које жетелац једном шаком захвати и одсече српом, хват.* — Трй-четúри ва́тке, једнá рукóлька. — Несý све ва́тке йсте, завúси колкé су ти шáке.

ва́тка[2] несв у дем знач: *ватa.* — З-другарй ва́тка рипчетúја у Чемéрчицу.

ватка́ње[2] с гл им од *ватка.* — Ће му пресéдне еднýш ватка́ње, кьд га ва́ти шумáр у рéку.

ва́тне (се) свр у дем знач: *уватити (се).* — Отúде у лóв, ва́тне по некóга зáјца по неки-пу́т. — Ва́тне се по некó пúле на прúмку.

ва́тра ж *температура.* — Преладúло ми се детé, добúло ва́тру, ће изгорй. — Сьг му се снизúла ва́тра, па е бóље.

ватрýштина ж ауг и пеј од *ватра.* — Напáде детé некá ватрýштина, нóћу бланéта, свé вој се нéшто прецказýе: úде баштá из рабóту, нóси вој аљúнке.

ва́ћа несв в *ватa.* — Укачúл се на слубý, ва́ћа јáбуке у крóшњу. — Вúди ли ме, óдма ва́ћа маглý.

ва́ћка несв **1.** у дем знач: *хватa.* — Евé, ва́ћкамо јагњé, ал је мло́го прудó, па ни бе́га. **2.** *има полни однос.* — Ва́ћкаш ли нештó (*имаш ли женску*)?

ваћка́ње с гл им од *ваћка.* — Мислй си сáмо на ваћка́ње.

ва́ш, -а, -о прис зам *припадност већем броју лица.* — Ва́ши коњй ми урнисáли рженúцу у Полóм. — Да си чу́вате ва́шога дéду, мло́го је дóбар.

ва́шар м **1.** *сајам, велики пазарни дан.* — Це нáјдемо у срéду, на ва́шар, у Предéне. **2.** фиг *неред, збрка, лом.* — Пуштúл свúње, напраúле ми ва́шар по авлúју.

ва́шариште с **1.** *место где се одржава вашар.* — Вржи коња́ за бу́ку, скрáј, куде ва́шариште. **2.** фиг *неред, збрка.* — Штó сте ми напраúли ва́шариште от кýћу?

ва́ши поим зам *укућани.* — Квó рабóту ва́ши? — Ка[д]-дóјдеш дóма, поздрáви си ва́ши.

вьшан, -шна, -шно *који има ваши.* — Немój ми тој вьшно кýче улéзне у авлúју.

вьшка́ ж **1.** зоол *ваш Pediculus L.* — Завукувáл се у кокошúњац, напунúл глáву с вьшке.**2.** пеј *циција, тврдица.* — Тój нејé човéк, тó е вьшка́. **3.** пеј *досадна особа.* — Етé гу свáки-час куде мéне за по нештó тај вьшка́.

вьшла ж *неуредна жена, вашљивица.* — Кудé се пóтреви да сéднем до онýј вьшлу, пóсле пропáдо чешáећи се.

вьшља м пеј *који има ваши, вашљивко.* — Óн ће мéне да галáти вьшља вьшљúви.

вьшљúв, -а, -о *вашљив.* — Отидé детé чúсто у шкóлу, врну се вьшљúво.

вьшљúвка ж **1.** *вашљивка.* — И бáба во[ј]-е билá таквá вьшљúвка. **2.** *неуредна жена, мурдарка.* — У кýћу да не улéзнеш, женá му голéма вьшљúвка.

вьшљúвци м мн пеј *назив за породицу у којој има вашљивих.* — Стúгли вьшљúвци и кýћу да направу у Прéдење.

вьшљúвча м ауг од *вьшља.* — Такáв вашљúвча се одáмно нејé родúл.

вьшљúвче с *вашљивче.* — И јá се питýјем кудé повéдоше с њúм, у гóсти, и онój вьшљúвче.

вьшчé с дем од *вьшка.* — Свé ми усаравúло детé некó вьшчé. — Главá вој пýна вьшчетúја.

вьшчетúна ж ауг од *вьшка.* — Кудé ли нáцара онóлке вьшчетúне?

веање с гл им од *вее.* — Трéбе ни ветрењáча за вејање рженúцу.

вéбруар м *фебруар.* — У вéбруар умéје да навéје до пот стреý.

ве́дер м *о̄пруга, федер*. — Пропа́ли ми ве́дери на гвозде́н кре́вет.

ведерчи́ћ м дем од *ведер*. — Ка[д] цам навива́л са́т, пу́кал му ведерчи́ћ.

ве́дерче с дем од *ведер*. — Изгуби́ло ми се ве́дерче од хе́миску оло́вку.

ведри́нка ж дем од *ведрина*, **1.** *део ведрог неба*. — Помо́љуе се ведри́нка, ће да га изве́дри за ју́тре. **2.** фиг *нешто̄ добро, по̄зитӣвно*. — И моје ср́це да осе́ти неку́ ведри́нку, а не́ ста́лно невољу. — Куде́ ти е ведри́нка, што́ си се тако́ј смр́кал?

ведува́ње с гл им од *веду(ј)е (се)*. — Каква́ ти-е ко́рис од ведува́ње, не преде́ш, не плете́ш, бо́ље ти е ле́ж да спи́ш. — О́чи вој покрвавеле́ од ведува́ње.

веду́е / веду́је несв *не спава, дрежди, окапава од неспавања*. — По це́л но́ћ веду́е нат књи́гу, а спи́ до пла́дне. — Не мо́ж се ноћо́м веду́је, и да се ра́но устању́је и рабо́ти.

ве́ђа ж (обично мн) *обрва*. — Закачи́л га сла́п, па га расе́кал над ве́ђу́. — И́ма мло́го у́баве ве́ће.

ве́ђи́ца ж дем и хип од *ве́ђа*. — Девојче си и́ма у́бавачке ве́ђи́це, па цр́не о́чи на ма́тер.

ве́ђи́чка ж дем и хип од *ве́ђица*. — Кво́ ти е то́ј на ве́ђи́чку, да ви́ди ба́ба?

ве́е / ве́је несв *чистӣ зрневље од плеве*. — По вршилбу жи́то ве́емо с ветрења́чу, ели па с реше́то, ако-е ве́тар ја́к.

везе́ несв фиг **1.** фиг *игра (коло)*. — У́трапи ми земби́ль, а о́н се ва́ти да везе́ ко́ло. — Кьт поче́ да везе́ „ста́ру пра́вку“, сви́ се ватиште да и́грају до ње́га. **2.** фиг *свира*. — Ува́ти армуни́ку, па ста́не да везе́, да се уте́паш игра́ећи.

везе́нка ж *везена вуштарка*. — Носи́ле смо и везе́нке, и то́ј на́јубаве.

везе́ње с гл им од *везе*. — То́ј везе́ње ко́ло, то[ј]-игра́ње га ни́где не́ма како куде на́с на Горе́шњак.

вези́лька ж *она која везе*. — Ба́бина вези́лька, како́ ми она́ у́баво везе́.

Вези́лька м *надимак*.

ве́ја́лица ж в *ветрења́ча*. — Несмо́ има́ли ве́јалицу, па смо с реше́та веја́ли жи́то.

веја́ње с гл им од *веје*. — Све́ му оси́лке напуни́ле гла́ву од веја́ње жи́то.

ве́је несв *чистӣ жӣто од плеве по̄моћу ве̄тра или ве̄трења́че (по̄сле вршидбе)*. — Рани́је смо с прото́ку веја́ли жи́то докле не купи́мо ветрења́чу.

ве́јка ж *грана, углавном се ӯпо̄требљава фигуратӣвно*. — Леле́јем се ко ве́јка на ве́тар. — Напраи́ла се ко ве́јка. — Усука́ла се ко ве́јка.

вејни́к м *продужени део зграде без зидова са или без наст̄решнице, вењак*. — Се́дни си под вејни́к да не сланчо́шеш. — И́ди на вејни́к да нараниш о́вце.

ве́к м **1.** фиг *живо̄т*. — Има́л си е ве́к, па-е и прекара́л сто́тку. — Неје́ има́л ве́к, па мла́д умре́л. **2.** изр: **(за)еба́ло ве́к, а)** *изврсно, одлично*. — Напраи́л бу́ре, заеба́ло ве́к. **б)** изр: **(за)еба́ло ве́к,** *слабо, ништа̄ не ваља*. — Еба́ло ве́к што га е напраи́л, и́ма о́дма да се стро́ши.

веко́вно прил *вечӣто, тра̄јно*. — Кьд га напраи́мо од го́зје, ће бу́де веко́вно. — Ни́шта неје́ веко́вно, све́ и́ма ве́к.

векува́ње с гл им од *веку(је) (се)*. — Оти́де́ ли на векува́ње, це́л дьн се не вр̀ћа, ни́шта не зна́м.

веку́е (се) / веку́је (се) несв *векује (се), живи бесмр̄тно*. — За два-три-да́на ћу се вр̀нем, не́ћу веку́јем. — Та́м се веку́е, на дру́м, у гро́бје.

Ве́ла ж *надимак од Велинка*.

вели́ несв/свр **1.** *говори, каже*. — Кво́ ти вели́ башта́ кьд му ре́че ће кона́чиш куде на́с? **2.** фиг *мисли*. — Ко вели́м, да ју́тре по́јдем и ја́ с те́бе у Власо́тинци.

Вели́гден м *Ускрс, Васкрс.* — За Вели́гден ме́симо кревáй с јáјца, на стáри с по двá ел три́, а на децá с по еднó јајцé, и кóљемо шиљéже.

вели́гденски, -а, -о, *ускршњи, васкршњи.* — По́старији си издржу́ вели́гденски по́с, а они́ кои́ пу́но рабо́ту те́шко.

Вели́ка ж *име.*

Ве́лика Госпо́ина ж *Успење пресвете Богородице, Велика Госпојина, 28. август,* в *Голема Богородица.*

Вели́н м *име.*

Вели́нка ж *име.*

вељáје несв *ваља* (из израза: *не вељаје!*). — Ако му сѣг не вељáје, ју́тре ће му ваљáје.

Ве́љковци м *заселак.*

вењ̏ц м **1.** *венац.* — Турили смо три-венцá попри́ку пот стрејý да се су́шу. **2.** *повесма кучине сплетена у виду плетеница.* — Кад ги увлáчимо, повéсма сплетéмо у вéнци, **3.** фиг *прстен од мехурића у боци с ракијом.* — Поглéј какьв сáмо вењ̏ц и́ма мојá ракúја.

венчани́ца ж *кровна греда,* в *подрожњача.* — Купи́л сьм растóве грéде за венчани́це, трéбе вéћем да сри́жам крóв.

венчь̏к м дем и хип од *вењ̏ц.* — Испле́ти ми едьн у́бав венчь̏к да га ту́рим ћáји на ро́г, затój што-е нáјак вó́л на Чемéрник.

венче́ (мн венчети́ја) с дем од *вењ̏ц.* — А детé набрáло ки́тке, сéдло на чукáр, па си плете́ венчети́ја и појé.

венчува́ње с гл им од *венчу(ј)е (се), венчавање.* — Кой ти е би́л ку́м на венчува́ње? — Видéл гу еднý̏ш и о́дма ће гу вóди на венчува́ње.

венчу́е (се) / венчу́је (се) несв *венчава (се)* — Венчува́ли су се на Мејáне, куде Пéду, ма́тичара, у мéсну заéдницу. — По́сле рáт ни́ки се у Цр̏ну Трáву не венчу́е у цр̏кву.

вењ̏е́р м *фењер.* — У́гаси ми се вењ̏е́р у кошáру, па сдвá напипá по мр̏кли мр̏ак врáкњицу да излéзнем.

вењ̏е́рче с дем и хип од *вењер, фењерчић.* — Трéбе да си ку́пим вењ̏е́рче за у воденúцу.

вепь̏р м *вепар.* — Штро́вен вепь̏р не буκáри свúње, тój бар знáш.

вепрь̏к м в *вепре.* — Óће л ни подми́ри слáву ови́ја вепрь̏к?

вепре́ с дем и хип од *вепьр.* — Кá[д]-ће ви́ше дójде тúја штровáч да штро́ви вепре́?

вепре́нце с дем и хип од *вепре.* — Без вепре́нце не дочекýемо Свети-Рáнђел.

ве́ра ж **1.** фиг *поверење.* — Нéмам вéру у њéга, це пишмáни. — Да и́мам вéру у ро́д, па ајде дé, но нéмам! **2.** фиг *род, сој.* — Његóва вéра нејé пи́тома, како нáша. — Његóва вéра-е óпасна!

ве́ргла несв *брзо говори.* — Кój дóбро знáе тúја мóже да вéргла, док га учúтељ не заустáви. — Вéргла како навúен.

верúге ж мн **1.** *ланац за који се качи котао над огњиштем.* — Укáчи котлé на верúге, па си по цéл дьн врú водá. — На верúге се ватúла чáђа и́ма цéл пр̏с. **2.** *црквени празник Часне вериге св. Апостола Петра (29. јануара).* **3.** фиг *окови за затворенике.* — Ви́дим ја тúја апáш ће завр̏ши с верúге на нóге ко прáмдеда му Спиридóн у онój врéме. **4.** фиг мит *муња.* — Удари́ше верúге од гро́м у црéшњу, па гу располутúше. — Отишáл да трáжи верúге кудé е удари́л гро́м тáм, на ри́д.

верѝгњача ж *греда у димњаку на којој висе вериге.* — Турѝл сьм нóву верѝгњачу од горун.

верѝжњак м *простор у огњишту у коме се налазе вериге.* — Нóси туј рáкљу у верѝжњак, над óгењ да мáлко нагорѝ, ће ми трéбе да гу навѝем за вѝлу.

вéрма несв *уважава, цени.* — Ма, кój га вéрма! — Не вéрмају те онѝ ни за црвѝву слѝву.

вермáње с гл им од *верма.* — Какво́ вермáње, туј нѝки нѝкога не вéрма.

вермéн м *старински прслук извезен ибришимом и срмом.* — Сарани́ли су га с онáј његóв нóв вермéн, како́ е сáм тéл: нóво гуњче и вермéн!

вермéнé с в *вермен.* — Мój баштá е носѝл вézено вермéнé и чешѝре на брѝч.

вермéнче с дем и хип од *вермене.* — Ће ми сашѝје куде кројачá вермéнче.

вероѝсповес ж *вероисповедање.* — Докле е служѝл пóп у Црну Трáву, ишлѝ смо на вероѝсповес.

верувáње с *веровање.* — С верувáње у Бóга у Црну Трáву раскрстѝли још у врéме рáт, ка[д]-цу поп-Сѝму и[с]-Селó искарáли, а попá Метóдију партизáни убѝли.

верувáтно прил *извесно, вероватно.* — Ће дójде верувáтно за Свети-Рáнђел. — Верувáтно сте се негдé проминýли, кьд га несѝ срéтла.

вéршула м фиг *доктор,* в *вајкери.* — Одидé на вéршулу.

вéсел, -а, -о **1.** *радостан, весео.* — Мнóго је вéсел кьд нештó сработи какó трéбе. **2.** *припит, омајан.* — Чѝм тр̀гне чáшку ракѝју, одмá е вéсел. **3.** фиг *будаласт, затупан.* — Он си је такój одýвек вéсел. — Кво-гóђ да-е, не смѝта му да-е вéсел.

весéлба ж *весеље, свечаност.* — Жéни ћéрку, па ни вѝка на весéлбу.

веселѐње с **1.** *весеље.* — Ако такój продýжи по собóри, да се спремамо за веселѐње. **2.** фиг *батинање.* — Кьд га вѝду дóма са[с] сцéпене чешѝре, ће бýде веселѐње.

Веселѝновица ж мтн *ливаде, пашњаци, шума.*

весéлник м *несрећник, јадник.* — Умрéл Спѝра, весéлник. — Кóјé ће рабóти весéлник бе[з]-женý с три децá еднó на дрýго до мѝшку.

веселцѝја м *весељак.* — Такáв веселцѝја се одáвно неé родѝл у Прочóвалци.

веселцѝка ж *жена ведра духа, она која се весели.* — А и женá му голéма веселцѝка.

вéсла несв фиг *лаже, вара, измишља, избегава да каже истину.* — Докле́ ће ме тѝ мéне вéслаш? — Нéће ми кáже истѝну, него ме вéсла. — Тѝ ће ме вéслаш, ко да јá не знáм којѝ је човéк Миленко. — Дóста ме је веслáл, вѝше не дáм!

вéт, -á, -ó **1.** *разводњен, извештрео.* — Од овýј Бýлу у сáдњо врéме млекцé ми дójде некакó вето́. — Сѝренце ни дошлó вето́. **2.** *танак, овештан.* — Аљѝнка вој ветá, просѝра се. **3.** фиг *болестан.* — Детé ми нештó вето́, жутó, болужњáво.

вéтар м *ветар,* в *црвени ветар.*

вéтачьк, -чка, -чко у дем знач: *вет.* — Млекó на Лѝсу постáло вéтачко, ћу престáнем да гу музéм.

ветрáйв, -а, -о *ветровит.* — Овój ветрáйво врéме вéћем мéсец ѝздржа.

ветреáње / ветрејáње с гл им од *ветре(ј)е (се).* — Свѝ на ветреáње! — Бéоше ми постéљке на ветрејáње, на прéмет, па ги зáвати кѝша.

ветрéе / ветрéје несв **1.** *испарава, ветри.* — Запѝши влáшу, да не ветрéје ракѝја. **2.** *губи арому.* — Почéло винó да ветрéе. **3.** фиг *постаје сенилан.* — Што човéк старéје, пáмет му ветрéје.

ветре́е се / ветре́је се несв **1.** *суши се, проветрава се.* — Изне́си цр̏ге на би́ло да се ветре́ју. — Отво́ри лу́фтер, нека се ку́ћа ветре́е о[д]-чу́р. **2.** фиг *освежава се.* — Изле́зе да се ветре́је.

ветрењача ж *направа за одвајање жита од плеве.* — Без ветрењачу жи̏то се те́шко ве́је с реше́то.

ветри́ несв в *ветреје.* — Ветри́ му па́мет, па си бланета спрома́ главе́.

ветри́ло с *ветровито место.* — На ветри́ло тако́ј ду́ва да се ку́че ту́ј не сврта.

ветри́на м *јак ветар.* — Ду́ну неки́ ветри́на, цре́пови от ку́ћу по́обаља, ћереми́де попада́ше.

ветропи́р м *несигурна, нестална, детињаста особа.* — Едва́ че́кам ка[д]-ће пора́сне они́ја мо́ј ветропи́р.

ветропи́рес, -та, -то *ветропирасти.* — Те́шко ће изле́знеш на кра́ј с ветропи́ресто шиљеже.

ветруши́на м *јак ветар.* — Ће сковрнеш на ветруши́ну по ти́ја голе́м сне́г.

ветру́шица ж **1.** *ковитлац ветра.* — Па́зи да те не ува́ти ветру́шица, ће те однесе́. — До́несе га нека́ ветру́шица, са́м бо́г зна́је откуде́. **2.** фиг *брза, површна особа.* — Она́ј ветру́шица прође́ кроз ку́ћу с метлу́, кобаја́ги о́чисти.

ветру́шка ж **1.** *ковитлац ветра.* — Ветру́шка ни разне́се о́ткосје, ца́бе смо се мучи́ли. **2.** фиг *бубе у глави.* — Вати́ле га ветру́шке, па по́беже о[д]-до́м. **3.** фиг *ситно лишће.* — Ве́тар сврта ветру́шке око а́мбар. **4.** фиг *нагла ватра у огњишту.* — Ветру́шка по́двати о́гењ па ву́кну ус-коми́н, да запа́ли ку́ћу.

ветрушти́на м *опасан ветар,* в *ветрушина.* — Ду́ну ветрушти́на, по́диже цре́п от кро́в, однесе стре́је на коша́ре и се́но од сто́гови.

ве́ће прил *већ.* — Пожу́ри, ве́ће па́да мра́к. — Дркти́ кьд ора́ти, ве́ће-е непоста́л сирома.

ве́ћем прил в *ве́ће.* — Ве́ћем је пора́сал да јо́ш држи ма́тер за ву́ту. — Ве́ћем је мужьк.

већи́ном прил *највише, најчешће.* — Већи́ном смо раде́ли по Бели́град.

ве́чер м *вече.* — На ве́чер ће до́јдемо да поора́тимо.

вечера́ несв **1.** *једе вечерњи оброк јела.* **2.** изр: **вечера́ ба́ницу** *добије батине.* — Ви́дим ја, ви́дим, ду́пе ће му вечера́ ба́ницу.

вечерица ж дем и хип од *вечера.* — Ће поеде́мо вечери́цу, па у цр̏ге.

вечерка[1] ж дем и хип од *вечера.* — Зготви́ла ба́ба на унучe вечерку.

вечерка[2] несв у дем знач: *вечера.* — Бе́бе ће ми вечерка, па ће да спа́вка.

вечерува́ње с гл им од *вечеру(ј)е.* — Ви́кај ги сви́ на вечерува́ње.

вечеру́је / вечеру́је несв *вечера.* — Ни́ки не сме́је да га ди́ра кьд вечеру́је. — Ка́[д]-це вечеру́е, не мо́жемо да че́камо, поцрца́ли смо гла́дни?

ве̏цба[1] ж *вежба.* — Гледа́л сьм то́лке во́јне ве̏цбе по Чеме́рник, кра[ј]-и-бро́ј им се не зна́е.

ве̏цба[2] **(се)** несв *вежба (се).* — Ни́ки не мо́ж да нау́чи ако не ве̏цба. — Ве̏цбај руко́пис. — Ве̏цба се да пи́ше како тре́бе.

ве̏цба́нка ж *вежбанка.* — У ве̏цба́нку из рачу́н и́ма све́ пети́це. — Забора́ил да понесе́ ве̏цба́нку у чко́лу.

ве̏цба́ње с гл им од *ве̏цба*[2] (*се*). — С ве̏цба́ње до́ма ће пости́гнеш што си у шко́лу пропушти́л.

ве̏ш, -та, -то **1.** *спретан, вешт.* — Он ти-е ве̏ш ма̀јстор за сва̀ку рабо̀ту. **2.** *сналажљив, препреден.* — Мло̀го-е ве̏ш, сна̀јде се кьд је на̀јтешко.

ве̏шало с *вешала.* — Не ги̏не му ве̏шало, ка[д]-до̀јде башта̀ и види ко̀е-е напраи̏л! — Ако кра̀дне, и̏ма да и̏де на ве̏шало.

ве̏шплав м в *модрило*[2]. — Свѐ сам бе̏ле кошу̏ље испира̀ла у ве̏шплав.

ве̏штица ж фиг *зла жена.* — Не зна̀м кудѐ да бе̏гам од ону̀ј мо̀ју ве̏штицу, тѐра ме по ду̀шу.

вештича̀в, -а, -о *урокљив,* в *злогледан.* — Тај жена̀ и̏ма вештича̀ве о̀чи, мо̀ж ти зло̀ донесѐ.

ве̏штичина ж ауг и пеј од *вештица.* — Кьд ува̀тим туј ста̀ру ве̏штичину, ћу гу распу̀чим.

ви енклитички облик датива заменице *ви.* — Дошао̀л сам куде ва̀с с конди̏р да ви ви̏кам на сва̀дбу. — Трѐбе да ви дадем̀ едно̀ пи̏смо. — Што-вѝ-је, брѐ, па сте ме то̀лко ужцањка̀ли?

вига̀њ м *ковачница, ковачко огњиште,* в *дугања.* — Цѐл вѐк је провѐл уз вига̀њ у Мѝлчину дуга̀њу.

ви̏гњиште с *место где је била турска ковачница која је ковала гвожђе у велике полуге.* — Ту̀-е нека̀д било̀ ви̏гњиште, зато̀ј и̏ма то̀лко у̀гаљ и шља̀ка.

Ви̏гњиште с мтн *више места у крају са овим називом, углавном поред река.*

видѐвља несв *виђа.* — Видѐвља ги по гра̀д понека̀д, кьд излѐзну у шпаци̏р.

ви̏делица ж *дан, светлост.* — До̀јди за ви̏делицу, немо̀ј се до̀цниш, нѐће те чѐкамо, ће полѐгамо! — Изнѐси га на ви̏делицу, у по̀друм се и̏ч не ви̏ди. — До̀јди по ви̏делицу, немо̀ј се мло̀го до̀цниш.

ви̏дело с **1.** *дан, светлост.* — Цѐл живо̀т сам работи̏л по грађеви̏ну, несьм видѐл бѐло ви̏дело. — Па̀ре на ви̏дело, за ко̀лко си прода̀л Бу̀лчу?! — До̀јди докле-е ви̏дело. **2.** *светло, лампа.* — Упа̀ли ви̏дело, ни̏шта се овдѐ не ви̏ди! — Ду̀ну про̀маја па ми у̀гаси ви̏дело. **3.** *вид.* — Ко малѐчьк је оста̀л без ви̏дело. в *бело видело.*

ви̏делце с дем и хип од *видело.* — Јоштѐ ма̀лко да поглѐдам ово̀ј бѐло ви̏делце па по̀сле нека бу̀де што је Бо̀г река̀л.

видѐлче с *гасарче.* — Ду̀ну вѐтар и у̀гаси ни видѐлче.

Ви̏ден м *име.*

ви̏ден, -а, -о **1.** *који је виђен.* — Прода̀л Ста̀нча воло̀ви у Власо̀тинци на ва̀шар и ви̏ше неѐ ви̏ден, ни̏[ти] цу га нашли̏. **2.** фиг *угледан, цењен.* — Би̏л је едьн од ви̏дени ма̀јстори још прѐ ра̀т.

видѐње с гл им од *види,* **1.** *виђење.* — Смѝну куде дѐдини тике на видѐње. **2.** *гледање, упознавање.* — Били̏ на видѐње з-дево̀јку. — Естѐ били̏ на видѐње, па којѐ си ти̏, ћо̀рчо, гледа̀л?

ви̏ди несв/свр **1.** *опази, опажа чулом вида, погледа.* — Ви̏ш колки̏ па̀кос си напраи̏л? — Ви̏ш ли кьд ти опа̀лим едну̀ шама̀рчину. — Да ви̏ш колки̏-е ло̀м по ку̀ћу од ова̀ј деца̀; имп: **ви̏ђ.** — Ви̏ђ да ви̏диш кво̀ се рабо̀ти до̀ле у Село̀. — Ви̏ђ ел спу̀ деца̀! — Ви̏ђ кво̀ те то̀лко ви̏ка башта̀. **2.** фиг *осети.* — Стрљај мѐђу ша̀ке ову̀ј тра̀ву да ви̏диш како мири̏ше.

Ви̏дњиште с в *Вигњиште.*

ви̏довача ж *врста крушке.* — Бѐше донѐл некѐ ви̏довače Сѝмча из Дика̀ву.

Ви́довдьн м *Видовдан, православни црквени и народни празник, који се слави 28. јуна.* — На Ви́довдьн се изно́си преме́на што се ту́ј го́дину уработи́ла, да ви́ди Ви́да која́-е жена́ ко́лко вре́дна била́, зато́ј се на тӣја дьн рабо́ти.

Ви́досова ж *име Видосава.*

ви́дришњак / ви́тришњак м *прости́р испо́д воденице где вода кроз цивун удара у витло.* — Улезни у ви́тришњак ако сме́јеш кьд воденица ме́ље.

виђа́ва (се) несв *повремено (се) виђа.* — Виђа́вам гу кат про́јде с о́вце ни[з]-сока́к. — Виђа́ва се да човек поблеса́ви, ал ово́лко, ко на́ш Ти́са, ре́тко!

виђава́ње с гл им од *виђава (се).* — Од на́шо виђава́ње ви́ше не́ма ни́шта. — Бе́омо на виђава́ње з-девојку, па ни́шта, не допа́да се на ба́тку.

виђа́вља (се) несв *виђа (се) повремено.* — Вађавља́л сам га у рабо́ту поне́кад, у кафа́ну „Ки́квац" на́јвише. — Виђа́вља се с некога́ из Ми́љковци, ал не мога́ да оди́рим с кога́, са Стано́јлу ли, ел с оно́га Милто́иногa апа́ша. — Виђа́вљају се у Ва́лмиште сре́не и јеле́ни. — Ту́ј се виђавља́ле рани́је о́але.

виђавља́ње с гл им од *виђавља (се), упознавање.* — Ју́тре и́ду на виђавља́ње. — Какво́ ни је па то́ј виђавља́ње, кад гу те́тка из о́чи не испу́шта.

виђе́ва (се) несв *повремено (се) виђа*, в *виђава се.* — Воле́л би да гу че́шће виђе́ва, сестра́ му е еди́на. — Виђева́ли су се не́ко вре́ме, ка[д]-цу работи́ли у и́сто предузе́ће.

виђева́ње с гл им од *виђева (се)*, в *виђавање.* — Неје́ тела́ да и́де на виђева́ње с ње́га.

виђе́вља (се) несв в *виђева (се).* — Ако га не виђе́вља, зна́е ли му а́трес, куде́ стану́е? — Виђе́вљаш ли Стаме́ну, кьд сле́знеш у Село́? — Виђе́вља се с апа́ши по кр̀чме и кафа́не.

виђевља́ње с гл им од *виђева (се)*, в *виђеваље.* — Ишли́ на виђевља́ње, па се нешто́ пишмани́ли.

виђува́ње с гл им од *виђу(ј)е (се), виђење.* — Ишли́ су на виђува́ње, ал јо́ш ни́шта не́ма о[д]-ту́ј рабо́ту. — Угвори́л им виђува́ње куде ње́га.

виђу́је (се) / виђу́је/ (се) несв *повремено (се) виђа.* — Виђу́е гу кьд до́јде от-по́со. — Виђу́јемо се о[д]-цобо́р на собо́р. — Виђу́е се с на́ши ма́јстори по ра́дилишта.

ви́е / ви́је[1] лична зам *ви*, в *ви.* — Куде́ сте ви́е, це́л дьн ви тра́жим?– Куде́ сте ви́је били́ тако́ј цу́миле?

ви́жља ж/м *витак човек.* — Док бе́ше мале́чьк, бе́ше ви́жља, а ськ се утови́л како би́к.

ви́жљес, -та, -то *витак, вижљаст.* — Девојче вој мло́го ви́жљесто, и́ста ма́тер.

визита́рка ж пеј *скитара*, в *помаларка.* — Тај визита́рка се не сврта до́м, са́мо от-ку́ћу на ку́ћу.

вија́кер м *фијакер.* — Башта́ ни-е прича́л како́ се вози́л с вија́кер до Калиме́гдан.

вија́рник м *кукање, запомагање.* — Каква́ је тој вија́рник у Ти́чину ку́ћу?

ви́је[2] несв **1.** *нариче, реди, жали за покојником.* — Не мо́гу гу слу́шам ко́лко ви́је за Ми́лоју. — До́јду же́не на заду́шницу, па ста́ну да ви́ју сва́ка за свое́га поко́јника. **2.** *плаче, завија.* — Што́ ти дете́ оно́лко ви́је? — Да́ј му си́су, да ти ви́ше не ви́је. — Не ку́ка, но ви́је на сьв гла́с. — Овде́ је, бо́лан, ви́л по дво́р. — Це́лу но́ћ ви́ју ву́ци у Лисича́рку. **3.** фиг *снажно дува* (*ве́тар*). — Ви́је ве́тар око ку́ћу, па устура́, са́мо сувитли сне́г.

ви́је се несв *игра се, врти се (коло).* — Нека́[д]-це на собори́ште на Мејане ви́ла три́-четири о́ра. — Ко́ло се ви́ло око спо́меник у Село́ на Петро́вдьн.

вијѐње с гл им од *вије*. — Што́ је, бре́, то́лко вијѐње та́м у Стани́шљовци, ел неки́ некога́ у́тепа?

вијо́ка ж *фијока, ладица*. — Поте́гљи вијо́ку од орма́н и да́ј ми шиће́рче.

вијоли́на ж *виолина*. — Он је учи́л вијоли́ну да сви́ри дибиду́з са́м. — Љу́ба Ке́ња га у́чеше да сви́ри вијоли́ну.

вијоре́ње с гл им од *вијори се*. — Не́ма вијоре́ње докле се не разду́ва ве́тар.

вијо́ри се несв *лепри́ша*. — Нека́ га барја́к, нек се вијо́ри. — Ду́не ве́тар, а терга́лка вој се вијо́ри.

вију́гас, -та, -то *кривудав*. — Пу́т до Власо́тинци је мло́го вију́гас, му́ка да ти припа́дне.

ви́јулица ж *снежна олуја*. — Ка[д]-ду́не ви́јулица преко Џеврља́нку, сврти́ сне́г и не ви́диш куде́ о́диш, зача́с се загу́биш.

ви́к м в *вика́*[1]. — Не́ћу ви́ше да чуе́м ни́какав ви́к из ову́ј ку́ћу, е́сте чу́ли?! — Кака́в је то́ј ста́лно ви́к куде ва́с?

вика́[1] **/ ви́ка** ж *пла́ч, кукња́ва, дерња́ва*. — Каква́-е тој вика́ по ту́ј ре́ку? — Нее́ дете́ навикло на вику́, па се не мо́ж у́спи.

ви́ка[2] несв **1.** *зове, дозива*. — Ви́кам гу да се вр́не, да збе́ремо руко́љке, ће вр́не ки́ша. — Не чу́јем кво́ ви́каш. — Је л бѣш ме́не ви́каш? **2.** *запомаже*. — Неки́ ви́ка у доли́ну, па усту́ра. — Кво́ то́лко ви́ка, ни́шта гу не разу́мим. **3.** фиг *ословљава*. — Не зна́е како́ свекрву да ви́ка. **4.** *говори, савету́је*. — Па, не́ л ти ви́кам данѣс да не рабо́тиш, пра́зник је, ти́ ме не слу́шаш. -Вика́ му, вика́ ко́лко умеја́, неје́ емпу́т, ал не пома́га, не слу́ша. **5.** *виче*. — Мло́го ви́ка по гове́да ка[д]-те́ра дрва́. — Не ви́ка, него се де́ре ко Вукан Тре́нчин.

ви́ка се несв **1.** *зове се, назива се*. — Како́ се ви́ка они́ја мали́јат твој де́вер? — Ово́ј се ви́ка јера́м, а ово́ј прово́ј. **2.** *говори се*. — То́-е срамотно́, то́ј се не ви́ка. **3.** *виче се*. — Ви́ка се по гове́да, а не́ по љу́ди.

вика́ње с гл им од *вика (се), дозивање, запомагање, галама*. — Што́-е, бре́, та́м то́лко вика́ње? — Од њи́но вика́ње не заспа́. — То́лко вика́ње по гове́да, ко да су уштркља́ла. — Несмо́ чу́ли за то́ј његово́ вика́ње. — Претуца́л пр́с ш-чу́к, па нада́л вика́ње. — Да не бе́ше вика́ње, не́ би га спаси́ли.

Вике́нтија м *име*.

ви́кне свр **1.** *зовне*. — Ја́ ћу те ви́кнем кьд по́јдемо у за́јци. **2.** *ослови*. — Како́ да га ви́кнем, побра́тиме, ка[д] цам му и́ме заборави́л. **3.** *по́чне, запо́чне што́*. — Кад ви́кну да се де́ре, ис па́мет ме и́скара. — Кьд ви́кне да ко́си, ни́ки не мо́ж с њега́. — Ви́кне ли да бе́га ус-ри́д, не мо́ж га ва́тимо. — Изненада ви́кну ки́ша, све́ ни у́шљепа. **4.** фиг *набије* (*по́совка*). — Ви́кнем му га у ду́пе гу́љаво, о́н ће ме́не да фо́рта.

викња́ ж *галама, вика, дрека*. — Од њи́ну викњу́ не мо́ж се дете́ у́спи.

викња́ва ж *кукња́ва, дрека, вика*. — Нада́л викња́ву, ко да га ко́љу с ту́п но́ж. — Уплаши́ се од ону́ј викња́ву, па се затвори́ у ку́ћу.

ви́кот м *вика, галма*. — Иде неки́ ви́кот тамдо́ле, у доли́ну, препа́до се кво́ ли е.

ви́кса[1] ж *па́сша за обу́ћу*. — У́зни ви́ксу, изви́ксај ми ципе́ле тако́ј да се на њи́ огле́дам.

ви́кса[2] несв *чи́сти обу́ћу*. — Ене́ га ви́кса на башту́ ципе́лке. — И́маш ру́ке, па са́м ви́ксај те́ј чижмети́не.

викса́ње с гл им од *викса*. — Те́шко му викса́ње, не́ће си обу́ћу изви́кса, ко да-е ме́не ла́ко.

/вила́/ у прил знач *сре̄ће се само у форми*: **ри́па у вила́**, што значи: *скаче до неба (од радостӣ или од бола)*.

Вилда́нка ж *име*.

вилењу́ав, -а, -о *обесан, разуздан*. — На башту́ си-е по ма́лко вилењу́ав. — Кьд му до́јду његове́ му́шице, поста́не вилењу́ав, не мо́ж га уразу́миш.

вилењу́е / вилењу́је несв *дрежди, не спава*. — Немо́ј по це́л но́ћ да вилењу́еш, него и́ди спи́!

Ви́лип м *име*.

Ви́липово с мтн *ливаде*.

/ви́лице/ ж мн клетвени изр: **ви́лице те (га, гу) пресе́кле // да те пресечу́ ви́лице** *не говори више, шта̄ причаш, не трабуњај!* — Ви́лице те пресе́кле кво́ тој ора́тиш. — Да те пресечу́ ви́лице што ми то́лко злова́риш.

вилне́је несв *лудује, вилени*. — Ува́ти гу тако́ј, на ма́ови, неки́ ђа́вол, па вилне́је по ку́ћу, све́ ни пани́це по́крши.

вилче́ с дем од *вила (= пољопривредна алатка за скупљање сена)*. — Еве́ и на дете́ вилче́ да бе́ре се́но.

вилче́ње с гл им од *вилчи*. — Тре́бе ми до́бра ви́ла за вилче́ње се́но.

ви́лчи несв в *виљчи*. — Нека она́ ви́лчи се́но, ја́ ћу згри́бам з-гребу́љу.

вилца́н м *шољица за кафу*. — Остала́ сьм с три-вилца́на, дру́ги ми деца́ стро-ши́ше.

вилца́нче с дем и хип од *вилцан*. — Доне́си ми едно́ вилца́нче ка́ву.

ви́ље ко́ло с мит *вилинско коло*. — Та́м, на И́гриште, збира́ју се ви́ле и по но́ћ и́грају ви́ље ко́ло. — Мо́ра да-е наступи́л на ви́ље ко́ло, рекла́ му врачари́ца. — Уплео́л се у ви́ље ко́ло.

Ви́ље-коло с *топоним*.

виљче́ с дем и хип од *вила*. — Де́да му-е направи́л од вр̀бово дрво виљче́, да ми дете́ бе́ре се́но.

виљче́ње с гл им од *виљчи*. — За́врши ли једну́ш с тој виљче́ње, ел тре́бе да ти и ми́ помага́мо?

ви́љчи несв *купи сено гурајући о̄ткос вилама, купи сено у навиљке*. — Отишла́-е у Па́прат да ви́љчи се́но. — Ти́ ви́љчи о́ткоси, а ја́ ћу згри́бам, да се не стрви се́но.

вимéнце с дем и хип од *вime*. — Вимéнце се на кра́ву нешто́ опруди́ло, па гу не мо́гу измузе́м.

ви́места прид *крупног вимена*. — Што и́маше ја́ кра́ву Ли́су, што бе́ше ви́места, па ми́рна, зачьс намузе́м котличе́ млеко́.

Ви́нка ж *име*.

ви́нкла ж **1.** *зидарска алатка правоугаоног облика*. — Доне́си ви́нклу да прове́римо ел ће га до́бро закове́мо да па́сује. **2.** изр: **под ви́нклу** *како треба, нормалан*. — Ови́ја човек, ви́ди се, није баш под ви́нклу. — Погле́ј га под ви́нклу, да ли е до́бро.

ви́р м (мн *ви́рои / ви́рови*) **1.** *удубљење у кориту реке у коме клобуча вода*. — Ле́ти се деца́ ку́пају у ви́рои у Овсиште. **2.** *свако улегнуће на земљи у коме се скупља вода*. — Сву́[д] це по дру́м уз Де́л направи́ли ви́рови от ки́шу.

вира́је несв *успева, напредује, расте*. — Све́ вој вира́је што-е с њо́јну зла́тну ру́ку посади́ла. — До́бро им сто́ка вира́је.

ви́ри се несв *скупља се течност*, в *језери се*. — Голе́ма вода́ се ви́ри, не́ће мо́ж да преско́чимо ва́ду, бо́ље да се вр̀немо на ћупри́ју.

ви́риште с *барчуга, место где се зајезерила вода.* — Не га́зи по ви́ришта ка[д]-це вр̏ћаш и[з]-шко́лу, ко́ј зна́ ко́лко су дибо́ка.

ви́рка[1] ж *барица.* — Напра́йле се ви́рке сву́де по пу́т.

вирка[2] несв *гвирка.* — Ви́рка ли оно́ј дете́ јо́ш иза сто́г?

вирка́ње с гл им од *вирка*[2]. — Научи́л на вирка́ње кроз ду́вку од вра́та ка[д]-ће до́јде учите́љица.

ви́рма ж *предузеће, фирма.* — У кој у ви́рму рабо́ти тво́ј му́ж? — Ме́ња ви́рме, ни́где нејѐ за ста́лно.

ви́рне свр *гвирне, навири,* в *звирне.* — Ви́рни ус пу́т, да не и́де Дра́гољуб с коња́, нешто́ се мло́го за́бави.

ви́рнез м *ланено уље за заштиту дрвета, фирнајс.* — Не купи́ си оному́д ви́рнез за тишљара́ј, но па́ мо́ра д[а] и́дем у Преде́не.

виро́нга ж *завеса.* — Саши́ виро́нге за сви пе́нцери на со́бе.

вирчи́ћ м дем и хип од *вир.* — Не бо́ј се, сло́бодно уле́зни у вирчи́ћ да се избања́ш.

вирче́ с дем од *вир.* — Не па́зи куде́ о́ди, ко да би́ра вирчети́ја. — Угази́ у вирче́, уплиска́ се дибиду́с. — Не бо́ј се, не́-це удави у вирче́, нека́ се ба́њка дете́.

вирче́пце с дем од *вирче.* — За́вири ли се вода́ у вирче́нце, да напо́јмо теле́?

вирчи́на ж/м аугм и пеј од *вир.* — Едва́ с ко́ла прође́мо оне́ј вирчи́не уз Голе́му ре́ку. — Загмаца́мо се у вирчи́не, ни́како да изле́знемо.

Вирчи́не ж мн мтн *превој у Качарској шуми.*

ви́с м *издигнути део земље, брдашце, брдо, планински гребен.* — Ука́чи се на ви́с, па га ви́кај да до́јде, ако те чу́је. — Забележа́л се ју́троске сне́г по ви́сови.

Ви́с м мтн *сам врх Големог Чемерника, 1638 метара.*

ви́сак м фиг *мушки полни орган.* — Висну́л му ви́сак, не́ма од њега ни́шта.

виси́ несв фиг *борави, седи.* — По це́л дн виси́ куде Про́нини. — Дру́ги пут ће виси́ш пред вра́та, ал не́ћу ти отво́рим.

/виси́ над гла́ву/ изр **1.** *досађује, надгледа.* — Немо́ј туј да ми виси́ш над гла́ву, се́дни ко човек. **2.** фиг *чека.* — Тај рабо́та ми ста́лно виси́ над гла́ву, ал не постиза́вам.

виси́кур м бот *висибаба* Galanthus nivalis L.

виси́патка ж бот в *висикур* Galanthus nivalis L.

ви́ска (се) несв *шиба (се) (прутом).* — Ода́вно га несо́м виска́л, па се ушијави́л. — О́ткину шибљи́нку па ста́де да ви́ска вола́, да потѐгљи ко́ла уш-чука́р. — Лу[д]-човек, у́зне пру́т, па се ви́ска по грби́ну! — Засече́ се на овцу́ у́во, па се с пру́т ви́ска по њега докле не изле́зне кр̏в.

виска́ње с гл им од *виска (се).* — Заслужи́л је виска́ње до мога́ње! — Не ги́не му до́ма виска́ње.

ви́сне[1] свр **1.** *отромболи се, опусти се, остари.* — Виснула му меши́на преко каи́ш. — Мло́го-е љут, виснули му мустаћи́, **2.** фиг *ослони се, околи се.* — Виснул ми на ши́ју, па не сла́зи. **3.** фиг *обеси се.* — И́ма да ви́сне на гра́њку, ако кра́дне. — Виснули му кра́ци.

ви́сне[2] свр *шибне прутом.* — Ви́сни га по́јако, да га заболи́, да не ди́ра ви́ше деца́!

висо́љак м **1.** *висуљак, део одеће који виси, конац.* — Ка́в ти је тој висо́љак низ грби́ну? — Отки́ни ми ови́ја висо́љак на џемпи́р. **2.** фиг *пиша код дечака.* — Вр̏љи ти́ја висо́љак, кво́ ће ти!

височи́ћ, -чка́, -чко́ *прилично висок.* — Стари́ат бра́т ти бе́ше некако́ височи́ћ, па убавчи́ћ. — Немо́ј у височко́ дрво да се ка́чиш, ка[д] те мо́лим.

високо́ прил *повисоко*. — Та́м је ма́лко високо́ да се о́ди на шти́кле. — До Прочо́валци ви је високо́ да и́дете пе́шки.

висти́н м *посебна врста сукње, шарена сукња, фустан*. — У Дервен же́не но́су ви́стани и кана́вци. — Има́ла жена́ у́бав висти́н, па вој га украли́ и она́ стала́ да ру́ца: „Мој висти́не, мој висти́не!“ (*шаљ прича*).

висти́нче с дем хип од *висти́н*. — Ој, Ста́но Ста́нче, поди́гни висти́нче / Да ви́ди ча-Би́ба колка́ ти-е ри́ба! (*шаљ песма*).

вису́љка ж **1.** бот *висибаба*. — Поцавте́ле вису́љке по шумьк. **2.** фиг *минђуша*. — Каквé у́баве вису́љке турила на у́ши. **3.** *леденице на стрехама зими*. — Гле́ј куде́ проди́ш пот^{д} стре́у, да не па́дне нека вису́љка, да те сне́ма. **4.** фиг *пенис* (дечји). — Изва́ди вису́љку, па мо́чкај. — Ће оста́неш без вису́љку, ако се ди́раш з-девојчети́ја.

вису́љче с дем од *вису́љка*, *пенис* (дечји). — Ће ти отпа́дне вису́љче, ако га сва́ки час ди́раш.

ви́тел м **1.** *витао, крстаста направа за намотавање пређе*, усп *мотовилче*. — Туримо рамцé прéђицу на ви́тел да намоту́емо цéвке. **2.** *вртешка за игру деце и младих о верским празницима*. — На Ви́тел је би́л поста́вен голе́м ви́тел, напра́вен од гре́де, на коé смо седе́ли и верте́ли се докле́ не попа́дамо у не́свес.

Ви́тел м мтн *ливаде*.

вити́љ м **1.** *фитиљ*. — Догоре́л ми вити́љ на гаса́рче. **2.** фиг *отправи се на пут, умре*. — Уга́сил му се вити́љ и гото́во, ви́ше га не́ма. **3.** фиг *отупи*. — Не па́ли му ви́ше вити́љ. — Он ти-е сьг ко гаса́рче без вити́љ. **4.** изр: — Догоре́ло до вити́љ. — Дошло́ до вити́љ (*неподношљиво, неспосно тежак положај*)! — Оста́л без вити́љ (*изгубио моћ, снагу*).

вити́љче с дем од *витиљ*. — Догоре́ло вити́љче на гаса́рче.

витљи́ц м *вир у коме клобуча вода у реци*. — У витлаци́ се зби́рају ри́бе, ту́ј ги на́јвише ло́ву с мре́же.

витле́ с дем од *вител*, *направа за мотање пређе*. — Игра́ла се деца́, па ми строши́ла витле́, мо́ра га попра́иш.

витло́ с *воденични витао с колом који покреће вода*, в *вретено*. — Стоја́нчина воденица з-два-ви́тла, па ла́је у Голе́му реку́.

ви́тришњак м в *видришњак*. — Пршти́ вода́ у ви́тришњак, а пред ви́тришњак шарење се дуга́. — Одвр̀ни во́ду на о́дврт и у ви́тришњак нава́тај ри́бе.

ви́улица ж в *вијулица*. — Не излази гољиждра́в на ви́улицу, ће поболи́ш, па те тре́бе се́цам на крка́че ча́к у Преде́ње.

ви́че свр фиг *поче, стаде*. — Кьд ме виде́, снаа́ ви́че да се раду́је. — Ви́комо да чу́камо сно́пје с они́ја млатачи́, те ги тро́ица зача́с очука́мо. — Ви́че да гала́ти жена́ сви́ по ре́д. — Кьд ви́че да па́да сне́г, зача́с се забележа́ше ри́дови.

ви́ш прил *више*. — Ле́же у кре́вет и ви́ш се не́е ни диза́л.

вишек м *фишек*. — На собо́р ми је купи́л два-ви́шека бонбо́не.

вишепу́тке прил *више пута, много пута*. — Вишепу́тке сам доодила куде до́ктура, ал те ни̏једнуш не сре́то.

вишњо́в, -а, -о *вишњев*. — Два́ес го́дине како́ пу́шим на овуј вишњо́ву муштри́клу.

вишњо́вача ж *ракија од вишања*. — Са́мо у Преде́не купу́ем вишњо́вачу.

Владички Ан м *Владичин Хан*. — Сле́зо с во́з у Владички Ан, па кьд запе́ одоздо́л, уз дерецак, за три-са́та дојдо́ до́м.

влакнѐнце с дем од *влакно, влаканце.* — Ви̏ше вој не би̏ дала̀ ни едно̀ влакнѐнце, него ли цѐлу штри̏нглу.

вланѐл м *врста тканине, фланел.* — Куде Ци̏ду и̏ма још да се ку̏пи вланѐл, па си ку̏пи и саши̏ га̑ћке на деца̀.

вланѐла ж *поткошуља дугих рукава од фланела,* в *вунела.* — Купи̏ вланѐлу на детѐ за зиму̏, да не се̏бне прско Цеврља̀нку.

вланѐлан, -лна, -лно *од фланела.* — До̀ста ми-е два-мѐтра вланѐлно пла̀тно за кошу̏љу.

вла̀с м *власт.* — Да сьм ја̀ неки̏ вла̀с, увѐл би рѐд и пред воденѝцу.

Власи̏на ж *предео око Власинског језера.*

Власи̏нац м *човек са Власине.* — Оцели̏ше се и Власи̏нци ко то̀ј, по̀богу, Црнотра̀вци.

Власи̏нка ж *жена са Власине.*

власи̏нка ж *народно коло.* — И данѝс у Цр̀ну Тра̀ву и̏грају „власи̏нку“.

/власи̏нка на пру̏чку/ изр *коло „власинка“ одсвирано на инструменту бубањ само уз помоћ трупића, без „маљице“, код трубачких оркестара.* — На̀јбоља-е „власи̏нка“ на пру̏чку.

власи̏нски, -а, -о *који припада Власини или Власинцима.* — Нека̀д власи̏нске тараи̏је бе̏оше пу̏не з-говѐда, а сьг и онѐ запустѐле.

Власи̏ња ж *жена са Власине (са подругљивим значењем).* — Жена̀ му Власи̏ња. — Мло̀го му омилѐле нешто̀ Власи̏ње. — Ћу ти доведѐм Власи̏њу за ма̑њију, па ће ви̏диш како̀ тѐпа.

вла̀сна ву̏на ж *фина, мекана вуна.* — Свѐ сам работи̏ла од вла̀сну ву̏ну, и ћилими̏ и тканѝце, и џемпири̏ за деца̀.

Власоти̏пац / Власоти̏нчанин м *човек из Власотинца.*

власоти̏начки, -а, -о *власотински.*

Власо̀тинка / Власотинча̀нка ж *жена из Власотинца.*

Власо̀тинци м *Власотинце.*

Власоти̏нче с *дете из Власотинца.*

власоти̏нче с бот *врста баштенског цвећа.*

вла̀стер м *фластер.* — Тури̏ си вла̀стер на ру̏ку, да ми се не подљу̏ти, кудѐ сам се закачи̏ла са ср̀п. — Залепи̏л се за њу̏ ко вла̀стер, па гу ни̏где не пу̏шта саму̏.

влача̀р м *радник у влачари.* — Докле бе̏ше Гра̀да влача̀р у Село̀, у̀баво ни вла̀чеше ву̏ну.

влача̀ра ж **а)** *машина за влачење вуне,* **б)** *радионица за влачење вуне,* в *вуновлачара.* — Збра̀ три-ца̀ка ву̏ну, да гу дадѐм у влача̀ру, у Село̀, да гу увла̀чу.

влачѐг / влачѐк[1] м *направа за превлачење терета у изразито брдовитом крају [предњи крај терета (греде, трупци итд) стави се на двоколицу, а задњи се вуче по земљи]. Постоји и влачег за превоз сноп̑ља и сена.* — С влачѐг смо докарува̀ли тру̏пци и грѐде за ку̏ћу и коша̀ру.

влачѐк[2] м *предњи део саоница за довлачење дрва.* — На влачѐк смо зи̏мени довлачи̏ли бу̏кови тру̏пци и[з]-шумьк.

вла̀чи несв **1.** *чешља, гребена вуну, кучине, лан.* — Стамѐна отишла̀ у влача̀ру, у Село̀, да вла̀чи ву̏ну. — Мо̀ж и з-грѐбенци сама̀ да вла̀чиш ву̏ну. **2.** *дрља орање дрљачом.* — Сејали смо овьс, па да вла̀чимо њи̏ву з-бра̀ну. **3.** *дотерује, довлачи.* — Упрѐгал воло̀ви, вла̀чи дрва̀ оћу̏троске.

вла́ша ж *флаша*. — Не́ би му ја́ дала́ да то́лко ло́че, ону́ј би му вла́шу од гла́ву разби́ла.

влаши́ра несв *флашира*. — У Вр̏лу ре́ку влаши́рају во́ду ш-Чеме́рник.

влаши́ран, -а, -о *флаширан*. — Све́ што ку́пиш сѣ̏к је влаши́рано.

влаши́раиа вода́ ж *флаширана вода*. — Куде го̏ђ и́де, но́си си сьс њу́ влаши́рану воду́.

вла́шица ж дем и хип од *влаша*. — Доне́си вла́шицу да ти наси́пем си́руп.

влашиче́ с дем од *влаша, флашица*. — На́пуни ли ми оно́ј влашиче́ с раки́ју за у воденицу?

вла́шка ж дем од *влаша*. — Што ми жа́л за ону́ј вла́шку, и́спаде ми из ру́ку и ра́сполути се.

во́да ж *прозирна, безбојна течност, без мириса и укуса, хемијско једињење водоника и кисеоника H_2O, врло распрострањено у природи*. Изр: **на́-воду** *по воду*. — Нека дете́ и́де на́воду. — Отиде́ на́воду на кла́данац.

воденица ж **1.** *млин на реци, води*. **2.** *ручни метални млин којим се меље кафа*. — Иступи́ла се воденица за ка́ву, тре́бе гу но́сим куде ма́јстора. **3.** фиг *причалица, алапача*. — Сѣ̏л си торо́че, пра́зна воденица. — Њо́јна воденица ни́кад не стању́је, и без во́ду ваздѣ̏н ме́ље.

воденичиште с *место где је некад била воденица*. — Укачи́ли се у цре́шњу на воденичиште, па еду́ цре́шње, а гове́да сама́ вати́ла уз ре́ку. — Ту́ј куде́ је сѣ̏г воденичиште била́-е и Стоја́нчина ваљавица.

воденичка ж дем и хип од *воденица (1, 2)*. — Тре́нчина воденичка ни спа́си од гладува́ње.

воденички ка́мен м **1.** *воденични камен*. — Це́л дѣ̏н кле́па воденички ка́мен. **2.** фиг *напорна особа*. — Не мо́ж се споразу́миш с њега, те́жак чове́к ко воденички ка́мен.

воденички кантар м *кантар којим се мери у воденици*. — У воденицу и́ма два-канта́ра: с једѣ̏н се ме́ри ка-це донесе́ жи́то, з-дру́ги уја́м. — Немо́ј ми ме́риш с воденички канта́р (*изр*).

воденичко ко́ло с *главни део воденице за погон на воду, састављен од вретена и дрвених пераја у која удара млаз воде из цивуна, окрећући (преко вретена и пајрице) горњи камен*. — Воденичко ко́ло се заута́ља з-дрвену у́ставу. — Вода́ ис ци́вун уда́ра у пе́рја на воденичко ко́ло.

воденка ж *јесења сочна крушка водењача*, в *водунка*. — Још пара́деда-е пот ку́ћу посади́л ту́ј кру́шку воденку.

водењак м *водени дух из приче за децу*. — У ре́ку жи́ви водењак, кои́ во́ли деца́, ел не́ма башту́ и ма́тер.

водењац м (мн водењци) в *воденка*.

воде́ње[1] с гл им од *води се*[1]. — Ли́си је сѣ̏г пр̏во воде́ње. — Мо́ра на воде́ње куде би́ка.

воде́ње[2] с фиг *забављање, водање*. — Кво́ ти је па то́ј три-го́дине воде́ње за ру́ку с оно́ј девојче́, па се не узо́сте.

водењка́в, -а, -о *са доста воде, водњикав*. — Ова́[ј] е кру́шка мло́го водењка́ва. — Лива́да ти је водењка́ва, тре́бе се собу́јемо кат ко́симо.

водешља́к м аугм од *вода, много воде*. — У́дари ки́ша, надојде́ водешља́к. — Кои́ ра́сипа на сре́д ку́ћу ово́лко водешља́к?

во́ди[1] несв *води за поводац*. — Во́ди воло́ви на кла́данац да ги напо́иш!

во̀ди[2] несв *бик оплођује краву.* — Немо́ј деца́ да гле́дају како́ ју̏њац во̀ди кра́ву.

во̀ди[3] несв *иде, пружа се* — Куде́ во̀ди ови́ја дру́м, ел низ ти́ја дру́м мо́ш се сле́зне у Цепу́?

во̀ди се[1] несв *крава се спарује с биком.* — Нек па́зу деца́ ка[д] те́рају говеда на Де́л, Шару́ља се во̀ди, мо́ж сва́шта да напра́и.

во̀ди се[2] несв **1.** фиг *забавља се, вода се.* — Во̀ди се с неку́ цр̏нку од Власи́ну. **2.** изр: — Ни́ це во̀ди, ни́ це те́ра *(не зна шта хоће).*

/во̀ди рачу́н/ изр *пази шта и како радиш, немој да обрукаш дом и образ.* — Во̀ди рачу́н о[д]-до́м, о[д]-деца́, о[д]-ц^{e}то́ку и има́ње, ја́ отидо́ да печа́лим. — А ти́ во̀ди рачу́н кво́ рабо́тиш у печа́лбу. — Неѐ водила рачу́н, па закачи́ла (*остала трудна*).

води́ца ж **1.** рел *освећена вода.* — Ода́вно ни е по̀п светил води́цу. **2.** дем и хип од *вода.* — Даду́ вој сто́мну с води́цу у сва́ко је́ло да присипе ма́лко. — Завати́ с уста́ ма́лко води́цу, ко́лко да га́снем же́ђ.

Води́це ж вер пр *Богојављање.* — За Води́це се у ку́ћу пра́ву пити́је.

води́чка ж дем и хип од *вода.* — Сле́зо у пади́ну да зава́тим у сто́вну води́чку од изво́р.

водни́к м *остава за тестије с водом.* — Вр̏ни сто́вну у водни́к, да гу неки́ не ћу̏шне да се располо̀ути.

водњика́в, -а, -о *који у себи има доста воде, воден.* — Ово́ј млеко́ ми до́јде некако водњика́во.

воду́нка ж в *воденка.* — Набра́ли смо пу̏н ко̀ш воду́нке.

воду́нци / воду́њци м мн бот *крушке воденке.*– Имамо ле́тњи и есе́њи водунци́. — Нека ти набе́ре од они́ја на́ши водуњци́.

воду́нче с дем и хип од *водунка.* — Благо́ бе́ше оно́ј воду́нче што изе́до.

воду́њак м (углавном у мн: *водуњци*) *врста крушке,* в *водунци / водуњци.*

водурља́к м аугм од *вода.* — Ра́сипа се ки́ша, дојде́ водурља́к и поне́се кали̏ште нис пу̏т.

водурља́в, -а, -о в *водњикав.* — Све́ куде њу̏ што згото̀ви је тако́ј водурља́во.

во̀ђице ж мн *улари.* — Ва̀ти говеда за во̀ђице, па ги поведи, а ја́ ћу̏ држи́м кола на пре́глабину.

во̀з[1] м *поред основног значења има и значење количине. Један воз је количина од једних пуних воловских кола.* — Докара́ ми ча-Тра́јко два-во́за дрва́. — Турил сам у плевњу пет-во́за се́но. — Тре́бе ће ми још едн во̀з се́но да говеда истркају до про́лет.

во̀з[2] м *дрвена направа за довожење сена која се користи уместо лотри,* в *кавалет* (Мачкатица). — Распу̀сти кола, па ту̀ри во̀з да докару́емо се́но о[д]-Дру́м.

воза́љка ж *клизаљка, клизавица на снегу.* — Деца́ нис пу̀т напраила воза́љку, да па́днеш да се утепаш.

воза́љке ж мн *клизаљке,* в *иљичке.* — Башта́ му напраил воза́љке да се ву̀зга по ле́д.

воже́ње с гл им од *вози (се), вожња.* — Ће ни помо́гнеш с волови ка[д]-до́јде воже́ње дрва́ за зи́му. — Деца́ во̀лу мло́го воже́ње на се́но.

во̀зи несв *допрема.* — Отиша́л да во̀зи дрва́ из Мр̏ковицу.

возни́к м **1.** *увала која се користи за спуштање посеченог дрвећа, клизалиште.* — Оба́љамо бу̀ке на Пи̏ови, па ги спу̀штимо низ возни́к у Село́. **2.** *клизавица.* — Расипа́л во̀ду, направил возни́к по ку̀ћу, да се скрши човек.

вој дативна енклитика личне заменице *она*. — Не да́м вој да и́де у шко́лу на ти́ја дн̏. — О́дма вој прати́л па́ре из рабо́ту.

војниче́ с дем и хип од *војник*. — Дојде́ војниче́ на о́суство се́дьм да́на.

во́л м **1.** *во*. — Куде́ ти-е они́ја во́л што бе́ше ђа́ја на Чемерник? **2.** фиг *ленштина, нерадник, замлаша*. — Таквог вола́ ма́ти нејѐ ско́ро роди́ла.

во́љк м дем и хип од *вол, вочић*. — Са́мо га ти чу́вај, ће пора́сне до́бар во́љк.

воле́ с дем и хип од *вол, мали во, вочић*. — И́мамо у кошу́ру још едно́ воле́. — До́бро вуче́ ово́ј твое́ воле́.

воле́нце с дем и хип од *воле*. — Не да́м да ми продаду́ оно́ј воле́нце од Пр̏вку.

воле́ње с гл им од *воли (се), вољење, љубав*. — Кво́ ми је па тој воле́ње, ка це сва́ки час де́реш на ме́не?

воле́тина ж/м **1.** ауг и пеј од *вол*. — Јо́ш чу́ва ону́ј воле́тину што бр̏зи љу́ди. **2.** фиг *тврдоглав, неразуман човек*. — Не мо́ж да излѐзнеш на кра́ј с то́г воле́тину, па то́ј ти е́.

воли́на ж **1.** ауг и пеј од *во*. — Она́ј Че́домиров воли́на изво́л ми јунче́. **2.** фиг *тврдоглав, неразуман човек*. — Што́ ли рани воли́ну, кьд ни́шта не́ће да вој помо́гне?

воли́ште с ауг и пеј од *волина*. — Куде́ се то́лко у̑љопа тој воли́ште.

волче́ с (мн: *волчешија*) дем и хип од *вол, вочић*. — Купи́ волче́, па га упари́ с моје́ јунче́, дого́дине, бо́же здра́вје, ће вучу́ ра́лицу.

воловоднња / воловоћњица ж **1.** *скуп бикова који јуре за кравом која се пари*. — Па́зи се да не поги́неш од воловоднњицу. **2.** фиг *неморална жена*. — Напраи́ла воловоднњицу око ку́ћу.

воло́вска жи́ла с *пенис од вола који се користио као пендрек*. — Промоча́л је кр̏в од воло́вску жи́лу. — Осуши́ли га жанда́ри с воло́вску жи́лу.

воло́вска ко́ла с мн *возило на четири точка које вуку волови*. — Не пре́зам ја́ моје́ јунче́ у воло́вска ко́ла, јо́ш ће причека́ за то́ј.

во̑љ везн *или*. — Во̑љ ти говѐда, во̑љ о́вце да ги те́раш да пасу́. — Во̑љ ти ово́ј, во̑љ ти оно́ј, са́м си би́раш.

во́ља ж *жеља*. — Испуни́л си-е на ма́тер во́љу, уписа́л те́кничку у Цр̏ну Тра́ву.

во́љан, -љна, -љно *заинтересован, жељан*. — Нее́ во́љан да и́де ју̑тре с ме́не у дрва́. — Да-е во́љна, досьг би дошла́. — Бе́ше во́љан да гу у̑зне, ал се нешто́ пи̑шмани.

вољува́ње с гл им од *вољу(ј)е (се)*. — Навикли на вољува́ње, па си вољу́ју, да не́мају не́ би ми мло́го вољува́ли.

вољу́е (се) / вољу́је (се) несв *извољева (се)*. — Научи́л да вољу́е, па си рабо́ти како о́ће. — Овде́ не мо́ж да се вољу́је ко̑и како о́ће.

во́рта несв *лаже, вода*, в *фор̄та*. — Нек те во́рта како си она́ уме́је, ка[д] ци такьв би́лмез.

во́ћка ж *преполовљен и осушен плод неког воћа*. — Осуши́ли смо за зи́му во́ћке од кру́шке и ја́буке.

вр̏ м (мн: вр̏ови) **1.** *врх*. — Укачи́л се огурсу́з у вр̏ цре́шњу, а н-уме́је да се си́вне. **2.** *шиљак врха*. — Убо́л га с вр̏ од ви́лу. **3.** *вис, узвишење*. — Сьг су они́ на вр̏ Чемерни́к, а ти́ топр̏в поо́диш. **4.** *пун до врха, препун*. — Напу́ни до вр̏ котличе́ с компири́, па га ту́ри на верѝге да се ва́ру. **5.** *до одређеног времена*. — Прикоси́ли смо на вр̏ Горе́шњак. — Ћу га че́кам до на вр̏ Светили́ју, ако не до́јде, са́м ћу си и́дем. **6.** фиг *дојади, дозлогрди*. — Укачи́л ми се на вр̏ перчи́к. **7.** *највише што може*. — У вр̏ гла́ву свињче́

ако и́ма осомдесе́ ки́ла, ни дра́м ви́ше. **8.** фиг *мушки по̄лни о̄ргән.* — Мло́го ми она́ зна́је, ту́рим гу на вр̀.

вра́ м **1.** *вршај.* — Насади́ сно́пје око о́стожу, направи́ вра́ и уве́до коњи́ на гу́вно, дете́ да ги те́ра да вршѐмо јечѐм. — За да́н се три-вра́ куде њи́ са́ду, це́л но́ћ мо́ра да те́раш коњи́. — Одвади́мо од вра́ оно́ј што-е ову́шено. **2.** фиг *лом, цумбус, неред.* — Што́ сте напраи́ли ово́лки вра́ по ку́ћу. — Несѐм ту́ј два-да́на и одма́ затѐкнем вра́.

вражаљц м *врачар.* — Како́ му у́гаси уро́ци вражаљц, дете́ преста́де да пишти́.

вражали́ца ж *врачара,* в *врачарица.* — Ишли́ смо по неке́ вражали́це да тра́жимо спа́с од ту́ј си́лу.

вра́жбина ж **1.** *врацбина, маџија.* — Ишла́ на раскр̀сје с врача́рку, прави́ла вра́жбину да се некако́ оже́ни. — Ка ти ка́жем: узе́л гу с вра́жбине, дру́кше неје́, си́гурно. **2.** фиг *празноверица.* — Све́ су то́ј вра́жбине, у то́ј не веру́ем. — Прича ми неке́ вра́жбине, ко да сам дете́.

вражу́ка несв *баје, прориче судбину, врача.* — Дошле́ Ци́ганке да ни вражу́кају, ал ги Стоја́нча с леме́зницу и́скара из авли́ју.

вражука́ње с гл им од *вражука.* — Не тре́бе ми вражука́ње, ја́ зна́м кво́ ћу да рабо́тим.

вра́ј прил *бесплатно, фрај.* — И́ди куде Ци́ду у за́другу ће ти даде́ вра́ј, сѐл ће те упи́ше у те́втер.

вра́јер м *фрајер.* — Ја́ сам закаса́ла, ре́ко, тра́жим спа́с за живо́т а не вра́јера.

вра́јерка ж *фрајерка.* — О́н ми́сли да сам вра́јерка, па и́де иза ме́не, ал се бр̀зо снајдо́.

вра́јла ж *блудница, лоша жена.* — И́ска да у́зне едну́ вра́јлу из Леско́вац, ал му башта́ не да́ва.

вра́кне свр *викне, крикне, дрекне.* — Ка[д] то́ј дете́ вра́кне, ис па́мет да те иска́ра.

вра́књица ж *капија од тараба и баскија, вратница.* — Затво́ри вра́књицу да не излѐзну сви́ње из авли́ју.

вракњиче́ с дем од *вракњица, мала капија, капијица.* — Ће излѐзнеш на оно́ј вракњиче́. — И́ди до́ле, на вракњиче́, вра́књица-е зако́вана.

вракњи́чка ж дем и хип од *вракњица.* — Притр̀гни вракњи́чку на гради́нче да ми кокошке не улазу.

вра́на ж зоол *врана,* в *бела врана.* — Вра́на на вра́ну о́чи не ва́ди (*изр*).

вранче́ с *вранин пиле̄ћ.* — Вати́л вранче́, па му оцѐкал кри́ла да не лети́.

вра́њ м **1.** *отвор на горњаку у који пада жито приликом млевења, грлић.* — Ис ку́тлачу жи́то, кроз вра́њ, па́да на до́лњи ка́мен, да се ме́ље. **2.** *горњи отвор на буретy, правоугаоног облика.* — Сьс цезвиче́ на вра́њ зава́ти ракији́цу, те попи́је, да га сакри́је по[д]-ткани́цу.

вра́њак м в *врањ.* — Кроз вра́њак жи́то ис ко́ш па́да и ме́ље се.

вра́њча м **а)** *коњ врањасте длаке* **б)** *име коња врањасте длаке.* — Што и́ма едно́га у́бавога пасту́ва вра́њчу, да му се не нагле́даш.

вра́пче с дем од *врабац.* — Погле́ј она́ј врапчети́ја како́ по гу́вно кљу́ју ржени́цу.

вра́пчи, -а, -о *врапчији.* — За Божи́ћ смо суши́ли вра́пча кри́лца. — Мло́го пога́н ови́ја вра́пчи ро́д, сву́де се посѐре.

вра́ска несв *крцка, пуцкета.* — Еде́ како ве́верица, са́мо вра́ска. — Вра́скају су́ве гра́ње под но́ге.

враскáње с гл им од *враска*. — Чýе се кроза шýму некó враскáње, кад онój однекýд излéзе говéче.

/врáт/ изр: — Свé рабóти на свój врáт (*својеглав*). — Пýсти га нека си кр̏ши врáт, кад је запéл (*нека страда, кад је тврдоглав*). — Укачúл ми се на врáт (*досадио*). — Нéће да ми се стýри од врáт (*и даље га искоришћава*). — Не мóж га увáтиш ни за шúју ни за врáт (*преливода*). — Нејé шúја, него врáт!

врата́ра несв *луда вратима при уласку и изласку*. — Сáмо се врчкáрите и врата́рате, од вáс ће искóчу врáта из багла́ме.

врата́ра́ње с гл им од *вратара*. — Докле́ ви́ше с тој врата́ра́ње, на́прави се студсни́ца от кýћу.

врáтьк м дем и хип од *врат*. — Врáтьк му дошáл нешто́ тáнак, ушиљúл се ко у петле́.

врати́ло с *део разбоја који се још зове и кросно. Има два вратила: на предњем се намотава изаткан ћилим, на задњем основа за ткање* (Мачкатица, Лебет, Мрковица), в *кросно*. — На врати́ло насновéмо основу за ткáње, а на дрýго изáткан ћилúм.

врати́на ж/м **1.** ауг и пеј од *врат*. — С тýј врати́ну свé си огули́л óшвице на кошýљу. **2.** фиг *тврдоглав човек*. — Дúгни рýке о[д]-тýј врати́ну, нек врáг нóси и мећý и ливáду.

врати́шта с мн ауг и пеј од *врата*. — Претуцá си пр̏с на онáј тéшка врати́шта от-пóдрум.

врати́ник м *горњи део јарма који се наслања на врат говечета*, в *јерам*. — Врати́ник трéбе да-е мáзан, да не жýљи волá кад вучé. — Негдé се ви́ка гóрња поли́чка, негдé јерáм, а негдé гредéљ, а куде нáс врати́ник.

врáтница ж в *врáкњица*.

врáтњи, -а, -о *врáтни*. — Боли́ ме врáтњи пр̏шћен од стáлно сагибáње.

врачáр м *онај који врача, гата, бави се магијом*. — Морé, ћу отúдем и јá куде врачарá, úма да ви напрáим мађúје бéл дúн да не ви́дите, да ви́ше ни́кад не прогледáте!

Врачáр м *надимак*.

Врачари́ м мн *назив фамилије*.

врачари́ца ж *врачара, гатара*. — Ни врачари́ца вој не пóможе, ни јéргула, ни вéршула. — У Златáнци бéше чýвена врачари́ца Димáна.

врачáрка ж **1.** в *врачарица*. — Мóра га вóдим куде врачáрку да му пребáје од ýплав. **2.** фиг *скитница, луталица*. — Тó-е врачáрка, ни́кад нејé дóм, скúта по сéло, па ка[д]-це сéти врне се. **3.** фиг *велика причалица*. — Ће те омађúја тáј врачáрка с њójне прúче да забораúш и лéб да едéш.

врáчка несв *врача*, в *вражука*. — Óће да ми врáчка у длáн.

врбáк м бот *врбово грање*. — Да не бéше онúја врбáк, тéше рекá да однесé воденúцу.

Врбе ж мтн *утрина око изворишта Големе реке*.

врбúца[1] ж бот дем од *врба*. — Насéчи ластарú од врбúцу да испреплетéмо лесý, да се не провукýју кýчишта у трлý.

Врбúца[2] ж рел *Лазарева субота*. Изр: — Удесúли га ко за Врбúцу.

врбúчка ж дем од *врбица*. — Донéси ми слапчé од врбúчку, ако-е олистáла.

врбóвина ж *врбово дрво*. — Не докарýј ми ви́ше врбóвину, врбóвина нејé ни за óгењ.

врбопу́ц м **1.** *време пупљења врба.* — Сти́гал врбопу́ц, сѣг ће се бр̀зо зазеленѐју ливáде. **2.** фиг *посебно расположење.* — Ватѝл га врбопу́ц, па пошантавѐл.

вр̀в м *врх.* — Да излѐзнеш на вр̀в чу́ку и поглѐдаш кóси ли некѝ дóле ливáде.

врвéж м **1.** *гужва.* — Какáв тój врвéж бѐше нађáске крос кýћу? **2.** фиг *јака киша.* — Едвá чѐкам да стáне овѝја врвéж, па да излáзимо да кóсимо.

врвéње с гл им од *врви*, **1.** *ходање.* — Од врвéње, преко ливáду ми напрáили путѝньче. **2.** *падање, роморење кише.* — Ел стáде врвéње, да излáзимо ис-кýћу.

врвѝ несв **1.** *иде, хода, комеша се мноштво.* — Врвѝ нáрод ус Пáвлову гремáду на собóр. — Врвý бробѝньци под нáђви. — Дѐте, вр̀ви си дóм, ће вр̀не кѝша. **2.** *пада (киша).* — Ел jóш врвѝ кѝша? — Докле овакój врвѝ сѝтна и дóбро е, да не удáри пójака. **3.** фиг *кипти.* — Врвѝ од бѐс. — Врвѝ од рáдос. — Врвѝ од знањѐ.

вр̀вина ж *пушања, стаза на стрмини, пастирска, козја стаза.* — Кудѐ и́де овáј вр̀вина, да не залýтам у шумáк?

вр̀винка ж дем од *врвина.* — Óндак нејѐ имáло пу́т, него вр̀винка. — Да не и́деше вр̀винка кро[з]-шу́му, тѐомо да сланчóшемо.

вр̀виньче с дем од *врвина.* — Тýј свѐ по вр̀виньче да и́деш, нѐће залýташ.

вр̀виште с *угажено, утабано место од ходања.* — Од ливáду ми напрáили вр̀виште, ко óро да су водѝли.

вр̀вњи, -а, -о *горњи, онај на врху.* — Отвóри вр̀вњо прозорчѐ, тѝја лýфтер, да улѐзне чѝс вáздук. — Узни вр̀вњи тањѝр за сýпу.

вр̀га ж/м фиг *јака, развијена особа.* — Поглéј га какáв је вр̀га. — Не мóж ти́ такój пѝкљав с вр̀гу.

вр̀гав, -а, -о **1.** *пун, препун.* — Докарáше вр̀гава кóла с компири́. **2.** фиг *јак, развијен.* — Кудѐ ћѐш с њѐга да се нóсиш, вр̀гав мýж. **3.** *нераван, џомбав.* — Млóго ни-е вр̀гав пу́т до селó, мóж сáмо с коња́.

вр̀да несв *избегава.* — Ћѐ вр̀да, вр̀да, па ћѐ пристáне кьд га прикáрамо уза сѝд.

вр̀далáма ж *непоуздан човек, преварант.* — Кудѐ се па јá ослони́ на вр̀далáму.

вр̀дало с *превртљивац.* — С тој вр̀дало нѝкад човѐк не мóж да излѐзне на крáј. — С тој вр̀дало нѝкад не знáш на коју̀ си.

врéва ж *галама, гужва.* — Квá-е тój врéва у сокáк?

вредни́к м *вредан, радан човек.* — Још от ка́[д]-це ди́гал мој вредни́к да кóси.

вредни́ло с *вредноћа.* — Ватѝло гу некó вредни́ло, па о[д]-цабáјле сáмо нештó сртѝ.

вредни́ца ж *вредна, радна особа.* — Мáти вој билá сáмо таквá вредни́ца, ал онá се турѝла на баштý.

врéднос ж/м *вредност.* — Мѝ му не знáмо врéднос. — Колкá му-е врéднос ће покáже кантáр.

вреднóћа ж **1.** *особина онога који је вредан, марљив, марљивост.* — За вреднóћу у селó му нѐма пáр. **2.** *вредност.* — Вреднóћа на имáње сѣг спáла на нýлу.

врéи / врéји несв *ври, кипти.* — Котáл на огњѝште почѐл да врéи. — Нек врéји докле се мáз не истóпи.

врéка несв **1.** *оглашава се вреком.* — Цѐл нóћ нешто́ дóле, у долѝну врéка, сáм бóг знáје кво-е тój. — Вапирѝ и óале врéкају кьд ги кýче дáви. **2.** фиг *плаче, дере се.* — Лáко-е од њý кьд нѐма дóм нѝшта — ни да врéка, ни да крéка. — По цѐл дѝн си вој детѐ врéка, а онá две-пáре не дáва за тój. — Не врéкај вѝше, врéкало ни-једно!

врéкавац м *плачљиво дете* — Свѐ ни јýтрос рáзбуди онѝја твój врéкавац.

вре́кало с *плачљиво дете*. — Уђути ви́ше тој твоје вре́кало, да му ја́ не дође́дим!

врека́ње с гл им од *врека*. — До́ста с тој врека́ње по ку́ћу, вре́кајте та́м, по орма́н.

вре́кне свр *огласи се, викне*. — Ка[д] те уда́рим сѣл и́ма да вре́кнеш. — Не́ће вре́кнеш ви́ше ма́јки ка[д] те ја́ замла́тим с мо́тку!

врељ|ц м **1.** *јако врућ, врео*. — Па́зи, немо́ј ме соплете́ш, да ти расѝпем ови́ја врељ|ц на но́ге. **2.** *јако то́пло време*. — Не ко́си се по овакѣв врељ|ц. — Ко́ј ће издржи́ на ови́ја врељ|ц, ћу се бу́ћнем у ре́ку.

вре́ме с *непогода, лоше доба*. — Дојде́ неко́ ки́лаво вре́ме ће се иско́љемо, не мо́ж[ш] с о́чи да се гле́дамо. — Кьквó-е ово́ј вре́ме да не мо́ж да сраб̀о́тимо за ви́дело. — Дошло́ те́шко вре́ме за печало́вину.

/големчко́ вре́ме/ изр *пуно, доста времена*. — Големчко́ вре́ме прође́ од Ве-ли́гден, кьд га испрати́ у рабо́ту, а још ми не́-прати пи́смо.

време́нце с **1.** мет дем и хип од *време*. — У́баво време́нце за косе́ње: ладови́нка, а ве́тар пи́рка. — Време́нце ко ство́рено за вр̀шу. **2.** астр дем од *време*. — Тре́бе ми још ма́лко време́нце да се посре́дим, докле не ста́нем на но́ге.

времѝште с **1.** мет аугм и пеј од *време*. — Сту́нти га времѝште, руко́љке ни оста́доше у њи́ву да се скапу́ју. — По ово́ј времѝште ни ку́че не излази́ ис ку́ћу. **2.** пеј *прилике, стање, доба*. — Оно́ј бе́ше о́пасно неко́ времѝште: несѝ смејал љу́цки ш-човека́ да прооратиш. — А сѣг је па наста́ло времѝште да мо́ж да лапрда кои́ како о́ће и ни́ки да те не ди́ра.

вре́нка ж *жива рана* (*само у клетви*). — Вре́нка га изе́ла, дабо́гда. — Вре́нке ги, та́мо њи́, изе́ле. — Вре́нке ги ватѝле, па ги ни́кад не пуштѝле.

вренкаѝв, -а, -о *рањав*. — Врснкаѝвога те ма́ти гледа́ла, дабо́гда (*клетва*).

вретена́р м *онај ко прави и продаје вретена*. — Прођо́ше низ дру́м вретена́ри, продава́ју и си́та и гре́бенци.

вретена́рка ж *жена која продаје вретена*. — Једна́ вретена́рка те́ше у дла́н да ми гле́да, да ми вражу́ка.

вретѐно с *осовина воденичног кола, витло*. — Тре́бе већѐм да проме́ним вретѐно на воденѝцу, изабѝло се.

вретенцѐ с дем од *вретено*. — На вретенцѐ стои́ воденѝчно ко́ло коѐ обр̀ћа го́рњи ка́мен с папри́цу.

вре́ћа ж **1.** *врећа*. **2.** *мера за тежину: 100 кг*.

вреће́тина ж аугм од *врећа*. — Ко́ј ће да уно́си тој вреће́тине с-рженѝцу.

вре́ћка ж дем и хип од *врећа*. — Извади́ лучьк, не́ма ни пу́на вре́ћка. — Укачи́ на самар две-вре́ћке з-бра́шно и едьн џак пре́внину, па коња за о́глав и ус-Купѝнски рид.

вреча́ње с гл им од *вречи (1, 2)*. — Тој вреча́ње-е от-ко́зе, несу́ тој ђаволи́не (**1**). — Наслуша́ла сьм се његóво вреча́ње док бе́ше у посѝлци (**2**).

вречи́ несв в *врека (1, 2)*. — Нечија́ коза́ вречи́ до́ле куде Па́прат (**1**). — Немо́ј да ми ту́ј вречѝш, но у́зни гребу́љу па згрѝбај се́но (**2**).

вречља́к м ауг и пеј од *врећа*. — И́сцепи ми се они́ја вречља́к, компири́ се расипа́ше по пу́т, па ста́до да ги збѝрам и да те пцу́јем што га несѝ закрпѝла.

вр̀ждало с *моторно возило, мотоцикл*. — Прође́ Ми́лча с његóво вр̀ждало ни[з]-сока́к.

вр̀жда́лка ж **1.** *направа за плашење птица и животиња на њиви или башти*. — Не помо́же ни вр̀жда́лка, све́ ми пѝлишта искљу́ваше гр̀снице. **2.** *играчка чегртаљка*. — И ме́не ће башта́ напра́ји вр̀жда́љку.

врждáње с гл им од *вржди*. — Откýд[д]-це чýе тój врждáње? — Глáву ми прóби врждáње на мотóр.

врждѝ несв *зуји, брује, производи велику буку*. — Цéло júтро нештó врждѝ на Чемéрник, трáктори ли су ел еликóптер, кój знáе. — Немój да ми врждѝш око ýши с тој врждало.

врже свр **1.** *веже*. — Вржи коња́ за цре́шњу, а ти дójди да поорáтимо лéчка. — Има вржем júже око гýшу, да се обéсим од њѝ. **2.** *замéтне плод*. — Врзáле вéћем тúкве пот кошáру. — Есý ли врзáли компирѝ, какó ти се чúни? **3.** *превије (рану)*. — Ако си се мнóго посéкал, ѝди куде дóктура да ти врже рýку. **4.** *Удари (шамар)*. — Врзá му еднý шамарчúну, онакój цúгански, да се пýши. **5.** *забради се, повеже (мараму)*. — Врзáла нóву шамúју.

/врже езúк/ изр *уздржава се, ћути*. — Бóље во[j]-е нека си врже езúк за зýби, да мнóго не ломóти.

/врже руке/ изр *онемогући, не дозвољава што*. — Не мóгу јá нúшта да продáвам, баштá ми врзáл рýке, сѣл какó óн кáже.

врже се свр фиг **1.** *зближи се с ким, веже се за кога*. — Врзáла се за суртýка, па нúкакав прогледљк нéма. **2.** фиг *ћути*. — Врзáл му се езúк, па не орáти, ко да се посрамúл.

врз предл *на, преко, поврх, одозго*. — Тýри покрóвац врз коња́ да не осéбне, знójан је от-пýт.

врзá[1] ж **1.** *веза, свежањ*. — Да ми донесéш две-врзе прáзилук. **2.** *чвор*. — Какó га заврзáл, не мóгу сѣг да одвржем врзý, мóрам да га оцечém.

врза[2] предл в *врз*. — Турúл га врза-сúд да га нúки не нáјде. — Врза свý мојý мýку и његóву брúгу да брúнем.

врзан, -а, -о **1.** *везан*. — Ако је кóњ врзан, какó-е могáл да побéгне? — Крáве, врзане, у нáшо пасý. — Какó це брáним с врзане рýке? **2.** фиг *ожењен*. — Врзан пóп мúрно селó (*изр*). **3.** фиг *спутан, затворен, несналажљив*. — Свé-е-такъв, врзан, н-умéје се снаóди ко дрýги. **4.** фиг *неспособан*. — Квó ти па óн мóж помóгне с врзане рýке. — Несѣм ли ти зборúла: тó-е човéк врзан у мóзак. **5** изр: **врзана врéћа; врзан езúк** *несналажљив, затворен*. — Óн ти је врзана врéћа. — Врзан му езúк, па ћулѝ.

врзáнка ж пеј *неумешна, невешта*. — Кудé гу најдé, да ти врзáнка срабоћýје по кýћу.

врзáнко м пеј *смешењак, невешт*. — Да се нé-вати у рабóту врзáнко, тéше гу пóранке завршимо.

врзлó с **1.** *место на коме се везује живошиња*. — А штó Ђýма нејé на врзлó? **2.** *конопац, уже којим се нешто везује*. — Кудé е врзлó на кравчé, нéма га на јáсле? **3.** изр: **пýштен с (од) врзлó** *ослобођен, одвезан*. — Отрча на собóр ко од врзлó.

врзóљак м *чвор, завезана нит, прекинут конац*. — Цемпúр ми исплéтен свé од врзóљци.

врзóљка ж *канап, врпца*. — Поглéј ел свáка врéћка úма врзóљку, ако нéма, завржи вој.

врзувáње с гл им од *врзу(ј)е (се)*, **1.** *везивање*. — Вúкни и Јанúку да пóјде у врзувáње снóпје. **2.** фиг *замешање плода*. — Сѣг вéћем трéбе да бýде и врзувáње компирѝ. — У, кáд је још билó врзувáње тúкве!

врзувáч м *онај који везује*. — Какáв ти је па тój врзувáч не мóж да постúгне ни два жетвáра.

врзу́е (се) / врзу́је (се) несв **1.** *веже (се), везује (се).* — Отишáл да прáви јýжице, да врзýемо снóпје на Рóмански рúд. — Такóј се говéче не врзýје, це обéси. **2.** фиг *замеће плод.* — Еси́ погледáла: несý ли компири́ почéли да врзýју. — Мло́го ýбаво почéл да врзýе грáд. **3.** фиг *носи.* — Jóш врзýје црну шами́ју за свéкра.

врѝ несв *кључа, комеша се.* — Врѝ нáрод на собóр. — Куде њѝ врѝ о[д]-цвáћу, кáвга голéма!

врѝдижер м *фридижер.* — Нејé имáло врѝдижер, него се чувáло у пóдрум ел зевни́к.

врѝје несв *купи, кључа* у изразу код вашарских продаваца мекика: — Навáли нáроде, сáмо врѝје за муштерѝје! Још мáло па нестáло! Чи́ка Мекáјле, чи́ка Пекáјле из Врњачку Бáњу!

врѝшти́ несв фиг *изазива јаку киселост,* в *кисн.* — Какó си га тóј потквасúла, врѝшти́ от киселóћу!

вр̀кне свр *покуља, јурне,* в *швркне.* — Одемпýт му вр̀кну кр̀в на нóс, па не мóж се заустáи.

вр̀л, -а, -о *стрм, врлетан терен.* — Немóј тýј са зáпрегу, мло́го е вр̀ло. — Немóј на вр̀лу стрáну с пýна кóла, нéће ги удржúш, це превр̀ну.

Вр̀ла ж *назив речице и хидроцентрале.*

Вр̀ла ре́ка ж мтн *хидроним.*

Вр̀ли ка́мен м мтн *пашњак, шума.*

Вр̀ло присо́је с мтн *превој, пашњаци.*

вр̀ља (се) несв **1.** *баца (се), убацује (се) штогод.* — Немóј да вр̀ља сéно у кошáру док јá не дóјдем. — Кóј се па тој вр̀ља с кáмење на пýт ýвек кьд проóдим? **2.** фиг — Вр̀ља се тој коњчé з-сáдње нóге, áко те закáчи, ће те осакáти. **2.** *разбацује се.* — Вр̀ља се с пáре кó да-е буéр.

/вр̀ља чи́вте/ изр **1.** *рита се, чивта се.* — Пáзи си, морѝ, детé, овóј ждребé мло́го вр̀ља чи́вте. — Бéж овáм, кóњ вр̀ља чи́вте, да те не рúтне. **2.** фиг *бреца се, гиџа се, негодује.* — Што-é на овóга човéка, те овóлко вр̀ља чи́вте? — Ел кáсветан ови́ја што вр̀ља чи́вте?

вр̀љав, -а, -о *разрок, зрикав.* — Детé си вр̀љаво на баштý. — У вр̀љавога вр̀љчу му га спотýрим (*псовка*). — Онá-е по вр̀љава од њéга.

врљавѐје несв **1.** *гледа разроко.* — Јá му показýем еднó, óн врљавѐје у другó. — Кудé врљавѐјеш, глéј у мéне! **2.** фиг *не слуша, ради на своју руку.* — Бадáва му орáтим, óн си врљавѐје какó óн óће.

врљáк м *стрмо, врлетно место, крш,* в *чепељак.* — Што и́мам шýму, бучети́не дори́страшне, ал у врљáк. — Кудé ме довéде да кóсим у врљáк.

Врљáк м мтн *ливаде, пашњак, шума.*

врљáње с гл им од *врља (се).* — Какво́ е тој врљáње пáре по собóри, по кафáне, штó си ги, óндак, печалúл?

вр̀љачан, -чна, -чно *стрм, брдовит, кршевит.* — Три-дáна не би́ издржáл у вр̀љачно селó. — До Селó е такój вр̀љачно за одéње да с коњá не мóж да слéзнеш.

вр̀љи свр **1.** *баци.* — Врљúл трýпци на пýт, не мóж се од њи́ прójде. — Вр̀љи тýј костýру, коé ће ти. **2.** фиг *одустане.* — Отидé у рабóту, кьд видéл какó е, врљúл фáнглу и мистри́ју, па се врнýл дóм. **3.** фиг *нахрани.* — Вр̀љи на говéда у јáсле још по две ви́ле сéно. **4.** фиг *забатали.* — По рáт врљúли кр̀сну слáву, ал гу сьг пá слáву. **5.** фиг *покрије.*

— Вр̏љи ми [ј]ош једну̀ цр̏шку да се не смр̀знем. **6.** фиг *обуче.* — Вр̏љи си гу̀ње на грби́ну, надво́р је студено́. **7.** фиг *оста̏ви (пу̏шење).* — Баште́ врљи́л дува́н.

/вр̏љи о́ко/ изр *загледа се у некога или у нешто.* — Врљи́л о́ко на Руселе́ну из Ра̀јчетине. — Врљи́л о́ко на Дра̀гомировога до́рчу, о́ће га купу́е.

вр̏љи се свр **1.** *баци се чиме.* — Са́мо нека се још једну̀ш вр̏љи, па ће ви́ди ква́ ћу му напра́им. **2.** фиг *легне, спу̏сти се.* — Дојде́ балдиса́л из коси́лбу и сѐл се вр̏љи у кре́вет. **3.** фиг *уме̏тне се на кога.* — Мло́го е приве́тљив, врљи́л се на у̀јчевину.

/вр̏љи у кљуни́цу/ изр *по̏једе што̀год.* — Ти́ вр̏љи нешто́ у кљуни́цу докле ја̀ зго́твим ручак.

/вр̏љи у о́чи/ изр *ослепи кога, бацивши му што̀ у очи.* — Ћу му вр̏љим жи́ву со́ду у о́чи!

вр̏љка ж пеј *разрока женска особа.* — Ни́кад не зна̀ш куде́ гле́да тај вр̏љка.

вр̏љча м пеј *разрок мушкарац.* — Куде́ најде́ вр̏љавога вр̏љчу да се с ње́га ожени́.

вр̀не[1] свр **1.** *врати̏.* — Кьд ми она́ вр̀не за̀јам тьг ћу и ја̀ на те́бе вр̀нем па́ре. — Пла̀ши се да вр̀не Бу̀лчу, мло́го о̀пасан, ће гу убоде́. **2.** *узврати̏, освети̏ се.* — А, ћу му вр̀нем ја̀ та̀нте за кукури́ку. — Врну̀ла вој ми́ло за дра̀го. **3.** изр: **врне памет** *по̏прави се.* — Нека́ му Бо́г вр̀не па́мет, да се не дру̀жи з-гили̏птери. **4.** изр: **врне с намет** *скрене, врдне.* — Вѝди се врну̀л ле́чка с па́мет.

вр̀не[2] фиг *па̀да (киша, снег...).* — Вьздьн вр̀не ки́ша, у̀мокри ни руко̀љке. — Вр̀не ки́ша, а проли́та и сне́г. — Тамьн да по̀јдемо, кьд вр̀ну ки́ша, па надојде́ вода́. — Вр̀ну су̀градица, у̀тепа жита́.

вр̀не се свр **1.** *врати̏ се.* — Вр̀ни се по̀раншке, немо́ј се мло́го ба̀виш по ва̀рош. **2.** *по̏врати̏ се.* — Немо́ј ти се вр̀нем, да ти зача́с скро́им чеши́рке. — Це вр̀немо и на ту̀ј ства́р, да ми гу по̀танко објасниш.

врња́ва ж *невреме.* — Не извади́мо си компири́, ува̀ти ги врња́ва, и́ма да прези́му у оџа́ци.

вро́вина ж *врхови грана.* — Сто́ка си бр̀сти вро́вину. — Исе́кал дебели́ште и откра́ал, а ме́не остаи́л вро́вину.

вро́нт м *фронт.* — Отиша́л на вро́нт, остаи́л ме у недопра́ену ку̀ћу са[с] си́тна деца́.

вро́нцла ж *реса, ро̏јта, фронцла.* — Кошу̀љке ми све́ у вро́нцле, тре́бе си сашије́м неку́ но́ву, ал не́мам кьд.

вр̀п узв *ономато̏пеја више радьи.* — С тр̀лицу ту̀цам гр̀снице, па вр̀п, вр̀п, извуче́м ги да испа́дне пуздер ис повесмо. — Вр̀п, вр̀п, са́мо пасу̀ о́вце уз Ма̀лу реку̀ по ладови́ну.

врпћа́ње с гл им од *врпће.* — И́дем и чу̀ем неко́ врпћа́ње по мра́к, кад оно́ запа́сли се коњи́ по ладови́нку, па са́мо вр̀пћу тра́ву.

вр̀пће несв *једе гласно гризући.* — Вр̀п, вр̀п, чу̀ем како́ дете́ вр̀пће купу̀з. — У̀дари ки́шница, па се ра̀зјагли и гове́да поче́ше да вр̀пћу ону̀ј ро́сну тра́ву.

вр̀с м *врсник.* — С мое́га Ми́ку су едѝн вр̀с, у и́сту води́цу ги е по̀п Тра̀јко окупа́л у ру̀пску цр̀кву. — Несьм ви ја̀ вр̀с, да се с ме́не спр̀дате! — На мојо̀ Благу̀ну-е вр̀с тој момче́.

вр̀ска несв *не̏правилно изговара гласове.* — Мло́го вр̀ска кьд ора̀ти.

врсни́к м *вршьак.* — Ми́ле-е мо́ј врсни́к, за̀једно смо и у шко̀лу пооди́ли.

врсни́ца ж *вршьакиња.* — Зо́рка-е Пе́рина врсни́ца. — Ми́ смо врсни́це, за̀једно смо у шко̀лу ишле́.

врсничѐ с *вршњаче.* — Њо́јно дете́ си е врсничѐ са[с]-своѐга у́јку.

вр̀т-тр̀т прил *тамо-овамо.* — И ту́ј вр̀т-тр̀т, а́јде, намири́мо се у су́д.

врта̀љ м *мера, четвртина нечега.* — Још врта̀љ па ће два̀ са́та. — Још врта̀љ, па ће ти се ста̀вни (ирон *одговор на питање: Колико е сати?*).

врта̀љче с *бочица запремине једне четвртине литра.* — Попи́мо си по врта̀љче и сработи́мо посо̀л, па мо́ж да си и́демо.

вр̀тен, -а, -о *бушен, сврдлан.* — Што́-е ово́ј дрво овде́ка вр̀тено?

вртена́рка ж *вретенарка.* — Сѐг ће про́ју вртена́рке што збира́ју ста́ро дрпаво.

вртѐно с *вретено.* — Синоћке сьм испрела тике два-вртѐна на мо́ју кудељи́чку.

вр̀тено и ду́бено с *део на воденичном кошу који помаже регулисању протока жита до камена.* — Крз вр̀тено и ду́бено проо́ди кудѐљица.

вртѐнце с дем од *вретено.* — Ка[д] ци помислим сѐг куде́ су ми оно́ј мое́ вртѐнце и кудељи́чка, па кьд накладе́м о́гењ, па си се́днем ус прикла́дник, јо́ш ми то́пло око ср̀це о[д]-то́ј.

вртѐње с гл им од *врти (се), окретање.* — Од вртѐње му се завртѐло у гла́ву, ће па́дне у не́свес.

врти́ несв **1.** *сврдла, буши, вади.* — О́чи да ми је вртѐла, па то́ј не би рекла́ за њу́, то́ј срамотно́. **2.** *сврта, увр̀та, обрће.* — Све врти́ говѐда по Јѐреницу, ко да не́ма куде́ дру́го да пасу́. **3.** фиг *много једе, халапљиво једе.* — Гла́дна деца́ са́мо вр̀ту́ ба́ницу, не мо́ж ги нара́ниш. — Вр̀ти, море́, по ону́ј пани́цу та а́ли, да-е такьв ка[д]-це рабо́ти.

врти́ се несв **1.** *окреће се укруг.* — Врти́ се ко лу́маво шиљѐже. **2.** *љуља се.* — По це́л дьн се врти́ на ону́ј љуља́шку на сли́ву. **3.** фиг *облеће.* — Врти́ се око ту́ј девојку и́ма две го́дине, ал га она́ не́ће.

вртигу́з / вртогу́з м *немирно дете, несташко.* — Што́ ми о́стаи ово́га вртигу́за да вој га чу́вам дана́ске, ми́рку си за ње́га не́мам.

вртигу́за / вртигу́зла ж пеј *женска особа која више задњицом кад хода, бестидница.* — Док неје́ упозна́л ону́ј вртигу́зу, бе́ше серсе́м човѐк.

вртиду́пка / вртоду́пка ж пеј *жена која се врпца при ходу, бестидница.* — Куде́ ни дове́де ону́ј вртиду́пку, да ни жи́в сра́м изеде́.

вртипо́п м бот *тратинчица, красуљак* Bellis perennis L., в *тр̀тка,* в *бела рада*[2]. — Ка[д]-це забеле́је вртипо́п на ри́д, тьг зна́м да-е прошао́л мра́з, отишла́ зима́.

вр̀ти-су́чи несв *уз напор учини што.* — Вр̀ти-су́чи, вр̀ти-су́чи, наговори́мо га некако́ да и о́н по́јде с на́с на кулу́к.

вр̀тка[1] несв *упреда или препреда две или три* нити *у једну; премотава предиво са вретена на клупе.* — По це́л дьн вр̀тка, пра́ји пређу́ за ћилими́.

вр̀тка[2] несв у дем знач: *врда.* — По ма́лко вр̀тка, ал не сме́је о[д]-цвѐкра. — Вр̀тка ис-ку́ћу, ал се бр̀зо вр̀не.

вр̀тка се несв *врти се,* в *врпца се.* — Вр̀тка се, вр̀тка, по малу́, ће на́јде ђа́вола.

вр̀ткало с *вретено и најмање два клупка преће чије се нити упредају.* — Даньс не́ћу да ва́там вр̀ткало, да си одмо́рим пр̀сти од вртка́ње.

вр̀ткалце с дем од *вр̀ткало.* — Ту́ј сам била́ остаи́ла вр̀ткалце, куде́ је сѐг?

вртка́ње[1] с гл им од *вр̀тка*[1]. — Прође́ ми дьн у вртка́ње и не сврткá га свѐ. — Преде́ње ми-е по́ласно од вртка́ње.

вртка́ње[2] с гл им од *вр̀тка*[2]. — Сви́ у ку́ћу зна́ју за њо́јно вртка́ње и па́ гу ни́ки не ру́жи.

вртља́г м *вир у реци,* в *бобатало.* — Немо́ј се дете́ уда́ви у вртља́г.

вртља́га ж в *вртљаг*. — Це́л дӣн ло́ви ри́бе по вртља́ге.

вртогла́в, -а, -о 1. *који је оболео од вртоглавице (стока)*. — Ва́ти тој вртогла́во шиљеже, па му с косту́ру засе́чи у́во и би́ с прутьк, да изле́зне крв, да оздраве́је. **2.** фиг *луцкаст, шашав*. — Уба́в момьк, ал ма́лко вртогла́в.

вртогла́вац м фиг *луцкаст, ћакнут мушкарац*. — Ко́е си ти́ очекува́л да ураб о́ти ти́ја вртогла́вац?

вртогла́вка ж фиг *луцкаста, ћакнута женска особа*. — Како зна́ш, на́јди ми ону́ј вртогла́вку, да гу ја́ не тра́жим са[с] сирова́к.

вртогла́вче с фиг *луцкасто дете*. — Куде́ ја́ прати́ вртогла́вче у са́другу за посѝтнице, ко́ј зна́е ка́[д]-ће се вр̀не.

вртогла́вчина ж/м *луцкаста, ћакнута особа*. — Неје́ се роди́л ти́ја кои́ ће изле́зне на кра́ј с ону́ј вртогла́вчину.

вртогу́з м в *вртигуз*.

вртоду́п м *немирно, несташно дете*. — Ама, што́ не се́де едну́ш за она́ј два са́та докле бе́ше куде на́с ти́ја вртоду́п.

вртоду́пка ж в *вртидупка*.

Вртоломе́ с вер праз *Свети апостоли Вартоломеј и Варнава, 24. јун по новом календару*. — О́бавезно се празну́је Вртоломе́, ако не́ћеш да те боли́ глава́. — Вр̀ти Вртоломе́, у́дри Ђе́рмане (*изр*).

вр̀топ м *улегнуће, удубљење у земљи, јама, провалија*. — Све́ увр̀та гове́да око вр̀топ да пасу́.

вр̀топ м мтн *велики број топонима са истим називом*.

Вр̀топ м *највиши врх Плане, односно Грамаде (1721 м)*.

врторе́пка ж **1.** пеј *бестидница, развратница*. — Кьт про́јде врторе́пка, сви́ уцаклу́ с о́чи. **2.** *превртљива, непоуздана особа*. — Зачьс ће врторе́пка ка́же да она́ тој нее́ рекла́.

вртӯшка ж *дечја играчка од папира која се на ветру окреће*. — Ћу ти напра́им вртӯшку, са́мо немо́ј да сивли́ш.

вр̀ћа (се) несв **1.** *враћа (се)*. — Вр̀ћај гове́да до́ма, ви́ш да се ставни́ло. — Кьд у́знеш што́ из а́мбар, вр̀ћај га на ме́сто, да га не тра́жим та́м и ова́м. — Како́ ће ме вр̀ћају до́м, кьд не́ћу ви́ше та́м. — Бе́га о[д]-до́м, па се вр̀ћа. — Што се у́зне мо́ра се вр̀ћа. — Ка́[д]-це Со́ћа вр̀ћа из рабо́ту? — Та́ј редња́ се вр̀ћа ако се до́бро не изле́чи.

/вр̀ћа чӯр/ изр *дими*. — Оца́к ми нешто́ це́л дӣн вр̀ћа чӯр, не́ће да повуче́.

вр̀ћање с гл им од *враћа (се)*. — Ка[д] цмо пошли́, ськ не́ма вр̀ћање.– Да́до му косу́, ал о́н не ми́сли на вр̀ћање. — Начури́ се од вр̀ћање на оца́к.

вру́ска (се) несв *једе (се), хрска (се), крцка (се)*. — Вру́скају гове́да и сла́му кьд не́ма кво́ дру́го. — Врускал се и овсенйк кьд неје́ има́ло кво́ дру́го да се еде́. — Вру́ска се ко́рка од ле́б, па мили́на да слу́шаш.

вру́скав, -а, -о *хрскав, крцкав*. — Кори́ца му мло́го вру́скава, па во́лим да штр̀пнем о[д]-та́зе ле́б.

вруска́ње с гл им од *вруска (се)*. — Са́мо чу́јем вруска́ње у кошáру како́ гове́да тру́пу се́но.

вру́ћ, -а́, -о́ *врео*. — То́-е врућо́ млеко́, немо́ј се изгори́ш.

вру́ћак, -ћка, -ћко *топао, донекле врућ*. — Челце́ му-е вру́ћко, завата́ла га ва́тра.

врушти́ несв *жваће, мљацка, вруска кад једе*. — Еде́ гла́дно дете́ су́в ле́б, па све врушти́. — Море́, зиму́с кьд оти́де рана́, ће врушти́ сто́ка и сла́му ако и́ма.

вру̏штук м *доручак.* — У̏век прескóчи вру̏штук, ви̏ка удебели̏л се, па држи̏ ди̏ету.

вруштукува̏ње с гл им од *вруштукује.* — Ви̏кај га на вруштукува̏ње.

вруштуку̏је несв *доручкује.* — Спре̏мим им попа̏реницу з-бла̏жено млекó да вруштуку̏ју.

вр̏ц узв *ономатопеја цепања тканине.* — Вр̏ц, сцепи̏ше ми се панталóне на гузи̏цу. **2.** *ономатопеја врцкања.* — Вр̏ц та̀м, вр̏ц ова̀м, по цѐл да̀н се негдѐ вр̏цка, сѐл да нејѐ дóм.

врца̀ ж **1.** *врпца, канап, узица.* — Тугу̏ће за ба̀бу (*пашту*), ко ква̀чка за врцу̏ (*ирон*). — На̀јбóље су вр̏це от кучи̏на, од гр̏снице. — Покида̀ле вој се вр̏це на опѝнци, ће се саплетѐ да иска̀ра óчи. **2.** *порекло, лоза.* — Врцу̏ му његóву, нѐће ме ви̏ше фóрта, не зна̀е óн од[т] кои̏ сам ја̀. — Да сам знала̀ од коју̏ е врцу̏, долѐко би од њѐга бега̀ла. в *смрси врце.*

врца̀н м фиг *пасуљ.* — Наѐдо се врца̀н, сѝг се мóж рабóти.

вр̏цка[1] ж пej *она која се увија у пасу кад хода.* — Завртѐла му мóзак тај вр̏цка.

вр̏цка[2] **(се)** несв **1.** *извија се у струку при ходу.* — Кьд óди, са̀мо вр̏цка з-ду̏пе та̀ј вртирѐпка. — Поглѐј гу кóлко се вр̏цка з-ду̏пе. **2.** *нема мира.* — Не мóж да поседи̏ ни мину̏т, сѐл се вр̏цка, ко да и̏ма по̀ндраци у ду̏пе. **3.** фиг *скита (се), лута.* — Вр̏цка се по село̀, ни̏кад нејѐ дóм. — Ако гу затѐкнемо, мло̀го вр̏цка по малу̏.

вр̏цкав, -а, -о **1.** *који се извија у струку.* — Мло̀го-е нешто̀ у за̀дњо врѐме вр̏цкава она̀ј Пѐрсина мала̀та. **2.** *окретан у послу.* — Не мóж с њѐга ниедњн, зача̀с онакóј вр̏цкав све сраб̀оти.

вр̏цкавац м фиг *бежанија* . — Ви̏дим ја̀, бр̏зо ће оди̏граш једњн вр̏цкавац.

вр̏цкаљи̏в, -а, -о *склон врцкању.* — Нејѐ га сра̀м му̏шко па вр̏цкаљи̏во. — Мло̀го ми-е нешто̀ поста̀ла вр̏цкаљи̏ва.

вр̏цка̀ње с гл им од *врцка (се),* **1.** *увијање, привијање.* — Оно̀лко вр̏цка̀ње око Драги̏воју, па ни̏шта. **2.** *скитање.* — За то̀ј вр̏цка̀ње по село̀ зна̀је си вој и му̏ж.

вр̏цко̀љ м *врцкаста особа.* — Поглѐј она̀ј вр̏цко̀љ, сѐ се на ма̀тер метну̏л.

вр̏цко̀љка ж *врцкаста женска особа.* — Коѐ ће очеку̏еш од едну̏ вр̏цко̀љку.

вр̏цко̀љче с *врцкасто дете.* — Кьд ва̀тим оно̀ј вр̏цко̀љче, и̏ма га сѐ оскубѐм.

вр̏цла ж в *врцкоња.* — Која̀-е она̀ј вр̏цла, чија̀-е, што с тѐбе сто̀еше?

вр̏цне свр *одсече.* — Са̀мо ћу да вр̏цнем са секи̏рче и отидѐ му глава̀ ко на петли̏чка.

вр̏цне се свр. **1.** *нестане.* — Врцну̏ше се у шиба̀к и ви̏ше ги не видо̀мо. **2.** *помери се.* — Вр̏цни се по̀там, да сѐднем. **3.** *промува се.* — Вр̏цну се на та̀м, на ова̀м и најдѐ га.

врча̀нка ж *пређена узица којом се опшивају „свињски опанци“ или вунена врца којом се везују вунене чарапе* в *врца.* — Кво̀ бу̏љиш: пу̏кла врча̀нка, па ми се зарозала̀ чера̀па.

вр̏чва ж *земљани суд, ћуп.* — Напуни̏ли смо голѐму вр̏чву са спр̏жу.

вр̏чвас, -та, -то *као врчва, налик на врчву.* — Тако̀-е, до̀јде како вр̏чвас, ал ма̀лко још по̀дебел.

врчвѐ с дем од *врчва, мали врч.* — Остаи̏ла сам ма̀лко спр̏жу у едно̀ врчвѐ да сачека̀ лѐто.

врчвѐнце с дем од *врчва.* — Кудѐ да на̀јдем едно̀ врчвѐнце, о̀дма би узѐла два̀.

врчвети̏на ж аугм и пej од *врчва.* — И̏скида ми ру̏ке врчвети̏на, едва̀ гу изнѐсо да гу оми̏јем.

врчвичѐ с дем од *врчва*. — И́маше мло́го зго́дно врчвичѐ, ал ми се ра́сполути о[д]-сѐмљу.

врчвичѐнце с дем и хип од *врчвиче*. — Напуни́ едно́ врчвичѐнце са си́рење.

врчѐ с дем и хип од *врца*. — Тре́беше ми врчѐ да завр̀жем вре́ћку.

врчѐнце с дем и хип од *врче*. — Вучѐ се неко́ врчѐнце по те́бе.

врчети́на ж ауг и пеј од *врчка*. — Да ми је една́ до́бра врчети́на за пре́мет, да си цр̀шке ка́чим. — Пре́жили ме врчети́на, па ме боли́.

врчи́ несв *лије, шикља*. — Вр̀чи му вода́ из опљнци. — Не́бо се расклопи́ло, сљл врчи́ ки́ша.

врчи́ца ж дем и хип од *врца*. — Ту́ри си гу у цѐп, нек ти се на́јде врчи́ца, зача́с ти мо́ж затре́бе.

врчи́чка ж дем и хип од *врчица*. — Кьд ми потре́бе врчи́чка ни́где гу не́ма, а кьд ми не тре́бе тьг ме саплѝта.

вр̀чка[1] ж дем од *врчанка*, в *врца (1)*. — Одврза́ле ти се вр̀чке на опљнци. — Мо́рам да увр̀ткам дру́ге вр̀чке за чера́пе. — С вр̀чке те врзува́ли, дабо́гда, па се ни́кад не одврза́л (*клетва*)!

вр̀чка[2] **(се) 1.** *шнира (се)*. — Ене́ гу до́ма, вр̀чка опљнци, сьг ће до́јде да ти помо́гне. — Вр̀чкај чера́пу, немо́ј ти се смакњу́је. — Су́кња се вр̀чка с по́дебелу вр̀чку. **2.** фиг *врзма (се), мота (се)*. — Немо́ј ми се ви́ше вр̀чкате по ку́ћу, него изла́зите. — Ова́ј младина́ ни́шта не рабо́ти, са́мо се вр̀чка на та́м на ова́м.

врчка́ње с гл им од *врчка (се)*, **1.** *шнирање, завезивање* — По́тешко ми е врчка́ње од дупне́ње опљнци. **2.** фиг *врзмање, врчкарење*. — Какво́-е то́ј ста́лно врчка́ње ис ку́ћу у со́бу, сми́рите се једну́ш.

врчкаре́ње с гл им од *врчкари се*. — Де́цо, до́ста врчкаре́ње, ће ви иска́рам ис ку́ћу.

врчка́ри се несв *врзма се, мота се, мува се*. — Це́л дьн се врчка́ри око ку́ћу, а сьг, по ки́шу, наша́л да цѐпи дрва́.

врчка́рник м *метеж, гужва*. — Од ку́ћу ми напраи́ше врчка́рник. То́ј ви́ше не́ће да бу́де.

врчко́ль м в *врчкарник*. — Како́ да ћути́м, кад ви́диш кака́в су ми врчко́ль деца́ напраи́ла от ку́ћу.

врчко́м прил *млазом, у млазу (тече)*. — Преморѝл се, врчко́м му тече́ зно́ј ниш-чело́.

вр̀ша ж **1.** *вршидба*. — За вр̀шу у́знемо два коња́ из Јова́новци, од Ги́гини, па кьд ги поте́рамо по вра́, стопу́т се презно́ју. **2.** *време вршидбе*. — Уве́домо стру́ју оне́ј го́дине пред вршу́.

вр̀шалица ж *машина за вршу жита*. — Докара́мо вр̀шалицу да вршѐмо жи́то.

вр̀шан, -шна, -шно *пун до врха*. — Доне́се ми ца́к вр̀шан з-бра́шно.

вршьк м дем од *вр*, **1.** *врх чега*. — Укачи́л се у вршьк у бу́ку, ће па́дне да се сне́ма. — Пошли́ на вршьк на Чу́ку. **2.** *оштри врх алатке, прибора*. — Па́зи, немо́ј га убоде́ш с вршьк од вилу́.

вр̀ше несв *издваја зрно из класја жита*. — Ка[д] цам вра́л ржени́цу, бе́ше челопе́к, а сьг погле́ј ква́-е вре́ме.

вршѝлба ж в *врша (1, 2)*. — Има́ ли кои́ да ти помо́гне у вршѝлбу (**1**)? — Одма́ по вршѝлбу це вр̀ћам у рабо́ту (**2**).

вр̏шиње с збр им *врхови дрвећа.* — У вр̏шиње на̀јубаве цре̏шње. — Прегоре̏ло вр̏шиње на ошáв о[д]-цланý. — На њи̏ сн докарáли трýпци, а на ме́не вр̏шиње.

вр̏шка ж *кошница од ӣруће.* — Викáли смо ги и вр̏шке и тр̏мке.

вр̏шњи, -а, -о *ӣоследњи, који је на врху.* — Да дова́тим оне̏ј вр̏шње цре̏шње, те̏ј су на̀јзреле.

вршњи́к м **1.** *гвоздени ӣоклоӣац за цреӣуљу, вршник, сач.* — Прогоре̏л вршњи́к, не мо́ж ви́ше да му се сипу́е жа́р. — Кво́ се пече́ под вршњи́к? **2.** фиг *велика ӣоӣлоӣа.* — Изгоре́ на сла́нце, под бо́жји вршњи́к. — Не мо́гу издржи́м под ови́ја вршњи́к.

вршњичé с дем од *вршњик.* — С вршњиче́ покри́л коми́н да не прокапу́је.

вршчи́к м дем и хип од *вршак, вршић.* — Укачи́л се у сы́м вршчи́к у цре́шњу, не ви́ди ће па́дне да поги́не.

вршчé с дем од *вршчић.* — Ту́ри ми ма́лко на вршче́ од но́ж слани́нку да оби́ђнем.

вýгне[1] несв *упија влагу, влажи се.* — Немо́ј шиђе́р у по́друм, та́м вýгне.

вýгне[2] свр *удари, ребне,* в *вукне*[2]. — Кьд ме вýгну с тоја́гу, сви́тке ми излете́ше на о́чи.

вýждало с **1.** *оно што ӣроизводи хуку.* — Вр̏љи тој вýждало, заболе́ше ме од ње́га у́ши. **2.** *мотоцикл.* — Прође́ Ста́нча с његóво вýждало. **3.** фиг *особа која се не задржава на једном месту, скитара.* — Па́ прóвужда оно́ј Сте́вкино вýждало ни[з]-сока́к.

вуждáљка ж в *вуждало* (**3**). — Дове́л Ти́ма едну́ вуждáљку, за дн обигра село́.

вуждáње с гл им од *вуждати (1, 2, 3).* — Кво́ ли је тој вуждáње уз Ди́ниницу (**1**)? — До́ста с тој вуждáње по малу́, се́дни да се ма́лко одмо́риш (**2**). — Ако вој забра́ниш вуждáње, це упрви́ви до́м сама́ (**3**).

вуждú несв **1.** *ӣролази брзо с брујањем.* — Вуждú авијо́н. — Нека́ ко́ла вуждý ни[з]-сока́к. **2.** фиг *ради у грчу, у брзини, у јурњави.* — Ната́лија це́л дн вуждú по ку́ћу, спремáћи сла́ву. **3.** фиг *скита, скитара.* — Вуждú от ку́ћу на ку́ћу ко ку́чка помала́рка.

Вýз м *име засеока Вус,* в *Вус.*

вýза несв *вуче, гура ӣо земљи или снегу.* — Трупьц ће вýзамо нис падúну до са́не.

вýза се несв *клижем се, санка се.* — Са́мо нека се о́н вýза, ја́ ћу за њу́га да у́чим.

вýзав, -а, -о *клизав, љизгав.* — Др̏ж га до́бро, мло́го е вýзаво, да ти не излети́ из ру́ке.

вуза́љка ж *клизаљка.* — Напраи́ла деца́ вуза́љку пот кла́данац, па се по це́л дн вýзају.

вуза́ње с гл им од *вуза се.* — Ото́ше сви́ на вуза́ње у Бýђину пади́ну.

вýзбал м **1.** *фудбалска игра.* — По́йду и[з]-шко́лу деца́, па и́грају вýзбал на Ива́новицу. — Исцепи све́ чеши́ре од вýзбал. **2.** *лоӣта, фудбал.* — Ако у́чиш, башта́ ће ти из рабо́ту донесе́ вýзбал.

вузбале́р м *фудбалер.* — Нее́ се знало́ кой-е у Село́ би́л по́боль вузбале́р от Па́шу и Ке́су.

вýзбалски, -а, -о *фудбалски.* — Едва́ напраи́мо вýзбалски клу́б.

вýзга несв в *вуза.* — Вýзгају дрва́ низ возни́к до кла́данац, куде́ ги това́ру у ко́ла.

вýзга се несв *клижем се.* — Вýзга се на ду́пе, све́ исцепи́л чеши́ре.

вýзгав, -а, -о в *вузав.* — Вýзгаво пути́ньче, да се искр̏шиш.

вузга́ње с гл им од *вузга (се).* — Од вузга́ње све́ исцепи́л чеши́ре на ду́пе.

Вýзја м *надимак.*

вȕзне свр *удари*. — Вȕзни ги с прȕт, да волóви пóбрзо и́ду! — Дóбро гу вȕзну с конóпче!

вȕзне се свр *оклизне се, клизне се*. — Вузнȕл се ниш-чȕку, разбȉл си глáву. — Пáзи да се не вȕзнеш низ бȅсамаци. — Дáј му шљúчке, нека се и óн вȕзне мáлко.

Вукан м *име*.

вукáри несв *бије, тучe*. — Вукáри детé за залȕдњицу. — Дóма га чéсто баштá вукáри кьд не слȕша.

вȕкне свр **1.** *ȕлане, сукне, тренутно се запали, букне*. — Вȕкне óгењ, па се угáси, нúкако да накладéм кȕбе. — Упалúла децá стóг, вȕкну óгењ до нéбо. **2.** фиг *удари*. — Ка[д] те вȕкнем с овȕј мóтку, ћу те преполóвим.

вȕкне се свр **1.** фиг *уђе непримéтно*.– Кá[д]-це па тú вȕкну у пóдрум, несáм видéла? **2.** фиг *уђе хитро*. — Вȕкну се мачóр у кȕћу, искáрај га. **3.** фиг *брзо нестане, ишчезне* — Вȕкну се и побéже, не могáмо га увáтимо.

вȕкса ж вулг *неморална особа, фукса*. — Онáј Милóрадова унȕка тéшка вȕкса постáла.

вуксéтина ж аугм и пеј од *вукса*. — На когá ће се мéтне вуксéтина нéго на мáтер.

вȕл м *врста финог памучног и свиленог конца који се увозио из Енглеске*. — Купувáли смо вȕл на штрúнгле за шарáње ткани́це и ћилимú ка[д] цмо ткáли.

вȕна ж **1.** *густа мекана длака на кожи неких животиња; влакно добијено од овчјег руна; предиво од тога влакна*, в *власна вуна*. **2.** фиг *ȕпа, страх* изр: — Вȕна, Кúћо! — Вȕна Кúћо, кой да претрпú тóлки стрá. **3.** *мекан, укусан хлеб*. — Купú лéб, вȕна, ȕјке, па га изéдо.

вунéла ж *потkошуља*. — Децá зúми нóсу вунéлу да им бȕде тóпло.

вуненúја ж *вунена одећа и постељина*. — Коцá сьм билá спремúла вуненúју за дáрови.

вунéтина ж ауг од *вуна*. — Испрéдо вунéтину, а стóеше ми тóлко врéме ко над глáву.

вунúја ж *левак*. — Ȕзни вунúју, насúпи ракúју у кондúр.

вуничé с дем од *вунúја*. — Изгуби ми се вуничé за ракúју.

вȕничка ж дем и хип од *вуна*. — Немá врéме да испредéм онȕј вȕничку што сьм увлачúла.

вȕнка ж дем и хип од *вуна*. — Остаúла ми мáлко вȕнку, кóлко за едáн цемпúр, па кад ми се нашáкне ћу гу испредéм.

вунљáк м ауг и пеј од *вуна*. — Едвá опрá пȕсти вунљáк, а ка[д]-це сéтим да трéбе и да га увлáчим, испредéм и исплетéм, свé на рȕке, исполелејáла би га, па у долúну.

вуновлачáра ж *строј за влачење вуне*. — Док úмаше óвце по Чемéрник, бéше пȕно вуновлачáре.

вȕњав, -а, -о *увуњављен, пун вунених влакана*. — Штó ти е лéб овóлко вȕњав, у квó си га носúла?

вȕп узв *ономатопеја пада*. — Вȕп, слетé детé ис црéшњу. — Вȕп, вȕп, сáмо пáдају зрéле крȕшке.

вȕпа[1] узв *ономатопеја ударања мотком*. — Морé, ја би њéму вȕпа, вȕпа по дȕпе, па да вúдиш какó ће слȕша.

вȕпа[2] **(се)** несв *удара (се), туче (се), бије (се) (мотком, тојагом, прутом)*. — Кьд вáти да га вȕпа с тојáгу, извȕпа га ко стáру кáнту. — Не вȕпа се детé тике такój, прво мóраш з-дóбро, па ако тój не помáга, тьг га мáлко вȕпни, да осéти стрá.

вупа́ње с гл им од *вупа*[2] (*се*). — То́ј вупа́ње ни во́л не́ би издржа́л. — Не васпиту́је се дете́ с вупа́ње.

ву́пне свр *удари једном мотком, тојагом, прутом.* — Ву́пни га ма́лко, да ви́ди зо́р, ега́ се сми́ри.

ву́пе узв в *вупа*[1]. — Ву́пе, ву́пе с тоја́гу по ду́пе.

ву́р м у изр: **у ву́р на на та́ван** *као одговор на питање: Куде ћу овој да оставим?*

ву́ра несв *ставља нешто више но што треба.* — Не ву́рај то́лко дрва́ у ку́бе, ће поцрцамо од врућину!

вура́ње с гл им од *вура*. — С то́лко вура́ње, ће изгори́ш сва дрва́, на кво́ ће се о́ндак гре́јеш до про́лет. — Научи́ла на вура́ње ма́з у ба́ницу, н-уме́је да ма́лко пришпа́ра.

ву́рда ж *посан сир*, в *урда*. — Поне́си си у за́струг и ву́рду.

вуру́на ж *кубе, плехана пећ*. — Турѝ кубарче́ у вуру́ну да се не уга́си.

вуру́нче с дем од *вуруна*. — Бабњѝ вуру́нче, од мера́к да га слу́шаш.

Ву́с м *заселак* у Добром Пољу.

Вуса́рац м *човек из Вуса*.

Вуса́рка ж *жена из Вуса*.

Вуса́рче с *дете из Вуса*.

ву́та ж *главна женска ношња у Црној Трави, дугачка хаљина без рукава, од тканог црног платна, богато везена гајтаном, шиком, ширитом и дизгом, украшена ласкама и манистрима у доњем делу и пределу око врата*. — Још от како дете но́сим ву́ту, и данѝске ми-е ми́ло кьд гу ви́дим на неку́ жену́. — Ву́та мо́ж да бу́де ни́зана и с плетенче́. Ни́зана-е с ла́ске и мани́стра, а с плетенче́ — и́ма огрља́к с ћенари́. — Те́шко ће данѝс сре́тнеш жену́ да но́си ву́ту

вута́ра ж в *вутарка*. — И́маш вута́ру от платно́ што ми́ ткаемо и вута́рку од ку́пено платно́, па гу ми́ са сви́лени ко́нци навезе́мо.

вута́рка ж *дуга сукња од тканине ручне израде, извезена у доњем делу* (Мачкатица, Лебет, Ново Село). — Вута́рке и кана́вци но́су же́не у Дервен и поред Мора́ву. — Куде на́с, у Мачка́тицу, Ле́бет и Мр̀ковицу, вута́рке се појави́ле после ра́т, до тьк се носи́ле ву́те.

вутиче́ с дем од *вута*. — Ма́ти ће ти сашѝје но́во вутиче́ с ла́ске и мани́стра, да ми бу́деш у́бава ко ја́бука.

ву́тка с дем и хип од *вута*, в *вутиче*. — Кад облече́ дете́ ву́тку, ће бу́де ко лу́тка.

ву́ца несв *јако гори, сукља* (*ватра*). — Накла́до о́гењ, па ву́ца ус коми́н. — Су́ва дрва́, ву́цају ко бару́т, зача́с прогору́.

ву́ца се несв в *вуцара се (1, 2)*. — Поче́ла се ву́ца и с матрапа́зи за па́ре (**1**). — Тако́ј пија́н се ву́ца по меја́не (**2**).

вуца́ра се несв **1.** *иде с разним припадницима супротног пола из сексуалних разлога*. — Курве́штија, вуца́ра се с ра́зни бе́ли све́т по ра́дничке бараке. **2.** *скита, тумара, луња*. — Вуца́ра се по Село́ до које́ вре́ме, па до́јде до́ма све́ скр̀шен.

ву́цне се свр *брзо уђе, утрчи, улети*. — Ву́цну се ми́ш под на́ћве, бр̀зо га ва́тај.

вуча́ ж *терет који се налази у колима која вуку волови или коњи*. — Заустаѝ воло́ви, Му́рца претегну́л вучу́ на Же́рка.

вуче́ несв **1.** *помаже ватри да гори* (*димњак, чунак*) — Ови́ја коми́н се увапири́л, па не́ће да вуче́. — Ћу́нак вуче́, па усту́ра. **2.** *дува* (*промаја*). — Вуче́ про́маја ко на ци́вун. **3.** *мери*. — Ко́лко вуче́ ти́ја канта́р? — Воденѝчки канта́р вуче́ стопедесе́ ки́ла.

вучѐ се несв **1.** *једва иде, ради што без воље.* — Вучѐ се низ мејáне ко пребúено кýче. — Вучѐ се ко мрцúна, не мóж за дȅн да згребѐ еднý ливáду. **2.** фиг *прегања се, тужи се.* — Остарéло, одртавéло, а јóш се вучѐ по сýдови.

вучѐње с гл им од *вуче (се).*

вучетúна м ауг од *вук.* — Тúја вучетúне су ми дýшу изéли кьд напáдну óвце на трлý.

вучúћ, -а́, -о́ **1.** *вучји.* — Познáвам: овóј су вучѐ шáпе, несý тóј одúла нáша пцéта. **2.** фиг *опак, зао.* — Познáва се, вучá крв тој пцéто.

вучљáк м ауг и пеј од *вук.* — Ћу му тýрим кљусý, нéће вúше да ми нóси óвце од трлý тијá вучљáк.

Г

гá узв *оном гракта̄ња врана и гавранова.* — Гá, гá, гáвран гáче, нóси врáну на кркáче (*шаљ пас*).

гáбар м бот *граб, листопадно дрво* Carpinus betulis. — Бéремо лúсје о[д]-црн гáбар за мастéње клáшње.

габарчúк м бот дем од *габарче.* — Немóј да сечéш тúја габарчúк, некá си растѐ.

габарчѐ с бот дем од *габар.* — Расејáла се габарчетúја, за некó врéме свé ће зашýму.

габрóв, -а, -о *грабов.* — Кьд довáтим габрóву мазуљúцу, нé це свртúш одонýд рекý.

габрóвак м *грабова шума, шипражје.* — Улéзоше óвце у габрóвак, па се погубúше.

габрóвьк м *прут, мотка.* — Вúдим ће úгра овдé габрóвьк. — Смúри га зачьс габрóвьк.

габрóвина ж *грабово дрво.* — Слáба-е грáђа од габрóвину.

гáвран м **1.** зоол *крупна птица станарица сјајног црног перја Corvux corax.* **2.** *врста кључа.* — Овóј ће притéгнеш дóбро сáмо з-гáврана.

Гаврúл м *име.*

гагрúца ж зоол **1.** *жижак у житарицама* Dermertes lardarius L. — Гагрúце ти прojéле кожýк. — Гагрúце те изéле (*клетва*). **2.** фиг *ситничав човек.* — Изéде ме тáј гагрúца. — Ебéм ти гагрúцу о[д]-човéка.

гагричáв, -а, -о *који има жижак, црвљив.* — Дáл ми гагричáв грá, којé да му ськ рабóтим?

гагричáйв, -а, -о в *гагричав.* — Рженúца ни свé гагричáйва.

гагричљúв, -а, -о в *гагричав.* — Нéћу [да] сдéм тýј гагричљúву сушенúцу.

гáд м **1.** фиг *лош човек, подлац.* — Тó-е едьн гáд. — Такáв гáд овдé се нејé јóш видéл. **2.** фиг *измет, нечист.* — Úзни лопáту, па очúсти тúја гáд од путúње, што се кучúште унередúло. **3.** фиг *змија.* — Есú видéл гáда кудé лáзи по каменьак? **4.** фиг *одвратност, гадљивост.* — Од гáд да га не погледаш. — Гáд ме од тој крекетáчу.

гáдеж[1] м в *гад (1, 2, 3, 4).* — Тó-е такáв гáдеж о[д]-човéка да га вúше úч не смáтрам (**1**). — Кудé је нашáл да истоврљи гáдеж, насрет пýт (**2**). — Не помúњај у кýћу тúја гáдеж (**3**). — Не мóгу од гáдеж да га погледам (**4**).

га́деж[2] м зб им од *гад.* — Збра́л се га́деж да усара́ви чове́ка.

гадежљи́в, -а, -о *гадљив.* — Мло́го е гадежљи́ва, не мо́ж сва́шта да еде́.

гадежљи́вка ж *гадљива жена.* — Како́ да вој зго́димо с рану́, кьд је гадежљи́вка.

гадежљи́вко м *гадљив мушкарац.* — На кога́ се ту́ри овака́в гадежљи́вко.

гадежљи́вче с *гадљиво дете.* — Невеља́е што-е то́лко гадежљи́во твое́ гадежљи́вче.

гаде́ње с гл им од *гади се.* — Кьд гу ви́дим, одма́ ме спопа́дне гаде́ње. — Не́ма гаде́ње, и то́-е рабо́та, и о[д]-то́ј се жи́ви.

гади́на ж **1.** ауг и пеј од *гад.* — Која́ е гади́на ти́ја мусуља́н да зна́ш. — Неопо́јана гади́на! **2.** пеј *злица.* — Кьд на пу́т неки́ утепа́л гади́ну, па не сме́јем да про́јдем.

гадљи́вка ж *гадљивица.* — Голе́ма гадљи́вка, из ру́ку ни ора́ не́ће да ти у́зне.

гадљи́вко м *гадљивац.* — Така́в гадљи́вко у на́шу вами́лију се неје́ роди́л.

гадоси́ја ж **1.** *лош, зао човек.* — Не помињај ми ту́ј гадоси́ју о[д]-чове́ка. **2.** *нешто ружно, зло створење.* — Немо́ј по трава́ље, ће излезне нека́ гадоси́ја да те изеде́.

гадури́ја[1] ж/а *лоша, подла особа.* — Приврта ти она́ сва́какву гадури́ју у ку́ћу. — С ту́ј гадури́ју не́ћу да и́мам по́сла.

гадури́ја[2] ж зб им од *гад.* — Збра́ла се се́лска гадури́ја на едно́га чове́ка.

гадури́јес, -та, -то *подао, зао, лош.* — По гадури́јесту жену́ досьг несьм виде́л.

гадури́на ж/м ауг и пеј од *гад.* — Бе́ше то́ј, бо́же ме про́сти, гадури́на о[д]-чове́ка, с њега́ неси́ могао́л ни з-до́бро ни с-ло́шо.

га́ђала с мн *ситан мајсторски алат, в уру́тке.* — Збира́ј бр́зо га́ђала, да бе́гамо, ово́ј неје́ на́ш посьл. — Збра́ше га́ђала и без ре́ч ото́ше. — Еси́ поне́л сва́ га́ђала за у рабо́ту?

га́ђне свр *баци се неким предметом.* — Га́ђну ме с едно́ кубарче́, па по цволи́ку, ди́же ми се ово́лка гу́ка.

га́з м *прелаз преко реке где је најплића вода.* — Уда́рите на га́з, поред На́јдину воденицу, па ус-Тврди бре́г. — Немо́ј сьг на га́з, голе́ма-е вода́, и́ди на hупри́ју.

га́зда м **1.** *власник.* — Ово́[ј]-е га́зда од они́ја ју́нци. — Неје́ ту́ј га́зда от ку́ћу. — Га́зда од воденицу. **2.** *послодавац.* — Му́ж ми-е ле́тоске раде́л куде мло́го до́бро[г] га́зду, па спечали́л.

газдаљк м **1.** *богатство, газдалук.* — Голе́м газдаљк сте́кал са́мо с његове две-ру́ке. **2.** *добар живот.* — Навикал на газдаљк па му овде́ка невеља́е.

газда́ш м *богат човек, богаташ.* — Не мо́жемо се ми́ поре́димо з-газда́ши.

газда́шка ж *богаташева жена, богаташка.* — Ово́[ј]-е моја́ газда́шка.

газда́шки прил *газдињски, богаташки.* — И ја́ би воле́л да рабо́тим ма́лко, а да жи́вим газда́шки.

газдејање с гл им од *газдеје.* — Загазде́л, па не́ма куде́ од газдејање. — Ора́ти од газдејање, а но́си пр́тене чеши́рке.

газде́је несв *газди се, стиче.* — Поче́л и о́н да газде́је. — Кои́ уме́је, ти́ја и газде́је. — Газде́је на ту́ђу грби́ну. — О́н газде́је, ту́ђа грби́на пу́ца.

га́здерица ж **1.** *газдарица, домаћица.* — Га́здерице, дошли́ го́сти. — Оста́л без га́здерицу. **2.** *богаташица.* — Забогате́ли, па ти-е сьг она́ голе́ма га́здерица.

га́здини м мн *газде, богати људи.* — Оженила се у га́здини. — Несу́ там сви́ га́здини, како́ ти се учини́ло.

газдѝњски, -а, -о **1.** *богаташки.* — Тòј су газдѝњски сѝнови, не мо́жемо ми́ с њѝ. — По́ газдѝњске девòјке су има́ле ду́бле, а ја́ тике нани́жем мани́стра. **2.** *раскошан.* — Овòј ти-е газдѝњска ку́ћа, коѐ о́ћеш то́[ј] и́ма.

газдува́ње с гл им од *газдује, газдовање.* — Бе́м ти газдува́ње ка[д]-ци здра́вје изгу́биш од рабо́ту.

газду́је несв **1.** *управља имањем, води имање.* — Газду́е сас два́ес е́ктара зе́вњу и оно́лку сто́ку. **2.** *живи као газда, господски, ужива.* — Бри́га га да рабо́ти, кад уме́је да газду́е.

га́зен, -а, -о **1.** *гажен.* — Ви́ди се по штра́пке куде́ је га́зен ечѣм. **2.** фиг *тучен, бијен.* — Зашијави́л, неѐ ода́вно га́зен.

га́зено прил *утабано.* — И́ди по га́зено да се не загло́биш.

газе́ње с **1.** *гажење, утабавање ногама.* — Умори́ се од газе́ње се́но на сто́г. — Газе́ње сне́г и бла́то, то́ј ти је је́сен у Мла́чиште. **2.** фиг *батинање, бијење.* — Чи́нимиске да-е забораи́л како́ изгле́да газе́ње кьд не слу́ша.

га́зи несв **1.** *хода.* — Ма́лко ли сам гази́л и сне́г и бла́то, па ме ни́ки неје́ сажаљева́л. **2.** *утабава.* — Га́зи сне́г да нара́ни о́вце прет поја́ту. — Га́зи прти́ну на дека́ за у шко́лу. **3.** фиг *туче.* — Кат[д] га у́вати, па ста́де да га га́зи, на́прави од њѐга пача́вру. **4.** фиг *спарује се.* — Пета́л га́зи кокошку.

га́зне свр *овлаш нагази, недовољно гази.* — Н-уме́је да га́зи сто́г: га́зне, па ста́не, га́зне па ста́не!

гајда́р м *гајдаш.* — На сла́ву ни-е свири́л гајда́р ис-Прочо́валци.

Гајда́рски ри́д м мтн *планинска коса.*

гајдаџи́ја / гајдарџи́ја м *гајдаш.* — Дојдѐ Ми́та гајдаџи́ја из Јова́новци с ону́ј њего́ву јагњѐћу ко́жу и прда́љку, па це́л но́ћ не тренумо. — Стиснула гу ко гајдарџи́ја га́јде под ми́шку, па ни́кому не да́ва.

гајдаџи́ка / гајдарџи́ка ж фиг пеј *плачљивица.* — Неје́ гајдарџи́ка што вој му́ж свѝри га́јде, но што ста́лно за по нешто́ зивли́.

гајдаџисува́ње с гл им од *гајдаџисује.* — За́батали рабо́ту, па прејде́ на гајдаџисува́ње.

гајдаџису́је несв *зарађује свирањем у гајде.* — Лако́ е њѐму: мо́ж да гајдаџису́је с ону́ј о́вчу меши́ну, а које́ ја да рабо́тим?

га́јде ж мн **1.** фиг ирон *плач, ридање.* — Чу́, куде ва́с свѝри га́јде, па дојдо́ да ви́дим то́га гајдарџи́ју. **2.** изр: — Дили́, дили́ га́јде, куде́ ће га на́јде... (*детету које плаче*). — Напе́л га́јде (*наљутио се*). — Наду́л га́јде (*напрдио нос*). — И́де з-га́јде (*иде плачући*). — Но́си га под ми́шку ко га́јде (*стегнуто, лако*).

гајдени́ца ж *свирала на гајдама.* — Ће ти напра́им гајдени́цу о[д]-црешњо́во дрво.

гајдети́не ж мн ауг и пеј од *гајде.* — Врьи тej гајдети́не, ко́ј ће ти а́ндрак!

га́јдице ж мн дем од *гајде.* — Напра́ила о[д]-ду́пе га́јдице. — Зивли́ ко у га́јдице.

га́јка ж **1.** *покретан кожни прстен на каишу.* — Оста́л сам без и едну́ га́јку на каи́ш. **2.** *петља на панталонама која држи каиш.* — Како́ ће но́сиш каи́ш, ка[д]-цу ти чеши́ре без га́јке?

га́јле непр у изразима бере ~, нема ~, в *бере (4).* — Не́мај си га́јле, сло́бодно спи́, ја́ ћу то́ј сво́ да сабо́тим.

Гајта́на ж *име.*

гајтањѝ**к** м дем од *гајтан.* — Још да си ку́пим гајтањ, па да везе́м ву́ту.

гајтанчић м дем од *гајтанић*. — Не стиже ми гајтанчић за вуту, мора си прикупим.

гајтанче́ с дем од *гајтан*. — Куде́ ти-е оно́ј гајтанче́ што ти оста́ло од ву́ту?

гајтанџи́ја м *продавац, трговац гајтаном*. — Нејѐ још умре́л гајтанџи́ја, још се држи.

гајтанџи́ка ж *жена трговац гајтаном*. — Прође́ гајтанџи́ка и проне́се гајта́ни, ширити́, ла́ске, мани́стра, ибриши́ми.

гајче́ с дем од *гајка* (*1*). — Изгуби́ло ми се гајче́ од каишче́ на опу́нак.

гајче́нце с дем од *гајче*. — Скину́ло се гајче́нце на гумењак.

га́јчица ж дем од *гајка* (*2*). — Заши́ ми га́јчицу на чеши́ре.

га́л м *миловање, мажење*. — Без га́л не́ће ни́шта да послу́ша. — Научи́ла на га́л, па сѐл тра́жи да се га́ли ко ма́че.

гала́ ж в *гал*. — Навикло дете́ на галу́, па не́ће да спи́ докле га ма́лко не га́лиш.

галата́ ж *безобразне, ружне, срамотне речи, вређање, грдња*. — Тај галату́ не мо́гу ти поно́вим, мло́го је срамотна́.

га́латан, -тна, -тно *безобразан, сраман, увредљив*. — То́-е га́латно, немо́ј ни́шта да ми при́чаш.

галате́ње с гл им од *галати (се)*. — Несѐм мога́л да слу́шам оно́лко галате́ње о[д]-ту́ј жену́, па гу ма́лко вукну́ с тоја́гу по ду́пе.

гала́ти (се) несв **1.** *обасипа увредама, говори ружне, безобразне, ласцивне речи, вређа (се), грди (се)*. — Же́не гала́ту, а му́жи пцу́ју. — Ку́че с ма́сло не́ би пое́ло оно́ј што она́ гала́ти. — Гала́ти како погансу́з. — Како́ су се са́мо галати́ле, о[д]-цра́м чове́к у зе́вњу да пропа́дне. — Све́кар се не гала́ти, лу́мке лу́мава. **2.** *грди*. — Оста́де да га гала́ти што во[ј]-е без пита́ње одве́л јунче́ и прода́л. — Галати́ла га не галати́ла, о́н ти напраи́л ште́ту.

галатљи́в, -а, -о в *галатан*. — Мло́го е ру́жно кад је чове́к галатљи́в.

галатљи́вка ж пеј *она која говори безобразне речи, која некога вређа*. — Како́ се еднуш не засра́ми пред љу́ди, галатљи́вка.

галатљи́вко м пеј *онај који говори бесрамне, бестидне речи, који вређа*. — До́ста ви́ше, галатљи́вко, не мо́гу те слу́шам.

галатљи́во прил *ружно, безобразно, увредљиво*. — Све́ што-е река́л све́ је галатљи́во.

га́латно прил в *галатљиво*. — Како́ да ти ка́жем, кьд је га́латно.

га́лен, -а, -о **1.** *мажен*. — Нејѐ ло́шо да је чове́к ма́лко и га́лен. **2.** *размажен*. — Дете́ во[ј]-е мло́го га́лено. — Га́лен, га́лен, па уга́лен дибиду́с.

гале́ње с гл им од *гали (се)*. — До́ста му-е било́ гале́ње, ви́диш да-е голе́м.

га́ли (се) несв **1.** *мази (се), тетоши (се)*. — Научи́ло дете́ да се до́ма ста́лно га́ли, па напе́ло га́јде. Зна́е са́мо да деца́ га́ли, ме́сто да ги нау́чи да нешто́ и рабо́ту. — Сѐк се тај га́ли, а јуче́р те не слу́ша. **2.** *квари (се), размазује (се)*. — Ко́лко га гали́ла, ене́ што́-е од ње́га напраи́ла — размазо́тину и нерабо́тника.

Га́лица ж *име краве црне или мрке боје*.

гални́к м *онај који се гали, који се милује, кога неко тетоши*. — Ко́лко ми-е пора́сал, ма́јкин гални́к.

галосни́к м пеј *онај што је размажен преко мере, размаженко*. — Му́ке ће и́маш с ње́га, те́жак је о́н галосни́к.

галосни́ца ж пеј *она која је размажена прéко мере, размаженица.* — Галосни́ца једна́, нéће ни кýћу да изметé.

галосува́ње с гл им од *галосује (се).* — Говњоса́ла детé з-галосува́ње.

галосу́је (се) несв *гали се прéко сваке мере.* — По цéл дáн се галосу́је место да ýзне некú посáл у рýке. — Кьд би се свú такóј галосува́ли како óн, квó би билó од овýј кýћу? Немój да ми те онáј кýчка галосýје.

га́лча м дем и хип од *галник.* — Кудé ли ми је мój га́лча?

Га́ља м *име вола мрке или црне боје длаке.* — Докáрај Га́љу у кошáру и привржи га за јáсле.

га́љес, -та, -то *животиња црне или мрке боје длаке.* — Што úма једнó ýбаво га́љесто јунчé у говéда.

Га́лька ж *име краве мрке или црне боје длаке.* — Врзáла сам на Га́љку клопотáр да ми се не загýби у Твр̀ди бре́г.

Га́љча м дем и хип од *Гаља.* — Кáжи какó уш-чепељáк тéгљи кóла мој Га́љча?

гамћáње с гл им од *гамће* (Боровик, Мачкатица). — Дóста сам се наслушáла њójно гамћáње докле бéше жúва.

гáмће несв *закера, приговара, негодује* (Боровик, Мачкатица). — Изведо Врáњчу, оседла́ га, ћу úдем у Сýрдулицу, свекрва́ гáмће, гáмће, ал се напрáй да гу не чýјем.

Гане ж *хипокористик од Драгомир, Драгољуб.*

Га́ра м *пас и име пса црне длаке.* — Ка[д]-те бр̀зне мој Га́ра, ће ти сцéпи чешúре.

га́рав, -а, -о *црнпурасп.* — Мло́го-е га́рав ко од Гланцини да-е. — Остáде ми жáл за тој га́раво девојчé ис Клисýру.

гаравéње с гл им од *гарави (се).* — Дошлó вој врéме за гаравéње. — Баштá ни нејé давáл гаравéње и руменéњ него смо се криечкóм гаравúле.

гарáви (се) несв *шминка (се) „гаравилом“.* — У сáдњо врéме стáлно гарáви вéће и трéпке. — У онój врéме смо с ýглен гаравúле вéће. — За когá ли се тóлко гарáви?

гаравúло с *оловка, угљен за шминкање обрва.* — Несьм си купúла jóш гаравúло за вéће и трéпке.

гаравýша ж *црнпурасша женска особа.* — Довéл једнý гаравýшу с онýј стрáну Власúну.

гаравýшес, -та, -то *гарав, црнпурасп.* — Чијó-е онój гаравýшесто девójче?

гаравýшка ж дем и хип од *гаравуша.* — Кудé ли је сьг оцкитáла мојá гаравýшка?

га́равче с дем од *гаравац.* — Кудé најдé тój га́равче га́раво?

/гарáнт/ прил *гарантовано, сигурно,* изр: — Гарáнт да-е такój билó. — Гарáнт [да] нéће дójде. — Гарáнт [да] ће побéдимо.

гарантува́ње с гл им од *гарáнтуе, гаранција.* — Трéбе ми гарантува́ње да подúгнем кредúт.

Га́рац м *човек из села Горње и Доње Гаре.*

га́рван м зоол *гавран.* — Откакó-е га́рван поцрнéл несьм бéл дáн видéл.

Га́рваница ж мтн *река у Мачкатици.* — Га́рваница извúра под Вр̀ло прúсоје, а улúва се у Голéму рéку, одóкле почúња Мутнúца, на[д]-Цепý. — Не вúка се Га́рваница по га́рвани, него по га́раву вóду о[д]-топéње рудý по самокóви у тýрско дóбо.

Га́ре с *заједничко име за села Горње и Долње Гаре.* — Којý си пóслу имáл у Га́ре?

га́рес, -та, -то *гарасп.* — Úмам пет-га́ресте óвце и три-јагањчета, остáло су беловýнке.

Гарúна ж мтн *ливаде, тр̀њаци.*

гарѝне / гарѝње ж мн *место на коме је изгорела шума; посно неродно земљиште.* — Отишлѝ у гарѝне, иза Рóмански рѝд, да бéру купѝне. — Навáли óвце надóл, нека пасý по гарѝње.

гарѝнка ж дем од *гарина, пропланак настао паљењем шуме.* — На тýј гарѝнку родѝле па скршѝле купѝне.

Гарѝње с мтн *ливаде, пашњаци.*

Гáрка[1] ж *жена из села Горње и Доње Гаре.*

Гáрка[2] ж *овца и име овце беле длаке са црнкастим шарама на глави.* — Наћáс се ојагњѝла Гáрка.

Гарóв м *пас и име пса црне боје.* — Гарóв је на лáнац, па кój га стѝска нек дójде у авлѝју.

Гáрча м **1.** дем хип од *Гаров.* — Кудé си ми одвéл Гáрчу? **2.** *име белоруног овна са црнкастим шарама на глави.* — Ако ни-е Гáрча мркáл óвце, јагњѝћи ће бýду гáрести.

Гáрче с *дете из села Горње и Доње Гаре.*

Гарчéнце с дем од *Гарча.*

гáс м *петролеј.* — Бéо у Селó по посѝтнице, купѝ влáшу гáс, шиљерьк и зејтѝн.

гасáрка ж *посуда за гас.* — Да не напунѝмо гасáрку, кój би, по овѝја снéг, ськ сѝпал до зáдругу? — Донéси гасáрку, да присѝпемо гáс у лáмпу.

гасáрчьк м дем од *гаськ.* — Нестáде ми гасáрчьк, бьш кад ми трéбеше лáмпа.

гасáрче с **1.** *лимена петролејска светиљка купастог облика без стакла.* — Прéврну се гасáрче, рáсипа се гáс. — Сѝпни гáс у гасáрче, да не чамрéје такój. **2.** **гасáрче му ебéм** изр: *надриља, настрада (претиња, псовка).* — Ћу му ébем гасáрче, ако га јá вáтим. — Ебáл си-е óн гасáрче, ако му Ристáћија дoóди. **3. жмѝчка ко гасáрче** изр: *дрхти, стрепи, трепти.* — Ће жмѝчка ко гасáрче, кьд га довáтим. **4. угáси гасáрче** изр: *умре.* — Угасѝл је óн гасáрче, нáчисто.

гасарчéнце с дем и хип од *гасарче.* — Гледáећи у иглý и конáц на гасарчéнце скрóз изгубѝ óчи.

гаськ м дем од *гас.* — Нестáде ми гаськ у лáмпу. — У гасáрче ѝч нéма гаськ.

гасéње с гл им од *гаси, гашење.* — Зáпали се Чéдомирова кошáра, не помóже ни гасéње с вóду, свé изгорé.

гасетѝна м ауг и пеј од *гас.* — Кудé се такój усмрдé на гасетѝну, да се не трпѝ.

гасљѝк м ауг и пеј од *гас.* — Рáсипа ми се гасљѝк, зáсмрде цéла кýћа.

гасљѝв, -а, -о *натопљен петролејом.* — Дáј ми онýј гасљѝву крпу да обрѝшем овѝја ћýнак.

гáсне несв *гаси се, нестаје.* — Пóсле рáт црнотрáвска сéла почéше да гáсну. — Полагáк и дунђерлѝк гáсне.

гáта несв **1.** *прориче гледајући у карте, боб, пасуљ, длан.* — Гáта у кокóшју тртицу (*ирон*). **2.** фиг *нагађа, проверава.* — Дошлá куде мéне, па ѝзокол гáта кудé сам јучéр билá.

гатáње с гл им од *гата.* — Немój ми тýј гáташ, но питýј квó те интересýје, што мрзѝм гатáње.

гáтар м *гатер, тестера за стругање трупаца.* — Мóрам трýпци да тéрам на гáтар.

гáћа ж *гаће.* — Тькг нѝки нејé имáл гáћу да облечé. — Клашњéне чешѝре глóћу дýпе без гáћу.

гаћа́н м **1)** *пе̄тао са дугим пе̄рјем на ногама.* — Има́шемо петла́ гаћа́на па ка̏д кукури́кне збе́ре све́ коко́шке. **2)** *голуб са дугим пе̄рјем на ногама.* — Обећа́л И́ва Кра́љкин да ми даде́ едно́г го́луба гаћа́на. **3)** фиг *де̄те у гаћама.* — Куде́ и́стрча они́ја гаћа́н ис-ку́ћу?

га́ће ж мн фиг *пантало̄не,* в *тре̄сете гаће.* — Кьд га ува́тим ћу га истресе́м из га́ће.

га́ћес, -та, -то *гаћа́сти* (*голуб или пе̄тао*). — Закла́мо га́ћестог петла́ да не ју́ри комши́ске коко́шке.

гаћети́не ж мн ауг и пеј од *гаће.* — Пропа́л у оне́ј гаћети́не, са́л му глава́ сви́рка.

га́ћке ж дем од *гаће.* — Гледа́ у Лесно́вац на дете́ да ку́пим неке́ га́ћке, па не најдо́.

гаћу́ре ж мн ауг од *гаће.* — Каквé су ти па то́ј гаћу́ре?

гаћури́не ж мн ауг и пеј од *гаће.* — Што́ си овде́ врљи́л пр̏љаве гаћури́не.

гаћу́рле ж мн ауг од *гаће.* — Куде́ си ми тури́ла гаћу́рле?

Га́ца м *надимак.*

Га́цини м *махала на Власини.*

гашчи̏к м дем од *гас.* — Намали́л ми се гашчи̏к у гаса́рку.

гви́нт м *навој на завр̄тњу, лоза.* — Изе́л се гви́нт и не мо́ш се зашра́ви.

гвожђури́ја ж зб *гвоздени пре̄дмети.* — Збра́л нека́ гвожђури́ја. — Кво́ ће ти та́ј гвожђури́ја, те ги то́лко довла́чиш?

гвозде́на ко́ла с мн *запре̄жна кола чији су извесни делови на срчаници, јастӯку, опле̄ну, осовинама и главчинама од гвожђа.* — Гвозде́на ко́ла вучу́ са́мо ја́ки волови, она́ несу́ за кра́ве.

гвозде́нац м *гвоздени кликер.* — Не мо́же стакле́нац за гвозде́нац, не́го два́ стакле́нца за еди̏н гвозде́нац.

гво́зја с мн *гвожђе за хвата̄ње дивљачи.* — Ватил се ву́к у гво́зја.

гво́зје с *гвожђе.* — Куде́ вуче́ш то́ј гво́зје? — Папри́ца е од гво́зје.

ге́гула м *прост, примӣтиван човек* . — Кои̏ је па од ге́гулу мога́л нешто́ да нау́чи.

ге́ка (се) несв **1.** *то̄вари, набија.* — Не ге́кај то́лко компири́ у вре́ћу, ко́ј ће гу но́си? **2.** *удара (се), бије (се).* — Немо́ј да га чи́ча ге́ка, не́ће се проведе́ до́бро. — Ге́кај се ко́лко о́ћеш, не́ћу ти ви́ше дадем ни дина́р.

/ге́ка се у гла́ву/ изр *каје се.* — Кьд му до́јде вре́ме, сам-це ге́ка у гла́ву. — Сьг се ге́ка у гла́ву, а она́г неје́ мисли́ла кьд је но́ге диза́ла.

/ге́ка се у гру́ди/ изр *хвалише се, пр̄си се.* — Ге́ка се у гру́ди ко да-е керо́ј.

гека́ње с гл им од *гека (се), набијање, ударање.* — За́боле ме рука́ од гека́ње се́но у пле́вњу. — Тре́бе му до́бро гека́ње да се опаме́ти.

ге́кне (се) свр *удари (се), тресне (се), изненада удари.* — Па́зи се да те коњче́ не ге́кне ш-чи́вте. — Ге́кне се у гру́ди, па подри́пи ко еле́н тре̄ћа́к.

Ге́на ж хип од *Јергена.*

ге́нга (се) несв *храмље, ше̄па.* — Пома́лко ге́нга кьд о́ди. — Немо́ј се ге́нгаш, ка[д]-ти неје́ ни́шта.

ге́нгав, -а, -о **1.** *хром, ше̄пав.* — Зна́ш га, то́-е они́ја ге́нгав чи́ча из Доли́ну. **2.** фиг *својеглав, тврдоглав човек.* — Тако́-е зда́ден ге́нгав, не мош се попра́и.

генга́ње с гл им од *генга (се).* — Ће га познаеш по генга́ње.

геу́ргија ж бот *георгина,* в *цо̄рцин.* — То́ј сам воле́ла да са́дим геу́ргије.

гердан м *ђердан.* — Обећа́л ми је гердан з-дука́ти. — Око гу́шу вој све́ гердани.

Ге́ца м *назив за све ста̄новнике Дервена и Мораве.*

ги *енклитички облик датива и акузатива множине личних заменица они, оне, она;* в *примере код ове заменице.*

гивна́зија ж *гимназија.* — Заврши́л гивна́зију у Леско́вац.

Ги́га м *надимак од Драги, Драгивоја.* — Да Го́спод пожи́ви Ги́гу рабаци́ју, ко́лико ни-е помо́гал с рабацисува́ње.

ги́га (се) несв **1.** *њише (се), гега (се).* — Ги́га се кьд и́де. — Ене́ га куде́ се ги́га уз дру́м. **2.** *хода уз помоћ штапа.* — Исклечи́л но́гу па ги́га са[с]-штапче́.

гига́ви несв **1.** *храмље.* — Уштукну́л глежи́ње, па гига́ви с но́гу. **2.** *хода на гигаљама.* — Напраи́ла деца́ гига́ље, па гига́ву по це́л дьн.

гига́ви се несв *глуми да храмље.* — Немо́ј се гига́виш, а́ло ало́сана, ка[д]-ти не́је ни́шта!

гига́ља ж (обично у мн) **1.** *дрвене штуле за прелазак преко реке или за игру.* — Чоба́ни напра́ву гига́ље па о́ду ко́ј ће бр́же. **2.** фиг *нога.* — Едва́ ме држу́ ове́ј моје́ гига́ље. **3.** изр *иде на гига́ље.* — Ти́ зна́ш ње́га: и́де на гига́ље, па ка́т сти́гне.

гига́лька ж (обично у мн) в *гигаља.* — Сопле́л се з-гига́льке на ко́рен, па се разби́л.

гига́льче с (обично у мн) дем од *гигаља.* — Тра́жим дрво да детету напра́им гигальчети́ја.

гига́ње с гл им од *гига (се).* — Боли́ га нога́, па и́де з-гига́ње.

ги́гачки прил *гегајући се.* — И́ма да до́јдем, ма́кар ги́гачки.

ги́гне свр *скочи на једну ногу.* — Ськ ће ви́димо ко́ј ће по́долеко да ги́гне.

гиде́ прил *куда,* в *киде.* — Гиде́ си пошао́л? — Гиде́ ће́ш? — Гиде́ су ти башта́ и ма́ти?

ги́жав, -а, -о *зарозан, неуредан,* в *смакљав.* — Онако́ј ги́жав а́ли све́т.

ги́жља м *човек зарозаних панталона,* в *смакља.* — Ги́жљо, ће ти спа́дну чеши́ре, устр́гни ги ма́лко.

ги́жљав, -а, -о *зарозан, неуредан,* в *смакљав.* — У ту́ј вами́лију сви́ и́ду ги́жљави.

гижља́ви несв *хода зарозан.* — Еве́ га, вуче́ се до́м, едва́ гижља́ви.

гижља́вче с *зарозано дете.* — Гижља́вче ги́жљаво, ка́[д]-ће еднуш да нау́чиш да се облече́ш?

ги́здав, -а, -о *дотеран.* — Сва́ онако́ј ги́здава отиде́ на собо́р на Чоба́нац.

Гиздава́ц м *ливаде.*

Ги́ла ж дем и хип од *Гиздава.*

ги́ла[1] несв *голица.* — Дете́ вриште́, бра́т га мло́го ги́ла. — Немо́ј га ви́ше ги́лаш.

гила́[2] ж *голицљивост.* — Мло́го га гила́, не сме́јеш да га пи́пнеш, одма́ се ребе́ће. — И́ма гилу́ (*голицљив је*).

гила́ње с гл им од *гила*[1], *голицање.* — Ово́ј мало́то дете́ мло́го во́ли гила́ње.

ги́ле-гу́се ж мн *дечја игра: уштипну се надланице суиграча па се покрећу горе доле уз речи*: „Ги́ле-гу́се, ги́ле-гу́се!". — Играју се деца́ ги́ле-гу́се.

ги́ли, ги́ли узвик *кад се голица дете.*

гили́нтер м *ветропир, непоуздана особа.* — Докле́ ће се дру́жиш з-гили́птери?

гили́ца несв **1.** *голица, сврби.* — Гили́ца ме нешто́ по грби́ну. **2.** *чеше.* — Је́ла да ме ма́лко гили́цаш.

гили́ца се несв *чеше се.* — Нек се са́м гили́ца ако га сврби́.

гилица́ње с гл им од *гилица (се).* — И прасе́ во́ли гилица́ње.

гили́цка несв у дем знач: *гилица (1, 2).* — Погле́ј кво́ ме то́ј гили́цка (**1**). — Во́ли да га ма́ти гили́цка пре[д]-цпање́ (**2**).

гилицка́ње с гл им од *гилицка*. — Не́ма ви́ше гилицка́ње!

гилицљи́в, -а, -о *голицав*. — Мло́го је гилицљи́ва.

гили́цне свр *голицне*. — Сѣг ће чи́ча да те ма́лко гили́цне. — Гили́цну ме нешто́ у ши́ју.

гили́цне се свр *тргне се, измигољи се*. — Гѝлицну му се риба́ из ру́ку и отиде́ у ре́ку.

гили́чка (се) несв у дем знач: *гилица (се)*. — Кои́ ме то́ј гили́чка? — Дете́ се гили́чка, нешто́ га подлази́ло. — Не вељаје да се то́лко гили́чка.

гиличка́ње с гл им од *гиличка (се)*. — Навѝкал на гиличка́ње, па би сва́ки ча́с да га гили́чкаш.

ги́лка несв **1.** *голица*. — Немо́ј ме ги́лкаш. — Нешто́ ме ги́лка у грби́ну. **2.** фиг *занима, интересује*. — Це́ло вре́ме ме ги́лка куде́ Пе́рса отиде́ тако́ј ра́но нис пу́т.

ги́лка се несв *чеше се, голица се*. — Ги́лкај се са́м, ја́ ли ћу те ги́лкам! — Дете́ во́ли да се ги́лка.

гилка́ње с гл им од *гилка (се)*. — Цр̀че за гилка́ње. — Ребе́ће се од гилка́ње.

ги́лне свр *голицне*. — [Ј]ош едну́ш ли ме ги́лнеш, ћу се нађу́тим на те́бе.

ги́не несв **1.** фиг *предстоји*. — Не ги́не му тепа́ње. — Не ги́не му а́пса три го́дине. — Не ги́не му ћо́тек. **2.** фиг *мучи се, испашта, страда*. — Ја́ ги́нем за моја́ деца́, ре́че Бо́шко.

гине́ж м *опасна хладноћа, мраз, студен*. — Не́ да-е ла́дно, него гине́ж. — Не изла́зи бес-по́требу, нау́лице-е гине́ж.

ги́ци, ги́ци, узв *за дозивање свиња*.

ги́цне се свр *рипне се*. — Немо́ј се вра̀ньча ги́цне да те осака́ти.

ги́чи несв *тешко хода, хода под теретом*. — О́[н]-на коња́, а ја́ ги́чим ус Купи́нски ри́д, те се тако́ј некако́ дову́комо дома́.

ги́ца ж бот *чокот*. — Доне́л ми гро́зје дире́к од ги́цу.

глава́ ж *глава*, в *стан*[2], в *поставник*, в *бела глава*, в *бестрага му глава*, в *глава у торбу*, в *орати спрома главе*, в *говеђа глава*.

/глава́ у то́рбу/ изр *велики ризик*. — Таква́ му рабо́та, ви́да коми́ни, ваздѣ́н му глава́ у то́рбу.

гла́ван[1], -вна, -вно *најважнији*. — Ако-е о́н гла́ван, кво́ ти́ ту́ј рабо́тиш?

гла́ван[2] м *главни*. — Он је гла́ван у о́пштину за по́рез.

главачки́ прил **1.** *на главу*. — Па́дал главачки́, ово́лка у се чаму́га ди́гла. **2.** *одмах, с места*. — Како́ га она́ ви́кну, до́трча главачки́. — Тр̀чи главачки́ куде башту́ [да му ка́жеш] да бр̀зо до́јде до́м.

главачки́м прил в *главачки* **1.** *на главу, главом*. — Главачки́м је слете́л низ ба́самаци. — Главачки́м у́дари у ви́д. **2.** *одмах, сместа, наврат-нанос*. — Главачки́м да си дошао́л до́м. — Главачки́м отрчи́м у по́шту да у́знем де́пешу, да ви́дим кво́ ми ја̀вља. — Ако сѣг не́ће [да] рабо́тиш, ју́тре ће трчи́ш главачки́м.

главѝна[1] ж ауг и пеј од *глава*. — Све́ ми е то́ј замеси́ла тај неотре́пана главѝна.

главѝна[2] ж в *главчина*. — На главѝну стоју́ спи́це, на спи́це на́плата, па ши́на опши́ва то́чак.

главѝнчина ж аугм и пеј од *главина*[1]. — Не мога́ да дока́рам у ре́д ту́ј главѝнчину, па то́ј ти-е.

главѝња несв *луња, скитара*. — Главѝња по Чеме́рник, ни са́м не зна̀је што́ и куде́.

главѝца ж **1.** дем и хип од *глава*. — Дете́ и́ма главѝцу ко песни́чка. **2.** бот *плод неких повртарских биљака*. — Погле́ј колке́ су главѝце на лу́к.

главѝчка ж **1.** дем и хип од *глава, главица*. — Куде́ дете́ боли́ главѝчка да ви́ди ба́ба? **2.** дем од *главица, главичица*. — Настружи ми ову́ј главѝчку купу́з за сала́ту. — Доне́си неко́лко главѝчке лу́к ис по́друм.

главња́ ж **1.** *угарак, комад дрвета који се у огњишту још жари*. — Запре́ћем главњу́ у огњѝште, да и́мам жа́р за ју́тре, за по́тпалу. **2.** фиг *цигарета*. — Ста́лно држи́ главњу́ [у] уста́, ко́ му се не ога́ди ти́ја дуванчи́на.

/главња́ ти уста́/ изр *каже се ономе ко је изговорио нешто несувисло*. — Главња́ ти уста́ што ми злова́риш у ку́ћу.

главњѝца ж бот *житни паразит у виду гљиве* Secale cornutum. — Појави́ла ни се главњѝца у жи́то.

главњѝчка ж дем од *главња́*. — Поту́ри главњѝчку, разгрга́ј о́гањ да се разгори́.

главобо́лка ж *главобоља*. — Па́ти од главобо́лку, ни́шта му не пома́же.

главобо́ља ж фиг *проблем*. — Од њега́ ста́лно и́мам неке́ главобо́ље. — У́век ми напра́и неку́ главобо́љу, зато́ј не́ћу да га ви́дим.

гла́воња м **1.** *човек велике главе*. — Му́ж во[ј]-е једа́н гла́воња, кад га ви́диш одма́ ће га познае́ш. **2.** пеј *тврдоглав, самовољан човек*. — Гла́воња, ни́шта му не мо́ж утувиш у гла́ву, о́н си вуче́ на своју́ ши́ју.

главура́н м **1.** *човек велике главе, главоња*. — Сми́рите то́га главура́на, да му ја́ не дође́дим. — Са́мо ли ми до́ђе они́ја главура́н, гла́ву ћу му расцо́пам. **2.** *својеглав, тврдоглав човек*. — Не зна́ш ти́ какав је то́ј главура́н оста́л, ни́шта не слу́ша.

главу́рда ж ауг и пеј од *глава*. — Које́ ће му оно́лка главу́рда кад не ми́сли кво́ рабо́ти.

главурда́н м в *главуран (1, 2)*. — Главурда́н, не мо́ж гла́ву да провуче́ да облече́ цемпи́р (**1**). — Мло́го ми зна́е ти́ја главурда́н, како́ нави́е на свој вра́т, тако́ј си рабо́ти. (**2**).

главу́рес, -та, -то **1.** *велике главе*. — Главу́рес како мо́ј Га́љча. — Главу́рес на башту́. — Дете́ вој главуре́сто, а ни́шта не зна́је. **2.** фиг *тврдоглав*. — Мло́го е главу́реста, те́шко ће с њу́ излезнеш на кра́ј.

главури́на ж **1.** ауг и пеј од *глава*. — Ма́кни ту́ј главури́ну, ни́шта о[д]-те́бе не ви́дим. **2.** фиг *тврдоглава, самовољна особа*. — Не мо́ж да нака́раш ту́ј главури́ну да ти нешто́ помо́гне.

гла́вча м пеј *тврдоглав човек*. — Узе́л га, мо́ре, она́ј Ро́скин гла́вча, па га не врћа.

главче́ с дем и хип од *глава*. — Ва́ркај главче́ на дете́, мале́цко је, да га не огребе́ш.

главче́нце с дем и хип од *главче*. — Кад га ку́паш па́зи како́ му држи́ш главче́нце.

главчи́на ж *део точка на колима кроз који се провлачи осовина*, в *главина*. — Главчи́на на то́чак се пра́и од расто́во дрво, да-е по́јака.

гла́вша м *глупак*. — Такав се гла́вша ода́мно неје́ роди́л. — Каквога си гла́вшу роди́ла, Бо́же!

глагора́к м *куглица у звечки или прапорцу*. — Испа́дал глагора́к из дете́тову зве́чку.

гладе́ж м *велика глад*. — У ра́т куде на́с бе́ше голе́м гла́деж.

гла́дначьк, -чка, -чко *помало гладан*. — Ако си ми гла́дначьк, ће ти стри́нка попржи јајце́.

/гла́дна го́дина/ изр *одужи се штогод, предуго траје*. — Кад кулу́чиш оте́гне се дан ко гла́дна го́дина, ни́како да про́ђе.

гладнѐје несв *гладни, постаје гладан.* — Ус-тѐшку рабо́ту бр̀зо се гладнѐје.

гладни́к м *гладница, незасит човек.* — Не мо́ш се засѝти гладни́к ко́лко еде́.

гладува́ње с гл им од *гладује.* — Спре́гоше ми се деца́ од гладува́ње.

глаћосува́ње с гл им од *глаћосује.* — Ископне́ше им деца́ од глаћосува́ње.

глаћосу́је несв *гладује у великој оскудици.* — Са́мо ви вр̀љајте рану́ док дру́га деца́ глаћосу́ју.

гламња́ ж *угарак,* в *главња.* — Поћу́шни гламњу́ да се о́гењ не зага́си.

/гла́нц но́в, -а, -о/ изр *потпуно нов, оно што се први пут облачи.* — Обу́кал гла́нц но́во оде́ло.

гла́нц пани́р м *шмиргла.* — Ку́пи ми у прода́вницу и гла́нц папи́р за шпо́рет.

гла́нца (се) несв фиг *дотерује (се).* — Гла́нца оде́ло за ју́тре. — Це́ло ју́тро се гла́нца, не казу́је куде́ ће.

гланца́ње с гл им од *гланца (се).* — О́дви ми се од њего́во гланца́ње.

гла́нцне (се) свр *дотера (се) овлаш, колико-толико (се) уреди.* — Гла́нцни ми ма́лко ципе́лке. — Причека́ј докле се гла́нцнем ма́лко.

гла́нца м *црномањаст човек.* — Прође́ нис пу́т неки́ гла́нца, не позна́вам га кои́ је.

Гла́нца м *надимак за мушкарце са Власине.*

гласьк м дем и хип од *глас.* — Што́ си тако́ј утањи́л з-гласьк?

гле́да (се) несв (имп: гле́ј) **1.** *чува, негује.* — Не мо́гу с ва́с, мо́ра да гле́дам ма́тер. — Кьд остаре́јем, ко́ј ће ме гле́да? — Ја́, ста́ра, ли ва́с, мла́ди, да гле́дам? **2.** *воде љубав, воле се.* — Со́ња и Мари́ка се гле́дају веће́м три-го́дине. **3.** *пази.* — Докле се не вр̀нем, гле́ј и моја́ гове́да. **4.** *труди се.* — Гле́ј да сабо́тиш то́ј докле се не ста́вни.

гледа́ње с гл им од *гледа (се), виђење.* — Били́ на гледа́ње девојку куде Ми́лчини.

гледьц м *зеница ока.* — Гле́ј ме у гледьц ка[д]-ти ора́тим.

глеђо́сан, -а, -о **1.** *онај који има глеђ.* — Двапу́т су глеђо́сане ове́ј сто́вне за во́ду и кондири́ за раки́ју. **2.** фиг *умазан, запрљан.* — Која́ ће га погле́да кьд је онако́ј глеђо́сан.

глеђосува́ње с гл им од *глеђосује.* — Бе́ше о́н ма́јстор за глеђосува́ње су́дови о[д]-севњу́.

глеђосу́је несв **1.** *ставља глеђ земљаним посудама.* — Грнча́р на́јубаво глеђосу́је кондири́ и сто́вне. **2.** фиг *прља, масти.* — Што го́ђ облече́, глеђосу́је са зное́ње и те́шку рабо́ту.

глеђо́ше (се) свр **1.** фиг *осуши се, пропадне од тешког посла.* — О[д]-толку рабо́ту се глеђо́ше чове́к, непоста́не. **2.** фиг *запече (се).* — Серсе́м домаћи́ца — су́дови вој се глеђо́шу од непрање́ (ирон). **3.** фиг *запрља (се), замасти (се).* — Све́ кошу́ље глеђо́ше по рабо́ту, мо́ж ги по́сле вр̀љи, прање́ им не пома́га.

глежа́ањ м *зглоб на нози.* — Ло́шо е ступи́ла, па измести́ла глежа́ањ.

гле́жиње с в *глежањ.* — Боли́ ме нога́ у гле́жиње, ло́шо сам ступи́ла.

гле́ј (мн гле́јте) имп од *гледа.* — Гле́ј да до́јдеш до́м за ви́дело. — Гле́ј гу Мари́ка кво́ рабо́ти.

/гле́ј си рабо́ту/ изр *баш те брига.* — Гле́ј си рабо́ту што она́ дрњка. — Нек пцу́је ко́лко о́ће, ти́ си гле́ј рабо́ту. — Нека си они́ мла́ту гра́ње, гле́ј си твоју́ рабо́ту.

гле́тав, -а, -о **1.** *недопечен, гњецав,* в *стуштен.* — Ле́б ми испа́де нешто́ гле́тав. **2.** фиг *лењ, спор човек.* — По́ гле́тавога му́жа о[д]-те́бе несе́м виде́ла. — Мло́го гле́тава жена́, едва́ се вуче́, мрзи́ гу што-е жи́ва.

гле́тка несв у дем знач: *гледа, гледуцка.* — Гле́тка на едно́ окце́, спа́ла му ва́трица.

глето́[1] с *длето.* — Тре́бе да ку́пим глето́ да издубе́м коры́бу за сви́ње.

глето́[2] прид *непечено*. — Ово́ј лепче́ ју́ш глето́.

гле́тоња м *леђ, спор човек*. — Куде́ ми бе́оше о́чи да по́јдем за гле́тоњу?

гле́тоше се свр *улењи се*. — Глетоса́л се о[д]-цеде́ње. — Глетоса́ла се, па се вуче́ ко поме́тина.

гли́бав, -а, -о **1.** *мочваран, глибовит терен*. — Ме́сто е мло́го гли́баво за косе́ње. **2.** *кишовито, магловито*. — Мло́го гли́баво вре́ме за рабо́ту. **3.** фиг *лоше, зло доба*. — До́шло нeко́ гли́баво вре́ме, не зна́ш ко́е да рабо́тиш. **4.** *мокро, блатњаво*. — Чи́жме ми скро́з гли́баве.

гли́бавац м **1.** *мокро, мочварно место*. — Прође́мо гли́бавац у Бла́то, па у Сели́чевицу. **2.** *леђ, мекушан човек*. — Ни́шта се не на́дај од њега, о́н је еди́н гли́бавац.

глиба́к м *глибовито место*. — Упа́домо у неки́ глиба́к до гу́шу, едва́ се извуко́мо. — Каква́ лива́да, са́м глиба́к.

глиба́нац м *глибаво земљиште*. — Та́м је глиба́нац, па́зи како́ ће прође́те. — Па́де ки́ша, лива́да поста́де глиба́нац, не мо́ж се ко́си.

глиби́ц м **1.** *глибаво место*. — Закаса́мо, заглави́ше ни се ко́ла у глиби́ц. **2.** *мокар, блатњав*. — Чера́пе ти го́л глиби́ц.

глибо́сан, -а, -о *леђ, прљав*. — Мло́го је глибо́сан, о[д]-цра́м да га чове́к и не погле́да.

глибо́ше (се) несв *улењи (се), испусти (се)*. — Глибоса́ла се, деца́ запусти́ла, ни́шта не ди́ра по ку́ћу.

гли́в, -а, -о *мокар, глибав*. — Гливо́ вре́ме, не мо́ж се рабо́ти. — Гливо́ дрво тике чмаи́ на огњи́ште, не́ће гори́.

гли́вак м *предмет који је мокар, сав у води*. — Ово́ј неје́ кубарче́ за о́гањ, ово́ е гли́вак. — Чера́пе му гли́вак.

гли́вац м (мн гливци́) *предмет који је мокар*. — Утепа́ла га ки́ша, оде́ло му гли́вац. — Собу́вај ти́ја гливци́ да ги осу́шим над огњи́ште.

гли́вка ж пеј *запуштена, глибосана жена*. — Не мо́гу да гле́дам ону́ј гли́вку ко́лко се запушти́ла.

гливо́сан, -а, -о *мокар, углибављен*. — Удари́ла слота́, дојде́ гливо́сан ис Преде́ње.

гливо́ше се свр *натопи се водом, углибави се*. — Три-дња́ па́да ки́ша, о́ткоси се гливоса́ли, још ги вати́ла у́спарина, па це скапу.

гли́пка ж *леђа, прљава жена*. — Погле́ј како́ изле́да гли́пка глибо́сана.

гли́ста ж зоол *глиста*, в *бесне глисте*. — Дете́ доби́ло гли́сте.

гло́ба ж *казна, намет*. — Голе́му му гло́бу удари́ли. — Па́зи да ти за то́ј не напла́ту гло́бу. — Тој неје́ по́рез, то́-е гло́ба!

глобе́вља несв *кажњава, гломи*. — Ва́ти ли ги у што́ту, о́дма ги глобе́вља.

гло́бен, -а, -о *кажњен*. — Доси́ћ несе́м гло́бен, се́ћ мо́ж да ме огло́бу због се́чу у држа́вну шу́му.

гло́било с *дубока барушшина, живо блато*, в *потресуља*. — Не те́рај гове́да у гло́било, це загло́бу.

глобље́ва несв в *глобевља*. — Бо́ље да пла́тиш о́дма, не́го да те држа́ва глобље́ва.

гло́ња́ањ м **1.** фиг *већа животињска кост*. — Несмо́ пцети́шта да еде́мо са́мо гло́ња́ањи. **2.** фиг *неудобна обућа*. — Што́ си обу́л ти́ја гло́ња́ањи, ће ти уте́пају но́ге? **3.** фиг *зглобови руку и ногу*. — Болу́ ме гло́ња́ањи од рабо́ту.

глогѝњак м *глогова шума, врзине.* — Бѐше убáва ливáда, а сѝк порáсал голѐм глогѝњак, не мóж се прóјде.

глогѝње с зб им **1.** *глогов жбун.* — Исѐко онóј глогѝње по[д]-цлóг на Момчѝлово. **2.** фиг *жбуње.* — Дóлњи Голѐми рѝд све урáсал у трње и глогѝње.

глогѝњка ж **1.** *плод глога, глогиња.* — Кóј ће, бре, да бѐре глогѝњке? **2.** изр: **мла̀ти глогѝњке; једѐ глогѝњке** *говори глупости, трабуња.* — Пу̀сти гу, нека мла̀ти глогѝњке. — Једѐ глогѝњке од ка[д]-це родѝл.

глођáње с гл им од *глође (се) (1, 2).* — Не мóж ги намѝри ни глођáње кóске (*1*). — Свáки дѝн глођáње за по нешто̀, како̀ нѐће оболѐје (*2*).

глóђе несв **1.** фиг *гребе.* — Чешѝре глóђу дýпе без гáђу. **2.** фиг *секра, изједа.* — Од малѐчко ме глóђе, у гро̀б ће ме отка̀ра. — Мýка ме глóђе, немáштина ме глóђе, како̀ да се не једѐм ко мѐсец?

глóђе се несв фиг *секира се, изједа се.* — Нѐмам си мѝрку, сáмо се глóђем те за овóј, те за онóј.

глóк м *глох.* — Сашѝла сýкњу на глóк.

глокчѐ с дем од *глог.* — Убацкáл се на глокчѐ. — Свр̀љи цемпѝр на глокчѐ, па вáти да кóси.

глóцка несв **1.** у дем знач: *глође, једе.* — Вр̀љи Ђýми некý кóску, не[к]-глóцка кýче. **2.** фиг *секира, брине.* — Тој детѝште ме стáлно за по нешто̀ глóцка.

глóцка се несв у дем знач: *глође се; секира се, брине се.* — Глóцкај се за овóј, глóцкај се за онóј и не видó кьд ми вѐк прође.

глоцкáње с гл им од *глоцка (се)*, **1.** *једење.* — Квó си спремѝла за глоцкáње? **2.** фиг *брига, секирање.* — Живóт ми прође у стáлно глоцкáње.

глóцне свр *на брзину поједе.* — Да нешто̀ глóцнемо докле стѝгне ручáк. — Ѝма ли нешто̀ да се глóцне на брзѝну?!

глýв, -а, -о *који не чује*, изр: — Глýв, па не чýје (*ирон*).

глувáк м *глув човек.* — Он је едѝн тѐжак глувáк. — Не вѝкај глувáка, нѐће те чýје.

глувáн м **1.** *наглув*, в *глувак.* — Збрáли се глувáни, па откачѝли рáдио да слýшају. **2.** *онај што̀ се прави глувим.* — Глувáне једѝн, докле ћу те вѝкам, а тѝ се прáиш да ме не чýеш.

глувáра ж/м **1.** *глува особа.* — Залýд прѝчаш на туј глувáру, не чýе те. — Есѝм ли оратѝла на глувáру, ал не слýша? **2.** фиг *скитница, беспосличар.* — Кудѐ се вездѝн вучѐш с туј глувáру?

глувáри несв *беспосличи, губи време.* — Глувáри з-друштво, не свр̀та се.

глувáћ м в *глувара.* — Не мóж се нѝкако споразýмиш с тóга глувáћа.

глувѐје несв **1.** *губи слух.* — Почѐл да глувѐје. **2.** фиг *губи време, глувари.* — Глувѐје по цѐл дѝн по селó.

глýвка ж **1.** *наглува жена, глувача.* — Ако је онá глýвка, ѝма некѝ у кýћу да се о[д]сѝва. — Што̀ се прáиш глýвка кьд ме чýеш? **2.** *она која се прави да је глува.* — Прáи ми се туј глýвка, а свѐ знáје квó се рабóти по малý.

глýвла ж в *глувка.* — Викá онýј глýвлу да излѐзне, ал ме не чý, ел нејѐ тýј.

глýвља м в *глуван*[1]. — Не мóгу да довѝкам онóга глýвљу из Бýђину падѝну.

/глувó кýче/ изр *луталица, скитница.* — Слепýта се вездѝн тóј глувó кýче. — Вѝкај ми онóј глýво кýче да се довучѐ дóм.

глýвоња м *наглув човек.* — Отидѐ ми онѝја глýвоња, не могá га довѝкам.

глувота́ ж *тишина, глувоћа.* — Без деца́ у ку́ћу-е глувота́. — Са́м чове́к зара́сне у глувоту́, па му по́сле све́ сми́та.

глу́вча м аугм и пеј *наглув човек, глуваћ.* — Честѝт глу́вча четри чу́је (*изр*). — Глу́вчо глу́ви, куде́ си до сѣг, оно́лко те ви́кам.

глупавча́к, -чка́, -чко́ *приглуп.* — Глупавча́к си-е од мале́чко, ал не ма́ри. — Глупавчка́ на ма́тер.

глупа́ндер м *глупак.* — Очува́ла оно́лкога глупа́ндера а сѣк гу дуи́ч не слу́ша.

глупе́рда ж/м в *глупандер.* — Кьд ва́тим да би́ем туј глупе́рду, да му се напла́тим за све́.

/глу́пи а́вгус/ изр в *глупи торник.* — До́вуче ли се ви́ше ти́ја глу́пи а́вгус?

/глу́пи то́рник/ изр *каже се за онога који је приглуп.* — И глу́пи то́рник би то́ј зна́л да ураво́ти, а ти́ не зна́ш.

глу́пос м *бесмислица, будалаштина,* в *одбие на глупос.* — Не́ма по́голема глу́пос о[д]-то́ј. — Како́ да се изва́дим из глу́пос што сам напраи́л?

глупо́ћа ж в *глупос.* — Напраи́ глупо́ћу, да́до си па́ре за ни́шта и сѣк мо́гу да сви́рим у песни́це.

глу́пча м *глупак.* — Наша́л сам да питу́јем глу́пчу за оно́ј што не зна́е.

глу́ши несв *заглушује, не чује.* — Глу́ши ме нешто́ ле́во у́во, сла́бо на њега чу́ем.

глу́шча м в *глувља.* — Е́л је ства́рно глу́шча, е́л се пра́и да не чу́је.

гма́ца несв *гази блато, гаца.* — Са́мо си гма́ца по ба́ру, о́пште не и́де по пу́т.

гма́ца се несв *прља се блатом.* — Гмаца́л се, гмаца́л по тој блати́ште, па се угма́цал до гу́шу.

гмаца́ње с гл им од *гмаца* (*се*). — Цигларѝ завр́ну нога́вице, па гмаца́ње до мога́ње.

гма́цне свр **1.** *угази у што житко.* — Оклизну́ се, па гмацну́ с опа́нак у во́ду. **2.** *зарони што у течност.* — Гма́цни секи́рче у во́ду да заду́је држа́ље.

гмече́ње с гл им од *гмечи, гњечење.* — Ел и́маш ону́ј беду́ за гмече́ње компири́?

гме́чи несв **1.** *гњечи.* — Не гме́чи си́рење, не праи́ш урду́. **2.** *туче кога гњечећи га.* — Кьд ва́ти да га гме́чи, замако́ му и́скара пашља́к.

Гми́тар м *име.*

Гми́тра ж *име.*

Гми́тровдьн м *Митровдан.* — На Гми́тровдьн дунђе́ри се вр̀ћају од рабо́ту, тѣг почи́њају сва́дбе, собо́ри, весе́ље.

гмичи́ несв *хода у обући у коју је ушла вода.* — Све́ му гмичу́ но́ге, ће се прела́ди.

гми́чка несв у дем знач: *гмичи.* — Напуни́ла ми се чи́жма с во́ду па гми́чка ли, гми́чка кьд о́дим.

гми́чкав, -а, -о *гмацав* — Опьнци му гми́чкави, пропу́штају во́ду.

гмичка́ње с гл им од *гмичка.* — До́јади ми гмичка́ње, мо́ра да ку́пим но́ви опьнци.

гмождени́к м *конац којим се шије везују за узленик на разбоју.* — З-гмождени́к се завр̀зују ни́тке за тоја́шке.

гму́ра несв *зарања, потапа, гњури.* — Не гму́рај обу́ћу у во́ду.

гму́ра се несв *гњура се.* — Погле́ј како́ се пи́ле гму́ра у во́ду. — Гму́рају се прашчи́на у сла́му.

гмура́ње с гл им од *гмура* (*се*), **1.** *гњурање.* — Пр̀ви е у гмура́ње у бобата́ло. **2.** фиг *избегавање проблема.* — С гмура́ње гла́ву у пе́сак ни́шта не́ће напра́иш.

гмýрац м зоол *птица која се гњура у воду, гњурац,* в *пликавац.* — Да ви́диш како́ се гмýрци плúскају по во́ду.

гмýри несв *гњури.* — Гмýри с отво́рене о́чи.

гмýрне свр **1.** *загњури.* — Гмýрни си ма́лко гла́ву у во́ду да гу ола́диш. **2.** фиг *сакрије.* — Гмýрни ово́ј негде́ да га ни́ки не на́јде.

гмýрне се свр **1.** *загњури се, окупа се.* — Нека́ се о́н ма́лко гмýрне у реку́, а ти́ па́зи говеда. **2.** *прогура се, пробије се кроз гужву.* — Гмýрну се у на́род и дове́де га зача́с. **3.** фиг *нестане.* — Гмýрну се за́јац у шиба́к и не видо́мо га ви́ше. — Гмýрну се риба́ у ви́р, пот ка́мен.

гмýца ж *израслина, чвориуга, отюк,* в *чамуга.* — Ди́гла му се ово́лка гмýца на ру́ку, тре́бе га во́дим куде до́ктура.

гно́ј м *ђубре.* — Гно́ј ис-кошáру те́рамо на њúву за компири́.

гно́и / гно́ји[1] несв *лучи гној* — Убацка́л се на тр̀н па му нога́ гно́и.

гно́и / гно́ји[2] несв *ђубри.* — У је́сен ел у про́лет гно́јимо њúве.

гња́са несв **1.** *задаје тупе ударце, удара, стреса.* — Немо́ј га гња́саш то́лко, ће га уте́паш. — Дете́ се не гња́са, ће га стресе́ш, да му се наду́је мешúнка. **2.** фиг *једе пуно.* — Погле́ј ко́лко гња́са, ко да ле́б три-да́на неје́ виде́л.

гњасáње с гл им од *гњаса.* — Оно́лко гњасáње, и па́ те не слу́ша. — А́ло ни-е́дна, на́праи шкембе́ о[д]-то́лко гњасáње.

гњездéње с гл им од *гњезди (се).* — Вре́ме им је ве́ћем за гњездéње коко́шку.

гњéзди несв *смешта младунце у гнезду.* — Погле́ј како́ ква́чка гњéзди пили́ћи.

гњéзди се несв **1.** *прави гнездо.* — Вра́пци се гњéзду у сли́ву. **2.** *смешта се у гнездо.* — Гњéзди се Пúрга у ја́сле, ће снесе́ јајце́. **3.**фиг *намешта се дуже да седне.* — Кво́ се то́лко гњéздиш, не́ће снесе́ш јајце́?!

гњездичé с дем и хип од *гнездо, гњездашце.* — Пупуња́к напраúл гњездичé пот ка́мен на Клису́рку.

гњездó с *гнездо.* — Вра́не напраúле гњездó у вр̀ бу́ку.

гњéтав, -а, -о в *глетав.* **1.** — Гњéтав ле́б се не мо́ж еде́. **2.** фиг *тежак, спор човек.* — Мло́го гњéтав неки́ човек, докле уработи, ти́ изгу́биш жúвци.

гњетé несв **1.** *набија, ставља нешто унутра.* — Гњетé у ру́пе ка́мење, да не излéзне пу́в. **2.** *крије.* — Бо́г зна́е кудé гњетé ону́ј пéнзију, по́сле гу ни са́м не мо́ж на́јде. **3.** фиг *једе.* — Ста́лно нешто́ гњетé по уста́, ненајéшник. — Погле́ј га како́ гњетé, едноиза́друго, ко да ни́кад ле́б неé виде́л.

гњетé се несв **1.** *гура се, намеће се.* — Немо́ј се гњетéш куде ти неé ме́сто. **2.** *крије се, скрива се.* — Гњетé се та́м по оне́ј со́бе, не мо́ж гу ни́ки ви́ди.

гњетéње с гл им од *гњете (се),* **1.** *скривање.* — Какво́ ти је па то́ј ста́лно гњетéње па́ре по са́ндуци? **2.** *једење.* — Удебелúл се од оно́лко гњетéње.

гњúдла ж *особа која има гњиде.* — Немо́ј куде ту́ј гњúдлу, ва́шке ће доби́еш.

гњúл, -а, -о *гњио, омекшан, труо.* — Оби́ђ да ви́ш како́ су бла́ге гњúле кру́шке.

гњúлав, -а, -о в *гњил.* **1.** *омекшан, мек.* — Остри́ке се је́ду ка[д]-цу гњúлаве. **2.** фиг *лош, непријатан.* — Гњúлав неки́ човек, не́ће ни да прорóати с те́бе. **3.** фиг *влажан, мокар.* — Дошло́ гњúлаво вре́ме. — Ова́ј гњúлава дрва́ не́ће ни да гору́.

гњúлка ж *лења, нерадна жена.* — Не́ће ти тај гњúлка до́јде на мо́лбу.

гњоáрка ж *сандук који се стави на саонице за превоз ђубрета.* — Зúмени искáрамо ђу́бре з-гњоáрку по њúве, па кьд окопне́је, растрвимо га.

го́ м *погодак у фудбалу, гол.* — Па́ша им пр̀ви да́де го́, по́сле ги напуни́мо з-го́лови и победи́мо.

/говеда́/ изр у **говеда́** *да чува говеда.* — Отиде́ Ми́ле у говеда́. — Зна́е ли се кој̀и ће ју̀тре у говеда́?

Говедаро́вци м мн *заселак Жу̀тина, в Кур̀те.* — Сми́ну̀ куде Ку̀ртини у Говедаро́вци.

говеда́рче с дем од *говедар.* — Ма́мино говеда́рче, у̀баво ми па́зи говеда́.

/говеђа гла́ва/ изр *нешто што је за некога превелико, недостижно, превелики залогај.* — Нашла́ ма́чка говеђу гла́ву, па ми́сли ће гу поеде́. — То́-е за те́бе говеђа гла́ва, ѝч се не супе́тли!

говеђи опањак м в *опањак.* — Сами́ смо си прав̀ли говеђи и сви́њски опањци.

говеђина ж *говедина, говеђе месо.* — Ре́тко смо суши́ли говеђину.

говече́ с изр *орати на ~.* — Ора́ти на њега, ора́ти на говече́ — и́сто ти-е.

говече́нце с дем и хип од *говече.* — Сто́ку прода́до, заварка́ тике едно́ говече́нце за за́пат.

говне́нце с **1.** дем од *говно.* — Кака́в је а́лав, изе́л би си и своје́ говне́нце. — Своје́ говне́нце не смрди́ (*изр*). **2.** ирон фиг *дете.* — Ово̀ј ли-е твоје́ говне́нце те га тако̀ј па́зиш?

говно́ с **1.** *измет.* **2.** фиг *дете.* — Ово́ е моје́ говно́. — О[д]-цвоје́ говно́ то̀ј да дочека́м да ми ка́же. **3.** фиг пеј *покварењак.* — Испа́де о́н голе́мо говно́. **4.** изр: — Еде́ го́вна (*прича без везе, лупета*). — Изе́до го́вна (*изланух се без потребе*). — Јѐђ го́вна! (*псовка, галама*). — Не ди́рај говно́ (*нечовек*). — Низ бр̀до се и говно́ тркаља (*лако је нешто урадити*).

говнова́љ м зоол *котрљан, балегар* Skarabaeus sacer L.

говња́р м фиг пеј *покварењак, мурдар.* — Кака́в ма́јстор, о́бичан говња́р. — То[г]-говњара́ да ми ви́ше у ку̀ћу неси́ пусти́ла. — Голе́м говња́р и́спаде побра́тим, за́еба ме у пи́зду ма́терину.

говња́ри несв фиг *ради нешто без сврхе, квари посао.* — Кобаја́ги ко́си, само говња́ри по ливаду.

говња́рка ж фиг *мурдарка, покварења.* — Па́ ти доодила ста́ра говња́рка да те обрко́ли.

говња́в, -а, -о 1. *упрљан људским изметом.* — Куде́ ли је тој проодил ка[д]-цу му чи́жме говња́ве? **2.** изр: **говња́ва мо́тка** *добра батина.* — За њега-е са́мо говња́ва мо́тка.

говња́сан, -а, -о *уљен, претерано размажен.* — Сва́ вој деца́ говња́сана. — Не вељае што-е то́лко говња́сана.

говњосува́ње с гл им од *говњосу(ј)е* (*се*). — От кра̀ј си навикло на говњосува́ње, па се и сѣк говњосу́је.

говњосу́е (се) / говњосу́је (се) несв *претерано (се) мази, квари (се).* — Немо́ј га ви́ше говњосу́еш, ко бо́га те мо́лим. — Немо́ј се ви́ше говњосу́еш, то̀ј не трпи́м.

говња́ше свр фиг пеј *размази, упропасти.* — С то́лко але́ње говњоса́ла дете́, па ни́кога не слу́ша. — Говњоса́л се па не́ма ви́ше куде́.

годе́је несв *свиђа се, годи, одговара чему.* — Не зна́м кво́ му-е, куде на́с му ни́шта не годе́је, о́ће да се вр̀не у рабо́ту. — Годе́је, не годе́је, да́л си си па́ре за њега, па га сѣк но́си до́ма. — Годеја́ло ти, не годеја́ло, тако̀ј ће би́дне!

годе́ћки / годе́ћки́м прил *намерно.* — Гађа́л ме је годе́ћки́. — Годе́ћки́ ме је у ону̀ј гунгу́лу оцепи́л са шпица́љку. — Све́ што рабо́ти, рабо́ти годе́ћки́м.

го́дина ж *годишњица*.– У четвр̀так ће ста́вимо го́дину како́ смо се узе́ли. — У суботу ту́рамо го́дину на баштý.

годи́нка ж хип од *година, годиница*. — Дете́ вој напуни́ло три-годи́нке а јо́ш не ора́ти.

годињáк м *брав од годину дана*. — О[д]-те́лци ћу продаде́м едно́га годињака́, да пла́тим гло́бу на држа́ву: по́рез, при́рез и оста́ло.

годињу́је несв **1.** *проводи годину дана*. — Бр̀зо це вр̀немо из Мачка́тицу, не́ће годињу́јемо. **2.** *чува до годину дана* (*прасе*). — Годињу́јемо едно́ прасе́.

годишњáр м **1.** *дете́ од годину дана*. — Веће́м ти-е уну́к годишњáр. **2.** *брав од годину дана*. — Ће зако́љемо свињче́ кьд бу́де годишњáр. **3.** *онај ко се појављује једном у години*. — Он је годишњáр, дође́ди тако́ј једну́ш у го́дину.

годи́шњо прил *за годину дана, годишње*. — Дуњ̀е́ри дође́ду двапу́т годи́шњо. — Једну́ш годи́шњо пла́ћамо травари́ну.

го́ђ речца **1.** *год*. — Куде го́ђ да по́јдем, о́н се ствóри. — Како го́ђ да га урабо́тим — невеља́је му. **2.** *воља ти, или или*. — Го́ђ ти ово́ј, го́ђ ти оно́ј, у́зни кое́ о́ћеш.

гоешљи́в, -а, -о *склон гојењу*. — Да су ни пра́сци гоешљи́ви ко што-е дете́.

го́жје с *гвожђе*. — На главѝну су две-гри́вне од го́жје, а уну́тра ту́лац и́сто од го́жје.

го́зје с *гвожђе*. — Куде́ вуче́ш тој го́зје по авли́ју да ми-е да зна́м?

го́зјерица ж *окована цйпела, гозјерица*. — Тьг сам носи́л го́зјерице тв̀рде, дубо́ке.

го́кне (се) свр *удари (се)*. — Па́зи кьд музе́ш Пла́вку да те не го́кне с но́гу, да ти раси́пе мле́ко. — Го́кну га у гла́ву, о́дма му и́скочи ово́лка гму́ца. — Куде́ се тако́ј го́кну, да ти изле́зне то́лка чаму́га?

го́л, -а, -о **1.** *наг*. — Не вељ̀а́је да и́деш по ку́ћу тако́ј го́л. **2.** *непримерно одевен, разголићен*. — Тако́ј го́ла ли ћеш у на́род да изла́зиш? **3.** фиг *сиромашан, без ичега*. — У ра́т ни Бу́гари запали́ше ку́ћу, оста́домо го́ли и бо́си. **4.** изр: — Го́л ко од ма́јку ро́ђен. — Го́л ко пишто́ль.

/го́л-го́лцат, го́ла-го́лцата, го́ло-го́лцато/ изр *без одеће, потпуно наг*. — Пред ме́не из ви́р одедну́ш изле́зе девојка го́ла-го́лцата.

/го́ла-вода́/ *изр сав мокар*. — Умо́ри се ора́ећи, са́в сьм го́ла-вода́.

/гола́ меса́/ изр *бутине*, в *месá*. — Неје́ гу сра́м: обле́кла се, а ви́ду вој се гола́ меса́.

Го́ле гари́не ж мтп *ливаде, пашњак, пашратиште*.

голе́м, -а, -о *велики*. — Голе́м де́дин уну́к пора́сал.

Голе́ма Богоро́дица ж в *Велика Госпоина*. — Са́дњи пут сам га виде́ла на Голе́му Богоро́дицу, она́м, на Кр̀с.

голе́ма бо́лес ж *тифус*. — Умре́л је од голе́му бо́лес на Солу́нски вро́нт.

голе́ма вра́та с мн *главна врата на кући*. — Го́сти се пречеку́ју на голе́ма вра́та.

/голе́ма ората́/ изр *свађа, жучна расправа*. — То́ј њи́но ће изле́зне на голе́му орату́. — Чу́ голе́му орату́, па дојдо́ да не пропу́штим нешто́. — Бе́ж, да не гле́даш, и́мам си с њега голе́му орату́.

Голе́ма орни́ца ж мтн *њива*.

/голема́ рабо́та/ изр **1.** фиг *ситница, безначајна ствар*. — Голема́ рабо́та ако не до́јдеш на вре́ме. — Остаи́ га, голема́ рабо́та ако ти још неје́ врну́л па́ре. — Голема́ рабо́та што нее́ плати́л по́рез, не́ће држа́ва пропа́дне. **2.** *велики посао*. — И́ма голему́ рабо́ту, не мо́ж да до́јде ле́тени, ал зиму́ске си́гурно ће до́јде. — Изле́зе то́ј голема́ рабо́та, а ми́слешемо бр̀зо ће га сраб̀о́тимо.

Голе́ма река́ ж мтн *река која извире у Валмишту, испод Малог Чемерника, а улива се у Мораву, код Цепа, као Мутница.*

голе́ма сказа́лька ж в *сказаљка.* — Поквари́ла се голе́ма сказа́лька на са́т.

голе́ма со́ба ж в *гостињска соба.* — Во́ди го́сти у голе́му со́бу.

големачи́ћ, -чка́, -чко́ *повелики.* — Пора́сал ти ону́к големачи́ћ. — Бе́о си големачка́ кьд дојде́ ра́т и страда́ње.

големаш м *богаташ, газда.* — Башта́ му бе́ше големаш, а о́н све́ про́пи по кафа́не.

голе́ме богиње ж мн *велике богиње* variola vera. — Не помињај голе́ме богиње, та́м било́, та́м остало́.

големе́је несв **1.** *расте.* — Ова́ј твој пу́љпаз бр́зо големе́је. **2.** *узноси се.* — Са́мо га ти́ ва́ли, о́н о[д]-то́ј големе́је ко меју́р.

Голе́ми Божи́ћ м *први дан Божића,* в *Божић.*

голе́ми дн̂ь м *празник.* — На голе́ми дн̂ь се не рабо́ти ни у ру́ке ни у њиву́.

Голе́ми кла́данац м мтн *извор.*

Голе́ми изво́р м мтн *извор.*

Голе́ми па́прат м мтн *ливаде.*

Голе́ми по́с м *Ускршњи пост.*

Голе́ми ри́д м мтн *планиска коса.*

Голе́ми Чеме́рник м *огранак Чемерника.*

/голе́мо говно́/ изр ирон *важан човек.* — Сьг је о́н у Лескова́ц поста́л голе́мо говно́, не́ће с те́бе ни да ора́ти.

Голе́мо о́рниште м мтп *њиве*

големчи́ћ, -чка́, -чко́ *повелики.* — Нејѐ ви́ше детишња́р, поста́л големчи́ћ.

големчи́ћ м *палац.* — Огре́бал га мачо́р за големчи́ћ.

големши́ћ, -шка́, -шко́ в *големчић (1, 2).* — Бе́ше си о́н тьг големши́ћ, неѐ би́л детишња́р (*1*). — Мо́ре, големши́ћ дн̂ь ста́де: о́бдан мо́ж све́ [да] сработиш (*2*).

голе́нике ж мн *колена.* — Не обу́ко се како́ тре́бе, све́ ми измр́зоше голе́нике.

го́ли (се) несв *огољује (се), открива (се) део тела.* — Немо́ј да го́лиш ду́пе ту́ј пред љу́ди, сра́м је! — Не го́ли се на ову́ ладно́ћу, це смр́знеш.

голиждра́в, -а, -о *разголићен, недовољно обучен,* в *голуждрав* — Што́ ти дете́ и́де тако́ј голиждра́во.

голиждра́вка ж *разголићена, недовољно обучена женска особа.* — Мо́ре, та́ј голиждра́вка, мло́го е о́пасна она́.

голиждра́вко м *разголићен, недовољно обучен човек.* — Ће те упр́ска ки́ша, голиждра́вко.

голиждра́вче с *разголићено дете.* — Кьд ува́тим то́ј голиждра́вче, па га ишљи́скам по ду́пе, не́ће дете́ ви́ше да ми поди́ра.

голиждра́к м *недовољно обучена, разголићена особа.* — Куде́-[ј]е на ову́ј ладно́ћу пошао́ ови́ја голиждра́к? — Ово́[ј]-е мо́ј ма́ли голиждра́к.

голишаи́в, -а, -о *голишав.* — Што́ си тако́ј голишаи́в изле́зал нау́лице?

голишља́к м *огољено место.* — Разгрну́ла голишља́к да вој се све́ ви́ди.

голишта́р[1] м *младунче птице које још није добило перје.* — У гњездо́ су јо́ш голишта́ри́, јо́ш ги ма́ти ра́ни.

голишта́р[2] м *сиромах.* — Сьг и́мамо ку́ћу, ви́ше несмо́ голишта́ри́.

голишта́рка ж *сиромашна жена.* — Има́ла сре́ћу голишта́рка, отишла́ у га́здини.

голиштáрче с дем и хип од *голиштар*. — Дáј му некúм дроњьк, да се обучé голиштáрче.

гóлка ж *сиромашна жена, девојка без мираза*. — Узéл, мóре, некý гóлку озгóр по[д]-Чемéрник.

/голó/ прил у изр: **билó се голó, босó** *сиромашан, пуки сиромах*. — Билó се голó, босó па се некакó преживéло.

голобрáдес, -то (само за мушки и средњи род) *голобрад*. — Шћé ти тój чекúње, голобрáдес си пóубав? — Чијó је тój голобрáдесто момчé?

гологлáвес, -та, -то *гологлав*. — Ће се смрзнеш такój гологлáвес на овýј дрчу.

гологлáвка ж *жена без мараме*. — Којá е онój гологлáвка што с тéбе на собóр оратú?

гологлáвче с *дете са ретком косом*. — Ошишáмо гологлáвче, егá му порастé пóгуста кóсица.

гологрýдес, -та, -то *раздрљених груди, гологруд*. — Кудé си по овýј зимý пошáл гологрýдес?

гологýза ж **1.** фиг *ливада која слабо рађа, неродна, плитка земља*. — Утепá се цéло лéто косéћи Мúтрове гологýзе. — Свú бéгају у грáд, нúки нéће на овéј гологýзе. **2.** бот *биљка гологуза, водопија* Cichorium intybus. **3.** *сиромах, голуља*, в *гологузан*. — Тáј гологýза ка-це напúе вúка да не знáе квó ће с пáре. **4.** *жена која носи кратку сукњу*. — Видó га с еднý гологýзу у вáрош.

гологузáн м фиг *сиромах, голуља*. — Бéгај, ћéро, на врéме од гологузáна, долéко му лéпа кýћа.

гологýзес, -та, -то *сиромашан, без имања*. — Сúк се не сéћаш ка[д]-ци бúл гологýзес, тúк нејé имáло кýче за штó да те уápе.

гологýзла ж фиг *сиромашка, сиротиња*. — Несúм спáл на еднý гологýзлу да гу ýзнем за женý.

гологýзоња м фиг *сиромах, голуља*. — Сúг је обогатéл, па не пáнти кьд је бúл гологýзоња.

гóло дýпе с фиг *сиромашан човек, сиротиња*. — Úграј кóло дýпе гóло (*изр*).

голодýпес, -та, -то **1.** *који је без гаћа, поцепаних панталона*. — Штó несú закрпúл чешúре него úдеш голодýпес? **2.** фиг в *гологузес*. — Сúг ни се не сéћа, а кьд бéше голодýпес сврћаше за шићéр, гáс и орúз.

голокрáкес, -та, -то *голокрак*. — Штó си истрчáл такój голокрáкес, не вúдиш ли да-е зимá.

голокрáкла ж ирон *жена обнажених ногу знатно изнад колена*. — Нéћеш и тú да úдиш ко онáј Тикóмирова голокрáкла.

голокрáконьа м *онај који је голокрак*. — Немój да ми увóдиш у кýћу онóга голокрáконьу.

голокýрес (само за мушки род) *који иде без гаћа, онај који је без панталона*. — Кудé су ти гáће па úдиш голокýрес? — Úди си такój голокýрес по кýћу, без чешúре. — Кудé си пошúл голокýрес наýлице?

/гóло мéсо/ изр *обнажени део бутине*, в *гола меса*. — Сцепúше ми се чешúре бúш на гóло мéсо.

голомрáзица ж *суволразица*. — Úвати голомрáзица, само скрчý бýке по шумáк.

голомýдес, -та, -то фиг *разголићен, наг (човек)*. — Излетé ис кýћу онакój голомýдес.

голому́довић м фиг *сиромашак, бедник.* — Ко́ј ће вој матра́к младожења голому́довић. — Це́ла вами́лија голому́довићи.

голому́доња м в *голомудовић.* — Ко́е о[д]-те́бе о́ће ти́ја голому́доња, па ку́че не́ма за кво́ да га уа́пе.

голору́кес, -та, -то **1.** *онај ко иде обнажених руку.* — Обуку́ј се, не и́ди голору́кес, ће добие́ш реу́му. **2.** фиг *онај који празних руку иде на какво место где се носе дарови или понуде.* — Бе[с]-сра́м дошао́ на весе́ље голору́кес.

/голоти́ња и босоти́ња/ изр *велико сиромаштво.* — Мо́ре, живе́ло се и з-голоти́њу и з-босоти́њу, па ни било́ до́бро, а се̏г, ка[д]-цве́ и́мамо, несмо́ за́довољни.

голоти́њка ж фиг дем од *голотиња.* — Сла́тка ми бе́ше она́ј моја́ голоти́њка.

голотр̀б, -а, -о *голог стомака.* — Дете́ им це́ло ле́то прешде́ голотр̀бо.

голотр̀бес, -та, -то в *голотрб.* — Оклембесио́л тулба́к преко каи́ш, о́ди тако́ј голотр̀бес по собо́р.

голотр̀пка ж *женска особа голог трбуха.* — Да ми је да ви́дим ону́ј голотр̀пку да ли ће таква́ да о́ди кад вој му́ж до́јде из рабо́ту.

голотр̀пча м *мушкарац голог трбуха.* — Изле́зал голотр̀пча сред зиму́, две-па́ре си не да́ва за сту́д.

голотр̀пче с *дете голог трбуха.* — Трчи́ накуде ме́не едно́ голотр̀пче. Чијо́ ли е, ле́ле ма́јке? Кьд оно́ мое́.

Го́луб м *име.*

голуждра́в, -а, -о **1.** *лоше одевен.* — Куде́ си потрча́л тако́ј голуждра́в? **2.** *млади, незрели.* — Јо́ште су они́ голуждра́ви да и́ду на рабо́ту по грађеви́не.

голуждра́к м *још голо пиле, без довољно перја, птић.* — Ту́ј су голуждра́ци, не ди́ра[ј]-им гњездо́.

голуждра́кав, -а, -о в *голуждрав.* — Истрча́ше однеку́д голуждра́кави да и́грају ло́пту.

голужња́в, -а, -о в *голуждрав* (*1*). — Изле́зе онако́ј голужња́в, боим се ће се прела́ди.

го́лупка ж хип од *голубица.* — Го́луб ра́ни го́лупку докле лежи́ на ја́јца.

го́лупче с (мн голупчићи) *птић голуба.* — Ува́ти ми го́лупче, ћу га чу́вам куде ме́не у коша́ру.

голца́т, -а, -о *наг, неодевен.* — Собле́комо се голца́ти за регрута́цију.

го́лча м в *гологузан, сиротан.* — Неје́ он то́лки го́лча ко́лко се пра́и.

го́ља м *сиромашан човек, бедник.* — Не́ће да по́јде за оно́га го́љу с пр̀тене га́ће.

го́љав, -а, -о *сиромашан.* — Како́ човек да неће го́љав ако не рабо́ти.

гољак м *врста планинског кромпира црвенкасте коре.* — Посади́мо це́лу њиву́ з-гољаци́.

гољиждри́в, -а, -о *голишав, недовољно обучен.* — Истрча́ла гољиждри́ва на ову́ј студени́цу.

гољиждри́вка ж *голишава жена.* — Куде ту́ј гољиждри́вку те ви́ше не пу́штам.

гољиждри́вко м *голишав човек.* — Ка[д]-це по́јави гољиждри́вко из гр̀мен, претури́ се о[д]-цтра́.

гољиждри́вче с *голишаво дете.* — Дове́ла оно́ј гољиждри́вче да ми сми́та.

го̀љча м **1.** в *гологузан*. — Како̀ да приста̀нем да ми детѐ по̀јде за оно̀га го̀љчу? — Нек до̀јде го̀љча ма̀лко да поработи, да и о̀н зара̀ди неку̀ пару̀. **2.** фиг *пенис*. — Морѐ ће добије она̀ го̀љчу, да се смѝри.

Го̀па м надимак од *Гопча*.

Го̀пча м *име*.

гора̀ ж *шума*. — Отиша̀л у гору̀ да бѐре дрва̀. — Посѐкал ми оно̀лку гору̀.

го̀рањ, -рња, -рњо *горњи*. — Да̀ј ми ону̀ кутѝју с јексѐри од го̀рањ ра̀в.

Горѐшњак[1] м црквв *верски празник који се свеш̄кује од 26. до 28. јула*. — На Пр̀ви Горѐшњак је панађу̀р у Предѐне и Власо̀тинци, а на Трећи на Мејане.

горѐшњак[2] м фиг *велика врућина, пр̄ипека*. — Горѐшњак се вѝка зато̀ј што су тъг големѐ врућине. — Рабо̀ти сък, а нѐ ка[д]-до̀јде горѐшњак, кьд упечѐ, па се не дѝше.

горнѝ несв *нагорчује, има нагорак укус*. — Горнѝ ми нешто̀ овѝја оша̀в, нејѐ узрѐл.

Го̀рња Коза̀рница ж *име засеока*, в *Козарница*.

горња̀к м **1.** *горњи камен у воденици, који се окреће*. — Едьн воденича̀р клѐпа горња̀к, други долња̀к. **2.** *гребено које се држи у руци при гребенању вуне*. — Руч̀ица на гребена̀ц горња̀к је по̀дугачка, да се мо̀ж ла̀сно вла̀чи ву̀на.

го̀рњи ба̀д м в *бад*. — Го̀рњи ба̀д се нао̀ди на вретѐно и ула̀зи у до̀лњи ба̀д у кобѝлицу.

Го̀рњи Сла̀вковци м *заселак*, в *Славковци*.

гороло̀м м *олуја која ломи шуму и обара дрвеће*. — Ду̀ну гороло̀м, па по̀крши бу̀ке и по̀обаља дрвља.

горо̀тина ж **1.** *оно што гори*. — Баздѝ на горо̀тину, не трај се. **2.** *изгорело место*. — Поглѐј колка̀ е овдѐ горо̀тина на штетѝну.

горо̀цвет м бот *салеп* Orchis morio L.

гору̀н м бот *врста храста* Qvercus robur. — Има̀шемо голѐм гору̀н у долѝну, па га исѐкомо за да̀ске кьд праймо ку̀ћу.

Гору̀н м *име*.

горунѝка ж *храстова шума*. — Нека ѝде у горунѝку, нека та̀м бѐре дрва̀.

Горунѝка ж мтн *шума, пашњак*.

гору̀нов, -а, -о *оно што потиче од горуна*. — На коша̀ру турѝ гору̀нове та̀лпе. — Гору̀нову гра̀ђу не едѐ сипа̀ц.

горуно̀вина ж *грађа од горуна*. — За та̀лпе-е турѝл свѐ горуно̀вину.

гору̀нче с (мн горунчетѝја) дем од *горун*. — Посадѝмо у падѝну горунчетѝја, ал ги некѝ овча̀р искршѝл.

Го̀рча м *име*.

горча̀ив, -а, -о *горак*, в *горчив*. — Мло̀го горча̀иве овѐј црѐшње, ал ги пѝлишта пожљува̀ше. — Цѐл живо̀т ми-е бѝл горча̀ив ко ча̀ј од равунѝку.

горчѐје несв *горчи, постаје горко*. — Што̀ ти, морѝ, ово̀ј сла̀тко горчѐје.

горчѝв, -а, -о **1.** *горак*. — Горчѝва трава̀ је до̀бра за жу̀чку и жељудицу. **2.** фиг *тегобан живот*. — Печалба̀рски живо̀т је мло̀го горчѝв — цел вѐк кр̀ши грбѝну по ту̀ђ свѐт, а ста̀лно мѝсли на до̀м, жену̀ и деца̀.

горчивѐје несв *горчи, постаје горко*. — Ово̀ј што си ми сварила горчивѐје ко таријаћ, не мо̀ж се пѝје.

горчѝвка ж *горка воћка (трешња, шљива)*. — Енѐ гу укачѝла се у Наста̀сову горчѝвку.

горчи́вљак м *оно што је горко (јело, пиће, чај)*. — Куде́ ми да́де они́ја горчи́вљак, опогани́ уста́.

горчљи́в, -а, -о в *горчив*. — Па́ да ми сва́риш од ону́ј горчљи́ву ајду́чку тра́ву да пи́ем. — Ове́ј цре́шње мло́го горчљи́ве, ал ги пи́лишта сво́ иску́љуву.

горчљи́вка ж в *горчивка*. — Нека́ е и горчљи́вка, ал је здра́ва.

го́с м (мн го́сје и го́сти) *гост*. — У свој ку́ћу го́с. — Дошли́ ми кочка́ го́сје на сла́ву.

госпо́дин м фиг *учен, школован човек*. — О́ћу да и моје́ дете́ и́де у шко́лу, да ју́тре би́дне госпо́дин, а не́ ко ја́ це́л ве́к по грађеви́ну, не зна́м кљд је пра́зник, кљд је де́лник.

Господи́нка / Госпоћи́нка ж *име*.

Господи́новци м *махала у селу Баинци*.

Госпоћи́ндьн м црквп *празник Успења Пресвете Богородице — Велика Госпојина, 28. августа*. — Тъг о́н бе́ше колача́р на Госпоћи́ндьн на за́пис, на Ива́новицу.

Госпоћи́нске покла́де ж мн *покладе пред почетак Богородичиног поста, 13. август*.

Госпоћи́нски по́с м *пост пред Успење Пресвете Богородице — Велику Госпојину, од 14. до 17. августа*.

госпо́цки, -а, -о *господски*. — Ви́ди се госпо́цко дете́ како́ е обле́чено. — Но́су се сък госпо́цки и у село́.

гостева (се) несв **1.** *гостити кога, гостити (се), угошћује*. — Во́ли да гостева о[д]-цво́јту. — О́н се гостева, а ја́ рабо́тим ко сивоња. **2.** фиг *грди, „галати"*. — Чу́е ли за то́ј, у́баво ће те Драги́ња гостева.

гостева́ње с гл им од *гостева (се), гошћење*. — Какво́ те снашло́ гостева́ње, ја́ пропа́до од рабо́ту.

гоете́ње с *гошћење*. — Ако-е за вајду́, до́ста е три дьна гоете́ње.

го́сти[1] м мн **1.** *гошћење, уживање, одмарање*. — Це́лу неде́љу бе́о у го́сти. — И́дем из го́сти куде Јери́ну. — Зва́ли ни у го́сти да посе́димо неде́љу-две́. **2.** изр: **на́-гости** *у госте*. — Дошьл бе́ше на́-гости. — Била́-е три́ дьна на́-гости у Злата́нци.

го́сти[2] **(се)** несв **1.** *частити (се)*. — Ћу га го́стим докле издржи́. — Гости́ се ле́чка. — Нека́ се и о́н го́сти. **2.** *проводи се у гостима*. — Три́ дьна се гости́ куде ба́бини, и не издржа́, врну́ се.

гости́нка / гости́нька ж *гошћа*. — Ка[д]-цам била́ гости́нька у Пау́новци мло́го у́баво ме дочека́ше.

гости́ньска со́ба ж *просторија намењена за славе и весеља у којој се окупљају гости*, в *голема соба*. — Есте́ намести́ли како тре́бе гости́ньску со́бу?

гости́ньски, -а, -о, *гостински, за госте*. — Гости́ньска со́ба ми у́век у́баво наме́стена, ту́ј сла́ву прека́рамо. — Ово́ је сьг гости́ньско вре́ме од Митро́вдьн до Свети-Са́ву.

гости́ра (се) несв **1.** *гости (се)*. — Мло́го во́ли да се гости́ра у ро́д, у Ку́ртини. **2.** *угошћује кога*. — Сва́ки ча́с гу ете́, да гу ја́ гости́рам. **3.** *ужива се*. — Гости́рамо се с раки́ју и мезе́ под вејни́к, у ладови́ну.

госту́је несв *налази се у гостима*. — Ју́тре госту́јем куде мои́, а у то́рник куде боба-Ма́ргу.

готва́р м *кувар на свадби или другој свечаности*. — Бе́ше Ле́ка пр́ви готва́р на сва́дбе по малу́.

готва́рка ж *куварица на свадби или другој свечаности.* — Ме́не је на сва́дбу Спа́ска била́ готва́рка.

го́твен, -а, -о *скувано, спремљено.* — Мило́рад не еде́ ако није́ го́твено.

готвени́ја ж *оно што је спремљено за ручак.* — И́ч не мо́ж да ру́чају без готвени́ју.

готве́ње с гл им од *готви.* — Ко да ја́ во́лим готве́ње, но мо́рам, ку́ћа пу́на с му́жи, сѝл тра́жу да еду́.

го́тви несв *спрема, кува јело.* — Мо́рам да го́твим ручак за они́ја мо̀и́ алама́ни.

готови́нка ж дем и хип од *готовина.* — Ушпара́ла сѝм неку́ готови́нку да ми се на́јде за не да́ј Бо́же.

го́ч м *бубањ.* — Посвади́ше се с Ци́гани, па им сцепи́ше го́ч. — По це́л дѝн ми би́је ср̏це ко у го́ч.

гочоби́ја м *бубњар у блех оркестру.* — Пла́шу деца́ з-гочоби́ју да ће ги ту́ри у го́ч.

гоште́ва (се) несв в *гостева (се) (1, 2).* — Њо́ј рабо́ту, а ја́ ћу ги гоште́вам (**1**). — Неси́ чу́ла с кву́ галату́ ги-е Си́мка гоштева́ла (**2**). — Гоште́ва се ко бе́г куде ба́бу (ташту).

гоштева́ње с гл им од *гоштева (се).* — То́-е једну́ш било́ гоштева́ње да се па́нти!

гоште́вља (се) несв в *гоштева (се) (1, 2).* — Кои́ ће ги сва́ки ча́с гоште́вља (**1**)? — Она́ ће ме гоште́вља с ла́јна, и́ма гу пречѐкам да вој се напла́тим. — Ти́ја уме́је да се гоште́вља, не бри́нем ја́ за њѐга.

гоштевља́ње с гл им од *гоштевља (се).* — До́јди на гоштевља́ње за ону́ка.

гра́ м **а)** бот *пасуљ* Phaseolus. **б)** *јело кувано од пасуља.* — У гр̏не свари́ла за обе́д гра́ с о́вча ре́бра.

/грабь̀ц/ изр: **на грабь̀ц** *журно, на брзину, у јурњави.* — Не-[ј]ѐђ на грабь̀ц, ће се загр̏цнеш. — Све рабо́ти на грабь̀ц, ни́шта куде њѐга не́ма на тенела́к.

грабе́ж[1] м *онај који граби, згрће.* — То́-е еди́н грабе́ж о[д]-човѐка.

грабе́ж[2] м *журба, хитња.* — На грабе́ж ко́лко збе́ремо руко́љке, до[к]-ги не зава́ти ки́ша.

грабе́ж[3] м *отимачина, пљачка.* — То́-е би́л голе́м грабе́ж, о́днесе кои́ што до́вати из Ру́дник.

грабе́ње с гл им од *граби (се).* — Ку́ћу е поди́гал све́ уз грабе́ње, ко да е зна́л да ће ма́њка.

грабешљи́в, -а, -о *грабежљив, алав.* — Сви́ до једно́га су они́ грабешљи́ви.

гра́би несв **1.** *жури да заврши неки посао.* — Ми́ гра́бимо да доко́памо компири́, а о́н оте́гал гузи́цу у ладови́ну. **2.** *журно хода.* — Граби́, граби́ уз они́ја чепељак на[д]-Цавдари́, па се преморѝ.

гра́би се несв *отима се.* — Какав је тој човѐк са́мо се гра́би за ту̏ђо. — Не гра́би се за ле́б, несѐ до́бро.

гра́бив, -а, -о *грабљив, похлепан.* — Вами́лија му-е сва гра́бива. — На кога́ ли-е гра́бив то́лко?

гра́бне свр **1.** *отме (девојку).* — Печи́нови грабну́ли Вели́ку за Ста́мена. **2.** *узме што на брзину.* — Гра́бни гу ти́, да ти гу не гра́бне неки́ дру́ги. — Грабну́ше торби́чке, отрча́ше по гове́да. **3.** фиг *уједе.* — Немо́ј те Ђу́ма гра́бне за цволи́ку.

грабња́ ж **1.** *хитња, журба.* — Научи́л на грабњу́, па и кьд еде́. **2.** *грабеж, отимачина.* — Бе́ше ть̀г грабња́ за земљу́, а сѝк сви́ ди́гли ру́ке од њу́.

Гра́да м хип од *Градимир.*

градѐње с **1.** *градња, грађење.* — Кудѐ ми па о́н зна́е што је тој градѐње ку́ће. **2.** *ограђивање.* — Овѐј баски́је су за градѐње гради́ну у Сли́ве.

гради́на ж *башта, врт.* — Пу́вови ни преора́ли це́лу гради́ну.

гради́нка ж дем од *градина.* — Расцавте́ли се цорци́ни у гради́нку, па мили́на.

гради́нче с дем и хип од *градина.* — У гради́нче, пот ку́ћу, има́ мло́го у́баве ки́тке. — И ми́ тре́бе да напра́имо едно́ гради́нче с ки́тке.

градоби́ја ж *град.* — Још једну́ш ли уда́ри градоби́ја не́ће ни́шта [да] оста́не од гр̏снице.

граду́шка ж *град, туча.* — На́вали граду́шка, у́тепа ни руко́љке, у́туца компири́.

гра́ђа ж *дрвена грађа.* — Дотера́ гра́ђу да ми Тико́мир сре́же кро́в.

грама́тан, -тна, -тно *писмен.* — Учи́тељ ни бе́ше грама́тан.

Гра́на ж *надимак.*

гра́не свр **1.** *засија, обасја.* — Ће гра́не сли́нце, попра́ило се вре́ме. **2.** фиг *дође радост, олакшање.* — Ће гра́не и ме́не про́лет, не́ће је ста́лно зима́. — Једну́ш и њо́ј да гра́не.

Гра́ница ж *име.*

грани́чи се несв *имати заједничку границу, додиривати се печим (имањем), граничити се.* — Ми́ се у Мр̏ковицу грани́чимо с Ми́кини. — Моја́ сестра́ и о́н се грани́чу, авли́ја до авли́ју.

гра́њак м *густиш, честар,* в *шибак.* — И́згуби ми се пи́ле у гра́њак.

гра́ње с зб им од *грана,* в *млати грање.* — Посе́чи тој гра́ње, да не сми́та на пу́т.

гра́њка ж *грана.* — Несу́ могли́ дру́кше, не́го га ра́њетога на гра́њку свучу́ до́ле, у Јова́новци. — Турѝла гра́њку на сре́т пу́т да се неки́ у мра́к саплете́, да разби́је ре́ње.

гра́њес, -та, -то *гранат, разгранат.* — Ова́ј бу́ка мло́го гра́њеста, ду́шу дала́ за ладови́ну.

гра́ньче с дем и хип од *грањка.* — Еве́ ти гра́ньче да те́раш му́је.

гра́орас, -та, -то *пепељав, сив.* — И пи́лишта гра́ораста на ква́чку гра́орку.

гра́орица ж бот *грахорица.* — Њиву́ у Момчи́лово предузе́ла гра́орица и сина́п.

гра́орка ж *кокошка пепељастог перја.* — Куде́ ли се де́ну гра́орка с пи́лишта, нешто́ гу не чу́ем да кре́ка.

Гра́ча м надимак од *Градимир.*

гра́шачьк м дем и хип од *грашьк.* — Доне́со ти едне́ криваче гра́шачьк да сва́риш.

грашьк м *грах.* — Доне́си ми при́тке за грашьк.

гра́шка ж фиг *капља, капљица.* — Изби́ше ме све гра́шке уз ово́ј при́прто бр̏до.

грашчьк м дем и хип од *грашьк.* — Ни зр̏но ми не оста́де од грашчьк, у́тепа га граду́шка.

гр̏бав, -а, -о фиг *насамарен, изигран.* — Не́ћу да ту́ј ја́ испа́днем гр̏бав, кьд несьм кри́в. — Сви́ пра́ви, еди́но Ми́тар гр̏бав.

грбавѐје несв **1.** *гури се, криви се.* — Почѐл си и ти́ да грбавѐјеш ко то́ј тво́ј башта́. **2.** *ринта.* — За чијо́ ба́бе здра́вје ја́ грбавѐјем по ра́дилишта?

гр̏бавка ж *погурена жена.* — Не да́ј бо́же да и ја́ бу́дем гр̏бавка ко Ната́лија.

гр̏бавко м *погурен човек.* — Сьг већѐм поста́л гр̏бавко, кво́ ли ће рабо́ти кьд[т] остарѐје.

грба́ч м **1.** *леђа, грбача.* — Сави́л му се грба́ч од рабо́ту. **2.** изр: **пу́ца грба́ч** *много ради.* — Гле́ј како́ рабо́ти, пу́ца му грба́ч. — Узе́л да учи́, не́ће да му пу́ца грба́ч о[д]-те́кме с ма́лтер. **3.** изр: **у́зне (натова́ри) на грба́ч** *преузме бригу о некоме или нечему.*

— Натоварúл сьм га од малéчко на грбáч, а óн ме úч не поштýе. — Узéл га на грбáч, да га ишколýе.

грбáчи се несв *ради тежак посао*. — За когá се цéл вéк грбáчим? — Сáмо се тú грбáчи, úма кój ће [да] ужúва.

грбачкú / грбачкúм прил *на леђа, полеђушке*. — Соборúл га грбачкúм. — Пáде грбачкú, чýтуру да си разбúје.

грбúна ж *леђа*. — Болú ме грбúна о[д]теглéње трýпци по Ширóку бáру.

грбúнка ж дем и хип од *грбина*. — Да вúдим кудé те по грбúнку подлазúла бубáлька?

грбúнче с дем и хип од *грбина*. — Дóјди да ти измéрим грбúнче, да ти не омалéје брзо цемперé.

грбла ж пеј од *погрбљена, грбава жена*. — Ськ ћу па да úдем на нóге на туј грблу!

грбља м пеј *погрбљен, грбав човек*. — Грбља се извучé, а јá по цéл дьн рабóтим.

грбњáч м *кичма*. — Пázи си грбњáч, немój се терéтиш тóлко с тéј врећетúне.

грбњáча ж в *грбњач*. — Грбњáча ми пýца од рабóту, а тú ме јóш тýј затрачкýјеш. — Цéл вéк ги нóсим на грбњáчу, ко да несьм кáсветан, па úмају прáво да ми се смéју љýди.

грвáља (се) несв *ваља (се), котрља (се)*. — Дóде-ле, Мáрице, тéрај óвце, навáљуј, / бáјке-ле, Стојáне, држ девójче, грвáљај (*нар песма*). — Немój се грвáљаш, трава-е мокрá. — Дóма се грвáљај по крéвет. — Децá се грваљáше, трáву поваљáше. — Ако га не мóж нóсиш, úзни па га грвáљај. — Остáде Сóтир пијáн да се грвáља по Блáто.

грваљáње с гл им од *грваља (се)*. — Од грваљáње ће главá да те заболú. — Сáмо з-грваљáње тóлки трупáц мóжемо да докáрамо до пýт, па тьг ш-четвérак.

грвáљуга ж *метеж, гужва*. — Потепáше се, нáпраи се грвáљуга, не знáе се кóи когá бúе.

ргóљи несв **а)** *гргори*. — На Крчú-извóр водá ргóљи ко да орáти. — Кьд Големá рекá јáко ргóљи, јýтре ће пáдне кúша. **б)** *испира грло*. — Ће ргóљиш мáлко овýј водúцу о[д]-дóктура и грлце ће ти прójде.

ргýће несв *изговара прве гласове (дете)*. — Почéло детéнце вéћем да ргýће.

грдéње с гл им од *грди*[1, 2]. — Не могá да слýшам вúше грдéње ис кóчину, но им сипá помúје.

грдú[1] несв *грокће (свиња)*. — Грдý свúње у кóчак.

грдú[2] несв *ружи кога*. — Грдúла сьм гу што ти не помóгне, ка[д]-цедú залýђна.

Грдúлица ж *Грделица*. — Ранúје смо вýну продавáли на вáбрику у Грдúлицу.

грдúлички, -а, -о *грделички*. — На мójу свáдбу свирúли су грдúлички Цúгани.

грђ, -а, -о *гори*. — Од грђо úма и пóгрђо. — Од њéга грђ не мóж се рóди.

грђúш м фиг *зло, и горе од зла*. — О[д]-црњúша на грђúша (изр: *од зла на горе*).

грé м (мн грéови) *грех*. — А колкú ли су сáмо његóви грéови. — Свáки нóси некú грé на дýшу. — Јá да ти глéдам грé какó кóљеш јагњé, нéћу.

гребáнац м в *чешало*. — Úзни гребáнац да отимáриш коњá.

гребé несв **1.** *сакупља, чисти*. — Гребé з-грéбýљу ливáду. — Гребé котлé с млекó. **2.** фиг *мучи се, довија се*. — Гребé ко мáчка уз дрво, егá се извучé из сиротльк. — Гребé мóтор уш-чепељáк па устýра, да излéзне на рáван друм. — Гребé да некакó завúрши тýј кýћу што-е започéл. **3.** *чешља, гребена вуну (кудељу) гребенцима*, в *влачи*. — Евé, гребéм вýну, не мóгу глáву да дúгнем. — Гребé кучúста, па вој рýке отпáдају.

гребé се несв фиг *извлачи корист од другога*. — Гребé се стáлно за цигáре куде дéду.

Гребенарѝ м *заселак.*

гре́бенци м мн *направа у виду четке са гвозденим зупцима за гребенање вуне, конопље и лана,* в *циганскu гребенци,* в *уручки гребенци.* — Ситњѐвину смо свѐ на ру́ке влачѝли з-гре́бенци. — Ди́гоше ми се мазуљци́ од гре́бенци.

гребу́ља ж **1.** *грабуља.* — Сами́ смо си прави́ли гребу́ље, ви́ле и коси́ла. **2.** фиг *део на горњем камену у воденици који не дозвољава расипање жита.* — Гребу́ља не да́ва да се жи́то стр̀ви по ка́мен, но да па́да у вра́њ, да се мѐље.

гредá ж фиг *брвно.* — Да нѐје онáј гредá, како́ ли би зиму́ске преоди́ли реку́.

гредѐљ м *гредица која спаја точак с раоником на плугу или ралици.* — Гредѐљ се куде на́с ви́ка и потѐглица, а ако-е скроз ра́ван — оѝште.

греди́ца ж **1.** *горњи део вунених чарапа,* в *нагорњиште.* — Испле́то гредѝцу, још пету́, пр̀сти и на́галвку и ете́ гу чера́па. **2.** дем и хип од *греда.* — Фа́лу ми још трѝ гредѝце за кро́в.

гре́јан, -а, -о *скуван.* — За кр̀чму ће пѝемо гре́јану ракѝју?

грема́да ж **1.** *гомила, скупина камења, грања, разних предмета; грамада.* — Збе́ри ово́ј ка́мење, па расѝпи та́м, на грема́ду. — Све́ ја́пке наврља́л на грема́ду, па ле́гал. **2.** *снажан човек, грмаљ.* — Куде́ ћеш ти́ да се оба́љаш с оно́лку грема́ду о[д]-човѐка. **3.** *људи у положају један преко другог.* — Вати́л ги на грема́ду, па ги одра́л оћоте́к.

Грема́да ж *планина која се зове и Плана, Црквена Плана, Грамада,* в *Плана, највиши врх Вртоп (1721 м).*

Грема́да (Па́влова) ж *планински врх на Челернику.*

грени́ца ж бот *врста храста, граница* Qvercus conferta. — Од грени́цу се пра́н чеврме́, главчѝне и спѝце за ко́ла.

грени́чиште с *храстова шума.* — Отка́рај сто́ку нека бр̀сти у грени́чиште.

греота ж **1.** *грехота.* — Како́ га нѐ греота да се не ја́ви ма́јки ис печа́лбу бар с едну́ ка́рту. **2.** фиг *човек за жаљење.* — Погле́ј га како́ се збра́л у оно́ј манти́лче, греота је́дна.

гре́пка ж *шпахла.* — З-гре́пку да згребѐш ма́лтер от-па́тос.

гре́пка (се) несв у дем знач: *гребе (се), чеше (се).* — Чим уга́сим ви́дело, то́ј чу́до по́чне да гре́пка ус-ћу́нак. — А мѝш гре́пка ли гре́пка у пре́сак са жи́то. — Гре́пка се дете́ по грбѝнку, нешто́ ли га подлази́ло, ви́ђ да ви́диш.

грепка́ње с гл им од *грепка (се).* — О[д]-то́ј грепка́ње ноћо́м по комѝн сам била́ вати́ла стра́.

гре́тка ж дем од *греда, гредица.* — Тре́бу ми још две́ гре́тке за ро́гови, ћу ги оцече́м у бра́ниште од метло́вину.

грешáва (се) несв *греши (се), прави грешке.* — Јо́ш грешáва у чита́ње. — Не́ма кои́ не грешáва у ово́ј ел у оно́ј. — Ко́ј рабо́ти, мо́ра и да грешáва. — Куде́ се рабо́ти, ту́ј се и грешáва.

грешáвање с гл им од *грешава (се).* — Доби́л едини́цу за грешáвање.

грешáвља (се) несв в *грешава (се).* — Мло́го грешáвља кьд пѝше, још не зна́е сва сло́ва. — Кво́ мо́гу ка[д]-це грешáвља.

грешављáње с гл им од *грешавља (се).* — Ни́како да испра́и тој грешављáње.

грешáља (се) несв в *грешава (се).* — Грешаља́л је о́н мло́го спрома њу́. — Грешáља се и то́ј да човѐк погре́ши, ал се извѝни.

грешаљање с гл им од *грешаља (се).* — У тӯј рабо̀ту не́ма грешаљање, само се еднӯш згре́ши и гото́во.

гриваш м *голуб који има другачије перје око врата.* — Це́л дӣн се увр̀та око на̀ши го̀луби едӣн гриваш.

гри́вес, -та, -то **1.** *који има гриву, гривасти.* — Нешто̀ ми овој ждре́бе мло́го гри́весто. **2.** *који је око врата другачије боје него по телу.* — Гри́вес го̀луб ти-е мло́го у̏бав.

гри́вка ж дем и хип од *грива.* — Јо̀ш тре́бе да му порасте́ гри́вка па да бу̏де у̏баво коњче́.

гри́вка ж *кокошка чије је перје око врата другачије боје од осталога.* — Гри́вку ни одне́ла лиси́ца.

гри́вна ж *женски украсни предмет који се носи на руци,* в *наруквица.* — Доне́л вој из рабо̀ту менӣу̏шке и мло́го у̏баву гри́вну. **2.** *огрлица са бодежима која се ставља псу око врата.* — Ту̏ри на ку̏че гри́вну, па не страу̏ј кьд га пу̏штиш. **3.** *метални обруч којим се сечиво косе учвршӣује за косило.* — Неси́ до̀бро углави́л гри́вну на косу̏, зато̀ј се разлабави́ла. **4.** *гвоздени обруч око главчине на точку.* — Кьд гри́вне сте́гну главѝну, ко̀ло не́ма куде́ да мр̀да, са́мо да преде́ низ дру̏м. **5.** *гвоздени обруч који се користи за разне намене.* — Уза се́ӣ и́де гри́вна, да се притегне, да се не обр̀ӣа у̏околo. — Тре́бу ми две́ гри́вне за вра́кӣице. — На главѝну от ко̀ло се ту̏ру две́ гри́вне и уну̏тра ту̏лац да бу̏де цвр̀ста.

гри́вча м **1.** *гривасти пас.* — Вр̀жи гри́вчу да уле́знем у авли́ју. — Ба́бо, да пу̏штим гри́вчу? **2.** фиг *мушки полни уд.* — Неје́ га сра́м, и́звади гри́вчу, па се по́моча на пу̏т.

гри́з м фиг *загрижај, одгризак.* — Да́ј ми едӣн гри́з, да ви́дим ква́-е ја́бука.

гри́пча м аугм од *грип.* — Уватѝл га гри́пча, једва́ пу̏а.

Гр̀к м изр: Бу̏ни се ко Гр̀к у а́псу.

гр̀ка несв **1.** фиг *кашље.* — Свӯноӣ ми дете́ гр̀ка, боли́ га гу̏ша. **2.** *пева промуклим гласом.* — И коко́шче нешто̀ поче́ло да гр̀ка.

гр̀кав, -а, -о *промукао.* — Гла́с му поста́л гр̀кав от поја́ње на сва́дбу.

гркаве́је несв **1.** *добија промукао глас.* — Не ди́рај га, поче́л да гркаве́је, па не мо́ж да ора́ти. **2.** *петлић који је почео да пева.* — Поче́ло петле́ да гркаве́је. — Кьд коко́шка по́чне да гркаве́је, о̀дма и́де на тру̏п, па у ло́нац.

гркави несв в *гркавеје (1, 2).* — Што̀ ти-е дете́ то́лко гркави, што̀ га не во̀диш куде до̀ктура? — Ста́лно гркави од ла́дну во̀ду (**1**). — Поче́ло петле́ да гркави (**2**).

гр̀каво прил *промукло.* — Ора́ти гр̀каво.

гркање с гл им од *грка, кашљање.* — Не мога́ му на̀јдем ле́к за то̀ј гркање.

гр̀кне свр *проговори, гласне се.* — Затаи́ло га у гру̏ди, ни да гр̀кне. — Гр̀кни сӣк, кьд те ватѝл за гу̏шу.

грле́ње с гл им од *грли (се), грљење.* — Какво̀ им је па тој сва́ки ча́с грле́ње.

грли́ћ м **1.** *шири отвор на тестији.* — Деца́ пи́ју во̀ду на си́ску, а ста́ри на грли́ћ. **2.** *отвор на горњаку кроз који пада жито за млевење,* в *врањ,* в *врањак.* — Кроз грли́ћ жи́то пропа́да да се ме́ље.

грличе́ с дем од *грлица, фиг дете.* — Како́ ми гугу̏ће моје́ грличе́.

грличе́нце с дем од *грличе, фиг детенце.* — Ово́-е моје́ грличе́нце.

грли́чка ж дем и хип од *грлица.* — Грли́чка гр̀ка у по̀ље.

гркља́н м фиг *грло.* — Ватѝли се за гркља́н, па ни едӣн не попу̏ста. — Гркља́н ме за̀боле докле те одвика́.

гр̏ло с **1.** *шири отвор на тестији и кондиру,* в *грлић*. — Гр̏ло е у̏век глеђо́сано. — Неки̏ га ви́кају вра́њ, а ми̏ гр̏ло. На ње́га се пи́е вода́ ел ви́но, а раки̏ја на сиса́к. **2.** *отвор на горњем камену у воденици где упада зрневље да се меље.*

гр̏лце с дем и хип од *грло*. — Да ви̏ди ма́ма какво́ ти је гр̏лце.

грма́к м зб им *жбуње, шибље*. — Па́зи се кьд и̏деш кро[з]-шу́му немо́ј те неки̏ ува́ти и увуче́ у грма́к. — Косу́ сьм сакри̏л у грма́к. — Пу́н грма́к са зми̏је.

грме́ж м *грмљавина*. — И́де грме́ж отку́д Остро́зуб, ће до́јде о́пасна ки̏ша. — Мло́го и̏ма стра́ од грме́ж.

гр̏мен м *жбун, грм*. — Побе́же за̏јац у гр̏мен. — Исе́чи ови̏ја гр̏мен, да не сми̏та за прооде́ње.

грмења́к м зб им в *грмак*. — Сакри̏л се у грмења́к да га не на̏ју.

гр̏мење с зб им в *грмак*. — Да исечемо ово́ј гр̏мење, да отр̏симо ливаду. — Излезоше трои̏ца из гр̏мење с пу̏шке, па ме уплаши̏ше.

гр̏мес, -та, -то *разгранат*. — Да не бе́ше оно́ј гр̏место дрво те́ше ки̏ша це́лога да ме ушље́па.

/грми̏ глава́/ изр *има проблема, неприлика, невоља*. — Не́ћу ви̏ше да ми због ње́га грми̏ глава́, во́дите си га!

грмља́ва ж **1.** *грмљавина*. — То́лка грмља́ва, ба́рем да ма́лко по́роси. — Наватал стра́ од грмља́ву. **2.** фиг *бука, галама, свађа*. — Каква́-с то́ј грмља́ва куде ва́с?

грмња́ва ж в *грмљава (1, 2)*. — То́лка грмња́ва, а од ки̏шу ни за ле́к (**1**). — И́де ги вика́ и грмња́ва (**2**).

Гр̏муша ж *име овце*.

грњ̏ц м (мн гр̏нци) *посуда од глине*. — Стро́ши ми се она́ј неглеђоса́н грњ̏ц.

гр̏не[1] с (мн грнети́ја) **1.** *земљани лонац*. — Вр̏ни гр̏не на пло́тну да јо́ш по́врн. **2.** фиг *нерешено, игра без победника у рвању*. — Обаља́ше се, обаља́ше, па па́доше у гр̏не. **3.** *музички инструмент*. — Дошли̏ трубачи без гр̏не.

гр̏не[2] свр *нагло уђе, навали*. — Гр̏нуше сви̏ на ме́не чи̏м им то́ј ре́ко. — Кьд гр̏ну воло́ви ни[з]-сока́к, мо́ж те зга́зу.

грне́нце с дем и хип од *грне*[1]. –И́маше свекрва земља́но грне́нце ово́цко, па ту̏ри граш̌ак по ма́лко, па ва̏ри.

гр̏нци м мн *земљано посуђе*. — Пу́на ку̏ћа з-гр̏нци.

грнче́ с (мн грнчети́ја) дем и хип од *грне*. — Ту̏ри нешто́ у тој грнче́ да се ва̏ри за руча́к.

грнче́нце с дем од *грнче*. — Стро́ши ми се грнче́нце.

гробь̏к м дем од *гроб*. — Тре́бе да му гробь̏к обиђем у неде́љу.

гро́биште с аугм од *гробје*. — Не мо́гу да и̏дем та́м у тој гро́биште, мло́го доле́ко.

гро́бје с *гробље*. — Жу́тинско гро́бје на Чу́ку куде за́пис.

гро́з м *грозд*. — Да́до му едь̏н гро́з, по́седе, па си оти́де.

гроза́ м *осећање гађења, одвратности*. — Гроза́ ми и сь̏к ка[д]-це се́тим кво́ ми-е дала́ да еде́м. — Гроза́ да те ува́ти од њи̏.

гро́зан, -зна, -зно **1.** *ружан, лош, одвратан* (*о времену*). — Гро́зан дь̏н. — На́поље-е гро́зно вре́ме. **2.** пеј *веома лош човек*. — За ту̏ј рабо́ту је мло́го гро́зна, и̏ч гу не питу̏ј.

гроздь̏к м дем од *грозд, гроздић*. — На́ ти ба́ба едь̏н гроздь̏к (*Даје ти баба један гроздић. Узми од бабе један гроздић*).

гроздье́ с дем и хип од *грозд, гроздић*. — Изе́де едно́ гроздье́, па си оти́де.

гроздѝнка / гроздѝњка ж *пѐтељка од грозда*. — Носѝ тѐј гроздѝнке на свѝње.

гроздичѐ с дем и хип од *грозд, гроздић*. — Е́ла, у́зни гроздичѐ, засла́ди се.

грозешљѝв, -а, -о *гадљив*. — Ово́ј дете́ ми грозешљѝво, и́ч нејѐ на ме́не.

грозешљѝвка ж *гадљива женска особа*. — Каква́ си грозешљѝвка, не́ће ни́шта да у́знеш што-е стри́нка омеси́ла.

грозешљѝвко м *гадљива мушка особа*. — Не вељѐје да си то́лки грозешљѝвко.

грозешљѝвче с *гадљиво дете*. — Не зна́м кво́ ћу рабо́тим с моѐ грозешљѝвче, не́ће ни куде едно́га да едѐ, са́мо до́ма.

гро́зи несв *настоји да згади кога, учини што гадним*. — Немо́ј ми ви́ше гро́зиш ри́бу, не́ћу ви́ше едѐм.

гро́зи се несв *гади се чега*. — Прије́л, па се гро́зи. — Нек се о́н гро́зи, ми́ ци едѐмо.

грозја́р м *човек који продаје грожђе запрегом или на коњима у сепету*. — Прођо́ше грозјари́ ни[з]-село́ и све гро́зје прода́доше.

гро́зје с зб им *грожђе*. — Тре́бе деда-Ми́ка да ни дока́ра гро́зје из Се́јаницу.

грозје́нце с дем и хип од *грозје*. — Погледа́, не бе́ше бо́ш зре́ло грозје́нце, па не купи́.

грозни́ца ж *страх, дрхтавица*. — Грозни́ца ме тресе́ кът помѝслим куде́ се ка́чи кьд сѝда коми́ни. — Трни́м од грозни́цу што га јо́ш не́ма да се врне.

грозоти́ја ж *грозота, одвратност, ругоба*. — Какьв човѐк од њѐга поста́л, пра́ва грозоти́ја. — Грозоти́ја, да га човѐк ни не погле́да.

грому́љес, -та, -то *који је са громуљицама, грудваст*. — Немо́ј ми па́ сипу́јеш од они́ја грому́љес шињѐр, ћу те утѐпам.

грому́љица ж *грудвица*. — Излѐзла му се некава́ грому́љица на гла́ву.

грому́љка ж дем од *громуљица*. — Купи́ла ми шињѐр на грому́љке.

гро́њес, -та, -то *гроздаст (цвет, плод)*. — Откр̀ши едьн гро́њес сла́п с цре́шње за дете́. — Во́лим гро́њесте ки́тке како што-е ка́рта.

гро́њка ж *цвет с безброј цваски, гроздаст цвет*. — Да́ј ми не́колко гро́њке од ову́ј твоју́ ка́рту што се овако́ј у́баво расцавтѐла. **2.** *гроздаст плод*. — Набѐри ми не́колко гро́њке од те́ј твое́ горчѝве цре́шње.

гро́њче с дем и хип од *гро́њка*. — Проба́ едно́ гро́њче о[д]-ту́ј цре́шњу, па ми се не свиде́.

гропче́ с дем од *гроб*. — Не мога́ да на́јдем гропче́ на моје́ најмало́то дете́.

гро́ћа́ње с гл им од *гро́ће*. — Пѐвашеу по седе́њѐке по две́ и две́ девојке мло́го у́баво, па тој гро́ћа́ње га ни́где не́маше. — Едне́ и́машеу у Боровѝк, Велѝка и Костади́нка, оне́ кьд запѐвашеу, сви́ ста́нешеу, и свира́чи ста́ну, слу́шау гро́ћа́ње.

гро́ће несв фиг *певају на сав глас у дуету девојке*. — Не пој̀ý, но гро́ћу да ку́ћа ечѝ. — Гро́ћу у Тврди бре́г Лебе́ћа́нке, па усту́рају.

гро́ш м фиг **1.** *за свој рачун, за своје задовољство*. — Рабо́ти си за сво́ј гро́ш. — Пој̀е си за сво́ј гро́ш. **2.** *не секира се, не боји се*. — Два-гро́ша не да́ва за њѝно претѐње.

грошѝк м дем од *грош, грошчић*, фиг *динар*. — Отиде́ у рабо́ту, ни грошѝк ми нѐјѐ оставѝл. — Поминѝмо некако́ бес[3] грошѝк.

гр̀пка ж *погрбљена, грбава жена*. — Савѝла се до зевњу́, гр̀пка, па едва́ ди́ше од матѝку.

гр̀пча м пеј *погрбљен, грбав човек*. — Куде́ ће гр̀пча да това́ри те́ј вреће́тине.

гр̀сница ж *струк конопље* Cannabis sativa.

гр̏снице ж мн *конопља.* — Киселили смо гр̏снице у топи̏ла, у Ма̀лу реку̀, па ги притиснешемо с ка́мење.

грсни̏чиште с *конопљиште.* — Ту̏ј, пут пу̏т, бе́ше ни грсни̏чиште, а преко пу̏т, у о́грађу, тр̏лица за чука́ње гр̏снице.

грсни̏чка ж дем од *грсница.* — Кьд узре́ју грсни̏чке, мло́го су ги кљува́ла пи̏лишта.

гр̏тав, -а, -о *промукао, одебљалог гласа.* — Нешто̀ си о̏ћутрос гр̏тав.– Не по́ј ка[д]-ци гр̏тав. — Гр̏тав, а пи̏е ла́дну во́ду.

гртаве́је несв *глас му постаје промукао.* — Петле́ поче́ло да гртаве́је, нешто̀ не мо́ж да пое́.

гр̏таво прил *промукло.* — Кьд пропо́е, петле́ на́јпрво запое́ гр̏таво. — Све́ ми нешто̀ ора́ти гр̏таво.

гр̏тко прил **1.** *лошег укуса, горко.* — Нешто̀ ми гр̏тко од ову̏ј попа̀рсницу. **2.** фиг *непријатно, неугодно.* — Гр̏тко ми да га питу̏јем је л видѐл Стани̏мира у рабо̀ту.

гру̏б, -а́, -о́ **1.** *ружан,* суп *убав.* (степени компарације: гру̏б, по́груб, на́јгруб, гру̏б донде́, гру̏б па не́ма куде́, гру̏б па боли̏, гру̏б до бо́га, гру̏б у пи̏зду ма̀терину). — Жена́ му мло́го груба́, неје́ спрома њега́. — До бо́га е гру̏б, како̀ га узе́, Бо́г ће ти зна́је. **2.** фиг *некултуран, лошег понашања.* — Мло́го-е гру̏б, н-уме́је ш-чове́ка да поора̀ти. — Гру̏б, те́па жену̀ и деца́.

гру̏бав, -а, -о **1.** *ружан.* — Мло́го-е гру̏бав, па га не́ће девојке. — Што и́ма гру̏баве ру́ке од ма̀лтерку. **2.** *струк, рапав.* — Ова̀ј ти посте́лька мло́го гру̏бава, гло́ће ка[д]-це покри̏ваш.

грубаве́је несв **1.** *ружни, постаје ружан.* — Расте́, па почѐл да грубаве́је. — Нешто̀ ми дете́ у са́дњо вре́ме грубаве́је. **2.** *хаба се, упропашћава.* — Дека се покри̏вамо с њи̏, па почѐле посте́льке да грубаве́ју.

грубе́ње с гл им од *груби се.*

гру̏би се несв *постаје ружан, чини се ружним.* — Не гру̏би се с ту̏ј брадети́ну, но гу обри̏чи!

грубо́ прил *лоше, ружно.* — Немо́ј тако̀ј грубо́ да се обуку̏јеш. — Н-уме́је спрома деца́ како тре́бе, но са́мо грубо́ и зато̀ј гу не слу̏шају. — Спрома жену̀ немо́ј грубо́, но гу ма́зни, збо́ри вој у̏бави речо́ви.

гру̏ва несв **1.** *удара, ствара буку.* — Што то́лко гру̏ваш у вра́та, не бр̏зу те вапи̏ри. — Сву̏ноћ ве́тар гру̏ва у пе́нцер. **2.** фиг *пуни.* — Гру̏ва жи̏то у пре́сак. **3.** *пуца, тутњи.* — Гру̏вају то́пови откуде Пла́ну. **4.** фиг *јако кашље.* — Сву̏ноћ гру̏ва, не мо́ж се од њега спи̏. **5.** фиг *једе.* — Гру̏вају деца́ гра́, па све́ пр̏шти̏.

гру̏ва се несв **1.** *удара се, хвалише се.* — Зна́е са́мо да се гру̏ва у гру̏ди, о́н, па о́н. **2.** *каје се.* — Ће до́јде вре́ме ка[д]-це гру̏ва у гла́ву, ал ће би̏дне ка́сно.

грува́ње с гл им од *грува (се).* — Уплаши ни то̀ј грува́ње откуде Чемер̏ник. — Ни грува́ње у гла́ву не́ће му помо́гне.

гру̏дачки прил **1.** *истурених прса.* — Немо́ј тако̀ј гру̏дачки д[а]-и́деш, ће осе́бнеш. **2.** *одважно, без зазора.* — Бо́гами сва́шта накупува́л, дојде́ од рабо̀ту гру̏дачки, з-да́рови. **3.** *одмах, сместа.* — Како̀ га викну̀, до̀трча гру̏дачки. **4.** *свом снагом.* — Гру̏дачки и́ма рабо̀тим, са́мо ли на́јдем посьл.

грудљи́в, -а, -о *грудваст.* — Ово̀ј бра́шно нешто̀ оста́ло грудљи́во, неé за ле́б.

гру̏дник[1] м *прслук,* в *грудњак (1, 2).* — Како̀ она́ зна́е да извезе́ гру̏дник, да се зазве́риш.

грудни́к[2] м *капи који иде преко коњских груди (опрема).* — Врѝжи му до́бро грудни́к, да нејѐ ла́бав, ал га и не затѐзај мло́го.

гру́дњак м **1.** *прслук.* — Обле́кла гру́дњак с на́јубав ћена́р. **2.** *богато везени оковратник који се носи преко кошуље и вуне.* — На гру́дњак се извезе́ ћена́р с мани́стра, а мо́ж се но́си и бес кошу́љу. **3.** *ојачани ремен ама који належе коњу на груди приликом вуче.* — Гру́дњак не сме́је да жу́љи коња́ кьд вуче́.

гру́лен, -а, -о *љушпен.* — Доне́л сьм ти ки́ло гру́лени ле́шњаци.

грулѐње с гл им од *грули.* — Омасти́ си све́ ру́ке од грулѐње ора́си.

гру́ли (се) несв в *груљи (се).* — Кои́ зна́е бо́ље од ме́не да гру́ли ора́си, нека у́зне па нека гру́ли.

груља́к м в *гољак* (Бистрица). — От компири́ на́јвише смо сади́ли груља́к.

груља́ч м *направа која грули кукуруз.* — Не́мамо груља́ч за ца́ревицу.

гру́љи (се) несв *љуштш (се).* — И́ма пу́но да гру́љи ора́си, тре́бу му гру́љке за масте́ње. — Кьд узре́ју, ора́си се сами́ гру́љу.

гру́љка ж *љуска, кора од плода ораха.* — Нагњете́мо пређу́ у ону́ј во́ду с ва́рене гру́љке, па се то́ј још ва́ри и ту́ри карабоја́, и тако́ј се ма́сти. — Што́ си овде́ врљи́ла гру́љке?

гру́мен м (зб гру́мење) *грудва.* — Ово́ј ти је на́јбољи гру́мен за крме́ње о́вце.

гру́мењче с дем од *грумен.* — Узни едно́ гру́мењче да про́баш од на́шо си́рењце.

грумењчи́к м дем и хип од *грумен, грумењчић.* — Да́ј ми едьн грумењчи́к од качемьк, тике да оби́јем.

гру́не свр **1.** *снажно удари.* — Гру́ну га у па́шиште, и́скара му ва́здук. **2.** *потмуло пукне.* — Негде́ гру́ну то́п, па запраска́ше пу́шке куде Ради́вљовци, тьг порипа́мо на но́ге. **3.** *нагрне.* — Грунуше пр́во у на́шу ку́ћу с оне́ј пушчети́не. **4.** *бане.* — Уме́ју порежи́је да гру́ну бьш ка[д]-це не на́даш. **5.** *почне јако да пада (киша).* — Грме́, грме́, па кьд гру́ну ки́ша, све ни у́шљепа. **6.** фиг *удари (у плакање).* — Дете́ гру́ну у плака́ње кьд чу́ да му башта́ неје́ доша́л. **7.** *лине (сузе).* — Како́ ме виде́, тако́ј му грунуше сльзе на о́чи.

гру́нт м *грубо набацан малтер на зид.* — Навр́љај гру́нт, па ћу га ја́ перда́шим. — Удари́ му гру́нт, па ћу га перда́шим кьд повуче́.

гру́нтав, -а, -о *рапав.* — Мло́го ми га гру́нтаво омалтериса́л.

грунти́ра несв *грубо набацује малтер на зид.* — За́узет је, грунти́ра со́бу.

грунтира́ње с гл им од *грунтира.* — Ка[д]-завр́шим з-грунтира́ње, ти́ о́ндак перда́ши ко́лко о́ћеш, сьг ми не смѝтај.

гру́пка ж *ружна жена.* — Дове́л гру́пку гру́баву како ме́чку ску́баву.

гру́пча м *ружан човек.* — При ово́лки лепота́ни, куде́ најде́ да у́зне оно́га гру́пчу?

Гру́пча м *надимак.*

гру́тка ж *грудва, комад.* — Доне́се едну́ у́баву гру́тку од њо́јно о́вчо си́рење. — Колко́ е тој дете́, не́ма га ни гру́тка.

гручѐ с дем од *гручка, грудвица.* — Колко́ во[ј]-е дете́нце, и́ма главче́ ко гручѐ.

гру́чица ж дем од *гручка.* — Изе́до едну́ гру́чицу си́рење, за́горча ми уста́.

гру́чка ж дем и хип од *грутка.* — Не свиде́ вој се да ми ту́ри гру́чку си́рењце у торбиче́.

гру́шен, -а, -о **1.** *усипьен, ситан.* — Попр́жи ми јајце́ з-гру́шено си́рење. **2.** *обрушен.* — По пу́т свуде́ гру́шено ка́мење, па́зи куде́ и́деш.

грушѐње с гл им од *грушѝ (се)*.

грýши (се) несв *мрви (се), руши (се), одлама (се), обрушава (се)*. — От-плафóн се грýши мáлтер. — Грýши вáрени компирѝ на свињe да едý.– Стáлно се грýши кáмен на[д]-Цáстав Рéку.

грýшка ж *мрва, ситнеж*. — Очѝсти тéј грýшке испод астáл.

грцка несв *грицка*. — Дáј на детѐ нештó да грцка, да се залáже до ручáк. — Грцкају погáнци у плéвњу сéно.

грцкáње с гл им од *грцка, грицкање*. — Цéл нóћ слýшам грцкáње по тáван, па ме стрá од погáнци.

грцмáн м пеј **1.** *грло, ждрело*. — Јéђ и ћýти, ће ти запáдне зáлок у грцмáн. **2.** фиг *похлепа, незаситост*. — Зинýл му грцмáн за мојý њúву на Злáту, па не знáје квó свé не рабóти. **3.** фиг *глас*. — Кьд пýшти грцмáн не мóгу гу слýшам кóлко ровé.

грчав, -а, -о *мршав*. — За онóлке пáре дáде ми једнó грчаво, метиљúво кравчѐ. — Детѐ ти, брé, млóго грчаво, дáваш ли му да едѐ.

грчавéје несв *суши се, постаје мршав*. — Изедѐ се зúмени ранá и стóка пóчне да грчавéје.

грчáви се несв *мучи се*. — Тѝ се овдѐ шúриш, а јá се грчáвим у једнó сопчѐ.

грчéње с гл им од *грчи се*. — Вúка: íма некó грчéње у мешúну, мóра куде дóктура.

грчи се несв **1.** *скупља се, стеже се од бола*. — Грчи се од болéж. — Штó се такój грчиш, квó ти-е? **2.** фиг *мучи се*. — Нéмају кудé, грчу се у стáн са[с]-стáрци.

грчла ж *мршава, слаба женска особа*. — Не вúди грчла, душá вој дошлá у нóс, и пá рúнта.

грчља м *мршава, слаба мушка особа*. — Кудé ће с тéбе цéл дьн да кóпа њúву онúја грчља.

Грчке / Грчки ж мтн *пашњак, шума, утрина испод Чемерника, где су некад чували овце Ашани (Црновунци), пореклом из Грчке*.

гу *енклитички облик акузатива једнине личне заменице трећег лица „она“*. — Штó-гу вúкаш, ка[д]-ти се не осúва?!

гýба ж *печурка*. — Отишлá деца сабájле да бéру гýбе.

губéр м *покривач од грубог вуненог или тканог сукна*. — Постéљи им, нек спý на губéр.

гувнúк м *гумно, место где је накад било гумно*. — Испрéгни стóку на гувнúк, јá ћу стовáрим снóпје.

гýвниште с *место на коме се налази(ло) гумно*. — Докарáли смо снóпје од гýвниште.

Гýвниште с мтн *ливада*.

гýво с **1.** *гумно*. — На гýво, око óстожу, насáдимо врá од двéсто-трúсто снóпа. — Тѝ насáди снóпје на гýво докле јá доведéм Врањчу и Дóрчу, да вршéмо. **2.** фиг *угажен, утабан простор*. — Од убáву ливáду, играéћи се, деца ми напрáише гýво.

гýгла се несв *тмури се, гомила се*. — Гýгла се нéбо с óблаци. — Гýглају се óблаци откуде Плáну.

гуглавéње с гл им од *гуглави се*. — Навúкли смо на гуглавéње по[д]-Чемéрник.

гуглáви (се) несв **1.** *гомила се (облаци)*. — Гуглáви га откуд Власúну, збúрај рукóљке докле не врне. — Гуглáви се нéбо, нéће бýде на дóбро. — Гуглáву се óблаци над Бéсну Кобúлу. **2.** фиг *мрштити се*. — Штó се такój гуглáвиш, кój ти-е мáтрак?

гугума́нац м *кликер од гуме.* — И́мам два́ гугума́нца, три́ стакле́нца и еди́н гвозде́нац. — Играмо се з-гугума́нци.

гугума́нче с дем и хип од *гугуманац.* — Изгуби́л гугума́нче, па му жа́л.

гугута́н м *мужјак гугутке.* — Гугута́н и гугута́нка пра́ву гњездо́.

гугута́нка ж *гугутанова женка.* — До́сади ни ви́ше та́ј гугута́нка, по це́л ди́н гугу́че.

гугу́че несв фиг *изговара грлене гласове (дете).* — Поче́ло дете́ већем да гугу́че.

гу́да ж деч *свиња.* — Грди́ гу́да у ко́чину.

гу́де с у дем знач: *гуда, прасенце.* — Ово́ј на́јмалечко-е Ми́рино гу́де.

гуде́нце с дем и хип од *гуде.* — Сељ ма́лко дете́ да поми́лки гуде́нце.

гуди́ несв фиг *хуји, хучи, стеже (зима).* — Тре́ћи ме́сец гуди́ зима́, не престању́је. — Гуди́ ветри́на уш-Чеме́рник, не стању́је.

гу́до, гу́до узв *за вабљење свиња.*

гу́др, гу́др узв *за вабљење свиња.*

гу́ж м зоол *слепић* Angius fragilis L. — Утепа́ с косу́ гу́жа у доли́ну.

гу́жва ж **1.** *обруч од прућа.* — Пра́им гу́жве за о́граду, ћу поме́рам ле́се на трлу́, да о́вце нађу́бру це́лу ливаду. **2.** *прегрнути сламе за тимарење коња и стоке.* — Напра́ј гу́жву и отима́ри воло́ви, мло́го се озноћше уш-Чу́ку.

гу́жвав, -а, -о *изгужван.* — Погле́ј га какьв је гу́жвав. — Све́-е на њега гу́жвано.

гужња́к м *завршни део дебелог црева.* — Расцепи́л се од боле́ж, па́дал на гужња́к.

гу́зан[1], -зна, -зно фиг *који је за нешто крив.* — О́н је побе́гал, ел зна́је да-е гу́зан. — Тьг не те́ше да до́ђу куде суди́ју, бе́оше упла́шени, ел су гу́зни, ће им се су́ди.

гузан[2] м *човек велике задњице.* — Колки́ је они́ја Ро́скин гузан пора́сал.

гузачки́ прил **1.** *уназад, натрашке.* — Ел ти ре́ко, не и́ђ гузачки́, ће па́днеш на ти́линье. **2.** фиг *неморална особа.* — Зна́е са́мо гузачки́, та́ј з-ду́пе отва́ра вра́та!

Гузе́вје с *старо име села Мрковица.*

гузе́вски, -а, -о *који припада Гузевју и Гузевчанима.*

Гузе́вчанин м (мн **Гузе́вци / Гузе́вчани**) *човек из Гузевја.*

Гузе́вчанка ж *жена из Гузевја.*

Гузе́вче с *дете из Гузевја.*

гу́зес, -та, -то *гузасти, гузати, велике задњице.* — Мло́го му-е гу́зеста она́ј жена́.

гузечки́ прил в *гузачки.* — Па́де гузечки́, па се скро́з ра́стрти.

гузи́ца ж анат *стражњица, задњица,* в *успалена гузица.* Изр: — Обра́з му ко гузи́ца (*бесраман човек, дебелокожац*). — Усука́л гузи́цу, па едва́ о́ди (*пропао, смршао*). — Ла́ко-е ње́му: една́ гузи́ца — една́ пани́ца, а које ја́ да рабо́тим с оно́лко деца́?

гузи́чи несв *туче по задњици.* — Гузичи́л га, не гузичи́л, о́н си и́сти такьв, недоту́пав.

гузи́чина ж **1.** ауг и пеј од *гузица.* — Оно́лку гузи́чину напраи́л, а ни́шта не прива́та да рабо́ти. **2.** фиг *приглупа особа.* — Кво́ па зна́је та́ј гузи́чина па ће гу слу́шаш.

гузи́чњак м *задњица.* — Нате́ла оно́лки гузи́чњак, па едва́ о́ди.

гуја́ ж **1.** *змија.* — Накоти́ле се гу́је, не сме́јеш да сту́пиш по ливаду. **2.** фиг *опасна, зла жена.* — Што и́ма ону́ј гују́ у ку́ћу. — За сре́це ме у́гризе та́ј гуја́ с ону́ј ре́ч.

гу́ка ж *оток, израслина, чвориуга, одебљање,* в *чамуга (1).* — Удари́л се у кошару по мра́к, ово́лка гу́ка му искочи́ла на чело́. — Ди́гла му се некаква́ гу́ка на ру́ку.

гу́кав, -а, -о *у отеклинама, чворугав.* — Да га во́диш куде до́ктура, нешто́-е мло́го гу́кав. — О[д]-то́ј гу́каво дрво мо́ж напра́иш маљи́цу.

гула́мфер м *голаћ, вуцибатина.* — Уортачи́л се з-гула́мфери па се до́м не сврта.

гу́лен, -а, -о *гуљен.* — Доне́л сам ти гу́лени компири́.

гуле́ње с гл им од *гули.* — Све́ ми пр̏сти пропа́доше од гуле́ње шаргаре́пу.

гу́ли несв **1.** *љуштити, скида (кору).* — У про́лет чоба́ни гу́лу ко́ру, мазгу́ју бу́ке. **2.** фиг *једе.* — Он се ту́ј го́сти а ја́ гу́лим квода́је. **3.** фиг *учи.* — Четѝри го́дине-е гули́л ду́пе у Те́кничку и кво́-е научи́л, да ме гала́ти, ете́ то́ј! в *гу́ли опѝьнци.*

/гу́ли опѝьнци/ изр *иде пешице, хода.* — Ће гу́ли опѝьнци јо́ш две́ го́дине у те́кничу у Село́. — Ја́ ћу гу́лим опѝьнци по гове́да, а о́н ће седи́ до́м!

гули́ја ж бот *прокељ* Brassica oleracea gongylodes L. — Сък смо баталѝли да са́димо гули́је, а нека́[д]-цмо ги има́ли цел по́стог.

гули́сов м пеј *тӯпања, сметењак.* — С то́га гули́сова не́ћу ви́ше [да] рабо́тим, са́мо ме замављу́је. — Нејѐ о́н Мили́сов, о́н је гули́сов!

гу́ља м *бедник, јадник.* — Неси́ се нада́л да ће једѝн гу́ља то́ј да ти уработи.

гу́љав, -а, -о **1.** *бедан, јадан, покуљен.* — На гу́љавога човека́ и ку́че ди́за но́гу. **2.** *лоше ошишан.* — Оцѐкли му ко́су, па-е сьг гу́љав ко овца́ на Ђурђо́вдьн. **3.** *ћосав.* — Ви́диш да-е гу́љав, не́ма ни бра́ду.

гу́љава овца́ ж *лоше о̄стрижена овца.* — Како́ ги почиша́л, све́ му о́вце дошлѐ гу́љаве.

гуљаве́је несв *губи време, тӯмара, цаболебари.* — Куде́ цѐл дѝн гуљаве́јеш, не мо́ж те на́јдемо?

гуља́вка ж *жена слабе косе, или без косе.* — Што да́де да те та́ј гуља́вка фо́рта како́ си она́ о̀ће.

гуља́вко м *слабић, јадник, бедник.* — Куде́ најде́ то́га гуља́вка да за̀едно гуљаве́јете?

гу́љча м **1.** *ћосав човек.* **2.** *бедник, јадник.* — Докле́-це споту́раш сьс то́га гу́љчу?

гу́ма ж *презерватив.* — Да́л ми па́ре да му ку́пим гу́му.

гумара́блика *лепак за гуму, гумарабика.* — Тре́бе ми гумара́блика да зале́пим ло́пту.

гумења́к м *гумени опанак.* — Бр̏зо ми се сцѐпу гумења́ци од оде́ње.

гундѐљ м зоол *гуделъ, бумбар.* — Немо́ј неки́ гундѐљ да улети́ у ку́ћу.

гу́нгула ж *гужва, галама, врева, свађа.* — Не мо́ж ниедѝн собо́р да про́јде без гу́нгулу. — Пра́ји са́мо гу́нгулу, за дру́го нејѐ.

гунтура́ћ м *болести грла, тежак кашаљ.* — И́ма гунтура́ћ, не мо́ж се и́гра нау́лице.

гу́њ м *кратки мушки капут од клашње.* — Однѐсо кла́шње на Ва́ска, да ми саши́је гу́њ.

гу́ња ж *кабаница за кишу.* — Несѝм понѐл гу́њу, па ме у́тепа ки́ша.

гуњѝк м дем од *гуњ.* — Бѐше ми у́бавачьк гуњѝк, убавшкѐ га износи́.

гу́њга несв *замера, приговара.* — Ста́лно ми дете́ нешто́ гу́њга, а која́-е рабо́та не́ће ка́же.

гу́њгав, -а, -о *који стално нешто замера, приговара.* — Мло́го-е поста́ла гу́њгава, не мо́ж се издржи́.

гуњга́ње с гл им од *гуњга.* — Од њѐга чу́еш само гуњга́ње, ни́какав по́моћ.

гу́њче с дем од *гуњ.* — О̀ћу да сашѝјем гу́њче за мера́к, па да га оплете́м с мо́дар гајта́н на рукави́, та́слице и о́швице.

гу́с м *легура од које се прави плоштна за шпорет.* — Пло́тна-е од гу́с напра́ена, зато́ј пр̏сне.

гу̏с, -та, -то *густ*. — Ку̏ва рѐтак гра̀, а ја̀ во̀лим да је по̀гус.

гусе̏нка ж *гусеница*. — Гусе̏нке напа̀ле шу̀му у Ка̀чар, па се ди̏гло цѐло село̀ да ги уни̏шти.

гу̏сла несв **1.** *свира у гусле* — По цѐл но̀ћ гу̏сла от-Кра̀љевића Ма̀рка. **2.** фиг *стру̏же дрва*. — Не рабо̀ти се у по̀ље, па гу̏сла дрва̀. — Ѝдем да гу̏слам ма̀лко оне̏ј цепа̀нке з-бички̏ју. **3.** фиг *сексуално опи̏ти*. — Јо̀ш ли гу̏сла ону̏ј Добри̏нку? **4.** фиг *хрче*. — По сву̏ноћ гу̏сла, не мо̀гу се у̏спим. **5.** фиг *лупе̏та, при̏ча без везе*. — Нек о̀н гу̏сла, тѝ си глѐј твоју̀ рабо̀ту.

гусла̀ње с гл им од *гусла*. **1.** *свирање у гусле*. — Од дѐду-е научи̏л гусла̀ње. **2.** фиг *лупе̏тање*. — С његово̀ гусла̀ње на свѝ ни до̀јади. **3.** фиг *стру̏гање, те̏сторисање*. — Трѐбе до̀бро гусла̀ње да пресечѐш тѝа трупа̀ц. **4.** фиг *сексуално опи̏тење*. — Мѐк си тѝ за њу̏, она̀ тра̀жи до̀бро гусла̀ње. **5.** фиг *хркање*. — Ду̏ич не заспа̀ од његово̀ гусла̀ње.

густа̀к м *гу̏сти̏ш, че̏стар*. — Отидо̀ше крие̏ћко̀м у густа̀к. — Не смѐје из густа̀к да иска̀ра говеда̀, боѝ се од зми̏е.

гу̏стачьк, -чка, -чко *при̏лично густ*. — Сва̀ри ни чорби̏цу са[с]-зѐље, ал да је по̀ гу̏стачка.

густиња̀к м **1.** в *густа̀к*. — У ти̏ја густиња̀к ја̀ не ула̀зим. — Трѐбе да се исечѐ густиња̀к поред пу̏т. **2.** *оно што̀ је густо̀, густи̏на*. — Иси̏пи густиња̀к и[с]-шѐрпу на прашчи̏на.

гу̏сто прил фиг *опа̀сно*. — Бѐше гу̏сто, мо̀ре, кьд ни у но̀ћ пцѐта напа̀доше, да ни исцѐпу.

гу̏т м *гу̏тьај, срк*. — Да̀ј и на мѐне едьн гу̏т. — С то̀лки гу̏т и крокоди̏л-це задавѝ.

гу̏та несв фиг *јѐде халапьи̏во*. — Не жва̀ће, са̀мо гу̏та едноиза̀друго ко мећѐва; имп: **гу̏тај**. — Онѝ еду̀, а тѝ гу̏тај кнѐдле. — Гу̏тај по̀брзо да ти не оти̏ду, не мо̀ж ги по̀сле сти̏гнеш!

Гу̏та м *надимак*.

Гу̏те м *надимак*.

гу̏тка[1] ж дем и хип од *гу̏тьај*. — Не пи̏ем пу̏но раки̏ју, по едну̀ гу̏тку на̀јутро. — Попи̏мо по едну̀ гу̏тку, па вати̏мо рабо̀ту.

гу̏тка[2] несв у дем знач: *гу̏та, јѐде*. — Глѐдам како̀ пи̏ле гу̏тка цр̀вика.

гутка̀ње с гл им од *гу̏тка*.

гутура̀ћ м *тврдоглав, лош човек*. — Ѝди па тѝ ськ ора̀ти с то̀га гутура̀ћа.

гу̏ца ж дем и хип од *гуда, свиња*. — Ко̀лко-е пора̀сла на̀ша гу̏ца.

гуц, гуц узв *за вабљѐње свиња*.

гуц, гуцо узв *за вабљѐње свиња*.

гу̏цка несв *пијуцка*. — Мо̀ре, не гу̏цка ви̏ше раки̏ју, почѐл да ло̀че.

гуцка̀ње с *пијуцка̀ње*. — Сва̀ки дьн пома̀лко гуцка̀ње и, етѐ, дојдѐ до̀м пијанду̀ра.

гу̏цне свр фиг *сркне, пи̏вне*. — Понѐкад тако̀ј з-дру̏ство гу̏цне ма̀лко, ал вѐћем бата̀лил да пи̏је.

гу̏ца[1] ж **1.** *штѐок*. — Ди̏гла му се ово̀лка гу̏ца на ру̀ку, ту̀ј, кудѐ се утепа̀л. **2.** *кврга на ста̀блу, израслина*. — Оно̀лка гу̏ца пора̀сла на дрво̀.

гу̏ца[2] ж (углавном у мн: гу̏це) *пастирска игра, свињка, у којој се комад облог дрвета, запра̀во кврга, гони палицама (машкама)*. — Збѐру се овчарѝ, запла̀нду ста̀да, па ѝграју гу̏цу.

гу̏ша ж **1.** *грло*. — О[д]-ту̀ј во̀ду болѝ гу̏ша, мло̀го-е ла̀дна. **2.** изрази: — Отворѝл гу̏ше па са̀мо ровѐ (*пу̏сти̏о глас, дерња се*). — Една̀ душа̀, една̀ гу̏ша (*сам самцијат*).

— Ватѝли се за гу̏ше (*тӯку се*). — Ћу те ува̀тим за гу̏шу (*допа̄шћеш ми шака*)! — Дошло̀ му до гу̏шу (*прекипе̄ло му*).

гушавѐје несв фиг пеј *виче, дере се*. — Пу̏сти га нека гушавѐје, кьд му про̀јде бе̏с, це смѝри.

гушѝн м *голӯб бога̄тог пе̄рја око грла*. — Нају̏бави го̀луби су гушѝни.

гу̏шес, -та, -то **1.** *гушав*. — Гу̏шес на вамѝлију. **2.** фиг *виче кад говори*. — Ѝма мло̀го гу̏шес гла̀с.

гу̏шка ж дем и хип од *гуша*. — Да вѝдим кудѐ ми детѐ болѝ гу̏шка?

гу̏шла ж пеј **1.** *гушава жена*. — Немо̀ј да ди̏раш гу̏шлу, ни њо̀ј нејѐ ла̀ко. **2.** фиг *жена која има по̄вишен глас*. — Отидѐ си гу̏шла, свѐ ми од њу̏ савну̀ у̏ши.

гу̏шља[1] м пеј **1.** *гушав човек* . — Кудѐ срѐто гу̏шљу на пу̏т. **2.** фиг *човек који има по̄вишен глас*. — Емпу̏т да се уњути̏ и они̏ја гу̏шља. — Кьд прооpа̀ти гу̏шља ис па̀мет да те иска̀ра. **3.** *пе̄тао који по цео дан кукуриче*. — До̀сади ми ти̏ја гу̏шља, ћу га ва̀там да га зако̀љем.

Гу̏шља[2] м пеј *назив за становнике дервенских села, геца*. — Овако̀ј ора̀ту Гу̏шље: „Иша̀ја, иша̀ја, па ми се пот-кру̏шку посра̀ја, да сам га видѐја ја̀ би га изѐја!“

гу̏шља-гу̏шави м *онај који често виче, који говори по̄вишеним то̄ном*. — Што̀ ли се то̀лко дѐре ти̏ја гу̏шља-гу̏шави?

гушља̀к м аугм и пеј од *гуша*. — Што̀ му трѐбе оно̀лки гушља̀к.

гу̏шљес, -та, -то *гушав*. — Мло̀го-е гу̏шљес, па вој се не сви̏ђа.

гушња̀к м *по̄дгушњак, по̄двољак*. — Ко̀лко му е ло̀шо у живо̀т ви̏ди се по оно̀лки гушња̀к.

гу̏шчѐње с гл им од *гушчи се*. — О[д]-ству̀д ги ва̀ти гушчѐње.

гу̏шче перо̀ с *гушчије пе̄ро*. — Ел ово̀ј неѐ гу̏шче перо̀? — И ја̀ се чу̀дим како̀ су то̀ј писува̀ли з-гу̏шче перо̀, а не с пла̀вез.

гу̏шчи, -а, -о *гушчији*. — Однеку̀[д]-це чу̀е гу̏шчи гла̀с. — У̀зни гу̏шче перо̀ па пи̏ши, ако тѝ кѐмиска не вења̀е.

гу̏шчи се несв **1.** *коштреши се*. — Почѐ се гу̏шчим од ладно̀ћу. **2.** *љути се, срди се*. — Гу̏шчи се тѝ на оно̀га коѝ те прайл, немо̀ј на мѐне!

Д

дабо̀гда речца *нека да Бог (у заклетвама и клетвама)*. — Дабо̀гда не видѐла бѐло ви̏дело, ако нејѐ тако̀ј. — Дабо̀гда га врѐнке изѐле. — Рука̀ му се осуши̏ла, дабо̀гда, што те тако̀ј осакати̏л.

дабо̀гме / дабо̀ме речца *јесте, тако је*. — Дабо̀гме, трѐбе да слу̏шаш ма̀тер. — Дабо̀ме, била̀-е пролѐтоске куде на̀с.

да̀ва несв *даје*. — Ако ти о̀н да̀ва лѐбац, тѐшко це прера̀ниш. — Едьн човѐк ми не да̀ва ми̏р, по цѐл но̀ћ си на њега преми̏слим. — Ако-е дава̀л, нејѐ дава̀л из његов цѐп, но из држа̀вно. — На сви̏ трѐбе да да̀вају, а на неки̏ по̀више. — На едни̏ да̀ва, на дру̏ги прода̀ва, кудѐ е ту̏ј пра̀вдина? — Не да̀ва му ђа̀вол ми̏рку, но се са̀мо зади̏ра з-деца.

да̀ва се несв *допӯшта, дозвољава се*. — Не да̀ва се До̀рча да га тако̀ј ла̀ко уја̀неш. — Да̀ва ли се да га ја̀ пречека̀м са[с]-сливовьк? — Да̀ва ли се да едьн рабо̀ти, а дру̏ги све четѝри у̀вис? — То̀ј што о̀н мо̀же, мѐне се не да̀ва. — Не да̀ва ми се да рабо̀тим.

/дáва зóр/ изр в *дава стра*. — Давá му стрá, давá му зóр, ал не помáга.

/дáва стрá/ изр *претн, плаши, страши кога*. — Дáвај му стрá докле́-е врéме.

/дáва цевý/ изр *виче, галами из страха*. — Ви́ђ да ви́диш што́ дете́ оно́лко дáва цевý.

давáнција ж *давање*. — Каквá гу тој давáнција сопéла свáки чáс.

давáње с гл им од *дава (се)*. — Давá ти за овóј, давá за онóј, квó давáње ви́ше óћеш? — Рукá му се óсуши о[д]-давáње. — Загаздéл о[д]-давáње (*ирон*). — Дóста-е било́ давáње, ви́ше не дáвам ни́кому.

дáват, -а, -о *даван, поклањан*. — Мáлко ли му-е дáвато док нејé имáл стáн. — С кривáче му-е дáвато, а óн ни сьг такóј врћа. — Дáват му-е кóњ за вршý, дáвата му-е и пастрма, квó ви́ше óће од нáс?!

давéње с гл им од *дави (се)*, **1.** *дављење у води*. — Спаси́л га Ми́тар о[д]-давéње у јéзеро. **2.** фиг *сваћа*. — Немóј пá да чýем некó давéње кьд излéзнем ис-кýћу. **3.** *уједање паса*. — Тáј пцéта досади́ше, и́де ги вáздьн давéње по сокáци.

дáви несв **1.** *утапа у воду*. — Почé да га дáви у рекý, уплаши́ се ће га удáви, ал га óн пá пýшти. **2.** *коље зубима (звер)*. — Утепáли га с пýшку док је дави́л овцý. **3.** *уједа*. — Нéћу ви́ше да те брáним, ако те Ђýма па дáви. **4.** фиг *досађује*. — Немóј ви́ше да ме дáвиш с тој твоé зáчкољице. ■ трп прид **дáвен**, -а, -о **1.** *дављен*. — Еднýш си дáвен, па те едвá повернýмо, не мóж ви́ше у бобатáло. — Откакó е дáвен, бéга од вóду. **2.** *гушен*. — Еднá овцá дáвена, двé надáвене, а еднá скроз удáвена.

дáви се несв **1.** *утапа се у воду*. — Тý-е мло́го дибóко, тýј се децá дáву. **2.** *уједају се (пси)*. — Пцéта се свýноћ дáву по сокáк око некý кýчку. **3.** фиг *сваћа се*. — Мло́го су се дави́ли докле бéоше у зáједницу. **4.** фиг *игра се*. — Енé га дóм, з-дете́ се дáви.

Дави́д м *име*.

дави́ја ж *сваћа, расправа*, в *кланица*. — Не могá ви́ше да трпи́м тýј дави́ју, па излéзо ис-кýћу.

давначкé прил *поодавно*. — Бéше тýј давначкé, па си отóше спрома Богорóдицу.

дáда ж *старија сестра*, в *дода*. — И́дем з-дáду у шумáк да бéремо јáгоде.

дадé свр *дâ*, в *даде узбуну*. — Ако ти дадé, ти ýзни, не срамýј се. ■ трп прид **дáден**, -а, -о *дат, посуђен*. — Ка[д]-ти-е нешто́ дáдено, и́ма га чýваш ко две-óчи у глáву. — Дáдено и крáдено не трај ако нéмаш своé (*изр*).

/дадé ýзбуну/ изр *упозори, побуни се, негодује*. — Кьд видó ће ни прескóчу сьс вóду, дáдо ýзбуну. — Да не дáдо ýзбуну, тéше ни рекá однесé мостé.

дáден, -а, -о фиг *створен, рођен*. — Ко да сьм дáден сáмо за пóсо и мýку, а нé за уживáнцију.

дáдин, -а, -о *сестрин*. — Не ди́рај, тó[ј]-е дáдино грудњачé.

дáдица ж дем и хип од *дада*. — Кьд несьм тýј, ће те чýва дáдица.

дáдичка ж дем и хип од *дадица*. — Што ме је почувáла дáдичка, и даньс тóј пáнтим.

дáдом изр у разбрајалици. — Еднóле, двóле, трóле, чиви́ле, пáле, шáле, сáдом, дáдом, óврт, дóврт, кúкац, кáкац, áскрц, дáскрц.

дáжбина ж *порез, намет, глоба*. — Удари́ли ни тóлке дáжбине, сáмо за њи́ да си рабóтимо.

дајáна ж *засебна дрвена кућа у дворишту*, в *кућерче*. — Тýј нóћ су младéнци отишли́ да прележý у дајáну.

дáклем речца *дакле*. — И, дáклем, кудé си би́л цéлу целцáту нóћ, тóј óћу да чýјем?

далаве́ра ж **1.** *превртљивац, варалица.* — Мо́ж да ломо́ти кво о́ће, ко́ј ће верује на тој далаве́ру. **2.** *лаж, неистина, подвала.* — Немо́ј ми при́чаш те́ј далаве́ре. — Не интере́сују ме ту́ђе далаве́ре. — Па́зи да ти не напра́ји неке́ далаве́ре.

далаве́рка ж *лажљивица, смутљивица.* — Не ора́тим ви́ше с тој далаве́рку, у ста́ње-е да зава́ди две-о́чи у гла́ву.

далаве́рча м *лажљивац, смутљивац.* — Те́жак далаве́рча, не мо́ж ни́шта да му веру́еш.

дала́к м *слезина, тумор, болест на слезини.*

дала́п м в *долаг*[2]. — У дала́п смо пржи́ли ржени́цу за ка́ву.

дала́па ж *хармоника, марка хармонике.* — Узни „дала́пу“, па да и́демо на игра́нку.

дале́чак, -чка, -чко *далек.* — Пођо́мо на дале́чак пу́т, куде́ ни́кога не зна́мо.

дале́чан, -чна, -чно *далек.* — Неје́ одо́вде, то́-е мло́го дале́чан кр́в, неје́ била́ Црнотра́вка. — Они́ су ни дале́чан ро́д, гото́во смо се одроди́ли.

далечко́ прил *далеко, подалеко.* — Ото́мо далечко́, уплаши́ се да се не изгу́бимо.

дале́чно прил *далеко, прилично далеко.* — Дале́чно си-е до та́м, тре́бе се о́ди и о́ди.

да́љан, -љна, -љно в *даљни.* — Неси́ погоди́л, то́ј ти-е да́љан пу́т куде́ си ти́ пошьл.

да́љни, -а, -о *даљи, удаљенији.* — Милто́ини су ни да́љни ро́д, ал се пошту́емо ко рође́ни.

дама́р м *било, жила куцавица.* — Сви́ ми дама́ри бриду́ откако́ ми за то́ј ре́че.

да́мбе узв *ономатопеја удараца.* — Поче́ да уда́ра да́мбе, да́мбе у вра́та, ко да га бр́зу нечасти́ви.

да́мбе-ду́мбе / **да́мбе-лу́мбе** узв *ономатопеја удараља у бубањ, наковањ или удараља маљева ваљавице.* — Це́л дн̂ да́мбе-лу́мбе, да́мбе-лу́мбе, про́би ми гла́ву ти́ја го́ч. — Да́мбе-ду́мбе, да́мбе-ду́мбе, са́мо-е радела Стоја́нчина ваљавица там-до́ле у ре́ку.

да́ме ж мн *мица* (*игра зрнима пасуља или кукуруза*). — Вика́ га да до́јде да игамо да́ме, па че́кам да сти́гне.

дана́ске прил *данас.* — Дана́ске о́ремо у Гари́не.

дана́шањ, -шња, -шњо *данашњи.* — Еде́ са́мо дана́шањ ле́б, за јучера́шањ ни да чу́је.

дань̂с прил *данас.* — Дань̂с тре́бе му́жи да сти́гну из рабо́ту.

дань̂ске прил в *дань̂с.* — Дань̂ске кьд је голе́м свет̂ьц узе́л да рабо́ти.

дангу́ба ж **1.** *накнада за изгубљено време.* — Ко́ј ће ми пла́ти ову́ дангу́бу? **2.** *лењитина, нерадник.* — Немо́ј те ви́дим ви́ше с тој дангу́бу. — Одрани́ дангу́бу, са́мо да си се слепу́та.

дангубе́ње с гл им од *дангуби (се)* . — Уба́в дн̂ ми прође́ у дангубе́ње, ни ово́цко не уработи́.

дангу́би несв *ленствује, губи време.* — По це́л дн̂ рабо́ти, не зна́е о́н да дангу́би ко мо́ј Радо́јло. — Куде ње́га не́ма [да] се дангу́би, одма́ ви́ла у ша́ке па у њи́ву, стр̂ви ђу́бре.

да́нгубица ж дем од *дангуба (1, 2).* — Ко́ј ће ме́не да надокна́ди ову́ да́нгубицу дана́ске (**1**)? — Она́ ти-е голе́ма да́нгубица: ако се ува́тиш с њу́, ко́ј зна́е ка-це вр̂неш (**2**).

да́н-да́њи прил *данас.* — Ни да́н-да́њи тој добро́ту не мо́гу му забора́им. — Ни да́н-да́њи не мо́гу се се́тим ко́и ми да́де ти́ја пу́сти теле́грам из Не́мачко.

да́не свр **1.** *удахне.* — Не мо́гу да да́нем од ње́га, сьл нешто́ сколе́ва. **2.** *предахне, одахне, одмори се.* — Се́домо куде извор, у ладови́нку, те дану́ з-ду́шу. — Ни́ка[д]-да

стáнем, нúкад сьз дýшу да дáнем, кудé се обрнем и кóјé да запóчнем, свýд ме чéка рабóта.

Данúл м *име.*

данúловка ж бот *врстa јабуке.*

данцé с *дно код судова.* — Расушúло се данцé на бýре, мóра га закúснем на клáданац.

Дáња м хип од *Драгутин.*

дáњи, -а, -о *дневни.* — Овóј ти-е помáда дáња.

Дáњин рúд м мтн *превој, коса, брдо.* — Зáвати ни кúша на Дáњин рúд на[д]-Дáњино Селó.

Дáњиио Селó с *село.*

дáњом прил *дању.* — Дáњом спú, а нóћом лудýје.

дáр м **1.** *девојачка спрема за даривање сватова, поклон.* — Наткáла пýн кóвчак дáрови за женúлбу, не мóж ги ш-четвéрак откáра. **2.** *поклон који се добије на свадби.* — Врнýше се сýбави дáрови.

дáр-мáр м *неред.* — Чúм несьм дóм, онú ми направу дáр-мáр.

дарьк м дем и хип од *дар.* — Тóј ми-е дарьк од етрву. — Спремúла сьм и за кýмово детé дарьк.

дáрић м дем и хип од *дар.* — По трú дарúћа су се давáли на кумúцу: черáпе, рукавúчка и тканúчка, ел пешкúрче.

Дáрковка ж *жена из Дарковца.*

дáрковски, -а, -о / **дáрковачки**, -а, -о *који припада Дарковцу.* — Нáјбољи-е воденúчки кáмен бúл дáрковски.

Дáрковци м *село.*

Дáрковчанин м *човек из Дарковца.*

Дáрковче с *дете из Дарковца.*

дарóван, -вна, -вно *даровни.* — Овóј ми-е дарóван ћилúм за младожéњу, а овóј дарóвна кошýља за млáду невéсту.

дарýван, -а, -о трп прид *дариван.* — Свú смо билú дарýвани од млáдини на бáткину свáдбу.

дарувáње с гл им од *даруе, даривање.* — Не рéче какó-е билó з-дарувáње на тýј свáдбу?

дарýе несв **1.** *дарује.* — Сьг ће млáда да дарýје старéјка. — Тој ћилúмче су ми дарýвали на Јóскину свáдбу. **2.** фиг *пребије.* — Ськ ће ви чúча дарýе с еднó тепáње, да га запáнтите довéк.

дарчьк м дем и хип од *дар.* — Примú и јá дарчьк, кóлко да не прójдем без нúшта.

дáскрц изр у разбрајалици. — Еднóле, двóле, трóле, чивúле, пáле, шáле, сáдом, дáдом, óврт, дóврт, кúкац, кáкац, áскрц, дáскрц.

дáтом м *датум.* — Скрóз ми пáмет изветрéл; нúкако да упáнтим дáтом, кой даньс бéше?

дáће несв *дише.* — Умори́ се од копáње по овúја челопéк, па едвá дáћем.

дáција ж *порез, дажбина.* — Куде гóћ да нójдем, свýде ме пречекýју сáмо с некé дáције.

дáчица ж дем од *даска.* — Бес тýј дáчицу не мóж да заковéш капáк.

дашчé с дем од *даска.* — Трéбу ми двá-трú дашчетúја за зáклопац на сáндук.

дашчéнце с дем од *дашче.* — Дáј ми некó дашчéнце, да подмéстим пот-кáцу.

дашчети́на ж ауг и пеј од *даска*. — Пре́крши се дашчети́на на цкелу́, зама́лко да постра́дамо.

дашчурина́ ж аугм од *даска*. — Куде́ најде́ ову́ј дашчури́ну, не мо́гу гу натова́рим на ко́ла.

дашчурља́к м зб им *даске*. — Кво́ ће ти ови́ја дашчурља́к, што́ га не изгори́ш?

дьвначке́ прил *поодавно*. — Дьвначке́ сам била́ у свои́, у Ве́љковци.

дьвначко́ прил *поодавно*. — Бе́ше то́ј дьвначко́, ко́ј ће га па́нти.

дькће несв *дахће*. — Дькће ко ку́че на врући́ну.

дьн м (мн дьни и дни́) *дан*. — Бро́им дьн по дьн, ка́[д]-це вр̀не ис печа́лбу. — До́бар дьн и тьм и овьм!

дьньс прил *данас*. — Дьньс ел ни́кад. — Дьньс ће по́јдемо на Ки́тку у дрва́.

дьньске прил в *дьньс*. — Есмо́ рекли́ за дьньске да ко́памо компири́?

дьньшањ, -шња, -шњо *данашњи*. — На дьньшањ дьн ла́ни сам би́л у Прочова́лци на сла́ву.

дьньшњица ж *садашње доба, данашњица*. — Кьд је ова́ква́ дьньшњица, кво́ ли ни че́ка ју́трс?

дьнге-дьнге узвик *ономатопеја пуцња*. — Узе́ пишто́љ и: дьнге-дьнге, да ги поте́па ко ми́шови.

дьн-дьньс прил *дан-данас*. — И дьн-дьньс се сећа́вам како́-е то́ј било́.

дьн-дьньи прил *дан-данас*. — И дьн-дьньи ми не веру́је, а то́лко смо ле́б и со́л пое́ли за́едно.

дьне свр *предахне, одмори* се, в *дане*. — Свуно́ћ од врући́ну не мо́га да дьнем.

дьнце́ с *дно на буретy или каци*, в *данце*. — Отишло́ скро́з дьнце́ на бу́ре, тре́бе се попра́ља, а не́ма кои́. — Попусти́ло и то́ј дьнце́ о[д]-дудули́цу.

дьњом прил *дању*. — Но́ћом се не завр̀та до́ма, а дьњом спи́ ко уте́пан.

дьска ж *даска*. — Па́зи да не попу́сту дьске! — Ва́ли му една́ дьска у гла́ву, сьл то́лко!

дьће несв *дахће*. — Балдиса́л, едва́ дьће.

два́ес / два́јес број *двадесет*. — У шко́лу остала́ са́мо два́ес деца́. — Два́јес една́ ку́ћа у на́шу малу́.

дваести́на / двајести́на ж *двадесетак*. — Збра́мо се дваести́на и откаља́мо буку́ до изво́р, тьј ће гу издубе́мо за пои́ло. — Дојде́ едно́ двајести́на на сла́ву из малу́.

дванаес број *дванаест*. — Дванаес о́вце ми се ојагњи́ше. — Дванаес ги-е у ку́ћу било́, све́ му́ж до му́жа.

двапу́тке прил *два пута, у два маха*. — Двапу́тке докара́мо дрва́ ис-Ки́тку, и́ма за још емпу́т.

два-трина́ес број *дванаест-тринаест*. — Чу́вам едно́ два-трина́ес о́вце, и то́-е све́.

дватри́пут прил *два-три пута*. — Дватри́пут тако́ј ми ср̀це за́лупа о[д]-цтра́, како сьг што ми лу́пка.

/две́ о́чи/ изр **две́ (ми, ти) о́чи**. — Ко ми две́ о́чи било́-е ова́ко́ј. — Тако́ј ми две́ о́чи несьм доодил куде ћу́. — Ћу ти се закуне́м у две́ о́чи. — Ове́ј ми две́ о́чи, а́ко неје́ тако́ј било́.

/две́ па́ре/ изр **1.** фиг *не брине се, не секира се*. — Две́ па́ре си не да́ва кво́ му збо́рим. **2.** *тврдица*. — Сти́сал се ко две́ па́ре у ке́су. **3.** *безначајан*. — Не вре́ди то́ј ни две́ па́ре. **4.** *сиромах*. — Да му ишчу́каш ке́су, две-па́ре не́ће на́јдеш, а овьм се бе́дни.

двизьц м *двогодишњи ован.* — На Ђурђовдьн обавезно заколъемо двиску, ел заблаи двизьц.

двиска ж *двогодишња овца.* — За тој ћу ти дадем једну двиску.

двишче с дем од *двиска.* — Морам да продадем двишче, да намирим државу с порез.

двобанка ж *новчаница од двадесет динара.* — Беше нашал двобанку, па се зарадувал.

двогодац м (мн двогоци) *онај ко има две године, двогодишњак.* — Мурца (*и. вола*) е двогодац, требе ми још једьн двогодац, да ги спарим за у јерам.

двоготка ж *она која има две године.* — Лиса (*име краве*) е двоготка, још се неје водила.

дводинарка ж *метални новац од два динара.* — Нека[д]-ци з-дводинарку куде Жиду купувал кило гас, а ськ нема ни за цигару.

двоење / двојење с гл им од *дво(ј)и*[2] *(се), раздвајање,* в *двојење.* — Тешко вој падло двоење о[д]-деца. — На Китку-е двоење говеда надвечер. — Дојде време за двојење, он у работу, ми — дома.

двожутка ж (мн двожутке и двожуци) *јаје са два жуманцета.* — Деца се радују на двожутке.

двожучан, -чна, -чно *са два жуманцета.* — Пирга носи двожучна јајца.

двожуче с дем од *двожутка.* — Дете воли да поеде двожуче.

двои / двоји[1] бр *пар.* — Има двои волови, па ги преза сваки други пут. — Упрегомо двоји волови, те едва извукомо тој буку уш-чепељак.

двои (се) / двоји[2] **(се)** несв *одваја (се), раздваја (се), растављa (се).* — Двои ти говеда, да ги ја не двоим. — Требе Мурцу и Булчу да двоиш, да се не боду. — Двои кучину од пуздер на трлицу. — Немој да двоиш деца, требе да су ти сва еднака. — Брзо двоји говеда да се не боду. — Двоји жито у пресаци. — Тој се друм двои; једьн иде наку[д]-Чемерник, једьн накуде Црну Траву. — Дојде време да се двоимо: он отиде у работу, а ја остадо дом. — Овде ни се пут двоји, па да се поздравимо. — Тој се двоји рска, една вада за у воденицу, друга за ваљавицу.

двоица ж *два мушкарца; мушкарац и жена.* — Њи двоица уработише за петину. — Тој су и муж и жена, двоица.

двоичка ж у дем знач: *двоица,* в *двоица.* — Какво ће уработу њи двоичка, требе се тој добро запне.

двојани несв *овца која истовремено ојагњи двојке, близни.* — Калуша па двојанила.

двојанка[1] ж *запрежна кола са два точка,* в *кривуљке,* в *кошерка.* — Куде нас, у Златанци, затој што-е бреговито, само се користу двојанке за докарување.

двојанка[2] ж *шљива чији су плодови срасли, удвојени.* — Двојанка па добро родила.

Двојанка[3] ж мтп *њива, узбрдица.*

двојанке ж мн *народни инструмент, двојнице,* в *дипле.* — Мој баштa е диплил у двојанке.

двојичка ж дем од *двоје, два,* в *двоичка.* — Које ће они двојичка сами да работу кьд уклека снег?

двокат м *адвокат.* — Неће му помогне ни двокат, це терамо до Бога!

двокáтан, -тна, -тно *из две струке, двострук.* — Ћу ти исплéтем за зиму́ двокáтан цемпúр.

двóле број *два* у разбрајалици. — Еднóле, двóле, трóле, чивúле, пáле, шáле, сáдом, дáдом, óврт, дóврт, кúкац, кáкац, áскрц, дáскрц.

двоокáт м в *двокат.* — Куде двоокáта ћу на унýка да препúшем свé: и кýћу, и имáње! — Ћу га тéрам з-двоокáта свé до Маршалáт.

двóр м **1.** *кућа са авлијом.* — Овó[ј]-е мój двóр, мојá ширúна. **2.** *двориште.* — Излéзни на двóр да вúдиш квó су свúње уработúле о[д]-твоú цорцúни. **3.** *ограђени простор за овце испред појате.* — Да се óдма óвце помузý на двóр.

дворýе / дворýје несв *гости, двори.* — Дворýје га по цéл дáн, и пá му (онá) невељáје.

двоцéвка ж *пушка са две цеви.* — Нáпуни двоцéвку, па излéзе на ормáн, у зájци, нéма га цéл дáн.

дé[1] прил *где.* — Дé је овдé билá Драгúњина кошáра? — Дé си се скитáл цéло júтро? — Дé ми се дéну онój секúрче?

дé[2] узв *хајде.* — Дé, донéси дéди вóду от клáданац. — Дé га удáри још емпýт, ако смéјеш. — Дé се помéри мáлко да сéднем.

деанéње с гл им од *деани се*, в *дејанење.*

деáни се несв в *дејани се.* — Непостáл, едвá се деáни.

дебéл, -а, -о **1.** *дебео.* — Úма óн за тój, вúка, дебéл рáзлог. — Мóре, кьд ýзнем дебéлу сировúцу, ћу му покáжем. **2.** фиг *велики.* — Мú смо дебéли рóд по бáбину лúнију. — Дебéла секирáција ме чéка дóм, па ми се úч не úде.

/дебéла мóтка/ изр *баштине.* — Ма, óн је за дебéлу мóтку.

дебелáц м (мн дебелцú) *дебло.* — Насéко дебелцú за огњúште, па да ги докáрам.

дебелгýз м *човек велике стражњице.* — Какó нéће да бýде дебелгýз, кьд сьл едé.

дебелгýза ж *жена дебеле стражњице.* — Нéће нúшта да вáти у рýке тáј дебелгýза, мóра човéк стáлно да гу опомúња.

дебелгузáн м в *дебелгуз.* — Да ми-е да вáтим онóга дебелгузáна, да му се натéпам, гузúца да му помодрéје.

дебелéје несв *гоји се.* — Невељáе кьд човéк тóлко дебелéје.

дебелéње с гл им од *дебели (се).* — Ватúла стрá о[д]-дебелéње, па нúшта не едé.

дебéли (се) несв *гоји (се), тови (се).* — Не едé нúшта што дебéли. — Já ли ћу га оваквá спéкава дебéлим, а óн ће све четúри ýвис. — Дебелú га, дебелú, да ме пóбоље едé. — Дебелúмо свињý и еднó крмé за зиму́. — Сáмо се дебéли ко вéпар, нúшта не привáта с рýке.

Дебéли дéл м мтн *планинска коса.*

дебелúна ж **1.** *дебљина.* — Свéрим се какó му не смúта дебелúна да рабóти. **2.** *обим* — Трú човéка не мóж обвáту дебелúну на бýку крстáтицу.

дебелúца ж *подебело стабло, дрво.* — Трéбеше да оцечém двé дебелúце од јесúку за лójтре.

дебелúште с **1.** *дебело стабло дрвета.* — О[д]-тój дебелúште мóгал сам сáне да напрáвим. **2.** *приземни, дебљи део стабла.* — Кьд товáриш у кóла, дебелúште úде напрéд, а вршúње назáд.

дебéло прил *крупно, много,* в *дебело месо,* в *дебело црево.* — Умéје дебéло да излáже. — Овój твоé ће излéзпе на дебéло. — Дебéло се насекирá од дебéлу лажý.

/дебе́ло ме́со/ изр *бу̏тина, стра̑жњица.* — Убо́л се на ви́лу у дебе́ло ме́со. — Уштипа́л гу за дебе́ло ме́со.

дебе́ло цре́во с *ректум.* — Аперисао́л дебе́ло цре́во.

дебелоко́жес, -та, -то фиг *бестидан.* — Не бо́ј се за њега, о́н је дебелоко́жес, ни́шта га не танги́ра.

дебелоко́рес, -та, -то *који је дебеле коре.* — Кра̏ставице мло́го дебелоко́ресте.

дебелоко́рка ж *воће и по̏врће дебеле коре.* — Ре́ко ти: не купу́ј ги, те́ј лубени́це су дебелоко́рке.

дебе́лоња м пеј *дебео човек.* — Јо́ш ли се држи́ они́ја тво́ј дебе́лоња. — Куде́ ће́те с ово́га дебе́лоњу, кьд не мо́ж ни да о́ди?

дебелчи́к, -чка́, -чко́ *дебељу̏шкаст.* — Море́, ово́ј расе́ ти дебелчко́, па слани́несто.

дебељак м *дебело дрво.* — Мо́ра с кли́ње да исцепим ови́ја гору́нов дебељак.

дебељан м пеј *дебела мушка особа.* — Колки́-е, бо́же, ти́ја тво́ј дебељан.

де́ва (се) несв *губи (се), крије (се), нестаје.* — Ни́шта бо́гзна не купу́је, а куде́ де́ва оно́лку Ми́лојину пе́нзију, не зна́м. — Куде́ ли се тој женче́ де́ва, кьд у сре́д но́ћ неје́ до́ма?

дева́ње с гл им од *дева (се).* — Ни́ки не зна́је за његово́ дева́ње по та́ј дерњи́ска села́.

деведесе́ број *деведесет.* — У трлу́ сьм укара́л деведесе́ пе́т о́вце, сьл гу не́ма калу́ша с јагње́.

де́вер м фиг *полицајац.* — Откара́ше га де́вери у Власо́тинци.

деве́ра / деве́ри несв *двори, чува, бди.* — Ја́ му деве́рам кьд је бо́лан, а о́н сьг с профу́књаче прово́ди но́ћ.

деверѝчина ж *деверова кћи.* — Нека по́јде с на́с и деверѝчина.

деверѝчић м *деверов син.* — Ово́ј ми-е деверѝчић, ако несѝ верува́л.

деверува́ње с гл им од *дeверује (се), дворење.* — Неје́ де́да заслужи́л то́лко деверува́ње, неје́ им ни́шта остаи́л.

деверу́је несв *двори, настоји коме* в *девера.* — Ко́ј ће ви́ше да му деверу́је сва́ки дьн до по́л-но́ћ?! — И мр̏твому тре́бе да му се деверу́је.

деверче́ с дем од *деверичић, деверов син.* — Ел ми неје́ у́баво ово́ј деверче́, са́мо да јо́ш попораште́.

деве́та несв *бије, туче.* — Неје́ га сра́м, по́слаб од њега да га деве́та.

деветање с гл им од *девета, туча, млаћење.* — Ушијави́л се, тре́бе му едно́ деветање да се едну́ш упито́ми.

деветѝна ж **1.** *девето̏рица, девето̏роо.* — Пођдо́мо у ра̏т деветѝна из на́шу малу́, врну́мо се сьл троица. **2.** *девети део.* — Запа́де ни по деветѝна о[д]-де́довину ка[д]-це изделѝмо.

деветѝне ж в *бабине деветине.* — У тој деветѝне се ја́ не разбѝрам. — Не́ћу слу́шам ви́ше те́ј деветѝне, ако ће́ш о́збиљно да ора̏тимо, о́дак да ора̏тимо.

деветѝнка ж у дем знач: *деветина (1, 2).* — Тике девстѝнка бе́ше дошло́ на сла́ву, ни́кад тако́ј ма́лко (**1**). — Што́-е то́ј една́ деветѝнка о[д]-три́ е̏ктара, то́ј ми не тре́бе (**2**).

девова́ње с *девојаштво.* — Мо́ре, у́баво бе́ше мое́ девова́ње, по́сле га заличи́.

девоја́на ж *девојка.* — Што́ не дојде́ она́ј твоја́ девоја́на, кьд о́бећа да ми помо́гне, у копа́ње компири́?

девојкин, -а, -о *девојчин*. — Овој су дељени девојкини дарови и девојкина спрема. — Дошла-е девојкина родњина.

девојња ж ирон *девојка*. — Овде није могао да се ожени, довео девојњу из Власину. — Овој ти-е девојња одонуд Власину.

девојче[1] с **1.** дем и хип од *девојка*. — Нашо девојче није још за давање. **2.** *женско дете*. — Има два мушкарчетија и једно девојче.

девојче[2] с бот *пољска биљка длакави крештушац* Polydala Comosa.

девојченце с дем и хип од *девојче*[1]. — Мо, што видо девојченце у тој малу, памет ми се заврте.

девојчетина ж ауг и пеј од *девојка*. — Порасла дори страшна девојчетина. — Да се зазвериш колка-е тој сок девојчетина.

девојчиште с ауг и пеј од *девојка*. — Онај моје девојчиште ич ме не слуша.

девојчљак м ауг и пеј од *девојче*[2]. — Такав девојчљак немој да си се усудил да ми свртиш у кућу.

девојчурак м (мн девојчураци и девојчурци) дем од *девојка*. — Које могу да работу девојчурци, салте да се ребећу.

девојчурљак м дем од *девојка*. — Још је девојчурљак, нејће за давање.

Деда м в *Деда Бог*, в *Деда Господ*. — Ората, копата, дај ми, Дедо, комата! (*речи које се изговарају на олалијама, на њиви, уз витлање запаљеним „оратаљкама“*).

деда м **а)** *очев или мајчин отац*; **б)** *сваки стари човек*; **б)** *тата*. — Дедо, њу ти врнем ћерку, ако не дадеш кво си обећал за њу.

Деда Бог м *Господ Бог*. — Све ни одозгор гледа деда Бог кво, доле, работимо.

деда Гопа м изр: — Опа деда Гопа, сьс два-зуба гувно копа.

Деда Госнод м *Бог*. — Ће ти платити Деда Господ, ако ја не стигнем. — Убил га деда Господ кво ми-е направил (*клетва*)!

де-де узв *претња*. — Де-де, само нека га неки пипне, уши њу му извучем.

дедер узв *хајде*. — Дедер, погледј кроз прозор, врне ли слота. — Дедер ми прочитај овој писмо.

дедини м поим прид *сви они који живе са дедом у дединој кући, дедина породица*. — Иди у дедини и узни голему вилу што се дене стог.

дединште с ауг и пеј од *деда*. — Само знаје да запрдује тој дрто дединште.

дедовина ж *имање наслеђено од дедова, предака; баштина*. — Продал би и дедовину да има кои да купи.

Дејњевци м *заселак у Броду*.

дејање с гл им од *дејани се*. — Од моје дејање нема више ништа, скро[з]-сам папсал.

дејани се несв *бори се, истрајава, једва се одржава у животу*. — Ислабел, па се едва з-душу дејани. — Работи цел дан по сльнце и сок се едва дејаним. — Не могу се више дејаним с онај моја дечишта. — Дотрајало се, прике, не мож се више дејаним.

дека[1] везн *да, јер*. — Дека-е големо брдо, па ми Милорад о[д]-трипут докарува дрва. — Не причај на никога дека смо ватали рибе у видришњак, у Стојчину воденицу.

дека[2] несв *грди, виче*. — Слушај га, да те више не дека. — Ако те па дека, ће буде повуци-потегљи.

декламација ж фиг *придика*. — Не могу више да слушам тој његове декламације.

дѐкне свр *подвикне, нареди.* — Кьд о́н дѐкне, сви́ се уњутӯ. — Ћу му дѐкнем еднӯш да зна̀е с кога́ и́ма по́сла.

дѐл м **1.** *део (нечега).* — Одрѐкал се на његóв дѐл од има́ње због дѐчји дода́ци, а ськ, кад му деца́ голе́ма, и́ска да му вр̀ну. **2.** *планинска коса, вис, гребен.* — Иска́рај гове́да го́ре, на Дѐл, нѐка пасӯ по ӯтрину. **3.** *раздељак косе.* — Напра́ви дѐл, рашчѐшљај ко́су, па ӯбаво спле́ти сколӯбе.

дѐл м *планинска коса, висораван.* — Го́ре, куде́-е дѐл, да запла́дниш гове́да кад уцвр̀ли звезда́.

Дѐл м мтн *планински вис, коса.*

дељ̀к м дем од *дел*, **1.** *делић нечега.* — Дељ̀к од има́ње што ме за́паде да́до на бра́ћа. **2.** *планинска коса.* — Пречека́ гове́да го́ре, на дељ̀к, те ги докара́.

делба́ ж *деоба.* — На́ша дѐлба-е била́ за уз гӯсле.

дѐлбина ж **1.** *деобнина,* в *поделбина.* — Ова́ј лива́да ми је остала́ о[д]-дѐлбину, од башту́, а ову́ј сам докупи́л. **2.** *рођаци, род.* — С Радӯнку смо дѐлбина. — Една́ смо дѐлбина и па́ се не трпи́мо.

деле́ње с гл им од *дели (се);* **1.** *деоба иметка,* в *делидба.* — Кьд бе́ше деле́ње, све́ а́рно поделѝмо, ал се око сто́ку закрвѝмо. **2.** мат *дељење.* — Све́ му и́де до́бро из рачӯн, ал је сла́б з деле́ње. **3.** *дељење у картама.* — Ськ је на те́бе деле́ње, поде́ли ни ка́рте.

дѐли (се) несв **1.** *дели (се), раздваја (се).* — Јо́ш жѝву у за́једницу, несӯ се дели́ли. — О́ће да ни дѐли на своју́ ру́ку. — А што́ дѐлиш деца́, ел ти несӯ сва́ једна́ка? **2.** *рачва се.* — Тӯј, на раскр̀сје се дѐли пӯт за Ру́пје и Чоба́нац. — На о́дврту се дѐли вода́ за у воденѝцу и ваљавѝцу. **2.** фиг *комада.* — Дѐли ле́б, па да едѐмо!

дели́дба ж *деоба.* — Сви́ смо једна́ко добѝли о[д]-дели́дбу, а по́сле се снаоди́л како́-е ко́ј умеја́л и

зна́л.

дѐлник м *радни дан.* — Ју́тре-е дѐлник, па се рабо́ти, зато́ј да се по́рано ле́гне.

дѐлница ж *део, деоница, земљишни потез,* в *пошог.* — Сва́ка ку́ћа-е на ку́лук добѝла дѐлницу да напра́ви пӯт до Цеврља́нку. — Ову́ј дѐлницу ко́пај ти́, а ја́ ћу ову́ј до њу́. — Неѐ ни започе́л његову дѐлницу.

Дѐлча м *надимак.*

дѐља несв **1.** *тешем, дељем.* — Дѐљам баски́је за о́грађу. — Дѐља тоја́гу за у гове́да. **2.** фиг *туче, бије.* — Ако га ја́ дѐљам, довѐк ће па́нти. — Изгле́да несѐм га дељ̀ал ко́лко тре́бе. **3.** фиг *обавља полни однос.* — Ако о́ћеш бѣш да зна́ш, њу́-е едно́ вре́ме дељ̀ал Ми́ка Дрња.

дѐља се несв фиг пеј *полно општити преко мере (женска особа).* — Дѐља се куде́ (с кога́) сти́гне. — Дѐља се ко шту́ка.

дѐљан, -а, -о *тесан.* — Тѐј гре́де ми јо́ш несӯ дѐљане како тре́бе, ал ћу ги оде́љам за неки́ дѣн.

дељ̀ање с гл им од *деља (се);* **1.** *тесање.* — Тру́пци јо́ш че́кају дељ̀ање. — Пр̀во дељ̀ање, па ћу ги по́сле стружѐм. **2.** фиг *тепање.* — То́ј дељ̀ање и ськ му не мо́ж забора́ви. **3.** фиг *полно општење.* — То́-е једнӯш било́ дељ̀ање с Радӯнку, у поја́ту, на се́но, то́ј па́нтим ко данѣс.

дѐљка[1] ж *ивер, иверка,* в *треска.* — Збе́ри дѐљке о[д]-дрвни́к за по́тпалу.

дељка[2] несв у дем знач: *деља (1, 2, 3)*. — Дај му костýру нека дељка пруˊт док чува говеда, да се с нешто залима (**1**). — Има те дељкам по мој мерак: свé дупе да ти испличим (**2**). — Дељка гу баја Соња на танане (**3**).

дељкање с гл им од *дељка*[2]. — Замајал се з-дељкање, па му побегла говеда (**1**). — Ће ти дупе испличи о[д]-дељкање (**2**). — Научила на редовно дељкање, не смеје гу остави дом саму (**3**).

демар м в *дамар*. — Дрκте ми сви демари о[д]-цтра.

дембел м *готован, ленштина*. — Изранила дембела, бьш ништа неће вој помогне.

дембелисување с гл им од *дембелисује*. — Нема дембелисување, ватај косу, па у откос пред мене! — Што-е овде за дембелисување, ники те не тера да работиш.

дембелисује несв *ленствује, бесποсличи*. — Ми работимо, а он дембелисује. — Иди там куде се дембелисује, овде немамо кад.

дембелише несв *ленствује, бесποсличи*. — По цел дан дембелише, ништа не вата у руке.

демек м изр: **легал у демек 1.** *умре, упокоји се*. — Синоћке Стратија легал у демек, и тој му би. **2.** *усмрти, убије*. — Ће те турим у демек, само ли ми дојдеш под руку.

дене[1] несв *садева, скупља на гомилу, ласти*. — Денем снопје у кладње да ги не завати киша. — Дене сено у овирке, јоште се неје осушило за у пласје.

дене[2] свр *затури*. — Куде ли сам денула клуч от кућу, не могу га најдем? — Куде денусте онај вашо куче?

дене се свр *нестане, изгуби, побегне*. — Куде це денем, ка[д]-дојде баштá и види што сам напраила? — Загледа се у плетење, не видо куде се денуло дете. — Куде да идем, куде да се денем, ка[д]-це из овуј кожу не може?

денење с гл им од *дене*[1]. — За денење стог требе ни и онај голема вила што дората до вр острожу.

денка / денька ж **1.** *снопић, рукохват*, в *ватка*. — Донесе две-деньке лук. — Набери ми едну деньку љиљак из градинче. **2.** *куп, скуп нечега*. — Последње оберемо црнојке, па ги вржемо, и њи такој зденемо у деньке на купчић, па ги покријемо с нешто да ги не беру пилетија.

денци изр у разбрајалици: — Енци, менци, на каменци, туда седу дванасс денци, ан, чан, чарапан, чарупе, гризеш дупе.

Денча м *име*.

Депа м хип од *Десποт*.

дер узв *за ποдстицање*. — Дај ми, дер, тој ламфе и чук. — Пойтај, дер, да стигнемо на воз.

Дервен м *планински део Грделичке клисуре*. — Отишал у Дервен да уцени момка за стоку.

Дервенка ж *становница Дервена*. — Довел едну Дервенку, па само врти канавац око дупе.

дервенка ж агр *јесења крушка ситних плодова*. — Ће оберемо ваше дервенке да ги свиње не еду.

дервенски, -а, -о / **дервенциски**, -а, -о *који припада Дервену и Дервенцијама*. — От Пронини вати низ дервенциски пут, па слезо у Цепу.

Дервенци м *становници Дервена*. — Све су тој Дервенци од Мораву до Мањак.

Дервенција м *становник Дервена*. — Прођоше Дервенције с онија големи волови монтофонци, прокараше ошав.

Дервенџи́је м в *Дервенци*. — Дервенџи́је, кад завр̏шу коси́лбу, до́јду куде на́с да ко́су.

Дервенџи́ка ж в *Дервенка*. — Уте́гле се Дервенџи́ке у кана́вци, па на собо́р.

де́ре несв **1.** *гули (кожу и сл)*. — Ти́ја, бре́, де́ре свињу́ ко кеса́пин! — Де́ре с они́ја но́ж, па усту́ра. **2.** фиг *туче, бије*. — Ћу га де́рем, мо́ре, докле́ се свиња́ у кру́шку не ука́чи. ■ трп прид **дра́н**, -а, -о **1.** *онај коме је огуљена кожа*. — Кљд је дра́но ово́ј шиље́же? — Дра́н, дра́н, па о́дран. **2.** фиг *тучен, бијен*. — Неси́ ода́вно дра́н, зато́ј си се ушијави́л, си́нко.

де́ре се несв фиг *виче, дерња се*. — Што́ се то́лко де́ре ко да га ту́рају на рожа́њ. — Де́ре се ко Здра́вко за спр̏жу (*изр*). — Де́ре се ко да му де́ру ко́жу (*изр*). — Де́ре се ко ја́рац (*изр*).

дереџа́к м *врлет, велика стрмина, стрмен*. — Едва́ искочи́мо уз они́ја преде́нски дереџа́к. — Напраи́л ку́ћу на вр̏ дереџа́к, па не мо́ж [да] се при́јде с ни́кој страну́.

дери́ште с пеј *дете*. — Оно́ј сопуља́во дери́ште па про́си нис пу́т.

дерле́ с пеј од *дете*. — Ако не́ће дерле́ да у́чи, ће но́си те́кме с ма́лтер.

де́рња се несв *виче, урла*. — Де́рња се ко да му ко́жу сту́рају.

дерња́ње с гл им од *дерња се, викање, дерњава*. — Кво́-е то́ј то́лко дерња́ње та́м?!

де́сан, -сна, -сно *десни*. — Де́сан во́л се спо́тури, да па́дне, а ле́ви пре́теже це́ла ко́ла на њега, да га уте́па.

де́си свр *задеси, погоди*. — Куде́ ме де́си да с њега и́дем у рабо́ту?

де́си се свр **1.** *задеси се, затекне се*. — Деси́ се и ја́ ту́ј кљд му про́даде коња́. — Да се не де́си ту́ј чи́ча, те́ше ме уте́па. **2.** *догоди се*. — Тако́ј се деси́ло како́ ни́ки неје́ очекува́л.

десна́к м **1.** *који се служи десницом, дешњак*. — Ја́ сам десна́к, а бра́т ми-е лева́к. **2.** *стока која се преже са десне стране*. — Же́рко је десна́к, немо́ј да си га упре́гал на ле́ву страну́, тѣг н-уме́је да вуче́.

дети́ње, -а, -о **1.** *дететов*. — Узе́ла да пе́ре са́мо дети́ње ве́ш. — Настану́ло неко́ вре́ме ко дети́њо ду́пе. — То́-е дети́ња преме́на. — У ста́рога чове́ка дети́ња па́мет. **2.** фиг *неозбиљна ствар*. — Све́ су то́ј дети́ња по́сла. — Дети́ња па́мет га јо́ш држи́. в *дети́ња работа*.

/дети́ња рабо́та/ изр *наивно, детињасто понашање*. — Дети́ња рабо́та: и́грају се, и́грају, па се поте́пају, и па́ се па и́грају ко да ни́шта неје́ било́.

детињак / детињар м *дечак, младић дечје памети*. — Пора́сал оно́лки би́лмез, а детињар. — Јо́ш је детињак.

детињар м в *детињак*.

детишља́р м *дечак, дера́н, балавац*, в *детишњак*, в *детишњар*.

детишња́к м *дечак, дера́н, балавац*. — Што не пове́де оно́га тво́ега детишња́ка́, да ти пра́ји дру́ство.

детишња́р м *дечак, дера́н, балавац*. — Јо́ш су они́ детишњари́, несу́ за дуњерлък, нек седу́ до́м још ово́ј ле́то. — Били́ су детишњари́, а мора́ли су да и́ду у ра́т.

дети́ште с ауг и пеј од *дете*. — Кво́ сам дети́ште роди́ла: ни́кога не слу́ша, за ни́шта не а́је.

Де́ћеве м *заселак села Брод*.

де́цомер м *пинтерска алатка за набијање обруча на каци и бурадима*.

дечи́шта с зб им ауг и пеј од *деца*. — Чу́до напраји́ше ова́ј дечи́шта по ливаду, све́ утапка́ше травуљи́ну, не-це мо́ж ко́си.

дечурли́ја ж зб им ауг од *деца*. — Збра́ла се дечурли́ја, да му помо́гну у збира́ње се́но.

дечурли́ски, -а, -о *дечји, дечињи*. — Дечурли́ска по́сла, да сра́гају ко́ла у та́рабе.

дибиду́с /дибиду́з прил *сасвим, потпуно*. — Дибиду́с ме ки́ша у́шљепа. — С туј мре́шку ме о́сакати дибиду́з, ко да му-е било́ причука́ло да сѣг мре́.

диби́на ж *дубина*. — Колка́-е диби́на у Власи́нско је́зеро, ни́ки још неје́ измери́л си́гурно.

дибо́к, -а, -о *дубок*. — Дибо́ко-е је́зеро, дибо́ко-е не́бо, ал је о́ко најдибо́ко.– Загази́мо у дибо́ку је́сен, а сне́г још не ва́рну.

дибо́ко прил *дубоко, много*. — Убацка́ се на јексе́р, за́боле ме дибо́ко.

ди́ваљ, -вља́, -вљо́ *дивљи*. — Мло́го во[ј]-е ди́ваљ ко́њ, ће те ури́та да те осака́ти. — Мали́јат си́н ти-е ди́ваљ.

дива́ни несв *прича*. — Кво́ ли то́лко по це́л де́н дива́ну ш-чи́чу да ги пи́та чове́к?

ди́вји, -а, -о *дивљи*. — Сѣл ме загледу́ју, ко да сам дошáл откуде́ ди́вји љу́ди.

ди́вка ж *сурогат кафе од ражи и јечма*. — Се́дни да попи́емо по едну́ ди́вку и попу́шимо по цига́ру.

дивља́к м *диваљ, недружељубив човек*. — Какѣв је тој дивља́к, ни́ки не зна́је то́ј бо́ље до ме́не.

дивља́ка ж *дивља јабука или крушка*. — Ја́бука дивља́ка е до́бра за си́рке. — Кру́шке дивља́ке тре́бе [да] упрну́ у сла́му, па тѣг да се еду́.

ди́вљи ки́м м бот *ливадска биљка пољски ким* Carum sarvi L.

/ди́вљо ме́со/ изр *израслина на телу*. — Изле́зло му ди́вљо ме́со на ру́ку, а бои́ се да га аперѝше.

/ди́вљо ме́сто/ изр *планинско место*. — Ово́[ј]-е ди́вљо ме́сто, не ра́ђа пчени́ца, ни ца́ревица, ни́шта.

дивте́рија ж мед *дифтерија*. — Доби́л дивте́ри́ју, па се едва́ вуче́ ни жи́в ни мр̀тав.

ди́гне свр **1.** *скупи плод*. — Ди́гомо рженѝцу на Поло́м. **2.** фиг изр: — Ди́гал но́с. Ди́гал пр̀лицу (*надурио се, прави се важан*). — Ди́гни гла́ву! (*не дај се*). — Ди́гни ру́ке о[д]-то́ј! (*остави га*). — Ди́за це́ву (*галами без разлога*). — Ди́гал праши́ну (*баз разлога узнемирио људе*). — Ди́гал једро́ (*отишао, одселио се*). — Ни во́јна му́зика не мо́ж га ди́гне (*не помаже му ништа*).

ди́гне се свр **1.** *устане*. — Јо́ш спи́, не́-це ди́гне, ej, до пла́дне. **2.** фиг *окопни*. — Како́ се сне́г ди́гне исцавту́ јагличети́ја. **2.** фиг *скочи пенис*. — Ди́гал му се сто́јко. **3.** фиг *никад*. — Ће бу́де то́ј ка[д]-це ди́гне мр̀тав.

ди́за несв **1.** *диже*. — Ди́за гре́де за ку́ћу. — Како́ мо́ж да ди́за оно́лки ца́кови с-рженѝцу? **2.** *поставља, гради*. — Ди́за кро́в на ку́ћу. **3.** фиг *мери*. — Ови́ја канта́р ди́за сто́ кѝла. **3.** фиг *одустаје*. — Бо́ље да ди́зам ру́ке о[д]-ту́ј рабо́ту.

ди́за се несв **1.** *устаје*. — Ди́за се у зору́. **2.** изр: **(не) ди́за ми се** *свиђа се*. — Не ди́за ми се на ту́ј профу́књачу. **3.** изр: **не ди́за се** *много тешко, претешко*. — Не ди́за се ко́лко-е те́шко. — Ово́ј се ди́за, ал ово́ј се не ди́за.

дизáње с гл им од *диза (се)*, **1.** *подизање, ношење*. — Болу́ ме ру́ке о[д]-дизáње ца́кови. **2.** *устајање*. — Ре́комо дизáње у зо́ру, а о́н још чмаи́.

дизга́ ж *украс на вути, златна трака од гајтана*. — Без дизгу́ ву́та неје́ то́лко у́бава.

дизги́н м (најчешће у мн *дизгини*) **1.** *каиш на узди којим се управља коњем.* — Ја̀ ћу држи́м дизги́ни, а ти́ се др̀ж за ме́не, па кьт потера́мо до́рчу у ка́с уз де́л. **2.** фиг *стро́го васпи́тање.* — Мло́го си вој олабави́л дизги́ни. — Тре́бе му дизги́н, да се мло́го не сампа́си.

дизлаци́ м мн *чара́пе без сто́пала које се навлаче пре́ко чакшира.* — Дизлаци́ — то́ј су ти чара́пе бе[з]-ступа́ло.

дизльци́ м мн в *дизлаци.* — Обу́ј и дизльци́ кьт по̀диш у Село́ по те́ј со́спе.

ди́ја несв *дише.* — Голе́ма врућина, умори́ се от копа́ње, едва́ ди́јам.

дијани́је с *сорта, селка, вера.* — От какво́ ли-е дијани́је ови́ја човек, кьд ни́кога не зрезу́е, па ни ма́тер си, ни баштӯ? — Да му ебе́м његово́ дијани́е (*псовка*)!

дијањe с гл им од *дија.* — Затају́е се од те́шко дијањe ко задиљи́в. — Мло́го вој те́шко дијањe.

ди́ка ж *по̄нос.* — Дете́ во[j]-е сва́ ди́ка. — Отиде́ моја́ ди́ка у ва́рош, у шко́лу, оста́до сама́ у ову́ј амбари́ју.

Дика́ва ж *назив села у Дервену.*

Дика́вац м *човек из Дикаве.*

Дика́вка ж *жена из Дикаве.*

Дика́вче с *дете из Дикаве.*

Ди́ла м/ж *надимак од Димитрије и Добрила.*

ди́лбер м пеј *младић, љубавник.* — Остави́л гу ди́лбер, па си отиша́л у рабо́ту.

ди́лберка ж пеј *драга, драгана, љубавница.* — Наша́л неку́ ди́лберку у Не́готин, зато́ј се не вр̀ћа.

дилеја м пеј *неозбиљан, ветропирас̄т човек.* — Које́ да се на́даш дру́го о[д]-дилеју, него да те зае́бе. — О́н ти-е дилеја, и́ч се од њега не слобо́ди.

ди́ли-ди́ли узв *у по̄шалици намењеној де̄те̄ту које пла̄че*: — Ди́ли, ди́ли га́јде, куде́ ће га на́јде, у попо́ву …

дилинда́ра ж *тра̄чара, оговарачица.* — Од ра́ну зо́ру но́си а́брови по малу́ тај дилинда́ра.

Ди́ма м *надимак.*

Дима́на ж *име.* — Бе́ше една́ Дима́на, врачари́ца у Злата́нци.

дими́ње с гл им од *дими.* — Угуши́ се од дими́ње; оцкр̀кни лу́втери да се изветре́је.

Ди́мина пади́на ж *ливаде, пашњак.*

ди́миница ж *посуда у којој се ствара дим за омамљивање пчела,* в *димњача.* — Доне́си маши́ну да запа́лим ди́миницу, ћу и́дем у ља́ник.

Ди́миница ж мтн *ливаде, њиве.*

Димитри́ја м *име.*

ди́мљак[1] м *димњак.* — О́н ти-е ма́јстор за ди́мљаци; по це́лу Југосла́виу-е гради́л ди́мљаци.

димља́к[2] м ауг и пеј од *дим.* — И́скара ми о́чи ти́ја димља́к о[д]-цирови́це. — Што се ди́же то́лки димља́к по ку́ћу, ће упа́лите ку́ћу!

ди́мњен, -а, -о *димљен.* — Сви́ во́лу ди́мњено ме́со, ди́мњену слани́ну, су́шенице.

Ди́мча м *надимак.*

димчи́ћ м дем од *дим.* — Јо́ш се ви́је димчи́ћ из њи́ан коми́н.

Ди́на м *име.*

дина́рчьк м дем и хип од *динар.* — Дина́рчьк му се не ту́рчи.

динáрче с дем од *динар*. — Да бар на децá дáде некó динáрче, ни тój му се не свидé.

Дúнча м *име*.

диньчéˈ дем и хип од *диња*. — Донéси ми једнó диньчé из Предéне.

дúп прил **1.** *сасвим, потпуно, до врха*. — Дúп га исабúл. — Испразнúмо пресáк с цáревицу дúп, до дáске. — Дúп га напунúл, па се расипýје. **2.** *сем, осим*. — Дúп да га дадéм на Милутúна да га óн прокóси.

дúпла[1] ж *количина сена или сламе коју захвате једне виле, навиљак*. — Óн ми прáви дúпле, а јá дéнем плáсје. — Још две-трú дúпле, па да здéнем стóг.

дúпла[2] несв **1.** *свира у дипле*. — Прáи дúпле, а н-умéје да дúпла. **2.** фиг *прича без везе, трабуња*. — Немój вúше тýј да ми дúплаш, не мóгу те слýшам!

дúплање с гл им од *дипла*[2]. — Дóсади с тој дúплање у двојáнке, кудé му ги па јá купú (1). — Кът пóчне з-дúплање, да се згрóзиш!

дúпле ж мн муз *двојнице*, в *двојанке*. — Мój чúча е прáил дúпле о[д]-цливóво и црешњóво дрво. — Млóгоýбаво свúреше у дúпле.

дúплење с гл им од *дипли* (*1, 2, 3*). — Кój ће ми помáга у дúплење сéно (1)? — Говедáр ће те наýчи дúплење у двојáнке (2). — Úкачи ми се на глáву с тој дúплење сьл једнó úсто (3).

дúпли несв **1.** *слаже сено у навиљке*. — Јá ћу дúплим сéно, тú врљај на стóг. **2.** *свира у дипле* (*двојнице, двојанке*). — Чýва говéда и по цéл дьн дúпли. **3.** фиг *трабуња, говори без везе*. — Пýсти га нека дúпли глýпос. — Такój óн úвек дúпли без вéзе.

дúптен прил в *дип*. — Дúптен смо дошлú до крáј с пáре. — Дúптен смо бес лéб. — Окосúли смо дúптен за овój лéто.

дúр м *тајна, вест, новост*. — Сáмо дúр да му одúрим кудé је рóвља отишáл да пá рове́ на мéне.

дúра ж в *дир*. — Ватúла му дирý, не мóж вој нúшта измькне.

дирéк[1] м **1.** *дрвени стуб*. — Почéл да попýста дирéк у кошáру што нóси ћупрúју, трéбе га замéнимо. **2.** фиг *женска нога*. — Кудé сáмо трчú за тúја дирéци.

дирéк[2] прил **1.** *право*. — Спремú се рáно на сабáјле, и дирéк — у óпштину! **2.** *директно, без преседања, без враћања*. — Атобýс úде дирéк за Бéоград.

дирéње с гл им од *дири*. — Без дирéње нúшта нéће дознáеш какьв је тój човéк.

дирéчьк м дем од *дирече*. — Пóтпри га з-дирéчьк.

дирéче с (мн дирéчетúја) дем од *дирек*. — Дóбра дирéчетúја си одељáл за кокошúњац.

дирéчетúна м ауг од *дирéчина*. — Тúја дирéчетúна сто-гóдине ће држú ћупрúју.

дирéчúна м ауг од *дирек*. — Нáс четúри мýжа едвá поставúмо дирéчúну у пóдрум.

дирú несв *тајно дознаје, сазнаје, ослушкује, распитује се*. — Дóста јá дирú, ськ дúри тú, да вúдим квó ће одúриш. — Дирú, дирú, и не одирú за њý нúшта. — Дúри тú и јá ћу дúрим, да вúдимо квó ће урабóту с тýј стрýју.

дириговáње с гл им од *диригује*. — Не мóгу вúше да слýшам његóво дириговáње, úма се одéлим.

дириґýје несв *заповеда, наређује*, в *командује*. — Нéће у мојý кýћу Стáмена да дириґýје. — Нек дириґýје óн у његóву кýћу, овдé úма кой ће дириґýје! — Тýј се не знáје кой дириґýје.

дирúнчи несв *ради много тежак посао, црнчи*. — Цéл вéк сьм дирúнчил по грáдилишта и коé сьм спечалúл: бóлес, реýму, да ми рýке ськ дрктý?!

ди́рка (се) несв у дем знач: *дира (се)*. — Немо́ј сва́ки ча́с да га ди́ркаш, це-нальу́ти. — Сѣл се ди́рка, по́сле тужѐвља кьд га чво́кну по лабр̏њу.

дирка́ње с гл им од *дирка (се)*. — За ста́лно дирка́ње ће изеде́ ћоте́к.

Ди́са м *надимак*.

Ди́ска м *надимак*.

дициплѝна ж *дисциплина*. — Нејѐ ово́ј во́јска, да ни о́н држи́ дициплѝну.

Ди́цка ж хип од *Даница*.

дла́г, -а, -о **1.** *дуг, дугачак*. — Дла́г пу́т прође́мо, во́ду не пи́мо. **2.** фиг *опак, зао, поган*. — Мло́го дла́г ези́к и́ма Ти́сина ба́ба, да гу не слу́шаш. **3.** фиг *лопов*. — Тој дети́ште и́ма дла́гу ру́ку, не пу́штај га у ку̏ћу.

длака́ив, -а, -о *длакав, космат*. — У бисáси ли си држа́л ле́б, те-е ово́лко длака́ив?

длакури́на ж аугм и пеј од *длака*. — Бри́чи туј длакури́ну, не мо́гу те таквóга гле́дам.

длачети́на ж ауг и пеј од *длака*. — Откуде́ ово́лка длечети́на у гр̏не?

дла́чка ж дем и хип од *длака, длачица*. — Поче́ле да му изби́вају дла́чке на бр̏кови.

длачу́рда ж ауг и пеј од *длака*. — Грби́на му сва́ у длачу́рде. — Гро́зи се о[д]-длачу́рде.

длачури́на ж ауг и пеј од *длака*. — Отку́д у ле́б то́лка длачури́на?

длачури́на ж у пеј знач: *коса*. — Ура́сал у оно́лке длачури́не, а не̏ће се почи́ша! — И́ч му не сми́та оно́лка длачури́на, па гу подврзу́је у ре́п ко на коња́.

дльѣг, -а, -о в *длаг (1, 2, 3)*. **1.** — Излѐзомо на Дльѣги ри́д да и́грамо ву́збал. — Дльѣга њи́ва, три-дѝна гу жњѐјем. — Дльѣга му рука́ па дова́та, е́ј, та́м, куде онáј девојчети́ја. **2.** — Пушти́ла они́ја дльѣг јези́к па са́мо мете́! **3.** — Сви́ га зна́ју по дльѣге ру́ке.

дльѣгачак, -чка, -чко *подужи, подугачак*. — За које́ прејдо́мо дльѣгачак пу́т до Власи́ну, кьд ни́шта не пазари́мо? — Поста́де дѝн дльѣгачак.

дльгачкó прил *подалеко, подуже*. — До та́м си-е дльгачкó, тре́бе се пу́но о́ди.

Дльѣги де́л м мтн *висораван*.

Дльѣги ри́д м мтн *вис, гребен*.

Длибо́кица ж мтн *удолина*.

дно́ с изр: — Ни́ки нејѐ напипа́л дно́ на ону́ј ствáр, па не̏ћеш ни ти́ (*каже се ономе ко јури за женама*).

/до кно́ћи/ изр *до вечерас*. — Не до́јде ли до кно́ћи, немо́ј ви́ше ни да доо́ди!

/до кра́ј/ изр *на крај*. — Се́дни ти́ ту́ј, а ја́ ћу до кра́ј. — До кра́ј га окоси́мо и прикоси́мо за ово́ј ле́то.

/до пла́дне/ изр *до подне*. — То́ј мо́рам да сабо́тим до пла́дне.

/до по́сле/ изр *мало затим, касније*. — Не мо́гу га че́кам до по́сле.

доа́ђа несв *долази*. — О́ће л о́н да доа́ђа, да га че́камо ел да си ле́гамо?

доа́ка свр *доскочи, докрајчи, дође коме главе*. — Доака́ли му милица́јци, ватѝли га у Стра́ње: сече́ бу́ке у ту̏ђо. — Окоси́ ливáду, доака́ вој напосле́дак. — Коњи́ ће му доа́кају гла́ву.

доба́ви (се) свр *домогне (се), снабде (се), дође до нечега*. — Едва́ доба́ви дизги́ни за коњи́. — Доба́ви си коња́ ко ви́дру. — Да ми доба́виш едѝн ко́жан манти́л. — По мра́к и ову́ј слоту́, едва́ се доба́ви до до́м.

добавува́ње с гл им од *добавуе (се)*.

добавýе (се) несв *снабдева (се), добавља (се).* — Откýдē добавýеш овакóј ýбави јýнци? — Воденúчки кáмен се добавувáл чак из Дáрковци.

дóбардьн м **1.** фиг *ūразник.* — Данáске-е цḗл дьн дóбардьн. **2.** фиг *леньивац, гоūован, нерадник.* — За њḗга-е свáки дьн дóбардьн.

дóбарчак/ дóбарчьк, -чка, -чко *јако добар, добар.* — Бḗше óн дóбарчьк човḗк. — Дóбрачку-е женý узḗл. — Дóбрачку спржу напраймо. — Дóбарчак си-е и óн, кьд нестḗ дóм, свḗ сработи.

добаршкó прил *јако добро.* — Добаршкó си поручáмо, ськ да одáнемо у ладовúнку.

добáци свр **1.** *баци до одређеног циља.* — Одóвде с кáмен óн мóж да добáци до Клисýрку. — Добацúл чáк онáм до црḗшњу. **2.** *дода бацањем.* — Добáци ми тýј фáнглу.

добḗре свр *заврши брање.* — Ка[д]-добḗре сḗно, и óн ће дóјде до воденúцу.

добúва (се) несв **1.** *добија (се).* — Добúва ли Добрúвоја пḗнзију? — Пúсма овдē вúше не добúвамо, нéма кой да ги нóси. — О[д]-тóј се добúва прóлив, нејḗ за детḗ. **2.** *ūостиже се цена.* — За њḗга добúвам и двáес илъаде, ал тḗбе ћу га дадéм за осамнáес. — Кóлко се добúва за боровúньке овýј гóдину?

добивáње с гл им од *добива (се).* — Некáд је билó добивáње пáре у дунђерлък, а ськ пóслабо.

добúе / добúје (детḗ) свр **1.** *роди (жена).* — Едвá чḗка да добúе детḗ. **2.** изр: **добúе /добúје** *ūочне месечно ūрање код жене.* — Разболú се ка[д]-добúје онóј, па не мóж да рабóти.

/добúе дýшу/ изр *ūовратūи се, окрећи се, дођ к себи.* — Дáде ми лḗбац те мáлко поéдо, па добú дýшу, те могá да се врнем дóм, а тḗше да остáнем на Цеврљáнку.

/добúе нóге/ изр *нестане, буде украден.* — Оставú га куде кошáру и док се обрнý, трнокóп ми добúл нóге.

/добúје нóгу (нóге)/ изр **1.** *одбаци, шутне кога.* — Ће добúје нóгу у дýпе, ко дрýги што су добúли кьд су гу просúли. **2.** *нестане, буде украден.* — Амá, сьл што га остáй на трýп, вḗћ ми секúрче добúло нóге.

добúра несв *завршава брање (воћа).* — Добúра слúве у Пáпрат, да допýнимо кáцу.

доблúжи (се) свр **1.** *ūриближи (се).* — Доблúжи ми клḗпала, да наковéм косý. — Ка[д]-це доближúмо до кýћу, сḗдомо куде Никóлин клáданац, да одáнемо. **2.** *ūриђе, ūримакне (се).* — Јóш несмó окосúли, ал доближúмо до крáј. — Доблúжи се до астáл, да обḗдуемо. **3.** *дође време чему.* — Дóближи се Горḗшњак, а јóш несмó сработúли ливáде.

доблúзи (се) свр в *доближи (се) (1, 2, 3)*, **1.** — Доблúзи волóви до сḗно, некá едý докле стоваруемо дрвá. — Доблизúл се вḗћем да завр̀ши кýћу. **2.** — Доблúзи се ус кýбе, да се огрējеш. — Кóлко ће ýзнеш да ми доблúзиш грḗде ис Кáчар до кýћу. **3.** Дóблизи врḗме за у рабóту (**3**).

доблизувáње с гл им од *доблизу(ј)е (се).* — Од њúно доблизувáње нéма нúшта, јóш су на крв и нóж.

доблизýе / доблизýје несв **1.** *ūриближава шūо.* — Óн ће доблизýје сḗно, јá ћу товáрим у кóла. **2.** *ūриближава се коме и чему.* — Доблизýјемо до Селó да стáнемо да се посрḗдимо. **3.** *дође време чему.* — Доблизýје шкóла, а књúгу још несúватúл у шáке.

доблизу́е се / доблизу́је се несв *приближава се, примиче се.* — Бада́ва се ја́ доблизу́ем до њега, кьд о́н од ме́не бе́га. — Доблизу́је се вре́ме за жње́тву.

до́бо с *време, доба.* — Чека́мо га до ко́е до́бо да до́јде, и о́н не дојде́. — Ми́слим си нешто́: у ово́ј мо́е до́бо е умре́ла мо́ја ма́ти. — Бе́ше оно́ј дру́го до́бо кьд сам ја́ момкува́л. — У сва́ко до́бо ти-е овде́ отво́рено.

/до́бра сти́жа/ изр *каже се ономе кога сустигнете на путу.* — До́бра сти́жа, сна́јке!

добрачко́ прил *прлично, доста.* — Задржа́мо се добрачко́ на ва́шар у Сво́ње.

добре́ прил *дуже време,* в *добрачко.* — Добре́ се задржа́мо у кафа́ну.

добре́је несв *постаје добар, постаје све бољи.* — Неје́ ви́ше прзни́ца, поче́л да добре́је. — Ко́ј зна́е што́ му-е: поче́л нешто́ да добре́је.

Добри́воја м *име Добривоје.* — Акобо́гда, Добри́војо?

До́брић м *име.* — Ку́ку, До́брићне, отишла́ ни Ми́рка, ожени́ла се. — Куде ва́с све неки́ До́брићи, те До́брић Ти́чин, па До́брић Мила́нов.

До́брица ж *име.*

до́бро[1] с *добро дело, доброчинство.* — Ће га убие мое́ до́бро с које́ сам га очува́ла! — Бр̀зо-е нешто́ заборайл мое́ до́бро. — Ће гу убие моје́ до́бро што сам гу очува́ла, да ме ськ не гле́да ни за црвиву сли́ву.

до́бро[2] узв *одобравања.* — До́бро, кьт по́јдеш, ви́кај ме. — До́бро, мо́ж да и́деш да се и́граш.

добро́јтро с *добро јутро.* — Кьд про́јду у шко́лу деца́ ви́кају: Добро́јтро!

До́бро По́ље с *село.*

Добропо́љац м *човек из Доброг Поља.*

Добропо́лка ж *жена из Доброг Поља.*

добропо́љски, -а, -о *који припада Добром Пољу или је из Доброг Поља.*

Добропо́љче с *дете из Доброг Поља.*

Добро́сов м *име Добросав.*

Добро́совка ж *име Добросава, Добросавка.*

доброти́ња ж **1.** *доброта, добродушност.* — Уби́ла те моја́ доброти́ња, што ми тако́ј врћаш (*клетва*). **2.** *добра особа.* — Наша́л њу́, доброти́њу, да цу́ца, што ме́не не цу́ца, ако сме́је?!

доброти́ња ж у дем знач: *доброти́ња (1, 2).* — Све́ ће уработиш з-доброти́њу, с лошоти́ју — ни́шта (**1**). — Такву́ доброти́њу, ко што-е она́, ви́ше не́ће на́јде (**2**).

добро́тица ж в *доброти́ња.* — Она́ ти-е добро́тица каква́ гу не́ма у це́л кра́ј.

дова́ди свр *изводи све.* — Оста́де у њи́ву да дова́ди компири́.

дова́ља свр *докотрља.* — Дова́љамо с му́ку ка́мен до воденицу. — Ако трупа́ц не мо́ж да поди́гнемо, ће га дова́љамо.

дова́ља се свр *с муком дође.* — Сипа́, сипа́ сне́г, едва́ се, овако́ј са́м, преко Цеврља́нку, дова́ља до́м. — Некако́ се дова́ља́л ус-ти́ја пу́сти Купи́нски ри́д.

дова́не свр *дохвати, ухвати.* — И́ма га дова́не па ма́кар у вр̀ кру́шку да-е. — До́вану ма́чка пога́нца. — До́вану ме мачо́р с но́кти, све́ ме о́гребе. — До́вану шта́п, па гу стуца́ змиети́ну.

дова́пе се свр *дохвати се, домогне се.* — Ка[д]-це дова́не с уста́ за ду́пе, тьк ће то́ј би́дне. — Ка[д]-це дова́ну́мо до пра́в пу́т, тьг ла́ко бе́ше.

/до́ват/ изр: **на до́ват 1.** *на брзину, у журби, на дохват.* — То́ј што сти́го за три-дьна на до́ват да уработим, то́ј му бе́ше. — Не је́ћ на до́ват, но полага́чке, ни́ки те

не бр̏зи. **2.** *на домет̄ руку, на дохват̄.* — Ала́т тре́бе да ти-е ста́лно на до́ват. — И́мај си штапче́ на до́ват.

дова́та несв **1.** *дохва̄та, досеже.* — Гра́њка дова́та у пе́нцер. — Немо́ј ко́њ да дова́та жи́то. **2.** *простӣре се.* — Гради́нче дова́та до ку́ћу. — Има́ње ми дова́та до На́јдину воденицу. **3.** *види.* — Одо́вде о́ко дова́та до Ку́кавицу. — Докле́ о́ко дова́та уш-Чемерник дотле́ ти-е мла́чишко. **4.** фиг *узима.* — Неки́ преко пло́т дова́тају кру́шке.

дова́та се несв *дохва̄та се, хва̄та се.* — Це дова́та о́н за ду́пе, кът чу́е да-е она́ отишла́ за дру́гога.

дова́ње с гл им од *дова̄та (се).* — Кьд наста́не дова́ње, сви́ ће дова́ту по нешто́, ти́ ће, сле́пчо, оста́неш без и́ч.

дова́ьк м дем од *дова̄т; домет̄, докле сеже рука.* — Ја́ тури́ торбиче́ с ле́б на дова́ьк, ко́ј га у́качи још по́горе?

дова́ти[1] свр **1.** *дохва̄ти.* — Дова́ти ми ону́ј гроздинку о[д]-цре́шњу. **2.** *ује̄де, угризе.* — Немо́ј Бе́ља да те дова́ти за цева́нку. **3.** *ухва̄ти.* — Ако те дова́ти, ће те искр̏ши. — Кь[д]-те дова́тим, не́ће ни пер̏шка о[д]-те́бе да оста́не. — До́вати га за о̀швице, па о[д]-се́мњу. **4.** *удари.* — До́вати га с млата́ч преко гузи́цу, та га изе́де. **5.** *узме.* — До́вати торбиче́ и отиде́ у гове́да. — До́јде ис печа́лбу, дова́ти кланет и з-ба́нду лу́та, сви́ри по сва́дбе, го́збе, на собо́ри и ни́кад неје́ до́м.

дова́ти[2] свр фиг *узме, по̄чне.* — На́кова косу́, па до́вати да ко́си. — Кь[д]-дова́ти да чи́та кьи́гу, не испу́шта гу из ру́ке. — До́вати да се че́ша о[д]-дире́к. — До́вати да ви́је ко гла́дан ву́к. — Ни ми́ не зна́мо зашто́ одеднуш до́вати да пе́ва. — До́вати да бе́га. — Ти́, какьв си, о́дма ће дова́тиш да га би́еш.

дова́ти се свр **1.** *ухва̄ти се у коштац.* — Ка[д]-це дова́ту да се да́ву ку́чићи, не мо́ж ги раздво́јиш ни с мо́тку. — Дова́тише се у ко́ске, онако́ј кру́пни, р̀мпалије, па не зна́ш ко́и ће надви́је. **2.** *ухва̄ти се за што̄.* — До́вати се до девојку и ста́де да и́грa. **3.** *до̄ће до негде, домогне се чега.* — Ка[д]-це дова́ти до Цеврьа́нку, тьг ми па́де ка́мен од ср̀це.

дова́ња несв **1.** *дохва̄та, досеже.* — Голе́м пора́сал, с ру́ку дова́ња плафо́н. **2.** фиг *бере.* — Дова́ај ги с ку́кльу, ако не мо́ж с ру́ку. **3.** фиг *ује̄да.* — Ако те Бе́ља дова́ња, не́ће оста́неш чи́тав.

дова́ња се несв **1.** *хва̄та се за нешто̄.* — Што́ се еднуш не дова́ти и за мати́ку, ко што се дова́ња за сушени́цу? **2.** фиг *пружа се, досеже.* — Дова́ња се ча́к она́м до девојчети́ја.

дова́ња́ње с гл им од *дова́ња се.* — До́сади ни његово дова́ња́ње за све́ и сва́шта. — Висо́ко-е за дова́ња́ње, мо́ра се ука́чиш на нешто́.

довде́к прил *довде.*– Довде́к је на́шо, одо́вдек ту̀ђо.

довде́ка прил в *довдек.* — Коси́л сам довде́ка, одо́вдека ськ ко́си ти́.

дове́к прил **1.** *довека, заувек.* — Дове́к ће да те па́нтим. — Ни́шта не трај до́век. **2.** фиг *за вечност, онај свет.* — Саши́л гу̀ње и чеши́ре за дове́к.

до́вечер прил *вечерас, довече.* — Ре́ко вој: „До́јди до́вечер куде кла́данац“.

дови́ва се несв *сналази се.* — Дови́ва се ко́ј како́ уме́је. — Дови́вају се с ту̀ј едну̀ пе́нзиицу.

дови́ва́ње с гл им од *дови́ва се, сналажење.* — Дете́ сам одрани́ла све́ на дови́ва́ње, од мои́ неје́ те́л ни́ки да ми се на́јде.

дови́ђе́ње *до виђења.* — Дови́ђе́ње, па да се ви́димо, акобо́гда, што скоре́је, ако не́ — догодине.

дови́је се свр **1.** фиг *досади, дојади, дозлогрди,* в *одвије се (3).* — До́ви ми се од ова́ј деца́, по це́л дн̂ цвр̀кају око ку́ћу. — Од ра́зне буда́ле дови́је се на чове́ка што-е жи́в. — Кьд му се дови́је да рабо́ти, оти́де у ре́ку да се ба́ња. — Дови́ло му се учење, побе́гал и[з]-шко́лу. **2.** фиг *снађе се.* — Дови́ се и ти́ некако́, па си ку́пи пржу́њ, да не ца́каш ста́лно из дру́ги. — Дови́ се ја́ за па́ре, па му исплати́.

дови́ка свр *дозове.* — Оно́лко се дра́ од ри́д и не мога́ ги дови́кам.

довикува́ње с гл им од *довикује (се), довикивање.* — Пробуди́ше ме та́ј деца́ з-довикува́ње.

довику́је (се) несв *дозива (се), зове.* — Изгуби́ло се нек̀о дете́ па са́мо довику́је по Јере́ницу и пла́че. — Довику́је овча́рка лијарѝцу по ту́ј у́трину. — Двику́ју се овчари́ по Тврди бре́г.

довлаче́ње с гл им од *довлачи*[2] *(се).* — Оно́лко довлаче́ње и па́ не́ма кво́ да се еде́.

довла́чи[1] свр *завр̀ши с влачењем (дрљањем).* — По́служи ни вре́ме, те довлачи́мо ора́ње на Ви́тел.

довла́чи[2] несв **1.** *допрема вукући.* — На гра́њку до поја́ту довла́чимо се́но. **2.** фиг пеј *доноси, допрема.* — Оно́лку рану́ довла́чи у ку́ћу и па́ им ма́лко. — Немо́ј ви́ше да ми довла́чиш туј гвожђурѝју у ку́ћу. **3.** фиг пеј *доводи.* — Не довла́чи ми ви́ше туј гадурѝју у ку́ћу!

довла́чи се несв **1.** пеј *долази.* — Ви́кај га да се довла́чи до́м, да га ја́ не ви́кам! — Што́ се не довла́чи ви́ше до́м, кое́ та́м рабо́ти? **2.** пеј *долази, долази кришом.* — Довла́чу се куде ње́га неке́ женети́не, ал ни́ки не зна́е кое́ су и одо́кле су.

доврзу́је несв *завршава с везивањем.* — Има још ма́лко да доврзу́је сно́пје, па ће до́јде.

довр̀ља (се) несв **1.** *добацује (се) чиме, добацује што.* — До́јди да ми довр̀љаш ди́пле на сто́г, ја́ ћу де́нем. — Поста́л ја́качак, довр̀ља се с ка́мен чьк до ону́ј кру́шку. **2.** *упада у реч, добацује.* — Не довр̀љуј, ка[д]-чове́к ора́ти.

довр̀љање с гл им од *довр̀ља (се).* — Још ко́лко-е оста́л цре́п за довр̀љање на кро́в?

довр̀љи свр *добаци, дода.* — Довр̀љи ми кључ от ку́ћу. — Мо́ж да довр̀љи ка́мен преко ре́ку, до ону́ј штети́ну. — Довр̀љи ни још по едну́ раки́ју! — Несьм верува́л, ал се мома́к до́врљи до чука́р.

довр̀љување с гл им од *довр̀љује (се).* — З-довр̀љува́ње бр̀зо ће пренесе́мо ци́глу на спра́т.

довр̀љу́је несв *добацује што до кога или чега.* — Довр̀љују се деца́ з-гру́тке о[д]-цне́г.

довр̀љу́је се несв *добацује се.* — Довр̀љу́е се с ка́мење, е́ј, она́м, до ба́ру.

до́врт изр у разбрајалици. — Едно́ле, дво́ле, тро́ле, чиви́ле, па́ле, ша́ле, са́дом, да́дом, о́врт, до́врт, ки́кац, ка́кац, а́скрц, да́скрц.

довр̀тка свр *завр̀ши с вр̀ткањем.* — Још ма́лко, па ћу довр̀ткам.

довр̀ше́ свр *завр̀ши с вр̀шидбом.* — Даньс ће довр̀ше́мо рженѝцу.

довр̀шу́је несв **1.** *приводи крају вршидбу.* — Ју́тре скро́з довр̀шу́јемо жи́то. **2.** *завршава што.* — Довр̀шу́јемо ку́ћу ал тако́ј да се не истере́тимо.

довукува́ње с гл им од *довукује (се).* — Ушпара́л сам па́ре за довукува́ње цре́п о[д]-цта́ницу.

довуку́је (се) несв **1.** *довози (се), доп̄ерује (се).* — Ко́ј ће ти довуку́је дрва́ ис-ту́ј скрколи́ју? — Двуку́ју пе́сак чак из Мора́ву, не́ће ис-Пр̀жине ро́вине. **2.** фиг *долази*

невољно. — Одма да се довукује дом, да му ја не дођем. — Ка[д]-це напије, едва се довукује ус-тој Чуку.

довуче се свр фиг *доћи невољно.* — Довуче ли се више из тој воденицу? — Како се довуко овде, они ми прије маћије, прије, прије. — Довлачи се дом, да те ја не довођим с пут!

догига (се) свр *доћи с муком, доћи гегајући се.* — Едва догигаше дом по оној тешко времиште.– Догига се он са штапче сваки дан пре[д]-задругу. — Догига ли се више дом? — Едва се догигам на овеј моје гигање.

доглави свр *допуни, домери.* — Тури још једне криваче да доглавиш вреће до вр.

догледа свр фиг *дочека, доживи.* — Ћу л и ја да догледам да ми деца стану на ноге.

доглоће свр **1.** *оглоће све.* — Докле не доглоће све кошчурине, не диза се од астал. **2.** фиг *уништи, упропасти.* — Овај деца ће ме доглоћу с њине сваће.

догмаца свр *доћи гацајући.* — Догмаца ли по овој љапавину?

договорџија м **1.** *онај који се нешто с неким договарао, утаначивао.* — Он је бил договорџија, он знае како се договорили за водовод. **2.** *проводаџија.* — Он им је бил договорџија ка[д]-це узимали.

договорџика ж *она која је нешто с неким уговарала, договарала, проводаџика.* — За теј што су се ожениле у нашу малу ис Козарницу, Степановци и Јовановци она-е била договорџика.

догодине прил *кроз годину дана.* — Догодине ће да роди. — Догодине у овој време да се па видимо.

догоћ прил *докле год.* — Догоћ-цам ја овде, ники не смеје да те дира. — Догоћ будем жив ћу те пазим.

догрваља свр *докотрља.* — Насекомо трупци, па ги догрваљамо до пут за у кола.

догрваља се свр фиг *доћи с напором, падајући успут.* — Помрзлица, едва се догрваља дом.

догрди свр *досади, дозлогрди.* — Све ми догрдило, ћу штукнем негде ники да ме не најде.

догуди свр *доћи до крај, прохуји.* — Догуди већем до крај овај зиметина.

дода ж *старија сестра, дада.* — Доде-ле, Јано, шарено тканиче, бајкс-ле, Миланче, набери вој јегличе (*нар песма*). — У недељу ће идемо куде доду у гости.

додава несв **1.** *даје, пружа.* — Колко му човек додава, он још дака. **2.** *додаје.*– Додавај ми цигле на скелу. **3.** фиг *домишља, измишља, слаже.* — Кво гоћ да вој кажеш, она му још додава, те га наткачи. — Причај како-е ствано било, немој ти да додаваш.

додвори свр *угоди.* — Голем запрдоја, ниедна му не мож додвори, па га ниедна неће.

доене свр *довриши, заврши.* — Више не смејем, мого е високо, нека баштa доене стог.

доди несв скраћени облик од *дооди, долази,* в *дооди.* — Доди ли Стамен из работу за косилбу? — На овој доди настават с-кукљу. — Како додиш до паре, кьд не идеш у работу? — Кво ти доди Милентија ис Козарницу — тетин, ел ујка?

додија (се) свр *досади, дозлогрди.* — Додијаше ми овај деца с њину вику. — Додија ми више работа на тујо имање.. — Ка[д]-ти додија, ти га остави. — Ка[д]-ти се додија, ти немој више да работиш. — Додија ми се тој његово стењање, па га малко шербну

додирњува́ње с гл им од *додирњује (се).* — Све́-е поче́ло о[д]-додирњува́ње с коле́на.

додирњу́је (се) несв *додирује се, пипа се.* — Авли́је ни се додирњу́ју иза коша́ру. — Боли́, не додирњу́је се. — Ти́ја мангу́п мло́го во́ли девојчети́ја да додирњу́је.

до́долица ж **1.** *додола, учесница у додолама.* — Прође́ше до́долице, све́ ги окупа́мо с во́ду. — Ко́на и Петри́ја су ста́лно биле́ до́долице. **2.** фиг *мокра особа.* — Напраи́ла га ки́ша ко до́долицу.

доду́ма се свр *договори се.* — Додума́сте ли се ви́ше за то́ј ткаење, ел ће се још додуму́јете?

додумува́ње с гл им од *додумује се.* — С ти́ја намћо́ри не́ма додумува́ње.

додуму́је се несв *договара се.* — Нашле́ се ба́бе на пу́т, па се доду́мују.

доеде́ свр *заврши с јелом.* — Нека доеде́, па ће по́јдемо.

дожале́је свр *постане много жао.* — Дожале́ ми за оно́ј дете́ како́ се му́чи, па му да́до неку́ пару́.– Кьд му дожале́је за ма́јку, ће се вр̀не до́ма.

дожéва несв *завршава жетву.* — Кьд дожéва нек оста́и Бо́гу бра́ду. — Ова́ј се ньи́ва дожéва кьд узре́ју сли́ве.

дожева́ње с гл им од *дожева.* — По́служи ни вре́ме и за дожева́ње, те у́баво дожéмо.

дожње́је свр *заврши са жетвом.* — У то́рник ће дожње́јемо жи́то.

до́заман прил *довека.* — До́заман ли да га че́кам за тај па́ре за мои́ у́бави ју́нци?

дозва́ља (се) несв *дозвољава (се), допушта (се).* — Ма́ти му све́ дозва́ља, са́мо га башта́ ма́лко сапи́ња. — Не дозва́љај да ти дру́ги кома́ндује у твоју́ ку́ћу.– На́јмалечьк па му се све́ дозва́ља — Не дозва́ља се с ка́љаву обу́вку у ку́ћу.

дозвања́ње с гл им од *дозваља (се).* — Без дозвања́ње немо́ј то́ј да рабо́тиш.

до́зем прил *до земље.* — Сави́ла се до́зем и тако́[ј], јадни́ца, о́ди.

дози́да свр **1.** *заврши зидање.* — Да дози́дам још три-ре́да и гото́ва пре́грађа. **2.** *озида још нешто.* — Плани́ра ус коша́ру да дози́да и поја́ту за о́вце.

дозиме́је свр в *дозиме.* — Ће дока́ра дрва́, кьд му дозиме́је.

дози́ми свр *постане хладно.* — Дозиме́ ми, не мо́гу ви́ше да седи́м нау́лице.

дознава́ несв **1.** *дознаје.* — Све́ што ураборти́ш о́н однеку́д дознава́, ко да му неки́ прича. **2.** *понаша се нормално, јесте нормалан.* — Ја́ би му верува́л, ти́ја човек дознава́. **3.** *понаша се ненормално, будаласто, глупо.* — По ма́лко не дознава́, ал ме послу́ша кьд га пра́тим у за́другу. — Мо́ре, она́ не дознава́, ре́коше, кво́ ће вој ово́лко црево́.

дознава́ње с гл им од *дознава.*

дознаву́је несв в *дознава.* — Прича́ју љу́ди, па тако́ј понешто́ дознаву́јем кво́ се рабо́ти у Село́ (1). — Она́ нее́ то́лко ло́ша, ал ма́ти вој већем не дознаву́је (3).

дозре́је свр *узри, сазри.* — Немо́ј ги јо́ш бе́реш, нека кру́шке дозре́ју.

дозреу́је несв *дозрева.* — Еве́, и овьс већем дозреу́је.

дои́да несв *завршава с храном.* — Докле до́рча дои́да, да га ма́лко отима́римо.

дои́ч прил *потпуно, начисто,* в *дуич.* — Белу́ну јо́ш музем, ал Пла́вка дои́ч пресуши́ла.

дојаде́је свр *дојади, досади.* — Дојаде́ло ми ви́ше да се ди́зам сред но́ћ за на рабо́ту.

дојаднéје свр *досади, дојади, отежа.* — Ће ти дојаднéје пра́зна торби́чка, па ће гу вр̀љиш. — Кьд ти дојаднéје, ти́ си до́јди.

дојадни́ свр **1.** *дојади, досади.* — Једну́ш кад ми дојадни́, ћу гу здýвам моменталнo. **2.** *наљути се, разљути се.* — Дојадне́ ми на ону́ј жену́, па вој сва́шта наказа́.

до́јде свр **1.** *дође.* — Дојде́ ли, прѝке? — Кад ће Стамена да до́јде о[д]-цвои́? — Ће до́јде на ку́ково ле́то. — Све́ што до́јде, и про́јде! — Дојде́ ми да га напцу́јем. **2.** фиг *долија.* — Дојде́ ма́ца на врата́нца. **3.** фиг *опалети се.* — Ни́шта ми не тре́бе сѝл једну́ш да му до́јде из ду́пе у гла́ву! — Дојде́ ми па́мет, ал ка́сно.

дока́же свр *увери кога у нешто.* — Не мо́ж му дока́жеш, па то́ј ти-е, о́н ти-е недока́зан чове́к.

дока́ра свр **1.** *дотера, довезе.* — До́кара чи́ча саба́јле три-во́за се́но, ће де́не сто́г. — Докара́ свињу́ куде вепра́, це бука́ри. — Да сам докара́л и оно́ј сно́пје сѝк би пребрину́л бри́гу. **2.** фиг *среди, доведе у ред.* — Докара́ га у бразду́ з-до́бро ђебра́њс. — Са́мо моја́ душа́ зна́је како́ сьм ги докара́ла у ре́д. **3.** фиг (*по*)*стигне.* — Докара́л до прецедника на о́пштину. — Докара́л до генера́ла. **4.** фиг *пропадне.* — Докара́л до про́шљачки шта́п. **5.** изр: **дока́ра до булма́ч** *понавља (у школи), пропадне.* — Ти́ја Тико́миров докара́л до булума́ч у те́кничку. **6.** изр: **дока́ра донде́** *пређерда, упропасти што, пропадне у животу.* — Докара́л донде́ с његову мајори́ју по Бели́град.

дока́ра се свр **1.** *дотера се, уреди се.* — Докара́ла се за собо́р ти́п-то́п, ко краљи́ца. — **2.** *среди се, постане неко.* — Чове́к мо́ра једну́ш да се дока́ра у па́мет. **3.** фиг *упропасти се.* — Докара́л се до про́шљачки шта́п. **4.** фиг *напије се.* — Докара́л се у кафа́ну, па га дове́доше мртво́саног.

докарува́ње с гл им од *докарује.* — Окоси́ Мр̀ковицу, збра́ га, ал з-докарува́ње не́ће бу́де ла́сно.

докару́је несв *дотерује, довози.* — Ју́тре ћу докару́јем се́но из Бачевиште.

докару́је се несв *дотерује се, украшава се.* — Поче́ла се докару́је, сѝл се узи́ра у огледа́ло, и́де на игра́нке.

дока́са свр **1.** *дође касом на коњу.* — Ју́троске до́каса Драго́мир на До́рчу из А́н с побра́тима. **2.** фиг *дотрчи.* — Ви́кнем га и о́дма дока́са да ви́ди ко́е ми тре́бе.

дока́ска свр у дем знач: *докаса.* **1.** — До́каска на коња́ по мељаву. **2.** — Ће дока́ска до́ма ко ку́че, кьд му ја́ подви́кнем с једну́ шибљи́нку по гузи́цу.

дока́ча несв **1.** *дотиче, додирује.* — С ру́ку дока́ча плафо́н. — Не дока́чај жи́цу, ће те уби́е стру́ја. **2.** фиг *хвата, качи.* — Мале́чак, јо́ш га за́кон не дока́ча, па луду́је. **3.** фиг *осећа, брине.* — Ње́га то́ј не дока́ча, и́ч се не секи́ра.

дока́чи свр **1.** *дотакне, удари.* — Немо́ј те дока́чи нека́ гра́њка о[д]-цливу́, ће ти искара́ о́чи. **2.** *дохвати.* — Дока́чи гу с тоја́шче, преко пло́т. **3.** фиг *удари.* — Да га докачи́ с тоја́гу, сѝк ме не́ би подира́л.

дока́чи се свр **1.** *посваћа се, потуче се.* — Докачи́ше се кьд дојде́ да се де́ли Ки́тка. — Не дока́чај се с по́јаки од те́бе. **2.** *ухвати, домогне се.* — На Ша́нци докачи́мо пу́т за Про́мају.

докачува́ње с гл им од *докачује се.* — Изву́кли му у́ши због докачува́ње з-деца́.

докачу́је се несв **1.** *изазива, задиркује се.* — Ста́лно се докачу́је з-деца́, не зна́м кво́ да му рабо́тим. **2.** *додирује се.* — Па́зи да се жи́це не докачу́ју, ће прегори́ апара́т.

докачу́је несв **1.** *додирује, дотиче.* — Гра́њка о[д]-цли́ву докачу́је стру́ју. **2.** *дира, задиркује.* — Докачу́је како́ кога́ сти́гне, па му по́сле кри́в ђа́вол кьд га би́ју.

до́кид м *век трајања, крај.* — Дошло́ ју́же до до́кид, сре́ћа сам виде́л, ина́че би ни гове́че отишло́ у ште́ту. — Ло́пке ми све́ дошле́ до до́кид.

доки́да (се) свр *йоцейа (се), ойкине (се) сасвим.* — Но́си чеши́ре докле мо́ж, кьд ги доки́даш, ће сашиемо но́ве. — Докида́ло ми се трекло́ на торби́чку. — Ка[д]-це доки́дају едни́ опьнци, о́дма пра́ји дру́ги.

докла́цка (се) свр *једва дође, дође клецајући.* — Како́ ли са́мо до́клацка довде́ с ону́ј пребије́ну но́гу? — Доклацка́ се с му́ку докуде до́ктура да ви́ди које́ ми-е то́ј на но́гу.

докле́ка (се) свр *дође с муком, храмајући.* — До́клека ли, Ђу́ро, ис-туј пу́сту печа́лбу?– Едва́ се доклека́ до ку́ћу по ове́ј со́спе.

доклека́ви (се) свр в *доклека (се).* — Ни́ки гу неје́ вика́л, она́ па́ доклекави́ла из На́јдину доли́ну. — Кьд о́н мо́же да се доклека́ви до Меја́не, а што́ не́ би мога́л и ти́?

доклендр|ца (се) свр *једва дође, дође храмајући.* — Едва́ доклендрца́ уш-чепељак по ови́ја челопе́к. — Доклендрца́ се некако́ с тоја́шку куде ва́с.

докле́нsa (се) свр *једва дође.* — Докле́нsa до вра́књицу, ал ви́ше ни́куде не и́де. — Како́ ли се до́кленsa ис Преде́не? — Ногичку пред ногичку, па се чове́к докле́нsa.

докле́па свр *завршu клейање.* — Докле доклепам косу́, и́ди доне́си во́ду од изво́р у Послони́ште.

докле́ца свр *једва дође, дође храмајући..* — Доклеца́ла некако́, ал ко́-це вр|не са́м Бо́г зна́је.

докле́ца се свр фиг *дође неūозван.* — Доклеца́л се и о́н, старчи́на, ко да га-е неки́ вика́л.

доклипаве́је свр пеј *дође шейајући.* — Ће доклипаве́је још неки́ пу́т, тьг ћу га питу́јем за ора́. — Довде́ некако́ и доклипаве́, ал на да́ље не мо́гу.

докльуве́ свр фиг *уūокоји, сахрани.* — Ква́ те вра́на закльуве́, таква́ ће те докльуве́ (*изр*).

докове́ свр *довр|uи ковање.* — Јошке́ да докове́ баски́је, па ће успра́јмо пло́т.

доковува́ње с гл им од *доковује (се).* — Одне́се кла́мфе куде ковача́ на доковува́ње.

докову́је (се) несв **1.** *йоново (се) кује.* — Залу́д о́н ковѐ кьд ја́ по њега́ мо́рам да докову́јем. — Мо́ра се докову́ју ро́гови с кла́мфе. **2.** *завршава (се) с ковањем.* — Неје́ косу́ наковал до кра́ј, па гу ја́ докову́јем. — Данѝс це докову́ју ле́тве и ју́тре ту́рамо цре́п.

до́колан, -лна, -лно *докон, бесūослен.* — До́колан по́п и јари́ћи кр|сти (*изр*). — Несѝм то́лко до́колан да ти це́л дѝн деверу́јем. — Ка[д]-ци већ до́колан, да ми нешто́ помо́гнеш.

доколе́нка ж дем и хип од *доколеница.* — Купи́ла сам доколе́нке на сва́ деца́.

доко́лко прил *докле, докад.* — Доко́лко ће ви́ше стои́мо, заболе́ше ме но́ге.

доколува́ње с гл им од *доколује (се).* — Куде Стоја́нчу не́ма доколува́ње, сва́ки мо́ра да рабо́ти.

доколу́је (се) несв *бесūосличи (се), дангуби (се).* — О́н доколу́је, а ја́ се утепа́ од рабо́ту. — Овде́ не́ма да се доколу́је, и́ма да се рабо́ти.

докопува́ње с гл им од *докоūује (се).* — Прати́мо га да помо́гне на Ста́мену у докопува́ње компири́.

докопу́је (се) несв *завршава (се) с коūањем, доūоūава (се).* — Оста́де Ста́мена на ри́д да докопу́је компири́. — Сѝк се докопу́је на И́гриште, а ју́тре-е пра́зник.

докриве́је свр в *докри́ви.* — Докриве́је чове́ку тако́ј гледа́ећи ра́зан глу́пос.

докри́ви свр *дође коме криво, буде коме криво.* — Кьд ми докриве́ како́ му́чи дете́, умал те́ше да га би́јем.

докр̏ца свр *дође колима која шкрипе*. — Дȍкрца Печи́н пу́на ко́ла с расто́ве гре́де.

докр̏ши свр *поломи све*. — Ти́ докр̏ши гра́ње, ја́ ћу дока́рам гове́да да бр̏сту.

докр̏ши се свр фиг пеј *дође*. — Па се докрши́л куде на́с, а ни́ки га не́е вика́л.

до́ктур м *лекар*. — О[д]-до́ктура на до́ктура, прође́ ми ле́то по бо́лнице.

до́кторица ж *лекарка*. — До́кторица ме ис па́мет и́скара, кьд ре́че куде́ све́ тре́бе д[а]-и́дем да ме испиту́ју од мо́ју бо́лес.

до́кторка ж в *докторица*. — И на́ша мала́ доби́ла до́кторку.

докуде́[1] прил *куда*. — Докуде́ си би́л? — Докуде́ си пошьл?

докуде[2] пред *до*. — Испрати́ га докуде Про́нини.– Че́кеј га докуде мра́к, ће до́јде с коњи́. — Докуде до́ма ли?

докуде[3] прил *око, отприлике*. — Има́ га расе́ докуде шесна́ес ки́ла.

до́кур м пеј подр *доктор, лекар*. — И́ма куде на́с едьн до́кур што такве́ ле́чи. — Зре́ла-е за до́кура с ту́ј њо́јну бо́лес.

до́курка м пеј подр *докторица, лекарка*. — Ако му не помо́гне до́курка, ни́ки не́ће. — Ће́рка вој у Бели́град у́чи за до́курку.

доку́рчи свр *дојади, досади*. — Ви́ше-е докурчи́л на це́л све́т с то́ј вале́ње, валипр̏да.

докусу́рен, -а, -о трп прид *утрошен*. — Ма́сло-е докусу́рено, па́ тре́бе да узи́мам бу́чку у ру́ке.

докусу́ри свр **1.** фиг *дотуче*. — С ту́ј ре́ч га дибиду́з до́кусури. **2.** фиг *утроши, потроши*. — Докусури́мо брашанце́ дибиду́с. **3.** *заврши какав посао*. — Докусури́мо косе́ње, па, Бо́же здра́вје, дого́дине.

до́л м *до, удолина*. — Чека́л сьм га три-са́та у Гргу́лов до́л да сече́мо бу́ке и не дојде́ лажо́в.

доладне́је свр *постане хладно*. — Доладне́ ми у за́другу чека́ећи поштара́.

дола́мче с в *гуњче*. — Без[с] дола́мче ни́где не поо́ди.

дола́п[1] м *остава у зиду у сеоским кућама*. — Да́ј ми шиће́р та́м, из дола́п.

дола́п[2] м *специјална метална посуда за пржење ражи и јечма (замена за кафу) и кафе*. — Нека́[д]-цмо у дола́п пржи́ли јеча́м и ржени́цу, па по́сле ка́ву, а сьг смо га забатали́ли.

доле́к, -а, -о *далек*. — Пошли́ на доле́к пу́т бес коња́ с оно́лко ства́ри. — Мло́го ми се у́чини доле́ка та́ј Су́рдулица.

доле́к / доле́ко прил *далеко*. — Мло́го је доле́к до Ки́јевац, душа́ да ти испа́дне. — Ото́мо доле́ко, стра́ме да се не загу́бимо. — Доле́ко-е о́н докара́л у Леско́вац, до гла́вног инџењера у ва́брику. — Куде́ па ти́ отиде́ доле́ко, несьм на то́ј ни помисле́л! — Несмо́ ти ми ба́ш то́лко доле́ко да не до́јдеш по неки́ пу́т.

долети́ свр фиг *дојури, дотрчи*. — Чим га викну́, долете́ у едьн ма́.

доле́чак, -чка, -чко *далек, удаљен*. — Доле́чак ми бе́ше пу́т у Влади́чки Ан, бес-коња́ те́шко би се врну́л.

доле́чан, -чна, -чно *далек*. — Низ Мејану прооду доле́чни љу́ди, откуде Клису́ру и Божи́цу. — На доле́чан пу́т појдо́мо куде́ ни́кога не познава́мо.

долечко́ прил *далеко*. — Мло́го-е долечко́ до Власо́тинци, ће те заболу́ но́ге, бо́ље ува́ти автобу́с. — Долечко́ ото́мо од ку́ћу, ка́[д]-це вр̏немо?

доли́ја свр *буде ухваћен*. — Долија́л мачо́р што ни да́ви кокошке.

доли́кује прил *како треба, како ваља, како приличи*. — Да се обуче́ш како́ доли́кује. — Неје́ доликова́ло на девојку да се до́цкан вр̏ћа о[д]-цобо́р.

доли́на ж **1.** *удолина, дубодолина.* — Ју́тре ће обо́римо ону́ј ливаду у доли́ну с три́ ко́се. **2.** *по́ток, водени то́к.* — Надошла́ доли́на, ће ни однесе́ све́ ва́де. — Навр́ни во́ду из доли́ну у ва́де да наво́дни ливаде.

долине́тина ж ауг и пеј од *долина.* — Пропа́до косе́ећи долине́тину и јо́ш гу несе́м окоси́л.

доли́нка ж дем и хип од *долина.* — Сле́зни у доли́нку да при́пнеш Вра́њчу.

доли́нче с дем и хип од *долина.* — Тр̀кни у доли́нче, у стовне́, да ми донесе́ш во́ду од кладанче́.

долињак м ауг и пеј од *долина.* — Не́ћу ви́ше да расипу́ем сна́гу трсе́ећи ти́ја долињак.

доли́та несв *долеће.* — Неје́ ми ја́сно откуде́ доли́та ово́ј ли́сје.

доли́чи несв *доликује.* — Ће поде́лимо бра́цки, како́ доли́чи. — Не доли́чи на ста́рога да се ва́та у оро́ с мла́ди.

до́лма ж *дрвена кућа чији су зидови испуњени блатом измешаним са сламом.*

До́ња Козарница ж *име засеока,* в *Козарница.*

долња́к м **1.** *доњи, непокретни камен на воденици.* — Обр̀та се како долња́к на воденицу (*изр*). — Изе́л ми се долња́к, тре́бе да га ме́њам. — Кроза долња́к прооди вретенце, па у горња́к за папри́цу. **2.** *гребено за гребенање вуне.* — Гребена́ц долња́к се до́бро уцвр̀сти, да з-горња́к мо́ж да вла́чиш ву́ну.

до́лњи, -а, -о *доњи.* — Дојдо́мо из до́лњу малу́. — Ува́ти по до́лњи пу́т, па ре́дом до Ру́дарски ри́д. — До́лња мала́ о[д]-цаба́јле лежи́ у маглу́ и и́ње.

до́лњи ба́д м в *баба (4).* — До́лњи ба́д је удубен у кобилицу.

До́лњи Голе́ми ри́д м мтн *шуме, ливаде, пашњаци.*

до́лњи ка́мен м в *долњак (1).* — Тре́бе да оклепам до́лњи ка́мен на воденицу.

До́лњи Сла́вковци м *заселак,* в *Славковци.*

до́лњиште с *стојало код чарапе.* — Пр̀во заплете́м гредицу, па по́сле до́лњиште.

долу́ња (се) свр *доскита (се), долута.* — До́луња синоћке по́сле то́лко луња́ње. — Ка[д]-це па́ долу́ња, ће га вр̀жемо да ви́ше не лу́ња ко глуво́ ку́че.

долу́ра (се) свр *доскита (се), долута.* — До́лура се неки́ човек откуде Пре́слоп, не зна́м кои́-е, ни какав је, а ни о́н не́ће ка́же.

до́м м *кућа.* — Ово́[ј]-е мо́ј до́м. — О́дма и́ди до́м, тра́жу те за неку́в беду́!

до́ма прил *код куће, кући, из куће.* — Седи́ си до́ма и чмаи́. — Би́л сам до́ма. — Доне́со ги о[д]-до́ма.

домазла́к / домазлъ́к м *домазлук,* **1.** *домаћинство, сточни фонд.* — И́ма голе́м домазлъ́к. **2.** *прирплод.* — Оћу да запа́тим од ове́ј о́вце за домазлъ́к. **3.** *порекло, сој (стоке).* — Распи́тај се пр̀во за њи́н домазлъ́к, па по́сле купу́ј.

дома́кне (се) свр *примакне (се).* — Дома́кни ми столиче́ да поту́рим пот котле́. — Дома́кни се по́близо до ме́не да поора́тимо.

дома́ми свр *маљењем дозове.* — И́ди дома́ми сви́ње да ги нара́ним.

домаћи́ни се невр *окућује се, постаје домаћин.* — Поче́мо се домаћи́нимо од ни́шта. — По́сле смо се домаћини́ли, ка[д]-це одвоимо од ста́рци.

домаци́ња (се) несв *примиче (се), приближава (се).* — Домаци́ња гра́ђу, ће по́чне да пра́и ку́ћу. — Домаци́њају се дористра́шни о́блаци откуде Остро́зуб.

домаци́ња́ње с гл им од *домаци́ња (се).* — Пола́к, пола́к з-домаци́ња́ње, и о́н-це пресе́ли куде на́с.

домашња́р м *онај ко се стара о кући.* — Та́тин домашња́р, по це́л дн чу́ва ку́ћу.

домашњáрка ж *жена која се стара о кући.* — Овýј недéљу сам јá домашњáрка, а другúи су у пóље.

домашњарýје несв *стара се о кућним пословима.* — Нека онá домашњарýје, а мú ће рабóтимо.

домашњáрче с *дете које се стара о кући кад други нису ту.* — Да вúдимо квó-е данàс работúло домашњáрче.

домéље свр *завршu с млевењем, самеље.* — Да домéљем ржúницу, па тъг тýрам прéвнину. — Ка[д]-це домéље, спýштиýставу, ýзни ујáм, па пýни цáкови.

дометé свр *почисти метлом.* — Остáде још лéчка да дометém.

домилéје свр *омили, постане драго.* — Тó-е таквá сŕткава рабóта да не мóж ти домилéје.

домúли свр *омили, постаде драго.* — Дóмиле ми у селó девójче (*нар песма*).

домúсли се свр **1.** *смисли, досети се.* — Домисли́ се нештó: да ти изаткáјем тканúцу **2.** *предомисли се.* — Домислúла се да ми врне јунúцу што сам вој продалá. — Домисли́ се: ци седúм дóм, не мóгу у Селó.

домúта несв *приводи крају метење.* — Домúта гýвно по вршý.

домитáње с гл им од *домита.* — Препýшти вој домитáње, а тú напój говéда.

домоéга / домојéга узв **1.** *негодовања.* — Домоéга с тéј бáпске прúче. **2.** фиг *беспрага, доврага, пропаст.* — Нек úде домоéга. — Свé отишлó домојéга. — Ће зарáди домоéга.

домотýје несв *приводи крају мотање.* — Домотýј цéвку, па да спáвамо, јýтре се рáно дúзамо.

домýњa се свр *договори се тајно, смисли превару.* — Домуњáсте ли се какó чúчу да преéбете?!

домуњáва се несв в *домунњује се.* — Енé, пá се домуњáвају.

домуњавáње с гл им од *домунњава се.* — Глéдам тój њúно домуњавáње и знáм да нéће бýде дóбро.

домуњувáње с гл им од *домунњује се.* — Од њúно домуњувáње нејé нúкад испалó нештó дóбро.

домуњýје се несв *тајно се договара, смишља превару.* — Ка[д]-це нáјду заéдно, ódма се нештó домуњýју. — Кад гóђ ги вúдим, онú се домуњýју.

дондé[1] **/ дондéк / дондéка** прил **1.** *до одређеног места.* — Да ми однесéш овój дондé и остáиш. — Дошáл дондéк и не мóж да мáкне. — Дондéка úма да ódиш цéл сáт. **2.** *много, јако.* — Очкољавú се на цволúку, зáболе ме дондé. — Говњосáла детé дондé. — Нéмиран дондé.

дондé[2] **/ дондéка** прил у изр **дошáл дондé / дошáл дондéка** *пропао, до краја.* — Дошлó ми-е дондé (*прекипело*). — Дошлó ми-е дондéка и вúше нéма кудé (*до краја*).

донегдé прил *донекле, извесно време.* — Донегдé му помагá, ал вúше однемогá. — Чекáмо га донегдé, ал ка[д]-це стáвни, дојдóмо си.

дóњиште с в *дољиште* **1.** *део чарапе који покрива стопало,* в *наглавка.* — Исцепúло ми се дóњиште на черáпу, да ми закрпиш. **2.** *уопште доњи део нечега што се састоји из најмање два дела.*

дооднак м *долазак, долажење.* — Едни дооду, други си поóду, сáмо дооднье и пречекувáње, главá да те заболú. — Есý јавúли за дооднак из рабóту?

дооднье с гл им од *дооди.* — Какво́ његóво дооднье, једнýш годúшњо, па и тój проредúл.

доо́ди несв **1.** *долази.* — Доо́дим, ка[д]-це вр̀нем. — Не доо́ди ви́ше, не́ма куд̀е, ку́ћа му се сринýла. — Доо́деше докле му мáти бе́ше жи́ва. **2.** фиг *наилази, настáвља се на нешто.* — Пр̀во доо́ду Бáйци, па тьг доо́ди Млáчиште. **3.** фиг *стиче, прибавља.* — Не доо́ди се лáсно до пáре. **4.** фиг *јарост, љутња.* — Доо́ди ми од њи́ да штýкнем у бе́ли свѐт. **5.** фиг *сродство.* — Он ми доо́ди о[д]-тѐткину тѐтку зáлвин дéвер (*ирон изр*). в *доди.*

доодљи́к м в *доодак.* — Несý ми ни́шта рекли́ за твój доодљи́к.

доонд̀е / доонд̀е́ка прил *донде, до оног места.* — Доонд̀е́ и́ма два-сáта да о́диш и пá нѐће стѝгнеш. — Носи́ла сам му рáнац доонд̀е́ка, до плачи́грм, тýј га óн ýзне и цили́тне се низ дрýм, накуде Предѐне.

допáдне свр **1.** *дохвати, треви се, нађе се.* — Допáде ми некá тáраба, одбрани́ се от-кýче. — Кад побеснѐјем о[д]-тój кýче, не глѐдам с квó удáрам, квó ми допáдне. — С квó ми допáдне с тój се брáним. **2.** *дође, дотрчи.* — Допáде и Ли́нгур, те изглоби́мо кóла из бачкóљ.

допатрáви свр *дохрама.* — Убúвају ме ципѐле, едвá допатрави́ до дóм.

допи́па несв *додирује.* — Голѐм порáсал, з-глáву допи́па плафóн.

допи́пне свр *додирне.* — Кои́ од вáс мóже нáјвише да допи́пне уза сúд?

допипýје несв *додирује.* — Грáњка допипýје пенцѐр, па свý нóћ гребѐ кьд дýва вѐтар.

допи́ра несв **1.** *дохвата, досеже, допире.* — Цр̀на Трáва допи́ра свѐ до Сýр-дулицу. — Голѐм, допи́ра до плафóн. — Орати́ вој, орати́, ал вој тój до мóзак не допи́ра. **2.** *довршава прање.* — Допи́ра вѐш, па ће дójде.

допирáње с гл им од *допира (1, 2).* — Jóш трѐбе да растѐ за допирáње до плафóн (**1**). — За допирáње вѐш ми трѐбе jóш врућá водá (**2**).

дóплатак м *доплата, доплаћивање.* — Дáдо му Гáљу за овó[j] јунчѐ уз дóплатак.

доплетѐ свр *исплете до краја.* — Не могá да доплетѐм цемпи́р, о[д]-цѝлну рабóту.

доплúта несв *завршава плетење.* — Остáде куде појáту да доплúта плóт на трлý.

доплитáње с гл им од *доплита.* — Насѐкомо ластари́ од врбý за доплитáње плóт.

допојѐ свр *отпева до краја.* — Не дáдоше му да допојѐ пѐсму уз гýсле.

донојýје несв *довршава певање.* — Другу пѐсму већѐм допојýје, па ће онýј ти́ што си наручи́л.

допрáвен, -а, -о трп прид *завршен.* — Нејѐ óн допрáвен (изр: *није нормалан, ћакнут*).

допрáи свр *заврши неки посао.* — Дóпраи ли косúло? — Три-кýће сам праúл, еднý да бар допраи́.

допрáља несв *довршава.* — Допрáља сáне за дрвá.

допраљáње с *завршавање каквог посла.* — Допраљáње брáнý ми одузѐ врѐме, бóље да сьм нóву праúл.

допрáши свр *довршити друго окопавање (прво је „загртање") кромпира.* — Да допрáши компири́, па ће дójде на обѐд.

допрашувáње с гл им од *допрашује.* — Отóше копáљке на допрашувáње компири́.

допрашýје несв *довршава друго окопавање кромпира.* — Енѐ га пот Пáпрат, допрашýје компири́.

допреде́ свр *заврши с предењем.* — Не мо́гу га допреде́м за ви́дело, но ћу уз гаса́рче.

допри́да несв *довршава предење.* — Вазди́н допри́да едну́ куде́љицу.

доприда́ње с гл им од *доприда.* — Ебе́м ти то́ј доприда́ње три-са́ти!

до́-пролет прил *до пролећа.* — Ће истркамо ж-ца́к бра́шно до́-пролет.

дорабо́ти свр *доради, довр̀ши по̀сао.* — Да дорабо́тим око ку́ћу, па да збере́м га́ђала и о́до у рабо́ту.

дорабоћува́ње с гл им од *дорабоћује (се).* — Ако је́ до́бро, вр̀ћај га на дорабоћува́ње.

дорабоћу́је несв **1.** *дорађује што, допра̀вља, по̀пра̀вља.* — Што́ је́ до́бро напра́ено, о́н дорабоћу́је. **2.** *довршава по̀сао.* — И́ма још пу́но да дорабоћу́јем око ку́ћу. **3.** *одрађује неки по̀сао.* — Ју́тре дорабоћу́јемо што несмо́ сработи́ли око пра́зник.

дора́ни свр *ухрани добро.* — Ово́ј вепре́ ће дора́нимо до сто́ ки́ла. — Деца́ вој несу́ дора́њена.

дорањува́ње с гл им од *дорањује.* — Ту́-е пре́внина за дорањува́ње пра́сци.

дорању́је несв *дохрањује.* — Тре́бе га дорању́јеш, ако о́ћеш да се подго́ви за Божи́ћ.

до́рес, -та, -то *тамноцрвене длаке, дорта̀ст.* — Ће га познае́ш ла́ко, во́ди до́ресто коњче́.

до́ри речца *до, скоро до.* — Напраи́ла ву́ту до́ри до зевњу́. — Згрби́ла се, повили́ла се до́ри до зевњу́.

дори́пи свр *доскочи докле је већ неко скочио.* — Не да́ва се и о́н а́ко-е малеца́к, до́рипи до куде њи́.

дори́страшан, -шна, -шно / **дористра́шан** *доста̀ велик, доста̀ о̀пасан, застра̀шујући.* — Бе́ше о́н дори́страшан чове́к.

до́ртула ж *глупа̀, будала̀ста особа.* — Куде́ најде́ ту́ј до́ртулу? — Иста́ си ко та́ј до́ртула што и́де с те́бе.

до́рча м *коњ и име коња дорта̀сте длаке.* — Мое́га до́рчу не да́вам ни за два́ твоја́ коња́.

досага́шањ, -шња, -шњо *досадашњи.* — И досага́шањ учи́тељ бе́ше а́ран, ал га промени́ше.

до́сада ж *досадна особа.* — Дојде́ и́м до́сада, сѣк ће ис ко́жу [да] изле́зну од му́ку.

доса́ди свр *заврши са сађењем.* — Докле доса́ди за́дњу леју́, балдиса́.

до́сађа[1] ж в *досада.* — Те́шка ко до́сађа (*изр*). — Не мо́гу с ту́ј до́сађу да седи́м нико́је вре́ме.

доса́ђа[2] несв *досађује коме.* — Са́мо ми ка́жи ако ти па́ доса́ђа, ћу га ко́внем, да му ви́ше на па́мет не па́днеш.

доса́ђа се несв *досађује се.* — Ене́ га до́м, ни́шта не рабо́ти, доса́ђа се ко, по́богу, ми́.

доса́ђа́ње с гл им од *досађа*[2] *(се).* — Не зна́је што́ ће о[д]-доса́ђа́ње. — У́тепа се о[д]-доса́ђа́ње.

доса́ђу́је несв *завршава са садњом.* — Доса́ђу́је леју́ с кроми́д.

досьг прил *до овог тренутка, досад.* — Да си ме́не прати́ла, досьг би се врну́ла. — Ка[д]-досьг је́ дошао́л, не́ће ни о[д]-цьг.

доседи́ свр *одседи до краја.* — Доседе́ до прет кра́ј сва́дбу, напосле́тку ре́че: „Ел мо́гу да прено́ћим“.

досе́ти се свр *сетӣи се, схватӣи*. — Ка[д]-це досе́ти да смо га превара́ли, обра́ли смо боста́н.

досе́тко м *онај који се досећа, извољева*. — О́н ти-е ко Пе́тко досе́тко: сѣл се нешто́ досе́ћа. — Ете́ ти га и́де досе́тко.

досећа́ње с гл им од *досећа се*. — Еба́л си је ве́к с његово́ досећа́ње.

досећува́ње с гл им од *досећује се*. — Баћа́ва му досећува́ње.

досећу́је се несв **1.** *предомишља се*. — Бада́ва му сѣг да се досећу́је, ка[д]-цмо јунца́ продали́. **2.** *смишља*. — Сва́ки час се досећу́је за по нешто́ и каба́ти ме.

досе́ца свр **1.** фиг *довуче, донесе*. — Једва́ досеца́ торбети́ну с компири́. **2.** фиг *дође нерадо*. — До́сеца ли еднӯш ја́јца до́м, ту́ђа стре́о?

досе́ца се свр фиг *дође с муком*. — Еднӯш ка[д]-це досеца́ до до́м, ви́ше ни́куде не и́дем.

доси́пе свр *досӣпе*. — Ма́ти ће ти доси́пе у ча́шку млекце́.

доси́пне свр у дем знач: *досӣпе*; *ӣприсӣпе, ӣприсӣпне*. — Да доси́пнем још ле́чка шиће́рак у ка́ву?

досипњува́ње с гл им од *досӣпњује*. — Не́ма досипњува́ње, што сте руча́ли, руча́ли сте!

досипњу́је несв *додаје на већ сӣпано*. — Док пи́е, во́ли да си са́м досипњу́је у ча́шку.

досипува́ње с гл им од *досӣпује*. — Куде́ и́де то́ј: сва́ки ча́с досипува́ње раки́ју?

досипу́је несв *досӣпава*. — Научи́ла деца́ да им сва́ки ча́с досипу́е, да ги неки́ двору́е.

доско́ра прил *до скоро*. — Доско́ра се ту́ј повр̀таше, одеднӯш га о́днема, мо́ра да га-е неки́ узе́л.

доскр̀ца (се) свр **1.** *дође с муком, досӣпе*. — Нема́шемо рану́ за сто́ку, ал некако́ прескрца́мо зиму́, доскрца́мо до про́лет. — До́скрца са́м, пе́шки, ус-Ка́чар, с надексани ку́фери. — Едва́ се доскрца́ ус-ти́ја Купи́нски ри́д. **2.** *ӣропадне од старости, изнемогне*. — Ви́ше се не мо́же, доскрца́ло се, при́ке, донде́.

дослепу́та се свр *долуња се, довуче се*. — До́слепута ли се еднӯш до́м?

дослу́ња се свр *долуња неӣозван*. — Дослу́ња се тако́ј ко глуво́ ку́че, а не зна́је кво́ о́ће.

досми́ца се свр *дође, довуче се*. — До́смица се, пија́н, некако́, до ку́ћу, по́сле га несѣм види́л.

досново́ свр *заврши сновање основе*. — Оста́и гу нека́ досново́, па по́сле ца́њкај кво́-[о]ћеш!

досновӯје несв *завршава са сновањем основе*. — Ве́ћем досновӯје посте́љке.

до́спе свр *дође, ӣостане*. — Доспе́л до нача́лника у о́пштину.

доспе́ва несв *расте, надолази (тесто)*. — Пӯшти га, нека́ јо́ш доспе́ва, јо́ш неје́ за премесува́ње.

доспева́ње с гл им од *досӣева*.

доспе́е свр *расӣе (тесто, хлеб)*. — Даньс ми нешто́ неје́ доспе́л ле́б како́ тре́бе.

досраме́е свр *застиди се*. — До́сраме ми кьд то́ј ре́че, ди́го се и ото́ си до́м.

До́ста ж хип од *Достана*.

Доста́на ж *име*.

дости́за несв *достиже, стиже*. — Не дости́за ни пе́нзија за ле́б. — Тај мо́тка ел дости́за до твоју́ гузи́цу?

достизáње с гл им од *достиза*.

дострашнéе свр *уплаши се, навуче страх*. — Дострашнé ми да седи́м самá у малу́ цéлу зиму́.

достудéе свр *постане хладно*. — Достудé ми чекáећи по мráз, ћу си и́дем дóм.

досу́ди свр *одреди*. — Што досу́ду су́ђенице о[д]-тóј се не бéга. — Такóј вој су́ђенице досудíле да бу́де у́бава, да избúра мóмци, да се нúкад не ожéни.

дотавнéе свр *замути се, замагли се вид*. — Дотавнé ми тике пред óчи, скљокá се ту́ј, на пу́т.

дотáм прил *до тамо*. — Дотáм и́ма три-бр́да и три-бáре да прéјдеш. — За пáре ће ме причéкаш дотáм, до Светилúју.

дотаци́ња несв **1.** *дотиче, дира*. — Метлóвина дотаци́ња стру́ју. — Ми́сли да не ви́дим кьд га дотаци́ња с нóгу под астáл. **2.** фиг *помиње*. — Немój да ме ви́ше дотаци́ња тáј езичáра, ћу гу изрези́лим.

дотьг прил *дотада*. — Дотьг ћу те чéкам, áко не дójдеш, сáм ћу си и́дем.

дотéгљи свр *довуче теглећи, дотегли*. — З двóи волóви едвá дотегљúмо трупáц до кýћу.

дотежи́ свр **1.** *постане тешко, отежи*. — Дóтежа ми тóрба, па гу турú у тршéљ. **2.** *дојади, досади*. — Дóтежа ми ви́ше дунђерлък, ћу бéгам од њéга.

дотéпа свр *дотуче, убије*. — Ако ја́ надви́јем на овчáрку, Нéнад је чекáл у грмáк да ме дотéпа. — Дотепá змијý. — Жéнина мрéшка га дóтепа. — С тój ме дибидýс дóтепа.

дотéра (се) свр **1.** *довезе (се)*. — Дотерáли снóпје, ће вршý. **2.** *догони*. — Дотерáл матрапáз лóм говéда у авлúју. **3.** *обуче (се)*. — Дотерáл се за ујгýн. — Дотерáл се ко рабаци́ска кóла (*ирон*). **4.** фиг *притера кога у безизлаз, нагна*. — Дотерáл га уза си́д, па му свé призна́л.

дотерува́ње с гл им од *дотерује (се)*, **1.** *довожење*. — Дојдé врéме за дотерува́ње дрвá за зиму́. **2.** *гоњење*. — Тéшко ми пáда тој дотерува́ње говéда из у́трину. **3.** *улепшавање*. — Мло́го ме кóшта тој њójно дотерува́ње. **4.** *сређивање*. — Сьг је на ре́д дотерува́ње по кýћу.

дотеру́је (се) несв **1.** *довози*. — Дотеру́је дрвá из Ракúцку реку́. **2.** *гони, тера*. — Увек óн отеру́је стóку у кошáру. **3.** *улепшава (се)*. — Какó сри́пи от-коњá, такój почé да дотеру́је облекло́. — Дотеру́је се тóлко за собóр. **4.** *сређује (се)*. — Јучéрке балдисá дотеру́јући кýћу за слáву.

дотúча несв **1.** *долази текући (вода), дотиче*. — Дотúча ли у ва́ше ва́де водá? — Не дотúча водá у бýку, некú гу одврнýл у јáз. **2.** *додирује*. — Грáњке о[д]-цливý дотúчају пéнцер. **3.** фиг *интересује, занима кога*. — Тój ме не дотúча, когá дотúча некá се брáни.

дотúча се несв *тиче се нешто некога*. — Да се мéне тój дотúча, знáл би какó би работúл.

дотичáње с гл им од *дотича (се)*. — Изгрéбал се свé си́д о[д]-дотичáње грáњке.

дотишти́ се свр *дотече*. — Остáй га у рéлну да се још мáлко дотишти́.

дóтка ж дем и хип од *дода*. — Пратúла ни честúтку дóтка.

дотка́ва несв **1.** *завршава ткање*. — Остáй Милýнку да дотка́ва цр̀шке. **2.** *тка оно што недостаје*. — Дотка́вам на Стамéну још једнó ћилúмче, да сви́ и́мају по трú.

дотка́ване с гл им од *дотка́ва*. — Онá ми-е голéма пóмоћ у дотка́ване.

дотка́вување гл им од *дотка́вује*.

доткавýје несв в *дотка̄ва*. — Нешто́ бр̏зо доткавýјеш, ка̀д постѝже да изаткáеш?

доткáе / доткáје свр *заврши ткање*. — Да доткáем још овýј струкý, па ће ломо́тимо три-дьна. — Мáти ће ми доткáје ћилѝмче, а ја̀ да сабо́тим око сто́ку.

доткајувáње с гл им од *дотка̄јује*. — Кво́-е тој доткајувáње цѐл дьн?

доткајýје несв в *дотка̄вује*. — Ýвек ми постѐљке етр̏ва доткајýје, ја̀ н-умéјем.

дотлéка прил *дотле, до тог места, до тог времена*. — Дотлéка ћу те чéкам да ми вр̏неш пáре, по́сле не мо́гу, трéбу ми за грéде.

дотрáи (се) / дотрајѝ (се) свр *дође (се) до краја, посушӣне, оста̄не (се) без снаге и моћи*. — Дотрајáли му опьнци, да му напрáиш дрýги. — Дотрајáл сам ви̏ше, ни̏шта ми се не ми̏ли на ови̏ја свѐт. — Дотрајáло се, ро́ђо, нéма се ви̏ше кудé.

дотркáља свр *докотрља*. — Дотркаљáмо воденѝчки кáмен до пред воденѝцу.

дотркáља се свр фиг *једва дође*. — Едвá се дотркаљá до́м по овýј слотý.

дотро́ши (се) свр **1.** *сломи (се) сасвим*. — Ја̀ га затроши́, ал ти́ га до́троши, па ће ку́пимо дрýго стовнé. — До́троши ми се држáље на секѝру. — До́троши се ови̏ја ср̏п нáчисто. **2.** *измрви сасвим*. — Дотро́ши ми ови̏ја лéбац да ти напрáим тро́шеницу. **2.** *потроши (се)*. — Дотрошѝ оно́ј цакчѐ с нýларицу, ськ начѝњам дрýго. — До́троши се рана̀ за говéда, а зима̀ не устуцѝња, мо́ра докупýемо.

дотро́шљак м *поломљена ствар, делови поломљене ствари*. — Збéри ови̏ја дотро́шљаци о[д]-ђувéч, па вр̏љи у бýрјан.

дотрýпи свр *исече све*. — Ýзни, па га ти́ дотрýпи, да ја̀ не тéпам рýке.

дотýра несв **1.** *додаје још*. — Дотýри још једнѐ кривáче, да кантáр ри̏пне. **2.** *шаље преко кога*. — Преко стражáра смо му дотурáли цигáре. **3.** *додаје један другом*. — Ће дотýрамо цре́п едьн на дрýгога, да га по́ласно ука́чимо на кро́в.

дотурáње с гл им од *дотýра*. — З-дотурáње ће по́брзо[да] пренесéмо циглу. — Забрани̏ли дотурáње у áпсу.

дотýри свр **1.** *дода*. — Дотýри ми још едно-двá ки̏ла у врéћу до сáм вр̏. **2.** *достави*. — Глéј да му дотýриш ово́ј пакетѐ некако́.

доћýшка свр *догура*. — Доћушкáмо они̏ја голéм кáмен до пред воденѝцу.

доцéпи (се) свр *исцепа до краја, поцепа (се) до краја*. — Ће до́јде унýк да ми доцéпи дрвá. — До́цепи ли, до́цепи тéј чеши́ре, не дáде ми да ги завáтим с конац.– Доцепи́ше се гумењáци ко да су од артѝју.

до́цкан прил *касно*. — Ка[д]-дојдо́ бе́ше вéћем до́цкан, свѝ полегáли.

до́цна прил *касно*. — Мло́го се до́цна врнýмо од Горéшњак ис Предéње. — До́цна ме ви̏каш да ти помо́гнем.

доцнéње с гл им од *доцни (се)*. — О[д]-доцнéње несмо́ ни орати̏ли. — За доцнéње ће ми плáти.

до́цни (се) несв *касни (се)*. — То́ј му-е у сéмку да до́цни. — Што́ ли се ово́лко до́цни из говéда?

дочекувáње с гл им од *дочекује (се), дочекивање, дочек*. — Ће спремимо ýбаво дочекувáње на Но́ву го́дину.

дочекýје (се) несв *дочекује (се)*. — Дочекýје га ýвек с коња̀ у Предéне ка[д]-доо́ди из рабо́ту. — Кýм се дочекýје како́ доли̏чи, с пéчену коко́шку.

дочýва свр *очува га у старости*. — Погоди̏ли се да га дочýва до́ле, у Лескова̀ц, за стáн.

дочувýје[1] несв *слабо чује*. — Залýд га ви̏каш, о́н не дочувýје, мо́ра по́близо да при̏јдеш.

дочувýје[2] несв *чува кога у старости.* — Кóи-е нáјмлад óн дочувýје родúтељи кьд остарéју.

дочýка свр *докуца.* — Дóчука ли вúше тej грснице. — Некá некú другu дочýка клáмфе на рóгови, ћу пóчнем да ковém лéтве за црéп.

дочýри свр *попуши цигарету до краја.* — Ајд, дочýри, па да бéгамо ус тúја чепељáк.

дошапњýје несв *дошаптава.* — А женá му стáлно нештó дошапњýје.

дóшљак м фиг *просјак*, в *прошљак.* — Одви ми се од њéга, тúја дóшљак стáлно нештó цáњка. — Тój су свé дóшљаци, сьл от-кýћу на кýћу, нéће нúшта рабóту.

/дráге вóље/ прил *радо, врло радо.* — Дráге вóље ћу ти помóгнем.

Драгúвоја м *име.*

драгúчка узв (изр: **кáжи драгúчка**) *каже се ономе коме се жели саопштити пријатна вест.* — Кáжи драгúчка, женá ти добúла сúна!

Дráгиш м *име.* — У Млáчиште су билá двá Дráгиша: Дráгиш Ристáћијин и Дráгиш Сóтиров.

Дráгољуб / Драгóљуб м *име.*

Дráгослов м *име.*

Дráгосов м *име.*

Дráгосова ж *име.*

Дражúновац м *Дражићевац.* — Сáмо еднýш су куде нáс доодúли Дражúновци, ка[д]-цу одвéли Синадúна из воденúцу.

дráжићевац м *припадник покрета Драже Михајловића.*

Дráкча ж *име.*

дрáм м **1.** *део оке, старе мере за тежину.* — У вр глáву вепрé мóж да úма сто-óке, ни дрáм вúше. **2.** *грам* — Дрáм гóре, дрáм дóле, нé-це нúки обогáти за пóла кúло.

драмлúје ж мн *оловна сачма за ловачку пушку.* — Бéж, ће ти напýни дýпе з-драмлúје!

дрангулúје ж мн *ситнице, не много вредне ствари.* — Кудé úде, збúра рáзне дрангулúје. — Натрпáл тýј дрангулúје, не мóгу си прójдем.

дрáње с гл им од *дере (се)*, **1.** *гуљење (коже и сл).* — Кóлко узúма за дрáње по марвúнче. — Узúма сáмо кóжу за дрáње. **2.** *дрека, викање.* — Дóсади њójно дрáње по децá свáки чáс. — Чý некó дрáње у рéку.

дрáпа (се) несв **1.** *грубо (се) чеше.* — Сáмо дрáпа рýку кудé га подлазúла óложа. — Нештó се детé мнóго дрáпа, да неé ошугавéло. **2.** *штипа (се), вата (се).* — Не дáвам му да ме дрáпа, несьм ја распúја. — Свú гу дрáпају за гузúцу. — Дрáпа се, бре, са свáкога, кáко да гу узúмам за женý?

драпáње с гл им од *драпа (се)*, **1.** *грубо чешање.* — Свé óгули кóжу о[д]-драпáње. **2.** *штипање, ватање.* — Сьг ће пóчне драпáње на вúлм. — Срамóта, да льуди глéдају њúно драпáње.

дрáпше (се) несв в *драпа (се).* — Не дрáпши ме такój, него ме мáлко почéшкај. — Нештó се овój кýче мнóго дрáпше.

дрвáр м *онај који „бере" дрва за огрев.* — Отóше дрварú у Тврди брéг да обáљају бýке.

дрвен, -а, -о **1.** фиг *крут, усиљен у опхођењу* . — Мнóго-е дрвено овój моé детé. — Какó ће óн онакój дрвен тój да завршu? **2.** фиг *покондирен.* — Ватúл бóга за пáтку, па-е затój дрвен. — Дрвен, дрвен, па нéма кудé.

дрвендéда м *крут човек, несналажљив.* — Немóј да вúкате да ми у кýћу доóди тúја дрвендéда.

дрвендéљ м пеј *крут, покондирен човек.* — Нèће бúл ранúје такáв дрвендéљ. — Мóре, тúја дрвендéљ ми млóго знáје за тéј гóдине!

дрвендéљка ж пеј *покондирена жена.* — Нéћу вúкам дрвендéљку на седéњку. — Прójдé дрвендéљка, ма ни да се јáви.

/дрвени двокáт/ изр *онај који се меша у туђе послове.* — Не трéбе ми дрвени двокáт. — Тýј ти-е óн дрвени двокáт, úч да се не секúраш.

дрвéни се несв *понаша се крутo.* — Кьд стáне с тýћи љýди, дрвéни се, да га не препознáјеш.

дрвенúја ж зб *дрвени намештај, грађа; дрвенарија.* — Дрвенúја на кýћу ти-е áрна.

дрвењáк м фиг *човек крутог понашања.* — Какó споређýјеш с онóга моéга дрвењакá?

дрвењáци м мн **1.** *обућа од дрвета.* — Не мóгу да вучém овúја дрвењáци, утепáше ми нóге. **2.** фиг *неудобна обућа.* — Úдем с овéј цúпуле ко на дрвењáци. **3.** фиг *ноге.* — Заболéше ме дрвењáци од одéње.

дрвењас, -та, -то фиг *дрвенаст, крут.* — Невељáје кьд је женá óдвеће дрвењаста.

дрвéње с гл им од *дрви (се)*, **1.** *крутo понашање.* — Досадúл је с тóј његóво стáлно дрвéње. **2.** *укрућивање пóлног уда.* — Без дрвéње нéма ебáње.

дрви (се) несв фиг **1.** *чини се важним, малтретира кога.* — На мéне ли си нашáл да дрвиш пáтку?! — Отка[д]-це врну из вáрош, почé мло́го да се дрви. **2.** *лупета, прети.* — Нека óн дрви пáтку на пójаки од њéга, тú си рабóти твój пóсо. **3.** *памети.* — Немój мло́го да га дрвиш! — Дрви га тú на другóга, на мéне немój (*знам те добро*). **4.** *љути се.* — Дрви се што га несмó викáли на честúто. — Нека́ се дрви колко óће. **5.** *укруђује (се) (пóлни уд).* — Úди си дóм па га дрви на твојý Станójку. — Нејé óн малéчак кьд му се пáтка дрви на тéј распúје. **6.** *свиђа му се.* — На Марúчку му се дрви пáтка.

/дрви пáтку/ изр *прави се важан.* — По цéл дáн у óпштину дрви пáтку. — Дрви пáтку тú на твојý Стамéну, немój на мéне.

дрвља с зб *дрвље.* — Збéри овáј дрвља от-пýт, да се мóж с кóла прооди.

дрвљáк м **1.** зб им пеј *дрва.* — Наврљáл дрвљáк по авлúју место на дрвнúк. **2.** пеј *дрво.* — Штó ће тú овóлки дрвљáк кьд је прошлá зимá.

дрвнúк м *место где се слажу дрва за огрев, дрвљаник.* — Дрвнúци ни, на свú у селó, дóле у рéку, па зúмени на сáне докарýемо дрвá. — Цепáнке úду на дрвнúк, а грáњке на кýп за пóтпалу.

дрвуљáк м зб им ауг и пеј од *дрво.* — Докарáл некú дрвуљáк, па га три-сáта стоварýе.

дрвце (мн **дрвцетúја**) с дем од *дрво*, **1.** *садница.* — Посадúли смо трúес дрвцетúја от крýшку и двáес од јáбуку. **2.** хип *мало дрво.* — Овój дрвце сам јá посадúл пре двáес гóдине. **3.** *дрво за потпалу.* — Нацепкáл ми дрвца за пóтпалу. **4.** *оса око које се окреће цевка у совељки.* — Напрáји ми дрвцетúја за совéљке о[д]-цливóве шибљúнке. **5.** *дрво за огрев.* — Не дојдé мýж на врéме, остáдо без дрвца за зимý.

дрдавац м *зорт, страх.* — Мло́го је лáдно, ýвати ни дрдавац. — Ће úгра сúтан дрдавац кьд га довáти Страúња у шáке.

дрдавка ж **1.** *старинско народно коло.* **2.** фиг *зорт, страх.* — Кьд га ја узнем пот команду, ће игра дрдавку, не ли да работи. **3.** фиг *трепет.* — Куде баштў и ситну дрдавку ако трёбе, а мене не зарезује.

дрдорење с гл им од *дрдори.* — О[д]-тој њојно дрдорење ис кожу ћу искочим. — Кво-е тој дрдорење?

дрдори несв *брбља, мумла.* — Ако ти разумиш коё дрдори, та и ја.

дрежданье с гл им од *дрежди.* — Осуди ме на дрежданье у овија пустињак.

дрежди несв *дуго чека.* — Дрежди по цел дьн пред врата, и па га, на крај, не прйму.

дрека[1] ж *галама, вика.* — Стојй ги дрека по тўј Јереницу, не знамо кво се тој уработи.

дрека[2] несв *дречи, виче, урличе.* — Кво тој дрека свуноћ у долину? — Дрека човечалка да те стра увати.

дрекавац м **1.** фиг пеј *галамџија.* — Од тога дрекавца не мож да се траи. **2.** фиг *плачљиво дете.* — Тија дрекавац не престањује, малй, залажи га с нешто!

дремав, -а, -о *поспан, дремљив.* — Онакој дремав не мож ништа да уработи како трёбе.

дреме несв *дрема.* — Дреме ко сојка на југовину (*изр*). — Дреме ко коњ над празну зобницу (*изр*). — Сьл ко мачор дреме ус кубе. — Немој да дремеш, работи кво ти рёко.

дремка[1] ж *поспаност, дремеж.* — Ватила га дремка, па дв не вади. — Дремка га утркољила у кревет.

дремка[2] несв *дремуцка.* — Јоште неје заспал, тике дремка. — Притаил се, па дремка.

дремка[3] ж *жена која је стално поспана, поспанка.* — Кво ће да ми помогне онај дремка што-е зажмала. — Још ли дреме дремава дремка?

дремкање с гл им од *дремка*[2], *дремуцкање.* — Овде нема спање, тике дремкање.

дремла ж *дремљивица,* в *дремка.* — Вика ја дремлу да ми се најде у помоћ, обећа и још гу нема.

дремља м *поспанко,* в *дремча.* — Још се неје разбудил дремља дремави.

дремне свр *накратко заспи, прилегне.* — Ја ћу дремнем, разбуди ме кьд дојде баштá с коња.

дремча м *онај што је стално поспан, поспанко.* — Па отиде у црге онија дремча. — Ће искара очи, не види куде оди дремча дремави.

дремчица ж дем од *дремка.* — Не даде ми да тренем ни дремчицу с тој викање.

дреньк м дем од *дрен.* — Кьд пойдеш у школу тури си дреньк у торбичку, да добро учиш и будеш здрав ко дрен.

дренка ж *плод дрена, дрењина.* — Уж-Цавгари, напуни торбу з-дренке.

дреновьк м *дренов прут, штап.* — За њега-е онај мој дреновьк. — Видим ја: ће поједе дреновьк.

дреновица ж *дренова мотка, батина.* — Кьд га заберем з дреновицу, не-це свртй одонуд Мораву.

дренчьк м дем од *дреньк.* — Имај си куде тебе овија дренчьк.

дренче с дем од *дрен.* — Пркнуло дренче, ће расте.

дрења несв *бије, туче.* — Ватил дете да дрења што му говече улезло у овьс. — Има га дрењам за тија пакос докле се свиња у крушку не укачи. — Еднуш ћу гу дрењам, па куде иде нек иде.

дрењáк м *дренова шума.* — Уштркљáше говéда у пýсти дрењáк.

дрéњан, -а, -о трп прид *бијен, тучен.* — Нејé одáвно дрéњан. — Дрењáн ко вóл у купýз и нејé му помóгло.

дрењáње с гл им од *дрења.* — За голéмо-е дрењáње што и́ч не слýша. — Не ги́не му дрењáње чим се врне.

дрењи́нка ж бот *дрво дрен и плод дрена, дрењина.* — Набéри ус пу́т и дрењи́нке за пéкмез.

држáлица ж **1.** *дршка за алатку,* в *држаља.* — Пýкла ми држáљица на гребýљу. **2.** *дршкица на коју се ставља метално перо за писање.* — Носи́л сам у шкóлу мáстило у ћýпче, пéро и држáљицу.

држáло с *дршка.* — Трéбе да напрáим држáло за секи́ру.

држáље с *дршка за алатку.* — Дéда зимýске напрáјил држáља за мати́ку, кесéр, чýк, секи́ру и гвоздéну ви́лу. — Изглави́ло се држáље на секи́ру, трéбе се дóбро уцврсти, да не излúта.

држáљица ж в *држалица (1, 2).* — Донéл ми кýпену држáљицу за гвоздéну вилý (**1**). — Писáл сам с пéро и држáљицу (**2**).

држдéвњак м *даждевњак.* — Не ди́рај држдéвњака, ће ци́кне да оглувéјеш.

држдевњачé с дем од *држдевњак.* — Пáдла ки́ша, а држдевњачé искочи́ло на пу́т.

држевљáнство с *држављанство.* — А што́ ће му тýђо држевљáнство?

држéћи, -а, -о *способан, здрав.* — Дéда-е jóш држéћи, па мóж да се бóри са стóку.

држи́ несв фиг *чува, негује.* — Држи́мо jош двé крáве и пе-шéс óвце, за пóвише несмó држéћи.

држи́ се несв **1.** фиг *пази се, чува се.* — Држ се дóбро ка[д]-те já дова́тим (*претња*). **2.** фиг *још је способан, крепак, здрав.* — Jóш ли се држи́ Стojáнча, какó-е са здрáвје? — Дóбро-е докле се држи́, немój да поклéкне.

/држи́ страну́/ изр *штитити, брани кога.* — Já му држи́м страну́ ка[д]-це тýј распрáља, а óн мéне такój! — Чијý па ти́ држи́ш страну́?

дри́кер м (угл мн дри́кери) *метална копча.* — Не купи́ си дри́кери да сашúјем на аљи́нку.

дри́пав, -а, -о *поцепан, дроњав.* — Дојдé дри́пав да те бóг сачýва куде је би́л. — Кудé ћеш такój дри́пав да áлиш свéт?

дри́пац м *запуштена мушка особа.* — Уватúл се з-дри́пци, па ди́гал рýке о[д]-чкóлу.

дри́пла ж *жена дроњаве одеће, запуштена жена.* — Штó се не закрпи него и́де такój ко дри́пла?

дри́пља м *мушкарац подеране, зарозане одеће.* — Корчи́ свéт дри́пља, и́ч га нејé срáм. — Дри́пљо, устрги тéј панталóне, да ти се не смејý!

дри́пча м в *дрипља.* — Нéће да се уљýди дри́пча, па тój ти-е.

дри́пша м в *дрипља.* — Какó узé онаквóга дри́пшу, сáм бóг знáје.

дри́шав, -а, -о *поцепан, подеран, у ритама.* — Кудé ћеш такój дри́шав, штó се мáлко не поурéдиш?!

дри́шља м *запушten, подеране одеће мушкарац.* — Кьд је требáло и крпи́ла сам тóга дри́шљу, ал не помáга. Дри́шља, па дри́шља!

дри́шљав, -а, -о *поцепан, распаран, у ритама.* — Дошáл такój дри́шљав куде сýдију какó си óди по селó.

дрка несв **1.** *онанише, маструбира,* в *тучка.* — Ка-це еднуш ожени, нећe више да га дрка. **2.** фиг *прича без везе, баљезга.* — Немој мл̀ого да га др̀каш, нѝки те не слу̀ша!

дрка́ње с гл им од *дрка (1, 2).* — Ду̀шу му ва̀ди о[д]-дрка́ње (**1**). — Не мо́гу вѝше да слу̀шам дрка́ње на то́га дрка́цију (**2**).

дрка́ћ м *голе, без рода стабљике, сасушене гране.* — Овѝја дркаћѝ по лива̀ду све́ да отрсиш. — Од лозу̀ нѝшта, оста̀ли са́мо дркаћѝ у компирѝште.

дрка́ција м пеј *човек без поверења.* — Не тре́бе ми вѝше она̀ј ва̀ш дрка́ција, па о̀н није́ ка́светан.

дркта́ње с гл им од *дркта́ти.* — Не мо́ж о̀н у ру̀ке нѝшта да рабо́ти о[д]-дркта́ње.

дркта́ти несв *дрхта́ти.* — Дркта́ти о[д]-цтра́. — Дркта́ти ми снага́. — Ру̀ке ми дркту̀ од голе́му рабо́ту.

дрлица ж *направа од дрвета за дрљање њиве, дрљача,* в *брана.* — Изе́ли се све́ зупци́ на дрлицу.

дрља[1] ж *крмељ у оку.* — Оми́ тој дрље из о̀чи. — Ће прогле́даш ка[д]-цту̀риш дрље.

дрља[2] несв *ситни земљу и поравнава орање,* в *влачи (2).* — Отиде́ з-дрља́чу на раскрсје да дрља јечмѝште.

дрљавеље несв **1.** *настаје крмељ.* — Нешто́ му о̀чи мло́го дрљавеју. **2.** фиг *замазује, прља.* — Немо́ј да ги дрљавејеш о̀ле-ма́ле, но у̀баво омѝ тој панѝце.

дрљавење с гл им од дрљавеље. — Куде до́ктура ће и́деш за то́ј дрљавење.

дрља́ви се несв фиг *умива се, купа се.* — Са́мо се дрља́ви, н-уме́је се омѝје ко човек.

дрље́тина ж ауг и пеј од *дрља.* — Како́ си се мѝл ка[д]-ти оста́ле то́лке дрље́тине.

дрљи́в, -а, -о *крмељив, неумивен.* — Такьв дрљив не мо́ж да и́деш у шко́лу.

дрљица ж дем од *дрља*[1]. — Да́ј ти сту̀рим тој дрљице од о̀ко. — О[д]-дрљице дете́ нѝшта не вѝди.

дрљка ж **1.** *неумивена, неуредна особа,* в *мурдарка.* — Не мо́ж дрљка да ми ме́си ле́б. — Дрљка дрљава. **2.** дем од *дрља*[1]. — Ѝди се умѝ, да сту̀риш те́ј нађа́шње дрљке.

дрљо́тина ж *нечистоћа, прљавштина.* — Обрѝши тој дрљо́тине по сѝд.

дрљча м *неумивен, неуредан човек,* в *мурдар.* — Зажма́л дрљча на о́бе о̀чи. — Дрљчо дрљави, куде́ гле́даш кьд и́деш?

дрма несв **1.** *тресе.* — Дрма бу̀ку ко мѝш банде́ру. **2.** фиг *влада, господари.* — Поста́л бу̀ца, дрма у Леско́вац. — Една́ успијуша дрма це́ло село́.

дрма се несв **1.** *клати се.* — Дрма́ се на дете́ зу̀б. — Немо́ј се дрмаш ће соба́лиш нешто́. **2.** *тресе се.* — Ру̀ке му се дрмају, не мо́ж да рабо́ти. **3.** *плаши се.* — Дрмају му се га́ће од Вѝдоју.

дрма́ње с гл им од *дрма (се).* — Кьд по́чне дрма́ње, пога́нци пр̀ви изла́зу из ду̀вку. — Како́ ће отресе́ш ошав без дрма́ње?

дрма́тор м фиг *човек на високом положају, на важном месту.* — Бе́ше Со́ња дрма́тор у Леско́вац, ал не на́прави пу̀т до своје́ село́ на Чемерник. — Уваги́л се з-дрма́тори, а на́с забораи́л.

дрма́ција м в *дрматор.* — О̀н ти-е ськ та́м голе́м дрма́ција.

дрмбо́љ м **1.** муз *инструмент, дромбуља.* — Кьд не́ма кво́ да рабо́ти, свѝри у дрмбо́љ. **2.** изр: **свѝри у(з) дрмбо́љ** *замлаћује се, прича глупости, ленчари.* — Немо́ј ми вѝше свѝриш уз дрмбо́љ, наслуша́л сам се таквѝ! — Пу̀шти га, нека́ свѝри у дрмбо́љ.

дрмка несв у дем знач: *дрма.* — Не дрмкај аста́л, ће расипеш обе́д.

дрмка се несв *тресе се*. — Дрмка се гредá, не óди по њý, ће пáднеш.

дрмкáње с гл им од *дрмка (се)*. — Óсети ли тú некó дрмкáње; да нéће пá земљótрес?

дрмне свр **1.** *затресе*. — Дрмни слúву да набéремо мáлко. **2.** фиг *удари*. — Дрмну га с песнúцу, рáсцопа му њóкалицу. **3.** фиг *попије*. — Дрмни једнý-двé, па да вáтамо маглý.

дрмса несв *дрма, цима, вуче, дрмуса*. — Немój ме вúше дрмсаш. — Погléј колко ждрéбе дрмса кобúлу за вúме. — Одљýчи телé, да не дрмса крáву вúше. — Нéма квó вúше да сúсају прашчúна, залýд дрмсају свињý.

дрмса се несв *чеше се, гребе се*. — Мнóго се дрмса кýче, мóра да-е пýно з-бýве.

дрмсáње с гл им од *дрмса (се)*. — Ће гу исцéпу прашчúна з-дрмсáње. — Коé ráне-е напраúл од онóлко дрмсáње.

дрн узв *звук звона и сл.* — Дрн-дрн-дрн — звóни звонó за у шкóлу.

дрнда несв **1.** *чешља, влачи вуну на дрндари, уопште чешља вуну*. — Ћу те вúкам да ми дрндаш вýну. **2.** *лупета*. — Коé ли по вáздњн дрнда онúја блéсави Милójко куде Стамéну? **3.** изр: **дрнда вýну** *полно општи*. — Да вој тú, мóжда, не дрндаш вýну, па знáш квá-е у крéвет? — Дрнда вýну на некý Стojáну ис-Полóм.

дрндав, -а, -о *у ритама, исцепан, раздрндан, издрпан*. — Облекló во[j]-е дрндаво ко на Цúганку.

дрндало с *онај што лупета, закерало*. — Кудé ће се нóсиш с тој стáро дрндало.

дрндан, -а, -о трп прид *чешљан (о вуни)*. — Погléј каквá-е вýна дрндана куде влачарá, а погléј каквá-е з-грéбенци.

дрндáње с гл им од *дрнда (1, 2, 3)*. — Дójади ми по цéл дњн дрндáње кучúста (**1**). — Не слýшај тój дрндáње, óн си другó не знáје (**2**). — Ватúл ги бъш на дрндáње у плéвњу (**3**)

дрндáр м *онај који дрнда (чешља) вуну*. — Говедáр дрндáр, дртне бáбу за гузúцу, да му пýшти масленúцу (*нар хумористичка песма*).

дрндáра ж *машина за грубо чешљање вуне*. — Кьд пýшти дрндáру, по цéл дњн влáчи вýну.

Дрндарú м а) *заселак*; б) *назив фамилије*.

дрндéње с гл им од *дрнди се*. — Квó остáде од његóво некадáшњо дрндéње?

дрнди се несв *љути се, кочопери се*. — Вáздњн се дрнди, а не знáје за квó. — Дрнди се кьд óди по селó ко петьл на кокóшке. — Некá се дрнди ако не знáје другó да рабóти.

дрне свр *зазвони, забрује*. — Кь[д]-дрне тúја сáт, ис пáмет те искáра.

дрнет, -а, -о *откачен, ћакнут, луд*, в *дрнут*. — Такьв дрнет човéк не знáе ни квó орáти.

дрнка несв в *дрњка*, **1.** *звони, звецка*. — Дрнка ли звонáц на Плáвку? **2.** фиг пеј *тороче, брбља, прича глупости*. — Кьд вáти женá да дрнка, нéма си устáву. — Глéј си рабóту што онá дрнка. — Дрнкај и тú ако онá дрнка, па кой надвúе.

дрнкало с в *дрњкало*. — Тој дрнкало н-умéје си отúде дóм, свýноћ би дрнкáл.

дрнкáње с гл им од *дрнка*, в *дрњкање*. — Наслушáл сам се њúно дрнкáње, вúше ми нéће трéбе.

дрнут, -а, -о *откачен, ћакнут, луд*. — Мóре, нек ломóти, не вúдиш да-е дрнут.

дрњ узв *звук звона и сл.* — Дрњ-дрњ-дрњ, јечú по тúја рúдови Првкин звонáц.

дрњка несв **1.** *звони, звечи*. — Не чýје се да дрњка клопотáр на калýшу. — Престáде да дрњка звóно, úзгуби се лијарúца. **2.** *лупа, удара у нешто*. — По цéл дњн дете дрњка у некý сцéпену шéрпу. **3.** фиг *зановетa, закера, звоца, непрестано прича*

глупости. — Дрња ли дрња, само да гу неки слуша, а ники нема време за њојно дрњакање. — Немој више да ми дрња, не могу гу слушам.

дрњкало с **1.** *звоно, клопотар.* — Покварило се дрњкало, не дрња. **2.** *дечја звечка.* — Купи му дрњкало да се залагује дете. **3.** фиг *брбљивац, зановетало.* — Среко куде Кумарцију оној Рисимкино дрњкало, па кьд поче па да дрња, едва му умако. — Дрњкај си на тебе, немој ме мене сопињаш, пошьл сам на пут.

дрњкање с гл им од *дрња*, **1.** *звоњава.* — Не чујем дрњкање на клопотар, изгуби́ше се о́вце. **2.** фиг *брбљање, зановетање.* — Какво-е тој њојно дрњкање да знаш, ис кожу да искочиш.

дро́б м **1.** *изнутрице и јело од изнутрица.* — О[д]-дробо правимо кавурму, ел га турамо у спржу. **2.** *унутрашњи органи, плућа.* — Тама́н га бе́ше заклал и истресал му дробо да га сређује. — Ударил га, расипал му дробо.

дробьк м дем од *дроб.* — Не остаде му ништа о[д]-дробьк.

дро́бено с *јело са удробљеним хлебом.* — Најбрзо ћу ти спремим дробено да едеш. — Па едо дробено, такој свако јутро.

дро́бено мле́ко с *у млеко удробљен хлеб.* — На брзину ми даде дробено млеко.

дробе́ње с гл им од *дроби (1, 2).* — Поче дробење, да кр́мим говеда, па се замаја (**1**). — Чик да издржиш њојно дробење (**2**).

дро́би несв **1.** *мрви, ситни.* — Дробо компири за свињe. — Дробо леб на пилишта. **2.** фиг *тороче, брбља.* — Дробо и онај што неје за дробење. — Само дробо ко празна воденица. — Дробо ко без акьл. — Немој више да дробиш, досади ни! ■ трп прид **дро́бен**, -а, -о *уситњен, излрвљен.* — Дај дробени компири у помије за свињe.

/дро́би сла́му/ изр *лупета, баљезга.* — Немој да ми она више дробо сламу.

дро́бне свр *мало удроби.* — Да ти дробнем малко лебац у панички с кисело.

дробуља́к м ауг и пеј од *дроб.* — Неће ми душа дробуљак.

дро́зговац м зоо *дрозд.* — Како само пое дрозговац по ливаде.

дро́здовац м зоо *дрозд*, в *дрозговац.*

дро́ља[1] м зоо *дрозд.* — Уплаши ме црни дроља у шумак: поче да шушка, помисли сверка.

дро́ља[2] ж *дроца.* — Немој неку дрољу да си довел, има да гу оскубем на сред село.

дро́ња м *мушкарац раздрте одеће.* — Требе да закрпим онога моега дроњу, све се издрпавил.

дро́њав, -а, -о *у рипама, у крпама, подеран.* — Куде ћеш такој дроњав, што се малко не уљудиш?

дро́њак м в *дроњка.* — Нател неки дроњак, бајаги се облекал.

дро́њес, -та, -то *поцепан, у дроњцима*, в *дроњав.* — Што му даваш да али свет онакој дроњес.

дро́њка ж **1.** *исцепана дроњава халина.* — Ква си тој дроњку облекла? **2.** *крпа.* — Узни дроњку, па обриши патос. **3.** фиг пеј *одећа, рубље.* — Збрала дроњке што-е имала, побегла куде њојни.

дроњци́ м мн **1.** фиг *одећа.* — На работу носу исцепени дроњци, ново чувају за собори, свадбе и славе, кад оти́ду дом. — Куде су ти дроњци, што си гол? **2.** *прљава, згрушана, спечена вуна која код занемарених оваца виси с руна.* — На овце му све вису дроњци и он се вика газда.

дро́ња м в *дроња.* — Кој ли те па сьг раздрпави, дроњчо?!

дроњчи̏к м дем од *дроњак*. — Ко̀лко на женскаћ тре̏бе да се облече́, ти̏ке еди̏н дроњчи̏к!

дро̀па се несв *ӣрља се, каља се*. — Дро̀па се по оно̀ј кали̏ште, праéећи ци̏глу. — Дро̀пају се сви̏ње по бачко̀љ цѐл ди̏н.

дро̀пав, -а, -о *ӣрљав, блатӣњав*. — Од греоту́, како́ мо́ж да гле̏да онако̀ј дро̀паве о́вце, место да ги оку́па у ре́ку.

дро̀пла ж *неуредна, ӣрљава женска особа*. — Не́ће ви̏ше дро̀пла да ми преско́чи пра́г докле сам жи́ва. — Дове́де едну́ дро̀плу, па ни ку́ћу за́смрде. — Дро̀пла дро̀пава, куде́ ће се де́не таква́ салто́сана.

дро̀пља ж/м *неуредна, нечиста особа*. — С ту́ј дро̀пљу не́ћу те ви̏дим ви̏ше. — Жена́ му не́је таква́ како́ што-е о́н, дро̀пља.

дро̀пљав, -а, -о в *дро̄љив*. — Гове̏да му дро̀пљава, кьд им не пости́ља редо́вно.

дропљи́в, -а, -о **1.** *неуредан, ӣрљав, замазан*. — Мло́го дропљи́ва, с о́чи не мо́гу да гу гле́дам. — От кво́ ли во[j]-е ву́та оно̀лко дропљи́ва? **2.** *замазан балегом*. — У́зни чеша̀ло, па оче́шеј та́ј дропљи́ва гове̏да.

дропљо́сан, — а, -о трп прид *ӣропао, ӣосуштао, малаксао*. — Нешто́ сам све́ дропљо́сан, вуче́м се ко пребие́н.

дропљо́ше се свр *онемоћа, ӣосуштане, смрша*. — Проточи́ше се гове̏да од мла́ду па́шу, па се скро́з дропљоса́ше.

дро̀пча м *неуредна, нечиста мушка особа*. — Не́ће дро̀пча спрома ње́га, него би́ра у́баво девојче.

дропчи̏к м дем од *дробьк*. — Поје̏ћ ма́лко и о[д]-дробчи̏к.

дрпа несв **1.** *штӣпа, ӣипа, чеше*. — Ме́не не мо́ж ни́ки да дрпа, ко то́ј неке́ гузи́це. **2.** *краде*. — О[д]-дете́-е поче́л да дрпа, док нее́ до а́псу докара́л.

дрпа се несв *чеше се, штӣпа се*. — Кво́ се ку́че оно̀лко дрпа, да га несу́ сколоптиса́ле бу́је.

дрпав, -а, -о *одрӣан, дроњав, у ритама*. — Што́ му да́ваш да онако̀ј дрпав и́де у љу́ди?

дрпаве́ње с гл им од *дрӣави се*. — Тепа́ла сам га за дрпаве́ње, и па́ не пома́га, па́ се дрпа́ви.

дрпа́ви се несв *ӣостаје дрӣав, дроњав*. — Дрпави́л се, дрпави́л, па ме́не доне́л да га кр̀пим.

дрпаво с *ӣоцеӣано, изанђало рубље или одело*. — Збира́ју ста́ро дрпаво за крпа́ре. — Да́ј му да облече́ дрпаво, ће ри́не кошару.

дрпа́ње с гл им од *дрӣа (се)*, **1.** *штӣикање, ваӣање*. — Са́мо му у па́мет дрпа́ње з-девојчети́ја. — Не́ма дрпа́ње и за ду́пе штипа́ње. **2.** *крађа*. — Научи́ла на дрпа́ње, па ру́ку у ту́ђ цѐп држи́.

дрпка (се) несв *штӣика (се), ӣипка (се)*. — Не́ће о́н ме́не да дрпка, балава́ндер, кьд му се наша́кне.

дрпка́ње с гл им од *дрӣка (се), ӣипкање, ваӣање, штӣикање*. — С тој дрпка́ње ће изеде́ш тепа́ње.

дрпла ж **1.** *она која је ӣоцеӣана*. — Не сти́гнем од рабо́ту да се закрпим, но и́дем ко дрпла. **2.** *она која се сталио чеше*. — Че́ша се ко нека́ дрпла.

дрпља м **1.** *ӣоцеӣана, дроњава мушка особа*. — Кьд га уцени́мо под а́к бе́ше дрпља; сь[к]-га обу́комо и укара́мо у ре́д. **2.** *онај који се сталио чеше*. — Дрпа се дрпља, ће ни све́ увашљи́ви.

дрпља́к м *крпа, дроњак*, в *дрпољак*. — Што но́сиш ти́ја дрпља́к, облéчни емпу́т но́во.

дрпне свр **1.** *штипне, пипне*. — Научи́л је о́н да сва́ку дрпне за гузи́цу. **2.** *украде*. — Дрпне овдé, дрпне ондé и на́пуни џа́к с кра́дено.

дрпњува́ње с гл им од *дрпњује*. — Научи́л од малéчко на дрпњува́ње, па си жи́ви о[д]-то́ј.

дрпњу́је несв *краде*. — Дрпњу́је ли дрпњу́је, а сви́ си ћуту́ докле његóво не дрпне.

дрпо́љ м пеј *одевни предмет*. — То́лки дрпољи́ ти у ко́вчак, а ти́ но́сиш са́мо ти́ја едьн, ко да дру́ги не́маш.

дрпо́љак м дем од *дрпољ*, **1.** *дроњак*. — Пу́н ми ве́ш з-дрпо́љци, све́ ћу збе́рем да вр̀љим у крпа́ре. **2.** *одевни предмет*. — Загрни неки́ дрпо́љак, немо́ј го́л по студени́цу.

дрпољчи́к м дем од *дрпољак*. — Не́мам си ниедьн но́в дрпољчи́к, све́ пролите́ло.

дрпо́љче с дем од *дрпољак*. — Облéкла нéко дрпо́љче, кобајаги аљи́нка. — Узни дрпо́љче, обри́ши мака́њу о[д]-си́нзе.

дрпосува́ње с гл им од *дрпосује*. — Три-го́дине за дрпосува́ње неé ма́лко.

дрпосу́је несв *краде*. — Дрпосува́л је још како детé, па се наали́л.

дрпо́ше несв *краде*. — Дрпо́ше кудé сти́гне.

дрпса несв *вуче, дрмуса, стреса*. — Не дрпсај детé, ће поре́ва.

дрнса се несв *чеше се*. — То́лко се дрпса, ко да су га ва́шке предузе́ле.

дрпса́ње с гл им од *дрпса (се)*. — Све́ се кико́ће о[д]-дрпса́ње. — Изгре́бал се о[д]-дрпса́ње.

дрса несв *вуче, чупа, дрмуса*, в *дрмса*.

дрса (се) несв *чеше (се), гребе (се)*. — Немо́ј ме дрсаш за рука́в, ка[д]-ти ка́жем! — Одљу́чи јагањчети́ја да не дрсају ви́ше о́вце.– Немо́ј се ви́ше дрсаш, ће напра́иш ра́не по ко́жу.

дрса́ње с гл им од *дрса (се)*. — О[д]-дрса́ње све́ исцепи́л џемпи́р.

дрт, -а, -о *стар, изнемогао, дотрајао*. — Пома́кни тој дрто ду́пе, да се́днем и ја! — Мло́го-е те́жак дрт чове́к, а по́тешко дрта жена́.

дрта́в, -а, -о *стар, изанђао, дотрајао*. — Куде́ на дрта́вога чове́ка да се осло́ниш.

дртаве́је несв *стари, дотрајава*. — Кьд по́чне да дртаве́је, чове́к се напра́и детé.

дрте́је несв *стари, матори*. — Што́ чове́к дрте́је, па́мет му ветре́је.

дрти́на ж/м пеј *старкеља*. — Еси́ чу́л кво́ ора́ти ста́ра дрти́на. — Све́ забора́ил што му ре́ко, дрти́на.

дрти́ла ж пеј *стара, изнемогла жена*. — Кво́ ми све́, бо́шке, на́казува тај дрти́ла дрта́ва.

дрти́ља м пеј *стар, изнемогао човек*, в *дрти́на*. — Дрти́ља ће ме у́чи како́ да рабо́тим, нек у́зне о́н па нека рабо́ти.

дртља́к м в *дрти́ља*. — Ти́ја ста́ри дртља́к ће у све́ да ни се ме́ша!

дрти́не свр фиг *уштине*. — Говеда́р, дрнда́р, дрти́не ба́бу за гузи́цу, да му пу́шти масленицу (*нар шала*).

дрћа́ње с гл им од *дрће, кашљање*. — Не заспа́мо од његóво дрћа́ње.

дрће несв *тешко, јако кашље*. — По сву́ но́ћ дрће, не мо́ж се од њéга спи́. — Дрће ко ста́р пре́стар.

/дру́ги бо́г/ изр *другачија клима, поднебље*. — Куде ва́с и пчени́ца ра́ђа и гро́зје, куде на́с је дру́ги бо́г.

дру́гоје́ч прил *друкчије*. — То́ј се пису́је дру́гоје́ч. — Дру́гоје́ч је било́ него што ти́ казу́јеш.

друго́ш прил *други пӯт, другом прилико́м*. — Једну́ш, друго́ш му прошћева́, ви́ше не мо́гу.

другува́ње с гл им од *другује, дружење, друговање*. — Не мо́гу [да] забора́им на́шо другува́ње.

дру́гује несв *дружи се*. — Дру́гују од мале́чко.

дру́зга (се) несв *тресе (се), дрма (се)*. — Немо́ј ми дру́згаш столи́цу. — Мло́го дру́зга низ Мејáнски дру́м. — У ова́ј ко́ла се чове́к са́мо дру́зга. — Друзга́ећи по ло́ш пу́т, едва́ се дове́зомо до́ма.

дру́згав, -а, -о *лош пӯт по коме кола подрхта́вају*. — Издрузга́ ме по дру́згав пу́т.

дру́згање с гл им од *друзга (се), подрхта́вање, трӯцкање*, в *друскање*. — Од друзга́ње ће поре́ва.

дру́кче прил *другачије*. — Дру́кче су ни у шко́лу учи́ли.

дру́кчи, -а, -о *другачији*. — Бе́ше то́ј дру́кчо дете́, кьд бе́ше мале́чко.

дру́кше прил *другачије*. — То́ј ћу ја́ да ураво́тим дру́кше, а бо́ље. — Дру́кше смо орати́ли за то́ј, не тако́ј!

дру́м м **1.** *планинска коса*. — Искара́ гове́да на дру́м, да попасу́ по ладови́нку. **2.** *пӯт*. — Куде́ во́ди ови́ја дру́м, ел низ ти́ја дру́м мо́жемо до Ан? — Ту́ј ће излезнеш на дру́м, а по́сле све́ низ дру́м, на во́з.

Дру́м м *планински гребен и пӯт који иде ти́м гребеном од Предејана, преко Млачишких Мејана и Чемерника, за Власину*.

дру́мишта с зб им *друмови*. — Ко́ј ће га тра́жи по дру́мишта куде́ се тр̀ка с коњи́.

друмува́ње с гл им од *друмује*. — Изгуби́ здра́вје о[д]-друмува́ње ко кириџи́ја.

друму́је несв *пӯтује*. — Сва́ки дьн сам друмува́ла до Преде́ње и наза́д.

дру́са (се) несв **1.** *удара јако, дрма (се), тресе (се)*. — Кьд и́гра, мло́го дру́са. — Дру́са ко Светили́ја. — Дру́са се земња́ под ње́га. — По ка́мени пу́т сал дру́сају ко́ла. — Дру́сају се та́лпе под но́ге на плéвњу. **2.** фиг *хвалише се*. — Мло́го се дру́са у гру́ди. **3.** фиг *сиса, цима*. — Немо́ј прашчи́на то́лко да дру́сају свињу́.

друса́ње с гл им од *друса (се)*. — Кво́-е тој друса́ње било́ нађа́ске (*лупање*)? — Гру́ди му све́ помодре́ле о[д]-друса́ње (*хвалисање*). — Бо́ље да се ски́ћам, ћу повр̀нем од тој друса́ње (*трескање, тресење*).

дру́ска (се) несв **1.** *цупка (се) (дете на колену)*. — По це́л дьн дру́ска дете́ на коле́на.– Не сивли́ дете́, кьд се дру́ска. **2.** *поскакује*. — Мло́го се дру́скају ко́ла нис-пу́т за Раки́цку реку́. — Гвозде́на ко́ла мло́го дру́скају по пу́т. **3.** фиг *хвалише се*. — Са́лте се дру́ска у гру́ди ко да-е о́н са́м све́ уработи́л.

дру́скав, -а, -о *лош, излокан, каменит пӯт по коме кола подрхта́вају*. — Невељаје пу́т, мло́го дру́скав.

друска́ње с гл им од *друска (се), трӯцкање*. — Це́л пу́т до Преде́ње друска́ње у рабаџи́ска ко́ла.

дру́сла ж *жена једрих облина, дунда*. — О́пасна дру́сла по́расте од оно́ј мало́то Ти́кино девојче.

дру́сна *једра, развијена, снажна (о жени, девојци)*. — Дру́сно девојче дове́л Кумарџи́ја. — Жена́ му дру́сна, а о́н се спе́кал ко су́чка.

дру́сне свр **1.** *пáдне, тресне.* — Ће дру́снеш о[д]-семњу́ кь[д]-те дова́тим. **2.** фиг *пóнавља разред.* — Друснýл ми унýк у шкóлу. — Да-е учи́л, нé би друснýл из рачу́н.

дру́сне се свр **1.** *удари се.* — Сва́ки ча́с се дру́сне у гру́ди. **2.** фиг *хвали се.* — За сво́ се о́н дру́сне у гру́ди ко да-е нешто́ ва́жан.

дру́ство с *друштво.* — Са́мо га-е дру́ство откара́ло у про́пас, ни́ки ви́ше. — Пра́ви ми дру́ство до Ру́пје. — Ба́ш си изабра́л дру́ство спрома тéбе. — Чијó се тój дру́ство весéли?

Друсу́нци м *село.*

дру́шка ж *другарица.* — Има́ла сам дру́шке из сва́ сéла ка[д]-цам ишла́ у шкóлу.

дру́шкан м *друг.* — Што-ће́мо сь̏г да рабо́тимо, дру́шкане? — До́јди, дру́шкане, да уци́пнемо неку́.

дру́шкиња ж в *друшка.* — Сво́ ти се дру́шкиње иженúше, а ти́ коé ми́слиш, докле́ ће ведýеш ко девójка?

дрча ж *невреме, непогода, велика киша, суснежица, мраз.* — У́дари нека́ дрча, не мога́ си прика́рам сно́пје. — Ће ги утéпа ова́ј дрча бе[з]-за́клон.

дрчавéје несв *чезне,* в *жељује.* — Немój му о́дма да́ваш да еде́, нека ма́лко дрчавéје. — До́ста-е у рабо́ту дрчавéл за онýј рабо́ту.

дрчан, -чна, -чно *халапљив, ненасит, облапоран, лаком.* — На кога́-е такój дрчан? — Мло́го дрчан на же́не.

дрчко м *онај ко је дрчан.* — Ма́мин дрчко, сво́ би изéл што се на́јде на аста́л.

дрчла ж *незаситa, похлепна жена.* — Сво́ се пла́шим да га не ува́ти нека́ дрчла, па да му се по́сле сеи́ри.

дрчља м *незасит, похлепан, халапљив мушкарац.* — Трча́л је и по ме́не тај дрчља, ал ца́бе.

дрчљи́в, -а, -о *халапљив, незасит, похлепан.* — Бе́ше мло́го дрчљи́в, сь̏к се спрегнýл, па ни ко́рку [у]-уста́ не ту́ра.

дрчљи́вка ж в *дрчла.* — За јагњећину је таква́ дрчљи́вка да гу ни́где не́ма.

дрчљи́вко м в *дрчља.* — Стра́ да те ува́ти кьд по́чне дрчљи́вко да ма́ва по тањири́.

дрчнéје несв *жељује, чезне за нечим.* — Не́ка га, нек ма́лко дрчнéје, ви́ше ће пошту́је ле́бац.

дрчни́ несв *постаје жељан, чезне,* в *жељује.* — Не да́вај да ти дете́ дрчни́ за ле́бац, за то́лко мо́ж да рабо́тиш.

дрчни́к м *ненасита, халапљива мушка особа.* — О[т]-то́га дрчни́ка, ни́шта се у ку́ћу благо́ не завр̀та. — У вами́лију сви́ су дрчници́ за онýј рабо́ту.

дрчни́ца ж в *дрчла.* — И ме́не еднýш спо́паде тај дрчни́ца.

дрчничé с (мн дрчничети́ја) *халапљиво дете.* — Како́ ли пости́гне да нара́ни ова́ј дрчничети́ја?

дрши́ка ж **1.** *ручица.* — Дрши́ка на гр̀не се окрњи́ла. **2.** *пешељка.* — Чу́вам дрши́ке о[д]-цре́шње за ча́ј от про́лив.

ду́ узв *ономатопеја грмљавине.* — Ду́-ду́-ду́, тресу́ се ца́мови ка[д]-загрми́.

ду́б м *дубак.* — Оста́л ни ду́б од старо́то дете́, сь̏к се мали́јат у њега у́чи да о́ди.

дубé несв *копа, прави што у дрвету.* — Од бу́ку дубé коруби за сви́ње.

дубе́ње с гл им од *дубе.* — Тре́бе мло́го дубе́ње да се издубé по́ило за сто́ку на до́лњи кла́данац.

дубе́ње с *полуга којом се запиње задње врашило на разбоју.* — З-дубе́ње за́пнеш кросно́ ка[д]-тка́еш, па попу́шташ како́ тре́бе.

дуби́ несв **1.** *стоји.* — Ел дуби́ дете́ у ду́б? — Поче́ло да дуби́, па ће проо́ди. **2.** *настојава, двори.* — Сѣл си тра́жи да му се дуби́. **3.** фиг *надзире, надгледа.* — Ко да ми и сѣк свекрва́ дуби́ над гла́ву. **4.** фиг *лепо пристаје, добро стоји.* — Саши́ла ву́ту, па не да вој стои́, него дуби́ на њу́.

дуби́нка ж у дем знач: *дубина.* — Неје́ нека́ дуби́нка, ал во́ди ре́д куде́ о́диш по ту́ј потресу́љу.

дубињак м ауг и пеј од *дубина.* — Ће пропа́днеш у ти́ја дубињак, да те ви́ше не на́јдемо.

ду́бла *ж златник, дукат.* — Тѣг ми, за чести́то, башта́ да́де две-ду́бле, те ги и данѣс но́сим око гу́шу.

дубоча́к, -чка́, -чко́ *прилично дубок.* — У дубоча́к ви́р по́ и́ма ри́бе.

дубочи́на ж *велика дубина.* — Ту́-е дубочи́на, не мо́ж с ко́ла да пре́јдеш, це загла́ву.

дубочко́ прил *прилично дубоко.* — Дубочко́-е у Бобата́ло, немо́ј се уда́вите.

ду́ва несв фиг *сикће.* — Ду́ва од љутину́ за нешто́, ће ни све́ поте́па.

ду́ва се несв *прави се важан.* — Ду́ва се што-е купи́л на дете́ ски́је.

ду́вало с **1.** *онај који се прави важан.* — Пу́сти га — пра́зно ду́вало. **2.** *свињска бешика,* в *мејур.* — Ће се и́играмо з-ду́вало. — Наду́ј ми ду́вало.

дува́н м **1.** *цигарета.* — До́јди под гр́м, у ладови́ну, да попи́емо по едѣн дува́н. **2.** *сасушена, сагорела трава.* — Напраи́ше се лива́де дува́н, а јо́ш ни́ки неје́ вати́л косу́.

дуване́ње с гл им од *дувани се.* — Не́ма ви́ше куде ме́не дуване́ње, пресуши́ло кладанче́.

дува́ни (се) несв *снабдева (се) дуваном, цигаретама.* — Докле́ ћу ви́ше да те ја́ дува́ним? — Се́дни у ладови́нку да се дува́нимо ма́лко.

дуванисува́ње с гл им од *дуванисује се.* — За ле́б не́ма, ал за дуванисува́ње и́ма.

дуванису́је несв **1.** *снабдева дуваном.* — Му́ж си гу са́м дуванису́је. **2.** *пуши.* — Сва́ки ча́[с]-се дуванису́ју, а ја́ балдиса́ус-косу́.

дуванљак м ауг и пеј од *дуван.* — Тру́је на дуванљак.

дуванчи́к м дем и хип од *дуван.* — Сѣл да ми-е едѣн дуванчи́к, па нека ме и отру́је.

дуванџи́ја м *пушач.* — И ти́ ли си дуванџи́ја? — О́дма те намириса́ де́ка си дуванџи́ја.

дуванџи́ка ж *жена пушач.* — Голе́ма дуванџи́ка, чу́р вој и на у́ши изла́зи.

дува́ње с гл им од *дува се.* — То́ј дува́ње ка[д]-це запосли́л, куде на́с досѣг нее́ било́.

ду́вар м *зид.* — Како́-це ова́кој жи́ви у четри ду́вара?

дуваре́тина ж/м ауг и пеј од *дувар.* — Ко́лко са́мо ма́лтер отиде́ у дуваре́тину.

дуварљак м в *дуваретина.* — Све́ се поткоруштил дуварљак, куде́ ћу га ја́ опра́љам не́моћан.

дуварче́ с дем од *дувар.* — Те́ ти ги ма́ше на дуварче́, куде огњи́ште.

ду́вка[1] ж *рупа.* — Пога́нци напраи́ли ду́вку кроза зи́д. — Ду́вка до ду́вку — решето́. — Ке́рови искара́ли лиси́цу из ду́вку. — У ду́вку вој га ту́рим (*пцовка*). — Ће се споту́риш у ду́вку. — Наспри на ду́вку да ви́диш кво́ рабо́ту. — Ду́ни у ду́вку.

ду́вка[2] несв у дем знач: *дува, пири (ветар).* — Ду́вка неки́ бла́г ве́тар, про́сто да ти-е ми́ло.

дувче́ с дем од *дувка.* — Дуду́к и́ма ше́с дувчети́ја и дувче́ оса́д. — Упа́де пу́лка у дувче́, не мога́ гу извуче́м.

дувчѐње с гл им од *дувчи, бушење, свр̄длање.* — Нѐмам бургѝју за дувчѐње дрво, а трѐбе ло̀јтре да пра̀им.

дувчети́на ж ауг од *дувка.* — Колкѐ су дувчети́не издýбле ја̀зовице у Стра̀ње.

дýвчи несв *буши рȗпу.* — Узе̏л свр̄дел да дýвчи ко̀лце за чу̏рило на бу̏чку.

дýвчица ж дем од *дувка.* — За̀вуче се пога̀нче у дýвчицу. — З-дупни́ло надýпни дýвчице да провучѐм опу̀тку на опѝнци.

дуга̀[1] ж *дужица од дрвета на бурету или каци.* — Мѐњам дугу̀ на бу̀ре, најѐл гу сипа̀ц. — Свѐ иструлѐла дуга̀ на ардо́в, са̀[г]-га мо́ж вр̀љимо.

дуга̀ња м **1.** *ковачница.* — Носѝ у дуга̀њу да наковѐм ра̀лник и секи́ру. **2.** *вижљаст човек.* — Колки́-е дуга̀ња пора̀сал, з-гла̀ву та̀ван дова̀та.

дуга̀њес, -та, -то *висок, вижљаст.* — Мло́го ми-е ово́ј дете́ дуга̀њесто, зача̀с му ократе́ју ца̀пке.

дуга̀њѐтина ж ауг и пеј од *дугања (1).* — Закопа́ се у ту̀ј дуга̀њѐтину четере́с го̀дине.

дуга̀њиште с *место на коме је накад била ковачница.* — На дуга̀њиште је Сте́ван по́сле напраѝл ку̏ћу.

дуга̀њџи́ја м *ковач.* — Ста̀ри дуга̀њџије су праѝли кла̀мфе, по́тков за коњѝ и багла̀ме.

дуга̀чьк, -чка, -чко *дуг, дугачак.* — Напра̀ј дуга̀чьк млата̀ч да дова̀та вр̀шиње на сли̏ве.

дуде́рка ж *сува стабљика од конопље или лана која је служила као светиљка при вечери.*

дуди́ња ж *плод дуда.* — На̀зоба се дете́ дуди́ње, ће напу̀ни чеши́ре до до́м.

дýдњало с *тутањ, ударање, бука.* — Кво́ се тој дýдњало чу̀је ис ку̏ћу?

дудња̀ње с гл им од *дудњи (1, 2, 3).* — Ете́ гу ки́ша, ел не чу̀еш дудња̀ње (**1**). — Ис па̀мет ме и̏скара ноћа̀шњо дудња̀ње од воловóдњицу (**2**). — Кво́ тој дудња̀ње сино́ћке бе́ше куде ва̀с (**3**)?

дýдњи несв **1.** *потмуло грми.* — Дудњѝ откуде Власѝну, ће до̀јде нека̀ слота̀. **2.** *тутњи, тресе се.* — Дудњѝ земња̀ кь[д]-Дра̀гољуб тр̀ка коњѝ. **3.** фиг *беснѝ, љути се.* — Дудњѝ од му̀ку, не дудњѝ се о[д]-до́бро.

дýдовина ж *грађа од дуда.* — Ово́-е бу̀ре о[д]-дýдовину.

дудý̀к м **1.** *фрула.* — Свѝ овчарѝ свѝру у дудý̀к. — Дудý̀к и тарабу̀к, гото́во весе́ље. **2.** фиг пеј *глупак, незналица.* — Ич га не питу̀ј, о̀н је дудý̀к за то̀ј. — Зна̀е ко дудý̀к. **3.** изр: **свѝри у дудý̀к** *гладује.* — Нѐћеш у рабо́ту, зимý̀с ка[д]-цви ѝмају да еду̀, тѝ ће свѝриш у дудý̀к.

дудукли́ја м фиг *тијаница.* — Сла̀б ми-е о̀н дудукли́ја, отидѐ си, а не видѐ дно́ на бу̀ре.

дýдулица ж *метални суд за млеко.* — Збѐри млеко́ у дýдулице, па ће по́сле бу̀чкамо.

дудура̀н м *главуран, тврдоглавко.* — Дола̀зи до̀м, немо́ј се шљѝпаш по бла̀то, дудура̀не едьн.

дудури́ка ж *дрвенасти део стабљике конопље и других крупнијих биљака.* — Кьд очу̀камо гр̀снице, дудури́ке запа̀лимо. — Пора̀сал ко дудури́ка. — Исвр̀љи дудури́ке и[з]-се́но.

дудý̀рка ж в *дудурика.* — Ка[д]-це осу̀ши, дудý̀рка-е шу̀пља.

дудý̀че с дем нхип од *дудук, фрулица.* — Иде Мѝле свѝри у дудý̀че.

дудучѐнце с дем и хип од *дудуче*. — И на нàјмалечко детѐ ће кýпимо дудучѐнце да не зивли.

дýжа несв *продужује се, расте*. — Сѣг дѣн дýжа свѐ докле не узрèју црèшње.

дýжица ж **1.** *дугачак посед једног власника (њива, ливада)*. — Овàј дýжица натàм си-е нàша, ал гу не кòсимо вúше. — Дòле накуде Пàпрат úмам две-дýжице с компирú. **2.** *део њиве или ливаде коју радећи, с краја на крај, обухвати један радник*, в *пост*. — Ожѐмо по две дýжице до обѐд, остàде ни још по тòлко, па да собàлимо цѐло жúто.

дýжнос м **1.** *дужност, обавеза*. — Свàки у кýћу úма свòј дýжнос. **2.** фиг *положај, посао*. — Отидѐ прèдвечер, júтре трѐбе се јàви на дýжнос.

дýз прид непр *раван, прав*. — Знàе да шúје и дýз и брúч панталòне.

дýич прил *потпуно, сасвим*. — Ка[д]-це поделúмо, мѐне брàћа остàише дýич без нúшта. — Дýич сам остàла бес пàре. — Дýич мàлко родúле слúве. — Дýич си нѐмам гàс за лàмпу.– Дýич ме ýрниса с тој тргòвину.

дујдурúше несв в *дурдулише*.

дýје несв **1.** *надувава*, в *дује гуше*. — Дýје мејýр на децà да се úграју. **2.** *дува, свира лимени инструмент*. — Трубачú дýју, па растýрају.

дýје се несв **1.** *надима се, пуни се ваздухом*. — Мејýр се дýје докле́-е влàжан. — Дýје се фýзбал, дýје се и балòн. **2.** фиг *љути се*. — Нѐмој мло́го да ми се дýје, умѐјем и јà да се надýјем на њѐга. — Сúпни му ракúју, да вúдиш да л ће ти се дýје. **3.** фиг *смеје се у себи*. — Глѐда ни какò се мýчимо с извр̀нута кòла и сàмо се дýје. **4.** *шири се*. — Даскà се дýје у вòду. — Дýје се бýре кад му сúпеш кòмину. **5.** *јавља се оток, отиче*. — Дýје му се ногà што гу исклечúл. **6.** *гневи се*. — Дý се, дý, па ћу пр̀снем од мýку, кьд видò какò помѐра мећý, а јà му нúшта не мо́гу. — Дýје се ко жàба на сувотý.

дујѐње с гл им од *дује (се)*. — Бр̀зо ће гу про́јде дујѐње (*љутња*). — Њòјно дујѐње ко мàчља кàшљица. — Ће пýкне мејýр о[д]-дујѐње (*надувавање*).

Дукàт м *село*. — Дојдѐ ми бојдàш из Дукàт.

дукатлúче с дем од *дукат*. — До скòро чýваше тој дукатлúче, па ми се зàгуби.

дукачѐ с дем и хип од *дукат*. — Пàнтим кьд ми чúча дàде једнò дукачѐ ка[д]-цам се задевојчúла.

дулѐк м **1.** бот *тиква*. — Над воденúцу се рàђашеу дòбри дулѐци. **2.** фиг *пуначка особа*. — Девòјче ко дулѐк, да га цýнеш у обрàз це распýкне.

дýлић м *грлић тестије*. — Деца́ на сúску, стàри на дýлић пúју и[с]-стòвну.

дулýм м *мера за површину, 16 ари*.

дума́[1] ж *говор (реће)*, в *ората*. — Не разумѐјем му думý. — Какàв човѐк таквà дума́ (*изр*).

дýма[2] несв *говори*. — Залýд му дума́, нúшта ме не слýша. — Коѐ вúше да му дýмам, ка[д]-це увапúрил, па не чýе.

дума́ње с гл им од *дума*, в *орашење*. — С њѐга нѐма дума́ње, копàч па у глàву.

дýнда ж *дебељушкаста, пуница особа*. — Море онà си-е дýнда спрома тѐбе.

дýндес, -та, -то *пуначак, буцмаст*. — Деца́ вој дýндеста на њý.

дýндоња м *дебео мушкарац*. — Какàв се дýндоња напрàил, да га не препознàјеш.

дýнђер м *зидар, грађевинар*. — Свú дýнђери отòше у рабóту, сàмо се мој јóш спотýра óко огњúште. — Кьд завр̀ши прàвни вакултѐт, дýнђер пренесé цкелý на вилозóвски.

дунђерúја ж *печалбарство*. — Кудѐ ћеш у дунђерúју? — Дунђерúја ми пòеде нàјбоље гòдине.

дунђе́рин м *зидар, грађевинар, печалбар.* — Поста́до дунђе́рин с петна́ест го́дине, барабáр з баштý и чи́чу.

дунђерисува́ње с гл им од *дунђерисује.* — Отóше сви́ из малý у дунђерисува́ње.

дунђери́сује несв *зида, гради.* — Дунђери́сује го́ре-до́ле по Бе́оград.

дунђе́рка ж *печалбарка.* — И ће́ра ми поста́де дунђе́рка чи́м за́врши те́кничку у Цр̀ну Трáву и за́посли се у мојý ви́рму.

дунђерли́к м *печалба, печалбарство.* — Започе́ ја́ дунђерли́к на́јпрво у Бе́оград, на Ка́рабурму, а по́слем, с ра́зни ма́јстори и та́јбе, куде́ све́ несьм би́л.

дунђе́рски прил *печалбарски.* — Те́жак дунђе́рски ле́б ко мајмýнка.

дунђе́рче с *печалбарче.* — На́јмало дунђе́рче но́си вóду и слýша ни за поси́тнице.

ду́не свр **1.** *духне.* — Ду́ну аламýња, по́обаља цре́пови и ће́реми́де от кýћу. **2.** фиг *падне на памет.* — Дунýло му у ду́пе да и́де у Лескóвац и — отиде́. **3.** фиг *удари.* — Ка[д]-те ду́нем, ће одлети́ш, е́ј, она́м.

дунивéтар м *превртљивац.* — Верува́л би вој да не зна́м да-е дунивéтар.

ду́нстер м *незналица.* — Куде́ најде́ ово́га ду́нстера да ти ко́ла опра́ља?

ду́њка ж дем од *дуња.* — Да си поне́сеш едну́ торбúчку ду́њке да ти боба-Та́ла напра́и сла́тко.

дуњче́ с дем од *дуња.* — Ел ра́ђа дуњче́ пот кýћу?

ду́овит, -а, -о *духовит.* — Неки́ ду́овит човéк.

дупа́н м *онај који има велику стражњицу.* — Колки́ е дупа́н, а ни́шта не зна́је. — То́лки дупа́н, а па́мет ко тупа́н.

дупа́ња м в *дупан.* — Утепа́ се месéећи, са́л с ле́б не мóгу изра́ним дупа́њу.

ду́пе[1] с фиг *лице.* — Кво́ ти-е то́ј по ду́пе изле́зло?

ду́пе[2] с, *поред уобичајеног значења, среће се и у изразима*: — Дала́ ~ на вереси́ју (*распусна жена*). — Трчи́ за едно́ ~ (*за женом*). — И́ма едно́ ~ (*девојку*). — Чу́ва ~ (*пази се*). — Сврби́ га ~ (*тражи ђавола, хоће батине*). — ~ би продáл (*похлепан на новац*). — Не држи́ га ~ (*немирно чељаде*). — Пија́н ко ~ (*пијанац*). — Дошло́ му из ~ у гла́ву (*опаметио се*). — Слу́ша са́мо своé ~ (*халапљив*). — И́де на ~ (*клиза се*). — Гле́да си своé ~. — Како́ се обрнеш ~ ти о̀сад. — Уле́зал (би) му у ~ (*додворио се, додворава се*). — И́де му уз ~ (*додворава се*). — И́де му по ~. — Ста́лно тре́бе неки́ да му и́де по ~ (*служи кога, беспоговорно слуша кога*). — Зину́ло му ~ (*има велике прохтеве*). — Продáл се на ~ (*гладница*). — И́ди у ~ (*доврага, псовка*). — Це́л отиша́л у ~ (*има велику задњицу*). — Изле́зни му из ~ (*улизица*). — Ла́дно му на ~ (*зима му је*). — Оста́ло му са́мо ~. — Ће се угризе́ за ~ (*пркне од зависти*). — ~ би си изе́л (*халапљив*). В *запиши дупе.*

ду́пе-гла́ва ж/м пеј **1.** *глупак.* — Што́ си га узе́ла да ти ко́си, ви́диш да-е ду́пе-гла́ва за коси́лбу? **2.** *спава дубоким сном, пијан.* — Сък је о́н ду́пе-гла́ва. — Напраи́л се од раки́ју ду́пе-гла́ва.

дупегла́вац м *глупак.* — Кво́ ће ти помóгне едьн дупегла́вац.

дупе́нце с **1.** дем и хип од *дупе.* — Сврби́ га дупе́нце, ће изеде́ пру́т. — Дупе́нце ће му изеде́ ба́ницу. **2.** фиг *згодна женска особа.* — Дупе́нце ко смóквица.

дупи́ње с *дно стабљике жита, сноп.* — Насади́мо сно́пје око стоже́, дупи́ње до́ле, а кла́сје наго́р.

дупиче́ с дем од *дупе.* — Уте́гла дупиче́, па о́ди ко на гига́ље.

дупиче́нце с дем од *дупиче.* — И́ма дупиче́нце ко смóквица.

дупи́ште с ауг и пеј од *дупе.* — Кво́ се па о́н ту́ј врти́ с оно́ј дупи́ште ко ше́рпа.

ду́пке прил *сасвим.* — Ду́пке пу́н пре́сак с ржени́цу.

дýпли, -а, -о *двострук*. — Ськ ме турúл на дýпли трóшак, а могло́-е јéвтино да прójдем.

дýпло прил *двоструко*. — Куде њéга-е свé дýпло. — Кьд је куде нáс дýпло, куде њéга-е па тродýпло!

дупнéње с гл им од *дупни*. — Опьнци óбовезно úду на дупнéње.

дýпни несв *буши рупе за опуту*. — Дýпним опьнци да мóж да се провучý опýтке.

дупнúло с *пробојац, клин за дупњење опанака*. — Донéси ми дупнúло и чукчé да надýпним опьнци.

дупчьк м дем и хип од *дуб*. — Већéм је зрéл за дупчьк, да се úчи да óди.

дýпче с дем и хип од *дуб*. — Тýри детé у дýпче, одмóри мáлко рýке.

дурдевójка ж *најлепша девојка, лепотица*. — Голéма мýстра, да нé би тéл з-дурдевójку да га жéним.

дурдисувáње с гл им од *дурдисује се*. — На квó ће излéзне тój њójно стáлно дурдисувáње сáм Гóспод знáје.

дурдисýје се несв *дотерује се, гизда се*. — Нештó се оўýтрос снáјка млóго дурдисýје.

дурдúше се свр *дотера се, спреми се*. — За кудé си се такój дурдисáл?

дýрла ж *срдита, љутита женска особа*. — Ка[д]-це дýрла надýрли свú вој úду по вóљу.

дурлéње с гл им од *дурли се*. — З-дурлéње нé-це млóго овáјдиш, ка[д]-ти кáжем.

дýрлес, -та, -то *љутит, срдит*. — Јóш му нóс дýрлес. — Да неé тóлко дýрлеста, па да вој наводаúисујем.

дýрли несв фиг *пије много*. — Не пúе, него дýрли.

дýрли (се) несв *срди се, дури се*. — Тáј ми снáјка стáлно дýрли нос. — Дýрли се како некá дýрла.

дýрлоња м *срдит, љутит мушкарац*. — Брúга гу за дýрлоњу што се дýрли, онá си тéра áљку на батáљку.

дýрља несв *куља, тече набујала (вода)*. — Дýрља водá на клáданац ко на цúвун.

дурљáје несв в *дурља*. — Не мóж се прéјде рекá, млóго дурљáје.

дурљáње с гл им од *дурља*.

Дýрма м *надимак*.

дýрне свр *нагло дотече, потече*. — Úдари прóвала, дýрну рекá, да однесé воденúцу.

дуђáн м фиг *шлиц*. — Чúчо, отворúл ти се дуђáн.

дýђе несв *одише, тешко дише,* в *даће*. — Напáсле се крáве, па едвá дýђу.

душá[1] ж *дах, душа*. — Кудé ће ти душá, цимрúјо? — Заиспадáла вој душá, па ни на тáм, ни на овáм.

душá[2] ж фиг *особа*. — Лáко-е њój: еднá душá, еднá гушá, а којé јá да рабóтим с тóлка глáдна устá? — У нáшу кýћу било́-е осамнáес дýше, свé је тój трчáло и работúло ко едьн.

/душá[3]**/** изр. **дýшу би (ти, ...) дáл** *учинио би све за (тебе...)* — Дýшу би ти дáл, такáв је тój човéк; **дýшу дало́** *као створено*. — Овój дрво дýшу дало́ за сáне. — Дóбра гредá, дýшу далá за ћупрúју; **душá о[д]-човéка** *племенит, добар човек*; **душá му у нóс** *једва жив*. — Од трчáње душá му дошлá у нóс; **дýшу би ти узéл** *зао, рђав човек*. — Да мóж, и дýшу би ти узéл; **што ти душá óће** *свака жеља, сваки прохтев*. — У грáд úма свé што ти душá óће.

душе́ван, -вна, -вно *осећајан, који има срца*. — Она́ ти-е едно́ душе́вно чељаде.

душе́вност м *осећајност, душевност*. — Ако човек не́ма душе́вност, ба̑ава му све́. — Куде́ ти-е душе́вност да те́паш сто́ку тако́ј с тоја́гу?

душе́ме ж мн *подница код запрежних кола*. — Напраи́л о[д]-чамо́вину душе́ме, да ги сипа́ц не еде́.

душе́ње с гл им од *души*. — По душе́ње мо́ж да познаје́ш ел керче́ надуши́ло лиси́чи тра́г.

ду́ши (се) несв *мирише (се), њуши (се)*. — Гри́вча души́, души́, па на́души лиси́цу. — Што́ ме то́лко ду́шиш? — Ду́шу се како пиће́та. — Ко́ј се ђа́вол ду́шу, ка[д]-це ода́вно здуши́ли?

души́чина ж бот *мајчина душица* Thymus Serpyllum, в *мајкина душичина*. — Бра́мо души́чину, до́бра-е зи́мени за ча́ј.

души́чка ж дем и хип од *душа*. — И́ма си она́ бла́гу души́чку, на ра́ну да гу зави̑еш, ће зара́сне.

душма́н м *зао, опасан човек, непријатељ*. — Збра́ли се душма́ни да ми помо́гну по́брзо да ма̑ькам.

душма́нин м *непријатељ, крвник*. — Душма́нина не мо́рам да тра́жим, са́м ће си се на́јде, а при̑ете́ља-е те́шко да на́јдеш.

душма́нка ж *зла, опасна, злобна жена*. — Пу́но село́ з-душма́нке. — Мое́ душма́нке би воле́ле да ме ви́ду поружне́лу.

душма́нкин, -а, -о *које припада душманки*. — Да несе̑м у душма́нкину ко́жу дање̑с кът заврша́вамо ку́ћу.

душманље̑к м *непријатељство, мржња*. — Уби́л гу-е душманље̑к.

душма́нов, -а, -о *који припада душману*. — Немо́ј да-е неки́ прекоси́л у душма́ново, еба́л си је ве́к.

душма́нски, -а, -о *непријатељски*. — Како́ ме са́мо душма́нски за̑ srну, да ви́диш.

душма́нче с *дете непријатељ*. — Напраи́ше душма́нче од у́баво дете́.

душова́дник м пеј *зао, опасан човек*. — До́бро си и то́лко издржа́ла куде то́га душова́дника. — Не́ћу да рабо́тим ви̑ше куде душова́дника.

душова́дница ж *жена тешке нарави*. — Она́-е жена́ душова́дница, све́ га те́ра по ду́шу.

ду́шован, -вна, -вно *осећајан племенит, душеван*. — Чове́к тре́бе да-е ду́шован, ако-е чове́к.

Ђ

ђа́ узв *за дозивање коња*. — Ђа́, Цве́тко, ђа́!

ђа́вол м **1.** *ђаво*. — Дошљ ђа́вол у воденицу да ку́ша воденича́ра. **2.** фиг *несташна, враголаста особа*. — Голе́м је ђа́вол то̑ дете́. — Ђа́вол му не да́ва ми́р, но се ста́лно з-деца́ заде́ва. **3.** изр: Ко̑ј му-е ђа́вол? — Ко́ј ђа́вол о̑ће̑ш од ме́не? — Ђа́воли га потера́ли. — З-ђа́воли ти́кве са́ди.

ђа́вола прил *ништа*. — Ђа́вола ће [да] до́бијеш од ме́не кьд не слу́шаш. — Ђа́вола ће га на́јдеш та́м.

ђаволак[1] м фиг *мангуп, ђаволчић*. — Голем си-е ђаволак он.

ђаволак[2] м фиг *сеир, шала, хумор, ђаволија,* в *саир*. — Тера с-мене ђаволак. — Прави си с-мене ђаволаци.

ђаволес, -та, то *враголаст, ђаволаст*. — Мого-е ђаволес онија Тикомиров малечак.

ђаволија ж *враголија, несташлук*. — Стално прави ђаволије.

ђаволина ж **1.** *ђаво*. — Ђаволине се збирају по раскрсја у никое добо. **2.** фиг *несташлук, ђаволија*. — Сопеле га ђаволине, не зна̏е ква̀ работи. — Ђаволине му мир не дава̏ју. **3.** изр: **ватиле га ђаволине** *дошле му лутке*. — Ватиле га ђаволине, не сврта се дома.

ђаволисување с гл им од *ђаволисује се*, фиг *играње, шала*. — Исцрцамо о[д]-цме од његово ђаволисување.

ђаволису̏је се несв *шали се, забавља, врагује*. — По цел дан се ђаволису̏је, ништа неће дом да се приватн.

ђаволу̏је несв в *ђаволисује се*. — Зна̏е много да ђаволу̏је. — Има си такви̏ љу̏ди кои̏ во̀лу да ђаволу̏ју.

ђа̏волче с фиг *враголасто, ђаволесто дете*. — Коцко̀-е детѐ, а оно̀лко ђа̏волче.

ђе̏бра несв *грди, савету̏је*. — Тре̏бе човек сва̀ки дан да гу ђе̏бра да нешто̀ испа̀дне од њу̏.

ђебра̀ње с гл им од *ђебра, грдња, савету̏овање*. — З-ђебра̀ње гу некако̀ докара̀ у рѐд.

ђевђи̏р м *цедиљка, посуда са решеткастим дном*. — Кудѐ не купѝ на врѐме још едан ђевђи̏р.

ђе̏м м *метална пречка на узди која се коњу ста̏вља у уста, да би се боље управљало њиме, жвала*. — Угла̀ви на до̀рчу ђе̏м да мо̀ж да га ја̀шеш, да те слу̏ша.

Ђе̏на ж хип од *Јергена*.

ђе̏не-ђе̏не прил *тако-тако, и овако и онако*. — Да ми-е да̀л полови̏ну до Крстов-дан, па ђе̏не-ђе̏не, да га причекам још некѝ мѐсец.

ђе̏пек м *пртљажник у аутомобилу, гепек*. — Рекал је ће ме ту̏ра у ђе̏пек ако нѐћу с њега у ва̀рош.

ђердан м *огрлица око врата*. — И турила нов ђердан око гу̏шу, а ја̀ још но̀сим ова̀ј сирота̀ маништра.

ђе̏рђев м *оквир за везење, ђерђеф*. — Цел дан везѐ на ђе̏рђев.

ђерма̀нка ж *шиваћа игла*. — Свѐ з-ђерма̀нку сам вој шила кошу̏ље.

ђи̏ узв *за терање коња*. — Ђи̏, Вра̀њчо, ђи̏ии!

ђидија м *јунак, делија*. — Кад ују̀не коња̀, па га ободѐ, а о̀н подрѝпи у ка̀с, пра̀ви-е ђидија.

ђи̏ка несв деч *јаше*. — О̀ће ли детѐ да ђи̏ка коњчѐ? — Сѣг ће ђи̏камо вра̀њчу.

ђика̀ње с гл им од *ђика*. — Ел у̀баво било̀ ђика̀ње?

Ђи̏ла м *надимак*.

ђи̏лкош м пеј *мангуп*. — Нѐћу [да] те вѝдим да скѝташ с тѝја ђи̏лкоши из Долѝну!

ђо̀злуци м мн *наочаре*. — Не мо̀ж да у̀чи без ђо̀злуци. — Строшѝ си ђо̀злуци, па о̀дим ко без о̀чи.

ђо̀ка м **1.** фиг *пенис*. **2.** изр: — Болѝ ме ђо̀ка (*баш ме брига*). — Мо̀ж са̀мо да ме ва̀ти за ђо̀ку (*не може ми ништа*).

ђо̀кица м дем од *ђока*.

ђу́бре с **1.** *смеће, нечистоћа, отпаци.* — Куде́ сте дену́ли ону́ј ко́ву за ђу́бре? **2.** *сточни измет, балега.* — Тре́бе дањс да се изри́не ђу́бре ис коша́ру. **3.** *ђубриште.* — У́зни и врљи́ тој у ђу́бре, ко́ј ће ти ђа́вол. **4.** фиг *покварењак, лош човек.* — Тако́ ђу́бре како што-е о́н, ода́вно се неје́ роди́ло у на́ш кра́ј. — Бо́ље да не зна́е ково-е ђу́бре очува́ла.

ђубро́вник м *ђубравник.* — Збе́ри шу́шке на ђубро́вник, па на буњи́ште.

ђубро́сан, -а, -о трп прид *запушћен, прљав.* — Пушти́ла деца́ онако́ј ђубро́сана да и́ду по малу́. — Ало ђубро́сана, ти́ ће ме́не нао́диш ману́!

ђубро́ше се свр *запустити се, запрљати се.* — Ђубросала се, па неје́ за ни́где.

ђувегли́ја м *младожења, момак, ђувегија.* — Нашла́ си ђувегли́ју спрома њу́. — Са́мо ти́ од њега пра́ви ђувегли́ју, па ка[д]-те оста́ви ћу те пи́там ково ће рабо́тиш.

ђуве́ч м **1.** *округла земљана здела.* — Сврати́ си куде грнчара́ и узо́ едњ ђуве́ч. **2.** *врста јела.* — За ко̏сачи ћу донесе́м ђуве́ч за обе́д.

ђувеча́р м *похлепан, грамзив на јело и пиће.* — Наали́л се ђувеча́р свуде да оли́же пани́це.

ђувечи́ћ м дем и хип од *ђувеч.* — Мло́го љу́ди, па за ча́с отиде́ ђувечи́ћ.

ђувече́ с дем и хип од *ђувеч,* в *ђувечић.* — Бе́ше зготви́ла ђувече́, те је́домо.

ђувечли́ја м в *ђувечар.* — Таквога ђувечли́ју мое́ о́чи несу́ виде́ле.

ђугу́м м *бокал од бакра, ђугум.* — Порећа́ла на поли́чку ђугу́ми, ше́рпе, пани́це, све́ што и́ма.

ђуђу́м м в *ђугум.* — Изне́си ти́ја ђуђу́м с вино́ да га на́чнемо.

Ђу́ла ж *надимак.*

ђу́ле с (мн ђулети́ја и ђу́лићи) *кугла.*– Врљи́ла ми ка́мен у авли́ју, ма какьв ка́мен, дористра́шно ђу́ле! — Ене́ га Ми́лча иза ку́ћу, ди́за некву́ ђулети́ја.

ђу́м м *суд за воду.* — У́зни ђу́м па за во́ду на До́лњи кла́данац.

Ђу́ма м **1.** *надимак.* — Ви́кају га Бо́рко Ђу́ма. **2.** *име пса.* — Да не бе́ше ја́, те́ше Ђу́ма да ти смр̏си ко́нци.

ђу́миле прил *сви скупа, заједно,* в *џумиле.* — Пођо́ше у рабо́ту на чи́сти понеде́лник ђу́миле из на́шу малу́.

ђумру́к м *царина, трошарина.* — Ишьл сам по бра́шно ча[к]-го́ре, на ђумру́к, над је́зеро.

Ђу́на ж *надимак.*

Ђу́ра м **1.** *име, надимак.* **2.** изр: — Ши́е му га Ђу́ра (*нема благе везе*).

Ђу́рђа ж хип од *Ђурђелена.*

Ђурђе́вка ж *име.*

Ђурђелена́ ж *име.*

Ђурђи́ца ж *име*

Ђу́рђовдьн м *Ђурђевдан.* — Пред[т] Ђу́рђовдьн и́демо у ки́тке. — Кьд про́јде Ђу́рђовдьн тьг му́жи и́ду у печа́лбу, испра́ћамо ги нис Ка́чар и Ро́мански ри́д, до нат Преде́не.

Ђурђу́л м *име.*

ђурунти́ја ж **1.** *муљак, талог.* — Иси́пи ђурунти́ју из бу́ре та́м куде буњи́ште. — На дно́ ка́цу збра́ла се ђурунти́ја, неје́ за пиење. **2.** *гунгула, гужва, олош.* — Потепа́ше се на собо́р, на́прави се ђурунти́ја, стра́ да те ува́ти. — Откуде́ се збра́ онолка ђурунти́ја да ми-е да зна́м.

ђурути́ја ж в *ђурунтија.* — Од ни́шта напра́ише голе́му ђурути́ју.

ђу́сне свр фиг *удари*. — Па́зи да ти кравче́ не ђу́сне у котле́, да ти раси́пе мле́ко. — Ђуснýл га у грбúну, па му излете́ли светлаци́ на о́чи.

ђустре́ње с гл им од *ђустри*, **1.** *чишћење, рибање*. — Утрне́ше ми ру́ке о[д]-ђустре́ње. **2.** *грдња, саветовање, придиковање*. — Како́ па да не пома́га ђустре́ње, са́мо чове́к тре́бе да издржи́ да се бо́ри з-дечúшта.

ђу́стри несв **1.** фиг *риба, чисти*. — Отидо́ да ђу́стрим котличе́ на кла́данац. — До́бро ођу́стри пани́цу, мло́го загоре́ла. **2.** фиг *грди, придикује*. — Залу́д га сва́ки дн ђу́стри, ни́шта не пома́га, така́в си-е кака́в си-е. — За поткача́ње з-деца́ башта́ га-е едну́ш ђустри́л, изгле́да ће мо́ра па́.

ђу́туре прил *све, уједно, уцело, без мерења, без бројања*. — Погоди́мо се ђу́туре да вој малтери́шемо ку́ћу. — Ку́пи ми матрапа́з гове́да ђу́туре.

Е

е енкл *облик за треће лице једнине од глагола есам*. — Куде́-е пошáл на ову́ј зиму́ бес капу́т, да ми-е да зна́м!

еба́ва несв фиг *цени, поштује*. — Одрипи́л по́големо у Леско́вац, па кьд до́јде, ни́кога не еба́ва, а и њега, ко́ј га еба́ва. — Чира́к, ти ме́не, бре́, и́ч не еба́ваш, ел вика́ да ми донесе́ш ма́лтер! — Еба́вам те, ма́јсторе, еба́вам, ал не постиза́вам!

еба́ва́ње с гл им од *ебава, замлаћивање, губљење времена*. — То́ј како́ о́н рабо́ти нејé работе́ње, то́-е ебава́ње ко́лко да му про́јде вре́ме.

е́бан, -а, -о фиг *надрљао, настрадао*. — Са́мо ја́ испа́до е́бан, дру́ги изву́коше гу́зице.

еба́нција ж *зајебанција, јебанција*. — С то́ј тужевља́ње у Власо́тинци испа́де голе́ма еба́нција.

еба́ње с *сексуални однос*. — После еба́ње не́ма каја́ње (*изр*).

е́бац м *јебац*. — И то́ј ми-е неки́ е́бац, јо́ш нее́ видел ону́ј рабо́ту.

ебе́ несв фиг *ради било шта непримерено, нељудски*. — Ко́ј се ебе́, нек се ебе́, а ти гле́ј се́бе.

ебиве́тар м *неозбиљна, лакомислена особа*. — Куде́ најде́ да се оже́ни с-ебиве́тра?

ебиве́трења м в *ебиветар*. — Не зарезу́јем ја́ таквé ебиве́трење.

Е́ва ж *надимак од Евица*.

еве́ речца *ево*. — Еве́ ти ку́ћа, еве́ ти има́ње, па газду́ј, ја́ ћу ле́гнем у ладови́ну и ужúвам, ко то́ј ти́ ськ. — Еве́ ти јајце́, па би́рај.

евти́ка ж *туберкулоза*. — Евти́ка га изе́ла (*клетва*). — Евти́ка те уваги́ла!

евтикльи́в, -а, -о *сушичав, туберкулозан*. — Бе́ше евтикльи́в, ал се за́лечи у Су́рдулицу.

евтикльи́вка ж *она која је оболела од туберкулозе*. — Куде́ ми се натре́се над млеко́ онáј евтикльи́вка, које́ ськ да му рабо́тим.

евтикльи́вко м *онај који је оболео од туберкулозе*. — Па́зи, немо́ј да те задушу́је евтикльи́вко.

евтикльи́вча м в *евтикљивко*. — Евтикльи́вча евтикльи́ви, наша́л да ми се искашљу́је у лице́.

Евтимија м *име.*

евтин, -а, -о *јефтин.* — Евтин му беше зеленко, ал се не погодимо.

евтиноћа ж *јевтиноћа.* — Стално скупеје, ка[д]-ће еднуш да дојде и тај евтиноћа?

ега[1] реч *можда, ваљда, еда.* — Брзам, ега га стигнем докуде Мејане. — Ега дојду марвени трговци да им продадем овој кравче и овеј две-двиске што ми остадоше. — Ега не забораи да ми купи ибришим.

ега[2] ж *турпија,* в *еге.* — Тој неће мож уртаботиш без егу.

еге с *јега, турпија.* — Донеси ми еге да наострим нож.

егличе с (мн **егличетија**) в *јагличе.* — Виш колко су исцьвтела егличетија.

Егличевица ж мтн *пашњаци, шумарци.*

егличје с збир им *јагорчевина.* — Вика га у егличје, да беремо егличетија, баксуз, не те да појде.

ед м *јад, мука, јед.* — Ед ми стои у гушу од његови безобразлуци.

еданаес бр *једанаест.*– Кој ће ги панти ел еданаес, ел дванаес јагњишта беше.

еданаес-дванаес бр *око једанаест-дванаест.* — Ту-е негде прасе око еданаес-дванаес кила, нема више. — Изумил сам, ал еданаес-дванаес људи су служили госје на свадбу.

еданаести, -а, -о *једанаести.* — Наша-е кућа еданаеста у село, затој вој турили број еданаест.

еданпут прил *једном.* — Еданпут ка[д]-це откине соспетина нат кућу, па ни покрши тарабе и колци, ће друсне пред врата.

еданпутке прил *једном, једнапут.* — Еданпутке и мене сльнце да огреје.

едьн[1] бр *један.* — Само едьн по едьн, па ће сви добију. — Едьн ли-е матрапаз, па да га упантиш.

едьн[2] зам (мн едни) *неки.* — Дојде едьн милицајац и[з]-Село куде Чедомирови, питује за едну жену из Љутеж, што је доодила летоске куде Тозини.– Прођоше едни људи ни[з]-село на коњи, тражу кућу на матрапаза Драгољуба.

едьн[3]**, една, едно** *једини, једина, једино.* — Ма да-е едьн на овија свет, не би га погледала.

едва прил *једва.* — Едва га накара да легне да се одмори, по цел дьн се терети с посьл.

еде (се) несв **1.** *једе (се).* — Еде, бре, ко да-е детишњар, а не старкеља од осамдесе године. — Еде ко ала. — Ка[д]-це еде, не орати се. — Поставили смо совру, требе се еде. — Не еде се онај што се не еде, да га не спомињам, много-е гадно. **2.** фиг *јестив је.* — Овеј губе се еду, а овеј се не еду. **2.** фиг *секира се, пати.* — Еде гу много онај детиште. — Еде се ко млад месец. — Еде се за брата. — Еде ни сиротиња, немаштина, болес. — Еде ме секирација. **3.** фиг *сврби.* — Еде ме нешто грбина, па устура, и чеша се, па ништа. **4.** фиг *прети.* — Немој да еде кво се не еде! — Еде говна ка[д]-такој криво орати! — Видим ја, ће еде он мазуљицу. — Ће вој се еде онај што се не еде, кьд гу довatим. **5.** изр: еде мраз *превише хладно.* — Наулице еде мраз, па устура.

едење с **1.** *јело, храна.* — Кво има за едење? **2.** *време обеда.* — Ће га уватиш на едење. — Ће дојде дом око едење. — Нема едење бе[з]-седење.

единаес бр в *еданаес.* — Единаес детета било-е у Куртини. — Единаес брава ми тике остаде од онолко овце.

единаес-дванаес бр *око једанаест-дванаест.*

единаестúна ж **1.** *једанаести део.* — Мéне ми припáде еданаестúна о[д]-домазльк, а тó-е тéк еднá двúска. **2.** *једанаесторо, једанаесторица.* — Еданаестúна нáс кьд ýвати онýј бýку, дотркаљáмо гу до клáданац, да гу тýј издубý тесáри за корúто, стóка да се пóи.

единац м *јединац.* — У мáјку-е единац. — Квó ти-е па тóј единац, трéбе, брé, да úмаш стó деца́, да си богáт з-деца́.

едúни, -а, -о *једини.* — Тóј ти-е едúни кóлски пýт за Власúну, другú нéма. — Тó-е бúл едúни пýт да сам му улéзал у кýћу. Едúни и сáћњи.– Едúно детé што úмам и њéга ми úскара ис-кýћу, тóј ли се вúка баштá.

единúца ж **1.** *оцена јединица.* — Наређáл единúце, блáго мáјки што га родúла. **2.** *једина кћи.* — Вéрка во-е единúца, остáло су свé мушкаретúја. **3.** *једино дете.* — Онá во-е единúца, другá деца́ вој се несý задржáла. **4.** *врста једноставног ткања, где се основа уводи у сваки други међузуб на брду.* — С-единúцу смо ткáли вýте и ћилимú. **5.** *војна јединица.* — Његóва единúца је прошлá преко Чемéрник и избúла на Плáну. Тýј кудé су си нáши утепáли Ћúћка.

едúно прил *једино.* — Едúно ми óн, ка[д]-дóјде, насечé дрвá.

едúнство с *јединство.* — Онú су се борúли за брáство и едúство, а нé за брáство и убúство.

еднáк[1], -а, -о *једнак.* — Свú смо пре[д]-сáкон еднáки.

еднáк[2] прил *одмах, сместа.* — Еднáк да си се врнýл дóм! — Вúкај ме кьд ти затрéбе, еднáк ћу дóјдем.

еднáко прил *једнако.* — Јá мéрим еднáко свáкому.

éдне свр *поједе на брзину.* — Да éднем чáском, па да урúпим пá у óткос.

éднеш свр изр у разбрајалици: Éднеш, мéднеш, на мój сéднеш, мáлко плáтиш, па се клáтиш.

еднó прил *отприлике, око.* — До Прéслоп ти трéбе еднó два́-трú сáта. — Задржá се у Радójловци еднó сá[т]-двá, кój ће да знáе, кьд нéмаше сáт.

/еднó úсто/ изр *једно те исто.* — Сьл си орáти еднó úсто. — Кой-штó, óн еднó úсто, ко навúјен.

еднобójан, -јна, -јно *једнобојан.* — Облекáл се у еднобójно, кáциво, лáко ће га познáјеш.

еднó-врз-дрýго прил *једно преко другог.* — Такój наврљáл цóпке еднó-врз-дрýго, па не мóж човéк да се снáјде.

еднó-на-дрýго прил в *едно-врз-друго.* — О[д]-црáм, затéкла ги еднó-на-дрýго.

еднó-пóдруго прил *једно за другим.* — Дојдóше говéда самá еднó-пóдруго без говедарá.

едногóдац м (мн едногóци) **1.** *који има једну годину.* — Овój јунчé-е едногóдац, а овój, бóгами, трећák, ськ ће га прéзамо. **2.** *рођен исте године, врсник.* — Деца́ ни едногóци и у шкóлу úду заéдно.

еднодáнци м мн *рођени истог датума / дана у години.* — Јá и Дáца смо еднодáнци, на тúја дьн смо се родúли на Горéшњак, óн двáес дрýгу, јá двáес трéћу гóдину.

еднóле бр *један* у разбрајалици: — Еднóле, двóле, трóле, чивúле, пáле, шáле, сáдом, дáдом, óврт, дóврт, кúкац, кáкац, áскрц, дáскрц.

едномáн прил *истовремено, једновремено.* — Едномáн едé и чúта књúгу, а овáм наређáл двójке.

еднопа́ес, — то **1.** *с једним тестисом.* — Аперисáли га, сѝк је еднопáес. **2.** фиг *ударен, није у реду.* — Остáј га, нéћеш с еднопáести љýди да се однóсиш и распрáљаш.

еднýш прил *једном.* — Еднýш сам носѝл жѝто у воденѝцу, у Дóљњу Козáрницу. — Сáмо еднýш да га омáнем, дóста ће му-е за цéл живóт.

е́зеро с **1.** фиг *барица, локва.* — Кó[ј]-е од вáс двоúца куде водни́к напраúл онóлко е́зеро. **2.** *зајезери се.* — Врну слотá и нáпрáји се е́зеро прет кýћу.

езѝк м *језик.* — Нејé знáл њúан езѝк, ал полѝк па научѝл. — Уапáл се за езѝк.

/езѝк/ изр: — Сáмо му езѝк смѝта *(лапрдало).* — Сто-езѝка орáти (*алапача*). — Не знáје се кojи́ езѝк пóвише орáти (*алапача*). — Кьд отѝдемо тáм, у гóсти: устá да ѝмаш, езѝк да нéмаш (*ћути*)! — Овáј ракúја пéт езѝка орáти (*добар*). — Дојдé (пáде) ми на езѝк (*сети се, намести се*).

езилѝк м *срамота, брука.* — Езилѝк да ги је што су ти уработѝли. — Не могá од езилѝк jóш да едéм, а бéше убáво зготвѝла.

езичáра ж *језичара.* — Сáмо да не чýе онáј езичáра, Мѝлосовка, ће бѝдне голéм бељáј.

езичáрка ж в *езичара.* — Онá-е у нáшу малý глáвна езичáрка, од њý нѝшта не мóж да сакрѝеш.

езичѝк м *језичак.* — Сáмо езичѝк на вáгу да рѝпи. — Езичѝк на брáву се скршѝл.

езичé с дем и хип од *език, језичак.* — Изгорéл езичé с-вáрено млекó.

езѝчина ж/м ауг и пеј од *език.* — Пуштѝла онýј езѝчину, сáмо лапáра.

езичљáк м ауг и пеј од *езичина.* — Исплазѝл онѝја езичљáк ко да-е капсáл дибидýс.

е́j узв **1.** *хеј.* — Е́j, Тикóмире, кудé си се денýл? **2.** *ено.* — Е́j га овчáр са стóку на Дљги рѝд. **3.** *чак.* — Исповрну тojáгу па е́j дóле, у шибáк.

ej-тáм прил *далеко, чак тамо.* — Кьд те шýтнем са шпицáљку, ће одлетѝш ej-тáм. — Мojá-е кýћа ej-тáм, на крáj малý. — Помéри се ej-тáм, кój ћеш ђáвол тýј куде стáрци!

е́кла несв *хекла.* — Узéла да е́кла миљé, мѝсли дéка-е тој лáко.

е́кне свр *јако удари.* — Ка[д]-те е́кнем у мешѝну, црева́ ћу ти искáрам.

ексéнција ж *есенција.* — Трéбе да вој кýпим и ексéнцију.

е́ктар м *хектар.* — Овáј ти-е њива́ голéма: е́ктар и пéт áра.

ектѝ несв *дрхти од плача, јецати.* — Мнóго гу потрéсло, ектѝ од плакáње. — Já ектѝм у четри зѝда, а тéбе те нѝгде нéма.

е́л[1] речца *је ли.* — Е́л дошѝл Мѝка из рабóту? — Е́л овój кýћа на Совронија Бáнковића?

е́л[2] вез *или.* — Е́л је лýд, е́л му нóге смрдý (*изр*). — Е́л ће ѝдеш у шкóлу да ýчиш, е́л ће чýваш говéда, трéћо нéма! — Е́л ѝдеш с мéне, е́л ће остáнеш дóм?

е́ла узв *доћи,* в *јела.* — Е́ла овáм, да ти кáжем нештó.

е́лате узв *доћите.* — Е́лате при нáс, да рýчамо.

елéк м *грудњак, прслук, јелек.* — Дáл сам да ми Вáско сашѝе елéк.

елéтрика ж *електрика.* — Кáсно смо увéли елéтрику.

елечé с дем и хип од *елек.* — Ка[д]-да вѝдиш, ѝспод не нóси елечé.

елечéнце с дем и хип од *елече.* — Облéчи на детé елечéнце.

е́љав, -а, -о в *иљав.* — Да неé онóлко е́љава, убáвшко девojчé. — Мáлко-е е́љава, ал не мáри.

е́м везн — Е́м млáд, е́м ýбав, е́м нежéњет. — Скýпо, па е́м невељáје.

емпу́т прил **1.** *једном, једанпӯт*. — Емпу́т ћу ја́ дока́рам дрва́, емпу́т ти́. **2.** *ускоро*. — Емпу́т ћу до́јдем куде те́бе, да ви́дим кву́ си тој ле́вину напраи́л. **3.** *давно*. — Били́ смо емпу́т у Село́, ка[д]-цре́томо Ги́гу с коња́: купи́л ца́к шиће́р и ца́к со́л.

емпу́тке прил *једном, једанпӯт*. — Емпу́тке ћу му се нате́пам што те заде́ва.

е́н бр фиг *један* у разбрајалици. — Е́н, де́н, ди́ну, са́ва, ра́ка, ти́ну, са́ва, ра́ка, ти́ка, та́ка...

ендек м *јаруга, јендек*. — Утркољи́л се пи́јан у ендек. — Во́ди до́бро волови́, немо́ј да слету́ ко́ла у ендек.

ендече́ с дем од *ендек*. — Одлете́ ло́пта она́м, у ендече́.

ене́ речца *ено*. — Ене́ га ја́стреб, сѣк ће гра́бне Пи́ргу! — Ене́ гу она́ј ку́чка кучеста, па́ се уврта́ око Драгољуба.

енеде́ узв *заиста, зар заиста, није ваљда*. — Енеде́, ти́ си тако́ј одлучи́л, а ме́не не питу́јеш.

енекција м *инјекција*. — Дава́ше ми енекције и ле́кови, па не помо́же. — Тъг ми да́доше едну́ енекцију, та се повну́. — Како́ почеше љу́ди да при́мају енекције, не́ма ви́ше ђаволи́не и вапири́.

е́нци реч у разбрајалици: — Е́нци, ме́нци, на каме́нци, ту́да се́ду два́наес де́нци, а́н, ча́н, чарапа́н, чарау́пе, гри́зеш ду́пе.

е́па прил *баш, уинаш*. — Е́па ћу око́сим Ки́тку до пла́дне, ма́кар цркал у о́ткос.

ер везн *јер*. — Мора́ла сам гу бру́кам пред љу́ди, ер ме не слу́ша.

ера́м м *јерам*. — Еси́ ови́ја ју́нци презао́л у ера́м?

ерба́п м *вешт, висӣрен, сналажљив, ӣрепреден човек*. — Налете́, ма́му му е́бем, на ерба́па, па едва́ прода́до те́лци.

ерба́пка ж *вешта и сналажљива жена*. — Не мо́ж ти́ с-ме́не, ја́ сам, бре́, ерба́пка; ћу те тре́знога вртим око пр̀с.

ерба́пски, -а, -о *који ӣрипада ербапу*. — О́н-ци ла́ко, ерба́пски, како́ еди́но уме́је; а ти́ гле́ј како́ ћеш ти́ да се снао́диш по све́т.

е́ребица ж зоол *јаребица*. — Испрет косу́ ми излете́ е́ребица, ал вој повата́ пи́лићи.

Еремија м *цркв ӣразник, ӣразнује се ӣротив уједа змија*. — На Еремију се уда́ра с ма́ше по лопа́тицу и и́де око ку́ћу, по авли́ју, и ви́ка: „Еремија у по́ље, бе́ште зми́је у мо́ре!“

е́родром м *аеродром*. — Ва́лил ми се да-е до́бро заработи́л на е́родром.

е́родрум м *аеродром*. — Му́ж ми-е работи́л на е́родрум у Бе́оград.

еропла́н м *авион*. — Не́ би смеја́л да лети́м с еропла́н, доби́л сам у́плав од висѝну.

есѣм пом гл *јесам*. — Есѣм ли у пра́ву? — Есѣм ли ти орати́л, а ти́ ме, бре́, и́ч не слу́шаш?

е́сен м *јесен*. — У е́сен по́чне шу́ма да жуте́је.

есењс прил *јесенас*. — Есењс, кьд по́јдемо у шко́лу, ја́ ћу стану́ем у Јова́новци куде ба́бу.

есењске прил *јесенас*. — Јесењске сам би́л у Бе́оград з-башту́.

есењшњи, -а, -о *јесенашњи*. — Есењшњи компири́ по́бољи од ови́ја.

есе́нка ж *воћка јесенка*. — Кру́шке есе́нке од мера́к, сѣл да упрну́ у сла́му.

есењак м *јесењи лук*. — Још те́ ма́лко, па ће сти́гне есењак.

есе́њи, -а, -о *јесењи*. — Есе́њи дни́ кра́ћају. — Есе́њо ку́че по́опасно от проле́тњо.

есе́њка ж в *есенка*. — Набе́ри ми есе́њке за зиму́.

е́сје узвик *јесте*. — Е́сје, Бо́рчо, све́-е тако́ј како́ ти ора́тиш.

е́сте[1] друго л мн гл *јесам*. — Е́сте сврћа́ли куде Милу́нку за пи́смо?

е́сте[2] узв *јесте*. — Е́сте, и ти́ си би́л с ме́не у ро́псто, у Бу́гарску.

ете́ речца *ето*. — Ете́ га го́с на вра́та, са́мо што неје́ улезал у ку́ћу. — Ете́ ти га Тио́комир, па га питу́ј кв[о]-о́ћеш!

етике́тла ж *етикета*. — На етике́тлу све́ пи́ше.

етр̀ва ж *јетрва*. — С етрве́ сам живува́ла до́бро.

етр̀вин, -а, -о *јетрвин*. — Ово́ј етрвино дете́ мло́го во́ли да седи́ куде ме́не.

е́ца несв *јеца, рида*. — Претуца́л пр̀с ш-чу́к, па е́ца од боле́ж.

еца́ње с гл им од *еца, ридање, јецање*. — Чу́е се нек̀о еца́ње у ту́ј со́бу.

е́цка несв **1.** *замуцкује у говору*. — Мло́го е́цка кьд ора́ти. **2.** *јеца*. — Сми́ри се, не е́цкај ви́ше!

ецка́ње с гл им од *ецка (1, 2)*. — Не мо́ж да се изле́чи од ецка́ње (**1**). — Наслуша́л сам се њо́јно ецка́ње и за ово́ј и за оно́ј (**2**).

е́цкоња м *онај који замуцкује у говору*. — Како́ мо́ж да слу́шаш то́га е́цкоњу кьд ора́ти.

ечам м бот *јечам*. — Кьд неје́ има́ло кво́, меси́ла сам ле́б од ечам, од овьс, па и о[д]-ца́ревицу.

ечање с гл им од *ечи (1, 2), јечање, јека*. — Свуно̀ћ се чу́е ечање на Голе́му ре́ку (**1**). — Од његово ечање не тренумо (**2**).

ечьм м бот *јечам*. — Жње́ла сам ечьм, и́дем ськ да збира́м руко́љке.

ечи́ несв **1.** *јечи, хучи*. — Кьд Власи́на ова́ко̀ј ечи́, ће па́да ки́ша. **2.** *јекти*. — Бо́лан, па ечи́.

ечме́н, -а, -о *јечмен*. — Мора́ло-е да се еде́ и ечме́н ле́б да се прежи́ви. — Ово́ј ни-е ечме́но бра́шно за сви́ње.

ечме́нка ж *врста крушке, јечменка*. — Кьд узре́ју ечме́нке ми ве́ћем сработи́ли по́ље.

ечми́к м *јечам* (Криви Дел). — Ту́ј смо сеја́ли ечми́к, бр̀зо узре́је.

ечми́чак м *чмичак на очном капку*. — Ди́гал вој се ечми́чак на о́ко.

ечми́ште с *место где се сеје јечам, јечмиште*. — Ћу са́пнем коња́ на ечми́ште.

е́шан, -шна, -шно *јешан*. — Бо́г да чу́ва ко́лко-е е́шан. — Прашчи́на ми мло́го е́шна, едва́ пости́зам да ги нара́ним.

ешни́к м *онај који има потребу много да једе, јешник*. — Гла́ву ци изеде́ колки́-е ешни́к.

ешни́ца ж *она која има потребу да пуно једе*. — Ко́ј ће нара́ни та́кву ешни́цу? — Ешни́ца кво го́ђ пред њу́ ту́риш, све ома́ва.

ешто́ прил *зашто*, в *ашто*. — Ешто́ ме ви́каш? — Ешто́ не облече́ш но́во облекло́, но све́ у то́ј дри́шаво и́деш?

Ж

жа́бица ж *копча на чарапама за халтер*. — Попусти́ла жа́бица, па вој се чера́па смаци́ња.

жа́бљак м *устајала вода, жабокречина*. — Немо́ј да те ђа́вол превара́ да се ку́паш у ти́ја жа́бљак. — Ни сто́ка не пи́е ови́ја жа́бљак.

жа́л м *жалост, туга, бол.* — О[д]-ца́л за бра́та ми се о́чи исуши́ше. — Мло́го ми-е жа́л што не отидо́ на собо́р на Чоба́нац. — Оста́де ми жа́л за едно́ га́раво девојче́ ис Клису́ру.

жа́лан, -лна, -лно *жалостан, тужан.* — Жа́лан ћу оти́дем на они́ја све́т за ону́ј пу́сту Мари́ку.

жа́лац м **1.** *жаока, рило пчеле.* — Букну́л ми пр̏с куде́ ме печи́ла оса́ с-њо́ан жа́лац. — Изва́ди ми жа́лац из ру́ку. **2.** *језик змије.* — Еси́ виде́л како́ си́кће змија́ са[с]-жа́лац. — Змија́ у жа́лац држи́ о́тров.

жале́је несв *жали, тугује.* — Ни́ки га ви́ше не жале́је од ме́не, бра́т ми-е.

жале́ње с *жаљење, жалост, туговање.* — За ма́јку то́-е дове́к жале́ње, а жена́ мо́же да сту́ри цр̏ну шами́ју кьд му ту́ри го́дину.

жа́лно прил *тужно, жалосно.* — Бе́ше ми мло́го жа́лно што тако́ј на брзи́ну отóше. — Жа́лно пое́ како пи́ле бе[з]-свој у́ другу.

жа́ло с в *жалац (1, 2).* — Ел мо́ж да изва́диш жа́ло од пчелу́ из ру́ку, што те печи́ла, ел ја́ да га изва́дим (*1*). — Та́ј гаду́ра и́ма ра́кљесто жа́ло, па са́мо си́кће (*2*).

жалопо́јка ж **1.** *жалосна песма.* — По це́л да́н у у́трину, чува́ећи сто́ку, пое́ жалопо́јке. **2.** фиг *жалба.* — Не мо́гу ви́ше да слу́шам тој твое́ жалопо́јке.

жа́лос м *жалост, туга.* — Це́л ве́к чове́к вуче́ неку́ жа́лос.

жа́лосан, -сна, -сно *жалостан.* — Тьг сам би́л мло́го жа́лосан, остаи́ше ме до́м, а они́ отóше у го́сти у Бро́д.

жа́лосно прил *тужно.* — Да неје́ жа́лосно, било́ би сме́шно. — Гле́да ме мло́го жа́лосно.

жалости́ван, -вна, -вно *сажаљив, преосетљив.* — Она́-е жалости́вна жена́, да гу не потри́шамо и ми́ с-на́шу му́ку.

жалости́вно прил *жалостиво.* — Уме́је да пое́ то́лко жалости́вно, да се расплаче́ш.

жалува́ње с *жаљење.* — Мло́го-е те́шко њо́јно жалува́ње. — Це́л ве́к жалува́ње.

жалу́је несв в *жалеје, жали.* — Ко́ј ће да ми те жалу́је та́м у рабо́ту, кьд оста́неш са́м, без ма́тер?

жа́пка ж *олучица кроз коју се провлачи врпца за шнирање опанака.* — Па́зи да ти се не откри́не жа́пка, по́сле не мо́ж да завр̏жеш опьнак.

жапче́ с **1.** дем од *жаба, жабица.* — То́-е пуноглавац, јо́ш неје́ жапче́. **2.** *дете.* — Куде́ си ми дове́л тој жапче́ да га чу́вам, ма́лко ли су ми ови́ја мои́ огурсу́зи.

жа́р м *жеравица, жишка.* — Доне́си ми жа́р с машу́ да запа́лим цига́ру. — У́зни тру́д и огньи́ло и напра́ви жа́р.

жарчьк м дем од *жар.* — Ту́ри ми ма́лко жарчьк на лопа́тку да накладе́м ку́бе.

жарче́ с дем од *жар.* — С едно́ жарче́ накла́до о́гењ.

жа́ца[1] м *милиционер.* — Ете́ ги нис пу́т жа́це ис Цр̏ну Тра́ву.

жа́ца[2] несв *пробада, жига.* — Жа́ца ме нешто́ пот плећку.

жаца́ње с гл им од *жаца*[2]. — Не мо́гу се поди́гнем од жаца́ње уз но́гу.

жа́цне свр **1.** *жигне, опече.* — Ћу те жа́цнем с покри́ву да ти испли́чим ду́пе. — Нешто́ ме жа́цну под гру́ди. — Жацну́ла га пчела́ у ру́ку. **2.** фиг *дирне, подјари, увреди.* — У́век гле́да да ме за по нешто́ жа́цне. — У ср̏це ме жа́цну с ти́ја о́трован ре́ч.

жа́цне се свр **1.** *опече се.* — Немо́ј се жа́цнеш на главњу́. **2.** *тргне се, прене се.* — Жа́цну ме пот па́зуку кьд ми тој ре́че за Тико́мира.

жьц узв *боц.* — Жьц! О́гењ!

жљцне свр в *жацне (1, 2)*. — Не дирај жицу, ће те жљцне струја (**1**). — Жљцну ме, па ме за срце ухапа (**2**).

жљцне се свр в *жацне се (1, 2)*. — Жљцне се на покриву, па сивли (**1**). — Жљцну се о[д]-цтра кьд видо змију пред ноге (**2**).

жвајзне свр *удари, ошамари*. — Ка[д]-це нађути, уме̏је и да жвајзне сьс руку, по цигански.

жвака несв *жваће, једе*. — Кво жвакаш по цел дьн с-уста? — Кьд почне да жвака не зна̏е колко-е доста.

жвакав, -а, -о *изгужван*. — Све му чешире жвакаве ко да ги му-е Првка (крава) жвакала.

жвакање с гл им од *жвака*. — Не даде ни ништа за жвакање, поседемо лечка, па си отомо.

жвакла ж пеј *она која стално нешто жваће*. — Кьд увати̏м ту̏ј жвакла жвакаву, ће заборави више да жвака.

жвакља м пеј *онај који стално нешто жваће*. — Виш какьв је жвакља ко да су га телци жвакала.

жвакне свр *поједе на брзину*. — Дај да жвакнем нешто, па да бегам у воденицу.

жвакољак м *преостали залогај хлеба*. — Немо̏ј више да ми остаљаш твоји жвакољци по обед.

жвакча м в *жвакља*. — Жвакча жвакави, само нешто мушља по уста.

жвалави несв фиг *баљезга*. — По цел дьн такој жвалави, ал ники га не зарезује.

жвале ж мн *део оглава (узде) који улази коњу у уста, као и ђем, с тим што жвале имају две спојене пречаге*.

жвалча м пеј *онај који баљезга*. — Дојде жвалча, да па жвалави. Леле мале, кој ће га истрпи.

/жвањ-жвањ/ изр *испразни разговори*. — По ваздьн от-кућу на-кућу само жвањ--жвањ, никад неје дом.

жвањка несв **1.** *лењо жваће*. — Не жвањкај, но јеђ како треба. **2.** фиг *говори несувислости, трућа*. — Не давај вој више да жвањка како она уме̏је, ће ти пробие уши.

жвањкало с фиг *брбљивац*. — Стигло жвањкало, ськ има кој да орати, ви мо̏ж да си ђутите.

жвањкање с гл им од *жвањка*, **1.** *лењо жвакање, жваћкање*. — Да престанеш с тој жвањкање, да узнеш да едеш по пропис. **2.** *баљезгање, трућање*. — Урниса ме стално свекрвино жвањкање.

жваћка[1] ж *жвакаћа гума*. — Врљи ту̏ј жваћку из уста.

жваћка[2] несв *полако жваће*. — Не журиш се никуде, жваћкај полак да се не задавиш.

жваћкање с гл им од *жваћка*[2].

жвače несв *жваће*. — Не жвачи више ту̏ј гуму.

жвизди несв *звижди устима*. — А ја се па оспћам: кои ли ми тој ськ жвизди.

жвизне свр в *жвајзне*. — Жвизнула га гранька преко очи.

жврзне свр *јако удари*. — Пази се да те не жврзне осад.

жврка несв *штрца, шикља, прска*. — Жврка вода у воденично коло. — Жврка ми вода у чижме.

жвркање с гл им од *жврка*.

жврк̀не свр *штрцне*. — Наступи́ на ка́мен, па ми жврк̀ну вода́ на чеши́ре. — У́дари га кеса́пин с но́ж под гркља́н, жврк̀ну кр̀в и за́кла свињче́. — Жврк̀ну му кр̀в на но́с одедну́ш.

жврљ̀а несв *шкраба*. — Н-уме́је да пи́ше, само жврљ̀а по вецба́нку.

жврљ̀а́ње с гл им од *жврља*. — То́ј није́ писа́ње, то́-е жврљ̀а́ње!

жврљ̀о́тина ж *шкрабо̄шина*. — Ко́ј ће [да] чи́та његове́ жврљ̀о́тине?

жврц̀а несв **1.** *шикља*. — Намокри́ли ми се опањци па ми но́ге са́мо жврц̀ају. **2.** фиг *пиша*. — Жврц̀а уз дрво ко ку́че.

жврц̀а́ње с гл им од *жврца*.

жврц̀ка несв *шикља у инте̄рвалима*. — На чешму́ ус-пу́т за Павли́чини вода́ са́мо жврц̀ка.

жврцка́ње с гл им од *жврцка*.

жврц̀не свр **1.** *шикне*. — Жврц̀ну ми вода́ у о́чи. **2.** фиг *пишне*. — Попи́шко, ча́с-ча́с, па ус-пу́т жврц̀не. **3.** фиг *убоде*. — Несо́м ни трепну́л, жврц̀ну ми шпри́ц у ку́к.

жга́д м (мн жга́дови) *шљам, олош*. — Што-ће́ш ти́ с оно́га жга́да?! — Куде́ се о́двуче они́ја ма́ли жга́д? — Збра́л се жга́д па це́л да́н торо́че на ри́д.

жга́дија ж *гадна, лоша, ште̄тна деца*. — Збра́ла се жга́дија на мо́ју ливаду́, па ми тра́ву све́ утапка́ла.

жгадури́ја ж/м *лош, гадан човек,* в *гадурија*. — То́ј ти-е човек жгадури́ја, од њега́ мо́ж сва́шта да се на́даш.

жга́њ м зб им *гомила, свет̄тина, олош,* в *цгањ*. — Бе́ж од ти́ја жга́њ, неси́ њи́но дру́ство!

жге́пче с фиг пеј *дете̄*. — Оно́ј жге́пче не́ће и́ч да ме слу́ша.

жго́љав, -а, -о *мршав, сп̄ечен*. — За оно́лке па́ре да́л ми едно́ жго́љаво кравче́.

жго́љча м *мршавко*. — Куде́ ће ови́ја жго́љча це́л да́н да ко́си по челопе́к?

жде́ре (се) несв фиг *секира*. — Мло́го ме жде́ре оно́ј мало́то дете́. — Ме́не остаи́л овде́ да се жде́рем ко ме́сец, а о́н отиша́л у рабо́ту.

ждре́бна прид *бремените*. — Кобила ни ждре́бна, па гу не пре́замо.

ждрепчени́к м *дрвена шта̄нгла на коњским колима која се везује за шта̄нгле ала*. — За ку́ку од ждрепчени́к се зака́чи штра́нга.

же́гне свр *ожеже, удари прӯтом*. — Ка́д га же́гну с ону́ј тоја́гу, и ме́не ме за́боле. — Же́гни га још едну́ш да па́нти бие́ње.

жегра́ ж (мн же́гре) *ме̄тална шипка на јарму*. — Сту́ри же́гре из јера́м и испре́гни воло́ви, да и они́ з-ду́шу да́ну.

жедне́је несв *жедни*. — Кьд рабо́тим у по́ље, мло́го жедне́јем.

же́жак, же́шка, же́шко *врућ*. — Же́жак да́н, да се поцр̀ца од врући́ну. — Прошло́ше же́шки дни́, па ма́ло одану́мо. — Не ди́рај, то́-е јо́ш же́шко го́зје.

же́жне свр фиг *удари јако, ожеже*. — Жежну́ га га́дно с пру́т по гузи́цу, о́н ће да ме поди́ра.

же́жница ж **1.** *примитивне пећи у којима се до средине XX века правио угаљ*. — Уз Га́рваницу су до ско́ро биле́ не́колко же́жнице за у́гаљ. **2.** фиг *несносна то̄плота*. — Напраи́л си же́жницу у ку́ћу, што́ не отво́риш ма́лко вра́та да се ола́ди.

же́жнут, -а, -о *ударен јако, ожежен*. — Же́жнут је у гла́ву ка[д]-цу се тепа́ли, зато́ј гу држи́ вр̀зану.

же́зне свр в *жегне*. — Же́зни га ма́лко, да ви́ди да куде те́бе не́ма ла́баво.

желе́за с мн **1.** *ме̏тални окови за сапињање коња.* — Са́пни коња́ са желе́за, па га пу́сти куде воденицу да пасе́. — Желе́за за коњи́ су прави́ли кантарџи́је. **2.** фиг *окови, лисице.* — Ће те ту́ру у желе́за, ако не слу́шаш ма́тер. — Це заклопу желе́за и око његове́ ру́ке. **3.** *гвожђе за хватање дивљачи.* — Тури́ желе́за иза коша́ру, ега́ се ува́ти лиси́ца.

желе́зан, -зна, -зно *гвозден,* в *железна кола.* — Ту́ј мо́же да помо́гне са́мо желе́зна ви́ла.

желе́зна ко́ла с мн в *гвоздена кола.* — Оду́век смо си има́ли желе́зна ко́ла, јер смо има́ли и до́бри воло́ви.

желе́зо с *гвожђе, гвожђурија.* — Кво́ ће ти то́лко желе́зо у ку́ћу?

железо́р м *гвоздени предмет.* — Врљи ти́ја железо́р, ко́ј ће ти ђа́вол, це́л дан га се́цаш!

железо́рија ж зб им *гвожђурија.* — Ш-ће́ш да рабо́тиш с ово́лку железо́ријy у ку́ћу?

желе́сце с дем од *железо, комадић гвожђа.* — Тре́бе ми едно́ желе́сце да зака́јлујем секи́ру.

же́љка ж зоол *корњача* Testudo graeca. — И́де бр̏зо како же́љка. — По у́трину сѣл ла́зу же́љке.

жељува́ње с гл им од *жељује, жудња.* — Мла́дос ми прође́ у жељува́ње за му́жа, а о́н у рабо́ту.

жељу́дац м *желудац.* — Мо́ра да аперису́је жељу́дац.

жељуди́ца ж *желудац код живине, бубац.* — Жељуди́ца вој пу́на са[с]-жи́то.

жељу́је несв *жели, жуди.* — Мло́го жељу́је за башту́ у печа́лбу. — Да ми деца́ не жељу́ју, ја́ им ку́пим све́ што им се еде́, до́ста сьм ја́ жељува́л.

жене́ње с **1.** *женидба.* — Јо́ш не ми́сли на жене́ње. **2.** *удадба, удаја.* — Девојка у те́ј го́дине, а бе́га о[д]-цене́ње.

женети́на ж ауг и пеј од *жена.* — Та́ј женети́на ће га ис-па́мет иска́ра.

же́ни се свр *удаје се.* — Ти́, ће́ро, како́ ре́че, еси́ се жени́ла?

жени́лба ж *женидба.* — Вика́ли ни на жени́лбу си́на у неде́љу.

жени́ште с пеј од *жена.* — Не мо́же да излезне на кра́ј с оно́ј пога́но жени́ште.

же́нка ж бот *цвеће жуте боје, кадифа.* — У сва́ко гради́нче, нека́[д]-цу цавте́ле же́нке. — У авли́ју же́нке ко́лко о́ћеш.

/же́нска подве́шка/ изр *онај који се уплиће у женски посао.* — О́н ти-е же́нска подве́шка, и пле́те и везе́, све́ же́нске рабо́те научи́л.

женска́дија ж *женска чељад.* — Пу́на им ку́ћа са женска́дију.

женска́р м *женскарош.* — Голе́м је женска́р.

женска́ћ м пеј *женско дете, девојка.* — У ку́ћу све женска́ћи, ниедно́ мушкарче́.

же́нски до́ктур м *гинеколог.* — Би́л је же́нски до́ктур у Грди́лицу.

же́нски пе́тко м *мушкарац који се стално бави женским пословима, који је стално у друштву жена.* — Поста́л је же́нски пе́тко. — Же́нски пе́тко — ца́рева девојка (*деч изр*)!

женту́ра́ча ж пеј од *жена.* — Не мо́гу ви́ше да ви́дим оне́ј женту́ра́че да ми се збира́ју око ку́ћу.

женче́ с дем и хип од *жена.* — Не тре́бе ми дру́га, и́мам си ја́ женче́ за ујгу́н. — Же́нче, немо́ј се гу́раш ту́ј куде́ ти неје́ ме́сто.

жѐнштина[1] ж ауг и пеј од *жена, женетина.* — Попѐ ми се на гла́ву та̀ј жѐнштина. — Приву́че едну̀ жѐнштину, лѐпу, па ре́че: спре́мамо Ди́вчу да жѐнимо (*сан*).

женштина̀[2] ж зб им *женскадија, жене.* — Што-е женштина̀ у село̀ кьд му́жи оти́ду у рабо́ту.

жењѐње с гл им од *жени (се),* **1.** *женидба.* — Веће́м је стаса́л за жењѐње. **2.** *удаја.* — Ми́ вој ви́камо, ал она́ не́ће [да] чу́е за жењѐње.

жѐњет, -а, -о **1.** *ожењен.* — Одавначкѐ-е жѐњет, па забора́ил. **2.** *удата.* — А дру́ги пу́т је жѐњета за Драги́шу, што куде на́с ви́кају пожѐњета.

жера́вка ж **1.** *искра.* — Немо́ј жера́вка да ти одлети́ на чеши́ре, да ги прогори́. **2.** *жар, жарчић.* — Принѐси на де́ду жера́вку да запа́ли цига́ру.

жѐрес, -та, -то *црвенкасто, црвен, жерав.* — Компири́ црного́рци су бе́ли, а кро[з]-сре́д жѐрести. — Зато́ј гу ви́камо Жѐрка, што вој жере́ста дла́ка.

Жѐрко м *бик жераве боје.*

жетва́р м **1.** *жетелац.* — Збра́ше се жетвари́, те ми помо́гоше да ожњѐјем овьс на Раскрсје. **2.** в *жетварка (2).*

жетва́рка ж **1.** *жена жетелац.* — Две́ до́бре жетва́рке би ово́ј за дьн сколоптиса́ле, а ми́ се развла́чимо це́лу неде́љу. **2.** *мера за извршени рад: једна жетварка = девет ари.* — За ју́тре ми тре́бу три́ жетва́рке за у Момчи́лово, да жњѐју рженицу.

жѐшко[1] прил *врућe.* — Накла́л о́гењ, па жѐшко, не мо́ж се седи́. — Поста́де жѐшко ово́ј ле́то.

жѐшко[2] прил фиг *опасно, страшно, жестоко.* — Жѐшко се на̀љути, едва́ га смири́мо. — Бе́ше то́ј жѐшко тепа́ње.

жи́в[1], -а, -о *непечен.* — А́рну је пога́чку омеси́ла, ал ме́со бе́ше јо́[ш]-жи́во.

жи́в[2], -а, -о прид *за посебно истицање.* Изр: — Жи́в кла́н, недокла́н, жи́в пе́чен, недопе́чен.. — Жи́в сра́м ме изе́де од њега. — Свѐ жи́во у́рниса (*све што постоји*). — Ни́где жи́ва душа́. — Не́ће ни за жи́ву гла́ву. — Жи́в несьм о[д]-цтра́. — Жи́в непе́чен. — Од њега жи́в у́пиш (*комедијанта*).

жи́в-живоча́чак, -чка, -чко *непечен, недопечен.* — А што́ си извади́л ле́б и[з]-шпо́рет, кьд је жи́в-живоча́чак?

жи́в-жи́вцат, -а, -о **1.** *непечен, недопечен, гњецав.* — Не те́л ле́б да ми се испече́, но си га извади́, а о́н жи́в-жи́вцат. **2.** *жив и здрав.* — Кьд ја́ та́м, а о́н жив-жи́вцат, ни́шта од при́чу да-е умре́л.

/жи́в се по̀је́де/ изр *покаје се, постиди се, сатре се од муке.* — Жи́в се по̀је́до што му ре́ко оно́ј што неје́ за орату́. — Жи́ва се по̀је́до како́ ме онако́ј му́комачки пре́вара, па му да́до.

/жи́в сра́м/ изр *стид.* — И́зеде ме жи́в сра́м о[д]-Добри́воју, како́ си мога́л да онако́ј за њега ора́тиш?

/жи́ва ва́га/ изр *тежина живе стоке.* — Да се пого́димо: по сто-ди́нара за жи́ву ва́гу.

/жи́ва ва́тра/ изр **1.** *отресита, памећана особа.* — За рабо́ту ти-е о́н жи́ва ва́тра. **2.** *прав.* — Не питу́ј га ни́што, жи́ва-е ва́тра, и́ма те изрези́ли пред љу́ди. **3.** *вреле крви (жена).* — То́ј ти је жена́ жи́ва ва́тра, ће те спепе́ли.

/жи́ва зго́да/ изр *велика погодност, јако добро.* — Овде́ ти-е за уживанцију жи́ва зго́да. — Напраи́л га: жи́ва зго́да за седе́ње.

/жи́ва и́стина/ изр *права истина.* — То́ј што ти при́чам е жи́ва и́стина.

/жи́ва ми Жива́на/ изр *лажна, ироничка заклетва.* — Жи́ва ми Жива́на ако је́ тако́ј, а што́ би ти се у̏а́бе кле́л.

/жи́ва ра́на/ изр *непреболна рана* — Жи́ве ра́не га изе́ле, дабо́гда (*клетва*). — О́н вој-е жи́ва ра́на на ду́шу.

живак м *жива у организму у виду црвуљка коју неке врачаре умеју да изваде магијском радњом и бајањем* . — Умеја́ла-е она́ да изва́ди и живака́, ал ни́кому није́ остаи́ла ту́ј мајстори́ју.

живьц м (мн жи́вци) **1.** *нерв, живац.* — Вади́л му зу́б, па га потреви́л у живьц. **2.** фиг *преосетљив, пргав човек.* — О́н је голе́м живьц . **3.** изр: — И́де ми на жи́вци. — Не́мам жи́вци за њега. — Погоди́л га у живьц. — И́ма дебе́ли жи́вци. — Не́ма жи́вци. — Отиши́л са[с]-жи́вци. — Изгуби́л жи́вци.

живејање с гл им од *живеје (се).* — Уби́ло ме моје́ живејање, кьд живе́јем како ку́че.

живе́је (се) несв *живи (се), живо̄тари (се).* — Питу́јеш ме како́ ти чи́ча живе́је, живе́је како́ уме́је. — Ете́, живе́је се, ка-це мо́ра.

живе́ње с *живо̄т, живо̄тарење.* — Бе́м ти та́кво живе́ње, по це́л дн коњосу́јеш, а па́ре ни за ле́к.

жи́ви несв фиг *буде у интимној вези.* — Живе́ла-е едно́ вре́ме с моега чи́чу, па се, по[д]-ста́рос, врну́ла куде му́жа.

/жи́ви о́гењ/ м *ватра добијена трењем двају суварака.* — Жи́ви о́гењ се но́си у бакра́ч ка-це ле́чи сто́ка од ра́зни бо́леси.

живи́не ж мн *клетвена реч.* — Живи́не те изе́ле, дабо́гда, награди́са о[д]-те́бе.

живи́нка ж дем од *живина (= пернато̄ домаћа живо̄тиња).* — Чу́вам не́што ма́лко о[д]-ци́винку и едно́ свињче́.

живи́нче с дем од *живина, марвинче.* — И то́ј живи́нче-е бо́жји ство́рак.

жи́вне свр *оживи, почне боље да живи.* — Откьд поjде́ у рабо́ту, ма́лко живну́мо, онако́ј га бе́омо скро́з увитиљи́ли. — Па́де ки́ша, те жи́вну жи́то.

жи́во бла́то с *дубоко блато̄, в глобило.* — На Власи́ну је некьд било́ жи́во бла́то, а сьг је је́зеро.

жи́во-здра́во узв *поздрав, поздрављање.* — Н-уме́је ни жи́во-здра́во да ти ка́же, а ова́м ученьа́к.

/жи́во ме́со/ изр **1.** *голо тело.* — Исцепи́л панталонке игра́ећи ву́збал, жи́во ме́со му се ви́ди. **2.** *израслина на телу, миом.* — Појави́ло му се жи́во ме́со под ми́шку, мо́ра куде до́ктура.

животиња́ри несв *тешко, лоше живи.* — Е, како́ жи́ви, животиња́ри, му́чи се ко бо́жљак.

животи́њка ж дем од *живо̄тиња.* — Нис пути́ње ла́зи нека́ животи́њка како тера́јеж.

живува́ње с *живо̄т у слози.* — То́-е с Ми́лку било́ сдно́ живува́ње, кво́ са́мо мо́ж да замислиш.

живу́је несв **1.** *живи у слози.* — С родби́ну живу́ј, ал не тргу́ј (*изр*). — Ку́ће им ода́вно живу́ју. **2.** *живи у интимној вези.* — Ськ па живу́је з-Деса́нку.

жи́вчан, -а, -о *нервозан, пргав.* — Мло́го-е жи́вчан.

живчьк м *нервозна особа.* — О́н је голе́м живчьк, нее́ ли му по во́љу, одма́ це би́је. **2.** дем од *живац.* — С то́ј га по́годи у са́м живчьк.

жи́га несв *пробада.* — Жи́га ме у слаби́ну, и́мам про́боди.

жи́жа ж *ватра (у дечјем говору).* — Не ди́рај жи́жу. — Пссст, жи́жа!

жи́ла ж **1.** *корбач.* — Тепа́ли га з-говеђу жи́лу. **2.** фиг *полни уд код бика.* — Оклембеси́л жи́лу до зевњу́. **3.** *корен и ластари код биљака.* — Колке́ је жи́ле искара́ла сли́ва. **4.** *вене код човека.* — Наду́ле му се жи́ле на ру́ке од рабо́ту. **5.** фиг *подземни доток.* — Ови́ја изво́р и́ма ја́ку жи́лу, ни́кад му вода́ не мале́је. в *воловска жила.*

жиловла́к м бот *боквица* Plantago media.

жи́-ми *жив ми (у заклетвама).* — Жи́-ми Го́спод. — Жи́-ми деда Бо́г. — Жи́-ми деда Го́спод. — Жи́-ми ма́јка. — Жи́-ми ти́. — Жи́-ми деда Три́фун. — Жи́-ми све́ на све́т. — Жи́-ми поко́јни Петро́нија (*ирон*).

Жи́тко м *надимак.*

жи́то с *раж, житарице.* — Вее́мо жи́то на гу́вно с реше́то, а ве́тар ни да ђу́не.

жи́ца ж **1.** *упредена нит, конац.* — Снова́ла сам осно́ву на четри жи́це. **2.** фиг *млаз на извору.* — Држи́ му се жи́ца, не пресу́шује ни на Петро́во ле́то. **3.** фиг *млаз ракије из казана.* — По́тече ли жи́ца, да гу про́бамо ква́ ти-е раки́ја?

жице́ с дем и хип од *жито.* — Остаде́ ми још ле́чка жице́ да га пожње́јем и оврше́м и гото́во.

жи́чка ж дем од *жица,* **1.** *нит.* — О́ткину ми се жи́чка од осно́ву, па гу врзу́јем. **1.** *лицна на осигурачу.* — Прегоре́ла жи́чка на осигура́ч, тре́бе се заме́ни. **2.** фиг *нервозан, напрасит човек* — Прегоре́ла му жи́чка, немо́ј га ди́раш.

жи́шка ж **1.** *варница.* — Ће излети́ жи́шка да запа́ли ку́ћу. **2.** *жар.* — Да́ј ми жи́шку да запа́лим цига́ру.

жље́б м *жлеб.* — Тре́бе [да] се напра́ји жље́б да оти́ца вода́.

жљеба́н м *онај ко се стално цери, који има велика уста.* — Жљеба́н, са́мо зна́је да се це́ри.

жљебе́ње с гл им од *жљеби се.* — На кво́ вој ли́чи оно́лко жљебе́ње пред го́сти?

жље́би се несв *цери се, церека се.* — Ко́ј се ђа́вол то́лко жље́би, ко да је виде́л Ра́ину па́тку.

жљеби́не ж мн *десни.* — Рацепи́л уста́, искара́л жљеби́не ко у коња́, ич се не срами́је.

жљеби́нке ж мн дем од *жљебине.* — Да му ви́ди ба́ба жљеби́нке, куде́ га боли́.

жљебу́ља ж пеј *она која се стално смеје.* — Ко да ми се поцме́ва та́ј жљебу́ља кьд ме погле́да.

жљебу́ра ж пеј *она која се стално цери.* — Кьд ува́тим ту́ј жљебу́ру, и́ма уста́ да вој рашчевр̀љим. — Та́ј жљебу́ра ми се на перчи́к попе́.

жље́пка ж в *жљебуља.* — Жље́пка жље́бава, она́ це поцме́ва на дру́гога, а не ви́ди си њу́ ква́-е.

жље́пча м в *жљебан.* — Жље́пча, на́кара и ме́не да се насме́јем.

жљепче́ с *дете које се стално цери.* — На́цери ми се и оно́ј њо́јно жљепче́.

жљува́нак м *огризак.* — Пу́на авли́ја с-пти́чи жљува́нци.

жљува́ње с *глодање, гризање.* — То́ј неје́ еде́ње, то́-е жљува́ње.

жљуве́ несв **1.** *глође, гризе, једе.* — По це́л дн̀ пи́лишта жљу́ву цре́шње. **2.** фиг *секира, изједа.* — Жљуве́ ме отка[д]-це роди́л.

жљуна́ ж зоол *жуна, детлић.* — О[д]-цаба́јле жљуна́ кљу́је у др̀во ко у мо́зак да ми уда́ра с ону́ј кљуни́цу.

жљуовьк м *огризак, нагрижено воће,* в *огри́жљак.* — Куде́ се обр̀неш све́ жљуовьк до жљуовьк од оша́в.

жљу́ч м анат *жуч.* — За́боле ме жљу́ч од ја́д на њу́.

жљу́чка ж анат *жуч.* — Жљу́чка ће ми пу́кне од њи́ни бе́сови.

жма́рци м мн *језа, тр̄нци.* — Све́ ми жма́рци ла́зу ни[з]-сна́гу. — Појдо́ше ми жма́рци о[д]-цтра́.

жмы́кне свр *проспава, спава дуже.* — Тре́бе ма́лко да жмы́кнем, ју́тре ме че́ка голема́ рабо́та.

жми́ несв **1.** *куња, чами, ништа не ради.* — По це́л дн̑ жми́, ни́шта не рабо́ти. — Жми́ ко ма́чка уз огњи́ште. **2.** *жмури* (игра: жмурке). — Сн̑к нека́ жми́ Ми́лован. **3.** *чека на једном месту, окапава.* — Докле́ ћу да жми́м овде́, а ње́га јо́ш не́ма. **4.** фиг *спава.* — Још ма́лко нека́ жми́, па ће га бу́димо.

жми́е / жми́је несв в *жми.* — Не да́вај му сред пла́дне да жми́е, кво́ ће нађа́ске да рабо́ти. — О́ди и жми́је. — Ал не жми́је кьд пи́је и кьд га дво́ри ту́ђа жена́.

жмиéћи / жмијéћи прил *жмурећи.* — Жмиéћи ћу га би́јем. — Жмиéћи се не о́ди по гли́бав пу́т. — И́ма да изле́знем уш-Чу́ку жмијéћи.

жмијећкѝ / жмијечкѝ прил в *жмиећи.* — Жмијећки ћу зби́рам сли́ве и о[д]-те́бе бр̀же ћу напу́ним ка́цу. — То́ј ће о́н жмијечки да ураборти, а ти́ и́згуби то́лко вре́ме.

жмијећкѝм прил в *жмиећи / жмијећи.* — Ја́ си се па ми́слим што́ ли ме па те́ра да о́дим жмијећки́м, кьд оно́ да ме соплете́.

жми́ка несв *намигује.* — Поче́л да жми́ка на девојке.

жми́кне свр **1.** *намигне.* — А́јде, жми́кни на ба́бу да ви́ди како́ зна́ш да жми́каш. **2.** *засветли на трен.* — О́гењ жми́кне па се уга́си, жми́кне па се уга́си, ни́како да се разгори́.

жми́кла ж *она која намигује, намигуша.* — Ми́сли жми́кла да ће сва́ки да се ува́ти на њо́јно нажмикува́ње.

жми́кља м *онај који намигује.* — Које́ ти́ рабо́тиш ваздн̑ куде то́га жми́кљу?

жми́чка несв **1.** *повремено намигује.* — Жми́чка о́н и на девојчсти́ја, а ми́ ми́слимо да јо́ш ни́шта не зна́је. **2.** *трепери.* — Још ма́лко жми́чка о́гењ, ал-це брзо уга́си. — Жми́чка ла́мпа, доси́пи вој га́с.

жмичкѝ прил *жмурећи.* — Немо́ј да и́деш жмички́. — То́ј ћу ја́ жмички́ да урабортим.

жму́кав, -а, -о *поспан, леж.* — Жму́кав, па пожму́кав од ње́га не́ма на бе́ли све́т. — Тако́ј жму́кав неће у ста́ње ни да опепе́ли.

жмукавѐје несв пеј *дрема.* — По це́л дн̑ жмукавѐје, а но́ћу ски́та.

жмука́н м пеј *поспанко, лењивац.* — Дову́че се они́ја жмука́н, кобаја́ги ће ни помо́гне, а ова́м едва́ гле́да с-о́чи.

жму́кла ж пеј *лењивица, тутубанка.* — Жму́кло, осрни се ма́лко око те́бе, да ви́диш све́т! — Едва́ гле́да жму́кла, како́ ће компири́ да ти загрѝа. — За тој жму́клу-е му́ж ко Дра́госов: да гу с мо́кро ју́же пока́ра на рабо́ту!

жму́кља м пеј *лењивац, поспанко, тутубан.* — Куде́ најде́ то́га жму́кљу, не ви́ди ни куде́ о́ди, него ће ти пома́га у коси́лбу.

жму́кне свр в *жмикне.* — Гле́ј кьд му жму́кне, а ти́ за њи́, па ги пра́ти куде́ и́ду.

жмура́н м в *жмукља.* — Же́днога га преко во́ду пре́веде, а о́н, жмура́н, и́ч ни́шта не ви́ди.

жмура́ч м *онај који жмури у игри жмурака.* — Пр̀ви-е запљуну́л жмурача́.

жму́рачки прил *жмурећи.* — Па́дал си [зато́ј] што и́деш жму́рачки.

жму́рка[1] ж в *жмукла.* — Не ви́ди ко́је рабо́ти тај жму́рка, па ми све́ млеко́ ра́сипа.

жму́рка[2] несв *жмирка, чкиљи.* — Нешто́ је́ у ред с-о́чи, поче́л мло́го да жму́рка. **2.** фиг *дремуцка.* — Не спи́, онако́ј жму́рка у кре́вет.

жмурка́ње с гл им од *жмурка.* — Све́-е учи́л у[з]-жмурка́ње на гаса́рче.

жму́рла ж в *жмукла.* — Је́ја она́ жму́рла, са́мо ти се тако́ј чи́ни.

жму́рне свр **1.** *зажмури на кратко.* — Жму́рни докле се сакри́ју деца́. **2.** *заспи кратко.* — Жмурну́ ле́чка, ал ме деца́ пробуди́ше.

жму́рча м пеј в *жмукља.* — Жму́рчо жму́рави, куде́ ће́ш тако́ј жму́рав у све́т?!

жму́цка несв в *жмурка.* — Што́ ти дете́ ово́лко жму́цка?

жмуцка́ње с гл им од *жмуцка.* — Не мо́гу да гле́дам тој твоје́ жмуцка́ње.

жму́чка несв *жмирка, трепери.* — Жму́чка гаса́рче, мо́ра да је́ја до́бар га́с.

жмучка́ње с гл им од *жмучка.*

жња́вка несв *жваће споро безвољно.* — Немо́ј да жња́вкаш то́лко, но је́ђ му́шки.

жња́вка́ње с гл им од *жњавка.* — Ка-це оду́чиш од то́ј жња́вка́ње, да еде́ш ко чове́к?!

жње́ несв *жање.* — Ото́ше да жњу́ у орни́це. — Дошло́ вре́ме да се жње́ овс.

жње́је несв в *жње.* — Тико́мир поче́л да жње́је у црве́нковско, ве́ћем је вре́ме и за на́с.

жње́тва ж *жетва.* — У Дерве́н одавна́чке поче́ла жње́тва.

жо́ль м *карташка игра.* — По це́л дан ни́шта не рабо́ту, са́мо и́грају жо́ль.

Жу́јко м *име вола жујаве боје.*

жу́љав, -а, -о **1.** фиг *чврст, јак, незгодан човек.* — Жу́љав му́ж, је́ја ла́ко с-ње́га. **2.** *нажуљан.* — Ка[д]-ctу́ри ра́нац, а ра́мо му све́ жу́љаво.

жу́љи несв **1.** *жуља.* — Наме́сти до́бро сама́р да не жу́љи коња́ кљ ука́чиш те́ј вре́ћетине. **2.** *посувраћа кожицу пенису.* — Немо́ј да жу́љиш ку́ре. **3.** фиг *прави се важан.* — На ме́не ли си наши́л да жу́љиш па́тку? **4.** *отежке, извољева, зановетa.* — Немо́ј мло́го да га жу́љи, нека́ уработи кво́ сам му рекáл.

жу́љча м пеј *замлаћена особа.* — Сти́гал жу́љча и на сла́ву да се замлаћу́је.

жу́нга несв *наговара, моли, придикује, много прича*, в *цаика.* — Ста́лно ме нешто́ жу́нга, не́мам си ми́рку од ње́га. — Кљ оти́дем у Ни́ш, ће́рка ми жу́нга, жу́нга да и́дем куде до́ктура.

жунга́ње с гл им од *жунга.* — До́дија ми с његово жунга́ње.

жута́јка ж зоол *пољска препелица.* — У рженицу, на Момчи́лово, бе́ше гњездо́ на жута́јку.

жута́јче с дем од *жутајка.* — Вати́л сам три́ жута́јчета у кладњу́.

жуте́је (се) несв *жути (се).* — Дуње́ поче́ле да жуте́ју. — Жуте́је се у Де́л Јани́кина шами́ја.

жу́тка ж *жуманце.* — Пи́рга но́си ја́јца з-две жу́тке. — Ка[д]-це испи́лу пи́лићи, пр́во им даде́ш да еду́ жу́тку, па по́сле ги ра́ниш з-бр́кано ца́ревично бра́шно.

жу́ти бре́бер м бот *ливадска биљка* Anemone ranuncu loides, в *бребер*, в *бели бребер.*

жути́ло с *бледило.* — Све́ га по лице́ изби́ло жути́ло.

Жу́тине / Жу́тини с *заселак Жутини.*

Жу́тинка / Жутинчанка м *становница Жутина.*

Жу́тинска чу́ка ж мтн *брдо.*

жу́тински, -а, -о *који припада Жутину или је из Жутина.* — Он је жу́тински зе́т.

Жу́тинци м мн *становници Жутина.*

Жутѝнчанин м *становник Жутина.*

Жутѝнче с *дете из Жутина.*

жутѝњкав, -а, -о *жућкаст, бледуњав.* — Омьстѝла сам га у жутѝњкаво.

жу́ткас, -та, -то *жућкаст.* — Пролитѐл ти тија жу́ткас џемпи́р. — Бе́ше жу́ткас, а ськ је бледиња́в.

жу́тко с *бледо, болешљиво дете.* — Отка́[д]-ци поста́л такьв жу́тко?

жутцѝ м мн *врста јабуке.*

жуту́је несв *одаје жуту боју*, изр: — Жу́ти жуту́ју, а црве́ни путу́ју.

џембосува́ње с гл им од *џембосује (се).* — Ће ми пла́ти за то́ј џембосува́ње, а ја́ га то́лко тра́жим.

џембосу́је (се) несв *губи (се), нестаје.* — Куде́ па́ре џембосу́је ни́ки у ку́ћу не зна́е, а не сме́је ни да га пи́та. — Куде́ ми је џемпи́р џембо́сан не зна́м, не́ма га, па не́ма. — Куде́ се о́н то́ј џембосу́је са́м Бо́г зна́је, одедну́ш ко да у зевњу́ попа́дне и не́ма га.

џембо́ше (се) свр *нестане, пропадне.* — Џембоса́ше ми негде́ ку́ферче, едва́ га по́сле најдо́. — Што-го́ђ му даде́ш, о́н џембо́ше, н-уме́је да чу́ва. — Џембоса́л се, ни́ки не зна́е куде́, стр́в му се не зна́је.

З

/за а́лос/ изр *за срдњу, за подсмех.* — Ово́ј дете́-е са́мо за а́лос зда́дено. — Промени́ла се, па се напраи́ла за а́лос.

/за жи́ву гла́ву/ ж изр *по цену живота.* — За жи́ву гла́ву не́ће [да] до́јде куде баштУ́, мло́го га увреди́ли. — Ни за жи́ву гла́ву не да́ва девО́јку за Ста́мена.

/за ко́њски но́кат и магаре́ћи у́ши/ изр ирон *за мало, за незнатно.* — Побе́же ти за ко́њски но́кат и магаре́ћи у́ши, ина́че би га вати́л.

/за не да́ј Бо́же/ изр *за случај смрти, несреће или невоље.* — Ту́ј ми-е сва́ спрема́ за не да́ј Бо́же. — Ушпа́рај си у́век неку́ пари́цу за неда́ј Бо́же.

заа́ми свр *постане алав, незајажљив на добра,* в *зајали.* — Заами́л, па би све́ да-е његО́во, це́ло село́, са́мо он да жи́ви.

заа́нда се свр *заскита се, забориви се, занесе се у неком послу.* — Заа́нда се по ридишта, па не зна́је да се вр́не до́м.

заа́ндра се свр в *заанда се.* — Заа́ндра се по малу́ и н-уме́је да се вр́не, а то́лка рабо́та гу че́ка.

заа́пе свр **1.** *почне брзо де једе.* — Заапа́ли ко да су ськ из а́псу. **2.** *загризе, начне па остави.* — Сва́ку дру́гу ја́буку заапа́л и врљи́л.

заба́ви (се) свр *задоцни се, закасни се, задржи (се).* — Што си забави́л о́вце да дока́раш у трлу́? — За́бави ручак на мо́и косачи́ у Стра́ње.- Залу́д га че́кате, ка[д]-це заба́ви, кој зна́е ка[д]-ће до́јде. — Мло́го се забави́л и[з]-Село́. — Забави́ се у шко́лу причаћи с те́бе.

заба́вља се несв *касни.* — Ста́лно се заба́вља, куде го́ђ да по́јде.

забавља́ње с гл им од *забавља се.* — Навикомо на његО́во забавља́ње куде го́ђ да га пра́тимо, па се ви́ше и не секи́рамо.

забавува́ње с гл им од *забавуе (се) / забавује (се).* — Од његóво забавува́ње от-пóсо глава́ ме ви́ше боли́.

забаву́е (се) / забаву́је (се) несв *касни се, закашњава.* — Сва́ки дӣн се негдѐ ус-пу́т забаву́е. — Ста́лно на косачи́ забаву́је ручáк.

забагрѐје свр *запӯстӣти се.* — Немо́ј да забагрѐјеш на рабо́ту, како́ што зна́ју да забагрѐју ра́дници. — Забагрѐл, па сьв бази́ на прчѐвину.

заба́гри свр в *забагреје.* — Забагри́л ко да-е у ко́чину спа́л.

забада́љка ж *игла којом се прибада марама за косу или се њоме учвршћује фризура.*

забаӈа́ва прил *бадава.* — Забаӈа́ва-е ишáл у шко́лу, кьд ни до́бар-дӣн н-уме́је да ка́же.

заба́зди свр *заслрди.* — Забазде́ ни цѐлу ку́ћу с ти́ја о́тров.

заба́нда се свр **1.** *занесе се неким по̄слом .* — Забанда́л сам се с-тѐлци у коша́ру, па не сти́го да до́јдем поранчкѐ. **2.** *крене неким по̄слом.* — Куде́ ли се забанда́ла овако́ј ра́но по-малу́?

забата́лен, -а, -о *запӯшӣен, запо̄ста̄вљен.* — Пра́ен, па забата́лен на полови́н рабо́ту. — Забата́лене ливáде, њи́ве, пути́шта, дру́мови, ку́ће, све забата́лено.

забата́ли (се) свр *запо̄ста̄ви, оста̄ви, напӯстӣ.* — Забатали́л печáлбу отка[д]-це оженѝл. — Дете́ забатали́ло шко́лу, ськ ће з-баштý [да] но́си те́кме у рабо́ту. — Забатали́л се дуи́ч отка́д му умре́ла жена́.

заба́ши свр *сакрије, ӯта̄ји, пређӯти, не каже.* — Има́ да заба́ши, да му не ка́же ни́шта за то́ј. — Оће од ме́не све да заба́ши, ал ја па́ оди́рим.

забашува́ње с гл им од *забашује.* — Ако е почѐла са[с]-забашува́ње, ло́ше-е почѐла. — Ре́комо не́ма забашува́ње, а о́н па забашу́је.

забашу́је (се) несв *прикрива (се), сакрива, (се).* — По́ла од то́ј што-ти-е рекла́ забаши́ла-е, уме́је она́ да забашу́је, не́мај ве́ру у њу́. — Неје́ све́ за казува́ње, нешто́ мо́ра и да се забашу́је.

забашу́ри свр в *забаши.* — У́век га познаје́м чим нешто́ забашу́ри.

забезецува́ње с гл им од *забезецује.* — Да не бе́ше забезецува́ње, те́ше ју́нци дру́ги да ти ку́пи.

забезецу́је свр *заузме, по̄годи, обезбеди.* — Има́ [да] гу забезецу́јем, чим по-порасте́. — Забезецува́л је тој коњче́ још како ждре́бе.

забеле́је свр *јави се што̄ беле боје.* — Забележа́ше се о́вце у Остри́ке. — Ка[д]-це у́смивну, забележа́ше му се зу́би.

/забеле́је дӣн/ изр *сване.* — Кь[д]-забеле́је дӣн, це ди́замо за у Преде́ње.

/забеле́је сне́г/ изр *па̄дне, обели снег.* — Ју́тре ће забеле́је сне́г, ко́лко-е ла́дно.

забеле́је се свр **1.** фиг *сване.* — Забележа́л се Бо́жји дӣн. **2.** фиг *обели снег.* — Забележа́л се сне́г на Чемѐрник, по ви́сови. **3.** *по̄чне да седи.* — Забележа́ли му се бр̀кови и ко́са.

забељу́зга свр *по̄чне да лӯпе̄та..* — Кьд забељу́зга, ни́ки гу не мо́ж трпи́.

забе́ре свр **1.** *по̄чне да па̄да (град, киша).* — Ако забе́ре градýшка, це́ло по́ље ће уте́па. **2.** *по̄јури.* — Мо́тку, па забе́ри жга́дију. — Ако те забе́рем, не-це сврти́ш одону́д Раки́цку реку́. **3.** *брзо пӯтӯје, по̄јури.* — Забра́мо ус Купи́нски ри́д, за два са́та сти́гомо до́м. **4.** *по̄дврне.* — Забе́ри рукави́ кьд рабо́тиш с-катра́н, да се не замáжеш. **5.** *загноји.* — Кад забе́ре тај убацко́тина, исти́скај вој гно́ј.

заби́ва несв *по̄бада, набија.* — Заби́вамо ко́лци, ће гра́димо о́грењу.

забива се несв *пева се, завлачи се.* — Забива се и куде му неје место.

забивање с *забијање.* — Прво иде забивање колци, па се на њи закову баскије, ондак дођу тарабе.

забије / забије свр *забије, пободе.* — Кој забије, тај добије! — навали народе Марике на карике! — Колац се зашиљи, да се боље забије. — Забио нову остожу, јутре ће вршће.

забије се / забије се свр **1.** *завуче се, сакрије се.* — Немој се забијеш у четри зида, па с никога да не оратиш.– Неће крава да пасе, забије се у плас, па цел дан еде сено. **2.** *забоде се.* — Забио ми се трн у ногу.

забија несв *набија.* — Забија нову острожу, за неки дан требе [да] вршемо.

заблагни свр **1.** *зашећери, заслади.* — Ел требе каву да ти повише заблагним. **2.** *осладе се.* — Заблагнеше ми овија колачи, с какво си ги праила? **3.** *постане слађи.* — Тури тој крушке у сламу да упрну, тък повише заблагну.

заблажи (се) свр *омрси (се), поједе што мрсно после поста.* — Заблажила сам јутроске после толко време. — Изумила сам на пости, па се ненагодно заблажи.

/заблажи млеко/ изр *направи јогурт.* — Узни па заблажи млеко за уз баницу. — Имаше кисело, па заблажи млеко.

заблаи (се) свр **1.** *почне да блеји, заблеји.* — Заблајаше овце кьд ги искара на орман, ко да ће на солило. — Ка[д]-це заблаи лијарица све овце стрчу куде њу. **2.** фиг *занесе се, загледа се.* — Куде си заблајал, што не гледаш куде идеш. — Заблајал се у Руску, еве, целу годину, више н-умеје ни дом да потреви.

заблене се свр *загледа се.* — Блешча, заблену се у девојче ко да неје видел женско.

заблентавеје (се) свр *занесе (се), загледа се у кога или што.* — Већем сам заблентавела, па не знам кво работим. — Заблентавел се у ону Ордану, па не знаје куде оди ни што работи.

заблесавеје (се) свр *залуди (се), занесе (се), зашунтави (се).* — Море, заблесавел за ону Токину вртиепку, па не знаје куде му-е глава. — Заблесавеје се тако, па не знаје куде оди.

забломбира свр *стави пломбу.* — Дојдоше милицајци и забломбираше задругу.

забобика (се) свр *баци (у блато што), заглави (се) (у блату).* — Како забобикал кола у батлак, такој ги остаил.– Бьш ли мора да се забобикаш у лочку?! — Забобика се у оној блатиште, едва жив излезо. трп прид **забобикан**, -а, -о *запрљан блатом.* — Улезал си у кућу са забобикане чижме, неси ги опрал. — Неје се ни очистила, онакој забобикана ис-топило си отиде дома.

забогатеје свр *забогати.* — Како тој може да човек одеднуш забогатеје?

заболи свр *разболи се, оболи.* — Од зиму старац ми заболе, заболе, и, не истера годину, умре.

/заболи ме/ изр пеј *баш ме брига.* — Заболе ме за њега кво работи и како му-е.

заборави свр фиг *опрости.* — Тој тепање и сък му не мож заборави.

заборавен, -а, -о *заборављен.* — Заборавен леб се не еде.

заборави свр *заборави.* — Заборави кво сам ти оратила, ко да ти ништа несам рекла. — Заборави ме.

заборавља несв *заборавља.* — Добро се брзо заборавља, зло панти довек. — Поцети га, он ласно заборавља. — Заборавља кво гоћ да вој кажем.

заборављање с гл им од *заборавља, заборављање.* — Пати о[д]-заборављање.

забр̏за свр *пojури, почне нешто на брзину да ради.* — Забрзáл уш-чепељáк, не мóж га стúгнемо. — Забрзáл да орáти, ко да ми свé мóж да пáнтимо. — Зáбрза ме те појдó овакóј у дрпаво. — Тó-е, вúди се, на збр̏зано уработúл.

забр̏ичи се свр *почне да се брије.* — Таман се забричú, кьд дојдé Марúчка; ће йдемо у Цр̏ну Трáву да намúримо пóрез.

забр̏ка свр *замеша, умеша.* — На грабáц забркá попáреницу, па гу турú да се печé. — Забр̏кај на свúње прéвнину и компирú, па им сúпи у кóчину.

забр̏кано с *смеша хране за свиње,* в *бркано.* — Да им дадéш забр̏кано да едý, тój нájвише вóлу.

забрнчú свр *почне да брује.* — Зáбрнча некáв машúна, па се óћута. — Зáбрнча ми у ýши тој бр̏нчало.

забро̀и се свр *занесе се у бројању.* — Забро̀ил се, н-умéје да стáне.

забр̏чка свр *замеша, умеша,* (трп прид: забр̏чкано). — Забрчкá попáреницу, за пóла сáт це испечé.– Забр̏чка женá помúје, па сúпе у корúто на свúње. — Свé што-е забр̏чкано поéдоше свúње, којé jóш да им присúпем?

забрчкува̀ње с гл им од *забрчкује.* — Пропáдо од забрчкувáње; забр̏чкај на децá, забр̏чкај на прашчúна, забр̏чкај на свúње!

забрчкýје несв *меша, йрйпрема храну (мешањем неке мељавине и воде).* — Сáлте тój да си рабóтим, да забрчкýјем на стóку и не вáдим рýке ис-помúје.

забуђавéје свр *йосйшне буђав.* — Немój брáшно да забуђавéје у тýј мéмлу, у ћóшку.

забýни (се) свр *збуни (се), смешё (се).* — Зáбуни ме онój детé, те си не купú ориз. — Забунúл се поштáр, па куде нáс донéл чúчину пéнзију. — Пóсмете ме бáба, па се забунú с-пáре.

забуњува̀ње с гл им од *забуњује (се).* — Нéма тýј забуњувáње, све је чúсто какó слúза!

забуњýје (се) несв *збуњује (се).* — Немój ме тýј забуњýјеш, за тóлко знáм и сáм! — Забуњýје се кьд провлáчи основу крóз нúтке, па да вој помóгнем.

забýта (се) свр **1.** *завуче (се), сакрије (се).* — Забутáл се у цр̏ге, па спú ко утéпан. — Кьд нештó такój забýта, три дúна не мóж га нáјде. **2.** фиг *набије.* — Забýтам вој га у дýпе (*йсовка*).

забýтан, -а, -о **1.** *скривен.* — Кој данúс знáје кудé је забýтан ср̏п од лáњску жњéтву. **2.** фиг *смешен, будала.* — Сви знáју кóлко е он забýтан, сáмо се ти прáиш да не знáеш.

забутува̀ње с гл им од *забушује (се).* — Досадúше ми óвце с тој забутувáње по грмáк.

забутýје (се) несв *скрива (се), завлачи (се).* — Стáлно нештó забутýје по цéпови. — Забутýју се говéда по шибáк. — Питýјеш ме: „Кудé је Драгúња?“ Етé гу тáм забутýје се по ћóшке.

забýчка свр *йочне да бучка млеко.* — Тамúн забучкá млекó, онú ме викáше да излéзнем.

забушáва несв *избегава да ради.* — Знáе млóго да забушáва, затój га др̏ж на óко.

забýши свр *йревари, закине.* — Отвóри óчи да те Цúда не забýши кьт купýеш. — Еднýш ли ме-е забушúл.

зáвађа[1] ж *свађа, мржња, завада.* — Умéје óн да направи зáвађу, а пóсле кобајáги ће ги мúри. — Несьм чул за тýј зáвађу. — Немój се мéшаш у њúну зáвађу.

зава̀ђа[2] несв *прави свађу, посвађа.* — Умѐје онà ўбаво да завàђа љўди.

зава̀ђа се несв *свађа се.* — Задо́рица, са свàкога се завàђа.

завађа̀ње с гл им од *завађа*[2] *(се).* — Ако по́чне завађа̀ње, ти́ о́дма побе́гни.

завађува̀ње с гл им од *завађу(ј)е се.* — Несà́м за завађува̀ње, ако мо́ж то́ј да рѐшимо с-ле́по.

завађу̀је (се) / завађу̀ју̀е (се) несв *посвађа (се), свађа (се).* — Онà ги завађу̀ју̀е, онà ги и ми́ри. — Са свàкога се завађу̀ју̀е, таквà му се́мка.

зава̀ли (се) свр **1.** *изрази захвалност, захвали (се).* — Зава̀ли на Бо́га што те нѐју̀е утепа̀л ка-те ватѝл да кра̀днеш! — Завали́ им се о́дма ју̀тредѝн за ти́ја по́моћ. **2.** *нагне (се), утоне.* — Тој тре́бе ма̀лко да се зава̀ли, да му се поту̀ри ка̀ј ла. — Завали́л се у крѐвет, па не ми́сли да се ди́за. — Завали́ла му се пу̀на ко́ла у јеру̀гу, не мо́ж ги извуче́ ни ш-четве́рак, мо́ра ги претова́ра. — Завали́ла се у сне́г, не мо́ж се ди́гне. **3.** фиг *обљуби.* — Ва̀ли се да гу завали́л негде́ некàд ка[д]-цу били́ сами́.

завали́ја м *сиромах, јадник, несрећник, болесник.* — Кво́ да рабо́ти ја̀дан завали́ја, оста̀л бе[з]-жену́, с три детѐта на врàт: ни да ги чу́ва, ни да и́де у рабо́ту, нејѐ за ни́где.

зава̀ља несв **1.** *наваљује, нагиње, обара.* — Ка[д]-ду́не северѝнко, све зава̀ља метло́вине. **2.** *обљубљује.* — Зава̀ља како́ кој ў сти́гне ко пасту́в.

зава̀ља се несв *заноси се, тетура се, пада.* — Нешто́ ми нејѐ до́бро, свѐ се зава̀љам кьд о́дим.

завађа̀ње с гл им од *завађа (се).* — Навѝкал на завађа̀ње ка[д]-цеди́.

завађува̀ње с гл им од *завађу(ј)е (се).* — Бри́га некога́ за његово́ завађува̀ње по пути́шта.

завађу̀је / завађу̀ју̀е несв в *завађа (1, 2).* — Ду́ва ве́тар, па завађу̀је све жѝво (**1**). — Пазѐте се од њѐга, ти́ја мангу́п завађу̀је дево́јке (**2**)!

завађу̀је се / завађу̀ју̀е се *заноси се, тетура се.* — Пијàн, па се завђу̀је кьд о́ди, докле се не скрндо́ше у неку́ јеру́гу.

зава̀рка свр *сачува.* — Заварка̀ ма̀лко пари́чке, те ми до́бро дојдо́ше да пла̀тим трава́рину.

зава̀рка се свр *причува се, припази се.* — Чове́к се зава̀рка о[д]-те́шку рабо́ту ако о́ће још ма̀лко да пожѝви.

зава̀ркан, -а, -о *сачувано.* — Ово́ј-е од оно́ј зава̀ркано си́ренце.

заваркува̀ње с гл им од *заварку(ј)е (се).* — Не́ма ни́шта о[д]-заваркува̀ње, овде́ка се рабо́ти му́шки.

заварку̀је (се) / заварку̀ју̀е (се) несв *чува (се), пази (се), штеди.* — Заварку̀јем дрва̀, да ги не изгори́м, још нејѐ прошла̀ баба-Ма̀рта. — Јо́шке се заварку̀ем, боли́ ме ра̀на од апера̀цију. — Заварку̀ј се од оно́га Јова̀нчинога ону́ка, виш колки́-е апа̀ш.

зава̀та несв **1.** *захвата.* — Зава̀та во́ду за сто́ку. **2.** фиг *запрема.* — Ако́в зава̀та шесѐ ки́ла. **3.** фиг *почиње да се инфицира.* — Заватàла га некà бо́лька, а не зна̀е како́ да се ле́чи. — Заватàл га гри́п, немо́ј да му прио́дите. **4.** фиг *разгорева се (ватра).* — Ако гу о́гењ па̀ зава̀та, не́ће од колѝбу ни́шта да оста́не!

зава̀та се несв **1.** фиг *лепи се.* — Немо́ј, смола̀ се зава̀та за ру́ке, ће се ума̀жеш. **2.** фиг *прихвата се некога после.* — Зава̀та се сва̀шта да рабо́ти, а по́сле не пости́за. **3.** фиг *распаљује се (ватра).* — Су́во ли́сје, па се о́гењ бр̀зо зава̀та. **4.** фиг *дружи се.* — Заватàл се с мангу́пи, сѣг се не мо́ж раска́чи од њи́.

заватàње с *захватање.* — Уморѝл се од заватàње во́ду о[д]-до́љњи кла̀данац, некà га некѝ одме́ни.

зава́тен, -а, -о **1.** *захваћен.* — Вода́ е зава́тена у бу́ре. **2.** фиг *заузе̄т.* — Ру́ке вој зава́тене с-те́сто. — Све́ пани́це су зава́тене, ниедна́ пра́зна. **3.** фиг *верена (девојка).* — Са́мо њу не гле́дај, она́-е зава́тена, од ове́ј дру́ге ће́в ти кој ў о́ћеш.

зава́ти свр **1.** *захвати́.* — Зава́тил сам во́ду у котле́. — Зава́ти ми во́ду од Нико́лин кла́данац кьд прово́диш накуд Раки́цку реку́. **2.** фиг *заузме.* — Зава́тила сам ру́ке с-те́сто, не мо́гу [да] ти помо́гнем. **3.** *узме.* — Зава́ти ма́лко ма́сло из бу́чку, да оби́ђнем какво́-е. — Зава́ти с ложи́цу по́вишке сла́тко од купи́не. **4.** фиг *накваси.* — Ки́ша ни за́вати руко́льке у Ки́тку, бо́им се це ска́пу. — За́вати ни још на Ро́мански ри́д, па ни до до́м све у́шљепа ки́ша. **5.** фиг *удари.* — Зава́тил га с пру́чку прско́ у́ши, па му у́во уцрвене́ло. **6.** *захвати́, ухвати́ (ва̄тра).* — Коша́ру им зава́тил о́гењ, изгоре́ ко бару́т. **7.** *ушије овлаш.* — Зава́ти ми с кона́ц ово́ј што ми се сцели́л рука́в. **8.** *причврсти́.* — Зава́ти шами́ју с ката́нку, да ти се држи́.

зава́ти се свр **1.** *по̄свађа се, дохвати́ се.* — Зава́тили се нека́д око ме́ђу́, па ни ськ не ора́ту. **2.** фиг *ради неки по̄сао, прӣхвати́ се по̄сла.* — Зава́тили се з-брање́ дрва́, не мо́ж да до́ђу. — Ви́дим зава́тил си се с-рабо́ту, а те́о да поора́тимо нешто́. — Зава́тил се да рабо́ти голе́м посьл, па зато́ј неје́ доодил ле́тоске.

завек / завека́ прил *заувек.* — Писа́ла му у во́јску: „Заве́к сам твоја́!“, па отишла́ за дру́гога. — Ова́ј ку́ћа е напра́вена завека́.

за́вет м *завет̄рина, заштићено место.* — Иди у за́вет, да те ве́тар ту́ј не проко́рма.

за́ветан, -тна, -тно *заштићен, заклоњен од ве̄тра.* — То́ј ти-е за́ветно ме́сто, ветро́ви га пребацу́ју.

заве́тина ж *сеоска слава.* — Идемо на заве́тину, на Голе́му Госпои́ну, на Ива́новицу, на за́пис.

зави́ва несв **1.** *лелече, нариче над (за) по̄којником, пла̄че, реди,* в *завија.* — Зави́ва до бо́га за умре́лога бра́та. — Зави́ва за Стоилка, па устура. **2.** *ӯтопљава, по̄вија, огрће.* — Зави́ва у лу́лку дете́, пошла́ куде њо́јни. — Зави́вај ноћно́м деца́ да се не откри́ју и насе́бну. **3.** *завија (па̄с).* — Нешто́ Ђу́ма це́л но́ћ завива́.

зави́ва се несв *по̄крива се, ӯтопљава се.* — У ову́ј леденицу тре́бе се до́бро зави́ваш да не осе́бнеш.

завива́ње с **1.** *нарицање, лелек, пла̄ч.* — То́ј неје́ плака́ње, то́-е завива́ње. — Од завива́ње гру́ди ће исцепи. **2.** *увијање, ӯтопљавање.* — Не пома́га ни завива́ње, ста́лно во[ј]-е ла́дно. **3.** *завијање па̄са, живо̄тиња.* — Зи́мени са́мо слу́шам завива́ње вукови по Тврди бре́г.

зави́вка ж *по̄кривач,* в *по̄кривка (1, 2).* — Еси́ ли поне́ла зави́вку за дете́ (**1**)? — Зиму́ске ћу ткаем зави́вке: цр̀ге и посте́льке, ове́ј ни већем пролите́ле (**2**).

за́видан, -дна, -дно *завидљив.* — Мло́го су за́видни, на све́ ни зави́ду.

/за ви́дело/ *док је још дан.* — Дојде́ још за ви́дело.

завидљк м *зави́ст, сӯјета.* — Ће поцрцају од завидльк. — О[д]-завидльк ће ме жи́ву поеду́.

зави́ја несв в *завива,* **1.** *пла̄че, реди за по̄којником.* — Кьд по́чне да зави́ја ис па́мет да те иска́ра. **2.** *умо̄тава, увија, по̄крива.* — Зави́ја дете́ у посте́лци.

зави́ја се несв *умо̄тава се, увија се, по̄крива се.* — З-две цр̀ге се зави́ја и па му ла́дно.

завија́ње с гл им од *завија (се),* **1.** *нарицање, пла̄ч за по̄којником.* — Мло́го ми-е те́шко од њо́јно завија́ње. **2.** *умо̄тавање, ӯтопљавање.* — Тре́бе до́бро завија́ње са-ша́лови на ову́ј ладно́ћу да те не пробива студени́ца.

зави́је свр **1.** *почне да реди за покојником, почне да нариче.* — Ка[д]-зави́је на гро́бје, сва́ се натр̏њим. **2.** *закука, залелече.* — Дође́ди ми да зави́јем од му́ку, па ни́кад не ста́нем. **3.** *покрије, ушушка.* — Зави́ до́бро дете́ да му не студи́.

зави́је се свр *покрије се, утопли се.* — Да́ј [ј]ош едну́ посте́љку да се де́да зави́је, да му неје́ ла́дно.

/зави́је у цр̏н пово́ј/ изр **1.** *пребије, испуче.* — Ће те зави́ју до́ма у цр̏н пово́ј што не́си доша́л це́лу но́ћ. **2.** *сахрани.* — Дабо́гда те ма́ти у цр̏н пово́ј зави́ла (*клетва*).

завију́тка ж *кривина.* — Оцми́ни куде дру́гу завију́тку. — Иза́ дру́гу завију́тку-е њи́на коша́ра, ту́ј се кри́ју ти́ја мангу́пи.

зави́ка (се) свр *почне да виче, развиче се, разјари се.* — Кьд неки́ за́вика поза ме́не, пре́паде ме. — Завика́л се ко Здра́вко за спр̏жу (*изр*).

зави́ри се свр *накупи се вода, направи се вир.* — Завири́ла се река́, мо́ж се ба́њамо. — Завири́л се изво́р, са́мо да се избистри вода́, па да зава́тимо да пи́јемо.

завирува́ње с гл им од *завирује (се).* — Мло́го поље́к и́де завирува́ње, залаби́ла вода́.

завиру́је (се) несв *сабире се вода правећи вир.* — Ста́нча ће завиру́је во́ду у топи́ла за гр̏снице. — Напра́и и́спус да ти се вода́ не завиру́је. — На не́колко пре́глабине нис-пу́т завиру́је се вода́, тре́бе се отко́па да оти́ца у доли́ну.

зави́рчи се свр в *завири се.* — Завирчи́ла се вода́, не мож се пре́јде с ко́ла.

завирчува́ње с гл им од *завирчује се.*

завирчу́је се несв в *завирује се.* — Ту́ј су голе́ме ба́ре, вода́ се ста́лно завирчу́је.

за́вис м *завист.* — Све́ се осуши́ла о[д]-са́вис. — Не мо́ж да жи́ви о[д]-са́вис.

завитла́ва (се) несв *измотава се, шали се.* — Наше́л з-деца́ це завитла́ва. — Поче́ла и деца́ да га завитла́вају.

завитлава́ње с гл им од *завитлава (се), шала, измотавање.* — О́збиљно да ора́тимо, зае́би завитлава́ње.

завитла́нција ж в *завитлавање.* — Завитла́нција ги тако́ј дока́ра до сва́ђу.

зави́тли свр **1.** *исповиј, замахне,* в *исповрти.* — За́витли ми оно́ј гребу́љче, па у ба́ру. — Мо́ре, кьд га зави́тлим, ће одлети́ одону́д реку́. **2.** *заврне (рајбер да затвори).* — Зави́тли долап. — Зави́тли капа́к на вра́та да не ула́зу коко́шке.

завитло́ше свр у аугм знач: *завитли.* — Ћу те завитло́шем, па у чи́чине та́рабе.

завла́чи свр *заврши дрљање орања.* — Завлачи́мо ора́ње у Момчи́лово, па да преоди́мо да о́ремо на Ви́тел.

завлачува́ње с гл им од *завлачује.* — Тре́бе да попра́јмо дрља́чу за завлачува́ње.

завлачу́је несв *дрља орање.* — Данье́с завлачу́јемо у Стра́ње оно́ј о́висште.

зово́ј м *кривина на путу.* — Голе́ма стрмина́, па зово́ј до зово́ј, докле искочи́мо на Крста́тицу.

за́воран / за́ворањ м *гвоздени клин који се провлачи кроз привој на јарму и руду на воловским колима или на саоницама.* — Да неје́ за́ворањ, волови́ не би́ могли́ да вучу́ ко́ла.

за́вран м в *заворан / заворањ* (Златанци). — Кьд ту́риш за́вран у про́цеп, мо́ра да про́јде и крос привој, па та́г да и́де двојанка.

за́врат фиг *испаштање туђих грешака* — Ко́ј што́ од ва́с да уработи, све́ ме́не за́врат. — Ти́ не у́чиш у шко́лу, а ме́не за́врат.

завржди́ свр **1.** *почне да зуји.* — За́вржда неко́ мото́рче у Кукули́нци. **2.** фиг *баци.* — Кьд завржди́ ка́мен, чак на Клису́рку. **2.** фиг *ошамари.* — Немо́ј ти завржди́м едну́ преконо́сницу!

завр́же (се) свр **1.** *завежде (се), увеже (се), замрси (се).* — Завр́жи Пла́вку за ја́сле. — Завр́жи шами́ју, па да пођимо у Село́. — Ја ћу напра́им ју́жице, а ти завр́жи сно́пје да ги зде́немо у крсти́ну. — Заврза́ли се ко́нци, не могу да ги распра́им. **2.** фиг *направи се скучница.* — Заврза́ли се ку́чићи по ку́чку, па пра́ју чу́до по сока́к. — Заврза́ла се ку́чка, бесу́је се.

завреза́ло с *оно чиме се нешто или неко везује, конопац, уже, улар.* — Ку́че прије́ло завреза́ло и побе́гло.

завр́зан, -а, -о трп прид од *завр̀же.* **1.** *завезан.* — Ко́њ-е завр́зан за сли́ву и нара́њен. **2.** фиг *сплетен.* — Пу́т кро[з]-живо́т му е завр́зан, не зна́је куде́ и́де. **3.** фиг *онемогућен.* — Не мо́ж га при́ми на посьл, завр́зане му ру́ке. **4.** изр: **завр́зан ези́к** *ћутљив.* — Завр́зан му ези́к, па не ора́ти. **5.** изр: **завр́зан чове́к** *суруук.* — Које́ мо́ж да ураво́ти завр́зан чове́к? **5.** изр: **завр́зани ку́чићи** *спарени пси.* — Це́л но́ћ бесне́ју по сока́ци завр́зани ку́чићи.

завр̀зло́ с в *завр̀зало.* — Однє́л и завр̀зло́ и шта́нглу ишчупа́л, па побе́гал.

завр̀зо́љак м *чвор две завезане нити, наставак.* — Немо́ј да се ви́ду ти́ја завр̀зо́љци на цемпи́р.

завр̀зо́лька ж *чвор, наставак, узица.* — Да́ј ми ти́ја кона́ц, да напра́им завр̀зо́љку, да завр̀жем вре́ћу с компири́.

завр̀зо́тина ж *оно што је уплетено, завезано.* — Да не бе́оше оне́ј завр̀зо́тине с ко́нци, по́брзо би га испле́ла.

завр̀зува́ње с гл им од *завр̀зу(ј)е (се).* — Пра́им ју́жице за завр̀зува́ње сно́пје.

завр̀зу́е (се) / завр̀зу́је (се) несв **1.** *завезује (се), везује (се).* — Ко́ј га завр̀зу́е, ти́а ће га одвр̀зу́е. — Еди́н га завр̀зу́је, дру́ги га одвр̀зу́је. — Ја га одвр̀зу́ем, оно се завр̀зу́е. **2.** фиг *пире се (пси).* — Завр̀зу́ју се пцети́шта по ку́чку.

завр́ља свр **1.** *почне да баца.* — За́вр̀ља ма́лко се́но на сто́г, па си отиде́. **2.** фиг *почне да пада (снег).* — За́вр̀ља ју́троске о́ситан сне́г, па ста́де.

завр̀ља́чи свр у ауг и пеј знач: *баци.* — За́вр̀ља́чи торбиче́, па о́трча по малу́ с-врсници́.

завр́љен, -а, -о *забачен.* — Село́ им завр́љено иза Чеме́рник, и́ч ми се та́м не и́де.

завр́љи свр *остави, напусти.* — Завр̀љи́л негде́ кесе́р и са[г]-га од ме́не ца́ка. — Завр̀љи́л ку́ћу у село́, побе́гал у гра́д. — Скро́з завр̀љи́л уче́ње.

завр́не свр **1.** *подврне.* — Завр̀ни́ рукави́, да ги не ума́жеш с ла́јна кьд ри́неш коша́ру. **2.** *окрене.* — Завр̀ну́л му ру́ку, па га би́л. — Ћу му завр́нем ши́ју ко на коко́шку. — Завр̀ну́ гу, па вој га ви́ко о[д]-са́д. **3.** фиг *врати.* — Завр́ни гове́да да не и́ду у ту́ђ овьс. **4.** фиг *почне, удари (непогода).* — За́вр̀ну ки́ша, ће наки́снемо. — Тьг па за́вр̀ну да ду́ва ве́тар и но́си сне́г у о́чи. **5.** фиг *како ко пожели. како се коме прохте* — Не тре́бе ми столи́чка, ја се́днем куде́ завр́нем. — Истепа́ше ме Млачишта́ни, те́па си ме ко́ј како завр́не.

завр́не се свр *окрене* се. — Завр̀ни се да ви́дим, на грби́ну си се с нешто́ упрска́л. — Тре́бе ли да завр́нем ду́пе, да ме ебе́ ко́ћи си како о́ће, ел да се бо́рим с те́ј а́ле?!

/завр́не ши́ју/ изр *доћера у ред.* — Завр̀ну́л му ши́ју, па ськ слу́ша.

за́вр̀т м *окрета́ј.* — Још еди́н за́вр̀т и зашра́фено-е.

завр̏та (се) несв **1.** *сврта (се), одомаћи (се).* — По цел дȁн се дóма не завр̏та. — Уз ре́ку ваздȁн о́вце завр̏та. **2.** *множи (се), запати (се).* — Мо́ра де-е она́ неки́ баксу́з кьд вој се ни сто́ка у кошáру не завр̏та. **3.** *штеди.* — Пара́ му се не завр̏та. — При њѐга се раки́ја не завр̏та. **4.** *окреће.* — Не завртáј ми гузи́цу ка[д]-ти ора́тим! **5.** *заврће, зашрафљује.* — Ни шрáв н-уме́је да завр̏та, а ће се ку́ћи. **6.** фиг *врти, лаже.* — Не мо́гу да поднесе́м да га једна́ профу́књача око пр̏с завр̏та. **7.** фиг *смирује се, скрашава се.* — Дуну́л северѝнко, ку́че се не завр̏та.

завртáљка ж *завртањ, шраф.* — Куде́ ми се де́ну завртáљка о[д]-то́чак?

завртáње с гл им од *завр̏та (се).*

завр̏ти (се) свр **1.** *сачува, ушпара.* — Куде њѐга се пара́ не мо́ж завр̏ти́. — Завр̏те́ ма́лко си́рнеце за у коси́лбу. **2.** *запати, сачува.* — Сто́ку ни́како да завр̏ти́. — Завр̏те́ли једну́ јуни́чку и крме́. — Завр̏те́ла сам једну́ пле́ћку слани́ну да ни се на́јде ус-про́лет. **3.** *одомаћи се.* — Отка́ко се она́ завр̏те́ куде на́с, не прокопса́мо. — Бе́ше завр̏те́ла једно́га Лебе́ђа́нина, па се о́беси.

/завр̏ти́ ши́ју/ изр *убије.* — Ако га ва́нем, ћу му завр̏ти́м ши́ју!

за́вртка[1] ж *шраф, навртањ.* — Куде́ ми се де́ну за́вртка на ко́ло, не ли́ ту́ј досьг бе́ше?

завр̏тка[2] свр **1.** *почне да врти́ка, упреда нити вуне.* — Завртка́ла сам клу́бе, еве́ ти вретѐна па ти довр̏ткај. **2.** *заврти што.* — За́вртка чи́гру и по́ла са́т се врте́ по аста́л.

завр̏то́тина ж *замајан човек.* — Ел дојде́ до́м она́ј завр̏то́тина?!

завр̏то́ше (се) свр **1.** *завитла.* — Кьд завр̏то́шем ову́ј ви́лу, ћу гу вр̏љим чак куде Ми́љковци. **2.** фиг *ушпара, сачува.* — Н-уме́је да завр̏то́ше ни пребије́ни гро́ш. **3.** фиг *смири се, скраси се.* — Завр̏то́ши ду́пе, па у́зни нешто́ од ко́рис да рабо́тиш. — Завр̏то́ши се једну́ш и ти́ до́м.

завр̏ћа (се) несв **1.** *заврће, навр̏ће.* — Завр̏ћај шра́в докле га не зашра́виш! **2.** *зауставн.* — Завр̏ћај во́ду, на́пуни се бу́ре! **3.** *окреће се од некога или нечега.* — Ко́ј се ма́трак завр̏ћа кьд ме ви́ди?

/завр̏ћа гла́ву/ изр: *окреће се од некога или нечега.* — Како́ да му збо́рим, кьд завр̏ћа гла́ву од ме́не чи[м]-ме ви́ди.

завр̏ћа́ње с гл им од *завр̏ћа (се)* — Ту́ј тре́бе ја́ко завр̏ћа́ње, да се до́бро зашра́ви да држи́.

завруће́је свр *постане вруће.* — Дана́с и́ма да завруће́је, же́жница да се напра́и.

завру́ћи свр *постане вруће, настане врућина.* — Кьд завру́ћи, гове́да да запла́ндите у пла́ндиште у Бобата́ло, куде ре́ку. — Одедну́ш ми за́вруће у гла́ву ко да ми неки́ сипа́л жа́р.

завршáља несв *завршава.* — Гле́да да си завршáља своју́ рабо́ту. — Јо́ш две́ ви́ле и завршáљамо сто́г. — Завршáља те́кничку шко́лу.

завршáља се несв **1.** *завршава се изградња чега.* — Завршáља се пу́т крос Ка́чар. **2.** *окончава се.* — Ово́[ј]-е гро́бје на Дру́м и ту́ј се завршáља на́шо скита́ње по бе́л све́т.

завршаљáње с гл им од *завршаља се.* — Ко́лко ти тре́бу још па́ре за завршаљáње ку́ћу.

завуждѝ свр *почне да зује.* — Завуждѝ па ста́не, завуждѝ па ста́не, не́ће мо́тор да па́ли.

зага́ђа (се) несв **1.** *изволева, изналази.* — Ста́лно нешто́ зага́ђа. — Те зага́ђа ми за ово́ј, те зага́ђа за оно́ј, ни́кад вој ни́шта није по́таман. **2.** *угађа (се) коме.* — Како́ да вој

човѐк загáђа, кьд вој нѝшта нèе по вóљу. — Загађá вој, загађá, и пá вој нèе áрно. — Тражи бабѐтка да вој се загáђа.

загађáло с *зановетало*. — Да знáш коѐ-е онá загађáло, трѐбу ти дебѐли жѝвци ко тојáга.

загађáње с гл им од *загађа*, **1.** *извољевање, зановетање*. — Дójадне ми с тój загађáње, те овój едѐ, те онój не едѐ. **2.** *угађање, удовољавање прохтевила*. — Нѐмам вѝше жѝвци за загађáње на нѝкога. Од нáс ти-е тóлко згађáње, вѝше н-умѐјемо. — Ѝди тáм куде си навѝкал на згађáње, ми тój не знáмо.

загађувáње с гл им од *загађује*, в *загађање (1, 2)*. — Цѐл живóт сáмо слýшам његóво загађувáње (1). — Научѝла га мáти на загађувáње, па и на жену́ загађýје (2).

загађýје несв **1.** *зановетá, извољева*. — Нек си онá загађýје квó óће, ти́ си рабóти какó умѐјеш. **2.** *угађа, испуњава прохтеве*. — Квó онá зáйска, óн вој загађýје, сѣл да се не љýти.

загаздѐје свр *постане газда, обогати се*. — Човѐк не мóж да загаздѐје за еднý гóдину.

загáзи свр *угази задњи део обуће*. — Штó си такój загазѝла ципѐле, штó ги не обýваш како трѐбе?

загазувáње с гл им од *загазује*. — Еднýш ла сам му викáла за тój загазувáње, и пá ѝсто!

загазýје несв *угазује задњи део обуће*. — Све што обýје, онá загазýје, нѝшта не чýва обýвке.

загáр м *пас*. — Ѝмам два óпасна загарá. — У авлѝју нѝки не смѐје да улѐзне, ће га растр̀гну загарѝ.

загáспе свр *угаси се*. — Пáзи да ти óгењ не загáсне. — Скрóз загáсло огњѝште.

загасњувáње с гл им од *загасњује (се)*.

загасњýје (се) несв *гаси (се)*. — Почѐл óгењ да загасњýје, тýри му некó куберчѐнце, нека клаѝ. — Сировѝце се загасњýју, тýри му некý сýву сýчку!

загѝлка свр *почне да голица, заголица*. — Загѝлка ме нештó на грбѝну, да нејѐ бробѝњак. **2.** фиг *заинтересује*. — Загѝлка ме с тýј прѝчу, па остáдо до крáј да гу чýјем.

заглáви свр фиг *заборави се у каквом друштву*. — Синóћке дóбро заглавѝмо у кафáну.

заглáвка ж *умешак, кајла*. — Бе[з]-заглáвку не мóж да уцвр̀стиш држáљу на секѝру.

загладнѐје свр *постане гладан*. — У вóду човѐк бр̀зо загладнѐје.

заглеђувáње с *загледање*. — О[д]-заглеђувáње нѐма вáјда. — Па тój заглеђувáње, па тój ујдурисувáње несѣм још видѐл.

заглеђýје несв *загледа*. — Штó мс такój заглеђýјеш, нссѣм рогáт?! — Заглеђýје ни са свáку странý ко да смо нештó крѝви.

заглеђýје се несв **1.** *загледа се у некога или нешто*. — Девójка се на врѐме заглеђýје о[д]-цвáку странý. **2.** *загледа самога себе*. — Свáки чáс се заглеђýје ко да-е владѝка. — Заглеђýје се ел ýбав.

заглибáвен, -а, -о *упрљан, умазан блатом, глибом*. — Дојдѐ до колѐна заглибáвен да се зазвѐриш.

заглибáви (се) свр *раскаља (се), загли́би (се)*, в *заглоби (се)*. — Да докáрамо дрвá докле га не заглибáви. — Заглибáви се у Кѝтку, остáде ми еднá чѝжма у глóбило.

заглóбен, -а, -о **1.** *заглибљен.* — Кóла ми остáше заглóбена у блáто. **2.** *затворен, кажњен.* — Бѝл је заглóбен у Лескóвац, ал га брзо пустѝли.

заглóби (се) свр **1.** *заглиби (се).* — Кóњ му се заглобѝл у блáто, едвá га извýкомо. **2.** *казни, затвори.* — Заглобѝли га у нѝшки КП дóм. **3.** фиг *уђе у сумњив посао.* — Заглобѝл се зéт с тýј трговѝну, па нѝкако да се одглóби.

заглобувáње с гл им од *заглобује (се).* — Рекó му да се пáзи од заглобувáње.

заглобýје (*се*) несв **1.** *заглибљује (се).* — Тýј, преко Дѝниницу, кьд удáри на Блáто, којѝ не знáје лáко се заглобýје у потресýљу. **2.** *хвали, затвара.* — Навѝкал да га заглобýју, па такój за свáки собóр напрáји некѝ џумбýс.

заглупавéје свр *заглупави.* — С њéга ако се дружиш, мóж сáмо да заглупавéјеш.

заглýши (се) свр *отупи слух, оглуви.* — Уши ми се заглушѝле од кречетáло у воденѝцу. — Не дѝрај држдéвњака: ако пѝсне, ће те заглýши. — Заглуши ме с тój чукáње, па однечý.

загмáца (се) свр *загаца.* — Загмацáл у блáто до колéна, па гáзи ли гáзи, не мóж се изгмáца. — Немój негдé да се загмáцаш у потресýљу, ћу те утéпам. — Загмацáл се до колéна.

загмáцан, -а, -о трп прид *умазан блатом.* — Дојдé човéк загмáцан у блáто до гýшу.

загмацувáње с гл им од *загмацује (се).* — Ружѝли смо га тóлко за загмацувáње, и пá дójде ѝ-шкóлу загмáцан.

загмацýје (се) несв *гаца по блату, прља се блатом, тоне све дубље у блату.* — Немój се загмацýјеш кьд óдиш нис-тój калѝште, него пробѝрај пóсуво.

загмýри (се) свр *загњури (се).* — Загмýри пердáшку у вóду да се закѝсне. — Загмýри се и тѝ у вóду да се окýпаш.

загмурувáње с гл им од *загмурује (се).* — Нéма купáње бе[з]-загмурувáње.

загмурýје (се) несв *загњурује (се), потапа (се).* — Онój пѝле се стáлно загмурýје у вóду, затój ли се вѝка гмýрац?

загњáса свр фиг *почне да једе халапљиво.* — Загњасáл ко да-е из áпсу излéзал.

загњетé (се) свр **1.** *завуче (се).* — Загњетé се у сóбу, па по цéл дѝн нештó срти. — Загњéте нóс у књѝгу и нѝшта га не интересýје. — Кудé си се тój загњéл, излáзи овáм?! **2.** *заглави (се).* — Дóбро га загњéти, да не мóж да мрдне.

загњéтен, -а, -о *завучен, сакривен.* — Кудé је срп загњéтен, те га нéма на своé мéсто?

загњѝта (се) несв **1.** *завлачи (се).* — Загњѝта се кудé телчѝна. **2.** фиг *радознао.* — Загњѝта нóс у свáко грнé.

загњитáње с гл им од *загњита (се).* — Какво-е тој стáлно загњитáње по сóбе кьд трéбе нештó да се рабóти?!

загóвни свр фиг *забрља, упропасти штогод.* — Ѝдем да пропráљам тój што-е онѝја мајстор заговнѝл.

заговњáри свр в *заговни.* — Свé што ýзне у рýке, заговњáри.

загóди свр *угоди.* — Голéм баксýз, тéшко да вој некѝ загóди. — Кój ће да га загóди на данѣшњи нáрод?!

загóли (се) свр *обнажи (се), разголити (се).* — Загóли му дýпе, па га испли́чи еднýш дóбро, да те запáнти!– Квó си тóлко заголѝл нáњве (*велика задњица*), срáм ли ће на нáрод показýеш? — Ка[д]-це загóли, дýпе вој свѝтне и ѝч гу нејé срáм.

загољува́ње с гл им од *загољује (се)*. — Па́ти о[д]-загољува́ње, куде по́јде, мо́ра се загóли.

загољу́је (се) несв *обнажује (се), разголићује (се)*. — Што туј загољу́еш па́тку, не́је те сра́м?! — Што́ вој то́ј тре́бе да се загољу́је оно́лко?

загóн м *уски прости́р у тр̄ли или по̄јати где се музу о̄вце*. — Докару́ј ги едну́ по едну́ у загóн, да ги измузе́м. — Ће про́јдеш та́м како овца́ у загóн (*изр*)!

загóрен, -а, -о *загорео*. — Дала́ ми све загóрен ле́б.

загоре́тка ж *шећерне шта̄нглице са сусамом, по̄слас̄тица коју су про̄носиле „кулунџије“ и „бомбонџије“*.

загори́ свр **1.** фиг *јако се ужели нечега*. — Загоре́ла ми уста́ без во́ду. — Загоре́ це́л дьн без во́ду. **2.** *ужели се жене, односно мушкарца*. — Би́л у во́јску, па загоре́л дибиду́с. — Ода́вно вој му́ж отиша́л у рабо́ту, загоре́ла-е да ће пу́кне.

загоро́тина ж *загоре̄тина, загорели део*. — Сви узо́ше у́баво, ме́не запа́де загоро́тина.

загорува́ње с гл им од *загорује*. — Тепси́че о[д]-загорува́ње све поцрне́ло.

загору́је несв *загорева*. — Ел надуша́јете, нешто́ на оге́ањ загору́је.

загорчува́ње с гл им од *загорчу(ј)е*. — Не мо́ж се еде́ о[д]-загорчува́ње.

загорчу́е / загорчу́је несв **1.** *горчи по̄ мало*. — Загорчу́је ко да-е загоре́ло. **2.** *чини горким, несносним, те̄шким*. — Живо́т ми он загорчу́је. — Ча́ј о[д]-туј травку́ пома́лко загорчу́је.

зграда́н, -а, -о трп прид *зграђен, ограђен*. — Зграда́на вода́ з-бу́сје и напра́ен ви́р за топи́ла. — На́ша авли́ја-е зграда́на з-баски́је.

зграђува́ње с гл им од *зграђу́је*. — А по́сле до́јде зграђува́ње.

зграђу́је несв *ограђује*. — Реши́л да зграђу́је сливак. — Мо́ра се гро́бје зграђу́је о[д]-цто́ку.

загревува́ње с гл им од *загреву(ј)е (се)*. — Отиде́ ми зача́с де́сет ко́ла дрва́ за загревува́ње.

загреву́е (се) / загреву́је (се) несв *греје (се), за̄топљава (се)*. — Загреву́е се с раки́ју. — Како́ загреву́је ови́ја тво́ј шпо́рет? — Те́шко се загреву́је ова́ј амбари́ја.

загре́пци м мн *оста̄ци од по̄весма по̄сле влачења гребенцима; сит̄ниј̄а вуна ко̄јом се т̄кају черге, в по̄здер (2)*. — Загре́пци су́чемо на шиљак. — Загре́пци ни по́сле слу́жу за утак. — Неки́ са[с] загре́пци пу́ну јеста́ци (Горње Гаре).

загри́ба несв **1.** *гребе*. — Ка[д]-це закашљем, загри́ба ме у гу́шу. **2.** *скупља*. — Загри́ба бра́шно по на́ћве да ги очи́сти. **3.** фиг *има смет̄ње*. — Не ра́ди ти ко́ло до́бро, негде́ загри́ба.

загриба́ње с гл им од *загриба*. — У́зни гребу́љу, па на загриба́ње се́но у Бу́ђину пади́ну.

загри́жљак м *огризак*. — Разврља́л сву́де по пу́т загри́жљаци од ја́буку.

загрка́веје свр *про̄мукне, в загр̄тавеје*. — Загркаве́ ваздьн вика́ећи по гове́да.

загр̀кне свр **1.** *западне у грло, в задрге*. — Нешто́ ми загркну́ло у гу́шу, не мо́гу се иска́шљем. **2.** *изгуби глас, добије храпав глас*. — Загркну́л ми гла́с, едва́ ора́тим.

загр̀не свр **1.** *огрне, заш̄т̄ити, ӯтопли*. — Нема́ с кво́ да се загр̀нем, у́тепа ме кишети́на. **2.** *огрне земљом, окопа*. — Не пости́го докле бе́ше у́баво вре́ме да си загр̀нем компири́. **3.** *загрли, пригрли*. — Прича́мо тако́ј, прича́мо, по́сле гу ја́ загрну́ и цуну́. — Кьд гу о́н за́грну, тьк видо́мо ко́лко-е са́ти. — До́јди ми у нару́чје да те ба́тка

загр̏не. **4.** *обухвати.* — Загрну́ла тој што-е њо́јно и отишла́. — Загр̏ни те́ј гра́ње, па на дрвни́к да се истру́пу.

загр̏не се свр **1.** *огрне се.* — Загр̏ни се с нешто́ кьд изла́зиш на сту́д. **2.** *загрли се.* — Загрну́ли се ко бра́ћа, па пој̀у ли пој̀у.

загрњува́ње с гл им од *загрњује (се).* — Компири́ стаса́ли за загрњува́ње.

загрњу́је несв **1.** *огрће нечим.* — Сва́ки ча́с гу загрњу́е с ћебе, она́ га па одри́та. **2.** *загрљује, грли.* — Жена́ му-е, нек си гу загрњу́је ко́лко о́ће. **3.** *окопава кромпир.* — Три дьна-е куде на́с ла́ни Си́ка загрњува́ла компири́.

загрњу́је се несв *огрће се, утопљава се.* — Н-уме́је и́ч да се загрњу́је, него и́де разголи́здрен.

загро́зи (се) свр *згади (се).* — За́грозе ми од зеле́нс сли́ве. — За́грози ми се ти́ја чове́чина кьд га видо́ на кво́ ли́чи.

загртаве́је свр *огрнути, пролукне, охрабрити му глас.* — Не пи́ ла́дну во́ду, ће загртаве́јеш!

загрта́ви свр в *загртавеје.* — Загртаве́л па едва́ орати. — Загтаве́л на петле́ гла́с, па сме́шно поје́.

загр̏ћа несв **1.** *огрће земљом, окопава.* — Ко́на загр̏ћа компири́ на Голе́ми ри́д. — Сама́ це́л дьн на њи́ву загр̏ћа компири́. **2.** *утопљава, штити од чега.* — Не́ма с кво́ да те загр̏ћам, ча́ском си тр̏кни до́м докле неје́ удари́ла по́јака ки́ша. **3.** *грли.* — Загр̏ћа о́н и дру́ге же́нске, не са́мо те́бе.

загр̏ћа се несв *огрће се, утопљава се.* — Нека́ се загр̏ћа како тре́бе, да гу студени́ца не проко́рма.

загрћа́ње с гл им од *загрћа (се).* — И́демо на загрћа́ње компири́, а ти́ чу́вај до́м. — Ће те ви́камо ка[д]-до́јде вре́ме за загрћа́ње.

загрцњува́ње с гл им од *загрцњује се.* — Вати́ла сам стра́ од његово загрцњува́ње.

загрцњу́је се несв *често се загрцне.* — Загрцњу́је се сва́ки ча́с, стра́ ме да се не загу́ши.

загуди́ свр фиг *дуне снажно, заковитла мећава.* — Кво́ ће рабо́тиш без дрва́ кьд загу́ди зима́?

/загу́ди северѝнко/ изр *дође зима.* — Неси́ још набра́л дрва́, а сьл што не загу́ди северѝнко.

загу́зи (се) свр *истури огољену стражњицу, скине панталоне, задигне сукњу.* — За́гузи га, па га све́ с пру́чку преко ду́пе и́шиба. — И́ч гу неје́ сра́м, загу́зи се куде сти́гне.

загузува́ње с гл им од *загузује (се).*

загузу́је (се) несв *огољује стражњицу, скида панталоне, задижсе сукњу.* — Загузу́је дете́ да мо́чка. — Немо́ј се ту́ј загузу́јеш поред пу́т, проо́ду љу́ди, ће те ви́ду.

загу́лен, -а, -о фиг *тврдоглав, блесав, незгодан.* — Не мо́ж ни́шта да уработиш са[с]-загу́лени љу́ди.

загу́ли свр **1.** *почне да гули.* — Загули́л кору́ на бу́ку, па мазгу́је ли мазгу́је. **2.** фиг *посувратити кожицу на пенису.* — Оћеш да ми га ма́лко загу́лиш (пеј *ништа ми не можеш*)? — Мо́ж ми га са́мо загу́ли (пеј *ништа ми не може*).

загуља́н м *задрта особа,* в *загуљара.* — Да ми не изла́зи ви́ше на о́чи ти́ја загуља́н, ел ћу га згро́мим.

загуља́ра ж/м *недотупавна, задрта особа, будала.* — Само́ још једну́ш да ми до́јде та́ј загуља́ра има гу уте́пам. — Загуља́ро загу́љеста, ћу те исце́пим ко брашњи́в џак.

загу̏љен -а, -о, в *загулен*. — Кои́-е могао́ да зна́е да је он то́лко загу̏љен чове́к.

загу̏љес, -та, -то *задрт, недоступа́ван*. — Он ти-е загу̏љес до ко́рице, нејѐ на́шо дру́ство.

загуљо́тина ж **1.** в *загуљара*. — Нашла́ загуљо́тина да ме свету̏је. — Не мо́гу с тој загуљо́тину да изле́знем на кра́ј. **2.** *глупости, бесмислице*. — Ваздѝн прича́ неке́ загуљо́тине, не мо́ж се ни́кад окасве́ти.

загуљува́ње с гл им од *загуљује (се)*. — Ту̏ј не́ма загуљува́ње, рабо́та-е о́збиљна.

загуљу̏је (се) несв фиг *замлаћује (се), заноси (се), глупира (се)*. — Немо́ј га ви́ше загуљу̏јеш, загуља́ро једна́! — Н-уме́је о́збиљно да ора́ти, сѝл се загуљу̏је.

загу̏сти свр *постане опасно*. — Кьд за́густи, о́стаи ме и по́бежe.

зада́ва несв *наређује, даје задатке*. — Зада́ва-ни кои́ ће кое́ ју̏тре да рабо́ти. — Какьв је то́ј учи́тељ: ни́шта не зада́ва на деца́ да у̏чу?!

зада́ва се несв *ства́ра се, појављује се*. — Зада́вају се о́блаци отку̏д Орло́вац, ће вр̀не ки́ша.

задава́ње с гл им од *задава (се)*. — Не́ма шко́ла бе[з]-задава́ње зада́ци.

зада́вен, -а, -о *задављен*. — Бил је зада́вен ка[д]-цу га нашли́.

зада́ви се свр *загрцне се*. — Не ломо́ти док еде́ш, це зада́виш.

зада́вља несв **1.** *гуши, усмрћује дављењем*. — Та́ј ве̏штица зада́вља деца́ која́ не слу̏шају. **2.** *задаје*. — Ел ва́ш учи́тељ зада́вља дома́ћи зада́ци?

зада́вља се несв *гуши се док једе*. — Па́зи га до́бро, дете́ се зада́вља кьд еде́.

задавља́ње с гл им од *задавља (се)*. — Ськ е пора́сал, не́ма ви́ше задавља́ње кьд еде́.

зададе́ се свр *појави се, створи се, настане одједном*. — Задали́ се о́пасни о́блаци нат Пла́ну, ће удари́ ки́ша. — Зада́де се чове́к го́ре, на раскр̀сје, а још га не́ма да про́јде нис-пу̏т.

зада́не свр *задахне, запахне*. — Ка[д]-те зада́не, не траи́ се (*не може да се поднесе, издржи*).

за́дањ, -дња, -дњо *последњи*, в *зађан*. — Дошао́ за́дањ и за њѐга не сти́же зејти́н.

задева́ (се) несв *задиркује (се), изазива*. — Сва́ки дѝн задева́ деца́. — Не задева́ј се, ка[д]-те не задева́м!

задева́ње с гл им од *задева (се)*. — До́бро сам га измездри́л за задева́ње, ви́ше те не́ће задева́.

задева́ (се) несв у дем знач: *задева се*. — Немо́ј да се задева́кате, још сте мале́чки, тре́бе се чу̏вате ко бра́ћа.

задевојчува́ње с гл им од *задевојчу(ј)е (се)*. — Пр̀во мо́ра да до́јде задевојчува́ње, па тьк женилба.

задевојчу̏е / задевојчу̏је несв *од девојчице чини девојку*. — Нека́ гу ма́ти задевојчу̏е докле е вре́ме.

задевојчу̏е се / задевојчу̏је се несв *постаје девојка, израста у девојку*. — Још се није била́ задевојчи́ла, дошли́ То́зини да гу про́су.

задевува́ње с гл им од *задевује (се)*. — Његово́ задевува́ње по́сле иско́чи на плака́ње.

задеву̏је (се) несв в *задева (се)*. — Задригу̏за, сѝл се задеву̏је са сва́кога.

зада́ља свр **1.** *почне да ђуби*. — Зада́ља про́цеп, па ме поме́тоше деца́ с неко́ стења́ње. **2.** *засече дрво*. — Шума́р зада́ље бу̏ку, па гу о́ндак ш-чу̏к марки́ра. **3.** *обележи ђубрењем*. — Зада́ља сва́ку бу̏ку коју̏ ћу обаљу̏јем зиму̏ске. **4.** *зашиљи, заоштри*. — Ел за́дељa ви́ше ти́ја ко́лци?! — Задељѐј ми пла́вез да пи́шем.

заде́не (се) свр *почне да задиркује.* — Заде́не дете́, па извуче́ ду́пе, а оно́ изеде́ тепа́ње. — Ка[д]-це с те́бе па́ заде́не, а ти́ га ша́качки преко ри́ку.

зади́ја (се) свр **1.** *задахне, запахне.* — Немо́ј те су́ица зади́ја, о́дма ће у́мреш. **2.** *задише се.* — Немо́ј то́лко да трчи́ш, це зади́јаш. — Зади́ја се чове́к одје́ћи о[д]-Цело́ у[з]-жу́тинску Чу́ку.

задиљи́в, -а, -о *који се гуши при дисању, асматичан.* — Не мо́ж о́н да ти ко́па, мло́го-е задиљи́в.

зади́на ж/м *зидина, остатак зидане грађевине.* — Од Ви́дићеви су остале́ са́мо зади́не, све́ ги чу́ма покоси́ла.

зади́ра (се) несв *задиркује се, изазива, подбада.* — Зади́ра све ре́дом, ни́кога не оста́ља на ми́р. — Ста́лно се зади́ра, а по́сле рове́ кьд га би́ју. — Зади́ра се з-деца́ у шко́лу, ич не мирује.

задира́ње с гл им од *задира (се).* — Научи́л на задира́ње, па се са сва́кога задиркује докле му ду́пе не изеде́ ба́ницу.

задиргу́за м *онај што друге задирује, изазива.* — Ти́ја задиргу́за не́ће ви́ше дете́ да ми зади́ра, ћу га сне́мам.

зади́рка (се) несв у дем знач: *задира (се).* — Који сме́је да ми дете́ зади́рка? — Ако се о́н зади́рка, ти́ се не зади́ркај, па ће преста́не.

задирко́ја м *онај који задиркује друге.* — С то́га задирко́ју ћу ла́сно: цига́нски — преко́ пра́лицу.

задиркува́ње с гл им од *задиркује (се).* — Од њи́но задиркува́ње мо́ж сва́шта да изле́зне.

задиркује (се) несв у дем знач: *задирује (се).* — Ста́лно гу задиркује кьд гу сре́тне. — И она́ се с ње́га задиркује.

зади́рне свр *изазове, подбоде.* — Нека ме још једну́ш зади́рне, па ће ви́ди сво́ј огрејаш.

зади́рне се свр *почне да задиркује.* — Зади́рне се, па побе́гне, тре́бе неки́ ста́лно да га бра́ни.

задирује (се) несв *задиркује (се).* — Куде го́ћ да и́де, сва́кога задирује.

за́дња ко́ла с мн *задњи трај воловских кола.* — Расто́чи за́дња ко́ла, ће докаруемо се́но сьс двоја́нку, уш-чепељак.

за́дња повраћа́лка ж *штај којим се регулише кретање задњег вратила.* — Са[с] за́дњу повраћа́лку зате́зам осно́ву ка[д]-тка́ем.

за́дњаче́ с **1.** *задњи део воловских кола.* — Приву́чи задњаче́ да ста́вимо ко́ла. **2.** *задњи део дасака које затварају канате на воловским колима.* — Задњаче́ се расковало, тре́бе га попра́иш.

за́дњашан, -шна, -шно *последњи.* — Бе́ше за́дњашан, а ськ погле́ј куде је искара́л бразду́.

за́дњи, -а, -о *последњи,* в *задњи.* — Отиде́ му за́дњи во́з. — Ово́ј вој-е за́дњи во́з да се оже́ни.

за́дњиште с *леђа код џемпера и сличних плетенина.* — По́брзо ће исплете́ш за́дњиште, не и́тај то́лко.

за́дњо прил *последње.* — Ово́ј ти-е од ме́не за́дњо, не́це више пога́ђамо.

за́дњо кросно́ с *основно враћило на разбоју за ткање.* — На за́дњо кросно́ се намоту́је осно́ва.

задова́ља (се) несв *задовољава (се).* — Нејѐ он човѐк што се задова́ља с-едѝн пр̏с, о̀ће це́лу ша́ку.

задо́ми (се) свр *закући (се), скући (се).* — Све сам одрабо̑ња̀ла да ги ошколу́ем, да ги задо́мим. — Едну́ш да ви́дим да су се задоми́ли, ви́ше ми ни́шта не тре́бе. — Мо́ра да му помо́гнемо да се задо́ми.

задо́р м *онај који изазива свађу.* — Да нејѐ они̏ја Милути́нов задо́р, деца́ би се уба́во слага́ла.

задо́рица м *онај ко друге сталло дира, кавгаџија.* — Голе́м задо́рица, ста́лно некога̀ р̏чка и задѝра.

задо́рљив, -а, -о *особина онога који изазива свађу.* — Поста́л нешто́ мло́го задо́рљив.

задорџи́ја м в *задор.* — Пречука́ли на ри́д оно́г задорџи́ју.

задра́па се свр *поче грубо да се чеше.* — Задрапа́ло се ку́че од бу́је, тре́бе га напра́шимо.

задр̏гне (се) свр *западне у грло, загрцне (се).* — Ће му задр̏гне сва́ки за́лок што-е од на́шо кра́л. — Не ора́ти кьд еде́ш, ће ти задр̏гне. — Мале́чко дете́ се ла́ко задр̏гне ка[д]-ци́са. — Задргну́л се с-кру́шку остри́ку.

задргњува́ње с гл им од *задргњује (се).* — Препа́дне ме ста́лно с то́ј задргњува́ње.

задргњу́је се несв *загрцњује се.* — Че́сто се тако́ј задргњу́је.

за́дре свр *уђе (у чији посед).* — Па задр̏л у на́шо с-ора́ње, ба̑ђа́ва му ла́ни ората́мо.

задре́ме свр *задрема.* — Задре́ме од у́мор ко мачо́р ус ку́бе.

задр̏жи се свр **1.** *задоцни, закасни.* — Задржа́ се куде Про́нини, па не сти́го до за́одак. **2.** фиг *буде жив.* — Тике едно́ вој се дете́ задржа́ло.

задржува́ње с гл им од *задржује (се).* — Ре́комо: не́ма задржува́ње, и па́ се задржа́мо до које́ вре́ме.

задржу́је (се) несв *задржава (се). касни (се).* — Задржу́је ми дете́ бес по́требу. — Немо́ј ме задржу́јеш ка[д]-це жу́рим. — Не̑ћу с ње́га у Преде́не, он се мло́го задржу́је по кафа́не.

задриба́нда ж/м *задрта особа.* — Кудѐ ће̑ш с-ту́ј задриба́нду да изле́знеш на кра́ј.

задр̏гне свр *угоји се, добије подваљак.* — Си́гурно нејѐ од ло[ш]-живо́т задри́гал.

задригу́је несв *подригује.* — Нешто́ сва́ки ча́с задригу́је.

задригу́за м в *задиргуза.* — Свако́г ли ће чьчне ти̏ја задригу́за.

задрљаве́је свр *добије крмељ у очима.* — Не ви̏ди ко́лко е задрљаве́ла, а ме́не ви́ка несьм се оми́ла.

задрљаву́је несв *хвата се крмељ у очима.* — О̀чи нешто́ поче́ле мло́го да ми задрљаву́ју.

задр̏њка свр **1.** *позвекне, зазвечи.* — За̀дрњка ли то́ј звона̀ц на говѐда ел ми се у́чини? **2.** *почне да гуња, да звоца.* — Задр̏њка тако́ј од ра́ну зо́ру, па до тавнину́, н-уме́је да ста́не то́ј Ди́нино др̏њкало.

задр̏па свр *почне да цепа.* — Јо̀ш нејѐ обле́кал чеши́ре, ве̑ћ ги задрпа́л.

задр̏па се свр *почне да се чеше.* — Задрпа́л се ко да га е о̀ложа подлази́ла.

задрта́ви свр *посенили.* — Остаре́л, па задртаве́л. — Кво́ ће питу́јеш задртаве́лога ста́рца.

за́друга ж *продавница.* — Да ми ку́пиш га́с и зејти́н у за́другу.

задру́ска свр *почне да удара, да треска.* — Неки́ ми ономад за́друска на вра́та сред но́ћ, па се и́згуби. — Задруска́ше ко́ла нис-пу́т, и пробуди́ше ме.

заду́ва свр *почне да дува.* — Задувао̀ севери́нко, све ме про́корма кроз гу́ње.

заду́дњи свр *почне да дудњи, да грми.* — За́дудња откуде Власи́ну, не сти́го ни руко́љке да збе́рем, дојде́ ки́ша.

заду́је (се) свр *набрекне од влаге.* — Ће заду́је, по́сле га не мо́ж изва́димо. — Насипа́ во́ду у ка́цу, да заду́је докле сти́гну сли́ве. — Нека́ се ка́ца заду́је, по́сле ће си́пемо ко́мине.

заду́јен, -а, -о *набрекао, надут.* — Што́ је фу́збал ово́лко заду́јен, ће пу́кне.

заду́ља свр **1.** *убије, утепа.* — Ма, тре́беше да га заду́љам са секи́ру кьд га вати́ у мој шума́к. **2.** Изр: — Што́ леле́јка зальу́ља, то́ј матика́ заду́ља (*изр*).

заду́ма свр **1.** *заговори.* — За́дума ме с њо́јне бри́ге, па заборао̀ куде сам пошла́. **2.** *почне да прича, заприча.* — За́дума ми за моје́га побра́тима, ал ми не и́сприча све́.

заду́ши свр *отежа дисање, загуши.* — Задуши́ло ме ово́ј вре́ме, едва́ тр̀кам.

за́душина ж *оморина, запара.* — Уватила̀ нека́ за́душина, не мо́ж се ди́ше, ка́мо ли рабо́ти.

/за́душна ба́ба/ изр *плачљива, цмиздрава особа.* — Са́мо цми́здри та́ј за́душна ба́ба. — Она́-е куде на́с за́душна ба́ба.

задушува́ње с гл им од *задушује (се),* мсд *астма.* — Па́ти од задушува́ње.

задушује (се) несв *загушује (се), тешко дише.* — Ово́ј га времѝште задуша́ује, едва́ се држи́. — Задуша́ује се кьд о́ди уш-чепељак, ел кьд рабо́ти.

за́ђан, за́ђња, за́ђњо *последњи, задњи,* в *задањ.* — Кво го́ђ да рабо́ти, о́н ти-е за́ђан. — У шко́лу е била́ у за́ђњу клу́пу. — За́ђњо дете́ им на́јубаво.

заеба́ва несв *понижава, вређа.* — Не мо́ж ме ни́ки заеба́ва, не да́вам.

заеба́ва се несв *заноси се, зеза се, замлаћује се.* — Заеба́ва се тике́ онако́ј, за сво́ј гро́ш. — По це́л дн̀ се заеба́ва, не́ће ни с пр̀с да ма́кне. — Кој о́ће нек се заеба́ва, ја си и́дем да рабо́тим.

заебава́ње с гл им од *заебава (се), завитлавање, замлаћивање, вређање.* — Довде́ ми је ви́ше од њи́но заебава́ње!

заеба́н, -а, -о *незгодан,* в *зајебан.* — Пази́ кво рабо́тиш с њега́, мло́го е заеба́н човек.

заеба́нт м *онај који воли да се шали.* — Голе́м заеба́нт.

заеба́нција ж **1.** *шала* — Те́ра на заеба́нцију. **2.** *проблем.* — Шали́мо се док се шали́мо, по́сле испа́де голе́ма заеба́нција.

заебе (се) свр **1.** *остави, напусти.* — Заеба̀л рабо́ту, дошла̀ си до́м. **2.** фиг *превари* (се), *пређе (се).* — Кој ће га заебе нека́ се пова́ли. — Кој га слу́ша, у́век це заебе.

заебо́тина м **1.** *лош, незгодан човек.* — То́ е една́ заебо́тина, ни́шта с њега́ не́це договори́ш. **2.** фиг *незгодна, шкакљива ствар.* — Испаде то́ј те́шка заебо́тина, ко́ј се нада́л.

заеде́ се свр **1.** *почне да се хаба, троши, кruни.* — Заела се о́ска, несу́ ко́ла подмазу́вана редо́вно. **2.** фиг *почне да се сваћа.* — Заела ме је отка́д-цам овде́ дошла́ и сѝк ме јо́ш еде́.

за́едница ж *неподељено имање које користи цео род подједнако,* в *заједница*[2]. — Чува́мо гове́да до́ле, на лива́де, у за́едницу.

за́еднички[1], -а, -о *који припада свима који чине заједницу.* — И́мамо за́еднички шума́к, а сече́ си ко́и како́ о́ће.

за́еднички[2] прил *напола, по пола.* — Овýј ливáду несмó делúли, њу зáеднички кóсимо. — Зáеднички рабóту на кýћу.

за́едно прил *заједно.* — Зáедно смо ишлú у шкóлу, зáедно чекáли девојчетúја.

заезе́ри се свр *зајезери се.* — Смáкну се сóспа у рекý и зáезери се водá.

заенге́ри се свр *крене, упути се.* — Заенгерúл се у Цр̀ну Трáву по овýј врућúну, ко да не знáје кóлко е прúпрто кьд се врћа.

заесе́ни се свр *дође јесен.* — Прojдóше компирú, обрáмо слúве, зáесени се, а њéга још нéма.

зае́цка (се) свр фиг *почне да јекти, руца, плаче.* — Зáецка одеднýш детé, сувитлúла га мешúнка. — Зáецка се женá, па нúкако да стáне.

заецко́ја м *онај који замуцкује при говору.* — Не дáвај на заецкóју да вúше заецкýје, ел кьд га јá забе́рем úма зачáс да се оћутú.

заецкува́ње с гл им од *заецку(ј)е.* — Не мóж се одвúкне од заецкувáње.

заецку́е / заецку́је несв *замуцкује.* — Немój да ми заецкýеш, но орáти ко што се орáти! — Досьг нее́ заецкувáл, от ка-це препáдал, почéл да заецкýје.

зае́цне свр *замуцне.* — Још еднýш некá зае́цне, па ће друкше орáтимо!

заже́гри свр *стави жегру пошто је увео вола у јарам.* — Дóбро заже́гри волóви, да се некú не изóтне док вучé уш-чепељак.

зажегрува́ње с гл им од *зажегрује.* — Ако нее́ научúл зажегрувáње, какó ће вóди волóви?

зажегру́је несв *ставља жегру волу на јарам.* — Какó га тój зажегрýјеш, кьд жегрá нејé улéзла у полúчку?

зажежé свр *ужеже до усијања.* — Зажежé мáше на жáр, па на њи тýри шиће́рче кóлко да замирúше, такój запржýје шéрбет.

заже́ни се свр *започне припреме за удају, односно женидбу.* — Заженúла се Тóдора, па ни викáше да ни питýју за момкá.

зажди свр *побегне.* — Пázи да ти говéда не уштр̀кљају на врућúну, па зáжду уз тúја рúд, не мóж ги пóсле сабéреш. — Заждé у шумáк и нúки га вúше не видé све до даньс.

зажди́ми свр *побегне.* — Чим прójде рáдно врéме, зажди́ми уш-Чýку — дóм. — Нáљути се на мéне, па зáждими уш-чепељáк, не могá га стúгнем.

зажљувé свр *почне да глође, једе.* — Зажљувé јáбуку, па пљýне.

зажми́ свр **1.** *задрема.* — Зажмáл ко сójка на jýговину (*изр*). — Зажмáл ко мачóр ус кýбе. **2.** фиг *заспи.* — Ка[д]-ће се еднýш смр̀кне да зажмúм? **3.** фиг *умре.* — Чýем и ча-Чéда нађáске зажмáл. — Кьд дéда зажми́, јá ћу га премéним. **4.** *зажмури.* — Зажми́ кьд улéзнем у сóбу, прáви се да спú.

зажње свр *почне да жање.* — У пóље зажњéли, куде нáс, бóгами, јóшке ће причéка.

зажу́љен, -а, -о в *загуљен.* — Немój си тóлко зажýљен, послýшај пóстарога.

зажу́љи свр **1.** *посувратити (кожицу на уду).* — Зажуљúл кýре. **2.** *зашијави, постане тврдоглав.* — Зажуљúл, па óће да е свé на његóво. — Зажуљúл дондé, сви да му се клáњају. **3.** изрази изазивања: — Мóж сáмо да ми га зажýљи. — Нек дójде да ми га зажýљи (итд у знач: *ништа ми не може*).

зажуљо́тина ж/м в *загуљотина.* — Што се не нájде некú да претéпа тýј зажуљóтину.

зажуљува́ње с гл им од *зажуљује (се), замлаћивање.* — Ко́ј ће слу́ша његово́ зажуљува́ње?

зажуљу́је несв **1.** *посувраћује.* — Зажуљу́је па́тку, ко да са́мо о́н и́ма. **2.** *пе̄тља. замлаћује се.* — Немо́ј мло́го да га зажуљу́је, нека одрабо́ти како смо ората́или.

/зажуљу́је га/ изр *бесо̄послӣчи, губи вре̄ме.* — По це́л дн̑ га зажуљу́ју до́м. — Дру́ги ће рабо́ти, а о́н нека га са́мо зажуљу́је.

зажуљу́је се несв *замлаћује се.* — Кво-го́ђ да га пи́таш, са́мо се зажуљу́је.

зажуте́је свр **1.** *по̄чне да добија жӯту бо̄ју.* — Кьд зажуте́је Тврди бре́г, ете́ гу зима́.

/зажуте́је је́сен/ изр *дође је̄сен.* — Бр̀зо ће је́сен зажуте́је, да си дрва́ дока́рамо на вре́ме.

заза́лек прил *мало.* — Оста́ло ми бра́шно тике́ заза́лек.

заздраве́је свр *зацели, оздрави.* — Ка[д]-ти заздраве́је нога́, па ће и́граш ло́пту.

заздравува́ње с гл им од *заздравује.* — Ће потраи́ заздравува́ње докле вој све не заздраве́је ра́на.

заздраву́је несв *оздрављ̀а, о̄поравља се, зацељује.* — Заздраву́је вој нога́ куде се утепа́ла.

зази́ми свр *дочека зиму.* — Те́ј цвећке не мо́ж ту́ј да зази́му, ће измр̀зну.

зази́ра (се) несв **1.** *боји се, ӣрибојава се, зазире.* — Сви́ зази́рају од њега, две же́не-е сатр̀л. **2.** *загледа ӣажљиво.* — Зази́ра ме ста́лно кво сам обу́кал. — Кво́ се то́лко зази́раш, ко да си пошьл по неве́сту?

зазира́ње с гл им од *зазира (се).*

зазавни́ свр *зазвони.* — Кьд ме у́дари, зазавне́ ми у́во.

зазве́рен, -а, -о *збуњен.* — А што́ стои́ш ту́ј тако́ј зазве́рен?

зазве́ри се свр *збуни се.* — Оноличьк човек да онако́ј мло́го рабо́ти да се зазве́риш.

зазверува́ње с гл им од *зазвери се.* — То́-е, бре, за зазверува́ње ко́е ми све́ етр̀ва на́казува.

зазверу́је се несв *збуњује се, чуди се.* — Зазверу́ј се ти́ ко́лко о́ћеш, о́н ти о́ткара вола́ ис-кошару!

зазво́ни свр *зазвони.* — Кое́ ми у́во за́звони?

зазе́бне свр *назебе.* — Обуку́ј се до́бро, кьд зазе́бнеш по́сле-е ка́сно.

зази́вли свр *запла̄че.* — Кьд зази́вли н-уме́је да ста́не.

зази́да свр *зазида.* — Зазида́л про́зор на до́лњу со́бу.

зази́дан, -а, -о *зазидан.* — Ськ је пе́нцер зази́дан.

зазидува́ње с гл им од *зазидује.*

зазиду́је несв *зазидава* — Зазиду́је а́јат спрома пу́т.

зазиђува́ње с гл им од *зазиђује.* — Заврши́л је са зазиђува́ње, ськ ће малтери́ше.

зазиђу́је свр *зазидава.* — Це́л дн̑ зазиђу́је едн̑ пенце́р.

зазинса́ви свр *запла̄че,* в *зазинси.* — Чим му ре́ко да и́де у гове́да, о́дма за́зинсави.

зази́нси свр *запла̄че,* в *зазинсави.* — Зазинси́л о[т]-цаба́јле, па́ му нешто́ неје́ по во́љу.

зази́па свр *загази у дубок снег.* — Зазипа́л кро[з]-со́спу, не мо́ж да изле́зне.

зази́ра (се) несв *заглеђује (се), ӣажљиво ӣосмаӣра.* — Куде го́ђ да и́де, ста́лно нешто́ зази́ра. — Зази́ра девојчети́ја по соборѝ, реши́л це же́ни. — Зази́ра по гр̀нци и пани́це. — По вазд̑н се тако́ј зази́ра у огледа́ло ко сна́шка.

зàсирање с гл им од *зàсира (се)*. — Дòјади ни с тòј зàсирање по грнци и панúце.

зàсирување с гл им од *зàсирује (се)*. — Стрá ме од његóво зàсирување.

зàсирује (се) несв *заглеђује (се)* — Зàсирује и куде трéбе и куде не трéбе. — Зàсирује се у свáку женетúну, ко да нејé видéл жену́. — Зàсирује се са свáку страну́.

зàспе (се) свр *ȕпиљи (се)*. — Научúл у свáку дȕвку да зàспе, затòј га и вúкају зàсридȕвка. — Тúја зàспе и куде му нејé мéсто. — Зàспé се дóбро у стáкло, па тьк пòјдé ис кȕћу.

зàсридувка ж/м *онај који свуда завирује, ситничар,* в пример под **зàспе**. — Не мóгу од зàсридувку нúшта да сакрúем.

зàспне свр *ȕогледне, надгледне*. — Не мóж а да не зàспне у свáко котлé и панúчку. — По[д]-цвáку сȕкњу ће зàспне тúја поцукњáр.

зàспћа (се) несв *загледа (се)*. — Етé га над áјат, зàспћа нештó око четвéрак. — Зàспћа се нештó млóго у огледáло о[д]-цабáјле. — Немòј се млóго зàспћа, него нека ȕзне гребȕљу, па у сéно.

зàспћање с гл им од *зàспћа (се), загледавање, завиривање*. — Навúкал на зàспћање у свáку панúцу. — Зàспћање тáм, зàспћање овáм, ко да ће нáјде ебéм ли га квó.

зàспћување с гл им од *зàспћује (се)*. — Изгубúмо овóлко врéме у зàспћување по пòдрум и пá га не најдóмо.

зàспћује (се) несв *загледује (се)*. — Кòј те ђáвол онóлко зàспћује тȕђа женá?! — Квó-ме тóлко зàспћујеш, нéће ли ме прóсиш? — Куде гóћ да úде, у понештó се сьл зàспћује.

заилалéк прил *нимало, мало, малчице*. — Нéмам вúше од благотȕ ни заилалéк. — Нéће ти тај стúпса дадé нúшта заилалéк.

заиљáви несв *ȕврдоглаво настоји да остварн циљ*. — Кьд он нештó заиљáви, úма тој да бȕде, па бóг! — Заиљавúл це жéни, па бóг!

заúљи (се) свр *загледа (се), ȕпиљи (се)*. — Заиљúла у нáс, па сáмо бȕљи, да случáјно нештó не пропȕшти. — Заиљúл се у девóку, не дáва вој ни да мрдне.

заиљувáње с гл им од *заиљује (се)*. — Квó óћеш с тòј тóлко заиљување?

заиљȕје (се) несв *ȕпорно ȕиљи, ȕпорно гледа*. — Заиљȕје у свáку лозȕ, да нéма компúрове бубáљке да се појавúле. — Заиљȕје се у огледáло кóлко е ȕбав.– Заиљȕје се у свáку снáјку ко нéздрав.

заúма (се) несв *ȕозајмљује, зајми (се)*. — Од нúкога не заúмам нúшто. — Заúма се онá и куде трéбе и куде не трéбе, и што вој трéбе и што вој не трéбе.

заимáње с гл им од *заима (се), ȕозајмљивање*. — Док бéше заимáње, бéше, ськ смо турúли тáчку.

зàиска свр *затражи*. — Заискá од Áгну волá за јерáм, ал ми не дáде.

зàиска се свр фиг *заволе се, хоће да се узму*. — Заискáла се децá, а штó да им ми прéчимо, некá се ȕзну. — Ако су се заискáли, нéће им квáримо срéћу?

заистúну прил *заиста*. — Заистúну дојдé и куде нáс компúрова злáтица, а не бéше гу ранúје.

зајáми свр в **заáми**. — Зајамúл, па би свé да е његóво. — Мáлко им њúно, него зајамúли у тȕђо да кóсу.

зајáмуе / зајамȕје несв *буде незајажљив, алав на материјална добра*. — Не зајамȕј тóлко, кьд неси кáдар да га рабóтиш.

зајáри свр *заскочи (ȕетао кокошку ради ȕлодње)*. — Ватúмо петлá тамьн кьд је зајарúл кокóшку.

зајáска свр *почне да трни, сврби.* — Зајáска ми ýвек рáна на нóгу ка[д]-це мéња врéме.

зáјац м зоол *зец.* — Йдемо да тéпамо зáјци гóре, по Вáлмиште.

зајьм м *зајам.* — Три́ дьна сам му копáла за цáк компири́ на зајьм за сéме.

зáјде свр **1.** *заће.* — Зајдé сльнце у црвенó, jýтре ће бýде ветрови́то. **2.** *зареди.* — Кумашúн зáјде от кýћу на кýћу, да погостýје докле не искáра цéло кумствó за недéљу дáна. **3.** *заобиће.* — Зáјди Прóнину мејáну, па удáри на Ракúцку рекý, Никóлин клáданац и Рóмански ри́д и те си у Млáчиште. **4.** фиг *претера.* — Такó-е тój ка[т]-човéк нáјде, па зáјде.

зајебáва несв в *заебава.* — Нека дójде ськ да ме зајебáва ако смéје, ћу га прејéбем ко стáру парý.

зајéбан, -а, -о *незгодан, лош, зао.* — У зајéбану си ме рабóту увýкал.

зајéбе[1] свр **1.** *превари, преће.* — Нејé се родúл тúја што ће мéне да зајéбе. **2.** фиг *превазиће, надмаши.* — Тúја огурсýз зајебáл и дóктури и инџењéри у учéње, вúкају: нúки му нејé рáван.

зајéбе[2] свр *остáви.* — Зајебáл псчáлбу, ка[д]-чýл да му е баштá умрéл, па дошьл у селó на ýкоп.

зајебýје се несв *замлаћује се.* — Он се зајебýје, а мú ће рабóтимо место њéга.

заједе́ свр **1.** *почне да једе.* — Бéше зајéл ка[д]-дојдóмо куде њúх. **2.** фиг *започне нешто лоше.* — Онá-е зајéла тýј рабóту и онá нека си гу доедé.

зајéде се свр фиг *замрзи се.* — Од малéчко се зајéли, и још с-óчи не мож се вúду.

зáједница[1] ж *задруга, шира породица.* — Јóш жúву у зáједницу, несý се делúли.

зáједница[2] ж *неподељено имање које породице наизменично обрађују,* в *заједница.* — Jýтре ће óремо у зáједницу, у Рóмански ри́д.

Зáједница ж мтн *ливаде.*

зајéкне свр фиг *занеми од велике боли, туге.* — Зајекнýла кь[д]-чýла да вој умрéл брáт и отьк не орáти.

зáјем м *зајам, позајмица,* в *зајьм.* — Узó еднý лáмпу гáс на зáјем, па ћу вој врнем кат кýпим.

зајецкóја м *онај који зајецкује, муцавац.* — Пúтај зајецкóју кьд jýтре поóди на вóз, да ми картúра едьн пакéт.

зајецкувáње с гл им од *зајецкује, муцање.* — Нéћу да чýјем зајецкувáње, úма се орáти како трéбе.

зајецкýје несв *муца, замуцкује.* — На баштý си: зајецкýје кьд орáти.

зајкýља ж **1.** *женка зеца, зечица.* — Голéм ловцúја, ономáд ватúл зајкýљу. **2.** фиг *жена која често рађа.* — Свáку гóдину донесé по дете́ тáј зајкýља.

зáјко м дем и хип од *зајац.* — Пóбеже ми зáјко из рýке. — Излете́ зáјко из грм, ал га кéрови сколоптисáше.

зајмувáње с гл им од *зајму(ј)е.* — Трkам од зајмувáње до зајмувáње и за овój и за онój.

зајмýе / зајмýје несв *позајмљује, зајми.* — Кьд ми устрéбе, а нéмам, зајмýем куде комшúју.

зајнáт прил *уинат, за инат.* — Зајнáт ћу отúдем на Ри́д на собóр кьд ме онú несý викáли.

зајýжи свр *отпући, дуне југ.* — Зáјужи га мáлко, па га пá стéже.

зајула́рен, -а, -о *зауларен, везан уларом.* — Овдé је би́л зајула́рен Бре́шко, а овдé Же́рко, бараба́р су вȕкли ко́ла.

зајула́ри свр *завеже уларом.* — Зајула́ри воло́ви, и́демо да дока́рамо бра́шно из воденúцу.

зајȕри (се) свр *почне да јури.* — Зајурúла вода́ нис пу́т, све жúво однéсе. — Зајурúл се са са́нке, па у дрво, глáву да расцо́па.

за́јутре прил *прекосутра.* — Овако́ј су биле́ седе́ње у малу́: куд[е]-едну́ наћа́с, куде дру́гу ју́тре на́вечер, куде тре́ћу за́јутре. — Вика́ га да до́јде за́јутре да жње́јемо ржени́цу.

За́јци м *махала.*

зајча́р м *ловачки пас.* — Бе[з]-зајчара́ не и́дем у шу́му: у́век иска́ра за́јца.

зајча́рка ж в *зајчар.* — То́ е зајча́рка, ло́ви са́мо за́јци.

зајче́ с дем и хип од *зајац,* **1.** *зечић.* — Ватúл зајче́, па га доне́л до́ма. **2.** фиг *срце.* — За́рипа ми зајче́ под гру́ди кьд гу видо́ онако́ј дру́сну.

зајче́тина ж *зечје месо.* — Ко́ј не́ће да еде́ зајче́тину.

за́јчи, -а, -о *зечији.* — Збра́л за́јчи бра́боњци у фише́к, па ви́ка: Еве́ ви бомбо́не! — Испле́ла ми на дете́ џемпере́ о[д]-са́јчу дла́ку. — Купу́е за́јче ко́же.

зака́ди свр фиг *заслрди.* — Закади́л ку́ћу с-његови опúнци, не траи́ се.

зака́ден, -а, -о *окаћен.* — Ел зака́дена данúске ку́ћа?

закакво́ прил *зашто, због чега.* — Закакво́ ће ти Стоúменка, те гу то́лко ви́каш?

заканзе́ри се свр *падне у мрзовољу, заинати се.* — Заканзери́л се, па ни́шта не рабо́ти.

зака́са (се) свр *намучи се, настрада, награбуси.* — Ја́ сам закаса́ла са живо́т, неје́ ми до то́ј што о́н о́ће. — Закаса́ с-порежу́ће. — Закаса́ с оно́ј мало́то дете́, ни[т]-це́ во́ди ни[]-це́ те́ра. — Куде́ се ја́ко зака́са, мо́ра се ко́ла држу́ да се не изврну.

зака́сан, -а, -о *намучен, јадан.* — То́-е едьн зака́сан чове́к.

закасо́тина ж **1.** *невоља.* — И́мам голе́му закасо́тину з-деца́ око ку́ћу и има́ње. — С њега́ е ста́лно не́ка закасо́тина, ако по́јде ш-чове́ка. **2.** фиг *лош човек.* — Бо́ље с ту́ј закасо́тину да несьм има́л рабо́ту.

закасува́ње с гл им од *закасује (се).* — Ста́лно си с те́бе и́мам закасува́ње. — Це́л живо́т закасува́ње, ка[д]-це еднуш пробу́дим без бри́гу?

закасу́је (се) несв *има проблеме, мучи се.* — Остаре́ла, па закасу́је з-гове́да, не́ма ко́и да ги чу́ва. — Ста́лно се у ку́ћу за понешто́ закасу́је.

закатáнчи (се) свр *закључа (се) катанцем,* уопште: *закључа (се).* — Закатáнчи поја́ту, па да и́демо на спање́. — Закатанчи́л се у со́бу, па не изла́зи.

закатанчува́ње с гл им од *закатанчује (се).* — Не вре́ди ни закатанчува́ње, они́ оби́ју ката́нац, па уле́зну у по́друм по раки́ју.

закатанчу́је (се) несв *закључава (се) катанцем,* уопште: *закључава (се).* — Тре́бе чове́к да ги закатанчу́је да не пра́ју па́кос. — Чим па́дне мра́к, о́дма се закатанчу́ју.

зака́ча несв **1.** *окачује, веша.* — Овде́ се зака́чају капути́. **2.** фиг *изазива.* — Немо́ј ме зака́чаш, ћу те распи́здим. — Ме́не ви́ше не зака́ча. **3.** *додирује, дира.* — Зака́ча гу с-но́гу под аста́л.

зака́ча се несв *задиркује се.* — Зака́ча се са по́стари, све́ се бо́им ће га неки́ прете́па.

закача́лька ж *вешалица, клин за вешање, кука,* в *чевилак.* — Ту́ри гу́њу на закача́льку да се су́ши.

закачáње с гл им од *закача (се).*

закáчи свр **1.** *окачи.* — Закáчи ми цемпúр на жúцу, мло́го-е зно́јав. **2.** *додирне, дотакне.* — Закачúо влáшу с ракúју, па гу обалú. **3.** фиг *пое̏де с ногу, на брзину.* — Зáкачи чáском лéбац и сúренце, па о́тиде у дрвá. **4.** фиг *затрудни.* — Несьм се пазúла, изглéда [да] сам овúја дáнови закачúла. **5.** фиг *удари.* — Како га зáкачи с онýј шапетúну, по́тече му крв.

закáчи се свр **1.** *обеси се.* — Закачúл се за бýков слáп кудé Грéмаду и виснýл. **2.** *огребе се.* — Закачúо се на грáњку, све се огрéбо. **3.** фиг *посвађа се.* — Едвá чéка да се с некогá закáчи, да се потéпа.

закачúња (се) несв **1.** *качи (се), веша (се).* — На овéј чéнгеле баштá закачúња брáвче кьд га дéре. — Тýј се закачúња жúца за вéш. — Óглави се закачúњају на глáван дирéк. **2.** *дира (се), изазива.* — Закачúња децá, óће да се бúје. — Сврбý га рóгови, па свáкога закачúња. — Закачúња се с-комшúе, а пóсле ја испáштам а он отúде у рабóту. — Голéм немájмир, сьл се закачúња з-децá.

закачúњање с гл им од *закачúња (се).* — Овдé су лéтве за закачúњање пастрму. — Запретúл са[м]-му: нéма закачúњање з-децá!

зáкачка ж **1.** *предмет којим се нешто закачује, затвара, запетља; кукица, кука.* — Трéбе да напрáим зáкачку за вратáнца у кóчину. **2.** *свађа.* — Знáм га какьв је, пá ће напрáи зáкачку да се љýди потéпају.

закачóја м *кавгаџија, онај ко се стално с неким качи.* — Тéжак закачóја растé од њéга, мло́го ће му дýпе поеде́ бáницу докле му пáмет дóјде у глáву.

закачóљак м *кавгаџија.* — Тúја закачóљак дóдија ми на детé, стáлно га за понештó закáча.

закачóљка ж **1.** *кука, клин за вешање.* — Напраúл сам нóву закачóљку за јулáри у кошáру. **2.** *онај ко се с неким качи.* — Постáл је голéма закачóљка.

закачóтина ж **1.** *заврзлама.* — Тóј ти-е голéма закачóтина, тéшко се решáља. **2.** *свадљив, прек човек.* — С тýј закачóтину да нéмаш пóсла, ће наéбеш.

закачувáње с гл им од *закачује (се) (1, 2).* — Евé ти чевильк за закачувáње (**1**). — Мсђу децá не смéје да бýде закачувáње (**2**).

закачýје несв **1.** *веша што.* — Мýж ми закачýс пáстрму да се сýши. **2.** *дира кога.* — Не закачýј нúкога, ни тéбе нúки нéће да закачýје. **3.** *гребе, запиње, удара.* — Закачувájући по трње, óвце све огрéбле рýна. — Свýноћ грáњка од крýшку закачýје у пéнцер.

закачýје се несв *задиркује се.* — Закачýје се з-децá, па га бúју.

закéвка свр *залаје.* — Зáкевка кéр у Рáсовачки рúд, надушúл је зáјца е[л]-лисúцу.

закéнтрен, -а, -о *закључан.* — Кýћа е закéнтрена, не мóж се улéзне бес кльч.

закéнтри свр *стави резу (кентру), закључа.* — Закéнтри појáту да јагњúћи не излéзну.

закентрýје несв *ставља резу, закључава.* — Кóј закентрýје кошáру?

закерувáње с гл им од *закерује.* — Тóј њójно закерувáње трéбе некú да издржú, и да жúви.

закерýје несв *приговара.* — Дьн не прójде а да нештó не закерýје.

/закéси дупе/ изр *отегне, одужи.* — Закесúл дýпе, па се едвá вучé. — Што си тóлко закесúл дýпе, што тóј не окóсиш до прúдвечер?

закéца свр фиг *остави, зајебе.* — Нашакнýло му се: зáкеца косéње, па си отидé у скитњý.

закéцан, -а, -о *незгодан, лош.* — Пýшти га, óн је закéцан човéк.

закецувáње с гл им од *закецује (се).* — Заéби закецувáње с коњи́ по ридúшта, дóјди на побрáтима да помóгнеш.

закецýје (се) несв **1.** *подаје се, попло опти.* — Тáј флúнта закецýје се с мýжи по брáништа, а овáм ни орáти о[д]-чúс обрáз. **2.** фиг *замлаћује се, дангуби.* — Кво ће да рабóти, вазднн се закецýје. — Закецýје сójке по ридúшта (*изр*).

закéчи свр *снажно шупне што даље.* — Закечúл лóпту чак у Бýђину падúну, не мóж гу нáјдемо.

закúва несв *закуцава.* — Закúвамо баскúје на плóт.

закúвак м *ексер.* — Штó си растрвúл закúвци, кój ће ги збúра?

закивáње с гл им од *закива.* — Вúкај ме кь[д]-дójде рéд на закивáње клáмфе.

закúвка[1] ж *оно што је заковано.* — Строшúл ми закúвку.

закúвка[2] свр *почне да кивка, кевће.* — Закивкáше кéрови у Јелéнче, мóра да су надушúли зájци.

закúсне свр *потопи у течност, да се опусти, како би се боље опрало.* — Закиснý вéш у корúто. — Закиснýла опьнци да се опýсту, да ги мóж обýје.

закúснут, -а, -о *потопљен у течност.* — Ел вéш закúснут? — Грснице стojý вéћем недéљу закúснуте у топúла.

закисњувáње с гл им од *закисњује (се).* — Бе[з]-закисњувáње у цéђ, не мóж се опéре како трéбе.

закисњýје (се) несв *потапа (се), умаче (се) у течност.* — Грснице закисњýјемо у топúла у Мáлу рéку. — Закисњýј се у вóду, да опéреш тýј штрóку.

закúтен, -а, -о *окићен, закићен.* — Дójдé невéста: превéз на глáву, закúтена тáм — овáм, и овдé кúтка и ондé кúтка, и вењц на глáву, и кондúр у рýке.

закладé свр в *накладе.* — Имаш глáвње, држý жáр, па закládи óгењ.

заклаи́ (се) свр *разгори се, ухвати се ватра.* — Кладém óгењ цéло јýтро, нúкако да заклаи́. — Заклája ли се вúше тúја твój шпóрет?

заклáпа (се) несв **1.** *затвара (се), закључава (се).* — Нáвечер мáти заклáпа врáкњицу. — О[д]-цтрá се заклáпа у кýћу чим се стáвни. **2.** *поклапа.* — Дýдулица с млекó се заклáпа сьс заклóпац, не остáља се нóћу отклóпена.

заклапáло с **1.** *поклопац.* — Тýри му заклапáло да тóлко не врúи! **2.** фиг *капа.* — Кудé ти-е заклапáло на пáмет?

заклапáње с гл им од *заклапа (се).* — Нéма заклапáње, ако зáспиш, кój ће ни отвóри врáта!

заклóп м *брава, катанац.* — Свé своé држи́ пóд заклóп. — Покварúл вој се закóп на кóвчак, не мóж га вúше заклóпи.

заклóпац м **1.** *брава, катанац.* — Овáј спржа мóра под заклóпац! — Ћýшни заклóпац да вéтар не дрма капáк. **2.** *поклопац.* — Какó се улубúл заклóпац од панúцу? — Отвóри ми заклóпац о[д]-тáван.

заклóпи (се) свр **1.** *затвори (се), закључа (се).* — Заклопúше ме тýј нóћ у сóбу с њéга, па побéгоше. — Заклóпи врáта, [па] да лéгамо. — Сáпни коњá, заклóпи желéза, а кључ ми донéси. — Ако се плáшиш, úзни па се заклóпи у кýћу. — Заклопúл се, па н-умéје да се отклóпи. **2.** *поклопи.* — Зáклопи ли врчву с máз?

заклопувáње с гл им од *заклопује (се).* — Провéри заклопувáње на врáта.

заклопу́је (се) несв **1.** *затвара (се).* — Ко́и ова́ко́ј заклопу́је вра́та да се сама́ отва́рају? — Заклопу́је се у со́бу и по це́л дан знвли́. **2.** *поклапа (се).* — Ова́ко́ј ви́ше не заклопу́ј млеко́, да га напљу́ју му́је. — Гр̀не се заклопу́је, ал се строши́л заклопац.

заклопче с дем од *заклоп.* — Ту́ри си га под заклопче да те глава́ за њега не боли́.

закључе́ свр *почне да кључе.* — Ква́ те вра́на закључе́, таква́ ће те и докључе́ (*изр*).

/закључје вра́на/ изр *лош почетак нечега.* — За́кључва ме нека́ вра́на ову́ј про́лет, па сьл од до́ктура на до́ктура.

закључи свр *закључа.* — Закључи ко́вчак с-па́ре, а кључ му́не пот-по́јес.

закључу́вање с гл им од *закључује (се), закључавање.* — Не пома́га од њега ни закључу́вање, напра́ил кала́уз и све откла́па.

закључу́је (се) несв *закључава (се).* — Ел се закључу́је капа́к на вра́та? — Чим па́дне мра́к, закључу́ју се у ку́ћу.

заково́ свр **1.** *прикуца.* — Заковал сам вра́књицу на градинче́, не мо́ж ни́ки да уле́зне. **2.** фиг *удари.* — Ћу ти заково́м едну́ преконо́сницу да се пу́шиш. — Заковал му песни́цу у зу́би.

заковрнди (се) свр **1.** *смрзне се, заледи се.* — Заковрнди́ла вода́ у кори́то на кла́данац. — Заковрнди́ се чека́ећи га на ону́ј студени́цу. **2.** *умре.* — Заковрнди́л де́да нађа́ске.

заковрнду́је (се) несв *леди се.* — Це́лу неде́љу заковрнду́је се вода́ на чесму́.

заковрне свр фиг *умре.* — Ене́ га, бо́лан, лежи́, сьл што не заковрне. — Ћу заковрнем од боле́ж.

заковрњу́је несв *умире.* — Он заковрњу́је ве́ћем го́дину, ни́како да заковрне.

заковува́ње с гл им од *заковује.* — Еси́ доне́л ексе́ри за заковува́ње ле́тве?

закову́је несв *прикуцава.* — Ваздьн нешто́ закову́је по авли́ју.

закокрљува́ње с гл им од *закокрљује.* — О́дви ми се ви́ше од његово закокрљува́ње.

закокрљу́је несв *зановетa.* — Не закокрљу́ј ми ту́ј ви́ше, и́ди си куде си пошао́л!

законачи свр *заноћи.* — Законачи́мо у До́бро По́ље, куде ни у́вати мра́к.

зако́па свр фиг *сахрани.* — Де́ду смо закопа́ли у жу́тинско гро́бје, при на́ши.

зако́па се свр фиг *настрада.* — О́жени се, па сс за́копа. — Дове́де ме у ову́ј проклети́њу да се мла́да зако́пам.

закопува́ње с гл им од *закопује.* — Ви́кај Сто́јчу за закопува́ње.

закопу́је несв **1.** *закопава, зарива.* — Ку́че закопу́је ко́ске у пе́сак. **2.** фиг *сахрањује.* — У Село́ ви́ше не́ма ме́сто да се мр̀тви закопу́ју.

закопчува́ње с гл им од *закопчује (се).* — Тре́бе ти до́бро закопчува́ње да те ве́тар не проби́је.

закопчу́је (се) несв *закопчава (се).* — Закопчу́ј капу́т, нау́лице мло́го студи́!– Како́ се закопчу́је ова́ј торбети́на?

закра́ти свр *скратити.* — Ако-е срчени́ца дуга́чка, ћу гу ма́лко закра́тим, то́ј нје́ те́шко.

закраћува́ње с гл им од *закраћује, ускраћивање.* — Куде на́с нје́ било́ закраћува́ње ни ка[д]-цмо били́ мале́чки.

закраћу́је несв *брани, ускраћује.* — Ни́ки му не закраћу́је да лу́нsа куде о́ће, са́мо нека у́чи.

закрви́ (се) свр *посваћа (се), постане непријатељ.* — Та́ј ку́чка ми закрви́ла деца́ да се исте́пају. — Комши́је се га́дно закрви́ле око ме́ђу.

закрече́та свр *почне да ради чекетало на воденици.* — Кьд прийдо́мо наку́д воденицу, за́кречета кречета́ло.

закри́ва несв *покрива, затрпава.* — Закри́вај де́те да не озе́бне. — Закри́вамо с мати́ку компири́ у оџа́ци.

закри́ви свр *почне да храмље.* — И ти́ си, ви́дим, нешто́ закриви́л, ко́ј ти-е́ па те́бе ђа́вол?

закри́вка ж в *покривка.* — Ел и́маш закри́вку и за ме́не, ел да понесе́м о[д]-до́м?

закр̀ка свр **1.** *забије, зарије.* — Ћу ти закр̀кам ову́ј ви́лу у мешѝну, са́мо ли по́јдеш на ме́не. — Закр̀кам му га у ду́пе (*псовка*). **2.** *почне халапљиво да једе.* — Закрка́л ко да-е побе́гал из а́псу.

закр̀ка се свр *зарије се.* — Закрка́л се у блати́ште до гу́шу, кои́ ће га пе́ре таквога?

закр̀кља свр *почне да кркља, да се гуши, дави.* — За́кркља еднуш, другош и то́ј му би́.

закр̀кне свр *притвори, затвори.* — Закр̀кни вра́књицу да не излазу о́вце из трлу́.

закр̀сти се свр *зачуди се.* — Кьд то́ј ви́ди, човек да се закр̀сти с ле́ву и з-де́сну.

закру́жи свр *заокружи.* — Закру́жи га на две́ста ки́ла. — Закру́жи све на две и́љаде и гото́во.

закрчу́је несв **1.** *препречава, онемогућава да се прође.* — Це́лу го́дину ми с тр̀ње закрчу́је пу́т куде су јо́ш на́ши ста́ри ишли́. **2.** фиг *зановета.* — Оћу́трос нешто́ закрчу́је ко сцепено гр̀не.

закр̀ши свр *заломи.* — Ко́ј ли ми за́крши пупу́лке на џорџини́?

закр̀шљак м *оно што је закршено, заломак (зуб).* — И́мам едно́-два́ закр̀шљака, тре́бе ги изва́дим, ал се пла́шим.

за́ктев м *захтев.* — Јо́ш мој за́ктев несу́ ни погледа́ли, а ви́кају уби́ли се од рабо́ту.

закте́ва несв *захтева, тражи.* — Сва́ки по нешто́ од ме́не закте́ва, а ја́ од ни́кога ни́шта не закте́вам, сьл да ме оста́ву на ми́р.

за́ктеван, -вна, -вно *захтеван.* — Коза́ неје́ мло́го за́ктевна, а да́ва млеко́.

закте́ва́ње с гл им од *захтева.* — Не́ма ни́какво закте́ва́ње спрома њи́, са́мо да га не ди́рају.

заку́де́ прил *за где.* — Заку́де́ си се тако́ј спреми́л?

заку́ка свр *затекне док се оглашава птица кукавица.* — Ако те ку́кавица заку́ка бес па́ре у це́п, ту́ј го́дину не́ће и́маш ни дина́р.

закукума́вчи свр *почне да кукумавчи, досађује.* — Чим те ви́ди, о́дма закукума́вчи.

закури́кне свр *почне да кукуриче.* — Закукурика́ло оно́ј на́што на́јмало петле́.

заку́сне свр *кусне мало.* — Заку́сни ле́чка од ба́бино сла́тко од ја́годе.

закусњу́је несв *повремено куса.* — Закусњу́је си о́н ова́г-она́г сла́тко од боровињке.

заку́тка (се) свр *ушушка (се).* — Ма́ма ће га заку́тка с цр̀ге, да си у́баво спа́вка. — Заку́ткај се до́бро у креветé да ти не ладни́.

зала́би свр **1.** *стиша се мало.* — За́лаби ве́тар да ду́ва. — За́лаби ма́лко зима́. — Залаби́л изво́р, па вода́ едва́ црцо́ри. **2.** *утиша, стиша.* — Зала́би ра́дио да не јечи́ то́лко. **3.** *смањи се.* — Залаби́ла вода́ на Чо́чин кла́данац дибиду́с.

залагува́ње с гл им од *залагује.* — Она́ е ство́рена за залагува́ње деца́, уме́је си, па вој по це́л дьн мирују.

залагу́је несв *одвраћа пажњу, вара.* — Залагу́је га ба́ба, докле ја́ и́дем у прода́вницу.

залагу́је се несв *занима се, игра се.* — Само́ си се дете́ залагу́је с игра́чке.

зала́ди свр *престане да буде вруће, захлади.* — Наиђе́ о́блак те ма́лко за́лади, ина́че балдиса́мо од врући́ну. — Кьд ве́ћ зала́ди, иска́рај сто́ку од пла́ндиште.

заладне́је свр *захладни.* — Ако заладне́је, немо́ј да шпа́рате дрва́ поред оно́лки дрвни́к.

зала́дни свр *захладни.* — Веће́м је вре́ме да зала́дни.

заладњу́је несв *захладњује.* — Поче́ло да заладњу́је, а јо́ш компири́ несмо́ извади́ли.

зала́же свр фиг *одврати пажњу, превари, умири.* — Нека га зала́же с-нешто́ докле сти́гне руча́к. — Зала́жи дете́ с игра́чку да не пла́че докле се ја́ не вр̀нем.

зала́же се свр фиг *превари, одгоди (глад).* — Зала́ж се с ле́бац и си́ренце докле не сти́гне обе́д.– Узни нешто́ поје́ӈ, зала́жи се до вече́ру.

за́лак м в *залок.* — Ће ти у́зне за́лак из уста́, то́лко-е дрчан. — Испа́де ми за́лак из уста́ кьд ми то́ј ре́че.

зала́нда се свр *замаје се у скитњи, заскита.* — Зала́нда се тако́ј, па по це́л дӈн ла́нда по малу́, ни сам не зна́је куде и́де.

зала́ска (се) свр *засветлуца.* — За́ласка нешто́ у тра́ву, на ливаду́, ко огледа́лце. — За́ласка се огледа́лце од Лебецки́ ри́д. — За́ласка вој се ву́та ка[д]-це у́вати у ко́ло.

зала́цка свр *заиграцца.* — За́лацка од ра́дос кьд гу виде́.

за́лва ж *заова, мужевљева сестра.* — Изорати́мо се са-за́лву.

залве́ с дем и хип од *залва.* — То́-е моје́ залве́.

за́лвин, -а, -о *заовин.* — Узо́ за́лвин цемпи́р да такьв и ја́ исплете́м.

залвиче́ с дем и хип од *залва.* — Ће ми бу́де залвиче́.

залви́чина ж *заовина кћи.* — Еси́ ли виде́л каквў́ залви́чину и́мам?

зале́гне свр *почне да болује, легне у кревет од болести.* — Зале́же чове́к од оны́ј трле́му и ви́ше се не ди́же. — Чим видо́мо да ста́рац зале́же, окречи́мо голе́му со́бу.

зале́ден, -а, -о *залеђен.* — Како́ ће́ш ськ кьд је све зале́дено?

зале́к прил фиг *мало.* — Не́мам ви́ше ни зале́к компири́. — Оста́ло ми колко́ зале́к брашанце́.

залеку́је (се) несв *лечи (се).* — Залекува́ше га с некве́ тра́ве, а бе́ше дуи́ч непоста́л. — О[д]-ту́ј бо́лес мо́ж се и залеку́је, ал од ра́к не мо́же.

залекува́ње с гл им од *залекује (се).* — Бада́ва то́лки до́ктури, не́ма му залекува́ње.

зале́ми свр *залепи лепком.* — Ове́ј чи́жме залеми́ и па́ ми пропу́штају во́ду.

залепа́ес, -та, -то *замлаћен.* — Зна́ш ко́лко-е залепа́еста, и па́ се с њу́ дру́жиш.

залепа́јка ж/м *замлата, глупак.* — Куде́ се тре́ви да ба́ш ськ до́јде залепа́јка кьд има́м то́лку рабо́ту. — Дове́ла некаквоѓ залепа́јку, да се по село́ замлаћу́е.

зале́пи свр фиг *удари.* — Ка[д]-ти зале́пим шамарчи́ну.

зале́пи се свр фиг *веже се за некога.* — Залепи́ла се за То́дора, па га ни́где не пу́шта да и́де са́м.

залепува́ње с гл им од *залепује се.*

залепу́је се несв фиг *замлаћује се, беспосличи.* — Мо́ж се он залепу́је ко́лко о́ће кьд не́ма ни да ко́си ни да жње́.

зале́ти свр **1.** *загрцне се.* — Залете́л му за́лок у гу́шу. **2.** *облети, обиколи, о̄коли.* — Залете́ ме са[с]-све стра́не да ви́ди ква́ сам, есьм ли у́бава спрома њо́јнога си́на. — Зале́ти гу ти́ оту́д, а ја ћу одову́д да гу ва́тимо.

зали́же (се) свр *очешља (косу прилепљујући је уз главу), очешља (се).* — До́бро зали́же ко́су с неко́ у́ље, па тьк изла́зи ис-ку́ћу. — Лализа́л се ко да га-е кра́ва лиза́ла.

зализо́ја м *особа зализане косе.* — Прође́ ни[з]-сока́к еди́н зализо́ја.

зализо́тина ж ауг и пеј од *зализоја.* — Пошла́ за ону́ј зализо́тину ис Пе́ини.

зализува́ње с гл им од *зализује (се).* — Зга́ди ми се ви́ше о[д]-то́ј његово́ зализува́ње.

зализу́је (се) несв *чешља косу прилепљујући је уз главу, чешља се.* — Што то́лко зализу́је ко́су није́ ми ја́сно. — От ка[д]-це замомчи́л, ста́лно се зализу́је.

зали́ма (се) несв *занима (се), забавља (се).* — Ич га не зали́ма шко́ла. — Зали́ма се з-дете́. — Зали́ма се с-игра́чке.

зали́мање с *занимање.* — Печа́лба-е на́јтешко зали́мање.

залима́ција ж *хоби, забава.* — Армуни́ка му еди́на залима́ција. — Не́ма си ни́какву залима́цију, па му до́садно.

зали́та несв **1.** *о̄служује, двори.* — Још ськ тре́бе да ми́сли ко́ј ће га по[д]-ста́рос зали́та. **2.** *облеће.* — Од одавна́чке гу о́н зали́та. — Зали́та о́н и ту́ђе же́не. **3.** *обилази.* — Да до́јдеш до њи́ну ку́ћу, тре́бе да зали́таш око це́лу малу́. **4.** фиг *има.* — Не́ћу узи́мам ту́ј удови́цу, њу́ зали́тају три́ деца́.

зали́та се несв *залеће (се), насрће.* — Зали́та се ко петьл на коко́шку, а ка[д]-тре́бе нешто́ да ка́же, тьг јо́к. — Зали́та се на по́слаби, пред по́јаки збе́ре гузи́цу.

залита́љка ж *особа која облеће око некога или нечега.* — С ње́га повел и ону́ј залита́љку.

залита́ње с гл им од *залита (се),* **1.** *облетање.* — О[д]-тој залита́ње око Мило́јку испа́де са́мо бру́ка. **2.** *залет, залетање.* — О[д]-то́лко залита́ње це умо́риш, па не́ће прери́пиш ре́ку. **3.** *ходање около, околишење.* — Вода́ однела мо́с, тре́бе залита́ње преко два́ се́ла да дока́ра гра́ђу. **4.** фиг *брига, о̄служивање.* — Изгуби́ две́ го́дине у залита́ње ста́рци, не́маше ко́и да ги у село́ зали́та.

залита́ч м **1.** *одевни предмет који се око особе која је носи обрће.* — Кака́в си то́ј залита́ч обле́кла, зар неси́ има́ла нешто́ по́боље? **2.** *онај што облеће око нечега или некога.* — Она́ј залита́ч па се мо́та око њу́. — И́де и во́ди залитача́.

залито́ја м *онај што о̄служује, облеће око некога.* — Њо́ј тре́бе једи́н залито́ја, по це́л ди́н да гу зали́та.

залито́тина ж ауг и пеј од *залитоја, сметало.* — Не мо́гу с те́бе да проду́мам ни ре́ч, ста́лно во́диш неку́ залито́тину.

зали́ћа несв **1.** *обилази, иде около.* — Заради́л пу́т, па зали́ћамо око малу́ до изво́р. **2.** *облеће, моли.* — Зали́ћа гу и оту́д и одову́д да га пу́сти на собо́р. **3.** *двори, чува.* — Зали́ћају гу си́нови и сна́е.

зали́чен, -а, -о *добро урађен, дотеран,* в *ујдурисан,* в *ујгун.* — Напра́ен па зали́чен. — Како́-е у́баво зали́чена ова́ј ку́ћа.

зали́чи[1] свр *наликује на кога.* — У пр̀ви ма́ за́личи ми на ча-Дра́гољуба, ал испа́де да сам се препозна́ла.

зали́чи[2] свр **1.** *уради што добро, дотера.* — Напраил га, па га заличи́л. **2.** фиг *упропасти што.* — Заличи́ла она́ њо́јну шко́лу, ожени́ла се. — Па́де сне́г у ма́ј, па га за́личи.

зали́чи се свр *дотера се.* — Заличи́л се, па стана́л у́бав момьк. — Зали́чи се ма́лко, немо́ј тьква у све́т.

заличува́ње с гл им од *заличује.* — У́баво га уработи́мо, још кьд му до́јде заличува́ње, ће бу́де одмера́к.

заличу́је несв **1.** *наликује на кога.* — Заличу́ју они́ едьн на дру́гога, па се мо́ж прева́раш. **2.** *дотерује, глanца.* — Бри́чу га, заличу́ју га, да бу́де у́бав младожења.

за́лог м в *залок.* — Ту́ра едьн преко дру́ги за́лог [у]-уста́, ко да ће вој га неки́ о́тне. — Ко́лко-е то́ј, не́ма ни едьн за́лог.

/залóжи каза́н/ изр *припреми казан за печење ракије.* — Тре́ћи каза́н оћу́трос сам заложи́ла да пече́м.

за́лок м *залогај.* — Је́ди по́лак, немо́ј за́лок да ти запа́дне у гу́шу. — Ста́де ми за́лок кьд та́ј распи́ја уле́зе на вра́та. — Три́ дьна залок ле́б несьм тури́л [у]-уста́.

залóми се свр фиг *погоди се, догоди се, задеси се.* — Тако́ј ми се заломи́ло да ја́ на́јвише повуче́м у вами́лију. — Заломи́ло ми се да ми у́мре башта́ и у трина́ес го́дине оти́дем у печа́лбу. — Заломи́ло вој се да сама́ поди́за деца́.

залóшка ж *умешак на подерани опанак,* в *подлошка,* в *навошто,* в *обојци.* — Тури́ залóшку под навóшто, ал и
она́ се и́сцепи.

залуде́је (се) свр *изгуби (се) разум, полуди (се).* — Скро́з је залуде́л, не зна́је ни кво́ рабо́ти. — Ће га залуде́је, беснуља. — О[д]-тој мо́ж да се залуде́је. — Ка[д]-це залуде́је, ту́ј ви́ше не́ма бо́же помо́гни!

залудња́р м *беспосличар, докон човек.* — Немо́ј ви́ше да ми је ти́ја залудња́р доша́л у ку́ћу. — Не́мам ју́ вре́ме за залудњари́.

залу́дњица ж *нешто безначајно, глупост, будалаштина.* — Сва́ћају се око залу́дњицу. — За ме́не-е то́ј залу́дњица. — Не секи́рам се за залу́дњице.

залу́ћан, -а, -о *беспослен.* — Несьм то́лко залу́ћан да вој пра́им дру́ство. — Залу́ћан по́п и јари́ћи кр̀сти.

залу́жи (се) свр *потопи се прећа од кучине заједно с пепелом да одстоји да би се избелила.* — Неки́ пређу́ залу́жу у ћу́бре да прено́ћи, како́ ко́и зна́е и уме́је. — Ка[д]-це изва́ри у кота́л, пређа́ се залу́жи у каче́: ре́д пе́пел, па ре́д пређа́ ра́мце, ре́д то́ј, ре́д пе́пел; и стои́ три́, четири́, неде́љу да́на. Ако стои́ ви́ше, оно́-е по́бело, по́лепо.

залужува́ње с гл им од *залужује (се).* — Бе[з]-залужува́ње, не мо́ж пређу́ да избеле́јеш.

залужу́је (се) несв *потапа (се) прећа од кучине у цеђ ради избељивања.* — У нека́ села́ залужу́ју пређу́ у ћу́бре. — Ако се не залужу́је пре́ћа од кучи́шта, не́ће буде́ бела́.

залумаве́је свр *заглупави, отупи.* — Залумаве́ла па не зна́е кво рабо́ти. — По-нека́д чове́к скро[з]-залумаве́је, па се сьл верти́ у кру́г.

залуна́јка ж *замлата, будала.* — Оста́и ту́ј залупа́јку, па се прива́ћај за по́со. — Та́ј залупа́јка се са́мо залупу́е, а ти́ вој пра́иш дру́ство.

залупува́ње с гл им од *залупује се.* — Тре́бе неки́ да слу́ша тој залупува́ње, ал ни́ки неје́ залу́ћан да на залупа́јку пра́и ће́в ко ти́.

залупу́е се несв фиг *замлаћује се, трабуња.* — Залупу́е се како Ма́ксим по тр̀ње.

залу́ра (се) свр *залупа, заскипа.* — За́лура ба́ба, и н-уме́је се вр̀не до́м. — Ка[д]-це залу́ра, забора́и от-куде́-е пошал и куде́ и́де.

залчьк м дем и хип од *залок.* — Да бе́ше узе́л бар залчьк, не би ми то́лко жа́л било́, за њега сам готви́ла ба́ницу.

залчѐ с дем и хип *од залок*. — У̏зни едно̀ залчѐ, па и ако несѝ гла̀дан.

заљу̀пи свр *почне да љушти*. — Заљупѝ компирѝ, па ги остаѝ, мора̀ да трчѝм по свѝње.

заљу̀пи се свр фиг пеј *заљуби се*. — Заљупѝл се у медецѝну и то̀ј ће у̏чи. ▪ трп прид **заљу̀пен**, -а, -о фиг *заљуцан, замлаћен*. — По̀ заљу̀пен човѐк од њѐга нѐма на цел Чемѐрник.

заљупува̀ње с гл им од *заљу̀пује се*. — Да се засрамујеш од његóво заљупува̀ње.

заљупу̀је се несв *говори глупости, трабуња, замлаћује се*. — Сва̀ки час се заљупу̀је с некаквѐ далавѐре.

замáва свр **1.** *почне да маше*. — За̀мава ми за̀ђњи пут из во̀з. **2.** фиг *почне да коси*. — Кьд замáвам с косу̀, нѐма се заустáим до на̀квечер.

замáвља (се) несв *ради нешто, забавља се чиме*. — Седѝ си до̀м и замáвља деца̀. — Оста̀ло на дѐду још то̀ј да се замáвља з-говѐда.

замавља̀ње с гл им од *замавља (се)*. — Нѐма замавља̀ње по пу̀т, да се и̏де пра̀во до̀м.

замављува̀ње с гл им од *замављује* (*се*). — Он је ро̀ђен за замављува̀ње. — Нѐма ни̏шта од замављува̀ње, трѐбе се рабо̀ти.

замављу̀је несв *одвлачи пажњу, замајава, омета*. — Немо̀ј ме замављу̀јеш, и̏мам пу̀не ру̀ке рабо̀ту. — Он ће га замављу̀је доклѐ се тѝ не вр̀неш.

замављу̀је се несв **1.** *занима се, забавља се*. — Детѐ се само̀ замављу̀је с-игрáчке. — Нек се замављу̀је с-нешто̀, немо̀ј да ми прáи ло̀м. — Да̀ј му нешто̀ да се замављу̀је, докле не до̀јдем. **2.** *губи време, беспосличи, замајава се, заноси се*. — Замављу̀је се по за̀јци и лисѝце с ловцѝје. — Нѐмам врѐме да се с тѐбе замављу̀јем, трѐбе да то̀пим ма̀з.

замавóтина ж **1.** *срткав посао*. — Ово̀ј ти-е голѐма замавóтина, да изгу̀биш жѝвци. **2.** *замајан човек*. — Кудѐ најдо̀сте ту̀ј замавóтину да ви прáи дру̀ство.

замаву̀је (се) несв в *замављује (се)*. — Дојдѐ да ме замаву̀је з-ба̀бине деветѝне, сѣл да не рабо̀тим. — Замаву̀је се до̀ма з-деца̀. — Не замаву̀ј се по путѝшта ко а̀липав.

замаглу̀је се несв *почиње да се магли*. — Замаглу̀је се од До̀бро По̀ље. — Замаглу̀ју се пѐнцери.

замађѝја свр *омађија, опчини*. — Замађијàла га онàј бесну̀ља, па сàл по њу̀ трчѝ.

замађѝјан, -а, -о *омађијан, опчињен*. — Бѐше си дуѝч замађѝјан, па не зна̀је кудѐ о̀ди.

замáе (се) / замáје (се) свр *заговори, одврати пажњу, отупи му пажња*. — Нека̀ га замáе докле ја̀ мàлко посртѝм око о̀бед. — Замàј детѐ, докле иско̀чим ис ку̀ћу. — О̀ће да ме замàје, па да ува̀ти бежа̀њац.– О̀ће да се ја̀ замáем, па да побѐгне. — Нека се дѐда замáе, па ће улѐзнемо у градѝну. — Замàј се с нешто̀, рабо̀ти нешто̀, немо̀ј цѐл дѣн да ћули̏ш.

замáже се свр *умаже (се), испрља (се)*. — Замазàл се у бла̀то до гу̀шу, куде ли-е сáмо гмацàл?

замáже свр **1.** фиг *почне да малтерише*. — О̀н га замазàл, ја̀ ћу га омáжем. **2.** *испрља, упрља*. — Замазàл ду̀вар, па побѐгал.

/замáже очи/ изр *оправда се, искупи се јевтино, прође без грдње*. — Купѝл ми шами̏ју ко̀лко да ми замáже о̀чи што га три дѣна нѐма до̀м.

замàјан, -а, -о *ударен, занесен, будаласт*. — Кудѐ ће о̀н, тако̀ј замàјан, да рабо̀ти с коња̀, ће га рѝтне да га утѐпа.

замàјен, -а, -о *замајан, занесен, будаласт*. — И̏де тако̀ј замàјен. — Замàјен о̀н, замàјена му жена̀, како̀ да се с њѝм погодиш?

замајо́тина ж в *замавоти́на*. — Докле́ ће́ш ви́ше с ту́ј замајо́тину да се споту́раш по село́?

замају́је несв **1.** *омета́, дангуби*. — Немо́ј те ти́ја мангу́п замају́је по це́л дан! — Замају́је дру́ги, не да́ва им да рабо́ту. **2.** *чува, забавља*, в *замавује*. — Тре́бе неки́ да замају́је дете́ докле се не вр̀нем ис кошáру.

замају́је се несв **1.** *скита́, дангуби, заноси се*. — Замају́је се с коњи́ по ридѝшта. — Замају́је се сьс лезиле́бовиħи. — Нек се о́н замају́је, немо́ј са́мо дру́ги да замају́је. **2.** *забавља, чува некога*. — Замају́је се з-дете́.

замáкне свр *нестáне, оде, отпýтује, отпрáви се*. — Зáмакну Стрáтија за Рóмански ри́д, не́ће мо́ж да га сти́гнеш ни до Прóнини. — Бр̀же, да ти не замáкну у малу́.

замáкне се свр *обеси се*. — Замакну́л се за бу́кову гра́њку и тако́ј виси́ покра́ј пу́т.

замáл / замáлко прил *умало*. — Замáл да оти́днем у Ру́пје, да ме не на́јдеш до́ма. — Замáлко да га ва́тим у на́шу гради́ну. — Замáлко да се забáвим на рабо́ту.

замáли (се) свр **1.** *смањи (се)*. — Замали́мо да еде́мо си́рење. — Скро́[з]-се замали́ла вода́ на до́лњи кла́данац. **2.** *утиша*. — Замáли ти́ја тво́ј ра́дио, не мо́гу ви́ше да слу́шам дрека́ње.

замалувáње с гл им од *замалу(ј)е (се)*. — Најави́ли замалувáње пе́нзију.

замалу́е (се) / замалу́је (се) несв *смањује (се)*. — Замалу́е ни Пла́вка млекце́. — Замалу́ј му рану́, да се не го́ји. — Поче́л се замалу́је дан.

замáн м **1.** *време, земан*. — У ови́ја замáн нако́сешемо па́прат, па дока́рашемо, да на говеда́ пости́љамо зи́мени. — Дошьл такьв замáн да се ни ро́д рође́ни не позна́ва. — Сьг је дру́ги замáн. — Не заспа́ наħа́с све до неки́ замáн. **2.** изр: **под стáр замáн** *у годинама, у добрим (старим) годинама*. — Ја́ сам чове́к под ста́р замáн и не мо́гу доле́ко от ку́ħу да и́дем. **3.** изр: **дошáл му замáн** *умро*. — И њему ħе до́јде замáн. — Дошáл му замáн, ал га Бо́г јо́ш не узи́ма, сьл се бо́ри з-ду́шу.

замáнда се свр *почне да скита, лута, заборави се*. — Замандáл се и отиде́ куде Ти́чини.

замандáлен, -а, -о трп прид *закључан*. — Ако су вра́та замандáлена, мо́ж да и́демо у цр̀ге.

замандáли свр *затвори, закључа*. — Замандáли по́друм, па да и́демо у ку́ħу.

замáндан, -а, -о *занесен, замајан*. — Пу́сти га, ви́диш да е замáндан.

замандувáње с гл им од *замандује се*. — Научи́ли на његóво замандувáње, па се не секи́рају ако не до́јде на́вечер до́м.

замандýје се несв *губи време, замајава се*. — Отишáл да се замандýје по село́, ме́сто да ни помо́гне.

замáне свр *замахне*. — Кьд замáнем, па кьд ти запељу́штим едну́ преко у́во. — Зáману два-три-ну́т да ко́па, па вр̀љи копáч, не́ће рабо́ти.

замањýје несв *замахњује, измахује*. — Замањува́ да ме уда́ри, па се бр̀зо тр̀гну. — Во́ли тако́ј да замањýје на љу́ди, ал ħе га едну́ш неки́ ствáрно пребије.

замањувáње с гл им од *замањује, замахивање*. — За замањувáње на мáтер ħе добије преко но́с.

замаци́ња несв **1.** *одлази, нестаје*. — Сьг веће́м замаци́ња за Цевр̀ња́нку. **2.** фиг *залази (сунце)*. — Кьд сл̀нце ста́не да замаци́ња, прибѝрај о́вце накуде трлу́.

замаци́ња се несв *беси се, веша се*. — Замаци́ња се он већ пет-пу́т, ал се још не́ замáкал.

замаци́њање с гл им од *замаци́ња*, **1.** *не̄ста̄јање, залажење.* — Сл̀нце е ве̄ћ́ем на замаци́њање, да се зби́рамо за до́м. **2.** *ве̄шање.* — Ако га не спа́си замаци́њање, дру́го не́ма ко́е. — Оста́ло му са́мо замаци́њање.

зама́ши свр *замахне.* — Како́ за́маши да га шљо́пи, ови́ја се и́змакну.

замѝкне свр *зађе.* — Кьд замѝкне у доли́ну, ја̀ ћу ви ви́кам да иско́чите.

замерува́ње с гл им од *замерује се.* — Без замерува́ње мле́ко не́ма смузува́ње о́вце.

замеру́је се несв *на̄ премлаз* (в), *кад се овце смузују* (в), *млеко се мери („замерује"), да би се знало која музиља* (в) *колико дана ће мустӣ ста̄до, како би свака од њих за месец дана добила једнаку количину млека.*

заме́та несв **1.** *ста̄вља на раме.* — Не́ће да га ја̀ заме́там, него се са́м кила́ви. **2.** фиг *замеће, прикрива.* — Заме́та тра́гови ко лопо́в. **3.** фиг *храмље.* — То́-е они́ја што с едну́ но́гу заме́та.

заме́та се несв *дижe на своје раме.* — Не мо́гу се заме́там с-то́лке вре́ће. — Нека́ се са́м заме́та, ја̀к је.

за́метан, -тна, -тно *те̄жак, напо̄ран.* — Рабо́та ни бе́ше мло́го за́метна, изакали́мо се.

заметање с гл им од *замета̄ (се).* — Овде́ ти е зго́дно за заметање вре́ће на ра́мо.

замете́ свр *уме̄те ме̄тлом кога.* — Бе́ж одо́тле, ако те заметем, не́ће оже́ниш.

заме́тне свр **1.** *по̄дигне те̄рет на раме.* — За́метну га, да мо́ж да си по́јде до́ма. — За́метну си торби́чку на ра́мо, па у гове́да. **2.** фиг *да̄ пло̄д, опло̄ди се.* — Иску́би лози́њу да ви́диш ел су заметну́ли компири́!

заме́тне се свр *дигне те̄рет на своје раме.* — Не́маше ни ко́њ, ни ко́ла из на́шо село́, заметну́ се ж-цакче́, па кла́ј, кла́ј ус Купи́нски ри́д, те се дову́ко до́м.

за́метно прил *те̄шко, напо̄рно.* — Бе́ше ми за́метно да о́дим преко́ Ива́новицу, па сле́зо у Ра́кинци, па ус-пу́т, те до́ма. — За́метно-е мло́го да о́диш та́м, преко́ Троска́ч, уда́ри на Мачка́тицу.

заме́ша свр *умеша.* — За́меша ли качема́к? — Замеша́ попа́реницу, док се сви́ издизају, да гу испече́м под вр̀шњик. — Заме́шај ма́лтер едно́ те́кме.

замешува́ње с гл им од *замешује.* — Пр̀во до́јде замешува́ње те́сто, па да ста́ше, па премесува́ње едно́ два́пут, па тьг да се пече́.

замеша̀ује несв *меси.* — Ру́ке ми у те́сто, замеша̀ујем ле́б. — О́н ће замеша̀ује ма́лтер, ти́ ми прино́си, да зи́дам.

замѝне свр **1.** *заобиђе.* — Ци́гани свири́ше куде сви́, са́мо на́шу ку́ћу замину́ше. — Кьд прооди́ш, њи́ да замѝнеш, да не свр̀ћаш! **2.** *пре̄тера, надмаши.* — И́ма од ло́шо и по́лошо, ал о́н је замину́л и на́јлошо.

замѝне се свр *мимоиђе се.* — Замину́мо се с Ја́году на Цеврља́нку, она́ отиде́ у Село́, а ја̀ се врну́ до́м.

замињува́ње с гл им од *замињује (се).* — Ту́ј тре́бе до́бро замињува́ње с ко́ла ел пу́т није́ до́бар.

замињу́је (се) несв *заобилази, заобилазе се* — Са́мо куде на́с не сврћа, замињу́је ни отка́д гу зна́м. — Еди́но ни редња́ не замињу́је. — Не ора́ту, па се замињу́ју и на путињу ка[д]-це сре́тну.

замирису́је несв **1.** *одаје по̄мало не̄пријатан мирис.* — Ово́ј си́ренце поче́ло да замирису́је. **2.** изр **замирису́је на зе́вњу (чамо́вину / црни́цу/ уму́)** *одаје мирис смр̄ти, ускоро ће умре̄ти.* — Поче́л да замирису́је на црни́цу.

замѝслен, -а, -о *замишљен*. — Мло́го ми-е нешто́ замѝслен. — Кво́ си то́лко замѝслена?

замѝта несв **1.** *мете прљавштину на некога*. — Мѝкни се, да те не замѝтам. **2.** изр: **замѝта с но́гу** *хрлиље, храма*. — Почѐл и ча-Ста́вра да замѝта с но́гу. ▪ трп прид **замѝтан**, -а, -о *више пута замѐтен*. — Сто́ј, не мѐти, не́ћу да сам замѝтан.

замита́ње с гл им од *замита*. — Бе́га о[д]-замита́ње ко ђа́вол од кр̀с.

замѝца несв *замиче*. — Сѝк она́ замѝца у Село́, а ја́ с те́бе ту́ј при́чам и гу́бим вре́ме.

замица́ње с гл им од *замица*. — Гле́дам његово замица́ње ус-Па́влову грема́ду, у рабо́ту, и ру́цам.

за́млата ж *ћакнута особа*. — За́млато замла́тена, ти́ ли ће се с ме́не сеи́риш?!

замла́тен, -а, -о *ћакнут, ударен, замлаћен*. — Замла́тен ли-е, ма́јко Бо́жја, по це́л дѝн са́мо си едно́ и́сто ди́пли. — Замла́тен дибиду́с.

замла́ти свр **1.** *удари јако чиме, пребије*. — Замлати́л га с мо́тку у гла́ву. **2.** фиг *ћакнут*. — Са́м Го́спод га замлати́л. **3.** фиг *ошамутити*. — За́млати ме промаја, па се ушину́. — Немо́ј те замла́ти с ону́ј шакети́ну, не́-це ди́гнеш!

замлато́ја м *онај који је ћакнут*, в *замлатоштина*. — Вати́л се с-Кри́стиног замлато́ју, па по малу́ пра́ву па́кос.

замлато́тина ж ауг од *замлата, онај који је ћакнут*. — Немо́ј ви́ше да ми дово́диш ту́ј замлато́тину у ку́ћу, не мо́гу гу истрпи́м.

замла́ћен, -а, -о *ћакнут*, в *замлатен*.

замлаћува́ње с гл им од *замлаћује се*. — До́ста ви́ше замлаћува́ње, да о́збиљно ора́тимо.

замлаћу́је се несв *прави глупости, понаша се глупо, недолично*. — Са́мо се замлаћу́је.

замоља́ва несв *моли*. — Што́ му не даде́ш, ка[д]-те дете́ у́баво замоља́ва?

замоља́ње с гл им од *замољава*. — Бе[з]-замоља́ње и́ч га немо́ј питу́јеш.

замољу́ње с гл им од *замољује*. — Тра́жи замоља́ње, па тѣг да даде́ воло́ви.

замољу́је несв *моли*, в *замољава*. — Ако ти нешто́ тре́бе, он у́век и́ска да га чове́к замољу́је.

замо́мчи се свр *постане момак*. — Де́да се, си́нко, замомчи́л у шесна́ест го́дине.

замо́та свр **1.** *завије*. — Замо́тај дете́ до́бро у ће́бе, да му неје́ ла́дно, кьд га но́сиш преко Цеврља́нку. **2.** *завије цигарету*. — Замо́тај и ме́не едну́ о[д]-тво́ј баи́новац (дува́н).

замотља́ви се свр **1.** фиг *збуни се, помете се*. — Замотља́ви́л се, па не зна́е кв[о]-о́ће. **2.** фиг *почне да се квари време*. — Па се замотља́ви́ло откуде́ Пла́ну, ће вр̀не ки́ша.

замотува́ње с гл им од *замотује*. — Ни́шта не но́си у то́рбу бе[з]-замотува́ње.

замоту́је несв **1.** *умотава*. — Дете́ се тре́бе замоту́је да не осе́бне. **2.** фиг *пуши*. — Замоту́је ли чи́ча јо́ш дува́н, ел је врљи́л пуше́ње.

замо́ча свр **1.** *запиша*. — Ће ти замо́ча ку́че тркаљце́! **2.** фиг *остави*. — Замочал рабо́ту, па побе́гал у село́, ал ни́где не́ма ме́сено па обе́сено. — Ви́диш да га сви замоча́ли.

замочува́ње с гл им од *замочује*. — То́ј замочува́ње са́мо а́ко-е виде́л од пцети́шта.

замочу́је несв *мокри на нешто, запишава.* — Унéси акóв у кýћу, немój пцетúшта да га нóћу замочýју.

за́мре свр *нестане, изгуби се.* — За двáес гóдине сéло ни скрóз замрé. — Замрéше млóги занáти.

замр́зне (се) свр *замрзи (се).* — За́мрзну ме етрва, ко да сам вој óко искарáла. — Замрзéли се ко да несý брáћа.

замр́кне свр *ухвати га мрак.* — По́брзо збúрај рукóљке, да не замр́кнемо на њиву́.

замр́сен, -а, -о *замршен.* — Овóлко замр́сене нúте, кój да ги расправи.

замрсо́тина ж *оно што је замршено.* — Едвá излéзо и[з]-замрсóтину у овój ткање́. — Жúвот ти-е, брáјко, еднá замрсóтина.

замрсува́ње с гл им од *замрсује.* — Наградисá од замрсувáње кóнци.

замрсу́је несв **1.** *мрси, квари.* — Немój да ми замрсýјеш кóнци, едвá сам ги расправила. **2.** фиг *дангуби.* — Ако ме питýјеш кво рабóти, ћу ти кáжем прáво: замрсýје мудá.

замýва свр **1.** *почне да удара.* — Придé си такój и зáмува човéка у слабúне ко да нејé кáсветан. **2.** *затури.* — Замувáла бáба кључ негдé у слáмарицу, не мóгу га нáјдем.

замýзен, -а, -о *туп, глуп.* — Кóлко-е замýзен не вúди квó му свé жена рабóти.

/замýзена будáла/ *израз за некога ко је гори од будале.* — Тój сáмо мóже да поднесé замýзена будáла.

замýљи (се) свр *завуче (се).* — Замуљúл глáву по[т]-цр̀гу и заспáл.

замуљува́ње с гл им од *замуљује (се).*

замуљу́је (се) несв *завлачи (се).* — Замуљýје глáву и кудé трéбе и кудé не трéбе.– За квó се замуљýјеш под áмбар, несú кýче?!

замусáви свр *заслинави.* — Што-е тóлко замусавéл, што не обрúше тéј сúнse.

замýти свр фиг *запетља, поквари.* — Тúја огурсýз што знáе да замýти трú пáметна не мóж да га заспрáву.

зана́вља (се) несв *подновује (се), обнавља (се).* — Лúсје се у прóлет занáвља. — Почéла шýма у Гарúне да се занáвља. — И снáјка почéла с нóви ћилимú да занáвља у кýћу.

занављање с гл им од *занавља.* — Трéбу пáре за занављáње по кýћу.

занављува́ње с гл им од *занављује (се).* — За занављувáње одвоúмо кочкá артúшке (новац).

занављу́је (се) несв *подновује се, купује ново,* в *занавља (се).* — Дојдé врéме да и јá занављýјем облекló. — Занављýје се у кýћу с нóв шпóрет на дрвá.

заневаља свр *онемоћа, разболи се.* — Дéда бéше заневаљáл пред мрéшку, ни кривák не мóжеше да држú у рýке.

занемо́гне свр *онемоћа, остари, разболи се.* — Већém је занемогáл на нóге. — Кьд занемóгнеш, кój ће те ондьк глéда?

занемо́ћа свр в *заневаља.* — Занемоћáл већém са свé, ни тојáшка му вúше не помáга.

занéсен, -а, -о фиг *будаласт.* — Откакó-е пáдал с-крýшку мáлко е занéсен.

занéшко м *блесан, будала.* — Прáти ми твоéг занéшка, да ми се нáјде окó врá.

занимáција ж *хоби,* в *залимација.* — Ако нúшта не рабóти, човéк мóра да измúсли неку занимáцију.

заниша се свр *заљуља се.* — Ка[д]-це занúша на љуљáшку, ће рéкнеш: óдлете у Твр̀ди брéг.

зановéтало с *онај ко зановéта*, в *пањкало*. — Мáкни од мéне тój зановéтало, да га не слýшам.

занóви се свр *поднови*. — Зановѝ се с нóву вýту и тканúцу.

занóси несв **1.** *поче да носи стално*. — Ѝмаше ýбаво одéлце, мéсто да га чýва, óн га зáноси — Ти зáноси тýј кошýљу, а чýваше гу за нóво. **2.** фиг *беспосличи, губи време*. — Којé ће рабóтиш тáм, ће ми занóсиш јáјца на кривúну? **3.** фиг *наликује, сличи*. — Одма сам га познáл, занóси помáлко по власúнски.

занóси се несв **1.** *поводи се, повија се, претеже*. — Претоварúл си кóла, па се занóсу. — Јóш вој се нејé разбистрúло у глáву, јóш се занóси. **2.** фиг *фантазира, баљезга, прича без везе*. — Пýсти га, занóси се ко пúнтур у чвóрову дугý. — Занóси се ко јáјца у косúлбу.

заносувáње с гл им од *заносýје (се)*. — Цéл живóт си човéк вантазúра и вéк му такój прójде у заносувáње.

заносýје несв в *заноси (1, 2, 3)*. — Свé што кýпи, óдма заносýје (1). — Заносýје у гóвор на мáтер си (3).

заносýје се несв в *заноси се (1, 2)*. — Млóго си натоварúл, свé се коњчé заносýје (1). — Заносýјем се цéл дан ко пипетљúва кокóшка (1). — Тój што се ти заносýјеш нúкад нéће бúдне (2)! — Заносýје се нéшто ко да нејé кáсветан (2). — Заносýје се с онýј замлатóтину дóле, по тýј рекý (2).

занóћи свр **1.** *легне да спава*. — Не смéје да занóћи самá, бой се ће гу утéпају. **2.** *дочека ноћ, ухвати га ноћ*. — Заноћúмо ус-пýт куде Никóлин клáданац, па по мрáк едвá се довýкомо дóм. — Кьд úдемо од вóз, занóћимо негдé куде Прóнини.

заноћувáње с гл им од *заноћује*. — Есú се побринýл за заноћувáње негдé у Лескóвац?

заноћýје несв *ноћи, проведе ноћ*. — Стáлно заноћýје тáм, у Дáњино Село, ка[д]-це врћа из Ан.

зањýца свр *почиње да муче (крава)*. — Прво зáњуца Жéрка, па Лúса, па зањуцáше сва говéда кьд улéзо у кошáру. Одáвно ме несý видéла, па се, бéлким, и онá радýју.

заобикáља несв **1.** *заобилази, обилази*. — Ако га јá дрéњам, ће заобикáља овýј кýћу на кúлометар. **2.** фиг *не говори истину*. — Нéће да кáже зашто-е дошúл, све нешто заобикáља ко кúша око Крáгујевац.

заобикаљáње с гл им од *заобикаља (1, 2)*. — Тýј трéбе дóбро заобикаљáње око Чýку (1). — Мájстор је за заобикаљáње, нúкад нéће кáже квó мúсли (2).

заобикóли свр **1.** *обиђе, заобиђе*. — Заобикóли им кýћу кьд úдеш у дóлњу малý, да те кýче не лáје. **2.** *оштколи*. — Заобикóли говéда, па ги свр̀ти на штетúну! **3.** фиг *не каже истину*. — Пá зáобиколи и не рéче квó га питáмо.

заобикољувáње с гл им од *заобикољује*. — Кój вóли заобикољувáње, кьд úма прéчица. — Научúл на заобикољувáње, бой се да кáже квó мúсли.

заобикóљује несв **1.** *заобилази*. — Бóље да заобикóљује, да му пцéта не исцéпу чешире. — Трéбе пýно да заобикóљујеш ако úдеш по пýт, бóље удáри на Дéл. **2.** *окољава, сабире у круг*. — Отидé да заобикóљује сéно на Послонúште. — Кой ће заобикóљује óвце, ка[д]-це овакój раштркáле?! **3.** фиг *не говори истину*. — Увек заобикóљује, нúкад ти не кáже љýцки, какó трéбе.

заоблúта несв в *заобикољује (1, 2, 3)*. — Ће заоблúташ ти три сéла око Мејáне, ако те јá подбéрем (1)! — Заоблúтај óвце, да ги накáрамо у трлý (2). — Заоблúта, нéће ми кáже квó-е купúла у Лескóвац (3).

заоблитáње с гл им од *заоблúти*. — До тáм ни трéбе заоблитáње око блáто. — Бе[з]-заоблитáње око Јéзеро, не мóж да отúдеш до Стójковићеви.

заобрне свр **1.** *окрене*. — Заобрни говéда уз јасикóвину. — Заобрни цилúндар какó трéбе! **2.** *изокрене*. — Ти́ му кáжеш једнó, óн га заобрне наглавáчке.

заобрне се свр *окрене се*. — Заобрни се да ви́диш квó ти деца́ рабóту. — Нека́ се заобрне око њéга да ви́ди која́ алúшта е свé напраúл.

заобрћа несв **1.** *окреће*. — Какó се заобрћа кóло на воденúцу, éси видéл? — Заобрћај говéда да кóла улéзну у авлúју! — Заобрћа га, заобрћа́ докле му не скршú гвúнт. — Пратúла сам га да заобрћа сéно. **2.** фиг *изокреће на супротно (речи, мисли)*, в *изобрћа*. — Ја́ му ви́кам оваквój, óн ми заобрћа, óће по његóво.

заобрћа се несв *окреће се*. — И́де и ста́лно се нешто́ заобрћа ко да ишчекýје некога́. — Заобрћа се какó вéтар дýва (*изр*).

заобрћа́ње с гл им од *заобрћа (се)*. — Бе[з]-заобрћа́ње не-це сéно осýши. — Тój његóво заобрћа́ње свáки час ме скрóз úзнервира.

заовúја несв *заобилази*. — Овдéка се заовúја чепељáк, па óндак по прáв пу́т.

заовúјање с гл им од *заовија*. — И́маш два-трúпут заовијање докле излéзнеш на Дéл.

заовúје свр *заобиђе*. — Заовú сливáк, па кроз бýрјан и шумáк, тьг ће излéзнеш на пу́т за Лéбет.

зáод м *залазак сунца*. — Кьд слúнце дójде на зáод, покáрај говéда накуде појáту. — Дојдé слúнце на зáод, мú jóш не смавáмо Дúниницу.

зáодак м в *заод*. — На зáодак чéкам те куде Цвéтину кýћу под орá.

зáоди несв **1.** *залази*. — У Селó слúнце пóранке зáоди. — Кьд зáоди у óблак, jýтре ће-е лóшо врéме, зáоди ли у црвенúло, ће бýде ветрóвито. **2.** *заобилази*. — Зáоди како мáчка око врýћ качемáк. — Зáоди какó кúша око Крáгујевац. — Нешто́ ни Тúса паприкáр у зáдњо врéме зáоди кьд дóоди у нáшу малý. **3.** фиг *извољева*. — Стáлно по нешто́ зáоди, не мóж му се угóди.

заорáти се свр *заговори се*. — Заоратú се с-етрву, не видó кьд ми прејдé млекó на огњúште.

зáоре свр **1.** *почне да оре*. — Заорáл до половúн óриште, па баталúл. **2.** фиг *остави*. — Заорáл рабóту у Белúград, врнýл се дóм. **3.** фиг *преоре*. — Заорáл дéсет-три брáзде у мojé.

заорéва несв фиг *зановетa, извољева, закера*. — Не дáвај му другú пу́т да тóлко заорéва. — Заорéва ко нацáк-бáба. — Не мóж се вúше поднóси кóлко-е почéл да заорéва.

заорéвање с гл им од *заорева*. — Кój ће истрпú тój њójно стáлно заорéвање.

зáорљив, -а, -о *онај који зановетa, извољева*. — На когá ли-е овóлко зáорљиво овój моé детúште.

заорувáње с гл им од *заорује, зановетање, закерање*. — Тóлко заорувáње не мóж се истрпú.

заорýје несв фиг в *заорева*. — Повáздьн си заорýје, ал мú си ћутимó, па кó[j] издржú.

заослúнце прил *предвече, кад је сунце на заласку*. — Ка[д]-це пред заослúнце врнем од жњејење, у сóбу сам затичáла свé растýрено.

заостањувáње с гл им од *заостањује*. — Нéма заостањувáње, свú мóра да úду зáедно.

заостању̏је несв *заоста̄је*. — У учѐње заостању̏је за деца̏. — Немо́ј да заостању̏јеш, побр̄зај!

зао́стрен, -а, -о *наоштрен*. — Да-е зао́стрен ко што нје̏, сѣг би резао̏ и ко́ске.

заостри свр *наоштри, подреже*. — Кьд га заостри, мо́ж се бри̏чиш бе[з]-сапу̏н. — Заостри ми ову̏ секи̏ру, затупи̏ла се. — Заостри ми пла̏вез, да пи̏ше по́танко.

запа̏лен, -а, -о *запаљен*. — Едьн сто́г му-е запа̏лен, дру̏го се̏но спаси̏ли.

запале́ње с *ӯпала, запаљење*. — Добѝл запале́ње гру̏ди.

запа́нти свр *запа̄лӣти*. — Од данѣс и́ма ме до́бро запа́нти! — Запа́нти кво́ ти казу̏јем!

запа́ри свр **1.** *врелом водом дезинфикује судове*. — Запари́мо бу̏рӣћи за раки̏ју. **2.** фиг *наднесе се над па̄ру одвара тра̄ва ради излечења*. — Тре́бе се запа́ри нат ками̏лицу, да проди̏ше.

запарува́ње с гл им од *запарује (се)*.

запару̏је несв *врелом додом дезинфикује судове*. — Тре́бе да запару̏јемо ка́це и бу̏рӣћи прет-бе́рбу.

запару̏је се несв *лечи се па̄ром одвара лековитӣх тра̄ва*. — И запарува̏ла сам се, ал не пома́га.

запасе́ се свр *ста̄не дуго да па̄се (ста̄ока)*. — Чим па́дне ладови́на, о́вце се запасу̏ све до мра́к.

запасува́ње с гл им од *запасује*. — Мло́го гу̏би вре́ме у запасува́ње докле наме́сти вута́рку.

запасу̏је несв *облачи, опасује*. — Запасу̏је вута́рку, ће и́де у за́другу. — О́дма запасу̏је кицѐљу кьд ме́си ле́б.

за́пат м **1.** *прӣпло̄д, домазлук*. — Ово́га ћа́ју чу̏вам за за́пат. **2.** *расад (цвећа, поврћа)*. — Те́ј ки̏тке су од мо́ј за́пат.

запа́ти свр **1.** *однегује за прӣпло̄д*. — Запати́л сам све̏ мери̏мке. **2.** *однегује (цвеће или поврће)*. — Запати́ла сам у гради́нче и ја̏ кало́вер. **3.** фиг *добије*. — Три̏ дьна у шко́лу и већ запати́л вьшке.

запа́ти се свр *намножи се*. — Како́ се запати́ше ове̏ј зла́тице по компири̏, не зна́м.

запа́ше (се) свр *обмота̄ око себе, пре̄паше око себе, ста̄ви каиш*. — Запа́ши тканѝцу како́ тре́бе. — Де̏да пр̀во запа́ше по́јес па тьк облеку̏је гу̀ньче. — Запа́ши кицѐљу, немо́ј се брашњайвиш! — Докле се о́н запа́ше, во́з ће оти̏де.

запа́шка свр *по̄чне да сте̄ње, да губи дах, да се гуши*. — За́пашка дете̏ од меши̏нку, га́дно га за́боле.

запе́кља (се) свр **1.** *умеша се, по̄квари*. — О́ће То́за да се запе́кља у сва́ку рабо́ту. — Запе́кља ли се о́н у то́ј, бо́ље да ди̏замо ру̏ке од рабо́ту. — Запекља̏л се у то́ј ко пи̏ле у кучи́на (*изр*). **2.** *закопча (се)*. — Нуме́је ни чеши̏ре да запе́кља, него ће да ми мр̀си муда́. **3.** фиг *замрси, замутӣти*. — Све̏ је то́ј о́н запекља̏л, то́ј са́мо на ње́га ли̏чи.

запе́кљан, -а, -о **1.** *закопчан*. — Копора́н му-е запе́кљан до гу̏шу, како́ се не́ће зно̀и. **2.** *умешан*. — У то́[ј]-е о́н запе́кљан до гу̏шу, како́ це извуче́ са́м бо́г зна́е. **3.** *по̄вучен у себе, нејоверљив човек*. — О́н је скро́з запе́кљан човѐк, ни̏шта од ње́га да чу̏еш, ни до́бро ни ло́шо.

запекља́нција ж *замршеност, нејасна ства̄р*. — То́-е голе́ма запекља́нција, чим су дошли̏ из о́пштину. — Не́ћу се пе́кљам у ту̏ј запекља́нцију.

запекљо́тина ж **1.** в *запекља̄нција*. **2.** фиг *човек склон пе̄тљавинама*. — О́н ти-е запекљо́тина какву̏ неси́ поди́ел.

запекљува́ње с гл им од *запекљује (се) (1, 2).* — Ово́ј је́ј на запекљува́ње, него на рајфешлу́с (**1**).– Научи́л на запељува́ње у све́, не мо́ж га одвр̀неш (**2**).

запекљу́је (се) несв **1.** фиг *закопчава (се), утеже (се).* — Запекљу́ј се до́бро на ову́ј студени́цу. **2.** *пе̄тља (се), упе̄тљава (се).* — Ре́ко му: „Немо́ј се запекљу́јеш у оно́ј што не зна́еш!“. — Немо́ј се запекљу́јеш ви́ше у ту́ј рабо́ту, не́ће излѐзне на до́бро. — Не запекљу́ј се з-Ди́ску, не́ће про́јдеш до́бро!

запељу́жи свр *ошамари, удари.* — Кьд му за́пељужи шамарчи́ну, ови́ја се о́дма о́ћута.

запељу́шти свр в *зе̄пељужи.* — Не издржа́, него му запељушти́ едну́ преконо́сницу, а кр̀в ли́ну шврчко́м.

запе́ни свр фиг *развиче се.* — Од-цаба́јле запени́л, кво́ ли му па сьг је́ј по́таман?

запењ̀ави свр **1.** *пусти пене.* — Кво́ ли је по́јело ово́ј кравче́, па-е запењави́ло? **2.** фиг *распороче се, развиче се.* — Запењави́л чьк од Голе́ми ри́д, Ди́нча му прекоси́л ливаду.

запепр̀шка свр *овлашно покрије (песком, земљом, прашином).* — Запепршка́ше га на́две-на́три, па побе́гоше до́м, ко да це ди́гне из гро́б. — Ма́чка се поке́ња, па га запепр̀шка.

запе́рак[1] м *изданак, клица код кромпира.* — На па́њеви о[д]-цли́ве све́ ни́кли запе́рци. — На компири́ излѐзли запе́рци.

запе́рак[2] м (угл у мн запе́рци) *део у механизму код ваљавице.*

запе́ре свр *делимично умије, умије део тела.* — Запе́ри ду́пе на то́ј дете́ ако се укаки́ло, да му се не огло́ђе. — Не запи́ра га, па се дете́ опруди́ло.

запе́ре се свр **1.** *опере стидницу.* — Пред лега́ње о́бовезно се запе́ре. **2.** *умије део тела.* — Запе́ри се под ми́шке, бази́ш на зно́ј.

за́пет, -а, -о *подупрт.* — Вра́та но́ћу о[д]-цтра́ држу́ за́пета са секи́ру.

запеча́ли свр *заради печалећи.* — Не́ће ми ка́же ко́лко-е запечали́л. — Запечали́л, море, бо́лес. — Му́жи су ишли́ у рабо́ту да запеча́лу динар, да ни се на́јде ка[д]-тре́бе.

запи́ња несв **1.** *упиње се, напреже се, запиње свом снагом.* — Запи́ња да сраби́ти до Све́ти Или́ју, па да бе́га у печалбу. — Запињ̀а, запања̀ и о́коси гу. **2.** *подупире.* — Покрари́ла се ке́нтра, па запи́ња вра́та са шта́нглу. — Стра́шно роди́ла кру́шка, па гу запињ̀а, да вој се гра́ње не покр̀шу. — Мо́ра се коша́ра запи́ња, попусти́л зи́д.

запи́ња се несв *упиње се, напреже се.* — Залу́[д]-це запи́њаш, несѝ ка́дар да га ди́гнеш, ће ви́камо чи́чу да ти помо́гне.

запињ̀а́ње с гл им од *запиња (се),* **1.** *напрезање, упињање.* — Е́ба ти на́ше запињ̀а́ње, искилави́мо се косе́јећи, а чове́к купи́л маши́ну, па она́ ко́си. **2.** *подупирање.* — Бе[з]-запињ̀а́ње ће се све́ покр̀ши ошáв од ро́д.

запињ̀а́ч м *подупирач.* — Намести́ не́колко запињ̀ача́ на коша́ру, да се не сри́не на сто́ку.

запи́ра несв **1.** *одбија храну или пиће.* — Данѝс се не запи́ра, данѝс је голе́м пра́зник. — Не запи́рај ми у ку́ћу, не́ће ми но́су коко́шке. **2.** *умива део тела.* — Запи́ра ду́пе на дете́, укаки́ло се у га́ће.

запи́ра се несв **1.** *умива део тела.* — Запи́ра се под ми́шке, не мо́ж да трпи́ зно́ј. **2.** *умива стидницу.* — Узе́ ла́вор с то́плу во́ду да се запи́ра.

запира́ње с гл им од *запира (1, 2) (се).* — Залу́д му запира́ње, накара́ше га да еде́ (**1**). — Бе[з]-запира́ње не и́де у кре́вет (**2**).

за́пис м *молитвено, завето дрво.* — Ју́тре, на Богоро́дицу, збира́мо се куде за́пис на Ива́новицу.

записува́ње с *записивање.* — Пре́ту ни сьс записува́ње, ако не до́јдемо на вре́ме.

запи́ца / запи́ча несв **1.** *пече.* — Запи́ча ђувеч у ре́лну. **2.** фиг пеј *нагрева се, греје се.* — Још ли де́да запи́ца ду́пе уз огњи́ште?

запи́ца се / запи́ча се несв **1.** *пече се, добија кору.* — Још‌тѐ ма́лко нек се запи́ца ба́ница. **2.** фиг пеј *греје се, нагрева се.* — Запи́ча се уз огњи́ште ко мачо́р.

запица́ње с гл им од *запица (се).*

запича́ње с гл им од *запича (се).*

запиша́ло с *запушач.* — Куде́ е запиша́ло от кондѝрче?

запи́шен, -а, -о **1.** *запушен.* — Шише́ с-раки́ју е запи́шено тако́ј да не мо́гу га отпи́шим. **2.** фиг *који се најео, прејео.* — Ел се на́еде, ел ти сьг запи́шена сва́ка ду́вка?!

запи́ши свр **1.** *запуши, затвори.* — Неки́ ми запиши́л бу́ку, па це́л но́ћ воденѝца неје́ мле́ла. — Запи́ши ду́вку, да не ула́зу пога́нци. — Запи́ши му уста́, да не ломо́ти мло́го. **2.** фиг *наједе се, преједе.* — Еде́ све докле́ не запи́ши сва́ку ду́вку.

/запи́пи ду́пе/ изр *задовољи се, наједе се, нахрани се.* — Отишла́ у купи́не, ће вој запи́ши ду́пе купи́на! — Кола́чи не пи́шу ду́пе, него ба́ница, ђувеч, гра́!

запи́шти свр *заплаче пискаво.* — За́пишта ли то́ј дете́, ел ми се у́чини? — За́пишта, па не мо́ж се повр̀не.

запишува́ње с гл им од *запишује.* — Погле́ј да ви́диш куде́ све́ тре́бе запишува́ње у пле́вњу, па да запи́шимо са[с]-се́но.

запишу́је несв *запушава, затвара.* — Запишу́је ду́вке на та́ван с ма́лтер, да не сврта ве́тар по ку́ћу.

запланду́је свр *доведе стоку да пландује, да се одмара од жеге.* — Гове́да да запланду́јеш у реку́, у Бобата́ло, куде́-е на́јубав ла́д.

за́плет / за́плит м **1.** *мустра, почетак плетења.* — Узе́ла сам за́плет о[д]-Добри́лу за еди́н у́бав џемпи́р. — Да ми даде́ за́плит за ћенарче на гру́дњак. **2.** *грло чараше.* — Чара́пе плете́мо од гр̀ло, о[д]-са́плет.

заплете́ свр *почне да плете.* — За́плете ли џемпи́р од ону́ј му́стру што ти да́до.

за́плит м **1.** в *заплет*, **2.** *народно коло.*

заплѝта несв **1.** *почиње да плете.* — Не мо́гу да до́јдем, заплѝтам ћена́р. **2.** *запиње.* — Иде и све́ заплѝта с-кра́ци, ће се џембо́ше негде́ у енде́к.

заплита́ње с гл им од *заплита*, **1.** *почетак плетења.* — Ће ми помо́гнеш у заплита́ње ћена́р на кошу́љу? **2.** фиг *сапличање, шушкетање.* — По заплита́ње с ези́к се ви́ди ко́лко се натрескал.

запљескува́ње с гл им од *запљескује се.* — Зга́ди ми се од њего́во запљескува́ње.

запљеску́је се несв *заноси се, замлаћује се, фантазира.* — Нек се о́н запљеску́је ко́лко о́ће, ти́ си гле́ј твоју́ рабо́ту.

запљувува́ње с гл им од *запљуву(ј)е.* — Од њи́но запљувува́ње Бо́г да чу́ва!

запљува́ свр *одбаци.* — Запљува́л је о́н све́ што сам за њега уработи́ла.

запљу́ва / запљува́ несв *пљује на што или на кога.* — Остави́ ча́ше у дола́п, да ги му́шице не запљу́вју. — Ка[д]-це посва́ђају, гала́ту се и запљу́вују, да се зазве́риш.

запљувушке ж мн *жмурке (игра).* — Кно́ћи па и́грајте запљувушке, сьг тре́бе да сраб̀отимо.

запљу́је / запљу́је свр **1.** *пљуне на кога или на што.* — Кьд гу ви́дим и́ма гу запљу́ем. **2.** *пљуне у игри жмурака.* — Жмура́ч ги све́ за́пљува.

запљу́не свр в *запљу́је / запљу́је (1, 2).* — Ћу гу запљу́нем за то́ј, па да ви́ше ни́кад не проо́ратимо (1)! — Пр́ви кога́ запљу́не, ти́ја ће бу́де следе́ћи жмура́ч (2).

за́пне свр **1.** *напрегне се.* — Мо́раш и ти́ ма́лко да за́пнеш, не да че́каш са́мо да ти дру́ги пома́га. — За́пни, па га ишчу́пај! **2.** фиг *навали, буде тврдоглав.* — Запе́ло му да ју́тре и́де у Преде́не па бо́г! — Запе́л з-гла́ву кроза́ сви́д. — Запе́л ко во́л у јера́м. — Запе́л це же́ни, па то́ј ти-е. **3.** фиг *закључа, затвори.* — За́пни вра́та, па на спање́. — За́пни капа́к на ко́чак, да не изле́зну свињe. **4.** *подупре што нечим.* — Тре́бе да за́пнеш кошу́ру з-дире́ци, да не па́дне. ▪ трп прид **за́пет**, -а, -о **1.** *затворен, закључан.* — Ако су вра́та за́пета, да и́демо у цр́ге на спање́. **2.** *подупрт нечим.* — Ел сто́г до́бро за́пет с мо́тке, да се не превр́не у доли́ну.

за́пне се све **1.** *напрегне се из све снаге.* — За́пни се, па прери́пи ре́ку. — За́пни се, па се ука́чи у цре́шњу ако мо́жеш. **2.** фиг *навали.* — Запе́л се, о́ће у те́кничку шко́лу.

заповеђе́но прил *наређено.* — Заповеђено ни-е да збе́ремо се́но до пла́дне. — Рабо́ти како́ ти-е заповеђено. — Не било́ ти заповеђено, доне́си ми води́цу у ча́шку.

заповеђува́ње с гл им од *заповеђује.* — За њега-е са́мо заповеђува́ње.

заповеђу́је несв *наређује, заповеда, командује.* — Са́мо зна́е да заповеђу́је. — И́ма да се зна́је кои́ овде́ заповеђу́је, а кои́ слу́ша. — У ту́ј еди́ницу Ми́рко му-е заповеђува́л.

за́повес м *заповест.* — Кво́ башта́ ка́же то́-е за ме́не за́повес.

заповр́ти свр *хитне, баци.* — Заповрти́м ону́ј његову́ тоја́гу, што те́л с њу да ме уда́ри, па у доли́ну.

запое́ / запоје́ свр *запева.* — Пр́во ће Цу́на запое́, па тр́г дру́ги.

запо́јде свр *пође, па га нешто заустави.* — Запојдо́ у воденицу, па се сети́ да поведе́м и коња́.

запо́н[1] м *напон, напињање.* — Затели́ла ми се кра́ва, па н-уме́је да даде́ запо́н да се оте́ли, првоте́лка, па др́ж, ви́кај мрвења́ка, да гу спа́симо.

запо́н[2] м *дрвена брава на старинским кућама.* — Забораи́л да ту́ри запо́н на вра́та, а ле́гал да спи́.

запоо́ди свр *почне да полази* . — Вишепу́тке запоо́ди, ал ни́како да се ока́чим да по́јдем. — Запооди́ си, ал ме врну́ше на обе́д.

запоодува́ње с гл им од *запоодује.* — Од његово запоодува́ње му́ка да те ува́ти.

запооду́је несв *полази.* — Кьд запоодује тре́бе му це́л са́т да се ока́чи и оти́де си.

запо́пи се свр фиг *пусти браду.* — Ви́дим и ти́ си се запопи́л, ал си по́убав ка[д]-це обри́чиш.

запо́рник[1] м *онај који одбија да једе (запира).* — Голе́м запо́рник, ни́шта не́ће у́зне у-[у]ста́ у ту́ђу ку́ћу.

запо́рник[2] м фиг *уторак.* — Сва́дба се започи́ња у понеде́лник, среду́, пета́к и неде́љу. У то́рник и суботу се не почи́ња: субо́та је заду́шница, а то́рник запо́рник.

запоседи́ несв/свр *заседи.* — До́јде тако́ј и запоседи́ до полови́[н]-но́ћ.

запослува́ње с гл им од *запослује се.* — Каквó запослува́ње од њу́, тике си тро́па нешто́ ко́лко да не ћути́.

запосл́је се несв *запошљава се.* — Не́ћеше ја́ да и́дем у шко́лу, ћу се запосл́јем.

запоте́гне свр **1.** *учини велики напор, одлучи се,* в *потегне.* — Запоте́гне сре́д но́ћ иж-Цепу́, по мрклицу, и до́јде до́м од во́з. — Запоте́гал да ко́си ту́ђу ливаду. **2.** *замахне.* — Немо́ј запоте́гнем с ови́ја кола́ц, да те на ме́сто сне́мам.

запо́тне свр *побије зелену грану да стави до знања да ће се ту косити отава, да други не пуштају стоку на окошеној ливади.* — Запотну́ли смо о́таву у Стаме́нкову доли́ну.

запотњува́ње с гл им од *запотњује.* — Бе[з]-запотњува́ње ни́ки не́ће да ги па́зи од гове́да.

запотњу́је несв в *запо́тне.* — Све́ ливаде ко́е ока́си, о́дма запотњу́је, чу́ва ги за о́таву.

започи́ња несв *започи́ње.* — Ни́шта не започи́њај у то́рник, то́рник је запо́рник.

започињава́ње с гл им од *започи́ња.* — Му́ж ми-е ла́к на ру́ку, па га ви́кају на започињава́ње ку́ћу кад неки́ пра́и.

запошљу́је (се) несв *запошљава (се).* — Викао́ га чи́ча да и́де у Бе́оград, о́ће га запошљу́је. — Запошљу́је се и Ку́рта и Му́рта, а ти́ не мо́ж!

запра́и свр *почне да прави, гради.* — Запраи́ли пу́т за на́шо село́, па бата́ли́ли.

запра́си се свр *почне да се праси.* — Запраси́ла се свињи́, па вој деверу́јем.

запра́ши свр **1.** *посе прахом.* — Мо́ра га запра́шиш од бу́је. **2.** фиг *накваси, нароси.* — Ју́троске ма́лко за́праши ки́шица ко́лко праши́нку да уга́си. **3.** фиг *окопа са плевљењем.* — За́праши ли ти́ твои́ компири́?

запрашува́ње с гл им од *запрашује.* — Тре́бу вој три-дне́ за запрашува́ње компири́.

запрашу́је несв **1.** *посипа прахом.* — Кьд по́чне да ги запрашу́је с-пра́шак, не зна́је ко́лко-е до́ста. **2.** фиг *кваси, роси.* — Тике́ запрашу́је праши́нку, не́ма ни́шта од ки́шу. **3.** фиг *окопава.* — Ју́тре ће запрашу́јемо компири́ у Де́л.

запр̀ди свр фиг *остави иза себе, престигне у било чему.* — О́н ће сви́ да ви запрди́ у шко́лу. — Немо́ј се чу́дите кьд ви сви́ запрди́ у трча́ње.

запрдо́ја м *зановетало, закерало.* — Те́жак запрдо́ја, не мо́ж се од ње́га отка́чиш. — И куде́ ва́с сти́гал запрдо́ја.

запрдува́ње с гл им од *запрдује.* — Зна́е са́л за запрдува́ње.

запрду́је несв *закера, изволъева, зановетa.* — Ста́лно ми запрду́је за по нешто́ да му ку́пим. — Ја́ рабо́тим, а о́н запрду́је: те нејѐ тако́ј, те тре́бе овако́ј, па кьд зна́ш што, о́ндак, ти́ не рабо́тиш?

за́пре свр **1.** *изнемогне, посустане.* — Запрли́ му волови́ с ко́ла уз Двоја́нку, наи̯бо́мо ми́, па ћу́шкај, ћу́шкај те ги некако́ искара́мо на за́раван. **2.** фиг *слабо напредује.* — Запрла ми нешто́ рженица на Ри́д. — Ово́ј дете́ запрло́, па не расте́ ви́ше. — Запрла́ у други те́кничку и ни ма́кац. **3.** фиг *застане.* — За́пре му за́лак у гу́шу, да́ј во́ду! **4.** *подупре.* — Запр̀л врата, па не пу́шта ни́кога у ку́ћу. — За́при ко́ла с ка́мен, да се не смазу́лкају нис-пади́ну.

за́прег м **1.** *оно што се запрегне око струка, сукња, кецеља.* — Бо́ље си ту́ри за́прег, кьд рабо́тиш око свињe, це ука́љаш. **2.** фиг *јарам.* — Во́ди гове́да у за́прег.

за́прега[1] ж *кола са упрегнутом стоком,* фиг *јарам.* — А́јде, Бу́лчо, у за́прегу! — За ју́тре ми тре́бе за́прега да докара́м се́но из Де́л. — Синоћке докара́ за́прегу пу́ну с-лубени́це из Преде́не.

за́прега[2] ж *кецеља.* — Запа́ши за́прегу кьд ме́сиш ле́б. — Да си вр̀жем за́прегу, да се не ума́жем з-готвени́ју.

запре́гне свр **1.** *упрегне стоку у јарам.* — Запре́гни Бу́лчу и Га́љу, да и́демо по сно́пје. **2.** *веже кецељу.* — Запре́гни кице́љу ако рабо́тиш око на́ћви.

запре́гне се свр **1.** *веже кецељу.* — Запре́гни се до́бро кьд ме́сиш ле́б. **2.** *веже нешто око крста.* — Запре́гни се са-ша́л, нау́лице ду́ва па усту́ра.

запреде́ свр **1.** *поче да преде.* — Запре́до па ме поме́тоше: кра́ве несу́ напо́ене. **2.** (*жена вретеном*) *запреде* (*упреде*) *мушкарца да га веже за себе, да се више не одваја од ње* (*веровање*). — Запре́ла га проклети́ња, па се ви́ше не сврћа до́м. — Ако те Ле́нка запреде́, не́ће бе́л дьн да ви́диш, ће рабо́тиш кво си она́ о́ће с те́бе.

запре́за несв **1.** *упреже стоку у јарам.* — Запре́за воло́ви ће и́де у воденицу. **2.** *веже око тела.* — Запре́за кице́љу. — У́век запре́за ша́л да не се́бне.

запреза́ње с гл им од *запреза.* — Кво́ ми још тре́бе да понесе́м за запреза́ње говеда?

запре́ће свр **1.** *запрпа пепелом, запрете.* — Запре́ћи компири́ у огњи́ште док седи́ш залу́ђан до́ма. — Запре́ћи гла́вње за ју́тре. **2.** фиг *сахрани, укопа.* — Немо́ј се то́лко секи́раш, и́ма кои́ ће те запре́ће у гро́б! ▪ трп прид **запре́ћан**, -а, -о *запретан.* — Компири́ су запре́ћани у огњи́ште да се испечу́.

запре́ће се свр *запрпа се, запрете се.* — Запреће́ле се коко́шке у пе́сак, па се пепршкају.

запрећува́ње с гл им од *запрећује.* — Са запрећува́ње у огњи́ште по́брзо ће испече́ш компири́ (**1**).– Не пома́га ни запрећу́вање, ич се не пла́ши (**2**).

запрећу́је несв **1.** *запрета у огњишту.* — Зепрећу́је главњу́ у огњи́ште да ју́тре ла́ко накладе́ о́гењ. **2.** *претти.* — Нашьл се о́н ће запрећу́је на моја́ деца́ да се не и́грају куде́ његову́ ку́ћу.

/запр́жи овьс/ изр *припреми овас за млевење.* — Тре́бе да запр́жим овьс за пре́внину.

/запр́жи чо́рбу/ изр *наместити коме смицалицу, невољу, упропастити кога.* — Нека́ га, нека́, ћу му запр́жим чо́рбу ка-це нај не на́да.

запричува́ње с гл им од *запричује (се).* — Ка[д]-це́дне, це́л дьн запричува́ње. — Од њо́јно запричува́ње не мо́ж ни́шта да урабо́тиш.

запричу́је несв *заговара, омета.* — Сьл ме запричу́је, ни́како да се опра́вим на рабо́ту.

запричу́је се несв *заговара се, дангуби.* — Запричу́је се вездьн по малу́.

запрло́жи свр *запусти, препусти зубу времена.* — Како́ отиде́ у рабо́ту, тако́ј за́прложи има́ње. — Запрложи́ла се она́ј у́бава гради́на, предузе́л гу бу́рјан.

запрло́жи се свр *запусти се, осами се.* — Запрложи́л се у ку́ћу, не изла́зи с љу́ди, не бри́чи се, запуштил се ко бо́жљак. ▪ трп прид **запрло́жен**, -а, -о *запуштен.* — Гле́дам: све́ њи́ве и ливаде запрло́жене, ни́ки не ула́зи у њи́ ни да бе́ре ки́тке.

запр́так м **1.** *оно што се запрти на леђа, завежљај.* — Да́ј ми ти́ја запр́так, па да бе́гам ус-пу́т, да ме ки́ша не зава́ти. **2.** *оно што не напредује, назадак.* — Куде дру́ги све́ напреду́је, а куде ме́не сьл запр́так. — Ни да пр́кне ови́ја мо́ј запр́так од трендавил.

за́пршка ж фиг *пришипетља.* — О́н ти-е у сва́ко гр́не за́пршка.

запрча́ви се свр *запусти се.* — Што си се то́лко запрчавил, ко да не́маш у ку́ћу сапу́н и во́ду?

запу́ди свр *отера (стоку да сама пасе).* — Ју́троске запудил говеда на Ша́нци, сьг не мо́ж да ги на́јде по ти́ја Чемерник.

запу́не свр *задахне, запахне.* — За́пуну ме з-дуванчи́ну, још се не мо́гу расве́стим.

запу́ни свр *по̄пуни, запӯши*. — Запу́ни ове́ј ру́пе с ка́мење и зе́вњу, да се не пра́ви бачко́љ. — Запуни́ла се бу́ка з-бу́сје и гра́ње, не мо́ж вода́ да и́де крос-ци́вун, тре́бе гу чи́стимо.

запуњу́је несв *пуни, по̄пуњава*. — Це́ло вре́ме запуњу́је некаквѐ ду́вке от-пу́ови.

запупаве́је свр *закржља у растӯ*. — Запупаве́ло им дете́. — Не је́ђ ко не́здрав, ће запупаве́јеш!

запусте́је свр *по̄стане пусто̄ без људи, запӯшто̄ено*. — Ви́дим све́ ће запусте́је ово́ј што сам ја́ с мое́ две́ ру́ке пости́гал да ураво́тим. — Запустеја́ло, дабо́гда, па нема́л ко́и да га рабо́ти (*кле̄тва*).

запу́ца свр *навали жесто̄ко нешто̄ да ради* . — Запуца́л да би́је волови, ко да су они́ кабат што-е претиовари́л ко́ла. — Запуца́л да трчи́, не мо́гу га сти́гнем. — За́пуца да рабо́ти ко да е са́мо дањс де́лник. — Запу́ца да еде́ ко да е из а́псу дошьл. — За́пуца да ни га́ђа с ка́мење без ра́злог. — За́пуца одедну́ш да па́да ки́ша.

запуша́лка ж в *запӯшало*. — Наки́дај серу́шу, напра́ј запуша́лку, па запи́ши шу́ле и ту́ри га под о́ткос, да се не гре́је вода́.

запуша́ло с *запӯшач*, в *запи́шало*, в *запӯшка*. — Куде́ се и́згуби запуша́ло о[д]-чу́турицу?

запуша́лче с дем од *запӯшало*. — Куде́ ти-е запуша́лче о[д]-ћупче́?

за́пушка ж *запӯшач*, в *корде́ька*. — Куде́-е за́пушка од ово́ј шише́ с раки́ју?

заробо́ти свр **1.** *зарад*и, в *запе́чали*, в *спе́чали*. — Еси́ заработи́л ко́лко у печалови́ну? — Овде́ не мо́ж мло́го да се заробо́ти. — Све́ што-е заработи́л све́ ни-е прати́л до дина́р. — Заработи́л бо́лес, ете́ то́-е спечали́л. **2.** *по̄чне да ради*. — Заработи́ли смо у доли́ну, у Момчи́лово. Ко́симо, па усту́рамо. ▪ трп прид **заробо́тен**, -а, -о *зарађен*. — Ове́ј су па́ре с му́ку, кр̀ваво, заробо́тене.

зарадѐје свр *зарад*и, *спе́чали*. — Ка[д]-зарадѐје, ће до́јде. — Све́ ће си зарадѐје које́ му тре́бе.

зарадӳе се / зарадӳје се свр *обрадује се*. — Зарадува́ се доо́ди ми бра́т из рабо́ту, ћу га че́кам с вра̀ньчу на ста̀ницу.

зара́зен, -а, -о — *заражен*. — Сви́ смо зара́зени с то́га грипчи́ну.

заранчке́ прил *по̄рано, раније*. — Да си по́јдемо заранчке́ ус-Ка́чар, да ни не ува́ти мра́к.

зараншке́ прил в *заранчке*. — Дока́рај си говѐда зараншке́.

зарастува́ње с гл им од *зарастӯ(ј)е*.

зарасту́е / зарасту́је несв **1.** *зараста, зацељује*. — Зарасту́е ми посеко́тина, па ја̀ска. **2.** *ураста, корови се*. — Село́ почѐло да зарсту́је у тр̀ње и метли́ку.

зарату́е се свр *по̄чне ра̄т*. — По́сле се за́ратува та́м, у Бо́сну, и о́н оста́де бес-пе́нзију.

зарга свр *зарије, забоде*. — Кои́-е зарга́л ви́лу у се́но, да се на њу́ набоде́м? ▪ трп прид **зарган**, -а, -о *забоден*. — Та́м ће ви́диш у потресу́љу зарган шта́п, па га обико́ли.

зарђавѐје свр *зарђа*. — Све́ ће то́ј зарђавѐје од молу́ у по́друм.

зарѐва несв фиг *извољева*. — Које́ па́ тија готова́н зарѐва?

зарева́ње с гл им од *зарева*. — Не мога́ ви́ше да истрпи́м њо́јно зарева́ње, па гу ма́лко шљопи́ по ду́пе, а она́ ди́гла це́ву до не́бо.

зарѐже свр фиг *оста̄ви*. — За́реза косе́ње, отиде́ си до́м. — Ће зарѐже и те́бе такву́ а̀липаву, а̀ко га не пошту́јеш. — За́реза рабо́ту, отиде́ да ла̀нsa. — Од-одавно-е он

зарезáл учéње. — Зáреза убáву женý, па отидé з-Дóпку Лéкину у Златáнци. — Зарезáла сам óпште свé.

зарезувáње с гл им од *зарезује*. — Нéма тýј, брáјко, зарезувáње, ка[д]-те не поштýје.

зарезýје несв фиг *цени, поштује*. — Нúки га не зарезýје, а ни óн нúкога не зарезýје за црвúву слúву. — Јá ли ћу па да зарезýјем свáкакве будáле.

зáржи свр *зарежи*. — Ако Ђýма зáржи на тéбе, не бój се, нéће те.

зарúпа свр *почне да скаче*. — Зарипáше коњú, почéше да врљају чúвте, да се сúграју, ми се измакнýмо да ги глéдамо.

зарúпи свр *заскочи, обљуби*. — Пастýв зáрипи кобúлу и истрéсе онúја његóв ћýнак. — Не зарипýју мéне мýжи по соκáци ко тој њý. — Појдó, поступú и девојчé наступú, / Појдó, подрипú и девójче зарипú (*нар песма*).

зарипувáње с гл им од *зарипује*, пеј *заскакање*. — Навúкла онá на зарипувáње, па си и сьг трáжи бељáј.

зарипýје несв фиг пеј *заскаче*. — Помéри се да прójдем, да те не зарипýјем. — Такáв је, свáку би да зарипýје да мóж, ал на мáтрак. — Научúла да гу зарипýју сéлска момчетúја. — Дóста су гу мýжи зарипувáли како бéсну кобúлу.

зарúца се несв **1.** *зариче се*. — Зарицáл се стопýт ће остáви ракúју, па не мóжé. — Немój се зарúцаш, кьд не мóж да оствáриш. **2.** фиг *обећа се*. — Девójка се зарицáла на еднóга, а отишлá за другóга.

зарúча се несв в *зарица се*. — Зарúча се ће дójде куде мéне на Горéшњак, па не дојдé. — Ел вој верýеш ка[д]-це такój зарúча?

зарúшка (се) свр **1.** *закопа плитко*. — Кýче зáришка кóску у зевњý. **2.** *завуче*. — Кокóшке се зарúшкају у прашúну, свúње у буњúште. **3.** фиг пеј *сахрани плитко, на брзину*. — Заришкáше баштý ко да им нејé ни рóд ни помóзи бог.

зарúшкувáње с гл им од *заришкује (се)*.

зарúшкýје (се) несв **1.** *укопава (се)*. — Зарúшкýју се прашчúна у песáк. **2.** *сахрањује (се) плитко*. — Ни кýче се такój не зарúшкýје, нéголи човéк.

зáрка свр **1.** *захрче*. — Сáмо што лéгне, óдма зáрка. **2.** *запљуне ркољима*. — Некú заркáл тáрабе.

зарóбен, -а, -о трп прид од *зароби, заробљен*. — Нáши су у рáт билú зарóбени у Бýгарску.

зарóвé свр **1.** *зариче*. — Кьд Бýлча зарóвé, знáм да су говéда потерáли накуде дóм. **2.** *заплаче*. — Тóлко зарóвал, не мóгу га зауставим. **3.** *почне да виче, да се дере, завиче*. — Зарóвал ко да га учýкују.

зарóви свр *зарије, стави у трап*. — Трéбе се лýк дóбро зарóви у зéвњу.

зарóнза / зарóнsа / зарýнsа свр *гласно заплаче*. — Óн лáко зарóнза. — Зарóнsал од срéћу. — Зáрунsа одеднýш какó кúша.

зарпће свр *почне да пије тако да се чује гласно*. — Трéбе да зарпћеш тój врýћо млекó да се не изгорúш.

зáрска свр *захрска*. — Зáрска ми по[д]-сýби нештó, ко да сам кóску загрúзал.

зарýбен, -а, -о трп прид од *заруби*. — Држáље на вúлу мóра да-е ýбаво зарýбено, а пáрошци шиљú.

зарýби свр *одсече дрво равно, па га ножем дотера да не боде*. — Зарýби ми овýј тојáшку за повратáљку на кросно.

зарýси свр в *наруси*. — Какó тój прóдиш, свé ми зáруси млекó!

зарутавéје свр *постáне мањав.* — Зарутавéл какó мајмýн.

зарýца свр *заплáче на сав глас.* — Заруцáл па н-умéје да стáне.

засúг прил *засад, засада.* — Засúг ће помúнемо з-дрвá, зимýске ће докарýјемо. — Засúг сам здрáво и дóбро, што и вáм жéлим.

засвéти свр *осветúли, засија.* — Засвéти ми с тúја вењéр да измузéм кравчé.

засвúри свр *засвира.* — Ка[д]-Тáса засвúреше кланéт на Чýку, збéремо се чак овáм, у Жýтини, па úграмо. — Засвúри и за појéс задéни (*изр*).

засвúтка свр **1.** *засветлýца.* — Зáсвитка нештó у Јéриницу. — Засвиткáше звéзде на нéбо. **2.** фиг *носи пóцепане пантáлоне.* — Зáсвитка му гóло дýпе крз чешúре.

/засвúткају гле[д]цú/ изр *обрадује се.* — Засвиткáше му гле[д]цú кьд видé децá.

засвр́би свр **1.** фиг *тражи бáшине.* Изр: — Засврбéло га дýпе још од јучéрке. **2.** фиг *пýтује му се, скúта му се.* — Засврбéли га табáни, не знáе што ће. **3.** фиг *испýњење жéље*: — Засврбé ме длáн, ћу бróим пáре.

засвртú свр *сачýва.* — Засвртéл некú динарчьк, па и тој му ђáвол не дáва него óће да га потрóши.

засвртú се свр *остáне,* в *скраси се.* — Ће га ожéнимо да се еднýш и óн засвртú дóм.

зáсебан, -бна, -бно *пóсебан, самостáлан.* — Свáки си-е зáсебан, ја сам си зáсебан, óн си-е зáсебан.

зáсебно прил *пóсебно, одвójено.* — Свáки си-е зáсебно дошьл. — Сьг живúмо зáсебно.

заседéлица ж *уседелúца.* — Избирá, избирá, ал кóлко вúдим, ће остáне заседéлица.

заседú свр **1.** *задржи се.* — Заседéли до половúн нóћ, не мúслу да си úду. **2.** *уседи се (девójка), остáне удáта.* — Заседéла, па гу ськ нúки нéће.

заséдне свр *прúседне.* — Заséдне па се заборáви докудé обéд, не мóгу си од њý по кýћу срабоћýјем.

заséре свр фиг *упропастúти.* — Свé што-е баштá уработúл, óн је пóсле засрáл.

засúпе (се) свр **1.** *упрља (се).* — Пáзи, не мој се засúпеш кьд едéш! **2.** фиг *јако пáда* — Засипáла кúша, нúкако да стáне. **3.** *досúпе, досúпе.* — Засúпи још половúн цáк у кóш да се мéље.

засипýје несв *јако пáда.* — Кьд па градýшка почé да засипýје, нáпуни óлуци. — Не пáда, но засипýје кúша ко да се отворúло нéбо.

засúца (се) несв **1.** *засеца (се).* — Овдé се мáлко засúца, а овдé се скрóз престружé. **2.** фиг *улази, усеца (се).* — Чешúре ти се мнóго засúцају у дýпе.

засицáње с гл им од *засица (се).* — Пр́во засицáње, па тьг дубéње, да се пóлако издубé корúто.

заскрéжи свр *почне да мрзне.* — Ноћáске заскрежúла водá у корúто. — Заскрежúл мráз на óкно.

заскр́ца свр *зашкрúпи, почне да крцка.* — Заскрцáше некá кóла нис-пýт. — Кьд заскр́ца у нóћ крéвет, што знáш квó онú рабóту.

заскýцка свр **1.** *почне да цвили, „скуцка“ (пас).* — Чим ме вúди, Ђýма заскýцка. **2.** фиг *почне да моли, тражи.* — Какó да вој не дадéм кьд је онóлко заскуцкáла.

заслáња несв *заклања.* — Не заслáњај ми сльнце. — Заслáња ми гасáрче, нúшта не вúдим.

заслањáње с гл им од *заслања.*

за́слон м *наслон.* — Па́зи, та́ј столи́ца не́ма за́слон.

заслоњу́је несв *заклања.* — Увек ста́не тако́ј да ми заслоњу́је све́тло.

за́слуга ж фиг *преслава, вече уочи славе, повечерје* (Мачкатица). — Че́камо ви да, како и ла́ни, до́јдете на за́слугу.

заслу́ња се свр *одсиша, почне да шумара.* — Заслуња́л се од ра́ну зо́ру уш-Че-ме́рник.

засмакља́вен, -а, -о *зарозан.* — Деца́ вој ста́лно засмакља́вена. — Што́ си тако́ј засмакља́вен?

засмакља́ви (се) свр *зароза се, алкаво се обуче.* — Засмакљави́л ра́но оћу́трос, па пра́во куде ме́не. — Што́ си се тако́ј засмакљави́л, што́ не устр́гнеш чеши́рке?

засме́ва несв *засмејава.* — Све́ ни засме́ва с оне́ј ње́гове́ сме́шке.

засмева́ње с гл им од *засмева, засмејавање.* — Поцрца́мо од ње́гово засме́вање.

засмевува́ње с гл им од *засмевује.* — Од ње́гово засмевува́ње сви́ поцрца́мо.

засмеву́је несв *засмејава.* — Немо́ј с ту́ј при́чу да засмеву́јеш на́род, ка[д]-ти ни́ки не веру́је.

засми́та свр *засмеша.* — За́смита ми оно́ј буче́ у Орда́нино за прооде́ње с ко́ла, па га оце́ко.

заспо́па свр в *успа.* — Сне́г за́сопа це́лу ма́лу. — Засопа́мо реку́ са сне́г и ри́бе поче́ше да се пра́ћкају по су́во.

заспо́па се свр в *успа се.* — Засопа́ се до гу́шу кроз оне́ј со́спе на Цеврља́нку.

за́спи свр **1.** *успава се.* — Нека за́спи дете́, па ћу до́јдем. **2.** *успава.* — Идем да за́спим дете́, па ћу до́јдем. — Едва́ дете́ заспа́, ка[д]-дојде́ о́н — про́буди га.

засрамува́ње с гл им од *засрамује се.* — Куде ње́га не́ма засрамува́ње за ни́шта.

засрами́је се несв *заспиђује се.* — Са́мо бањезга, н-уме́је за ни́шта да се за-срами́је.

засрти́ свр *почне пипав посао, занесе се у послу.* — Засртѐл о[д]-цаба́јле нешто́, па н-уме́је да ста́не.

заставњува́ње с гл им од *заставњује се.* — Немо́ј [да] си дошѝл та́м пред заставњува́ње, него докле-е још дѝн.

заставњу́је се свр *смркава се,* в *заставњива се.* — Поче́ се заставњу́је а ми још несмо́ докара́ли сно́пје.

застањува́ње с гл им од *заставњује.* — Не́ма застањува́ње све до Чоба́нац.

застању́је несв *заспаје.* — Не мо́ж да и́де, боли́ га меши́на, сва́ки ча́с застању́је.

застаре́је свр *постане старо, застари.* — Но́во облекло́ ће му застаре́је кад га не но́си.

заста́ри свр *остари, добро остари (човек).* — Застаре́ село́, све́ ста́рци с-едну́ но́гу веће́м у гро́б.

засте́ље свр *покрије.* — Засте́љи кре́вет с ћилими́ у сопче́ за кумаши́на. — Застељи́ с ло́зе сви́ џакови с компири́, па ги тъг завр́жи.

засте́лка ж *тканина за застирање вреча са храном, како се не би расипала.*

засти́рка ж *завеса, простирка.* — На́вуче ли засти́рке на пе́нцери.

застои́ свр *заспане.* — Застоја́ ма́лко те ги погледа́ кво рабо́ту, па си ото́.

застојкува́ње с гл им од *застојкује, заспајкивање.* — Дојдо́мо некако́, ал све́ на застојкува́ње.

застојку́је несв *заспајкује.* — Кво́ то́лко застоку́јеш, да не очеку́јеш некога́?

застојува́ње с гл им од *застојује*. — Какво́-е то́ј застојува́ње сва́ки ча́с, што се не рабо́ти?!

застоју́је несв *застаје*. — Застојује ко́лко да запа́ли цига́ру.

заст|рви свр *почне да просипа, просе*, в *растрви*. — Још неси́ ни поче́л да рабо́тиш, ти́ си већ застрви́л овьс. ▪ трп прид **заст|рвен**, -а, -о *просу́т*. — Што́-е овде́ка ово́лко заст|рвена пчени́ца?

заст|ри́г м *одсечено место на руну, ради распознавања овце, белег*. — Ја́ си мое́ о́вце позна́вам по заст|ри́г.

заст|ри́же свр *почне да стриже*. — Заст|ри́го ка́рацу, мали́, и́зоте ми се и побе́же.

за́стрно прил *застрто, намештено*. — Ле́гнеш у за́стрно на́зем, на сла́му, и лежи́ш, тако́ј-е тъг било́.

заст|ру́г м *дрвени суд с поклопцем*. — Тури́ му у заст|ру́г сире́нце и папри́чку да понесе́ у гове́да.

засуви́тли свр **1.** *заковитла, стегне*. — Немо́ј да засуви́тли зима́ да не мо́ж ис-ку́ћу да изле́знемо. — Не иска́ча се куде́ на́с зи́мењи ис ку́ћу кьд засуви́тли северинко. **2.** *заболи јако*. — Засувитли́ло ме под-гру́ди, па усту́ра. — Засувитли́ла га меши́на, превива се од боле́ж.

засукува́ње с гл им од *засукује (се)*. — Бе[з]-засукува́ње рукави́, не́ма рабо́та.

засуку́је несв **1.** *подвија, посувраћа (рукаве)*. — Чим видо́ засуку́је рукави́, о́дма сам зна́л це би́јемо. **2.** *посувраћа, задиже (сукњу)*. — Засуку́е кана́вац да вр̀же подве́шку на чера́пе. **3.** *сврдла (бркове)*. — Поче́ чи́ча да засуку́је бр̀кови кьд виде́ ону́ј пусти́њу каква́-е у́бава.

засуку́је се несв *посувраћа, задиже сукњу*. — Не́ма мо́с, па се засуку́ју да пре́ђу реку́.

засу́н м *старинска брава од дрвета*. — Вра́та на на́шу воденицу заклапа́ла су се са-засу́н.

засу́че свр **1.** фиг *наљути се*. — Кьд засу́че бр̀кови, бе́гај од њега. **2.** фиг *спреми се добро*. — Засу́чи рукави́ и ва́тај ма́лтерку. **3.** фиг *задигне (сукњу изнад бутина)*. — Со́бу гумењаци, за́сука ву́ту и пређе ре́ку.

засу́че се свр *задигне (сукњу), оголи се*. — Засу́че се, па крз но́ге прогледу́је цр̀н о́блак и мр̀нца нешто́, да га одвр̀не од на́шо село́.

зата́и / зата́ји свр *загуши, запуши, стегне, изгуби ваздух*. — Затаило ме у гру́ди, једва ди́шем. — Затаји́ се от кашља́ње, зама́лко да се угу́шим.

зата́и се / зата́ји се свр *зацени се, изгуби дах, загуши се, задише се*. — Зата́и се од ову́ј кру́шку, то́лко-е горчљи́ва, едва́ прогута́ за́лак. — Кьд по́чне да ка́шље, зата́и се. — Затајило се дете́ от плака́ње. — Затаил се о[д]-трча́ње.

затајува́ње с гл им од *затајује се*. — Ис-па́мет ме у́век иска́ра то́ј његово́ затајува́ње от ка́шаљ.

затају́је се несв *загрцњује се (од плача, кашља, смеха, хране)*. — На сва́ки руча́к се затајује. — От плака́ње се у́век затајује, не мо́ж га повр̀немо. — Чим забр̀за да о́ди, затајује се ко задиљи́в.

зата́кне свр *истакне, објави*. — Зата́кни на вра́та кьд рабо́тиш, да зна́ју љу́ди. — На ку́ћу затакну́ли цр̀н бајра́к, кои́ ли-е умре́л?

заталамба́са свр **1.** *дигне вику, нада дреку, узбуни*. — Заталамбаса́л од ра́но ју́тро, кво́ ли му па́ није по во́љу? **2.** *заљуља, затресе*. — Заталамбаса́ше трубачи́ село́.

заталамба́са се свр *зањише се, затресе се јако, задрхти.* — Заталамбасао́л се собо́р, па це́л дан дудњи́. — Заталамбасао́л ветри́на шу́му, са́мо бучи́!

заталанти свр **1.** *задими.* — Заталанти́л ку́ћу ш-чу́р, па се ни́шта не ви́ди. **2.** фиг пеј *запали (цигарету).* — Заталанти́ла бабу́рка цига́ру па вој чу́р на у́ши изла́зи.

зата́па несв *потапа, кваси.* — Гро́снице зата́памо у топи́ла, у Ма́лу реку́, да ускисну.

затапа́ње с гл им од *затапа.* — Спре́ми ми те́ј твоје́ ло́пе за затапа́ње у це́ђ.

зата́пка свр *утаба.* — Навр́љај сне́г, па га зата́пкај, и ту́ј вр́љи се́но на о́вце.

затаци́ња несв *истиче, објављује, качи.* — Не́ће да зво́ни, но пи́сма затаци́ња у вра́та.

затаци́ња се несв фиг *набада се.* — Ка́чи се по пло́тови, па се затаци́ња на та́рабе.

затаци́ња́ње с гл им од *затацињa (се).*

зата́шка свр *прикрије.* — Ако бу́деш до́бар, то́ј ће пре[д]-та́ту да зата́шкамо.

заташкува́ње с гл им од *заташкује.* — Не́ма заташкува́ње, мо́ра се ка́же све́.

заташку́је несв *прикрива.* — Ви́ше се ни́шта не мо́ж заташку́је од њега у ку́ћу.

зать̏кми свр *запроси, вери, прстенује* (Грацка, Кална, Преслап). — Затакми́ли ју́че́рке девојку у Злата́нци за Ива Ста́вриног. — Затакми́л девојку, па отиш̏ао у во́јску.

затво́р м фиг *затворена просторија, кућа.* — По це́л дан сам у затво́р, тка́ем посте́љке и цр́ге. — Ука́рај та́ј прашчи́на у затво́р, да не ри́ју по авли́ју.

зате́гне свр *стегне, учврсти.* — Зате́гни ју́же до́бро, да се не одвр́же.

зате́гњет, -а, -о *стегнут, учвршћен.* — Бу́чка е са ши́не до́бро зате́гњета.

зате́кне свр **1.** *ухвати на делу, затече.* — Врну́л се из рабо́ту и неје́ гу зате́кал до́м. — Затекну́ га на спање́. **2.** *отекне.* — Зате́кал ми зу́б, боли́ ме, па усту́ра.

зате́кне се свр *нађе се, погоди се.* — Бе́ше се ту́ј зате́кал Добри́воја, те ми помо́же. — Це зате́кне и за те́бе нeко́ ки́ло раки́ја.

зате́ли се свр *почне да се тели.* — Зателила се кра́ва, а ја́ не зна́м ни́шта око то́ј, па вика́ ча-Дра́гу.

зати́ка свр *затури, изгуби.* — Затика́ла сам негде́ ка́рту што ми му́ж прати́л из рабо́ту. ▪ трп прид **зати́каи**, -а, -о *изгубљен, затурен.* — Матиче́ ми бе́ше зати́кано по ту́ј шу́пу, ал га најдо́мо.

зати́ка се свр **1.** *изгуби се, затури се.* — Куде́ ми се за́тика клу́бе, не мо́гу га на́јдем. **2.** *нестане, умре.* — Заткал се негде́ у ра́т и неје́ се врну́л. — Два́ дете́та су вој се затика́ла.

зати́лњак м *ударац у потиљак.* — Чи́м не слу́ша, а ти́ зати́лњак, па ће едну́ш да прослу́ша.

зати́ра несв *сатире, уништава.* — Ку́пи нешто́ што зати́ра те́ј зла́тице, да напр́скамо компири́.

зати́ра се несв *нестаје, затире се.* — Затрла́ им се се́мка, пола́к и и́ме им се зати́ра. — Отка́д ми му́ж умре́, поче́ ку́ћа да ни се зати́ра.

затира́ње с гл им од *затира (се).* — Наста́де затира́ње све́ што-е старовре́мско.

зати́ца / зати́ча несв **1.** *затиче.* — Прича́л како́ ме затица́л с-ту́ђе же́не, што неје́ исти́на, ти́ ме бар зна́ш. — Затича́л сам га по кафа́не с матрапа́зи. **2.** *отиче.* — Зати́ча му коле́но.

зати́ца се / зати́ча се несв *среће се, затиче се.* — Зати́ца се о́н по ра́зна ме́ста. — Зати́ча се и куде му неје́ ме́сто.

затицáње / затичáње с гл им од *затица (се) / затича (се)*. — Свé подбýл од затицáње о[д]-сýб.

заткáје свр *почне да ткаје*. — Заткáла, па гу нештó викáше кудé тéткини, те óтрча да вúди квó óћеју.

затój прил *због тога, из тог разлога, зато*, в *тој затој*. — Затój ли јá црнчим у рабóту, да се ти мангупúраш у шкóлу?

затóпи свр **1.** *потопи*. — Затóпи бýре да се кúсне за нóву ракúју. — Затопи́ тúја дрóњци, да се раскúсну, па да ги пéрем. **2.** *умочи хлеб*. — Затóпи мáлко од мáсло и сúренце. — Затóпи од пржено. ▪ трп прид **затóпен**, -а, -о *потопљен*. — Грснице су затопéне у топúла, у Мáлу рекý. — Затопúла сам вéш да се кúсне.

затóпи се свр *загњури се, потопи се*. — Затопúл се у вóду са-свé чешúре.

затóпли свр *утопли, загреје*. — Дáј ми рýке да ти ги затóплим. — Затопли́ рýке над шпóрет. ▪ трп прид **затóплен**, -а, -о *утопљен, загрејан*. — Узни затóплено млекó да се згрéјеш. — Улéзни, куде нáс је затóплено.

затóпли се свр *утопли се, загреје се*. — Нúкако да се затóплим, стáлно ми сéбну нóге.

затопљувáње с гл им од *затопљује (се)*. — Попúмо по еднý ракúју за затопљувáње.

затопљýје несв **1.** *загрева*. — Сóбу не затопљýјемо, óгањ кладéмо сáмо у кýћу. **2.** *утопљава одећом или покривачем*. — Затопљýј детé да не осéбне наýлице.

затопљýје се несв *утопљава се одећом или покривачем*. — Млóго се затопљýје, ни тój нејé дóбро.

зáтра[1] ж/м *особа која немилице троши, расипник, расипница*. — За пáре-е зáтра, динáр вој се не завр́та. — Тó-е женá зáтра, ич ти не трéбе у кýћу.

зáтра[2] ж *штета, невоља, болест, несрећа*. — Ударúла голéма зáтра међý стóку.– Несьм телá да унóсим тýј зáтру у авлúју.

затрáчка свр *почне да запиткује*. — Кьд те затрáчка, не мóж се од њéга откáчиш, заборáиш и кудé си пошáл.

затрачкóја м *онај ко стално запиткује*. — Úмам и јá дóм еднóг таквóг затрачкóју.

затрачкувáње с гл им од *затрачкује*. — Нéмам врéме за затрачкувáње, затрачкýј ти онóга кой-е залýђан.

затрачкýје несв *запиткује, заговара*. — Вездьн ме затрачкýје те за овój, те за онój, ко да јá úмам врéме за његóве залýдњице. — Затрачкýје ме у срéд рабóту.

затр́вен, -а, -о *изгубљен без трага*. — Негдé ми-е затр́вен брија́ч и не могá га нáјдем.

зáтре (се) свр *уништи (се), нестане, изгуби (се), сатре*. — Ако такój рабóтиш, кýћу ће бр́зо зáтреш! — Три́ човéка е затрлá. — Рóд му се затр́л (*клетва*). — Сéмка им се затрлá (*клетва*). — Трелéма га затрлá (*клетва*). — Затр́л ми нáјбољу овцý. — Што си своé не зáтре, него ударúл на моé. — Затрé ми се онójýбаво цвећцé. ▪ трп прид **затр́т**, -а, -о *изгубљен, уништен*. — Цéл рóд им је зáтрт у рáт. — Зáтрта им сéмка.

затрéска се свр фиг *жалуби се*. — Затрескáл се у онýј ýлаву Марúчку.

затркáља (се) свр **1.** *закотрља (се)*. — Затркаљáл прáзна кóла па у плóт. — Затркаљáл кáмен с-вр́ брдо у рéку. **2.** *ваља (се)*. — Затркаљáмо се нис падúну, по трáву, свé до извóр.

затрља (се) свр **1.** *избрише (се).* — Затрљај ту̏ чкрабо́тину да се не позна́ва. — То́ј је̏ сло́во да се затрља, то́-е била́ љу̏бав. **2.** фиг *заслепи.* — Затрља́ла му о́чи, па си рабо́ти кво о̏ће а о́н си гу слу̏ша како му̏ле.

затрљу̏је несв **1.** *брише.* — Што гу ви́ше затрљу̏је, то́ј се ви́ше позна́ва. **2.** изр: **затрљу̏је о́чи** *заслепљује.* — Ме́не нс би могла́ тако́ј да затрљу̏је о́чи ко што рабо́ти з-Би́нета.

затр̏ни свр **1.** *почне да трне.* — Затрне́ше ми ру̏ке од леде́ну др̏шку. **2.** *препадне се.* — Кьд га видо́ у вр̏ цре́шњу, затрне́ да не па́дне, да се сне́ма.

затро́па свр *залупа.* — За̀тропа нешто́ на таван у полови́[н]-но́ћ, уsверѝ се ко́ј ли-е ђа̀вол, кьд оно́ пога́нци тркаљају ора́си.

затро́пка свр у дем знач: *затропа.* — За̀тропка на пе́нцер, па пре́стану, тако́ј дватри́пут, докле́ не отвори́, те га откара́ у ма̀јчину. Мо́ј поко́јни Ста́нча се тако́ј с-ме́не едно́ вре́ме ноћо́м спрдосу̏вал.

затртаве́је свр *заостане у развоју, закржља,* в *запупавеје.* — Затртавѐл на башту̏.

затру̏па[1] свр **1.** *затрпа, прекрије.* — Затрупа́мо га са[с]-се́но у плевњу̏. — Па́дал сне́г и затупа́л пу̏т. — Клизну̏ла зевња̀ и затрупа́ла пу̏[т]-sa Власо́тинци. — Па́зи, да те не затру̏па бу̏ка! **2.** фиг *сахрани.* — Затрупа́ше га у гро́б и то́ј му би! ▪ трп прид **затру̏пан**, -а, -о *затрпан, прекривен,* супр *отрупа.* — Затру̏пано путињѐ до кла̀данац, тре́бе га одрињѐјемо. — Би́л затру̏пан у Ско́пје о[д]-семљо́трес, ал оста́л жи́в.

затру̏па[2] свр *залупа ногама.* — Одедну̏ш затрупа́ше бу̏гарски војни́ци прет ку̏ћу.

затру̏па се свр *добро се ушушка, прекрије се гомилом чега.* — Затру̏пај се до́бро с-цр̏ге да ти је̏ ла̀дно.

затру̏пка свр у дем знач: *затрупа*[2]. — За̀трупка ждребе́ пре́д а̀мбар, за зо́б.

затрупува̀ње с гл им од *затрупује (се).* — Ме́не су одреди́ли за затрупува̀ње кана̀л.

затрупу̏је (се) несв *затрпава (се).* — Ськ ће едни́ да поста̀љају цре́во за во́ду, а дру̏ги да га затрупу̏ју са зевњу̏. — Немо́ј се затрупу̏јеш преко гла̀ву с-цр̏ге, це угу̏шиш ка[д]-цпи́ш.

затулу̏нти свр в *заталанти.* — Затулунти́л с ону̏ј цига́ру, па се ни́шта не ви́ди.

зату̏нти (се) свр **1.** *наоблачи се, смрачи се,* в *стунти.* — За̀тунти га, ће до́јде ки́ша — За̀тунти се откуде́ Ту̏мбу. — Бе́ше се затунти́ло, ал се о́блаци разлезо́ше. **2.** фиг *смркне се, сневесели се.* — Затунти́л ве̏ће, са́мо што не зару̏ца. — Затунти́л се ко да му-е све́ по́мрло. ▪ трп прид **зату̏нтен**, -а, -о *наоблачен.* — Зату̏нтено, па поцрне́ло не́бо озло́л, отку̏д Власо́тинци.

затунту̏је (се) несв *навлаче се облаци, облачи се небо.* — Затунту̏је га откуде́ Ку̏кавицу, оту̏д у̏век до́јде нека̀ дрча́. — О[д]-цаба̀јле се затунту̏је од Остро́зуб, ел ће да вр̏не, ел не́ће, ни оно́ не зна̀је.

затупаве́је свр *отупави.* — Кьд ни́шта не рабо́ти, чове́к на̀јвише затупаве́је.

затупи (се) свр **1.** *утупи (се).* — Све́ што у̏зне у ру̏ке затупи, секи́рче, кесе́р, мати́ку. — За̀тупи ми се матиче́ копа́ећи по камењак. **2.** фиг *каже што глупо.* — Е, ти́ га с-то́ј дибиду̏с за̀тупи. **3.** фиг *постане глуп.* — Скро́[з]-се затупи́л, ни́шта не зна̀је.

затутаве́је свр *забудали.* — Овде́, ме̏ђу ва̀с, чове́к са́мо мо́ж да затутаве́је.

затуцо́тина ж *замлата.* — Ла́ко-е да бу̏деш затуцо́тина, бу̏ди серсе́м чове́к, ако мо́ж.

затуцува̀ње с гл им од *затуцује (се).* — То́ј је̏ о́збиљно, то́-е за ме́не затуцува̀ње.

затуцу́је несв *заглупљује*. — Она́ ће ме́не затуцу́је, ко да ни́шта не зна́м.

затуцу́је се несв *замлаћује се*. — По це́л дан се затуцу́је з-гула́мфери.

заћорави́је (се) свр **1.** *обневиди*. — Већ ем сам заћорави́л, па не ви́дим до́бро. **2.** *загледа се, заблене се, занесе се*. — Заћорави́ на пазар по некве́ телчи́на и украдо́ше ми шла́јпик. — Заћорави́је се, па не зна́је куде́ о́ди. **3.** *заљуби се*. — Заћорави́је се на собо́р у неко́ девојче́, па си сѐл на њега ми́сли. — Заћорави́л се у Јагоди́нку из до́њу малу́, па ни́шта не ви́ди. **4.** фиг *превари, заслепи*. — Заћорави́ла га курве́тина, па ће гу узи́ма.

заћора́ви (се) свр **1.** фиг *превари, заслепи*. — Немо́ј те заћора́ви то́ј што-е мло́го бога́та, гле́ј ква́-е по ду́шу. **2.** фиг *заљуби се*. — Чове́к се тако́ј заћора́ви у нешто́, па ни са́м не зна́је куде́ ски́та и кво́ рабо́ти. Ја́ сам се пр̀ви пу́т би́л заћорави́л у до́рчу, ждрепца́: ћу га ку́пим, па бо́г. Дру́ги пу́т, Бог ми ду́ша, заћорави́ се у девојку из До́њу Коза́рницу. И њу узо́. Еве́ гу сѐк ту́ј, ова́ј баба-Ста́мења, што чма́ уз огњи́ште.

заубаве́је свр **1.** *пролепша се*. — Нешто́ си ми мло́го заубаве́ла. — Ће га заубаве́је откуде и́сток, не мо́ж тр̀и дана да па́да ки́ша. **2.** *чини се неком да је неко убав, засвиди се*. — То́лко му заубаве́ла, сѐл си на њу́ ми́сли.

заба́ви (се) свр **1.** *дотера се, пролепша се*. — Девојче́ се заубави́ло, све́ на њега цѐкли. **2.** фиг *упропасти*. — Денули сто́г ал га на вр̀ заубави́ли дибиду́с. — Зубави́мо га ко ста́ру ба́бу.

зауда́ра свр **1.** *почне да удара*. — Зауда́рал у вра́та ко да га бр̀зи нечасти́ви. **2.** фиг *смрди*. — Со́ба зауда́ра на молу́, није ве́трена.

заузви́ја несв **1.** *завија, кука, лелече*. — Кьд заузви́ја не зна́је да ста́не, па ви́је, ви́је. **2.** фиг *моли*. — Како́ да вој не даде́ш кьд онако́ј заузви́ја. **3.** *подвија, посувраћа*. — Заузви́ја рукави́, ће пра́и ма́лтер.

заузви́ја се несв **1.** фиг *обавија се да обрлати, опчини кога*. — Заузви́ја се око́ те́бе како со́тона, па како́ да вој не учи́ниш. **2.** *посувраћа се, подвија се*. — Нога́вице се заузви́јају ка[д]-це и́де по росу́.

заузвија́ње с гл им од *заузвија (се)*.

заузви́је свр **1.** *почне да завија, да лелече*. — Са́мо што несѐм заузвија́л од ову́ј студени́цу. — Заузвија́ла за му́жа, па не престаје́. **2.** фиг *претерано се жали на кога или што*. — Заузвија́ла на Милто́ју ко да вој-е све́ потепа́л по ку́ћу. **3.** *подвије, посувраћи*. — Заузви́ рукави́, да ги не намо́криш.

заузвр̀не свр в *заузвије* (3). — Заузвр̀ни нога́вице, па га́зи по блати́ште ко́лко о́ћеш.

заву́зне[1] свр *заузме*. — Ни́ки не мо́ж да ти заву́зне твоје ме́сто за аста́л.

заву́зне[2] свр *опседне, насрне, спопадне*. — Кьд не́ма с кога́ да се ша́лим, ја́ заву́знем То́дора. — Заузе́л ме да га во́дим у у́јкини.

/заву́зне (га) ду́пе/ изр *засврби*. — Заузе́ло га ду́пе за тоја́гу, ви́дим ја́.

заву́зне се свр **1.** *зајне, наумн*и. — Заузе́л се да и о́н и́де у Власо́тинци на ва́шар. — Заузе́л се ће дово́ди Петри́ју. **2.** фиг *заинтересује се*. — Заузни се ма́лко и ти́, да га негде́ запо́слимо.

заву́лав, -а, -о *занесен, замајан, приглуп*. — Немо́ј се пла́шите од њу, ма́лко-е заву́лава, ал нее́ о́пасна. — А́ло заву́лава, куде́ се вуче́ш по малу́ це́л да́н?!

заулаве́је свр *занесе се, зашанта́ви*. — Понека́д, ал ре́тко, заулаве́је, па не зна́је куде́ је.

заулаво́тина ж *малоуман, приглуп, занесена особа*. — Куде́ сам нашла́ да се са[с]-заулаво́тину распра́ља́м.

заўљка се свр *занесе се, замаје се.* — Мáтор човéк а заўљка се з-децá по кúтке, па не знáје да се врне.

заўљкав, -а, -о в *заулав.* — По мáлко-е заўљкав.

заўљкавéје (се) свр *занесе се, замаје се.* — Заўљкавéје такój з-децá по рúд до мрáк. — Прáтиш га у продáвницу, óн се заўљкавéје, па га нéма, нéма до колé врéме.

заўљкавótина ж *замлаћа, занесењак.* — Немój с тýј заўљкавótину да úдеш, кój знáс кудé ће зашијáви.

заустáи / заустáји свр **1.** *заустáви.* — Заустáи кола, испрéгни волóви, па дójди у ладовúну да зачýримо по једнý. — Заустáји волóви, да укóчим кóла нис падúну. **2.** *спречи.* — Ако га не заустáиш да отúде куде Вúнку, ће гу утéпа. ▪ трп прид **заустáен**, -а, -о **1.** *заустáвљен.* — Вóз је бúл заустáен ка[д]-цам дошлá на стáницу, а мýжи свú у кафáну. **2.** *спречен.* — Ако не бýде заустáен на врéме, пијáн це потéпа з-друштво.

заустáи се / заустáји се свр *заустáви се, стáне.* — Ка[д]-це заорáти, н-умéје се заустáји.

заустáља (се) несв *заустáвља (се).* — Кьд пójдем, немój нúки да ме заустáља, нé-це врћам. — Заустаљá га да едé, не тé. — Брзи вóз се не заустáља у Предéне. — Ако пóчне нешто́ да рабóти, не заустáља се докле не сработи свé.

заустаљáње с гл им од *заустáља (се).* — Нéма заустаљање свé до Власóтинци.

заўшка ж фиг *шамар.* — За тúја пáкос ће изедé заўшке.

зафáли се свр *захвали се.* — Зафали́ се на дéду за јáбуке, па да си úдемо.

зафаљувáње с гл им од *зафаљује (се).* — Не трéбе ми нúчијо зафаљувáње, јá тój рабóтим из љýбав.

зафаљýје (се) несв *захваљује (се).* — Мнóго (се) зафаљýје за пóмоћ.

зафркáва несв *завúтлава, задиркује.* — Óће цéл свéт да зафркáва, е-па не мóже, и на[д]-тéбе úма зафркáнт.

зафркáва се несв *завúтлава се, шали се.* — Óће́ да се зафркáва на тýћ рачýн.

зафркавáње с гл им од *зафркава (се).* — Цéло врéме орати́ с мéне óзбиљно, кьд му помéну́ Рúску, прејдé на зафркавáње.

зафркáнт м *шаљивџија.* — Голéм зафркáнт овúја нáш Сúмча.

зафркáнција ж *шала, завúтлавање.* — Тéра си óн зафркáнцију, а јá му óзбиљно вúкам.

зафр́кне свр *нашали се, превари.* — Ће те зафр́кне, не знáш ти какви́ су тргóвци матрапази.

зафр́кне се свр *превари се.* — Нúки ти нејé крúв, сам си се зафркнýл.

зачáчне (се) свр *подбоде, пецне, задирне се.* — Зачáчне га, па побéгне. — А што вóли да зачáчне човéка тáм куде га нájболи. — Немój пр̀ви да се зачáчнеш.

зацавти́ (се) свр *зацвета, расцвета се.* — Кьд зацавти́, ће се врне. — Зацавтéло се свé, па поубавéло пóље, рúдови, планúна.

зацвáка (се) свр пеј *превише стави, умаже (се).* — Зацвакáла ýсне с-кармúн.

зацвр̀ли (се) свр **1.** *припече (се), пригори.* — Сáлте мáлко се зацвр̀лúло, мóра се јóшке печé. **2.** фиг *изној (се).* — Свé се зацвр̀лúл од рабóту. ▪ трп прид **зацвр̀лен**, -а, -о **1.** *припечен.* — Дóбро-е зацвр̀лено прасé, нека се сáмо такój печé. **2.** *румен, изнојен.* — Дójде дóма сáв зацвр̀лен од ýмор.

зацéпи (се) свр **1.** фиг *претера, прецени.* — Зацепúл цéну: за једнó јунчé тражи четерéс úљаде. **2.** фиг *шутне из све снаге.* — Зацепúл фýзбал, па у градúну. **3.** фиг *завиче из све снаге.* — Зацепúл да се дéре ко Здрáвко за спржу. — Зацепúл грцмáн не

мо́ж га слу́шам. **4.** фиг *засмеје се.* — Кьд чу то́ј, за́цепи се, па н-уме́је да ста́не. **5.** *почне да се цепа.* — Зацепи́ла се гра́њка на кру́шку од и́ње. — Зацепи́ла ти се аљи́на куде стру́к. ▪ трп прид **зацепен**, -а, -о **1.** *зацепљен.* — Не ви́диш ли, зацепена ти нога́вица. **2.** фиг *задрт, тврдоглав.* — Ко́лко-е зацепен не́ће да при́зна дека е згреши́л. — Зацепен дибиду́с, да с њега́ не́маш рабо́ту.

зацепо́тиица ж/м **1.** *раздероћина, оно шћо је зацепљено.* — У́зни и́глу и кона́ц па заши́ ту́ј зацепо́тину на капу́т. **2.** *задрћа, тврдоглава, неразумна особа.* — Ко́је ми мо́же та́ј зацепо́тина и ако оти́де у о́пштину, сви́ га зна́ју кои́ е.

зацепува́ње с гл им од *зацепује (се).*

зацепу́је несв **1.** *почиње да цепа.* — Кво обуче́, о́дма га зацепу́је. **2.** фиг *прецењује.* — Немо́ј куде ње́га да купу́еш, о́н зацепу́је ко ни́ки.

зацепу́је се несв *замлаћује се.* — Докле́ це зацепу́јеш це́л живо́т?!

заце́ри се свр *зацерека се, закикоће се.* — Чи́м га погле́даш, одма́ се заце́ри.

зацрвене́је се свр *почрвени, зацрвени се, зарумени се.* — И сњг кьд гу ви́ди, зацрвене́је се у лице́. — Зацрвенеја́ле се ја́буке шума́нке.

зацр́ни се свр фиг *ожалости, настрада.* — Уда́де се за Вито́мира и[з]-Са́моково, па се за́црни.

зача́ди (се) свр *задими (се).* — Мло́го за́чади и не те́ се разгори́ (*о́гањ*). — Кво́ се то́ј то́лко зачади́ло у ку́ћу?

зачађаве́је свр *почађави.* — Кьд и́ма коми́н, ку́ћа мо́ра да зачађаве́је.

зача́ђен, -а, -о **1.** *задимљен.* — Што-е ово́лко зача́ђено у ку́ћу. **2.** *нагарављен, који има чађ.* — Зача́ђен коми́н то́лко, да се мо́ра сту́ра ча́ће, це запа́ли.

зачамо́ше се свр *зачами се.* — Човек, ако не изла́зи у дру́ство, бр́зо се зачамо́ше.

зачантраве́је несв *напорно хода.* — Куде́ си па ти́ зачантраве́ла уз ови́ја бре́г?

зачантра́ви несв *иде тешко ходајући.* — Зачантрави́ла чак ис Попади́сци на сла́ву у Обра́довци по ови́ја сне́г.

зачьчка (се) свр *задирне (се).* — Зачьчка се з-деца́, по́сле се би́ју.

зачьчку́је (се) несв *задиркује (се).* — Сва́ки ча́с се зачьчку́је, не́мају си од ње́га ми́рку.

зачьчне (се) свр *задирне (се).* — Голе́м нема́јмир, зачьчне се са сва́кога.

зачеву́љи свр *заврне.* — Ћу му зачеву́љим уста́ да ви́ше не лапрда. ▪ трп прид **зачеву́љен**, -а, -о *завргнуш, уврнуш.* — С ње́га не мо́ж да ора́тиш, мло́го-е зачеву́љен.

зачепи свр фиг **1.** *запне, навали.* — Зачепи́л да и́де у Леско́вац, па тој ти-е. — Зачепи́л це же́ни на ову́ј оскуда́цију. **2.** *шутне јако.* — Зачепи́л ло́пту преко́ реку́, а дру́ги да гу доно́си.

зачепрљи свр **1.** *зарије, засади плитко.* — Зачепрљи́ла не́колко оца́ка и — искара́ла му о́чи — посади́ла компири́. **2.** фиг пеј *сахрани на брзину.* — Ма, зачепрљи́ли га у се́лско гро́бје. ▪ трп прид **зачепрљен**, -а, -о *заријен, плитко засађен.* — Ако ти е ра́сад ова́кој зачепрљен, не́ће [да] вира́је.

зачепрљува́ње с гл им од *зачепрљује.* — То́-е зачепрљува́ње, то́ј неје́ саде́ње по про́пис.

зачепрљу́је несв *плитко сади.* — Не зна́је како́ се са́ди, са́мо зачепрљу́је.

зачкољаве́је свр *огруби, окошта.* — Ру́ке му од рабо́ту све́ зачкољаве́ле.

зачмаи́ свр **1.** фиг *успава се.* — Ка[д]-до́јде од рабо́ту, о́дма зачмаи́. **2.** фиг *зачами, улежи се.* — Не́ма ни́шта по́горе за чове́ка него кьд зачмаи́, па га све́ мрзи́.

зачмаѝ се свр *почне да тиња, неће да гори (ватра).* — Зачмајáла се дрвá у огњѝште, не-це разгорý. **2.** фиг *уседи се, олењи се.* — Зачмајáл се, па га мрзѝ што-е жѝв, не ли да рабóти нештó.

зачýка свр **1.** *залупа.* — Зачукá у кóву да се збéру свињe, да гн нарáним. **2.** *набије, забије, закује.* — Зачукá клúње, те исцепи́ бýку, кьд са[с]-секúру нејé могló.

зачýкан -а, -о фиг *ударен, затуцан, заостао.* — Штó ће вој тóлко зачýкан човéк.

зачукувáње с гл им од *зачукује (се),* **1.** *закивање, закуцавање.* — Колáј рабóта за зачукувáње, ка[д]-цу грéде чамóве. **2.** фиг *замлаћивање.* — Научúло тój на зачукувáње, па си тéра по његóво.

зачукýје несв *закива, закуцава.* — Зачукујéмо лéтве на крóв.

зачукýје се несв *замлаћује се.* — Некá се óн зачукýје кóлко óће, ти́ си рабóти како трéбе.

зачýри свр **1.** *задими* — Зачурúл му комúн, сúгурно се већ дúгал. **2.** фиг *припали.* — Дáј жарчьк да дéда зачýри цигáру. **3.** фиг *попушти.* — Ће зачýримо ли по еднý? ▪ трп прид **зачýрен**, -а, -о *задимљен.* — Кýћа ви свá зачýрена, ко рожањ да сте вртéли.

зачýри се свр *задими се.* — Зáчури се цéла кýћа од тýј квáсну главњý. **2.** *запали се.* — Зáчури се онáм на Голéми рúд нештó, да нејé па запáлено сéно?

зачурује несв фиг *пуши с времена на време (цигарету).* — Зачурýје си óн такój кьд срéтне испúсника, па сéдну при пýт да поорáту.

зацáка свр *затражи, тражи.* — Зацакáл да му дадéм Мýрцу да га спáри с његóвог волá за орáње.

зацáњка свр *закукумавчи, упорно моли.* — Зацањкáла од лáњско лéто онýј мојý ýбаву шамúју.

зашамýти свр *ошамутити.* — Зашамутúло ме овój врéме, па не вúдим кудé óдим.

зашантавéје свр в *зашунтавеје.* — Лýца, зашантавéл па не знáје квó рабóти.

зашијавéје свр *осили се, застрани, ради што тврдоглаво.* — Зашијавéл па нúкако у бразду́.

зашúљи свр **1.** *ушиљи, наоштри, подреже.* — Зашиљúл сам ти плáвез да пúшеш. — Н-умéје ни кольц да зашúљи, а це жéни. **2.** фиг *смрша.* — Нештó ми мнóго зашиљúл ýши, не знам квó му-е.

зашиљýје несв *ушиљава, прави шиљак.* — Зашиљýјемо кóлци за óгрењу.

зашићéри свр *зашећери.* — Мéд ни се зашићерúл. — Слáтко се зашићерúло у тéгле. — Пóвише ми зашићéри кáву.

зашљáми свр *зарасте у шуму.* — Метлóвине свé зашљамúле Мркóвицу, не мóж се с кóла прójде. ▪ трп прид **зашљáмен**, -а, -о *запуштен, затрпан.* — Кýћа, авлúја, свé зашљáмено, ни да прúјдеш до врáта.

зашљáми се свр *запусти се, зарасте.* — Урáсло, зашљамúло се, ни пýт се не познáва.

зашљáшти свр пеј *засија, заблеска.* — Не вóлим кьд ми вýта зашљаштú с тóлке лáске и дизгý.

зашљúпа свр **1.** *упрска блатом или каљавом текућином.* — Зашљипáше ме кóла с калúште, едвá се опрá. **2.** *загази у мочварно, каљаво земљиште.* — Зашљипáмо преко блáто, да пóбрзо стúгнемо.

зашљóка свр *навали да пије.* — Сáмо ли зашљóка, н-умéје да стáне.

зашљóка се свр *запије (се).* — Зáшљока се у Село́ и не врну се с мéне дóма.

зашљóпи свр *ошамари.* — На крáј га зашљопú, да ме вúше не галáти.

зашпа́ра свр *ӣрисӣеди*. — Човѐк трѐбе и да зашпа́ра, да донесѐ до́м ка[д]-це вр̀не из рабо́ту.

зашра́ви свр *завије шраф*. — У́зни, ти́ ће то́ј по́боље да зашра́виш од ме́не.

заштиња́ва (се) несв *шӣиӣи (се), брани (се)*. — Још је мла́д, трѐбе неки́ ста́лно да га заштиња́ва. — Заштиња́вај се од ладно́ћу, да не осѐбнеш! — Оту́д шу́ма заштиња́ва, да мло́го не ду́ва. — Заштиња́вај се од рабо́ту, да се не преоптере́тиш!

заштињава́ње с гл им од *заштиња́ва (се)*. — Навѝкал на заштињава́ње од рабо́ту, па му се не рабо́ти.

заштињу́ва́ње с гл им од *заштињује (се)*. — Трѐбе им до́бро заштињу́ва́ње, да не изгору́ од мра́з.

заштињу́је (се) несв *шӣиӣи (се), заштиња́ва (се)*. — С кво́ ти́ заштињу́јеш компири́ од зла́тицу? — Умоту́ј се, заштињу́ј се са[с]-ша́лови, мло́го ду́ва.

заштра́па свр *закорача, загази*. — Заштрапа́л преко гради́ну, ко да не ви́ди да е посаде́но. — Заштрапа́л по бачко́љ, до гу́шу се умокри́л.

заштра́нка свр у дем знач: *заштра́па*. — Ај да ви́дим како́ ће дете́ да ми заштра́пка.

заштрокаве́је свр *по̄ста̄не ӣрљав*. — Заштрокаве́је од рабо́ту, па се не пе́ре по неде́љу.

заштурае́је свр *изгуби се, ӣропадне*. — С мо́зак сам заштурае́ла, не мо́гу се све́стим куде о́дим. — Нека све́ заштурае́је, не мо́гу га ви́ше рабо́тим!

заштуре́је свр **1.** *ӣропадне*. — Види́м све́ ће ово́ј [да] заштуре́је једѝн дѝн, па ни́ки не́ће да га погле́да.– Све́ су ку́ће пот пу́т заштуре́ле, ни́ки не дооди, ни́ки ги не отва́ра. — Село́ ни заштуре́ло, ни́где жи́ва душа́. **2.** фиг *ӣолуди, ӣошашави*. — Глава́ ће ми заштуре́је о[д]-ци́лну му́ку и нево́љу.

заштури́ свр *ӣропадне, уӣропасӣи*. — Заштуре́ им све́ отка[д]-це́ оцели́ше. — Све́ су заштуре́ли што су има́ли. — Заштуре́ло, дабо́гда, па човека не виде́ло (*клеӣва*)!

зашугаве́је свр *ошугави*. — Да па́зиш с какви́ се дру́жиш на по́со, да не зашугаве́јеш.

зашу́ми свр фиг *намножи се дрвеће, обрасӣе у дрвеће*. — Зашуми́ла јеси́ка у Мр̀ковицу, не мо́ж се при́јде до ливаду. — Зашуми́ле метло́вине по це́ло село́.

зашумо́љи свр *зашушӣи, зашушка*. — Нешто́ за́шумољи у гр̀м, у́вати ме стра́, кьд оно́ цр̀ни дро́ља.

зашунтаве́је свр *врдне ӣамећу*. — Сви́ смо ми́ зашунтаве́ли, еди́но о́н па́метан у ку́ћу (*ирон*).

зькькво́ прил *зашӣо, због чега*. — Зькькво́ ме ви́ка да и́дем чак у Попади́сци?

зьл, зла́, зло́ *зао*. — Мло́го-е зьл.

зьлва ж *заова, мужевљева сесӣра*. — Дете́ сьм оста́ила куде зьлву. — О́н ми до́јде голе́м ро́д: на ку́мину ку́му зьлвин де́вер (*шаљ, ирон*).

зьлвин, -а, -о *заовин*. — То́ј мушкаре́ е зьлвино.

зьлвичина ж *заовина кћи*. — Да те упознае́м с мо́ју зьлвичину.

зьстању́је несв **1.** *заосӣаје*. — Сва́ки ча́с застању́је ус-пу́т, ко да ишчекује некога́. **2.** *заосӣаје*. — Село́ ни дибиду́с зьстању́је, на́род се потика́л, на њи́ве и лива́де ни́ки не рабо́ти.

зьчьс прил *зачас, набрзину*. — Зьчьс су сработи́ли, па сьг пландују пот кру́шку.

зьшто́ прил *зашӣо*. — Зьшто́ су га вика́ли у Чукуру́сци да и́де.

збабо́ше се свр *пре времена остари.* — Збабосáл се од некý бóлес, а не знáју кьквý. ▪ трп прид **збабо́сан**, -а, -о *стар, смежуран.* — Видé ли Тикóмира, нештó мнóго збабóсан, чúнимиске.

збáда несв **1.** *поставља (греде, мотке) тако да се на једном крају додирују, уклапају.* — Сьг трéбе да збáда рóгови на крóв. **2.** фиг *тешко хода.* — Едвá збáда с онúја патráци и пá се вучé по малý ус тојáшке.

збадáње с гл им од *збада.* — Нејé лáко збадáње рóгови на кýћу, да се свé уклóпи какó трéбе.

збéре (се) свр **1.** *скупи (се), сакупи (се).* — Едвá збрá двáес динáра да му дадéм за трóшак. — Збráше гáђала и побéгоше от-пóсо. — Збráше ли сéно у Полóм? — Збрá сýкњу у рýке, па прејдé рéку. — Некá се збéре цéл свéт да ви глéда какó се алосýјете! — Збráше се око коњá ко на мéчку, да вúду кво сам тој донéла. **2.** *набере се, сманьи се.* — Збрáла ми се сýкња от прањé. **3.** фиг *остари.* — Збрáл се чúча ко две пáре у кéсу.

/збéре гузúцу (~дýпе)/ изр *повуче се, уступке из страха.* — Залúта се на пóслаби, пред пójаки сьл збéре гузúцу.

/збéре дýшу/ изр: *опорави се, одмори се после тешког рада.* — Едвá нóћу збéрем мáлко дýшу, кьд онó савнýло — мóра да се дúзам за у трлý, кошáру, њúву.

/збéре пáре/ свр *пришпеди, прикупи новац.* — Ће ме причéкаш да ти плáтим доклé збéрем пáре. — Ће ми дадé, чим збéре пáре.

збибéри свр *забибери,* фиг *обави полни однос.* — Кьд гу вáтиш, да вој га дóбро збибéриш!

збúва (се) несв *сабија (се), збија (се).* — З-бр̀до мóра пójако да се збúва пóтка. — Сéно у плéвњу трéбе се дóбро збúва у ћóшке, да не остáну прáзне.

збúе / збúје свр фиг *набије (обави полни однос).* — Колкú му-е стójко, кьд вој га збúе, сьл úма да искокóли.

збúе се / збúје се свр **1.** *сабије се.* — Ка[д]-це дóбро збúе пóтка и ћилúм је дóбар. **2.** *потуче се.* — Вúдиш ли: це збúју децá, што се не нáјде некú да ги развáди. — У стáње су да се збúју за нúшта.

збúра несв **1.** *сабира, скупља.* — Збúрамо рукóљке на Ивановицу. — Еднá сенáрка мóра данúс да збúра сéно што се осушúло. **2.** фиг *захвата.* — Ако збúра шесéт кúла тúја акóв, пóвише не мóж. **3.** мат фиг *сабира (рачуна).* — Знáе и да збúра, и да одузúма, и да млóжи.

збúра се несв **1.** *сабире се, окупља се.* — Квó се тój сьг збúрају мýжи куде зáдругу? **2.** *скупља се.* — Овáј се бáсма збúра, какó да гу пéрем да се не збéре?

/збúра дýшу/ несв в *збере душу.* — Прилéгал у ладовúну, збúра дýшу да прикóси јóш тój мáлко што ни-е остáло.

збирáње с гл им од *збира (се).* — Кој úма да ни помóгне у збирáње, самú ци збúрамо рукóљке.

збúриште с **1.** *скупина нечега, отпад.* — У шумáк, иза кýћу, напрáили збúриште, наврљáли свс што им вúше не трéбе. **2.** *скуп, гунгула.* — Тýј ни-е збúриште, на Мејáне, куде се наóдимо свáки дьн.

збирудúја м **1.** *отпаци, дрангулија.* — Кво ће ти тáј збирудúја, нóси па врљи у ђýбре. **2.** фиг пеј *гунгула, скуп.* — Кво óће онáј збирудúја? — Голéма збирудúја од љýди у Гóрњу малý, не знáм квó рабóту.

збúрштина ж в *збириште (1, 2).* — Напрáили збúрштину от кýћу за рáзна желéза, а коé ће му ни óн не знáје (1). — Нáпраи се збúрштина куде зáдругу, чим дојдé камúон (2).

збита̀к м *онижи, здепаст, јак човек.* — Поглѐј га каква̀в је збита̀к, мо́ж на коња̀ рѐп да искубе́.

збли́зи се свр *сроди се, постане близак.* — Зблизи́ли се у шко́лу, па му по́сле постала́ и кумица.

зводе́ (се) свр **1.** *пободе (се), побије се роговима (волови, јунци, говеда, овнови).* — Зводу́ се воло́ви на Ша̀нци, па це́л дан гле́дамо како́ се јѐрчу и рову́. — Ће зводе́мо јунци да ви́димо кои́-е по́јак. **2.** фиг *саставе се греде у дрвеној конструкцији, укрсти (се) врховима.* — Кьд не́маш дугачку ћупри́ју, зводу́ се две́ гре́де над едан дире́к побо́ден на ка́мен и уцврсту с косници́, и то́ј држи́. — Зводе́ш три́ дрвља, три́ леме́знице, да напра́иш коли́бу.

збо́р м *говор, разговор.* — До́јди вечера́ске куде́ ме́не на збо́р, ће до́јде и Драги́ња. — Отиша́л на збо́р бира́ча.

зборе́ње с гл им од *збори, говорење, придика.* — Ме́не би о[т]-то́лко зборе́ње глава́ заболе́ла, а о́н ни́шта не а̀је. — Не пома́га ни зборе́ње, и́ч не слу́ша.

збо́ри несв **1.** *разговара.* — С њу́ ви́ше не збо́рим. **2.** *говори.* — Зборила́ сам ти кво́ да пра̀иш, ти́ ме неси́ слушала́, сѣг кво́ да ти рабо́тим? **3.** изр: — Ја́ му збо́рим, о́н прди́ (*не мари за придику*).

збо́ри се несв *говори се.* — Са́мо се у воденицу два̀пут збо́ри (*изр*).

збр̀за свр *учини штогод на брзину.* — Не вељаје да се збр̀за рабо́та, па по́сле испа́дне кѝлаво.

збр̀зано прил *на брзину.* — Урабо́ти га збр̀зано, па се ва̀та за гла̀ву куде́ е погреши́л.

збр̀зга свр в *збрза.* — Збр̀зга га, па што му бо́г даде́.

збр̀чка (се) свр **1.** *згужва (се).* — Ко́ј ми-е збрчка́л ову́ј ратишку. **2.** *набора се.* — Збрчка́ли вој се они́ја у́бави обра́зи. — Ја́ сьм се овако́ј збрчка́ла, кьд ми-е мо́ј ба̀јка умре́л.

збу́ва свр **1.** *претуче, умлати.* — Збува́ли га едну́ но́ћ ка[д]-це пија́н врћа́л и[з]-Село́. **2.** *набаца без реда.* — Што преме́ну неси́ сложи́л, но си гу збува́л како да̀је.

збува се свр **1.** *нестане, сакрије се.* — Збува́л се негде́, да га не на̀јду. **2.** фиг *умре.* — Збува́л се и ти́ја старчи́на.

збу́та свр *остави, сакрије, одбаци.* — Збута́ла сам негде́ мани́стра, не мо́гу ги на̀јдем. — Збу́тај ове́ј кошу́ље у кр̀пе, што́ ће ми тако́ј исце́пене и пролите́ле.

збута се свр *згура се, набије се, сабије се.* — Збу́та се це́ло село́ у едну́ учио́ницу на збо́р.

зва́т, -а, -о *позван.* — Еса́м ли и ја̀ зва́т на сла̀ву, ако несьм, ци оста́нем до́м?

звездан м бот *пољска детелина* Trifolium campestre. — У лива̀де исцавте́л звездан, мили́на да гле́даш, да га не ко́сиш.

звона̀ц м *бронзано звоно на стоци.* — Што се данѣс не чу́је Га̀љин звона̀ц?

зврнда несв фиг *беспосличи, губи дане.* — Пуштила́ дете́ да си зврнда тако́ј, без о́бавезу, а она́ пропа̀де.

зврндо́в м *глупак, звекан, беспосличар.* — Пу́сти ти́ нек зврндо́в ва̀та зѐвала, ти́ неси́ без о́бавезу.

зврчка ж фиг *пакост, смицалица,* в *сврчка.* — Напраи́л им зврчку, па гле́да њи́но сеи́риште.

зга̀ђа несв **1.** *угађа.* — Не мо́гу ви́ше да вој зга̀ђам, ста́лно нешто́ запрдује. — Зга̀ђај вој за рану́, зга̀ђај за дру́ство, до́сади ни се ви́ше. **2.** *зановетa, тражи.* — Зга̀ђа

си детѐ; о̀ће ово̀ј, о̀ће оно̀ј, а не зна́е кво о̀ће. **3.** *по̄гађа, на̄тује.* — По нéко сло́во и зга́ђа, ал јо́ште нејѐ за шко́лу.

згађа́ње с гл им од *згађа, угађање.* — Трéбе им голе́мо згађа́ње, па да те они́ пова́лу.

зглашува́ње с гл им од *зглашује се.* — Још ми ѕавну́ у́ши од оно̀ј њи́но зглашува́ње.

зглашу́ју се несв *пе̄вају у је̄дан гла̄с, скла̄дно.* — Слу́шам како́ се Лебеђа́нке зглашу́ју у Лисича́рку. — Пою́ у едьн гла́с, бьш се у́баво зглашу́ју.

зглибо́ше се свр в *зглибоше*, **1.** *углибави се.* — Сво̀ се трава́ зглибоса́ла од во́ду. **2.** фиг *улеђи се.* — Зглибоса́ла се н-уме́је ни да се оба́ња, ни да се преме́ни.

зглибо́ше се свр в *зглибоше, углибави се.* — Руко́ьке ни се зглибоса́ле од слоту́ и мьглу́.

зглобьц м *зглоб, зглавац.* — Утепа́ се на зглобьц, па, етѐ, шантра́вим.

згме́чи свр **1.** *згњечи, угњечи, пригњечи, угњави.* — Па́зи, немо́ј ми згме́чиш ја́јца у ту́ј то́рбу. — Гро́зје се носи́ло у сапе́тке на коњи́, да се не згме́чи. **2.** *изгњечи, измуља.* — До́бро згме́чи ва́рени компири́, па да́ј на прашчи́на да еду́.

згња́ви свр *угњави.* — Почува́ј га ма́лко, ал немо́ј га згња́виш, јо́ш је ку́трс маленько.

згода ж *по̄годно̄ст, по̄вољно̄ст,* в *жива згода.* — Начинила́ ми се згода ш-чи́чу да по́јдем у Лесково̀ац. — Овдѐ ти је у ле́то згода за одмара́ње.

згоди свр **1.** *по̄годи.* — Како́ га згоди́л крушу́м у гру́ди, тако́[ј]-с па́дал главачки́м. **2.** *угоди.* — Ни́ки да му згоди, на све нао́ди ману́. ▪ трп прид **згоде̄н**, -а, -о *по̄гођен.* — Ми́рко-е згоден и[з]-заседу, ис-кошáру, у Дугу Лу́ку, куде Врањску Ба́њу; ту́-е погину́л.

згоди се свр **1.** *деси се, догоди се.* — Згоди́ло се тако́ј да ни на крстѐньку у и́сту води́цу по́п оку́па. **2.** *угоди коме.* — Њѐму це згоди еди́но на они́ја свѐт.

зго́твено с *прӣпремљена храна,* в *го̄твенија.* — И́ма ли кво̀ зго́твено за едѐње? — У рѐлну ће на́јдеш зго́твено, у́зни и јѐђ, и́ч ни не че́кај, ко́ј зна́с ка[д]-це вр̀немо!

зго́тви свр *зго̄тови, спреми јело.* — Зготви́ла вечѐрку од мера́к. ▪ трп прид **зго́тве̄н**, -а, -о *спремљен, зго̄товљен.* — Обѐд је зго́твен, са́мо да го́сти сѐдну за аста́л.

згра́не (се) свр *забезекне (се), пре̄падне (се), изне̄нади кога.* — Ће згра́не башту́ кьд му ка́же кво̀-е наумѝл да рабо́ти. — Измисли́ла нску́ глу́пос сьл да ме згра́нс. — Згрaну́ се од они́ја сра́м кво̀ детѐ ора́ти. — Нека́ се згра́не кьд ме ви́ди да сам доша́л.

згрању́ва́ње с гл им од *згрању́је се.* — Огугла́ли смо на њо̀јно згрању́ва́ње.

згрању́је се несв *забезекњује се, изненађује се.* — Она́-с таква́: за сво̀ се згрању́је, ко да нејѐ одо́вде.

згрба́ви се свр в *згрби се.* — Згрбави́ла се дибиду́с, не мо́ж ни́шта тѐшко да понесѐ.

згрби се свр *по̄грби се.* — Згрби́ла се од голе́му рабо́ту, о[т]-те́рет, о[т]-тегле́ње, од му́ку.

згрбо́ше се свр пеј в *згрбави се.* — Згрбоса́ се работѐјући с мати́ку и ср̀п. ▪ трп прид **згрбо́сан**, -а, -о *по̄грбљен, згрбљен.* — Како́ ће онако́ј згрбо́сана од реу́му да се сама́ слу́ша?

згрва́ља свр **1.** *обори, сруши.* — Кьд га до́вати, згр̀ваља га на леди́ну, па ви́че да га уда́ра. **2.** *откотрља, докотрља.* — Згрваља́мо трупа́ц нис пади́ну до пу́т, да га ука́чимо на ко́ла.

згрва̀ља се свр **1.** *сруши се, падне.* — Едва̀ дојдо́, са́мо што се не згрваља од у́мор. **2.** *ухвати се у коштац с киме.* — Згрваља́ше се како́ ку́чићи на леди́ну, да ви́ду кој-е по́јак. **3.** *падне у љубавни загрљај.* — Згрваља́ли се едно́ на дру́го у сла́му.

згрво́љи (се) свр *скотрља (се), падне, обори кога.* — Згрво́љи ме ку́че низ они́ја ба́самаци. — Згрво́љи се на ону́ј љи́згавицу.

згре́бе свр **1.** *изгребе, огребе.* — Ма́чка га згре́бла по ру́ке, па се згребо́тина подљути́ла. **2.** *сакупи* — Лива́да се мо́ра згребе́, а не да стоји́ тако́ј растрвено се́но. — Згре́би сметани́ ис котле́. ▪ трп прид **згре́бен**, -а, -о **1.** *огребан.* — Све́ згре́бен по обра́з од гра́њу. — И кожа́ на Бу́лчу (во) згре́бена од боде́ње с Му́рцу. **2.** *сакупљен гребањем.* — Ово́[ј]-е све́ што́-е згре́бено на лива́ду, не́ма ни едне́ ло́јтре.

згребо́тина ж *огреботина.* — Подљути́ла ми се згребо́тина на обра́з.

згре́ва (се) несв *утопљава (се), греје (се).* — Ко́ј ће зиму́ске ко́ске да ми згре́ва ако ми ба́бу одведе́ Васи́лко (*шаљ*)? — Згре́вај се сѝг докле-е топло́, и́ду ла́дни дни́.

згрева́ње с гл им од *згрева (се).* — За згрева́ње ћу на́јдем неку́ ба́бу, ега́ претр̀кам и ову́ј зиму́ (*шаљ*).

згре́је свр *скува.* — Да згре́јем раки́ју, да попи́емо по ча́шку.

згре́је се свр *утопли се.* — Уле́зни у ку́ћу, да се згре́јеш!

згре́ши свр *погреши, начини грешку.* — Немо́ј да згре́шиш у́лицу кьд и́деш куде чи́чу у Бе́оград. — Па ли згре́ши, не́ ли ти ре́ко да пола́к рачу́њаш!

згри́ба несв **1.** *грабуљом скупља на гомилу (сено).* — Згри́ба се́но у о́соје. — Кьд згребе́, нека́ га зде́не у ови́рку. **2.** фиг *згрће.* — Куде њу ни́шта не остању́је, згри́ба све́ што вој до́јде под ру́ку.

згриба́ње с гл им од *згриба.* — Отиде́ на згриба́ње се́но у доли́ну.

згрне свр **1.** *обухвати обема рукама.* — Згрну́ ме таквý кр̀ваву и унесе́ у со́бу. — Набра́л ми то́лко ки́тке, едва́ ги згрну́ с ру́ке кьд ги до́несе. **2.** *загрли.* — Кьд га виде́, по́дрипи, па га згрну́, поче́ га цели́ва.

згро́зи свр *учини што гадним.* — Немо́ј га згро́зиш, да не еде́ ви́ше ме́со.

згро́зи се свр *згади се чега, стресе се.* — Згрози́ се кьд видо́ како́ су пцети́шта развýкла ону́ј мр̀шу.

згро́ми свр *пребије, истуче.* — Ако га ва́тим, и́ма га згро́мим за па́кос што-е напраи́л!

згрому́љи се свр *згрудва се.* — Кь[д]-це бра́шно згрому́љи, неѐ ви́ше за ле́б, са́мо за сви́ње. — Све́ се згрому́љил шиѓе́р у ца́к.

згрому́љује се несв *претвара се у грудвице, грудва се.* — Поче́л се шиѓе́р згрому́љује, зби́ра се у грому́љке.

згру́ва (се) свр **1.** *падне.* — Згрува́ла се бу́ка у доли́ну, препречи́ла пу́т, не мо́ж се проо́ди. — Зрува́ли се сви у едьн ку́п. **2.** *обори, тресне.* — Има га згру́ва о[д]-се́мњу ко од ша́лу. **3.** *угрува се.* — Па́дал ис цре́шњу, па се згрува́л. **4.** *роди много, прероди.* — Роди́л оша́в, па згрува́л. **5.** *баци, смести.* — Ла́кну ми кьд згрува́ компири́ у по́друм. **6.** фиг пеј *умеси.* — На брзи́ну згрува́ им зељаник, да и́ма кво́ да се еде́. **7.** *настрада.* — Што се еднýш не згру́ва негде́ на рабо́ту, да ме ви́ше не му́чи! ▪ трп прид **згру́ван**, -а, -о **1.** *набацан.* — Ви́диш да е то́ј тек онако́ј згру́вано без ре́д. **2.** *оштећен,* в *здригосан.* — Кру́шке су ти нешто́ мло́го згру́ване, ко да си ги с млата́ч бра́л.

згру́дван, -а, о *згрудван, у грудви.* — О́ћу да ми даде́ш згру́двено си́рење.

згрудву́је се несв *грудви се.* — Ово́ј се си́рење нешто́ згрудву́је, ко да неје́ о[д]-чи́сто мле́ко.

згру̏ши се свр *угруша се, пре̄твори се у грудвице*. — Ва́рено мле́ко се згрушѝло. ▪ трп прид **згру̏шен**, -а, -о од *згрушѝ се, угрудван, угрушан*. — Згру̏шено мле́ко с до́бро за у̏рду.

згрушу̏је се несв *угрушава се, угрудвава се*. — Што́ ли ми се мле́ко не́колко пут ве́ћем згру̏шује?

згу̏ли (се) свр *огули (се), одере (се)*. — Згулѝл се на бу̏ку ка[д]-це качѝл да сту̏ра вра̀њска гнезда́. ▪ трп прид **згу̏лен**, -а, -о *огуљен, одеран*. — За̀што су ти коле́на тако́ј згу̏лена?

згуљо́тина ж *огуљено ме̄сто на те̄лу*. — Што нешто́ не ту̏риш на ту̏ј згуљо́тину, да ти заздраве́је.

згусњу̏је се несв **1.** *згушња̄ва се*. — Ма̀лтер се почѐл згусњу̏је. **2.** *гомила се*. — Згусњу̏ју се о́блаци нат Пла́ну. ▪ трп прид **згу̏сњен**, -а, -о *згуша̄н*. — Што-е то́лко згу̏сњен ма̀лтер, кьд ми тре́бе по́ретак.

згу̏чи се свр *скупи се, згрчи се*. — Згучѝло се ку̏тре над а̏јат, пот ко́ла о[т]-ctу̏д.

зда̀ви се несв *уједа се, бори се*. — Здавѝла се пцетѝшта у сока́к, па ги и̏де у̏рнебес.

зда̀де свр *да̑ га на свет, по̄стане, ство̄ри*. — Све́ ни̏-е на ови̏ја све́т една́ рука́ здала́. — Не мо́ж да ти узѝма живо́т они̏ја ко̀ј те неје́ здàл.

зда̀де се свр *дође на свет, роди се, по̄стане*. — Куде́ се така́в зда̀де да ни вами̏лију а̀ли по све́т. ▪ трп прид **зда̀ден**, -а, -о *да̄т, ро̄ђен, по̄стао, наста̄о*. — Така́в си-е намћо́р на све́т зда̀ден. — Од какво́ ли-е зда̀ден, кьд му ни зима́ ни̏шта не мо́ж. ▪ трп прид **зда̀т** -а, -о, *по̄стао, наста̄о, родио се*. — Му̏чим се отка́ко сам зда̀т на ови̏ја све́т. — Бо́ље да несѣ́м здата́ кьд не́мам сре́ћу.

зда̀ние с *здање*. — Ово́ј зда̀ние су зида̀ли Црнотра̀вци између̏ ра́т.

здва̀ја несв **1.** *спа̄ја, удва̄ја*. — Здва̀јам мо̀ји воло́ви с То́зини ју̏нци у јера́м да ви̏дим како ће вучу̏. — Немо́ј на̀ше о́вце да здва̀јаш с-ту̏ђе у у̏трину.

здва̀ја се несв **1.** *спа̄ја се, саста̄је се*. — Ће ни че́ка на раскр̏сје куде се здва̀јају путе́ви. **2.** *удва̄ја се*. — Здва̀јају се жи̏це, па се упреду̏ју с вртка́ње.

здва̀ја̑ње с гл им од *здва̄ја (се)*. — Не́ма здва̀ја̑ње ни о́вце, ни гове́да с прочова̀лска на Чемр̏ник, да зна̀ш!

здво̀ји свр **1.** *саста̄ви дво̄је*. — То̀ј ги-е Ма̀рица здвои́ла, да се у̏зну. — Здво̀ји ги, па ће бо́ље да вучу̏ кола. **2.** *удво̄ји, упреде две нӣти*. — Здво̀ји два̀ вретена, па ги до́бро увр̏ткај да жи̏ца бу̏де цвр̏ста.

здво̀ји се свр *саста̄ви се*. — Ка-це здво̀ју с Ба̀ињчани, о́дма се те́пају. — Здво̀ју ли се ти̏ја апа́ши, чу̏до напра̀ју по малу̏.

зде́не свр **1.** *садене*. — Тре́бе неки̏ и се́но да зде́не. — Сно́пје се зде́не у крсти́ну или кла̀дњу, ви̏кај гу како о̀ћеш. **2.** фиг *сазида, по̄дигне*. — Мо́гли смо и ми̏ да зде́немо еднý ку̏ћицу негде́ до́ле поред Мора́ву, а не да сѣ́к чамре́јемо овде́ сами̏ ко штр̏кови. **3.** фиг *напра̄ви без реда*. — Зденýл цо́пке какода̀је, па са́к не зна̀је куде́ му е што́. ▪ трп прид **зде́њен**, -а, -о *саденӯт*. — Се́но е зде́њено у сто́гови и̏за коша́ру, са́мо-е едѣ́н сто́г нат поја̀ту у Сли̏ве. ▪ трп прид **зде́њет**, -а, -о *саденӯт*, в *зде́њен*. — Сѣ́г кьд је се́но зде́њето, мо́гу мла́ко и да ода̀нем.

зде́не се свр **1.** фиг *сруши се*. — И његова се коша́ра зденýла проле́тос. **2.** фиг *па̄дне у љубавни загрља̄ј*. — Нашла̀ ги у пле́вњу: зденýли се едно́-на̀друго.

зде́њува̀ње с гл им од *зде́њује*. — У зде́њува̀ње се не најде́ ни̏ки да ми помо́гне, све́ сам сам работѝл.

здењу́је несв *дене, садева.* — Ко́и ће здењу́је се́но у Сли́ве и Па́прат? — Бе́ре се́но и здењу́је га у ови́рке.

зди́ми свр фиг *нестане, побегне.* — Чим се ди́гне, зди́ми по малу́ о[д]-цтра́ да нешто́ не помо́гне у ку́ћу.

здомаћи́ни се свр *постане домаћин, среди домаћинство, кућу.* — Здомаћинио́л се ца́кум-па́кум.

здра́вац м бот *ливадска биљка здравац* Canicula Europaea.

здраве́је несв *оздрављује, прездрављује.* — Како́-е Тико́мир, ел здраве́је? — Здраве́је, па ће и да оздраве́је.

здра́ви се несв *рукује се, љуби се при поздраву.* — Док се сви́ не здра́ву, не мо́ж ни да уле́знемо у ку́ћу.

здра́ви се свр *рукује се.* — Здра́ви се с тети́на, несе́ га ода́вно виде́л.

здрави́ца ж *тврда земља, здрава земља.* — Теме́љ ћу поста́им на здрави́цу.

здра́вје с *здравље,* в *бабино здравје.* — Како́ си са здра́вје? — Ел те слу́жи здра́вје? — А́јд у здра́вје!

здра́во-жи́во *узвик при сусрету.* — Здра́во-жи́во, како́ си ми, при́ке? — Ни здра́во-жи́во не сти́гомо да ка́жемо.

здравува́ње с гл им од *здравује се, поздрављање.* — Не́ће прескочимо здравува́ње.

здраву́је се несв в *здрави се.* — Ће ли се пр́во здраву́јемо, ел це цели́вамо?

здра́вчак / здра́вчьк узв *каже се малом детету када кихне.* — Здра́вчак, да си ми здра́в.

/здр́жа/ (о̀камењени облик) изр: **не здр́жа (га, гу)** *не да му се, не држи га, не може.* — Не здр́жа га да че́ка, о́трча да се сам уве́ри. — Не здр́жа га ме́сто. — Не здр́жа ме да га че́кам. — Не здр́жа га да седи́ до́м, ста́лно би негде́ луња́л.

здригосан, -а, -о *покварен, иструнуо.* — Немо́ј ми па доно́сиш здригосан зелени́ш.

здригосува́ње с гл им од *здригосује се.* — Ове́ј кру́шке су мло́го а́рне у зиму́, ал тре́бе да ги па́зиш о[д]-здригосува́ње.

здригосу́је се несв *квари се, трули.* — Тако́ј тре́бе да ги оста́иш да се ја́буке не здригосу́ју.

здригоше се свр *сатруне, скаже се.* — Здригоса́ле се попри́ке у оно́ј каче́ у по́друм.

здро́зга (се) свр *растресе (се), упропасти (се).* — Здрозга́ше ми се све ко́ла по ови́ја ло́мбави путе́ви. — Здрозга́ше се кру́шке у сепе́тке.

здропљо́сан, -а, -о тр **1.** *преморен.* — Овако́ј здропљо́сан, не мо́гу ви́ше ни да рабо́тим. **2.** *смршао.* — Не пре́зај здропљо́сана говеда у јера́м.

здропљо́ше се свр **1.** *премори се, посустане.* — Здропљосао́л се од рабо́ту, не мо́ж ви́ше да мр́дне. **2.** *смрша, осуши се.* — Што не ра́ниш ова́ј говеда, но ти се ово́лко здропљоса́ла?

здру́зга (се) свр *растресе се.* — Здрузга́ло се гро́зје у сапе́тке. — Па́зи да ми не здру́згаш компири́ кьд ги те́раш у ко́ла.

здрузго́тина ж *оно што је здрузгано, растресено.* — На дно́ остала́ сьл здрузго́тина, неје́ за ни́шта, осе́м за сви́ње.

здру́са (се) свр *издрма (се), издрмуса.* — Здрусáше ме кóла по цóмбав пу̏т. — Кьд гу дóвати, свé гу здрусá. — Здрусá се свé у трáктор по тéј цóмбе, едвá издржá до дóм. ▪ трп прид **здру́сан**, -а, -о *раздрман.* — Свáка кóска ми-е здру́сана.

здýва свр *убије, прéтуче.* — Кьд ми дојадни̏, и̏ма гу здýвам, па што бу̏де нек бу̏де!

здýва се свр **1.** пеј *нестáне, погúне, умре.* — Здувáл се негдé, сам Бóг знáе кудé, у некý скрколи̏ју. — Што се еднý̏ш не здýва, да се не мý̏чим око њéга ви̏ше. — Здувáл се, дабóгда! (*клéтва*). **2.** фиг *седне.* — Здýвај се еднý̏ш на еднó мéсто, немój да ми уодýјеш натáм-наовáм! — Здýвај се тý̏ј и чéкеј! **3.** фиг *распáдне се, скáпе се, иструли.* — Тýрим кúселе попри̏ке у зевњáну пани̏цу, и̏сна, лéто-е, па се свé здувáле. — Здувáле ми се ти̏кве у пóдрум. — Слúве попадáле, па се здувáле, ни̏ки ги нејé брáл. **4.** фиг *пáдне, сруши се од дотрајалости.* — Ка[д]-це врнý, бéше им се здувáл áмбар. ▪ трп прид **здýван**, -а, -о *укварен, трýо.* — На днó остáло сáмо здýвано грóзје. — Свá си ко здýвана ти̏ква и с мéне здрáву це нóсиш!

здувóтина ж пеј *сúпар, занемоћао човек.* — Кój ће чýва тý̏ј здувóтину?

здувóше се свр пеј в *здува се.* — Свé се на крáј здувóше, па и човéк. ▪ трп прид **здувóсан**, -а, -о **1.** *укварен.* — Тéј здувóсане крýшке дáј на свúње. **2.** фиг *изнемогао, млохав.* — Штó ће ти такój здувóсана, да е пóмлада, па ајде-дé!

здувýје се несв *квари се, трули.* — Што несú обрáл онúја ошáв, него се здувýје по травуљúну?

здýшено прил *здушно, сложно.* — Рабóту здýшено ко едьн.

здýши се свр *зближи се, саживи се.* — Још се јýнци несý здушúли, па се кóшкају у јерáм. — Несмó се билú ни здушúли, кьд óн отидé у печáлбу. ▪ трп прид **здýшен**, -а, -о *зближен.* — Вúдиш како дóбро вучý кóла ка[д]-цу волóви здýшени.

здушувáње с гл им од *здушује се.*

здушýје се несв *зближава се.* — И такój, мéсто да ни брáчни живóт течé у[з]-заéдничку сóвру и крéвет, да се такój здушýјемо, ми смо, печалбáрске жéне, самувáле.

зéв м *размак између жица основе на разбоју кроз који се провлачи ућак и сабија набрдилом.* — Овóлки ти зéв! — *каже се жени која ткa, у жељи да што боље и више сатка.*

зéва несв фиг *виче, дере се.* — Немój детúште тóлко да зéва, ћу му дójдем с еднý шибљúнку, да му ја покáжем зевáње.

зéвала с мн *зјала.* — По цéл дьн вáта зéвала (*беспосличи*). — Ћу ти кýпим на вáшар зéвала (*каже се лењој особи*). — Продáва зéвала (*дангуби*).

зéвало с *зазјавало, дангубић, беспосличар.* — Вúше не смéје да се друýжи с тój зéвало.

зевáлька ж *прозеваље.* — Ýвати ме зевáлька, приспáло ми се.

зевáње с гл им од *зева, блебетање.* — Живóт му прójде у зевáње óколо, нúшта не ýработи.

зевзéк м *неозбиљан човек, беспосличар.* — Зевзéци му ськ прáву друýство.

зевзéчи се несв *беспосличи.* — Сáмо се зевзéчи, бéга од рабóту ко ђáвол от-крс.

зéвка несв *прозева се.* — Детé ми нештó зéвка, спáва му се.

зевни̏к м *подрум укопан у земљу.* — Врчву са спржу однéси у зевни̏к.

зевњá ж *земља.* — Не лéж на влáжну зевњý, ће навучéш некý трлéму.

зевњáн, -а, -о *земљан.* — Тýрим кúселе попри̏ке у зевњáну пани̏цу. — Варúла сам свé у зевњáно грне на огњúште.

зе́за (се) несв *мангупира (се), зафркава (се).* — Нека́ и́де и о́н ма́лко, нек се зе́за з-дру́ство.

/зе́за кри́зу/ изр *ради нешто на штету других.* — Не зе́зај кри́зу!

зејтињ|ак м дем и хип од *зејтин.* — Бе́о у за́другу да ку́пим неста́л ми зејтињак.

зејтињ|и́в, -а, -о *зејтинаст, који је боје зејтина, умазан зејтином.* — А што́-е ова́ј кр̀па ово́лко зејтињи́ва?

зејтнчњак м в *зејтињак.* — Тре́беше још ма́лко да му присѝпеш зејтинчњак.

зејтињ|а́ив, -и́ва, -и́во в *зејтињив.* — Што бе́ше једна́ зејтињаи́ва аљи́на, те́ше гу ку́пим, ал не бе́о поне́ла па́ре.

зејтињ|и́в, -а, -о *умазан зејтином.* — Ру́ке ми све́ зејтињи́ве, с кво́ да ги обри́шем?

зелена́ц м **1.** *зелено воће.* — Не вељи́е да еде́ш зеленци́, ће те заболи́ мешѝна. **2.** фиг *још млад.* — Још̀те е о́н зелена́ц за ту́ј те́шку рабо́ту.

зелени́чје[1] с бот *ловор-вишња* Prunus laurocerasus L. *која расте једино на западном обронку Острозуба, изнад Рупља.*

Зелепи́чје[2] с мтн *јединствени резерват ендемске врсте ловор-вишње* Prunus laurocerasus L. *на Остротубу.*

зелењи́кав, -а, -о *зеленкаст.* — Тако́ј некако́ до́јде на зелењи́каво, а неје́ зелењи́каво.

зелењи́какав, -ква, -кво ирон *зеленкаст.*

зелени́ш м зб им *поврће и воће.* — Кво́ си од зелени́ш купи́ла на пи́јац?

зељ|а́ник м *пита од зеља.* — На́бра ли скрипа́ц за зељ|а́ник?

зељ|а́ница ж в *зељаник.* — Сњк ће ти ба́ба оме́си зељ|а́ницу сњс скипа́ц и покри́ве.

зе́ље с *купус.* — Пристаи́мо зе́ље сњс ко́кала у гр̀не.

зељ|и́це с дем и хип од *зеље, купус.* — Зељ|и́це изва́ду ис-ка́цу, турши́а, парада́јз и попри́ка и то́ е мезе́.

зељ|и́ште с ауг и пеј од *зеље.* — Це́лу зиму́ еде́мо нако́ зељ|и́ште и не дојѐдомо га.

зе́љка ж *главица купуса.* — Узо́ триести́ну зе́љке за турши́ју, за зиму́.

зем|а́н м *време, доба.* — Дојдѐ зем|а́н да бе́гамо у рабо́ту.

земб|и́љ м *цегер.* — Напуни́ земби́љ с оша́в, па им однѐсо да им се на́јде.

зе́мја ж *земља.* — Са́в си од зе́мју, куде́ си се то́ј спотура́л?

зе́мљица ж дем од *земља.* — За де́чји дода́так да́де на држа́ву и то́ј ма́лко зе́мљицу што и́маше.

земљо́ше се свр **1.** *добије тамну боју,* в *земњоше се.* — Од голе́му рабо́ту човѐк се земљо́ше. — Земљосао́ се нешто́, кво́ му е, ни́ки не зна́је. **2.** фиг *напије се, препије.* — Нало́че се, па се земљо́ше, да га не познаје́ш. ▪ трп прид **земљо́сан,** -а, -о *тамне боје, боје земље.* — Земљо́сан како́ цр̀на земња́.

земни́к м *трап за чување кромпира,* в *зевник.* — Компири́ па́ и́ду све́ у земни́к.

земња́ ж **1.** в *земја.* — Не ле́ж на земњу́, ће осѐбнеш! **2.** изр **напра́и се ~** *напије се.* — Не сме́је да оку́си раки́ју, напра́и се земња́.

земњ|а́н, -а, -о *земљан, од глине.* — Све́ земњ|а́не пани́це ми се покрши́ле, чу́вам са́мо цр̀епњу́ с вр̀шњик.

зе́мњица ж дем и хип од *земња, земљица.* — И́мам ма́лко зе́мњицу, ко́лко за једну́ кра́ву да презѝми.

земњо́ше се 1. *напије се ракије.* — Земњосао́ се од раки́ју, однѐсоше га на крка́че. **2.** *добије црну боју.* — Нешто́ му неје́ до́бро ка[д]-це онако́ј земњосао́.

земуни́ца ж *склониште или стрељиште ископано у земљи с тајним улазом.* — У земуни́це смо се кри́ли од Бу́гари за вре́мс ра́т.

зентиљи́в, -а, -о в *зејтињив.* — Цемпи́р вој до́јде тако́ј на зентиљи́ву бојў.

зе́чи ки́сељак м бот *ливадска биљка зечји кисељак* Oxalis acetosella.

Зиљами́ци м мн *заселак у селу Бајинци.*

зи́мени / зи́мењи прил *зимн.* — Куде́ ће́ш зи́мени с о́вце, бес коша́ру? — Не иска́ча се куде́ на́с зи́мењи ис-ку́ћу кьд засувитли северинко.

зи́мење с *зимовање.* — Куде́ ће́ш на зи́мење, ће рабо́тиш ел ће́ йдеш до́м?

зи́мњи, -а, -е (-о) *зимски.* — Сти́гло зи́мњо вре́мс, тре́бе да ми́слиш на зи́мњо облекло́.

зи́мовача / зи́мовка ж бот *пакисела јабука.* — Обра́ли смо и зи́мовке.

зимо́вина ж *зимовање.* — Дошли́ на зимо́вину куде де́ду, па ће кьд окопне́је, на про́лет, у рабо́ту.

зимогро́зив, -а, -о *зимогрожљив.* — Сви смо нешто́ посталй зимогро́зиви, ко да смо се преладили.

зимо́шњи, -а, -о *од прошле зиме.* — Још несьм изгоре́л ни зимо́шња дрва́.

зимува́ње с гл им од *зимује (= проведе зиму).* — Дојдо́ше печало́вници на зимува́ње.

зиму́ске прил *у току зиме, зимус.* — Зиму́ске ће во́димо деца́ да се са́нкају на Па́влову грема́ду.

зиму́шњи, -а, -о в *зимошњи.* — Зиму́шњи ку́чићи су поо́пасни од ле́тошњи.

зина́т прил *заинат, упинат.* — Са́мо зина́т нејс те́л да ме послу́ша.

зинате́ње с гл им од *зинати се.* — Кьд гу про́јде зинате́ње, тьг ће до́јде па́ куде́ на́с.

зина́ти се свр *заинати се, наљути се.* — Зинати́ла се, па не́ће да ора́ти, ал кьд гу то́ј про́јде, тьг ја́ с њу́ не́ћу ора́тим.

зи́не свр фиг *полакоми се, постане алав на што.* — Зину́ло му ду́пе за има́ње, па оти́ма како́ сти́гне. — Зину́л за па́ре.

зи́пза ж *слипа,* в *sinsa.* — Пусти́л зи́нзе ко да н-у́меје да се обри́ше.

зјаи́ несв **1.** *блене, зија.* — Ста́л па зјаји́ ква́ рабо́тим. — Зјаи́ ко на Ра́јину па́тку (*изр*). **2.** *зврји, зјапи.*– Умре́ли му ста́рци, па му ку́ћа зјаи́ пра́зна ко пусти́ња.

зјаја́ње с гл им од *зјаи.* — Са зјаја́ње не́ће ле́б да стечс́ш, си́нко!

/зла́ пара́/ изр: — Познавам га ко злу́ пару́ (*лош човек*).

злако́би несв *слути, прорицати зло, злокоби.* — Не злако́би човеку кьд је пошьл на пу́т.

Зла́та ж мтн *ливаде, њиве, шума.*

Злата́нци м мн *село.* — У Злата́нци су ма́ле: Попади́сци (Браништари́, Ђо́ринци, Ми́лкини, Прекоба́рци, Штрба́нци), Ча́ушеви, Го́њи Сла́вковци, Дуби́сци, Голу́сци, Ба́рке (Ба́ркинце), Стру́мћеви Ова́мњи, Стру́мићеви Та́мњи, Чурчи́сци (Ћурчи́сци), Ву́инци, Попруга́нци, Ма́кинци, Го́рњи и До́лњи Ве́синци, Лу́линци, Лепо́инци, Злата́нци, Ви́дићеви, Са́моково и Чукуру́сци. Под њи, до Село́, до́јду ма́ле: До́лњи Сла́вковци, Соколи́ца и Лива́ђе.

зла́тас, -та, -то *златасти, златкасти.* — Но́си зла́тас са́т. — Кво́ ти-е то́ј зла́тасто на ру́ку?

зловаре́ње с гл им од *зловари.* — Куде ме́не не́ма зловаре́ње.

злова́ри (се) несв *слути (се), наслућује (се), најављује (се) зло, злокоби (се).* — Немо́ј у ку́ћу да ми зловариш неку́ несре́ћу, ћу те уте́пам. — Не зловари се у ку́ћу (*изр*).

зловáрник м *онај који слути зло, који најављује зло, злокобник.* — Дојдé ми тúја зловáрник у кýћу, несáм га ни викáла, нúти ми квó трéбе. — Нéћу тóга зловáрника да слýшам, н-умéје нúшта пúтомо да кáже.

зловáрница ж *она која слути, која најављује зло, злокобница.* — Улéзе ми у кýћу зловáрница у понедéлник, те се жúва изéдо.

злогléдан, -на, -но *урокљив.* — Пази́ се од њéга, тó-е злогléдан човéк.

змé с **1.** дем од *змија.* **2.** фиг *зла особа.* — Свé ни пoíéде тój змé врачáрско! — Да те не ýзне на зýб тój змé, лóше це спроведéш.

змúица ж **1.** дем од *змија.* — Вúка да-е куде извóр видéл змúицу. **2.** *мала опака особа, злица.* — Што би јá тепáл тýј змúицу да вúше не завáђа љýди с онúја погáн езúк.

змијá ж *опште назив за змију,* в *змија у пазуке.*

/змијá у пáзуке/ изр *неверна, подла особа.* — Несьм знала́ да сам чувáла змијý у пáзуке, да ме изедé ка[д]-це нáј не нáдам.

Змијáнац м *заселак.*

змијáр м *човек који лови змије, који уме звиждањем да их окупља.* — Причáло се за Таћúју да-е ноћнúк и змијáр, па су децá зазирáла од њéга.

змијáрник м **1.** *легло змија.* — У тáј камењáк е змијáрник, пáзи куде ступýеш. **2.** фиг *опасно, зло друштво.* — Не смéш да дúрнеш у тúја њúов змијáрник, ће те поедý док трéпнеш.

змијетúна ж ауг и пеј од *змија,* **1.** *змијурина.* — Излéзе из бýрјан змијетúна, а ја бе[з]-штапчé и не могá гу утéпем. **2.** фиг *зла, опасна особа.* — Тáј змијетúна за срце ће те изедé ка-це не нáдаш.

змúска премéна ж в *кошуљица (4).* — Енé на сидúну от кýћу остала́ змúска премéна.

змúске óчи ж **1.** *очи змије.* **2.** фиг *зле, опаке очи; хладан, зао поглед.* — Ка[д]-те погléда с онéј змúске óчи, úма се намéсто олáдиш.

змúски, -а, -о *змијски.* — Ка те погléда с онéј змúске óчи, óдма це олáдиш. в *змиски език,* в *змиски зуб,* в *змиске очи,* в *змиска премена.*

змúски езúк м **1.** *језик змије.* **2.** фиг *зао, опак, пакостан говор.* — Што би гу јá тепáла за тúја њóан змúски езúк.

змúски зýб м *зуб код змије.* — Змијá у змúски зýб држú отрóв.

змичé с **1.** дем од *змија.* — Пáзи да не згáзиш некó змичé кроз травуљúну. **2.** фиг *зла особа, злица.* — Продé Тóдорово змичé нис путúње и свé се осúра óколо вúди ли га некúй. — Опасно е змичé тáј Костадúнка, да се чýваш од њý ко о[д]-ђáвола.

знáе несв *зна.* — Знáе ми он шúпак (*ништа не зна*). — Знáе ораси на тáван (*не зна ништа*). — Знáе до булумáч (*глупа особа*). — Знáе кудé бáба móча (ирон *свезналица*). — Знáе и онój што нејé билó (ирон *свезналица*).

знáе се свр *зна се.* — У свáку кýћу се знáе рéд, а овдé, кóлко вúдим, погáнци кóло вóду.

/знáе знáње/ изр *паметна особа.* — Тúја знáе знáње, он ће ти нájбоље кáже кво да рабóтиш.

знáје несв в *знае.* — Знáје ли óн за тój? — Знáјете ли вú кой-е данъс дън? — Квó знáје детé од гóдину?

знáје се несв в *знае се.* — Úма се знáје кьд сте дошлú у овýј домаћúнску кýћу.

зобáње с гл им од *зобе.* — Тýри зóб у торбúцу, ће трéбе коњý за зобáње кьд га привржеш на пазáр.

зо́бе несв *једе зрнасту храну, бобице.* — Дете́ зо́бе бре́шње ко да е штр́к. — Ко́њ зо́бе овьс и[з]-зобни́цу.

зо́би несв *даје зоб стоци.* — Зо́би коња́ за доле́к пу́т.

Зо́нка ж *име.*

зо́р м **1.** *сила, страх, невоља, мука.* — До́бровољно на зо́р (*изр*) — Вати́л га зо́р (*страх, велика нужда*). — Ма́јсторе, дај му зо́р (*гас*). — Ово́ј рабо́тим на зо́р. — Ако га зо́р не нака́ра, ни́ки не́ће. — Зо́р сам виде́л докле сам га намести́л. **2.** *опасност.* — Бе́ше зо́р да га Бу́гари не уваћу. **3.** *претња.* — Да́ј на дете́ зо́р, да у́зне кньи́гу у шаке. **4.** *потреба, нужда.* — Зо́р ли е да сьг, по мра́к, и́деш до́м?

зо́рзаман м *последњи час, безизлаз.* — Немо́ј да че́каш зо́рзаман, боље́ га сьг ураво́ти.

зо́риле прил *невољно, на силу, силом.* — Немо́ј зо́риле да га те́раш у шко́лу, понако́ га че́кају фа́нгла и мистри́ја.

Зо́рка ж *име.*

зо́рле прил в *зориле.* — Зо́рле од ба́бу девојка не мо́ж (*изр*). — Зо́рле еде́м кьд несьм гла́дан. — Зо́рле ме те́рају да и́дем с њи. — Кьд оти́дем куде́ ње́га, ви́дим: зо́рле ми се раду́је.

зо́рно прил *потребно, неопходно.* — Нее́ ми зо́рно да се ди́зам саба́јле, ћу ко́сим ко́лко мо́гу.

зоро́м прил *у зору, у свануће.* — Ди́го се зоро́м па у Цр́ну Тра́ву на авто́бус за Леско́вац, кат он поква́рен, неје́ синоћке ни доша́л. — Далечко́ му, па зоро́м мо́ра на рабо́ту.

зо́рт м в *зор.* — Еси́ виде́л што-е зо́рт. — Зо́рт га прикара́л.

зре́је несв *зри, сазрева.* — Сьг кьд зре́ју сли́ве, ле́то вће́м по́чне да попу́шта. — Све́ у своје́ вре́ме зре́је.

зре́л, -а, -о фиг *у годинама.* — Зре́л човек, зрела́ жена́, а по́сле испа́дне све́ гр́баво.

зр́но с **1.** фиг *плод воћа.* — Отре́си ја́буку да обиђнемо нeко́ зр́но. **2.** *плод житарица.* — Како́ ти-е поне́ло зрно́ у Чу́ку?

зу́б м *општи назив за зуб*, в *змијски зуб.*

зуба́н м *онај који има велике зубе.* — Сти́гал зуба́н да држи́ ра́лицу и о́ре њиву́.

зуба́то сльце с *сунце за време мраза, у касну јесен и рано пролеће.* — Немо́ј те пре́јде то́ј зуба́то слньце, па да насе́бнеш.

зубьк м дем и хип од *зуб.* — Да ви́ди ма́ма куде́ ти избил но́в зубьк.

зубьц м *зубац.* — Испа́дал зубьц на гребу́льче. — Строши́л се зубьц на голе́му тесте́ру.

зу́бла ж пej *она која има велике зубе.* — Нашла́ зу́бла да ми укиму́је да не ора́тим с њега.

зу́бља м пej в *зубан.* — Кеси́, кеси́ ду́пе, ал оти́де и зу́бља у рабо́ту.

зуборльи́в, -а, -о *који се тешко кува (пасуљ).* — Купи́л неки́ зуборльи́в гра́, не мо́ж се сва́ри три́ дьна.

зу́ј-ка́па ж в *зујке.* — Пу́шти дека́ нек се си́грају зу́ј-ка́пе.

зу́јке ж мн *дечја игра.* — Ајде да и́грамо зу́јке.

зука́ ж бот *ливадска и барска биљка гола сита* Juncus effusus L. в *зука́.* — Од зуку́ ће исплете́мо кро́шњицу за ки́тке.

зу́луви м мн *зулуфи.* — Пусти́л оно́лки зу́луви да га не познаје́ш.

зу́мба[1] ж *направа за прављење рупица.* — У́зни зу́мбу, па са́м назу́мбај рупи́чке на каиш ко́лко ти тре́бе.

зу́мба[2] несв *буши.* — Ће зу́мбамо ли опьа́нци?

зунза́р м *инсект.* — У́печи ме неки́ зунза́р, па ми натёче рука́.

зунза́ри несв фиг *мота се, ради нешто.* — По це́л дьн зунза́ри око ку́ћу.

зу́пче с дем и хип од *зуб, зубић.* — Извади́мо му зу́пче с коньц, неје́ ни осети́л.

зупченик м *зупчаник.* — Подма́жи зупчени́к на ветрења́чу да мо́ж ла́ко да се ве́је жи́то.

зу́пчес, -та, -то *који је назубљен, зупчаст.* — На метло́вину ли́сје до́йду зу́пчести. — Би́л би пра́в да неје́ зу́пчес.

зу́цка несв у дем знач: *зуји.* — Нешто́ зу́цка у со́бу, да неје́ уле́зла оса́?

зу́цне свр *писне, гласне се.* — Сьг не сме́је ни да зу́цне, ако зу́цне ће му и́гра каиш.

S

савни́ несв **1.** *звони.* — Савни́ клопота́р на Калу́шу чак у Је́реницу. **2.** *одзвања.* — Још ми савни́ у у́ши о[д]-цобо́р на Горе́шњак, на Мејане.

са́дањ, -дња, -дњо **1.** *последњи.* — Излезе́ о́н из са́дањ вагон, а бе́о се уплаши́ла да неé дошьл. — Са́дњи ку́чићи се вр̀љају у реку́. — Нешто́ ми Бу́ла накриву́је з-са́дњу но́гу. — Бе́оше на́ши са́дњи, па се некако́ изву́коше. — То́ј ми-е са́дња бри́га. **2.** *најгори.* — Немо́ј да бу́де са́дањ у учење. **3.** *који се налази позади.* — Са́дњи то́чкови ми скроз арабат, тре́бе но́ви да набавим. — Ово́ј ми-е са́дњо кросно́ што се навива.

/са́дња ру́па на свира́јку/ изр *нико и ништа.* — О́н ти-е са́дња ру́па на свира́јку у село́ куде на́с.

/са́дњо вре́ме/ изр *послење време.* — Дошло́ са́дњо вре́ме. — Са́дњо-е вре́ме да си тргнемо до́м, одавно се ставнило.

са́дња ко́ла с мн *задњи прай воловских кола.* — Сту́ри са́дња ко́ла, тре́бе ни са́мо двоја́нка за до воденицу.

садњаче́ с *даска на колима која позади затвара канате.* — Иструлело ми садњаче́ на ко́ла.

са́дњашан, -шна, -шно *последњи.* — Дојде́ са́дњашан.

са́дњи, -а, -о *који је на крају, последњи по реду.* — Са́дњи је би́л у шко́лу. — Са́дњи пу́т ти казу́јем. — Са́дњи пу́т сам га виде́л у Бе́оград на гра́дилиште.

са́дњица ж *стражњица.* — А са́дњица вој дошла́ ко сиротињске на́ћве.

са́дњиште с *задњи део воловских кола.* — Мо́рам да развучем са́дњиште, да дока́рамо тру́пци из бра́ниште.

са́дњо прил *последње.* — Ово́ј нека́ во́[j]-е са́дњо. — Било́ му, дабо́гда, са́дњо (*клетва*)!

са́ђан, -ђна, ђно в *садањ.* — Ћу га уте́пам што-е са́ђан у ра́зред кьд сам му запрети́л да у́чи. — Зано́си ти се са́ђан кра́ј от ко́ла.

замни́ несв в *савни.* **1.** *звони.* — Замни́ ми у у́ши о[д]-ти́ја њо́јан ези́к. **2.** *одзвања.* — Замни́ Чеме́рчица о[д]-де́чјо врискање и шљискање по во́ду.

звезда́ ж **1.** *звезда.* — Сва́ка звезда́ на не́бо е нечија́ душа́. — Кьд човек ли́пче, његова се звезда́ на не́бо угаси и па́дне. **2.** *сунце.* — Мло́го припи́ца звезда́, не мо́ж се

рабо́ти. **3.** *белег.* — Карáца и́ма звездýна чело́, такóј ће га пóласно позајéш међý óвце. **4.** *сред (чела).* — Погоди́л га крушýм бьш у звездý на чело́.

звездáн м бот *прешūтūп.* — Ливáда урáсла у звездáн, од мерáк да гу кóсиш.

звéздас, -та, -то *звездасūт.* — Кúтка вој звéздаста. — Нéбо постáло звéздасто.

звездúца ж дем од *звезда.* — Окитúл се з-звездúце.

звéк м *звук.* — Заглунýше ми ýши о[д]-тúја звéк.

звéкне свр **1.** *зазвучи.* — Кьд звéкне динáрче, излéзни на пенцéр. **2.** *удари.* — Пáзи да те не звéкне ћеремúда у глáву. **3.** фиг *дође,ūадне наūамеūт.* — Звекнýло му нешто́, дúгал се па си отишáл.

звéр м **1.** *звер.* — Излéзе некúи звéр и[з]-шýму, па шмýгну у травољáк и нестáде. **2.** фиг *зао, опāак човек.* — Коúе óн звéр, то́ ја́ до́бро знáм! — Такáв звéр нéма у нáшо село́.

звéра несв *звера у сūраху и опāасносūūи.* — Наћулúл ýши, па сáмо звéра о[д]-цтрá.

зверење с гл им од *звери (се), двоумљење, чуђење.* — Дьн ми прође́ у зверење кво́ да рабо́тим.

звéри несв **1.** *сūрашūи, плашūи.*– Не звéри га с тéј ђаволúне, по́сле се у сьн сéба. **2.** *збуњује.* — Не звéри ми дете́ са шко́лу, но га мáлко разракóли.

звéри се несв **1.** *мисли се, премишља се.* — Стáне, па се звéри на којý ће страну́, кво́ да рабо́ти. — Цéл дьн се звéрим кво́ да прáим с овéј постéљке. — Не мо́ј да се звéриш, ноúди у Црну Трáву куде до́ктура. **2.** *чуди се.* — Звéрим се које́ му је трéбало сьг да дооди из рабо́ту, у нúкоје врéме.

звéрка[1] ж **1.** *звер.* — Прéтрча ми некá звéрка пу́т на Цеврљáнку, нóге ми се смалúше ко у погáнца. **2.** фиг *важна, опасна особа.* — Ськ је óн голéма звéрка у Лесковац. — Таквá звéрка се куде нáс вúше не рáђа.

звéрка[2] несв у дем знач: *звера.* — Стáл, па звéрка елúде кои́ поза њéга.

зверкáње с гл им од *зверка*[2]. — Убúси се о[д]-зверкáње, да га некúи не прáти кво рабо́ти.

/звéрска рабо́та/ изр *зверска, опāасна сūвар.* — То-е звéрска рабо́та.

звéрски прил *зверски.* — Ватúл га звéрски за гýшу, да га задáви. — Кьд ме срéтне, глéда ме онакóј звéрски.

звéрски, -а, -о *зверски, опāасан.* — Тóј су звéрске штрáпке по снéг. — Звéрско путињчé, куде пороóду звéрке.

звéцка несв *звецка.* — Звéцка му ситнéж у цéп. — Звéцкају окóви на коња́.

звецкáње с гл им од *звецка.* — По звецкáње на клопотáр познáвам да тýј пасý нáше óвце.

звечáње с гл им од *звечи.* — Откудé доóди тóј звечáње?

звечúи несв *звечи.* — Звечúи кýћа ко прáзна кáца кад децá несý тýј.

/звечúи му мóзак/ изр *глуūп човек, шūупавко.* — Звечúи му мóзак, сьл не чýје.

/звечúи му шупљáк/ изр *глуūп човек, шūупавко.* — Звечúи му шупљáк на рáмена.

звéчка ж *звечка.* — Дáј на дете́ звéчку да се залúма, да не сивлú.

звúждало с *свирајка, ūишūаљка.* — Напраúл некво́ звúждало, па ни мúр не дáва.

звúждање с гл им од *звижди.* — Свуноћ не заспá о[д]-звúждање на вéтар.

звúжди несв *звижди.* — Звúжди вéтар у óлук, у стрéју́. — Звúжди му у нóс.

звúрење с гл им од *звири.* — Нéма звúрење крос пр̀сти, úма да жмúш како́ трéбе!

звúри несв **1.** *гвири.* — Звúри на врáта да вúди кво́ рабо́ту. — Звúри на дýвку у плéвњу куде седý момáк и девójка. **2.** *гледа.* — Звúри на едно́ óко. **3.** фиг *зјāи.* — Звúри му на свé стране, не мóж кýћу да угрéје.

свúрка[1] ж *рупа, отвор.* — На таван има свирка крос којý мож свé да се вúди у кућу. — Узни нешто, запиши свирку, да не улазу погáнци.

свúрка[2] несв *вири, гледа, вирка скривен или кроз уски отвор.* — Научúл се па и он свúрка крос кључáнку.

свирка́ње с *звиркање.* — Не знам какáв кóрис има о[д]-свиркање прекó плóт у тýђу авлúју?

свúрне свр **1.** *вирне, гвирне.* — А што па и ја́ да не свúрнем на пенцéр? **2.** *извири, провири.* — Сцепúл панталóне, па му сваки час свúрне голó мéсо.

свúска ж *овца у другој години,* в *двиска.* — Мóрам да продадéм онýј свúску за пóрез.

свонáр м **1.** *клопотар, звоно на стоци.* — На Калýшу смо турúли свонáр, лијарúца-е це загýби. **2.** *звонар.* — Пре рáт Гýта е бúл свонáр, па га утепáше Бýгари што-е свонúл ка[д]-цу улазúли у Селó.

свонáра ж *звонара.* — Цр̀ква има ýбаву свонáру, ал у цр̀кву вúше нúки не улáзи и свонáра не свóни.

свонáрка ж *овца са звоном око врата.* — Етé гу звонáрка, познáвам нáше óвце по свóно какó свечúм.

свонáрке ж мн *звонаре панталоне.* — Носúли смо тьг свонáрке.

свóнас, -та, -то *звонаст.* — Бéре свóнасте кúтке како цúгански котлóви.

своньц м *звоно.* — Бýлча нóси своньц, óн је ђáја. — А што се Пр̀вки не чýје своньц?

свонéње с *звонење.* — Едвá дочекá свонéње да излéзнем и[з]-шкóлу.

свóни несв *звони.* — Свóни своньц на нáшога Бýлчу, тудé су негдé говéда, по Спáисковицу.

Свонúмир м *име.*

свóно с *звоно.* — А свóно су билú докарáли рабацúје чак ис-Предéне, од вóз.

свончéт с дем од *звоно.* — Дéда Сојáнча на његóви немájмири врзáл звончетúја око гýшу, да се не погýбу лутáјући по брáниште.

своњáва ж *звоњава.* — Квá-е тój тáм своњáва, да несý дошлú грозјарú?

своњéње с в *звонење.* — Ће те пробýди цвоњéње, навúл сам сáт.

свр̀к узв *цврк.* — Узé камен и — свр̀к, разби им пенцéр.

свр̀ка несв *цврчи, пишти, пева.* — По цéл дан свр̀кају пúлишта у пролет. — Кво децá толко свр̀кају?

свркáње с гл им од *сврка.* — Одви ми се о[д]-тój дéчјо свркáње.

свр̀кне свр *удари.* — Пази ће те детé свр̀кне с камен у тúлиње.

свр̀ц узв *оном за прдеж.* — Преварáло га, па детé учини: свр̀ц.

свр̀ца несв *прди.* — Избезобразúл се па такój кудé стáри љýди заинáт свр̀ца.

свр̀цáње с гл им од *сврца.*

свр̀цка несв у дем знач: *сврца, прдуцка.* — По цéл дан свр̀цка ко кóњ.

свр̀цкáње с гл им од *сврцка.*

свр̀цко м *онај који прди, пр̀цко.* — Евé га дéдин малéчки свр̀цко.

свр̀цла ж *она која прди, прдла.* — Отидé ли си свр̀цла дóм?

свр̀цне свр *прдне.* — Човéк еднýш свр̀цне и готóво, а не да сваки час свр̀цка.

свр̀чка ж *неслана шала, смицалица.* — Самó знáе да на дрýги прáји свр̀чке, а кьд на њéга некú напрáји, óн се, óндак, љýти.

сéбе несв *зебе, смрзава се.* — Пази, немój детé да сéбе по овýј студенúцу.

сéбне несв *зебе, смрзава се.* — Чýва се óн дóбро, да његóво дýпе не сéбне.

сéса (се) несв *зеза (се), зафркава (се), мангупира (се).* — Тúја апáш, брé, сéса и баштý и мáтер, те па нéће тéбе, кóй си му па ти?! — Узéл це сéса са[с]-стáрога човéка.

сесáње с гл им од *сеса (се), зафркавање, зезање.* — Немóј га поцакосýјеш, óдма ће пóчне сесáње, не мóгу да гýбим врéме. — Сесáње до могáње.

сéсне (се) свр *зезне (се), зафркне (се).* — Голéм зафркáнт: чим отвóриш устá одмá те сéсне. — Сеснýл се ко нúки. — Сéсне се човéк, па му поверýје.

семљóше се свр **1.** *направи се као земља.* — Це семљóше о[д]-тýј ракúју. **2.** *добије боју земље.* — Семљосáл се у лицé, да га не прспознаéш. ▪ трп прид **семљóсан**, -а, -о *мртав тијан.* — Довýче се сáв семљóсан, едвá га укачúмо у крéвет.

семњá ж *земља.* — Не лéж на семњý, ће осéбнеш. — Трéбе ти онáј црвéна семњá о[д]-Цпайсковицу за црéпње.

семњáн, -а, -о *земљан.* — Некá[д]-цмо кусáли из семњáне панúце з-дрвене ложúце. — Семњáни сýдови су пóздрави од овúја данѣс.

сивли́ несв *цмиздри, плаче.* — За којé ли сивли́ тúја сопуљáн о[д]-цабáјлс?

сúвт м *зивт, катран.* — Донéси ми сúвт да подмáжем тóчкови.

сивтóше свр *исцрља, умаже.* — Сивтосáл свé чешúре, не мóж ги ни Власúна опéре.

сивуљáн м *онај који стално сивли, плаче, плачко.* — На глáву ми се попé тúја сивуљáн с његóво стењање.

сúд м *зид.* — Сидáри сúдају сúд. — Завýкал га негдé у сúд у воденúцу.

сúда несв *зида, гради.* — Почели́ и они́ да сúдају кýћу у Лескóвац.

сúдан, -а, -о трп прид *зидан, грађен.* — Кýћа-е сúдана с-цúглу, нејé о[т]-тýглу. — Овúја дóм-е сúдан пред рáт.

сидáње с *зидање, грађење.* — Цéл вéк сидáње и на крáј још несú направил твојý кýћу.

сидáр м *зидар, градитељ.* — Сидáр сúда на висóко. — Сидáри су млóго мýчени човéци.

сидáрка ж **1.** пеј *зидарка, она која је завршила техничку школу.* — И онá у Селó изучúла за сидáрку. **2.** *зидарева жена.* — Питýј си онýј сидáрку кудé во[ј]-е мýж, што мéне питýјеш.

сидáров, -а, -о *који припада зидару.* — Сидáров лéб је млóго тéжак и с óбе стрáне умáзан с мáлтер.

сидáрски, -а, -о *који се односи на зидара, зидарски.* — Сидáрски дѣн је о[д]-сóру па докле се не стѣвни, докле гáзда не кáже дóста.

сидáрски чýк м *зидарски чекић.* — И понéси сидáрски чýк, ће зúдамо.

сидáрче с дем и хип од *зидар, зидарчић.* — Мáмино сидáрче, и онó пошлó у рабóту.

сидáрчина м ауг од *зидар, добар зидар.* — Тój нејé мájстор, тó-е сидáрчина, да вúдиш сáмо какве́ умејáтне рýке úма.

сидьк м дем од *зид.* — Трéбе ми се овój сопчé овдé прегрáди с једьн сидьк.

сидúна ж **1.** *зидина, остаци зида.* — Овój су сидúне от Печúнову кýћу. **2.** *празна, пуста кућа.* — Поглéј нáшу малý: осталé сѣл сидúне, нúгде жúв човéк. — Којé да рабóтиш сáм у гóле сидúне? **3.** ауг *велики зид.* — Колкý сидúну е ођýтрос осидáл.

сúдни, -а, -о *зидни.* — Отишáл у мájден да вáди сúдни кáмен.

сúдњак м **1.** *камен за зид.* — Овój ти-е дóбар сúдњак, с њéга да удáриш темéљ. **2.** *заштирка на зиду изнад кревета.* — Имам ћилúмче за сúдњак.

сӣљав, -а, -о *слабовид, разрок*. — О[д]-цта́рос-е поста́л сӣљав.

сиљавӗје несв *слабо види*. — Почӗ́л сам и ја́ да сиљавӗ́јем.

сӣнsa ж **1.** *слина*, в *мрсољ*, в *сомур*. — Обри́ши сӣнsу, не види́ш ко́лко си зазинsавӗ́л. **2.** *пла́ч*. — Пусти́л сӣнsе, н-умӗ́је се зауста́ји.

сӣнsав, -а, -о *слинав*. — Дете́ вој сӣнsаво, што га ба́рем ма́лко не уре́ди.

сиnsавӗ́је несв фиг *губи време, краде богу дане*. — По цӗ́л дӣн сиnsавӗ́је око за́другу, не мо́ж од њӗга човӗ́к ни́шта да ку́пи, да му о́н не заспрне у то́рбу.

сӣнsавка ж *она која слини, слинавица*. — Куде́ се и́згуби она́ј сӣнsавка, тре́беше нешто́ да гу пи́там.

сӣнsавко м *слинавко*. — Кво́ ми па зна́е ти́ја сӣнsавко, н-умӗ́је ни но́с да си обри́ше.

сиnsу́љка ж *минђушица*. — И на дете́ тури́ла сиnsу́љке.

сӣнца м *слинавко*. — Заседӗ́л ко гла́дна го́дина, едва́ си отиде́ до́м сӣнца сиnца́ви.

сӣнцав, -а, -о в *sinsav*. — Сӣнцав, да се згро́зиш, три́ дӣна лӗ́б да не едӗ́ш.

сӣпа несв *гази дубок снег*. — До шко́лу сӣпашемо по цӗ́ла два́ са́та. — Немо́ј да сӣпа по тӗ́ј со́спе, бр̀зо ће се умо́ри и нӗ́ће сти́гне куде-е пошӣл.

сипа́ње с *ходање кроз дубок снег*. — До Цр̀ну Тра́ву ни тре́бе до́бро сипа́ње по ову́ј зиму́.

сӣни свр *скочи, рӣи*. — Сӣни ис-кре́вет бу́нован, не зна́је куде́ е.

сӣпне свр у дем знач: *сӣти, скокне*. — Сӣпну у једӣн ма́, ће се би́е, едва́ га смпри́мо.

со́ља ж зоол *зоља, обад, оса*. — Печи́ла га со́ља, не мо́ж с пр̀ст да ма́кне.

сp̀sав, -а, -о *сӣтан, кржљав*. — Оста́л је сp̀sав на башту́.

сp̀sавка ж *сӣтна кржљава жена*. — Нека́-е и сто́пут сp̀sавка, ал је работна́.

сp̀sавко м *сӣтан кржљав човек*. — Sp̀savko, ал сто ки́ла но́си на ра́ме.

spsо́љак м *сӣтно кржљаво дӗте*. — Усампаси́л се spsо́љак па ни би́је деца́.

су́ узв *ономатопеја лета осе, пчеле*. — Су́, су́, сучу́ че́ле у про́лет по расцавте́ле сли́ве.

субру́је несв *дрежди, стражари*. — По цӗ́л дӣн субру́је пре[д]-са́другу, ега́ ће до́јде неки́ да га ва́ти да пи́ју.

су́ј ка́па м *дечја игра*. — Играју се деца́ на гу́вно су́ј ка́пс.

су́sa м *мали човек*. — Како́ ће ти су́sa пома́га, кьд не дова́ћа ни до ера́м.

sysуле́ с *мали створ, дете*. — Погле́ј га коцки-е, напраи́л се sysуле́.

Sysу́рка м *надимак*.

сука́ ж боот *зуква* Heleocharis palustris R. Br, в *зука*. — И́демо да сече́мо суку́ да оплете́мо кондр̀рче.

су́кне свр *пи́сне, огласи се*. — Укара́л сам му стра́ у ко́ске, не сме́је да су́кне од ме́не. — Су́кни, па ће ви́диш како́ ба́та те́па!

су́мба[1] несв *буши рупице*, в *дупни*. — Еве́, су́мбам опьнци.

су́мба[2] ж *направа за бушење рупица, зумба*. — Не́мам су́мбу, а тре́беше да изсу́мбам не́колко ду́вке на каишчети́ја.

су́мба[3] несв *игра*. — Вати́ли се с неко́га армуника́ша, па по цӗ́л дӣн су́мбају ни[з]-село.

су́мба[4] узв *којим се подражава свирка или игра у колу или кад се дете цупка* (в *класка*, в *класука*) *на колену*. — Армуника́ш сви́ри с армуни́ку и са́мо ви́ка: Су́мба, су́мба, су́мба, су́мба-sa!

су́мба-sa узв види пример под *сумба*[4].

сумба́ње с гл им од *сумба*[3], *играње*. — Заболе́ше ме но́ге о[д]-сумба́ње у оро́.

сумбу́л м бот *зумбул*. — Кьд ни проуцавту́ сумбу́ли у гради́нче, од мера́к да ги гле́даш.

сумбу́лче с дем и хип од *сумбул*. — Ти́ си мое́ сумбу́лче.

сунса́р м *стршљен, зунзар, бумбар*. — Улете́ неки́ сунса́р у ку́ћу, да ни жи́ви поеде́.

сунса́ра ж **1.** зоол *мува зунзара*. — Отку́д па дојде́ ова́ј сунса́ра у по́друм? **2.** фиг *иде без циља*. — Не гле́да куде́ лети́ та́ј сунса́ра.

су́нсарица ж в *сунсара*. — Не те́пај ту́ј су́нсарицу, ће истресе́ цр̀ви, р̀ско ти иска́рај гу.

сунса́рка ж в *сунсара*. — Не зна́м што су се данье́ ово́лко разлете́ле сунса́рке.

су́рка се несв *слепута се, тражи време, замлаћује се*. — Ме́сто да потрчи́ до́м, о́н си се су́рка по пу́т.

сурка́ње с гл им од *сурка се*. — Не́ма куде́ ме́не сурка́ње, мо́ра да се рабо́ти!

сурле́ње с *цмиздрење*. — На сви́ ни дојаде́ ње́јно сурле́ње сва́ки ча́с. — Не сме́јеш ни ре́ч да вој ка́жеш, о́дма по́чне сурле́ње.

сурли́ несв *цмиздри*. — Не пла́че, тике́ сурли́. — Сурли́ за глу́пости. — Ни са́м не зна́је што́ сурли́.

сучи́ње с гл им од *сучи*. — То́ј сучи́ње ме ис па́мет и́скара.

сучи́ несв *зуји, зучи*. — Це́л дьн сучи́ ова́ј мувети́на, не мога́ гу утепам. — Нешто́ ми у са́ђно вре́ме сучи́ [у] у́ши.

И

и, бре узв *разочарања*. — И, бре, та́то, што́ ти је требо́ло то́ј да рабо́тиш?

игла́ ж *дрвени или гвоздени клин који повезује руду на саоницама са салницима*. — Игла́ држи́ струку́ за са́нку.

игличе́[1] с дем од *игла* (= *танка челична шипчица са оштрим врхом и ушицама за удевање конца, која служи за шивење, или без ушица, за плетење*), *иглица*. — Задену́ негде́ игличе́ и не мога́ се се́тим куде́.

игличе́[2] с бот *јаглика, јагорчевина*, Primula veris, в *јагличе́*. — Скрьа́ла лива́да на Ки́тку с игличети́ја.

игличе́ ласкарче́ с *иглица којом су се на вутама пришивале шљокице („ласке“) и перле*. — С игличе́ ласкарче́ су се низа́ле ву́те.

и́гличка / игли́чка ж дем и хип од *игла* (=), в *игличе*[1]. — Куде́ по́јдем, но́сим си игли́чку забо́дену у шами́ју, мо́ж ми ла́ко затре́бе.

/и́гра/ несв у изр: **и́гра тоја́га, ~ пру́т, ~ ми́рко** *биће невоље*. — Овде́ ће и́гра тоја́га, ко́лко ви́дим! — Ће и́гра ми́рко, ако се не сми́рите. — Ће и́гра пру́т.

Игра́лина ж мтн *ливада, пашњак*.

играо́ра м/ж в *играорац*. — Такьв играо́ра како Јо́сим Ке́за и[з]-Жу́тини се неје́ ви́ше роди́л.

играо́рац м *добар играч народних кола*. — На́јбољи с играо́рац у село́, и́гра са ср̀це, а но́ге се саме́ плету́.

играо́рка ж *добра играчица народних кола*. — Докле бе́о по́млада, била́ сам голе́ма играо́рка.

играо́рче с *дете играч народних кола.* — Ни́ки не мо́ж у ко́ло с ово́ј играо́че: кьд и́гра, не ступу́је на зевњу́.

и́гриште с *место где, по предању, виле играју,* в *Виљо коло.* — Ту́[ј]-им је и́гриште, ту́ј се самови́ле ноћо́м збира́ју да во́ду о́ро.

И́гриште с мтн *зараван, ливада, шумарак.*

и́де[1] несв *креће се.* — Ју́тре и́де у Су́рдулицу по неку́ рабо́ту. — Не и́де му се у Село́ у шко́лу, мло́го-е далечно́. ▪ **и́ђ** имп од *иде.* — Не и́ђ натра́шки, ће па́днеш на ти́лиње.

и́де[2] непр **1.** *може.* — И́де ли девојка да се врћа до́м сре́д но́ћ? **2.** *вреди.* — Не и́де да га ви́ше би́јем, кьд му у гла́ву не улази. **3.** *треба.* — Не и́де да се бу́ни, кьд му-е све́ ку́пено што́-е те́л. — Ко́лико ти и́де у панталоне́?

/и́де на жи́вци/ изр *нервира.* — То́ј дети́ште ми ста́лно и́де на жи́вци. — Њо́јно стењање за сва́шта и́де ми на жи́вци.

/и́де по ду́пе/ изр *тешти, угађа, двори.* — Да му неси́ ишла́ по ду́пе, мо́ж би те сьг поштува́л, а ти́ си тела́ да му све́ згоди́ш.

/и́де пона́поље/ несв *иде да врши нужду.* — Кобаја́ги и́де пона́поље, а ова́м гле́да да се изгу́би ис ку́ћу.

/и́де у гла́ву/ изр *схвата.* — Не и́де ми у гла́ву како́-е мога́л то́ј да уработи.

идеећи / идејећи прил *идући, ходајући, трчећи.* — Идеећи го́ре-до́ле заболе́ше ме па́пци. — Идејећи у шко́лу, ће се се́тиш кво́ си забораи́ла.

идење с гл им од *иде* **1.** *одлажење, одлазак.* — Ви́ше ми е досади́ло иде́ње у рабо́ту; једну́ш ка[д]-це вр̀нем ћу си оста́нем до́ма. **2.** *ходање, пешачење.* — Кака́в ми-е то́ј посьл, ста́лно иде́ње го́ре-до́ле, докле те не заболу́ но́ге.

/идење у школу/ изр *школовање.* — Твоје́ иде́ње у шко́лу по ки́ше и др̀че ти се исплати́ло.

идеећки́м / идејећки́м прил в *идеећи.* — Идеећки́м у Цр̀ну Тр̀аву видо́ Стоја́нчу говедара́ како плете́ и везе́, па сам се чу́дом чуди́ла да то́ј и му́шко зна́е да рабо́ти и да се не срамуе. — Идејећки́м за о́вце, испле́то си цемпи́р и два́ чи́вта чера́пе.

идећки́ / идећки́м прил в *идеећи.* — Идећки́ у шко́лу еде́мо, не́мамо кьд да седи́мо.

идећки́м прил в *идеећи.* — Идећки́м шу́ткамо и ло́пту.

ижа́ли свр *ожали кога.* — То́лко сам га ижали́ла за ове́ј го́дине, да сам се напраи́ла су́чка.

ижа́ли се свр *изјада се.* — И́жали ми се то́лко на свекр̀ву, ал ја́ вој не мо́гу помо́гнем.

ижељу́је се свр *напати се за чим,* в *нажељује се.* — Ижељува́ се у рабо́ту за оне́ј на́ше цре́шње бели́це над гу́вно. — Мло́го сам се ижељува́ла за моје́га му́жа докле бе́омо по́млади, а он це́ло ле́то у рабо́ту.

ижени (се) свр *ожени све кога треба.* — И́жени ба́јка и си́нови и ће́ре, па оста́де са́м з-ба́бу. — И́жени се и ста́ро и мла́до, са́мо ја́ оста́до неже́њета.

ижиљу́је се несв *иживљава се.* — Не да́м да се ни́ки с ме́не ижиљу́је. — Ижиљу́је се с ме́не кој како́ сти́гне.

ижље́би се свр *насмеје се отворених уста,* в *нацери се.* — Не мо́гу гу гле́дам ка[д]-це онако́ј ста́ра ижље́би с начва́кана уста́.

ижъувѐ свр **1.** *оглође*. — Ижъувѐ тако̀ј ошáв, па пљу̀је кудѐ му пáдне. **2.** *загризе*. — Сврáка ижъувѐ јáбуку па остáн. ▪ трп прид **ижъу̀ван**, -а, -о *оглодан*. — По[т]-дрво̀ свѐ ижъу̀ване ко́ске о[д]-црѐшње, пи́лишта ли су ги жъувáла ел нешто̀ дру̀го, не знáм.

ижцáка свр *измоли, изнуди, искукумавчи*. — Ижцака ми детѐ пáре, а несáм мислúла да му дадѐм.

ижцáњка свр в *ижцака*. — Тај кумáвка úма ти ижцáњка квò óће ис-кýњу. — Ижцањка ми и сáдњу пару̀ и[з]-шлáјпик.

ижцúгља свр *ижцикља*. — Ижцигљáл ко прúтка за грашьк.

ижцúпка се свр **1.** *задовољи се ваљањем, котрљањем, превртањем*. — Ижципка се врáњча (= коњ) по рúд, úжципка, па тьк почѐ да насѐ. **2.** фиг *полегају, попадају сви*. — Ижципкáше се од ýмор по крéвети да спý.

/из óко испáдал/ изр *најмилији, највећи род*. — Несú ми из óко испáдал, па да ти вучѐм свѐ тòј ис Предéне. — Тако̀ј те двóрим ко да си ми из óко испáдал. — Притрúша се за њéга ко да во[ј]-е из óко испáдал.

изáби свр *упропасти, уништи*, в *исаби*. — Онако̀ј ýбаве клáшње ми изабúл, мéсто да ми сашúје гýньче. ▪ трп прид **изáбен**, -а, -о *упропашћен, уништен*, в *исабен*. — Што-ћѐ ми ськ изáбена прећа̀ с твоѐ мастéње.

изабораља свр *заборави све*. — Свѐ сам изабораљáл квò су ни некáд у шкóлу учúли.

изáврн свр *врењем испари*. — Што ти е гр̀не изаврéло? — Водá ис котлѐ свѐ изаврéла.

изáка свр *упропасти, уништи*. — За нéпун мéсец изакáл нóви опьнци.

изáка се свр фиг пеј *наскита се, наужива се* (*с мушкарцима*). — Дóста се-е онá изакáла с мóмци, рéд је да се негдѐ еднýш скráси.

изакáли (се) свр *испамети (се), упропасти (се)*. — Не бúј детѐ тако̀ј душмáнски, ће га изакáлиш! — Изакалúмо се о[д]-тýј тéшку рабóту цéл дьн по сльнце.

изакачúња свр *окачи све, наокачује*, в *изнакачúња*, в *изокачúња*. — Изакачињáли њúне цóпе, а за моѐ нéма мéсто.

изáлет прил *са залетом, из затрке*. — Кьд ýзнем изáлет ћу прерúпим тáм и онòј девójче.

изáли свр **1.** *поквари, упропасти*. — Што му дáде да те тако̀ј изáли, кьд нумéје да шúша. — Изалúл мајсторльк. **2.** фиг *уради што нарочито добро*. — Направúл га, па га изалúл!

изáли се свр **1.** *начини се ружним*. — Што тòј облéче, те се тако̀ј úзали? **2.** *поквари се*. — Изалúл се, вúше не рабóти ко што-е некьд работúл. — Изалúла се децá па ни добардьн не вúкају.

изалипáвен, -а, -о *малоуман*. — Од малéчко е изалипáвен, па ськ óди тако̀ј поремéнтен.

изалипáви (се) свр *учини се малоумним*. — Изалипавúл детѐ, туцáјући га стáлно у глáву. — Изалипавúл се, па ни на што не лúчи.

изаљáви се свр **1.** *покварц се, постане зао*. — Млóго се је, у сáдњо врéме, изаљавúл. **2.** *погорша се време*. — Изаљавш се врéме овúја днú, не могáмо да ожњéјемо.

изамењýје свр *замени све*. — Изамењувáмо књúге ш-четвр̀ти рáзред.

изáнђа свр *остари, просени се*. — Изанђáле му скро̀з цóпке на детѐ.

изáпе свр **1.** *изуједа.* — Изапáл га Ђýма, свé му чешúре поцепúл. — Тój гáдно кучúште ми свé изапáло кравчé. **2.** фиг *учини шта из све снаге.* — Изапе да ни бéга, едвá га стúгомо.

изáпе се свр *залети се, учини шта из све снаге.* — Изапе се на нáс с онóлку тојажéтину, да ни брзи. — Изапе се, па ме рáсипа с песнúцу у грбúну. — Изапé се, па кьд га довати за гýшу.

изапúња се несв *напреже се свом снагом.* — Залýд-це изапúња, кьд не мóж да га дúгне сáм. — Колко-гóђ да се изапúња, нéће довáти крýшку.

изапињáње с гл им од *изапúња се.* — Не врéди ти изапињáње, тó-е тéшко ко тýч, не мóж га двоúца мáкну.

изáнне свр *учини шта из све снаге.* — Кьд изáпнем да трчúм, нéће ме нúки стúгне. — Кьд изáпнем с тојáгу, свé ћу ви покршим. — Немój óн да изáпне, па ви побéгне. — Кьд изáпнем ћу прерúпим тóга прцмóлька. — Изáпне да гáђа љýди са[с]-зеленцú.

изáпне се свр *напрегне се из све снаге, залети се.* — Изапéл се з децá це трка. — Изáпни се, па прерúпи тúја бачкóљ. — Це изáпнем да га стúгнем до Лисичáрку. — Изáпне се па потрчú ко лýд ус-пýт.

изáра свр *упропасти.* — Изара тóлки компирú, местó да ги посáди.

изáрчи свр *утроши.* — Изарчúла сам сáв мáз што úмашемо. ▪ трп прид **изáрчен**, -а, -о *потрошен.* — Сúрење е свé изáрчено. — Мло́го е бр́зо изáрчен мáз о[д]-цвињý.

изастóп прил *заредом, редом.* — Шéс гóдине изастóп сам радéла у воденúцу.

изаткáе / изаткáје свр *сашкаје доста, ошкаје, изашка.* — Изаткáе постéљке, ћилимú, цр́ге пóбрзо о[д]-цвé жéне у селó и тój на четúри нúте. — Кьд изаткáјем зимýске ћилимú, нáјубав ћу тéбе дадéм, ел си ми едúни тú помагáл у снованье и мотáл цéвке.

избáви се свр *много се задржи, закасни.* — Избави се данъс млóго по тúја вáшар, кój знáје ка[д]-це врне.

избáња се свр *окупа се.* — Избањáмо се дóбро у Бобатáло и Стрáње по вúрови.

избáњка се свр у дем знач: *избања се.* — Избањка се детé дóбро у корúто, сьг ће спú.

избáпка се свр *оболи (плод шљиве).* — Слúва се избапкáла, нéма нúшта од рóд овýј гóдину.

избáпће (се) свр *распукне се кромпир приликом печења.* — Избапћáше компирú у рéлну, да ги вадимо.

избарабáри (се) свр *поравна (се), изједначи (се).* — Избарабáри волóви кьд вучý ýзбрдо, да не претегњýје свé на Жéрка. — Некá се прво избарабáру конóпци, па пóсле ће лáко мéримо. — Децá се избарабарúла.

избáцка се свр *избоцка се, изболе се.* — Избацкá се трчéећи бóс по говéда у Мúшиницу.

избáчка се свр *испрља се блатом бачкањем.* — Избачкáше се убáво прашчúна по тýј долúну.

избéга свр **1.** *побегне, избегне.* — Пот крáља се билú иселилú у Влáшки Дренóвац, на Кóсово, па четерéс прву избéгли од балúсти. **2.** фиг *оде силом прилика.* — Децá избегáше у рабóту, остáдоше стáрци и бáбе.

избегендúше се свр *допадне се.* — Избегендисáли се по собóри, па се узéли.

избезобра́зи се свр *постáне безобразан.* — Избезобрази́ла се, па сва́ки ча́с на ме́не нешто́ ла́је.

избе́ре свр *изабере, пробере.* — Избе́ри по́убаве ја́буке, па си поне́си у шами́ју до́ма на деча́цу.

избе́си свр **1.** *повеша.* — По́ла Кукули́нци Бу́гари у ра́т избеси́ше, по́ла покла́ше, тако́ј ни дибиду́с урниса́ше. **2.** фиг *окачи.* — Избе́си ови́ја о́глави на своје́ ме́сто, на дире́к.

избе́си се свр *повеша се, обесе се сви.* — Мо́ж се сви избе́сите за то́ј, не́ће ми бу́де кри́во!

избеснéје се свр *изигра се, искали бес.* — Избеснеја́ше се деца́, сѣк ће бр̀зо за̀спу.

избесу́је се свр **1.** *тера се кучка.* — Одвр̀жи ку́чку нек се избесу́је, вре́ме во-е. **2.** пеј *истýпњи се, проскúта се.* — Нека́ гу, нека́ се избесу́је беснуља́ една́, па ће си до́јде до́м.

избе́чи свр *истури.* — Избе́чи ши́ју да те бо́ље пострижем.

избе́чи се свр **1.** *истури главу.* — Избечи́л се ко да ће боде́. **2.** фиг *околи се.* — Избечи́л се оћу́трос на ме́не, па ме по ду́шу те́ра.

избива́ (се) несв **1.** *појављује се, излази, извире.* — Ту́ј, низа́ зи́д, ста́лно избива́ буђа́. — Ла́дан зно́ј ме избива́. **2.** *одлази.* — Ис ку́ћу ни не избива́, по це́л да́н нешто́ срти́. — Не избива́ ис-кафа́ну. **3.** фиг *излази, истура.* — Не избива́ ми из гла́ву. — Дина́р му се из ру́ку не избива́ (о шкртици).

избива́ње с гл им од *избива.* — Не́ма избива́ње по малу́, ту́ј има́ да се седи́.

изби́је свр **1.** *истуче, пребије.* — Ја́ ги избијем, они́ не пла́чу. -Ће ги избије башта́ што се ка́сно врћају до́м. **2.** *побије.* — Све́ ги изби́ше Бу́гари у Де́ћеви. — Ћу ги избијем с двоцевку ко пи́лишта. **3.** фиг *изађе, изрони.* — Иде́ш уз Ма́лу ре́ку, па у Мртви́це избије́ш на Боровички дру́м. — Кьд избимо на Цеврља́нку, ма́лко ми ла́кну. **4.** фиг *пробије се, изластари.* — Кьд ву́кну кошара, па и́зби она́ј о́гењ у вр̀ не́бо.

/избије динар/ изр *заради уз велики трýд.* — Це́ло ле́то ископне́мо работе́ћи да избије́мо неки́ дина́р.

избира́ несв *бира, одабире.* — Не да́де ми да избира́м компири́, но ми са́м на́врља у земби́љ што му по́друку па́де.

избира́ње с гл им од *избира.* — О[д]-то́лко избира́ње оста́де неже́њет.

избирџи́ја м *онај који много избира, пробирач.* — Дошьл ти-е избирџи́ја, сѣк ће зака́саш, на све́ ће ти на́јде ману́.

избирџи́ка ж *она која много избира, пробирачица.* — Бе́ше голе́ма избирџи́ка, сѣк баба-девојка.

избѝчки свр *истестерише.* — Избѝчки ми ова́ј дрва́, докле се ја́ не вр̀нем и[з]-за́другу.

избли́зни свр *ојагњи двојке.* — Три́ ми о́вце изблизни́ле до сѣг.

избли́зо прил *изблиза.* — Изблизо ће и моја́ ба́ба дова́ти, дова́ти гу ти преко пло́т.

избљу́е / избљу́је свр **1.** *повратúти.* — Све́ што поеде́, о́дма избљу́е. **2.** *створи, нађе* (*углавном новац*). — Како́ зна́ш да ми избљу́јеш ду́г од два́сс и́љаде за јунче́, ел ћу те овде́ убије́м.

/избљу́(ј)е о́тров/ изр *разгоропади се, нагрди кога речима.* — Сѣг ће на те́бе да избљу́е о́тров.

изболе́ свр *убоде више пута роговима.* — Не прио́ди куде Же́рка, ће те изболе́! — Избо́л га јуна́ц у меши́ну.

изболе́ се свр *пободе се* (*стока*). — Избо́ли се овно́ви у Чеме́рник.

избри́чи (се) свр *обричи кога, обрије (се).* — Чи́ча ће те избри́чи, ја́ не́мам кад. — Избричи́ се од мера́к, па ми сво́ некако́ до́јде у́баво.

избу́а свр *излуђа, испресе мотком.* — Тре́беше, море́, да га до́бро избу́ам, да ми ви́ше не запрду́је. — Избу́ај ове́ј цр̏ге на пре́мет.

избу́ба свр *избије кога песницама у леђа или груди.* — Избу́бај га до́бро, да те запа́нти.

избу́бњи свр **1.** *зачас изгори.* — Избубњи́ се ку́бе, па му ту́рај дрва́ да се ку́ћа загре́је. **2.** фиг *исприча, исфантазира.* — Ибубњи́ се тако́ј, па му ма́лко ла́кне.

избу́ва свр **1.** *измлати, испраши.* — Избува́ли га ноћ́аске, у сока́к, пија́ног. **2.** *испресе, излуђа.* — Носи́л сам кла́шње у ваљ̏а́вицу, да ги избу́вам.

избу́ди свр *пробуди све.* — И́збуди ни они́ја апа́ш ноћ́аске, развика́л се ко лу́ђа у сн̏. сн̏.

избука́ри се свр *пари се, оплоди се (свиња).* — Избукари́ше ли се ва́ше сви́ње?

избу́лка свр *испече (кокице).* — Избулка́ на деца́ ца́ревицу да се залѝмају.

избу́па свр *изудара.* — Избупа́ дете́ што не па́зи гове́да, него се занесе́, а она́ уле́зла у ов̏с.

избу́та свр **1.** *изгура.* — Избута́ше ме из ре́д за шић̏ер. — Избута́мо пу́на ко́ла из енде́к. **2.** *испреврће.* — Све́ ми избута́ла преме́ну у ко́вчак, не зна́м ква́-е ту́ј тражи́ла.

избутаве́је свр *поквари се, сатруне.* — Све́ избутеве́ли компири́ у по́друм.

избу́чка свр *произведе масло бучкајући млеко.* — Избучка́ саба́јле пу́ну пани́цу ма́сло.

изва́ди свр фиг *испише (из школе).* — Ако не у́чи, ћу га изва́дим и[з]-шко́лу, па у дунђери́ју, с ме́не барабар.

изва́ли се свр *исхвали се.* — И́звали се на снау́ и бра́та, ко да ги ми́ не зна́мо.

изва́ра (се) свр *превари (се).* — И́звара ме ће ми донесе́ шами́ју из рабо́ту, па ни́шта. — Изварала́ сам се у рачуни́цу, тре́бу ми још па́ре за по́рез, при́рез и тра́внину.

изва́та свр фиг *обави полни однос.* — Како́ гу не изватá кьд бе́ошемо сами́ на Цевр̏ањку, но сь̏г да ме ту́ца у здра́в мо́зак.

изва́та се свр **1.** *ухвати се,* фиг *побије се.* — Изватáше се за гу́ше, едва́ ги смири́мо. **2.** фиг *обави љубавни чин.* — Изватáше се на моје́ о́чи, а ја́ о[д]-цра́м побе́го да не гле́дам.

изведе́ свр **1.** *излегне из јаја, роди се* (*пилад, змија итд*). — Изве́домо по[д]-две́ ква́чке четере́с пи́лишта. — Не прио́ди куде ти́ја камењак, ту́ј се изво́ду змијури́не. **2.** фиг *изнесе у јавност.* — Пла́ши се да гу за ту́ј рабо́ту не изведе́ куде на́род, да вој се си́ту душма́ни. — Ћу ти испри́чам мо́ју невољу, ал да ме не изведе́ш куде на́род.

изведе́ се свр *роди се,* в *излегне се.* — Кад-це́ изведу́ пи́лићи, ква́чка веду́је над њи́ докле не попрасту́. — Изве́ли се пи́лићи, па сь̏л пију́чу.

/изведе́ на пу́т/ изр *ишколује, запосли.* — По́гину Страња, о́стаи ме у ни́какво вре́ме, кьд ми на́јвише тре́беше да деца́ изведе́мо на пу́т.

изве́је свр *заврши с вејањем.* — Извеја́мо жи́то што смо јуче́рке вр̏ли.

изветре́је (се) свр **1.** *изветри, испари.* — Изветреја́ла ми раки́ја, неки́ ми отпуши́л балонче и врљи́л за́пушку. **2.** *проветри (се).* — Изле́зни ма́лко, изветре́ј се по орма́н! — Не́ма кои́ да ни отво́ри ку́ћу, да се изветре́је. **3.** фиг *посенили.* — Изветреја́л му мо́зак. — Чи́ча изветреја́л, па не зна́је ква́ орати. — Изветреја́ла ми ба́ба, све́ си нешто́ збо́ри спрома́ главе́.

изви́ва (се) несв *извија (се)*. — Не изви́вај ру́ку на дете́, ће гу искле́чиш. — То́ј дрво тре́бе се изви́ва над о́гањ, ако ће пра́иш ви́лу. — Не изви́вај се то́лко, ће те заболи́ грби́на.

извива́ње с гл им од *извива (се)*. — То́ј га боли́ од извива́ње, о́ће се превр̀ха преко гла́ву. — С извива́ње над о́гањ ће га испра́иш.

изви́ди свр *сазна, дозна на та̄јан начин*, в *одири*, в *издири*. — Ја́ ћу оти́днем да изви́дим ква́-е ства́р куде њи́ с то́ј девојче́, па ћу ви ка́жем. — Изви́ди то́ј, па ми ја́ви.

извиђува́ње с гл им од *извиђује*. — Научи́ла на извиђува́ње, па све́ о́ће по малу́ да изви́ди.

извиђу́је несв *сазнаје што та̄јно*, в *дири*. — Отиде́ Сре́бра да извиђу́је кво́ се то́ј та́м рабо́ти.

изви́је (се) свр **1.** *извитопери (се), усуче (се), савије (се)*. — Ови́ја слапци́ мо́ра се изви́ју на о́гањ, а́ко ће да бу́ду па́рошци за ви́лу. — Изви́јешемо до́бро цр̀ге, да се осу́шу на сл̀ьнце. **2.** *испла́че (се)*. — Кьд се на њо́јан гро́б изви́је, ла́кне вој.

изви́ка се свр **1.** *извиче се*. — Нека се изви́ка по гове́да, да ни у ку́ћу не пла́ши. **2.** *изгрди кога*. — Извика́ му се до́бро кьд ме не слу́ша.

изви́кне се свр *продере се*. — Изви́кне се на чове́ка, а по́сле се пра́и ко да ни́шта неје́ било́.

изви́кса свр *изгланца, улашти обућу ча̄стом*. — Де́дер ми изви́ксај ципе́лке, па ћу ти на ва́шар ку́пим бомбо́не.

извикува́ње с гл им од *извикује се, издирање*. — Не мо́гу да трпи́м ви́ше његово́ извикува́ње.

извику́је се несв *виче јако, дере се на кога, подвикује*. — Извику́ј се ти́ на твоју́ жену́, а не на ме́не, ако у́знем секи́рче, с ти́линье ћу ти расцо́пам њо́калицу.

изви́ља свр фиг *одгаји дете́ с муком*. — Едва́ сам га изви́ља од оволи́цко, од ки́ло ме́со, а сьг да ме не слу́ша.

изви́љчи свр *сакупи сено вилама*. — У́зни, па изви́љчи се́но на едьн ку́п да се су́ши.

изви́ра несв *извире*. — Чемерчица изви́ра под Вр̀ло присо́је. — Немо́ј да га́зиш ту́ј куде вода́ изви́ра.

изви́ру́је несв **1.** *извире*. — Ту́ј, под гр̀мен, у Бачевиште, што изви́ру́је ла́дна вода́. **2.** *гвири, навирује*. — Сва́ки ча́с изви́ру́је на вра́та ко да некога́ че́ка.

изви́ска свр *ишиба рӯтом*. — Узе́ шибьи́нку, па га изви́ска, све́ му се напраи́ше пру́чке по ду́пе.

изво́ди несв *излеже (пилиће)*. — Ква́чка квачи́ на ја́јца, у гњездо́, у ја́сле, ће изво́ди пили́ћи.

/изво́ди бе́сне гли́сте/ изр *замлаћује се, чини глупости*. — Изво́ди бе́сне гли́сте, кво́ дру́го рабо́ти?

/изво́ди керефе́ке/ изр *замлаћује се, чини глупости*. — Пу́сти га, нека́ изво́ди керефе́ке.

/изво́ди сме́шке/ изр *прави хумор, прича смешне приче, вицеве*. — Немо́ј ту́ј по мло́го да изво́диш сме́шке, него у́зни да рабо́тиш и ти́!

изво́ьи свр *изаћи из воље, засити се нечим*. — Извоьи́л гро́зје, ви́ше не еде́ то́ј.

извоьува́ње с гл им од *извоьује*. — Дете́ се наали́ло на извоьува́ње, па ни до́сади.

извоьу́је несв *извоьева, прохтева*. — Куде ме́не не мо́ж да извоьу́је како куде башту́.

изврже свр *повеже све.* — Сък ћу дојдем, докле извржем говеда. — Двоица, изврзамо сноње за час.

извр̀ља несв *избацује.* — Стално он извр̀ља ђубре ис-кошару. — Извр̀ља дрангулије, а ја помисли ће работи.

извр̀љање с гл им од *извр̀ља.* — Викни га да ти помогне у извр̀љање камен из мајден.

извр̀љи свр *избаци, истера.* — Извр̀љи га ис-кућу, неће трпим ајлази. — Дањс да извр̀љиш ђубре ис кошару!

извр̀љивање с гл им од *извр̀љује, избацивање.* — Да се спремите за извр̀љивање сноње ис-кола и денење вра.

извр̀љује несв в *извр̀ља.* — Крава извр̀љује пометину.

извр̀не свр *преврне.* — Ћушнул с ногу и изврнул дудулицу с млеко. — Изврну пуна кола сено.

извр̀не се свр **1.** *легне, извали се.* — Уморн се од ринтање, едва чекам да се извр̀нем у кревет. **2.** *преврне се.* — Изврнул му се четверак з-дрва у Стаменкову долину **3.** фиг *умре.* — Нашли га: изврнул се куде подрум. **4.** *беспосличи.* — Само зна̀е да се извр̀не на грбину, па све четри увис.

/извр̀не папци/ изр **1.** *брзо се умори, легне.* — Поработи мало, па извр̀не папци у ладовину. **2.** *умре.* — Наћаске деда изврнул папци. — Изврнула папци и онај Томина урулејка. в *отегне папци*

извр̀тано прил *наопачке, обрнуто.* — Черапе плетемо право, клот и извр̀тано.

извр̀ти свр **1.** *избуши сврдлом.* — Узни свр̀дел, па извр̀ти тој куде требе дувке за пречке. **2.** фиг *издејствује, домогне се, снађе се.* — Тој куде ти не мож ни да помислиш, он лако извр̀ти. — Извр̀те ли да те пушту с нас?

извр̀тка свр *упреде (нити).* — Извр̀тка цело вретено, докле се ви јутроске дигосте.

извр̀ћа несв **1.** *изврће.* — На дете извр̀ћал руку, па га боли. **2.** *преврће, окреће.* — Извр̀ћа откосје да се сушу. **3.** *враћа.* — Кьд на сви извр̀ћам што сам зајмил, које ће ми остане?

/извр̀ћа истину, ~ рѐчи, ~ речо̀ви, ~ орату̀/ изр *лаже, окреће смисао речи, претвара се.* — Извр̀ћа истину. — Неће ти каже право, сьл извр̀ћа речи. — Извр̀ћа речови. — Извр̀ћа орату да га не познајем.

извр̀чка (се) свр *извуче (се) (везица, опута), издене (се) (конац, плетиво).* — Извр̀чкај иглу, лошо си га заплела, ел узни други заплит. — Извр̀чкала ми се игла из плетење. — Извр̀чкала вој се подвешка, па се расмакљавила.

извр̀ше свр *оврше.* — Ћу ти дадем коња чим извр̀шемо пченицу да ти вр̀шеш.

извугне свр фиг *изгори.* — Извугомо зимуске онолка дрва, пун дрвник. — Немој да тураш суве сучке у кубе, брзо ће извугну.

извузга свр фиг *излема, изудара прутом или штапом.* — Извузга га добро, испличи му дупе.

извукари свр фиг *излема, пребије.* — Извукарили га дома што-е направил голем пакос.

извукување с гл им од *извукује (се).*

извукује (се) несв *извлачи (се), извр̀дава.* — Извукују дрва ш-четверак из долину. — Увек се извукује од работу.

извуна свр фиг *пребије, пртуче.* — Извупа га с онуј тојагу, довек има да панти.

изву́че свр **1.** фиг *по̄днесе, про̄па̄сти (те̄рет, боле̄сти ит̄д.).* — То́лко сам изву́кла те́рет од коси́лбу и же́тву да не́маш по́јма. — Што сам ја́ од њу изву́кла, нејѐ ни́ки. — Гла́вни те́рет у вамили́ју она́-е изву́кла. **2.** фиг *добије ба̄тине.*– Изву́кла-е она́ од њѐга до́бро тепа́ње.

/изву́че/ а) изр: **изву́чѐ у́ши** *пребије*: — Ћу му изву́чем у́ши што бе́га о[д]-чко́лу. — Изву́кал му у́ши ко лопа́те; **б) изву́чѐ жи́цу на косу́** *добро оклепа косу.* — Чѐкеј докле изву́чем жи́цу на косу́, па кьд ви подбе́рем низ ливаду, сѐ ћу но́ге да ви истру́пим. **в) изву́чѐ гла́ву** *спа̄си се.* — Едва́ изву́ко жи́ву гла́ву да ме не уби́ју. **г) изву́чѐ ду́пе** *побегне од обавеза.* — У́век ка[д]-це нешто́ те́шко рабо́ти, о́н се сна́јде и изву́чѐ ду́пе. **д) изву́чѐ оћоте́к** *добије ба̄тине.* — Ће изву́чѐ о́н оћоте́к за ту́ј Мирóсовку. **ђ) изву́чѐ ма́чка́ за ре́п** *добије ба̄тине.* — Ће изву́чѐ ма́чка́ за ре́п, ви́дим ја́.

изву́че се[1] свр фиг *ста̄не на ноге, заима.* — Ва́ла Бо́гу, сви́ се мои́ изву́коше, сви́ домаћи́ни поста́доше.

/изву́че се[2]**/** изр: — Едва́ се изву́ко да не рабо́тим (*побегне од посла*). — И́звуче се о́н, и не о́дслужи во́јску (*снађе се*). — Изву́че се, ста́де на но́ге (*избави се из сиромаштва*). — И́звуче се из а́псу, а они́ заглави́ше по три́ го́дине (*спа̄си се за̄твора*). — И́звуче се о́н з-два́ ме́сеца, а њи́ одрапи́ше по це́лу го́дину (*прође нешто̄ блаже*). — И́вуче се, и не ватѝше га (*измаче*).

изгала́ти (се) свр *испсује, наружи, нагрди,* в *нагала̄ти (се).* — Што она́ зна́е да те изгала́ти, Власи́на те не мо́ж опе́ре. — Изгалати се, па си отиде́ до́ма.

изга́сне свр **1.** *по̄гаси се све.* — Сѐ гла́вње изгасну́ше, како́ сѐк да запа́лим цига́ру? **2.** фиг *по̄мре.* — Ко́ј ће оста́не на ову́ј црнотра́вску зевњу́, кьд ста́рци изга́сну, а мла́ди отишли́ у бе́ли свѐт?

изгили́чка свр *изголица.* — Научи́л да се по кре́вет изгили́чка, па тьк да спи́.

изги́м м вет *болест код оваца.* — Што-е умеја́ла да ле́чи о́вце од изги́м, ко с ру́ку да е стура́ла бо́лес.

изги́ма се свр вет *надује се (овца кад по̄једе па̄ука).* — Ка-це овца́ изги́ма, ле́чу гу овчари́ з-бајање. в *пе̄ру́*, в *пӣри.*

изгла́ви (се) свр *извади (се).* — Заглоби́ се у Бла́то, едва́ изглави́ чи́жме из батла́к. — Изгла́ви држа́љу иш-чу́к, па му напра́и бо́љу. — Па́зи ка[д]-цече́ш дрва́, да ти се не изгла́ви секи́ра, нешто́-е ла́бава.

изгле́да свр *дуго гледа што̄, нагледа се чега.* — И́згледа ми, и́згледа си́рење и не те́ да ку́пи. — Изгледа ме у́баво човѐк и отиде́ си, не зна́м ни кои́-е и кво́-е те́л.

изглоби́ свр **1.** *ишчаши.* — Не увр̀ћај на дете́ ру́ку, ће гу изглоби́ш. **2.** *избави, извади из глиба.* — Допа́де и ку́м с ју́же, те изглоби́мо коња́ ис-потресу́љу.

изглоби́ се свр *извуче се, избави се.* — Едва́ се ко́ла изглоби́ше из бла́то, да не бе́ше Му́рца ја́качак, ко́ј зна́е ко́лко би ту́ј оста́ли, мо́ж би ги и претовара́ли.

изгмаца се свр *извуче се.* — Изгмацамо се из блати́ште на сувоту́.

изгме́чи свр *изгњечи, угњечи.* — Изгме́чи компири́ за прашчи́на. — Гле́ј куде́ ће се́днеш, да ми не изгме́чиш кру́шке у торбиче́.

изгња́са свр *истӯче, изудара.* — Изгњаса́ла га деца́ због некаква́в ву́збал што се пробуши́л.

изгње́зди се свр фиг *роди се.* — Изгњездил се из на́ш кра́ј, ту́ј му е и сврт.

изгори́ свр изр: **изгори́ оћоте́к // изгори́ од бије́ње** *пребије, пре̄туче.* — Ћу га изгори́м оћоте́к. — Изгоре́ га од бие́ње и о́н па́ не слу́ша.

изгори́ се свр **1.** фиг *преварн се.* — Да́до му па́ре у́напред за јунче́, па се изгоре́, ни́кад ми га не до́кара. **2.** фиг *учини нешто што не треба, што не приспоји.* — Продума́ куде ба́ту за жену́ му што́ не тре́бе и изгоре́ се ко ни́ки.

изгоро́тина ж *изгорели део печега.* — Сви́ узо́ше по у́бав комат ле́б, а ја́ изгоро́тину.

изгости́ра свр **1.** *проведе се у гостима.* — Изгостира́ла се она́ до́бро: це́л ме́сец куде ћерку. **2.** фиг *издовољи се нечим, изгуби жељу за чим.* — Изгостира́ла сам ја́ собо́ри, ви́ше ода́вно не и́дем. — Изгостира́ и кола́чи и ме́со, то́ј ви́ше не еде́м.

изгосту́је свр *проведе се у гостима.* — Изгостува́ до́бро, це́лу неде́љу куде у́јку у Та́зини.

изгрбаве́је свр *погрбави се.* — О[д]-то́лко сеца́ње, чове́к изгрбаве́је. — От кво́ сам ја́ изгрбаве́л, но о-то́ј, од рмба́ње.

изгрба́ви (се) свр **1.** *учини што неравним.* — У́баво си га малтерисао, ал си га на среди́ну ма́лко

изгрбави́л. **2.** *згрби се, погрби се.* — Изгрбави́ла се од рабо́ту дуи́ч. **3.** *лоше уради неки посао.* — Изгрбави́л си рабо́ту.

изгрва́ља се свр **1.** *испревр ће се по земљи.* — Коњче́ ле́же на ледину, па се и́згрваља, и́згрваља и тък поче́ да њишти́. **2.** *легне, извали се.* — Остави́ли рабо́ту, па се изгрваља́ли у ладови́ну.

изгре́бе свр *погребе, очисти, огребе.* — Изгре́би до́бро ливаду, ви́[д]ш ко́лко је се́но остало́.

изгре́бен, -а, -о *изгребан.* — Мачо́р ни се врну́л из малу́ све́ изгре́бен.

изгре́ва несв *излази, рађа се (Сунце).* — Ле́ти сльнце изгре́ва откуде́ Стани́кин кр̀с.

изгрева́ју несв в *изгрева.* — Сльнце ће већем да изгрева́ју, ти́ се још неси́ наканил от-ку́ћу.

изгри́ба несв *сакупља, чисти.* — Мо́ра се на́ћве изгри́бају, не да се бра́шно оста́ља растрвено.

изгру́љи свр *олуштити.* — Изгру́љи ле́шњаци, да ги ту́римо у џак, на про́мају да се су́шу.

изгр̀цка свр *изгрицка.* — Ће ти пога́нац изгр̀цка у́ши, ако се не покри́еш.

изгрчаве́је свр *ослаби, омршави.* — Кра́ве ми пре́т-пролет нешто́ мло́го изгрчаве́ше.

изгрча́ви се свр в *изгрчавеје.* — Изгрчави́ла ми се зиму́ске говеда, све́ им се ко́ске бро́ју.

изгу́бен, -а, -о *изгубљен, збуњен.* — Изгу́бен, не мо́ж се још сабе́ре отка́д му жена́ умрла́.

изгусти́ра свр *изгуби вољу, поверење, наклоност.* — Ода́вно-е она́ изгустира́ла куде Кра̀ћу, сък не́ће да чу́е за њу́.

и́зда свр **1.** *ода.* — Изда́ле ги штра́пке по сне́г, па ги Бугари уваги́ли у Са́вчи ка́мен и све́ поби́ли у Байнску реку́. **2.** *разда.* — Све́ што-е има́ла од спрему́ у ко́вчек, све́ издала́ на сестри́чине.

изда́ва несв **1.** *издаје.* — Кьд ја́ по́чнем да ги изда́вам, све́ ће ги поа́псу. **2.** *раздаје.* — Све́ што и́мам ћу да изда́вам на комши́је, ни́шта ви не́ћу оста́јим.

изда́ва се несв **1.** *издаје, одаје.* — На́ши су си се сами́ издава́ли куде́ Бу́гари у ра́т. **2.** *раздаје, надава се.* — Издава́ се на деца́ све́ што и́маше о[д]-цла́тко. **3.** фиг *одаје се.* — Питува́ гу куде́-е била́ два́ дьна, ал се она́ не изда́ва.

издáви свр *искоље све.* — Лисúце ни издавúше свé кокóшке. — Издавúли им вýци óвце у Гр̀чке.

издáви се свр **1.** *пода̄ве се сви.* — Немój се издáвите по тýј вóду, мло́го е дибóка. **2.** фиг *изуједају се.* — Издавúше се кýчињи по сокáк. **3.** фиг *посва̄ђа се.* — Да се зачýдиш квé су тój жéне: издáву се, издáву, па си пóсле пá спорéњују.

издадé се свр *ода се*, в *офира се.* — Тéскам гу одáвно ел се комý обрéкла, ал се онá нéће издадé.

издалéчи се свр *удаљи се, о̄тӯђи се.* — Мú смо рóд, ал смо се издалечúли.

издáне свр **1.** *издахне.* — Сапéло ме у грýди не мóгу да издáнем. **2.** фиг *умре.* — Ћу издáнем од овýј врућúну. — Чýјем изданýл и Трéнча.

издањýје несв **1.** *издише.* — Гýши се, тéшко издањýје. **2.** фиг *умире, испушта̄ ду́шу.* — Двé гóдине какó такój óн издањýје, ал га Гóспод јóш не узúма.

издарýје свр *по̄дари свима.* — Дóбро смо ги издарувáли на свáдбу, да се не посрáмимо.

издебéли се свр *угоји се.* — Издебелúл се ко вéпар, едвá óди.

издéва несв **1.** *изма̄шиља, даје надимке.* — Кьд им óн издéва нáдимци, úма се пýшу. **2.** *извлачи (конац из игле, или игле из пле̄тива).* — Некú ми стáлно издéва úгле из овój плетéње, ако га вáтим, úма му претýцам прсти.

издéва се свр **1.** *неста̄је, одлази.* — Сéдам децá-е родúла, свá се издеваше негдé, остáла-е самá ко пењýга. — Кудé ми издевáсте мојé цóпке? **2.** *извлачи се (конац из игле).* — Јá гу удénем, онá се самá издéва.

издевáње с гл им од *издева (2).* — Опоменýла сам ги за издевáње úгле, некá знáју да ћу ги потéпам.

издејáни се свр фиг *изабори се, преживи.* — Úздејани се дéда и овýј зимý, дóчека прóлет.

издéли свр *по̄дели имање свима.* — Изожени́ сúнови и издели́ ги, сьг ниедьн нејé при мéне.

издéли се свр *по̄деле се деца из задруге с родитељима*, в *одели се.* — Изделúмо се óдма тýј изá рáт.

издéља свр *исте̄ше, напра̄ви.* — На свú ћу издéљам по еднý пуцáљку од бьз. — Издељáл ми тáрабе од мерáк. — Есú ми издељáл скúје како си ми обећáл?

издéне свр **1.** *извуче конац из игле.* — Изденýла ми се игла́, удéни ми конáц, ич не вúдим. **2.** *избаци сено из кола.* — Издéни сéно из лójтре доклé се јá не врнем.

издењýје несв **1.** *избацује сено.* — Издењýје кóла са[с]-сéно. **2.** *извлачи конац из игле.* — Ватúл га некú ђáвол: стáлно бáби издењýје иглý.

издењýје се несв *извлачи се.* — Јá га удењýјем, конáц-це издењýје, изгубú си грдно врéме.

издéре се свр пеј *викне, продере се.* — Тикé се издéре на човéка без рáзлог. — Ка[д]-це óн издéре, и јá се издéрем, да вúди да му се не плáшим.

издúгне свр *подигне.* — Кьд га ýвати, па га úздигну и ýдари од-сéмљу, тéше га распýчи.

издúза несв *подиже на виши ниво, поставља.* — Самú узóше да издúзају онóлке гредетúне на крóв.

издúза се несв **1.** *диже се, подиже се.* — Јá гу тáпкам, земња́ се издúза. **2.** *устану сви.* — Ка[д]-сáдрма кýћу, свú се издизáмо, рéкомо: квó ли је па тój сьг? Онó земљóтрес! **3.** фиг *истиче се, разликује се.* — Он се издúза на[д]-цвú у селó.

издѝпли свр *упакује сено у навиљке (дипле).* — Издѝпли сѐно, па ми врљај на стóг, да га здѐнемо!

издѝра несв *дири.* — Издѝра кудѐ смо купѝли кýћу, кудѐ це сѐлимо.

издѝра се несв *виче на кога.* — Издѝра се óн на свáкога. — Н-умéје да орáти с љýди, него се издѝра.

издирáње с гл им од *издира (се).* — Нѝки га не вóли због тóј издирáње.

издѝри свр *дозна тајно, сазна,* в *одири.* — Тѝ ће издѝриш је л истѝна тóј што вѝкају за Тóму ел нејѐ.

издирувáње[1] с гл им од *издирује.* — Мнóго-е погáн за тóј издирувáње, óће свѐ да издѝри, свѐ да знáје.

издирувáње[2] с гл им од *издирује се.* — Дојадѐ ми његóво издирувáње, па га шљопѝ по пр̀лицу!

издирýје несв *ослушкује, распитује се, тајно сазнаје, открива,* в *дири.* — Издирýје кудѐ сам билá њѐкња, кьд ме нејѐ нашлá кот кýћу.

издирује се несв в *извикује се.* — Издирýје се по кýћу ко да нејѐ чамýз!

издиса (се) несв **1.** фиг *издише, умире.* — Дошлó врѐме да се издѝса. **2.** *испушта ваздух.* — Тóчак почѐл чѐсто да ми издѝса.

издисáње с гл им од *издиса (се).* — Удисáње и издисáње.

издовáља свр *докотрља.* — Издовáљамо трýпци над воденѝцу, тýј ће ги цѐпимо с клѝње.

издóђе свр *дођу сви.* — Мojѝ издóђоше од рабóту. — Лебеђáни издóђоше на собóр с мýзику.

издокáра свр *дотера све.* — Издокарáмо сѐно из долѝну.

издолѐк прил *из даљине, из далека,* в *одолек.* — Дошлѝ љýди издолѐк, трѐбе вечѐрају, па да лѐгају.

издолѐчи се свр **2.** *одмакне се.* — Издолечѝл си се, какó ће га довáтиш? **2.** фиг *отуђи се.* — Мојá роднѝна се издолечѝла од мѐне. — Ми сѐстре, па се издолечѝмо, ко да се не познáвамо.

издонесѐ свр *донесе много тога.* — Кьд издонесѐ из рабóту, кýћу ни напýни са[с]-свáшта.

издонóси свр в *издонесе.* — Баштá ни издоносѝл премѐну, не мóж гу изнóсимо ни за гóдину дьна.

издоóди свр *дођу сви.* — Кьд вој брáћа издоóду из рабóту, тьк це договóримо око верѝдбу.

издочекýје свр **1.** *дочека све.* — Онá ги свѐ издочекýје с коњчѐ у Предѐне, на стáницу. **2.** фиг *подвори све.* — Умóрим се докле, за слáву, свý свójту издочекýјем.

издрења свр фиг *излема, пребије.* — Ћу га издрењам чим дójде дóм, што нејѐ сапѐл коњѝ какó сам му рекáл. — Издрења га ко волá у купýз.

издржи свр фиг *проведе време.* — Издржи бáњу двестѝну дáна, егá ти помóгне.

издришљáви се свр *поцепа се, одрпа се, буде сав у ритама.* — Кудѐ ли си се такój издришљавѝл?

издркан, -а, -о фиг *покварен, лош човек.* — Какó ли се из онаквý вамѝлију изметну такój издркан човѐк нејѐ ми јáсно.

издроби се свр фиг *насекира се, препадне се.* — Свѐ се издробѝ о[д]-цтрá да децá нећѐ мóж да прéјду преко надошлý рекý.

издропса свр *усипни, измрви.* — Издропсáли лѐб ко за кокóшке.

издру́зга свр *истресе, раздрма.* — Издрузга́ше ме све́ ко́ла низ ти́ја Ка́чар.

издру́са свр *исцима, истресе.* — Они́ој теле́ све́ и́здруса кра́ву сиса́ећи.

издру́са се свр *иструнка се, издрма се.* — Издруса́ се у ко́ла низ ду́мбав пу́т накуде Раки́цку реку́.

издру́ска се свр *иструнка се, истреска се.* — Издруска́ се у кана́те на тра́ктор, заболе́ше ме ко́ске. — Издруска ни ко компири́.

издрчаве́је свр *напати се од чежње или жеље за чим.* — Дојде́ издрчаве́л за дома́ћу рану́.

издр́чи се свр *нажели се, напати се од жеље (угл за храном или неким задовољствима).* — Они́ еду́, а ја́ се издр́чи гла́дан гледа́ећи ги.

изду́бен, -а, -о *издубљен, удубљен.* — Кору́бе тре́бе да су до́бро изду́бене, да по њи́ тече́ вода́. — Све́ ни гре́де изду́бене од сипци́.

изду́вчен, -а, -о *провртен, избушен.* — Скр́ши се изду́вчен слапа́ц на опле́н.

изду́вчи свр *избуши, провр́ти, просврдла.* — Све́ изду́вчи́л сипа́ц њупри́ју у по́друм. — Овде́ се тре́бе изду́вчи са-сврдел за па́рожак.

изду́ђи свр *прође, прохуји, истутњи.* — Издуђа́ше дрва́ кроз ку́бе зача́с и не огрејамо се. — Ће издуђи́ грмља́ва, па ће про́јде.

изду́ђи́ се свр **1.** *прохуји, истутњи се.* — Ставни́ше се о́блаци, и́здуђа се не́бо и па́ сли́нце о́греја. **2.** фиг *извиче се.* — Издуђа ли се ви́ше ти́ја старке́ља? — Дру́ги га нађу́ту, па до́јде овде́, да се издуђи́.

изду́жи се свр **1.** фиг *падне, простре се.* — Како́ га у́дари, тако́ј се Ми́ка и́здужи. **2.** фиг пеј *легне.* — Како́ до́јде од рабо́ту, о́дма се изду́жи у кре́вет.

изду́је се свр **1.** *испусти ваздух, издуши.* — Ло́пта се изду́је на тр́н. **2.** *надује се, испуни се (храном, ваздухом).* — Напа́сла се, па се издула́. **3.** фиг *преједе.* — Изду́мо се од-еде́ње на сла́ву куде́ За́јци. **4.** фиг *цркне од надутости.* — Уле́зла Ли́са у о́таву, па се изду́ла о[д]-де́телину. — Дабо́гда се изду́ла у ту́ђу ливаду, кьд ме ви́ше не слу́шаш *(клетва: најела се, па цркла)!* **5.** фиг *изобличи се (зид).* — Изду́л се зи́д на кошару, тре́бе се по́тпрс.

изђе́бра (се) свр *изгрди.* — И́ма га до́бро изђе́брам ка[д]-до́јде до́м.

изђу́стри свр **1.** *очисти помоћу цеђи, песка или пепела, орива.* — Изђу́стри до́бро то́ј котле́ о[д]-ча́ђе. **2.** фиг *изгрди.* — Баште́ га изђустри ту́ј, пред на́с, што ни превара́л.

изђи́ка свр *израсте, порасте.* — Изђика ми си́н ко младика у гору́. — Зача́с изђи́кају деца́.

изе́бе[1] свр *озебе, смрзне се.* — Обу́чи се како́ тре́бе, да не изе́беш на ту́ј студени́цу.

изе́бе[2] свр фиг *превари.* — Па́зи се од матрапа́зи, да те не изе́бу за ма́ле па́ре. — Сва́кога, кои́ се с њи́ вати́л у ко́ло, су изеба́ли.

изе́бе се свр *превари се.* — Изеба́ се: купи́ крвомо́чљиво кравче́.

изе́бне свр в *изебе.* — Немо́ј изе́бнеш, посе́чи ма́лко дрва́, па бе́ж у ку́ћу.

изеданпу́т прил *одједном, одједанпут.* — Све́ то́ј што ти́ носи́ш два-три́пут, ја́ ћу изеданпу́т.

изеде́ свр (имп **изе́ђ**), **1.** *поједе.* — Збра́ше се алама́ни, изе́доше тепси́ју ба́ницу. **2.** *уједе, угризе.* — Немо́ј те ку́че изеде́ за ду́пе. — Изе́ла га змија́, оте́кла му нога́, па лежи́ у извор. **3.** *изуједа.* — Изе́доше га бу́је и кумарци́. — Изе́ле га о́се и[з]-шупља́к у бу́ку. **4.** фиг *убије.* — Ре́че ми Ми́рко: Четири човека су изе́ли твоега бра́та, потказа́ли га на Бу́гари. **5.** фиг *забрине, упропасти.* — Изе́де ме дете́: и́ч не́ће слу́ша. — Изе́доше ме

бри́ге и невоље. — Изе́де ми изну́трице. **6.** изр *за појачано значење.* — У́дари га, те га изе́де. — Напраи́л га, па га изе́л.

/изеде́/ изр **изе́де ме сра́м** *постиди се, засрами се.* — Жив сра́м ме изе́де о[д]-Драго́мира што сам му оно́ј рекла́, ме́сто да сам оћута́ла. — Уработи́л га, па га изе́л (*одлично урадио нешто*). — Излага́ли га, па га изе́ли (*преварили га опасно*); — Шу́тну ме с оне́ј бака́нце, па ме изе́де. Изр: **изе́де ми ду́шу** *уништи ме, упропасти ме.* — Ду́шу ми изе́де та́ј ку́чка како́ се о́жени за мојега бра́та. Изр: **изе́де (ме) за ср̏це** *страшно увреди.* — Не могу́ да преболи́м то́ј што ме та́ј ку́чка изе́де за ср̏це.

и́зедно прил *одједном, изједног дела.* — И́зедно ћу исплете́м на цемпи́р рукави́. — И́зедно ће ко́симо и бе́ремо се́но.

изедну́ш прил в *одједанпу̏т.* — Изедну́ш је изне́л на спра́т два́ ца́ка цимента́.

изе́лица ж/м *онај који живи на ту̏ђ рачун, који другога по̏крада.* — Све́ су то́ј мукомци́је и изе́лице. — Изе́лица, не свиде́ вој се ни ка́пку млеке́ да си́пе на дете́. — Све́ ми дрва́ покра́доше те́ј изе́лице.

изе́шко м *онај који много једе.* — Од то́га изе́шка ни кола́ч не мо́гу да сврти́м у ку́ћу.

изе́шник м *прождрљивац, изелица.* — Кьд би бил ра́дник кака́в је изе́шник, по́више би ко́рис од ње́га било́.

изе́шница ж *гладница, прождрљивица.* — Кьд би знала́ за сра́м, не би била́ то́лка изе́шница.

изсе́бне свр *озебе, назебе.* — Изсе́бли смо дибиду́с браће́ћи дрва́ по ви́јулицу.

изсиру́је несв *гвири.* — Изсиру́је сва́ки ча́с преко пло́т да ви́ди кво рабо́ти комши́ка.

изср̏не свр *нагвири.* — Сва́ки ча́с изср̏не на вра́та, да ви́ди ко̏ји то́ј ора́ти нис-пу́т.

изи́да (се) несв **1.** *изједа (се), нагриза (се).* — Му́ка га изи́да што му се потика́ло дете́. — Изи́да се ко ме́сец. **2.** *троши, нестаје.* — Ни сам не зна́м како́ ми се изи́дају па́ре, не ви́дим куде́ оти́ду.

изи́љи свр **1.** *начини гримасу, искриви.* — Изиљи́л уста́. — Ка-це изи́љи, а ти́ га по лабр̏њу, ви́ше не́ће ти се и́љи то́ј жгепче́. **2.** *накриви.* — Што си тако́ј изиљи́л ка́пу? — Нешто́ и о́н изиљи́л гла́ву.

изи́љи се свр *начини гримасу, искриви се.* — Изиљи́л се ста́рац, па о́ди на́еро.

изи́ми свр *прете̏ра зиму, презими.* — Изими́ше ми кра́ве и о́вце с три́ ста́га се́но. — Кьд изими́мо, бе́ше ми остало́ са́л ца́че́ бра́шно. — Оделѝше се о́дма, докле са́мо изими́ше куде ме́не и ма́му. — Изи́ми у Бе́оград, па до́јде у село́ у про́лет.

изисти́нски прил *истински, стварно.* — Изисти́нски-е тако́ј било́.

изи́шка свр **1.** *исте̏ра кокошке повиком*: *Иш!* — Изи́шкај коко́шке из гради́нче. **2.** фиг *оте̏ра из куће.* — Уда́до се ко да су ме мо̏ји изишка́ли ис ку́ћу.

изја́гли се свр *избистри се.* — И́зјагли се не́бо, ће бу́де у́бав дьн.

изјаду́је се свр *изјада.* — Кьд гу видо́, ко да-е чека́ла да ми се изјаду́је.

изја́ри свр *ошлоди.* — На́ш Ћубан и́зјари све́ комши́ске коко́шке.

изјера́ми свр *испрегне из јарма.* — Изјера́ми воло́ви, да пи́ју во́ду и ту́ри им се́но да еду́.

изјула́ри свр *скине улар (стоци).* — Изјула́ри кра́ве, нека пасу́ по о́таву, докле това́римо сно́пје.

изладу́је свр *одмори се у хладу.* — Еси́ ли се изладува́л, па да у́знеш косу́.

изла́же свр **1.** *слаже.* — Зна́је поне́кад и мр̏сно да изла́же. — Чим зи́не, изла́же. **2.** *наговори, превари.* — Кьд момьк изла́же девójку, вóди гу дóма.

излазе́ње с гл им од *излази, излажење.* — Не́ма ви́ше излазе́ње, ја́ сам заклопи́л вра́та.

изла́зи несв **1.** *цури, тече.* — Престала́ вода́ да изла́зи на чесму́. **2.** фиг *кипи.* — Изла́зи млеко́ ис котле́.

изла́је се свр *каже нешто што не треба.* — Не мóж она́ да тóлко ба́ши, це изла́је еднýш.

излака́ч м *пинтерска алатка за извлачење данцета из каце или буретa.*

изла́па свр *поједе.* — Изла́па кýче све́ вóду ис кори́то.

излапе́је свр *посенили.* — Кьд остаре́је, па излапе́је, ко̏је мóж да му рабóтиш?

излапóтина ж *сенилна особа.* — Квó ће ти помóгне една́ излапóтина, са́мо да ти смѝта.

изла́пће свр в *излапа.* — Ко̏је гóђ да му тýриш од ранý, óдма ће изла́пће, ел ви́диш да-е изгрчаве́ло.

изла́ска свр *изгланца.* — Да ми изла́скаш ципе́ле да се сјајý!

изльцка се свр *ишпуца се.* — Изльцка́ се данѝс тóлко, мóра да ме е некѝ спомињува́л.

изле́гне (се) свр *роди (се), испили (се).* — Пѝрга тре́бе ско́ро да изле́гне пили́ћи — Сьг ће ни се изле́гну пили́ћи. — Та́ј ква́чка зна́е да изле́гне и вóди пили́ћи.

излегува́ње с гл им од *излегује се, излежавање.* — Работѝл би, ал од излегува́ње не́ма кьд. — Данѝс се рабóти, не́ма излегува́ње, а ју́тре, на светѝц, це́л дѝн излегува́ње.

излегу́је несв *излеже.* — Излегу́је пили́ћи, не мóж да дóјде (*ирон*).

излегу́је се несв *излежава се.* — Сьл се излегу́је, рабóту не пѝпа ко да-е ва́личан у гла́ву.

излежува́ње с гл им од *излежу́је се, излежавање.* — Дóста е било́ излежува́ње, мóра се рабóти.

излежу́је се несв *излежава се.* — Не да́вај му да се излежу́је, нека и óн нешто́ срти́.

изле́зне свр *изађе.* — Изле́зни бр̏зо, да ми помóгнеш да стова́рим ца́кови. — Изле́зомо та́м, под едну́ кру́шку, на чу́ку куде́ ни чека́ше. — Како́ да изле́знем ис-ку́ћу кьд ми не да́вају? — Не́ће изле́зне ис-ко́тало.

/излезне/ 1. изр: **изле́зне на но́с** *прескупо плаши, има само што̀ту, дојади.* — Ти́ја његóв ортакльк ми е изле́зал на но́с. — Па́зи, немój ти тój друже́ње изле́зне на но́с. **2.** изр: **изле́зне на кра́ј** *договори се, споразуме се.* — Ако с њéга изле́знеш на кра́ј, прекóљи ме куде сам на́јтанак. — Не мóгу з-деца́ да изле́знем на кра́ј. **3.** изр: **изле́зне ис ко́жу** *полуди, изгуби памет.* — Од ово́га смаѝла ћу изле́знем ис ко́жу. — Квó ми све́ не рабóти, ћу изле́знем ис-ко́жу од етр̏ву.

излеку́је (се) несв **1.** *излечи (се), исцели.* — Ка[д]-те óн излеку́је, óдма ће оти́деш на Дрýм (*гробље*). — Оди́л по дóктури да се излеку́је, ал га излекува́л Тóдор Ри́симкин с некве́ тра́вке. **2.** фиг *пребије.* — Ће га излеку́је Стоја́нча с врбóв пру́т.

изле́ми свр *залепи, залеми све.* — Чи́жме да ми изле́миш з-гумара́блику.

изле́мза свр *испребија.* — Излемза́ше га оћýтрос дóбро, и́ч ги не слу́ша.

изли́пче свр *поцрка све.* — Ýдари нека́ редња́, излипца́ше пцети́шта. — Ва́ти ги пи́пет, па излипца́ше кокóшке.

изли̏та несв **1.** *излеће.* — Па́зи ти̏ја чу́к изли̏та, неје́ дрш̏ка загла́вена како́ тре́бе. **2.** *истрчава.* — Сва́ки час изли̏та на пу́т да ви̏ди кои́ и́де. **3.** *почиње да лети.* — Поче́ла пи́лишта да изли̏тају из гњездо́.

изли̏та се несв *залеће се, истрчава се.* — Изли̏та се на чове́ка ко петљ на коко́шку. — Не изли̏тај се, кьд неје́ девојка спро́ма те́бе. — Изли̏та се, а неје́ ка́дар.

излита́ње с гл им од *излита (се).*

излите́је свр *просени се, истањи се од дуге употребе.* — Излите́ли му све́ ла́ктови на џемпере́.

излите́л, -а, -о *истањен од дуге употребе, просењен.* — Немо́ј ви̏ше на обла́чиш ту́ј излите́лу кошу́љу, у́зни но́ву.

излите́ло с *одећа која је израбљена од употребе.* — Не́ћу ви̏ше да но́сим излите́ло, несьм више мале́чьк.

излито́ја м *онај што се истрчава кад не треба.* — Па ће ду́пе да му поеде́ ба́ницу на то́га излито́ју.

изло́ми свр *поломи све, поломи на више комада.* — Доне́се обе́д, и́зломи пре́сну пога́чу, напуца́мо се, ко да ни́кад несмо́ је́ли. ▪ трп прид **изло́мен,** -а, -о *изломљен, поломљен.* — Што је ови̏ја ле́б ovако́ј изло́мен? — Све́ сам нешто́ изло́мен, ко да ме воловоо́њица прегази́ла.

изло́че свр **1.** *полоче.* — Зача́с сви̏ње изло́чу си́рутку. — Јо́ш несьм оцеди́ла си́рење, о́н изло́че цви̏к. **2.** фиг *попије.* — Како́ да неје́ пи̏ја́н, кьд изло́че це́ло шише́ раки̏ју. **3.** фиг *уништи, упропасти.* — Излока́ше ми кр̏в оне́ј поквр̏ене женети́не.

излувти́ра (се) свр **1.** *проветри (се).* — Тре́бе да излувти́рам ку́ћу. — Излувти́рај се ма́лко нау́лице. **2.** фиг *скита, луња.* — Отиша́л да излувти́ра ду́пе.

излуде́је свр *излуди.* — Ће излуде́је Мари́ка за Тико́мира. — Излудеја́л за ту́ј распи́ју, мо́зак му ча́вка попи́ла.

излуду́је се свр *изигра се, наигра се, задовољи се игром.* — И́ди на орма́н па се излуду́ј, а не овде́ по ку́ћу да ми луду́јеш!

излу́пен, -а,-о *ољушћен.* — Еве́ ти и излу́пена ја́јца.

излу́пи свр **1.** *ољушти, скине љуску или кору.* — Излу́пи на дете́ неку́ ја́бучку, да поеде́. — Излу́пи ови̏ја ора́, да си ја́ не ка́љам ру́ке. **2.** фиг *пребије.* — Излупи му ду́пе башта́ за те́ј свињари̏је што-е праи̏л по шко́лу.

изљу́ска свр **1.** *очисти од љуске.* — Јуче́рке изљуска́мо гра́шак. **2.** *испуца глеђ или емајл.* — Отуца ми пани̏цу, све́ се и́зљуска. **3.** фиг *изудара.* — И́зљускала га до́бро, да му се пр̏сти на гузи̏цу позна́вају.

изма́ва свр **1.** *истера.* — Измава́мо му́је ис ку́ћу. **2.** фиг *окоси.* — И́змава ли ливаду у Са́моково?

изма́е се свр *прошета се, нашета се.* — Измаја́ се ма́лко до де́л, ти̏ке да си ола́дим гла́ву.

изма́же (се) свр **1.** *упрља (се).* — Куде́ про́јде све́ изма́же с ру́ке. — Н-уме́је у́баво по пу́т, но се изма́же з-бла́то ко расе́. **2.** *малтерише се.* — Тре́бе со́бе да ми изма́же с ма́лтер. — Sид се пр̏во изма́же з гру́нт, па се тьк перда́ши. **3.** *помете, очисти.* — Нека де́да изма́же тига́њ са[с]-ле́б.

изма́зни свр *углача.* — Уда́ри му гру́нт, па га по́сле изма́зни! — Ш-чеша́ло отима́ри гове́да, па ги, по́сле, ш-че́тку до́бро изма́зни.

измазу́љка се свр *исклизне, извуче се.* — И́змазуљка ми се шише́ из ру́ку, и пу́че от ка́мен. — Ће ти се измазу́љка риба́ из мре́жу и оти́де у во́ду.

измаје се свр *изгуби време*, в *измае се*. — Само се измајá данѝс, нѝшта не уработѝ.

измањýје несв *замахује, пређи*. — Он ће на мéне измањýје с тојáгу, нек си измањýје на тáтка.

измасáти свр фиг *изоштри, наоштри*. — Измасáти дóбро косý, па вáти да кóсиш по ред ливáду у Полóм.

измáсти (се) 1. *обоји*, в *омасти*. — Измастѝла онóлку прећý па гу турѝла на тáрабе да се сýши. свр 2. *упрља (се) машћу, упрља (се)*. — Свé си измастѝ бркови од бáницу. — Тój што си измастѝл, не мóж се опéре.– С квó се такój измасти?

измаршѝра свр *истера кога повицима*: „*Марш*!“. — Измаршѝрала порежѝје ис кýћу, кьд јутредьн вој откарáли јунцá.

измаци́ња несв 1. *бежи*. — Од рабóту стáлно измаци́ња дýпе, ал на сóвру се примаци́ња. 2. *измиче*. — Не измаци́њај му ранý, кьд још едé! 3. *одмиче*. — Не мóж га стѝгнемо, кóлко ни измаци́ња уш-чепељáк.

измаци́ња се несв *избегава*. — Не дáва да му прѝјдем, свé се измаци́ња ко да се плáши.

измáши свр *замахне*. — Кьд измáшим, са зевњý ћу га састáим!

измашувáње с гл им од *измашу(ј)е*. — Ће га претéпа за измашувáње на брáта.

измашýе / измашýје несв *замахује*. — Почéл и на мéне да измашýје.

измькне свр 1. *испредњачи*. — Измькоше ми кудé чешмý, докле́ се одмарá, па ги едвá стѝго уз друм. 2. *помери, склони*. — Измькни грне од огњѝште, да не изáври.

измькне се свр 1. *избегне*. — Вьздьн цагóљи око тéбе, а ка[д]-ти затрéбе óн се измькне. 2. *напусти, остави*. — Одáвно се измькал од рабóту. 3. *помери се*. — Измькни се одóтле, да не смѝташ.

измéздри свр фиг *излема, пребије*. — Ћу гу, брé, измéздрим кудé-е чак откарáла óвце по овój сльнце.

измéри свр фиг *истуче*. — С овýј лемéзницу ѝма да га измéрим кóлко-е дугáчак.

измéсти свр фиг *ишчаши, угане*. — Уклизнýл се на љѝзгавицу, изместѝл нóгу.

измéсто прил *с места, без залета*. — Рипѝл ѝзместо нáјвише о[д]-цвѝ ђáци.

измете́ свр *почисти метлом*. — Докле се врнемо, кýћу да измете́ш. — Ни кýћу нејé измéла како трéбе. ■ трп прид **измéтен**, -а, -о *почишћен*. — Кýћа им áрно измéтена.

измéтне се свр *умешне се на некога*. — Кудé ми се детé измéтну на ýјку?!

измéтри свр 1. *исече дрва у метре*. — Ѝзметри ми дрвá у Дéл и докáра дóма без рéч. 2. *истуче*. — Ватѝли га у штéту, па га изметрѝли како волá у купýз.

измѝје се свр 1. *умије се*. — Ѝди донéси вóду у стóвне и измѝ се дóле, на кладанац. 2. *окупа се*.– Ће се измѝје вечерáске у коритo. 3. *опере суђе*. — Грéјем вóду да измѝјем сýдови.

измѝли свр 1. *изађе из скровишта*. — Чим мáлко отóпли, у прóлет óдма измилý гýштери и рáзне татáбице.

измѝслен, -а, -о *измишљен*. — Ма тó е измѝслено за мерáк. — Овáј ладовѝна-е измѝслена ко за нáс, косачѝ.

измѝта (се) несв *мете (се), чисти (се) метлом*. — З-дрвену метлý трéбе се гýвно измѝта, па да насађýјемо снóпје.

измитáње с гл им од *измита (се)*. — Евé ви по метлá, па на измитáње авлѝју!

измѝца (се) несв 1. *измиче (се), склања (се)*. — Не измѝцај лéб од астáл, још едéмо. — Измѝца тронóшку од прекла́д. — Врýћо вој, па се и мáчка измѝца од огњѝште. — Измѝцај котлé од óгењ. 2. *бежи, збегава*. — Кóлко óн измѝца, тóлко ми

трчимо́ да га сти́гнемо, докле га некако́ не ватимо на вр̀ Чу́ку. — Нејѐ ово́ј коцá рабо́та да се измúцаш.

измишљáва несв *измишља, изналази*. — Измишљáва си како́ си ко́ј о́ће и ти́ му веру́јеш. — Измишљáва си нешто́ што га нéма ни́где. — Она си измишљáва, а ја́ трéбе да га напрáим.

измишљувáње с гл им од *измишљује (се)*. — Научи́ло то́ј на измишљувáње, па си измишљу́је неки́ рáзлози сь̀л да не рабо́ти.

измишљу́је (се) несв *измишља (се)*. — Измишљу́је ру́пу на то́чак. — Измишљу́је лáдну во́ду. — Нéма ту́ј кво́ да се измишљу́је, трéбе сáмо да у́зне да рабо́ти.

измоди́ра се свр *задовољи се праћењем моде*. — Модирáла се, модирáла, па се измодирáла. **2.** *изађе из моде*. — На мéне дáва оно́ј што се измодирáло, а она́ се моди́ра. ▪ трп прид **измоди́ран**, -а, -о *изашло из моде*. — Нóси већéм свé измоди́рано.

измо́жди се свр *пропадне од неког напора, изнури се, исцрпи се*. — Измождѝ се цéло лéто трчáјући по нáдницу, да запечáлим неки́ динáр.

измо́зга свр пеј *измисли, досети се*. — Кьд нешто́ измо́зга, човéк да се за глáву вáти.

измотáва несв *прави кога будалом, зеза*. — На голé о́чи те измотáва и којé му мо́ж? Ни́шта! Влáс је влáс!

измо́ча (се) свр **1.** *измокри (се)*. — Измочáл кáмен из бубрéг. — Стáде Му́рца па се измоча на срéт пу́т. — Измо́чам му се ја́ у његóво паничé (*галаша, шосовка*)! **2.** фиг *пљуне*. — Измо́чам се ја́ на њи́ну рабо́ту, тако́ј ли се рабо́ти?!

измочувáње с гл им од *измочује (се)*.

измочу́је (се) несв *испушта мокраћу*. — Му́рца почéл нешто́ да измочу́је кр̀в. — Ту́ј ли најдé да се измочу́је, куде пооду љу́ди?!

измр̀да свр **1.** *извуче се*. — Нéће ми измр̀даш, и́ма да и́деш с мéне у дрвá па да пéваш. **2.** фиг *обави сношај*. — Ћу гу измр̀дам, па кво би́ло.

измрдувáње с гл им од *измрдујем*. — Нéма ви́ше измрдувáње, мóра се кóси.

измрду́је несв *избегава, изврдава*. — У́век кьд ми затрéбе за нешто́, о́н ми измрду́је.

и́змре свр *поумире*. — Измрéше стáрци, расели́ше се мла́ди, запустé село́.

измре́је свр в *измре*. — Полагáчке, ће измрéјемо и мѝ, па на когá ће пóсле остáне село́?

измр̀ка (се) свр *оплоде (се) овце*. — Пу́шти Бéцка нека измр̀ка и Ти́сине о́вце. — Есу́ ти се измркáле о́вце?

измý̀ва свр **1.** *испретура*. — И́змува ми премéну и не најдé кво вој трéбе. **2.** *ишуче*. — Измувáли га насрéд село́, у полови́н но́ћ, кьд ни́ки нејѐ видéл.

измузé свр **1.** *помузе*. — Кравчé ми тврдовúместо, намýчим се доклé га измузéм. **2.** фиг *искористи*. — Кьд осéти да мóже, умéје онá човéка да измузé до голу́ кóжу. ▪ трп прид **измýзен**, **-а**, **-о** **1.** *помузен*. — Крáве су свé измýзене, мóж ги тéраш у говéда. **2.** фиг *искоришћен, покраден*. — Одáвно е о́н измýзен о[д]-ту́ј флúнту, сь̀г је гóл ко пиштóљ.

измýљи свр *провири, нагвири*. — Измуљúли му пр̀сти из опьнци. — Кьд измýљи кр̀тица из дýвку, с матúку гу утéпаш.

измуљувáње с гл им од *измуљује (се)*. — Ружúл сам га за то́ј измуљувáње кьд ја́ орáтим с некогá прет кýћу.

измуљу́је несв *гвири, вири*. — Измуљу́је како́ погáнац из дýвку. — Змија́ измуљу́је глáву испод кáмен.

измуљу́је се несв *излази, извлачи се кришом.* — Сва́ко ју́тро се измуљу́је ис-кре́вет да га ни́ки не ви́ди.

измумӯљи свр в *измуљи.* — Кьд измумӯљи гла́ву на пе́нцер, стра́ ги ува́ти, па побе́гну.

измӯнта свр *насамари, преваpи.* — Немо́ј с ње́га да се орта́чиш, и́ма те измӯнта.

измӯшља свр **1.** *избуши.* — Гагри́це ни све́ измушља́ле о́вче ко́же на та́ван. **2.** *мушљањем исте́ра што.* — С тоја́гу измӯшљај пот ко́рење, ће нскара́ш ри́бе. ▪ трп прид **измӯшљан**, -а, -о *прова́рен, избушен на више места.* — Што су ове́ј та́лпе ово́лко измӯшљане? Ел ги прогри́зла мушљи́ка?

изнабе́ре свр *набере у више навраша.* — Изнабе́ремо печӯрке, па ги сӯшимо куде шпо́рет.

изнаби́ва свр *побије све кочеве, ексере...* — Изнаби́вај ко́лци, па да кове́мо баски́је.

изнаби́је свр в *изнабива.* — Тре́бе да изнаби́јеш сви́ ексе́ри и кла́мфе у гредӯ.

изнава́ља несв в *изнаоди.* — Ста́лно изнава́ља по нешто́, ти́ке да неје́ без ни́шта.

изнава́ља свр **1.** *обори све.* — Ћу изнава́љам ове́ј бӯке низа́ стра́ну, за дрва́. **2.** *докопрља све.* — Изнаваља́л гре́де за кро́в у доли́ну, тре́бе му ги дока́рам.

изнави́ка (се) свр *сасйе увреде.* — Сва́шта ми и́знавика та́ј лӯда кӯчка, па си отиде́. — Изнавика ми се, ко на дете́, још што ме неје́ би́л.

изнаврзӯје свр *извеже све, повеже све.* — Кьд изнаврзӯје сно́пје, ти́ ги зде́ни у кла́дње.

изнавр̀ља свр *набаца без реда.* — Изнавр̀ља́л цо́пке, ми́сли тре́бе дрӯги да му ги збӣра.

изна́да се свр *пренада се, узалуд се нада.* — Изнада́ се ће до́јде мо́ј Драгути́н од рабо́ту, ал ца́бе.

изнаде́ва свр **1.** *наводе све.* — Изнадева́л на ласта́р ри́бе што ги уватил у реку́. — Набе́ре ја́годе, па ги изнаде́ва на сламку́. **2.** *измисли.* — Изнадева́л на гове́да иметија, и дањс ги тако́ј, по њего́во, ви́камо.

изнадо́јде свр *дођу сви.* — На Горе́шњак на Меја́не изнадо́јде све́т чак из Дерве́н и откуде Мора́ву.

изнадоно́си свр *донесе више предмета, донесе више пута.* — Изнадоноси́л ни дрва́, да се це́лу зиму́ гре́емо. — Изнадоноси́л рану́ у ку́ћу за го́дину. — Изнадоно́си ни башта́ из рабо́ту сва́шта.

изнадоо́ди свр *дођу сви.* — Кьд изнадоо́ду печало́вници из рабо́ту, па по́чну сла́ве, свадбе, игранке, весе́ља, тьг се́ло жи́вне.

изнаду́је свр *надува све редом.* — Кьд зако́љемо сви́ње, чи́ча ни изнаду́је мејури́, да се и́грамо.

изнаду́је се свр фиг *наљуше се сви.* — Сви́ се изнаду́ли на ме́не, ни́ки не́ће ора́ти, што ноћаске несьм доша́л до́м.

изна́јде (се) свр *изнађе (се), пронађе (се).* — Како́ си, бре́, истика́л оно́лке о́вце, не мо́ж ги изна́јдемо?– И за ње́га це изна́јде нека́ ме́сто у о́пштину да се запо́сли.

изнаједе́ се свр *наједе се у више навраша.* — Изнаједе́ се ко не́здрав, по́сле ви́ка боли́ га меши́на.

изнака́чи свр *окачи све.* — Кьт прет кӯћу, а посги́лци изнака́чени на жи́цу.

изнакачи́ња свр в *изакачиња*, в *изокачиња.* — Распастрми́мо свињу́, изнакачињамо сушени́це и слани́ну на леме́знице над огњи́ште.

изнакачи́ња се свр *по̄ине се.* — Ва́ти ме стра́ ка[д]-це изнакачиња́ше дека́ по цре́шњу, да не попа́дају.

изнакла́ди свр *наложи ва̄тру на више места.* — Изнакла́ли огњи́шчета овчари́, па се гре́ју на штети́ну.

изнале́пи свр *излепи.* — Изналепи́ли плака́ти и у́мрлице по банде́ре куде шко́лу. ▪ трп прид **изнале́пен**, -а, -о *излепљен.* — Вра́та у со́бу му све́ изнале́пена с некакви́ глу́мци.

изнало́че се свр *напије се, пре̄пије.* — Изнало́чу се раки́чину, па не зна́ју кво́ ора́ту. — Изналока́ле се свињe поми́је.

изнаљу́ти свр *наљӯти све.* — Немо́ј тако́ј да ора́тиш, ће ги изнаљу́тиш, ви́ше те не́ће ви́кају да до́јдеш.

изнаљу́ти се свр **1.** *наљӯте се.* — Изнаљути́ли се што ги неје́ вика́л на и́спратницу у во́јску. **2.** *наљӯте се међусобоом.*– Изнаљути́ли се, па ни́ки с ни́кога не ора́ти.

изнаме́си свр *умеси доста.* — Изнамеси́ла ле́б за три́ дьна, докле се не вр̀не из Леско́вац.

изнаме́сти свр *наместӣ свила.* — Изнамести́ла сам ви кре́вети, мо́ж о́дма да ле́гате.

изнами́ри свр *намири све.* — Изнамири́ла сам сто́ку, сьг мо́гу ми́рно да плете́м.

изнамири́ше свр *намирише све.* — Изнамири́ше со́бе з-боси́љак.

изнамири́ше се свр *намирише се пре̄више.* — Изнамири́ше се, изнамири́ше, да се не трай (*по̄дноси*).

изнао́ди несв *изналази, измишља.* — Изнао́ди си о́н неке́ (керефе́ке) бе́сне гли́сте, са́лте да неје́ до́м. — Изнао́ди три́це и кучи́не, да не и́де у рабо́ту. — Без ра́злози изнао́ди ману́.

испао́ди се несв *находа се.* — Даньс се изнаоди́: те до Цр̀ну Тра́ву, те иде́ у Стру́мићеви.

изнапи́је се свр в *изналоче се.* — Изнапи́ју се бара́бе, па све́ та́рабе покр̀шу нис-пу́т.

изнапо́ји свр *напоји све редом.* — Изнапо́ји ги с неку́ бр̀љу, па си рабо́ти с њи́ кво́ си она́ о́ће. — Изнапоји́ сто́ку, напуни́ им ја́сле, па сьг нека прежи́вају.

изнапосе́да свр *седну сви.* — Изнапоседа́ше жетвари́ кои́ куде́ по тра́ву, по[д]-цливу́, и зача́с смаза́ше о́бе тепси́је ба́ницу.

изнапра́ви свр *напра̄ви пуно чега, напра̄ви за све.* — Изнапраи́л ви́ле, гребу́ље, ко́се; за сва́кога у ку́ћу и́ма понешто́ за рабо́ту.

изнапра́ља свр *изгради.* — Изнапраља́л сам сва́кому по едну́ со́бу.

изнапре́д прил *раније, у ранија времена.* — Изнапре́д су љу́ди гра́ вари́ли и у гр̀нци носи́ли на сла́ву и сва́дбу. — Спржа је изнапре́д у земља́не вр̀чве чу́вана.

изнара́ни свр *нахрани све.* — Не мо́гу ги изнара́ним ко́лко еду́.

испаре́ђа се свр **1.** *све се по̄ређа.* — У по́друм изнаређа́ла бу́рићи и ка́це, па на поли́це вла́ше и те́гле три́ ре́да. **2.** *обреде се сви.* — Превара́ли гу и одве́ли у ку́ћу, па вој се изнаређа́ли сви́, ене́, ју́трос ги ва́тају милица́јци.

изнари́па (се) свр **1.** фиг *по̄ине се.* — Изнарипа́ше у ко́ла и ото́ше на Власи́ну. **2.** *пре̄туче, пребије ногама.* — Изнарипа́ му се до́бро, сьг нека се све́ри што га-е снашло́.

изнасе́да свр в *изнапоседа.* — Изнаседа́ше трубачи око чи́чу, на ледину, да му свиру „изгу́бено јагње́“.

изнаскúта се свр *наскúта се.* — Изнаскитá се за овúја двá дьнá кóлко несьм у цéл живóт.

изнасýче свр *нáправи пуно кора.* — Подрáним, подлóжим, па изнасучém кóре за трú бáнице.

изнасýче се свр *поређају се један за другим.* — Изнасукáли се едьн по дрýгога, трчý да га увáту, да им не побéгне.

изнаткáје свр *изáткаје пуно предмéта.* — Изнаткáла сам зимýске постéљке, свáки да си úма свojý покрúвку.

изнатрéњка се свр *нáпије се, пóпије прéко мере.* — Изнатрењкáју се, па н-умéју да си дóјду дóм.

изнатрýпи свр *насече дрва.* — Кьд отидém куде дéду изнатрýпим му дрвá за недéљу дьна.

изнатýра свр *нарéђа, стáви дóста.* — Изнатурáла ми женá свáшта у рáнац ка[д]-цам поодúл у рабóту.

изнúклица ж **1.** в *ластáр,* в *младар.* — На пáњеви од јáвори свé излéзле изнúклице. **2.** *саморáст, кромпúр који изникне на кромпúришту заостáо од прéтходне године.* — Окопáла сам и изнúклице, некá ги некá и онé растý.

úзново прил *пóново, изнова.* — Изново ће гу прájмо ако трéбе, ал úма да бýде цáкум-пáкум.

изнóсен, -а, -о *изношено, стáро.* — Тúја изнóсен цемпúр нéћу вúше да обукýјем!

изнóсено с *изанђала, стáра одећа.* — Преносýје од брáта, на њéга-е свé изнóсено.

изнóси свр *дуго носи.* — Млóго самýбаво износúла тúја цемпúр, па ми дојдé жáл што ћу га врљим у крпáре. — Износúл чешúре, па ги сьг дáва мéне. ▪ трп прид **изнóсен,** -а, -о *изношен, израбљен.* — Што си обýкал тýј изнóсену кошýљу?

изнýтрице ж мн *клéтвена реч, некаква болéст, у клéтви:* — Изнýтрице те изéле!

изобáља свр *пообара.* — Зúми изобáљам бýке, да се сýшу трýпци на леденúцу, па ги у прóлет докарýјем дóма.

изóбе свр *поједе зрно по зрно, позобе.* — Набрáмо боровúњке, па ги изобáмо. — Чим изóбе крмý, Лúса óдма рúта, нéће се музé.

изобéдује свр *поједе обед.* — Чéке да изобéдујемо, па ће тьг да рабóтимо.

изобикáља свр *прође свуда около, обиђе све.* — Изобикаља цéло селó, докле те најдó.

изоблекýје свр в *изобукује.* — Докле изоблекýјем свé цóпке, трúпут се презнóим.

изоблечé свр в *изоблекује.* — Нájутро едвá деца стúгнем да изоблечém, мóрам óдма у кошáру.

изобрúше свр *обрише све.* — Докле јá изобрúшем сýдови, ће дójду говедарú са[с]-стóку, да измузém крáве. — Изобрúши ги такój, да се цаклý!

изобрне свр *изокрене.* — Како гóћ да си рекла, óн ће га изобрне. — Изобрни óткосје да се сýши сéно.

изобрћа свр *изокреће.* — Изобрћај постéљке да ги и з-другу страну сльнце огрéје. — Изобрћа ми речóви, какó несьм рекла.

изобýје свр **1.** *обује све.* — Не мóж да стúгне сáмо да ги изобýје и нарáни. **2.** фиг *купи обућу.* — Рабóтим ко црнац да ги изобýјем и изоблечém, да не úду голú и босú на овај свéт при жúвога баштý.

изобукýје свр *обуче све.* — Докле изобукýјем деца, отúде ми сúлно врéме.

изоде́ли свр в *издели*. — Мо́ж се они́ не би одма́ изоделѝли, да ги же́не не накара́ше и изоделѝше.

изоде́ли се свр в *издели се*. — Изоделѝше се мои́ си́нови чим се изожењше.

изо́ди се свр *находа се*. — Изоди́ се це́л дѝн по о́вце на ову́ј вруњи́ну, но́ге ми отпа́доше. — Изоди́ се оту́д Мејане́, одову́д Мејане́, докле га три́ пу́т не обиколи́.

изоди́ри свр *дозна тајно све*. — Не мо́ра о́н ни́шта да ми казу́је, сама́ ћу све да изоди́рим како́ ја́ зна́м и уме́јем.

изоднѐсе свр *више пута однесе, однесе све*. — Ја́стреб ни изоднѐсе сво́ коко́шке.

изодову́д прил *с ове стране, одавде*. — Ти́ оту́д, ја́ ћу изодову́д, да сврти́мо гове́да у о́грењу, куде бу́ке, на пла́ндиште.

изодону́д прил *с оне стране, одонуда*. — Дојде́ ки́ша изодону́д, од Борови́чки дру́м.

изожѐни свр *пожени све*. — Изожени́ си́нови и изделѝ ги, сѣг ниедѣн нејѐ при мѐне.

изозго́р(е) прил *одозго*. — Изозго́р му ту́ри неки́ покро́вац, да не ки́сне трешѐљ на коња́. — Тѐрај ги изозго́ре да не оти́ду у чи́чин овѣс.

изозго́л(е) прил *одоздо*. — Изозго́л ту́ри шу́шке и суварци́, а изозго́р сирова́к, па це разгори́.

изокачи́ња свр в *изакачиња*, в *изнакачиња*. — Испрѐгни воло́ви и изокачи́њај о́глави на дирѐк!

изокачи́ња се свр *окаче се сви, наокачују се*. — Изокачиња́ла се дека́ по црѐшње, па зо́бу ли зо́бу гроздѝње.

и́зокол(о) прил *около*. — С њѐга трѐбе некако́ изоко́л, да не осѐти, а да ти сво́ испри́ча.

изопѐре свр *опере све*. — Мо́рам да изопѐрем ова́ј деца́, па тѣг да нешто́ по ку́ћу приработим.

изопра́си свр *опраси више прасади*. — Свиња́ изопраси́ла трина́ест прашчи́на.

изопра́си се свр *опрасе се све свиње*. — Изопраси́ле ми се сво́ сви́ње, пу́на ко́чина с прашчи́на.

изора́ти свр *изговори, каже*. — Прѐвара се та́ј ку́чка посела́рска, па и́зорати срамотну́ ре́ч за мо́јега Стани́мира, е, та́[г]-гу довати́, сво́ вој сколу́бе оску́бо.

изора́ти се свр **1.** *исприча се, изразговара се, наразговара се*. — Трѐви се и Јагоди́нка куде до́ктура, па се, чека́ећи, у́баво изорати́мо. **2.** фиг *ода се, каже нешто што не треба*. — Дојде́ ми тако́ј само́ на язи́к и изорати́ се бес по́требу.

изо́ре свр **1.** *пооре*. — Изора́л сво́ њи́ве и посеја́л. **2.** *орањем извади, ископа*. — Ви́кају: де́да му изора́л ћу́п са зла́то. **3.** фиг *ископа, упропасти*. — Ки́ше сво́ изора́ле пути́шта. ▪ трп прид **изо́ран**, -а, -о **1.** *узоран, пооран*. — Бео́ше нека́д ту́ј сво́ у́баво изо́ране њи́ве, а сѣк оста́л пустињак! **2.** фиг *ископан, изрован*. — От про́валу, пу́т ни сво́ изо́ран.

изослобо́ди се свр *ослободи се све*. — Ка-це и́зослободи, бра́ћа тргоше за Бе́оград у рабо́ту.

изоста́ља несв *изостављ̀а*. — Њѐга си увек во́ди сьс њу, а мѐне изоста́ља.

изостању́је несв **1.** *касни, заостаје*. — Ка[д]-це вр̀ћамо ис Предѐне, она́ ни ста́лно изостању́је, нешто́ се кѐси. **2.** *изостаје, не долази*. — Болуњава, па изостању́је ш-ча́сови у шко́лу. — Изостању́је на рабо́ту, па га искара́ли.

изо́стри свр *наоштри*. — Наклепај и изо́стри ми до́бро ову́ј „срча́нку“, да бри́чи по ливаду. — Изостри́л ми косу́, бри́чи, та а́ли.

изоте́ли се свр *отелиле се све*. — Изотели́ле се кра́ве, пу́на коша́ра с телчи́на.

изоти́де свр *оду сви*. — Сви му́жи изотишли́ у рабо́ту, са́мо се Та́ћија још ма́је по село́ ко глуво́ ку́че. — Сви́ си изотидо́ше до́м, са́мо ја́ оста́до с Мари́чку.

изоти́ма се несв *отима се, бежи*. — Па́зи како́ во́диш вра́њчу, он се изоти́ма, ће ти побе́гне.

изотка́ра свр *отера све*. — Изоткара́л ђу́бре на њи́ву. — Це́ло жи́то изоткара́мо у воденицу, ни́шта не оста́де у пре́саци.

изотка́чи свр *откачи све, ослободи све*. — Изотка́чи они́ја дро́њци о[д]-ци́цу, ће удари ки́ша, да ги ушље́па.

изотка́чи се свр *откачи се, ослободи се*. — Ка[д]-це изоткачи́мо едну́ш од њега, не́ће се ви́ше задужу́јемо куде́ цимри́ју.

изотки́да свр *откине све*. — Изоткида́л ми на́јубаве ки́тке у гради́нче. — Неки́ му изоткида́л све пу́лке на кошу́љу.

изоткри́је се свр *открије се*. — Врући́на му, па се изоткри́је но́ћу, и тако́ј осе́бне.

изо́тне свр *отме, зграби*. — Немо́ј ти неки́ изо́тне то́рбу с па́ре.

изо́тне се свр **1.** *отргне се, ослободи се, отме се*. — Др́ж га, да ти се не изо́тне из ру́ке, о́пасан е тој во́л. — Изоте́ се јуњац и побе́же, не могámo га упре́гнемо. **2.** фиг *излети из уста, изрекне се*. — Изоте́ ми се ре́ч, па им сва́шта ре́ко. **3.** фиг *узе реч*. — Тами́н да ка́жем, он ми изоте́ ре́ч из уста́. **4.** фиг *осамостали се*, пеј *усамити се*. — Изоте́ли се сви́ из мо́ју кома́нду, па им ни́шта не мо́гу.

изоту́д прил *отуда, са те стране*. — Еди́н изодову́д, дру́ги изоту́д, да га ско́лимо и ва́тимо.

изоце́ли се свр *одселе се сви*. — И́зоцели се це́ло село́, ни́ки не оста́де. ▪ трп прид **изоце́лен**, -а, -о *одсељени*. — Из ову́ј малу́ сви́ изоце́лени, остала́ сѝл една́ ба́ба да чамре́је.

израбо́тен, -а, -о *истрошен, изморен*. — То́лко сам израбо́тена, ни ба́ња ми не мо́ж помо́гне да се сврнем. — Израбо́тен чове́к, ду́ић непоста́л.

израбо́ти свр *уради, направи*. — Не́ма што́ не зна́је да израбо́ти, зла́тне ру́ке и́ма. — Што ви́ди то́ј ће ти израбо́ти.

израбо́ти се свр *исцрпи се од рада*. — Чове́к се израбо́ти, па непоста́не, по́сле ни за куде́ неје́.

изра́вња свр *поравна*. — У́зни либе́лу, па изра́вњај дире́ци. — С равња́чу изра́вњај ма́лтер.

изра́вња се свр **1.** *изједначи се*. — Зе́ка и Бре́шко се изравња́ли у вучу́, у јера́м. **2.** фиг *начини поравнање у кавом послу*. — Изравња́мо се кои́-е ко́лко да́л и сѝг смо квит, ми́рна Ба́чка.

изра́ди свр фиг *превари, обмане*. — Пљу́ни ме, ако те Дани́л за та́ј посѝл не изра́ди.

изра́дња ж гл им од *изради (= уради, направи)*. — Да́л сам про́зори на изра́дњу куде Јо́ву столара́.

изра́ђа несв *изроди*. — Израђа́ли до́бра и па́метна деца́.

изразби́је свр *поломи све, поразбија*.. — До́јде ли нальо́скан, све́ изразби́је по ку́ћу. — Пија́н, изразбија́л све́ по ку́ћу.

изразби́је се свр *изразбија се*. — Изразбија́л се по по́ледицу докле-е доша́л до́м.

изразбу́ди свр *пробуди све.* — Н-умéје да улéзне полагáчке, ка[д]-дóјде нóћу, но ни свú изразбу́ди.

изрáни свр *исхрани.* — Какó ли ће изрáни онóлки аламáни на овýј глáдну гóдину?

израсúпе свр *просúе у вúше навратá.* — Немój онá да сипýје млекó у дýдулице, óбавезно га израсúпе.

израсипу́је свр в *израсúпе.* — Израсипýј на стóку крмý по јáсле, нека лúже.

израсплете́ свр *расплéте, опáра.* — Узне, па израсплете́ стáри цемпúр, па преплúта нóви.

израстýра свр *пораспýра.* — Úди израстýрај онéј овúрке, нека се сýши сéно.

израчу́ња свр *израчуна, прорачуна.* — Ћу израчýњам, па ћу ти кáжем ел ми одговáра.

израчу́ни свр в *израчуња.* — Úзни, сáм израчýни кóлко ме свé тój кóшта и ел ми се испláти.

изрúба (се) свр **1.** *исхабá (се), похабá (се).* — Какó да му се не изрúбају опúнци кьд по цéл дúн шýтка лóпту. — Изрба ми се гýње, убáво га износú овéј гóдине. **2.** *пойúје.* — Изрúбај тúја чáј, докле-е тóплачьк. ▪ трп прид **изрúбан**, -а, -о *похабан.* — Од носéње рáнац ми свé изрúбан, трéбе се закрпи.

изрга свр *истéра, изјури.* — Завýкал се кéр под-áмбар, едвá га изргáмо. — Изргáл кýчку ис-кýћу.

изрéбри свр *пребúје, истýче кога.* — Ћу га вáтим, па ћу га изрéбрим, нéће ми остáне дýжан.

изрéбри се свр **1.** *погрбáви се.* — Изребрú се работéјећи с тýј пýсту матúку. **2.** *легне поребáрке.* — Изребри се такój да и на мéне нáпраи мéсто за спањé.

изрéди се свр *учúне штогод сви по неком реду.* — Изредúше се свé кýће у чувáње говéда, па испочéтак. — Довéли тýј лýмавку у појáту, па вој се свú момци изредúли. — От-кýћу на кýћу изредúше се трубачú пре[д]-цобóр.

изрезúли (се) свр **1.** *осрамóти (се).* — Изрезили ми вамúлију, дружéјећи се с тýј мангупáрију. — Немój се тáм изрезúлиш како тú умéјеш, глéј да пóмалко пúјеш. **2.** *изгрди.* — Ка[д]-дóјде, ћу га изрезúлим што ти е детé дирáл.

изрéкне се свр *каже оно што не трéба, ода се,* в *излаје се,* в *офира се.* — Дójде му такój, па се човéк изрéкне, пóсле се бадáва кáје. — Изрéко се, а нејé требáло тój да му кáжем.

изрéпчи свр *пребúје, претýче.* — Úма га изрéпчим ко мáчку з-глоговьк.

изрéпчи се свр **1.** *протегне се, опружи се.* — Изрепчúл се ко мачóр на сланúну. **2.** *испречи се.* — Што си се тýј изрепчúл, не мóж се о[д]-тéбе прójде?

изрúне свр **1.** *очúсти (од ђубрета шталу).* — Кьд момьк изрúне кошáру, нека откáра жúто у воденúцу. **2.** фиг *издува нос.* — Тóлки мушкáр, н-умéје да изрúне súnse.

/изрúне кошáру/ изр *издува нос.* — Изрúни тýј кошáру, немój ми свáки чáс ушмркýјеш!

изрúпа несв *искаче, бежи.* — То[ј]-јарé стáлно изрúпа ис-трлý. — Изрипáше децá из грмење, да ни попláшу.

изрúпа се свр *истрчи се, изигра се.* — Одвржи Врањчу нек се мáлко изрúпа по рúд.

изрипáње с гл им од *изрúпа.* — Настрадáл од изрипáње из вóз.

изрúнн свр *искочи, изађе.* — Кьд гу видé, úзрипи из орó и óтрча по њý.

изрúпне свр *искочи, искокне.* — Изрипну зајчé из грм, кéрови га забráше тáм надóле, у тýј рекý.

изрипува́ње с гл им од *изрипӯје*. — Не́ма изрипува́ње ис-ко́ла кьд и́ду, мо́ж настра́даш.

изрипу́је несв *искаче*. — Сьг смо гу вати́ли, не́ће ми ви́ше изрипу́је из гњездо́, и́ма да квачи́ на ја́јца, док не изведе́ пи́лићи. — Изрипу́ју ри́бе из во́ду у боба́тало.

изрипу́је се несв **1.** *скаче у љӯтњи и јаростӣ*. — Ене́ га, изрипу́је се по ку́ћу ко лу́д. **2.** *заскаче*. — Изрипу́је се јуњац на кра́ву, ал му се она́ изма́ција.

изр̀ка (се) свр *издува нос*. — Нек изр̀ка но́с, да ми не ушмркује сва́ки ча́с. — И́зрка ли се ви́ше једну́ш?

изр̀кне се свр *издува нос*. — Пусти́л сопу́љ, н-уме́је се изр̀кне.

изркува́ње с гл им од *изрку(ј)е се*. — Не́е ти овде́ ме́сто за изркува́ње!

изрку́е (се) /изрку́је (се) несв *издувава нос*. — Нека изрку́е ту̀ј кошару, немо́ј га сва́ки ча́с опомињамо. — Сопуљан, изрку́је се куде сти́гне.

изр̀мба свр *изтежачи, проведе време у тешком раду*. — Изрмба́мо и ову̀ј неде́љу на њиву́.

изрове́ (се) свр **1.** *испла̄че (се), запла̄че, прикука*. — Ко́лко же́не изрова́ше за Дани́ла, несьм зна́л да га то́лко во́лу. — Нека се ле́чка изрове́, па ће вој ла́кне. **2.** фиг *изрије, пре̄копа*. — Це́лу гради́ну изрова́ле кртице и пу́ови. **3.** фиг *искука што̄год*. — Едва́ изрова́ да ми даде́ неки́ динарчьк.

изро́ви свр **1.** *извади, ископа̄*. — Изро́ви му не́колко стру́ка пра́зилук. **2.** фиг *исколачи, разрогачи очи*. — Изрови́ла у ме́не, не мо́ж ме гле́да. — Изрови́ла, жи́вога ће ме поеде́.

изро́ви се свр *заблене се, избечи се*. — Изро́ви се тако́ј у чове́ка, да те стра́ ува́ти.

изро́гљи (се) свр *разрогачи (се), исколачи (се)*. — Изрогљи́ла у ме́не, ко да сам вој му́жа преоте́ла.– Кво си се тако́ј у ме́не изрогљи́ла, кој ти е ђа́вол?

изро́ди се свр **1.** *изгуби раније својства (воће, поврће)*. — И́машемо у́бави компири́, ал ни се изроди́ше. **2.** в *одроди се*. — Изроди́ли се по́одавно, и́ма два́ коле́на, ськ се узи́мају ме́ђу се́бе.

изро́нsа се свр *испла̄че се*. — Ка[д]-це изро́нsа, ће се сми́ри.

изр̀пће свр в *изрба* (*2*). — Зача́с изр̀пће млеко́, па отрчи́ куде деца́ да се и́гра.

изру́би свр **1.** *исече*, в *истрӯпи*. — Изруби́мо зача́с три-четири ме́тра дрва́. **2.** фиг *изгризе до корена, попасе до земље*. — Уле́зле о́вце у гради́ну, све́ ми изруби́ле цвекло́.

изру́пчи свр *просврдла*, в *издувчи*. — Изрупчи́л сипа́ц све́ са́ндук у а́мбар. ▪ трп прид **изру́пчен**, -а, -о *прове̄рте̄н, просврдлан*. — Што но́сиш ти́ја изру́пчен це́мпир, кьд и́маш дру́ги, це́л?

изру́ца се свр *испла̄че се, нарида се*. — И́зруца се дете́, и́зруца за ма́тер, па за́спа.

изру́ча свр *пое̄де све, руча*. — Ми́ изруча́мо, ти́ ка́сно дојде́.

изр̀чка свр *ишчепрка*. — Изрчка́л некаквý пару́ та́м, по са́ндук, па ми́сли напалијо́н.

изуа́ли свр *размази све*. — Н-уме́је з-деца́, све́ ги изуа́ли, па по́сле си и́мам му́ку с њи́.

изуби́ва свр **1.** *изубија, измла̄ти*. — Изубива́ли дете́ за ни́шта: опцова́ло ги. **2.** фиг *нажуља*. — Изубива́ла га ципе́лка, напраи́ла му дористра́шни жу́љови. ▪ трп прид **изуби́ван**, -а, -о **1.** *трӯо, нагњечен*. — Донёл ми изуби́ване ја́буке. **2.** *нажуљан*. — Све́ ми но́ге изуби́ване од ове́ј цо́мпе.

изуби́ва се свр *изубија се, озледи се*. — Све́ зе ја́буке изубива́ле на коња́ у вре́ћу.

изубије свр в *изубива*. ▪ трп прид **изубијен**, -а, -о *пребијен, у модрицама, у ранама*. — Погледа доктур, много сам изубијена, па се зазвери.

изуведа свр *измисли*. — Изуведали да иду на гробје дан пред задушнице.

изувија свр фиг *изокрене*. — Изувија речови, не мож да га уватиш ни за главу ни за реп.

издара свр *пребије, избије*. — Издарал га баштá што не слуша. ▪ трп прид **издаран**, -а, -о — Ће будеш ти издаран, видим ја!

изукара свр *утера све*. — Изукарам стоку, намирим гу, па у чичини на орату.

изуми свр *заборави*. — Изуми кво ми рекоше да купим. — Опште не мисли кво му рекнеш, до вракњицу већ га изуми.

изуми се свр *препадне се, престраши се*. — Изуми се о[д]-цтра кьд испаде и[з]-шумак на пут ко ошала. — Изумило се дете од грмљаву, ватило уплав.

изумување с гл им од *изумује*.

изумује несв **1.** *заборавља*. — Големе бриге ме сопеле, изумујем кво ми оратиш. **2.** фиг *сенили*. — Почел да изумује, памет му ветреје.

иљав, -а, -о **1.** *врљав, разрок*. — Зар не виде да им је снаа иљава. **2.** *непоуздан, опасан*. — Иљав неки човечина, стра да те од њега вати. — Такој ти-е кьд с иљавога имаш работу. — Од иљаво има и поиљаво.

иљави се несв *измоштава се, прави гримасе очима и лицем, изазива, кревељи се*. — Кьд ме види, почне се иљави.

иљавка ж пеј *разрока жена*. — Да неје иљавка, била би убава девојка.

иљавко м пеј *разрока мушка особа*. — Нашал да ме критикује тија иљавко иљави.

иљаво прил *накриво, лоше*. — Тија колац си побил иљаво, неће ти добро стоју тарабе.

иљавча м пеј *разрок, лош човек* — Куде узе онога иљавчу из Прочовалци, да ми је да знам.

иљада ж *хиљада*. — Збрало се неколко иљада људи. — Беше ни туј око иљада.

иљадарка ж *новчаница од хиљаду динара*. — Некад иљадарка беше голема пара, а сьг — ништа.

иљађење с гл им од *иљади (се)*. — Нема иљађење, ако се добро не запне.

иљади се несв *хиљади (се), множи (се) (код благосиљања)*. — Нека ти трла иљади, чеде ти иљадило, све ти иљадило, домаћине (*благосиљање*)! — Нека ти се иљаду овце у трлу. — Иљадила му се реч што гу рече. — Иљадил се, дабогда.

иљадо **1.** број *хиљаду*. — Тьг је село имало иљадо брава. — Иљадо овце сам чувала. — Иљадо динара му дадо да му се најде. **2.** фиг *много*. — Иљадо људи се беше там збрало, а ти не дојде.

иљач м *лек*. — За сваку болку наоди се иљач, само требе да знаш које е за кво.

иљачан, -чна, чно *лековит*. — Има баба за тебе иљачну траву, ће те излекује.

иљење с гл им од *иљи (се)*. — Од онолко иљење преко плот, це изиљи проклетиња.

иљи несв **1.** *направи гримасу, искриви*. — Кьд гођ ме види иљи уста, ко да сам вој нешто крива. **2.** *искреће (главу)*. — Што стално иљи главу? — Немој да иљиш главу, него гу исправи кьд гледаш! **3.** *гледа преко неке препреке*. — Не иљи у туђо, него работи, да и ти стечеш!

иљи се несв *руга се коме искрећући главу устрану*. — Што ми се онај дете онакој иљи кьд га не познавам?

и̏лька ж в *иљавка*. — Како̀ ме са́мо гле́да она[j]-и̏лька.

и̏льча м в *иљавча*. — Кудѐ се за̀црни с и̏љавога и̏льчу.

и̏ма[1] несв *поседује, располаже, у сродству је*. — Ни о́н не зна̀је ква̀ свѐ и̏ма. — И̏машемо едно́га Га̏ру, то[j]-једну̀ш бе́ше ку́че. — И̏ма була́зара у Нѐмачку. — И̏маш ли сведо́ка за то̀ј, ел нѐмаш?

и̏ма[2] пом гл *непотпуног значења који остаје непромењеног облика (3. л. једн презента) и допуњује се са (да) + презент у изразима*: — Не зна̀је о́н с кога́ и̏ма по́сла. — Кьд га ва̀тим, и̏ма га испокр̀шим. — И̏ма [да] га нѐма. — И̏ма ги бѝјем. — И̏ма [да] летѝ кроз про́зор. — И̏ма [да] ме мо́ли да вој опро́стим. — И̏ма [да] ме мо́ли и ку́ми. — И̏ма ми но́ге целиву́је. — У ду́пе и̏ма ме цели́ва. — И̏ма на тре́пке да о́ди. — И̏ма вој и̏гра каѝш. — И̏ма се но́симо до Бо́га. — И̏ма то̀ј да пису́је и на кр̀с. — И̏ма све да испри́чам. — И̏ма се закуне́м у цр̀кву. — И̏ма да добѝје му̏ћак. — И̏ма за њѐга једна́ сировѝца. — И̏ма га че́ка метре́к. — И̏ма га на чечр̀к! — И̏ма га на че́нгеле! — И̏ма га ту́рим на стојка! — И̏ма да му и̏гра колац̀. — И̏ма се оте́гне ко Божѝћни по́с. — И̏ма оте́гне па̀пци. — И̏ма да се́дне на ду́пе. — И̏ма се око̀зи. — И̏ма се око̀ти. — И̏ма се уке́ња. — И̏ма да пу̀шта пе́не на уста́. — И̏ма да вѝди огреја̀ш. — И̏ма да крѝви с о́бе но́ге. — И̏ма да о́ди на коле́на. — И̏ма му завр̀нем шѝју. — И̏ма се утркољи. — И̏ма се утро́ња! — И̏ма га изре́пчим. — И̏ма га изђу́стрим. — И̏ма га излеку́јем са[с]-сливовьк. — И̏ма га раце́пим. — И̏ма га предво́јим на полути́не. — И̏ма га расту́рим на са́ставни де́лови. — И̏ма да вѝсне на гра̀њку. — И̏ма да искоко́ли. — И̏ма да га ро́ди. — И̏ма да ги ство̀ри како̀ зна̀је. — И̏ма се отѐли. — И̏ма га з де́сну. — И̏ма га с ле́ву. — И̏ма га у слабѝне. — И̏ма га у тѝлиње. — И̏ма га у мешѝну. — И̏ма га у грбѝну. — И̏ма га у рѝње. — И̏ма га у њо̀калицу. — И̏ма му ма́му ма́мину. — И̏ма да му башту́. — И̏ма му се́мку се́мкину за̀трем. — И̏ма да му стрѝну. — И̏ма да му у̏јну у̏јнину. — И̏ма да му те́тку те́ткину. — И̏ма да му чи̏чу чи̏чиног. — И̏ма да му у̏јку у̏јкиног. — И̏ма да му старосва̀тицу. — И̏ма му кумѝцу. — И̏ма да му Живо́мира. — И̏ма му Живадѝнку. — И̏ма му жѝву Жива̀ну. — И̏ма му ку̏ћу затво̀рим. — И̏ма га по́сле питу́јем. — И̏ма се зазвѐри. — И̏ма кроза̀ сѝд пролетѝ. — И̏ма га испромашу́јем. — И̏ма ми налетѝ ка[д]-це не на̀да! — И̏ма га заковѐм. — И̏ма у дѝн да прогле́да зве́зде. — И̏ма [да] ора̀ти са̀м спрома се́бе. — И̏ма се кр̀сти з-де́сну, па с-ле́ву. — И̏ма се бѝје у тѝкву. — И̏ма скубе́ ко́су. — И̏ма ме питу́је и̏ма ли јо̀ш. — И̏ма се у̀зне у па́мет. — И̏ма да зајецка! — И̏ма се зацѐри. — И̏ма се уто̀рња. — И̏ма се усе́ре. — И̏ма отво̀ри ово̀лка уста́. — И̏ма у̏мре о[д]-цмејање. — И̏ма га гѝлкам доклѐ не изрове́ с о̀чи! — И̏ма [да] запа̀нти ово̀ј тепа̀ње. — И̏ма га нека̀ трле́ма у̀вати. — И̏ма га соба̀лим. — И̏ма га вр̀жем на коња̀ за ре́п! — И̏ма га обе́сим на о̀стожу. — И̏ма га но́сим на кркаче́. — И̏ма га на слѝву ука̀чим. — И̏ма га дру̀снем, и̏ма га распу̀чим! — И̏ма да па̀дне у не́свес. — И̏ма га истресе́м из га̀ће. — И̏ма да оста̀не без ја̀јца. — И̏ма да мо́ли за мѝлос. — И̏ма му се ду́пе расцавтѝ ко трендавѝл. — И̏ма да еде́ ро́сне шишарке, са́мо ли га ва̀тим с мо́ју Живану, да пѝје ка̀ву, у неде́љу, кьд те́рам компирѝ у̀ Преде́не на паза̀р.

има̀ње с дем и хип од *имање*. — Поработѝ ма̀лко на има̀ње, па се дѝго и ото̀ си.

и̏ме с **1.** *именак*. — Кудѐ си, и̏ме? — И̏ме, којѐ рабо́тиш? **2.** *надимак*. — Да̀ л ни-е и̏ме Чорбарѝ и тако̀ј ни-е за вѐк остало̀, тако̀ј нѝ и ськ вѝкају.

име́нтује свр *именује*. — Нѐћу да га име́нтујем, нека се са̀м ја̀ви.

ина̀т м *поркос*. — На свѝ ни те́ра ина̀т. — Не мо̀ж да жѝви без ина̀т. — Од ина̀т е зда̀ден.

ината́ње с *инаћење*. — С ината́ње нѐће нѝшта постѝзаш.

инатлѝк м *инат, пркос, тврдоглавост.* — Уватѝл га некѝ инатлѝк, па га цѐлу недѐљу држѝ.

инациja м *онај који пркоси.* — Не мо́гу да изле́знем на кра́j с то́г инациjу.

инацилѝк м *инаћење, пркос.* — С инацилѝк ни́шта не́ће постѝгнеш.

инацисува́ње с гл им од *инацисује се, пркошење, инаћење.* — Досади́л ни-е ви́ше с инацисува́ње.

инацису́је се несв *пркоси, инати се.* — Ла́ко е њѐму да се инацису́је, а ја́ мо́рам да рабо́тим.

инвали́да ж *инвалиднина.* — Прѝма инвали́ду отка́д је па́дал з гра́ђевину.

интересува́ње с *интересовање.* — А сѝк одjедну́ш нѐко интересува́ње за на́шу малу́, а досѝк ни несу́ ебава́ли за ни́шта.

инцили́р м *инжењер.* — Збра́ли се били́ инцили́ри да ви́ду кво́ ће рабо́ту с мо́с на Мора́ву.

инциње́р м *инжењер.* — Си́н му поста́л гла́вни инциње́р у „Ко́нграп".

инциње́рка ж *инжињерка.* — Дете́ вој у́чи за инциње́рку.

И́пка ж *надимак од Даница.*

ис предл *из.* — Дошѝл чак ис Попади́сци за е́дно кравче́ да му продаде́м.

иса́бен, -а, -о *искварен, упропашћен.* — Ово́j ма́ње ти-е иса́бено с масте́ње, не мо́ж ни за цемпи́р.

иса́бено с *упропашћена, покварена ствар.* — Научѝл да збѝра иса́бено.

иса́би свр *поквари, упропасти.* — Исаби́ даску́, н-умеја́ да напра́jм ни столи́чку. — Исаби́ла пре́ђу с масте́ње.

иса́би се свр **1.** *поквари се, постане лош, зао.* — Исаби́л се на́род дибиду́с, ни́ки с ни́кога не ора́ти, ни́ки ни́кога не зарезу́је, сва́ки гле́да да те превара́. **2.** *упропасти се штогод.* — Све́ ми се исаби́ли компири́ у по́друм.

исака́ти свр **1.** *нанесе тешку повреду.* — Исакати́ла га грана́та у ра́т. **2.** фиг *посече.* — Све́ ми неки́ исакати́л ошáв што сам посади́л у Мр̀ковицу.

исака́ти се свр **1.** *тешко се повреди.* — Нагази́л на косу́, исакати́л се скро́з. — Це исака́ти са[с]-секи́ру, још неје́ научѝл да де́ља. — Исакати́л се са секи́ру. **2.** фиг *пореже се.* — Н-уме́је се бри́чи з бриjа́ч, све се исака́ти.

исвр̀ља несв *избаца.* — Ваздѝн исвр̀ља поква́рени компири́. — Исвр̀ља ђу́бре ис коша́ру на буњи́ште

исвр̀ља́ње с гл им од *исврља.* — За то́j исвр̀ља́ње ис-ку́ћу ће види́мо на су́д!

исвр̀љи свр **1.** *избаци.* — Гро́м ги уби́л, гро́б им ископа́л, па им ко́ске исвр̀љи́л на сви́ ти́ја душма́ни (*клетва*)! — Нако́сим, нако́сим, па исвр̀љим, не́мам га куде́. **2.** *истера.* — Исвр̀љи́ли гу ис-ку́ћу. — Ако не слу́ша, исвр̀љи га ис-ку́ћу.

исвр̀љува́ње с гл им од *исвр̀љује.*

исвр̀љу́е / исвр̀љу́је несв в *изврља.* — Исвр̀љу́е едно́ по едно́ што му не тре́бе. — Исвр̀љу́је сне́г, пра́и прти́ну.

исе́ре се свр **1.** *обави велику нужду.* **2.** фиг *иструђа, излаирда.* — Пу́сти га нека́ се још ма́лко исе́ре, о́н дру́го н-уме́је.

исе́ћа се несв *изналази, измишља, досећа се.* — Са́мо се исе́ћа по нешто́ и затрачку́је ме. — Исе́ћа се едно́ по едно́ ко да е ства́рно тако́j било́.

исе́ца несв *сече.* — Рекáл сам му да исе́ца дрва́, а он ватѝл по малу́.

исече́ свр **1.** *насече.* — Нека́ ни исече́ дрва́, докле́ још неје́ отишáл у рабо́ту. **2.** *подреже.* — На дете́ да исече́ но́кти, па ће до́jде.

иси́пе свр *испразни, проспе.* — Иси́пи песа́к куде́ ку́ћу. — Иси́пи помије та́м, у коруби, на свињe.

иси́пе се свр *добије мале богиње (рубеоле), оспе се.* — Дете́ се исипа́ло, не мо́гу га оста́јм само́ до́м.

исипува́ње с гл им од *исипу́је (се).* **1.** *просипање.* — Напраи́ли буњи́ште од исипува́ње ци́бру. **2.** *осипање, осип.* — Кьд дете́ и́ма исипува́ње, ни́шта му не да́вај од ле́кови, нека́ се иси́пе.

исипу́је несв *изручује, просипа.* — Исипу́је бра́шно у на́ћве. — Исипу́је жи́то у пре́сак. — Исипу́је на свињe помије у коруби. — Вода́ од пра́ну ко́су се исипу́је та́м, иза ку́ћу, у бу́рјан, да ко́са бу́де бу́јна како́ бу́рјан.

исипу́је се несв *осипа се, добија мале богиње* (*рубеоле*). — Дете́ ми се поче́ло исипу́је, па га мло́го сврби́.

иси́пчи свр *просврдла, поједе, избуши дрво (сипац).* — Сипа́ц све́ исипчи́л би́ндур и ћупри́ју у по́друм. ▪ трп прид **иси́пчен**, -а, -о *избушен.* — Дрвени креве́т ни-е све́ иси́пчен ко реше́то.

иси́ра се несв **1.** *обавља велику нужду.* **2.** фиг *прича бесмислице, трабуња.* — У́век, ка[д]-доби́је при́лику, тако́ј се иси́ра.

иси́са свр *исише, посише.* — Исиса́ше јагњети́ја о́вце, нема́ кво да намузе́м.

иси́ца несв *сече* в *исеца.* — Нек и́де па нек о́н иси́ца гору́нови тру́пци, што ја́ да се́бнем.

исица́ње с гл им од *исица.* — Нао́стри до́бро тесте́ру за исица́ње дрва́.

и́ска несв *тражи, жели, хоће.* — И́ска да по́јдем с њега́ у Село́. — И́ска да зна́је куде и́демо. — То́ј што о́н и́ска не мо́же сьг. — И ја́ би иска́л па́ре, да и́ма. — Нека и́ска ко́лко о́ће, о[д]-то́ј не́ма збо́р.

иска́ка несв *искаче, излази.* — Иска́кај ис-ку́ћу, да ти ја́ не доо́дим та́м.

иска́ља (се) свр *упрља (се), умаже (се).* — Куде про́јде с бла́тњави опањци, све́ иска́ља. — Куде́ и́де не зна́м, иска́ља се по блати́ште ко свињче́.

иска́ни (се) свр **1.** *понуди у више навраћа.* — И́скани ни́, и́скани са[с]-сва́што кьд бе́омо куде њега́ у го́сти. **2.** *обави велику нужду.* — Иска́ни дете́, па да и́де да ле́га. — И́скани ли се ви́ше једну́ш?!

иска́ње с гл им од *иска, тражење, тражња.* — Кво́ е то́ј твое́ иска́ње сва́ки ча́с те ово́ј, те оно́ј.

искањува́ње с гл им од *искањује (се).* — До́јади ни́ с искањува́ње, па си отомо.

искању́је несв *нуди.* — Таква́ е она́, во́ли да искању́је сва́кога ко́ји вој до́јде у го́сти.

искању́је се несв **1.** *скањера се, нећка се, оклева.* — Искању́је се це́л дьн кво́ пр́во да по́чне да рабо́ти. — Искањува́ се, искањува́: те ће га ку́пи, те не́ће и тако́ј оста́де без вра́њчу. **2.** *обавља велику нужду.* — Јо́ш ли се искању́је по клозе́т, докле́ ће га че́камо?

иска́ра свр **1.** *истера.* — Ви́ше неје́ могао́л да гу трпи́, искара́л гу ис ку́ћу. — Брзи́ли за́јца, искара́ли лиси́цу. — Иска́рај свињу́ ис ко́чину. — Девестодва́наесте смо искара́ли Ту́рчина. — Нека́ иска́ра говеда на у́трину да пасу́. — Иска́рај деца́ на орма́н, та́м нека лудују! **2.** *дотера.* — Искара́ она́ија сто́г се́но из доли́ну. **3.** фиг *уплаши.* — Пре́паде ме, и́скара ме ис па́мет. **4.** *дође до истине.* — Запе́л ће иска́ра исти́ну на ви́дело. **5.** *оконча, заврши неки посао.* — Прети́цају се косачи́ ко́ј ће пр́ви иска́ра о́ткос. — Иска́рај ти́ја по́стог компири́, па да обе́дујемо *(окопа)!* **6.** фиг *избије, израсте.* — Осуши́ла се сли́ва, ал ис ко́рен искара́ли о́млади.

/искáра óчи/ изр *уради шта̄ површно, лоше уради, ништа не уради* (ирон). — Ће га урабóти, ће му искáра óчи. — Што-е окосúл, искарáл му óчи. — Ће га напрáи рéче, па му úскара óчи.

искарува́ње с гл им од *искарује*, **1.** *истеривање*. — Тóлко искарува́ње, и пá гу не úскара. **2.** *тера̄ње*. — Сък си ти́ на рéд за искарува́ње говéда у Чемéрник.

искарýје несв **1.** *истерује*. — Искарýје гу свáки чáс. **2.** *тера, гони*. — Искарýје стóку у ýтрину да пасé. **3.** *доте̄рује*. — Искарýје сéно из долúну дóма. **4.** фиг *плаши*. — Искарýје ни ис пáмет с тýј бóлес. **5.** фиг *тра̄жи*. — Стáлно искарýје некý прáвду по сýдови.

искáстри свр *по̄ткреше дрво*. — Искастри́ бýке у Úгриште, бóље да растý.

искáча несв **1.** *излази*. — Одма да искáчаш ис кýћу у говéда. — Не искáчајте му на óчи такви́ пијáни. — Не мóж свáку вéчер да искáча з-друштво. — Нéће на врáта, но искáча крос прóзор. **2.** *појављује се*. — Искáчају му ницúне. — Искáчају му брадáвке по рýке. — Искáчају му већém бр̀кови. **3.** фиг *луди*. — Од њéга ис пáмет искáчам. — Ис пáмет искáча од рáдос. — Искáча ис кóжу од љутúну.

искачáње с гл им од *искача*. — Да ми-е било̀ до искачáње, пóтопло би се облéкла.

искáчи свр *окачи све*. — Изврзá говéда, па искачи́ óглави на дирéк.

искáшка (се) свр *ӯпрља (се), умаже (се)*, в *накашка се*. — Кудé úскашка опúнци, ко да си по лáјна одúл? — Искашкáл се ко да-е кóчину ринýл.

искељáви се свр **1.** *по̄стане ћелав*. — А сúг да га вúдиш, остарéл, искељавúл се, за нúгде нејé. **2.** фиг *ошиша се до главе*. — Што се такóј úскељави, несú ли умејáл бóље да се почúшаш?

искесáпи свр *исече неким сечивом, искасапӣ*. — Мýжа и свéкра су ми Бýгари искесапúли на дрвнúк са секúре. — Трú сáта кесáпи једнó бравчé, не мóж га искесáпи.

искéца свр **1.** *обави по̄лни а̄кт*. — Морé, једнýш ли сам гу искецáл, па ко да нúшта нејé било̀, прáи се да ме не познáва. **2.** фиг *превари*. — Искеца ни чúча за јéвтине пáре.

искéца се свр **1.** *обави по̄лни а̄кт*. — Искецáмо се дóбро, сък ми нејé жáл што-е отишлá за другóга. **2.** фиг *превари се*. — Искецá се сáм на брзúну, нúки ме нејé терáл да купýјем крвомóчљиву јунúчку.

искúда (се) свр **1.** *намучи (се)*. — Искидáмо се цéло лéто трчáећи по рабóту. — Искидá си рýке с овéј коветúне за вóду. **2.** *забрине (се)*. — Искидá се о[д]-цтрá, чекáећи цéлу нóћ ка[д]-це децá врну о[д]-цобóр. **3.** *уништи*. — Úскида ме мешúна од болéж.

искилáви свр фиг *упропасти*. — Искилавúл рабóту. — Штó га, бре, úскилави, кьд рéче ће бýде за ујгýн кьд га ти́ урабóтиш. ▪ трп прид **искилáвен**, -а, -о *упропашћен*. — И без нáс рабóта-е скрóз искилáвена, ми ич да се не мýчимо (*ирон*).

искилáви се свр **1.** *добије брух*. — Искилавúл се од онúја тéшки трýпци што ги товарúл. **2.** фиг *упропасти се*. — Мéне нúки не глéда што се искилавú цéлу јéсен работéјећи.

искúлчн (се) свр *упропасти (се), по̄стане килав, окилави*. — Ће га искúлчиш с тéј врéће, немój га тóлко товáриш.– Искилчú се дизáећи и товарéећи цáкови с цемéнт. — Искилчúл се носéећи вој тóрбе и[з]-Селó, и па вој нејé дóбар. ▪ трп прид **искúлчен**, -а, -о *килав*. — Кудé ће дúза трýпци искúлчен човéк.

исклекáви свр *учини кога хромим, пребије ногу коме*. — С лемéзницу га забрáл, скрóз га исклекавúл, енé га сúг клекáви. ▪ трп прид **исклекáвен**, -а, -о *хром*. — Úде онакój исклекáвена, потпúра се с тојáшку.

исклекáви се свр *ишчаши, повреди кук, ногу.* — Исклекавúл се у дрвá, па едвá óди.

исклéчи свр *угане.* — Исклечúл нóгу, па не мóж да дóјде. — Извúл му рýку, па гу исклечúл, отидé кудé Тúсу да му гу намéсти. ▪ трп прид **исклéчен**, -а, -о *угануō.* — Болú га исклéчена ногá, па устýра.

искљувé свр *искључује, покључца све.* — Исљувáше кокóшке жúто на гýвно. — Кудé úма кокóшке, тýј нéма змúје, кокóшка гу искљувé и утéпа.

искове́ свр *закује све, прикуца све.* — Исковáл лéтве на крóв, сúг трéбе да тýра црéп.

искожéља се свр *измигољи се,* в *изоōне се (1).* — Úскожеља ми се мачé из рýке и побéже.

искоколи свр *исколачи, разрогачи очи.* — Искоколúл óчи у мéне ко да нештó очекýје.

искóље свр *покоље све.* — Пóтреви се ýбаво врéме те исклáмо свúње и уредúмо пáстрму. — Свé ћу ви искóљем ко зáјци!

искомáти свр *исколада.* — Искомáти лéб на сви! — Сúг си га па мнóго искоматúл.

искомáти се свр фиг *исекира се, ūопадне од бриге.* — Искоматúше ме овáј децá, кáчу се по ошáв, úч не слýшају.

искоматúше свр в *искомаūи.* — Што си погáчу тóлко искоматисáла ко да смо коцá у кýћу. ▪ трп прид **искоматúсан**, -а, -о *искомадан.* — Чéка те обéд, лéб искоматúсан и ракúја, сúл да сéднеш!

искóмса (се) свр *јако (се) ишчеше, изгребе се чешањем.* — Искóмсај ме, мнóго ме сврби плéћка. — Свé се искомсá ко да ме е óложа подлазúла по грбúну.

искондáви се свр *искриви се, ūостане хром.* — Нóге вој се искондавúле од реýму.

ископувáње с гл им од *искоūује (се).* — Ће дóјде машúна за ископувáње канáл.

ископýје (се) несв *искоūава (се).* — Кój ће ти ископýје грóб, ће те зачепрљимо кóлко пцéта да те не искóпају (*ирон*). — Тáм, у мáјден, се ископýје кáмен за кýћу.

искорубáви свр **1.** *искриви.* — Било би од мерáк, да га несú овдé-ондé искорубавúл. **2.** фиг *извади средину хлеба.* — Кој ли овóлко úскорубави лéб?

искорубáви се свр *искриви се, сūврдне се.* — Úскорубави ми се свé пáтос од онéј дúске. — Свé му се тáлпе на пóдрум искорубавúле. — Искорубавúше ми се опúнци, не мóж се нóсу.

искóчи свр **1.** фиг *изгреје сунце.* — Откúд је слúнце искочúло, тú се jóш замављýјеш по кýћу, мéсто да си ватúл косý у шáке. — Искочúл вéпар ис-кóчину, свé изрúл авлúју. **2.** *оде.* — Úскочи за час до комшúју, брзо це врне. **3.** *осūе се ūо ūелу.* — Искочúле му бáпке, па га сврбý. **4.** фиг *ūежи.* — Колко ви úскочи вéпроња што га јучéрке закласте? — Ће искóчи јунчé око двéста кúла. **5.** изр **искóчи ис пáмет** *заборави.* — Ма, сúг ми úскочи из пáмет, а на врх ми езúк бéше.

искóшка свр *испрегне, изјарми.* — Искóшкај волóви, пýшти ги да пасý доклé утовáримо снóпје.

искра свр *ūоломи, ūомлаūи.* — Искрáл кóла и волóви у Ракúцку рекý. — Свé ги úскра, нúедна чáша не остáде цéла.

искра се свр *изломи се, ūоломи се, наūрада.* — Искрáл се са скúје у сливáк у долúну.

искрáдне се свр *изађе крадомице.* — Искрáдне се па побéгне куде другарú.

искра̏н, -а, -о *изломљен, поломљен, настрадао.* — Дојдѐ свѐ искра̏н, са сцѐпену гла́ву.

искре́чи (се) свр *рашчепи (се), раскречи (се).* — И̏скречи ми на̀ливперо, сѝг не пису́је него гребе́. — Љизну́ се на ле́д, па се искречи́, да ишча́шим ку́кови.

искривуљи се свр *искриви се.* — Свѐ се искривуљи́ле ло́јтре на сљи́нце. — За ви́лу се па́рошци искривуљу над о́гењ.

искри́ли свр *поломи клице на кромпиру.* — У̏зни да искри́лиш компири́, да се не а́бу.

искри́ли се свр *појаве се клице на кромпиру.* — Компири́ се свѐ искрили́ли, то́пло им у по́друм.

искрка свр фиг *поједе све у сласт.* — Бе́ше омеси́ла ба́ницу па гу искрка́мо з-бла́жено млеко́.

искрља свр *онеспособи играче фудбала крљањем.* — Бе́гају од њѐга, да ги не искрља.

искрљи (се) свр *поломи (се), очуљи (се), окрњи (се).* — Тре́бе искрљиш леденѝце на стре́је, да не уби́ју некога́. — Ћу искрљим ро́гови на то́га овна́ ако ми још једну́ш напа́дне дете́. — Доби́ше говѐда шáп, па им се свѐ искрљи́ше ча́поњци. — Несѝм виде́л куде-е Же́рко искрљи́л ро́г.

искрпа́ти свр пеј *изломи на велике комаде (хлеб, питу, пројy, храну).* — И̏скрпати ни ба́ницу, па си отиде́, а ми́ се́домо да еде́мо. ▪ трп прид **искрпа́тен,** -а, -о *изломљен на велике комаде (хлеб, пита, проја, храна).* — Што искрпати́сте ово́лко ови́ја кола́ч?

искрпа́ти се свр фиг *престрашити се.* — Искрапати́ се о[д]-цтра́ за дете́ преко Цеврља́нку на ову́ ви́јулицу. — Искрпати ме, бре́, о́ало ни-је́дна!

искрсти свр **1.** *крсти све.* — Сва́ деца́ у малу́-е искрсти́л ста́ри ку́м Ли́нгур. **2.** *укрсти снопове.* — Искрстиш сно́пови, едѝн на дру́ги с кла́сје унутра, и ете́ ти зденута крсти́на. **3.** *укрсти здравицу.* — Искрсти́ше ру́ке и испразни́ше ча́ше, па ћѐ прејдо́ше на ручáк.

искрути свр *помери из корена, из лежишта, размрда.* — Ве́тар ни искрути́л ја́буку, па смо гу упре́ли с подупира́чи. — Сне́г свѐ ко́лци искрути́л, ће па́дне пло́т на авли́ју.

искрши (се) свр **1.** *поломи (се), разбије (се).* — Искрши́ла му се гра́њка под но́гу, тако́[ј]-е па́дал из цре́шњу. — Отиша́л на изво́р, искрши́л сто́вну. **2.** фиг *пребије, истуче, настрада.* — Вати́л га само́га у пу́т, па га искрши́л. — Слете́л у ба́ру са[с]-ски́је, свѐ се искрши́л. **3.** фиг *оштетити се.* — Искрши́ грби́ну работе́ћи по це́л дѝн и то́ј за коју́ на́дницу.

исккрштáва свр *крсти све.* — Искрштавáмо сва́ деца́ што и́машемо још некрстена.

искубе́ (се) свр *почупа (се), ишчупа (се).* — Искубла ми ло́зе из на́јубави оца́ци с компири́. — Потепа́ле се, па вој Радо́јка искубла котру́љ. — Ћу вој искубе́м цорцини́, да вој се осве́тим, па куде и́де нека и́де!– Вати́ле с за ко́се, па се свѐ искубле.

искуде пред *од, одакле.* — Дојдѐ искуде ку́ћу. — Не видо́мо искуде се по́јави. — Искуде и́деш?

искужља се свр *исклизне, извуче се.* — И̏скужља ми се ри́ба из ру́ку, не могá гу ва́тим. — Држ до́бро коно́пац, да ти се не искужља, да не па́днем от кро́в. — И̏скужља ми се мангу́п и побе́же да не рабо́ти.

иску́ка свр фиг *измоли*. — И́скука ми са́дњи дина́р иж-це́п. — Не даде́ш ли му дина́р, и́ма га иску́ка.

иску́рчи се свр фиг *исхвали се, по̄каже снагу*. — И́скурчи се ту́ј пре[д]-са́другу, и́скурчи, па си отиде́ кьд виде́ да га ни́ки не еба́ва.

иску́са свр *по̄куса*. — Ће иску́са едну́ш и о́н оно́ј што му се не ку́са.

ислабе́је свр *изгуби снагу, омршави*. — Ако тако́ј цимрајво еде́, ће ислабе́је дибиду́с.

исла́би свр в *ислабеје*. — Ислабе́о сам нешто́ ле́тоске, а не зна́м кво́ ми-е.

исла́би се свр *смрша, изгуби снагу*. — Ислаби́л се, не мо́ж ни ложи́чку да држи́ у ру́ку.

ислеђува́ње с гл им од *ислеђује, ислеђивање*. — Едну́ш ли ме-е ислеђува́ла мили́ција, са́дњи пу́т ме одве́ли на ислеђува́ње, кобајаги́м сам га утепа́ла; ја́ па́трава оно́лку воли́ну ћу уте́пам!

исмева несв *исмејава*. — Све́ сам арабат, а о́н наши́л да ме исмева.

исмева се несв *по̄дсмева се*. — Исмева се на сви́, не́ма на кога́ се о́н не исмева, ни́ки му овде́ неје́ ни до коле́на.

исмевува́ње с гл им од *исмевује (се)*. — Да не̏е то́ј исмевува́ње, не зна́м кво би они́ работи́ли.

исмева́ју (се) несв *по̄дсмева (се), исмејава (се)*. — Нее́ у́баво то́ј што ста́ри исмева́ује, нека исмеваују другари́. — Видо́ ги, море́, исмева́ју ни се каквы́ смо, како́ ора́тимо, ко да су они́ по́бољи.

исме́је се свр *задовољи се смејањем*. — Жи́ви се исмеја́мо од његове́ сме́шке. — Исмеја́мо се на Ра́тка кьд видо́мо како́ се обле́кал.

исмеју́је несв *исмејава, по̄дсмева се*. — Исмеју́је кога́ сти́гне, ни́ки му неје́ до́бар.

и́сна речца *исти́на, заисти́а*. — И́сна смо доби́ли но́вог учи́теља. — И́сна ли се оженила А́гна? — Све́-е то́ј и́сна тако́ј било́.

испа́да несв **1.** фиг *по̄премара се*. — Душа́ ми испа́да док и́дем уз ону́ј чу́ку. — Од ову́ј косу́ испа́да душа́. **2.** фиг *по̄прадне се*. — Душа́ ми испа́да од стра́ кад гу ви́дим ква́ се напраила ко о́ала.

/испа́дне при́лика/ изр *укаже се шанса*. — И́спаде ми при́лика, па гу прода́до.

испа́лен, -а, -о *запаљен, спаљен*, в прим под *испали*. — Ка-це врну́ све́ у малу́ бе́ше испа́лено, ни́где една́ ку́ћа чи́тава у авли́ју.

испа́ли свр **1.** *запали све*. — Испали́ше Бу́гари све́: ку́ће, коша́ре, а́мбари. Све́-е било́ испа́лено. **2.** *опали пушка*. — Испали́ше две́ пу́шке, би ма́лко, па на́грну во́јска по село́.

испампу́ри свр фиг *избије*. — Тре́бе да га чове́к до́бро испампу́ри што не слу́ша.

испа́ри (се) свр *испере (се) врелом водом (о судовима)*. — У́зни врељц, па до́бро испа́ри котлетија за млеко́.– Тре́бе се ка́це до́бро испа́ру за но́ве ко́мине.

испасе́ свр **1.** *по̄пасе*. — Испа́сле кра́ве ливаду, па ги те́рамо у у́трину. **2.** фиг *наће, ожени*. — Жи́в би́л, голе́м пора́сал, и у́баву девојку испа́сал! (*каже се дечаку који вас нечим услужи*).

испа́тен, -а, -о *напаћен, испаћен*. — … па ми е душа́ то́лко испа́тена, да ти не казу́ем.

испа́ти (се) свр *напати се, намучи се*. — Испати́ла-е ко ни́ки, бо́г ду́шу да вој про́сти. — До́ста сам се испати́ла докле деца́ на но́ге поди́го.

испатра́ви свр **1.** *осакати, учини шепавим.* — Испатрави́л ни неки́ ку́че у са́дњу но́гу. **2.** *дошепа, догега се.* — Испатрави́ла чак до Зиљамци, па не мо́ж се вр̀не.

испа́шка се свр фиг *испусти гасове.* — Испа́шкај се у страну́, а не куде љу́ди.

испашња́чи свр фиг *јако удари у стомак.* — У́дари ме у па́шиште, зама́лко да ме испашња́чи.

испендра́ши свр **1.** *претуче пендреком.* — Испендраши́ га до́бро по мо́ј мера́к. **2.** *претуче, пребије.* — Немо́ј се заде́ваш с њего́ву жену́, не зна́је о́н за шалу́, ће те испендра́ши ка[д]-це на́јмалко на́даш.

испентра́чи се свр *попне се високо.* — Куде́ си се испентрачи́л на вр̀ цре́шњу, ће па́днеш да се упоко́иш.

исперда́ши свр **1.** *изравна зид малтером.* — Пр̀во тре́бе да ми исперда́ши со́бе, па ћу ги, о́ндак, кре́чим. **2.** фиг *пребије.* — Испердаши́ли га његови другари́, с кои́ игра ка́рте.

испе́ре свр *опере поново, исплакни.* — Пра́ла ве́ш, сѣк тре́бе га испе́ре.

испи́зми се свр *завади се, омрзне се.* — Испизми́ли се, па не ора́ту. — Испизми́ли се у малу́, па ни́ки с ни́кога не споређу́је.

испи́ен, -а, -о *испијен, блед.* — Ни́шта не рабо́ти, а па́-е испи́ен.

испи́ се свр *наспава се.* — Пу́шти нека́ се дете́ до́бро испи́, па га тѣг ви́кај да ти помага.

и́спит м фиг *пређеновање, венчање пред свештеником.* — Били́ смо на и́спит у цр̀кву у Село́, у фе́бруар, бе́ше сне́г до коле́на и ци́ча зима́.

испита́ч м *качарска алатка за мерење дебљине данцета на буретy.*

испитува́ње с гл им од *испитује.* — Еса́м ли куде те́бе доша́л на испитува́ње, та ме то́лко испиту́јеш?

испиту́је несв *запиткује, пита.* — Залу́ђан, ваздѣн ме нешто́ испиту́је.

испи́ши свр *запуши све отворе.* — Испи́ши ду́вке, да ми се пога́нци не ше́тају по ку́ћу.

испишти́ свр *заплаче се уз писак.* — Испишта́ше дец̀а о[д]-цтра́ за башту́.

испла́зи се свр *покаже језик коме.* — Исплази́л ми се што сам га са́мо пита́л куде́-е Руселе́на.

исплаки́ња несв *испира.* — Исплаки́ња ваздѣн еднý ка́цу от ко́мине.

испла́кне свр **1.** *испере.* — Че́ка на ре́д да испла́кне ка́цу. — Сѣг па ти́ испла́кни су́дови! **2.** фиг *узгред помене.* — Не мо́ж ни́шта да прозбо́ри, да с ме́не не испла́кне уста́.

испла́ћа свр *платити све.* — Испрода́до сто́ку, испла́ћа ду́гови, сѣк сам ба́р држа́ву намири́л.

испла́ћа се несв/свр *исплатити се.* — Не испла́ћа ми се да се одо́вде вр̀ћам у Бе́оград.

испли́ска (се) свр **1.** *упрска, ушљепа.* — И́сплиска га све́ с во́ду. — Блатњаи́во бе́ше, па се исплиска́ по пу́т. **2.** *избаци течности из нечега прскајући.* — Испли́скај ово́ј бла́то из изво́р, да се вода́ избистри.

испли́чи (се) свр **1.** *добије пликове од копривe, од удараца прутом.* — Узо́ покри́ву па му испличи́ ду́пе, да ви́ше не заде́ва дец̀а. — Испличи́л му но́ге с пру́чке. — Испличи́л се све́ на покри́ве браће́ћи ја́годе. **2.** *осипе се пликовима.* — Не зна́м от кво́ му се све́ испличи́ла снага́.

исплоди́ра свр **1.** *експлодира.* — И́сплодира вла́ша с патлица́н, све́ ни по́плаши. **2.** фиг *пре̄пукне.* — Ћу исплоди́рам од му́ку.

испло́зија ж *експлозија.* — О[д]-ту́ј испло́зију-е оста́л наглуви́чав.

испље́ска свр *изудара.* — Не слу́ша ли ме, ја́ га испље́скам, па да ви́диш, по́сле и́гра ко бе́ла ла́ла.

испљувоти́на ж **1.** *испљувак.* — Не́ћу ви́ше по ку́ћу да гле́дам те́ј његове́ испљувоти́не. **2.** фиг *глупости, трабуњања.* — Брабо́ња ми некé испљувоти́не.

испљувава́ње с гл им од *испљувује (се).*

испљува́ју (се) несв *пљује, испљувава.* — Поче́л да испљува́ју кр̀в. — Испљува́ју се куде сти́гне, и́ч не па́зи.

испобе́га свр *побегну сви.* — Чим видо́ше зо́р, Бу́гари исповрља́ше пу́шке, па испобега́ше ниш-Чеме́рник, накуде Власи́ну.

испова́ди свр *извади све.* — Испова́ди свои́ зу́би, па ту́ри вешта́чки, мо́ж ти бу́ду бо́љи.

испове́да се несв **1.** фиг *исприча.* — Тра́жи да му се испове́дам куде́ сам била́. — Ко́ј ми е о́н да му се испове́дам с кога́ сам била́ на собо́р! **2.** фиг *жали се.* — Ће до́јде па да ми се испове́да како гу му́ж малтрети́ра.

исповедање с гл им од *исповеда се.* — Да не слу́шаш њо́јно исповеда́ње, глава́ да те заболи́.

исповедува́ње с гл им од *исповедује (се).* — Несьм дошла́ на исповедува́ње, да ме тако́ј исповеду́јете!

исповеду́је несв фиг *испитује.* — О́н ће ме исповеду́је куде́ сам и кво́ рабо́тим, ко да ми е башта́.

исповеду́је се несв *жали се, тужи се на кога или на шта, правда се коме.* — А куде ме́не доо́ди да ми се исповеду́је како́ гу ни́ки не зарезу́је.

и́сповес м *испове́ст.* — Еса́м ли ја́ овде́ дошьл на и́сповес, ел ме вика́сте на до́говор?

исповије свр *излети се, залети се.* — Исповије учи́тељ, па на сви́ даде́ пети́це, осве́м на ме́не –четво́рку.

исповрже свр *извеже све.* — Исповрза́ говеда на ја́сле, па вати́ да музе́м кра́ве.

исповрља свр *побаца све.* — Напи́л се, па исповрља́л све́ по ку́ћу.

исповрљи свр *излети се па учини нешто.* — Дојде́ чи́ча од неку́д на коњче́, и́споврљи па ни на сви́ да́де по едьн дудук и по пе́т ба́нке па́ре за собо́р.

исповрне (се) свр **1.** *врати се.* — Исповрну се, па кьд узе́ да га те́па, све́ га и́спљеска. **2.** *исповраћа.* — Исповрну све што-е је́л. **3.** *замахне.* — Кьд исповрне́м ову́ј тоја́гу, па те забе́рем. — Исповрну ону́ј мати́ку, па ej до́ле, у ливаду, не́ће ви́ше рабо́ти.

исповрти́ свр **1.** *замахне.* — Исповрте мои́ гумења́ци, па у ви́р. — Ћу исповрти́м па га тре́снем о[д]-севњу́. **2.** *залети се, учини што изненада.* — Исповрте и пла́ти це́к. — Оно́лке па́ре тре́бе исповрти́м и даде́м за ни́шта!

испогуби свр *погуби све.* — Испогуби́л кньи́ге, пла́јвази, пе́рца, све́ске, куде́ ли-е лонса́л бо́г да зна́је.

исподави се свр *утопе се сви.* — Кьд ги на́ши покара́ли ш-Чеме́рник, де́ветсто оса́мнаесте, сви́ се војни́ци исподави́ли у Власи́нско бла́то.

испозавршá(в)ља свр *посврши све послове.* — Оти́дем саба́јле у о́пштину, испозавршáљам што ми тре́бе, па се бр̀зо вр̀нем. — Кьд испозавршáвљаш рабо́ту по ку́ћу, до́јди куде ме́не.

испозака́чи свр *окачи све.* — Испозака́чи ови́ја ве́нци с лу́к по[д]-цтрејо́.

испозатва́ра свр *заївори све.* — Испозатвара́ли ку́ће у малу́, па се ди́гли на собо́р на Остро́зуб.

испоје́ свр **1.** *оїїева.* — Да ти испоје́м едну́ пе́сму от Ке́рим а́гу? **2.** *испева, измисли.* — И́ма испоје́м едну́ пе́сму како́ су се воле́ли То́дор и Ђурђеле́на три го́дине и па се не узо́ше. **3.** фиг *сване.* — Кьд петьл и́споја, сва́тови се разиђо́ше а у мо́је ру́ке оста́де ко́њска глава́. **4.** фиг *умре.* — Испоја́л је о́н сво́је ода́вно.

испоје́ се свр *наїева се до миле воље, задовољи се їевањем.* — Ка[д]-ца́м чува́ла о́вце по Чеме́рник, отка́рам ги у Ва́лмиште, па се испоје́м, испоје́м, пу́штим гла́с да са́мо јечи́ по ту́ј реку́.

испока́чи свр *окачи све, оставии све.* — Испокачи́ те́гле са[с]-сла́тко на поли́чку.

испоко́си свр *їокоси све.* — Ма, испокоси́л и његово, и чи́чино, и мо́е, це́л орма́н. — Каки́-е коса́ч, ће испоко́си сво́е за три́ дьна.

испокр̀шин свр **1.** *искриши, їололши све.* — Обали́мо ону́ј голе́му бу́ку, па́де, и́спокрши све око њу́. **2.** фиг *їребије.* — А́ко ги ја ува́тим, и́ма сво́е да ги испокр̀шим.

испокр̀ши се свр *наїрадају сви.* — Испокрши́ше се деца́ ни[з]-зале́дено пути́ње за у шко́лу.

и́спольк прил *їолагано, тихо.* — Тре́бе му при́јдеш и́спольк, да га не упла́шиш, докле га не ва́тиш.

исполе́га свр *оду сви на їочинак.* — Кьд исполе́гају у ку́ћу, на пр̀сти изле́знем, да ме не ви́ду. — Исполега́ше деца́ ко мачети́ја.

исполе́је свр в *исповрти.* **1.** *замахне и баци.* — Ћу исполе́јем туј твоју́ сука́льку што би́јеш дете́, па у авли́ју. — Исполеја́л па ми врьи́л мати́ку, не да́ва да ко́пам овако́ј те́шка. **2.** *учини што изненада.* — Исполеја оно́лке па́ре и да́де на свирачи́, це весе́ли.

и́снолица ж *наїолица.* — Има́ње-е да́л на и́сполицу. — Бо́ље куде на́с на и́сполицу да рабо́тиш, него та́м да и́деш.

и́споличар м *надничар.* — Би́л је и́споличар куде на́с, отиде́ у Не́мчку и загазде́.

и́споличарка ж *надничарка.* — У́век ни е раде́ла една́ и́споличарка.

испома́га (се) несв *їрииомаже, буде од їомоћи, испомаже, їомаже (се).* — Да ги неје́ Ти́сов испомага́л ове́ј го́дине, ода́вно би они́ мандркну́ли. — Бли́зо су, па се испома́гају за све́.

испомага́ње с гл им од *испомага се.* — Без њи́но испомага́ње, кьд би ми озида́ли ку́ћу.

испоме́ша свр *измеша све.* — Испомеша́л ба́бе и жа́бе, ми́сли да тако́ј мо́же да се рабо́ти. — Немо́ј да испоме́шаш кру́шке и ја́буке.

испоми́је свр *оїере све.* — Докле испоми́јем су́дови, ти́ забр̀кај на прашчи́на ва́рени компири́ и пре́внину.

и́спомоћ м *їомоћ.* — Ви́кај га па́ да ни даде́ коња́ на и́спомоћ за ора́ње. — Кьд затре́бе ћу ти до́јдем у и́спомоћ.

испомре́је свр *їоумиру сви.* — Ће испомре́ју и ови́ја ста́рци, и отиде́ село́ на они́ја све́т.

испонале́га свр *їолегају сви.* — Испоналега́ше ли гове́да у поја́ту, те ти́ дојде́?

испонаре́ђа се свр *наређају се сви, стану у ред сви.* — Испонаређа́ше се пре[д]-са́другу љу́ди, ал га не́ма Ли́ка да отво́ри, да по́чне да о́ткупу́је борови́ньке.

и́споново прил *изнова, испочетка.* — Ће га пра́јмо и́споново, ал сьг и́ма да бу́де како́ тре́бе.

испообаљ|а свр **1.** *обори све.* — Ве́тар испоотвара́л вра́књице, испобаља́л пло́тови. **2.** фиг *покоси све.* — Испообаља́мо оно́лку тра́ву, па нека́ се су́ши. ▪ трп прид **испообаљан, -а, -о** *пообаран.* — Лежу́ бу́ке испообаљане нис пади́ну и гливосу́ју се.

испо́ре свр *узоре све.* — Дојде́ Ти́са с тра́ктор, ис-Преде́не, испо́ра на сви́ у Мла́чиште.

испоотва́ра свр *отвори све.* — Кьд сти́гнешемо у Власо́тинци, сви́ испоотвара́ли дуђа́ни, па у́зни што ти ду́ша да́ва.

испопа́да свр *поотпада.* — Испопада́ле ја́буке, неке́ се здригоса́ле, неке́ коко́шке накьува́ле.

испоплете́ свр **1.** *исплете мало.* — Кьд ми за́спу деца́, ако сти́гнем испоплете́м докле се не увуче́м у цр̀шке. **2.** *исплете свима.* — Испопле́то им сва́шта: кому́ џемпи́р, кому́ чера́пе, кому́ рукави́це.

испоразбива свр *поразбија.* — Оћорави́ла ли сам, испоразбива́ си у́баве пани́чке, оста́до сьл на едну́.

испору́би свр *поруби, подшије све.* — Све́ сам посте́льке испору́била с пр̀тен конь̀ц, да се ви́ше не распрту́ју.

испосакри́је (се) свр *сакрије све, сакрију се сви.* — Сто́ј на вра́та докле не испосакри́јем ово́ј о[д]-деца́. — Ка[д]-чу́ју и́де о́н, испосакри́ју се а́ко су направи́ли неки́ па́кос.

испосва́ђа свр *посвађа друге међу собом, завади све.* — Што она́ уме́је да испосва́ђа љу́ди, ни́ки неје́ тако́[ј] умејатан.

испосва́ђа се свр *посвађа се са свима.* — Дојде́ ко аламу́ња и чьском се и́спосвађа са[с]-сви́.

испосе́да свр *седну сви.* — На ову́ј клу́пу испосе́дају го́сти кьд до́јду на весе́ље ел сла́ву.

испосеки́ра се свр *забрину се сви.* — Видо́: испосекира́ше се сви́ мло́го ка[д]-чу́ше неси́ дошьл.

испосече́ свр *посече све редом.* — Оста́л еди́ни у малу́, па ми́сли да мо́ж да испосече́ чијо́ сти́гне.

испоси́пе свр **1.** *полије водом да се умију.* — Ми́ле ни с-[с]то́вну испоси́пе, да се сви́ уми́јемо. **2.** *укваси, упрска, пролије.* — Гурну́ше ме сви́ње, испосипа́ се с поми́је. — Испосипа́ла ку́ћу с во́ду, ће мете́.

испоски́ђа свр *поскида све.* — Испоскиђа́ла на́ше сли́ке, тури́ла њи́не.

испо́сни се свр **1.** *ослаби, смрша.* — Испосни́ла се од голе́му му́ку, ел од бо́лес, ко́ј ће га зна́е кьд ни́шта не ора́ти. **2.** фиг *испости се земљиште од обраде.* — Испосни́ле се њи́ве у Ки́тку, тре́бе ги до́бро нађу́брим.

испо́сти се свр в *испосни се (1).* — Испости́ше ми се деца́, кьд у ку́ћу не́мам ни́шта бла́жно.

испости́за свр *постигне све, стигне да све заврши.* — Како́ ли ће све́ да испости́за да сраб̀оти за два́ дьна?

испости́ља свр *простре све, простре свима.* — И́спостиља ли на гове́да у кошя́ру? — Да испости́љам ве́ш докле́ ми ле́б ста́ше. — Што и́маше сла́му испостиља́ гу на гове́да, сьг не́ма кво́ да им постиљам.

испоте́па (се) свр *по̄бије (се), по̄убија све.* — Испотепа́ли Бу́гари то́лки на́род у Баи́нску реку́, сред зиму́. — Нали́жу се рака́чете́тину, па се испоте́пају мр̀тви пија́ни.

испоти́ка свр *за̄тӯри, изгуби све.* — И́маше то́лки чешљо́ви, све́ ги испотика́. — Испотика́ше ми деца́ ложи́це.

испра́вен, -а, -о *испра̄вљен.* — Сѣг је пут испра́вен.

испра́и свр *испра̄ви.* — Куде́ сам погреши́л, ћу испра́им. ▪ трп прид **испра́ен**, -а, -о, в *испра̄вен.* — Испра́ен ко ку́ндак.

испраксу́је се свр *стекне знање кроз рад, научи да ради што.* — Испраксува́л се на грађеви́ну, све зна́је да рабо́ти. ▪ трп прид **испра́ксован**, -а, -о *научен.* — Што-е то́ј дете́ испра́ксовано, па све́ рабо́ти.

испра́ља несв *испра̄вља.* — Испра́ља кри́ву Дри́ну. — Испра́ља јексе́ри из баски́је. ▪ трп прид **испра́љан**, -а, -о *испра̄вљан.* — Три-пу́т је испра́љан и па́ није́ пра́в.

испра́ља се несв **1.** *испра̄вља се.* — Поби́ му кола́ц и вр̀жи га да се уз ње́га испра́ља. — Отка́ко при́греја сл̀нце, поче́ се чи́ча испра́ља. **2.** *коригује се.* — Сама́ зна́е да се испра́ља кьд погре́ши у чита́ње.

испраља́ње с гл им од *испра̄ља (се).* — Не́ма ту́ј ви́ше испраља́ње, што си поквари́л, поквари́л си га.

испра́ска свр **1.** *прӣпуца.* — Испраска́ше пу́шке у Је́реницу, Лебеља́ни потепа́ше за́јци. **2.** *измрви грудве земље мо̄тиком.* — Испра́скај тој гру́тке зевњу́ по оња́ци; кьд загрћујеш компири́, загрћуј ги како́ тре́бе! **3.** фиг *извиче се.* — И́спраска, и́спраска, па се о́ћута!

испра́ска се свр *извиче се на кога.* — И́спраска се де́да, па о́тклендрца у воденицу.

испра́ти свр **1.** *о̄пре̄ми, по̄шаље.* — Испрати́л ми па́ре у пи́смо из рабо́ту. — Испрати́ла сам му ве́зене чера́пе по То́дора Ди́скинога. **2.** *о̄пра̄ти.* — Кьд је пошьл у печало́вину, испрати́ла сам га пр̀ви пу́т све́ до Про́нине Меја́не.

испра́тница ж *испра̄ћај, испра̄ћање (сахрана, војска).* — Драго́љуб и́де у во́јску, па ни вика́ше ју́тре на испра́тицу. — Не могао́мо Јереми́ји да оти́демо на испра́тницу, а то́лко ни-е помага́л докле бе́ше жи́в.

испра́ћа (се) несв **1.** *пра̄ти (се).* — Испра́ћамо ги нис-пу́т за у Преде́не до куде Ро́мански ри́д. **2.** *шаље (се).* — У про́лет, кад ми́не зима́, печало́вник се испра́ћа у рабо́ту. — Испра́ћају сѝна у во́јску.

испраћува́ње с гл им од *испра̄ћује (се).* — Му́ка ми-е ви́ше о[д]-цта́лно испраћува́ње и дочекува́ње ти́ја његови́ трго́вци.

испраћу́је (се) несв *пра̄ти (се), испра̄ћа кога.* — Ста́лно сам га испраћува́ла у рабо́ту и сриђа́ла с коња́ на ста́ницу у Преде́не. — Испраћу́ју се и́ма едѝн са́т, ни́како да се раста́ву.

и́спрво прил *на по̄четку, најпре.* — И́спрво ми није́ верува́л, после́-е сам виде́л да га несьм лага́ла.

испр̀дак м **1.** фиг пеј *по̄следње ро̄ђено дете.* — Они́ја Ку́ртин испр̀дак поша́л у шко́лу. **2.** фиг пеј *закржљало чељаде или живинче.* — Јо́ш кила́ви ти́ја испр̀дак уз бре́г, не мо́ж ни сти́гне.

испрди́ свр **1.** фиг *искија, одробија, одради.* — Ће испрди́ о́н то́ј у а́псу. **2.** фиг *по̄троши.* — И́ма [да] испрди́ и са́дњу пару́ на же́нско. **3.** фиг *оства̄ри наум.* — Не́ће га, ба́то, ти́ испрди́ш за то́ј, ту́ј си се ма́лко прешао́л! **4.** фиг *оста̄не без зуба.* — Испрде́л му де́да зу́би.

испрдýје се несв *испушта гасове, прди.* — Нéе га срáм ни од љýди, испрдýје се кудé стúгне.

испрéза несв *испреже.* — Испрéзај волóви из јерáм.

испрезáње с гл им од *испреза.* — Пр̀во на испрезáње говéда, па пóсле стоварувáње снóпови.

испресéбне свр *озебне јако.* — Испресéбло детé игрáећи се на студенúцу.

испрекарýје свр **1.** *превезе све.* — Испрекарувáмо снóпје з-Голéми рúд тамáн пред кúшу. **2.** *претера све.* — Испрекáрај óвце онáм у Јéреницу, немój по Мртвúце да ти пасý.

испрекарýје се свр фиг *преоптерети се послом.* — Испрекарувáмо се лéтоске од рабóту.

úспреко прил *преко неког узвишења или места.* — Узéл невéсту úспреко Плáну. — Úспреко Чýку ћу úдем у Прéслоп.

испрескáка свр *изгрди.* — Немój му јá дójдем, да га испрескáкам, бóље му-е да снаведé шúју и да си ћути.

испреталáшка свр *преврне, претражи.* — Кьд остáне сáм, свé испреталáшка по кýћу.

испретýра се свр *настрахује се, навуче страх од нечега.* — Испретурá се квó се с њéга десúло, кьд га нéма. — Испретурá се да нејé пошáл дóм на овýј дрчу, па да остáне у снéг.

испретýри свр *преврне све, претресе,* в *испреталашка.* — Улéзал у сóбу, свé ни испретурúл ствáри.

испрéчка свр *препречи.* — Испречкáл грáњке на пýт, не мóж се прójде. ▪ трп прид **испрéчкан, -а, -о** *препречен.* — Што су овáј дрвá оваквój на дрвнúк испрéчкана?

испрли свр *опрљи.* — Испрлúл рýку на óгењ.

испробувáње с гл им од *испробује (се).* — Без испробувáње, немój на детé да купýјеш ципéле.

испробýје несв *испробава.* — Испробýје опьнци, ниеднú му не вељáју на онéј цóмпе. — Довéл некву Лебеђанку, испробýје ел мóж му бýде женá.

испробýје се несв *опробава се, окушава се у што.* — Jóш се испробýје у косéње, докле не научи. — Испробýју се кои-е пójак мýж.

испроваља свр *избуши на више места.* — Погáнци испроваљали врéће з-брáшно.

испродадé свр *прода све.* — Испродáдо стóку, исплаћá свú дýгови.

испромýшља свр *промеша.* — Нека испромýшља жúто у пресáк да вúди несý ли се појавúле гагрúце.

испрóди свр **а)** *проће све, обиће све.* — Úспрооди свá села, ал девójку спрома њéга не најдé. **б)** *прочу сви.* — Испрооднше соборúје, врéме-е да и ми пójдемо.

испростúра свр *простре све.* — Испростирáла на конóпац, прéмет и тáрабе ћилимú да се ветрéју, свé што-е сáдње гóдине наткáла.

испрошýпљи свр *избуши на више места.* — Мушљúка исрошупљúла дýге на ардóв.

испрца свр *обави полни акт.* — Úспрца петáл кокóшку.

испýа / иснýва свр фиг *остварн наум.* — Нéће га, мájци, испýаш да отúдеш сам на вáшар у Власóтинци. — Тој нéће испýва, колко гóћ да се трýди, докле сам јá жúв. — Нéће да испýваш какó ти óћеш при мéне жúву.

испу́ди свр *истера*. — Испу́ди коко́шке ис-плевњу́. — Ћу те, бре́, испу́дим ис-ку́ћу, а́ко ми дец̏а тако́ј поцако́сујеш за неке́ залу́дњице.

и́спус м **1.** *овдод, отвор, испуст*. — Овде́ да иско́паш и́спус за во́ду, да ти не завиру́је у гради́ну. **2.** *венац, руб, симс на грађевини*. — По[д]-цтреу́ направи́л и́спус, да бу́де ку́ћа по́убава.

испу́ста несв **1.** *цури*. — Сто́вна напр̏сла, па испу́ста во́ду. **2.** *пушта, изгони*. — Испуста́ ли, До́нке, телчи́на да си́сају? — Ка[д]-це око́си, сто́ку испу́стамо на орма́н сама́ да пасе́. **3.** *умире*. — Испуста́ ду́шу на сламку́, не́ће га Бо́г у́зне о́дма.

испуста́ње с гл им од *испуста*.

испу́сти свр **1.** *пусти, отказати*. — Немо́ј га испу́стиш, ће ти прету́ца но́гу. **2.** фиг *запоставити*. — Испусти́ли оно́ј дете́, па си пра́ви вра́ по ку́ћу.

испу́сти се свр фиг *ослаби, смрша*. — Испусти́ла се, па се спре́гла о[д]-цлаботи́њу.

испу́ца свр фиг *пребије*. — И́спуца му ду́пе башта́. — Испуца́ше га саба́јле, па ськ sивли́.

испу́шти свр **1.** *пусти*. — Испу́шти сви́ње ис-ко́чак. **2.** фиг *помокри се*. — Отиша́л да испу́шти во́ду. **3.** изр: — Испушти́л дизги́ни (*изгубио ауторитет*). — Испушти́л деца́ (*запоставио*). — Испушти́л ду́шу (*умро*).

испу́шти се свр *пропадне, смрша*. — Испушти́л се са сла́бу рану́, ене́ га ко и́спосник.

и́срана ж *исхрана*. — Ви́ка: на́јтешко му-е у рабо́ту за и́срану.

исрка (се) свр в *изрка се*. — Нуме́је да исрка но́с, но це́л дн усмрку́је. — Исрка́ј се та́м, да те не гле́дам ви́ше с те́ј sинse.

исталашка свр *претресе, претражи*. — Кьд до́јде, исталашка, исталашка по ку́ћу, ко да нешто́ од њу кри́емо.

истамбура свр фиг *избије, изудара*. — Вати́л га башта́, па га истамбура́л до́бро што-е врља́л ка́мење у воденичну бу́ку.

ита́пка свр *утапка, утаба*. — Кроз гради́ну ми истапка́ли и напраи́ли пути́ньче.

истачьк, -чка́, -чко́ у дем знач: *исти*. — И́сти-е, истачьк ко њего́в башта́.

истегари се свр фиг *избаци трбух*. — Пусти́л тега́р, па се истегари́л ко ско́тна жа́ба.

исте́гльи свр **1.** *извуче*.– Истегльи́ тру́пци из ба́ру ш-четве́рак. — Истегльи́л му у́ши. — Истегльи́л ши́ју ко жира́фа. **2.** фиг *виче*. — Истегльи́л гу́ше, од ју́троске рове́, а ни о́н не зна́је зашто́.

истегльи се свр **1.** фиг *порасте, ижцикља*. — Истегльи́л се до плафо́н. — Истегльи́л се ко глиста́. **2.** фиг *преоптерети се*. — Истегльи́ се работе́ћи.

/исте́гне на́пци/ изр *умре*. — Исте́гал па́пци и Вито́мир Руселе́лнин, у неде́љу, спрома Петро́вдьн.

исте́гне се свр **1.** *протегне се, опружи се, пружи се*. — Јаловица, исте́гла се у кре́вет, а за рабо́ту две па́ре не да́ва. **2.** фиг *умре*. — Едьн се исте́гал, дру́ги се проте́гал (*изр*). — Ка[д]-це исте́гнем, немо́ј под Јери́ч да ме но́сите, но у Чу́ку, куде мо́ју ма́тер.

исте́за несв *истеже, растеже*. — Не исте́зај то́лко ла́стеж, ће пу́кне, па ће ти спа́дају га́ће. — Ко мачо́р, исте́за ста́ра ко́кала.

исте́за се несв **1.** *протеже се*. — Кь[д]-це чове́к наеде́, не исте́за се. **2.** фиг *дангуби, не ради*. — Исте́за се це́л дьн по кре́вет, ни́шта не пи́па.

истезáње с гл им од *истéза (се)*. — Трéбе му истезáње, да се испрáви. — Нéма лéб од истезáње, мóра се рабóти.

истéпа свр *прéбије, прéтуче*. — Истепá га за онóј задевáње децá, вúше му нéће пáдне на пáмет да се задéва. — Истепáше ме Млачиштáни, тепá си ме кóј како завр̀не. ▪ трп прид **истéпан**, -а, -о *прéбијен, прéтучен*. — Одвýко се овакóј истéпана, сас масни́це, куде дóктура.

истéра свр фиг *завр̀ши нéки пóсао*, в *искара (8)*. — Истéрај тúја óткос до крáј па дóјди да запáлимо по еденý. — Истерá двá пóстога компúри, па се умóри, премалé.

истерéти се свр *оптерéти се, пропáдне од рада*. — Истеретúл се од рабóту, па се разболéл. — Тóлко сам се истеретúла, не мóгу двá мéсеца да се повр̀нем. ▪ трп прид **истерéтен**, -а, -о *прéоптерéћен, изможден од рада*. — Не мóж се повр̀не кóлко-е истерéтен лéтоске.

и́стијо прил *истúха, крадомúце*. — Приjдé им и́стијо, да га нúки не чýје, óпипом, какó мáчка.

истúка свр *пóгуби, изгуби све*. — И́стика ми онóлке урýтке, нéма сúк с квó да штéмујем.

истúка се свр **1.** *пóгуби се, изгуби се, нéстане*. — Кудé су ти се, брé, истикáле онóлке óвце, не мóж ги изнáјдемо? — И́стика се нáрод, запустé црнотрáвски крáј. **2.** фиг *пóумире*. — Цéло се селó истикáло за послéдње гóдине. — Истикáше ми се испúсници, остáдо сáм.

истимáри свр *чешагијом или чéтком очéтка говеда или коње*, в *отúмари*. — И́стимари ли вúше тóг Врáњчу, откá[д]-те чéкамо на ручáк?!

истимáри се свр фиг пеј *очешља се, уреди се*, в *отúмари се*. — И́стимари ли се вúше, трú дúна се тимáриш, а мú те чéкамо?!

и́стина речца *стварно, дóсита, заúста*. — И́стина ми се свúђа тój девојчé. — И́стина ли се врнýл Драгиш из рабóту?

истúне свр *охлади се, смúрзне се*. — Истúну на онýј голомрáзицу док ранú óвце.

истискýје се / истискýје се несв фиг *пóдсмева се у себи, усмúвкује се*. — Ма видó ја Јéвда се нештó истискýје, ал нéће да кáже за квó, кьд онó због кокошúњци на мојý шýбару.

истúца (се) несв **1.** *истúче, цури*. — Истúца ракúја из бýре. — Не вúдим кудé истúца водá и[з]-стóвне, а водни́к мókар. **2.** *обзнани, истúче (се)*. — Сúк ће истúцају кои́ је какáв бúл ђáк. — Вúкају: истúца се мнóго у знáње међý ђáци.

истицáње с гл им од *истúца (се)*. — Добúл нáградно óсуство за истицáње.

истúшти се свр *допéче се*. — Некá се лéб још мáлко истиштú у рéлну.

исткáје свр *изáшка*. — Тéбе ће стрúнка исткáје понајýбаво ћилúмче за дáр, ка[д]-це бýдеш женúл.

истоварувáње с гл им од *истóварује (се)*. — Пóтешко ми пáда истоварувáње него утоварувáње сéно.

истоварýје несв *истóвара*. — Истоварýје пéсак за кýћу.

истоварýје се несв **1.** *ослобáђа се терéта*. — Истоварýј се брзо, да не трпúш тúја терет на грбúну. **2.** фиг *обавља велику нужду*. — Иди́ у грмьк, па се истоварýј, кудé те нúки не вúди.

истовр̀ља се свр *обави велику нужду*. — Бó[г]-га убúл кудé се истовр̀љал, покрај пýт. — Истовр̀љал се кудé не трéбе.

истого́тка ж *вршњакиња*. — Ве́рка и ја́ смо истого́тке, за́едно смо и у шко́лу пошле́.

истого́ци м (мн) *вршњаци*. — А́ко су истого́ци, мо́ј Ми́лко е по́рано од ње́га заврши́л шко́лу.

и́сток м *источни ветар*. — Докле́ бу́де дува́л и́сток, ће мр́зне ова́ко́ј, кьд преста́не, мо́ж га ото́пли.

исто́пи свр *поједе, умачући хлеб у јело*. — Бе́ше мр́тав гла́дан, и́стопи пр́жена ја́јца док си река́л бри́тва.

исто́пр̀в прил *поново, отпочетка*. — Мо́рамо све́ исто́пр̀в да рабо́тимо, ово́ј ни́шта не вељаје.

исто́пр̀вке прил в *исто́пр̀в*. — Све́ ће́мо ми́ то́ј исто́пр̀вке, да бу́де како и тре́бе, а не на брзи́ну и прекотру́п.

исто́чи свр *наоштри на точилу*. — И́дем куде Миле́нка да исто́чим секи́ру, ћу це́пим они́ја чво́рави тру́пци.

истра́ска свр **1.** *поразбија*. — Пија́на ба́ба и́страска тањи́ри и пани́це. **2.** фиг *избаљезга*. — Сва́шта тако́ј истра́ска, па си оти́де до́м.

истра́чка се свр *исприча се, истрача*. — Се́днешемо си тако́ј у ладови́нку, кьд си не́машемо залима́цију, па се добрачке́ истра́чкамо.

истр̀ви свр *измрви, проспе*. — Н-уме́је да еде́, све́ истр̀ви, по́сле не мо́ж да збе́реш тро́шке по ње́га.

истре́бн свр **1.** *уништи*. — По́сле ра́т не ли истреби́мо ко́зе? — Куде нас ву́ци бе́оше истре́бени, ал се па однеку́д запати́ли. **2.** *очисти од камења, грања, лишћа*. — Истреби́мо лива́де да мо́ж ле́тос да се ко́су.

истре́се свр **1.** *извади, покаже*. — Кьд и́стресе ону́ј гу́ну из га́ће, стра́ да те ува́ти. — Истре́си вре́ћу од бра́шно. **2.** фиг *пребије*. — Кьд га дова́тим, ћу га истресе́м иш-чеши́ре.

истресе́ се свр **1.** фиг *појави се*. — Отку[д]-це́ па о́н ту́ј истре́се одедну́ш? **2.** фиг *извиче се, изгрди кога*. — Дову́че се ту́ј, и́стресе се на на́с ко да смо му ми́ нешто́ кри́ви, па отиде́ у кошу́ру, куде гове́да.

истри́са несв *истреса*. — Чу́каш гр̀снице, истри́саш пуздер́, тако́ј це́л дьн докле́ не замр̀кнеш.

истри́сине ж зб им *оно што се просуло*. — Нека́ ги те́ј истриси́не, ће ги покљу́ју коко́шке.

истри́ша несв **1.** *премеће, претражује, претреса*. — Несмо́ ли ту́ј, у́зне па истри́ша по ку́ћу. — Не истри́шај по ту́ђо! — Истри́ша по ко́вчек, тра́жи неку́ беду́. — Кво́ то́лко истри́шаш по це́пови? — Не да́[м]-му да по моје́ ства́ри истри́ша. **2.** *протреса, истреса*. — Нека́ у́зне да истри́ша ове́ј вре́ћу од бра́шно. **3.** *претражује по џеповима одеће*. — Истриша́ се, истриша́ и не најдо́ у кои́ це́п сам смандрља́л кльу́ч.

истриша́ње с гл им од *истриша (се)*. — Ви́кај ме за истриша́ње посте́љке. — Научи́ло то́ј на истриша́ње, па ми́сли на сва́кога мо́ж да се де́ре и истри́ша.

истри́шко м в *истришче*. — Ово́[ј]-е би́л ба́бин истри́шко, а по́сле поста́де на́јубав мо́мак.

истри́шљак м фиг пеј *недоноче, последње рођено дете.* — Које́ ми-е требáл и овúја истри́шљак ка[д]-цам тóлко децá нарађáла? — Нáмучи ме тúја истри́шљак, стáлно му нештó нéе по вóљу.

истришóја м **1.** в *истришљак.* — Порáсал голéм макáња онúја Радýнкин истришóја. **2.** *онај који воли да претреса, претражује по туђим стварима.* — Квó ли је па нашáл истришóја по áмбар? — Ћу вáтим тóга истришóју што истри́ша по мојé ствáри.

истри́шче с в *истришљак.* — Повéла и онój њójно истри́шче кóлко да ни смúта. — Морé, онój Милýнино истри́шче се вeћéм зáмомчи.

истр̀ка свр *издржи, потраје, преживи.* — Óће ли овój брáшно да ни истр̀ка до прóлет? — Истркáли смо и пóгоро врéме, те нéћемо овój. — Отéгла се зимá, рана за стóку нéће да ми истр̀ка. — Истркáл дéда до стó гóдине. — Докле́ ће истр̀камо овакój, у óскудицу, сам Бóг знáје.

истркáља свр **1.** *докотрља, искотрља.* — Ако мóж да истркáљамо трýпци на штетúну, па да ги тъг утовáрамо. **2.** *откотрља.* — Истркаљáли кáмење на пýт, да не мóж да се прójде с кóла. **3.** фиг пеј *роди.* — Истркаљáла Сúка Кумарцúка дéвет децá.

истркáља се свр **1.** фиг *полегају сви.* — Истракаљáмо се у ладовúнку од ýмор. — Истркаљáла се говéда на плáндиште кудé рéку, у врбе. **2.** *попадају сви.* — Истркаљáмо се низ онýј љúзгаву падúну, да се покрúшимо. **3.** *откотрља се, искотрља се.* — Истркаљáли се компирú, посабéри ги на кýп.

истрóпа свр **1.** *изломи, исецка.* — Úзни секúрче, да истрóпаш кóске. **2.** фиг *исприча свашта.* — Квó ни свé онáј женá истропа, да зúнеш о[д]-цтрá. **3.** фиг *узме, потроши.* — Истропа ми послéђан динáр ис кýћу.

истрóши свр **1.** *поломи.* — Дójде ли пијáн, свé истрóши по кýћу. — Ич не глéда какó пéре сýдови, úстроши ми снаá панúце. **2.** *потроши, употреби.* — Исторúи зимýс брáшно у бáнице и месéње лéб. **3.** *измрви.* — Úзни, истрóши на трóшке лéб на пúлићи, вúш кóлко пишту́ глáдни. — Кьд едé, свé истрóши лéб.

истрóши се свр **1.** *потроши новац.* — Овýј смо се гóдину мнóго истрошúли, женúли смо Милýнку. **2.** *пропадне од рада.* — Истроши́ се работéјећи овój лéто.

истрпи́ (се) свр *поднесе (се), издржи (се).* — Кój га истрпи́, трéбе га награ́ду. — Мнóго се истрпéло у рáт и немáштину. — Едвá истрпе́ тúја болéж. — Истрпéмо и немáштину, и глáд, и бедý, и, евé, још тр̀камо. — Трéбе се свé тój истрпи́, па да тъг кáжеш какáв је човéк.

истр̀си свр *искрчи, рашчисти.* — Истр̀си гýвно, јýтре ће вршéмо. — Бéше ливáда урáсла у тр̀ње и глогúње, едвá гу истрси́.

истр̀ти (се) свр *истури стражњицу.* — Истртúл дýпе, не мóж се од њéга прójде. — Нејé гу срáм, истртúла се у онýј тéсну аљúнку.

истр̀тља (се) свр фиг пеј *излане (се), каже оно што не треба.* — Куде квó чýје, истр̀тља, н-умéје да ћутú.– Це се истр̀тља еднýш такój, па ће га затвóру.

истру́је (се) свр *отрује све, потрује.* — Немó[ј]-истру́еш и мáчке с тúја мúшомор. — Це истру́ете с тéј гýбе, какó смéјете да ги едéте!

истру́пи свр **1.** *исече дрва на трупчиће.* — Иструпи́ дрвá, још да ги исцéпим на кубарчетúја. **2.** *изгризе, поједе.* — Ће излéзне поганчé из дýвку, да ти истру́пи ýши. — Свé што им турú, говéда зачáс иструпúше. ▪ трп прид **иструпен, -а, -о** *насечен, нацепкан.* — Дрвá су ти истру́пена, мóж да кладéш óгењ.

истру́ћи се свр в *истегне се.* — Кљд је то́ј било́ да се мла́д истру́ћи у кре́вет, а ста́р да рабо́ти?

истр́чка свр у дем знач: *истрчи.* — И́стрчка ис ку́ћу нeко́ дете́, едва́ га позна́.

истр́чка се свр *протрчи, пројури,изјури се.* — Пу́шти ждребети́ја нека́ се ма́лко истр́чкају по гу́вно.

истулба́чи се свр в *истегари се,* **1.** *отегне стомак.* — Истулбачи́л се на вра́та, не мо́ж се про́јде од њега. **2.** *добије велики стомак* — Кво́ ли му-е те се оно́лко истулбачи́л?

исту́лбн свр **1.** *избаци стомак, надује се.* — Истулби́л мешѝну, па едва́ о́ди. **2.** *удари јако кога у стомак.* — У́дари ме, па ме и́стулби. ▪ трп прид **истулбен**, -а, -о *лоптастог облика.* — Већем це оте́ли, чим је оно́лко исту́лбена. — Ће те че́ка куде оно́ј исту́лбено чукле́.

исту́лби се свр **1.** *добије лоптаст облик, надује се.* — Негде́ цу́рка вода́, па се зи́д истулби́л. — Истулби́ла се кра́ва о[д]-де́телину. **2.** пеј *пусти стомак.* — Истулби́л се с они́ја шкемба́р ко сте́лна кра́ва. **3.** фиг *заболи стомак.* — Истулби́ се товаре́ћи вре́ће са жи́то.

исту́пен, -а, -о *ступљен.* — Секи́ра исту́пена не мо́ж се исце́пу дрва́.

исту́ра несв **1.** *вади нешто из нечега, избацује.* — Исту́ра сно́пје ис ко́ла. **2.** фиг *подмеће.* — Исту́ра дете́ да оно́ ради, а она́ измаци́ња ду́пе. — Истури́л жену́ да га бра́ни. **3.** фиг *испушта.* — По це́л дн не исту́ра плете́ње из ру́ке.

истура́ње с гл им од *истура, избацивање.* — Едн од ва́с и́де на истура́ње се́но, а другѝти ће га уврљу́је у пле́вњу.

исту́ри свр **1.** *извади, склони.* — И́стури ли ви́ше то́ј се́но из ло́јтре? — Исту́ри гр́не да не изаври. **2.** фиг *измакне.* — И́стури му столи́цу пода ду́пе, да се чове́к скр́ши.

исту́ца свр *измрви тучком у авану.* — Узни лу́чницу и исту́цај вењ̀ц попри́ку.

исту́чка свр *обави онанију.* — Научи́л од мале́чко да си га исту́чка. ▪ трп прид **исту́чкан**, -а, о фиг и пеј *ударен, ћакнут.* — Исту́чкан па не́ма куде́.

исћорави́је свр *ослепи.* — Исћорави́ чита́ћи на гаса́рче.

исћу́шка свр *изгура.* — Исћушка́ше волови Га́љу из воловодњицу.

исћушкува́ње с гл им од *исћушкује, истеривање, избацивање.* — Ако смо ве́ћем дошли́ до исћушкува́ње, да ви́димо ко́ј ће пр́ви бу́де исћу́шкан.

исћушку́је несв *истерује.* — Не мо́ж да ме исћушку́јеш ис-ту́ћу ку́ћу. — Мо́ре, зна́м и ја́ да исћушку́јем.

исуре́је свр *изгуби боју, постане сив (сур).* — Кљд з-боју́ ма́стим кла́шње, от прање́ ми исуре́ју, а овако́ј, са шуму, држу́. — То́ј кљд исуре́је, неје́ у́баво, мо́ра га па ма́стиш.

ису́че свр *развије коре сукаљком (оклагијом).* — Подра́ни она́ у́век да исуче́ ко́ре и испече́ ба́ницу.

ису́ши (се) свр фиг **1.** фиг *смрша.* — Исуши́л се, поста́л ко шибљи́нка. **2.** фиг *претуче.* — Исуши́ли га од бије́ње. **3.** фиг *попије све, испије све.* — Бу́ре да му даде́ш с раки́ју, и́ма га ису́ши.

исфрљу́је несв в *изврљује* (Мачкатица). — Нека́ и́де да исфрљу́је ис пле́вњу рану́ на о́вце.

исцва́ти свр *процвета.* — Ка́[д]-дојдо́мо бе́у исцавте́ле ки́тке по лива́де, пи́лишта пој̀у, мили́на една́.

исцакли свр *исколачи очи које засветлуцају.* — Исцакли́л о́чи од ра́дос.

исцвр̏ка свр *закрешти, завиче кратко.* — Исцврка̏ше нешто̀ деца̀ у доли̏ну.

исцвр̀ли (се) свр *испече (се), добије румен.* — Кьд исцврли́, та́[г]-га ва̀ди и[з]--шпо́рет. — Нека се печѐ докле се до̀бро не исцврли́. — Исцврли́ се работѐјући на ону̀ј при̏пеку.

исцѐвчи свр фиг *попије све.* — Исцевчи́л оно̀лко бу̏ре с раки̏ју и па му ма̀лко. — Кьд ожеднѐје, одедну̀ш исцѐвчи сто̀вну с во̀ду.

исцели́ва (се) свр *излуби (се).* — И̏сцелива ни сви́, па си отидѐ у рабо́ту. — Сва̀тови се исцелива̀ше, поднапи́ше, па запева̀ше.

и́сцело прил *у једном комаду.* — Мо́ж да ми дадѐш са́мо и́сцело, ни́како на кома̀ди.

исцѐпен, -а, -о *поцепан.* — Сред зима̀ о́н и́де с-исцѐпени опьнци.

исцѐпи свр **1.** *нацепа, исцепа.* — Ко́ј ли ће да ми исцѐпи дрва́ на ову̀ј слоту́? **2.** *поцепа.* — Ја́ му исплетѐм чера̀пе, о́н ги зача́с исцѐпи. — И̏сцепи ми ло́пту, кво́ ће ськ шути́рамо? **3.** фиг *уједе.* — До́бро кьд га ку́че нејѐ исцепи́ло кьд је доди́л, а несьм била́ ту̀ј.

исцѐри (се) свр **1.** *заблене се откривајући зубе.* — Исцери́л у мѐне ко да сам му нешто́ кри́ва. — Исцери́л се ко на Ра̏ину па́тку. **2.** *руга се показујући зубе.* — Ста́лно ми се исцѐри, кьд ме ви̏ди то́ј жгѐпче.

исци́ба се свр *истрза се, изнемогне трзајући* се. — Детѐ се и́сциба од болѐж. — И̏сциба ми се теле́ у ру̀ке, ал га удржа́ за јула́р.

исцибра́ви се свр *испости се, смрша, ослаби.* — Исцибрави́л се ко да цѐлу зиму̀ ни́шта нејѐ јѐл.

исцибравѐје свр *смрша, ослаби, осуши се.* — Мло́го исцибравѐла, едва́ гу познадо. — Исцибравѐл, ти́ке о́чи му се са́мо ви̏ду.

исцибрѐје свр в *исцибравѐје.* — Исцибрѐла, са́мо шија́ на њѐга остала́.

исци́бри свр **1.** *смрша, ослаби, осуши се.* — Исцибри́л, па се напраји́л мрша́. **2.** фиг *упадне.* — Угои́л се, а о́чи му исцибри́ле.

исци́ври свр *изветри, изгуби квалитет.* — На Пла́вку млеко́ вѐћем исцивре́ло. — Ово́ј си́рће сво̀ исцивре́ло.

исцицра́ви свр *једва узме, с муком извуче.* — Едва́ исцицрави́ овѐј па̀ре из њѐга, ви́ка још не́ма да ни вр̏не.

исцр̏ца свр **1.** *поцрка све.* — Исцрца́мо работѐјући на врући́ну. — Исцрца́мо жѐдни и гла̀дни. **2.** фиг *претера у нечему.* — Исцр̏цамо о[д]-цмеја̀ње, кьд То̀дор напра́и неку̀ смѐшку. — Ка[д]-чу̀ју кудѐ се ожени́ла, душма́ни и́ма исцр̏цају од му̀ку.

исцр̏ца се свр *поцрка се, умре се.* — Це исцр̏ца од рабо́ту на ови́ја челопе́к.

и́та (се) несв *жури (се), хита.* — И́та да сти́гне на вре́ме. — И́та у Влади́чки Ан на во́з. — И́та се у воденѝцу. — И́та се да око́си, докле нејѐ врну̀ла ки́ша. — Кобаја́ги се и́та, а ова̀м ора̀ти три́ са́та.

ита́ње с гл им од *ита (се), журба.* — Чи́ни ми се з-ду̀шу не дану̀, живо́т ми прођѐ у ита́ње.

и́тар, -ра, -ро *хитар, вредан, брз, брзоплет.* — Мло́го-е и́тар на ези́к, кам срѐћа да-е така́в и на рабо́ту. — То̀ј ти-е мло́го и́тро чељаде.

итња́ ж *хитња, журба.* — У ону̀ј итњу̀ забораи́ да понесѐм па̀ре.

и́тро прил *брзо, хитро.* — Глѐдам гу како и́тро о́ди, сво̀ вој прсти́ под но́ге.

ицѐпи свр в *исцепи.* — Ицѐпи га ко бу́гарску скупштину. — Ицепи́л чеши́ре прекача́ећи се прекó пло́тови.

ич речца **1.** *нигде ништа, ништа, нимало.* — Остáл сам без и́ч. — На свáкога по нешто́, на ме́не и́ч. — И́ч ме не затрачкýј, жýрим се. — И́ди си по путѝњче, и́ч не застањýј, и́ч ме не зaспѝај. — Тéбе мóже, ал ме́не и́ч не боли́. **2.** *уопште.* — И́ч ме нејé бри́га за њéга. — И́ч ме не тангѝра бри́чи ли се владѝка. — И́ч немóј се нáдаш да ће дóјде. — И́[ч]-це не секи́рам.

ичáчка свр *ишчачка, пронаћи.* — Ћу ичáчкам ја́ откудé тóј дóди. — Кóј стои́ иза тóј, ћу ичáчкам, па ћу ти кáжем.

ичéтка свр *очисти четком, ишчетка.* — Ка-це повéсмо ичéтка на чéтку, тáг ви́ше нéма пуздéр.

и́ш узвик *за терање кокошака.* — И́ш, пѝпет ви ватѝл!

и́шаран, -рна, -рно *бистар, довитљив, сналажљив, паметан.* — Деца́ вој мло́го и́шарна. — Колкогóђ да-е и́шаран, ја́ га претупа́.

ишéрпа свр фиг *изудара, измлати, ишерба.* — И́шерпа га мáти што-е строши́л стóвну.

ишѝба свр *избије прутом.* — Ишѝбај га дóбро, па дрýги пу́т ће те послу́ша.

ишѝва несв *прошива, профирцава.* — Пу́шти гу да ми ишѝва аљѝнче. ▪ трп прид **ишѝван**, -а, -о *везен прошиваћем.* — Ово́[ј]-е ишѝвана чѝпка, нејé плéтена.

ишивáње с гл им од *ишива.* — Чéка ме лóм ствáри за ишивáње, па пóсле на машѝну.

ишѝје свр *прошије, профирца.* — У́зни, па га ишѝј, а ја́ ћу с машѝну, по фѝрц, да га сашѝјем. ▪ трп прид **ишѝвен**, -а, -о *прошивен.* — Бело́ платно́ па ишѝвено с манѝстра.

и́шка несв *тера кокош повицима: „иш!“* — И́шкај ги, да не приóду на гу́вно кудé жѝто!

ишкáње с гл им од *ишка.* — Рéко ти: с ишкáње ће ги набр́зиш, да не стр́ву жѝто!

ишкéмби свр **1.** *распори стомак.* — Пр́во га ишкéмби, па да га пастр́мимо. **2.** фиг *јако удари у стомак.* — Удари ме у мешѝну, па ме и́шкемби. **3.** *претуче, проспе дроб, пробурази.* — Ако ти па́ увáтим говéче у мојý рженѝцу, ћу га ишкéмбим. — Ишкембѝли га с нóж због некý Јагодѝнку.

ишкéмби се свр **1.** фиг *преоптерети се.* — Ишкембѝ се дизáјући тóј кáмење за темељ. **2.** фиг *преједе.* — Ишкембѝше се говéда пасéјући по ладовѝну уз рéку. **3.** фиг *надује се, надигне се.* — Квó ти се тóј у тóрбу такóј ишкембѝло? **4.** фиг *угине, цркне.* — Прејéло говéче у градѝну, па се ишкембѝло.

ишљепа свр **1.** *изудара шаком.* — Узé, па га дóбро и́шљепа за ни́шта. **2.** *грубо набаца малтер на зид.* — Ишљéпаш, ишљéпаш мáлтер на зѝд, па га пóсле пердáшиш.

и́шне свр **1.** *разјури кокош повиком „иш“.* — И́шни ги да не стр́ву жѝто! **2.** фиг *отера, најури.* — Ма, ја́ би га ишнýла, да ми се ви́ше не свр́та у кýћу. **3.** фиг *отпусти.* — Тóлко е дóбар да су га о[д]-цвáку рабóту ишнýли (*ирон*).

ишпидѝра свр **1.** *истера, отера.* — Ишпидирáли га ис кýћу. — Ишпидирáли онýј несрéћу от пóсо. **2.** *одбије од наследства.* — На свѝ пóделбина, мéне ишпидирáли ко да сам кýчка.

и́ште несв *чеше, бише.* — И́шти ме мáлко по грбѝнку, нешто́ ме свé и́зеде.

иштéти свр *начини штету.* — Цр́че кóњ, па ме и́штети.

иштéти се свр фиг *истроши се, потроши доста.* — Тýј сам се, на свáдбу, дóбро иштетѝл.

ишт̏ркља свр **1.** фиг *ижцигља, порасте брзо.* — Иштркљ̏ало дете̏ ко шибљ̏инка. **2.** фиг *кад обад печи говече оно се разобада.* — Иштркљ̏ала ми гове̏да, не мо́гу ги собе̏рем.

ишт̏ркља се свр **1.** *изјури се.* — Иштркљ̏асте ли се ма̀лко по лива̀ду. — Иштркљ̏аше се дана̀ске до́бро коњ̏и. **2.** *разобада се (стока).* — Напа̀ли ги кумарц̏и, па се иштркљ̏аше гове̏да дањске по врућ̏ину.

ишутѝра свр **1.** *претуче.* — Ишутира̀ли га карта̀роши. **2.** фиг *избаци.* — Ишутира̀ли га из предузе́ћа.

ишчавȕљи (се) свр в *ишчевуљи (се).* — Бо́[г]-га наказа̀л, па му уста̀ ишчавуљ̏ил. — Ишчавуљ̏ила му се уста̀ о[д]-зло́бу.

ишчамре́је свр в *ишчамри, ископни, свене.* — Кьд ишчамре́је, чове́к поста̀не ко тра̀вка.

ишча̀мри свр *ископни, излапи, ослаби.* — Чове́к ишча̀мри у самоти́њу.

ишчевр̏љи свр *исколачи очи.* — Ишчеврљ̏ил у ме́не ко да сам му це́лу вами́лију поби́ла.

ишчевȕљи (се) свр *искриви, искрене (уста).* — Море, кьд га ва̀тим, уста̀ ћу му ишчевȕљим, да ви́ше ни́кога не огова̀ра. — Ла̀жеш ли ме, уста̀ ће ти се ишчевȕљу.

ишчека се свр *дуго чека, начека се, не дочека.* — Ишчека се лиси́ца за ја̀рчева ја̀јца (*изр*). — Ишчека̀ се да ми То̀дор донесе́ алат, и још га не́ма.

ишчекр̏љи свр *исколачи (очи), заблене се.* — Ишчекрљ̏ила о́чи ко буљ̏ина, па сьл у те́бе бȕљи.

ишчепа̀ти свр **1.** пеј в *искрпати.* — Ишчепати́ла ле́б ко да смо це́л дьн копа̀ли у компири́ште. **2.** пеј *откине, одруби.* — Ко[ј]-и́шчепати ру́б на пога́чу?

ишчепа̀ти се свр *изломи, ишчаши се.* — И́шчепати се врцка̀јући з-ду́пе по собори́ште.

ишчепи (се) свр **1.** *откине (се), поломи (се).* — Ишче́пи ми о[т]-ту́ј ки́тку за пе́лцер, да посадим до́ма. — Ишчепи́ли се сла̀пје на цре́шњу од ро́д. **2.** фиг *ишчаши.* — Немо́ј ру́ку на дете́ да ишче́пиш. **3.** фиг *искриви.*– Ишчепи́л нешто́ уста̀ ко да је ванцира̀л. **4.** фиг *омрзне.* — Ишчепи́л у ме́не, не мо́ж ме гле́да. **5.** фиг *разрогачи (очи).* — Ишчепи́ла на ме́не с оне́ј о́чи, па ми и́ч не да́ва ми́р.

ишчепр̏љи свр *ископа, извади.* — Ишчепрљ̏и не́колко компира́, да видим роди́ли ли су. — Коко́шке ишчепрљ̏ила све́ ки́тке што сам посади́ла ус-ку́ћу.

ишчкемби (се) свр в *ишкемби се.* — У́дари га, па га и́шчкемби. — Ишчкембѝ се носе́ећи оне́ј пу́сте вреће́тине с-рженицу.

ишчкољ̀ави се свр *изубија се.* — Ишчкољавѝ се на она̀ј желе́за што си ги тури́л куде́ вра́та. — Ишчкољавѝмо се оде́ћи по путѝшта по но́ћ. ▪ трп прид **ишчкољ̀авен**, -а, -о *изубијан, у модрицама.* — Но́ге му све́ ишчкољ̀авене од ву́збал.

ишчмаѝ свр *истиштити се.* — Ишчмаѝ, ишчмаѝ кубарче́ у шпо́рет, па се по́сле разгорѝ.

ишчо́ка се свр *ударе се главама (бикови, јарци, овнови).* — Ишчока̀ше се овно́ви кои́ ће надвије.

ишчу́ва свр *очува док не порасте, однегује.* — Да ми-е да ку́пим јуни́че, па га ишчу́вам да порасте́. — Едва̀ ишчува̀ деца̀ у гла̀дне го́дине. — Зато́ј ли сам те ишчувала, да ме ськ не слу́шаш!

ишчу́ди се свр *чуди се дуго, начуди се.* — Ишчуди́ им се кво́ уработи́ше с ону́ј у́баву ку́ћу. — Ни́како да се ишчу́дим што се тако́ј ра́но дову́кал из рабо́ту.

ишчу́ка свр **1.** *ӣстресе.* — Ишчу́кај на пре́мет цр̀ге што се покри́вамо. **2.** *избије, изглави.* — Чу́к у ру́ке, па ишчу́кај јексе́ри из даску́! **3.** фиг *ӣокраде, оӣељеши.* — Ишчука́ле му курвѐтине буђела́р. — Мераклија: ишчу́кају му свира́чи ке́су зача́с. **4.** фиг *ӣребије.* — Ишчука́ли му р̀ње. **5.** фиг *научи ӣамеӣи.* — Ћу му ишчу́кам ја́ тѐј бу́је из гла́ву. **6.** фиг *заузда, уӣушка.* — Ишчука́л му неки́ ро́гови, па ви́ше не рове́, ми́ран ко бубуља́шка. **7.** фиг *разбије.* — Па́дал, па ишчука́л но́с на неки́ ко́рен. — Ће му мо́ј башта́ ишчу́ка но́с.

ишчукува́ње с гл им од *ишчуку(ј)е (се).* — Спре́ми се за ишчукува́ње гр̀снице.

ишчуку́је / ишчуку́ју несв **1.** *млаӣи, одваја ниӣи од ӣоздера.* — Тре́бе неки́ по́јак да ишчуку́је гр̀снице. **2.** фиг *краде.* — И́ма једна́ из Кукули́нци што им на сви́ ишчуку́је ке́се. **3.** фиг *ӣресе.* — О́[н]-нека ишчуку́је посте́љке, ти́ и́маш дру́гу рабо́ту. **4.** фиг *разбија.* — Че́сто му ишчуку́ју р̀ње ка[д]-це заде́ва.

ишчуку́је се / ишчуку́ју се несв *чисӣи се, ослобађа одећу чега.* — Ишчуку́е се од оси́љке. — Жи́то се и[з]-сно́пје ишчуку́је с чука́ч.

ишчу́љи свр **1.** *начуљи уши.* — Ишчуљи́л у́ши, не здр̀жа га, о́ће да чу́је кво ора́тимо. **2.** *изломи, искрши све.* — Пија́н нис пу́т ноћа́ске ишчуљи́л ни све́ та̀рабе. **3.** *окрњи.* — Бу́лча ишчуљи́л ле́ви ро́г ка[д]-це бо́л.

ишчу́ри (се) свр **1.** *ӣоӣуши.* — Кьд ли и́шчури оно́лки дува́н, да се зазве́риш? — До́јди да ишчу́римо још по једну́. **2.** *издими (се).* — И́шчури, и́шчури сировица и не разгоре́ се. — Ишчури се до́бро главња́ докле се не ра́збашча о́гањ. **3.** фиг *изгори.* — Зача́с ишчури́ше дрва́, не у́греја се ку́ћа. **4.** фиг *оде, несӣане.* — Ишчури́л ис-ку́ћу нађа́ске, ка[д]-цу сви́ спа́ли.

J

ја́ прво лице једнине, изр: — Жи́в ти ја́, да ме поведе́ш с те́бе у Пре́дене.

јабо́гме речца *дабоме, дабогме.* — Јабо́гме, било́ е тако́ј како Ста́мен и́сприча.

јабука́р м **1.** *воћњак ӣод јабукама.* — Са́пни коњи́ куде јабука́р, према Ста́ноинци. **2.** *човек који воли да једе јабуке.* — Море ти́ја јабука́р, про́бра и по́ропња све́ на́јубаве ја́буке. **3.** *врсӣа ӣарадајза.* — Да ми ку́пиш патлиџа́ни, ал од они́ја јабукари́.

јабуче́ с дем и хип од *јабука,* **а)** *ӣлод јабуке.* — Натура́ ти не́колко јабучети́ја у торби́чку, да ти се на́јде ус-пу́т. **б)** *младо сӣабло јабуке.* — Посади́ на[д]-цливак не́колко крушчети́ја и јабучети́ја, ега́ ће вира́ју.

ја́бучка ж дем од *јабука, јабучица.* — У́зни си неку́ ја́бучку, да раскваси́ш уста́.

јабучња́к м ауг и пеј од *јабучица (на грлу).* — Еси́ види́ел колки́ му-е јабучња́к изле́зал под гу́шу.

ја́ви свр *обавесӣиӣи, извесӣиӣи.* — Ја́ви ми кво́ и́ма за Ди́нчу кьд оти́деш у рабо́ту.

ја́ви се свр *огласи се, обавесӣиӣи.* — Ка[д]-ӣти́гнеш у печа́лбу, ја́ви се куде́ си, да зна́емо.

ја́га ж деч дем и хип од *јагње.* — Коѐ детѐ ће чу́ва ову́ј у́баву ја́гу? — Чија́ ће бу́де ово́[ј]-ја́га?

јаганча́р м *онај који чува јагањце.* — Вр̀ну ли се јаганча́р ис-трлу́?

јаганча́рник м *део сӣаје намењен јагањцима.* — На́пуни се јаганча́рник с јагњи́шта.

јаганчáрче с дем и хип од *јаганчар*. — Ово́-е мојé јаганчáрче, барабáр с мéне чýва јагањчетúја.

јáганче / јáгањче (мн јáганци) с хип од *јагње, јагњешце*. — У кýћу смо чувáли једнó јáгањче цéлу недéљу, докле не стáде на нóге.

јаглéње с гл им од *јагли (се)*. — На зáодак се видéло од јýтре доóди јаглéње.

јáгли (се) несв *ведри (се), разведрава (се)*. — Јáгли га, јýтре ће бúдне ýбав дúн. — Почéло се јáгли откуд Власúну, ће дадé Бóг да га одбúје, да пóчнемо косúлбу.

Јаглúка ж *име*.

јаглúче ж бот *јаглика* Primula Veris Subsp. Columuae, в *јегличе*, в *егличе*.

јагњенúца ж *овца која се јагњи*. — Свé су ми óвце јагњенúце, затóј ги и чýвам.

јагњéње с гл им од *јагњи (се) (= овца доноси на свет младунце)*. — Моé óвце завршúше јагњéње.

јагњéћина ж *јагњетина*. — Мóй це удáву у јагњéћину кьд гу зúмени свáрим с купýз.

јагњúло с *место где су били торови где су се овце јагњиле*. — Тý-е некáд билó јагњúло ка[д]-цу óвце иљадúле.

јагњúшта ж зб им *јагњад*. — Кудé дéну онáј твојá јагњúшта, ел ги прóдаде?

јáд м фиг **1.** фиг *љутина*. — Не порúцам, тój сам рекла́, ал у јáд, ка[д]-ци ме најадúл. **2.** фиг *патња, жалост*. — Немój да ти-е јáд овój што ћу ти казýјем за баштý. — Млóго ми јáд бéше на њý што онакój зловáри.

јадничьк, -нúчка, -нúчко у дем знач: *јадан, несрећан, тужан, бедан*. — Цáбе му гледáње, мојý Вúтку, јаднúчку, из гróб нúки не дúже.

јадосувáње с гл им од *јадосује (се)*. — Усарави гу јадосувáње за детéто.

јадосýје (се) несв *ствара бол, чини некога несрећним, пати*. — Родúла сам га да ме сáмо јадосýје. — Немój се тóлко јадосýјеш, свé це тój срéди.

јадýје несв *пати*. — Остáла сама́, па по цéл дúн јадýје.

јáз м **а)** *брана на којој се зајезери вода за млин* **б)** *зајезерена вода испред воденичне букве, бадња*. — Некúми одвртáл вóду у јáз. — Напунúл се јáз са[с]-шушљак, трéбе га очúстиш.

јазильк м *шпета, срамота*. — Од њéга сáмо јазильк ће вúдиш, дрýго се не нáдај.

јáзовац м *јазавац*. — У Стрáње су рýпе на јáзовци, тáм да ги тражиш.

јáзовица ж *јазавица*. — Отишлú да лóву јáзовице.

јáзовичар м *пас јазавичар*. — Има два́ опасна јáзовичара, што се завлáчу у јáзовичке рýпе.

јáзовички, -а, -о *јазавички*. — Не тéрај говéда накуде јáзовичке рýпе, него по штетúне.

јајцé с **1.** *јаје*. — Запрéћи јајцé да се испечé у огњúште. — Насадúли смо квáчку на јáјца. **2.** фиг *тестис, мудо*. — Шкопúли јáјца на вепрá. — Учукáмо јáјца на Бýлчу, ськ је мúран ко бубуљáшка. **3.** изр: – Отéгне јáјца (*олењи се*). — Окéси јáјца (*одуговлачи, мрзи да ради*). — Отéгла му се јáјца до зевњý (*једва иде*). — Мрси јáјца (*прича глупости*). — Занóси се ко јáјца у косúлбу (*прича глупости*). — Ће остáне без јáјца (*претња*). — Дошлó до јáјца (*прекипи, дојади*).

јајчáр м **1.** *онај који краде јаја (пас, мачка, дете)*. — Кýче ни постáло јајчáр, мóра га тéпам да не лóче јáјца. **2.** *онај који радо једе јаја*. — Мóй свúјајчарú, млóго едý јáјца.

јајчáрка ж **1.** *она која краде јаја (пас, мачка, дете)*. — Наалúла се онáј кýчка јајчáрка, не дáва на кокóшку да снесé јајцé, óдма га довáти. Да гу убúвам, ел да гу не

убúвам, не знáм којé да рабóтим. **2.** *женска особа која радо једе јаја.* — Голéма јајчáрка, мнóго вóли двожýтке.

јајчени́к м *пита од јаја.* — Понекáд им испечém бáницу, понекáд јајчени́к.

јајчéнце с дем и хип од *јајце.* — И то[j]-једнó јајчéнце, што му сварú, нејé кáдар да поéдé. — Испржú му јајчéнце за у шкóлу.

јáјчес, -та, -то *јајастог облика.* — За свúњу трéбе и јáјчесто дрвó, гýпа, да се тéра с мáшке.

јáкачьк, -чка, -чко *довољно јак.* — Још нејé тóлко јакáчьк да га прáћам у говéда.

јаловáк м *нeплодан човек.* — Неé он крúв што-е јаловáк.

јаловúк м *нeплодно земљиште.* — Нéће вúше сáдимо компирú тáм, у тúја јаловúк.

јаловúца ж **1.** *жена нероткиња.* — Довéл јаловúцу, па сáк јадосýје нéма деца́. **2.** *нeплодна животиња (овца, крава, кобила...).* — Продáдо онý[j]-јаловúцу на Тóзу матрапáза, те се курталисá.

јамáција м *онај који згрће материјална добра, алав човек.* — Бúл је голéм јамáција, тéл је да-е свé сáмо његóво.

јáмка ж дем од *јама, јамица,* **1.** *јамица за садњу поврћа.* — У јáмку тýри и ђýбре да се прúми сливчé. **2.** фиг *стомак.* — По цéл дúн едé, нúкако да запýни онý[j]-јáмку. **3.** фиг пеј *грло.* — Кьд отвóри јáмку, не мóж га слýшаш. — Пустúл јáмку, сьл се дéре. **4.** фиг *рака, гроб.* — Не вúди, сирома́, зинýла јáмка за њéга.

јáне свр *узјаше,* в *уjане.* — Ћу јáнем коња́, па у Тúчину воденúцу. — Јáни дóрчу, па га стúгни до Бúстрицу!

Јанúка ж *име.*

Јанúкино с мтн *ливаде, шума.*

јáнувар м *први месец у години, јануар.* — Четвр̀ти јáнувар је врнýла кúша, па сýснежица и зáвеја ни снéг. — Кьд засувúтли јáнувар дорú до стрејý, нúгде се не óди.

јанцúк м *тканa торба, шареница,* в *анџик.* — Далá са[м]-му пун јанцúк и тојáгу, па га пратúла у стóку, [у] ýтрину.

јанцúчé с дем од *јанцик.* — Узé лéбац у јанцúчé, и óтрча, јадничé, у говéда.

јарéње с гл им од *јари (се).* — Тамáн бéше зарипúл кокóшку, ватú га на јарéње.

јарéћина ж *јаретина.* — Овдé мáлко кой едé јарéћину.

јáри несв *отелоњује.*

јáри (се) несв **1.** *отелоњује (се).* — Тój сам видéл у Крýшевицу: чúча врзáл петлá са сицúмку за дирéк, да не јáри тýће кокóшке. — Јарúл ћар вáјду, родúла се штéта (*изрека*). — Козá се јáри и кокóшка се јáри. **2.** *долази на свет јаре.* — Почéло се јáри једнó козлé.

јáрина ж *вуна острижена од јагњади.* — Збрá јáрину, úма едьн цáк, трéбе гу влáчим.

јáришта ж зб им *јарад.* — Пусти́ и јáришта да пасý с кóзе.

јáрма ж *сточна храна, крма.* — Сремúли смо си јáрму да изимýје стóка.

јáрос м *јаросш, бес.* — Пáдал у јáрос, свé ће ги потéпа тúја црвенобрéшки лýпа.

јáска несв *трни, сева, штреца (рана),* в *кове.* — Зарастýје ми посекóтина, па јáска. — Јáска ми зýб. — Цéл дúн јáска ми рáна, па устýра.

јаскáње с гл им од *јаска.* — Цéл нóћ не трену́ од јаскáње на зýб.

јáсле ж плт *дрвена направа за храњење стоке, јасле.* — Тáм, у кошáру, у прáзне јáсле, насадúла сам квáчку.

јасновѝдац м *онај који добро види.* — Лáко е на њéга да óди по нóћ кьд је јасновѝдац

јасновѝтка ж *она која добро види.* — Бáба ми-е билá јасновѝтка, видéла е звéзде по дьн.

јастáк м *јастук.* — Турѝ му ýбав, вéзен јастáк на крéвет, ка[д]-дóјде да се зарадýје.

јáстук м *део предњачета код воловских кола који држи процеп.* — На јáстук ѝде óплен са слапцѝ и óска.

јáстуче с **1.** *мекани део грудњака који належе коњу на груди при вучи,* в *грудњак (3).* — Јáстуче-е од кóжу напýњену с кучѝна ел с нештó мéко. **2.** в *јастук.* — Оплéн лежѝ на јáстуче.

јáтка ж *језгра коштуњавог воћа.* — Извáди ми јáтку из овѝја орá. — Дáј те[ј]-јáтке од лéшњаци да изедéмо. — Кьд ýјутро дѝвља мáчка свé изéла онéј шишáрке из бóр, а у њи имáло јáтке, јá несьм знала.

Јáћим м *име.*

јачьк, -чкá, -чкó *прилично јак,* в *јакачьк.* — Овóј ми детé, море, постáло већém јачкó.

јашáње с гл им од *јаше, јахање,* в *јашење.* — За мéне јашáње нејé билó проблéм, с коњѝ сам цéл вéк работѝла.

јáше несв *јаше.* — Ко малéчка сам јашáла коњѝ, а пóсле сам кирицисувáла с њѝ.

јáшен, -а, -о *јахан, узјахан.* — Још неé јáшен кóњ, мóж се цилѝтне, кьд му се укáчиш на грбѝну.

јашéње с гл им од *јаше, јахање.* — Још нејé свѝкал на јашéње коњѝ, стрá ме да га не утéпају.

јебáва (се) свр в *ебава (се).* — Нѝкога не јебáва, рабóти какó какó му се нашáкне. — Јебáва сóјке по грмење. — Јебáва се по матрапазльк.

јебаван̀ье с гл им од *јебава (се).*

/јебáло вéк/ изр: *слабо, лоше, упропасти.* — Напраѝл га јебáло вéк. — Затóј си е óн јебáл вéк.

јебéни, -а, -о фиг *проклети.* — Какó да ти кýпим тѝја јебéни гајтáн, кьд га нѝгде нéма.

јебýцка несв *ређе има полни однос.* — Јебýцка ка[д]-цтѝгне.

Јéва ж *надимак.*

јевé узв ево. — Јевé ги гóсти, сьл што несý стѝгли. — Јевé ме, за квó ме тóлко вѝкаш?

Јéвица ж име *Евица.*

јéво узв *ево.* — Јéво га овдé, немój га тáм вѝше тражиш. — Добѝ мáлко врéме, па јéво да ви се јáвим, ја сам здрáво и дóбро што и на вас желѝм.

јевтѝка ж мед *туберкулоза.* — Уватѝл негдé јевтѝку. — Јевтѝка га изéла (*клетва*). — Такój полагáчке рабóти, јевтѝка да те увáти.

јевтикльѝв, -а, -о *туберкулозан.* — Којé ће ти онá, мáтер вој билá јевктикльѝва.

јевтикльѝвка ж *она која болује од јевтике.* — Да несѝ нештó из рýку узéл о[д]-тýј јевтикльѝвку!

јевтикльѝвча м *онај који болује од јевтике.* — Бѝл је јевтикльѝвча, ал се залечѝл.

јевтинéје несв *појевтињује.* — Има ли нештó да јевтинéје, ел стáлно свé скупéје?

јевтинија ж *јевтиноћа*. — Куде Жи́ду, у за́другу, једну́ш је била́ јевтини́ја, сѣг сва́ оскупе́ло.

јега́[1] прил в *ега*[1]. — Јега́ га на́јдем на па́зар у Преде́не, да се једну́ш раска́нтамо око ту́ј трго́вину.

јега́[2] ж *турџија за гвожђе*. — Тре́бе ми до́бра јега́ да нао́стрим косту́ру.

јеге́ с в *јега*[2]. — Затури́л сам негде́ јеге́, утепа́ се тражѐћи га.

јегли́ка ж бот *јаглика*. — Кьд уцавти́ јегли́ка, пожуте́је пади́на по ту́ј Ди́ниницу.

јегли́чьк м дем и хип од *јеглика*. — Почѐл да цавти́ јегли́чьк у Ро́вине.

јегли́че с дем и хип од *јеглика*. — Та́м, у Бу́ђину пади́ну, помилте́ла јегличети́ја. — До́де-ле, Ја́но, шаре́но ткани́че, ба́јке-ле, Мила́нче, набе́ри вој јегли́че (*нар песма*).

је́губа изр у брзалици: Ус пу́т нис пу́т је́губа, ус пу́т нис пу́т је́губа.

је́д м фиг *сџуд, велика хладноћа*. — Куде́ поје́де на ови́ја је́д?

једа́н[1], -дна́, -дно́ / **једьн**, -дна́, -дно́ фиг *исџи*. — У једну́ во́ду смо кр̀стени. — У једьн дьн смо се роди́ли, у једьн дьн ни-е била́ сва́дба.

једа́н[2], -дна́, -дно́ / **једьн**, -дна́, -дно́ фиг *сам*. — Она́ једна́ це́лу ржени́цу пожѐ, ми тро́ица едва́ по њу збра́мо оне́ј руко́љке.

једанпу́тке прил *једном, једанпуџ*. — Једанпу́тке бе́о на Нико́лин кла́данац, што сам се тьк ла́дну во́ду напи́ла и ськ ми трну́ зу́би. — Једанпу́тке је то́ј било́ у Мрати́њци ка[д]-ца́м виде́ла ву́ка.

једе́ несв (имп је́ђ), в *еде*. **1.** *једе (=)*. — Не сти́гне да једе́, трчи́ на рабо́ту. **2.** фиг *сврби*. — Једе́ ме грби́на, ћу излудје́јем. — Једе́ ме ра́на на но́гу на ло́шо вре́ме. **3.** фиг *сџуди*. — Једе́ сувомра́зица, па усту́ра. **4.** фиг *мучи, кињи, злосџављ*а. — Сви́ ме у вами́лију једу́, не зна́м куде́ це де́вам. **5.** изр: **једе́ го́вна** *лупеџа, џрабуња, џрича глупосџи*. — Што му да́ваш да једе́ го́вна, ја́ би га одма́ утепа́л. — Навѝкал да једе́ го́вна, па си за сва́кога лупе́та кво о́ће. — Ко́ј мо́ж да му забра́ни да једе́ што се не еде́ ко́лко о́ће; **6.** имп: **је́ђ** *једи*. — Је́ђ бр̀зо, па да ва́тамо шту́ру. — Је́ђ докле још и́ма у пани́цу.

једе́ се несв **1.** фиг *секира се*. — Једе́м се ко ме́сец за оно́ј дете́ како́ це сна́јде на рабо́ту у Леско́вац. **2.** фиг *сваћа се*. — Сва́ки се дьн једу́ ко да несу́ бра́ћа.

једе́ње с гл им од *једе (се)*, **1.** *храна, јело*. — За једе́ње спре́мим ле́б, си́ренце, ко́лко да се зала́жем у њи́ву, па на́вечер ка[д]-це́ вр̀нем. **2.** фиг *секирање*. — О[д]-цта́лно једе́ње за ово́ј, за оно́ј, бо́лес увати́.

једина́ес бр *једанаесџ*, в *единаес*. — Спа́доше о́вце на једина́ес бра́ва.

једи́нац м *јединац*. — О́н во[j]-е једи́нац. — Једи́нац на ма́тер.

једини́ца ж *једносџавно џкање*. — По́брзо се тка́е на једини́цу него на четво́рно.

једини́чаво прид *једносџавно џкање*. — На једини́чаво сам тка́ла ове́ј цр̀ге што се покри́вамо.

једнича́р м *слаб ученик*. — Не́ће се ти́ ви́ше дру́жиш с једнича́ри.

једнича́рка ж *слаба ученица*. — Та́ј његова́ једнича́рка се о́пште не попра́ља.

једи́нка ж *једина, сама*. — У малу́ сам била́ једи́нка же́нско у шко́лу.

/је́дна на́на/ бр *један* у разбрајалици: — Једна́ на́на, дру́га на́на, ха́ј-бе́ри, триписи́на, ко́с, мо́с, Ту́рчин, Па́вле, ке́рекес до де́сет.

једна́к прил *одмах, с месџа*, в *еднак*. — Чим виде́ да говѐда уштркља́ше с ко́ла, једна́к до́трча да ми помо́гне.

једна́ко прил *сџално, увек*, в *еднако*. — Не вре́ди говорѐње, једна́ко му говѐда бе́гају у ште́ту.

је́дне свр у дем знач: *једе*, в *едне*. — Ту́ри ми нешто́ да је́днем, па да бе́гам на њиву́.

једноизáдруго прил *једно за другим*. — Једноизáдруго се излéгоше пúлишта по[д]-две квáчке.

једноκáтан, -тна, -тно *једнострук*. — Тој ми-е једноκáтно ткањé.

једномáн прил в *едноман*. — Једномáн трчú и вúка, престравú се кво́ ли му-е.

једнопáес, -та, -то **1.** *с једним тестисом*. **2.** фиг *намћорасти, на своју руку, тврдоглав*. — И ти́ си нашúл с когá ће рабóтиш, с једнопáестог човéка.

једнýш прил **1.** *једном, једанпут*. — Једнýш ка[д]-цáм ишáл и[з]-Селó, срéто Никóсију. **2.** *најзад*. — Једнýш да му дóјде из дýпе у глáву (*изр*)! — Једнýш и мéне да сáвне. **3.** фиг *прави, једини*. — Тúја твój Гóрча једнýш је бúл човéк какó трéбе!

језéри се несв фиг *скупља се течност правећи локву*, одн *вир*, в *вири се*. — Почé се језéри водá прет кошáру от кúшу.

је́зеро с фиг *локва, вирште*. — Кой нáпраи овóлко је́зеро насрéт кýћу?

језичáра ж *она која говори ружно о другима, лајавица*. — Ту[ј]-језичáру немój си ми дрýги пýт доводúла у кýћу.

језичáрка ж в *језичара*. — О[д]-тýј језичáрку не мóж прооратиш.

језичњк м **1.** дем и хип од *језик*. — Кьм да вúдим квó ти-е излéзло на језичњк. **2.** фиг *део браве*. — Строшúл се језичњк на заклóп, не мóж се затвáрају врáта.

језичé с дем и хип од *језик*. — Нешто́ му се надýло језичé.

језичéнце с дем и хип од *језик*. — Зúни, да ти чика-дóктур поглéда језичéнце.

јекá ж **1.** *хучање, хука*. — Ка[д]-це чýје јекá из Големý рекý, јýтре ће пáдне кúша. **2.** *вика, дрека*. — Квá-е тój јекá дóле по долúну.

је́кне свр в *ковне(2)*, **1.** фиг *удари*. — Бе́ж о[д]-тóга јунцá, ће те је́кне с рóгови, те утéпа. **2.** фиг *обори, баци*. — Јекнýл га од ледúну. **3.** фиг *убије*. — Кьд га јá удáрим úма да је́кне и тój ће му бýде свé!

јексéр м *ексер*. — Напунúл цéпови с рђави јексéри, па си ги такój сéца. — Направúл врáта без јексéри, свé о[д]-дрво.

јексéрче с дем од *јексер*. — Трéбе му кýпим јексерчетúја за рýчни рáд у шкóлу.

је́ктар м *хектар*. — Свáки-е од баштý добúл по двá је́ктара зéвњу и је́ктар шýму.

је́ла узв *дођи*. — Нáне, је́ла овáм, пóблизо до шпóрет. — Је́ла ми мáто, је́ла ми блáга, је́ла ми мéдна (*бајалица за пчеле кад се роје*). — Је́ла кудé чúчу, да те мáлко почýва.

јелéно мóме *народно коло*. — Ýвек је тражúл да му Цúгани свúру „је́лено мóме“.

Јелéнче с мтн *планина, шума*.

јелéче с дем од *јелек, прслуче*. — Бáба ће вој исплетé јелéче. — Кудé се тój чýло да девójка не нóси јелéче.

јелечéнце с дем и хип од *јелече, прслучић*. — Намéсто да су га утéгли, на овúја мráз му облéкли јелечéнце.

Јелúсовка ж *име*.

је́лмаз м *алатка са дијамантом за сечење стакла*. — Дáдо му је́лмаз и jóш га не врну.

јемпýт прил в *емпут*. — Јемпýт и јá да отúдем негдé от кýћу, седúм ко врзан с јýже. — И мéне јемпýт сльнце да огрéје.

је́н бр *један*. — Је́н, двá, трú, тýј су свú, је́н, двá, тýј сам јá, је́н трú, тýј си ти́...

је́нац м *прекршај у фудбалу, енц*. — Сáмо úгра с рýке и прáи је́нци, па изгýбимо.

јендакýља ж *реч из басме прóтив урока.* — Над пýт јендьк, пот пýт јендакýља. Ако је јендьк –мудá да му испýцају, ако је јендакýља — сúсе да вој испýцају (Млачиште, *баје се уз магијску радњу*).

јендьк м *прóвалија, јендек,* в *андак,* в *ендек.* — Ту[j]-úма пýно јендаци́, тýј се нóћу не прóди.

јерáм м *јарам.* — Догóдине кьд ги упрéгнеш у јерáм, тьг ћеш вúдиш квú сам ти јýнци продáл.

Јергéна ж *име.*

јéргула м фиг *докт̄ор, лекар.* — Нештó му неé дóбро, отидé на јéргулу.

јéребица ж зоол *јаребица.* — Ако нéћеш тój што сам ти зготвúла, да нéћеш печéне јéребице? (*ирон*). — Још да му принесéм млекó од јéребицу. — Тек излетéше јéребице прет косý у жúто.

јеребичéт с *младунче јеребице.* — Разлетéше се јеребичетúја из гњездó по тój жúто, не мóж ги повáтамо.

јеремењáча ж в *рамењача.* — С еднý страну дójду жéгре, з-другу јеремењáче.

Јеремúја м *Свети пророк Јеремија, (1. мај, по стáром календару).* — Око Јеремúју се сејáле грснице и садúл грá.

јерендé с *ренде.* — Узéл ми јерендé, па га оштрбúл на некú јексéр, чвóр ли, Бóг ће га знáе на штó.

јерендисáње с гл им од *јерендише.* — Свé тéј дáске мóра на јерендисáње, ако ће нешто́ да прáиш.

јерендисувáње с гл им од *јерендисује.* — Његóво јерендисувáње се познáва, нúки такójýбаву столáрију нејé прáил.

јерендúсује несв в *јерендише.* — Дедá Драгóмир га видéл какó јерендúсује куде некогá стóлара.

јерендúше несв *рендише, глача дрво.* — Јерендúше дáске за врáта и прóзори.

Јéреница ж мтн *пространа ушрина испод Валмишта, у прострору који захватају Голема и Мала река.*

Јеренцú м мн **1.** *заселак у Лебету досељен из Јеренице* (*Млачиште*), *одакле је заувек расељен у XIX веку.* **2.** *назив становника засеока Јеренци.*

Јéрко м *име вола.*

јерýга ж *јаруга,* в *андак.* — Пропáдал ни пýт, јерýга до јерýгу. — Оклизнýл се у јерýгу, не мóж да излéзне онакój пијáн.

јéрча м пеј *онај који се бечи, нарогушен човек, булоња.* — Тúја јéрча сáмо би се јерчúл, дрýго си не знáје.

јерчéње с гл им од *јерчи се,* **1.** *бечење роговима.* — Кьд вúдиш јерчéње, бéж од волóви, це боду́! **2.** фиг *мргођење, бечење.* — Научúла сам одáвно јá на његóво јерчéње.

јéрчи се несв **1.** *во се стрема за борбу роговима.* — Волóви се јéрчу, це боду́! **2.** фиг *бечи се, мргоди се.* — Што се Радоúл такó[j]-јéрчи ко да ће бодé. — Јéрчи се ко Бýлоња. — Немój се мнóго јéрчи, мóж му некú стýца рóгови!

јерчúл м в *јерча.* — Дојдé ли из дрвá онúја твó[j]-јерчúл? — Нúки не вóли тóга јерчúла.

јéс узв неповерења, одбијања. — Јéс, јéс, без мéне се нúшта не мóже. — Јéс, да дójдем, па да ме пóсле бúје. — Јéс, ће ме вáти за стójка!

јесенáске прил *на јесен, јесенас.* — Јесенáске трéбе детé да ми пójде у шкóлу.

јесе́нка ж *врста крушке.* — Тьг бе́решемо јесе́нке, кьд по́беже Мари́ка за Драго́јла.

јеси́ка ж бот *јасика* Populus tremula. — Обали́мо три́ес јеси́ке у Мр̀ковицу за ро́гови на кро́в.

Јеси́ке ж мтн *шума, пашњак.*

Јеси́ковица ж мтн *шума, пашњаци.*

јѐсје узв *јесте, тако је.* — Јѐсје било́ тако́ј, ал о[д]-ца́г ви́ше не́ће бу́де!

јестьк м в *јастак.* — Напу́ниш јестьк са[с] загре́пци, па од мера́к свуно́ћ спи́ш.

је́стиво с *јело.* — Спре́мим си је́стиво, кьд о́ћу, кьд не истр̀кам на су́в ле́б. — Кво́ дана́ске и́ма за је́стиво?

јѐцка несв **1.** *муца, замуцкује.* — Кво́ вој би, одедну́ш поче́ да јѐцка. **2.** фиг *јекти, руца, плаче.* — Оста́де она́ да јѐцка, не мога́ да издржи́м плака́ње, па си отидо́.

јѐцкав, -а, -о *муцав.* — Мало́то дете́ ора́ти вој ма́лко јѐцкаво, а старо́то не ма́ри.

јецка́ње с гл им од *јецка, муцање, замуцкивање.* — Ка[д]-ти боба-Мари́чка преба́је од јецка́ње, и́ма да ора́тиш како́ тре́бе. **2.** фиг *руцање, плакање.* — Научи́ли смо на њо́јно јецка́ње; чим вој нешто́ не́е по во́љу, она́ јѐцка.

јѐцкоња м *онај који замуцкује у говору.* — Мло́го ће разу́миш ка[д]-ти јѐцкоња то́ј обја́сни.

јечьм м *јечам.* — Пр̀во узрѐје јечьм, па тьк рженица.

јечме́нка ж *врста крушке.* — Јечме́нке зру́ бараба́р с јечьм.

јечмењак м *јечмени хлеб.* — Ми несмо́ јѐли јечмењак, и́ма кои́ су мора́ли да га једу́.

јечми́к[1] м *јечам.* — Рани́е се до́ста сеја́л јечми́к за зо́б. — Јечми́к мо́ж да сѐјѐш и на Јереми́ју.

јечми́к[2] м *чмичак, јечмичак, гнојница на очном капку.* — Јечми́к се ле́чи тако́ј што се ис ко́њштрак у́зне зр̀но јечьм што-е зоба́л ко́њ, па се с ње́га пи́пне ти́ја јечми́к и вр̀не се па́ у ко́њштрак и јечми́к шту́кне. — Ел от кола́ц ољу́штиш ко́ру, пи́пнеш с њу јечми́к, па гу вр̀неш на кола́ц и јечми́к шту́кне.

јѐшан, -шна, -шно *онај који много једе.* — Мло́го ми-е јѐшно ово́ј дете́, не зна́м на кога́-е.

јѐшко м *онај који је стално гладан, који много једе.* — Ма́мин јѐшко, сва́ки ча́з-би си нешто́ јѐл.

јешни́к м *онај који много једе.* — То́лки јешни́к, а не позна́ва му се.

јешни́ца ж *она која много једе.* — Ди́за се сре́д но́ћ да еде́, јешни́ца.

јо́к речца *нема, не.* — Јо́к, ни́шта не а̀је кьд гу ви́кам. — Чо́рба чо́к, ме́со јо́к (*изр*).

Јо́н > Јо́на > Јо́нча м *име.*

Јонка ж *име.*

Јорда́нка ж *име.*

Јо́са м хип од *Јосим.*

Јо́сим м *име.*

Јо́ска м хип од *Јосим.*

јошемпу́т прил *још једном.* — Јошемпу́т ћу ти поме́нем, па ви́ше не́ћу, кьд не па́нтиш кво́ ти ви́кам.

јошкьд прил *одавно.* — Јошкьд је то́ј било́. — Јошкьд је о́н дошьл, а ти́ тек сьг.

јошке́ прил *још мало, малчице.* — Јошке́ ма́лко му присипи млекце́. — Јошке́ ме боли́ подгру́ди. — Јошке́ се др̀жим. — Јошке́ се не да́вам. — Јошке́ о́дим. — Јошке́ ћу потрпи́м, ако не про́јде и́дем куде до́ктура. — Нека́ јошке́ по́спи.

јо̀ште прил *још*. — Јо̀ште ли си жѝв? — Јо̀ште ће ми свѝрите, докле ви не ка̀жем до́ста. — Јо̀ште ли се држѝш? — Јо̀ште ли копнѐјеш за њу́? — Јо̀ште ли ти ду́ша о̀ће? — Јо̀ште ли мо́жеш?

ју́г м *јужни ветар*. — Кьд би са́мо ле́чка дунӯл ју́г, да ото́пли овѝја гинѐж.

ју́говина ж **1.** *јужни ветар*. — Ка[д]-ду́не ју́говина и́ма ото́пи овѐј со́спе за два́ дьна. **2.** фиг *завѣтрина, нерад, ленствовање*. — Овде́ не́ма ју́говина, мо́ра се рабо́ти.

ју́жар / ју́жја́р м *ужар*. — Да ми паза́риш куде́ ју́жара́ о́глав за коња́. — Прооду ју́жјари́ ни[з]-село́, тре́бе ни едьн дугачьк конопац.

ју́же с (мн ју́жети́ја) *уже, конопац*. — Вр̀љи ми ју́же, да увр̀жем се́но на ко́ла. — Одврза́ло се ју́же и кра́ва отишла́ у овьс. — Немо́ј га во́диш без ју́же, ће ти се изо́тне.

ју́же́ње с гл им од *ју́жи*. — Едва́ дочека́мо да по́чне ју́же́ње, да се ле́чка зато́плимо.

ју́жи несв *отопљава, постаје топлије*. — Поче́ да ју́жи, прокапа́ше стре́је.

ју́жица ж *уже од стабљика жита којим се везују снопови*. — Ти́ пра́ји ју́жице, ја́ ћу врзу́јем сно́пје, па ко̀ји́ надвѝје.

ју́ла́р м **1.** *улар, поводац*. — Покида́ли се ју́ларѝ на гове́да од сеца́ње, па ги врзу́јем с коно́пче за ро́гови. **2.** фиг *немирко*. — Вр̀жи то́г опасни́ка с ју́ла́р, да ти се не загу́би. **3.** фиг *папучић*. — Жена́ га држѝ на ју́ла́р, не сме́је да ма́кне.

ју́ньц м *младо мушко говече, јунац*. — Ју́ньц је учу́кан, бе́ше мло́го бе́сан, страува́ли смо да некога́ не убоде́.

ју́не с (мн ју́нети́ја) **1.** *говече старости између телета и јунца*. — Куде́ и́де ју́не, ту́ј нека и́де и ју́же. **2.** изр: — То[ј]-ју́не не́ће те му́не (*нећеш добити, нећеш остварити циљ, наум*).

ју́не́ћина м *јунеће месо, јунетина*. — И ја́ гу ви́кам ју́не́ћина, ал гу не́ма. — Ко̀ј не би јѐл ју́не́ћину?

ју́ни́че с дем од *јуница*. — На̀јбоље да ку́пиш ју́ни́че, па га ишчу́ваш.

ју́ни́чка ж дем и хип од *јуница*. — Од ону́ј Жѐрку, што гу прода́до, запати́ла сам ју́ни́чку и теле́.

ју́нче́ с (мн ју́нчети́ја, ју́нчи́ћи), в *јуне*. — Прода́до и оно́[ј]-ју́нче́ и курталиса́ се з-гове́да.

ју́рне свр *појури*. — Кьд уда́ри про́вала, ју́рне вода́ нис пу́т. — Ако те ју́рнем, це сврти́ш одонуд Мртви́це (*претња*).

ју́рња́ва ж фиг *журба, брзина*. — Све́ рабо́тимо на ју́рња́ву, докле́ држѝ у́баво вре́ме.

ју́тра́шњи, -а, -о *сутрашњи*. — Сьл да дочека́м ју́тра́шњи дьн, па пра́во у о́пштину куде Совро́нија.

ју́тре прил *сутра*. — Његово́ ју́тре је било́ ју́че́рке, са́мо што о́н то̀ј не ви́ди. — Са́мо си оста́ља рабо́ту од данье за ју́тре. — Ете́ ме ју́тре у Село́, на собо́р, на Проко́пје, па це распра́вимо!

ју́тре́дан / ју́тре́дьн прил *сутрадан*. — Ју́тре́дан, ете́ га, дојде́; ко̀ј зна̀је куде́-е би́л, скита́л, ни́ки не сме́је да га питу́је, сви́ ћуту́.

ју́трина ж *одлазак на гроб првог јутра по сахрани покојника*. — На ју́трину не и́ду сви́ из до́м.

ју́тром прил *сваког јутра*. — Ју́тром една́ чевр̀љу́га у сли́ву, пот ку́ћу, ста́лно крешти́.

ју́троске прил *јутрос*. — Ју́троске дојдо́ше на̀ши из рабо́ту.

ју́трошањ, -шња, -шњо *од ју́трос*. — Ово́ј ти-е ју́трошањ ле́б, а ово́[ј]-јуче-ра́шањ.

јучер прил *јуче*. — Ел ти не ре́ко јучер да ће доо́ди шума́р да марки́ра бу́ке за дрва́.

јучера́њи, -а, -о в *јучерашањ*. — Да ми-е јучера́њи дњн, а ови́а па́мет, не би ме претупа́л матрапа́з с крвомо́чљиво кравче́.

јучера́ске прил *јуче*. — Јучера́ске се најдо́мо с побра́тима у То́зину кафа́ну, те поорати́мо.

јучера́шањ, -шња, -шњо *јучерашњи*. — Јучера́шањ дњн ћу па́нтим докле́ сам жи́в.

јучерке прил в *јучер*. — Јучерке бе́ше ство́рено за коси́лбу, о́блачно, ладови́нка, а сњг гори́ зевња́.

К

ка́бав -а, -о *слабашан, метиљав*. — Мно́го ми е ка́бав, не́ће мо́ж да око́си они́ја ти́пац у Стра́ње.

ка́баван, -вна, -вно в *кабав*. — Ако-е о́н ка́баван, несѝ ти́, па у́зни вре́ће и натова́ри на коња́. — Ка́бавна е, не мо́ж ни сти́гне ни до Џавгари́, залу́д да гу че́камо.

ка́бавац м пеј *слабашан, метиљав човек*. — Дову́че ли се они́ја ка́бавац и[з]-Село́?

ка́бавка ж пеј *слабашна жена*. — Куде́ вика́ ту́ј ка́бавку да жње́, ка[д]-це едва́ на но́ге држи́.

ка́бавко м пеј *слабашан, метиљав човек*. — Ако за би́ло што тре́бе да се потрчи́, ка́бавко неје́ кадар.

ка́бал м *котао*. — Тре́бе ми едњн ка́бал с вру́ћу воду́, ћу ми́ем гла́ву.

ка́бас, -та, -то *гломазан, незграпан*. — Купи́л неки́ ка́бас шифуње́р, едва́ га уне́сомо у ку́ћу.

кабат[1] непр прид *крив*. — Ви́ка: несѣм кабат, а ел кабат отку́д ја́ зна́м. — Пре́д Бо́га сам кабат, пред љу́ди несѣм. — Неје́ о́н кабат што су гове́да уле́зла у То́дорову ржени́цу.

кабат[2] м *грдња, прекор*. — Море́, он је за кабат што ме нее́ слуша́л да у́чи шко́лу.

кабата́н -тна, -тно, *крив, одговоран*. — Дру́ги не ураборти посѣл, а по́сле ја́ испа́днем кабата́н.

кабате́ње с гл им од *кабати*, **1.** *грдња, прекор*. — Тво́ј му́ж је за голе́мо кабате́ње, неје́ ми купи́л кво́ сам поручи́ла. **2.** *оптужба*. — Зна́је она́ да накабати́ чове́ка, њо́јно кабате́ње ми-е до́бро по́знато.

кабати несв *окривљује,*.

кабати (се) несв *окривљује (се), оптужује (се)*. — Не́ћу да ви кабатим, кад зна́м да несте́ криви за то́ј, са́м си-е Дра́гиш кабат. — Ни́ки га не кабати, са́м се кабати с оно́ј што-е уработи́л.

каблић м *котлић*. — Ћу ти донесе́м сва́рено млеко́ у каблић, па си га ти́ поци́ри.

ка́в, ква́, кво́ *краћи облик (дужи какьв, каква́, какво́) придевске односно-упитне заменице, какав, каква, какво*. — Ка́в си то́ј чове́к не́-це ни поздра́виш?! — Ква́ ти-е жена́, такьв си и ти́! — Ква́ е то́ј ла́рма куде Драги́њу? — Ква́ си то́ј ма́јка, кьд ста́лно те́паш дете́? — Кво́ ли сѣк па́ по ту́ј плевњу рабо́ти?!

ка́ва ж *кафа.* — У вршња́к над о́гањ ту́ри башта́ да упржи овца́, па га по́сле у чу́туру ту́ца, ту́ца, па просе́је и тако́ј се пра́вила ка́ва. — Напра́ј ми једну́ ка́ву, ега́ прогле́дам; нешто́ ми се пред о́чи ставни́ло.

кава́л м муз *врста свирале.* — Ди́на иш Чу́ку-е свири́л кава́л тако́ј о́пасно да ста́неш да се зазве́риш.

кавале́т м *дрвена направа која се уместо лопри ставља на кола за допремање сена,* в *воз* (Дањино Село).

кава́на м *кафана.* — Мло́го су се коцка́ли у Јо́сину кава́ну, па до́шли до́м у зо́ру.

кавгаџи́ка ж *свађалица.* — С кавгаџи́ку не́ћу и́мам рабо́ту.

кавгаџисува́ње с гл им од *кавгаџисује се, кавжење, свађање.* — Ете́, на што изле́зе његово кавгаџисува́ње, утепа́ше га бра́ћа.

кавгаџису́је се несв *свађа се, изазива кавгу, кавжи се.* — Мло́го е воле́л да се кавгаџису́је, сѣл да би се тепа́л с љу́ди.

каве́ с дем и хип од *кава.* — Приста́ви ни по једно́ каве́.

каве́н, -а, -о *који је браон боје.* — Ту́ј пређу́ сам омасти́ла у каве́но.

кавеџи́ја м *кафеџија, конобар.* — Би́л је кавеџи́ја у Јо́сину кава́ну у Село́.

кавта́н м в *велика плетена марама с ресама пребачена преко рамена,* в *кафтан.* — И са́к, кѣд је ла́дно, завржем кавта́н.

кавӯл м *проба, провера продатог грла стоке.* — Узо́ јуни́чку пот кавӯл, три́ ме́сеца како́ се води́ла, па а̀ко би́дне сте́лна, ћу гу ку́пим.

кавури́н м *каурин* **1.** *хришћанин.* — Тепа́ли су ни Ту́рци, зато́ј што смо кавӯри. **2.** *користи се и у пејоративном значењу у изразима типа*: — Кавури́не ни-једѣн!

кавӯрка ж пеј *незгодна, неприлагодљива особа.* — С ту́ј кавӯрку не́ће ла́ко изле́зне на кра́ј.

кавӯрски, -а, -о фиг *подмукао, безобзиран.* — Ма́јку му кавӯрску!

кавӯција ж *јемство, кауција.* — Без кавӯцију не-те́ ми даде́ зејти́н.

кад[1] везн *кад, када.* — Ка[д]-те бр̀знем, ће слети́ш у доли́ну!

ка́д[2] прил *време.* — Не́мам ка́д гла́ву да ди́гнем от-по́со. — Од-цеде́ње не́ма ка́д (*изр*). — Кьд и́мам ка́д, ћу ти ги опе́рем. — Ка[д]-доби́јем ка́д, ћу до́јдем.

када́р, -дра, -дро *способан, спреман.* — Да е када́р за жену́, ода́вно би се ожени́л.

кадарчѣ́к, -чка́, -чко́ у дем знач: *кадар.* — Кадарчѣ́к си е о́н, мо́же јо́ш да пораб̀оти око ку́ћу.

када́шањ, -шња, -шњо *од када, из ког времена.* — Када́шањ ти е то́ј капу́т, све́ се разниза́л?

кадго́ђ прил *кад год, било када, увек.* — Кадго́ђ ти кво́ затре́бе, до́јди куде на́с.

каде́ње с гл им од *кади*[1 и 3], **1.** *кађење.* — Прво́ куде нас и́де каде́ње, па моли́тва, па тѣк све́ оста́ло кво следу́је за сла́ву. **2.** пеј *испушташе гасова.*

ка́ди[1] несв *окађује (нешто, некога).* — Ода́вно несам кади́ла ку́ћу, це запа́ту ђа́воли.

ка́ди[2] несв фиг *луња, лута, трабуња.* — Отишла́ да ка́ди по село́, ка-це вр̀не Бо́г зна́е.

ка́ди[3] несв пеј *испушта гасове, прди.* — Ово́ј си дете́ ма́тер и́ма срам не́ма: сва́ки час ни ка́ди, ко неки́ запрдо́ја.

кади́вица ж *кадифица,* бот *врста баштенског цвећа* Tagetes patulus.

кади́вка ж в *кадивица.*

Кади́вка ж *име.*

кади́лница ж *кадионица за тамњан.* — Кьд је голе́м свето́ац, па́ли се кади́лница, да се ку́ћа ока́ди.

казани́ца ж **1.** *просторија у којој се држи казан за печење ракије.* — Одне́си таба́рку у казани́цу, па се вр̀ни да пренесе́мо каза́н. **2.** *казан.* — Да́л сам казани́цу на Ми́кини да печу́ раки́ју. **3.** фиг *слинави нос.* — Изр̀кај sи́nse ис-ту́ј казани́цу, да не ушмркујеш сва́ки ча́с.

казанџи́лък м *казанџијски занат.* — И казанџи́лък отиша́л у тандари́ју.

казува́ње с гл им од *казује, казивање, причање.* — Од моје́ казува́ње не́ће ви́диш ва́јду, мо́раш да си за́пнеш, па да рабо́тиш.

ка́йл непр прид *вољан, рад.* — Несьм ка́йл да и́дем у Пре́слоп по ову́ј кишети́ну. — Неје́ ка́йл куде́ на́с да спи́, це вр̀ћа до́м.

ка́йлан, -лна, -лно *вољан, намеран, рад.* — О́н неје́ мло́го ка́йлан да ни с воло́ви дока́ра цре́п о[д]

— цта́ницу у Преде́ње.

ка́јдис прил (најчешће у синтагми: *на кајдис*) *напречац, попреко, искоса, на брзину.* — Уда́ри гу на ка́јдис, да гу по́ласно пресече́ш. — Остри́ка и ти́пац се ко́су на ка́јдис, ел су жи́лави.

кајди́ше свр **1.** фиг *оде.* — Кајдиса́ше сви́ у рабо́ту, сьл се ја́ споту́рам ста́рачки. **2.** фиг *преломи, одлучи се, реши се.* — Кајдиса́л: по Вели́гден ће и́де у печа́лбу. — Како́ башта́ кајди́ше, тако́ј и́ма да би́дне.

ка́јла ж **1.** *уметак од дрвета или гвожђа којим се учвршћује нека ствар.* — Уда́ри ка́јлу на кесе́р, разлабави́л се, це исече́ш. — Ту́ри ту́ј ка́јлу да се уцвр̀сти греда́. **2.** *израз*: — Удари́ му ка́јлу, да ви́ди како́-е ка[д]-те дру́ги подеба́ва (*напакости, смести, освети се*). в *цајпер.*

кајлу́је несв *учврсти, причврсти, затвори.* — Кьд о́н нешто́ кајлу́је, у́век се извуче́ држа́ље.

ка́ка ж деч *измет.* — Бе́ж, то-е ка́ка.

какьв, -ква́, -кво́ упитно-односна заменица *какав,* в *кав.* — Какьв је чове́к не зна́м, ал какьв ма́јстор то́ј, зна́м и це́ним.

какво́ упитно-односна заменица *шта,* в *кво.* — Какво́ данъс рабо́тиш? — За какво́ ће ти па та́ј лемѐзница?

каки́[1], -ква́, -кво́ *какав.* — Каки́ ма́јстор, таки́ и чираци́. — Их, каки́-е то́ј ма́јстор, зла́тне ру́ке и́ма!

каки́[2] речца за појачано значење *какви.* — Ма, каки́, не́ма о[д]-то́ј ни́шта, сьл пра́зна ората́.

како вез *као.* — Де́ре се како бе́сан. — Вуче́ по це́л дьн како магаре.

/како́ да́је/ изр *било како, како је затечен.* — Пошла́ како да́је, неје́ се ни промени́ла како тре́бе.

ка́л м **1.** *блато, глиб.* — Нис-це́л пу́т газѝмо ка́л, едва́ се дову́комо. **2.** *смеса од глине.* — Тре́бе да напра́јиш ка́л за цре́пње. — Ме́ша ка́л за ту́глу.

калаба́к м *гужва, пометња, сваћа.* — Немо́ј ми пра́ите калаба́к по ку́ћу, ћу ви поте́пам.

калабаљк м в *калаба́к.* — Дојдо́ше огурсу́зи, напраи́ше калабаљк, па побе́гоше.

калаву́з м *прилитивни кључ, калауз.* — Направи́ калаву́з, те си уле́зо у ку́ћу.

калаисува́ње с гл им од *калаисује (1, 2).* — Збе́ри све́ што и́маш за калаисува́ње, ови́ја дьнови ће до́јде калаци́ја (1). — Одви ми се од његово калаисува́ње пани́це (2).

калаису́је несв **1.** *ставља калај бакарном суду, калашише.* — Та́не калаџи́ја ис Преде́не ни-е све́ калаисува́л ба́крени су́дови. **2.** фиг *једе оно што је остало (гладница).* — Ста́лно калаису́је ше́рпе и пани́це, ни́како да се наеде́.

калаи́ше несв фиг *једе оно што је остало.* — Остаде́ до́м да калаи́ше су́дови. — Не калаи́ши ви́ше пани́цу, но пође́ди да рабо́тимо.

каламбу́р м *неред, гужва.* — Немо́ј ми пра́ите каламбу́р, едва́ сам заспа́ла дете́.

каламуте́ње с гл им од *каламу́ти (се).* — Овде́ не́ма каламуте́ње, у ову́ ку́ћу се зна́је кои́ команду́је.

каламу́ти (се) несв *прави (се) неред, пометња.* — Не да́м ни́ки да ми каламу́ти у мо́ју ку́ћу. — Кво́ се тој ваздо́н каламу́ти по малу́?

каламу́тница ж *гужва, неред.* — Каква́-е то́ј каламу́тница по Ги́гину авли́ју?

каламу́тња ж гл им од *каламу́ти, смућња, неред.* — И́де ги вика́ и каламу́тња она́м по Је́реницу, кво́ се пра́и не зна́м.

калафо́нијум м *калофонијум.* — У́зни калафо́нијум па нама́жи жи́це да ти гу́сле бо́ље сви́ру.

калаџи́ја м *калајџија.* — Дошо́л Та́не калаџи́ја ис Преде́ње, калаи́ше котло́ви, казани́, тепси́је.

калашту́ра ж пеј *раскалашна, рђава жена.* — Дове́л едну́ калашту́ру, Бо́г да чу́ва.

калема́рка ж бот *калемљена воћка.* — У Ма́лу падо́ну све́ су кру́шке и ја́буке калема́рке, с ову́ј ру́ку сам ги калеми́л.

калеме́ње с гл им од *калеми (се), калемљење.* — Де́да ме учи́л калеме́ње оша́в.

калеме́нче с дем од *калем.* — Ку́пи ми и едно́ калеме́нче ибри́шим.

калени́ца ж *глинена чинија.* — Строши́ си, море́, ону́ј калени́цу што сам гу купи́ла на ва́шар на Светили́ју.

калени́че с дем од *каленица.* — На сва́ко дете́ си и́мам по паниче́ ел калениче́.

кали́ште с аугм и пеј од *кал, блатиште, глибиште.* — Куде́ најде́ то́лко кали́ште да се угма́цаш?!

калка́н м **1.** *трогласти бочни простор изнад зида од последње плоче до кровних греда.* — Напраи́л кро́в на калка́н. — Тре́бе се оси́дају и ка́лкани на ку́ћу. **2.** *„предњаче" и „задњаче" на канатама код запрежних кола* (Мачкатица, Дањино Село). — На душе́ме ту́римо кана́те и ка́лкани да искару́јемо ђу́бре по њи́ве.

калове́р м бот *врста цвећа калопер* Tanacetum balsamita. — У гради́нче сам има́ла поса́ден калове́р.

ка́лпи несв *брука.* — Не ка́лпи ме ви́ше по све́т с те́ј твое́ изми́слене при́че. — Моли́ла сам га стопу́т да ме не ка́лпи по бе́ли свет, да оста́ји раки́ју, ал ко да сам у воденицу ората́ла.

калуђе́рка ж **1.** *монахиња, калуђерица.* — Ста́лно ме деца́ заде́вају: Ве́рка калуђе́рка. **2.** бот *врста озиме крушке.* — Грозјари́ прокару́ју у је́сен и оне́ј кру́шке калуђе́рке.

калупе́ње с гл им од *калупи, калупљење.* — Дете́ ми пропа́де ваздо́н с ма́јстори на калупе́ње ци́гле.

калу́пи несв *помоћу калупа прави цигле или туглу.* — У́зни и ти́ па калу́пи ци́глу бара́бар с тезета́ра да ви́ш ко́лко е ла́ко.

калу́ша ж *бела овца црних ушију или губице, или црна овца белих ушију.* — Близни́ла па́ калу́ша.

калу́шес, -ста, -сто *шарене главе а једнобразне боје руна на телу (овца).* — Ово̀ј калу́шесто јагњѐ ће бу́де мо̀је.

калци́ја м в *блатар.* — Це́л дӣн се калци́је не ва́ду из бла́то.

ка́ља (се) несв *прља (се).* — Бада́ва га пресвуку́јем, ка[д]-цта́лно ка́ља што обуче́. — Каља́ се кьд и́де баш ко да би́ра бачко́ље.

ка́љав, -а, -о *прљав.* — Така́в каља́в не мо́ж да и́деш куде у̀јкини, да ми се смеје́ родни́на.

каља́ње с гл им од *каља (се).* — Не мога́ да га оду́чим от каља́ње, ста́лно доо́ди ка́љав.

каља́че ж мн *кратке чарапе, сокне.* — У̀баве каља́че си купи́ла, сла́жу ти се с-ципе́лке.

ка́м узв **1.** *где* — А ка́м га Мило́рад, што о́н неје́ дошао́л? — Ка́м ги кру́шке? — Ка́м ти чеши́ре, што си го́л? — Ка́м те до́м? **2.** *дај.* — Ка́м ти помо́гнем. — Ка́м да ви́дим кво́ ти е на о́ко?

ка́ма ж *корице за нож, каниja.* — На каи́ш закачи́л ка́му за но́ж от-ко́жу.

кама́ра ж *велика гомила сена, сламе, камења.* — Ко́лку си кама́ру напраи́л о[д]-це́но, како́ ће га откара́ш до́м?

кама́шла ж *камашна.* — У ципе́ле смо тура́ли кама́шле, да ни неје́ ла́дно.

Камени́ти ну́т м мтн *пут који води из Големе реке за Јереницу преко Мишинице.*

каменчи́ћ м дем од *камен, каменчић.* — Уле́зал ми каменчи́ћ у опи́нак, па ме и́зубива.

каменче́ с дем од *камен, каменчић.* — Га̀ја́ла се дека́ с каменчети́ја, разби́ла ни ца́м.

камења́к м **1.** зб им *камењар.* — Куде́ си се увука́л у ти́ја камења́к, да те нешто́ изеде́? **2.** фиг *посна, неплодна земља.* — Куде на́с ти-е све́ го́л камења́к. — Гле́дам да се и ја́ некако́ извуче́м из ови́ја камења́к, да оти́дем у гра́д.

камења́рка ж *змија шарка.* — Ти́ја пу́сти камења́к на Момчи́лово врви́ от камења́рке.

Ка́н м *Хан, Владички Хан* в *Ан.* — Си́н вој рабо́ти у ва́брику у Ка́н.

Ка́на ж *надимак.*

ка́на ж *она која се скањера, предомишља.* — Докле́ се ка́на нака́ни, сва́тови си ото́ше.

кана́вац м *дугачка сукња од тканог платна домаће израде, препасује се око струка* (Лебет, Мрковица, Мачкатица). — Црнотра́вке не но́су кана́вац него́ ву́те с-ткани́це.

кана́вка ж **1.** *жена која носи канавац.* — Прођо́ше нис пу́т неке́ кана́вке, река́л би да су су откуд Мања́к. **2.** фиг *жена из Дервена, односно из Грделичке клисуре.* — Кана́вке ова́кој ора́ту: ишла́, дошла́, работи́ја, а ми: ишьл, дошьл, работи́л.

кана́та ж **1.** *бочна страница запрежних кола.* **2. кана́те** ж мн: фиг *запрежна кола.* — О̀кара пу́не кана́те з-гро́зје.

канди́лка ж в *кадилница* (Козило).

канди́лька ж бот *врста баштенског цвећа* Agnilegia vulgaris L. — Исцавте́ле ни канди́льке у гради́нче.

канди́ше несв фиг *смрди.* — Не́ћемо у ла́д по[д]-ту́ј бу́ку, однекуде́ канди́ше на мршу́.

кане́ње с гл им од *кани (се).* — Голе́м канье́р: то́лко кане́ње и па́ не те́ да еде́.

кансе́р м **1.** *мрзовоља, леност.* — Ватил га кансе́р, па с ни́кога не ора́ти. **2.** *инаџија, тврдоглава особа,* види пр под *канење.*

кансере́ње с гл им од *канзери се.* — Знала́ сам да то́ј његово́ кансере́ње не́ће на до́бро [да] испа́дне.

канзе́ри се несв *љути се, опире се, нећка се.* — Немо́ј се то́лко канзе́риш, но прио́ди за аста́л.

канзе́рка ж *она која се канзери.* — Ка-це канзе́рка наканзе́ри три́ дана́ не мо́ж гу одоброво́љиш.

канзе́рко м *онај који се опире, нећка, љути без разлога.* — Накара́мо канзе́рка да по́јде с на́с на собо́р.

канзе́рче с *дете које се канзери.* — Куде́ се и то́ј канзе́рче ме́тну на башту́ му?

ка́ни несв *нуди.* — Кани́ га да се́дне, не те́; и́та се некуде́. — Ка́ни га ма́лко, ега́ ће у́зне неки́ за́лок да поеде́.

ка́ни се несв *отеже, одуговлачи, скањера се.* — Немо́ј се вазди́ ка́ниш, но пои́тај да по́јдемо докле́-е ладови́нка. — Ка́ни се ко мла́да неве́ста.

канта́р м **1.** *справа за мерење тежине са полугом, ђулетом и тасом,* в *воденички кантар.* — Ту́ри га на канта́р, па ће ви́диш ко́лко вре́ди. **2.** *мера за тежину, један кантар = 150 кг.* — И́знесе ли свиња́ што гу закла́сте еди́н канта́р?

канта́рче с дем од *кантар.* — Не поне́со си канта́рче, но сам мора́ла на ту́ђо да ме́рим си́рење.

кантарџи́ја м *онај ко производи или продаје кантаре.* — Прође́ Ста́нча кантарџи́ја, тре́беше да у́знемо и желе́за за коња́.

канте́ с дем од *канта.* — Намузо тике́ едно́ канте́ млеко́ от Пла́вку.

кантиче́ с дем од *кантица.* — Еве́ ти ово́ј кантиче́ с ма́з, па кьд и́маш ће ми вр̀неш.

кану́ра ж *смотуљак конца за ткање.* — Н-уме́је да смо́та кану́ру, а о́ће да тка́је. — Омасти́ла сам кану́ре за ткае́ње.

кану́рка ж дем од *канура.* — Ту́ј су све́ кану́рке, сьг са́мо да се́днем за разбо́ј.

кању́рка ж в *канурка.* — Па се по́сле од ону́ј кању́рку смаци́ња и провла́чи кроз на́тку и тка́е се.

кању́рче с дем од *кањурка.* — За то́ј ти тре́бе да ку́пиш ше́с кањурчети́ја и ја́ ћу ти исплете́м.

ка́ос м *хаос.* — Збра́ла се деца́, па ми напраји́ла по ку́ћу ка́ос.

капа́к м **1.** *древни поклопац за неки отвор.* — Ту́ри капа́к на та́ван, да не вуче́ про́маја. — Ту́ри се капа́к на бу́ку да вода́ не те́ра воденицу, него и́де на о́дврт. **2.** *вратанца висине до једног метра испред врата на сеоским кућама.* — Затво́ри капа́к на ку́ћу, да не уле́зне пога́нац. **3.** *вратанца.* — Спа́ла багла́ма на капа́к от кокоши́њац, тре́бе гу заково́м. **4.** *прозорче на воденици.* — Притво́ри капа́к, ће те убие́ про́маја. **5.** *глинени поклопац на казану.* — Капа́к се мо́ра до́бро с уму́ умаже ус каза́н да не пропу́ста ва́здух.

ка́пе[1] несв *капље, прокапава.* — Ка́пе ни плафо́н, ве́тар пореметил ћеремитке. — Ка́пе им у ши́ју, а кьд протече́ ће ви́димо кво́ ће рабо́ту. — Докле по́чне да ка́пе, кьд прока́пе, ће тече́ шврчко́м.

ка́пе (се) [2] несв *седи, борави, окапава, дангуби.* — У Село́ ка́пе сва́ки ди́н а куде на́с неје́ кайл да до́јде ни еди́н са́т. — Нек се о́н ка́пе по кафа́не, а ја́ ћу сама́ овде́ по ридишта да кр̀шим грби́ну.

ка́пе се[3] несв *скапава* се, *тр̄ули*. — Ка́пе ми се се́но у о́ткосје, а ја́ не́мам ка́д да га збе́рем. — Оно́лка дрва́ ти се ка́пу на дрвни́к, а ти́ још не кладе́ш ку́бе у со́бу.

капети́на ж ауг од *ка́па*. — Тури́л неку́ капети́ну, поклопи́ла га скро́з, сѣл му о́чи зви́ркају.

капешља́к м ауг и пеј од *ка́па*. — Вр̀љи ти́ја капешља́к, ел не ви́диш да не вељаје.

ка́писла ж фиг *стр̄ажњица*. — Ће ти одву́гне ка́писла на ти́ја студе́н ка́мен.

капи́цик м *мала ка́пија*, в *вракњиче*. — Немо́ј на голе́му врàкњицу, про́тни се на капи́цик.

ка́пка[1] ж *ка́пља, ка́п*. — Ка́пку во́ду неје́ те́л да ми принесе́, док сам болува́ла. — До Огњу́ну Мари́ју ка́пка ки́ша неје́ врну́ла, све́ жи́во изгоре́ о[д]-це́ђ. — Да мо́ж, удави́л би ме у едну́ ка́пку! **2.** фиг *мали, малецни, неискусан, млад*. — Колко́ е оно́ — ка́пка дете́ — и како́ мо́ж да га те́раш да оно́ рабо́ти? — Ка́пка зејти́н ми још остало́. — Ја́ сам ће́ била́ још мла́да, ка́пка, чи́гра, несѣм знала́ ни́шта.

ка́пне свр *па́дне, по̀роси*. — Бо́шке, да́ј да дањс ка́пне ки́шица, све́ ни по́ље изгоре́ од сл̀ьнце. **2.** фиг *окористи се*. — Што и ме́не тако́ј не ка́пне како њему́. — Ка́пне си ми понеки́ динарчьк од-што́ку.

капњува́ње с гл им од *ка́пњује*.

капњу́је несв **1.** *па́да, ка́пље*. — Грми́, ал још нѐје почело́ да капњу́је. **2.** фиг *заради*. — Капњу́је ми и овьг и оньг по нека́ пари́ца, кьд продаде́м јагње́ ел си́ренце.

капо́ше несв *окапе, издангуби*. — Нека капо́ше куде ту́ј ку́чку, ал ће до́јде Вели́гден, ћу га пи́там кво-е ле́тоске работи́л! — Ту[ј]-и́ма да капо́шеш како ку́че, не́ћу те погле́дам.

капња́ње с гл им од *ка́пће*. — Ел чу́јеш то́ј капња́ње, прокапа́л та́ван?!

ка́пће несв *ка́пље*. — Поче́ле стре́је да ка́пћу, то́пи се сне́г. — Поме́ри се, да ти не ка́пће у ши́ју!

капуте́ с дем и хип од *ка́пут*. — И дете́ту тре́бе неко́ капуте́ за зиму́, да му не ладнѐје у шко́лу.

капу́тина м аугм и пеј од *ка́пут*. — Натýкал нскý капýтину, да га нс позна̀е́ш.

капутли́ја м *човек у дугачком ка́путу*. — За у за́другу сре́то некога́ капутли́ју, не познадо га.

капутља́к м ауг и пеј од *ка́пут*. — Врљи́ они́ја капутља́к, већем је поарабате́л, три́ес го́дине сам га носи́л.

ка́пче с дем и хип од *ка́па, ка́пица*. — Тури́л на̀опоко ка́пче на главче́, отиде́ ус пу́т ко шу́нтав. — Накри́ви ка́пче, па си гле́ј свою́ рабо́ту. — Нешто́ му ка́пче на̀еро стои́.

капчу́г м зб им *ка́пи кише које се сливају с крова, ка́пница*. — Зајужи́ло, то́пу се стре́је, поче́л капчу́г у о́луци да би́је.

ка́пше свр *премори се, преопте̄рети се, изнемогне, пропадне*. — Капса́ одеећи уш-Чу́ку, и[з]-Село́. — Капса́мо од рабо́ту по оно́ј сл̀ьнце. — Капса́ гла́дан у дрва́, це́л дн̀ несѣм јѐл.

ка́ра несв *те̄ра, гони, грди*. — Немо́ј ми дете́ то́лко ка́раш да рабо́ти, још неје́ ка́дро. — Кьд ста́не деца́ да ка́ра, бо́ље да гу не слу́шаш. — Кара́ га, кара́, ал ни́шта не пома́га. — Не вељаје да се дете́ сва́ки дн̀ ка́ра, ма́јку му, пова́ли га едну́ш.

карби́т м *карбид* C_aC_2. — Бес карби́т не мо́ж да запа́лиш ла́мпу.

карби́тна ла́мпа ж *карбидна ла́мпа*. — Башта́ доне́л карби́тну ла́мпу ка[д]-цу раде́ли у туне́л на Власи́ну.

карабоја́ ж *црна боја*. — У́зне се карабоја́ и шу́ма, па се прѐђа омѝсти у цр̀но.

Каравиља / Каравиљка ж *име.*

карадак м *кршевито земљиште, крш.* — Кој ће да кр̏ши кола и говеда по тија карадак, да ти докарују дрва.

Карадак м мтн *планињак, шума.*

Кара-Кас м *турски назив за Црну Траву.*

каракаца ж реч звучног значења у изразима: — Иде маца каракаца. — Те гу маца каракаца.

Каракачани м мн в *Ашани*, в *Црновунци.*

каракаш м *тамнопут човек, човек црних обрва.*

Каракаши м *махала, заселак села Брода.*

каракашке овце ж *овце црне вуне чије је порекло везано за црновунце и Ашане, стара балканска раса.* — Едино још Токини чувају каракашке овце.

каракоцца ж *вештица, зла жена.* — Среето онуј каракоццу из Бабићеви.

каранье с гл им од *кара (се), грдња.* — С каранье нећеш ги доведеш у ред, боље-е с разговор. — Мислиш нешто ће куде њега постигнеш с каранье?

каратаван м *плафон од летава на коме се кује трска.* — Искова́мо каратаван, па ће од јутре малтери́шемо.

кáраца м *ован црне боје.* — Пушти кáрацу у тўњо стадо да им измрка овце. — Пази се ти од кáрацу, зачьс це залети да те утркольи.

кардаш м *друг, пријатељ.* — Куде ти-е онија кардаш што-е прошли пут дооди́л?

кáрлица ж *плитка дрвена посуда; користи се за разне намене: мешење хлеба, крмљење стоке.* — Лелке, искочило ми тесто ис кáрлицу, не постизавам да га премесујем!

карличе с *мала карлица која, између осталог, служи и као мера за сточну храну* . — Узни карличе овьс, па назоби коњи, докле стоју на гувно.

кáрличка ж дем од *карлица.* — Расушила ми се кáрличка, одавно несьм месила у њу.

карминисуване с гл им од *кармини́сује се.* — Карминисуване неје дооди́ло у обзир куде мои.

карминисује се несв *шминка се.* — Све моје друшке се карминисују, а ја не смејем.

карминише се несв *шминка се.* — Несьм смејала од мојега татка да се карминишем.

кáрта[1] ж бот *врста украсног дрвета са крупним цветовима пуним цваети.*

кáрта[2] ж *допи́сница.* — Стигла кáрта о[д]-Добривоју, пише ће дојде за Горешњак.

картáрош м *онај који много игра карте.* — Ватил се с картáроши, све му узоше паре.

картира несв *пошаље возом какву велику ствар.* — Картирал сам на вос прозори и врата за нову кућу, ка[д]-ктигну у Предене, да ми ги докараш.

кару́це ж мн *велики дрвени сандук који се поставе на предњи прап воловских кола.* — С кару́це смо докарували вреће з брашно, царевицу и разне поситнице и терали компири на пијац у Предене.

Кáрча м *име бика црне длаке.* — Неће Кáрча у јерам, па узо слупац да га лемнем едно-двапут.

Кáрча м *надимак.*

ка́рча м *црномањаст човек*. — Еси́ виде́ла какъв је ка́рча, ко да су му ба́шта и ма́ти од Гла́нцини?

ка́сарина ж **1.** *касарна*. — Пусти́ли га ис-ка́сарину са́мо три́ дьна. — Има́ле су две-три́ че́шме прет-ка́сарину. **2.** фиг *велика просторија, кућа*. — Ти́ си, бре́, напраји́л ка́сарину, а не ку́ћу.

ка́свет / кьсвет м *памет, разум*. — Да има ка́свет, не би иша́л куде Руселе́ну. — Ишчури́л му кьсвет. — Куде́ ти-е кьсвет, да тако́ј уработиш сви́ да се све́ру.

ка́светан, -тна, -тно / **кьсветан**, -тна, -тно *разуман, паметан*. — Ти́ неси́ ка́светан што би́јеш то́лко дете́. — Неје́ он баш кьсветан, то́ј сам одавно виде́ла.

ка́си несв *каска, ђипа* у дечјој песмици: „Ка́си, ка́си, кобы́ла, на пу́т ми се ждребы́ла“ (пева се када се дете *класука* на колену).

кастре́ње с гл им од *кастри, поткресивање*. — Ће ми тре́бе до́бро секи́рче за кастре́ње. — Ако ми још једну́ш поме́неш кастре́ње, це́л слива́к ћу пообаљам.

ка́стри несв *креше, поткресује*. — Отиде́ да ка́стри јесе́нке и метло́вине по Мр̀ковицу.

ката́нка ж *копча од челичне жице са углом за прибадање, зихернадла*. — Не мога́ на брзи́ну да гу зашы́јем, па гу завати́ с ката́нку.

ката́нче[1] с дем и хип од *катанка*. — Тре́бе ми едно́ ката́нче кьд вр̀жем ша́л око гу́шу, да ми га ве́тар не однесе́.

ката́нче[2] дем од *катанац*. — Обы́ли ми ката́нче о[д]-ца́ндук и све́ ми испретришали преме́ну.

катарче́ње с гл им од *катарчи (се)*. — Све́ се дрпъоса́л с то́ј катарче́ње.

ката́рчи (се) несв пеј *пење (се)*, в *катери (се)*. — Не ката́рчи гу то́лко висо́ко, не мо́ж гу по́сле дова́тимо. — Ката́рчи се за вра̀ньска гньезда́ по те́ј бу́ке, негде́ и́ма да поги́не.

ката́стар м **1.** *земљишна књига*. — Дооди́л је геоме́тар и све́ смо по́ново заве́ли у ката́стар. **2.** *зграда у којој се чувају земљишне књиге*. — Ако не веру́јеш, и́ди у ката́стар.

катере́ње с гл им од *катери (се)*. — С катере́ње по вра̀нска гньезда све́ о́дра чеши́ре.

кате́ри (се) несв пеј *пење (се), вере (се)*. — Не кате́ри га то́лко го́ре, не́ће мо́ж да га дова́тимо ка[д]-затре́бе. — Укатери́л ора̀си на та́ван. — Кате́ри се по бу́ке, сту́ра гньезда на вра̀не.

ка́терица ж зоол *веверица* Sciurus vulgaris. — Ка́терице ни све́ обра̀ше ора̀си.

катрани́ца ж **1.** *глинена посуда у којој се држи катран*. — Доне́си ми катрани́цу да подма́жем ко́ла. **2.** фиг *пролив*. — Доби́л катрани́цу, не сме́је да мр̀дне о[д]-до́м.

катранџи́ја м *продавац катрана*. — Прође́ катранџи́ја с магаре, из мешы́ну то́чи катра́н.

катрањаи́в, -а, -о в *катрањив*. — А́ла си ти́ катрањаи́ва, кво си то́ј работи́ла око ко́ла?

катрањи́в, -а, о *умазан катраном*. — Куде́ си се вы́кал, те си тако́ј катрањи́в? — Ко́ла ни све́ катрањи́ва. — И чеши́ре ти катрањи́ве.

катрио́н м бот *кантарион* Hypericum perforatum L.

катрио́нка ж бот *кантарион*, в *катрион*.

каћу́н м бот *ливадска биљка мразовац* Colchicum autumnale L.

кау́л м в *кавул*. — Ће ми продаде́ Дра́гољуб волови́ пот кау́л.

ка́фи несв *кува кафу*. — Не мо́гу ви́ше ваздѝн да ги ка́фим.

кафта́н м *велика плетена марама с ресама која служи за огртање* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Пле́ли смо кафта́ни и од белу́ ву́ну, ал по́више о[д]-црну́.

Ка́чар м мтн *густо, стрмо и непроходно шумско пространство*.

каче́ с дем од *каца*. — На́пуни ли оно́ј мо́е каче́ са[с]-си́рење?

качема́к м *качамак*. — Качема́к оста́де на вери́ге у котле́, а ја́ побе́го за мо́ега чове́ка. — Спре́ми ми за ју́тре качема́к с ква́сено мле́ко. — Забр̀кај на брзи́ну качема́к, кьд је већ упа́лен о́гањ.

каче́ње с *пењање*. — Како́ е па́дал от кро́в, ви́ше не помѝња каче́ње ни на столи́чку.

качети́на ж ауг и пеј од *каца* (= *ваљкаст дрвени суд ужи или шири при дну*). — Ко́ј ће напу́ни оно́лку качети́ну са[с]-сли́ве?

ка́чи несв **1.** *подизе нешто да обеси, пење*. — Ка́чи сушени́це на та́ван. — Ка́чи ло́јтре на ко́ла. — Ка́чи о́глави на дире́к. **2.** фиг *дангуби, беспосличи*. — Ка́чи зве́зде на не́бо. — Отиде́ да ка́чи сли́ве на ора́.

ка́чи се[1] несв *пење се*. — У Преде́јане се ка́чу на во́з за у печа́лбу. — Не дава́ј му да се ка́чи у цре́шњу, још је малечьк.

ка́чи се[2] несв *задиркује се, изазива*. — Мло́го се ка́чи з-деца́, не зна́м ко́је ћу му рабо́тим. — Не ка́чи се с Радои́ла, мло́го је беља́ван.

ка́чка (се) несв *прља (се), маже (се)*, в *кашка се*. — Не ка́чкај опьнци по ти́ја кокоши́њци! — Ка́чка се по бла́то, не мо́гу сти́гнем да га оми́јем.

качка́ње с гл им од *качка (се)*. — Не мо́ж га одучиш от качка́ње ко да е свињче́.

ка́ци́ив, -а, -о *тамно браон, кафено*. — Омасти́ пређу́ у ка́ци́иво за кла́шње.

каши́че с (мн каши́чета и каши́четија) дем од *кашика, кашичица*. — Снаве́де се војни́к и збра́ онај каши́чета у ра́нац.

ка́шка несв *прља, каља, маже (блатом, балегом...)*. — У́зне ла́јна, па ка́шка по пло́тови куде сти́гне.

ка́шкав, -а, -о *умазан, запрљан*. — Ста́лно ли ће доо́диш тако́ј ка́шкав и[з]-шко́лу?

ка́шка се несв *прља се, маже се*, в *качка се*. — Ка́шка се на ла́јна ко да-е ћо́рав. — Кудего́ђ да по́јде, ка́шка се на нешто́.

кашка́ње с гл им од *кашика (се)*. — Ћу га пребијем за то́ј кашка́ње кьд и́ч не па́зи куде́ о́ди.

ка́шљица ж *кашаљ*. — Вати́ла га ка́шљица па га држи́ еве́ две́ неде́ље.

кашљи́чав, -а, -о *који има кашљицу, кашљав*. — Мло́го-е кашљи́чава, не мо́ж да до́јде у шко́лу.

кашљичаи́в, -а, -о в *кашљичав*. — Немо́ј куде́ ме́не да доо́диш, кашљичаи́ва сам.

кашљичети́на ж ауг и пеј од *кашљица*. — Ви́ше не зна́м како́ да се леку́јем од ову́ј кашљичети́ну.

кашљопрдица ж фиг *кашаљ*. — Нешто́ му не прооди кашљопрдица.

кьд прил *кад*. — Кьд узре́ју борови́ньке, ћу до́јдем да бе́ремо. — Кьд да те че́кам?

кьд прил *време*. — Не́ма кьд да до́јде, да и́ма кьд, одавно би дошьл.

кьдарчьк, -чка́, -чко́ *донекле способан*. — Он ми-е већем кьдарчьк све́ да ме послу́ша.

кьдьр, ка́дра, ка́дро *способан*. — Неје́ кьдьр ни ложи́цу да држи́, а не ли да ко́си.

кьдьшьњ, -шња, -шњо *од када*. — Кьдьшьњо-е то́ј, не би се сети́л да ме уби́еш.

кьдго́д прил *кадгод, увек.* — Кьдго́д до́јде, до́бро-е дошьл у мојӳ вами́лију.

кькьв, -ква́, -кво́ *какав.* — Кькьв ми-е па тој зе́т, ка[д]-до́јде у малӳ, у́век ме зами́не.

кьквó уп зам *шта.* — За кьквó ви тре́бем? — За кьквó се збӣрају љу́ди куде Мејáне? — Кьквó рабóтиш у недéљу? — Кьквó ми збори́ш, не разу́мим?

кьткакó прил *каткако, понекад.* — Распиту́је се кьткакó за овóга и онóга.

кьткьд прил *каткад.* — Виђавáмо се кьткьд у рабóту.

квá *краћи облик уй зам трећег лица једнине ж рода и трећег лица* мн *с рода, каква,* в *кав.* — Квá ти-е тój мáтер ка[д]-те не пӳшта с нас на собóр?

квартúр м *преноћиште,* в *коњк.* — Квартúр су им обезбедúли у бараке, на градилиште.

квáсан, -сна, -сно *мокар.* — Свé си квáсан и облекló ти квáсно, и торбúчка ти квáсна.

квасьц м *квасац.* — Бајáт квасьц, па ми тéсто нејé надошлó.

квáсен, -а, -о **1.** *укисељен.* — Донéси ми да едém квáсено млекó. **2.** *мокар.* — Што су ти тóлко квáсени опьнци, кудé си се тój спотурáл?

квасенúк м **1.** *укисељено млеко, кисело млеко.* — Ће кӳсамо квасенúк от првотéлку. **2.** *разблажено млеко, јогурт.* — Сúпи ми у влáшу квасенúк, да понесém на косúлбу.

квáсено с *кисело млеко.* — Бáба ти спремúла квáсено од овченúк, цвр́сто ко сúрење.

квасéње с гл им од *кваси (се), кисељење.* — Бес квасéње не мóж гр́снице да чӳкаш.

квáси (се) несв **1.** фиг *кисели (се) (млеко).* — Отидé да квáси млекó. — Млекó се квáси да бӳде квáсено. **2.** фиг *потапа (се) у течност или раствор* (*конопља, кожа*...). — Гр́снице се квáсу у топúла.

квасни́к м **1.** *мокар, тежак предмет.* — Не дúза се овúја квасни́к. — Што си ми донéл овúја квасни́ци, кьд нéће горӳ. **2.** фиг *лењштина, нерадник.* — Онóлки квасни́к се излежӳје дóм, а ти бóлна рабóтиш.

квáц узв *којим се ваби квочка.* — Квáц, квáц, пúрга, довéди пúлићи овáм, по[д]-цтреӳ.

квáца несв *квоца.* — Ка[д]-це уплáши, квáчка квáца и збúра пúлићи под њӳ.

квацáње с гл им од *кваца.* — По квацáње чӳјеш кудé-е квáчка.

квачáње с гл им од *квачи (1, 2).* — Трéбе вој двáес едьн дьн квачáње да излéгне пúлићи (1). — Од његóво квачáње нúки нејé видéл кóрис (2).

квачетúна ж аугм и пеј од *квачка.* — Овáј квачетúна растрвúла пúлишта, па сáмо два-трú вóди с њӳ.

квачú несв **1.** *лежи на јајима* (*кокошка*). — Несьм знáл дека у јáсле квачú кокóшка. **2.** фиг пеј *лежи, ленствује.* — Још квачú, још се нејé дúгал. — Докле́ ће ти да квачúш, ми се утепáмо од рабóту?

квáчка ж **1.** *квочка.* — Ће те укључје квáчка ако вој дúраш пúлићи. **2.** фиг пеј *лења жена.* — Гéга се ко квáчка с пилúћи. — Уседéла се тáј квáчка, нéће з-дӳпе да мр́дне ис кӳћу. — По цéл дьн квá, квá, оговáра свáкога, квáчка једнá. **3.** *белег, знак, део рабоша који ваљавичар даје власнику сукна,* в *пиле*[1] *(3).* — Остајú му клáшње, а óн ми дáде квáчку да понесém.

квашчьк м дем од *квасьц.* — Тéо да замéсим лéб, кьд нестáл ми квашчьк.

кве́ *краћи облик уп зам трећег лица* мн ж *рода, какве.* — Кве́ су то́ј же́не дооди́ле куде те́бе?

кве́к узв *живине и птице кад смртно страда.*

кве́кер м (сличног значења као и реч *цајпер),* у изр типа: — Удари́ли му кве́кер. — Ће доби́е кве́кер (*напакости, освети се*).

кве́кне свр *крикне, каже: квек*! — Кьд га љо́снем од ледину, не́ма ни да кве́кне. — Са́мо ће кве́кне и — гото́во!

квесе́ње с гл им од *квеси се.* — Не́ма квесе́ње на пу́на ко́ла з-дрва́.

кве́си се несв *качи се, виси, клембеси се.* — Немо́ј се кве́сиш на ко́ла, гове́да едва́ вучу́ ус-Ка́чар.

кви́ *краћи облик уп зам трећег лица* мн м *рода, какви.* — Кви́ су то́ј трго́вци дошли́, кво́ купу́ју?

кви́т[1] непр прид *измирен, намирен.* — Ово́лко ме́не, ово́лко те́бе и сьг смо кви́т; ни́ки ни́кому ни́шта не дугу́је. — Ода́мно смо ми кви́т.

кви́т[2] узв *готово, крај, доста.* — Досьг е било́ и ова́кој и онако́ј, о[д]-цьг ће ме́не слу́шате и — кви́т!

кви́та ж *признаница, потврда.* — Ту́ј су ми све́ кви́те да сам плаћува́л редо́вно по́рез.

квича́ње с гл им од *квичи.* — Ел чу́јеш то́ј квича́ње, мо́ра да-е дошьл штрова́ч да штро́ви вепро́ви.

квичи́ несв *скичи (свиња).* — Кви́чи нешто́ свиња́, да се неје́ заглави́ла у пло́т.

кво́ упитно-односна замен *шта.* — Кво́ то́ј рабо́тиш? — Кво́ ти тре́бе? — Не мо́гу гла́ву о[д]-дете́ да ди́гнем, ни кво́ да урабо́тим. — Кво́-ће рабо́тиш ју́тре? — Кво́-ће ти то́ј желе́зо?

кводае́ / кводаје́ прил *било шта.* — Обука́л кводаје́ и изле́зал нау́лице, да га сви́ ви́ду.

ке́вка несв **1.** *кевће.* — Она́м, у Је́реницу, ке́вка неки́ ке́р, мо́ра да су дошли́ ловци́је. **2.** фиг *моли, цвили.* — Погле́ј како́ ке́вка дете́ како́ ку́че за ле́б.

кевка́ње с гл им од *кевка, кевтање.* — Чу́еш кевка́ње, то́ј на́ш Бу́нда сврћа о́вце.

ке́жља м пеј *онај који се много кези, церека.* — Ке́жља, расцепи́л уста́ до у́ши. — Не мо́гу ја ко ке́жља да се ке́зим на све́ што ви́дим.

ке́за м *онај који се стално смејући, церека.* — Идеће́ћи с ке́зу, и́ч не осети́ у́мор от пу́т.

Ке́за м *надимак.*

кезе́ње с гл им од *кези се, церекање.* — То́лко кезе́ње, и па му ни́шта не да́доше.

Ке́зини м *надимак фамилије.*

ке́зи се несв *церека се, смеје се, кревељи се.* — Немо́ј да ми се о́н мло́го ке́зи, не́ће то́ј на до́бро да му изле́зне.

кекењава́ц м (мн кекењавци) *слабић.* — Не бо́јим се ја́ од кекењавци ко што си ти́!

ке́кере-ме́кере речца *за испразне, лажне приче.* — Мо́ж о́н да си прича ке́кере-ме́кере ко́лко о́ће, ал ви зна́те да неје́ тако́ј, да ви ку́че ла́же.

кекиша́р м *млакоња, слабић, недорастао неком послу.* — Узе́л кекишара́ да му помага́ око они́ја тру́пци алеси́је.

кеки́шкав, -а, -о *недорастао, млак, слаб.* — Мло́го-е, бре, кеки́шкав, да би мога́л да ни помага́.

кекишкáње с гл им од *кекишка се*. — Од његóво кекишкáње нéма вајдá, него да си ми тój сами́ завршáљамо.

кекúшка се несв *труди се, напреже се без снаге*. — Не кекúшкај се тýј кьд тój нејé пóсо за тéбе.

кекúшко м дем од *кекишар*. — Ти́ си, кекúшко, и́ди дóм, овój нејé рабóта за тéбе. — Мúшко кекúшко.

кекúшче с дем од *кекишко*. — Којé ће ти па си повéл тój кекúшче?

кéкне свр *удари, млатне, шутне*. — Кьд га кекнý у тулбáк, расипá му сúриште.

келикóптер м *хеликоптер*. — Прелетéше келикóптери прекó Јовáновци за на Пáвлову гремáду.

кéља м пеј *ћелав човек*. — Узéла кéљу за мýжа.

кéљав, -а, -о *ћелав*. — Откáд па ти постáде тóлко кéљав? — Цéла им вамúлија кéљава, па и óн.

кељавéје несв *ћелави, губи косу*. — Почéл и óн да кељавéје.

/кéљави кéља/ изр пеј *ружан човек*. — Отúшла би и за кéљавога кéљу, сьл да не седúм овдé у овáј пустињáк.

кéљча м пеј в *кеља*. — При онаквý у́баву кóсу одеднýш човéк постáде кéљча.

кентерéње с гл им од *кентери (се)*. — С тој кентерéње по врáнска гњéзда едýш це скрши.

кентéри (се) несв *пење (се), пентра (се), качи (се)*. — Кудé га кентéриш ча[к]-гóре, да га нúки не довáти? — Немój се вúше кентéриш на тój дрво, мазýлкаво-е, ће пáднеш. — Кентéри се у кóла, па да и́демо!

кéнтра ж *једноставна брава, затварач*. — Скршúли кéнтру и улéзли у појáту да крáдну јагњúћи. — Тój ли ми е па некá кéнтра, кьд гу свáки отвáра.

кентрéње с гл им од *кентри (се)*. — За воденúцу нéма кентрéње, мóж улéзне кой óће.

кéнтри (се) несв *затвара (се), закључава (се)*. — Óн је дýжан да кéнтри врáкњице на у појáту. — Какó се овój кéнтри, јá н-умéјем да га закéнтрим?

кентрачéње с гл им од *кентрачи (се)*. — Еднýш це скрља с тój кентрачéње по бýке.

кентрáчи (се) несв пеј *пење (се), качи се тамо где је опасно*. — Сáмо га ти кентрáчи, кьд затрéбе нúки га не мóж сúвне. — Кентрáчи се на крóв а не вúди декá-е остарéл и ће пáдне.

кéња[1] м *физички слаба особа*. — Кудé ће ти кéња помóгне кьд је дуúч непостáл. — Мајстор Кéња о[д]-трú бýке двé вретéна (*изр*).

кéња[2] несв **1.** *врши велику нужду*. **2.** фиг *трабуња, баљезга*. — Пýшти кéњчу нека кéња, и овакój га нúки не зарезýе.

Кéња м *надимак*.

кéњав, -а, -о *нејак, неспособан*. — Узéл кéњаву женý да му срабоњýје по кýћу.

кéњка несв *стење, жали се, негодује*. — Кудé да пójде, сáмо нештó кéњка, кудé да отúде, па кéњка.

кéњкав, -а, о, *слабашан, неспособан*. — Кудé баш мéне да снáјде кéњкав мýж? — Да сам такój кéњкав како ти́, не би ни поодúл на дугáчак пýт.

кéњча м аугм од *кења*; *трабуњало, блебетало*, в пример под *кења*[2] (**2**). — Бéгај о[д]-тóга кéњчу, не мóгу га слýшам.

керój м поспрдно *херој*. — Голéм керój-е бúл, сáмо нéма кój да прúча.

керójка ж поспрдно *херојка, херојева ћерка*. — Евé нóсим млекó на керójке.

ке́са ж *новчаник.* — Ишчука́ла му курбе́тка ке́су. — Ни две́ па́ре не́ма у ке́су. — Нек рабо́ти кво́ о́ће, од мо́ју ке́су не жи́ви. — Куде́ ми е ке́са с три́ и́љаде па́ре? — Казу́јем ти да зна́ш, а ме́не ни у ке́су ни ис-ке́су! — По́длази ни неки́ баксу́з, па ми се чове́к ис печало́вину вр́ну с празну́ ке́су.

кесапе́ње с гл им од *кесапи.* — Дојде́ матрапа́з, на́купува сто́ку и о́ткара на кла́ницу на кесапе́ње. — Бе́ше ми жа́л да продаде́м Пр́вку за кесапе́ње, оно́лко ни-е рани́ла с млеко́ и работи́ла у јерь́м, и не да́до гу на тргове́ца.

кеса́пи несв **1.** *коље сто́ку, при́према ме́со, ка́сапи.* — Учи́л је куде кеса́пина како́ да кеса́пи сто́ку. **2.** *ма́сакрира, уна́кази хла́дним оруђем.* — Овде́ су ми му́жа Бу́гари кесапи́ли прет ку́ћу.

кеса́пии м *ка́сапин.* — Изучи́л је за кеса́пина на кла́ницу у Леско́вац.

кеса́пница ж *ка́сапница.* — Еси́ свр̀ћа́л у кеса́пницу да ку́пиш кво́ сам ти рекла́?

кесе́ње с гл им од *кеси (се),* **1.** *качење.* — Учу́кај неки́ ексе́р на си́д за кесе́ње ствари́. **2.** *одуговлачење.* — Ћу излудје́јем од његово́ кесе́ње, квого́ђ да тре́бе, о́н се ке́си.

кесе́р м *тесла.* — Кесе́р ли најде́ да ми уту́пиш, па с које́ ћу да де́љам и ковем ексе́ри.

кесе́рче с дем и хип од *кесер, те́слица.* — Куде́ ми се де́ну кесе́рче, сѣк бе́ше ту́ј?

ке́си несв *качи.* — На кли́н иза вра́та ке́симо гу́ње. — Ту́ј се не ке́си торби́че, не́го на си́д.

ке́си се несв **1.** *веша се, качи се, виси.* — Немо́ј се ке́сиш на ко́ла, ће па́днеш да те неки́ згази́. — Кеси́ се на сла́п од бу́ку. **2.** фиг *отежа, дојади, додатно отежава.* — Ке́си ми се на грби́ну отка́[д]-сна́м за се́бе, гла́ву не мо́гу од њега да ди́гнем. — Ке́си се чове́ку на на вра́т, па не сла́зи. — Ке́си се, не мо́ж га ди́гнемо. **3.** *отеже, одуговлачи.* — Докле́ це ке́сиш, што не поди́ш? — Са́мо се ке́си, а ми га че́камо.

/ке́си ду́пе/ изр *одуговлачи, отеже неки посао.* — Са́мо ти́ ке́си ду́пе, ми́слиш ја́ ћу ти рабо́тим.

/ке́ц на десе́тку/ изр *погоди се, намести се.* — Ама́, дојде́ ми ко ке́ц на десе́тку, све́ му наказува́ што ми бе́ше на ср̀це.

ке́ца (се) несв **1.** *обавља полни акт.* — Ке́ца на кво́ налети́. — Ти́ја ће ке́ца и овцу́. — Ти́ ке́цај малу́ту, ја ћу стару́ту. — Ке́ца се с кога́ сти́гне. **2.** фиг *малтретира (се), понижава (се).* — Кьд ви́ду каки́-е, сви га ке́цају. — Ме́не ли ће гла́воња ке́ца у здра́в мо́зак. — Не да́вај дру́ги да те ке́ца. — Ке́цај и ти њи́. — Ће се на́јде не́ки и њега да ке́ца. — Кьд и њега по́чну да ке́цају, тьк ће ви́ди како́ се ке́ца.

кеца́ње с гл им од *кеца (се),* **1.** *полни акт.* — Расту́ра се с кеца́ње. — Ебе́м ти кеца́ње, те́ше гла́ву да изгу́бим. **2.** фиг *малтретирање, замлаћивање.* — Кака́в ми је па ово́ј посьл, вазд̀ьн нек̀о кеца́ње.

ке́чи несв *снажно удара лопту без одређеног циља.* — Нуме́ће да и́гра фу́збал, са́мо ке́чи ло́пту.

кеши́р м бот *сточна репа.* — Ту́ри котле́ с кешири́ на вери́ге да се сва́ру за сви́ње.

ки́ван, -вна, -вно *љут, огорчен.* — Ода́вно сам му ки́ван за оно́ј крвомо́чљиво јуни́че што ми прода́де.

ки́вка несв **1.** *лаје танким гласом, кевће.* — Ки́вкају ке́рови у Лисича́рку, мо́ра да су надуши́ли за́јца ел лиси́цу. **2.** фиг *тр̀чкара.* — Он си оти́де́, а ја це́ло вре́ме ки́вкај иза њега. — Ће ки́вкаш ти ус Купи́нски ри́д, а́ко те оста́им на Раскр̀сје, ви́дим ја́. —

Дете́ ки́вка иза њега́, а о́н си две́ па́ре не да́ва. **3.** фиг *тражи, дозива.* — Ће ки́вка он за ме́не, ал ће тъг би́дне ка́сно.

кивка́ње с гл им од *кивка.* **1.** *кевтање.* — Како́ мо́ж да слу́шаш то́лко кивка́ње, одвр́жи тој керче́?! **2.** фиг *дозивање.* — Чу́је се некаквó кивка́ње у Је́реницу. **3.** фиг *умиљавање.* — То́лко кивка́ње око те́бе и ти́ детету ни́шта не да́де.

ки́да несв **1.** фиг *јако боли.* — Ки́да ме меши́на. — Ки́да ме зу́б. — Ма не боли́, но ки́да. **2.** фиг *јако хладно.* — Ки́да о[д]-цтуденицу. — Мра́з ки́да. **3.** фиг *бежи, побегне.* — Ви́ди ли да неје́ до́бро уработи́л, о́дма ки́да. — Ако га затво́риш у со́бу, ки́да крос про́зор. — Ки́да куде мо́же, али куде ме́не не́ће мо́ж тако́ј ла́сно да ки́дне.

ки́да се несв **1.** фиг *јако боли.* — Ки́да ми се стома́к. — Ки́да ми се дро́б. **2.** фиг *штогод тешко или пуно ради.* — Ки́да се од плака́ње. — Ки́да се од носе́ње. — Ки́да се од рабо́ту. — Ки́да се од уче́ње. **3.** фиг *секира се.* — Ки́да се за дете́. — Ки́да се за рабо́ту. — Ки́да се за вами́лију.

кида́ње с гл им од *кида (се),* **1.** *бежање.* — Чи́м га ви́ду, о́дма кида́ње. — За кида́ње ће изеде́ тепа́ње! **2.** фиг *велики рад.* — То́лко кида́ње с они́ја тру́пци и па́ ги сви́ не докара́мо. **3.** фиг *секирање, брига.* — От кида́ње не́ма вајда́, бо́ље у́зни нешто́, па срти, да не ми́слиш на то́ј.

Киде́ м *надимак.*

киде́[1] уп зам *куда, где.* — Киде́ си пошао́л? — Киде́ си би́л? — Киде́ да те тра́жим, ка[д]-ци побе́гал от ку́ћу.

киде[2] предл *код.* — Да си дошао́л киде ме́не вечера́ске.

ки́дне свр **1.** *убере, откне.* — Да ки́днем неку́ кру́шку, да зала́жем дете́, да ми не ца́ка ле́б. **2.** фиг *побегне, утекне.* — Кидну́ли ниш-чу́ку, а њега́ остаи́ли само́га да пла́че. — Кидну́ла му говеда́ у ржени́цу. — Кидну́л од рабо́ту, па си дошьл до́м.

кидо́љак м *откинути део конца или греће.* — Испле́ла ми цемпи́р све́ од кидо́љци.

кија́мет м *невреме.* — Куде́ си пошьл на ови́ја кија́мет, не ви́диш ли ко́лко па́да сне́г.

кија́нац м **1.** в *кијац.* — Што́ кија́нац неје́ за́едно с канта́р? **2.** фиг *тестис,* угл у мн *муда.* — Не мо́ж да пома́кне кија́нци, но це́л дьн преседе́ на едно́ ме́сто. — Не мо́ж по́брзо да и́де, тежу́ му кија́нци. — Стра́нац незна́нац, међу́ но́ге кија́нац (*изр*). — Пусти́л кија́нци до зевњу́ (*ко споро иде*).

ки́јац м *гвоздена кугла на канта́ру, ђуле.* — Деца́ узе́ла ки́јац от-канта́р да се и́грају.

Ки́јевац м *име села.*

Ки́јевачка чесма́ ж мтн *извор, чесма на Чемернику.*

Ки́јевачки пу́т м *пут који са Чемерника, преко Кијевца, иде до Сурдулице.*

ки́јевачки, -а, -о *који је из Кијевца или припада Кијевцу и Кијевчанима.*

Ки́јевчанин м *човек из Кијевца.*

Ки́јевчанка ж *жена из Кијевца.*

Ки́јевчанче с *дете из Кијевца.*

ки́лав, -а, -о фиг *спор.* — Мло́го-е ки́лав, куде го́ћ га пра́тим, три дьна не мо́ж се вр́не.

килаве́је несв **1.** фиг *ради тежак посао.* — О́н ски́та, а ја́ килаве́јем од рабо́ту. **2.** фиг *тешко хода.* — Зача́с дојдо́ уз Двојанку, а о́н га, ете́, још килаве́је.

килаве́је се несв фиг *пропада од посла.* — Килаве́јем се це́л дьн с они́ја тру́пци, а за које́ па́ре да те пи́там?

килавéње с гл им од *килави (се)*. — Ваздѝн килавéње, а нѝшта не уработѝмо. — Нéма парà којá ће плáти овóј килавéње по мàјдан.

килáви (се) несв фиг *отéже, одуговлачи, развлачи пòсао*. — Нејé завршѝл сóбу, још килáви с кречéње. — Чéкам га оћýтрос, óн се још килáви з-бричéње. — Немój се вѝше килáвиш, не мóгу те чéкам.

/кѝлави кѝлча/ изр *мрзовољан, неспособан човек*. — Кудé појдó за кѝлавога кѝлчу, па ми нѝшта не ѝде унапрéдак. — Још се нејé врнýл тѝја кѝлча килáви и[з]-Селó.

кѝлавка ж пеј **1.** *жена болесна од киле*. — Од тéшку рабóту остала кѝлавка. **2.** фиг *спора, невешта жена*. — Кѝлавка, нејé кáдра едàн ручáк на врéме да згóтви.

кѝлавко м пеј **1.** *човек болестан од киле*. — Не мóж Тóдор да ти помóгне, ел је кѝлавко, вѝкај дрýгога. **2.** фиг *спор, невешт човек*. — Још ли нејé стѝгал и[з]-Селó онѝја кѝлавко?

кѝлавча м в *килавко (1, 2)*. — Сáмо сéцај цàкови, па ћеш постáнеш кѝлавча (**1**). — Стáлно развлáчи рабóту тѝја кѝлавча (**2**).

килáјка ж *боца од једног литра*. — У ракѝју би се удавѝл, мáлко му килáјка на дàн.

килáш м **1.** *кантар који мери килограме*. — Ће га мéримо с килáш, па ће вѝдимо кóлко тежѝ, у окáш ти се јá не разбѝрам. **2.** *тежина око једног килограма или један литар*. — Дáј овáм тѝја килáш, да тр̀гнемо мáлко ракѝјицу (в *стокилаш*).

кѝлка ж пеј в *килавка*. — Кудé се дéну онáј кѝлка, а досѝг сам гу чекáла?

кѝло с **1.** *килограм*. — Дáј ми једнó кѝло сóл и кѝло шиħéр. **2.** *литар*. — Кѝло ракѝју и кѝло зејтѝн ћу понесéм на мојѝ у рòд.

кѝлоња м ауг пеј в *килавко*. — Нејé кáдар да учýва двá говéчета, тѝја кѝлоња.

кѝлце с дем и хип од *кило*. — Завртéла сам некó кѝлце ракѝјицу, да ми се нáјде за немајкудé.

кѝлча м пеј в *килавко (1, 2)*. — Остáви кѝлчу на мѝр, него вѝкај некогá кój мóж да дѝза цàкови (**1**). — Нејé он баштá, него кѝлча, едвá вучé пáтраци (**2**) — Кѝлча килáви не мóж се нѝкад довучé дóм на врéме (*2*).

кѝлче с в *килце*. — Тýри си у торбѝче и једнó кѝлче, нека се нáјде ус-пýт.

килчéње с гл им од *килчи се, пропадање од посла, сатирање*. — Тóлко килчéње за нѝкакве пáре.

кѝлчи (се) несв *ради тежак посао, сатире се од рада*. — За когá јá овóлко кѝлчим, кьд онѝ не вóду рачýн за нѝшта? — По цéл дàн кѝлчим, да мóж да жѝвимо ко љýди. — Кѝлчим се по тýј печáлбу, да нештó зарàботим за дóм.

кѝма несв **1.** *даје тајне знаке очима, обрвама, руком, зове кога а да други то не виде и не чују*. — Видó, мóре, какó му кѝма с-óчи, ал се напрајѝ да нѝшта не знáм. в *укимује*. **2.** *даје знак, маше*. — Човéк ни нештó кѝма с рýку, ал га не разабѝрам.

кимáње с гл им од *кима*. — Нéће нѝшта напрáјиш с кимáње, бóље га вѝкни да те чýје.

кѝмка[1] несв у дем знач: *кима*. — Кѝмка ми етрва да си ѝдемо дóм.

кѝмка[2] ж *пизма, мрежња*. Изр: **ѝма кѝмку** (*на некога*), *љут је, осећа потребу, има јаку жељу да се освети*. — Још от кьд ѝмам кѝмку на Драгóљуба за онѝја тéлци што ми óткара, а ни дѝн-дѝњи ми не дáде ни бáнку.

кимкáње с гл им од *кимка[1]*, в *кимање*. — Бајагѝм нејé разбрáла његóво кимкáње.

кѝмпе свр **1.** *дâ, упути какав тајни знак*. — Станѝша ми кѝмну, јá се оћутá. **2.** *махне руком*. — Кѝмну ми од рѝд, па се цéмбоса нис-пýт за Предéње.

ки́не свр *кихне*. — Ки́ну ма́че. — Кьд ки́не дете́, ви́ка му се: „Здра́вчьк!“

ки́пав, -а, -о *тро̄м, гломазан, млак, метӣљав*, в *кабав*, в *те̄гав*. — Мо́да е би́л ма́лко ки́пав мома́к, неје́ ми се свиде́л.

кипељ м *јако врео*. — Вода́ кипељ, па́зи да се не изгори́ш ка[д]-це ми́јеш.

киреч м *креч*. — Угаси́мо една́ ко́ла ки́реч.

киреча́на ж *кречана*. — Остави́ла сам ту́ј ча́кљу куде киреча́ну.

кире́чи несв *кречи*. — Реши́ла сам, сама́ ћу кире́чим ку́ћу, па што бу́де.

кириџи́ја м *онај који се бави превозом робе коњем или запрегом*. — Село́-е има́ло пу́но кириџи́је.

кириџи́ка ж *она која се бави превозом робе коњем или запрегом*. — Ја́ и Кра́љка смо биле́ кириџи́ке.

кириџиљк м *кириџилук*. — Обеле́ла сам од кириџиљк и по ки́шу и по сљнце.

кириџисува́ње с гл им од *кириџисује*. — Да неће било́ кириџисува́ње, не би могли́ да прежи́вимо.

кириџису́је несв *бави се превозом робе коњем или запрегом*. — Сва́ки дн сам кириџисува́ла до Преде́не.

ки́рург м *хирург*. — Си́н вој-е ки́рург у Бе́оград.

ки́сел, -а, -о **1.** *кисео*. — Изне́ла ки́сел купу́з и раки́ју. **2.** фиг *нерасположен*. — Уста́де ју́трос нешто́ ки́сел, нс про́орати ни ре́ч и оти́де наку́д воденицу.

ки́сел ле́б м *хлеб умешен квасцем од теста*. — Во́ли да еде́ ки́сел ле́б.

ки́села жена́ ж *натмурена, намрштена жена, намћор*. — Бега́ј у све́т от ки́селу жену́.

киселљц прид непр *веома кисео*. — Ово́ј неје́ си́рће, ово́-е киселљц, и́згоре ми жељуди́цу.

киселе́ли (се) несв *потапа се у воду (конопља)*. — Гр̀снице се киселу у топи́ла да се одво́и жица́ от пуздер.

ки́селица ж бот *врста дивље јабуке*. — Набра́л ми ки́селице да пра́јим си́рће.

киселиш м *оно што је киселог укуса*. — Ка́ко мо́ж да еде́ш ови́ја киселиш, ме́не о́тру от-киселоћу.

ки́село с **1.** *кисело млеко*. — Не́ма ви́ше ки́село, покуса́ше га косачи́. **2.** *маја за справљање киселог млека*, в *потквасa*. — Турила бе́о у пани́чку ки́село за по́тквасу, кьд га о[н]-нашьл и излапа́л.

ки́село те́сто с *тесто с квасцем*. — Развуко ки́село те́сто за попа́реницу.

киселоћа ж *киселост*. — Циври́ от киселоћу. — Не мо́ж се еде́ от-киселоћу.

киселья́к м бот *врста дивљег зеља која се користи у исхрани* Rumex acetosa L. — Набра́ли ми у доли́ну киселья́к и скрипа́ц за зеља́ник.

ки́си несв *одаје киселост, одаје кисели укус*. — Ки́селица ки́си, ти́ за ме́не ни́си (*пар разбрајалица*). — Ово́ј си́рке мло́го ки́си.

ки́сне несв **1.** *морки се, напаја се водом*. — Ки́сне ве́ш три́ дана́ на жи́цу, ни́ки га не ди́ра. **2.** *потапа се*. — Ту́ри, бре́, те́ј чера́пчине у ла́вор нека ки́сну, ега́ се раски́сне ти́ја ка́л.

ки́та м **1.** фиг *мушки полни уд*. — Ћу вој сурду́кнем ки́ту да искоко́ли о́чи ко петопа́рци. **2.** фиг *ништа*. — Ни́шта од то́ј не́ма, са́мо си добил ки́ту. — Дали́ му ки́ту. — На сви́ понешто́, а на њега ки́ту.

Китан м *име*.

Китанко м хип од *Китан*.

Китáнча м *име.*

кúтен, -а, -о *окићен.* — Отидé Стојáн по малý с кúтен кондúр да вúка на слáву.

китéње с гл им од *китити (се), кићење, украшавање.* — Нáјубаво-е билó китéње на невéсту.

кúти несв *украшава цвећем,* в *богу брада.* — Кьд испráту мýжа у рабóту, жéне бéру кúтке, да кúту кýћу, и тьг вúкају: кóлко кúтке, тóлко иљадáрке да запечáли. — Ожéли смо, па кúтимо бóгу брáду.

кúти се несв **1.** *украшава се, окићује се.* — На Ђурђóвдьн кýћа се кúти с рáзне кúтке. **2.** *улепшава се, дотерује се.* — Кúти се млáда невéста да-е нáјубава.

кúтка ж **1.** *цвећка, цвет.* — Испод селó кúтка цавти́, испóд кúтку момá седи́, да ли кúтку да откúне... (*нар песма*). — Брáли смо кúтке по ладовúну, на Послонúште. **2.** *врх дрвета.* — Укачúл се у бýку, у вр̀, у кúтку, мали́, ће слети́, нéће од њéга нúшта остáне. **3.** *узвишење, брдо с венцем буковог дрвета.* — Ће се чéкамо гóре, на кúтку, прéдвечер, ко и дóсьг. **4.** *кићанка.* — Врзáла кúтку, па кьд úгра у орó сáмо вој подрипýје. **5.** фиг *особа за пример, мустра.* — Нејé ни óн некá кúтка да не ýзне мојý Персúду. — Óн је за њу кúтка и гороцвéт. **6.** фиг *заруке, просидба.* — Јýтре е кúтка: Драгúша прóси Марјáнову Стамéну за старótога сúна Јованчу. — Они́ гу прóсу, пóсле úду на кúтку, па на дóговор за свáдбу. **7.** фиг *дарови који се носе будућој снахи („премена": одећа, обућа и украси) кад се одлази на „китку"(6).*

Кúтка ж мтн *назив брда.*

киткáри м мн *они који носе „китку" (дарове) будућој снахи: свекар, свекрва, младожења и најближи од родбине.*

китувáње с гл им од *китује (се).* — Па óндак úде китувáње прóзори и врáта, па варбáње.

китýје (се) несв *гитује дрво, прозоре.* — Трéбе се китýју прóзори да не дýва.

кицéља ж *кецеља,* в *прегљача.* — Донéл ми из рабóту ýбаву шамúју и кицéљу, да се препáшем кьд гóтвим обéд.

кицéљка ж дем и хип од *кицеља.* — Овój ли бéше твојá кицéљка, што ти гу бáјка купúл?

кицéљче / кицељчé с дем и хип од *кицеља, кецељица.* — А за девójче, ýбаво кицéљче.

кúцош м в *кицошлија.* — Нашлá еднóга кúцоша, па заебáла шкóлу у грáд, вúка це жéни.

кицошльк м *претерано удешавање, гиздање.* — Ударúл он на кицошльк и другóга не залúма.

кицошлúја м *човек коме је стало до лепог изгледа, гиздавац.* — Ћéро, не глéј млóго у кицошлúје, несмó ми о[д]-тýј сóрту.

кицошлúка ж *жена која воли да се гизда.* — А мáти во[j]-е билá кицошлúка, надолéко чýвена.

кишúр м бот в *кешир.* — Да свáриш овúја кишúр у котлé докле úма óгењ.

кúшован, -вна, — вно *кишовит.* — Ýдари кúшовно врéме, едвá стúгомо да пожњéјемо.

клáданац м *кладенац, извор.* — Ýзни стовнé и донéси вóду о[д]-дóльњи клáданац.

кладанчé с **1.** дем од *кладанац.* — Сéди ђáче на кладанчé, сúтну књúгу чúта (*нар песма*).– На кладанчé, о[д]-цýшу, едвá водá црцóри. **2.** фиг *полни уд код мушког детета.* — Извáди кладанчé, па мóчај, нúки те не вúди.

кладе́ несв *ложи ва̄тру*. — Кој кладе́ о́гењ ју̀тре на сабајле, нека приста̀ви компири́ за сви́ње.

кладе́ње[1] с гл им од *кладе*. — О́н је суртȕк за кладе́ње о́гењ, неје́ му се ма́ти зарадува̀ла ка[д]-це роди́л.

кладе́ње[2] с *клађење, оклада*. — Оно́лке па́ре изгуби́л на кладе́ње.

кла́дња ж *зденȕти снопо̄ви жи̏та*, в *крстѝна*. — Сȕг је жи̏то у кла́дње, да га ки̏ша не зава̀ти.

клаи́ / **клаји́** несв **1.** *ткња*. — Клаи́ главња́ на огњи́ште, не-це разгори́. — Клаи́ о́гењ у ку́бе и чу́ри. — Бо́ље да клаји́, него да ву́кне и зачас изгори́. **2.** фиг *ткек се одржава у живо̄ту*. — Још ли клаи́ де́да? — Тике клаи́, ко́лко што-е жи́в.

клајање с гл им од *клаи*. — Од-то́ј кла́јање за̀чури се це́ла ку́ћа, ту́ри му неки́ суварац да се разгори́.

кла́ј-кла́ј прил *без журбе, натѐпане, ногу пред ногу*, в *тенелак*. — Бри́га га за рабо́ту, о́н те́ра кла́ј-кла́ј, па кьд сти́гне.

кла́јка ж прил имен од *клај-клај*. — Кла́јкај ти́ кла́јку, ја́ ћу ти трчи́м по гове́да.

кла́јка (се) несв *не жури (се), ради што̄ по̄лагано, незаинтѐресовано*. — Сви́ се жу́ру да сраборту, о́н си кла́јка ја́јца. — Са́мо се ти́ кла́јкај, ја́ ћу ти окопу́јем и загрћам компири́. — Кла́јка се ко да не́ма кво́ да рабо́ти.

клајка́ње с гл им од *клајка (се)*. — Це́л живо́т му прође́ у клајка́ње. — Нее́ ни́ки с клајка́ње направил ку́ћу.

кла́кер м *обојено безалкохолно пи̏ће клахер*. — На сви́ ни ку́пи по едьн кла́кер.

клакерџи́ја м *онај који̏ производи̏ или про̄даје клакер*. — Куде клакерџи́ју и бомбонџи́ју се на́јвише збира́ју деца́.

кла́мфа ж *вр̀ста клина у облику скова* П, *служи за по̄везивање греда, особӣто сто̀лице, рогова и венчаница на кровној конс̀трукцији*. — Срезамо кро́в: утегомо столи́цу, распињаче, подро́жњаче и ро́гови з-два́наеску и с кла́мфе.

кламфети́на ж ауг од *кламфа*. — Дире́к ће вр̀жеш за ћупри́ју з-две́ кламфети́не, ни́кад да не попу́сти.

кланет м муз *кларинет*. — Са́м је научи́л да сви́ри у кланет.

кланецѝја м *онај који̏ свира на кларинету*. — Башта́ му-е би́л кланецѝја, о́н узе́л тру́бу да сви́ри.

клапи́ца ж фиг *свађа, тӯча*, в *давија*. — Посвади́ше се на игра́нку, па наста́де клани́ца, не зна́је се кои́ кога́ ва́та за гу́шу.

кла́нфа ж в *кламфа*.

кла́нца (се) несв *лагано хода, иде без журбе*. — Тре́бе да кла́нцаш тако́ј це́л дьн до Власи́ну, пойтај ма́лко, да по́брзо сти́гнеш. — Кьд по́јде са́мо се кла́нца ко да-е зау́лав, ме́сто да пойта.

кланцање с гл им од *кланца (се)*. — С то́ј његово́ кланцање ће ме скро́з изнерви́ра.

кла́пес, -та, -то *клемпав, великих ушију*. — Дојде́ една́ кла́песта овца́ у на́ше и оста́де, су́мљам да-е лебецка́.

клапћање с гл им од *клапће (1, 2)*. — Како́ мо́ж да трпи́ш ста́лно клапћање на ти́ја гумења́ци (1)? — Си́пи им рану́ у коруби, па гле́ј клапћање (2).

кла́пће несв **1.** *широка обућа луна о пету*. — Обу́л ципе́ле на по́старога бра́та, па му кла́пћу. **2.** фиг *једе халапљиво*. — Свиње са́мо кла́пћу помије.

клапу́шес, -та, -то в *клапес*. — Ку́че ти мло́го клапу́шесто, што му несте́ оце́кли у́ши докле́-е било́ мале́цко.

клапу́шка ж *штитник за уши.* — Што си врза́л клапу́шке, кьд нејѐ сту́д?

кла́пча / кла́пша/ м фиг *грип.* — Ватѝл ме кла́пша, не мо́гу да да́нем.

кла́с м **1.** *цвасш на сшабљици жишта у коме се развијају зрна.* **2. а)** *клип кукуруза.* — Ка́[д]-ће испечѐмо ово́ј кла́сје што сам донѐл? **б)** *окруњени клип кукуруза.* — У́зни кла́с, запѝши шу́ле и ту́ри га под о́ткос да се не гре́је вода́.

класьк м дем од *клас (1, 2).* — Жѝто у́баво искара́ло класьк (**1**). — У́зни класьк, па ту́ри на шише́ да не ветре́је раки́ица (**2**).

кла́ска (се) несв *цупка (се) (дешеу колену).* — Ка[д]-до́јде, у́зне да кла́ска дете́ и пе́ва му: „Су́мба, су́мба!“ — Во́ли дете́ да се кла́ска, тако́ј по́брзо за́спи.

кластьк м дем од *клас.* — Жѝто већѐм пусти́ло кластьк.

класу́ка (се) несв в *класка се.* — У́зни, па ти́ ма́лко класу́кај дете́.– Нек се класу́ка ма́лко куде де́ду докле не за́спи.

класука́ње с гл им од *класука (се), цупкање.* — С класука́ње мо́ж да сми́риш дете́ да не пла́че.

класу́р м *сува сшабљика кукуруза, шулузина, кордељ.* — Класу́р ће стои́ под а́јат за по́тпалу.

класу́рка ж дем од *класур.* — Збе́ри класу́рке за о́гењ.

кла́цка (се) несв *клаши (се).* — Тако́ј кла́цка столи́цу, докле гу не стро́ши. — Не кла́цкај аста́л, ће расѝпеш мле́ко. — Ако му се кла́цка зу́б, с кона́ц ће га изва́димо.

клашња́р м *онај који йродаје клашње.* — Ста́мен је би́л о́пасан клашња́р, купува́л је и продава́л кла́шње у Село́.

клашња́рка ж *она која шка и йродаје клашње.* — Моја́ етрва-е била́ најбо́ља клашња́рка.

кла́шње ж *грубо сукно од вуне шкано на две и чешири нише на разбоју.* — Кьд саши́јешемо чеши́ре од кла́шње, несмо́ осећа́ли сту́д.

клашње́ви, -а, -о *који је од клашња, сукнен.* — Клашње́не чеши́ре су ти ма́ти за зиму́.

клашњени́к м *краћи мушки капуш од клашња,* в *гуњ.* — Отиде́ куде Ва́ска да му саши́је клашњени́к.

клашње́нке ж *паншалоне од клашња.* — Уте́гал се у клашње́нке, па му нејѐ ла́дно.

клашње́но с *одећа од клашње.* — У́теже се у клашње́но, па му нејѐ сту́д. — На́јбоље ти-е клашње́но, за дру́го ја не а́јем.

клашче́ с дем и хип од *клас (1, 2).* — Евѐ и на дете́, едно́ клашче́ (**2**).

кльца несв *чука* (Криви Дел). — Ми ви́камо чу́ка, а неки́ кльца гр̀снице.

кле́кав, -а, -о *бангав, онемоћалих ногу.* — Едва́ дојдо́ куде́ ва́с овако́ј кле́кава. — За ни́где си нејѐ кле́кав човѐк.

клендр̀ца несв *иде йоклецујући, клеца.* — Ступи́ ономад некако́ на́еро, па си од тьг, евѐ, клендр̀цам. — Клендр̀ца ко да-е па́трав.

клендрца́ње с гл им од *клендрца.* — Ви́ше ми се сму́чи ово́ј клендрца́ње, кьд не мо́гу пра́во да си о́дим.

кле́нsa[1] м *хрома особа.* — До́кленsa ли се до́м они́ја кле́нsa?

кле́нsa[2] несв *иде скачући на једној нози, храмље.* — Што ова́ј кле́нsa, да нејѐ уби́л но́гу?

кле́нsав, -а, -о *хром.* — Кле́нso кле́нsави, куде́ се вуче́ш тако́ј кле́нsав?

кленса́ње с гл им од *кленса*[2]. — Кьд је уби́л но́гу, не ги́не му кленса́ње.

кленса́рка ж *игра школиште*. — Пу́шти деца́, тама́н се замаја́ла с кленса́рку.

кле́па несв *кује, ошкива, извлачи брид на коси или срйу*. — Доне́си ми га́ђала, да кле́пам косу́. — Докле башта́ кле́па косу́, ти́ доне́си во́ду на косачи́.

кле́пала с мн *наковањ и чекић за ошкивање косе*. — Ја не поне́со кле́пала, ре́ко: чи́ча си́гурно и́ма.

кле́пало с **1.** *врста звона којим се радници позивају на посао*. — Кьд по́чне да би́је кле́пало сви тре́бе да су на ра́дилиште. **2.** *чекић за оковање косе,* в *чекањ*. — За́тури ми се негде́ кле́пало под о́ткос, не мога́ га на́јдем.

клепа́ње с *ошкивање, извлачење брида на коси или срйу*. — Одне́се ра́лицу куде́ Ми́лчу, у дуга́њу, на клепа́ње.

клепета́ло с в *кречешало*, в *чекеша́ло*. — Како́ клепеста́ло клепе́ће, тако́ј па́да жи́то ис-ко́ш да се ме́ље.

кле́пне свр *удари, лупи*. — Кле́пни га ма́лко да се све́сти за које је је́л го́вна. — Кле́пни с чу́к ма́лко да испра́јмо багла́му.

кле́т м *дрвена зградица, сйремиште за жишо,* в *амбар*. — И́ди, доне́си ис-кле́т жи́то у реше́то за коко́шке. — Кьд налете́ше еропла́ни, она́ побе́же пот-кле́т.

кле́ца несв *храмьье*. — Поче́л нешто́ да кле́ца.

клецо́тина ж/м пеј *сшар човек*. — Куде́ ли се одву́че саба́јле она́ј клецо́тина?

клечѐ̄ећи(м) прил *клечећи*. — Ни клечѐ̄ећи не мо́ж га намо́лимо.

клечета́рка ж в *кречешало*. — За́глуши ме та́ј клечета́рка, па оглуве́.

клечећки́(м) прил *клечећи*. — Све́ клечећки́ на столи́цу е писа́л дома́ћи.

кле́чка[1] ж **1.** *йодмешање ноге коме, да йадне*. — Деца́ му тури́ла кле́чку, па па́дал у ка́л. **2.** фиг *намести игру, йодмешне што*. — Напра́ви́ли му кле́чку у предузе́ће, па га искара́ли.

кле́чка[2] ж *рачвасшо дрво дужине 20 — 30 см које се йричврсши на једну од йредњих ногу крйне сшоке, да не може да бежи, већ мора лагано да хода.*

кле́чка[3] несв *иде йоклецујући* — Море, поправи́ се каква́ бе́о, са́лте по ма́лко кле́чкам.

кли́је несв *клија*. — Поче́ло жи́то да кли́је.

кли́кери м мн фиг *смисао* у изр: — И́ма кли́кери. — Ће му проради кли́кери, кьд га ре́бнем. — И́ма кли́кери за рачу́њ. — Ра́ду му кли́кери. — Нејѐ бес кли́кери.

кли́ма (се) несв **1.** *клайи (се)*. — Кьд ко́њ по́чне да кли́ма з-гла́ву и це́ди во́ду кро[з]-зу́би, зна́чи напи́л се. — Кли́ма се кьд о́ди. — Кли́мају се кола, це превр́ну. **2.** фиг *сшоји несшабилно*. — Ту́ри пло́чку под нога́ру да се аста́л не кли́ма.

кли́мка (се) несв у дем знач: *клима (се)*. — Ене́ га, едва́ кли́мка ус-пу́т. — Кли́мка се на столи́цу докле се не превр́не.

климка́ње с гл им од *климка (се)*. — Кли́мкај, кли́мкај и с климка́ње се некако́ дову́ко до́м.

кли́мне свр **1.** фиг *одобри*. — Гле́ј га́ и чим ти кли́мне з гла́ву, при́ђи му. **2.** фиг *умре*. — Тике са́мо кли́мну чи́ча и то́ј бе́ше то́лко. **3.** фиг *йочне да силази*. — Кли́мну сльнце наку́д за́одак. — Кьд климну́мо преко́ Цевриа́нку, тьг бе́ше по́лако за оде́ње.

кли́мне се свр фиг *ошкачи се, йређе се йревоји, йочне да силази*. — Испраћа́ли смо ги до Па́влову грема́ду, и чим се кли́мне накуде Преде́не, же́не се врћају до́м.

климу́ца (се) несв *клайи (се)*. — Не климу́цај клу́пу, ће расйпеш ма́стило. — Што се аста́л то́лко климу́ца? — И́де и све́ се климу́ца.

климуца́ње с гл им од *климуца (се)*. — Не мо́гу да пи́шем од његóво климуца́ње аста́л.

кли́нац м **1.** *ексер, ексерчић*. — Нека́[д]-це з-дрвени кли́нци уковува́ла по́тплата на ципе́ле. **2.** изр: — Ко́ј му је кли́нац (*шта му је*)? — Ће доби́је кли́нац од ње́га (*неће ништа добити*).

клинду́п м фиг *немирко, немајмир* (= *као да има клин у дупету*). — Једну́ш да се сми́ри ти́ја клинду́п, но са́мо ѓа та́м и ова́м.

клинчи́ћ м дем од *клин, ексерчић*. — Ту́ј тре́бе да се заби́је клинчи́ћ, да га држи́ како тре́бе.

клинче́ с дем од *клин*. — За́фали ми едно́ клинче́ да закове́м ра́м за сли́ке.

кли́пчорба ж *посна чорба, без меса*. — За ручак и́мате кли́нчорбу, пастрма ни понестала́.

кли́ње с зб им *клинови*. — Бес кли́ње не мога́ да исце́пим сви́ тру́пци.

кли́п м (мн кли́пови) *даске, талпе, паторнице на тавану или подруму преко којих се стављa земља* (Козило, Бистрица, Вус).

кли́пав, -а, -о *развучен, тром, лењ*. — Не мо́ж то́ј о́н да уработи, мло́го-е кли́пав.

клипаве́је несв *развлачи се, отеже, тешко ходa*. — Ти́ дојде́, а о́н јо́ш клипаве́је од Мејане.

клипа́н м *неотесан приглуп мушкарац, израстао дечак*. — Оно́лки клипа́н, а ни́шта не зна́је.

кли́пка ж *трома, развучена, лења жена*. — Докле се кли́пка ди́гне па се сре́ди, проје́де во́з.

кли́пча м *тром, развучен, лењ човек*. — А, бре́, кли́пчо, докле́ ће те че́камо да доклипаве́јеш?

кли́пша м в *клипча*. — Не́ће бр̀зо до́јде ти́ја кли́пша, да си ми́ о́димо.

кли́пше свр *умори се, изгуби снагу, малакше*. — Клипса́ оде́јећи це́л дн̀ по ово́ј бо́лесно сл̀нце.

кли́с м **1.** *краће дрво, зашиљено на оба краја, које се помоћу машке баца у даљ*. — Да оде́љам кли́с и ма́шке, па да се и́грамо. **2.** *дечја игра клиса*. — Игра́л з-деца́ кли́с, замáлко не́ оћоравѐл.

кли́ска несв *трчкара за ким*, в *кивка (2)*. — Не́ћу ко ку́че да кли́скам по те́бе, но пола́к, бараба́р да о́димо.

клиска́ње с гл им од *клиска*. — Омори́ се од клиска́ње по те́бе.

кли́сне свр *стругне, побегне, утекне*. — До́вати ни јагње́ и кли́сну низ доли́ну. — Клисну́ли од рабо́ту на купа́ње.

Клису́ра ж *име села*.

Клису́рац м *човек из Клисуре*. — Мо́мци Клису́рци, кошу́ље им до ку́рци. (*нар пошалица*).

клису́рка ж *теснац кроз који протиче река*. — У́век прооди́мо изна́д клису́рку, куде́ прокару́јемо сто́ку. — Нат клису́рку-е штетина, куде́ се нека́д игра́ли чоба́ни.

Клису́рка[1] ж *жена из Клисуре*.

Клису́рка[2] ж мтн *речни усек, са зарабанком на Големој реци*.

Клису́рка[3] ж мтн *поток из кога изнад села Бајинци настаје Бајинска река > Руйска река > Козарска река, која се улива у Мораву у Грделици*.

кли́чка ж дем од *клица* (= *пупољак, изданак*). — Избиле кли́чке на цорцини́, прими́ли се, ће порасту́.

кли́чица ж дем од *кличка*. — Па́зи на ову́ кли́чицу да се не огру́љи, да порасте́!

клобу́чи се несв *прави клобуке, мехуре*. — Клобу́чи се вода́ у бобата́ло.

кломбр̀ца несв *клокоће*. — Кломбр̀ца ми вода́ у меши́ну.

кломбу́р м *мехур, ѝлик*. — Па́де ка́мен у во́ду и изле́зоше кломбури́.

кломбура́ц м в *кломбур*. — Све́ му по ру́ке избѝли кломбурци́ куде́ се изгоре́л.

кломбуре́ње с гл им од *кломбури се*, **1.** *ства́рање мехури́ћа*. — Кьд гу протресе́ш у вла́шу, по́чне кломбуре́ње и напра́и се вењц, е, то́ј ти-е до́бра ракија! **2.** *љу́тња, мрзово́ља*. — Научѝли смо ми на његово кломбуре́ње. — С то́ј његово кломбуре́ње неје́ приста́л за ни́где.

кломбу́ри се несв **1.** *ства́ра мехуре, мехури́ће*. — Што се ово́ј мле́ко ово́лко кломбу́ри? **2.** фиг *љу́ти се, мргоди се,* в *дује се (2)*. — За кво́ се ови́ја чове́к ста́лно кломбу́ри, кво́ му фа́ли?

кло́мпав, -а, -о *незграпан, груб, широк,* в *цомпав*. — За ове́ј мое́ кло́мпаве но́ге не́ма обу́вка.

кло́мфер м *лимар*. — Мо́рам куде кло́мфера да ку́пим шту́цну за шпо́рет.

кло́не свр *уклони*. — О́ћу да гу кло́нете одо́вде, да гу ви́ше не гле́дам.

кло́па несв фиг *једе*. — Кво́ ћу да кло́пам?

клопа́ње с гл им од *клопа*, в *једење*. — Кво́ ти-е па то́ј сва́ки ча́с клопа́ње.

кло́пка ж **1.** *припремљена замка*. — Ватѝли га у кло́пку. — Напраѝли му кло́пку. **2.** фиг *загрљај, сигурно ме́сто* (*односи се на децу*). — Е́ла, де́ди, у кло́пку, да се ле́чка почу́вамо.

кло́пне свр фиг **1.** *поједе*. — Гле́ј да ти ма́чка не кло́пне врапца́. **2.** *једне мало*. — Да́ј на дете́ нешто́ да кло́пне, докле́ се руча́к не сва́ри.

клопота́ло с **1.** *ме́тално звоно на овци или крави,* в *клопо́тар*. — Ту́ри вој клопота́ло да ти се та́ј лијари́ца не гу́би. **2.** фиг *причалица, брбљивац*. — Докле́ ће ви́ше да слу́шаш то́ј клопота́ло да ти клопо́ће?

клопота́р м *ковано ме́тално звоно на овци или овну предводнику ста́да, клепе́туша*. — Ел чу́јеш клопота́р на на́шога Кара́цу?

клопота́рник м в **1.** *клопо́тар*. — Неки́ на Белу́ну скину́л клопота́рник. — Куде́ је на на́шу овцу́ клопота́рник? **2.** фиг пеј *звоцање, галама, вика, дрека*. — Не мо́гу ис-ту́ј со́бу ви́ше да слу́шам клопота́рник.

клопотару́ша ж *овца која носи клопо́тар*. — Све́ о́вце и́ду за клопотару́шу.

клопо́ће несв **1.** *звецка клепе́туа*. — То́ј на на́шу белу́шу клопо́ће клопота́р у Стра́ње. **2.** фиг пеј *прича, галами*. — По це́л дн клопо́ће ко пра́зна воденица та́ј твоја́ етрва.

кло́пће несв **1.** *звук који ства́ра вода кад ка́пље*. — Чу́јем кло́пће вода́, ал не зна́м куде́. **2.** *звук који наста́је када́ па́с једе ко́сти*. — Ћу́ма кло́пће ко́ске. **3.** *звук који ства́ра вук при ходу*. — Ел неси́ чул како́ ву́ку кло́пћу ко́кала кьд о́ди гла́дан нис паду́ну. **4.** фиг *гладан*. — Кло́пће ми стома́к, несьм ни́шта узе́л [у] уста́.

кло́ц узв *ономатопеја шкљоцања*. — Кло́ц, затвори́ше се вра́та и ви́ше не зна́м како́ да изле́знем.

кло́ца несв *крцка ситне ко́сти, једе*. — Ене́ га ку́че под а́мбар, кло́ца ко́ске.

клоца́ње с гл им од *клоца*. — Врљи́ им кошчури́не од пити́је, па то́ј клоца́ње га ни́где не́ма.

кло́цна ж (углавном мн) *ногаре, ослонац*. — Да га ту́римо на кло́цне, по́брзо да га исече́мо. — Подме́сти му кло́цне да не труле́је на зевњу.

кло́цне свр **1.** *окине.* — Ће кло́цне окида́ч и ће се утркољиш на земљу́. **2.** *грицне, оједе.* — Нека кло́цне ма́лко, ко́лко да прева́ра жељу́дицу.

клу́бе с **1.** *округли смотуљак преље.* — Намота́ла сам че́тири клубети́ја од ону́ј пређу́ за цемпи́р. **2.** *клупко змије.* — Ка[д]-це пр̀цају зми́је, збе́ру се у клу́бе.

клу́бес, -та, -то *обао као клубе, лоптаст.* — До́јде тако́ј клу́бесто, а ува́љано, деца́ да се и́грају.

клу́мка (се) несв *буљка (се), љуљушка (се) (течност).* — Кво́ ти то́ј клу́мка у бало́нче: раки́ја ел вино́? — Клу́мка му вода́ у стома́че. — Још се по ма́лко клу́мка га́с у гаса́рче.

клумка́ње с гл им од *клумка (се).* — По клумка́ње би рекао́л да то́ј неје́ раки́ја него́ зејти́н.

клупче́ с (мн клу́пчета и клупчети́ја) дем од *клубе.* — Тре́бу ми још три́ клу́пчета за ови́ја сто́лњак што сам запле́ла.

клупче́нце с дем и хип од *клупче.* — С ово́ј клупче́нце ћу да извезе́м ку́варицу.

кља́кав, -а, -о пеј *изнемогао, оронуо, оматорио.* — Ве́ћем је кља́кав за голе́му рабо́ту, сѣл се спотура по ку́ћу. — Он, домаћи́н, сѣк четири кља́каве кокошке чува.

кља́чка несв *гњечи.* — Ва́рени компири́ ако не поеде́ вру́ћи, кља́чка ги за сви́ње.

кља́чкан, -а, -о *гњечен.* — Кака́в ти е ово́ј ле́б, ко да-е кља́чкан?

кље́кав, -а, -о пеј в *кљакав.* — На кље́кавога чове́ка се немо́ј осла́њаш. — Кље́кавога чове́ка и ку́че замочу́је.

кљека́ви несв *једва хода, храмље.* — Еве́, још кљека́вим по ови́ја бе́ли све́т. — Остаре́л, па кљека́ви некако́ до комши́је.

кљечета́рка ж в *клечетарка.*

кљешта́ с мн **1.** *клешта.* — Не мо́ж из баски́је да пова́диш јексе́ри без кљешта́. **2.** фиг *чврст стисак руку.* — У́вати ме с она́ј његова́ кљешта́, па не пу́шта, о́ће ме во́ди куде ње́га. **3.** фиг *пипци код рака.* — Па́зите куде́ ва́тате ри́бе, да ви ра́к не ува́ти с његова́ кљешта́.

кљо́кав, -а, -о *млитав, изнемогао,* в *кљакав.* — Мло́го е кљо́кав, не мо́ж о́н да и́де бараба́р с кириџи́је ус Купи́нски ри́д.

кљо́кац м **1.** *дотрајао, изнемогао човек, живо биће.* — Кво́ ће ти о́н помо́гне, кад је кљо́кац. — О́н четири кљокца́ чува, а ја́ петнаёс-два́ес кокошке. **2.** *изнемоглост.* — Работи́, работи́ и — кљо́кац, па́до од у́мор.

кљо́кне свр **1.** *посустане, клоне.* — Јошке ћу рабо́тим, не́ћу да ми ви́кају како́ сам кљокну́л. **2.** *пропадне, изнемогне.* — Чове́к кьд кљо́кне, не тре́бе му ви́ше ни́шта. — Још се држи́, још неје́ кљокну́л.

кљо́пше свр *посустане, изнемогне.* — Кљопса́ла сам, ни́шта ми се не да́ва дањс да уработим.

кљо́ца[1] ж фиг пеј *пушка.* — Доне́л неку́ кљо́цу, кобаја́гим ће и́де у за́јци. — Вр̀љи ту́ј кљо́цу, па ку́пи карабѝн!

кљо́ца[2] несв *окида, шкљоца.* — Напраи́л пу́шке на деца́, па по це́л дѝн кљо́цају.

кљоца́ње с гл им од *кљоца*[2]. — Не́ће ме упла́ши с његово кљоца́ње.

кљо́цне свр *шкљоцне, опали.* — Ће кљо́цне пу́шка и[з]-шу́му и и́ма се утркољи ко́лко-е дуга́чак.

кљува́ несв **1.** *кљује.* — Па́зи се, ти́ја пета́л кљува́. — Кљува́ и р̀шка с кокошке по буњи́ште. **2.** фиг *пулсира, сева.* — Ваздѝн ми нешто́ кљува́ у гла́ву. **3.** фиг *звоца, приговара.* — Це́л ве́к ме кљува́ ти́ја мукомци́ја и ће ме надокра́јке докљува́.

кљу́вне свр *укљује, кљуцне*. — Немо́ј те кљу́вне пета́л, ви́ш како́ се накокори́л.

кљу́ка несв фиг *цеди (грожђе)*. — Кљу́ка гро́зје, пра́ви вино́.

кљуни́ца ж **1.** *кљун*. — По це́л дан жљуна́ туче́ с ону́ј кљуни́цу у бо́р, ис па́мет да те иска́ра. **2.** фиг *уста, њушка, нос, лабрња*. — Расцопа́ли му кљуни́цу. — Да́ј да нешто́ ту́рим у кљуни́цу, па да си бе́гам (*да поједе*). — И́ма оно́лку кљуни́цу, а ни́шта не наду́ша.

кљуни́чка с дем од *кљуница*. — Не да́вају му оне́ј кокошче́тине да и пи́ле нешто́ кљу́не с кљуни́чку.

кљу́нча м фиг пеј *човек великог носа*. — Ел сре́те ус-пу́т негде́ оно́га кљу́нчу?

кљуса́ ж *кљусе, жележа за хватање вукова*. — Тури́ли кљусу́ на два́ ме́ста да ва́ту ву́кови куде Дла́ги ри́д.

кљусе́ с *коњче*. — Откуде́ ти то́ј кљусе́, што во́диш. — Прође́ Гра́да на кљусе́ за у Преде́не.

кљуси́на ж/м ауг и пеј од *кљусе*. — Дову́кал неку́ кљуси́ну, едва́ но́си сама́р. **2.** фиг пеј *висока, мршава, оронула особа*. — Куде́ најде́ да се оже́ни с ону́ј кљуси́ну? — Та́ј кљуси́на ви́ше ни́шта не зна́е.

кљусинѐтина ж/м ауг и пеј од *кљусина*. — Купи́л неку́ кљусинѐтину, само што не кре́па.

кљу́ца[1] ж фиг пеј *секира, тупа секира*. — Узе́л неку́ кљу́цу, па по це́л дан на дрвни́к нешто́ кљу́ца.

кљу́ца[2] несв **1.** фиг *једе*. — Како́ ми убавчко́ дете́ кљу́ца гро́зје. **2.** фиг *удара*. — Немо́ј ти́ја огурсу́з да ми ви́ше кљу́ца дете́, ћу га уте́пам. **3.** фиг *неуко деље, сече дрво*. — Кьд би о́н зна́л да сече́ дрва́, с оно́ј секи́рче са́мо кљу́ца на дрвни́к. **4.** фиг *приговара, придикује*. — Навѝкла да му ста́лно кљу́ца у гла́ву, па не пропу́шта ни сьг, пред љу́ди.

кљуца́ње с гл им од *кљуца*[2] (*1, 2, 3, 4*) / *кљуца се*. — Едну́ш ли сам га тепа́л због-кљуца́ње з-дека́.

кљу́ца се несв фиг *задиркује се*. — Сьл се кљуца́ з дека́, које́ да му пра́вим.

/кљу́ца у главу́/ изр *придикује*. — Ста́лно му жена́ кљу́ца у гла́ву, зато́[ј]-е пошунтаве́л.

кљу́цка несв у дем знач: *кљуца*. **1.** фиг *једе*. — Кљу́цка ли дете́, кљу́цка, да порасте́. **2.** фиг *задиркује*. — Са́мо ме ти́ кљу́цкај, да ви́дим докле́ ће́ш. **3.** фиг *сече*. — Кљу́цка оно́ј дрво, бајагѝм га сече́. **4.** фиг *приговара, придикује*. — Кљуцка́ му, кљуцка́ и о́брну га против на́с.

кљу́цка се несв фиг *задиркује се*. — Задригу́за, ста́лно се кљу́цка с некога́.

кљуцка́ње с гл им од *кљуцка (се)*. — За кљуцка́ње з-дека́ изе́л је тепа́ње (**2**). — С такво́ кљуцка́ње не́ће мо́ж за го́дину да оде́љаш едну́ греду́ (**3**). — Од њо́јно кљуцка́ње ћу полуде́јем (**4**).

кљу́цне (се) свр **1.** фиг *засече (се), пореже (се)*. — Ре́ко да ми насече́ дрва́, а о́н кљу́цну не́колко пу́т, па за́реза. — Кљуцну́л се с косту́ру по пр̀с. **2.** фиг *поједе неко зрно*. — Кљу́цну не́колко зрна, па си отиде́. **3.** фиг *дирне, удари кога*. — Не мо́ж да жи́ви а́ко некога́ не кљу́цне. — Уме́је ти́ја да се кљу́цне и с ово́га и с оно́га, а по́сле рове́ кьд га би́ју.

кључе́ с дем и хип од *кључ, кључић*. — Закљу́чи тако́ј ко́вчак, па си кључе́ ту́ри пот-по́јас.

кљу́чка несв *меша, туца, ситни*. — Кљу́чкај ови́ја компири́ у котле́ за прашчи́на.

кључка́ње с гл им од *кључка, тӯца и меша лопа́тицом*. — Да по́брзо ста́шу сли́ве за раки́ју, тре́бе им кључка́ње.

кно́ћи прил *вечерас, довече*. — До́јди кно́ћи куде Голе́ми кла́данац, ка[д]-цви́ позаспу́.

књи́шка ж дем и хип од *књига*. — Збра́л књи́шке пот па́зуку, па си дошьл до́м.

књи́шче с **1.** дем од *књига*. — Да́де ми нeко́ књи́шче, да чи́там. **2.** фиг *бележница, свеска*. — Вереси́ју пису́је у едно́ књи́шче.

ко́[1] вез *о̄ткад, о̄ткако*. — Ко́ сам дошла́, ни́ки ни не прео́ди пра́г.

ко́[2] скраћени обл од *како*. — Ко́ ће се сна́јде у ва́рош, куде́ ни́кога не́ма, сам Бо́г зна́е. — Ко́ ли ће истр'камо на ову́ оскуда́цију, Бо́г зна́е. — Ко́ му Ста́нча казува́л, о́н записа́л.

/ко за баксу́з/ изр *на несрећу, на невољу*. — Тама́н да по́јдемо у њи́ву, кьд, ко за баксу́з, ете́ ти га Та́ћија куде на́с. — Ко за баксу́з и о́н се тре́ви ту́ј ко да сам га вика́ла.

/ко од беду́/ изр *без воље, пре̄ко срца*. — Напраи́л га ко од беду́. — Да́де ми то́ј ко од беду́.

/ко ти жи́в ја́/ изр заклетве *нека сам тӣ жив, да сам тӣ жив*. — Ко ти жи́в ја́ ка́жи ел и́сна дооди́ла Раду́нка куде тебе́ и кво́-е тражи́ла?

/ко тре́сак/ изр *јак, снажан, крупан*. — Узе́л девојку ко тре́сак. — Мужи́на ко тре́сак, ува́ти трупа́ц па на ра́мо до ко́ла.

кобе́ља несв **1.** *једва хода*. — Кобе́љају деца́ кро́з оне́ј спо́спе докле се не докобе́љају до́м. **2.** фиг *мучи се, истрајава*. — Кобе́љам некако́, ега́ прескр'цам ово́ј га́дно времи́ште.

кобе́ља се несв **1.** *мучи се*. — Чове́к је зда́ден да се кро[з]-живо́т ста́лно кобе́ља. **2.** *отима се, копрца се*. — Кобе́ља се ма́чка да му побе́гне из ру́ке, ал не мо́же. — Кобељама́ се по оне́ј со́спе, докле се, едва́, не искобељама́.

кобељање с гл им од *кобеља (се) (1, 2)*. — Ка[д]-це загло́биш бада́ва ти кобељање, јо́ш ви́ше се загмацу́јеш у гло́било (*2*). — Живо́т ми прође́ у кобељање (*1*).

кобиле́тина ж **1.** ауг и пеј од *кобила*. — Она́ј чи́чина кобиле́тина ми у́рита дете́. **2.** фиг пеј *зла женска особа*. — Немо́ј ви́ше да и́дете куде ту́ј кобиле́тину, она́-е ванцира́ла, ће ви поте́па.

коби́лица ж фиг **1.** *ослонац за стрӯне на кожном делу гусала*. — Одељал ми е коби́лицу од расто́во дрво. **2.** *леђа са белим месом код живине*. — То́за уме́је да га́та у коко́шју коби́лицу. **3.** *ногаре на тр̄лици за чукање конопље*. — Иструле́ла коби́лица за гр̄снице, тр̄лицу сам пра́ил ни ја́ не па́нтим кьд. **4.** *дрвена греда на коју се ослања вре̄тено (вӣтло) у воденици*. — На коби́лицу з-ба́д стои́ вретено́.

коби́ште с ауг и пеј од *кобила*. — Оно́ј коби́ште о[д]-Цве́ту зама́лко [да] ме уте́па, чим ми налети́ при́лика, и́ма гу продаде́м!

коби́лка[1] ж хип од *кобила*. — Моја́ коби́лка да ми-е жи́ва, колки́-е она́ товари́ бра́шно са́мо изне́ла ус Купи́нски ри́д.

коби́лка[2] ж в *обрамка*. — По́ласно ми-е с коби́лку да но́сим него на́-руке.

коби́лски, -а, -о *који је од кобиле, кобиљи*. — Дава́ла ми-е да пи́ем коби́лско млеко́.

коби́лче с дем и хип од *кобила, кобила до тре̄ће године старости*. — У́баво си коби́лче очува́л, па зар да га даде́ш на трго́вци и матрапа́зи.

кобоја́ги прил *као бајаги, ко бајаги*. — Дошла́ кобоја́ги да ни ви́ди, а она́ се дову́кла да нешто́ оди́ри ако мо́ж.

ко́в м *по̄тков*. — На Цве́тка поотпада́л ко́в, мо́ра куде албати́на.

ко́ва ж *кофа*. — Доне́си ми едну́ ко́ву кире́ч.

кова́ница ж *кућа сагра̄ђена од дрве́та и бла̄та*. — Јо́ш се држу́ кова́нице пра̏ене од пред они̏ја ра́т.

кованци̏ница ж в *дугања*. — Бе́ше му кованци̏ница у Ра́кинци пот пу́т за Мр̏ковицу.

Кова́чке ба́ре ж мн мтп *па̄шњак, барчуга*.

кове́ несв **1.** *по̄ткива*. — Кове́ воло́ви у Преде́ње. **2.** *кује, закива*. — Кове́ ро́гови на ку̑ћу с кла́мфе. **3.** фиг *много боли*. — Кове́ ми зу́б па усту́ра. **4.** фиг *звоца, приговара*, в *кљуве (3)*. — Ваздь̑н му кове́ у гла́ву, ал о́н си па рабо́ти по њего́во. В *бие-кове*.

ко́вер м *кофер*. — Све́ те̏ј ства́ри држи̏ у ко́вер, пот ката́нац. — Спреми̏л ко́вер да за Ђурђо́вдьн и̏де у рабо́ту.

ковети̏на ж ауг и пеј од *кова*. — Искида́ше ми ру́ке те̏ј пу́сте ковети̏не, носе́е̑ћи во́ду о[д]-до́ль̑ни кла́данац.

кови̏тли несв *дижe, прави ковитлац* (*ве̄тар*). — Поче́ ве́тар да кови̏тли, ће ни напу̑ни гла́ву с оси̏љке.

ко́вица ж дем и хип од *кова, кофица*. — Купи̏л на дете́ ко́вицу да се и̏гра.

ковиче́ с дем и хип од *кова, кофица*. — Доне́си бр̑зо ковиче́ с во́ду да ола́дим ове̏ј ма̑ше.

ко́вне свр **1.** *прикуца реда ради, прикује по̄вршно*. — Ковну́л та́рабе ко́лко да се не ка́же нее́ те́л да ме послу́ша. **2.** фиг *муне, удари*. — Ће те ко́внем у цева́нку. — Ковну́ло га ждребе́ у пашња́к.

коврнде́ње с гл им од *ковр̑нди* (*се*). — Ка[д]-до́јде зима́ и по́чне коврнде́ње, ис ку̑ћу се не изла́зи.

ковр̑нди (се) несв *леди (се), мрзне (се)*. — Поче́ло га ковр̑нди, до ју̑тро ће га скро́з уковр̑нди. — Ве̏ћем се ковр̑нди вода́ у су́дови, ће бу́де о̏пасан мра́з.

ковр̑тњак м *велики хлеб, велики комад хлеба*. — Оно́лки ковр̑тњак му да́до и па̏ ца́ка.

ко́вча м *ко̄пча*. — Зако́вчај ко́вчу да не се̏бнеш.

ко́вчаг / ко́вчьк / ко́вчак / ко́вчег / ко́вчек м *ковчег, шкриња за девојачку спрему и сл. Ишао је у мираз, заједно са девојачким даровима*. — Закљу̑чи ко́вчак а кључе́ ту́ри у па́зуву да вој ни̏ки не перети̏ше по ње́га. — Ку́пете ми ко́вчаг, они̏ ми нареди̏ше да га сара̏ним.

ковчаже́ с дем и хип од *ковчаг*. — У̑копну спрему́ сам све́ спакува́ла у ковчаже́, па кьд затре́бе да се ни̏ки не му́чи око ме́не.

ковчежь̑к м дем од *ковчаг*. — И̏маше до́бар ковчежь̑к, ал изгоре́ кьд ни Бу́гари ку̑ћу запали̏ше.

ковчеже́ с в *ковчаже*. — Ковчеже́ сам си доне́ла из мои̏, сьс мо̏ју спрему́.

кого̑ђ[1] вез *као*. — Висо́к кого̑ђ њего́в у̑јка. — При̏тран за рабо́ту кого̑ђ њего́в башта́.

кого̑ђ[2] зам *ко год, било ко*. — Кого̑ђ да про́јде ниспу́т, он га сврне у ку̑ћу.

Ко́да м хип од *Никодије*.

Ко́дина пади̏на ж мтн *увала, ливада, шума*.

ко́дник м *ходник*. — Изле́зе о̏н у ко́дник а на́с о̏стаи у со́бу. — На кра̏ј ко́дник-е њего́ва канцела́рија.

кодниче́ с дем од *кодник*. — Про́јдеш кроз едно́ кодниче́ и ту́ј, з-де́сну страну́, ће га на́јдеш.

кое́ уп зам в *које*. — Кое́ о́ће они́ја рашче́пљак о[д]-те́бе?

кожеља́**ње** с гл им од *кожеља се*. — Кьд те ува́ти с оне́ј ру́ке, не вре́ди кожељ**а́**ње, не́ће му побе́гнеш.

коже́ља се несв *отима се, копрца се, трза се*. — Коже́ља се ко риба́ на су́во. — Ца́бе се ку́че коже́ља, о́н не́ће да га пу́шти. — Ко́жеља се мач**е́**, ко́жеља, па му се и́скожеља и побе́же.

ко́жица ж фиг *сланина*. — Ту́ри у гра́ и неку́ ко́жицу.

кожља́**к** м **1.** аугм и пеј од *кожа*. — Ко́ј ће ти ђа́вол ти́ја кожљ**а́**к, кьд ги ви́ше ни́ки не откупу́је. **2.** фиг *кожни капут или мантил*. — Обу́кал неки́ кожљ**а́**к до земњу́, нату́кал шу́бару на о́чи, едва́ га позна́.

кожљи́нка ж *кожица на којој је била сланина*. — Све́ слани́ну пое́ли, остала́ са́мо кожљи́нка.

кожу́ м в *кожух*. — Умре́л кожуша́р, не́ма кои́ да ми саши́је кожу́.

кожу́к м *кожух*. — Бес кожу́к не би прескрца́л ову́ј зиму́. — Купи́ му кожу́к да згре́је грби́ну.

кожуљи́ца ж *кожица на пенису*. — Немо́ј че́сто да му зажуљу́јеш кожуљи́цу (*онанише*).

кожу́ра ж в *змиска премена*, в *кошуљица*. — Куде́-е остаи́ла кожу́ру, ма́рен гу уби́л.

кожури́ца ж *препечена, сасушена кожица*. — Ме́со полапа́ли, ме́не остала́ ти́ке кожури́ца.

кожу́рка ж **1.** дем од *кожура*. **2.** *опна око плода шљиве*. — Ја е́дем сли́ве бес кожу́рке.

кожуча́р / кожуша́р м *мајстор који прави кожухе, ћурчија*. — Бе́ше едьн Нико́ла, до́бар кожуча́р, у Бро́д, кьд умре́, ту́ј поста́де а́бација њего́в рођа́к Милте́н.

кожуча́ра / кожуша́ра ж *ћурчијска радња*. — Носи́ла сам све́ у кожуча́ру да ми закрпу кожу́к.

кожуче́ с дем и хип од *кожук*. — Обу́ко кожуче́ да не осе́бнем срте́јући око о́вце на трлу́.

кожучи́на / кожуши́на ж аугм од *кожук*. — И́мам и ја́ едну́ кожучи́ну, ал то́ј ми-е кьд ди́п заладне́је.

кожучља́**к** м ауг и пеј од *кожук*. — Врьи ти́ја кожучљ**а́**к, ел не ви́диш да-е све́ исце́пен, за ни́где неје́.

кожуши́на ж в *кожучина*. — На ову́ј слоту́ мо́ж да те спа́си са́мо кожуши́на.

кожушља́**к** м ауг и пеј од *кожушина*. — Нате́л кожушљ**а́**к у сред ле́то, да се не смр́зне.

кожу́шче с в *кожуче*. — Да не бе́ше де́дино кожу́шче, те́о да пре́мрем од леденицу.

коза́ ж фиг пеј *шкрљеста, витка жена*. — Проjде́ па́ нис-пут она́ј Ви́денова коза́.

Коза́рница ж *име села*. — Коза́рница и́ма две ма́ле: Го́рњу и До́лњу Коза́рницу.

ко́зи се несв **1.** фиг *кењка, стење*. — Немо́ј се ту́ј ко́зиш, него пои́тај ус-ти́ја чепељ**а́**к. **2.** фиг *тешко ради*. — И́ма се јо́ш ко́зи, докле извуче́ они́ја тру́пци уз бре́г. —

Ко́зим се це́л дн̂ тегле́ћи се́но на гра́њку до штети́ну. — Ете́-га Дани́л до́ле, у воденицу, ко́зи се с воденичко ка́мење.

Козилац м *човек из Козила.*

Козилка ж *жена из Козила.*

Козило с *име села.*

козило с *место где су били торови за козе и где су се оне козиле.*

Козилче с *дете из Козила.*

ко́зина ж **1.** *коза длака.* — Кьд по́јдем у рабо́ту, понесе́м и опьнци. Баште́ не да́ва да ги остружем, него онако́ј, нестру́гани, са све́ ко́зину; ви́ка по́виш ће трају́. А ко́зина дуга́чка, па кьд ги обу́јем, само мете́м по ка́лдрму и праши́на и́де по ме́не. — Тре́бе ни ко́зина за биса́зи и покро́вац. **2.** *длака од животиње.* — Биса́зи и зобни́це мутавци́је пра́ју от-ко́зину. — Збе́ри ко́зину што и́маш, тре́бе ми за чо́к. — Што́-е овде́ка ово́лко развр̀ьана ко́зина.

козињав , -а, -о *од козје длаке, од кострети.* — Што́ ти-е ле́б овако́ј козињав, ко да-е би́л у зобни́цу?

козја́ча ж бот *врста печурке.* — Куде на́с и́ма пу́но лисича́рке, козја́че и срндаци́.

козјо́ млеко́ с *млеко од козе.* — Не́ће деца́ ни да оку́су козјо́ млеко́.

козјо́ путињче с *стрма уска стаза.* — Не мо́гу ја́ да сле́знем нис-то́ј козјо́ путињче како ти́.

козле́ м *јаре, козица.* — Ти́ си де́дино козле́.

ко́ј (кои́), која́, којо́ (које́, кое́) упитно-односна заменица *који (ко), која, које.* — Ко́ј си ти́, от кои́ си? — Ко́ј ти-е ђа́вол? — Кои́ ти-е ма́трак. — Кои́ ти што мо́же? — Ко́ј ти-е мо́ј? — Којо́-е то́ј дете́? — Која́ дана́ске ме́си ле́б? — Кое́ ти е то́ј кравче́?

/која́ му-е рабо́та/ изр *шта му је, који му је ђаво.* — Која́ му-е рабо́та те га сьг опра́љаш? — Која́ му-е рабо́та те о[д]-цаба́јле да́ва цеву́?

којго́ђ зам *когод, било ко.* — Којго́ђ навр̀не, и́ма куде́ да но́ћи.

које́ уп зам *шта.* — Које́ и́скаш од ме́не? — Које́ о́ћеш? — Које́ си ме пита́л?

ко́ка[1] ж (мн ко́ке) зоол *кокош.* — Две ко́ке ми се расквача́лс, тре́бе да ги наса́дим на ја́јца.

ко́ка[2] несв фиг *много једе.* — Са́мо ти́, ба́то, ко́кај, и́ма јо́ш. До́бро се нако́кај!

Ко́ка с хип од *Танкосава.*

ко́кало с **1.** *велика кост.* — Ижцимраиве́ла му гове́да, це́лу зиму́ на сла́бу рану́, па им изле́зла ко́кала. — Некаква́ ко́кала гло́ћу пцети́шта у Бу́ћину паду́ну. **2.** фиг *ослаби, смрша.* — Непоста́л дибиду́с, од ње́га остала́ са́мо ко́кала.

кока́ње с гл им од *кока*[2]. — Кьд изне́соше свиње́ћину, тьг је било кока́ње до мога́ње.

ко́клица ж *хоклица.* — Се́дни ту́ј на ко́клицу.

ко́кне (се) свр **1.** *удари (се), тресне (се).* — Кьд га ко́кну у грби́ну, за́таји га. — Кокну́л сам се у цева́нку, па ме боли́. **2.** фиг *убије.* — Како́ га кокну́л с копа́ч, како́ј га остаи́л на ме́сто.

кокода́к узв *ономатопеја оглашавања кокошке кад снесе јаје.* — Пи́рга сне́ла јајце́, па ви́ка: кокода́к, кокода́к!

кокода́че несв *оглашава се кокошка кокодакањем,* в *крека (1).* — Што́ ли то́лко кокода́чу кокошке, да нејѐ бе́лка уле́зла у коша́ру?

коколя́н м *човек с крупним, буљавим очима.* — Загледа́ла се у едно́га коколя́на из Троска́ч.

коколáнка ж *женска особа с крупним, буљавим очима.* — Ће га превáра коколáнка да отúдне онám, у Попадúсци. — Ће му сјéбе пáмет тај коколáнка.

коколájес, -та, -то *буљав, крупних очију.* — Не би́ га погледáла да је такóј коколájес.

Коколájесто óриште с мтн *ливада.*

коколи́ несв *бечи очи, буљи, блене.* — Мóж колко óће да коколи́ у мéне, цáбе му-е.

кокорéње с гл им од *кокори (се).* — Не мóж се живи од његóво кокорéње.

кокóри несв *надиже, клобучи.* — Не кокóри сéно, нéго га надúпли, па ми га тьк врљај на стóг!

кокóри се несв фиг *храбри се, шепури се, сили се.* — Немój се кокóриш ко петьл на кокóшку.

кокоћáње с гл им од *кокоће се.* — Úде ми на живци њúно стáлно кокоћáње.

кокóће се несв *кикоће се, смеје се грохотом.* — Úч ги нејé брúга, напúле се па се кокóћу.

кокóши се несв в *кокори се.* — Кокóши се тú колко óћеш, нúки ти се не плáши.

/кокошúња пáмет/ ж у изр *глуп, ограничен човек.* — С туј кокошúњу пáмет долéко ће догýра — до булумáч.

/кокошúња сúла/ ж у изр *слабашан, нејачак.* — Кудé се па тú, кокошúња сúло, гýраш с пóстари?

кокóшка[1] ж зоол *домаћа птица која се гаји ради јаја и меса.* — Вúђ есý полегáле кокóшке.

кокóшка[2] ж бот *ливадско и шумско цвеће* Coridalis Cava.

/колáј рабóта/ изр *лако ћемо, без напора.* — Свé-е тój колáј рабóта. — За њéга ми-е бáр колáј рабóта, óн се снашáл.

кокошúњак м *кокошји измет.* — Наступúл си на кокошúњак, па си га раскашкáл.

кокошúњац м *кокошарник, живинарник.* — Ел улéже живúна у кокошúњац, ве[ћ]-це ставнúло?

кокошúњи, -а, -о *кокошји.* — Турúла у јастьк кокошúњу пердý.

кокошљáк м ауг и пеј од *кокошка*[1]. — Прéри ми тúја кокошљáк цéло градúнче.

кокошчé с (мн кокошчетúја) дем и хип од *кокошка*[1]. — Кудé-е онój мojé кокошчé с ћулумúчку на глáву.

кокошчетúна ж ауг и пеј од *кокошка*[1]. — Кокошчетúна еднá, не дáва на пúлићи да едý, но ги кљýје.

кокóшчица ж **1.** дем од *кокошка*[1]. — Очувá ýбаве кокóшчице, још мáлко па ће пронóсу. **2.** в *кокошка*[2], бот *ливадско цвеће* Coridalis Cava.

кокрдав, -а, -о *коврџав.* — Прójде онúја ситáр с кокрдаву кóсу што продáва дрвенúју.

кокрдáн м *човек коврџаве косе.* — Кá[д]-ће дójде пá онúја твój кокрдáн?

кокрткa ж *коврџа, шишка.* — Има кóсу на кокрткe. — Мнóго су му ýбаве кокрткe.

кóла с мн **1.** *превозно средство на два и четири точка,* в *воловска кола,* в *коњска кола,* в *гвоздена кола,* в *двојанка,* в *воз.* — Процагољúше нaћáске некú и прójдóше с кóла накрцана з-дрвá. **2.** *количина онога што стане у једна кола.* — Још еднá кóла, па пýна плéвња сéно.

ко́ла на бле́нови с мн *лакша воловска кола направљена од дрвета чије су осовине (оске) такође од дрвета.* — Напоче́так сва́ су ко́ла била́ на бле́нови, гвозде́на су дошла́ по́сле.

кола́н м *појас који, преко трбуха коња, држи седло или самар.* — Кола́н се натёва преко́ грби́ну на коња́. — Притёгни кола́н да се не смазу́љка сама́р са сво́ вова́р.

кола́ц м (мн **колци́** и **колчёви**) изр: — Ота́ц кола́ц, ма́ти да ми-е жива́!

кола́ч м *славски колач.* — Омеси́ла у́бав кола́ч за Свети-Ра́ње̑л.

колача́р м *домаћин сеоске славе на Великој Госпоини, који сече колач и приређује гозбу у част и славу Богородице* (Млачиште). — Сва́ку го́дину-е дру́ги колача́р на Голе́му Богоро́дицу куде Кр̀с, на Ви́тел, на Ива́новицу.

колаче́ с дем од *колач, слаткиш.* — Ту́ри му нёко́ колаче́ да понесе́ до́м.

колаче́нце с дем и хип од *колаче.* — Изе́ѣ нёко́ колече́нце, на доле́к пу́т о́диш.

коль̀ц м *колац.* — Одељ̀а̀л до́бар коль̀ц за о́строжу, сьл да га побӣје како тре́бе. — Ко̀је́ѣу ти то́лки ко́лци, ко да це гра́диш од башту́?

коледува́ње с гл им од *коледује.* — За голе́мо е коледува́ње што сво́ рабо́ти на свою́ главу́ и ни́кога не слу́ша.

коле́дује несв фиг *грди, пређи, прекорева.* — Са[к]-га ти коле́дуј, до́ста сам га ја́ коледува́ла зашто нёје до́м ка[д]-цмо га оста̀ӣли да чу́ва ку́ћу.

колени́ке ж мн **1.** *део разбоја, вратило на које се намотава основа,* в *кросно.* — Ту́ри повраща́љку у колени́ке, да се не одмо́та осно́ва. **2.** пеј *колена, ноге.* — Што́ си отраѣ̀и́л те́ј колсни́кс, не мо́ж да про́јдемо.

колени́чка ж дем од *коленица, коленица од пастрме.* — Приставӣ́ла сам ону́ј колени́чку да сва́рим са[с]-зе́ље.

коле́нце с дем и хип од *колено.* — Да ви́ди ба́пка коле́нце куде́ се дете́ утепа́ло.

коли́ба ж *чобанска кућица од дрвета и бусења.* — Ако уда́ри ки́ша, бе́гајте у коли́бу.

колиба́р м *сточар који борави на колиби код трла.* — Колибари́ бри́ну од о́вце и поме́рају тр̀ле.

Коли́бе ж мн мтн *место где су некад били сточарски станови или колибе.*

коли́пка ж дем и хип од *колиба,* **1.** *колибица.* — Ча Би́ба спи́ у коли́пку, на трлу́, куде Па́прат. **2.** фиг *кућа.* — Са́м сам с овѝја де́сет пр̀ста напра̀и́л ову́ј мо́ју коли́пку. — Преселӣ́л сам се у мо́ју коли́пку чим сам гу озида́л.

коли́пче с дем од *колиба.* — Иза ча Драгомирову о́грењу и́ма коли́пче, покри́јено з-бу́сен, ете́ ту̀ј да се на̀јдемо кьд о́вце запланду́ју.

коли́р м *оковратник, капуљача.* — Мо́ј де́да-е носи́л коли́р.

коли́рка ж *капуљача.* — Је́сени е де́да носи́л гу́њу с-коли́рку да га чу́ва от ки́шу.

коли́рче с дем од *колир.* — Обле́кла кошу́љу и тури́ла коли́рче.

коли́цки, -а, -о *колишан.* — Коли́цка му-е жена́, то́цка су му и деца́.

коли́цко прил у дем знач: *колико.* — Коли́цко ви остала́ дрва́, не́ће с њи истр̀кате зиму́.

коли́чка[1] с мн в *кривуље,* в *кривуљке* (Добро Поље). — На коли́чка докару́емо сво́ што ни тре́бе.

коли́чка[2] с мн дем и хип од *кола, колица.* — Утркоље́л се у коли́чка, на но́во се́но, и заспа́л.

коли́чки, -а, -о у дем знач: *колики, колицни.* — Коли́чко дете́, па но́си во́ду на жетвари́.

коли́чко прил у дем значењу: *колико, колишно.* — Коли́чко си ми сипа́л раки́ју.

коли́шта с ауг и пеј од *кола*. — За́каса дете́ с она́ј коли́шта. — Драго́љуб с њего́ва коли́шта вози́л се́но, па ми све жи́то угази́л.

колки́, -а, -о *колики*. — Колки́-е чове́к пора́сал ови́ја Добри́воја, Бо́г-да-чу́ва!

ко́лко прил *колико*. — Ко́лко сам се намучи́л док сам ги докара́л у ре́д. — Ко́лко-е у̏бава, са́лте да гу гле́даш, и́ч да гу не цуњу̏јеш.

ко́лко-то́лко прил *колико-толико, ма колико*. — Ко́лко-то́лко извади́л си што́ту, па дру̏ги пу̏т гле́дај с кога́ се орта́чиш.

ко́лма несв *фризира косу*. — Отишла́ Јагоди́нка да ко́лма ко́су у Леско́вац.

ко́лмуван, -а, -о *фризиран*. — Ел вој оно́ј ко́лмувана ко́са ел њо́јна?

колмува́ње с гл им од *колмује (се)*. — Колке́ па́ре да́ва она́ на тој колмува́ње, не сме́јем ни да поми́слим.

колму̏је несв в *колма*. — Ко́ј ће ти колму̏је ко́су, кљд не мо́ж од рабо́ту да ма́кнеш ни́где. Сама́ си колму̏ј.

колму̏је се несв *фризира се*. — Сама́ си се до́ма колму̏јем с-ма́ше.

ко́ло с **1.** *точак на колима* (Бистица, Козило, Вус). — Са́м си попра̏ваш ко́ло кљд ти се нешто́ стро́ши, не́ма ви́ше коларѝ. **2.** *воденично коло*. — Ко́ло се углаву̏је у вре́тено и те́ра ка́мен! — Ле́д це наватал на ко́ло, не мо́ж воденѝца да ме́ље. **3.** *клупко змија*. — Кљд по́мену тој змијети́не, зама́лко да им нага́зим на ко́ло ономад по гове́да. в *коло од баницу*, в *виљо коло*.

/ко́ло од ба́ницу/ с *средина пите гужваре, савијаче састављене од једне коре*. — Турѝ му да понесе́ на пу̏т у рабо́ту два́ ко́ла од ба́ницу.

коловр̀тњак[1] м *велики хлеб из црепуље*. — Изе́домо оно́лки коловр̀тњак и ма́лко ни би́.

коловр̀тњак[2] м фиг *задњица*. — Оно́лки коловр̀тњак но́си, а нје́ ка́дар едн̀ ча́к бра́шно да поди́гне. — Ту̏риш му га у коловр̀тњак (*псовка*)!

ко́ломаз м *маст којим се подмазују осовине на колима, катран*. — Тре́бе да ку̏пимо ко́ломаз, кљд про́ђу катранџи́је.

ко́лосек м **1.** фиг *пут, правац, ред (у животу)*. — И́маш ли ти ко́леск, ел ћеш це́л живо́т ко глу̏во ку̏че да тума́раш? **2.** изр: **ва́ти ко́лосек** *пронаћи пут*. — Ка[д]-ће еднѝш и о́н да ва́ти ко́лосек да ми-е то́ј да дочека́м! — Ватѝл некѝ дру̏ги ко́лосек куде се не рабо́ти, а те́ра уживанција.

/ко́лски пу̏т/ изр *пут којим се иде запрегом*. — Немо́ј по ко́лски пу̏т, ва́ти пречѝну, по́брзо ће сти́гнеш.

ко́лца с мн **1.** дем и хип од *кола*. — Напрајѝл ко́лца од-мера́к. **2.** *количина онога што стане у једна колца, фиг мало*. — За оно́лке па́ре докара́л ми една́ ко́лца дрва́, о́чи му искара́л.

колце́ с **1.** дем и хип од *коло, точкић*. — Це́л дн̀ тркаља нeко́ колце́ по авли́ју. **2.** *шупљикаст дрвени котур на држаљи („чурилу“) у суду („бучки“) за „бучкање“ млека*. — Чу̏рило је с колце́ уну̏тра, па се с њега́ бу̏чка да ти ру̏ке све према́ну. **3.** фиг муз дем од *коло, оро*. — Одигра́мо по едно́ колце́, па се врну̏мо до́м. **4.** *котурић, округла кришчица*. — Напу̏ну попри́ке, ори́з, лу̏чак и наре́жу компири́ ма́лко на ко́лца, нату̏рају ле́по у тепси́ју и печу̏ ђувечьк. **5.** *средина код пите гужваре*. — На сви́ по парче́, а на ме́не колце́ од ба́ницу.

ко́лчази м мн *крпе причвршћене на коленима чакшира*. — Ту̏ру се ко́лчази да чеши́ре ду̏же трају̏.

колчи̏ћ м дем од *колац, кочић*. — Овдѐ да начу̏каш колчи̏ћ да се кучи̏шта не проти̏њају крос пло̀т.

колчѐ с дем од *колац, кочић*. — Поби̏ колчѐ у о̀таву и врза̀ коња̀ да пасѐ. — Трѐбу ни колчести̏ја за при̏тке.

ко̀ље се несв фиг *свађа се, тучe се*. — Не мо́гу ги глѐдам како́ се по цѐл дѝн ко̀љу.

кољи̏жаба ж фиг *тупо̄ нож*. — Ре́ко да ми донесѐ но́ж, о́н ми донѐл кољи̏жабу.

кома̀нда ж фиг *господар, онај који води кућу*. — Ови̏ја до́м, ви̏дим, ви̏ше не́ма кома̀нду, сва̀ки си рабо́ти како си о́ће.

командува̀ње с гл им од *командује*. — Бе́ше њего́во командува̀ње па прођѐ, сѝг дру́ги командӳје.

командӳје несв *наређује, води кућу, господари*. — Овдѐ, у мојӳ кӳћу, ја́ командӳјем, а ти́ командӳј ка[д]-цвојӳ сте́кнеш. — О[д]-данàс ја́ командӳјем у овӳј кӳћу.

Комарци̏ја / Кумарци̏ја м *надимак*.

Комарци̏је / Кумарци̏је м мн *назив фамилије*.

кома̀т[1] м *комад, парче хлеба*. — Узѐ кома̀т и и́стрча з-деца̀ да се и́грa. — На̀јзад и он дошао̀л до кома̀т (*нашао посао*). — Ора́та, ко́пата, да̀ј ми, дѐдо, ко́мата (*припев уз обред на олалијама, кад се носе „орачаљке“*). — Да̀н и кома̀т (*изр за онога који не мисли о својој будућности*).

кома̀т[2] м фиг *комад, број предмета*. — Да̀ј ми пе́т кома́та ши́бице и два́ кома́та свѐће.

комаћи̏к м дем и хип од *комат*. — Кои̏ѐ ће о́н да поједѐ, тике́ једѝн комаћи̏к ле́б.

комата̀р м *готован, нерадник*, в *ајлаз*. — Очува̀ла сам комата́ра́, ни́шта не́ће да рабо́ти, ни́шта ми не пома́га.

комата́рка ж *нерадница, готованка*. — Ма зна̀л би ја́ како́ би с ту́ј комата́рку да ми несу́ вр̀зане ру́ке!

комате́ с дем од *комат*. — Едно́ комате́ ле́б и си́ренце, на то́ј си помињу́ешемо у гове́да.

комате́нце с дем и хип од *комаче*. — Бес комате́нце у биса́г не поо́ди на пу́т!

кома́ти несв *ломи у комаде, комада* (*најчешће хлеб*). — Узе́л да кома́ти ле́б ко да ни и́ма два́ести́на, а не трои́ца.

комати́на ж ауг и пеј од *комат*. — Поне́ла оно́лку комати́ну, ко да ће во́јску да ра́ни.

комтиса́ње с гл им од *комаћише*. — Научи́л на комтиса́ње, па све́ ле́б искомати́ше.

комаћи̏ше несв в *комаћи*. — Немо́ј да комаћи̏шем пога́чу кьд јо́ш несу́ дошли́ го́сти.

комаче́ с дем и хип од *комат*. — Истрка́л даньс з-гове́да на едно́ комаче́.

комаче́нце с дем и хип од *комаче*. — Узни тике́ едно́ комаче́нце, не́ће ти за́пре у гу́шу.

комбилизо́н м *комбинезон*. — Донѐл ми тьг бе́ше из рабо́ту комбилизо́н и шами́чку.

комбилизо́нче с дем и хип од *комбилизон*. — Тако́ј се обле́кла да вој се вѝди комбилизо́нче.

коме́ндија ж *комедија, шега, шала*. — Пра́јиш, синова̀ц, с ме́не коме́ндију. — Те́ра си он коме́ндију, а људи ми́слу о́збиљно ора́ти (*спрда се*).

комендија́ш м *шаљивџија, комедијант*. — Немо́ј ми ви́каш то́га комендија́ша вѝше у кӳћу.

комéсија ж *комисија*. — Одбúла га комéсија на регрутáцију да не слýжи вójску.

комúн м *óцак, димњак*. — Мојá вамúлија Аризáновићи, ис Козáрницу, зидáла-е комúни на вáбрике по цéлу Југослáвију.

комињáк м *лоша ракија, лоше пиће*. — Немój ми сипýеш вúше тúја комињáк ако нéмаш нештó пóарно.

кóмотан, -тна, -тно *широк, прострáн*. — Кýћа им мнóго кóмотна. — Облéчи нештó кóмотно да те не стéза.

кóмотно прил **1.** *опýштено, растерéћено*. — Осéћај се кóмотно. **2.** *без журбе, нáтенане*. — Одóвде до Власúну кóмотно мóж за двá сáта да стúгнеш.

компúр м бот *кромпúр*. — Некáд смо садúли и гољáци, и месечарú, и црногóрци, и бéли и не знáм све какви́ компирú, а сьг сви дúгли рýке от-копáње.

компирьк м дем и хип од *компúр*. — Ýбав компирьк навадú у градúну.

компирé с дем и хип од *компúр*. — Штó не изéде бар еднó компирé?

компирúште с *кромпúриште*. — Појавúл се пýв у компирúште, свé ни ýрниса компирú.

компирчьк м дем и хип од *компúр, кромпúрић*. — Запрéћи некú компирчьк у огњúште да изедéмо.

компúрче с дем од *компúр, кромпúрић*. — Гађáл децá с компирчетúја, затój га бúју.

компирчéтина м ауг од *компúр*. — Какви́ компирчéтине се нарађáли овýј гóдину да се зачýдиш!

кóмса несв **1.** фиг *дрма, тресе кога ухвáтивши га рукама за јаку*. — Не кóмсај ми детé, ће га распамéтиш. **2.** фиг *чеше јако*. — Не кóмсај ме тóлко, мáлко ме почéшај.

кóмса се несв **1.** фиг *сваћа се, препире се*. — Вúше с-њу нéћу се кóмсам кьд галáти и куné. **2.** фиг *дрпа се, чеше се*. — Пропáдо комсáећи се, нештó ме óглоља по грбúну.

комсáње с гл им од *комса (се)*, **1.** *сваћање*. — Не мóгу вúше да трпúм тој комсáње по кýћу. **2.** *чешање, гребање*. — Издрпави се детé от комсáње.

комшилък м *комшилук*. — Свé што ми трéбе тý-е, у комшилък.

Кóна ж дем и хип од *Иконија*.

коначéње с гл им од *коначи*. — Вúкај ги на коначéње, да не úду по овýј слотý чак у Дикáву.

конáчи несв *ноћи, спáва*. — Не мóж наћáс да úде, не дáва[м]-му, ће конáчи куде нáс.

коњьк м *преноћиште, ноћење*. — Вúкај ги некá свráту на коњьк.

/на/за коњьц/ изр *несигурно, мало, умало, замало*. — Држú се на коњьц. — За коњьц је остáл жúв.

копдирџúја м *особа која у свадбеној поворци носи „китен" кондир и нуди пиће сватовима*.

кóнд(р)ав, -а, -о *хром*. — Úма кóндаве нóге, затój тéшко óди.

конд(р)авéје несв *храмље, тешко хода*. — Кьд не мóж да óди куде́ кондравéје по селó, па се пóсле не мóж врне.

кондрáви несв в *конд(р)авеје*. — Кондрáви ли, кондрáви бабускéра, jóш се не дáва.

кондýра ж *старинска цúпела*. — Тьг су се носúле кондýре по соборú.

кондурџúја м *мајстор који прави кондуре, цúпелар*. — Прáвеше ýбаве кондýре кондурџúја Мúта, и[з]-Селó, ал и тúја занáт замре́.

кондýтер м *кондуктер*. — Вози автобус бес кондутера. — Донесе ни пакет кондутер и[з]-Село.

консéрва ж *конзерва, лименка*. — Сипни ми лечка катран у консерву.

конóп м **1.** *конопац*. — Искидал се конóп што сам врзувал говеда. **2.** фиг *привизорна мера за време и дужину = 10 метара*. — Има још три конопа до задак. — Још едан конóп, па це стáвни. — Пет конопа са три — толко-е моје на Гувниште. — Едан конóп ће га обвáти.

конопљúште с *њива на којој се гаји(ла) конопља*. — Некад беше конопљиште, сьг тој садимо компирй.

конóпно сéме с *семе конопље*. — Конопно сéме се збирало о[д]-црнójке.

конóпче с дем од *конóп*, **1.** *конопчић*. — Уврте́ло се кравче́ око конóпче, умáлко да се обéси. **2.** фиг *батине*. — Он је за дебéло конóпче. — Ће му игра конóпче око гушу. **3.** фиг *смрт, убиство, вешање,* в *бесилка*. — Бóље нека си врже конóпче, у кýћу да не дóди! — Остало ми још једúно конóпче, други úзлаз нéмам.

кончáр м *плетена чипка на рукавима и на грудима женске кошуље*. — На рукави и на грудњак сама сам си плéла кончáр и тој с манúста.

кончьк м дем и хип од *конац, кончић*. — Донéси вој áлен кончьк од цемпúр, па ће ти пребáје од úплав. — Вржи кончьк за ногáру о[д]-стóл, па ће нáјдеш квó си затурúла.

кончé с в *кончьк*. — Завáти ми овýј вунéлу с кончé, тýј куде се рашúла.

кончéнце с дем и хип од *конче*. — Нéмаше ни кончéнце да ушúјем пóруб, но ми се свé распрти.

кончурљáк м пеј *конци* (*искидани, умршени*). — Кво ће ми тај кончурљáк, ка[д]-це замрсúл ко свúњска цревá. — Развýкли вој се некú кончурљáци низ грбúну.

кóнштрак м *коњска балега*, в *коњштрак*. — Пázи да збéреш и кóнштраци кьд úдеш у кошáру.

коњé с дем и хип од *коњ*. — Довéде нечијó коњé, онакój штркљаво, неурáњено, да га јá рáним.

коњúште с ауг и пеј од *коњ, коњина*. — Пијáн ли-с, нејé ли, нáкара онój коњúште на нас, едвá се измáкомо да ни не погази.

коњосувáње с гл им од *коњосу(ј)е*. — Овój нејé рабóта, овó[ј]-е коњосувáње.

коњосýе / коњосýје несв фиг *пропада од посла*. — У овýј вамúлију некú коњосýје, а некú си тéра кéра. — За квó вúше да коњосýјем, кьд те нúки не смáтра.

коњóше свр фиг *пропадне од посла*. — Коњосáл, едвá се дејáни. — Кьд коњóше, тьг ћу га питýјем за чијý бабý здрáвје свé тój рабóти.

кóњска кóла с мн *кола која вуку коњи*. — Сам Дóрча вучé кóњска кóла.

/кóњски бóлови/ изр *велики болови*. — Ти не би могáл да истрпúш тúја кóњски бóлови о[д]-сýб.

/кóњски вагóн/ изр *теретни вагон којим се транспортује стока*. — Утоварúше ни у кóњски вагóн у Лескóвац, па прáвац у Нéмачко. — Потоварú говечетúја у кóњски вагóн за у кумáновску кланúцу.

кóњски рéп м бот в *растављче*.

/кóњски ћотéк/ изр *велике батине*. — Од баштý-е тóлко пýт изéл кóњски ћотéк, и пá не помáга.

кóњско мéсо с *коњетина*. — Ондák смо купувáли кóњско мéсо, та[г]-га-е билó, а не ко сьг.

/ко̀њско тепа̀ње/ изр в *коњски ђо̄тек.* — То̀ј ко̀њско тепа̀ње ни ко́њ не би издржа̀л.

коњче́[1] с дем и хип од *коњ.* — Дра̀гољуб и сьг припу́шта коњчети́ја по Дѐл.

коњче́[2] с фиг *по̄дупирач стрӯна на гуслама и виолини, кобилица.* — И немо́ј ми изгу́биш коњче́ од гу́сле, ћу те утѐпам.

ко̀њштрак м в *конштрак.* — Ако не рабо́ти, ју́тре ће еде́ ко̀њштраци.

ко̀па несв **1.** фиг *окопава, загрће.* — Ју́тре ће ко̀памо компи́ри у Зла́ту. **2.** фиг *сахрањује.* — Есу́ јави́ли ка[д]-ће га ко̀пају? В *копа очи.*

ко̀па се несв *ради се на њиви.* — Дањс се не ко̀па, голе́м је свето̀ц.

/ко̀па о́чи/ изр в *вади очи, свађа се, бије се.* — По ваздьн си ко̀пају о́чи ко крвни́ци, ни́како да се сми́ру. — Ко́ј ће ги разва̀ђа, нек си ко̀пају о́чи.

копа́лка ж *жена која копа на њиви.* — Ото́ше копа́ље да запрашу́ју компири́ на до́лњи ри́д.

копа́ч м в *копања.*

копа́ња ж **1.** *суд издубен од дрвета, корито.* — Ме́си ле́б у копа́њу. — Доне́си ми пре́внину у ову́ копа́њу. **2.** *наставак воденичног коша из кога испада зрневље у горњак,* в *кутлача.* **3.** фиг *велика глава, главурда.* — Оно́лка му копа́ња а ни́шта не зна̀је. — Кво́ му вре́ди копа́ња што гу но́си, кьд не зна̀је да се с њу слу́жи. — Непоста́л скро́з — од ње́га са́мо копа́ња остала́.

копа́ње с **1.** гл им од *копа* (*се*). — Бе́омо на копа́ње, па ни за́вати ки́ша. **2.** *обрађено земљиште.* — Његова говеда све́ ми урниса́ла копа́ње куде Сли́ве.

копа́ч[1] м *алатка за копање земље, трнокоп.* — Сачека́ гу с копа́ч, да вој пока́жем кога́ ће она́ да гала́ти. — Кьд заману́ с копа́ч да гу ле́мнем, она́ се у́сра о[д]-цтра́.

копа́ч[2] м *онај ко обрађује земљу мотиком.* — Узима́ли смо косачи́, копачи́ и жетвари́, све́ под на́дницу, да пости́гнемо да обрађу́јемо зевњу́.

копера́ција м *кооперација.* — Мора́мо да и́демо у копера́цију са за́другу. — Кьд уле́зомо у копера́цију, за́друга ни се ра́стури.

конери́ра несв *сарађује са задругом у пољопривредној или сточарској производњи.* — Тако́-е у́баво коперира́л сас ру́пску за́другу да су га затвори́ли.

копили́ште с пеј *ванбрачно дете, копиле.* — Ма́ти вој чу́ва копили́ште, а она́ бајаги́м рабо́ти.

копиља́к[1] м пеј и ауг од *копиле, копилан.* — Нек си во́ди копиља́к куде зна̀је, ме́не ми и́ч не тре́бе.

копиља́к[2] м *последње ројење пчела.* — За́дњи се, куде пче́ле, пу́шта копиља́к.

копиља́р(к)а ж пеј *она која је родила ванбрачно дете.* — Дове́л ми у ку́ћу копиља́р(к)у.

копиља́че́ ж дем од *копиљак.* — Ни копиља́че́ не мо́ж ме ви́ше расту́жи, све́ сам прегоре́ла.

кописте́ње с гл им од *копистити се,* в пример под *копистити се.*

копи́сти се несв *јогуни се, негодује.* — Немо́ј се мло́го копи́сти, ћу га издеве́там ко ста́ру ка́нту, да му на па́мет ви́ше не па́дне кописте́ње.

копи́тњак м бот *ливадска биљка* Asarum Europaeum L.

ко̀пне свр у дем знач: *копа.* — Ква́ његова по́моћ: ко̀пне овде́-онде́, па побе́гне.

копне́ж[1] м *чежња, трпљење.* — Од копне́ж се жена́ бр̀зо збабо́ше. — Попусти́ло ми ср̀це от копне́ж.

копнéж[2] м бот *трава која се користи у љубавној магији, ради изазивања чежње и придобијања љубави неке особе.* — Изéде га с тýј трáвку копнéж, йскопнеја за њý ако гу до тьг нејé тéл поглéда. — Мóмци бéру копнéж да девójке копнéју за њй.

копнејáње с гл им од *копнеје (1, 2, 3).* — Jóш неé почéло копнејáње (1). — Изéде гу копнејáње за онój детé што вој се пóтика (2). — Од копнејáње ме, евé, болй пóд-груди (3).

копнéје несв **1.** *копни, нестаје.* — Снéг већéм почéл да копнéје. — Копнéје и на Врло Присóје. **2.** фиг *чезне, копни.* — Дóста сам копнејáла и за овój и онój, сьг ми вйше нйшта не трéбе, сáмо здрáвје кьд би могло́ да ми се врне. **3.** фиг *боли.* — Копнéје ми нешто́ пóд-груди, не знáм кво-е, мóрам куде дóктура.

коппй несв *чезне, вене.* — Отишáл у рабóту, остáил млáду невéсту да копнй.

копњá ж *чежња,* в *копнеж.* — Изéде гу копњá за сйна. — Óткара гу на онйја свéт копњá.

Копóвник м *Копаоник.* — Нáша вамйлиа-е дошлá овдé от-Копóвник.

копрáља ж *гвоздена лопатица на гредици (гредељу) којом се стружу блато и земља са плуга или ралице,* в *лопатка*[2]. — Копрáља се насáди на плýг.

копрйвка ж дем и хип од *коприва.* — Ћу ти испличим дýпе с копрйвку, па ће ме слýшаш па йма ли jóш. — Набрá ýбаве копрйвке за зељáник.

копрйвњак м *место обрасло у коприву, трњак.* — Врљи тój тáм, у копрйвњак. — Немój у копрйвњак, там йма гадурйне.

копрйвњача ж мед *болест, појава црвенила на кожи.* — Добйл копрйвњачу, па се лекýје.

кóпса се несв *чеше се, драпа се.* — Не кóпсај се тóлко, ће напрáиш рáне по грбйну.

копсáње с гл им од *копса се.* — Тój ти-е свé од копсáње с нóкти.

кóрав, -а, -о *који је спечен, тврде коре.* — Кудé ми нáпраи овакój кóрави опьнци, свé ми утепáше нóге.

кораве́је несв *постаје корав.* — Ће ти укораве́је онáј кожá од овцý на слáнце, бóље гу тýри у пóдрум, докле гу не продадéш.

корбáч м **1.** *кожни бич.* — Узни корбáч, па потéрај коњй, да бóље гáзу врá! **2.** фиг *батине.* — Он је сáмо за корбáч, да му се човéк дóбро надрéња!

кордéљ м *округљени клип кукуруза,* в *кочан (2),* в *клас (2 б).* — Збéри кордéљи за свйње, некá се залймају.

кордéљка ж дем од *кордељ, чеп од кордеља,* в *запушка.* — Запйши шýле с кордéљку.

кóрен м **1.** *подземни део биљке.* **2.** фиг *клип кукуруза,* в *клас (2).* — Изéдомо по сдьн вáрен кóрен.

коренчьк м дем од *корен.* — Осушйл се коренчьк, па се кйтка нејé примйла. — Дáј на децá по пéчен коренчьк.

кóренче с дем и хип од *корен,* в *кореньче.*

кóрењ м *корен.* — Ископá гу са свé кóрењ и дáдо му да гу посáди у његóво градйнче.

коренъáк м зб им *корење.* — Не завлáчи се у тйја коренъáк, йма тýј свáшта, мóж те нешто́ изедé.

кóреньче с дем и хип од *корењ, коренчић.* — Дáде ми некó кóреньче за чáј, сварй га у паничé и óдма ме óдболе мешйна.

кóри несв *прекорева.* — Немój ме мло́го кóрите, откý[д]-цам знала́ како́ се тој рабóти.

ко́рис м *корист*. — Не́ма из које́ још о́н није́ изву́кал ко́рис. — Размандује се, ни́шта от ко́рис да ураб̏оти.

ко́рисан, -сна, -сно *користан*. — За њега́ нека́ си-е ко́рисан, не мо́ра за дру́гога. — Немо́ј да гу уби́ваш невеска-е ко́рисна. — Пу́в није́ ко́рисан, све у́ништи компири́.

коритар м *онај који продаје дрвена корита, углавном Циганин*. — Прође́ ко-рита́р и проне́се коры́та, ложи́це, меша́љке, да́ске за месе́ње.

коритарка ж *она која продаје дрвена корита, углавном Циганка*. — Ако не слу́шаш, ће те однесе́ коритарка.

ко́рица ж дем од *кора, кора хлеба*. — Во́ли да еде́ ко́рицу од ле́б.

ко́рице[1] ж мн **1.** *футрола, каниија за нож*. — Кьд виде́ да ће да га ско́лу кучи́шта, и́звади но́ж ис-ко́рице. **2.** *дршка (ножа, сечива)*. — Бо́шко ватил но́ж за ко́рице, а други́јат за се́чиво, па се исе́кал.

/ко́рице[2]**/** изр: **до ко́рице** *до сржи, до краја*. — Кьд ме о́маши, за́боле ме до ко́рице. — На́кара вој га јуњц до ко́рице. — На́тепа вој га ве́пар до ко́рице.

кори́чка ж дем и хип од *корица*. — Тури́ уста́ кори́чку да зала́жем стама́к.

ко́рка ж дем и хип од *корица* **1.** в *коричка*. — Да́ј дете́ту ко́рку ка[д]-ти то́лко тра́жи. **2.** *љуска*. — Врљи ове́ј ко́рке од ора́ иза ку́ћу. — Свари́ ко́рке од ора́ у голе́м коть за масте́ње.

коровеје несв *расти у коров*. — Компири́ поче́ли да коровеју, несьм ги на вре́ме окопа́ла.

корпе́ с дем од *корпа, корпица*. — Купи́л ми на паза́р едно́ корпе́ да држи́м плете́ње ка[д]-цам у о́вце.

корпиче́ с дем од *корпе, корпица*. — Тре́бе ми едно́ корпиче́ за клу́бе докле плете́м.

коруба ж **1.** *издубљено дрво којим иде вода од извора до кладенца; корито од дрвета у које се слива вода за појење стоке*. — Дове́ли смо во́ду преко ва́де и коруубе до прет ку́ћу. — Спрове́дена коруба, па и́де вода́ да окре́ћа влача́ру. **2.** *плитко корито, дрвени суд у који се стоци сипа храна*. — Си́пи ове́ј помије у коруубу на свиње. — Накрми о́вце та́м, у коруубе. **3.** *дрвено корито за мешење хлеба*. — Замеси́ ле́б у коруубу, па че́кам да ста́ше. **4.** фиг *кора поједене лубенице или диње*. — Збе́ри разврљане коруубе, па да́ј на свиње. **5.** фиг *велики опанци*. — Обу оне́ј коруубе, па се о́цлепута некуде́.

коруубав, -а, -о **1.** *који има облик корубе, испупчен*. — О[д]-те́ј коруубаве баски́је ће напра́имо та́рабе. **2.** *стврднут, крут*. — Дала́ ми неки́ коруубави опьнци, не мо́ж се разга́зу, све́ ми но́ге утепа́ше.

корубавење с гл им од *корубави (се)*. — Куде́-е вла́га, ту́-е и корубаве́ње.

корубави несв *криви се, стврдне се*. — Немо́ј при шпо́рет, о́гењ коруба́ви опьнци.

корубави се несв *криви се, попкорушпује се*. — Коруба́ву ми се да́ске од бу́ку, кво́ да им рабо́тим?

корубач м *корбач*. — Тепа́ли су га с коруба́ч докле не́је призна́л да се свиња́ у кру́шку укачи́ла, а по́сле и зашто́ се укачи́ла. — На ње́га не пома́га ни коруба́ч.

Ко́рубе ж мн мтн *више планинских удољица на Чемернику, Плани и Острозубу*.

коруби се несв в *корубави се*. — Што ми се ко́рица на ле́б кьд га пече́м коруби, до о́гењ ли-е, ел до кваса́ц, враг ће да га зна́е.

корубина[1] ж ауг и пеј од *кора (хлеб)*. — Утепа́ си ми жљебине с-ове́ј корубине од ле́б.

корубѝна[2] ж ауг од *коруба 4.* — Што̀-ће овéј корубѝне од лубенѝцу овдѐ прет-кýћу?

корýпка[1] ж дем и хип од *корица* (*хлеба*). — Да не бѐоше онéј корýпке, тéше да награ̀йшем гла̀дан.

корýпка[2] ж дем од *коруба 4.* — По собо̀р свýде развр̀љане корýпке, ко да-е прошла̀ алами́ња.

коруштѐње с гл им од *коруштӣ* (*се*). — Дѐда ни не да̀ва коруштѐње бу̀ке. — Бу̀ке се сýшу од коруштѐње.

корýшти несв *скида кору*, исп *мазгује*[1]. — Кој̀и-е коруштѝл онýј бу̀ку насред ливáду, и́ма да се осу̀ши.

корýшти се несв *надиже се*, *љушӣти се*. — Почѐл се сѝд корýшти, мо́ра га прекрéчујемо.

корчѐње с гл им од *корчи* (*се*). — За оно̀лко корчѐње трéбе га претѐпамо.

/корчѝ свет/ изр *брука свет̄*, в *али свет̄*. — Доклѐ ће ви́ше да корчѝ свѐт, што га Го̀спод ви́ше не узи́ма? — Здáден са́мо да корчѝ свѐт. — До кьд ће та̀ј будàла да корчѝ овѝја свѐт?

корчисвѐтоша ж *жена која брука свет̄, блудница*. — Да те ви́ше несьм видѐл с ту̀ј корчисвѐтошу!

ко̀с м *кост̄*. — Излезàл му ко̀с на но̀гу како̀-е па̀дал.

ко̀са[1] ж *длака на глави*. — Варба̀ла ко̀су, па гу наколма̀ла.

коса̀[2] ж **1.** *пољопривредна алатка за кошење траве*. — Јо̀ш н-умéје да клéпа косу́, ал ко̀си та а́ли. — Кьд пу̀шти онýј косу́ низ ливáду са́мо сви́рн / пишти́. **2.** фиг *мера, једна коса = један дулум = 16 ари*. — Кьд ро̀ди, Стамéнкову доли́ну три́ ко̀се не мо́ж да смáвају за дьн.

Ко̀са[3] ж хип од *Никосија*.

Коса́ра ж *име*.

коса́ч м **1.** *косац*. — Едьн коса́ч за́пне да ко̀си Васи́љковицу од ју̀тро па свé докле не за̀јде сльнце. **2.** фиг *мера за извршени рад: један косач = 16 ари*. — Ово̀ј-е ливáда од три́ коса́ча, а за це́ло има́ње трéбу ми осомна́ес коса́чи це́л дьн до зао̀дак да ко̀су.

косе́ње с гл им од *коси, кошење*. — Збра́мо се лéтос за косе́ње, тако̀ј и не осе́тимо коси́лбу.

косети́на ж ауг и пеј од *коса̀*[1]. — Ова̀ј косети́на ми и́скида ру́ке, сва̀ки ча́с мо́ра да гу ковéм.

косешља́к м ауг и пеј од *ко̀са*. — Пусти́л оно̀лки косешља́к, не ви́ди куде о̀ди.

коси́лба ж **1.** *косидба*. — Пођдо́мо у коси́лбу ра́но, пред сльнце, да ни не ува̀ти врућѝна. — По́рано ову́ј го́дину дојдѐ коси́лба. **2.** *време косидбе*. — Прати́л а́бер ће до̀јде око коси́лбу.

коси́лбаша м *предводник косаца*. — О́н је на̀јбољи коса́ч, коси́лбаша.

коси́ло с **1.** *дрвено држаље за косу, косир*. — Тепа́ змију́ с-косу́, па скрши́ коси́ло. **2.** *мера за дужину, косило = 2 метра*.

коси́лче с дем и хип од *косило*. — Евé, гото́во-е коси́лче за твоју́ косу́.

коси́на ж *стрма страна брда*. — Низ ону́ј коси́ну, што гу ви́камо Ва̀лог, трéбе да свучéмо дрва̀ до пу́т.

ко̀сица ж дем од *ко̀са* (*длака на глави*). — Сла́бо му нешто̀ расте́ ко̀сица.

коси́чѐ с дем од *коса̀ (пољ алатка)*. — Има ти за дого̀дине напра́им коси́чѐ и ти́ да ко̀сиш с та́ту.

коси́чка ж дем од *косица*. — Трéбе му поскра́тиш туј коси́чку да му не и́де у о́чи.

ко́сиште с в *косило*. — На косу́ напра́ил ла́ко ко́сиште од ја́вор.

ко́ска ж **1.** *кост*. — Однéси ко́ске на ку́че под а́мбар, нека́ и оно́ нешто́ огло́ђе. **2.** *коштица*. — Пожљувé црéшње, а ко́ске развр̀ља куде стúгне. **3** фиг *прéтуче*. — Ћу му скр̀шим ко́ске. — И́ма му пребúјем ко́ске. **4.** фиг *мáтор*. — Стáра ко́ска. — Да ви́диш како́ стáра ко́ска ко́си. **5.** фиг *у кошта̀ц*. — Ватúше се у ко́ске, па ни едàн не попу́шта. **6.** фиг *смрша, ослаби*. — Излезлé му ко́ске. — Изгрчавúла ми се говéда, свé им се ко́ске бро́ју.

коскéн, -а, -о *који је од кости, коштан*. (*Обичај кад дете извади први млечни зуб, баци га преко крова говорећи*): — Врáно, врáно евé ти коскéн, дáј ми гозјéн (гвоздéн)!

коснúк м *коса гредица која учвршћује стуб на кућној конструкцији*. — Трéбу ми два́ до́бра коснúка за дирéк што држи́ ћупри́ју у кошáру.

косо́м прил *косо, укосо*. — Иди косо́м да се не умо́риш, прúпрт је Твр̀ди бре́г.

Костади́н м *име*.

Костади́нка ж *име*.

Костáћија м *име*.

костúм м *сако и сукња уједно*. — Сашúла убавчàк костúм и у́баво во́ј стоји́.

костобо́љ м мед *реумàтизам*. — Мýке-е видéла от костобо́љ, пр̀сти и згло́бови вој се бéу свé згрчúли.

костоло́м м бот *троскòт, троскач трава, користи се за зарашћивање костију и рана* Lathyrus Latifolius L. — Набéри си костоло́м, мо́ж бит некому́ затрéбе.

костре́ш м *пргава, раздражљива мушка особа*. — Прáви-е костре́ш, не смéјеш ни да се прошáлиш с њега.

кострешéње с гл им од *кострèши се*. — Од његóво кострешéње н-умéјем нúшта ни да прозбо́рим.

костре́ши се несв *понаша се пргаво, раздражљиво*. — За све се костре́ши, не знáм ни како́ с њéга да ора́тим.

костре́шко м в *кострèш*. — Нúкад не знáш како́ ће посту́пи ти́ја костре́шко.

косту́ра ж *ножић на склапање рожнате дршке*. — Држúм си у́век једну́ косту́ру у гу́њче.

косту́рка ж дем и хип од *костýра*. — Изгуби́ си косту́рку, бо́ље да сам гу била́ врзáла за по́јес.

косура́н м пеј *онај који има бујну, неуредну косу*. — Ти́ја косура́н, вьшке ће запáти у ону́ј косури́ну!

косури́на ж ауг и пеј од *коса*. — Пустúл оно́лку косури́ну, напрајúл се ко пустињàк.

косурљàк м ауг и пеј од *коса*. — Што не посечé онáј косурљàк, него се вучé по село́ како ба́ла.

ко́т[1] узв *којим се свиње утерују у свињац*. — Ко́т! Ко́т! — и укарá свúње у ко́чину.

ко́т[2] узв *којим се намамљује пчела у кошницу*. — Кьд мáткам челу́, ви́кам: „Мáт, мáт, мáт, ко́т, ко́т, ко́т, ви́кау те у ку́ћу, а́јде, бе́ште, ки́ша, грми́! Стрá вој дáвам, и чáд напрáим, крпá се запáли, па наоколо чу́р, и оне́ улéзну у кошарúну, у њу́ побе́гну“.

ко́тало с **1.** *легло, животињска лога*. — Ће гу увáтимо на ко́тало ка[д]-це не нáда. **2.** фиг *кревèт, лежај*. — Нека дете́ и́де у ко́тало, врéме је.

котарúна ж *обор за свиње, кочина*. — Затворúла сам ги у котарúну, па по цéл дàн гро́кћу, о́ће да излéзну на орман.

котьл м *котао*. — Узо́ котьл да то́пим ма́з.

котёл м *хотел*. — Кьд не сти́гне да посвр̀ши рабо́ту, прекона́чи у котёл „Дубо́чица“ у Леско́вац.

коти́ло с *место окота, порекло*. — У коти́ло му га његово. — Ебе́[м]-му коти́ло, кака́в је то́ј чове́к.

коти́лник м в *котило*. — У коти́лник му га његов (*псовка*)!

ко́тка се несв *утопљава се, увлачи се испод покривача, штити се*. — Ко́ткај се да ти не студи́. — Дете́ се ко́тка у креве́т ко расе́ у сла́му.

котка́ње с гл им од *котка се, утопљавање*. — Бес котка́ње дете́ ће осе́бне.

котла́јка ж **1.** *посуда са дршком и поклопцем*. — Поне́си ручак на косачи́ у котла́јку. **2.** фиг *задњица*. — Ту́рим вој га у котла́јку, она́ ће ме у́чи како́ се скубе́ коко́шка (*псовка*)!

котла́јче с дем од *котлајка*. — Поткваси́ овчени́к у котла́јче да ви́диш какав је испа́л, гу́с ко си́рење.

котла́ц м в *куглац*. — Кьт пр̀сне жи́ца, тре́бе па́ да гу уго́диш у котла́ц.

котле́ с (мн котлети́ја) дем и хип од *котьл*. — Згреја́ во́ду у котле́ да опе́рем сирењајку.

котле́нце с дем и хип од *котле*. — Доне́си ми во́ду у котле́нце.

котли́на м ауг и пеј од *котьл*. — Не мога́ да пома́кнем ону́ј котли́ну у по́друм, да при́јдем до каче́.

котли́че с *котлић*. — У то́ј котли́че ва́римо са́мо млеко́.

котличе́нце с дем и хип од *котличе*. — Бе́ше ми мло́го у́служно то́ј котличе́нце, ал се про́вали.

котлова́рка ж *мотка којом двојица преко рамена носе велике судове с течношћу, обрамица*. — Узни котлова́рку да изнесе́мо коть̀л са[с]-спр̀жу.

ко́тне свр *смести, остави, ушушка, сакрије*. — Ко́тни те́ј кру́шке у сла́му да упрну́ зиму́ске.

ко́тне се свр *увуче се, смести се, ушушка се*. — Ко́тни се куде та́ту, по[д]-цр̀гу, да се уто́плиш.

котњува́ње с гл им од *котњује* (*се*). — Научи́ло дете́ на котњува́ње куде де́ду, па с њега́ о́ће да ле́га.

котњу́је (се) несв *смешта (се), ушушкава (се), сакрива (се)*. — Куде́ де́да котњу́је његов дува́н да ми ка́жеш. — Куде́ се котњу́је Га́рча кьд уве́је сне́г?

котру́љ м пеј *дугачка, запуштена коса*. — Ћу га ува́тим да му оскубе́м они́ја котру́љ на гла́ву.

котруља́н м пеј *онај ко је запуштене косе, чупавац*. — Немо́ј да те ви́дим ви́ше с оно́га котруља́на, ћу те утепам.

котру́љча м пеј в *котруљан*. — То́ј што си ти́ сьг така́в, кри́в је она́ј котру́љча на кога́ си се угледа́л.

коцки́, -а́, -о́ *колицки, -а, -о*. — Коцки́ је малечьк а колко́ рабо́ти! — Немо́ј се, бре́, бу́таш та́м, не ви́диш ли коцка́ си, неки́ ће те зга́зи, да те опатра́ви. — Коцко́ дете́, а во́ди воло́ви.

ко́чак м *свињац*, в *котарина*. — Ука́рај прашчи́на у ко́чак да не дрмсају оно́лко свињу́ за ца́бе.

кочáн м **1.** *сржс главице купуса.* — Збéри кочáни, па тýри на свúње, ће се зарадýју. **2.** *окруњени клип кукуруза.* — Свé позобáл цáревицу, остáли сáмо кочáни. **3.** *запушач на флаши од кордељи.* — Запúши кондúр с кочáн, да не ветрéје ракúја.

кóчаче с дем од *кочак.* — Укарá прашчúна у кóчаче да не рúју око кýћу.

кóчина ж в *кочак.* — Некá ги, нек лежý у кóчину, голéма-е врућúна да ги пýштамо.

кóчинка ж дем и хип од *кочина.* — Сък ми сáмо прасé седи у кóчинку.

кочкá прил *прилично, у задовољавајућој мери.* — Имá си ракúју још кочкá, ал нејé за продавáње. — Кочкá смо си, ако улéзнемо, ће ти напýнимо кýћу. — Збрáло се кочкá љýди. — Има си ги, мóре, кочкá, а несьм се надáл да ће тóлко дóјду.

кóчница ж *направа на задњем трагу вучних кола којом се коче точкови на низбрдици.* — Завúрни кóчницу низ брéг да се не затрчý волóви.

кочопéрка ж пеј *женска особа која се без много разлога шепури, размеће.* — Вéрка кочопéрка. — Мáтер во[ј]-едвá сатáвља крáј с крáј, а онá, кочопéрка, напрндúла нóс па нúшта не вúди.

кочопéрко м пеј *размећљивац, хвалисавац.* — Кьд ишчýпаш пéрке на тóга кочопéрка, од њéга нéће нúшта остáне.

коцá прил *пуно, поприлично, доста, много.* — Коцá ме рабóта чéка, не знáм којé прво да пóчнем. — Коцá говéда се збúрашеу на Врáкњице. — Извадúмо коцá компирú. — Коцá родúле слúве. — Коцá се утепáл на нóгу. — Мájсторе, не тéрај га коцá да рабóти, јóш је óн детé.

кóш[1] м **1.** *велика корпа од прућа, сепет.* — Прођóше грозјарú с пýни кошéви грóзје и с крýшке моравке. — Узни кóш, по вúрови у Бобатáло ће вáтамо рúбе. **2.** *преграда у амбару,* в *пресак.* — Кошéви сам напунúл до врх са жúто и цáревицу.

кóш[2] м *дрвени сандук који се ставља на предњаче да би се добила кошерка,* в *кошерка.* — Тýри кóш на кóла да докáрамо прéвнину из воденúцу.

кóш[3] м *дрвени сандук у који се сипа жито за млевење у воденици.* — Ис-кóш, ус-пóмоћ кречетáло, пáда жúто да се мéље. — Пóла врећá напýни цéл кóш.

кóш[4] узв *којим се говече прежс у јарам или везује за јасле.* — Кóш, Бýло, кóш у јáсле, на своé мéсто!

кошáра ж *стаја, штала.* — Остáде кошáра отвóрена, ће ни лисúца однесé кокóшке. — Пýна му кошáра са[с]-стóку.

кошарéтина ж ауг и пеј од *кошара.* — Кой ће изрúне онóлку кошарéтину?

кошарúна ж ауг од *кошара*; **1.** *стаја, штала.* — Кьд ми е пýна кошарúна, срце ми е на мéсто. **2.** *кошница од прућа,* в *трмка.* — Тьг несý билú овúја сáндуци, чéле смо чувáли у кошарúне.

кошарúнка ж дем и хип од *кошарина (1, 2).* — Укáрај тéлци у кошарúнку и затвóри (*1*). — Овдé, у планúну, чéле кáсно пóчну да летý ис кошарúнке (*2*).

кошарúште с *место где је некад била штала.* — Сьпни Дóрчу на кошарúште, некá пасé до заóдак.

кошéвина ж *покошена ливада.* — Пýшти говéда по кошéвину нéка пасý.

кошéрка ж *краћа кола, само предњи део воловских кола за допремање џакова и мање кабасте робе* (Лебет, Мрковица, Млачиште, Бистрица, Козило), в *кривуљке,* в *двојанка*[1]. — Кьд напýнимо кошéрку с врéће, волóви уз брéг сáмо брéћу.

ко́шка несв **1.** *уводи говеда у јарам, ујармљује.* — Докле ја́ ко́шкам воло́ви у јера́м, ти́ доне́си вре́ће за компири́. **2.** *уводи, везује стоку за јасле.* — Нека Ви́нка ко́шка говеда, ти́ им напу́ни ја́сле.

ко́шка се несв фиг **1.** *дира се, спори се, расправља се.* — Де́цо, немо́ј се ко́шкате у мојо́ ку́ћу, рабо́тите си то́ј куде до́ма. — Немо́ј се ко́шкате како телчи́ња. **2.** *гура се роговима, одмерава снагу (стока).* — Ко́шкају се Бу́лча и Же́рко, це боду́.

кошка́ње с гл им од *кошка (се)*, **1.** фиг *свађање, задевање.* — Не́ћу да трпи́м њи́но ста́лно кошка́ње! — Немо́ј от кошка́ње да излезне по́сле плака́ње. **2.** фиг *ујармљивање.* — Бу́лоња-е те́жак во́л за кошка́ње у јера́м.

коштáн м бот *кестен* (Лебет). — Доне́сомо пу́но коштани́ да пече́мо.

коштиљи́в, -а, -о **1.** *коштуњав.* — Ове́ј кру́шке мло́го коштиљи́ве. **2.** фиг *сув, мршав.* — Што́ си бре́, си́нко, то́лко коштиљи́в, еде́ш ли нешто́?

коштиљи́вка ж пеј *мршава жена.* — Дојде́ коштиљи́вка и у́рочи ми дете́, уби́ се це́лу но́ћ от плака́ње.

коштиљи́вко м пеј *мршав, жгољав човек.* — Која́ ће па да у́зне коштиљи́вка за му́жа.

коштиљи́вче с *мршаво, неухрањено дете.* — Це́л дан си премисли́ како́ ће порасте́ оно́ј моје́ коштиљи́вче, кьд ни́шта не еде́.

коштиљка ж **1.** *коштица.* — Немо́ј да еде́ш пре́шње са-све́ коштиљке! — Из ову́ј коштиљку ће ни́кне сливче́, ако гу врљиш на буњи́ште. — Позоба́ли пре́шње, оста́ле тике́ коштиљке. **2.** фиг пеј *мршав, жгољав.* — Ене́ гу какава́-е коштиљка, како́ да гу у́знем за жену́? **3.** *зрно у пиштаљци.* — Испа́дла му коштиљка ис пиштаљку.

коштиљче с дем од *коштиљка.* — Немо́ј се зада́ви дете́ с коштиљче.

кошуљи́на ж ауг и пеј од *кошуља, кошуљетина.* — То́лке кошуљи́не куде едно́га чове́ка несьм доса́г виде́ла. — Обу́кал испе́глану кошуљи́ну, па оцкита́л.

кошуљи́нка ж дем и хип од кошуљи́на. — Преме́ни дете́ у но́ву кошуљи́нку.

кошуљи́ца ж **1.** дем од *кошуља.* — Доне́ла сам на дете́ у́баву кошуљи́цу да ми се преме́ни. **2.** *танак слој бетона на који се лепе плочице или ради што друго.* — Мо́ра пр́во да му уда́риш кошуљи́цу, па тьк ви́наз пло́чице. **3.** *опна око воћке.* — Олу́пи пр́во кошуљи́цу, па тьк је́ђ ја́буку. **4.** *змијин свлак.* — У ле́то змија́ не́колко пу́т ме́ња кошуљи́цу.

кошу́љка ж дем и хип од *кошуља.* — А ово́ј ти да́вам да си на дете́ ку́пиш кошу́љку за у шко́лу.

кошу́љче с дем од *кошуља.* — И́ма дете́ едно́ кошу́љче, и то́ј пролите́ло.

кошчети́на ж ауг и пеј од *коска (1).* — Од њу́ оста́ле тике кошчети́не.

кошчи́на[1] ж аугм од *кост.* — От ко́е ли су живи́нче ове́ј кошчи́не што су ги пцета оглоња́ла? — Збе́ри кошчи́не па вр́љи на ку́че нека́ гло́ње.

кошчина́[2] ж зб им од *коска.* — И́ма кошчину́, па нека́ гло́ње.

кошчи́нка ж *кошчица.* — Утепа́ла сам се, боли́ ме сва́ка кошчи́нка.

кошчури́на ж ауг и пеј од *кошчина.* — Осуши́л се, од њега́ остале́ са́мо кошчури́не.

кошчурља́к м зб им *гомила костију.* — Збе́ри кошчурља́к па да́ј на ку́чишта да еду́.

кра (се)[1] несв *ломи (се), сапире (се),* в *крља.* — Кра све по ку́ћу. — Н-уме́је да и́гра ло́пту, са́мо кра. — Кьд и́гра ло́пту кра се.

кра[2] несв *тешко кашље.* — Не ка́шље, него́ кра. — Це́лу но́ћ кра, не заспа́мо од њега́.

кравај м в *кревај.* — За Вели́гден ме́су се кравајѝ с-ја́јца.

кравáјче с дем *кравај*, в *кревајче*. — На свáко детé кравáјче с по еднó јајцé.

крáвичка ж дем и хип од *крава, кравица*. — Још да ми крáвичка нејé мýзна, не знáм квó би работúла.

кравúште с *опасна, махничава крава*. — Рúтну ме онój кравúште, па ме свé ýшљиска с млекó ис кантé.

кравешљáк м ауг и пеј од *крава*. — До[к]-гу мýзо ýшљепа ме свé с рéп тúја кравешљáк.

кравчé с дем од *крава*. — Ýбава јунúчка постáде од онój кравчé.

кравчéнце с дем и хип од *кравче*. — Распродáл цéл домазлúк, оставúл сáл еднó кравчéнце.

крáгла ж *крагна*. — Прво ми се úсцепи крáгла на кошýљу.

крáден, -а, -о *украден*. — Ако-е тáј матúка крáдена, нéћу гу кýпим. — Овój су свé крáдене ствáри. — Не требу ми крадени опьнци.

крáдено с *украдено*. — Не трéбе ми крáдено, óћу си га кýпим, да знáм да-е моé.

крадивýк м *крадљивац, лопов*. — Голéм крадивýк је бúл тúја Стáнко Лýкин из Господúновци.

крáдне несв *краде*. — Крáдне кудé стúгне. — ~ с-óбе рýке. — ~ ко лопóв. — ~ па растýра. — ~ крúјећкóм. — ~ па не постúза. — ~ од мерák. — ~ од бóлес. — ~ па се лéчи. — ~ за другóга. — ~ држáвно. — ~ држáву. — Не мóж да жúви да не ~. — Ће цркне ако не ~. — Бóлесан је ák̀o не ~.

крадњá ж *крађа, лоповлук*. — Ватúли га у крадњý.

крáдњи, -а, -о *крајњи, последњи*. — Кýћа им дóјде крáдња у малý. — Крáдњи стóг от-појáту да нáчнеш за говéда.

крадóв м *крадљивац, лопов*. — Ћу вáтим јá тóга крадóва што ми перетúше по кошáру, немój да мúсли да нéћу!

крадóм прил *кришом, тајно*. — Крадóм сам ишлá да вúдим ел истúна да úде куде тýј рашчепýљу.

крáђањ, -ђња, -ђњо, в *крадњи*. — Крáђња ливáда до шýму у Óвсиште-е Драгутúнова, па тьг мојá.

крáјште с *ивица, обод*. — Úди по крáјште, да не гáзиш по бачкóљ.

Крáјште с мтн *шума, пашњак*.

крáј м **1.** *почетак*. — Ћу ти опрúчам от-крáј какó-е билó. — От-крáј смо си ми живéли у Селó. **2.** *завршетак било чега, крај*. — Нúки не знáје какáв ће му бýде крáј. — Едвá дојдóмо на крáј, а ськ па све испочéтак. — Ськ кьд је крáј на нáше мýке, да попúемо по еднý. **3.** *од почетка до краја, с краја на крај*. — Окосúл сам у Стрáње от-крáј до крáј. **4.** *леви крај народног кола*. — Едьн брáт вóди óро, другúјат úгра на крáј, и такój не дáвају да им се кóло прекúне. **5.** фиг *смрт*. — Еднýш ће и на њéга дójде крáј. **6.** изр: **стáне на крáј** *заустави кога, обузда кога*. — Зашијавúл, па какó си óн óће, нúки не мóж да му стáне на крáј. — Усампасúл се, не мóж му стáнеш на крáј.

/крáј[ј] и брój/ изр *много, исувише много*. — Кóлко нóћи због њéга несьм проспавáла крá[ј]-и брój им се не знáје. — Прójдé вójска крá[ј]-и брój вој не знáш.

крáјиште с *крај неке површине, забачени део*. — Тú кóси по крáјишта а јá ћу кудé-е дебéла травá.

крајчьк м **1.** *крајичак*. — Сéдни си пó на крајчьк, да први излéзнеш. **2.** *руб, окрајак*. — Штрпни крајчьк от погáчу, нéће вој нúшта бýде.

кра́к м фиг пеј *нога*. — Отрања́л кра́ци да се саплете́ш, да љо́снеш. — Погле́ј они́ја кра́ци ско́ро до ми́шке.

кра́кла ж *дугонога, кракаша жена*. — Чека́ по́ла са́т да изле́зне една́ кра́кла из абула́нту, па да ми даду́ ене́кцију.

кра́кља м *човек дугих ногу*. — Колки́-е кра́кља пора́сал, бо́г-да-чу́ва.

кра́кљас, -та, -то *дугоног*. — Мло́го е, бре́, кра́кљаста за њега́, мо́ж га не ви́ди, па га прескро́чи.

Краљи́ца ж *име*.

Кра́љка ж хип од *Краљица*.

кра́љство с *краљевсшво, краљевина*. — Ту́-е њи́но кра́љство, кьд не́ма ни́ки да ги ди́ра.

кра́на ж *храна, јело*. — Не мо́гу да пости́гнем са́мо за кра́ну да зарабо́тим.

кране́ње с гл им од *крани (се), храњење*. — Чини́ло ни се тьг да за кране́ње не́ће бу́де пробле́м.

кра́ни (се) несв *једе, храни (се)*. — Де́вет деца́ гле́да у њу́, а она́ не́ма с кво́ да ги кра́ни. — Кра́ни се, кво́ ме гле́даш? — Коса́ч тре́бе до́бро да се кра́ни, да одби́ва о́ткоси у дебе́лу ливаду.

Крани́слав м *име Хранислав*.

Кра́ња м хип од *Кранислав*.

кра́ње[1] с гл им од *кра*[1] *(се), ломљење, сайшшање*. — Неће ви́ше и́грамо ло́пту с кра́ње, но љу́цки.

кра́ње[2] с гл им од *кра*[2], *кашљање*. — Не мога́ да тре́нем о[д]-ци́лно кра́ње.

Кра́ньча м хип од *Крања*.

кра́н узв *онома*ш*опеја неке изненадне и брзе радње*. — Кра́п и до́вати ма́чка пога́нца. — Кра́п за вра́та, уле́зе чове́к бес пита́ње у ту́ђу ку́ћу.

красоти́ња ж *лепоша*. — Несьм виде́л таквý красоти́њу како́ што-е она́.

кра́ставица ж бот *краставац*. — Куде Мора́ву ве́ћ сти́гле кра́ставице.

кра́ставичка ж дем и хип од *краставица*. — Доне́л и некý кра́ставичку од паза́р.

краставиче́ с дем од *краставица*. — Да́ј и њему едно́ краставиче́.

краставиче́нце с дем од *краставичка*. — Ме́не несу́ остаи́ли ни краставиче́нце.

кра́ставче с дем од *краставица*. — Изе́до тике едно́ кра́ставче.

кра́тачьк, -чка, -чко *незнашно краШак*. — Кра́тачко му оде́лце купи́ли, мо́ра га вра̀ћамо за по́големо. — Поста́л дьн мло́го кра́тачьк, докле се обрнеш — па́дал мра́к.

кра́тачко прил *крашко*. — На кра́тачко ми исе́кли дрва́.

крате́је несв **1.** *смањује се, краћа*. — Крате́ју ми рукави́, крате́ју ми нога́вице и ципе́ле поче́ле да ми тесне́ју, ко да сам пора́сал мло́го голе́м, а несьм. — От-Проко́пје дьн по́чне да крате́је. — Крате́ју му чеши́ре, бр̀зо расте́. — Крате́је дьн, а ду́жа но́ћ. **2.** фиг *сенили, сшари*. — Вѐћем с па́мет поче́ла да крате́је.

крате́ње с гл им од *крати (се) (1, 2)*.– Ви́кај га за крате́ње дрва́ (*1*). — Емпу́т ли сам се прешла́ с крате́ње ра́зни пандиљи́ (*2*).

кра́ти (се) несв **1.** *сече (се) на делове*. — Вика́ га да ми кра́ти дрва́, ал он не́маше ка́д. — Ове́ј цепа́нке се тре́бе кра́ту на кубарчети́ја. **2.** *чини нешто краћим, скраћује*. — Крати́ су́књу, па гу дибиду́с ократи́. — Тре́бе да кра́тим пантало́нке на дете́. **3.** *смањује се, скраћује се*. — Кра́ти се дьн, не мо́гу [да] сраборим за ви́дело.

кра́ци м мн *ноге, в чети краци*. — Ко́ј си ђа́вол оте́гал ти́ја кра́ци. — Погле́ј вој кра́ци, ел несу́ у́бави?

кр̏в ж *крв, в ајдучка крв, в баџа крв.* — Они̏ су од сла̏бу кр̏в. — То̀-е њо̀јна курвѝнска крв. — Нѐће с њи мѐшамо кр̏в. — Кьд га ва̀тим, и̏ма му се напи̏ем кр̏в!

крвѐње с гл им од *крви се.* — Ће испа̀дне нека̀ несрѐћа од њи̏но крвѐње.

кр̏ви се несв фиг *свађа се.* — Кр̏ву се око има̀ње. — Бра̀ћа, па се кр̏ву. — Невељ̀а̀је што се то̀лко кр̏ву, ко да несу̀ ро̀д.

крвљосу̏је несв *пропада од тешког посла.* — Крвљосу̏је од рабо̀ту, а до̀ма га ни̏ки не зарезу̏је.

крвљо̀ше свр **1.** *настрада, умре.* — Једну̏ш ће тако̀ј од рабо̀ту да крво̀ше и гото̀во, ко да није ни би̏л. **2.** *пропадне од посла.* — Крвљоса̏ше ми лѐтос говѐда од јера̀м. **3.** вет *овца се разболи на великој температури и не пасе.* — Кьд крвљо̀ше овца̀, у̏во вој се засечѐ с но̀ж и с пру̏т се ши̏ба по њѐга да излѐзне кр̏в, и тако̀ј се излѐчи.

крвни̏к м фиг *непријатељ.* — То̀ј су мои̏ на̀јголеми крвници̏, а ти̏ с њи ора̀тиш!

крвожѐдник м *непријатељ, онај ко је жедан крви.* — По ду̏шу ме тѐра крвожѐдник, о̀ће да промо̀чам кр̏в од њѐга.

крволо̀к м *непријатељ, убица.* — Како̀ ни мрзи̏ ти̏ја крволо̀к. — Локну̏л би ми кр̏в да мо̀же, крволо̀к едьн.

крвомо̀чљив, -а, -о *који локри крв.* — За̀сба ме матрапа̀з, про̀даде ми крвомо̀чљиво јунчѐ.

крвопи̏ја м/ж *непријатељ.* — Жи̏ву су ме појѐли ти̏ја крвопи̏је и сѣг ме не оста̀љају на ми̏р.

крвчи̏к м дем и хип од *крв.* — По̀тече му ма̀лко крвчи̏к из но̀с, па ста̀де. — Крвчи̏к му ѐбем дети̏њи *(псовка).*

крева̀ј м **1.** *мања погача, кравај.* — На сва̀кога, за Вели̏гден, ба̀ба омѐси крева̀ј с јајцѐ. **2.** *обичај да се у прву посету породиљи и новорођенчету носи погача са даровима.* — Спреми̏мо се да и̏демо Ви̏нки на крева̀ј.

крева̀јчи̏к м дем и хип од *крева̀јче.* — Зача̀с поѐдомо крева̀јчи̏к што ни бѐше тури̏ла у јанци̏к.

крева̀јче с дем од *крева̀ј, хлебчић.* — У торби̏чку ми ту̏ри едно̀ крева̀јче и си̏ренце и то̀ј ти-е за цѐл дьн.

крева̀јчѐнце с дем и хип од *крева̀јче.* — По̀еде ли детѐ крева̀јчѐнце?

кревосни̏к м *клин који брани да не спадне точак с осовине код кола на бленови* (Добро Поље), в *кросни̏к.* — Ка-це ту̏ри кревосни̏к, ко̀ло се само̀ не мо̀ж изгла̀ви.

крѐка несв **1.** *крекеће.* — Крѐкају жа̀бе у ба̀ру, у Бу̏ђину падѝну. — Нешто̀ крѐкају коко̀шке, да није па долетѐл ја̀стреб. **2.** фиг *галами, крешти, свађа се.* — За којѐ ли па сѣг она̀ј ба̀ба крѐка? — Немо̀ј ми ви̏ше крѐкаш, ћу те утѐпам. — Крѐка па савни̏. — Ће крѐка, крѐка, па ће ма̀не.

крѐкало с фиг *дете крештавац.* — Пора̀сло голема̀чко оно̀ј твоѐ крѐкало.

крека̀ње с гл им од *крека*, **1.** *крекетање.* — Ча̀к у село̀ се чу̏е крека̀ње жа̀бе из доли̏ну. **2.** фиг *галама, бука, крештање.* — Кьд по̀че крека̀ње по ку̏ћу, ома̀ко се нис-пу̏т, побѐго. — Не мо̀гу да слу̏шам ви̏ше то̀ј жѐнско крека̀ње.

крекета̀љка ж фиг *алапача, брбљивица.* — Којѐ о̀ће о[д]-тѐбе она̀ј крекета̀љка? — Са̀мо торо̀че та̀ј крекета̀љка.

крекета̀ча ж в *крекета̀љка.* — И̏ч не трпи̏м ту̏ј крекета̀чу.

крѐмен м *камен за упаљач.* — Да ми ку̏пиш крѐмен за упаља̀ч.

кремена̀дла ж *крменадла.* — Ку̏пи ми едно̀ ки̏ло кремена̀дле.

крѐменче с дем од *кремен.* — Испа̀де ми крѐменче из упаља̀ч у тра̀ву.

кре̏пе свр *цркне, угине.* — О̀дма се видѐло да ће кре̏пе кљусѐ.

кре̏сне свр фиг *обљуби.* — Што би гу кресну̀л, да ми се да̀ва.

кре̏ћа̏ње с **1.** *кре̄тање.* — Ни̏ки не зна̀е његóво кре̏ћа̏ње. **2.** *по̄крет.* — Мóмци, кре̏ћа̏ње!

кречета̀ло с **1.** *чекета̄ло на воденици.* — Како̀ кречета̀ло тра̀ска по го̀рњи ка̀мен, тако̀ј жѝто испа̀да ис ку̀тлицу да се мѐље. **2.** фиг *прӣчалица, брбљивац, то̄рокало.* — О[д]-то̀ј кречета̀ло ми јо̀ш савну̀ у̀ши.

кречета̀рка ж в *кречета̄ло (1).* — Кречета̀рка што лу̀па та̀пе, та̀пе, та̀пе, те спа̀да жѝто...

кре̏ше несв фиг *има̄ полни однос.* — Не заспи̏ј се мло̀го у њу̀, кре̏ше гу Ди̏са, комши̏ја ми.

кр̏жља м *онај који је кржљав, закржљао у расту.* — И баштѐ му-е би̏л така̀в кр̏жља.

крз предл *кроз.* — Несѐм смеја̀ла по пу̀т, но пот кошàру, крз Дра̀гишово, па у њи̏ву.

кри̏в, -а, -о **1.** *хром, ха̄пав.* — Ро̀ђа е био кри̏в на о̀бе но̀ге и па-е игра̀л у ко̀ло. **2.** *одговоран,* в *кабат.* — Он ти-е кри̏в за свѐ. — Ја̀ му несѐм кри̏ва што га жена̀ остаи̏ла.

кривà̏к м **1.** *криви штап, батина, тојага.* — Ка[д]-це вр̀ћаш из Власи̏ну по мра̀к, понѐси си еди̏н кривà̏к да ти си на̀јде. — Овча̀р и говеда̀р не ѝду у[с]-сто̀ку бес кривà̏к. **2.** фиг *батине.* — За њега је еди̏н до̀бар кривà̏к. — Еди̏но с кривà̏к то̀ј мо̀же да се рѐши. **3.** фиг *пенис.* — Ма да̀л би во[ј]-ја̀ одà̏вно кривà̏к. — Ко̀ј му-е кривà̏к? — Са̀мо кривà̏к мо̀ж гу сми̏ри.

кри̏вачьк, -чка, -чко **1.** *помало одговоран.* — Па и о̀н си-е ма̀лко кри̏вачьк за њо̀јно бега̀ње ис ку̀ћу. **2.** *нагнӯт, искривљен.* — Ови̏ја дирѐк ти-е ма̀лко кри̏вачьк, ту̀ри му по̀тпор. **3.** *кривудав,* с *окукама.* — Бе̏ше си кочка̀ кри̏вачьк пу̀т.

криваче ж мн **1.** *прегрнӯт.* — Нѐмамо кантàр, па мѐримо с криваче. — Зава̀ти жѝто у криваче, па вр̀љи на кокòшке. **2.** *провизорна мера, оно што захвате две склопљене шаке.* — Сипà ми три̏ пу̀не криваче боровињке. — Придà̏ј му [ј]о̀ш сднѐ криваче бра̀шно.

кривендељ м **1.** *оно што је криво, искривљено, искошено.* — С ови̏ја кривендељи̏ тѐшко ће напра̀ви̏ш пло̀т. **2.** фиг *хром, стар човек.* — Прођѐ па ни̏с пу̀т они̏ја кривендељ.

криве̏ње с гл им од *криви*[1, 2] *(се)*[1, 2], **1.** *оптӯживање.* — Научи̏л на криве̏ње, па сва̀кога кри̏ви, са̀мо о̀н нѐе кри̏в за ни̏шта. **2.** *храмање.* — Свѐ с криве̏ње дошла̀ уз малу̀ куде на̀с.

кри̏ви[1] несв *оптӯжује.* — Немо̀ј мѐне случа̀јно ко̀и да кри̏ви за оно̀ј што несѐм урадѐла.

кри̏ви[2] несв *ха̄па, храмље.* — Немо̀ј то̀лко да кри̏виш, зна̀мо да си утепа̀л но̀гу.

кри̏ви се[1] несв **1.** *кревељи* се, *пренемаже* се. — Кри̏ви се кьд ора̀ти ко да нѐће у село̀ пора̀сла. **2.** фиг *изазива, задева се.* — Кри̏ви ми се с-уста̀. — Ка̀жи на Ми̏лета да ми се не кри̏ви (*деч*).

кри̏ви се[2] несв *искривљава се, накривује се.* — О̀строжа на са̀дњи сто̀г почѐла се кри̏ви.

Кри̏ви Дѐл м *село.*

криви̏на ж **1.** *окука, завијута̄к пӯта.* — Ѝзгуби ми се на криви̏ну и ви̏ше га не сти̏го. **2.** изр: — Уватѝл криви̏ну (*побегао*). — Ва̀та криви̏не (*бежи*). — Зна̀је само за криви̏не (*избегава обавезе*). — Чѐкам га на криви̏ну (*где се не нада, у заседи*).

кривѝнка ж дем од *кривина*. — Кьд прòјдеш кривѝнку, тŷј ѝма еднà штетѝна.

крѝвла ж пеј *она која храмље*. — Вѝкате гу крѝвла, ал онà си барàбар с вàс ѝде.

крѝвља м пеј *онај који храмље*. — Òжени се крѝвља из богàту вамѝлију.

крѝво прил **1.** *нèправо*. — Јà вој рèко за сѝна, а њòј дојдè крѝво. **2.** *лоше, ружно*. — Крѝво сèди, а прàво орàти (*изр*). — Несмèјем крѝво да орàтим за нѝкога, сàмо онакòј какò си-е.

Криводѐлац / Криводѐлчанин м *човек из Кривог Дела*.

Криводѐлка / Криводѐлчанка ж *жена из Кривог Дела*.

криводѐлски, -а, -о *који припада Кривом Делу или је из Кривог Дела*.

Криводѐлче / Криводѐлчанче с *дете из Кривог Дела*.

кривоно́сец, -та, -то *који има криви нос*. — Кривоно́сец на баштȗ. — Свѝ су онѝ кривоно́сести.

кривоно́соња м пеј *човек повијеног носа*. — Кривоно́соња се врну, а мојѐга човѐка задржàше у àпсу, а заèдно су пцувàли влàс.

кривошѝјес, -та, -то *накривљеног врата*. — Свè ги пòтепа онòј кривошѝјесто петлѐ, сѣг онò јàри кокòшке.

кривȕље ж мн в *кривуљке (1)* (Добро Поље).

кривȕљес, -та, -то *искривљен, крив, кривуљаст*. — За скѝје ти трèбе пòмладо прàво, а при днò кривȕљесто дрво.

кривуљѝна ж *искривљени део*. — Овдè му сѣк напрàј кривуљѝну, да пàсује.

кривуљѝца ж **1.** *крива линија*. — Квè си овòј кривуљѝце написàл? — Овòј несȕ слòва, овòј су сàмо кривуљѝце. **2.** фиг *криво дрво*. — Трèбе ми прàво дрво, кòј ће ми ђàвол кривуљѝца. — Ȕдари га с некȕ кривуљѝцу те га прèмлати.

кривȕљке ж мн **1.** *део запрежних кола, који иде само са предњим тра̄пом, за довожење мањег терета, в кошерка*. — Тȕри кривȕљке на кòла, да докàрамо брàшно и прèвнину и[з]-Стòјчину воденѝцу. **2.** *део задњег тра̄па код воловских кола*. — Пот кривȕљке се провукȕје срченѝца. **3.** изр: **вутà на кривȕљке** *хаљина од сукна у чијем украшавању доминира ширит који је кривуљаст*.

крѝвча м пеј од *кривља*. — Мòре, онòга крѝвчу трèбе оскубѐм за оговàрање.

криéћки прил *кришом, крадом, потајно, кријући*. — Криéћки смо носѝли ранȕ на партизàни у Вàлмиште.

криéћкōм прил в *криéћки*. — Криéћкōм сам гу гледàла какò крàдне нàши компирѝ из оцàци.

крија́ч м *онај што се крије у игри жмурака*. — Жмурàч мòра да пàзи да га крија́ч не запљȕне.

крије́чкӣ прил в *криéћки*. — Крије́чкӣ ми свè узè чèпке од кѝтке.

крије́чкōм прил в *криéћки*. — Срèтал некогà баксȕза, па се крије́чкōм врнȕл из рабòту.

крильц м (мн крилцѝ) *изданак, клица на кромпиру*. — Мòрам да чѝстим крилцѝ на компирѝ, почèли да избѝвају. — Без крилцѝ компирѝ нèће да нѝкну.

крилцѐ с **1.** дем и хип од *крило, мало крило, криоце*. — На стàри бѐло мèсо и карабатàци, а на децà крилцà, да летȕ докле не порастȕ. **2.** *изданак на кромпиру*. — Овѝја компѝри што су с крилцà ће сàдимо.

Крѝста м *име Христа*.

Крѝстин, -а, -о *који се односи на Христу*. — Есȕ ли се ожењле Крѝстине девòјке?

кришче́ с дем од *кришка*. — На кришче́ намажи ма́з, ту́ри ма́лко со́л и а́лену папри́ку.

кришче́нце с дем и хип од *кришче*. — Не те́ да у́зне ни кришче́нце од лубени́цу.

кр̀ка несв *једе, похо̄тљиво једе*. — О[д]-цла́ву на сла́ву, са́мо кр̀камо ко не́здрави.

кркања́ц м *ждерање*. — То́ је би́л еднуш кркања́ц на сва́дбу куде Та́зини.

кркање с гл им од *кркa, једење, кркавлук*. — С кркање на кркање, зато[j]-е оно́лко удебели́л подгу́шњак.

/кркáче/ ж у изр: **на кркáче** 1. *на леђа, на рамена*. — Напи́л се на Горе́шњак, однесоше га до́м на кркáче. — Укачи́ бо́лно дете́ на кркáче, па ги́чи с њега до Преде́не. — Ако не́маш коња́, а како́ ћеш него на кркáче, па но́си. 2. фиг *дојади*. — Попе́л ми се на кркáче, па не слази

/кр̀ке/ ж у изр: *на кр̀ке*, в *кркаче*. — О́ће ли дете́нце да га де́ка ма́лко но́си на кр̀ке?

кр̀кне свр *забије*. — Кркну́л га неки́ с но́ж, у тепа́ње, у кафа́ну, едва́ га до́ктури поврну́ли у живо́т.

кркýша ж зоол *врста рибе*. — У Чемерчицу и́ма са́мо пастрмке и кркýше.

кр̀леж м зоо *крпељ*. — Наватали се кр̀лежи на овцу́. — Попи́ше ми деца́ кр̀в како кр̀леж на јагњи́шта.

кр̀ља (се)[1] несв *гура (се), подмеће ногу приликом играња фудбала*. — Мло́го кр̀ља, неје́ за ву́збал. . — С њега ни́ки не́ће да и́гра ло́пту: мло́го се кр̀ља

кр̀ља[2] ж/м 1. *труло дрво*, в *трулежи́на*. — Збе́ри ове́ј кр̀ље да не лежу́ по ливаду, не́ће се мо́ж од њи́ ко́си. 2. фиг *крупан, снажан човек*. — Ста́де на врата еди́н кр̀ља. — Немо́ј ти́ја кр̀ља да те ува́ти, из га́ће ће те истресе́.

кр̀љав, -а, -о *труо, који се рони*. — Не ту́рај му кр̀љава дрва, него сирови́це што држу́ о́гењ.

кр̀љак м *стари пањ*. — Збра́ кр̀љаци́, па запали́ на крај штети́ну да изгору́.

кр̀љање с гл им од *кр̀ља*[1] *(се)*. — За кр̀љање ћу те дре́њам по про́пис.

кр̀љеди́на ж/м 1. *пањ, труло дрво*. — Докара́л ми кр̀љеди́не, како́ ћу с то́ј зиму́ да прека́рам? 2. фиг *остатак окрњеног зуба*. — Пу́на му уста́ с кр̀љеди́не а не́ће куде до́ктура. 3. фиг *старац*. — Оти́де ли си до́м она́ј кр̀љеди́на? — Сък сам ста́ра кр̀љеди́на, за ни́шта ви́ше несьм.

кр̀љи несв *кр̀ши, ломи*. — Кр̀љи тру́д од бу́ку за пале́ње цига́ре.

кр̀љу́га ж/м 1. *суви пањ*. — Збра́ла кр̀љу́ге у ко́ла и докара́ла да се гре́је. 2. *снажан, јак, опасан човек*. — Таквога кр̀љу́гу несьм још виде́ла. — Куде́ це ти́ но́сиш с то́га кр̀љу́гу!

крма́ ж *сточна храна за зиму*. — Обезбеди́л сам крму́, ако тре́бе, за две-зи́ме, сьг си мо́гу ладу́јем.

крме́ње с гл им од *кр̀ми (се)*. — Кво́ си спреми́ла за крме́ње о́вце?

кр̀ми несв *храни стоку крмивом*. — Ете́ га иза кошару, утапка́л сне́г, па кр̀ми о́вце, бр̀зо це вр̀не.

кр̀ми се несв *храни се крмивом*. — Крми́ло се си́пе у кору́бе да еде́ сто́ка, тако́ј се она́ кр̀ми.

крми́ло с *крмиво*. — Крми́ло се пра́и от пре́внину и овьс, па му се си́пе со́л и изме́ша.

кр̀нда́к м *велики пањ од посеченог дрвета*. — Јо́ш несу́ иструле́ли кр̀нда́ци́ од оне́ј голе́ме бу́ке у Стра́ње.

крндáр м *труло, стáро дрво, пањуга*. — Кòј ће ми ђáвол крндарѝ, трéбу ми дрвá за грејáње.

крндарчѝк м дем од *крндар*. — Тýри и тѝја крбндарчѝк у óгењ да изгорѝ.

крндарчѐ с дем од *крндар*. — Збрáмо дрвá, остáдоше тѝке две-трѝ крндарчетѝја.

Крндарѝ м мн мтн *име брега*.

крндéљ м **1.** *окрњени зуб*. — Штó не вáдиш тѝја крндељѝ, него те свé огрубѝли? **2.** *окрњак од било чега (најчешће од дрвета)*. — Збéри крндељѝ по шýму да наклáдемо óгењ. **3.** фиг *стара, изнемогла особа*. — Од њéга остáл сáмо крндéљ, нéма га четерéс кѝла.

крнe свр *јурне, насрне*. — Кьт крне свé ће ги потéпа, не знáју онѝ којѝ-е Татабѝт. — Крне ли на мéне, ћу се брáним с-нóж.

крња м *човек са малим носем*. — Лáсно ће познаéш крњу: ѝма крњ нóс.

/крња́ гóведа/ изр: **ћýшкају се ко крња́ говéда** (*стварају непотребно гужву*), **боду́ се ко крња́ говéда** (*безопасни*).

крњав, -а, -о **1.** *окрњен*. — Штó-е овój стовнé крњаво? **2.** фиг *фаличан*. — Немój се мнóго татлáбиш уз њéга, начýла сам нештó-е крњав.

крња́к м *остáтак окрњеног зуба*. — Йди куде зубарá да ти извáди тѝја крња́к.

крњес, -та, -то *који има мали нос*. — Чијó ли-е онój крњесто детé што ми донéсе пѝсмо и[з]-зáдругу?

крња ж *женска особа с малим носем*. — Мнóго дрњка за мéне тáј крња.

крња м *мушка особа с малим носем*. — Сáмо да ми дójде још емпýт у кýћу тѝја крња, ћу га изгалáтим.

крњýга ж в *крљуга*. — Онéј крњýге у Стаменкову долѝну ћу запáлим да изгорý.

кроза предл *кроз*. — Штó ме такój глéдате, несьм дошáл кроза сѝд? — Зачáс се прóтури кроза нáрод и најдé га.

крозѝра несв **1.** *провиди, просени*. — Мојá бáба неéé телá да се сликýје да гу апарáт не крозѝра. **2.** фиг *пробија*. — Крозѝра ме овáј прóмаја, це укóчим. **3.** фиг *упорно гледа*. — Крозѝра ме онáј женá, не знáм квó óће од мéне.

крозѝра се несв **1.** *провиди се*. — Крозѝра вој се цéла снагá кроз онój прóзирно аљѝнче. — Крозѝра се ко крз цедѝлку. **2.** фиг *мршав, изгладнео*. — Децá вој се крозѝрају, ко да нѝшта не едý.

крóк м *корак*. — Стѝже га у двá крóка. — Кóлко-е о[д]-тáм довдé — нéма едьн крóк!

крóкне свр *коракне, закорачи*. — Да вѝдимо кój ће од вáс пóвише да крóкне.

кромѝд м бот *црни лук*. — Донéси ми два-кромѝда ис-пóдрум.

кросни́к м *клин који штити да точак код кола на бленови не испадне с осовине*, в *кревосник*. — Кьд тýраш кóломаз на кóла, пази какó намéшташ кросни́к.

кросно́ с *вратило на разбоју на које се намотава основа за ткање, односно изаткана тканина*. — Несьм ткáла трѝ гóдине, а кроснá ми мóљци налетéли. — Ово́[ј]-е прýчка за зáдњо кросно́.

крóтак, -тка, -тко *благе нарави, миран*. — Крóтка женѝца бéше тáј Стáврина снаá.

крóтачьк, -чка, -чко *миран, добродушан*. — Óн ми-е крóтачьк како бубуљáшка.

крóтачко прил *мирно*. — Йди си ти крóтачко, а кój се жýри, нек се жýри, ширóк му дрýм.

кро́тко прил *споро, лагано, малих корака.* — Ста́ре же́не су вика́ле да девојке тре́бе да о́ду кро́тко.

кро́шња ж *корпа плетена од прућа.* — Пу́ну кро́шњу с-ран у однесе на жетвари́.

крошња́р м *корпар.* — Прооду и крошњари́ с кро́шње, сапе́тке и крошњичети́ња.

кро́шњес, -та, -то *разгранат, крошнат.* — Кро́шњес горун, у́бава ладови́нка.

крошњи́че с дем и хип од *крошња.* — Тре́беше ми едно згодно на ру́ку крошњи́че, да ту́рим ма́ње, па да вр̀ткам.

крошњи́чка ж дем и хип од *крошња.* — Ту́ри у крошњи́чку кво́ тре́бе, па да о́димо на заду́шницу.

кр̀па ж *марама,* в *шамија.* — Подврза́ кр̀пу, па вати́ ре́дом — на Мејане, на собо́р. — У́баве кр̀пе продавашеу кулунџи́је. — Но́си цр̀ну кр̀пу за му́жа.

крпа́ра ж *простирка изаткана од старих тканина.* — Исечем ста́ро др̀паво на тра́ке, па изаткајем крпа́ре за па́тос.

крпа́так м (мн крпа́ће, крпа́таци и крпа́ци) **1.** *овећи комад дрвета.* — Узе́ крпа́так, па се вр̀љи накуде ме́не. — Гаѓали ме с крпа́ће, да ме уте́пају. **2.** *крпа, отпадак од тканине.* — Навр̀жем на но́ге крпа́ће да ми нее́ ла́дно. **3.** *овећи комад нечега.* — Наломи́ла крпа́ће од ле́б ко да ће ко́ј зна́е ко́лко изеде́мо.

крпате́ње с гл им од *крпати (се)*, **1.** *ломљење, комадање.* — До́ста с крпате́ње, ни то́ј што си накрпати́л не мо́ж поеде́мо. **2.** фиг *галама, лупетање.* — С то́ј његово крпате́ње ви́ше до́сади.

крна́ти (се) несв **1.** *ломи (се), комада (се).* — Немо́ј то́лко да крпа́тиш ле́б? — Да́ј да ти пока́жем како́ се крпа́ти. **2.** фиг пеј *прегласно говори, лупета.* — Немо́ј ви́ше да крпа́тиш, бо́ље си ћути. — Ка[д]-це тако́ј крпа́ти, ни́шта се не разби́ра ко́и кво́ ора́ти.

крпаће́ње с гл им од *крпати (се) (1, 2),* в *крпатење.* — Остаи́ тој крпаће́ње, у́зни но́ж па у́баво се́чи ле́б (**1**). — Наслуша́л сам се ја́ такво́ крпаће́ње, ал ни́ки не́ће да помо́гне (**2**).

крпе́ с *марама,* в *шамија.* — Куде́ ку́пи тако́ј у́баво крпе́?

крпе́ж м *окрпљена одећа.* — Не мо́гу ви́ше да жи́вим од крпе́ж. — Све́ крпе́ж на крпе́ж. — Ве́к сам прове́ла с-крпе́ж и трпе́ж. — Дањс крпе́ж, ју́тре трпе́ж, па се смењу́ју.

крпе́ља се несв *тавори се, живи се тешко.* — Крпе́ља се некако́ од дањс за ју́тре.

кр̀пен, -а, о *окрпљен.* — Како́ с кр̀пену кошу́љу да и́дем на собо́р?

кр̀пен де́да м *врста пите с купусом,* в *крпеч.* — Нека́ ни оме́си кр̀пенога де́ду, па ће до́јдемо.

кр̀пено с поим прид *окрпљено.* — Носи́ло се са́мо кр̀пено, но́во се неје́ има́ло.

крпењајка ж в *крпеч*, в *прпеч.* — У́баво поедомо крпењајку, сѣг мо́ж да си́памо по сне́г и рабо́тимо.

крпе́ње с гл им од *крпи, крпљење.* — Це́л ве́к крпе́ње и трпе́ње. — Гла́ву не ди́за од крпе́ње.

крпе́ч м *врста пите од једне коре с купусом,* в *прпеч.* — Па́ ба́ба испе́кла крпе́ч.

крпешља́к м ауг и пеј од *крпа.* — Врза́ла неки́ крпешља́к на гла́ву ко да-е зашунтаве́ла.

кр̀пи (се) несв фиг *једва (се) саставља крај с крајем.* — Кр̀пим некако́ из ме́сец у ме́сец. — Кр̀пи се тако́ј, зава́ркам ма́лко од ово́ј, ма́лко од оно́ј и истр̀кам ме́сец. — Се́чи у́ши, кр̀пи ду́пе (*изр*).

крнљáк м **1.** ауг пеј од *крпа, просењена, изношена, ружна марама.* — Штó си турúла тúја крпљáк на глáву па те поружнéла. **2.** *дроњак, крпетина.* — Úзни некúм крпљáк, па обрúши пéнцери.

крпóљак м в *крпљак 1, подерана марама.* — Úма ти кýпим ýбаву шамúју да не нóсиш тúја крпóљак. **2.** *дроњак.* — С тúја крпóљак брúшемо ципéле.

крпчé с дем од *крпа,* **1.** *маламица.* — И Ђúла забóл крпчé у цепчé ко некúм господин. **2.** *отпаци од тканине.* — Зберé крпчетúја, па дадé да се úгра детé.

кр̀с м **1.** фиг *запис, завешно дрво, завешни крсш.* — На Голéму Богорóдицу Млачиштáни се збúрају на слáву на кр̀с, на Ивáновицу. **2.** *крсш.* — Ел му турúли кр̀с на грóб ел петокráку? — Бéга од мéне ко ђáвол од кр̀с. **3.** фиг *крсш на челу.* — Ђáвол не смéје да ти вúди кр̀с на чело́, затóј мýжи навучý кáпу на чело́ и пцýју тóј чýдо, кьд га срéтну, и ми навучéмо кр̀пу и галáтимо. **4.** фиг *вера.* — Страдáл је за кр̀с. — Такóј ми кр̀с, несьм га видéл о[д]-Цвети Јован. **5.** мед *крсша.* — Болú га кр̀с, па данáске не кóси. **6.** фиг *прекрсши се.* — Ка[д]-човéк срéтне такву́ óмају, трéбе сáмо да напрáви кр̀с и да úде дáље.

Кр̀с м **1.** *сеоски запис на Ивановици.* **2.** мтн *ливада на којој се налази запис.*

кр̀ста с мн мед *лумбални део кичме.* — Уватúло га у кр̀ста.

крстáт, -а, -о *дрво с гранама у облику крсша.* — Чéкај ме у лáд, под онóј крстáто дрво.

крстáтица ж *гранаша буква у облику крсша.* — Ће се одмáрамо и ће ви чéкамо куде крстáтицу.

Крстáтица ж мтн *раскршће.*

крстачé с *дрвена направа, мања од мошовилке, за намошавање преће у канур и клубе.* — Цéлу нóћ премотá прећý на крстачé.

крстьк м дем и хип од *крс, крсшић који држи привој на јарму.* — Бес крстьк привój не бѝ могáл да стои́.

крстé с дем и хип од *крсш, крсшић.* — На децá донéла крстетúја за под гýшу.

кр̀стен, -а, -о **1.** *кршшен.* — Кр̀стени смо у цр̀кву у Рýпје. — Овúја малúти несý кр̀стени, а старáта ми-е кр̀стена. **2.** фиг *нормалан.* — Нешто́ си вúка спрома главé ко да нејé кр̀стен. — Есú ти кр̀стен, квó тóј рабóтиш, штó тéпаш детé?

кр̀стено дрво с *осветшано дрво,* в *запис,* в *молишва*[1], в *крс* (*1*). — Кудé кр̀стено дрво се збúрамо на собóр.

крстéва (се) несв *даје (се) име детешу, кршшава (се).* — Нáша децá-е крстевáл поп Јóва и[з]-Селó. — Сьг се децá и не крстéвају ко некáд.

крстевáње с гл им од *крсшева (се), кршшавање, кршшење.* — Несьм могáл да дóдим на крстевáње на децá, бúл сам у рабóту.

крстéвља несв *кршшава.* — Даньс ће ни крстéвља пóп децá у кýћу.

крстéње[1] с гл им од *крсши се.* — Крстéње-е ка[д]-це човéк прекр̀сти. — Нáрод заборајúл на крстéње, сéти се кьд га голéма мýка сáпне, па пóсле вúка какó му не помáга ни крстéње.

крстéње[2] с **1.** *кршшавање, кршшење.* — Крстéње е заказано у недéљу. **2.** *свечани ручак поводом кршшења.* — Спремúли смо се, евé, за крстéње Јовáну.

крстѝ[1] м *сеоска слава, завешине.* — На крстѝ се и сьг збúрамо куде зáпис.

кр̀сти[2] несв **1.** *даје име детешу, кршшава.* — Дошьл пóп да кр̀сти детé. **2.** фиг *изнемогне, посушане.* — Кр̀сти нóге кьд óди, дотлé-е докарáл. **3.** фиг *савешује,*

прекорева. — Крсти́ га, крсти́, ал о́н па́ по његово́ — кафа́не, же́не, раки́ја. — Ја́ га кр̏стим а о́н прди́ (изр *тера по своме*).

кр̏сти се несв **1.** *крсти се*. — Кр̏сти се сьс три пр̏ста. **2.** фиг *чуди се*. — Од њѐга мо́ж са́мо да се кр̏стиш. — Кр̏стим се и чу́дим кво́ то́ј рабо́ти. **3.** изр: **не кр̏сти се** *не слуша, не поштује, не мари ни за што*. — Едња́к му ора́тим, ал он се не кр̏сти. — Не кр̏сти се ово́ј дете́, па то́ј ти-е.

крстѝна ж **1.** *спопови зденути у виду крста*, в *кладња*. — На ри́д здену́мо че́тири крстѝне. **2.** мед *лумбални део кичме, крста*. — Проба́ђа ме нешто́ у крстѝну. — У́кочи ме крстѝна, не мо́гу се ни с ру́ку посу́нем.

Крстовдьн м *Воздвижење Часног крста, 27. септембра*. — На Крсто́вдьн отиде́ бо́с, не́ма обу́ћа, не́ма ни́шта. — На Крсто́вдьн во́јска-е ране́ постѝла и каза́ни су се пари́ли.

крстоно́ше ж мн *учеснице литија*. — До пред ра́т смо има́ли крстоно́ше, по́сле ни несу́ дали́ ел несмо́ смеја́ли.

крстопу́тина ж *раскршће*, в *раскрсје*. — Ту́ј, на По́ље-е голе́ма крстопу́тина, по магли́ мо́ж да залу́таш, да оти́деш куде неси́ намисли́л.

крстопутѝнка ж дем од *крстопу́тина*. — Сре́то ги го́ре, на крстопутѝнку.

кртѝнка ж дем и хип од *кр̏тина*. — Најдо́ нешто́ от кртѝнку, па тури́ у зе́ље.

кртѝњак м (мн кртѝњци) *хр̏па земље коју је изровала кр̏тица, кр̏тичњак*. — Це́ла лива́да кртѝњци, не мо́ж да ко́сиш како тре́бе. — То́лки кртѝњци изрова́ле кр̏тице.

кртѝњче с дем од *кр̏тињак*. — Пу́на авли́ја кртињчети́ја што-е кр̏тица изри́ла.

кр̏т м (мн кр̏тови) **1.** *хр̏т*. — Ови́а мои́ кр̏тови кьд дова́ту да ју́ру за́јци, не мо́ж ги сти́гнеш. **2.** фиг *кр̏тица*. — Кр̏та ли че́каш, те си се тако́ј ту́ј замисли́л? — Све́ ни кр̏тови поје́ли компири́.

кр̏тица ж зоол *кр̏тица* Talpa europea.

кру́г м *дрвена даска у облику круга на којој се меси хлеб*, в *тањур*. — Јо́ш ме́си креваи́ на кру́г.

круле́ње с гл им од *крули (се)*. — Кои́ ти пома́га у круле́ње ца́ревицу?

кру́ли несв *скида зрна с кукурузног клипа*. — До́јди куде ме́не да кру́лимо ца́ревицу.

кру́ли се несв **1.** *рони се*. — Кру́ли ми се ма́лтер от-плафо́н и з-зи́дови. **2.** *одваја се*. — Ца́ревица се кру́ли од кла́с, па се тьг да́ва на свиње.

круља́ч м *направа за кључење кукуруза*. — Зача́с о́н с круља́ч окру́љи ца́ревицу.

кру́њи несв в *крули*. — Отиши́л куде та́збину, у Гузе́вје, да кру́њи ца́ревицу.

кру́павица ж *падавина од кише и зрнастог снега*, исп *лапавица*. — У́дари кру́павица те ни у́пропасти рабо́ту.

кру́пначьк, -чка, -чко *крупнији, мало већи*. — Бе́ше си он кру́пначьк јо́ш како дете́.

крупне́ж с *оно што је крупно*. — Они́ збра́ли крупне́ж, ме́не остаи́ли са́мо ситне́ж од компири́.

кру́пно с в *кр̏пина*. — Све́ ми да́доше кру́пно, а тре́бе ми ситни́на.

крупни́на ж *новац великих апоена*. — Не́маше си́тно, да́до му крупни́ну па ће ми ври́не.

крупњи́кав, -а, -о *већи, повећи*. — Несу́ то́лко си́тне те́ј сли́ве, до́ју ма́лко крупњи́каве.

кру́шка ж в *кијац*, в *кијанац*, в *ђуле*. — Немо́ј се измазу́љка кру́шка от канта́р, ће ти прету́ца но́гу!

крушка́р м *продавац крушака*. — Прође́ едьн крушка́р с коња́, прода́ва кру́шке и ја́буке.

Кру́шке ж мн мтн *планинска коса, ливаде, њиве*.

крушу́м м *куршум*. — Ће доби́је крушу́м у чело́. — У ње́га стои́ крушу́м, о́н не́ма гро́б, ње́га-е вода́ сакрани́ла (*из гледања врачаре*).

Крушу́млија ж *Куршумлија*.

крушче́ с дем од *крушка*. — Посади́ не́колко крушчети́ја до́ле куде поја́ту.

кру́шчица ж **1.** дем од *крушка*. — Блага́чке су ове́ј твое́ кру́шчице. **2.** фиг *сијалица у батеријској лампи*. — Прегоре́ла ми кру́шчица на бате́рију, а у за́другу не́ма да се ку́пи.

кр̀ца несв **1.** *крцка, пуцкета*. — Ка[д]-цтупу́је, оно́ кр̀ца под но́ге, би́л је то́ј си́ла о[д]-човека́. **2.** *ломи*. — Кр̀ца ора́си како ми́ш.

крчажьк м дем од *крчаг*. — Не́к си сенари́ понесу́ крчажьк за во́ду.

крчаже́ с дем од *крчаг*. — Стро́ши ми се оно́ј зго́дно крчаже́ што си но́сеше кьд жњеше.

крча́ње с гл им од *крчи (1, 2, 3, 4)*. — Не заспа́ од његово́ крча́ње (*1*). — У́мори ме с то́ј ста́лно крча́ње за ово́ј и за оно́ј (*2*). — Ча́к у Вра́књице се чу́е крча́ње на собо́р (*4*).

крчевина ж *ливада настала крчењем шуме*. — Дана́ске ко́симо крчевину на Ро́мански ри́д.

крчи́ несв **1.** *кркља, хрче*. — Крчи́ ка[д]-цпа́ва. — Це́л но́ћ крчи́ како воденица. **2.** фиг *закера*. — По це́л дьн ми крчи́ ко сцепено гр̀не, не мо́ж се ви́ше трпи́. **3.** фиг *ври, кључа*. — Погле́ј, гр̀не на шпо́рет је л почело́ да крчи́. **4.** фиг *свира, бучи, бубња, ваља се*. — Крчи́ собо́р на Ри́д, на́род салете́л са све́ стра́не. — И оро́-е голе́мо напре́д ту́ј крча́ло.

Крчи́ изво́р м *име врела, извора*.

кр̀чља м *онај који крчи, закерало*. — Куде́ ми прати́ше ово́га кр̀чљу да ми пома́га.

кр̀чма ж фиг *часи, чашћавање*. — Ће пи́јемо кр̀чму, отели́ла ми се Ли́са. — Да́ва кр̀чму, купи́л коња́. — На ње́га-е кр̀чма, о́н је испразни́л вла́шу.

кр̀ш м **1.** *лом*. — Какьв је то́ј овде́ кр̀ш? — Пијан напраи́л кр̀ш по ку́ћу. **2.** *стрмо, врлетно земљиште*. — Не би́ могла́ у ова́ј кр̀ш да жи́вим. **3.** фиг *пребије, претуче*. — Кр̀ш ћу напра́јм од њега кьд га ува́тим.

кр̀ши несв **1.** *ломи, разбија*. — Ем се нало́че, ем по́сле кр̀ши по ку́ћу кво сти́гне, ем пла́ши деца́. — Неки́ ми кршил цорцини. **2.** изр: **кр̀ши врат** *ради на своју руку, ради шта хоће*. — Нека кр̀ши врат кьд је зашијавел, сьл деца́ да ми не ди́ра; **кр̀ши грбину** *много ради, пропада од посла*. — За кога́ три́ес го́дине кр̀шим грбину по ове́ј гологу́зе?

кр̀ши се несв **1.** *извија се у ходу*. — Све́ се кр̀ши кьд о́ди. **2.** фиг *одлази*. — Нека́ се кр̀ши та́м куде́-е пошьл.

кршо́љак м *комад чега поломљеног, разбијеног*. — Куде́ погле́даш, све́ кршо́љци од вла́ше, сто́вне, пани́це.

кршо́тиина ж *остаци поломљеног, разбијеног предмета*. — Ај[д]-цаг зале́ми ти́ја кршо́љци о[д]-цто́мну.

крште́ва (се) несв *крштава (се)*. — Ти́ка крште́ва веће́м тре́ћо дете́, а ти́ се јо́ш неси́ ни жени́л. — Ју́тре се крште́ва дете́ на Тра́јка ис Чу́ку.

крштéван, -а, -о **1.** *крштен.* — Не би́ рекáл да си крштéван какó рабóтиш! **2.** фиг *луд.* — Еси́ ти крштéван?

крштевáње с гл им од *крштева* (*се*). — Ел те викáше на крштевáње малóто детé?

крштéвка ж *свечаност поводом крштења детета, крштење.* — Йдемо Милáну на крштéвку. — Честúта ви крштéвка!

крштéвља (се) несв в *крштева (се).* — Кóи си крштéвља некá си крштéвља, јá си знáм какó ћу с мојá децá. — Мáло кóи тъг неé крштевљáл децá, свá се чéљад крштевљáла.

крштевљáње с гл им од *крштевља* (*се*). — Спремúмо се за крштевљáње бепчé.

крштéнка ж *крсно дрво* (*буква*), *запис,* в *крс (1).* — Двапýт годúшњо збúрамо се куде крштéнку, за Спáсовдьн и Богорóдицу.

крштенúца ж фиг *извод из књиге рођених.* — Однéсо им и крштенúцу на детé.

кубарáц м *комад дрвета спремљен за ложење.* — Донéси тúја кубарцú за у шпóрет.

кубарчé с дем од *кубарац.* — Исцепúл ми дрвá на кубарчетúја, одмерáк за кладéње.

кубарчéнце с дем од *кубарче.* — Изгорé и сáдњо кубарчéнце. — Напрáј ми трéске од овóј кубарчéнце за подложувáње.

кýбе с *ваљкаста плехана пећ.* — Наклáди дóбро тóј кýбе, еднýш да се згрéјемо како трéбе.

кубéнце с дем и хип од *кубе.* — Да ми-е овдé моé кубéнце, да ме стóпли.

кубýри несв **1.** *живи тешко у немаштини и беди.* — Цéл живóт-цмо кубурúли, от печалóвину се тéшко састављáл крáј с-крáј. **2.** *има проблема с неким или с нечим.* — При тóлки шумацú сък да кубýрим зúми з-дрвá!

кýварица ж *везено платно с мотивом народног кулинарства које се поставља на зид.* — Метнýли кýварицу на дýвар, па гу ушљепáли.

кýверат м в *куферат.* — Дáј ми кýверат и артúју да Аргáћњи нашáрам пúсмо.

куде[1] предл *код.* — Йдем куде Сóтира по багláме. — Немój куде жúто да пасéш стóку.

куде[2] прил **1.** *куда.* — Кудé ће овакój сабájле, да га пúта човéк?! — Кудé од Áрсу да бéгам? **2.** *где.* — Какáв си, трéбе да се удáвиш тáм кудé жáбе мóчају! — Кудé рабóтиш? — Кудé печáлиш? — Кудé да се дéнем? — Кудé ти-е Цвéта? **3.** *зашто.* — Кудé се тóлко уjдурúсујеш?

кудебúло прил *било куда.* — Што гóђýзне, остáји кудебúло и не мóж га пóсле нáјдеш.

кудегóд прил *било где, где год.* — Кудегóд да йде, с-њéга си вóди коњá.

кудегóђ прил в *кудегод.* — Кудегóђ да отúдеш, њéга ће срéтнеш.

кудедáе прил *било куда.* — Врљи цóпке кудедáе, па ги пóсле три сáта тражи.

кудедáло прил *било куда.* — Има побéгнем кудедáло од њéга, да ме нúкад не нáјде.

кудéља ж **1.** *преслица.* — Запáшем кудéљу, па цéл дьн предéм вýну у óвце. **2.** *количина предива која стане на преслици.* — Наћáске, на седéњку, испрéдо трú кудéље.

кудéљица[1] ж *прамен вуне увијен на кудељи који се преде.* — Испрéла сам трú кудéљице вýну наћáс на седéњку.

куде́љица[2] ж *по̄луга која регулише по̄ток жита по̄риликом млевења.* — Куде́љица поди́за вр̀тено и ду́бено за жи́то да спа́да, да не саси́пује мло́го.

куде́љка ж дем и хип од *куде́ља*. — Стро́ши ми се куде́љка, кво́ ћу сѣг?

куде́љче с дем и хип од *куде́ља*. — Напра̀ви̑л вој башта́ куде́љче, да и она́ преде́.

куде́ње несв *куђење, оговарање*. — Кво́ да ти казу́јем, о́на е за голе́мо куде́ње.

ку́ди несв *оговара*. — Ко́ј ме ку́ди да полу́ди.

ку́жла ж *женска особа склона бежању од обавеза, по̄бегуља*. — Не ви́кај ви́ше ту́ј ку́жлу да ти пома́га.

ку́жља м *особа склона бежању од обавеза*. — Дошао́ни́ај ку́жља што ми-е ку́жнул ономад з-две и̑љаде па́ре.

ку́жне свр *по̄бегне, узмакне*. — Др̀ж га до́бро, немо́ј ти ку́жне! — Ме́не-е еднӯш тако́ј кужну́л несам могао́л да га ува́тим све́ до доли́ну. — Кьд ку́жне не мо́ж га сти́гнеш. — Кужну́л из во́јску. — Кужну́л од рабо́ту. — Кужну́л у стра́нство. — Ку́жни и ти́ ако уме́јеш, ако сме́јеш, ако си умејатан.

ку́јна ж **1.** *кухињски намешта̄ј*. — Реши́л: са́м ће пра́и ку́јну. **2.** *просто̄рија у којој се кува*. — Да пре́јдемо у ку́јну, ту-е по́топло.

ку́ка[1] ж **1.** *кочић који служи при сновању основе за ткање*. — Ку́ка-е побо́дена по́даље од чи́нови и од њу́ по́чне снова́ње. **2.** *гвоздена шипка савијена на оба краја, служи за качење судова или на веригама за ко̄тао*. — Ту́ри котле́ на ку́ку да узаври вода́ за качемак. **3.** *дрвени шта̄п са кукицом за брање плодова*. — Узни ку́ку кад бе́реш шипци́, да ги дова́таш, да се не изгребе́ш по тр̀ње.

ку́ка[2] ж *кукњава, плач*. — Одедну́ш чу́мо: наста́де нека́ ку́ка откуде њи́ну ку́ћу.

ку́ка[3] несв **1.** *жали се, јадикује*. — И́ма два́ пла́тежника у ку́ћу и па́ ку́ка да-е бес па́ре. **2.** *јауче, плаче,* в *вије*. — Ку́ка за Светомира што-е мла́д умре́л. — Ку́ка на гла́с.

кука́ља ж **1.** *шта̄п с куком за дохва̄тање удаљених ствари*. — Ако не мо́ж з-дру́го, а ти с кука́љу. — С кука́љу ти-е на́јлакше, да те тр̀н не изгребе́. — Сви́ сас ру́ке а ја́ с кука́љу. **2.** фиг *шта̄п, ба̄тина*. — Чвокни га еднӯш с кука́љу па ће те послу́ша. — Не мо́ж ви́ше да о́ди бес кука́љу.

кука́лька ж дем од *кукаља*. — У́зни кука́љку, наску́би се́но о[д]-ктог на о́вце. — Доватил кука́љу, да ме би́је, али ја́ побе́го.

кука́льче с дем од *кукаљка*. — С тој кука́льче не́ће га дова́тиш, у́зни бо́љу кука́љу.

ку́кица ж *ко̄пча*. — То́ј се рани́је копча́ло на ку́кице, а не на дри́кери.

кукиче́ с дем од *кукица*. — Ку́де ми-е она́ игла́ с-кукиче́?

куки́чес, -та, -то *са кукицама*. — На вр̀ до́јде куки́чес.

ку́кичка ж **1.** *кукица на игли за плетење*. — О́ткину се ку́кичка на иглу́, не мо́гу си плете́м. **2.** *клин за качење*. — Напра̀ви ку́кичку на дире́к, па га зака́чи.

ку́кља ж в *кукаља (1, 2)*. — Не́маше ку́кљу да дова́тим неку́ гро́њку цре́шње. — У́зни ку́кљу, па наску́би се́но о[д]-ктог за о́вце. **2.** *кукача за ста̄ркање ва̄тре,* в *машице*. — Распре́ћи жа́р с ку́кљу, ту́ри неко́ дрвце́, накла́ди о́гењ.

ку́кљес, -та, -то *с куком на крају, у виду куке*. — Не́ће ми побе́гнеш, ћу те дова́тим с ови́ја ку́кљес шта́п!

ку́кљица ж *кукица на игли за плетење*. — Скр̀ши ми се ку́кљица на иглу́, не мо́гу да доплете́м цемпи́р.

кукња́вина ж *вика, дрека, запомагање, кукњава*. — Наслуша́ се њи́ну кукња́вину. — Ква́ то́ј кукња́вина доо́ди откуде Чу́ку?

ку́ковдан м фиг *никад*. — На ку́ковдьн ће Руселе́на по́јде за ње́га.

ку̏ковица ж **1.** *кукавица*. — Вре́ме-е за ора́ње, поче́ла да ку́ка ку́ковица. **2.** фиг *јадан, кукаван (човек, жена)*. — Куде́ ћу ја́, цр̏на ку́ковица, кьд не́ма ни̏ки да ми помо́гне.

/ку̏ково ле́то/ изр *никад*. — То́ј ће би́дне на ку́ково ле́то, а можебѝт ни тьг.

кукуви̏ја ж зоол *шумска птица селица Cuculus canorus из породице Cuculidae, кукавица*. — То́ј што по це́л дьн преку́ка кукуви̏ја на Цве́тин бо́р, не слути́ на добро́.

ку̏ку-ле́ле узв *при лелекању и кукању*.

Кукули̏н м *име*.

Кукули̏нац м *човек из Кукулинаца*.

Кукули̏нка ж *жена из Кукулинаца*.

кукули̏нски, -а, -о *оно што припада Кукулинцима*. — Ра́но закукурика́ше кукули̏нски петло́ви.

Кукули̏нци м *заселак у Млачишту*.

кукума́вка ж **1.** зоол *кукавица*. — У про́лет по це́л дьн кукума́вчи кукума́вка у Печи̏ново бра̏ниште. **2.** фиг *особа која стално кукумавчи*. — Бе́гај о[д]-ту́ј кукума́вку, на гла́ву ми се у̏качи с њо́јни кукума́вци.

кукума́вци м мн *кукумавкина деца*. — Накоти́ла оно́лки кукума́вци, па не зна́је како́ да ги изра̏ни. — С њу вуче́ они̏ја њо́јни кукума́вци.

кукуње́ж м **1.** *врста народног кола*. — Не зна́ју ови̏ја свира́чи да сви̏ру кукуње́ж. **2.** фиг *смрзавање*. — Ће ми и̏гра кукуње́ж кьд до́јде зима́, а дрва́ неје́ докара́л.

кукуре́г м бот *кукурек* Heleborus odorus. — Пр̏во процавти́ кукуре́г у Са́вчи ка́мен.

кукуриган м *петао*. — Еси́ чу́л како́ мо́ј кукуриган поје́?

кукури̏гне свр *закукуриче, кукурикне*. — Кьд петьл дру̏ги пу́т кукури̏гне, це ди̏замо за на пазар у Преде́не.

кукури̏гу узв *кукурику*. — Кукури̏гу, завика́л петьл од буњи̏ште. — Кукури̏гу пе́тле, набе́ри ми ме́тле / Моја́ мати лу́да, ће напра̏ви чу́да (*дечја песма*)

кула́к м *испуст на дрвеном стубу који се поставља у лежиште у камену*. — Кьт кула́к уле́зне у ка́мен, тьг ће дире́к бо́ље држи̏ ћупри̏ју, још бо́ље кьд му заково́еш косници̏.

кули̏за ж/м *улизица, преврћљивац*. — Стра́тија ти-е голе́м кули̏за, не орта́чи се с ње́га, ће те навуче́ на та́нак ле́д.

кулиза́н м в *кулиза*. — То́ј ни̏ки не зна́је колки̏-е о́н кулиза́н.

кулиза́нко м дем и хип од *кулизан*. — Куде́-е мо́ј кулиза́нко да га ви̏дим?

кули̏зица ж/м *преврћљивац, улизица*. — На кога́ ли се ме́тну таква́ кули̏зица?

кулизува́ње с гл им од *кулизује се*. — Зна́мо њо́јно кулизува́ње, и̏ч ни не при̏чај за то́ј.

кулизу̏је се несв *умиљава се, додворава се*. — Сва́кому се кулизу̏је та́ј мазну̏ља.

ку̏лук м **1.** *присилан бесплатан рад*. — Ма́лко ли смо порадѐли на ку́лук. **2.** *оптерећење, терет, обавеза*. — То́ј ми-е голе́м ку́лук да рабо́тим и деца́ да во̏ј чу́вам. — На такьв ку́лук не́ће ме ви̏ше ни̏ки нака́ра.

кулунџи̏ја м *продавац бижутерије и јефтиног кујунџилука, кујунџија*. — Прође́ кулунџи̏ја и проне́се пр̏стени, гри̏вне, мани̏стра, са́тови, кво́ ти душа́ о́ће, сьл па́ре да и̏маш.

кулунџиљк м *кујунџијски занат, кујунџилук*. — Те́л је да га даде́мо на кулунџиљк, ал то́ј не бе́ше.

кулучење с гл им од *кулучи (се)*. — Дòсади ми тòј кулучење без динàр. — Пà ни вúкају на кулучење за пу́т.

кулу́чи несв фиг *ради тежак посао, бесплатно ради*. — Цѐл живòт је кулучúл да нешто́ зарабо́ти, и кво́-е заработúл? — Ако се кулу́чи, нека́ се кулу́чи, да знàм. — Да сам знàл да се кулу́чи, не бú ни доодúл.

кумарàц м *комарац*. — Изѐдоше ме свѐ кумарцú.

кумашúн м *онај који прима име*. — Ку́м крштѐвља кумашúна.

кумúта м **1.** *комита*. — Одàвно се ишло́ у кумúте, још кьд је бúл мо́ј дѐда. **2.** фиг *мангуп, препредењак*. — Кудѐ-е онúја тво́ј кумúта да га јà питу́јем за здравље?!

кумúтина м ауг од *кумита (1)*. — Дѐда му-е бил о́пасан кумúтина.

кумúчка ж дем и хип од *кумица*. — Ово́ј му-е купúла кумúчка за ро̀ђендан.

ку́мови м поимен придев *кумова породица*. — Ће ни помо́гну ку́мови ка[д]-до́јду. — Ако не вúкаш ку́мови на ра́дос, кога́ ћеш?

ку́новка ж *врста крушке*. — Ту́рашеу кру́шке ку́новке у вр̀чве за турши́ју.

куњàње с гл им од *куњи*. — Нѐма лѐб от куњàње, но се ди́зај да рабо́тимо!

куњú несв *куња, дрема*. — Укуњàле ми нешто́ овѐј коко́шке, па по цѐл дàн куњу́. — Цѐл дàн ту́ј куња́ уз огњúште, нúшта не у́работи.

ку́п[1] м *гомила, скуп*. — Су́во сѐно одмà здену́мо на ку́п. — Збѐри ка́мење на ку́п ка[д]-трѐбиш ливàду, па ћe ги искáрамо с колúца.

ку́п[2] прил *скупа, заједно*. — Це збѐремо свú у ку́п, па тьк ћe úдемо на Кр̀с. — Затѐко ги свú на ку́п, цѐлу вамúлију. — Докарàл на ку́п и о́вце и говѐда.

купàра ж *гомила, скуп чега*. — Ка́мење из мàјден смо збрàли на купа́ру, за докарувàње.

купàрка ж **1.** дем од *купара*. — Сла́бо родúл ечàм, едвà се од врà збрà еднà купа́рка. **2.** *зденути снопови конопље* (Горње Гаре). — Гр̀снице се здѐну у купа́рке.

купьц м *купац*. — Јà сам му бúл пр̀ви купьц.

ку́пе несв *купа* (Горње Гаре). — Прѐт по́стриг о́вце ку́пемо на ре́ку.

ку́пен, -а, -о *купљен*. — У гра́д еду́ ку́пен лѐб, мú јо́ш ме́сен.

купенúја ж *купљена стварː*. — Несмо́ како сьг имàли купенúје, но смо свѐ самú праúли и готвúли.

ку́пено с *одећа која је купљена у радњи*. — Нѐће клашњѐно, но́си са́мо ку́пено.

купúнка ж дем од *купина*. — Набрà му мàлко купúнке, да изедѐ.

Купúновица ж мтн *пашњак, шума, жбуње*.

Купúнски ри́д м мтн *планинска коса са дрвећем и жбуњем*.

купињàк м *место са много купина*. — Не завукýј се то́лко у купињàк, úма пу́но змúје.

купо́вно с *купљено*. — Нúки вúше не шúје клàшње, но́су сви купо́вно.

купувàње с *куповање*. — Ће причѐкаш с купувàње докле збѐрем пàре.

купу́з м *купус*. — Улѐзле о́вце у купу́з, па га слистúле. — Остáй купу́з да се вàри, па ото́ куде њу́.

купчьк м дем од *куп, хрпица*. — Дај пàре на купчьк, да ги избро́јим.

купчѐ с дем од *куп*. — Ту́ри ми едно́ купчѐ сúрење.

/ку́р/ изр: — ~ мој ће добúје (*ништа*). — Евѐ му ~ (*ништа*). — Ту́рим га на ~ (*посовка*). **2.** *загонетка*: — Црвѐн ку́р на тану́р (*паприка*).

курàјбер м *неозбиљан човек*. — Остàви тúја курàјбери, несу́ ти онú дру́ство.

ку́рац м *поред обичног значења, среће се и у бројним изразима типа*: — Ко́ј ти е ~ (*шта ти је*)? — И́ди у ~ (*иди бестрага*)! — Боли́ ме ~ (*баш ме брига*). — Ува́ти ме за ~. — Мо́же да ми пу́ши ~ (*ништа ми не може*). — Сту́ри ми се с ~ (*досадио си ми*).

курбе́тка ж пеј *лака жена, блудница, проститутка,* в *олоојда.* — Не мо́гаше ви́ше да жи́ви с ту́ј курбе́тку, па побе́же до́м.

курвали́ък м *курвање, курварство.* — Са́мо му у па́мет курвали́ък. — Кои́ што́, о́н от-курвали́ък.

курве́штија ж ауг и пеј од *курва.* — Да-е она́ знала́ да е роди́ла курве́штију, упишори́ла би гу одма́.

/ку́рвин си́н/ изр *превртљива, лукава особа.* — Е, не мо́ж ви́ше тако́ј, ку́рвин си́не, до́ста си ме весла́л.

курви́че с дем од *курва.* — Чијо́ ли бе́ше оно́ј курви́че?

курвосува́ње с гл им од *курвосује се.* — Са́мо си ми́сли од курвосува́ње.

курвосу́је се несв *јури жене, курва се.* — Не гле́ј ти ње́га, нека се он курвосу́је колко о́ће, ти́ си гле́ј те́бе.

курво́ше се несв в *курвосује се.* — Курво́ше се куде́ сти́гне.

ку́ре[1] с **1.** *опште назив за непознато дете при обраћању.* — Ку́ре, чи́ ти́ бе́ше? — Куде́ си пошьл, ку́ре? **2.** речца *као израз милоште према мушком детету.* — Ел ти јо́ш жи́ва ба́ба, ку́ре, поздра́ви гу од Си́мчу из Дика́ву?

куре́[2] с дем од *кур.* — Ка́м да ви́ди де́да ко́лко ти-е пора́сло куре́.

куре́нце с в *куре* [1, 2]. — Нешто́ ти мале́чко тој куре́нце. — До́јди куде чи́чу, куре́нце.

кури́л м *курир.* — Бо́шко-е би́л кури́л, носи́л је пи́сма, па га отпусти́ше.

ку́рка ж фиг *лака жена.* — Са́мо ли ми још едну́ш до́јде под ру́ку та́ј ку́рка, ћу гу претепам.

Ку́рке м *надимак.*

ку́рке м *опште назив за младића при обраћању.* — Ку́рке, које́ рабо́тиш? — А што дањс неси́ ишао́ у шко́лу, ку́рке?

ку́роња м фиг *младић.* — Пораса́л де́дин ку́роња, пушти́л бркови, па се замомчи́л.

Ку́рта м *надимак.*

ку́рта м пеј *онај који је јако курат.* — Отиде́ ку́рта у дрва́ пот Па́влову грема́ду.

курталисува́ње с гл им од *курталисује (се).* — О[д]-тој не́ма курталисува́ње, то-е голе́ма бо́лес.

курталису́је (се) несв *ослобађа (се), спређује што.* — Три́ го́дине се курталису́јем о[д]-ту́ј му́ку, још се не мога́ курталишем. — Откьд курталису́је ту́ј свињу́, ни́како да гу курталише.

курталише (се) свр *ослободи (се), лиши се кога или чега, заврши што.* — Курталиса́ дрва́: ни кубарче́ не оста́де. — Да те курталишем од о́вце, да се ви́ше не му́чиш. — Ку́рталиса ли твоје свињe? — Курталиса́ се ја́ од о́вце, све́ ги прода́до, па што бу́де.

Ку́рте м *заселак Жутина,* в *Говедаровци.*

Ку́ртини м мн *назив фамилије.* — Ку́ртини до́јду пот пу́т за у Село́.

куртон м *презервативе.* — Ка[д]-цам Пе́ри пр̀ви пу́т купува́л куртон, рекао́ ми-е да тра́жим риш-чоколаду.

куртулису́је несв в *курталисује.* — Докле о́н куртули́сује свињу́, да ја приста́вим ме́со да се ва́ри.

куртули́ше свр в *куртали́ше*. — О́н мо́же да те куртули́ше о[д]-ту́ј беду́.

ку́рц м *курац*. — Ово́лки му-е ку́рц, две́ ва́тке и три́ пр̏ста.

курче́ с дем и хип од *курац*. — Нешто́ ми мло́го мале́цко то́ј тво̏је курче́.

курче́ње с гл им од *курчи се*. — До́сади ни ви́ше с то́ј курче́ње.

ку́рчи се несв фиг *прави се важан*. — Ку́рчи се ко да му је башта́ ослободи́л Цр̏ну Тра́ву. — Сѣл зна́е да се ку́рчи.

ку́с, -а́, -о́ *кус*. **1.** *недовршен*. — Дошло́ ми некако́ кусо́. — Саши́л ми кусо́ гу́ње. — Не заврши́мо сто́г како тре́бе, оста́де ма́лко ку́с. **2.** изр: — Ку́с петѣл, пи́ле дове́к. — Што́-е бр̏зо то́-е и кусо́.

ку́са несв *једе кашиком*. — Ово́ј дете́ ку́са с ложи́цу ко ста́р чове́к.

куса́ ко́ла с мн *предњи тра̄п воловских кола*, в *двојанка*[1]. — Спре́ми куса́ ко́ла, да раска́рамо ђу́бре по њи́ве.

куса́љка ж *кашика*. — Да́ј му куса́љку, нек огребе́ котле́.

куса́ње с *једење кашиком*. — Зна̏је са́мо за куса́ње, да рабо́ти с ложи́цу.

ку́ска несв у дем знач: *куса*. — Научи́ло дете́, па си само́ ку́ска.

куска́ње с гл им од *куска*. — Не́ма куска́ње, но ка[д]-це еде́, це еде́!

кускун м *каши који је провучен испод репа коња*, в *подрепашник*, в *подгужњак*[1]. — Погле́ј кускун да не гло̏ђе коња́, ал да до́бро држи́ сама́р.

кускунџи́ја м **1.** фиг *улизица, подрепаш*. — Би́л је на сва́ку вла́с кускунџи́ја. **2.** фиг *помоћник, потрчкало*. — Отка́[д]-це поп-Јо́ван запопи́л, о́н му-е кускунџи́ја.

ку́сне свр *једне кашиком*. — Ку́сне па оста̏и. — Ку́сни, не запи́рај на љу́ди у ку́ћу.

/кусо́ и ре́пато/ изр *гомила, олош, шљам*, в *ђурунтија (2)*. — Збра́ло се кусо́ и репа́то, не мо́ж чове́к да продума ни едну́ како тре́бе, о́дма га покло́пу.

кути̏ица ж дем од *кутија*. — Доне́си ми бро́ш ис кути̏ицу

кути́че с в *кути̏ица*. — Мани́стра, ђинђу́ве, бро́шови, гри́вне, све́ то́ј држи́ у кути́че.

кутиче́нце с дем и хип од *кутиче*. — Немо́ј да забора̏иш и кутиче́нце, и́де уз ови́ја са́т.

кути́чка ж в *кути̏ица*. — Оста̏и га у кути́чку да га не загу́биш.

ку́тлав, -а, -о *хром*. — Роди́ла се таква́, ку́тлава.

кутлаве́је несв *пајрави, храмље*. — Куде́ кутлаве́је на ову́ј студени́цу кьд гу ни́ки не̏е вика́л.

кутла́ви несв *храмље, поклецује*, в *кутлаве̄је*. — Кутла́ви с-ле́ву но́гу.

ку́тлавка ж пеј *она која храмље*. — Поте́гла ку́тлавка чак из Ле́бет, па дошла́ на Меја́не на собо́р.

кутлавче́ с пеј *дете које храмље*. — И оно́ј мале́цко кутлавче́ пове́ла с њу́.

кутла́јка ж *кутлача*. — Куде́ ти-е кутла́јка, неси́ гу доне́ла?

кутла́ц[1] м *размак између два конца на нитима на разбоју, отвор у нити*, в *котлац*. — Крос кутла́ц се провуку̏е жи́ца од осно́ву. — Све́ жи́це од осно́ву тре́бе да про̏ђу крос кутла́ц.

кутла́ц[2] м пеј *хрома нога*, в *пајрак (2)*. — У кутла́ц вој га кутла́ви неки́ (*псовка*).

ку́тлача ж *део на воденичном кошу из кога пада зрневље у глиђ горњег камена*, в *кутлица*, в *копања*. — Како́ тра́ска клечета́рка тако́ј ис-ку́тлачу па́да жи́то да се ме́ље.

ку́тлица ж в *кутлача*. — Ис ку́тлицу жи́то упа́да у отво́р на го́рњи ка́мен да се ме́ље.

ку́тне (се) свр *сакрије (се), ушушка (се),* в *ко̄тне (се).* — Ку́тни га под крева́т да га не на́јде. — Ку́тни се куде ме́не, пот посте́љку.

ку́тњи, -ња, -о *кӯтњи.* — Ово́ј ле́то не макну́ от ку́тњи пра́г.

кутра́к м **1.** *млади ̄пас.* — Остаји́ кутрака́ куде Руселе́ну докле оти́дем у Ле́бет по мо́дре сли́ве. **2.** фиг *дечак, дечачић.* — Ово́ј ли-е тво́ј кутра́к?

кутраче́ с дем и хип од *кӯтрак (1,2).* — Да́ј ово́ј на кутраче́, нека гло́цне ко́ску (*1*). — Ка́[д]-ће поо́ди у шко́лу твое́ кутраче́ (*2*)?

ку́тре с (мн кутрети́ја), **1.** *̄псе̄танце, умиљато куче.* — Поцаве́љају се кутрети́ја, па се па́ сажи́ву.– Ћу ти дадае́м едно́ ку́тре да га чу́ваш, да ти порасте́. — Не ди́рајте ми ку́тре, ћу ви поте́пам. **2.** фиг *де̄те.* — Је́ла, ку́тре, куде де́ду, да се почу́вамо.

кутре́нце 1. дем и хип од *кӯтре.* — Ће оста́јимо едно́ кутре́нце од на́шу ку́чку за за́пат. **2.** фиг *де̄те, де̄тенце.* — Мо̀је́ кутре́нце ме че́ка да до́јдем из рабо́ту.

ку́тришта с зб им *̄пси.* — Куде и́де, збира́ ку́тришта. — Ће ти се збира́ју на гро́б ку́тришта!

ку́ћа ж **1.** *̄просто̄рија с огњиш̄тем у кући где се ̄проводио дан.* — Накла́до о́гењ у ку́ћу, бе́ше заладне́ло. **2.** *зграда, цела кућа, дом.* — Напраји́ли смо но́ву ку́ћу о[д]-чвр̀с матери́ја́л.

куће́ван, -вна, -вно **1.** *који ̄прида кући.* — Отиде́ да посвр̀ши куће́вне рабо́те. **2.** *онај који брине о дому и ̄породици.* — Мло́го во[ј]-е му́ж куће́ван.

куће́рак м дем од *кућа.* — Они́ја куће́рак им је тескобан за оно́лку вами́лију.

куће́рка ж в *кӯпарка* (Горње Гаре), — Зде́ну се гр̀снице у куће́рку.

куће́рче с **1.** дем и хип од *кућерак.* — Имам си куће́рче, ко́лко-е то́лко-е, ал мое́ је. **2.** *собица са ниским кровом намењена младима ̄после женидбе,* в *дајана.* — По сва́дбу младе́нци пре́спу у куће́рче до́ле, пот ку́ћу.

ку́ћњак м *кӯтњак.* — Заболе́л ме ку́ћњак, па са́мо сувитли, не мо́гу гла́ву да ди́гнем.

ку́фер м *кофер,* в *ковчек.* — Доне́се два-ку́фера ства́ри из рабо́ту.

ку́ферат м *ковера̄т, ̄писмо.* — И са́г ми стоју́ у са́ндук ку́ферти с његова́ пи́сма.

ку́ферт м в *кофера̄т.* — Прати́ му сли́ку ус-пи́смо у ку́ферт.

куфе́рче с дем од *куфер, куферчић.* — У куфе́рче држи́ тапи́је и папири́ от ку́ћу и има́ње.

ку́че с фиг *човек,* у изр: — Зна́м то́ј ~ (*̄познајем га*). — Ста́ро ~ (*̄познаш̄ је*). — На́што ~ (*наш човек*). — Дрви па́тку на мр̀тво ~ (*сили се над немоћним*). — У́дри ~ да не ла́је (*лош човек*). — Не веру́ј на то́ј ~. — Изеде ме то́ј ~ дибиду́с, у́рниса.

куче́ње с гл им од *кучи (се).* — Кьд вој до́јде вре́ме за куче́ње, негде́ се изгу́би.

ку́чес, -та, -то фиг *зао, нељаљао.* — Она́-е с њега била́, та́ј ку́чка ку́честа, а ова́м ме́не фо́рта.

куче́тина ж **1.** ауг и пеј од *кучка.* — И́зеде га Мило́радова куче́тина за цволи́ку. **2.** фиг *зла, неморална жена.* — Одве́де вој му́жа она́ј куче́тина из Баји́нци.

куче́ћи, -а, -о *кучји.* — Ово́ј су куче́ће штра́пке.

кучешља́к м ауг и пеј од *куче,* фиг *лош, зао човек.* — Ћу уте́пам ти́ја кучешља́к, да ме ви́ше не ла́је.

ку́чи несв *доноси на свет младе кучиће, коти.* — Чу́вам гу ел ку́чи у́бави ку́чићи.

ку́чи се несв **1.** *кучка доноси на свет ново младунче, коти се.* — Отишла́ да се ку́чи куде гу ни́ки не ви́ди. **2.** фиг *устеже се.* — Немо́ј се ту́ј ку́чиш, но казу́ј ква́ има за казува́ње.

кучи́ста с мн *кучина*. — Истресе́ се пуздер и оста́не повесмо кучи́шта.

кучи́шљак м ауг и пеј од *кучиште* (*1*). — Набр̀зи тѝа кучи́шљак да не замочу̀је око̀ ку̀ћу.

Кучи́шњак м *заселак Мачкатице*.

кучи́шњак м *кучји излет*, в *пчешњак*. — Куде́ се обр̀неш све кучи́шњаци.

кучи́шта с мн в *кучиста*. — Кучи́ста се по́сле гребу́ с цига́нски гре́бенци.

кучи́ште с **1.** ауг и пеј од *куче*. — У̀зни мо́тку, немо́ј те изеде́ нека̀ кучи́ште уз де́л. — Не проодѝ ту̀ј кроз малу̀, ће те изеду̀ кучи́шта! **2.** пеј *лош човек*. — С то́ј кучи́ште ви́ше не споређу̀јем.

ку́чка ж фиг *опака, зла жена*. — Те́ј две́ ку́чке ме изе́доше, превара́ше, па ме дове́доше за пија́ницу.

кучка́р м *онај који чува псе*. — Немо́ј да те ви́дим ви́ше куде то́га То́зу кучкара́.

кучка́рка ж **1.** *она која држи псе*. — Место да чу́ва деца́, та̀ј кучка́рка зали́та кучети́ја. **2.** *жена слабог морала*. — Обли́тају ту̀ј кучка́рку мло́га пцета́ и ис ту̀ћу малу̀.

кучља́к м ауг и пеј од *кучиште*, фиг *жена лошег морала*. — Дову́че се они́ја кучља́к из бе́ли све́т, па по це́л но́ћ око њо́јну ку́ћу скучница.

кушак м *парче летве које служи за повезивање дасака или гредица*. — Тре́бе ми још едѝн кушак, да приковем о́плату за дире́к.

Л

ла́бав, -а, -о **1.** *недовољно затегнут, несигуран*. — Ла́баво си врза́л вре́ће, ће ти се истресу̀ ис-ко́ла уз Двоја́нку. **2.** фиг *слаб, нејак*. — Ла́бав је у грби́ну, не мо́ж се тере́ти с вре́ће. — Мло́го е ла́бава, не́ће мо́ж она́ да ги учу́ва.

лабаве́је несв *опушта, попушта што*. — Не да́вај му да ти коно́пче лабаве́је, ви́кни на коња́: „О̀тег, Вра̀њчо!“. — Поче́ зима́ да лабаве́је.

лабаве́ње с гл им од *лабави* (*се*). — Вр̀жи га до́бро за самар и не́ма лабаве́ње докуде ку̀ћу.

лаба́ви несв *попушта, опушта*. — Едѝн га зате́за, дру̀ги га лаба́ви, ебе́м ли га како тре́бе! — Не лаба́ви ју̀же то́лко, ће ти се вуче́ по зе́вњу.

лаба́ви се несв *опушта се*. — Поче́л се лаба́ви кола́н на коња́, поприте́гни га.

лабави́ња м *несигуран, непоуздан човек*. — Ич га не ви́кај, о̀н ти-е лабави́ња за голему̀ рабо́ту.

ла́баво прил *опуштено, како ко хоће*. — Куде њега́ не́ма ла́баво, мо́ра се рабо́ти. — Да мо́же ла́баво, сви́ би ишли́ куде њега́.

ла́бавчьк, -чка, -чко у дем знач: *лабав (1, 2)*. **1.** — Кола́н му-е мло́го ла́бавчьк, ће му се смькне седло́. **2.** — Ла́бавчьк си-е у ру́ке, још неје́ за коси́лбу. **3.** фиг *танак*. — Ла́бавчко ти-е то́ј облекло́ за ови́ја сту́д, све́ це измр̀знеш.

лабавшко́ прил *недовољно затегнуто*. — Лабавшко́ си врза́л опьнци ће ти се развр̀жу, да се соплете́ш.

лабр̀ња ж пеј *њушка*, в *њокалица*. — Ћу му разбѝјем лабр̀њу. — Сву̀де завла́чи његову лабр̀њу.

лага́ ж *лажа*. — Њо́јна лага́-е про́видна.

Ла́га ж надимак од *Пелагија*.

лага́ње с гл им од *лаже се*, **1.** *лаж*. — Куде́-е научи́л на лага́ње да ми-е да зна́м. — Куде́ на́с не́ма лага́ње, како́ се догово́римо тако́ј ће би́дне. **2.** фиг *забављање мо̀мка и девојке*. — То́лко лага́ње и па се несу́ узе́ли.

лагари́ја ж **1.** *лаж*. — Не мо́гу ви́ше да слу́шам те́ј њо́јне лагари́је за ма́ла деца́. **2.** *лоша ства̄р, прескупӣ предме̄т*. — На брзи́ну си да́до па́ре за скупу лагари́ју, сѣг се мо́гу на тенела́к ка̀јем.

ла́д м *хлад, хладовина*. — Се́домо по[д]-цли́ву, у ла́д, да обе́ду̀емо, бе́омо огладне́ли. — Поткару̀ј о́вце накуде о́грење да пасу́ по ла́д.

ла́дан, -дна, -дно *хладан, стӯден*. — Сти́гоше ла́дни дни́. — Доне́си ми ла́дну во́ду од изво́р.

ладь́к м дем и хип од *лад, хладак*. — Прилего́ у ладь́к да си одмо́рим ду́шу.

ладе́ње с гл им од *лади (се)*. — Тре́бе му до́бро ладе́ње, било́-е вру́ћо стакле́.

ла́ди (се) несв **1.** *расхлађује (се), хлади (се)*. — Ла́ди ши́ше с раки́ју у изво́р. — Ла́ди но́ге у леге́н. — Отиша́л у ре́ку да се ла́ди. — Ма́вај з-гра́њку, па се ла́ди. **2.** фиг *тре̄зни се, смирује се*. — Ако неје́ чи́тав, нек ла́ди гла́ву.

ла́дначьк, -чка, -чко *хладњикав*. — Дошло́ му челце́ нешто́ ла́дначко и све́-е ла́дначьк. — Што́ су ти ру́ке то́лко ла́дначке? — Ту̀ј куде́ дете́ спи́-е ла́дначко.

ла́дне (се) свр *прохлади се, освежи се*. — Ла́дни ле́чка млеко́, мло́го-е вруће́. — Изле́зни ма́лко нс-ку́ћу да се ла́днеш! — И́ди, ла́дни и ти́ ду́пе ма́лко на сне́г, припе́кал си се ко мачо́р ту̀ј, уз огњи́ште.

ладне́је несв *поста̄је хладно*. — Поче́ло да ладне́је. — Ве̄ће́м ми у со́бу ладне́је.

ладни́ несв *поста̄је хладно, захлађује*. — У по́друм ладни́. — У ду́шу ми ладни́ от-по́мен да тре́бе да дока́рам дрва́ за зиму́.

ла́дно прил *хладно*. — Ел ти ла́дно? — У автобу́с бе́ше ла́дно. — Кьд је ла́дно, човек се облече́ како тре́бе.

ладнокрва́н, -вна, -вно *хладнокрван, прибран*. — И́ч се не пла́ши, би́дни ладнокрва́н ка[д]-те питу́ју учи́тељи.

ладнокрвно прил *прибрано, хладнокрвно, одважно*. — Отиде́ си ладнокрвно ко да ни́шта неје́ било́.

ладньи́кав, -а, -о *прохладан*. — Ладньи́кав дьн, па неје́ за ора́ње. — На ладньи́каво вре́ме се́ди си до́м, да се не мр̀знеш за ца́бе.

ладньи́каво прил *прохладно*. — Оста́де у ку́ћу ладньи́каво, доне́си неку́ цепа́нку у огњи́ште.

ладови́на ж **1.** *хладовина*. — Под бу́ке-е на̀јбоља ладови́на. — И́ди у ладови́ну, да не изгори́ш на сльнце. **2.** фиг *нерад, ленчарење*. — Куде де́ду му-е дебе́ла ладови́на, зато́ј ста́лно бе́га куде ње́га. — Навикал на ладови́ну, па му се не рабо́ти.

ладови́нка ж дем од *ладовина*, **1.** *хладовинка*. — Се́дни у ладови́нку да пооратимо ле́чка. — Вр̀жи говеда у ладови́нку да ода́ну от-при́пеку. **2.** фиг *ленчарење, нерад*. — Кьд би и ја имал ова́кву ладови́нку саз-до́бру пла́ту. — Куде ме́не не́ма ладови́нка, матика у ша́ке, па у компири́ште.

ла́долеж м *леньивац, нерадник*. — Не ви́кај то́га ла́долежа да ти пома́га, не ви́диш скапа́л се од ле́ньос.

ладува́ње с гл им од *ладу(ј)е (се)*. — Прође́ на́шо ладува́ње, тре́бе се загр̀ћају компири́.

ладу́е (се) / ладу́је (се) несв **1.** *одмара се, хладује.* — Окоси́ Бра́ниште, па ћу ладу́ем до пла́дне. **2.** фиг *ленствује, беспосличи, излежава се.* — Овде́ се са́мо ладу́е, ни́шта се не ва́та у ру́ке. — Дањс се мо́ж ладу́је, светьц је. — Не́ће да рабо́ти, о́ће да ладу́је, е то́ј куде́ ме́не не́ће на́јде. — Ми рабо́тимо, а Стано́јло ладу́је.

лажа́ ж *лаж, неистина.* — То́-е са́ма лажа́, мрзу́ га те́ј ку́чке, па га опа́дају.

лажа́ц / лажьц / лъжьц м *лажљивац, лажов, преварант.* — Лажа́ц, и́злага ме ће до́јде, начека́ се, а о́н не дојде́. — Не веру́ј му и́ч, голе́м је лъжьц.

ла́же се несв *забавља се, води љубав (о момомку и девојци).* — Три́ го́дине како се ла́жу Си́бин и Мари́ка, а јо́ш се не узи́мају.

лажи́пара ж *безвредна ствар која људима само измамљује новац.* — То́-е за ме́не лажи́пара, то́ј ни́кад не би́ купи́л.

лажипр̀да ж/м *хвалисавац.* — Не слу́шај ту́ј лажипр̀ду, ла́же па пр̀ли.

ла́жља м в *лажац.* — Кво го́ђ да ка́же ни́шта не веру́јем на то́га ла́жљу.

лажо́вка ж *цуцла коју дете сиса напразно.* — Даде́ш му лажо́вку и зача́с дете́ за́спи.

Лазари́ћовци м *заселак Лазаревци.*

ла́зарице ж мн *обичај играња и певања на Лазареву суботу.* — Ја́ и сестра́ смо ишле́ у ла́зарице.

ла́зарка[1] ж *учесница лазаричких обичаја,* в *лазаркиња.* — И́мам и сли́ку ка[д]-цам била́ ла́зарка.

ла́зарка[2] ж бот *ливадска биљка* Galium odoratum L.

лаза́ркиња[1] ж в *лазарка.* — Девојчети́ја во́лу да су лаза́ркиње.

лаза́ркиња[2] ж в *лазарка*[2].

лазе́ње с гл им од *лази,* **1.** *пузење.* — Поче́л је с лазе́ње, па др̀ж, др̀ж, ста́де на но́ге. **2.** фиг *удворишшво.* — С лазе́ње-е ку́ћу напраји́л.

ла́зи несв **1.** *пузи, бауља.* — Нека́ га, нека ла́зи, полак па ће се успра́ви да прооди. **2.** *мили, гамиже.* — Ла́зи па́ук низа зи́д. — Ла́зи бу́ба, ла́зи, нешто́ тра́жи (*пошалица са децом*).

ла́зибуба ж зоол *ухолажа,* в *оложа.* — Подлази́ла га ла́зибуба, па се о́дра чеша́ећи.

лајање с **1.** гл им од *лаје.* — Ла́јчу позна́вам по лајање. **2.** фиг *оговарање.* — И́де ги по це́л дн лајање кьд не́ма кво́ да рабо́ту.

ла́је несв фиг **1.** *говори непрестано, придикује, тороче.* — Не мо́гу га ви́ше трпи́м, вазд̀н ла́је, не заустаља се. — Ла́је на зве́зде (*изр: прети, говори упразно*). **2.** фиг *оговара.* — Па́ ли-е за ме́не нешто́ лаја́ла та́ј ку́чка? — Избезобрази́ла се, па ми и на дете́ ла́је. **3.** фиг *сече дрва.* — По це́л дн му секи́ра ла́је у Је́реницу. **4.** фиг *меље воденица.* — Воденица з-два ви́тла, па ла́је (*изр*).

лајно́ с **1.** *сточји измет, балега.* — Боса́ сам била́, но́ге ми се́бну, па гле́дам куде́ се говече посе́ре, набије́м но́ге у лајно́, та ги угре́јем. — Згази́л у лајно́, па се опогани́л. — Не јѐђ ла́јна (*вређање*)! **2.** фиг *лош човек.* — С то́ј лајно́ ви́ше не ора́тим. — Још емпу́т ли за ме́не нешто́ прооpа́ти то́ј лајно́, ћу га уте́пам.

Ла́јча м *име пса.*

ла́кат м **1.** *мера изатканог платна, растојање од врхова прстију до лакта.* — Едва́ сти́го данаске да изатка́јем три ла́кта цр̀гу. **2.** фиг *ништа.* — Зато́ј ће од ме́не доби́је ла́кат.

ла́качьк, -чка, -чко у дем знач *лак*, **1.** *мале тежине*. — Нешто́ ти ра́нац ла́качьк, дру́ги пут га до́бро наде́ксаш. **2.** фиг *који слабо утоњава* (*одећа*). — Обле́кал си то́ј ла́качко оде́лце на ову́ зиму́. **3.** фиг *оно што није тешко за рад*. — Коса́ ти-е ла́качка за рабо́ту, напаи́л сам гу: сама́ бри́чи.

ла́качко прил *на лак начин*. — Да́ј му да рабо́ти што-е ла́качко, јо́ш је мале́цьк. — Ја́ запиња́, запиња́, а о́н гу ла́качко о́коси.

ла́кне свр *наступи олакшање, олакша на телу, души*. — Ка[д]-ће́ш па́ у рабо́ту, да ми о[д]-те́бе ла́кне? — Ла́кну ми глава́ од они́ја пра́шак што си ми дала́.

лакне́ж м *ослобођеност од мука, живот без терета*. — Це́л живо́т проје́ ми с теготу́, ка́[д]-ће емпу́т да до́јде лакне́ж.

ла́ко прил *часком*. — Мо́ж ми ла́ко нешто́ затре́бе, па нека́ ми е при ру́ку, да зна́м куде́-е.

ла́кован, -а, -о *лакован*. — Ла́куване ципе́лке су ть̀г биле́ у мо́ду.

ла́кше прил **1.** *лаганије*. — Ла́кше о́ди, не мо́гу те сти́гнем. — Ла́кше ко́си, бр̀зо це умо́риш. **2.** *тихо, тише*. — Ла́кше-те, деца́, башта́ спи́. — Ла́кше с туј врискý.

ла́ла ж **1.** бот *цвеће лала*, в *бела лала*. **2.** *у изразима типа*: — Ће рабо́ти ко бе́ла ла́ла (*рад на силу*).

ла́ле м *назив од миља у обраћању детету*. — Ла́ле, ма куде́ си би́л, твои́ те оно́лко тра́жу?

ла́ле-ми́ле прил фиг *мажење*, в *циле-миле*. — Куде њега не́ма ла́ле-ми́ле, и́ма да слу́шаш, па у́ши да ти пу́цају.

лале́нце с хип од *лале*. — Куде́-е мое́ лале́нце, отка́д га несьм виде́л?!

ла́ма несв фиг *једе похотљиво* — Ла́ма ко да-е ськ из а́псу. — Ла́ма како ме́ња́ва.

лама́ње с гл им од *лама*. — Од његово́ лама́ње, сви́ се погледу́ју.

Ла́мба м *надимак*.

ла́мза м *онај који граби, који једе похотљиво*. — Је́ђте, немо́ј ви до́јде они́ја ла́мза све да полама, ни́шта да ви не оста́и.

ла́мка несв *хвата устима о конац везано јаје о Белим покладама*. — Ламка́сте ли јаје́ за покла́де?

ламка́ње с гл им од *ламка*. — Ламка́ње ја́јца мо́ж са́мо с у́ста.

ла́мча м пеј *онај који једе халапљиво*. — Ти́ја ла́мча, какав је, гла́ву ци изеде́.

ла́нда (се) несв фиг *скита, лута*. — Ла́нда се от-ку́ћу на ку́ћу, ко глуво́ ку́че, да му про́јде вре́ме. — Ла́нда се ко зау́лав.

/ланда јајца/ изр *беспосличи*. — Питу́јеш ме куде́-е Дра́гиш — ла́нда ја́јца по Спаи́сковицу и Вра́књице.

ланда́ње с гл им од *ланда (се), скитање, лутање*. — На перчи́к ми се попе́л с тој ланда́ње по село́ да му пу́т ви́ди капу́т.

ланда́ра (се) несв **1.** *клати (се), њише (се), млатара*. — Обеси́л торбиче́ на сла́п да му га ве́тар ланда́ра. — Ланда́ра му сто́јко кьд о́ди, ете́ то́ј му ланда́ра! — Ве́ш се ланда́ра на пре́мет. — Ланда́ра ти се каи́ш на манти́л, ће га загу́биш. **2.** *скита, лута, беспосличи*. — Кьд би има́л вре́ме и ја́ би се ландара́л по це́л дьн, не би́ држа́л ову́ секи́ру да ми кида́ ру́ке! **3.** фиг *говори глупости, блебеће*. — Одврза́ла език, па вој по це́л дьн ланда́ра.

ландара́ње с гл им од *ландара (се)*. — И́сцепи ти се ве́ш од ландара́ње на ве́тар (*1*). — С ландара́ње по орма́н се ку́ћа не држи́ (*2*).

ла́ндра (се) несв в *андра (се)*; **1.** *скита (се), луња, тумара, вуцара се.* — Ла́ндра по Чемерник з-другари́. — Ла́ндра се ко бле́сав по малу́. **2.** *клати (се), млатара.* — Иде она́ а ла́ндра вој подве́шка на чера́пу. — Спре́гал се, ла́ндра му се гу́ња на грби́ну. — Ла́ндрају му се крпо́љци на чеши́ре.

ландра́ње с гл им од *ландра (се), скитња, лутање.* — Оста́ја́л ландра́ње, оди-сти́нски узе́л да рабо́ти.

ла́нза (се) несв *луња, скита, беспосличи,* в *ланса,* в *лунса.* — Отиша́л да ла́нза по некаква́ ко́њи. — Ла́нза се од ово́јми до оно́јми се́л да не рабо́ти.

ланза́ње с гл им од *ланза (се),* в *лансање.* — У́тепа се од лаза́ње по ридишта и ни́какав ха́р не сте́че.

ла́нsa[1] м *скитница, беспосличар.* — Не́ма ланса́ње, не́ћу и ти́ да бу́деш како они́ја Миле́вкин ла́нsa.

ла́нsa[2] **(се)** несв в *ланза (се).* — Ла́нsa по це́л дан од другара́ до другара́, не сврта се до́м. — Ла́нsa се за њего́в гро́ш, што те́бе па бри́га куде́ се ла́нsa?

ланса́ње с гл им од *ланса*[2] *(се).* — И́ма ли нека́ ба́ба да му преба́је од ланса́ње? — Сцепи́л чеши́ре по ланса́ње.

ла́нни прил *лане, прошле године.* — Ла́нни, на собо́р, на Чоба́нац, бе́ше по́више љу́ди. — Ла́нни неје́ ovако́ј припица́ло сље́нце како се́ј.

ла́ниште с *место где је сејан лан.* — Те́рај ги да пасу́ прекај реку́, куде ла́ниште.

ла́нски, -а, -о *прошлогодишњи, лањски.* — Интересу́је га шко́ла мло́го како ла́нски сне́г (*ирон*). — Ла́нска прашчи́на бе́оше по́крупњачка.

ланче́ с дем и хип од *ланац, ланчић.* — Кулунци́ја пронесе ланчети́ја, бро́шови, пр̀стени, гри́вне — и сто дру́ге дрангули́је.

ланче́нце с дем и хип од *ланче.* — Еве́, чи́ча за ро̀ђендан на дете́ доне́л ланче́нце.

ла́павина ж *суснежица, лапавица.* — У́дари ла́павина, оста́ја́мо бра́ње дрва́, па побе́гомо у Стоја́нчину поја́ту. — Ба́тиса ни рабо́ту та́ј ла́павина.

ла́па несв фиг *једе халапљиво, похотљиво.* — Ла́па рану́ ко не́здрав. — Куде́ се тако́ј еде́, ла́паш како ку́че.

лапа́ње с гл им од *лапа.* — Навика́л на лапа́ње, па н-уме́је љу́цки да еде́ куде љу́ди.

лапара́ несв **1.** *говори глупости, лупета, блебеће.* — По вазда́н лапара́ с ону́ј пога́ну језичи́ну, и́ч да га не слу́шаш. **2.** *клопара (воденица, кола).* — Лапара́ше нека́ ко́ла на̀ђа́ске нис пу́т. **3.** *млатара,* в *ландара.* — Што́ не збе́реш ве́ш, да не лапа́ра на ве́тар?

лапара́ње с гл им од *лапара (1, 2, 3).* — Не мо́гу да трпи́м њи́но ста́лно лапара́ње (*1*). — По лапара́ње позна́вам на́ша ко́ла (*2*). — Не све́до о́чи од лапара́ње на оно́ј прозорче́ на та́ван (*3*).

ла́пне свр у дем знач: *лапа; брзо или мало поједе.* — Ла́пну ма́лко од обе́д, па о́трча да до̀и дете́.

лапр̀да несв пеј *говори свашта, блебеће.* — Нек лапр̀да ко́ј што о̀ће, ме́не ме то́ј не танги́ра.

лапр̀дало с *блебетало, торокало.* — О[д]-то́ј лапр̀дало сва́шта ће чу́еш.

лапрда́ње с гл им од *лапрда.* — Пу́на ми глава́ од њи́но лапрда́ње.

лапња́ње с гл им од *лапње (се),* **1.** *халапљиво једење.* — Кљ на прашчи́на си́пеш бр̀кало, са́мо чу́еш лапња́ње. **2.** *бучно ходање, лупање ногама о тле.* — Кво́-е-то́ј

лапћа́ње по ку́ћу о[д]-цаба́јле? **3.** *ударање.* — Какво́-е тој сва́ки ча́с лапћа́ње човека́ по грби́ну? **4.** фиг *хвалисање.* — Од његóво лапћа́ње у гру́ди не мо́ж се жи́ви.

ла́пће несв **1.** *једе халапљиво, бучно.* — Ку́че мло́го гла́дно, па ла́пће поми́је ис кори́то за сви́ње. **2.** *лупа кад хода.* — Кои́ тој то́лко ла́пће с кондýре око ку́ћу?

ла́пће се несв *удара се, хвалише се.* — Немо́ј се то́лко ла́пћеш, верýјемо ти.

ла́рма[1] ж *галама.* — Ис Тóдорови се чýе голе́ма ла́рма.

ла́рма[2] несв *галами.* — Кои́ куде чи́чини то́лко ла́рма? — Не чý од ла́рму кво́ ми ре́че.

лармáње с гл им од *ларма.* — Проби́ше ми гла́ву с лармáње. — По лармáње познáвам да-е тýј Та́ћија.

ла́рмација м *галамџија.* — Óн је гла́вни ла́рмација у ку́ћу.

ла́сан, -сна, -сно *једноставан, лак.* — Тóј ти-е ла́сна рабóта: косý у ша́ке, па мáвај око те́бе. — Ла́сан је живóт кьд и́маш па́ре, мýка-е кьд не́маш.

ла́ска[1] ж (угл мн) *шљокица као украс на вути.* — Кьд извéзешемо вýте с ла́ске и мани́стра, па дизга́, ши́к, шири́т, гајта́н, по́убаво о[д]-тóј не́ма.

ла́ска[2] несв *светлуца, сјаји се.* — Но́ве ципе́лке, па ла́скају.

ла́ска се несв **1.** *светлуца, одсјаји, сјајка се, леска се.* — Све́ се на њý ла́ска ко́лко-е ýбава. — Ла́скају вој се менђýшке. **2.** *дотерује се, кинђури се.* — За кво́ ли се то́лко ла́ска пре́[д]-цва́ки собо́р?

ласка́ње с гл им од *ласка (се)*, **1.** *светлуцање, сјајкање.* — Од ласка́ње не мо́ж да гле́даш у ре́ку. **2.** *улепшавање, кинђурење, дотеривање.* — Научи́ла на ласка́ње куде башту́ и ма́тер, па се и овде́ ла́ска.

ласкарче́ с *иглица која је служила за украшавање („низање") вуте шљокицама и перлама*, в *игличе́ ласкарче́.* — Ка[д]-це с ласкарче́ нани́же вýта све́ се сјаи́ и ласти́ онако́ј ýбава с ла́ске и мани́стра.

ла́сначко прил у дем знач: *ласно.* — Све́ вој и́де од ру́ке ла́сначко. — Ла́сначко га сработи́мо.

ла́сно прил *лако.* — Ла́сно ће га на́јдеш. — Докле се ука́чиш на Чу́ку, по́сле е ла́сно, све ре́дом.

ла́ставичка ж дем и хип од *ластавица.* — По по́ље се разлете́ле ла́ставичке на све́ стра́не, све́ у ра́дос.

ласта́р м *изданак на дрвету*, в *омлад*, в *младар.* — Оце́ко ла́ни сли́ву, кьд ис-пењýгу избили ластари́.

ласта́рак м дем од *ластар.* — Да кале́миш ти́ја ласта́рак од бла́гу сли́ву.

ла́стеж м *ластиш.* — Покида́л ми се ла́стеж на га́ће, па спа́дају.

ла́стреж м в *ластеж.* — Фа́ли ми још два́ ме́тра ла́стреж, кьд и́деш у Село́ да ми ку́пиш.

ла́цка несв **1.** *штуца.* — Чим ла́цкаш то́лко, неки́ те си́гурно спомињa. **2.** фиг *жели што, чезне за чим.* — И́ма си њо́јно, ал за тýђо вој ср̀це ла́цка.

лацка́ње с гл им од *лацка, штуцање.* — Увати ме нéко лацка́ње, па сьл ла́цкам.

ла́цне свр *штуцне.* — Ча́с, ча́с, па ла́цне. — Са́мо ли га ва́тим, и́ма да ла́цне и тóј ће му бу́де!

лаште́ње с гл им од *лашти (се).* — Од лаште́ње не мо́ж да гле́даш.

лашти́ (се) несв *сија (се), пресијава се, блиста.* — Сред̀ила ку́ћу, да све́ лашти́.– Лашти́ се она́ј вýта на њý. — Лашту́ вој се зýби ка[д]-це насмеје́. — Кьд ометé, лашти́ се це́ла ку́ћа.

ља́жа ж в *лажа*. — Тој је́ј тако́ј било́, то-е ља́жа што проно́су Ди́нини. — Изле́зла голе́ма ља́жа за Миле́вку да е побе́гла за Синади́на.

ља́жац м в *лажац*. — Излага ме ти́ја белосве́цки ља́жац, па поте́го чак у Село́ по ови́ја мра́з.

ль́же несв *лаже, говори неисти́ну*. — Кои́ ль́же та́[ј]-и кра́дне. — О́чи му ви́кају да ль́же.

ль́же се несв в *лаже се*. — Ль́жу се мома́к и девојка докле се не у́зну, а по́сле си зна́ју да-е то́ј била́ ља́жа.

ль́жља м *лажов*. — Така́в ль́жља у село́ је́ј ода́вно откупува́л гове́да.

ль́сан, -сна, -сно в *ласан*. — Ви́кај Си́мку да жње́те Пчсни́чиште, она́-е ль́сна на ру́ку, бр́зо ће привр́шите.

ль́ска[1] ж (угл ль́ске) в *ласка*[1]. — Изве́зла ву́ту с ль́ске и мани́стра, па вој мло́го у́баво стои́.

ль́ска[2] несв *гланца*. — Ста́лно ль́ска ципе́ле с имали́н.

ль́ска (се) несв **1.** *свети́луца, пресијава се*. — Ль́ска вој се вутиче́ ка[д]-це ва́ти у оро́, па зайгра. –Вута́ вој се ла́ска, све́ се на њу ль́ска, са́мо трепти́ како огледа́лца. — Ль́ска вој се ку́ћа колко́-е у́редна. **2.** фиг *доте́рује се, гизда се*. — Ль́ска се за собо́р.

ль́сно прил *лако*. — То́ј бе́ше ль́сно, но сьг се тре́бе за́пне. — Ль́сно гу превара́мо и дове́домо за Го́пчу.

ль́цка несв в *лацка*. — Ль́цка о[д]-цтра́. — Тико́мир сьг ль́цка кьд га спомењу́јемо.

ль́цкање с *шту́цање*. — Какво́-е па тој твоје́ ль́цка́ње це́л дьн?

ль́цне свр в *лацне*, **1.** *шту́цне*. — Ка[д]-дете́ ль́цне, да́ј му води́цу да ста́не ль́цка́ње. **2.** фиг *награши́ше, наста́рада*. — Немо́ј ти ль́цне сестра́.

ль́шти (се) несв в *лашти (се)*. — У́баво, па ль́шти. — Ль́шти вој ву́та, обра́зи вој ль́шту́, докара́ла се, па це́ла ль́шти. — Нешто́ се ль́шти на сль́нце у доли́ну. — Ль́шти се ко мла́да неве́ста. — Ль́шту́ вој се обра́зи о[д]-цре́ћу и ра́дос.

ле́б м **1.** *хлеб*. — Омеси́ ржен ле́б, тури́ га да ста́ше, по́сле ћу га пече́м за вече́ру. — Куде на́с се је́л ка́т-како́: ржен ле́б, овсе́н ле́б, ца́ревичан ле́б, јечме́н ле́б, ме́шан ле́б и бе́[л]-ле́б. — Је́ћ, ку́ме, пога́чу бес-ле́б (*шаљ*). **2.** фиг *храна*. — Роди́ла сам се у поро́ди́цу куде се мло́го деца́ ра́ђала, а ле́б ма́лко. — Отиша́л у печа́лбу да зарабо́ти за ле́б. — Куде́ од њу́ тра́жиш кьд не́ма ни за ле́б. — Ни́кад не поо́ди доле́ко без ле́б. **3.** изр: — Ле́б му се огади́л (*клетва*). — Уби́л га ле́б што-е куде ме́не пое́л (*клетва*).

/ле́б и с ле́б/ изр *храна*. — Да́ј му ле́б и с ле́б нека понесе́, па у гове́да. — Тури́ му у јанџи́к ле́б и с ле́б и прати́ га на коси́лбу. — И́ма ле́б и с ле́б и које́ ће му ви́ше?

леба́рник м *остава за хлеб*. — У леба́рник не́ма и́ч ле́б. — Леба́рник му њего́в (*псовка*)!

леба́рњак м в *лебарник*. — У леба́рњак и́ма кревајче́нце с јајце́ за те́бе. — У леба́рњак му га њего́в!

ле́бац м дем и хип од *леб*. — Ле́бац-[с]е не вр́ља, ле́бац-[с]е пошту́је. — Ле́бац му њего́в (*клетва*). Понеси си ле́бац и уз ле́бац. — Изе́л га ко ле́бац (*нешто добро направио*).

ле́бић м дем и хип од *леб*. — Тури́ ти ле́бић у торбиче́ да се на́јде, мо́жебит огладне́јеш.

Ле́бед м *старији назив села Лебет*, в *Плави Лебед*.

Лебеђа́нин м *човек из Лебета*.

Лебеђа́нка ж *жена из Лебета*.

лебеђа́нски, -а, -о *који припада Лебеђанима.*

Лебеђа́нче с *дете из Лебета.*

Ле́бет м *име села.*

лебецки́, -а́, -о́ *оно што је из Лебета, што припада Лебету.*

ле́бно бра́шно с *брашно од кога се меси хлеб.* — Умле́л га одмера́к, такво́ ле́бно бра́шно несе́м досе́г има́ла.

лева́к м **1.** *који је леворук.* — Он је лева́к од рође́ње. **2.** *стока која се преже с леве стране.* — Же́рко-е десна́к, а Му́рца лева́к, немо́ј да погре́шиш у јера́м.

ле́вина ж *зграда која није намењена становању.* — Куде на́с ле́вине се ви́кају: коша́ра, пле́вња, поја́та, а́мбар, ко́чак, кле́т, овча́рник, кокоши́њац, казани́ца и дрва́рник. — Склепа́ ми ле́вину за жи́то и отиде́ у ра́т.

леви́нка ж дем и хип од *левина.* — У леви́нку нака́рам коко́шке, да ги ја́стреб не однесе́.

леви́нче с дем од *левина.* — Оно́ј ли-е ку́ћа, напраји́л ово́цко леви́нче, не́ма се куде́ обрне́ш.

/ле́во сме́тало/ изр спорт *онај који не зна да игра, који само смета.* — А ти́ ће и́граш ле́во сме́тало. — Изгуби́мо збо́г оно́ј ле́во сме́тало, што не зна́је да шу́тне ло́пту.

леворве́р м *револвер, пиштољ.* — Из ра́т сам доне́л леворве́р и шма́јсер, најдо́ше ми ги по́сле милица́јци кьд затвара́ше Крсто́мира педесе́ дру́гу.

левору́кес, -та, -то *леворук, левак.* — Левору́кес, а тако́ј до́бро пи́ше. — И дете́ вој левору́кесто.

ле́га несв **1.** *спава.* — Уморил се од копа́ње, по́рано отиде́ да ле́га. — Се́г ве́ћем ле́гају и коко́шке. **2.** фиг *лежи, болује.* — То́ј ле́то бе́о ле́гла у кре́вет од бо́лес. — Ле́же дете́ у кре́вет от ка́шљицу.

ле́гало с **1.** *кревет, постеља.* — Ако дру́кше не мо́же ће га ува́тиш, на ле́гало. — Ће до́јде то́ј ку́че на ле́гало, не́ће ми побе́гне. **2.** *животињска лога.* — Есу́ ли сва́ говеда на ле́гало? — Раска́рај ги од ле́гало да пасу́! — Ће до́јде лиси́ца на ле́гало. **3.** *мотка на којој ноће кокошке.* — Укачи́ле се коко́шке на ле́гало.

лега́ње с гл им од *лега*, **1.** *спављање, лежање.* — До́цкан је, да се и́де на лега́ње. — Кво́ лега́ње, ама́н. **2.** *излежавање, беспосличење.* — Не́ма ко́рис од лега́ње. — Зна́је са́мо за лега́ње.

ле́ген м *лавор.* — Си́пи ми то́плу во́ду у ле́ген да оми́јем но́ге.

легло́ с в *легало (1, 2, 3).* — Што дете́ неје́ ве́ћем у легло́ (*1*)? — Це́л дьн ку́че лежи́ ненара́њѐто на легло́ (*2*). — Све́ се коко́шке укачи́ле на легло́ (*3*).

ле́гне свр **1.** *смести се да спава, спава.* — И́ч га не ви́кај, ле́гал је. — Ће до́јде да ле́гне, тьг ће га ва́тимо. **2.** фиг *разболи се.* — Ле́гал од гри́п, две́ неде́ље како лежи́. **3.** фиг *беспосличи.* — Ле́гне, па све четири́ у́вис. **4.** фиг *да се што заборави.* — Че́ка да ле́гне тај ствар, па ће до́јде. **5.** фиг *намести се.* — Поче́кај ма́лко, и́ма ти ле́гне ко ке́ц на десе́тку. **6.** фиг *сруши се, срине се, скљока се.* — И Цве́тина ку́ћа на раскрсје ле́гла. — Ле́гла им поја́та, не́ма куде́ о́вце да им презиму.

леда́ра ж **1.** *земуница у којој су посластичари чували лед за лето.* — Ту́ј, у јабука́р, поред Власи́ну, била́-е леда́ра на Пелива́на, кьд несу́ били́ вриди́жери. **2.** фиг *хладна просторија.* — Како́ мо́ж да седи́те у туј леда́ру?

леда́рник м в *ледара (1, 2).* — У леда́рник су ту́рани голе́ми кома́ти ле́д ва́дени са[с]-секи́ру из Власи́ну (*1*). — Не мо́гу да спа́вам у ови́ја леда́рник (*2*).

леденѝца ж в *ледница*, **1.** *ледена свећа на стрехи.* — На стре̏је се наватàле леденѝце. **2.** фиг *хладна просторија.* — Не ло̀жу у со̀бу, па леденѝца, не мо̀ж се издржѝ.

ледѝна ж **1.** *необрађивана земља.* — На њѝ о̀ришта, ливàде, сливàци, а на мѐне ледѝна, кудѐ-е ту̀ј правдинà? **2.** фиг *без игде ичега.* — Онѝ се изделѝше, а ја̀ остàдо на ледѝну. — Искара ме баштà на ледѝну, па се снаóди како̀ знàш.

лéдница ж в *леденица (1, 2).* — Пàзи немо̀ј ти пàдне некà лéдница на глàву, да те упокòи (*1*).– Вѝше ти не улàзим у ту̀ј лéдницу докле не накладéш о̀гањ (*2*).

лежàјник м *нерадник, дангуба.* — Кудѐ најдо̀ лежàјника, да сам бар рабо̀тника узéла него ово̀га што аздису̀је. — Кој-е видéл вајду̀ од лежàјника, те ли ћеш па тѝ.

лежàјница ж *нерадница, готованка.* — С лежàјницу не мо̀ж да ку̀ћиш ку̀ћу.

лежећкѝ(м) прил *лежећи.* — Кьд би могло̀ лежећкѝ да се рабо̀ти, то̀ј би било̀ мло̀го у̀баво. — Лежећкѝм је свé учѝл. — Лежећкѝм би и косѝл да мо̀же.

лежѝ несв **1.** фиг *спава, коначи.* — Ако ни не пу̀шту у ку̀ћу, наћàске ће лежѝмо у плéвњу. **2.** фиг *издржава затворску казну.* — Трѝ и по го̀дине е лежàл за тàј пу̀ста говéда у àпсу. **3.** фиг *налази се, стоји, пропада.* — Руко̀ље ми лежу̀, а ја̀ се с тéбе овдé замлаћу̀ем. — Дрвà ми лежу̀ на дрвнѝк, а ја̀ сéбнем без о̀гањ. — На бѝндур лежѝ ћупрѝја у по̀друм. **4.** фиг *беспосличи.* — По цѐл дàн си тако̀ј лежѝ без рабо̀ту. **5.** фиг *опстаје, опстоји.* — Ку̀ћа лежѝ на жену̀, а печàлба на човéка. ▪ скраћени обл имп лéж. — Лéж да спàваш, кој ђàвол веду̀јеш сву̀ноћ.

/лежѝ на нàре/ изр *много богат.* — Лежѝ на пàре, а стàлно ку̀ка како нѝшта нéма. — Да лежѝ на пàре, не бѝ оно̀лко ринтàл.

/лежѝ на јàјца/ изр *ленчари, дангуби.* — Кво̀ рабо̀ти, по цѐл дàн лежѝ на јàјца, етé то̀ј рабо̀ти тво̀ј побрàтим!

лезéње с гл им од *лези се, церекање.* — Досадѝл је и на Бо̀га с тој стàлно лезéње за нѝшта.

лéзи се несв **1.** *церека се, смејући се, подсмева се.* — Немо̀ј се лéзиш кьд нејé за лезéње, ћу те ошајдàрим цигàнски. **2.** *показује коме језик у знак спрдања и подсмеха.* — Ако се пà лéзиш, ћу ти оцечéм језѝк.

лезилéбовић м в *лезилебоња.* — Накитѝли се куде мѐне све лезилéбовићи, па нѝки да се сéти за рабо̀ту.

лезилéбоња м *нерадник, готован.* — Родѝла ми еднòга лезилéбоњу, не вàта се за нѝшта осéм за ложѝцу. — Кудѐ расту̀ такѝ лезилéбоње и ја̀ еднòга да посàдим?

лезѝна ж/м *будала, глупак,* в *блазина*[1]. — Немо̀ј те вѝше вѝдим с ону̀ј лезѝну по сокàк.

лезѝнче с дем од *лезина.* — И с њу во̀ди оно̀ј лезѝнче.

лéзне свр *ошамари, удари.* — Ћу те лéзнем с тојàгу да се вѝше не измотàваш с мѐне.

лéјка ж **1.** *врста тикве која се као сасушена у домаћинству користи уместо суда.* — Завàти ми во̀ду у лéјку. **2.** фиг пеј *глава.* — Нѝшта у њо̀јну лéјку не улàзи, оратѝл ти ел ку̀че лајàло — исто̀ вој до̀јде. — Гађàла се деца̀, па му разбѝла лéјку.

лејчетѝна ж ауг и пеј од *лејка.* — За кво̀ ће ти то̀лка лејчетѝна, кьд несѝ кàдар да упàнтиш нѝшта у шко̀лу. — Не но̀си за цàбе оно̀лку лејчетѝну, ко̀лко да га вѝкају главуràн.

лéк[1] м в *бајски лек.* — Онà ти знàје лéк за свàку бо̀лку.

/ле́к[2]/ у синтагми **за́-лек** *мало, нимало*: — Компири́ ни за́-лек несу́ остали́, све ги поје́ле пу́вице. — Дојде́ немаштина, па ле́б ни за́-лек. — Остало́ ми си́риште колко́ за́-лек.

ле́кован, -вна, -вно *лековит*. — То́ј ти је мло́го ле́ковна трава́, за сва́ки бо́лес.

лекува́ње с гл им од *лекује (се)* (*1, 2*). — Тре́бе да и́де у ба́њу на лекува́ње (*1*). — Од његово́ лекува́ње јо́ш га боли́ грби́на (**2**).

леку́је несв **1.** *помаже у лечењу, лечи*. — Ба́бо, ре́че ми ти́ја Гра́да, ја́ ћу те леку́јем и да́де ми они́ј тра́ву да сва́рим и три́пут на дн пи́јем пред једе́ње. **2.** фиг *бије, туче*. — Кьд ва́тим ја́ да га леку́јем, ће ме до́бро запа́нти. ▪ трп прид **леку́ван, -а, -о** *лечен*. — О́дма ми ре́коше да-е по́грешно леку́ван.

леку́је се несв *лечи се*. — Лекува́ла се по бо́лнице, по ба́ње, куде́ све нејс оди́ла.

ле́ле узвик **1.** *за изражавање бола, туге, жалости*. — Ле́ле, ма́јке, у́тепа ме Драги́ша с матику́! — Ле́ле, Ста́но, што о́стаи ма́ла дечи́ца, ко́ј ће ти ги очу́ва?! **2.** *при изненађењу, чуђењу*. — Ле́ле, куде́ ли сам ово́ј залута́л? — Ле́ле, Бо́шке, које́ ћу сьг да рабо́тим по ову́ј тавнину́? **3.** *у претњи, опомени*. — Ле́ле, са́мо кьд ва́тим то́га сопуља́на, ћу га изме́здрим са[с]-слицовьк.

/ле́ле ма́ле // ле́ле ма́лке/ изр за појачавање радње *куку мајке*. — Ле́ле ма́ле, ко́лко е у́баво оно́ј Ариза́ново девојче́! — Ле́ле ма́ле, кво́ ми ре́че огурсу́з! — Ле́ле ма́лке, ови́ја ме о́ће би́је!

лелеја́ње с гл им од *лелеје (се)*. — Ви́дим нек лелеја́ње по жи́то, кьд лиси́ца се шу́ња до кокоша́рник.

леле́је (се) несв *љуља (се), лепрша (се), клати(се)*. — Се́ди ти до́м и леле́ј дете́ да за́спи. — Ка[д]-цеди́, сьл леле́је но́ге. — Ене́ га нис пу́т, леле́је се пија́н. — Леле́ју се лива́де о[д]-тра́ву, бр́зо ће коси́лба. — Леле́јем се од у́мор, од дана́шњо голе́мо рмба́ње.

леле́јка ж *колевка*.– Заме́тнем на грби́ну леле́јку з-дете́, па на њи́ву да жње́јем. — Бе́ше ми дете́ у леле́јку кьд му́ж на́страда у Ско́пје о[д]-семљо́трес.

леле́јне (се) свр *заљуља (се) на тренутак, залепрша (се)*. — Леле́јни дете́ кьд закмечи́. — Леле́јну се два-три́пут на љуља́шку, па си отиде́.

ле́лке узв в *леле*. — Ле́лке, ма́лке, уштркља́ше ми говеда, куде́ ћу ги на́јдем? — Ле́лке, ка[д]-те дова́тим ћу напра́им пачариз о[д]-те́бе!

/ле́лке ма́лке/ изр у дем знач: *ле́ле ма́ле*. — Ле́лке ма́лке, колка́-е бубу́лька улезла у ку́ћу!

ле́ма несв *бије, туче*. — Узе́ да гу ле́ма, па ле́мај, ле́мај, све докле не па́де на зевњу́, а ни́ки не́ смеја да при́ђе да гу одбра́ни.

лема́ње с гл им од *лема*. — Ла́ко-е за лема́ње, ал тре́бе дете́ да се очу́ва, однегу́је.

леме́зница ж (угл мн) *посечене младице буковог дрвета, уплетеног грања на врху, које се стављају на стогове да заштите сено од непогода или на кровове појата који су од сламе и папрати*. — Да не бе́о турил леме́знице, те́ше аламу́ња да разнесе́ сто́гови. — Ка[д]-це ку́ће покрива́ле с па́прат и сла́му, озго́р су доодиле леме́знице.

лемезња́к м пеј *мотка направљена од лемезнице, дебела мотка*. — Да ми не бе́ше лемезња́к, да ги изме́здрим, те́ше се избоду́ с ро́гови Бу́лча и Му́рца.

ле́мза несв *бије, тепа, туче*. — Не сме́је да до́јде до́м, башта́ ће га ле́мза. — Не бои́ се и ако га ле́мзају, те́ра си по његово́.

лемза́ње с гл им од *лемза*. — Сампа́с, не пома́га му ни лемза́ње.

ле́мне свр *удари нечим.* — Ка[д]-те ле́мнем с ову́ј тоја́гу це сми́риш!

ленчу́га ж/м *лењивац, лењивица.* — Убаво дете́ бе́ше, поста́де ленчу́га. — Ја́ да ра́ним ленчу́гу не́ћу!

ленчугар м *лењивац.* — Не помињај ми га, то́-е ленчугар кака́в се јо́ш нее́ роди́л.

ленчугара ж/м *лењивац, лењивица.* — Не́ћу те ви́дим с ту́ј ленчуга́ру ви́ше.

ленчугарење с *ленстовање.* — Навикли на лењчугарење, па им се ни́шта не ва́та у ру́ке.

ле́њ м **1.** *леност.* — Вати́л га ле́њ, па ни́шта не рабо́ти. — Неје́ вој то́ј до бо́лес, него до ле́њ. **2.** *лења особа.* — Бе́ж од ле́њога ко од о́гња. — Ле́њ се не ви́ка у мо́лбу.

ле́њав, -а, -о *лењ, нерадан.* — Ни́шта не рабо́ти, мло́го-е ле́њава, ко́ј гу у́зне и́ма се зарабо́ји.

ле́њавка ж пеј *лењивица.* — Не пи́па ни у ку́ћу, ни у ру́ке та́ј ле́њавка, че́ка да дру́ги срабоћу́ју.

ле́њавко м пеј *лењивац.* — Куде́ ми за́паде да с ле́њавка чу́вам гове́да, па це́л дн тр́чи, тр́чи по Чемерник, но́ге ми се оце́коше о[д]-трча́ње.

лења́ив, -а, -о в *лењав.* — Една́ сна́јка ми е ко чи́гра, а една́ лења́ива дибиду́з.

леня́в, -а, -о *лењ, нерадан.* — Да-е леня́ва, то́ј ни́ки не пори́ца, ал је у́бава.

леня́вка ж в *лењавка.* — Леня́вка, спи́ до пла́дне.

леня́вко м в *лењавко.* — Неје́, ви́каш, има́л на кога́ да се ту́ри леня́вко.

леня́вштина ж в *лењивка.* — Жена́ му-е голе́ма леня́вштина.

ле́њка ж *лењивица.* — Ба́ја́ва мо́лиш ле́њку, не́ће ду́пе поми́цне.

ле́њос м *леност.* — Вати́л га голе́м ле́њос, о́чи не мо́ж да откло́пи.

леньо́сан, -а, -о *улењен, лењ.* — Леньо́сан донде́. — Леньо́сана па не́ма куде́. — Леньо́сано на роди́тељи.

леньосува́ње с гл им од *лењосује се.* — Од леньосува́ње по́голема бо́лес не́ма.

леньосу́је се несв *чини се лењим, ленствује.* — Ле́жи у ку́ћу, леньосу́је се, не́ће и́ч да се прива́ти да ни помо́гне.

леньо́ше се свр *улењи се, постане лењ.* — Леньоса́ла се, па гу мрзи́ што-е жива́.

ле́ньча м в *лењавко.* — Докле́ ћу ви́ше ра́ним оно́га ле́ньчу?

леньча́р м *лењивац.* — Голе́м је леньча́р.

леньчаре́ње с *ленстовање.* — Од ленчаре́ње не́ма Бо́же помо́гни, но се прива́тај да рабо́тимо.

леньча́рка ж *лењивица.* — Куде́ најде́ туј леньча́рку да ти пома́га?

леньча́рче с *лењивче.* — И́мају и едно́ леньча́рче како што су и они́.

леньчу́га м/ж *лењивац, нерадник, ленчуга.* — Каквý-е леньчу́гу очува́ла у три́ сре́за га не́ма.

леньчугар м *лењ, нерадан човек.* — Кво́ ће ленчугар да ти помо́гне, едва́ се вуче́. — Све́ су то́ј леньчугари́.

леньчуга́рка ж *лења, нерадна жена.* — По њу́ се саму́ ви́ди колка́-е ленчуга́рка.

леньчуга́рче с *лењо, нерадно дете.* — Ленчуга́рче, дало́ се на башту́.

лепеза́н м *голуб лепезастог репа.* — Река́л је ће ми дадé едно́га лепеза́на.

лепе́зас, -та, -то *који има облик лепезе.* — Ли́с од ја́вор до́јде голе́м, па лепе́зас.

лепе́нка ж бот *дивизма* Verbascum thapsiforme Schr.

ле́пне свр фиг *удари шаком, млатне.* — Не тро́пај глу́пости, ћу те ле́пнем преко ри́ље.

Лепо́сова ж *име.*

лепоти́ја ж *лепо̄та*. — Девојче — лепоти́ја. — Ка[д]-це изокоси, па лепоти́ја да погле́даш. — Ту́ј лепоти́ју кьд уцавту́ ливаде н-уме́јем ти опри́чам.

лепоти́ња ж в *лепо̄тија*. — Лепоти́ња и убави́ња — кьд оти́деш на собо́р па ви́диш мла́д све́т како́ и́гра. — Изе́де ме њо́јна лепоти́ња, у́рниса ме дибиду́с.

лепти́рка ж *лепти́рица, лепти́р*. — Што-е́ ово́ј, ко́лко се намножи́ле лепти́рке?!

лепчьк м дем и хип од *лебьк*. — Не поне́сомо си лепчьк, но помре́мо гла́дни на ову́ј вруњи́ну.

лепче́ с дем и хип од *леб, хлепчић*. — Намеси́ла бе́ше лепчети́ја на сва́ко унуче́нце по едно́.

лепче́нце с дем и хип од *лепче*. — Це́л дьн у гове́да проведе́ на лепче́нце и си́ренце.

ле́са ж *врата̄њица, капија од тараба и баскија на авлији, тр̄ли, тору или градини*, в *пла̄тно*. — Притр̀гни ле́су да не изле́зну о́вце ис трлу́. — Тре́бу ни јо́ш не́колко ле́се да загра́димо гради́ну.

Лескова Падина ж *заселак у Новом Селу*.

лесковьк м *прӯт, мо̄тка од леске*. — Мило́рад је за дебе́л лесковьк.

лескови́на ж *дрво леске*. — Од лескови́ну да исплете́ш пло́т да ти се не промуљу́ју о́вце у гради́нче.

лескови́че с бот *врста ба̄шенског цвећа*.

ле́тени прил *пре̄ко лета, лети* (Боровик, Мачкатица). — Ле́тени се мала́ напу́ни кьд издо́јду из ва́рош. — Зи́мени ће и́демо до́ле, куде деца́, ле́тени овде́, у плани́ну.

летечки́ прил *лете̄ћи*. — Са́мо ли ја́вим на Дани́ла, летечки́ ће до́јде да ме одбра́ни.

/лети́ перуши́ње/ изр *свађа, тӯча*. — Ка[д]-це́ доваги́ше, поче [да] лети́ перуши́ње.

ле́тне свр у дем знач: *летӣ*. — Ле́тну пи́ле из гњездо́, па се у́тркољи у тра́ву.

лето́ с *улаз у кошницу са мало истуре̄ном дашчицом*. — Пче́ле слету́ па тьг ула́зу кроз лето́ у ко́шницу.

ле́тоске прил *ле̄тос*. — Ле́тоске и́ма да рабо́тиш да зи́мени не гладу́еш.

ле́тошањ, -шња, -шњо *ле̄тошњи, од про̄шлога лета*. — Ле́тошањ још неће сти́гал, ово́-е ла́њски гра́.

летува́ње с **1.** *ле̄товање*. — Ако не до́јду ле́ти до́м, вика́ло се да су печалба́ри на летува́ње у рабо́ту. — Моје летува́ње-е на Де́л и Ки́тку с косу́ и сри у ру́ку. **2.** *лемъење ле̄т ламто́м*. — Носи́ ду́дулице куде кло́мфера на летува́ње, бе́оше им се дршке разлетува́ле.

ле́цка (се)[1] несв *шпреца (се), пре̄не (се)*. — Ле́цка ги јо́ш њо́јно и́ме. — Ле́цка га сре за Агну. — Дете́ навукло стра́, па се ле́цка сва́ки ча́с на ларму́.

ле́цка[2] прил *мало, малчице*, в *лецна*, в *лечка*. — Штрпну́ ле́цка од пога́чу ко́лко да оби́ђнем ква́-е.

лецка́ње с гл им од *лецка*[1] *(се)*. — Сва́ки ча́с лецка́ње и за ово́ј и за оно́ј, па како́ да не ва́тиш стра́?

ле́цна прил *мало, малкице*, в *лецка*[2]. — Да́ј ми ле́цна медьк на ложи́чку. — Да́де ми ле́цна си́рење да оби́ђем кво́-е.

ле́цне (се) свр *пре̄не (се), шпрецне (се)*. — Це се́ти за дете́, кьд га зајче́ (*сре*) ле́цне. — Ле́цну ме нешто́ куде сре. — Лецну́ се кьд поменуше моје и́ме милица́јци.

ле́чка прил *мало, малко*. — Да́ј ле́чка и на њега да во́зи бици́клу. — Ле́чка поседе́, па си отиде́.

лешња́к м *лескова шума, лештак.* — Моје је та́м, одкуде ба́ру, па све́ наова́м докуде лешња́к. — Уле́зал у лешња́к па све́ исе́кал пру́чке.

ле́шњик м бот *лешник*. — Набра́л пу́ну то́рбу ле́шњици у До́лњи Голе́ми ри́д.

ли́ба несв *куса брзо.* — Тако́ј о́н ли́ба брзачки́ и зача́с поли́ба пани́цу мле́ко.

либа́ње с гл им од *либа.* — Дабо́гда загрцну́л се с тој либа́ње. — Здргну́ло му од либа́ње.

либе́ла ж **1.** *грађевинска алатка.* — У́зни либе́лу да ви́диш ел до́бро стои́ дире́к. **2.** фиг *здрав, нормалан.* — Па́зи се ти о[д]-Цтоја́на, неје́ ба́ш под либе́лу.

Ливаћа́нин м *човек из Ливаћа.*

Ливаћа́нка ж *жена из Ливаћа.*

Ливаћа́нче с *дете из Ливаћа.*

ливаће с *земљиште под ливадама.* — Уле́зла гове́да у злата́нско ливаће.

Ливаће с *махала.*

ливатка ж дем и хип од *ливада, ливадица.* — С једну́ ливатку не мо́ж ми сто́ка пре́кара зиму́, мо́ра докупу́јем се́но.

ливаћки, -а, -о *ливадски.* — Набра́л оно́лко ливаћке ки́тке, све́ по́убава једна́ о[д]-дру́гу.

ливаче с дем и хип од *ливада.* — Изле́зомо на ливаче, под бу́ку, обедува́мо, па узо́мо да се грваљамо.

ли́вга несв *скита, луња, губи се (овца лијарица).* — Куде́ ли по ваздьн ли́вга Га́рка, н-уме́јем да ти ка́жем, ти́ке при́квечер довуче́ се међу о́вце.

ливга́р м *овца која скита ван стада.* — Докара́мо иш Чеме́рник и твоје́га ливгара́.

ливга́рка ж *овца која пасе ван стада.* — Не́ма ми гу ливга́рка из у́трину да се вр́не, куде́ да гу нађа́ске тра́жим.

Ли́вка ж хип од *Оливера.*

/ли́же ду́пе/ изр *додворава се.* — Н-уме́јем ја́ на ни́кога да ли́жем ду́пе, па да ми завр́ши по́со ко та́м неки́.

ли́заличка ж дем и хип од *лизалица.* — Не́маше па́ре ни за једну́ ли́заличку на дете́.

лиза́љка ж *лизалица.* — На деца́ доне́се бонбо́не и лиза́љке.

лизаљче́ с дем и хип од *лизаљка.* — О́лиза ли то́ј лизаљче́, па да ти оми́јем уста́, умрља́л си се ко неки́ разлизо́ја.

ли́зга се несв *клиже се*, в *ли́зга се.* — Ли́згају ми се опьнци, па узо́ тоја́шку да се потпи́рам.

лизгу́з узв *каже се кад неко кихне, наздравље.*

ли́зне свр фиг *попије мало.* — Ја́ на моје́га не да́вам да ли́зне раки́ју, одма́ га ува́ти.

лизњу́је свр фиг *помало пије.* — Докле лизњу́је и овако́ј и онако́ј, ал кьд наведе́ да це́вчи, не мо́ж се жи́ви од ње́га.

ли́ја[1] ж *лисица.* — Одне́се ни ли́ја на́јубаву коко́шку.

ли́ја[2] несв *скита, луња.* — Ово́ј твоје́ шиље́же ми че́сто само́ ли́ја по у́трину, ће га уда́ви нешто́. — Ли́ја, ли́ја, па доли́ја (*каже се за некога ко избегава обавезе или било шта*).

ли́јав -а, -о **1.** *изглачан од дуге ношње, просењен,* в *улиткан.* — Обле́кла ли́јаву ву́ту, па вој се ду́пе скрози́ра. **2.** фиг *на своју руку, својегав, луд.* — И́мам едно́ ли́јаво кравче́, не мо́гу се с ње́га избо́рим. — Куде́ ће она́ онако́ј ли́јава с ње́га да збо́ри?

ли̏јаво прил *лоше, слабо, глупо*. — То̀ј ти-е мло́го ли̏јаво урабо́тено. — Н-умѐје о́н, ће му па испа́дне ли̏јаво.

ли̏јар м *ован који пасе ван стада*. — И́машемо лијара́, ни́како да га упито́мимо да пасѝ с-о́вце, мора́мо му вр̀жемо звоњц.

лијари́ца ж **1.** *овца која иде ван стада*. — На лијари́цу се вр̀жу пр̀ве но́ге са са́пку, да не мо́ж да бе́га, него тако́ј клендр̀ца з-дру́ге о́вце. — Оти́де на́ша лијари́ца по ту́ђе о́вце, па се пре́двечер вр̀не. **2.** фиг *скитара, скитница*. — Ту́ј лијари́цу не мо́ж ни́кад да зате́кнеш до́м.

ли̏ја̑ћ м *скитара, скитница*. — Ти̏ја ли̏ја̑ћ се не сврта до́м. — Кудѐ најдѐ то́га ли̏ја̑ћа да ти ни́шта не помогне?

ли̏јо́ прил *осећај недостатка некога или нечега, штуро, глуво*. — Мло́го ми ли̏јо́ без Тико́мира, не́ма ни́ки да ни разгово́ри. — Ли̏јо́ ми у кошу́ру без Му́рцу (*во*).

Ли̏ка м хип од *Светолик*.

Ли̏ла ж хип од *Станислава; Станиславка*.

ли̏лав, -а, -о *љубичасте боје*. — Обле́кла бе́ше ли̏лаву су́књу, па што вој пасу́је, ко упи̏сана.

Ли̏нгур м *надимак*.

ли̏нгург м фиг *непостојећи месец, никад*. — То̀ј што ви́каш ће би́дне ову̀ го́дину, у ли̏нгург ме́сец, на свети-ни́кад.

Ли̏нгури м *надимак фамилије*.

Ли̏нгурка ж *надимак*.

линда́ње с гл им од *линда се*. — Не́ма ви́ше линда́ње, че́ка ни овьс на ри́д, да жњёјемо.

ли̏нда се несв **1.** *лепрша, лапара*. — Ли̏нда ти се нешто́ поза́ди на капу́т. **2.** фиг *маје се, скита се*. — Са́мо се ли̏нда, ни́шта га не интересу́је.

ли̏ндра[1] ж *скитара*. — Да не́ма и о́н нешто́ с туј ли̏ндру линдро́сану? — Кудѐ-е па она́ј ли̏ндра одлиндра́ла?

ли̏ндра[2] **(се)** несв **1.** *скита, луња*, в *ландра*, в *андра*. — Ли̏ндра ко нека́ ку́чка поселя́рка. — Кудѐ се ли̏ндраш по це́л дн, ко́ј ти деца́ и ку́ћу па́зи? **2.** фиг *ландара*. — Ли̏ндра вој они̏ја панди̏љ, а она́, бајаги́м, не ви̏ди.

линдра́ње с гл им од *линдра*[2] *(се)*. — Не мо́ж се оду́чи од линдра́ње. — Како́ се не умо́ри о[д]-то́лко линдра́ње?

ли̏не свр *пљусне*. — Натунти́ло се, ће ли̏не ки̏ша.

Ли̏нчиште с мтн *пашњак, шума*.

липсо́тина ж пеј в *ли̏пцотина (1, 2, 3)*. — Закопа́мо липсо́тину да гу ку́чићи не изри̏шкају (*1*). — О̀ћу да ку́пим кра́ву, а о́н ми прода́ва липсо́тину (*2*). — Јо́ш ли се по ку́ћу вуче́ она́ј дрта́ва липсо́тина (*3*)?

липсува́ње с гл им од *ли̏псу(ј)е*. — Нејѐ јо́ш дошло́ до липсува́ње.

липсу́е (се) / липсу́је (се) несв в *ли̏пцује (се) / ли̏пцује (се)*. — Липсу́ју му без рану́ гове́да, он се и̏ч не секи́ра. — Липсу́је вѐћем две го́дине, ни́како да ли̏пче. — Липсу́е од боле́ж (*премире*). — О[д]-то́ј се не липцу́је, то-е лековно́. — На ову̀ врући̏ну се липцу́је.

ли̏пти несв *лије, кити*. — Бе́ше га удари́л у гла́ву, ли̏пти му кр̀в, а ни̏ки се не ва́та да гу заусти̏. — Ли̏пти вода́ низ бу́ку, ал у воденѝцу не́ма ни̏ки да ту́ри у́ставу. — Ли̏пти ми зно̀ј ниш-чело́ од врући̏ну.

ли́пцан, -а, -о *угинуо, мртав*. — Што́ си се ту́ј издужи́л ко ли́пцан ко́њ. — Ли́пцан ко́њ не вр̏ља чи́вте (*изр*). — Др̏ви па́тку на ли́пцано маг̏аре (*изр за онога ко показује храброст према нејакима*).

липцо́сан, -а, -о *болешљив, изморен, слабог здравља*. — О́дим ко липцо́сана. — Тако́ј липцо́сан немо́ј да и́деш у ливаду, куде́ ти мо́ж да ко́сиш.

липцо́тина ж пеј **1.** *тело угинуле животиње, цркотина*. — Та́м, у шу́му врљи́ли неку́ липцо́тину, па гу пцета растр̏зају на све́ стра́не. **2.** *болешљива, изморена, неспособна за рад животиња*. — Реко́ тре́бу ми коњи́ за вр̏шу, о́н ми докара́л едну́ липцо́тину, едва́ се вуче́ по вра́. **3.** фиг *стар, изнемогао човек*. — Ел се до́вуче она́ј липцо́тина до́м? — Јо́ш ли-е жи́ва она́ј липцо́тина?

липцува́ње с гл им од *липцу(ј)е (се)*. — Да пожи́вимо јошке́, по́сле ће ми́слимо од липцува́ње.

липцу́е (се) / линцу́је (се) несв **1.** *крепава (се), цркава (се)*. — Липцу́е вој кра́ва, она́ не зна́е кво́ да вој рабо́ти. — Липца́ше ни коко́шке од неку́ бо́лес. — Прода́ј бо́ље кобиле́тину да ти не липцу́је у кошару. **2.** фиг *умире (се)*. — Ка[т] цта́ри липцу́ју неје́ за жа́лос, прекара́ли своје́, ал мла́ди, тъг боли́. — Напра́вил се — липцу́је да ви́ди кво́ ће рабо́тимо. — О[д]-ту́ј бо́лес се липцу́е. — Не липцу́је се тако́ј ла́ко како ти ми́слиш.

ли́пче свр **1.** *цркне, липше, угине, крепа*. — Прерани́ гу са[с]-зо́б, па те́ше кра́ва да ми ли́пче. — Не да́ј Бо́же да ми ли́пче Бу́лка, она́ ни с млеко́ ра́ни. **2.** фиг *умре*. — Сино́ћке те́ше де́да да ми ли́пче. — Које́ ће ти́, ба́бо, да рабо́тиш кьд ти ја ли́пчем? — И́ма да ли́пче како ку́че, не́ма ко́ј да га доче́ува.

ли́пше свр в *липче*. — Ће ли́пче ко ку́че, ни́ки га не́ће погле́да ко́лко-е би́л до́бар.

ли́с[1] м **1.** *лист биљке*. — Овча́р уме́је да сви́ри с ли́с. — Јо́ш не́ма ни еди́н жу́т ли́с. **2.** фиг *зеленило*. — Ка[д]-цти́гне ли́с до Ва́лмиште, тъг зна́м да-е наступи́л про́лет. — Зелене́је се ли́с до на вр̏ Чемерник. — Ра́но поче́л на гору́ да опа́да ли́с. **3.** *сечиво тестере*. — Тре́бе ми но́в ли́с на бички́ју.

ли́с[2] м **1.** *папија, доказ*. — И́мам ли́с да-е то́ј мо́је, три́ е́ктара ливаде и е́ктар и́-по шу́ма, све́ до ре́ку. — Не́ма ни ли́с да-е то́ј његово́, са́мо си ора́ти да си ора́ти. **2.** *лист папира*. — Да́ј ми еди́н ли́с да напи́шем пи́смо на Че́домира у Бе́оград. — Кьд пресави́јем ли́с, сви́ ћу ви потуже́вљам!

Ли́са ж *име овце или краве*.

ли́са ж *овца или крава са шаром на глави*.

ли́сес, -та, -то *бела шара на глави говечета или овце*. — Мое́ ја́гањче-е ли́сесто.

Лиси́ца ж *надимак*.

лиси́це ж мн *полицијски реквизит*. — Тури́ли му лиси́це и откара́ли га у мили́цију.

лисича́ра / лисича́рка ж бот *врста јестиве печурке* Cantharellus cibarius L. — Ишла́ дека́ да бе́ру вргањи́, набра́ла лисича́рке.

Лисича́рка ж мтн *шума и утрина*.

лиси́че с дем од *лисица, младунче лисице*. — Оти́де де́да у ло́в, ће ти ва́не лиси́че.

Лиси́че ја́ме ж мтн *шума и пашњак*.

лиси́чи, -а, -о *лисичији*. — Да и́деш по лиси́чи тра́г, ће вој на́јдеш ду́вку куде се кри́је. — Лиси́чу ко́жу мо́ж да продаде́ш у Преде́ње.

лиси́чко м фиг *сналажљиво, бистро дете*. — Куде́-е мо́ј лиси́чко, кво́ ми рабо́ти?! — Голе́м је о́н лиси́чко, не сме́јеш ви́ше да му веру́јеш.

лисѝчо гро́зје с бот *дрвенаста биљка чији су плодови црвенкасте бобице скупљене у гроздовима.*

ли́сје с зб им од *лис, лишће.* — У Ка́чар све́ ли́сје на бу́ке поје́ли губари́. — Опа́да ли́сје.

ли́ска несв у дем знач: *лиже.* — Поче́ло маче́ да ли́ска млеко́.

Ли́ска ж *име овце и краве.*

ли́ска се несв у дем знач: *лиже се.* — Ста́лно се нешто́ ли́ска тој твоје́ маче́. — То́ј се ли́ска, не еде́ се ко бонбо́на, то́-е ли́заличка.

лискáње с гл им од *лиска (се).* — Лискáње оваг-онáг и о́лиза те́глу ме́д.

ли́сник м *саденуто буково грање с лишћем стоци за зиму.* — Драгути́н здену́л ли́сници куде Чардаче́.

листѝк м дем и хип од *лис*[2] *(2), листић.* — Зави́ пра́шак у листѝк, па у џепче́ да га не загу́биш.

ли́сти несв **1.** фиг *халапљиво једе.* — Не еде́, но ли́сти што дова́ти. — Што ли́сти сушени́це. — Во́ли да ли́сти си́рење, не мо́ж ни се од њега заврти́ ни гру́чица. **2.** фиг *одлично ради неки посао.* — Ко́си, па ли́сти. **3.** фиг *краде, хара.* — Не пу́штај га у ку́ћу, ти́ја ли́сти куде улезне.

ли́т[1], -а́, -о́ *ретко, провидно, једноструко (ткање, пређа, плетиво).* — Ова́ј пређа́ ти мло́го лита́. — На ова́кој ла́дно вре́ме но́сиш литу́ ву́ту?

ли́т[2] узвик *лети,* у дечјој песмици: — Ли́т, ли́т, бубама́ро, пока́жи ми пу́т куде ћу се оже́ним.

литáк[1] м в *вута,* в *мујер.* — На Власи́ну ги ви́кају литáк, а куде на́с, у Село́, ву́та. — Рани́је би́л бе́л литáк, сѝк са́мо цр́н.

литáк[2] м **1.** фиг *кратка сукња или сукња од литог платна, одећа једноставног ткања.* — Облекла неки́ литáк ко́лко да неје́ голá, па дошлá на собо́р. **2.** фиг пеј *сиромашна жена.* — Кое́ онá и́ма, едѝн литáк на ду́пе и то́ј пролите́л.

литѐје несв *тањи се, постаје литко, просењује се.* — О[д]-ту́ј ву́ну бр́зо литѐју чеши́ре. — Литѐју му ла́ктови на џемпи́р.

ли́тка несв у дем знач: *лети́*, **1.** *лети, летуцка.* — И́де, па све ли́тка (*поскакује од радости*). — Ли́ткају лептири́ по ливáду. **2.** *лелуја се.* — Ли́тка вој неки́ панди́ль на су́књу. **3.** фиг *иде без циља.* — Ли́тка тако́ј по село́, ни о́н не зна́је куде́. **4.** фиг *незрео, млад.* — Јо́ш му ли́тка па́мет (*изр*). — Обеле́л, а па́мет му ли́тка.

ли́ткало с *несталан човек, врдалама.* — Од-тој ли́ткало не́ма ко́рис, но и́ди ти́ па завр́ши рабо́ту.

литкáње с гл им од *литка.* — То́ј литкáње, ти́ја рáдос за башту́ ни́где несѝм виде́л.

ли́тне свр **1.** *полети, одлети.* — Литну́ло пи́ле из гњездо́. — Др́ж га до́бро да ти кокошче́ не ли́тне из ру́ке ће побе́гне. **2.** фиг *пође, крене, појури.* — Кьд онá ли́тну да бе́га, ногá ногу́ не стѝза. — Кьд он ли́тне низ дру́м, ни́ки с њега не мо́ж да и́де. **3.** фиг *оде, буде смењен.* — Литну́ли кра́ци и на прецéдника о́пштину и на Совро́нију и[з]-за́другу. **4.** фиг *умре.* — Литну́л на они́ја све́т. — Литну́л куде башту́ си и ма́тер си.

лито́ *танко, ретко, једноставно ткање.* — Ву́те и ткани́це се тка́ју у лито́, на две ни́те, с ма́ло бр́до. — Ово́ј ти-е лито́ платно́. — Све́-е на њу́ лито́.

ли́тра ж *пљоснати стаклени суд од једне литре.* — Доне́си ми ону́ј ли́тру с раки́ју.

лице́ с *предња страна.* — Ће до́јдемо с лице́ ку́ћу, ал ће улéзнемо на са́дња вра́та.

ли́чан, -чна, -чно *леп, наочит.* — Пора́сла у ли́чно девójче. — Ли́чна ли-е, Бо́же!

личе́нце с дем и хип од *лице*. — У́баво вој личе́нце ко упи́сано, ал кьд н-уме́је се накарми́ниште.

ли́чи несв **1.** *прӣста̄је некоме не̄што̄, одговара*. — Ли́чи му да бу́де до́ктур. — Ли́чи вој аљи́на што гу но́си. — Ли́чи му да и́ма висо́ку девојку. **2.** *изгледа као*. — Ли́чи си на баштУ́. — Ли́чи на тети́на Пе́ру. — Скро́з ли́чи на Та́ћију. **3.** *доликује*. — Не ли́чи на ста́ру ба́бу с мла́ди у оро́.

ли́чно прил *за̄ по̄двлачење значења нечега*. — Ли́чно сам гу викАл да до́јде, ал нсје́ тела́. — Ли́чно сам коси́л Широ́ку паду́ину, тако́[ј]-и зна́м ква́-е там трава́.

лиша́ ж мед *гљивича̄сто̄ обољење коже, лишај*. — Искочи́ла му лиша́ око́ уста́. — Гове́да доби́ла лишУ́.

ли́шав, -а, -о *који има лишу*. — Немо́ј гу цели́ваш [у] уста́, ли́шава-е.

лишаи́в, -а, -о в *лишав*. — От-кво́ су ти деца́ то́лко лишаи́ва, што́ ги с нешто́ не ма́жеш?

Ли́шко м *лисасто̄ куче и име кучета̄*. — У́зни, па набр̀зи Је́вриног Ли́шка из на́шу авли́ју.

ловéње с гл им од *лови*. — Ото́ше саба́јле у ловéње за́јци, ме́не ни не вика́ше.

ловци́ја м *ловац*. — Збе́ру се ловци́је и[з]-село́ с ке́рови у а́јку на ву́ка.

ловци́ка ж *мачка која добро лови мишеве*. — Голе́ма ловци́ка-е ова́ј ма́чка, не оста́ља на ми́р пога́нци ни у а́мбар, ни у кошА́ру.

/ло́жи каза́н/ изр *припрема казан за печење ракије*. — Досьг ложи́ каза́н, запали́ о́гењ, па да наспрнем коња́ докле́ не потече́ жи́ца.

ложи́ца ж *кашика*. — Зна́ло се која́-е чија́ ложи́ца. — Ра́ни га с ложи́цу, а́ко не́ће, назо́р му да́вај. — Има́шемо ложи́це од алуми́нију, а сьг су ове́ј од го́зје.

ложиче́ с дем од *ложица, кашичица*. — У́зни у ложиче́ ти́ја сИруп за гри́п.

ложиче́нце с дем и хип од *ложиче*. — С ложиче́нце да ра́ниш дете́.

ложи́чка ж дем од *ложица*. — Без ложи́чку не рачУ́њам ручА́к. — Де́да си-е има́л његову ложи́чку, бе́ше се скро́з излиза́ла пред смр̀т.

ло́з[1] м *по̄луга за по̄дизање воденичног камена на санке за клепање*. — Ту́ј ми јо́ш стои́ ло́з за подиза́ње ка́мен кьд га кове́м.

лоз[2] м **1.** *игра на срећу*. — На́да се ће му извуче́ ло́з. **2.** фиг *срећа*. — И мо́ј ло́з ће еднУ́ш доби́је. — ИзвУ́кал му ло́з — наша́л У́баву женУ́.

лоза́[1] ж *стабљика по̄врћа*. — Збе́ри ове́ј ло́зе из гради́ну на ку́п, ће ги запа́лимо ка[д]-це осУ́шу. — Све́ ни ло́зе на компири́ изгоре́ле, ко да ги слана́ попари́ла. .

лоза́[2] ж *навој на завртњу*. — Ма́јсторе, ел мо́ж да наре́жеш но́ву лозУ́ на ову́ на́вртку.

лози́ње с зб им од *лоза*[1]. — Носи́ лози́ње да еду́ прашчи́на.

лози́ња ж дем од *лоза*[1]. — Иску́би лози́њу да ви́диш ел су заметну́ли компири́.

ло́јзе с *виноград*. — Деда Ми́ка и[з]-Сеја́ницу и́ма голе́мо ло́јзе, чим ни докару́је гро́зје.

ло́јтре ж мн *лоптре*. — Ене́ ги ло́јтре над-а́јат, ал не́ће те ви́кају. — От Печи́ново едва́ збра́ се́но у едне́ ло́јтре. — Ко́ј ли по́крши ови́ја слапци́ на ло́јтру.

ло́м[1] м *неред, збрка*. — Докле сам копа́ла компири́, деца́ ми ло́м напраила по ку́ћу. — На́праи се неки́ ло́м, несьм ни виде́ла какьв.

ло́м[2] прил **1.** фиг *много*. — Поједе́ ло́м, не мо́гу га сьл нараним! — И́ма ло́м ствари да ти казу́јем. — Роди́ле сли́ве ло́м. **2.** фиг *грдња, оштар прекор*. — Кьд му ре́ко ко́лко сам па́ре дала́ за обу́ћу, на́праји ме ло́м. — Ло́м ћу га напра́јим, са́мо ли га не зате́кнем до́м.

ломе́ње с гл им од *ломи*. — По́сле до́јде ломе́ње кола́ч.

ло́мив, -а, -о *крт, ломљив*. — Ове́ј ци́гле су ти нешто́ мло́го ло́миве, ко да несу́ пе́чене како тре́бе.

ло́мне свр у дем знач: *ломи, одломи ѣарче*. — Ло́мни и ти́ от пога́чу.

ло́мот м *ѣоѣмули, неразговеѣни, ѣригушени говор*. — Оту́де допи́ра неки́ ло́мот.

ломоте́ње с гл им од *ломоѣи (се)*. — Позна́ га по ломоте́ње, са́мо о́н тако́ј ломо́ти у малу́.

ломо́ти (се) несв *ѣрича (се) без везе, говори (се) несувисло, галами (се)*. — Кво́ сьл ломо́тиш, ни́ки те не разби́ра? — Ломо́ти спрома главе́ (*изр*). — Ломо́ти ко клопота́р, глава́ да те заболи́. — Ако се не ломо́ти, ко да неје́ жи́ва ку́ћа.

ло́нза (се) несв *скиѣа (се), ѣумара*. — Ло́нза ко мува без гла́ву низ ридишта, низ пути́шта. — Ло́нза се повазде́н ко да нее́ чи́тав.

лонза́ње с гл им од *лонза (се), скиѣња*. — С то́ј његово́ лонзање, бо́љку-е заработи́л.

ло́нsа (се) несв в *лонза (се)*. — Ло́нsа како си му до́јде, едну́ш отишьл ча́к у Кучи́шњак.– Ло́нsа се от ку́ћу на ку́ћу ко да ни́шта не́ма да рабо́ти.

лонsа́ње с гл им од *лонsа (се)*. — Да е са́мо лонsа́ње у пи́тање, него се нешто́ и овако́ј, у па́мет, поремсти́л.

ло́па несв *једе халаѣљиво*. — Не еде́ ко човеќ, но ло́па ко не́здрав.

ло́па се несв *ѣрља се*. — Што́ се ло́паш бес по́требу по пути́шта?

лопате́ с дем од *лоѣаѣа*. — Оно́лки човеќ узе́л нако́ лопате́, ће ри́не коша́ру.

лопа́тица ж **1.** *мала меѣална лоѣаѣа за жар и ѣеѣео, ваѣраљ*. — Истре́си пе́пел с лопа́тицу ис-пепељарник. **2.** *дрвена ѣлоча с дршком којом се хлеб сѣавља у ѣећницу или ѣод сач*. — Ле́б ми-е на лопа́тицу, тре́бе га пече́м. — И́ма ру́ке ко лопа́тице. **3.** анат *ѣлећка*. — Засврбе́ ме га́дно под лопа́тицу. **4.** *мера за ѣежину: један килограм*. — Доту́ри вој [j]ош едну́ лопа́тицу бра́шно!

лопатиче́ с дем од *лоѣаѣа*. — Да́ј на дете́ ко́ву и лопатиче́ нека́ се и́гра.

лопа́тка[1] ж анат дем и хип од *лоѣаѣа, лоѣаѣица*. — Поче́шеј ме по лопа́тку, нешто́ ме сврби́.

лопа́тка ж *дрвена лоѣаѣица за захваѣање брашна из „брашнаника“ у воденици или код куће*.

лопа́тка[2] ж *гвоздена лоѣаѣица на гредици (гредељу) којом се скидају земља и блаѣо са ѣлуга или ралице*, в *коѣраља*. — С лопа́тку се струже́ бла́то што се нава́та на ко́ло и ра́лицу.

лопо́влук м *крађа, ѣљачка*. — То́ј му-е све́ од лопо́влук, нее́ га си́гурно зарадел на поште́нски на́чин. — Не мо́ж да жи́ви без лопо́влук.

ло́птас, -та, -то *облика лоѣѣе, обао*. — До́јде ло́птас, како ву́збал.

лопу́жа ж/м *лоѣов, ѣреварант*. — Не мо́гу од лопу́же ни́шта да сакри́ем, све́ ми покра́доше.

лопужа́н м *лоѣужа*. — У на́ш ро́д не́ма таква́ лопужа́ни.

лопужа́нски, -а, -о *који ѣрипада лоѣужама*. — Си́нко, неси́ ти од на́шу со́рту, ти си од лопужа́нску, на ма́тер ти.

лопу́рда м ауг и пеј од *лоѣужа, ѣреварант*. — Испа́де голе́м лопу́рда, несмо́ се то́ј нада́ли од ње́га.

ло́чка ж *локва, барица.* — Ко̀ј на̀прави ово̀лку ло́чку насред ку̏ћу? — Не мо́ж да не зга̀зи у ло́чку. — Н-умѐје да проби́ра, свѐ га̀зи по ло́чке. — Кудѐ сту́пиш — ло́чка до ло́чку!

ло́ше прил *није добро здравствено.* — Нешто̀ вој ло́ше дошло̀, па гу во̀дим куде до̀ктура.

ло́шо[1] с *зло, невоља.* — Сми́та им мо̀е а́рно, о́ће њо́јно ло́шо! — Дошло̀ ло́шо, а́рно отишло̀.

ло́шо[2] прил *лоше.* — Немо́ј нешто̀ ју́тре одо́вде да изле́зне ло́шо! — Це́лу неде́љу вој бе́ше ло́шо. — Не зна́м кво̀ сам рекла́ ло́шо, па ме тако́ј гле́дате. — Од ло́шо и́ма и по́лошо. — Нешто̀ ме ло́шо по́гледа Савро́нија.

лошо́ти́ја ж **1.** *невоља, несрећа.* — На ме́не удари́ла лошоти́ја, на дру́ги и понешто̀ до́бро дн̀ донесе́. **2.** фиг *зао човек.* — То̀ј ти-е едну́ш чове́к лошоти́ја.

лошоти́ња ж в *лошоти́ја.* — Од лошоти́њу смо побе́гли у гра̀д, да нам је било̀ до́бро та́м би си оста̀ли. — Лошоти́ња — узе́л да те́ра чове́ка да се му́чи.

лу́ав, -а, -о *заулав, ударен, смеће́н, глу́п,* в *улав,* в *лумав.* — Лу́ава жена́, остаи́ла отво́рен ко́чак, па иле́зла, а свињe напраи́ле чу́до по авли́ју.

лу́авка ж *будаласта, смеће́на женска особа.* — Кудѐ ће та̀ј лу́авка да ти пома́га по ку̏ћу.

лува́во м *будала́ш, смеће́н мушкарац.* — Кудѐ ли сн̀ заулаве́ они́ја луа́во кьд га прати́ у за́другу?

лу́авче с *будала́што де́те.* — Лу́авче лу́аво, кудѐ се ски́таш по це́л дн̀?

лу́б м *предњи део ципеле, шпиц.* — Оцупа́ си лу́б на ципе́лку на неки́ ка́мен. — Свѐ улуби́л лу́бови на ши́мике.

лубе(н)ди́ња ж *лубеница.* — Купи́л ни лубеди́ње и пра́ске на паза́р у Власо́тинци.

лубени́че с бот *пољска биљка иванъско цвеће* Galium verum L.

лубени́чка ж дем и хип од *лубеница.* — Чи́ни ми се да ова́ј лубени́чка нѐје зре́ла.

луби́нче с дем и хип од *лубеница.* — Ово̀ј луби́нче нека изеду́ деца́.

лубенче́нце с дем и хип од *лубеница.* — Што̀-е едно̀ лубенче́нце на на́с пе́т?

лувФбало́н м *луфтбалон.* — Наду́ј ми лувФбало́н.

лу́втер м *мала горња окна на сеоским прозорима.* — Затво̀ри ти́ја лу́втери, о̀лади се ку̏ћа.

лувти́ра (се) несв **1.** *проветрава (се.)* — По це́л дн̀ лувти́ра ку̏ћу.– Тре́бе да лувти́раш посте́љке, да не сто́ју сн̀ у ко́вчьк. — Отишн̀л да се луфти́ра по орма́н. **2.** фиг *беспосличи.*– Лувти́ра се, не́ма кьд за рабо́ту.

/лувтира дупе/ изр *беспосличи.* — Лувти́ра ду́пе по орма́н, етѐ то̀ј рабо́ти Та̀ња.

лу́д, -а, -о фиг *немиран, несташан, живахан.* — То̀ј дете́ што-е лу́до, не мо́ж ни́ки с њега да изле́зне на кра̀ј. — Ако се та́м затече́ како̀в лу́до чељаде, не пра́и му дру́ство.

лу́да среда́ ж вер *прва среда по великим Ускршњим покладама.* — Ако не оти́ду у рабо́ту на чи́сти понеде́лник, тьг печалба́ри и́ду на лу́ду среду́ у печалови́ну.

луда́јка ж фиг *живахно, немирно женско де́те.* — Кьд она́ј Ти́сина луда́јка збе́ре деца́ и ста́не да се с њи и́гра, сви́ поблесаве́ју. — Ону́ј твоју́ луда́јку вр̀жи до́м, да ми не поцакосу́је деца́!

луда́к м фиг *немиран, живахан дечак.* — Они́ја луда́к, што преска́ча пло́тови и ја̀ше свињe, немо́ј да ми́-е у ку̏ћу дошн̀л.

лудејање с гл им од *лудеје (1, 2).* — Па́ почело̀ лудејање куде њи́ (**1**). — Вати́ло гу лудејање, па се до́м не сврта (**2**).

луде́је несв **1.** *игра се, не мирује.* — Пу́сти нека ма́лко луде́је, па ће бр̏зо за̀спи. **2.** *бесни, чини лудости.* — Не зна́мо што́ му-е, це́л дн̑ луде́је, ће напра́и неки́ па́кос. — Луде́је због неку́ рашчепу́љу.

лу́дос м *лудост, неозбиљност.* — То́-е лу́дос, то́ј је̏ исти́на! — Ватил га лу́дос, па се не смиру́е.

лудува́ње с гл им од *лудује (1, 2), лудовање.* — До́ста ви́ше, де́цо, с лудува́ње, у̏ши ми од ва̀с савну́ (*1*). — Поче́л од ра́ну зо́ру да лудује, јо̀ш не мо́ж да се сми̏ри (*2*).

лудује / лудује несв в *лудеје*, **1.** *игра се, скаче, не мирује.* — Ово́ј дете́ мло́го лудуе, ни̏како да се скра̏си на столи̏чку. **2.** *луди, бесни.* — Кво́ сам ти зло́ рекла́ та то́лко лудује̏ш?

/лу́к и вода́/ изр *безначајно, ништа.* — Све́-е то́ј за ме́не лу́к и вода́!

лука́ња ж **1.** *стуца́ње паприке, бибера, соли,* в *лучница (1),* в *чутура (1).* — То́ј све́ да сту́цаш у лука́њу. **2.** фиг *тврдоглав, својеглав човек.* — С ту́ј лука́њу ни̏ки је̏ излезал на кра́ј, па не̏ћу ни ја́. **3.** фиг пеј *глава.* — У ту́ј његову лука́њу ни̏шта не ула̏зи, бада́ва му говори́л.

лу́кац м дем и хип од *лук.* — Наску́би неки́ стру́к од лу́кац за уз обе́д.

луковн̏ње с *суво лишће главице црног лука.* — Ја̀јца за Вели̏гден ма̀стимо у луковн̏ње.

лула́ ж **1.** *део ракијског казана на капаку.* — Кроз лулу́ и́де па́ра, па се ства́ра раки̏ја. **2.** *цев на чесми кроз коју тече вода.* — На вр̏ Чеме́рник, на Бе́лу во́ду ку́ља вода́ на лулу́.

лу́ла (се) несв *љуља (се).* — Вр̏же леле́јку за дрво, па лу́ла дете́.– Напра̏ли љуља̀шку на сла̏п о[д]-цре́шњу, па се лу́лају.

лула́ње с гл им од *лула се.* — Навн̏кла га да без лула́ње не спи́. — И тако́ј це́л но̀ћ лула́ње, да се сми̏ри дете́.

лулеја́ње с гл им од *лулеје (се).* — Оста́ви ти лулеја́ње дете́, па сраб̏ћуј по ку́ћу.

луле́је (се) несв *љуља (се).* — Кои̏-е залу́ђан да га по це́л дн̑ луле́је да не вре́ка. — Луле́је се она́ј гра̏ња ко да гу неки́ луле́је, а ни̏ки не́ма. — Луле́је се ваздн̑ на дети̏њу љуља̀шку ко да-е лу́мав.

лулка́ ж *љуљка, колевка,* в *лелејка.* — Чу́ваше у сред ра́т дете́ у лу́лку, па се пра́еше бо́лна.

лу́мав, -а, -о *глуп, ударен, будала.* — Рекó вој да дока́ра волóви да ги пре́замо, она́, лу́мава, докара́ла телчи̏на. — Лу́мав и лу́д бра̏ћа ро̏ђени (*изр*).

лумаве́је несв *глупира се, заноси се будалаштинама.* — Це́ло ле́то лумаве́је по залу́дњице и глу́пости, а други му рабо́ти. — Нека о̀н лумаве́је, тѝ си сѐди до́м и у̏чи. — Немо́ј ви̏ше да лумаве́јеш по село́ но у̏зни и тѝ да пома́гаш до́ма.

лумаве́ње с гл им од *лумавеје.* — Сви̏ се разболе́мо од његóво лумаве́ње.

лумаéс, -та, -то в *лумав.* — Кьд тре́беше да рабо́ти, пра́еше се лумаéс, а сь̏г одемпу́т је̏ му ни̏шта.

лу́мка ж *глупа, будаласта особа.* — Лу́мке лу́мава, куде́ се вуче́ш, це́л дн̑ те че́камо?

лу́моња м *глуп, будаласт лушкарац.* — Немо́ј да ви̏каш ви̏ше оно́га лу́моњу да ти помага, занесе́те се обадво̀ица и ни̏шта не ураб̏тите.

лу́мча м в *лумоња.* — Дојде́ лума́ви лу́мча, па засѐде, немога́ си сраб̏тим сто́ку у коша̀ру.

Лу́на с хип од *Солунка* и *Милунка.*

лунза (се) несв *тумара, скита (се), луња*, в *ланsа се*, в *ланза се*, в *луња (се)*. — Лу́нза по де́л ко да не́је чи́тав. — Отиде́ да се лу́нза и онако́ј од њега не́ма ко́рист.

лунза́ње с гл им од *лунза (се)*. — У́дари ки́ша, про́паде му лунза́ње.

лунsа (се) несв в *лунза (се)*. — Лу́nsа ко глу́во ку́че по село́. — Куде́ се лу́nsаш у глуво́ до́бо, ка[д]-цве́ спи́.

лунsа́ње с гл им од *лунsа (се), скитање, тумарање*, в *ланзање*, в *лунsање*, в *луњање*. — Ва́ла Бо́гу кьд емпу́т ба́тали лунsа́ње и скра́си се до́ма ко чове́к.

лу́ња (се) несв *лута, скита, тумара*. — Лу́ња от ку́ћу на ку́ћу. — Но́ћу лу́ња по Село́ пија́н. Лу́ња се за сво́ј гро́ш. — Лу́ња се по ри́дови, зарћа

луња́ње с гл им од *луња (се)*. — Не мо́ж без луња́ње, то́ј му-е у кр́в.

лупе́ње с гл им од *лупи (се)*, **1.** *љуштење*. — Што мрзи́м лупе́ње попри́ке. — Ма́јстор је за лупе́ње ора́си и ле́шњаци. **2.** фиг *тепање*. — Заслужи́л је до́бро лупе́ње.

лу́пи (се) несв **1.** *љуштити (се)*. — Сварѝ компирѝ, па ги лу́пим. — Лу́пи лу́к, а сльзе из о́чи теку́. — Тако́ј се не лу́пи јајце́, пр́во га ла́дни у во́ду. — Лу́пи ми се кожа́ на ру́ке. **2.** фиг *пребије*. — Спреми́л сам се да му до́вечер лу́пим ду́пе ка[д]-це́ вр́не от Пла́ну.

лу́пка ж (угл мн) *љуска, љуспа*. — Не вр́љај лу́пке от компирѝ, да́ј ги на сви́ње да поеду́.

лу́ра (се) несв *скита (се), лута*. . — Лу́ра ко зау́лав. — Лу́ра, лу́ра, па долу́ра (*изр*). — Са́мо се ти лу́рај, дру́ги ће ти у́чи, па по́сле све́ еди́нице. — Лу́ра се по орма́н ко за́млата.

лура́ње с гл им од *лура (се), скитање, лутање*. — Одви́ ми се с то́ј његово́ лура́ње по девојке.

лу́тке ж мн фиг *блесавост, шашавост*. — Вати́ле га лу́тке, скла́ћајте му се от пу́т. — Кьд му до́йду лу́тке, побе́гне на орма́н, па лу́нза до мра́к.

лу́фтер м в *лувтер*. — Оцкр́кни ма́лко лу́фтери да се ку́ћа ола́ди, ће поцр́цамо о[д]-топло́ту.

лу́цкас, -та, -то *шашав, блескаст*. — Чове́к во[j]-е ма́лко лу́цкас. — Са́мо лу́цкас мо́же то́ј да уработи, но́рмалан би се замисле́л.

лучьк м дем и хип од *лук*. — Било́-е на Младе́нци, лучьк и ле́б еде́мо кьд за́чука на вра́та неки́.

луче́ с дем од *лук, струк лука*. — Еве́ ти мла́до луче́ да оби́ћнеш из мојѝ лејѝ.

лу́чница ж **1.** *стуба за туцање паприке, соли, бибера итд*. — У́зни тучни́к, исту́цај ови́ја вењц попри́ку у лу́чницу. **2.** фиг пеј *глава*. — Ел мо́ж да задржи́ нешто́ тај твоја́ лу́чница ел све́ забора́ља? — У́дари га с крпа́так, па му ра́збри лу́чницу.

лу́ца м *неразуман човек, лудак*. — Они́ја Стаме́нин лу́ца укачи́л се на банде́ру да врзу́је стру́ју. — Да неје́ сврћа́л куде ва́с они́ја Добро́совкин лу́ца? — Ти́ја лу́ца неје́ ка́светан: уле́зе ми на коња́ у ку́ћу.

лу́цес, -та, -то *луд, малоуман*. — Ти́ја лу́ца лу́цес ће ни упла́ши деца́ у сред но́ћ. — На кога́ ли се метну́л онако́ј лу́цес?

Љ

ља́га[1] ж *клевета, брука, срамота*. — Ту́ј ља́гу не мога́ ви́ше да издржи́м, ре́ко ћу гу те́пам, па што бу́де, ер ме она́ скро́з о́ља куде́ љу́ди.

ља́га[2] несв *клевета, срамоти, блати, морално унижава.* — Ти́ ли ће ме́не да ља́гаш, замлато́тино една́! — О́н ти-е такав: ља́га кога́ сти́гне докле га чове́к не испердаши. — На́јвише си ља́га вами́лију. ~ **се** *клевета се, брука се, срамоти се.* — Ре́ко вој: „Како́ мо́же чове́к да се ља́га тако́ј без до́каз, на пра́ву Бо́га?“

ља́ганье с гл им од *ља́га (се), брукање, срамоћење.* — С тој ља́ганье ни о́црни у малу́. — Ре́ко вој па́: „Ће престанеш с ља́ганье, ел ће ти и́гра копа́ч?!“

ља́ник м *пчелињак.* — Го́ре, у гради́ну, држа́ли смо ља́ник ш-четере́с тр̀мкс. — Доне́си маши́ну да запа́лим ди́миницу, ћу и́дем у ља́ник.

ља́па несв фиг пеј *једе халапљиво,* в *ла̏па.* — Ља́па ко да нје́ досьг виде́л рану́.

ља́павина ж в *ла̏павина.* — У́дари нека́ ља́павина, не мога́мо да пова́димо компири́.

ља́павица ж в *ља̏павина.* — Едва́ дојдо́мо по ља́павицу.

ља́ньe с гл им од *ља̏па.* — Да се посра́миш од његово ља́ньe.

ља́пча м *неуредан, аљкав, мурдар.* — Куде́ се ти упоређу́јеш с ља́пчу, ка[д]-ци о́пран, оку́пан и у чи́сто обу́чен.

ље́па несв пеј *нестручно набацује малтер на зид.* — Нуме́је да малтери́ше, са́мо ље́па ма́лтер на зи́д.

ље́па се несв *маже се, прља се.* — Тако́ј се по́више ље́па, него што малтери́ше зи́д. — Куде го́ћ да о́ди, ље́па се ко дете́. — Ље́па се по облекло́ ко да не рабо́ти с ру́ке.

ље́пање с гл им од *ље̏па.* — Куде́-е његово малтерисува́ње, то-е са́мо ље́пање по зи́дови.

љи́га ж **1.** *слуз из уста, бале.* — Ете́ га и́де Цве́тко, пусти́л љи́ге до зевњу́, ги́га се ко да-е сто́ го́дине. — Кьд за́мириса ћувеч, поте́коше ми љи́ге на уста́. — Це́ду му се љи́ге низ браду́. **2.** фиг пеј *љигав, сервилан човек, љигавац.* — То́-е љи́га, то́ј нје́ чове́к. — С ту́ј љи́гу да ви́ше несй оратил. — Љи́го една́ љи́гава, ти́ ли ће с ме́не да се упоређу́јеш!

љи́гав, -а, -о **1.** *коме теку бале из уста, балав.* — Не да́ва ни дете́ у пово́ј да во[ј]-е љи́гаво. **2.** фиг пеј *превртљив, снисходљив, човек за презир.* — До тьг несьм зна́л ко́лко-е љи́гав, ал о[д]-тьг не и́дем ви́ше куде њега.

љигавье́ње с гл им од *љигави (се).* — Да се згро́зиш од његово љигавье́ње.

љига́ви несв **1.** *пушта бале.* — Дете́ вој ста́лно љига́ви, а она́ ни да се осрне да га обри́ше. **2.** фиг *цмиздри, цмрца.* — Немо́ј ми ту́ј љига́виш, но се сми́сли које́ ће рабо́тиш! **3.** фиг пеј *љуби, цмаче.* — По це́л дьн га љига́ви, ко да са́мо она́ има дете́.

љига́ви се несв *пушта бале, балави се.* — Ово́ј дете́ се мло́го љига́ви.

љи́гавка ж *она која пушта бале.* — Нје́ се ни оми́ла, љи́гавка, него и́де тако́ј.

љи́гавко м **1.** *онај који пушта љиге, бале.* — Натрапа́ у о́штину на едно́га љи́гавка, ре́че ће ми помо́гне око по́рез, па се и́згуби и нема́ га ви́ше. **2.** *онај који се понаша удворички.* — Они́ја љи́гавко са́мо му се кла́ња ко да-е виде́л Бо́га.

љи́гавче с *дериште.* — По це́л дьн држи́ у ру́ке оно́ј љи́гавче.

љи́зга се несв *клиза се.* — Љи́згају се низ бра́ниште, па у сливак, да се покр̀шу.

љи́згав, -а, -о *клизав, раскаљан.* — Мло́го љи́згав пу́т ниш-Чу́ку, три́пут сам па́дал. — Љи́згаво неко́ времи́ште.

љизгавье́ње с гл им од *љизгави (се).* — Кьд по́чне љизгавье́ње, едва́ се о́ди по пути́шта.

љизга́ви (се) несв *чини клизавим, постаје љизгьво.* — Ју́говина га љизга́ви. — Поче́ло се љизга́ви нис падину, да се искр̀ши човек.

љи́згавица ж *клизавица, поледица.* — Напра̀ви̏ла деца̀ љи́згавицу, па се љи́згају до мра̀к. — Па̀де на љи́згавицу и и̏змести но́гу. — Да се покр̏шимо на љи́згавицу.

љизга́ње с гл им од *љизга се, клизање.* — Ото́ше на љизга́ње куде Дра́гана.

љизго́тина ж *клизавица.* — Ту́-е голе́ма љизго́тина, па́зи куде о́диш.

љи́зпе свр *оклизне се, падне.* — Гле́ј куде́ ступу́еш да не љи́знеш у бла́то.

љи́зне се свр *оклизне се.* — Море, љизну́ се, па одлете́ на бо́к те се укаља́.

љи́кша м в *љигавко.* — Не мо́гу ви̏ше да и̏дем куде љи́кшу за едну́ дрља́чу.

љи́љак м бот *јоргован* Syringa vulgaris. — У ма́ј процавти́ љи́љак, па замири̏ше у со́бе на ње́га.

љи́љачан, -чна, -чно *који је љубичасте боје, љубичаст.* — Испле́то вој едно́ љи́љачно цемпере́.

љо́кне свр **1.** *падне, скљока се.* — Одлете́ше ми но́ге на љи́згавицу, љокну́ на ду́пе. **2.** *клоне, онемоћа.* — Љокну́л чи́ча, не мо́ж се ви̏ше бо́ри.

љо́па несв *гази по блату, шљапа.* — Не и̏де куде́ и̏ду љу́ди, но љо́па по бла́то да се све́ уљо́па. — Не љо́пај по тој блати̏ште, це уљо́паш до гу́шу.

љо́па се несв *прља се, каља се.* — Какво го́ђ да-е вре́ме, у́век на̀јде негде́ да се љо́па. — Не чи̏сти кошу́ру како тре́бе, па му се љо́пају гове́да. — Љо́па се по бачко́љ како свињче́.

љо́пав, -а, -о *блатњав, прљав, каљав.* — Аште́ си тако́ј љо́пав? — Куде́ ће̏ш љо́пава у ку́ћу? — Не и̏ђ тако́ј љо́пава по малу́!

љопа́ње с гл им од *љопа (се).* — Мло́го се па́зи од љопа́ње. — Орати̏ла са[м]-му за љопа́ње и па́ не слу́ша, уљо́па се дибиду́с.

љо́пи свр фиг *удари.* — Љо́пи га преко но́с, да не бољезга глу́пости.

љо́пка ж *жена која мало мари за чистоћу, мурдарка.* — Како ми уле́зе љо́пка у ку́ћу, одма́ за́базде на прче́вину.

љо́пка (се) свр у дем знач: *љопа (се).* — Љо́пкај (се) ти́, љо́пкај по тој потресу́љу, а ја́ ћу те ми̏јем.

љопка́ње с гл им од *љопка (се).*

љо́пне свр **1.** *падне у нешто житко.* — Љи́зну се на чукле́, па љо́пну у ка́л. — Ако љо́пнеш у тој блати̏ште, не́ћу те ва́дим. **2.** фиг *ошамари.* — Љопну́ га ма́лко по обра́шче, о́н се за̀плака.

љо́пча м *човек који не мари за чистоћу, мурдар.* — Љо́пча љо́пави, куде́ да ми о́н бу́де при̏етељ?

љо́с узв **1.** *ономатопеја пада на земљу, у воду.* — Ри̏пи с ка́мен и — љо́с у ре́ку. **2.** *ономатопеја ударца шаком.* — Љо́с, пу́че му по ду́пе шља́кавица.

љо́сак м **1.** *пљусак кише.* — У́дари љо́сак, н-умеја́ да се закло́ним, све́ ме о́купа на њи̏ву. **2.** *ударац шаком по телу.* — Какъв тој љо́сак чу́, да га неси̏ па шљопи̏ла?

љо́ска несв **1.** *удара шаком, пљеска.* — Кьд га ку́па, во́ли да га и љо́ска по дупе́нце. **2.** *просипа течност.* — Не љо́скај ста́лно во́ду по ку́ћу, пра̀иш бачко́љ! **3.** фиг *пије неумерено.* — Дру́га го́дина како љо́ска, не тре́зни се.

љо́ска се несв *шљапка се, пљешће се по телу.* — Уле́зне у ви̏р, па се љо́ска, љо́ска.

љоска́ње с гл им од *љоска (се) (1, 2, 3).* — Нави̏кло дете́ на љоска́ње, ка[д]-це ку́па (*1*). — С тој љоска́ње на̀праи кали̏ште прет ку́ћу (*2*)! — Уби̏ло га љоска́ње раки̏ју (*3*).

љо́сне свр **1.** *падне.* — Љо́сну на па́тос ко́лко-е дуга́чак. **2.** *удари.* — Љо́сну му шама́р ка[д]-це неје́ нада́л. — Не заде́вај се, ћу те љо́снем! **3.** *баци, тресне.* — У́вати и љо́сну га от ка́мен, пу́че ши̏ше у парампарче́. **4.** фиг *пукне, цркне.* — Ће̏ љо́сне од му́ку

што гу нејѐ послушáл. — Љóсну женá о[д]-сáвис. — Нумéје тенелáчке, него ће љóсне од рабóту.

љóшти несв *пада непрестанце (киша, лапавица, суснежица)*. — Кúша љóшти, трéћи дúн не стањýје.

љубависáње с гл им од *љубавише*. — Ћу им дадéм јá љубависáње, а другúи ће црца од рабóту.

љубависувáње с гл им од *љубависује*, в *љубависање*. — Не поцéћај ме на љубависувáње, одáвно-е тój билó, заборáило се.

љубавúсује несв *води љубав*. — Остáј децá на мúр, нека љубавúсују докле су млáда.

љубавúше несв *води љубав*. — Рáно почéла да љубавúше. — З-две девójке љубавúше.

љубéње с *љубљење*. — Кьд почé љубéње с кумúце и старосвáтице, засвирúше трубачúи кóлко мóж иýдари гóч.

Љубúка ж *име*.

Љубúсов м име *Љубис(л)ав*.

љубúчица ж *планинска биљка* Viola odorata L.

љýд м *човек*. — Тój ли-е љýд кьд бúе децá.

љýди м мн *свет, народ*. — Мóра се уљýдиш кьд úдеш у љýди. — Квó ће вúкају љýди за баштý и мáтер ти, ка[д]-те такву, у литó, вúду?

љýз м *шамар*. — Дáј му едьн љýз, да се сéти квó-е викáл за тéбе.

љýзга несв *шамара, бије*. — Кьд вáти да га љýзга, да не глéдаш тúја огрејáш.

љýзга се несв *клиже се*. — Љýзгају по снéг низ Бýђину падúну. — Љýзгају се љýди низýлицу, па пáдну гýзачки.

љýзгав, -а, -о в *љизгав, клизав*. — Тúја кáмен је љýзгав, ће стýпиш и одлетúш у вóду. — Дóсади овój љýзгаво врéме. — На љýзгаво се обýвају чúжме.

љýзгавица ж в *љизгавица, клизавица, поледица*. — Пáде снéг, децá направúше љýзгавицу нис-пýт, да се погúне.

љýзгаво прил *мокро, клизаво*. — Прójдé на љýзгаво, не тé га помрзне.

љузгáње с гл им од *љузга (се)*, **1.** *шамарање*. — Крв му пóтече од љузгáње. **2.** *клизање*. — Направúмо му шљúчке, отидé с Мúлована на љузгáње. — Ка[д]-це отóпи снéг, дóсади ми љузгáње нис-падúну ус-падúну.

љýзне несв **1.** *падне, омакне се*. — Љузнý на тúлиње, замáлко да си тúкву располýтим. **2.** *удари шаком, ошамари*. — Немój те љýзнем, óчи да ти искóчу! — Љузнý га и óн се óћута, престáде не ломóти.

љýк узвик *понавља се више пута приликом одвајања телета од краве*. — Љýк, љýк, у трлý, úзеде вój вúме, остáви мáлко млекцé, да úма и за децá.

љýкне свр **1.** *одвоји теле од краве*. — Љýкну ли телé; ако ти не мóж, нека га баштá љýкне. **2.** *удари по њушци*. — Љýкни га по рње да не ровé вúше. — Мóрс, ако га љýкнем крв ће му швркне.

љýља несв фиг *стари се, стиже старост*. — Љýљају ме гóдине, сúнко, непостáло се.

љýља се несв фиг *посрће*. — Не љýља се стáра бýка од ракúју, од гóдине се љýља. — Љýља се од големý рабóту, од рмбáње по шýму, по дрвá.

љýлька ж **1.** *носиљка за одојче*. — Запртим љýљку на грбúну, па у Стрáње на окопувáње

компири́, а оно́ лежи́ под бу́ку куде Ли́шка (*пас*). **2.** *љуљашка на дрвету направљена од ужета*. — Ћу им вр̀жем љу́љку за сли́ву да се љу́љају, да не пра́ву па́кос по авли́ју.

љу́љне свр **1.** *одгурне снажно љуљашку, заљуља*. — Љу́љни ме ја́ко да се заљу́љам, да одлети́м у вр̀ кру́шку! **2.** фиг *пошије*. — Да љу́љнемо још по едну́ за ра́станак, па да тр̀гамо на пу́т. **3.** фиг *удари снажно*. — Кьд га љу́љну у слабину́, о́н са́мо за́пашка. Љу́љни га још емпу́т, ре́ко, па ће ви́диш кво́ ћу о[д]-те́бе напра́им. **4.** фиг *обори, падне*. — Вати́ше се у ко́ске, он га љу́љну о[д]-се́мњу и ра́спучи. — Љу́љну бу́ка преко доли́ну, све жи́во по́крши. **5.** фиг *задрма, затресе*. — Љу́љну земљо́трес па ни и́скара ис па́мет. — Љу́љни ма́лко кру́шку да набе́ремо неку́ зрелу́.

љу́љне се несв **1.** *заљуља се*. — Нека́ се и Бо́рча ма́лко љу́љне на туј љу́љку! **2.** *задрма се*. — Љу́љну се мосте́, попада́мо у во́ду. **3.** фиг *баци се*. — Љу́љну се у ладовинку, па за́дрема.

љу́ма несв *лупа, скита*. — Љу́ма по орма́н, не мо́ж се сврти́ на едно́ ме́сто.

љу́ма се несв *клати се*, в *гига се*. — Љу́ма се о[д]-цта́рос. — Иду пија́ни, љу́мају се нис-пу́т.

љума́ње с гл им од *љума (се)*, **1.** *скитња*. — Кьд га у про́лет ува́ти љума́ње, не сврћа се до́м. **2.** *гегање*. — Уз љума́ње дову́ко се некако́ до́м.

љу́мча м в *лумча*. — Куде́ ли-е скита́л она́ј љу́мча те се тек ськ вр̀ћа?

љупе́ње с гл им од *љупи (се)*, в *лупење*. — Лу́к ми по́еде о́чи од ово́лко љупе́ње. — Ви́кај си дру́гога за љупе́ње кромид.

љу́пи (се) несв *љушти (се), гули (се)*. — Љу́пи компири́ за ђувеч. — Љу́пи ко́ру на бу́ку да еде́ мазгу́ (в *мазгује*). — Љу́пи му се ко́жа на ру́ке. — Кешири́ се сва́ру, па се тьг љу́пу.

љу́пка ж *љуска*, в *ољупина*. — Кои́-е овде́, на пу́т, наврља́л љу́пке от компири́?

Љу́пка ж хип од *Љубица*.

Љу́пча м хип од *Љубиша*.

љу́ска (се) несв **1.** *одваја (се), љушти (се)*. — Не́ка де́да љу́ска гра́, ти́ и́ди у де́л по гове́да. — Поче́л се љу́ска гра́ у гради́нче, што́ га не обе́рете. — Љу́ска му се но́с от сльнце. **2.** фиг *шамара, бије шаком*. — Немо́ј ми дете́ љу́скаш кьд неје ни́шта кри́во.

љуска́ње с гл им од *љуска (се)*. — Не́ће га васпи́таш с љуска́ње, него с-ле́пу ре́ч.

љу́сне свр **1.** *падне*. — Немо́ј да љу́снеш на ле́д, љизгаво-е. — Љуснул из рачу́н. **2.** фиг *пљусне*. — Љу́сну ки́ша, на́мокри о́ткосје. **3.** фиг *пукне*. — Од му́ку ће љу́сне. — Не приоди му, од љути́ну ће љу́сне. — Не да́[м]-му, па ма́кар љуснул. **4.** фиг *удари, ошамари*. — Он ће дете́ да ми љу́ска, мо́ре, кьд га ја́ љу́снем, три́ дьна ће му у́во савни́.

љу́спина ж *љуска*. — Тей љу́спине од ја́јца вр̀љи на кокошке да бр̀зо но́су.

љу́т, **-а́**, **-о́** фиг **1.** *раздражљив, прек човек*. — Па́зи како́ с њега ора́тиш, мло́го-е љу́т. **2.** (*метал*) *челик који не може да се обрађује у ковачници, јер ће пући*. — Мло́го-е љуто́ то́ј го́зје, не мо́ж се прекову́је, ће пу́кне. — Љуто́ гво́зје не мо́ж се кле́па. — Па́зи како́ ће га сече́ш, мло́го-е љуто́, це иса́би.

љутачьк, **-чка́**, **-чко́** *помало љут, наљут*. — Ову́ј љутачку́ чорби́цу и деца́ мо́ж да ку́сају.

љутьц м *нешто страшно љуто*. — Не да́вај на деца́ ови́ја љутьц, гори́ од љуто́.

љуте́ж[1] м *изузетно љуто*. — Напраи́ла љуте́ж, не мо́ж се еде́.

љуте́ж[2] м в *љућење, љућња*, в *љућиш*. — Це-и́грамо, ал да зна́ш, ови́ја пу́т не́ма љуте́ж.

Љутéж м *име села на ободу Дервена.*

Љутежáнин м *становник Љутежа.*

Љутежáнка ж *становница Љутежа.*

Љутежáнче с *дете из Љутежа.*

љутéје несв *љути.* — Мло́го љутéје овáј попри́ка, ел и́ма некá што не љутéје.

љутéње с *љућење.* — Ће и́грамо кáрте, ал кои́ изгу́би, не́ма љутéње.

љутина́ ж *љутња.* — У љутину́ зна́је свáшта да кáже, а овако́[j]-е до́бар ко ле́бац. — До́јдите, кьд га про́јде љутина́.

љутињáв, -а, -о *нељут, помало љут.* — По́благо-е кьд је љутињáво.

љути́њкав, -а, -о *нељут, помало љут.* — Во́лим да-е пома́лко љути́њкаво ва́риво.

љу́тиш м в *љућење,* в *љутеж.* — Не́ма љу́тиш, то́ј пр́во да се догово́римо, па-це по́сле и́грамо.

љу́ткас, -та, -то *помало љут.* — Купи́ цакче́ с љу́ткасте попри́ке, сви́ то́ј во́лимо да еде́мо.

љу́тко м *онај који се често љути.* — Пове́дите и на́шога љу́тка да изле́зне ис ку́ћу, да се на ни́кога не љу́ти.

љу́тни несв *љути помало, нељућује.* — Љутни́, ал мо́ж се еде́. — Тре́бе по ма́лко и да љутни́.

љуто́ прил фиг *опасно, незгодно.* — Мло́го га љуто́ засе́кал, те́шко ће зарасте́. — Ту́ј куде́-е љуто, ја́ ћу ко́сим.

љу́цки прил *људски, добро, како треба.* — То́ј ће љу́цки да се догово́римо, да се ни́ки не љу́ти. — Љу́цки-е да сви́ зна́ју које́ ће рабо́тимо з-гове́да кьд не́ма кои́ да ги чу́ва.

љу́чи (се) несв *одваја (се) младунче од мајке (код животиња).* — Отишла́ у кошáру да љу́чи телчи́на, па ће музе́ краве́. — На вре́ме се јагњи́шта љу́чу од о́вце.

љу́чење с гл им од *ључи.* — Тре́бе неки́ да ми помо́гне у ључе́ње те́лци, мло́го ја́ка, не мо́гу ги савла́дам.

љу́шти несв **1.** фиг *претерано туче.* — Љу́шти га баште́ о[д]-тепа́ње, ал не вре́ди. **2.** фиг *побеђује, најбоље игра.* — Љу́шти ги у ка́рте. — Љу́шти ка́рте. **3.** фиг *превише пије.* — О[д]-цаба́јле љу́шти ракију́.

М

ма́[1] м **1.** *тренутак, час, мах.* — У едьн ма́ дојде́ ми на па́мет да гу питу́јем за моега Драго́мира, па одуста́до. — Рипи́мо у едьн ма́ кьд ни тој каза́, ће и́демо да те́памо ку́че, ма́му ли му ебе́м. — На ма́ови ти се чи́ни да е но́рмалан, а на ма́ови налу́дњичав. — На ма́ови неје́ при све́с, на ма́ови разазна́ва. — Ве́тар ду́ва на ма́ови. — На ма́ови поросу́је. — Ва́та га на ма́ови. **2.** изр: **(пре)у́зне ма́** *осили се, превлада, надвлада.* — Преузе́л ма́ у ку́ћу па сьг о́н кома́ндује.

ма[2] узвик *ама.* — Ма, које́ ме па сьг тра́жи кој ђа́вол? — Ма кво́ ћу ти ја́, кьд несьм за голе́му рабо́ту. (Ма, моја́ рабо́та и неје́ голе́ма.)

ма́ва несв **1.** *маше.* — Ма́вај му да ста́не да ни сачека́. — Гове́да ма́вају с ре́пови, бра́ну се од му́шице. **2.** фиг *коси.* — Ма́вам тра́ву. — Гле́дам како́ ма́ваш, бр́зо ће га

окóсиш. — Енé га у óгрењу мáва óтаву. **3.** фиг *ишчекује, очекује, припрема се, намешта околности*. — Мáвам га да ми се намéсти, да му јá покáжем пóшто-е Мýса продáл јáрца.

мавáње с гл им од *мава (1, 2, 3)*. — Не врéди ти мавáње ка[д]-те вúше не вúди (*1*). — Дóсади ми вúше мавáње по прáзни рúдови (*2*). — Од моé мавáње нúшта, не могá га намáвам да га наýчим пáмет (*3*).

магáре с фиг *ногаре за стругање дрва*. — Укачúл трупáц на магáре па стружé з-бичкúу.

магарúца ж фиг *велики кашаљ*. — Детé вој úма магарúцу, а онá га не вóди куде дóктура.

магацинéр м *магационер*. — Баштá ми рабóти како магацинéр у предузéће.

маглá ж фиг у изр: — Уватúли маглý (*побегли*). — Сéћам се тój кроз маглý (*нејасно, несигурно*). — Úдем свé некакó кроз маглý (*несигурно*) . — Како гýска у маглý (*без размишљања*). в *продава маглу*.

маглáйв, -а, -о *магличаст, магловит*. — Некó врéме маглáйво, нúкакво, сáмо за спањé.

маглáйви се несв *магли се, навлаже облаци*. — Почé се маглáйви, збúрај рукóљке да ги не завáти кúша.

мáдеж м *младеж*. — Úма мáдеж на лéву бýтку ко и њójна мáти.

мађúја ж (угл мн) **1.** *магија*. — Úди куде баба Марúчку да ти направи мађúје, да ти се отвóру путéви, да крéне у живóт. — Направúла му кýчка мађúје па му нúшта од рýке не úде. **2.** фиг *ради несигурно, нико не зна како, али ради*. — Тúја апарáт рабóти на мађúје, какó му ћýне. — Úде на мађúје.

мађијáрка ж *она која прави мађије*. — Тáј мађијáрка стáлно ми-е правúла мађúје и на мýжа и на децá, сьл да ни усарáви.

мађијéтина ж ауг и пеј од *мађија*. — Квé ти ми мађијéтине нејé праúла, сьл да не прокóпсам.

мађијéшница ж **1.** в *мађијарка*. — Úпропасти ми детé тáј мађијéшница с њójне мађијéтине. **2.** *жена која иде код врачара*. — Дрýго си не рабóти, сáмо скúта од врачарúцу на врачарúцу тáј мађијéшница.

мађиóсан, -а, -о *онај ко је под магијом, опчињен, замађијан*. — Да нејé мађиóсан још кьд би се оженúл, онакве úбаве девójке су га облитáле.

мађиóше свр *направи коме магију, омађија*. — Úч се не секúрај, бáпка ће га мађиóше, úма трчú по тéбе ко на сóлило.

мáе (се) / мáје (се) несв **1.** *лута, беспосличи*. — Мáе дýпе по Власúну, а дрýги му пáзи стóку. — Мáе се ко глувó кýче, а дóма га тражу. — Мáе се ко да нéма квó да рабóти. — Докле мú кóсимо, óн се мáје по рúдови ко заýлав. **2.** *шета*. — Мáе еднý девójку по сокáк да га свú вúду. **3.** *замајава*. — Сáмо ме мáе, да ми прójде врéме, да не срабóтим. — Немój ме вúше мájеш око тýј рабóту, ћу те утéпам.

мáже несв фиг *малтерише*. — Енé га на[д]-тéкме, мáже сóбу, јá му прáим мáлтер.

мáз м *маст*. — Ако нéма квó да едéш, намáжи мáз на лéб. — С нéслан мáз измасúрамо детé и вáтра прójде.

мáзан, -а, -о **1.** *углачан, гладак*. — Ударúл мáзан пáтос о[д]-чамóвину, па га лакирáл. — Дошьл ми некакó мáзан у лицé, бéше лáни огрубавéл. **2.** фиг *фин, лукав*. — Немój ми се сьг прáји мáзан, а до јучéрке нејé тéл да орáти с нáс. **3.** фиг *умилан*. — Úма мáзан гласьк да превáра човéка.

мазáње с гл им од *маже, фиг малтерисање.* — Свé смо му спремúли за мазáње, сúл да ýзне мáлтерку да рабóти.

мазúк м дем и хип од *маз.* — Мазúк у тепсúју и брашанцé, квó ћу дрýго да прáим. — Да зáјмим једнó кúло мазúк.

мазгá ж *мезгра,* в *мьзга.* — Ка[д]-це у прóлет огýли кóра на бýку, тúг се стружé мазгá.

мазгóв м пеј *тврдоглав, задрт човек, ленштина.* — Нéће се договóриш с тóга мазгóва.

мазготúна ж/м **1.** *место на дрвету на коме је скинута мезгра.* — Онóлке мазготúне по бýке напраúли од мазгувáње. — З-мазготúне упропастúли бýке. **2.** фиг *неразуман, задрт човек.* — Ни[т]-це прéза, нити вучé тај мазготúна. — Тój ти-е тéшка мазготúна о[д]-човéка.

мазгувáње с гл им од *мазгује,* **1.** *скидање мезгре.* — С мазгувáње се уништáва шýма. **2.** *трућање, блебетање.* — Тóлко мазгувáње од еднóга мазгóва, нúки не би истрпéл ко тú.

мазгýје несв **1.** *скида мезгру с дрвета.* — Прво олýпу кóру на бýку, па тúг мазгýју. — Овчарú и говедарú нájвише мазгýју. **2.** фиг *говори глупости, лупета.* — Какó мóж да га трпúш да ти тóлко мазгýје?

мазгуљáв, -а, -о *гладак, мазан, љигав.* — Мазгуљáва земњá, па се клúза. — Рúбá млóго мазгуљáва, не мóж се удржú у рýке. — Кьд довáтим мазгуљáву шибљúнку, па те свé испли́чим!

мазгуљáви несв фиг *говори глупости, трабуња.* — Немój ми тúја Спиридóн вúше мазгуљáви тýј, нека си úде дóм, да ни не смúта у рабóту.

мазгуђáло с *блебетало, причалица.* — Дóсади ми тој мазгуђáло, ваздьн си прúча бáбине деветúне.

мáзне свр **1.** *намаже мало.* — Ýзни лój па мáзни мáлко петý да омéкне. **2.** *погладн, помилује.* — Мáзни тој мачé мáлко, вúдиш кóлко ти се умúљује. **3.** фиг *украде.* — Тúја апáш ће ти пред óчи мáзне шлáјпик да га не вúдиш. — Óће да мáзне квó му дójде под рýку. **2.** фиг *удари.* — Штó га и тú не мáзну еднýш, да вúди какó се бúје.

мазнéње с гл им од *мазни (се).* — О[д]-тóлко мазнéње свá вој децá говњóсана. — Трéбе дóбро мазнéње на тój држáље да не убúва рýке. — Цéл дьн мазнéње пред огледáло.

мáзни несв **1.** *гладн, милује.* — Још сáмо с перó по дýпе да га мáзним, још тój несьм работúла, да би ме слушáл! — Млóго мáзни децá, пóсле гу не слýшају. — Некá га, нека мáзни мачé. **2.** *глача.* — Мáзни тојáшку с ношчé. — Мáзни држáље за секúру.

мáзни се несв **1.** *умиљава се, мази се.* — Мáчка е ко детé: вóли да се мáзни. — Уз мáму се млóго мáзни. **2.** *дотерује се.* — Те гу у сóбу, мáзни се за честúто куде Василúју.

мазнúца[1] ж *умиљата особа, она која се умиљава.* — То[ј]-е мојá малéчка мазнúца. — Море, знáе он да бýде и мазнúца кьд му затрéбе.

мазнúца[2] ж *модрица, масница.* — Претепáли га Бáинчани на собóр, свé му-е снагá у мазнúце.

мазнó прил *фино, љубазно.* — Свé ми орáти онакój мазнó, слутúм úма тýј нештó крúје. — Овój детé постáло нештó млóго мазнó, мóра да-е напраúло некú пáкос.

мазнýља ж **1.** фиг *углађена, налицкана жена.* — Докарáла се мазнýља, мúсли ськ ће некú полетú за њý. **2.** фиг *притворна особа која љубазношћу хоће да придобије*

нечију наклоност. — До јучѐр се прáвеше да га не познáва, сѝк одједнýш постáла мазнýља, па приветљѝва до бóга.

мазнýљка ж в *мазнуља*. — Море, какó си онá умéје с мýжи да се чýдиш: чáс је бесни́ца, чáс мазнýљка.

мазýљ м *водени ѿлик, жуљ*. — Излéзли му све мазуљци́ по длáнови од косѝло, па га болý.

мазуља́в, -а, -о *гладак, мазан*. — Мазуља́ва бýка не мóж се ука́чи да собáли врáнско гњездó.

мазуља́нка ж в *мазница*[1]. — Куде́-е дéдина мазуља́нка да се мáлко почýвамо.

мазуља́ц м **1.** дем од *мазуљ*. — Ди́гал ми се мазуља́ц на рýку. **2.** *ѿраво дрво*. — Ови́ја мазуљци́ још некý гóдину, па ће испáдну дóбре грéде. — Ока́стри ови́ја мазуља́ц за држáље на матѝку. **3.** фиг *умиљаѿа особа*. — Она́-е голéм мазуља́ц, ће ти извуче́ сво́ пáре из цéп.

мазýљи се несв *умиљава се*. — Мло́го онá умéје да се мазýљи.

мазуљѝца ж **1.** *лепо одељана моѿка, моѿка*. — Оцéчи еднý мазуљѝцу за котловáрку. **2.** фиг *баѿина, ѿојага*. — Ви́дим овдé ће и́грa мазуљѝца. **3.** фиг *умиљаѿа особа*. — Мóж се прáи колкá óће мазуљѝца, ја́ гу óдма прочѝтам.

мазýљка ж **1.** в *мазуљ*. — Колкé ми-е мазýљке по длáнови напраји́ло држáље от косý. — Добѝл сво́ мазýљке о[д]-цеде́ње (*ирон*). **2.** в *мазнуља*. — Каква́-е онá сѝг мазýљка не мóж да замѝслиш.

мазýљка се несв *клиза се*. — Држ гу дóбро, риба́ се мазýљка, ће ти се измазýљка из рýке.

мазýљкав, -а, -о *клизав, мазан*. — Пастрмка-е мазýљкава, зачѝс ти побе́гне у вóду. — Укачѝл се уз мазýљкаво дрво.

мазуљка́ње с гл им од *мазуљка се, клизање*. — Одрáл длáнови од мазуљка́ње низ бýку.

мазýљко с фиг *ѿриѿворко*. — Нéће ме превáра тѝја мазýљко, знáм га кой-е.

маи́а / маи́ја ж *крајња греда на крову где се раздвајају две воде, горња ивица крова, кровни хрбаѿ ѿокривен ћерамидом*. — Дóбро подвржи маи́је с мáлтер да вéтар зѝмени не одýва црéп.

мајалѝк м *скиѿња, шеѿња, губљење времена*. — Вездѝн си-е у мајалѝк, за нѝшта се не секѝра.

мајáње с гл им од *мае (се) / маје (се)*. — Дѝн ми прójде́ у мајáње, нѝшта не уработѝ.

мајáч м *скиѿница, луѿалица*. — Остальáј тóга мајачá, па доóди дóм, привáћај се за пóсо.

мајачѝна ж *скиѿња, луѿање*. — Отиде́ сабáјле у мајачѝну, кój знáе ка[д]-це врне.

мáјден м **1.** *мајдан, каменолом*. — У мáјден, у Пржине рóвине, цéло лéто е копáл кáмен за кýћу. **2.** *рудник*. — Пóла Црвéни Брéг је радéл у мáјден. — У мáјден, у Мачкáтицу, су поцрцáли талијáнски комунѝсти о[д]-тéжак рад, босѝ, на зимý, беслéб, четерéс трéћу гóдину.

мáјкина душѝчина ж бот *мајчина душица* Thymus Serpyllum, в *душичина*.

мајмýнка ж фиг *велика ѿорба за цигларски алаѿ*. — Заметнемо мајмýнке на рáмо, па у печáлбу.

мајсторѝја ж *зидарски занаѿ, занаѿ уопшѿе*. — Од његóву мајсторѝју ич да не орáтимо. — Овój ти-е мáла тестéра за мајсторѝју.

мајсторлък м в *мајсторија*. — Мајсторлък сам учи́л на ра́дилишта по Бе́оград, куде Го́рчу ис-Попо́ви.

/ма́кац/ у изр: **ни ма́кац** *ни да крене, ни да мрдне*. — Дојдо́ до Крста́тицу, ту́ј ми се но́ге оце́коше и ви́ше ни ма́кац.

ма-каки́ узв *ма какви*. — Ма-каки́, неје́ тако́ј ора́тено.

мака́ња м фиг *дете*. — Пора́сал мака́ња, дористра́шан мушка́р.

макаси́не ж мн *мокасине*. — Обу́л макаси́не, обу́кал на́јлон кошу́љу, тури́л ма́шлу Ђи́ла су́ма ра́бота.

Макиве́ с *свети мученици Макавеји, почетак Богородичиног поста, 14. август*. — На Макиве́ се ни́шта не рабо́ти у ру́ке. — Ко́лко и́ма зр̀на у ма́к то́лко-е пра́зник Макиве́. — Подра́ниш у̀јутро ра́но и бро́јиш зр̀на од ма́к, кьд ги избро́јиш, тьг мо́ж да плете́ш на Макиве́.

ма́кне (се) свр *помери (се), склони (се)*. — Кьд ма́кне столи́чку тьг ће про́јдемо. — Ма́кни га одо́тле, да га ја́ не маци́њам! — Ле́гал на вра́књицу, не́це ма́кне да про́јдемо.

маку́л *бесплатно, мукте, џабе*. — Нави́кал да жи́ви на маку́л. — Куде ме́не не́ма ни́шта маку́л, мо́ра се све зарабо́ти.

макулци́ја м *онај који непозван долази на туђе весеље, који бесплатно долази до нечега*. — Не́ће мо́ж тако́ј да опста́не они́ја макулци́ја и[з]-Станишљовци, ће узи́ма и он мати́ку у ша́ке. — Зача́с се збра́ше макулци́је, ко да си ги вика́л.

макулци́ка ж *она која живи бесплатно, на туђ рачун*. — Она́-е по́зната макулци́ка јо́ш от при ба́шту́.

макулци́ски, -а, -о *на начин макулције, бесплатно*. — То́-е макулци́ска вами́лија отка́[д]-це па́нти.

ма́л м *имање, стока*. — А сьг сам оста́л без ма́л, оста́л сам и бе[з]-снагу́, не би могао́л ни да се бо́рим са сто́ку.

/ма́ла вра́та/ с мн *сеоска кућа је, поред големих врата, имала и мала врата, која су водила у двориште, ка штали, и даље; служила су у скрбним временима за бежање и спас*. — Излѐзни на ма́ла вра́та да те не ви́ду Бу́гари, ете́ ги нис пу́т це́ла коло́на. — Па до́јду но́ћу, на ма́ла вра́та чу́кну, те ги пу́стимо да уле́зну да се огре́ју и нешто́ поеду́.

Ма́ла Госпо́ина ж *Рођење Пресвете Богородице, Мала Госпојина, 21. септембар, по новом календару*.

мала́ ж *више збијених кућа у рашпркано планинском селу, заселак, засеље, махала*. — На́шо село́ и́ма пе́т ма́ле, сва́ка мала́ едьн ро́д. — Бе́оше пу́не ма́ле с љу́ди, а сьг запусте́ше без ни́где ни́кога.

Ма́ла Река́ ж *заселак*. — Ма́ла Река́ до́јде куде Лазари́ћовци.

Ма́ла река́ ж *река*. — У Ма́лу ре́ку смо прави́ли топи́ла, да то́пимо гр̀снице, зато́ј што-е та́м то́пла вода́. — Ма́ла река́ се ули́ва у Голе́му ре́ку куде Стоја́нчину воденѝцу и одо́тле течу́ како Голе́ма река́.

ма́ле вок од *мати*, в *мати*.

/ма́ле па́ре/ изр *ради што безначајно, лудо, без потребе*. — Сви́ри ку́рцу за ма́ле па́ре (изр: *лупета глупости*). — Преебали́ га за ма́ле па́ре.

маље́ несв *смањује се*. — На деца́ маље́ облекло́, тре́бе на старо́тога да ку́пимо но́во, а мали́јат нека́ облече́ његово́. — Маље́ вода́ на кла́данац.

маље́ње с гл им од *мали (се)*.

малéцьк, -цка, -цко *мали*. — Малéцко ти тòј момчé, трéбе јóш да растéје. — Колко-е порáсал, а бéше малéцьк.

малéчьк, -чка, -чко в *малецьк*. — Малéчка децá седý дóма з-бáбу, а поголемшкá йду на собóр.

Мáли Божи́ћ м *други дан Божића* в *Божић*.

мáли (се) несв *смањује (се)*. — Польк почé и јá да мáлим стóку, понестáде крмá, сéно. — Мали́ се, мали́, црцори́, па скрóз нестáде водá на Дóлњи клáданац. — Почéл о[д]-цтáрос да се мáли.

мали́ узв **1.** *аман*. — Кудé ћеш, мали́, на овýј дрчу? — Мали́, брé, ýтепа ми кравчé с тúја кольц! **2.** узв изненађења: *мори, бре*. — Кудé си се изгубúла, мали́? — Мали́, јóш ли си тýј?!

мáлко прил **1.** *мало*. — Тòј му-е билó мáлко, па óће јóш. — Сáлте мáлко га удари́, а óн почé да ровé ко да сам га пребúл. — Не чáчкај се с њéга, њéму мáлко фáли да те удáри. — Мáлко по мáлко и направúше кýћу. **2.** *час-час*. — Мáлко, мáлко, па се потéпају.

малокáван, -вна, -вно *малокрван, болешљив, слабашан*. — Води́ га куде дóктура, нештó ми-е малокáван. — Тòј óн не мóж да рабóти, малокáван је.

Малорéчаиин м *човек из Мале Реке*.

Малорéчанка ж *жена из Мале Реке*.

малорéчки, -а, -о *који припада или је из Мале Реке*. — Дошлá малорéчка говéда чáк на Раскрсје.

малтери́ја ж *зидарски занат, малтерисање*. — Бéше тесáр, сьг прешьл на малтери́ју.

малтерисувáње с гл им од *малтерисује*. — Да се погóдимо за малтерисувáње куде мojý ћéрку.

малтери́сује несв *малтерише*. — Погоди́л некý кýћу па малтери́сује по цéл дьн до мрклú мрáк.

мáлтерка ж *зидарска алатка, мистрија*. — Напослéтку, ако не ýчиш, мáлтерка ти не гúне. — Кудé ми се дéну онáј згóдна мáлтерка?

малтерчьк м дем од *малтер*. — Колко ти тýј трéбе да га замáжеш, еднá кóва малтерчьк.

малтерци́ја м *онај који спрема малтер*. — Почéл је од малтерци́ју, сьг је серсéм мájстор.

малци́на ж *мали број људи, мало*. — Малци́на смо остали́, не мéсим вúше онакóј, с едьн лéб прекáрамо дьн.

малци́нка ж дем од *малцина*. — Јóште студéно, тике малци́нка отидé у рабóту.

мáлчице прил *сасвим мало*. — Завати́ мáлчице лéбац и сúренце да залъжем глáд.

мáлчичка прил у дем знач: *малчице*. — Да поседé још мáлчичка, да се ýбаво изорáтимо.

мáљ м обично у множини *део у механизму ваљавице који удара у сукно у води*.

мальúца ж **1.** *дрвени мај*. — Удари́л се с мальúцу по прс. **2.** муз *палица којом бубњар бије у бубањ*. — Украл мальúцу на тупанци́ју, такóј да нéма са штó да удáра у трампé. — Исцепи тупáн удараéћи с онýј мальúцу. **3.** фиг *батина*. — Кьд ýзнем еднý мальúцу úма ги потéпам. **4.** фиг *песница*. — Бúе с онéј мальúце, па растýра, ко боксéр.

мальúчка ж дем од *мальица (3, 4)*. — Понéси си еднý мальúчку, да те кучúшта не уплáшу. — Колкá-е његóва песнúчка ко мальúчка.

маљуга́н м пеј *човек малог раста*. — Ти́ја маљуга́н ће те́бе да пре́ти, мо́ре, да га не ва́там ја́ да му истри́шам па́шиште!

маљу́зга несв *прича глупости, трабуња*. — Не да́вај му да ви́ше маљу́зга, не мо́ж се трпи́.

маљу́зга се несв *клиза се*. — Маљу́зга се низ ону́ј мо́кру пади́ну, ће се скр̀ши.

маљу́згав, -а, -о *клизав, мокар, кишан*. — Оти́де́ низ маљу́згав пу́т, на маљу́згаво вре́ме, сьс маљу́згав шта́п да се потпи́ра, да се не маљу́зга.

маљузга́н м пеј *удворица, љигавац, глупак*. — О́трча маљузга́н саба́јле у о́пштину па́ да нешто́ маљу́зга.

маљузга́ње с гл им од *маљузга (се)*. — Ћу и́дем, не мо́гу да слу́шам тој А́рсино маљузга́ње. — Сти́гомо до ста́ницу з-голе́мо маљузга́ње нис пу́т.

маљу́зне се несв *оклизне се*. — Ка[д]-це ма́љузну, па тре́сну, ре́ко гото́в је, скр̀ши се це́л.

мамѐње с гл им од *мами, дозивање стоке*. — Нѐће ти помо́гне мамѐње, бо́ље потр̀чи да ги потра́жиш по у́трину докле се неје́ ставни́ло.

ма́ми несв **1.** *дозива стоку или живину*. — Куде́ ли се изгуби́ла свињ̀а, мами́ гу, мами́, ал гу не́ма. **2.** фиг пеј *зове сваки час мајку*. — Ко́ј ме ђа́вол сва́ки ча́с ма́миш, ма́мци те изе́ли!

ма́мка[1] ж дем од *мајка*, **1.** *мајица*. — Ку́ку, ма́мке, уштркља́ше ми гове́да, кво́ да рабо́тим. — Ма́мку ли му ебе́м (*псовка*)! — Да му ма́мку ма́мину (*псовка*)! **2.** *клетвена реч*: — Ма́мка те вати́ла, дабо́гда (*клетва*)!

ма́мка[2] несв в *мајка*[2]. — Ма́мка га да га уте́па.

мамка́ње с гл им од *мамка*[2]. — Са́мо с мамка́ње ће гу дома́миш да чела́ уле́зне у тр̀мку.

ма́мци м мн *клетвена реч*. — Ма́мци те изе́ли, дабо́гда, што ме сва́ки ча́с ви́каш (*клетва*)!

Мана́сија м *име*.

ма́нда[1] несв *млатара*. — Кьд о́ди, ма́нда с ру́кс. — Укачи́ли се на ко́ла, се́дли на срчени́цу и ма́ндају с но́ге.

ма́нда[2] несв *маје, губи време*. — Куде́ ме ви́ше ма́ндаш по собо́р, мо́ждa си-е Тико́мир отишьл а ми га ца́бе тра́жимо. — Што́ ме ма́ндаш натам-наова́м да си гу́бим вре́ме?

ма́нда се несв **1.** *слепута се, лута, луња*. — Ма́нда се ко глу́во ку́че. **2.** *ради нешто без видних резултата*. — Це́л дьн се ма́нда с косу́, а полови́н ливаду неје́ окоси́л.

манда́л м в *засун*. — А што неси́ тури́л манда́л на вра́та?!

манда́ње с гл им од *манда*[1,2] *(се), тумарање, слепутање*. — Ле́то ми прође́ у манда́ње, а сьг дође́ вре́ме да ми́слим на зиму́.

манду́в м *мангуп, преварант*. — Уваги́л се с манду́ви, а за до́м и́ч не а́је.

манду́вче с дем од *мандув*. — Не мо́ж ни́шта да про́јде без то́ј манду́вче.

манду́вчина м ауг и пеј од *мандув*. — Куде́ си се уваги́л у дру́ство с то́га манду́вчину.

манду́тина ж/м *замајана, приглупа особа*. — Та́ј манду́тина јо́ш се не́врну из гове́да.

мандра́к м **1.** *мадрац*. — Купи́л кре́вет на мандра́к, врљи́л сла́мњачу. **2.** фиг *ништа, никад*, в *матрак*. — Ће добије мандра́к. — На мандра́к ће га он ураду́ти.

мандр̏кне свр *нестане, умре.* — Мандркну̏л и деда Ри̏ста. — Чи̏ни ми се дека ће мандр̏кне.

ма̏не свр **1.** *остави.* — Ма̏ну рабо́ту, оцлепу́та се негде́. — Ма̏ни дуду́че, у́зни га́јде. — Сви́ ману́ше село́, отоше по ва́роши. — Ману́л Љуби́нку, и́де с Ра́тку. **2.** *махне.* — Ма̏ну ми из во́з са̏дњи пу́т и ви́ше се не ја̏ви. **3.** *стане, престане.* — Ма̏ну да трчи́. — Ма̏ну да сви́ри. — Ману́ше деца̏ да доо́ду у село́. — Ману́л да пи́је. — Ма̏ну зу́б да ме боли́. — Ману́л да и́де у печа̏лбу, ће си седи́ до́м. **4.** фиг *косне, окоси.* — Ма̏ну с косу́ два-три́пут и о́коси га.

ма̏не се свр *остави се нечега, престане да ради што.* — Ману́л се от кафа̏ну. **манже́тла** ж (угл мн) *манжетна.* — Саши́л чеши́ре с манже́тле.

ма̏ни узв *остави, пусти.* — Ма̏ни, ко́лко би ви наприча̏ла, да сте ју́че́р дошли́. — Ма̏ни га, заврши́мо голе́му рабо́ту.

мани́ста с мн в *манистра.* — Без мани́ста несе̏м ишла̏ на собо́р.

мани́стра с мн **1.** *огрлица од стаклених перли у боји.* — Купи́ мани́стра за око гу́шу, ал пу́че коњц, па ми се разниза̏ше. — Врза̏ла у́бава мани́стра око гу́шу. **2.** *ситне стаклене перле којима се украшава вута или чипка на женској кошуљи.* — На ву́ту наниза̏ла мани́стра, па вој, за̏едно с-ла́ске и шири́т, са́мо цьклу́.

манисува̏ње с гл им од *манисује.* — До́сади ни с то́ј манисува̏ње, не мо́ж вој ви́ше зга̏ђамо.

манису́је несв *налазиману.* — Кво го́ђ да зго́твиш, дете́ ми манису́је, не мо́ж му зго́дим.

мани́т, -а, -о *ћакнут, луд.* — Башта̏ му-е би́л мани́т, па и на њега́ прешло́. — Мани́т о́н, ти́ мани́т, и кво́ ће напра́јте од рабо́ту?

мани́ше несв *налази ману.* — Не̏ће да еде́, мани́ше ми рану́.

Манои́л / Манои́л / Мануи́л м *име.*

Мано́јло м *име.*

Ма̏нча м хип од *Манојло.*

ма̏нца ж *храна, јело.* — Сьг ће изнесу́ ма̏нцу да еде́мо.

манци́ја м *онај који свему налази ману, избирљив човек.* — Како́ ће, ће́ро, да му зго́диш, кьд ви́диш колки́-е манци́ја.

манци́ка ж *она која свему налази ману.* — Бе̏ше тој голе́ма манци́ка на мо́мци, тако́ и оста̏де неже̏ња

Ма̏ња м *надимак.*

Мањак м *име села.*

ма̏њак[1] м *недостатак.* — Напраи́л голе́м ма̏њак у предузе̏ће.

ма̏њак[2] м у изр: **на мањак** *при крају.* — Со́л и га́с су ми ве̏ћем на мањак. — С па́ре сам на мањак, ал ћу истркам докле ми му́ж не пра́ти ис печа̏лбу.

Мања́чанин м *човек из Мањака.*

Мања́чанка ж *жена из Мањака.*

мања́чки, -а, -о *који припада Мањаку или је из Мањака.* — Уда́ри на Мања́чки дру́м, па се спу́сти у Цепу́, ту́ј ти е по́близо.

Мања́чки дру́м м *пут који води с Чемерника изнад села Мањака и иде планинском косом према Морави.*

ма̏ње с *вунена пређа.* — Навртка̏ла сам коца̏ мањети́ја за цемпири́ и посте́љке.

ма̏њка свр **1.** *нестане.* — Бра̏шно ми мањка́ло, тре́бе да ку̏пим едно̀ џакче́. **2.** фиг *цркне, угине.* — Мањка́ло ми кравче́ од неку̀ бо́лес. **3.** фиг *умре.* — Не̏ће му душа́ и́ма ствр̀тку кьд ма̏њка. — Мањка́л му де́да.

мањува́ње с гл им од *мањује (се).* — Не́ма ни́шта од његово̀ мањува́ње раки́ју.

мању̏је (се) несв *оста̄вља (се) што̄.* — Три́пут ве̄ћем мању̏је дува́н, ни́како да га скро́з ма́не. — Це мању̏јете ли ви́ше о[д]-цваћу̀, ел ћу ви ја̀ би́јем?!

ма́ови м мн *лудило, поремећеност̄,* в *на маови.* — Вати́ли га ма́ови, свѐ ће ни поте́па. — Дошли́ му ма́ови, с ни́кога не ора̀ти.

ма́овина ж **1.** бот *маховина.* — Уваги́ла се ма́овина по си́дови у по̀друм. **2.** фиг *дуго ћута̄ње (или нека друга радња).* — Уваги́ла ми се ма́овина на уста́. — Вати́ла вој се ма́овина на ону̀ рабо̀ту.

ма́овит, -а, -о *махничав, махнит̄.* — Мло́го е ма́овит. — И жена́ му-е ма́овита.

марве́ни до́ктур / мрве́ни до́ктур м *ветеринар,* в *марвењак.* — Тьг ни тре́беше марве́ни до́ктур за ста́лно, а коѝ ће ни ма́траг сьг? — Да дојде́ на вре́ме мрве́ни до́ктур, белкѝ би га спаси́л да не цркне гове́че.

марве́ни трго́вац / мрве́ни трго́вац м *трговац сто̄ком,* в *матрапаз.* — Свѐ ни опљачка́ше марве́ни трго́вци, накупува́ше сто́ку буд-за̀што, виде́ли не мо́ж ви́ше да рабо́тимо око њѐ. — Не́ма на кога́ да продадем још ово̀ј ма́лко сто́ку што и́мам, него на мрве́ни трго́вци.

марвења́к / мрвења́к м *ветеринар.* — Ода́вно неје́ проодѝл марвења́к да ни погле́да гове́да. — Води́мо кра́ву куде мрвења́ка, изе́ло гу нешто́ за но́гу. — За̀борави ни мрвења́к.

Ма́рга ж *име.*

Марги́та ж *име.*

Маргиче́ ж *надимак.*

Ма́ре м хип од *Марисав.*

ма́рен м *непозната зла сила, гром, неизлечива болест̄, ђаво, сата̄на, нејасна реч која се често̄ користӣ у клетвама,* в *трлема.* — Ма́рен те уби́л кво̀ то̀ј рабо́тиш. — Ма́рен да га изеде́! — Ма́рен га уби́л да га не уби́је. — Ко̀ј ти-е ма́рен? — Ма́рен га затр̀л!

маре́ње с гл им од *мари*[1]*, забринутост̄, секирација.* — Несмо́ спа́дли на његово̀ маре́ње. — О[д]-то̀ј маре́ње бр̀зо ће по̀мремо (*ирон*).

ма́ри[1] несв **1.** *секира се, брине се, интересује се, занима се.* — Ма́ри он мло́го за до̀м и поро̀дицу (*ирон*). — Ма́ри ли коѝ за ме́не, па и ја̀ да ма́рим за некога́? — Не ма́ри за ни́шта, са́мо си зас̀ђа се́бе. — Не ма́ри за ку̏ћу, ни за има́ње. — Кьд о̀н не ма́ри за сто́ку, а што ја̀ да ма́рим? **2.** *поштује, уважава.* — Нѝт кога́ ма́ри, нѝт кога́ бака́ри.

ма́ри[2] прил у изр: **не ма́ри** *није лоше* (одговор на питања: Како си? — Како је? итд.). — Не ма́ри, неје́ ло̀шо, а мо̀ж и бо̀ље. — Невесте́ му ма́лко ћо̀паво, ал не ма́ри. — На̀кисело гро́зје, ал не ма́ри.

маривет м *ред, обичај.* — Куде на̀с је такѝ маривет, а не зна̀м какѝ-е куде ва̀с.

маривѐтлук м *шала, сӣрдња, марифетлук.* — Немо̀ј ме́не у тѝја маривѐтлуци да спомињаш. — Ако је мале́чко, зна̀е ти оно̀ трѝста маривѐтлука.

Мари́ка ж *име.*

мари́нко м дем и хип од *марен (клетвена реч).* — Мари́нко га уби́л што ми-е напраѝл да и́дем по[д]-цта̀р зама̀н по су̀дови.

Мари́сав м *име.*

мари́ше несв *краде*. — Мари́ше по село́ кво́ му па́дне.

ма́рјаш м *пет пара динарских*. — За њега ја́ не би́ дал ни ма́рјаш.

марки́ра несв **1.** *обележи дрво за сечу*. — Тре́бе да до́јде шума́р да ми марки́ра бу́ке у Јеси́киницу за дрва́. **2.** фиг *одреди, уочи*. — Маркира́л сам гу ја́ још ла́ни, моја́ ће бу́де ка[т]-та́д.

мармула́да ж *мармелада*. — Мармула́да бе́ше нека́д у дрве́ни са́ндуци, па гу је Жи́да се́кал с-но́ж и продава́л.

ма́рне свр *удари, тресне*. — Немо́ј те ма́рне с ону́ј руче́рду, ће те изалипа́ви.

маро́т непр прид *малаксао, изнемогао, посустао*. — Ја сам маро́т, не мо́гу ви́ше за ни́шта да се прива́тим.

Ма́рча м *надимак*.

марши́ра несв *каже коме: „Марш“*. — Тако́ј ли се дете́ марши́ра? Уба́во га у́чиш!

ма́с м в *маз*. — Истопи́ ма́с о[д]-цвињу́, у они́ја ако́в, и́ма педесе́ ки́ла.

масалце́ с дем и хип од *масло*. — Не́маше ни тру́нку масалце́ да попржим на дете́ јајце́.

ма́сан, -сна, -сно *мастан*. — Мло́го-е ма́сан, не мо́гу га еде́м.

маса́ти несв фиг *оштри*. — Маса́ти по́често косу́ па ће ти бо́ље ко́си.

масла́рка ж *врста крушке*. — Доне́л оне́ј масла́рке, а што су па бла́ге, пр̀сти да си оли́жеш.

масленѝца ж *масло* у шаљ песмици. — Говеда́р дрнда́р, дртне ба́бу за гузи́цу да му пу́шти масленѝцу.

ма́сли м мн *секач за метал*. — Доне́си ми ма́сли да претру́пимо ово́ј го́зје. — То́ј ће мо́раш с ма́сли да сече́ш.

ма́сло с *маслац*, в *бијено масло*, в *бучкано масло*, в *вади масло*. — Ете́ гу Стани́ја до́м, бу́чка ма́сло. — Кьд пра́виш качема́к, запр̀жи га с ма́сло.

масни́ца ж *модрица, подлив испод коже, оток*. — Искочи́ла му ово́лка масни́ца куде га они́ја крвни́к удари́л под о́ко.

ма́стен, -а, -о *обојен*. — Ел та́ј ма́стено ел си је таква́ ву́на. — Сура́ ву́на па ма́стена у кара́боју.

масте́ње с гл им од *масти*. — Доне́л ми ли́сје од га́бар за масте́ње кла́шње.

ма́сти несв в *мьсти*. — Пређу́ сам масти́ла у коте́л. — Ма́сти кла́шње у га́бар да не отпу́стају. — Чи́ча редо́вно ма́сти бр̀кови ш-чи́чково у́ље.

мастиљѝв, -а, -о *мастиљав, оно што одаје боју мастила*. — Што́ су ти све свеске мастиљѝве?

мастиљѝв пла́вез м / **мастиљѝва оло́вка** ж *оловка која одаје боју мастила када се навлажи*. — Ту́-е требало да ту́риш цр̀тку с мастиљѝву оло́вку да се не обри́ше!

ма́т, бу́бо, ма́т! / **ма́т, ма́то!** узв *којим се намамљују пчеле у кошницу*. — Ма́т, бу́бо, ма́т, ма́то, ма́т бла́га, ма́т ме́дна, е́ла ми у кро́шњу…

ма́та ж *пчела матица*. — Ма́т, ма́то, ма́т ма́то!

ма́тер ж **1.** *мајка, мати*. — Куде́ ти-е ма́тер? — Што неси́ пове́л и ма́тер, но и́деш са́м? **2.** изр псовке: — Ебе́м ти ма́тер! — И́ди у ма́тер! — Бе́страга ти ма́тер!

ма́тера ж в *матер (1)*. — На сви́ се до́дели по́моћ, ма́тери нема́ ни́шта. — Дојде́ кури́л и ма́тери доне́се пи́смо до бра́та. **2.** изр псовке. — Ма́тере му га спа́лим!

материја́л м *тканина*, в *матријал (2)*. — Ко́лко си купи́ла материја́л за ту́ј су́књу?

ма́терин, -а, -о **1.** *мајчин*. — То́ е ма́терина блу́за. — Оно́-е ма́терино зла́то. **2.** изр псовке: — Пи́зда му ма́терина! — Нека и́де у ма́терину!

ма́ти ж *мајка*, вок: **ма́ле**. — Ма́ле, за кво́ си се то́лко нањути́ла? — О, ма́ле, да ли понесе́м мати́ку ел си ти́ и за ме́не поне́ла? — Ма́ле, не ку́кај, ни́шта ми не́е.

мати́ка ж **1.** *мо̄тика*. — Од мати́ку сам изгрбаве́ла. — Окле́пај мати́ку, па ће бо́ље ко́па. **2.** *мера према извршеном раду: једна мо̄тика = шест ари*. — Посади́л компири́, три́ мати́ке ги не мо́ж око́пају за дн. **3.** Изр: — О́ће ле́б без мати́ку (*без рада*). — Сви бе́гају од мати́ку (*по̄љопривреде, те̄шког рада*).

матиче́ с дем од *ма̄тика, мо̄тичица*. — Не одва́ја се од матиче́, куде́ и́де сву́де-е с њу́.

матиче́нце с дем и хип од *ма̄тиче*. — Што́ на дете́ не даде́те матиче́нце а не ову́ј матиче́тину.

матиче́тина ж ауг и пеј од *ма̄тика*. — Матиче́тина ми и́скида ру́ке.

мати́чина ж ауг и пеј од *ма̄тика*. — Ме́не дал мати́чину, а он кључка с матиче́.

мати́чица ж дем од *ма̄тика, мо̄тичица*. — Мати́чица-е за ме́ђу ра́сад.

мати́чка ж дем од *ма̄тика, мо̄тичица*. — С мојо́ мати́чку зача́с око́пам, загрне́м, некако́ ми зго́дна на́-руку.

ма́тка несв **1.** *наводи, намамљује ма̄тицу пчеле у кошницу*. — Набе́рем ма́точину, па ма́ткам челу́: Ма́т, ма́т, ма́т, ко́т, ко́т, ко́т, ви́кау те у ку́ћу, а́јде, бе́ште, ки́ша, грми́! Стра́ вој да́вам, и ча́д, кр̀па се запа́ли, па на́около чу́р и оне́ уле́зну у кошари́ну, у њу побе́гну. — Це́л дн сам матка́л челу́ да уле́зне у тр̀мку докле гу не наматка́. **2.** фиг *намамљује, навлачи кога*. — Ја ћу га ма́ткам да до́јде куде воденицу да ва́тамо ри́бе, а ви́ га ту́ј, онда́к, ува́тите. — Ма́ткам га да ми се наме́сти, да га прету́пам.

ма́тканье с гл им од *ма̄тка (1, 2)*. — Без матка́ње не́ће чела́ да уле́зне у тр̀мку *(1)*. — Њега́ мо́ж да ва́тите са́мо матка́ње куде неку́ жену́, удовицу, распуштеницу, голе́м је женска́р *(2)*.

ма́точина ж бот *ма̄тичњак* Melitis Melissophyllum. — Ма́точина се бе́ре за ча́ј, а во́лу гу и че́ле.

ма́траг / ма́трак м *никад, бесрага, ништа, ђаво*. — Ко́ј га ма́траг ста́лно вуче́ш с те́бе, нека си седи́ до́ма кьд за ни́шта неје́. — То́ј ће добијеш на ма́трак. — Ко́ј ти-е ма́трак? **2.** изр: **у ма́траг / у ма́трак** *бесрага, дођавола*. — Отиде́ све́ у ма́траг. — Нека и́де у ма́траг.

матрапа́з м *трговац стоком, препродавац*. — Збра́ли се матрапа́зи, па купу́ју по́што-за́што. — Прода́до на матрапа́за за́дњу јуни́чку, ал за па́ре, ре́че, да причекам.

матрети́ра несв *лучи, злоставља, малтретира*. — Мло́го су гу матретира́ли, па побе́гла. — Не да́м ни́ки да ме матрети́ра.

матрија́л м **1.** *грађевински материјал*. — Докара́л матрија́л за ку́ћу из Леско́вац. **2.** — Да ви́диш ка́в сам матрија́л купи́ла за су́књу.

ма̑ћија ж *маћеха*. — Ће ти доведе́ баштá ма̑ћију, па ће ви́диш како она́ би́ће.

ма̑ћијин, -а, -о *маћехин*. — Добро́ се сла́га с ма̑ћијина деца́.

ма́уци м мн *клетвена реч, упућује се ономе ко много закера*. — Немо́ј ви́ше да ми ма́учеш, ма́уци те вати́ли, дабо́гда.

ма́уче несв **1.** *мјауче*. — Ма́уче це́л но́ћ ди́вља ма́чка у бо́р. — Ма́уче ма́чка о́ће по́улице (*да врши нужду*). **2.** фиг *закера, стење, запрдује*. — Не мо́гу гу слу́шам, ваздн нешто́ ма́уче.

ма́ца[1] ж *маљ, велики чекић*. — С ма́цу ће исце́пиш ова́ј кврга́ва дрвља.

ма́ца[2] ж мн *пупољак на дрвету иве.* — Појави́ле се ма́це на ива́, сѣ́г ће про́лет.

мацо́ла ж *велики чекић.* — Узни мацо́лу да разби́еш то́ј ка́мење.

мачи́ћ м (мн мачко́ви) *мачор, мачак.* — Куде́ ти-е они́ја мачи́ћ, о́пасан ловци́ја? — Ел зна́ш што́-е било́ с мои́ мачко́ви, несѣ́м ти прича́л?

мачети́ја с мн *мачићи.* — Па се омачи́ла ма́чка и дове́ла мачети́ја прет ку́ћу.

мачи́ћи[1], -а, -о **1.** *мачји.* — Ово́ј су мачи́ће ша́пе по чарша́в. **2.** фиг *тихи, нечујни.* — И́де с мачи́ћи кора́к.

мачи́ћи[2] прил *тихо, нечујно.* — Привуку́је се мачи́ћи, па те упла́ши.

мачи́ште с аугм и пеј од *мачка.* — Увукло се оно́ј мачи́ште у ку́ћу па ло́че млеко́.

ма́чја трава́ ж *ливадска биљка* Valeriana officinalis

Мачка́тица ж **1.** *село*; **2.** *рудник.*

Мачка́товац и **Мачка́товчанин** м *човек из Мачкатице.*

Мачка́товка и **Мачка́товчанка** ж *жена из Мачкатице.*

Мачка́товче и **Мачка́товчанче** с *дете из Мачкатице.*

мачка́товски, -а, -о *који је из Мачкатице или припада Мачкатици и Мачкатовчанима.*

Мачка́товски пу́т м *пут од Чемерника, преко Мачкатице, до Сурдулице и Владичиног Хана.*

мачкети́на ж ауг од *мачка.* — Немо́ј да си ви́ше пушти́л у ку́ћу мачкети́ну, да ми опога́ни су́дови.

ма́чкољуб м бот *мачја трава, мачја метвица* Valeriana Officinalis.

мачља́к[1] м *врста кромпира црне боје.* — Нека́[ђ]-цу са́дени и компири́ мачља́ци, ал се изгуби́ше, ел несу́ били́ до́бри за рану́.

мачља́к[2] м *мачји измет.* — Искару́јте на́вечер ма́чку, немо́ј да сам ви́ше виде́л ма́чљаци по ку́ћу.

мачо́р м **1.** в *мачић.* — Ди́нчин мачо́р ни попи́л сва́ ја́јца у ја́сле. **2.** фиг *мушки полни уд.* — Вика́л гу да вој пока́же мачо́ра, па ви́ше не ора́ти с њега́.

мачо́рче с *млад мачак.* — Узо́ мачо́рче о[д]-чи́чини да га чу́вам.

мачо́рчиина м аугм и пеј од *мачор.* — Не мо́гу да ува́тим оно́га пакожи́ју, ону́ј мачорчи́ну да га изме́здрим.

мачу́га ж *тојага, мочуга.* — С оно́лку мачу́гу да би́е дете́, куде́ се то ј рабо́ти?!

Маџа́ре с *заселак.* — У Маџа́ре су сва́ ку́ће били́ ковачи́.

маџа́рка ж бот *врста шљиве.* — У Ма́лу пади́ну смо има́ли мло́го до́бре сли́ве маџа́рке.

ма́ша ж *металнa шипка за рад око ватре,* в *маше.* — У́век ока́чи ма́шу на шпо́рет да гу не тра́жимо.

ма́ша се несв *пружа се, посеже за нечим.* — Виде́л сам га ка[д]-це ма́ша у ту́ђ јанџи́к.

маша́ње с гл им од *маша се, посезање.* — Нави́кал на маша́ње у ту́ђо. — Едну́ш ће пла́ти за маша́ње за ту́ђе же́не.

ма́ше ж мн *двокрака метална направа за рад око ватре и шпорета, жарач.* — Без ма́ше не мо́ж да накладе́ш шпо́рет. — Ца́ра с ма́ше по о́гењ. — Не ри́ј с ма́ше по огњи́ште! — О́смуди му бр́ци с ма́ше.

ма́ши се свр *посегне, ухвати се.* — Те́ше да па́днем да се не маши́ за слапа́ц.

маши́на ж *кутија шибица.* — Доне́си маши́ну да потпа́лим о́гењ.

машѝница ж **1.** *апарат за брijање.* — Избричѝ се у̏баво с машѝницу. **2.** *подрезивач за оловке.* — Узо̀ ти машѝницу да зао̀стрим пла̀вез.

ма̀шице ж мн дем од *маше*, в *маше*. — Изва̀ди пе̏пел с ма̀шице и[з]-шпо̀рет.

ма̀шка ж *штап за игру клиса*. — Ма̀, ћу напра̀ jим бо̀љу ма̀шку од ову̏ј. — Да га бе̏о закачѝл с ма̀шку, дове̏к би ме пантѝл.

ма̀шла ж *машина, краваша*. — Обу̏кал на̀јлон кошу̏љу, турѝл ма̀шлу, са̀т на ру̏ку, Ђѝла су̏ма ра̀бота.

ма̀шлица ж дем и хип од *машла*. — Врза̀ла на деца̀ ма̀шлице, па им у̏баво стоју̏.

маште̏вина ж *пређа која се тренутно фарба*. — Остаѝ маште̏вину, дојдо̀ да ви зача̀с наспрнем.

мѝгла ж **1.** *магла*. — Вуче̏ се мѝгла уш-Чемѐрчицу. **2.** фиг *засењеност ума*. — Кьд му па̀дне мѝгла на о̀чи, мо̀ж те уте̏па.

мьглаѝв, -а, -о *магловит*. — Мло̀го-е мьглаѝво, ич немо̀ј на пу̏т да поди̏ш.

мьглу̏штина ж *густа, нејасна магла*. — Едва̀ дојдо̀мо по мьглу̏штину преко Цевр̂ьа̀нку.

мьзга̀[1] ж *мезгра испод коре дрвета*. — Оьуштѝли це̏лу бу̏ку због мьзгу̏.

мѝзга[2] ж фиг *бије, туче*. — Ѝч му не врѐди то̀ј што га мѝзга сва̀ки ча̀с.

мьзга̀ње с гл им од *мьзга*[2]. — Ће научиш дете̏ на мьзга̀ње па те не̏ће слу̏ша.

мьзга̀ч м *нож направљен од дрвета за скидање коре с дрвета ради мазгованья*. — Стро̀ши ми се мьзга̀ч.

мьзгува̀ње с гл им од *мьзгује*[1,2]. — Отишлѝ па̀ на мьзгува̀ње, све̏ ни бу̏ке упропасти̏ше. — Како̀ на жену̏ не доса̀ди ста̀лно мьзгува̀ње.

мьзгу̏је[1] несв *скида мезгру испод коре буковог дрвета*. — Мьзгу̏јући уништѝше ни бу̏ке на Па̀влову грема̀ду.

мьзгу̏је[2] несв *прича глупости, тороче, блебета*. — Нека о̀н мьзгу̏је колко̀ о̀ће, тѝ си рабо̀ти како умѐјеш. — Не мазгу̏ј вѝше, не мо̀гу те слу̏шам.

мѝкне (се) свр *склони (се), помери (се), помакне (се)*. — Мѝкни ове̏ј совѐљке, да̀ј ми ону̏ј с а̀лено. — Мѝкни ду̏пе по̀там. — Мѝкни ми се пред о̀чи да те не глѐдам. — Мѝкни се по̀тамо.

мѝлко прил *мало*. — Мѝлко ли сам му поработѝла, а сѝг не̏ће да ме поглѐда ко да сам му крвнѝк.

мѝрш узв *марш*. — Мѝрш у гове̏да. — Мѝрш ис ку̏ћу.

мѝсти несв *фарба вуну, боји*. — Идо̀ у Мр̀ковицу да бе̏рем лѝсје од га̀бар, да мѝстим ву̏ну за пређу̏.

мьцѝња (се) несв *помера (се), склања (се)*. — Мьцѝња та̀рабе нат ку̏ћу, ће удари гво̀здену о̀граду. — Мьцѝњај се од њега̀ кьд га вѝдиш! — Мьцѝња се, пра̀ви ти мѐсто да се̏днеш.

мьцињава̀ње с гл им од *мацињa (се), померање*. — Нѐма мьцињава̀ње ме̏ће ел ћу некога̀ да убѝем намѐсто. — Нѐма мьцињава̀ње одо̀вде докле се ја̀ не вр̂нем!

меа̀на ж *механа, крчма*, в *мејана*. — Куде̏ се жу̏риш, не пла̀че за те̏бе меа̀на.

меанџѝја м *власник кафане, механџија*. — Ста̀мен и Мѝка су орта̀чки билѝ меанџѝје на Меја̀не.

меанџѝски, -а, -о *који се односи на механџију*. — То̀ј су меанџѝски рачу̏ни, у то̀ј се тѝ не мѐшај.

медьк м дем и хип од *мед*. — Оби̏ђ ма̀лко од на̀ш медьк.

ме̏двед м фиг пеј *незграпна, велика особа.* — Ће ми до̀јде [ј]ош-једну̀ш у ку̏ћу тѝја ме̏двед, па ће вѝди огрејà̄ш.

ме̏довина ж фиг *кишица која роси док сунце греје, поросница.* — Па̀да ме̏довина, ме̏чка се жѐни.

медуни̏ка ж бот *врста цвећа, плућњак* Pulmonaria Officinalis. — Исцавтѐла и медуни̏ка у Тврдѝ бре̏г.

медуни̏ца ж *бронзано ливено звоно на стоци, меденица.* — Чу̏е се медуни̏ца од на̀шу Пр̀вку (*крава*). — По медуни̏цу гу познàвам, то-е Жѐрка (*крава*).

медуничѐ[1] ж дем од *медуника.* — Набра̀л сам пу̀но медуничетѝја.

медуни̏чe[2] ж дем од *медуница.* — И на кравчѐ смо врзàли медуни̏че, да се не загу̀би.

меду̀нка ж бот *врста крушке.* — Мло̀го су бла̀ге овèј твоѐ меду̀нке.

ме̏ђа ж **1.** *камен или други сигуран знак који одређује границе неког имања, међник.* — Овдѐ-е била̀ побиена ме̏ђа јо̀ш од моега пра̀мдеду, ал Мѝлен гу померѝл два̀ скро̀ка у моѐ. — Некѝ ни извадѝл ме̏ђу и врљѝл гу у трња̀к. **2.** *гранична линија између два имања.* — Између̀ мо̀ју и Ста̀врину падѝну ме̏ђа ѝде од онѝја голѐм белутра̀к, преко кру̀шку, низ ва̀лог па на изво̀р. — Прекосѝл ни преко ме̏ђу два̀ мѐтра. — Ова̀ј у̀вала-е оду̀век била̀ ме̏ђа ме̏ђу на̀ше ливàде.

ме̏ђаш м *власник суседног имања.* — Са Стра̀тију смо ме̏ђашѝ у Кѝтку и у Дѐл.

ме̏ђење с гл им од *међи се.* — Педесѐ дру̀гу смо завршѝли ме̏ђење, о̀дма по делѝдбу, и омеђѝли чијо̀-е доклѐ.

ме̏ђи се несв *граничи се.* — У Мр̀ковицу се ме̏ђимо с Про̀нинци, ал онѝ сечу̀ у на̀шо како стѝгну, ко да-е свѐ њѝно.

мездре̏ње с гл им од *мездри (1, 2).* — Ћу вѝкам прѝку да ни помо̀гне у мездре̏ње вепра̀ (*1*). — Без мездре̏ње ово̀ј не̏ће про̀јде (*2*).

ме̏здри несв **1.** *сече, пастрми.* — Узѐ да ме̏здри ме̏со о[д]-цвињу̀, па се за̀маја око меју̀р за деца̀. **2.** *бије, туче.* — Бо̀ље га о̀дма послу̀шај да те не ме̏здри башта̀!

мезељ̀к м *мезелук.* — Изне̏си нешто̀ за мезељ̀к уз ову̀ј слѝвовицу.

мезе̏нце с дем и хип од *мезе.* — Ту̀ри ма̀лко мезе̏нце, док пи̏емо да поора̀тимо.

ме̏зи несв *мезети.* — Кад пѝјем ракѝју, мо̀ра да ме̏зим, да ме не ува̀ти.

ме̏зне свр у дем знач: *мези.* — Да ме̏знем, па да бѐгам у њѝву.

ме̏ј м (мн ме̏јови и ме̏ови) **1.** *мех.* — У дуга̀њу Мѝлча ѝмаше голѐми ме̏јови от ко̀жу. — Од Велѝнову друга̀њу осталѝ са̀лте ме̏ови, да се ѝграју деца̀. **2.** фиг *наљути се, нарогуши се.* — Вѝдим нешто̀ оћу̀трос наду̀л ме̏ови, нѝшта му нијѐ по во̀љу. — Тике наду̀је ме̏ови, не зна̀ш кво̀ му-е.

меја̀на ж в *меана.* — Једна̀ ли-е меја̀на одо̀вде до Предѐне куде мо̀ж да се задржѝш до во̀з.

Меја̀не ж краћи назив засеока *Млачишке Мејане.* — У̀гаси ни се шко̀ла на Меја̀не. — У̀пропасти ни шко̀лу на Меја̀не онѝја Кумарцѝјин апа̀ш; куде су деца̀ учѝла, он чу̀ва свѝње и коко̀шке. — Кьд ѝдеш на Меја̀не, да ми ку̀пиш га̀с и шићѐр, већѐм ми понеста̀доше.

меја̀не ж мн *сврашиште на друму са више кафана.* — Кьд до̀јдемо куде пр̀ве меја̀не, це одмо̀римо и ће прѐспимо ако трѐбе. — Уз Мла̀чишке Меја̀не, на црно-тра̀вски дру̀мови ѝмаш и Про̀нине Меја̀не и Бѝстричке Меја̀не.

мејани̏ште с *место где је некад била механа.* — На Сѝменково мејани̏ште, тѣм на Остро̀зуб, на Свет[и]-Илију̀ е голѐм собо̀р.

мејанџи́ја м *механџија*. — Ста́мен је бѣ́л једну́ш меанџи́ја, да сва́кога сврне, са сва́кога да поора́ти.

Мејанџи́ја м *човек са Мејана*. — Прође́ ли Сто́јча Мејанџи́ја, тре́беше куде ме́не да до́јде нешто́?

Мејанџи́ка ж *жена са Мејана*. — Дојде́ Си́ка Мејанџи́ка, од мили́ну се наорати́мо.

мејанџи́ски, -а, -о *оно што́ при́пада љу́дима с Мејана*. — То́ј су мејанџи́ске ливаде́, топрв ги ко́су.

мејанџисува́ње с гл им од *мејанџисује (1, 2)*. — По́арно му мејанџисува́ње, него да о́ре и ко́па (*1*). — Не́ма кьд да рабо́ти од мејанџисува́ње (*2*).

мејанџису́је несв **1.** *бави се кафанским по́слом*. — Јо́ш ли мејанџису́је они́ја тво́ј Савро́нија? **2.** фиг ирон *дангуби по механама*. — Са́мо мејанџису́је, до́м му се огади́л.

Мејанџи́че с *дете са Мејана*. — Виде́ ли кво у́работи оно́ј Мејанџи́че у Леско́вац?

меју́нка ж *махуна (пасуља, грашка, бораније)*. — Не видо́, мори́, кьд узре́ше меју́нке на гра́.

меју́нче с дем од *мејунка*. — Све́ ми обра́л неки́ гра́, ни меју́нче неје́ остало́.

меју́р м **1.** *пли́к*. — Испличи́л се по покри́ве, ди́гли му се све́ меју́ри по но́ге. **2.** *мехур, водена пена*. — Са́мо се ди́зају меју́ри у ви́рови по Бобата́ло. **3.** *бешика од свиње, лоптa од свињске бешике*. — Заклал чи́ча свињу́, па ни наду́л меју́р да се и́играмо.

меју́рче с дем од *мејур*. — Несѝ га до́бро наду́л, па ти оста́ло мале́цко меју́рче.

ме́качьк, -чка, -чко **1.** *мекан*. — Си́ренце во[j]-е мло́го ме́качко, кьд пре́ври ће ку́пимо. **2.** фиг *попу́стљив, разуман човек*. — С њѐга ће се по́лако догово́риш, он је ме́качьк, а сьс жену́ не веру́ем.

меке́ће несв фиг и пеј *говори мазно*. — Не мо́гу гу ви́ше слу́шам ко́лко меке́ће по ку́ћу.

мекиша́р м *нејак, мекушан човек, слабић*. — Како́ ће мекиша́р да ти натова́ри оно́лке вре́ће у кривуљке?

меки́шко м в *мекишар*. — Ти́, меки́шко, да си седи́ш до́м, не мо́ж да о́диш до Власи́ну.

ме́кне[1] свр **1.** *замекеће (коза)*. — Ме́кну ли то́ј коза́ ел ми се у́чини. **2.** фиг *заста́ње, огласи се*. — Удари га у па́шиште, он са́мо ме́кну и па́де ри̏ачки. — Кьд га тре́снем, не́ће ни мекне!

ме́кне[2] свр **1.** *поста́не мекши но што́ је́сте*. — Ме́кну ли остри́ке у сла́му, еси́ наснну́л? **2.** фиг *слачи се*. — Мекну́ла вода́, мо́ж се ми́јеш. **3.** фиг *поста́не добре во́ље*. — Нека ме́кне ма́лко, па ће ти даде́ да уја́неш коња́.

мекне́је несв **1.** *поста́је све мекши*. — Мекне́је сне́г на ју́говину, неје́ за скија́ње. **2.** фиг *млачи се*. — Ту́ри котле́ на пло́тну, нек мекне́је вода́ за су́дови. **3.** фиг *одобровољава се*. — По гла́с га познаеш, кьд по́чне да мекне́је, тьг мо́ж с њѐга да ора́тиш.

мекови́места, -о *која има меко вимe за мужу (крава, овца)*. — Да́л Бо́г све́ су ми кра́ве мекови́месте да се не му́чим.

мекоко́жес, -та, -то *који је нежне коже, који има меку кожу (животиња)*. — Ове́ј рукави́чке ба́ш згодне, мекоко́жесте. **2.** фиг *који је преосетљив (човек)*. — Мекоко́жес на ма́тер, зачьс пу́шти сльзу́.

мекота́ ж *мекоћа, мекост.* — Цемпи́рче мекота́, па ти у́баво стои́, зиму́ске ће те згре́ва.

мекоти́ња ж в *мекота.* — Ле́гнеш на мекоти́њу, одмера́к се одмо́риш. — Не́ма ни́шта од мекоти́њу, мекоти́ња — слаботи́ња, тре́бе да си тврд му́ж.

мелез́ м в *мелезьк.* — Ови́ја овьн ни-е мелез́, зато[j]-е онакьв брдьк.

мелезьк м *мешанац, мелез.* — Ово́ј ку́тре ми-е мелезьк. — Прасе́ мелезьк се бо́ље ура́ни од на́ша прашчи́на.

мелезно пла́тно с *ла́тно ткано од различитих врста основе и потке* (*основа од конопље — натка од лана или памука; основа од конопље — натка од вуне*). — Од мелезно пла́тно се ши́ле у́баве кошу́ље с ћенари́.

ме́ље несв фиг *прича празне приче,* в *тороче.* — Ме́ље ко празна́ воденица (*изр*). — Ме́ље си по це́л дьн, ал га ни́ки не слу́ша.

мељава́ ж **1.** фиг *млин, воденица.* — Ти́комир о́ткара његову рженицу у мељаву. **2.** *самлевено жито, мливо.* — Тре́бе вечера́ске да дока́рам мељаву из воденицу.

мена́ ж *прва четврт месечеве промене.* — По мену́ ће насту́пи ло́шо вре́ме.

ме́нгеле ж мн **1.** *стега.* — Кьд го́зје ува́ти у дугању у ме́нгеле, мо́ж да га це́л дьн кове́, не́ће му бе́га. **2.** фиг *железа, затвор.* — Тури́ли га у ме́нгеле, не мо́ж им побе́гне. — Он је за у ме́нгеле, а не да се ова́кој сло́бодно ше́тка. **3.** фиг *строг однос, дисциплина.* — Мо́ре, да га ја́ ува́тим у моје́ ме́нгеле, и́ма да пропе́ва. — Држи́ га у ме́нгеле, не да́ва му да ма́кне од њу́.

менђу́ша ж *наушница, минђуша.* — Ба́тка ће вој ку́пи менђу́ше.

менђу́шка ж дем од *менђуша,* **1.** *наушница, минђуша.* — Купи́ла сам менђу́шке куде кулунџи́ју. — И у шко́лу но́си менђу́шке. **2.** бот *ситан цвет, висуљак, минђушица.* — Мло́го ми у́баво уцавте́ле менђу́шке.

менђу́шче с дем и хип од *менђушка (1, 2).* — Дете́ не да́ва да му сту́римо менђу́шче с увце́ (*1*). — Цавти́ ли, цавти́ менђу́шче (*2*).

ме́nsa ж *јавна кухиња, менза.* — Пи́ше ми дека се на гради́лиште ра́ну у ме́nsу.

менка́ ж дем од *мена́, месечева мена, појава младог месеца,.* — Ту́ј, око менку́, тре́бе се Ли́са оте́ли.

мења́ва (се) несв *мења (се), размењује (се).*– Мло́го-е мо́мци мењава́ла, на кра́ј гу ни́ки није́ те́л у́зне. — Мења́ва ста́ро за но́во. — Тре́бе да и́ма неки́ да га мења́ва, да сам не врти́ ветрења́чу, це умо́ри. — Река́л де́да ће мења́ва ба́бу, да ви́ди кво́ ће ка́жу унучети́ја. — Од Преображе́ње се мења́ва вре́ме. — Чове́к се мења́ва: како́ стари́ тако́ј се мења́ва. — Пр́вњи зу́би се мења́вају.

мењава́ње с гл им од *мењава (се).* — Од мењава́ње же́не не́ма ни́шта, не́ће приста́ну.

мера́к м **1.** *посебно задовољство.* — Мера́к му с коња́ да и́де на собо́р. — Мло́го му-е мера́к да са́м де́не крсти́не. **2.** *жеља, допадање.* — И́ма мера́к на Руселе́ну, ал се она́ на њега́ не оспо́ња.

мераклија м *онај који воли нарочито нешто или уме да га изабере.* — Бе́ше си мераклија на сто́ку, а на́рочито коњи́.

мераклика ж **1.** *она која воли нарочито нешто и уме да га изабере.* — Мераклика-е на ћилими́ и посте́љке; каквé ги само не́ма, да се зазве́риш. **2.** фиг *лака жена.* — Мераклика си-е на ону́ј рабо́ту ква́ гу не́ма у три сре́за.

ме́рдиван м *мердевине,* в *слаба́,* в *слу́ба.* — Укачи́л се на ме́рдиван, па на кру́шку.

ме́риво с *оно што се мери кантаром.* — У воденицу сам имао кантар за ме́риво до сто́ о́ке.

мери́мац м *ован мерино расе.* — Од овнови за при́плод чу́вам два мери́мца.

мери́мка ж *овца мерино расе.* — Запатили смо мери́мке, по́боље су од ове́ј на́ше црнову́нке.

мери́мче с **1.** *јагње мерино расе.* — Раниче́ ми е мери́мче, а сугаре́ од ове́ј на́ше црнову́нске о́вце. **2.** фиг *мезимче.* — Ово́[ј]-е мо̀је́ мери́мче, мо̀је́ на̀јмало дете́.

ме́рка[1] ж **1.** *мера.* — Кьд би имао ме́рку у пиће́ње, не би́ се напива́л. **2.** *подеок на кантару који означава тежину.* — Гле́ј куде́-е ме́рка да ни не подва́ли на канта́р. **3.** фиг *батине, освета.* — У́зни му ме́рку, да се једну́ш окасве́ти!

ме́рка[2] несв *мотри, чека прилику.* — Ме́рка гу како мачо́р пога́нца.

мерка́ње с гл им од *мерка.* — О[д]-то́лко мерка́ње по собори́, јо́ш не најде́ спрома њега девојку.

мерте́к м **1.** *гредица, мотка.* — Насе́комо мерте́ци за цкелу́, ће малтери́шемо ку́ћу. **2.** фиг *батине.* — Он је за голе́м мерте́к. — Са́мо мерте́к мо́ж да га сми́ри, то́ј ти казу́ем.

мертече́ње с гл им од *мертечи (1, 2).* — Дојде́ да ми помо́гне у мертече́ње ро́гови (*1*). — За то́ј би куде ме́не доби́л мертече́ње да па́нти (*2*).

мертечи несв **1.** *сече греде.* — У голе́м шибак мертечимо бу́ке за ро́гови. **2.** *лема, бије.* — Па ће те мертечи баштá, ако то́ј не уработиш како тре́бе.

меса́ с мн фиг *бутине,* в *гола меса.* — Обле́кла се бајаги́, све́ вој се ви́ду меса́.

меса́љ / меси́љ м *тканина од финијег предива за мешење и покривање хлеба.* — С месаљи́ зави́вам креваи́ и на њи́ размесу́јем и премесу́јем те́сто. — Тако́ј разме́симо ле́б на месаљ, па га ту́римо да ста́ше.

меса́нце с дем и хип од *месо.* — Нема́ ни за́лек меса́нце да ту́рим у гра́.

ме́сен, -а, -о **1.** *умешен, домаћи хлеб.* — Ста́лно еде́мо ме́сен ле́б под вр̀шњик. **2.** фиг *лезилебовић, ладолеж.* — О́ће ме́сен па обе́сен, ич да се не му́чи. — Не́ма, си́нко, ни́где ме́сен па обе́сен докле сам не за́пнеш.

месени́ја ж збр имен *све оно што је спремљено од брашна мешењем.* — Бе́ше зготви́ла ра́зне месени́је: пога́чу, ба́ницу, креваи́, кола́чи.

месе́ње с гл им од *меси, мешење (хлеба).* — Научи́ла сам на месе́ње, па ми кола́ј рабо́та. Оме́сим, разме́сим, па преме́сим, па га тьг ту́рим у црепњу́.

месечар[1] м бот *врста кромпира.* — Нека́[д]-цмо сади́ли и месечари́, а ськ са́мо гољаци компири́.

месечар[2] м *онај који се креће највише ноћу или обавља неке послове током ноћи.* — Дра́гољуб је би́л месечар, по но́ћу о́ди, путу́је ко по дьн.

месеча́рка[1] ж *жена која живи више ноћу него по дану.* — Кво́ ће ти ка́же та́ј месеча́рка кьд жми́ по це́л дьн, а но́ћом се не сврта у ку́ћу.

месеча́рка[2] ж бот *врста глива.* — Несмо́ бра́ли месеча́рке дека тру́ју, а ни о́вце ги несу́ је́ле.

месечи́нка ж дем од *месечина (=месечева светлост).* — Огреја́ла месечи́нка, па се ви́ди ко по дьн.

меси́љ м в *месаљ.*

меси́ља ж **1.** *жена која меси хлеб у кући.* — Жена́ му-е до́бра меси́ља: пога́че, крева́јчићи, ба́нице, ле́б — све́ куде њу́ успе́је. **2.** *главна куварица на свадби или каквом обичају и обреду.* — Да́ница-е била́ моја́ меси́ља на сва́дбу.

меси́ште с аугм и пеј од *месо*. — Турѝл пред на́с оно́лко меси́ште, ко да еде́мо а́ле.

ме́снице ж вер *месоје́ђе*. — Ка́[д]-ће се наеде́, ако не мо́ж на ме́снице.

мести́чаво прил *неравномерно*. — На мести́чаво компири́ до́бро роди́ли. — Мести́чаво прегоре́ле ливаде.

ме́сто 1. прил *уместо*. — Ме́сто да ни помо́гне, он се замандује по село́. 2. предл *уместо*. — Место ме́не ће до́јде мо́ј си́н на сла́ву.

месце́ с дем и хип од *месо*. — Да бе́ше месце́, те́ше да бу́де по́боље ручак.

мете́ несв 1. *чисти метлом*. — Мете́ око ку́ћу, чи́сти авли́ју, ће му до́јду го́сти. 2. фиг *једе халапљиво*. — Ме́те ис тањи́р ко да-е из а́псу. 3. фиг *дува јако*. — Раздува́л се ветри́на, па мете́ око ку́ћу, и́ч човек да не иска́ча. 4. фиг *стави, метне*. — Мете́ ср́п на ра́мо, бе́л тулба́н на гла́ву (*пе́сма*).

ме́тен, -а, -о *чист, чишћен метлом (о простору)*. — Со́ба-е ме́тена, још те ку́ћу да помете́м.

мети́ља ж *она која мете*. — Куде на́шу мети́љу неси́ мога́л да на́јдеш едну́ тру́нку у ку́ћу.

метиља́ви се несв фиг пеј *споро ради*. — Це́л дан се метиља́ви око ко́ла, не мо́ж ги сре́ди.

метиљи́в, -а, -о 1. *овце болесне од метиља, метиљав*. — Све́ вој о́вце метиљи́ве. 2. фиг *слабашан, болешан, нејак*. — Куде́ ће о́н метиљи́в да се бо́ри с они́ја косачи́ из Дика́ву, неје́ требал да се нава́та у така́в посао?

метиљи́вка ж пеј *слабуњава, болешљива особа*. — Метиљи́вка, це́л да́н не мо́ж еди́н ле́б да оме́си.

метиљи́вко м пеј *слабуњав, болешљив човек*. — Не мо́ж метиљи́вко с те́бе да това́ри тру́пци.

метиљи́вче с пеј *слабуњаво, болешљиво дете*. — Ово́ј мое́ метиљи́вче навѝкло сва́ки ча́с куде до́ктури.

метла́ ж бот *врста траве чврсте стабљике од које се праве метле, пелен*. — Насе́комо ме́тле да напра́јмо метлу́ за гу́вно.

метли́ка ж *бреза*. — Пора́сле оне́ј метли́ке, ej дори́ ку́ћу. — Да ми напра́јш метлу́ од метљи́ке, тре́бе ми за мете́ње гу́вно кьд вршемо.

Метлика́р м *човек из Метлика*. — Метликари́ су дошли́ откуде Стру́мицу.

Метлика́рка ж *жена из Метлика*.

Метлика́рче с *дете из Метлика*.

Метли́ке ж *име засеока код бране, на Власини*. — Узе́л жену́ из Метли́ке, од баба-За́ркини.

метличе́ с 1. дем и хип од *метла́, метлица*. — Нека метличе́ стои́ иза вра́та, ча́с потре́бе. 2. дем и хип од *метли́ка*. — Ово́ј метличе́ да преса́диш го́ре, куде́ ку́ћу, кьд порасте́, да ти пра́и ладови́нку.

метли́чка ж дем и хип од *метла, метлица*. — Куде́ ту́ри метли́чку за по ку́ћу?

метло́вина ж *бреза*, в *метли́ка*. — Исе́комо метло́вине у Па́прат, сьл остаймо оне́ј мале́чке да расту́.

метло́винка ж дем и хип од *метловина*. — Посе́кал ми ону́ј метло́винку на раскрсје, а у́бавачко расте́ше.

метловиичѐ с (мн метловинчети́ја) дем и хип од *метловина*. — Бр́зо расту́ метловинчети́ја.

метли́ка ж в *метли́ка*, в *метло́вина*. — Отишьл у метли́ке да насече́ леме́знице.

ме́тне свр у дем знач: *ме̄те́*. — Метну́ла ма́лко по ку́ћу, искара́ла му о́чи.

ме́тне се свр *умеш̄не се на кога*. — Метну́л се на ујче́вину. — На кога́ ли се је метну́ онако́ј лу́цес?

Мето́дија м *име*.

ме́три несв **1.** *сече дрва и слаже их у кубне ме̄тре*. — Ови́ја што ме́тру дрва́ у Ка́чар, све́ ни изора́ше пу́теви. **2.** фиг *тӯче, бије*. — Кьд ва́тим да те ме́трим, не́ће ви́ше на па́мет да ти па́дне да ми ди́раш дете́.

мечак м в *медвед*, в *мечка*. — Натронта́л се, па се напраи́л мечак.

ме́чи, -а, -о *мечји*. — Куде́ ме во́диш по ме́че ру́пе, ко да не зна́ш пра́в пу́т.

ме́чка ж фиг пеј *незгра̄пна особа*. — Немо́ј ми ви́ше дово́диш ону́ј ме́чку из Дрндари́ у ку́ћу.

мечка́р м *Циганин који води дресирану мечку*. — Ене́ га мечка́р у То́зини, би́је у решето́, а ме́чка и́гра.

мечка́рка ж *Циганка која води дресирану мечку*. — И мечка́рка и́гра за́едно с ме́чку.

мечка́рник м *запуш̄тена про̄сторија*. — Немо́ј да ме во́диш у они́ја тво́ј мечка́рник.

мецеди́ја ж *злаш̄ник*. — Врза́ла мецеди́је око гу́шу па вој са́мо подрипу́ју кьд и́гра у оро́.

ме́ша несв *саста̄вља ста̄да, крда сто̄ке*. — Несьм ли ти рекао́л да не ме́шаш говеда с Троска́чка, а ти́ ме не слу́шаш, па куде́ ти-е сьг Бу́лча?!

ме́ша се несв **1.** фиг *слаже се, живи у слози*, в *живӯје*, в *спо̄ређује*. — Не ме́шамо се с њи́, још ста́ри су се нешто́ посвади́ли. — Ни деца́ ни се не ме́шају. **2.** фиг *вр̄ти се*. — Нешто́ ми се ме́ша у гла́ву, ћу па́днем.

/ме́ша по пе́пел/ изр *недораста̄о*. — Јо́ш о́н нејде́ за ту́ј рабо́ту, јо́ш ме́ша по пе́пел.

меша́вина ж *по̄мешане разне вр̄сте жӣта за млевење*. — Спреми́ меша́вину па да но́сим да уме́љем.

меша́љка ж *варјача*. — Донеси ми ону́ј голе́му меша́љку за то́пење ма́з.

меша́љче с дем од *меша́љка*. — У́зни едно́ меша́љче да проме́шаш гр̀не да не загори́ ручак.

мешаљче́тина ж ауг и пеј од *меша́љка*. — За кво́ ти-е ово́лка мешаљче́тина?

мешани́ја ж *скуп разлӣчито̄сти*. — Бе́ше там мешани́ја, збра́ли се љу́ди из ра́зна се́ла.

меша́ње с гл им од *меша (се)*. — Нема ви́ше меша́ње о́вце с лебецке́, па ће ти гра́бну ја́гње. — Не́ма меша́ње с ти́ја лопу́же.

меши́на[1] ж *сто̄мак, тр̄бух*. — Пусти́л оно́лку меши́ну. — До́ктуре, до́јди да ви́диш што ми-е ме́не на ову́ мо́ју меши́ну. — За Ђурђо́вдьн постриже́мо о́вце са́мо на меши́ну и около ре́п.

меши́на[2] ж *суд од овнујске коже у коме се носило вино или ка̄тран на коњу*. — Прође́ше катранци́је, проне́соше катра́н у меши́не на коњи́.

мешине́тина ж аугм и пеј од *меши́на*[1,2]. — Оклембеси́л мешине́тину, па едва́ шатри́.

меши́нка ж дем и хип од *меши́на*[1,2]. — Дете́ ми боли́ меши́нака, да му сва́рим чајчьк о[д]-цо̀цан.

меши́нче с в *меши́нка*. — Што́-е на дете́ голо́ меши́нче, мо́ж се ла́ко прела́ди?

мешинчѐтиица ж в *мешинетина*[1,2]. — Не мо́ж да нарáни сьл онýј мешинчѐтину што гу вучѐ.

мешúнчина ж ауг и пеј од *мешина*[1,2]. — Кóлко стáне кóломаз у тај мешúнчину?

мешчинá ж *месо*. — Кóске одвáља а мешчинý куде њéга тýра.

мешчињáв, -а, -о *који има месūимице месо*. — Овáј кóкала несý бьш мешчињáва.

мешчињáйв, -а, -о в *мешчињав*. — Испáде мешчињайва сланúна од онóј свињчѐ што заклáмо.

ми зам (дат и акуз *ни*; инстр и лок *нас*) *лична заменица за ūрво лице множине*. — Донéси ни вóду о[д]-дóлњи клáданац. — Куде́ ни, бре́, фóрташ по овýј планинѐтину? — Нéће с нáс да úде у рабóту нéго з-Баúнчани.

мúе (се)/ мúје (се) несв *умива, ūере*. — Кóј ће па да му мúје нóге. — Некá онá мúе сýдови. — Мúе попрúке. — Свáки дьн мúје кóсу. — Мúје котьл о[д]-цúбру. — Емпýт у недéљу мúемо децá. — Мúе се, па ће úде у Селó.. — Мúје се у Голéму рéку

/мúе глáву/ изр *ūере косу*. — Посипувáл сам гу кьд мúје глáву.

мúење / мијéње с гл им од *ми(ј)е (се), умивање, купање*. — Децá су такв́а, без биéње нéма миéње.

мúзес, -та, -то *који има леūе усне, умиљаūих усана*. — Мнóго мúзесто девојчѐ бéше довéл Данúл за Стéвчу. — Ка[д]-це сликýјеш, а ти́ кáжи: „Ýље“ да ти устá испáдну малéчка и мúзеста.

мúзесто прил *умилно*. — Мúзесто га глéдаше онóј девојчѐ ис-Клисýру, ал óн срамежльив.

мизýља ж *она која има умилно лице, умиљаūа женска особа*. — Мúсли дека-е мизýља, па ће свú на тój да пáдну. — Мизýља це лáко снáјде, ал какó ћемо мú?

мизуљáн м пеј *човек ūриūворно умилног лица*. — Мизуљáн, мúсли не знáемо квó ни свé мúсли.

мизýљка ж дем и хип од *мизуља*. — Мáјкина мизýљка, од јéсен ће пójде у шкóлу. — Немój ми се прáи мизýљка кьд гу знáм каквá-е.

мизýљче с дем и хип од *мизуљка*. — Куде́ ми-е моé мизýљче, да га вúдим? — Поздрáви ми онóј мизýљче.

Мијáйл м *име*.

Мијáјло м *име*.

мијáч м *крūа за ūрање судова*. — Дáј ми мијáч да пéрем сýдови.

мúје лич зам *ми*, в *није*. — От кой-е, мúје га не познáвамо.

Мијóдраг м *име*.

микáда ж *дужи мушки каūуū од клашње*. — Турúл муштрúклу у микáду, а мúсли да гу загубúл.

Микáйл м *име*.

Микáјло м *име*.

милéје се несв в *мили се*. — Не милéје ми се вúше да живим од овóга Јоргáњију. — Кому́ се милéје нек рабóти, ја́ остáљам, вúше не мóгу.

милú несв **1.** *иде мношūво*. — Не знáм квó-е овój: милý љýди ус пýт на собóр. — Милú белúсвет на соборúште. **2.** *једва хода*. — Не мóж да úде, милú ко пужáлка.

мúли се несв *радује се, буде драго*. — Мúли ми се око срце кьд вúдим тýј пýсту Гроздáну. — Óпште ми се не мúли куде́ свé трéбе даньс да úдем. — Не мúли ми се живóт од овój црнчáње по рабóту.

милијо́н м *милион, много.* — Има́ милијо́н ства́ри да ти наказу́јем.

милијоне́р м *богаташ, богат човек.* — Не мо́ж се ми угледу́јемо на милијоне́ри.

мили́на ж фиг *лепота.* — Расцавте́ли се цорцини́ у гради́нче, мили́на една́.

мили́нка ж *мала раздаљина, милиметар.* — Ни мили́нку не́ћу да оцту́пим с ме́ђу. — Ни ми́лу мили́нку не́ма вој даде́м кьд је побе́гла от ку́ћу. Тако́ј се девојка не же́ни.

ми́лки несв *милује* (дечји). — Дете́ во́ли да ми́лки јагањче́.

Ми́лко м *име.*

ми́ло прил *драго.* — Мло́го ми-е ми́ло што ги ви́дим да су дошли́.

милоку́рка ж пеј *лака жена, радодајка.*

ми́лос[1] м *љубав, милошта.* — Не па́нтим роди́тељи по ми́лос, ко́ј ће ни милу́е, са́мо ви́кају по на́с. — Од ми́лос су га вика́ли Чо́не. Кьд ни виде́, од ми́лос по́дрипи. — Кьд га ува́ти неки́ ми́лос, по́чне све́ да ни цели́ва.

ми́лос[2] м *милост.* — Ће дојде́ и то́ј вре́ме о́н да ме мо́ли за ми́лос.

милости́ван, -вна, -вно *саосећајан, милостив.* — Сна́јка ни-е мло́го милости́вна и привѐтљива.

милости́вно прил *нежно, милостиво.* — Како́ мо́ж да га оста́иш, ви́диш како те гле́да милости́вно.

милте́је (се) несв *умножава (се), множи (се).* — Нска милте́ју деца́ по ку́ћу, говѐда у кошáру, о́вце на трлу́, а па́ре у ке́су (*благосиљање*). — Милте́је се падѝна од јегли́че. — Милтеја́ла су се говѐда по Ма́ли Чемѐрник, а сьг ни едно́ да ви́диш.

Милте́н м *име.*

милува́ње с гл им од *милује, миловање.* — И ку́че тра́жи милува́ње, ка́мо-ли мла́да жена́.

милу́је (се) несв *милује (се), мази (се).* — Јо́ште ме ве́тар са́мо милу́е ка[д]-ду́не од Остри́ке. — Ко́ј ће ме милу́е, сама́ се милу́ем?! — Дете́ се милу́е, да ви́ди ел га во́лиш.

ми́не свр *проће.* — Ми́ну прекај вра́књицу у́баво девојче, чијо́ ли-е? — Ми́ну го́дина отка́ко ни о́стаји На́ско. — Не видо́ о[д]-ци́лну рабо́ту кьд мину́ше го́дине, мла́дос и моја́ снага́. — Не мо́ж да ми́не а да ни се не ја́ви ел навр̀не.

минута́рка ж *казаљка на сату која показује минуте.* — Како́ зна́ш ко́лко-е са́ти ка[д]-ти не ра́ди минута́рка?

ми́нче с *пас малог раста, псић.* — О́ће, мо́ре, да уа́пе оно́ј Дра́гицино ми́нче.

миња́ње с гл им од *миња́је (се).* — Не́ма миња́ње о[д]-ти́ја бо́лес.

миња́је несв **1.** *пролази.* — Те́шко ми миња́ју ови́ја дьнови ка[д]-це не рабо́ти. **2.** *обилази* — Ме́не миња́је, а куде дру́ги сврѝа. — Це миња́јемо ли, ел ће ту́ј ора́тимо це́л дьн?! **3.** фиг *престаје да боли.* — Не миња́је ми зу́б ни од ле́к. **4.** фиг *престаје да пада.* — Не миња́је ки́ша, а оно́лка рабо́та ни че́ка у по́ље.

ми́р[1] м в *мирба,* **а)** *мирење између момкове и девојчине породице после отмице или бекства девојке.* — Девојкини доду на ми́р куде младожењини. **б)** *окупљање код младиних после свадбе која се прави код младожењиних.* — По сва́дбу се и́де на ми́р куде девојкини.

ми́р[2] м **1.** у прил служби *на миру.* — На ми́р да ми му́жа оста́ји, да с ме́не не́ма по́сла! — Оста́и ме на ми́р! **2.** *спокојство.* — Не́мам си од њи́ ми́р. — Ми́р ми не да́вају те́ј две́ луда́јке.

/ми́р у ку́ћу/ изр: *хлеб.* — Ел доне́се ми́р у ку́ћу? — Оста́домо без ми́р у ку́ћу.

миразо́вина ж *мираз*. — Отишѝл да жѝви на миразо́вину. — Овѝја шибѐк сам мужу донѐла у миразо́вину.

мирацѝја м *момак ожењен миражџиком*. — Море, постàде о́н до́бар мирацѝја.

мирацѝка ж *девојка с миразом*. — Узе́л неку́ бога́ту мирацѝку.

мѝрба ж *мирење, помирење*, в *мир*. — Ишлѝ на мѝрбу због девојку што-е побе́гла за Стојана. — Јутредѝн по свàдбу куде младожењини, ѝде се на мѝрбу.

мѝри несв *намирује, посрема око стоке*. — Његово-е да мѝри сто́ку, а моје́ да гу докару́јем из Дѐл.

мѝрка ж *мир, спокојство*. — Нѐмам си мѝрку откако́ ре́че це се́лимо у ва́рош: ко ишлà би, а не остàља ми се ово́ј овдѐ.

мѝрко м фиг *пруг, бапина*. — За немàјмирка ѝма мѝрко да га смѝри.

/мѝрна Ба́чка/ изр *изгладиˊ какав спор*. — Нека му одрабо́ти трѝ дѝна за ту́ј бу́ку што му посѐкал и мѝрна Ба́чка.

/мѝрна главà/ изр *ослобођен брига*. — Од њѐга ми нѝкад неѐ мѝрна главà. — Докарà дрвà и сѐк ми мѝрна главà ако не завèје.

мѝрне свр *смири се, опусти се*. — Мѝрни, де, мàлко, цѐл дѝн лудýеш! — Од њѐга нѝкад главà нѐће ми мѝрне, то́-е апàш какàв нѐма нѝгде!

Миро́ска ж хип од *Мирославка и Мирослава*.

Миро́совка ж *име Мирославка*.

Мѝрча м *име*.

Мисаѝл м *име*.

Мисѝр м фиг *рај, земља дембелија*. — Ко́ј нѐће овдѐ да рабо́ти, нека ѝде у Мисѝр. — Мѝслиш, у Бе́оград те че́ка Мисѝр: ѝма рмбаш, па ко́ске да ти пу́цају!

мисла́ ж *мисао*. — Једну́ ли ја мѝслу мѝслим, него и од његóве дрангулѝје да во́дим рачу́н.

мисле́ње с гл им од *мисли, размишљање*. — Заболѐ ме главà од мисле́ње. — Немо́ лу́паш главу́ с мисле́ње, но у́зни нешто́ да рабо́тиш. — Неси́ ти ту́ј за мисле́ње, него за рмбàње.

мѝсли се несв *размишља, премишља се*. — Мѝсли се кво́ да прàи, куде́ ѝде по[д]-ста́рост да гу врѣ́на. — Мѝслим се да гу купу́ем ел не купу́ем.

митроље́з м *митраљез*. — Из ра́т је донѐл митроље́з, ал му га по́сле узе́ше.

митроље́зац м *митраљезац*. — Бил је митро́љезац куде Мѝрка Сотѝровића.

мѝц м *мали покрет*. — Мѝц, по мѝц — изглобѝмо ко́ла из батлàг.

мѝца[1] ж *игра са зрнима грашка*. — Ка[д]-до́јде му́ргаво вре́ме по цѐл дѝн ѝграју мѝцу.

мѝца (се) несв *миче (се), измиче (се), помера (се)*. — Јо́ш мѝца с но́ге. — Не мѝцај ру́ку, држ добро! — Не мѝцај се ви́ше, сто́ј на едно́ ме́сто, нѐмаш по́нраци.

мицàње с гл им од *мица (се)*. — Нѐма мицàње одо́вде докле ни не доведу́ коња́ за багàш.

Мѝца м хип од *Миладин*.

мѝшка ж *удољица између руке и тела*, в *пазука*. — У́вати га под мѝшку и однѐсе до́м. — Ва́ти ме тѝја бесни́к за мѝшке, па ме и́сврљи преко вра́та.

мѝшљак м *мишји измет*. — Улѐзнеш у а́мбар, а оно́ куде́ се обрнеш све мѝшљаци.

младàр м *изданак на дрвету*, в *ластар*, в *омлад*. — Ижџикљàли младари́ на ону́ј оцѐчену кру́шку.

младе́нче с (мн младе́нчићи) *хлеби́ћ пре́мазан ме́дом кој̏и се ме́си о Младе́нцима.* — Ра́но се ди́же да наме́си младе́нчићи.

млади́ка ж *мла́до изра́сло дрво,* в *мла́дица.* — Оце́чи едну́ до́бру млади́ку за о́стожу, ће де́немо сто́г. — Посади́ о[д]-цли́ву не́колко млади́ке, па ћу ги дого́дине, ка[д]-це при́му, кале́мим. — Пора́сал, млади́ка му нее́ ра́вна.

младињ̀а ж зб им *мла́деж, омла́дина.* — Дањ̀с младињ̀а не а́је ни за што́, са́мо си ми́сли на про́вод.

млади́ца ж *мла́до дрво ста́ро пе́тнаест̏ак-два́десет̏ го́дина.* — Млади́це сам кастри́л и негува́л, а сь̀г се нашь̀л неки́ да ми ги оцече́.

младишта́р м *мо́мчић.* — Све́ су тој младишта́ри́, још им па́мет ле́тка.

младоже́ња м *мла́дић за же́нидбу.* — Бе́ше о́н ть̀г младоже́ња, па ја́к, а ми деца́.

мла́дос ж *мла́дост̏.* — Ће ви питу́е ста́рос куде ви-е била́ мла́дос (*изр*).

младуни́ца ж *мла́да же́на.* — Неси́ ти ви́ше младуни́ца да то́лко рабо́тиш.

младу́нка ж в *мла́дуница.* — Да сам ја младу́нка, не би ви сь̀к моли́ла ни за што́.

мла́ка ж *ба́ра, мочва́ра.* — Мла́чиште се ви́ка по мла́ку, по ба́ру, која́-е голе́ма, а љу́ди гу ви́кају и Бла́то.

млата́ч м *мо́тка ко́јом се о́треса во́ће с дрве́та.* — Тре́бе ми дуга́чак млата́ч, ови́ја не дова́та на вр̀ сливу́.

мла́ти несв **1.** *о́треса мо́тком.* — Мла́ти сли́ве у до́лњи сливак. — Мла́ти џанари́ке. **2.** изр: **мла́ти па́ре** *добро зараћу́је, добро пе́чали.* — Ти́ја Ди́са мла́ти па́ре у рабо́ту. **3.** изр: **мла́ти а́ле, ~ гра́ње, ~ глогињ(к)е, ~ (пра́зну) сла́му** *прича глупо́сти, тра́буња, лупе́та.* — Нек си То́дор мла́ти гра́ње ко́лко о́ће, ти си и́ди по тво́ј пу́т. — Мла́ти чи́ча пра́зну сла́му, не мо́ж га ви́ше слу́шамо, па си ото́мо.

мла́ти се несв **1.** фиг *губи вре́ме, замлаћу́је се.* — Ене́ га куде Мило́рада мла́ту се ко замлато́е. — Мла́ти се по ри́дови тако́ј а́липав. **2.** фиг *тра́буња, прича глупо́сти.* — Мла́ти се ко Ма́ксим по тр̀ње (*изр*). — Нек се мла́ти о́н ко́лко о́ће, ја ци рабо́тим по мо́ински!

млати́шума ж/м *то́рокало, блебета́ло.* — И ти́ веру́еш на туј млати́шуму кво́ те ла́же!

мла́тка ж *мла́да, неве́ста.* — Јуче́рке по тавнину́ дове́доше мла́тку за Ра́тка. — Божа́на-е мла́тка, па неје́ то́лко при́тран за по́со.

млаче́ње с гл им од *мла́чи (се).* — Кво́ млаче́ње, с ла́дну ћу се оми́јем. — Доне́со ти во́ду за млаче́ње, за су́дови.

мла́чи (се) несв *загре́ва (се) до изве́сне ме́ре (те́чност̏).* — Мла́чим млеко́ на деца́ да пи́ју. — Не може́ да че́ка да се мла́чи вода́, но се пљу́сну два-три́пут с ла́дну и отиде́. — Јо́ш се мла́чи млеко́.

мла́чан, -чна, -чно *мла́к, умере́но загре́јан.* — Млеко́ ти-е мла́чно. — У́зни па пи́ј докле-е мла́чно.

Мла́чишке Мејане ж *маха́ла села Мла́чишта, насе́ље с механама на дру́му Предејане — Власина,* в *Мејане.*

мла́чишки, -а, -о *који при́пада Мла́чишту.* — Мла́чишки а́тар-е мло́го голе́м, све́ до Мр̀ковицу, Ле́бст, Боровик, Голе́ми Чеме́рник, Ба́инци и Ру́пје.

Мла́чишта́н / Мла́чишта́нин / Мла́чишта́нац м *чо́век из Мла́чишта, жи́тељ Мла́чишта.*

Мла́чишта́нка ж *же́на из Мла́чишта, жи́тељка Мла́чишта.*

мла́чишта́нски, -а, о, *који при́пада Мла́чишту и Мла́чишта́нима,* в *мла́чишки.*

Млачиштáнче с *дете из Млачишта*.

Млáчиште с *име села*. — Мáле у Млáчиште су: Кукулúнци, Радúвљовци, Паýновци, Рáкинци, Мúљковци, Мејáне и Камењарú.

млекó с *млеко*. — Овéј врсте млекó úма куде нáс: вáрено ~, невáрено ~, блáжено ~, сúрено ~, поцúрено ~, квáсено ~, потквáсено ~, провáрено ~, прéсно ~, кравјенúк, овченúк, прóвара, пóткваса, дробено ~, ~ от козý, ~ от кобúлу, от пúле ~, сúрутка, цвúк, сметáна. в *бијено млеко*, в *блажено млеко*, в *бучкано млеко*.

млекýје несв *храни млеком*. — Бýлка ни свú млекýје.

млекцé с дем и хип од *млеко*. — Не дáва Плáвка вúше млекцé ко ранúје што бéше.

млéч м бот *маслачак* Taraxsacum officinale. — Кьд крáве пасý млéч, дáвају пóвише млекó.

мливáр м *радник у воденици, воденичар*. — Тьк су билá двá мливарá у Стојáнчину воденúцу, ел је билá з-двá вúтла и млóго радéла.

млúво с *брашно*. — Отидé сабáјле да докáра млúво из Нáјдину воденúцу.

млóго прил *много*. — Млóго се превáра, дуúч се изгорé, свé ми пáре узóше мангýпи. — Млóго ги вóли, болýе кьд несý тýј. — Млóго-е зáметно, úма се млóго óди до Станúкин крс.

млóгопут прил *више пута*. — Млóгопут сам вој доносúл и[з]-Селó квó вој трéбе.

мложéње с гл им од *мложи (се)*. — Сьл с мложéње мáлко закасýје.

млóжи несв **1.** *увећава, повећава*. — Нéће продáва јагањчетúја, ће млóжи стáдо. **2.** *рачуна множењем*. — Сабúра, одузúма, млóжи и дéли до стó, свé знáје детé.

млóжи се несв *размножава се, множи се*. — Полагáчке, па се и стóка млóжи, ће стáнемо на нóге. — Нека дáва Гóспод да се млóжу деца у кýћу и стóка у кошáру.

млозúна ж **1.** *мноштво*. — Бéше на слáву млозúна љýди. **2.** *већина*. — За тój да се кулýчи на пýт прúвати се млозúна домаћúни у селó.

млокствó с *мноштво*. — Да се зачýдиш, млокствó скакцú по ливáде, помилтéло.

мљáска несв **1.** *мљацка, сторо једе*. — Вездьн мљáска еднó кревáјче. **2.** *бије, туче*. — Мљáска с онéј ручéрде, па сýши. — Бóље му тú орáти, да га ја не мљáскам.

мљаштú несв *брзо жваће, брзо једе*. — Вúка неé глáдан, а кьд му турúше панúцу, едé, па мљаштú.

могáње с гл им од *може, док се може, док издржи, до крајњих могућности*. Изр: — Спáње до могáње. — Тепáње до могáње. — Ебáње до могáње.

могáре с (мн могаретúја) *магаре*. — Ни могáре не мóж тóлко да повучé ко óн. — Могáре еднó, кудé тú знáеш дућанцúске цéне?

могла́ ж *магла*, в *мьглá*. — Онó моглá, тáвно, тáвно, нúшта се не вúди, какó да úдем преко Цеврљáнку? — Отидé на моглý, врну се по моглý. — Моглá, из моглý кúша, сáл да си седúш дóм.

моглаúв, -а, -о *магловит*. — Пројдé и овúа моглаúв дьн, јýтре ће осáвне мóжебит бóљ.

моглаúво прил *магловито*. — Коé ће рабóтиш на овój моглаúво врéме?

мóгућаи, -ћна, -ћно *богат, имућан*. — На свáдбу дáр донесé којú-е какó мóгућан. — Не питýју есú мóгућан, нéго óдма дáј! — Онú су млóго мóгућни. — Коú-е мóгућан нека помáга, ми нéмамо ни за нáс.

Мóда м *надимак*.

модúра се несв *пратити моду, помодарисује се*. — Откакó вој баштá загаздé, млóго се модúра, свáки дьн облекýје друге аљúне.

модре́је (се) несв *по̄ста̄је мо́дар, пла̄ви (се), одаје пла̄ву бо́ју.* — Сли́ве веће́м поче́ле да модре́ју. — Модре́је се нека́ шами́ја у гро́снице, да неје́ Руселе́на па́ дошла́ да ги бе́ре. **2.** фиг *смрзава (се).* — Поче́ дете́ да модре́је од ладно́ћу. — И́дем си до́м, не́ћу овде́ да модре́јем на студени́цу!

модри́кав, -а, -о *мо́дрикаст,* в *мо́дрињав.* — Кьд га омьстиш до́јде на модри́каво.

модри́ло[1] с *мо́дра бо́ја, мо́дрица.* — Све́ га избило́ нето́ модри́ло. — Појави́ло му се модри́ло под ми́шку. — Оста́де му модри́ло од ба́тину песни́цу.

модри́ло[2] с *мо́дри ка́мен ко́ји се користи́о при избе́љивању ве́ша.* — Не купи́ си модри́ло за ве́ш.

модриња́в, -а, -о *мо́дрикаст,* в *мо́дрикав.* — Шами́ја вој до́јде тако́ј модри́њава с цвети́ћи на пе́мбе.

модри́ца ж *по̄ред о̄пшто̄г значе́ња у́бој, озле́да, и значе́ње: вр̄сте шљи́ве.* — Модри́це ову́ј го́дину поне́ле ко на неку́ несре́ћу.

модруља́в, -а, -о *мо́дрикаст.* — Куде́ ми се дену́ они́ја модруља́в цемпи́р?

модруља́н м *пла́вook чо́век.* — И башта́ му-е би́л тако́ј модруља́н, с пла́ву ко́су.

модруља́нка ж *пла́воока.* — Модруља́нка му скро́з заврте́ла мо́зак.

мо́ж скраћени облик **2.** лица једнине презента гл *мо́ћи, мо́же.* — Мо́ж ли да донесе́ш во́ду у ове́ј кове? — Мо́ж ли ју́тре да ми ку́пиш цига́ре у Село́? — То́ј ти́ не мо́ж да ураво́тиш. — Ел мо́ж ти́ да се би́еш с ње́га, не мо́ж — башта́ ти-е!

мо́зга несв пеј *размишља.* — Нека о́н ма́лко мо́зга, да ви́димо кво́ ће измо́зга с његову па́мет.

мозга́ње с гл им од *мозга.* — Не́ће ни мло́го кори́сти његово мозга́ње, ал да га чу́емо.

мо́ј, моја́, моје́ (мое́) мн **мо́ји (мои́), моје́ (мое́), моја́ 1.** *заменица: мо́ј, моја, моје,* мн *мо́ји, моје, моја.* — Мои́ волови́ су ћа́је на Чемерник. **2.** *изрази:* . — Мо́ј, мо́ј, па преко мо́ј! (*много извољева*). — Мо́ј Миле́нко ле́гал је да спи́. — Ћу му даде́м мо́ј (*ништа*)! — Еве́ му мо́ј (*ништа*)!

мојѝнски / мойнски *мо́ј (начин).* — Нека́ га, нека́, ћу га сре́дим по мојѝнски на́чин, не́ће ви́ше о́н да ми вр̄ља чи́вте.

мокре́ж м в *мокро̄ти́ја.* — Све́ му облекло́ мокре́ж. — Не излази́ на́двор на ови́ја мокре́ж!

мокре́ње с гл им од *мо́кри,* **1.** *пи́шање.* — Изле́зе по мокре́ње. **2.** *ква́шење.* — Какво́ косе́ње, це́л дн̂ мокре́ње по ки́шу и слоту́.

мокри́ња ж *мокри́на, влажно̄ст.* — Та́м, накуде реку́-е мокри́ња, собу́ј се па бо́с ко́си.

мокроти́ја ж *мокри́на, влага, мокро̄та.* — Це́л дн̂ по мокроти́ју, но́ге ми осе́боше.

мокро́ћа ж *влажно̄ст.* — Дрк̂ти ми дете́ од мокро́ћу. — Ме́сто да се преме́ниш у су́во, ти трпи́ш то́лку мокро́ћу на те́бе.

мола́ ж *бӯћа, влага.* — Свуде́ по ду́вари у по́друм изби́ла мола́.

мо́лба ж *мо́ба.* — Ће ви́камо на мо́лбу да ни помо́гну комши́је, ако ба́ш зака́самo у вра́.

моле́ње с гл им од *моли, мо̄ље́ње.* — Ни с моле́ње не́ће то́ј да ти́ ураво́ти. — Ако не́ће с моле́ње, ће о́ће с прете́ње! А ако ли не помо́гне прете́ње, ће о́ће с тепа́ње, па кое́ му се по́више ува́ти, нека́ би́ра, тако́ј му ка́жи!

моли́тва[1] ж *за̄пис, осве́ћено дрво.* — На Богоро́дицу се зби́рамо на моли́тву на Кр̄с. — Ће га на́јдеш та́м куде моли́тву како пасе́ говеда.

моли́тва[2] ж *свештеников запис из јеванђеља,* в *молитвење.* — Донесу́ ти моли́тву ис попа́ и ти гу проч**и́**таш на молитве́ње.

моли́тва[3] ж фиг *молба, мољење.* — Пу́сти га, још ће му чи́таш моли́тву да по́јде сьс на́с.

молитве́ње с *прво шкројење жене с дететом после порођаја светом / молитвеном водицом.* — После поро́ђај, све́ до молитве́ње се не прио́ди на жену́, ел је га́дна и не́чиста.

моли́тви се несв *купа се породиља први пут после порођаја светом водицом.* — Же́не су се по по́рођај молитви́ле која́ куде́, у кошу́ру, ку́ћу, куде́ мо́ж да гу оку́пају, ел гу са́мо попрсну са[с]-све́тену води́цу. Тек тьг се она́ вр̏ћа ме̏ђу љу́ди.

молу́шав, -а, -о *буђав.* — Немо́ј да спи́ш у молу́шаву со́бу.

молушаве́је несв *хвата се буђа.* — И ства́ри поче́ле да молушаве́ју у мале́чку со́бу.

молушаи́в, -а, -о в *молушав.* — Сли́ке по зи́дови молушаи́ве.

молу́ши се несв в *молушавеје, буђави се.* — Неје́ ве́трена, па це́ла ку́ћа поче́ла се молу́ши.

молу́шина ж *буђа.* — Свуде се вати́ла молу́шина, ка[д]-це не ветре́је ку́ћа.

мо́ма ж *девојка* (*угл у песмама*). — Испод село́ ки́тка цьвти, испод ки́тку мо́ма седи́, да ли ки́тку да отки́не, да ли мо́му да пољу́би… (*нар песма*).

мома́к / момьк м поред стандардног значења и: *чувар стоке за новац или најоличар који ради на имању одређену сезону за плату; слуга.* — Уцени́ли смо момка́ из Дикаву да ни чу́ва ле́тос гове́да. — Била́ сам момьк единаес го́дине.

мо́мкиња ж *девојка која чува стоку за новац или радница на имању за плату, слушкиња.* — Мо́мкињу смо уцени́ли ис-преко Мора́ву. — Цени́ле су се мо́мкиње за рану́, облекло́ и шами́ју, а то́ј су била́ деца́, ни девојчу́рци, да те ср̏це боли́.

момкува́ње с *момковање.* — Бе́ше његово момкува́ње, сьг ће га же́ну.

момку́је несв *проводи момачке дане.* — Још момку́је по[д]-ста́ри дьни.

момче́[1] с (мн момчети́ја) поред стандардног значења и: *млади супруг.* — Ово́ј ли ти-е, ђе́ро, то́ј момче́? — Мло́го во[ј]-е момче́ у́баво.

момче́[2] с бот *пољска биљка обични крестушац* Polyigala vulgaris L.

момче́нце с хип од *момче*[1], *младић.* — Прође́ ча Ста́вра и с ње́га некво́ момче́нце.

Момчи́л м *име.*

Момчи́лово с мтп *њиве, ливаде.*

момчуља́к м пеј од *момак.* — Још је момчуља́к а ysр̏ћа се у девојке.

момчурља́к м пеј од *момак.* — Још те́-е он момчурља́к, тре́бе још да расте́.

монтофо́нци м мн *волови крупне расе.* — Прокара́ше Дервенци́је с монтофо́нци кру́шке.

мо́ра ж мит *по нар веровању вештица која мучи, тишти, гуши у сну и сише крв људима.*

моране с гл им од *мора,* **1.** *на силу, присилно.* — Не́ће да рабо́ти под моране. **2.** фиг *потреба.* — Неје́ баш моране за бра́шно, ал да сме́љемо још едно-два́ цака.

мо́ре узв *за појачавање значења радње.* — Мо́ре, за голе́му-е мо́тку ти́ја муљузан. — Ће ми до́јде, море́, о́н па́, па ће ви́ди кво́ ће га сна́јде.

мори́ узв *за појачавање присности с особом којој се обраћа.* — Мори́, до́де, које́ то́ј рабо́тиш? — Куде́ си, мори́, била́, це́л дьн те тра́жим?

мори́ја ж *болест, помор, несрећа.* — Нека́ мори́ја по́тамани ни све́ коко́шке.

мормела́да ж *мармелада*. — Тък су мормела́ду се́кли с но́ж и продава́ли у арти́ју.

мо́с м *мост*. — Про́вала однела́ мо́с на Голе́му ре́ку.

мосте́ с дем и хип од *мост, мостић*. — Ба́р да су напраи́ли нeко́ мосте́ да се преоди река́.

мо́та несв *намотава*. — Сама́ мо́та це́вке, сама́ тка́е. — Мо́та пређу́ на мотови́лку. — Мо́та кросно́ за осно́ву.

мо́та се несв фиг **1.** *шњура се, беспосличи*. — Што́ се ту́ј мо́тате око кошу́ру, што́ не и́дете нешто́ да пораб о́тите? **2.** фиг *пе́тља се, врзма се*. — Мо́та му се око жену́.

мотави́лка ж в *мотовилка*, в *мотовило* (Горње Гаре). — На мотави́лку намо́тамо рамцети́ја.

мота́ње с гл им од *мота (се)*, **1.** *намотавање*. — Помо́гал ми-е у мота́ње це́вке. **2.** фиг *врзмање*. — Кво́ му-е то́ј ста́лно мота́ње око ту́ђе же́не?

мо́тка ж фиг *батина*. — Он је за голе́му мо́тку. — Ту́ј ни мо́тка не пома́га.

мо́тља несв *завртње, вара, врда*. — Мотља́ ме за ту́ј гребу́љу це́лу неде́љу и не на́прави гу. — Не мо́тљај ме ви́ше, него ора́ти кво́ и́маш!

мо́тља се несв в *мота се*, **1.** *беспосличи*. — Мо́тља се по село́, ни́шта не рабо́ти. **2.** *врзма се* — Мо́тља ми се око сестри́чину, тре́бе да оди́рим какьв је. **3.** фиг *премишља се*. — Мотља́ ми се по гла́ву нешто́, ал одуста́до да гу то́ј питу́јем.

мотљаве́ње с гл им од *мотљави (се)*. — Од његово мотљаве́ње не́ће испа́дне ни́шта до́бро.

мотља́ви несв *зајетљава, лаже, врда*. — Мотља́ви ме по це́л дьн по гра́д, а ни́шта не купу́је. — Н-уме́је да при́ча, тике́ мотља́ви.

мотља́ви се несв **1.** *врзма се, беспосличи*. — Не у́чи, тике се са́мо мотља́ви до шко́лу и на ова́м. **2.** *комеша*. — Мотља́ву се о́блаци по не́бо над Грема́ду, ће вр̀не ки́ша.

мотља́вина ж/м **1.** *сплеткарош, пе́тљавина, пришпе́тља*. — Пази́ се од њега, голе́ма-е мотља́вина. **2.** *гужва, тарапана*. — Каква́-е тој мотља́вина до́ле куде Арсу? — И́де ги нека́ мотља́вина по ку́ћу, ко́ј зна́е кво́-е.

мотља́вка ж пеј *она која се мотљави*. — Не́ће, ва́ла, да до́јде за моега Мисаи́ла та́ј мотља́вка, не́ћу вој дадем!

мотља́вко м пеј *онај који се мотљави*. — О[д]-то́г мотља́вка не́ће би́дне чове́к, па́зи што ти ора́тим!

мотља́ње с гл им од *мотља (се)*. — Го́дина му прође́ у мотља́ње ната́м-наова́м и не најде́ рабо́ту.

мотови́лка ж **1.** в *мотовило*. — Ел до́бра мотови́лка што сам ти напраи́л? **2.** фиг *мотка*. — Кад у́знем мотови́лку у ша́ке, па га забе́рем, не-це сврти́ одонуд Мора́ву.

мотови́ло с **1.** *дрвена направа са једним рачвастим делом а другим у облику слова* Т, *на коју се намотава пређа*. **2.** *количина пређе која стане на једно мотовило*. — Спреми́ла сам три́ мотови́ла але́ну пређу́ за ткање́.

мотови́лче с дем од *мотовило*. — Које́ ће ти чи́ни едно́ мотови́лче пређа́, не́ма ни за цемпере́.

мо́ча несв *пиша, мокри*. — Мо́ча ко ку́че, уз дрво.

мо́чало с пеј *полни орган*. — За́врну се, и́звади мо́чало, па ни за́моча. — Немо́ј да изва́дим мо́чало па по-че́ло (*изр*).

моча́ње с гл им од *моча, пишање*. — Ста́домо куде Про́нини, прикара́ло га моча́ње.

мо́чка[1] ж *мокраћа*. — Немо́ј да зга́зиш у мо́чку.

мо́чка[2] несв *пишки, мокри помало*. — Куде́ заста́немо, ту́ј мо́чка порет пу́т.

мочка́ње с гл им од *мочка*[2], *мокрење, пишкање*. — До́сади ни с то́ј мочка́ње сва́ки ча́с.

мо́чко м пеј *онај што сваки час мокри*. — Немо́ј ви́ше да во́диш с на́с то́га мо́чка, да сва́ки ча́с застању́јемо.

мо́чља м в *мочко*. — Ти́, мо́чљо, тако́ј ће ви́каш за мое́ дете́, сѣг ће чу́еш како се ви́ка!

мочља́к м ауг и пеј од *мочка*. — Оно́лки мочља́к изла́зи из његов клозе́т, не траи́ се.

мо́чне свр *пишне*. — Нешто́ дете́ неје́ у ре́д, мо́чне па ста́не, па мо́чне, па ста́не, да се неје́ преладило́.

мочури́на ж *пишаћа, мокраћа*. — Око клозе́ти сву́де мочури́на, ни́ки не́ће поведе́ ре́д.

мочурља́к м **1.** ауг и пеј од *мочурина*. — Куде́ ме на́веде на ова́ј мочурља́к, це зата́им о[д]-цмра́д. **2.** фиг *јака киша, водурина*. — Разглоби́ла се небе́са, не́ће ста́не ви́ше ови́ја мочурља́к.

мочурљи́в, -а, -о *мочваран, подводан*. — У бла́то-е мло́го мочурљи́во, па́зи куде о́диш да не напу́ниш опи́нци.

мра́зи (се) несв *брука (се)*. — Мо́ж ме мра́зи ко́лко о́ће, две-па́ре не да́вам за то́ј. — Немо́ј се мра́зиш за то́цко си́ренце, ку́пи си ба́р ки́ло. — Не́ћу се мра́зим у го́сти ако не понесе́м ба́р едну́ вла́шку ракију́. — Не́ћу се мра́зим да би́ем буда́лу.

/мрати́ње вре́ме/ изр *лоше време, крајње време*. — Сти́гло и куде на́с мрати́ње вре́ме.

Мрати́њци м мн *Мратин дан, празнује се ради заштите стоке од вукова*. — На Мрати́њци се ни́шта у ру́ке не рабо́ти да ти ву́ци не ди́рају сто́ку.

мра́чкав, -а, -о *сумрачан*. — Бе́ше мра́чкаво вре́ме кьд ватимо ус-Купи́нски ри́д.

мра́чњав, -а, -о *сумрачан*. — Да не бе́ше оно́лко мра́чњаво вре́ме, дошли́ би.

мра́чњаво прил сумрачно. — Дојде́ мьгла, поста́де мра́чњаво.

мр̀ва ж у прил знач *мало*. — Да ми дадо́ ба́р едну́ мр̀ву да оби́ђнем. — За́довољан је и с мр̀ву.

мр̀вица ж фиг у прил знач: *мало, најмање*. — Испрода́до, све́ сам докара́ла до мр̀вицу, са́мо две́ кра́вице оста́ше.

мрви́чьк м **1.** фиг *мала особа*. — Колки́ е, не́ма га мрви́чьк. — Куде́ си, мрви́чьк? **2.** *мала количина чега*. — Једну́ тике мрви́чак да зала́жем гла́д.

мр̀вичка ж **1.** фиг *мала особа*. — Спре́гла се, не́ма гу мр̀вичка. **2.** у прил знач: *мало, малчице*. — До́ста ми-е една́ мр̀вичка ле́б да поми́нем даньс. — Да вој се свиде́ бар мр̀вичку од ба́ницу да пру́жи на дете́, куде́ ће вој душа́ на они́ја све́т.

мр̀вка ж **1.** *мрва, в прошка́*. — Ни мр̀вку о[д]-ђу́трос неје́ окуси́л. **2.** фиг *новорођенче*. — Отиде́ да нара́ни ону́ј мр̀вку. — Кочко́-е дете́нце, една́ мр̀вка. — Ово́-е Бо́жја мр̀вка. **3.** фиг *мало*. — Ко́лко си ми тој сипну́л ши́ћер, ни мр̀вку.

мр̀да (се) несв **1.** *креће (се)*. — Не мр̀да от-ку́ћу како се врну́л ис печалови́ну. — Зарекал се: не-це мр̀да ис-ку́ћу з-бајоне́ти да га те́рају. **2.** фиг *обавља пуни однос, пуно општи*. — Ви́кају мр̀да едну́ Лебе́ђанку што куде њи́ чу́ва гове́да. — То́ј ти-е га́дна со́рта: мр̀да се с кога́ сти́гне, ич си срам не́ма.

мрда́љка ж фиг *жена лакога морала*. — То́-е една́ мрда́љка, це́ло село́ гу зна́е.

мрдáње с гл им од *мрда (се).* — Нéма мрдáње, тýј ни ѝма чéкаш докле се не врнемо. — Затéкал ги њójан мýж бáш на мрдáње.

мр̀дне (се) свр **1.** *покрене (се), помери (се).* — Стóка му не дáва да мр̀дне от кýћу. — Мр̀дни дýпе, да прójдем. — Н-умéје се мр̀дне о[д]-џ̑енý, да излéзне у свéт, да га вúду љýди. **2.** фиг *оде, отпутује.* — Нека и óн мáлко мр̀дне у бéли свéт, мнóго се уседéл. **3.** фиг *помери памећу.* — Ако-е óн мрднýл с пáмет, ти jóш неси, могáл си дójдеш дóм сáм.

мре́ (се) / мре́е (се) несв **1.** *умире.* — Лéгал, ће мре́. — Ће мре́, такój му дошлó. — Не мреé се такój лáко. **2.** фиг *воли, чезне, пати за неким или нечим.* — Мреé за Стојадúнку. — Мреéс за тéј скúје и мóрам му ги прáим.

мреéње / мрење́ с гл им од *мре (се), умирање.* — Пољк, свú ни чéка мреéње.

мре́је несв в *мре.* — Откáд он мре́је, а свé ги наджúвé. — Мре́је за децá, а онá си úч брúгу за њу нéмају.

мрејéње с в *мреење, умирање, смрт.* — Стрáга од мрејéње, ко да-е некú побéгал о[д]-тój.

мренá ж **1.** *копрена од облака.* — Некá мренá се навлáчи на нéбо, ће наведé óблаци. **2.** фиг *заталмљење.* — Ствáра ми се стáлно некá мренá пред óчи.

мрéњав, -а, -о *засењен облаком, мренав, облачно (време).* — Изаљави се, постáде мрéњаво врéме, а мóж ће врне и кúша.

мрењавéње с гл им од *мрењави (се).* — Страýјем од онój мрењавéње откуде Плáну, да пá не удáри кишетúна.

мрењáви (се) несв *облачи се (небо), квари се (време).* — Мрењáви га од Острóзуб, да збúрамо рукóљке на врéме. — Почé се мрењáви, дóвечер мóж се расúпе кúша.

мрењé с *умирање, смрт.* — Докарáло га до мрењé. — Тój ми-е рекáл пред мрењé.

мрéшка ж *умирање, смрт.* — Нејé jóш дошлó до мрéшку, не бój се. — Здрáв човéк бéше, нејé бúл за мрéшку, ал отидé.

мр̀жгав, -а, -о *тмуран, облачан (време).* — Не бéше овóлко мр̀жгаво ка[д]-збирáмо рукóљке, бojúм се нéће издржú, ће врне.

мр̀жгавéње с гл им од *мржгави (се).* — Отýд цéл дúн некó мржгавéње.

мр̀жгáви (се) несв *наоблачује се, квари се време.* — Навлáчу се óблаци, мржгáви га откуд Власúну. — Мржгáви се врéме, белкúм ће издржú jош овój дéсет óткоса.

мр̀жди се несв *тмури се, облачи се.* — Нéбо се нештó мнóго мр̀жди, ће донесé кúшу.

мр̀ждóри / мр̀жцóри несв *ромиња, сипи киша.* — Мр̀ждóри из моглý три-дúна. — Сúтна кúша мр̀жцóри, дýшу далó за спањé.

мр̀жљак м *грудва смрзнуте земље,* в *помржљак.* — Шутнýл мр̀жљак, па утепáл пр̀с на нóгу.

мрзá ж *лењост.* — Мрзá ми да рабóтим. — Ватúла га мрзá, па му се и не жúви.

мрзéје несв *мрзи.* — Нејé га мрзејáло него ишьл чáк у Селó да кýпи попрúке.

мрзéње с гл им од *мрзи, мржња.* — Откáт пáнтим међу њú-е билó мрзéње.

мрзешљúв, -а, -о *који не воли да ради, лењ.* — Млогó-е мрзешљúв на рабóту, а нејé открáј такьв бúл.

мрзешљúвка ж *лењивица.* — Кудé у кýћу довéде мрзешљúвку, нúшта вој се не рабóти.

мрзешљúвко м *лењивац.* — Óн мрзешљúвко, онá мрзешљúвка, па кój ће им срабоћýје?

мрзешљи́вче с *лењивче* — Од и́сту со́рту испа́дло и мрзешљи́вче.

мр̀злица ж *мраз*, в *ӣомрзлица*. — На ову́ј мр̀злицу, ка[д]-ӣту́д једе́, ни́куде се не и́де.

мр̀зло с смрзлотина, замрзло (тле). — Изле́знем, а све́ мр̀зло.

мр̀зне (се) несв *смрзава (се), леди (се)*. — Поче́ло да мр̀зне. — Мр̀зну деца́ у шко́лу. — Изле́зал да се мр̀зне. — Мр̀зне се и река́. — Мрзне́ се сто́ка у кошу́ру на ови́ја сту́д.

мрзне́је несв в *мрзне*. — Нека́ мрзне́је, кво́ му ја́ мо́гу помо́гнем.

мрзне́ње с гл им од *мрзне (се), мраз, мр̄жњење, смрзавање*. — Не мо́ж се рабо́ти на ово́ј мрзне́ње.

мрзољи́в, -а, -о в *мрзешљив*. — Мрзољи́в неки́ чове́к до бо́га.

мр̀ка (се) несв *ӣари (се), ойлоӈује (се) (о овци)*. — Кара́ца мр̀ка о́вце, не да́ва на дру́гога овна́ ни да им при́јде. — Овце се мр̀кају у је́сен.

мркање с *ойлодња оваца*. — На́ше о́вце заврши́ле с мрка́ње.

/мр̀кли мра́к/ изр *касно ноћу, много касно*. — Јо́ш ка́[д]-ци отиши́л, а вр̄ћаш се по мр̀кли мра́к. — У мр̀кли мра́к ли се доо́ди до́м?

мр̀клица ж *мрак, тама*. — По ову́ј мр̀клицу не мо́ж ни пу́т да пого́диш за Пре́слоп. — Немо́ј да че́каш мр̀клицу, до́јди по дн̀.

мр̀кне несв фиг *онесвесиӈује се*. — Мр̀кне му че́сто све́с. — Поче́ло ми мр̀кне пред о́чи.

мр̀кне (се) несв *ӣада мрак, сӣавӈује се, смрачује се*. — Поче́ло се мр̀кне. — Сњг ра́но мр̀кне.

Мр̀ковица ж *село*, в *Гузевје*.

мр̀ковички, -а, -о *који ӣрипада Мрковици*.

Мр̀ковчанин м *жиӣељ села Мрковице*.

Мр̀ковчанка ж *жена из Мрковице*.

Мр̀ковчанче с *дӣе из Мрковице*.

мр̀ља се несв *ӣрља се*. — Немо́ј се мр̀љаш кьд еде́ш.

мр̀љав, -а, -о *умрљан*. — До сњк несе́ил био то́лко мр̀љав, с кво́ си се то́лко умрљави́л?

мрљаве́је несв в *мрљави (1)*. — Мрљаве́је, мрљавеје и ни́шта не поеде́. — Мрљаве́је по таљи́р.

мрљаве́ње с гл им од *мрљави (се)*. — То́ј неје́ мајсторлък, то́-е мрљаве́ње.

мрљи́ви несв **1.** *слабо, нерадо једе*. — Докле еде́, по́ла са́т мрљи́ви, на кра́ј ни́шта не поеде́. **2.** *ӣраљаво, слабо ради ӣосао*. — То́ј ли-е ма́јстор, само́ мрљи́ви, н-уме́је да рабо́ти? **3.** *ӣогоршава се (време)*. — Вре́ме га мрљи́ви, ће до́јде ки́ша.

мрљи́ви се несв **1.** *квари се, ӣогоршава се време*. — По́че се мрљи́ви откуде Ку́кавицу, оту́д у́век до́јде ки́ша. **2.** в *мрља се*. — Мрљи́ви се докле ру́ча, па се по́сле облизу́је.

мрљи́вка ж *она која ӣраљаво ради, несӣособна жена*. — С мрљи́вку се здружи́ла бегим ће рабо́ту.

мрљи́вко м *несӣособна особа*, в *неумејаӣан*. — Ако ти тре́бе ма́јстор, бе́геј од мрљи́вка ко што-е о́н.

мрљи́вче с *несӣособно дӣе*. — Кобаја́ги ће ми помо́гне мрљи́вче, са́мо ми на́прави јо́ш по́голему комплику́цију.

мр̀љка ж в *мрљавка*. — Узе́л едну́ мр̀љку, ни́шта н-уме́је у ру́ке како тре́бе, а и по ку́ћу мрљи́ви.

мр̏ља м в *мрљавко*. — Ти̏ја мр̏ља сва̀ ће замрља̀ви, па га по́сле не мо́жемо попра̀имо.

мрмо̀љак м **1.** *нешто̄ јако мало*. — Детѐ вој колко̀ мрмо̀љак. **2.** *онај који тӣхо говори, који мрмољи*. — Есѝ разуми̏ла кво̀ ти на̀орати они̏ја мрмо̀љак.

мрмољѐње с гл им од *мрмољи*. — Не мо́гу да слу̏шам тој њи̏но мрмољѐње на у̏во.

мрмо̀љи несв *тӣхо и неразговето̄ говори, мрмља*. — Како̀ ће га разу̏миш кьд мрмо̀љи ко да не едѐ ле́б. — Мрмо̀љи вој нешто̀ на у̏во ни̏ки да не чу̏је.

мрморе́ње с гл им од *мрмори*. — Чу̏је се некво̀ мрморе́ње но̀ћу поза ку̏ћу.

мрмо̀ри несв *једва говори*, в *мрмољи*. — Душа̀ вој дошла̀ у но́с, едва̀ мрмо̀ри.

мр̏нца несв *мрмља, гуњ̄а, п̄ридикује*. — Ста̀лно ми нешто̀ мр̏нца, не мо́гу гу ви̏ше трпи̏м.

мрнца̀ње с гл им од *мрнца*. — О̀дви ми се од њо̀јно мрнца̀ње.

мрња̀у узв *ономат̄ оглашавања мачке у време п̄арења*.

мр̀с м *месо, масна храна*. — Понеста̀л ни веће́[м] мр̀с.

мр̀сан, -сна, -сно *маст̄ан*. — Мло́го во[j]-е мр̀сно си̏рење, не бу̏чка млеко́.

мрсе́ње с гл им од *мрси (се)*. — До́ста се постѐло, од ју̏тре мо́же мрсе́ње. — За мрсе́ње ко́нци сам га испампури̏ла.

мр̀си (се) несв **1.** *једе масно*. — Узѐл да мр̀си кьд ни̏ки не мр̀си. — О[д]-дань̀с се мр̀си, до ју̏чер се постѐло **2.** *умрсује*. — Не мр̀си ми пређу̏, дѐте, не мо́гу гу размрсу̏јем сва̀ки ча́с. — Не пи̏пај, тако̀ј се мр̀си пређа̀. **3.** фиг *квари п̄осао*. — Ја̀ би то̀ј ода̀вно заврши̏л по мо́ински, ал ми некѝ мр̀си рачуни̏цу.

/мр̀си муда̀/ изр *луп̄ета, п̄рича будалашт̄ине*. — Не слу̏шај замлато́тину, зна̀е тике́ да мр̀си муда̀.

мрсни̏к м *онај који ста̄лно једе масно*. — Голе́м мрсни̏к: све́ по́еде сушени̏це и слани̏ну о[д]-та̀ван.

мрсо̀ль м *слина*, в *sunsa*, в *солур*. — Пусти̏л мрсо̀ль нис пр̏лицу, да се згро́зиш од ње́га.

мрсољи̏в , -а, -о *који је слинав, балав*. — Све́ мрсољи̏ва деца̀ сри̏ћам по пу̏т.

мрсо̀љче с *слинавче*. — И̏ма едно̀ мрсо̀љче и ње́га н-уме́је да чу̏ва како тре́бе.

мрсому̏д м *онај који п̄рича глупости, замлат̄а*. — С тога мрсому̏да не бѝ седѐл за̀едно ни у кафа̀ну, ка́мо ли на сла̀ву.

мр̏тав, -тва, -тво прид за појачано знач: *веома, много, п̄ретерано*. — Ја̀ му казу̏ем, а о́н мр̏тав ла̀дан. — Дојде́ мр̏тав гла̀дан. — Лѐже мр̏тав у̏моран. — Бе́ше мр̏тав пи̏јан. — Мр̏тав бо́лесан лежѝ над а̀јат у сла̀му.

мртва̀ц м в *мр̄твак*. — Не пла̀шим се ја̀ од мртавцѝ, но од жѝви чове́ци.

мртва̀к м *мр̄твац*. — А што̀ би се плаши̏л од мртвака̀ кьд је мр̀тав.

мртве́н, -а, -о *оно што̄ је намењено за о̄премање мр̄твог човека за уко̄п*. — Ово̀ј ми-е мртве́на спре́ма, кьд ме пока̀рају с волóвска ко́ла на дру̏м, на Меја̀не.

мртве́ио с свечано (о одећи), пристојно за сахрану — То̀ј му-е све́: и цркве́но и мртве́но (*изр*).

мр̀тви чво̀р м *завезано т̄ако да не може лако да се одвеже*. — Завр̀жи га у мр̀тви чво́р да се не одврзу̏је.

мртви̏ца ж *осо̄јно мес̄то, неплодна, камените земља*. — Не мо́ж ни̏шта да са̀диш у мртви̏це.

Мртви̏це ж мн мтн *шума*.

мртвѝчав, -а, -о *који је на осојној страни.* — Тàм је мртвѝчаво, тàм нѝшта не рàђа.

мртвòсан, -а, -о **1.** *уморан, изнемогао.* — Мртвòсан о[д]-тéшку рабóту. **2.** *пијан до бесвести.* — Однéсоше га мртвòсаног ис кавáну дóм.

мртвосувáње с гл им од *мртвосује се.* — Еднýш га дизáмо из грóб од мртвосувáње, другѝ пýт јá нéћу.

мртвосýје се несв *изнурује се пићем.* — Мртвосýју се од пиéње.

мртвòше се свр фиг *умори се, изнемогне.* — Несьм лýд да се мртвòшем од косѝлбу, па се јýтре не мóгу дѝгнем.

мр̀тка (се) несв у дем знач: *мрда (се).* — Јóште мр̀тка, али већéм га стѝгла стáрос. — Нејé заспáло, јóшке мр̀тка с ручѝце. — Мр̀ткају се по вóду рѝбе. — Несѝ гу утепáл (змију), јóш се мр̀тка.

мрткáње с гл им од *мр̀тка (се).* — Осéћам некаквó мрткáње пот кошýљу, кьд онó улéзал скакáц.

мрцѝна ж **1.** *угинула животиња, цркотина.* — Кудé денýсте онýј мрцѝну от коњá што га ýтепа грóм. **2.** *спора, лења, остарела животиња.* — Купѝ једнý мрцѝну, не-це прéза, нéће вучѐ кóла. **3.** фиг пеј *лоша особа, лењштина,*– Узéл це бѝје з-детé, мрцѝна. — Немój с тýј мрцѝну, кьд нѝшта не рабóти. — Едвá се вучѐ мрцѝна. **4.** *изнемогла особа.* — Од њéга остáла сáмо мрцѝна.

мр̀чавéје несв *пада мрак на очи, губи свест.* — Мр̀чавéје ми у глáву, ће пáднем.

мр̀чи несв *мрачи се свести, онесвешћује се.* — Почé ми мр̀чи свéс.

мр̀ш узвик *којим се неко тера.* — Мр̀ш ис кýћу, да те вѝше не вѝдим! — Мр̀ш, нáпоље!

мр̀ша ж **1.** *леш угинуле животиње.* — Откáрај у шýму и закóпај тýј мр̀шу од пцетѝште. **2.** фиг *мршава особа.* — Спрéгла се, од њý остáла сѝл мр̀ша.

мршавéе / мршавéје несв *мршави, слаби.* — Одеднýш почéл нештó да мршавéје, а не знáе квó му-е.

мршавéње с гл им од *мршаве(ј)е.* — Трéбе му дóбро мршавéње да стýри онój чкембé.

мршљáк м **1.** *лешина угинуле животиње.* — Пцéта ископáла некѝ мршљáк куде друм, па га развлáчу. **2.** фиг *мршава домаћа животиња.* — Узéл да ми продáва некѝ мршљáк, несьм на тój спáдал да купýем изгрчавéла говéда.

мршóљ м в *мрша.* — Некѝ мршóљ лежѝ дóле, куде појáту, у Пáпрат. — Од ýбаву женý напрáила се мршóљ. — Од њý остáл сáмо мршóљ.

мр̀штав, -а, -о *зборан, смежуран.* — Свé му рýке мр̀штаве како лицé.

мрштéње с гл им од *мршти се* (= *прави наборе на лицу*). — О[д]-цтáлно мрштéње ће напрáиш бр̀чке по лицé. — Ћу излудéјем од његóво мрштéње на свáшта (*негодовање*).

мр̀шти се несв фиг *негодује* — Нѝки му не мóж згóди, на свé се мр̀шти квó му дадéш.

муá ж в *муја.* — Такój сáмо муá без глáву летѝ какó ти ѝдеш у живóт. — Налетéше некé мýе, па ми уштркльáше говéда.

мýа несв в *мува*, **1.** *избива, дангуби.* — Мýа по собóри и вáшари ко нéкасветан. **2.** *једе халапљиво.* — Н-умéје да едé како трéбе, сáмо мýа. **3.** *претура, ради нешто неодређено.* — По кошáру нештó мýа.

му́а се несв в *мува се,* **1.** *упрљава се.* — Ни́ки га не ви́ка, сам се му́а. **2.** *комеша се у гужви.* — Му́а се како шиљѐже. **3.** *мота се, дангуби.* — Му́а се по малу́, и́ди па га на́јди ако мо́ж.

муа́ње с гл им од *муа (се).* — Како́ га не заболи́ меши́на од оно́лко муа́ње. — То́лко муа́ње по село́, па ни́шта не у́работи.

му́ва несв **1.** *удара.* — Му́ва га куде́ сти́гне, да му се нате́па. — Присламчи́ла се уз ме́не и му́ва ме у слаби́ну. **2.** фиг *халапљиво једе, непрестано једе.* — Мува́ ваздьн нешто́ по́-уста. **3.** *претражује, претура, крије.* — Му́ва нешто́ по по́друм да га не ви́димо.

му́ва се несв **1.** *упрљава се, гура се.* — Му́ва се куде́ му неје́ ме́сто. — Куде́ се па ти́ му́ваш, ка[д]-те ни́ки неје́ викáл? **2.** *комеша се у гужви.* — Му́вају се ко крња́ гове́да (*изр*). **3.** *мота се.* — Це́л дьн се му́ва нешто́ по Село́. — Кво́ ли се то́ј јо́ш му́ва по ку́ћу, докле́ ће га че́камо?

мува́ње с гл им од *мува (се).* — Гу́нгула, без мува́ње несй могáл да уле́знеш у за́другу.

мува́рник м *просторија пуна мува.* — Напраи́ла се ку́јна у мува́рник, искару́ј ги с нешто́!

мувосе́рина ж *упљувак од муве.* — Крос пе́нџери се не ви́ди од мувосе́рине.

му́вта м *онај који све хоће џабе, преварант,* в *макулација.* — Бе́гај од то́га му́вту да те па́ не прему́вта.

мувтаџи́ја м в *мувта.* — То́ј су муфтаџи́је, таква́ им је вами́лија.

мувтаџи́ка ж *жена мувтаџија.* — Ту́ј мувтаџи́ку зна́мо до́бро, зато́[ј]-и бе́гамо од њу́.

му́вте прил *бесплатно, џабе.* — Научи́л све́ на му́вте, ал ђа́вола, ви́ше не́ма.

муде́нце с дем од *мудо.* — Сцепи́л муде́нца на та́рабе, па му ги башта́ закрпи́л с иглу́ и коњц.

муди́ња с зб им *муда.* — Ће оста́не без муди́ња ако га ви́ди А́рсен да му прескáча пло́т око ку́ћу.

мудо́ м **1.** *тестис.* **2.** в *кијанац,* в *кијац* — Куде́-е ~ од канта́р? **3.** *висак.* — На ма́јстора виснýло ~. — Сьг ће ма́јстор изва́ди ~ да прове́ри ел пра́в сйд. **4.** изр: — Ће добије муда́ Марја́нова (*ништа*). — Зано́си се ко муда́ у коси́лбу (*замлаћује се*).

му́доња м фиг *јак, снажан човек, човек са залеђином.* — Удари́л би о́н и на по́големога му́доњу о[д]-Цо́тира. — Му́доња-е то́ј, не́-це ла́ко предаде́.

му́доњак м *тестис.* — Учука́мо Му́рџи му́доњци. — Ће до́јде штрова́ч да ти изва́ди му́доњак (*застрашивање деце*).

му́ж ж (мн му́жи) **1.** *супруг.* — С му́жа си до́бро жи́ви. — Нашла́ си до́брога му́жа. — Му́жи су ни отишли́ у рабо́ту. **2.** *јак, снажан човек.* — Са́мо до́бар му́ж то́ј мо́же да заме́тне на ра́мо и однесе́. — Њо́ј тре́бе му́ж а не дете́. **3.** *одрастао мушкарац.* — Веће́м је му́ж. **4.** *човек.* — Проје́де неки́ му́ж нис пу́т, во́ди теле́. — Збра́ли се све́ му́жи. — На седе́њку не дојде́ ни еди́н му́ж.

мужа́ ж в *музење.* — Ре́д во[ј]-е да при́двечер и́де на мужу́.

мужа́ња м хип од *мужьк.* — Де́дин мужа́ња, како́ ми о́н у́баво ко́си! — Неје́ дете́, мужа́ња си-е пораса́л.

мужьк м **1.** дем и хип од *муж, мужић, момчић.* — До́бар ми-е он мужьк, све́ уме́је да рабо́ти. — Пораса́л ми уба́в мужьк. — Де́дин мужьк. **2.** пеј *човек малог раста.* — Узе́ла мужака́ у зу́би мо́ж га но́си.

мужѐ с дем од *муж*. — Има̀ ту̏ј едно̀ у̏баво мужѐ.

мужетѐрина ж ауг од *мужетина, мушкарчина*. — У колку̏-е мужетѐрину по-ра̀сал, бо́г да чу̏ва.

мужетѐрчина ж ауг и пеј од *мужетерина, мушкарчетина*. — Да те упла̀ши они̏ја мужетѐрчина како̀ изглѐда.

мужетѝна м аугм од *муж*. — Ово̀ј мо́же да поди̏гне са́мо неки̏ голе́м мужети́на ко Сте́ван Дупа̀ња.

мужи́на м **1.** аугм од *муж, снажан човек*. — Таки̏ь мужи́на се ода̀вно нејѐ роди̏л куде на̀с. **2.** *одрастао, младић*. — Да га са́мо ви̏дите, то́ј нејѐ дете́, пора̀сал мужи́на!

мужи́њав прид *одрастао*. — Веће́м је мужи́њав.

му̏жов, -а, -о *који припада мужу, мужевљев*. — Пе́глам му̏жову проме́ну, ци и̏де у рабо́ту. — Она̀ свѐ држи̏ му̏жову стреу̏. — То́-е му̏жова рабо́та, у то́ј се не пе́кљам.

му̏зеница ж *овца која се музе*. — Има̀ла сам два̀ес му̏зенице, три-ја̀ловице и два̀наес јагањчети̏ја.

музе́ње с гл им од *музе* (= извлачи млеко из вимена). — Ел оти̏де Петри̏ја на музе́ње о̀вце на трлу̏.

музи́ке ж мн *усна хармоника*. — По ваздьн сви̏ри у музи́ке.

музи́ља ж *она која музе стоку*. — Не́е ми ту̏ј музи́ља па мо́рам да музе́м о̀вце.

му̏злица ж *посуда у којој се музе млеко*. — Ри̏тну ме Ли̏са у му̏злицу, па ми ра̀сипа млеко́.

му̏зна, -о *која се музе*. — Свѐ ни о̀вце откара̀ше, оста̀доше сь̀л три̏ му̏зне и двѐ ја̀лове. — Кра̀ва-е јо̀шке му̏зна, па це те́ли, а кравче́ јо̀ш нее́ му̏зно.

муја̀ ж *мува*. — Налете́ле ме неке́ си́тне му̏је, у̏јкавци, не мо́гу се одбра̀ним.

мујѐр м *богато украшена дугачка хаљина од домаћег платна без рукава, беле или црне боје*, в *литак*, в *вута*. — Власи́нке но́су ву̀те, како и Црнотра̀вке, са́мо што ги онѐ ви̏кају мујѐр ели лита́к. — У ту̏ј ву̀ту сьм се оженила: неки̏ гу ви̏ка ву̀та, неки̏ мујѐр. **2.** *клашњени капут*. — Донѐси ми мујѐр да се облечѐм, ћу сла̀зим у Село́.

му̏ка ж **1.** *велики труд*. — Деца̀ сам извѐла на пу̏т без о̀ца, свѐ с-одрица̀ње и голе́му му̏ку. — С му̏ку смо, у на̀јгоре вре́ме, напра̀јили ку̏ћу. **2.** *патња*. — Живо́т сам провѐла, без роди̏тељи, сьс му̏ку. — Мло́го сам пропати̏ла, такву̀ му̏ку ни̏ки нејѐ видѐл.

/му̏ка-иево̀ља/ изр *свађа, вика, дрека*. — Збра̀ли се у ку̏ћу, и̏де ги му̏ка-иево̀ља, не мо́ж се нешто́ догово́ру.

мука̀ње с гл им од *муче*. — Што-е́ то̀лко мука̀ње, несу̀ ни гла̀дна ни жѐдна тај говеди̏шта?

му̏комачки прил *подмукло, подло, тајно, мучки, кријући, да нико не види*. — Му̀комачки ме у̏дари, па ме изе́де. — Свѐ-е то́ј спреми̏л му̀комачки да ни̏ки не зна̀е.

мукомци̏ја м *подмукла мушка особа*. — Усарави̏ше ме мукомци̏је, бе[з]-живо́т ме остаи̏ше. — Свѐ су то́ј мукомци̏је, му̀комачки ће ти уработи са́мо да те одне́ма.

мукомци̏ка с *подмукла женска особа*. — Та̀ј мукомци̏ка ми-е ду̏шу изе́ла. — Несьм има̀ла етрву, има̀ла сам мукомци̏ку.

мукомци̏че с *подмукло дете*. — Од у̀баво дете́ напраи̏ше мукомци̏че, да ме и оно́ еде́.

мукува̀ње с гл им од *мукује*. — Научи̏ла на мукува̀ње, за дру̏го не зна̀е.

муку̏је несв *мучи се, патити се, живи у муци*. — Муку̏јем му̏ку, едва̀ соста̀љам кра̀ј с-кра̀ј.

му́ла ж/м фиг и пеј *ћутљивац, глупак, ћутук.* — Кво́ зна́е тај му́ла. — Кво го́ђ да га пи́таш, са́мо ћути́ тај му́ла.

му́лав, -а, -о *ћутљив, приглуп,* в *улав.* — Што́ вој не ка́жеш, несѝ му́лав. — Дете́ вој скро́з му́лаво, сѐл ћули́, н-уме́је да прооора́ти дву́е.

мулеће́р м *онај који живи на туђем раду.* — Ти́ја мулеће́р, не да́ј бо́же да се снаведе́ да што́ пораборти, а о́ће да и́ма све́.

мулеће́ина ж *оно што је добијено без рада, бесплатно,* в *мувте,* в *оклапина (1).* — Научи́л на мулеће́ину, па му се и́ч не рабо́ти.

му́лка ж *приглупа, заулава женска особа.* — Му́лка му́лава, нумеја́ да га пи́там за мојега Драгосова.

му́лча м пеј *глуп, заулав човек.* — Питу́ј твоега́ му́лчу куде-е ноћаске би́л, што си неје́ спа́л у његов кре́вет.

му́ља несв **1.** *гњечи грожђе да добије вино.* — Докара́ли ни гро́зје, па тре́бе да га му́љамо. **2.** фиг *брзо једе.* — Са́мо нешто́ му́ља по уста́.

му́ља се несв *провлачи се, пробија се, сналази се.* — Му́ља се сву́де и тако́ј се снаоди.

муља́ње с гл им од *муља (се) (1, 2).* — Помо́гни им у муља́ње гро́зје (*1*). — Ало једна́, це задави́ш с то́лко муља́ње (*2*).

му́љи несв **1.** *гвири, помаља главу.* — Му́љи преко ту́ђ пе́нцер да ви́ди кво́ се рабо́ти. — Му́љи вој пр̀с из опѝнак. — Кво́ ли ста́лно му́љи на врата́? **2.** фиг пеј *буљи.* — Кво́ ста́лно му́љиш у ме́не?

му́љне свр **1.** *гурне.* — Му́љни ру́ку у шупља́к ће напи́паш гњездо́. **2.** *сакрије.* — Му́љни га негде́ да га ни́ки не ви́ди. **3.** *потопи.* — Му́љни гла́ву у ла́дну во́ду да се ма́лко ола́диш.

му́љне се свр **1.** *провуче се, снађе се.* — Му́љни се крз собо́р, ће га на́јдеш. — Човек тре́бе да зна́е и да се му́љне кьд тре́бе. **2.** *престане, побегне.* — Му́љну се натам-наова́м и о́днема га. **3.** фиг *окупа се.* — Му́љни се у ви́р и ти́, неје́ дибо́ко.

муљуза́н м *притворна особа, притворко.* — Ти́ја муљуза́н што зна́је да ти напра́н па́кос.

мумуља́н м пеј *онај који гвири, који мумуљи.* — Ти́а мумуља́н, у ду́пе би ти намумуља́л да мо́же.

мумуље́ње с гл им од *мумуљи.* — Ћу га уте́пам за мумуље́ње у мо́ј шла́јпик.

мумуљи несв *гвири, промаља, протура, продева.* — Мумуљи гла́ву дете́ из леле́јку. — Не мумуљи кртица њу́шку из зевњу́ да гу ти́ уте́паш.

мунђа несв *договара се, смишља превару, зло.* — Ти́а двоица ста́лно нешто́ мунђају, па ка[д]-це домунђају напра́ву па́кос.

мунђа́рош м *преварант, муљкарош, лопов.* — Ти́ја Си́кин унук је голе́м мунђа́рош.

му́не свр **1.** *удари, убоде.* — Уме́је о́н да те, ка[д]-це не на́даш, му́комачки му́не у слабину. — Мунуло га гове́че с ро́г, да му истресе́ пашља́к. **2.** *смести, стави, остави.* — Муну́ пређу́ у котьл да се мьсти. — Мунул негде́ јерендѐ, не мо́гу га на́јдем. **3.** *изненада да, даде.* — Му́ну ми у шаке стодина́рку, па си отиде́.

му́не се свр **1.** *снађе се.* — Му́не се он за ча́с и та́м и ова́м, и на́јде кво́ му тре́бе. **2.** *престане.* — У ку́ћу се му́ну и за́клопи врата́. — Му́ну се гове́че у шиба́к, не мога́ га на́јдем. **3.** *даде, подмити.* — Му́не се шумару́ у ра́нац по нека́ сушени́ца и марки́ра ти бу́ку.

му́нта несв *вара, обмањује*. — Му́нта ме матрапа́з за оно́ј кравче́, ни́како да ми даде́ па́ре.

му́ргав, -а, -о *облачан, намурен*. — Не́бо постало́ му́ргаво, нешто́ се премишља́ва.

мургáви се несв *облачи се, тмури се, квари се време*. — Мургáви се вре́ме, ће до́јду ки́ше.

мурдáр м *прљав, аљкав, немаран, неуредан човек*. — Ово́ј мо́ра да-е работи́л неки́ мурдáр, а не мајстор.

мурдарéње с гл им од *мурдари*. — Не́ћу мурдарéње, о́ћу да ми до́бро малтери́шете ку́ћу.

мурдáри несв *површно, лоше ради*. — Не́ће ти уработи како тре́бе, о́н са́мо зна́е да мурдáри.

мурдáрка ж *прљава, аљкава жена*. — Требáло-е да у́знеш неку́ мурдáрку, па да ви́диш како́-е.

мурдарлúк м *прљавштина, нечистоћа*. — Такъв мурдарлúк несьм одáвно видéла.

Му́рца[1] м *во и име вола мрке, односно црне боје*. — Му́рца се научи́л, са́м улéзне у ерáм.

му́рца[2] м фиг *тупа, тврдоглава особа*. — Ти́ја му́рца, ни-це прéза, ни-це во́ди, не зна́мо кое́ с њéга да работимо.

Му́син пу́т м *пут преко Власине и Чемерника којим је, у зиму, 1412. године, султан Муса Бајазит прошао приликом освајања Новог Брда. У току његове градње страдало је много месног становништва, а велики број се тада раселио*.

му́са м **1.** *намргођена, зловољна особа*. — Ка[д]-це му́са уму́си, цéл дан с ни́кога не ора́ти. — За кво́ си, му́со, омуси́л мустаћи́? — С то́га му́су ви́ше не ора́тим. **2.** изр: — Сьг ће ви́диш по́што-е му́са прода́л ја́рца (*претња која претходи батинама*).

му́сав, -а, -о *слинав*. — Деца́ вој му́сава, ко да н-уме́је да ги оми́је.

му́се ж мн *слине*. — Пусти́л му́се до зевњу́.

мусéње с гл им од *муси се*. — С мусéње не мо́ж ни́шта пости́гне. — Научи́ли смо на његóво мусéње.

му́си се несв *мргоди се, љути се, инати се, изразом лица показује незадовољство*. — Ко́ј се ђа́вол му́си, кьд га ни́ки неé дира́л? — Ко́ј зна́е што се дете́ му́си. — Це му́си ма́лко, па це одму́си.

му́соња м ауг и пеј од *муса*. — Куде́ се одву́че они́ја тво́ј му́соња?

мустаћи́ м мн *бркови*. — Носи́л је мустаћи́ како у ста́ро вре́ме. — Што́ о́бричи мустаћи́?

му́стра[1] ж **1.** *узорак, нацрт, в заплит*. — Ши́е по му́стру. — Да ми дадéш му́стру о[д]-тиа цемпи́р. **2.** фиг *лош узор*. — И о́н ми-е у́бава му́стра. — Нашла́ си му́стру баш спрома те́бе (*ирон*).

мусуља́н м *намргођена, зловољна особа*. — Ете́ га па́ куде на́с мусуља́н, обеси́л кљуни́цу па све́ жи́во мрзи́.

му́та м **1.** *мутав, нем човек*. — Како́ це споразу́миш с му́ту, кьд нумéје да ора́ти. **2.** фиг *онај ко тешко изговара речи, ћутљив човек*. — Ће ми ка́жеш куде си би́л, му́то му́тави, ел ће и да́ље ћути́ш? **3.** фиг *туп, глуп човек*. — Му́то му́тави, да́ваш да те сва́ки насама́ри, а ти́ му ћути́ш!

му́тав, -а, -о **1.** *нем*. — Му́тав, па не ора́ти. — Ел си ти́ му́тава ел с мéне не ора́тиш? **2.** фиг *приглуп, тупав*. — Неси́ то́лко му́тава да не ви́диш да те превара́л.

му́тавац м **1.** *нем човек.* — Како́ ће да ти ка́же кьд је му́тавац. **2.** фиг *ћӯтљив, по̄вучен човек.* — Му́тавче му́тави, еси́ могао́л да им ка́жеш да не дооду́ ју́тре, ју́тре вршемо?! **3.** фиг *приглӯп, тӯп човек.* — Откара́л му вола́ ис кошу́ару и ти́ја му́тавац ни ре́ч да му не ка́же.

мутаве́је несв пеј *ћӯти, не говори кад тре́ба.* — Немо́ј да мутаве́јеш кьд оти́деш у о́пштину, него им ка́жи што сам те научи́ла.

му́тавка ж **1.** *нема же́нска осо́ба.* — Не мо́ж се споразу́миш с њу́ ел је му́тавка. **2.** фиг *ћӯтљива же́нска осо́ба.* — Што́ вој не ре́че нешто́, му́тавке, него ћути́ш и слу́шаш како те нагрђу́је! **3.** фиг *приглӯпа же́нска осо́ба.* — Му́тавке една́ му́тава, да те мо́тља свака́ шу́ша како о́ће и ти́ вој веру́еш!

мутье́ње с гл им од *мӯти*, **1.** *меша́ње.* — Одме́ни баштý у мутье́ње кире́ч. **2.** фиг *мућка́ње.* — На мутье́ње је ку́ћу поди́гал.

му́тер м *шраф.* — А овде́ка до́јду му́тери да се до́бро зате́гне.

му́ти несв **1.** *меша.* — У́зни ча́кљу, па му́ти ма́лтер да се не сте́гне. **2.** фиг *мућка.* — Н-уме́је да жи́ви ако не му́ти. — Снао́ди се тако́ј што му́ти овьм-оньм.

му́ти се несв фиг *наоблачӯје се, квари се.* — Поче́ се одедну́ш му́ти вре́ме, навуко́ше се о́блаци.

му́тла ж **1.** *ћӯтљивица.* — Куде́ најде́ ову́ј му́тлу по це́л дьн да ми мутаве́је. **2.** *приглӯпа же́на.* — Му́тла, н-уме́је да се сна́јде, него по́јди и ти́, ега́ завр̀шите рабо́ту.

му́тља м **1.** *ћӯтљив че́век.* — Пита́ оно́га му́тљу, ал о́н ми ни́шта не ре́че. **2.** *сплетка́рош, слӯтљивко.* — Кьд му́тља замути и бра́ћа це покрву.

мутља́вина м **1.** *сплетка́рош.* — Дојде́ па она́ј мутља́вина да нешто́ оди́ри, ал му ни́шта не ре́комо. **2.** *мӯтан та̄лог у суду.* — Не́ма ви́ше раки́ја, остала́ тике́ мутља́вина.

мутља́г / мутља́к м **1.** *мӯтна вода, бара.* — Па́зи, ће зга́зиш у мутља́г, це заглобиш. **2.** *та̄лог на дну по̄суде у ко̄јој је била нека те̄чно̄ст,* в *мутља́вина (2).* — Иси́пи ти́ја мутља́г у ци́бру. — Ко́ј ће му пи́е они́ја мутља́к од вино́.

мутља́к м в *мутља́г.* — Уле́зе чове́к у мутља́к, за́бобика се, да на́јде куде му-е испа́дал за́ворањ. — Какьв је, ће попи́е и мутља́к, не ли раки́ју.

Мутни́ца ж *име Големе реке испо̄д села Мрковице до улива у Мораву.*

мутни́ца ж *мӯтна, велика вода наста́ла по̄сле про̄лома о́блака.* — Да вој не пружи́мо мо́тку, те́ше се уда́ви у мутни́цу. — Едну́ го́дину у́дари про́вала и мутни́ца однесе Пе́шину воденицу.

мутьевина ж **1.** *мӯтна вода.* — Надојде́ мутьевина, однесе ја́з на Димитри́ину воденицу. **2.** *гужва, мете́ж.* — Ква́ оно́ј мутьевина бе́ше на собо́р на Вра́кьице, ел се па́ потепа́ше Боровичани? **3.** фиг *сплетка́рош.* — С ту́ј мутьевину ни́ки не споређу́је.

мутьи́кав, -а, -о *по̄мало мӯтан, замућен.* — Јо́ш је вода́ у изво́р мутьи́кава, неје́ за пије́ње. — О́савну мутьи́каво вре́ме, ал се по́сле ра́зјагли.

мутьи́каво прил *по̄мало мӯтно, нејасно.* — Све́ што рабо́ти до́јде некако́ мутьи́каво, ни́кад неје́ ја́сно.

му́тоња м пеј в *мӯтља* (1). — Она́ си еде́ ла́јна, гала́ти га́, а му́тоња блаи у њу́ и ћути́. — Му́тоњо едьн, што́ ћути́ш, што́ во́ј не ка́жеш у о́чи кво́ тре́бе!

мућа́к м **1.** *ја̄је из ко̄је се не излеже пиле.* — Насади́ла све́ му́ћкови па се не излегу́ју. **2.** *по̄кварено ја̄је.* — Кьд га олупи́, а оно́ мућа́к. **3.** фиг *ништа.* — На сви́ по нешто́, а на њега мућа́к. — Дала́ му мућа́к. — Ће добие мућа́к. **4.** фиг пеј *по̄кварењак.* — Несьм се нада́ла да ће да испа́дне така́в мућа́к. — То́ј ти-е чове́к мућа́к.

му́ћка[1] ж **1.** фиг *непоштени посао, махинација.* — О́богати се на му́ћку. **2.** фиг *замка.* — Замеси́ли му му́ћку, сѣл да се ува́ти ко врапче́ на при́мку.

му́ћка[2] несв фиг *непоштено ради.* — Му́ћка нешто́, ни́ки не зна́е кво́, затво́ру га кра́тко, па и́сто.

мућкаре́ње с гл им од *мућкари.* — Не мо́ж да жи́ви без мућкаре́ње.

мућка́ри несв *прави махинације, непоштено ради.* — Мућка́ри са[с]-сто́ку, ко́лко да прека́ра живо́т.

мућка́рош м *онај који живи уз помоћ махинација.* — И башта́ му-е би́л и́сти таки́в мућка́рош.

муфљу́з м *покварењак, непоуздан човек.* — Од муфљу́за ни́кад није́ био́ чове́к.

муфљуза́ри м фиг *непоштено ради, вара.* — Муфљуза́ри нешто́ по Грди́лицу.

муфљу́ска рабо́та ж *непоштен посао.* — То́ј ти-е све́ муфљу́ска рабо́та, не пе́кљај се з-дрвари́.

муфљу́ски прил *на непоштен начин.* — Мо́ж чове́к сѣл на муфљу́ски на́чин да забогате́је, на поште́н — ни́кад.

муфтаци́ја м в *мувтација.* — Јо́ш еди́н муфтаци́ја се роди́л у малу́.

му́фте прил в *мувте.* — Кьд би било́ му́фте и ја́ би га узе́л.

му́че несв *оглашава се говече,* в *риче.* — Му́чу говеда́ у коша́ру, тре́бе се нара́ну.

му́ченица ж фиг *ракија.* — Да тргнемо по едну́ ча́шку му́ченицу.

мучење с гл им од *мучи (се).* — Без мучење не́ће сте́кнеш ни́шта. — Це́л живо́т ти-е мучење.

му́чи несв фиг *решава проблеме, бори се, ради, живи.* — Му́чи[м]-му́ку, то́ј рабо́тим це́л живо́т.

му́чи се несв фиг *бори се, ради, живи.* — Не́це ви́ше му́чим, це утепам. — Са́мо се због дете́ му́чим. — Му́чимо се да нешто́ сте́кнемо, ал те́шко.

/му́чи му́ку/ изр *пати, има проблема.* — С тој едно́ дете́ и с њега́ му́чи му́ку. — Му́чим си му́ку, ете́ то́ј рабо́тим.

му́чица ж дем од *мука.* — Му́ко, му́чице, куде́ да се де́нем, кво́ да рабо́тим?! — То-е моја́ му́чица, ја́ си гу зна́м. — Мое́ му́чице од бо́лес ни́ки не зна́е.

му́чњак м *дрвени сандук у који пада самлевено брашно у води́ници.* — Сама́ сам узима́ла бра́шно из му́чњак у вре́ћу и товари́ла на коња́.

мушема́ ж *столњак од најлона.* — С мушему́ ми-е по́лако, ла́ко гу ту́рим и ла́ко обри́шем.

му́шица ж зоол **1.** *мува, обад.* — Налете́ле му́шице ко на вру́ћо лајно́. — Печи́ла га му́шица, па у́штркља. **2.** фиг *нишан, пушка.* — Бр̀зга ко пред му́шицу. — На́мести му́шицу и смькну га с еди́н ме́так. **3.** фиг *омрзне.* — Узе́л ме на му́шицу, па ме по ду́шу те́ра.

мушиче́ с дем од *мушица.* — Па и од ово́ј мушиче́ ли да се тр̀зам?

мушиче́тина ж ауг и пеј од *мушица.* — Уле́зе голе́ма мушиче́тина, не мо́гу гу иска́рам ни с кр̀пу.

муши́чка ж дем од *мушица.* — Доака́ и на муши́чку, па це́л ди́н се верте́ око ме́не.

муши́чкав, -а, -о *брз, мушичав.* — Мло́го-е муши́чкав, бо́им се за њега́ како́ це сна́јде у живо́т.

мушка́р м (мн мушкари́) **1.** *мушко дете, младић.* — У њо́јну вами́лију нараѓа́ли се све́ мушкари́. — Збра́ли се мушкари́ на ри́д, ће и́грају фу́збал. **2.** фиг *млада домаћа животиња мушког рода.* — Од јагњи́шта остаи́л би и едно́га мушкара́, да мр̀ка о́вце.

мушка́рак м дем од *мушкар*. — Пора́сал ко пра́ви мушка́рак. — Како́ ти-е они́ја мушка́рак?

мушкара́ча ж *мушкобањаста жена*. — Бу́ска бе́ше о́пасна мушкара́ча, ни му́жи несу́ смеја́ли с њу́ да се ва́ту у ко́скс.

мушкаре́ с (мн мушкарети́ја) *мушко дете*. — Дојде́ едно́ мушкаре́, доне́се ми пи́смо о[д]-Ци́тка из рабо́ту.

мушкарче́ с дем од *мушкар, мушко дете, дечак*. — На едну́ страну́ седу́ мушкарчети́ја, на дру́гу девојчети́ја.

мушкарче́нце с дем и хип од *мушкаре*. — Чијо́ ли-е оно́ј у́баво мушкарче́нце?

му́шки прил *јако, снажно, озбиљно, као мушкарац*. — У́дри му́шки. — Запни му́шки. — Да се држи́ш му́шки, немо́ј ти ви́дим сльзу у о́чи. — Не жња́вкај, но је́ђ му́шки.

му́шко с *мушкарац, муж*. — Ку́ћа без му́шко се бр̀зо ага́си.

му́шља несв **1.** *претражује шапом шупљину*. — Му́шља пот ка́мен куде се заву́кла риба́. **2.** фиг *брзо једе*. — Му́шља рану́ ко воденица.

мушља́ње с гл им од *мушља*. — Без мушља́ње не мо́ж рибу́ да иска́раш и[з]-скри́вницу.

мушљи́ка ж **1.** *сипац, жижак*. — Све́ ни гре́де у по́друм пое́доше мушљи́ке. **2.** фиг *врдалама, препредењак*. — Море́, тај мушљи́ка проврти́ куде́ други не мо́ж ни да привири.

мушљи́кав, -а, -о *провртен, избушен, црвоточан*. — Сьг ми ћупри́ја до́јде све́ мушљи́кава.

мушљи́на ж (угл у мн) *провртени (исипчени) део дрвета, црвоточина*. — Све́ сипа́ц напраи́л мушљи́не по гредУ́.

мушљи́нка ж дем од *мушљина*. — Све́ мушљи́нка до мушљи́нку, иси́пчен скро́з разбо́ј.

муштери́ја ж/м **1.** *купац*. — Жи́да-е игра́л око муштери́је, са́мо да ги услу́жи како тре́бе. **2.** фиг *љубавник*. — Има́ си она́ њо́јне муштери́је на кои́ си бес па́ре да́ва. — Остала́ без муштери́је, па побеснела.

муштери́ка ж *жена купац*. — Ни́шта без муштери́ке, оне́ ми на́јбље купу́ју. — Ка[д]-це збе́ру муштери́ке, па по́чну да дрњкају, три́ дьна ми у́ши савну́.

муштериче́ с *дете купац*. — Че́кејте да послу́жим ово́ј муштериче́, ви́ сте голе́ми, за ва́с је ла́ко.

муштина[1] м *мушкарац, муж*. — Те́шко е у ку́ћу без муштину́.

муштина[2] м зб им *мушкарци, мужеви, мушкадија*. — Тьм не́ма же́не, све́ муштина́, ко́ј ћеш ђа́вол ти́ та́м?

муштри́кла ж *муштикла*. — Де́да и ськ пу́ши на муштри́клу.

Н

на́ узв *узми, ево*. — На́ ти чу́к. — На́ ти кльу́ч от ку́ћу да нара́ниш пи́лишта.

/на Вели́гден/ изр *никад*. — То́ј што ти обећа́л ће донесе́ на Вели́гден.

/на ка́јдис/ изр в *кајдис*. — Уда́ри га на ка́јдис да га по́лако оцече́ш с косу́.

/на кр̏в и но̀ж/ изр *у рату, у завади, у свађи.* — Они̏ су на кр̏в и но̀ж. — Едва̀ га узо̀ на кр̏в и но̀ж.

/на ла̏кат/ изр **1.** *мера дужине од шаке до лакта.* — На ла̏кат одређу̏емо ко̀лко ће бу̏де дуга̀чка осно̀ва за цр̏ге и посте̏љке. **2. ку̏ћа на ла̏кат** *кућа на Г.* — И̏мају старовре̏мску ку̏ћу на ла̏кат.

/на ла̏стреж/ изр *мера дужине раширених руку* (Горње Гаре). — Тканѝце тка̀емо на ла̏стреш, едѝн ла̏стреш, една̀ тканѝца.

/на ма̀ови/ изр *на тренутак, повремено, кад га ухвати лудило.* — На ма̀ови-е лу̏д, на ма̀ови му ни̏шта неѐ. — На ма̀ови-е до̀бро, на ма̀ови невељаје (*болестан*).

/на ну̏ларицу/ изр *до главе, до голе коже* (*шишање*). — У про̀лет ги стрижѐмо на ну̏ларицу. — Што̀ си детѐ оћупи̏л на ну̏ларицу?

/на нотѐг/ изр: **1.** *извући, ослободити што тргајима, вучом.* — Ће вр̏жемо трупа̀ц с коно̀пци, збе̏ремо му̏жи и извучѐмо га из ба̏ру на потѐг. **2.** *приправан, увек на услузи.* — Како го̀ћ у̏знеш, ја̀ сам им у̏век на потѐг; мѐне потѐгну кьд им нешто̀ устрѐбе.

/на пр̏ву ну̀меру/ изр *до главе (ошишати)*, в *на нуларицу.* — Ка[д]-цам гу вати̏ла, треба̀ло-е да гу оши̏шам на пр̏ву ну̀меру, да ви̏ди чи̏и ће му̏жи она̀ да ди̏ра!

/на прѐборке/ изр *на фалте, на наборе.* — Тьг се носи̏ле су̀кње на прѐборке, па и ја̀ сашѝем едну̀.

/на прѐкрет/ изр *уз помоћ полуге.* — У̏зни мо̀тку па да га ди̏гнемо на прѐкрет.

/на прѐстиж/ изр *такмичећи се*, в *на претич.* — Уработѝмо га зача̀с на прѐстиж.

/на прѐтич/ изр *у журби, на брзину такмичећи се.* — Пропа̀до работећѐћи на прѐтич, сама̀ да пости̏гнем свѐ.

/на прѐтруп/ изр *на брзину, преко колена.* — Ни̏кога не слу̏ша, свѐ рабо̀ти на прѐтруп.

/на рѐд/ изр *заједничко чување стада онолико дана колико ко има брава у њему.* — Откьд омали̏мо сто̀ку, не уцењу̏емо говедара̀, чу̏вамо си ги на рѐд.

/на рога̀ч/ изр *наопако, на свађу.* — Како̀ гу довѐде у ку̏ћу, свѐ пођѐ на рога̀ч!

/на шевѐр/ изр *на страну, храмајући*, в *нашевѐр.* — Свѐ чи̏ча и̏де некако̀ на шевѐр.

/на шејта̀н/ изр *несигурно, правећи осмице (ходање).* — Дојдо̀ некако̀, ал све на шејта̀н.

наа̀ка се фиг *наскита се, налута се.* — Емпу̀т да чу̏ем да си се наака̀л, па ми̏рна у гро̀б да лѐгнем.

наа̀лен, -а, -о *уален, размажен.* — Деца̀ вој мло̀го наа̀лена, и̏ч гу не слу̏шају.

наа̀ли (се) свр *навикне (се), размази (се).* — Наали̏ли га да му свѐ уга̀ђају, па сьг беду̏је и зага̀ђа. — Немо̀ј ми детѐ наа̀лиш на ру̏ке, и онако̀ нѐће да о̀ди, тра̀жи да га но̀сим! — Наали̏ла се говѐда на кр̏му, па нѐће да пасу̏.

наа̀љува̀ње с гл им од *наа̀љује (се).* — О[д]-то̀лко наа̀љува̀ње по̀квари се детѐ.

наа̀љу̏је (се) несв *навикава (се), квари (се).* — Та̀ј ку̏чка ми наа̀љу̏је детѐ на сва̀шта. — Немо̀ј се наа̀љу̏јеш на тај ракичѐтину, ће те усара̀ви!

наа̀пе свр *нагризе, загризе.* — Наа̀пе оша̀в па оста̀ви.

наапо̀тина ж гл им од *наапе, загрижено воће.* — Оста̀ља куде-да̀је по ку̏ћу наапо̀тине и огри̏жљаци.

наапува̀ње с гл им од *наапуе.*

наапу̏е несв *нагриза, загриза.* — Не наапу̏ј ви̏ше тако̀ј кру̏шке, него ги појѐђ, нѐћу ги да̀вам на сви̏ње.

набáда несв **1.** *храмље.* — Свé набáда кьд óди, ал дóбро-е. **2.** *тешко хода у ципелама с великим шпиклама.* — До јучéрке носúла опьнци, а ськ набáда на онéј гигáље ко штрк (*ирон*). **3.** фиг *зна по мало, погађа.* — Набáда помáлко нáшки, па се разбúрамо.

набадáљка ж **1.** *кочић за садњу поврћа,* в *расадаљка.* — Úзни набадáљку, па расађýј зéље. **2.** фиг пеј *жена која носи ципеле с високим шпиклама.* — Есú видéла онýј набадáљку, постáла варошáнка, па се погосподúла.

набадáње с гл им од *набада.* — Морé, óди, ал какó óди, с набадáње, едвá се вучé у[з]-штапчé.

набáје свр *превари, бајањем ослободи кога злих сила.* — Да вој не нáбаја боба-Марúчка тéше детé да ми љóсне од плакáње.

набаљézга се свр *наприча глупости.* — Дójде куде нáс, попúе некý, набаљézга се, па си отúде дóм.

набáња се свр *задовољи се купањем, накупа се,* в *избања се.* — Ел се еднýш набањáсте? — Набањáмо се по вúрови у Голéму рекý.

набáпка свр *напуни.* — Набапкá кýбе з-дрвá, па ськ сáмо бабьй.

набáпка се свр *наједе се.* — Добрó се нáбапка, па лéже да спú.

набáпће свр *напуни, наставља дрва у ватру.* — Набáпћи га дóбро да се загрéје кýћа, да се не мрзнемо при тóлка дрвá.

набáса свр *налети на некога или нешто.* — Набасáмо у Мрковицу на срнý; побéже кро[з]-шибáк.

набáцка се свр *набоде се, убоде се.* — Набацкáло се детé на трнчьк, ськ ће му га бáба извáди. — Це набáцкаш на иглý.

набáчка се свр **1.** *задовољи се бачкањем у барушштини.* — Набачкáле се свúње у долúну, па си самé дојдóше у кóчину. **2.** *испрља се.* — Кудé си се такój набачкáл, ко да си одúл по глóбила?

нáбашка прил *одвојено, посебно.* — Несý се одслúли ал жúву нáбашка. — Нáбашка ни измéри по двá кúла шињéр.

набьнња свр фиг *наприча лажи о коме, оклевета.* — Когá онá набьнња ни Морáва не мóж га опéре.

набьпа се свр фиг *наједе се.* — Ка[д]-це набьпа, трú дьна ће рабóти бес-лéб.

набьпће се свр в *набьпа се.* — Сврну куде Пéрсу у Пáвловци, набьпћá се, па тьк крену за Власúну.

набéден, -а, -о **1.** *невино оптужен.* — Такój набéден, двé гóдине óдлежа у áпсу. — Бéше набéдена да-е крáла постéљке куде Стojáнку. **2.** фиг *лажни мајстор, умишљен стручњак.* — Набéден да-е дóктур, па лекýје сьс трáвке. — Набéден мájстор, свé по селó опрáља.

набéди (се) свр *оклевета (се), оптужи (се) лажно.* — Умéје онá да набéди човéка, пóсле пéри љáгу ако мóж.

— Лáсно-е да се човéк набéди за свáшто, да га затвóру.

набéђен, -а, -о в *набеден (1, 2).* — Набéђени су да крáдну јагњúћи ис тýђу трлý (*1*). — Тój су набéђени мájстори, кобojáги умéју да сúдају (*2*).

набеђувáње с гл им од *набеђује.* — За тój набеђувáње морáл је куде судúју у Власóтинци.

набеђýје несв *клевеће, лажно оптужује.* — Úвек другóга набеђýје, а óн крúв.

набели́час, -та, -то *прéтежно бео*. — Лáко ћеш вој познајéш óвце, свé им пр̏лице набели́часте.

набелу́жњав, -а, -о в *набеличас*. — Коé су ти овéј набелу́жњаве китке?

набелужња́во прил *беличастo*. — Ел у́век цьвту овакóј набелужња́во?

набéре свр **1.** *насече, наструже* (*дрва*). — Отишлú у шумáк у Óвсиште да набéру дрвá за зиму́. **2.** фиг *загноји*. — Не бóј се, ће набéре бубу́лка, па ће прójде.

/набéре мéд/ изр *извуче корист, искористи се (ирон)*: — Штó кóси пáпрат по у́трину (?), ће набéре мед тáм?! — И óн набрáл мед у печалóвину, па ће мéне наговáра!

набеснýје се свр фиг *заспи се игре, одмори се*. — Набеснувáл си се, ськ ће пójдеш у шкóлу, па да у́чиш. — Нáбеснува ли се ви́ше, трéбе да лéгаш?

набúва несв **1.** *набија, побија*. — Набúва кóлци, ће грáди трлу́ у óриште. — Претуцá си пр̏с набиваћи ексéри. **2.** *пакује, слаже*. — Трéбе се сéно дóбро набúва у плéвњу да стáне још едьн вóз.

набúва се несв *завлачи се*. — Кудé се набúваш тáм по плéвњу, излéзни да ти кáжем квó трéбе.

/набúва на нóс/ изр *сúрда се, свети се, ликује*. — На нóс ми стáлно набúва твоú курвальци.

/набúва нóс/ изр *сувише радознао*. — Свýде набúва нóс, не мóж ни да мóчаш да óн не знáје.

набиваље с гл им од *набива (се)*. — Донéси мацóлу за набиваље кóлци. — Нéма набиваље по[д]-цтóгови ка[д]-це úграмо жмýрке.

набúра несв **1.** *прави наборе на сукну, прави фалте*. — Тýј га набúраш да бýде пóтесачко у струк. **2.** фиг *гноји се*. — Набúра му чúр на рýку, па га болú.

набúра се несв *скупља се*. — Тój платнó се мнóго набúра, нејé дóбро за аљúне.

набира́ње с гл им од *набира (се)*.

набиро́тина ж *место где је тканина набрана (на гардероби)*. — Тéсно ми-е тýј кудé-е набиро́тина у струк.

наблагњúчав, -а, -о *помало сладак*. — Дójдý ми овéј крýшке помáлко наблагњúчаве, ал трéбе jóш да стojý у слáму, да упрнý.

наблагњýје несв *има слаткаст укус*. — Наблагњýју слúве, ал трéбе jóш да зрéју да заблагнéју.

наблесњúчав, -а, -о *блескаст, приглуп*. — Нејé он лýд, сьлте помáлко наблесњúчав.

наблúзи (се) свр **1.** *дође, приђе ближе*. — Напрáише кýћу у Предéне, наблизúше се до вáрош. — Ка[д]-це наблизúмо накуде вóз, сéдомо да одáнемо у ладовúнку. **2.** *приближи, примакне што*. — Наблúзи накуде нáс тýј тепсúју да и мú ýзнемо од бáницу! — Наблúзи ми чокáњ. **3.** *дође време*. — Нáблизи се Свети-[И]лија, а сéно ни у пóље jóш растрвено. — Нáблизи се Митровдьн, а óн се не врну из рабóту. — Нáблизи се пооденье у шкóлу.

нáблизо прил *близу, поред*. — Сéдните нáблизо, да мóж едьн на другóга да помáга.

набльýје се свр *исповрáћа се*. — Напúју сс, па се набльýју куде стúгну.

набодé свр фиг *погоди, каже*. — Набодé по некý и по нáшки (*реч*).

набój м *место убода на телу*. — Не дúрај ме тýј, болú ме набój од јексéр.

наболњúчав, -а, -о *болешљив, болан*. — Наболњúчава-е, па не мóж да рабóти. — Óн наболњúчав седú, а јá овóлко бóлна, па ми грбúна пýца од рабóту.

на́бран, -а, -о **1.** *наборан, згужван.* — Куде́ си седе́ла па ти су́кња тако́ј на́брана? **2.** *насечен, насту́ган (дрва).* — И́маше на́брана дрва́ у Мртви́це, ал ми ги неки́ зиму́ске откара́л.

набр̀дило с *део разбоја у који се смешта брдо.* — Сък су ми но́ва набр̀дила, па бо́ље наткаву́ем.

набрецува́ње с гл им од *набрецу(ј)е се.* — Н-умéје с љу́ди, научи́л на набрецува́ње, па га зато́ј ни́ки не ве́рма.

набрецу́е се / набрецу́је се несв *говори осорно, набусито, грубо.* — Набрецу́ј се на твоју́ ма́тер, немо́ј на ме́не. — Не́мо́ј ми се ту́ј набрецу́еш, ни́ки ти се не пла́ши.

набрза́к прил *на брзину.* — О́ће све́ набрза́к да рабо́ти, па иса́би.

набрзачки́ прил *на брзину.* — Ако мо́ж о́н би све́ то́ј набрзачки́ уработи́л.

набр̀зи свр **1.** *најури.* — Ћу пу́штим ку́че да те набр̀зи нис пу́т. **2.** *истера.* — Набрзи́мо о́вце и[з]-жи́то. **3.** фиг *испрати, отпрати.* — На́брзи ли го́сти? — А́јде да те набр̀зим ка[д]-ци реши́л да си и́деш.

набрзњи́чав, -а, -о *брз, ужурбан, површан.* — Набрзњи́чав је, не зна́м како ће та́м да се сна́јде.

набрзу́је несв *најурује, одгони.* — До́јде ли ту́ђо живи́нче докуде авли́ју, Ћу́ма га о́дма набрзу́је.

набр̀ка свр **1.** *спреми храну за свиње.* — У́зни пре́внину и ва́рени компири́, па набр̀кај на сви́ње да еду́. **2.** фиг *упрља, запрља пробањем.* — Па́зи да о́вце не набр̀кају мле́ко у котле́! **3.** *напипа.* — Набркáл голе́му рибу́ пот ка́мен, а не казу́е, са́м ће гу ва́та. — Набркá нешто́ ру́таво у мра́к, па се себну́ о[д]-цтра́.

набрњи́ се свр *досади брујањем.* — На́брња ми се Ви́тко с мото́р, не мо́гу га ви́ше слу́шам.

набро́и / набро́ји свр **1.** *побројн, избројн.* — Набро́ји ми сви́ ва́ши из вами́лију. — Наброи́ ги, бе́ше едно́ два́ес, ако не по́више. **2.** фиг *исплатн.* — Нека ти набро́и па́ре и нек во́ди јунче́.

набр̀чка се свр **1.** *набора се.* — Набрчка́ле вој се ру́ке и обра́зи, остаре́ла а јо́ш то́ј не ви́ди. **2.** *изгужва се.* — Облекло́ му се набрчка́ло, па му ли́ткају пандиљи́ низ грби́ну. **3.** *искупа се, наужива се у води.* — Набрчка́ли сте се до ми́лу во́љу, а сък о́дма до́м!.

набр̀чкан, -а, -о *наборан, нагужван.* — Но́си набр̀чкани опљнци.

набу́ва свр *натура, набије, смести.* — Набува́мо сла́му у пле́вњу до ро́гови. — Оно́лку ву́ну на́бува у едну́ вре́ћу.

набу́ва се свр **1.** *завуче се, сакрије се.* — Набува́л се негде́ по по́друм да га ни́ки не на́јде. **2.** *сакрије, завуче.* — Куде́ ли-е набува́л ва́нглу, не мо́гу гу на́јдем. **3.** фиг *наједе се добро.* — Че́камо да се набу́ва, па да и́демо на рабо́ту. **4.** фиг *пребије, претуче.* — Набува́ му се до́бро, па сък нека ви́ди кога́ ће пла́ши.

набуда́лес, -та, -то *приглуп, будаласт.* — Куде́-е он набуда́лес, ту́ј и ти́ на-лу́дњичав, па да корчи́те све́т.

набу́лка свр *накока кукурузне кокице.* — Сьг ћу ви набу́лкам ца́ревицу.

набу́па свр **1.** фиг *пребије.* — До́бро му се набупа́, ви́ше ме не́ће гала́ти. **2.** фиг *напуни.* — Набу́пај ко́лко мо́ж да ста́не у тој вре́ће, и́ч немо́ј да жа́лиш компири́. **3.** фиг *наједе се.* — Набу́пај до́бро торбиче́, доле́ко-е Власи́на, тре́бе преко́ Чемерник да се о́ди.

набу́па се свр *наједе се.* — Ако си се набупа́л, да по́одимо.

набу́пка (се) свр у дем знач: *набупа (се).* — Набу́пкај туј мешинку, крчу́ ти цревá, ви́диш да ти-е гла́дна. — Дете́ се на́бупка, па ће спи́. — На́бупка ли се она́ мангу́п?

набу́та свр *нагура, набије, сакрије.* — Куде́ си набута́л но́жице за стрижење о́вце, са́[г]-ги на́јди. — Набу́там му га у ду́пе шу́гаво (*псовка*). — Све́ би ти́ја алама́н, да мо́же, у ду́пе набута́л, какъв је (*грамзивац*).

набу́та се свр **1.** *завуче се.* — Набута́л се негде́ у коша́ру, не мо́ж га дови́камо. **2.** *нагура се.* — Набута́ле се у едно́ сопче́, па си седењку́ју, а ја ца́цим прет ку́ћу, не́мам кључ.

набу́тан, -а, -о *нагуран, угуран.* — Едва́ најдо́ сена́рке ви́ле, набу́тане го́ре у плевњу на та́ван.

набутува́ње с гл им од *набу́тује (се).* — Закаса́ с тој његово набутува́ње, набу́та се, не мо́ж га на́јдеш.

набу́тује несв **1.** *нагурава.* — До́бро набу́туј ву́ну у вре́ћу, да не претекне ни куде́љка. **2.** фиг *крије.* — Све́ његово набу́тује негде́, да га ни́ки не ви́ди.

набу́тује се несв *зарива се, крије се.* — Куде́ се набу́тујеш по ти́ја по́друм, што не изла́зиш ви́ше?

набу́ћи се свр **1.** *надигне се, ускипи.* — Набу́ћило се те́сто, ће изле́зне ис кори́то. **2.** фиг *спреми се да запла́че.* — Немо́ј га ди́рате, набу́ћил се, ће запла́че.

набу́чка свр *бучкајући произведе маслац.* — Набучка́ла дањс три́ о́ке ма́сло.

нава́ди свр **1.** *извади све.* — Нава́димо то́лко компири́, ће истркају и за тре́ћу зиму́. **2.** *извади одређену количину.* — Нава́ди ми компири́ у ово́ј торбиче́ за цувечьк. — Нава́ди ми у шише́ раки́ју из бу́ре за у кумаши́на. **3.** *наводњава, залива пу́тем ваде.* — Нава́димо бра́ниште, па трава́ до по́ес.

нава́ди се свр *навикне се.* — Немо́ј га нава́диш з-бонбо́не, по́сле сва́ки дьн да виси́ овде́.

навађува́ње с гл им *навађује (2), наводњавање.* — Без навађува́ње не би то́лки сто́г зденули у доли́ну.

навађу́је несв **1.** *вади, ископава.* — Ста́нка навађу́је по́више компири́ у њо́јно компири́ште. **2.** *наводњава.* — И ча-Дра́гомир навађу́је гради́ну о[д]-до́љи кла́данац.

на́вал м бот *врста папрати* Dryopterius Felix — Mas. — На́вал не еду́ говеда, а не пасу́ га ни о́вце.

на́вала ж бот в *навал.* — На́вала расте́ уз ре́ку, на камени́то и вла́жно ме́сто.

нава́ли свр **1.** *наслони, искрене.* — Нава́ли га накуде ме́не. — Нава́ли ло́јтре уза а́јат да не па́дну **2.** фиг *усмери стоку према неком циљу.* — Приби́ри о́вце, па ги нава́ли накуде Је́реницу. — Кьд бу́де још коно́пац до за́одак, нава́ли говеда накуде поја́ту. **3.** фиг *притисне, притегне, нагони.* — Навали́ли да ме мо́лу да се же́ним, ал ја јо́ш несьм то́лко лу́д. **4.** фиг *насрне.* — Што си навали́л на ту́ј жену́, пу́шти гу!

нава́ли се свр **1.** *наслони се, ослони се.* — Ма́лко сам се навали́ла да дре́мнем. — Нава́ли се на си́д да не па́днеш. — Нава́ли се на ме́не. **2.** *искриви се, полегне, склон паду.* — Навали́ла се Дани́лова ку́ћа, већем ће па́дне. — Навали́ли се пло́тови ни[з]-сока́к, не́ма ко́ј да ги по́тпре.

навали́ја ж *навала људи, гужва,* в *навалица.* — Не мога́ да ку́пим ни́шта, у за́другу голе́ма навали́ја. — Докле бе́ше навали́ја, и́маше шиће́р, ськ ви́ше не́ма.

нава́лица ж *навала, гужва,* в *навалија.* — Голе́ма нава́лица за бра́шно, ће поскупе́је.

навалу́је несв в *наваљује.* — Немо́ј да навалу́јеш на чове́ка, не́ће ти ку́пи тој кравче́!

навалу́је се несв *криви се.* — Навалу́је се поја́та, ће па́дне ако гу не по́тпремо з-дире́ци.

нава́ља свр **1.** *докопрља, накопрља.* — Наваља́ла деца́ со́спу нис-пу́т, па затвори́ла прти́нче **2.** *донесе, нанесе.* — У́дари про́вала, река́ на́ваља ка́мење и тру́пци пред воденицу, не мо́ж се про́јде. **3.** фиг *врши припи́сак, приморава.* — Он нава́ља на њу́, ал се она́ не пода́ва. **4.** фиг *наговара.* — Не́ћу ви́ше да нава́љам да до́јде куде сестру́, како́ о́ће тако́ј нека рабо́ти.

нава́ља се несв *наслања се.* — Немо́ј се нава́љаш на гредý, иструле́ла, ће се скрши да па́днеш.

нава́љање с гл им од *нава́ља* (*се*). — То́лко мое́ нава́љање и па́ не́-смину куде на́с.

нава́љу́вање с гл им од *нава́љу́је* (*се*), *нава́љивање.* — Тако́ј с нава́љу́вање не мо́ж га нака́раш да те послу́ша.

нава́љу́је несв **1.** *ослања, подупире.* — О[д]-цтра́ на вра́та но́ћу нава́љу́је неки́ дире́к. **2.** *наговара, тражи, захтева.* — Нава́љу́је да гу пу́стим да и́де с Ка́ту на Чоба́нац на собо́р. **3.** фиг *усмери стоку у неки правац.* — До́де-ле, Ма́рице, те́рај о́вце, нава́љу́ј, ба́јке-ле, Стоја́не, др̀ж девојче, грва́ј (*нар песма*). — У пла́дне нава́љу́ј гове́да накуде пла́ндиште. **4.** фиг *оптерећује обавезама.* — Јо́ш је мале́чьк да нава́љу́јеш то́лки посо́л на ње́га.

нава́љу́је се несв **1.** *наслања се.* — Не нава́љу́ј се на си́д кьд је та́зе кре́чен. **2.** *криви се, пада.* — Ку́ћа се поче́ла нава́љу́је, тре́бе гу по́тпремо з-дире́ци. — Чу́вај до́ле, нава́љу́је се бу́ка, ће па́дне!

нава́м(о) прил **1.** *на овамо, на ову страну.* — До́јди нава́м да ти ка́жем нешто́. — Ће пре́јду з-гове́да нава́мо, у Мртви́це. **2.** фиг *до данас.* — Од Печи́нову смр̀т нава́м несмо́ пркну́ли. — Од Ђурђо́вдьн нава́мо у́бавачко ни по́служи вре́ме.

нава́ри свр **1.** *залеми варењем, завари.* — Строши́ла му се коса́, ал гу нава́ри́л, па ко́си та а́ли. **2.** *скува више јела.* — Нава́ри́ла то́лко ко да ће на обе́д да ви́ка це́лу малу́.

нава́ри се свр *набубри, нарасте при кувању.* — Кь[д]-це нава́ри пчени́ца, сте́ ти пу́н ло́нац.

нава́рува́ње с гл им од *нава́ру(ј)е (се).* — Ми́ка и́ма апера́т за нава́рува́ње, одне́си куде ње́га да ти нава́ри ра́лицу.

нава́ру́е / нава́ру́је несв **1.** *леми варењем, завариује.* — Пр̀сла мати́ка па одне́се да гу нава́ру́е. **2.** *кува више јела.* — Уме́је она́ да нава́ру́је три́-четири обе́да за по неде́љу дьна.

нава́ру́е се / нава́ру́је се несв **1.** *завариује се.* — Ово́ј се нава́ру́је едно́-на́друго да бо́ље држи́. **2.** *набубри при кувању, добро се кува.* — Што се ови́ја гра́ до́бро нава́ру́је, да се чу́диш.

нава́та свр **1.** *ухвати велику количину нечега.* — Што су навата́ли ри́бе куде Са́став Ре́ку у они́ја ви́рови! **2.** фиг *плаши се, страхује.* — Навата́ло дете́ стра́шицу од мра́к, не сме́је само́ да оста́не до́м.

нава́та се свр **1.** *ухвате се сви.* — Навата́ше се сви́ у оро́ кьд за́свири бајка́ Ти́ча. **2.** *прихвата се, лаћа се неког посла.* — Што́ се о́н не нава́та да рабо́ти куде Са́нду, него са́мо ти́? — Што́ се нава́таш, ка[д]-зна́ш да не мо́жеш? **3.** *појави се што.* — Навата́ла се мола́ у по́друм дори до плафо́н. **4.** фиг *има користи, одговара што коме.* — Не нава́та му се да рабо́ти за то́цку на́дницу. — Нава́та му се тако́ј, па си рабо́ти куде до́м. **5.** фиг *има храбрости.* — Јо́ш се не нава́там да пре́зам Му́рцу. — Ни́ки се не нава́та у даньшньо вре́ме да купу́е сто́ку, ал се Ги́га навати́л.

наватање с гл им од *наватa (се)*. — Данас нема наватање за работу, голем је светац.

навати се свр *подухватити се, латити се, обавезе се, скупити храбрости*. — Навати се да ринем снег, ал не могу га савладам. — Ка[д]-те види таквога, беж-цевап, која це навати да те узне? — Наватил се да чува говеда, сак не смеје да откаже.

навађа се несв *прихвата се чега*. — Што се навађаш кьд не знаш да работиш?

наведе свр **1.** *наговори, превари*. — Немој те неки наведе на погрешан пут, па отидеш у Друсунци, место Банковци. — Оће ме наведу да гу бием, ко да сам будала. **2.** *наброји*. — Наведи још некога са[с]-слабу оцену из малу. **3.** фиг *одведе, отера, заведе*. — Ракија ти-е лошо друштво, ће те наведе на зло. **4.** фиг *нагне*. — Наведе ти он онај кондирче и испразни га. **5.** фиг *покаже*. — Да не среото човека те ме наведе на пут, не би погодил куде да идем. **6.** фиг *савије*. — Парошци се требе добро наведу уз огењ, ако о[д]-тој праиш вилу.

наведе се свр *нагне се, сагне се, надвије се над што*, в *снаведе се*. — Наведи се нат кацу да видиш колко има још комине. — Наведи се кьд едеш да се не укапеш. — Наведи се над извор, па пи!

наведен, -а, -о **1.** *наговорен, нахушкан*. — Не би он тој уработил да неје наведен. **2.** *савијен, нагнут*. — Требе да-е коса малко наведена да боље реже. — Несу ти добро наведени парошци на вилу, затој испада сено.

наведне (се) свр у дем знач: *наведе (се), нагне (се)*. — Наведни кову да исипеш сву превнину. — Наведни се над воду да видиш куде ми испаде костура.

наведњује несв *нагиње*. — Немој по много да гу наведњујеш, ће исипеш сву воду. — Само наведњује влашу, докле вој не види дно.

наведњување с гл им од *наведњује (се)*.

наведњује се несв *надвија се, нагиње се*. — Немој се дете наведњује крос прозор, ће падне.

навезе свр *довезе, допреми*. — Навезли смо троја кола сено у плевњу. — Невезал дрва за три зиме.

наве(ј)ште с *место навејано снегом, смет*, в *соспа*. — Толка навеишта прођо о[д]-Цело, ал овај сospa ме умори.

навејотина ж *смет*, в *соспа*. — Иди по голо, немој крз навејотине, да се не заглобиш у снег.

навек прил *заувек, увек*. — Кусо петле, пиле навек. — Навек ћу ти пантим тој добро. — Заклели се навек у љубав.

навешка ж *канал, врпца на чарапама и опанцима*. — Вржи добро навешке, да ти се чарапе не смацињају.

навива несв **1.** *намотава, навија што*. — Навива основу на кросно, ће ткае постељке. — Навива сат да звони у пет. — Како ли навива сат с онеј ручерде? **2.** *држи чију страну, навија за кога*. — Ја сам толко навивала да се они узну, ал им се не даде. **3.** *бодри тим*. — Навива за Власину из Власотинци.

навивалка ж *жена која намотава основу за ткање*. — Едьн отегне, па држи онуј пређу, едьн врти кросно, окређа, а навивалка начиња онуј пређу, да-е права на кросно, да се не смацињa и не умрси.

навивање с гл им од *навива*. — За навивање основу ће викамо Зорку, она-е за тој поумејатна.

на̀ви м мн нар мит *самовиле које су настале од душа неудатих девојака које су извршиле самоубиство због неузвраћене љубави или немогуће љубави, в навоји (3).*

навије свр **1.** *намота (пређу, федер на сату)* — Кьд навије пређу, ће по́чне да ткае. — Нека навије са́т да не ста́не. **2.** фиг *запне, потегне, понаша се тврдоглаво.* — Куде́ навије, ту́ј и́де, ни́кога не бренује. — Кьд навије на свој вра́т не мо́ж га одгово́риш. — Нави́л ши́ју, па по његово, како́ си о́н уме́је. **3.** фиг *преузме одговорност, обавеже се.* — Нави́л на вра́т оно́лка деца́, сьл ги не мо́ж изра́ни, а куде́-е оста́ло.

навије се свр *исплаче се, накука се.* — Нека се навије да вој ма́лко ла́кне од бо́л.

навика свр *дозове кога.* — Вика́ га, вика́ од ри́д, едва́ га навика́ да дока́ра воло́ви за у јера́м.

навика се свр фиг *изгрди, изврђа, издере се.* — И ако га не позна́ва, без ра́злог се на́вика на чове́ка, и о́н си отиде́ посра́мен.

навикњавање с гл им од *навикњује (се).* — Још едну́ш да чу́ем тој навикњава́ње на ма́тер, ја́ ћу те те́пам.

навикњује (се) несв *издире се на кога, подвикује на кога, навикује се коме.* — Ста́лно навикњу́је на жену́, не зна́м како га трпи́. — Научи́ла деца́ од њега, па вој се и она́ навикњу́ју.

навикување с гл им од *навикује (се),* **1.** *навикавање.* — Тре́бе вре́ме за навикува́ње докле се нави́кну едно́ на дру́го. **2.** *издирање,* в *надирање.* — Не́ће му ни́ки доо́ди због његово навикува́ње. — Не мо́ж о́н без навикува́ње, на сва́кога се навику́је.

навику́је (се) несв **1.** *привикава (се), навикава (се).* — Навику́је се да но́си наоча́ре, ал му те́шко. — Немо́ј ми деца́ навику́јеш на цига́ре, ћу те утепам. **2.** *виче на кога, претти коме, обрецује се на кога.* — Навику́је се по це́л дьн како́ на кога́. — Ако ми́сли да се на сва́кога навику́је, не́ће га ни́ки слу́ша. — Научи́л да навику́је на његови, па ми́сли мо́же и ме́не да се навику́је.

нави́лчи свр в *навиљчи.* — Кьд нави́лчиш се́но у Па́прат, пре́јди на Момчи́лово. ▪ трп прид **нави́лчен**, -а, -о *сакупљен вилом.* — Нави́лчено се́но тре́бе да зде́неш на ови́рке.

нави́љак м *количина од једне виле сена,* в *дипла.* — Нави́љчи о́ткоси све́ по нави́љак да ги бо́ље зде́нем у пла́с.

нави́лка[1] ж в *навиљак.* — Ти́ спре́ми о́ткосје у нави́љке, а ја́ ћу га де́нем.

нави́лка[2] свр в *навиљчи.* — Двоица, па зачьс навиљка́мо се́но да се су́ши. ▪ трп прид **нави́љчен**, -а, -о *скупљен вилом.* — Це́ла лива́да-е нави́љчена.

нави́љче с дем и хип од *навиљак.* — Нави́љче по нави́љче — ови́рка.

нави́љчи свр *сакупи сено у навиљке.* — Тре́бе се нави́љчу о́ткоси у Ди́ниницу, а ја́ кьд га де́нем ћу огре́бем лива́ду.

навиљчување с гл им од *навиљчује.* — Што-е о́н бр̀з у навиљчува́ње о́ткоси.

навиљчу́је несв *сакупља сено у навиљке.* — Отиде́ у Пади́ну да навиљчу́је се́но.

нави́ри свр *сврати, дође.* — Што́ едну́ш не нави́риш, була́зару, и куде на́с кьд прооди́ш овде́ка?

нави́ри се свр *накупи се (вода).* — Наври́ла се вода́, мо́ж се ку́памо.

навирување с гл им од *навиру(ј)е (се) (1, 2).* — Без њо́јно навирува́ње сва́ки дьн те́шко би ста́рци опстали́.

навиру́е / навиру́је несв **1.** *сврађа, посећује,* в *наспа.* — Че́сто ни навиру́ју деца́, не мо́ж се пожа́лимо. **2.** *гвири.* — Сва́ки ча́с нешто́ навиру́е на вра́та.

навиру́е се / навиру́је се несв *скупља се (вода).* — От-ки́шу се навиру́ју ру́пе по пути́шта.

нави́рчи се свр у ауг знач: *навири се.* — На́вирчи се вода́ у каза́н, поче́ да преоди.

на́вис прил *навише, горе.* — Куде́ ће́ш на́вис, кьд о́н нејѐ го́ре, вр̀ћај се одма́. — Одле́те на́вис, у не́бо.

нави́шија ж/м *тврдоглава особа.* — С то́га нави́шију ни́кад не мо́гу изле́знем на кра́ј.

на́влака ж *јастучница.* — Прати́ла ми етр̀ва из Леско́вац ве́зене на́влаке за ја́стуци.

навлаче́ње с гл им од *навлачи (се).* — Не́ма навлаче́ње дрва́ с араба́т ко́ла.

навла́чи несв **1.** *допрема, дотерује.* — Отиде́ с ко́ла да навла́чи дрва́ за зиму́. **2.** *облачи.* — Н-уме́је још ни чеши́ре да навла́чи, него га ма́ти обуку́је. **3.** *упија.* — Ту́ј кво́ оста́иш, навла́чи вла́гу. **4.** фиг *олрзне коме.* — Што́ се сва̀ћаш с њи́, сѣл навла́чиш пизму́ на на́с?! **5.** фиг *обољева.* — Ква́ му-е то́ј рабо́та, це́л дѣн по во́ду сѣл навла́чи бо́лес.

навла́чи се несв **1.** *заоблачује се, долазе облаци.* — Навла́чу се о́блаци откуд Леско́вац, мо́ж ће пре́д вечер да вр̀не. **2.** фиг *улази, увлачи се.* — Затво́ри вра́та да се не навла́чи ти́ја ми́рис у ку́ћу.

наводаци́ја м *проводација.* — Доодѝше мло́ги наводаци́је, несѣм тела́ да се же́ним.

наводаци́ка ж *проводашица.* — Била́-е моја́ наводаци́ка за Ста́мена, ал ја́ га несѣм тела́.

наводацилька м *наводацисање, проводацисање.* — Несам се тела́ же́ним с наводацилька, сама́ сам си бира́ла мое́га чове́ка.

наводацисува́ње с гл им од *наводацисује.* — Све́ ги је пожени́л с наводацисува́ње.

наводацису́је несв *проводашише.* — Ако си бегендиса́л девојку да се же́ниш, и́ма кои́ ће ти наводацису́је.

наво́ди несв *показује, води.* — Са́м пу́т те наво́ди куде ће и́деш преко Чеме́рник за Власи́ну.

наво́ди се несв *сагиње се,* в *снаводи се.* — Не наво́ди се кроз про́зор ће па́днеш.

наво́дни свр *прочисти, оправи канал да њиме тече вода за наводњавање, наводњава.* — Отиде́ да наво́дни Стаме́нкову ба́ру. — Наводни́ли смо це́лу Доли́ну до Па́прат.

наводњу́је несв *наводњава.* — Наводњу́јемо и гради́ну са[с]-зе́ље.

наво́и / наво́ји м мн **1.** *збир направа за навијање основе за ткање.* — Туримо наво́ји, па да навивамо осно́ву на кросно́. **2.** *поступак навијања основе за ткање.* — Не прооди кроз наво́и, не-це ожѐниш. **3.** в *нави.* — Са́мо суботари́ мо́гу да ви́ду наво́ји и омајо́тине.

наво́шти свр фиг *пребије, претуче.* — Не до́јде ли до́м до полови́н но́ћ, ћу га наво́штим да па́нти.

наво́што с *уложак код обуће, умешак у опанак,* в *обојци,* в *залошка.* — Напраила ми от-кла́шње но́ва наво́шта на опѣнци.

навр̀ пред **1.** *на врху.* — Отиша́л з-гове́да навр̀ Чеме́рник. **2.** прил *на врху.* — У кро́шњу навр̀ су кре́шње, а оздо́л пога́ча.

навр̏вн свр *наиђе, случајно дође.* — Наврви́л си тике́ тако́ј, лунса́л, па наврви́л куде на́с.

наврвува́ње с гл им од *наврву(ј)е.* — Нави́коше на наврвува́ње, па ги ете́ сва́ки ча́с куде ме́не.

наврву́е / наврву́је несв *свраћа, долази.* — Наврву́е ли они́ја кумѝта куде ва́с по́често?

навр̏же свр *навеже, увеже, наређа ӣа увеже.* — Навр̏жем на но́ге крпа́ће да ми неје́ ла́дно.

навр̏же се свр **1.** *ӣоређа се.* — Наврза́ли се ку́чики по ку́чку, кучѐћа сва́дба. **2.** фиг *навали, навикне се.* — Наврза́л се, па сва́ки да̑н виси́ куде њу́.

наврзува́ње с гл им од *наврзује (се).* — Ако су ју́жице гото́ве, кола́ј рабо́та с наврзува́ње сно́ње. — На̏јлако-е наврзува́ње кьд је ћили́мче изатка́ено.

наврзу́је свр **1.** *извеже све.* — Да наврзу́је сно́ње, па ће до́јде на обе́д. **2.** *везује оста̄так основе ӣосле ӣкања.* — Још да наврзу́је уре́жњаци и гото́во-е с ткае́ње.

наврзу́је се свр **1.** *изређа се, изреди се.* — Наврзу́ју се мо́мци по њу́ ко ку́чики по ку́чку. **2.** *увеже се.* — Наврзу́је се с ра́зни дрпо́љци да му неје́ ла́дно.

на̏врљ м *чини, мађије,* в *нагаз.* — Врљи́ла на̏врљ у мојӳ коша́ру, па ју́нци да се иско́љу буца́ећи. — Тури́ла им неки́ на̏врљ, мађије́шница.

навр̏ља свр **1.** *набаца, нагомила.* — Навр̏ља едно́ врз дру́го, па ја́ мо́рам да сређу́ем њо́јно обекло́. — Ти́ навр̏љај компири́ у оца́ци, а ја́ ћу ги зачепр̏љим. **2.** фиг *нашада.* — За едну́ но́ћ навр̏ља ме́тар сне́г, не мо́ж да се про́јде. — Сне́г па́ на̏врља, да се не мо́ж изле́зне нау́лице. **3.** фиг пеј *изроди, нараћа.* — Ла́ко-е да се навр̏љају деца́, тре́бе да се поведе́ ре́д од њи́.

навр̏љи свр фиг *набаци чини, мађије.* — Па́зи да ти нешто́ не навр̏љи у авли́ју, ел у коша́ру, ел та́м куде́ прообиш, по раскр̏сје.

навр̏љо́тина ж в *навр̏љ.* — Ми́слим си: ово́ј мо́ра да-е нека́ навр̏љо́тина, сва́ки да̑н по неки́ па́кос напра́им, понешто́ стро́шим, ста́лно се сва̑ћамо, о́чи би си деца́ повади́ла. Натьм, наовьм, па́ мо́рам куде врачари́цу.

навр̏не свр **1.** *свратӣ, навра̄тӣ.* — Ба́р емпу́т на да̑н навр̏не куде стри́нку да ви̏ди кво́ рабо́ти. **2.** *сврне, ӣозове к себи.* — Прообеше врачари́ца нис пу́т, она́ гу на̏врну да и њо́ј вражу́ка. **3.** *сврне воду, ӣодигне усӣа̄ву.* — Во́ду из Власи́ну наврну́мо по едну́ ва́ду, до у ваљавицу у Лива̑ће. — Навр̏ни во́ду у гради́нче. **4.** *нагне, ӣоӣије.* — И о́н узе́ вла́шу, па на̏врну до са̑дњу ка́пку. **5.** фиг *удари (ӣадавина).* — Како́ пође́ ки́ша, па на̏врну ла́павица те ни све́ у́шљепа.

навр̏њува́ње с гл им од *навр̏њује (1, 2).* — Научи́л на навр̏њува́ње, па сва́ки ча́с навр̏њу́је за по́ нешто́ (**1**). — До́сади ми тој навр̏њува́ње и одвр̏њува́ње во́ду, ебе́м ти воденѝцу (**2**).

навр̏њу́је несв **1.** *свраћа.* — Кьд о́н навр̏њу́је, а што́ не навр̏немо и ми́ едну́ш куде те́тку. **2.** *скреће воду, усмерава ӣок воде.* — Ста́лно навр̏њу́је ва́де у доли́ну да бо́ље ро́ди трава́.

навр̏њу́је се несв *свраћа чешће.* — Мо́ре, не́колко пу́[т]-це о́н навр̏њува́ куде њу́, а зашто́(?), о́н си зна́е.

навр̏та несв в *навр̏њује.* **1.** *навр̏ће, свр̏ће.* — Навр̏та во́ду у кори́то да напо́и гове́да, неки́ гу ноћна́ске одврну́л. **2.** *навија сат̄и.* — Са́[т]-це у́вечер редо́вно навр̏та да ра́ди како тре́бе. **3.** *зашрафљује.* — Докле ту́рам кола на о́ске, ти́ навр̏тај шра́в на срчени́цу. **4.** фиг *окӳпља, свр̏ће.* — Навр̏та око ку́ћу ра́зни гили́птери.

наврта се несв *облеће*, в *облита*. — Како она̀ дојдѐ, почѐше се наврта̀ју мо́мци из дру́га сѐла.

наврта̀ње с гл им од *наврта* (*се*). — На дѐсно и́де наврта̀ње, на ле́во одврта̀ње.

наврти́ свр **1.** *зашрафи*. — Наврте́ ли шра́вови на ра̀лицу? **2.** фиг *доведе, приведе*, в *сврти (2)*. — Наврте́ једну́ вртигу́зу да се мо́мци због њу́ те́пају. **3.** фиг *створи невољу*. — Наврте́ ни беду́ на вра́т с ту́ј армуни́ку, да си не мо́ж спи́мо.

наврти́ се свр *сврти се, навикне се, одомаћи се, привиче се*. — Навртѐли се ра́зни трго́вци у на́шо село́. — Наврте́ се нечијо́ ку́че у авли́ју, па и њѐга сък чу́вам. — На́врте се куде на́с да дође, па ни сми́та.

на́вртка[1] ж *шраф*. — Испа́дла на́вртка о[д]-то́чак, ко́ла да се искр̀шу.

наврт̀ка[2] свр *упреде две или више нити у једну*. — Наврткала-е ма́ње, и́ма за пе́т ћилима́. ▪ трп прид **наврт̀кан**, -а, -о *упреден*. — Ова́ј ти е пређа́ наврт̀кана боли́ глава́ (*доста добро*).

наврт̀ња несв **1.** *сврања, навраћа*. — Наврћа́л би по́често да смо по́близо, но, пу́сто, далечко́. **2.** *сврће воду*. — Наврћа во́ду за у воденѝчну бу́ку. **3.** *залива*. — Отиде́ да наврћа гради́ну.

наврт̀ња се несв *сврања, облеће*. — Наврћа се ту́ј, у за́другу, сва́ка шу́ша; и кои́ зна́ш и кои́ не позна́ваш.

наврћа́ње с гл им од *наврћа (се)*. — Дањс не́ма наврћа́ње ни́где, и́демо пра́во до́м.

наврчи свр **1.** *упреде узице (врчке) од конца*. — У́зни кона́ц, па наврчи вр̀чке за опљнци! **2.** *удене, уцинира (врце, опуту)*. — Наврчи опу́тке у опљнци. **3.** фиг *поређа, уврсти*. — Наврчи́л учѝтељ деца́, да ги во́ди на Помо́чаницу, да се и́грају.

наврчи се свр *стане у ред, направи гужву*. — Наврчи́мо се сви́ одедну́ш куде до́ктура.

наврчка[1] ж *конац, врпца, опута*, в *врчка*. — Одврза́ла ти се наврчка на чера́пу, немо́ј се соплете́ш! — И́де без наврчке, па вој се чера́пе засмакљавиле, не ви́кају гу ца́бе сма́кла.

наврчка[2] свр **1.** *увуче, провуче конац или врпцу*. — Еси́ наврчка́ла до́бро опљнци? — Наврчкај си сама́ су́књу. — Наврчкај ми подве́шку. **2.** *увуче иглу у петље на плетиву*. — Ја́ наврчкам и́гле за чера́пу, неки́ ми ги разврчка, не мо́гу да исплете́м ни гради́цу.

наврчка се свр **1.** *увуче конац или врпцу*. — Све́ то́ј што се разврчка́ло, мо́ж па да се наврчка. **2.** фиг *поређа се у ред, направи гужву*. — Наврчка́ла се деца́ нис прти́нку, и́ду у шко́лу. — Ка[д]-це наврчкају прет прода́вницу, не мо́ж да уле́знеш.

наврчка́ри се свр *крене у неком реду*. — Куде́ се оћу́трос тако́ј наврчкари́сте?

наврчкува́ње с гл им од *наврчку(ј)е (се)*. — Ти́ си ма́јстор за наврчкува́ње, наврчкај ми ча́ском опу́тке.

наврчку́е / наврчку́је несв **1.** *увлачи, провлачи конац или врпцу*. — Наврчку́ем опу́тке на опљнци. **2.** *увлачи иглу у петље на плетиву*. — Разврчка́ла ми се игла́, па гу наврчку́јем. **3.** фиг *скупљају се у колону*. — Наврчку́ју се нис пу́т, па да по́иду у Преде́не. **4.** фиг *долазе и одлазе*. — О[д]-со́ру по́чну да се наврчку́ју куде нас у ку́ћу, па од њи́ не мо́ж да сраб̀отимо.

наврчку́је се несв фиг пеј *долази мимо реда*. — Не мо́гу ви́ше да подно́сим да ми се наврчку́ју у ку́ћу како им па́дне.

навр̏ши (се) свр **1.** *прòтекне одређено врѐме.* — На́врши се го́дина како ми се не ја́ви из рабо́ту. **2.** *достѝгне нека̀ го̀дине.* — На́врши ли она́ја тво́ј пу́љпаз го́дине за у шко́лу?

наву́за се свр *насанка се, наклиже се.* — Навуза́ла се деца́ са са́нке, па све бре́ћу.

наву́зга се свр в *навуза се.* — Ел се ви́ше на́вузга, сѝк се вр̏ћај до́м да се згре́јеш.

навука́ри свр пеј *стàви мно̀го, намѐће.* — Навука́ри у ка́ву по четѝри кашичети́ја шиће́р, па гу пи́ ако мо́жеш. — Навукари́л дрва́ у ку́бе, да поцр̏цамо од вруће́ину.

навука́ри се свр пеј *у̏ђе, завуче се, натр̏па се.* — Навукари́ли се сви́ у једну́ со́бу, едва́ се ди́ше о[д]-са́пару.

навуку́је несв **1.** *допрема, допѐрује, навлачи.* — Навуку́је дрва́ за зиму́. **2.** *навлачи, облачи што̀.* — Навуку́је но́в џемпѝр ко да се пора́ђа.

навуку́је се несв *увлачи се, долази та̀јно.* — Немо́ј да ми се ви́ше навуку́је у ку́ћу, ћу га уте́пам.

наву́ра свр *наста̀вља, намѐће прèвише чега.* — Наву́ра дрва́, па се ку́бе уцакли́ од о́гењ.

навуче́ свр фиг *разболи се.* — Ће навуче́ та́м неку́ бо́лес куде ту́ј курбе́тку. — Тако́ј голиждра́в ће навуче́ш неку́ трле́му по орма́н.

навуче́ се свр **1.** пеј *дођѐ, у̏ђе.* — Навуче́ се на чове́ка у ку́ћу невѝкан и це́л да́н не́ће изле́зне. **2.** фиг *обу̀че се.* — Ка́жи на Ми́тра, нека се бр̏зо навуче́ да и́демо у Село́.

/навуче́ трле́му/ изр *зарази се, разболи се.* — Да па́зиш кво́ рабо́тиш у ту́ђ све́т, по печа́лбу, да не навуче́ш неку́ трле́му.

нага́ђа несв *сумња у кога или што̀.* — Мо́ж са́мо да нага́ђам кои́ ми-е утепа́л коња́, ал не́мам до́кази.

нагађа́ње с гл им од *нагађа.* — То́ј не̏ је та́чно, то́-е са́мо нагађа́ње.

на́газ м *чини или ма̀ње које делу̀ју када се нагазе.* — Мо́ра да-е ступи́ла на неки́ на́газ, те се тако́ј исипа́ла.

нагала́ти (се) свр *каже ружне, безобразне речи, изврѐђа кога.* — Ре́ко вој до́бар да́н, а она́ ме без ра́злог на́галати. — Нагалати́ му се, па побе́го у ку́ћу.

нагалађува́ње с гл им од *нагалађу(ј)е,* в *галаћење.* — Не́ћу се тужѐвљам по су́дови з буда́ле за нагалађува́ње, дру́ги пу́т ћу гу пребијем, да ме запа́нти.

нагалађу́е / нагалађу́је несв *вређа кога ружним речима.* — Уме́је она́ и да нагалађу́је.

нага́ри свр **1.** *по̀тера бр̀же, нагони свом снагом (коња, сто̀ку).* — Нагари́ До́рчу да по́брзо сти́гнемо у Власи́ну. — Да га не нагари́, на по́ла пу́т би ни вати́ла ки́ша. **2.** фиг *да већи гас ау̀ту.* — Нага́ри га, ма̀јсторе, да по́брже сти́гнемо! **3.** фиг *обави по̀лни чин.* — Кьд гу нага́рим и́ма вој о́чи присви́ткају.

нагарува́ње с гл им од *нагару(ј)е.* — Нажуљи́ се од нагарува́ње голо́га До́рчу уз де́л.

нагару́е / нагару́је несв **1.** *нагони (коња, сто̀ку, ау̀то).* — Нагару́јем га ко́лко мо́гу, ал ко́њ већѐм остаре́л, па са́мо ка́ска. **2.** *обавља по̀лни чин.* — Бо́ље во[ј]-е да гу о́н не нагару́е.

нагѝчи се свр *умори се идући, находа се носећи тѐрет.* — До́ста се-е Васили́ја нагичи́л о[д]-Цело́ до Преде́ње носе̏ћи по́шту.

наглавак м *сто̀пало код чарапе,* в *ступа̀лька.* — Испле́то гредицу, да навр̏чкам и́гле па завр̏шим и наглавак.

наглава̀ц прил *наглавачке, в главачким.* — Кьд му ре́ко дека си ту́ј, наглава̀ц побе́же. — Ри́па у ви́р о[д]-цтену́ наглава̀ц.

наглавачи́ м мн *дубоке плетене чарапе.* — Наглавачи́ су се пле́ли и от ко́зину и били́ су до коле́на.

наглáви свр **1.** *углави.* — Наглáви за̀ворањ у про́цеп, па да кре́немо. — На́глави ли држа́љу на сики́рче? **2.** *обује.* — Наглави́л опьнци на босе́ но́ге, па истрча́л у сне́г. — Наглави́ ципе́лке и одма́ дојдо́. **3.** фиг *напуни.* — Наглави́л три́ес го́дине, а жену́ јо́ш нѐјѐ омирисáл.

наглáвка ж **1.** *металнa гривна, обруч.* — Без наглáвку нѐћѐ да напра́иш косу́. **2.** *доњи део чарапе,* в *наглавак,* в *ступаљка.* — Све́ ми се исцепи́ле наглáвке на опьнци.

наглавувáње с гл им од *наглаву(ј)е.*

наглáвуе / наглáвује несв **1.** *углављује.* — Узе́ да наглáвује држа́ље на секи́ру. **2.** фиг *назува, обува.* — Почéла да наглáвуе и ципе́ле о[д]-цестру́.

наглáвци м мн фиг *памучне.* — Да̀ј ми неки́ наглáвци за но́ге, да ми не се́бну по бето́н.

наглéда несв *стара се, брине, надгледа.* — Ја́ моје́га башту́ и ма́тер наглéдам, а ко́ј ће ме́не да наглéда кьд остаре́јем?

нагледувáње с гл им од *нагледује.*

нагледу́је несв в *нагледа.* — Кьд ти у́мреш, си́нко, ко́ј ће ме нагледу́је (*ирон*)?

наглеђувáње с гл им од *наглеђује.* — Не́мам вре́ме за наглеђувáње ни́кога, дьн-но́ћ ѓмбам по рабо́ту.

наглеђу́је несв в *нагледа, надгледа, брине се.* — Наглеђу́ј кравче́ у кошáру, ови́ја дáнови се тре́бе оте́ли. — По́често наглеђу́ј коко́шке да ги не однесе́ лиси́ца. — Наглеђу́јем ови́ја ста́рци, мло́го непостали́.

наглибáви се свр *нагази се блата и барчуге, намокри се.* — Наглибави́ се косе́ећи ону́ј потресу́љу у Бла́то. — Наглибави́ле му се чера́пе, а чи́жме го́ли гливци́ од ову́ј ки́шу.

наглувúчав, -а, -о *наглув.* — Наглувúчав је па не чу́је одо́тле, ви́кај га искуде ку́ћу.

наглу́пњичав, -а, -о *приглуп.* — Ви́кашеу дека-е наглупњи́чав, ал у́баво се о́жени и о́домаћини.

нагмáца (се) свр **1.** *упрља (се), укаља (се), нагази се блата, прљавштине.* — Куде́ си се нагмацáл с то́лко блатиште? — Нагмацáл сам се це́л дьн по мо́кро ора́ње з-говеди́шта. **2.** фиг *потопи.* — Нагмáцај ови́ја дрпо́љци у лаво́р с во́ду.

нагмéчи (се) свр **1.** *сабије, угњави, нагњечи.* — Нагме́чи до́бро покри́ве у вре́ћу. — Немо́ј да се́днеш на ма́чку да гу нагме́чиш. — Све́ си кру́шке нагмечи́л. **2.** фиг *повреди се.* — Нагмечи́л но́гу у дрва́, па ськ ћопáви. **3.** фиг пеј *наједе се.* — Докле се у́баво не нагме́чи, не по́чиња рабо́ту.

нагму́ра свр *потопи.* — Нагмурáли гр̀снице у топи́ла да се ки́сну па по́сле на тр̀лицу.

нагму́ра се свр *загњури се.* — Нагму́рај се ма́лко у во́ду, да се олáдиш, мло́го си ушаштáл.

нагњáви свр в *нагмечи.* — Ѐј, бре́, што́ сте се то́лко згурáли, немо́ј ми дете́ нагњáвите!

нагњавóтина ж *нагњечено место.* — Јо́ш ми не прооди онáј нагњавóтина.

нагња́са (се) свр **1.** *сабије (се), нагура (се).* — Добро́ нагња́сај ву́ну у вре́ћу да по́више ста́не. — Се́но се у пле́вњу тре́бе до́бро нагња́са да ста́не још еди̏н во́з. **2.** *нагњечи (се).* — Немо́ј да нагња́саш кру́шке у сапе́тку, па да ги по́сле вр̏љим на сви̏ње. — Како́ ћу ги продаде́м, ка[д]-ци ги ово́лко нагња́сал? **3.** фиг пеј *наједе се.* — На́гњаса се овча́р ле́б и си̏рење, узе́ торби̏чку и отиде́ по о́вце.

нагње́те́ (се) свр **1.** *зарије (се), сакрије (се).* — Нагње́те́ негде́ па́ре, ка[д]-затре́бу не мо́ж ги на̏јде. — Нагње́те́ се у коша́ру, па не излази̏ докле га не ви̏каш. **2.** фиг *ста̄ви.* — Нагње́те́м у шпо́рет попа́реницу да се пече́. — Нагње́ти му још дрва́ да гори̏. **3.** *нагура (се), сабије (се).* — Нагње́л [у] уста́ ле́б, па са́мо пу́ца. — У ду̏пе би га нагње́л, ко́лко гње́те́. — Нагње́ли се сви̏ у едну̏ со́бу, па се гре́ју; тако́ј прека́рају зиму̏. **4.** фиг пеј *наједе се.* — Нагње́те́ се до́бро како коса́ч.

нагње́ита (се) несв **1.** *завлачи (се), увлачи (се), крије (се).* — Куде́ нагње́ита́ш уру́тке те ги не мо́ж на̏јдемо? — Са́мо нагње́ита ру́ке у це́пови. — Нагње́ита се по змија́рници, да се упла́ши̏ш. **2.** фиг пеј *додворава се.* — Ко́лко мо́ж нагње́ита се преце́днику у ду̏пе. **3.** фиг пеј *једе.* — Само́ нагње́ита, не мо́ж се нара̏ни.

нагње́ита́ње с гл им од *нагње́ита̄ (се).*

наго́ди свр **1.** *угоди, ̄планира.* — Ћу гле́дам да наго́дим кьд он по́јде да по́јдем и ја́ у Село́, да се ус пу́т на̏јдемо. — Наго́ди тако́ј да у сре́ду жње́јемо ръж у Поло́м. **2.** *̄погоди.* — На́годи га с ка́мен сред челе́нку, ко да га с пу̏шку гађа́л.

наго́ди се свр *̄погоди се, договори се.* — Нагоди́ се с матрапа́за да му даде́м јуни̏чку за три̏ес и̏љаде па́ре. — Тако́ј се на́годи да се за̏једно вр̏немо из Леско́вац. — На́годи ми се у̏баво вре́ме за врши̏лбу.

на́годно прил *намерно.* — На́годно га удари̏л с камен. — На́годно му тури̏л кле́чку.

нагоћу̏је несв *̄планира, мерка, угађа, усаглашава.* — Еве́, сво вре́ме нагоћу̏јем да га сре́тнем, ал ми се не да́ва.

наго́р прил *навише, нагоре.* — Кучи̏ште с ре́п голе́м, па га наго́р упрћи̏ло. — О́ткара гове́да наго́р, уз Вр̏топ. — Ка́[д]-ће́те ви наго́р, уш-Чеме́рник, да бе́ремо борови̏ње?

наго́ре[1] прил фиг *горе, на небу.* — Све́ ви̏ди они̏ја што седи̏ наго́ре (*изр*). — При̏ке, јо̏шке се држи̏мо; докле врти̏мо косу́, несмо́ за наго́ре. — И ча-Ста́вра отиде́ наго́ре (*умре*).

наго́ре[2] прил в *нагор.* — Беге́ј наго́ре да те де́да не сти̏гне. — Болу́ ме кра̏ци кьд о́дим наго́ре.

наго́рке прил в *нагор*, в *нагоре.* — Пока́рај гове́да наго́рке докле ја пи̏ем во́ду на изво́р.

нагоркува́ње с гл им од *нагорку(ј)е.* — Осе́ћам нако́ нагоркува́ње, сл се и те́бе тако́ј чи̏ни од ове́ј кре́шње?

нагорку́е / нагорку́је несв *има ̄помало горак укус.* — Ле́б ти нешто́ нагорку́је, да ли-е до бра́шно ел до нешто́ дру́го? — Све́ ми нешто́ нагорку́е [у] уста́. — Ди̏вље кре́шње нагорку́ју.

наго́р-надо́л прил *горе-доле.* — Це́л дьн ме ма̏је наго́р-надо́л, изгуби̏ си гр̏дно вре́ме.

нагорњи̏чав, -а, -о *нагорак, горкастӣ.* — Ове́ј кре́шње до́јду нагорњи̏чаве, ал су зато́ј здра́ве.

нагóрњиште с *део чарапе од стопала уз ногу*, в *гредица*. — Лáко се плетé нагóрњиште, ал ме нáучи да исплетéм ступáљку.

нагóрчив, -а, -о *помало горак*. — Нагóчив, а мóж да се едé.

нагорчúвљак м *плод горког укуса*. — Кудé нáбра овúја нагорчúвљаци, сúк ги тú јéђ.

нагорчýје / нагорчýје несв *помало горчи*. — Не мóгу да га едéм кьд ми нагорчýје.

нагóсти се свр *проведе се добро у гостима*. — Нагостúсте ли се у родбúну?

нагостýје се несв в *нагости се*. — Нагостýје се куде бáбу по мéсец дьна.

нагóтви свр *припреми доста хране, наготови*. — Недéљу дьна пре[д]-цлáву нагóтвим трúста чýда, свé што трéбе. — Нáготви ли на косачú обéд?

награбáц прил *на брзину*, в *збрзано*. — Пójеде пржено награбáц и отидé у говéда.

награ́ди свр *уведе основу и припреми разбој за ткање* (Горње Гаре). — Наградúмо разбój, па да ткáемо.

награди́ше свр *награбуси, настрада, награшше*, в *оградише*. — Наградисáмо од еднóга бандоглáвоњу што ни бýди у полови́[н]-нóћ, викáећи ко урулéјка.

нагрби свр фиг *обави полни однос*. — Вáли се дека гу-е нагрбúл негдé у Стрáње.

нагрби се свр **1.** *погрби се*. — Трéбе ли да се нагрбим да ме свáко могáре јáше? **2.** фиг *остари*. — Нагрбúл се и ча-Стáвра ко стáра стрејá.

нагрвáља свр *накотрља, докотрља, нанесе*. — Нагрваљáли трýпци на пýт па да ги товáру у кóла. — Прóвала нагрваљáла дрвља и кáмење пред воденúцу.

нагрвáља се свр **1.** *извали се*. — Нагрваљáше се децá у крéвет да спý. **2.** *задовољи се грваљањем, изваља се*. — Нагрваљáли смо се по нóву слáму, да ни овýј гóдину не болú грбúна. **3.** *обруши се, сруши се*. — Нагрваљáло се кáмење на пýт, автобýс нејé могáл да прójде до Селó.

нагребé свр *скупи гребањем*. — Кьд нагребéш сéно, по еднý вúлу тýри пред волóви.

нагрéбе се свр *обогати се непоштено*. — Млóги се нагрéбоше у рáт, постáдоше богáти. **2.** *задовољи се гребањем хране са дна судова*. — Нагрéбе ли се вúше ел ће остáнеш глáдан?!

нагребýси свр *настрада, награбуси*. — Немój да доóди овáм, ће нагребýси ко жýти, úма га утéпају.

нагрми свр **1.** *зарасте, обрасте у жбуње, много порасте*. — Нагрмúле метлóвине ни[з]-сьм пýт, вúше се не мóж ни прójде. **2.** фиг *много роди*. — Нагрмúли компирú чýдо еднó. — Нагрмúле слúве ко пред прóпас и несрéћу, нéма кой да ги обéре.

нагрне свр **1.** *изненада дође, навали*. — Нáгрну вójска по селó, а ми кудé ћéмо да бéгамо — не знáмо. **2.** *огрне се*, в *загрне*. — Нагрни нештó, па тьг излáзи на овýј студенúцу.

нагрне се свр *огрне се, заштити се*. — Нагрни се з-гýњу, да те не ушљéпа кúша.

нагрњувáње с гл им од *нагрњује (се)*. — Тó-е билó нагрњувáње на онé[ј] јáбуке да се истéпају децá.

нагрњýје несв **1.** *навољује, напада*. — Квó свé нејé на мéне нагрњувáло и у рáт и по рáт, и jóш ме, евé, жúв сам, тркам. **2.** *огрће, штити се чиме*. — Нагрњýј гýњу, овдé нејé такój тóпло.

нагрњýје се несв *огрће се, штити се чиме*. — Откá[д]-це разболé, нагрњýје се кьд излáзи наýлице, а ранúје неје тéл.

нагру́би (се) свр *наружи (се), начини (се) ружним.* — Мло́го те нагрубѝла та̀ј шамѝја, што не́-купи неку́ другу? — Обле́кла нeко́ вистáнче, нагрубѝла се до зла бо́га. — На́груби ми се дете́ с туј ко́су ко котру́љ. — На́груби се с тој румени́ло и гарави́ло, па се пре́личи ко да нејѐ ви́ше она́.

нагру́ва свр фиг *напӯни.* — На́грува ора́си у то́рбу и однѐсе. — Нагру́ва ку́бе з-дрва́, па га потклади́ да исцр̀цамо од врући́ну.

нагру́ва се свр фиг *наједе се.* — Нагрува́мо се ва́рени компири́ и си́рење, па ће да пу́кнемо.

нагузачки́ прил **1.** *уназад.* — Не и́ђ нагузачки́, ће па́днеш да се искр̀шиш! **2.** фиг *наопа̄ко, лоше.* — Све́ ни отиде́ нагузачки́.

нагу́нта се свр *наобуче се,* в *на̄тронта̄* (*се*). — Нагу́нта се с облекло́ ко да ће у Сибѝр.

нагунта́ви се свр *на̄тр̄па се, наобуче се,* в *на̄тронта̄* (*се*). — Нагунтави́ла се сьз-цемпири́, па едва́ да́ће.

нагу́чи се свр **1.** *набора се, намрешка се.* — Погле́ј ми по[д]-цемпѝр, нешто́ ми се нагучѝло па ме убѝва. **2.** *скупи се, скр̄тура се.* — Нагучѝла се по[д]-цр̀гу, па са́мо јекти́.

нада пред *изнад.* — Облита́, облита́ нада дрва́, ко да нешто́ о́ће. — Ене́ га нада ку́ћу, чу́ва телчѝна.

нада́ва свр *много да̑.* — И ськ па́нтимо ко́лко ни-е надавала млеко́ и си́ренце кьд на на́шу Бу́лу бе́ше прегоре́ло ви́ме. — На́дава ни чи́ча неки́ дуду́ци, неке́ свира́јке.

нада́вен, -а, -о *уједан за грло, гушен.* — Две́ о́вце ни нађа́ске уда́вене, а една́ тике нада́вена, веру́ем ће прескр̀ца.

нада́ви свр *дави а не задави до краја.* — Не́колко о́вце ни ву́ци надавѝли ноћа́ске и две́ удавѝли. — Бе́лка нада́ви коко́шку, попѝе вој кр̀в и тако́-е оста́и. — Надавѝла ни три́ пила́јке.

нада́де свр **1.** *да̑ много шта̄.* — Тьг вој нада́до тканѝце, ву́ту, шамѝју, кво́ вој несьм дала́. **2.** фиг *за̄почне, по̄чне.* — Ја́ нада́до кукњаву, комшѝе нада́доше вика́ње и о́н ма́ну да ме те́па.

нададе́ се свр *зада се, по̄јави се.* — Нада́де се о́блак над Орло́вац, па ста́де да грми́.

надати́ча се несв *та̄кличи се.* — Ко́ловођа и они́ја што и́грa на кра́ј се надати́чају кои́ бо́ље и́грa.

надатича́ње с гл им од *надати́ча се.* — Мло́го смо воле́ли да гле́дамо надатича́ње кьд и́грају оро́.

надьн прил *дневно.* — Рабо́ти два́ес са́ти надьн, па како́ да се не изака́ли.

на́две прил *на две по̄ловине.* — Кьд га изде́лиш на́две, кво́ ће ти оста́не?

надведе́ свр **1.** *сведе кров на одређену стр̄ану.* — Ћу га надведе́м тако́ј да вода́ не и́де накуде ку́ћу. **2.** *нагне што или кога.* — Надве́ди га преко пло́т, нека се исповра́ћа.

надведе́ се свр *нагне се, наднесе се.* — Надве́ди се над ла́вор да не упр̀скаш це́лу ку́ћу ка[д]-це ми́јеш. — Надве́ди се над изво́р, па се до́бро напи́.

на́две-на́три прил *на брзину, збрда-здола, а̑лкаво, по̄вр̄шно.* — Је́домо на́две-на́три да сти́гнемо на во́з. — Склепа́л ми јера́м на́две-на́три, ко́лко да послу́жи.

на́двечер прил *предвече.* — На́двечер, ка[д]-зала́ди, ће по́јдемо на во́з.

надви́ди несв **1.** *надгледа.* — О́ће све́ о́н да надви́ди кое́ се рабо́ти по малу́. **2.** *по̄гледа.* — Надви́ди га по́често да ви́диш кое́ рабо́ти. — Отиде́ да надви́ди како пасу́ гове́да.

надви́ја се несв **1.** *надноси се, нагиње се.* — Јастре́б се надви́ја над авли́ју, ће гра́бне неко́ кокошче́. **2.** фиг *гомила се.* — Це́л дан се о́блаци надви́јају на[д]-цело́.

надви́је свр *надјача, победи,* в *одвије*[2]. — Да боде́мо ју́нци, да ви́димо кои́ ће надви́је. — Који́ од воло́ви надви́је, ти́а-е ћа́ја на Чеме́рник. — Не́ка надви́је по́јак. — Обаљајте се да ви́димо кои́ ће надви́је. — Кьд виде́ ћу му надви́јем, она́ приjде́ с кубарче́ па ме́не по чeléнку. — Жена́ му надви́ла, па слу́ша ли гу, слу́ша.

надви́је се свр **1.** *нагне се, наднесе се.* — Надви́је се на[д]-чове́ка и не мо́ж му побе́гнеш. **2.** *појави се, натушти се.* — Надви́л се гро́зан о́блак, са́мо што не вр̀не.

надво́р прил *напоље,* в *наулице.* — Изле́зни надво́р, ви́кају те неки́ љу́ди.

надврља несв *баца најдаље.* — Надвр̀ља и по́јаки од ње́га.

надврља́ње с гл им од *надврља.* — На́јбољи-е у надврља́ње.

надврљи свр *баци најдаље.* — Си́бин ги сви́ на́дврљи у врља́ње ка́мен. — Ни́ки га не мо́ж надвр̀љи.

надглеђу́је несв *надгледа.* — Докле́ ће ви́ше надглеђу́јеш кво́ рабо́тим, надглеђу́ј си баштý?!

надглеђува́ње с гл им од *надглеђује, надгледавање.* — Не во́лим надглеђува́ње, ко да н-уме́јем да рабо́тим.

на́дебело прил *нашироко.* — Заорати́ли се на́дебело, не́ћу ги ди́рам.

наде́ва несв **1.** в *нашаци́ња.* — Нава́та ри́бе, па ги наде́ва на шибљи́нку. **2.** *даје имена, надимке.* — О́дма наде́ва и́ме на јагањче́, чим се ојагњи.

наде́ва се несв **1.** *убада се.* — Ста́лно се наде́ва на тр̀ње, едва́ му ги пова́дим из ру́ке. **2.** фиг пеј *прескаче плоти.* — Куде́ се наде́ваш преко пло́т, и́ди на вра́књицу?!

надева́ње с гл им од *надева (се).* — Не мо́гу га испозакр̀пим од надева́ње по та́рабе.

наде́кса свр *напуни.* — Надекса́л ко́ла сьс цепа́нке, ју́нци едва́ вучу́. — Надекса́ ку́бе, са́мо бьбњи́.

наде́ксан, -а, -о *пун, препун.* — Дојде́ с наде́ксана ко́ла, вр̀ну се пра́зан. — Однесе о[д]-до́м наде́ксану то́рбу с јагње́ћо ме́со.

наде́ља (се) свр **1.** *изделa много.* — Наделjá држаљети́ја за секи́ре, ви́ле, па коси́ла, па за кесе́ри. — До́ста сам се наделjáл та́рабе и баски́је. **2.** фиг *напије се.* — Наде́ља се како буда́ла, па и́де ћо́р-ћуту́к по сока́ци.

наде́не свр **1.** *убоде.* — Па́зи с ви́лу, немо́ј наде́неш некога́. **2.** фиг *окачи.* — Наде́ни то́рбу на сла́п. **3.** *да, дадне (надимак).* — Кьд ти о́н наде́не и́ме, дове́к ће га но́сиш.

наде́не се свр *натакне се, убоде се.* — Немо́ј се наде́неш на шиљак. — Надену́л се на јексе́р на баски́ју. — Па́дал ис цре́шњу и надену́л се на та́рабу.

наде́ре се свр *продере се, обрецне се.* — На́дра ми се што́ сам пушти́ла кра́ве у о́таву.

на́джње свр *пожње највише.* — Ко́ј га на́джње, ти́а-е на́јбољ жетва́р.

наджњева несв *жање највише.* — Сре́ђњата ги све́ наджњева, оне́ј две́ не мо́гу с њу́.

наджњева се несв *такмичи се у жетви.* — Кьд уле́зну у р̀ж са ср̀пови, по́чну се наджњева́ју.

наджњева́ње с гл им од *наджњева (се).* — То́-е у́рнебес кьд по́чне наджњева́ње.

наджњевува́ње с гл им од *наджњевује (се).* — С наджњевува́ње зача́с поже́мо Пчени́чиште.

наджњеву́је (се) несв *наджњева (се).* — Све́ ги наджњеву́је мој Ми́лко. — Мло́го во́лу да се с Ти́су наджњеву́ју.

наджњеје свр в *наджње*. — У на̀шо село̀ ни́ки не мо́ж да га наджњеје.

надзи́ра несв *надгледа, пази,* в *назира*. — Јани́ка оста́де до́м да надзи́ра пра́сци.

надзиру́је несв *надгледа, пази,* в *назира*. — Она́ нека це́ло вре́ме надзиру́је Пр̀вку, тре́бе се оте́ли.

нади́за се несв *кипи, уздиже се*. — Кр̀тица ри́је, земња́ се нади́за. — Те́сто се нади́за, тре́бе се премесу́је.

нади́ја свр *ошамути дахом*. — Неве́ска нади́ја кокошчети́ја, па ги пова́та.

нади́плен, -а, -о **1.** *спремљено (сено у навиљцима)*. — Се́но-е било̀ нади́плено, зача́с здену́мо сто́г. **2.** фиг *спремљено, дотерано*. — Све́ га у ку́ћу че́ка нади́плено и па́ му неје́ а́рно.

нади́нли свр *припреми сено у навиљке*. — Нади́пли се́но на Ви́тел ка[д]-до́јдем са́мо да га зде́немо у пла́с.

нади́пли се свр фиг *наједе се*. — На́дипли ли се ви́ше, рабо́та ни че́ка?

надиплува́ње с гл им од *надипљује*. — Без надиплува́ње по́тешко би здену́ли сто́г.

надипљу́је несв *пресује (сено у навиљке)*. — Нека́ надипљу́је се́но докле ја́ побивам о́стожу.

нади́ра несв *надире, продире*. — Вода́ нади́ра из ва́ду, ће пото́пи гр̀снице.

нади́ра се свр *издире се, виче на кога*. — На ма́тер нек си се нади́ра, немо́ј на ме́не, ел ћу га сне́мам. — Немо́ј ми се нади́ра, та[г]-га па још ви́ше не́ћу слу́шам.

надира́ње с гл им од *надира се*. — Не мо́ж без надира́ње ни еди̏н ди̏н да му про́јде.

надквеси́ се / натквеси́ се свр *нагне се (над што)*. — Надквеси́л се на про́зор, слути́ кво̀ ора́тимо.

надлагува́ње с гл им од *надлагује (се)*. — На́јбољи-е у надлагува́ње у село̀.

надлагу́је несв *лаже више од другог*. — Едно̀ дру́го надлагу́је, па кои́ надла́же.

надлагу́је се несв *води љубав,* в *љубавише*. — Надлагу́ју се мо́мци и девојке.

надла́же свр *лаже највише*. — Ни́ки не мо́же да га надла́же.

надма́ши свр *погоди изнад циља, пребаци циљ*. — Не мо́ж да пого́ди с ка́мен, па то̀ ти-е; ел га надма́ши, ел га подма́ши.

надмашува́ње с гл им од *надмашује (се)*.

надмашу́је несв **1.** *погађа изнад мете, пребацује преко мете*. — Ста́лно надмашу́је, н-уме́је да га́ђа. **2.** *побеђује, буде најбољи*. — Сви́ ги надмашу́је у уче́ње ти́ја То̀зин унук.

надмашу́је се несв *такмичи се у нечему*. — Ти́ја опасни́к надмашу́је се и с по́стари од њега. — Надмашу́ју се кои́ ће по̀долеко да вр̀љи ка́мен.

надоватьк прил **1.** *на дохват руке*. — Ту́ри чукче́ ту́ј, нека ми-е надоватьк. **2.** *на брзину, у журби*. — Поје̏ђ нешто̀ надоватьк, па да пре́замо говеда.

надого́дине прил *идуће године*. — Ће се ви́димо надого́дине.

надо́и (се) / надојн (се) свр *подоји (се), насиса (се)*. — Одљу́чи теле́ ка[д]-це надо́ји. — Надо́и дете́, па и́де да ко́па компири́.

надо́јде свр **1.** *надође, набуја*. — У про́лет понекьд надо́јде Власи́на, однесе́ мостеви и путеви. **2.** *нарасте*. — Че́кам да те́сто надо́јде, да га резме́сим. — Кьд ми нешто̀ надо́јде у гру́ди о̀ћу пу́кнем.

надокра́јке прил **1.** *на крају*. — Надокра́јке ће се нагодимо како љу́ди. — Надокра́јке ћу ви ка́жем да слу́шате ма́му кьд несам ту́ј. **2.** *сасвим при крају*. — Брашанце́ ни дошло̀ надокра́јке.

надо́л прил **1.** *надоле, наниже.* — Спу́шти сто́ку надо́л, накуде воденѝце, да пасе́ по ладовѝнку. **2.** *наниже.* — Појдо́мо надо́л, у Ти́чину воденѝцу.

надо́ле прил фиг *у пропасти.* — Све́ му пошло́ надо́ле, у наза́дак.

надоле́к прил *на далеко.* — Пове́ли би те да не и́демо надоле́к. — Отиде́ надоле́к, не-це бр̀зо вр̀не.

надоле́ко прил в *надолек.* — Би́л је надоле́ко, сино́ћке-е дошао́л. — Чу́ли за ње́га надоле́ко.

надоле́чи се свр *одаљи се, пресели се далеко.* — Надолечи́ли су се Мана́сијини у Коса́нчић.

надо́лке прил у дем знач: *надоле.* — Сле́зни ма́лко по надо́лке. — Појдо́ надо́лке до Гу́вниште да пречекам о́вце.

надољи́чаво прил *стрмо, бреговито.* — До њи-е надољи́чаво, мо́ж са́мо з двоја́нку да се при́јде.

надонесе́ свр *донесе свега доста.* — Ка[д]-до́јде, ће́рка ни надонесе́ сва́шта, тако́ј да си и́мамо до полови́н го́дину. — Во́да надоне́ла дрвља и ка́мење.

надоно́си свр *донесе свега доста.* — Надоно́си ни башта́ из рабо́ту облекло́ и ра́ну.

надоо́ди несв *надолази.* — Надоо́ди голе́ма вода́, ту́ри у́ставу на воденѝцу. — Си́лан све́т на́дооди куде чи́чини. — Надоодѝше, надоодѝше го́сје, па не́ма куде́ да ста́ну.

надора́ти свр *надмаши у говору, препусти реч другоме.* — Кьд у́зне да ора́ти, не мо́ж га надора́тиш и то́ј ти-е, не да́ва ни́ки да се чу́е, о́ће са́мо о́н.

надрабо́ти свр *уради више од свих.* — Нека́д неје́ мога́л ни́ки да ме надрабо́ти, а ськ сам ве́ћем папса́л.

надре́ња се свр *натега се, пребије кога.* — За то́ј пресриће́ње девојчети́ја и[з]-шко́лу, ја́ би му се до́бро надрења́ла. — Ако га до́ма не би́ју, ја́ ћу му се надре́њам. — Ћу га ва́тим да му се надре́њам.

надри́пи свр *скочи најдаље, надскочи.* — Кои́ надри́пи, на́јбољи-е у рипа́ње.

надрипува́ње с гл им од *надрипује (се).* — Такми́чу се мо́мци у надрипува́ње тру́пачки.

надрипу́је несв *надскаче, скаче најдаље.* — Малечьк, а све́ ги надрипу́је.

надрипу́је се несв *такмичи се у скоку удаљ.* — На голе́ми о́дмор деца́ се надрипу́ју, кои́ ће надри́пи.

надр̀ка свр *онаниште.* — Надр̀кај сто́јка, да ви́димо чи́-е по́голем.

надр̀кан, -а, -о фиг *нерасположен.* — Даньс-е надр̀кан, немо́ј га ди́раш.

надрља свр *настрада.* — Надрља́мо з ди́вје сви́ње, све ни уништи́ше компири́ште.

надрљо́тина ж *оно око чега се човек намучи из неког разлога.* — Ово́ј косе́ње у Поло́м испа́де голе́ма надрљо́тина.

надр̀ндан, -а, -о фиг *зловољан, мрзовољан.* — Дојде́ и[з]-Село́ надр̀ндан, ни́ки не сме́је ни́шта да га питу́је. — Што́ си даньс то́лко надр̀ндана, кои́ ти-е ста́л на жу́љ?

надр̀нди се свр **1.** фиг *наљути се, надури се.* — Ни́ки гу не ди́ра, тике се тако́ј надр̀нди, па не ора́ти це́л дьн. **2.** фиг пеј *обуче се непримерено.* — Надр̀нди се, да ми прости́ш, како курбе́тка, па оти́де у скитњу́, а ка[д]-це вр̀не ни она́ не зна́је.

надро́бено с *јело: хлеб удробљен у млеку.* — За по́дручак еде́ надро́бено, па и́де у шко́лу.

надро́би свр **1.** *удроби хлеб у млеко.* — Надро́би ми да еде́м. **2.** фиг *наприча, исприча глупости.* — Ка[д]-ти надро́би да се све́риш ели́ лу́д ел неје́ чаму́з.

надру́са се свр **1.** *истреска се, издрма се.* — Надруса́мо се до́бро у гвозде́на ко́ла нис Купи́нски ри́д. **2.** фиг *наигра се у колу.* — На Горе́шњак се надруса́мо игра́јећи „власи́нку“ и „Елено мо́ме, Еле́но“.

надру́ска се свр у дем знач: *надруса се,* **1.** *истреска се, издрма се.* — Ебе́м ти тра́ктор, надруска́ се, црева́ ми искочи́ше! **2.** фиг *наигра се у колу.* — На́друска ли се до Цу́нку јуче́рке на собо́р?

надрчи се свр *нажељује се, напати се за нечим.* — Надрчи́ се за ле́б, гледа́ећи како́ они́ еду́ пече́ње.

наду́ва свр *дувањем нанесе.* — Северинко надува́л над а́јат ли́сје, гоми́лу.

наду́ва се свр **1.** фиг *угоји се.* — Надува́л се ко ура́њен ве́пар. **2.** фиг *преједе се.* — На́дува ли се ви́ше, докле́ ће еде́ш?

наду́је свр **1.** *надува, дувањем испуни ваздухом.* — И ме́не ће башта́ наду́је меју́р. **2.** фиг *наљути се.* — Наду́л ри́ње, па с ни́кога не ора́ти. **3.** фиг *виче, дерња се.* — Наду́л гу́ше, па се цел дн̂ де́ре.

наду́је се свр **1.** *надува се.* — Ка[д]-це наду́је ву́збал, тк̂ се и́грa. **2.** фиг *наљути се, надури се, расрди се.* — Наду́је се, па не ора́ти с ни́кога у до́м. — Кво́ си се на ме́не то́лко наду́ла? **3.** *отекне.* — Наду́је се о[д]-цпање́, па се це́л дн̂ прозе́ва. **4.** *преједе се.* — Наду́ли се од еде́ње, едва́ се одву́коше до́м. **5.** фиг *повећа преко мере, надува.* — Наду́л це́не, не мо́ж ви́ше ни́шта да ку́пиш за стодина́рку.

/наду́је га́јде/ изр *наљути се, надури се.* — Чим вој нешто́ не́ће пра́во, наду́је га́јде и не ора́ти.

/наду́је ме́ови/ изр в *надује гајде.* — Наду́л ме́ови и о́цкита по орма́н.

/наду́је но́с/ изр в *надује гајде.* — Че́сто тако́ј: тике наду́је но́с без ра́злог.

наду́ма се свр *наприча се, наразговара се.* — Надума́сте ли се, бабе́тке, ви́ше, це́л дн̂ ду́мате?!

наду́рли (се) свр *надури (се), наљути (се).* — Наду́рли но́с, па не ора́ти. — На́дурли се и отиде́.

наду́ша (се) несв **1.** *осећа (се) мирис.* — Наду́шаш ли неку́ мршу́ овде́? — Кво́ се тој наду́ша у ку́ћу? **2.** фиг *предосећа (се), слути.* — Има́ оно́лку кљуни́цу, а ни́шта не наду́ша кво́ му се у ку́ћу спре́ма. — Наду́ша се ће бу́дне га́дно куде њи́, ка[д]-це оно́лко искрви́ли.

наду́ши (се) свр **1.** *напирише, нањуши, осети (се) чулом мириса.* — Ако ли ма́чка наду́ши рибу́, о́чи ће ти иско́па. — Пце́та наду́шу вапи́ра и уда́ву га, од њега оста́не са́мо пити́ште. — Њо́ан ми́рис се наду́ши одоле́к. **2.** фиг *препозна (се).* — Сьл ли га ви́дим, о́дма чове́ка наду́шим какав је. — Како́ ли на́души да-е ба́јка дошьл из рабо́ту? — О́дма се наду́ши до́бар чове́к.

надушува́ње с гл им од *надушу(ј)е (се).* — О[д]-твоје́ надушува́ње да смо бли́зо изво́р, не́ма ни́шта.

надуша́је (се) / надуша́ује (се) несв **1.** *осећа (се) чулом мириса.* — И́ди по ку́ће, оно́ на́јбоље надуша́је тра́г. — Ча́к се овде́ надуша́ује смра́д ис кошу́ару. **2.** фиг *осећа (се), предосећа (се).* — Надуша́јем ја́ да овде́ нешто́ неје́ у ре́д. — Надуша́је се да-е бли́зо село́.

нае́бе свр фиг *настрада.* — Наеба́ли смо ко жу́ти (*изр*). — Ће нае́бе ако га ва́ту да сече́ у ту́ђо.

наедампу́т прил *одједном*. — Наедампу́т излете́ за́јац из гр́м.

наеде́ се свр *наједе се*. — Напи́е се и наеде́, па по це́л дн̑ спи́ ко уте́пан.

наедна́г прил *одједном, наједном*. — Поне́си то́ј наедна́г да се не вр̑ћаш.

на́едно прил *заједно, истовремено*. — На́едно ви ту́рам у торби́чку и подру́чак и обе́д, па сами́ ви́ћте како ће еде́те у дрва́.

наедну́ш прил *одједном, изненада*. — Наедну́ш искочи́ше из гр́мење и ста́доше да ни би́ју с мо́тке.

нае́ђа ж **1.** *храна*. — Без нае́ђу не пође́ди на пу́т. **2.** фиг *гладница*. — О́н ти-е те́шка нае́ђа, бес коловр́тњак не седи́ уз аста́л.

нае́жи (се) свр *накостреши (се), најежи (се)*. — На́ежи ре́п мачо́р и загре́бе уз др̑во. — Наежи́ се о[д]-цтра́ кьд га видо́ куде ку́ћу у полови́[н]-но́ћ.

нае́ри (се) свр **1.** *накриви (се)*. — Нае́ри ка́пу на гла́ву, па на Лебецки́ ри́д. — Кьд о́ди нае́ри се ко да неје́ здра́в. **2.** *нагне се*. — Наери́ли се дире́ци на а́мбар. — Ку́ћа му се наери́ла, ће па́дне ако гу јесена́с не по́тпре з-дире́ци.

на́еро прил *накриво, у једну страну*. — Све́ пошло́ на́еро, мука́ жи́ва да се чове́к сна́јде. — Уби́л но́гу, па о́ди на́еро. — Но́си шеши́р на́еро. — Што́-е кро́в на а́мбар отиша́л на́еро?

наерува́ње с гл им од *наерује се*.

наеру́је се несв *нагиње се*. — Поче́ла се ку́ћа наеру́је на едну́ страну́. — Прити́соше го́дине и ја се поче́ наеру́јем.

на́есен прил *на јесен*. — На́есен га ожени́мо, у́пролет отиде́ у рабо́ту и ви́ше се не вр̑ну.

нажале́је свр *ражалости се*. — Ка[д]-це се́тим како́-е нека́д било́, нажале́је ми мло́го.

наждере́ се свр пеј *наједе се*. — Наждере́ се ко не́здрав. — Са́мо ми́сли како це наждере́.

наждра́па свр **1.** *нагази, настүпи*. — Наждрапа́л на ексе́р, па се савива́ од боле́ж. **2.** *налети, натрапа*. — Куде́ ли са́мо на́ждрапа на то́га Си́мчу из Дика́ву да му те́ра гове́да.

нажељу́је се свр *испуни се жудњом за неким или нечим, нажели се, напати се*. — За ле́б сам се ко мла́да нажељува́ла. — Нажељува́л се-е оно́лко за њу́ докле гу не узе́, а тьг поче́ да гу би́је. — У рабо́ту се нажељува́ за до́м, за ле́б ис црепњу́ и ква́сено млеко́.

нажљо́ка се свр фиг пеј *напије се, налоче се*. — Нажљока́ се водури́ну, па ме ськ боли́ мешина́.

нажљуве́ свр *изгризе*. — Нажљуве́ кошти́љке о[д]-цре́шње ко да-е пи́ле.

нажљуве́ се свр *наједе се бобица*. — Нажљува́ло се дете́ цре́шње, па се просра́ло.

на́жми се свр **1.** *наспава се, одмори се*. — Три́ дн̑на ми тре́бе да се нажми́м од ову́ј вршилбу. **2.** *начека се, наседи се*. — Нажма́ се чека́ећи га у Преде́не; три́ во́за проје́доше а о́н не дојде́.

нажми́кне свр *намигне*. — Нажмикну́ла му нека́д едну́ш, о́н и ськ да поги́не за њу́.

нажмикњува́ње с гл им од *нажмикњује*. — Пра́иш се То́ша: бајаги́ не примећу́еш оно́лко њо́јно нажмикњува́ње?

нажмикњу́је несв *намигује*. — Та́ј ку́чка што нажмикњу́је на ту́ђи му́жи едну́ш ће доби́е ква́ гу следу́е.

нажмикува́ње с гл им од *нажмику(ј)е*. — Да овде́ ви́ше не ви́дим нажмикува́ње.

нажмику́е / нажмику́је несв *намигује*. — Неје́ то́ј ле́по да се сва́ки ча́с нажмику́је.

нажње́ свр *пожање*. — Нажње́ли смо до́ста за ова́ј дн̑. **нажу́љи** свр *нажуља, направи жуљ*. — Се́ко дрвца́, па ме на́жуљи секи́рче. **нажу́љи се** свр *нажуља се*. — Нажуљи́л се о[д]-цеде́ње. **нажути́њкав**, -а, -о *који баца на жуто, нажућује*. — Тре́бу ми едно́ пс[т]-це́вке с нажути́њкаву пређу́. **нажу́ује** несв *има примесе жућег, као жуто*. — Нажу́ује по ма́лко, ал неје́ ба[ш]-жуто́. **наза́дак** м *уназађивање, пропаст*. — Село́ ни пропа́де, све́ пошло́ ту́мбе и у наза́дак. **наза́дачки** прил *уназад*. — Не о́ди наза́дачки, це соплете́ш да пу́кнеш ко ти́ква. **назадл̑ьк** м в *назадак*. — Пошло́ ни нешто́ у назадл̑ьк. **назађува́ње** с гл им од *назађује, пропадање, уназађивање*. — Вуче́ ги неки́ ђа́вол у назађува́ње. — Ста́лно назађува́ње, не́ма напредл̑ьк. **назађу́је** нес *пропада*. — Поче́ла ку́ћа да им назађу́је отк̑ьд умре́ Тико́мир. **назака́чи** свр *закачи све*. — У́зни, назака́чи ове́ј сушени́це на пре́чке куде коми́н. **наза́мчи** свр *направи замку од конопца или конца*. — Наза́мчи ми ју́же да ува́тим Му́рцу за ро́гови. **назбе́ре** свр *сакупи*. — Назбе́ри су́чке да поткладе́мо о́гењ у коли́бу. — К̑ьд назбе́рем руко́љке, до́ји да изврзу́јеш сно́пје. **назби́ра** свр *сакупи, прикупи*. — Про́јду Ци́ганке по село́, назби́рају слани́ну, урду́ и ле́б, па но́су. **назбо́ри се** свр *наразговара се, исприча се*. — Назбори́мо се убава́чке у абула́нту, чека́ећи куде до́ктура. **на́зем** прил *на земљи*. — Ле́гнеш у за́стрто на́зем и лежи́ш, тако́-е ондл̑ьк било́. **нази́ва (се)** несв *враћа (се), назива (се) погрдним именом (код деце)*. — Ста́лно нази́ва деца́ к̑ьд про́јду у шко́лу. — Нази́вају се са сва́какаква име́на. **назива́ло** с *надимак*. — То́ј му неје́ и́ме, то́ј му-е назива́ло. — Назива́ло му-е Чутури́л, и́ма гла́ву ко чу́туру. **нази́вља (се)** несв в *назива (се)*. — Немо́ј се нази́вљаш. — Ма́мо, Ми́лча ме нази́вља. — Она́ ће ме нази́вља распи́ја, курве́штија една́! **нази́ми се** свр *назебе*. — Седе́ећи у ла́дну со́бу, назими́ се, па си сл̑ьк му́ку му́чим с пре́ладу. **на́зиму** прил *зими*. — Ле́ти су о́вце у трлу́, а на́зиму ги затва́рамо у поја́ту. **назиркува́ње** с гл им од *назирку(ј)е (се)*. — Тепа́ га за тој назиркува́ње, и па си ми́рку не́ма. **назирку́е / назирку́је** несв **1.** *вирка, гвирка* — Назирку́је кроз пе́нцер да ви́ди и́ду ли њо́јни до́м. **2.** *једва види*. — Оћоравел̑ дела́, тике пома́лко назирку́е. **назирку́е се / назирку́је се** несв *види се у неким тренуцима*. — Ноћо́м се одо́вде назирку́е Леско́вац, ка[д]-це упа́лу све́тла. **назиру́е / назиру́је** несв *навирује, вири*. — Назиру́је преко та́рабе кво́ рабо́ту чи́чини. **назиру́е се / назиру́је се** несв *види се повремено*. — Одовде́ка се у про́лет назиру́е и Шар пла́нина. **Назла́нка** ж *име*. **назна́ва** несв в *назнавуе / назнавује*. — Да нешто́ назна́ва, не би́ по це́л дн̑ь седе́ла на трупа́ц прет-ку́ћу.

назнава́ње с гл им од *назнава*. — Од њо́јно назнава́ње не́ма ко́рис.

назнавува́ње с гл им од *назнаву(ј)е*.

назнаву́е / назнаву́је несв *по̄чиње да схва̄та, донекле зна*. — Неје́ се бо̀ш очитави́ла, ал назнаву́је понешто́.

назнаву́е се / назнаву́је се несв *расо̄знаје се донекле, пре̄по̄ставља се, сумња се*. — Назнаву́е се ко̀и га-е уби́л, ал јо́ш неје́ си́гурно.

назнају́је несв **1.** *сећа се по̄нечега, долази к себи*. — Неје́ се опорави́л, ал мала́ко назнају́је кво́ му се деси́ло. **2.** фиг *чује, дознаје*. — Назнају́јеш ли нешто́ за Кита́на, куде́-е, кво́ рабо́ти?

назо́бе свр *да̂ сто̄ци зоб*. — Назо́би коња́ докле ја́ стова́рим сапе́тке.

назо́р прил *на силу, прӣнудно, уз пре̄тњу*. — Мора́л сам назо́р да по́јдем, накара́ше ме. — Назо́р ли ћу да пи́јем раки́ју? — Назо́р сам му дава́ла да еде́, да пора́сне. — Ни̏шта неће добро, ка[д]-це рабо́ти назо́р.

назо́риле прил в *назор*. — Назо́риле реши́ли да га же́ну.

назо́рле прил в *назориле*. — Кусо́ пи́ле назо́рле петл̀ (*изр*). — Неће́ назо́рле у Преде́не у шко́лу. — Назо́рле га тера́мо у шко́лу.

назр̀не свр **1.** *по̄гледа, обиђе, по̄сети*. — Прво̀ ње́га да назр̀немо, да ви́димо кво̀ рабо́ти. — Понека́д, тако́ј, назр̀не ме, ал ре́тко. **2.** *по̄вири, по̄провери, гвирне*. — Назр̀не на про́зор, па побе́гне. — Тре́бе да назр̀нем свињу́, ови́ја да́нови це пра́си.

назрњува́ње с гл им од *назрњује*. — Кво̀ ти је то̀ј назрњува́ње сва́ки ча́с, еса́м ли ја́ у а́псу?

назрњу́је несв *по̄гледује, надгледа*. — Понека́д гу назрњу́јем, да ви́дим како̀-е, кво̀ рабо́ти.

назр̀ња несв **1.** *надгледа, по̄сећује*. — Ба́ба гу назр̀ња, не мо́ж ни́како да изле́зне ис ку́ћу. — Ноћо́м назр̀ња́мо Пла́вку, це оте́ли. — Назр̀ња́ј ми ма́тер докле сам у рабо́ту. **2.** *гвири, осматра*. — Назр̀ња́ј да неки́ не на̀йде докле ја́ бе́рем кру́шке.

назр̀ња́ње с гл им од *назр̀ња*. — Еба́ ти тој назр̀ња́ње сва́ки ча́с! — Докле́ ће тој назр̀ња́ње да тра́ј? — Њо́ј тре́бе редо́вно назр̀ња́ње, ако о̀ћеш да у́чи.

назу́ва[1] ж в *назувка*. — Отане́ла сам и с назу́ве и с аљи́не.

назу́ва[2] несв *обува*. — Загази́ла пато́фне, кьд ги не назу́ва како тре́бе.

назува́ње с гл им од *назува*. — Помо́гни му у назува́ње чи̏жме!

назу́вка ж *оно што̄ се обува, чара̄пе и обућа*. — Куде́ ми-е назу́вка, овде́ка сам гу оста̏йл. — И с назу́вку тре́бе опре́мимо момка́.

наса́д прил **1.** *назад*. — У́чим га да нешто́ у живо́т пости́гне, а о́н све́ наса́д. — Не́ма наса́д, са́мо напре́д! **2.** *у назадак*. — Све́ му пошло̀ наса́д.

наса́дак м *назадак, назадовање*. — Вучеш ни, бре́, у наса́дак, тако́ј се не рабо́ти!

наса́дачки прил в *назадачки*. — Не и̏ђ наса́дачки це утркољиш, да расцо́паш ти̏кву.

насађува́ње с гл им од *насађује*. — Откьд дојде́ она́ за Тико́мира, поче́ ни у ку́ћу насађува́ње.

наса́ђује несв в *назађује*. — Ви̏ди се да ни по̀ље наса́ђује од ово̀лку су́шу. — Поче́ло све́ да му наса́ђује. — Нешто́ ми ово̀ј расе́ наса́ђује.

назве́ри се несв *начуди се*. — Не мо́гу се назве́рим кво̀-е тражи́л та́м, куде Драги́њу, да ме́не неће рекао́л.

на́себ м *прехлада, назеб*. — Вика́ му да се па́зи од на́себ, ал не пома́га.

наѕе́бе свр *прехлади се, озебе.* — Наѕе́бе ми дете́ на ову́ј студени́цу з-башту́ по шума́к.

наѕе́бне свр в *наѕебе.* — Ће наѕе́бне дети́ште, изле́зло у џемпирь́к на ову́ј дрчу. — Ће наѕе́бне докуде воденицу, нејѐ бли́зо, нека́ се до́бро натро́нта.

наѕебо́тина ж *прозебло место, прозеблина.* — Но́ге ми се́вају од наѕебо́тине.

наѕи́вља (се) несв в *називља.* — Нејѐ ле́по да се деца́ наѕи́вљају тако́ј. — Не наѕи́вљај га ви́ше!

наѕивља́ње с гл им од *наѕивља (се).* — Не́ћу ви́ше од вас да чу́јем наѕивља́ње, есте́ разуме́ли?!

наѕи́да свр *надзида, дозида.* — Наѕида́ли још једну́ со́бу ус-ку́ћу.

наѕи́дан, -а, -о *надзидан.* — Ова́ј со́ба е наѕи́дана нат по́друм.

наѕидува́ње с гл им од *наѕидује.* — Тре́бу ни мло́го па́ре за наѕидува́ње.

наѕиду́је несв *дозидава, надзидава.* — Реши́ли ће наѕиду́ју ку́ћу.

наѕиђу́је несв в *наѕидује.* — Наѕиђу́је ку́ћу у Ни́ш.

наѕи́па (се) свр *нагази (се) (снега).* — Наѕи́пај сне́г у трлу́ да нара́нимо о́вце. — Наѕипа́ се сне́г докле дојдо́ до Мејане.

на́ѕир м *надзирање, надзор.* — Докле су мале́чка на деца́ тре́бе до́бар на́ѕир. — Без на́ѕир не́ће у́чи.

наѕи́ра несв **1.** *гвири, провирује.* — Наѕи́ра ста́лно ко[и́] и́де успу́т-ниспу́т. — Наѕи́ра кроза-ду́вку. **2.** *надгледа.* — Наѕи́ра ни да ви́ди кво́ рабо́тимо. — Наѕи́ра овчари́ куде пасу́ о́вце. — Ти́ наѕи́рај говеда, ја́ ћу ва́там ри́бе у ви́дришњак.

наѕира́ње с гл им од *наѕира.* — Без наѕира́ње не мо́ж да оста́иш говеда на у́трину. — Остаре́ли, па им тре́бе наѕира́ње.

наѕирува́ње с гл им од *наѕирује.* — Не мо́ж дете́ без наѕирува́ње. –Тре́бе вој наѕирува́ње да у́чи.

наѕиру́је несв в *наѕира.* — Наѕиру́је крос пло́т. — Наѕиру́је деца́ како се на ри́д и́грају. — Увек мо́ра неки́ да га наѕиру́је да не напра́и па́кос.

на́ѕор м *надзор, надгледање.* — Сва́ки ча́с га ете́ у на́ѕор, да ме наѕи́ра.

на́ѕорник м *инспектор, надзорник.* — Дооди́л на́ѕорник у шко́лу, да ви́ди кво́ су деца́ научи́ла.

на́ѕре свр *угледа, види у даљини или кроз неку препреку.* — Кьд на́ѕреш да и́ду нис пу́т, ти́ ми бр̀зо ја́ви, да ги пречека́м. — Кро[з]-шу́му наѕре́мо коња́ у поди́ну како пасе́.– Одо́вде мо́ж да се на́ѕре Вра́ње и Влади́чки Ан.

наѕр̀не свр в *назрне.* — Наѕр̀не ме тако́ј кьд на́јде вре́ме. — Не́ће да наѕр̀не у поја́ту да ви́ди како су о́вце, ел се нека́ ојагњи́ла.

наѕр̀ћа свр в *назрћа.* — Наѕр̀ћа ме по́често отка́д купи́л ко́ла. — Наѕр̀ћај ле́б, да не изгори́.

наѕрћа́ње с гл им од *наѕрћа.* — Ме́не оста́ише за наѕрћа́ње деца́.

наѕрћува́ње с гл им од *наѕрћује.* — Не оста́јај га без наѕрћува́ње.

наѕрћу́је несв в *наѕрћа.* — Наѕрћу́је кроз пе́нџер кьд про́јдем нис-пу́т. — Сва́ки дьн гу наѕрћу́је, ако тре́бе нешто́ да вој помо́гне.

наѕу́рли свр *расплаче се, зацмиздри.* — А што́ си то́лко наѕурли́л?

на́јде свр *нађе, дође.* — Ко́ј како́ на́јде, даду́ му ракији́цу. — Наѕр̀ћај да неки́ не на́јде! — Бр̀зо ће на́јде во́з. — Наиде́ Сто́ле с тра́ктор, те ни у́качи да не о́димо чак одоздо́л, ис-Преде́ње.

на́ђа несв *наилази, долази.* — На́ђају тако́ј трго́вци, паза́ру сто́ку.

на̏ђа се несв *наледа се.* — Кво го̀ђ да му дадеш да еде́, о̀н се ненаи̏ђа.

на̀иљо прил *накриво.* — Сви ко̀лци постаи̏л на̀иљо, како̀в ће тој пло́т да бу́де?

на̀ј речца *за компарацију.* — Њему на̀ј не веру́ем. — На̀ј му веру́ем.

наја̀ди (се) свр *наљӯти (се), изнервира.* — Наја̀ди̏ла ме Стоја̀ди̏нка, па ћу пу́кнем од му́ку. — Наја̀ди̏ се, па вој покрши̏ ки́тке у гради̏нче. — И ја̀ це наја̀дим, па не́ћу с ва̀с да ора̀тим.

најадосу́је се свр *намучи се, напа̄ти се.* — До́ста сам се најадосува̀ла з-гове́да по Чеме́рник, и по ки̏шу, и по сл̀ьнце. — Евé овде́, по́д-груди ми се све́ збра̀ло ко́лко сам се најадосува̀ла за све́ и сва̀што.

најадо́ше се свр в *најадосује се.* — Ко́лко се најадоса̀ с њи̏, ће ми пу́кне жљу́чка.

најаду́је се свр *изјада се.* — Сре́то Крсти̏њу, што́ ми се на̀јадува на њо́јни, бре́.

На̀јда ж *име.*

на̀јде (се) свр **1.** *нађе (се).* — За то́ј не́ће на̀јдеш ле́к ни куде ве́ршулу, ни куде је́ргулу. — Најде́ ли чера̀пе, сле́пчо?! — За сва̀ку се ро́бу на̀јде муштери̏ја, па и за жену́. — На̀јде се и понека̀ голе́ма риба̀ у Власи̏ну. — Дили̏, дили̏ га̀јде, куде́ ће га на̀јде... *(деч пе̄сма).* **2.** Изр: — Наши̏л, па заши̏л. — Наши̏л да се с ме́не завитла̀ва *(па̄дне напа̄мет, дође му).* ■ трп прид **на̀јден**, -а, -о *нађен, пронађен.* — Куде́ ре́че да-е на̀јдена твоја̀ лијари̏ца?

На̀јден м *име.*

наједе́ свр *по̄чне да једе, нагризе, загризе.* — Мења̀ ле́тоске да̀ске на па̀тос, наје́л ги сипа̀ц. — Наједе́ ја̀буку, па вр̀ьи.

наје́ден, -а, -о *који се најео, нахрањен.* — Наједе́н и напи̏ен, за дру́го се не гло̀ђе.

наједнў̄ш прил *одједном.* — Наједнў̄ш у̀дари нешто́ у вра́та, ре́ко то-е На̀јден из водени̏цу.

наје́рчи се свр **1.** *спреми се на борбу роговима* (*бик*). — Нејерчи̏ли се Же́рко и Бу́лоња, ри̏у зе́вњу, це збоду́, да се зна̀је ко-е ћа̀ја. **2.** фиг *на̄тмури се, нарогуши се.* — Најерчи̏л се ко да це боде́. — Кво́ си се то́лко најерчи̏л?

на̀јsадњи прил *по̄следњи.* — Ми̏ смо на̀јsадњи у малу́. — Ста̀лно доо̀диш на̀јsадњи и[з]-шко́лу.

на̀јлеп, -а, -о *најле̄пши.* — Бе́о на̀јлепа девојка у Цр̀ну Тр̀аву на собо́р на Проко́пје.

на̀јмалко прил *најмање.* — Ли̏са на̀јмалко да̀ва млеко́ о[д]-цве краве.

на̀јпрви, -а, -о *пр̄ви.* — У̀век је би̏л на̀јпрви, а сь̀к поче́л заостању́је. — То́ј ми-е на̀јпрво дете́.

на̀јпрво прил *најпре.* — На̀јпрво да зна̀ш: кьд несьм кот ку́ћу не мо́ж ни̏где да лу́њаш.

на̀јутре прил *сӯтра ујута̄.* — Це ви̏димо на̀јутре. — На̀јутре да до́јдеш куде ме́не.

на̀јутро прил в *наујута̄.* — Кьд на̀јутро устану́мо, не́ма га момьк, говеда́р, побе́гал до́м.

накаба̀ти свр *окриви, оклевета невиног,* в *набеди.* — На̀кабати ме ба̀јка ни кри̏ву ни ду́жну.

накабаћува̀ње с гл им од *накабаћује.* — Еднў̄ш ће за то́ј накабаћува̀ње изеде́ дебе́л ћоте́к.

накабаћу́је несв *клевеће, окривљује за нешто што није урадио.* — Мо́ж да ме накабаћу́је сѝк, ал ће изле́зне тој едну́ш на ви́дело колки́-е о́н зловáрник и ненави́дник би́л.

нака́же[1] свр *каже све што има, навиче се.* — Наказа́ла са[м]-му све́ што тре́бе да зна́е у ту́ђ све́т.– Че́ке, ма́мо, да му ја́ нака́жем све́! — Наказа́ше една́ на дру́гу сва́што, како́ це ју́тре, о[д]-цра́м погле́дају у о́чи?!

нака́же[2] свр *убије, унакази, начини од човека наказу.* — Бо́к те наказа́л, дабо́гда, што́ си ми то́ј уработи́л (*клетва*). — Не́ћу га би́ем, Бо́к[г] ће га нака́же. — Наказа́ло га не зна́м што́! — Са́м се наказа́л. — Бо́г гу наказа́л, ква-е беснýља. ▪ трп прид **нака́зан**, -а, -о *убог, бедан, јадан, сиро́т.* — Немо́ј га ди́раш, неје́ он кри́в, ви́ш да-е нака́зан. — Да неје́ нака́зана не би́ то́ј тако́ј ни уработи́ла.

нака́же се[1] свр *унакази се одећом, понашањем.* — Наказа́ла се с оно́ј облекло́ ко о́ала. — Да га не познаје́ш како се наказа́л ко пла́шило.

нака́же се[2] свр *најави се.* — Еси́ се наказа́ла да ће и́деш у родни́ну?

наказо́тина ж *наказа, јадник, бедник.* — Наказо́тино една́, што ће́ш ти́ ту́ј? — Не́ћу пр̀љам ру́ке с ту́ј наказо́тину, да гу би́ем.

наказува́ње с гл им од *наказује се.* — Ел у мо́ду дошло́ наказува́ње, да ви́ше не ли́чиш на чове́ка.

наказу́је несв *каже све.* — И́ма[м] мло́го кво да ти наказу́јем, сѐл кьд и́маш вре́ме. — Кво́ ми све́ за њу́ на́казува, да се зазве́риш!

наказу́је се несв *унакази се одећом, фризуром.* — Не наказу́ј се с то́ј облекло́, обле́чи оно́ј што ти ли́чи.

накаламу́ти свр *уради што на брзину, склепа,* в *скалалу́ти.* — На́каламути ли ви́ше ти́ја четве́рак, да пре́зам гове́да.

накансе́ри се свр *заинати се, олењи се, разгубави се.* — Накансери́л се, па не́ће ни́шта да пи́пне. — Ка[д]-це накансе́ри, три́ дьна га држи́ ти́а ле́њос. ▪ трп прид **накансе́рен**, -а, -о *заинаћен, љут, мргодан.* — Отиде́ у Село́ онако́ј накансе́рен, кво́ ли ће уработи́ са́м Бо́г зна́е.

нака́ни (се) свр *намоли (се), смисли (се), одлучи (се).* — На́кани ме да еде́м, а не бе́ше гла́дан. — Докле се о́н нака́ни, до́јде пла́дне. — Докле се Ка́на на́кани, сва́тови си отóше (*изр*).

накањува́ње с гл им од *накању(ј)е (се).* — Без накањува́ње не́ће оку́си ни за́лок.

накању́је се / накању́је се несв *мисли се, премишља се, нагиње се.* — Накању́је се ел да по́јде, ел да оста́не до́ма. — Накању́е се ко да и́де у прошéвину.

нака́ра свр **1.** *утера.* — Нака́рај и извр̀жи гове́да у коша́ру. **2.** *натера, присили.* — Ће ме нака́ра да гу пребие́м. — Ну́жда те нака́ра, ако дру́го не́ће. — На́кара ме да ку́пим ципе́лке, а несьм планира́л. — Нака́рај га да у́чи, да не ладу́је. **3.** изр: — У ду́пе му га нака́рам (*псовка*).

нака́ради се свр *ружно се обуче, изобличи се, преличи се, претера.* — Накарадѝл се тако́ј да а́ли све́т.

накараћува́ње с гл им од *накараћује се.* — То́ј за њу неје́ накараћува́ње ако-е за на́с.

накараћу́је се несв *изгледа ружно, преличи се, лоше се обуче.* — Во́ли тако́ј да се накараћу́је.

накарува́ње с гл им од *накарује.* — Нее́ ла́дно, не́ма накарува́ње гове́да у поја́ту, нека́ спу́ у трлу́.

накарýје несв *утерује*. — Ако ги онá накарýје, некá бар Плáвку (краву) помузé.

накáстри свр *насече*. — Накастрй на óвце брс да едý. — Дóста си накастрйл шýму, ськ гу здéни.

накатáрчи се свр *попне се*. — Накатарчйл ми се на шйју, па нé-це сйвне.

накатéри (се) свр пеј *окачи високо, попне (се)*. — Штó си га ча[к]-гóре накатерйл, да не мóж да се довáти? — Накатéри се у кóла, лéгне у сéно и такój се вóзи. — Накатерйл се у врх црéшњу.

накачáљка ж *кука за качење, вешалица*. — Тýри ми гýњу на накачáљку.

накáчи свр **1.** *окачи, потовари*.– Накáчи ми тóрбу на коњá, да гу не вучém. — Накáчи косý под стрејý. — Накачй врéће с цáревицу у кóла, па у воденйцу.

накáчи се свр *попне се*. — Накачйл се у бучетйну да стýри гњездó на врáну. **2.** фиг *искоришћава*. — Накачйл ми се на шйју, па не слáзи двáес гóдине.

накачóљка ж *клин, кука за вешање,* в *накачаљка*. — Дáј ми онój торбичé с накачóљку.

накáшка се свр *угази у што житко*. — Глéј кудé йдеш, да се не накáшкаш на лајнó. ▪ трп прид **накáшкан**, -а, -о *умазан, упрљан*. — Штó-е овáј лопáта овóлко накáшкана?

наквéси се свр **1.** *нагне се, наднесе се*. — Наквесйле се леденйце о[д]-цтреý, ће утéпају некогá. — Какó ти се тój стóг наквесйл, пóтпри га да не пáдне. — Наквесйла се сóспа нат кýћу. **2.** фиг пеј *ослони се*. — Едвá стоим, а онá се на мéне jóш и наквесйла. ▪ трп прид **наквесен**, -а, -о *наднет, нагнут*. — Пáзи кудé проóдите, онój кáмење-е млóго наквéсено нат-пýт, час ће се стркóљи.

нáквече / нáквечер прил *супра вече*. — Дójди нáквечер на седењку куде Дéску.

накéка свр фиг *напуни, набаца, напада*. — Накекáл пóдрум с компирй. — Накекáл снéг до стрејý.

накéка се свр фиг *наједе се*. — Накéкај се ськ дóбро, кój знáе ка[д]-ће стйгне обéд.

накекéри се свр фиг *намести се где му није место*. — Накекерйл се до старосвáтицу ко да му-е тýј мéсто. — Накекерйла онéј сиротињске нáћве на бициклу.

накентéри се свр фиг пеј *попне се*. — Упрéгне коњй, накентéри се у кóла, па ги покáра уз друм да свé прштй.

накéнтри се свр фиг пеј *закачи се*. — Накентрйл се на врáта, не мóж да прójдеш.

накимýје несв *намигује, даје тајни знак,* в *укимује*. — Мйсли да гу не вйдимо какó му накимýје.

накисéли се свр фиг *направи жалостан, плачан израз лица*. — Кьд вйдиш да се накиселйл, да знáш нештó нејé у рéд с њéга.

накиселйчав, -а, -о *киселкаст, накисео*. — Накиселйчаве овéј јáбуке, jóш несý за брањé.

накúсне свр **1.** *намочи се, скваси се, упије воду*. — Накиснý кошýљке, ськ ћу ги пéрем. **2.** *покисне*. — Утéгни се дóбро да не накйснеш по маглуштйну. — Накйсли ми се опьнци, едвá доштрапá уз друм.

накисњýје (се) несв **1.** *кваси се, упија воду*. — Грснице се у тóпила накисњýју недéљу дьна. **2.** *одаје помало киселкаст укус*. — Не мáри тój што помáлко накисњýје.

накúти (се) свр **1.** *дотера (се)*. — Накитйли гу, па се сјај! — Невéста се трéбе накúти, да-е нájубава. **2.** *окити (се)*. — Jýтре је Спáсовдьн, трéбе крс на Иванóвицу да накúтиш. — За Ђурђóвдьн се кýћа накúти. **3.** фиг *окупи (се), поређа (се)*. — Накитйли се куде мéне свé лезилéбовићи, ниедьн за рабóту не áје. **4.** фиг *опије (се), напије (се)*. —

Немо́ј ви Ли́ка па́ наки́ти у за́другу с раки́чину! — Накити́ ги у́баво, а о́н ко да нејѐ ни окуси́л раки́ју. — Накити́л се, едва́ најдѐ кре́вет. ▪ трп прид **наки́тен**, -а, -о *оки́ћен*. — Мло́го им је у́баво сна́јка била́ наки́тена.

наки́ћување с гл им од *наки́ћује (се)*. — Кво́ си сѐ спреми́ла за наки́ћување неве́сту?

наки́ћује (се) несв **1.** *ки́тити (се), оки́ћује (се)*. — Девојчѐ ће наки́ћује сва́тови. — И конди́р се наки́ћује за вика́ње на сва́дбу. **2.** *кинђури се*. — Мло́го во́ли да се наки́ћује з-бро́шови, мани́стра, пр̏стени, гри́вне, менђу́шке.

накладѐ свр *наложи*. — Накла́ди о́гањ, жа́р ти-е запре́ћан у огњи́ште. ▪ трп прид **накла́ден**, -а, -о *наложен*. — О́гањ-е накла́ден, мо́ж о́дма да ту́раш гр̏не.

накла́па несв **1.** *прича без везе, трабуња, измишља*. — По цѐл дѝн накла́па ово́ј и оно́ј, и́ч да гу не слу́шаш. **2.** фиг *изговара, саставља (речи)*. — Пија́н, па едва́ накла́па.

наклапо́тина ж ауг и пеј *капа*. — Кву́ си то́ј наклапо́тину тури́л на гла́ву?

накла́ти свр фиг *обави полни однос*. — Ма́јке ће му га накла́тим, са́мо ли ме превара (*псовка*).

накле́ка свр *падне много, напада, натрпа (снег)*. — Кьд накле́ка сне́г, приста́вимо гр̏не, сѐднемо уз огњи́ште и ора́тимо.

накле́па свр *накује косу, извуче брид коси да сече траву*. — Кьд накле́па косу́, бри́чи до зе́вњу.

накломбу́ри се свр в *надује се*, **1.** *поткорушти се, створи мехуре*. — Ле́б ми се нешто́ сѐ накломбури́л. — Млеко́ се накломбури́ло, ће пре́јде. **2.** фиг *надури се*. — Накломбури́ла се до́да, па не ора́ти с на́с.

накљу́ве свр *почне да кљује, начне, кљуцне*. — Сѐ бу́ке у доли́ну накљува́ла жљуна́. — Пи́ле накљу́ве кру́шку, па гу оста́ви.

накљу́ка свр фиг *наговори, наприча нешто против некога, нахушка*. — Накљука́ла га жена́ против ме́не, па дојдѐ бе́сан ће ме би́е. — Дошли́ овдѐ, Але́кса ги накљука́л, шта́ им је накљука́л не зна́м, ди́гли се и отишли́ си, несу́ ме чека́ли.

накна́ди свр *надокнади*. — Ко́ј ће ово́лко чека́ње да ми накна́ди?

наковали несв *навали*. — Мои́ били́ наковали́ли да по́јдем за Кри́сту, а ја́ га несе́м тела́.

на́ковање с *наковањ*. — Еси́ ли поне́л чу́к и на́ковање за клепа́ње косу́. — Кьд гу ту́ри на оно́ј на́ковање, па ста́де да би́је ш-чеки́ч, о́клепа секи́ру за мера́к.

наковѐ свр *отокује косу, извуче коси брид за сечење*, в *наклепа*. — Кьд наковѐм ко́се, и́демо да оба́лимо Бра́ниште. — Нако́ви ми ср̏п, сѐ се иступи́л.

наковува́ње с гл им од *накову(ј)е (се)*. — Ел твоја́ коса́ за наковува́ње?

накову́е / накову́је несв *отокива косу*. — Докле́ ја́ накову́јем косу́, ти́ доне́си во́ду о[д]-Чо́чин кла́данац. — Ко́си та а́ли, ал н-уме́је да накову́е косу́.

накову́е се / накову́је се несв *отокива се*. — Едьн ср̏п се накову́е, другиа́т се не накову́е.

нако́ка свр **1.** фиг *напуни*. — На́кока ђугу́мче са[с]-си́рење и однѐсе. **2.** фиг *набије* — Нако́ка[м]-му га ма́јке *(псовка)*!

нако́ка се свр **1.** фиг *наједе се и напије*. — Сврне, нако́ка се, па си оти́де. **2.** фиг *пребије, претуче*. — Са́мо још једну́ш да му се нако́кам, да ме упа́нти.

накокори́ се свр *начини се јаким*. — Узо́ тоја́шку, накокори́ се и пођо́ уз малу́. — Накокори́л се ко петьл.

наколмује свр *навије косу, нафризира.* — Отишла́ куде Да̏ницу, да вој наколмује ко́су. ▪ трп прид **наколмован**, -а, -о *нафризиран.* — Нејѐ то́ј наколмована ко́са, то́ј су њо́јне кокр̏тке.

накомати́ше свр *изломи на комаде (хлеб).* — Накоматиса́ла пога́чу ко да смо двае̏стина.

накра̀ се свр фиг *наједе се.* — Накра̀л се до̀бро, па му се сѣ̀к не рабо̀ти.

накр̏ви се свр *закрви се, завади се.* — Накрви́ла се бра̀ћа око́ изво̀р у Бачѐвиште, це иско̀љу. — Накрви́ли се воло̀ви, боду̏ се, р̀гају се с ро́гови, це истѐпају. ▪ трп прид **накр̏вен**, -а, -о *љӯт, зао, опа̄сан.* — Мло́го е накр̏вен, не иска̀чајте му на о̀чи.

накрѐка се свр фиг *нагалами се, наприча се.* — Естѐ се накрека́ле, сѣ̀к мо̀жемо да си и̏демо до̀м.

накри́вен, -а, -о *накривљен.* — И̏де с накри́вен шемши́р. — По̀тпри она̏ј накри́вен сто́г, да се сѐно не урни́ше.

накри́ви (се) свр *искриви (се).* — Накри́ви си шеши́р, боли́ те ду̏пе за свѐ. — Накрви́л ка̀пу, ни́шта га не танги́ра. — Накрви́ли се дирѐци на кошу̀ру, накрви́ли се пло̀тови, и ја̀ сам се, евѐ, накрви́л накуде гро̀б. Они́ се још мо̀ж и по̀тпру, да не па̀дну, ал мѐне ни́шта ви́ше не потпрѐ.

на̀криво прил *укриво.* — У̏чука јексе́р на̀криво. — Отидѐ на̀криво.

накрива̀ње несв *храмље.* — Накрива̀ње с ле́ву но̀гу још од апера̀цију.

накрива̀ње се несв *искривљава се, наводи се на једну стра̄ну.* — Пло̀т се почѐл накрива̀ње накуде пу̏т. — Кошара̀ се накрива̀ње, трѐбе гу по̀тпремо з-дирѐци.

накр̏ка свр *набије, сабије у узак про̄стор без реда.* — Накрка́л свѐ што-е има́л у једна̀ ко́ла, отидѐ нис Ка̀чар у Предѐне, о̀цели се и о́н, еба̀ му ма̀тер!

накр̏ка се свр *наједе се.* — На̀крка се ко нѐздрав, па сѣ̀к порѐва. — Накрка́л се па мо̀ж да рабо̀ти.

накр̏ке прил *на раме, на кркаче.* — У̏јче ће га но̀си накр̏ке.

накр̏ми свр *нахрани крмивом.* — Накрми́ла сам о̀вце, нека̀ ги сѣ̀к у трлу̀. ▪ трп прид **накр̏мен**, -а, -о *нахрањен крмивом.* — И о̀вце и говѐда су накрмени́.

накрпа̀ти свр *изломи на велике комаде (хлеб, храну),* в *искрпа̄ти.* — На̀крпати оно̀лки лѐб, кој ће га изедѐ? ▪ трп рид **накрпа̀тен**, -а, -о *изломљен на комаде (хлеб, храна).* — Лѐб накрпа̀тен за цѐло село̀ (*ирон*).

накр̏ца свр *напуни, пре̄пуни.* — Накрца̀л пу̏на ко́ла сѐно, воло̀ви едва̀ тѐгљу уз Двоја̀нку. ▪ трп прид **накр̏цан**, -а, -о *напуњен, пре̄пуњен.* — До̀кара кошѐрку накр̏цану з-бра̀шно и три̏це.

накр̏ши свр **1.** *наломи.* — На̀крши ми љи̏љак за у со̀бу. — Приђо̀, па си накрши́ џорџини́ из њо́јну гради́ну. **2.** изр: — Накр̏шим му га ма̀јке *(псовка).* — Ћу му га накр̏шим, са̀мо ли га ви̏дим (*псовка, пре̄тња*).

накуд(е) пред **1.** *према.* — Отидѐ с коња̀ накуд поја̀те. **2.** уп зам *куда, где.* — Накуд оди́ тако̀ј саба̀јле? — Ра̀сипа се ки̏ша та̀м, накуде Боровѝк. — Ка̀д по̀јдеш накуде Власи́ну, ви̏кни ме, да ме нешто̀ послу̏шаш. — Накуде си пошѣ̀л усрѐд но̀ћ? — Накуде бѐше?

накуку̀љи свр *искриви, направи куку.* — Кво̀ ми мо̀же ти̏ја бесни́к, мо̀ж ми га са̀мо накуку̀љи. — Узни дебѐлу жи̏цу, оцѐчи гу, па гу накуку̀љи и етѐ ти ку̏кља за качѐње. ▪ трп прид **накуку̀љен**, -а, -о *искривљен, у блику куке.* — То̀-е, брѐ, они́ја с накуку̀ље[н]-но̀с, како̀ се не сѐћаш?

накукуљи се свр *искриви се, савије се у пасу.* — Накукуљила се баба Стамена, ете гу оздол уз малу.

накуп прил *скупа, заједно, на гомилу.* — Нашьл ги накуп. — Испцова ги све накуп.

накупчьк прил дем и хип од *накуп.* — Да не беомо накупчьк, теше ни се извуче да побегне.

накурчи се свр фиг *направи се важан.* — Накурчил се, па никога не зарезује. ▪ трп прид **накурчен**, -а, -о фиг *надрндан, сав важан.* — Иде све накурчен. — Што си данъс такој накурчен?

накуса се свр *наједе се кусајући.* — Накусал се детишњар гра, па свуноћ опаљује.

налага (се) несв **1.** *простире (се),* в *постиља.* — Налага сламу на говеда, да не лежу у бачкољ. — На стоку се сваки дьн налага, да лежи у чисто, да-е здрава. **2.** *ложи (се) ватра.* — Налага дрва у шпорет, најутро да га само потпали. — Ако се не налага редовно, огњиште загасне. **3.** *припрема (се) казан.* — Кој ће з-деду да налага казан да пече ракију? **4.** *стављају се облоге.* — Парим траву, па налагам на утепотину да ме одболи. — На ногу се налага костолом, да умине болка. **5.** *ређа.* — Отиде да налага снопје у крстине.

налагање с гл им од *налага (се).* — Нашьл си majстора за налагање казан. — За налагање на стоку користим сламу ел папрат.

налази свр *облази.* — Налазила ме ложа, све се изгребо чешаћи ногу. — Заспала сам по[д]-дрво па ме налазили бробиньци.

налаје свр фиг *нагрди, напсује, извређа.* — Мирку си од њу немам, па ме налаја тај кучка. — Сваштo-е налаја за тебе, немога вој врнем, побеже курбетка.

налана ж *папуча.* — У Предење, на вашар, на Први Горешњак, ћу ти купим налане.

налаика ж дем и хип од *налана.* — Донесе ми едне везене наланке, за ујгун.

налева несв **1.** *залива.* — Најутро сабајле налевам градину. **2.** *сипа,* в *посипа,* в *посипује.* — Налевај му да се омије. — Кој ће ни налева ракију у чашке?

налева се несв **1.** *залива се.* — Одврнули ваду да се не налева трава. **2.** фиг пej *пије.* — Не пије више, ськ се налева. — Налева се сваки дьн, док се не мртвоше.

налевање с гл им од *налева, заливање, поливање.* — Изгорела му жељудица од налевање с ракију. — Сваки дьн налевање, иначе све изгоре у градину.

налега несв **1.** *належе, пријања.* — Косник требе да налега на греду.

налега се свр *сабија се.* — Зевња се налега, па му гроб упадал.

налегање с гл им од *налега (се).* — Што да чекаш налегање, узни туч, па набиј земњу.

налегне свр **1.** *притисне.* — Кьд налегне на ралицу, не попуста докле не искара браздy. **2.** *полегне.* — Налегне на коња, па га припушти уз рид, држаћи се за гриву. **2.** *сабије, учврсти.* — Налегни с колено на сноп, док врзујеш јужицу.

налези се свр *нацери се.* — Налези ми се, кучка, без разлог. — Еси видел да се ја на некога такој некад налезим?

налезпе свр *уђе све, уђе.* — Кьд дojдo, поганци беоше налезли у кућу, па закаса докле ги потамани. — Налезе ми прашина у очи. — Мора да су врапци налезли озгор. — Прискркни врата, да студ не налезне у кућу.

налетан, -тна, -тно *полетан, радан.* — Кьм сређа да-е и мој Стојадин такој налетан на работу ко твој Војча.

налетѝ свр фиг *насрне, нападне.* — Налетѐ ме куде зàдругу штò и њòјну стòку не ýзнем да чýвам.

налѝба се свр *накуса се течне хране.* — Нàлиба ли се вѝше тýј чорбетѝну, доклѐ ће те чѐкамо?!

налѝже се свр фиг *напије се.* — Налѝже се, па прàи бѐс по кафàну.

наликувàње с гл им од *наликује (се).* — Òдма ће ги познајèш по наликувàње.

наликýје (се) несв **1.** *личи на кога, личи један на другога.* — Наликýје си на баштý. — Наликýју си едàн на дрýгога како брàћа. **2.** фиг *приштоји.* — На квò ти тòј наликýје да стàри љýди галàтиш? — Не наликýје му да се жèни по[д]-цтàр замàн.

налѝта несв *насрће, налеће.* — Налѝта, це бѝје. — Вѐтар налѝта на врàта ко бѐсан, ће ги отвòри ако ги дòбро не закèнтриш. — Нѐшто ни мнòго налѝтају мýшице.

налицѐ прил *с лица.* — Обрни цемпѝр налицѐ, стàлно га нàопоко обукýјеш!

налòка се свр пеј *напије се.* — Е се нàлока цвѝк? — Нàлока се мàчка млекò што си остàила на астàл, па побѐже.

налòмен, -а, -о *изломљен, наломљен.* — Погàча из црепњý-е налòмена, некà си свàки ýзне по комàт.

налòпа се свр *укаља се, ублаћњави се.* — Кудѐ да пòјде, налòпа се ко прашчѐ.

налòче свр *запрља мачка неку течну храну тиме што је само лизнула.* — Нѐћу да едèм грà, налокàла га мàчка.

налòче се свр пеј *напије се.* — Налòче се ракѝју, па не знàе квò прàи по кýћу.

налòчка се свр у дем знач: *налока се.* — Налочкàмо се вòду на Никòлин клàданац, па продужѝмо низ тýј Ракѝцку рекý.

налýдњичав, -а, -о *на тренутке луд, сулуд.* — Брàт вој-е налýдњичав, на мàове мòж и да убѝе. — Убàво момчѐ, сѐл да нејè налýдњичаво.

налýнsa се свр *наскита се.* — Дòста си се налунsàл, сѐк да ýзнеш да рабòтиш.

налýпи свр *наљушти.* — Налýпи гољàци, па ги испѐчи у тепсѝче.

налýта свр **1.** *наиђе, долута.* — Нàлута нечијò кравчѐ у нашà говѐда на Шàнци и тýј остàде. **2.** *нанесе га пут.* — Налутàмо у Вàлмиште на лисѝцу, па гу Вѝца ýтепа с његову кљòцу.

налýта се свр **1.** *дође изненада.* — Откý[д]-це па тѝ нàлута овдѐ? **2.** *измори се лутајући.* — Цàбе се налутàмо по Чемèрник, нѝгде зàјца не видòмо.

наљòка (се) свр *напије (се).* — Наљòкају га да не знàе кудѐ-е. — Наљòкал се куде Драгѝњу како смýк.

наљòска (се) свр в *наљока (се).* — Едвà чѐкам да га наљòскам јòш еднýш, па да му се сеѝрим. — Кьд отѝде у Село́, наљòска се; едàн бòг да знàе какò излѐзне оздòл.

наљýља свр фиг *ћрепуни.* — Ка[д]-ципýје ракѝју, балòн наљýља до вр́, јо[ш]-што га не нагàзи да пòвише стàне.

наљýља се свр фиг *напије се.* — Наљуљàл се ракиѐштину, па пијàн цупѝ уз бандѐру.

наљýска (се) свр **1.** фиг *ишамара кога.* — Наљускà му се дòбро, па сѐк нек мѝсли когà смѐје да дѝра, а когà не смѐје. **2.** фиг в *наљоска се.* — Наљýска се дибидýз, и пà тражи.

наљутињàв, -а, -о *наљут, љућкаст.* — Дòјде ми наљутињàво вàриво.

наљутѝњкав, -а, -о у дем знач: *наљутињав.* — Што вòли кьд је чòрба наљутѝњкава.

наљутњѝкав, -а, о в *наљутињав.* — Бѐше ми наљутњѝкаво, па не могà да едèм.

наљутњи́чав, -а, -о в *наљӯтињав*. — Купи́ некѐ наљутњи́чаве попри́ке, пре́вара ме човѐк, ре́че о́пште несу́ љуте́.

наљутњу́је несв *по̄мало љути*. — Наљутњу́је, ал мо́ж се еде́.

нама́ва свр фиг **1.** *намами, навуче*. — Ћу га нама́вам како ја́ зна́м, па и́ма га испрда́шим ко вола́ у гради́ну. **2.** *накоси, по̄коси неродну ливаду*. — За це́л дѝн едва́ намава́ една́ ко́ла се́но.

нама́зни (се) свр *учини што̄ глатким, доте́ра (се)*. — Намазни́л ко́су с чи́чково у́ље, па се уједурисао́ за собо́р. — Намазни́ држаље́ за мати́ку, му́шица да се љи́зне да поги́не. — Намазни́ла се ко да ће на честѝто.

намајстори́чав, -а, -о *који донекле има мајсто̄ског знања*. — До́јде тако́ј намајстори́чав, па ни све́ о́н попра́ља што се покваѝри.

намала́ц прил *до самог краја, при крају*. — Се́но ни-е намала́ц, како́ ће израни́мо гове́да до про́лет, не зна́м.

намале́је свр *смањи се количински*. — Већѐм ће намале́је бра́шно у на́ћви. — Намале́ла вода́ не́ће мо́ж да те́ра воденѝцу. — Намале́ше ни дрва, тре́бе да дока́рамо ис-Па́прат.

нама́ли (се) свр **1.** *смањи (се) по̄ обиму што̄, по̄ближава (се) крају*. — На́мали се већѐм коси́лба, ће прико́симо за неки́ дѝн. **2.** *смањи (се) количински*.– Четире́с о́вце смо има́ли, па ги намали́мо. — Намали́ше се дѝнови до Божи́ћ. — На́мали ми се бе́ли мр̀с како́ прегоре́ше кра́ве.

нама́лко прил *на по̄мало*. — Купу́ем у за́другу нама́лко, за по́вишке тре́бежу па́ре.

намалува́ње с гл им од *намалује (се)*.

намалу́је (се) несв *смањује (се) што̄, по̄ма̄ње се што̄*. — Јо́ште зима́, а крма́ за сто́ку намалу́је. — Намалу́је се вре́ме до Божи́ћ, тре́бе да ко́љемо свињу́.

нама́ъузга свр *напрабуља, исприча глупости*. — Кво́ ви па́ на́ма̀ъузга они́ја ма̀ъузга́н?

нама́ми свр **1.** *дозове*. — С ме́со намами́ кучѝште, да ме не изеде́.– Нама́ми о́вце на со́лило, да ги накр̀мимо. **2.** *превари*. — Намами́л га, па га истепа́л.

нама̀ъу́је свр **1.** *замахује*. — Ви́дим ја́ о́[н]-нама̀ъу́је да га уда́ри, ал ми́слим ба́тка се ша́ли. **2.** в *намалује*. — Све́ ни нама̀ъу́је, на́рочито рана́.

нама̀ъ̀к прил знач *намалили се, дође до краја*. — Мр̀с ни-е већѐм нама̀ъ̀к.

нама́овичав, -а, -о *онај који на тренутке испољава неку негативну особину, махничав*. — Поста́лде нама́овичав, ча[с]-се смеје́, час луде́је, ни́кад не зна́ш кво́ ће ураѝоти.

нама̀са́ти свр *наоштри*. — Еве́ ти остри́ло, нама̀са́ти косу́ до́бро, па да пока́рамо о́ткосје нис паѝну.

нама́тка свр *намами, доваби, наведе кога*.– На́матка ли ону́ј челу́ што се бе́ше пуштѝла? — Наматка́ла га Персѝда у ку̀ћу и ту́ј га ватѝли.

наме́ље свр **1.** *самеље*. — Намле́мо три́ вре́ће рженѝцу и докарамо из воденѝцу. — Кьд наме́ље ца́ревицу, а ти́ о́дма сипу́ј овьс. **2.** фиг пеј *лапрда*. — Це́л дѝн ме́ље, и ни́шта не наме́ље, ју̀тре па́ и́сто.

наме́ри свр **1.** *измери, одмери*. — Наме́ри ми пе́т ки́ла шиће́р, да поми́нем до Божи́ћ. **2.** *одлучи*. — Намери́ да га питу́јем, ел исти́на то́ј што ви́кају да-е рекьл за ме́не, ал не најдо́ зго́дну при́лику.

наме́ри се свр **1.** *налети, наиђе случајно на кога*. — Како́ сле́зо у ва́рош, намери́ се на То́зу кло́мфера. **2.** *одлучи се*. — Намери́ се ћу га питу́јем, па куде́ и́де нек и́де.

наместѝчав, -а, -о *местимичан.* — И компирѝ ми дóјду наместѝчави, несý свýде родѝли једнáко.

наместѝчаво прил *местимице.* — Наместѝчаво окопнéло, наместѝчаво стоѝ снéг.

намéсто прил **1.** *намрешто.* — Рáспали с тојáгу и ýтепа змијý намéсто. **2.** *уместо.* — Намéсто да óн вóди коња́, а дéда јáше, óн ујанýл, а дéда óди. **3.** *одмах, смесша, истог шрена.* — Ка[д]-те погléда с онéј чекрљúве óчи, úма се намéсто олáдиш. — Тéше га намéсто утéпа.

нáмет м в *навејошина,* в *сосна.* — Не мóжу децá од нáмети да отúду у шкóлу.

наметé свр фиг *донесе, салешши.* — Ветрушúна наметé снéг око кућý, трú дúна га не мóж очúстимо. — Наметé вéтар лúсје, наметé шýшљак, па га свртú у ћóшку.

намéтри свр *насече дрва у кубике.* — Којá дрвá наметрúше цéло лéто по Твр̀ди бре́г и откарáше.

намештáлка ж *йодмешачина, йодвала.* — Пропáла им намештáлка, несý му подвалúли.

намигљúв, -а, -о *који намигује, враголасш.* — Тáј кýчка намигљúва, сáмо свр̀та мýжи око кýћу.

намигљúвка ж *неморална, лака жена.* — Узéл једнý намигљúвку, да му кýћу растýри.

намигљúвча м *неверан муж, враголасш мушкарац.* — Бéж о[д]-тóга намигљúвчу, да се јýтре не кáеш.

намилтú свр *налешши у гомили, размили се, буде чега много,* в *йомилши.* — Намилтéли овúја ýлкавци, па ме жúву поéдоше. — Намилтéше скáкавице, чýдо једнó.

намúне свр *свраши.* — Тú па мúслиш свр̀ћа, намúне годúшњо емпýт-двапýт. — Кад проóдиш низ дрýм, намúни куде нáс.

намињувáње с гл им од *намињује.* — Навúкал на намињувáње куде дéду, па ни сѣг нéће да га промúне.

намињýје несв *свраћа, навраћа.* — Пóчесто намињýје куде стáрци да ги обúће.

намúри свр *йодмири, нахрани.* — Иди́, намúри стóку, па дóјди на вечéру. — Кóсим до плáдне, тѣг дóјдем дóм, намúрим децá, и бр̀зо се вр̀ћам да кóсим.

намúри се свр **1.** *йомири се, сагласи се.* — И тýј вр̀т-тр̀т, áјде, намúримо се у сýд. **2.** фиг *нахрани се, наједе се.* — Сѣк ка[д]-це намúримо, мóж да рабóтимо.

намирисýје несв *смрди, одаје лош мирис.* — Нештó ми овój сúренце намирисýје на качé.

намирýје несв **1.** *храни (стоку).* — Намирýје стóку у кошáру, ал бр̀зо ће дóјде. **2.** фиг *води љубав.* — Óн си лýња по печáлбу, по бéли свéт, а другúи му женý намирýје.

намúта несв **1.** *мешше у нешшо.* — Едúн држú лопáтицу, другúи му намúта жúто. **2.** фиг *наноси.* — Вéтар ни стáлно пред áмбар намúта шýшљак.

намитáње с гл им од *намиша.*

намúца несв *намиче, навлачи.* — Јá доóдим, кьд онá намúца вирóнге.

намицáње с гл им од *намица.*

намлáти свр **1.** *шресе, мошком обори.* — Намлати́ с млатáч крýшке, úди ги обéри докле свúње несý пришлé. **2.** фиг *зарадu, заџечали доста.* — Откакó-е дошáл из рабóту бúчи се, бајагúм намлатúл пýно пáре.

намóдри свр фиг *оџлави, исшуче.* — Ћу ти намóдрим тýј малéчку гузúцу, па ће слýшаш!

намо́кри (се) свр **1.** *накваси (се), по̄квaси (се).* — Н-умéја си седи́м, но појдо́ без гу́њу, да ме намо́кри ки́ша. — Намо́кри пешки́рче па ту́ри на гла́ву, да не сланчо́шеш. — Ушљиска́ се, па се намокри́. **2.** *ӯшӣша се.* — Нејé издржа́ло, па се намокри́ло детé у га́ће.

намо́лује[1] свр *наслика, офарба у више боја.* — О́ће да му намо́лује со́бу свé с ки́тке.

намолу́је[2] несв *одаје мирис пријатан, буји.* — Овдé мло́го намолу́је, нејé до́бро ту́ј да спи́те.

намомку́је се свр *по̄проведе момачки живо̄т.* — До́ста си се намомкува́л, вре́ме-е да се ску́ћиш.

намонти́ра се свр фиг *обуче се, спремн се.* — Чéке да се намонти́рам, па да изле́знемо за̀едно.

намотува́ње с гл им од *намо̄тӯје (се).* — Вика́ гу да ми помо́гне у намотува́ње осно́ву за цр̀ге на кросно́.

намоту́је се несв *намо̄та̄ва (се), обавија (се), обмо̄та̄ва (се).* — На седе́њку намоту́ју цéвке с пређу́ за ткање́. — То́ј се намоту́је око гла́ву, да те вéтар не пробива.

намо́ча се свр *по̄мокри се.* — Намо́ча се кудета́ло, и́ч нéма сра́м. — Куде́ сти́гне, ту́ј се намо́ча. — Намо́ча[м]-му се [у] уста́ (*грдња, по̄совка*). — Намо́чам му се у његóво има́ње, које́ ће ми!

на́мртво прил *сасвим, по̄по̄тӯно, наместо̄.* — У́тепа га на́мртво. — Кьд га ва́тим, ћу га пребијем на́мртво.

намћо́р м *зловољан, по̄ако̄ста̄н човек.* — Куде́ роди́ намћо́ра, да ни с ма́тер не ора́ти. — Од њи́ не зна́ш кои́-е по́голем намћо́р.

наму́ва свр *нагура, стрпа, за̄тӯри.* — Намува́л ги негде́, па ги не мо́ж на̀јде. — Намува́ му рану́ у торби́чку, па га прати́ у о́вце.

наму́ва се 1. *нагура се, стисне се.* — Намува́ше се деца́ у за́другу. — Намува́мо се у фургóн, па на Власи́ну. **2.** фиг пеј *наједе се.* — На́мува ли се еднý̀ш, тре́бе [да] поо́димо?

наму́ља се свр фиг пеј *наједе се.* — На́муља се на тенела́к, па ле́же да спи́.

наму́љи свр *нагвири, привири.* — Намуљи́л му пр̀с пш-чера́пу. — Сва́ки ча́с наму́љи но́с, о́ће да ви́ди све́. — У Жу́тини не сме́јеш да наму́љиш, ће те удáву његóва пцéта.

намуљува́ње с гл им од *намуљује.* — Грди́ла сам га за намуљува́ње.

намуљу́је несв *гвири, по̄времено вири.* — Немо́ј ми ви́ше намуљу́јеш но́с на вра́та!

намумуљи свр в *намуљи.* — Мумуљан, намумуљи́л преко пло́т, да ви́ди кво́ ми то́ј рабо́тимо.

намумуљува́ње с гл им од *намумуљује.*

намумуљу́је несв в *намуљује.* — Са́мо нека намумуљу́је, нéма кво́ овдé да ви́ди.

наму́си се свр *намргоди се, онерасположи се.* — Намуси́л се, па с ни́кога не ора́ти. — Како́ се намуси́л, такој ће се одму́си. ▪ трп прид **наму́сен**, -а, -о *нерасположен, намргођен.* — Ста́лно е наму́сен, ни́кад нејé ра́сположан.

на́на ж *ма̄ти, мајка* (угл у псовци). — На́ну му, на́нину!

нани́где прил *ни за где, никуда.* — Не мо́гу да о́дим, све́ ме боли́, ја́ сам за нани́где. — С малéчко детé не мо́гу да по́јдем нани́где. — С му́жа нејé нани́где: ни́т гу пу́шта, ни́т гу о́ће, ко два̀ вука у ку́ћу. — Несьм за нани́где.

нани̏же свр фиг *начини низу од нечега, сашије, пришије.* — Наниза̀л ја̀годе на сламку̀. — Зачѝс ми на̀низа маништра, а ја̀ цѐл да̀н сртим око њѝ. — Наниза̀ ла̀ске на вутичѐ, па се лаштѝ.

на̀нница ж хип од *нана.* — На̀ницу му његóву (угл у псовци).

на̀нка ж дем и хип од *нана, мајка.* — На̀нку му на̀нину, прѐеба ме огурсу̀з (угл у псовци).

на̀нке узвик *саосећања.* — Ту̏го, на̀нке, болѝ ли те јо̀ш?

на-но̀ге прил фиг **1.** *покорно.* — Сѝк му дошѝл на-но̀ге, а оно̀лко-е вика̀л нѐће да га ви̏ди докле-е жи̏в. **2.** *равно.* — Са̀мо докле се уска̀чиш уз они̏ја дереја̀к, по̀сле-е пу̏т на-но̀ге. **3.** *оздрави без лежања.* — У̏век тако̀ј одболу̏е бо̀лес на-но̀ге. **4.** *рипи, скочи.* — Чим га викну̏ше, о̀дма ри̏пи на-но̀ге.

на̀нула ж *пашуча,* в *налана.* — Кудѐ сте ми дену̏ли на̀нуле?

на̀нче с дем и хип од *нана, мајка.* — На̀нче ли ти шу̏гаво, неотрѐпано (*угл у псовци*).

нањура̀ви свр *зашантави, застрани,* в *зањурави.* — Нањуравѝл, па не зна̀је ни о̀н кво̀ рабо̀ти.

нању̏ри (се) свр *намргоди (се), натмури (се).* — Нањурѝл се па ни̏кога не зарезу̏је. — Нањурѝл но̀с, па и̏де ко а̀липав.

нању̏ши свр фиг *осети, омирише.* — Нањушѝл сам ја̀ ода̀вно да ту̏ј нешто̀ ме̏ђу њи̏ има.

нањушува̀ње с гл им од *нањушује.* — За то̀ј во[ј]-е пр̀лица, за нањушува̀ње.

нању̏шује несв фиг *осећа.* — Има̀ о̀н њу̏шку за то̀ј, па нању̏шује кво̀ се та̀м рабо̀ти.

наоба̀ља свр **1.** *обори довољно, обори све.* — Наобаља̀ трављрѝну у Бра̀ниште, сѝк нек се су̏ши. — Наобаља̀ бу̏ке за цѐлу зиму̀. **2.** *нахрва се.* — Наобаља̀мо се на ри̏д Ти̏са и ја̀, сѝк зна̀е да сам по̀јак.

наобла̀чи се несв *превише обуче, натронта се.* — Кьд по̀јде, наобла̀чи се ко да ће у Сиби̏р.

наобу̏вка ж *обућа.* — Кудѐ сте ми дену̏ли наобу̏вку, сино̀ћке сам гу турѝл куде клу̏пу?

наобучѐ (се) свр **1.** *обуче све што може.* — Наобучѐ кошу̏ље, цемпирѝ, цубети̏ја са̀мо да вој нејѐ ла̀дно. — Наобучѐ се да вој нејѐ зима̀. **2.** *купи одећу свима.* — Трѐбу ни кочка̀ па̀ре да ги свѝ наобучѐмо.

наова̀м прил *на овамо.* — Пока̀рај говѐда наова̀м.

нао̀ди несв **1.** *налази.* — Нао̀ди по пути̏шта сва̀какве дрангули̏је и свѐ тр̀па у цѐпови. **2.** *проналази, даје дијагнозу.* — Наоди̏ше вој до̀ктури да болу̏е и од ово̀ј и од оно̀ј, ал она̀ свѐ жи̏во нацивѐ. **3.** *наилази, наиђе.* — Нао̀ди понекьд и на ову̏ страну̀. — Ће нао̀диш ли накуде нас? **4.** изр: **нао̀ди ману̀** *закера, налази.* — Нао̀ди ману̀ на сва̀кога, сьл њо̀ан му̀ж како трѐбе.

нао̀ди се несв **1.** *находа се.* — Наодѝ се цѐл да̀н по Купи̏нски ри̏д, бересћи купи̏не. **2.** *налази се с неким, нађе се с ким.* — Наодѝ се њѐкња, у Предене, са[с] за̀лву, па се најадува̀мо. — Нао̀димо се с врѐме на врѐме куде за̀другу, па се до̀бро изора̀тимо. **3.** *буде при руци, изађе у сусрет, помаже.* — Нао̀ди ми се она̀ тако̀ј, кьд закасам сама̀. — Са̀мо ми се Пѐрса нао̀ди кьд баш занемо̀гнем. **4.** *налази се, проналази се.* — Влача̀ра се наодѝла куде То̀зину кафа̀ну, па јо̀ш по̀доле низ реку̀ сто̀ мѐтра. — Нао̀ди се још понегдѐ ра̀лица, ал сѝк угла̀вном о̀ру с тра̀ктор.

наона̀м прил *наонамо.* — Кьд по̀јдеш наона̀м, ви̏кај ме, да ти пра̀им дру̏ство.

наопакáчки прил **1.** *наопáко.* — Стáлно га опомúњам да се не обукýје наопакáчки. **2.** фиг *с надланицом.* — Да се уњутúш, ћу те завртóшем наопакáчки. **3.** *лоше, како не трéба.* — Такáв наопáк човéк, свé рабóти наопакáчки.

нáопоко прил **1.** *наопáко, како не ваља.* — Не мóж такój нáопоко, мóра оваkój. — Свé му пошлó злó и нáопоко. **2.** *с наличја.* — Обýкал си вланéлу нáопоко. — Обрни черáпе нáопоко, да истресéш кáмењчиће.

наорáти свр *наприча.* — Квó ми свé нáорати да се зазвéриш.

наорáти се свр **1.** *наприча се, наразговара се.* — Наоратúмо се, ка[д]-це срéтомо у зáдругу. **2.** фиг *нагрди, наружи кога.* — Наорати́ му се свáшта, а óн н-ýмеја да зúне.

наорýжа (се) свр *обуче (се), опреми (се).* — Нáоружа ли тój детé вúше?! — Úдем да наорýжам коња́, за на пу́т. — Jóш н-умéје самó да се наорýжа, jóш је малéчко. — Наоружáл се ко да-е срéд зимá.

наорýжан, -а, -о *обучен, опремљен.* — Дојдé наорýжан бьш како за преко Цеврљáнку.

нaóстрен, -а, -о **1.** *наоштрен.* — Пá ми нóж нејé нaóстрен какó трéбе. **2.** фиг *љут, љутит, срдит.* — Дојдé от пóсо нaóстрен, да ни поедé.

нaóстри свр *наоштри.* — Наостри́ косý, па сúк брúчи нис-падúну.

нaóстри се свр **1.** *наљути се, разгневи се.* — Наостри́ се такój дóбро, рéко да ги изгалáтим па куде́ úде нека úде. — Ако ти се баштá нaóстри, ћe те истéпа! **2.** *наоблачи се, натмури се, захладни.* — Наостри́ло се откýд Плáну, ћe удáри кишетúна да ни рукóљке завáти. — Наостри́ла се зимá, па едé.

нáочи прил **1.** фиг *на изглед.* — Нáочи, нúшта му не фáли, ал нејé некá кúтка. **2.** фиг *јавно.* — Нéће нáочи вúше да гу вúди. — Нáочи да ми не излáзи!

напáдне свр **1.** фиг *крене (у посао), навали.* — Данúс ћe напáднемо ливáду у Дéл да гу смáвамо. — Напáдо да га бием за тúа пáкос што-е напраúл. **2.** фиг *изгрди.* — Jóш емпýт ли ми детé напáдне, с мéне ћe úма пóсла! — Нáпаде ме стрúнка за некé штрúнгле.

напакýје свр фиг *припише, дода, оклевета.* — Не знáш гу: ћe отúде у милúцију, ћe ти напакýје, да те затвóру.

нанáли свр *запали велику ватру.* — Напалúли óгењ у пóље да изгорú шýма. — Напалú óгењ, да осмýдим пáпци о[д]-цвињý.

напалúон / напалијóн м *златник.* — Дáде ми свéкар напалијóн и испосúше ме. — Дéда му-е имáл млóго напалијóни, могáл је да кýпи кýћу у Бéоград кудé-е тéл, ал се врнýл у селó, да му некú не прекóси у Дúниницу. — Мój деда-Милáн дáл је четéрс двá напалúона за тýј Ивáновицу што-е сúк урáсла у метлóвине.

/напáри óчи/ изр *нагледа се женског света,* в *пари очи.* — Пýсти га мáлко нека напáри óчи докле́-е jóш млáд.

нáпас м *напаст, невоља, зло.* — Тój њúно детé-е нáпас у малý, са свá децá се бúе.

нанендéк прил *наопако.* — Свé рабóти напендéк.

напендýши се свр *надури се.* — Квогóђ да вој рéкнеш, онá це напендýши, затój си тú ћути, не орáти с њу.

напечáли свр *зарадити новац у печалби.* — Напечалúл голéме пáре. — Кьд напечáли, це врне дóм.

папечé се свр *очврсне на топлоти.* — Напéкло се дрво на слúнце па се тéшко струже́.

напи́ва се несв *напија се, опија се.* — Му́ж вој се мло́го напи́ва, а кьд до́јде бесне́је по ку́ћу.

напива́ње с гл им од *напива се.* — Нави́кал на напива́ње и докле́ се не напи́е, не и́де си.

напи́јен, -а, -о трп прид од *напи́је се, који се напио.* — Је́ден и напи́јен, па га боли́ у́во за дру́го.

напи́ња (се) несв **1.** *напреже (се), упиње (се).* — Залу́д напи́њаш гу́шу, не мо́ж те чу́је у Је́рециу. — Напи́ња се да дова́ти цре́шње, ал сла́п висо́к. — Напи́ња се у учење, ал му сла́бо и́де. **2.** фиг *хвалише се, горди се без разлога.* — Ко́ј ђа́вол се напи́ња да-е бога́т, кьд не́ма ни ле́б да еде́.

напињање с гл им од *напиња (се), запињање.* — О́ће без напињање да изу́чи шко́лу. — Не́ма ле́б без напињање.

напи́па свр фиг *досе́ у неприлику.* — Па́зи куде ступу́јеш, да не напи́паш ендек. — Бр́зо ће напи́па а́псу како рабо́ти. — Кьд те забе́рем, ће напи́паш Мораву!

напипу́вање с гл им од *напипу(ј)е (се).*

напипу́е (се) / напипу́је (се) несв *осећа (се) под прстима.* — Кьд завуче́ш ру́ку пот ка́мен, ел напипу́еш ри́бу? — Пот пр́сти напипу́јем неку́ кости́уру. — Ту́ј ми-е у це́п, напипу́е се под ру́ку.

на́писмено с поим прид *акт, спис, важан папир.* — Прати́ли ми на́писмено да и́дем у о́пштину. — Кьд му извади́ на́писмено, ди́же ру́ке од на́с. — Прати́л ни би́л Сте́ван на́писмено да и́демо у Не́мачко у рабо́ту, ал ми́ не то́мо.

напи́ца (се) несв *загрева (се).* — Напи́ца др́во за ви́лу, да мо́ж ла́ко па́рошци да савије. — Напи́ца се на сл́нце ко ма́чка куде шпо́рет.

напи́ча (се) несв **1.** *загрева (се), греје (се).* — Бабе́тка се напи́ча уз о́гењ це́лу зиму́. — Напи́ча на сл́нце ста́ре ко́ске. **2.** *ствр̏дњује се, очвршћује.* — Тури́ држа́ље куде огњи́ште да се напи́ча. **3.** фиг *беспосли́чи, дангуби.* — Питу́јеш кво́ рабо́ти Ми́лча, напи́ча ду́пе уз огњи́ште, ете́ то́ј рабо́ти; бе́га о[д]-дунђерлька.

напича́ње с гл им од *напича (се).* — Ма́лко ме по́пушти грби́на од напича́ње на сл́нце.

напи́чњак м фиг *особа која се прави важнијом но што заслужује.* — С такви́ напи́чњаци не́ћу и́мам по́сла.

напичо́јла ж погрдно, вулг *она која беспосли́чи, дангуба.* — Иди́ куде ту́ј напичо́јлу, нека ти она́ помо́гне, она́ на такви́ пома́га.

напла́дне прил *у подне.* — Дојде́ напла́дне, тамн прижемо у Стра́ње.

на́плата ж *напла́так на дрвеном точку преко кога долази шина.* — И на́плату ми до́бро урадел, упасува́л све́, па ми ко́ло за ујгу́н.

напла́ши (се) свр *застра́ши (се), упла́ши (се).*– Немо́ј ми дете́ напла́шиш с ту́ј пушкети́ну, ће доби́је у́плав. — Наплаши́ла сам се од волови откьд ме Му́рца (во) прикара уз ја́сле. — Наплаши́ла га деца́ од некаку́ о́алу у Баи́нску реку́. — Наплаши́л се од грмња́ву.

наплашува́ње с гл им од *напла́шује (се).* — Како́ да га изле́чим од наплашува́ње? — Ће му Дима́на преба́је од наплашува́ње.

напла́шу́је (се) несв *пла́ши (се), стра́хује, застра́шује.* — Наплашу́је ни гове́да оно́ј дети́ште, кьд ги прока́рају из Де́л. — Поче́ла сам да се наплашу́јем о[д]-цва́шта.

на́плит м *оно што се допле́те на ста́ром одевном предме́ту.* — Ћу му додаде́м на́плит на цемпере́, да га јо́ш ма́лко поно́си.

напли́та несв *доли́ва*. — Евѐ, напли́там цемпи́р за мојѐга Страињу, омалѐл му.

напли́та се несв *у́лиће се, меша се у што*. — Кој ђавол се ѝн ту́ј напли́та, кьд нејѐ кадар да но́си ца́кови. — Бе́ж, не напли́тај се куде́ ти нејѐ ме́сто.

напли́тање с гл им од *напли́ва (се)* **1.** *доли́вање*. — С напли́тање мо́ж га јошкѐ поно́си. **2.** *мешање, у́ливање*. — Не мо́ж да про́јде ни́шта без његово напли́тање.

напли́ћа се несв в *напли́ва се*. — Напли́ћа се куде́ му нејѐ ни ре́д ни ме́сто.

напљувѐ / напљу́је / напљу́је свр **1.** *изгрди, по́пљује*. — Напљува́ га што ми-е то́лку нево́љу натовари́л на грби́ну, а од ни́где не́мам по́моћ. — Она́ да ми напљу́је дете́, безобра́зница една́! **2.** фиг *по́духвати се чега*. — Напљувѐ дла́нови, па дова́ти да ко́си. — Напљува́ше ру́ке и дова́тише се у о́швице, це обаљају. **3.** *овлажи*. — Напљувѐ мастиљи́в пла́вез па белѐжи гредѝ докле́ сече́. **4.** *мува по́легне јаја*. — Немо́ј му́је да напљува́ ме́со.

на́пне свр *зайне, зайегне*. — На́пни до́бро ју́же да вр̀жем се́но за ло́јтре!

на́пне се свр **1.** *найрегне се*. — Ка[д]-це ѝн на́пне и́ма поди́гне ти́ја трупа́ц. **2.** фиг *нађути се, насрди се*. — За кво́ си се тако́ј напе́ла, ка[д]-ти несьм ни ре́ч продума́ла?

/на́пне га́јде/ изр *нађути се*. — Напе́л га́јде, нѐће с ме́не ора́ти.

/на́пне ду́пе/ изр пеј *умре*. — Напе́л ду́пе и ча-Го́ма.

/на́пне па́пци/ изр пеј *умре*. — И ча-Ми́рча напе́л па́пци наћа́ске.

/на́пне пр̀лицу/ изр *нађути се*. — Напѐ пр̀лицу, па си отидѐ.

напо́башка прил *по́себно, одвојено*. — Ми́ смо си напо́башка дошли́, тако́ј ци и́демо.

напобу́са свр *по́крије бусењем*. — Напра́ву коли́бу, па гу напобу́сају озго́р.

напоје́ се свр *напева се*. — Напоја́ше се Лебеђа́нке у Лисича́рку, па си откара́ше говѐда у Јеле́нче.

на́пола прил *ради́ти и́мање на исйолици*. — Да́л му има́ње да рабо́ти на́пола.

на́полица ж *надница, пла́та*. — Окози́ се це́л дѝн косеѐћи за на́полицу.

на́поље с *заједно с предлогом по значи: клозе́т, нужник*. — И́де по на́поље. — Би́л по на́поље.

напома́лко прил *по́ мало*. — Рабо́тимо напома́лко, да се не умо́римо. — Да́[ј]-им напома́лко да сти́гне за сви́.

напосѐда свр *седну сви*. — Напоседа́мо у дебе́лу ладови́ну уз Нико́лин кла́данац да се одмо́римо.

напосле́тку прил *најзад, на крају*. — Напосле́тку, и башта́ ти је ту́ј, па га питу́ј ће ли те да́ва за Мило́рада ел ће бе́гаш сама́.

на́права ж *сйрава, машина*. — То́ј ти е на́права која́ сама́ ко́си. — Доне́л неку́ на́праву, па ме вика́ да гу ви́дим.

напра́ви свр фиг *по́ломи, сломи*. — Ви́дим ја́, напра́ви ти́ сто́вну. — Направи́ло дете́ кондѝр, па не́ма у што́ ракију да понесе́м у го́сти. ▪ трп прид **напра́вен**, -а, -о **1.** *найрављен, учињен*. — Напра́вена голе́ма коме́ндија с његову жени́лбу. **2.** *сагра̀ђен*. — До́ле у ре́ку-е напра́вен ви́р за купа́ње. **3.** фиг *сломљен*. — Oда́вно-е та́ј вр̀чва напра́вена. **4.** фиг *ро̀ђен*, в *здаден*. — Нејѐ напра́вен како тре́бе, мо́ра га башта́ допра́ви. — Напра́вен са́мо за па́кос.

напра́ви́ја ж *алайка, найрава*. — И башта́ и́ма туј напра́ви́ју за сече́ње пло́чице.

на́право прил *йраво*. — Са́мо на́право уз дру́м, ће изле́знеш на вр̀ Чеме́рник, на Беле́ во́де.

напра́ви свр *на̄прави*. **1.** *начини ште̏, измајсто̀рише ште̏*. — Да ми напра́иш једну́ тронóшку за уз огњи́ште. **2.** *учини ште̏ непримерено*. — Били́ на собо́р, напра́или џумбу́с, па ги мили́ција откара́ла. — Немо́ј да ти нека́ ба́ба напра́и маџи́је. — Напра́ило дѐте па́кос по ку́ћу. ▪ трп прид **напра́ен**, -а, -о в *на̄правен*. — Ел је ку́пен, ел напра́ен? — Напра́ен на три ћóшка.

напра́и се свр **1.** *о̄мете̏не се у ште̏, о̄промени се*. — Напра́ила се о̀ала, па корчи́ свѐт. — Напра́ил се би́лмез, погле́ј га како̀ве је! **2.** *начини се, учини се*. — Напра́и се лу́д, па гу питу́ј ће ли по́јде за те́бе, што́ те ко̀шта?

напра́ји свр в *на̄прави*. — Нека́ ти о́н напра́ји држа́ље, о́н га-е скрши́л.

напра́си свр *о̄праси*. — Напраси́ла свињá трина́ест пра́сци.

напра́ћа (се) свр *нашаље много то̄га*. — Из рабо́ту ни напраћа́л сва́што за ме́не и деца́. — Ко̀лко сам вој се пи́сма напраћа́л, а она́ тике́ на понеко́ одгово́ри.

напра́шка свр *за̄праши, по̄сије ̄прашком*. — Напрашка́мо компири́ од оне́ј бубаљке зла́тице.

напре́д прил *раније*. — Напре́д-це мло́го држа́ло до ти́ја пра́зници, па се празнува́ло.

напре́дан, -дна, -дно *који брзо расте*. — Мло́го сам била́ на́предна о[д]-цва́ деца́ у на́шу ку́ћу, зато́ј су ме од мале́чко тера́ли да рабо́тим.

напре́дачки прил *унапред, напред*. — Са́мо ти гу́рај напре́дачки, нешто́ ће о[д]--те́бе бу́де.

напре́дица ж *бољи̏так, напредак*. — То́ј се све́ рабо́ти за напре́дицу. — Ову́ј го́дину не видо́мо од ни́шта напре́дицу.

напредљи̏к м в *напредица*. — И куде на́с кре́ну напредљи̏к от ка[д]-це оделѝмо, па ку́ћу напраи́мо.

напређува́ње с гл им од *напређује*. — Поче́ и куде њи́ напређува́ње.

напређу́је / напређу́је несв *расте, множи се, напредује*. — Сто́ка им напређу́је, све́ им у до́м напређу́је. — Поче́ло и оно́ј дрвце́ што смо посади́ли иза ку́ћу да напређу́је.

напре́чка (се) свр *̄препречи ште̏, ис̄препречи (се) ште̏*. — Напречка́л гре́де на пу́т, не мо́ж се про́јде низ де́л. — Напречка́ли се сви́ у едѝн кре́вет да спу́. — Напречка́ла се гове́да у ладови́ну, па плану́јy.

напри́двечер прил *̄предвече*. — Напри́двечер, ако мо́ж, до́јди да поседи́мо.

напрли свр *на̄пне, намргоди се*. — Напрли́л њу́шку, па не ора́ти.

напрнди (се) свр *надури (се), наљӯти (се)*. — Напрнди но́с, па ни́кога не позна́ва. — Напрнди се ко пу́њета кокóшка.

/напрнди но́с/ изр *дигне нос, ускочо̄пери се*. — Кьд напрнди но́с, ни́ки му нејé до колéно.

напрњи (се) свр **1.** *на̄пући (се)*. — Напрњи́ла у́сне, ми́сли да е то́ј у́баво. **2.** в *на̄прли*. — Напрњи́ла се па с ни́кога ни црно́ ни бело́.

на́пролет прил *у ̄пролеће*. — На́пролет по́чнемо да пу́димо гове́да у у́трину.

напрсњак[1] м бот *ливадска биљка на̄рстак* Digitalis Grandiflora.

напрсњак[2] м *на̄рстак*. — Узе́ла ми деца́ напрсњак да се и́грају, а ја́ се бъцкам ту́ј с иглу́.

напртак м *омањи те̄рет, то̄рбица*. — Спреми́ му едѝн напртак сьс ба́ницу и пече́ну пила́јку да понесе́ у рабо́ту.

напр̏ти свр *зајр̄ти, упр̄ти, пошегне.* — Напрти́ ра́нац на грби́ну, па ус Купи́нски ри́д — до́ма.

напр̏шњак м в *напрсњак.* — Ма у напр̏шњак да ми-е сипну́ла ракији́цу, ни то́ј не те́. — У́зни напр̏шњак кьд везе́ш, да се не убьцкаш.

наптиле́је свр в *напт̄или.* — Не ди́рај у оси́њо гњездо́, ће ти наптиле́ју о́се на гла́ву, ћу те пи́там кво́ ће рабо́тиш!

наптили́ свр *намножи се, појави се мношт̄во печега.* — Наптиле́ла јагличети́ја у пади́ну, у Ро́вине. — Наптиле́ле о́вце на Вр̏ло присо́је. — Наптиле́ле му ва́шке по гла́ву.

напу́ди свр *от̄ера, ист̄ера, најури.* — Напуди́мо говеда́ у Је́риницу да пасу́. — Напуди́ла га ис-ку́ћу.

напу́мпа свр **1.** фиг *наговори.* — Напумпа́ла га да ме замрзи́. — Напумпа́ле га да оста́ји жену́. **2.** фиг *направи дет̄е.* — Напумпа́л гу, па мора́л да гу же́ни.

напу́па се свр деч *наједе се.* — Ел се дете́ напупа́ло, па да спа́вка?

напу́пка се свр деч у дем знач: *напупа се.* — Напупка́ла се бе́бица.

напупу́ли (се) свр *напући, крене пупољак.* — Напупули́ли ми цорцини́ у гради́ну. — Ра́но напупули́ле сли́ве, ће ги пресе́че мра́з да ги урни́ше. — Напупули́л се љи́љак, по́рано ће процавти́.

напупу́љи (се) свр в *напупули (се).* — Напупуљи́л оша́в куде воденицу, сьл мра́з да га не ува́ти. — Ка[д]-це напупу́љу сли́ве, почи́њамо да са́димо компири́.

напупу́лька свр *напупи.* — Напупуљка́ли ми цорцини́, бр̏зо ће исцавту́.

напу́ца се свр фиг пеј *наједе се.* — Напу́ца се то́лко да му испа́дне тега́р. — Не напуца́л се, дабо́гда! (*клетва*).

напу́шта несв/свр **1.** *оставља.* — Напу́шта рабо́ту већем три́ го́дине, ал јо́ш гу нее́ напушти́л. **2.** *пусти стоку у забрањени простор.* — Напушта́л о́вце у о́таву, па си бри́гу не́ма. **3.** *пусти више нечега.* — Напушта́мо ри́бе у Ки́тку да се запа́ту до на вр̏ Чемерник. **4.** *баци.* — Напушта́ли ка́мење у воденичку бу́ку, па се запиши́л ци́вун.

напушта́ње с гл им од *напушта.* — Кво́ напушта́ње по́со, от кво́ ће жи́вимо?

напу́штен, -а, -о **1.** *остављен.* — Сви́ ото́ше у ва́рош, оста́де Мла́чиште напу́штено. **2.** *запуштен.* — Ку́ћа ни напу́штена, од рабо́ту не сти́гомо да гу посре́димо ма́лко. — Која́ ће га, скро́з је напу́штен чове́к, не ми́сли на облекло́, не бри́чи се, не ми́је се. — Напу́штене ни ливаде, ни́ки ги ви́ше не ко́си, пора́сал гло́г и тр̏ње.

напу́шти свр **1.** *остави, напусти.* — Напушти́ли у́баво има́ње, не́ће га рабо́ту. **2.** *распусти, размази.* — Напушти́ли га од мале́чко, зато́ [ј]-е сьг така́в бакса́уз.

напу́шти се свр *запусти се, постане аљкав.* — Напушти́ла се скро́з откако́ вој ма́ти умре́ла. — Напушти́л се, и́де ко бо́жљак.

нарабо́ти се свр *наради се.* — Ако-е за вајду́, до́ста сам се нарабо́тил по ту́ђ све́т.

на́равски речца и прил *наравно.* — На́равски да-е тако́ј, си́не Драга́не.

нара́мак м **1.** *бреме које се носи преко рамена.* — Доне́се нара́мак суварѝ и[з]-шума́к. **2.** *мера за тежину: двадесет килограма.*

нара́мка ж в *нарамак.* — Ко́лко-е бра́ла се́но, не́ма две́ нара́мке да-е назбра́ла и ви́ка помо́гла ни.

нара́ми свр *метне на раме.* — На́рами Бу́ска цакче́ бра́шно и изне́се на Чу́ку, го́ре, у Жу́тини.

нара̏ни свр *нахрани.* — Не знам ко ће онолка уста нара̏ни, кљд не и̏де у рабо̀ту. — Нарани̏ га и напои̏, сѣк да ме, ку̏че, изедѐ. ▪ трп прид **нарањен, -а, -о / нарањет, -а, -о** *нахрањен, сит.* — Сви̏ње су нара̏њене. — Есу̀ нара̏њете коко̀шке данѣске?

нарба се свр *напије се рбањем.* — На̏рба се вру̏ћу раки̏ју, узѐ чу̀к и кли̏ње, отидѐ да це̏пи̏ тру̏пци.

нарве се свр *нарва се, наобара се.* — Нарва̀ше се деца̀ на ри̏д, сѣк ће си у̏баво спу̀.

нарга свр *набоде, нагура.* — На̏рга му но̀ж у меши̏ну. — На̏рга ву̏ну у џакчѐ и однесѐ.

нарга се свр фиг *увуче се, уђе, завуче се.* — На̏рга се ми̏ш у ови̏рку и ви̏ше га не најдо̀мо. — Нарга̀ше се говѐда у коша̀ру.

наре̏д прил *по реду.* — Чу̀вамо сто̀ку наре̏д: кои̏ ко̀лко и̏ма то̀лко дѣна ги чу̀ва.

наре̏ди свр *збрине, побрине се о некоме.* — На̏реди ли говѐда? — И̏ди, наре̏ди сви̏ње, да не грду̀!

наре̏ди се свр **1.** *поређа се, устроји.* — Ше̏с лека̀ри се наредѝше, глѐдају ме и сви̏ ћуту̀. — Наредѝли се сви̏ ђа̏ци из малу̀, па у шко̀лу. **2.** фиг *договори се, нагоди се.* — Бо̀ље нека̀ се наре̏ду, но да и̏ду у су̀д. — Наредѝсте ли се око они̏ја шибак? — Тако̀ј се наредѝли, да ја̀ испа̀днем гр̀бава.

наређа̏ва (се) несв *наређује (се), заповеда (се), налаже (се).* — Кои̏ си па ти̏, да мѐне наређа̀ваш?! — Била̀-е таква̀ да наређа̀ва на једно̀га, дру̀гога и они̏ гу слу̀шају. — Свѐ му она̀ наређа̀ва кво̀ да рабо̀ти.– Било̀-е тако̀ј: „Наређа̀ва се да сви̏ и̏ду на Па̀влову грема̀ду на се̏дми ју̀ли, на собо̀р, ни̏ки не смѐје на ти̏ја дѣн да рабо̀ти!“, па сти̏сни ти̏, па не и̏ди ако смѐјеш. По̀сле се на̀род на̀виче па трчи̏ по собо̀ри, ба̀тали рабо̀ту. А сѣг запустѐ свѐ — и рабо̀та и собо̀ри. Истика се̨ на̀род.

наређава̏ње с гл им од *наређава (се).* — Ич не подно̀си наређава̏ње, рабо̀ти како си о̀н о̀ће.

наређе̏ње-изврше̏ње с *заповест.* — Реко̀ пов̀ то̀ј и: наређе̏ње-изврше̏ње, и о̀н ме, брѐ, не по̀слуша!

наре̏кне свр **1.** *замисли.* — Наре̏кни једну̀ жѐљу, немо̀ј ми гу казу̀еш, да ви̏димо ел ће ти се испу̀ни. **2.** *намени.* — Ови̏а напалијо̀н је башта̀ наре̏кал на стару̀ту ће̏рку ка[д]-це жѐни.

наре̏кне се свр **1.** *намени се, завешта се.* — Кьд се ло̀ми пога̀ча на Ба̀дњо вѐче сва̀ко парчѐ се наре̏кне некому̀. — Башта̀-е наре̏кал да о̀н бу̀де лека̀р, а ја̀ грађеви̏нац. **2.** фиг *закуне се, зарекне се.* — Наре̏кал се ви̏ше куде Про̀нини не доо̀ди. **3.** *обећа се, обрекне се (девојка).* — Наре̏кла се ће по̀јде за Ста̀мена, па поре̏кла.

наре̏ска свр **1.** *појави се цвет (реске) на ораху и лешнику.* — Нареска̀ла се леска̀ до̀ле у Широ̀ку ба̀ру. **2.** *направи ресе на тканини.* — Јо̀ш да наре̏скам ћилѝм и гото̀во. **3.** фиг *ишара нешто, начини шаре на штапу.* — Поглѐј како̀-е у̏баво нареска̀л шта̀п. трп прид **наре̏скан**, -а, -о *ишаран.* — Мло̀го-е у̏баво наре̏скана твоја̀ тоја̀га.

наречѐ свр **1.** *каже, погоди.* — Ба̀ба ће ти та̀чно наречѐ кои̏ те урочѝл, ка[д]-ти га̀си уро̀ци. **2.** фиг *намени коме за жену тек рођено дете.* — Ка[д]-це родѝла, наре̏кли смо гу билѝ за Дѝнчиног Ра̀дована.

нари̏ка се свр **1.** *нариче се, изриче се (бик, во).* — Најѐл се Бу̀лча, па се на̀рика у Спајсковицу, мо̀ж сте и чу̀ли. **2.** фиг пеј *навика се.* — На̀рика ни се на сви̏ у ку̀ћу, па си отидѐ у воденѝцу.

нари̏па свр **1.** *поскочи.* — Нарипа̀мо у тија̀ ма̀ сви̏, кьд тро̀пну на вра̀та нешто̀. **2.** *ускочи, наскочи.* — Ка[д]-са̀пуца с пишто̀љ, нарипа̀мо у ендек, какьв је налу̀дњичав,

мо́ж ни побие́ ко пи́лишта. — Нарипа́ше на њега́ сви́, да не заподе́ва ка́вгу, да се не кр̀ви.

нари́па се свр *наигра се.* — Нарипа́сте ли се за данѝс, де́цо?

нари́пи свр **1.** *ускочи,* в *нарипа (2).* — На́рипи у тра́ктор, да не о́ди пе́шки уз Мртви́це. — Нарипи́ше скакци́ у чо́рбу. **2.** *скочи на кога, заскочи.* — Нарипи́ше бра́ћа на чове́ка, па га премлати́ше. — На́рипи петѝл на кокошку.

нарипува́ње с гл им од *нарипу(ј)е (се).* — Не́ки ће си сце́пи гла́ву од нарипува́ње у бобата́ло. — Едну́ш ли-е доби́л тепа́ње за то́ј нарипува́ње да се би́је.

нарипу́е /нарипу́је несв **1.** *ускаче.* — Нарипу́ју деца́ о[д]-цтену́ у ви́р да се ба́њају. **2.** *заскаче, обавља полни однос.* — Научи́ло то́ј да нарипу́е на сва́какве же́не. — Нарипу́је ко́њ на кобѝлу, па се изма́комо да ни не поте́па. **3.** фиг *скаче да се тучe,* в *супе́тли се.* — И о́н нарипу́је це би́је, не зна́је кво́ мо́ж да га сна́јде.

нарипу́е се / нарипу́је се несв *наскаче се, наигра се.* — До́ста сам се како́ мале́чьк нарипува́л з-деца́ по ри́дови.

нари́ца несв *нариче, кука, реди,* в *вије.* — Це́л дѝн је преседе́ла уз њу́ и нарица́ла.

нари́ца се несв **1.** *решава се, зариче се,* в *зарица се.* — Две́ го́дине се нарица́ да до́јде у Прочова́лци, куде ма́јку, па не дојде́. **2.** *намењује се.* — Кад-це ло́ми пога́ча на Ба́дњо ве́че, на сва́кога се нари́ца по комат, па у чи́и се тре́ви пара́, ти́ја ће бу́де сре́ћан ту́ј го́дину.

нарица́ње с гл им од *нарица (се).* — Јо́ш чу́ем њо́јно нарица́ње за бра́та. — Без нарица́ње се не ме́си крева́ј за Вели́гден: на сва́кога по едѝн.

нари́ча (се) свр в *нарица се, намени (се).* — За Вели́гден кьд ме́симо крева́и с ја́јца, нари́чамо ги на че́љад, ку́ћу, на о́вце, на гове́да, на коња́.

на̀рка се свр *најљује се.* — Ко́ј се наркал у ку́ћу, ћу га уте́пам.

на̀рове́ се свр **1.** пеј *напаче се, испаче се.* — Сѣг си се наровал, сѣг мо́ж да рабо́тиш, да те па́ не те́пам. **2.** пеј *издере се, извиче се.* — Наровѐ се до́м, а тѣм, куде тре́бе, ћути́ ко ћуту́к.

нарогу́ши се свр фиг *нањути се.* — Нарогуши́ли се што ги несмо́ вика́ли на сва́дбу.

наро́ља се свр фиг пеј *напије се.* — Наролѣал се раки́чину, па сва́шта балѣзга.

нару́би свр *насече.* — Узе́ бички́ју и на́руби ми дрва́ за неде́љу дѣна.

нару́би се свр **1.** фиг *наједе се.* — На́руби се ле́бац, не може́ да че́ка чорби́цу. **2.** фиг *напасе се.* — Наруби́ше се о́вце ону́ј тра́ву покрај Чемерчицу.

нару́жи се свр *изгрди кога.* — Дојде́ куде на́с, на́ружи ми се и отиде́ си ко да ни́шта неје́ било́.

наружу́је се несв *грди кога.* — Тако́ј се она́ наружу́је на сва́кога, а по́сле с њега́ па́ ора́ти.

нару́квица ж **1.** *женски украсни предмет који се носи на руци,* в *гривна.* — Доне́л вој пр̀стен и у́баву нару́квицу. **2.** *рукавица.* — Реши́ ћу исплете́м нару́квице на сви́ у ку́ћу.

на́руку прил **1.** *од руку, како треба, згодно.* — Све́ му и́де на́руку. — Неје́ ми згодно на́руку да тако́ј сечем. **2.** фиг *намести се.* — Да ми дојде́ на́руку, те́ше га испрете́пам.

нару́си (се) свр *натруни (се), упадне трун у око.* — Немо́ј ми нару́сиш раки́ју, јо́ш та́ј ка́пка ми остала́. — Наруси́ се о[д]-ту́ј пле́ву, па не мо́гу да гле́дам.

нару́ча се свр *једе се.* — Наруча́л се, па се о̏ц̏луња негде́. — Нару́чај се до́бро, немо́ј се ка́ниш.

нару́че с *наручје.* — Кьд видо́ колку́ ва́тру и́ма, узо́ дете́ у нару́че па куде до́ктура. — Узни га у нару́че, да ви́ше не вре́ка. — До́јди де́ди у нару́че, да се почу́вамо. — Ће те подржи́ ба́ба у нару́че докле ти ја́ спре́мим вечерку. — Докле бе́ше мале́чак носи́ла сам га у нару́че, а ськ погле́ј колки́-е мо́мак пора́сал. — У нару́че гу уне́се у ку́ћу. — Му́ж отиде́ у а́псу, а ме́не деца́ у нару́че, бе́с пребије́н дина́р, кво́ да рабо́тим? **2.** *количина нечега захваћена обема рукама.* — Узни едно́-две́ нару́че се́но, па ту́ри на кравче́. — Уне́си две́-три́ нару́че дрва́ за у шпо́рет.

нару́чка се свр у дем знач: *наруча се.* — Нека ми се дете́ нару́чка, па да се одмо́ри.

нару́чке ж мн у дем знач: *наруче.* — Ка[д]-цне́г наве́је, носи́м га у нару́чке да не зи́па по со́спе до Село́. — Набра́ једне́ нару́чке сувари́ у Ми́шиницу.

насаба́јле прил *у зору, зором.* — Пођо́мо ра́но насаба́јле сьс рабаџи́је у Преде́ње по цре́п.

на́сад м *јаја у гнезду на која лежи кокош да их излегне.* — О[д]-три́ на́сада изле́гла сам четере́с пи́лишта.

наса́ди свр **1.** *посади, посеје.* — Насади́мо две́ њи́ве компири́. **2.** *стави квочку на јаја да излегне пилиће.* — Насади́ли две́ ква́чке на ја́јца у ја́сле. **3.** *поставити снопове око стожера за вршу.* — Насади́мо сно́пје у вра́, ськ ће доведе́мо коњи́ да вршемо. **4.** *поставити косу на косило.* — Насади́л косу́ на коси́ло, па гу кове́ ће започи́ња коси́лбу. **5.** *поставити јахача у седло.* — Насади́мо де́ду на коња́, да́домо му дизги́ни у ру́ке, прати́мо га у го́сти. ▪ трп прид **наса́ден**, -а, -о *насађен, постављен.* У изр *ћакнути*: — На́опоко наса́ден. — Наса́ден на гла́ву. — Кри́во наса́ден.

наса́ди се свр **1.** фиг *убоде се, набоде се у задњицу.* — Прекачува́л се преко пло́т, па се насади́л на та́рабу. — Насади́л се на тр̏н кьд је се́дал у страни́ште. **2.** фиг *добије своје, превари се.* — Це наса́ди и о́н како требе́, немо́ј да ми́сли да не́ће. — Тако́ј ћу га наса́дим, и́ма се за гла́ву ва́та кво́ га е снашло́.

/наса́ди вра́/ изр *поставити снопове око стожера за вршу.* — Еве́, насади́мо вра́, па да вршемо.

насађува́ње с гл им од *насађу(ј)е.* — Ко́лко прође́ од насађува́ње коко́шку?

насађу́е / насађу́је несв **1.** *сади, сеје.* — Од компири́ ову́ј го́дину насађува́мо са́мо гоља́ци и месечари́. **2.** *ставља квочку на јаја да излеже пилиће.* — Сва́ко ле́то насађу́емо по едну́ ква́чку. **3.** *спрема снопље за вршу.* — Насађу́јемо по не́колко вра́ рженицу. **4.** *поставити косу на косило.* — Са́мо ма́јстор зна́е да насађу́је косу́ на коси́ло.

наса́ка свр *напући (пса).* — Ако наса́кам ку́че на те́бе, и́ма те изеде́.

насакува́ње с гл им од *насака.* — Ће гу пребијем за насакува́ње ку́чишта на деца́ ми́.

насаку́је несв *пући (пса на кога).* — Неје́ чаму́з, насаку́је пце́та на деца́, да ги пла́ши.

на́самo прил *сами, без присуства другога.* — Тре́бе да поора́тимо нешто́ на́самo.

насви́тка свр **1.** *напући.* — Насви́ткај ми шише́ до вр̏. **2.** изр *посовке.* — Ако га па́ ва́тим у па́кос, и́ма му га насви́ткам ма́тере.

наса́ва (се) несв *сеје (се), сади (се) што.* — На кра́ј леју́ ће наса́вамо цве́ће. — Ту́ј смо у́век наседа́ли ржени́цу. — Таки́ се не ра́ђају, таки́ се сами́ наса́вају (*ирон за зле, лоше људе*). — Поче́ле метло́вине мло́го да се наса́вају по лива́де.

насева́ње с гл им од *насева (се).* — Не мо́ж се ни́кад ви́ше курта́лишемо од насева́ње трепетљи́ку.

наседа свр **1.** *седну сви.* — Наседаше гости на онеј клупе уз пун астал. **2.** фиг *буде преварен.* — Будала, наседе на њојно лагање.

наседењкује се свр *задовољи се учествовањем на седељкама.* — Наседењкувала сам се и напрела по тој зими, и сък ми-е доста.

наседне свр **1.** *седне на нешто.* — Пази ће наседнеш на торбицу с-јајца, па ће ги скљачкаш. — Наседал на трн па га заболело до коске. **2.** фиг *буде преварен.* — Немој наседнеш на туј причу, ће те преварају.

насеје (се) свр *засеје (се).* — Требе туј да поорем, па да насејем некý другу траву. — Насејала се борчетија у падину, чудо едно.

насипе свр *насипе.* — Насипа на свиње бркало, зачас га полокаше. — Да мож, па да му малко памет насипу, да буде кьсветан.

насипување с гл им од *насипује.* — Дали смо си толке паре за насипување пут до Село.

насипује несв *сипа, насипа.* — Залуд насипувамо пут нис-Качар, кьд га камиони па упропастише.

наси́са се свр фиг *напије се.* — Насисал се ракији, па спи ко заклан.

наси́ти се свр **1.** фиг *наједе се.* — Наситили се више, докле ће едеш?! **2.** фиг *наслади се тућом невољом.* — Сък ће ми се комшије наситу за његов глупос.

наси́ца несв *насеца, сече.* — Отиде деда, кой ће ни наси́ца дрва зимуске.

На́ско м дем од *Настас.*

наскубе́ свр *начупа.* — Наскуби с кукљу едно пе-шес наруче сено, па врљи овце да не блајý.

наслену́та свр *наиђе лутајући, набаса.* — Наслепутал Дина куде Шанци на нашога коња.

наслепу́та се свр *наскита се, налута се.* — Доста си се наслепутал сьс матрапазльк, време-е да се скрасиш дом.

наслéство с *наследство.* — Тој ми-е остало у наслéство од баштý. — Сви питýју за наслéство.

наслоњува́ње с гл им од *наслоњује се.* — Без наслоњување на штаку не-би могал да оди.

наслоњу́је (се) несв *наслања (се).* — Налоњýје слабу на сид, це качи на таван. — Наслоњýје се на штап кьд оди. — Не наслоњýј се, сид је крéчен.

наслутува́ње с гл им од *наслути(ј)е (се).* — Наслутýе овој, наслутýе оној, стално неко наслутување.

наслутýе (се) / наслуту́је (се) несв *наслућује (се), предосећа (се).* — Наслутýјем да тýј, међу њи, има нешто. — Наслутýе се откуде Власину аламуња и голема киша.

насмéје се свр фиг *нагвири.* — Насмејало му се дупе и[с]-сцепене чешире.

насметé свр *омете у неком послу.* — Такој ме увек насметé, ка[д]-трéбе нешто важно да урабóтим. ▪ трп прид **насмéтен**, -а, -о *поремећен, помéтен.* — З-голе очи се види дека е насмéтен; ни[т]-це води, ни[т]-це тéра.

насми́та[1] несв *смета, омета.* — Немој ви ја насмитам што сам дошла, работите си ви ко да несьм туј.

насми́та[2] свр *помете све.* — Насмитај овој жито од гувно на еднын чукар.

насмрдýје несв *осећа се непријатни вољ.* — Насмрдýје му от кошару чак куде кýћу.

насмýца се свр фиг *наскита се.* — Насмуцал се три дьна по вашари, па се врнул.

насно̀ве свр *намо̄та нӣти на вра̄тило за ткање.* — Насновѐмо тако́ј осно́ву, па у зи́мњо вре́ме ви́кнемо да тка́емо ћилими́ и посте́љке.

на́спан, -а, -о *који се наспа̄вао, наспа̄ван.* — Не бе́ше на́спан кљд га пробуди́ше.

на́спи се свр *наспа̄ва се.* — Отка́ко-е дошао́л и[з]-за́јци не мо́ж се на́спи.

наспра́ља свр *наспре́ма.* — Зиму́ске да наспра́љам ко́лци и баски́е, па у́пролет да гра́дим авли́ју. — Наспраља́ли смо све́ што тре́бе за сла́ву.

наспр̀ди (се) свр *нагъӯти (се), разъӯти (се).* — На́срди га ти́ с ту́ј твоју́ орату́, зато́ј си отиде́. — Гле́ј да се за то́ј па́ не наспр̀ди башта́.

наспре́д пред *на средини.* — Остаи́л столиче́ наспре́д ку́ћу да се но́ћу неки́ споту́ри од њу́.

наста́и свр *наста̄ви.* — Ви́ рабо́тите, ми́ ће наста́имо ка[д]-це умо́рите.

наста́и се свр *про̄дужи.* — Ти́ се наста́и на ме́не, одо́нде одо́кле сам ја́ окоси́л.

наста́ља несв **1.** *наста̄вља, про̄дужује неку радњу.* — Наста́љамо да ко́симо куде́ смо јуче́р стали́. — Ју́тре наста́љам ткање цр̀ге. — Наста́љам да мо́там клу́бе, са́мо да вр̀жем кона́ц. **2.** *веже, надовезује.* — Наста́љам коно́пче за на сто́г. — Ти́ ли наста́љаш ту́ј ко́су те ти-е то́лко дуга́чка?

настаља́ње с гл им од *наста̄ља, наста̄вља.* — За наставља́ње ће у́знемо још по́бољу пређу́.

наста́не свр *до̄ће.* — Кљд наста́не ле́то, ће вр̀љимо ове́ј клашње́нке, па у ви́р у Бобата́ло.

настању́е / настању́је несв *наста̄је, долази, наступа.* — За на́с настању́ју ло́ши дни́. — Од дањс настању́е зима́.

Наста́с м *име.*

Наста́сија ж *име.*

на́стеница ж *греда која, код кућа чатмара, држи кровну конструкцију.* — На́стеница до́јде на дире́ци, да подва́ти кро́в.

настѝне свр *назебе, прехлади се.* — Не се́ди на ла́дан ка́мен, ће настѝнеш. — Настину́ло дете́ одеће́ни у шко́лу преко Цеврља́нку.

настовува́ње с гл им од *наста̄вује, дворење, неговање.* — Тре́бе му настовува́ње да се опра́ви, да оздраве́је. — На дете́ тре́бе мло́го настовува́ње, докле ста́не на своје́ но́ге.

настову́је несв **1.** *двори кога, девера, служи.* — Не мо́гу ви́ше да[н]-но́ћ да настову́јем на ста́рца, изали́л се, почео́л мло́го да извољева. — Бе́ше му до́бра докле му настовува́, ка[д]-це разболе́, не вељаје му. **2.** *надгледа, пази.* — Да настову́еш докле штрова́ч штро́ви вепре́.

настои́ / настоји́ несв в *наста̄вује (1, 2).* — До́ста сам им дн̀ и но́ћ настоја́ла, па ме дањс ни́ки не зарезу́је (*1*). — Ма́јстори рабо́ту, а мој Ча́слов им настои́ како́ рабо́ту.

настоју́је (се) несв в *наста̄вује.* — Научи́л да му се настоју́је докле обе́дује, а о́н ни́кому не́ће да настоју́је.

настрани́-о́ца м *намћор.* — Не мо́ж да изле́знеш на кра́ј с настрани́-о́цу, па то́ј ти-е.

настрани́чав, -а, -о *задрт, своје̄глав.* — Мло́го-е настрани́чав, не мо́ж да изле́знеш на кра́ј с ње́га.

настраву́је несв *зебе, страхује.* — Настраву́је, сирома́, да не оста́не без рабо́ту ко пре неку́ го́дину. — Он се опи́ва, а ја́ свуно́ћ настраву́јем да се не ср̀га негде́ у ендак, у неку́ скрколи́ју.

настра̏ује (се) свр *напла̄ши се, наст̄рахује се.* — Мло́го сам се настраувáла о[д]-семљо́трес докле-е работи́л у Ско́пје. — Настраува́ се да ни не улéзну пијáни с коњи́ у ку́ћу, како́ тој умéју.

настрашњи́чав, -а, -о *онај који се по̄мало пла̄ши.* — Отиде́ куде Вéрку да спи́, сама́-е а настрашњи́чава, па да вој бра́ни стра́.

наст̄рви свр *нам̄рви, про̄спе, раст̄ури,* в *нат̄рои̯и.* — Кьд еде́, наст̄рви тро́шке на̏около ко за коко́шке. — Настрви́ли жи́то по це́ло гу́вно. — Наст̄рви сла́му пода о́вце, да ле́гају на су́во.

наступи свр **1.** *нагази.* — Појдо́, поступи́ и девójче наступи́, / Појдо́, подрипи́ и девójче зарипи́ (*нар песма*). — Немój те ко̏њ насту́пи, ће те изеде́. — На̏ступи ме, па ме изе́де. **2.** фиг *дође.* — Наступи́ло но́во ле́то. — Наступи́ло жешко́ вре́ме. — На̏ступи про́пас у Ср̀бију.

наступува̏ње с гл им од *наст̄упује.* — Спреми́л се за наступува̏ње на при̏редбу.

наступу̏је несв **1.** *наст̄упа.* — Ју́тре наступу́ју ђа̏ци на при̏редбу у шко́лу. **2.** *гази.* — Немój ме наступу́јеш. **3.** фиг *долази, стиже.* — Наступу́је зима́, тре́бе се спре́му дрва́.

насуви̏је свр *спо̄падне, налет̄и.* — Не ди̏рај ме, насуви́ле ме бри̏ге, не зна́м куде́ ми-е глава́.

насу̏кан, -а, -о *од суканих кора (јело).* — Ово́[ј]-е ба̏ница с насу̏кане ко̏ре.

на̏сумице прил *от̄прилике, без знања.* — Не зна́е пу́т, и̏де онако́ј на̏сумице. — Ора́тим си на̏сумице, га́там, ди̏рим, па што оди̏рим.

насу̏че свр **1.** *напра̄ви коре оклагијом (сукаљком).* — Зача́с ћу насучéм ко̏ре за зељáник. **2.** *намо̄та пређу.* — Тре́бе да насучéм це́вке, ју́тре ће ма́ти по́чне да ткае. **3.** *усуче канал.* — Узни пр̀тен конац, па насу̏чи вр̀це за опљнци.

натака̏ри свр пеј *обуче.* — Кво́ си то́ј натакари́ла, таква́ ли ћеш с ме́не у Лесковац?

натака̏ри се свр пеј **1.** *нат̄акне се, набоде се.* — Натакари́л се на некáв јексе́р, па усту́ра од боле́ж. **2.** *по̄пне се.* — Натакари́л се на коња́, па не́-це сту́ра.

ната̏кне свр **1.** *нат̄акне, набоде.* — Те́ше да ме ната́кне на ви̏лу. **2.** *обуче.* — На̏такну цемпи́р, о́блечс чеши́рс и истр̀ча на сокáк.

ната̏м прил *на та̄мо, на ту страну.* — Ти̏ и̏ди ната́м, ја̏ ћу наова́м, па ће гу на̏јдемо.

ната̏м-наова̏м прил *та̄мо-амо.* — Са́мо ме фо́рта ната́м-наова́м, не мога́ ни̏шта од њéга да ураб̀отим.

натаратў̀ти се свр *нат̄ури̯и се.* — Натаратути́л се пра́во у Село́, ће би̏е учи̏теља за онéј пру́чке детéту по ру́ке.

натаци̏ња несв *нат̄иче, навлачи.* — Натаци̏ња расе́ на рожа̏њ. — Све́ натаци̏ња кошу́љу на гла́ву, неће да отко́пча пу́лке.

натаци̏ња̏ње с гл им од *нат̄ацињ̀а, нат̄ицање, навлачење.* — Ти̏ја лопу́жа-е за натаци̏ња̏ње на кола́ц!

натéва се несв *навлачи се.* — Кола́н се натéва коњу́ преко гру́ди да држи́ седло́.

натегари (се) свр **1.** *замет̄не велики т̄ерет, натовари (се).* — Што́ си са́м натегари́л ту́ј врћетúну, нема́ ли кои̏ да ти помо́гне? — Натегари́л се са сто́ кила, и̏ма да окилавéје. **2.** фиг *обави велику нужду.* — Неје́ га сра́м куде́ се натегари́л, на пути̏ње, куде свет прооди.

натéгне свр **1.** *по̄несе, ст̄ави на себе.* — Натéгне они̏ја ца̏кови па у ко́ла, и̏скилави се човéк. **2.** фиг *по̄пије, по̄тегне.* — Ча́с, ча́с, па натéгне вла̏шку с раки̏ју, докле вој не ви̏ди дно́. **3.** фиг *обави по̄лни однос.* — Ако тре́бе и ћу гу натéгнем.

натежи́ свр **1.** *по̄ста̄не те̄шко, по̄зли.* — Дањс ми нешто́ натежа́ло, едва́ се дејаним. **2.** *буде те̄жак, о̄те̄жи.* — Ово́ј ми торбиче́ на́тежа ко да-е пу́но с ка́мење. **3.** *много роди, пре̄роди.* — Натежа́ле сли́ве, це покрше. — Роди́ло па натежа́ло.

натеза́ несв **1.** *по̄дижe, дижe.* — Са́м натеза́ оно́лке вре́ће на самар, це истега́ри. **2.** фиг *пије*, в *шљока.* — Натеза́, ли натеза́ из оно́ј кондирче́. **3.** фиг *по̄лно о̄пӣти.* — Сък он натеза́ неку́ сна́јку, а ми му ту́ј ко слепци́ рабо́тимо. **4.** фиг *успора̄ва, о̄те̄же.* — Ми́ би то́ј зача́с заврши́ли да о́н не натеза́.

натеза́ се несв **1.** *мучи се, по̄те̄же.* — Не́ћу се ви́ше натеза́м с они́ја тру́пци, искилави́ се. — Не натеза́ј се са́м, ви́кај некога́ да ти помо́гне. **2.** фиг *о̄те̄же, колеба се, пре̄мишља се.* — Вика́ га да по́јде с ме́не, ал он се нешто́ натеза. **3** фиг *калкулише, по̄гађа се, ценка се.* — Натеза́ју се тре́ћи дњн око ждрепца́, ни́како да се пого́ду.

натеза́ње с гл им од *на̄те̄за (се),* **1.** *одуговлачење.* — До сък би га заврши́ли, да не бе́ше његово натеза́ње. **2.** фиг *пијење, шљокање.* — Пашља́к му оно́лки од натеза́ње бу́рићи.

натёкне свр в *на̄тече́ (1, 2).* — Кьд натёкне вода́, изма́кни мојў сто́вну (*1*). — Подврж̀и гу са[с]-завој, да ти не натёкне нога́ (*2*).

натеко́тина ж *на̄течено ме́сто, о̄теко́тина.* — Ту́ри о́блог на натеко́тину, да ти спла́не.

натенељк прил *без журбе, на̄тенане.* — Све́ што рабо́ти, рабо́ти натенељк.

натёпа се свр **1.** *пре̄туче кога.* — И́ма му се натёпам, сьл ли га сре́тнем. **2.** фиг *наждере се.* — Натепа́ се ле́б и слани́ну, сьг се мо́гу дејаним.

натече́ свр **1.** *на̄пуни нешто те́чењем (о те́чности).* — Нека́ натече́ вода́ у бу́ре, да га заки́снемо. **2.** *о̄те́кне, надује се.* — То́ј куде́ си се удари́л, ће ти натече́.

натиња несв **1.** *на̄тиче (одећу, обућу).* — Јо́ш н-уме́је да натиња ципе́лке, ал чера́пке и рукави́чке само́ натиња. **2.** *на̄таче, по̄дижe што нечим.* — Не натиња̀ј тако́ј па́прат на ви́лу, ће ти се изврне.

натиња се несв *на̄пре̄же се.* — Бадава се натиња̀ш, кьд не мо́ж сам да га ди́гнеш.

натипка́ви (се) свр **1.** *ӯћеба (се), увуњави (се).* — Цемпи́р му се све́ натипкави́л. **2.** *на̄трӯни.* — Натипкави́л си ши́ју сьс плеву́, куде́ си се то́ј грваља́л?

натипља́ви (се) свр в *на̄тӣпкави (се)(1, 2).* — Ови́ја ће́бињи не вељају, бр̀зо се натипља́ву (*1*). — Натипљави́ си цемпи́р сьс оси́љке, како́ ли це очи́сти (*2*)?

натича несв **1.** *о̄тиче, нараста ткиво, наста̄је о̄ток.* — Натича му под о́ко, куде́ га удари́ла она́ј Драги́њина бита́нга. — Натича му нога́ од убивотину. **2.** *ӯтиче, тече, пӯни.* — От про́валу вода́ поче́ла да натича у по́друм. — Поглеј ел натича вода́ у ва́де да наво́дни ливаде. **3.** фиг *облачи, обува.* — Натича ваздьн оне́ј те́сне чеши́ре. — Не натичај моје́ ципе́ле, ће ми ги раши́риш!

натича се свр *набада се, убада се.* — Научи́л да се натича на та́рабе, бесе́ећи се по цре́шње.

натича́ње с гл им од *на̄тича (се).* — Због натича́ње но́ге не мо́ж да о́ди, ће гу во́димо куде до́ктура. — Ра́на му бе́ре, од натича́ње. — Нема́јмир, исцепи́л чеши́ре од натича́ње по та́рабе и гр̀мење.

на́тка ж в *по̄тка.* — На́тку намо́тамо на це́вке, па у сове́љку и тка́емо ћилими́ на пи́сма.

натка́ва несв *сабија по̄тку добро при тка̄њу.* — Са́мо тре́бе до́бро да се натка́вају цр̀ге, да бу́ду цвр̀сте.

наткава́ч м *дрвена или метална направа за ткање тканица.* — Евѐ, још и́мам наткава́ч што сам некад ткáла ткани́це. — С наткава́ч прибиваш на́тку кьд ткáеш ткани́це.

наткавува́ње с гл им од *наткаву(ј)е.* — Са́мо с наткавува́ње мо́ж да бу́де до́бар ћилим.

наткаву́е / наткаву́је несв *добро сабија потку при ткању.* — Она́ наткаву́е, па су вој зато́ј ћилими́ тако́ј ја́ки и цврсти.

наткáе / наткáје свр *изатка доста, изатка много.* — Кьд наткáешемо пр̀тене цр̀ге, несмо́ осећáли зиму́. — Цѐлу зиму́ ткáем, па наткáем ло́м, два́ес ћилими́.

наткáчи свр **1.** *повећа цену нечега.* — Несу́ те́ј це́не на бра́шно и га́с, о́н ги па́ наткачи́л. **2.** фиг *измисли да придода ономе што је чуо, слаже.* — Не веру́јем на Драги́њу, она́ уме́је да га наткáчи, да испáдне по́опасно.

паткачува́ње с гл им од *наткачује.* — Једну́ш гу-е Ста́вра би́л за наткачува́ње. — Емпу́т је до́бро плати́л за наткачува́ње; па́ ће га затва́рају ако наткáчи цену́.

паткачу́је несв **1.** *повећа цену нечега.* — Ни́кога не шти́ти ова́ј држа́ва, прода́вци си наткачу́ју це́не како́ кому́ па́дне. **2.** фиг *измисли да придодаје ономе што је чуо, лаже.* — Сва́ку на́шу орату́ зна́је да наткачу́је.

наткве́си се свр **1.** *наднесе се.* — Наткве́сила се стреја́, ће па́дне цре́п да уте́па некога́. **2.** *живи на туђ рачун.* — Наткве́сил ми се над гла́ву, па не сла́зи. — Два́ес го́дине ми се наткве́сил на грби́ну да га дво́рим.

наткла́пи се свр **1.** *поклопи, обухвати, наднесе (се).* — Дојдѐ о́блачина и на́тклапи сльнце. — Наткла́пил се над изво́р, не мо́ж да се напије. **2.** *прионе на јело.* — Наткла́пил се нат пани́цу, па еде́ ли еде́.

наткло́пи свр *поклопи.* — Наткло́пи гр̀не ако-е поче́ло да врѝ, да не иза́ври чо́рба.

наткло́пува́ње с гл им од *наткло́пу(ј)е (се).* — Ће ми нару́сиш ва́риво с то́ј наткло́пува́ње.

наткло́пу́е се / наткло́пу́је се свр *надноси се, завири свуда.* — На[д]-сва́ку се ше́рпу о́н наткло́пу́је, сву́де ће зас̀не.

на́тне (се) свр **1.** *обуче на брзину, натакне.* — На́тне чеши́ре и кошу́љу, па преко пра́г на орма́н. **2.** *упрти, запрти.* — На́тнемо ца́кови на грби́ну и но́симо. **3.** *натакне (се), набоде (се), набије (се).* — Немо́ј те Бу́лча на́тне на ро́г, мло́го е о́пасан. — На́тнем вој га ма́јке, да вој га на́тнем (*псовка*)! — Прекачу́је се и на́тне се на пло́т. — Натну́л се на шиљак.

натова́ри свр фиг *оклевета.* — Какви́ су то́ј љу́ди, натовари́ли би ми да сам уби́ла човека́, а́ко несьм.

натова́ри се свр **1.** *узме да носи велики терет.* — Натовари́л се ко Мило́ино мага́ре, па едва́ но́си. **2.** *обави велику нужду.* — Баксу́з, натовари́л се при пу́т.

натовр̀ља се свр **1.** *наобуче се.* — Натовр̀ља се сьс вуне́ле и цемпири́, па вој неје́ ла́дно́. **2.** *обави велику нужду.* — Натовр̀ља́л се прека́ј за́другу, кьд га ни́ки неје́ виде́л.

нато́пи свр **1.** *накваси, намочи.* — Натопи́л но́ге по ки́шу, ће осѐбне. — Нато́пи коно́пац, па гу с њѐга би́е. **2.** *истопи.* — Натопи́мо педесе́ ки́ла ма́з о[д]-свињу́ и напра́имо спр̀жу пу́ну вр̀чву.

нато́рња се свр *обави нужду.* — Наторња́л се баксу́з на сре́д пути́ње, куде љу́ди прооду.

нато́чи свр **1.** *захвати (воду).* — Иди́ ми, у ово́ј шу́ле, нато́чи во́ду на Чо́чин кла́данац. **2.** *налије.* — Нато́чи ни по раки́ју.

натпоѐ / натпојѐ свр *натпева*. — Лебеђа́нке ни́ки нејѐ умеја́л да натпоје́ ка[д]-це удво́ју.

натпојува́ње с гл им од *натпојује се*. — У́баво бе́ше то́ј натпојува́ње девојке по седе́ње.

натпоју́је се несв *натпева се*. — По ваздѝн се Лебеђа́нке натпоју́ју у Тврди́ бре́г и Лисича́рку кьд па́зу сто́ку.

на́тра ж *готова тканина која се при ткању намотава на предње вратило*. — На́тра се намоту́је с пре́дњу повртаљку.

натра́па свр *изненада дође, наиђе, налети*. — Натрапа́л на лопо́ва у кошу́ру. — Таман ја́ куде Ви́нку, кьд вој му́ж на́трапа.

натра́пи свр *овлаш навуче, стави на брзину*. — Чим чу нис-пу́т лелека́ње, натрапи́ на но́ге кводаје [и] истрча́ ко без ду́шу. — Натра́пи ову́ј капуља́чу да не осе́бнеш.

натрачку́је несв *запиткује*, в *затрачкује*. — Са́мо ме нешто́ натрачку́је, а ја́ не́мам вре́ме да му одгово́рим.

натра́шки прил *натрашке*. — Не и́ђ натра́шки, це соплете́ш да љу́снеш.

натр̀гне свр *навуче*. — Ка́жи вој да ма́лко натр̀гне су́књу, ће вој спа́дне. — Тре́бе да натр̀гнем чера́пе, засмакљави́ле ми се.

натре́би се свр *умори се од чишћења*. — Натребѝл сам се данѝс ливаде, и́ч не мо́гу да мр̀днем. — Натребѝ се вьшке на ово́ј дете́, мора́ га ши́шам.

натре́њка се свр фиг *напије се, налоче се*. — Натрењка́л се, па це би́је с музика́нти.

натресе́ свр **1.** *отресе са дрвета*. — Натре́си на дете́ неку́ ја́бучку, да понесе́. **2.** фиг *обуче*. — Натресе́ кво-да́је на грби́ну и таква́ изле́зне ис-ку́ћу.

натре́се се свр фиг *дође изненада, бане*. — Несам му се нада́ла, тике се на́тресе у ку́ћу без и́какав ре́д.

натре́ска се свр фиг *напије се*. — Натре́ска се ко земња́, па по́сле не зна́је кво́ рабо́ти.

натр̀за несв *навлачи* (суп *стрза*). — Ста́лно натр̀за панталоне́ ел му спа́дају.

натри́ша се несв *натреса се, грди, издире се*. — Ни́ки не мо́ж на ме́не да се натри́ша, ина́че ћу га с лемезницу. — И́ма две́ о́вце и ме́не ће се натри́ша!

натришање с гл им од *натриша се*. — Куде те́бе мо́ж да про́јде његово натришање, куде ме́не не мо́ж. — Не трпи́м ја́ натришање.

натри́шљак м пеј *онај који се натреса, издире*. — Не би ја́ трпе́ла таквог натри́шљака како га она́ трпи́.

натришо́ја м пеј в *натришљак*. — Отиде́ у рабо́ту и Јо́рданин натришо́ја, сьг ће глава́ ма́лко да гу одболи́.

натркаља свр **1.** *накотрља*. — Натркаља́мо ка́мење у ре́ку, ће гу загра́димо, пра́имо ви́р. **2.** фиг *изроди пуно деце*. — Натркаља́ла дека́, сьг ги тре́бе чу́ва, па вој те́шко.

/натр̀ља но́с/ изр *изгрди, наружи*. — За ти́ја срам ја ћу му натр̀љам но́с!

натр̀ни се свр **1.** *најежи се*. — Све́ сам се натрнѝл о[д]-цтра ка[д]-це изврну́ше ко́ла са-све́ воло́ви и се́но у јендек. **2.** *накостреши се, намурн се, наљути се*. — Стра́ме од њега, ка[д]-це онако́ј натр̀ни.

натро́нта (се) свр пеј **1.** *наобуче (се)*. — Натронта́ла дете́ да едва́ ди́ше. — Натронта́ла се ко да-е еде́ зима́. **2.** *унакарди се*. — Натронта́ла се, ми́сли да вој то́ј

у̏баво стои̏. ▪ трп прид **натро̀нтан**, -а, -о *превише обучен, наобучен.* — Тако̀ј натро̀нтана и́ма се на ово̀ј вре́ме озно̀иш и прела̀диш.

натропта̀ви (се) свр в *натропта (се).* — Натронта̀ви дете̏, па едва̀ о́ди у оне̏ј кла̀шње.

натро̀па (се) свр **1.** *исече сатаром кости.* — У̏зни ону̏ј о́вчу пле̏ћку, да натро̀паш ко́ске за у зе́ље. **2.** фиг *најрича глупости, налупета (се).* — Сва̀шта ми на̀тропа, па си отиде̏, а ја̀ се̏ћ би̏јем гла́ву. — На̀тропа се до́бро с Тре́нчу, па си отиде̏.

натро̀ши свр *намрви.* — Натроши́ ле́б на пила́јке, да кљу́ју.

натро̀ши се свр *истроши се, потроши много новаца.* — Ову̏ј неде́љу натроши́ се па́ре ко ни́кад.

натр̀ти свр **1.** *испречи што.* — Натрти́л ку̏ћу насре́д пу́т кудѐ се прооди. **2.** фиг *обави полни однос.* — Ћу гу еднуш натр̀тим, па кудѐ и́де нека и́де.

натр̀ти се свр **1.** фиг *истури задњицу.* — Натрти́л ду́пе ко сиротињске на̀ћве, па га не мо́ж обико́лиш. **2.** фиг *пе̏тља, мучи се.* — Натр̀ти се, кобаја́ги нешто̀ рабо́ти.

натр̀тњак м *онај ко се пе̏тља тамо где му није место.* — Ту̏ј дојдѐ и онија Да́ницин натр̀тњак.

натрто̀ја м *онај ко је недорастао за посао који ради.* — Какъв ма́јстор, о́н ти-е едъ́н натрто̀ја.

натру́нта (се) свр в *натропта (се).* — Натрунта́ла се, едва̀ о́ди.

натру́па свр **1.** *наставља, набаца без реда, наврља.* — Натрупа́л ми цр̀ге, па како̀ под њи́ да за̀спим. — Натрупа́ла свѐ едно̀ врз-дру́го, па не мо́ж да на̀јде дети́њи дрпо́љци. **2.** *наслаже, натовари.* — Не мо́гу то̀лко да понесе́м ко́лко си ми натрупа́л. **3.** фиг *напада (снег).* — Кво̀ ће рабо́тиш без дрва̀ ка[д]-сне́г натру́па до по̀ ес? — На̀трупа сне́г не мо́ж да нара̀ниш и напо́иш сто́ку.

натру́па се свр **1.** *набаца на себе.* — Натрупа́л се с постѐљке у ла́дну со́бу, да се не смр̀зне. **2.** *натовари се.* — Натру́па се сьс то̀рбе, едва̀ ги довучѐ о[д]-цта́ницу.

натру́пи свр *насече (дрва).* — Да ми Ста́ноја не на̀трупи дрва̀, тео́ ову̏ј зиму́ да заковр̀нем.

нату́ка свр *напујда, нахушка,* в *натутка,* в *насака.* — Сра́м да га-е: натука́л ку́че на ста́ру жену́! — Натука́ла ку́че на ме́не, са́мо што ме не изе́де.

нату́кује несв *облачи.* — Нату́кује кво̀ сти́гне, кво̀ и́ма, не изби́ра мло́го кво̀ ће обучѐ.

натунта̀ви (се) свр **1.** *натмури (се), наоблачи (се).* — Натунтави́ло над Остро̀зуб, са́мо што не ли́не. — Натунтави́ло га нѐбо, збира̀ј руко̀љке да ги не намо́кри. **2.** фиг *намргди се, намрити се, сневесели се.* — Натунтави́л се, још што не по́чне да би́е.

нату́нти (се) свр в *натунтави (се) (1, 2).* — Ка[д]-це нату́нти откуд Власи́ну, ре́тко кьд не до́јде ки́ша (*1*). — Натунти́л вѐће, чело̀, да те стра̀ ува̀ти (*2*).

нату́ра свр **1.** *намеће, стави у нешто.* — На̀тура Гро́зда обе́д у кро̀шњу и одне́се на косачи́. **2.** *натуни.* — Натура́мо се́но у пле́вњу, ськ си бри́гу не́мамо за зиму́. — Нату́рај у торби́чку ора́си ко́лко зава̀ти.

нату́ра се несв *намеће се.* — Ни́ки га не ви́ка, са́м се нату́ра кудѐ му нее́ ме́сто.

натура́ње с гл им од *натура се.* — Не мо́ж ни́шта да про́јде без његово̀ натура́ње.

нату́ри свр *наметне, обавеже.* — На̀тури ми да му сва̀ки дьн купу́јем но́вине у Село̀. — На̀тури ми да му но́сим то̀рбу, а едва̀ се вуче́м.

натýтка свр **1.** *наговори кога, нахушка.* — Натуткáла цéлу малý на једнý бóлесну женý, да гу мрзý без рáзлог. — Натуткáла дéвера да ме бúе за нúшта. **2.** *напýјда.* — Натуткáл кýче да ме лáје, да не прóдим кудé њúх.

натýца[1] свр *смрви, усúтни тýцањем.* — Натýцај овúја венúц попрúку у чýтуру. — Нáтуца ли тýј пóприку у лýчницу, с тúја тýчник вúше?

натýца[2] несв *пóгађа пó нештó.* — Натýца по мáлко и нáшки, ал слáбо орáти, вúше разýме.

натуцýе / натуцýје несв *једва говори тýђи језик, слабо пóзнаје.* — Женá му едвá натуцýе српски. — Натуцýје српски ал јóш н-умéје да орáти.

натучé свр *обучé.* — Натучé гýњче на грбúну, тýри шýбару на челéнку, па откленсáви у воденúцу. — Натýчи кводáје, па áјде да ми помóгнеш да истоваруемо сéно. — Натýкал некý гýњу, на глáву турúл óрепину, па ни свé пóплаши.

натýшти се свр в *нáтунти се (1, 2).* — Натуштúло се нéбо, сúл што не врне (**1**). — Не знáм што му-е, оћýтрос се натуштúл, сúл што не едé (**2**).

наћáс прил *нóћас.* — Наћáс ће се дóбро вúди ел је пýн мéсец. — Наћáс ми се úч не спú.

наћáске прил в *нáћас.* — Наћáске се отелúла Плáвка.

нáћви ж мн *дрвени сандук за мешење хлеба и држање квасца и хлеба.* — У нáћви држúм бар едúн це[л]-лéб, кьд гóћ нáјће глáдан човéк да úма, да не чéка месéње.

наýка свр **1.** *замагли дахом.* — Наýкај стаклé, па га тúк брúши. **2.** фиг *отрýје дахом.* — Немój вој прúодиш, ће те наýка невéска даýмреш.

наýлице прил *ван кýће, напољу.* — Отишáл наýлице, нејé тýј. — Излéзни наýлице да пооратимо, нештó да ти кáжем.

нáуман, -мна, -мно *намéран, рад нечему.* — Милójко нáуман да вóди и сúна у печáлбу, áко још нејé стасáл за рабóту, ал му Персúда не дáва.

наусправља свр *усправи све.* — Наусправљај снóпје уз óстожу, докле ја довéдем коњúн за вршу. — Есú наусправљал цепáнке уз дрвнúк?

наýчи свр фиг *упýти, пóдучи.* — Научú га квó да им кáже, а он, мýта, нúшта нејé рекáл.

наýчи се свр фиг *распúта се, сазна, дозна.* — Ћу се наýчим ел Тикóмир отишúл у рабóту, па ћу ти јáвим.

нáучњак м *научник.* — Бúл је тýј некú нáучњак, нештó испитувáл, па-е куде нас коначúл.

нацавтú се свр *нацвета се.* — Нацавтé се кáрта овój лéто.

нацáцка свр *збије, наређа, поређа.* — Нацацкáл свé петúце у шкóлу. — Нацацкáла си тéј лáске свé једнý до другý. — Нацацкáл слúве једнý до другý, не мúсли да трéбе да порастý. ▪ трп прид **нацáцкан**, -а, -о *збијен, наређан.* — Нацáцкани кóлци едúн до другú, ко да нéће тýра лéсе.

нацвр́ца се свр *најије се, опије се.* — Нацврцáл се куде Трéнчу, па дојдé спотурајући се.

нацвр́цка се свр у дем знач: *нацврца се.* — Нацврцкáл се, па му óчи лúткају ко на мáз.

нацéвчи се свр пеј *напије се.* — Пиé докле се не нацéвчи, а пóсле ровé ко кýрјак на пýн мéсец.

нацéпи свр *нацепа.* — Нацепúла дрвá, да не страју за зимý.

нацéпи се свр фиг *наједе се.* — Нацепúмо се печéње ко áле.

нацéри се свр пеј *накези се.* — Нацéри се чúм га човéк поглéда.

нацеро́тина ж/м *особа која се без потребе кези.* — Не мо́гу ви́ше да рабо́тим с ону́ј нацеро́тину.

наци́ба се свр *накваси се, напуни се водом.* — Нацибали се све́ сно́пови од ону́ј ки́шу, мо́ра ги су́шимо.

нациња́ку́е / нациња́ку́је несв *повремено цињка, плаче.* — Дете́ ти нешто́ нациња́ку́је. — Нациња́ку́е ко сце́пено гр̏не.

наци́ца се свр **1.** *накваси се, испуни се течношћу.* — Нацица́ле му се ципе́ле, и па́ ги но́си. — Нацица́л се с во́ду ко су́њер. **2.** фиг *напије се.* — Нацица́л се рак̏ију, едва́ се вуче́.

наци́цан, -а, -о *наквашен, мокар.* — Кошу́ља му све́ наци́цана о[д]-sно́ј.

наци́цка (се) свр *сувише (се) приближи једно другом, збије (се).* — Мло́го си нацицка́ла ти́ја бо́дови у везе́ње, тре́бе да ги ма́лко разре́диш. — Што́ сте се нацицка́ли тако́ј едно́ до́-друго?

наци́цкан, -а, -о *збијен, сабијен.* — Мло́го су ти те́ј ки́тке у гради́нче наци́цкане.

нацр̏ни (се) свр *ружно говори о коме, наружи кога пред другима.* — На́црни га куде његови роди́тељи. — Са́м се је нацрни́л кьд је тако́ј работи́л.

нацрњи́чав, -а, -о *који је помало црн, црнкаст.* — Ова́ј ти ву́на нацрњи́чава, а ја́ бьш о́ћу суру́.

нацр̀та се свр фиг *дође, приспе, стигне.* — Да си се нацрта́л до́ма до де́вет са́ти. — Нацр̀тај се овде́ куде ме́не за два́ са́та. — И кад га не ви́каш, са́м се нацр̀та за аста́л.

нача́лник м *начелник.* — И́ма да и́дем чак до нача́лника да се жа́лим.

начва́ка се свр **1.** *умаже се.* — Начвака́л се з-бла́то и такьв о́ди по малу́. **2.** *превише стави ружа на усне, превише се напудерише.* — Начва́ка се, па тако́ј начва́кана корчи́ свет.

начеке́рен, -а, -о *испет, попет на нешто.* — Це́л дьн начеке́рен на про́зор па́зи кво́ се рабо́ти.

начеке́ри свр фиг пеј *намести (на леђа), упрти што.* — Куде́ си начекери́л ту́ј мазуљи́цу, што не ви́каш да ти помо́гнемо?

начеке́ри се свр фиг пеј *испречи се, испне се.* — Начекери́л се на вра́та, не мо́ж се од њега уле́зне. — Начекери́ла се на про́зор, па бу́љи ли, бу́љи кво́ се рабо́ти по пу́т.

нача́пи свр **1.** *накрши, наломи.* — Нача́пи ми ча́пке од ове́ј твоје́ ки́тке, да поса́дим. **2.** фиг *очепи, шупне ногом.* — Како́ ме на́чепи са шпи́ц, одма́ се простре́ по земњу́. **3.** фиг *узме кога на зуб, омрзне, замрзне кога.* — Начепи́ла ми дете́ учи́тељица, па му дала́ едини́це. — Ко́лко ме начепи́л, сьл ме по ду́шу те́ра. Не мо́ж с очи́ да ме гле́да . — Начепи́ли га, не мо́ж га смислу.

нача́пи се свр **1.** *распукне се.* — Начепи́ло се дрво од ве́тар, ће па́дне. **2.** фиг *раскречи се,испречи се.* — Начепи́л се насре́д пути́ње, не мо́ж да про́јдемо.

нача́ни свр фиг *намести.* — Тре́бе да нача́ниш кре́вет, вре́ме је за спање́.

нача́ња несв **1.** *намешта, даје.* — Нача́ња на сто́ку, да лежи́ на су́во. — Нача́ња кре́вет на деца́ за спање́. **2.** *поставља.* — Нача́ња о́граду на гради́ну. — Нача́ња ко́лци за о́грађу. **3.** *почиње да користи, одврши, развршн.* — Ушпа́ране па́ре не́ћу [да] нача́њам. — Нача́њај дру́ги сто́г, за о́вце. — Не нача́њајте ба́ницу докле башта́ не до́јде.

на́чисто прил *сигурно, сасвим.* — Нѐје још на́чисто ел је то́ј сањува́л ел је ства́рно било́. — Ськ је на́чисто кво́ тре́бе да рабо́ти. — На́чисто га утепа́ше. — Полуде́л

на́чисто. — На́чисто се уторња́л (*пребао се*). — Ће поло́жи у шко́лу на́чисто (*без слабе оцене*).

начи́чка свр *поређа (се што густо), збије (се)*. — Начичка́ла ву́ту с ла́ске и мани́стра, па се са́мо лашти́. — Начичка́ла ћилими́ на та́рабе да се ветре́ју, од мили́ну да гле́даш. — Начичка́ла се де́ца уз о́граду да ви́ду како́ ће чи́ча пр́ви пу́т ује́не зеле́нка.

начи́чкан, -а, -о *збијен у већој мери, с више елемената но што је уобичајено*. — Мло́го-е начи́чкано едно́-у́здруго, тако́ј се не са́ду компири́.

начкољави се свр *удари се, запне ногом о нешто*. — Начкољави́ се по мра́к на неки́ ка́мен, па се осакати́.

начмаи́ се свр пеј *наспава се, належи се*. — Не мо́ж се јо́ш начмаи́ од ноћа́шњо беснеја́ње. — На́чмаја ли се, бре́, ви́ше, дојде́ пла́дне, ти́ чмаи́ш ли чмаи́ш?!

на́чне свр *одвоји део од целине*. — У́век на́чне ко́рку од ле́бац. — На́чни они́ја сто́г у доли́ну за о́вце. — Да на́чнемо вр́чву са[с]-спр́жу.

начу́бри свр *наћули уши*. — Начубри́л, па са́мо слути́ кои́ ће кво́ да ка́же. — Ку́че начубри́ло у́ши, са́лте да ри́пи да га ва́ти за гу́шу.

начува́ње несв *чује по мало, донекле чује*. — Мо́ре, до́бро-е докле начува́ње, кљд дибиду́с однечу́је, кво́ ће рабо́ти сама́?

начу́је свр *чује донекле, чује а није сигуран*. — Начу́ла сам нешто́ како́ да ће се и Ристаћи́ини се́лу.

начу́ка свр **1.** *набије*. — У́зни голе́ми чу́к па начу́кај кола́ц, немо́ј га тако́ј побива́ш. — Ма́јке му га начу́кам (*псовка*). **2.** фиг *ударањем истресе, отресе, омлати*. — На́чука ли сли́ве, да ги обе́ремо. — Ел на́чука те́ј гр́снице, ел ти тре́бе по́моћ.– Начу́кај посте́љке на пре́мет. — Начука́мо сно́пје, па ће бр́же овршемо. **3.** фиг *напуни*. — Начу́кај шише́ с раки́ју до вр́.

начу́ка се свр фиг *напије се, опије се*. — Нуме́је да пи́је, но се начу́ка, па га по́сле вучу́ до́м.

начуко́тина ж **1.** *количина жита добијена чукањем снопова пре вршидбе уз употребу мотке („чукача")*. **2.** фиг пеј *пијанац, пијандура*. — Па́ ли се до́вуче Ицина начуко́тина?

начука́ри свр *натрпа што правећи гомилу*. — Начукари́л његове пр́ње на сели́ју, па се не мо́ж се́дне.

начука́ри се несв фиг *обави велику нужду*. — Начукари́л се покра́ј пу́т, куде́ се прооди.

начу́љи свр *наћули уши, напрегне слух*. — Начуљи́л о́бе, са́мо слути́ кво́ ће ста́ри ора́ту.

начу́ри се свр **1.** *надими се, задими се*. — Не́ће оца́к да повуче́, па се начури́ докле накла́до о́гењ. — На́чури се це́ла ку́ћа о[д]-ту́ј главњу́ што чмаи́. **2.** фиг *напуши се, задовољи се пушењем*. — Остаи́л дува́н и пуше́ње, до́ста се-е начури́л.

нацак м фиг *напрасит, склон свађи*. — Он ти-е нацак, мо́ж де те салети́, како́ му се нашкне.

/нацак ба́ба/ изр *закерало*. — Немо́ј та́ј нацак ба́ба да ни ста́лно заору́је.

нацара свр *наиђе, налети, нагази*. — Нацара́л негде́ гри́пчину, па три́ но́ћа са́мо др́же.

нацара се свр *убоде се*. — Нацара́л се на јексе́р у чи́чине та́рабе, па му нога́ букну́ла ово́лко.

нацврља свр **1.** *нажврља, нашкраба.* — Нумéје се потпúше, тикé нацврља некé кривуљúце. **2.** фиг *напúше на брзину.* — Да ми нацврљаш еднó пúсмо за дóма.

нацупúти се свр фиг *начека се.* — Нацупá се куде клáданац чекáећи га, ал не дојдé како ми поручúл.

нашáкне / нашькне свр *буде прилике, падне на памет.* — Остáй нéколко кудељке вúнку, кьд ми нашáкне ћу гу испрéдем.

нашáкне се / нашькне се свр *прохте се, падне на памет.* — Нашакнúло вој се па дошлá куде мéне усрéд ткање, ка[д]-цам с рабóту прекó глáву. — Стóкара еднá, мúсли с мéне мóж какó се комú нашькне. — Рабóти си какó му се нашькне.

нашакњувáње с гл им од *нашакњује се.* — Куде мéне нéма нашакњување, свáки знáје којá му-е рабóта.

нашакњýје се несв *прохтева се, пада на памет.* — У овúа дóм пропáла комáнда, свáки си рабóти какó му се нашакњýје.

нашáра свр *напише, запише.* — Да им нашáрам пúсмо, да знáју кудé сам на рабóту.

нашашáвичав, -а, -о *сулуд, шашав.* — Да нејé нашашáвичав зар би ти строшúл пéнцер иш чúс мúр?

нашашњúчав, -а, -о в *нашашавичав.* — Он је нашашњúчав, с коњá ће ти улéзне у кýћу.

нашевéр прил **1.** *накриво, на једну страну, храмље,* в *шевер.* — Свé нештó óди нашевéр и замúта с лéву нóгу. **2.** фиг *наопако.* — И на Милýтка пошлó нашевéр, нејé му свé како трéбе.

нáши м мн поим зам *најближи род.* — Ћу úдем у нáши за коњá за вршý.

нáше ж мн поим зам *најближи род по женској линији.* — Ка[д]-дóјду нáше, нека ме причéкају.

нáшинац м *човек из нашег краја.* — Áко нејé нáшинац, немój га сврћаш дóм.

нáшински прил *на наш начин,* в *нашки.* — Јá умéјем сáмо нáшински да ви кáжем.

нáшки прил *као ми.* — Орáти по нáшки.

нашљáми (се) свр *урасте у жбуње.* — Нашљамúле метлóвине по ливáде, не мóж се вúше прооди. — Свé се нашљамúло, да не познајеш некáшње ливáде.

нашљéма се свр фиг *напије се.* — Нашљéма се, па не знáје квó орáти. ▪ трп прид **нашљéман**, -а, -о *пијан.* — Нéма дьн да не дóјде нашљéман.

нашљúска (се) свр **1.** *упрска (се), покваси (се).* — Нашљúскá прет кýћу, па да ометéм. — Кудé се такój нáшљиска на овój сýво врéме? **2.** фиг *ишамара.* — Нашљúскá му се одмерáк, па ће ме слýша ко бéла лáла.

нашљóка се свр пеј *напије се.* — Нејé му први пут да се нашљóка ко ћор-ћутýк.

нáшо *номинатив и остали падеж једнине присвојне заменице првог лица средњег рода, наше.* — Дошáл у нáшо село да купýје стóку. — Тó-е нáшо óриште.

нашóпи свр *напући (уста, усне).* — Нашóпил устá ко Бýла (крава) ка[д]-цéре.

нашпáра свр *уштеди.* — Трéбе мнóго пáре човéк да нашпáра, да пóчне кýћу да прáји.

наштéсрце прил *на празан стомак, наташте.* — Не јéђ лýк наштéсрце, ће те заболú мешúна.

нáштину прил *наташте,* в *наштесрце.* — Пúе нáштину, затój га брзо и вáти ракúја, па побрљавéје.

наштúпе се свр *уштипне се.* — Наштипáло се детé на врáта.

наштра́па свр **1.** *изгази, угази.* — Ви́ди се како́ су ву́ци наштра́пали око коша́ру, ал несу́ могли́ да уле́зну. **2.** фиг *дође, приспе.* — Откуде́ на́штрапа овако́ј ра́но?

наштра́пи свр в *наштра́па (1).* — На́штрапи ме кра́ва на но́гу, па ме изе́де.

наштра́пка свр у дем знач: *наштра́па (1).* — Наштрапка́ла дека́ по блати́ште, па таква́ уле́зла у ку́ћу и остаила ка́љаве штра́пке.

наштр́би (се) свр *одломи (се), одруби (се).* — Све́ ми наштрби́л секи́ру ко да-е по ка́мење удара́л. — Наштрби́ла ми се тесте́ра, па не струже́.

наштр́пка свр *обруби, одломи руб неке намирнице (хлеба, сира...), поједе, огло-ђе.* — Докле до́јдем од њиву́, деца́, гла́дна, наштрпка́ла ле́б.

не би́ва одрична зам *не може,* в *бива.* — Не би́ва то́ј што ти́ о́ћеш, не би́ва ни и́ч. — Кьд не би́ва — не би́ва, залу́[д]-це тру́диш. — Не би́ва ни за сто́ гро́ша. — Не би́ва ни за сто́ го́дине. — Не би́ва ни да си рога́т, не би́ва ни да си шу́т. — Ни́како не би́ва.

/не ди́за се/ изр *много тешко, претешко.* — Ово́ј ти́ не мо́ж да снесе́ш до Преде́не, ово́ј се не ди́за. — Не ди́за му се ра́нац, како́ га но́си — не зна́м.

/не здр́жа га (гу)/ изр *не да му се, не може, нешто га само од себе гони.* — Не здр́жа га да седи́ на едно́ ме́сто. — Не здр́жа гу ни пе́т мину́та да поседи́, о́дма си и́де. — Не здр́жа га, ко да-е на и́гле.

/не једе́ се/ изр *лоше скувано, лоше зготовљено.* — Стутли́ла неку́ попа́реницу — не једе́ се!

/не ма́ри/ изр в *мари*[1,2] **1.** *није лоше, нешто је боље.* — Ськ не ма́ри са здра́вје отка́ко е била́ у ба́њу. — Не ма́ри во́ј нога́, заздравју́је. **2.** *баш га брига, не занима га.* — Не ма́ри за ни́шта. — Не ма́ри ни за ку́ћу, ни за поро́дицу.

/не сврта се/ несв изр *лута, скита, не задржава се на једном месту.* — Не сврта се до́ма, не зна́м кво́ да му рабо́тим.

/не трај се/ изр *не може да се поднесе од смрада.* — Смрди́, не трај се. — О́дма да си и́де до́м, не трај се о[д]-ци́бру.

неа́јан, -јна, -јно *нехајан, без одговорности.* — Неа́јан је донде́, ни́шта му се не рабо́ти.

неа́јно прил *нехајно, немарно.* — Ће урабо́ти кво го́ђ му ка́жеш, ал неа́јно.

небе́са ж *небо.* — Ку́ка, до небе́са се чу́је. — Отиде́ лувбало́н у небе́са.

не́бо с *бескрајни свемирски, васионски простор који се са земље види у облику свода.* Изр: **расклопи се не́бо, отвори се ~ пролије се велика киша.** — Ра́склопи се не́бо, да ни однесе́ вода́.

нева́рен, -а, -о *некуван.* — Пи́је нева́рено млеко́.

невађа́шан, -шна, -шно *лош, неваљао,* в *невељашан.* — Мло́го-е данье невађа́шан све́т. — Изали́л се на́род, оста́л невађа́шан.

не вељ́а несв *не ваља, није добро.* — Не вељ́а да-е дете́ ста́лно нау́лице сьс мангу́пи. — То́ј не вељ́а и́ч, кои́ те пре́вара да га ку́пиш?

не вељ́аје несв в *невеља.* — То́ј што рабо́ти з-башту́ и́ч му не вељ́аје. — Не вељ́аје да ти човек пре́јде пу́т, кьд и́деш там куде́ ти-е мло́го ва́жно.

/не вељ́аје ни за ку́рац/ изр *баш не ваља, не ваља низашта.* — Напраи́л га да не вељ́аје ни за ку́рац.

невељ́ашан, -шна, -шно **1.** *рђав, неваљао.* — Купи́л невељ́ашно бра́шно. — Така́в ти-е невељ́ашан човек кьд ни́шта не вељ́аје. **2.** *ружан.* — Нее́ узе́л у́баву девојку, него́ невељ́ашну. **3.** *болан, болестан.* — Нешто́ сам данье невељ́ашан, не мо́гу ни́шта да пи́пнем од рабо́ту.

невељáшко м *неваљалац*. — Ће ми дójде још емпýт у кýћу тúја невељáшко, па ћу с њéга да орáтим по мóински.

невељáшно прил *лоше, рђаво, како не треба*. — Немój да купýјеш онój што не знáш, пóсле да испáдне невељáшно. — Немój како óн и тú да рабóтиш невељáшно.

невељáштина ж *неваљалство*. — Улéзла у нáрод некá невељáштина, па се мрзи.

невéска ж зоо *ласица*. — Немój те невéска надúја, ће ýмреш.

невéста ж фиг *млада жена*. — Йду човéк и женá уз друм и вúкају ми: „Слéзни, невéсто, дóле! Слéзни, невéсто!“

невестé с дем и хип од *невеста*. — Вúкни невестé да ти помóгне око разбój, онó се у тój разбúра.

невестéнце с дем и хип од *невесте*. — Откудé ти је овój невестéнце?

невéстица дем и хип од *невеста*. — Нáша невéстица неé тóлко ýбава, ал је рабóтна.

невестичé с дем и хип од *невесте*. — Млóго привéтљиво онój Сóњино невестичé.

невидéлица ж *мрак, ноћ*, в *мрклица*. — Закаснúмо од вóз па дојдóмо по невидéлицу.

невидéнице прил *кришом*. — Дáдо му невидéнице иљадáрку, да му се нáјде.

невóљан, -љна, -љно *болестан, оболео*. — Женúца му невóљна, па мóра да гу двóри.

невр̀зан, -а, -о *невезан, одвезан*. — Разбеснејáл се ко невр̀зан кóњ. — Невр̀зана алá, то[j]-е óн.

Негосова / Негосовка ж *име Негосава*.

Недéљка ж *име краве отељене у недељу*.

Недéљко м **1.** *име човека*, **2.** *име вола који је дошао на свет у недељу*.

недоакáлан, -лна, -лно *глуп, неразуман, ћакнут*. — Немój вој се чýдиш, онá-е мáлко недоакáлна.

недовáрен, -а, -о *недокуван*. — Зáгаси се óгањ, остáде ми пченúца недовáрена.

не довúђује несв *не види добро*. — Сúнко, прочúтај ми тој пúсмо, јá не довúђујем.

недознавóтина ж *излапела, глупа особа*. — Још еднýш ли ми се довучé тáј недознавóтина, úма гу искáрам ис кýћу.

недокáзан, -а, -о *неразборит, тврдоглав*. — Сáмо недокáзан човéк нúкога у кýћу не слýша.

недокáран, -а, -о *недотеран, недовезен*. — Остáдоше ми јóш двá плáса недокáрана у долúну.

недоклéпан, -а, -о **1.** *недовршен*. — Дáл ми Мúлча недоклéпану рáлицу да óрем. **2.** фиг *ударен, ћакнут*. — Вúдиш да-е недоклéпан, и кój се врáг с њéга распрáљаш?!

недоклéпоња м *онај који је ћакнут*. — Тó-е едьн недоклéпоња, не мóш се с њéга разбéреш!

недопрáвен, -а, -о **1.** *недовршен*. — Кýћа им јóш недопрáвена, чéкају прóлет да гу завр̀шу. **2.** фиг *ћакнут, ударен, тупав*. — Тóлки мýжи га праúше и пá остáл недопрáвен. — Прáвен, прáвен и пá недопрáвен. — Орáти ко недопрáвен.

недопрáен, -а, -о в *недоправен (1, 2)*. — Пýт им остáде недопрáен (*1*). — С недопрáени љýди нúки неје́ нашáл збóр (*2*).

недопрáјен, -а, -о в *недоправен*. — Вúкају дека е недопрáјен, а óн си убáво рабóти.

недосо́лен, -а, -о **1.** *недосољен.* — Забора́вила сам, па ми ручак оста́де недосо́лен. **2.** фиг *глуп, ћакнут.* — Ма́лко-е недосо́лен.

не досни́ свр *не доспава.* — Чове́к још не до́спи, они́ га ви́кају о́дма да се ди́за.

недоте́пан, -а, -о **1.** *неубијен.* — Оста́де недоте́пан, ал ако га још једну́ш те́пам не́-це ви́ше ди́гне! **2.** фиг *ћакнут, ударен.* — Такви́ недоте́пани ко Јо́рдан пу́но село́.

недошколо́ван, -а, -о *површи́ан.* — Још си ти́ недошколо́ван за сриза́ње кро́в.

недота́ван, -вна, -вно *ненормалан*, в *недопупав.* — Недота́ван чове́к, не мо́ж му дока́жеш, па бо́г.

недоту́пав, -а, -о *глуп, ударен.* — Ми́сли да сам ја́ недоту́пав чове́к, па мо́ж с ме́не како́ си кои́ о́ће, е не́ће мо́же. — Тако́ј збо́ри са́мо недоту́пав, да зна́ш.

недоту́паво прил *глупо, несувисло.* — Ора́ти си нешто́ недоту́паво ко да-е ванцира́л.

не дочу́вује несв *не чује добро, слабо чује.* — Ви́кни по́јако, о́н не дочу́вује.

неје́ / није́ пом гл *није.* — Неје́ ви́ше ту́ј, да-е ту́ј, вика́ла би га. — Није́ смеја́л да до́јде, ће га би́ју до́м.

нееде́ње с *нередовно узимање хране.* — Голема́ работа́ и нееде́ње га урниса́ше.

неже́њет, -а, -о *нежењен, неудавана.* — Оста́де вој девојка неже́њета.

незаси́тник м **1.** *грамзива, незајажљива мушка особа.* — Ти́ја незаси́тник и на́шо би узе́л да сме́је. **2.** *гладница.* — Не мо́ж се наеде́ незаси́тник.

незаси́тница ж **1.** *грамзива женска особа.* — Да мо́же да-е сама́ на ови́ја свет, незаситница једна́. **2.** *гладница.* — Кои́ ће нара́ни таквў незаси́тницу ква́ му-е жена́?

незапа́ћен, -а, -о *незапамћен.* — То́ е незапа́ћено у на́шо село́.

незато́пен, -а, -о *незакиснут.* — Бе́ре сли́ве, а ка́ца му незато́пена. — Докле́ ће ви́ше це́вчиш, ба́чво незато́пена?!

не́зафалан, -лна, -лно *незахвалан.* — То́лко-е не́зафалан чове́к, не зна́м тре́бе ли му и дру́ги пу́т помо́гнеш.

незафа́лнос ж/м *незахвалност.* — То́лку незафа́лност од њи́ несе́м очекува́л.

не́збран, -а, -о *несакупљен.* — На́близи се зима́, а компири́ оста́доше не́збрани. — Оста́де ми ве́ш не́збран на жи́цу.

не́зват, -а, -о *непозван.* — Не и́де се на весе́ље не́зват. — На сла́ву се и́де не́зват.

незгода́ција ж *проблем, незгода, невоља.* — И́мам једну́ незгода́цију, да л да ти кажу́ем ел не кажу́ем?

незгоди́ја ж **1.** *незгода, невоља.* — То́-е пра́ва незгоди́ја. — Куде́-е о́н, ту́[ј]-е и незгоди́ја. **2.** фиг *незгодна особа.* — Бе́ше о́н на по́со голема́ незгоди́ја, докле га не искара́ше.

/неје́ при сву́ па́мет/ изр *ненормалан, луд.* — Па́зи се од њега, неје́ при сву́ па́мет.

нека 1. речца *за исказивање заповести или жеље.* — Нека му га це́ло имање, ме́не ни́шта не тре́бе. — Нека им је сре́ћна селидба. **2.** вез *ако.* — Нека ти ју́тре, не да́ј бо́же, у́мре башта́, како́ це ти́ с ово́лко има́ње са́м бо́риш? **3.** вез *да.* — Орати́ла са[м]-му нека се па́зи кьд оти́де у рабо́ту.

нека́в, -ква́, -кво́ прид замен *некакав.* — Дојде́ нека́в чове́к из Гузе́вје куде де́ду за ју́нци.

нека́д прил *понекад.* — До́јде нека́д ал ре́тко.

нека́светан, -тна, -тно *луд, глуп, недопупав,* в *касветан.* — Са́мо нека́светан чове́к ди́гне се на ову́ј дрчу да и́де у Село́, кад зна́је да мо́ж да настра́да у неку́ скрколи́ју.

нека́стрен, -а, -о *неокресан*. — Це́л шума́к у Бачеви́ште стои́ нека́стрен, све́ млади́ке. — Тре́бе га чове́к би́е с нека́стрену мо́тку.

некава́ прид зам *некаква*. — Некава́ жена́ те тра́жи. — Некава́ алоси́ја се стр̀кољи на пу́т.

некво́ имен зам *нешто*. — Некво́ сву́ но́ћ пре́траска по та́ван. — Некво́ ми ре́че, ал докле дојдо́, изуми́ га. — Некво́ ми бучи́ у гла́ву.

неки́ зам *неко*. — Неки́ тако́ј навр̀не у неку́ ку́ћу и тъ̀к га при́му како го́ста. — Ти́ си ми па неки́!

/неки́ зама́н/ изр *у неко доба, врло касно*. — Дојде́ у неки́ зама́н иза полови́[н] но́ћи.

неки́ пу́т прил *некад, понекад*. — Неки́ пу́т ни не зауста́љају. — Сврни неки́ пу́т кьд доо́диш ту́ј.

не́кња прил *прекјуче*, в *њекња*. — Да ти дојде́ не́кња, те́ше га затече́ш до́м, сьг је у рабо́ту.

некња́шан, -шна, -шно *прекјучерашњи*, в *њекњашан*. — Си́рење-е некња́шно, да не бри́неш.

некња́шњи, -шња, -шњо в *некњашан*. — Јо́ш еде́мо некња́шњу рану́.

неко́ји, -ја́, -је́ (-ојо́) / **некоји́**, -ја́, -је́ (-јо́) *неки*. — Му́ж негде́ доле́ко, че́сто неје́ ни зна́л да-е некоје́ дете́ умрло́. — Тра́жи те неко́ј чове́к, не ре́че како́ се ви́ка. — Неко́ја жена́ проје́ ни[з]-сока́к.

неко́лко зам *неколико*. — Чека́ га чове́к неко́лко да́на да приста́не, па си отиде́.

неко́сен, -а, -о *некошен*. — Оста́доше ни лива́де неко́сене. — Све́-е чете́рс го́дине неко́сено.

не́крс м *некрст, мангуп, битанга*. — Немо́ј ми га спомињаш, ти́ја не́крс ме је једну́ш но́ћу плаши́л, тропа́л ми на про́зор и вра́та. — Све́ се дру́жи с неки́ не́крсти.

некр̀стен, -а, -о **1.** *некрштен*. — Дојдо́ше сьг неки́ некр̀стени, Бо́г да чу́ва од њи́. — Искара́ше попа́, деца́ ни оста́доше некр̀стена. **2.** фиг *немиран, будаласт, глуп*. — Ко да-е некр̀стена, тако́ј се оали́ла.

/не кр̀сти се/ изр *не слуша*, в *не аје*. — Вика́ му, вика́, ал о́н се не кр̀сти. — И́ч се не кр̀сти, не вре́ди да му ба́јеш (говориш непрестано).

нели́ прил *зар не, зар није*. — Нели́ ти ре́ко да ми донесе́ш трво́њ, ти́ га јо́ш не доне́се. — Нели́ смо у то́рник за́једно били́ у Власо́тинци.

нељу́пен , -а, -о **1.** *нељуштен*. — У́зни нељу́пени компири́, па ги забр̀кај за сви́ње. **2.** фиг *небијен*. — Оста́де ти ду́пе нељу́пено, а зама́лко да те ољу́пу о[д]-тепа́ње.

/не́ма/ изр: — Не́ма тр̀те-мр̀те (*врдања*). — Не́ма оме́сено па обе́сено (*ленчарења*). — Не́ма ци́ле-ми́ле (*врдања*). — Не́ма тара́в-тара́в (*урнебес*). — Не́ма ви́ше и́ди-ми-до́ђими (*луњања*). — За те́бе не́ма зима́ (*вама је добро*).

/немајку́д/ прил *ниоткуд, ни од чега*. — Тра́жи од немајку́д да му ство́рим па́ре.

немај-ку́д(е) у изразу: Од немај-ку́д *ни из чега*. — Ово́ј сам збрала́ од немај-ку́д. — Како́ да им дадем од немај-куде́?

немајмир м *немиран, живахан дечак, немирко*. — О́н је голе́м немајмир, немо́ј се с њега дружиш.

немајмирка ж *немирна, живахна девојчица, немирка*. — Несьм верува́ла да-е то́лка немајмирка, да те нѐће слу́ша.

немајмирче с дем од *немајмир*. — Не́мам си ми́рку од оно́ј немајмирче што седи́ до́ма.

нема́к[1] м *гуж, слепић*. — Нема́к се не те́па, он еде́ зми́је.

нема́к[2] м *нем човек*. — Мо́ж га питу́еш кво́ о́ћеш, о́н је нема́к, не мо́ж ти ка́же.

нема́ње с *сиромаштво, беда*. — Од нема́ње гла́ва не боли́ (*изр*). — Нема́ње га-е у бо́лес откара́ло.

не ма́ри /не ма́ри свр в *мари*. — Поодболе́ло га, па сь̏г не ма́ри.

нема́рљив, -а, -о *немаран*. — Нема́рљив чове́к, запоставѝл дете́, не пра́ћа му ни динар.

нема́рнос ж/м *немарност*. — Таквý нема́рнос дось̏г несь̏м виде́л.

нема́шан, -шна, -шно **1.** *сиромашан*. — Нее́ бѝш то́лко нема́шан, да не даде́ за пу́т две́ и́љаде. **2.** *неродан*. — Го́дина бе́ше нема́шна, жи́то се сла́бо роди́ло, а и компири́ оману́ли.

нема́штина ж *сиромаштво, беда*. — Гле́дам ако мо́же да се некако́ извуче́мо из ову́ј нема́штину.

немѝен, -а, -о / **немѝјен**, -а, -о *неумивен, неопран*. — Кошу́љка му немѝена, он немѝен, му́сав, да се згро́зиш. — Тако́ј немѝјен се́дне уз аста́л, нејѐ га гроза́ да еде́ с немѝјене ру́ке.

немѝје́нко м *неумивенко*. — Немѝје́нко пребѝјенко.

немѝрко м *немиран, несташан дечак*. — Нашла́ се два́ немѝрка, па тара́в-тара́в по ку́ћу.

не́мка ж **1.** *нема жена*. — Мло́го се Го́спод огреши́л од њу́, да́л во́ј да-е у́бава, а не ора́ти, не́мка. **2.** *ћутљива особа*. — Заврза́ла е́зик та́ј не́мка, па не прооратује.

Не́мкиња ж *Немица*. — Жена́ му-е Не́мкиња. — Раде́л сам куде једну́ Не́мкињу.

немо́ћан, -ћна, -ћно *болестан*. — Поста́л-е немо́ћан откьд па́де о[д]-згра́ду у Ско́пје.

немоћни́к м *болесник*. — Му́чи се ко И́сус Кри́с око оно́г немоћни́ка.

немоћни́ца ж *болесница*. — Бо́г се смилува́л, па узе́л немоћни́цу, да се ви́ше не па́ти.

не́мча м **1.** *нем човек*. — До́бар ма́јстор, а не́мча, с ру́ке ора́ти. **2.** *ћутљив човек*. — Питу́ј га ти́ кво́ о́ћеш, увапири́л се не́мча, па не збори́ ни једну́.

ненави́ди (се) свр *завиди (се), мрзи (се)*. — За́лва ме ненави́ди. — Бра́ћа, па се ненави́ду.

ненави́дник м *онај који завиди, завидник*. — С то́га ненави́дника ви́ше не ора́тим.

ненави́дница ж *она која мрзи, завидница*. — Свекрва ми бе́ше голе́ма ненави́дница, мрзеше ме из ду́шу.

ненави́днос ж *завист*. — Да нее́ ненави́днос, не би се дань̏с бра́ћа ву́кла по су́дови.

ненаће́ња / ненаје́ња ж/м пеј *незасита особа*, усп *наеђа*. — Ненаће́ња, не мо́ж га нара́ниш ко́лко-е о́н у ста́ње да изеде́. — И ја́ и́мам једну́ ненаје́њу, а ни́шта не́ће да у́зне у ру́ке.

ненаје́шан, -шна, -шно *ненасит*. — Ни до́м се не мо́ж наеде́, ква́-е ненаје́шна.

ненаје́шник м *незасита мушка особа*. — Ненаје́шник, црепњу́ ле́б изе́де и па́ му ма́лко.

ненаје́шница ж *незасита женска особа*. — Ту́ра једно́ преко́друго [у] уста́, ненаје́шница.

нена́спан, -а, -о *ненаспаван*. — Ди́гне се тако́ј нена́спан, па тр̏к на рабо́ту.

необле́чен, -а, -о *необучен*. — Истрча́л необле́чен нау́лице да осе́бне.

необри́чен, -а, -о *необријан.* — Не мо́ж с ме́не у го́сти тако́ј необри́чен.

неове́јан, -а, -о *непровејано (жито).* — Стои́ ми над а́јат још неове́јан овьс.

неожет, -а, -о *непожњевен.* — Оста́де ни це́ло Овсиште неожето.

неока́стрен, -а, -о **1.** *неокресан.* — Море́, о́н је за тепа́ње с неока́стрену мо́тку! — И ову́ј го́дину оста́доше ни метло́вине у Мрковицу неока́стрене. **2.** фиг *глуп, неотесан.* — Побра́тим ти-е, ко́лко ви́дим, дипте́н неока́стрен, немо́ј га ви́ше дово́диш куде ме́не.

неолу́пен, -а, -о **1.** *нељуштен.* — Турѝ котле́ неолу́пени компирѝ да се сва́ру за сви́ње. **2.** фиг *прође без батина.* — Оно́лки па́кос напраи́л, а оста́де му ду́пе неолу́пено.

неопо́јан, -а, -о *без црквеног обреда, без опела.* — Неопо́јан отиде́ у зевњу́.

/неопо́јана буда́ла/ изр *будала над будалама.* — Пу́сти га, не ви́диш дека́-е то́ј неопо́јана буда́ла.

неопра́вен, -а, -о **1.** *непоправљен.* — Че́кам неде́љу дьна и још ми плу́г неопра́вен! **2.** фиг *неспреман, неопремљен.* — Пошьл на пу́т с воло́ви неопра́вен како тре́бе.

неору́жан, -а, -о фиг *неопремљен.* — Овде́ још неору́жано, ку́ћа без на́мештај, тике́ клаи́м.

неосо́лен, -а, -о фиг *још није осетио жену, живот.* — Немо́ј га ди́раш за же́не, још је неосо́лен. — Неосо́лена дека́ су праћа́ли на Сре́мски вро́нт.

неоте́сан, -а, -о фиг *груб, простачки.* — То́лке го́дине по бе́ли све́т и па́ оста́л неоте́сан.

/неоте́сана цепа́нка/ изр *бипанга, простак, будала.* — С ту́ј неоте́сану цепа́нку и́ч не ора́ти о[д]-тој, и́ма те скроз орези́ли, а мо́ж те и те́па кака́в је.

неотре́пан, -а, -о *неотесан, глуп, диваљ.* — Немо́ј ми доо́ди така́в неотре́пан у го́сти. — По́ неотре́пан чове́к неје́ улази́л у ову́ј ку́ћу.

неотрепо́тина ж/м *неотесанко, глупан.* — Дојде́ една́ неотрепо́тина о[д]-чове́ка да ме питу́је за коња́.

неперо́тина ж пеј *неопрана особа, особа која носи неопрану одећу.* — Немо́ј ми више довла́чиш ту́ј неперо́тину.

неподе́лен, -а, -о *неподељен.* — То́ е има́ње остало́ неподе́лено, па га зато́ј ви́камо за́једница.

неподе́лено прид *неподељено.* — Кво́ ви-е неподе́лено, па се са́мо ца́њкате?

непоме́ник м *други назив за омражену, нежељену особу.* — Нека и́де доле́ко од на́шу ку́ћу ти́ја непоме́ник.

непоме́ница ж **1.** *други назив за омражену, нежељену особу.* — Тра́г вој се затр̀л на ту́ј непоме́ницу. **2.** *други назив за змију.* — Зама́лко да насту́пим на непоме́ницу у Пр̀жино.

непосо́ли, -а, -о *непосољен, неслан.* — Че́сто вој руча́к непосо́лен.

непоста́л, -а, -о *малаксао, слаб, без снаге.* — Од са́дњо ви́ђење мло́го-е непоста́л. — Непоста́ла откако́ да[н]-но́ћ рабо́ти у по́ље сама́.

непоста́не свр *ослаби, изгуби снагу.* — Ако тако́ј р̀мба сва́ки дьн, чове́к мо́ра [да] непоста́не.

не́пран, -а, -о *неопран.* — Еде́ не́прано гро́зје.

непрегоре́ло ђу́бре с *још не одстојало стајско ђубриво.* — Непрегоре́ло ђу́бре не искару́емо на њиву́.

непремéњен, -а, -о *није преобучен у ново и чисто*. — Пустúла непремéњено детé у шкóлу. — Нéће непремéњен у Предéне на пазáр.

нéпрестално прил *непрестано*. — Нéпрестално га дúрају децá.

непробáби се несв *више не изустио реч „баба“*, изр: — Непробабúл се, дабóгда, што ме вúкаш бáба, ка[д]-ти јá несьм бáба (*клетва*).

непрокóпса свр *не усрећи се, не опорави се*. — Нúкад да непрокóпса, дабóгда, тúја матрапáз, ýсарави ме с овój крвомóчљиво кравчé штó ми продáде.

непромáми се свр *више не изустио реч „мама“*, изр. — Непромамúл се, дабóгда, што ме свáки чáс мáмиш (*клетва*)!

нéпромичан, -чна, -чно *непроходан*. — Пýт је нéпромичан, водá однéла мóс.

нерабóтан, -тна, -тно *нерадан*. — Узéл нерабóтну женý па сьг сáм свé рабóти. — Јýтре-е голéм светьц — нерабóтан дьн.

нерабóтник м пеј *нерадник*. — Тúја нерабóтник, нека знáе, вúше нéће у кýћу да ми улéзне.

нерабóтница ж пеј *нерадница*. — Кудé ми довéде нерабóтницу у кýћу, да ми по цéл дьн жми.

неразбóрит, -а, -о *неразуман, тврдоглав*. — Млóго-е неразбóрит, свé си вучé на свojý шúју.

нерáзбран, -а, -о в *неразборит*. — Стóка нерáзбрана, мéне ће галáти!

нéрасположан, -жна, -жно *нерасположен, забринут*. — Што-е онóлко нéрасположан твój Стаменко?

нерéз м *нешкопљен вепар, нераст*. — Штровúли смо двá вéпра, а еднóга нерéза остаúли да букáри свúње.

нéсвес м *несвест, несвестица*. — Пáдал у нéсвес. — Већéм трú дьна ме вáта нéсвес.

нéсвесница ж *несвестица, несвест*. — Од овój сльнце ýвати ме нéсвесница, замáлко да пáднем у оцáк.

несвидљúв, -а, -о *шкрт, недарежљив*. — Гóре, уз друм, лежý свú зáедно и дарежљúви и несвидљúви, и дрчни и скврчави (*у гробљу*). — Кóлко-е несвидљúв н-умéјем да ти кáжем.

несвидљúвка ж *шкртица, тврдица*. — Несвидљúвка, не свидé вој се еднó јајцé да дадé на детé.

несвидљúвко м *шкртица, тврдица*. — На когá-е несвидљúвко не знáм, нúки од нáс неé такáв.

несвидљúвча м в *несвидљивко*. — Несвидљúвчо едьн, не свидé ти си кáпку ракúју да ми сúпнеш!

несвр̀т[1] м *човек без куће, без сталног сврта, скитница*. — Дојдé ли онúја твój нéсврт из матрапазльк? — Он је човéк несвр̀т, не држú га мéсто; даньс је овдéка, јýтре ни óн не знáе кудé, и штó ће ти такáв?

нéсврт[2] м *негде неодређено место, бестрагија*. — Отишьл у нéсврт. — Дýну аламýња и однéсе рукóљке у нéсврт. — Дојдé из нéсврт.

нéсврта ж/м в *несврт, скитница, луталица*. — Тój ти-е таквá нéсврта, нúкад га нéће вúдиш дóм.

несвртáње с гл им од *не сврта се, незадржавање*. — Пóеде ме с његóво несвртáње дóм.

нéслан, -а, -о фиг *неумесан, непријатан.* — Нéслана му-е тáј шáла. — Нéслана пáмет. — Нéслан човéк.

нéсланачьк, -чка, -чко у дем знач: *неслан.* — Нештó ми лéб дóјде нéсланачьк.

нéсмасан, -сна, -сно *немиран, неразуман.* — Млóго им детé нéсмасно, тéшко ће га тú чýваш, ће пáдне негдé, да се утéпа.

не смéје свр *несме.* — Не смéје да рабóти, дóктур му забранúл. — Вúше не смéје да те дúра. — Не смеја́ те вúкам, да не пробýдим баштý.

неспáње с *несаница, неспавање.* — Трú дьна неспáње, етé ти га чúс бóлес.

неспáстрен, -а, -о *несређен.* — Заштó-е кýћа овакój неспáстрена ка[д]-ци знала́ да данье дoóдим.

несрамљúв, -а, -о *бесшидан.* — Пó несрамљúви љýди од њú несьм видéла, бальезгају си квó им пáдне на пáмет и нúки се не брéца.

несрамотá ж *нешид.* — Срамотá, несрамотá, ја́ вој га наказá, па нек се сьг свéри.

нестањувáње с гл им од *не сшањује.* — О[д]-чéсто нестањувáње струју пóквари ни се врúдижер.

нестањýје несв *нешаје, умире, одумире.* — Ка[д]-цвé пóчне да нестањýје, тьк смо скрóз обрáли бостáн. — Стáри нестањýју, млáди отишлú у грáд, од ýбаво селó готóв пустињáк.

несьм (несáм), несú, неé (нé, неjé) мн **несмó, нестé, несý** одрични облици гл *јесам*, јед *нисам, ниси, није*, мн *нисмо, ниспе, нису.* — Несьм тýј бúл трú дьна, несú ни ти́, а неé ни óн. Несмó те видéли, нестé ни ви́, а несý ни они́, а кудé си бúл?

нестрýгани опьнци м мн *оūанци од сирове коже са козином.* — Нестрýгани опьнци се не љúзгају како стрýгани.

нетéње с *одбијање свега, нехтење.* — Нúшта у живóт нéће напрáји с тóј његóво нетéње.

нéћка ж *она која неће, која се нећка а, у сшвари, хоће* суп *оћка.* — И нéћка ће еднýш да прооће.

нéћка се несв *мисли се, предомишља се.* — Нéћка се ка[д]-трéбе нешто́ да рабóти. — Нéћка се да ли да úде у Острóзуб.

нéћко м *онај који неће,* суп *оћко.* — Не питýј нéћка, он сúгурно нéће.

неудáвен, -а, -о *незаклан.* — Провалúли вýци у трлý, најдóмо трú óвце удáвене и еднý неудáвену, тикé надáвену.

неумејáње с *неумеће, неумешносш.* — Тóј ти-е еднýш неумејáње, кьд човéк не умéје нúшта да рабóти.

неумејáтан, -тна, -тно *онај који не уме, не зна да ради, невешш,* суп *умејашан.* — Млóго вој мýж неумејáтан за кýће рабóте. — Неумејáтна-е за ткање дибидýс.

неурабóтеп, -а, -о *неурађен.* — Чекá ме неурабóтен пóсо. — Косúлба ми-е јóш неурабóтена.

нéуштиван, -вна, -вно *некулшуран, неваспишан.* — Да-е мојá женá такój нéуштивна, трú дьна не би опстáла у кýћу!

нé-це скраћ обл *неће(ш) се.* — Кьд довáтим сировák, нé-це свртúш до Тúчини!

нечамýзан, -зна, -зно *неразборишй, ненормалан.* — Немój се с њéга шáлиш, óни су нечамýзни, не знају за шалý.

нечастúви м *ђаво.* — Бéше се препáл ко да га брзу нечастúви.

нечи́, нечија́, нечијо́ неод прид зам *нечији, нечија, нечије.* — Нечи́ ко̀њ оста́де на Спаси́ковицу у желе́за. — Нечија́ гу́ња виси́ под а́мбар. — Нечијо́ кравче́ дошло́ с на́ша говеда.

нешта́вени опо̀нци м мн *опанци од пресне коже.* — Ми́ смо прави́ли нешта́вени опо̀нци, а ку́пени опо̀нци су били́ од шта́вену ко́жу.

нешто́ изр: — Неје́ ту́ј без ~. — ~ е у́илан (*замишљен*). — Че́ка ~. — Ора́ти ~. — Све́ри се ~. — ~ нее́ до́бро. — Чу́е се ~. — Ви́ка гу ~. — ~ ће гу питу́је. — ~ му тре́бе. — ~ се распиту́је. — ~ крекеће. — ~ кокода́че. — ~ зивли́. — ~ пцу́је. — За ~ ће гу распу́чи. — Да́де вој ~. — Ће бу́де ~. — И́ма ту́ј још ~. — Кьд ува́ти ~, ће гу пребије. — ~ се и не казу́је. — ~ и неје́ за дру́ги. — ~ чу́ва и за се́бе. — ~ е бе́сан ко ку́че. — ~ мло́го запрду́је у са́дњо вре́ме. — Че́сто га ва́та ~. — Поне́си си ~ да ти не бу́де ла́дно. — То́ј ти-е тако́ј кьд оста́неш без ~. — ~ се замисли́л. — И́ма још мло́го ~.

нештро́вен, -а, -о *неушкопљен.* — Има́м то́ј нештро́вено вепре́, тре́бе га штро́вим.

ни везн: — Моје́ му́ке ни по ве́тар, ни по сльнце, ни́где ги не́ма. — И на кра́ј, ни лу́к, ни вода́, и ни́шта и ни́кому.

ни зам *нам.* — Да́ј ни ле́б да еде́мо. — Ту́ри ни ма́лко и од си́ренце и ле́чка о[д]-цушени́цу.

ни́е / ни́је зам *ли.* — Ни́е смо дошли́ за козу́ како си поручи́ла. — Ни́је не́смо сти́гли све́ да сраб̀о́тимо.

ниедан[1], -дна́, -дно́ *ниједан.* — Ниедан̀ од њи неје́ ка́светан. — Ниедна́ га не питу́е куде́-е би́л. — Ниедна́ га не́ће.

ниедан[2] / ниједан, -дна, -дно *реч за појачавање значења именице.* — Баксу́зу ниједан, глупа́чо ниједна, ћу ви се осве́тим. — Го́вно ниедно, ти́ ће некога́ гала́тиш!

ниеданпу́т прил *ниједном.* — Ниеданпу́т несьм би́л куде њу́, а сва̀што ора́ту за то́ј.

ни́же несв **1.** *украшава одећу шљокицама и перлама.* — Ву́те су се низа́ле с ла́ске и си́тна мани́стра чија́ ће по́убава да бу́де. **2.** *провлачи конац кроз ситне пробушене предмете, прави низу.* — Ни́же мани́стра на ни́зу. — Набе́ре ја́годе, па ги ни́же на сламку́, пра́и ни́зу. — Ри́бе се ни́жу, кро[з]-шкрге, на бу́кову шибљи́нку.

низ / низа / нис пред *наниже, надоле.* — Оти́де низ дру́м. — Вода́ тече́ до кла́данац нис-коруубе. — Одлете́ нис-по́ледицу. — Па́де низа си́д, ра́спучи се ко ле́јка. — Оти́де низа страну́. — Свуља́ се низа пади́ну. — Оти́доше говеда́рке з-говеда нис-ри́д.

ни́за ж *венац, огрлица.* — Ту́ри на ни́зу ове́[ј]-ја́годе. — Попри́ке на ни́зу, па под стреу́, да се су́шу. — Доне́л ми две́ ни́зе мани́стра.

ни́зан, -а, -о *нанизан.* — Око гу́шу вој све́ ни́зани дука́ти.

ни́зана ву́та ж *вута на којој су нанизане (ушивене) шљокице и перле.* — Што́ сам износи́ла едну́ ни́зану ву́ту.

низашто́ прил *ни за шта, за ништа.* — Низашто́ ме-е би́л. — Низашто́ ме-е тужи́л, за две́ бу́ке што сам ги исека́л на међу́.

низбрди́чав, -а, -о *нагнут, стрм.* — До́јде ту́ј ма́лко низбрди́чав пу́т, ал волови́ извучу́ пу́на кола, неје́ како на Двоја́нку.

ни́збрдичка ж у дем знач: *низбрдица.* — Бе́ше ни́збрдичка ал љи́згава, па́до и уљопа́ се на бо́к.

низи́на ж **1.** *предео уз Мораву.* — До́ле, у низи́ну, успе́ва све́ кво́ о́ћеш, а овде́ка све́ по́сно. **2.** *предео поред реке.* — *Ти сле́зни* с-о́вце у низи́ну, да се напасу́, а и вода́ и́ма ко́лко о́ћеш.

низинка́ ж дем од *низина.* — У Ле́бет ти-е по́ низинка́, ра́ђа се и ца́ревица.

ни́ја (се) несв *њише (се), љуља (се).* — Ве́тар ни́ја гра́ње, ће ги покр̀ши. — Најдо́мо га како́ се ни́ја, напра́ил љуља́шку на сла́п од ја́буку.

ниједа́н, -дна́, -дно́ *ни један.* — Ниједа́н оца́к у Ра́кинци не чу́ри, сви́ се оцели́ли.

/ни(ј)едно́ вре́ме/ изр *поноћ.* — Довучче се на̀ћаске куде на́с у ниједно́ вре́ме. — Не о́ди се у ниедно́ вре́ме по сока́ци.

ни́какав, -ква, -кво пеј *рђав.* — То́ е ни́каква жена́. — Ако ти па́ не помо́гне, о́ндак-е Ви́досов ни́какакав чове́к.

ни́ки зам *нико.* — Едно́га вика́, дру́гога вика́, не те́ ни́ки да до́јде. — Ни́ки неје́ питува́л за те́бе. — Ни́где ни́ки, све́, бра́ле, запусте́ло, чи́с пустињак.

/ни́ки и ни́шта/ изр *човек без вредности.* — О́н ти-е овде́ка ни́ки и ни́шта, а та́м куде ва́с мо́ж да бу́де и прецедник, кво́ о́ћете то́ј нека бу́де.

Ни́кла ж *име.*

ни́кој зам *нико.* — Ни́кој за ме́не не питу́је, ни́кој ме не ве́рма за црви́ву сли́ву.

/ни́кое вре́ме (до́бо)/ в *поноћ.* — Ете́ ти га па́ у ни́кое вре́ме, кьд ђаволи́не уоду́јy.

Нико́лин кла́данац м мтн *извор, кладенац.*

ни́колко прил *николико, мало.* — Ни́колко вре́ме не прође́ о[д]-тьг, и о́н дојде́ до́м, заеба́л печало́вину.

Нико́лча м дем од *Никола.*

Нико́сија ж *име.*

Нико́сова ж име *Никосава.*

ни́куде прил *нигде, никуда.* — Дањс ће седи́ш до́м, ти́ ни́куде не и́деш.

ни́сак, -ска, -ско *низак.* — Чове́к вој мло́го ни́сак спрома ње́.

ни́ска ж дем и хип од *низа.* — На гу́шу вој ни́ска дука́ти, осталѝ од ба́бу вој Та́ску.

ни́те ж мн в *нитке.* — Тка́ла сам посте́љке на две́ ни́те, а по́боље-е на четѝри.

нита́рка ж **а)** *дрвени прут на разбоју између задњег вратила и нити,* в *пручка.* **б)** *даска која служи за прављење нита.*

ни́тке ж мн *део ткачког разбоја кроз који пролази основа, нити,* в *ните.* — Четѝри ни́тке, четѝри му́ченице, вика́ло се старѝнски. — О[д]-цамо́ ткаење завѝси каквѐ ни́тке ту́рамо, ву́нене ел пр̀тене.

ни́ца несв **1.** *ниче.*– Ни́цају метло́вине ко на про́пас и пустињак. **2.** фиг *појављује се* — Ни́ца куде́ га не се́јеш. — Па́метни са свеђу́ да тра́жиш нѐће на́јдеш, а буда́ле саме́ ни́цају. **3.** фиг *опак, зао човек.* — Куде́ о́н уда́ри, ту́ј трава́ не ни́ца.

ницѝна ж *оток.* — Ди́гла му се ницѝна под ми́шку.

ни́чи[1] несв *не једе, гладује добровољно* (*ничи се на Чисти понедељак*). — Дањске ћу ни́чим, а ју́тре мо́гу да еде́м.

ни́чи[2], -ја, -јо *ничији.* — Ка[д]-ци до́бар, тьк си сва́чи, ка[д]-це ало́шиш тьк си ни́чи. — Ни́чијо ни́ки не па́зи, ко да-е сва́чијо. — Ни́чијо и сва́чијо (*изр*).

ни́чке прил *ничице, потрбушке.* — Лежѝ тако́ј ни́чке под бу́ку, у ладови́нку, опѝла га трава́, а ја́ претрну́ да му се неје́ што́ десѝло.

нишан ж *просидба.* — Билѝ смо на нишан куде Страињу за његову стару́ту девојку.

ни́шта зам **1.** *ситница.* — Изе́де се за ни́шта. — За ње́га-е то̄ј ни́шта. **2.** изр:– ~ му неје́. — ~ не рабо́ти (*беспосличи*). — ~ не ломо́ти (*ћути*). — Неје́ за ~ (*окапава болестан*). — ~ не пра́ви. — Отиде́ у ~. — ~ не еде́. — Не тра́жи ~. — Жи́ви гото́во од ~. — Чове́к до́јде из ~ и оти́де у ~. — Неје то́ј без ~ (*разлога*).

/ни́шта и ни́где/ изр *без резултата.* — Неста́де чове́к и до дн-данѝс од ње́га ни́шта и ни́где.

ништа́к м пеј *покварењак, ништков, безвредан човек.* — Показа́л се како ни́шта́к. — Таквога ништака́ несѝм виде́ла.

ни́што зам в *ништа.* — Ни́што ме не питу́ј! — Ни́што ми неје́.

но́в-но́вцат, -а, -о *најновији.* — Исека́л ми но́в-но́вцат капу́т са жиле́т.

но́во с **1.** *нова одећа.* — Купи́ли му све́ но́во. — Обле́кал се и обу́л у но́во. — Упицани́л се у но́во, па су́ма рабо́та. **2.** *новости.* — Кво́ има́ но́во у Село́? — То́ј но́во-е ве́ћем остаре́ло. — А куде те́бе ел и́ма кво́ но́во?

/но́ге/ ж мн изр: — Јо́ш не мо́же на но́ге (*није здрав*). — Ди́гал се на но́ге (*устао, оздравио*). — Јо́ш је на но́ге (*здрав је, држи се*). — Па́дне с но́гу (*умори се*). — Дојде́ ми на но́ге (*покори се*). — Играју му но́ге (*дрхти од страха*). — Одузе́ле ми се но́ге (*не може да ходa*). — Доби́л но́гу у ду́пе (*избацили га, отерали га*). — Бички́ја доби́ла но́ге (*украдена је*). — Бо́ље да се па́зи, да не оста́не без но́ге (*да га не пребију*).

ногар́ м **1.** *стубац на столу или столици.* — Утепа́л га с ногар́ о[д]-цтоли́цу. — Расклати́л се ови́ја ногар́ на аста́л. **2.** *стубац на саоницама који веже оплен за салником.* — Ногари́ су уса́дени до́ле на са́нку, а го́ре на опле́н. **3.** фиг *нога* изр: — Ће доби́је ногар́ у ду́пе. **4.** фиг *женске ноге.* — И́ма у́бави ногари́.

нога́ре ж мн **1.** *ногаре за сечење дрва.* **2.** фиг пеј *ноге.* — Сту́ри те́ј нога́ре о[д]-цтоли́цу, да се́днем.

ногари́ца ж *стубац од столице.* — Кои́-е строши́л ногари́цу на столи́цу.

нога́рке ж мн *ногаре за сечење дрва.* — Ене́ ти нога́рке да истру́пиш сва́ дрва́ з-дрвни́к.

ногарче́ с дем од *ногар (1).* — Троно́шка оста́де без нога́рче.

но́ж м *део плуга који трасира пут раонику.* — Но́ж одређу́је куде́ ће про́јде ра́лник.

ножети́на[1] ж ауг и пеј од *нога.* — Ми́сли да-е то́ј у́баво: отраћи́ла оно́лке ножети́не, ме́сто да ги покри́е са[с] су́књу.

ножети́па[2] ж/м ауг и пеј од *нож, ножина.* — Ста́лно у ра́нац но́си едну́ ножети́ну.

но́жице ж мн *маказе.* — Ко́ј ли ми и́ступи но́жице, па не сечу́ како тре́бе? — Остри́гли га сьс овча́рске но́жице.

ножи́чке ж дем и хип од *ножице, маказице.* — С ножи́чке уштуцај бр̀кови.

но́кат м изр: — За ко́њски но́кат и магаре́ћи у́ши (*за мало, за незнатно*).

нокти́ћ м дем и хип од *нокат, нокти́ћ.* — Удари́ло се дете́ по нокти́ћ.

/но́с/ м изр: — Ди́гла ~ (*уобразила се*). — Ту́ра ~ куде́ му неје́ ме́сто (*пе̄тља се где му није место*). — Душа́ му у ~ (*једва жив*). — Ће му излезне то́ј на ~ (*пресе́дне*). — Ће га уда́ри преко ~ (*добије батине*). — Добил по ~. — Обеси́л ~ (*нерасположен*). — Рабо́ти на́врат-на́нос (*на брзину*). — Не ви́ди да́ље од ~ (*ограничен*). — На́пне ~ (*наљути се*). — Наду́је ~ (*наљути се*). — Иде му уз ~ (*повлађује му*). — И́ма ~ (*има њух, има осећај*). — Поту́ра ~ (*подмеће се*).

носи́ћ м дем и хип од *нос, носић.* — Обри́ши си носи́ћ.

но́сен, -а, -о *ношен.* — Дала́ ми но́сени опи́нци.

но́сено с *одећа и обућа већ коришћене.* — Не́ћу ви́ше да обуку́јем но́сено. — На ме́не но́сено, а на ње́га но́во.

носе́ње с гл им од *носи (се).* — Не́ма кво́ за носе́ње на собо́р. — Да ти помо́гнем у носе́ње ства́ри?

носети́на ж/м ауг и пеј од *нос, носина.* — Кьд му ви́дим носети́ну, о́дма ме про́јду тр̀нци.

носе́ћа (жена́) ж фиг *трудна, гравидна (жена).* — Она́-е носе́ћа и не мо́ж то́лки те́рет да вуче́.

носе́ћа греда́ ж *главна греда.* — На носе́ћу греду́ у среди́ну-е дире́к да гу уцвр̀сти.

но́си (се) несв **1.** фиг *снажно дува (ветар).* — Не ду́ва, него но́си ови́ја ветри́на, не мо́ж се ни ку́че сврти́. **2.** фиг *облачи (се).* — Кво́ ће но́сиш за на собо́р? — Убаво се но́си оно́ј Ди́кино мало́то жапче́. — Но́си се како бо́жљак. — Мо́ј башта́-е има́л па́ре, па сам се носи́ла како сам отела́. **3.** фиг пеј *иде, тр̄ња се* (угл у псовкама). — Нека се но́си у ма́јчину!

носи́ља ж *кокош која носи јаја.* — Све́ су ми ко́ке носи́ље, а ськ ће сти́гну и ове́ј пила́јке да проно́су.

носи́лька ж *лелејка за ношење детета.* — Дете́ у носи́льку, па на грби́ну, с ме́не — у њи́ву.

носи́на ж ауг и пеј од *нос.* — Пуште́л носи́ну, па тара́в-тара́в по село́.

но́соња м пеј *човек с великим носем.* — Иди́ па ськ ти́ разуве́дај с оно́га но́соњу.

носури́на ж ауг и пеј в *носина.* — Ко́лка му-е носури́на из ли́тру мед да изва́ди.

Но́ца м дем и хип од *Новица.*

ноћа́ске прил *ове ноћи, ноћас.* — Наостри́ло се ноћа́ске ће вр̀не, то́ј до́бро ви́дим.

ноћа́шањ, -шња, -шњо *ноћашњи.* — Еси́ ли чу́л за ноћа́шњо драње́ у малу́, кво́ ли-е било́ не зна́м?

ноћева́ несв *ноћива, коначи.* — Неко́ вре́ме како́ ноћева́ куде Не́вену.

ноћева́ње с *ноћивање.* — Ка[д]-цте нашли́ по́со, за ноћева́ње ћу ја́ да бри́нем.

ноћни́к м *човек који живи углавном ноћу.* — Ти́ја ноћни́к ни по село́ ста́лно пра́и неки́ па́кости.

ноћо́м прил *ноћу.* — Ноћни́к: ноћо́м о́ди, ноћо́м рабо́ти, а да́њу спи́.

ноћува́ње с гл им од *ноћује, ноћење.* — Нее́ пробле́м за ноћува́ње, та́м и́мам родни́ну.

ноћу́је несв *заноћи, коначи, проведе ноћ.* — Куде́ ће ноћу́јеш, ако не сти́гнеш да се вр̀неш на во́з?

ношче́ с дем и хип од *нож, ножић.* — Ку́пи ми едно́ ношче́ по́остро, да де́љам шта́пови докле чу́вам сто́ку.

нужни́к м *пољски клозет.* — Напрај̀ли ну́жник чак куде сливак.

ну́ла ж фиг *ништа, безначајан човек.* — О́н је за ме́не ну́ла.

ну́ларица ж **1.** фиг *с нулером нула, машина за шишање,* в *на нуларицу.* — Постри́жи га на ну́ларицу. **2.** *тип брашна.* — Купи́ ну́ларицу, па кьд дојдо́ до́м, развуко́ ко́ре, па замеси́ ба́ницу, пр̀сти да си изеде́ш.

н-уме́ свр *не уме.* — Н-уме́ да рабо́ти. — Ни́шта н-уме́.

н-уме́је свр *не уме.* — Н-уме́је ни но́с да изр̀ка. — Н-уме́је да ора́ти. — Н-уме́је вр̀зану овцу́ да чу́ва.

нумеја́ње с гл им од *н-умеје.* — С нумеја́ње не́ће ни́шта да уработиш.

нумеја́тан м в *суртук*, суп *умеја́тан*. — Мо́ј Ради́воја нумеја́тан је за рабо́ту дибиду́с, ни ла́мпу н-уме́је да заме́ни.

/ну́мера/ изр *значајна личност, углед*. — Поста́л голе́ма ну́мера у Леско́вац. — Па́дла му ну́мера и сва́к ни́шта не мо́ж да ти помо́гне.

Њ

ња́ узв *ономатопеја оглашавања магарца, њакање*.

њака́ несв **1.** *њаче*. — Њака Мило́ино мага́ре. **2.** *стење, зановета, закера*. — Не њака́ј ми ту́ј ви́ше, не мо́гу те тр̀пим.

њакање с гл им од *њака (1, 2)*. — Про́буди ме мага́ре с то́ј до́садно њака́ње (*1*). — До́сади ми с њего́во ста́лно њака́ње (*2*).

њего́в, -а, -о **1.** *сво̀ј*. — Што си не у́зне њего́в гу́њ, него́ мо́ј? **2.** *на његов начин, по његовом*. — У́век мо́ра да-е на њего́во. — Пр̀во-е по њего́во.

њѐкња прил *прекључе*. — Куде́-е Та̀ња, од њѐкња га несо̀м виде́л? — Куде Симади́ју бе́о њѐкња за за̀плит за цемпи́р.

њекња́шан, -шна, -шно *прекључерашњи*. — То́-е њекња́шно млеко́, немо́ј га пи́еш, неѐ до́бро, ћу га дадѐм да ло́кну свиње. — Ми́ не едѐмо њекња́шно, мо́ра да-е та́зе.

њекња́шњи, -шња, -шњо в *њекњашан*. — Несмо́ ми њекња́шњи, па да ни ве́сла кои́ како́ о̀ће.

њи́ан, њи́на, њи́но (општи падеж **њи́нога**), мн **њи́ни, њи́не, њи́на** прис зам трећег лица, *њихов, њихова, њихово* и мн *њихови, њихове, њихова*. — То́-е њи́ан јера́м, тре́бе им га вр̀немо. — Њи́ан ко̀њ је вр̀л куде на́с про́шлу го́дину. — Њи́на ћѐрка и́де з-Драги́шу у шко́лу. — Еси́ виде́л њи́нога Пе́тра да се слепу́та по малу́? — Купи́мо њи́но кравче́. — Њи́ни сла́бо доо́ду куде на́с. — Њи́не сна́е саме́ музу́ кра́ве. — Њи́на деца́ по це́л да̀н рабо́ту бараба́р са ста́ри.

њи́вичка ж дем од *њива, њивица*. — Већѐм сам непостала́, које́ могу да посади́м, едну́ њи́вичку компири́, па и то́[ј]-е мло́го.

њивче́ с дем од *њива, њивица*. — Поора́ то́ј њивче́, а кво̀ ћу са̀дим са́м Бо́г зна́е.

њи́јан в *њиан*. — Бо́ље да сам њи́јан него́ ва́ш. — Њи́јан Да́не се по́убаво но́си.

њи́н, -а, -о *њихов*. — И́де у њи́ну воденѝцу да ме́ље.

/њи́н Бо́г/ изр *слободни, ослобођени свих обавеза*. — Ка[д]-це изву́коше ис ку́ћу, сѐг њин Бо́г, мо́гу да рабо́ту кво̀ о̀ће, да им ни́ки не смѝта.

њи́ов, -а, -о — *њихов*. — Ни́ки не сме́је да пи́пне у њи́ово. — Бе́ше њи́ово. — Проје́де њи́ово.

њи́ска с *оглашавање коња*, в *њиштање*. — Коњи́ се би́ју, па њи́скају.

ништа́ње с гл им од *њишти*. — Чуе́ се До́рчино њишта́ње.

њишти́ несв *оглашава се коњ*. — Њишту́ коњи́ низ ри́д.

њо́ан (само ж род) *њен*. — Ти́ ли бе́ше њо́ан? — Њо́ан ра́зред отишѐл на ескурзиу.

њо́јан, њо́јна, њо́јно мн **њо́јни, њо́јне, њо́јна** *њен, њена, њено* мн *њени, њене, њена*. — О̀ћу да ми исплетеш ко њо́јан цемпи́р. — То́ј су њо́јна ма́ти и њо́јно дете́.

њо́кавица ж *шамар, ударац по носу*. — Зато́[ј]-е доби́л едну́ њо́кавицу, па ви́ше нѐће да се ди́ра.

њо́калица ж пеј *њушка, нос и лице код човека*. — Те́ше си разби́је њо́калицу на ле́д.

њо́кало с в *њокалица*. — И́звади ко́кало, па га тре́сну по њо́кало.

њо́ња м фиг *нос*. — Па́зи да ти ти́ја не разби́је њо́њу, мло́го ти се испизми́л.

њу́рав, -а, -о *туњав, ћутљив*. — По њу́равог чове́ка од ње́га несе́м виде́ла.

њу́раван, -вна, -вно *туњав, ћутљив*. — И дете́ им тако́ј и́сто њу́равно.

њурави́је несв *дангуби, замлаћује се*. — Немо́ј и ти́ с ње́га да њурави́јеш, но се о́дма врни, че́ка ни рабо́та.

њурави́ње с гл им од *њурави́је*. — Кво́ си доби́л од њурави́ње це́ло ле́то по Чеме́рник.

њура́ви се несв в *њурави́је*. — Ма кво́ па он рабо́ти, са́мо се њура́ви по орма́н.

њу́равица ж *замлаћена, занесена особа*. — Едну́ овцу́ нејѐ у ста́ње да учу́ва, та́ј њу́равица.

њу́равка ж *туњавка*. — До́бро да најде́ до́м та́ј њу́равка.

њу́равча м *туњавко*. — Од њу́равчу нејѐ би́л ко́рист ни́кад, а што́ би и сы́г?

њу́ри се несв *ћути, премишља*. — Ко́ј се ћа́вол њу́ри, ка[д]-цмо на́ши?

њу́рка ж *туњава, ћутљива женска особа*. — Ја́ њу́рава њу́рка н-умеја́ да му ка́жем кво́ тре́бе, но се оћута́.

њу́рча м *туњавко, ћутљиваи*. — О́н њу́рав и она́ њу́рава, куде́ се стаи́ше таквѝ њу́рче.

њу́ца несв **1.** *муче крава*. — А што́ ли сы́г њу́ца Пла́вка (крава), кьд вој оточ напуни́ ја́сле? **2.** фиг *плаче на силу, плаче*. — Зацабе њу́ца, не́ћу га пу́штим да и́де куде де́ду. — Ста́лно за по нешто́ њу́ца то́ј детѝште.

њуца́ње с гл им од *њуца*. — Ни њуца́ње му не́ће помо́гне.

њу́шка несв фиг *претура, претражује, интересује се*. — Немо́ј мло́го да ми њу́шка око ку́ћу, ћу га уте́пам.

/њу́шка/ ж изр: — Ћу му разби́ем њу́шку. — Ће оста́не без њу́шку (*добиће батине*). — Доби́л по њу́шку (*ућуткан, претучен*). — Напе́л њу́шку (*наљутио се*). — Дига́л њу́шку (*уобразио се*). — И́ма њу́шку (*има слух за нешто*). — Каква́-е то́ј њу́шка да зна́ш!

њу́шкало с фиг *особа која је стално у потрази за новостима, која „дири", истражује сеоске трачеве*. — О[д]-то́ј њу́шкало ми се о́дви, ста́лно нешто́ изди́рује, ко да се овде́ ко́ј зна́је кво́ рабо́ти.

њушка́ње с гл им од *њушка, претраживање, завиривање*. — Мисли́л сам да смо преста́ли с њушка́ње по ту́ђе ства́ри, кьд оно́ј па неки́ њу́шка и тала́шка по моѐ.

њушка́ч м *онај који се бави претураљем, завиривањем, претраживањем, који њушка*. — О́пасан њушка́ч, свѐ би да зна́е кво́ се куде дру́гога рабо́ти.

њушчети́на ж ауг и пеј од *њушка*. — Не мо́гу му гле́дам њушчети́ну, тако́ј би му гу расцопа́ла.

О

о пред *о*. — О то́ј и́ма ти де́да прѝча тр̀и дьна. — Ни́кому ни ре́ч о то́ј.

о́! узвик *за дозиавање и одазивање*. — О́, Миладѝне! — О́,о! — О́, куде́ си? — О́, евѐ ме овде́ка!

о́-о! узвик *за изражавање чуђења*. — О́-о, па ти ли на ба́ту да ди́гнеш ру́ку?!

о́оо! узв. *за заустављање запреге коју вуку волови, стој.* — О́оо, Бу́лоња! — О́оо, Же́рко!

о́ала ж **1.** *биће из народне митологије и фантазије, ала,* в *ђаволина, ђаво.* — Дојде́ о́ала па за́чука воденича́ру на вра́та. — Нека́[д]-цу биле́ о́але и ђаволи́не, а сѣк, отка́[д]-це човѐк жи́в ба́цка, ви́ше ги не́ма. **2.** фиг *запуштена особа.* — Напраи́л се о́ала, ме́сто да се у́баво дока́ра у ре́д ко човѐк. –Дошла́ о́ала, едва́ гу препозна́.

оа́лен, -а, -о *размажен, распуштен,* в *уален.* — Да куде ме́не рабо́ти, не би би́л то́лко оа́лен. — Скро́з оа́лена деца́, не́ће ни́шта [да] рабо́ту.

оа́ли (се) свр *уали (се), размази (се), распусти (се), запусти (се).* — О́али ми дете́ та́ј те́тка, па си сѣг ја́ и́мам му́ку с њѐга. — Оали́л се, па ви́ше не ли́чи ни на човѐка. — Оали́л се, па ни́шта не рабо́ти, са́мо ло́нза.

оало́сан, -а, -о *уаљен, запуштен.* — Иде́ по село́ оало́сан.

оалосува́ње с гл им од *оалосује се.* — Не́ма кра́ј на његово оалосува́ње.

оалосу́је се несв *измотава се, кревељи се.* — Немо́ј се ви́ше оалосу́јеш. — Пу́сти га неѐ о́збиљан, са́мо се оалосу́је.

оало́ше се свр *исквари се, запусти се.* — Ови́ја човѐк се оалоса́л, да га не препознаѐш.

оаљаве́је (се) свр *исквари (се), постане лош, зао.* — На́јлошо-е ка[д]-ста́р човѐк оаљаве́је. — Немо́ј ми оаљаве́јеш деца́. — Остаре́је човѐк, па се оаљаве́је, и за ни́где неје́.

оаља́вен, -а, -о *искварен, размажен.* — Оља́вен, па запрду́је ста́лно за понешто́. — Оаља́вена си-е од ма́тер дошла́.

оаља́ви се свр **1.** *исквари се.* — Ово́ј дете́ ти се нешто́ оаља́ви́ло, не бе́ше овакво́. **2.** *поквари се време.* — Оаља́ви́ло се вре́ме, па на ни́шта не ли́чи. — Да сраб о́тимо у по́ље, од ју́тре це вре́ме оаља́ви.

оаљавува́ње с гл им од *оаљавује (се).*

оаљаву́је (се) несв **1.** *квари (се), мази (се)* (у пеј смислу). — Са́мо ми оаљаву́је деца́ с то́ј њо́јно мазе́ње. — Немо́ј ту́ј да ми се оаљаву́јеш, то́ј на́јвише мрзи́м. **2.** *квари (се), погоршава се време.* — Поче́ га оаљаву́је откуд Ку́кавицу. — Вре́ме поче́ да се оаљаву́је: сва́ки дѣн вр̀не.

оа́љак м *онај са неким телесним недостатком.* — Кудего́ђ да по́јде, вуче́ с њу они́ја оа́љак.

о́аран, -рна, -рно *добар, поштен.* — Ово́ј дете́ ми-е о́арно, а оно́ј старо́то пра́ви апа́ш.

оарне́је свр *одједном постане добар.* — Мло́го оарне́ла сна́јка на свекр̀ву, кво́ ли-е у пи́тање?

оа́рни се свр *удобри се, постане добар.* — Оарни́л се нешто́, кво́ ли му-е дошло́ у па́мет, Бо́г зна́је.

о́бавеза ж *дужност, задатак, оно што се мора извршити по неком услову.* — И́мам си ју́тре голе́му о́бавезу, зато́ј не мо́гу да до́јдем да ти помо́гнем.

о́бавезно прил *увек.* — Ка[д]-ципу́је, о́бавезно израси́пе, израстр̀ви. — Че́кај ме на во́з, у Цепу́, на Гми́тровдьн доо́дим ис печа́лбу.

обо́ави (се) свр *закасни (се), одоцни (се).* — Обави ни гове́да момак из у́трину. — Сна́јке, ти́ ни о́бави даньске ручак! — Зашто́ сте ово́лко обави́ли о́вце? — О́бави се де́да нешто́ из воденѝцу. — О́бави се га́здерица с ручак на жетвари́. — Обави́мо се из го́сти, не да́доше ни да по́јдемо заранш̀ке.

обавија се несв **1.** *обухвата се, обмотава се.* — Руколъке се обавијy с-обе руке, па се тък натурају једна на-другу и вржу с јужице у сноп. **2.** фиг *привија се, свија се.* — Обавија се како девојка око момка. — Залу[д]-це ја обавијам око њега, кьд ме нећс.

обавије се свр **1.** *обмота се.* — Ка[д]-це гради з-грање, гранька се обавије око колац добро, да не попуста. **2.** фиг *свије се.* — Човек се требе обавије око његов род.

обавља (се) несв *задржава (се), закашњава.* — Обавља ни вечито говеда из утрину, па по мрак краве муземо. — Работа га обавља да не дође на време. — Стално се обавља ка[д]-требе нешто да ни донесе из Рупје.

обављање с гл им од *обавља (се).* — Нема више обављање, стоку мора да докарује придвечер.

обављување с гл им од *обављује (се)*/ **обавување** с гл им од *обавује (се).* — На перчик ми се попе с тој његово обављување и[з]-Село. — Још једно обавување и више неће улезне у кућу.

обављује (се) / **обавује (се)** несв *касни, закашњава.* — На косачи ми редовно обављује обед. — Почели да им обавују плату. — Докле облети све продавнице по варош, мора се обављује, неје крилат. — Обављује се и за у школу. — Кудегођ да си га пратила, обавује се ко да е замаен.

обадва, обедве, обадва бр *оба, обе, оба.* — Обадва су туј. — Обедве дојдоше с мужи.

обаи свр в *обави.* — Обаи ни овце, по месечину ли ће ги муземо?

обаи се свр в *обави се.* — Обаи се, три године га нема, залуд га чекамо.

обали свр **1.** *обори, посече.* — Обалили онуј стару црешњу пот кућу. — Ветар зимуске обалил цреп од кров.– Обаљали се, па га Ивча обалил. **2.** фиг *окоси, покоси.* — Обалил целу ливаду до пладне. — Обалил рженицу з-два жетвара. **3.** фиг *повали.* — Градушка обалила цело жито на Големи рид. **4.** фиг *сексуално општи.* — Вали се да гу-е обалил едно два-трипут у плевњу, у сено.

обаља (се) несв **1.** *обара, сече, растура.* — Баштa отиде з-дрвари да обаља буке у Широку бару. — Сватови обаљају јабуку ис-пушку. **2.** *рве (се), обара (се).* — Обаљају руке, да виду кои-е појак. — На големи одмор ђаци нема кво да работу па се обаљају. — Стана Шишана, Милуткова жена, обаљала се ш-ча-Драгомира, да виду кои ће одвије. — Обаљамо се, па падомо у грне. **3.** фиг *сексуално општи.* — Обаља, па растура. — Воли да обаља жене. — Обаљају се по кревет, тој работу, друго не знају.

обаљање с гл им од *обаља (се), рвање, обарање.* — У обаљање-е добар, ал у учење неје. — За тој обаљање ће га баштa бије. — Ка[д]-завршимо с компири, чека ме обаљање буке за дрва.

обаљување с гл им од *обаљује (се).* — Мајстор је за обаљување буке. — Кои-е овде појак у обаљување? — Не мож без обаљување туђе жене, па тој ти-е.

обаљује (се) несв в *обаља,* **1.** *сече дрво.* — Почел све живо да обаљује по браниште, ни дрво неће остане. **2.** фиг *рве (се), обара (се).* — Обаљује и постари од њега. — Дeда Давид се обаљувал с мечку па вој едва надвил. **3.** фиг *сексуално општи.* — Прича си приче да обаљује жене, тој само сањује. — Мерак му да обаљује жене.

обања (се) свр **1.** *окупа (се).* — Топла вода, па га обања одмерак. — Иди се обањај у реку, да те ја не бањам у корито. **2.** *упрска течношћу.* — Шљисну лавор преко праг, све ме обања.

обари свр *скува.* — Обари ни неко јајченце и тури посно сиренце те обедувамо.

о́башка прил *одвојено, посебно*. — Спа́вају си о́башка, сва́ки у свој су́ собу. — Иси́пи у по́друм компири́, о́башка гоља́ци, о́башка месечари́.

обва́р м *оно што треба да се искува*. — Ту́ри ову́ј цига́рицу у обва́р.

обва́ри свр *откува, искува*. — Обвари́ цига́рицу, бубре́зи и ср̀це од вепра́, па ћу ги ту́рим у спр̀жу.

обвару́вање с гл им од *обварује (се)*. — Без обвару́вање не мо́ж се еде́ цига́рица.

обвару́је (се) несв *обарује (се), искувава (се)*. — До́љњи ве́ш обвару́јем у голе́ми кота́л. — Цига́рице, бубре́зи и дро́б се обвару́ју у котле́.

обва́ти свр *обухватити*. — Кьд обва́ти с оне́ј ручети́не цепа́нку, па гу вр̀љи у ко́ла. — О́бвати гу око стру́к, па на коња́, и — по́беже.

обви́ва (се) несв *обавија (се), умотава (се), увија (се)*. — Обви́ дете́ до́бро кьд га но́сиш куде до́ктура, да не осе́бне. — До́бро се обви́вајте са ша́лови и капуља́че, да не премр̀знете преко Цеврља́нку.

обвива́ње с гл им од *обвива (се)*. — Тре́бе му до́бро обвива́ње на ту́ј искле́чену но́гу.

обгр̀не (се) свр **1.** *огрне (се), загрне (се) умота (се)*. — Обгр̀ни га з-гу́њу, да га не продува ве́тар. — Гле́ј како́ се де́да обгр̀не кьд изла́зи по студени́цу, тако́ј да се обгр̀неш и ти́. **2.** *покрије, увије у покривач*. — Обгр̀ни деца́ до́бро сьс цр̀ге, да им неје́ сту́д. **3.** *загрли, обгрли*. — Обгрну гу и ста́де да гу цели́ва. **4.** *нагне земљу, в огрне (2)*. — До́бро да обгр̀неш компири́.

обгрњува́ње с гл им од *обгрњује (се)*. — Тре́бе обгрњува́ње од ве́тар.

обгрњу́је несв **1.** *умотава (се), огрће (се), утопљава (се)*. — Ја́ га обгрњу́јем са[с]-ша́л, а о́н ће разгољи́здрен да и́де по сне́г. — Деца́ до́бро да обгрњу́јеш, у со́бу-е ла́дно. — Кьд по́јде у воденицу, обгрњу́је се са ша́лови и гу́њу. **3.** *грли*. — Сва́ко же́нско о́ће да обгрњу́је. **4.** *нанесе, навуче земљу*. — Обгрњу́ј до́бро компири́ кьд ги загр̀ћаш.

обгр̀ћа (се) несв **1.** *огрће кога чиме*. — Обгр̀ћај нешто́ на грби́ну, да се не смр̀знеш нау́лице. — Обгр̀ћај се, немо́ј да осе́бнеш нау́лице. **2.** *грли кога*. — Обгр̀ћа гу це́л дьн по собо́р.

обгр̀ћање с гл им од *обгрћа (се)*.

обду́ва се свр *презасити се изобиља (хране, пића, живота), уали се*. — Обдува́ла се, не пома́га им ни по ку́ћу, ка́мо ли у по́ље. ▪ трп прид **обду́ван**, -а, -о *пресит, презадовољен, уаљен*. — То́-е дете́ обду́вано. — Како́ ће рабо́ти кьд је обду́ван. — Обду́ван па ни́кога не зарезу́је.

обе́д м *један од три оброка у селу (ручьк, обед, вечера)*. — Ви́кај га на обе́д. — Однесе обе́д на косачи́ у Стра́ње, па се јо́ш не вр̀ћа.

о́бедве бр *обадве, обе*. — О́бедве ћерке му у́чу у Бе́оград.

обедува́ње с гл им од *обедује, ручање, ручак*. — Што даньс не бе́ше на обедува́ње. — До́јди о́дма на обедува́ње, па ће и́демо за сно́пје.

обе́дује несв *руча*. — Они́ до́цкан обе́дују. — Научи́л да обе́дује у та́чно вре́ме. — Вре́ме-е да се обе́дује.

обезбеђа́ва (се) несв *обезбеђује (се)*. — Пр̀во да на́јдем му́жа, па по́сле ста́н да обезбеђа́вам. — Тре́бе се обезбеђа́вамо за зиму́ з-бра́шно со́л, ори́з, шиће́р и га́с.

обезбеђава́ње с гл им од *обезбеђава (се)*. — Мло́го ми па́ре тре́бу за обезбеђава́ње облекло́ за зиму́.

обелéје свр **1.** *побели, оседи.*– Поред њéга сам млáда обелéла. — Какó да не обелéјем кьд је свé стовáрено на мојý грбúну. **2.** фиг *оцрни.* — Обелéл обráз ко гавráн перýшке (*изр*).

обéли свр *побели, добије седе.* — Обелúл ноћáске Орлóвац, врнýл снéг. — Остарéла сам и обелéла с-мојéга човéка, свé работéјећи барабáрке.

/обéли обráз/ изр *осветла образ.* — Тóдор ни óбели обráз на Горéшњак с-његóву рамунúку.

обељáк м *мотка, тојага.* — Дóвати обељáк, па ги зáбра нис тúја сокáк, едвá му утéкоше.

обéре свр **1.** *сакупи.* — Кój ће обéре овóлке слúве, што су скрљáле. — Чим се свáри млекó, онá обéре сметáну. **2.** фиг *уништи.* — Мрáзови обráше ошáв још пролéтоске.

/обéре бóстан/ изр *награбуси, лоше прође.* — Обрáл је óн зелéн бостáн сьс такву́ рабóту.

/обéре млекó/ изр *веровање сточара да појединe жене бајањем могу одузети млеко туђим овцама, а својим придодати.* — Тáј Лепóсова-е билá óпасна, знала́-е з-бајáње да обúра млекó на стóку. — Стáре жéне су знале́ какó се на крáве врћа óбрано млекó.

обéсен, -а, -о **1.** *обешен.* — Енé ти га јулáр обéсен на дирéк, какó га не вúдиш, ћóрчо! — Нејé се сам обесúл, викáше некúи љýди да-е обéсен. **2.** *окачен, овешан.* — Тú га тражиш, а гýньче те глéда обéсено на чевúльк.

/обéсено/ изр: **омéсено па обéсено.** — Нéма нúгде, сúнко, омéсено па обéсено (*без рада нема ни хлеба*).

обéси свр *окачи, овеша какву ствар.* — Úзни дéдину гýњу па гу обéси на чевилáк.

/обéси мустаћúн/ изр *смркне се, сневесели се.* — Што си одједнýш такój обесúл мустаћúн.

обешенúк м **1.** *обешењак.* — Обешенúк едьн, укачúл се у врр крýшку. **2.** фиг *огурсуз, препредењак.* — Тúја обешенúк ви преварáл, óн узéл пáре, а вú сьг рабóтите.

обéшко м *обешењак.* — Тúја обéшко, ће ми дójде под рýке, ћу му се наплáтим.

обзéва несв фиг *облеће око чега.* — Обзéва око моé јáбуке, ал не смéје да бéре. — Залýд обзéваш кьд о[д]-Ђýму не смéјеш да улéзнеш.

обзéва се несв *обухвата устима.* — Ка[д]-це лáмка, јајцé се обзéва.

обзевáње с гл им од *обзева (се).* — Од обзевáње ме заболéше устá.

обзúне свр *обухвати устима.* — Има úста да обзúне цéл крева́ј. — Óбзину онóлко јајцé.

обзúда свр *огради зидом.* — Ће обзúда кýћу сьс кáмен.

обзиђýје несв *обзидава што.* — Решúл да обзиђýје јáз за воденúцу, да му га рекá не нóси вúше.

обзиђувáње с гл им од *обзиђује.* — Надокарáл кáмен за обзиђувáње авлúју порет пýт.

обзињувáње с гл им од *обзињује.* — Ће ишчáши úста од обзињувáње.

обзúне свр в *обзине.* — Кад обзúне, мóж те прогýне.

обзињýје несв *обзева, обухвата устима.* — Немój тýј да ми обзињýјеш око ручáк, но úди донéси вóду у стóвне!

обзинзувáње с гл им од *обзинзује.* — Нéма кóрис од обзинзувáње у тýђо.

обзинзýје несв пеј **1.** фиг *посматра, облизује се.* — Ми ће рýчамо, а óн нека обзинзýје, нејé тéл да ни помáга. **2.** фиг *салеће, облеће.* — Обзинзýје и Микáјло око Јавóрку. — Ти úзни рабóту, а óн нека обзинзýје.

о́бзир м **1.** *пошто́вање, респе́кт.* — И́ма спрома њѐга о́бзир, па га пошту́је. — Нѐма о́бзир према ни́кога. **2.** *морал.* — О́бзири ми не да́вају да се са[с] же́не сва́ђам. **3.** *имати нешто или некога у виду.* — Ће га у́знемо у о́бзир. — Не дође́ у о́бзир.

обзи́ра несв *загледа, прегледа.* — Обзира́ свуде по село́ и не најдо́ си то́ј вакле́ (*јагње*). — Вазда́н нешто́ обзи́ра низ дру́м — уз дру́м.

обзи́ра се несв *осврће се, обазире се.* — Залу́д се обзи́рам, кьд она́ не дође́. — Сва́ки ча́с се обзи́ра ко да од нешто́ стра́ује.

обзира́ње с гл им од *обзира (се).* — Кво́ ти је то́ј обзира́ње докле рабо́тиш, ни́ки не́ће до́ђе да ти помо́гне.

обзирува́ње с гл им од *обзирује (се), осврта́ње.* — Не мо́ж о́н без обзирува́ње на све́ стра́не.

обзиру́је несв *загледа, проверава, прегледа.* — Обзиру́је по кошу́ару и а́јат, негде́ затури́л узду́ от коња́.

обзиру́је се несв в *обзира се.* — Обзиру́је се сва́ки ча́с, мо́ж ће наи́ду нека́ ко́ла, да не о́ди пе́шки.

обспе́не свр *загледа добро.* — Обспе́ни га до́бро, па се по́сле пога́ђај, не купу́је се ко́њ сва́ки дьн.

обспе́не се свр *окрене (се).* — О́бспну се два́-три́пут, па кьд виде́ нѐма га, отиде́ си нис пу́т.

обспе́ња несв *посма́тра, загледа.* — Обспе́ња гу са сва́ку страну́, ко матрапа́з кьд купу́е јуни́цу.

обспе́ња се несв *осврће се.* — Немо́ј се сва́ки ча́с обспе́ња́ш, ће зака́снимо. — Обспе́ња се за сва́ку жену́.

обспе́ња́ње с гл им од *обспе́ња (се).* — Задоцни́мо збо́г твоѐ обспе́ња́ње за све́ и сва́што. — Ни две́ па́ре не да́вам за његово обспе́ња́ње.

оби́ва несв **1.** *обија, краде.* — Загуби́л кльу́ч, па оби́ва бра́ву. — Научи́л да оби́ва ку́ће, па га уапси́ли. **2.** *скида, усеца, теше.* — Оби́ва ма́лтер, ло́шо малтерисао со́бу. — Оби́ва ка́мен за зи́д. **3.** фиг *скита, луња.* — Оби́ва пра́гови по малу́. — Оби́ва по село́ ко одвр̀зано ку́че.

оби́ва́ње с гл им од *обива.* — Кьд не́маш кльу́ч, мо́ра оби́ва́ње вра́та ели́ пе́нцер. — До́јади ми оби́ва́ње ту́ђи пра́гови, едну́ш и ја́ да се скра́сим.

оби́гра свр *обиђе, посети.* — Тре́бе [да] оби́гра мло́го вра́та па да се запо́сли. — Обигра́ це́ло село́ и не најдо́ га.

обигрува́ње с гл им од *обигрује.* — Залу́д му то́лко обигрува́ње, не́ће га Стаме́на. — Оно́лко обигува́ње, и па́ се не за́посли. — Сврљи́л га ко́њ и[з] се́дло у обигрува́ње.

обигру́је несв **1.** *обиграва, о̀пр̀чава.* — Обигру́је око ку́ћу, не́ће га пу́шту унутра. **2.** фиг *додворава се, обиграва.* — Обигру́је око њѐга, да му се умили́. — Обигру́је око девојку. **3.** *размрдава, разиграва коња.* — Оби́грује коња́ по риди́шта.

оби́ђе[1] свр **1.** *заобиђе.* — Кьд оби́ђеш ове́ ку́ће, иза о́куку е његова, голе́ма, на спра́т. **2.** *посети.* — Ће те оби́ђемо у дру́гу неде́љу.

оби́ђе[2] свр фиг *про̀ба, окуси* (имп: **оби́ђ**) — У́знем да оби́ђем од оне́ј на́ше кру́шке воду́нке, кьд оса́ улезла у њу́, замалко да гу поеде́м. — Оби́ђ од мо́ју ба́ницу од растр̀зане ко́ре.

оби́ђне свр у дем знач: *обиђе (3), про̀ба, окуси.* — Во́ли да оби́ђне сва́ко ва́риво, па ће̑ш да у́зне оно́ј ко́е му се на́јвише сви́ђа. — Оби́ђни и од ква́сено млеко́. — Сьг не́ма кво́ да оби́ђнеш, скро́[з]-смо се испости́ли.

обиђува́ње с гл им од *обиђује, кушање, пробање.* — Без обиђува́ње не мо́ж да згото́виш а́ран руча́к.

обиђу́је несв *проба, куша.* — Не мо́ж да пости́гне да обиђу́је све́ што смо намеси́ли.

оби́је свр **1.** *провали.* — Оби́је и покра́дне кво́ сти́гне и[з]-за́другу на Меја́не. **2.** *одломи од нечега.* — Нека де́да оби́је тру́д од бу́ку, па ће га су́шимо, да па́лимо цига́ре с огњи́ло. **3.** фиг *посети све редом.* — Кьд је пошьл, бар нек оби́је це́лу родни́ну, па ће ви́ди кои́ ће му помо́гне.

обика́ља несв **1.** *обилази.* — Обика́ља око ку́ћу, како ма́чка око вру́ћу ка́шу. — Обика́ља село́ на До́рчу, да га ма́лко рази́гра. **2.** *прикупља, сврће на једно место.* — Ћу́ма-е ту́ј да обика́ља ста́до, да се о́вце не погу́бу.

обикаља́ње с гл им од *обикаља*, в *обиколување.* — То́лко обикаља́ње, и па се загмаца́мо у ба́ру.

обико́ли свр **1.** *опколи, састави круг око нечега или некога.* — Обико́ли гове́да да ви́диш пасу́ ли сва́. — Три́пут обиколи́ малу́ и не најдо́ гу, куде́ ли се денула́ са́м Бо́г зна́е. **2.** *заобиђе.* — Обиколи́ гло́било нис путињче за Меја́не, те се не умокри́. — Кьд га ви́диш, обико́ли га, да те не заде́ва.

обиколува́ње с гл им од *обиколује, заобилажење.* — Еба́ ти ово́лко обиколува́ње по пути́шта, ка́[д]-ће на пра́в пу́т [да] излезнемо?

обиколу́је несв **1.** *обилази, заставља круг око кога или чега.* — Залу́д ти обиколу́јеш око Драги́њу, ка[д]-це она́ обре́кла на Ра́дована Ди́синога. **2.** *опкољава.* — Нека́ еди́н од ва́с обиколу́је сто́ку по́често да му не побе́гне нико́ гове́че.

оби́ра несв **1.** *скида, скупља.* — Оби́ра смета́ну на млеко́. — Отиша́л у Чу́ку да оби́ра се́но. **2.** фиг *одузима (млеко стоци)*, в *обира млеко.* — Кои́ ми-е сто́ку обира́л, на но́ж нек се наде́не, кои́ ми-е сто́ку обира́л, сто́ка на но́ж да му се наде́не (*бајалица уз магијску радњу којом се враћа „обрано" млеко стоци*).

/оби́ра млеко́/ изр в */обе́ре млеко́/.* — Љуби́ка е обира́ла млеко́ на о́вце, зато́[ј]-е сьг у пакьл.

обира́ње с гл им од *обира,* **1.** *скидање, скупљање.* — Еднуш ли сам гу ружи́л за обира́ње смета́ну. — Ви́кај ме за обира́ње се́но у Ста́менкову доли́ну, да ти помо́гнем. **2.** фиг *одузимање (млека).* — Зна́ла-е да вражу́ка за обира́ње млеко́ на кра́ве: „Што-е моје́, било́-е на лице́, на душма́ни нека-е на́опоко!"

оби́стри свр *избистри, разбистри.* — Нека́ се изво́р до́бро оби́стри, па тьк зава́ти да пи́емо.

обја́не свр **1.** *зајаше, појаше.* — Обја́ни коња́ до́бро и др̀ж узду́, да те не сврьи од грби́ну. **2.** фиг *обави пошли однос.* — Еднуш ли сам гу објанул по шумаци́ докле смо чува́ли о́вце.

објању́је несв *зајахује, јаше.* — Пр̀во о́н објању́је коња́, да га навѝкне на седло́ и узду́. **2.** фиг *обавља пошли однос.* — Објању́је коју́ сти́гне и која́ му даде́.

објањува́ње с гл им од *објањује.*

о́бла ж *зидарска алатка за наношење малтера и за пердашење зидова.* — Заки́сни о́блу у во́ду до ју́тре, ка[д]-ће перда́шимо си́дови.

обла́га несв **1.** *облаже, поставља, реља.* — Обла́га ку́ћу с вешта́чки ка́мен. — Обла́га ра́ну с ме́леми. **2.** *лаже, вара.* — Облага́ли девојку, па гу одве́ли у Чукуру́сци за Цвето́мира.

обла́га се несв *клади се*. — Немо́ј се обла́гаш с њу́, ће те превáра. — Кршимо ја́дац, па се облага́мо, напосле́тку ме о́н пре́вара.

обла́гни свр **1.** *учини се слатким, осла̏ди се*. — Облагне́ше ми ови́ја твоји́ кола́чи, да ми дадеш рецепис. **2.** фиг *услади се, допадне се*. — Нешто́ му облагне́ло на́шо село́.

облагува́ње с гл им од *облагу̏је (се)*.

облагу̏је несв *обећава што, лаже*. — Облагува́ гу, облагува́ ће гу у̏зне и не у̏зе гу.

облагу̏је се несв *води љубав*, в *лажу се*, в *љубавишу*. — Облагу̏ју се момак и девојка.

обла́жи (се) свр **1.** *окуси мрсну храну, омрси се за време или после поста*.– Кво́ му то́ј да́де да поеде́, о́блажи ми дете́ на светљ! — Забораи́ла сам дека су данѝс пости́, па се, цр̀на, облажи́. — Немо́ј се ју̏тре обла́жиш, голе́м је светљ, а и петљк је. **2.** *први пу̏т у сезони проба неко во̏ће, или после дужег времена слатки̏ш*. — Да́ј да се и ја́ обла́жим с чоколатку. **3.** фиг *омасти*. — Ви́дим ја́, ће му обла́жиш секи́рче, ко́лко се испизми́л на те́бе (*пре̏тња*)!

о́блаза ж **1.** *траг инсекта на људској кожи*. — Ћу ти пока́жем коју́ тра́вку да нала́гаш на ту́ј о́блазу, да ти про́јде. **2.** фиг *човек без сти́да и срама*. — С ту́ј о́блазу ви́ше не и́дем ни́куде, са́мо да ме посмешу́је.

обла́зи свр **1.** *промили те̏лом (инсект)*. — Облази́ла ме нека́ буба́чка, све́ ми пли́кови изле́зоше под гу́шу. **2.** *лазећи, пу̏зећи обиће око нечега или некога*. — Ако те обла́зи дете́, не́-це ожѐниш.

о́блазина[1] ж *непоорани део земље*, в *о̏плазина*. — Тре́бе ли да ја́ ко́пам његове́ о́блазине по ора́ње?

о́блазина[2] ж фиг пеј *бестидник*. — Да те ви́ше несѝм видѐл с ту́ј о́блазину.

облазу̏вање с гл им од *облазу̏је*. — Кожа́ поцрвенѐје од облазу̏вање бробињци. — Сра́[м]-ме изе́де од његово облазу̏вање по село́.

облазу̏је несв **1.** *мили те̏лом*. — Поче́ли бробињци и му́шице да га облазу̏ју, ко́ј зна́е кьд је липца́ло теле́. **2.** *обилази редом*. — Ка-це напи́е, по́чне да облазу̏је це́лу малу́.

обла́ти свр *о̏падне кога, исприча интриге, лаж о некоме*. — Уме́је та́ј ку́чка да обла́ти човека.

обла́чи се несв *наоблачу̏је се*. — Обла́чи се откуде Ту́мбу, немо́ј па́ да ни зава́ти о́ткосје.

обла́чина[1] ж ауг од *облак*. — Зацрнѐл се обла́чина откуде Клису́ру, не слути́ на до́бро.

облачина́[2] ж *облачно̏ст*. — Са све́ стра́не одедну́ш салете́ облачина́, не видо́мо ка[д]-це на́вуче.

облекло́ с *одећа*. — Тре́бе на деца́ но́во обекло́, и́де зима́. — Да́ј ми облекло́ ш-чевила́к.

облекува́ње гл им од *облекује, облачење*. — Те́сне на дете́ чеши́рке, па закаса́мо с облекува́ње.

облеку̏је несв *облачи*. — Ко́ј ће да ми те облеку̏је кьд ма́ма оти́де куде до́ктура у Лескова́ц? — Облеку̏ј бр̀зо дете́, тре́бе да поо́ди у шко́лу.

о́блес, -та, -то **1.** *заобљен, округао, овалан*. — Доне́си ми ону́ј о́блесту перда́шку. — Тре́бе ми о́блес, а не пљо́снас ка́мен за ка́цу с ку́пуз. **2.** фиг *угојен, надебљан*. — Бе́ше за ујгу́н, ськ ми дошьл нешто́ о́блес.

облети́ свр фиг *обиђе, обиколи.* — У суботу се облети́ гро́б с кучи́ну и опа́ли се на́околo и вапи́р ви́ше не мо́ж да изле́зне из гро́б. — Облете́ це́ло село́, и не мога́ гу на́јдем, ко да-е у зе́мљу пропа́ла. — Ѝди још по озго́рке, па гу оту́д облѐти, да те не ви́ди.

облече́ свр *обуче.* — Све́ ћу ти облече́м од у̀копну спре́му што си ми рекьл. — Не́ка облече́ гу̀ње, дунул северѝнко, застуде́ло од ју̀троске.

облѝзни (се) свр *донесе на свет двојке (овца, крава и др).* — Калу́ша па́ облизни́ла.

облизо́ја м *онај који стално нешто једе; који се стално облизује.* — Ви́кај ви́ше то́га облизо́ју да поо́димо на њиву́.

облизува́ње с гл им од *облизује (се), облизивање.* — Та̀ј лиша́ му избѝла од облизува́ње.

облизу́је свр *лиже.* — Полапћа́л Ђу́ма рану́, па облизу́је ка́рлицу.

облизу́је се несв **1.** *лиже своје усне;* фиг *радује се храни.* — Облизу́је се како ма́чка на слани́ну, како ку́че на ко́ску. **2.** фиг *ликује, показује задовољство због нечега.* — Има ту̀ј нешто́, не облизу́је се о̀н тек тако́ј.

облѝта несв **1.** *облеће, сале́ће, удвара се.* — То̀лко облита́ око Руселе́ну, па ни́шта. — Облѝта око девојчети́ја како петьл око коко́шке. — Не облѝтај ту̀ј како ма́чка око цигѐрицу, но се́дни. **2.** фиг *обилази.* — Ви́дим облѝта нешто́ човѐк око малу́, и́ма неку́ му́ку, па га вика́. — Залу́д облѝтају кру̀јаци ноћо́м око пој̀ату, не мо́ж да улезну.

облита́ње с гл им од *облѝта.* — Тре́бе ти два́ са́та облита́ње око е́зеро до Сто̀јковићеви.

облито́ја м *онај који облеће око кога или чега, ко заобилази неки посао.* — Ел дошьл онај облито́ја, да ви́димо куде́-е це́л дѝн би́л?

облѝца ж *дугачко дрво дебљине до 15 цм.* — Тре́бу ми пе-ше́с облѝце за подупира́чи.

облов м *нерадник, лењштина.* — Нарађа́ла си све облови, куде́ се не пре́вара да ро̀диш бар едно́га рабо́тника.

о́блог м *облога*[2]. — Да ти напра́им о́блог за ту̀ј натеклѝну?

облога ж **1.** *уметак у опанак,* в *навошто.* — И облоге ми се исцепи́ле, тре́бе ги заме́ним. **2.** *комад тканине, наквашен водом или ракијом, или с каквим мелемом, који се ставља на убој или болесно место на телу.* — Ѝмаше ва̀тру, ал му на сту̀пала туримо облогу от компири́, те гу извуче.

обложи свр *заштити нечим, стави облогу.* — Кро́в смо обложѝли з-да́ске, па по́сле кова́ли ле́тве за цре́п. — Обложѝла му но́гу с-костоло́м, да му зара́сне ко́с, па по́сле врза́ла за́вој.

обневи́ди свр *изгуби вид, ослепи.* — Вѐћем обневиде́ па о̀дим на́сумице.

обно́си се несв в *односи се.* — Остаре́ли, па се едва́ обно́су сьс сто́ку.

обове́зно прил **1.** *обавезно.* — То̀ј се целиву̀је и́кона обове́зно. **2.** *заиста.* — Ѝма ђа́воли обове́зно, кьд ви ја́ казу́ем.

обоѝца ж **1.** *два човека.* — Дошла́ су обоѝца из рабо́ту. **2.** зб им *обоје.* — Сестра́ и ти́, обоѝца да до̀јдете на обе́д.

обо̀јак (угл мн **обо̀јци**) м *уложак од сукна који се ставља у опанак* (Лебет, Мачкатица), в *навошто.* — Обо̀јци пра́вимо од ста́ро клашње́но ел од чо̀ју.

обо̀јче с дем од *обојак.* — Кво́ па тре́бе за дети́њи опьнци, мале́чка обојчети́ја.

оболе́је свр *разболи се.* — Не и́ђ го́л по зиму́, ће оболе́јеш. — Свекрва ми бе́ше оболе́ла, па по́со у ку́ћу ле́же на ме́не.

обосе́је свр **1.** *обоси, остане без обуће.* — Деца́ обосе́ла, тре́бе им ку́пимо чи́жме за зиму́. **2.** фиг *осиромаши.* — Оголе́ли и обосе́ли смо. **3.** фиг *ожелави.* — Од голе́ме бри́ге обосе́ла му глава́. **4.** *остане без потко́ва (стока).* — Ка[д]-сто́ка обосе́је, ча́поњци вој се разгло́бу и не мо́ж да вуче́ ко́ла.

обра́з м фиг *част, поштење.* — Куде́ му је обра́з да ме па́ питу́је за ра́лицу? — Изгуби́ла обра́з. — Да и́ма обра́з ни́кад не би дошъ́л куде на́с.

образъ́к м дем од *образ.* — Гори́ му образъ́к од мра́з.

обра́зи м мн *лице.* — Оми́ј пр́во ру́ке, па по́сле обра́зи.

обра́мка ж **1.** *дрвена летва за ојачање ивица неког предмета.* — Полъ́к, па ће однесе́ш ко́ве на обра́мку, овако́ј ће ти иски́дају ру́ке. **2.** *торба која се носи преко рамена.* — Тури́ на момка́ у обра́мку ле́б, гру́тку си́рење и едну́ попри́ку и прати́ га у о́вце.

обра́ми се свр *стави торбу преко рамена.* — Обрами́л се бе́ше с неку́ торбети́ну, отиде́ низ дру́м.

обрашче́ с дем и хип од *образ, обрашчић.* — На дете́ поцрвене́ло обрашче́ што га уштипа́л тети́н. — Цу́ни га у обрашче́, да му про́јде зу́б.

обре́кне свр *обећа.* — Ако ти-е обре́кал, тако́ј ће и би́дне, о́н је од ре́ч.

обре́кне се свр *обећа се.* — Стани́ја се обрекла́ на Сте́ву: ка[д]-до́јде из во́јску, ће по́јде за њега. — Еданпу́т ли сам се, па, обре́кла. — Обре́кла се, па поре́кла.

обре́цне се свр *осорно, дрско одговори.* — Како́ да́ва да вој се и оно́цки ча́поњак обре́цне?!

обрецува́ње с гл им од *обрецу(ј)е се.* — Н-уме́је дру́кше, са́мо с обрецува́ње.

обрецу́е се / обрецу́је се несв *осорно, грубо говори, одговара.* — Не да́вам да ми се ви́ше онако́ј о́сорно обрецу́е како́ он уме́је.

обече́ свр *обећа.* — То́ј што човек обече́, мо́ра испу́ни. — Не вељаје да обече́ш, па изљежеш човека, пишмани́ш се.

обече́ се свр *обећа се коме.* — Ка[д]-ти се обече́, твоја́-е. — Са́мо се ти́ обре́чи, па ће по́сле до́јдемо, ако тре́бе и з-бега́ње да те одведе́мо.

обри́ја свр фиг *пресече, однесе.* — Немо́ј нау́лице, ве́тар ће те обри́ја! — О́брија ме све́ мра́з.

обри́сина ж *чистина, гола пољана.* — Ће те оши́ша ве́тар на ту́ј обри́сину на Дел.

обри́тви (се) свр в *обрити (се)* **1.** *обрија (се).* — Во́лим да ме обри́тви преде́нски бри́ца. — Нека се обри́тви и уљу́ди, по́сле нек до́јде на седе́ньку. **2.** фиг *окоси.* — Са́м обри́тви це́лу о́грењу у Је́реницу. **3.** фиг *попасе.* — О́вце обритви́ле лива́ду уз ре́ку, остали́ са́мо бра́боњци.

обри́ца несв *обећава.* — Ко́ј мло́го обри́ца, ма́лко да́ва. — Обрица́ ми бр́да и доли́не, а ка[д]-дојдо́ за њега, ни́где ни́шта о[д]-то́ј.

обри́ца се несв **1.** *обећава се коме.* — На мло́ги се-е обрица́ла досьг, ал се јо́ш не ожени́. **2.** *куне се.* — Обри́ца се у ма́тер и башту́ да је тако́ј било́.

обрица́ње с гл им од *обрица (се).* — Не веру́ј мло́го у њо́јно обрица́ње.

обри́чи (се) свр **1.** *обрија (се).* — Ви́кај Бо́ру да обри́чи чи́чу, зара́сал ко распо́п. — По́убав си ка[д]-це обри́чиш. — Обри́чи се, да те не гле́дам таква́га. **2.** фиг *окоси.* — Обричи́л у Раскр́сје це́лу лива́ду до пла́дне. **3.** фиг *попасе.* — Куде́ вр́жеш коња́, обри́чи до зевњу́.

обри́чен, -а, -о *обријан*. — Што-е у́бав ова́ко́ј обри́чен. — Обри́чен па зали́чен.

обри́ше (се) свр **1.** *ӯтре п̄рашину, о̄пере*. — Ју́тре се не рабо́ти, па ћу обри́шем про́зори и очи́стим ку́ћу. **2.** фиг *уљуди (се)*. — Сомура́не, обри́ши те́ј си́нse. — Обри́ши сопу́љ, сопоуља́не еди́н! — Нек се оби́ше, па ти́к нек уле́зне у ку́ћу. **3.** фиг *заборави*. — Нека обри́ше о́н то́ј што-е наумѝл, ју́нци ми несу́ за про́даву. — Нек се обри́ше о́н од на́слество, кьд ме ви́ше не пошту́е. **4.** фиг *уби̏је*. — Ћу те обри́шем, бре́, ви́ше да не постои́ш на ови̏ја све́т!

обрко́ли свр *омађија, заведе, о̄пчини*. — Обрколи́ше ме с нешто́ и пођо́ за ту́ј пија́ну несре́ћу. — Обрколи́ла га, па се чове́к скро́з поме́л. — Немо́ј куде ту́ј ку́чку, ће те обрко́ли да забора́иш и како́ се ви́каш.

обрла́ти свр в *обрколи*. — Едно́га ли-е она́ обрлати́ла, зато́ј ськ у ста́рос пле́те сколу́бе ко баба́-девојка.

обрљаве́је свр *о̄сенили, о̄луди*. — Ка[д]-до́јде у неке́ го́дине, чове́к са́м обрљаве́је. — А́јд што о́н брљаве́је, ал што и те́бе обрљаве́је.

обрља́вен, -а, -о *о̄лудео, није баш нормалан*. — Ми́сли да сам то́лко обрља́вен, да мо́ж с ме́не кво́ о́ће.

обрља́ви свр *о̄сенили, о̄луди*. — На́чисто обрљави́ од бри́ге и секира́ције, па не зна́м кво́ рабо́тим. — Дала́ му Ва́ска едно́ стакле́ с раки́ју, па га обрљави́ла.

обрљавоти́на ж **1.** *магијски напи̏так*. — Дала́ му неку́ обрљавоти́ну, да на́чисто обрљаве́је. **2.** *луд, замајан човек*. — С ту́ј обрљавоти́ну не́ћу ви́ше ни́шта да и́мам, обрља́ви те с његове́ прика́жње, па ни́шта не уработи́ш.

обр̀не свр **1.** *окрене*. — Обр̀ни-окрѐни на и́сто му до́јде. — Обрни́ коња́, па уз Де́л, да на́јдеш Дра́гомира. — Обр̀ни гу и з-дру́гу страну́, да се до́бро испече́. — Обр̀ни се́но у Ки́тку да се су́ши. **2.** фиг *о̄чне да о̄пада*. — Још ма́лко па ће обр̀не ки́ша. **3.** фиг *предомисли се*. — Кьд виде́ да се чове́к на́љути, о́н о́брну на шалу́. **4.** фиг *о̄вали*. — Едну́ ли-е жену́ обрну́л, па да се чу́диш.

обр̀не се свр **1.** *окрене се*. — Тре́бе се обр̀не се́но да се су́ши. — Отиде́ у рабо́ту и не те́ да се обр̀не да му још емпу́т ви́дим лице́. — Ка[д]-це обр̀неш, кво́-е иза те́бе остало́, кво́ си ти́ уработи́л? Ни́шта! **2.** *изврне се, о̄врне се*. — Обрну́ше се ко́ла у доли́ну. — О́брну се тра́ктор и ми поиспада́мо наку́п. **3.** фиг *обрецне се*. — Обрну́л се и о́н, не́ће ме ви́ше слу́ша. — Трпе́, трпе́, па кьд му се обрну́, чу́л је и оно́ј што ку́че с ма́сло не би поје́ло. **4.** фиг *о̄промени се*. — Скро́з се обрну́л, ви́ше неје́ онака́в намћо́р, а и не пи́је.

обр̀нут, -а, -о *окренуто*. — Кьд прођо́ слѝнчоглед бе́ше обр̀нут на ову́ј страну́ а ськ па обр̀нут накуде Боровѝк. — Што́-е ово́ј обр̀нуто на́опоко?

обр̀нуто прил **1.** *обра̄тно*. — Неје́ тако́ј, него се обр̀нуто ту́ра јера́м. **2.** *на главу*. — Ел мо́ж да стојѝш обр̀нуто.

обр̀сти свр *о̄једе лишће*. — Губари́ обрсти́ли це́л Ка́чар. — Ко́зе ни све́ обрсти́ше ло́зе на компири́. — Пога́нци ће ти обр̀сту у́уши (*о̄пе̄тња дете̄ту*).

обр̀т[1] м *место где се обрћу рало и волови кад ору њиву*. — Кьд бу́деш на обр̀т, ста́ни ма́лко да се волови одмо́ру.

о́брт[2] узв *којим се окреће коњ у вршидби*. — О́брт, Вра́њчо!

обрте́н м бот *трава која се бере о Ђурђевдану и сплиће у венчић, користи се у љубавној магији*, в *обрте́н-омилте́н*. — Кьд га прогледаш кроз вена́ц од обрте́н, и́ма се са́мо обр̀ћа по те́бе.

обртѐн-омилтѐн м бот *врста траве која се користи у љубавној магији за придобијање младића или девојке.* — Кьд гу с трáвку обртѐн-омилтѐн трúпут облетúш, úма трчú по тéбе ко овцá на сóлило.

обрѝа несв **1.** *окреће.* — Не обрѝа ти се кóло какó трéбе. — Обрѝа снóпје да се просýши. — Вéтар обрѝа чýр чáс на једнý, чáс на другу стрáнý. **2.** фиг *користи, чини шта хоће.* — Обрѝа гу око мáли прс какó си óн óће. — Обрѝа ни какó му прдне на пáмет, а мú ко тутубáни — ћутимó. **3.** фиг *поваљује.* — Обрѝа жéнске такój којá му налетú. **4.** фиг *шићарџисује.* — Узé ми матрáпаз јýнци и ськ обрѝа моé пáре, а на мéне још не дáва.

обрѝа се несв **1.** *окреће се.* — Обрѝа се ко дóлњи кáмен на воденúцу (*изр*). — Не обрѝај се свé докле не прéјдеш прву долúну. — Обрѝа се ко пипетљúва кокóшка. **2.** *двори, служи, слуша.* — Обрѝа се онá око њéга какó лúс на ветрýшку. — Обрѝа се какó му кáжу. **3.** *котрља се* (*точкови, зупчаници*). — Зашто ти се овój кóло не обрѝа? — Млóго се тéшко обрѝа ветрењáча, мóж да неé подмáзана. **4.** фиг *супротставља се.* — Почéло детé да вој се обрѝа, да гу вúше не слýша.

обрѝање с гл им од *обрѝа (се).* — Без обрѝање, тéшко се сýши сéно, а мóж се и скáпе. — Млóго сасипýеш жúто у ветрењáчу, па тéшко úде обрѝање.

обрýби свр **1.** *поједе руб.* — Таман што испéко лéб, детé га óбруби. **2.** *поруби иглом.* — Обрýби тýј кицéљу да ти се не разресýје.

обýвка ж *обућа.* — Нéмам си ни обýвку како трéбе а сúпам снéг преко Цеврљáнку.

обувлó с *оно што се обува, обућа и чарапе.* — Донéси ми обувлó, да се спремúм за у говéда.

обýен, -а, -о *обувен.* — Немój да ми улáзи обýен у гостúњску сóбу.

обýје /обýе изр: **обýје коња** *потказује коња*; **обýје волóви** *потказује волове*; **обýје кóла** *поставши шину на точкове воловских кола.*

обукувáње с гл им од *обукује (се).* — Етé гу у кýћу још се кáни око обукувáње.

обукýје несв *облачи.* — Обукýје детé, умокрúло се. — Не мóгу гу чéкам, трú сáта се обукýје. — Обукýје се ко за úспит.

обýшен, -а, -о *сломљене уши код игле.* — Обýшена ми самарџúска иглá не мóгу да попрáвим самáр.

обýши свр **1.** *поломи ушице (код игле).* — Úмаше дóбру самарџúску иглý, и њý ми óбуши. — Кудé ми се па ськ óбуши иглá кьд ми нájтребе. **2.** фиг *отчепи, отпусти.* — Кьд обýши, свé му наказá ýочи. — Обýшúл брáну на вúр у Бобатáло, па истéкла водá.

обýшка ж *игла поломљених ушица.* — Остáла сам с једнý обýшку, ни черáпу си не мóгу закрпим.

овájди се свр *окористи се.* — Нúки се на тýђу мýку нејé овајдúл (*изр*).

овајдúше се свр в *овајди се.* — Млóго су се овајдúсали и онúја што су ишлú у рабóту, те ћу па јá да úдем.

овáк прил *овако.* — Некá бýде овáк, какó ти казýем.

овакú пок прид зам (само мушки род) *овакав.* — Овакú љýди ни трéбу. — Овакú ће ни упропáсту.

овакój прил *овако.* — Овакó[ј]-е тój билó. — Овакój се врзýје снóпје с јýжице. — Овакój Цýна појé.

овáм прил *овамо.* — Брзо-те овáм да вúдите чýдо невúдено. — Овáм не бéше кúша кьт појдó.

ова́мњи, -ња, -њо пок зам *који је овамо*. — Ова́мњи љу́ди до́јду попи́томи.

Ова́мњи Стру́мићеви м мн *заселак села Златанци*.

ова́м-она́м прил *овамо-онамо*. — Иду́мо ова́м-она́м, кобаја́ги да ми пока́же ме́ђе, а све́ забораи́л.

ова́мте-она́мте прил в *овам-онам*. — Не́мам ја́ вре́ме да ме фо́рта ова́мте-она́мте.

ове́г-оне́г прил *данас-сутра, понекад, с времена на време*. — Про́јде Та́не калаци́ја ове́г-оне́г, како́ се потре́ви, па ни окалаи́ше су́дови.

ове́н / ова́н м зоол *ован, мужјак овце*. — Какъв је то́ј ове́н брда́к, сѣл да га ви́диш.

ове́с / ова́с м бот *овас* Avena sativa. — Ове́с ни тре́бе за зо́б, да зо́бимо коњи́, и за пре́внину.

овде́ка прил *овде*. — Овде́ка ни-е ба́ш до́бро. — Одве́ка нее́ то́лка зима́ ко го́ре у Ва́лмиште.

овде́ка-онде́ка прил *овде-онде, ту и тамо*. — Шарене́је се сне́г јо́ш овде́ка-онде́ка. — Слана́ изгоре́ла компири́ овде́ка-онде́ка.

ове́ам зам датив мн *овим, овима*. — У́зни јера́м и јулари́ и однѐси ове́ам преко пу́т. — Да́до ту́ј ви́лу ове́ам у Ди́нчини, па забораи́.

ове́је свр *очисти жито од плеве*. — С ветрења́чу се по́брзо ове́је жи́то.

ове́јо́тина ж *отпаци при вејању жита*. — Збра́мо жи́то у вре́ће, на гу́вно оста́де са́мо ове́јо́тина.

ове́ша се свр *обеси се*. — Овеша́л се за гра́њку од ја́буку, да ми опога́ни дрво, и оно́ се о́суши.

ови́ја, ова́ј, ово́ј мн **ови́ја, ове́ј, ова́ј (ови́ја)** пок зам *овај, ова, ово* мн *ови, ове, ова*. — Ови́ја човѐк је лу́д; отку́д је, не позна́вам га? — Ова́ј жена́ ни́кад нѐће до́м. — Ово́ј дете́ и́ч не слу́ша. — Ови́ја љу́ди по це́л дѣн преседу́ пре[д]-са́другу. — Ове́ј же́не несу́ ка́светне. — Ова́ј деца́ сва́ и́ду у шко́лу. — Ово́га чове́ка не познава́м, ову́ј жену́ несѣ́м виде́л, а ни ово́ј дете́. — Ова́ј ми пу́т неје́ по́знат, зато́ј но́сим ову́ј мо́тку, да се не сопле́тем по ове́ј це́мбе.

ови́ја несв **1.** *заобилази истину, лаже*. — Немо́ј ни мло́го ови́јаш, но казу́ј како́-е би́ло. **2.** фиг *гони, јури, удара*. — Кът поче́ да га ови́ја с пру́т, пресе́ко се.

ови́ја се несв **1.** *привија се*. — Ови́ја се ко мла́да уз младоже́њу. — Ови́ја се како гра́ ус при́тку. **2.** *мота се, врти се*. — Ови́ја се мома́к мло́го ови́ја око на́шу Ру́ску, боим се ћу га ови́јем с едну́ мо́тку.

ови́ја́ње с гл им од *овија (се)*.

ови́је свр **1.** *оплаче*. — Ови́ла га-е како домаћи́на. **2.** *обиђе*. — Нека ови́је око малу́, па на го́рњу врáкњицу да уле́зне. **3.** фиг *појури, загна*. — Ћу га ови́јем с корубáч да се сврти́ одону́д Раки́цку реку́.

ови́је се свр **1.** *умота се, ушушка се*. — Нек се дете́ ови́је у цр́ге, па нек спи́. **2.** *тугује*. — Ка[д]-ти се ту́га ови́је око ср́це, кво́ да рабо́тиш са́м у ови́ја пустињак усре́д ле́то?

ови́рка ж *мали куп сена*. — Збе́ри се́но у ови́рке, ју́тре ће га па́ расти́шамо да се су́ши, па ће га пре́двечер зде́немо у пла́с.

ови́рче с дем од *овирка*. — Збра́л се́но у не́колко овирчети́ја.

ови́си свр фиг *одомаћи се*. — Овисе́ли у кафа́ну, па им се не и́де до́м. — Овисе́л им у ку́ћу, па н-уме́је да си оти́де.

ови́цир м *официр*. — У ову́ј су со́бу спа́ли на́ши ови́цири, а у ову́ј па бу́гарски. — Што би рекáл То́ка, ти́ и́маш ста́в за ови́цира.

ови́ца ж *жена официр, жена официра.* — Са́ша Ја́ворина е изле́зла из ра́т ко ови́ца.

ови́ца ж *жена официр, жена официра.* — Са́ша Ја́ворина е изле́зла из ра́т ко ови́рка.

ови́ркин, -а, -о *официркин.* — Ту́[ј]-е нека́д била́ ови́ркина ку́ћа, ода́мна се скљока́ла.

ови́ров, -а, -о *официров.* — То́-е ови́ров си́н.

ови́рски, -а, -о *официрски.* — Тури́л ови́рски опаса́ч.

ови́рски прил *официрски.* — По́здрави ме ови́рски.

овне́ с дем и хип од *овын, ован стар до две године.* — Море́, поми́сли се, ко́ј ће ми ђа́вол и то́ј овне́, узо́ па га прода́до на Селима.

овне́ћина ж *овнујско месо, овнетина, овчетина.* — Спреми́ла бе́ше ба́ба овне́ћину с компири́.

овни́ште с ауг од *овын.* — Ако не́ма ро́гови, ће те убоде́ то́ј шу́то овни́ште.

овно́вски, -а, -о *овнујски.* — Место́ чевиљк на си́д тури́л овно́вски ро́гови, од брдака́, усврдлени.

/ово́јми-оно́јми/ изр *и ово и оно, свашта, глупости.* — Само́ си прича ово́јми-оно́јми. — Не мо́гу ви́ше да слу́шам то́ј њо́јно ово́јми-оно́јми.

воли́цьк, -цка, -цко *оволишни, сићушан, мали.* — О[д]-цтра́ се напраи́мо воли́цки, смали́ше ни се но́ге ко у пога́нца. — Ако не еде́ш ће оста́неш воли́цьк.

воли́цко прил *сасвим мало.* — Тре́бе ни јо́ш воли́цко, па да завр̀шимо ку́ћу.

воли́чьк, -чка, -чко в *оволицьк.* — Кьд бе́о воли́чьк пр̀ви пу́т сам ујану́л коња́.

воли́чко прил в *оволицко.* — Па́мтим га јо́ш од воли́чко.

во́лки, -а, -о *оволики.* — Во́лки смо били́ ка[д]-цмо́ пошли́ у шко́лу. — Во́лка врућина не|е доськ била́.

во́лко прил *оволико.* — Во́лко се му́чим и ни́ки ми то́ј не призна́е. — Во́лко да ме не слу́ша.

во́љи свр *овлада, савлада, превлада, заврши.* — Тре́беше ни два́ до́бра ср̀па да во́љимо рженицу у Ви́тел. — Бори́ се, бори́, јадничьк, ал бо́лес га о́вољи. — Овољимо и кро́в на ку́ћу. — Овољи́ла травуљи́на ле́је, тре́бе се пле́ви. — Овољи́ла му́жа, па си рабо́ти по сво́ј ће́в.

во́цки, -а, -о в *оволицьк.* — Во́цки-е би́л ка[д]-цам га држа́л на ску́т, а ськ погле́ј колки́-е.

во́чко прил в *оволичко.* — Јо́ш ово́чко ми-е остало́ си́ренце.

о́ври свр *узаври, прокува се.* — А́ко-е овре́ло млеко́, скла̀ај га с вери́ге. — Кьд о́вру ја́јца, сту́ри лонче́ с пло́тну, па ги ола́ди.

ово́рта несв **1.** *окупља, сабире.* — Не ово́рта́ј ту́ј булуме́нту око ку́ћу ћу те уте́пам. **2.** фиг *замајава.* — Са́мо ме ово́рташ с ту́ј при́чу, ни́како да по́јдем до́м.

ово́рта се несв *скупља се, сабире се, мота се,* в *уврта се.* — Ту́ј се ово́ра по це́л дьн. — Не ово́рта́ј се з-гове́да сьл на Је́реницу, пока́рај ги ма́лко и накуде-Вр̀бе и Ста́нци. — Ово́рта́ју се око њега са́мо цаболеба́роши.

ово́рти се свр *привије се, навикне се.* — Оврте́ се куде на́с, па ни не иска́ча ис ку́ћу, ко да га-е неки́ ђа́вол врза́л.

ово́ртогла́ви свр *пошашави, заблесави.* — Овртогла́вел за ту́ј прокле́ту Ру́лку Лебецку́. — Што́ тако́ј не овртогла́ве|е за косу́, ел матику?!

ово́ртува́ње с гл им од *овртў(ј)е (се).* — Ни́шта не на́прави с његово́ овртува́ње око Бре́нку. — Едну́ш ли су га те́пали за овртува́ње око ту́ђе же́не.

оврту́е / оврту́је несв в *оврта (1, 2)*. — Оврту́је говéда свé око воденúцу, нéће да ги покáра мáлко уз рéку да пасý (*1*). — Сáл гу оврту́е, да не знáе коé да рабóти какó да се оправи с рабóту (*2*).

оврту́е се / оврту́је се несв *мота се, луња около*. — Јóш се оврту́е око кýћу, не отидé у рабóту. — Оврту́је се око њý како мачé око врелý кáшу.

оврше́ свр *завр̀ши вр̀шидбу сто̀ком*. — Кьд оврше́ вúка ме да му дадéм ветрењáчу да овéје жúто. — На врéме овр̀омо, сьг нек пáда штýриња колкó óће. ▪ трп прид **оврт**, -а, -о *који је о̀вршен*. — Жúто-е свé óврто, слáма у плéвњу, а зрнó у прéсаци.

овськ м дем и хип од *овьс*. — Остáде ни још мáлко непожњéјен овськ.

овсенúк м *хлеб од овса*. — Врускáл се и овсенúк, кьд нејé имáло квó дрýго.

óвсиште с *место на коме је гајен овас*. — Пá ће óремо óвсиште, ал ськ ће тýј сáдимо компúри.

Óвсиште с мтн *пашњак, ливаде и шума*.

овýд прил *овуда, с ове стране*. — Прójдóше с говéда овýд Брáниште. — Тú úди овýд, путúњче-е дóбро.

овýдак прил в *овуд*. — Овýдак смо спроводúли вóду до кýће.

овýтке прил *овуда*. — Не мój вúше да úдеш овýтке, да ми гáзиш ливáду, тýј нејé пýт.

/óвце/ израз **у óвце** *да чува овце*. — Отидé ли Петрúја у óвце? — Ка[д]-цам јучéрке билá у óвце, састáймо ги с лебеђáнске, па цéл дьн препојáмо. в *ашанске овце*, в *каракашке овце*.

овчáр м *онај који чува овце, чобанин*. — Úмашемо дóбри овчарú из Мањáк, из Дукáт и из Љутéж, ал пáнтимо сьл ча-Бúбу с његóву пéсму: „Ој, Стáно, Стáнче, подúгни вустáнче.“.

овчáрка ж *она која чува овце, чобаница*. — Óвце чýвају овчáр и овчáрка, па се приповýју.

овчарувáње с гл им од *овчару(ј)е*. — Дванáес гóдине сам провéла у овчарувáње куде рáзни гáзде.

овчаруе / овчарýје несв *чува овце*. — По[д]-цтáр замáн почé и јá да овчарýем.

овчáрче с *дете које чува овце, чобанче*. — Овчáрче, овчáрче, кудé ти-е јагањчé?

овченúк м *кувано млеко од овце*. — Кьд потквáсимо овченúк, квáсено млекó гýсто ко сúрење.

овчéтина[1] ж *овчје месо*. — У зéље óбовезно úде сýшена овчéтина.

овчетúна[2] ж ауг и пеј од *овца*. — Пá ми се úзгуби онáј пýста овчетúна, онáј Калýша!

óвчи, -а, -о **1.** *овчији, овчји*. — Овój су овдé óвчи брáбоњци, тýј негдé су и óвце. — Óвчо млекó подсирýјемо óбашка. **2.** изр: — Ће добúје óвчи кýрац (*ништа*)!

овчúчка ж дем и хип од *овца*. — Кудé су ми ськ мојé злáтне овчúчке, што сам ги чувáла по Длáги рúд, да ми [ј]ош еднýш заблајý?!

овчљáк м ауг и пеј од *овца*. — Тúа овчљáк ми дóсади, едвá се вучé по стáдо.

огаздéје свр *обогати се*. — Нúки преко нóћ, без лоповлък, не мóж да огаздéје.

огалáти свр *увреди, наружи*. — Óгалати ме онój Маргичé, тéо га утéпам, ал се некакó суздржá.

огалаћувáње с гл им од *огалаћује*, в *галаштење*. — Свú гу пáнту по огалаћувáње.

огалаћýје несв *вређа говорећи ружне, погрдне речи*. — Умéје онá да огалаћýје и без пóвод.

о́гањ м *огањ, ватра*. — Накла́ди о́гањ, да се не мр̀знемо. — Поцта́кни главњу́ да се разгори́ о́гањ.

о́гањ крсни́к м *ватра која се стално одржава на огњишту као свети огањ породице. По потреби његов жар се носи у каквом суду или огњиштару* (Б. Д.).

огањчи́ћ м дем и хип од *огањ*. — Не те́ да се ува́ти огањчи́ћ. — Су́ве шу́шке, па се бр̀зо зава́та огањчи́ћ.

огањче́ с дем од *огањ, огњиште*. — Наклал̀ огањче́ прет коли́бу, ће пече́ компири́.

огањчети́на м ауг и пеј од *огањ*. — За́вати ми гу́ње огањчети́на, све́ га о́смуди.

о́гањчина м ауг и пеј од *огањ*. — Ра́згоре се о́гањчина, ву́кну пла́мен, да упа́ли коми́н.

о́глав м *поводац, оглавник*. — О́глав и́де око гу́шу, а јула́р на пр̀лицу. — Да́ј ми о́глав за до́рчу, да га во́дим на по́ило.

огла́ви свр *намести, веже оглав*. — О́глави ли ви́ше то́ј кравче́, да га изведе́м ис-кошу́ру.

о́главник м *поводац за коња*. — Ту́ри на до́рчу о́главник, па у падѝну на кла́данац, да се напо́и.

огладне́је свр *огладни*. — Дете́ бр̀зо огладне́је у гове́да, нек си понесе́ торби́чку с-ле́б.

огледува́ње с гл им од *огледује се, огледање у огледалу*. — Кво́ ти-е то́ј сва́ки ча́с огледува́ње, да се неси́ замомчи́л.

огледу́је се несв *огледа се*. — Мло́го се огледу́је и зализу́је ону́ј ко́су ко сна́шка.

огло́би свр *казни*. — Се́кал у ту́ђо дрва́, па га оглоби́ли. ▪ трп прид **огло́бен**, -а, -о *кажњен новчаном казном*. — Сви́ што несу́ шприца́ли гове́да ће су огло́бени.

огло́ђе свр *изгризе глодањем*. — Вр̀љи на ку́че нека огло́ђе ко́ске.

огло́ђува́ње с гл им од *оглођује (се)*. — Оста́де ли за ме́не нешто́ за огло́ђува́ње?

огло́ђу́је несв **1.** *глође*. — Ку́че мо́ж це́л дн̀ да одло́ђу́је ко́ске, а ми́ тре́бе по́брзо да сраб̀о́тимо. **2.** *нервира, секира*. — Огло́ђу́је ме то́ј дети́ште сва́ки дн̀, те ово́ј, те оно́ј му неје́ по во́љу. — Са́мо ме ти́ огло́ђу́ј, па кьд у́мрем ће ти башта́ доведе́ ма́ћију, па ће ви́диш како́ она́ те́па.

огло́ђу́је се несв *таре се, гребе* се *(кожа тела)*. — Тре́бе да но̀си дуга́чке га́ћке, да му се не огло́ђу́ју но́ге о[д]-цтру́ље чеши́ре.

оглуве́је свр *постане глув, оглуви*. — Оглуве́је чове́к и са́м, кьд не́ма с кога́ да проора́ти.

огло́не свр в *оглувеје*. — О́глуну чове́к од некоју́ беду́, тако́ј си му тике дојде́.

оглушаве́је свр в *оглувеје*. — Кьд оглушаве́је како ја́, ће ви́ди како́-е кьд га ви́кају глу́шча.

оглуша́ви свр в *оглувеје*. — Оглушаве́ у воденѝцу, па и́ч не чу́ем.

/пра́и оглу́шци/ изр *чини се глувим, не жели да чује*. — Ја́ га ви́кам а о́н си пра́и оглу́шци, бајаги́ ме не чу́је.

Огње́на Мари́ја ж вер *Огњана Марија, 30. јул*. — Не рабо́ти се на Огње́ну Мари́ју.

огње́ло с *комад челика у виду потковице чијим се кресањем о кремен изазивају варнице и преносе на трун; кресиво, оцило, чакмак*. — Еве́ ти огње́ло па запа́ли и ме́не едну́ о[д]-те́ј твоје́ замо́тане цига́ре. — Врну́л му ши́ло за огње́ло (*мило за драго*).

огње́на м ауг и пеј од *огањ*. — Пали́мо страни́ште, па се ра́спали огње́на, све́ да погори́.

огњи́нчина м ауг и пеј од *огњина*. — Ра́згоре се огњи́нчина, ку́ћу да ни запа́ли.

огњи́ца ж **1.** *температура, в ватра*. — Дете́ доби́ло огњи́цу, сву́ноћ му ту́рам о́блоге от-ко́мовицу. **2.** вет *болест код стоке када мокри крв*. — Огњи́цу куде гове́да ле́чимо ш-ча́ј от-кантарио́нку.

огњишта́р м *гвоздени котлић у коме се носио жар с огњишта у разним приликама* (Б. Д.).

огњишта́рка ж *водоравна греда која носи прочеље димњака, крајевилa ослоњена на две косе гредице* (Б. Д.).

огњи́шче / огњишче́ с (мн огњи́шчета, огњишчети́ја) дем од *огњиште*. — Изнакла́ли о́гењ, па се гре́ју, огњи́шчета по́там — по́вам, сву́д по Де́л, печу́ компири́.

огњишче́нце с дем и хип од *огњишче*. — У́гаси се мое́ огњишче́нце, како́ ми отиде́ Страи́ња.

оголе́је свр *оголи* **1.** *остане без одеће*. — Ако наста́јиш да бе́гаш од рабо́ту, и́ма ти ду́пе оголе́је, па ће ть̏к да ви́диш кво́ ће рабо́тиш. **2.** *остане без лишћа*. — У је́сен шума́к оголе́је, ни листь̏к не оста́не на гра́њку.

оголеме́је свр **1.** *порасте*. — Бр̏зо нешто́ оголеме́ше ова́ј деца́, па им све́ у́скратко и у́стесно. **2.** фиг *смањи се, смрша*. — Оголеме́ло му облекло́, кво́ ли му-е?

оголему́је несв *расте, развија се*. — Деца́ оголему́ју наго́р, а ста́рци се смању́ју надо́л.

ого́лен, -а, -о *огољен, го*. — Бе́ше Чеме́рник ого́лен, сь̏к га усади́ли з-бо́рови, па се ни́шта жи́во не ви́ди.

ого́ли свр **1.** фиг *опљачка, покраде*. — Оголи́ли га лопо́ви у во́з, укра́ли му све́ што-е заработи́л. **2.** фиг *осиромаши*. — Др̏жеше се они́ едно́ вре́ме, али сь̏к су дибиду́с оголе́ли и обосе́ли.

огољу́ва́ње с гл им од *огољу(ј)е (се)*. — Ће навуче́ неку бо́лку о[д]-цта́лно огољу́ва́ње.

огољу́је / огољу́је несв *чини да неко или нешто буде голо*. — Не огољу́ј компири́, него ги загрћај. — Немо́ј да ми она́ ту́ј огољу́је ду́пе, да се све́т рези́ли, нека се облече́ како́ тре́бе.

огољу́е се / огољу́је се несв *скида одећу, открива се*. — Мло́го се огољу́е ка[д]-цпи́. — Во́ли да се огољу́је, да и́де тако́ј гољи́здрава.

огоре́вина ж *место опљачено ватром (дрвеће, жбуње, стрниште...)*. — Запали́ли о́гењ, па ми од шума́к напра́или огоре́вину. — Ју́тре ће ко́симо огоре́вину.

Огоре́вина ж мтн *ливаде, шума*.

огоре́лац м *страдалник, погорелац*. — Четере́с пр̏ву дојдо́ше ни огоре́лци из Мето́хију.

/огоре́ло ја́ре/ изр *преплануо човек од рада*. — Постогци́јо, бра́ле, огоре́ло ја́ре... (*нар песма*), в *постогција*.

огоре́ља м *сиромах*. — Мло́го се му́чи јадни́чьк, огоре́ља, тре́бе му и ми помо́гнемо.

огорче́је свр *постане горко, мрско, несносно*. — Кво́ да рабо́тиш ка[д]-ти и живо́т огорче́је.

ого́рчи свр *постане горко, мрско*. — Огорче́ло ми ви́ше да жи́вим и му́чим се како́ цр̏вик.

огради́ше свр в *оградише*. — Ту́ј го́дину мло́го огради́са́. — Огради́са́ од ови́ја лу́це, са́мо ба́пћу ло́пту над на́шу ку́ћу. — Нешто́ га о́градиса ови́ја чове́к дань̏с.

о́грађа ж **1.** *ограђени део ӯтрине,* в *огрења.* — Те́рај говеда́ да пасу́ куде Спаи́ско-ву о́грађу. **2.** *ограда.* — Скрши́ли ни о́грађу на гради́ну и пусти́ли сто́ку да уле́зне.

ограи́ше свр *наст̄рада, налучи се.* — Ограиса́мо од њега́, ста́лно поме́ра ме́ђу у Де́л. — Ограиса́л чове́к од бо́лес.

огра́не свр *изгреје, обасја (сунце), сване.* — Да ме пробу́диш чим огра́не. — Кьд огра́не, поо́димо за Су́рдулицу. — Пу́кла про́лет, огрануло сльнце, па мили́на. — Огранул у́бав дьн.

огребе́ свр **1.** *сакуп̄и, п̄огребе сено.* — Прати́ га да огребе́ ливаду у Ди́ниницу. **2.** *п̄огребе, очистӣ суд.* — Огре́би котле́ од млеко́. — Огре́би сметану из млеко́. **3.** *озледи, изгребе.* — Па́зи, тој маче́-е пр̀гаво, ће те огребе́. **4.** *огребе* (*вуну, кучина*). — Како́ које́ повесно огребе́м, ја га превр̀жем с конац на среди́ну да се не мр̀си. — У́знеш гребенци́ и огребе́ш повесма.

огребе́ се свр **1.** *озледи се.* — Бра́л шипци́, све́ се огре́бал на тр̀ње. **2.** *окорисп̄и се.* — Уме́је о́н до́бро да се огребе́ кьд му иско́чи при́лика.

огребо́тина ж *огребано ме̄сто на кожи.* — По ру́ке му огребо́тине ко да-е с ма́чке има́л рабо́ту.

огре́ва несв *излази сунце, обасјава.* — Поче́ да огре́ва и пади́ну, да растр̀виш о́ткосје.

огре́ва се несв *греје се.* — Ми почо́мо да се огре́вамо, застуде́ ни у ку́ћу.

огрева́ње с гл им од *огрева (се).* — За огрева́ње смо се бар обезбеди́ли, пу́н дрвни́к цепа́нке.

огревльк м *огрев.* — Не зна́м што ће́мо за о́гревльк ову́ј зиму́, још несмо́ ни́шта докара́ли.

огревло́ с в *огревльк.* — С огревло́ ће бар да бу́де кола́ј рабо́та, ће оба́лимо две-бу́ке у пади́ну.

огреди́ше свр в *ограӣше.* — Сви́ у вами́лију огредиса́ли од њега́.

огреја́ш м *ба̄тине, казна.* — И́ма да ви́ди о́н њего́в огреја́ш за то́ј. — Ће изеде́ огреја́ш, па це сми́ри.

о́грења ж *ограђени део ӯтрине, п̄риватӣни по̄сед на ӯтрини,* в *ограђа (1).* — Ча Драго́мир је у о́грењу сеја́л жи́то и коси́л о́таву она́м, у Је́реницу. — Све́ ни о́грење усади́ли з-бо́рови.

огри́ба несв **1.** *гребе грабуљом ливаду по̄сле кошења.* — Отиде́ Ста́нча да огри́ба у доли́ну по сенари́. **2.** *по̄гриба, чистӣ судове.* — Научи́ла да огри́ба су́дови како ма́чка. **3.** *гребена (кучина, вуну).* — Це́л дьн вој у ру́ке гребенци́: огри́ба она́ј кучи́ста, па усту́ра.

огриба́ње с гл им од *огриба (1, 2, 3).* — Умори́ се од огриба́ње се́но по врља́к (*1*). — Навади́ла се ку́ма на огриба́ње ше́рпе и ло́нци (*2*). — По́сле ми трну́ ру́ке од огриба́ње пу́ста кучи́ста (*3*).

огри́жљак м *огризак.* — О́дма да вр̀љите ови́ја огри́жљаци, за̀пали сте ги и тако́ј остајили, па ми́слите неки́ ће да ги еде́ по ва́с.

огри́жњак м в *огрижљак.* — Куде се врља́ на сре́т ку́ћу огри́жњак, да га неки́ зга́зи.

огри́зина ж **1.** *оста̄так сто̄чне хране.* — Мло́го ту́раш рану́ на воло́ви, па оста́љају огри́зине. — Сву́де по а́мбар ми́шје огри́зине. **2.** *огризак.* — Од у́баве ја́буке са́мо пра́јте огри́зине, ко́ј ће ги по́сле еде́?

огризо́љак м в *огрижљак.* — Но́си на сви́ње ови́ја огризо́љци.

огризо́тина ж *оста̄так хране.* — Збе́ри огризо́тине из ја́сле, па да́ј на о́вце.

огркаве́је свр *про̄мукне, изгуби глас.* — Сна́јке, ће огркаве́јеш о[д]-то́лко пева́ње. — Немо́ј да огркаве́јеш од вика́ње.

огрка́ви свр *изгуби глас, про̄мукне.* — Огркави́ вика́ећи по ово́ј дете́ и оно́ ме па́ не слу́ша.

огрља́к м *крагна, оковра̄тник.* — Огрља́к му бе́ше исце́пен ка[д]-це вр̀ну о[д]--цобо́р, мо́ра да се па́ с некога́ тепа́л.

огр̀не (се) свр *загрне (се), ста̄ви на леђа.* — Усре́д ле́то де́да огр̀не гу́њче и оти́де у воденѝцу. — Огр̀не се с-мика́ду и тако́ј спи́ под бу́ку, у ладовѝну. **2.** *навуче земљу.* — Огрну́сте ли компири́, ми́ на̀ши прикара́мо до кра́ј?

огрозе́је свр *по̄стане мрзак.* — Ће ми огрозе́је ово́ј си́рење, по три́пут га еде́м на дн̀.

огро́зи (се) свр *учини ште̄ гадним, згади кога, досади, оте̄жа, по̄стане одбојно* — Немо́ј ми огро́зиш дете́, да ви́ше не еде́ кру́шке. — Огрози́ло ми се ви́ше ста́лно иде́ње у Село́, ћу зае́бем рабо́ту. — Огрози́л ми се живо́т, а мре́шка ме не́ће. — Огрози́л се едну́ш и ви́ше не еде́ си́рење. — Огрози́ се кьд гу видо́ онако́ј издр̀пану и ка̀љаву како́ се спо́тура.

огртаве́је свр в *огрта̄ви.* — Немо́ј се то́лко де́реш, ће огртаве́јеш.

огрта́ви свр *про̄мукне,* в *огркави.* — Гла́с му огртаве́л, па не мо́же да ора́ти.

огр̀ћа (се) несв **1.** *загрће (се), по̄крива (леђа ка̄путо̄м).* — Огр̀ћа капу́т, ће и́де поу́лице. — Дошло́ вре́ме да огр̀ћамо дуга́чки капути́. — Немо́ј се огр̀ћаш, него га обу́чи, ла́дно-е. **2.** *окопава, загрће кромпир.* — Вика́ла сам га да ју́тре огр̀ћамо компири́.

огр̀ћа́ње с гл им од *огр̀ћа (се).* — Не пома́га огр̀ћа́ње, северѝнко бри́чи, него се ти́ до́бро уте́гни. — Да до́јдеш за огр̀ћа́ње компири́!

огрубе́је свр *по̄ружни, огруби.* — Од рабо́ту по ве́тар и мра́з и́ма огрубе́јеш. — Бе́ше у́баво, ал нешто́ ми ськ огрубеја́ло оно́ј девојче́.

огру́би (се) свр *по̄ружни.* — Пора́сла па огрубе́ла, а бе́ше у́баво девојче́нце. — Огрубѝла се скро́з с ко̀лмовану ко́су. **2.** *по̄квари неку ста̄вар.* — Огрубѝл ми тишљара́ј, а верува́л сам да-е до́бар ма́јстор. ▪ трп прид **огру́бен**, -а, -о *ружан, по̄кварен, упро̄па̄шћен.* — Кои́ ти ги ши́, те су ти чеши́ре тако́ј огру́бене? — Да вој нејѐ држа́ље огру́бено, па да ти ку́пим ту́ј секѝру.

огру́ли свр *скине љуску, кору; ољушти.* — Огрули́мо ле́шњаци ће и́ма пе́т ки́ла. — Огру́ли ми ора́си из оно́ј џакче́. — Огру́ли ми не́колко корде́ља ца́ревицу за коко́шке. ▪ трп прид **огру́лен**, -а, -о *без љуске.* — Ора́си су огру́лени. — Ца́ревица ти е све́ огру́лена.

огру́љи свр *скине кору, ољушти,* в *огули.* — Огру́љи ле́шњаци. ▪ трп прид **огру́љен**, -а, -о в *огрулен.* — Ора́си су ти сви́ огру́љени, мо́ж да пра́иш кво си намисле́ла.

огру́ши се свр *обурва се.* — Огруши́ла се зевња́ на пу́т, не мо́ж се про́јде с ко́ла.

огрчаве́је свр *смрша, по̄стане грчав,* в *изгрчавеје.* — Гове́да ни све́ огрчаве́ла, кьд не́ма кво́ да еду́.

огрча́ви се свр в *огрчавеје.* — И о́н се огрчави́л, спре́гал се ко две-ба́нке у ке́су.

огу́зи се свр *напрти се, пре̄пречи се.* — Огузѝл се на вра́та, не мо́ж се про́јде од ње́га.

огузу́је (се) несв фиг *одуговлачи.* — Огузу́је ми рабо́ту. — Це́л дн̀ се огузу́јемо, ни́како да по́јдемо.

огу́лен, -а, -о **1.** *ољуштен.* — Компи́ри су ти огу́лени, мо́ж да пра́јш с њи́ кво о́ћеш. **2.** *повређен, подеран.* — Чело́ му све́ огу́лено, а кр́в липти́. **3.** фиг *пребијен.* — Ка[д]-дова́тим да те дре́њам, ду́пе ће ти бу́де огу́лено ко кеши́р. **4.** фиг *опљачкан.* — Опљачка́ли га попо́ви, оста́л огу́лен до голу́ ко́жу.

огу́ли свр **1.** *ољуштити кору.* — За́јци ми зиму́ске огули́ли све́ млади́ке у пади́ну. — Огули́ли ми си́д ка[д]-цу уноси́ли да́ске. **2.** *повреди, подере.* — Пада́л, огули́л колено до коску. **3.** фиг *опљачка, покраде.* — Огули́ли га лопу́же с кој-е ради́л. **4.** фиг *испуче.* — Ћу му огу́лим ду́пе чим се врне. **5.** фиг ирон *преучи.* — Огули́л ду́пе учеје́ћи до булума́ч. **6.** фиг ирон *лезилебовић.* — Огули́л столи́чку работе́јећи.

огу́ли се свр **1.** *изгребе се.* — Огули́ се по тр́ње, браје́јећи шипци́. **2.** *ољуштити се, наружи се.* — Огули́л му се но́с о[д]-сльнце. **3.** фиг *пропадне радећи.* — Огули́ се работе́јећи, а ни́ки за то́ј не ма́ри, но са́мо ца́кају још.

огуљаве́је свр *пропадне, исцрпи се, непостане.* — Огуљаве́ ринта́ећи це́ло ле́то.

огуља́вен, -а, -о *очупан, очерупан, обезличен.* — И́де си тако́ј огуља́вен, две́ па́ре не да́ва за то́ј.

огуља́ви свр фиг *подшиша, ошиша (лоше).* — Како́ те то́ј бри́ца огуљави́л, ја́ би те бо́ље почиша́л. — Огуљави́ о́вце, па ськ нека и́ду [у] у́трину, не́ће им вруће́је.

огуља́ви се свр **1.** *испости се, непостане, пропадне.* — Огуљави́л се не мо́ж га позна́је́ш. **2.** *почупа (руно, перје, крзно).* — Огуљави́ла се Ли́ска провлаче́јећи се кроз трња́ци. — Пета́л се скро́з огуљави́л на ши́ју.

огу́љен, -а, -о в *огулен.* — Ели́ огу́љен кроми́д?

огуљо́тина ж *одерано место на кожи.* — Не зараста́је ми ова́ј огуљо́тина, ста́лно се подљута́је.

огурaве́је свр *погрби се.* — Огурaве́л од бо́лес и рабо́ту, едва́ се вуче́.

огурaво́тина ж/м пеј *грбав човек.* — Које́ ће та́ј огурaво́тина, едва́ о́ди и још пу́шта пе́не на уста́.

огурсу́з м *мангуп, хохштайлер, угурсуз.* — Да се па́зиш, поста́л о́пасан огурсу́з они́ја Пе́рсин уну́к. — Секи́рам се за њега, дру́жи се све́ с неки́ огурсу́зи.

огурсузлък м *неваљалштво, непоштење.* — За такьв огурсузлък куде на́с досьг несьм чу́л.

огурсу́шче с дем од *огурсуз.* — Само́ да ува́тим оно́ј огурсу́шче, ја́ ћу му су́дим!

од пред **1.** *из.* — О[д]-цтра́ побе́же дете́ до́м. **2.** *са.* — Од кој у́ чесму́ то́чите во́ду? **3.** *одакле.* — От куде́ и́деш? **4.** *о.* — Тама́н прооратимо од њега, кьд ете́ ти га о́[н]-на вра́та.

о́д м *ход, ходање.* — Така́в си му-е о́д, неје́ ни́шта бо́лесан.

/од га́д/ изр *од одвратности,* в *гад.* — Пусти́л синse, да га од га́д не погле́даш.

ода́ва (се) несв *проказује, одаје (се), открива (се), издаје (се).* — Немо́ј вој ни́шта при́чаш, она́ све́ ода́ва. — Ода́ва ме куде башту́ које́ рабо́тим. — Н-уме́је ни́шта да сакри́је, сама́ се ода́ва.

ода́ва́ње с гл им од *одава (се).* — Кьд гу едну́ш ва́тим за гу́шу, ће преста́не с ода́ва́ње кво́ се у ку́ћу ора́ти.

одавначке́ прил *поодавно.* — Се́ћаш се, одавначке́ смо се види́ли го́ре на Кр́с, на Ива́новицу.

ода́внашањ, -шња, -шњо *давни, давнашњи.* — Јо́ш ми нее́ врну́л она́ј ода́внашањ ду́г, а па́ тра́жи.

ода́вно прил *одавна.* — То́ј бе́ше ода́вно, не зна́м да ли се јо́ш неки́ дру́ги се́ћа.

одáка свр фиг *одлутā, одскитā*. — Одака накудѐ Рóмански ри́д, не здржа га да седи́ дóм.

одалáми свр *удари*. — Ни данѝс ми нèе јáсно за квó ме бáтка онакóј душмáнски одалами.

одалéк прил *из далека, од далека*, в *одолек*. — Дошлѝ љýди одалéк, трéбе се одмóру, прибéру снáгу.

одалéчи (се) свр *удаљи (се), постāне далек*, в *одолечи (се)*. — Одалечи ми паничу, не мóгу довáтам с ложи́цу. — Одалечи ни се ови́ја пу́т до Клисýру.

одáли (се) свр *одвикне (се)* суп *наали (се)*. — Ја́ сам те наали́л, ја́ ћу те одáлим од тýј скитњý. — Одáли се еднýш од тóј луњáње, свр̀ти се дóм!

одáљи се свр **1.** *уклони се, удаљи се*. — Одáљи се од мéне, немóј ми смѝташ докле рабо́тим. **2.** фиг *одроди се*. — Одаљи́ли смо се откакó је бáба умрéла и не ви́ђамо се. **3.** фиг *побегне од рада*. — Одаљи́л се óн од рабо́ту одавначкé. — Кори́сти при́лику да се одáљи от пóсо.

оданáс прил *од данас*. — Оданáс, да се знáе, у овýј кýћу ја́ да командýем.

одáне[1] свр *одахне, предахне, одмори се*. — Човéк трéбе мáлко и да одáне, не сáмо да ѝмба. — Чéкеј да одáнем мáлко, да се сéтим.

одáне[2] свр *сване*. — Одани, а ми јóш несмó пошлѝ, слњнце ће ни увáти у Остри́ке.

одáни се свр *раздани се*. — Одани се, трéбе да докарýемо снóње, да вршéмо.

одањувáње с гл им од *одањује (се)*. — Без одањувáње не мóж се издржѝ тéшка рабо́та.

одањýје (се) несв **1.** *одмара (се), предахњује (се)*. — У овóј врéме Милójко одањýје. — Мáлко и ми да одањýјемо, да не поцрцамо у њивý на овýј врућѝну. — У плáдне се одањýје, кьд упечé звездá. **2.** фиг *раздањује се, рађа се нови дан*. — Дѝзај се да прéзамо волóви, почéло се одањýје.

одáпе свр *угризе, одгризе*. — Кóњ му одапáл перчѝк.

одапи́ња несв **1.** *отклучава, скида упирач са врата*. — Пр̀во одапи́ња врáта, па тьк излáзи надвóр. **2.** фиг *циља, гађа*. — Напрáил лýк и стрелý, па вездьн одапи́ња на пѝлишта. **3.** фиг *умире*. — Већéм трѝ гóдине какó одапи́ња, ал јóш нејé одапéл.

одапињáње с гл им од *одапиња*. — Какво́-е тóј твоé одапињáње, трѝ гóдине не мóж се накáниш да лѝпчеш.

одáпне свр **1.** *склони запињач са врата, отвори*. — Одáпни врáта, да улéзне чѝс вáздук! **2.** фиг *пусти, отпусти*. — Одáпне стрелý, па у прóзор цáнгррр. **3.** фиг *скупи снагу, залети се*. — Одапну из мéсто, па ги све нáдрипи. **4.** фиг *умре*. — Одапнýл нађáске дедá Тóдор. — Одапéл и ча-Стојáн. **5.** фиг *учини што ненајављено, изненада, невероватно, храбро*. — Одáпне, па сáм отѝде на Сѝменково мејаниште на собóр. — Одáпне па кроз прóзор. — Одапéл чак озгóр ис црéшњу.

одбáје свр *пребаје, обави бајање*. — Ськ ће ти бобá-Ћѝрка одбáје од ýплав, да се ви́ше не сéбаш у сáн.

одбéре свр *изабере, одабере*. — Одбéри пóубави громýљести компирѝ да прáтим на етрву у Лескóвац.

одбѝва несв **1.** *одбија, одбацује, не пристаје*. — Почéл да одбѝва да едé. — Одбива́, одбива́ прóсци и ськ плетé сколýбе по[д]-цтар замьн. — Што му кáжеш, óн одбѝва, не привáта се за нѝшта, сьл за ложи́цу. **2.** фиг *коси траву слажући је у откосе*. — Мужьк, бре, поглéј сáмо какó одбѝва óткос ко прáви косáч. **3.** фиг *одваја од сисе*. — Одбива́ телé о[д]-цѝсу, дóста му-е билó, ал онó, штýриньче, нéће, па нéће.

одби́ва се несв **1.** *пролећшава се (време).* — Почéло да се одби́ва, ју́тре ће гра́не сльнце. **2.** фиг *одваја се од сисе,* в *ључи се.* — Теле́ се одби́ва докле-е вре́ме, да не уни́шти ви́ме на кра́ву.

одбива́ње с гл им од *одбива (се).* — Откьд чéкамо одбива́ње, досади́ше ни ове́ј кишети́не. — За одбива́ње да рабо́ти, ће изгу́би по́со. — Не́ма одбива́ње о[д]-ци́су, докле дете́ не попораете́.

одби́е / одби́је свр **1.** *одбаци, отера.* — Бо́рба се води́ла на Кору́бе, и ту́ј партизáни одби́ше Бу́гари накуде Пла́ну. **2.** фиг *преетане да даје млеко.* — Кьд крава́ ра́но одби́је теле́ о[д]-ци́су, мло́го-е те́шко да се очу́ва. **3.** фиг *окоси.* — Нека́ и о́н одби́је неки́ о́ткос, да се у́чи.

одби́е се / одби́је се свр **1.** фиг *преетане лоше време, пролећша се време.* — Че́ка да се вре́ме одби́је, па да по́јде са за́прегу у Преде́не. **2.** фиг *преетане да сиса.* — Дете́ се само́ одби́ло от сиса́ње. **3.** фиг *оетави се кога или чега, удаљи се.* — Да́де Бо́г те се о́дби од-ту́ј курбе́тку, да ни на сви́ ла́кну. — Одби́ се од ло́шо дру́ство, поче́ да у́чи. — Одби се чове́к от ку́ћу, а не зна́мо што му-е, кво́-е у пита́ње.

/одби́(ј)е на глу́пос/ изр *опростш будалаштину, ћреће ћреко тога.* — То́ј ће ти одби́емо на глу́пос, ал дру́ги пу́т па́зи кво рабо́тиш!

о́дбир м *оно шшо је одабрано као најбоље.* — Ел збра́сте о́дбир од компири́ за за́сад, у вре́ће?

одби́ра несв *избира, одабира.* — Одби́ра компири́ за саде́ње. — Нека са́м одби́ра, да ми не запрду́је по́сле како́ сам му ло́ше облекло́ купи́л. — Одбира́ла-е кога́ ће у́зне, напосле́тку о́жени се за Та́ћију.

одбира́ње с гл им од *одбира.* — Бе́ше одбира́ње, докле и́маше, ськ ви́ше не́ма одбира́ње, кому́ што запа́дне то́ј му-е.

о́дблизо прил *изблиза.* — Погле́ј гу бо́ље о́дблизо, па ће ви́диш ква́-е то́ј убави́ца.

одбломби́ра свр *скине ћломбу.* — Дојдо́ше и одбломбира́ше за́другу да по́чне да ра́ди.

одблуду́је свр *изигра се, наигра се.* — Пу́сти дете́ нека одблуду́је, бо́ље ће спи́.

одболу́је свр **1.** *одболује.* — Це́лу зиму́-е одболува́л, докле ста́де на но́ге. **2.** *ћрестаје да боли.* — Поче́ло ра́ме да ме одбо́лује. **3.** *ћреболи, ћрежали.* — Јо́ш не мо́ж да гу одболу́је, што га остаи́ла.

одбу́та свр **1.** *одгура, ћошисне.* — Одбута́мо ко́ла са се́но пред а́јат. — Бе́омо за́едно у ре́д, кьд ме оса́д одбута́ше у́страну. **2.** *извади, ошчећи.* — Едва́ одбута́ грање и шу́шљак из бу́ку, да мо́ж воденица да ме́ље.

одбуту́је несв **1.** *одгурава, ћошискује.* — Немо́ј ме одбуту́јеш. **2.** *ћрочишћава, вади.* — Еве́ одбуту́јем лулу́ на кла́данац, неки́ забута́л пру́т, па гу запиши́л.

о́два-о́три прил *два-три (ћуша).* — Ако не мо́ж да га дока́рамо одедну́ш, ће мо́жемо о́два-о́три пу́т.

одва́ди свр *извади, узме.* — Одва́ди ми гру́тку-две́ си́рење ис каче́ да понесе́м ус пу́т.

одваћува́ње с гл им од *одваћује (се).*

одва́ћује несв *вади, узима.* — Одваћу́је жи́то ис пре́сак за у воденицу. — Кои́ о́двади ме́со из гр̀не? — Да одва́димо ма́лко спр̀жу да понесе́мо у дрва́.

одваћу́је се несв *кобеља се, сшасава се.* — Одваћу́ј се ис-ту́ј со́спу докле се несе́ скро́з загмаца́л.

одва̀ја (се) несв **1.** *дели (се).* — Дека̀ не одва̀јам, сва̀ су ми једна̀ка. — Одва̀ја ја̀гањци од о̀вце. — Одава̀ју се од ба̄шту̀, нѐће да жѝву вѝше за̀едно. **2.** фиг *о̄тклања се, дистанцира се.* — Одва̀ја се од ло̀шо дру̀ство. **3.** фиг *одскаче.* — Одва̀ја се у учѐње од дру̀ги ђа̀ци. **4.** фиг *разводи се.* — Ода̀вно несу̀ заедно, ал сѣ̀к се у су̀д одва̀јају.

одва̀ља (се)[1] несв/свр **1.** *одваја (се)* — Дека̀ не одва̀љам, оба̀ су ми једна̀ка. — Одва̀ља се жѝто од осѝљке. — Не одва̀ља се от књѝгу. **2.** *раздваја се.* — Це на̀јдемо у Мр̀ковицу, кудѐ се одва̀ља пу̀т за Про̀нини. **3.** *раста̄је се.* — Одва̀ља се жѐна од му̀жа у про̀лет кьд по̀јде у рабо̀ту. **4.** фиг *разликује се.* — Одва̀ља се о[д]-дру̀ство по добро̀ту. — Одва̀ља се о[д]-дру̀ги по то̀ј што не пи̏е и не тѐпа жену̀. **5.** *о̄ткотрља (се).* — О̀двања се ка̀мен на пу̀т, не мо̀ж ко̀ла да про̀ју. — Одваљаше трупа̀ц у ва̀лог, туј ће га исцѐпу, па да га дока̀рају. — Обали̏ше бу̀ку, она̀ се о̀дваља у рѐку.

одва̀ља[2] свр *ува̄ља (тка̄нину, клаши̏е).* — Одваљала̀ сам кла̀шње у ваља̀вицу, па да ги су̀шим.

одваља̀ње с гл им од *одваља се,* **1.** *деоба.* — Дојдѐ врѐме и за одваља̀ње од ба̄шту̀. **2.** *о̄тклањање.* — Нејѐ до̀бро одваља̀ње о[д]-дру̀ство и врсницѝ. **3.** *развод.* — Кьд је тако̀ј, одваља̀ње-е на̀јбоље решѐње. **4.** *раста̄нак.* — Тѐшко ми па̀да у про̀лет одваља̀ње од му̀жа, кьд га цѐло лѐто нѐћу вѝдим.

одваљу̀је несв **1.** фиг *пӯца, грми.* — Одваљу̀ју то̀пови негдѐ ѝза Бѐсну Кобѝлу. **2.** фиг *изваљује будалаштӣне, глупира се.* — Немо̀ј ми ту̀ј одваљу̀јеш глу̀пости, нѐго се о̄ћу̀ти **3.** фиг *испӯшта гасове.* — Са̀мо одваљу̀је, нејѐ га ѝч сра̀м.

о̀две прил *двострӯко, удвострӯчено.* — Осно̀ву спрѝдамо о̀[д]-две жѝце.

одвѐје свр *ове̄је.* — Вро̀мо с коњѝ, па да одвѐјемо жѝто.

о̀двеће прил *сувише.* — Невеља̀е кьд је жена̀ о̀двеће прѝтрана, а му̀ж дрвен.

одвѝва (се) несв **1.** *о̄ткрива (се), одбацује по̄кривач.* — Мло̀го се но̀ћу одвѝва, мо̀ра га покрѝвам сва̀ки ча̀с. — Не одвѝвај се ка[д]-цпѝш, це смр̀знеш. **2.** *скида по̄елене,* суп *по̄вива.* — Врѐме-е да се детѐ одвѝва, да му се промѐну пелѐне. **3.** *одшрафљује.* — Нека о̀н одвѝва шра̀фови на ветреља̀чу.

одвива̀ње с гл им од *одвива (се).* — До̀сади ми но̀ћу с одвива̀ње, до̀јде ми да га оста̀им да се смр̀зне, па да вѝди како̀-е. — Кудѐ ти-е кльу̀ч за одвива̀ње шра̀фови?

одвѝе се свр фиг *дојади, досади, дозлогрди.* — О̀дви ми се чистѐћи по ку̀ћу, нѝки не во̀ди рачу̀н о[д]-чисто̀ту. — О̀дви ми се трча̀ње око̀ дека̀ те за ово̀ј, те за оно̀ј, ка[д]-ћу једну̀ш да се одмо̀рим? — Одвѝше ми се тѝја пореждѝје: сва̀ки ча̀с па на вра̀та!

одвѝја несв **1.** *одмо̄тава.* — Докле се тка̀е, са̄ћњо кросно̀ одвѝја осно̀ву, а прѐдњо навија̀ тканьѐ. **2.** *одшрафљује.* — Одвѝја шра̀фови на ра̀лицу, да наклѐпа ра̀лник. **3.** фиг *дигне руке, окреће се.* — Од њега̀ свѝ одвѝјају гла̀ву.

одвѝја се несв **1.** *одмо̄тава се.* — Одвѝја се ма̀ње докле се тка̀е по̀тка. — Тѐшко се одвѝја зарђа̀л шра̀ф. **2.** *о̄ткрива се.* — Но̀ћу се одвѝја, трѐбе некѝ у̀век да га покрѝва. **4.** фиг *шӯри се.* — Почѐл се и о̀н одвѝја от ку̀ћу. **5.** фиг *истражује се.* — Одвѝја се клупчѐ и њега̀ ће, изглѐда, бр̀зо ва̀ту.

одвѝје свр **1.** *одмо̄та.* — Нека одвѝје детѐ да се нејѐ укамѝло, и нека га повѝје у чѝсто. — Нека одвѝје шамѝју на жѝцу, це исцѐпи како̀ се умота̀ла. **2.** *одшрафи.* — Кьд одвѝје шра̀фови, ћу до̀јдем да вѝдим што нѐће да вѐје ветреља̀ча. **3.** фиг *савлада, надвлада, носи се, по̄беди.* — Усампасѝла се дека̀, не мо̀гу им одвѝјем. — Одвѝше ми дека̀, ћу дѝгнем ру̀ке од њѝ. **4.** фиг *надвлада, по̄беди.* — Да зводѐмо овно̀ви да вѝдимо ко̀ји ће одвѝје. — Ко̀ји бѝк одвѝје, тѝја-е ђа̀ја у говѐда. — Едьн доно̀си у ку̀ћу, а свѝ

расипу́ју, па кои́ одви́је. **5.** фиг *сти́гне, усе́*. — Се́дом воденѝце не мо́ж одви́ју да сме́љу жи́то на село́.

одви́је се свр **1.** *откри́је се*. — Немо́ј се одви́је дете́ но́ћу, па да се смр̀зне. — Ако́ се одви́је, огр̀ни га да се згре́је. **2.** *одшра́фи се*. — Ако га неси́ до́бро прите́гал, шра́в се мо́ж одви́је ка[д]-це тру́цкају ко́ла. **3.** фиг *досади се, дојади*. — Одви́ло ми се ви́ше да гу те́рам да рабо́ти, а она́ ста́лно бе́га. — Одви́је се чове́ку да едно́ и́сто ора́ти а ни́ки га не слу́ша. — Одви ми се да се зоро́м ди́зам. **6.** фиг *досади, преврши меру*. — Отрпу́јем му ја́ ра́зне глу́пости, ал кьд ми се едну́ш одви́је, све́ ћу му накажем: и кво́ тре́бе и кво́ не тре́бе. **4.** фиг *оту́ђи се*. — Одви́л се о[д]-до́м и поро́дицу.

одви́ка свр *дозове*. — Едва́ гу одвика́, откара́ла о́вце та́м до́ле, у карада́к. — Одви́кај га нека бр̀зо доведе́ коња́ за у воденѝцу.

одво́ен, -а, -о **1.** *издвојен*. — Кьд би́де на сва́кога одво́ено по ко́лко тре́бе, и ти́ ће добије́ш своје́. — Дете́ им спи́ одво́ено у дру́гу со́бу. — Они́ су одво́ени са си́д. **2.** *одељен, йодељен*. — Несу́ ви́ше у за́едницу, сь̀к су одво́ени.

одво́ено прил *свако за себе, засебно*. — Жи́вимо одво́ено, све́ ни-е одво́ено.

одво́и / одво́ји свр **1.** *раздвоји*. — Одво́ји прашчи́на о[д]-цвињу́, да гу не др̀мсају по це́л дьн. **2.** фиг *развади*. — Одво́и ги, немо́ј се ви́ше би́ју. **3.** фиг *одели, да́*. — На сва́ко дете́ одво́и је́днако, да се ју́тре не сва̀ђау.

одво́и се / одво́ји се свр **1.** *издвоји се*. — Нек се одво́ји ко́ј неје́ кулучи́л на пу́т. **2.** *одели се*. — Ка[д]-це одво́ју, бо́ље ће живу́ју, тьг зна́ју чијо́-е што́.

одвр̀ пред *редом, одозго*. — Пр̀во бе́ри оне́ј кру́шке одвр̀, по́зреле су, па тьк оне́ј до́ле. — По́чни одвр̀ да узи́маш, а не да пробира́ш.

о́дврат м *место где се вода скреће да иде у воденичну буку, односно одврће да не иде у буку*, в *одврш*. — Затво́ри о́дврат, да пова́тамо ри́бе у ви́дришњак.

о́дврата ж в *одврат*. — *На* о́дврату врачари́це расту́рају мађи́је.

о́двратник м *јако лош човек*. — С то́г о́двратника ни́ки не споређу́је.

одвр̀же свр **1.** *одвеже*. — Одвр̀жи кобилу, да гу осама́римо за у воденѝцу. **2.** фиг *ослободи магије онога ко је њоме „везан“*. — Ако те Дима́на не одвр̀же што су те завр̀зали с мађи́је, ни́ки други не́ће. ▪ трп прид **одвр̀зан**, -а, -о *одвезан*. — А што́-е шаро́в одвр̀зан усре[д]-дьн? — По це́л дьн шашти́ ко да-е одвр̀зан.

одвр̀зува̀ње с гл им од *одвр̀зује*. — Бе́ше му́ка врзува̀ње сно́пје у њиву́, сь̀к па још по́голема одврзува̀ње у вра́.

одвр̀зу́је несв *одвезује*. — Одвр̀зу́ј сно́пје, да ги де́немо у вра́. — Какогод̀ђ да га врзу́јеш, само́ се одвр̀зу́је, ко́ј му-е ђаво́л не зна́м.

одвр̀ља несв *одбацује, одлаже*. — Едьн нека ко́па, дру́ги да одвр̀ља земњу́. — Ска́пане ја́буке одвр̀љај у ка́рлицу, здра́ве оста́љају.

одвр̀ља̀ње с гл им од *одвр̀ља*. — Има ли нешто́ овде́ за одвр̀ља̀ње, да га одвр̀љим у ђу́бре?

одвр̀љи свр *одбаци, избаци*. — Оно́ј што́-е скапа́но о́бавезно одвр̀љи. — Немо́ј те ко́њ овдр̀љи и[з]-седло́, да се распу́чиш.

одвр̀не свр **1.** *скрене ток*. — Неки́ ми одврну́л ва́ду на воденѝцу. **2.** *оту́сти*. — Одвр̀ни чесму́ нека тече́ вода́. **3.** фиг *одврати од наума*. — Одврну́ га да не и́де до́м, ће га уте́пају. **4.** *одвије, одшрафи*. — Одвр̀ни шра́в на срчени́цу да расто́чиш ко́ла.

одвр̀нут, -а, -о **1.** *скренут ток*. — Одвр̀нута-е вода́ да не и́де у бу́ку. **2.** фиг *ћакнут, блесав*. — Ти́а Сте́панови су от па́нтивек скро́з одвр̀нути.

одврњу́је с *одврће, скреће то̄к воде.* — Неки́ ми ста́лно одврњу́је ва́де у доли́ну. — Не одврњу́ј ти́ја шра́в.

о́дврт м в *одврā.* — На о́дврт врачари́це и међије́шнице пра́ву мађи́је.

о́дврта ж в *одврā.* — Вла́да Врача́р на о́дврту расту́ра мађи́је.

одврти́ свр *одврне.* — Ако се не мо́ж одврти́, ће га исече́мо с трво́ињ.

одвр̀ћа несв **1.** *одврће.* — Одвр̀ћа некака́в шра́в на ра́лицу, ал не мо́ж га одвр̀не, зарђа́л. **2.** *одвраћа.* — Немо́ј да ве́леш на ту́ј страну́, ви́ш да ве́тар одвр̀ћа оси́ље на те́бе. — Не одвр̀ћај љу́ди от пу́т, кьд ви́диш да су пошли́ надоле́к. **3.** *сврāћа.* — Седи́ тако́ј са́м, па одвр̀ћа љу́ди куде ће́га, да поора́ту. **4.** *скреће то̄к (воде).* — Одвр̀ћа во́ду из ба́ру по ва́де да наво́дни ливаде.

одвр̀ћа́ње с гл им од *одвр̀ћа,* **1.** *одшрафљивање.* — Те́шко ће и́де одвр̀ћа́ње, кьд је све́ зарђа́ло. **2.** *одвраћање од нечега.* — Радѐл је на одвр̀ћа́ње љу́ди о[д]-са́другу, па га стрпа́ли у а́пс. — Не вре́ди ти одвр̀ћа́ње, кьд о́н нави́је на едну́ страну́ и́ма да бу́де по његово. **3.** *скрēтање то̄ка воде.* — Отиша́л је на одвр̀ћа́ње во́ду у Бачѐвиште.

одвр̀чка (се) свр *одвеже (се), извуче се (врūца, игла, ūерле...).* — О́двр̀чка ми се чера́па, че́кеј да гу навр̀чкам. — Одвр̀чкај ми опьнци, ушину́ло ме, не мо́гу се снаведе́м. — Немо́ј ми одвр̀чкаш и́гле из плете́ње, пр̀сти ћу ти претуцам. — Ја́ навр̀чкам и́гле, дете́ ги одвр̀чка.

одвр̀чкува́ње с гл им од *одвр̀чку(ј)е (се).* — Досади́ше ми ове́ј чера́пе с одвр̀чкува́ње.

одвр̀чку́е (се) / одвр̀чку́је (се) несв *одвезује (се), извлачи (се) (врūца, игла, ūерле...).* — Ко да ми неки́ на́годно одвр̀чку́је и́гле ис чера́пу, не мога́ гу доплете́м. — Сва́ки ча́с ми се одвр̀чку́ју опьнци.

одвр̀ши свр *ūочне да узима с врха,* в *развр̀ши.* — Одврши́ и они́ја сто́г куде поја́ту за о́вце. — О́дврши ли вр̀чву са[с]-спр̀жу?

одвршува́ње с гл им од *одвршу(ј)е.* — За одвршува́ње тре́бе се ка́чиш на вр̀ се́но.

одвршу́е / одвршу́је несв в *развршује.* — Ука́чи се на сто́г, па одвршу́ј! — Ће одвршу́емо кро́в на коша́ру, ће ме́њамо цре́п.

одву́гне свр **1.** *овлажи се, навуче влагу.* — Одву́гла ши́бица, не мо́гу да накладе́м о́гењ. — Одву́гне дува́н, па не гори́ цига́ра. **2.** фиг *добије ūролив.* — Не се́ди на ти́ја студе́н ка́мен, ће ти одву́гне ду́пе. **3.** *отūопли.* — О́греја сльнце па ма́лко о́двугну.

одвугњува́ње с гл им од *одвугњује.*

одвугњу́је несв **1.** *уūија влагу.* — У овај по́друм све жи́во одвугњу́је. — Да покри́емо жи́то, по но̀ћ одвугњу́је. **2.** *отūоūљава се.* — Преста́де мра́з, поче́ло да одвугњу́је.

одвуждѝ свр фиг *одјури.* — О́двужда накуде́ Мејане, ко да гу-е кумара́ц печи́л.

одвукува́ње с гл им од *одвукује (се).*

одвуку́је несв *одвлачи, разноси.* — Едни́ довуку́ју, дру́ги одвуку́ју, па што оста́не. — Ја́ донесе́м у ку̀ћу, ал неки́ то́ј ста́лно негде́ одвуку́је. — Одвуку́је на́род ко́ да-е ту́ђо.

одвуку́је се несв *одлази, односи се.* — Што́ се не одвуку́јеш ви́ше до́м? — Одвуку́ј се одо́тле, да те ја́ не забе́рем з глоговьк!

одву́че (се) свр фиг пеј *оде нерадо, оде кришом.* — Одву́че па́пци ис-ку̀ћу. — Одву́кал се, дабо́гда, на дру́м, на гро́бје (*клеūва*). — Одвука́л се у Село́, па се не врну́л (*клеūва*). — Едва́ га накара́мо да се одвуче́ у Село́ по га́с и шиће́р. — Одву́кал се, несмо́ га ни виде́ли. — Куде́ се о́двуче Јереми́ја, што́ се не ја́ви?!

одгађа несв *одлаже*. — Свé што вој кáжеш да урабóти, онá одгáђа. — Орáње одгáђамо за júтре, докле ми Велúн не оклéпа рáлник.

одгађање с гл им од *одгађа*. — Нéма вúше одгађање, данúс ће рúнемо кошáру!

одгéга (се) свр *оде гегајући се*. — Одгега патрáвка нис пут у Мúлчини. — Одгега се некакó у зáдругу по зејтúн и гáс.

одгегáви (се) свр в *одгега (се)*. — Морé, ћу одгегáвим некакó, нóгу пред нóгу. — Да се ја не одгегáви, кóи би ме послушáл?

одглáви свр *ослободи, извади*. — Остáде ми клúн у трупáц, не могá га одглáвим.

одглéда свр *отпрати погледом*. — Одгледá га свé плакáећи чак до дóле, до куде Прóнини, какó отидé у рабóту.

одглóби (се) свр **1.** *извуче (се) из глиба*. — Едвá одглобúмо Жéрка из глóбило у Блáто. — Ка[д]-це заглóбиш сáм, кój ће те одглóби? — Одглоби́ га пијандýру из блáто, а óн ме пцýје. — Накарáли волá у глóбило, едвá се одглобúл. **2.** *платити дуг, глобу*. — Одглобúли га из áпсу з-дóбре пáре. — Да му не помóгомо да се одглóби и сък би трунýл у áпсу.

одгóди свр *одложи*. — Одгодúл да дójде, úма голéму рабóту, па ће, бóже здрáвје, за зимý.

одгођувáње с гл им од *одгођује*. — Докле́ вúше тój одгођувáње, ка[д]-ће ми врне дýг?

одгођýје несв *одлаже*. — Немój ми вúше одгођýје орáње, ће бúдне кáсно за садéње компирú.

одгóли свр **1.** *открије, обнажи*. — Одгóли му дýпе, па га испампýри, úма те слýша ко бéла лáла. **2.** *разголити се*. — Задúже вистáн, óдголи дýпе, па се нáтрти и почé да мрнца и бáје, да откáра градобúју од нáшо селó.

одгољувáње с гл им од *одгољу(ј)е*.

одгољýе / одгољýје несв *обнажује, разголићује*. — Не одгољýј шúју, це смрзнеш. — А што́ па да не одгољýе грýди, кьд úма квó и да се вúди.

одгостúра свр **1.** *проведе неко време у гостима*. — Одгостирáмо цéлу недéљу куде мои. **2.** фиг *добије своје*. — Одгостирáл је óн куде мéне, немój ми га вúше помúњаш.

одгради свр *скине део ограде*. — Óдгради авлúју да улéзне трáктор. — Óвце ми одградúле градúну и обрстúле кúтке.

одграђувáње с гл им од *одграђује*. — Почóмо одграђувáње трлý, да гу помéримо пóнатам, да и тáм óвце нађýбру.

одграђýје несв *скида ограду, разграђује*. — Кои́ што́, óн си одграђује плóтови кудé стúгне и пýшта óвце да пасý по тýђо.

одгрне свр *разгрне, ослободи, открије*. — Одгрни едьн оцáк, да вúдиш есý родúли компирú. — Одргни детé, покрúло се преко глáву, це угýши.

одгрћа несв *разгрће, открива*. — Стáлно одгрћа огрьáк, врýћо му, знóи се, докле га еднýш не увáти прóмаја.

одгрћање с гл им од *одгрћа*.

одгрýши се свр *одломи се*. — Одгрушúла се стенá на пýт, не мóж се прójде с кóла. ▪ трп прид **одгрýшен, -на, -но** *одломљен*. — Пáде одозгóр одгрýшен кáмен, да ми расцéпи глáву.

одгрушувáње с гл им од *одгрушује*.

одгрушу́је несв *ломи, крши, круни.* — Сте́гал мра́з, па одгрушу́је ка́мење и зевњу́ нис-Клису́рку. — Ту́ј се у́век одгрушу́је зевња́ и сасипу́је на пу́т.

одгу́ди свр **1.** фиг *проће, заврши се.* — Одгуди́ло с његово. — Што загу́ди, мо́ра и да одгу́ди. **2.** фиг *умре.* — Одгуди́л и ча Ста́вра.

одгу́сла свр **1.** фиг *проће.* — Зима́-е одгусла́ла њо́јно, доо́ди про́лет. **2.** фиг *оконча.* — Одгусла́л је о́н своје́. — Одгусла́ла-е она́ у ову́ ку́ћу одавначке́. **3.** фиг *уради по̄вршино.* — Одгу́сла на́две-на́три рабо́ту, па изврне́ па́пци у кре́вет.

одебе́ли (се) свр *одебља што̄, угоји се.* — Мло́го си одебели́ла ову́ј прћу́, кьд преде́ш гле́ј да жи́цу поотању́јеш. — Одебели́л се како ве́пар, да се зазве́риш на какво́ ли́чи.

оде́ва (се) несв **1.** *облачи (се).* — Оде́ва дете́, па ће до́јде куде те́бе на орату́. — Оде́ва се у но́во облекло́, ће и́де у го́сти. **2.** *кӯпује одећу.* — Одева́ се у Ни́ш и Бе́оград.

одева́ње с гл им од *одева (се), облачење.* — Кво́ си ми спреми́ла за одева́ње. — Ја́ се облёко, ськ и́ди ти́ на одева́ње.

одедамну́т прил *одједном, изједна.* — Иза́лет одедампу́т прери́пи Ба́инску ре́ку. — Одедампу́т уста́де и отиде́ си до́м ко да га неки́ наљутил.

одедну́ш прил *одједном, изненада,* в *одједнуш.* — Одедну́ш уста́де човек и отиде́ си, а ни́ки не зна́е зашто́. — Да га ја́ ва́тим за гу́шу, одедну́ш би заковрну́л.

оделе́ње с *соба, просто̄рија.* — Ма́ла ку́ћа с пу́но оделе́ња, па ко́мотна (*изр*).

оделе́ньце с дем од *оделење.* — Напраил сам и едно́ оделе́ньце за ме́не, кьд остаре́јем.

оде́ли (се) свр *по̄дели (се), одвоји (се).* — О́дели ни башта́ чим се изожени́мо. — Оде́ли прашчи́на о[д]-цви́ње, да ги ви́ше не дрмсају за си́се. — Ко́ј о́ће да се де́ли, нек се оде́ли, ја́ ћу си жи́вим з-башту́. — Оделиш се одма́ од ме́не и ма́му, сьл докле изими́ше. ▪ трп прид **оде́лен**, -а, -о *по̄дељен, одвојен.* — Ми смо поодавначке́ оде́лени, не жи́вимо у за́едницу.

о́делно прил *по̄себно, одвојено.* — Од ла́ни жи́вимо о́делно. — И́мамо си све́ о́делно.

оде́ља свр **1.** *о̄тпеше, испеше.* — Они́ја дебе́ли мазуљци́ оделя́мо за ро́гови, ће сри́замо кро́в. — Оделя́ вој кочка́ при́тке за гра́. — Оде́љај до́бар пру́т за гове́да, да ти не бе́гају. **2.** фиг *пребије.* — Ћу га оде́љам, са́мо ли га ва́тим.

оде́лька свр у дем знач: *оделя.* — Оде́лька се прутьк, промуне кро́с це́вку за срда́ц и ту́ри у сове́льку.

одемпу́т[1] прил **1.** *одједном, изненада.* — Одемпу́т ри́пи ко да га-е нешто́ печи́ло. — То́ј ће донесе́ш одемпу́т, нее́ те́шко.

одемпу́т[2] м *назив пӣће од једне коре.* — Ви́камо гу пи́та одемпу́т.

оде́не (се) свр *обуче (се).* — Да оде́не ста́рца, па ће приста́ви обе́д. — Нек оде́не дете́, кво́ че́ка! — Зача́[с]-се оде́ни, па изле́зни нау́лице. — О́дену ли се ви́ше, отка́[д]--те че́камо?

оде́ње с гл им од *оди, ходање.* — Глеј са́мо какво́ во[ј]-е оде́ње, ко да-е срна́. — До́јади сва́ки дьн оде́ње у Село́ и наова́м.

одењува́ње с гл им од *одењује (се).* — Куде на́с дете́-е на́јбрзо у оденува́ње.

одењу́је (се) несв *облачи (се).* — Пу́шти гу нека одењу́је дете́! — Нешто́ се сна́јка полага́чке одењу́је, ко́ј ће гу ви́ше че́ка.

оде́ре свр **1.** фиг *пребије.* — О́дра ги оћоте́к. — Ће га оде́ре оћоте́к, са́мо ли га на́јде на́само. **2.** фиг *казни.* — Одра́л га суди́ја што је се́кал у ту́ђо бра́ниште. **3.** фиг *превари.*

— Продáл му крвомóчљиво јунчé, па га одрáл. **4.** фиг *покраде*. — Опљачкáли га, па га одрáли. **5.** *поцепа*. — Одра панталóне, катерéјећи се по врáнска гњéзда. — Свé одрáл ципéлке. **6.** изр: — Одéрем ти овój говéче, íч ме не слýша. — Побéже ми свињчé, одрá га да га па брзим (*брига ме*). — Купи́ прасé, одрá га, онó липцá.

одéре се свр *промукне, изгуби глас*. — Одрá се викáећи, и па га не довикá. — Трéбе ли já да се одéрем викáјући да дójдете дóма?

одерúја ж *гладовање стоке, помор*. — Јеремúја говéђа одерúја (*изр*). — Кьд на Јеремúју пáдне снéг, говéда нéма квó да пасý, а сéно нестáло, затój за њи тьг настáне одерúја.

одећки́(м) гл прил садашњи од *оди, ходајући*. — Евé, едéм одећки́, да ми рабóта не стои́.

одживи́ свр *проживи живот*. — Мú стáри смо одживéли своé, и тój неé лóшо билó, а какó ће овúја мла́ди ськ, Бóг да знáе.

о́ди[1] несв **1.** *хода, иде пешице*. — О́ди са стрá ко по трње. — Остарéло се, па о́дим ко по сáн. — О́ди како лисúца. — Кьд о́ди, не чýје се. — Оди́, оди́ цéл дьн, нóге ми се поцéкоше. **2.** имп *ходај*. — Кво жмúш, о́ди! — О́ди бр̀зо, немój се вучéш ко поме́тина.

о́ди[2] узв **1.** *дођи*. — О́ди куде мéне. — О́ди, да те já не довóдим. **2.** фиг *претња*. — О́ди, ако смéјеш да дójдеш.

/о́ди по жúвци/ изр *нервира чиме*, в *иде на живци*. — Сáмо ми ти́ о́ди по жúвци, па кьд ми прекúпи, úма те с нешто́ замлáтим!

одúгне свр *подигне мало*. — Одúгни га мáлко, да га подвáтим с колáц на прéкрет.

одúгра свр фиг *превари*. — Немój се ортáчиш с њéга, ће те одúгра.

о́ди-о́ди узв **1.** *дођи-дођи*. — О́ди-о́ди куде бáбу, огурсýзе-ни-едьн. **2.** *претња*. — О́ди-о́ди, ако си кьсветан.

одúри свр *тајно чује, сазна, дозна, открије траг*. — Они́ тój одúру, увáту га и измлáту га. — Одúрила Милéвка ка[д]-ће се Драгúш врне из рабóту, па ће га пречéка у Купúнски рúд да му напрúча све за женý. — Има бáба д[а]-одúри кój ти-е напраúл мађúје да се не ожéниш за Јовáнчу. — О́дири ли ká[д]-ће шприцувáње говéда?

одирувáње с гл им од *одирује*. — Тó[j] едúно с одирувáње да дознаéш, тéшко ће оваквój некú да ти кáже. — Без одирувáње не мóж се вóди сéлска палúтика.

одирýје несв *настоји да сазна, тајним путем сазнаје, открива, дознаје*. — Одирýје за квó смо ишлú у Мачкáтицу, ал не мóж [да] одúри, нéма кój да му кáже.

одúше несв **1.** *одмори се*. — Отидé у ладовúнку, да мáлко одúше. **2.** *испушта ваздух*. — Овáј гýма на тóчак ти одúше.

одјáше свр **1.** *оде јашући на коњу*. — О́дјаша накуде Власúну. — Одјашáше заéдно сьс Мúку Алабáка. **2.** *сиђе с коња*. — О́дјаша с коња, па се úстегну у ладовúну кóлко-е дугáчак.

одјéбе свр фиг **1.** *остави, дигне руке, заборави*. — Такви́, ко што-е óн, одáвно сам одјебáл. **2.** *повуче се, заборави*. — Некá одјéбе за тój што тражи. **3.** *уради површно, сландрља*. — Одјебá и тýј рабóту, ськ сам мúран. **4.** *обави полни однос*. — Одјéбе по некý, ако му налети́.

одједнýш прил *изненада, одједном*, в *одеднуш*. — Одједнýш им прдло на пáмет да мéне питýју, ко да сам им já вáжан.

одлáби свр **1.** *попусти, олабави*, в *олаби*. — Одлáби колáн на коњá, да га тóлко не стéза. **2.** фиг *попусти, повуче се у некој расправи, дâ шансу за договор*. — Одлáби

ма́лко, што си то́лко запе́л ко да-е шиће́р у во́ду! — Немо́ј си то́лко дрвен, одла́би ле́чка!

одлабува́ње с гл им од *одлабу(ј)е (се).* — Не́ма одлабува́ње коња́ докле не сти́гнемо до изво́р.

одлабу́е (се) / одлабу́је(се) несв **1.** *попушта, олабављује (се).* — Одлабу́ј дизги́ни, да не ка́скају коњи́. — Одлабу́ју се вре́ће на сама́р како го́ђ да ги вр̀жем. — Одлабу́е ми се каиш, ће ми спа́дну чеши́ре. **2.** фиг *попушта у строгости или у неком ставу.* — Ви́диш ли да си ги мло́го прите́гал, а ти одлабу́ј; ако ви́диш да си мло́го одлаби́л, а ти прите́гни па́.

одла́га несв **1.** *одлаже.* — Одлага́ иде́ње у рабо́ту, одлага́, па кад виде́ сви́ отишли́, мора́ и о́н да збе́ре бага́ш. **2.** *оставља.* — Куде́ ће одла́гамо рженицу, ка[д]-цу пре́саци пу́ни? — Одла́гај дрва́ уз дрвни́к. **3.** *празни, чисти казан.* — Тре́бе сѣк да одла́гамо каза́н.

одлазе́ње с гл им од *одлази.* — То́ј ни-е су́дбина, ста́лно одлазе́ње у печа́лбу.

одла́зи свр *одбауља (лази дете).* — О́длази дете́ накуде ба́бу.

одла́је свр *отпрати лајањем (пас).* — Ђу́ма о́длаја Со́тира низ малу́.

одла́кне свр *ослободи се муке, терета.* — О́длакну ми кьд ми то́ј ре́че за Цветислова, да и на њега еднуш сѣвне.

одла́ндра свр фиг *одскита, одлуња.* — Не питу́је ни́кога, одла́ндра негде́ и не́ма га до вечеру. — Па́ се о́дландра куде ону́ј Руселе́ну ис-Попади́сци.

одле́га свр **1.** *одспава, одмори се.* — Отиде́ да одле́га неки́ са́т, мло́го се уморѝл. **2.** фиг *одболује.* — Гри́пча се мо́ра одле́га бар едну́ неде́љу.

одлежи́ свр **1.** фиг *одболује.* — Ће одлежи́ неде́љу дьна, па ће оздраве́је. — Бо́лес се мо́ра одлежи́, не мо́ж да му про́јде на но́ге. **2.** фиг *буде у затвору.* — И то́ј што-е одлежа́л две́ го́дине, за њега нејѐ ни́шта, па́ си рабо́ти по ста́ро. — Ама ћу га одлежи́м, ал ћу га утепам, о́дви ми се ви́ше од ти́ја кучешља́к. — И́ма га одлежи́м на едну́ страну́ (*ирон*)! **3.** фиг *одстоји.* — Кьд одлежи́ у расто́во бу́ре, и́ма то́ј да бу́де до́бра ракија.

одлети́ свр **1.** фиг *изгуби положај, изгуби посао.* — И Ста́ври у Лескова́ц одлете́ли кра́ци у комите́т. — Одлете́л ис предузе́ће и сѣг се слу́тка бес по́со. **2.** фиг *отргне се.* — Ће ми одлети́ рука́, па ка[д]-те ма́рнем, о́дма се и́ма оћути́ш! **3.** фиг *оклизне се.* — Одлете́ше вој кра́ци и за́бобика се у бачко́љ. **4.** фиг *настрада, погине.* — Једну́ш ће му одлети́ глава́ с они́ја мото́р, како́ бе́сно во́зи.

одликува́ње с **1.** *одликовање, орден, медаља.* — Ту́ј су све́ де́дина одлукува́ња из они́ја ра́т. **2.** фиг *похвала, признање.* — Оно́лко ѓмба ко да му-е за одликува́ње. **3.** фиг *повреда.* — То́ј што се скрши́л, па сѣк едва́ о́ди, то́ј му-е одликува́ње што́-е зида́л коми́ни на ва́брике. — Зарадѐл је одликува́ње на чело́, претепа́ли га у мра́к.

одли́ндра (се) свр *одскита (се).* — Куде́ ли-е одлиндра́ла ова́кој насаба́јле? — О́длиндра се па́ накуде Чу́ку.

одли́та несв **1.** *одлеће.* — Са́мо одли́тају скакци́ прет-косу́. — Поче́ла пи́лишта да одли́тају на ју́г. **2.** фиг *јури.* — Трчи́, па му све́ одли́тају кра́ци.

одлита́ње с гл им од *одлита.*

одлу́нsa свр фиг *одскита, одлута,* в *одландра.* — О́длунsa тике ко́ да-е уда́рен с мо́кру чера́пу. — Ка[д]-Та́ћија одлу́нsa, не вр̀ћа се до на́двечер.

одлу́ра свр фиг *одскита,* в *одландра.* — Одлу́ра от ку́ћу ко овца́ лијари́ца.

одљу́чи свр **1.** *одвоји младунче од мајке.* — Одљу́чи теле́ от кра́ву, да гу музе́м. — Одљу́чи га од ви́ме, да не дрмса кра́ву за ца́бе. **2.** *одвоји стоку* — Одљу́чи на́ша гове́да и нака́рај ги у коша́ру.

одључува́ње с гл им од *одључује, одвајање.* — Вре́ме-е за одључува́ње те́лци, да не иси́сају кра́ве.

одључу́је несв **1.** *одваја сисанче од мајке.* — Отишла́-е да одључу́је те́лци. **2.** *одваја стоку* . — Сама́ гове́да си зна́ју њи́но легло́, па си до́ђу до́м, не тре́бе ги ни́ки одључу́је.

о́дма прил *одмах, с места, истог трена.* — О́дма да се вра́ћа дом. — О́дма да до́ђе на рабо́ту. — Да си гу о́дма довео́л. — Рипи́мо о́дма на но́ге, ће и́демо у Зиљамци да га те́памо.

одма́ва свр *најури, отера.* — О́дмава она́ј кучи́шта ни[з]-сока́к, да не ла́ју око ку́ћу.

одма́га несв *одмаже.* — Ако не мо́ж да му помо́гнеш, не одма́гај му.

одмага́ње с гл им од *одмага.* — Од њега́ и́мам са́мо одмага́ње, за помага́ње нее́ каи́л.

одма́гли свр фиг *побегне, одјури.* — Кьд и́звуче пишто́љ, одмагли́ше Борови́чани низ ри́д у та́м-ту́м.

одма́гли се свр *нестане магле.* — Љу́ди, одмагли́ло се, ће бу́де у́баво вре́ме! — Одмагли́ло се ста́кло, мо́ж се гле́да крос пе́нцер.

одма́кне (се) свр **1.** *помери (се), склони (се).* — Одма́кни котле́ од о́гењ. — Мо́же и она́ да одма́кне ду́пе од огњи́ште, да нешто́ помо́гне, а не сьл ја́. — Одма́кни се од огњи́ште, ће се спла́виш. **2.** *измакне, удаљи се.* — Одмакну́мо им ус-пу́т по́долеко, не́ће мо́ж да ни сти́гну. — Одмакну́ли сьс гра́диво мло́го, те́шко ће ги сти́гне у уче́ње, кьд доса́г неје́ ишьл у шко́лу.

одма́ли свр *начне, смањи, умањи.* — До́ста смо одмали́ли ма́з из вр́чву.

одмаљу́је несв *смањује.* — Одмаљу́ј рабо́ту сва́ки дьн по ма́лко, тако́ј ће завр́шиш по́лако. — Ти допуњу́ј, ја ћу одмаљу́јем, па кои́ одви́је. — Поче́ло се си́ренце у каче́ одмаљу́је.

одмаљува́ње с гл им од *одмаљује.*

одма́нда (се) свр *одскита.* — Ма, о́дманда ду́пе накуде Раки́цку ре́ку, кој зна́је куде́ отиде́. — О́дманда се з-дру́ство у ту́ј пу́сту ре́ку, да ва́тају ри́бе.

одма́не свр *одмахне, одговори махањем руке.* — О́дману ми чи́м се у́качи на во́з. — О́дману и о́стаји рабо́ту за дру́ги пу́т.

одмању́је несв **1.** *одмахује, маше.* — Ко́ј ће му одмању́је, кьд о́н повазди́н седи́ прет-ку́ћу и са́мо ма́нда с ру́ку. **2.** фиг *диже руке од шта, одбија.* — Одмању́је да држи́ фа́нглу и мистри́ју, ће печа́ли на дру́ги на́чин.

одмањува́ње с гл им од *одмањује, одмахивање.* — Навикли смо ми́ на његово одмањува́ње за све́ и сва́шта.

одмаци́ња (се) несв **1.** *склања (се), измиче (се).* — Кьд осе́ти тре́бе се рабо́ти, одмаци́ња гузи́цу. — Од ме́не одмаци́ња, а куде њега́ примаци́ња пу́ну пани́цу. — Од њу́ се не одмаци́ња ни едьн ча́с. — Почео́л се одмаци́ња от ку́ћу, од жену́ и деца́. **2.** изр: **одмаци́ња се од беду́** *стаје на ноге.*

одмаци́њање с гл им од *одмаци́ња (се).*

одме́кне свр **1.** *постане мекан.* — Ове́ј се кру́шке еду́ кьд ма́лко одме́кну. — Не мо́ж се ски́јамо, одмекну́л сне́г. **2.** *постане топлије, ојужи, отопли.* — Одмекну́ла

ма́лко зима́, мо́ж се о́ди по малу́. **3.** фиг *удобри се, постане питомији.* — Чове́к понеки̏ д трéбе и да одмéкне, да се не плáшу од њéга деца́.

одмекнéје свр в *одмекне (1, 2, 3).* — Кьд одмекнéје снéг, направ̀у се љи̏згавице (*1*). — Рáно одмекнеја́ла зима́, да ни не изнена́ди у ма́ј (*2*). — Почéкај неки̏ дн̏, да одмекнéје башта́, па га тьг питу́ј за ту́ј скитњу́ (*3*).

одмекњува́ње с гл им од *одмекњује.* — Ко́ј да чéка одмекњува́ње, мо́ж се и сьг докару́ју дрва́?

одмекњу́је несв **1.** *постаје мекши.* — Турѝ кру́шке у сла́му да зиму́с одмекњу́ју. **2.** фиг *отопљава се.* — Одмекњу́је вре́ме, да ськ дока́рамо дрва́.

о́дмена ж *замена.* — Ово́[ј]-е моја́ о́дмена, са́мо нек пора́сне. — Ће рабо́тимо на о́дмену, да се не прека́лимо од у́мор.

одме́ни свр *замени.* — Сама́ у њи̏ву по це́л дн̏, ни̏ки не́ма да гу одме́ни.

одмењува́ње с гл им од *одмењује (се).* — Ће рабо́тимо на одмењува́ње, да не поцр̀цамо на ову́ј врући̏ну.

одмера́к прил *са задовољством, из задовољства.* — Каква́-е у́бава, одмера́к да гу цу́неш. — Одмера́к да гу гле́даш. — Неé за́пара, па одмера́к да ко́сиш. — Напраи̏мо га одмера́к.

одме́ри свр **1.** *измери.* — Одме́ри ми ки̏ло шиће́р, ки̏ло со́л и ки̏ло ори́з и у вла́шу га́с, ел куде на́с сва́ку ве́чер па́дне мра́к, па ми тре́бе за гаса́рче. — Одмери̏ шини̏к пре́внину и сипа́ у кору́бе за свињe. **2.** фиг *погледа, процени.* — О́дмери ме с о́чи ко да са[м]-му нешто́ ло́шо уработи́л. **3.** фиг *пребије.* — А ка[д]-це вр̀неш, башта́ ће те одме́ри до́бро с каи̏ш, ти́ зна́ш зашто́.

одмеру́је несв *размерава, одмерава.* — Одмеру́ју осно́ву за ку́ћу. — Са[с]-шини̏к се одмеру́је уја́м.

/о́дмет/ м само у изр **неје (бу́де) на о́дмет** *вишак, не смета.* — Не́ће ни бу́де на о́дмет да у́знемо и два́, мо́ж ни неки̏ пу́т и о́н затре́бе. — Неје́ на о́дмет да и Мило́рада ви́камо кьд пастр̀мимо свињу́.

одми́не свр *скрене, заобиђе,* в *оцмине.* — Одми́ни га, немо́ј га заде́ваш, мло́го-е љу́т.

одминьува́ње с гл им од *одминьује.* — Не́ма одминьува́ње, са́мо ре́дом докле не изле́знеш на вр̀ Остро́зуб.

одминьу́је несв *скреће, заобилази,* в *оцминьује.* — О́н одминьу́је на Де́л, за у Павли́чани, а ти́ и́ди пра́во уз дру́м.

одми́ца (се) несв **1.** *одмиче (се), измиче (се).* — Још од поја́те поче́ ни одми́ца и ви́ше га не сти́гомо. — Ко́лко ја́ бр̀згам, то́лко ми о́н одми́ца. — Ја́ се приме́цам, она́ се одми́ца, не́ће седи̏ до ме́не. — Одми́цај се от ку́бе, да ти не изгори̏ бо́ља полови́на. **2.** *склања.* — Одми́цај ту́ј раки̏ју од аста́л, докле неје́ ка́сно. — Пр̀во ме на́говори да то́ј уработим, а сьг одми́ца ду́пе, кьд је о́пасно.

одмицање с гл им од *одмица (се).* — Кво́-е то́ј одмицање од ме́не, несьм гу́бав. — Навикал на одмицање ка[д]-тре́бе да се помо́гне.

одмр̀си (се) свр **1.** *размрси (се).* — Не мо́ж ко́су да одмр̀си. — Одмр̀си ми ови́ја ко́нци, не мо́гу да плете́м. **2.** фиг *расплиља.* — Што́ о́н замр̀си, ни̏ки па́метан не мо́ж да одмр̀си.

одмрсува́ње с гл им од *одмрсује (се).* — Ви́кај си некога́ дру́гога за одмрсува́ње, то́-е мло́го ср̀ткаво.

одмрсу́је (се) несв *распе̄тљава (се)*. — Ја́ ли ћу одмрсу́јем њи́не запетља́нције?! — Како́ се ово́ј одмрсу́је, мо́ра ми пока́жеш.

одму́си се свр *пре̄стане да се љӯти*. — Не секи́рај се за њега́, како́ се намуси́л, тако́ј це одму́си.

однапре́д прил **1.** *пре̄, раније, некада, унапре̄д*. — Однапре́д си има́л куде́ да иска́раш гове́да [у] у́трину да пасу́, сва́к су гу усади́ли з-бо́рови. — Однапре́д смо се договори́ли како́ ће рабо́тимо. **2.** *испре̄д*. — Ти́ и́ди однапре́д, а ја́ ћу оса́д ко́ла.

одневи́ди свр *све мање види, обневиди*. — Одневиде́ла сам веће́м, па и́дем ко у́лава, све́ о́пипом.

одневидува́ње с гл им од *одневидује (се)*. — Да-е са́мо одневидува́ње, и дру́ге ме бо́љке снашле́.

одневиду́је (се) несв *губи (се) вид*. — И́ма нека́ до́бо како́ сам поче́л да одневиду́јем, па си но́сим стапче́. — Поче́ло се одневиду́је, при́ке, удари́л ста́рос на ме́не.

однегде́ прил **1.** *однекуда*. — Однегде́ се дову́че, три́ га дњна не́маше. **2.** *од неког тренутка (времена)*. — Однегде́ се ви́ше ни́шта не се́ћам. **3.** *из нечега*. — Однегде́ изву́че ово́лку ножи́ну.

однедознаву́је несв *губи па̄мћење*. — Поче́ла да однедознаву́је.

однезна́је свр *по̄стане забора̄ван, сенилан*. — На ма́ови, си́нко, однезна́јем куде́ сам и кво́ рабо́тим.

однезнају́је несв *по̄стаје сенилан, забора̄ван*. — Де́да однезнају́је, тре́бе неки́ да га чу́ва.

однема свр **1.** *изгуби имета̄к, осирома̄ши*. — Однема́л откако́ га затвара́ше. **2.** *изгуби неког блиског*. — Откъд га о́днема, поче́ се до́м зати́ра. **3.** *не̄стане, изгуби се*. — И куде на́с ги већ однема́ше за́јци, потепа́ше ги ловци́је с ке́рови. — О́днема гу жена́ одедну́ш и гото́во, ко да неје́ ни била́.

однема́јкуде прил *од беде*. — Доне́ла ми ручък однема́јкуде.

однемо́гне свр **1.** *по̄сустане, оболи*. — Две́ го́дине како́-е однемога́л на но́ге. — Одедну́ш однемогла́ и ле́гла у кре́вет. **2.** фиг *пре̄тера, преврши меру*. — Ја трпи́м, трпи́м, па кьд однемо́гнем ви́ше, тъг му све нака́жем.

однемо́же (се) свр *по̄сустане (се), изнемогне (се)*. — Сък ри́нташ, а кьд однемо́жеш, ћу те пи́там кои́ ће те гле́да. — Ка[д]-це однемо́же — однемо́же се, бада́ва ме те́раш да рабо́тим, све́ сам арабат.

однесе́ свр **1.** *уништи, упропасти*. — Ду́ну аламу́ња и однесе ни руко́љке у там-ту́м. — Ће ни однесе́ ве́тар, ко́лко се раздува́л. **2.** *украде, угра̄би*. — Ори́л ни однесе на́јубаву кокошку. — Ра́дио-апера́т ни однесо́ше Бу́гари у ра́тно вре́ме. **3.** *врати́*. — Однесе си до́ма седло́ и дизги́н. ▪ трп прид одне́т, -а, -о *однесен, по̄несен*. — Откъд је ти́ја котъл одне́т куде калаци́ју и још га неје́ калаиса́л.

/однесе́ по́беду/ изр *бӣти запажен, уочен, атракти́ван*. — Обле́ко се по стари́нски: нани́зана ву́та с ла́ске и мани́стра, кошу́ља с ћенари́, шаре́на тканица, опьнци — и на собо́р однесо по́беду; са́мо су ме́не сликува́ли и заустаља́ли да се питу́ју.

однечува́је несв *губи слух*. — Од нека́ вре́ме поче́л да однечува́је.

однечу́је свр *изгуби слух, оглуви*. — Мого́-е ло́шо ка[д]-чове́к однечу́је.

одни́где прил *ни од куда, ни од кога*. — Скра́ше ми се ко́ла у Широ́ку ба́ру, а по́моћ одни́где. — Ство́ри се одни́где, не видо́ о́ткуде дојде́.

односе́ње с гл им од *односи (се)*. **1.** *крађа*. — То́-е било́ едно́ односе́ње, ко́ј што дова́ти. **2.** *расправа, договор*. — Те́жак неки́ човек, не́мам ви́ше жи́вци за односе́ње с њега.

одно́си несв **1.** *краде, пљачка*. — Кьд је ни́чијо, одно́си ко́ј што сти́гне. **2.** *разноси*. — Ве́тар одно́си ли́сје у о́лук, па га запи́ши, не мо́ж вода́ да тече́.

одно́си се несв **1.** фиг *бори се, стара се, брине се*. — Одно́си се с ко́њи по це́л дн. — Не мо́гу се одно́сим с ова́ј деца́, не́мирна донде́. — Остаре́л, не мо́ж се одно́си са[с]-сто́ку, зато́ј гу продава. **2.** фиг *има посла, губи време*. — Не́ћу з-буда́ле да се одно́сим, несьм то́лко па́метан.

одње́кња прил *од прекјуче*. — Ово́[ј]-е млеко́ одње́кња, мо́же бит да се поквари́ло.

одо́бри свр *постане добар*. — Одобре́л нешто́ ча Милути́н, па ни да́ва да бе́ремо од његове́ ја́буке и кру́шке.

одо́вде прил *одавде*. — Да по́чнемо одо́вде да ко́симо, па наку́д паду́ину. — Ни́је смо одо́вде, а откуде́ сте ви́је?

одову́д прил *одовуда, с ове стране*. — Ти́ га бр̀зни одову́д, а ја́ ћу одону́д, докле га не салети́мо. — Одову́д Чемерник се ви́ди Мора́ва.

одову́тке прил в *одовуд*. — Одову́тке изле́зе зајче́ с нађу́лени у́ши, па шму́гну у шиба́к.

одо́дма прил *одмах, истога трена*. — Одо́дма да си пошьл до́м, че́кају те за нешто́.

одозго́р прил *одозго, с горње стране, с врха*. — Одозго́р по́чнеш да бе́реш се́но па надо́л. — Одозго́р узи́мај дрва́, она́ су по́сува.

одозго́рке прил в *одозгор*. — По́чни одозго́рке да тре́биш ливаду. — Пошли́ су одозго́рке, па ће полак да сти́гну на вре́ме.

одоздо́л прил *одоздо*, с *доње стране, са дна*. — Ка́[д]-це врну́сте одоздо́л, из Мр̀ковицу? — У́зни кру́шке ис кро́шњу одоздо́л, по́благе су те́ј одоздо́л.

одоздо́лке прил в *одоздо*. — Одоздо́лке ту́ри суварѝ, одозго́р по́влажна кубар-четѝја, а квасницѝ у ре́лну да се нагре́ју.

одоздо́лњи, -а, -о *који је доле, одоздо*. — Доне́си ми пи́јук из одоздо́лњу ку́ћу. — Изву́чи одоздо́лњи ца́кови.

одо́кле прил *одакле*. — Одо́кле су ти ови́ја косачѝ? — Одо́кле ти-е сна́јка? — Одо́кле ти-е жена́, одо́тле си и ти́ (*изр*). — Одо́кле ће по́чнемо да жње́јемо?

одо́клен прил в *одокле*. — Одо́клен да ти при́чам? — Одо́клен о́ћеш!

одо́ко прил *гледано очима, немерено*. — Одо́ко и́ма три́ес ки́ла. — Одо́ко не́је ло́ша, а ква́-е музи́ља, при́ке, то́ј ће те́к [да] ви́диш. — Одо́ко неје́ твоја́ при́лика.

одоле́к прил *из далека, из даљине*. — Поте́гли то́лко одоле́к куде на́с на собо́р. — Му́ж во[ј]-е одоле́к.

одоле́ко прил в *одолек*. — Дошли́ ни косачѝ одоле́ко, откуде Мањак.

одоле́чи (се) свр **1.** *удаљи се*. — Голе́м смо ро́д, ал смо се одолечѝли, гото́во се не позна́вамо. **2.** *оде далеко*. — До́јди по́близо, мло́го си се одолечѝл. — Ти га па о́долечи, прима́кни се. — То́лко си га одолечѝл, да се о́пште не ви́ди. **3.** фиг *отуђи се*. — Одолечѝше ни се с му́жи по ту́ј пу́сту рабо́ту.

одолечува́ње с гл им од *одолечује (се)*. — Ће и́де с му́жа у рабо́ту, не мо́ж да поднесе́ одолечува́ње.

одолечу́је (се) несв **1.** *удаљава (се).* — Не одолечу́ј ми те́кме, како́ ћу мал-тери́шем? — Одолечу́ју се уз дру́м, едва́ се ви́ду. **2.** фиг *ту́ђи (се).* — Одолечу́је га од родни́ну, ко да није њи́н. — Почо́мо се одолечу́јемо, ко да несмо́ ро́д.

одо́м прил *од куће.* — Поздрави́ше те о[д]-до́м да се бр̀зо вр̀ћаш, тре́беш им и́тно. — То́ј сам си поне́л о[д]-до́м, да не купу́ем.

одо́ми се свр *скући се.* — Оделѝли се, па се сва́ки за́себно одоми́л.

одо́нде прил *оданде.* — Тре́бе да ми помо́гнеш да пренесем вре́ће одо́нде до а́мбар.

одо́ндека прил в *одонде.* — Одо́ндека и́злете за́јац, па побе́же нис пади́ну.

одону́д прил *с оне стране, одонуда.* — Изле́зе одону́д вепре́. — Одону́д ће по́чнемо да загр̀ћамо компири́. — Ви́ одону́д, а ми́ ће́мо одову́д и ће га ува́тимо.

одону́тке прил в *одонуд.* — Вр̀ни гове́да одону́тке.

одо́поко прил *наопако.* — Обу́ј едну́ чера́пу налице́ а дру́гу одо́поко, да те не уро́чу.

одо́тле прил *одатле.* — Пу́т и́де одо́тле дотле́. — Одо́кле си? — Одо́тле и одо́тле!

одоцни́ (се) свр *закасни (се), окасни (се).* — Немо́ј ни па́ одо́цниш обе́д. — Ако одо́цниш, не́ће те пу́шту у ку́ћу. — Одоцни́ се мло́го не мо́гу за ви́дело да сти́гнем до́м.

одработи́ свр *одради, одужи дуг.* — Одработи́ и ту́ј беду́. — Кьд одрабо́тиш куде ње́га, да до́јдеш и куде ме́не едьн дьн.

одрабо̀ћува́ње с гл им од *одрабо̀ћује.* — Не́мам да ти пла́тим, ако мо́ж на одрабо̀ћува́ње, три-дьна ћу ти жње́м, ако тре́бе и четѝри.

одрабо̀ћу́је несв *враћа услугу, одрађује.* — Одрабо̀ћу́јемо то́рник, кьт несмо́ работѝли. — Одрабо̀ћу́јем што ће ми дока́ра три́ во́за дрва́. — Све́ сам одрабо̀ћува́ла да ги ишколу́ем.

о́дран, -а, -о **1.** фиг *по̀краден, опѐљешен.* — Ко́ј се ва́ти у њи́но ко́ло, мо́ж да изле́зне са́мо о́дран. **2.** фиг *прѐтучен.* — Лежѝ у деме́к о́дран о[д]-тепа́ње.

одра́ни свр *подигне, стави на ноге, опо̀храни.* — Дете́ сам одрани́ла све́ на довива́ње, ни́ки од на́ши није те́л да ни погле́да.

одра́но прил *од ју̀тра, зарана.* — Ће по́јдемо одра́но у Преде́ње, да ни не ува́ти врући́на.

одра́пи свр фиг *прѐвише напла̀ти, прѐплати, одере.* — Одрапи́л га за оно́ј коњче́ што му прода́л. — О́драпи ме, узе́ ми то́лке па́ре за крвомо́чљиво кравче́.

одре́кне свр *одустане, о̀ткаже (веридбу, кумство).* — Била́ сам се обре́кла на Добро́сима и несьм могла́ да одре́кнем, ако сам виде́ла да ми га ср̀це не́ће.

одре́ме свр **1.** *одспава.* — Вати́ла ме дре́мка, мо́ра да одре́мем, па што бу́де. — Одрема́ га ја до́бро. **2.** фиг *прѐћути.* — Ка[д]-тре́бе нешто́ да се ка́же, о́н у́век одре́ме.

одре́ња свр *исту̀че, пребије.* — О́дрења га оћоте́к, сьг ми́рна ба́чка.

одрече́ свр *одустане,* в *одрекне.* — Каква́-е то́ј девојка обре́кла се, па да ни одрече́? — Тре́беше да до́јде, па одрече́.

одр̀жи (се) свр **1.** *издржи.* — Укачѝше ми два́ ца́ка на грби́ну, бе́ше ми те́шко, ал се одржа́ на но́ге. — Два́ес го́дине се одржа́л како прецеднѝк. **2.** *очува, сачува.* — Ни́ки ме не пи́та како́ сам одржа́ла ку́ћу и има́ње у на́јгоро вре́ме.

одри́не свр *очисти, изрине.* — Тре́бе се одри́не прти́на до кла́данац. — Пу́сти га нека одри́не ђу́бре прет-коша́ру.

одриња́ње с гл им од *одриња́је.* — Ви́кај га на одриња́ње сне́г, да изле́знемо ис ку́ћу.

одриња́ње несв *чистити, уклања.* — Одриња́ње со́спе око поја́ту.

одри́па несв *одскаче.* — Све́ сре́ћан о́дрипа у шко́лу. — О́дрипа за́јац у гр́мење. — Сла́бо ти одри́па та́ј ло́пта.

одри́пи свр **1.** *одскочи.* — О́дрипи ми ср́це ко зајче́ кьд гу видо́ онакву́ у́баву. **2.** фиг *раздани се, буде подне.* — Оно́лко одрипи́ло сльнце, а ти́ још у цр́ге?! **3.** фиг *буде унапређен, постане нешто, обогати се.* — О́дрипи на́ш Со́ња у Леско́вац за пре-це́дника о́пштину.

одри́пка свр у дем знач: *одрипа.* — Ло́пта вој о́дрипка, не може́ гу ва́не. — О́дрипка зајче́ низ ри́д. — Одрипка́ше пи́лишта по ква́чку.

одрипкува́ње с гл им од *одрипкује.*

одрипку́је несв дем знач *одскаче.* — Не мо́же да седи́ш на срчени́цу, ста́лно одрипку́је нис-пу́т.

одри́пне свр **1.** *одскочи.* — О́дрипну о[д]-цто́г и смота́ се до́ле, измести́л но́гу. **2.** фиг *постане нешто, буде унапређен.* — Ће одри́пне и мо́ј Тико́мир, са́мо кьд му до́јде вре́ме. — О́дрипну, мо́ре, о́н на голе́мо.

одри́ца (се) несв *одриче (се), пориче.* — Мо́ж да одри́ца ко́лко о́ће, кьд га виде́ли са[с]-Стаме́ну у се́њак. — Одри́ца се от ку́ћу и има́ње, сьл да га доче́увају.

одри́ча (се) несв в *одрица (се).* — Не мо́ж да одри́чаш кьд је тако́ј било́. — Це одри́ча о[д]-деца́, ни́ки га не гле́да по[д]-сто́рос.

одрича́ње с гл им од *одрича (се).* — Ка́сно му-е за одрича́ње, ће рекну́ с па́мет изветреја́л.

одри́шка свр *одрије њушком (животиња), ископа.* — Одришка́ли ку́чићи не-кака́в мршо́љ у пади́ну.

одришкува́ње с гл им од *одришкује.* — На не́колко ме́ста по ливаду наодим некакво́ одришкува́ње.

одришку́је несв *откопава њушком (животиња), ископава.* — Какво́ ли па ськ одришку́је по шума́к? — Поче́ле ди́вје свињe но́ћу да одришку́ју компири́.

одро́би (се) свр **1.** *ослободи (се).* — До́јди да ми одро́биш кльу́ч из бра́ву. — Ову́ј у́трину све́ до Голе́ми Чемерник су на́ши ста́ри купи́ли ка[д]-цмо се о[д]-Ту́рчина одробили. — Одро́би коња́ и[з]-желе́за. **2.** *изглави (се).* — Да не дојдо́ше лу́ди, ни́кад не би одроби́л ко́ла из батла́г. **3.** фиг *ослободи се обавезе, завриш напоран посао.* — На́јзад се одроби́ од оно́ј малтерисува́ње фаса́ду. **4.** фиг *спаси се.* — Едва́ се одроби́л од ону́ј женети́ну, од они́ја на́пас.

одрове́ свр *отплаче.* — Нека́ одрове́, па це сми́ри.

одро́ди се свр *не осећа се више родом.* — Ми́ смо се ода́вно одроди́ли, ськ ко да несмо́ ро́д.

одр́па свр *поцепа.* — У́вати га за цемпи́р, све́ га о́дрпа. — Одрпа́л ципе́лке а јучер ги обу́л. ▪ трп прид **одр́пан**, -а, -о *поцепан, у ритама.* — Не мо́гу ви́ше ваково́ј одр́пан ме́ђу љу́ди. — Дојде́ о[д]-цобо́р одр́пан, ко да су га ву́ци дави́ли.

одрнаве́је свр *постане дроњав, одрпан.* — Све́-е на њега одрпаве́ло, ле́гла кр́па на за́крпу.

одрпа́ви (се) свр в *одрпавеје.* — Сви́ смо већем одрпави́ли, тре́бе се подно́вимо, али с-кво́? — Одрпави́л се ко да се крос тр́ње провукува́л.

одр́пан, -а, -о *поцепан, дроњав.* — Одр́пан како ву́к у про́лет.

одр́пано с *поцепано, старо одело.* — Обуку́ј нешто́ одрпа́но, да се не пр́љаш кьд ме́шаш ма́лтер.

одрпо́тина ж *по̄цепана, одр̄та одећа.* — Дала́ му да обуче́ неке́ одрпо́тине. — Сту́ри с те́бе ту́ј одрпо́тину, не а́ли све́т.

одртаве́је свр *оматори, остари.* — Већем сам одртаве́л, не мо́гу се бо́рим сьс има́ње. — Одртаве́л, а па́мет нее́ сте́кал. — Одртаве́ а јо́ш се нсе́м наживе́л.

одрта́ви свр в *одр̄тавеје.* — Одртави́л па се едва́ бо́ри. ▪ трп прид **одрт, -а, -о** *ма̄тор, ста̄р, изанђао.* — Одрт а заде́ва се с-мла́де же́не.

одрте́је свр в *одр̄тавеје.* — Ћу га пи́там ко́ј ће да га гле́да кьд одрте́је.

одру́би свр *одсече, по̄сече.* — Тре́бе да ми одру́биш едну́ бу́ку до́ле, у шума́к. — Ћу му одру́бим гла́ву за то́ј пцова́ње.

одру́са свр фиг *срчано одигра у колу.* — Одрусамо у Село́, на Проко́пје „власи́нку“ и „ста́ру пра́вку“ одмера́к.

одсви́ри свр фиг *добије своје, одгости́ра.* — Одсвири́ла-е она́ своје́ куде ме́не, ськ мо́ж дру́гога да мьсти.

о́дсеца свр **1.** фиг *једва однесе.* — Мло́го си му натура́ла у то́рбу, едва́ гу о́дсеца у Преде́не. **2.** фиг *нерадо оде.* — Нее́ му се ишло́, ал о́дсеца ја́јца у рабо́ту. **3.** фиг *одведе силом.* — Одсеца́ше га де́вери из о́пштину у Село́, да пре́спи неку́ но́ћ куде њи́.

одси́пе свр **1.** *одлије, одасйе.* — Одси́пи по́ла ца́к це́мент у те́кме за про́дужни ма́лтер. **2.** *одасйе мало ракије из чаше на земљу за по̄кој душе.* — Одси́пи за по́кој ду́шу на Арга́ћију.

одсипува́ње с гл им од *одсипӯје.* — Тре́бе му одсипува́ње, ће се препу́ни котле́ с раки́ју.

одсипу́је несв **1.** *одлива, одасипа.* — Одсипу́ј ми из вре́ћу у реше́то напома́лко, да не стрвимо жи́то. — Из балон одсипу́ј раки́ју у вла́ше и кондири́. **2.** *одлива мало ракије на земљу за по̄кој душе.*

одскр́кне свр *о̄твори делимично, одшкрине.* — Одскр́кни ма́лко лу́втер да уле́зне ва́здук. — Одскркну́л капа́к па уле́зал пога́нац у а́мбар.

одскркњува́ње с гл им од *одскркњује.* — Навикло ку́че на одскркњува́ње, па че́ка да му одскр́кнем вра́књицу да изле́зне.

одскркњу́је несв *одшкрињује.* — Бада́ва затва́рам кьд неки́ ста́лно одскркњу́је вра́књицу на гради́нче да уле́зну сви́ње. — Ве́тар одскркњу́је капа́к.

одсми́не свр *скрене другим пӯтем.* — Кьд ме сре́тнеш, бо́ље одсми́ни да те не би́јем. — Ће одсми́неш куде Ла́гини, па низ ри́д у Овсиште.

одсмињува́ње с гл им од *одсмињује.* — Ћу те подсе́тим ка[д]-ти-е вре́ме за одсмињува́ње.

одсмињу́је несв *скреће другим пӯтем.* — Ту́ј, на раскр́сје, они́ одсмињу́ју за Говедаро́вци, а ми и́демо уш-Чу́ку. — Неје́ смејала ни овца́ да одсмињу́је у његово, о́дма ви́ка, де́ре се.

одсни́ свр **1.** *одспава.* — Нека ма́лко одспи́, мло́го се данъс изоди́л. **2.** *наспава се.* — Наћаске да о́дспиш, па ће на́јутро ора́тимо. **3.** *пресйава.* — Вечерку дете́ у́век о́дспи.

о́дступница ж фиг *могућно̄сйи да се оде у град, сйан, кӯћа.* — Ел и́маш неку-о́дступницу, ел ћеш овде́ да чамре́јеш до накра́јке. — Направи́л сам си о́дступницу у Бе́оград.

одугу́је се несв *одужује се.* — Јо́ш мло́го и́ма да ми се одугу́је, ко́лко сам га задужи́л.

оду́жа (се) свр *по̄стане дужи, одужи (се)*. — О́дужа дѝн, мо́ж се нешто́ и сраборти. — Одужа́мо чека́ње у кафа́ну, а во́з јо́ш не доо́ди. — О́дужа се њо́јна бо́лка. — О́дужа се моја́ му́ка на ови́ја бе́ли све́т.

одужува́ње с гл им од *одужује (се)*. — За одужува́ње по́со несмо́ ни орати́ли. — Ће ни ко́па три́ дѝна за одужува́ње ла́њски ду́г.

одужу́је несв **1.** *одуговлачи*. — Одужу́је нешто́ с рабо́ту, ко да се пора́ђа. — Одужу́је с ти́ја кре́денац, а ре́че бр̀зо ће га напра́ји. **2.** *враћа дуг*. — Це́л живо́т да одужу́је, не мо́ж ми вр̀не ду́г.

одужу́је се несв **1.** *продужава се*. — Ко да се одужу́је ово́ј ле́то с у́баво вре́мс. — Одужу́је се моје́ чека́ње на рабо́ту. **2.** *враћа се дуг*. — Не мо́ж да пости́гне да се одужу́је на сви́.

оду́зне (се) свр **1.** *одузме (се), о̄тме (се)*. — Ће им оду́зну јунца́ за по́рез и при́рез. — Одузе́ше ни на́јубаву лива́ду.– Мо́ж све́ да ти се оду́зне, што неси́ сте́кал са[с]-сво́ј зно́ј. **2.** фиг *изненади се, забезекне се*. — Одузну́ се кьд ми ре́коше то́ј за Стани́мира. **3.** фиг *укочи се, по̄стане не̄покре̄тан*. — Кво́ ће рабо́тиш, ка[д]-ти се од реу́му оду́зну ру́ке и но́ге?

одуко́р прил *од стида*. — Одуко́р не мо́гу се ви́ше поја́вим куде те́тку, ода́вно сам била́ куде њу́. — Одуко́р да онако́ј ви́ка на ста́ру жену́, мо́гу му ма́тер бу́дем.

одумува́ње с гл им од *одумује, оговарање*. — Немо́ј ми при́чаш то́ј, не во́лим одумува́ње.

одуму́је несв *оговара*. — Нашла́ курбе́тка да ме одуму́је куде́ мој ро́д.

оду́ши свр *расте̄рети се, да си одушка*. — Ћу одуши́м кьд у́мрем, до тьг са́мо му́ка и рабо́та.

о́душка ж *олакшање, расте̄ређење*. — Не́мам си ни́какву о́душку, оцву́д ме сте́гло, ће ме уда́ви.

оћу́трос прил *јӯтрос, од јӯтрос*. — Пођдо́мо о-до́м још оћу́трос, да сти́гнемо на вре́ме.

оћу́трошњ, -шња, -шњо *јӯтрошњи*. — Ел ти то́ј оћу́трошњо млеко́, си́пни ми едно́ ло́нченце?

ожало́стен, -а, -о *ожалошћен*. — Немо́ј гу ди́раш, нешто́-е ожало́стена.

оже́ни свр фиг **1.** фиг *прода*. — Оженѝ воло́ви у Ле́бет за педесе́ ѝљаде, па ми жа́л. **2.** фиг *пребије*. — Ће те оже́ни баште́ сьс мазуљи́цу ис Тврди бре́г.

оже́ни се свр поред уобичајеног значења и *уда се*. — Јуче́рке се оженѝла Мари́ка за Мио́мира и[з]-Злата́нци. ▪ трп прид **оже́њет**, -а, -о **1.** *ожењен*. — Несьм знала́ да-е оже́њет, не би о́н од ме́не ни́шта добѝл **2.** *удата*. — И ће́рка ми-е оже́њета одавначке́, и́ма две-деца́.

ожи́ве́је свр *оживи*. — Ће оживе́је деда-Јорга́ћија кьд Власи́на потече́ нагор, ел кьд пр̀дне мр̀тав.

ожи́ња свр в *ожње*. — Ожи́ња ечам у Поло́м.

о́жње свр *ожсање, по̄жсање*. — Ожње́сте ли већем? — С ко́лко ср̀па ожње́сте рженицу на Ви́тел?

ожње́је свр *ожсње, по̄жсање*. — Јо́ш да ожње́јемо овьс у Ки́тку и заки́тимо Бо́гу бра́ду.

о́жуљак м **1.** *жуљ*. — От косу́ ми рипи́л о́жуљак на ру́ку. — Доби́л сам о́жуљак на но́гу о[д]-те́сну ципе́лу. **2.** *ожиљак*. — От кво́ ти-е ти́ја о́жуљак на пле́ћку?

ожу́љи (се) свр *нажуља (се)*. — Све́ ме о́жуљи До́рча бе[з]-седло́. — Ожуљи́ле дете́ пр̀тене га́ће. — Ожуљи́ се седе́ћи на ону́ј дрвену клу́пу.

озби́љи се свр **1.** *уозбиљи се*. — Озби́љи се едну́ш, немо́ј се ста́лно измота́ваш. **2.** *по̄ста̄не озбиљан, ста̄мен, нормалан*. — Мисле́ли смо кьд порасте́ и оти́де у во́јску, це озби́љи, ал ни́шта од то́ј: мога́ре у шу́му, мога́ре и[з]-шу́му.

озго́р прил в *одозгор*. — Озго́р не́бо, озго́л земња́, а по сре́ду — четвр̀так. — Озго́р ли дојде́, откуде́ Ми́кини? — Иде озго́р нека́ несре́ћа, мло́го га стунти́ло. — Што га неси́ турил озго́р, да га ла́ко на̀јдеш. — Озго́р до́јде вршњи́к, а озго́л црепња́ сьс ле́б, па се то́ј пече́. — Озго́р тече́ жу́та вода́ и доне́се жу́те ри́бе, и дојдо́ше рибари́ без но́ге, и вати́ше ри́бе без ру́ке, и посоли́ше ги бе[з]-со́л, и испе́коше без о́гењ, и изе́доше без уста́ и исра́ше ги без ду́пе (*бајалица про̄тив усова*).

озго́рањ, -рња, -рњо *који је одозго*. — Ти́а трупа́ц озго́рањ, нек си оста́не озго́р, ел се напе́кал.

озго́ре прил в *одозгор*. — Сле́зни озго́ре, што си се укачи́л у цре́шњу.

озго́рке прил в *одозгор*. — Иди́ јо́ш по озго́рке, па гу оту́д обле́ти, да те не ви́ди.

озго́рњи, -а, -о *који је одозго*. — Дошла́-е из озго́рњу малу́ за Си́бина. — Озго́рње та́лпе не́ће ме́њамо, са́мо озго́лње због сипа́ц.

озго́л прил в *одоздол*. — Едва́ дојдо́мо озго́л, и[з]-Село́, с ови́ја това́р. — Озго́л су кру́шке, а озго́р гро́зје у ко́ш. — Озго́р дрва́, озго́л жа́р, па бабњи́!

озго́лке прил в *одоздол*. — Ка[д]-ће докару́еш се́но озго́лке, из Мр̀ковицу? — Озго́лке обле́чи вланелу.

озго́лњи, -а, -о *који је одоздо*. — Ово́ј ти-е озго́рњи ча́ршав, а ово́ј озго́лњи.

оздраве́је свр *оздрави*. — Са́мо дете́ да ми оздраве́је, па ћу гру́дачки да трчи́м на рабо́ту. — Тре́бе да лежи́ да оздраве́је, а не на но́ге да болу́је.

озеленеје (се) свр *олиста̄, зазелени (се), све озелени*. — До́јди кьд Чеме́рник озелене́је, да види́ш Бо́жјо убави́ло.– Озеленеја́ло се до на вр̀ Чеме́рник, изле́зал ли́с, па се раскокори́л, лепота́ од Бо́га.

озида свр фиг *по̄дигне, сагради*. — Још пре два́ес го́дине су озида́ли ку́ћу у Сме́дерево. — Испомо́гоше ми бра́ћа те озида́мо ку́ћу.

о́зиме с *по̄расе које се чува по̄реко зиме*. — Ра̀ним едно́ о́зиме, па до та́м, за на̀есен.

озимкар́ м фиг *по̄чалбар који се зими није враћао кући*. — Озимкари́ су и зи́мени остањува́ли на рабо́ту.

озимку́ља ж *крава која се музе и зими*. — Да неје́ ова̀ј озимку́ља, ћа́вола би зиму́с пи́ли млеко́.

озимче́ с *по̄расе које има више од једне године*. — Ово́ј озимче́ ће ко́љемо дру́гу го́дину.

озлеје́ћен, -а, -о *срдӣт, љӯт*. — Онако́ј озлеје́ћен ви́ше не те́ с ме́не ни едну́ да продума.

озлеје́ћи се свр *расрди се, разљӯти се, озлоједи се*. — Кьд ми то́ј ре́че за моје́га му́жа, озлеће́ћи се до бо́га, те́ше гу ту́ј смаво́шем.

озно́и се свр *озноји се*. — Озно́и се от премишљува́ње кво́ ли га за́држа да не до́јде на вре́ме.

оса́д прил *о̄по̄зади, сто̄рага, са задње сто̄ране*. — Едьн ће те́ра волови́ оса́д, а дру́ги ће ги во́ди. — Деца́ нека се ука́чу оса́д. — Куде́ се тако́ј оса́д у́лопа? — Са́мо ги заспћа оса́д.

оса́дњи[1] -а, -о *који је на крају.* — Ста́лно-е оса́дњи, умеје́ ли некъд да испредња́чи?

о́садњи[2] -а, -о *који је у задњем делу.* — Неје́ бьш са́ђан, ал је ту́ј негде́ о́садњи.

осе́бе свр *озебе.* — Не те́ да се обуче́ како тре́бе, по́сле кьд осе́бе немо́ј ми се жа́ли.

осе́бне свр *озебне.* — Ће осе́бнеш тако́ј гољиждри́в по у́лице.

осебо́тина ж *промрзлина.* — Ка[д]-це ме́ња вре́ме, устрну́ ми осебо́тине.

оси́ва се несв **1.** *одазива се, јавља се.* — Залу́[д]-це де́реш, ни́кому се не одси́ва. **2.** *излази у сусрет, хоће да помогне.* — Оси́ва се кьд ни потре́бе. — Пр̀ви се оси́ва куде́ затре́бе.

осива́ње с гл им од *осива се.* — Куде њи́ сла́бо осива́ње за ку́лук.

оси́да свр *сазида.* — Осида́ли ку́ћу у Ни́ш, куде Пантели́ју.

оси́па свр *оде газећи дубоки снег.* — Осипа до Славу́јеви да однесе́ пра́шак, ма́ти му бо́лна.

о́сипи свр *поскочи, одскочи.* — Како́ се́деше, одедну́ш о́сипи од столи́чку кьд гу спа́зи на вра́та.

оси́пне свр в *осипи.* — Ће оси́пне пре́чка, па те уда́ри у о́чи.

оси́ра се несв *осврће се.* — Кво́ се сва́ки ча́с оси́раш, кога́ очеку́еш?

осира́ње с гл им од *осира се.* — Не́ће ти помо́гне осира́ње, но мати́ку у ша́кс, па копа́ње.

осове́ се свр **1.** *одазове се.* — Не́-це осове́, кьд га ви́кају. — Како́ це осове́ кьд не чу́е. **2.** *јави се да помогне.* — Осове́ се сва́кому да помо́гне.

осо́вне се свр *јави се одмах.* — Осо́вни се, бре́, да те то́лко не ви́кају!

оспе́не се свр **1.** *осврне се.* — А ја́ не да се оспе́нем, проклету́ља, да ви́дим, оту́д и́де бакса́уз, но се снаве́до да ме уда́ри. — Увек се оспе́не кьт про́јде куде Жи́кину ку́ћу, наплаши́ло га оно́ј његово́ кучи́ште. **2.** *угледа се на кога.* — Оспе́рни се на другари́, сви́ изучи́ше шко́лу, а ти́ које́ на́направи?

оспе́ња несв *загледа.* — Не оспе́њај коња́ то́лко ко да ће га ства́рно купу́јеш.

оспе́ња се несв **1.** *осврће се.* — Ста́лно се за неки́ ђа́вол оспе́ња, ко да-е лума́ес. **2.** *обазире се.* — Не оспе́ња се на ни́кога, рабо́ти си како́ си о́н о́ће. **3.** *угледа се.* — Не оспе́њај се на ме́не, ја́ сам ста́р, па не мо́гу да рабо́тим.

оспе́ње с гл им од *оспе́ња (се), осврта́ње.* — Не́ће те спа́си оспе́ње, но бе́ж да се сакри́јеш ако и́маш куде́. — Ца́бе ти оспе́ње, кьд продо́ше.

оиште с в *гредељ,* в *потеглица* (Добро Поље). — О́иште на ра́лицу се прави́ло од горуно́во дрво. — О́иште е пра́во, а потеглица крива́ља.

о́ј узв *за дозивање и одазивање.* — О́ј, Ми́ле? — О́ј, о́ј, за кво́ ме ви́каш?

ојари́ (се) свр *коза добије младунче.* — Ел се ојари́ла она́ј твоја́ Бе́лка? — Ојари́ла два́ ја́ришта.

ојача́ свр *постане јак, оснажи.* — Ојача́ло ово́ј дете́, са́мо истовару́је цепа́нке ис-ко́ла.

ојача́ка свр дем знач: *ојача.* — Нека још ке́ ојача́ка, па ће и њега упре́гнемо у рабо́ту.

о́јс узв *за скретање теглеће марве у једну страну.* — О́јс, Же́рко! — О́јс, Бу́лоњо!

о́јсне свр *скрене запрегу у страну, окрене.* — Ојсни волови на ову́ страну́, да ко́ла бо́ље при́ју за товаре́ње. — О́јсни ги наова́м, преко лива́ду.

ојужи свр *отопли.* — Кво́ ће обу́јеш кьд га о́јужи и разљу́зга се? — Дањске ојужи́ло, мра́з попу́ста.

окабáвеје свр *онемоћа, изгуби снагу, ослаби.* — Окабавéли смо обоúца, не мóж да држúмо вúше говéда.

окабáви (се) свр в *окабавеје.* — Óкабави ме овóј врéме, едвá се вучém. — Окабавúл се па едвá рабóти.

окабáти свр *окриви.* — Кьд Áца нештó лóшо напрáји, баштá мéне окабáти.

окалáйше свр фиг *поједе све из судова.* — Не излáзи ис кýћу, докле́ не окалáйше панúце.

окáн м *цвеће, лепа каћа.* — Исцьвтéл ни окáн у градúнче, па милúна да га глéдаш.

окáне се свр *остáви неки посао или некога.* — Оканýл се од пиéње. — Нé-це окáне о[д]-тúја дувáн, дýшу ми ýсмрде.

окáница ж *посуда од једне оке (1,20 кг), бокал.* — Турú му на астáл и окáницу с винó, докле се обрнý, онá прáзна.

окáнце с *шпијунка, рупица у вратима, талпама, у зиду.* — Свúрни на окáнце, да вúдиш квó тój онú рабóту те су се уњутáли.

окáњ м *посуда запремине једне оке.* — Донéси ми окáњ сьс ракúју.

окáњче с дем од *окањ.* — Попúе си óн, бóгами, по цéло окáњче на дьн.

окáпе свр *начека се, пропадне чекајући.* — Нéће да мрé старкéља, óкапа на бéли свéт. — Окапáмо чекáећи автóбус по онýј сувомрáзицу.

óкапница ж *лимени сплс на прозорима.* — Турúмо и óкапнице на прóзори.

окапувáње с гл им од *окапу(ј)е.* — Цéл вéк окапувáње по грáђевине, тó[ј]-е бúл мój живóт.

окапýе / окапýје несв *проводи време, дрежди.* — Да[н]-нóћ окапýе куде týј олоójду. — Мú ће окапýемо на стýд, чекáећи га, а óн у кафáну.

окáсни свр *закасни.* — Окаснúмо мáлко на úспратницу Дójчи, па ме жúв срáм изéде.

окáстри свр **1.** *посече гране,* в *окреше.* — Окастúмо бýке у Бачéвиште да пóбрзо растý. — Окáстри ми овýј лемéзницу. **2.** фиг *пребије, претуче.* — Сáмо ли га вáтим да-е пуштúл говéда у мójу óтаву, ýши ћу му окáстрим.

окáт, -а, -о *великих очију.* — Штó си окáт кьд нúшта не вúдиш?

окáш м *кантар који мери само оке.* — Óћеш да ти мérим с окáш, ел ћеш с килáш?

оквéси се свр *нагне се, отежа, натежи.* — Оквесúл се на грáњку, а не вúди ће пáдне из бýку. — Свú ми се оквесúли на шúју, а сáмо јá рабóтим, и не знáм ко ће истркамо.

океján м *океан.* — Оцелúли се чак преко океján, у Áмерику.

окељáви свр *оћелави.* — Имá окељáви когóђ баштá му.

окељавéје свр *оћелави.* — Брзо ће и тú окељавéјеш ако тóлко мнóго ýчиш.

окéси свр *окачи.* — Окéси овúја цéгер тáм, на дирéк, докле не дójде Стратија, да си га ýзне.

окéси се свр фиг **1.** *овеша се, виси.* — Окесúл се на врáта, не могá ги отвóрим. — Окесúл се на слáп па висú. **2.** фиг *отежа, дојади.* — Окесúл ми се на глáву за некú дýг, па не мóгу низ малý мúрно да прójдем. — Окесúл се, мрцина, не мóгу га вучém колко-е пијáн. **3.** фиг *отеже.* — Окесúл се, не úде му се у Селó. **4.** фиг *мрзовољно ради.* — Окесúл се, еднý собу не мóж малтерúше недéљу дьна. ▪ трп прид **окéсен**, -а, -о *обешен, овешан, окачен.* — Ква-е овój бисáга овдé окéсена?

/окéси дýпе/ фиг **1.** *отéже, одуговлачи.* — Уби́ се чека́ећи, а о́н океси́л ду́пе, па не и́де. **2.** фиг *једва иде, споро ради.* — Што́ си океси́л ду́пе, пожу́ри ле́чка, ће зака́снимо. — Ми́ поцрца́мо от по́со, а о́н океси́л ду́пе две́ па́ре си не да́ва.

оке́чи свр *јако шутне,* в *закечи.* — Окечи́л ло́пту чак у Бу́ђину пади́ну, не мо́ж гу деца́ на́јду.

оки́да несв **1.** *повлачи ороз, пуца.* — Не оки́дај ви́ше, да не напра́иш нешто́ чу́до. **2.** фиг *остари, олатори.* — Да зна́ш, де́те, да се не заде́ваш: ова́ј пу́шка ви́ше не оки́да.

оки́дање с гл им од *окида,* **1.** *опаљивање.* — Тре́бе да си ста́ложан пред оки́дање, да те пу́шка не тр̀гне и занесе́, и прома́шиш ме́ту. **2.** фиг *обављање пуног односа.* — Што́ она́ нека́д бе́ше до́бра за оки́дање, уфф!

окила́ви свр **1.** *добије брух.* — Окилави́л се носе́ћи ца́кови с цимéнт. **2.** *преоптерети се, онемоћа.* — Окилави́ се це́л дн̀ копа́ећи на ову́ј врући́ну.

оки́не свр **1.** *опали (пушка, метак).* — Сва́ка пу́шка емпу́т оки́не пра́зна (*изр*). — О́кину пу́шка и у́тркољи за́јца. **2.** фиг *има пуни однос.* — Ће гу ба́ћа оки́не, ма́кар има́ла звезду́ место́ ону́ј рабо́ту.

оки́тен, -а, -о *окићен.* — Мло́го им у́баво била́ оки́тена ку́ћа за сва́дбу. — Оки́тена о́стожа на гу́вно, зна́чи привр̀ли ову́ј го́дину. — Тре́бе оки́тиш бо́гу бра́ду на Ива́новицу, кьд прижње́јеш рженицу.

окла́пина ж **1.** *бесплатно, џабалук,* в *мулећина.* — Дошао́л овде́ на окла́пину, та́м тре́бе да се за́пне, а нерабо́тници ни́ки не трпи́. — Гле́да да ви́ди и́ма ли за ње́га нека́ окла́пина. **2.** *какав предмет уместо капе који заклања цело лице.* — Турил некву́ окла́пину на гла́ву, па ме у́плаши.

оклапу́шка ж *капа која покрива уши и чело.* — Од ону́ј оклапу́шку ни́шта не чу́је.

оклембе́си се свр **1.** *опусти се, отежа, окачи се, натежи.* — А о́н, пија́н, оклембесил се, не мо́гу га но́сим. — Оклембесил се на ону́ј гра́њку и тако́ј виси́. **2.** изр: **оклембе́си но́с** *снуждн се, онерасположи се.* — Чи́ча нешто́ оклембесил но́с, не зна́м кво́ му-е, ал ви́дим, не|е́ до́бро.

оклопи свр *прекрије.* — Дете́ ти оклопи́ла коса́, па не ви́ди, што га не стри́жете?

окљека́ви се свр фиг *клоне, онемоћа, изгуби снагу.* — Окљекави́ се мло́го у са́дњу го́дину, едва́ се вуче́м, ни́шта не мо́гу у ру́ке.

/о́ко/ с изр: **на о́ко** и **од о́ко** *очима гледано, не мерено, без дубљег познавања.* — На о́ко неје́ ло́ша, а по ду́шу не зна́м ква́-е. — Виде́л сам гу са́мо од о́ко, не зна́м што́ да ти кажу́јем.

око́ван, -а, -о *обложен металом, са алкама.* — Држа́ље на секи́ру тре́бе да-е око́вано при у́шице, да се не стро́ши о[д]-то́лко цепе́ње дрва́. — Дуду́че му око́вано з-гри́вне. — Гвозде́на ко́ла су све́ око́вана з го́зје.

окове́ свр **1.** *обложи металом.* — Мо́рам да окове́м капа́к на вра́та да не иструле́је от ки́шу. **2.** *претвори кога у идола.* — Окова́ли га у зве́зде, ко да-е ослободи́л Село́. **3.** фиг *накити, улепша.* — Накупува́л вој пр̀стени, гри́вне, бро́шови, мани́стра, окова́л гу у зла́то.

окове́ се свр фиг **1.** *накити се, накинђури се.* — Све́ се окова́ла у зла́то, па се са́мо смеју́ћи на све́ стра́не. **2.** *обогати се.* — Окова́ли се у зла́то, па не зна́ју кво́ рабо́ту.

око́ви м мн фиг *обруч са шиљцима који се стављају псу око врата да не могу да га удаве вукови.* — Кьд му ту́риш око́ви, не мо́раш да страу́еш да га уда́ву ву́ци.

оковува́ње с гл им од *окову(ј)е,* фиг *апса, затвор.* — Така́в џамба́с је за оковува́ње, да ме|у љу́ди не пра́ви а́лишта. — Не́мам ши́ну за оковува́ње ко́ло.

ковýе / ковýје несв **1.** *ставља у окове.* — Такве́ а́ле тре́бе да ковýју у желе́за. **2.** *ставља обруче, учвршћује гвожђем.* — Ковýје про́цеп на ко́ла, напр̏сал, да се не стро́ши.

коѝзи се свр фиг *уради што с тешком муком.* — Козѝ се докле изле́зо у[з]-Жу́тинску чу́ку. — Козѝл се учéјећи и па му не и́де. — Куде ме́не не́ма ци́ле-ми́ле, и́ма се коѝзи од рабо́ту.

Колáјка м *надимак.*

коѝњи се свр **1.** фиг *пропадне радећи тешке послове.* — Ја́ се коњѝ од рабо́ту, а они́ ни за и́спомоћ несу́ ка́или. **2.** фиг *премишља се.* — Це коѝњи ко́лко се замисле́л.

окопува́ње с гл им од *окопа, окопавање.* — Сра́м не-сра́м, па́ ћу гу ви́кам на окопува́ње компири́.

окопу́је несв *окопава.* — Не мо́ж сама́ да окопу́је оно́лку њиву́, тре́бе вој и́спомоћ.

окорáвéје свр **1.** *скори се, добије кору.* — Од ма́лтер му ру́ке окораве́ле ко церо́ва ко́ра. **2.** фиг *навикне, свикне.* — Ода́вно сам ја́, чи́чин, окорáвéл у дунђерлък, па ми нéје те́шко како те́бе.

окорáви се свр в *окорáвеје.* — Нешто́ ми се лице́ окорави́ло, не зна́м кво́ му-е. — Окорави́ле ми се ру́ке, едва́ држи́м ложи́цу. ▪ трп прид **окорáвен,** -а, -о, *стврднут, окорављен.* — Ру́ке ми окора́вене ко тутка́л од рабо́ту с ма́лтер и бето́н.

окóти (се) свр **1.** *донесе на свет младунче.* — Ма́чка се окоти́ла у плéвњу и изве́ла мачети́ја на сльнце. **2.** пеј *роди (се).* — Окоти́ла још едно́ дете́, не ми́сли како́ ће ги, сиро́та, изра́ни.

окрáиште с *оно што је на рубу, руб.* — Поéла среди́ну, на ме́не остаи́ла окра́ишта. — Још да око́симо окра́ишта и заврши́мо с коси́лбу.

окрáтéје свр *постане краће, смањи се.* — Окрáтéло на дете́ и оно́ј едно́ капуте́ што и́маше.

окрáти свр *постане краће, смањи.* — Ће ми окра́тиш ову́ су́књу? — Мло́го ми о́крати ногáвице. — Окрáте́ ми они́ја цемпи́р што си ми испле́ла. — Окрáти си су́књу, па ми не стои́ до́бро. — Окрáти га, и па́ кра́тко (*ирон, шаљ*). — Бо́ље во[ј]-е зи́ак да окрáти.

окрáћа свр *постане кратко, смањи се.* — Окраћа́ла ми нешто́ ова́ј гу́ња. — Окраћа́ли дни́, ни́шта не мо́ж да сработиш.

окрéћа (се) несв *окреће (се).* — Да окре́ћаш крева́ј, с о́бе стра́не една́ко да се испече́. — Докле ја́ окреће́ се́но, о[н]-на́пои До́рчу. — Окре́ћај ветрењáчу по́брзо, да не остању́ју оси́љке. — Кьд и́ду у рабо́ту, печалóвници се не окре́ћају све́ докле не пре́ју пр̏ву во́ду. — Не окреће́ај се до пр̏ву ба́ру, ако се окре́неш, це вр̏неш с ма́лко па́ре.

окрéћање с гл им од *окреће (се),* **1.** *окретање.* — Стану́је та́м куде́-е окреће́ање за транва́и. **2.** *освртање.* — Кво́ ти-е па тој окреће́ање сва́ки ча́с, неé тела́ да по́јде и гото́во. **3.** *одустајање.* — Ка[д]-ци пошьл, не́ма окреће́ање наса́д.

окрéше свр **1.** *посече.* в *окастри (1).* — Окре́ши ову́ј сливу́, да не скубе́ се́но, кьд прооду пу́на ко́ла. **2.** *извуче уши, пребије.* — И́ма му башта́ окре́ше у́ши што ди́ра девојчети́ја.

окри́ви свр **1.** *почне да храмље.* — О́криви чове́к одеднýш иш-чис ми́р, па сьг ћопа́ви. **2.** *оклевета, баци кривицу на кога.* — Зама́лко да га окри́ву за за́дружну продáвницу, кьд ватúше лопóва. — Њéга окривúше за ни́шта, а лопóви се извýкоше.

окркавéје свр *прехлади се, добије грип,* в *огркавеје.* — Окркавéл, па едва́ ди́ше.

окрља́к м в *окрњак*. — От кóју-е стóвну овúја окрља́к? — Сопле́то се на некака́в оркља́к да се уте́пам.

окрље́н, -а, -о в *окрњен*. — Нóс му нешто́ оћу́трос окрље́н, негде́ га до́бро цепну́л наћáске. — На Пла́вку окрље́н ро́г.

окрљи́ свр в *окрњи*. — Куде́ о́крљи ово́ј у́баво шу́ле? — Окрљи́ тру́д од бу́ку, да се су́ши, за потпалува́ње цига́ре.

окрндак м в *окрњак (1, 2)*. — Узе́ неки́ окрндак, па кьд и́сполелеја на ме́не, да ме уте́па (*1*). — Што́ не вади́ш ви́ше ти́ја окрндаци (*2*)?

окрнди́ја ж в *откиндија*. — Па́зи куде́ пасе́ш гове́да, немо́ј око неку́ окрнди́ју.

окрња́к м **1.** *окрњени део нечега*. — Тре́бе да исече́ш они́ја окрња́к о[д]-цливу́, да не грубаве́је авли́ју. **2.** *остатак окрњеног зуба*. — Извади́ окрња́к о[д]-зу́б, па ми ла́кну.

окрње́н, -а, -о *одломљен, оштећен*. — Што́-е ово́ј стовне́ окрње́но?

окрни́ (се) свр *одломи (се) комадић, оштети (се)*. — Па́зи како́ то́чиш во́ду, немо́ј ми о́крњиш и ово́ј шу́ле. — Окрња́ше ми се зу́пци на гребу́љу, мо́ра ги пра́им.

окрње́с, -та, -то *окрњен*. — Немо́ј ми да́ваш ти́ја окрње́с конди́р, не пие́ ми се из ње́га.

окрња́тина ж *оно што је оштећено*. — Не вр̀ћај ми ту́ј окрња́тину, дала́ сам ти но́в ђуго́м.

окрња́ње с гл им од *окрњује*.

окрња́ује несв *оштети, одломи*. — Потера́л га неки́ ма́лер: све́ што у́зне у ру́ке окрња́ује.

окру́гал, -гла, -гло *округао*. — Окру́гал па на ћо́шак (*изр*). — Тре́бе да е окру́гал и на не́колко ме́ста прорвтен на среди́ну, па да се од ње́га напра́и чу́рило за бу́чку.

окру́глес, -та, -то *округао, овалан*. — Дошáл некако́ окру́глес у лице́, па подбу́л.

окру́ни свр *скине зрно са клипа кукуруза*. — Окруни́мо ца́ревицу.

окру́ни се свр *одлети се, одрони се (зуб)*. — О́круни се ка́мен и па́де озго́р да некога́ уте́па. — Окруни́л ми се зу́б, мо́рам куде до́ктура.

окру́њи (се) свр в *округи (се)*. — У́зни, па окру́њи ти́ја кла́сови за коко́шке. — Окруњи́л се та́ван на со́бу проле́тос од прокапува́ње, мо́ра га па́ ма́жемо.– О́круњи ми се зу́б, а зима́ па не мо́гу куде до́ктура.

окрши́ак м *остатак поломљеног (зуба, дрвета, предмета...)*. — Што не попра́љаш ти́ја окрши́аци, но и́деш огру́бена. — Да не узо́ окрши́ак о[д]-та́рабу, те́ше ме изеду́ кучи́шта.

окрши́че с дем од *окрши́ак*. — Ма, једе́ ме ово́ј окрши́че о[д]-зу́б.

октомбар м *октобар*. — Да не трчимо́ ца́бе, ка[д]-до́јде октомбар ће ва́димо компири́.

о́кука ж *кривина*. — Чим до́јдеш на о́куку, куде На́скову ку́ћу, ви́кај ме да сле́знем да ти во́дим волови́. — Још една́ о́кука, и ете́ ни куде Ајду́чки кла́данац.

оку́ми (се) свр *постане кум*. — Били́ на́јбољи другари́ у рабо́ту, па се окуми́ли. — Реши́л да га оку́ми.

оку́њи (се) свр *повиje (се), покуњи (се)*. — Окуњи́л гла́ву, па ћули́; нее́ му нешто́ до́бро, ви́дим. — Има неки́ дн̀ како́ се окуњи́л, несу́ му све́ ко́зе на бро́ј.

окупа се свр фиг *облије зној*. — Три́пут се оку́па у зно́ј докле пу́шти едн̀ о́ткос низ Доли́ну.

оку́си свр **1.** *пробa,* в *обиђе*[1]. — Оку́си, да ви́ш какáв сам пе́кмез напрáви́ла. **2.** фиг *једе.* — Цéл дáн копáмо, а лéб не окуси́мо. — Нéма ви́ше да оку́си лéб, ако ли мс овакóј не слу́ша. **3.** фиг *скрáти, пóкрати.* — Окуси́ла ми шнáјдерка аљи́ну, затóј гу не нóсим. — Штó си окуси́ла тýј сýкњичку.

оку́чи се свр **1.** *оштети се.* — Кьд ви се оку́чи овáј кýчка, једнó кýче да ми дадéте. **2.** фиг пеј *породити се.* — Пá се окучи́ла Гóљина снаá.

оку́ша (се) свр *пробa, опробa (се) у нечему.* — Оку́шај и ти́ од попáреницу, да ви́диш квá ми-е женá домаћи́ца. — Ел се óкуша у дунђерлък, па му не и́де. — Оку́шај се и ти́ с мéчку да се обáљаш како ча-Драгóмир, па да ти скрцка кóске.

окцé с **1.** дем и хип од *око.* — Да цýне дéда детé у окцé. — Кудé ли ми-е сьг онój моé ýбаво окцé. **2.** *клица на кромпиру.* — Појави́ла се óкца на компири́, трéбе ги чи́стимо ако ги не сáдимо. **3.** *шпијунка.* — Свúрни на окцé, да ви́ш кои́ свóни, па тьг отвáрај врáта.

олабáви свр *пóпустити.* — Олабáви јулáр на кравчé, да пасé. — Олабави́л рабóту, вучé се ко пребúен. — Како́-е домаћи́н отишáл, у овýј кýћу олабави́ла комáнда.

олáби свр **1.** в *олабави, разлабави.* — Видúм овдé олаби́ла дициплúну, рабóти си кój како́ óће. — Мóра да олáбим кáиш, да ýзнем вáздух. **2.** фиг *ојужи.* — Олаби зимá, мóж се и рабóти нештó. **3.** изр: **олáби мáлко** *пóпустити, не буди тврдоглав.* — Олáби мáлко, несú сúвоња.

олабувáње с гл им од *олабу(ј)е (се).* — Овдé трéбе олабувáње, млóго си га зашрафúл, ће пýкне.

олабýе (се) / олабýје (се) несв **1.** *олабављује (се).* — Олабýј конóпци, млóго си га стéгал, ће га прежúлиш. — Стáлно ми се олабýју овej подвéшке. **2.** фиг *посустаје.* — Не олабýј рабóту, трéбе до мрáк да завршимо. **3.** фиг *слаби, смањује се.* — Нештó олабýје водá у вáду, да гу нејé некú замалúл ел одврнýл? — Олабýе дувáње, изглéда ће стáне вéтар.

олáди (се) свр **1.** *охлади (се).* — Чéкејте да се мáлко олáди обéд, па тьг да едéте. **2.** *престраши се, изненади се.* — Кьд му рéкомо кóлко смо далú за јунчé, óлади се. — Олáди се о[д]-цтрá. **3.** изр: **олáди мáлко** *пóпустити, среди се, смири се.* — Олáди мáлко, немój си тóлко цендрљúв.

олáдне свр **1.** *захлади.* — Óладне нештó овój лéто, стáлно кúша и могла́. — Олáднé ми стојајéћи на овýј дрчу. **2.** фиг *охлади се, предомисли се.* — Спрома Мúлицу му срце скрóз оладнéло, нéће гу жéни. **3.** фиг *престраши се, преплаши се.* — Кьд ни јавúше за Пéтка, олáднý дибидýс, скљокá се ко пењýга.

оладнéје свр в *оладне.* — Брзо ће оладнéје врéме. — Пýсти га, нека мáлко оладнéје глáву, па ће тьг да ви́ди да тój неé дóбро. — Оладнејáше ми нóге о[д]-тúја глáс.

олáдни свр *захладни.* — Кьд олáдни, ће огрћамо гýње и капутú.

олáкне свр *одлакне.* — Óлакну ми на срце кьд га видó да-е жúв и здрáв. — Прéзнои се от прáшак што му дáдо, па му мáлко óлакну.

олáкша свр **1.** *смањи бол, тегобу.* — Олакшáле му мýке, па мóж и да орáти. **2.** *смањи терет.* — Ýзни и ти́ нештó да нóсиш, олáкшај ми тóрбу. **3.** фиг *смрша.* — Олакшáл десет-úла, а не знáје квó му-е. **4.** фиг *покраде.* — Олакшáли га лопóви за пéт úљаде пáре.

олáкша се свр *обави нужду.* — Отидé у грмáк да се олáкша.

олáкшица ж *олакшање, пóпуст.* — Вúкају за некву олáкшицу за пéнзију, ал нúки не знáе квý.

ола́стри свр *скине лишће, окреше гранчице са шибљике.* — Очѐпи шибљи́нку, па гу ола́стри, да те́раш говѐда.

о́ле-ма́ле прил *било како, површно, на брзину.* — Уработи́л га о́ле-ма́ле, па сѝк не вељаје, мо́рам да ви́кам дру́гога. — Прокоси́мо у Јеси́киницу о́ле-ма́ле, да се не ка́же неје́ ко́сено.

оли́зан, -а, -о *полизан.* — Ђу́мин тањи́р оли́зан, да му приси́пем још ма́лко да еде́.

оли́зош изр из нар приче: оли́зош, па утркоље́ош.

оли́зује (се) несв **1.** фиг *одуговлачи да устане после јела, једе после јела.* — Сви́ руча́ше, о́н још оли́зује су́дови — Још се оли́зује како́-е обедува́л. **2.** *лиже (се).* — Оли́зује ша́пу мо́ра да се на нешто́ набо́дал. — То́ј се ми́је ка[д]-се ма́чка оли́зује.

оли́сти свр **1.** фиг *све поједе.* — Олисти це́лу тепси́ју ба́ницу. — Олисти́ше говѐда свѐ у ја́сле. **2.** фиг *одлично нешто уради.* — До пла́дне олисти́л це́ло Васи́љково (*окоси*). **3.** *превари.* — Олисти́ли га на покери́цу. — Олисти́л га у́баво матрапа́з, узе́л му ца́бе ону́ј млеку́љу.

олишаве́је свр *добије лишу.* — Свѐ ни сли́ве олишаве́ле, тре́бе ги с нешто́ пр́скамо. — Дете́ нешто́ олишаве́ло око уста́.

олоа́јда / олоо́јда ж *луцпрда, лудача, жена лаког морала,* в *алаојда.* — Јо́ш едну́ш ли те види́м с ону́ј Ми́кину олоо́јду, ћу те искара́м ис ку́ћу.

о́ложа ж зоол *врста инсекта, ухолажа* Farficula auricularia. — Подлази́ла ме о́ложа, па ме сврби́ шија́.

оло́ши се свр *постане лош, зао.* — Мло́го се нешто́ олоши́л, па му ни́ки не вељаје. — Ка[д]-ци до́бар, тѝк си сва́чи, ка[д]-це оло́шиш тѝк си ни́чи.

олу́пи свр **1.** *ољушти, огули.* — Олупи два́ ки́ла ора́си, ће пра́и кола́чи за сла́ву. — Ољу́пи компири́ за чо́рбу. **2.** фиг *пребије.* — Олупи га башта́ сьс пру́т. ▪ трп прид **олу́пен**, -а, -о **1.** *ољушћен.* — Ка[д]-до́јдем да ме че́ка олу́пен лу́к и пе-ше́с компира́. **2.** фиг *бијен, тучен.* — Ви́дим ја́, ће оти́де до́ма с олу́пено ду́пе.

оља́га свр *осрамоти, обрука.* — Оља́гала гу куде́-е сти́гла, о[д]-срамоту́ жена́ не мо́ж да изле́зне у љу́ди.

ољу́пи свр в *олупи.* — Па́дал па ољупи́л коле́на. — О́љупи му ду́пе башта́ о[д]-тепа́ње. ▪ трп прид **ољу́пен**, -а, -о в *олупен.* — Компири́ су ољу́пени. — Сѣг и́ди така́в у шко́лу с ољу́пено ду́пе.

о́љупина ж *љуска, ољуштена кора од воћа и поврћа.* — О́љупине от компири́ врљите на сви́ње.

ољу́ска (се) свр **1.** *ослободи се љуске.* — Тре́бе да ољу́скам гра́шак, ал ме мрзи́, што се на́јде неки́ да га ољу́ска место́ ме́не. — Још га несмо́ обра́ли, гра́шак се ољуска́л. **2.** *ољушти се.* — Ољуска́л му се нос о[д]-цљи́нце. **3.** *отуче глеђ или емајл.* — Како́ ли о́љуска ону́ј голе́му ше́рпу да ми-е да зна́м, у кво́ сѝк да ва́рим гра́? — Ка[д]-ци га тако́ј у́баво ољуска́л, сѝк мо́ж да врљиш то́ј лонче́. ▪ трп прид **ољу́скан**, -а, -о **1.** *ослобођен љуске,* в *огрулен.* — Ови́ја гра́ неѐ до́бро ољу́скан. **2.** *отучен.* — Немо́ј да ва́риш ни́шта у ољу́скано шерпе́.

ољу́шти свр **1.** фиг *узме сав новац.* — Ољушти́л ги на ка́рте. **2.** фиг *истуче.* — Ољушти́ли му ду́пе о[д]-тепа́ње.

ољу́шти се свр фиг *напије се.* — Ољушти́мо се јуче́рке од раки́ју куде ку́мови.

омађи́ја свр *опчини, зачара.* — Омађијала га мађије́шница, па се не сврта до́м, но ста́лно обли́та око њу́. — Омађијале га њо́јне пу́сте о́чи, и њо́јна уста́, и лице́, и њо́јна тѣнка снага́. — Неје́ омађијала са́мо оно́га кои́ гу неје́ виде́л.

омађијо́ше свр в *омађија*. — Ако те омађијо́ше та́ј олоо́јда, не мо́ж ти помо́гне ни боба-Мари́чка з-бајање и ча́нчићи.

ома́же свр *малтерише*. — О́маза ли ви́ше ту́ј амбари́ју, це́лу неде́љу гу ма́жеш? ▪ трп прид **ома́зан, -а, -о** *малтерисан*. — Сък ти-е ку́ћа ома́зана, јо́ш два́пут да гу пре́јдем с киреч и мо́ж се усељу́еш.

омазне́је свр *постане умиљат, љубазан*. — Омазне́ло нешто́ оно́ј Ди́нкино девојче, да не́ће се же́ни?

о́маја ж **1.** *омама, опсена, по народном веровању дух умрлога*. — Са́мо ти́ лу́њај по но́ћ, те сре́тне нека́ о́маја, ће напу́ниш га́ће. **2.** *обамрлост, омама*. — У́вати ни нека́ о́маја, едва́ збра́мо руко́ље.

ома́је свр *омађија, опсени, помути разум*. — Нешто́ га омаја́ло, нее́ погоди́л пу́т, но се скрндоса́л у ендек. — Немо́ј те рака́ија ома́је, пи́ј си ко́лко мо́ж да се контроли́шеш.

омајо́тина ж ауг од *омаја* (*1*). — Прича́ла ни ба́ба за ра́зне омајо́тине што човека́ зна́ју да омајо́шу и да га уни́шту. ▪ трп прид **омајо́сан, -а, -о** *омамљен, опсењен, залуђен, занет*. — Не мо́ж с њега да се споразу́миш: ти́ едно́, о́н дру́го, ко да е омајо́сан. — Сре́то гу, лу́ња онако́ј омајо́сана, не зна́је куде́ и́де.

омајо́ше свр *омађија, опсени, залуди*. — Немо́ј те та́ј ста́ра мађија́рка омајо́ше, да ви́ше не зна́ш куде́ о́диш.

ома́кне свр **1.** *пусти, испусти, ослободи*. — Омакну́ла деца́ ко́ла у чи́чине та́рабе. — О́макну оно́лки ка́мен у воденичну бу́ку. **2.** фиг *попије*. — О́макну ону́ј раки́ју у гу́шу ко да-е вода́. — Да ома́кнемо јо́ш по едну́, па да бе́гамо на по́со. **3.** фиг *удари*. — О́макну ру́ку, па кьд га шљо́пи преко́ но́с, а кр́в ши́кну. **4.** фиг *испушти гасове*. — Неки́-е овде́ омакну́л пр́тку.

ома́кне се свр **1.** *падне*. — О́макну се ниш-чепеља́к и слете́ у ба́ру. — О́макну ка́мен нис падину, да поте́па о́вце. **2.** фиг *изусти без размишљања*. — Омакну́ло му се, па се изланул, а они́ се уватили за ту́ј ре́ч па да га уби́ју. **3.** фиг *удари*. — О́макну му се те га у́дари, а неје́ те́л. **4.** фиг *одјури, потрчи, сјури се*. — Оста́им говеда, па ти се ома́кнем да га тра́жим по реку́. — Мо́ј чи́ча се ома́кне, да га сти́гне, да га уте́па. — Ома́че се нис Купи́нски ри́д и зача́с сти́же на во́з.

омакњува́ње с гл им од *омакњу(ј)е (се)*.

омакњу́е (се) / омакњу́је (се) несв *котрља (се), отискује (се)*. — Омакњу́је они́ја тру́пци и[з]-шума́к низ возни́к до пу́т. — Ту́ј се мло́го омакњу́е ка́мење на пу́т, да па́зиш. — Све́ сцепи́л чеши́ре: омакњу́е се з-деца́ на ду́пе нис падину́. — Сопли́та се, па се омакњу́је и па́да по то́ј врло́ путињче.

о́мал, -а, -о *олањи*. — Дај ми нако́ о́мало паничке́, да збе́рем у њега ма́сло?

омале́је свр *постане мало*. — Мло́го бр́зо омале́ју на дете́ чеши́рке, ста́лно му ши́емо но́ве.

о́малечак, -чка, -чко *онижи, олањи*. — Мушкаре́ вој о́малечко, на баштý си, ал до́јде збита́к. — Ку́тлица до́јде о́малечка, из њу жи́то и́де у ка́мен да се ме́ље.

ома́ли свр **1.** *сланьи*. — О́мали нешто́ вода́ у Голе́му реку́, е́два те́ра воденицу. — О́вце омали́ле млеко́, кра́ву не́мамо, коко́шке не́мамо. **2.** фиг *узме*. — Мло́го ми о́мали бра́шно с његов ују́м. **3.** фиг *скрати*. — О́мали ми шна́јдер чеши́ре па ми дојдо́ше кра́тачке. — Да ми ома́лиш ови́ја рукави́, да ми не ландара́ју. **4.** фиг *измери мање*. — Уме́је Ци́да да ома́ли на мере́ње.

омалува́ње с гл им од *омалује*. — Са су́шу вода́ поче́ омалува́ње, не́ће и́ма кво́ да те́ра воденицу.

омалу́је несв *смањује*. — Поче́ Бу́ла да омалу́је млеко́. — Омалу́ју и́звори, ће останемо без во́ду.

ома́н м бот *висока барска биљка крупних жутих цветова* Inula helenium L.

ома́нда свр фиг *претуче, убије*. — Ноћаске неки́ огурсу́зи омандали Во́ју, ка[д]-це врћал до́м. — Ће га ома́ндају за́навек ако им не вр́не те́ј па́ре.

ома́не свр **1.** *пропустити шансу, прилику*. — Оману́л на са́м почетак. — Несу́ се нада́ли да ће да ома́не кьд им је на́јтешко. — Оману́л пена́л. **2.** фиг *удари*. — Ако га ти́ја проклетни́к ома́не, не́ће жи́в оста́не.

ома́њува́ње с гл им од *омањује*. — Научи́л на омањува́ње, па на сва́кога омању́је, докле га неки́ не сре́ди.

ома́њу́је несв **1.** *замахује, прети*. — О́н ће омању́је на ме́не да ме би́је, не зна́е да ће се проведе́ ко бо́с по тр̏ње. **2.** *смањује се*. — Почела да омању́је вода́ на до́лњи кла́данац. — Омању́је река́ о[д]-цу́шу.

ома́сти свр **1.** *офарба, обоји*. — Куде бојаџи́ју однела да ома́сти пређу́, ће тка́е ћилими́. **2.** фиг *окористи се*. — И о́н је ту́ј до́бро омасти́л бр̏кови. — А што́ да се ма́лко и ми́ не ома́стимо, ка́д и́ма то́лко?

омаџи́ња несв *спушта*. — Омаџи́ња бу́ке низ возни́к од Пи́ови. — Омаџи́њају деца́ ка́мење нис-падину на пу́т.

омаџи́ња се несв *клиза се*. — Не сме́јем ни да погле́днем куде́ се омаџи́њају деца́ са ски́је низ бре́г.

омаџињ̀а́ње с гл им од *омаџиња, спуштање, котрљање, ваљање*. — То́лка дрва́ мо́ж еди́но да спу́стиш у Село́ с омаџињ̀а́ње низ возни́к.

ома́чи (се) свр *омаци (се), донесе на свет мачиће*. — Омачи́ла се на́ша ма́чка.

ома́ши свр **1.** *промаши, погреши*. — Омаши́л капа́к и скрндоса́л се у по́друм. **2.** фиг *удари*. — Немо́ј те ома́шим, бе́геј од ме́не, не излази ми на́-очи.

ома́шљак м фиг *батина, мотка*. — Пое́до се што́ не узо́ неки́ ома́шљак да му расцо́пам ти́кву!

омеђу́ва́ње с гл им од *омеђује (се), омеђивање*. — Узе́ли смо геоме́тра за омеђува́ње, це де́лимо.

омеђу́је (се) несв *поставља међе*. — Данъс ће омеђу́јемо има́ње у Ки́тку. — Ћу се омеђу́јем од бра́та, да се зна́је докле́-е чијо́. — Оделили се, па вика́ли геоме́тра, да се омеђу́ју.

оме́кне свр **1.** *постене мек, омекша*. — Омекну́ле кру́шке па благну́. **2.** фиг *попусти хладноћа*. — Омекну́ло вре́ме, мо́ж да се изла́зи бе[з]-шу́бару. **3.** фиг *одобровољи се*. — Омекну́л де́да, неје́ ви́ше љу́т.

оме́кнеје свр в *омекне*. — Јо́ш ма́лко па ће омекнеје сне́г и по́чне да се то́пи.

оме́ље свр *самеље*. — Омле́, по́сле, у воденицу пу́на ко́ла вре́ће за едну́ но́ћ. — Овьс се бр̏зо оме́ље за пре́внину.

оме́ра несв *одмерава, намерава*. — Омера́, омера́ да ме уда́ри, па се стрпе́ и то́ј га спа́си те оста́де жи́в.

омера́ва несв в *омера*. — Зна́м да-е омерава́л да гу би́је, ал од ме́не неје́ смеја́л.

омера́ва се несв *намерава*. — Омерава́ се, омерава́ да полети́ да се те́па, ал кьд виде́ не́ће про́јде до́бро, по́дврну ре́п.

омерава́ње с гл им од *омерава (се)*.

омѐсен, -а, -о **1.** *умешен.* — Нàјбољи-е омѐсен лѐб и у црепњý пѐчен. **2.** Изр: **омѐсен па обѐсен** (*лењивац*). — Тѐл би синдрàк омѐсен па обѐсен, е тój куде Дúнчу нѐма. — Óће омѐсено па обѐсено, óн úч да се не мýчи.

омѐси свр *умеси.* — Óмеси ни бáба кревájи с јájца за Велúгден. — Кьд мáти омѐси погáчу, пр̀сти ци поедѐмо.

ометѐ[1] свр *засмета.* — Úди прáво на пóсо, не слýњај се, немój те некú ометѐ, па да задóцниш.

ометѐ[2] свр **1.** *пометне.* — Гýвно се трѐбе дóбро ометѐ пóсле вршúлбу. **2.** фиг *поједе.* — Óвце свѐ омѐле, што сам им турúл да едý.

омúва (се) несв *пере (се), купа (се), умива (се).* — Омúва децá пре[д]-цпањѐ. — Омúва грнци, врчве и котлетúја, ће пастрмимо свињý. — Омúвај се, па да едѐмо, ће закáсниш у шкóлу.

омивáње с гл им од *омива (се), купање, умивање.* — Пр̀во на омивáње, па óндак у крѐвет на спањѐ.

омúје (се) свр *умије (се), опере (се), окупа (се).* — Тú сѐди докле онá омúје качѐ за папрúку. — Омúвај врчву за спр̀жу. — Ка[д]-це омúје, нека рýча, па дójде у говѐда. — Нека се омúје и прѐмени за собóр. — Да се дóбро омúје пот пáзуке.

омилѐје свр *постане драг, омили.* — Омилѐје ми кьд видúм расцавтѐле ливáде одóвде до вр̀ Чемѐрник. — Омилејáло ми онój Бóжино девójче, ал н-умéјем да вој тój кáжем.

омúли свр в *омилеје.* — Кьд гу дóбро упознајѐш, úма ти омúли, ће вúдиш.

омúта несв **1.** *смета, омета.* — Омúта ме овój детúште, не мóгу да намóтам цѐвке за ткáење. **2.** *мете, чисти.* — По вáздан омúта око кýћу, вóли да-е чúсто.

омúца (се) несв в *омацања (се).* — Омúца трýпци нис падúну. — Омúцају се децá нис пýт на шљúчке, це покр̀шу, стрá да те вáти.

омицáње с гл им од *омица (се),* в *омацињање.* — С омицáње зачáс ће слѐзну у Селó.

óмлад м *ластар, изданак на дрвету, пелцер,* в *младар.* — Искáстри свúй óмлади на бýке да бр̀же растý. — На оцѐчену сливý избúли óмлади.

омлáди се свр *добије изданке.* — Омладúла се слива́ што гу лáни оцѐкомо на Пченúчиште.

омлађувáње с гл им од *омлађује се, подмлађивање.* — Немój да чѐкаш омлађувáње, нѐго гу калѐми з-дóбар óмлад.

омлађýје се несв *избијају нови изданци.* — У прóлет се др̀во омлађýје.

óмлатина ж пej и ирон *омладина.* — Жúвела нáша нáродна óмлатина (*парола*)! — Прецѐдник на нáшу óмлатину-е Лáка Сúмкин.

óморина ж *запара, успарина.* — Уватúла óморина, па не мóж да се дúше а кáмоли рабóти.

óмраза ж *мржња, завист, суревњивост.* — Какó настáде óмраза у њúну кýћу, такój почѐ назадњьк, мýка и тепáње.

омрáзи (се) свр *омрзне (се),* в *испизми се.* — Такój се не рукýје с љýди какó он знáје, да га сви омрáзу. — Некú ни турúл нáврљ, да се омрáзимо, да се не мóж глѐдамо какó брáћа.

омр̀жљак м *замрзнута грудва (снега, земље, измета...), џомба.* — Немój се гáћате с омр̀жљаци, ће расцóпате некому глáву. — Утепá се одèјећи по онúја омр̀жљаци до Мејáне.

омрзе́је свр **1.** *изгуби вољу за нечим.* — На човека́ да омрзе́је и живо́т кьд ви́ди ква́ се све́ рабо́ти. — Омрзеја́ло га и да се докару́је у ре́д. **2.** *омрзне (мржња).* — Омрзеја́ли га сви́ одре́д.

омр̀зи (се) свр *омрзне кога, замрзи кога.* — Омрзе́ше ме комши́ке, па ми сва́шта пра́ву куде му́жа. — Омрзе́ ме ви́ше да се удеша́вљам, но си и́дем како би́ло. — Омрзе́мо се без ра́злог и тако́ј тр̀камо до дьн-даньс.

омр̀зне свр в *омрзи.* — Немо́ј те село́ омр̀зне, како́ ћеш тьг да у́чиш деца́?

омр̀кне свр *ухвати га ноћ, занoћи.* — Омр̀комо, а ни́шта не уработи́мо сьс тру́пци. — Виде́ли га, куде њу́ че́сто омр̀кне.

омркњува́ње с гл им од *омркњу(ј)е.* — Наали́л се на омркњува́ње у по́ље, па тако́ј и дань̀с.

омркњу́е / омркњу́је несв *ноћи, занoћава.* — Откако́ зна́м, ти́ја шума́р ста́лно омркњу́је куде Вели́нку.

омр̀си (се) свр **1.** *поједе нешто масно.* — Немо́ј дань̀с случа́јно нешто́ да омр̀сиш, пости́ су, и голе́м пра́зник — Ве̏ћем сам забора́ил ка[д]-цмо се омрси́ли. **2.** *огреши се о пост.* — Забора́ил, па се омрси́л сре́д пости́. **3.** фиг *окористи (се).* — И Совро́нија-е у за́другу омрсти́л до́бро бр̀кови, па зато́ј ськ њути́.– И он се ту́ј уба́во омрси́л, не би оно́лку ку́ћу у Бе́оград напраи́л. **4.** фиг *полно општи, доживи жену.* — Јо́ш се неје́ ни омрси́л, а ће ми од ону́ј рабо́ту ора́ти.

омршаве́је свр *ослаби, смрша.* — Од јерьм волови́ мо́ж да омршаве́ју, зато́ј ги по́често кр̀ми.

о́мудина ж пеј *омладина.* — И́гра ко́ло ду́пе го́ло, жи́вела на́ша на́родна о́мудина (*ирон парола*)!

ому́си (се) свр *сневесели (се), растужи (се), нaљути (се).* — Омуси́л мустаћи́, нешто́ му неје́ пра́во, ел неје́ до́бро. — Омуси́л се нешто́, па са́мо њули́.

омутаве́је свр *занеми, онеми.* — Омутаве́л ли си, ел уме́јеш да ора́тиш?! — Сьл ли га пи́таш кво не зна́је, о́н омутаве́је и тако́ј њути́ ко со́јка на ју́говину. — Немо́ј ми та́м омутаве́јеш кьд затре́бе да нешто́ па́метно проду́маш!

омута́ви свр в *омутаве́је.* — Ће омута́ви кьд му откинем ези́к!

она́(ј), ген **њу**, дат **вој**, акуз **њу (гу)**, инстр и лок **њу** *лична заменица трећег лица једнине женског рода.* — Кьд је била́ куде ва́с она́ј жена́ из Доли́ну? — Од њу́ сам чу́л за ти́ја тргóвци. — Све́ њу вој даде́м са́мо да по́јде за ме́не. — Виде́л сам гу у Преде́не. — С њу́ су вој била́ и бра́ћа. — Од њу́ не́ћу ви́ше ни́шта да чу́јем, не интересу́је ме.

она́г прил *онда, пре неког времена, раније.* — Она́г, ка[д]-цте са́дњи пу́т дооди́ли, забора́или сте да понесе́те шише́ с раки́ју што сам ви спреми́ла.

она́ј, она́ј, оно́ј мн **они́ја, оне́ј, она́ј** показна заменица *онај, она, оно* мн *они, оне, она.* — Она́ј жена́ умре́ла, остави́ла оно́ј дете́ на они́ја љу́ди да га чу́вају, ал оне́ј њи́не же́не се не свр̀тају до́ма, па га чу́вају она́ј њи́на деца́.

/она́ј рабо́та/ изр **1.** фиг *мушки и женски полни орган.* — И ту́ј и́звади ону́ј рабо́ту да мо́ча. — Нек си она́ че́ша ону́ј рабо́ту, за ме́не да не бри́не кво́ ћу рабо́тим. — Мо́ж ме ува́ти за ону́ј рабо́ту. **2.** фиг *полни однос.* — Изненади́ли ги, па ги вати́ли у ону́ј рабо́ту. — Закла́мо шу́тка (*ован*), неје́ ви́ше за ону́ј рабо́ту.

она́к / оњк прил *онако.* — Било́-е она́к, а сьг је ова́к, а ју́тре мо́ж да бу́де и ова́к и она́к, и тако́ј до кра́ј све̏т. — Овьк ел оњк ни́шта се не́ће проме́ни ко што се нее́ ни ране́ проме́нило.

онака́в / онакьв, -ква́, -кво́ **1.** *онакав, добар.* — Онакьв човек да настра́да. — Онакьв човек не́ће се ви́ше на́јде. — Што ми је́ онаква́ жена́. — Сьс онакву́ жену́ би мога́л на кра́ј све́т. **2.** *онакав, лош, зао.* — Ко́ј ће ти ма́траг онаква́ жена́? — Да ја́ и́мам онакво́ дете́, изгоре́л би га од бие́ње.

онаки́ пок прид зам (само мушки род) *онакав.* — Онаки́ човек да оно́лко рабо́ти несам виде́л.

онако́ј прил *онако, на онај начин.* — Нека буде́ онако́ј како ти́ ка́жеш, овако́ј ви́ше не мо́же. — Работи́ли смо онако́ј, испа́де овако́ј. — Да смо работи́ли овако́ј, ел би било́ онако́ј, вра́г ће га зна́е.

она́м прил *онамо.* — Ене́ ти га кесе́р она́м, на гредо́. — Да и́деш она́м, на Спа́сковицу, да однесе́ш ле́б на говедари́.

она́мњи, -а, -о пок зам *који је онамо, одонуда.* — Дошао́л из она́мњи Борови́к. — Откара́л о́вце чак на она́мњи Голе́ми ри́д. — Држ она́мњи кра́ј на ју́же и расте́гљи га.

о́ндак прил *онда.* — Ако ту́ј не́ма кво́ да рабо́тиш, о́ндак да си дошао́л до́ма.

ондје́к/а прил *на оном месту, онде.* — Ондека́-е некад била́ голе́ма бу́ка, а под њу́ кладанче́.

онеме́је свр *онеми, занеми.* — З-гла́с ће онеме́је, ко́лко ви́ка. — Нека онеме́је, дабо́гда, ко́лко се де́ре то́ј дети́ште (*клетва*).

онере́ди се свр *обави велику нужду.* — Онереди́л се у га́ће о[д]-цтра́.

они́, оне́ј, она́ј (ген, дат, инстр и лок **њи**) *лична заменица трећег лица множине.*

они́ја[1] *показна заменица првог лица једнине онај.* — Куде́ се де́ну они́ја чове́к, ко да у зе́вњу про́паде?

они́ја[2] *показна заменица првог лица множине они.* — Зашто́ си ото́ше они́ја љу́ди? — Ене́ га они́ја лу́ди Мило́јко, ва́тај чурња́ву. — Немо́ј ти дође́ они́ја Тико́мир, ка[д]-те́па, не ми́сли за живо́т. — Они́ја неје́ ко ја́, кьд ува́ти не пу́шта.

/они́ја све́т/ изр *онај свет, други свет.* — Кьд је још тво́ј побра́тим отиша́л на они́ја све́т. — Још се неје́ врну́л с они́ја све́т. — Кьд оти́дем на они́ја све́т, ва́дете си о́чи како́ зна́те, а ськ се стрпете још ма́лко.

онои́ицьк, -цка, -цко *мали, незнатан, малешан.* — Онои́ицьк, а све́ зна́е. — Онои́ицка деца́, а већ и́ду у шко́лу.

онои́ицко прил *мало, незнатно.* — За оно́лко рмба́ње онои́ицко ни плати́ше.

онои́чак, -чка, -чко в *онолицак.* — Онои́чак чове́к, а оно́лко рабо́ти да се зазве́риш.

оно́лки, -а, -о *онолики.* — Оно́лки чове́к па се са́мо излежу́је, не ва́та се за ни́какву рабо́ту.

оно́лко прил *онолико (мало, много).* — Ма оно́лко неје́ помо́гал у копа́ње, а однесе оно́лко.

онома́д прил *пре неко време.* — Дојде́ онома́д штрова́ч те ми штро́ви свиње́.

онома́тке прил в *ономад.* — Онома́тке ти да́до па́ре, а ти́ па́ ца́каш.

оно́цки, -а, -о *онолики, онолицки.* — Оно́цко дете́, а само́ уја́не коња́. — Тури́ла ми оно́цко си́ренце у за́стружак, ко да сам дете́.

оно́цко прил *врло мало, малчице.* — Оно́цко ми несу́ помогли́ око ку́ћу.

ону́д прил *онуда.* — Ако о́ћеш по́брзо да сти́гнеш, ти и́ди ону́д, ни[з]-Спаси́киницу.

ону́тке прил в *онуд.* — Прође́мо ону́тке, како́ ни ре́че, ал се до́бро ублатњави́мо.

оњуравѐје свр *постане тупӣ, тупав.* — Оњуравѐл, едвá се дејáни. — Оњуравѐ по[д]-цтáрос, па нúшта не пáнтим.

оњýри свр в *оњуравеје.* — Оњурúл нóс, не знáје кудѐ úде.

оњýши свр **1.** *омирише.* — Кѐр úма óдма оњýши лисúчи тráг. **2.** фиг *осети.* — Оњýшим ја човѐка какú-е чим га вúдим.

оњушувáње с гл им од *оњушу(ј)е (се).*

оњушýе / оњушýје несв *намирисује.* — Пóче кýче да оњушýје, нештó-е напипáло. — Овój керчѐ оњушýје надолѐко, не мóж му побѐгне ниеднá звѐрка.

оњушýе се / оњушýје се несв *њуше се.* — Ка[д]-це упознáвају, живóтиње се оњушýју.

óоо узв *за заустављање стоке.* — Ооо, Лúсо! Стój!

óп узв *хоп.* — Пр̀во рúпи, па óндак вúкај: „Оп!“

óпа узв *хоп, хопа.* — Óпа, бáто! — Óпа, деда-Гóпа, сьз дв-зýба гýвно кóпа (*деч смицалица*). — Óпа, цýпа, цр̀на рýпа, нúје вýна, ни кучúна, нѐго стáра пичетúна (*нар смицалица*).

опáва свр *опаја.* — Да опáваш кýћу от пáучину, докле се јá не вр̀нем.

опáда несв **1.** *клевеће, оговара.* — Куде мѐне не смѐје нúкога да опáда, óдма вој кáжем да тój нећý слýшам. — Нѐма за квó да те опáда, штó вој-е тój требáло н-умѐјем да ти кáжем. **2.** *пада.* — Опáда лúсје с метлóвине. — Презрѐле крýшке, па опáдају, пýна Мáла падúна. **3.** фиг *смањује се.* — Почѐла рекá да опáда, отоплѐло.

опадáње с гл им од *опада, клеветање, оговарање.* — За тој опадáње úма гу изрезúлим пре[д]-цвѐт ка[д]-це не нáда. — За опадáње ће изедѐ ћотѐк.

опадúкоса ж бот *биљка која расте поред вода и од које, по народном веровању, опада коса,* Ficaria Verna.

опáдне свр **1.** *оклевета, лажно оптужи.* — Немój се пóсле жáлиш кьд и тѐбе опáдне. — [Ј]ош еднýш ли ме негдѐ опáдне, ће вој úгра овáј ћулумúца од штáп. **2.** *падне.* — Ка[д]-цливóво лúсје опáдне, тý-е већѐм зимá. **3.** фиг *смањи се.* — Чим водá опáдне у вáду, нѐће мóж да мѐље воденúца.

опáдник м *интригант.* — Ће ми дójде још еднýш тúја опáдник да му се нагалáтим.

опáдница ж *интриганткиња.* — Тýј опáдницу немój ми вúше пýшташ у кýћу.

óпала узвик *кад се дете узима или подиже увис.* — Óпала, да га чúча однесѐ да вúди јагањчѐ.

опáли свр **1.** *ошамари кога.* — Опалúл му шамарчúну да се и ськ пýши. **2.** *осмуди, очисти паљењем.* — Опалúл оцáк на кýћу, мл̀ого се билá ватúла чáђевина. **3.** *окине, повуче обарач, пукне.* — Кьд óпали пýшка, свú порипáмо да вúдимо квó-е тój. — Чáс, чáс па гр̀ом опáли у понекó дрво. **4.** фиг *обави полни однос.* — Прúча по малý какó гу-е опалúл.

/опáли мѐтак/ свр фиг изр: — Ни мѐтак неѐ опалúл, а вúка да-е бóрац. — Опалúл едьн мѐтак, па мúсли декá-е постáл ловцúја. — Кьд вој опáлим мѐтак ће прилáцка (*обави полни однос*).

опáли (се) свр **1.** *очисти се.* — Комúн се мóра опáли, смрдú чáђевина. **2.** фиг *појебе се.* — Овój снајчѐ се нештó узврцкáло окó мѐне, óће се опáли. **3.** фиг *осмуди, нагори.* — Негдѐ си, на некакáв óгењ опалúл тýј гýњу. — Што ги несú ошурúл, ýзни, па на óгењ опáли длакурúне.

опаљува́ње с гл им од *опаљу(ј)е (се)*. — Не мо́ж да повуче оца́к без опаљува́ње. — Не мо́ж да жи́ви без опаљува́ње ту́ђе же́не. — Прекини опаљува́ње! — Заѐби ви́ше то́ј опаљува́ње.

опаљу́е (се) / опаљу́је (се) несв **1.** *шамара*. — Немо́ј ти о́н опаљу́је шама́р, ће се пу́шиш. **2.** *чисти димњак паљењем*. — Опаљу́је оца́к, не́ће му нешто́ вуче́. **3.** *пуца*. — Ваздо́н пи́е и опаљу́е ис-пиштоља. — Ви́доја-е опаљува́л ис цре́шњо́в то́п она́м от Чу́ку. **4.** фиг *обавља пуни однос*. — Шума́р опаљу́је ре́дом, не би́ра, па ће до́јде и куде њу́. — Та́ј мала́та Цо́нина се опаљу́е како зајку́ља.

опа́нак / опа́нак м *обућа од коже* изр: **про́сти опа́нци, пре́сни ~, неште́вени ~, шта́вени ~, ду́пнени ~, пра́вени ~, гра́ђени ~, гра́ђански ~, стру́гани ~, нестру́гани ~, гове́ђи ~, сви́њски ~, пи́роцки ~** и ~. — Ја́ му напра́и́м опа́нци ко то́ј ме́не. в *гули опа́нци*.

опанче́ с дем и хип од *опа́нак*. — Погле́ј како́ вој у́баво стоју́ опанчети́ја.

опанче́тина ж ауг и пеј од *опа́нак*. — Ко́ј ће ти ђа́вол те́ј сце́пене опанче́тине кьд и́маш но́ви опа́нци.

опа́ња свр *оклевета, лажно оптужи*. — Ка[д]-те она́ј лажо́вка опа́ња, не́ће те ни му́тна Власи́на опе́ре.

опањкува́ње с гл им од *опањку(ј)е*. — Не мо́ж да жи́ви без опањкува́ње. — За то́ј опањкува́ње ће вој неки́ пречу́ка пр̀лицу.

опањку́е / опањку́је несв *клевеће, лажно оптужује, оговара*. — Ћу гу уте́пам, свуде ме опањку́је. — Куде́ зи́не ту́ј етрву опањку́је.

опа́ра свр *расплете*. — Опара́ ра́мфлу на цемпи́р, ло́шо сам гу поче́ла, ел је па до за́плит?

опа́ри се свр *добије новац*. — Прода́л ју́нци, опари́л се и сѣк купу́је едно́ по едно́ за ку́ћу.

опасни́к м *опасан човек*. — Куде́ оваквога опасника́ роди́ да се са сва́кога заде́ва и кавгаџису́је, да ни́кад несѣм ми́рна.

опасе́ се свр фиг *спари се* (*кобила*). — О́це кобила опасе́, тре́бе гу во́дим пот коња́.

опасува́ње с гл им од *опасује (се)*, **1.** *запасивање сукње или појаса, стављање каиша*. — До́ста с то́ј опасува́ње, вре́ме-е за поодѐње. **2.** *спаривање кобиле с коњем*. — Повѐдо кобилу на опасува́ње куде Че́домирово пасту́ва.

опасу́је (се) несв **1.** *запасује (се), везује појас, тканицу или каиш*. — Сѣк Лебе́ња́нке запасу́ју кана́вац, а нека́[д]-цу носи́ле ву́те. **2.** *пасту́в се спарују с кобилом*. — Три́ дѣна се опасу́је ко да врзу́је синџи́ри. **2.** *спарују се коњ и кобила*. — Пу́сти ждрепче́ нека гу опасу́је, оно́ си зна́је његову рабо́ту. — Кобила се опасу́је, не приодите ће ви урѝтају коњи́.

опасу́љи (се) свр фиг *освести (се), уразуми (се), дође памети*. — Едва́ гу опасуљи́ да Спи́ра неје́ прѝлика за њу́. — Ка[д]-ће еднуш и о́н да се опасу́љи, да поведе́ ре́д о[д]-це́бе?

опатра́ви (се) свр *постане шепав, хром*. — Удари́ се у цволи́ку, па се опатрави́. — О́патрави ме говѐче кьд ме на́ступи, едва́ се вучѐм са стапче́.

опау́чи свр *удари, одалами*. — О́паучи га из чи́с ми́р. — Немо́ј те опау́чим за ти́ја речо́ви!

опа́ше (се) свр **1.** *веже (се), запаше (се)*. — Да́ј ми да опа́шем редени́к. — Донѐси вој по́јес да се опа́ше. — Опаса́л се како неки́ арамба́ша. **2.** *ждребац оплоди кобилу*.

опељéши свр фиг **1.** *йокраде, ойљачка.* — Кудé улéзне, знáе да опељéши. **2.** фиг *буде йокраден, ойљачкан.* — Лопóви опељешúли Мúлорадову кýћу кьд је бúл на собóр.

опељýшти свр *удари шаком йреко лица*, в *зайељушйи.* — Óпељушти га преко нóс, па му швркну крв.

опепéли свр фиг *уради, учини.* — Óпепели ли нештó данъске на Кúтку сьс жетварú. — Нејé опепелúл от косúлбу. — А штó му дáвате да тój рабóти, кьд нејé у стáње ни да опепéли. — Нејé опепелúл од учéње, нарéђал свé единúце. — Опепели ли нештó у Рýдарски рúд? — Ако он куде Бúсу нештó опепéли, овдé ме прекóљи.

опердáши свр **1.** *изглача йердашком малйер на зиду.* — Кьд га такój брзо óпердаши, нејé ми јáсно. **2.** фиг *удари.* — Немój те опердáшим с овýј шакетúну, ýво ћe ти savнú трú дьна.

óпет, -а, -о *разайеш, найеш, йесан.* — Кожá од јáгње-е óпета по[д]-цтрејý да се сýши. — Мнóго ти óпето стojý тéј чешúре, чúнимиске тéсачке су ти.

опéче се свр фиг *йревари се.* — Опéкал се дóбро у рабóту сьс марвéни тргóвци.

опúва (се) несв *ойија (се).* — Обúђни од мojý ракúју, да вúш: úч не опúва! — Мнóго опúва овój твоé винó. — Пúвка си помáлко, ал се не опúва. — Откьд остáде бе[з]-женý, опúва се свáки дьн.

опивáње с гл им од *ойива (се).* — Научúла-е онá на његóво опивáње.

опúња (се) несв *ойире (се), ойеже (се).* — Не мóгу га доведéм, јунчé се мнóго опúња. — Побúли бандéре, па опúњају жúце за струју. — Опúњај дóбро, да завржемо сéно с јýже. **2.** *одуйире се, не слаже се.* — Свú су телú у зáдругу, сáмо се Настáс опињáл, па га апсúли.

опињáње с гл им од *ойиња (се).* — Нéће ти онá пójде у боровúњке без опињáње, трéбе гу убеђýјеш.

опипкувáње с гл им од *ойийкује.* — Овдé се прóди с опипкувáње, да се не омáкнеш у глóбило.

опипкýје несв у дем знач: *ойийује,* **1.** *ойийава.* — Квó тój опипкýјеш по цéпови? — Опипкýје детé, ће прóди. **2.** фиг *йроверава.* — Тój онá опипкýје ел знáм што за њójнога дéвера.

óпипом прил **1.** *йрийајући, йийањем.* — Мрáк је, сáмо óпипом мóж да нáјдемо кудé-е кльч испáдал. **2.** фиг *йакйично, ойрезно.* — С њéга сáмо óпипом да орáтиш, егá ти кáже нештó за женý. — Нéће ти нúшта кáже како трéбе, но свé нештó óпипом.

опипувáње с гл им од *ойийује (се).* — Тój мóже и без опипувáње.

опипýје (се) несв **1.** *ойийава.* — Опипýје по мрáк, не мóж напúпа врáта. — Опипýје ћупрúју, оће л издржú да прójду кóла. — Такáв је, вóли да опипýје снáшке. — Затурúл шлáјпик, па се опипýје. **2.** фиг *йроверава.* — Опипýје га кроз оратý какáв је човéк.

опúра (се) несв **1.** *ойире (се).* — Јунá[ц]-це опирá, опирá, ал га врзáмо и обалúмо те га мájстор ýчука. **2.** фиг *ослања (се), йодуйире (се).* — Опúра с упирáч стóг, да се не преврне. — С мóтке опúра јáбуке, це искршу од рóд. — Пóдрожњаче се опúрају на súдови, а на њú се опúрају рóгови.

опирáње с гл им од *ойира (се).* — Нéће пójде с вáс без опирáње. — Морé, пристáде без опирáње.

опúчи (се) свр **1.** фиг *зайочне.* — Мájсторе, опúчи еднó колцé, да задудњú зевњá. — Óпичи да кóси, не мóж га стúгнемо, ко да-е пáдал у сампáс. **2.** фиг *удари (се),*

ошамари. — Ћу му опи́чим шама́р да се расве́сти. — Опичи́л се преко о́чи на неку́ гра́њку, све́ му покрваве́ле.

опи́чује несв фиг *туче, бије.* — Навика́л да опичу́је кога́ сти́гне, ал с ме́не не́ће мо́ж тако́ј.

опко́ван, -а, -о *уковáн, окóван сa свих стрáна, окóван.* — Ко́ло-е опко́вано са[с]-ши́ну. — Кошара ни бе́ше опко́вана са стру́гане да́ске, у́баве, а не з-баски́је.

опкове́ свр *окове, обавије нечим.* — Ко́ла опкова́л сьз-гво́зје. — Кьд опкове́ бу́ре с о́бручи, не́ма да протече́ ни́кад.

опковува́ње с гл им од *опко́вује.* — За опковува́ње коша́ру му тре́бе оде́љаш мло́го да́ске и баски́је.

опкову́је несв *окива.* — Реши́л ће опкову́је и са́не са ши́ну.

опкољува́ње с гл им од *опкољује, опкољавање.* — По́че нeко́ опкољува́ње око Радои́цину ку́ћу, уплаши́ се ква́-е па ськ то́ј рабо́та, кьд милица́јци ва́тају Јо́ну матрапа́за.

опкољу́је несв *опкољава.* — О́вце мо́раш ваздьн да опкољу́јеш да ти се нека́ не запасе́ и загу́би.

опла́з м *непоорани део земље који, при орању, прескочи плуг.* — Оно́лки опа́зи остаи́л око ме́ђе куде́-е ора́л. — Не оста́љај опла́зи, не́го о́ри како тре́бе.

опла́зи се свр *покаже коме језик.* — Оплази́л ми се, да га-е сра́м, несьм ја́ његов вр̀с.

опла́зина ж в *опла́з.* — О́ри како тре́бе, не оста́љај иза те́бе опла́зине.

о́плаки́ња несв *испла́књује (суђе).* — Нека́ пожу́ри, немо́ј едно́ котле́ да оплаки́ња це́л дьн.

оплаки́ња се несв *запи́ра се (1, 2).* — Пре[д]-цпање се редо́вно оплаки́ња.

оплакиња́ње с гл им од *опла́кне, пра́ње, запи́рање.* — Ел си заврши́ла с оплакиња́ње су́дови?

опла́кне свр **1.** *пропусти суђе испод воде.* — Несу́ пани́це то́лко пр̀љаве, са́мо ги опла́кни. **2.** фиг *запере, умије стидницу.* — Нек се ча́ском опла́кне, па нек по́јде с-на́с. **3.** фиг *оговара.* — Немо́ј с ме́не да си ви́ше оплакну́ла уста́, ћу те уте́пам.

оплакува́ње с гл им од *опла́кује.* — Њо́јно оплакува́ње за То́зу га ни́где не́ма. — И дањс па́нтим то́ј њо́јно оплакува́ње.

оплаку́је несв *плаче над ким или чим, жали за ким или чим.* — По це́л дьн оплаку́је. — Ко́лко сам га оплакува́ла кьд је настрада́л, истопи́ла сам се, преполови́ла.

опла́че свр *испла́че се над ким или чим, ожали кога или шта.* — Оплака́ла сам га јо́ш докле-е би́л жи́в. — Не́ћу ни́ки да ме жа́ли, ја́ сам си сама́ до́ста оплака́ла мо́ју су́дбину.

опле́ви свр **1.** *очисти од корова.* — Оплеви́мо ле́је, да ра́сад вира́је. **2.** фиг *покраде, опљачка.* — Неје́ би́л до́ма, па га све́ оплеви́ли. — Бађа́ва печали́л, оплеви́ли га у во́з. **3.** фиг *претуче.* — Немо́ј га ди́раш, мло́го е не́рвозан, мо́ж те опле́ви.

оплега́ањ м **1.** *остаци чега, ситнурија.* — Мо́ж да вр̀љиш ти́ја оплега́ањ, ме́не не тре́бу. — Све́ изе́ли, на ме́не остаи́ли тике оплега́ањ. **2.** фиг *мала, ситна особа.* — С ме́не це но́си ти́ја оплега́ањ, па кьд гу завртим, и́ма одлети́ у доли́ну.

опле́н м *древни део на запрежним колима и саоницама на којем стоје ступци. Предњи опле́н је покре́тан, задњи је стати́чан (код кола),* в *чеврме.* — Тре́бе да заме́ниш слапци́ на са́ђан опле́н.

оплете́ свр **1.** *плетењем поруби тканину.* — Не́ка ми оплете́ рукави́ на цемпи́р, поче́ли се распли́тају. **2.** *плете плот (грањем).* — Тре́бе [да] оплете́м гради́нче куде́ се

провукýју óвце. **3.** *прéбије*. — Кьд га оплетéм с овýј мазуљúцу, нéце свртú одонýд рекý.

óплит м **1.** *оплéтени пóруб*. — Свé ражцеврљúл óплит на опьнци. **2.** *оплéтени део око флаше или балона*. — Научúл да прáви óплит на влáше. — Купúл на вáшар балóн с óплит.

оплúта несв **1.** *пóрубљује плéтењем*. — Оплúта на детé цемперé. **2.** *плéте плóт*. — Оплúта тáрабе сьс врбóве грáньке.

оплúчи (се) свр *ожеже (се) на што, најрави плúкове*. — Трéбе вој онój дупúште дóбро оплúчи с кайш, па ће седú дóм, нéће тражи другú мýжи. — Оплúчи се на покрúву, па ме рукá још болú. — Оплúчи си езúк од врýћ чáј. ▪ трп прид **оплúчен**, -а, -о *осýт плúковима*. — Свé му дýпе оплúчено од прýт, колкú-е ћотéк појéл од баштý.

óпне (се) свр **1.** *разáјне (се), растре (се)*. — Помóгни ми да óпнем кóжу на гýсле. — Кóжа од бравчé да се óпне под стреý, у ладовúну, да се сýши. **2.** *развуче (се), растегне (се)*. — Вúкај: „Óтег! Óтег!“, да кóњи óпну конóпче од óстожу, докле вршý. — Трéбе да óпнеш жúцу о[д]-цливý до крýшку за сушéње вéш. **3.** *ускóчисти (се)*. — Опéло се кравчé, ни да мрдне, ко да га вóдим на клањé. **4.** фиг *затегне (се)*. — Дýпе вој се опéло у онéј чешúре ко сиротúњске нáћве.

опогáни свр *упрља*. — Нéћу га бúем, да не опогáним рýке.

опогáњет, -а, -о *упрљан, засран*. — Свé је опогáњето око онýј бýку, не прóодите тáм.

опóи свр **1.** *опије се, напије се*. — Опóйле га барáбе, едвá га поврнýмо у свéс. **2.** *да анестезију*. — Опóйли га с енéкцију, па му извадúли зýб.

опójан, -а, -о **1.** *опéван*. — Мúрко-е опójан и у нáродну пéсму. **2.** *опéван од стране свештеника на опелу*. — Áко-е крстен, човéк мóра и опójан да отúде на онúја свéт.

опојé свр **1.** *опéва*.– Овój што с мéне рабóту трéбе некú да опојé уз гýсле. **2.** *обави опело*. — Ће дójде пóп да га опојé.

опóји свр в *опои (1, 2)*. — Опојúл се ко зевнá (1). — Плáши се кьд му вáду зýб, па га опојúли (2).

опојýје несв **1.** *опéвава у песмама*. — У пéсме га и сьг опојýју, кóлко-е бúл ýбав. **2.** *одржи опело*. — Несý телú да га пóп опојýје, бúл је голéм комунúста.

опојувáње с гл им од *опојује*. — Без опојувáње мртвák се мóж увапúри.

óпоко с *наопако, наличје*. — Окренýл си га од óпоко. — Свé рабóти нáопоко ко да се родúл óпоко.

опомéне свр *подсети*. — Ако нúки нéће, Бóк ће га опомéне. — Штó ме не óпомену да не узúмам нúшта у рýке на овúја светáц?

опомéне се свр *сети се*. — Не могá се опомéнем кьд онój бéше сáдњи пýт доодúл Сúмча из Дикáву да откупýје óвце.

óпорављак м *опоравак*. — Отидé на óпорављак у бáњу.

опорáља се несв **1.** *опоравља се*. — Опорáља се дóма од утепóтину. **2.** *поправља се, стаје на ноге*. — Опорáља се у учéње. — Опораљáмо се откьд мýж отидé у рабóту по Нéмачко.

óправа ж *упутство*. — Пратилú га у селó без óправу за рабóту.

óправан, -вна, -вно *спреман, припремљен*. — Есú óправан за пýт? — Ськ је óправан, па нека ýчи.

оправда се свр фиг *изговори се, скине са себе сумњу*. — Идú па вој се оправдај, да те вúше не кýди.

опра́вен, -а, -о **1.** *припремљен, снабдевен свим што треба.* — Отиде́ у рабо́ту опра́вен како долику́је. — Оправе́н с ле́б и сьс ле́б и све́ кво́ му тре́бе отиде́ у Мања́к по момка́. **2.** *оправљен, поправљен.* — Коса́ ти-е опра́вена, но́во коси́ло и ро́г, сьг мо́ж да ко́сиш до ми́лу во́љу.

опра́ви свр **1.** *поправи.* — Оправи́мо ко́ла, сьг мо́ж да дока́рамо се́но. **2.** фиг *припреми, спреми, отпрати, пошаље.* — Оправи́мо Дра́гиша у печа́лбу још ономад. — Ел о́прави све́ што ти тре́бе за пе́нзију? **3.** *поправи се, стане на ноге.* — Да не чу́е ђа́вол, о́прави, море́, дете́ да у́чи. **4.** фиг ирон *претуче.* — Оправи́ли га ко за Врби́цу. — Ће га опра́и Деси́мир с тоја́гу. ▪ трп прид **о́правaн**, -вна, -вно *спреман, оран.* — Ако си о́правaн, да по́димо за Ан, коњи́ че́кају. — Још није́ о́правна, још се уједурису́је.

опра́ви се свр **1.** фиг *припреми се.* — О́прави се за у печа́лбу, а ка[д]-ће по́јде још не зна́е. **2.** фиг *опорави се материјално.* — Оправи́мо се ма́лко откако́ му́ж отиде́ у Не́мачко на рабо́ту. **3.** фиг *оздрави.* — Да́де Бо́г, о́прави се ба́ба, ста́де на но́ге и поче́ да срти́ по ку́ћу. **4.** фиг *дотера се.* — Оправи́л се ко за на собо́р.

оправи́ја ж *опоравак, благостање* . — Ће даде́ Бо́г оправи́ју и на на́с.

о́правно прил *у реду, како треба.* — Ако е све́ о́правно с ко́ла и воло́ви, да по́димо на пу́т.

опра́и / опра́ји свр в *оправи*, **1.** *поправи.* — Мло́го спре́ман чове́к, зна́је да опра́и сва́ку ствр. **2.** фиг *припреми, спреми.* — Убаво ни о́праи на пу́т с пу́ну то́рбу ле́б и с ле́б. — О́праји ги за у гове́да. **3.** *излечи се.* — О́праи до́ктур Ди́нчу, ене́, ватил косу́ у ру́ке. **4.** фиг *претуче.* — Ватили га ус-пу́т, опраили га с лемезња́к, сьг лежи́ изме́здрен. **5.** фиг *убије, отпрује.* — Ће те опра́ји она́ за у гро́б. **6.** фиг *поправи се, пролепша се време.* — О́праи га сльнце, а бе́ше се стунти́ло ко секи́ре да ће па́дају.

опра́и се / опра́ји се свр в *оправи се*. **1.** *припреми се, упути се.* — Опрајимо се за у рабо́ту. **2.** *ојача, поправи се, оздрави.* — О́праји се де́да по ба́ње, не болу́ га ви́ше но́ге. **3.** *пролепша се време.* — О́праи се вре́ме, мо́ж се па́ рабо́ти у по́ље.

опра́ља несв **1.** *поправља.* — Опра́ља стељу́ на сама́р за коња́. — Опра́ља точи́ло. — Са́м си опра́ља воденицу. — Опра́љашеу стру́ју тој ле́то. **2.** *спрема.* — Опра́ља му́жа за у трговину. — Опра́љају га же́не за у́коп. — Кри́сту сам го́дину дьна опраљала по смр́т. — Ја́ гу опра́љам да гу оже́ним, а она́ ми ви́ка: „За кьд ће ми па́ тре́бе му́ж?!“

опра́ља се несв **1.** *спрема се, припрема се, опрема се.* — Опра́ља се за у воденицу. — Опра́ља се за куде побра́тима. — Опра́љају се за сва́дбу. **2.** *опоравља се.* — Ськ не ма́ри, поче́ла да се опра́ља.

опра́љање с гл им од *опраља (се),* **1.** *поправљање ствари.* — Тре́бе да пра́тим ра́дио на опра́љање, нешто́ мло́го крчи́ кьд ра́ди. **2.** *опоравак, опорављање.* — Понада́ се ће оздраве́јем, ал не́ма ни́шта од мое́ опра́љање.

опра́ши свр **1.** *окопа с плевљењем траве.* — Ајдемо да опра́шујемо компири́. **2.** *прсне, пошкропи (киша, снег).* — Неје́ ни врну́ла ки́ша, тике́ опраши́ла ма́лко. — Ју́троске пр́ви пу́т опраши́л сне́г Вр́ло присо́је.

о́пре свр **1.** *упре, ослони се.* — О́при до́бро да затегне́мо ју́же, да вр́жемо се́но на ко́ла. **2.** изр. — **о́прем до́бро!** *изрази надмоћ (у нечему) над оним коме је упућен.*

о́пре се свр **1.** *ослони се, подупре се.* — О́при се до́бро, да исћу́шкамо ко́ла из батлаг. **2.** *успротиви се, супротстави се.* — Једну́ш им се о́при до́бро и ви́ше те не́ће ди́рају. — Ако се не о́преш и́ма те га́зи кои́ како о́ће.

опреде́ свр *заврши предење.* — Синоћке, на седе́ньку, опре́до три́ куде́ље ву́ну.

опре́мтија м *неозбиљна мушка особа, јебивета́р, зајебанта́.* — Ја́ се ви́кам Опре́мтија, а ти́ како́ се ти́ ви́каш, ако неси́ Опре́мтија? — Куде́ се ва́ти с то́га опре́мтију, па не зна́је ни до́м ни рабо́ту.

опријете́љи се свр *постане пријатељ пошто им се деца узму.* — Опријетељи́ли смо се одавно сьс Ми́кини.

опри́ча свр *исприча пошанко.* — Голе́ма-е моја́ при́ча да ти гу за еди́н са́т опри́чам. — Ка[д]-ти опри́чам, ће ви́диш да несьм кри́ва. — Несьм све́ опричала; да опри́чам мое́ му́ке.

опро́ба (се) свр **1.** *окуша (се), испита (се).* — О́проба и о́н да това́ри вре́ће, па ни ма́кац. — О́проба да се би́је с ме́не, па изе́де ћоте́к. — До́јди, ако сме́јеш, да се опро́бамо да ви́димо кои́-е по́јак. — Це опро́бамо кои́ по́боље ко́си, ти́ја ће предво́ди косачи́. **2.** *окуси (се), проба (се).* — О́проба ли кву́ сам ба́ницу напраи́ла? — О́проба ли мое́ чера́пе о[д]-чи́сту ву́ну. — Ово́-е са́мо да се опро́ба, па ако ваља́је ћу ви донесе́м за обе́д.

опробува́ње с гл им од *опробује (се).* — Без опробува́ње немо́ј ни́шта на дете́ да купу́јеш.

опробу́је несв **1.** *проба.* — Опробу́је цемпире́, нешто́ му се не ува́та. **2.** *окушава, испитује, искушава.* — Опробу́је да ви́ди кво́ ће му башта́ ви́ка за Милу́нку. — Опробу́е га да ви́ди ел поште́н, па да га уце́ни за момка́.

опробу́је се несв *окушава се, покушава што.* — Опробу́је се с косу́ како́ ће ју́тре ко́си ти́пац у Де́л. — Опробу́је се с Милу́на у обаља́ње.

о́прос м *последње виђење пред смрт.* — Сви́ су му из малу́ дошли́ на о́прос. — Не сти́го чи́чи на о́прос, зате́ко га умре́л.

опроштава (се) несв *опрашта (се).* — Опроштава́јте на досаћува́ње. — Нека ми Бо́г опроштава, ал ћу те́пам ку́ма! — Опроштава се ко да и́де у бе́ли све́т, а не на рабо́ту у Лесково́ац. — Кои́ призна́ва, по́ла му се опроштава.

опроштава́ње с гл им од *опрошшава (се).* — Од ме́не му не́ма опроштава́ње. — И́ма да мо́ли за опроштава́ње и па́ да му не опро́стим.

опрошше́ње с **1.** *опрошшај.* — Нек и́де куде башту́ за опрошше́ње. **2.** изр: **с опрошше́ње** *уз извињење.* — С опрошше́ње, о́пцова ми ма́тер, па се тьк доватимо за гу́ше. — Испцува́ га, с опрошше́ње, ал га несьм би́л.

опру́ди се свр **1.** *оједе се кожа између ногу.* — Посипи с пу́дер ту́ј куде́ се дете́ опруди́ло. **2.** *постане неповерљив, диваљ.* — Опруди ми се кравче́, па га не мо́ж ува́тимо и вр̀жемо за ја́сле, не да́ва да га измузе́м.

опсе́ти се свр *сети се.* — Едва́ се опсети́ кои́ то́ј чове́к бе́ше.

опси́ца несв *обрезује.* — Опси́ца от кла́шње за навошта.

оптереће́ва (се) несв **1.** *оптерећује (се).* — Не оптереће́вај дете́ с те́шку рабо́ту. — Ти́ја чове́к се мло́го оптереће́ва с рабо́ту, едну́ш и́ма са́мо да прегори́ ко жи́чка. **2.** фиг *брине (се).* — Немо́ј да те то́ј мло́го оптереће́ва, пра́ј се да неси́ чу́ла, да ни́шта не зна́еш. — Ми́слим си се, па се оптереће́вам некад и бес по́требу.

оптереће́ва́ње с гл им од *оптереће́ва.* — То́ј му-е све́ од оптереће́ва́ње, мло́го се оптереће́ва́л по рабо́ту.

оптр̀чи свр *трчећи обиђе око нечега.* — Оптрча́ це́ло село́ и не мога́ гу на́јдем. — Оптр̀чи еди́н кру́г око ку́ћу, да се загре́јеш.

опу́зне се свр *оклизне се, смандрља се, падне.* — Опузну́л се на љи́згавицу, све́ расцопа́л но́с.

опузњува́ње с гл им од *опу́зњује се*. — С опузњува́ње зача́с слети́мо низ бре́г у Село́.

опузњу́је се несв *клиза се, пада пошто се оклизне*. — Улитка́ли му се опи̏нци, па се опузњу́је и до́јде сьс мо́кре чеши́ре и[з]-шко́лу.

опу́ста несв *пушта*. — Масти́ла га, па опу́ста бо́ју. — Дете́ опу́ста ка́мење нис-пади́ну па на пу́т, ће уке́ка некога́ у гла́ву.

опусте́је свр *постане празан, пуст*. — Опустеја́ше ливаде, ни̏ки ги не ко́си, а ни гове́че на њи да ви́диш. — Нека́ све́ опусте́је, кьд не́ма ни̏ки да га рабо́ти.

опу́та ж **1.** *кожни каишчић код опанка*. — Вр̏жи си опу́те да се не соплсте́ш. **2.** *врпца којом се опшива опанак*. — Откину́ла ми се опу́та на опи̏нак, мо́ра га врзу́јем сьс врцу́.

опу́тка ж дем од *опу́та*. — Пра́ени опи̏нци сам носи́ла; напра́имо ги с оне́ј опу́тке. — Куде́ ми се бѣш ськ и̏скида опу́тка, ка[д]-цам пошла́ на долеко́.

опу́чи (се) свр **1.** *падне, тресне, удари*. — Опучи пра́зно кондѝрче од ледѝну у парампарче́. — Па́до на љи̏згавицу, све́ се опучи́, јо́ш ми у гла́ву savни̏. — Опучи се на ле́д ко́лко-е дугачак. — Немо́ј преко ту̏ј та́лпу да о́диш, це опу́чиш, да оста́неш без акѣ́л. **2.** фиг *одјури, отрчи*. — Ре́коше доо́ди ми ба́тка на во́з, ка[т]-чу́, опучи́ пра́вац у Преде́не, на ста́ницу. — Не́маше кои̏ да ми ку̏пи ле́кови за дете́, опучи́ се сама́ па у Село́. ■ трп прид **опу́чен**, -а, -о *опружен, изваљен*. — Бе́ше опу́чен на земњу́, па га ди́го, да не лежи̏ ту̏ј тако́ј пија́н.

опу́шти свр **1.** *попусти*. — О́пушти ма́лко мра́з, сьг се мо́ж рабо́ти. **2.** *испусти*. — О́пушти из ру́ку оно́ј дрво што носи́мо, те ми пре́туца но́гу. **3.** *опусти, ода*. — Двапу́т цам га масти́ла, и па́, ка[д]-це озно́им, опу́шти бо́ју.

опци́гује свр *одбије, одбаци део новчаног износа*. — Ре́че ће ми опци̏гује од на́дницу оно́ј што му несьм два́ дѣна коси́л.

опцу́је свр *отсује*. — Још једну̏ш ли опцу́је, ћу му оцечем е̏зик!

опши́в м *поруб*. — Тре́бе с коњц да ми овде́-онде́ ува́тиш опши́в на гу̏њу, почѣ́л се кр̏за.

опши́ва несв **1.** *порубљује тканину*. — Дојде́ ре́д да опши́вам и ове́ј цр̏ге, да се не распр̏ту. **2.** *лимом обрубљује делове на грађевини*. — Дојде́ лима́р, узе́ да опши́ва кро́в.

опшива́ње с гл им од *опшива*. — Кочка́ вре́ме изгуби̏ у то̏ј опшива́ње постељи́ну.

опши́јен, -а, -о *опшивен, порубљен*. — Ја́стук на гвоздена ко́ла-е опши́јен са ши́ну.

о́пште прил *уопште, нимало*. — О́пште га не ве́рма дете́. — О́пште се не секи́ра за ни̏шта. — Он о́пште не ми̏сли кво́ работи. — Сре[д]-да́н, сред но́ћ, о́пште се не пла́ши. — Кьд помѝслим куде́ све́ тре́бе да про̏јдем, о́пште ми се не ми̏ли што и̏дем на Власи́ну.

ора́ ж бот *орах* Juglans regia L. — Ни ово̏ј ле́то нее́ роди́л ора́, пресе́кла га слана́.

ора́ње с **1.** *узорана површина*. — Немо́ј ми га́зиш ора́ње. — Укаља́л се ко да-е оди́л по ора́ње. **2.** *да оре*. — Отиде́ з-дете́ на ора́ње. — Јо́ш се не врну̏ше од ора́ње. **3.** фиг *мутна, прљава течност*. — Вода́ ора́ње. — Кво́-е ово̏ј ора́ње у вла́шу што си доне́л?

ора́ов, -а, -о *орахов*. — С ора́ове љу̏ске мо́ж да мьстиш ву̏ну.

ора́овина ж **1.** *грађа, дрво ораховина*. — Дошли̏ неки̏ што куп̏у̏ју ора́овину. **2.** *ораховo лишће и љуска*. — Омасти́ла сам ву̏ну у ора́овину, па не пу́ста бо́ју.

Ора́овица ж *име села Ораховица*.

/ора̀си на та̀ван/ изр **1.** одговор на питање: *„Шта тӯј тражиш?!“ (шта те брига, шта те се тиче).* **2.** *ништа.* — Зна̀је ми о́н ора̀си на та̀ван.

ората̀[1] ж **1.** *говор, разговор.* — Ква́ му-е то́ј ората́ кьд га не разу́мим? — Какьв човѐк, таква́ и ората́ (*изр*). — По ората́ ћеш познаје́ш човѐка. — Неје́ то́ј за ората́. **2.** фиг *свађа.* — Нѐћу с њѐга за то́ј да и́мам ората́. в *голема ората.*

о́рата[2] изр *из изреке о Белим покладама, олалијама*: „О́рата, ко́пата, да́ј ми, Дѐдо, ко́мата!“

ората̀љка ж **1.** *дугачка мотика са бакљом од сламе, носи се на њивама, о Белим покладама.* — Узо́мо сви́ ората̀ље и, пред ве́чер, на покла́де, изле́зомо на ри́д, на њи́ве, запали́мо ги и, леле́јећи ги, завика́мо: „О́рата, ко́пата, да́ј ни, Дѐдо, ко́мата!“ **2.** фиг вижљаста особа. — Изра́сал, бре́, — ората̀љка, а бе́ше онолѝцки. — Дове́л едну́ ората̀љку из Лазари́ћовци.

ората̀ље с дем од *ората̀љка.* — И на́јмалото дете́-е има́ло ората̀ље.

о́ратан, -тна, -тно *говорљив, причалица.* — Мло́го-е о́ратан, тре́бе сьл некѝ да га поцако́ше.

ората́ње с гл им од *ора́ти*, **1.** *говорење, разговор.* — С те́бе и́мам голе́мо ората́ње. — О[д]-то́ј не́ма ората́ње. — Ца́бе му ората́ње, ка[д]-ашијави́л, па како́ си о́н о́ће. **2.** *говор.*– Позна́вам гу по ората́ње.

ора́ти несв **1.** *говори.* — Поче́ и она́ с ме́не да ора́ти, а бе́ше се испизми́ла донде́. — Ора́ти си ко́лко да чи́ни ората́. — Ора́ти кво́ сти́гне. — Неје́ га сра́м кво́ ора́ти. — Ора́ти спро́ма главе́ (*изр*). — Н-уме́ју да ора́ту, о́дма се ва́ту за гу́ше. **2.** изр: **сто́ езѝка ора́ти** *добро припремљена храна* . — Ова́ј ти ба́ница сто́ езѝка ора́ти; **ора́ти сьс се́бе** *нешто није у реду, скренуо.* — Пу́шти га, о́н са́м са[с]-се́бе ора́ти. ▪ трп прид **ора́тен**, -а, -о *договорено, утаначено.* — Неје́ тако́ј, Драго́мире, ора́тено, него́ овако́ј! — И ја́ сам ту́ј би́л кьд је све́ то́ј ора́тено.

оратлѝја м *говорљив, причљив човек, причалица.* — Голе́м оратлѝја, сьл би си оратѝл, ал да рабо́ти, не́ће да откѝне.

оратлѝка ж *причљива жена.* — Узе́л едну́ оратлѝку, па вој не мо́ж надвѝје.

оратљѝв, -а, -о *причљив.* — Куде́ се најдо́ше о́ба оратљѝви, и́ма се изнаора́ту ел поте́пају.

оратни́к м в *оратлија.* — Такьв је оратни́к, да га ни́ки у село́ не мо́ж надора́ти.

ора́ч м *онај који оре.* — Куде на́с мојá Стаме́на-е на́јбоље ора́ч.

ора́шка ж *кромпирић настао од заосталих у лањском кромпиришту.* — Гле́ј да око́паш и ора́шке, немо́ј ги ва́диш!

ора́шник м **1.** *орах.* — Доне́ла пу́ну то́рбу ора́шници. — Ма да-е едьн ора́шник дала́ на дете́, несвидљѝва донде́. **2.** *језгро ораха.* — Ови́ја кола́ч сам напраи́ла са́мо с ора́шници.

ора́шњак м *шума од ораха.* — Ора́шњак се пра́и за Ба́дњу ве́чер.

орашче́ с дем и хип од *ора́шник.* — Су́ни се за неко́лко орашчети́ја, па ги стро́ши и изе́ђ.

орьл, орла́ м зоол *орао.* — Орьл ни поодне́се сви́ пи́лићи.

о́рбљак м *отпадак.* — Збе́ри ови́ја о́рбљаци от па́тос за по́тклади. — Ти́ја о́рбљаци о[д]-цре́п, вр̀љи та́м у јеру́гу, на пу́т.

оргина́л м **1.** *оригинал.* — Рекли́ ми да донесе́м оргина́л крштени́цу. **2.** *оно што наличи оригиналу.* — Ора́ти оргина́л де́да. — Деца́ оргина́л башта́.

Орда́на ж *име Јордана.*

оре̏ди свр **1.** *учини што ретким, ређим.* — Мло́го ми о́реди бла́жено млеко́. — Ка[д]-ца́диш компири́, ма́лко ги оре̏ди. **2.** *чини што ређе но раније.* — Оредимо да и̏демо куде де́ду у Сла́вковци. ▪ трп прид **оре̏ден**, -а, -о *прорећен.* — Нека су ти оца́ци оре̏дени, немо́ј ги згусњу́јеш ко ла́ни.

оре̏ди се свр *прореди се, буде мање.* — Како́ помре̏ше Нико́ла и Ве́рка, оредимо се ма́лко, ал ни јо́ш и́ма у малу́.

орези́ли (се) свр *обрука (се), осрамоти (се).* — О́резили гу сьс ту́ј при́чу дибиду́с. — Сама́ це орези́ли са[с]-свою́ па́мет. — Еднуш ли се-е орезили́л, да се за ово́ј срамује.

орендише свр *углача рендетом.* — Орендиши ту́ј клу́пу, да мо́ж се седи́ на њу́.

оре̏пина ж *вуна око репа, ногу и са стомака овце,* в *јарина, постризина.* — И́ма се нам(у́)чиш докле́ з-гребенци́ увла́чиш оре̏пину. **2.** фиг *отпаци, оно што не ваља.* — За њега́ узе́л на́јбољо, а ме́не остаи́л оре̏пину. — Кву́ то́ј оре̏пину вуче́ш по те́бе?

ори́з м *пиринач.* — И купи́ два-ки́ла ори́з, да помине́м ови́ја ме́сец.

о́риште с *поорана њива.* — Отидо́ше на о́риште да ко́пају компири́.

Орло́вац м мтн **1.** *врх, гребен на Грамади, односно Плани (1707 м);* **2.** *извор лековите воде на врху Челерника (око 1620 м).*

Орло́ва чу́ка ж мтн *гребен, брдо.*

орља́ва ж *вика, бука, метеж.* — Ис-ту́ј ку́ћу ста́лно доо́ди орља́ва. — До́ста с ту́ј орља́ву, не мо́гу ви ви́ше слу́шам!

орља́к м *мутна вода, мутљаг.* — Надошла́ река́, надоне́ла орља́к око воденицу. — Од про́валу нис-пу́т тече́ орља́к.

орма́ ж *стрела за коња.* — Над ја́ат ти-е орма́, па упре́гни коњи́. — Орму́ чи́ни а́м с коно́пци за вуче́ње: штра́нге, о́глав, огрља́к, у́зде, канџија.

орма́н м *ширина, чистина, рид, пространство изван дворишта и села.* — Изле́зни на орма́н да се тркамо с коњи́. — Де́ре се ко да-е на орма́н. — И́ди на орма́н, па се излуду́ј, а не овде́, по ку́ћу. — И́дите на орма́н, па се де́рите, немо́ј по ку́ћу да се сва́ђате!

орни́ца ж в *арница.* — Отка́рај о́вце нека пасу́ до́ле, куде орни́це.

Орни́це ж мн мтн *ливаде.*

орниче́ с в *арниче.* — И то́[ј]-едно́ орниче́ не ко́симо, него смо посади́ли сли́ве.

орни́чиште с ауг од *орниште.* — Откара́л гове́да чак у орни́чиште.

орни́ште с *некадашња њива, сада ливада.* — Иска́рај гове́да да пасу́ по орни́ште.

оро́ с **1.** *коло.* — Ватимо се у оро́, па све́ у́трупац до мра́к, докле не поцрцамо од у́мор. **2.** *игранка.* — Ће и́демо на оро́ у Злата́нци. **3.** изр **ви́ље оро́** (*вилинско коло*), в *виље коло,* в *игриште.* — Ту́ј ви́ле и́грају оро́, па се и ви́ка ви́ље оро́.

о́ровоња м *коловођа.* — Јоси́м је би́л на́јбољ о́ровоња у Село́.

оро́ди се свр *постане род брачном везом.* — Ороди́ли се Тикоми́рови и Арга́њини.

ороњува́ње с гл им од *ороњује се.* — Спа́си ги ороњува́ње, да се не ороди́ше з-Гми́трови, те́оше да пропа́дну.

ороњу́је се несв *постаје род брачном везом.* — С њи́ да се не ороњу́јеш, мло́го су баксу́зи.

оро́си свр *пошкропи, овлажи.* — И ју́троске оросило. — Не па́де како́ тре́бе, тике о́роси ки́шица. ▪ трп прид **оро́сен**, -а, -о *овлажен, наквашен, росан.* — Да и́демо да ко́симо докле-е трава́ оро́сена.

оро́си се свр **1.** *навлажи се, нароси се.* — Бра́л ра́но гу́бе па се оросѝл. **2.** фиг *окористи се.* — Ца́бе се на́да, не́-це ту́ј мло́го оро́си. — Куде њи се ни́ки неје́ оросѝл. **3.** фиг *оствари по̄лни нагон, обави по̄лни однос.* — Сва́ки кои́-е те́л, куде њу́ се оросѝл.

оросни́ја ж *росија, невољалица,* в *олоојда,* в *курбе̄тка.* — Оросни́ја една́, она́ ће ме назѝвља како́ вој на езѝк па́дне. — Та́ј Милу́нка бе́ше голе́ма оросни́ја, ал мло́го сам гу волѐл.

о́ротроп м *народно коло, оро.* — Це́л дѝн су води́ли о́ротроп на Спа́совдьн.

орта́к м **1.** *друг у неком по̄слу, по̄словни па̄ртнер.* — То́ј ће ти помо́гне мо́ј орта́к, ја́ не рабо́тим то́ј. **2.** *гвоздени клин који, пре̄ко срчанице, спа̄ја пре̄дњи део воловских кола са задњим делом* (Лебет, Мрковица), в *арта́к.* — Па́зи да орта́к до́бро уле́зне кро[з]-срчени́цу, да ти се не отка́чу ко́ла низ Де́л.

орта́кљк м *орта́клук.* — Раскину́ли орта́кљк, ви́ше не рабо́ту орта́чки. — Несѝм ли му ората́ла да не и́де с њѐга у орта́кљк.

орта́чи се несв *удружује се.* — С њи се ви́ше не орта́чим ни за жѝву гла́ву.

орта́чија ж в *орта́кљк.* — Почѐмо с орта́чију, ал гу бр̀зо растури́мо.

орта́чина ж в *орта́кљк.* — Несѝм свѐсан кво́ ми-е требала орта́чина сьс њѐга.

орта́чки прил *заједнички.* — Ми́лча и Миле́нко су орта́чки држа́ли дуга́њу. — Орта́чки рабо́ту по печа́лбу. — Ће га ку́пимо орта́чки, по по́ла.

оруби свр *одсече,* в *одруби.* — Оруби ли ми још едно̀ дрво у шума́к и́ма га сасечѐм са[с]-секи́ру. — Орубѝмо они́ја гору́н до́ле у чепељак до ко́рен. ▪ трп прид **оруби́н**, -а, -о *по̄сечен.* — Оруби́не сво̀ пупу́лке на трендавил.

оружа (се) свр фиг **1.** *обуче (се), спреми (се),* суп *соружа (се), разоружа (се).* — Сама́ нека оружа деца́, па да ва́та да земесу́е ле́б. — Оружа́ се да и́дем у воденѝцу. — Ка́жи му нека́ се до́бро оружа, ће и́демо пре́ко Грема́ду, у Пре́слап. **2.** *опреми (се) (кућа, просто̄рија).* — Ва́ла Бо́гу, на вре́ме оружа́мо ку́ћу, та се пре[д]-зиму́ усели́мо. — Оста́де да се још голе́ма со́ба оружа. ▪ трп прид **оружа́н**, -а, -о **1.** *обучен, спремљен.* — Што дете́ неје́ до́бро оружано, но голо́ и́де у гове́да? **2.** *опремљен.* — Со́ба ти-е сѐк оружана, и́ма куде́ да седи́ш и у́чиш.

оружава́ње с гл им од *оружу(ј)е (се),* **1.** *облачи се.* — Кво́ ти-е то́ј оружава́ње, три́ са́та не мо́ж да изле́знеш ис-ку́ћу. **2.** *опремање.* — Пе́т го́дине ми-е требало за оружава́ње ку́ћу.

оружу́е (се) / оружу́је (се) несв *облачи (се), спрема (се),* суп *соружује (се).* — Ете́ гу још по ку́ћу, оружу́е деца́, не́ма кво́ да им облече́, сво̀ дрпаво, поцепено. — Оружу́је се за на ва́шар у Преде́не. — Ка́жи му да се не оружу́е три́ са́та, нека побр̀за. **2.** *опреми.* — Печали́ да на е́сен оружу́јем гости́њску со́бу.

оруси (се) свр *натруни (се).* — Оруси́л си ми млеко́ с нeко́ три́ње. — Оруси́ се от-плеву́, ве́јући жѝто. ▪ трп прид **оруше́н**, -а, -о *натруњен.* — Што-е ова́ј вода́ ово́лко оруше́на. — Оруше́н изво́р, не мо́ж се пи́е вода́.

оруставе́је свр *по̄стане длакав, одлакави.* — Оруставе́л како мајму́н.

оса́вне / ось́вне свр **1.** *осване.* — Кьд оса́вне, о́дма пре́зај волови за у воденѝцу. — О́савну мьгла и ки́ша. **2.** *дочека зору.* — Едва́ осавну́. — Ва́ла Го̀споду кьд осавну́. — Осавну́л у ту́ђ кре́вет, па га жена́ остаила. — Куде́ омркне ту́ј и не осьвне. — Те́шко ће оса́вне, мло́го-е бо́лесан. — Како́ ли ћу осьвнем с ову́ј бо́льку, са́м Бо́г зна́е. **3.** фиг *умре.* — Ле́гал а неје́ осавну́л.

осављува́ње с гл им од *осављу(ј)е.* — Пред осављува́ње нешто́ ме тр̀гну и[с]-са́н, ко да скр̀кну вра́књица.

осавњу́је / осавњу́је несв *освањује*. **1.** *свањава*. — Почéло да осавњу́је откуд Грема́ду. **2.** *дочекује зору*. — Осавњу́е на но́ге. — Кој ле́гне ра́но, ра́но и осавњу́је. — По́често осавњу́је куде ону́ј олоо́јду ис Кучи́шњак. **3.** *буди се*. — Куде едну́ омркњу́је, а куде дру́гу осавњу́је.

осака́тен, -а, -о **1.** *осакаћен, тешко повређен*. — У ра́т-е осака́тен, па му дали́ да бу́де поља́к. **2.** фиг *упропашћен*. — Без њéга сам осака́тен, не́ма кои́ да ме, овако́ј непосталу́, послу́ша. **3.** фиг *малоуман*. — О́н је осака́тен у па́мет.

осака́ти (се) свр **1.** *тешко повреди*. — У́дари ме, па ме о́сакати. — Сапле́то се на ка́мен, па се осакати́. **2.** фиг *увреди, нанесе бол*. — Како́ то́ј ре́че, тако́ј ме о́сакати.

осама́ри свр *стави самар на леђа (коњу, магарцу)*. — Осама́ри ми коња́, па да бе́гам с пре́внину до́ма. ▪ трп прид **осама́рен**, -а, -о *са стављеним самаром (коњу, магарцу)*. — Кобила-е осама́рена, мо́ж гу това́риш.

осаме́је свр *остане сам, осами се*. — Гле́ј си твоју́ ба́бу, кво́ ће рабо́тиш ако осаме́јеш?

осампа́си се свр *осили се, осмели се*, в *усампаси се*. — Осампаси́ла се деца́, ни́како да ги дока́рам у ре́д. ▪ трп прид **осампа́сен**, -а, -о *осиљен*. — Сви́ до едьн су осампа́сени, ни́шта им же́не не мо́гу.

оста́ри свр фиг *уништи, упропасти, осакати*. — Та́ј жа́л за бра́та ме је до́ста остари́л, да сам до́ста осети́ла. — У́дари га, па га о́сатари.

ос(в)е́м прил / речца **1.** *осим, изузев, само*. — Не зна́м што се Мило́рад за́доцни, осве́м ако се неје́ задржа́л куде мои́. — Сви́ ме забораи́ли, осе́м ме о́н посеће́ује. **2.** *баш, заиста*. — Осве́м си јуна́к, то́лке вреће́тине да натова́риш. — Осве́м се оно́ј дете́ здало́ за домаћи́на. **3.** *само*. — Све́ смо дру́го тка́ли от кучи́на, осве́м смо биса́si купува́ли.

осве́сти свр *уразуми*. — Не мо́ж га ни́ки осве́сти да тој не тре́бе да рабо́ти.

осве́сти се свр фиг *схвати, разуме, дође себи*. — Прође́ нека́ дери́ште и о́пцова ме, докле се ја́ освести́ кво́ ви́ка, побе́же огурсу́з. — Не мо́ж се још осве́сти од ту́ј несре́ћу што ги за́деси.

осветле́ње с *осветљење*. — Несмо́ јо́ш били́ доби́ли осветле́ње.

осве́тли свр **1.** *изложи светлости*. — Осве́тли ми путињче, да се не загма́цам у бла́то. **2.** фиг *осветли*. — Осветли́л ни обра́з у учење.

освеће́ње с гл им од *освећује, освештава*. — Вика́л ни да и́демо на освеће́ње ку́ћу у Ни́ш.

освећува́ње с гл им од *освећује*. — Ће ви́ка попа́ за освећува́ње до́м.

освећу́је несв рел *освештава*. — Ода́вно не́је доодил по́п у село́ да освећу́је кола́ч за сла́ву.

осво́и / осво́ји свр **1.** *обузме, надјача*. — Осво́ила га ту́га откако́ му умре́ ма́ти, па гла́ву не подиза. **2.** *подузме коров, укорови се*. — Палами́да осво́јила њиву́ с ржени́цу. **3.** *обави неки посао*. — Осво́или јучерке Ки́тку косачи́.

осеве́ри свр *добро захладни, поче да дува север*. — О́севери га до́бро, ће ни продува ве́тар докле напо́јмо гове́да.

осеве́ри се свр фиг *опаметити се, уразуми се, уозбиљи се*. — Ово́ј моје́ дете́ ни́како да се осеве́ри, па да ме послу́ша.

осе́ти свр **1.** *предосети*. — Осети́ла да ће се поро́ди, па отишла́ куде до́ктура. — Пога́нци осе́ту земљо́трес па побе́гну ис-ку́ћу. **2.** *доживи, преживи*. — Ка[д]-цу га заробили, осети́л је како́ Бу́гари би́у.

осе́ћа несв *предосећа*. — Не мо́ра да ми казу́е, ја́ осе́ћам кво́ ми чове́к ми́сли.

оси́љка ж *иглица са класја житарица, осиљ*. — Коњи́ до́бро потко́вани стрљају још у вра́ оси́љке на ечьм. — Вејамо рженицу на гувно, па ми се ко́са на́пуни с оси́љке.

оси́љци м мн в *осиљка*. — Чеши́ре ти пу́не с оси́љци, ко да си се грваљал по плеву́.

о́синь, -а, -о *који припада осалa, осји*. — Не ди́рај у о́синьо гньездо́, ће те изеду́ да врискаш од болеж!

о́синьак м **1.** *легло оса*. — Дира́л с пру́т о́синьак, па га изе́ле о́се. **2.** фиг *скуп лоших, злих људи*. — Не би ишал там, у та́ј о́синьак, ће се покараба́симо.

о́сип м *осе, осиње*. — Дете́ ми избил о́сип, па добило ва́тру, не зна́м кво́ да му да́вам.

оси́пе се свр *осе се (богињама, красама)*. — Дете́ ми се осипа́ло сьс ба́пке.

осиротье́ свр *осиромаши*. — По́горо не́ма о-то́ј ка[д]-човек и́ма, па осиротье́. — Осиротел сам с облекло́. — Осиротело се, па се не́ма. — Сви́ у ра́т осиротемо.

о́ситан, -а, -о *ситан али не баш ситан, омањи*. — Збра́ла сам оне́ј о́ситне ја́буке за сви́ње. — Куде́ на́бра ова́ј о́ситна дрва́?

ситнье́ свр *постане ситан, роди се ситан*. — Ову́ј го́дину нешто́ мло́го ситне́ли компири́.

оси́тни свр *учини ситнијим него што треба*. — Мло́го си ситни́л компири́ за свињу́, требало-е по́крупачко да ги исече́ш.

оси́ца несв *одсеца, сече, крати*. — Нека оси́ца гра́ньке, докле ми оба́љамо дру́гу бу́ку. — Оси́цај кушаци́ за о́плату.

о́сичка ж дем и хип од *оса, осица*. — Вата́л о́сичку, па га изе́ла.

о́ска ж *осовина на воловским колима од дрвета и гвожђа*. — Сьс тру́пци претовари́л кола, па му се скрши́ла о́ска на Двоја́нку. — О́ске се ма́жу с ко́ломаз да кола по́лако и́ду.

оска́че несв **1.** *одскаче*. — Оска́че по́више о[д]-цви́. **2.** фиг *издваја се*. — Оска́че од оста́ла деца́ у учье́ње.

оско́чи свр **1.** *одскочи*. — Да не о́скочи, те́ше згази́ у ла́јна. **2.** фиг *буде унапређен, постане штогод важно*. — О́скочи на́ш Го́ма у сре́з, поста́де голе́ма зве́рка.

оскржаве́је свр *постане шкрт, тврдица*. — Оскржаве́л, пару́ му не мо́ж извуче́ш иж-це́п.

оскубе́ свр **1.** *очупа, почупа, ишчупа*. — Узе́ да ме ши́ша, о́скубе ме, па ме и́заљави. — Оску́бал ни неки́ метловинчети́ја у пади́ну. — Закачи́ се на тр́н, па си све́ цемпи́р оску́бо. — Оску́би два-три́ стру́ка лучьк. — Оску́би се́но о[д]-цто́г, па нарани о́вце. **2.** *оплеви*. — Тре́бе да оскубе́ш тра́ву у гради́нче. **3.** *очерупа*. — Попа́ри гу с врела́ц и оску́би кокошку. ▪ трп прид **оску́бен**, -а, -о **1.** *почупан, ишчупан*. — Компири́ ни на не́колко оцака оску́бени. — Што си тако́ј оску́бен, ко да су те с овча́рске но́жице стри́гли. **2.** фиг *оплевљен*. — У гради́нче е оску́бена трава́, да мож ки́тке да расту́. **3.** фиг *очерупан*. — Погле́ј гу ква́-е: и́ста оску́бена кокошка.

оскубе́ се свр *очупа се, почупа се*. — Низ орату́, посвади́ше се, па се дова́тише и оску́боше те́ј беснуље азди́сане.

оскубу́ља ж *рашчупана жена, чупавица*. — Не́ће ви́ше у ку́ћу да ми уле́зне та́ј оскубу́ља.

оскуда́ција ж *сиромаштво, немаштина*. — На ову́ј оскуда́цију о́н наши́л да се подновује.

оскудльк м в *оскудица*. — Пред ра́т бе́ше голе́м оскудльк за све́, нее́ са́мо за ле́б.

о́скудица ж *немаштина, сиромаштво*. — Дојде́ и куде на́с о́скудица за ле́б.

о́скудница ж в *оскудица*. — Мло́го тре́бе да рабо́тимо да изле́знемо из ову́ј о́скудницу.

оскуђе́ва несв *оскудева*. — До́ма му оскуђе́вају, а о́н ваздн по кафа́не. — Тра́жите од ме́не, немо́ј за ни́шта да оскуђе́вате. — Да́де Бо́г, за́посли се, сва́к у ни́шта не оскуђе́вамо.

оскуђева́ње с гл им од *оскуђева, оскудица*. — Прескрца́мо и оскуђева́ње за све́ и сва́шта.

оскуђу́је несв в *оскуђева*. — Неки́ још оскуђу́ју, не́ма кво́ ни да еду́, а ти́ ми ту́ј извољева́ш.

оскупе́је свр *поскупи*. — Све́ оскупе́ло, а дина́р не вре́ди ни две́ па́ре. — Че́ка да оскупе́је, па тк да купу́е, таки́-е о́н домаћи́н!

оску́пи свр **1.** *поскупи*. — Ка[д]-цле́зо у Село́, у за́другу, оно́ све́ оскупе́ло. **2.** *прода скупо, да*. — О́скупи ми мло́го ово́ј јунче́ Дра́гољуб, ал мера́к цену́ не́ма.

оскупу́је несв *поскупљује*. — Све́ поче́ло да оскупу́је мло́го че́сто.

ослабе́је свр **1.** *изгуби снагу, разболи се*. — Од ринта́ње да[н]-но́ћ чове́к ослабе́је и непоста́не. **2.** фиг *смрша*. — Му́чи се, не мо́ж ника́ко да ослабе́је.

осла́би свр **1.** *разболи се, оста́не без снаге*. — Ослабе́л од неку́ бо́лку, не мо́ж да печа́ли, па се врну́л до́м. **2.** фиг *смрша*. — Не еде́ ле́б, о́ће да осла́би.

осла́ња (се) несв **1.** *прислања (се), наслања (се)*. — Ви́ле осла́њамо на ло́јтре над а́јат. — Јо́ш не о́ди како тре́бе, осла́ња се на стапче́. **2.** *подупире*. — О[д]-цтра́ ба́ба осла́ња но́ћу секи́рче на вра́та. **3.** *има подршку, залеђину*. — Ла́ко му-е кьд и́ма на кога́ да се осла́ња. — Осла́њај се ти на бура́зара, он све́ зна́е.

ослања́ње с гл им од *ослања (се)*. **1.** *наслањање*. — И́маш пре́чку за ослања́ње кьд прео́диш преко мо́с. **2.** *подршка, ослонац*. — Без ослања́ње на башту́, не би ку́ћу тако́ј бр́зо заврши́л.

ослобо́ден, -а, -о *ослобођен*. — Цр́на Тра́ва-е на́јрано ослобо́дена. — Ко о́дличан ђа́к, ослобо́ден је от полага́ње и́спити.

о́слон м **1.** *ослонац*. — Попушти́л му о́слон, па се скрндоса́л о[д]-цкелу́. **2.** *потпора, подршка*. — Тре́бе чове́к да и́ма неки́ о́слон у живо́т, да мо́ж да напређу́је.

осло́ни (се) свр **1.** *прислони (се), наслони (се)*. — Осло́ни ви́ле и гребу́љу уз а́јат, па др́ж волови́! — О́слони се Са́нда на капа́к, па за́едно с-њега слете́ под ба́самаци. **2.** *подупре што*. — До́бро осло́ни кола́ц уза-сто́г да не па́дне, нешто́ се наквеси́л. **3.** фиг *добије подршку*. — Осло́ни се на сестру́, кадго́ћ затре́бе, ће ти помо́гне.

ослоњува́ње с гл им од *ослоњује (се)*. — Без ослоњува́ње на кука́љу не мо́ж ни ма́кац.

ослоњу́је (се) несв **1.** *прислања (се)*. — Не ослоњу́ј ло́јтре на сла́п, ће па́дну, це стро́шу шиљци́. — Немо́ј се ослоњу́јеш на си́д тек је кре́чен. **2.** фиг *добије подршку*. — Њо́ј-е ла́ко, и́ма на кога́ у живо́т да се ослоњу́је, а на кога́ це ти́ ослоњу́јеш?

осма́к м фиг **1.** *дете од осам година*. — Тре́бе да во[ј]-е дете́ ве́ћем осма́к. **2.** фиг *иде у осми разред*. — Ми́ смо седма́ци, а Ти́са-е осма́к, па ће догодине у те́кничку.

осмаче́ с *врста брда за ткање (густо)*. — За тка́ње кла́шње узи́мам осмаче́.

о́смеј м *осмех*. — То́ј ти ја́ казу́ем: с-о́смеј ће све́ да уработиш, а тако́ј натр́њен — ни́шта.

осмеју́је се несв *осмехује се*. — Осмеју́е му се бр́к кадго́ћ гу ви́ди.

осмејува́ње с гл им од *осмејује* се, *осмехивање*. — Ста́лно ми пред о́чи то́ј њо́јно осмејува́ње.

осми́на ж *осморица.* — Бе́омо осми́на иш-Чу́ку у на́шо предузе́ће.

осми́не свр *одсмине, склони се, скрене (с пӯта).* — Кьд ме сре́тне, бо́ље да осми́не, ки́ван са[м]-му, ћу га згро́мим.

осми́нка ж дем и хип од *ослина.* — Тике осми́нка бе́ше дошла́ на ку́лук за пу́т испод Цеврља́нку.

/осми́ца/ изр **пра́ји осми́це** *пијан, напио се.* — И́де ни[с]-сока́к и пра́и осми́це. — Пове́ди га с те́бе, да не пра́и осми́це по пу́т.

осмоља́ви (се) свр **1.** *изгужва (се), умаже (се), упрља (се).* — Осмоља́вила се и бе[з]-сра́м таква́ ски́та по малу́. **2.** фиг *дође киша са маглом.* — О́смоља́ви га вре́ме дањс, па не мога́мо у по́ље. — О́смоља́ви се ови́ја дьн, не мога́мо ни да при́јдемо у њи́ву. ■ трп прид **осмоља́вен**, -а, -о *изгужван, испрљан, неугледан, ружан.* — Сьг и́де онако́ј осмоља́вен, како́ ни́кад нее́ ишао́л докле му бе́ше Ру́лка жи́ва.

осму́ден, -а, -о *опаљен, нагорео на ватри.* — Ће и́де о́н с осму́дени бр̀кови, ви́дим ја! — Ко́зина неје́ осму́дена на ову́ј ко́жу како тре́бе. — Што су ти чеши́ре осму́дене?

осму́ди свр *опали ватром.* — Ћу му осму́дим они́ја ри́ђи мустаћи́. — Ка[д]-це исплете́ цемпи́р тре́бе над о́гењ да се осму́ду дла́ке.

осно́ва ж *нити ūређе намоūане на враūилу и ūровучене кроз брдо на разбоју за ūкање.* — Уве́домо осно́ву, па ће сна́јка ју̀тре, Бо́же здра́вје, по́чне да тка́е.

основе́ свр *најправи основу за ūкање.* — Пр̀во гу основе́ш, па навива́ш на кросно́, па гу тьг уво́диш у ни́тке.

основу́је несв *навија основу на враūило за ūкање.* — Пр̀во се основу́је, а за то́ј тре́бе да си ма́јстор за навива́ње осно́ву, а ла́ко-е за ткање́. — Ви́кај ме кьд основу́јеш да ти пома́гам.

осо́ли свр **1.** *ūосоли.* — Ва́риво са[м]-мло́го осоли́ла, о́дма да ви ка́жем. **2.** фиг *окуси жену, живоū.* — Не питу́ј га за же́не, још се неје́ осоли́л. **3.** фиг *није сūособан.* — Не мо́ж о́н то́ј ни да осо́ли, ка́мо ли да ураво́ти.

о́сом бр *осам.* — О́сом чове́ка сам служи́ла у ту́ј ку́ћу о́сом го́дине.

осомдесе́ бр *осамдесеūи.* — Осомдесе́ го́дине сам ту́ј, у ту́ј ку́ћу како́-е напра́ена.

осомна́ес бр *осамнаесūи.* — У осомна́ес сам се оженила за Гра́ду.

о́сорник м *осоран, ūрек човек.* — Сьг ми се ту́ј распењави́л, а зна́м кака́в је о́сорник.

осото́њи свр *зачара, опчини,* в *омађија,* в *омаје.* — О́сотоњи ме неки́ вра́г сино́ћке, едва́ потреви́ пу́т иш-Чуку до до́м. — Ће те осото́њи та́ј курбе́тка сьс њо́јне маћи́је, да ви́ше не ви́диш бе́л прогледлък. ■ трп прид **осото́њен**, -а, -о *омађијан, зачаран.* — И́де ко осото́њен, не зна́м кво́ му-е.

осрамо́ти свр *обешчасūи (о жени).* — Гле́да да сва́ку жену́ осрамо́ти.

осрамо́ти се свр *обрука се.* — Осрамоти́мо се, јо́ш не ото́мо Пе́рси на ба́бине.

о́сређан, -ђна, -ђно *осредњи.* — Дете́ ми-е о́сређан ђа́к.

осре́ћи (се) **1.** *усрећи (се).* — Ако гу у́зне, има га одисти́нски осре́ћи. — Осре́ћи́л се с оно́ј Ди́нино мало́то девојче. **2.** *унесрећи (се).* — Кра́ньча се осре́ћи́л с њу́, па ћеш и ти́. — Кьд га она́ осре́ћи има се за гла́ву ва́та, има да бе́га з-гла́ву безо́бзир. — Ако у́зне девојку из ту́ј ку́ћу, мло́го ће се осре́ћи (*ирон*). — Еба́л му ма́тер што се осре́ћи́л.

оста́вен, -а, -о **1.** *остављен.* — То-е оста́вено за сла́ву и не мо́ж се до тьг ди́ра. **2.** *заūурен.* — Бо́г те пи́та куде́-е оста́вено остри́ло за косу́ и ни́ки н-уме́је да га на́јде. **3.** *ūоклоњен.* — Оста́вено му да газду́е докле-е жи́в. **4.** *напушūен.* — Оста́вене ку́ће поче́ле да трулеју и да се сриње́ју. **5.** фиг *глуūи, будаласūи, луд.* — Запра́вен па оста́вен.

оста̀ви свр **1.** *мети̏не.* — Остави̏л костýру на пе̏нцер, тýј ће гу и на̀јде ако не доби̏је но́ге. **2.** *не дира.* — Оста̀ви то́ј, не ди̏рај, нее́ твоје́! **3.** *зашýри.* — Оста̀ви нешто́ тако́ј куседа̀је, па га по́сле залу́[д] тра̏жи. **4.** *не довриши.* — Остави̏л рабо́ту на по́ла, ди̏гал се и отишьл. **5.** *поклони.* — Остави̏л им све́ и ку́ћу, и има̏ње, за њега́ са́мо пе́нзија. **6.** *прекине.* — Остави̏л дува́н, да се не тру́је. — Остави̏л шко́лу, ви̏ка ше́ће му. **8.** *разведе се, разиће се.* — Остави̏л ону́ј карако́нцулу. — А што, бре́, о́стави уба́ву девојку? **9.** фиг *заљуби се.* — Ср̀це во[ј]-е остави̏л. **10.** фиг *убије.* — Бе́ж од шути́лка (*ован*), ће те је́кне у гру́ди, да те оста̀ви на леди́ну. **11.** фиг *умре.* — Ра́но-е остави̏л ови̏ја све́т.

оста̀ен, -а, -о / **оста̀јен**, -а, -о в *оста̏вен.* — Што́-е плу́г оста̀ен насре́д авли̏ју?

оста̀и / оста̀ји свр в *оста̏ви.* — О́стаи ме без деца́, одведе́ ги у печа́лбу. — О́стаји ме бе[з]-живо́т кьд ми га пре́узе Перси́да.

оста̀л м в *аста̏л.* — Се́дните за оста̀л, да поора́тимо ко љу́ди. — Прода̀л оста̀л ис-ку́ћу о[д]-два́ ме́тра, куде́ то[ј]-и́ма?

оста̀лче с дем од *оста̏л.* — Те́ј ки́тке ту́ри у ва́зу на оста̀лче, куде ра́дио.

оста̀ља несв *оста̏вља.* — Не оста̀љај дьн за но́ћ (*изр*). — У́век оста̀ља ко́њску орму́ над а́јат. — Остаља́ гу до́ма, ал она́ не те́, пође́ сьс ме́не, ви̏ка барабар ће рабо́тимо.

оста̀љање с гл им од *оста̏ља*, **1.** *оста̏вљање.* — Ту́ј ти-е ме́сто за оста̀љање уру́тке. **2.** *оста̏јање.* — Ни́ки неје́ би́л за оста̀љање, сви́ пођо́ше у рабо́ту. — Не́ма оста̀љање до́м, тре́бе се печа́ли.

оста̀не свр **1.** *задржи се, не оде.* — Нека о́н оста̀не з-гове́да, а ми́ ци и́демо. **2.** *прешекне.* — Јо́ш ма̀лко остану́ло бра́шно, тре́бе да ме́љемо. **3.** *дође у неко сшање.* — Останýл без рабо́ту. — Остала́ у дру́го ста́ње. **4.** фиг *преживи.* — Па́дал из дрво и оста̀л жи́в. **5.** фиг *умре.* — Па́дал о[д]-sграду, оста̀л ту́ј, на ме́сто.

остањува́ње с гл им од *остањује.* — Ја́ несьм за остањува́ње, бо́ље да си и́демо до́ма.

остању́је (се) несв *оста̏је (се).* — Ко́ј о́ће нека остању́је, ја́ мо́рам да си и́дем. — Кьд еде́, у́век му по за̀лак остању́је. — Не остању́је ми се ни дьн куде њи́.

о́стар, -тра, -тро **1.** *ошшар.* — Тре́бе ми о́стар но́ж да испастрмим теле́. — Не ди́рај, то́-е мло́го о́стро! **2.** фиг *сшрог човек.* — Му́ж во[ј]-е мло́го о́стар, не заде́вај се око њу́.

оста̀ри се свр *оста̏ри се.* — Остаре́ се, не виде́ се (*изр*).

остаре́је свр *оста̏ри.* — О́ће ли и ми́ да би́демо овакви́ ко ча-Ти́ка, кьд остаре́јемо? — Чим чове́к остаре́је, и с па́мет одртаве́је. — Кво́ ће рабо́тиш кьд остаре́јеш?

остарува́ње с гл им од *остару́је (се), ста̏рење.* — И́ч се не пла́ши од остарува́ње.

остару́је (се) несв *ста̏ри (се).* — Поче́л да остару́је, све́ му се из ру́ке оти́ма, ни́шта не мо́ж да уработи. — Остару́је се већем, не зна́м ко́ј ће ме заме́ни у коша́ру, у њи́ву, у ливаду.

оста̀не свр **1.** *охлади се, смрзне се.* — Ће ти оста̀не ду́пе на ти́ја ка́мен. — Нека млекце́ ма̀лко оста̀не. **2.** фиг *престраши се, препадне се.* — Кьд ми то́ј ре́че, о́стину ми око ср̀це. — Све́ остину́ кьд га видо́ онако́ј у кр̀в, изрови̏л о́чи.

остињу́је несв *хлади се.* — Остињу́ју вој но́ге, тре́бе до́бро да се обу́је за преко Чу́ку.

о́стожа ж **1.** *дугачко дрво око кога се дене сшог.* — Тре́бе да оцече́м две́ млади́ке за о́стоже. **2.** в *сшожар.* — Ме́њај о́стожу ако врше́ш, ова́ј ти иструле́ла у зевњу́.

остра́г прил *иза, позади, назад.* — И́ди остра́г воло́ви. — Тѝ остра́г не ви́диш кво́ рабо́ту они́ја напре́д.

остра́ч м *оштрач*. — Кьд и́деш куде острача́, да ми понесе́ш и ове́ј но́жице за стрижење о́вце.

остре́ње с гл им од *остри (се)*. — На ову́ј косу́ тре́бе са́мо до́бро клепа́ње и остре́ње, па да бри́чи по лива́ду.

о́стри (се) несв **1.** фиг *стрема (се)*. — О́стри но́жице да постригу́је о́вце. — О́стри се, це би́је са Шаба́ни. **2.** фиг *јуначи се*. — О́стри па́тку на мр́тво ку́че (*изр*). — О́стри се на по́слабога, а од по́јакога бе́га. **3.** *оштри (се)*. — Коса́ се мо́ра о́стри, да би до́бро коси́ла.

остриже́ (се) свр *ошиша (се)*. — Де́да Та́ња ће га остриже́ кьд до́јде на ра́спус. — Остри́гли га како овцу́. — Ко́ј ће остриже́ данье о́вце? — Тре́бе се остриже́ш, ура́сал си како распо́п! **2.** фиг *покраде, опљачка*. — Остри́гли га попо́ви у во́з дибиду́с.

остри́ка ж **1.** бот *планинска трава оштрих листова* Eqvisetum hiemale. — Остри́ку не во́лу да пасу́ говеда. **2.** бот *врста крушке опорог укуса*. — Остри́ке са́мо кьд упрну́ у сла́му мо́ж се еду́.

Остри́ке ж мн мтн *шума*.

остри́ло с *оштрило, брус, гладилица*. — У́зни остри́ло па до́бро намаса́ти ту́ј косу́, да не струже́ш траву, но да ко́сиш.

остри́лце с дем од *острило*. — Тури́ остри́лце негде́ под о́ткос и не мо́гу га на́јдем.

о́стрица ж *оштрица, сечиво*. — Немо́ј се исече́ш на о́стрицу.

о́стро прил *строго, оштро*. — С њи мо́ра са́мо о́стро. — Кьд је љу́т, о́ди некако́ о́стро.

о́строжа ж в *остожа*. — Побимо но́ву о́строжу, па ће насађу́јемо сно́пје за вршу́.

Остро́зуб м **1.** *име планине*; **2.** *име села*.

острозу́нски, -а, -о *који је из Острозуба или припада Острозубу*. — Бе́омо на острозу́пски собо́р на све́тога Илију, на Чоба́нац.

Остроzу́пчании м *становник Острозуба или човек из Острозуба*.

Остроzу́пчанка ж *жена из Острозуба*.

Остроzу́пчанче с *дете из Острозуба*.

остроко́ньа ж пеј *свадљива, намћораста жена, склона оговарању*. — Кво́ ти́ ора́тиш с ону́ј остроко́ньу це́ло вре́ме? — Ће ми до́јде јо́ш едну́ш та́ј остроко́ньа, и́ма да вој се нагала́тим.

остроу́ман, -мна, -мно *оштроуман*. — Би́л је мло́го остроу́ман чове́к.

остроу́мно прил *оштроумно*. — Тре́бе се ту́ј ка́же нешто́ остроу́мно, а не онако́ј како ми́ зна́мо.

оструже́ свр **1.** *очисти стругањем*. — Ће оструже́ чеки́ње с ко́жу, за сви́њски опьнци. **2.** *наструже, насече*. — Тре́бе да оструже́ дрва́, понеста́доше.

оструже́ се свр фиг *обрија се*. — О́стри бријач да се оструже́.

остру́шка ж *алатка слична шпахли за скидање теста и чишћење наћви*. — Огре́би на́ћве с остру́шку, да оста́им ле́б.

о́ступ м *повлачење*. — Одо́вде ви́ше не́ма о́ступ, еди́но на дру́м, па на гро́бје.

осту́па несв *повлачи се*. — Не́ћу да осту́пам ни за ме́тар, то́-е моје́.

осту́пи свр *повуче се*. — Ко́ј осту́пи, и́здаица-е. — Са́мо ку́кавица мо́же сьг да осту́пи. — Оступи́л ме́тар и па́ им није́ пра́во, о́ће да јо́ш осту́пи.

о́суство с *одсуство*. — Двапу́т је доодил из во́јску на о́суство.

осу́че свр **1.** *усуче, начини канал.* — Узе́ла да осу́че ври̏це за подве́шке. **2.** *развије коре за питу.* — Сѝк ћу ча́ском са[с]-сука́льку да осу́чем ко́ре за ба́ницу.

осу́ши (се) свр **1.** *свене, сасуши (се).* — Осуши́ла се она́ј кру́шка по[д]-цло́г. **2.** фиг *окоп̄ни, нестане.* — О́суши се сне́г. **3.** фиг *смрша.* — Осуши́л се ко гра́њка. **4.** фиг *опасно пр̄етуче.* — О́суши га о[д]-тепа́ње. — О́суши му гузи́цу с пру́т.

осушу́вање с гл им од *осушује (се).*

осушу́је (се) несв **1.** *суши се, мршави.* — Нешто́ му се рука́ осушу́је. **2.** фиг *копн̄и, нестаје.* — Осушу́је се од неку́ трле́му. — Ве́тар осушу́је сне́г. **2.** фиг *бије пр̄ејако.* — Би́е, па осушу́је. — Куде́ уда́ра, трава́ се осушу́је.

от пред *од.* — От ка[д]-ци ти́ ту́ј? — От ка[д]-те тра́жим, не мо́гу те на́јдем!

о́тава ж *по други и тр̄ећи пут кошена трава.* — Накоси́мо два-во́за о́таву у доли́ну, под ва́де.

ота́ви се несв *израста нова трава после кошења.* — До́ле под ва́де поче́ло се до́бро ота́ви.

отане́је свр **1.** *истањи се, пр̄осени се.* — Ка[д]-ти чеши́рке отане́ју, ће ку́пимо но́ве. **2.** фиг *пон̄естане.* — Са сво́ сам отане́ла, а не́мам кьд да и́дем да ку́пим.

ота́м прил *о́туда.* — Кьд ота́м ста́не да ду́ва, но́си сво́ преко ри́д. — Ота́м ли дојде́? Ота́м!

ота́ни (се) свр **1.** *пон̄естане.* — Отани́ и с обу́вку и с облекло́. **2.** *смањи (се), пр̄осени (се).* — Отани́ше ми чеши́ре, о[д]-цра́м да ги но́сим. **3.** *смањи (се) количински.* — Бу́ла отани́ла дуи́ч млеко́, ни канте́ не намузе́м. **4.** фиг *смрша, пр̄опадне.* — Нешто́ му се ду́пе дибиду́с отани́ло.

ота́њи (се) свр **1.** *ста̄њи обил.* — Отањи́л ми гре́де за ро́гови. — Ота́њи ми ови́ја шта́п да мо́гу да га но́сим у гове́да. **2.** *смањи (се).* — Отањи́ла вода́ на до́лњи кла́данац. — Ову́ го́дину дуи́ч отањи́ла трава́. — Отањи́ла Ли́са млеко́. **3.** фиг *смрша, омрш̄ави.* — Отањи́л ду́пе. — Отањи́ла се, па се сво́ спре́гла.

отању́вање с гл им од *ота̄њује (се).*

отању́је (се) несв **1.** *ста̄њује (се).* — Отању́је сне́г, бр̏зо ће по́чне да копне́је. **2.** *смањује (се).* — Отању́је си́ренце у каче́. — Трава́ се ве̄ћем отању́је, не́ма кво́ да пасу́ говеда. **3.** *истањује (се).* — Отању́ју му бр̏зо чеши́рке, ко да се ву́зга на ду́пе. **4.** фиг *мр̄шави, пр̄опада.* — Меши́на му се нешто́ отању́је. — Поче́ло му отању́је ду́пе, неје́ ви́ше онако́ј дебе́л.

ота́па (се) несв *раста̄па (се), то̄пи (се).* — Ота́па сне́г у кору́бу, да и́ма кво́ да пи́ју о́вце. — Сне́г се ота́па на Чемерник, надошла́ река́, ће однесе́ мо́с.

отараси се свр *ослободи се.* — Отараси се некако́ од ону́ј проклети́њу, циге́рице му по́еде. — Отараси́ се од гове́да, да ги ви́ше не чу́вам, поји́ до́ у шко́лу.

отьг прил *ота̄да.* — Отьг, ка[д]-це узо́мо, до сьг проте́кло-е мло́го вода́ низ Власи́ну.

отво́ри се свр фиг *по̄чне.* — Око еди̏н са́т о́твори се бо́рба до́ле, у Село́. — Кьд отвори́ше ва́тру на на́шу малу́, бе́омо побе́гли у Тврди бре́г.

отврдне свр **1.** *по̄стане тврд.* — Отврдну ле́б на ову́ј врући́ну. **2.** фиг *пр̄еболи.* — Отврдну́ло му ср̏це, ви́ше се за ни́шта не секи́ра.

оте́г узв *којим се коњ нагони да за̄тегне конопац везан за сто̄жер пр̄иликом врше.* — Оте́г, вра̏ичо! Оте́г, до́рчо!

оте́гне свр **1.** *расте̄гне, развуче.* — Оте́гни коно́пче до на кра́ј лива́ду и вр̏жи га за колче́, нека Бу́ла пасе́. — Еди̏н оте́гне и држи́ ону́ј пре̄ђу́, а дру́ги врти́ кросно́, а

навијáлка распоређýје жúце. **2.** *одужи.* — Немój óн тój да отéгне до догóдине, мéне ми-е жýрно. **3.** фиг *удари.* — Кьд ýзнем слапáц, па га отéгнем (вола), тьг ће вучé кóла, нéће отéза дýпе!

отéгне се свр **1.** *испружи се, легне.* — Отегáл се ко мрцúна насрéд пýт, кудé се прооди. — Нéће рабóти, отéгал се у лáд. **2.** *одужи се.* — Отéгла се зимá, нéће с рану́ за стóку истркамо до прóлет. — Отéгал се дьн, нúкад да се стáвни. **3.** фиг *умре.* — Едьн се отéгал, дрýги се протéгал (*изр*). — Готóв је, отéгал се.

/отéгне пáпци/ изр пеј *умре,* в *изврне пайци.* — И óн сабáјле отéгал пáпци. — Једьн дьн свú ће отéгнемо пáпци.

отéжа свр фиг *постане трудна.*– Отежáла, не мóж да рабóти у пóље, сáмо уз нáњви и огњúште. — Jóш гу нејé привенчáл, а онá отежáла.

отежýје несв **1.** *постаје теже.* — Долéчан пýт, почéше ми тóрбе отежýју. — Дојдé стáрос: и ложúца ми почé отежýје. **2.** *залази у трудноћу.* — Крава́ отежýје, вúше гу не прéзамо.

отéза несв **1.** *одуговлачи.* — Цéло јýтро нештó отéза гузúцу, а ми га чéкамо. — Не отéзај рабóту, ка[д]-цмо се погодúли до недéљу да срéжемо крóв. **2.** *истеже, растеже.* — Отезáју жúце з-бандéру на бандéру. **3.** фиг *умире.* — Трú дьна отéза пáпци, ал га Гóспод нéће, нејé се исповедáл.

отéза се несв **1.** *отеже, одуговлачи, избегава.* — Отезá се такój ка[д]-трéбе да рабóти, ал га накрáј накáрају, па рабóти. **2.** *нећка се.* — Бајагú се отéза, не пáше му, а едвá чéка да му продадéш јунчé.

/отéза гузúцу/ изр в */отеза дупе/.*

/отéза дýпе/ изр *одуговлачи, не ради му се.* — Ýвек такój отéза дýпе, а рабóта чéка ли чéка. — Мрзú га да рабóти, па отéза дýпе докле мóж. — И јá би отезáл дýпе да прúмам плáту, да не мóра да кулýчим.

/отéза пáпци/ изр **1.** *умире.* — Отéза пáпци, готóв је. **2.** фиг *једва истрајава у старости.* — Евé још на нóге отéзам пáпци.

отезáње с гл им од *отеза (се).* — Кój ће чéка његóво отезáње с рабóту? — С отезáње óће да ни се освéти.

отéкне свр **1.** *отече (течност, вода).* — Нека отéкне мутљáг, па ка[д]-це водá обúстри, ће завáтимо за пиéње. **2.** *набрекне, настане оток.* — Цéл обráз му отéкал о[д]-зýб. — Свé нештó отéкал, ни дóктури не знáју квó му-е.

отéли се свр **1.** *добије младунче (крава, срна).* — Отелúла се Белýна. **2.** фиг *премори се, посустане.* — Отелúмо се ваздьн работéјећи на овúја челопéк.

отéра свр **1.** *истера.* — Отерáли га из рабóту. — Отерá говéда да пасý. **2.** *одвезе.* — Отерá ђýбре на њúву, јож да га растрвим. — Отерáше пýна кóла у воденúцу. **3.** *одведе.* — Отера јунúцу на вáшар да продáва.

отерéти (се) свр *отерети (се).* — Овýј гóдину мнóго отеретú стóку с рабóту. — Немój се мнóго отерéтиш с тéј цепáнке. — Отеретúл се работéјећи, па му излéзла кúла. **2.** *оптужи.* — Отеретúл га тóлко на сýд, па га судúја казнúл. — Пáзи, немój да отерéтиш човéка у сýд, ако нејé крúв.

отеретувáње с гл им од *отеретује (се).* — Од голéмо отеретувáње излéзла му кúла.

отеретýје (се) несв *оптерећује (се).* — Не отеретýј коњá с тéј врећетúне. — Отеретýје се човéк бес-пóтребу, пóсле га болú мешúна.

отéса свр *отеше.* — Кьд отéсам баскúје, ћу промéним лéсе на градúнче.

отеснѐје свр *постане тесно.* — Квó да рабóтим кьд ми и тój цемпирé отеснѐје?

отéсни свр *учини тешњим, стесни.* — Отéсни ми овéј чешúре, млóго ми широ́ке ко канáвац.

отúде свр **1.** *оде.* — Отóмо у Лескóвац да га поцéтимо. — Ýјану коњчé и отидé уз Боровúчки друм. — Пáзи да ти крáве не отúду у овьс. **2.** *запути се.* — Пá ли отидé у Бéоград? — Отóше децá на голéме шкóле. **3.** *нестане, пропадне.* — Свé отидé у там-тýм. — Отидé у бестрагúју.– Отидé дóврага. — Отидé у мáтерину. — Отидé до бéстрага. **4.** фиг *умре.* — Отидé на онúја свéт. — Отидé куде Свéтога Пéтра. — Отидé да се не врне. — Отидé куде мáтер и баштý си. — Отидé у рáј. — Óн ће отúде у пакьл. — Отидé у нéврат. **5.** фиг *пропадне.* — Отидé у тандарúју. — Отидé у пúзду мáтерину. **6.** *уда се.* — Бадáва се нáда, Радýнка отишлá за Сáнду у Бричéвље. — У, јóш кьд је онá отишлá, и двé децá родúла. **7.** фиг *наљути се.* — Отидé без пóздрав. — Отидé бе[з]--збóгом. — Отидé с напрúнден нóс. в *отúо.*

отúдне свр у дем знач: *отúде.* — Ће ти отúдне мýж у рабóту, па кój ће да ти се тьг нáјде на пóмоћ.

отимáри свр в *истимари.* — Отимáри волóви, па да ги прéзамо за у снóпје.

отимáри се свр фиг пеј *очешља се, среди се.* — Чéкамо га да се отимáри, па да úдемо у Селó.

отúрка м *крпа, отирач.* — Истрéси отúрку за нóге што-е пред врáта.

отúца несв **1.** *отиче.* — Не знáмо кудé отúца водá од извóр, пресушúл клáданац. **2.** *напиче, постаје оток.* — Отúца му ногá, не знáје квó да рабóти. — Изéл га стршељ, па му отúца рукá.

откáже свр *одложи, одгоди.* — Отказáл просúлбу за у другу недéљу, кьд прójду постú.

отказýје несв **1.** *одгађа, одлаже.* — Отказýје крштéвку за у субóту. — Ће отказýје рабóту, дóлеко му. **2.** *одбија, одустаје.* — Отказýје послýшнос. **3.** фиг *онемоћа.* — Дéда почéл да отказýје, не мóж да рабóти. — Снагá му отказýје.

откáра свр **1.** *отера.* — Откарáл говéда да пасý. — Откарáл женý у њójни. **2.** *одведе.* — Мијáјла откараше у Скóпје у áпсу. — Откарáл коњú да напóи. **3.** *одвезе.* — Já би упрегнýла Плáвчу и откарáла га у Лéбет. — Откарáли га на гróбје несьм ни знала́. **4.** *одјури.* — Откарáше пцéта тýј ђаволúну низ малý **5.** фиг *ухапси.* — Откарáли Авросóнију у зáтвор. ▪ трп прид **откáран**, -а, -о *отеран, одвезен, ухапшен.* — Ка[д]--дојдó, дрвá откáрана, óпште нéма дрвá. — Одáвно-е одóвде откáран. — Откáран је у зáтвор.

откарувáње с гл им од *откарује.* — Какó ћéмо за откарувáње дрвá?

откарýје несв **1.** *одвози.* — Цéл дьн откарýје дрвá на Тóкини. **2.** *одводи, тера.* — Óвце откарýјемо на Дéл, куде овчарá. **3.** *истерује.* — Óн гу откарýје, онá се поврћа и такój им прójде живóт.

откáса свр **1.** *оде на коњу касом.* — Ýјану Дóрчу и óткаса преко друм за Власúну. **2.** фиг *оде трчећи.* — Óткаса у шкóлу, да не задóцни.

откáска свр у дем знач: *откаса.* **1.** *оде на коњу.* — Откаскáше на коњú накуде Мањáк и Дукáт. **2.** фиг *одјури.* — Óткаска нис-пýт, ако мóж да ги стúгне до Рóмански рúд.

откáчен, -а, -о фиг *ненормалан, блесав.* — Откáчен стó пóсто, откáчен дибидýс, откáчен до мојéга, квó другo да ти кáжем за Тáћију? — Откáчен па нéма кудé. — Откáчен до бóга. — Откáчен у пúзду мáтерину — не мóж се споразýмиш с њéга.

откáчи свр **1.** *скине.* — Откáчи тúа áмови, па ги донéси да прéзамо кóњи. — Без рéч óткачи гýњ о[д]-чевилáк, и отидé си. **2.** *расшáви,* в *расшóчи.* — Откáчи задњачé, трéбе ни сáмо двојáнка за брáшно. **3.** *ошпýсши, пýсши.* — Откачúл кóла нис-падúну, па у — бáру. **4.** фиг *оспáви.* — Откáчи гу, кóј ће ти ђáвол таквá беснýља! — Откачúла га, вúка: не мóж га трпú.

откáчи се свр **1.** *ошпýсши се.* — Óткачи ми се привój, па ми прóцеп прéтуца нóгу. **2.** фиг *ослободи се.* — Откáчи се од њéга вúше, не вúдиш да те искоришћýје. **3.** фиг *пóлуди.* — Откачúл се, па им свáшто казáл.

откéца свр **1.** *обави пóлни однос.* — И њý ће откéца, па ће гу остáи, ко Милýнку. **2.** фиг *прéвари, насамари.* — Еднóга ли-е тúја тргóвац откецáл, несú му тú први. — Сá[м]-му се намести́ да ме откéца. — Нéће те откéца, па да те остáви, óће те цéл живóт кéца у глáву.

откиндúја ж *прóвалија, бездан.* — Врљи тýј мршу негдé, у откиндúју, да гу кýчићи не растрзају. — Настрадáл у некаквý откиндúју на[д]-Цело́. — Кьд погледá дóле колкá-е откиндúја, не смејá се вúше кáчим.

откúне свр **1.** *убије.* — Глáву ћу му откúнем ко на кокóшку, сá[л]-ли га вáтим. **2.** *убере.* — Откúни некý кúтку из градúнче да понесéмо у гóсти. **3.** фиг *неспособан, шýп.* — Н-умéје да откúне да кóси. — Н-умéје да откúне рачýн. **4.** фиг *коси.* — Тупá коса́, нéће да откúне.

откúне се свр **1.** *ослободи се, оштргне се.* — Откинýло се пцетúште од врзлó. **2.** *прекúне се.* — Óткинýло се јýже а трéбе да врзýјемо сéно кьд га докарýјемо. **3.** фиг *омакне се.* — Óткину му се рукá, па га шљопи по обрáз. **5.** фиг *ослободи се кога или чега.* — Уватúл се с лóшо друштво, не мóж се откúне од њúх.

откúсне (се) свр *искува (се), раскисне (се).* — Турú крпе у цéђ да откúсну, па чмаúм поред њúх. — Откиснýше се дрпóљци у варикúну.

откишњýје несв *искувава се, раскишњује се.* — Нек постојý јóш да се откишњýју.

отклаú свр **1.** фиг *пóлако изгори.* — Óтклаја кýбе и не згрејáмо се. **2.** фиг *оде лагано, пóлагано.* — Ће отклаú дóма полагáчке, да га не испрáћамо.

отклáпа несв **1.** *пóдиже пóклопац.* — Свáки чáс отклáпа грне, ко да се не знáм квó вáри. **2.** *ошкључава.* — Кьд не нáјде кључ, отклáпа врáта с калаýз. **3.** *ошвара.* — Отклáпа капáк за на тáван. — Немój да отклáпам чекúју, бóље си мирýј.

отклапáње с гл им од *ошклапа.* — Костýра му на отклапáње. — Нéма отклáпање врáта докле се обéдује.

отклáти се свр фиг *оде клашећи се, оде невољно.* — Óтклати се некакó дóма.

отклáћа (се) несв *одмиче (се), прави одсшојање.* — Отклáћај тój од мéне, да ми не смрди́. — Почéше се отклáћају од мéне, кьд рéко от којý бóлку болýем. — Ка[д]-це наблизúмо накуде Село́, почé да се од мéн отклáћа.– Отклáћај се од женý, немój гу гýраш!

откленsа свр *оде гегајући се.* — Óткленsа стáри пáњ нис-пýт куде Руселéну.

откленsáви свр в *ошкленsа.* — Óткелнsави ни óн не знáе кудé.

отклéчи свр *проведе неко време клечећи.* — За кáзну цéл чáс је отклечáл у ћóшак, у шкóлу.

отклóни (се) свр *удаљи (се), одмакне (се).* — Отклóни детé от пýт, да га не убúју волóви с воловóђњицу. — Штó се вúше не отклóни од мéне ка[д]-цам жéњета?!

отклóпен, -а, -о *ошклойљен.* — А врчва са[с]-спржу отклóпена? — Излéзни, врáта су ти отклóпена. — Кой-е остáил отклóпен капáк, да улéзне погáнац?

отклóпи свр **1.** *подигне поклопац.* — Отклóпи мáлко грне да не преóди ручáк. — Отклопи сáндук да вúдим ел ми тýј премéна. **2.** *отвори, откључа.* — Отклóпи врáта дéди, унóси дрвá. — Евé ти кључ, па отклóпи сáндук. — Дањс први-пут отклопи кáцу са[с]-зéље. **3.** *направи прегрш.* — Отклóпи кривáче, па завáти вóду от-клáданац и пи!

откључен, -а, -о *откључан.* — Врáта му бéоше откључена, ал óн не бéше дóм.

откључи свр *откључа.* — Óткључи ми сáндук са[с]-спремý, да вúдим квó-е наткáла.

откључавање с гл им од *откључује (се).* — Без откључавање тáм не мож да улéзнеш, а кључ, рéче, нéмаш?

откључује (се) несвр *откључава (се).* — Откључýје, ал не бúва. — Сьл закључýје, па мóра да откључýје, а кључ држи пот пójас, ел у пáзуку. — Откључýј се, изúђ и[з]-сóбу, за квó си се закључúл?

откó прил *од како.* — Откó отидé у рабóту, бéл дьн не видóмо. — Откó га вáти онáј трлéма, вúше се из крéвет не дúже.

отковé свр **1.** *раскује.* — Ја заковéм тáрабе, некú ги отковé и такój ми прójде лéто у бóрбу за моé градúнче. — Ел се самó отковé, ел га некú нáгодно отковýје. **2.** *накује, оклепа.* — Óткова косý, па дóвати да пýшта óткосје.

отковавање с гл им од *отковује.*

отковýје несв **1.** *раскива.* — Отковýје се самó, неé дóбро закóвано. **2.** *отскива, кује (коси, срп, алат).* — Енé га по[т]-цливý, у лáд, отковýје косý.

откóван, -а, -о *раскован.* — Откóван ми плóт, дошлó врéме да га пред-симý мáлко утéгнем.

откóпа свр *извади, одгрне.* — Вúкају да-е откопáл ђуђýм са злáто у Мáлу рекý.

откопýје несв *откопава.* — Откопýје вáду да довéде вóду пот-кýћу. — Откопýје некý каменчúну.

откорáви се свр *омекша, одледи се.* — Откоравúла се земња, већ затоплéло.

óткос м (зб им óткосје) *трава кошењем сложена у једном реду.* — Брзо научúл да тéра óткос.

открáј прил *од почетка, с почетка.* — Открáј се несý слагáли. — Открáј си-е такáв. — Бéри сéно открáј. — Јéђ открáј.

открúјен, -а, -о **1.** *откривен, непокривен.* — Спú открúјен, па наséбне. **2.** *отворен, завршен.* — Открúјен спóменик на Пáвлову гремáду. **3.** *пронађен, откривен.* — Брзо-е открúен, нејé имáл кудé да се крúје.

открндúја ж фиг *низбрдица, провалија,* в *откиндија.* — Кýћа им на еднý открндúју, едвá се до њý дóди.

открпáти свр *одломи (хлеб, пециво).* — Некá и óн открпáти некú комáт бáницу. — Óткрпати лéб и дáде ни на свú по комáт. — Открпáти мáлко и на кýче о[д]-тýј пастрму.

открши (се) свр *одломи, (се), сломи (се).* — Открши му комáт лéб, да едé. — Открши грањку, па потéрај пóбрзо тáј говéда. — Немój ти се отрши слáп под нóге да пáднеш на тúлиње да погúнеш!

откýд прил *одакле, са које стране.* — Откý[д]-це па óн овдé најдé? — Откýд вéтар дýва, на тýј странý се и óн прикláња.

откудé прил *одакле, са које стране.* — Откудé ме па ти познáваш? — Откудé си пошúл? — Откудé ми-е женá, отýд сам и ја.

óткуп м *откупљивање.* — Тéрам говéда на óткуп у зáдругу.

откýпи (се) свр **1.** *купи.* — Свé óвце ми óткупи Сúмча из Дикáву. **2.** *избави се откупом, купи слободу.* — Откупúл се за дóбре пáре да не заглáви у áпсу.

откупувáње с гл им од *откупу(ј)е.* — Да нéмаш нештó за откупувáње?

откупýе / откупýје несв *обавља откуп, купује, откупљује.* — Откупýју стáро гóзје. — Откупýе боровúњке за зáдругу. — Откупýје свé и свáшто. — Дошáл Сúмча из Дикáву, откупýе говéда.

óтли скр облик од *óћеш ли.* — Óтли да ти сúпнем још мáлко сóк од базóвку?

óтне свр **1.** *отме, одузме силом.* — Кьд óтну девójку, вржу гу за колáц и на рáмо донесý дóм. — Немój ти некúм óтне тúја вýзбал. — Ће ти óтне девójку Милóрад. **2.** фиг *очува, прехрани.* — Мýке сам видéла да децá óтнем од глáд.

óтне се свр **1.** *побегне, избегне, отме се.* — Држ дóбро вепрá докле га штрóву, немój се óтне. — Не-це óтнеш да не рабóтиш. **2.** фиг *не постигне,не остварн нешто.* –Ће ми се óтне ливáда, не мóгу гу до мрáк докóсим. **3.** фиг *осили се, постане обесан,* в *усамаси се.* — Детé вој се отелó, не мóж му нúшта самá без мýжа.

отó (отидé, отидé мн **отóмо, отóсте, отóше)** облик аориста од *отиде.* — Ви сéдите тýј, а јá отó у зáдругу. — Áјдт у здрáвје, ми си отóмо дóм.– Отóше ми свé пáре за Бýлку (крава).

óток м *отечено место.* — Тýри óблогу од трáвке на тúја óток да сплáсне.

отóпи (се) свр *истопи (се).* — Отопúли мáз пýн акóв. — Снéг се отопúл и травá мáлко живнýла.

отóпли свр *постане топло.* — Чéкамо да отóпли, па з-говéда уш-Чемéрник.

отопљувáње с гл им од *отопљује (се).* — Чéкамо отопљувáње, још нејé врéме за у пóље.

отопљýје несв *постаје топлије.* — Почéло да отопљýје, ал још нејé зóр за садéње компирú.

óтопрв прил *испочетка.* — Ако је пáдла óграђа, óтопрв ће гу прájмо. — Кудé да пóчнемо óтопрв да кóсимо?

отóч прил *малопре.* — Отóч га видó прођé са шýбару на глáву и с цигáру [у] устá.

отóчи свр *одлије.* — Препунúл си гу, отóчи мáлко, да те не шљúска докле гу нóсиш.

отóчке прил в *оточ.* — Дојдó отóчке. — Отóчке ме викá, а сък га нéма.

отпáдне свр **1.** *спадне, одвоји се.* — Лóше си гу заковáл, ће отпáдне. — Отпáдла му пóтплата на ципéлу. **2.** изр: — Отпáдоше ми рýке од рабóту. — Отпáде ко трúнаесто прáсе. — Отпáдо од рабóту. — Отпадóше ми óчи гледајући да гу вúдим, ал гу не видó. — Óчи му отпадлé какó ме нéје видéл (*клетва*). — Рýке му отпадлé какó-е тój уработúл (*клетва*).

отпасувáње с гл им од *отпасује (се).* — Е[м]-му помáгај да се запасýје, ем и у отпасувáње.

отпасýје (се) несв *скида појас, каиш.* — Отпасýј силáв, дáј мéне да кóсим! — Дéда се отпасýје, да прóба нóв пójас какó му стои. — Завршúла по кýћу, па отпасýје кицéљу.

отпéкља (се) свр **1.** *одмрси (се).* — Кьд óн нештó запéкља дéсет га не мóж отпéкљају. **2.** *откопча (се).* — Ка[д]-трéбе н-умéје ни чешúрке да отпéкља, а знáе на свú да паламýди. **3.** фиг *ослободи (се) невоље.* — Запекљáл се у ћóраву работу, двé гóдине не мóж се по сýдови отпéкља. — Запекљáл се у зáдругу и нúкако да се отпéкља. — Запекљáл се с Руселéну, па се не мóж отпéкља.

отпекљува́ње с гл им од *отпе́кљује (се).* — Од ту́ј рабо́ту те́шко и́де отпекљува́ње.

отпе́кљује (се) несв **1.** *отка́пчава (се)* — Отпекљу́је се, ће ле́гне да спи́. — Отпекљу́је ко́шуљу ко суртук. **2.** фиг *вади се из невоље, спасава (се).* — Отпекљу́је се, еве́, колко́ го́дине ис-ту́ј рабо́ту у коју́ се бе[з]-зна́ње запекља́л. — Отпекљу́је се, ал те́шко ће се испе́кља.

отпе́ре (се) свр **1.** *одлепи (се), одвоји (се).*– Куде́ си отпра́л ту́ј ципе́лу? — Отпра́ли та́рабе да ула́зу о́вце у се́њак. — Неје́ зале́пено како тре́бе, па се само́ на ки́шу отпра́ло. **2.** *поцепа (се), рашије (се).* — Отпра́ле му се чеши́ре на ду́пе. **3.** фиг *пребије, испуче.* — Ћу му отпе́рем ду́пе о[д]-тепа́ње, ка[д]-це вр̀не до́ма! — Да му отпе́реш ко́жу за ти́ја па́кос.

отпе́рја свр фиг *побегне, умакне.* — Кьд виде́ да њега тра́жу, о́тперја на са́дња вра́та.

отпи́вне свр у дем знач: *отпије, отпразни.* — Отпи́вни ис кондирче́, пу́но-е с раки́ју. — Да отпи́внем ле́чка, не́-це познаје́.

отпивӣје несв *пије од препуњеног.* — Отпивӣје иш-чепр̀њу што гу препуни́л.

отпи́е / отпи́је свр *попије од препуњеног.* — Нека́ отпи́је ма́лко из бока́лче, да се не расипӣје вино́.

отпи́ра несв **1.** *одлепӣује, расӣарава, одваја.* — Отпи́ра тара́бе, ће ги прекову́је на но́ве баски́је. — Како́ то́ј о́диш па тако́ј отпи́раш ђо́нови? **2.** фиг *бије, тӣуче, лема.* — Би́је га баштá, па му отпи́ра ко́жу. — Отпи́ра му ду́пе с кайш.

отпи́ра се несв *ӣара се, одлепӣује се.* — Те́ј се чеши́ре ста́лно отпи́рају, ел је до кона́ц, ел до ма́јстора. — Ђо́н му се отпи́ра на сва́ку ципе́лку. **2.** *одваја се кожа.* — На овцу́ се кожа́ отпи́ра, ка-це зако́ље, па се де́ре.

отпира́ње с гл им од *отпӣира (се).* — Да́ј ми шта́нглу за отпира́ње о́плату.

отпи́ше свр **1.** *опросӣи.* — Отписа́ли му ду́г, не мо́ра да га вр̀ha. **2.** фиг *изгуби наду у излечење.* — Би́л-е отпи́сан, ал се не́како и́злечи. — Отписа́ли га до́ктури у Бе́оград. **3.** *избрише, лиши.* — Отписа́л га од на́слество, све́ на ће́рку остајо́л. **4.** фиг *одрекне се.* — Сви́ ги-е по[д]-ста́рост отписа́л и узе́л жену́ да га дочу́ва.

отпи́ше свр фиг *заборави.* — Ако ти-е то́ј о́н обећа́л, сло́бодно отпи́ши.

отпи́ши свр *извади запушач, отвори.* — Едва́ отпиши́ бу́ку, вода́ надоне́ла гра́ње и шу́му, па запиши́ла ци́вун. — Отпи́ши бу́ре, па си́пи раки́ју.

отпла́дне прил *од поднева, поподне.* — Отпла́дне, кьд зала́ди, узи́мамо ко́се у шаке па у лива́ду.

отпла́ти свр *исӣлаӣи.* — Јо́ш една́ ра́та, па да отпла́тим ду́г.

отплете́ свр *расӣлеӣе, расӣара.* — Нека отплете́ десети́ну бо́да, па га па́ исплете́, да га уедначи.

отпли́та несв *расӣлиӣа.* — Погреши́ла ра́мфлу, па мо́ра да отпли́та грби́ну.

отплита́ње с гл им од *отӣлиӣа.* — Ови́ја цемпири́ и́ду на отплита́ње, па по́ново да исплете́м нешто́.

отпоје́ свр **1.** *отӣева.* — Ће ни Ду́рма отпоје́ неку́ пе́сму. **2.** *одговори песмом на песму.* — Он запоје́, а Цу́нка му отпоје́ и тако́ј прека́рају седе́ньку. **3.** фиг *порани.* — И пета́л бе́ше отпоја́л, кьд пођо́мо на пу́т. **4.** фиг *одигра своје.* — Ода́вно-е о́н отпоја́л куде њу́.

отпојува́ње с гл им од *отӣојује.* — Прошло́ то́ј на́што поја́ње, припојува́ње и отпојува́ње.

отпојўје несв *одговара пјевањем, отпјевава.* — Једнѐ Лебеђáнке појў а дрўге им отпојўју, и такój цѐл дȁн у Лисичáрку и Јéреницу јечи́ појáње.

отпóнапред прил *од раније.* — Знали́ су се отпóнапред, јóш и[з]-шкóлу.

отпонóво прил *испочетка.* — Мóра отпóново да се дéне сéно у стóг.

отпóчне свр *почне, започне.* — Докле отпóчне човéк да прáви кўћу, а пóсле мáлко-помáлко кóлко стúгне, за дéсет-двáес гóдине ће гу напрáви.

о́тпразан, -зна, -зно *развршен, непопуњен.* — Остáи качѐ мáлко о́тпразно, да му присúпем сúрутку. — Дадéм им влашичѐ с ракúју, ал мáлко о́тпразно, да се не напúју.

отпрáћа несв *испраћа.* — Отпраћáмо ги у рабóту свѐ дóле до Рóмански ри́д.

отпра свр **1.** фиг *прездрави кашаљ, искија.* — Ти о́тпра твојў кáшљицу, а јá топрв пра́м. **2.** фиг *одлети.* — Отпráше врáпци, ниедȁн се нѐ-вати у прúмку.

о́тпре[1] свр **1.** *отпара, одлепи.* — Пр́во о́тпри цѐл ђóн, па га пóсле лѐпи. **2.** *раскове.* — Некú ни свѐ отпрáл тáрабе на једнў лесў.

отпре́[2] прил *раније, пре.* — Отпрé смо се мнóго мучúли да спечáлимо некú динáр, сȁк је пóбоље.

отпре́д прил *спреда, испред.* — На говéда се прио́ди отпрéд, да те ви́ду, ни́како оса́д, да се уплáшу.

отпре́ће свр *разгрне пепео.* — Отпрéћи главњў и поткла́ди о́гењ. — Отпрéћи компири́ из огњúште.

о́тпролет прил *с пролећа, од пролећа.* — О́тпролет ће пóчнемо да прáимо нóву кўћу.

отпу́шти свр **1.** *истера.* — Отпуштúли га од рабóту. **2.** *испусти.* — Лóше омáстен, па отпуштúл бојў. **3.** фиг *отопли, раскрави се.* — Отпуштúло га, нејѐ ви́ше кóрав снѐг, мóж се о́ди.

отрáћи свр *испружи, опружи.*

отрáћи (се) свр **1.** *опружи (се), испружи (се).* — Отраћúл нóге да се саплúтамо. — Кьд отрáћи рўку, довáта ej овáм. — Отраћúл се на крéвет ко, пóбогу, мртвáк. — Умори́л се, па се отраћúл пот крўшку. **2.** фиг *умре.* — Отраћúл се и ча Стáвра наћáске.

отргне се свр *ослободи се, оде.* — Отргни се ти́ од њи́, докле те несў навéли на злó. — Одáвно се он отргнўл от-кўћу.

о́тре свр *очисти, почисти.* — О́три тéј трóшке од астáл.

отре́би (се) свр **1.** *очисти (се).* — Едвá га отребúмо од вáшке. — Трéбе се отрéби грá. — Отрéби о́грсењу, да мóж лéтос да се кóси. — Отрéби дóле у Параспўр пáпрат и грáњке. **2.** фиг *пребије, убије.* — Испизмúл се на тéбе нешто́, пази се, ће те отрéби.

о́трезан, -зна, -зно *опрезити, бистар.* — Трéбе човéк да-е о́трезан на свáко мéсто, да му се не поцмéвају.

отре́зни (се) свр **1.** *истрезни се.* — Ка[д]-це отрéзни, ће орáтимо. **2.** фиг *дође к себи.* — Јóш се нејѐ отрезнúл од тúја шо́к.

отре́се свр *уклони пресењем, скине, обори.* — Отрéсе снѐг з-гўњу насрéт кўћу. — Нека отресé крўшку, и децá да набéру некó зрно.

отре́се се свр **1.** *стресе са себе.* — О́тресе се коњ от кúшу. — Отрéси се, свѐ ти плéва по кóсу! **2.** фиг *ослободи се.* — Вáла Бóгу, отрéсе се од онúја разбójници, те ми лáкну.

отрза несв **1.** *свлачи, скида, извлачи, узима, одвлачи.* — Немój ми отрзаш тóрбу из рўке. — Отрза вој постéљке ка[д]-сáспи.– Немój ме отрзаш од женў. **2.** фиг *напредује.* — Узни пóвреднога мájстора, да ви рабóта отрза.

отр̏за се несв **1.** *отима се, покушава да се ослободи.* — У̏вати ме за цемпи́р, ја́ се отрза́, отрза́, и сцепи́ га. — Др̏ж цвр̏сто о́глав, Же́рко се отр̏за, мо́ж те изнена́ди да ти побе́гне. **2.** фиг *одмиче, напредује.* — Сла́бо им се рабо́та око ку́ћу отр̏за.

о́три прил о́[д]-три > **о́три** *троструко.* — Смо́тај то́ј ма́ње о́три стру́ке.

отри́ша несв *отреса, стреса.* — Не отри́шај у ку́ћу плеву́. — Це́л дн отри́ша цр̏ге и посте́љке. — Отри́ша ко́су од оси́љке и плеву́.

отри́ша се несв **1.** *отреса се, чисти са себе.* — Што се то́лко отри́ша, ел му облекло́ то́лко ка́љаво. **2.** фиг *одбија.* — Отри́ша се да нје́ о́н то́ј уработи́л.

отришање с гл им од *отриша (се).*

отри́шљак м **1.** *оно што се отресе с одеће.* — Немо́ј ти́ја отри́шљаци да уно́сиш у ку́ћу. **2.** фиг *последње рођено дете,* в *истришљак.* — Ти́ја Руселе́нин отри́шљак ме жи́ву изе́де.

отрка́ља (се) свр фиг *одлети, слети, откотрља (се).* — О́ткаља дете́ голе́м ка́мен нис пади́ну, па у реку́. — О́ткаља бу́ре у по́друм.– Гле́ј куде́ ступу́јеш, да се отка́љаш у јеру́гу. — Отка́љамо се све́ до на пу́т.

о́тров м фиг **1.** *оно што одаје непријатан мирис.* — Забазде́ ни ку́ћу с некака́в о́тров! **2.** *веома љут (паприка).* — Попри́ка о́тров, не мо́ж се еде́. — Гори́ ко о́тров. **3.** *прек, раздражљив човек.* — Па́зи како́ ће с њи́га ора́тиш, о́тров је о[д]-човека.

отро́вник м *зао, прек човек.* — Па́ ли ти-е напричал далаве́ре ти́ја отро́вник?!

о́тровница ж *зла, опака жена.* — Дојде́ вре́ме да ми о́тровница господа́ри у ку́ћу.

отро́ши се свр *потроши доста новца.* — Отроши́мо се до́бро око ку́ћу, па ће сък ма́лко да шпа́рамо.

отро́шљак м *дотрајали предмет, стара ствар, старудија.* — Немо́ј да ми довла́чиш у ку́ћу ра́зни отро́шљаци. — Ко́ј ће ми ђа́вол отро́шљак, кьд несьм у ста́ње да ку́пим но́во.

отрпа (се) свр *ослободи (се).* — Отрпај са́не, ноћа́с ги сне́г затрпа́л, па да довезе́мо дрва́. — Отрпај се ма́лко, мло́го си се затрпа́л с цр̏ге, нје́ то́лко ла́дно.

отрпува́ње с гл им од *отрпује.* — Свакоме ли отрпу́јем, живо́т ми прође́ у отрпува́ње.

отрпу́је несв **1.** *трпи, подноси.* — Ми мо́ж и да отрпу́јемо и без ово́ј и без оно́ј, бар смо се ма́лко науживали, ал дека́ то́ј не тре́бе да осе́ту. — До́ста сам у живо́т отрпува́ла за свашта. **2.** *толерише, подноси.* — Отрпу́јем му, отрпу́јем, ал ка́д ми се једну́ш одви́је, има му све́ нака́жем. — До́ста са[м]-му отрпува́ла, ви́ше не́ћу.

отр̏си свр **1.** *очисти коров, искрчи.* — То́ј до́ле, у Мр̏ковицу, смо отрси́ли, било́-е све́ у гло́г и тр̏н ура́сло. — Отр̏си они́ја трња́к што се ватил око сли́ве. **2.** фиг *посече све.* — Неки́ ни отрси́л на́јбоље бу́ке у бранк.

отр̏си се свр **1.** *очисти се, искрчи се.* — Има они́ј трња́к куде воденицу даньс да се отр̏си. **2.** фиг *склони се, мане се, бежи.* — О́тр̏си ли се ви́ше о[д]-ту́ј жентура́чу, ви́диш ће те упропа́сти?

отру́е / отру́је свр **1.** *отрује.* — Немо́ј ви́ше куде ћу да еде́ш, ће те отру́е ве́штица. — С ми́шомор ћу ги све́ отру́јем, да ми не оста́љају по ку́ћу ми́шљаци. **2.** фиг *изгори, ожеже.* — Да́де ми неку́ бр̏љу, па ме о́тру.

отру́пи свр *пресече.* — Отру́пи ми ово́ј кубарче́ са секи́ру, мло́го-е голе́мо за у шпо́рет.

оту́д прил *с те стране, отуда.* — А оту́д и́де за́јац, не ви́ди ме.

оту́де прил в *отуд.* — Оту́де ли си и ти́ дошал? — Ка[д]-ци оту́де пошал?

оту́д-одову́д прил *са свих страна.* — Залете́ га оту́д-одову́д да ви́ди какво́-е јунче́, па му гледа́ и жљебине и зу́би. — Салете́ше га оту́д-одову́д и о́н нема́ куде́, преда́де се.

оту́ћи се свр *постане туђ, удаљи се.* — Ми́ смо си на́ши, голе́м ро́д, ал смо се отуђи́ли.

оту́мба се свр *откотрља се.* — О́тумба се трупа́ц до́ле, у ре́ку.

отупа́ви свр фиг *постане глуп, сенилан.* — Отупаве́ работе́ћи с матико́ по це́л дан. — Не питу́ј за то́ј ба́бу, већем је отупавела.

оту́пен, -а, -о *иступљен, не реже.* — Дали́ ми оту́пен но́ж да ко́љем свињу́.

оту́пи свр **1.** *иступи, начини га тупим.* — У́дари у јексе́р и о́тупи секи́ру. **2.** фиг *дође до краја,* в *увитњи.* — Отупи́л га на́чисто, едва́ ора́ти.

оту́ра несв **1.** *скида, склања.* — Оту́ра се́но о[д]-ито́г да нара́ни о́вце. **2.** *рашчишћава, чисти.* — Узо́ да оту́рам ска́пани компири́. — Оту́рај крилца́ на компири́, да се не поква́ру. **3.** *скида магију.* — То́ј ти е серсе́м ба́ба: ба́је од у́плав, га́си уро́ци, ва́ди живака́, оту́ра маћи́је, куде ћу́ ти́ да оти́деш, да ти помо́гне.

отура́ње с гл им од *отура.*

оту́ри свр **1.** *склони.* — О́тури ли гр̀не од огњи́ште, да не иза́ври? **2.** *разврши што.* — Оту́ри две-три́ ложи́це озго́р ако се поквари́ла, па по́сле јѐћ спр̀жу. — Оту́ри од вр̀ сто́г то́ј се́но што се скапа́ло, па о[д]-чи́сто да́ј на о́вце. **3.** *скине магију, уклони чини.* — Дима́на ће ти зача́с оту́ри на́врљ, да прогледаш.

отутњи́ свр **1.** *одјури.* — Отутња́ше деца́ негде́ нис пу́т. — Дојде́ изнена́дно, и́здра се, па о́тутња негде́. **2.** фиг *оде грмећи (облак, непогода).* — О́тутња грмља́ва накуде Ба́йнци.

отфика́ри свр **1.** *одсече.* — Отфикари́л пр̀с на ру́ку са[с]-секи́ру. — Отфика́ри ови́ја ластари́ на сливу́. **2.** фиг *удари јако.* — Ћу те отфика́рим с пру́т по ду́пе, три́ дн̀а да се прев̀иваш.

о́ће свр *хоће, жели.* — О́ће ли ју́тре да па́да ки́ша, како́ ти́ ми́слиш? — О́ће ал му а́ле не да́вају. — Ако ти́ нѐћеш, и́ма гу која́ о́ће. — И́ма која́ о́ће два́пут по́више но ти́. — Ни́кад не ви́ка нѐћу, са́мо: о́ћу и да́ј. — А о́ће ли да рабо́ти?

о́ћка ж *жена која увек хоће,* суп *нећка.* — Ако нѐће нѐћка, и́ди куде о́ћку, она́ у́век о́ће. — О́ћка о́ће и кьд вој се нѐће.

о́ћко м *онај који хоће* суп *нећко.* — О́н ти-е о́ћко, све што га пи́таш, о́н о́ће.

оћо́па свр *постане хром.* — Оћопа́ с ови́ја опьнци, мло́го ме уби́вају.

оћопаве́је свр *постане хром.* — Чове́к скро́з оћопаве́је оде́јећи по ове́ј вр̀вине и скрколи́је.

оћопа́ви свр в *оћопавеје.* — Ћу те ле́знем с ову́ј мо́тку, да те оћопа́вим. — И́де како́ оћопа́вен ко́њ.

оћораве́је свр *ослепи.* — Чове́к остаре́је, па и оћораве́је. — Еси́ оћоравел, не гле́даш куде́ и́деш!

оћора́ви (се) свр *ослепи (се).* — Скро[з]-са́м оћоравил, ни́шта не ви́дим како́ тре́бе. — Па́зи како́ рабо́тиш с ви́лу, немо́ј се оћора́виш. — О́ћорави се дете́ с неку́ пу́шку и драмли́је.

оћоте́к м *од батина, од тепања, од бијења, од ћотека.* — Изе́де га оћоте́к башта́. — Пре́би га оћоте́к.

о́ћу-не́ћу м бот *русомача, хоћу-нећу* Capsella bursa pastoris.

оћупа́ви свр фиг *подшиша лоше, ошиша до главе,* в *остриже (1).* — Ре́ко да ме почи́ша како тре́бе, о́н ме оћупави́л.

оћу́пи свр в *оћупа́ви*. — Оћу́пи ово́ј мо́је ши́љеже до гла́ву. ▪ трп прид **оћу́пен**, -а, -о *ошишан нуларицом*. — Оћу́пен до гла́ву. — Оћу́пено скро́з оно́ј тво́је ши́љеже.

оћу́ти свр *пређу́ти*. — Ја́ му ре́ко да па́зи кво ора́ти, о́н о́ћута.

оћу́ти се свр *уђу́ти се*. — Оћу́ти се једну́ш, це́л да́н са́мо ти́ ломо́тиш! — Н-уме́је да се оћути́ ни једа́н мину́т. — Оћуте́ ли се то́ј дети́ште, ел још вре́ка?!

оћуткува́ње с гл им од *оћу́тку(ј)е*. — Ни́шта не́ће ре́шиш с оћуткува́ње.

оћу́тку́е / оћуткује несв **1.** *пређу́ткује, ћу́ти*. — При́чај му ти́ кво́ о́ћеш, о́н ће са́мо да оћуткује. — Зна́е нешто́, па оћутку́е, не́ће се изора́ти. **2.** фиг *слу́ти*. — Оћутку́е нешто́, ко́ј зна́е што ће би́дне.

оћутува́ње с гл им од *оћу́ту(ј)е*. — Заврши́ше све́ уз ба́јкино оћутува́ње.

оћуту́е / оћуту́је несв *ћу́тке по́дноси што, ћу́тке пре́ђе пре́ко чега*. — Све́ им оћуту́е и рабо́ти си како́ си о́н зна́је и уме́је. — Докле́ ћу им ви́ше оћуту́јем, и́ма се обрнем све́ да им нака́жем!

оћу́шка свр *одгура*. — Поче́ да ломо́ти без ве́зе, они́ га оћушка́ше у дру́гу со́бу.

оћу́шкује несв *гурне више пу́та, по́дгуркује*. — Све́ га оћушку́ју накуде вра́та, да изле́зне, ал он не́ће.

оћу́шне свр *одгурне*. — Кудего́ђ да ста́не, неки́ га у́век оћу́шне. — Кои́ о́ћушну ови́ја ло́нац од о́гењ?

офи́ра (се) свр *ода (се), изда (се)*. — Офира́л ги све́ ку́м куде мили́цију. — О́фира ме ку́чка, а те́ше да забашим туј бру́ку. — Ма́ти-ци га офи́ра, да вој не рези́ли вами́лију. — Са́м це офи́ра, не́ће издржи́ да некому́ не ка́же.

офирува́ње с гл им од *офирује (се)*.

офиру́је (се) несв *одаје (се), издаје (се)*. — Зна́мо кои́ ни у село́ офиру́је, ал га још несмо́ среди́ли. — Његове́ штра́пке га офиру́ју. — То́ј како́ рабо́ти, то́ј се офиру́је. — Са́м це офиру́је ка[д]-до́јде ста́ни-па́ни.

о́фрље прил *по́вршно*. — Вика́ му: немо́ј о́фрље, урабо́ти ми како тре́бе, ћу ти пла́тим, ал не-те́, баксу́з! — Све́ рабо́ти о́фрље.

офу́ца се свр фиг *изнемогне, ослаби*. — Жена́ му се нешто́ мло́го офуца́ла, бо́лес ли-е, која́ ли-е беда́?

оца́г / оцьг прил *одсад, од сада*. — Оца́г да зна́ш куде́ да доо́диш при ме́не. — Оцьг па до догодине, бо́же здра́вје, ће пра́јмо ку́ћу.

оцви́ри свр **1.** *одсвира*. — Нека́ ни Ра́дован оцви́ри нешто́ у дуду́че. **2.** фиг *оконча своје, умре*. — Оцвири́л је о́н ода́вно у прда́љку.

оцврсне свр *ојача, очврсне*. — Че́кеј да ви́диш кьд попасте́ и оцврсне какьв ће мужа́к о́н да бу́де.

о́цедан, -дна, -дно *који не држи воду, сув, брдовит*. — Ово́-е ме́сто о́цедно, роди́ло се за ку́ћу.

оцеди́ (се) свр **1.** *проце́ди (се)*. — Мутља́г о[д]-дно́ бу́ре тре́бе неки́ да оцеди́, да све́ не че́ка ме́не? — Оцедила се вода́ сьг мо́жемо ус-пу́т. — Оцеди́ се си́рење, па се изва́ди ис-цеди́лку. **2.** фиг *по́пије, по́лоче*. — Оцеди́ шише́ за једа́н дьн, јо́к, ви́ше му не да́вам раки́ју!

оцели́ (се) свр *одсели (се)*. — Оцели́л ги Палашчи́ја на тра́ктор до Преде́не. — Сви́ се оцели́ше, ста́ри помре́ше, запусте́ Цр̀на Трава́. ▪ трп прид **оцели́ен**, -а, -о *одсе́љен*. — Иии, још кьд је о́н оцели́ен.

оцени свр **1.** *по́цепа, о́тргне*. — Оцепи ми једа́н ли́с из голе́му све́ску, да напи́шем на Ра́томира голе́мо пи́смо, да се разуве́дамо. **2.** фиг *удари, тресне*. — О́цепи га у

грби́ну, замáлко да пáдне. **3.** фиг *испусти́ гасове, пр̄дне.* — Неки́ га гáдно оцепи́л, не мо́ж се траи́.

оцепи́ се свр **1.** *поцепа́ се.* — Оцепи́л му се рукáв на капу́т. **2.** *одломи́ се.* — О́цепи се слáп на јáбуку од и́ње.

о́цечак м *одсечак, комад одсеченог предмета.* — Куде́ ти-е о́цечак од пе́нзиу?

оцечи́ свр *по̄сече, одсече, одреже.* — Ћу ви́кам комши́ју да оцечи́ ову́ кру́шку на међу́, кьд не́ће [да] ра́ђа. — Оцечи ми едьн каиш слани́ну. — Оцекоше ни стру́ју, па се ту́ј завади́мо. ▪ трп прид **оцечен**, -а, -о *по̄сечен.* — Ја́ у шума́к, ка[д]-цвс ми млади́ке оцечене.

оцечљак м ауг и пеј од *оцечак, одрезак, о̄ста́дак.* — Збе́ри оцечљаци од гре́де, за у о́гењ.

оципи́ свр *одасп̄е, сипа.* — Оципи ни по едну́ шо́љу овчени́к ис-то́ј котле́. ▪ трп прид **оципа́н**, -а, -о *одасу́ш, одсипан, сипан.* — Млеко́ ти-е оципано у паничи́, сьг мо́ж да га си́риш.

оципува́ње с гл им од *оципу́је.* — Еве́ ти гр̀не за оципува́ње гра́.

оципу́је несв *одсипа.* — Ка[д]-цва́ри млеко́, у́век оципу́је на деца́, да пи́ју.

оцкр̀кне свр в *одскркне.* — Да Василија не о́цкркну вра́та, те́омо да се погу́шимо од они́ја чу́р.

оцми́не свр *скрене с пу́та, сврати́,* в *одсмине.* — Ка[д]-це вр̀ћаш, оцми́ни куде те́ткини да ми донесе́ш за̀плит за цемпи́р.

оцмињува́ње с гл им од *оцмињу́је (се).* — Куде изво́р је оцмињува́ње за у Црве́нковци.

оцмињу́је (се) несв *скре̄ће (се), заобилази (се), сврāћа.* — О́пасна женети́на — кьд гу сре́тне, оцмињу́је с пу́т. — Ту́ј се оцмињу́је за у Северѝнкини.

оцпа́ва свр *одспа́ва.* — Нека оцпа́ва, па ће тьг да ора́тимо о то́ј.

о́цпи свр в *оцпава.* — Не мо́ж да не о́цпи у пла́дне. — Да ми-е да му ле́гнем у пла́дне под бу́ку, у ла́д, да гу о́цпим како тре́бе.

оцпре́д прил *спреда.* — На коња́ прио́ди оцпре́д да те ви́ди, да се не упла́ши па те ури́та.

оцр̀ди се свр *одљу́пи се.* — О́црди ли се ви́ше? — Та́ј се не́ће оцр̀ди на тре́пке да му о́диш.

оцре́д пред *од средине, из средине.* — Поче́л да жње́ оцре́д њиву́, ко́ да-е лу́мав.

оцр̀ни свр **1.** *офарба у црно.* — Оцрни́мо кла́шње са шу́му и карабо́ју, да по́сле не исуре́ју. **2.** фиг *наружи.* — Ни́ки те не́ће оцр̀ни тако́ј до́бро ко што ро́д уме́је.

оцр̀ни се свр фиг *унесрећи се.* — О́жени се за Го́му, па се о́црни.

оцло́ни (се) свр *одмакне (се).* — Оцло́ни слабу́ от кру́шку, да се деца́ не ка́чу. — Оцло́ни се од си́д, та́зе-е ва́рбан.

оцлу́ња се свр *одскита се, одлута.* — О́цлуња се низ ма́лу, ни о́н не зна́је куде́.

оцтои́ свр *одсто̄ји.* — Тре́бе си́рење да оцтои́ у каче́ едно́ вре́ме.

оцтра́ прил *од стра́ха, из стра́ха.* — Оцтра́ закла́пају вра́та чим се см̀кне.

оцту́пи свр *по̄вуче се.* — Требало-е да оцту́пи ме́тар-два́ па тьг да са́ди др̀вља, а не на међу́.

оцу́па свр *о̄туче, обије глеђ на по̄суди.* — Ко́ј ми о́цупа оно́ј у́баво тепси́че, да ми-е да зна́м?

оцу́пан, -а, -о *о̄тучен, о̄ште̄ћен.* — Како́ да ва́рим млеко́ у оцу́пан лона́ц?

оцу́пљак м *о̄тӯчен, о̄ште̄ћен суд.* — Немо́ј ми вр̏ћаш ти́ја оцу́пљак, дала́ сам ти здра́ву пани́цу!

оцупува́ње с гл им од *оцӯпӯје.* — Ич не па́зи су́дови, тре́бе га изме́здрим за оцупува́ње.

оцуну́је несв *о̄ште̄ћује судове.* — Не да́вај вој, она́ не па́зи, па оцупу́је кво сти́гне.

о́цутан, -тна, -тно **1.** *одсӯтан.* — Неје́ могао ни́шта да ураде́, би́о је о́цутан. **2.** фиг *замишљен.* — У́век-е о́цутна кьд вој нешто́ при́чам.

оцу́тра прил *од сӯтра.* — Оцу́тра обр̏ћам ли́с, не мо́же ви́ше овако́ј.

очáнчи (се) свр *испружи (се), о̄тегне (се).* — Очанчи́л но́ге па не мо́ж од ње́га да се про́јде. — Што́ си се тако́ј очанчи́л, што́ не се́днеш како тре́бе? ▪ трп прид **очáнчен**, -а, -о *испружен, испружжен.* — Ви́дим ја но́ге очáнчене до насре́т пу́т, ал не зна́м кои-е.

очекéри (се) свр *о̄пружи (се).* — Очекери́л кра̏ци, не мо́ж се од ње́га про́јде. — Очекери́л се насре́д авли́ју ко да неје́ жи́в.

очéни свр **1.** *одвоји од ста̄бла (грану, пӯпољак, калем).* — Па́зи како̀ ће очéпиш пупу́лке. — Сне́г ни очепи́л сли́ве у сливак. **2.** фиг *шӯтне, удари, нагази.* — Ка[д]-цам очепи́л еди́н ко́рен на пу́т, још ми па́лац на но́гу трни́. — Очепи ме у ду́пе з-го́зјерицу, па ми присвитка́ше о́чи. — На́гази ме во́л на пр̏с, па ме о́чепи. ▪ трп прид **очéпен**, -а, -о **1.** *одвојен од ста̄бла (грана, пӯпољак),* в *чепка.* — Све́ ми мушка́тле ођу́трос очéпене. — Ињe остаи́ло очéпене гра̏ньке. **2.** фиг *наст̄ран, чудан.* — Ви́диш да-е очéпен, што се с ње́га распра̏ља̄ш?

очéпи се свр **1.** *одломи се у рашљама.* — Дуну́л ве́тар, очепи́ла се бу́ка над изво́р, не мо́ж се при́јде. **2.** фиг *по̄стане особењак, чудак.* — Очепи́л се још од оно́ј кьд је па́дал ис цре́шњу.

очéпљак м *мангӯп, угурсуз.* — То́ј девојчи́ште е голе́м очéпљак.

очеру́пи свр фиг *по̄страда, про̄веде се лоше, очерӯпа.* — Има́ вој очеру́пим они́ја котру́љ. — Очерупи́ли га они́ја његови коцкари́.

очéша свр **1.** *о̄тимари.* — У́зни чеша́ло, очéшај коња́. **2.** *огребе, окрзне.* — О́чеша ме гра̏нька преко чело́, па ме огре́бе. — Очеша́л мла́деж, па му се подљути́л. **3.** *по̄чеше.* — Очéшај ме ма́лко по грби́ну, нешто́ ме сврби́.

очéша се свр **1.** *очеше се, огребе се.* — Очеша́л се на гра̏ньку, све́ му под о́ко помодре́ло. **2.** *по̄чеше се.* — Же́рко се у́век очéша о[д]-ту́ј кру́шку. — Очéша се и свињче́. — Очеша́ се, нешто́ ме гре́беше на ру́ку. **3.** фиг *по̄дјарне, изазове.* — Не мо́ж да про́јде нис-пу́т а да се од ме́не не очéша. **4.** фиг *окористи се.* — До́бро се и о́н очеша́л о[д]-са́другу. — Очеша́ се куде баштý едно́ пе́т и́љаде па́ре.

очéшка се свр у дем знач: *очеша се, по̄чеше се, очеше се.* — Во́ли дете́ да се очéшка пре[д]-цпање́.

очешља (се) свр **1.** *чешљањем уреди (косу, вуну, конопљу).* — До́јди да те очéшљам како тре́бе, кьд н-уме́јеш сьм да се очéшљаш. — Очешља́мо гр̏снице з-гребенци́, напра̏имо повéсма. **2.** *о̄тимари сто̄ку.* — У́зни че́шало з-дире́к, па очéшљај говéда и коња́. **3.** *огребе (вуну, кучину).* — О́чешља ли веће́м повéсма от кучи́на?

очешу́е се / очешу́је се несв фиг *извлачи корис̄т од другог,* в *гребе се.* — Очешу́ем се тако́ј на пома́лко за си́ренце и мр̏с от ку́мини.

/о́чи/ ж мн изр: **1. оми́е о́чи** *умива се.* — Причéкај га докле оми́је о́чи. **2. и̏скара му о́чи** *лоше уради по̄верени по̄сао.* — Уработи́л, искара́л му о́чи, мо́ра други ма́јстор да га дорабоћу́је. **3. изва̏ди о́чи** *упропастӣ.* — Како̀ га-е напра̏ил извади́л му о́чи. **4. ко ти две о́чи? / две ти очи?** *тако ти очију; закуни се у очи.* — Ко ти две о́чи да си ти́ то́ј види́л? **5.**

ко ми две о́чи / две ми о́чи / о́чи ми / жи́ми о́чи / о́чи да си не́мам *тако ми мојих очију.* — Две́ ми о́чи све́ сам виде́ла кьд гу-е доводи́л. — О́чи да си не́мам, ако те ла́жем. **6. куде́ су ти (биле́) о́чи?** *уради нешто као да је без очију.* — Куде́ су ти (биле́) о́чи да ку́пиш црви́ви ора́си? **7. погле́ј ме у о́чи / не скла́њај о́чи** *говори истину.* — Погле́ј ме у о́чи ка[д]-ц-ме́не ора́тиш. **8. о́чи ми испале́ / испадле́ ми о́чи** *изгубио вид ако то није тако.* — Испале́ ми о́чи ако неје́ тако́ј. **9. не скла́ња о́чи / не скла́ња о́чи** *гледа нетремице.* — Це́л дьн од ње́га не скла́ња о́чи. **10. ва́ди (си) о́чи** *сваћа се, расправља се.* — Ти́ си до́јди о́дма до́м, а о́н нек си ва́ди о́чи та́м, куде́-е пошьл. **11. испа́дал му из о́ко (о́чи)** *не мари много за њега.* — Испа́дал му из о́ко па це за ње́га секи́ра. **12. не́ма о́чи** *стиди се, нема образа.* — Зато́ј сьг не́ма о́чи да ме погле́да. **13. и́грају му о́чи** *преварант, препредењак.* — Кьд га ви́диш како му и́грају о́чи ко на зејти́н, о́дма бе́гај од ње́га, ће те превара́ лопу́жа. **14. отво́ри четво́ре о́чи** *добро гледај, пази како радиш.* — Кьд продаваш јунче́ у Власо́тинци на паза́р, отво́ри четво́ре о́чи да те неки́ не превара́. **15. свиткају му о́чи** *радостан, обрадован.* — Чи́[м]-ме ви́ди, свиткају му о́чи од ра́дос. **16. укрсти о́чи** *пијан.* — Укрсти́л о́чи, па не ви́ди две́. **17. не излази на о́чи** *не жели да га види.* — Ви́ше ми не излази на о́чи! **18. склопи о́чи / све́де о́чи** *умре.* — И ча-Ми́лоја склопи́л о́чи. — И о́н све́дал о́чи.

очи́ла с мн *наочаре.* — Ћу во́дим дете́ у Леско́вац по очи́ла.

/очи́та/ изр: **ће му очи́та, очи́та му** *изгрди га, наружи га.* — Са́мо кьд ми до́јде до́м, и́ма да му очи́там како се ора́ти са ста́ри љу́ди; **очи́та бу́квицу /вакеле́у/** *изгрди, укори, запрети.* — Очита́ му бу́квицу синоћке, па-е сьг ми́ран ко бубуљашка; **очи́та моли́тву** *изгрди, посавету је, укори.* — Баште́ ће ти очи́та моли́тву, са́мо кьд му ка́жем како́ у́чиш.

очита́ви се свр *оздрави, опорави се, стане на ноге.* — Болува́, болува́ не́колко месе́ци, ал се некако́ о́читави сьс они́ја ле́кови.

очкемба́ви (се) свр *угоји се, пусти стомак.* — Очкембави́л се откако́ поста́де прецедник.

очкољави́ (се) свр *озледи (се), удари (се), повреди (се).* — Га́дно га очкољави́л неки́ по чеље́нку. — Очкољави́ си пр̀с от-ка́мен. — Удари́ се на слапа́ц, па се очкољави́. ▪ трп прид **очкоља́вен**, -а, -о *пребијен, ударен, повређен.* — Не пи́пај ме, ту́ј сам очкоља́вен.

очкољавува́ње с гл им од *очкољаву(ј)е се.* — Тој модри́це су ми све́ од очкољавува́ње. — Наређа́л чвору́ге по гла́ву од очкољавува́ње.

очкољаву́је се / очкољаву́је се несв *удара се, повређује се.* — Не зна́м што ми́-е: са́мо се очкољаву́ем, а не рабо́тим бо́г зна́ кво́.

очмаи́ свр фиг пеј **1.** *одспава, преспава.* — У́век ка[д]-тре́бе нешто́ да помо́гне, о́н ле́гне да очмаи́. **2.** фиг *оћути, не каже ништа.* — Уме́је о́н и да очмаи́ ка[д]-затре́бе.

очова́дник м *насртљивац, безобзиран човек.* — Ти́ја очова́дник ме је у цр̀но завио́.

очова́дница ж *безобзирна жена, насртљивица.* — Бо́ље да не́маш по́сла с ту́ј очова́дницу.

очове́чи се свр *постане човек.* — По́расну, а не о́човечи се.

очокља́ви (се) свр *повреди (се) (по глави).* — Ако те ва́ти лу́ди Си́мча, и́ма те очокља́ви с његову кукаљу. — Очокљави́ се на неки́ сла́п по мра́к.

о́чув м *очух.* — Овде́ га-е очува́л о́чув.

очу́ва свр *однегује, подигне.* — Ја́ сам га очува́ла, а ти́ ће ми би́еш дете́!

очу̏ка свр **1.** *истресе.* — Изнѐсомо и очукáмо свѐ постѐљке ис кýћу. **2.** *омлатити, отрли.* — Очукáмо слúве и обрáмо гй. — Очукáмо снóпје јучѐрке, па ги насадúмо да вршѐмо. — Јóш мáлко вој трѐбе да очýка грснице. **3.** фиг *упропастити, убије (воће, поврће, засаде, њиве).* — Градýшка óчука ошáв. **3.** фиг *измлатити, пребије кога.* — Сѣг ћу му очýкам рóгови, да вúше не ровѐ. **4.** фиг *покраде, буде покрадени, опељешен.* — Очука му кѐсу с трú йљаде пáре. — Курбѐтке му очукáше шлáјпик. **5.** фиг *поломи, сломи.* — Бýлча негдѐ очукáл едáн рóг, па йде крњ, не мóж се вúше бодѐ.

очу̏ка се свр *отресе с одеће.* — Очýкај се о[д]-цѐно, немój такáв да óдиш.

очу̏љен, -а, -о **1.** *без увета (ушију).* — Пáзи квó рабóтиш да не йдеш очýљен. **2.** фиг *окрњен, ошкрбљен.* — Откúд је овúја кондúр очýљсн?

очу̏љи свр **1.** *учини (некоr) без увета или рога.* — Ако га óн шúша úма га очýљи. — Пр̀вка (*крава*) негдѐ очуљúла рóг. **2.** *посече, пореже уво.* — Óчуљи ме, какó ме тој пострѝгујеш? **3.** *окрњи, одломи.* — Óчуљи ми онój убаво стовнѐ. — Очýљи овѐј ледени̏це на стрѐје, да не утѐпају некогá.

оџа̀к м **1.** *димњак.* — Нешто̀ ми од јýтроске врћа оџáк. **2.** *простор у огњишту испод оџака.* — Занѐсо се нешто̀, тѐше да пáднем у оџáк. **3.** *кућица за кромпире.* — У свú оџáци ми нúкли компúрй.

ошáв м *воће.* — Измр̀зал пролѐтос ошáв, па нејѐ нúшта родúло.

ошајда̀ри свр *удари, распали.* — Ошајдáри му шамарчúну па га смúри, да вúше не лудѐје.

о̀швице ж мн *ревери, крагна,* в *огрљак.* — Уватúл га за óшвице, па му ги сцепúл. — Продр̀мај га мáлко за óшвице да се расвѐсти квó орáти.

ошемпу̀т прил *још једанпут.* — Ошемпýт га удáри, ако смѐјеш, па ће вúдиш твój огрејáш!

ошколу̀је свр *ишколује.* — Свѐ сам одрабоћувáла да ги ошколýем, да ги задóмим.

о̀шљак м фиг *мангупарија, људски отпад, олош, шљам.* — Куде њý се збúра свáкакав óшљак. — Збрáл некú óшљак, свѐ кусó и репáто, па ги довѐл куде мѐне. — Нѐћу те вúше вúдим с тúја белосвѐцки óшљак.

ошља̀р м *лош, неугледан мајстор, радник.* — Тóга ошљарá вúше да не вúдим на рабóту.

ошљарѐње с *лош, површан рад.* — Не мóж се рабóти такój с ошљарѐње, трѐбу ми дóбри мájстори.

ошља̀ри несв *лоше ради.* — Н-умѐје да рабóти дунђерлък, тике ошљáри.

ошља̀рка ж *лоша радница.* — Дојдѐ ошљáрка, почѐ рабóту, па се úзгуби.

ошпрѝца свр *окречи шприцањем.* — Ошприцáмо фасáду на кýћу.

оштрбавѐје свр в *оштрбеје.* — Ће оштрбавѐјеш и тѝ, ћѐро, па се тъг нѐће смѐјеш на штрбави.

оштрбѐје свр *ошкрби, остане без зуба.* — Ако спáваш з-дѐду, бр̀зо ће да оштрбѐјеш (*пошалица*). — Оштрбејáл ко, пóбогу, јá.

оштр̀би свр **1.** *остане без зуба, ошкрби.* — Кобúла ти оштрбѐла, трѐбе гу продáваш. — Онакój млáда па оштрбѐла. **2.** *ошкрби, оштети, окрњи.* — Какó ми, брѐ, овóлко óштрби гребýљче. — Оштрбúл тестѐру, па нѐће да стружѐ.

оштр̀би се свр *оштети се, окрњи се.* — Оштрбúше ми се нóжице, не мóгу да острижѐм óвце.

оштрока̀ви свр *упрља, умаже.* — Оштрокавúл онéј кошýље, кой да ги пѐре на рýке.

оштроко́ња ж *опака, зла жена.* — Ће дојде па тај оштроко́ња куде ме́не, па ћу вој се наора́тим!

оштроко́нца ж в *оштроконја.* — Не сме́је до́ма у ово́ј вре́ме, жена́ му голе́ма оштоко́нца.

оштроко́нцула ж в *оштроконца.* — Једну́ш ћу те́пам ту́ј оштроко́нцулу, па куде́ и́де нек и́де.

оштураве́**је** свр *постане пусто, опусти (село, крај).* — Село́ ће ни веће́м оштурав**е́**је, остали́ са́мо ста́рци.

оштура́ви свр в *оштураве́је.* — Све́ ће оштура́ви и ни́ки му не мо́ж помо́гне.

оштуре́је свр *опусти*, в *оштураве́је.* — Па нека све́ оштуре́је, кво́ му ја́ мо́гу?! — Оштуре́ло, дабо́гда, па ви́ше не пркну́ло (*клетва*).

ошугаве́је свр *добије шугу.* — Несе́м ошугаве́л, па то́лко бе́гате од ме́не.

ошу́ња свр *опљачка.* — Све́ га о́шуња она́, па си отиде́ у Злата́нци. ▪ трп прид **ошу́њкан**, -а, -о *опљачкан, опељешен.* — Ошу́њкан до голу́ ко́жу. — Ошу́њкан ко ја́ре.

ошуњкáви свр **1.** в *ошуња.* — Надокра́јке ће га ошуњкáви, што ви ја́ вели́м. **2.** *победи у игри кликера, „почисти" све кликере.* — Ошуњкави́л ги, неје́ им остаи́л ниедан стакле́нац.

ошумоглáви свр *онесвести, онеспособи.* — Ошумоглави́ли га з-држа́ље, па га опљачка́ли. ▪ трп прид **ошумогла́вен**, -а, -о *онесвешћен, померен, ударен.* — Све́ нешто́ и́дем скро́з ошумогла́вена.

ошунтаве́**је** свр *постане малоуман.* — Немо́ј га с те́ј шакети́не уда́раш, ће га ошунтав**е́**јеш!

ошунтáви свр *учини малоумним.* — Удари́л га, па га ошунтави́л за сва́ времена.

ошу́њка свр *узме све у некој игри, опељеши, покраде.* — Ошуњка́ли га сино́ћке на ка́рте, сељ му га́ће на ду́пе остале́. — Неје́ ни́ки би́л до́м, па га лопо́ви ошуњка́ли. ▪ трп прид **ошу́њкан**, -а, -о *опељешен, покраден.* — Дојде́ тике у чеши́рке, све́ ошу́њкан.

ошу́рен, -а, -о **1.** *попарен врелом водом и очишћене длаке.* — О́ћеш да-е прасе́ ошу́рено, ел да га де́ремо? **2.** фиг *опљачкан.* — Скро́з-наскро́з је ошу́рен, са́мо то́ј што ви́диш на њега му-е остало́.

ошýри (се) свр **1.** *полије (се), попари (се) (врелом водом).* — Ошури́мо едно́ прасе́, дру́го че́ка на ре́д. — Па́зи с ти́ја врела́ц, немо́ј се ошу́риш. **2.** фиг *опљачка.* — Уватил се с гула́мфери, не ви́ди да ће га ошу́ру. — Ошури́ли га наћа́с на ка́рте.

ошурóтина ж *попарено место, место без длака.* — Ко да-е шу́рено, све и́ма неке́ ошуро́тине.

П

па́[1] прил *опет, поново, ипак.* — Па́ ли си ишьл у Село́? — Ако ни затре́бе, па́ ће те ви́камо да ни помо́гнеш. — Сльнце гре́је, и па́-е ла́дно.

па[2] вез — Ре́комо му да га не ди́ра, нека́ стои́ ту́ј, па га однел мангу́п. — Јучер бра́мо дрва́ у Јеленче, па ће ги даньс докару́емо.

па́[3] речца за појачавање знач. — Па́, како́ си? — Па́, куде́ ћеш? — Па́, што́ то́ј би са[с]-Стојади́на?

пабу́рак м *остатак од жита на њиви после жетве.* — Збе́ри ти́ја пабу́рци по њиву́ да се не вучу́ ко поме́тина.

пабу́ркиње ж мн в *пабурак.* — Збе́ри пабу́ркиње па доне́си овъ́м куде чу́камо сно́пје.

пабр̀скиње ж мн *остаци стабљика конопље са које је на трлици скинуто влакно, и, уопште, сува трава дрвенастог струка.* — Пабр̀скиње ту́ри на ку́п да ги изгори́мо.

Па́ва ж хип од *Павка, Павлина.*

па́ва[1] несв деч *спава.* — Па́ва ли па́ва мое́ лу́че.

на́ва[2] несв *бели изаткано платно пирајком* (Криви Дел), в *паја*[2]. — Му́ке сам виде́ла докле сам пава́ла платно́ да се избеле́је ко сне́г.

пава́ње с гл им од *пава*[1, 2]. **1.** *спавање.* — Мо́ра дете́ на пава́ње да пора́сне голе́мо. **2.** *бељење платна пирајком.* — Бес-пава́ње с пира́јку не́-це обе́ли платно́.

па́вечера ж *обед после вечере.* — Вечера́мо, па седењкува́мо до полови́н но́ћ, па тъ́г жена́ зго́тви и па́вечеру.

па́вечерка ж дем од *павечера.* — Тури́ им па́вечерку, ре́ко огладне́ли су чим тако́ј до́цкан, у но́ћ, дојдо́ше.

Па́вица ж *име.*

Па́вка ж дем и хип од *Павлина.*

па́вка несв в *пава*[1]. — Ре́д је да дете́ па́вка.

павка́ње с гл им од *павка.* — Излудеја́ло се дете́, вре́ме-е за павка́ње.

па́вки несв в *павка.* — Ел ми кочка́ па́вкило дете́?

Павли́чани с мн *име села.* — Одо́вде до Павли́чани ко́мотно мо́ж за са́т и по да сти́гнеш.

Павли́чанин м *становник села Павличана.*

Павли́чанка ж *становница села Павличана.*

Павли́чанче с *дете из села Павличана.*

павли́чки, -а, -о *који припада селу Павличану.* — Тъ́г изле́зомо на павли́чки пу́т и наи́ђо́мо на павли́чка гове́да.

Па́влова грема́да ж *висораван на Чемернику (1469 м).*

па́да (се) несв **1.** *пада (се).* — Докле пада́ ки́ша, па врну и сне́г. — Мло́го се па́да на тој љи́згавицу. — Да се не па́да, и ба́бе би се љизга́ле на шљи́чке. **2.** *опада.* — Це́л но́ћ па́дају ја́буке о[д]-ци́лан ве́тар. **3.** *спада.* — Сма́кља смакља́ви, ста́лно му па́дају чеши́ре. **4.** фиг *плаши се* у изразу *падају гаће.* — Кьд га ви́ди, па́дају му га́ће о[д]-цтра́. **5.** *буде одређеног дана.* — У петък па́да Свети Проко́пје. — Ју́тре те па́да ре́д за чува́ње гове́да. — Од ју́тре вој се па́да да чу́ва сто́ку. — У пе́так се па́да Свети Нико́ла. **6.** *смањује се.* — Сьг је скупо́, ал кьд сти́гне гро́зје, па́да му и цена́. — Мло́го вој па́да при́тисак о[д]-ти́ја ле́к. — Иде ле́то, па вода́ па́да у кори́то. **7.** *спотиче се.* — Ка[д]-це ста́лно соплита, мо́ра и да па́да. **8.** *запада.* — Нее́ водил рачу́н, па́дал у ду́гови, не мо́ж се извуче́. **9.** *долази род.* — Па́да ми се у́јка. — Па́да ми се неки́ чи́ча, ал не зна́м та́чно како́. **10.** фиг *разјари се, разљути се.* — Ста́лно па́да у сампа́с, едну́ш ће ги све́ поте́па. — Па́да у ја́рос, па ло́м пра́и по ку́ћу.

пада́ћа бо́лес ж мед *епилепсија, падавица.* — И́ма пада́ћу бо́лес па га врну́ли из во́јску. — Мучи́ се, мучи́, те га ишколува́, а о́н до́би пада́ћу бо́лес.

поди́на ж *удолина, долина.* — У поди́ну-е по́боља трава́. — О́ткаља им се ло́пта низ Бу́ђину поди́ну не мо́ж гу сти́гну.

пади́нка ж дем од *па̄дина*. — Здѐни ови́рке на са́м пади́нку, па до́јди на чукле́ да ко́симо.

пади́нче с дем од *па̄динка*. — Сѣ̀пни коња́ у пади́нче, ту[ј]-и́ма изво́р.

падинче́тина ж ауг и пеј од *па̄дина*. — Пу́ста му остала́ она́ј падинче́тина, утепа́мо се работе́јећи. — Три-дѣ́на ко́сим ту́ј падинче́тину.

па́дне (се) свр **1.** *па̄дне (се)*. — Нека дадѐ деда Го́спод да па́дне ки́ша, да не изгори́ ово́ј што-е роди́ло. — Љи́зга се, љи́зга, па се и па́дне. — Па́дне се о[д]-цтоли́цу, те не́ће од вр̀ кру́шку. **2.** *опа̄дне*. — А̀ па́дне ја́бука, а̀ гу свињe поеду́. **3.** *спа̄дне*. — Па́дну му чеши́рке, а о́н ко да ни́шта није́ било́. **4.** фиг *препа̄дне се*. — Од стра́ му па́дну гаће. **5.** *по̄годи се одређеног дана*. — У понеде́љак ће ти па́дне ре́д на гове́да. — Свети-Ра́нѣсл це па́дне у пе́так, па ће бу́дне по́сан. **6.** *смањи се*. — Ће му па́дне це́на чим је то́лко роди́ло. — Чим попи́е ле́к, па́дне вој при́тисак. — Чим до́јду врући́не, па́дне река́. **7.** *опружи се на земљу*. — Са̀плете се, зама́ло да па́дне на но́с. **8.** *запа̄дне*. — Па́дне у ду́гови, а не́ма откуде́ да вр̀не. **9.** фиг *усрећи се*. — Па́дла му секи́ра у ма́сло (*изр*). **10.** *укаже се прилика*. — Ће ми па́дне у ру́ке, па ћу му се напла́тим за све́. — Па́дло му, па му се мо́же. **11.** изр: — Че́ка да му па́дне с не́бо (*лењ*). — Па́дло му у де́л да о́н тој ураво́ти (*запа̄ло га*). — Ће па́дне овде́ тепа́ње (*добиће ба̄тине*). — Па́дне у ва́тру (*нађӯти се*). — Па́дне у сампа́с (*усампа̄си се, по̄луди*). — Па́дне у фра́с (*добије фрас*). — Ће па́дне на ти́лиње ка[д]-то́ј чу́је (*пренеразиће се*). **12.** *догоди се, по̄деси се, по̄годи се*. — Ће се па́дне да за̀едно чу́вамо гове́да. — Ако ти се па́дне да налети́ш на до́бру косу́ на паза́р, „срча́нку“, ел „ди́вљи ве́пар“, ку́пи ми едну́ седми́цу, ел се́дам и по. **3.** *дође као род*. — Мо́ж да ми се па́дне уну́к, а о́н ме пцу́је.

Пажа́р м *име засеока*.

Пажарча́нин м *житељ и човек из Пажара*.

Пажарча́нка ж *жена из Пажара*.

Пажа́рче с *дете из Пажара*.

пажа́рски, **-а**, о *који прӣпа̄да Пажару*. — Ово́[ј]-е пажа́рски пу́т, во́ди за Павли́чани, па у Ру́пје.

паза́р м **1.** *пијаца*. — Пођдо́мо у Преде́ње на паза́р. — О̀де ба́ба на паза́р, ку́пи гу́ску за дина́р. **2.** *пијачни дан*. — Кьд бу́де сто́чни паза́р у Власо́тинци, ће и́демо да продаде́мо ју́нци. **3.** *кӯпо̄продаја, тргова̄ње*. — Ел ће пра́имо паза́р за ово́ј коњче́, ел ти́ неси́ муштери́ја. **4.** *новац од па̄зара*. — Поне́л до́ма паза́р од ју́нци, пречека́ли га неки́, па га пречука́ли и паза́р му оте́ли.

пазаре́ње с гл им од *па̄зару(ј)е, тргује, кӯпује, по̄гађање при кӯпо̄вини*. — Мло́го во́ли пазаре́ње да се пога́ђа с трго́вци. — Бес-погађа́ње не́ма ни пазаре́ње.

паза́ри (се) несв *кӯпује (се), про̄даје (се), тргује (се)*. — Пазари́ла едни́ у́бави гра̀ђански опѝнци. — Мло́го мр̀шав бе́ше пи́јац, не́ма кво́ да се паза́ри. — Тре́бе се сѣ̀к паза́ри за зиму́.

пазари́ште с *место на коме се одвија па̄зар*. — Наста́ла гу́нгула на пазари́ште, па са́мо дудњи́.

пазарува́ње с гл им од *па̄зару(ј)е*, в *па̄зарење*. — Оцѣ̀г ћу с њѐга на пазарува́ње, о[н]-н-уме́је да пазару́је.

пазару́е / пазару́је несв в *па̄зари*. — Кьд оти́де да пазару́је, све́ па́ре издаде́.

пазарџи́ја м *учесник у па̄зарењу, тргова̄ц, кӯпа̄ц*. — Дојдо́ше на̀ши пазарџи́је, да ви́димо кво́ су купи́ли.

пазарџи́ка ж *жена учесник у пазарењу.* — За то̀ј по̀што-е питу̀ј са́мо пазарџи́ку, ско́ро-е била́ на паза́р па зна́је.

пазарџи́чӗ с *дете које је било на пазару.* — Чим и́де з-де́ду на паза́р и оно́-е пазарџи́чӗ.

пазде́р м в *пуздер.*

па́зи несв **1.** *чува.* — Данѣс чи́ча па́зи говѐда, а ју̀тре-е ре́д на на́с. — Ме́не остаи́ше да па́зим дете́, а оне́ отоше на Мејане. **2.** *гледа, мотри.* — Па́зи до́бро да ти говѐда не уле́зну у рженицу. **3.** *негује, стара се о коме.* — Отишѣл да па́зи де́ду, нешто́ у за́дњо вре́ме побољева.

па́зи се несв *чува се.* — Па́зи се от-ку́че да те не изеде́. — Па́зи се, це оклизнеш.

па́зува ж в *пазука.* — Но́си гу пот-па́зуву да ти не испадне.

па́зука ж *удубљица између руке и тела, мишка.* — Ди́гла му се ницина пот-па́зуку.

па́зуке ж мн *недра.* — Не ди́рај у па́зуке. — Тури́ла кљу̀ч у па́зуке. — Ту̀ри га у па́зуке, ту̀ј ни́ки не мо́ж да истриша.

па́ја[1] ж *комад тканине, сатkан на разбоју, који ушивен са другим истим чини прекривач,* в *поа.* — Посте́љке смо шили о[д]-две-па́је, а цр̀ге о[д]-три́, па ги тѣг препре́гнемо.

па́ја[2] несв в *пава*[1]. — Па́ја пр̀тено пла́тно на боба́тало.

па́јање с гл им од *паја*[2]. — То́лко ми се збра́ло за па́јање, а не́мам кь[д]-да оти́дем на ре́ку.

па́јки несв деч *спава.* — Дете́ и́де да па́јки.

па́јче с деч *кликер.* — Све́ ми о̀шуљка па́јчети́ја, не́ма ви́ше с кво̀ да се и́грам.

па́к прил **1.** *опет, поново.* — Ка[д]-ти затре́бе, па́к ће ти помо́гнемо. **2.** *међутим.* — Ако ти па́к нешто́ затре́бе, ми́ смо ту̀ј да ти се на̀јдемо.

пака́л / пакь́л м **1.** *пакао.* — Са́мо-е деда Дави́д у ра́ј, оста́ли Млачишта́ни су отишли́ у пака́л. А Љуби́ка у пака́л, у каза́н, па она́ а̀ ди́гне гла́ву, а они́ гу озго́р уда́ру; то̀ј ми-е ча-Ста́нча казува́л. — Ће завр̀ши о́н у пакь́л. **2.** *неподношљива атмосфера.* — Куде њи́-е пакь́л, завадени, ни́ки с ни́кога не ора́ти. — У ови́ја пакь́л не мо́гу да жи́вим. **3.** *велика врућина.* — Не мо́ж се жњеје на ови́ја пака́л.

паке́т м *упакована пошиљка.* — Ћу га ту̀рим у паке́т, па ћу ти пра́тим на во́з.

пакети́ра несв *упакује у пакет и пошаље.* — Ће ти пакети́рамо ма́лко месѐ, неку̀ сушени́цу и пра́тимо у во́јску.

пакече́ с дем од *пакет, пакетић.* — Прати́мо му едно́ пакече́ за ро̀ђендан.

па́клица ж **1.** дем од *пакло.* — И́ди ми ку́пи три́ па́клице ни́шку „мора́ву". — Испу̀ши по две́ па́клице на дѣн. **2.** *подметач, уметач величине једног пакла.* — Подме́сти овде́ едну̀ па́клицу да бо̀ље држи́, да се не кла́ти.

па́кло с *паковање (шибица, цигарета).* — Доне́си ми и едно́ па́кло ши́бице (*десет комада*).

пакожди́ја м *онај који прави неред, лом, штету, који не пази ствари.* — Кво̀ ли-е па сѣг напраи́л они́ја пакожди́ја, да ми-е да зна́м. — Палашчи́ја се́лски пакожди́ја (*изр*).

пакожди́ка ж *она која прави лом, неред, наноси штету.* — Ћу уте́пам ту̀ј пакожди́ку, све́ што ураво́ти, испа́дне па́кос.

пакождилѣк м *неред, лом, штета.* — Што она́ уме́је да ти напра̀и пакождилѣк, ни́ки тако̀ј не́ће да ти ураво́ти.

пакожди́че с *дете које прави лом и неред.* — Несьм се нада́ла да мо́ж и оно́ да бу́де пакожди́че.

па́кос м **1.** *неред, лом, штета.* — Остави́ га до́м, а о́н ми напраи́л па́кос по ку́ћу. — Немо́ј ка[д]-це вр̀нем, да зате́кнем па́кос. — Зна́е са́мо да пра́и па́кос, ни́шта дру́го. — Ро̀ђена за па́кос. **2.** фиг *љубавни састанак.* — Отишьл у па́кос.

па́косан, -сна, -сно *који чини штету, пакости, пакостан.* — То́-е една́ па́косна жена́, бо́ље да гу и не позна́ваш.

пакосни́к м *пакостан човек, штеточина.* — Немо́ј ви́ше да ви́каш то́га пакосни́ка у ку́ћу.

пакосни́ца ж *зла, пакосна жена.* — Неје́ на до́бро та́ј пакосни́ца дошла́ у ову́ј ку́ћу.

пакосничѐ с *пакосно дете.* — Не мо́гу да изле́знем на кра́ј с то́ј пакосничѐ.

пакосте́ње с гл им од *пакости.* — Са́мо пакосте́ње од њу́ доо́ди.

пако́сти несв *прави пакост коме.* — Зда́дена-е да пако́сти, зато́ј бе́гају од њу́ сви́.

пакува́ње с *паковање.* — Доне́л це́ла пакува́ња ори́з и шиће́р.

палаве́рка ж *препредена, лажљива, превртљива особа.* — С ту́ј палаве́рку немо́ј да и́маш рабо́ту, ће те пречу́ка. — То́-е Ве́рка палаве́рка.

пала́вра ж/м *особа способна да се снађе у свакој прилици, превртљива особа.* — Куде́-е и о́н нашьл да се пога́ђа с пала́вру. — Ја́ сам бре́, пала́вра, не мо́ж се с ме́не ни́ки но́си.

палаву́рда ж/м в *палавра.* — Здружи́л се с неку́ палаву́рду, ће га оста́и без га́ће, не мо́ж се ни́како раска́нта.

палама́р м **1.** *калемарски нож.* — Нек у́зне палама́р, па нека са́м кале́ми дрвља. **2.** фиг *позамашан комад нечега.* — Гађа́л ме с ово́лки палама́р. **3.** фиг *мушки полни уд (велики).* — Истресе из га́ће оно́лки палама́р да се згране́ш.

палами́да ж бот *бодљикава биљка, коров у житу* Cirsium arvense Scop. — Рженица све́ ураса́ла у палами́ду, како́ це жње́ са́м Бо́г зна́е.

паламуде́ње с гл им од *паламуди.* — Да си и́демо, да не слу́шамо његово́ паламуде́ње.

паламу́ди несв *прича глупости, заноси се.* — Не мо́гу га слу́шам да ми ста́лно паламу́ди, а ни́шта н-уме́је да опепе́ли од рабо́ту.

паламу́доња м *онај који паламуди.* — Оста́и то́г паламу́доњу, от пра́зну орату́ не́ма ко́рис, но да си ва́тамо по́со.

пала́нза / пала́нsa ж **1.** *тас на кантару.* — Ту́ри ми у пала́нзу два́ ки́ла кру́шке и ки́ло ора́си. **2.** *кантар.* — Мери́ли смо прашчи́на на пала́нзу, ту́ј су негде́ око двае́сти́ну ки́ла. — Пала́нsa ће ка́же ко́лко и́ма цакче́, и́ч да се не распра́љамо.

нала́та ж *велика раскошна зграда, дворац.* — Зида́л сам по Бе́оград ку́ће, гра́де, пала́те.

палати́ка ж пеј *оговарање, трачање,* в *бистри палатику.* — Ка[д]-це́дну са́мо збо́ру от-палати́ку. — Бес палати́ку не мо́ж да жи́ви.

палатика́р м *онај који се бави оговарањем.* — Палатика́р, са́мо во́ди палати́ку, за дру́го не ми́сли.

палатика́рка ж *она која се бави оговарањем.* — Ни́ки не зна́је колка́-е то́ј палатика́рка.

налатика́рче с *дете које се бави оговарањем.* — Онако́ј мале́чко палатика́рче, а зна́е да палати́чи.

палати́чи несв *оговара, опрцава, прача*, в пример под *палашикарче*. — Куде и́де са́мо палати́чи.

пала́ш м *ловачи пас*. — Несе́м ја́ пала́ш да ме ти́ нату́каш на ву́ка!

палашче́ дем од *палаш, мали ловачки пас*. — Налаја́ше ме палашчети́ја у малу́.

Палашчи́ја м *надимак*.

палду́м м *попречно ремење које, преко леђа и испод репа коња, помаже при вучи кола*. — Еда́н ко́њ не но́си палду́м, него ка́[д]-це пре́зају два́.

пале́ж м *место на коме је паљена трава или шума*. — Чија́-е оно́ј лива́да с оно́лки пале́ж. — Све́ шаро́тине от пале́ж по страни́шта.

пале́ње с гл им од *пали*. — Отрси́мо и отреби́мо ли́ваду, а пале́ње остаи́мо за де́ду.

па́ли несв **1.** *потпаљује*. — Па́ли о́гањ о[д]-запре́ћану главњу́. **2.** *припаљује*. — Де́да-е пали́л цига́ру с тру́д и огњи́ло. **3.** *спаљује коров*. — Па́ли пуздер и стрњи́ку. **4.** фиг *укључује*. — Па́ли ра́дио. — Па́ли ко́ла. — Па́ли си́јалицу. **5.** фиг *подстрекава, провоцира*. — Зна́е о́н да па́ли ва́тру, а по́сле гле́да сеи́р докле се дру́ги сва́ђају. **6.** изр: **па́ли** *пролази, успева*. — Мо́ж да ме ве́слаш ко́лко о́ћеш, ал куде ме́не то́ј не па́ли. — Не зна́м ко́лко ти па́ли то́ј лага́ње куде дру́ги, куде ме́не о́пште не па́ли.

па́ливатра ж *провокатор*. — И ти́ веру́еш на ту́ј па́ливатру.

палити́ка ж в *палашика*. — Не зна́м ја́ кои́ какву́ палити́ку во́ди у село́.

па́лица ж *мера за дужину = 35 сантиметара*.

па́лци м мн **1.** *паоци на воловским колима*. — Куде́ за́качи па по́крши па́лци на ко́ло? **2.** *маљеви који ударају сукно при ваљању у ваљавици*. — Па́лци у ваљавицу по це́л дан удара́ју ба́мбе-бу́мбе, ба́мбе-бу́мбе!

пале́вина ж **а)** *место где је што изгорело*. — Не увр̀тај говеда око те́ј пале́вине. **б)** *остаци онога што је горело*. — Што не рашчи́сту ону́ј пале́вину от коша́ру.

па́мет м **1.** *разум, ум*. — Ва́личан с па́мет. — Куде́ му-е била́ па́мет кьд гу-е купува́л? — Сьг му не вре́ди па́мет. **2.** изр: — Па́дне на па́мет (*сети се*). — Прдну́ло му на па́мет (*досети се*). — Кокоши́ња па́мет (*малоуман*). — Дети́ња па́мет. — Сврáке му попи́ле па́мет (*глуп*). — Бе́га му па́мет (*мисли о нечему другом*). — Па́мет-це не купу́е. — У́зне се у па́мет (*опамети се*).

паметња́ковић м фиг и пеј *приглуп човек*. — Ако ми н-уме́јемо, сьг ће ни паметња́ковић ка́же како да га уработимо.

паметува́ње несв гл им од *памету(ј)е*, фиг и пеј *лупетање, говорење глупости*. — Доле́ко ће догу́ра с његово паметува́ње.

памету́е / памету́је несв фиг пеј *говори глупости*. — Нашьл се о́н да ни памету́е, а ни његово нее́ уработи́л како тре́бе.

па́мпур м *запушач од кордеља или плуте*. — Да и́мам па́мпур, да запи́шим шише́ с раки́ју, да не ветре́је под о́ткос.

пампу́ри несв фиг *бије*, в *испамтури*. — Чи́м не слу́ша пампу́ри га баштá, па му испли́чено ду́пе.

пампурчьк м дем и од *памтур*. — Пиши́ раки́ју с пампурчьк, па ми упа́де у вла́шу.

пампурче́ с дем и од *памтур*. — Оде́љи од корде́љ пампурче́, па запи́ши сто́вну с во́ду да се не нару́си.

панаћу́р м *вашар*. — Спреми́л се, и́де з-ба́бу на панаћу́р у Власо́тинци.

панаћу́рка ж **а)** *врста јабуке*. — Нека́[д]-цмо има́ли и ја́буке панаћу́рке, ка́ко су у́баво раћа́ле, ал дрвља остаре́ше, исуши́ше се, па ги оце́комо. **б)** *врста крушке ситних плодова*. — Кру́шке панаћу́рке зру́ пред гла́вни панаћу́ри.

панаи̏ја ж *кувано жито које се носи о поменима и задушницама, кољиво.* — Ћу ти едем панаи̏ју бр̏зо и у̏скоро, ви̏дим ја (*прети̏ња и пошалица*).

панди̏љ м фиг и пеј *крпа, поцепана, разресена, превелика хаљина или сукња.* — Какав си онòј панди̏љ облекла на детѐ, не најдѐ ли нешто̀ по̀бољо. **2.** пеј *мала особа.* — Куде го̀ђ да и̏де с њу̀ у̏век ла̀ндра она̀ј малѐцак панди̏љ.

панди̏љчић м дем и хип од *панди̏љ.* — Про̀стре жена̀ панди̏љчић на̀зем, ту̀ри гр̏сницу међу-но̀ге, па тр̏ља, тр̏ља с ру̀ке онòј сѐме.

пандр̏кне свр *умре,* в *мандркне.* — Пандркну̀л и деда-Ар̏са.

панду̀р м **1.** *општински службеник који обилази села разним пословима.* — Донѐсе ни панду̀р да пла̀тимо по̀рез и травари̏ну. **2.** пеј *милицајац, полицајац.* — Дојдо̀ше панду̀ри и одвѐдоше Тико̀мира за некакво̀ пцова̀ње.

пани̏ца ж *чинија, здела.* — Енѐ гу Јѐвра у ку̀ћу, зар не чу̀еш ко̀лко тра̀ска с пани̏це.

паничѐ с дем од *паница.* — Дро̀бни лѐб у млеко̀ на детѐ у паничѐ.

паничѐтина ж ауг и пеј од *паница.* — И̏скида ми ру̀ке ова̀ј паничѐтина.

пани̏чка ж дем од *паница.* — Ту̀ри им да еду̀ у пани̏чку. — Седи̏ си на столи̏чку и ку̀са ис пани̏чку.

пантало̀нке ж мн дем од *панталоне, панталонице.* — Сашѝмо му у̏баве пантало̀нке от-кла̀шње у Село̀ куде Са̀нду кројача̀, кьд о̀н ги негдѐ закачи̏л и сцепи̏л.

Пантелѐј м *светац Св Пантелејмон.* — Дањс је Пантелѐј, па се не рабо̀ти. — На Пантелѐј и̏демо у Бро̀д на собо̀р.

Пантели̏ја м в *Пантелеј.*

пантѐње с гл им од *панти, памћење.* — Остарѐл, па згуби̏л и пантѐње. — Не слу̀жи ме бѣш на̀јбоље пантѐње.

па̀нти несв *памти, сећа се.* — Па̀нти от-кра̀ј како̀-е било̀. — Па̀нти од пи̏тајбога кьд. — Па̀нти кьд је радел на Ску̀пштину у Бѐоград, па на ка̀сарину у То̀пчидер. — Па̀нти и што нејѐ за пантѐње. — Са̀мо не па̀нти ка[д]-це роди̏л. — Пу̀но пу̀т па̀нтим, пу̀но пу̀т не па̀нтим. — Да па̀нтим, рекѣл би ти.

па̀нтивек прил *одувек.* — Ту̀-е та̀ј међа̀ била̀ от-па̀нтивек и не мо̀ж гу ни̏ки помѐра. — От-па̀нтивек је ту̀ј проди̏л пу̀т за Клису̀рку и Дла̀ги ри̏д.

па̀нтљив, -а, -о *који добро памти, памтиша.* — Детѐ во[ј]-е мло̀го па̀нтљиво, у шко̀лу поређа̀ло свѐ пети̏це.

пантљичѐ с дем од *панти̏љика.* — Трѐбе ми то̀ј пантљичѐ да завр̏жем врећѐ.

пантљи̏чка ж дем од *панти̏љика.* — Ски̏ну ми се пантљи̏чка на га̀ћке, па ми спа̀дају.

па̀њка несв **1.** *стење, негодује, закера, гуња,* в *запрдује.* — Не мо̀гу га трпи̏м да ми ви̏ше ста̀лно па̀њка; те нѐма чеши̏рке, те сцепи̏ли му се опѣнци, трѐбе му ку̀пимо да не па̀њка. **2.** фиг *оговара, клевеће.* — Ће те па̀њка куде љу̀ди, ако вој не дадѐш. — Па̀њка она̀ цѐло село̀.

па̀њкало с *онај који стално нешто тражи, закера, оговара.* — О̀дви ми се ви̏ше од онòј па̀њкало. — Трѐбе се на̀јде некѝ да пребије то̀ј па̀њкало.

па̀њка̀ње с гл им од *па̀њка.* — Умори ме о[д]-то̀ј његово̀ па̀њка̀ње. — Свѐ што-е добѝл, добѝл је с па̀њка̀ње. — Ко да вој некѝ пла̀ћа за па̀њка̀ње.

па̀ок м *део точка који повезује главчину са напланом,* в *спица.* — Има̀ли смо гвоздѐна ко̀ла с то̀чкови од расто̀вину: и главчи̏на, и па̀оци, и на̀плата — свѐ-е било̀ расто̀во, па опши̏јено са[с]-ши̏ну.

па-на́ узв деч *довиђења.* — Чу́ете ли, дете́ ви ви́ка: па-па́!

па́па[1] ж деч *хлеб, храна.* — Да́ј па́пу на дете́ да еде́.

па́па[2] несв деч *једе.* — Ел ти се па́па, ђе́ро?

папа́ње с гл им од *па̄па*[2]. — Папа́ње, па на спавка́ње.

папага́јке ж мн *врста мајсторских клешта.* — Куде́ затури́ папага́јке, уби́ се да ги на́јдем.

папазја́нија ж **1.** фиг *лоше јело, јело од свакојаких делова.* — Ко́ј ће ти еде́ ову́ј папазја́нију. **2.** фиг *све што је лоше урађено, смућено.* — Ква́-е ово́ј папазја́нија о[д]-дома́ћи зада́ци?

Папа́јка м *надимак.*

па́пак м **1.** *рожнати део ноге код животиња (свиња,...).* **2.** *отисак па̄пака на земљи.* — Бачка́ле се сви́ње по ва́ду, све́ им се ви́ду па́пци по бла́то. **3.** *део ногу од па̄пака до колена.* — Тури́ да сва́рим па́пци за пити́је. **4.** фиг *нога.* — Пора́сли му па́пци. **5.** изр: — Ди́гал па́пци о[д]-две́. — Ћу му претуцам па́пци, са́мо ли до́јде [ј]ош емпу́т. — Чу́ла свиња́ куде́ се кову́ коњи́, па и она́ ди́гла па́пци. — Оте́гал па́пци (*умро*). — Ди́гал (изврну́л) па́пци и Страња́ (*умро*).

па́прат м бот *па̄прат* Pteridium Aquilinum, в *благи па̄прат*, в *навала.* — Тре́бе да нако́симо едно́-дво́ја ко́ла па́прат за постиља́ње зиму́с на гове́да.

Па́прат м мтн *ливада, па̄њак, шума.* — Са́пни Вра́њчу у Па́прат, да пасе́ по ладови́ну, та́м бр̀зо за́јде сл̀нце.

па́пратиште с ауг и пеј од *па̄парт, место урасло у па̄прат.* — Остаи́л о́вце у па́пратиште да му се погу́бу.

папратња́к м в *па̄пратиште.* — Па́зи куде и́деш крос ти́ја папратња́к, пу́н је са[с]-зми́е.

па́прен, -а, -о **1.** *јако љут.* — Ове́ј попри́ке што узо́мо скро́з па́прене. — Напраи́ла па́прен руча́к. **2.** фиг *изузетно скуп.* — Бе́ше му цена́ па́прена и не узо́ га.

па́прено прил **1.** *доста љуто.* — Напраи́л си га па́прено, не мо́ж се еде́. **2.** фиг *изузетно скупо.* — Мло́го ти-е па́прено, не мо́гу се то́лко испру́жим.

папри́ца ж *метална полуга на воденичном вретену која је усађена у горњи воденични камен.* — Бес папри́цу вретенце́ не мо́ж да обр̀ћа го́рњи ка́мен.

папу́чица ж *кочница на задњим точковима код запреге.* — Завр̀ни папу́чицу кад по́јдемо низ Двоја́нку, да не поју́ру ко́ла на воло́ви.

папу́чка[1] ж дем од *па̄пуча.* — Куде́ ли сам денула оне́ј моје́ уба́ве папу́чке?

папу́чка[2] ж бот *башт̄енско цвеће.*

па́пше свр *ослаби, смакалише,* в *непостане.* — Нека́[д]-цам мога́л вола́ да оба́лим, а ськ сам, ви́диш, папса́л. — Не тере́ти се то́лко, ће па́пшеш, па кои́ ће те гле́да.

па́р м **1.** *два предмета.* — Има два́ па́ра го́зјерице и ниедьн ми не да́ва. **2.** *две ц̀ородне животиње.* — И́маш до́бар па́р воло́ви, до́бро вучу́. **3.** *брачни другови.* — У́бав су па́р Мили́воја и Младе́нка и до́бро се сла́гају. — Бра́чни па́р. **4.** *вршњаци.* — Едьн су па́р.

па́р воло́ви м *мера за вучу = 500 до 700 килограма.*

пара́[1] ж **1.** *новац,* в *две па̄ре.* — Пошьл на пазар бес-пару́. — Ду́жан ми-е два́ес и́љаде па́ре за ју́нци. **2.** изр: — Не́ма ни преби́сну пару́, а це пога́ђа за воло́ви. — Па́ра о́ће де бурги́ја не́ће *(изр).* — Познавам га ко ста́ру пару́. — Убила га пара́. — Зна́м га ко злу́ пару́. — Еба́л би се за пару́. — Изброи́л ми све́ у пару́. — Потроши́л до пару́. — Да́до му са́дњу пару́. — Стисну́л се ко две́ па́ре у ке́су. — Не вре́ди ни две́ па́ре.

па́ра[2] несв *расплиша*. — Па́ра ста́ри џемпи́р, ће исплете́ еди́н до́бар за зиму́.

па́ра се несв *џепа се*. — Поче́л му се џемпи́р па́ра на ла́ктови, па да га зава́тим с игло́ и конац.

пара́баба ж *прабаба*. — Дочека́ла пара́баба и пара́унука да се оже́ни.

парабе́ла ж *пиштољ парабелум*. — От парабе́лу се неје́ одвајао́л докле му гу не узо́ше милица́јци.

пара́ба́бин, -а, -о *прабабин*. — Но́си пара́ба́бин кожу́к.

пара́деда м *прадеда*. — Његов пара́деда-е доживе́л сто́ту. — Ову́ј ле́вину-е прао́л мо́ј пара́деда.

парадеди́н, -а, -о *прадедин*. — Јо́ш у парадеди́ни бу́рићи држи́мо раки́ју.

парали́ја м *онај који има доста пара, парајлија*. — Голе́м је парали́ја, ал је сти́пса чове́к.

парали́ка ж *богата жена, парајлика*. — Узе́л едну́ парали́ку ис-Пре́ко.

парампа́рче с *комадић разбијеног предмета*. — Ра́зби се зевња́на пани́ца у парампа́рче.

пара́ње с гл им од *пара (се)*. — Помо́гни вој у пара́ње џемпи́р да га преплете́.

параспу́р м **1.** *земља која је некада давана на наполицу*. — Ју́тре ће ко́симо у параспу́р, у Кру́шке. **2.** *трње, жбуње, чкаљ, лоша трава*. — Тре́бе да отр̀симо ови́ја параспу́р да мо́ж да се о́ре.

Параспу́р м мтн *ливаде*.

параспу́риште с ауг и пеј од *парасйур (2)*. — Ко́ј да отр̀си оно́лко параспу́риште што-е ура́сло.

пара́унук м *праунук*. — И́мам и пара́унуци.

пара́унука ж *праунука*. — Доо́ду ми ле́ти и пара́унуке, па са́мо џагољу.

пара́унуче с *праунуче*. — Ту́ј ми-е пара́унуче, на́јде се у́век кьд ми затре́бе.

пара́унученце с дем и хип од *параунуче*. — Дове́доше ми да ви́дим пара́унученце из Ми́летић.

па́ри несв **1.** *пере врелом водом*. — Па́ри котьл, ће то́пимо ма́з. **2.** *загрева*. — Па́ри но́ге у ла́вор. — Па́ри но́с над врелу́ во́ду да иска́ра ки́јавицу.

/па́ри о́чи/ изр *гледа жене, буљи у женски свет*. — Седи́ у кафа́ну и кроз пе́нцер па́ри о́чи на саборци́ке.

пари́ца ж дем од *пара*. — Понеста́доше ми пари́це, истроши́мо се око сла́ву.

пари́чка ж дем од *пара*. — Да и́мам још кою́ пари́чку, па да ку́пим још едну́ вре́ћку попри́ку.

па́рка ж дем од *пара*. — Ко́лко па́рке узи́маш што ги послушу́јеш?

парло́г м *зарасла, напуштена њива*. — У До́льи Голе́ми ри́д све́-е сьг парло́г, ни[т]-це ко́си, ни[т]-це обрађу́је.

па́рница ж *судски спор*. — Мо́ра да и́демо на па́рницу око ону́ј ме́ђу у Ро́мански ри́д.

па́рничар м *једна од странака у судском спору*. — Те́жак је о́н па́рничар, сьл да се не тужевьате.

парниче́ње с гл им од *парничи се*. — Не́је о́пште има́л сре́ћу у парниче́ње.

парии́чи се несв *води парницу са неким*. — Око ти́ја шума́к парни́чу се и́ма сто́ го́дине.

парња̀к м **1.** *вршњак.* — Они̏ су парња̀ци с мојѐга Ра̀досова, роди̏ли су се у и̏сто врѐме и за̀едно пошли̏ у шко̀лу. **2.** *ӣар у јарму, у ӣослу (ӣеглеħа марва).* — Бу̏лча и Же̏рко су бѣш парња̀ци за у јера̀м, да вучу̏ ко̀ла.

па̀рог м (мн па̀рози) *крак на дрвеној вили.* — Праи̏ли смо сами̏ ви̏ле с три̏ па̀рога, а биле̏ су и ку̏пене, ш-четѝри.

па̀рожак м (мн па̀рошци) дем од *ӣарог.* — Ка-це скр̏ши па̀рожак, не мо̀ж се рабо̀ти с ту̏ј ви̏лу.

па̀рошче с дем од *ӣарожак.* — Стро̀ши ли ти се па̀рошче?

па̀ртија ж фиг *жена, невесӣа.* — До̀бру па̀ртију наши̏л да се ожѐни, и у̏бава, а још по̀богата.

парушља̀к м пеј зб им од *ӣара, хрӣа новаца.* — Тво̀ј парушља̀к ми ви̏ше не трѐбе, мо̀ж си ги чу̏ваш за тѐбе.

парцѐла ж *земљишни ӣоӣес.* — Моја̀ парцѐла-е она̀ј до̀ле, пот-кру̏шку, грани̏чу гу сло̀гови.

парцели̏ше несв *дели земљу на ӣарцеле.* — Парцелиса̀мо Па̀прат на четри дѐла, на сва̀кога по̀дједнако.

па̀рча несв *сече на комаде, комада, одваја.* — За̀кла свињу̏, па гу па̀рча у мѐсо за сушѐње и за топѐње ма̀з.

парчѐ с **1.** *комад, део нечега.* — Нама̀жи ми парчѐ лѐб с ма̀с и а̀лену попри̏ку. — Оста̀де нѐколко парчети̏ја од рибу̏. **2.** *комад земље.* — И̏мам до̀ле у рѐку едно̀ парчѐ ливаду̏ и ма̀лко шу̏му. **3.** фиг *жена, девојка.* — До̀бро парчѐ оно̀ј девојче. — Кво̀-е парчѐ наши̏л на собо̀р, да ви̏диш.

парчѐнце с дем и хип од *ӣарче* **1.** *комадић хране.* — Да у̏знемо по нeко̀ парчѐнце од ба̀ницу, па да и̏демо да рабо̀тимо. **2.** *комадић земље.* — И то[ј]-едно̀ парчѐнце зевњу̏ не обраћу̏је. **3.** фиг *девојка.* — До̀бро парчѐнце ватѝл онѝја Ђу̏рђин уну̀к.

/па̀с/ у изр: **ни па̀с с ма̀сло да (га) не поедѐ** *испсује кога, каже јако ружне речи.* — Како̀ га она̀ о̀пасно на̀галати, ни па̀с с ма̀сло да га не поедѐ. — Па̀с ла̀је, карава̀н проо̀ди (*изр*). — Па̀с ла̀је, вѐтар но̀си (*изр*).

па̀самце с *мера за одређивање ширине основе за ӣкање.* — Едно̀ па̀самце и̏ма дѐсет чи̏шалке; за ву̏те и кла̀шње трѐбу дѐсет па̀самцета у осно̀ву. — За ткањѐ пла̀тно едно̀ па̀самце трѐбе да и̏ма два̀ес чи̏шалке.

пасѐ (се) несв **1.** *чува, наӣаса (о сӣоци).* — И̏де да пасѐ говѐда на Дла̀ги ри̏д. — Који̏ ће од ва̀с ју̏тре да пасѐ говѐда? **2.** *наӣаса се сӣока.* — О̀вце пасу̏ на ливаду̏ а о̀н под гр̏мен у ладови̏ну чмаи̏. — Говѐда се пасу̏ о[д]-цаба̀јле, докле још нијѐ упѐкла звезда̀. **3.** фиг *оӣлоħује (се).* — Довѐде Кра̀ња пасту̏ва да пасѐ кобѝлу. — Кобѝла се пасѐ, немо̀ј прио̀дите, ће ви урѝта ко̀њ.

пасѐнт прил *ӣаман.* — Како̀ по̀треви да ку̏пиш на детѐ пасѐнт чеши̏ре.

пасѐње с гл им од *ӣасе (се).* **1.** *ӣаша, наӣасање.* — О̀ткара говѐда [у] у̀трину на пасѐње. — До̀ста им је за данѣс пасѐње, тѐрај ги у кошѐру. **2.** *оӣлоħивање кобиле.* — Довѐл кобѝлку куде пасту̏ва на пасѐње.

паси̏ра несв *ӣолази за руком, одговара му.* — Ни̏шта му не паси̏ра да рабо̀ти. — То̀ј би му пасира̀ло: ленчугарѐње, излежава̀ње.

па̀сиште с *ӣашњак.* — Оно̀лка па̀сишта по у̀трину, о̀н о̀вце набѝва у[з]-жита̀ и компири̏.

па̀смо с в *ӣасалце.* — У шѐс па̀сма тка̀емо ву̏те, постѐљке, ћилими̏ и платно̀, а у дѐвет па̀сма кла̀шње и цр̀ге.

па́сне свр у дем знач: *напаса стоку крашко.* — Паснýл мáлко говéда, и, етé га, врћа ги у кошáру. — Ћу ги пáснем мáлко нáјутро докле не заврућинéје.

па́сторак м *женин или мужевљев син из прешходног брака.* — Има двá пáсторка и еднóга сúна.

па́сторка / па́сторкиња ж *женина или мужевљева ћерка из прешходног брака.* — Не одвáја својý ћéрку от пáсторку.

па́сторче с **1.** *мужевљево или женино дешце из прешходног бра*ка. — Имају и децá и пáсторчета и свú се у кýћу слáжу. **2.** фиг *онај коме се не посвећује довољно пажње.* — У његóву си кýћу жúви ко пáсторче.

пастрмá ж *сушено и димљено свињско и овчје месо.* — За овýј зимý смо се дóбро снабдéли с пастрмý.

пастрмéње с гл им од *пасшрми.* — Овúја нóж ти-е дóбар за пастрмéње.

пастрми несв *сече, комада месо.* — Пастрми свињý за сушéње.

пастýв м *неујаловљен коњ који служи за прилод, ждребац, ајгир.* — Довéди пастýва да опасé кобúлу. — Не мóж да ујáне пастýва, мнóго се цилúта.

пáсује несв *одговара, уклапа се.* — Ниједнá му девójка из малý не пáсује. — Сьг мóра да пáсује столáрија, дóбро смо измерúли. — Не пáсује му да даньс úде з-говéда. — Не пáсује му да цéл дьн рабóти. — Нúшта му не пáсује, сьл би си лежáл.

пасýљ м *јело кувано од пасуља,* в *гра.* — За ручáк даньс úмамо пасýљ. — Приставú пасýљ за обéд.

пасуљьк м дем од *пасуљ.* — Посадú овдé-ондé ус-компирú и мáлко пасуљьк.

пасуљчьк м дем од *пасуљьк.* — Покусáмо пасуљчьк, нúшта не остáде у грне.

пáтарица ж *дрвена попречна летвица на самару.* — Самáр úма шéс пáтарице што су уцврстене на прéдњу и сáдњу бáпку.

пáтен, -а, -о *напаћен, испаћен, намучен.* — Јá сам пáтен, пáтен човéк, па нéма вúше кудé.

/пáтене мýке/ изр *велике пашње.* — Тój су мojé пáтене мýке, пáтене, дористрáшне, дóбро сам и жúва.

патéнт м *рајсхнадла, чавлић.* — Убóдо се на патéнт, зáболе ме до кóску.

патéње с гл им од *пати, пашња.* — За њójно патéње докле́-е децá подúгла нúки не знáе.

пáтерица ж *други дан славе.* — Викáмо ги да дójду и на пáтерицу.

пáти (се) несв *мучи (се), шешко живи, трпи, подноси пашњу.* — Пáти и трпи. — Пáти што се оженúла долéко о[д]-дóм. — Пáти ко кýче (*изр*). — Човéк пáти докле-е жúв. — Цéл вéк се пáтиш и на крáј — нúшта. — Патú се због мýжа, патú се због децá, патú се због рабóту, патú се за кýћу, напатú се, испекó се и спрéго, па непостáдо.

/пáтка/ ж фиг *мушки полни орган.* Изр: — Дúгла му се ~ на мéне (*узео ме на зуб*). — Болú ме ~ за тój (*баш ме брига*). — Немój да дрви пáтку (*прави се важан*). — Ће остáне бес пáтку (*прешња*). — Тýрим га на пáтку (*псовка*). — Изедé ми пáтку (*псовка*), в *Рајина пашка.*

пáтока ж *последња ракија која изађе из казана, слаба ракија.* — Е сáг мóж да пúјеш пáтоку, да те брзо не увáти.

патосúра несв **1.** *поставља пашос.* — Почéл да патосúра сóбе. — Патосирáл цéлу кýћу. **2.** фиг *ударцем баци на под.* — Патосирáл га с едьн бóкс.

патосирýје несв в *пāтосира (1, 2).* — Óн патосирýје кýћу, а мѝ jóш по зевњáн пóд óдимо (*1*). — Не кáчи се с њéга, мло́го-е џендрљѝв, немój те патосирýје. — Патосирýје с кога́ се зака́чи.

патосирува́ње с гл им од *пāтосирује (1, 2).* — Е, сѐк дојдé ре́д за патосирува́ње кýћу (**1**). — За патосирува́ње га-е прија̀вил у мили́цију (**2**).

па́тосница ж *даска за пāтос.* — Трéбе да настружéм па́тоснице од расто́во дрво за со́бе нат по́друм.

па́трав -а, -о, *хром, шепав.* — Бéше па́трав, ал се у оро́ ва́таше да и́гра. — Узе́л па́траву девójку.

па́травац м пеј *онај који пāтрави.* — Па́ се довýкал ти́ја па́травац да ме замављýје при ово́лку рабо́ту.

патра́ви несв *храмље, ћопа.* — Патра́ви с едну́ но́гу. — Уби́л но́гу, па патра́ви. — Патра́вим по њéга, не мо́гу га сти́гнем.

па́травка ж *жена која храмље.* — Поста́де па́травка од реýму у но́ге. — Па́травке па́трава, патра́к ти се вучé по тéбе.

па́травко м в *пāтравац.* — Па́дал з-гра́ђевину и тако́ј оста́л па́травко.

па́травче с *хромо дете.* — И дете́ им испа́де па́травче.

патра́к м **1.** *хром човек.* — Довýче ли се до́м они́ја ста́ри патра́к? **2.** *хрома нога.* — Сьг, евé, ко бо́жљак о́дим на патра́ци. — У патра́к му га па́трави (*псовка*). — Не мо́гу га гле́дам како́ вучé они́ја патра́к. **3.** фиг *обућа.* — Не мо́гу ви́ше да залѝтам његóви патра́ци, вр̀љи ги насре́т кýћу, па га ба́ш бри́га. — Турѝл смрдљѝви патра́ци у́за сам вра́та.

патра́ц м в *пāтрак.*

па́троња м пеј *онај који храмље, хром човек.* — Па́троња ће с ме́не [да] трчѝ. — Па́троња патра́ви.

па́у узв *ономāтопеја пуцња.* — Па́у, о́кину пýшка и ýтркољи за́јца.

пачáвра ж фиг *ислужена, понижена, неуредна особа.* — О[д]-џенý напраѝл пачáвру, свѝ ги залѝта, чѝсти по кýћу и кошáру, не мо́ж з-дýшу да да́не. — Несáм ја́ пачáвра да свáки с ме́не бри́ше па́тос.

пачавро́ше се свр *запусти се, постане неуредан.* — Пачавроса́л се откьд му по́беже жена́.

пачари́з м *крш, лом, неред, штета.* — Ка[д]-дојдо́ до́м, деца́ напраѝла пачари́з. — Ако ме не послу́ша, ћу напра́им пачари́з од њéга.

пачé с дем од *пāтка.* — Изва́ди пачé па мо́чај ако ти се мо́ча, ни́ки те не ви́ди.

па́ша ж **1.** *напасање стоке.* — Искара́л о́вце на па́шу. — Кои́ ју́тре и́де з-говéда на па́шу? **2.** *место напасања стоке.* — У Јереницу-е на́јбоља па́ша за сто́ку. **3.** *трава.* — Дропљоса́ше ми се говéда о[д]-ту́ мла́ду па́шу, па се спе́коше.

Па́ша м хип од *Правда, Правдољуб.*

пашано́г м *пашеног,* в *баца.* — Обаља́ли смо бу́ке с пашано́га у Остри́ке.

пашари́на ж *порез на пашу стоке у упрени.* — Разреза́ли ни пашари́ну ко да сто́ гр̀ла и́мамо.

па́ше несв фиг *одговара.* — Не па́ше му да с ме́не и́де у Ба́нковци. — Па́ше ли ти, а́ко не па́ше, немój га купýеш.

па́шиште с пеј **1.** *стомак, трбух, мешина,* в *тулбак.* — Пусти́л оно́лко па́шиште ко сте́лна крáва. — Удари́л га у па́шиште па му испумпа́л ва́здук. **2.** *бураг, унутрашњи*

огра́ни, дроб код животиња кад се закољу. — До́бро вој очи́сти па́шиште, ће га спре́мимо у дро́б ел спр̀жу.

па́шка несв *стење, стењу̏ка, једва дише.* — Па́шка кьд о́ди уз бр̀до. — Едва́ рабо́ти, са́мо па́шка.

па́шконја м *онај који с напором нешто ради, који једва дише.* — Едва́ изле́зе уш-Чу́ку па́шконја, а камоли да нешто́ изнесе́.

пашкуља́н м *дечак, дера́н.* — Како́ у̀чи они́ја тво̀ј пашкуља́н?

пашља́к м пеј в *пашњи́ште.* — Истре́сал пашља́к иш-чеши́ре за уко́р. — Опе́ри пашља́к и сре́ди га за у дро́б. — У пашља́к вој га њо́јан (*пѝсовка*).

пегла́ње с гл им од *пѐгла,* поред уобичајеног значења и фиг *ба̀тинање.* — Не ги́не му до́ма пегла́ње за то̀ј.

пе́д м **1.** *пѐдаљ, мера за дужину = од врха па̀лца до врха кажи̏прста.* — Не́ма ни два́ пе́да о[д]-севњу́, а ће се си́ли на ме́не. — Фа́ли још два́ пе́да па дојде́ си́д до плафо́н.

педа́ља ж *па̀учица на бицѝклу.* — Строши́ла му се педа́ља, не мо́ж да во́зи бици́клу.

педа́љка ж в *пѐдаља.* — Наме́сти ми педа́љке да се во́зим.

педе́пша несв *искушава, ѝспитује, одуговлачи с нечи̏м да би га искушао.* — Немо́ј ме ви́ше педепша́ш, него ако о́ћеш да̀ј, ако не́ — немо́ј. — Тре́бе га педе́пшаш да ви́диш ко́лко ће издржи́.

педепша́ње с гл им од *пѐдепша.* — Њему́ тре́бе са́мо педепша́ње да ви́ди како́-е то̀ј.

педесе́ бр *пѐдесет.* — Некьд бе́ше ста́рац у педесе́ го́дине, дань̑с још није́ зре́л чове́к у те́ј го́дине. — Педесе́ ки́ла ту́реше на ра́мо и но́сеше ко од ша́лу.

Пе́ине ж *махала.*

Пе́ја м *име.*

Пе́јча м *име.*

пе́кља[1] ж **1.** *пѐтља, бод код плѐтива.* — Изву́кал ми и́гле из џемпи́р што сам запле́ла, све́ ми се пе́кље разниза́ле. **2.** *копча.* — Откинуле́ му се пе́кље на гу́њу. **3.** изр: **и́ма пе́кљу / не́ма пе́кљу** *има храброст / нема храброст.* — Да и́ма пекљу́, о́н би му рекáл кво́ тре́бе.

пе́кља[2] несв **1.** *пѐтља нешто, ради неки по̀сао.* — Пе́кља нешто́ по а́мбар, ни о́н не зна́је кво́. — Пе́кља по по́друм с качети́ја и буретија. — Се́дом го́дине сам у поточа́ру: ме́љем, па у̀јам, бра́шно де́лим, пе́кљам, еба́вам со́јке. **2.** *ради испод жита, ради неки му̀тни по̀сао.* — Пекља́л нешто́ са[с]-за́другу, па га уапси́ли.

пе́кља се несв **1.** *меша се.* — Пе́кља се у оно̀ј што није́ његово́. — Пе́кља се у ту̑ђу рабо́ту. — Немо́ј се пе́кљаш куде ти није́ ме́сто! **2.** *ради нешто.* — Ту̀ј сам се мучи́ла, пекља́ла едно́ де́сет го́дине. — Пе́кља се око волови́ ваздь̑н.

пекља́вина ж **1.** *лош човек, пѐтљавина, мешѐтар.* — Он ти-е голе́ма пекља́вина, не упли́ћај се с њега да не оста́неш без га́ће. — Пекља́вина, ће те упе́кља у нешто́ да награбу́сиш. **2.** *му̀тан, замр̀шени по̀сао.* — Заглави́л се у неку́ пекља́вину, не мо́ж се жи́в извуче́. — Дојади́л ми-е ви́ше с тој његове́ пекља́вине са сто́ку.

пекља́нција ж *замр̀шен, му̀тан по̀сао, му̀тна радња,* в *пѐкљавина (2).* — Несьм ја за туј пекља́нцију. — Немо́ј ме ме́шаш у твое́ пекља́нције.

пекља́ње с гл им од *пѐкља*[2] *(се),* **1.** *пѐтљање, мешање.* — Не мо́ж без пекља́ње у ту̑ђу рабо́ту, па бо́г. **2.** *мешѐтарење.* — Навѝкал на пекља́ње и н-уме́је дру́кше да рабо́ти. — С пекља́ње-е ку̑ћу сте́кал у Леско́вац.

пекља́тор м *онај који се меша у тућ посао.* — Он је голе́м пекља́тор.

пекља́торка ж *она која се меша у тућ посао.* — С пекља́торку не́ћу [да] и́мам по́сла.

пекља́торче с *дете које се меша у тућ посао.* — Да ми-е да ва́тим оно́ј пскља́торче, да му се надре́њам по мо́ински.

пе́кмез м поред уобичајеног значења, и фиг и пеј *размажена особа.* — Де́ца су вој пе́кмез, са́мо за по нешто́ сте́њу.

пекмезе́ње с гл им од *пекмези се.* — Са́мо слу́шам њо́јно пекмезе́ње. — С пекмезе́ње не́ће ни́шта пости́гнеш.

пекме́зи се несв фиг и пеј *цмиздри, сте́ње.* — Ста́лно се пекме́зи, не мо́ж ги слу́шаш.

пе́кне[1] свр *испече малу количину или на брзину (месо, ракију...).* — Пе́кни ма́лко слани́нку на рожа́њ. — Пе́кнем едно́ два-три́ каза́на раки́ју, ко́лко за ме́не.

пе́кне[2] свр у дем знач: *опече.* — Не бо́ј се, кьд ти ча-Бо́ра даде́ бо́цку, не́ма ни да пе́кне.

Пела́гија ж *име.*

пе́ленка ж дем и хип од *пелена, пеленица.* — Пропра́ му пе́ленке и тури́ на жи́цу да се су́шу.

пели́н м **1.** бот *биљка јаког мириса и горког укуса* Artemisis absinthium. **2.** фиг *горко јело.* — Како́-це еде́ ови́ја пели́н, како́ га овако́ј зго́тви?

пе́лцер м *изданак за калемљење или расађивање нове биљке,* в *чепка.* — Ће ми даде́ш пе́лцери о[д]-твое́ мушка́тле?

пе́лцување с гл им од *пелцује (се), цепљење од великих богиња.* — Це́л ра́зред је ишьл на пе́лцување.

пељуза́н м *задрт, неразуман човек.* — Зато́[j]-ја с пељуза́ни ни́шта не рабо́тим.

пе́мбе непр *ружичаст, ружичасте боје.* — Што но́си едьн у́бав пе́мбе цемпи́р, мло́го ми се свиде́.

пембели́ја непр *ружичаста.* — До́де-ле, Мари́ке, пембели́јо кути́јо, / Ба́јке-ле, Сте́ване, у це́п си гу носи́јо! (*нар песма*).

пембељи́в, -а, -о *ружичаст.* — О́ћу да ми и блу́за бу́де тако́[j]-и́сто пембељи́ва како су́кња.

пендрашење с гл им од *пендраши.* — Ти́ си за до́бро пендраше́ње, ал не́ма неки́ по́јак, да те испендра́ши!

пендра́ши несв **1.** *туче пендреком.* — Мо́ре, узе́ они́ја пендре́к да гу пендра́ши. **2.** *бије, туче.* — Са́мо да те о́н не пендра́ши, о́н не ми́сли за живо́т!

пендуше́ње с гл им од *пендуши се.* — Научи́ли смо ми на њо́јно пендуше́ње, па сьг две па́ре не да́вамо за то́ј.

пенду́ши се несв *љути се, дури се.* — Нек се она́ пенду́ши ко́лко о́ће, ми́-ци гле́дамо на́шу рабо́ту.

пе́нзија ж **1.** *статус радника после одређеног броја година проведених на раду.* — Отишьл у пе́нзију ако му јо́ш неје́ вре́ме. — Јо́ш ли си, бре́, Ми́лојо, у пе́нзију (*ирон*)? **2.** *новчана надокнада.* — Прима то́лку пе́нзију да му едва́ сти́за да прека́ра ме́сец. **3.** изр: **зре́л за пе́нзију** *дотрајао, одслужио своје.* — Ова́ј ко́ла су ве́ћем зре́ла за пе́нзију.

пензионе́р / пензијуне́р м *мушкарац у пензији.* — Сьг је пензионе́р, па мо́ж да ски́та куде о́ће.

пензионе́рка / пензијуне́рка ж *жена у пензији*. — Пензионе́рка, па не́ће ни́шта да пи́пне, са́мо се шпаци́ра од едно́га до дру́гога.

пензионе́рски / пензијуне́рски прил фиг *живи лагодно, ленствује*. — Ма́, жи́ви га пензионе́рски.

пензиони́ше (се) / пензијуни́ше (се) свр *оде у пензију*. — Остаре́л, па га пензијунисали. — Још го́дину, па це пензиони́ше.

пе́ни (се) несв **1.** *ствара пену*. — Поче́ млеко́ да пе́ни, бр̀зо це сва́ри. — Ови́ја сапу́н и́ч не пе́ни. — Пе́ни се вода́ по ви́ровима у Бобата́ло. **2.** фиг *прети, галами*. — Пени́ ту́ј, пени́ по́ла са́т, исповрте́, па си отиде́.

пенче́ с *пенцет код ципела, блокеј*. — Однёсо ципе́лке да ми шу́стер уда́ри пенчети́ја.

пенчети́ра свр/несв **1.** *стави блокеје, пенцете*. — Тре́бе да пенчети́рам ципе́ле, ће им се изли́жу ђо́нови.

/пенчетира образи/ изр *лиши се стида, не стиди се*. — Пенчетира́л обра́зи, и́ч га неје́ сра́м.

пенчетира́ње с гл им од *пенчетира*. — Однёсо вој чи́жме на пенчетира́ње.

пе́нцер м **1.** *прозор, стакло на прозору*. — Тури́л виро́нге на пе́нцери. — Ра́збиј ни про́маја пе́нцер. **2.** фиг *наочаре*. — Чи́ји-е ти́ја ма́ли с пе́нцери? — Игра́л се, па му деца́ разби́ла пе́нцери.

пенцерче́ с дем од *пенцер*. — На кошару и́ма пенцерче́, да се ви́ди кьд ра́ни сто́ку.

пенцерчи́ћ м дем од *пенцер*. — Ту́ри ову́ј ки́тку на пенцерчи́ћ да и́ма ви́дело, да вира́је.

пењáвење с гл им од *пењави (се)*. — Не́мам куде́, а побе́гла би од његóво пењáвење.

пењáви несв **1.** фиг *луйета глупости*. — По це́л дн̀ пењáви, а ни́ки га не слу́ша. **2.** фиг *прети*. — Пењáви ти́ ко́лко о́ћеш, ни́ки ти се не пла́ши!

пењáви се несв фиг *умиљава се, додворава се*. — Немо́ј ми се ту́ј пењáви кьд зна́мо какáв је о́сорник.

пењгáр м **1.** *стари, суви пањ*. — Назбра́ у ја́к пењгари́ за о́гањ. — Запали́л пењгáр, па чу́ри це́л дн̀. **2.** фиг пеј *стари човек, старкеља*. — Које́ о[д]-те́бе о́ће ти́ја пењгáр?

пењкáло с *наливперо*. — Како́ се са́мо потпису́је с пењкáло, ко да-е мло́го учёван.

пењу́га ж **1.** *пањ, пањуга, трупедина*. — Ре́ко да ми набе́ре дрва́, о́н ми докара́л пењу́ге. **2.** фиг *костур*. — Остаре́л, олињáл се, од њега́ остала́ сьл пењу́га. **3.** изр: *глуп, тупи*. — Па́метан ко пењу́га. — Ћути́ ко пењу́га. — Погле́ј колка́-е пењу́га, а ни́шта не зна́је.

пењужéтина ж ауг од *пењуга*. — Доне́л оно́лку пењужéтину на огњи́ште, ће зачу́ри да исцу́рцамо. — Оно́лка пењужéтина о[д]-човека а ни́шта не зна́је.

пењу́шка с дем од *пењуга (1)*. — Ту́ри ову́ј пењу́шку на огњи́ште нека клаи́.

пењушче́ с дем од *пењушка*. — Врљи то́ј трупо́ пењушче́ у о́гањ да изгори́.

пе́пел м *пепео*. — Це́л дн̀ се деца́ пепр̀шкају по пе́пел, зато́ј су и тако́ј здра́ва. — С пе́пел напра́ј це́ћ, да изђу́стриш загоре́л котьл.

пепелчи́ћ м дем од *пепел*. — Узо́ ма́лко пепелчи́ћ да изђу́стрим ову́ј загоре́лу тепси́ју.

пепељáви се несв *прља се пепелом*. — Немо́ј се пепељáвиш, неси́ кокóшка.

пепељара ж 1. *метална кутија за прихватање пепела испод ложишта код шпорета.* — Нòси истрèси овȕј пепељáру тáм на ђȕбре. 2. *пиксла.* — Донèси пепељáру да зачȕрим едȁн дувáн.

пепељȉв, -а , -о 1. *посут пепелом, упрљан пепелом.* — А штò си такòј пепељȉв, ко да си се по пèпел грваљáл. 2. *боје пепела, сив.* — Однèсе ти лисȉца онȕј пепељȉву кокòшку, Пȉргу.

пеперèвка ж в *пипиревка*, 1. *старо народно коло.* — Данáс нȉки не знáе да ȉгра пеперèвку. 2. фиг *страх, дрхтање.* — Ако мáтер не слȕшаш, пред башту̀ ће ȉграш пеперèвку. 3. изр: **ȉгра сȉтну пеперèвку** *ради све играјући, рад на силу.* — Ће рабòти, и тој свè да ȉгра сȉтну пеперèвку.

пеперȕга ж зоол *инсект из реда Lepidoptera, ноћни лептир.* — Нòћу се пеперȕге збȉрају на лáмпу.

пепр̏шка се несв 1. *игра се, ваља се, посипа се (пепелом, прашином, сувим снегом).* — З-децá се пепр̏шка по снèг. — Немòј се вȉше пепр̏шкаш по пèпел. 2. *припори се кокошка по прашини.* — Кокòшке се вáздȁн пепр̏шкају по градȉнче, ће упропáсту цвèће.– Цèл дȁн се пилáјке пепр̏шкају по прашȉну.

пепр̏шкање с гл им од *пепршка се.* — О[д]-тòј твоè пепршкáње по снèг добȉл си кáшљицу. — Вȉше нèма пепршкáње по градȉнче, заковáл сам тáрабе не мòж се провучȕ кокòшке.

перáје / перáјка ж *шаок на воденичном витлу у који удара вода, окрећући горњи камен.*

перáшка ж *обојено велигданско јаје.* — Едвá чèка да з-децá тȕца перáшке.

первáз м *прозорска даска, ивица, руб.* — На прòзори ће тȕримо первázи за саксȉје сас кȉтке.

пердá ж зб им од *перо, перје.* — Свȉ су ми јáстуци с пердȕ. — Немòј да врљаш пердȕ, ћу гу опèрем за јастáци.

пердашѐње с гл им од *пердаши (1, 2).* — Кьд пòчне предашѐње не заустáља се докле не испердáши цèл зȉд (1). — За тȉја пáкос заслужȉл је дебèло пердашѐње (2).

пердáши несв 1. *глача зид пердашком.* — Данȅс ће пòчнемо да пердáшимо сòбе, па ка[д]-це осȕши ће удáримо молерáј. 2. фиг *бије.* — Баштá га пòчесто пердáши, ал не помáга.

пердáшка ж *зидарска алатка за пердашење, гладилица.* — Ȕзе пердáшку па почè да мáже по зȉд. — Пердáши с пердáшку, ал мòж и да те испердáши с тȕј пердáшку.

пердè с *ограда на трему.* — Изнèси цр̏ге на пердè да се ветрèју.

пердушȉње с зб им в *перда.* — Истрèсал ми свè пердушȉње из јáстук.

пердȕшка ж *перо, перце од птице.* — Откȕд овòлке прдȕшке прет-кȕћу, да нејè мáчка ватȉла врапцá.

пѐре несв *расеца ножем, распире (у бајалици против болести „изгима" код оваца, у магијској радњи два чобанина, уз коришћење ножа).* — „Перȕ, перȕ!" „Квò пèреш?" „Распȉрам пáука". „Распèри га, да га нèма!". „Распрá га, и нèма га!" (Млачиште).

перетисáње с гл им од *перетиште.* — Тепáл сам гу за перетисáње по кòвчази.

перетисувáње с гл им од *перетисује, прекопава, претражује.* — Чим остáне сáм дòма, òдма се дадè на перетисувáње.

перетису́је несв в *пере̄тӣше*. — Дека́ перетисува́ла у а́мбар по ста́ри са́ндуци и нашла́ чи́чине дуњерске књи́ге.

перети́ше несв *пре̄врће, пре̄меће, пре̄тре̄са*. — Кой-с перетиса́л по мо̀је ства́ри у ко́вчак? — Уме́је она́ да перети́ше и по ту̀ђо.

пери́ља ж *она која пере рубље, пра̄ља*. — Мо́ра сам бо́лна да се му́чим с-ве́ш, кьд не́ма пери́љу.

пе́рја с мн зб им *пе̄раја на воденичном колу*, в *пе̄раје / пе̄рајка*. — Вода́ ис-ци́вун уда́ра у пе́рја на воденично ко́ло.

перјани́ца ж **1.** фиг *кре̄ста*, в *ух*. — Ле́ле, колку́ перјани́цу но́си тво̀ј петьл. **2.** фиг *чупе̄рак на пе̄рчину, дуга коса*. — Пусти́л оно́лке перјани́це, огрубе́л, не́ће се ши́ша.

пе́рне свр **1.** у дем знач: *опе̄ре*. — Пе́рни овѐј чера́пке па ту́ри на жи́цу. **2.** фиг *уда̄ри*. — Перну́ гу по ду́пе, ко́лко да гу упла́шим. — Пе́рни га како тре́бе, немо́ј га ма́зниш!

перо́ с *лӣст лука*. — Откѝни не́колко пе́ра о[д]-цр̀ни и бе́ли лу́к за сала́ту. — Да̀ј ми едно́ перо́ да оби́ђнем какьв ти-е лу́к.

пе́рорез м *ножић, брӣтва*. — Ви́ка да му тре́бе пе́рорез за у шко́лу.

перути́на ж *пе̄рӯт*. — Наватала му се перути́на на огрьа́к.

перуши́на ж *пе̄рје*. — Истре́се перуши́ну из ја́стуци, ће гу ме́ња. — Кьд га дова́тим, од ње́га ће оста́не са́мо перуши́на!

перуши́нка ж дем од *пе̄рушина*. — Оста́де ми још ма́лко перуши́нка да допу́ним у јастучети́ја. — Ни перуши́нка неје́ отала́ от петла́, све́ поручали.

перуши́ње с збр им *пе̄рје*. — От-коко́шку остало́ са́мо перуши́ње, удавила гу нека́ беда́.

пору́шка ж **1.** *пе̄ро од птӣце*. — Увлачи́л се по кокоша́рник, па наватал пору́шке на гла́ву. **2.** *сасушено крило од кокошке које служи као ме̄тлица за скупљање мрва*. — Аста́л се мете́ с пору́шку, а не́ са ша́ку. **3.** фиг *чупе̄рак*. — Јо́ш нее́ постри́гал онѐј пору́шке. **4.** изр **сви́ри му пору́шка** *недорасто̄ао, малолетан, глӯп*. — Бајаги́м нешто́ зна́е, а јо́ш му пору́шка сви́ри из ду́пе.

перушче́ с дем од *пе̄рушка*. — У ко́су ти перушче́ од нако́ пи́ле.

перце́ с дем од *пе̄ро* **1.** *пе̄ро птӣца*. — С перце́ да га ма́зним, па́ ме не́ће слу́ша. **2.** *осигурач на чупку код ткања*. — Перце́ се ту́ра у совељку да не излезне сръдачка ис-це́вку. — Перце́ се пра̀и од кокоши́њо перо́. **3.** *пе̄ро за писање које се некад користило заједно с држаљем*. — Писа́ли смо с перце́ и купува́ли ђупче́ с ма́стило. **4.** *пе̄ро од лука и пра̄зилука*. — Иски́дај перцети́ја од лу́к, ви́диш да су остаре́ла.

перчи́к м **1.** *пе̄рчин*. — Сви́ по едьн, а Бе́лча и́ма два́ перчи́ка. — Ошиша́ли га до перчи́к. **2.** изр: — Укачи́л ми се на перчи́к (*до̀јадио*). — Ка[д]-ће ми се едну́ш сту́ру с перчи́к, да ги не залѝтам.

песьк м *пе̄сак*. — Тре́бе да дока́рамо песьк за ку́ћу ис-Пр̀жине ро́вине.

песма́рка ж *пе̄смарица, књига изабраних пе̄сама за декламацију*. — Тре́бе ис-песма́рку за дете́ да на́јдем неку́ пе́смицу за декламацију.

песми́чка ж дем од *пе̄смица*. — Дете́ у̀чи неку́ песми́чку, па сам излезла да му не сми́там.

пе́сна ж *пе̄сма, мелодија*. — Да ми отпо̀ѣш едну́ пе́сну од мера́к како ти́ уме́јеш.

песни́ца ж **1.** *пе̄сти, сте̄гнута шака*. — Он ће на ме́не да сте́за песни́це. **2.** изр: **сви́ри у песни́це** *гладовање, биће у невољи*. — Ка[д]-цви́ и́мају кво́ да еду́, ти́ ће сви́риш у песни́це. — Питу́јеш кво́ рабо́ти Милу́тин, кво́ ће рабо́ти, сви́ри у песни́це (*беспосличи*).

песни́чка ж дем и хип од *пе̏сница*. — Ко да се бо̀ји, сте̏гло песни́чке и тако̀ј спи́.

песнопо̀јац м *онај који радо и лепо пе̏ва*. — Каква̀ је тво̀ј башта́ би́л песнопо̀јац, ти́ несѝ и́ч на њѐга.

песнопо̀јка ж *она која радо и лепо пе̏ва*. — Бе́ше једна́ Пе̏рка голе́ма песнопо̀јка, сви́ су гу воле́ли.

песнопо̀јче с *де̏те које лепо пе̏ва*. — Ка́[д]-ће пора́сне моје́ песнопо̀јче, па да за̀једно запоје́мо.

пе̏сто бр *пе̏сто*. — Пе̏сто го̀дине да жи́виш, ти́ то̀ј не́ће сва́тиш!

пестодина́рка ж *новчаница од пе̏т сто̏тине динара*. — Да̀до му пестодина́рку, о̀дма гу потроши́л.

песту̏је несв *чува* (забележио М.П.)

/пет/ бр *пе̏т*, изр: **ни пе́т па́ре не да́ва** *брига га*. — Ни пе́т па́ре не да́ва за то̀ј што ће жи́то зава̀ти ки́ша; **ни пе́т, ни ше́с** *без премишљања, не оклевајући*. — Куде њѐга не́ма ни пе́т ни ше́с, о̀дма трчи́ да помо́гне кво́ тре̏бе.

пе́так / пе́тък м **1.** *пе̏ти дан у недељи, пе̏так*. — Спре́ми се за у пе́тък да и́демо на Власи́ну по коња́. **2.** изр: **ра̀спети пе́так** *дан Христо́вог распе̏ћа, Велики пе̏так*. — Немо́ј да си нешто́ узе́ла у ру̏ке на ра̀спети пе́так. в *благи пе́тък*.

пета́л / пе́тал м *пе̏тао, пе̏вац*. — Такав пета́л га ни́где не́ма: кат поје́ — појѐ, појѐ, па се зата́и. — Ку̏с пе́тал пи́ле дове́к (*изр*).

пети́на ж *пе̏торица, пе̏торо*. — Куде еду̀ четвори́ца, мо́ж и пети́на. — Пети́на ће бр̀зо [да] савла́да це̏лу ливаду̀.

пети́ца ж **1.** *шири крај косе који је до косила*. — Притегни пети́цу до зевњу̀ кьд ко́сиш ти́пац. **2.** *доњи део плуга који клизи по земљи*, в *стан*, в *глава*, в *поставак*. — На пети́цу се наса̀ди ра̀лник.

пети́чка ж дем и хип од *пе̏тица* (*оцена у школи*). — Наређа̀л све́ пети́чке у дне́вник. — Што́ се не најде́ и нека́ пети́чка, но све́ тро̀јке и четво̀рке?

Пе́тко м **а)** *име*; **б)** в изр: *женски пе̏тко*.

Петко́вдьн м вер *пра̀з Све̏та Пе̏тка*. — Вика́ ги да до̀ју на Петко́вдьн куде на́с на сла́ву.

петле́ с (мн петлети́ја) *млади пе̏тао, пе̏тлић*. — И́мам седом-о́сом петлети́ја, кьд попора́сну ће ги искољемо, сѐл едно́ ће оста̀јмо за за̀пат.

петле́нко м **1.** *пе̏тлић*. — Еси́ чу̀л како поје́ мо́ј петле́нко? **2.** *мала кочоперна особа*. — Ти́ја петле́нко ста́лно се ме́ша у ту̀ђу рабо́ту.

петле́нце с дем и хип од *пе̏тле*. — Ово́ј у̀баво петле́нце ће чу̀вамо за на́с.

петлети́на м ауг и пеј од *пе̏тал*. — Ти́ја петлети́на не да́ва на коко́шке да кљу̀ју, са́м све́ покљува́ жи́то.

петли́на м ауг и пеј од *пе̏тал*. — Вр̀жи петли́ну да не те̏па онај мла́да петлети́ја.

петличе́ с дем и хип од *пе̏тле*. — Остала́ ни тике два́ петличети́ја од оно̀лку живи́ну.

петли́чко м **1.** у дем знач: *пе̏тао*. — Види́м ја: ће ми улети́ ти́ја петли́чко у ше̏рпу. **2.** фиг *мала кочоперна особа*. — Поглѐј га какьв је петли́чко и ти́ си запе́ла за њѐга да по̀једеш. — Па́ се нешто́ кокори́ они́ја петли́чко.

петлица́н м *пе̏радајз, пе̏тлициан*. — Да ми ку̀пиш и три́ ки́ла петлица́ни.

петлица́нче с дем од *пе̏тлициан*. — У̀зни ле́б и петлица́нче, зала̀жи се до ручак.

петло́ви м мн фиг *ноћно доба одређено кукурикањем петлова.* — Ноћáске несáм дремну́л до пр̀ви петло́ви. — Ка[д]-запоју́ дру́ги петло́ви, по́јдемо с ко́ла у Преде́ње. — Трéћи петло́ви ве[ћ]-це расавњу́је.

пе́тља[1] ж *бод, окце на плетиву.* — Кобајáги да ми помóгнеш да га бр̀же исплетéм, ти́ си испусти́ла пе́тље, па мóрам да га расплúтам.

пе́тља[2] несв **1.** *ради неки послић, труди се.* — Пе́тља нешто́ око ко́ла цѐл дѝн. **2.** фиг *тајно, скривено нешто ради.* — Пе́тља нешто́ са Станúмира, а кво́, ће ви́димо, бр̀зо це-пока́же.

пе́тља се несв *меша се, бави се нечим.* — Пе́тља се у оно́ј што га нејѐ бри́га. — Пе́тља се у свѐ.

петља́ње с гл им од *петља се.* — Ел видѐ на што испáде његóво петља́ње у свѐ.

/пе́тна жи́ла/ изр *из све снаге.* — Запѐл ис-пе́тне жи́ле да и́де да рабóти у Нéмачку. — Запѐл ис-пе́тне жи́ле и заврши́л шкóлу. — Да зáпне ис-пе́тне жи́ле не мóж га надри́пи.

петоба́нка ж **1.** *новчаница од педесет динара.* — Дáј ми једну́ петоба́нку за бонбóне. **2.** *шака, шамар.* — Ћу му дадéм једну́ петоба́нку, да ви́ди како́-е. — Залепи́ му једну́ петоба́нку да се пу́ши.

Петра́ћија м *име.*

Петро́вдьн м *Свети апостоли Петар и Павле, 12. јул.*

петро́вка ж *врста ране јабуке, зри око Петровдана.* — Овýј го́дину одоцни́ше и петро́вке.

пеци́ја м фиг *циција* (забележио М.П.)

печа́лба ж *зарађивање.* — О[д]-четрна́есту го́дину сам у печа́лбу. — Омрзѐл сам печа́лбу, ел ни́кад несѝ до́м, несѝ видѐл ни жену́ како тре́бе, ни деца́ ка[д]-ти пора́сну, а ка[д]-це вр̀неш, ти́ си већéм одртавѐл.

печалба́р м *онај који печали новац (обично радећи на страни).* — Ма́јкин печалба́р: ме́сец бес три неде́ље; ку́че га ла́је, ма́ти га не позна́је (*ирон изр*). — Сви́ печалба́ри отóше у печа́лбу, са́мо мо́ј још седѝ до́м, уз огњѝште, и ћули́, ви́дим, му́ка му, не и́де му се, оста́л би овдѐ, ал како́ ка[д]-цмо голи́, без дина́р.

печалба́рка ж *она која печали.* — Ре́тке су однапре́д биле́ печалба́рке.

печалба́рче с *дете које печали.* — Ово́[ј]-е моје́ печалба́рче, с та́ту-е бараба́р печали́ло.

печале́ње с гл им од *печали, печалба.* — Отиша́л поода́вно у печале́ње, па се не вр̀ћа.

печа́ли (се) несв *зарађује (се).* — Три́ес го́дине, еве, како́ печа́лим и кво́ сам спечали́л: ста́рос, ту́гу и бо́лес? — Мо́ра се печа́ли, не́ма се от-кво́ жи́ви.

печало́вина ж **1.** *печалба.* — Ће се вр̀ну ис печало́вину куде Ми́тровдьн. — Навúкал на печало́вину, па га овдѐ и́ч не здр̀жа. **2.** *зарада.* — Нека́[д]-це вр̀не и бес печало́вину, некьд печало́вина не сти́гне ни до зиму́, па некако́ прескр̀цамо до про́лет.

печало́вник м *онај који зарађује, који печали,* в *печалбар.* — И́ма два́ печало́вника у ку́ћу, па вој ла́ко. — Ово́[ј]-е ку́ћа бес печало́вника.

пе́чен, -а, -о фиг *намучен, напаћен.* — Мло́го сам пропати́ла, пе́чена сам, му́чена сам душа́. — Мло́го-е о́н пе́чен човѐк: што-е́ свѐ истрпѐл, дру́ги не би́ издржа́л.

пече́нка ж бот *бундева која се пече и користи у исхрани људи.* — До́бро ни роди́ле пече́нке у гради́нче пот-коша́ру.

печењáк м **1.** *кукуруз који се пече.* — Набрáмо печењáци да испечéмо на жáр. **2.** *печени кромпир.* — Úзни печењáк и дúвај у шáке да се не изгорúш.

пéчи свр *уједе инсект или змија.* — Не завлáчи се у бýрјан, ће те пéчи некá трлéма.

пéчи се свр **1.** *опече се.* — Úвек се пéчи кьд кладé óгењ. **2.** *ожари се.* — Печúл се на покрúву па рýца.

пешáк м *врста пасуља који расте без притке.* — Посадúла сам педесé оцáци пешáк и трúес приткáр.

пешáчи несв *иде пешице.* — До шкóлу-е морáла да пешáчи двá сáта чák ис-Прочóвалци.

пешéс бр *пет-шест.* — Њи пешéс из нáшо селó-е ишлó куде прецéдника да вúди за пýт.

пешеснáес бр *петнаест до шеснаест.* — Докарáл пешеснáес óвце да продадé на Драгољуба.

пешестúна бр им *петорица до шесторица, петоро до шесторо.* — Збрáмо се тике пешестúна о[д] цéло селó.

пешестóрица бр в *пешестина.* — На слáву ни дојдé пешестóрица сáмо од мои иш-Чýку.

пешестóтина бр им *пет стотина до шест стотина.* — Тój ће да ми се увáти сáмо за рýке пешестóтина динáра.

пéшки прил *пешке.* — Приберéм пéшки онакój болуњáва, па áјд, áјд, отúдем у Селó куде дóктура. — Ако úдеш такój пéшки, до Троскáч ти трéбе двá сáта.

пешкúр м *пешкир, убрус.* — И трéбе да кýпим још некú пешкúр за свáтови.

пешкúрче с дем од *пешкир, маралица.* — Úзни пешкúрче и обрúши тој сúнse.

пештáнски квасáц м *пекарски квасац.* — Обрнýла сам, па лéб мéсим свé с пештáнски квасáц. — Кýпи ми једнó пáкување пештáнски квасáц.

пúр м (мн **пúрови**) *вир где се сакупљала вода за наводњавање или испирање руде, виришше.* — Úди на пúр, донéси ми вóду от-клáданац.

Пúр м мтн *извор, ливада, шума. Некад се ту језерила вода за испирање руде.*

пúвка несв у дем знач: *пијуцка, пије.* — И óн си, мóре, убавшкó пúвка.

пúвне свр **1.** *попије мало.* — Сьл би водúцу пивнýла мáлко, за другó несáм. **2.** *пијуцне, попије понекад, проба.* — Úмаше тýј мáлко ракúја, да пúвнемо. — Пúвни од овýј мојý ракúју прáвену от-кúселице. — Пúвне и сьг, ал кьд му дójде мерák.

пúје / пúје несв **1.** *узима течност.* — Откáрај говéда да пúу вóду. — Немój да пúјеш туј цúбру. — Пúј докле úма. **2.** фиг *узима лек.* — Трéбе да пúје лéк да оздравéје. **3.** *опија се.* — Од мýку пúје. — Пúје па растýра. — Пúје ко смýк. — Пúје докле обневúди. **4.** фиг *појава дуге (пије воду).* — Дугá пúје вóду у Вáлмиште.

пúење / пијéње с гл им од *пи(ј)е,* **1.** *пиће.* — Донéла сам ви едење и пúење, сáмо трéбе да рабóтите. **2.** *испијање.* — С пијéње га-е прекарáл, н-умéје да се заустáи. — Нéће на дóбро излéзне тój његóво пúење.

пúењце / пијéњце с дем од *пиење.* — Да изнесéм и некó пúенце, да не седúмо бадáва.

пúзда ж фиг *кукавица, слабић, превртљивац.* — Кои се надáл да ће тáј пúзда да га издадé.

пиздéње с гл им од *пизди.* — Нéма нúшта от-пиздéње, него пресвú артúју, па га тýжи.

пиздéтина ж ауг и пеј од *пизда*. — Нéће вúше куде мојý кýћу да прójде тáј пиздéтина, глáву ћу вој расцóпам.

пúзди несв *нервира се, вришти*. — Енé га дóма, пúзди што га нúки не слýша.

пúздрав узв *који се каже неком кад кихне*. — Пúздрав, и догóдине.

пиздрáвчьк узв в *пиздрав*. — Пиздрáвчьк сс вúка на детé кьд кúне.

пиздýља ж пеј *неморална жена*. — Ћу вáтим да очýпам онýј пиздýљу, квó трáжи куде мојéга мýжа.

пúзма ж *мржња, непријатељство*. — Голéма-е пúзма међу њúх, одáвно не орáту. — Не мóж с пúзму нúшта да постúгнеш. — Нéће орáти, тéра с мéне пúзму.

пијáвка ж зоол *пијавица Hirudo medicinalis*. — Извóр пýн с пијáвке, не мóж вóду да завáтиш.

пијальк м **1.** *пиће*. — Изнéси некúј пијальк, тýри пред љýди. **2.** *пијанка*. — О[д]-другó не мúслу, сáмо од весéље и пијальк.

пијáн, -а, -о *напит*. Изр: — ~ ко трéсак. — ~ ко зевњá. — ~ ко дýпе. — ~ па не знáје квó рабóти. — ~ па не знáје квó орáти. — ~ ко бáчва. — Пијáна будáла. — Пијáна алá. — Пијáна гузúца.

пијандýра ж/м пеј *пијаница, алкохоличар*. — Довýче се онáј пијандýра па ме зáдржа, немогá по кýћу да сработим.

пијáнка ж *скуп на коме се добро попије*. — Бéомо на пијáнку на Мејáнс, па се нагрдúмо.

пијанльк м *пијанство, алкохолисаност*. — Од пијанльк нема прогледльк. — Цéл дьн лóче расóл, лéчи пијанльк.

пијанчéње с гл им од *пијанчи*. — Почéл с пијанчéње свáки дьн. — Не мóгу поднесéм његóво пијанчéње.

пијáнчи несв *много пије, опија се*. — Пијáнчи по кафáне низ друмови дóле до Моráву.

пúјац м в *пазар (1, 2)*. — Отидé на пúјац да кýпи нештó. — У срéду-е пúјац у Предéне.

пúју, пúју узв *ономатопеја оглашавања пилића*.

пúјук м *крмп*. — Пúјук у рýке, па ће кóпамо колко трéбе да одврнемо вóду у вáде.

пúк м *жеља за наношењем зла, жеља за осветом*, в *зуб*. — Узéл га на пúк. — Пúк ми-е да га вáтим нáсамо, да га дóбро излéмам. — Когá óн úзне на пúк úма злó да се провéде.

пúкавац ж **1.** *опушак*. — Збúра пúкавци па пýши. **2.** пеј *ситна, кржљава особа*. — И тú се плáшиш од тог пúкавца.

пúкавче с (мн **пúкавчићи**) дем од *пикавац*, **1.** *опушак*. — Поглéј куде-е истрéсал пúкавчићи. **2.** *ситна, кржљава особа*. — Тéбе мóж да бúје еднó пúкавче и тú му бéгаш.

пикúра несв **1.** *стрмоглави се, обруши се*. — Јáстреб глéда да пикúра некý кокóшку. — Пúкира гу и однéсе гу. **2.** фиг *означи као свој циљ, баци око на кога*. — Одáвно га-е онá пикирáла. — Пикирáл њу и ни еднý другу нéће.

пикирáње с гл им од *пикúра*. — Бес пикирáње јáстреб не мóж да вáти зáјца.

пúкља м *мршава, жгољава особа*. — Поглéј какьв си се пúкља направил од неéдење.

пи́кљав, -а, -о *слабашан, жгољав.* — Онакóј пи́кљав, а кьд вáти да рабóти да се зазвéриш. — Убава-е у лицé, ал и́ма пи́кљаве нóге.

пи́кљавка ж *мршава, вижљастa женска особа.* — Нéће булáзар тýј пи́кљавку, колко гóћ онá залитáла око њéга.

пи́кљавко м *мршав, вижљастr мушкарац.* — Онаквý девójку ко трéсак узéл онúја пи́кљавко.

пи́кљавче с *мршаво, жгољаво дете.* — Вáтим ли онój пи́кљавче пи́кљаво, и́ма га рашчéпим што ми дúра детé.

пи́ксла ж **1.** *пепељара.* — Кудé тýри онýј пи́кслу, ко да у зéмљу прóпаде? — Расцóпал му глáву с пи́кслу. **2.** изр: — Кьд кáжем: „Пи́ксла!“ да си овдé.

пилáјка ж *одрасло пиле, кокошчица која још не носи.* — Рáним дваестúну пилáјке што ми излéгла Пúрга. — Однéсе лисúца пилáјку.

пилáјче с дем од *пилајка.* — Да пáзиш пилајчетúја да ги квáчка не изведé из авлúју.

пи́ле с (мн **пи́лићи**) **1.** *младунче кокошке.* — Квáчка остáила пи́лићи, нéће ги вúше чýва, мóра гу вржемо с врцý. **2.** *птица* (мн *пилишта*). — Једнó пи́ле дошлó на пенцéр. — Ја врљи жúто на нáша пи́лићи, а свé покљувáше пи́лишта. **3.** фиг *белег, део рабоша који остаје зашивен у сукно,* в *квáчка.* — Ако се квáчка увáти на пи́ле, знáчи његóве су клáшње. **4.** фиг *назив од миља за дете.* — Кудé-е тáтино пи́ле? — Пи́ле, дójди куде мéне. **5.** фиг деч *слина, секрет из носа.* — Ће ти излети́ пи́ле из нóс. — Обрúши се да ти не излéзне пи́ле из нóс.

пилéћина ж *пилетина.* — Куде нáс свú еду́ пилéћину.

пи́ли, пи́ли узв *за дозивање живине.*

пилићáр м **1.** *онај који краде пилад.* — У малý и́ма едьн пилићáр, свé ни покрáде пи́лићи. **2.** фиг *орао, јастреб који носи пилиће.* — Енé га пилићáр крýжи над рúд, глéда да пикúра на некó пи́ле.

пилићáрка ж **1.** *она која краде пилад.* — Однéсе ни свé кокóшке тáј пилићáрка. **2.** фиг *лисица.* — Пá у авлúју улéзла пилићáрка и однéла ни кокошчé.

пи́лишта ж мн *пилад.* — Свé ти искљувáше пи́лишта рженúцу.

пи́љка ж *каменчић којим се деца играју пиљке.* — Трéбе ни [j]ош једнá пи́љка да и́грамо пи́љке.

пи́љке ж мн *дечја игра каменчићима.* — Не и́грамо овój пи́љке, но óзбиљно рабóтимо.

пи́не свр в *пивне.* — Пинýл бéше онакój, мáлко. — Да пи́нем водúцу, да повр́нем дýшу, па да ти казýјем.

пи́нтур м *бачвар, пинтер.* — Гáрци и Криводéлци су билú пóзнати пи́нтури што су прáили ардóви, кáце и бýрићи. — Занéл се ко пи́нтур у чвóрову дугý (*изр*).

Пи́ови м мн тпн *извор, ливада, шума* (*више места с овим именом, где се језерила вода за испирање руде и наводњавање*).

пи́па несв **1.** *додирује.* — Пи́па да вúди квó и́ма у јанцúк. — Нема́ квó да пи́па ка[д]-це свé вúди. — Не пи́пај ждребé, ће те урúта. **2.** фиг *сналази се по мраку.* — Пи́па по мрáк, не вúди куде óди. **3.** фиг *ради.* — Тúја трутóв сáмо аздисýје, нúшта не пипá.

пи́па се несв **1.** *додирује се.* — Пи́па се куде се очкољавúл. **2.** *хвата се.* — Пи́па се за кéсу, ел му тýј. **3.** *задиркује се, дира се.* — Не пи́пај се з-децá, некú ће те утéпа. — Тýђо се не пи́па. — Пи́па се куде се не пи́па.

пи́пет м *кокошја кука.* — А, пи́пет ви затр̏л, сво́ ми искљува́сте ржени́цу (*клетва*). — Пи́пет га изе̏л (*клетва*).

пипетљи́в, -а, -о **1.** *који има пипет.* — Покла́мо пипетљи́ву живи́ну. — Не зна́м кво́ ми-е, це́л дн̏ идем ко пипетљи́ва кокошка. **2.** фиг *занесен, ошамућен, болестан.* — Еси́ пипетљи́ва, са́мо се споту́раш?!

пипетљи́вка ж *занесена, ошамућена, болесна женска особа.* — Ја́, пипетљи́вка, н-умеја́ да му ка́жем да ми ку́пи и шиће́р.

пипетљи́вко м *занесен, ошамућен, болестан мушкарац.* — Ко́ј ће ти ђа́вол пипетљи́вко, ви́диш да се сн̏г зано́си, а кво́ ће рабо́ти кн̏д остаре́је?

пипетљи́вче с *болесно дете.* — Куде да по́јде, вуче́ и оно́ј пипетљи́вче.

пипире́вка ж в *пеперевка.* — Ће ми и́гра о́н пипире́вку, ако га ја́ дова́тим, па и́ма ли јо́ш.

пи́пка[1] несв **1.** *додирује прстима.* — Ста́лно нешто́ пи́пка под гу́ње. **2.** в *ваша.* — Она́ ћути́, а о́н гу пи́пка по це́лу снагу́. — Пи́пка гу по[д]-цу́књу. **3.** *споро ради.* — Пи́пка нешто́ по ку́ћу, ни о́н не зна́је кво́. — Ако тако́ј пи́пка, ни́кад га не́ће рабо́ти.

пи́пка[2] ж дем од *пипет.* — Пи́пка ги вати́ла, куде́ ми се изгуби́ше пи́лићи (*клетва*). — Пи́пка ви изе̏ла, дабо́гда (*клетва*).

пи́пка се несв **1.** *додирује се* — Пи́пка се куде се изгре́бал. **2.** в *ваша се.* — Во́ли да се пи́пка. — Пи́пка се с му́шки по мра́к.

пи́пкав, -а, -о **1.** *спор, трапав, невешт.* — Пи́пкав је до бо́га кн̏д рабо́ти. **2.** *спткав, досадан, који захтева много живаца (посао).* — Мло́го-е то́ј пи́пкав по́со, не мо́ж га рабо́ти кои́ и́ма та́нки жи́вци. — О́н ти-е мло́го пи́пкав, а и рабо́та му-е пи́пкава, ал кн̏д урабо́ти — урабо́ти га како тре́бе.

пи́пкаво прил *споро, пипаво.* — Ако рабо́ти тако́ј пи́пкаво, и́ч га не дово́ди куде ме́не да рабо́ти. — Тако́ј пи́пкаво мо́гу и ја́ да рабо́тим, па кн̏д га сраб̏тим.

пипка́ње с гл им од *пипка (се).* — С пипка́ње ће подљу́тиш ра́ну, па ће те јо́ш ви́ше боли́.

пипко́м прил *пипајући, опипавајући.* — Не сме́је да о́ди по по́ледицу, но сво́ пипко́м са штапче́. — Едва́ се пипко́м дову́ко по маглушти́ну.

пи́пне (се) свр **1.** *додирне (се) прстима.* — До́ктуре, ка[д]-це пи́пнем куде мешти́ну, боли́ ме. (Ти́ се немо́ј пи́паш!) — Пи́пни се да ви́диш ел ти ту́ј шла́јпик. **2.** *нападне, насрне.* — Са́мо ли га неки́ пи́пне, с ме́не ће и́ма рабо́ту. — Мо́ј шума́к не сме́је ни́ки да пи́пне за жи́ву гла́ву. — Пи́пни се с ње́га, па ће ви́диш како ја́ уме́јем да би́јем!

пира́јка ж *дрвена палица са краћом дршком за прање (бување) платна,* в *бувач,* в *пракљача.* — С пира́јку сам на ре́ку, у Бели́ло, пра́ла ве́ш, о[д]-та́г вучем реу́му.

пи́ри узв *у бајалици против болести „изгима" код оваца, у магијској радњи два чобанина, уз коришћење ножа:* — „Пи́ри, пи́ри!" „Кво́ распи́раш?" „Распи́рам па́ука". „Распе́ри га, да га не́ма!". „Распра́ га, да га не́ма!" (Рупље, Бајинци). в *перу.*

пи́рка несв *пири (ветар).* — Пи́рка ве́тар от Пла́ну, наду́ша се ки́ша.

пирови́па ж *пиревина* Agropyron repens (L.). — С пирови́ну се не мо́ж изле́зне на кра́ј у ову́ј њиву́.

пи́роцке ши́мике ж *гумени опанци, гумењаци.* — Обу́л ла́куване пи́роцке ши́мике.

пи́с узв *којим се тера мачка.* — Пи́с, ма́цо, изла́зи ис-ку́ћу!

пи́сак[1] м *писак, кратки оштри звук, кратко пиштање, врисак.* — Чу́јем не́кӣ пи́сак до́ле у ре́ку, кво́ ли деца́ то́ј рабо́ту, бо́же?

писа́к[2] **/ пи́ськ** м *писак, део дувачког инструмента који се ставља у уста и ствара звук.* — Напра́ӣ дуду́че, ал н-уме́јем да уго́дим пи́ськ како ја́ о́ћу.

писа́љка ж **1.** *крижуља.* — Ка[д]-цам пошьл у шко́лу, башта́ ми купи́л та́блицу и писа́љку. **2.** фиг *оловка.* — Да́ј ми писа́љку да забеле́жим докле́ ће сече́мо гре́де.

пи́сан, -а, -о *предодређен, судбином одређен.* — Таква́ му-е судби́на пи́сана и ту́ј се ни́шта не мо́же.

писа́нка ж *свеска великог формата* (*Б4*). — Ку́пи му едну́ писа́нку ис-ко́цке и едну́ из ли́није.

пи́сано прил *судбином одређено, предодређено.* — Тако́ј ни-е, Ста́но, пи́сано, да се не у́знемо.

пи́ска[1] ж *вриска.* — Чу́јем ја́ неку́ пи́ску по Је́реницу, ал не зна́м кво́-е, а оно́ ву́к удави́л овцу́. — И сьг ко да чу́јем пи́ску деца́ и буца́ње гове́да ка[д]-цу ни у ра́т попали́ли.

пи́ска[2] несв *вришти, пиштати.* — Што́ дете́ то́лко пи́ска?

пи́скавац м **1.** *онај који често вришти, пиштати (дете),* в *плачко.* — Сми́ри то́г пи́скавца, не мо́гу од њега да тре́нем. **2.** *онај који има повишен, пискав глас.* — Сьл немо́ј ти́ја пи́скавац да ора́ти, ће ни позаглу́ши.

пи́скаво прил *на пискав начин.* — Са́мо она́ мо́ж тако́ј пи́скаво да ора́ти.

пи́скало с *свирала од струка ражи,* в *свирче.* — Напра́ӣ му пи́скало од ржени́цу да сви́рка, да се зали́ма.

писка́ње с гл им од *писка*[2]. — Какво́-е то́ј писка́ње та́м по ку́ћу? — Чу́је се писка́ње до не́бо.

/пи́смо/ с *шара на тканини, скица.* Изр: **ткање на пи́смо / ћилими́ на пи́смо** *ткање са шаром правоугаоног облика.* — На́више сам изатка́ла ћилими́ и посте́љке на пи́смо. То́ј сам и на́јволела.

пи́сне свр **1.** *врисне, испусти пискав глас.* — Немо́ј дажде́вњак да пи́сне, да те претури. **2.** *гласне се, проговори.* — Да неси́ писну́л док ста́ри ора́ту!

писува́ње с гл им од *писује (се).* — Ла́сно-е с писува́ње, тре́бе неки́ и да рабо́ти. — Писува́ње му по́слабо и́де, ал рачу́н до́бро зна́је.

пису́је (се) несв **1.** *пише (се).* — Неје́ ка́дар да нау́чи како се пису́је. — У́баво пису́је ко да-е иша́л на голе́ме шко́ле. — Пису́је ни ба́р едну́ш у ме́сец. **2.** *упише, учлани.* — Писува́ли смо се о́ндак и у за́другу. — Пису́ј и ме́не у ту́ј твоју́ књи́шку за пу́т, чу даде́м иљадарку.

питиште / питијиште с *гомила пихтијасте масе, пихтијиште.* — Кьд пцета́ удаву вапи́ра оста́не са́мо питиште.

пити́је ж мн *пихтије.* — Што уме́је да пра́ви пити́је, ни́ки вој неје́ у то́ј ра́ван.

пи́томан, -мна, -мно **1.** *питом.* — То́ј несу́ пи́томне ма́чке, но ди́вје. **2.** *благе нарави,* — И́ма мло́го пи́томну женицу, а и деца́ му до́ју тако́ј пи́томна.

питу́ван, -а, -о *питан.* — Есте́-ли питу́вани кога́ момка́ да уце́нимо за говедара́.

питува́ње с гл им од *питује (се),* **1.** *питање.* — Отишьл бес-питува́ње. — Не мо́ж ни́где бес-питува́ње роди́тељи. **2.** *запитикивање, испитивање.* — Кво́ ти-е то́ј питува́ње сва́ки ча́с. — Питува́ње за ово́ј, питува́ње за оно́ј, не́мам вре́ме да ти одгова́рам. **3.** фиг *просидба.* — Ју́тре ће и́ду на питува́ње куде Илии́ни. **4.** фиг *поздрав, поздрављање.* — Прође́, бре́, бес-питува́ње, на́прави се да ме не позна́ва.

питу́је несв **1.** *пӣта, обраћа пажњу.* — Ће те питу́је ста́рос куде́ ти-е била́ мла́дос (*изр*). — Питува́ли су ни ко́и га позна́ва, сви́ су га познава́ли, ал ни́ки неје́ река́л да га позна́ва. — Ко́ј си па ти́, да те питу́је. — Та́ћија ни́кога не питу́је, рабо́ти како му се наша́кне. — Оћу те питу́јем за Ста́мену, како́-е, жива́ ли-е? — Ће те питу́је по́што Му́са прода́л ја́рца (*изр, пре̄тња*). **2.** *распӣтује се.* — Иде по село́ и питу́је кои́ и́ма да прода́ва телчи́на. — Питу́је за њего́в ро́д.

питу́је се несв *по̄здравља се.* — Ста́ни, да се питу́јемо с-испи́сника.

пица́јзла м фиг *по̄дмукла, особа у коју се нема по̄верења.* — Немо́ј на ту́ј пица́јзлу ни́шта да казу́јеш.

пица́ни се несв фиг *до̄терује се.* — Поче́л се и о́н пица́ни, неје́ то́ј без ни́шта.

пица́нко с *онај који се до̄терује, који носи лепу одећу.* — Несьм знала́ да сам роди́ла пица́нка, а не рабо́тника, по це́л дьн се са́мо пица́ни.

пицопе́вац м **1.** *сита̄н, жгољав човек.* — Нашьл пицопе́вац да ми се ту́ј супе́тли, ћу га распу́чим, бре́, о[д]-севњу́. **2.** *жутокљунац, још недорасло̄ао човек.* — Куде́ то́ј зна́је да ураб о́ти ти́ја пицопе́вац.

пи́чьк м фиг *згодна девојка.* — Неје́ о́н дора́сал за ти́ја пи́чьк што с ње́га о́ди.

пи́че с фиг в *пӣчьк.* — Приве́л нако́ пи́че од Власи́ну.

пичу́рак с дем од *пӣчьк.* — Ма, јо́ш је мале́чко, тек пичу́рак, доле́ко-е од удава́ње.

пичу́рче с дем од *пӣчурак.* — Не мо́ж да изле́зне на кра́ј с едно́ пичу́рче, ста́лно га фо́рта.

пи́ша ж деч *мушки по̄лни уд.* — Изва́ди пи́шу да пи́шкиш.

пиша́лка ж *за̄тварач, за̄пушач.* — Направи́ пиша́лку на сто́вну о[д]-цару́шу, да не улезне неки́ скака́ц ел бробињак.

пиша́ло[1] с в *пӣшалка.* — У́паде ми пиша́ло у шише́.

пи́шало[2] *мушки по̄лни уд.* — Извади пи́шало, бесра́мник, за́врну се, па се по́моча.

пи́ши несв *за̄пушује, за̄твара.* — Ка[д]-запла́че дете́, ти́ му пи́ши уста́, Бу́гари да не чу́ју. — Пи́ши ду́вке да не улезну пога́нци. — У́става пи́ши бу́ку да вода́ не обрћа ко́ло. — С ру́ку му пи́ши уста́ да не ора́ти.

пи́шка[1] ж *о̄пушак од цигарете.* — Кьд не́ма цига́ре, зби́ра пи́шке.

пи́шка[2] несв *пӣша, пӣшки (дете).* — Ел пишка́ло дете́ пре[т]-цпање́?

пи́шка се несв *ӯпишава се, умокри се пӣшаћом.* — Јо́ш се пи́шка у га́ће.

пишка́ње с гл им од *пӣшка*[2] *(се).* — Не зна́м које́ да му рабо́тимо за тој пишка́ње у га́ће, већем је голе́м а пи́шка се.

пи́шман м *онај који се предомишља, који се пӣшмани.* — Како́ да му веру́јеш кьд је пи́шман чове́к.

пишма́ни се несв *колеба се, каје се.* — Пишмани́л се, не́ће прода́ва ју́нци, тре́бу му. — Ако се пишма́ни, ће ти оста́не ка́пара.

пиштѝ несв *вришти, кука, плаче.* — Кьд ни ку́ћу запали́ше, ста́де ма́ти да пиштѝ, па ечи́ гора́. — Дете́ пиштѝ, остало́ само́ до́м, па страу́је.

пла́ва звонче́та / пла́ва звонче́та с мн бот *ливадско цвеће.*

пла́вез м **1.** *графӣтна оловка.* — То́ј не мо́ж да се срачу́на бес пла́вез и арти́ју. **2.** фиг *пророчун, рачуница.* — Докле све́ не ту́рим на пла́вез, не мо́гу ти ка́жем ко́лко ће те ко́шта малтерисува́ње. **3.** фиг *запише што.*– Ту́ри га у пла́вез да не изу́миш кво́ смо се договори́ли.

пла́вешче с дем од *плавез.* — Од пла́вез оста́де тикс пла́вешче, испи́са га скро́з.

Пла́ви Ле́бед м *назив села Лебета у турско време.*

Пла́вица ж дем од *Плавка, име јунице.*

Пла́вка ж *име краве.* — Кьд музе́ш Пла́вку, и́ма те ри́тне и све́ ти мле́ко раси́пе.

Пла́вча м *име вола.* — Пла́вча-е бил ђа́ја у пау́новска гове́да.

пла́дне с *по̄дне.* — У пла́дне ће ни донесе́ш обе́д на Голе́ми ри́д. — У пла́дне упече́ звезда́ да мо́зак про́ври. — Ете́ ме куде те́бе око пла́дне.

пла́з м в *о̄плазина.* — Ора́л, па све́ оста ји́л пла́з до пла́з.

плазе́ње с гл им од *о̄плази (се).* — То[ј]-еди́но зна́е — плазе́ње!

пла́зи (се) несв **1.** *испура језик из уста.* — Пла́зи язи́к ко да га нешто́ печи́ло. **2.** *руга се* — На дру́гога ти пла́зи язи́к, немо́ј те на ме́не ђа́вол ва́ра. — Кој те на́учи да се пла́зиш на ста́ри љу́ди? **3.** фиг *блене, чуди се.* — Немо́ј се пла́зиш, него рабо́ти. — Са́мо се пла́зи, ко да неје́ чи́тав. **4.** фиг *церека се.* — Што го́ђ да му ка́жеш о́н се пла́зи, ко нека́ плази́на.

плази́на[1] ж *будалина, глупак.* — С ту́ј плази́ну не мо́ж ви́ше ни́шта да се догово́риш.

плази́на[2] ж в *о̄плазина,* в *о̄плаз.* — Како́ то́ј о́ре, ка[д]-цве плази́не остању́ју по ње́га.

пла́јваз м *дунђерска оловка.* — Задену́л пла́јваз за у́во, па се пра́ји ма́јстор-дунђе́рин.

пла́јвашче с дем од *о̄плајваз.* — Оно́лка оло́вка зача́с поста́де пла́јвашче.

плака́та ж *умрлица.* — Туре́ли плака́ту на Мејане да-е Па́ша умре́л.

плаки́ња несв *исипира, пере.* — Ће плаки́ња ве́ш, па гре́је во́ду у коте́л на огњи́ште.

/плаки́ња уста́/ изр *оговара.* — Не́ће ви́ше с ме́не да плаки́ња уста́ кьд гу едну́ш изме́здрим!

плакињање с гл им од *о̄плакиња, испирање.* — Котле́ тре́бе на плакињање, немо́ј га овакво́ вр̄ћаш до́м.

пла́кне (се) свр **1.** *умије (се).* — Пла́кни се ча́ском по лице́, па да еде́мо. — Пла́кни о́чи о[д]-дрље, да прогле́даш. **2.** *испере, о̄пере.* — Кьд пла́кнеш ве́ш, посте́љи га на пре́мет да се су́ши. **3.** *запере се, умије стидницу.* — Нека́ се пла́кне за сва́ки слу́чај, па да поо́димо на собо́р.

/пла́кне уста́/ изр в *о̄плакиња уста.* — Са сва́кога ће она́ пла́кне уста́.

пламенчьк м дем од *о̄пламен, о̄пламчак.* — Вати́ле су́чке пламенчьк, бр̄зо ће се разгори́.

пла́мење с зб им од *о̄пламен.* — У о́чи му пла́мење, страо́та, да се упла́шиш од ње́га.

плами́ња несв *хвата о̄пламен, почиње да гори, тихо гори.* — Плами́ња, ал це разбукти́ бр̄зо.

Пла́на ж *о̄планина која се простире од источне обале Власинског језера до реке Тегошнице и о̄планине Руј, највиши врх Врто̄ј (1721 м),* в *Гремада,* в *Црквена Плана.*

пла́ндиште с *сеновито место на коме о̄пландује стока за великих врућина.* — У пла́дне отка́рај гове́да на пла́ндиште у Бобата́ло.

пландува́ње с гл им од *о̄пландује,* **1.** *одмор.* — Ка[д]-до́јде пландува́ње, ти́ отка́рај гове́да у Стру́мину ку́ћу, у ладови́ну, куде изво́р. **2.** фиг *беспосличење.* — Навикал на пландува́ње, ни́шта им не пома́га. — Нажуљи́л ду́пе от пландува́ње.

пландује несв **1.** *одмара се у хладу (стока).* — Нек пландују гове́да, а ти́ до́јди го́ре, куде ме́не, да поора́тимо. **2.** фиг *ништа не ради, излежава се, беспосличи.* —

Докле ће такóј: мѝ рабóтимо óн пландýје. — Цѐл вѐк пландýје. — Пландýје а óће се кѝцошки нóси.

плáне свр **1.** *разгори се.* — Дрвá ко барýт, плáну и зачáс изорý. **2.** фиг *нестане, оде, буде продат.* — Дошáл шиљѐр у зáдругу и планýл зачáс. **3.** фиг *запрвени се.* — Планýше му обрáзи кьд му поменýмо Јаглѝку.

плáс м (зб плáсје) *саденута овећа купа сена, пласт.* — Ово́-е сѐно сýво, трѐбе се здѐне у плáс. — Здѐнемо плáс на грáњку, па га довучѐмо до сѐњак.

пластáк / пластьк м дем од *плас.* — Накосѝл за едьн пластьк и извернýл се под бýку, умóрил се.

пластѐ с дем од *плас.* — Зденýмо еднó пластѐ на Йгриште, тóлко овýј гóдину родѝло.

пластѐње с гл им од *пластѝ.* — Отидѐ Зóнка на пластѐње сѐно у Рóмански рѝд.

плáсти несв *дене сено у пластове.* — Йди да плáстиш сѐно гóре, на Чукáр.

плáтежан, -жна, -жно *који је запослен, који прима плату у државној фирми.* — Мýж во[j]-е плáтежан, па лáкше жѝву. — И жѐна му плáтежна.

плáтежник м *онај који прима плату у државном предузећу.* — Двá плáтежника у кýћу, и па кýка: нѐма пребѝјену парý.

плáтежница ж *она која прима плату у државном предузећу.* — Узѐл женý плáтежницу.

плáти свр фиг *поднесе консеквенце.* — За свѐ ће ми óн плáти, óн је наводаџисувáл! ▪ трп прид **плáтен**, -а, -о *плаћен.* — Плáтен и преплáтен кóлко-е работѝл. — Еси́ затóј плáтен да се излежýјеш?

плáтичка ж дем од *плата, платица.* — Кьд прѝми пр̀ву плáтичку, дóнесе гу дóм и дáде на мáтер.

платнó ж *поред стандардног значења и: леса, плот дужине једне баскије, део плота.* — Трѐбе да промѐнимо еднó платнó на сѐњак да се не провукýју óвце и скубý сѐно. — Ће помѐрамо трлý, па гу растурѝмо на плáтна.

плачећки́ м прил *плачући.* — Нештó Јованка плачећкѝм отидѐ дóм. — Ако нѐће појећки́, тьг ће услýша плачећки́.

плачѝгрм м *грмен, жбунасто дрво крај кога су жене плакале пошто отпрате домаћине у печалбу.* — Дотлѐ, до Дѐл, смо испраћáле мýжи у рабóту, па кьд онѝ замáкну накуде Кáчар, тýј стáнемо, ус-плачѝгрм, збѐремо се и плáчемо.

плачѝпичка ж *онај који стално због нечега цмиздри, плаче; плачљивац; плачљивица.* — Немój с-тѐбе да вóдиш онýј плачѝпичку, ѝч гу не трпѝм.

плáчка ж **1.** *плач, цмиздрење.* — Сѝграјте се, сáмо да пóсле не чýјем плáчку. — Немój међу вáс да бýде плáчка, јá ћу ви тѐпам. **2.** изр: — Играчка плáчка.

плáчко м *онај што често из различитих разлога заплаче, засузи, плачљивко.* — Пá се расплакáл мáтерин плáчко. — Нѐ-це йграју деца́ с плáчка.

Плáчкова долѝна ж мтн *поток поред Баинске чесме изнад Новковца, докле су жене из црнотравских села (од Прочоловца до Обрадовца) испраћале мужеве у печалбу.* — Тýј се растáвимо, онѝ отѝду у Предѐне, на вóз, а мѝ остáнемо у Плáчкову долѝну да отплáчемо што отóше у рабóту.

плáчкоња м *онај који често цмиздри, плаче.* — Остáји тóга плáчкоњу да си ми йдемо куде смо пошлѝ.

плачљѝвка ж *плачљивица.* — Плачљѝвка, за свáшта се заплáче.

плашѝв, -а, -о *бојажљив, плашљив.* — Дете́ ми о[д]-тьг постáде плашѝво.

пла́шило с *стра́шило*. — Тури́ли у гр̏снице, на ри́д, некву́ на́караду, некво́ пла́шило, да те́ра пи́лишта, да бра́ни гр̏снице.

плашња́ ж *стра́х, заста́шивање*. — Ће ти пребо́је боба-Ћи́рка от плашњу́ да се не се́баш у сан.

пле́ва ж фиг *много*. — Уцавте́ле ки́тке у доли́ну тр̏с и пле́ва. — Роди́ло — пле́ва компири́. в *тр̏с и пле́ва*.

плеве́ње с гл им од *пле́ви*. — Пропа́домо от плеве́ње, мло́го ура́сло у траво́ље.

пле́ви несв *ослобађа од корова (њиву, леју, башту...)*. — Оплеви́мо ле́је о[д]-травољак, па сьг преодимо да пле́вимо компири́.

пле́вина ж зб им *пле́ва, осиљ*. — Напуни́л се с оси́љке ко да се грваља́л по пле́вину.

нле́вња ж *зграда за чување хране за стоку, горњи део штале*. — Надексамо пле́вњу са[с]-се́но и сла́му.

пле́вњак м в *пле́вња*. — Се́но ис ко́ла са́м уврљи́л у пле́вњак, неје́ мло́го.

пле́к м **1.** *пле́х, лим*. — Ће пра́јмо о́луци од пле́к што сам докара́л. **2.** *те̏псија*. — Тури́ попа́реницу у пле́к да се испече́.

пле́к му́зика ж *блех музика, трубачи*. — Погоди́л за сва́дбу пле́к му́зику ис-Ћу́рковицу.

пле́к орке́стар м *блех оркестар, трубачки оркестар*. — Свири́л ни на собо́р на Боровичке врáкњице пле́к орке́стар ис-Прекодо́лци.

пле́кан, -а, -о *пле́хан, лимен*. — Све́ смо има́ли пле́кани су́дови, па пле́кани тањири́.

плесњаи́в, -а, -о *пле́снив, бу̏ђав*. — Ле́б је скро́з плесњаи́в, неје́ за еде́ње.

плесњаи́ви се несв *постаје пле́сњив*. — Ту́[ј]-е вла́жно, па се на́мирнице плесњаи́ву.

плесњи́в, -а, -о в *пле́сњаив*. — Не је́ђте плесњаи́во си́рење, це разболи́те?

плесњивење с гл им од *пле́сњиви се*. — Како́ да ги чу́вам от плесњивење, не зна́м.

плесњи́ви се несв в *пле́сњаиви се*. — У по́друм се све́ плесњи́ви што остаи́ш.

плете́ несв *хекла, кукичи*. — Еве́ каки́ сам све́ ћенари́ испле́ла за кошу́ље, а сьг плете́м плетенче́ за ву́ту.

плетенче́ с *чипкана крагна с перлама (манистрима), која се носи на врати, в грудњак (2)*. — Несьм има́ла кошу́љку с рукави́ и ћенари́, него сам на собо́р носи́ла ву́ту с плетенче́.

плете́ње[1] с *пле̏тиво*. — У́зни то́ј твое́ плете́ње у ру́ке, па по гове́да!

плете́ње[2] с гл им од *пле̏те, пле̏тење*. — Овде́ не́ма седе́ње, са́мо плете́ње.

плети́ља ж *она која пле̏те*. — Ма́мина плети́ља, испле́ла це́л цемпи́р сама́.

плети́ћа игла́ ж *игла за пле̏тење*. — Да ми ку́пиш плети́ће и́гле, о́ћу и ја́ да плете́м.

плети́ћка ж в *пле̏тића игла*. — Изгуби́ла сам едну́ плети́ћку, негде́ гу цембоса́ и не́ма гу.

пле́тка ж *мустра*, в *зайлит*. — Узо́ пле́тку од они́ја у́бав Де́скин цемпи́р.

пле́ћка ж **1.** *горњи део леђа*. — Укачи́ гу на пле́ћке и доне́со до́м, не мо́жеше да о́ди. **2.** *бу̏т заклане живо̏тиње*. — Да́до му пре́дње пле́ћке, а са́дње ћу пастрмим да осу́шим.

пли́к м (мн **плици́**) *мехур на кожи*. — Попари́ се на врела́ц, па ми се наду́ше плици́. — Испличи́ се с-покри́ву, сьг ме еду́ плици́.

пли́ска[1] ж зоол в *пли́скавац*. — С ка́мен на ка́мен у реку́ подрипку́је пли́ска.

пли́ска[2] несв *пр̏ска (водом, те́чношћу)*. — Пли́ска по ку́ћу, па ће ме̏те́. — Пли́ска деца́ сьс во́ду кьд прооду нис пу́т. — Не пли́скај кьд о́диш по ло́чке.

пли́ска се несв *пр̏ска се, ку́па се*. — Немо́ј се пли́скаш. — Кьд о́ди све́ се пли́ска, па му чеши́ре упли́скане до коле́на. — Вра́пци се пли́скају по ба́ру.

пли́скав, -а, -о *по̏пр̏скан, уши̏ скан*. — Што́ су ти чеши́ре то́лко пли́скаве, куде́ си гази́л ба́ру?

пли́скавац м зоол *пти̏ца која се гнезди у близини реке а живи на реци*, в *гмура́ц*. — Ене́ га пли́скавац, стои́ на ка́мен и пли́ска се.

пли́скање с гл им од *пли́ска*[2] *(се)*, **1.** *пр̏скање, ши̏ скање*. — Дојдо́ше до́долице, па бе́ше пли́скање с ко́ве до гу́шу. — С пли́скање по бла́то и́ма се ука́љаш. **2.** фиг *шамара́ње, ба̏ти́не*. — Пли́скање, се́стро, не пома́га, са́мо до́бра ре́ч з-дете́. — Заради́л је пли́скање по ду́пе што не слу́ша.

пли́сне свр **1.** *пр̏сне, пљу́сне, про̏спе*. — Пли́сни во́ду по ње́га кьд севте́ по́јде у шко́лу, да му учење́ и́де ко вода́. — Плисну́ла му ма́стило на књи́гу. **2.** фиг *оша́мари*. — Ка[д]-ти пли́снем шамарчи́ну, не́ће ме тако́ј ви́ше гле́даш.

пли́тачко прил *пли̏тко*. — Пли́тачко ми поора́л. — Ту́-е пли́тачко, мо́ж се пре́јде река́.

пли́тачьк, -чка, -чко **1.** *доста пли̏так*. — Ви́р је пли́тачьк, нејѐ за купа́ње. **2.** фиг *глу́п*. — С па́мет је до́ста пли́тачьк.

пли́тко прил *на малој дубини, пли̏ћак*. — Прегази́ реку́ та́м куде-е пли́тко.

плитко́уман, -мна, -мно *малоу́ман, глу́п*. — Како́ га слу́шаш, зар не ви́диш да-е плитко́уман?

пли́чи несв *жари, изазива пли̏кове*. — Не ди́рај покри́ве, пли́чу ру́ке, ће те испли́чу да пла́чеш.

пло́вка ж зоол *па̏тка*. — Ло́ву пло́вке по Бла́то.

пло́тна ж *бронзана пло̏ча на којој се кува на шпо̏рету за чврсто гориво*. — Пр̏се ми пло́тна на но́в шпо́рет.

пло́ча ж **1.** *по̏тковица*. — Испа́дле пло́че на Же́рка, тре́бе га обу́вамо. **2.** *ка́мен, сте̏на равне по̏вр̏шине*. — На ту́ј пло́чу-е нацр̏тан воденички канта́р, е ту́-е ајду́чки ђу́гум са зла́то. **3.** *пљо́снати ка́мен*. — До́бре пло́че извади́л у ма́јден, у Са́вчи ка́мен, за бьсамаци.

пло́чес, -та, -то *пло̏част, пљо́снат, о̏тањен*. — Тре́бе ми еда́н до́бар пло́чес ка́мен из ре́ку да зати́снем купу́з у бу́ре.

пло́чка ж дем од *пло̏ча* **1.** *по̏тковица*. — На вола́ поиспада́ле пло́чке па не мо́ж да вуче́ како тре́бе. **2.** *пло̏чица за игру школице*. — На́јди неку́ пло́чку од ђеремиду, докле нацр̏там шко́лицу, па да се и́грамо. **3.** *било која пло̏чица*. — Поту́ри му неку́ пло́чку под ногар да се не кли́ма оста́л.

плу́г м *по̏љо̏привредна на̏права за орање*. **2.** *мера пр̏ема изврше̏ном раду: је̏дан дан орања*.

плуи́ несв *одаје не̏пр̏ијатан мирис*. — Ови́ја ле́б плуи́ на буђу́.

пља́ска несв **1.** *удара шаком по голом те̏лу или по води*. — Ка[д]-це нальу́ти, па га ува́ти да га пља́ска по ду́пе, да не гле́даш. — Пља́ска по во́ду, сьл да ме упр̏ска да се не ку́пам. **2.** фиг *говори глупости, тороче*. — Ич да га не слу́шаш, кьд по́чне да пља́ска будала́штине. — Пља́ска глу́пости, а деца́ ми́слу то́-е исти́на.

пљáска се свр *удара се по голом телу*. — Задúже канáвац Рýлка Лебецкá, почé се пљáска по голó дýпе и вúка: Овój ће ви на свú сýди!

пљаскáње с гл им од *пљаска (се)*. — Úма све модрúце по дýпе од пљаскáње. — Не могá да слýшам тој Ђóрђино пљаскáње, отó си дóм.

пљéска несв в *пљаска*, **1.** *удара*. — Кьд ýзнем да га пљéскам, úма га упљéскам, да ме запáнти. **2.** *аплаудира*. — Нарóд не знáје, па си му пљéска са[с]-шáке за глýпос. **3.** фиг *лупета, трабуња*. — Немój тýј пре[д]-детé свáшта да пљéскаш!

пљéска се несв **1.** *хвалише се*. — Сьл се пљéска по грýди ко да-е кој знáе којé уработúл. **2.** фиг *изазива, спрда се*. — Пљéска се по дýпе ýвек кьд га вúди.

пљéскавица ж фиг *батине*. — За тó[ј]-е дóма добúл пљéскавицу.

пљескáње с гл им од *пљеска (се)*. **1.** *батинање*. — Чим дójде дóм, чéка га дóбро пљескáње. **2.** *аплауз, аплаудирање*. — И тój кьд péче, нáрод почé с пљескáње, па н-умéје да стáне. **3.** фиг *лупетање, трабуњање*. — Онój пљескáње од онýј жену си га нúгде нéма. — Дójади ми вúше с тој пљескáње. **4.** фиг *хвалисање*. — Од њójно пљескáње пóла врљи у вóду, пóла забораи, што остáне-е истúна.

пљéсне свр **1.** *удари*. — Какó којé детé прójде, óн га пљéсне, а пóсле вúка с нúкога се не задéва. **2.** *падне*. — Љúзну се на грéду и пљéсну у вóду. — Пљéсну га о[д]-сéвњу грбачки да га упокójи.

пљéсне се свр *удари се*. — Пљéсну се по чело́, па óпцова. — Пљéсну се по дýпе, па пóдрипи. — Пљéсне се у грýди па се закокóће.

пљóсан, -сна, -сно *пљоснат*. — Трéбе ми едьн пљóсан кáмен да притúснем зéљке у кáцу.

пљóска ж *пљосната боца с ракијом*. — Попúше цéлу пљóску за пóла сáт.

пљýвка ж *пљувачка, испљувак*, в *пљунка*. — Ако нéмаш лéпак, залéпи пúсмо с пљýвку. — Дóктур тражúл да му прегléда пљýвку.

пљýвне свр *пљуне*. — Пљувнýл га у óко. — Ћу те пљýвнем да те осакáтим.

пљýне свр фиг **1.** *удари, ошамари*. — Немój ти пљýнем шамáр да се пýшиш. **2.** Изр: — Мóж да ми пљýне пот прózор (*ништа ми не може*). — Пљýни у шáке, па ýзни матúку (*прихвати се посла*).

пљýнка ж в *пљувка*. — Не држ пљýнку [у] устá.

пљýнут, -а, -о фиг *испи, испих особина*. — Глéдам га: пљýнут поп Јóван. — Сúн је пљýнут баштá, а ћéрка — пљýнута мáти.

пљýска[1] ж *овлашни шамар*. — Добúл је пљýске што не слýша. — Јóш док је малéчко, дáј му по некý пљýску да знáје пóсле да те слýша.

пљýска[2] несв **1.** *пада*. — Цéл дьн пљýска кúша, не могáмо нúшта да урабóтимо. **2.** фиг *шамара, бије*. — Пљýска онój детé за ситнúцу, ко да му нејé мáти.

пљýска се несв *умива се обилно водом*. — Ка[д]-це мúје, пљýска се ко да се кýпа на péку.

пљускáње с гл им од *пљуска*[2] *(се)*, **1.** *умивање*. — Без дóбро пљускáње не рачýња да се омúл.

пљýсне свр **1.** *падне* (*киша*). — Збúрај рукóљке докле нејé пљуснýла кúша. — Пљýсну кúша, нáправи мáчку од мéне. **2.** фиг *удари, ошамари*. — И мáти га пљýсне овьг-оньг, ал не такój какó баштá.

пљýсне се свр **1.** *овлаш се умије водом*. — Нájутро се пљýсне кóлко да му чúни адéт. **2.** *лупи се по делу тела*. — Кьд му péко: „Куде́ ти-е шлájпик?“, пљýсну се по чело́

и по́бледе. — Тѣг ре́че бе́срамница: „Поздра́ви ми Ру́лку Лебецку́!“, па се пљу́сну по го́ло дупи́ште.

пљу́цка несв **1.** *повремено пљуне.* — Сва́ки ча́с пљу́цка ко да-е доби́л неку́ трле́му. **2.** фиг *ниподаштава, не цени.* — Пљу́цка о́н на њи́но има́ње и ку́ће. — Пљу́цка ми се на њи́н богатљк!

пљуцка́ње с гл им од *пљуцка.* — Еси́ ишѣл куде до́ктура за тој пљуцка́ње кр̀в?

пљушти́ несв **1.** *много пада, лије (киша).* — Како́ да рабо́тимо кьд пљушти́ ки́ша? **2.** фиг *удара, шамара.* — Ће пљушти́ по нечијо́ ду́пе, ви́дим ја́.

по пред *после, за, иза, у.* — Ете́-ни куде ва́с по Ђу̀рђовдьн. — За кво́ сам се мучи́л, нека по ме́не оста́не нешто́ до́бро. — Дојдо́ше о́дма по сва́дбу. — По́јди по њѐга да се не загу́би. — Отиша́л по њу́ да гу ви́ка да до́јде до́м. — Во́ди ги куде ре́ку, да пасу́ по ладови́ну. — Чијо́ дете́ то́ј и́де по те́бе? **2.** *на.* — Нешто́ ме изе́де по грби́ну. **3.** изр: **и́де по сто́ку** (говеда, овце...) *чува сто́ку.* — Отиша́л Миле́нко по гове́да. — Кои́ ју́тре и́де по гове́да.

/по мо́ински / по мо́јински/ изр *на мој начин,* в *моински / мојински.* — Ћу му се надре́њам по мо́ински да запа́нти за це́л ве́к.

/по про́пис/ изр *добро, ваљано, како тре́ба.* — Напраи́л га по про́пис. — Руча́мо по про́пис. — Напи́ли се и наје́ли по про́пис.

по́а ж в *па́ја,* в *стру́ка.* — Ћилими́ су ни тка́ени од две́ по́е, а посте́љке о[д]-три́.

поа́бан, -а, -о *похабан, просењен, неупо́требљив.* — Стои́ на чевиљк њо́јна ста́ра поа́бана ву́та. — Јо́ш но́си оно́ј поа́бано гу́ње.

поа́би свр *упропасти.* — Купи́ му обу́вку, како́ гу зача́с по́аби да ми-е да зна́м.

поа́ли свр *размази,* в *уали.* — Ка[д]-цу га то́лко поали́ли, нека́ га сѣк и трпу́.

поа́лен, -а, -о *размажен,* в *уален.* — То́лко-е поа́лен да ни́кога не ве́рма. — Сва́ вој деца́ поа́лена.

поа́љак м *размаженко.* — Ме́не не тре́бе поа́љак, него по́слушно дете́.

поа́пси свр *ухапси све.* — Све́ ће ни поа́псу ако ви́ду да смо обаљали бу́ке у држа́вно.

поа́ра свр *опљачка, упропасти, уништи.* — Поара́ли му ку́ћу ти́ја арами́је, оста́л без ни́шта.

поа́рчи свр *потроши, употреби.* — Веће́м поарчи́мо мр̀с, тре́бе да зако́љемо нако́ бравче́.

побаграве́је свр *запусти се, потамни у лицу, разболи се.* — Не зна́м кво́ му-е, тике нешто́ побагра́вѐл у лице́.

поба́ци свр *изгуби плод, абортира.* — Жена́ му па́ поба́ци́ла. — Кра́ва бе́ше тѣг поба́ци́ла теле́.

поба́ши свр *утаји, сакрије.* — Да́до вој ки́ло шиће́р, она́ тој по́баши ко да ни́шта неје́ било́. — Не́ће ти ни́шта ка́же за то́ј, све́ ће поба́ши што зна́је.

по́башка прил *одвојено, посебно.* — Ми́ смо си по́башка, несмо́ из и́сту ку́ћу. — Потпече́м гу, па потфр̀љим жа́р, па се све дво́ји по́башка ка-це еде́ попа́реница.

побашува́ње с гл им од *побашу(ј)е.* — Не́ма побашува́ње ме̑ђу на́с, рабо́ти се ш-чи́с обра́з.

побашу́е / побашу́је несв *крије, таји, лаже.* — Што она́ зна́је да побашу́је, ниедна́ вој не̑је ра́вна.

побе́га свр *избежи, побегне.* — Побега́мо сви́ у шу́му да ни не зате́кне ту̑ђа во́јска у ку́ћу.

побегу́ља ж *девојка која је побегла за момка.* — Сѣг и ми и́мамо у ку́ћу побегу́љу, место да су се уба́во оженили, како́ му вика́мо.

побеле́је свр *оседи.* — Побеле́ја од ова́ј деца́ нема́јмири! — Ћу те пи́там како́-е кьд и ти побеле́јеш. — Побеле́јал, а па́мет му јо́ш ли́тка.

побе́ре свр **1.** у дем знач: *бере мало.* — Побе́ри ја́бучке у торбиче́, па и́ди по гове́да. **2.** *обере, покупи све.* — Побе́ри све́ што-е остало́ о[д]-цли́ве.

побесне́је свр *побесни, разјари се, подивља.* — Скла́ћај му се с-о́чи кьд побесне́је. — Несу́ им ту́ј роди́тељи па побеснеја́ше деца́, ку́ћу на ро́гови ди́гоше.

поби́ва несв *побија, забада.* — Поби́ва гра́ње да запо́тни о́таву. — Поби́ва ко́лци, ће ограђу́је се́њак.

побива́ње с гл им од *побива.* — Доне́си они́ја голе́м чу́к за побива́ње ко́лци!

поби́је свр **1.** *поубија, потепа.* — Оти́де ље́ут, све́ ће ги поби́је до́ма. — Ћу поби́јем, бре́, ту́ј ба́гру, да ми не сми́та. **2.** *забије, набије, постави.* — Ће поби́јемо ко́лци, па ће ограђу́јемо о́грењу сьс гра́ње.

поби́је се свр **1.** *потуче се.* — Немо́ј се ти ме́шаш ако се деца́ у шко́лу поби́ју. **2.** *постави се, набије се.* — Пр́во се поби́је о́стожа, па се тьг заки́ти, о́ндак се наса́ди вра́, па се коњи́ уведу́ да вршу́.

поблесаве́је свр *полуди, постане неурачунљив.* — Поблесаве́л ли-е не зна́м, све́ што и́маше на дру́ги ра́здава.

по́богу речца *за појачавање значења унижености, беде.* — Несьм ја́ ко по́богу Ве́рка, да ме ти́ те́паш с мо́кро коно́пче!

пободе́ (се) свр **1.** *сукоби (се), сударе (се) роговила (волови, бикови, јунци),* в *зводе се (1).* — Кьд иска́ра говеда на де́л, во́ли да пободе́ воло́ви, да ви́ди кои́-е ћа́ја. — Ка[д]-це воло́ви пободу́, изма́кни се да те не ста́пкају. **2.** *набије (се), побије (се).* — Овде́ ће пободе́мо гра́ње да запо́тнемо жи́то. — Пободу́ се дрвља, па се размеру́је за теме́љ.

поболи́ (се) свр **1.** *разболи се.* — Све́ се пла́шим да ми жена́ не поболи́, нешто́ вој неје́ до́бро. — Кра́ва му поболе́ла, па викал мрвењака. — О[д]-то́лко вуче́ње и трча́ње, мо́ж се поболи́. — Поболе́ла се Стамена, па не́ма ко́ј ле́б да и[м]-ме́си, но ме вика́ше. — Жена́ ми се поболе́, па музе́м кра́ве. **2.** *боли мало.* — Ће поболи́ ма́лко, па ће умине од ови́ја пра́шак. — Ка[д]-ти изва́дим тр̀н ис пету́, ће поболи́, па ће престане.

поболу́је / поболу́је несв *болује неко време.* — Поболу́је тако́ј у кре́вет, па се ди́гне на но́ге, не и́де куде до́ктура. — Поболу́е, поболу́е, па си па́ оти́де у рабо́ту.

побољува́ње с гл им од *побољу(ј)е (се).* — Сва́ки ча́с побољува́ње, не пости́зам са́мо да ги во́дим куде до́ктура.

побољу́е / побољу́је несв *често се разбољева, побољева.* — Зи́мени деца́ че́сто побољу́ју од на́себ. — Сва́ки час побољу́је, а не́мам кьд да гу во́дим куде до́ктура.

по́бра м дем и хип од *побратим.* — Ће свр̀немо куде моје́га по́бру у Дуби́сци.

побра́тим м *пријатељ узет за брата, онај који је с ким као брат.* — Имам ја́ побра́тима у Поло́м, ће ми помо́гне да прека́рам сто́ку на Чемерник.

побрати́ми се свр *узме кога за побратима.* — Побратими́ли се још у ро́псто, у Бу́гарску.

побратимува́ње с гл им од *побратимује се.* — За ње́га-е и побратимува́ње кола́ј рабо́та.

побратиму́је се несв *узима кога за побратима.* — Побратиму́ј се с они́ја што су ти до́бри другари, а не с пијандуре и ски́тнице по мејане.

побр̏зга свр *пожури, похита.* — Побр̏згај ту̏ј рабо́ту, не мо́гу те че́кам.

побр̏ка свр **1.** *измеша што.* — Побр̏кај пре́внину и компири́ с во́ду, па да́ј на сви́ње у пла́дне. **2.** *погреши.* — Ти́ си ту̏ј нешто́ га́дно побркао́, неје́ било́ тако́ј. — Побркао́ ба́бе и жа́бе. **3.** фиг *преиозна кога у другоме.* — Побркао́ си ме с мојо́га була́зара, е[л]-ли́чимо. **4.** фиг *здружи, састави.* — Побрка́мо гове́да да ги за́едно пасе́мо.

побр̏ка се свр **1.** *погреши.* — Побркао́ се нешто́, неје́ израчуња́л како тре́бе. **2.** фиг *поремети се, полуди.* — Побркао́ се скро́з, неје́ чаму́з.

побр̏кано с *оно што је настало мешањем две или више супстанци.* — Спреми́ла сам побр̏кано у ко́ву, са́мо да га си́пеш на сви́ње у кору́бу.

побрљаве́је свр *полуди, поиантави.* — Еси́ побрљаве́л, куде́ во́диш деца́ на ову̏ј слоту̏ по Чеме́рник?

побрља́ви свр в *побрљавеје.* — Ста́р чове́к у самоти́њу побрља́ви.

побу́са свр *постави бусење.* — Направу̏ коли́бу ус-трлу̏, нако́пају бу́сје па гу побу́сају.

побу́тне свр *погура.* — Да побу́тнемо ко́ла да изле́зну из ка́л. — Побу́тни га, ви́диш да се успа́л.

побутњу́је несв *гурка, подгуркује.* — Сва́ки ме побутњу́је куде го́ћ да се́днем, на сва́кога сам на сме́тњу.

побу́чка несв *мало бучка (= одваја масло од млека).* — Удрвендељи́ се бучка́ећи ма́сло, нека сы́к нека́ друга́ ма́лко побу́чка.

пова́ди свр **1.** *извади све.* — На вре́ме повади́мо компири́, ко да смо знали́ да ће ра́но да забе́ли. — Повади́л ме́ће у Јесе́киницу, па врљи́л у трња́к. **2.** изр: **пова́ди о́чи** *посваћа се, дохвати се.* — Дова́тише се, повади́ше си о́чи, ја́ немога́ да ги гле́дам па побе́го.

повазди́н прил *по цео дан, ваздан.* — Повазди́н пресе́ди тако́ј ћутећки́ на трно́шку, уз огњи́ште.

по́вала ж *поваљено жито, трава, дрвеће.* — Едва́ окоси́ ону̏ј по́валу на Јани́кино. — Исе́ко бу́ке, направи́ по́валу по шума́к, па нека се су́шу до про́лет.

пова́лен, -а, -о 1. *поваљан, ваљан.* — Све́ ни пова́лено жи́то на ри́д, ко да се нека́ ала́ грваља́ла. **2.** фиг *похваљен.* — Пова́лен од учи́теља за уче́ње.

пова́ли (се) свр **1.** *похвали (се).* — Не́ма ди́н а да се за нешто́ не пова́ли. — И́ма зашто́ и да се пова́ли. — Н-уме́је чове́ка ни да пова́ли кьд нешто́ ураво́ти како тре́бе. — Не́ма ко̏ји да те пова́ли за ту̏ј рабо́ту, у́зни па се сама́ ва́ли. **2.** *обори.* — Ветри́на ни повали́л све́ жи́то у Ки́тку. — Сне́г повали́л пло́тови на авли́је. **3.** фиг *обљуби.* — Куде́ па ти зна́ш ел гу повали́л ел неје́, да им неси́ вењер држа́л?

поваливече́ра ж/м *хвалисава особа.* — Не мо́ж [да] по́чне ората́ да се та́ј поваливече́ра за нешто́ не пова́ли.

пова́ља свр **1.** *пообара.* — Грваља́ла се деца́ по тра́ву, па гу све́ поваља́ла. **2.** *котрља што год.* — Поваља́л то́чак ма́лко, па остаи́л.

пова́ља се свр **1.** *полежу сви.* — Поваља́ли се у тра́ву ко ку́тришта. **2.** *полегне (трава, жито).* — Поваља́ла се рженица од ону̏ј аламу́њу. **3.** фиг *задовољи се превртањем по нечему.* — Нек се ле́чка пова́ља по кре́вет, па да спи́. ▪ трп прид **пова́љан, -а, -о** *полегао, пообаран.* — Овьс ми све́ пова́љан на Ви́тел, мо́ра да су нечија́ гове́да била́ уле́зла.

по́вам прил *ближе амо,* в *по́овам.* — Ме̑ђа, чи́ни ми се, бе́ше по́вам. — До́јди по́вам да не ки́снеш. — По́вам — по́там, са́мо ме гу́рају.

пова́мке прил в *по́вам.* — Што́ не се́де пова́мке да поора́тимо?

пованци́ра свр *по́луди.* — Од њи́ ћу пованци́рам, дру́го им не мо́гу. — Пованци́рал од голе́м па́мет.

повапи́ри се свр **1.** *по̄ста̄не вампи́р.* — Несе̑м чу́ла да се неки́ куде на́с повапири́л. **2.** фиг *заина̄ти се, про̄злоби се.* — Повапири́л се, па с ни́кога не ора́ти. — С повапи́реног чове́ка не мо́ж да изле́знеш на кра́ј.

пова́ри се несв/свр *кува се извесно вре̄ме.* — Гле́ј гр̀не, да се пова́ри још ма́лко па га изма́кни.

пова́рка се свр *прӣпа̄зи се, прӣчува се.* — Пова́ркај се да те не упли́скам с во́ду. — Пова́ркај се од бла́то да ти не ушљи́ска чеши́ре.

пова́та (се) свр *ухва̄ти (се)* , *по̄хва̄та (се).* — Пова́таше коњи́ чак на Голе́ми Чеме́рник. — Пова́таше за̑јци у Стра̑ње. — Пова́таше ги у лажу́. — Ма́чка сва́ пова́та пога́нци. . — Пова́таше се у ко́ло да и́грају. — Пова́таше се сами́ у лажу́. — Пова́таше се вра́пци на при́мку. — Пова́таше се за гу́ше. **2.** фиг *обљуби се.* — Пова́таше се на мо̑је о́чи, а ја̑ о[д]-цра́м побе́го да ги не гле́дам.

пова́ти се свр *прихва̄ти се чега, ухва̄ти се по̄сла.* — Са́мо седи́ и еде́, не̑ће се пова́ти за ни́шта осе́м за ложи́цу. — Ка[д]-це пова́ти за рабо́ту не мо́ж га отр̀гнеш ни за обе́д.

пова̑ћку̑је несв *по̄времено хва̄та.* — Тако́ј, уме́је о́н и да пова̑ћку̑је ако и́ма ша́нсу.

пове́де свр *по̄чне да води (сто̄ку, ко́ло…).* — Ти́ пове́ди гове́да да ја̑ прискр̀кнем вра́књицу. — Кат поведе́ ко́ло, о́дма се до њега ва́та Ста́мена. — Пове́ди о́ро, То́доро (*нар пе̄сма*).

пове́де се свр *угледа се на кога.* — Повел̀ се за Милу́тка, па чу́до пра́и по село́.

/поведе́ ре́д/ изр *прӣчува, прӣпа̄зи, по̄брине о нечему или неко̄ме.* — Пове́ди ре́д о[д]-то́ј дете́, нешто́ неје́ до́бро. — Пове́ди ре́д кво́ ора́тиш и си́дови и́мају у̑ши.

повеса́мце м дем и хип од *по̄весло.* — Ичетка се ш-че́тку повеса́мце од онна отпа́дак, па се намо́та на куде́љу.

пове́ска ж *пре̄вез.* — Тури́ла ве́зену пове́ску преко гла́ву.

пове́смо / пове́спо с *пра̄мен куде̄ље ко̄ји се пре̄де.* — Ко̑је како́ пове́сно огребе́м, ја̑ га превр̀жем на среди́ну да се не мр̀си. — Испреде́ ти она́ една́ко и пове́смо и куде́љицу на та́начко.

повечерка свр у дем знач: *по̄вечера.* — Тре́бе ли дете́ да повечерка, приспа́ло му се.

пове́ша свр *окачи.* — Пове́шај ови́ја о́глави на дире́к.

пове́шче с дем од *по̄веска.* — Врза́ла на дете́ пове́шче преко гла́ву.

повива несв **1.** *увија у пе̄лене (де̄те).* — Сва́ки ча́с повива дете́, че́сто вој се упи́шки. **2.** *савија.* — Ве́тар повива гра̑ње, стра́ ме ће искр̀ши оша́в.

повива́ње с гл им од *по̄вива.* — Не да́ва да вој се ни́ки ме́ша у повива́ње дете́. — Искрши́ше се метло́вине от-повива́ње на ве́тар.

повивка ж *оно чиме се беба по̄вија, пе̄лена.* — Да̑ј ми дру́гу повивку да повијем бебуља́на.

повиди свр *по̄сврши, обави одре̄ђени по̄сао.* — Отишьл у Преде́не у о́пштину да повиди неку́ рабо́ту. — Кьд повидиш по ку́ћу, до́јди да зби́рамо се́но. — Иди повиди сто́ку, па заклопи кошару.

пови́је свр **1.** *увије у пелене (дете).* — Че́кеј докле не пови́је дете́, па ће изле́зне. **2.** *савије.* — Ка[д]-ду́не северѝнко, пови́је дрвља до зевњу́. **3.** *попла́че, по́кука мало.* — И сѣ́г оти́де на гро́бље, пови́је му на гро́б, па вој ла́кне. **4.** фиг *изгрбави се.* — Пови́л се од го́дине. — Пови́ле га го́дине и голе́ма рабо́та.

по́вика ж *вика, дрека.* — Лиси́це ме́со еду́, а по́вика на ву́ка (*изр*). — Ква́-е то́ј по́вика по авли́ју?

пови́кне свр *по́зове, зо́вне.* — Пови́кни га́, ту́-е до́ле, сле́зал у пади́ну, у шиба́к.

пови́не се свр *по́кори се.* — Ако се пови́не, ће му даду́ да рабо́ти, ако се не пови́не не́ма ни́шта о[д]-то́ј.

повињува́ње с гл им од *по́вињује се.* — Не́је навѝкал на повињува́ње, но сво́ј рабо́ти на сво́ј вра́т.

повињу́је се несв *по́корава се.* — На ни́кога се не повињу́је. — О́ће да му се сва́ки повињу́је.

по́виш / по́више 1. прил *више.* — Стари́јко донесе́ по́виш да́рови от-ку́ма. — Ако од њега́ купу́јеш, по́више ће пла́тиш. **2.** пред *изнад* — Његова́-е ку́ћа по́више на́шу.

повишета́к м *по́вишица, до́дата́к.* — Едну́ш су у то́ј предузе́ће доби́ли и повишета́к и ви́ше — ни́кад. — Ако сѣ́к не бу́де повишета́к, а ка[д]-ће?

пови́ши свр *по́виси, по́веђа.* — Цену́ ће ти пови́ши, па бо́г!

но́вишке прил *по́више, више.* — Ови́ја пу́т ни да́доше по́вишке сло́бодно за пра́зник. — Си́пни му по́вишке, а што́ са́мо то́цко?

повишува́ње с гл им од *по́вишује (се).* — Рекли́ ће бу́де повишува́ње на пе́нзију.

повишу́је (се) несв *по́већава (се).* — Ме́сто да ни повишу́ју, они́ ни снижу́ју пла́ту. — По́со се повишу́је, це́не се повишу́ју, а пла́та сла́зи. — Надоо́ди вода́, повишу́је се река́. — Са́мо ми се при́тисак повишу́је.

поводе́ње с гл им од *по́води се, угледање на кога.* — Не́ма поводе́ње на ни́кога, зна́ш ис-кој су ку́ћу и ко́лко ми мо́жемо!

пово́ди несв **1.** *по́чне да води кога.* — Пово́ди сѣ́г ти́ гове́да накуде ку́ћу, ја́ ћу те сти́гнем. — Нека о́н пово́ди коња́ докуде воденѝцу, ете́ ме за едно́ фрта́љ, да натова́рмо бра́шно. **2.** *води неко време.* — По́води кра́ве докле ора́мо, па ги о́стаи и и́згуби се.

пово́ди се несв *угледа се на кога.* — Не пово́ди се ти за Ра́шу, о́н је голе́м, што́ о́н мо́же, ти́ не мо́ж. — Што́ се пово́диш са́мо за ло́шо дру́ство?

по́водник м *по́водац.* — Да́ј ми по́водник да ги ја́ во́дим, ти́ у́зни пру́т па те́рај.

поводува́ње с гл им од *по́водује.* — О[д]-то́ј његово́ поводува́ње деца́ на паза́р ни́шта не́ће бу́де.

поводу́је несв *води са собом.* — Ако поводу́је и коња́, нека ту́ри две́ врће́ке компири́ за дода-Драги́њу у Преде́не.

повоћу́је се несв *по́води се за ким.* — Мло́го се повоћу́је за дру́ство.

пово́зи се несв *вози се мало.* — Да́ј ми бици́клу да се и ја́ ма́лко пово́зим.

пово́ј м **1.** *па́мучна тра́ка ко́јом се по́вијају бебе.* — Бес-пово́ј не мо́ж дете́ до́бро да пови́јеш. — Не забора́ви да понесе́ш пово́ј на дете́. **2.** фиг *пе́лене.* — О́ћеш у пово́ј да те ту́рим па да те но́сим (*ирон*)? — У цр́н пово́ј га, дабо́гда, ма́ти завива́ла (*клетва*).

повоја́к / повоји́ћ м дем од *по́вој.* — Не поо́ди на пу́т з-дете́ бес-чи́с повоји́ћ.

пово́јница ж *свечаност по́водом ро́ђења де́тета,* в *бабине.* — Тѣ́к смо били́ на пово́јницу куде у́јкини, зато́ј ни несѝ нашѣ́л до́ма. — За пово́јницу ку́пи на дете́ кво́ о́ћеш.

повóјци м мн *бебина пресвлака: пелене и повој.* — Понéси и повóјци ако трéбе да га преобучéмо.

повóјче с *дете у повоју.* — А на когá да остáим повóјче кьд рабóтим у пóље?

пóвр прил *изнад, поврх* — Ти́ гáзи пóвр и држ се за óстрожу, а јá ћу ти врљам дúпле, да зачáс зденемо стóг.

повр пред *изнад нечега* — Повр тój úма да изрúнеш кошáру и постéљеш на говéда.

пóврата ж бот *шумска биљка* Tanacetum Macrophyllum.

повратáлька ж *део разбоја којим се у току ткања постепено отпушта и кочи задње враћило.*

повратúло с в *повратаљка.*

повредúти се свр *увреди се.* — Повредúли га што му рекли от-којý-е сóрту, па с њúм не орáти.

повréђен, -а, -о *увређен.* — Не знáм за штó-е повréђена, ал куде нáс вúше не дóди.

повр̀же (се) свр *повеже (се), увеже (се).* — Напраúл јýжице да повр̀же снóпје. — Повр̀жи говéда у кошáру. — Повр̀жу се грснице у снопчетúја, па у топúло.

повр̀зан, -а, -о *извезан, повезан.* — Снóпови су повр̀зани и зденути у кладње. — Говéда повр̀зана за јáсле лежý и прежúвају.

поврзувáње с гл им од *поврзује.* — Вúкај ме за поврзувáње снóпје и денéње у кладње.

поврзýје несв **1.** *везује, увезује, повезује.* — Узé да поврзýје снóпје место да збúра рукóљке. **2.** *забрањује се.* — Пóла сáт поврзýје шамúју, куде́ ли намерáвља?

повр̀ља свр **1.** *баца у извесној мери.* — Повр̀љали мáлко сéно у плéвњу, па сéдли у ладовúну. **2.** *баци све, набаца, побаца.* — Напúл се, па повр̀ља́л све по кýћу, лóм напраúл. — Повр̀ља́ли онéј цепáнке какодáје, мéсто да ги напáкују.

повр̀ли свр *побаци, абортира.* — Пá повр̀ља́ла дете́.

повр̀не[1] свр **1.** *узвратити, одговори.* — Нúкога не вéрма, на свáкога повр̀не рéч. **2.** фиг *окрепи се, освежи се, повратити се од умора, жеђи или из несвести.* — Донéсо му стóвну с вóду, те пóврну дýшу о[д]-цéђ. — Пóврну се од бóлес. — Чéсто вој штýкне свéс, едвá гу повр̀немо. **3.** *врати стоку.* — Úди, повр̀ни говéда да не отúду у штéту. **4.** *повратити, избљује.* — Немój тój да дáваш на дете́ да сдé, ће повр̀не. — Пóврну свé што-е изéл. **5.** фиг *врати у живот.* — Замáлко да мáјка, едвá га дóктури повр̀нýли.

повр̀не се свр **1.** *врати се.* — Немój ти се повр̀нем да те упљéскам. **2.** *повратити се од умора, жеђи, болести.* — Jóш се несьм повр̀нýл од онóлку рабóту, од онúја ýмор. — Рекóмо готóв је, ал се óн пóврну из мр̀тви. **3.** *врати стоку.* — Трéбе се повр̀ну говéда да пасý уз рéку.

повр̀та несв *чува, растура, развлачи.* — Повр̀таш свáшта по кýћу — и којé ти трéбе и којé не трéбе.

повр̀та се несв *мота се, омета.* — Штó се цéл дьн повр̀таш по кýћу, штó нештó не рабóтиш? — Чукчé се тýј повр̀таше едно́ врéме, а кьд ми трéбе, нéма га нúгде.

повртáње с гл им од *повр̀та (се).* — Нéма повртáње по кýћу, но на рабóту да се úде.

повртúти свр *узме, дохвати, дограби.* — Ћу повртúм тýј гребýљу да врљим. — Повртé онýј крóшњу па у чúчине тáрабе.

повр̀ћа несв **1.** *узвраћа, одговара.* — Нúки не смéје у кýћу да му повр̀ћа рéч. **2.** *понавља једно те исто.* — Штó Стójча стáлно повр̀ћа: „Тýч! Тýч!“? — Стáлно повр̀ћа

једну́ и́сту при́чу од ра́т. — Ако несѝ чу́л, не́ћу двапу́т да ти повр̀ћам. **3.** *враћа стоку.* — Повр̀ћа говеда из у́трину. **4.** фиг *повраћа, бљује.* — Почѐ дете́ да му повр̀ћа од оно́ј друска́ње у авто́бус. **5.** фиг *долази к себи.* — Повр̀ћа ду́шу од у́мор.

повр̀ћа се несв **1.** *враћа се.* — Повр̀ћа се да завр̀ши о́ткос. — Немо́ј се повр̀ћам да те па́ би́јем. **2.** *мота се.* — Повр̀ћа се по ку́ћу ко брљи́во шиљѐже. **3.** *оживљава, долази к себи.* — Повр̀ћа се о[д]-цтра́, мло́го се би́л уплаши́л. — Повр̀ћа се из мр̀тви. — Пу́сти га, човѐк се повр̀ћа.

повр̀ћање с гл им од *повр̀ћа (се).* — Не́ма повр̀ћање, ако-е отишла́, нека́ гу, нек си и́де по њо́јан пу́т.

површава несв *завршава, окончава.* — Док о́н површава рабо́ту у о́пштину, ће попи́јемо по једну́ у кафа́ну „Куде́ бесконкуре́нцију".

површѐ свр *овршe.* — Да површѐм још ово́ј ма́лко овськ, па да вр̀жем бо́гу бра́ду на о́стожу.

повр̀ши свр *завр̀ши, одради.* — Отиде́ саба́јле у Село́ да повр̀ши неки́ по́со. — Површѝл рабо́ту и врну́л се до пла́дне.

повр̀шица ж в *повр̀шка.* — Не мо́ж сва́кога да издржи́ повр̀шица, по́големи и по́тешки пропа́дну.

повр̀шка ж *кора која се ухвати на снегу после сунчних дана.* — По повр̀шку о́димо по́брзо него по прти́ну. — Да нејѐ повр̀шка, зипа́ли би сне́г до коле́на.

повуку́је несв **1.** *вуче, повлачи.* — Остаре́л ко́њ, едва́ повуку́је плу́г. — Учи́тељ га по́често повуку́је за у́ши. **2.** *храмље.* — А што́ чи́ча онако́ј повуку́је ле́ву но́гу? **3.** *цеди се, враћа се.* — Река́ се повуку́је у кори́то. **4.** *вуче се.* — Јо́ште вој се повуку́ју ства́ри по ку́ћу, ако-е одавнаке́ умре́ла. **5.** фиг *изазива.* — Немо́ј ме повуку́јеш за ези́к, сва́шта ће чу́јеш.

повучѐ свр **1.** *помакне, покрене.* — Пову́чи предњаче́, изву́кал сам арта́к и[с]-срчени́цу. **2.** *фиг заради.* — Тре́бе човѐк мло́го да повучѐ да запечали, да напра́ји ку́ћу. **3.** фиг *опоравити се.* — Радо́ица ће на́јвише повучѐ сѝг кьд је Дани́л умре́л. **4.** фиг *умешне се на кога.* — Пову́кал на башту́. — Ши́јавос је пову́кал на баба До́нку. **5.** фиг *добије мирис и укус.* — Раки́ја пову́кла на ду́дово бу́ре. **6.** *удахне.* — Кьд повучѐш ди́м, ће ви́диш каквѐ цига́ре пу́шим. **7.** изр: **повучѐ но́гу** *учини што први после чега то други учине.* — Ста́мена по́вуче но́гу, и свѐ се девојке у малу́ до зиму́ оженѝше. — Жи́тко по́вуче но́гу и сви́ото́ше у дува́нску шко́лу у При́леп.

пову́че се свр фиг *пође, придружи се.* — Да се ови́ја ша́нта не по́вуче с на́с, по́брзо би сти́гли у Ан. — С њѐга-е ста́лно закасо́тина, ако се повучѐ ш-човѐка.

/повучѐ мачка́ за ре́п/ изр *буде изложен непријатности, преоптерети се, доживи штету.* — Ће повучѐ мачка́ за ре́п за то́ј што-е уработи́л. — За туј галату́ ће повучѐ мачка́ за реп. — Пову́ко мачка́ за ре́п докле измири́ ду́гови.

/пову́чи-поте́гни/ изр *учинити нешто с напором, тешко.* — Било́-е око то́ј, бо́гами, пову́чи-поте́гни.

пога́ђа несв **1.** *договара, уговара погодбу.* — Отиша́л Милто́ја да пога́ђа тишља-ра́ј за ку́ћу. **2.** фиг *вређа.* — Њѐга-е то́ј мло́го погађа́ло што куде њи́ нејѐ наврђа́л. — Пога́ђа га што га ни́ки не пошту́је, а здра́вје-е да́л за ту́ј ку́ћу. **3.** фиг *прориче, врача,* в *гата (1).* — Дошла́ ци́ганка што пога́ђа у ка́рте. **4.** фиг *дира у најосетљивије место.* — Та́ј ме девојка ода́вно у ср̀це пога́ђа. — У жива́ц ме та́ј жа́лна пе́сма пога́ђа.

пога́ђа се несв **1.** *пазари, прави погодбу.* — Пога́ђа се с трго́вци за па́р воло́ви. — Погађа́ се, погађа́ и не погоди́ се око оно́ј коњче́, оста́де ми жа́л за ње́га. **2.** *пада у одређено време.* — Свети Јова́н се пога́ђа у неде́љу.

/пога́ђа момка́/ изр *договара се око ангажовања чувара стоке.* — Отидо́ше у Дервен да пога́ђају момка́ за чува́ње гове́да.

погађа́ње с гл им од *погађа (се).* — Бес погађа́ње не́ма тргува́ње. — С то́ј не́ма погађа́ње, то́ј нејé за про́даву. — Ти́ веру́еш у њо́јно погађа́ње у дла́н?

пога́ли свр *помилује, помази.* — Дошло́ дете́ куде та́ту да се ма́лко пога́ли. — Пога́ли га, ви́ш како́ те у́милно гле́да.

нога́н[1] м **1.** фиг *змија.* — Бе́ж од ти́ја пога́н кьд га ви́диш. — Ту́ј се, у камења́к, завла́чи сва́какав пога́н. **2.** фиг *зао, подмукао човек.* — Прође́ она́ја пога́н преко раскрсје, куде́ ли се одву́че?

пога́н[2], -а, -о *подмукао, покварен, лош.* — То́-е мло́го пога́н чове́к, с ње́га ни́шта да не рабо́тиш, у́век ће те зае́бе. — Та́м жи́ви мло́го пога́н све́т. — Што пога́н јези́к и́ма, да гу не слу́шаш!

пога́нац м зоол *миш.* — Пога́нци све́ усарави́ли жи́то у пре́сак. — Ува́кал се пога́нац у ду́вку, не мо́ж га ма́чка ува́ти.

погане́ње с гл им од *погани (се).*

пога́ни (се) несв *прља (се), квари (се), поступа неваљао.* — Зна́је са́мо да пога́ни куде сту́пи с оне́ј ка́љаве це́мпе. — Пога́ну се деца́, друже́ћи се с то́га мангу́па.

погани́ја ж/м *покварењак, пакосник, зао човек.* — То́-е погани́ја чове́к, с ње́га се не орта́чи, не започи́њај ни́шта.

погани́сује се несв *понаша се пакосно, злобно, подмукло.* — Поче́л се и о́н погани́сује.

погани́ьк м *подмуклост, пакост, покварености.* — О́ће с погани́ьк да напра́ји ку́ћу. — Дојади́л ни-е њего́в погани́ьк.

погансу́з м **1.** фиг *змија.* — Утепа́ еднога погансу́за с косу́ на штети́ну куде сли́ве. **2.** фиг *покварен, подмукао, злобан човек.* — Ти́ја чове́к је голе́м погансу́з. — Куде́ ба́ш ју́троске да ми пре́јде пу́т она́ј погансу́з, ка[д]-ца́м пошьл на доле́ко.

погансузьк м в *погањьк.* — За така́в погансузьк овде́ се јо́ш нејé чу́ло. — Куде́ се сьг се́ти за ти́ја погансузьк.

пога́нче с дем од *поганац.* — Ће излезне из ду́вку пога́нче да ти иструпи у́ши.

погани́ја ж/м в *погањија.* — С погани́ју не́ћу [да] и́мам по́сла.

пога́чка ж дем и хип од *погача.* — Ку́м зако́ље шиљеже, донесе́ ба́ничку и пога́чку. — Куде́ ми-е сьг она́ј пога́чка што ни-е нека́д меси́ла ма́ти ка[д]-цам би́л мале́чьк.

поги́не свр фиг *настрада, смрзне се.* — Погину́мо од ладно́ћу у бара́ке на гра́дилиште. — Погину́ о[д]-цтудени́цу докле дојдо́ преко Цеврьа́нку.

погле́да свр **1.** фиг *помогне, поспара се.* — Ка[д]-занемо́гнеш, ко́ј ће тьг да те погле́да? — Ни́ки од мои́ неје́ те́л да ме погле́да ка[д]-цам роди́ла дете́ без му́жа. **2.** фиг *учини срећним, задовољним.* — Да́ и ме́не деда-Бо́г еднуш погле́да, а не са́мо мои́ душма́ни. ▪ имп **погле́(j).** — Погле́(j) шта́чка смо уработи́ли за ово́лки бо́жи дьн.

/погледа крос пр̀сти/ изр *опрости, учини се невешшим.* — То́лко пу́т ца[м]-му прогледа́л крос пр̀сти, оца́г ви́ше не́ћу.

поглеђу́је (се) несв *повремено (се) погледа, загледа (се).* — Немо́ј ме тако́ј поглеђу́јеш, не мо́гу ти ни́шта помо́гнем. — Бада́ва се поглеђу́ју кьд им неје́ су́ђено. — Ста́лно се поглеђу́је у огледа́ло.

пого́ди свр *договори, утаначи трговину, посао.* — Да се пого́димо за тој кравче́. — Уба́во се погоди́мо, ал о́н ра́змаши.

/пого́ди/ изр **пого́ди момка́ /мо́мкињу/** *договори се око чувара стоке.* — Погоди́л мла́ду мо́мкињу и[з]-Се́јаницу да ни чу́ва о́вце.

поголеме́је свр *постане дужи (дан), повећа се.* — Кьд поголеме́је дьн, тьг мо́ж да ски́таш ко́лко о́ћеш. — Све́ му облекло́ поголемело откако́ се разболе́л.

поголе́ми се свр *учини се значајним, важнијим.* — По́големи се чове́к откьд поста́де одбо́рник.

по́големчьк, -чка, -чко комп од *голе́м; повећи, повиши, подужи.* — Тре́бе да-е млата́ч по́големчьк, да дова́та у вр́ сливе. — На́ши компири́ на штети́ну нешто́ по́големчки. — Ово́ј твоје́ јаре́нце (дете) по́големчко од моје́. — Већем је по́големчьк дьн, па мо́ж да се и поработи на њиву.

по́гор(е) прил *мало навише.* — По́чни од по́гор да ко́сиш, па скара́ј о́ткос до сло́г.

погори́ свр **1.** *кратко гори.* — Ло́ша дрва ми донел, погору́ ма́лко па се уга́су. **2.** *изгори све.* — Ово́ј петро́во сльнце погоре́ све жи́во, спе́пели тра́ву.

по́горке прил в *погор(е).* — Ку́ћа им је по́горке уз малу́. — Поме́ри се по́горке да те не ушльи́скам.

погоспо́ди се свр *постане господин, постане господа.* — Сьл отишли́ у ва́рош, одма́ се погоспо́дили.

погра́би (се) свр **1.** *похита да узме, отме.* — Погра́бише бра́ћа тој све́ што вре́деше на вре́ме. — Пр́ви се погра́би за по́голем кома́т. **2.** *пожури.* — Погра́бимо те оже́мо докле бе́ше у́баво вре́ме. — Погра́би се да сти́гне пр́ви, да пр́ви сработи.

погрва́ља се свр **1.** *потуче се,* в *згрваља се.* — Заигра́ше се деца́, па се зача́с погрваља́ше. **2.** *поиграе се превртањем по слами, сену, трави.* — Погрваља́ше се деца́ по но́во се́но у поја́ту да ги ко́ске ову́ј го́дину не болу́ (*сујеверица*).

погрди́ свр *мало грокће (свиња, прасе).* — Ће погрди́ свиња́, ће погрди́, па ће преста́не.

погре́бе свр *огребе, очисти од масноће.* — Погре́би котле́ од ва́рено млеко́, па да га опе́рем.

погрешува́ње с гл им од *погрешује.* — Тре́бе то́ј да рабо́тиш без погрешува́ње.

погреши́је несв *често греши.* — Кьд рачу́ња че́сто погреши́је.

погркаве́је свр *промукне.* — Мло́го поја́л на сва́дбу па погркаве́л.

погу́би[1] свр *изгуби све.* — Погуби́л о́вце по Остри́ке, па ги до мра́к не мо́ж збе́ре.

погу́би[2] свр *убије.* — Чове́ка сам дове́ла, како́ да га погу́бу, то́ј си са́мо ми́слу. — Педесе́ љу́ди су погуби́ли Бу́гари у Ба́инску ре́ку.

погу́ли се свр *изгребе се, огребе се.* — Погули́ се све́ иде́јући по о́вце кро[з]-шибаци́.

под / пода пред *под, испод.* — Се́дни у ладови́нку пода дрво да се одмо́риш. — Ветрења́ча ти-е под а́јат, у́зни још три́ чове́ка, па гу но́си. — Остаи́л ви́ле и гребу́љу под а́јат.

пода́ва[1] свр *да́, да́ све, разда, раздаде.* — Све́ што и́машемо, све́ по́дава на дру́ги.

пода́ва[2] несв *попушта, није стабилан.* — Не ступу́ј на ту́ј гредý, пода́ва, ће па́днеш у ре́ку. — Поче́ла ку́ћа да пода́ва, тре́бе се поси́да з-до́њу страну́ и уцвр̀сти з-бето́н.

пода́ва се несв у изр **не пода́ва се** 1. *губи снагу, занемоћује.* — Ако сам остаре́л, ал се јо́ш не пода́вам на мла́ди, бараба́рке рабо́тим сьс њи́. 2. *прихвата мишљење.* — Мо́ж ко́лко о́ћеш да гу убеђу́јеш, она́ се не пода́ва, те́ра по своје́. 3. *узмиче, попушта, признаје првенство.* — Не пода́ва се ни на по́јаки од њега́. — Не пода́ва се за жи́ву гла́ву. 4. *подаје се, лако пристаје на обљубу.* — Како го́ћ да вој при́јдеш, она́ се не пода́ва. — Не пода́ва се на ни́кога, во́ли си му́жа.

/пода́ва снага́/ изр *издаје снага, стари, онемоћује.* — Јо́ш би работи́л да га не пода́ва снага́.

подава́ње с гл им од *подава*[2] *(се).*

пода́ви свр 1. *закоље зубима.* — Побеснеја́ла ма́чка, све́ подави́ла коко́шке. 2. *утопи у води.* — Поне́се вода́ ћупри́ју, зама́лко да пода́ви о́вце. 3. *изуједа.* — Ова́ј бе́сна кучи́шта ће ни пода́ву деца́ кьд по́јду за у шко́лу.

пода́ви се свр 1. *удави се у води.* — Немо́ј се пода́ву деца́ у бобата́ло, ти́ ги haspћaj. 2. *изуједа се, здаве се ујси.* — Подави́ше се пцети́шта око ку́чку, неко́ за́сквича па побе́же. 3. *посваћа се, потуче се.* — Зача́с се у игра́ње деца́ пода́ву, па се тако́[j]-и́сто и поми́ру.

подаде́ свр *сломи се, попусти, изда.* — Не ступу́ј на ту́ј даску́, мо́ж да подаде́, да поги́неш. — Ако подаде́ ови́ја зи́д, ото́мо сви́ у там-ту́м.

подаде́ се свр *пода се, пристане на обљубу.* — Не пода́ва се, не пода́ва, ал едну́ш це подаде́, ће бу́де моја́.

подаду́је (се) свр 1. *напекне.*– Нешто́ чи́ча мло́го подаду́л. 2. *подљути се.* — Ра́на му подаду́ла, мо́ра на апера́цију. 2. *набрекне, набубри, надигне се,* в *потколутити се.* — Бу́ре од во́ду подаду́ло, сьг не́ће пу́шта ракији́у. — Подаду́ла се зевња́ кудс-е кртица ри́ла. — Су́во дрво, па се ко́ра подаду́ла.

по́далечан, -чна, -чно *подаљи,* в *подалечьк.* — О́н ми-е по́далечан ро́д, ал се пошту́јемо.

по́далечьк, -чка, -чко *подаљи, доста далеки.* — По́далечки су ти ти́ја Баи́нци од-Цело́, тре́бе до́бро да притегнеш опьнци.

по́далечко прил *доста далеко.* — До Прочова́лци ви-е по́далечко да и́дете тако́ј пе́шки. — Чоба́нац ти-е по́далечко, и́ма се до́бро озно́јиш.

подапи́ња несв *подупире.* — Це́л дьн подапи́ња зи́д на кошару з-дире́ци, поче́л да попу́шта.

подапињање с гл им од *подапиња.* — На ћупри́ју тре́бе подапињање, поткопа́ла гу вода́.

пода́пне (се) свр *подупре (се), ослони (се).* — Пода́пни сто́г с подупира́ч, нешто́ се накриви́л. — Пода́пни се на ка́мен, па до́бро гу́рни с ту́ј страну́ ко́ла да ги изгло́бимо.

пода́ри свр *обдари.* — Подари́л га Бо́г да све́ зна́је и све́ уме́је. — Неје́ га Го́спод подари́л за жену́.

подату́ра несв 1. *ставља нешто испод нечега.* — По[д]-цр̀шке смо тьг податура́ли сла́марицу. 2. *подваљује, тајно подмеће.* — Мо́ј Радивоја кьд нешто́ не сме́је да ка́же, дру́гога подату́ра.– Ку́кавица подату́ра ја́јца у ту́ђо гњездо́. 3. *приписује коме нечасно дело.* — Та́ј палатика́рка све́ изми́сли па по́сле на дру́гога подату́ра да-е то́ј вика́л.

подату́ра се несв **1.** *намеће се.* — Што во́ли да се подату́ра и куде му је́ ме́сто. **2.** *подмеће се уместо другог.* — Не подату́рај се ти́ с твоју́ грби́ну, ако то́ј дру́ги не́ће да рабо́ти. **3.** *улагује се.* — Ако ти се она́ј Ве́рка па́ подату́ра, немо́ј си се превара́л да нешто́ рабо́тиш, ћу те уте́пем.

податура́ње с гл им од *податура (се).* — Навика́л на податура́ње, па се сву́де подату́ра. — Он је ма́јстор за податура́ње на дру́ги, ка[д]-тре́бе његово́ ду́пе да извуче́.

подату́ри свр *подметне.* — Подату́ри још ле́чка се́но у ја́сле на гове́да. — Подату́ри му трешчи́цу да се аста́л не кли́ма. — Да му несу́ нешто́ податури́ли у рану́ на сва́дбу, те-е ово́лко изрови́л о́чи и сѣл поре́ва. — Немо́ј ти та́ј ку́чка подату́ри неки́ на́врљ.

подату́ри се свр **1.** *подметне се.* — Кьд тре́бе нешто́ те́шко да се повуче́, ту́ј се Радои́л подату́ри. **2.** фиг *намести се.* — Че́кам га сѣл да ми се подату́ри, па да му све́ наплати́м.

подба́да несв *подстрекава, подстиче.* — Не подба́дај га кьд је то́ј забораи́л! — Подба́да деца́ да се ко́шкају и би́ју.

подбада́ње с гл им од *подбада.* — Ружи́л сам гу за подбада́ње.

подбе́ре свр **1.** *потера, загони, појури, нагна.* — Немо́[ј]-ја да изле́знем да ги подбе́рем, да им ма́му ма́мину распла́чем. **2.** *заокупи, спопадне кога.* — Подбра́л ме у ра́ну зо́ру да и́демо у за́јци.

подбе́ре се свр **1.** *сакупи се, сабере се.* — Подбра́ли се па у а́јку на ву́ка. **2.** *набора се (тканина).* — Овде́, око стру́к, требало би још ма́лко да се подбе́ре да ми аљи́на до́бро стои́.

подби́је (се) свр *подметне (се), учврсти (се).* — Тре́бе ка́мен до́бро да се подби́је, да теме́љ држи́. — Подби́ овде́ ка́јлу да се не кла́ти.

подби́ра (се) несв **1.** *прикупља (се), сакупља (се).* — И́ди подби́рај о́вце откуд ре́ку, још ма́лко, ће ги те́рамо у трлу́. **2.** *прави наборе, урезује (тканину).* — Подби́ра неку́ аљи́нку, не мо́ж гу потре́ви како тре́бе. — Ова́ј по́става на капу́т ми се нешто́ подби́ра.

подбира́ње с гл им од *подбира (се).*

подбоде́ свр *подстакне, подјарне.* — Подбоде́ дете́ да ца́ка ово́ј-оно́ј, да му ду́пе изеде́ ба́ницу (добије батине).

подбр́ка свр *замеша, замеси.* — Попа́реницу смо прави́ли сьс про́јно бра́шно; подбр́кам, па у тепси́ју ту́рим, иско́пам га с ложи́цу, па га посы́пем сьс ма́з, сьс ма́сло, кво́ и́мам, а унутра си́рење сьс ја́јца. — Подбр́кај на сви́ње пре́внину с ва́рени компири́.

подбу́је свр **1.** *подадује се, надује се, отекне, нарасте.* — Све подбу́ла от неспање́ због оно́га лу́цу. — Подбу́ла от плака́ње. **2.** *нарасте.* — Чим подбу́је те́сто, о́дма се премесу́је.

подбу́не свр **1.** *нарасте, набубри, надоће (тесто).* — Ка[д]-те́сто подбу́не, ви́кај ме да га разме́сим. **2.** *натекне, надује се у лицу.* — Што́-е Мари́ка онако́ј подбуну́ла у лице́, от-пла́ч ел од неку́ бо́лес?

подбу́ни (се) свр *побуни (се).* — По́дбуни ги Ти́осов проти́в за́другу па ги поапси́ше, а њега не дирну́ше. — Подбуни́ло се село́ не́ће пла́ћа то́лку трава́рину за у́трину.

подбуњува́ње с гл им од *подбуњује (се).* — За подбуњува́ње про́тив држа́ву лежа́л је а́псу.

подбуњу̏је (се) несв *буни (се), подбада, подстиче на отпор.* — Ће ми доли̏ја ти̏ја што ги ста̀лно подбуњу̏је. — Таки̏-е то̀ј човѐк, подбуњу̏је се за сво̀ и сва̀што. — Подбуњу̏ј се за сво̀, сѝл немо̀ј за Савро̀нија, тѝг ће ти ли̏тну кра̀ци.

подбуту̏је (се) несв *подгуркује (се), гурка (се).* — Куде го̀ђ да ста̀нем, неки̏ ме подбуту̏је, на сва̀кога сми̏там. — Не подбуту̏ј се ви̏ше з-девојчи̏ћи, ћу ти развучѐм едну̏.

подбутува̀ње с гл им од *подбутује (се).* — Не мо̀гу трпи̏м подбутува̀ње у рѐд, ма̀кар га ни̏кад не купи̏ла.

подбучи̏ свр *надоће, нарасте (тесто).* — Ви̏кај ме ка[д]-тѐсто подбучи̏ да га премѐсим.

по̀двалка ж дем од *подвала, подваљивање.* — Сво̀-е то̀ј по̀двалка што се рабо̀ти с мѐне у ово̀ј село̀.

подва̀ља несв *подваљује.* — Како̀ се обр̀нем, сва̀ки глѐда да ми с нешто̀ подва̀ља. — Кьд ра̀ди у задру̀гу, подва̀ља на деца̀.

подваља̀ње с гл им од *подваља, подваљивање.* — Навѝкла да жѝви на подваља̀ње, па и на сестру̀ глѐда да подва̀ли.

подваља̀ч м *онај који подваљује.* — Ти си подваља̀ч, с тѐбе се нѐћу ѝграм.

подваља̀чка ж **1.** *она која подваљује.* — Голѐма-е подаља̀чка, ал куде мѐне то̀ј вој не мо̀ж про̀јде, за њу̀ сам пала̀вра. **2.** *подвала,* в *подваљање.* — О̀ће на подваља̀чку да жѝви, е то̀ј у ову̀ ку̀ћу нѐће бу̀де.

подваљува̀ње с гл им од *подваљује, подвала.* — Ви̏ше нѐће мо̀ж на подваљува̀ње да рабо̀ти.

подваљува̀ч м в *подваљач.* — На то̀га подваљувача̀ ви̏ше не да̀вам коња̀ за на паза̀р.

подва̀та несв *подухвата одоздо.* — Му̀шки подва̀та онѐј цепа̀нке, па у ко̀ла. — Сра̀м га било̀, о̀н ће подва̀та жѐне по[д]-цу̀књу.

подва̀та се несв *хвата се неког посла.* — Не подва̀тај се ако несѝ ка̀дар ел ако н-умѐјеш! — Подва̀та се це оба̀ља сьс голѐми му̀жи, па ће га распу̀чу.

подвата̀ње с гл им од *подвата (се).*

подва̀ти свр **1.** *подухвати одоздо, ухвати.* — По̀двати ко̀ла за срчени̏цу и изва̀ди ги из бла̀то. — Подвати̏ га, па га укачи̏ на коња̀. **2.** *прихвати се каквог посла.* — Подвати̏л саба̀јле да се на деца̀ изди̏ра. — Кьд по̀двати да ги бр̀зи с лемѐзницу, побѐгоше одонуд рѐку.

подва̀ти се свр **1.** *ухвати се, прихвати се, лати се (посла).* — Подвати̏ се с ти̏ја компири̏ и не мога̀ ги очи̏стим. **2.** *ухвати се (ватра).* — По̀двати се о̀гењ, па по̀че да ву̀ца ус ти̏ја коми̏н. **3.** фиг *заложи се, презалагаји.* — Подвати̏ се ма̀лко, ко̀лко да издржи̏м до обѐд.

подвѐдри (се) свр *разведри се крајичак неба кад је сунце на заласку.* — По̀дведри га, ју̀тре ће бу̀де у̀баво врѐме. — По̀дведри се на за̀од, ће оса̀вне са сл̀ьнце.

подвѐска ж *повезача на глави.* — Што̀ ли-е саба̀јле врза̀ла подвѐску, кудѐ ли ће о̀ди?

по̀двечера[1] ж *обед после вечере,* в *павечера.* — О̀ћете да ви зго̀твим нешто̀ за по̀двечеру?

подвечѐра[2] свр *једе (после вечере).* — Подвечера̀мо оно̀ј што-е остало̀ од вечѐру.

по̀двечерка[1] ж у дем знач: *подвечера,* в *павечерка.* — Научи̏л на по̀двечерку, мо̀рам нешто̀ да му дадѐм да едѐ.

подвечéрка² свр у дем знач: *подвечера²*, *једе после вечере*. — Чéкам да подвечéркају, па да йдем да лéгам.

подвéшка ж *подвезица, врпца на чарапи*, в *женска подвешка*. — Ка[д]-це откйне подвéшка, чарáпа се смькне, па те óндак викају смькла.

подвйва (се) несв *подавија (се) руб на тканини, подавија (се)*. — Подвйва аљйну с иглý и конáц. — Мáти подвйва чáршав пот-слáмарицу да ни не бьцка слáма. — Рýб на аљйну се подвйва, па се прошйва. **2.** *подавија сукњу при седењу*. — Ка[д]-цéдне подвйва сýкњу да вој се не вйду крáци. **3.** *савија ноге у колену*. — Не подвйва нóге, такóј седи́ ко на ливáду. **4.** фиг *покорава се*. — Тйја чутурáн не подвйва глáву, нйшта му Стојáн не мóже. Тóза Алтáнин се на нйкога не подвйва, тój да се знáје!

подвивáње с гл им од *подвива (се)*.

подвйје свр **1.** *подавије, савије*.– Подвй тйја крáци да мóж да се прójде. — Да подвйјем глáву, да ми гу оцечý, тój ли óће од мéне? **2.** Изр: **подвйје шйју** *покори се, сагласи се*. — Óће онй да јá подвйјем шйју, алú су се превáрали. — Нéће да подвије шйју, млóго се усампасúл; **подвйје рéп** *постиди се* — Кьд му тój рéко, пóдви рéп и отидé си.

подвйкне свр фиг *изгрди, застраши*. — Подвйкни на децá мáлко да добйју стрá, йч ми се не подáвају.

подвикњувáње с гл им од *подвикњује*. — Бес-подвикњување волóви нéће да пójду.

подвикњýје несв *виче, издире се, подвикује*. — Подвикњýје на коњй, пóбрзо да йду. — Не подвикњýј ти на мéне, ћу ти се обрнем, па ће вúдиш тýј брýку!

нодвóен, -а, -о / **подвójен**, -а, -о *одвојен, одељен*. — Свй смо подвóени, свáки си йма свojý кýћу.

подвóено прил *одвојено, посебно*. — Одáво жúву подвóено. — Едý подвóено.

подвóи / подвójи свр *подели, одели, раздели*. — Решúл бéше баштá да ни подвóи. — Подвојймо и стóку, говéда и óвце, а стáрцу остаймо коњá.

подврже (се) свр *подвеже (се), стегне(се)*. — Трéбе да подвржемо маńје, да вéтар зимýс не однесé црéп. — Подвржи дóбро снóпје за лójтре с тйја конóп. — Подвржи чарáпу, да не óдиш такój смáкљава. — Подвржи се дóбро, трéбе да товáримо трýпци у Кáчар.

подврзувáње с гл им од *подврзује*. — На маńје трéбе подврзувáње, зимý[с]-се разнизáле.

подврзýје (се) несв *подвезује (се), везује (се), учвршћује (се)*. — Свáки чáс подрзýје шамúју. — Спуштúла вој се мешúна, па се подврзýје.

подврй свр *прокува се, почне да ври*. — Кьд пóдври ручáк, измáкни шéрпу от-плóтну. — Óгењ је наклáден, мóж óдма да тýриш грне да пóдври грá.

подврљи свр *подбаци, подметне, потури*. — Подврљи по[д]-сáдњи тóчак пóголем кáмен да не пójду кóла назáд. — Подврљи слáму на говéда да не лéгају у бачкóљ.

подврне свр *посувратити, подвије*. — Подврни чешúре кьд гмáцаш по тój блáто.

подврћа несв *подавија, посувраћа*. — И кьд не трéбе подврћа панталóне.

подврћање с гл им од *подврћа*. — На тéј чешúре трéбе подврћање, млóго ти се размакљавúле.

подглáвен, -а, -о *учвршћен, закајлован*. — Да нејé подглáвен астáл, сьг би се свé расипáла чóрба.

подгла́ви свр *учврсти, закајлује*. — Подгла́ви с ка́јлу нога́ру на аста́л да се не климу́ца.

по́дглавица ж *јастук*. — Наве́зла сам чара́пе, по́дглавицу, крпчети́ја за да́р.

подгова́ра несв *наговара, убеђује, наводи на поступак*. — Са́мо некога́ на нешто́ подгова́ра, таква́ му со́рта. — Подгова́ра деца́ да не и́ду у шко́лу. — О́н ли ће ме подгова́ра, ко да ја́ не зна́м кво́-е за ме́не до́бро.

подгова́рање с гл им од *подговара*. — Ми́сли да ће с подгова́рање деца́ то́ј да заврши да ја́ не зна́м за ја́дац.

подгово́ри свр *наговори, убеди, наведе на нешто*. — Подгово́рил комши́у да ми затво́ри про́лаз до њиву́.

подгоспо́ди се свр ирон *понаша се као господин*. — Како́ оти́де у ва́рош, тако́ј се по́дгосподи.

подгра́ди свр *зидом заштити нешто (обурвавање земље, обале...)*. — Ће подгра́димо куде по́друм да се зевња́ ви́ше не смаци́ња.

подграђува́ње с гл им од *подграђује*. — Докара́л сам ка́мен за подграђува́ње куде коша́ру.

подграђу́је несв *зидом заштићује нешто*. — Подграђу́је ја́з куде воденицу, однела га вода́.

подгрба́ви се свр *погрби се, погури се*. — Подгрбави́л се ко да и́ма сто́ го́дине.

подгру́дица ж фиг *брига*. — Изе́де ме подгру́дица због оно́ј дете́.

подгу́жњак[1] м *део коњске опреме који иде испод репа*, в *кускун*, в *подрепашник*. — Наме́сти до́бро подгу́жњак да не гребе́ коња́.

подгу́жњак[2] м фиг и пеј *онај који се додворава коме на вишем положају, удворица*. — Не́ћу да види́м ти́ја подгу́жњак у ку́ћу. — И на ово́га и на оно́га-е би́л подгу́жњак, а сы́г при́ча неку́ дру́гу при́чу. — Ти́ја подгу́жњак се у́век сна́јде.

подгу́шњак м пеј *подваљак*. — Погле́ј са́мо колки́ му-е подгу́шњак, алу́ би изе́л какьв је.

подеба́ва (се) / подјеба́ва (се) несв *подсмева (се), спрда (се)*. — Зна́је са́мо да поде́бава.– Подеба́ва се сьс ме́не ко да смо вр̀с. — Сва́кога подјеба́ва.

подебе́ли се свр *удебља се, одебља, угоји се*. — Чи́ни ми се не́што се сы́г подебелил, не бе́ше то́лко дебе́л.

по́дебело прил *дебље, дебело*. — Ка[д]-цече́ш, се́чи по́дебело, да ми о́дма не ву́кну и изгору́ дрва́, но да потрају́.

поде́лбина ж *род, сродство које потиче из исте куће, која се с временом поделила*. — Ми́ Гми́тровићи смо една́ поде́лбина. — Ста́ра смо поде́лбина по деда Јо́ну.

поде́лен, -а, -о *подељен, одвојен*. — Ода́вно смо поде́лени и жи́вимо поде́лено.

поде́лено прил *одвојено*, види прим под *поделен*.

поде́не свр **1.** *изазове, подбоде, намами*. — Поде́не деца́ да се би́ју, а о́н изма́кне ду́пе. **2.** *увреди*. — По́дену ме за моје́га баштý, зато́ј сам га удари́л.

по́джње свр *ожање мало, да би направио приступ, пролаз*. — По́джњи на Ви́тел, ко́лко да прооду ко́ла са се́но.

поди́гне свр **1.** *премести на више место*. — Поди́гни вре́ћу па си́пи у пре́сак. **2.** *сагради*. — Поди́гал а́мбар при са́м ку́ћу. **3.** *очува*. — Сама́-е поди́гла деца́ без ту́ђ по́моћ. **4.** *повећа цену*. — Поди́гли це́не, па се на пи́јац не прио́ди. **5.** *узме*. — Поди́гал књи́жицу, неје́ тел да се преглеђу́је. **6.** фиг *пожње*. — На вре́ме поди́гомо жи́то, да га

ки́ша не зава́ти. **7.** фиг *опорави се.* — О[д]-ду́гови не мо́ж да поди́гнемо гла́ву. **7.** фиг *отхрани, очува.* — С му́ку сам деца́ поди́гла, без башту́.

поди́гне се свр **1.** *устане.* — Поди́гни се ви́ше, докле́ ће чмаиш у кре́вет! **2.** *пође штогод негде.* — Да се поди́гне ме́со на та́ван да се су́ши. **3.** *појави се.* — По́дигну се цр̀н о́блак више село́. **4.** фиг *опорави се.* — Тамн̀ се ма́лко по́дигну на но́ге, па́ га у́вати бо́лес. — По́диже се из мр̀тви. — Сн̀г, ка[д]-ци се поди́гла из ду́гови, немо́ј се ви́ше задужу́јеш.

подигра́ва несв *поиграва.* — Ри́пи чи́ча на коња́, а о́н му све́ подигра́ва.

подигра́ва се несв *подсмева, исмејава.* — Нашн̀л са ста́рога човека́ да се подигра́ва.

поди́да несв **1.** *почиње да једе нешто.* — Се̏њак одгра́ден, а о́вце поди́дају ли сто́гови, поди́дају. **2.** *поткрада.* — Сви́ те поди́дају, и држа́ва, и комши́је, и деца́, не зна́ш от кога́ да се бра́ниш. **3.** *односи земљу.* — Да не поди́да вода́ бре́г, поса́ди ту́ј вр̀бе. **4.** фиг *заједа, закида.* — Уме́је Ци́да и да поди́да на ва́гу кьд купу́јеш.

поди́да се несв *једе се, хаба се, троши се.* — На коња́ се поче́ли поди́дају зу́би, вре́ме-е да га продава́мо. — Бр̀зо му се поди́дају пло́чке, ста́лно га кове́мо чим сле́знемо у Преде́не.

подида́ње с гл им од *подида (се).*

поди́ђе свр **1.** *уђе испод.* — По́диђе ку́че пот ко́ла да га зга́зу. **2.** фиг *умили се, додвори се.* — Ако ли му не поди́ђеш, не̏ће ни́шта да напра́иш од по́со.

поди́ђува́ње с гл им од *подиђује.* — Бес-поди́ђува́ње не мо́ж да завр̀шиш рабо́ту.

поди́ђу́је несв *додворава се, ласка, умиљава се.* — Навикал на сва́кога да поди́ђу́је.

поди́за (се) несв *подиже (се).* — Ће ни ви́ка кьд поди́за кро́в, да му помо́гнемо. — Искилави́л се подиза́ећи те̏шко. — Не сме́је сла́но, поди́за му при́тисак. — Кьт по́чне да се поди́за те́сто ви́кај ме, да га премесу́јем. — Те̏шко, не поди́за се, и́ма га сто́ кила!

подиза́лька ж *полуга за регулисање финоће млива у воденици.* — С подиза́льку се поди́за кобилица и ка́мен го́ре да се ме́ље бра́шно по́ситно ел по́крупно.

по́дина ж **1.** *гране и крупне стабљике сена на дну стога.* — Тре́бе да ту́римо до́бру по́дину да ни се се́но на сто́г не скапу́је. **2.** *простирка за стоку од сламе или папрати.* — Узни сла́му за по́дину на говеда́ да лежу́ на су́во.

поди́ра (се) несв *зачикава, изазива, задиркује (се).* — Ста́лно ме поди́ра кьд и́демо у шко́лу. — Куде́ га сре́тне, ту́ј га поди́ра. — Поди́ра деца́ па га би́ју. — Немо́ј се поди́раш ви́ше з-деца́, ћу те утепам!

подира́лька ж *она која замеће свађу.* — Она́ ти-е о́пасна подира́лька и то́ј му́комачки рабо́ти.

нодира́ње с гл им од *подира (се).* — Ћу му дадем ја́ подира́ње ако га ва́тим! — За подева́ње га-е и башта́ би́л, ал не пома́га.

подира́ч м *онај који замеће кавгу, свађу.* — Подму́кал је подира́ч, ал ћу му испра́шим ду́пе за то́ј.

подиркува́ње с гл им од *подиркује.* — Еднуш ли сам га ђустри́л за подиркува́ње, ал не вре́ди.

подирку́је несв у дем знач: *подира.* — Подирку́је сва́кога кој̀и про́јде ус-пу́т, нис-пу́т.

подирува́ње с гл им од *подирује.* — За то́ј подиру́вање ће изеде́ ђоте́к.

подиру́је несв *не да мира, изазива.* — Зашто́ ме подиру́је ни о́н не зна́је.

подлага́ч м *чарапе исплетене само до глежњева.* — Дéда-е обувáл пр̏во черáпе, па тъ̀г подлагачи́.

подлагува́ње с гл им од *подлагује, заваравање.* — Не мо́ж у́век с подлагува́ње да чу́ваш дете́.

подлагу́је несв *заварава, даје лажну наду.* — Ти́ подлагу́ј дете́ докле се не вр̏нем од мужу́.

по́длаза ж *долазак првог посетиоца на верски празник Св. апостола Андреја Првозваног (13. децембар), ради благосиљања.* — Кои́ ви дојде́ на по́длазу? — Ју́тре-е по́длаза, немо́ј неки́ саба́јле да-е ишáл куде комши́је.

по́длазак м в *подлаза.* — Нека́ до́јде куде на́с твоé на́јмалото дете́ на по́длазак.

подла́зи свр **1.** *први гости који дође у кућу на Светог апостола Андрејy Првозваног (13. децембар) подлазио је кућу и породицу. По веровању, наредна година ће бити онаква какав је човек кућу подлазио.* — По́длази ни про́шлу го́дину на Светога Андре́ју тетка Ве́ра, да Бо́г помо́же, све́ ни-е ишло́ ко вода́. — Немо́ј ви подла́зи неки́ баксу́з. **2.** *промили телом (инсект).* — Подлази́ла ме нека́ бубáљка, изгре́бо се чешáећи.

подлазува́ње с гл им од *подлазује.* — Спреми́л се за подлазува́ње куде чи́чини.

подлазу́је несв *долази на подлазу.* — То́ј дете́ ни сва́ку го́дину подлазу́је и не и́де ни ло́што.

нодлизува́ње с гл им од *подлизује.* — Напраи́л ло́чку од подлизува́ње кьд пресипу́је млеко́ ис-котле́.

подлизу́је несв *излива се преко ивице суда, слива се низа суд.* — Ка[д]-ципу́јеш млеко́, гле́ј да канте́ не подлизу́је. — Котле́ подлизу́је, па вода́ пр̏шти́ на шпо́рет.

подли́ми (се) свр *припреми нову посуду за коришћење.* — Ше́рпа пр̏во тре́бе да се подли́ми, па тъ̀г да се кори́сти. — Подлими́ла ли си оно́ј шерпе́?

подло́га ж *уметак на стопалу где је опанак поцепан.* — И подло́ге ми се исцепи́ше трчáећи по гове́да.

подло́жи свр *заложи ватру.* — Пр̏во да ми подло́жиш о́гењ, па по́сле и́ди у кошáру.

подложува́ње с гл им од *подложује.* — Од ово́ј кубарче́нце да ми напраи́ш тре́ске за подложува́ње.

подложу́је несв *залаже (ватру),* в *кладе.* — Дéда се пр̏ви ди́за, подложу́је о́гењ и приставља ка́ву.

подлу́ди свр *наговори, подстакне кога на што, залуди кога каквом идејом,* в *подмаши.* — Подлуди́л га чи́ча да и́де с њéга у матрапазљк, па си сьл о[д]-то́ј ми́сли.

подљу́ти се свр *букне, зарази се, позледи се (рана).* — Мо́ра па́ куде до́ктура, ра́на му се подљути́ла.

подљутоти́на ж *позлеђена, букнула рана.* — Ре́че ми ко́е да ту́рам на подљутоти́ну да ми зарасте́.

подљутува́ње с гл им од *подљутује се.* — Спреми́ла сам ти одва́р да ти изле́чи подљутува́ње на ра́ну.

подљутује се несв *озлеђује се, изнова се подбуђује рана.* — Ста́лно ми се подљу́је ова́ј посеко́тина на но́гу.

подма́же свр **1.** *намаже, науљи.* — Доне́си ко́ломаз да подма́жем о́ске на ко́ла. **2.** фиг *подмити.* — Неје́ подмаза́л, зато́ј му дете́ несу́ прими́ли. **3.** изр: **подма́же пету́** *да се*

омрси. — Дај на Циганку комат сланину да подмаже петý. Изр: **подмаже гýшу** *наједе се.* — Сьг, ка[д]-цмо подмазáли гýше, да лéгнемо да одáнемо.

подмазувáње с гл им од *подмазује (= прекива шпогод машћу или уљем одасвуд).* — Нестáде ми кóломаз за подмазувáње кóла, а катранúје јóш не прóоду.

подмалéје свр *постáне мали, омали.* — Облекло́ на детé подмалéло, трéбе му се купýје.

подмáши свр **1.** *наговори, подстакне.* — Подмашúла и детé да не орáти с мéне. — Подмашúла га да ме без рáзлог кабáти. в *подлуди.* **2.** *погоди испод мете.* — Нúкако да га погóди с прáћку, ел подмáши, ел надмáши.

подмашувáње с гл им од *подмашује.* — Онá-е мáјстор за подмашувáње.

подмашýје несв **1.** *наговара, подстиче кога на што.* — Немóј децá вúше да подмашýјеш против баштý. **2.** *погађа испод мете.* — Мнóго подмашýјеш, трéбе бóље да нишáниш.

подмéси свр *припреми тесто, замеси.* — Подмеси́ лéб, па га турú у кáрлицу да стáше.

подмéсти свр **1.** *подметне.* — Подмéсти нешто́ пóд нáћви да се не климýцају. **2.** *направи клечку.* — Подместúл му нóгу да пáдне, да се скрши.

подмесувáње с гл им од *подмесује.* — Спремúла сам ти свé за подмесувáње, сáмо да подмéсиш лéб.

подмесýје несв *замесује, меси хлеб.* — На óдмену, свáки другúи дьн, зьлва и јá подмесýјемо лéб.

подмешувáње с гл им од *подмешује.* — У корúто ти-е свé за подмешувáње бркало на свúње.

подмешýје несв *припрема тесто, храну.* — Свáки другúи дьн подмешýје тéсто за лéб. — Подмешýје прéвнину за свúње.

подмигувáње с гл им од *подмигује.* — Свáкога ће намáми тáј олоójда с подмигувáње.

подмигýје несв *даје тајне знаке, намигује.* — Мúсли не вúдим гу какó му óна подмигýје.

подмигýша м *намигуша*, в *намигљивка.* — Тýј подмигýшу јá ћу лúчно да оскубéм на сред селó.

подмúри (се) свр **1.** *намири (се).* — Подмирúла сам и децá с лéб, сьг мóгу на спањé. — Требé ти снагá да тóлку стóку подмúриш. — Трéбе се свú подмúримо с облекло́ за ладнóћу, а от-којé пáре? **2.** фиг *буде довољно.* — Премислú се свýноћ óће ли трú стóга сéно зимýске да подмúру стóку?

подмирувáње с гл им од *подмирује.* — Стóка трáжи стáлно подмирувáње.

подмирýје несв *намирује, сређује.* — Нека úде да подмирýје говéда докле несý полегáла.

подмлáди се свр *осети се млађим, изгледа млађи.* — Чúни ми се чúча се мáлко подмладúл. **2.** *добије нове изданке*, в *омлади се.* — Слúва пустúла óмлад, подмадúла се.

подмлађувáње с гл им од *подмлађује се.* — Долéко смо мú од подмлађувáње.

подмлађýје се несв **1.** *осећа се млађим, изгледа млађи.* — Почéл се подмлађýје у стáр замáн. **2.** *добија нове изданке.* — Шýма се почéла подмлáђује.

подмлáчи свр *мало загреје, смлачи.* — Подмлáчи тóј млекó што ће дáваш на детé.

подмо́чљив, -а, -о *влажан, мочваран (терен, земљиште)*. — Та́м је зевња́ подмо́чљива, неје́ за ку́ћу. — Лива́да у Бла́то-е подмо́чљива, мо́ра се собу́јеш, па бо́с да ко́сиш.

подму́не свр *подбоде, подстакне*. — По́дмуну ме у слабу́ну, па изле́зомо и[з]-за́другу. — По́дмуну ме, те се излете́ да ка́жем оно́ј што неје́ за казива́ње.

подму́не се свр *подвуче се, провуче се*. — По́дмуну се лиси́ца по[д]-та́рабс и побе́же.

подмуњува́ње с гл им од *подмуњује (се)*. — Научи́л на подмуњува́ње да заврши́ рабо́ту, а о́н си оста́не чи́с.

подмуњу́је несв *подстиче, подстрекава, наговара на неки поступак тако да то други не виде и не знају*. — Сьс но́гу под аста́л ме подмуњу́је да не пи́јем ви́ше. — Подмуњу́је ме да вој гове́да пу́штимо у ште́ту.

подмуњу́је се несв *подвлачи се, провлачи се*. — Подмуњу́је се под аста́л да изле́зне. — Немо́ј се ти́ подмуњу́јеш под нешто́ те́шко, нека га по́јаци но́су.

поднесе́ (се) свр *издржи (се)*. — Како́ ли ће поднесе́ ту́ј ве́с? — Ти́ја њего́в ина́т тре́бе некри́ да поднесе́. — Ту́ј рабо́ту ни мага́ре не мо́ж [да] поднесе́. — Ови́ја живо́т се ви́ше не мо́ж поднесе́. — И она́ се ви́ше не мо́ж поднесе́.

подно́ви (се) свр *купи нове ствари, обуче што ново*. . — Це́лу вами́лију подновѝл с облекло́.– Ка[д]-це подно́ви, ће бу́де пра́ви дели́ја.

подновува́ње с гл им од *подновује (се)*. — Кренӯл у подновува́ње по ку́ћу; исврља ста́ро, докару́је но́во.

поднову́је (се) несв *купује (се) ново*. — Поднову́је ства́ри у ку́ћу: кре́денац, шифуње́р, шпо́рет. — Реши́л да се поднову́је с но́во оде́ло и ципе́лке.

подноше́ње с гл им од *подноси (се)*. — Подноше́ње ово́ј, подноше́ње оно́ј, па докле́ ће ви́ше?

подно́си (се) несв *трпи (се), издржава (се) нешто неподношљиво*. — Са́мо о́н мо́ж да подно́си то́лку не́правду. — Како́ ту́ј олоо́јду подно́си ни о́н не зна́је. — Ни́кри гу у малу́ не подно́си. — Тру́је ко́лко се не подно́си смра́д ис-ко́чину . — То́лки-е нема́јмир да се не подно́си ви́ше.

подно́шке ж мн *део разбоја који лежи на земљи, покреће се ногама, а помоћу нити ствара зев кроз који се провлачи чунак с потком*. — Подно́шке се врзу́ју на две́ ел на че́три ни́те, зави́си о[д]-то́ј кво́ се тка́је.

подо́и / подо́јн свр *задоји*. — Мора́ла сам да вој подо́им дете́, неје́ има́ла мле́ко.

подо́јка ж *овца која доји туђе јагње*. — Но́си то́ј јагње́ куде подо́јку да си́са.

подо́јче с *јагње које сиса туђу мајку*. — Израни́мо едно́ подо́јче, те ста́де на но́ге.

подо́страг пред *позади, страга*. — Погле́ј подо́страг ко́ла, мо́жда си га та́м турӣл.

по́доцна прил *касније*. — А мо́ј Совро́није се вр́ну нешто́ по́доцна о[д]-Цветислова.

подра́ми свр *донесе што преко рамена*. — Бе́ше мо́ртус пија́н, подрами́ га и однесо до́м.

подра́нак м *уранак*. — Ју́тре ће́мо на подра́нак то́ј да око́симо докле је јо́ш ладови́нка.

подра́ни свр **1.** *порани, урани*. — Подрани́мо да сти́гнемо на во́з у Грди́лицу. **2.** *ухрани*. — То́ј расе́ ће подра́нимо за рожа́њ.

подра́њен, -а, -о *похрањен, ухрањен*. — Ће кољемо оно́ј подра́њено вепре́.

подра́њеник м *потхрањен, ухрањен вепар, прасац*. — За зиму́ ће ко́љемо подра́њеника и једну́ свињу́.

подра́њеница ж *потхрањена, ухрањена свиња*. — Мисле́ли смо да зако́љемо подра́њеницу, ал ће гу оста́јмо за потпро́лет.

подрањува́ње с гл им од *подрањује (1, 2)*. — Научи́л на подрањува́ње, па му не сми́та што се тако́ј ра́но ди́за (1). — У́век и́мамо нешко́ свињче́ за подрањува́ње (2).

подрању́је несв **1.** *порањује, рани*. — Сва́ки дан подрању́је да сти́гне на рабо́ту. **2.** *храни, тови*. — Подрању́јемо едно́ свињче́ за Божи́ћ.

по́дре свр *изазове, намами, подстакне*. — По́дре ми дете́ ће га во́ди сьс њу́, па га о́стаји да пла́че. — Ку́чка, по́дре дете́ с игра́чку, па му гу не да́ва. — По́дре ме ш-чокола́ду, сьг мо́ра да ку́пим.

подре́ва несв *подригује*. — Не зна́м кво́ сам то́лко је́л, сва́ки ча́с подре́вам.

подрева́ње с гл им од *подрева*. — Не́ма лек за мо́је подрева́ње.

подрепа́шник м / **подрепа́шница** ж в *подгужњак*. — Вр́жи до́бро подрепа́шник да седло́ не скли́зне ни[з]-шију́ на коња́.

подр́жи свр *придржи неко време кога или што*. — Подр́ж ми коња́ да увр́жем вре́ће на сама́р. — Подржа́ вој дете́ докле бе́ше у апате́ку.

подри́не свр *очисти, избаци ђубре из штале*. — А Јо́ван ће за тој вре́ме да подри́не кошару́.

подриња́ње с гл им од *подриње́је*. — Ме́не ста́лно запа́дне подриња́ње кошару́.

подриње́је несв *избацује, чисти ђубре из штале*. — Сьг подриње́је у кошару́, а по́сле ће и ко́чак.

подри́пи свр *поскочи*. — По́дрипи од ра́дос кьд гу виде́. — Кьд му по́дрипи, да га смла́ви.

подрипкува́ње с гл им од *подрипкује*. — Чим потрчи́ по́чне да подрипку́је и тако́ј с подрипкува́ње до́јде до́м.

подрипку́је несв у дем знач: *подрипује*. — Јагње́шта кьд изле́зну ис-трлу́ са́мо подрипку́ју.

подри́пне свр **1.** *поскочи*. — И́гра, и́гра у оро́, па подри́пне. **2.** *одскочи плод воћа кад падне на земљу*. — Па́дне ја́бука, па подри́пне, ал свиња́ гу одма́ ца́пне.

подрипува́ње с гл им од *подрипује*. — Са́мо с подрипува́ње мо́ж да дова́тиш неку́ ја́буку. — Тој оро́ тра́жи и му́шки подрипува́ње.

подрипу́је несв **1.** *поскакује*. — Подрипу́је ко јеле́н трећа́к. **2.** *одскачу вољке од земље*. — Дунул ве́тар, а ошáв са́мо подрипу́је о[д]-се́вњу.

подр́мса свр **1.** *продрма кога, протресе*. — Вати́ га за о́швице па га подрмса́, да се ви́ше не заде́ва с моје́ дете́. **2.** *почеше*. — Подр́мсај ме ма́лко по грби́ну, нешто́ ме изе́де.

подр́мса се свр *почеше се*. — О́ложа ли ме подлази́ла, кво́ ли-е, подрмса́ се па се раскрвави́.

подро́жњача ж *греда у кровној конструкцији која лежи на зиду, а на њу се наслањају рогови*. — Ро́гови се засечу́ да ле́гну на подро́жњачу.

подру́би свр **1.** *подсече*. — Подру́би даску́ да гу упа́сујемо како тре́бе. **2.** *подшиша*. — Подру́би ко́су на ово́ј шиље́же да не о́ди ко паспо́п.

подру́би се свр *подшиша се*. — Куде́ се по́друби, те те тако́ј изали́ше, бо́ље са́м да си се подруби́л?

подрубува́ње с гл им од *подрубује (се).* — Деца́ ти зара́сла у ко́су, тре́бе да и́ду на подубува́ње.

подрубу́је несв **1.** *подсеца, засеца, дотерује, уклапа.* — Подрубу́је гре́де за сриза́ње кро́в. **2.** *подшишава.* — Све́ ги де́да подрубу́је с маши́ну, зато́ј су тако́ј оћу́пени.

подрубу́је се несв *подшишава се.* — Подрубу́је се и бри́чи куде Ми́тку Бри́цу у Кукули́нци.

подру́зга свр *подрма, истреска.* — Подрузга́ се на ко́ла до Раки́цку ре́ку, па ме сьг слаби́не све́ болу́.

по́друку прил *држећи испод руке.* — Во́ди га по́друку да не па́дне, сла́б је на но́ге.

по́друмче с дем од *подрум.* — Напуни́л по́друмче са[с]-зи́мницу ца́кум-па́кум.

подрумци́ја м *подрумар, онај који се брине о пићу на свадби.* — Еди́н се одре́ди бу́де домаћи́н, еди́н ку́вар, а еди́н подрумци́ја. — Би́л је подрумци́ја на сва́ку сва́дбу у малу́.

подру́са свр **1.** *дрма неко време.* — По́друса кра́ву теле́, па кьд виде́ не́ма млеко́, ба́тали. **2.** фиг *поигра у колу.* — Да се ва́тамо у оро́, да и ми ма́лко подру́самo. **3.** *затресе, подрхти тле.* — По́друса ни земльо́трес ко́лко да ни ис-па́мет иска́ра.

подру́ска (се) свр у дем знач: *подруса,* **1.** *поцупка* (се). — До́јди да те чи́ча ма́лко подру́ска на коле́но. — По́друска се ма́лко, па отиде́ да спи́. **2.** *раздрма (се), истреска (се).*– Добрачке́ ни подруска́ше ко́ла докле дојдо́мо у Мр̀ковицу. — Подруска́мо се у гвозде́на ко́ла низ оне́ј це́мбе за Дерве́н.

подрускува́ње с гл им од *подрускује.*

подруску́је несв у дем знач: *подрусује.* — Мло́го подруску́је у кана́те низ ови́ја ло́ш пу́т.

подрусува́ње с гл им од *подрусује.* — Све́ ме ко́ске болу́ от подрусува́ње у оро́.

подрусу́је несв *дрма, дрхти.* — У со́бу подрусу́је кьд ри́пају деца́, ће слету́ у по́друм.

подру́ча свр *доручкује.* — Да подру́чам, па ћу до́јдем да ти помо́гнем.

по́дручьк м *доручак.* — Кво́ о́ћеш за по́дручьк?

подручува́ње с гл им од *подручује.* — Ви́кај га на подручува́ње, па ће и́демо на Ви́тел за се́но.

подручу́је несв *доручкује.* — Подручу́је, па да и́де у шко́лу. — Нека подручу́је, кво́ и́ма да се жу́ри.

подсе́да (се) несв *навлаче (се) тмурни, кишовити облаци.* — Поче́ га подсе́да на за́одак, нађа́ске ће ни довуче́ ки́шу. — Кьд подсе́да одткуде Власи́ну, у́век до́јде та́ј помочу́ља. — Подсе́да се не́бо, бр̀зо збира́јте се́но да га зде́немо. — Подсе́да се откуде Пла́ну, да не до́јде то́[j]-и куде на́с.

подседа́ње с гл им од *подседа (се).* — Кьд врше́мо, од подседа́ње сам вати́ла стра́.

подсе́дне (се) свр *појаве се облаци на заходу сунца, сунце зађе у облаке.* — Ви́диш да ће га подсе́дне, ће се поквари́ вре́ме. — По́дседну се не́бо на за́одак, зајде́ сльнце у црвени́ло, ју́тре ће се разду́ва ве́тар.

подси́ри свр *припреми млеко за добијање сира.* — Ју́троске што подсири́, данькс га пое́доше деца́.

подсиру́је несв *припрема млеко за добијање сира.* — О́вчо подсиру́јемо башка́, а башка́ кра́вјо.

подсисо́ја м *јагње које, поред своје мајке, сиса још неку овцу.* — Не да́вај на то́га подсисо́ју да си́са и дру́ге о́вце, мло́го се наали́л.

подсису́је несв *поред своје мајке, сиса још неку овцу (јагње).* — Нави́кло јагањче́ да посису́је, па зали́та и дру́ге о́вце.

подскубе́ свр *очупа сено са стога у доњем делу, до земље.* — О́вце све́ подску́бле сто́г са се́но.

подску́бен, -а, -о *очупан у доњем делу (стог, плаш, камара).* — Пусти́л о́вце у се́њак, па му се́г сто́гови подску́бени.

подскубава́ње с гл им од *подскубује.* — Не́ма ви́ше подскубава́ње сто́гови, еди́н ће разврши́мо.

подскубу́је несв *чупа сено у доњем делу стога.* — Немо́ј ви́ше да поскубу́јеш сто́г, ће па́дне.

нодсмевува́ње с гл им од *подсмевује се,* в *поцмевување.* — Са́мо зна́је за подсмевува́ње на љу́ди.

подсмева́је се несв *подсмева се,* в *поцмевује се.* — Ста́лно ни се нешто́ подсмева́је. — На кога́ се подсмева́је кад не ви́ди какъв је о́н.

по́дстава ж *тканина којом је постављен одевни предмет, постава.* — Тре́бе да ку́пим нешто́ за по́дставу на су́књу.

подста́ви свр в *подмести.* — Подста́ви ка́мен пот-ко́ла да не по́йду наза́д.

подстригува́ње с гл им од *подстригује (се).* — Чим до́јде куде Стоја́нчу, не ги́не му подстригува́ње.

подстригу́је несв **1.** *подшишава овце.* — О́вце подстригу́јемо у про́лет, прет пре́млаз, а ши́шамо у ле́то. **2.** пеј *подшишава дете.* — Ће га подстригу́јемо, мло́го ура́сал у косети́ну.

подстригу́је се несв *подшишава се.* — У́зне огледа́ло, па се са́м подстригу́је. — Подстригу́је се куде Ми́тку бри́цу.

подстриже́ свр в *постриже.* — Про́лети о́вце подстриже́мо, а ле́ти ски́дамо ру́но.

подстри́жина ж в *пострижина.* — Докле сти́гне вре́ме за шиша́ње о́вце, увла́чимо подстри́жину.

по́дубица ж бот *лековита трава дупчац* Teucrium chamaedrys L.

поду́ва свр *дува кратко.* — То́-е ју́г, ће поду́ва ма́лко, па ће ста́не.

подува́ти свр *ухватити одоздо.* — До́бро подува́ти трупа́ц да га за́едно ди́гнемо у ко́ла.

подува́ти се свр *латити се посла.* — Ка́[д]-цам се подувати́л да рабо́тим, и́ма га и завр̀шим.

подува́је несв *дува с времена на време.* — На ови́ја ри́д ста́лно подува́је неки́ ве́тар.

по́дугачак, -чка, -чко *прилично дуг.* — За сто́г ни тре́бу по́дугачке леме́знице. — Она́-е за по́дугачак пру́т, ал да не ора́тимо о-то́ј.

поду́је (се) свр **1.** *надује (се), отекне.* — Поду́ла му се кра́ва, па не зна́је кво́ да вој рабо́ти. **2.** *набрекне,* в *задује.* — Поду́ла ка́ца, мо́ж се у њу́ сипу́ју ко́мине.

поду́не свр *дуне с времена на време, заћарлија.* — Што не поду́не неки́ ве́тар ма́лко да ни разла́ди.

поду́пина ж *задњица на панталонама.* — Скрои́л ми чеши́ре с поду́пину ко на Сте́вана Дупа́њу.

подупира́лька ж *подупирач.* — Оце́чи ми едну́ подупира́љку за жи́цу за ве́ш.

поду́спара ж *оморина, спарина.* — Па́де ки́ша на ови́ја врела́ц, на́прави поду́спару, не мо́ж се ди́ше.

подуспа́ри се свр *створи се спарина, оморина.* — Поду́спари се трава́ од сље́нце, не мо́ж се ко́си.

поду́спарина ж в *подуспара.* — Поду́спарина, едва́ се дејани́м, мо́ра да па́дне ки́ша.

поду́ши (се) свр *оњуши (се), омирише (се).* — По́души ку́че тра́г, па уле́зе уз шибак, мо́ра да-е надуши́ло лиси́цу ел за́јца. — Подуши́ше се пцети́шта и отоше преко ри́д.

по[д]-цта́рос прил *у старости, кад остари.* — Ла́ко му-е сѣк кьд је мла́д, што́ ће рабо́ти са́м по[д]-цта́рос.

пое́ / поје́ несв *пева.* — Пое́ од му́ку. — Пое́, дру́гу си бри́гу не́ма. — Пое́ да ги развесе́ли. — Пое́ да се разгово́ри. — Ра́ним га ко го́луба, а он поје́ ко сврáка (*изр*). — Она́ ел поје́, ел кука́, дру́го куде њу́ не́ма.

поебе́ (се) свр фиг **1.** *поквари (се), поломи (се).* — Поеба́ косу́, скрши́ вој држа́ље. **2.** *претуче.* — Ћу му пое́бем све́, са́мо ли га ва́тим. — По́еба ми се слупа́ц о[д]-то́лки те́рет. — Да́до му ко́ла, поеба́ла му се срчени́ца.

поевтине́је свр *постане јефтино.* — Са́мо љу́цки живо́т поевтине́л, све́ дру́го скупе́је. — Ће поевтине́је на ку́ково ле́то.

поеде́ (се) свр **1.** *поједе (се).* — Вр̀љи на прашчи́на здригосане ја́буке да поеду́. **2.** *потроши се.* — И воденички ка́мен се поеде́, те не́ће чове́к од му́ку. **3.** фиг *уништи, упропасти.* — Цигерице ми по́еде то́ј дети́ште. — Сипа́ц по́еде греду́. — Жи́ву ме поедоше те́ј бри́ге. Поедоше се од мр̀жњу и за́вис. — Поеде ги ненави́днос.

пое́ње[1] с гл им од *пое,* в *појање.* — По це́л дьн слу́шам лебеђанско пое́ње.

пое́ње[2] с *појење стоке.* — Да одведеш говеда и коња́ у ба́ру на пое́ње.

по́ес / по́јес м **1.** *појас.* — Што́ неси́ врза́ла по́ес? **2.** *струк, пас.* — Пораслa трава́ до по́ес. — Уватi гу преко по́јес, па на коња́ и побе́же с њу́ у Лазари́ћовци.

пожа́ли свр *проведе неко време у жалости за неким.* — Пожали́ла га-е ко́лко-е требало, не мо́ж це́л ве́к за њега да но́си црни́ну.

пожа́ли се свр *потужи се на некога.* — Ни́кад неје́ тела́ на њега да се пожа́ли ако гу је тепа́л.

пожени́ свр *ожени све, поудаје све.* — Све́ ги-е пожени́л с наводацисува́ње.

пожени́ се свр **а)** *поново се ожени.* — Неси́ чу́ла, мали́, пожени́л се, то́ј му-е дру́га жена́. **б)** *поново се уда.* — Чим је умре́л, неје́ чека́ла ни го́дину, о́дма се пожени́ла.

поже́њет, -а, -о **а)** *поново ожењен,* **б)** *поново удата.* — Поже́њета-е за Тико́мира Орда́нинога.

пожењува́ње с гл им од *пожењује се.* — Неје́ те́л да чу́је за пожењува́ње по њо́јну смр̀т.

пожењу́је се несв **а)** *поново се удаје.* **б)** *жени се поново.* — Та́ј распи́ја дру́ги пу[т]-це пожењу́је, а ја́ не сти́го ни емпу́т. — Пожењува́ла се, ко́лко зна́м, за То́дора, па се расканта́ли.

по́жет, -а, -о *пожњевен.* — Ел Ки́тка по́жета? — Све́-е по́жето, мо́ж се гове́да пу́штају да сама́ пасу́.

пожи́ви свр **1.** *живи још неко време.* — Да пожи́вим још неко́ ле́то, па по́сле што Бо́г даде́. — До́ктури му да́вају да пожи́ви још на́јвише го́дину. **2.** *оживи.* — Ел мо́ж мр̀твога Та́ћију да пожи́виш, па не мо́ж, дабо́ме.

пожи́ви се свр *ожӣви по̄ново*. — Стро́пај гла́ву на змију́, да се не пожи́ви. — Ре́комо гото́ва, не́ма ви́ше, ће ли́тне на они́ја све́т, кьд она́ се по́живи.

поживу́је свр *по̄живи још не̄ко вре̄ме у до̄брим односима*. — Докле бе́омо у село́, до́бро поживува́мо с Орда́нини.

пожми́ свр **1.** *прижмурӣ, по̄спава малчӣце*. — Ле́же да пожми́, па це па́ ва́та за рабо́ту. — Нека ле́чка пожми́, да одмо́ри ду́шу. **2.** фиг *прӣчека, по̄седи*. — По́жма ко мачо́р ус-ку́бе, па отиде́ у њиву́.

по́жње свр **1.** *по̄жа̄ње*. — Пожње́ли рженицу на Ро́мански ри́д, па навали́ли на Ѝгриште. **2.** Изр. — Како́-е посе́јал, тако́ј ће и по́жње. ▪ трп прид **по́жњет**, -а, -о *по̄жне̄т, ожне̄т*. — На Ви́тел све́ по́жњето, са́мо стоју́ бо́гу-бра́де.

пожње́је свр в *по̄жње*. — Ка́[д]-ће пожње́је кьд неје́ поче́л на вре́ме?

пожуте́је свр *по̄жӯти*. — Кьд ли́сје на бу́ку пожуте́је, пу́штимо гове́да да сама́ пасу́. — Пожутеја́л ко да-е бо́лесан.

поза пред *иза*. — Погле́ј да неје́ секи́ра поза а́мбар.

позаба́ши свр *пре̄ћӯти, сакрије нӣшто̄год*. — Немо́ј си си́гуран у ње́га, уме́је о́н понешто́ и да позаба́ши. — Позабаши́ све́, не-то́ му ка́жем ни́шта за Радои́цу.

позабора́ља (се) свр *заборави (се)*. — Ста́р чове́к, па позабораља́л и испи́сници. — Позабораља́мо се, при́ке, ка[д]-це сла́бо виђе́вамо.

позава́ди свр *завади све*. — Та́ј ку́чка и́ма ви сви́ позава́ди ако се не чу́вате.

позава́ђа свр в *по̄завади*. — Кьд ви позава́ђа, тьг ци ископате о́чи, а она́ ће ви гле́да и це-сме́је.

позави́је свр *по̄пла̄че мало*. — Оти́де му и сьг на гро́б, позави́је, па се вр̀не.

позагазде́је свр *по̄бољша имовинско ста̄ње, stēкне материјална добра*. — Позагаздел, па се почел кокори.

позаглу́ши свр *заглухне све, оглуви све који га слушају*. — Ако и о́н по́чне да се де́ре, све́ ни и́ма позаглу́ши.

позади пред *с друге стране, иза*. — Па́зи како рабо́тиш, ће оти́деш позади ката́нац. — Ка[д]-те прибе́рем, не-це сврти́ш позади Тврди бре́г. — Ће ме уби́јеш, па ти́ позади ката́нац, а ја́ у гро́б.

позаздраве́је свр *донекле оздрави*. — Кьд позаздраве́је, ће и́де куде малу́ту ће́рку.

позасрне (се) свр *загледа (се) боље*. — Во́ли да позасрне у сва́ко грне. — Позасрни гу бо́ље, мо́ж гу позна́ваш. — Кьд бо́ље позасрнеш, и неје́ нека́ убави́ца. — Позасрни се бо́ље у то́ј огледа́ло, ми́слиш ли и сьг да си ти на́јубав мома́к у село́? Ако-е тако́ј, о́дма ће про́симо Ру́ску.

позаспћа (се) несв *загледа (се)*.– Позаспћа́ гу са сва́ку страну́, сьг гу и ти́ позаспћај, па да ора́тимо кво́ да рабо́тимо: да гу гра́бнемо, ел да гу про́симо од башту́. — Позаспћа́ се, позаспћа́, за кво́ ме љу́ди тако́ј гле́дају, да несьм рога́т.

позакрпи (се) свр *овлаш ухватӣ концем, закрпи (се) овлаш*.– Позакрпи ово́ј дете́ да му не вису́ дро́њци! — О[д]-ци́лну рабо́ту едва́ сти́го да се позакрпим.

позамо́та свр *увије овлаш, увије привремено*. — Позамо́тај ми ово́ј влашиче́ да га не но́сим ова́ко́ј. — Позамота́мо дете́, ко́лко да не осе́бне, па куде до́ктура.

позапусте́је свр *запустӣ, по̄стане пусто̄*. — Позапусте́ло ни село́, тике два-три́ ста́рца се спотура́ју с тоја́шке, како се́њке. — Позапусте́ло све́ ко у ста́ро вре́ме.

позаста́не свр *заста̄не по̄времено*. — И́ду, и́ду, па позаста́ну, де́да да одмо́ри ципу́лке. — Позаста́де дете́ у шко́лу због бо́лес.

нозастањува́ње с гл им од *позастањује*. — Несмо́ мисле́ли на позастањува́ње, ал ће позаста́немо на ову́ при́пеку.

позастању́је несв **1.** *заста́је по́времено*. — Позастању́јемо да ги причека́мо, да ни сти́гну. **2.** *заоста́је*. — Почне́мо да позастању́јемо, не мо́ж да сти́гнемо да око́симо за-ви́дело.

позати́ра (се) свр *упропасти (се), уништи (се)*. — Дојде́ Савро́нија у за́другу и по́затира све́. — Позатира́ла му се сто́ка по ти́ја Чеме́рник, а о́н одлуња́л ко́ј зна́е куде́.

позатирува́ње с гл им од *позатирује се*. — Неје́ од јуче́р поче́ло на́шо позатирува́ње, него о[д]-ца́м ра́т.

позатиру́је се несв *уништава се, упропашћава се*. — Поче́ле се о́вце на Чеме́рник позатиру́ју, ни́где една́ да забла́и. — Веће́м се и село́ позатиру́је.

позатре свр *уништи све*. — Кво́ ће ондак да рабо́ти кьд це́л домазлък позатре?

позатру́па свр *затрпа све, позатрпа*. — Ако па́дне ови́ја ора́ и́ма све́ у авли́ју да позатру́па. — По́затрупа сне́г све́, по́равни чу́ке и доли́не.

позатру́пан, -а, -о *затрпан*. — Голе́м на́род позатру́пан о[д]-семљо́трес у Ско́пје. — Не мо́ж га на́јдемо, позатру́пано све сьс ка́мење, гре́де и шу́т.

позбе́ре (се) свр *скупи (се) мали број*. — Ако не́маш кьд, ја́ ћу позбе́рем трешчи́це за подложува́ње. — Бе́оше се позбра́ли кочка́ љу́ди на са́рану.

позбо́ри свр *разговара извесно време*. — Позбори́мо ма́лко на кла́данац, па си отомо.

позбр̀ка свр *умеша мало нечега*. — Позбр̀кај пре́внину с ма́лко компири́, па си́пи на сви́ње да еду́.

по́зват, -а, -о *позван*. — И́де си о́н и кьд неје́ по́зват на весе́ље.

по́здрав м *поклон којим се неко поздравља*. — Поне́си на Ра́тку ову́[ј]-ја́буку, од ме́не по́здрав. — О́ћу му пра́тим едьн по́здрав од ме́не, ве́зено крпче́. — Еси́ добила мо́ј по́здрав, шами́ју што сам ти прати́л?

позелене́је свр фиг *постане зелен од љутине*. — Позелене́је кьд гу ви́ди.

по́зем прил *по земљи*. — Немо́ј да вучеш по́зем торби́чку с ле́б.

пози́ват, -а, -о *позиван*. — Ви́ше пу́тке-е пози́ват, ал неје́ дошао́л, па ће му пле́ну имови́ну.

позла́тен, -а, -о **1.** *позлаћен*. — И ти́ја са́т бе́ше позла́тен, ал га у рабо́ту негде́ загуби́л. **2.** фиг *предобар*. — О́н ми-е позла́тен, то́лко ме слу́ша.

позна́ва (се) несв *познаје (се)*. — Иди́ са́мо по коња́, о́н позна́ва пу́т куде тре́бе да и́деш. — Ви́ше те ни́ки у малу́ не позна́ва. — Ако га ти́ не позна́ваш, ку́че те позна́ва, па те не ла́је. — Позна́ва се да си од Стоја́нчину вами́лију. — Јо́ш се позна́ва куде бе́ше ку́ћа на Цве́ту и Сте́вана Дупа́њу. — Ел ми се не позна́ва куде ме Ли́шко угри́зал? — Ел се ви́ позна́вате? — Ни́шта се не позна́ва куде-е нека́д бил пу́т, све́ ура́сло у метло́вине.

познава́ње с гл им од *познава (се), познанство*. — На́шо познава́ње-е јо́ш од пред ра́т.

позавни́ свр *позвони*. — Позавне́ звона́ц на Бу́лчу, па се у́ћута.

позве́ра несв *блене мало, звера мало*. — По́звера жена́ по авли́ју, па се о́брну и отиде́ си.

позве́ри се свр *почуди се*. — По́звери се неко́ вре́ме кьд ме виде́, па се тьг по́здрави.

позви́ри свр *погледа*. — Позви́ри на пе́нцер да ви́диш кво́ рабо́ту твои́ унуци.

позви́рка свр *позвири*. — Позвиркáмо лéчка на дýвку, у плéвњу, да ви́димо квó тój рабóту Рáтко и Цýна на нóво сéно.

позвóни свр *позвони*. — Некá мáлко позвóни, па му тьг отвóри.

позивли́ свр *поплаче*. — Некá га, нек мáлко позивли́, не мóраш óдма да ри́паш ка[д]-детé застéње.

позúда свр *позида мало*. — Знáм га какáв је, ће позúда мáлко, па ће прилéгне.

позидува́ње с гл им од *позидује*. — Почéмо позидува́ње кýћу, попýшта дóлњи сúд от-пóдрум.

позидýје несв *подзидава*. — Влáјко позидýје кошáру да не пáдне.

позúпа свр *погази мало дубок снег*. — Пр̀ви ћу да позúпам, па ће некú од вáс да ме одмéни, и такój на óдмену ће стúгнемо до плáдне у Селó.

позúпка свр у дем знач: *позипа*, **1.** *погази дубок снег*. — Дéте ће позúпка по снéг, па це умóри. **2.** *поскаче*. — Позипкáше децá по кýћу, па отóше на спање́.

позипкува́ње с гл им од *позипкује*. — „Власúнка“ се úгра с позипкува́ње.

позипкýје несв *поскакује*. — Погléј како јагањчетúја позипкýју по снéг.

позúпне свр *поскочи*. — Двá наса́д, трú напрéд, па се позúпне, такój се úгра „власúнка“.

пóи несв *пои, напаја*. — Одвéде да пóи говéда на дóлњи кла́данац.

поизвр̀ља свр *поизбаца, избаци све*. — Сáм узé, па пóизвр̀ља онúја снóпови ис-кóла. — Да му помóгнеш да поизвр̀ља ћýбре ис-кошáру.

поиздале́к прил *издалека, поиздаље*. — Грмú поиздале́к, егá не дóјде куде нáс.

пóилиште с *место на коме стока пије воду*. — Терáј говéда на пóилиште, па ги тьг запланди.

пóило / пóјило с **1.** *коруба на кладенцу, дрвено корито где се пои стока*. — Ел стóка билá на пóило, ако нејé óдма гу тéрej? **2.** *појиште стоке*, в *поилиште*. — Тýј звéрке доóду на пóило.

пóиска свр *затражи, потражи*. — Н-умéје ни да пóиска лéб, глáдан ће си трпú. — Ако сáм не пóискаш, којá ће ти дадé?

поискáча свр *скочи један за другим*. — Поискачáше децá ис-трáктор, а стáр чúча се едвá скúде. –

пóита свр *пожури, похита*. — Ако сьг не пóита, ће закáснимо. — Пóитај, докле́ ће те чéкамо!

пóиште свр *побиска, побиште*. — Пóишти ме мáлко по перчúк, ко да сам вáшке запатúла.

појáње с *певање*. — Цéл нóћ преслушá појáње цвр̀чци, данúс ће бýде челопéк. — Не стоúмо понájбоље с појáње, ал с игрáње, тýј мéрка нéма.

појáта ж *зграда за смештај оваца*. — Накáрај óвце у појáту, сьг ће ги Вáска музé.

појáтиште с *место где је некад била појата*. — Сьпни коњá куде појáтиште, по[д]-цлúве.

појáше свр *узјаше*. — Н-умéје ни коњá да појáше, него ли женý.

пóјде свр **1.** *пође*. — Кьд пóјдеш у Селó, вúкај ме, и јá трéбе нештó да завр̀шим дóле. — Ако пóјде, ка[д]-тáг ће стúгне, ако не пóјде — нúкад нéће. **2.** *уда се*. — Обрéкла се ће пóјде за њéга, па порéкла. — Требáло-е да пóјде за Синадúна, ал гу пóсле жéне размашúше.

појé несв в *пое*. — Појé некú у Дúниницу па устýра.

поједе́ свр фиг *насекира, уништи.* — Ова́ј деца́ ме жи́ву поје́доше. — Мра́з ће да поеде́ оша́в, а тама́н исцьвте́л.

по́јес м в *појас* (Криви Дел, Горње Гаре). — Има́л је у по́јес они́ја жу́ти напалијо́ни. — Со́паса се па ту́ри по́јес преко столи́цу. — Пре́паса се с по́јес, па обле́че гу́ње.

појећки́ прил *певајући.* — И́ма да и́деш с Наста́са у Пре́слоп, и то́ј све́ појећки́!

по́јутро с *излазак на гроб првог јутра, појутрина.* — Ел отидо́ше на по́јутро на Сто́јчу?

пока́же свр фиг *пребије.* — Ће ти пока́же мој башта́ ка[д]-до́јде из рабо́ту, кога́ ти би́јеш. — Сьг ћу ти ја́ пока́жем како се деца́ ди́рају.

пока́же се свр **1.** *појави се.* — Пока́жи се, ако сме́јеш, на вра́та, сьл нешто́ да те пи́там! **2.** *потврди се, докаже се.* — Показа́л се како до́бар ма́јстор за кро́вови. **3.** фиг *обрука се.* — Показа́л се о́н какьв је ка-це нали́же и поте́па с љу́ди.

показува́ње с гл им од *показује се, показивање.* — Бес-показува́ње, девојка се не про́си. — То́ј што и́ма, нее́ за показува́ње.

по́кана ж *понуда.* — Да́ј, изне́си нешто́ на аста́л за по́кану, љу́ди су мо́ж би́т гла́дни, одоле́к и́ду.

пока́ни (се) свр *понуди (се).* — Пока́ни човека́, мо́ждa-е гла́дан. — Поканѝ коња́ с во́ду, на ре́ку, ал није́ же́дан. — А́јде се пока́нимо с рака́ју. — Пока́ни се, у́зни да еде́ш, не срамý се.

покањува́ње с гл им од *покању(ј)е (се).* — Научи́ли на покањува́ње, па сва́кога покању́ју.

покању́е (се) /покању́је (се) несв *нуди (се), нутка (се).* — Ова́ј ку́ћа покању́је сва́кога с ле́б и конак, ако и́де одоле́к и не мо́ж по дьн да сти́гне. — Са́м се покању́ј, ја́ не́мам вре́ме. — На заду́шнице сви́ се покању́ју с рану́.

пока́ра свр **1.** *потера, нагна на нешто.* — Пока́рај и моја́ говеда́, мо́рам да нами́рим деца́, па да трчи́м у њи́ву. — Ра́но си ги покара́ла на рабо́ту. **2.** фиг *изгрди кога, прекори.* — Покара́ га ма́лчице, о́н о́дма ди́гал но́с, не́ће ора́ти.

покарабаси се свр *сиоречка се, посваћа се, потуче се.* — Чим попи́ју, о́дма се покарабасу.

покашљу́је несв *повремено кашље.* — Покашљу́је и Тре́нча о[д]-цига́ре.

поквари (се) свр *погорша (се) (време).* — По́квари га вре́ме, а ми́слеше дањс да прико́сим у Мр̀ковицу. — Тре́беше ни још два́ дьна да приработимо, ал се по́квари вре́ме.

поква́чи свр фиг по*лежи.* — Да поква́чимо још ма́лко, да се јо́шке не ди́замо.

поки́пи свр *поври, ври још неко време.* — Нека јо́шке поки́пи вода́ у котле́, па гу донеси да шу́римо расе́.

покирицису́је свр *много се бави кириџисањем.* — Што́ сам ја́ покирицисува́ла кьд го̀ђ је треба́ло и кому́-е треба́ло, сва́ки дьн, ки́ша сльнце, одо́вде до Преде́не.

поки́сне свр фиг *сневеселн се, растужи се.* — Што́ си тако́ј поки́сал, кво́ те му́чи?

покла́де ж мн *дан уочи поста кад се може јести масно.* — Дањс су покла́де, од ју́тре су пости́. — На Бе́ле покла́де се на́вечер врту́ ората́ље.

покладува́ње с гл им од *покладује (се).* — За покладува́ње се зго́тви по́богат обе́д.

покла́дује (се) несв *једе (се) масно уочи поста.* — Дањс ће јо́ш покла́дујемо, а од ју́тре по́стимо. — Дањс се покла́дује, а од ју́тре не еде́мо мр̀сно до Велигден.

покла́па (се) несв **1.** *за̄тварa (се), ста̄вља (се) по̄клопац.* — Немо́ј да покла́па гр̏не, нека се отво́рено ва́ри. **2.** фиг *буде заједљив.* — Зна́е сва́кога да покла́па, чим кои́ отво́ри уста́. **3.** *по̄крива (се) чиме.* — Тре́бс се си́рење покла́па да га не напљува́ју му́шице.

поклапа́ло с *по̄клопац.* — Куде́ је поклапа́ло от-кути́ју за шиђе́р? — Ово́ј гр̏не не́ма поклапа́ло. — Стро́ши се поклапа́ло о[д]-са́струг.

покла́ска свр *по̄цӯпка на колену.* — До́јди куде де́ду да те ма́лко покла́ска на коле́но.

покласу́ка свр в *по̄класка.* — Покласу́кај га ле́чка да се зала́же докле му не сти́гне вече́рка.

покле́кне свр фиг *прӣста̄не, по̄суста̄не, одуста̄не.* — Немо́ј те прева́ра да покле́кнеш, па га даде́ш за ца́бе, така́в јуна́ц дањс не́ма на це́л Чеме́рник.

покло́пи (се) свр **1.** *ста̄ви (се) по̄клопац, за̄тво̄ри (се).* — Покло́пи до́бро вр̏чву са[с]-спр̏жу. **2.** фиг *буде заједљив.* — Научи́л да сва́кога покло́пи, а кьд неки́ ње́га покло́пи тьг црвене́је. **3.** *по̄крије (се).* — С кице́љу покло́пи ручак. **4.** Изр: — Покло́пи се с-у́ши, па ђу́ти (*каже се кривцу*). — Покло́пи гла́ву да ти па́мет не ветре́је (*каже се глӯпоме*).

покло́пка ж в *по̄клапало.* — Ди́гни покло́пку да ви́диш да нејс гр̏не узаврс́ло.

покло́пче с дем од *по̄клопка.* — Отрка́ља се покло́пче у пе́пел.

по́кој м *вечни мир, спокој, вечни спокој.* — За по́кој ду́шу побра́тиму да попи́емо јо́ш по едну́. — Нека му-е поко́ј на ду́шу.

поко́јан, -јна, -јно *по̄којни.* — Мло́го ни-е би́л стро́г поко́јан башта́. — Ти́ и Љу́ба поко́јан доно́сесте во́ду на тугларѝ.

поко́па свр **1.** *сахрани.* — Доживе́ла-е да поко́па своја́ деца́, е то́[ј]-е несре́ћа. — Све́ му-е на́де покопа́ла. **2.** фиг *надживи.* — Све́ ги по́копа о́н онако́ј жу́т и бо́лесан.

поко́ри се свр фиг *по̄чини се, послуша.* — Нејс те́л ни́кому да се поко́ри, така́в је, Вука́нова се́мка. — Поко́ри се, си́нко, на башту́, ка[д]-те мо́лим, послу́шај га, Петри́ја нејс за те́бе!

поко́си свр **1.** *окоси све.* — За едну́ неде́љу по́коси све́ гологу́зе што и́машемо. **2.** *коси мало.* — По́коси ле́чка па прилс́же у ладови́нку, нејс ви́ше ка́дар. **3.** фиг *по̄бије.* — Ка[д]-це нальу́тим, кьд ми до́јде, и́ма све́ да ви поко́сим. **4.** фиг *прости́рели по̄гледом.* — Кьд те погле́да и́ма те поко́си.

поко́шка се свр *сйоречка се, по̄свађа се.* — Покошка́ли се, па изле́зло на голе́мо, не питу́ј.

покра́ј пред *по̄ред, уз, близу.* — Стовари́ли шо́дер покрај шко́лу.

покр̏ви се свр *завади се, по̄бије се.* — Завади́ли се, па се покрви́ли. — Покрви́ли се ју́нци, сьл се боду́, не мо́ж ги разва́димо.

покре́ка свр **1.** *огласи се кокош.* **2.** фиг *галами мало, закрешти.* — Ће покре́ка ма́лко, па це уђути́.

покри́ва ж *ко̄прива.* — Ће бере́мо мла́де покри́ве за зељаник. — Испличи́ му ду́пе с покри́ву, о[д]-ца́д ће ме слу́ша, па и́ма ли јо́ш.

покри́вка ж **1.** *по̄кривач.* — Да[ј]-им нешто́ и за покри́вку да се не смр̏зну.– За коња́ ми тре́бе покри́вка, ви́диш да ки́ша шврчи́. в *завивка.* **2.** зб им *скуп онога што̄ служи за по̄кривање,* одн *опремање лежаја.* — Еси́ спреми́ла це́лу покри́вку за сви́ кре́вети? **3.** *кровни по̄кривач.* — Тре́бе да проме́ним покри́вку на кошару.

покр̏ка свр фиг *по̄једе.* — Све́ си́рење о́н по́крка, а ми́ ће еде́мо су́в ле́б.

покр̏ља (се) свр *пломи (се), побије (се), настрада.* — Куд̀е се ту̏ј са сто́ку прође́ди, да покр̏љаш говѐда ни[з]-скрколи́је. — Па́дал на возни́к што су деца́ напра́ила, свѐ се покрља́л.

по́кров м *мртвачки прекривач.* — Не узо́ платно́, по́кров за гла́ву, него га у бе́л ча́ршав умота́.

покро́вац м **1.** *прекривач од кострети који се ставља коњу испод самара, или се њиме покрива терет који носи коњ, да не кисне, аша.* — Узни покро́вац, покри́ коња́, да не ки́сне на слоту́. **2.** *прекривач од тканине којим се покрива мртвац.* — Тури́мо га у покро́вац, па у са́ндук. — С покро́вац га, та́мо њѐга, покрива́ли (*клетва*). **3.** *простирка од козине, козје длаке.* — Да́ј неки́ покро́вац, да покри́емо жи́то на гу́вно, да нађа́ске не одву́гне. **4.** *пошалица*: — Ста́рац о[д]-Дрено́вац, кошу́ља му од покро́вац а ба́ба му из Леско́вац.

покро́вица ж в *покровац.* — Има́ кои́ су тка́ли и покро́вице, ал нејѐ куде на́с, но у Леско́вац.

покр̏пи (се) свр **1.** *закрпи све, искрпи.* — Докле покрпи́ на деца́ цемпири́ и чера́пе дојдѐ полови́[н]-но́ћ. **2.** фиг *изгура, издржи, подмири.* — Ћу се сна́јдем некако́ за рану́, да се покр̏пим до про́лет. — Још една́ це́ла пла́та не мо́ж ни покр̏пи.

покр̏ца свр **1.** *пломи.* — Свѐ ни ора́си и ле́шњаци на та́ван покрца́ла ве́верица. **2.** фиг *поједе.* — Покрца́л сушени́це од та́ван.

покр̏цка свр у дем знач: *покрца.* — Свѐ што́-е наша́л у ку́јну, покрцка́л.

покр̏ши свр **1.** *пломи, изломи све.* — И́ње свѐ по́крши слива́к. **2.** *пребије, претуче.* — Ћу ги покр̏шим с ови́ја метре́к, са́мо нега ги ва́тим!

покрши се свр *сломи се, настрада.* — Кьд видо́ како му литну́уше па́пци на љи́згавицу, ре́ко по́крши се, ни́шта од њѐга не оста́де.

поку́ди свр *негативно проговори, лоше каже што о некоме.* — Не сме́је човѐк ни да га пова́ли, ни да га поку́ди, о́дма ри́па — це-би́е.

поку́ћница ж *покућство.* — Ка[д]-це селимо на́ша поку́ћница ста́де у една́ ко́ла.

по́ла ж *један део или половина изатканог ћилима, постељке, вунарке, ширина једног брда,* в *поа.* — Кьд сашиеш две́ по́ле добиеш посте́љку, а цр̀га-е о[д]-три́ по́ле.

по́ла но́ћ ж *поноћ.* — Ко́ј да га че́ка до по́ла но́ћ да до́јде до́ма.

по́лабаво прил **1.** *опуштено, да не стеже.* — Вр̀жи колан по́лабаво да мло́го не сте́за коња́. **2.** фиг *мање нечега, мања температура.* — Испод са́џак, одозго́ле, по́лабаво ту́рим жа́р, па га потпече́м.

пола́га несв **1.** *ставља, даје храну (стоци).* — Пола́га се́но у ја́сле на говѐда. **2.** *простире стоци за лежање,* в *постиља.* — Пола́га па́прат на сто́ку у кошу́ру да лежи́ на су́во.

полага́ње с гл им од *полага.* — Пу́на плевња са сла́му за полага́ње на говѐда.

полага́чке прил **1.** *лагано, без журбе.* — Полага́чке, полага́чке, па ће сраб̀о́тиш. **2.** фиг *тихо.* — Зате́ко гу у со́бу, полага́чке пла́че, доби́ла пи́смо од му́жа из рабо́ту, пи́ше да-е бо́лан.

полага́чко прил в *полагачке.* — Идо́мо си полага́чко докле се не укачи́мо на вр̀ Чу́ку.

пола́к прил **1.** *полако, без журбе.* — Ја́ пола́к, пола́к, сту́пку по сту́пку, па се спусти́ у Цр̀ну Тра́ву. — Рабо́ти си човѐк пола́к, на тенела́к, нѐће се тере́ти бес-по́требу. **2.** *тихо.* — Пола́к те, да ми не проб̀у́дите мушкаре́.

по́лани прил *прешпрошле године.* — По́лани бе́оше сли́ве роди́ле, па скрши́ле, искилави́мо се носе́ћи ко́мине.

пола́па свр в *излапа.* — Још им несе̑м сипа́ла у кори́то, сви́ње полапа́ше бр̏кало.

пола́пће свр в *полапа.* — И ово́ј ће пола́пћу тој ненаје́шнице кьд им си́пеш.

пола́чка прил *полако, полагано, без журбе,* в *полак.* — Пола́чка и́ди, но́ћ је, да се не омьknеш у неку́ открнди́ју.

поле́га свр **1.** *легне једно за другим, легну сви.* — Напа́соше се гове́да до пла́дне па полега́ше по пла́ндиште. — Кьт поле́гају твои́, ете́ ме на тво́ј пенце́р. — Коко́шке полега́ше, а ти́ кво́ че́каш? — Полега́мо усре́[д] да́н ко коко́шке. **2.** *прилегне, полежи мало па устане.* — Навикал да ма́лко поле́га по обе́д.

поле́гне свр *попада по земљу.* — Од ову́ дрчу ће поле́гне жи́то. — Зи́мени под со́спе поле́гну пло́тови, па ги на про́лет опра́љамо.

полего́тина ж *место на коме је полегла трава или усев.* — Лива́да у Ске́ндер све́ у полего́тине, едва́ гу окоси́.

поле́дица ж *танки слој леда настао смрзавањем воде.* — Напраи́ла деца́ поле́дицу да се шљи́чкају.

поле́кује свр *извесно време лечи кога.* — Полекува́ га ко́лко умеја́, па га одве́до куде до́ктура.

полеле́је[1] свр *пољуља,* в *полула.* — Полеле́ј ма́лко дете́ докле на сви́ње си́пем бр̏кано.

полеле́је[2] свр в *испорши,* в *заполелеје.* — Полеле́је кво́ му па́дне у ру́ке, па вр̏ши. — Еднуш ми полелеја́л пани́цу с ручак ти́ја лу́ца луце́сти.

поле́п м мед *масна наслага на глави одојчета.* — Не ди́рај по́леп на дете́.

по́летан, -тна, -тно *рад, спреман, оран за што.* — Да је и мо́ј Стојади́н тако́ј по́летан на рабо́ту како твој Си́бин, куде́ би ни би́л кра́ј.

поли́ба свр *покуса брзо.* — По́либа два́ тањи́ра чорби́цу и отиде́ трчећки́м у поја́ту.

полипцу́је свр в *полипче.* — Ба́ш га бри́га ел ће да полипцу́ју гове́да же́дна, о́н си лежи́ под бу́ку. — Полипцува́ше му гла́дна гове́да, о́н си те́ра а́љку на бата́љку.

поли́пче свр *цркне једно за другим, поцрка.* — Сто́ка ће поли́пче же́дна на Чеме́рник на ову́ вруђи́ну.

поли́та несв *полеће, залеће се.* — Полита́ не́колко пу́т да га уда́ри, ал се у́здржа. — Што́ тако́ј не поли́та и на рабо́ту? — На свако́га поли́та, докле́ му неки́ не пречу́ка р̏ње. — Поли́та о́н и ма́тер да уда́ри, па се се́бне.

по́литан, -тна, -тно в *полетан.* — Мло́го-е по́литан на рабо́ту. — По́литан са́мо ка[д]-це еде́ и ка[д]-це се би́је.

полита́ње с гл им од *полита.* — Ебе́м ти њего́во полита́ње, кьд не сме́је да се би́е.

полити́ка м фиг *оговарање,* в *бугарска политика.*

поли́ца ж *доња дрвена пречага на воловском јарму.* — Кьд ужегриш волови, жегра́ мо́ра да про́јде и крос поли́цу.

поличе́ с дем од *полица, поличица за оставу.* — Моли́ га то́лко пу́т да ми напра́и поличе́ за за́струзи, ал о́н у́век не́ма ка́д.

поли́чка ж дем од *полица,* **1.** *поличица.* — На поли́чку ће на́јдеш шиђе́р и ка́ву у кути́је. **2.** *доња полица на јарму.* — Како́ га то́ј зажегру́јеш кьд жегра́ неје́ улезла у поли́чку?

по́лноћ ж *поноћ.* — Ра́збуди ни, беснуља, у по́лноћ.

по́лован, -вна, -вно *коришћен, употребљаван предмет.* — Да́л му но́в кесе́р за по́ловну теслу́. — Не́ћу тој по́ловне ствари у ку́ћу.

/по́лован чове́к/ изр *средовечан човек.* — Што́ си да́де дете́ за по́ловног човека?

поло́ви свр **1.** *похвата, улови све.* — Полови́ше за́јци у Ва́лмиште с нека́ пцети́шта. — Полови́ли све́ ри́бе у Власи́ну. **2.** *преполови, подели на пола.* — Ћу поло́вим ја́буку да му даде́м да оби́ђе.

полови́н *пола, једна половина.* — Полови́н ку́ћа-е моја́, полови́н на башту́.

полови́н-го́дина ж *подушје на пола године.* — Стаља́мо му полови́н-го́дину кьд у́дари пр́ви сне́г.

полови́на ж **1.** *један од два једнака дела.* — На полови́ну смо посе́јали жи́то, а на дру́гу ће са́димо компири́. **2.** анат *предео око паса, крста.* — Пре́сече ме куде полови́ну, па не мо́гу да о́дим.

полови́нка ж у дем знач: *половина (1).* — Ће у́знемо по полови́нку. — Евé ти полови́нка од пога́чу што сам омеси́ла.

полови́нче с дем од *половин.* — Да́ј ми ако и́маш нека́ полови́нче од пла́јваз.

половни́ца ж **1.** *пола хлеба.* — За обе́д изеде́ једну́ половни́цу и па́ му ма́лко. **2.** фиг *жена средњих година.* — Дове́л једну́ половни́цу о[д]-та́м, из рабо́ту.

половња́ча ж пеј *жена средњих година.* — Куде́ узе́ ону́ј половња́чу ис-Попади́сци.

поло́г м *јаје које стално стоји у гнезду да би ту кокошке и даље носиле.* — Ка[д]-сби́раш ја́јца, оста́и у́век едно́ за по́лог.

положа́ра ж **1.** *пас који краде кокошја јаја из гнезда (са пологa).* — Та́ј ку́чка положа́ра све́ ни по́бра ја́јца од кокошке. — Утепа́ше Ди́кини ону́ј положа́ру што бе́ре ја́јца. **2.** фиг пеј *нерадник, лезилебовић.* — Од-ту́ј положа́ру ни́какав ко́рис не́ма, са́мо пландува́ње.

полока свр **1.** *попије лочући (животиња).* — Полока́ше зачьс прашчи́на цви́к. **2.** фиг пеј *попије.* — Кое го́ђ да му дадеш и́ма да поло́че, и па́ да ти ца́ка. — Какви́ су, Бо́га би полока́ли, не́го ли едно́ шише́.

поло́мен, -а, -о *поломљен.* — Што́-е ови́ја рампо́в поло́мен? — По́ла зу́пци на гребу́љу поло́мени.

поло́мка ж *народно коло.* — Што уме́је да и́гра „ста́ру пра́вку“ и „поло́мку“, це искрши.

поло́че в **полока.** — Кое го́ђ да му дадеш и́ма да поло́че, и па́ да ти ца́ка.

полу́ла свр *пољуља, мало љуља.* — Полу́лај дете́ у леле́јку докле ту́рим обе́д на ма́јстори.

„полуса́ковац“ м *металан плуг с једним раоником с прве половине двадесетог века.*

полу́так м *половина нечега или само комад нечега.* — Исповрте́ неки́ полу́так да ме га́ђа.

полути́на ж **1.** *половина чега.* — Ће у́знемо по полути́ну о[д]-теле́. **2.** фиг *велики комад.* — Ре́ко му да у́зне ки́ло-два́ ме́со, о́н доне́л полути́ну.

полути́нка ж дем од *полутина (1).* — Дво́ј ми сли́ве на по полути́нке за сла́тко.

полути́ца ж в *полутина (1, 2).* — Расцепи́мо тру́пци на полути́це (*1*). — То́лку полути́цу ме́со не мога́ да у́знем (*2*).

полутиче́ с дем од *полутина.* — Про́бај, бре́, едно́ полутиче́ о[д]-цливу́.

полутиче́нце с дем од *полутиче.* — Колко́-е дете́, не́ма га едно́ полутиче́нце.

полу́тка ж **1.** *половина нечега.* — Испе́комо полу́тку од јагње́. — Кьд у́знем ову́ј полу́тку, па исполеле́јем на пцёта. **2.** фиг *женски гузови.* — Погле́ј како́ вој и́грају полу́тке кьд о́ди.

по́љак м *чувар поља, пољар.* — За́дњи по́љак у село́ бе́ше Са́нда Гу́ска из Ми́љковци.

по́ље с *обрађено земљиште, атар села.* — Отиде́ да се ма́је нис-по́ље. — Не пу́штај гове́да у по́ље.

По́ље с мтн *висораван.*

по́љизга се свр *поклиза се.* — Још ма́лко нека́ се по́љизга, па да до́јде до́ма.

по́љски кре́вет м *кревет направљен од дасака.* — Спава́ли смо на по́љски кре́вет, по́сле купи́мо с ма́ндраци.

пома́ва свр фиг *мало коси, коси неко време.* — Помава́ ма́лко по ону́ј штети́ну у Бачёвиште, па ди́го ру́ке, не́ма ни́шта о[д]-тра́ву.

пома́га несв **1.** *помаже.* — Ме́не па не́ма кои́ да пома́га. — Ако ти пома́га, тре́бе му пла́тиш. **2.** *помаже.* — Пома́га ни си́н из рабо́ту, тако́ј ста́љамо кра́ј с кра́ј. **3.** фиг *делује лек.* — Ни́шта не пома́га ле́к што ми до́ктур пре́писа. **4.** Изр: — Пома́га Бо́г! (свакодневни поздрав: *Помаже Бог!*) Отпоздрав: — Бо́г ти помо́гал! Изр: — Што-е а̀рно Бо́г нека́ пома́га (*Да Бог да̂ бобро*).

пома́га се несв **1.** *помаже се, испомаже се.* — Да се не пома́гају како бра́ћа, ни́шта не би уработи́ли. **2.** *служи се помоћним средством.* — О́ди, ал се пома́га с тоја́шку.

помага́љка / помога́љка ж **1.** *мотка, тојага.* — Поне́си си помага́љку да те не напа́дну пцёта у го́рњу малу́. — Бес-помага́љку не поо́ди на пу́т. **2.** фиг *батина.* — О́н је за голе́му помага́љку. — Њему ни помога́лька не мо́ж да помо́гне.

помага́ње с гл им од *помага (се).* — Има́ овдё една́ жена́ за помага́ње ако ви затре́бе. — Без њо́јно помага́ње не би́ га јо́ш заврши́ли.

помага́ч м **1.** *помоћник.* — Тре́бе вој у́век помага́ч за распремењува́ње. **2.** фиг *мотка, тојага.* — Ће му и́гра едьн помага́ч ако се не све́сти на вре́ме.

пома́да ж *крема.* — Тре́бе си ку́пим пома́ду за лице́, понестала́ ми.

помадисува́ње с гл им од *помадисује се.* — Дьн вој про́јде у помадисува́ње. — Од то́ј њо́јно помадисува́ње до́јде ми да уштркљам.

помади́сује се несв *маже се кремом.* — Не мо́ж се помади́сује и рабо́ти у едьн ма́. — Са́мо се ти́ помади́суј кьд и́ма кои́ да те одме́ни у посьл.

пома́зни (се) свр *помилује (се), почува (се).* — У́зни дете́, па га ма́лко пома́зни. — До́јди да се пома́знимо. — Ча́с, ча́с, па се пома́зни низ они́ја ку́кови.

пома́је се свр *прошета се.* — Помаја́ се до го́рњу малу́ да ви́дим кво́ се рабо́ти.

пома́кне (се) / номькне (се) свр *помери (се), изађе.* — Кьд пома́кнемо на̀ћви, ће на́јдемо дети́њу игра́чку. — Не-це пома́кне ис-ку́ћу, ко да-е завр̀зан. — Не́ће ду́пе од огњи́ште да помькне, но ће изгори́ уз главњу́. — Те́шко, не мо́ж се помькне. — Помькни се по́натам да про́јдем!

помала́р м *онај који луња, скита по махали, селу.* — Голе́м помала́р, ни́кад га до́м не мо́ж на́јдеш. — Сви́ су они́ у вами́лију помалари́.

помала́рка ж *жена која скита по селу, која никада није кући.* — Ту́ј помала́рку не́ће на́јдеш до́м.

помала́рче с *дете које скита по селу.* — И дете́ све́ на њу́, са́мо ски́та то́ј помала́рче.

по́малечьк, -чка, -чко *омањи, омален.* — Па́нтим га кьд бе́ше по́малечьк. — Они́ја по́малечьк-е по́бистар, а ови́ја голе́мчьк нешто́ та́кши.

пома́лко прил *у малој количини.* — Да́ва вој на пома́лко. — Ма́лко, пома́лко и набра́мо се́но за стожьк. — То́ј се пи́е пома́лко.

пома́ми свр *дозове мамљењем.* — Пома́ми кокошке да им вр̀љим ца́ревицу.

пома́ми се свр *разбесни се.* — Помами́л се, па не зна́је кво́ рабо́ти, са́мо бесне́је.

помаци́ња (се) несв *помера (се).* — Све́ се помаци́ња накуд ме́не. — Ста́лно помаци́ња мећу́ у Широ́ку ба́ру.

помаци́ња́ње с гл им од *помаци́ња (се).* — За његово помаци́ња́ње тре́бу до́бри му́жи.

поме́ђу пред **1.** *између.* — Мо́ра да-е било́ нешто́ поме́ђу њи́, кьд ви́ше не ора́ту. **2.** Изр: — Кри́стос поме́ђу на́с (*Христос међу нама*). — Мо́ј поме́ђу ва́с (*каже се заваћеним странама*).

по́мен(а) м *говор, реч, глас, спомен.* — О то́м не́ма ни по́мен у пи́смо. — О[д]-Тико́мира из рабо́ту ни по́мена не́ма. — Ни по́мена од мо́ј ду́г.

поме́не (се) свр *спомене (се), изговори (се).* — Не́ма дьн а да те дете́ не поме́не. — А на́с, ра́дници, и не помену́ше. — Ка[д]-це поме́не о́н, тре́бе сви́ да се ди́гнемо, то́-е заслужи́л.

помењу́ва́ње с гл им од *помењује (се).* — О[д]-то́ј неје́ било́ ни помењува́ње.

помењу́је (се) несв *помиње (се), спомиње (се).* — Помењу́ју ли ме у село́ ел су ме забораи́ли? — То́ј се у ку́ћу не помењу́је. — Помењу́је се и сьг какьв је дома́ћин би́л. — Помењу́ју се са́мо по до́бро.

поме́ри (се) свр фиг **1.** *скрене, сиђе с ума.* — Помери́л с па́мет. — Помери́л се о[д]-зиму́с нешто́, неје́ бьш чаму́з. — Помери́л ма́лко. **2.** *угане зглоб.* — Помери́л но́гу, па шанта́ви.

пометѐ свр **1.** *смете нешто, почистити метући.* — Нека Драги́ња пометѐ ку́ћу. — Поме́ти тро́шке од оста́л. **2.** фиг *смутити кога, доведе кога у забуну.* — Поме́тоше ми тој женети́не дете́ са жени́дбу, те о́стаји шко́лу.

пометѐ се свр **1.** фиг *збуни се, смути се.* — Поме́те ми се дете́ з-бо́лес, едва́ за́врши ра́зед. **2.** фиг *прерачуна се* — Немо́ј се пометѐш у рачуни́цу, бо́ље по́јди за То́дора ка[д]-те про́си. — Поме́ла сам се, па не зна́м кво́ о́ћу.

поме́тина ж **1.** *постељица код животиња после порода.* — Отели́ла се Бу́ла, ал још неје́ изврљи́ла поме́тину. **2.** фиг *нерадна, мрзовољна особа.* — Едва́ се вуче́ тај поме́тина.

помија́к м в *помије.* — Спреми́ла неки́ помија́к за ручак. — Немо́ј се уда́виш у ти́ја помија́к!

помија́р м пеј *лош човек.* — На́м се смеје́, не ви́ди ка́в је о́н помија́р.

помија́рка ж пеј *неморална жена.* — И ма́ти вој бе́ше се́лска помија́рка.

помија́рник м *суд у коме се држе помије.* — Расипи цвик у помија́рник.

помије ж мн *прљава вода од опраних судова с остацима јела, напој за свиње, сплачине.* — Си́пи у кори́то за сви́ње ове́ј помије. — Па́зи да те не поеду́ сви́ње место помије (*ирон*).

помили́ свр *размили се, прећлави,* в *помилити.* — Помиле́ли бробо́њци прет-ку́ћу.

помилки свр *помилује.* — До́јди да помилкиш гу́ду.

помилте́је свр *прећлави, размили се.* — Помилтеја́ла гове́да по Чемерник. — Помилтеја́ле боровињке по Цеврљанку. — Помилте́ла јегличети́ја у Ро́вине.

помилти́ свр *буде препла̄вљен.* — Кьд помилти́ Чемѐрник с о́вце и говѐда, зна̄ш да-е дошло́ ле́то.

помѝне свр **1.** *издржи, истрпи, претрпи извесно време, састави крај с крајем.* — Данѝс поминýмо с едѝн ле́б, а за ју́тре да замесу́јем. — Овýј зимý поминýмо з-дрва́, ал за дого́дине ће дока́рамо по́више. — Ће поми́не с тѐј чеши́ре и овýј зимý. **2.** *проведе се.* — Убаво поминý куде же́нини. **3.** *прживи живо́т.* — Ми некако́ поминýмо, не бе́ше ло́шо, ал кво́ ће рабо́ту деца́ на ово́ј га́дно вре́ме?

поми́не се свр *издржи се, истрпи се.* — Ка[д]-це не́ма, мо́ра се поми́не с кво́ се и́ма.

поми́ња (се) несв *помиње (се), сломиње (се), сећа се ко.* — Це́л дѝн ла́цкам, неки́ ме поми́ња. — Ел ме поми́њају у село́? — Поми́ња те Драги́ња за некова́ дрва́ што вој несѝ докара́л. — Још се Ми́рко поми́ња по се́ла у Цр̀ну Тра́ву. — Поми́ња се и Ва́са како-е без ра́злог убива́л љу́ди у ра́т.

поми́њува́ње с гл им од *помињује,* **1.** *преживљавање.* — Прекара́мо живо́т све́ на поми́њува́ње и за ово́ј и за оно́ј. **2.** *сломињање.* — Не про́јде дѝн без њо́јно поми́њува́ње.

поми́њу́је несв **1.** *трпи у оскудици, тавори.* — Поми́њу́је некако́ бес-пла́ту и бес-пе́нзију. — Море́, о́н а́рно поми́њу́је. — Поми́њу́јемо, ете́, како бо́жљаци. — Поми́њу́је како бо́с по тр̀ње. **2.** *живи, живо̄тари, пролази.* — Уба́во поми́њу́је з-бабе́тку у село́. — Снаоди се и ова́ко́ј, и онако́ј, и поми́њу́је. **3.** *помиње, сломиње.* — Че́сто те поми́њу́јемо кьд ора́тимо од на̀ши у бе́л све́т.

помире́ње с *измирење.* — Били́ су на помире́ње, ал ни́шта није́ било́ о[д]-то́ј.

поми́ри (се) свр **1.** *измири се.* — Зава́ду се, па се поми́ру, није́ им пр̀ви пу́т. **2.** фиг *прихвати стање какво је.* — Помири́л се са[с]-су́дбину. **3.** фиг *раскрсти са живо̄том.* — Ћу га уте́пам, и онако́ј сам се помири́л са[с]-живо́т.

поми́та несв **1.** *поново чисти метући, мете.* — Не́ћу ја́ да поми́там после дру́ги што несу́ оме́ли како тре́бе! **2.** *омета, смета, збуњује.* — Не поми́тај ми дете́, нека у́чи. **3.** *меша, не зна.* — Поми́та па́дежи. — Поми́та рачу́њ.

поми́та се несв *збуњује се, прерачунава се.* — Поми́та се у рачу́н. — О[д]-цтра́ се поми́та, па не зна̀је кво́ рабо́ти.

помита́ње с гл им од *помита (се).* — Које го́ћ да рабо́ти, бес-помита́ње не́ће про́јде.

поми́ца (се) несв *помера (се), помиче (се).* — Поми́цај ду́пе да чи́ча се́дне. — Да поми́цамо клу́пе, сви́ да се́дну уз аста́л. — Поми́ца се како пужи́њак. — Помица́ се ми́ц по ми́ц докле не дојдо́ до преце́дника.

помица́ње с гл им од *помиша (се).* — Несѝм бил за помица́ње трлу́ иш-Чардаче́, ал гу они́ пома́коше у Бачѐвиште.

поми́цне (се) свр у дем знач: *помакне (се).*– Поми́цни торби́чку да се́нем. — Поми́цни тој шу́ле да не па́дне. — Поми́цни се, бре́, ма́лко, да мо́ж и дру́ги да уле́зну.

помла́ти свр **1.** *пребије.* — По́млати ги што су напраи́ла па́кос. **2.** фиг *намокри, накваси.* — По́млати ни ки́ша у Чемѐрник, бе[з]-за́клон. **3.** фиг *пообара све.* — По́млати ве́тар наћа́ске ошáв.

помодре́је свр *пойлави.* — Све́ помодре́је од љутину́. — Кьд ва́тим да га дре́њам, ду́пе ће му помодре́је о[д]-ћоте́к.

помо́дри свр *пойлави.* — Помодре́л од студоћу́. — Премлати́л се по пр̀с, па му но́кат помодре́л.

помодро́тина ж *помодрело место, модрица.* — Од кво̀ ти-е ова̀ј помодро́тина на ми̏шку? — Избѝле га свѐ некѐ помодро́тине по снагу́.

/помо́з Бо́г/ изр *поздрав при сусрету.* — Помо́з Бо́г, баба Стамѐно! (Бо́к ти помо́гал!)

/помо́зи/ у изр: **ни ро́д ни помо́зи Бо́г.** — Нејѐ ми ни ро́д ни помо́зи Бо́г.

/помо́ли се на Бо́га/ изр фиг *захвали Богу.* — Помо́ли се на Бо́га што те ти̏ја лу́ђа нејѐ утепа́л.

помољува́ње с гл им од *помољу(ј)е се.* — Ће ли чѐкамо помољува́ње на сљѝнце, ел ће и̏демо по мра́к?

помољу́е се / помољу́је се несв *помаља се, долази.* — Помољу́е се ведри́нка, ће да га одби̏је вре́ме за ју́тре.

помо́ри свр *потамани, уништи.* — Нека мори̏ја по́мори ни живи́ну.

помо́та свр *мота мало.* — Помо́тај и тѝ ма̀лко цѐвке, умори̏ла сам се.

помоћни́к м *клин или полуга на плугу за регулисање дубине бразде.* — Плу́г и̏ма два помоћни́ка: едѝн на ра̀лник, дру́ги на поста̀вак, а начи̏њају се на поте́глицу.

помо́ча (се) свр **1.** *помокри (се).* — Оно̀ј кучѝште па̀ по́моча ја̀буку. — Помоча̀л се на̀сред пу́т. — Ста̀ни да се Му́рџа (во) помо́ча. — Сто̀ј, во̀јско, да се чи̏ча помо́ча! — И̏ма га би̏ем докле се не помо́ча у чеши̏ре. — Помо́чам му се на њего́во има̀ње (*галата, галатење*). **2.** фиг *дигне руке, забатали.* — Помоча̀л се о̀н ода̀вно на шко̀лу. — Помоча̀л се на рабо́ту, па се ма̀је по село́ ко глуво́ ку́че.

Помо́чаница ж мтн *пашњак, шума, извор.*

помо́чка се свр у дем знач: *попишa се.* — Да и̏де да се помо́чка, па ће на лега̀ње.

помо́чка[1] ж *мокраћа.* — Ис-кошѐру му тече́ говѐђа помо́чка ди̏рек на пу́т.

помо́чка[2] свр у дем знач: *помоча.* — Ста̀нете да дете́ помо́чка.

помо́чко м **1.** пеј *онај који често мокри.* — Ста̀лно чѐкамо то́га помо́чка да изле́зне из гр̏мење. **2.** пеј *жустокљунац, недорасла особа за одређени посао.* — Ти̏ја помо́чко ће ти па̀ нешто́ помо́гне. — Куде́ дове́де помо́чка кьд с ову́ј рабо́ту не́ма бла̀гу ве́зу.

помочку́је несв *мокри с времена на време, помокрује се.* — Помочку́је цел пу́т докле смо оди̏ли.

помо́чља м пеј *попишанко.* — Помо́чљо, тѝ ли дојде́ да ми пра̀иш расправи̏ју?!

помочу́ља ж **1.** пеј *попишуља.* — Не мо́гу да и̏дем куде ту́ј помочу́љу, не ора̀тимо. **2.** фиг пеј *неуредна жена.* — Довѐл Арга̀ђија неку́ помочу́љу из рабо́ту, сѣл да гу ви̏диш ква̀-е. **3.** фиг *несносна дуготрајна киша.* — Ни̏како да ста̀не ова̀ј помочу́ља, це́л дѣн се ра̀сипа.

по́мре свр *поумире.* — Ста̀рци помре́ше, мла̀ди ото́ше, запусте́ село́.

помр̏жљак м *смрзнут камен, грудва.* — Немо̀ј се га̀ђате с помр̏жљаци, ће сце́пите гла́ву некому́. — Утепа́ си но́гу на помр̏жљак.

помр̏злица ж **1.** *велики мраз, кад је све залеђено.* — Изле́зо на помр̏злицу, премре́ о[д]-цту́д. **2.** *залеђена стаза.* — Па̀де на помр̏злицу те се у́тепа. **3.** *леденица, замрзнута грудва, камен.* — Га̀ђал деца̀ с помр̏злице да ги поте́па.

помр̏зне (се) свр *смрзне (се), заледи (се).* — Свѐ ће да помр̏зне на ову́ј студени̏цу. — Помрзну́ше деца̀ у шко̀лу. — Помр̏зло, не мо̀ж се о̀ди. — Помрзну́мо се у ла̀дну за̀другу. — Помрзну́ше се и о́вце у поја̀ту.

помр̏си свр **1.** *замрси.* — Немо̀ј ми помр̏сиш пређу́. **2.** фиг *раскине договор.* — Помрси̏ли рабо́ту и сѣг сва̀ки си-е за̀себно. **3.** фиг *донесе невољу, упропасти, спречи у*

науму. — Та̏ј жена̀ ће му помр̏си ко̀нци. — Не зна̀ју они̏ мѐне: ћу оти̏дем у о̀пштину да им помр̏сим пла̀н. — Помрси̏л им рачуни̏цу.

помрткӯје несв **1.** *мрда помало.* — Мустаћи̏ му помрткӯју, а о̀н се усмивкӯје чим ви̏ди Ру̏ску. **2.** *креће се помало.* — Помрткӯје ту̏ј по авли̏ју, око а̀мбар и кошу̀ру, ал за долѐк пу̏т нејѐ.

помрчѐње с *помрачење, сутон.* — Гледа̀ли смо помрчѐње сли̏нце кроз зача̏ђено ста̀кло.

помр̏чи (се) свр **1.** *смрачи (се), помрачи (се).* — Тама̀н си узѐл да рабо̀тиш, већ га помрчи̏ло. — Усрс[д]-дн̏ га по̀мрчи. — Помрчи̏ло се, едва̀ се ви̏ди. **2.** *изгуби свест, онесвестити се.* — Помрчи̏л му свѐс па̀дал, та се утепа̀л.

помрчува̏ње с гл им од *помрчује (се).* — Немо̀ј да чѐкаш помрчува̏ње, па да докару̏јеш говѐда, нѐго по ви̏дело.

помрчӯје се свр **1.** *смркава се, смрачује се.* — Почѐло се помрчӯје, а ми̏ још не прижѐмо. **2.** *губи свест.* — Чѐсто му се помрчӯје свѐс.

помӯтња ж *пометња.* — Кьд и̏звади пиштољ, наста̀де помӯтња у кафа̀ну.

помӯђује несв **1.** *мутити.* — Неки̏ го̀ре уз рѐку ва̀та ри̏бе и помӯђује во̀ду. **2.** фиг *помера (памет, разум).* — Почѐл да помӯђује с па̀мет. — Та̏ј рашчепӯља па̀мет им помӯђује.

попабли̏зи (се) свр *приближи (се).*– Понабли̏зи ми но̀жице да оши̏шам ово̀ј шиљѐже. — Понабли̏зи ми се да те шљо̀пим што си се почиша̀л.

понаблизӯје (се) несв *приближава (се).* — Понаблизӯј о̀вце накуде поја̀ту, доо̀ди вѐчер. — Понаблизӯј се наку[д]-цело̀, кьд по̀чне да мьглаи̏ви.

понава̀ли свр **1.** *нагне што на коју страну.* — Понава̀ли бу̏ре да иси̏пемо у вла̀шу раки̏ју. **2.** фиг *окрене стадо да пасе према неком објекту.* — Кьд по̀јде сли̏нце на за̀од, понава̀ли о̀вце накуде трлу̏.

понава̀ли се свр **1.** *искриви се, нагне се.* — Едьн сто̀г у сѐњак се понавали̏л. — Пло̀тови се све понавали̏ли. **2.** *наслони се, ослони се.* — Понава̀ли се на моѐ ра̀ме. — Понава̀ли се на мѐне да не па̀днеш.

пона̀вља несв *обнавља (разред).* — Ако пона̀вља, ћу га во̀дим у дунђерли̏к.

понавља̀ч м *поновац, који понавља разред.* — Они̏ја Бо̀син понавља̀ч ни свѐ по̀квари деца̀.

понављува̏ње с гл им од *понављује.* — У шко̀лу ви̏ше нѐма понављува̏ње.

понављӯје несв *понавља, не завршивши разред.* — Дру̏ги пу̏т понављӯје пѐти ра̀зред.

по̀нагоре прил *навише, мало горе.* — Кьд излѐзнеш по̀нагоре уз Дѐл, ће ви̏диш Па̀влову грема̀ду.

по̀пагорке прил у дем знач: *понагоре.* — По̀јдеш ли још по̀нагорке, ће до̀јдеш куде на̀шу ку̏ћу.

понагр̏би (се) свр *учини што погурених, грбавим, погури (се).* — Понагр̏би гу ма̀лко, како̀ си зденӯл ту̏ј ови̏рку? — Ма̀лко се понагрби̏ла, ал јо̀ште онако̀ј трчи̏, рабо̀ти.

попа̀да се свр *узнада се, пробуди се нада.* — Понада̀ се му̏ж ће до̀јде за Горѐшњак, ал не дојдѐ.

по̀надоле прил *мало ниже, наниже.* — Њо̀јна ку̏ћа-е по̀надоле, накуде доли̏ну.

понаду̏је се несв *нада се али није баш сигуран, има незнатну наду.* — Понаду̏је се ће му даду̏ пѐнзију. — Понаду̏је се да ће однеку̏д да му до̀јду некѐ па̀ре.

попаедѐ се свр *наједе се донекле.* — Понаѐдомо се да мо̀ж да издржи̏мо до во̀з.

по́нaзад прил *мало назад.* — Мо́ра се вр̀нете по́нaзад да гу на̀јдете.

понáспе свр *̄попогледа, ̄понавири.* — Понáспе да вѝди и́де ли кои́ ни[з]-сокáк.

понаспр̀не свр *̄погледа с времена на време,* в *̄понаспе.* — Да гу о́н не понаспр̀не, кои́ би вој помо́гал?

понаспр̑ња несв *̄погледује ̄повремено, навирује, ̄посећује кога.* — Понаспр̑ња гу с вре́ме на вре́ме.

понакр̀ми свр *накрми донекле, нахрани донекле ст̄оку.* — Понакрми́ сто́ку, па да и́демо куде Миро́ску.

по́нaовам прил *ближе овамо.* — До́јди по́нaовам да га вѝдиш, одо́тле се не вѝди.

по́нaонам прил *онамо, ближе онамо.* — Поте́рај ги по́нaонам, нека пасу́ по ладови́ну.

понáпне се свр *зайне мало јаче.* — Понáпни се бо́ље, мо́ж да га и поди́гнеш, го́лем си ти́ му́ж.

понáпоље *у клозе̄т, у заход.* — Отиде́ понáпоље. — Прикарáло га да и́де понáпоље.

по́напред прил *раније, ̄пре некога.* — Дојде́ о́н по́напред о[д]-те́бе. — По́напред ми је купи́л по́пке.

по́нaтам прил *мало даље.* — Поме́ри се по́нaтам. — По́нaтам, сьс туј косу́ од ме́не.

понаучи се свр *донекле научи.* — Докле се дете́ понаучи, па ће само́ те́ра коњи́. — Да понаучи, па ће до́јде да ти помо́гне.

поначи́ни (се) свр *уреди (се), до̄тера (се).* — Поначи́ни сла́му на гове́да да ле́гају у су́во. — Докле се ти́ поначи́ниш, тама́н да попи́ем ка́ву, па да ва́тамо нис-ти́ја Купи́нски ри́д.

по́ндраци м мн *̄пундравци* Oxyurus vermikularis. — Не мо́ж да седи́ на едно́ ме́сто ни мину́т, ко да и́ма по́ндраци у ду́пе.

понеде́лник м *̄понедељак.* — У понеде́лник се сва́ка рабо́та почи́ња да би гу заврши́л како тре́бе.

попекипу́т прил *̄понекад, ка̄ткад.* — Понекипу́т до́јде тако́ј на раки́ницу.

по́некња прил *̄пре ̄три дана.* — То́ј бе́ше по́некња, ако се не ва́рам.

понесе́ свр фиг **1.** *роди.* — Промаја́мо се до де́л, да вѝдимо како́-е жѝто поне́ло. **2.** *много роди.* — Поне́л ошáв ко на неку́ несре́ћу. — Поне́ло по́ље, стра́ да те ва́ти.

по́ниско прил *ниже, ниже од нижег.* — Тре́бе се снаведе́ по́ниско ако ће да га дова́ти.

попи́ша се свр *̄пољуља се.* — Нека́ се и о́н ма́лко пони́ша на твоју́ љуљáшку.

поно́си свр **1.** *носи мало.* — У́баво по́носи они́ја цемпера́к што му испле́то, па му ократе́. **2.** *носи што са собом.* — Кьд и́ду у рабо́ту поно́су си с њи́ га̑ђала, рану́, покри́вке и проме́ну.

поњáва ж *̄простирка.* — Тре́бе да изатка́еш едну́ поњáву за куде кре́вет.

поњавéтина ж ауг и пеј од *̄поњава.* — Врљи́мо ону́ј поњавéтину што смо покривáли коња́.

поњáвче с дем од *̄поњава.* — Куде́-е оно́ј поњáвче што бе́ше пред вра́та?

поњу́ши свр *кра̄тко олмӣше.* — Ће те поњу́ши Гри́вча, па ће те оста́и, и́ч се не бо́ј.

поњу́шка свр **1.** у дем знач: *̄поњуши.* — Не бо́ј се, нек те поњу́шка ку́тре. **2.** фиг *̄потражи.* — По́њушка сву́де по ку́ћу, кьд не најде́ кво́ тражи́, отиде́ си у водени́цу.

пообле́тӣ свр *обиђе, о̄пр̄чи.* — О́н, чове́к, пообле́те с ла́мпу око ја́буку, па се за́свери.

по́овам прил *ближе овој стр̄ани, наовамо.* — До́јди по́овам да ти нешто́ ка́жем. — Прима́кни се по́овам, што́ си се одолечи́л.

поо́дак м *о̄лазак.* — Есте́ спре́мни за поо́дак?

поодѣ́ње с гл им од *о̄оди.* — Ста́лно ка́сни с поодѣ́ње. — Не́ма поодѣ́ње докле све́ не сраб̄о́тимо. — На́близи се поодѣ́ње у шко́лу.

поо́ди несв **1.** *о̄лази, креће.* — Кьд печалба́р поо́ди ис-ку́ћу у раб̄о́ту мо́ра пред вра́та да прери́пи лопа́тицу са жа́р, секи́ру са сечи́во нагор и сто́вну с во́ду и да ре́кне: „Прерипи́ о́гењ, не изгоре́ се; прерипи́ секи́ру, не посе́ко се; прерипи́ во́ду, не удави́ се!“. — Ка[д]-ће поо́диш у раб̄о́ту? — Три́ са́та како́ поо́ду, ни́како да по́јду. **2.** *п̄рошета, хода.* — Поо́димо ма́лко о́коло малу́ да ви́димо кво́ се раб̄о́ти. — До њи́ну ку́ћу тре́бе се по́дуже поо́ди. **3.** *хода кра̄тко.* — Но́ге га ви́ше не држу́, поо́ди, па се́дне.

поодмете́ свр *одмеће̄ донекле, по̄чистӣ површино.* — Чове́к ма́лко поодмете́ око ку́ћу, не че́ка да до́јду го́сти.

поодми́та несв *по̄меће̄ ме̄тлом донекле.* — Нека поодми́та гу́вно до вра́књицу да мо́ж да наса́димо вра́.

поодне́се свр **1.** *однесе све.* — Све́ што и́машемо од ала́т по́однесе и ра́здава на дру́ги. **2.** *однесе по̄времено.* — Поодне́сем им поне́кад и ба́ницу ел кола́чи.

поодно́си свр *однесе све.* — Орьл ни по́односи пи́лишта.

поодри́не свр *делимично уклони (снег, ђубре...).* — До́јде тако́ј у неде́љу да поодри́не око ку́ћу.

поодрињу́је несв *по̄времено уклања (снег, ђубре,...).* — Да о́н не поодрињу́је до изво́р, не би зи́мени могли́ ни до во́ду да до́јдемо.

поо́дује несв **1.** *о̄лази, креће.* — Још ма́лко па поо́дују за Чоба́нац. — Три́ са́та поо́дују, ни́како да по́јду. **2.** *хода нервозно около,* в *уодује.* — Поо́дује око ку́ћу, ни сам не зна́је за кво́. — Немо́ј око ме́не да поо́дујеш, не мо́гу те гле́дам.

поока́ньче ж *боца од по̄ла оке.* — Што́-е за на́с шести́на едно́ поока́ньче?

поока́ш м в *пооканьче.* — Попи́мо поока́ш докле си река́л бри́тва.

пооми́је (се) свр *умије (се) мало, по̄вршино.* — Што не пооми́је оно́ј дете́, него о́ди онако́ј дрљаво. — Пооми́ј се ма́лко, па да и́демо да докару́емо сно́пје док неје́ савну́ло.

поопе́ре (се) свр *о̄пере (се) донекле, по̄вршино.* — Поопе́ри ми ови́ја ве́ш, мло́го се упрчави́л. — Што́ се ма́лко не поопе́ре, него и́де ко нека́ смр̄дла?

поора́ти свр *по̄разговара.* — Сврни куде ме́не да поора́тимо ле́чка.

поости́не свр *охлади се донекле.* — Нека поости́не млеко́, да мо́ж да се пи́је.

поотва́ра свр *о̄твори све.* — Поо́твара ми и вра́та и про́зори, па ме замла́ти про́маја.

поотво́ри свр *делимично о̄твори, одшкрине.* — Поотво́ри вра́та да изле́зне ови́ја чу́р.

поотскр̄кне свр в *по̄о̄твори.* — Поотскр̄кни про́зор, шпо́рет мло́го зачури́л.

поочи́сти свр *делимично очистӣ.* — Она́ бар зна́је да поочи́сти ку́ћу, а ти́, кво́ ти́ зна́ш?

по́п м **1.** *свеш̄теник.* — Црнотра́вци су искара́ли попа́ јо́ш четере́с пр̄ву го́дину и јо́ш се неје́ врну́л, а они́ се оцели́ше по бе́л све́т да га на́јду. **2.** фиг *језгро лубенице.* — Ка[д]-цече́мо лубени́цу, де́да поеде́ попа́.

попага́ј м зоол *па̄пагај.* — Попага́ј, сьл пона́вља едно́ и́сто.

попага́јче с зоол дем од *по̄пагај*. — Мло́го во́ли да чу́ва попага́јче.

попа́да свр *па̄дне све*. — Наћа́с, од ве́тар, по́пада оша́в. — Попада́ше деца́ низ они́ја возни́к.

попади́ка ж в *по̄падија*. — Бе́ше на попчи́ла мло́го у́бава попади́ка.

попади́чe с хип од *по̄падика, по̄пова ћерка*. — С попади́чe сам ишла́ у шко́лу.

попа́нти свр *запа̄мти све*. — Куде́ ћу ви сви́ попа́нтим, несте́ ма́лко.

по́пара ж **1.** *јело које се спра̄вља од удробље̄ног хлеба у млеко или слану чорбу*. — Не мо́ж се жи́ви са́мо на по́пару. — Ци́цвара, по́пара, тр̀к ка́сарина изгоре́ (*ономатопеја војничке трӯбе*). **2.** фиг *наст̄рада, добије грдњу*. — Ће изеде́ до́м вру́ћу по́пару. — Искуса́л врелу́ по́пару.

попа́рак м в *по̄пара*. **1.** *јело, моча*. — Ће ти ба́ба зачѝс напра́и попа́рак. **2.** фиг *добије ба̄тине*. — Ду́пе ће му изеде́ попа́рак! **3.** у изр **ку́чка (му) изеде́ попа́рак** *изгуби па̄мет*. — Ку́чка ми изе́де попа́рак, не сети́ се да му ту́рим покро́в на гла́ву. — Не зна́је ви́ше ни́шта, ку́чка му изе́ла попа́рак.

попа́рен, -а, -о **1.** *пре̄ливен врелом водом*. — Дошли́ му ли́сје попа́рени. — Ка́шу ду́ва кои-е попа́рен. **2.** фиг *пре̄нераже̄н, изненађен*. — Побе́же онако́ј попа́рен о[д]-цра́м.

попа́реница ж **1.** *јело спра̄вљено од кукурузног бра̄шна, сира и јаја, слично пр̄оји*. — Ка[д]-до́јде, тра́жи да му испечѐм попа́реницу. — Попа́реницу смо прави́ли сьс про́јно бра́шно; подбр̀кам, па у тепси́ју ту́рим, иско́пам га с кашѝку, па га посѝпем сьс ма́з, сьс ма́сло, кво́ и́мам, а ну́тра си́рење с ја́јца. **2.** фиг *ба̄тине, грдња*. — Ви́дим ја́, ће му изеде́ ду́пе попа́реницу.

попа́ри свр **1.** *пре̄лије врелом водом*. — По́пари ме ма́з ис-каза́н. — Па́зи да не попа́риш ру́ке с ти́ја врела́ц. — Да́ј во́ду да попа́римо свињче́, па да га шу́римо. **2.** *по̄то̄пи у врелу воду*. — У́зни, па попа́ри су́в ле́б за сви́ње. **3.** *испере врелом водом*. — Да у́знеш да попа́риш ка́це за ко́мине. **4.** фиг *спржи*. — Слана́ све́ попари́ла компири́.

попа́ри се свр **1.** *озледи се врелом водом*. — По́пари ми се дете́ сьс ча́ј. **2.** *ожари се, испичи се*. — Не ди́рај покри́ве, цс попа́риш, па ће пла́чеш.

попаро́тина ж *о̄пекоти́на, ожарено ме̄сто*. — Ту́ри неки́ о́блог на попаро́тину да ти не излѐзну пли́кови.

попасе́ свр **1.** *испасе све*. — Попа́соше лебецка́ говѐда на́шу у́тринy. **2.** *мало напаса*. — Попасе́ говѐда два-три́ са́та, па ги вр̀не до́м.

попа́ц м зоол *зрикавац*. — По цѐл дн̀ цврчу́ попци́ на у́баво врѐме.

попивкува́ње с гл им од *по̄пивку(ј)е*. — Свако́ дн̀ попивкува́ње и отиде́ ардо́вче.

попивку́е / попивку́је несв *пијуцка*. — Попивку́е си и мој му́ж, ал до́ма. — Се́дну, па попивку́ју.

попипку́је несв *о̄пипава, повремено пипка*. — Научи́ло то́ј да попипку́је и куде му неје́ рабо́та.

попипува́ње с гл им од *по̄пипу(ј)е (се)*. — Бес-попипува́ње не би наши́л кључ у ти́ја мра́к.

попипу́е (се) / попипу́је (се) несв *о̄пипава (се), пипка (се)*. — Јо́ш попипу́је, не сме́је се опу́сти да о́ди. — Чим попипу́је, бр̀зо ће дете́ прооди. — Попипу́ј, да га напи́памо по мра́к куде ми испа́де кључ. — Попипува́ се по цѐпови да у́зне ке́су да пла́ти, па се пи́шмани.

попишко́ја м *онај који често мокри*. — Па́ ли ће че́камо то́га попишко́ју?

попишмани́ се свр *одуста̄не, по̄каје се*. — Попишмани́л се, не́ће пазари волови.

по́пке ж мн *папофне*. — Ћу ти ку́пим по́пке на пазáр у Власо́тинци.

попла́дне с *пойодне*. — До попла́дне ће собáлимо ржени́цу на Ви́тел.

попла́ши (се) свр *уплаши (се), заплаши (се)*. — По́плаши ни Ке́са у Баи́нску реку́. — Поплаши́мо се од шумарá, па побе́гомо у Мртви́це.

поплашува́ње с гл им од *пойлашу(j)е (се)*. — Сáмо с поплашува́ње ће ги но́ћу укáраш у ку́ћу.

поплашу́е (се) / поплашу́је (се) несв *плаши (се), задаје страх*. — Немо́ј да поплашу́јеш децá с те́ј при́че, не мо́ж си спу́. — Орьл сáмо поплашу́је коко́шке. — Напраи́л плáшило да поплашу́е пи́лишта. — Не́ сáмо што се поплашу́је, него у сáн бланéта о[д]-цтрá.

поплете́ свр **1.** *плеше мало*. — Попле́те мáлко цемпире́, па га о́стаи, болу́ гу ру́ке. **2.** *исплеше много*. — Што сам јá попле́ла цемпири́, на свáкога у ку́ћу по едьн годи́шњо.

попо́ва ложи́ца ж бот *мушка боквица* Plantago lanceolata L.

поподи́гне (се) свр *подигне (се) мало*. — Поподи́гни гредý да заковéм кушáк. — Поподи́гне се мáлко у крéвет, ко́лко да попи́е чáј, ал jóш је мароˊт.

поподи́за (се) несв *подиже (се) помало, устаје*. — Некá о́н поподи́за о́ску, а ти́ потýри трупче́. — Бо́лови попусти́ли, па се чи́ча поподи́за у[з]-штапче́.

поподизáње с гл им од *поподиза (се)*. — По поподизáње ви́дим да му-е ськ бо́ље.

попоје́ свр *запева мало*. — Áјде да попоје́мо мáлко, да се развесе́лимо.

попоје́де свр *поједе мало*. — Попоје́де, па торби́чку на рáмо и отиде́ у шко́лу.

попоју́е несв *пева с времена на време*. — Попоју́е го́ре у де́л, тако́ј ће га и нáјдеш куде говéда.

пополага́чке прил *лакше, лаганије*. — Да и́демо jóш пополага́чке, де́да не мо́ж да о́ди с нáс.

по́полак прил *полако, лаганије*. — По́полак, куде́ то́лко жу́рите?!

попоме́ри (се) свр *помери (се) мало*. — Попоме́ри ло́јтре под áјат да ги ту́ј не квáси ки́ша. — Попоме́ри се ле́чка да пронесе́м вре́ћу.

попонесе́ свр *понесе мало*. — Попоне́сеше и дете́ дрвља, ал не бе́ше кáдро, па си се́днеше на трупáц да ни гле́да.

попоранчке́ прил *нешто раније*. — Це ди́гнемо попоранчке́ да изле́знемо да жње́јемо.

попора́сне свр *порасше мало више*. — Кьд попора́сне ће бу́де у́баво девójче. — Ћу гу че́кам да попора́сне.

по́после прил *мало касније*. — До́јди по́после да поседи́мо док сраbо́тим око прашчи́на.

попотрчи́ свр *потрчи мало*. — Попотрчá по њи́, ал ги не могá сти́гнем, па одустáдо.

попра́и свр *поправи*. — Узе́ ће попра́и гребу́љу, па гу о́стаи бе[з]-зу́пци. — Кьд о́н нешто́ попра́и, мо́ж о́дма да га вр̀љиш.

попра́и се свр **1.** *поста боьи*. — Дете́-це попра́и, гаранту́јем. — Попраи́л се, сьг у́чи. **2.** *дода на тежини, угоји се*. — Попраи́ла се пе́т ки́ла, све́ вој отесне́ло. **3.** *пролеша се (време)*. — Ка[д]-це попра́и вре́ме, ће изле́знемо с косу́ у ливáду на Ви́тел.

попра́ља несв *поправља*. — Попра́ља пло́т, со́спе зиму́ске развали́ле тáрабе. — Попра́ља нешто́ у воденицу.

попра́ља се несв **1.** *по̄ста̄је бољи.* — На вре́ме се попра́љај докле несе̏м изгуби́л стрпље́ње. — Попра́ља се, слу́ша како и дру́га деца́. **2.** *о̄пора̄вља се.* — Попра́ља се са здра́вје, почео́л и на но́ге да стои́. **3.** *гоји се, дебља.* — Попра́ља се у ширѝну, нејѐ ви́ше ко шибљи́ка. **4.** *по̄бољшава се (време).* — Попра́ља се и вре́ме, ста́де ки́ша и сље́нце ће огра́не.

попраља́ње с гл им од *по̄пра̄ља (се).* — Од његóво попраља́ње не́ма ни́шта. — Ако-е попраља́ње то́ј што се угои́л ко свињче́, за дру́го не зна́м.

попрда́јс м шаљ *па̄радајз.* — Есте́ ли купи́ли за ба́бу попрда́јс?

попрди́ свр **1.** *гласно испусти́ гасове.* — Бе́ште од ње́га, ће ви попрди́. **2.** фиг *по̄беди́.* — Попрде́л ги сви́ у шко́лу они́ја Дра́гин иш-Чу́ку.

попрдо́ја м пеј шаљ *онај који често пр̄ди.* — Дошѝл па́ куде на́с де́дин попрдо́ја.

попрду́је несв **1.** *гласно испушта гасове.* — И́де и попрду́је. **2.** фиг *зановета́, закера.* — Нека́ си на башту́ попрду́је, немо́ј на ме́не?

попр̏жен, -а, -о **1.** *испр̄жен.* — Ћу ти напра́им ја́јца попр̏жена са си́рење да еде́ш. **2.** *озлеђен врелом водом, ва̄тром.* — Попр̏жен му пр̏с.

попр̏жено с *храна спремљена пр̄женьем.* — Спреми́ла сам ти попр̏жено да подру́чаш.

попр̏жи свр **1.** *испр̄жи.* — Попржѝ му два́ ја́јца и да́до си́ренце, ко́лко да се зала́же докле не оти́де до́м. **2.** фиг *изгори нечим врелим.* — По́пржи ми ру́ку с врела́ц. — Не прио́ди, ћу те попр̏жим с ма́шице.

попридаде́ свр **1.** *добије на те̄жини.* — Ће попридаде́ пе-ше̏с ки́ла до Божи́ћ. **2.** *дода још, прӣдода.* — Ако попридаде́ још нешто́ уз девојку, да ора́тимо од женѝлбу.

поприди́гне свр *по̄дигне донекле.* — Поприди́гни са́ндук да подме́стим треску́, да ле́гне како тре́бе. — Поприди́гни гла́ву да ти поту́рим ја́стук.

поприди́гне се свр *устане, о̄пора̄ви се.* — Поприди́гне се ма́лко, ста́не на но́ге, ал још неје́ ка́дар да о́ди. — Поприди́гни се, да ти под ја́стук наме́стим цр̏шку, да се зава́лиш.

попри́ка ж бот *па̄прика* Capsicum annuum. — Доне́со ис-Преде́не две́ вре́ће попри́ку.

поприкове́ свр *прикује овлаш или на брзину.* — Поприкова́ пло́т, ко́лко да не ула́зу о́вце у се́њак.

поприкр̏пи свр **1.** *закр̄пи овлаш.* — Поприкр̏пи ми кошу́љку да не бу́де ба́ш исце́пена. **2.** фиг *по̄прави, о̄прави ишто̄год.* — Поприкрпѝ око ку́ћу, и́де зима́, да не разно́си ве́тар цре́п.

поприкр̏пи се свр *снабде се донекле.* — Поприкрпи́мо се з-благоту́, ега́ истр̏камо некако́ ову́ј зиму́.

поприле́гне свр *прилегне по̄често.* — По обе́д си, бо́гме, поприле́гне.

поприраб̏оти свр *поради мало.* — Поприраб̏оти по нешто́ око ку́ћу, па се одма́ра.

поприсла́н, -а́, -о́ *слан више него што̄ треба.* — Тури́ по́више си́рење, па ми ба́ница дојде́ поприслана́.

попристе́гне (се) свр **1.** *обуче се боље.* — Попристе́гни се до́бро, нау́лице-е ла́дно. **2.** *захлади.* — Попристе́гло га, и́де зима́. **3.** *прӣштеди.* — Ће се попристе́гнемо, да га ишколу́емо. **4.** *по̄прави, о̄прави.* — Тре́бе да попристе́гнем кошару́ док неје́ дошла́ зима́. — Попристе́гни пло́тови да ги сне́г не пова́ли. **5.** фиг *примора, на̄тера на нешто.* — Попристе́гни га да у́зне књи́гу у ша́ке. — Да га несу́ попристе́гли, ни́шта не би́ призна́л.

попристе́кне свр *заиста колико, дође до одређеног имања и благостања.* — Кьд попристе́кнеш у ку́ћу, тьг мо́ж да ми́слиш и на лу́ксуз.

попрису́в, -а́, -о́ *донекле сув.* — Ле́б ми бе́ше попрису́в, па прав тро́шенице.

поприте́сан, -сна, -сно *тешњи но обично.* — Собиче́ ни-е поприте́сно, ал ће се сме́стимо некако́.

поприти́сне свр *притиснe не много.* — Поприти́сни каче́ ма́лко да се нале́гне си́рење.

попритре́бе свр *затреба каткад.* — Немо́ј га о́дма оста́љаш, мо́ш-ће ми попритре́бе дањс.

попри́ча свр **1.** *поразговара.* — Се́дну у за́другу да попри́чају о[д]-цва́шта. **2.** *исприча.* — Ја́ ћу ти попри́чам како-е било́ за вре́ме ра́т. **3.** *договори се.* — За то́ј ко́ньче ће попри́чамо ју́тре ка[д]-це ви́димо.

попри́че с дем од *поприка.* — И́згоре ме ово́ј попри́че.

попричетина ж ауг и пеј од *поприка.* — Оньуте́ се га́дно од ову́ј попричетину.

попри́чица ж дем од *поприка, папричица.* — Да́ј и ме́не едну́ ньу́ту попри́чицу.

попри́чка ж дем од *попричица.* — Узо́ ки́ло-два́ попри́чке. — Во́лим попржене попри́чке сьс ја́јца.

попрска свр **1.** *падне мало (киша).* — По́прска ки́ша ко́лко за аде́т. **2.** *попуца.* — По́прска бето́н без во́ду. **3.** *пошкропи, пакваси.* — Попрскај око ку́ћу да не изгори́ трава́.

попрскува́ње с гл им од *попрскује.* — Не́ма ки́ша, са́мо попрскува́ње.

попрску́је несв *ромиња (киша).* — Попрску́је три́ да́на, ни́како да се одби́је вре́ме.

попрсне свр **1.** *падне мало.* — По́прсну ки́ша колко да угаси прашинку. **2.** *пошкропи.* — Попрсни око ку́ћу да се не ди́за прашина.

попу́ди свр *најури, отера,* в *папуди.* — Све́ ми коко́шке по́пуди ја́стреб.

попу́зне се свр *оклизне се.* — Попузну́ се на ньи́згаво, па се забобика́ у ка́л.

попузњу́је (се) несв *клиза (се).* — Попузњу́ју га ови́ја опьнци, мо́ра да но́си штапче́. — Попузњу́је се нис-путиньче докле се слази у Село́.

попу́ни (се) *поправи (се), буде пуниј.* — Попуни́мо пресаци са жи́то. — Попуни́мо ру́пе на плевњу да не ду́ва.– Убавшко́ ти се попуни́ла жени́ца.

попу́ца свр *испуца.* — Попуца́ли цре́пови од голе́м сне́г. — Попуца́ше бу́ке од мра́з.

попу́че ж мн *папуче.* — Доне́л и на ба́бу из рабо́ту попу́че.

попу́чица ж *део кочнице на запрежним колима која прилеже уз шину точка.* — Кьд по́јдемо низ бре́г завр́ни попу́чицу.

попу́чка ж дем од *попуча.* — И́згуби ми се негде́ една́ попу́чка.

попу́шта несв **1.** *губи снагу, слаби.* — Почел да попу́шта, а бе́ше ја́к му́ж. — Попу́шта зима́. **2.** *проширује, чини лабавијим.* — Попу́шта каиш, све́ му отесне́ло. — Попу́шта ју́же на теле́ да пасе́ на по́широко. **3.** фиг *повлачи се, не противи се.* — О́н им у́век попу́шта, а ја́ не да́м.

попушта́ње с гл им од *попушта.*

попу́шти свр **1.** *ослаби.* — Мло́го попушти́л, скро́[з]-се спре́гал. — Попушти́ли му жи́вци. **2.** *пристане, повуче се.* — Кьд негде́ за́пне, ако-е до ње́га, о́н попу́шти. — Ка[д]-це посва́ду, о́н ће да попу́шти. **3.** *олабави.* — Попу́шти, попу́шти, па притегне. — Попу́шти ми о́швице да мо́гу да ди́шем. **4.** фиг *престане бол, умине бол.* — Попушти́ли га зглобови, почел да о́ди. — Попушти́ла га главобо́лка. **5.** *појевтини.* —

Попуштила цена на живу вагу на стоку. **6.** фиг *ослаби хладноћа*. — Беше га попуштило, те искарамо ђубре са сане.

попче́ с **1.** хип од *поп*. — Пратили ни неко попче да ни свети воду. **2.** *попов син*. — Идеше с мене у школу и едно попче.

попчи́л м шаљ *поп*. — Нема га да дојде попчил да свети водицу.

поработи свр *ради мало*. — Дојдо да малко поработим око кућу, па се вратам у дунђерлук. — Ће ми поработиш неки да[н]-на кућу.

поравња свр *поравна*. — Требе добро греде да поравњаш, кьд ковеш каратаван. — Овуј зевњу да поравњате на пут.

поравња се свр **1.** *изравна се*. — Ако се не поравња бетон под либелу, како ће тураш патос? **2.** *изравнају се на суду, договоре се*. — Поравњали се на суд.

/поради́ себе/ изр в *попаполе*. — Требе да излезне поради себе.

пора́ђај м *порођај*. — Имала-е тежак порађај, едва-е прескрцала.

поразбива (се) свр *разбије (се) све*. — Онај лудајка ич не води рачун, поразбива паниће по кућу.– Поразбивале се деца нис-тија возник до школу.

поразбо́ли се свр *разболе се сви*. — Цел њин разред се поразболе́л.

поразболе́ва се свр в *поразболи се*. — Разболи ли се едьн, куде нас се сви поразболе́вају.

поразглеђу́је несв *разгледа повремено, гледа кришом*. — Момак гу поразглеђује, а она ко да га не примеђује. — Добро поразглеђуј докле неси дал паре.

поразда́ва свр *разда све, даде све*. — Имаше пуно алат, па поразда́вала како отиде у пензију.

/пора́зи/ свр *убије* у изр: **Го́спод га пора́зи́л** *убио га Бог*. — Господ га поразил куде се натоврљал насред пут.

пора́ни свр **1.** *урани*. — Пораними преко Чобанац, на Бистрицу, за у Власотинци. **2.** *нахрани*. — Докле поранй свиње и кокошке, едва доби ред да замесим леб.

по́раначке прил *нешто раније*. — Требе се пойде пораначке докле неје́ огреjало сльнце.

по́ранке прил *раније*. — Да не пойдомо поранке, заватила би ни киша.

по́рано прил *раније*. — Неје га падало, ал едну годину порано-е пошьл у школу.

по́ранчке / по́раншке прил *раније*. — Докарај си говеда поранчке да измузем краве за видело. — Поранчке се врните о[д]-цобор, не чекајте мркли мрак.

пора́сне свр *порасте*. — Докле су малечка, деца леб еду, кьд порасну, душу поеду. — Кьд порасне, ће видиш: исти баштa.

по́рба свр *попије гласним сркањем*. — Сипа му, он часком порба шумадински чај, па отиде накуд Мејане.

поре́ва несв *повраћа*. — Кьт поеде бајато одма поре́ва.

поревање с гл им од *порева, повраћање*. — Три дьна не еде због поревање.

порежи́ја м *порезник*. — Откараше му порежи́је јунца́ трећака́.

порези́ли се свр *обрука се*. — Буди уштиван, немој да се куде људи порези́лиш.

пореме́нти свр *поремети*. — Не дирај, немој нешто да му пореме́нтиш, па да те ружи.

пореме́нти се свр *дође у ненормално стање, полуди*. — Поременти́л се нешто, па не знаје кво орати, а кво работи. — Ко малечьк падал ис крушку, па се поременти́л.

Поре́чане с *заселак у Новом Селу*.

пори́не свр **1.** *очисти све лопатом.* — Дањс да пори́неш оно́ј ђу́бре ис кошáру. **2.** *чисти мало, чисти неко време.* — Поринýли мáлко снéг око кýћу, па баталúли, ватúли да се грýдвају.

поринкува́ње с гл им од *поринкује.* — Такво́ поринкува́ње, такву́ рáдос кьд им баштá дојдé, несьм видéла.

поринкýје несв у дем знач: *поринтује.* — Поринкýје ждребé око кобúлу.

поринува́ње с гл им од *поринтује.* — Дојдóше децá и[з]-шкóлу свé с поринува́ње.

поринýје несв *пескаче.* — Поринýје од рáдос. — По цéл дьн поринýју јагањчетúја.

поритува́ње с гл им од *поритује.*

поритýје несв *ритне повремено.* — Детé да не прúоди куде кобúлу, поритýје, да га не утéпа.

пори́ца (се) несв *пориче (се).* — Пори́ца да гу-е тьг видéл на ва́шар. — Ка[д]-це ка́же, не пори́ца се, рéч се држи́.

пори́ца́ње с гл им од *порица (се).* — Нéма пори́ца́ње, него́ како́ смо ората́или. — Куде њéга нéма пори́ца́ње, мáкар му не пасува́ло.

поровé свр фиг *поплаче, заплаче мало.* — Остáи га, ће поровé, па ће престáне.

по́род м **1.** *пороћај.* — Жена́ му чéка на по́род. **2.** *потомство.* — Она́-е еди́ни по́род о[д]-тéтку Рáнку.

породи́ља ж *породиља.* — Ће и́демо на ба́бине куде породи́љку.

поро́жак м *мали рог, рог који се појави после окрњеног рога.* — Врзá гу за поро́жак, да се не ри́та кьд гу музéм.

поро́же с *уже,* в *јуже* (Преслап). — Вр̀жи кра́ву с поро́же за колáц, па нека пасé.

поро́пће свр *покрца, поједе хрскајући.* — По́ропћа ли ја́буку? — Кьд па́дне ошáв, сви́ње га зача́с поро́пћу.

поросува́ње с гл им од *поросује.*

поросу́је несв *сипи кишица,* в *проросује.* — Цéл дьн поросу́је, не дáва ни да жњéјемо. — Си́тна ки́ша поросу́је, пот ко́жу се увла́чи.

пору́ча свр **1.** *поједе све.* — По́руча свé ис-пани́цу, ни́шта на нáс не о́стаи. **2.** *мало поједе.* — По́руча ко́лко да му чи́ни адéт.

пору́чи свр **1.** фиг *поздрави, позове, поручи.* — Поручи́ла ти мáма да до́јдеш у недéљу на ба́бине. **2.** *однесе поруку.* — Пору́чи на Милéнка да ми до́бро оклéпа рáлицу.

пору́чка свр *поједе (дете).* — Сьг ће детéнце да ми пору́чка да га не боли́ мешúнка.

поручува́ње с гл им од *поручује.* — Залу́д моé поручува́ње кьд ме о́[н]-не слу́ша и́ч.

поручу́је несв *поздравља.* — Кво́ ми поручу́је баштá из рабо́ту? — Трúпут вој поручува́ да до́јде, вапúр жена́ још не дојдé.

пору́ши се свр фиг *пропадне, нестане, изнемогне.* — Она́ се, од његóву смр̀т, то́лко порушúла да-е пропáла свé. — Ту́ј го́дину сам се била́ порушúла, свé сам се била́ осушúла.

по́с м *пост.* — Кьд је по́с и́ма да-е по́с, да се зна́је. — По́с му детúњи (*псовка*)!

посабе́ре свр *донекле сакупи.* — Посабéри овéј попадáле слúве, да ги не гáзу говéда докле ги не отресéмо и обéремо.

посабе́ре се свр фиг *дозове се памети.* — Посабéри се мáлко, не ви́диш ли кво́ рабо́тиш.

посаби́ра свр *донекле скупи.* — Ја́ ги посабира́, ал оне́ па́ попада́ле.

посађува́ње с гл им од *посађује.* — Све́ смо спреми́ли за посађува́ње компири́.

посађу́је несв *сади.* — Овде́ ће посађу́јемо компири́, а на Послони́ште се́јемо ове́с.

поса́кне се свр *маши се за шшо.* — Посакну́ се да гу ва́тим за ру́ку, ал ми се она́ и́змаче. — Поса́кни се, па са́м нешто́ у́зни, немо́ј да че́каш да ти ја́ све́ прино́сим.

посакри́ва свр *сакрије све.* — Посакрива́ пи́сма од му́жа да ми ги ни́ки не на́јде.

посакри́је свр **1.** *сакрије све.* — О[д]-деца́ мо́ра све́ да посакри́је, да не дова́ту и поеду́. **2.** *склони да није баш на оку.* — Посакри́ј ти́ја дроњци́, не мо́ра сва́ки да ги ви́ди.

по́сал / посе́л м *йосао.* — Од ју́тре те че́ка посе́л, не́ма ви́ше излегува́ње. — Ако не́ћеш у рабо́ту, а́јд на поса́л, на њиву́.

по́сан, -сна, -сно **1.** *без масши, без хране живошињског йорекла.* — О[д]-ци́г ће еде́мо по́сан пасу́љ. — По́сно се еде́ на посши́. **2.** фиг *дан без жене.* — Даньс му-е би́л по́сан дьн.

поса́пне се свр *сйошакне се, сайлеше се.* — Посапну́ се на ко́рењ, замалко да си иска́рам о́чи. — По́сапну му се коњче́ и о́н слете́ преко гла́ву.

посаче́ка свр *йричека мало, йричека извесно време.* — Посаче́кеј докле си Симади́ја оти́де, па ће ора́тимо и о[д]-то́ј!

посва́ди (се) свр *йосваћа (се), завади (се).* — Ће посва́ди две́ о́чи у гла́ву (*зла особа*). — Це́ло село́ ће посва́ди, се́л њо́ј да бу́де до́бро. — По́свади ме тој ђу́бре с етрву. — Посади́ли се још њи́ни ста́ри, па и они́ не ора́ту.

посви́ри свр *йосвира мало.* — Дојди́ на седе́ньку, ће бу́де Ра́дован да ни посви́ри у дуду́че.

посви́рка свр у дем знач: *йосвири.* — Нека посви́рка ма́лко у музи́ке, па ће ти ги вр̀не.

посвиркува́ње с гл им од *йосвирку(ј)е.* — По посвиркува́ње би река́л да-е Стоја́нча говеда́р.

посвиркује / посвиркује несв *засвири йовремено.* — Посвиркује момьк куде говеда, ти́ ли га не чу́еш?

посво́јче с *усвојено дейе.* — Не́мају деца́, па чу́вају посво́јче. — Радоица им је би́л посво́јче.

посвр̀не се свр *ойорави се од болесши.* — Посврну́ла се ле́чка, ал јо́ш гу гу́ши.

поседи́[1] свр *седи дуже.* — Мои́ бра́ћа поседе́ше, па си оти́ше. — Поседе́ два-три́ дьна куде на́с, па отиде́ куде дру́гога ку́ма.

посе́ди[2] свр *оседи, йобели му коса.* — Ће му посе́ди коса́ ко на та́тка му́.

посе́дне (се) свр *зайоседне (се) небо, йојаве се облаци на заласку сунца.* — По́седну се не́бо мло́го р̀ђаво, ју́тре ће ки́ша. — Посе́днуше зао́дак црве́ни о́блаци, ју́тре це раздува ве́тар.

по́седни ли́с м *йоседовни лисш.* — Не́ма ни по́седни ли́с, а ви́ка да-е њего́во.

поседњува́ње с гл им од *йоседњује (се).* — По поседњува́ње не́бо мо́ж да зна́ш кво́ ће је ју́тре вре́ме.

поседњу́је (се) несв *зайоседа се заиад неба облацима на заласку сунца.* — У после́дњо вре́ме ста́лно га поседњу́је на зао́дак. — Поседњу́је се, не́ће је ју́тре како тре́бе, мо́ж се и раздува.

посеко́тина ж *рана настала од сечива.* — Сипа́ му раки́ју на посеко́тину, па гу превр̀за̀ сьс кр̀пу.

посела́р м пеј *онај што скита селом, луталица, беспосличар.* — Нѐће га ни́кад на̀јдеш до́м, о́н је посела́р.

Посела́рац м *човек из Села (Црне Траве).* — Баште́ вој-е Посела́рац, би́л је предузима́ч.

Посела́рка ж *жена из Села (Црне Траве).* — О́ће и она́ да бу́де Посела́рка, це ожѐни до́ле у Село́. — Прича́ла ми за њѐга она́ј Ста́на, Посела́рка.

посела́рка ж пеј *жена скитница, беспосличар.* — Та́ј посела́рка са́мо во́ди палати́ку.

посела́рски, -а, -о *оно што припада Посељарцима, односно Селу.* — Немо́ј у посела́рско да сече́ш.

Посела́рци м мн *људи из Села (Црне Траве).* — Посела́рци И́вићи су ни ро́д.

Посела́рче с *дете из Села (Црне Траве).* — Дове́л куде на́с на зимо́вину едно́ Посела́рче.

посе́ре се свр фиг *омаловажи, обезначи.* — На све́ што о́ћу да ураб̀о́тим о́н се посе́ре. — На све́ што смо напра́или, о́н се-е посра́л.

посе́рка ж *пролив.* — Вати́ла га посе́рка, држи́ га це́лу неде́љу.

посе́рко м **1.** *дете које још обавља нужду у гаће.* — Јо́ш је о́н посе́рко, не мо́гу га во́дим ни́где от-ку́ћу. **2.** фиг *слабић, кукавица.* — Не ви́кај то́га посе́рка, о́н н-уме́је да ко́си.

посеру́ља ж фиг *торокуша, опајдара.* — Посеру́ља, нашла́ ме́не да гала́ти, мо́ре, кьд гу ува́тим за она́ј чумбу́љ, и́ма гу све́ оскубе́м.

посе́стрима ж *жена с којом је обављено сестримљење, побратимова жена.* — Тре́бе да и́демо куде посе́стриму, ода́вно гу несмо́ виде́ли.

посе́ћа (се) несв *обилази (се), посећује (се).*– Ода́вно ни ни́ки не посе́ћа. — Посе́ћам ги овьг-оньг, кьд ме пу́т нанесе́ у село́. — Бли́зо су, па се посе́ћају че́сто.

посећа́ње с гл им од *посећа (се), посета.* — Отишли́ му у посећа́ње у бо́лницу.

посечо́тина ж *посекотина.* — На посечо́тину, ако не́маш кво́ дру́го, си́пи га́с, да не тече́ кр̀в.

поси́пе (се) свр *полије водом, посе, полије сам себи воду.* — Поси́пи де́ду да се оми́је. — По́сипа ме с врела́ц, та ме спла́ви. — Поси́пи се са́м, па се оми́!

поси́пка ж *предмет за посипање воде, лонче,* в *сапак.* — Узни поси́пку, па ме поси́пи да се оми́јем.

посипува́ње с гл им од *посипује (се).* — Ми́је се бес-посипува́ње, на кла́данац кьд доно́си во́ду. — Цве́ће тра́жи ста́лно посипува́ње. — Бес-посипува́ње не мо́ж се оми́је.

посипу́је (се) несв *полива (коме да се умије), полива се.* — Едва́ че́кам да ме Ђу́рђица ви́ка да гу посипу́јем да пе́ре ко́су. — Во́ди рачу́н како посипу́јеш цве́ће у гради́ну. — Ту́ри сто́вну ме̑ђу коле́на, па се са́м посипу́је и уми́ва. — Ма́ти се сама́ посипу́је кьд пе́ре ко́су.

поси́ра (се) несв фиг *омаловажава, неподашшава.* — Поси́ра се на све́ што дру́ги ураб̀о́ти, са́мо-е његово́ до́бро. — Поси́ра се на ту́ђо до́бро.

поси́ска свр у дем знач: *посиса.* — Да́ј јагњети́ја да поси́скају докле не пу́стимо о́вце ис трлу́.

поси́тнице ж мн *куће потрепштине, лампирнице, ситнице.* — Иде́ на Мејане по поси́тнице за ку́ћу.

поскáра свр *дотера ниже*. — Поскáрај óвце до рéку. — Поскáрај ми дрвá до пу́т.

поскрáти свр *донекле скрати*. — Поскрáти на дете́ кóсицу да му не и́де у о́чи.

поскубе́ свр **1.** *почупа све*. — Неки́ ни на̑ас поскýбал це́лу леју́ лу́к. — Поскýбло ми говéче свé компири́. **2.** *почупа мало*. — Поскýби сéно едно́-две́ нарýче, па нарáни јагњи́шта.

поскубе́ се свр *почупа се с ким*. — Галати́ше се, галати́ше, па се доватѝше и поскýбоше се.

поскупе́је свр *поскупи*. — Како́-е почéло да скупе́је, свé ће поскупе́је, не́ће и́ма квó да се кýпи с једну́ плáту.

поскупува́ње с гл им од *поскупу(ј)е*. — Почéло па́ поскупува́ње, да си кýпимо посúтнице што ни трéбу.

поскупу́е / поскупу́је несв *поскупљује*. — Лéб почéл чéсто да поскупу́је, трéбеше лéтос да кýпимо пóвишке бра̑шно.

поскуцкува́ње с гл им од *поскуцку(ј)е*. — Да́ј му да еде́, да не слу́шам ваздѝн његóво поскуцкува́ње.

поскуцку́е / поскуцку́је несв **1.** *повремено скичи (пас)*. — Кучéнце поскуцку́е, мóжда-е гла̑дно. **2.** фиг *моли, тражи*. — Како́ ти нејé жа̑л дете́ овóлко поскуцку́је да га у́знеш, а ти́ га о́пште не гле́даш?

поску́цне свр **1.** *сквикне понекад (пас)*. — Поску́цне, па се оћути́. **2.** фиг *пожали се, гласне се*. — У овýј кýћу ако не поску́цнеш, ни́ки те не́ће погле́да.

по́сла ж в *посао / посьл*. — О́трча у о́пштину по нека́ по́сла. — Раде́л би и ја̑ да за ме́не и́ма по́сла. — Која́ си по́сла има̑л у Га́ре, ако несѝ погаћа̑л ка̑це и бу́рићи?

послéђан, — ђна, -ђно **1.** *последњи, задњи*. — Дојдé послéђан, а пр̀ви узé. — Ако сам послéђан несьм и на̑јгор. — Тój ти-е послéђна цéна, ви́ше се не пога̑ђам. — Дошьл му послéђан дьн. **2.** *на̑јгори*. — Тój су ти послéђни љу́ди у село́. — И међу буда́ле-е послéђан.

послéђно прил *последње*. — Тój ти-е од мéне послéђно, ви́ше ти не ора́тим.

по́слем прил *после, касније*. — Тój ће по́слем да завр̀шимо.

Послони́ште с мтн *ливаде, пашњак, шума, извор*.

послужи́тель м *помоћни радник у школи, фамијијус*. — Во́јча Катари́нин бе́ше до́бар послужи́тель у шко́лу.

послужо́вник м **1.** *послужавник*. — Свé му но́су на послужо́вник. **2.** фиг *готован, лењивац*. — Свé о́ће да му-е на послужо́вник, сьл о́н да не мр̀дне з-ду́пе.

послу́ша свр *послужи кога, помогне коме*. — Сама́ сам остала́ и бо́лна, не́ма ни́кој да ме послу́ша. — Послу́ша ме дете́ из комшилька понеки́ пу́т, ал ре́тко.

послу́ша се свр *помогне себи, послужи себе*. — Легáл у кре́вет, не мо́ж ни за ово́чко да се послу́ша.

послушу́је се несв *испомаже се*. — Послушу́ју се, гу́рају кро[з]-ста́рос некако́.

посма́ли (се) свр **1.** *смањи (се) донекле*. — Посма́ли бр̀кало на сви́ње, мло́го еду́. — Остаре́ли, па се посмали́ли. — По́смали се вода́ у ре́ку, како́ ли ће те́ра воденѝцу? **2.** фиг *утиша*. — Посма́ли ра́дио, не мо́ж си од њéга ора́тимо.

посмаци́ња свр **1.** *поскида*. — Свé ћу им посмаци́њам га̑ће, па с пру́чку преко ду́пе. — По́смацињa они́ја ве́ш о[д]-ци́цу, ко да нејé чи́тава. **2.** *отпусти*. — Посмаци́њали ги од по́со.

посме́ва се несв *подсмева се*. — Посме́ва се на ста́ри. — Посме́ва се на сви́.

посмева́ње с гл им од *по̄смева се.* — О́н је ба́ш за посмева́ње. — Нејѐ за дру́го, но за посмева́ње.

посме́је се свр *кра̄тко, мало се смеје.* — Посмеја́мо се ма́лко о[д]-тѐј његóве смѐшке, па си отóмо.

посмете́ свр **1.** *оме̄те кога, онемогу́ћи у по̄слу.* — Ра́т га посме́те те не за́врши шкóлу. — Дојдѐ и посме́те ме, а у́баво сам си работи́л. — Не да́вај да те ни́ки посмете́ кьд рабóтиш. — Посмѐтоше ми ће́рку, те за једнóга, те за дру́гога и не о́жени се. **2.** *очӣсти ме̄тлом овлаш.* — Кобајаги посме́те око ку́ћу, а онó па шу́шљак кóлко о́ћеш.

посмете́ се свр *оме̄те се, изгуби се.* — Посмѐто се од њѐга, па погреши́. — До́јде такóј ча́с, човѐк се посмете́ и оти́де у а́ут.

посме́ши (се) свр *по̄стӣди (се), обру́ка (се), осра̄мотӣ (се).* — Та́ћија ако те не посме́ши пре́д ту́ђи љу́ди, нејѐ жи́в. — Да у́чиш до́бро, немо́ј ме посме́шиш куде учи́теља. — Посмеши́ се ма́лко кьд ми ре́че такóј. — Не́ћу да се посме́шим куде љу́ди, но-це обучѐм како тре́бе. — Посмеши́ла се, види́л гу ба́јка у кошу́љу.

посмешува́ње с гл им од *по̄смешӯје (се).* — Јо́ш га ни́ки нејѐ тепа́л за посмешува́ње, ал ја ћу́.

посмешу́је (се) несв *бру́ка (се), сра̄мотӣ (се).* — Куде сти́гне то́ј пцѐто, ту́ј ни́ посмешу́је. — Навѝкал да посмешу́је девójке. — Немо́ј ни́ посмешу́је куде при́етељи, ће му и́гра глоговѝк. — Сьл се посмешу́је с тој његóво цака́ње.

посми́та свр **1.** *кра̄тко оме̄та, сме̄та.* — Умѐје о́н да те посми́та кьд рабóтиш. — Не посми́тај ме! — По́смита ми ма́лко, па си, да́де Бо́г, оти́де. **3.** *очӣсти ме̄тлом.* — Пр̀во посми́та по ку́ћу, па тьг рабóти дру́го.

посми́та се несв *збӯјӯје се.* — Са́м се посми́та о[д]-цтра́.

посмита́ње с гл им од *по̄смита̄ (се).* — Ако о[д]-тѐбе нѐмам по́моћ, не тре́бе ми ни посмита́ње!

посмр̀кне се свр *засмркава се, по̄чне да па̄да мрак.* — По́смркну се, а ми́ јо́ш несмó збра́ли сѐно.

посмркњу́је се несв *по̄чӣње да се смркава.* — Пойтај с врзува́ње сно́пје, посмркњу́је се.

по́сно с *по̄сна храна.* — Цѐло лѐто истркáмо на по́сно. — Не би́ра о́н: по́сно, мр̀сно, са́мо да се наеде́.

по́со м в *по̄сал,* в *по̄сла.* — Бѐга от-по́со ко шаро́в од мо́тку. — Ниедьн по́со му не пасу́је.

пособа́ли свр *по̄обара.* — Пособали́ што-е требáло да оба́љам, па сѐдо да преда́нем. ▪ трп прид **пособа́лен,** -а, -о *по̄обаран.* — Свѐ бу́ке пособа́лене у Чардаче́.

пособа́ља свр *по̄обара.* — Вѐтар по́собаља оша́в у авли́ју. — Пособа́ља бу́ке, па ги оста́и да презѝму. — Сва́ деца́ о́н пособа́ља, ти́ја Риста́ћијин ону́к.

поспа́ра несв *шѐди на храни док је́де.* — Је́ђ по́више ле́б, поспа́рај слани́ну. — Поспа́рај, па ће ти трай два́ дьна, ви́диш како ма́ти поспа́ра.

поспара́ње с гл им од *по̄спара.* — Цѐл ве́к прове́до у поспара́ње, ни́ка[д]-це не наје́до како тре́бе.

поспечали́ свр *зара̄ди незна̄тно.* — Поспечали́л нешто́, ал не́ма за ле́бац да прека́рамо зиму́. — Кьд поспеча́лим, ћу ти пра́тим па́ре за јунца́.

по́спи свр *по̄спава, одспава мало.* — Не мо́ж а да не по́спи по обе́д. — Дете́ у пла́дне тре́бе да по́спи, да мо́ж да се деја́ни до ве́чер.

поспре́ми свр *уреди, припреми, повриши главне послове.* — Поспре́ми ку́ћу, ће до́јду го́сти. — Докле стова́риш дрва́, ја́ ћу нешто́ поспре́мим за еде́ње.

посрабо́ти (се) свр *заврши (се) главни део посла.* — Да посрабо́тим, па да у́знем куде́љу у ру́ке. — Посрабо́ти́ око ку́ћу, ал ме још че́кају рабо́те. — Све́ на ме́не че́ка, ни́ки не́ће да ми посрабо́ти. — Едно́ се посрабо́ти, че́ка те дру́го, не мо́ж да да́неш.

посрабоћува́ње с гл им од *посрабо́ти.* — Да је́ посрабоћува́ње по ку́ћу, откъ́д би ја́ узе́ла ср́п у ру́ке.

посрабоћу́је несв *завршава послове у више махова.* — Не мо́ж да посрабоћу́је сѝл га оми́тају.

посра́мен, -а, -о **1.** *пости́ђен.* — Отиде́ посра́мен. — Због ње́га сѝг су сви́ од ро́д посра́мени. **2.** (само ж род) *обешчашћена.* — Запе́л ће у́зне посра́мену девојку. — Посра́мена жена́ му-е у ку́ћу.

посра́ми (се) свр *пости́ди (се).* — Во́ли да посра́ми сва́кога ако му се даде́ при́лика. — Што во́ли жену́ да посра́ми, то́ј ни́где не́ма. — О́ће да ме посра́ми пред на́род. — Посрами́л се како́-е то́ј чу́л, па си отишѝл до́м. — По́срами се девојче, па за́руца.

по́сран, -а, -о фиг *унижен.* — Отиде́ си до́м онако́ј по́сран.

посред пред *по средини.* — Га́зи посред ора́ње. — Ошину́ло га посред грби́ну, па се укочи́л.

посре́ди (се) свр *уреди (се), донекле (се) среди.* — У́зни, па посре́ди ку́ћу ма́лко, ви́диш ко́лко-е запу́штена. — Посре́ди се, немо́ј таква́ саба́јле по малу́ да ски́таш.

поста́вак м *доњи део плуга који се вуче по земљи*, в *стан*[2]; в *пе́тица.* — Поста́вак ви́камо и подло́га ел поста́вник.

поста́вен, -а, -о **1.** *поста́вљен, спре́мљен.* — Све́-е поста́вено за обе́д, је́лате за со́вру. **2.** *обложен, поста́вљен тка́нином.* — Сѣг ти-е су́кња до́бро поста́вена. **3.** фиг *именован.* — Би́л је поста́вен за пи́сара у о́пштину.

поста́ви свр *стави поставу на сукњи, капуту...* — Поставѝла сам су́књу за зиму́.

поста́ви се свр *уклопи се.* — Је́ је умеја́л да се поста́ви како тре́бе у предузе́ће па га замрзе́ли.

поста́вник м в *поставак* (Добро Поље).

поста́ен, -а, -о / **поста́јен**, -а, -о в *поста́вен.* — Поста́ен је но́в учи́тељ. — Би́л поста́јен за нача́лника у о́пштину.

поста́и / поста́ји свр *поста́ви.* — Нека поста́и оста́л, о́дма ће до́јдемо.

поста́и се / постаји се свр **1.** *поста́ви се.* — Још тре́бе да се поста́и о́града. **2.** *заузме одговарајући став, однос према коме.* — Је́ умеја́л да се поста́ји пре́ма ма́јстори. **3.** *именује се.* — Ће се поста́и дру́ги учи́тељ на деца́.

поста́ља (се) несв **1.** *поста́вља (се).* — Поста́ља ро́гови на ку́ћу. — Ће поста́љају бандере́ за стру́ју. — Поста́љај обе́д, цр́комо гла́дни. — Поста́љају се це́вови за во́ду. **2.** фиг *заузима став, именује (се), издаје (се), намеће (се).* — Сами́ ће поста́љају прецедника на за́другу. — Како́ се то́ј поста́љаш према сестру́? — Поста́ља се тако́ј како да-е о́н нека́ ли́чнос, неки́ дрма́тор.

поста́љање с гл им од *поста́ља (се).* — Ни́ки ме је́ пита́л за поста́љање бандеру у мо́ју авли́ју. — За поста́љање прецедника ће се пи́та на́род.

постањува́ње с гл им од *поста́њује.* — От постањува́ње до сѣг така́в се чове́к је́ роди́л.

постању́је несв *по̄ста̄је, бива.* — Из дӣн у дӣн постању́је сво́ ладни̏је. — Од ребрња̄ци̏ по́сле постању́ју жа́бе.

постаци̏ња несв *по̄дста̄кне, наговара, хушка.* — Постаци̏ња дека̀ да се те̏пају. — Во́ли да постаци̏ња петло́ви да се би́ју.

постаци̏ња́ње с гл им од *по̄ста̄ци̏ња.* — Ребну́ли га у су́д за постаци̏ња́ње да се же̏не те̏пају.

поста̏ше свр *одсто̄ји, нарасте.* — Нека ле́б поста̏ше па да га премесу́јем за у цре̏пњу.

посте̏гне свр **1.** *сте̄гне мало ја̄че.* — Посте̏гни ма́лко ти̏ја шра́в да се не одврти́. — Посте̏гни колан да држи́ самар. **2.** фиг *дисциплӣнује, по̄ста̄не стро̄жи.* — Ако мо́ж да га ма́лко посте̏гнеш да бо́ље у́чи. **3.** фиг *по̄пра̄ви, окро̄ји, среди.* — Тре́бе посте̏гнем кро́в док несу́ поче́ле ки́ше да не прокишњу́је. **2.** у изр **посте̏гне ка̄иш** *преште̄ди.* — Посте̏гните ка̄иш докле не до́јде про́лет да по́јдем у рабо́ту.

посте̏гне се свр **1.** *до̄бро се обуче.* — Посте̏гни се до́бро, нау́лице ци́ча зима́. **2.** *преште̄ди.* — Посте̏гните се ма́лко докле не зарабо́тим неку́ пару́.

посте̏кне свр *заузме, дође до одређеног имања и благостања.* — Докле посте̏кнем ма́лко па́ре, па ћу ку́пим још једно́га јунца̀ да га спа́рим з-Га́љу.

посте̏ље свр **1.** *по̄стре.* — Посте̏љи ћилими́ на пре́мет да се ветре́ју. — Посте̏љи ми гу́ње у ла́д да кле̏пам косу́. **2.** *намести лежај.* — Посте̏љи кре́вет да го́сти ле́гају. **3.** фиг *намести по̄дину за сто̄ку.* — Постеља́ на гове̏да, мо́ж да ги ука́раш у коша́ру на ле́гало.

посте̏љка ж *прекривач, по̄кривач од вуне изатка̄н на разбоју,* в *ирга.* — Ко́лко сам са́мо посте̏љке натка́ла, кра́[ј]-и бро́ј им се не зна́је. — Покри́вају се још с мое́ посте̏љке.

постељува́ње с гл им од *по̄стељу́је.* — И́мам посте̏љке за постељу́вање на кре̏вети. — Накоси́мо тро́ја ко́ла па́прат за постељува́ње на гове̏да.

постељу́је несв **1.** *по̄стире.* — Постељу́је цр̀гу на дете́ у ладови́нку да се и́гра. **2.** *спрема лежај.* — Постељу́ј сла́марицу да ле́гамо. **3.** *ставља по̄дину за сто̄ку.* — Постељу́је па́прат у поја́ту на гове̏да.

посте̏ње с *по̄ст, уздржавање од масне хране.* — И без пости́ куде на̀с је посте̏ње.

пости́ м мн *по̄ст, дани по̄ста.* — Од дањс су пости́. — Ка[д]-цу голе́ми пости́ о́бавезно смо пости́ли, несмо́ блажи́ли.

пости́гне свр **1.** *усе̄, заврши по̄сао.* — И работи́ли смо сво́, и па́ смо могли́ да пости́гнемо да оти́демо на собо́р. — Ни́како да пости́гнем да сработим по ку́ћу, па да трчи́м на трлу́. **2.** *суста̄гне.* — Ко́лко бр̀зо загр̀ља компири́, не мо́ж гу пости́гнемо.

пости́за несв **1.** *усе̄ва, по̄стиже.* — Пости́за сво́ са́м да уради, а ми́ не пости́замо. — Ви́ше не пости́зам да сработим, ста́рос ме сапи́ња. **2.** *буде довољно, доста̄иже.* — Некьд ни-е едва́ пости́зал едьн ле́б за ручак, сьг ни ве̏ћем прести́за.

пости́за́ње с гл им од *по̄стиза.*

пости́лак / пости́љак м (мн **пости́лци / пости́љци**) *пла̄тно, по̄стирак, пелена напра̄вљена од кро̄пе.* — Умо́тај дете́ у пости́лци и вр̀жи с пово́ј да га но́симо куде до́ктура. — Пр̀во ту́ри пости́љак у леле́јку, па тьг дете́.

пости́ља несв **1.** *по̄стире.* — Пости́ља ве̏ш да се су́ши. — Пости́ља пости́лци на пре́мет. **2.** *припрема лежај.* — Пости́ља кре́вет за спање̏. **3.** *ставља по̄дину за сто̄ку.* — Пости́ља на о́вце да не лежу́ у бра́боњци.

постиљање с гл им од *постиља, стере постељу.* — За постиљање на говеда задужен је Мика. — Овај крпара-е за постиљање на патос.

постиљка ж *оно што се простире стоци да лежи у штали.* — Еси ли турил постиљку на говеда?

постиљче с дем од *постиљак.* — Понеси и постиљче на дете кьд га носиш на њиву, да спи.

постине свр *постоји на хладноћи извесно време.* — Постинў малко на ладноћу, па се врнў, не могá га чекам.

пóстог м (мн пóстози) *део њиве који, радећи, обухвати један или више радника од дна до врха, деоница, дужица.* — Загрнумо два пóстога компири и балдисамо. — Кьд искáрам овија пóстог има се одмáрам у лад.

постогиња м *онај који радницима раздели деонице* („постоге“) *које ће на њиви радити.* — Постогиијо, брáле, огорéло јáре, / Не криви ми пóстог, убиће те Гóспод (*нар песма*)!

постóји свр *стоји мало.* — Постојá малко куде онўј крушку да видим како говеда пасў у Јéреницу.

пострви свр *просе, расе.* — Докле донéл жито, пóла га пострвúл.

пóстриг м **1.** *обичај заједничке стрижe оваца о Ђурђевдану.* — На исти дьн завршимо пóстриг óвце и прéмлазу. **2.** *одсецање косе детету на крштењу.* — Ка[д]-ће на детé прáимо пóстриг? **3.** фиг *шишање, подшишавање косе.* — Већéм си зрéл за пóстриг. **4.** фиг *замонашење.* — Пустúл кóсу ко да ће на пóстриг.

постригувáње с *стрижа,* в *постриг (1, 2).* — Викај гу на постригувáње óвце (*1*). — Довéди детé на постригувáње (*2*).

постри́же (се) свр **1.** *подшиша (се).* — Сьг ће те дéда пострижé, урáсал си ко пóп. — Нек се пострижé сам, да га ја не стрижем, има га оћупим. **2.** *ошиша овце око репа и испод стомака.* — Постри́гомо óвце óдма по Ђурђóвдьн, а лéтос ће ги шúшамо.

постри́жина ж *вуна лошег квалитета добијена стрижењем оваца око репа, између ногу и на трбуху.* — Постри́жину не кори́стимо за ћилими́, сáмо за черáпе и цемпири́ за дéду.

пострижувáње с гл им од *пострижује.* — Да искáрам свé óвце на пострижувáње?

пострижу́је несв *шиша, подшишује.* — Кой пострижу́је децá куде вáс? — Нека óн пострижу́је óвце, а ти збúрај вýну у цáкови.

постýпи свр *пође ка некоме или ка нечему.* — Пóступи накуде мéне, па се врну. — Пођдó, поступи́, и девójче наступи́ (*нар пес*).

поступкувáње с гл им од *поступкује.* — По поступкувáње се вúди да нешто с њéга нејé у рéд.

поступку́је несв фиг *нервозно хода.* — Што стáлно поступку́јеш, којá те мýчи невóља? **2.** фиг *лагано се примиче, не жури се.* — Нéће одмá да прúјде, но поступку́је полáк.

поступувáње с гл им од *поступу(ј)е (1, 2).* — Такво поступувáње с љýди нејé никад било како сьг (*1*). — Кój ће чека његóво поступувáње стýпку по стýпку, кьд н-умéје да пожýри (*2*).

поступу́е / поступу́је несв **1.** *поступа, ради.* — Н-умéје човéк с волóви да поступу́је, па тój ти-е. — Такój се не поступу́је с љýди. — Поступу́е ко да-е óн бóг. **2.** фиг *приближава се лагано.* — Што не прúјде, но поступу́је ко да се нешто плáши.

посувúтли свр *заковитла.* — Кьд вéтар посувúтли снéг, нúшта се не вúди.

посукљи́в, -а, -о *поводљив.* — Мло́го-е посукљи́в. — Посукљи́ва жена́ не мо́ж ку́ћу да држи́.

посукњу́је се несв **1.** *маша се, дохвата.* — Посукњу́је се дете́ да ва́не игра́чку. **2.** *тетура се.* — Посукњу́је се пија́н, ће па́дне.

посукува́ње с гл им од *посукује се.*

посуку́је се несв фиг *јури, трчи, пати за ким.* — Како́ те ја́ уда́рам са[с]-сука́љку, да се тако́ј по те́бе мо́мци посуку́ју (*бајалица*).

посу́не свр *пружи, да понекад.* — Посу́не на деца́ неку́ пару́ тако́ј кьд до́јде из рабо́ту.

посу́не се свр *маши се.* — По́суну се да у́зне ле́бац, па одуста́де, вика́ше га да изле́зне на́двор. — Посуну́ се за неки́ ора́, па ме у́кочи у кр̀ста. — По́суну се те́тка да те цу́не, а ти́ се и́змаче.

посу́че се свр *појури, потрчи.* — Немо́ј му́жа са[с]-сука́љку, ће се посуче́ нека́ кана́вка по њега.

пот пред **1.** *под, испод.* — Неса́м смеја́ла да и́дем по пу́т, но пот-коша́ру, крз-Дра́гишово, па у њиву́. **2.** *за време, у време.* — Пот-кра́ља се неје́ овако́ј у́баво живе́ло. — По[т]-Ти́та бе́ше по́боље но што-е сьг.

пота́вни свр *потамни, слрачи се.* — Потавне́ло не́бо откут Пла́ну. — Све́ ни-е оту́д потавне́ло. — У главу́ ми потавне́ло.

по́там прил *мало даље, подаље, тамо.* — Мр̀дни по́там да и чи́ча се́дне на ту́ј клу́пу. — Се́дни по́там. — И́ди по́там, што́ си се ту́ј наквеси́л?

по́таман прил *како треба, како одговара.* — Ни́шта му неје́ по́таман у ову́ј ку́ћу. — О́ће да му-е све́ по́таман, а ни́шта да не рабо́ти.

потама́ни свр *побије све.* — Мачо́р потамани́л пога́нци у а́мбар. — Орьл ни по́тамани пи́лишта.

по́тамке прил у дем знач: *потам.* — По́тамке, да се и ја́ присла́мчим ус-те́бе на тој клупиче́.

по́тамо клетвена реч *далеко.* — По́тамо му ме́сто, кака́в је! — По́тамо му ле́па ку́ћа, да га мое́ о́чи ви́ше не ви́ду. — По́тамо им било́!

пота́не свр *покрије, натопи.* — Кьд ја́ дојдо́, кр̀в од вола́ бе́ше потану́ла ону́ј тра́ву куде га Му́рца убо́л. **2.** *смири се.* — Изби́ше ги у но́ћ и ју́тро ни́шта, све́ потану́ло, изгину́ли до́ле, сьг ће Бу́гари...

по́танко прил **1.** *тање.* — Посте́льку си изатка́ла по́танко. **2.** *детаљно.* — И́сприча ми Ви́досова по́танко како́-е било́, ти́ и́ч ни́шта да ми не казу́јеш.

пота́пка свр **1.** *угази ногама.* — Пота́пкај сне́г, па ту́ри две́ нару́че се́но да еду́ о́вце. **2.** *потапше.* — Сва́кога пота́пка по ра́мо.

потва́ра несв *узвраћа реч, изазива,* в *повр̀ћа*[2] *(1).* — Не потва́рај ми ре́ч, ћу те уте́пам. — Ни́ки у ку́ћу не сме́је му потва́ра.

по́тег м *трзај при вучи,* в *на потег.*

поте́глица / поте́гљица ж **1.** в *гредељ,* в *ошиште.* — Поте́глица е криву́љеста та́м куде доо́ди ра́лник (Добро Поље). **2.** *самостална руда која служи за вучу бране или презање четверка.* — Зака́чи поте́глицу за брану́ да увла́чимо у Ива́новицу ора́ње.

поте́гљи свр **1.** *повуче.* — С четве́рак потегљи́мо бу́ку, па гу дову́комо за коруубу на До́льни кла́данац. — Поте́гљи ју́же да увр̀жемо се́но за ло́јтре. — Пову́ци, поте́гљи да га изгло́бимо из ба́ру. **2.** фиг *потегне, отпије, сркне.* — Поте́гљи ма́лко раки́ицу ис-кондир, не́ће те отру́е.

потéгне свр **1.** *запне, одлучи се.* — Потéгне чак и[з]-селó усред нóћ, па дóјде дóм. — Потéгал из рабóту на свáдбу на побрáтима. — Потéгал ис-пúзду мáтерину, па куде нáс. **2.** *позове у помоћ.* — Како гóћ ýзнеш, мéне ýвек потéгну кьд им нештó потрéбе. **3.** фиг *узме, ухвати, понесе.* — Потéгне ме брáт на кркáче, па у бóлницу. **4.** фиг *баци, замахне, насрне, навали, удари.* — Пóтегну кáмен на мéне, ал прóмаши. — Пóтегну тьг и с тојáгу, ал му гу увати.

потéжник м *велики радник.* — Да ми нејé онúја потéжник, нúшта ви не бú напрáили с онóлко имáње.

потéжница ж *вредна, радна жена.* — Да не дојдé онáј потéжница, што би га ми ожéле данáске, искарáли би му óчи.

потеклó с *порекло породице, род, фамилија.* — Нáшо потеклó-е с Копóвник. — Мú смо од еднó потеклó.

потéпа (се) свр *побије (се), потуче (се), помлати.* — Свé ћу ви потéпам ко зájци! — Узé мóтку да потéпа кýчишта што се збрáла на сокáк. — Сáмо глéда да се с некогá потéпа.

потéра свр **1.** *нагони нешто човека.* — Овýј гóдину нештó ме потерáл баксýз. — Потерáло га на дóбро. — Ђáвол га потерáл, па се са свáкога крви и кавгаџисýје. **2.** *нагна.* — Потерáл коњá у галóп на затвóрену врáкњицу. — Вóда потерáла воденúцу. **3.** *наговори.* — Пóтера ме да пójдем с њéга, а нејé ми се ишлó. **4.** *истера.* — Кéрови потерáли лисúцу из јáзбину. **5.** *одведе.* — Потерáл говéда на пазáр. **6.** *отера.* — Потéрај говéда на пáшу. **7.** фиг *нагна на вршење физиолошке радње.* — Потерáло га, па не знáје куде ће.

пóтес м *део поља, једна ливада, њива.* — Úма да се данáске обáли овúја пóтес свé до бáру.

потúка (се) свр **1.** *изгуби (се), нестане.* — Не знáм куде ми пóтика онóлке штúпке. — Једнý крáву да чýва, и њу би потикáл. — Потикáл торбичé негдé у шумáк, не знáе куде да га трáжи. — Úмаше ýбави џорџинú, ал ми се потикáше. — Потикáло ми се клýбе. — Потикáла му се лијарúца. — Потикáмо се по шумáк. **2.** *затури.* — Потикá негдé нóжице, убú се тражéећи, ко да су у зéвњу пропáле. **3.** фиг *престане да гаји.* — Потикáмо сéме на онéј ýбаве кúтке. **4.** фиг *умре.* — Тáм билó тáм остало, потикáло вој се детé, затój нóси црнúну.

потúкан, -а, -о *изгубљен, затурен.* — Дáдо вој úгле да се услýжи, сьг вúка потúкане. — Бéше потúкан, ал га најдóмо.

потикувáње с гл им од *потикује (се).*

потикýје (се) несв *губи (се), нестаје.* — Немój му дáваш, óн потикýје ствáри. — Кудé се, брé, стáлно потикýјеш, не мóж те нájдемо? — Кравчé вој се чéсто потикýје, онá си úч брúгу за њéга нéма.

потúња (се) несв *напреже се да подигне што.* — Потињá да дúгне врéћку, ал малéчьк, јóш нејé кáдар. — Не потúњај се кьд несú кáдар.

потимáри свр *отимари мало.* — Потимáри коњá, ћу га сéдлам. — Потимáри говéда ýвек кьд ги докáраш у кошáру.

потúца несв *потиче.* — Овáј утепótина ми потúца о[д]-тój што сам пáдла. — От-кой рóд ви потúцате, ми о[д]-деда Пáуна.

потúшти се свр *пече на мањој ватри.* — Остáји лéб да се јóшке потишти у рéлну.

по́тка[1] ж **1.** *нит са чунка која се провлачи кроз основу при ткању.* — Ткáе, и по трúпут з-набрдило збúва пóтку, наткáује. **2.** *сáткане нити.* — Мнóго вој ýбава пóтка. — Дојдó да вúдим квá ти-е пóтка на ћилúм што ткáеш.

по́тка[2] ж **1.** *зелена грана којом се запо̀тни по̀кошена ливада да на њој не пасе сто̀ка.* — Тýј куде су пóтке ће кóсимо óтаву. **2.** *зелена грана којом се запо̀тни усев уочи Видовдана.* — У свáко жúто побóду се по двé-трú пóтке да бóље вирáје.

поткáже свр *изда, ода.* — Четúри човéка су изéли твојéга брáта, потказáли га на Бýгари и онú га утепáли.

поткáјли свр *углави кајлу.* — Поткáјли дóбро кáмен да се испрáви зúд.

поткáра свр *отера.* — Поткáрај говéда наку[д]-долúну да пасý у óтаву.

поткарувáње с гл им од *по̀ткарује.* — Да те не опомúњам за поткарувáње говéда прéдвечер накуде појáту.

поткарýје несв *прибире, гони стадо.* — Поткарýј óвце накуд óгрење да пасý по лáд.

поткáстрен, -а, -о *по̀ткресан.* — Бóље да су бóрови поткáстрени, пóбрзо растý.

поткáстри свр **1.** *по̀ткреше гране.* — Поткáстри овýј сливý да не прáи тóлку ладовúну пот-кýћу. — Поткастрú бучетúја да пóбрзо растý. **2.** фиг *по̀дшиша се.* — Штó га не поткáстрите мáлко, мнóго-е урáсал у косетúну. **3.** фиг *пребије.* — Дójде ли ми под рýку, има му поткáстрим ýши.

поткáстри се свр фиг *по̀дшиша се.* — Пóткастри ли се, да еднýш залúчиш на човéка?

поткаструвáње с гл им од *по̀ткаструје (се).* — Изгубú дúн у поткаструвáње слúве (*1*). — Зрéл је за поткаструвáње (*2*).

поткаструје несв **1.** *креше гране.* — Поткаструје бýке по Игриште. **2.** фиг *шиша, по̀дшишава.* — Нéмамо брúцу, па ни óн поткаструје.

поткаструје се несв *по̀дшишава се, шиша се.* — Свú се поткаструјемо у Селó, ел у Предéне.

поткáча несв **1.** *по̀дсеча, по̀дстиче.* — Ако понештó забораим да му рéкнем, поткáчај ме. — Поткáчај ме, питýј ме да се сéтим. **2.** *изазива, дира, задева.* — Когá стúгне поткáча, голéм је поткачója и немájмир.

поткáча се несв *изазива, кошка се, задева се.* — Jóш нејé излéзал ис-кýћу, óдма се поткáча з-децá.

поткачáње с гл им од *по̀ткача (се), изазивање, кошкање.* — За тóј поткачáње еднýш ли га-е баштá ђустрúл.

поткáчи свр **1.** *шутне, удари.* — Мúтар пóткачи лóпту са[с]-шпицáљку, па гу не мóгу нáјду по бýрјан у долúну. — Немój га поткáчим, три дúна ће га болú. — Кьд га поткачú с прут, пóвуче Мурџа кóла уз брéг. **2.** *посваћа.* — Поткáчи децá да се бúју, а óн се измúкне. **3.** *изазове.* — Вóли да поткáчи другóга, па да побéгне. **4.** *окачи, закачи нечим.* — Поткáчи на кýку овýј плéћку, да се сýши. **5.** *по̀дстакне.* — Сáмо га мáлко поткáчи, свé ће ти испрúча. **6.** *по̀могне да се по̀не.* — Сáмо ме мáлко поткáчи, да се укáчим у црéшњу. — Поткáчи га на кóла да се вóзи на сéно. **7.** фиг *придода, надода, слаже,* в *наткачи.* — Кво гóћ да му испрúчаш, óн ће поткáчи још тóлко.

поткáчи се **1.** *изазове, направи свађу.* — Поткáчи се з-децá, па кýка дóм како га дúрају. **2.** *по̀не се.* — Поткáчи се на пéнцер, па улéзне у сóбу. **3.** *спо̀такне се, саплѐте се.* — Пóткачи се на кáмен, па одлетé ej тáм. **4.** *по̀могне се.* — Поткáчи се на плóт, па прерúпи у градúну.

поткачо́ја м *онај који изазива, кавгаџија,* в *задорица.* — Тако́ј мале́цьк, а голе́м поткачо́ја.

поткачува́ње с гл им од *по̄ткачу(ј)е (се).* — Све́ исцепи́л чеши́ре от поткачува́ње по бу́ке. — За поткачува́ње з-деца́ и́ма му се нару́жим.

поткачу́е (се) / поткачу́је (се) несв **1.** *изазива, прави свађу.* — Мло́го цендрљи́во створе́ње, поткачу́е кога́ сти́гне. — Поткачу́је се и с по́стари, па по́сле ѕивли́ кьд га би́ју. — Неје́ он еди́ни што се поткачу́је. — Поткачују се сви́, па се по́сле те́пају. **2.** *пе̄ње (се) на више ме̄сто, качи (се).* — Тре́бе да поткачу́јем оно́ј ме́со да се су́ши куде огњи́ште. — Поткачу́је се на бу́ке да сту́ра гњезда́ на вра́не.

по́ткваса ж *кисело млеко одвојено за кисељење новог млека, маја* — Ово́ј ки́село одво́и за по́тквасу. — Ти́ зна́ш куде држи́м по́тквасу, па поткваси млеко́, то́лко си ба́рем научи́ла.

поткваси́о млеко́ с *кисело млеко, по̄ткисељено млеко.* — Во́ли да еде́ поткваси́ено млеко́.

поткваси́ свр *по̄ткисели, укисели (млеко).* — Поткваси́ млеко́ и ту́ри га у ре́рну нека стои́. — Ка[д]-се млеко́ поткваси́ мо́ра да стои́ утоплено.

поткваса́ње с гл им од *по̄ткваса́је.* — Научи́ла на поткваса́ње, па зача́с поткваси́ млеко́.

поткваса́је несв *кисели (млеко).* — До́ма редо́вно поткваса́јемо млеко́. — Не поткваса́је се то́лко млеко́, бо́ље че́сто, а по́малко.

поткисе́лено млеко́ с в *по̄ткваса́ено млеко.*

поткисе́ли свр в *по̄ткваси.* **1.** — Још ма́лко па ће се поткисе́ли млеко́. **2.** *стави у воду да омекне (кожа, опанци).* — Тре́бе да поткисе́лим опьнци да ме не уби́вају. — Поткисели́ше ли ти се опьнци (*брзалица*)?

по́клада ж *по̄пала.* — Збе́ри трешчи́це, нек се осу́шу за по́кладу. — Те́ј шиша́рке су до́бре за по́кладу.

покладе́ свр *наложи, заложи ва̄тру.* — Покла́ди о́гењ да се ма́лко згре́јемо. Покла́до га, ал па зага́се.

поклаѣува́ње с гл им од *по̄клаѣује.* — Поклаѣува́ње-е њего́в посьл. — Уме-ја́тан у поклаѣува́ње о́гењ.

поклаѣу́је несв *ложи (ва̄тру).* — Ма́ти му се зарадува́ла ка-це роди́л, зато́ј ла́ко поклаѣује о́гењ.

по́ктов[1] м *по̄ткова, по̄тковица, по̄тплата.* — На Му́рцу отпадли́ по́ктови на са́дње но́ге. — Изе́л се на коња́ по́ктов.

по́ктов[2] м *по̄ткивање.* — Во́дим коња́ на по́ктов куде албатина у Преде́не.

по́тковањ м в *по̄ктов*[1]. — Ка[д]-це мо́ј До́рча цили́тне с но́в по́тковањ, ни́ки не́ће мо́ж да ни сти́гне.

поткове́ свр **1.** *по̄ткује.* — Поткова́ волови да бо́ље вучу́. **2.** фиг *пенчетира.* — Тре́бе да поткове́м ципе́ле.

потковува́ње с гл им од *по̄тковује.* — Потковува́ње за албатина до́јде колаj рабо́та.

поткову́је несв *по̄ткива.* — Научи́л, па си сам поткову́је воло́ви. — И гове́да смо потковува́ли. — Виде́ла жа́ба коњи́ се поткову́ју, па и она́ ди́гла но́гу (*изр*).

поткожу́ши се свр *по̄тклобучи се.* — Изби́ли вој пли́кови, рука́ вој се све́ поткожуши́ла.

поткопува́ње с гл им од *по̄ткопӯје*. — Тре́бе наси́пемо пу́т са шљу́нак, од поткопува́ње не мо́ж се прооди с ко́ла.

поткопу́је несв *по̄ткопава*. — Река́ ни поткопу́је лива́ду, ће ни однесе́ воденицу. — Па́дну ки́ше, а вода́ поткопу́је пу́т.

поткору́би се свр *надигне се што*. — Ципе́лке остаи́л мо́кре, па се поткоруби́ле, не мо́ж ги обу́је.

поткору́шти се свр *надигне се кора*. — Поткоруштил се зи́д. — Осуши́ло се и поткоруштило дрво. — Поткоруштил се ле́б. ▪ трп прид **поткору́штен**, -а, -о *надигнӯте коре*. — Ако-е зи́д поткору́штен, мо́ра се сту́ра ма́лтер, па по́ново малтери́ше.

поткраћува́ње с гл им од *по̄ткраћује*. — Напраил ку́ћу от-поткраћува́ње. — Вати́ли га у поткраћува́ње за́другу.

поткра́ћује несв *по̄ткрада*. — Ста́лно ме поткра́ћује на канта́р, ал се пра́им да не ви́дим.

поткра́ти (се) свр *скратӣ (се), смањи (се)*. — Поткра́ти ми држа́љу на гвозде́ну ви́лу, мло́го-е дуга́чка. — Моје се путињче поткрати́ло на едну́ страну́.

поткраћува́ње с гл им од *по̄ткраћује (се)*. — Досади́ше ми деца́ с поткраћува́ње чеши́ре.

поткраћу́је (се) несв *смањује (се), скраћује (се)*.– Поткраћу́ј му нога́вице, поткраћу́ј рукави́, да се мо́ж облече́ ко човек. — Дн се поткраћује све́ до про́лет.

поткр̀пи се свр фиг *материјално се осигура, обезбеди се*. — Продадомо јунче́ да се поткр̀пимо за ову́ го́дину.

поткуси свр *скратӣ, учини кра̄тким*. — Поткуси́ла су́књу, па вој излете́ли они́ја кра́ци. — Поткуси́ла ко́су, па гу наколмува́ла, па дошла́ некако́ по́убава.

по́тне свр *забоде зелену грану у жӣту уочи Видовдана (ради зашӣтӣте од непогода) или на окошеној ливади на којој намерава да коси о̄таву*. — По́тнемо жи́то спрома Ви́довдн да га по́тка чу́ва од градушку. — По́тни лива́ду у доли́ну, под ва́де, ту́ј ста́лно ко́симо о́таву.

пото́пен, -а, -о *по̄топљен*. — Стунти́л ве́ће ко да су му све ла́ће пото́пене. — Гр̀снице су пото́пене у топи́ла у Ма́лу ре́ку. — Бури́ћи стоју́ одавно пото́пени, са́мо да сти́гну сли́ве па да бе́ремо.

пото́пи свр **1.** *закисне, ста̄ви у воду*. — Потопи́ла сам ве́ш да се ки́сне. — Потопи́мо ма́ње за мьсте́ње. **2.** *по̄топи расушену бурад да задује*. — Потопи́мо ка́це и ардо́ви да заду́ју за ко́мине. **3.** *поједе, умачући хлеб у јело*. — Во́ли да на кра́ј с кори́чку све́ пото́пи ис-тига́њ.

поточа́ра ж *воденица*. — Се́дом го́дине сам у поточа́ру радела: ме́љем, па уја́м, бра́шно де́лим, пе́кљам, еба́вам со́јке.

по́тпала ж *ситна сува дрва која се користе да се лакше запали ватра*. — Ове́ј трешчи́це су ми за по́тпалу, немо́ј ги изгори́ш.

потпа́ли свр **1.** *наложи ватру*, в *накладе*. — Ти́ ју́тре да потпа́лиш ва́тру. — Потпа́ли шпо́рет, ви́диш да-е изгоре́л о́гењ. **2.** фиг *наговори, нахушка*. — Што она́ уме́је да потпа́ли човека, да ро́д ро̀ђени замрзи́.

потпаљува́ње с гл им од *по̄тпаљује*. — То́ј ба́р зна́м потпаљува́ње о́гењ, ма́лко ли сам га потпаљува́л око коли́бе по Дла́ги ри́д и Је́реницу.

потпаљу́је несв **1.** *ложи ватру*. — Потпаљу́ј о́гењ за рожа́њ. **2.** фиг *хушка, наговара кога*. — Што зна́је та́ј ку́чка да потпаљује, сьл да се љу́ди свађају.

потпечѐ (се) свр *запече (се)*. — Лѐб до́бро потпечѐм да доби́је и одоздо́л и одозго́р ко́рку. — Јо́ш ма́лко месце́ да се потпечѐ, да се заруменѐје. — Јо́шке нек се потпечѐ лѐб.

потпи́ра несв **1.** *подупире*. — Потпи́ра о́граду да не па́дне. **2.** *помаже, потпомаже*. — Да га ми́ не потпи́рамо, с едну́ пла́ту не би́ могли́ да ста́ву кра́ј с кра́ј. **3.** фиг *дангуби*. — Потпи́ра дрво да не па́дне (*ирон*).

потпи́ра се несв **1.** *пошпапа се*. — Почѐл и о́н да се потпи́ра с тојашку. — Изгуби́ си негдѐ стапчѐ, а уба́во си се потпи́раше с њѐга. — Потпи́рај се с тоја́гу кьд о́диш уз бре́г низ брег, по овѐј у́рвине. **2.** *подупире се, ослања се*. — Сто́г се потпи́ра да га ве́тар не оба́ли.

потпира́ње с гл им од *потпира (се)*. — Бес потпира́ње с тоја́гу не би́ излѐзал уш-Чуку. — На ови́ја зи́д тре́бе потпира́ње, ће се скро́з изду́је да па́дне.

потпира́ч м *подупирач*. — Да одѐљам едно-два-три́ потпира́ча за ону́ј плѐвњу, навали́ла се.

по́тплата ж *пенчета, кожно или гумено ојачање на ђоновима ципела*. — Тре́бе да ту́рим по́тплату на ципѐле да ми се бр́зо не исцѐпу.

потпла́ти свр **1.** *поткупи*. — У́зну они́ па потпла́ту овча́рку да ме утѐпа. — Потплати́л га да му сведо́чи за бо́рачку. — Потплати́л они́ја у о́пштину и шумара́, па сече́ куде сти́гне, ни́ки му ни́шта не мо́же. **2.** *стави пенчета од гуме на ципеле*. — Потплати́ куде шу́стера онѐј моје у́баве ципѐлке, да ми још лѐчка потрају́.

по́тпор м *подупирач, подзид, потпорањ*. — Овдѐ тре́бе до́бар по́тпор да зи́д не па́дне. — Озида́ј по́тпор на кошу́ру.

потпо́рка ж *стуб, подупирач*. — Да му на вре́ме несѝ турѝл попто́рку до сьг би се зи́д сринў́л.

по́тпре (се) свр *подупре (се), наслони (се)*. — Нека по́тпре сли́ве да се не искр́шу ко́лко су поне́ле. — Потпрѐл кошу́ру з-дире́ци, почѐла да попу́шта. — Потпрѐл се с тоја́гу, тако́ј стои́ насред ри́д и чу́ри дува́н. — Дошло́ вре́ме да се по́тпре а́мбар да не па́дне. — Ако се не по́тпре, ку́ћа ће зиму́с, по[д]-цнѐг, да се здѐне.

по́тпролет прил *с пролећа, почетком пролећа*. — По́тпролет ће искару́емо ђу́бре кьд несмо́ сти́гли јесења́ске.

потраи́ / потрајѝ свр **1.** *траје у дужем времену, потраје*. — Купи́ џакчѐ шиђѐр да ми потраи́ зиму́с. — Ће потраи́ та́ј бо́лька, па ће про́јде. **2.** фиг *седи кратко, поседи*. — Потраја́мо не́колко куде њу́, па си ото́мо.

потр́гне свр **1.** *повуче*. — Потр́гни фирѐнгу, ћу па́лим ви́дело, да ме не гле́да бе́ли све́т. **2.** *попије који гутљај*. — Потр́гни ма́лко и из мо́ј кондѝр, да ви́ш ква́-е раки́ја от ки́селице.

по́тре (се) свр *уништи (се) све, нестане*, в *затре се*. — Кьд би мога́л да ни по́тре ти́ја зли́ковац, то́ј би на́јволел. — Потре́ ни се село́.– Потре́ше ни се оне́ј до́бре кокошке што но́сешеу сва́ки дьн.

по́треба ж **1.** *оно што може да послужи нечему вредњем, корисњем*. — Оста́ви тей багла́ме за неку́ по́требу. — Ове́ј бу́ке ће обаљамо, а мазу́лкаве ће оста́ну за по́требу. **2.** фиг *физиолошка потреба*. — Излѐзе по по́требу. — И́ма си чове́к по́требу.

потреби́ја ж *потреба*. — Не́к ти се на́јде за потреби́ју, не тра́жи лѐб и во́ду. — И́ма неку́ потреби́ју, отидѐ до́ле, у Село́.

потре́ви свр **1.** *погоди*. — Потревѝл га с ка́мен у чу́туру. — По́треви га ко с пр́с у ду́пе (*изр*). — Потревѝл ис-пу́шку ја́буку. — И ћо́рава кокошка емпу́т потре́ви зр́но

(*изр*). — Дóбро онакóј пијáн потрéви кýћу. **2.** *задеси*. — Пóтреви ни тáј несрéћа, за којý ни́ки нејé ни гатáл. **3.** *угоди*. — Како гóћ да урабóтиш не мóж им потрéвиш, пá ће гýњају. **4.** фиг *врача, гата*. — Ће ти потрéви свé, сáмо вój пружи длáн да ти глéда, ел дáј некý белéгу.

потрéви се свр **1.** *задеси се*. — И óн се тъг пóтреви у óпштину, па се договорúмо за свињчé. **2.** *угоди се, деси се*. — Такój се потревúло да зáедно пójду у шкóлу. — Кудé се потревúше óба áлипави.

потрéвља несв **1.** *погађа мету*. — Потрéвља квó óћеш с онáј карабúн. — Кудé нанишáни тýј потрéвља. — Сáмо нóћу не потрéвља куде трéбе да óди, него залýта. **2.** *напуца, нагађа, погађа, понекад погоди*. — Потрéвља, нашáра понекó слóвце, ал ги јóш не знáе. **3.** фиг *врача, гата*. — Потрéвља сýдбину ис-кáрте, а мóж и из длáн. — Ка[д]-ти глéда у шóљу, потрéвља свé.

потревљáње с гл им од *потревља*. — Да вúдим какви́ сте у потревљáње, ће гáђате с каменчé онýј бýку. — За потревљáње у кáрте трéбе да вој се нешто́ дадé. — Ебéму потревљáње, нúшта ми неé ниедна́ врачарúца потревúла, остáдо нежéњет.

потрепéља м *човек који стално трепће* (забележио М. П.).

потрепкувáње с гл им од *потрепкује*. — Не дáвај да те с потрепкувáње обркóли тáј лудáјка.

потрепкýје несв *трепће често*. — Што́ потрепкýјеш тóлко, да ти нејé рýс пáдал у óко? — Потрепкýје ко сójка на јýговину.

потрепкýља ж *она која потрепкује, заводница* — Нéће тáј потрепкýља да улéзне у овýј кýћу докле сам јá жúва.

потресýља ж *мочварно место, тресетиште, живо блато*. — Пáзи куде úдеш низ Блáто, да не улетúш у некý потресýљу, да те вúше не нáјдемо.

потрúша (се) несв *узбуђује (се), узнемирава (се), потреса (се), подрхтава*. — Ка[д]-загрми́, грмљáва потрúша кýћу. — За свé се потрúша, за децá, за стóку, за дóм. — Нéћу се вúше потрúшам због будáлу. — Сóба се потрúша, од онéј његóве цокулéтине. — Немój да потрúшаш мáтер сьс тój, не казýј вој.– Не потрúшај ги с тéј твојé прúче!

потришáње с гл им од *потриша (се)*. — Тúја зúд је напýкал од потришáње. — Тój ми-е свé од потришáње што ме срце болú. — Разболéла сам се о[д]-цтáлно потришáње за глýпос.

потрља свр *измасира*. — Потрљај ми мáлко грбúну, нешто́ ми се преметнýло. — Пóтрља ми лопáтицу, и ýмину ми бóл.

потрóпа свр **1.** *полупа, покуца*. — Пóтропа наћáске на таван некá бедá, ел ми се тój сáмо учинúло. — Нек мáлко потрóпа на врáта, па га пýшти да улéзне. **2.** фиг *трабуња кратко*. — Потропáше нешто́ з-дéду, па се дúже и отидé си у нóћ.

потрпа свр *стрпа, покупи, утовари*. — Потрпáмо у кóла сиротúњу што úмашемо, па се оцелúмо нис-Купúнски рúд.

потрпи свр *истрпи мало*. — Потрпи јóш мáлко, егá ти прójде бóлька.

потрýје свр *отрује све*. — Свú се потрувáли с некé печýрке. — Пáзи квó дáваш на свúње да ги не потрýјеш.

потрупкувáње с гл им од *потрупкује*. — Нервúра ме тój његóво потрупкувáње пред врáта з-гóзјерице.

потрупкýје несв **1.** *лупка ногом*. — Не мóж мúрно да седú, стáлно потрупкýје с нóгу. **2.** *скаче, покушава да игра (дете)*. — Детé потрупкýје ка[д]-чýе мýзику. **3.** *скаче*

с времена на време *(јагње, јаре)*. — Јагањчетија по цел дан потрупкују по јагањчарник.

потрчка ж фиг *пролив*, в *сраћка (1)*. — Ватила га потрчка, па сваки час у клозет.

потрчкоја м *онај ко стално трчкара за неким или за нечим, послушник*. — Ене га Миладинов потрчкоја, иде да му па нешто донесе. — Викај потрчкоју да ме нешто послуша.

потрчкување с гл им од *потрчкује*. — Навикла-е она на потрчкување по мужи.

потрчкује несв *трчкара*. — Цел дан потрчкува натам-наовам, па балдиса. — Потрчкује како јагње за мајер.

потрчљак м ауг и пеј од *потрчкоја*. — Немој се превара да се жени с онија Ристин потрчљак.

потсири (се) / поцири (се) свр *стави (се) сириште у млеко да би се добио сир*. — Требе се млеко потсири да имамо сирење за летос ка[д]-це работи у поље. — Неће се нешто поцири како треба.

потсирување с гл им од *потсирује*. — Бес потсирување не би имали благоту кът краве прегору.

потсирује несв *ставља сириште у млеко ради добијања сира*. — Сваки дан потсирује по канте млеко.

потсмевује се / поцмевује се несв *подсмева се*. — Ми работимо по ону дрчу, о[н]-ни се потсмевује.

потстакиња несв **1.** *подстиче кога на што*. — Подстакињал сам га и с ову и с ону, само да учи, да се јутре не мучи по печалбу како ја. **2.** *подстиче ватру*, в *сопстакиња*. — Неки требе стално да подстакиња огењ да не загасне.

потстакињање с гл им од *подстакиња*. — Бес-подстакињање огњиште ће се загаси.

потстица несв *подстиче*. — Потстица огењ да гори. — Потстица деца да крадну.

потстицање с гл им од *потстица*. — Само с потстицање-е завршил текничку.

потстриже свр в *постриже*. — Сељ ће деда да га потстриже, много ми-е урасал.

потулен, -а, -о *притворан, подмукао*. — Пази се од такви потулени луди.

потули се свр *сагне се, пригне се, погрби се*. — Потулил се нешто Стратија па едва оди.

потуљав, -а, -о *притворан, подмукао, потуљив*. — Много-е потуљав, бегај од њега, неје твое друштво.

потуљан м *онај који је потуљив, који је притворан, подмукао*. — Тија потуљан што мож да ти направи невољу, ники не може. — Кој се матраг дружиш с потуљана?

потумара свр *прошета, пролута*. — Сам узне кривак, па потумара по ридови око село.

потура несв **1.** *подмеће што испод нечега*. — Потура камен пот кола да не пођу низбрдо. **2.** *подмеће што кришом, чини зло*. — Потура крадене ствари у тују кошару. — Потура на људи маћије тај криводелка. **3.** *храни стоку*. — Потура на свиње кордељи да еду. **4.** фиг *жртвује се за што*. — Цел живот потура својој грбини да се старци не мучу. **5.** фиг *измишља, подмеће лажи*. — Потура ми да сам ја секал у Токин шумак.

потура се несв **1.** *намеће се*. — Потура се и куде му неје место. **2.** фиг *помаже*. — Потура се да и он носи џакови. — Потура се да припомогне. **3.** *мота се*, в *повrта се (1)*. — Што се дедине ципеле потурају по кући? **4.** фиг *заноси се, сапиће се*, в *спотура се*. — Пијан се потура по сокак. **5.** фиг *улагује се*. — Потура му се, сељ да га некако

замаћија. **6.** фиг *понавља што по други пут.* — Пчела́ се поту́ра. в *по̏турак*. **7.** фиг *губи се, нестаје.* — Куде њега се ни́шта не поту́ра.

поту̏ра́к м *друго ројење пчела.* — Ка[д]-це дру̏ги пу̏т пу̏штају пчеле, ви́ка се поту̏ра́к.

поту̏ра́ње с гл им од *по̏тура (се).* — Навикал на поту̏ра́ње и та́м за куде́ неје́. — Дојдо́ некако́ све́ с поту̏ра́ње по мра́к. — Ни́шта не мо́ж да пости́гне с поту̏ра́ње куде њега.

поту̏ри свр **1.** *подмети̏не.* — Поту̏ри јагње́ да си́са дру̏гу овцу̏. — О́ће да ја́ гла́ву поту̏рим на па́њ а о́н његово́ ду̏пе да си извуче́. — Поту̏ри ра́мо, да исћу̏шкамо ко́ла из гло́било. **2.** *да̑ храну.* — Поту̏ри јо́шке зо́б на коња́.

поту̏ри се свр *подмети̏не се, намети̏не се.* — Поту̏ри́ се, па дадо́ воло́ви на ку̏лук, а дру̏ги избе́гоше. — У́век се поту̏ри кьд је неки́ ко́рис. — Поту̏ри се да те ре́бнем једну̏ш како тре́бе. — О́ћеју да се поту̏рим, да ме себе́ кои́ како о́ће! — Не поту̏рам се ја́ и на по́големи но што-е ти́ја Ди́нча!

поту̏ца свр **1.** *смрви ту̑цањем.* — Поту̏цај ма́лко и ти́ попри́ку с ту̏ч у чу̏туру. **2.** *по̏бије, уништи̏.* — По́туца ни жи́то градушка.

поту̏ца се несв *мучи се, пропада радећи.* — Ја́ се поту̏цам по печа́лбу, а они́ си ни а́бер не́мају за то́ј, све́ потро́шу што им пра́тим.

потфр̏љи свр *подбаци, подмети̏не* (Мачкатица). — Потфр̏љи му ци́гле да бу̏ре не лежи́ на зе́мњу, да се не скапу̏је.

потшегува́ње с гл им од *по̏тшегује се.* — Зна́ју са́мо за потшегува́ње, тако́ј им по́убаво.

потшегу̏је се свр *спрда се, подсмева се.* — Немо́ј ти се ју̏тре комши́је потшегу̏ју за ту̏ј рабо́ту. –Пцета се с те́бе потшегува́ла, дабо́гда (*кле̏тва*).

поћути́ свр фиг *по̏чека, причека.* — Што́ ма́лко не поћути́ш, да ви́диш како ће на дру̏ги ро́ду ти́ја компири́, па ги тьг и ти́ са́ди. — Поћу̏ти, па ако се дру̏ги бу̏ну, бу̏ни се и ти́.

поћушку̏је несв *погуркује.* — Поћушку̏јем га да си и́демо до́м, ал о́н се пра́и да не осе́ћа.

поћу̏шне свр *погурне.* — Поћу̏шни га, да по́јдемо. — Поћу̏шни ти́ја ка́мен да неје́ насред пу̏т.

поубаве́је свр *пролепша* се. — Мло́го-е нешто́ поубаве́ла. — Поубаве́ла отка́[д]-це ожени́ла.

поуба́ви се свр *дотера се.* — Поубави́ла се за собо́р, па за ујгу̏н девојка.

поубе́ре свр *доведе при крај радове на убирању летине.* — Кьд поубе́ремо по́ље, ћу и́дем не́колко да́на куде мои́.

поудебе́ли (се) свр *прилично (се) угоји.* — До Божи́ћ мога́ћу да поудебе́лим ово́ј кр̏ме. — Нека́ се поудебе́ли, па ћу га тьг узи́мам. — Поудебели́л се у обра́зи. ▪ трп прид **поудебе́лен**, -а, -о *дебљи него раније.* — Ськ ти-е јуна́ц поудебе́лен но проле́тоске.

поу̏лице *у клозе̏т.* — Смакну̏ше чеши́ре ти́ја два́ вапи́ра ко да и́ду поу̏лице. — Отиша́л поу̏лице. — Сва́ки ча́с и́де поу̏лице, и́ма потр̏чку.

поумеја́тан, -тна, -тно, *умешнији, који боље зна.* — Драго́мир је поумеја́тан од ме́не да рабо́ти с коњи́.

поуспра́ља свр *успра̏ви све.* — Едва́ поуспраља́мо пло́тови на гради́ну што ги ве́тар собали́л.

пофа́ли (се) свр *похвали (се)* (Мачкатица). — Мло́го-е до́бар, сѝл не́ма ко́и да га пофа́ли (*изр*). — Са́м це пофа́ли ако ви́ди да тре́бе.

пофр̀ља свр в *повр̀ља* (Мачкатица). — Пофр̀ља ца́пке на све стра́не, а на́јутро ги не мо́ж на́јде.

пофр̀љи свр в *повр̀љи* (Мачкатица). — Да гу зажа́ли чове́к, не мо́ж да изнесе́ дете́, но пофр̀љи.

поца́кне свр *подстакне, подјарне, изазове*. — Са́мо га поца́кни, ће ви́диш кво́ ће ти ка́же. — Ти́ја главура́н се пр̀ви поца́кне, по́сле се деца́ поте́пају.

поцако́сан, -а, -о *напујдан, наговорен*. — До́јде тако́ј поцако́сан од њу́, и о́дма ри́па це би́је.

поцакосува́ње с гл им од *поцакосује, подстицање, изазивање*. — Куде ме́не не́ћу да чу́ем поцакосува́ње, то́ј мо́же куде ва́с, до́ма.

поцако́сује несв *подстиче, подјарује, изазива, наговара, подсећа*. — Немо́ј дете́ да ми поцако́сујеш за ципе́ле кьд не мо́гу да му ку́пим. — Не поцако́суј гу за бра́та.

поцако́ше свр *подстакне, подјарне, подсети*. — До́ста-е да га неки́ поцако́ше, са́м ће у о́гењ урѝпи.

поцвр̀ка свр *покрешти, крешти мало*. — Поцврка́ше деца́ око ку́ћу, па се негде́ изгуби́ше.

поцвр̀кне свр *повремено цвркне, зацврчи*. — Поцвр̀кне неко́ пи́ле та́м у ону́ј сливу́, па се оћути́.

поцвр̀цне свр фиг *попије капкад*. — Поцвр̀цне и она́ уз ње́га пома́лко раки́ју.

поцврчи́ свр **1.** *цвили мало, крешти мало*. — Ће поцврчи́ пи́ле, па ће преста́не. **2.** *упржи, зажари се, уври*. — Кьд поцврчи́ спр̀жа у тига́њ, ту́ри вој ки́селе попри́ке ис-турши́ју, па да се до́бро упр̀жу.

поцје́вчи свр фиг пеј *попије, искапи*. — По́цевчи пу́ну сто́вну во́ду, то́лко бе́ше зажедне́л от косе́ње.

поцењу́је несв *потцењује, омаловажава*. — Све́ жи́во поцењу́је, сѝл о[н]-нешто́ зна́је.

поцепе́н, -а, -о *поцепан*. — И́де с поцепене ца́пке.

поцепи́ свр **1.** *поцепа, подере*. — Да се згране́ш: поцепи́л но́ви опѝњци. — Ако се тако́ј вузгаш на ду́пе, све́ ће поцепи́ш чеши́ре. **2.** *исцепа, насече*. — По́цепи зача́с оно́лка дрва́. **3.** фиг *угризе, изуједа*. — Немо́ј те њи́но ку́че поцепи.

поцепи́ се свр *поцепа се, исцепа се*. — По́цепи ми се ло́пта на тр̀ње. — Поцепи́ се крз-тр̀њак.

поцети́ свр **1.** *подсети*. — Поцети́ ме у за́другу да ку́пим пу́лке за цемпи́р. **2.** *посети, дође код кога*. — Поцетимо га до́ма да ви́димо здравеје ли.

поцети́ се свр *досети се, сети се*. — Поцети́ се од кво́ смо оно́ј ората́или. — Поцети́ се на твоју ма́тер, каква́ то́ј серсе́м жена́ бе́ше.

поцеђа (се) несв *подсећа (се)*. — Са́м се поцети, што ја́ да те поцеђам. — Немо́ј га поцеђаш на Руселе́ну, це распла́че. — Седи́, пи́је и поцеђа се на вре́ме кьд је би́л мла́д и лу́д.

поцеђа́ње с гл им од *поцеђа (се)*. — Ел остало́ нешто́ за поцеђа́ње? — До́тепа ме с поцеђа́ње на ту́ј курбе́тку.

поцече́ (се) свр **1.** *посече (се)*. — Па́зи, мло́го-е о́стра секи́ра, да те не поцече́. **2.** фиг *препадне се*. — О[д]-ctpа́ ми се поцекоше но́ге, дојдо́ше ко у пога́нца.

поци́рено мле́ко с *подсирено млеко*. — По́ла мле́ко-е поци́рено а по́ла пот-ква́сено.

поци́ри свр в *подсири*. — Ка[д]-це у мле́ко ту́ри си́риште, ви́ка му се: „Да се поци́риш ко ка́мен!“. — Свари́ мле́ко да поци́рим, они́ га попи́ше.

поцмевува́ње с гл им од *поцмевује се*, в *подсмевување*. — Ко да жи́ви от поцмевува́ње, на сва́кога се поцмеву́је.

поцмеву́је се несв в *подсмевује се*. — Не́ма на кога́ се не поцмеву́је.

поцми́вка ж *подсмех*. — Те́ра са́мо сеи́р и поцми́вку с љу́ди. — Зна́је са́мо за поцми́вку, од рабо́ту-е аперисан.

поцми́вка се несв *подсмехује се коме*. — На кога́ ли се поцми́вка онако́ј курви́њски.

поцмивкува́ње с гл им од *поцмивкује се*. в пример под *поцмивкује се*.

поцмивку́је се несв *подсмехује се коме*. — Са́мо нека ти́ се о́н поцмивку́је, и́ма још вре́ме за поцмивкува́ње, па ће ви́димо ко́ј ће се кому́ поцмивку́је.

поцрца свр **1.** *цркне, поцрка једно за другим*. — Поцрца́ла му јагањчети́ја од ладно́ћу. — Це поцрца од врући́ну у ову́ј ку́ћу. — По́црца се од ладно́ћу. **2.** изр: — Ће поцрцају од за́вис (*појеше се од муке*). — Поцрца́мо од же́ђ на ову́ј врући́ну (*умресмо жедни*) . — Поцрца́ше о[д]-цмеја́ње. — Поцрца́мо од врући́ну (*пресвиснусмо*).

по́цукња ж *подсукња*. — А по́цукњу ле́тени не но́сим.

поцукња́р м в *женскар*. — По[д]-цва́ку су́књу ће зас̀рне ти́ја поцукња́р. — Не пу́штај девојче с то́га поцукњара́. — Ис-ту́ј ку́ћу изле́зоше све́ поцукњари́.

поче́ка свр *причека*. — Ће поче́камо још ма́лко, па ако не до́јде ци и́демо.

почеко́тина м *онај који стално одлаже своје обавезе*. — Те́шко ће дожи́виш да ти́ тај почеко́тина вр̀не па́ре. — Оста́н почеко́тину, но си и́ди у њиву́ па ко́пај.

поче́пи свр *поломи, одломи*. — Почепи́ли ми сва́ др̀вља што сам посади́л у Сли́ве.

поче́ша свр *почеше*. — Поче́шај ме по лопа́тку, сврби́ ме па усту́ра.

почи́њa несв *почиње, започиње*. — Не почи́њај ни́какву рабо́ту ако неје́ понеде́льник. — Па́дају шу́баре, почи́ња зима́. — Пр̀во почи́ња от-ку́ма, ка́ва, раки́ја. — Све́кар пр̀ви почи́ња с еде́ње.

почињáње с гл им од *почиња, почетак*. — Понеде́льник је дьн зда́ден за почињáње.

почи́ша (се) свр в *пострижe (се)*, **1.** *подшиша*. — Тре́бе дете́ да почи́шамо за у шко́лу. — Ако се не почи́ша сьг кьд је ту́ј бри́ца, ју́тре тре́бе да и́де у Преде́не на почишува́ње. **2.** *ошиша овце*. — Спре́ми но́жице да почи́шамо о́вце пред Ђурђо́вдьн.

почишува́ње с гл им од *почишује (се)*, в *пострижување*. — Ви́кај деца́ на почишува́ње. — Ко́лко и́маш о́вце за почишува́ње?

почишу́је (се) несв в *подстрижује*. — Оте́ла се деца́, па ги ви́ше де́да не почишу́је. — Сьг са́мо мо́ж да почишу́је о́вце. — Отиде́ да се почишу́је куде Ми́тку.

почу́ва (се) свр *помилује (се), помази (се)*. — До́јди куде де́ду, да те ма́лко почу́ва. — О́ди да се почу́вамо. — Дете́ во́ли да се почу́ва.

почу́ди се свр *чуди се неко време, чуди се мало*. — Почуди́ се кво́ им је, ел су пија́ни, ел ме мрзу́, па си изле́зо нау́лице да се не распра́љам з бансо́ви.

почу́је свр *као чује, чује донекле, чује а не верује, начује*. — Почу́мо нешто́ да си се оженила, ал па ре́комо ни́шта ни неје́ јави́ла.

почу́ка свр *покуца, полупа*. — Ви́ђ које́ рабо́ти де́да, нешто́ по́чука над а́мбар, па се у́ђута. — Почу́ка на вра́та са штапче́, ка[д]-дооди куде на́с.

почу́кне свр **1.** *више пӯта кућне, покуца.* — Почу́кни на пе́нџер кът прооди́ш, мо́же би́т ту́ј сам. **2.** фиг *замисли се.* — Нека́ се о́н ма́лко почу́кне у гла́ву да се све́сти ко́е рабо́ти.

почукува́ње с гл им од *почукује.* — По́нови се то́ј почукува́ње по та́ван и ју́тре, и на́дјутре, поче́ ме ва́та стра́ у но́ћ.

почуку́је несв *чука по̄времено.* — Нис-ћу́нак по́че нешто́ да гребе́, па да почуку́је на ћу́нак, и тако́ј почукува́ неко́лко пу́т.

поцаве́ља се свр *сво̄речка се, посва̄ђа се, по̄туче се.* — Поцавељаше се како ку́чићи, па се дова́тише за гу́шу.

поцу́рка свр у дем знач: *по̄цара, по̄дстакне, про̄мешa.* — Проца́ркај о́гењ с ма́ше, ега се разгори́.

поцу́рка се свр *по̄свађа се, сво̄речка се.* — Сѣл, па се поца́ркају ти́ја нема́јмири.

пошандрца свр фиг *по̄луди, по̄блесави.* — Овде́ сте, бре́, сви́ до едно́га пошандрца́ли, ни́ки с ни́кога не ора́ти.

пошантаве́је свр *по̄блесави, по̄луди.* — Пошантаве́л сто́ по́сто. — Кьд га чове́к чу́је кво́ ора́ти, о́дма да пошантаве́је.

пошашаве́је свр *по̄блесави, по̄луди.* — Куде ва́с, бре́, чове́к мо́ж са́мо да пошашаве́је. — Ако не пошашаве́је, тъг ће полуде́је.

пошаша́ви свр в *по̄шашавеје.* — Вати́ло га шашави́ло, па пошашави́л.

пошегу́је се свр *по̄сро̄да се, по̄дсмехне се.* — Пошегуваше се с љу́ди, па си ото́ше откуде́ су и дошли́.

пошљо́ка свр пеј *по̄пије (алкохол).* — Све́ што испече́, зи́мени пошљо́ка.

поште́нски прил *по̄што̄тено, на по̄што̄тен начин.* — Неје́ га си́гурно зарадѣ́л поште́нски. — Мо́ре, поште́нски си га у́дари.

поштењачки прил *по̄што̄тено.* — То́ј поштењачки тре́бе да поде́лиш з-бра́ћу.

пошти́пне свр *уш̄тине кадгод.* — Во́ли да пошти́пне же́нско чељаде. — Пошти́пне дете́ за обра́шче.

по́што прил **1.** *колико ста̄је, колико ко̄шта.* — По́што су ти кру́шке? — По́што воло́ви? **2.** Изр (претња): — Сък ће ви́диш по́што-е Му́са продѣ́л ја́рца!

по́што-за́што прил *будзашто.* — Продадо га по́што-за́што. — Да́де то́ј што и́маше по́што-за́што и отиде́.

поштува́ње с гл им од *по̄штӯје, по̄што̄вање.* — О́ћу едно́ поштува́ње да ви́дим ка[д]-до́јду го́сти.

пошунтаве́је свр *по̄блесави, по̄луди.* — Мо́ре о́н пошунтаве́л, па не зна́је кво́ ора́ти а кво́ рабо́ти.

пошунта́ви свр в *по̄шунтаве је.* — Од њи́ чове́к мо́ж са́мо да пошунта́ви.

пошу́шљак м **1.** *смеће, ситан о̄тпад,* в *шушљак.* — Сме́ти пошу́шљак, па на буњи́ште. **2.** фиг *зао, лош човек.* — Ти́ја пошу́шљак не́ће ми ви́ше наср̀не у ку́ћу!

пошушња́р м пеј *човек неспо̄собан за озбиљне по̄слове.* — Не мо́ж то́ј да ти рабо́ти ти́ја пошушња́р.

пошушња́рка ж *жена неспо̄собна за озбиљне по̄слове.* — Немо́ј дру́ги пу́т да дово́диш ту́ј пошушња́рку.

пр̀ узв оном *кад птӣце пр̀хну.* — Пр̀, пр̀, одлете́ чорбаци́ја (птица).

пр̀а несв **1.** *кија.* — Пр̀а од пре́ладу. — Сѣг пр̀а ли, пр̀а, ка[д]-це не́ће ле́чи. **2.** *фркће.* — Умори се и ко́њ, па, ожеднѣ́л, ста́де да пр̀а. **3.** *лепр̀ша крилила, тр̀уди се да по̄лети.* — Па́дло вра́пче из гњездо́, и[з]-сливу́, па пр̀а с крила́, не мо́ж да полети́.

пра́в, -а, -о **1.** *раван.* — Докле изле́знеш на Лисича́рку, по́сле и́деш сво́ по пра́в пу́т, па у Ле́бет. **2.** *најбољи.* — Т̏ој ти-е пра́ва ства́р. **3.** *добар.* — Наша́л си пра́вога чове́ка за то́ј. **5.** *исти, као.* — Он ти-е пра́во ку́че.

пра́в-пра́вцат, пра́ва-пра́вцата, пра́во-пра́вцато **1.** *сасвим прав.* — О́стожа мо́ра да-е пра́ва-пра́вцата, ако де́неш сто́г. **2.** *исти као, готово исти.* — Бе́ше ту[ј]-една́ жена́, пра́ва-пра́вцата на́ша Јери́на. — Погле́ј га како́ се накарадѝл, пра́в-пра́вцат бо́жљак.

пра́в-пра́вцит, пра́ва-пра́вцита, пра́во-пра́вцито *чист, неупрљан, неумешан.* — Би́л је пра́в-пра́вцит, зато́ј га несу́ осуди́ли. — Пра́в-пра́вцит чове́к да одгова́ра за оно́ј што неје́ уработѝл — куде́ је ту́ј правдина́? — Т̏ој ти-е правдина́, за то́ј ли смо се бори́ли и гину́ли?

пра́вац[1] прил. фиг *право, одмах.* — Да и́деш пра́вац у Село́ и то́ј завр̏шиш о́дма. — Пра́вац у шко́лу, немо́ј ми се слепу́таш по ливаде ко у́лав.

пра́вац[2] м фиг *ред.* — Ни́како да ва́ти неки пра́вац у живо́т.

правдина́ ж *правда.* — На едни́ да́ва, на дру́ги продава, куде́-е ту́ј правдина́. — Т̏ој ли-е правдина́, за то́ј ли смо се бори́ли и гину́ли?

пра́вен, -а, -о *прављен.* — Пра́вен, па оста́л недопра́вен. — Пра́вен ко од беду́.

/пра́вени опи́нци/ изр *шиљкани, опанци које производе опанчари.* — Купи́л пра́вени опи́нци. — Слика́л се у вермене́ и с пра́вени опи́нци.

праве́ње с гл им од *прави, прављење, израда.* — До́сади ми то ј праве́ње ту́ђе ку́ће, а моја́ оста́де недопра́вена. — Сурту́чко праве́ње.

пра́ви[1] несв *чини, дела.* — Сва́дбе су пра́вене преко́ зи́му од Гми́тровдьн на та́м. — Пра́ви па́кос. — Пра́ву лу́дницу от-ку́ћу. — Пра́ви несре́ћу бес-по́требу. — Пра́ви си рабо́ту. — Пра́ви сеи́р. — Пра́ви глу́пос. — Пра́ви тепа́ње. — Пра́ви бељај. — Пра́ви голе́му петља́вину.

пра́ви[2] -а, -о *који је исти, типичан, исти као.* — Пра́ви-е огурсу́з. — Пра́ви башта́. — Пра́ва олоо́јда. — Пра́ви кикире́з. — Пра́ви мајму́н. — Пра́ви шифуње́р. — Пра́ви би́лмез. — Пра́ви лопу́жа. — Пра́ва шушуми́га. — Пра́ви пошушња́р. — Пра́ви пе́кмез о[д]-дете.

пра́ви се несв *чини се, претвара се, горди се.* — Пра́ви се го́лем госпо́дин. — Пра́ви се буда́ла. — Пра́ви се га́зда. — Пра́ви се лопу́жа. — Пра́ви се шилиба́јзер. — Пра́ви се То́ша на три́ ћо́ша. — Пра́ви се глупа́ндер. — Пра́ви се пи́смен. — Пра́ви се Бео́грађан. — Пра́ви се да-е тргова́ц.

пра́во прил **1.** фиг *истинито.* — То́-е пра́во што о́н ора́ти. — Са́мо пра́во да ора́тиш. — Пра́во и ни́како дру́кше. — Ка́жи пра́во, тако́ј би́о здра́во (*изр*). **2.** изр: **за пра́во** *у праву је, дозвољава.* — И́ма за пра́во што-е тако́ј уработѝл. — Ко́ј му да́ва за пра́во да ме́сто на́с о́н ора́ти. — Не́ма за пра́во да ти прекосу́је кьд неје́ његово.

пра́вцат, -а, -о **1.** *прав.* — Т̏ој ће излѐзнеш на пра́вцат пу́т. **2.** фиг *исти као.* — Изгле́да, ма, пра́вцат мо́ј де́да.

пра́вцит, -а, -о *праведан.* — Све́кар ми-е би́л пра́вцит чове́к, неје́ дава́л да те ни́ки набе́ди.

пра́ен, -а, -о *правен.* — Неје́ пра́ен за лепо́ту, него да се но́си. — Пра́ен ко од беду́.

/пра́ени опи́нци/ в *правени опи́нци.*

праѐње с гл им од *прати (се),* в *правење.*

пра́и несв **1.** *ради, израђује,* в *прави.* — Кво́ ти башта́ пра́и на ову́ зиму́? — Не́ће обу́ваш опи́нци што ти ба́ба пра́и? **2.** *оправља.* — Пра́и са́не да докару́емо се́но откуде

појáту, нештó им струкá нејé у рéд. **3.** *стварa.* — Црнóјка прáи сéме, а белóјка не прáи. **3.** фиг *чини, изопачава.* — Ја́ га у́чим како трéбе, óн ме прáи будáлу.

прáи се несв в *прави се.* — Бéше девójка у рáт, па се прáим да сам бóлесна, лýмава, да ме Бýгари не дирају. — Прáи се бóлесан ка[д]-це разрезýје кýлук, а трчи́ ка[д]-це дáва пóмоћ.

прáји несв в *прави.* — У недéљу прáји свáдбу на детé. — Навúкал да прáји далавéре.

прáјне свр *сачини, спреми што на брзину.* — У́јутро тике прáјнем нештó на брзúну, а ручáк гóтвим по прóпис.

прáмен м *руковет танких нити или длака.* — Прáмен по прáмен стурúш з-грéбенци, етé ти повéсмо.

прангúја ж **1.** фиг пеј *вижљаста, израсла, неухрањена особа.* — Поглéј га какьв је токмáк, а мój Милúсав ко прангúја. — Кудé узé онýј прангúју, да се чýди човéк. **2.** фиг *повика, дрека.* — Ће пу́ца по тéбе прангúја, áко гу óтнеш. **3.** фиг *женски полни орган.* — Тýрим вој га у прангúју (*псовка*).

прање с гл им од *пра* **1.** *кијање.* — За прање лекýј се сьс шумадúнски чáј. **2.** *фркта́ње.* — Ватúло коњи́ прање, па сьл прáјў, ко да су нештó осетúли. **3.** *лепшање крилима.* — С прање се пúле у́чи да полéти́.

прање́ с **1.** *о́прано рубље.* — Простúра прање́ на жúцу да се сýши. — Спéпели ти се прање́ на сльнце. **2.** фиг *менструални циклус код жене.*

прасе́ћина ж *прасетина.* — Едé прасéћину, помúња јагњéћину.

прасúља ж *супрасна крмача.* — Свáку гóдину очýвамо по једнý прасúљу.

прасúште с ауг и пеј од *прасе.* — Нечијó прасúште ми све изрúло лејý.

прáска[1] несв **1.** *виче, дерња се, одјекује.* — По цéл дьн прáска по кýћу. **2.** фиг *одјекује мотика приликом копања.* — Етé и у Дúмини прáскају матúке, и онú окопýју компирú.

прáска[2] ж в *прасква.* — Прије́ле вој се прáске сред зимý.

прáсква ж *бресква.* — Купú на децá прáскве.

прáтен, -а, -о *послат.* — Прáтен сам да ви кáжем да óдма дójдете куде нáс. — Кój знáе от когá-е прáтена да ни искýша.

пратéње с гл им од *пратити, пратња.* — Трéбе му пратéње преко Цеврьáнку до шкóлу.

прáти свр *пошаље.* — Пратúла сам га, пратúла у лúпове јáбуке, под једьн да дójде, по[д]-двá да не дójде (*из нар приче*). — Пратú му у рабóту цемпúр и еднé черáпе. — По мéне ви-е пратúл пáре из рабóту.

прáтња ж *мртвачка поворка,* в *испратница.* — Какó не знáм кьд је умрéл ка[д]-ца[м]-му бúл на прáтњу.

прáћа несв *шаље.* — Прáћа ли баштá пáре из рабóту? — Прáћа ни и пúсма, ал пóретко, нéма кьд да пúше.

прáћање с гл им од *прáћа.* — Нéма прáћање по нúкога, самú ци-му однесéмо кьд úдемо.

прáћка ж *узенгија од конопца за ноге на самару.* — Ка[д]-це јáше кóњ са самáр, нóге се тýру у прáћке. — С прáћке се врзýју врéће за самáр.

Прáћка м хип од *Петрáћија* или *Стрáтија.*

прáћка се несв *прáћака се.* — Немój се прáћкаш по корúто, него се кýпај. — Засопáмо рекý са снéг, а рúбе почéше да се прáћкају на сýво.

праћка́ње с гл им од *праћка се, праћакање*. — Научи́л од мале́чко на праћка́ње, па се це́л дѝн по во́ду пра́ћка.

прашчи́на ж зб од *прасе*. — Изле́зла вој прашчи́на ис-ко́чину, па напраи́ла па́кос по авли́ју.

пра́ша несв *пита* (забележио М. П.).

пра́шак м *аспирин, лек*. — Преписа́л ми до́ктур пра́шак за гла́ву.

прашење с *окопавање (кромпира)*. — С три́ матике зачѝс заврши́мо прашење компири́.

пра́ши несв *окопава (кромпир)*. — Тре́бе да пра́шим компири́, ал мло́го ура́сли у трави́ље, па се намучим.

прашинка ж **1.** дем од *прашина*. — Не зна́м кѝд на́пада ова́ј прашинка, тама́н обри́шем, ете́ гу па́. **2.** *лоша реч, прекор, грдња*. — Не да́ва да вој на си́на па́дне ни прашинка.

прашњи́в, -а, -о *прашњав*. — А што́ си то́лко прашњи́в, ко да си се с коко́шке пепршка́л по пе́сак.

прашти́ несв *одјекује, праска*. — Праште́ матике у компири́ште, чи́чини загрѝају компири́. — Кѝд гу дова́тим, и́ма све́ да прашти́.

прашче́ с *прасе*. — Ко́лко прашчети́ја о́праси твоја́ свињи́? — Да ми продаде́ш едно́ прашче́.

/пр̀ва ну́мера/ изр в *на пр̀ву нумеру*.

пр̀ва́к м **1.** *пр̀венац, пр̀ва ракија која по̀тече из казана*. — Це опи́еш от-пр̀ва́к, то́ј се са́мо оби́ђне. **2.** *пр̀ви пчелињи рој*. — Куде пче́ле ка[д]-це пу́штају, на́јбољи-е пр̀ва́к, па тѣг потура́к.

пр̀вена́ц м *пр̀ворођено дѐте*. — Ми́лко ми-е си́н пр̀вена́ц.

пр̀ве́нче с дем од *пр̀венац*. — То́ј вој-е пр̀ве́нче. — Пр̀ве́нче вој се, не да́ј Бо́же ни́ком, по рођѐње по́тика.

пр̀ви́на ж *нешто што се догађа пр̀ви пу̀т*. — Да му-е пр̀ви́на да докару́је дрва́ с воло́ви, па да га не те́рам.

пр̀ви́ч м *пр̀ва по̀сета млади у младожењиној кући*. — Тѣг несмо́ били́ ту́ј, ишли́ смо на Ра́дмилу у пр̀ви́ч.

Пр̀вка ж *пр̀во женско тѐле код краве и име то̀г тѐлета*.

пр̀вњи, -а, -о **1.** *пре́дњи*. — Ел ти дете́ мењава́ло пр̀вњи зу́би? **2.** *пр̀ви*. — О́ће да-е у́век пр̀вњи. — Га́ља је пр̀вњи у боде́ње. — Ти́ ста́ни у пр̀вњи ре́д, а ти́ у дру́ги.

пр̀вњи́ч м *пре́дњи тра̀п воловских кола*, в *двојанка*, в *кривуљке*, в *кошерка*. — С пр̀вњи́ч смо докарува́ли гре́де за коша́ру.

пр̀во прил *најпре*. — Пр̀во се обри́чи, па тѣг ће и́демо у го́сти.

пр̀во и пр̀во прил *најпре (појачано значење)*. — Пр̀во и пр̀во, несѝ се ди́гал на вре́ме, а о́дма тра́жиш да еде́ш.

пр̀вого́тка ж *младунче или живо̀тиња у пр̀вој години*. — Те́к је пр̀вого́тка, и́ма вре́ме да се пра́си.

Пр̀воња м *пр̀во мушко тѐле код краве и име то̀г тѐлета*.

пр̀вопра́ска ж *свиња која се пр̀ви пу̀т опрасила*. — Свињи́ ни-е пр̀вопра́ска, па гу па́зим ка[д]-ће се опра́си.

пр̀воро́тка ж **а)** *жена која рађа или је родила пр̀ви пу̀т*; **б)** *живо̀тиња која је донела на свет млади пр̀ви пу̀т*; **в)** *воћка која рађа пр̀ви пу̀т*.

прворо́ткиња ж в *прворо́тка*. — Та́ј снаа́ ми-е прворо́ткиња, тре́бе да сам уз њу́ ка[д]-це пора́ђа.

првоте́лка ж *крава која се пр̄ви пӯт оте́лила*. — Ли́са ми-е првоте́лка.

Прву́ља ж *име краве*.

Пр̀вча м в *Првоња*.

пр̀давац м фиг *мото́цикл*. — До́сади ни с ти́ја пр̀давац, повазд̏ан возее́ћи ни[з]-сока́к.

пр̀дало с в *пр̄давац*. — Прође́ Стоједи́н с њего́во пр̀дало.

прда́љка ж **1.** *цев на гајдама кроз коју излази стални пра̄тећи звук свирци*. — Сјеба́л му прда́љку на га́јде. **2.** фиг *про̄шло његово време*. — Оцвири́л је о́н своје́ у прда́љку.

прде́ње с *бучно пӯштање гасова из црева*. — Обру́ка ни тако́ј у́век у го́сти с прде́ње.

прди́ несв **1.** *бучно пӯшта гасове*. — Прди́ куде сти́гне, не срами́је се и́ч. **2.** фиг *сто́ји, чами, зврји*. — Испрода́л сто́ку, прди́ му празна́ кошара. — Сѣ̀г прди́ празна́ воденица, не́ма кво́ да ме́ље. **3.** фиг *не обраћа па̄жњу*. — Прди́ о́н на све́ то́ј што му они́ при́чају. **4.** фиг *лежи у за̄творy*. — Прди́ у а́псу зато́ј што-е кра́л. **5.** изр: — Прди́ у и́сту ти́кву. — Прду́ у едну́ ти́кву (*раде исто, мисле исто, чине ради исте користи*).

пр̀дла ж *она која пр̄ди*. — Куде́ дојде́ та́ј пр̀дла куде на́с кьд гу ни́ки неје́ вика́л.

пр̀дља м **1.** *онај који пр̄ди*. — Не ви́кају га тике́ онако́ј пр̀дља, него што га оце́пи ко ко́њ. — Ко́лки-е пора́сал де́дин пр̀дља. **2.** *неспособњаковић*. — От-пр̀дљу немо́ј да очеку́јеш да ти мло́го помо́гне.

пр̀дљи́в, -а, -о *који често испӯшта гасове*. — Пр̀дљи́в донде́, с њега́ да не поо́диш на во́з.

пр̀дљи́вка ж в *пр̄дла*. — С ту́ј пр̀дљи́вку да не седи́ш у едну́ со́бу, ће те усмрди́.

пр̀дљи́вко м *онај који често испӯшта гасове*. — Куде́ уз на́с се́де пр̀дљи́вко да ни упрди́.

пр̀дљи́вче с *дете које често испӯшта гасове*. — Немо́ј ми ви́ше дово́диш то́ј пр̀дљи́вче.

пр̀дне свр **1.** *бучно пӯсти гасове*. — Пр̀дну, па ни за́глуши. **2.** фиг *по̄могне*. — Ће ти помо́гне — ће ти пр̀дне под но́с. **3.** изр: **кьд пр̀дне мр̀тав** *никада*. — То́ј ће бу́де куде на́с кьд пр̀дне мр̀тав.

/пр̀дне на па́мет/ изр *дође на па̄мет, досети се*. — Тике му нешто́ пр̀дне на па́мет и ете́ га, о́н ће нешто́ да рабо́ти.

пр̀до́љак м *пр̄деж*. — Испушти пр̀до́љак, па побе́же.

пр̀до́ња м в *пр̄дља*. — Пцу́је ваздь́н оно́га пр̀доњу из Доли́ну.

пр̀ду́цка несв **1.** *с времена на време пр̄дне*. — Пр̀ду́цка дете́ по це́л дь́н. **2.** фиг *зановета*. — Ваздь́н пр̀ду́цка, ни́како да пр̀дне (*зановета, а не казује у чему је ства́р*).

преа́пе свр **1.** *пр̄егризе*. — Преапа́л език па га боли́ кьд еде́. — Па́зи да не преа́пе језик, ће се угу́ши. **2.** фиг *умре*. — Преапа́л језик и уковрнди́л. **3.** фиг *пр̄ескочи зубац на каквој напра̄ви*. — Па́зи да не преа́пе зуба́ц на ветрењача́. — Ако преа́пе ла́нац на бицикlу, ће ти се поквари. **4.** изр: **преапа́л(а) (ј)език** *умукни, ућути, не злокоби*. — Преапа́л език, што́ тој зловариш (*клетва*). — Дабо́гда преапа́ла език, како́ тој про́орати (*клетва*)!

преапува́ње с гл им од *пр̄еапу(ј)е*.

преапу́е / преапу́је несв фиг *прескаче.* — Ло́ше си намести́л срча́нку на коси́ло, ста́лно преапу́је кът ко́сим. — Ко́си како се ко́си, немо́ј ми туј у́баву тра́ву преапу́јеш. — Гви́нт на шра́ф невељ́ае, преапу́е.

пре́аран, -рна, -рно *предобар, много добар.* — Дете́ ти-е пре́арно, не́мој да га мло́го тере́тиш.

преа́рни свр ирон *превише добро учини.* — Па́зи, немо́ј га мло́го преа́рниш. — И кьд га преа́рниш — невељ́аје. — И она́ ми га-е па мло́го преарни́ла, па се ту́ј пра́ви ва́жна.

преба́је[1] свр *обави магијску радњу уз изговарање тајанствених речи,* в *набаје.* — Пре́баја му боба-Мари́чка од у́плав и ви́ше се дете́ не се́ба у са́н.

преба́је[2] свр фиг *досади причом.* — Це́л дьн ми пре́баја, глава́ ме од њу́ за́боле.

пребацу́је несв **1.** *премешује.* — Ка[д]-це куде на́с раздува́, куде ва́с пребацу́је, па не ду́ва ел сте у доли́ну. **2.** фиг *закера.* — Ста́лно ми за по нешто́ пребацу́је.

преби́ре свр *отпреби, прочисти, проберс.* — Ка[д]-ци залу́ђан, у́зни и преби́ри гра́. — Да га не прибра́мо, би́л би пу́н с оси́љке.

преби́ва несв **1.** *ломи, криш.* — Суварй преби́ва преко коле́но, па ту́ра у о́гењ. **2.** *пребија, тучс.* — Не те́па, но преби́ва ко́ске, да му не до́јдеш у ша́ке.

преби́ва́ње с гл им од *пребива.* — Те́ј масни́це по снагу́ су му од преби́ва́ње.

преби́е / преби́је свр *поломи.* — Ако га [j]о́ш едну́ш ва́тим да кра́дне, ћу му преби́ем пр̀сти.

/преби́(j)ена ма́чка/ изр: *изнемогао, посустао.* — Вуче́ се та́ј преби́јена ма́чка три́ са́та и[з]-Село́ докле не до́јде до́м.

/преби́е(j)на пара́/ изр: (*нема) ни динара,* в *пара.* — Не́ма ни преби́ену пару́, а пога́ђа воло́ви.

преби́ра несв **1.** *чисти, треби.* — И́ди преби́рај гра́, да помо́гнеш на ма́тер. **2.** *претреса, претражује,* в *талашка,* в *истреса.* — Во́ли ти́ја мло́го да преби́ра по ту́ђе ства́ри. **3.** фиг *размишља.* — Преби́рам си по мо́ју па́мет нешто́, па се замаја́ и млеко́ ми прејде́.

преби́ра́ње с гл им од *пребира.* — Што́ не пома́гаш у преби́ра́ње гра́?

преблаи́ / преблаји́ свр **1.** *све време блеји (овца).* — Це́л дьн преблаја́ше о́вце, ни́ки се не се́ти да им даде́ води́цу да пи́ју. **2.** фиг *све време блене.* — Пре́блаја це́лу седе́ньку у Раду́нку и не приjде́ вој. **3.** фиг *издангуби, продангуби.* — Преблаја́мо на ста́ницу чека́јећи га, и не дојде́ на во́з. — Тако́ј ће преблаи́ у кьи́шку кобајагйм у́чи.

преболу́е / преболу́је свр *преболи, одболује.* — Два́ес го́дине не мо́ж да га преболу́е. — Утепа́ше га крвопи́је, ал о́н пре́болува и па́ ста́де на но́ге.

пребо́рка ж *набор, фалта.* — Одне́со да ми саши́е су́књу на пребо́рке, да се и ја́ ко́лко-то́лко моди́рам.

пребо́рчица ж дем од *пребо́рка.* — Бе́лимо пла́тно у кори́то, ту́римо га у пе́пел, збе́ремо га на пребо́рчице, па с пира́јку мла́тимо све́ тако́ј докле се не збе́ре от-кра́ј до кра́ј.

пре́бран, -а, -о *прочишћен, очишћен.* — Ако-е гра́ пре́бран, неје́ јо́ш пре́брана боранија.

пребри́чи се свр *обричи се на брзину.* — Пребричи́ се колко́ за аде́т.

пребр̀ка свр *претражи, претресе.* — Пребрка́ му по бисаsи и ни́шта не најдо́.

пребро́ди свр *преживи.* — Те́шко ће пребро́ди његову смр̀т. — Које́ му́ке-е преброди́л да ста́не на но́ге.

пребројўва̀ње с гл им од *пребројује*. — Кьд је била̀ мўка за пребројўва̀ње, ни̏ки се не најдѐ да ни помо́гне.

пребројўје несв *преживљава*. — Којѐ мўке с њѐга пребројўјем, да ти не казўјем.

прева̀ља (се) свр **1.** *прекопрља (се)*. — Ка[д]-це трупа̀ц прева̀ља до кла̀данац, трѐбе се издубѐ за коро̀ито да се по̀ју говѐда. — Прева̀љамо ка́мен до воденѝцу. **2.** фиг *преживи (се), пребрине (се)*. — Прева̀љамо и тўј рабо́ту са[с]-жи́то. — Човѐк сва̀шта прева̀ља преко гла́ву и па̀ оста́не жи́в. — И то́ј ће се прева̀ља преко мојў гла́ву. — Ла́ко-е ка[д]-це прева̀ља преко тўђу грби́ну.

прева́ра (се) свр *превари (се)*. — Та̀ј лопўжа ће те прева́ра. — Пре́вара ни ўбаво вре́ме, посади́мо компири́, а оно̀ ўдари сне́г. — Како̀ ни са́мо пре́вара онѝја мандо́в да испа̀домо буда̀ле. — Цуло́в, да прева́ра уба́ву девојку. — Превара́ се, купи́ ска̀пану попри́ку. — Превара́ла се дипте́н што-е за њѐга пошла̀.

нрева̀рант м *варалица*. — Такьв прева̀рант не́ма га одо́вде до Мора́ву.

прева̀ри се свр *прекува се, испари*. — Немо́ј се млеко̀ прева̀ри. — Немо́ј се гра́ прева̀ри, па ти гр̀не загори́ уз огњи̏ште.

пре́вез м *невести́нски вео*, види пример под: *закити́ен*. — Купи́ли вој на̀јубав пре́вез за сва̀дбу.

прева̀ свр *поново овеје*. — Жи́то се мо́ра прева̀, нејѐ до́бро овѐјано.

прева̀сла свр фиг *слаже, превари*. — Да и́маш четво́ре о́чи, о́н ће те прева̀сла. — Кога̀ сва̀ нејѐ превесла̀л, те не́ће те́бе. — Превесла̀л га, купи́л од њѐга ју̀нци ца̀б-ца̀бе.

прева̀ска ж **1.** в *превез*. — То̀-е прева̀ска за нева̀есту. **2.** *повез око главе*.– Боли́ гу глава̀ па турѝла прева̀ску.

прева̀шче́ с дем од *превеска*. — Прева̀шче́ за нева̀шче́. — Ћу ти саши́јем едно̀ прева̀шче́ ка[д]-ти се то́лко допа́да.

прева̀е (се) / прева̀је (се) свр *замени дете́шу пелене*. — Умокри́ло се бепче́, тре́бе га прева̀ем. — Дете́ се тре́бе прева̀је, нешто̀ мло́го за́смрде.

прева̀ира несв *превире*. — Нека̀ јо̀ш прева̀рају ко́мине, за два̀ неде́ље ће пече́мо раки́ју. — Се́но прева̀ира ка-це су̀ши на̀поље.

превиси́ свр *проборави извесно време негде*. — Це́л дн̀ превисе́ до́м, нѝгде не изле́зе. — Превиси́ сва̀ куде ту̀ј распи́ју ка[д]-це вр̀не ис Преде́не.

превла̀чи несв **1.** *допрема вукући по земљи*. — Превлачи́мо се́но из Васи́љковицу на гра̀ње, за дене́ње сто́г. **2.** *дотерује изблиза*. — Изакали́мо се око ку̀ћу: докару́ј гра̀ђу и цре́п, превла̀чи пе́сак из ре́ку, довла̀чи ка́мен из ма̀јден, го́тви на ма̀јстори!

прѐвнина ж *овас упржен па самлевен за исхрану сто̀ке, понекад са додатком јечма или ражи*. — Докара́ два̀ ца̀ка прѐвнину из воденѝцу за свѝње.

прево̀ди се свр *завр̀ши с пареньем (крава)*. — Бу̀ла се преводи́ла, а Сивў̀љу откара́ли куде би́ка да се прево̀ди.

прево̀љн свр *савлада, наговори*. — Бо́лес га превољи́ла, лежи́ у кре́вет. — Превољи́ше га другари́, ина́че не би ишао́л у Ру̀пље на собо́р.

превр̀же (се) свр **1.** *свеже (се), превеже (се)*. — Превр̀жи до́бро коно́пче за ло̀јтре да држи́ се́но, да се не стр̀ви. — Преврза̀л се с нека̀ коно́пче кьд не́ма каи́ш. — Језѝк да му се превр̀же кои́ ме то́лко огова́ра (*клетва*). **2.** фиг *збуни се, препадне се*. — До́бро превр̀жи сно́пје с ју̀жице да се не разврзу̀ју. — Преврза̀л му се езѝк, па н-уме́је да бе́кне.

преврзува̀ње с гл им од *преврзује (се)*. — Евѐ ти сици́мке за преврзува̀ње ца̀кови.

превр̀зу̏је (се) несв *превезује (се).* — Ми̑ ће збѝрамо рукòљке, а ти̑ да превр̀зу̏јеш снòпје. — Свѐ се превр̀зу̏је с некѐ сицѝмке и јужетѝја, ко да нѐма кàиш за чешѝре.

превр̀зан, -а, -о *превезан, везан.* — Превр̀зано прекотру̏п, не мо̀ж се одвр̀же, мо́ра га сечѐм.

прѐври свр *одсто̀ји (сир, комина, ђубриво итд.).* — Са́мо едѐ преврѐло си̏рење. — С преврѐло ђу̏бре се гно̀и њива́.

превр̀кне свр **1.** фиг *по̀луди.* — Превркну̏л с па́мет, нејѐ ви̏ше они̏ја човѐк. — Превркну̏л с мо́зак. — Немо̀ј гу пла́шиш, ће превр̀кне. **2.** фиг *умре.* — Ноћáске Евтѝмија превркну̏л.

превр̀ља (се) несв *пребацује (се), преврће (се).* — Не превр̀љај се́но преко гла́ву, но ста̀ни по̀там, па га у̏баво надѝпли и вр̀љај га тако̀ј да ти не нару̏си гла́ву. — Превр̀љај ти̑ преко пло̀т, а ја̑ ћу одо̀тле, па на сто̀г. — Превр̀ља се преко гла́ву. — Тако̀ј се не превр̀ља, него овако̀ј.

превр̀ља̑ње с гл им од *преврља (се).* — С превр̀ља̑ње по̀брзо ће га здѐнемо.

превр̀љи свр *пребаци.* — Кьд детѐ изва́ди пр̀ви зу́б, превр̀љи га преко кро́в и ви́ка: „Вра́но, вра́но, на̑ ти коскѐн, да́ј ми гозје́н!“

/превр̀не о́чи/ изр *умре.* — Нашли̑ га тако̀ј: преврну̏л о́чи.

преврскува́ње с гл им од *преврскује.* — Ће га познáјеш по преврскува́ње кьд ора́ти.

преврску̏је несв *врска кад говори.* — Ста́лно преврску̏је кьд ора́ти.

превр̀тка свр *препледе предиво, поново премота, в врткa.* — Испредѐ се, па се з-два́ клу́бета ел вретѐна превр̀тка у едну̏ жи́цу. — Вр̀це се пра́ву тако̀ј што се превр̀тка пређа́ от-кучѝна.

превр̀ћа несв **1.** *преврће, окреће.* — Превр̀ћа се́но у Дѐл да се су̏ши. — Прати̑ га у Ченѝчиште да превр̀ћа о́ткосје да се су̏шу. — Вика́ ме да превр̀ћамо ца́кови це́мент да се не скамѐни. **2.** *разбија, ломи.* — Превр̀ћа по ку̏ћу, ло́м пра́и. **3.** фиг *даје тајне знаке коме.* — Нешто̀ мло́го превр̀ћа о́чи. **4.** фиг *пије.* — Превр̀ћа чокањи̑ у То́зину кафа́ну. **5.** фиг *води љубав, обавља полни однос.* — Турѝл се на де́ду, почѐл да превр̀ћа девојке. — Па́зите се, девојчетѝја, од њѐга, во́ли да превр̀ћа же́нске. **6.** фиг *размишља, страхује.* — Са́мо превр̀ћам у се́бе којѐ ћу сь̏г самá, без дома́ћина у ку̏ћу, да рабо́тим.

превр̀ћа се несв **1.** *премеће се.* — Превр̀ћа се преко гла́ву како циркуза́нт. **2.** *преврће се.* — Сву̀ но̀ћ се превр̀ћа по кре́вет, не мога́ да за́спим, све мисле́ћи на Си́мку. **3.** фиг *размишља, контa.* — Цѐл но̀ћ превр̀ћа по гла́ву кво̀ ми ре́че онај жена́ из Дуби́сци. **4.** фиг *нервира се, љути се.* — Мр̀тав му се башта́ превр̀ћа у гро́б што запустѐ онакво̀ има́ње и о́стаи у̏баву ку̏ћу. — Превр̀ћају ми се цигѐрице од му́ку. — Па́мет ми се превр̀ћа од њѐга.

превр̀ћа̑ње с гл им од *преврћа (се).* — Се́но бес-превр̀ћа̑ње не-це осу̏ши како тре́бе. — Научѝл је о̀н на превр̀ћа̑ње, двапу̏т му се превр̀нула пу̏на ко́ла. — Ће те заболи̑ глава́ о[д]-то̀ј превр̀ћа̑ње! — И чи́ча би да превр̀ћа, јо́ш нејѐ остарѐл за превр̀ћа̑ње же́не.

превучѐ свр **1.** *превезе.* — Преву̏комо ка́мен из ма́јден за ку̏ћу. — Преву̏комо се́но на са́не из Јеси́киницу. **2.** фиг *пропати.* — Сва̀шта сам преву̏кла преко ову̏ј гла́ву и јо́ш се деја́ним.

прегла́бина ж *улегнуће на путу.* — Забобика́ше се ко́ла на пре́глабину пу̏ну с во́ду, едва́ ги воло́ви изву̏коше.

прегла́бица ж в *преглабина.* — У пре́глабицу се за́глави ко́ло, па ни ма́кац.

пре́глица ж *пређица, шнала, коїча на кашичићу.* — Искида́ла ми се пре́глица на гумењак.

прегља́ча ж *кецеља,* в *кицеља.* — Запре́гни се с прегља́чу кьд ме́сиш ле́б.

прегори́ свр **1.** *изгори.* — Прегоре́ла дрва, тре́бе се па́ ло́жи о́гењ. **2.** *нагори.* — Неси́ га гледа́л, па ти ле́б прегоре́л. **3.** фиг *презри.* — Прегоре́л јеча́м у Зла́ту, тре́бе се жње́ да дибиду́с не прегори́. **3.** фиг *престане да даје млеко.* — Прегоре́ло ви́ме на кра́ву, не́ма ви́ше млеко́. **4.** фиг *скрене, полуди.* — Прегоре́ла му жи́чка. — Прегоре́л му вити́љ. **5.** фиг *преболи, прежали.* — Још га није прегоре́ла, још ла́цка за њега. — Прегоре́л сам гу́, ви́ше и не ми́слим на њу́.

прего́сти свр **1.** *добро угости, претера у гошћењу.* — Три́ дьна били́ у при́јетељи, па се прегости́ли. **2.** ирон *слабо угости.* — Били́ куде у́јку, прегости́л ги, искара́л му о́чи.

пре́грађа ж *преграда.* — Напраи́л сам две́ пре́граће у ко́чину за прашчи́на.

пре́гратка ж дем од *преграда.* — Мо́рам да напра́им пре́гратку за јаганчети́ја да не дрмсају о́вце.

прегрва́ља (се) свр **1.** *прекопрља (се), преваља (се).* — Едва́ пргрваља́мо воденичку бу́ку. — Прегрваља́мо тру́пци до ко́ла. — Прегрваља́ше се деца́ преко но́ву сла́му да ги ко́ске не болу́ (*веровање*). — Еси́ видел како́ се ко́њ пре́грваља преко́ грби́ну. **2.** *пребрине (се), преживи (се), проће.* — Прегрваља́мо и ту́ј бри́гу око же́тву. — Још-да прегрва́ћамо компири́, па да ми́рно че́камо зиму́. — Пре́грваља се и ова́ј му́ка око дрва́ за зи́му. — И живо́т се пре́грваља.

прегре́бе свр *огребе, поново огребе.* — Прегре́би ливаду у Лу́киницу, Милу́нка гу није огре́бла како тре́бе.

прегрми свр **1.** *престане да грми.* — Прегрме́ и прође́ бес-ки́шу, а бе́ше се стунти́ло, са́мо што не ли́не. **2.** *пребрине, преживи.* — Прегрме́мо и ту́ј бри́гу око коси́лбу.

прегу́ди свр **1.** *пребрине.* — Прегуде́мо и коси́лбу и врши́лбу, сьг ма́лко да ода́немо. **2.** *проће.* — Прегуде́ и ова́ј зима́, а за дру́гу нек бри́не ко́ји гу дочека́.

прегу́не свр **1.** *прогута напразно, прогута „кнедлу".* — Кьд видо́ како́ уба́во еду́, ја́ прегуну́. **2.** фиг *прећути, уздржи се.* — Ће́ро, па и нешто́ ако ти није по во́љу, прегу́неш.

прегу́сла свр **1.** фиг *преструже, пресече.* — Прегусла́мо они́ја тру́пци у пади́ну. **2.** фиг *превари.* — Уме́је о́н да те прегу́сла, ако се не па́зиш. **3.** фиг *преживи.* — Де́да едва́ пре́гусла ову́ј зиму́.

прегутува́ње с гл им од *прегутује.* — Од прегутува́ње ми се на́прави ки́ла у гу́шу.

прегуту́је несв *гледа са стране док остали једу, па прегутује.* — Докле они́ еду́ нека о́н прегуту́је, кьд не́је умеја́л да им помо́гне.

преда́не свр *одмори се, предахне.* — Пу́сти ме да ма́лко преда́нем.

предва́ја (се) несв **1.** *прополовљује (се), половљује (се).*– Наквеси́ло се и́ње на сла́пје, поче́ се кру́шка предва́ја. **2.** *дели (се).* — Предва́јај на едну́ страну́ гоља́ци, а на дру́гу месечари́. — Са Самче́кинци ни предва́ја сьл една́ ба́ра. — Ту́ј се пу́т предва́ја за До́бро По́ље и за Ко́зило. — Река́ се предва́ја, па тече́ и око воденицу.

предвајање с гл им од *предваја (се).* — Овде́ ни-е предвајање, па да се испоздра́вимо.

пре́двечер прил *пред вече.* — Ре́коше ће до́јду пре́двечер за коња́.

предво̀и (се) / предво̀ји (се) свр **1.** *прѐполови.* — Предво̀ји ја́буку, па да́ј на деца́. — Предво̀и ово̀ј трупче́ са секи́рче, да накладе́м о́гањ. — Пре́двоји ми се пани́ца иш-чи́с ми́р. — Ни са секи́ру не мо́ж се предво̀ји кубарче́. — Овде́ це предво̀имо, ја́ у Мла́чиште, ти у Баи́нци. **2.** фиг *поделѝ на ви̏ше делова.* — Предво̀и вре́ћу с компири́, па но̀си на по ма́лко, да се не тере́тиш то́лко. **3.** фиг *растáви, развáди.* — Предво̀ји ги да се ви̏ше не те́пају. — Предвои́мо се на Раскр̏сје, ја́ ватѝ за Село́ а они́ низ дру́м. **4.** фиг *смрша, смањи се.* — Едва́ гу позна́, скро́[з]-се предвои́ла од мр̏шавос.

предвојӳје несв *прéдваја, прѐполовљује.* — Она́ ће предвојӳје компири́: на едну́ страну́ си́тни, па по̀ситни, па кру́пни и по̀крупни, и они́ја голе́ми.

преде́ несв **1.** *упрéда нит.* — Забоде́ куде́љу за тканѝцу, па по це́л да́н преде́ кучи́ста. — Преде́ ву́ну за џемпири́. **2.** *испушта звуке (мачка).* — Ус-ку́бе мачо́р са́мо преде́. **3.** фиг *слуша, ради.* — Сѣг преде́ ко бе́ла ла́ла.

Предеја́нац / Преде́нац м *становник Предејана.*

Предеја́нка / Преде́нка ж *становница Предејана.*

Предеја́нче / Преде́нче с *дете из Предејана.*

Преде́не / Преде́ње м *име места Предејане.*

преде́не свр *поново садене оно што је већ садевено.* — Мо́ра се сто́г преде́не, мло́го се наквеси́л, не мо́ж му помо́гне ни потпира́ње.

преде́нка / преде́њка ж *прело, посело,* в *седењка.* — Вика́ла ни Ста́на, ју́тре, куде њу́, на преде́нку.

преде́нски, -а, -о *предејански.* — И́демо на преде́нски ва́шар на Пр̏ви Горе́шњак.

преде́ње[1] с *преслица, кудељица и врете́но заједно.* — Поне́си си и преде́ње кьд и́деш по о́вце да не дангу́биш.

преде́ње[2] с гл им од *прéде,* **1.** *упредање нити од вуне.* — Пр̏во и́де преде́ње, па тъ́г вртка́ње. — Умоту́јем ву́ну на куде́љице, за преде́ње. **2.** *моба, седељка.* — Вика́ла ги на седе́њку, на преде́ње, и́ма мло́го ву́ну да вој помо́гну, да гу испреде́.

преде́њӳје несв *поново дене оно што је лоше садевено.* — Ако бѣш мо́ра да се преде́њӳје пла́с, да га преде́њӳјемо.

пре́диво с *напредена вуна у облику нити спремљена за ткање или плетење.* — Но̀сим пре́диво на мьсте́ње куде бојаџи́ју.

преди́ља ж *жена која преде, преља.* — Ка[д]-це збе́ру преди́ље на седе́њку ча́с испреду́ вре́ћку ву́ну. — Била́-е на́јбоља преди́ља у село́.

пре́дња ко́ла с мн *предњаче,* в *двојанка,* в *кошерка,* в *кривуљке.* — Те́шко и с пре́дња ко́ла да мо́ж да извучеш ти́ја тру́пци из доли́ну.

пре́дња повратáљка ж *штап којим се регулише рад предњег враћила на разбоју.* — С пре́дњу повратáљку се зате́за на́тра.

пре́дњача ж *предња даска код канапа на воловским колима.* — Неси́ до́бро турѝл пре́дњачу, ће ти поиспа́дају џа́кови низ бре́г.

предњаче́ с в *предња кола.* — Упре́гни воло́ви у предњаче́ да довучемо́ гре́де.

пре́дњица с *предњи део џемпера.* — По̀тешко ми-е да плете́м пре́дњицу, тре́бе да укла́пам око гу́шу.

пре́дњиште с *предњи део обуће, опанка, чарапе, џемпера.* — Пре́дњиште тре́бе да испа́дне у́баво.

пре́дњо кросно́ с *предње враћило на разбоју.* — На пре́дњо кросно́ намоту́је се оно́ј што-е тка́но.

предоо́ди несв *много пӯта долази.* — Предоодѝл га ко̀лко-е о́н доодѝл, ма скро́з ме, бре́, заборѝл, то́ј ли-е сѝн?!

предругачу́је (се) несв *промени (се), измени (се)*, в *преличи (се).* — Кво го́ћ му ка́жеш, о́н га предругачу́је. — Во́ли да се предругачу́је да га не познају́.

предругоја́чи (се) свр **1.** *преиначи (се), промени (се).* — Све́ што о́ћу да ураво́тим, о́н предругоја́чи. — Пошо́ у воденѝцу, о́н ми пре́другојачи да и́дем у гове́да. — Предругојачѝла се, неје́ ви́ше онáј жена́ коју́ сам знала́. **2.** *преокрене речи, погрешно пропумачи или пренесе.* — Кво го́ћ да ка́жем, о́н ће предругоја́чи, па се по́сле сва́ђа.

преду́зне свр **1.** *обузме, ошхрва.* — Кьд га преду́зне нека́ му́ка, па не зна́је кво́ да рабо́ти. — Предузе́ла га ту́га, па са́мо пи́је. **2.** фиг *преузме.* — Распи́ја вој предузе́ момка́. **3.** фиг *надвлада, савлада.* — Запрложѝла се она́ј у́бава градѝна, предузе́л гу бу́рјан. — Ово́ј ле́то предузе́ су́ша, па ни ло́зе на компири́ све́ изгоре́ше. — Предузе́ла га ко́са, тре́бе се ши́ша.

пре́ђа ж в *предиво.* — Спреми́ пре́ђу јо́ш да основе́м и уведе́м, па да тка́ем посте́љке.

пређа́шањ, -шња, -шњо *пређашњи, ранији.* — Пређа́шња жена́ му бе́ше по́боља. — Пређа́шањ му́ж вој узе́л дете́. — Пређа́шњо бра́шно ти́ бе́ше по́бољо за ба́нице.

пређа́шница ж *оно што је било пре, прошло време.* — Бо́ља бе́ше пређа́шница. — У пређа́шницу то́ј неје́ могло́ да бу́де да се ово́лко кра́дне да лопо́ви не и́ду у а́псу.

преебе́ / прејебе́ свр **1.** *превари, обмане.* — Преебали га трго́вци, оста́л без ни́шта. — Мо́ж га сва́ки преебе́ ко́лко-е па́метан. — Прејеба́ га је́втино. **2.** *уради што преко воље, заврши.* — Преебамо и ту́ј рабо́ту, да ни не стои́ над гла́ву. — Прејебамо и коси́лбу.

преебе́ се / прејебе́ се свр *превари се.* — Преебá се па да́до па́ре у ба́нку, сѣг мо́гу да ду́вам у песни́це.

прежале́је свр *прежали.* — Ма ћу прежале́јем па́ре, па ћу га ку́пим, куде и́де нек и́де.

прежѐни свр *ожени се или се уда пре старијег брата, односно сестре.* — Преженѝла старо́тога бра́та.

прежењу́је несв *жени се или удаје пре старијег брата или сестре.* — Они́ се прежењу́ју, не гле́дају на старешѝнство. — Не́ће га прежењу́је, ће че́ка да се Ста́мен оже́ни.

прежѝли свр *усече се у кожу (жица, канап, конопац...).* — Трекло́ ми пре́жили ра́мо, не мо́гу ви́ше да но́сим ову́ј торбетѝну. — Цврсто си врза́л са́пку, па коно́п прежилѝл но́гу на коња́.

прежма́ва свр *преспава, предрема, прекуња.* — Прежма́ва це́л дѣн тако́ј, ни́шта не работе́ћи. — Пре́жма дете́ у ва́тру то́лко вре́ме, не мога́ му гу сту́рим.

прежми́ свр фиг *преседи, пречама.* — Како́ му не дојади да прежми́ це́л дѣн како ба́ба ус-ку́бе.

прежње́ свр *ожање тӯђе, ожање преко међе.* — Немо́ј да пре́жњеш да се не сва́ђам по́сле с комши́ју.

прежуте́је свр *пребледи, добије бледу боју у лицу.* — Дете́ ми прежуте́ одједну́ш, замáлко се не о́несвести.

пре́за (се) несв **1.** *упреже (се).* — Пре́зај гове́да да докару́јемо сно́пје. — Ови́ја ју́нци се јо́ш не пре́зају. **2.** фиг *плаши (се), страхује.* — Ти́ја Чорба́р не пре́за ни да

укра́дне на́-очи. — Што́ се пре́заш ка[д]-те ни́ки не ди́ра. — Страшљи́вка, пре́за се на сва́ки шу́шањ. **3.** изр: — Ни́[т]-це пре́за, ни́[т]-це во́ди (*не зна шта хоће*).

преза́ње с гл им од *преза (се)*. — Бр̀зо-е научи́л преза́ње гове́да, и кои́-е во́л десна́к а кои́ лева́к, и куде до́јду же́гре, и како́ се приво́ј уцвр̀сти са за́ворањ за про́цеп. — Зача́с заврши́ с преза́ње волови.

прездраве́је свр *оздрави, прездрави*. — Че́кај да прездраве́је, па ть̀г ће ора́тимо о[д]-то́ј. — Ће му прездраве́је ко́њ на ку́ково ле́то.

пре́зив м *прозив, прозивка*. — Ти́ја дн̀ не бе́ше на пре́зив.

презѝва несв *прозива*. — Не бе́ше ту́ј кьд га презива́ше, дојде́-ej, по́сле.

презѝвља се несв *презива се*. — Нека́д цу-се презивља́ли и́сто, а сн̀г се це́ла вами́лија презѝвља на ра́зна презиме́на.

президува́ње с гл им од *президује*. — Ће и́де на президува́ње кошу́ру, да не па́дне, мло́го се накриви́ла.

президу́је несв *растура па поново зида*. — Реши́л да президу́је ку́ћу.

презимењак м *онај који има исто презиме*. — О́н ми-е сн̀л презимењак, неје́ ми ни́шта ро́д.

презо́вци м мн *девојчина родбина одмах по свадби у гостима код младожење*. — Ју́тре ни доо́ду голе́ми го́сти — презо́вци.

презо́рти (се) свр *преоптерети (се), пренапрегне се, претера у раду и ревности*. — Немо́ј презо́ртиш дете́ с рабо́ту, јо́ш је мале́чко. — Презорти́л се радеће́ни на ку́ћу, па сн̀к болу́е.

презре́је свр **1.** *презри*. — Кьд презре́ју не́ће да ваљу́ју те́ј кру́шке. **2.** фиг *пре̏ђе године предвиђене за у школу или војску*. — Ми́рча бе́ше презреја́л за у шко́лу кьд га уписа́ше.

презу́би свр **1.** *грешком не уведе неку нит основе у одговарајуће зупце брда*. **2.** *прескочи зубац на ланцу или неком назубљеном точку*. — Презуби́ла му мото́рка и отиде́ ла́нац.

презу́је несв *прескаче навојницу*. — Не-це зашра́фи, покварѝл се навој, презу́је шра́в.

презу́вка ж *чарапе и обућа*. — Нацица́ше ми се но́ге, а не́мам дру́гу презу́вку, па це́л дн̀ но́ге гми́чкају у чи́жме.

преседне свр *озебе, назебе*. — Обу́чи се до́бро, да не преседнеш на ти́ја мра́з.

преси́да свр *поново озида оно што је неко претходно лоше озидао или из неких других разлога*. — Преси́дамо ку́ћу поова́м, накуде слива́к, сьс тврд матрија́л.

преѝљи се свр **1.** *савије се од болова*. — Преиљи́л се од боле́ж. **2.** *снужди се*. — Кьд га ви́дим преиљи́л се, о́дма зна́м нешто́ неје́ у ре́д.

прејаду́је свр *преболи*. — Не мога́ до дн̀-данн̀с да прејаду́јем тој њо́јне ре́чи.

пре́јде свр **1.** *пре̏ђе*. — С ка́мен на ка́мен и прејдо́ некако́ ре́ку. — Тр̀чи, да ни То́ка не пре́јде пу́т, ће ни би́је ма́лер. **2.** фиг *пренесе се, зарази се*. — Да не пре́јде та́ј редња́ и на́ша деца́. **3.** фиг *искипи, прекипи*. — Тури́ гра́ у гр̀не да се ва́ри, ти́ га па́зи да не пре́јде. — Ће пре́јде млеко́. **4.** фиг *превари*. — Едну́ш ме мо́ж пре́јде, дру́ги пу́т не́ће. **5.** фиг *остари, престари*. — Кьд пре́јде шесе́ту, неје́ ви́ше ни трећепо́зивац. **6.** фиг *претвори се*. — Поче́ ки́ша, па прејде́ у ла́павицу и сне́г.

пре́јде се свр фиг *превари се*. — Па́зи ако се и ту́ј пре́јдеш, бада́ва це по́сле ка́јеш.

прије̏де свр **1.** фиг *пропадне, уништи се навој.* — Прије̏ла се ма̀тица, не мо̀ж се зашра̀фи. **2.** фиг *прегризе.* — Ко̀њ прије̏л коно̀пац и уштркља̀л. — Прије̏ло ку̏че заврзло̀ и побе̏гло.

пре̏к, -а, -о *пргав, напрасит, незгодан.* — То̀ј ти-е пре̏к чове̏к, ко̀лко да зна̀ш, пла̀не за залу̏дњицу.

Пре̏ка ре̏ка ж *река.*

пре̏ка тесте̏ра ж *широка тестера којом рукују два радника држећи је на крајевима.* — Ту̏ј бу̏ку мо̀ж да соба̀лиш са̀мо с пре̏ку тесте̏ру.

прека̀ди свр *окади тамњаном.* — Поне̏си и тамња̀н, да прека̀димо на гро̀бје. — Пре̏кади ли и ку̏ћу?

прекај предл **1.** *поред.* — Прођѐ прекај њѐга, ал се о̀н на̀прави да ме не вѝди. **2.** *преко пута.* — Прекај њѐга се̏деше једна̀ жена̀, несѐм гу познава̀ла.

прека̀лен, -а, -о *намучен, напаћен, прекаљен (радник).* — Од рабо̀ту-е прека̀лен па нѐма куде̏. — То̀-е прека̀лен чове̏к од голѐмо трча̀ње овде̏, па по рабо̀ту, да спеча̀ли некѝ дина̀р.

прека̀ли свр **1.** *окали алатку више но што треба.* — Прекалѝл ми секѝру, па пр̏се чим ударѝ у дрво. **2.** фиг *преоптерети, премори кога.* — Немо̀ј ми прека̀лиш воловѝ з-докарува̀ње тѝја тру̏пци из долѝну!

прека̀ли се свр фиг *премори се, преоптерети се, пропадне од рада.* — Прекалѝ се цѐл дн̀ косе̏ћи тѝпац Преко дру̀м. — Немо̀ј се прека̀лиш, тре̏бе и ју̀тре да рабо̀тиш. — Прекалѝл се лѐтоске работе̏ћи на ку̏ћу.

прекаљува̀ње с гл им од *прекаљује (се).* — Крвљоса̀л је од прекаљува̀ње по рабо̀ту.

прекаљу̏је се несв фиг *преоптерећује се радом.* — За кога̀ се оно̀лко прекаљу̏је по рабо̀ту, за зѐтови, за ту̏ђ кр̀в, а то̀ј му не тре̏бе.

прека̀нта свр фиг **1.** *пребрине.* — Прекантамо и ту̏ј рабо̀ту да се вѝше не му̀чимо. **2.** *превари.* — Прекантали га, утрапѝли му кровмо̀чљиво кравчѐ.

прека̀нта се свр *превари се.* — Прекантá се на брзѝну, сњг ћу ба̀р натенељк да се ка̀ем.

прека̀пе свр фиг *премрзне.* — Прекапа̀ше ми ру̀ке од ладно̀ћу док товарѝ дрва̀. — Прекапа̀мо чека̀ећи га на онѝја сту̀д и о̀н па̀ не дојде̏.

прека̀ра свр **1.** *превезе.* — Прекара̀мо се̏но от-Преко долѝну на мо̀тке. **2.** *отера, прогони.* — Прекара̀ гове̏да преко рѐку да пасу̀ у Јѐреницу. **3.** *проведе (живот, празник, време).* — Прекара̀ живо̀т работе̏ћи и јо̀ш се ненаработѝ. — Не рѐче ми како̀ прѐкара Божѝћ. — Са здра̀вје да прека̀раш ту̏ј сва̀дбу. **4** фиг *премешне преко себе, преживи.* — Кво̀ сам све̏ ја прекара̀ла, требало-е ода̀вно да се утѐпам. — И ло̀шо и у̀баво су прекара̀ли за̀едно, па су тако̀ј и отишлѝ. **5.** *претера у нечему.* — Прекара̀л у скитњу̀. — Прекара̀л у јурѐње девојке. — Тѝ га па, чѝчо, прѐкара у лажу̀. **6.** фиг *оздрави.* — Прекара̀л бо̀лес и отишьл на рабо̀ту.

прека̀ра се свр **1.** *преживи се, прође, претера се, проведе се, нестане.* — Што-е било̀, све̏ се прекара̀ло, до̀бро да смо јошкѐ чѝтави. **2.** фиг *изможди се, преоптерети се.* — Прекара̀л се од рабо̀ту. **3.** *умре* — Свѐкар се, завалѝја, ра̀зболе, лѐже у крѐвет и кьд ће већ̀ да се прека̀ра, вѝкну ме, па ми рѐче: „Сна̀о о[д]-цаг си тѝ домаћѝн, мло̀го сам бо̀лан, бр̀жо ћу у̀мрем.“ И тако̀ј бѝ, бр̀жо се прѐкара. **4.** фиг *преједе.* — Прѐкара се од еде̏ње. **5.** фиг *заврши ойлодњу (живоѿиње).* — Прѐкара се мрка̀ње о̀вце.

прекардáши свр фиг *прéтера*. — Прекардашúл мéру. — Немój пá да прекардáшиш, нéћу те пýстим у кýћу.

прекарувáње с гл им од *прекарува (се)*. **1.** *прéвожење*. — Дањс смо се договорúли за прекарувáње сéно у плéвњу. **2.** *провођење (живóта, прáзника итд)*. — Истрошúмо се око прекарувáње свáдбу. **3.** *прéтеривање у нечему*. — Вóли прекарувáње кьд нештó прúча. — От прекарувáње с рáну истрéсал онóлки чкембáр.

прекарýје несв **1.** *прéвози*. — С волóви прекарýје кáмен из мáјден за кýћу. **2.** *изгони, тéра*. — Ка[д]-дójде лéто, прекарýјемо говéда на Чемéрник да пасý. **3.** *прóводи*. — Живóт прéкара с појáње и весéље, нејé га брúга за нúшта. **4.** *прéтерује у нечему*. — Млóго прекарýје у пиéње. — Ка[д]-дáра прекарýје мерý, тój нејé дóбро. — Прекарýје у лагáње.

прекарýје се несв *прéоптерећује се*. — Немój се тóлко прекарýје с пóсо, неé дóбро ни тój. — Прекарýје се с едéње, затój напраúл онóлки подгýшњак.

прекáсне (се) свр *прéпадне (се), прéстраши (се)*. — Немój те прекáсне кьд пáдне гредá о[д]-тáван. — Прéкасну ме онój детé с некаквý пуцáљку. — Прекаснý се кьт појдé Бýлча на детé с онúја рóгови да га убодé. — Прекаснý се кьд га видó пóсле трú дьна доóди дóм.

прекасњýје се несв *прéпада се*. — За свáшта се прекасњýје, не смéјеш нúшта да вој кáжеш.

прекáчи (се) свр *прескóчи нештó, прéметне (се) штó прéко прéпреке*. — Прекáчи ми овój цакчé прéко плóт, да не залúтам с њéга óколо. — Прекачúл се прéко тáрабе и улéзал у кýћу.

прéкачки прил *пóпреко, с мржњом*. — Цéл живóт ме глéда прéкачки, да са[м]-му бар нештó лóшо учинúла.

прекачувáње с гл им од *прекачује се*. — Научúл на прекачувáње, не úде óпште на врáкњицу, но се прекачýје.

прекачýје (се) несв *прескаче, прéбацује (се) прéко нечега*. — Прекачýје на прéмет ћилимú да се встрéју. — Прекачýје се прéко пéнцер, за у кýћу.

преквичú свр *проведе врéме квичећи (свиња)*. — Прéквича свињá цéл дьн у кóчину, ко да гу кóљу с тупáру.

прекисéлен, -а, -о *одвећ кисео, прекисео*. — Грснице не смéју да бýду прекисéлене, тьг кучúста невељáју. — Млекó ти-е прекисéлено, не мóж се ни обúђне, а кáмо ли едé.

прекла́д м *камен или цигла на коју се наслањају дрва код ложења на огњишту*. — Сéдни ус-прéклад да се згрéјеш

прекла́дник м в *прéклад*. — Ка[д]-ци пóблизу прекла́дник, бáр ти нејé зимá.

преклаú свр **1.** *све врéме шúва, неко врéме шúва*. — Прéклаја спровúца у огњúште, нетé се разгорú. **2.** фиг *проведе врéме чамајући, пречами*. — Цéл живóт је преклајáл, за нúшта се нејé насекирáл.

прекла́па несв **1.** в *прéпреза*. — На крáј прекла́па цpшку на двé пóле. **2.** фиг *прéмишља, измишља*. — Цéл нóћ преклапá квó да рабóтимо с волóви: да ги продáвамо, ел да чéкамо да презúму, мóж-ће бýду пóскупи на прóлет. — Сáмо нештó прекла́па, вúше ми дóсади с тој њójно преклапáње од овój и онój.

прекла́па се несв в *прéпреза се*. — Цpге се прекла́пају ел су ис-трú пóе.

преклапáње с гл им од *прекла́па (се)*. — Тúја нóж ти-е на преклапáње.

преклопи свр в *препрегне.* — Ва̀ти цр̀гу на средѝну, па гу преклопи, да бу̀де из двѐ стру̀ке, па покрѝ детѐ, да му нејѐ ла̀дно.

преко[1] пред *уз временска значења, током, за време.* — Преко лѐто до̀јде Ђо̀рђа на двѐ недѐље, ко̀лко да изоко̀си. — Немо̀ј преко Дѝниницу, це загма̀цаш у неку̀ ба̀ру. — Преко зиму̀-е ту̀ј.

прѐко[2] прил **1.** *краћим путем, пречицом.* — Ако ва̀тиш прѐко, на Мр̀ковицу, по̀брзо ће стѝгнеш на во̀з. **2.** *попреко, по дијагонали.* — Оцѐчи га прѐко.

Прѐко[3] м *Војводина.* — Мло̀го смо работѝли и у Прѐко.

Преко ба̀ру с мтн *ливада.*

/преко̀ ба̀ру на стра̀жу/ изр *убије кога.* — Кьд у партизà̀ни ка̀жу за некога̀: „Во̀ди га преко ба̀ру, на стра̀жу!“, знало̀ се: трѐбе га одвѐдеш и убѝјеш.

Преко долѝну с мтн *ливада.*

Преко дру̀м с мтн *ливаде, шума.*

/преко ку̀рац / изр *преко воље, на силу, без воље и жеље, офрље.* — Свѐ рабо̀ти преко ку̀рац. — Нѐћу да ми пома̀гаш преко ку̀рац, него о̀збиљно, ако о̀ћеш, ако нѐ — не трѐбе ми по̀моћ.

/преко но̀с/ изр **1.** *батине, тепање.* — Вѝдим ја̀ ће добѝје о̀н преко но̀с. **2.** *каже у очи што неповољно.* — Она̀ ће мѐне преко но̀с да залѐпи твојѐ безобра̀штине!

/преко ср̀це/ изр *нерадо, преко воље.* — Да̀де ми то̀ј преко ср̀це.

прекова̀н, -а, -о *поновно закован.* — Тѝ ће ко̀сиш с прекова̀ну косу̀, она̀-е по̀јака, да се не скр̀ши.

прековѐ свр **1.** *поново закује.* — Ће прековѐ пло̀т на ста̀ре баскѝје. **2.** *прекује, искује ново, настави, нитује.* — Скршѝла му се коса̀, мо̀ра гу прековѐ ел нѐма дру̀гу.

прековува̀ње с гл им од *прековује.* — Но̀си косу̀ у дугà̀њу, куде Мѝлчу, на прековува̀ње.

прекову̀је несв **1.** *поново закива.* — Прекову̀је та̀рабе да сто̀ка не ула̀зи у градѝну. **2.** *наставља додавањем нечега, прекива, нитује.* — Етѐ га Сѝмча под ора̀, прекову̀је косу̀ што му се скршѝла.

прекодѝн прил *током дана, дању.* — Рабо̀ти са̀мо прекодѝн, на̀вечер затва̀ра.

прекона̀чи свр *преноћи.* — Та̀не калацѝја у̀век прекона̀чи у плѐвњу, у сѐно.

преконосѝра свр *удари преко носа.* — Како̀ смѐје да ми о̀н детѐ преконосѝра, зна̀је ли да ћу га сра̀вњам са зѐмљу?!

преконо̀сница ж *ударац, шамар преко носа.* — Добѝл је едну̀ преконо̀сницу за задева̀ње ту̀ђе жѐне.

преконо̀ћ прил *током ноћи, ноћу.* — Ни преконо̀ћ не мо̀ж да га на̀јдеш до̀м.

прекопа̀ свр фиг *претражи све.* — Прекопа̀ са̀ндук и не мога̀ да на̀јдем Мѝлорадово верменѐ, кудѐ ли га-е са̀мо денýл?

прекопува̀ње с гл им од *прекопује (1, 2).* — Бес прекопува̀ње не мо̀ж да се са̀ди (*1*). — Ватѝли га у прекопува̀ње по по̀друм (*2*).

прекопу̀је несв **1.** *прекопава, поново копа.* — Наврља̀л ђу̀бре, па прекопу̀је градѝну. **2.** фиг *претреса,* в *истриша (1),* в *претриша.* — Коѝ-е прекопува̀л по овѝја ко̀вчак и којѐ-е тѐл? — Во̀ли да прекопу̀е по ту̀ђе ствàри.

прекòрљиво прил *с порекором.* — Што̀ ме у̀век глѐда тако̀ј прекòрљиво. — Рѐче ми то̀ј прекòрљиво.

прекорува̀ње с гл им од *прекорује.* — Несѝм заслужѝл од њѐга прекорува̀ње.

прекору̀је несв *прекорева.* — Ма̀ти гу прекору̀је, ал она̀ не слу̀ша.

прекóсвет прил *веома далеко*. — Нејѐ Бро́д прекóсвет, па да се то́лко жу́риш. — Отишáл прекóсвет, чак у Áмерику.

прекотру́п прил *површно, на брзину*. — Свѐ што урабóти — урабóти прекотру́п, нáдве-нáтри, затóј му рабóта невељáје. — Тóј не мóже прекотру́п, него натенелáк и óзбиљно.

прекра́ свр *престани да кашљеш*. — Сѣс двѐ-трѝ шóље чáј, прекра́ јá тóј крáње.

прéкрет м *равница*, в *на прекрет*. — Трéбе ти некѝ кáмен за ослóнац и прљ,и етѐ ти прéкрет, да помéриш трупáц. — Тúја кáмен мóж сáмо на прéкрет да натовáриш.

прекро́чи свр *прекорачи*. — Немóј ми детѐ прекро́чиш, нéће да порáсне *(сујеверица)*. — У њúну кýћу вúше нéћу ни да прекро́чим.

прекрсти свр *добије друго име*. — Óће га прекрсту, да се вúка Стојáн, а не Толáн.

прекрсти се свр фиг *дозове се памети, уразуми се*. — Ка[д]-ће се еднýш прекрсти, да знáм кудѐ-е и којѐ рабóти. — Јóш се нејѐ прекрстúл, јóш тéра кéра. — Прекрсти се, сúнко, ако Бóга знáш, па се скрáси дóм.

прéкрупа ж *крупно самлевено жито за исхрану стоке*. — Немóј ми мéљеш прéкрупу, него мéко за лéб.

прекрши свр **1.** *поломи, сломи на више делова*. — Ýвати му тојáгу, па гу прéкрши. — Некѝ ми прекршúл пручке. **2.** фиг *не може му ништа*. — Ће ми прекрши стójка. — Мóж ми га сáмо прекрши и тóј му-е свѐ.

прекрши се свр ирон *премори се, напатрада*. — Прекршúл се од рабóту. — Прекршúл се да дójде да вúди бóлесну мáтер.

прекýка свр *проведе време кукајући*. — Цѐл дѣн вој детѐ прéкука и онá га не тѐ ýзне у нарýче.

прекукýљи се свр *пресавије се, погрби се*. — Прекукуљúл се ча-Стáвра од болéж.

прекуњи́ свр *проведе време у куњању, дремежу*. — Прéкуња цѐл дѣн, не тѐ нúшта да урабóти.

прекýрца свр *уради што преко воље, преко курца*, в *преебе (2)*. — Прекурцáмо и тýј рабóту, да вој не мúслимо.

прелáди свр *престане оморина, врућина; захлади*. — Да мáлко не прéлади, тéомо да поцрцамо на њивý.

прелáди се свр *назебе, прехлади се*. — Немóј се прелáдиш такѣв голиждрáв на снéг.

прелéга свр *преспава*.– Нéма кудѐ наћáс да прелéга Тáне калацúја, ће га прúмимо на конáк. — Прелегáмо свýноћ бýдни.

прелéпи свр *поново залепи*. — Ћу додадéм још нешто́ у пúсмо на бáјку, па га тú пóсле прелéпи.

прéлив м *место где се даском вода преусмерава да не иде у воденицу*, в *одврти*. — Кój ли ми наћáс óбрну вóду на прéлив да воденúца не мéље?

прелúта несв *прелеће, прелеће*. — Овдѐ по цѐл дѣн прелúтају авијóни. — Врзáл петлá са сицúмку да не прелúта куде тýће кокóшке.

прелúчен, -а, -о *промењеног изгледа*. — Свѐ-е сѣк тој прелúчено, шýма се прелича́ла, нéће познајеш ни пýт. — Жéна прелúчена, па гу не познá. — Овój ми нешто́ свѐ прелúчено, нејѐ како́-е било́.

прелúчи се свр *промени изглед*. — Свѐ узбујáло, па се и шумáк прелича́л, едвá најдó путúњче за Лéбет.

прелу̏пи се свр *ољуштити се, прељуштити се*. — Ра̏на ми се прелупи́ла. — Изгоре́л на сл̏нце, па се сва̀ прелупи́л.

прељу̏ти свр *превише зажутити (јело)*. — Прељути́ла сам ва́риво ма́лко, ал мо́ж се еде́.

према́ва свр фиг *прокоси, окоси*. — Премава́ и са́дњу гологу̏зу, оци̏ђ до дого́дине не́ма косе́ње.

премале́је свр **1.** *премрзне, измрзне, утрне*. — Премале́ше ми но́ге од мра́з. — Има́ла сам и рукави́це и па́ ми премале́ше пр̏сти о[д]-цтудени́цу. — Обу̏ј се до́бро да ти но́ге не премале́ју на ову̏ј ладно̀ћу. **2.** *премре од боли*. — Удари́ се сьс ма́шку по цволи́ку, па премале́. — Премале́ од бо́л и изгуби́ гла́с.

према́ми свр *намами, преведе к себи*. — Премами́ла га, ку́чка, куде њу.

према́нда свр фиг **1.** *превари*. — Преманда́ли га ајду̏ци за ка́пару. — Ти̏ја лопо́в ће те према́нда како о̀ће. **2.** *прокоси*. — Премандамо ливаду, бе́ше сла́бо роди́ла, са́мо си ко́се иступи́мо.

према́нда се свр *изгуби време, премаје се*. — Премандá се даньс на та́м, на ова́м, и ни̏шта не потси́го.

према́не свр **1.** *престане*. — Преману̏л сне́г, мо́ж се излезне да се нара́ну о́вце. **2.** *престане бол*. — Пре́ману га зу̏б од они̏ја пра́шак. — Преману̏ло да га боли́ коле́но. **3.** фиг *преоптерети се, утрне (од рада, мраза итд)*. — Преману̏ше ми ру̏ке од бучка̏ње млеко́. — Преману̏ше ми но́ге на ову̏ј студени́цу.

премањува́ње с гл им од *премањује*. — Од премањува́ње не́ма ни̏шта, ле́кови ту̏ј не помо́гоше.

премању̏је несв **1.** *престаје*. — Премању̏је ла́павица, сь̏г ће га смр̏зне. **2.** *престаје бол*. — Премању̏је га глава́. — Ел те премању̏је зу̏б?

прему̏че свр **1.** *мјауче неко време*. — Свуно̀ћ пре́маука ди̏вља ма́чка на дрво. **2.** фиг *дозива неко време*. — Не могамо ни да прооратимо, оно̀ј њо̀јно дери̏ште це́ло вре́ме пре́маука.

преме́на ж зб им *чисто рубље, преобука, пресвлака*. — Купу̏е невеста преме́ну: капу̏т, су̏књица, те́л, мре́жу, вењц на гла́ву, шимши́р. — Да̀ј ми преме́ну, о̀ћу се преобуку̏јем. — Доне́ла сам ти чи́сту преме́ну да се обуче́ш ко чове́к.

преме́ни (се) свр *преобуче (се) у ново, дотера (се)*. — Пременй му постељи́ну, ка[д]-до́јде да спи́ у чи́сто. — Окупа́ше га, па га пременй́ше с у̏копну спре́му. — На њу̏ сам остайла амане́т да ме преме́ни за они́ја све́т. — Кьд ко мо́мкиња до́јдем до́м, куде ма́тер, онако̀ј дро̀њава, да се преме́ним, она́ криећко́м пр̏во отпла́че мо̀ју му̏ку, па ть̀г у̏зне да кр̏пи, пе́ре и препра́ља мои́ дро̀њци. — Пременй́л се у на̀јубаво за весе́ље. — Салтоса́л се работе́ћи с цигларй́, тре́бе се оку̏па и преме́ни.

преме́нка ж дем од *премена*. — Несьм си била́ поне́ла преме́нку да зано̀ћим куде њи́.

преме́њен, -а, -о *преобучен, дотеран*. — Девојка бе́ше у у̏баво преме́њена.

премењу̏ва̀ње с гл им од *премењује (се)*. — Ово̀ј ми-е спре́мено за премењу̏ва̀ње, кьд по̀јдем на пу̏т куде деда Го́спода.

премењу̏је (се) несв *дотерује (се), преоблачи (се), преодева (се)*. — Три̏ гу девојке премењу̏ју за сва̀дбу. — Тре́бе неки́ де́ду да премењу̏је, не мо̀же са́м. — Нешто́ се девојче сва̀ки ча́с премењу̏је. — Премењу̏је се зато̀ј што-е у̏бава. — Ваздьн тугу̏је, ни[т]-це бе́ли, ни[т]-це премењу̏је.

премесува̀ње с гл им од *премесује*. — По̀убав је ле́б с премесува̀ње.

премесу́је несв *поново меси тесто*. — Стаса́ло те́сто, па га премесу́је да га ту́ри у црепњу́ да се пече́.

пре́мет м *мотка, вратило на коме се суши или ветри постељина, одећа, па и рубље,* в *било*. — Но́си ћилими́ на пре́мет да ги сли́нце огре́је како тре́бе.

премѐта (се) несв **1.** *окреће (се), преврће (се),* в *преврћа*. — Се́но се премѐта с ви́лу да се бр́зо осу́ши. — Премѐта се преко гла́ву. — Удари́л се по цволи́ку, па се премѐта од боле́ж. **2.** *претражује, премеће*. — Јо́ш и сн̏г ми премѐта по со́бу и ствари́ кљд несам̀ ту́ј.

премета́ње с гл им од *премеѐта (се)*. — Бес-премета́ње не мо́ж се ву́на ла́ко осу́ши.

премете́ се свр *збуни се, превари се*. — Немо́ј се куде суди́ју премете́ш, па да казу́јеш кво́ не тре́бе. — Премѐто се и н-умеја́ ни́шта да ка́жем.

премѐтне се свр **1.** *преврне се, окрене се*. — Премѐтну́ла се ко́ла са-се́но у ендек. — Премѐтну́л се преко гла́ву. — Премѐтни се и ти́ ако уме́јеш. **2.** *сплете се, спотакне се*. — Премѐтну́л се на некаку́в гра́њку и утепа́л но́гу. **3.** фиг *погреши у препознавању кога*. — Премѐтну́ се на паза́р, у́чини ми се Миса́ил је, кљд оно́ дру́ги неки́ чове́к во́ди коња́.

премѝва несв *пропушта кроз воду, прелива водом*. — Си́рење се по́често премѝва да се не поквари́.

премѝвање с гл им од *премива*. — За си́рење-е о́бавезно премивање.

премѝје свр *пропусти кроз воду*. — Ће премѝје си́рење ис-ка́цу, па ће ни донесе́ да ме́знемо уз раки́ју.

премѝра несв *обамире, губи свест*. — Дете́ ми премѝра, а до́ктур си бри́гу не́ма.

премѝсли се несв *све време мисли, много мисли на нешто или некога*. — Це́лу но́ћ се премисли́ од Ра́дована, како́ то́ј да јо́ш није́ наша́л рабо́ту. **2.** *предомисли се*. — Премисли́ се, не́ћу га купу́јем, не тре́бе ми за те́ј па́ре.

премислува́ње с гл им од *премисли се, размишљање, премишљање*. — Заболе́ ме глава́ од премислува́ње кво́ ју́тре да рабо́тим бес-коњи́ за вршу́.

премѝта несв **1.** *поново мете*. — Премѝта гу́вно от-кокоши́њци, па да насађу́јемо сно́пје. **2.** в *премлагује*. — Пр̏вка почела да премѝта с язи́к, тре́бе гу во́димо куде мрвења́ка.

премѝта се несв *збуњује се, греши*. — Остаре́ла, па се премѝта, не мо́ж се се́ти от-кои́ ти бе́ше.

премѝшља (се) несв *размишља, колеба (се)*. — Свуно̀ћ премишља́ од ону́ј мој ју́ сестру́ Бра́нку, што отиде́ у Шве́цку. — Јо́ш се премѝшља да ли да поо́ди за То́мчу ел да оста́не баба-девојка.

премишља́ва несв *размишља*. — Премишљава́ и о[д]-Драго́јла и о[д]-Цо́тира, куде́ су, како́ су, рабо́ту ли, одавно ни не пи́шу ис-печа́лбу.

премишља́ва се несв *премишља се, предомишља се*. — Премишља́ва се о́ће л да ку́пи теле́ ел ће одуста́не.

премишљава́ње с гл им од *премишљава (се)*.

пре́мка ж *препона*. — Заболе́ло га у пре́мку, едва́ се вуче́.

премлагу́је несв *не може да гута од бадљи (говече)*. — Јуни́чка са́мо премлагу́је, не мо́ж ни во́ду да пи́е, ћу вој сечем̀ ба́дље.

пре́млаз м *обичај прве заједничке муже оваца на Ђурђевдан, после чега се предају чобанину и гоне на пашу у планину*. — На пре́млаз се дво́ју ја́гањци од о́вце и смузу́ју о́вце. — На пре́млаз на о́вце ту́рамо беле́гу да ги препознавамо.

пре́млаза ж в *пре́млаз*. — Све́ сам спреми́ла што тре́бе за пре́млазу.

премла́ти (се) свр *пребије, изубија, убије (се), удари (се) добро*. — Па́зи кво́ овде́ ора́тиш, немо́ј те неки́ за нешто́ премла́ти. — Премла́ти се на гребу́љу, па ми трни́ рука́.

пре́мнина ж в *пре́вина*. — Сме́љемо овца́, јечи́м и рженицу за пре́мнину.

пре́мор м *замор, пре́мореност*. — Балдиса́л от пре́мор.

премотува́ње с гл им од *пре́мо́тује*. — И́мам и ја́ кочка́ пређу́ за премотува́ње.

премоту́је несв *пре́мо́тава*. — На ви́тел премоту́је пређу́.

пре́мре свр **1.** *пре́падне се*. — Премре́ о[д]-стра́ кьд га видо́ избуљи́л онако́ј кр̀вав. **2.** *смрзне се, следени се, настра́да*. — Премре́л од ладно́ћу докле се врну́л и[з]-Село́.

прем̀рка (се) свр *о́плоди (се) (овца)*. — Едѝн шути́л ни пре́мрка о́вце. — О́вце ни се на вре́ме премрка́ше.

прем̀рси свр *пое́де мрсну храну у време по́ста*. — За жи́ву гла́ву не́ће гу нака́раш да прем̀рси.

прем̀рси се свр в *о́мрси се* (*2*). — Бо́же ме про́сти, премрси́ се сред пости́.

прему́ва свр *пре́верне, пре́тресе*. — Ко́ј ли ми пре́мува овако́ј посте́љке и ко́ј ђаво́л је ту́ј тражи́л.

прему́вта свр *пре́вари да узме што́ ца́бе, обмане*. — Кога́ све́ неје́ премувта́л, те не́ће те́бе.

премуза́ч м *округли кравај који се на Ђурђевдан, кад се ста́до исте́рује из ливада у у́трину, ста́вља пре́ко суда и венца од пољског цвећа, да се кроз њега про́музу све о́вце*. — Ка[д]-це промузу́ о́вце кроз премуза́ч, премуза́ч се искр̀ши у крми́ло да га о́вце поеду́, да да́вају по́више мле́ко.

прему́нта свр *пре́вари, обмане*. — Куде́ га само најде́, и́ма те прему́нта да не осе́тиш.

прему́чи се свр *налучи се, излучи се*. — Це́л живо́т се премучи́ и, на кра́ј, то́ј за то́ј.

прена́да се свр *изгуби сваку наду*. — Пренада́ла му се чека́ећи га, а од њега ни тра́г ни гла́с, ко да-е све́ забораи́л. — Пренада́ се ће до́јде за Петро́вдьн, па за Горе́шњак, па за Митро́вдьн, и, на крај, прегоре́.

пренема́га се несв *пре́вија се, пренемаже се*. — Пренема́га се од боле́ж. — Сьл се пренема́га, а ни́шта му неје́.

пренемага́ње с гл им од *пренемага се*. — Не мога́ да гле́дам њо́јно пренемага́ње, па гу одве́до куде до́ктура.

пренемо́гне свр *изнемогне, по́сустане*. — От-копа́ње сам скро́з пренемогла́, едва́ се вуче́м. — Пренемо́гал од гла́д.

преносу́је несв *носи одећу коју је неко већ носио*. — За њега не́ма бри́га, преносу́је оно́ј што стари́јат си́н ви́ше не но́си. — Што́ му не ку́пу но́во, ста́лно преносу́је ту́ђо?

преоблекло́ с *пре́обука*. — Несе́м, шту́риньче, поне́ла преоблекло́ на дете́. — Че́кеј докле збе́рем преоблекло́ о[д]-ци́цу.

преоблекува́ње с гл им од *пре́облекује (се)*. — У ра́нац ти-е све́ за преоблекува́ње.

преоблеку́је (се) несв *пре́облачи (се)*. — Не ви́кај гу, преоблеку́је оно́га истри́шљака. — Он се зача́с преоблеку́је, не́ће га мло́го че́камо.

преобли́чи се свр *изме́тне се у лику, про́мени се то́лико да више не личи на себе*. — Преобличи́л се у печа́лбу, едва́ га позна́.

преобр̀не свр **1.** *пре́окрене*. — Тре́бе Мило́јко па́ да преобр̀не се́но, да се осу́ши. — Преобр̀ни бу́ре да се исце́ди вода́. **2.** *пре́тражи*. — Преобрну́мо све́ и не најдо́мо га. **3.** *изокрене наопако*. — Преобрну́л чера́пе да га не уро́чи неки́. **4.** *окрене на лице што*. —

Преобр̏ни цемпи́р, на́опоко си га облѐкал. **5.** *промени мишљење, одлуку*... — Убáво се договорúмо за телѐ, кьд о́н по́сле пре́обрну, па га о́скупе.

преобр̏не се свр **1.** *окрене се*. — Преобр̏ни се на дрýгу страну́, тако́ј мло́го крчúш ка[д]-цпúш. **2.** *промени се (мишљење, страна, време...)*. — Ськ се преобрну́л, па држú њúну страну́. — Пре́обрну се вре́ме, ударúше некѐ кишетúне. **3.** фиг *измени се*. — Свѐт се скро́з преобрну́л, оно́ј што бѐше нека́[д]-до́бро ськ невељáје.

преобр̏ња (се) несв **1.** *окреће (се)*. — Тре́бе ца́кови с це́мент да преобр̏ња́мо да се не скоча́њу. — Требѐ се сѐно це́л дьн преобр̏ња. **2.** *преврће (се)*. — Преобр̏ња се преко гла́ву. — Це́лу ноћ се преобр̏ња́, не мога́ да за́спим. **3.** *изокреће*. — Ја́ едно́ ка́жем, она́ га преобр̏ња, ко да не зна́м кво́ сам рекáл.

преобр̏ња́ње с гл им од *преобрња (се)*.

преобу́вка ж *чарапе*. — Доне́ла сам ти чúсту преобу́вку.

преобукло́ с в *преоблекло*. — Не доне́се ми преобукло́.

преобукува́ње с гл им од *преобукује (се)*, в *преоблекување*. — Кво́ ћу рабо́тим с преобукува́ње кьд ми несú доне́ла преобукло́? — А́јде на преобукува́ње.

преобуку́је (се) несв в *преоблекује (се)*. — Јо́ш дете́ н-уме́је да се преобу́кује само́. — Ко́ј ће га преобуку́је такво́ у́срано? — Преобуку́је се у но́во за собо́р. — Купа́ла дете́, па га преобуку́је.

преобучѐ (се) свр *пресвуче (се), преодене (се)*. — Ка[д]-це преобучѐ у ву́ту, тьг ће ви́диш ква́-е тој серсе́м девójка.

пре́од м *прелаз, пролаз*. — Кудѐ ви-е пре́од на Голе́му ре́ку? — Ту́ј пра́во и́деш на пре́од кро[з]-шиба́к.

Пре́од м мтн *ливаде, шума*.

преоде́ње с гл им од *преоди*, **1.** *прелажење*. — Ка[д]-до́јдеш у ва́рош, па́зи на преоде́ње преко у́лицу. **2.** *сеоба, сељење*. — Преоде́ње у гра́д ни у́сарави село́. **3.** *преливање течности*. — Уватú стра́ од преоде́ње млекó на шпо́рет ка[д]-це ва́ри..

преоди несв **1.** *прелази, пролази*. — Кьд по́јдемо у шко́лу, То́ка ни преоди пу́т да понáвљамо. — Сте́гал се тако́ј, ко да ће преоди преко Цеврљáнку. — Овдѐ преодимо преко Байнску ре́ку. **2.** *сели се*. — И Цвѐтини ће преоду у гра́д. **3.** фиг *кипи, прелива се преко суда (течности)*. — Немо́ј млекó да ти преоди, кьд ви́диш да се сварúло, сту́ри га о[д]-чпо́рет.

преóре свр **1.** *узоре делимице тућ посед*. — Преора́л двѐ бра́зде у моје́. **2.** *поново узоре*. — Мора́л је да преóре њúву, ло́шо гу поора́л.

преóтне свр *преотме, преузме*. — Преоте́л му девójку и с њу́ се оженúл. — Имáње ми преоте́л. — Преоте́л му рабо́ту. — Са́мо ти́ ка́жи, ако тре́бе, Дра́гољуб ће гу преóтне, па ти гу доведе́.

препáда (се) несв *пламши (се)*. — Препáда љу́ди у мра́к тúја огурсу́з. — Мло́го-е страшљúва: о[д]-ква́што се препáда.

препадáње с гл им од *препада (се)*. — Ружúла сам га за препадáње деца́ на́вечер по мра́к.

препáдне (се) свр *уплаши (се), престрави (се)*. — Па́зи, немо́ј те нешто́ препáдне кьд прооди́ш кроз Лисичáрку. — Ће те препáдне Лúшко пред Кадúвкину авлúју. — Ка[д]-це препáднеш, повýчи се за у́во и ка́жи: цццц!

препáти свр *напати се*. — Мло́го смо препатúли за ле́б у ра́тно и по́ратно вре́ме.

препа́ше (се) свр *опаше (се), опаше се више пута.* — Препа́ши се цвр̀сто да ти не спа́дају чеши́рке. — Препаса́ла тканѝцу па вој стру́к дошѝл малѐцак. — Препаса́л по́јас што му изаткала Стамѐна.

препе́к м *поново печена ракија, препеченица.* — До́бар ти-е ови́ја препе́к. — Жежѐ препе́к.

препељу́га ж *ноћни лептир,* в *пеперуга.* — Долетѐ једна́ препељу́га, па у моѐ о́чи, па у о́чи, докле гу не утепа́. — Уга́си свѐтло да не улѐзну преперу́ге.

преперу́га ж в *препељуга.*

прени́ра (се) несв **1.** *испира (се), пере (се) поново.* — Мо́ра да препи́рам кучи́ста, несу́ се избелејала како тре́бе. **2.** *препире (се), свађа (се).* — Нек се женетѝне ваздѝн препи́рају, ти́ си глѐј твоју́ рабо́ту.

препира́ње с гл им од *препира (се).* **1.** *поновно прање.* — Неѐ се до́бро опра́л вѐш, тре́бе му препира́ње. **2.** *свађање, свађа.* — Не мо́гу да слу́шам њѝно препира́ње. — От-препира́ње иско́чи тепа́ње.

преписува́ње с *преписивање.* — И́ма за дома́ћи нешто́ за преписува́ње.

препи́ча (се) несв *пече (се) поново (ракија).* — Препи́чам вѐћ дру́ги каза́н.– Раки́ја се препи́ча да би би́л до́бар пре́пек.

препича́ње с гл им од *препича (се).* — Научѝл на препича́ње, па га врну́л да се још ма́лко пече́.

прени́ша свр фиг *престигне, надмаши, победи у нечему.* — Они́ја Ђу́рђин ги свѐ препиша́л у учѐње.

препи́ше свр **1.** *пропише (лек).* — Преписа́л му до́ктур ле́кови, а о́н ги одма́ попи́л. **2.** *пренесе имање судским путем.* — Дочува́л га и о́н му преписа́л ку́ћу и има́ње.

препла́ви свр *поплави, помодри.* — Бе́ше преплавѐл о[д[-цтра́. — Преплавѐше му у́сне, па свѐ помодрѐ од љутину́.

преплаки́ња несв *пропира.* — Преплаки́ња они́ја загоре́ли гр̀нци.

преплакиња́ње с гл им од *преплакиња.* — Донѐси ми во́ду за преплакиња́ње вѐш.

преплáкне свр *пропере.* — Јо́ш да преплáкнем пани́це и гото́во с пра̀ње су́дови.

преплáши се свр *престраши се, препадне се.* — Дете́ се преплаши́ло од грмља́ву, ће ва́ти у́плав.

преплете́ свр **1.** *изнова исплете.* — Узе́ла да преплѐте онѐј бѐле чера́пе. **2.** *изукршта грање око тараба и кочева.* — Узни врбо́ве гра̀ње па преплѐти тѝја пло́т да не улазу о́вце. **3.** фиг *спонакне се.* — Пија́н тако́ј че́сто преплете́ кра̀ци на неку́ цо́мбу и расцо́па р̀ње.

преплѝта несв **1.** *изнова плете.* — Ћу преплѝтам ови́ја цемпи́р, те́сачко сам га испле́ла. — О[д]-два́ цемпи́ра, евѐ, преплѝтам но́в на Драги́воју. **2.** *гради плот плетући грање око кочева.* — Узе́ да преплѝта пло́т у гради́нче што се зиму́ске разгради́л. **3.** фиг *спотиче се.* — Пија́н, па преплѝта но́ге, свѐ страју́јем да се не споту́ри да па́дне. **4.** фиг *отежано говори.* — Како́ да га разу́миш кьд преплѝта с ези́к.

преплѝтан, -а, -о *преплетено од нечега што је опарано.* — Свѐ но́си преплѝтани цемпи́р.

преплита́ње с гл им од *преплита.* — Назбра́ иво́во гра̀ње за преплита́ње око та́рабе.

преповѝје свр *изнова повије бебу.* — Нека бр̀зо преповѝје дете́.

препозна́ се свр фиг *пре̄вари се, учини се.* — У́чини ми се ча-Дра́гољуб, а после́ видо́ дека сам се препозна́ла, није́ би́л о́н.

препозна́ва (се) несв **1.** *пре̄познаје кога или шта, познаје (се).* — Кочко́-е, а веће́м препозна́ва љу́ди. — Ни ку́ћу ви́ше не препозна́ва, одавно-е отиша́л и[з]-село́. — Препозна́ва се да-е то́ј раде́л ма́јстор. **2.** фиг *погреши у иденшификацији кога.* — Није́ то́ј би́л о́н, у́јка ми, препозна́ла сам се у гунгу́лу, у́чини ми се да-е о́н е[л]-ли́чу.

препознава́ње с гл им од *пре̄познава (се).*

препоје́ свр *пе̄ва све време.* — Це́л да́н препоја́ше Лебеђа́нке она́м у Тврди бре́г.

препокри́је свр *по̄ново по̄крије, боље расо̄реди кровни по̄кривач.* — Тре́бе да препокри́емо ку́ћу, поче́л кро́в да прокапу́је.

преполо́ви свр *по̄дели на по̄ла, пресече на по̄ла.* — Преполо́ви ми ову́ ду́њу. — Кьд преполо́вимо кру́шку, оно́ црви́ва.

преполо́ви се свр фиг **1.** фиг *смрша по̄доста.* — Преполо́вила се за едно́ ле́то, а и́маше гу и́доста. **2.** фиг *пресшрави се.* — Преполо́ви се о[д]-цтра́ докле прошо́ низ доли́ну под гро́бје.

препра́вен, -а, -о *пре̄пра̄вљен.* — Ова́ј су ко́ла препра́вена, па ма́лко попристе́гнута.

препра́ен, -а, -о в *пре̄пра̄вен.* — Ку́ћа им је препра́ена.

препра́и (се) свр **1.** *пре̄пра̄ви (се).* — Ако ти невеља́је, у́зни па га препра́и. — Све́ препра́и што ти сми́та у ку́ћу. **2.** *по̄пра̄ви, пре̄кроји.* — Препра́и ми ови́ја дугачак капу́т у мика́ду. **3.** фиг *пре̄иначи.* — Што го́ђ да ка́жем, она́ ми препра́и. **4.** *пре̄образи (се), пре̄васпита (се).* — Препраи́л се, није́ ви́ше онако́ј слу́ткав. — Залу́д ми тру́д, мазго́в, не мо́ж га препра́иш, па то́ј ти-е.

препра́ља (се) несв **1.** *пре̄пра̄вља, пре̄кра̄ја што.* — Препраља́ла сам ку́ћу сама́, биле́ се наери́ле стре́је, кро́в ће се сри́не. — Спре́гла се, па препра́ља су́књу. — Све́ што није́ по његово, вре́ме само́ препра́ља. **2.** *пре̄ображава (се), мења (се).* — Поче́л се препра́ља како-е служи́л во́јску. **3.** *пре̄иначава.* — Ви́ше ми Султа́на не препра́ља оно́ј што вој ора́тим. **4.** фиг *расправља (се), свађа (се).* — Ста́лно се за по нешто́ препраља́ју докле се не поте́пају, а по́сле ви́ју, ку́кају.

препра́љан, -а, -о *пре̄пра̄вљан.* — Ово́[ј]-е препра́љана ра́лица, није́ има́ла овака́в ра́лник и брце́.

препраља́ње с *пре̄пра̄вљање.* — Тре́бе на кошерку до́бро препраља́ње. — Не пома́га на косу́ ни препраља́ње, мо́ра куде Ми́лчу, у дуга́њу, да гу занитуе.

препра́љен, -а, -о *пре̄пра̄вљен.* — Да-е препра́љен то́ј би се одма́ виде́ло.

препраљо́тина ж *пре̄пра̄вљен предмет.* — Мали́јат вој све́ но́си препраљо́тине о[д]-цтаро́тога.

пре́пре свр *пре̄пречи, запречи.* — Пре́при гра́ње и тр́ње да ти кр́з лива́ду не прооди сто́ка. — Препре́л им пу́т преко њи́ву, не мо́ж да иска́рају се́но из доли́ну.

препре́гне свр **1.** *воловима замени сшране у јарму.* — Препре́го воло́ви, белки́м ће бо́ље ву́чу, ал деснак не мо́ж ни́како на ле́ву страну́. **2.** *скупи, спакује савијањем на мање величине (шексшил, шкани предмеш).* — Препре́гни до́бро ову́ посте́љку па гу ту́ри у са́ндук.

препре́гне се свр фиг *омршави, ослаби физички.* — Ко́ј во[ј]-е ђа́вол, нешто́ му се жена́ скро́з препре́гла.

препре́за (се) несв **1.** *мења воловима сшране у јарму.* — Че́сто препре́за воло́ви да бо́ље вучу́. **2.** *савија на по̄ла (шкани предмеш).* — Цр́га о[д]-тр́и по́е се препре́за на

по́ла. **3.** *савија ради паковања.* — Препре́за аљи́нке што су се луфтира́ле за у ко́вчак. **4.** изр: — Ста́р во́л се не препре́за.

препреза́ње с гл им од *препреза (се).* — Не́ма ви́ше препреза́ње воло́ви, навикли су на своје ме́сто.

препр́жи свр **1.** *испржи више но што треба, испржи тако да загори.* — Слани́ну си ми препржи́ла, па се све́ спе́кла. — Куде́ ми бе́оше о́чи, те препржи́ лук! **2.** *поново испржи што.* — Ако ти није́ пр́жено како тре́бе, у́зни па га препр́жи!

препржу́је несв **1.** *пржи у тигању што да готово загори.* — За́пршку у́век препржу́је, па вој замирису́је на загоро́тину. **2.** *поново пржи.* — Ни́кад му ме́со није́ до́бро пр́жено, у́зне па сам препржу́је.

препржува́ње с гл им од *препржује.* — Ово́ј се не мо́ж еде́ без препржува́ње.

препри́да несв *препреда,* в *врпка*[1]. — Ако уме́јеш пре́ди а́рно, ал тако́ј да га ја́ по́сле не препри́дам.

преприда́ње с гл им од *преприда,* в *врпкање.* — Заболе́ше ме ви́ше ру́ке од преприда́ње.

препрости́ра несв *изнова простире, простире по другом распореду.* — Препрости́ра ве́ш на сли́нце да се по́брзо осу́ши.

препру́жа несв *пружа преко нечега.* — Виде́л сам гу како му препру́жа дрвља преко пло́т. — Препру́жи ми бока́л с вино́!

препру́жа се несв **1.** *пружа се преко нечега.* — Дете́ се препру́жа преко леле́јку, па́зи га да не па́дне. **2.** *преноси се из руке у руку.* — Ци́гла се препру́жа да се бр́же ука́чи на ске́лу на го́рњи спра́т.

препру́жање с гл им од *препружа (се), преношење нечега у ланцу с руке у руку.* — С препружа́ње ће по́лако пренесе́мо ци́гле на спра́т.

препру́жи (се) свр *пружи (се) преко нечега, да̂ нешто преко другог човека пошто сам не може да се толико пружи.* — Препру́жи ми ши́бицу да запа́лим цига́ру. — Препру́жи се, па ми да́ј ле́б из на́ња.

препружува́ње с гл им од *препружује (се).* — То́ј мо́же са́мо с препружува́ње да до́је до те́бе.

препружу́је (се) несв *пружа (се) преко нечега.*– Препружува́ му цига́ре, па раки́ју и ка́ву преко про́зор да дру́ги у ку́ћу не ви́ду. — Препружу́је се преко пло́т да превр́ли гра́ње. — Греда́ мо́ра да се препружу́је преко ре́ку да мо́ж да се прео́ди.

преради́ти (се) свр **1.** *претера у раду, премори се од рада.* — Немо́ј да преради́ти, ко́лко рабо́ти. — Преради́ти га о́н у село́ одавно, па врљи́л рабо́ту. — Преради́ти се ово́ј ле́то, па се разболе́л. **2.** ирон *умори се од ленчарења.* — Немо́ј се преради́ш у тој ладови́ну.

прера́ди свр фиг *превари, обмане.* — Есм ли ти вика́л ће те прера́ди Ја́ћим, ал ти́ ме не по́слуша.

прерадује се свр *радује се превише.* — Прерадува́мо му се кьд дојде́ из рабо́ту.

прера́ни (се) свр **1.** *прехрани (се), исхрани (се).* — Ову́ј зиму́ не сти́же крма́, едва́ прерани́мо гове́да. — Ако не рабо́ти, како́ це прера́ни? **2.** *претера у исхрани.* — Прерани́л свињу́ па се наду́ла ко бу́ре, ће пу́кне. **3.** фиг ирон *преједе.* — Немо́ј се прера́ниш ш-чо́рбу од скрипа́ц и покри́ву.

преде́ди свр *све време плаче, преплаче.* — Ка́т по́беже Радунка за Свето́мира, ма́јка це́лу но́ћ пре́реди у ку́ћу.

прери́па несв *прескаче.* — Прери́па сло́гови ко да је за́јац.

прерипа́ње с гл им од *прерипа́*. — С прерипа́ње пло́тови сво́ је га́ће исцепи́л.

прери́пи свр **1.** *прескочи*. — Пре́рипи ма́чка капа́к и уле́зе у ку́ћу. — Ако не прери́пи ре́ку, ће се намо́кри. **2.** фиг *победи*. — Сво́ ги-е прерипи́л у учење.

прери́пне свр дем знач од *прерипи́*. — Ако петљ па́ прери́пне у ту́ђу авли́ју, о́дма ће оти́де у ло́нац.

прерипува́ње с *прескакање*. — Такми́чу се у прерипува́ње.

прери́пује несв *прескаче*. — Немо́ј да га́зиш по те́ј ба́ре, него, кьд мо́ж, прерипу́ј. — Не прерипу́ј оца́ци, загрћај по ре́д.

прерóди свр *добро роди (воће, поврће)*. — Прерóдило, а не́ма кои́ да бе́ре.

прерýби свр *пресече, преструже, прегризе*. — Гле́ј да га та́чно прерýбиш да га упа́сујем, да бу́де пасе́нт. — Са зу́би га и́ма прерýбим, а ти́ не мо́ж з-бички́ју. — Ши́ју му и́ма прерýбим ако га ва́тим.

пресабе́ре свр **1.** *покупи, премести, прорачуна*. — Пресабе́ри ку́фери, па едьн да ми даде́ш. **2.** фиг *прорачуна*. — Пресабе́ри ко́лко ти-е остало́, па ће ви́диш ел тре́бе да купу́еш јо́ш.

пресабе́ре се свр **1.** *прорачуна*. — Пресабе́ри се ел и́маш па́рице за тој кравче́, а ја́ мо́гу и да те попричекам ме́сец-два́. **2.** фиг *дође к себи, повратити се*. — Едва́ се пресабра́ од они́ја у́жас.

пресаби́ра несв *премешта, поново размешта, пребире*. — Пресаби́ра це́л дьн по ко́вчак нешто́.

пресаби́ра се несв *прерачунава се, двоуми се*. — Пресаби́рам се нешто́ да л ми се нава́та да и ја по́јдем с ва́с. — Пресаби́рам се ко́лко и́мам па́ре, ће л ми сти́гну да прека́рам сла́ву.

пресабира́ње с гл им од *пресабира (се)*, **1.** *премештање, пребирање*. — Це́л дьн пресабира́ње и па́ га не напакува́ како тре́бе. **2.** *прерачунавање*. — Не мо́ж се жи́ви без пресабира́ње.

пресабу́љи (се) свр *превиje (се), пресамити (се)*. — Пресабу́љи га преко коле́на, па га ма́лко испра́ши по ду́пе. — Пресабуљи се преко пло́т да дова́тим матиче́, па ме за́боле мешѝна. — Пази́, немо́ј се пресабу́љиш да те па́ заболи́ стома́к.

пре́сад м *оно што се пресађује (воћке, поврће, цвеће, расад)*. — Доне́се ли ми пре́сад од оне́ј твое́ на́убаве ки́тке?

преса́ди свр *поново засади*. — Ово́ј дрвце́ да преса́диш на сльнчови́то ме́сто да бр́же вира́је.

пресађува́ње с гл им од *пресађује, пресађивање*. — Ове́ј сам ки́тке одвои́ла за пресађува́ње.

пре́сак м (мн пре́саци) *простор у амбару у коме се складишти жито*. — Доне́си ис-пре́сак рженицу да нара́ним коко́шке. — Надексамо пре́саци са[с]-жи́то.

пресалду́ми (се) свр фиг *одлучи (се), преломи*. — Ду́го неје́ умеја́л да пресалду́ми кво́ ће рабо́ти. — Пресалдумил и отишьл у дунђерлък. — Пресалду́ми се едну́ш коју́ ће узи́маш, не мо́ж две́ девојке да држи́ш у на́ду и неизве́снос.

пресами́је се свр *савије се у пасу, пресамити се*. — Пресами́ла се од боле́ж и тако́ј лежи́ у кре́вет.

пре́сан леб м *хлеб без квасца*, в *пресница*. — Омеси́ла пре́сан ле́б под вр́шњик.

преса́не свр *пресахне, усахне, престане*. — Пресану́л ле́тос изво́р на Ки́тку. — Пресану́ле вој гру́ди, па не́ма с кво́ да до́ји дете́. — Пре́сану ме зу́б.

преседи́ свр *одседи све време.* — Преседе́мо це́л да̏н ни́шта не окуси́мо. — Преседе́мо ту́ј но́ћ, тек пре[д]-со́ру о́н дојде́.

преседлес, -та, -то *угнут по средини, седласт.* — Ви́диш оно́ј преседлесто бр̏до, е то́ј су Ша́нци.

преседлина ж *седласто место, превој на планини, брду.* — И́дите, па кьд до́јдете го́ре, на преседлину, ви́ ни сачекејте.

преседне свр **1.** *освети се, доживи нелагоду.* — То́ј ће му преседне што ми-е обра́л сли́ве. — За̀лак му преседал, дабо́гда (*клетва*). **2.** *прекине путовање да би наставио другим правцем.* — У Стала́ћ ће преседнеш у дру́ги во́з.

преседник м *председник.* — Ло́ш пу́т до на́с, па не́ће да до́јде преседник.

пресече́ свр **1.** *прережe.* — Домаћи́н ће пресече́ кола́ч на сла́ву. **2.** фиг *заболи, препадне.* — Кьд ми то́ј ре́че за Стојади́нку, нешто́ ме пре́сече преко тулба́к.

пресече́ се свр фиг *престрави се, препадне се, уплаши се.* — Кьд и̏зрипи за̀јац из гр̏мен, пресе́ко се ко да сам виде́ла о̀алу. — Немо́ј се пресечеш ка[д]-чу́јеш кво̀ ћу ти ка́жем. — Пресе́коше ми се но́ге о[д]-цтра́.

преси́пе свр **1.** *престе, преручи.* — Преси́пи млеко́ у ло́нче да ти се не расипу́је. — Преси́пи у дру́ги пре́сак, ако-е ти́ја пу́н. **2.** фиг *сипа преко мере, прелије, проспе.* — Дркту́ му ру́ке, па ка[д]-ципу́е, ста́лно преси́пе.

пресипува́ње с гл им од *пресипује.* — Навы́кли смо ми на присипува́ње из шу́пљо у пра́зно.

пресипу́је несв *пресипа, преручује.* — Пресипу́је млеко́ у лончети́ја да на сви́ даде́ једна́ко.

преси́са свр фиг *напије се (аклохола).* — Кьд преси́са, не слу́шај га кво̀ ора́ти.

пресисува́ње с гл им од *пресисује.* — Научи́ли смо ми на његово пресисува́ње.

пресису́је несв **1.** *посиса више но што треба.* — Не да́вај на ја́гњишта да пресису́ју. **2.** — *напија се.* — Пресису́је ко сму́к, па по́сле ку́ка ће у́мре.

преси́ца несв **1.** *сече, пресеца.* — Вазды̏н преси́ца едну́ ши́ну. **2.** *скраћује, пресеца, прелази пут.* — То́ка во̀ли на ђа̀ци да преси́ца пу́т да пона̀вљају. — Немо́ј им преси́цаш пу́т, пошли́ су по девојку. **3.** *просеца, трасира.* — Преси́цају кроз Ка̀чар пу́т за у Ва̀лмиште.

прескáча несв **1.** *прескаче.* — Мрзи́ га да и́де на̀около, па прескáча преко пло́т. **2.** *претиче, буде одвише.* — Ста́лно ви прескáча ле́б, па га вр̏љате на коко́шке, а то́ј нејé до́бро.

прескачáње с гл им од *прескаче.* — На́јбољи-е у прескачáње. — С прескачáње пло́тови-е одра́л гузи́цу.

прескóчи свр *преостане.* — Пре́скочи ни ма́лко од ручак, па ре́ко да ти донесе́м да еде́ш.

прескрáча несв *прекорачује.* — Дете́ се не прескрáча, не́ће порасте́. — Вазды̏н прескрáчате ту́ј вла́шу, не́ће ни́ки да гу поме́ри.

прескрачáње с гл им од *прескрача.* — До́јади ми ви́ше прескрачáње, те одовуд ба́ру, те одонуд ба́ру.

прескрóчи свр *прекорачи.* — Не́ће та́ј распи́ја да ми прескрóчи ви́ше пра́г, и́ма гу задуљам.

прескр̏ца свр **1.** *све време шкрипи.* — Од ве́тар свуно̀ћ пре́скрца гра̀њка у пе́нцер. **2.** фиг *преживи, издржи,* в *испрка.* — Прескрца́мо некако́ и ову́ј му́ку, а како ће́мо догодине, са́м Бо́г зна́е.

прескумла́че свр *прецвили, цвили све време.* — А што́ то́ј дете́ пре́скумлача це́л дањ?

пре́слава ж *заједничака сеоска слава.* — Идо́мо на пре́славу на Богоро́дицу у Ле́бет.

преслáви свр *прослави славу.* — Пису́је ми ће до́јде да преслáвимо Свети-Ра́нђел. — Еднý̀ш да се збе́ремо сви́, да за́едно преслáвимо Свети-Нико́лу.

пре́слап / пре́слоп м *планински превој.* — Оцеко́ оне́ј моје́ две́ бу́ке што́ бе́оше го́ре на пре́слап. — Удари́мо на пре́слоп да скра́тимо пу́т преко Пла́ну.

Пре́слоп м *име села Преслаи.*

преслу́ша свр *слуша све време, слуша неко време.* — Це́л но́ћ преслуша́ зри́кавци како пою́.

пре́сни опи̏нци м мн *опанци од нештављене коже.* — Не́ма кво́ да но́си но напраи́ла пре́сни опи̏нци.

пре́спица ж в *пресан леб.* — Бес-пре́сницу се не по́оди у Чеме́рник з-гове́да.

пре́сно мле́ко с *некувано млеко.* — Пи̏е и пре́сно мле́ко.

пре́сно си̏рење с *млад сир.* — Доне́си на деца́ пре́сно си̏рење и цви̏к.

преsóл м *прокувана слана вода.* — Преsóл се сипу́је у си̏рење да се не покваи́ри.

преsóлен, -а, -о *пресољен.* — Пастр̀ма ти-е преsóлена. — Не мо́гу да еде́м преsóлено. — Све́ што сваи́ри во[j]-е преsóлено.

преsóли свр **1.** *у јело стави више соли но што треба.* **2.** фиг *слаже много, видно.* — И́злага, па га пре́соли.

преsóлница ж в *пресол.* — Ел ово́ј ка́ва, ел преsóлница, кво́ си ово́ј сваи́ла?

преsóпа свр *заустави водени ток сувим снегом,* в *засопа.* — Кьд напа́да со́љав сне́г, у́зну му́жи лопа́те, преsóпају ре́ку, па ва́тају ри́бе.

преспи́ свр **1.** *престаје, одстаје.* — Кьд преспи́, бо́ље це осе́ћа. — Нека́ преспи́ куде на́с, у пле́вњу, на но́ву сла́му. **2.** *преноћи.* — Куде́ ли ће на́јде коња́к да преспи́ у Леско́вац? — И́маш ле́б и с-ле́б, и и́маш куде да преспи́ш, које́ ви̏ше о́ћеш од башту́?! **3.** фиг *одстоји.* — Квасац нека преспи́, па тьг с ње́га замесу́ј ле́б. **3.** фиг *предреме, преживи.* — Преспа́л мла́дос, па по[д]-цта́р зама́н луду́је.

пресри̏ћа несв **1.** *пресреће.* — Пресри̏ћа деца́ да ги би̏је. **2.** *дочека, пречека.* — И́де да пресри̏ћа гове́да. — Он је заду́жен да пресри̏ћа го́сти на сла́ву.

пресри̏ћа́ње с гл им од *пресри̏ћа, пресре́тање.* — Прати́ла га на пресри̏ћа́ње гове́да.

пресри̏ћува́ње с гл им од *пресри̏ћује,* в *пресри̏ћа́ње.*

пресри̏ћу́је несв в *пресри̏ћа.* — Во́ли да пресри̏ћу́је деца́ и да ги пла́ши. — Ра́досан пресри̏ћу́је го́сти. — И́де у Преде́не да пресри̏ћу́је башту́ из рабо́ту.

пресрти́ несв/свр *предано ради неки посао.* — Це́лу неде́љу пресрте́ око ко́ла, да ги напраи́.

престáви свр **1.** *покаже.* — Престави́ му и ма́тер и бра́ћа да ги упознаје́. **2.** *престане, прекине.* — Одеднýш пре́стави да ни пра́ћа па́ре, по то́ј сам знала́ да нешто́ неје́ у ре́д.

престáви се свр **1.** рел *умре.* — Престави́л се у неде́љу, а ју́тре га сарању́ју. **2.** *представи се.* — Предста́ви му се ко́и си и от-ко́и си да зна́је с кога́ и́ма по́со.

престаља несв **1.** *представља.* — Кво́ о́н, бре́, престаља за ме́не?! — То́ј не престаља пре́преку да завр̀шимо рабо́ту. **2.** *престаје, смањује се.* — Вода́ на До́љьи кла́данац поче́ла да престаља. **3.** *упознаје.* — Престаљала му-е це́лу родби́ну сл се несу́ знали́.

престаљa се несв **1.** *представља се.* — Престаљa се да-е некѝ дрмáтор, а овáм гологýза. **2.** рел *умире.* — Престаљa се Бóгу на истину (*изр*).

престаљáње с гл им од *престаљa (се).* — Бéше Стáнко Лýкин мајстор за лáжно престаљáње.

престањувáње с гл им од *престањује.* — Нéма престањувáње, це-рабóти докле се не смркне.

престањýје несв *престаје.* — Престањýје ми вáздук! — Престањýје ли кúша? — Престањýју вој бóлови.

престарéје свр *престари.* — Кьт престарéјеш, нéће те вúкају на вéцбу. — Немóј ти детé престарéје за у шкóлу.

престúза несв **1.** *престиже.* — Свé ги престúза у трчáње. **2.** фиг *претиче, буде довољно.* — Едáн лéб ни вúше не престúза за обéд.

престúза се несв *претиче се, такмичи се.* — Престúзају се кóи ће пóбрзо да дóјде дóм. — Престизајý се у косéње.

престизáње с гл им од *престиза (се).* — Нéма престизáње, нéће трчимó уз брéг.

престóи свр **1.** *уквари се од стајања.* — Овóј ти-е вáриво престојáло, нејé за едéње. **2.** *одстоји неко време.* — Трéбе слúве да престојý у крéч, па тьк да прáиш слáтко. **3.** *двори, негује.* — Цéло врéме-е престојáла уз њéга докле не оздравé. **4.** *стоји, чека.* — Двá сáта престојáл у рéд да дójде куде њéга.

прéстолница ж *престоница, главни град.* — Зидáл сам згрáде и палáте по прéстолницу.

престрéли свр *прободе, штрецне.* — Прéстрели ме некá бедá крз-грýди, едвá узó вáздук да се поврнем.

престрижé свр *одсече.* — Ћу вој престрижém онéј сколýбе ако ме [ј]ош-еднýш подúра за Гóлуба.

престýпи свр **1.** *пређе, уђе (у кућу).* — Вúше нéћу прáг да им престýпим. **2.** *пређе преко повоца или конопца којим је везан (стока).* — Пази, Жéроња преступúл јулáр, да се не саплетé. — Лúса преступúла конóпче, немóј се обéси. **3.** *пређе преко црте (у игри или спортској дисциплини).* — Преступúл си, не вáжи се твоé рипáње.

прéсуван, -а, -о *пресован.* — Збúра прéсуване кúтке, ће прáи некву слúку. — Кад га тýри у качé, па стáше, сúрење вој пóсле дójде ко прéсувано.

прéсување с *пресовање.* — Вáта лептирú за прéсување. — Овéј кúтке бéрем за прéсување.

пресýди свр фиг *убије.* — Ако нéма влáс да га заустáи, јá ћу му пресýдим. — Тýј су им пресудúли са шмајсери, у Широку бáру, а не знáе се ни кóи су, ни одóкле су билú.

пресýди се свр *донесе се пресуда, суд одлучи.* — А Алéкса бúл мртав, кобајагúм, док се пресудúмо, докле ме не придобúше и преварáше.

пресýне (се) свр *прелије, пресипе, пресипе.* — Пази како нóсиш кантé, да не пресýнеш млекó. — Требé се пресýне млекó у пóголем сýд. — Пресýни на детé у лóнче да пúје.

пресýши свр фиг *попије, попије све.* — Пресушúл бýре, нéма úч ракúја. — Немóј му дáваш из влáшу, ће гу пресýши!

пресушувáње с гл им од *пресушује.*

пресушýје несв фиг *испија све.* — Пúје, па пресушýје. — Куде гóђ да-е, куде њéга нéма срáм, пресушýје бокáли, влáше, кондирú.

претáка несвр *претаче.* — Ако мóже, сáм нека претáка кóмине у другу кáцу.

преталáшка свр *прéтражи, испремéће*. — Трéбе да преталáшкамо и áмбар да нáјдемо куде-е сакрúл пиштóљ. — Некú ми преталашкáл сáндук и свé обрнúл нáопоко.

преталашкýје несв *прéтражује, прéмеће*. — Умéје óн да преталашкýје по кýћу кьд је сáм.

претвáра се несв **1.** *чини се*. — Погáнци ноћóм трóпају по тáван, а на њéга се претвáрају ђаволúне. — Стáлно му се претвáрају некé óале. **2.** *прави се, изгледа*. — Претвáра се да спú. — Немój ми се тýј претвáраш Тóша на три-ћóша!

претвáрање с гл им од *прéтвара се*. — Тој претвáрање му-е сáмо о[д]-цтрá.

прéтег м *уже или ланац којим се ограничава да во јармом прéтегне на другу стрáну и сву тéжину кола свали на другог вола*. — Вржи прéтег да и Мýрца вучé једнáко, да не претежúња кóла на Бýлчу.

претéгне свр *прéбаци тéжину на другу стрáну или другоме*. — Заустáи волóви, Мýрца претегнýл вучý на Жéрка.

претежú свр **1.** *отéжа, постáне сувише тéжак*. — Прéтежа ми овáј врéћа, не мóгу гу вúше нóсим. **2.** *буде тéжи*. — Ка[д]-це мéрите, óн ће претежú. — Ће претежú стó кúла. **3.** фиг *прéбаци терéт на другог вола*. — Рáвњај говéда кьд вучý, немój Жéрко да претежú свé на Мýрцу.

претежúња несв *свáљује терéт на другог вола у јарму*. — Ýдри га по прлицу, не дáвај му да претежúња, нека барабáр вучý кóла з-Брéшка.

претежúњање с гл им од *прéтежúња*. — Наýчил на претежúњање, па нéће вучé докле га дóбро не вýкнеш с прýт.

претежýје несвр **1.** *постáје сувише тéжак*. — Зембúљ ми већéм претежýје, тéшко ћу га нóсим ус-Купúнски рúд. **2.** *прéтеже на једну стрáну*. — Товáр ти претежýје на једнý страну, бóље га размéсти док несú пошáл на пýт. **3.** *вúше воли, вуче га вúше*. — Срце му претежýје за у грáд.

претéкне свр **1.** *прéстигне*. — Свú ги претéкли [у] учéње. **2.** *остáне, прéостане*. — Ако ми о[д]-тój штó претéкне, тамáн да ушпáрам.

претéње с гл им од *прéти, прéтња*. — Дóсади ми вúше с претéње, нека дójде да ме бúје ако-е тóлки мýж. — Ако не помáга молéње, ће помóгне претéње, а ако не помáга ни претéње, тьг ће помóгне тепáње!

претéпа свр *прéбије*. — Претепáли га ка[д]-це врћáл сáм о[д]-цобóр, о[д]-Чобáнац. — Енé га лежú другу недéљу, свé претéпан.

претепувáње с гл им од *прéтепýје*. — Не мóж да жúви бес-претепувáње.

претепýје несв *прéбија*. — Не задéвај се с тáј девојчетúја да те бáјка не претепýје.

претерéтен, -а, -о *прéоптерећен*. — Претерéтен човéк какó да се не разболú. — Штó гу мáлко не одмéните, вúдите да-е претерéтена?!

претерéти (се) свр *прéоптерети (се)*. — Немój ми претерéтиш коња с товáр оздóл из Грдúлицу. — Човéк рабóти такój да се не претерéти, да мóж и júтре да рабóти.

претерувáње с гл им од *прéтерује*, **1.** *прéвожење*. — Пóзајми ми Тóза волóви за претерувáње сéно. **2.** *гоњење, изгон*. — О[д]-данúс вúше нéма претерувáње говéда у Јéреницу. **3.** *прéтеривање у нечему*. — Скупó ће га кóшта тój претерувáње у пианлък. **4.** фиг *прóвођење (празника, живóта итд)*. — Кьд прójде овój претерувáње собóри, ће орáтимо и од женéње. — Претерувáње живóт у самóћу.

претерýје несв **1.** *прéвози*. — Претерýје компúри у пóдрум. **2.** *гони, изгони*. — Рáно претерýје говéда, преко рéку, у Јéреницу, да пасý. **3.** *прóводи (дан, живóт, празник*

итд). — Претерýје живóт сáм-самцáт, и бес-кýче и без мáче. **4.** *ради што прекомерно.* — Кóлко претерýје у рабóту, це искилáви. — Претерýју децá у прóвод.

претеслúми свр *преда, препрода.* — Прéтеслими ми матрапáз онó[ј]-јунчé што-е купúл о[д]-Драгиша.

претечé свр в *претекне.* — Гýрају се девójке којá ће претечé да úгра до њéга. — Малúјат ће га претечé [у] учењe. — Претéче ми некú динарчић да си кýпим нештó од облеклó и за мéне.

претúца несв **1.** *претиче, престиже.* — Свé ги претúца у шкóлу. — Претúца и пóстари од њéга. **2.** *преостаје.* — Претúца му црéп от-кýћу, па га продáва.

претúца се несв **1.** *утркује се.* — Претúцају се кój ће пóбрзо да стúгне дóм. **2.** *такмичи се.* — Претúцају се косачú кой ће пр̀ви искáра óткос, такój зачáс смáвају ливáду.

претицáње с гл им од *претица, утркивање.* — Мóж се такмúчи у претицáње, тýј му нúки не мóж надвúје. — Нéма претицáње, свú ће дójду на рéд.

претúч м у изр **на претúч** *претицање,* в *на претич,* упор *грабаț.* — Зачáс ожéмо овьс у Злáту трú жетвáрке на претúч.

претúча (се) несв **1.** *трчи, престиже, утркује се.* — Ногá вој нóгу претúча, кóлко брзо óди. — Áјде се претúчамо. — Це претúчамо, кой изгýби на дрýги нóси тóрбе. — Претúча ги у свé. **2.** *претиче, преостаје.* — Претúча му кáмен от кошáру па ће зúда шýпу.

претичáње с гл им од *претича (се), претицање.* **1.** *трчање, престизање.* — Пр̀ви-е у шкóлу у претичáње. **2.** *преостајање.* — Нúшта нéма от претичáње, свé-е отишлó у кýћу.

прéтовар м *преседање.* — Идé дирéк за Бéоград бес-прéтовар. — Трéбе да чéка на прéтовар у Сталáћ.

претовáра несв **1.** *товари преко мере.* — Не претовáрај кóла, нéће мóж волóви да ги извучý уш-чепељáк. **2.** *истоварује једну робу а товари другу или исту робу другачије размешта у колима, односно на самару.* — Пýкла срчанúца, па претовáра дрвá.

претовáра се несв *једе више него што треба.* — Претовáра се с ранý, па га болú мешúна.

претоварáње с гл им од *претовара (се).* — Чýвај коњá от-претоврáње, да ти дóбро слýжи.

претовáри свр **1.** *натовари прекомерно.* — Редóвно претовáри кóла, па мóра и óн да гýра, да помáга на волóви уз Двојáнку. **2.** *истовари један а утовари други товар или га другачије размести.* — Трéбе да претовáрим брáшно на коњá, накривúл се самáр на еднý страну.

претовáри се свр фиг *преједе.* — Претоварúл се ко да му е сáдњо што-едé и пијé.

претоварувáње с гл им од *претоварује, претоваривање.* — На перчúк ми се попé његóво претоварувáње, што гóћ да товáри, óн ће га претовáри.

претоварýје несв в *претовара.* — Претоварýје кóла, пóсле му крúви волóви што не мóж да вучý. — Претоварýје сéно, па ће дójде.

претóчи свр *источи из једног суда у други.* — Претóчи у влáшу рáкију из онój бурчé.

претпостáви се свр *представи се.* — Претпостáви му се којá сам и одóкле úдем. — Да ви се претпостáвим: јá сам од Аризáновићи из Дóлњу Козáрницу.

претра́ска несв **1.** *лупа све време.* — Цѐл но̀ћ ми неки̏ ђа̀вол пре́траска по та̀ван. **2.** *претражи.* — Претраска̀ше цѐл по̀друм докле не најдо́ше оно̀ј гр̀не. **3.** фиг *наприча глупости.* — Цѐло вре́ме у во̀з претраска̀ше неке́ глу̀пости, да ти се зга̀ди.

претр̀гне се свр **1.** *пропадне радећи, преоптерети се.* — Претр̀гомо се од рабо́ту и па̀ смо ма̀лко уработи̏ли. **2.** ирон *избегава посао, слабо ради.* — И Добро́сов се претр̀гал од рабо́ту, цѐл дӣн лежа̀ћи. — Не бо́ј се, не́це о́н претр̀гне од рабо́ту, са́м ће мо́раш све́ да уработиш.

претре́бен, -а, -о *очишћен.* — Гра̀-е претре́бен. — Пчени̏ца-е претре́бена, мо́ж се ва̀ри.

претр̀за се несв **1.** *пропада од посла.* — Неки̏ се претр̀за од рабо́ту, а неки̏ све́ четѝри у̀вис. **2.** ирон *ленчари.* — Претр̀за се од рабо́ту по ладовѝнку, да га сл̀нце случа̀јно на зака̀чи.

претрза̀ње с гл им од *претрза се.* — От-претрза̀ње за рабо́ту, ки̏чма га укочи̏ла.

претри̏ша (се) несв *премеће (се), претура (се), претреса (се).* — Претри̏ша по ту̀ђи ко́вчази. — Изгуби̏л кључе́ви, па се претриша̀ по це́пови, ал ца̀бе.

претриша̀ње с гл им од *претриша (се).* — Не́ма претриша̀ње по ку̀ћу кьд несмо́ ту̀ј.

претр̀ка свр **1.** *победи у нечему, престигне.* — Мо́ј Ми̏лко ги све́ пре́тр̀ка у шко̀лу. — Претрка̀л ги и дошао̀ пр̀ви. **2.** фиг *преживи.* — Ега̀ претр̀камо з-два̀ ца̀ка бра̀шно зиму̀ске. — Претрка̀мо у ону̀ј бе́слебицу.

претрни̏ свр *премре, узнемири се.* — Ка[д]-чу̀ем мото́р претрни̏м, ми̏слим све́: ете́ га Божи̏дар.

претро̀па свр *лупа све време,* в *претраска.* — Пре́тропа сву̀ноћ нешто̀ по по̀друм, не смеја̀ ни да прозбо́рим.

претро̀ши свр *сломи на два или више делова, преломи.* — Ове́ј ци̏гле несу̀ до́бре, мло́го се претро̀шују. — Претро̀ши га на по̀ла да га упа́сујемо.

пре́труп м в *на претруп.* — Нѐћемо ни̏шта на пре́труп да рабо́тимо.

претру̀па свр *препуни, натрпа преко нечега.* — Претрупа̀л ми секи̏ру з-дрвља на дрвни̏к, едва̀ гу најдо̀. — Немо́ј да претру̀паш дете́ с цр̀ге да се наћа̀ске зно̀ји. — Претрупа̀л пре́сак са жѝто, па се расипу̀је.

претру̀пи свр **1.** *пресече, преструже, насече.* — Овдѐ ће претру̀пиш гредӯ. — Да до̀јде да ми претру̀пи дрва̀. **2.** *прегризе, поједе.* — Претрупи̏ше свињ̏е зача́с кочањи̏. — Пога̀нац ће му претру̀пи у̀ши ако се не покри̏је.

претугу̀ће свр *тугује извесно време.* — Цѐл дӣн дете́ пре́тугућа за сугаре́ што га продали̏.

претӯмба (се) свр *преврне (се), преокрене (се).* — Све́ претумба̀л по ку̀ћу да не мо̀ж да се сна̀јдеш. — Дојде́ ра̀т, све́ се пре́тумба, неје́ ви̏ше ко што-е било̀. — Па̀зи како о̀диш низ ту̀ј стрми̏ну, да се не претӯмбаш!

претумба̀ција ж *превртање, преокретање.* — То̀ј ти-е настала̀ голе́ма претумба̀ција.

претӯпа (се) свр *учини што на превару, обмане, (се), превари (се).* — Пре́тупа га и узе́ му па̀ре за оно̀ј теле́. — Претупа̀ се и да̀до па̀ре за багате́лу.

претӯра (се) несв **1.** *преврће (се), премеће (се).* — Претӯра по ко̀вчак, ми̏сли ће на̀јде ко̀ј зна̀ што̀. — Претӯра се преко гла̀ву ко циркуза̀нт. **2.** фиг *плаши (се), премире од страха, препада кога.* — Немо́ј ме ви̏ше претӯраш, ћу пре́мрем о[д]-стра̀. — Плашљи̏ва, па се претӯра са̀[л]-ли вој чу̀кнеш на про́зор. — Претӯра се од грмља̀ву.

претура́ње с гл им од *прѐтура (се)*, **1.** *прѐвртање*. — Од претура́ње га заболе́ла глава́. — Навѝкал на претура́ње по ту́ђе фијо́ке. **2.** *застрашивање, плашење*. — О[д]-ште́тно претура́ње ватѝл стра́шицу.

прету́реп, -а, -о **1.** *уплашен*. — Не ви́диш да-е дете́ прету́рено, не мо́ж се повр̀не о[д]-штра́. **2.** *преврнут*. — Кьд уле́зо, бу́ре бе́ше прету́рено и раки́ја расѝпана.

прету́ри свр **1.** *претражи*. — Претури́л це́ло село́ и неје́ гу наша́л. **2.** *преврне, изврне*. — Рекó ја ће прету́ри ко́ла куде Двојáнку. **3.** *премести*. — Прету́ри ца́кови у ћошáк да не смѝтају овдé. **4.** фиг *преживи, претрпи*. — Да ти не казу́јем које́ сам сво́ му́ке претури́ла преко гла́ву. — Дéда већéм претури́л сто́тку. **5.** фиг *уплаши, препадне*. — Пре́тури ме кьд упáде у ку́ћу.

прету́ри се свр **1.** *преврне се*. — Пре́тури се дете́ преко гла́ву ко од ша́лу, па на но́ге. **2.** фиг *препадне се, престраши се, преплаши се*. — Немо́ј се прету́риш, нешто́ ћу ти ка́жем. — Прету́ри се кьд гу сре́тне. — Претури́ се о[д]-смију́, па премре́ о[д]-штра́.

прету́ца (се) свр **1.** *удари се јако нечим, повреди (се)*. — Претуца́л но́гу с цепáнку. — Претуца́л се преко пр̀сти. **2.** *пребије*. — Ћу га прету́цам. — Гла́ву ћу му прету́цам ко на змију́!

преу́зне свр *преузме*. — Преу́зни ти́ сьг да но́сиш то́рбу, о́н нек се ма́лко одмо́ри. **2.** фиг *прихвати*. — Она́-е преузе́ла одгово́рнос да им чу́ва дете́. **3.** фиг *отме се, осили се*. — Дете́ преузе́ло ма́, па им команду́је у ку́ћу.

преу́чи свр **1.** ирон *много научи*. — Немо́ј то́лко да у́чи, да не преу́чи. — За три́ дьна преучи́л, па баталѝл шко́лу. **2.** фиг *полуди, поблесави (од учења)*. — Преучи́л, па му ударѝло на мо́зак. — Преучи́л, па пошантаве́л.

префе́к прил *одлично, добро*. — Да си га научи́л префе́к да не зајецку́јеш кьд одгова́раш куде учи́теља!

префе́кно прил в *префек*. — Напраи́л га префе́кно, па га изе́л.

префри́гуван, -а, -о *препреден*. — О́н је о́пасно префри́гуван, мо́ра се до́бро па́зиш.

прфр̀кне (се) свр *превари (се), преће (се)*. — Ми́сли ме́не ће прфр̀кне на ти́ја на́чин, е не́ће мо́же. — Пре́фркну ме будала и то́ј ти-е. — Тако́ј се понекьд прфр̀кнеш, ми́слиш ло́ш чове́к, а неје́.

прфр̀ља несв в *прѐврља* (Мачкатица, Лебет). — Све́ што му не тре́бе, прфр̀ља преко пло́т, у ту́ђо.

прфрљáње с гл им од *прфр̀ља*, в *прѐврљање* (Мачкатица, Лебет). — За прфрљáње грáње у мо́ју ливáду ћу ги потепам.

прфр̀љи свр в *прѐврљи* (Мачкатица, Лебет). — Кьд о́н прфр̀љи суварáк, ти́ о́дма ва́тај и но́си на дрвни́к.

пре́ће (се) несв *запрети (се)*. — Немо́ј да пре́ћеш компири́ у пе́пел, бо́ље ги испе́чи на пло́тну ел у ре́лну. — Пре́ћу се кокóшке по прашѝну, тако́ј се ку́пају.

прецавти́ свр **1.** *прецвети*. — Ки́тке се не бе́ру кьд прецавту́. — Бр̀зо прецавте́ љи́љак ова́ј про́лет. **2.** фиг *свене, увене*. — Моја́ и њо́јна убавиња ода́вно су прецавте́ле.

прецéдник м в *председник*. — Ја́ сам Цвéта, ма́јка на прецéдника о́пштину, на Со́ћу, за́р ме не позна́ваш? — Ги́га, прецéдник о́пштину Ру́пје, с љу́ди се поздравља́л с но́гу, седећки́м, неје́ те́л с ру́ку, то́лко-е мисли́л да-е голе́м.

прецéдница ж *председница*. — Ви́кај и прецéдницу на же́не, да и она́ чу́је ово́ј.

прецéпи (се) свр **1.** *прéсече, расцéпи.* — Прецéпи ми овóј трупчé на половúну. **2.** фиг *прéстраши (се), прéпадне (се)* — Ка[д]-це рáздра ко блéсав, прéцепи ме да јóш дрктúм. — Прецепú се о[д]-цтрá преко срéд мешúну, пýпак ме зáболе.

прецепувáње с гл им од *прецéпује (се).* — Не мóгу вúше да издржúм стáлно прецепувáње за свáшто.

прецепýје (се) несв *прéпада (се).* — Крúе се по мрáк, па прецепýје децá кьд прóоду ни[з]-сокáк. — Млóго-е осетљúва, прецепýје се за свáшто.

прецр̀кне свр *прéпадне се, прéплаши се.* — Прецр̀комо нaђáске докле самé прójдомо куде гróбје.

прецр̀ца несв/свр фиг *кúпти од зáвист.* — Прецрцáше од мýку комшúе, штó úдемо и[з]-селó.

пречáнка ж **1.** *пóпречна лéтва којом се заламандале врáта.* — З-дрвцé одúгни пречáнку на врáта, и ћеулéзнеш у воденúцу. **2.** *лéтва која спáја две ручице на плугу.* — Рукунúце на плýг гóре држú пречáнка, а дóле потéглица. **3.** *лéтва која повезýје прéдњи и задњи óплен на саоницама.* — Сáне úмају еднý ел двé пречáнке од óплен до óплен. — Еднá пречáнка и двé рáсове држý тéрет на сáнке. **4.** *свака пóпречно закована даска или гредакоја учвршћýје неку конструкцију.* — Овдé трéбе да уцвр̀стиш грéде с еднý пречáнку.

пречáпка свр *прекóпа, прéтражи.* — По цéл дúн пречáпка по онóј градúнче око кúтке.

пречéка свр **1.** *сачека у заседи, пресрéтне.* — Ће га пречéка у мрáк, да му се натéпа. **2.** *дочека, угости.* — Добрó ни пречекáше куде прúјетеља. — Нúки н-умéје такój да пречéка гóсти како онú.

пречúна ж *прéчица.* — Ће вáтимо пречúну преко Прóнини, да стúгнемо вóз. — Úди на пречúну, на Лисичáрку, па у Рýдник, на автóбус.

прéчка несв *рéђа пóпреко, прéпречује.* — Н-умéје да товáри дрвá, но ги сáмо прéчка.

пречкáње с гл им од *прéчка.* — С твоé пречкáње кóлко ће стáне дрвá у едúн вóз?

пречýка свр фиг **1.** *прéвари.* — Свé ги матрапáз пречукáл, узéл им óвце бес-пáре. — Какьв је блéсав, свáка будáла ће га пречýка. **2.** *прéбије.* — Пречукáли га у мрáк, ка[д]-це пиајáн врћáл дóм. — Ће те пречýка некú по нóћ, пázи куде óдиш.

прецúпне се свр *прéврне се.* — Прéципну се преко глáву и пá стáде на нóге.

прешéва свр спорт *прéдрибла.* — Сáм свú игрáчи прешéва и дадé гóл.

прéшница ж *прéђица, шнала на кашику,* в *прéглица.* — Покидáла ми се прéшница на кайш.

прéштип м бот ливадска билька *стреличастажутица* Chamaespartium sagittale L.

пр̀женица ж *кришке хлеба пржене с јајима.* — Да ти напрáјим пр̀женице, да понесéш у говéда?

пр̀женúчка ж дем и хип од *пр̀женица.* — Рженúчке, пр̀женúчке, р̀гни из гр̀м па ме уплáши (*нар. прича*).

пр̀жено с *назив за јела од јаја спремљена пр̀жењем у тигању.* — Едé сáмо пр̀жено.

пр̀жено јајцé с *кајгана.* — За фрушту̀к му дадéм пр̀жено јајцé, па úде у шкóлу.

пржењáк м *хлеб* изр из нар приче: — Ржењáче, пржењáче, р̀гни из гр̀м па ме уплáши.

пр̏жи несв *пр̄ејако гре̄је (сунце)*. — Сл̏ньце пр̏жи, а о́н це́л дн̑ ко́си, како́ да не доби́је сл̏нчаницу.

пржи́на ж *осунчано, пр̄игревп̄то ме́сто*. — Поцрца́мо копа́јећи це́л дн̑ на пржи́ну.

Пржи́на ж мтн *ливада окренута сунцу* (*већи број то̄понима*).

Пр̏жине ро́вине ж мтн *увале, ливаде*.

пржу́љ м *направа за пр̄жење кафе,* в *долап*[2]. — Позајми́ вој пржу́љ и́ма две́ неде́ље, и јо́ш га не́-врну.

прзни́к м *пр̄гав човек, сваћалица, пр̄зница*. — С ње́га не ора́тим, голе́м прзни́к. — Сви́ ти́ја Ива́новчани су прзници́.

при пред *код, уз, са, пор̄ед*. — Зи́ми и́де при си́на и снау́. — Ене́ ти га плу́г при са́м а́мбар.

/при па́мет/ изр *нормалан*. — Неје́ он при сву́ па́мет. — Да-с при па́мет, па да му казу́јеш.

прија́је свр **1.** *одговара, пасује*. — Мо́ра га јо́ш јерендиши́ш, не прија́је уз оквир. **2.** фиг *одговара нешто̄ некоме*. — Не прија́је му ла́дно пи́во, о́дма га ува́ти гу́ша. — Прија́је му њо́јно дру́ство.

приби́ре свр **1.** *пој̄ури*. — Ћу ги приби́рем с мо́тку, да се сврту́ отуд Рака́ицку реку́. **2.** *пр̄икупи, окупи*. — Приби́ри о́вце, да су пред за́одак на поја́ту. **3.** фиг *узме, умре*. — Што га Го́спод веће́м не приби́ре, но се тако́ј споту́ра по бе́ли све́т. **4.** фиг *одлучи, на пр̄ечац, уради што̄год на брзину*. — Прибра́мо, па дојдо́мо до́м. — Прибра́мо, па га окоси́мо. — Прибра́ше и зача́с га зденуше. **5.** фиг *натера*. — Пр̏и́бра ме да по́јдем с ње́га. **6.** фиг *на силу одведе*. — Прибра́ше га на во́јну ве́цбу. — Пр̏и́бра га мили́ција о[д]-цобо́р, па у а́псу. **7.** изр *за пој̄ачавање радње*. — Прибра́, па се врну́ до́м. — Прибра́ше да загрћају компири́, не мо́ж ги сти́гнеш. — Ва́ла Го́споду, дојде́ му из ду́пе у гла́ву, пр̏и́бра да у́чи, те за́врши те́кничку.

приби́ре се свр **1.** *опамети се, дођ̄е памет̄и, тр̄гне се*. — Ако че́каш да се о́н приби́ре, ће окапеш. — Ако се и ова́ј пу́т не приби́ре, ћу га иска́рам ис-ку́ћу. — Приби́ри се ви́ше, о́ало бо́жја. **2.** *сакупи се, дођ̄е, искупи се*. — Тре́бе се се́но приби́ре у И́цино. — За Горе́шњак се вами́лија приби́ре за еди́н аста́л.

приби́ра несв **1.** *сакупља, пр̄икупља*. — Приби́ра о́вце да ги дока́ра у трлу́. — Прибирај суварй́, да наклади́мо о́гењ прет-коли́бу. **2.** *приводи крају скупљање нечега*. — Приби́ра се́но го́ре, у Поло́м.

приби́ра се несв **1.** фиг *долази пам̄ети*. — Не зна́м које́ ви́ше да му рабо́тим, и прети́, и псува́, и галати́, аја јо́к, и́ч се не приби́ра. **2.** *задржава се, сврће се*. — Са́мо скита, до́м се не приби́ра.

прибира́ње с гл им од *пр̄ибира (се)*. — Отиде́ на прибира́ње се́но.

приби́слав м *уљез, онај који дођ̄е на гозбу нејозван* (забележио М. П.).

прибли́зи (се) свр **1.** *пр̄ибли̏жи (се), пр̄иђе*. — Прибли́зи ми столи́чку, да се здува́м од у́мор. — Приблизи́ла у́во до са́м вра́та: слу́ша кво́ ора́тимо. — Прибли́зи се накуд ме́не. — Прибли́зи се да те чво́кнем с тоја́шку по ту́ј чу́туру. **2.** *дођ̄е време чега*. — Приблизи́ло се да и́дем у рабо́ту. — Приблизи́ла ни се сла́ва, тре́бе да купу́јем неке́ посйтнице.

приближава́ње с гл им од *пр̄ибли̏жује (се)*. — Приблизу́је ми се онако́ј и́зокол, ал од приближава́ње не́ма ни́шта кьд ме је онако́ј галати́ла.

приближу̏је (се) несв **1.** *прилази, приближава (се).* — Приближу̏је ону̏ј пани́цу сво́ накуде њу̏. — Приближу̏је се човек на коња́ накуде село́. **2.** *долази време чега.* — Приближу̏је се Горе́шњак, тре́бе већем да прико́сујемо.

при́богу прил *примерице, на пример.* — Оста́л је без ни́где ни́кога, ко при́богу ја́.

прива́не свр *прихвати, преузме.* — Прива́ни ми коња́, да ури́пим у седло́.

прива́рка (се) свр *припази (се), причува (се).* — Прива́ркај ма́лко си́рење да сти́гне до-куде про́лет. — Прива́ркај дека́ докле ја́ не нара́ним сви́ње. — Прива́ркај се ови́ја да́нови од рабо́ту, пра́зници су. — Прива́ркај се да се не ушље́паш у кали́ште.

приваркува́ње с гл им од *приваркује (се), опрезно трошење.* — Неје́ ло́шо ни приваркува́ње од мр̏сно.

приваркују̏је (се) несв *пази (се), чува (се).* — Све́ њо́јно приваркују̏је, а мо̏је кори́сти. — Приваркују̏ скут̀ од о́гењ. — Уме́је она́ да се приваркују̏је од рабо́ту.

прива́та несв **1.** *прихвата, лаћа се.* — Са́мо се дебе́ли, ни́шта у ру̏ке не прива́та. **2.** фиг *ушива иглом на брзину или овлаш.* — Прива́та с иглу̀ и конац на дете́ капуте́, раши́ло се.

прива́та се несв **1.** *прима се.* — Све́ што поса́ди, прива́та се, ко да и́ма зла́тне ру̏ке. **2.** *прихвата се, лаћа се.* — Не прива́та се ни за гребу̀љу, ни за косу̀, са́мо за комат. **3.** *хвата се у коло.* — Почео́ се прива́та и у оро́ да и́грa до девојчети́ја.

приватање с гл им од *приватa (се).* — Какво́ његово́ приватање, са́мо се за ложи́цу прива́та, за рабо́ту ни́ти чу̀је, ни́ти а́је.

прива́ти свр **1.** фиг *прихвати кога, помогне.* — Да гу ја́ не приватѝ, како́-е била́ остала́ сама́, зиму̀ не би прескрцала́. — Прива́ти кокошка да изле́гне и пачети́ја. **2.** фиг *ушије иглом и концем на брзину.* — Прива́ти ли ми с конац ту̀ј блу̀зу, па да трчи́м у њи́ву?! — Прива́ти ми ча́ском чера́пу с конац, да се скро́з не исцепи.

прива́ти се свр **1.** *прими се.* — Ки́тке ми се несу̀ приватале́, дека сам се зи́мени роди́ла. — Њо́јна се свака че́пка прива́ти, а моја ре́тко. — Прива́ти ли ти се оно́ј крушче́ што ти да́до? **2.** *прихвати се, лати се неког посла.* — Прива́ти се и о́н с обе́д, да му не ми́слим кво̀ ће еде́.

при́ватник м *физичко лице, приватни предузетник.* — Ра́ди куде при́ватника.

/при́ватно/ у изр: **ра́ди при́ватно** *не ради у државној фирми.* — Мој Де́ско по́више во́ли да ра́ди при́ватно, у предузе́ће му се не сви́ђа, а и пла́та-е куде њи по́мала.

приведе́ свр *доведе, ожени се.* — Реши́л се зиму̀ске да приведе́ девојку. — Приве́л неку̀ ба́бу, да га дочу̀ва. — Наши́л неку̀ фли́нту, па приве́л до́м.

/приведе́ дете́/ изр *поновном удајом доведе и дете из претходног брака.* — Приве́ла му две́ дете́та и, с његово́ едно́, сѐг чу̀вају три́.

приве́тљив, -а, -о *љубазан, гостопримљив, срдачан.* — Сна́јка им мло́го приве́тљива.

приветљи́вка ж *срдачна, гостопримљива жена.* — Таку̀ приветљи́вку би воле́ла да и́мам за сна́у.

приветљи́вко м *срдачан, гостопримљив човек.* — Узе́ла едно́га приветљи́вка, па ужи́ва.

при́вечер прил *предвече.* — Едва́ збра́мо оне́ј о́вце при́вечер.

привој м *метални обруч на јарму кроз који се провуче руда (процеп) и ојача „завораном".* — Прову̀чи јера́м крос привој и ту̀ри за́воран, па нека воло́ви држу̀ ко́ла.

привр̏же свр *привеже, веже овлаш.* — Привр̏жи ча́ском коња́ за ора́, да поора́тимо нешто́.

привр̏зан, -а, -о *привезан, овлаш везан.* — Привр̏зан ко̀њ не пра̀ви ште́ту. — Не дво̀ји се од њу́, и́де ко привр̏зан. — Рабо́ти ко да-е привр̏зан.

привр̏та (се) несв **1.** *окупља (се), сакупља (се).* — Привр̏та сва́какву гадури́ју у ку́ћу. — Ви́дим ја́ шта́ се све́ привр̏та куде њу́, ал вој ни́шта не ора́тим. **2.** фиг *пази, негује, чува, привија (се).* — Привр̏та ту́ђа деца́, а њо́јно остаи́ла на му́жа. — Привр̏тела Ми́рчу говедара́ куде њу́. — Привр̏та се јадничѐ како куде ма́тер. — Остаи́ли ми да ја́ привр̏там њи́на деца́, а они́ отишли́ у Не́мачку.

привр̏ти свр **1.** *пришпеди.* — Уме́је о́н да привр̏ти́ и неки́ дина́р. — Ме́сто да привр̏ти́ неку́ пару́ за ку́ћу, о́н све́ ра́здава на свира́чи. **2.** *примакне се, приђе.* — Чи́м ви́ди поста́ља се оста́л, привр̏ти́ ду́пе и ти́ја мувтаци́ја. **3.** фиг *доведе.* — Привр̏тел бе́ше едну́ кана́вку, ал му гу ма́ти и́скара.

привр̏ти се свр **1.** *дође, буде ту.* — Привр̏ти́ се до́м кьд оста́не без дина́р. **2.** *веже се, привије се.* — Несмо́ ни виде́ли ка[д]-це привр̏те́л То́за куде Стаме́ну.

привршава́ља несв *завршава неки посао.* — Еве́, привршава́ламо дене́ње сто́г о[д]-це́но из Бачѐвиште. — Привршава́ј рабо́ту, ставњу́је се. — Мо́ј Ми́лко ле́тос привршава́ља шко́лу.

привршаљање с гл им од *привршаља.* — У́зни голе́му рога́љку, па ми вр̏љај ди́пле за привршаљање сто́г.

привукува́ње с гл им од *привукује (се).* — Научи́л тако́ј на привукува́ње, сѝл се тике привуче́ и присла́мчи уш-чове́ка. — Узо́ четве́рак за привукува́ње ону́ј бучети́ну за воденѝчну бу́ку.

привуку́је несв **1.** *приноси, довлачи, дотерује.* — Привуку́ју дрва́ на Ста́мену озго́ре, из ва́лог. — Отишли́ да привуку́ју гре́де за а́мбар. **2.** *занима, привлачи, интересује кога.* — Ви́ше ме ни́шта не привуку́је, ни рана́, ни рабо́та, ни же́не.

привуку́је се несв *прилази, долази, долази неопажено.* — Лиси́ца се тако́ј привуку́је, привуку́је, докле не гра́бне коко́шку. — Привуку́ј се до́м, докле неѐ дошао́л башта́ да те затече́ нау́лице.

пригмѐчи свр *пригњечи.* — Кьд ле́гнеш, па́зи да не пригмѐчиш дете́. — Опраси́ла се свиња́ и пригмечи́ла едно́ расе́.

пригори́ свр **1.** *загори.* — Замаја́ се, при́горе ми за́пршка у тига́њ. — Па́ вој пригоре́л ручак. **2.** *сасуши се.* — Тре́бе да се жње́, да не пригори́ жи́то на ове́ј врући́не. — Пригоре́ла трава́, па се те́шко ко́си.

пригорљив, -а, -о *изложен сунцу где усеви слабо напредују (каменито место).* — Ту́ј ви́ше не́ће са́димо ни́шта, пригорљиво-е.

пригору́је / пригору́је несв **1.** *прижиже сунце.* — По́че да пригору́је сльнце, ће до́јде ки́ша. **2.** *загорева.* — Нешто́ ти на шпорет пригору́је, неси́ ли па́ забораила ручак.

приго́тви свр *спреми, скува, зготови на брзину (јело).* — Приготви́ла бе́ше у́баву вече́ру. — За сла́ву да се приго́тву сва́ наша је́ла.

пригрди́ свр *пригрокће (свиња).* — Чу́ју ли ме да прооди́м куде ко́чину, сви́ње о́дма пригрду́.

пригре́је свр *припече.* — Кьд пригре́је око пла́дне, а ви́ залабите ма́лко рабо́ту.

пригрне (се) свр **1.** *загрли (се), привије уза себе.* — Пригрни га, о́н ти-е бра́т. — Дођи да те пригрнем, јо́ш от-ка[д]-те несам виде́л. — Тако́ј ме пригрне, па ме целива, целива. — Дете́ се тре́бе понека́д и пригрне, да осе́ти љу́бав. — Пригрнул гу куде вра́књицу, па гу не пу́шта да си и́де до́м. — Мло́го-е приве́тљива, сва́кога ће пригрне.

— Пригрну се и такој иду низ малу. **2.** *окупи око себе, збрине.* — Осташе деца сирочета, па ги ујка пригрну куде њега, те ги очува. — Залуд се ја труди да ги пригрнем, ка[д]-ци они рабоу како си оће. **3.** *огрне (капут, одећу).* — Пригрни нешто на грбину кьд искачаш на овуј студеницу. **4.** фиг *окопа.* — Беше врућо, едва пригрнумо компири.

пригрне се свр *загрли се.*

пригрњување с гл им од *пригрњује (1, 2, 3).* — Мл̀ого-е дрвен за пригрњување, ни своје дете н-умеје да пригрне и помилује. — От кво пригрњување збориш на овуј врућину, па и овој гуљче ми-е мл̀ого. — Компири стасали за пригрњување. — Требу ми два радника за пригрњување компири.

пригрњује несв **1.** *грли, привија уза се.* — Пригрњује једну, другу. — Мати ће га пригрњује, да ми се не смрзне. **2.** *огрће (капут, одећу, постељину).* — Ће пригрњујеш капут, па има ли још кьд ти заструже мраз око уши. **3.** *окопава, загрће (кромпир).* — Пригрњује компири, већем дошла до крај.

пригрћа несв в *пригрњује (1, 2, 3).* — Сваки час гу пригрћа, ко да му-е жена (**1**). — Пригрћај гуљче, виш колко реже мраз (**2**). — Још данъс пригрћамо компири, па више нема (**3**).

пригрћа се несв *привија се.* — Научило дете да се пригрћа уз баштуу, а сьг неје туј, па му тешко. — Пригрћа се тај курветина у[з]-свакога.

пригрћање с гл им од *пригрћа (се).* — Ћу те викам ка[д]-дојде време за пригрћање компири.

прид прил *приде, као додатак.* — За мојуу Сивуљу, ус-кравче даде ми прид и теле.

придава несв **1.** *добија на тежини, расте.* — Овија веприна брзо придава; ће излезне на триста кила до Божић. — Ранил га не ранил с царевицу, исто придава. **2.** *даје још, додаје.* — Уз девојку придава њиву и сливак. — Уз надницу придава и рануу. **3.** *мари, поштује.* — Он ти на тој не придава важнос.

придава се несв **1.** *рађа се, множи се.* — Да си ми жив, домаћине, да ти се деца придавају, да ти се стока придава и на њиву жито да се придава. — Онај кревајче слому невести над главу, да расте невеста, да се придавају деца. **2.** *повећава се, постаје дужи.* — Почел дьн да се придава, рано савњуе.

придавање с гл им од *придава (се).* — Несмо оратили за никакво придавање уз девојку.

придаде свр **1.** *добије на тежини.* — Ће придаде едно пет кила докле стигне за рожањ. **2.** *дода још, придода.* — Ће придаде надницу за још једну банку, ако работимо докле се не ставни.

придвечер прил *предвече.* — Дојде придвечер, ка[д]-деца докараше стоку из утрину.

приде свр *приће,* в *прије.* — Придо куде људи да ги питам за моега сина, ел су га виделе.

придигне свр *подигне мало.* — Придигни главу, да ти подместим поголем јастук.

придигне се свр фиг *опорави се, оздрави.* — Придигал се на ноге, до клозет може да отиде сам.

придреме (се) свр *приспава се коме, придрема.* — Таман придрема, деца зацагољише, па ме пробудише.– Придрема ми се на овуј подуспарину.

придржује (се) несв **1.** *придржава (се).* — Придржуј га, видиш капсал, ће падне. — Мора се придржује за некога, не мож сама да оди. — Придржуј се за гелендар, да се

не омáкнеш низ бáсамаци. **2.** *не да се.* — Амá стáр, ал јóш се придржýје и косý узúма у шáке.

придржувáње с гл им од *прúдржује (се).* — Не мóж да úде без придржувáње.

придрýса свр *пóчне да се трéсе.* — Тек прúдруса свé по кýћу, кьд онó — земљóтрес.

прúебе / прúјебе свр *добúје нагон за пóлним односом.* — Приебáло му се, па не вúди двé.

прúетель м в *прúјетељ.* — Дооди́л прúетель, а ја́ несáм бúл дóм, па ми крúво што се несмó видéли.

приетéљи се свр *пóстану пријатељи.* — Тьг укúте девójку и приетéљу се куде девójкин дóм.

приетељúца ж *прúјатељица.* — Наспрну ни пóчесто прúетель и приетељúца.

приетељувáње с гл им од *прúетељу(ј)е.* — Докле бéше приетељувáње до тьг се и поштувáше. — Од нáшо приетељувáње нéће бýде нúшта.

приетељýе /приетељýје несв *живе, слажу се као прúјатељи.* — Приетељýју вéћем двáес гóдине. — Какó приетељýете?

приетељýе се / приетељýје се свр/несв в *прúетељи се.* — У недéљу це приетељýју, кьд испрóсу девójку. — Нéма с когá се нејé приетељувáл, па се пóсле раскантáл.

прижéже свр *пóчне јако да пéче (сунце).* — Прижéже мнóго, не мóж се рабóти.

прижéни свр **1.** *ожени се или се уда тек да не остáне нежењен, односно неудáта.* — Приженúл се и Вójча с некý канáвку. **2.** *женидбом пóстане домазéт.* — Приженúл се у Голýсци.

прижéни се свр **1.** *има јаку жељу за женидбом.* — Приженúло му се, па тój ти-е, ће довóди некý ис Полóм. **2.** *прúзети се.* — Приженúл се у Златáнци и тáм ськ жúви.

прижúжа несвр *пéче, јако грéје (сунце).* — Мнóго прижúжа, зачьс ће дójде некá слотá.

прúзет м *онај који се прúзетио, домазéт.* — Што úма прúзета, вúше га поштýје но да во-е сúн.

прúзетьк м дем од *прúзет.* — Бúл је прúзетьк тáм, у Дóбро Пóље.

прúзетко м пej *онај који се прúзетио, домазéт.* — Вóли вúше да-е прúзетко, нéго куде бáштý да жúву.

прúзетувáње с ги им од *прúзетује се.* — От прúзетувáње нéма гóвор, нéћу да жúвим ко прúзетко.

прúзетýје се несв *пóстаје домазéт.* — Óн се бúл прúзетувáл у Пажáр.

прúзнава свр *прúзнаје.* — Нúшта не прúзнава, вúка нејé тój óн уработúл. — Прúзнавају му што-е работúл пред рáт за пéнзију.

прúзорти свр *нáтера, прúнуди,* в *прúкара.* — Да гу не прúзортúмо, не бú се ни тьк оженúла. — Прúзорти га бáштá да úчи, да не нóси тéкме с мáлтер.

прúсúра несв *загледа прúмакнувши се сасвúм блúзу прéдмету.* — Што ти детé овóлко прúсúра, мóж му трéбу нáочаре?

прúсирање с гл им од *прúсира.* — Ће покváри вúд от-прúсирање.

прúспне свр *прúогледне, прúвири.* — Прúспни да вúдиш есý ли пошлú нис-пýт. — Прúспни деца́, квó рабóту. — Не смéјеш ни да прúспнеш куде њú, кýче óдма ржú, ће те исцéпи ко свињá мр̀сан цáк.

приспѣ́ва несв *гледа сувише се примакавши предмету*. — Немо́ј то́лко да приспѣ́ваш ка[д]-чи́таш, ће оћоравѐјеш. — Ово́ј дете́ мло́го приспѣ́ва, тре́бе сс во́ди куде до́ктура за о́чи.

приспѣ́ање с гл им од *приспѣ́ва*. — Ослабе́ле му о́чи от-приспѣ́ање у кньи́ге уз гаса́рче.

прии́де се свр *осети потребу*. — Прии́де му се пона́поље, а о́н трпи́, па по́сле ку́ку-ле́ле.

прии́ја ж **1.** фам *мајка једног од супружника према другом од супружника*. — Били́ куде прии́ју на пра́зник. **2.** хип од *пријатељица*. — Прии́ји мо́гу све́ да испри́чам да ме не издаде́.

прија́на ж в *прија*. — Несѝ ти за мојӯ прија́ну. — Неје́ она́ ни до коле́на на мојӯ прија́ну.

прија́нин, -а, -о *који припада пријани*. — Прија́нино унӯче ле́тос било́ куде на́с.

прија́нка ж хип од *пријана*. — То́-е кьд и́маш прија́нку како тре́бе.

прија́нкин, -а, -о *који припада пријанки*. — И́демо у го́сти куде прија́нкини.

прии́де свр *приће*. — Не́ма кои́ да прии́де да уте́па то́ј ку́че. — Не те́ ми прии́де на собо́р, а дошла́ сам због њега. — Она́ си му прии́де бе[з]-сра́м. — Прии́до́мо куде њи́, па се исцелива́мо. — Напраи́л па́кос, па не сме́је да прии́де куде ку́ћу.

прии́етељ м **1.** *отац једног од супружника према родитељима другог супружника, пријатељ*. — Едва́ че́кам да оти́дем куде прии́етеља. **2.** *добар друг, пријатељ куће*. — Сва́ки ми-е прии́етељ кои́ ми зло́ не ми́сли.

прии́етељи́ца ж в *прија, пријатељица*. — Дојде́ ре́д да се ви́дим с прии́етељи́цу.

прии́етељи́чина ж *пријатељичина ћерка*. — Распиту́ју се мо́мци за мојӯ прии́етељи́чину.

прии́ин, -а, -о *који припада пријн*. — То-е прии́ин по́клон.

прии́ица ж дем од *прија*. — За некога́-е прии́ица, а за некога́ оштроко́нца.

прии́ичин, -а, -о в *прии́ин*. — До́јди да ви́диш прии́ичино дете́.

прии́ка м дем од *пријатељ*. — Кьд гу сре́тнем, ста́лно питу́је за прии́ку? — Куде́ си пошьл, прии́ке, тако́ј ра́но на-саба́јле?

прика́ди свр **1.** фиг *пригори, загори, јако замирише, засмрди*. — Нешто́ ја́ко прии́кади у малӯ, ко да су запалили ста́ро др̀паво. — Прии́кади се нешто́ на шпо́рет. **2.** фиг *замрси, заплете, упропасти*. — Још фа́ли са́мо Персѝда да прика́ди ва́шу рабо́ту. **3.** фиг *испушти гасове, прдне*. — Неки́ га овде́ о́пасно прикади́л. **4. изр не мо́ж ни да (му) прика́ди** *ни близу му није*. — Ти́ја твој ма́стор не мо́ж ни да прика́ди на моје́га Со́тира.

прикаћува́ње с гл им од *прикаћу(ј)е*. — О́длуња фли́нта да прикаћу́је по село́.

прикаћу́е / прикаћу́је несв *јако мирише, смрди*. — Кво́ ли то́ј це́л дьн прикаћу́је у село́? **2.** фиг *луња, скита*. — Ваздьн прикаћу́је от-ку́ћу на ку́ћу, ни́кад неје́ до́м.

прика́же се свр *привиди се, причини се*. — У сьн ми се че́сто прика́же поко́јни Ти́са. — Прика́за ми се ко да и́де Јова́нча нис-пу́т, ал нема́ ни́ки да про́јде.

прии́кажња ж **1.** *приказа, авет*. — Ста́лно дрњка од некаквѐ прии́кажње по Баи́нску ре́ку. **2.** *народна прича*. — Дете́ во́ли пре[д]-цпање́ да слу́ша прии́кажње.

приказа́ње с гл им од *прикаже, привид, привиђење, халуцинација*. — То́ј неје́ и́стина, то́-е приказа́ње.

приказува́ње с гл им од *приказује се*. — Поче́ и ја́ у њо́јно приказува́ње да веру́јем.

приказу́је се несв *привиђа се*. — Приказу́је ми се сва́шта у сн̏, ал ми ни́ки не веру́је кд̏ му при́чам. — Приказу́ју вој се о́але. — Њо́ј се приказу́је кд̏ ће неки́ у́мре.

прикаламу́ти свр *уради што на брзину или површно, склепа*. — Прикаламути́ гу ко́лко да издржи́ до ку́ћу, па ћу та́м да пра̏им но́ву ло́јтру.

при́кан м в *прика*, **1.** *пријатељ*. — Куде моје́га при́кана коко́шке ћуту́, а петл̏ кукури́ка. **2.** *неко према коме је у разговору потребна извесна дистанца*. — Не мо́ж тако́ј, при́кане! Е, не мо́же то́ј ту́ј да рабо́тиш, при́кане! — При́кане, ја́ сам пре[д]-те́бе дошл̏!

прика́ни (се) свр *прихватити покану, прихватити се понуде*. — Не́ће да еде́, едва́ прикани́мо то́ј џимрајвче џимрајво. — Несм̏ гла́дан, ал прикани́ се да се́днем до њи́ уз оста́л.

прика́ра свр **1.** *притера, дотера*. — При́кара коња́ уз воденицу и на́товари бра́шно. — При́кара ли дрва́ за зиму́? **2.** *натера, нагна*. — Прикара́ло га да се аперише. — Прикара́ло га да и́де пона́поље (*да врши нужду*).

прикарува́ње с гл им од *прикарује*. — Оста́ви ми воло́ви за прикарува́ње се́но.

прикару́је несв *дотерује*. — Дојде́ вре́ме да прикару́јемо дрва́, дру́го сработи́мо. — Прикару́ј о́вце, ставњу́је се.

прика́чи свр фиг *придода, надода*. — Прикачи́ли му да неје́ за дана́шњицу, па га затвори́ли.

при́кица м *дем* и хип од *прика*. — Ако нешто́ затре́бе, ту́-е и мо́ј при́кица.

прикла́дник м *наложено огњиште с кладама*. — Це́л дн̏ ба́ба седи́ ус-прикла́дник, гре́је се и запре́ће по нeко́ јајце́ у пе́пел да се испече́.

прикла́ња се несв *привије се, опредељује се*. — У́век се они́ прикла́њају уз То́зини.

прикланя́ње с гл им од *прикланя се*. — О[д]-то́ј прикланя́ње на То́зини која́ му-е ко́рис?

прикље́шти свр **1.** *уштине, повреди*. — Прикљешти́л пр̏с на срчени́цу, па му се наду́л. **2.** фиг *натера, принуди*. — И́ма све́ [да] при́зна ко бе́ла ла́ла, са́мо ли га прикље́шту.

прикове́ свр **1.** *закује*. — До́бро да прикове́ш баски́је, да се по́сле не расковју́. **2.** фиг *прибије, убије*. — Кд̏ га уда́рим, ћу га прикове́м за зи́д. — С пљу́нку ћу га прикове́м за дрво.

приковува́ње с гл им од *приковује*. — Ка[д]-до́јде ре́д на приковува́ње карата́ван, и́ма те ви́кам за по́моћ.

прикову́је несв **1.** *закива*. — Прикову́је карата́ван еве́ два́ дн̏а. **2.** *приводи крају ковање*. — Еве́ прикову́је па́тос, са́мо што неје́ заврши́л.

при́код м *приход*. — Разреза́ли ми по́рез ко да о[д]-семњу́ и́мам кој зна́е кака́в при́код.

прикодува́ње с гл им од *прикодује*. — Од то́ј не́ма прикодува́ње, сл̏ ко́лко да изва́дим ште́ту.

прикоду́је несв *приходи, доноси корист*. — Ни́шта несмо́ прикодува́ли о[д]-жи́то.

прико́ље свр *закоље*. — Ви́кај чи́чу да ни прико́ље ово́ј сугаре́.

прикољува́ње с гл им од *прикољује*. — Одве́ли га на прикољува́ње у пади́ну и ви́ше га несмо́ виде́ли.

прикољу́је несв *коље*. — Ће ви́камо некога́, и́ма пу́но љу́ди што́ зна́ју да прикољу́ју сви́ње.

прикрајчьк м *крајњи део, крај, окрајак (простора).* — Дошьл с косење до прикрајчьк и оће да му се ливада отне.

прикрајчи свр *довршити.* — Прикрајчимо косидбу у Големи рид.

прикрајчује несв *довршава.* — Они прикрајчују жетву, а ми се још несмо за срп ватили.

прикрека свр *закрешити (живина, кокошка).* — Прикрека кокошка у бурјан, удави гу лисица.

прикрпи свр *на брзину нешто поправи.* — Прикрпи плот, колко да стока не улази у авлију.

прикрпи се свр **1.** *оправи се.* — Требе се прикрпи око кућу куде-е малтер спадал. **2.** *закрпи се.* — Узни иглу и конац, па се сам прикрпи. **3.** фиг *побољша материјално стање.* — Прикрпимо се за овуј зиму сьс рану, па на пролет, здравје Боже, у печалбу.

прикрпување с гл им од *прикрпује (се).* — Живимо на прикрпување.

прикрпује свр *оправља, поправља.* — Прикрпујем самар на коња, докле не купим нов.

прикрпује се свр фиг *сналази се, тавори се.* — Прикрпује се из дьн у дьн и такој проди живот.

прикуми свр *узме кога за кума, окуми.* — „Не ми-е жал што гу преотеше, / Но ми-е жал што ме прикумише..." *(нар песма: „Омиле ми, Јагодо").*

прикупи свр **1.** *докупи.* — За свиње да прикупимо још едьн цак превнину. — Да прикупим још едно два ектара, за компирй. **2.** *сакупи.* — Прикупи ли алатке з-градилиште?

прилазно прил *приступачно.* — Овде ви-е прилазно, мож и с кола да се дојде.

прилацка свр **1.** *почне да штуца.* — Прилацка нешто, не знам кво ми-е. **2.** фиг *уплаши се, изненади се.* — Чим га споменумо, она одма прилацка.

прилепен, -а, -о *прилепљен, залепљен.* — Овој писмо прилепено такој да се одма одлепи.

прилепи свр **1.** *залепи.* — Купи марку, прилепи на писмо, па га тури у сандуче куде пошту. **2.** фиг *удари, ошамари.* — Кьд га удари, прилепи га за сид. — Прилепи га ко таксену марку.

прилика ж **1.** фиг *шанса.* — Имала-е добру прилику да се ожени, ал она не те. **2.** фиг *тип, особа за брачни живот.* — Стамена неје твоја прилика, ич неје приветьива. **3.** фиг *особа.* — Видо неку прилику на Двојанку, ал се изгуби, не видо која-е.

прилипсује / нрилипцује свр **1.** пеј *почне да умире.* — Прилипсувал Борча, па оће да те још емпут види. **2.** *почне да цркава (животиња).* — Прилипцувал Лишко, па отишал у падину, да га укућани не гледају како липцује.

примаћиња (се) несв **1.** *примиче (се).* — Примаћиња дупе ус-кубе. — Примаћиња се ко мачка на цигерицу. **2.** *долази.* — Примаћиња се време за у работу.

примаћињање с гл им од *примаћиња (се).* — Полак, полак све с примаћињање и седе си уз остал тија макулџија.

приметé свр **1.** *почне да мете.* — Кьд приметé, дигне прашину. **2.** *заврши с метењем.* — Приметомо гувно, сьг мож да насађујемо врá.

прими[1] свр *запосли.* — Примили га у „Кидротехнику" на работу.

прими[2] узвик *команде коњу.* — Прими, Дорчо! — Прими, Ацко! — Прими, Цветко!

при́ми се свр **1.** *прихвати се засађена биљка.* — Кȍј знáе óћел се при́ми овдé овáј пи́тома јáбука. **2.** *лати се, прихвати се (посла).* — Примúл се да рабóти и докле не завр̏ши нéма одступáње.

/примири́ше/ свр фиг *упореди се.* — Тúја твój мáјстор не мóж ни да примири́ше куде нáшога Радójка.

примúта несв *завршава с метењем.* — Примúта авлúју.

примитáње с гл им од *примита.* — Ел готóво с примитáње? — Стáлно ме запáдне примитáње жúто на гувно.

примúца (се) несв в *примаџија (се).* — Примúца столúчку накуде огњúште. — Примúца се врéме за у шкóлу. — Примúца се мьглá одоздóл, откуде Моравý.

при́мка ж *замка од грана и коњске длаке за хватање птица зими.* — Напрáили при́мку, па вáтају врáпци.

примóча се свр *припиша се, примокри се.* — Ка[д]-ти се примóча, и́ди онáм, у грмењáк.

примрдувáње с гл им од *примрдује.*

примрдýје несв *мрда још помало.* — Ка[д]-дојдóмо, овцá још примрдýјеше, несý гу вýци бúли скрóз заклáли. — Пýсти га нек још мáлко примрдýје, па га пóсле тýрај у повúвке.

примучнéје свр в *примучни.* — Немój ти примучнéје о[д]-тóлку ранý.

примучнú свр *постане мучно, тегобно.* — Примучнúло му, па се врну дóм.

принамéсти свр *намести донекле.* — Принамéсти им крéвети да спý, júтре се рáно дúзају.

принапрáви свр *направи на брзину, склепа.* — Принаправúли еднó кућúче, кóлко да úма куде да лéгају, лéти ка[д]-дójду. ▪ трп прид **принапрáвен**, -а, -о *склепан, направљен на брзину.* — Сéдомо уз принапрáвен астáл.

приначúни свр в *принаправи.* — Приначúни на децá сáнке, зимýс да се сáнкају.

приначúни се свр *дотера се, уљуди се колико толико.* — Приначúни се колкó да се не плáшу љýди од мéне.

принесé свр *донесе сасвим близу.* — Свé сам му донéла, јóж да му принесéм уз дýпе.

при́нова ж *новорођенче.* — Чúчини добúли при́нову.

принóви свр *донесе на свет бебу, породи се.* — И нáша снáјка ће скóро да принóви.

приносéње с гл им од *приноси, доношење, приношење.* — Искидá си рýке от-приносéње сéно докле денýше стóг. — Убúло ги мојé приносéње (*клетва*).

принóси несв **1.** *доноси.* — Приноси́ му уза сьм устá да едé, а онó нéће, тéра инáт какó си онó умéје. **2.** фиг *зарађује.* — Едьн принóси у кýћу, а сви́ расипýју, па кóји одвúје.

приобучé се свр *обуче се колико толико.* — Приобýко се кóлко да залúчим на човéка.

приодéње с гл им од *приоди (се).* — Нéма приодéње куде коњи́ кьд едý, ће ви урúтају. — Тéшко за приодéње до извóр, óколо свé батлáк.

прибди (се) несв *прилази (се).* — Прибди овáм, ка[д]-те вúкам! — Куде њý ни кýче нéће прибди, него ли детé. — Не прибди се до извóр, стрмúна. — Не прибди се у зáдругу, свé оскупéло!

прио́ре свр *заврши с орањем.* — Приора́сте ли ве́ћем? — Приора́мо за жи́то, ал за компири́ још несмо́.

приорува́ње с гл им од *приорује.* — До приорува́ње и́мамо још њиву́ на Гу́вниште.

приору́је несв *завршава с орањем.* — Дана́с приору́јемо за ову́ го́дину.

прио́ће (се) свр *прижели (се), зажели (се).* — Кьд нешто́ прио́ће, мо́ра му учи́ниш, па́ Бо́г. — Приоте́ло се на де́ду пред мре́шку још емпу́т да наспр̀не у Село́. — Ка[д]-цена́ прио́ће, сама́ си да́ва, и́ч да вој не тра́жиш.

припа́де свр **1.** *позли.* — Припа́де ми му́ка о[д]-ти́ја ле́кови. — Кьд му припа́де те́шко, мора́мо га во́димо куде до́ктура. — Ако поеде́ш све́ то́ј, ће ти припа́дне те́шко. — Па́зи да ти му́ка не припа́дне о[д]-то́ј ње́јно добро́ (*ирон*). **2.** *прискочи.* — Чека́ли га у сока́к, па му припа́доше с мо́тке, те га упљеска́ше. — Припа́де му то́ј ку́че за гу́шу да га уда́ви. **3.** *постане власништво, буде власник.* — Све́ има́ње да́де на њи́, на ме́не ни́шта не припа́де. — Ка[д]-це одели́те, на сва́ког ће припа́дне по три́ е́ктара зевња́ и по е́ктар шу́ма.

припазува́ње с гл им од *припазује (се).* — Без припазува́ње не мо́ж се ка́чиш по грађе́вину.

припазу́је несв *пази, обраћа пажњу на кога, чува нешто.*

припазу́је (се) несв *пази (се), чува (се).* — Свекрва припазу́је деца́ докле́ ја́ срабоћу́јем по ку́ћу. — Припазу́ј пила́јке, да ги не однесе́ орьл. — Ка́жи на бра́та да се припазу́је од Шаба́ни, осве́м ако неје́ по́-муж од њи́. — Нек се припазу́је кьд рабо́ти с воло́ви, Му́рца-е намаовичав. — Те́шка-е жена́, тре́бе се припазу́је од рабо́ту. — Ста́ри се мо́ра припазу́ју на по́леди цу. — Во́ди си рачу́н, припазу́ј се.

припа́нти свр *запалити, упалити.* — Куде́ ће дете́ све́ то́ј да припа́нти!

припе́чина ж ауг и пеј од *припека.* — У́дари припе́чина све́ жи́во и́згоре. — И́ди па ти́ рабо́ти на ову́ припе́чину.

припи́ца / припи́ча несв *пече, јако греје (сунце, ватра).* — Мло́го припи́ца сльнце, не мо́ж се издржи́. — Припи́ча ду́пе уз о́гењ, не-це пома́кне да нешто́ уробо́ти.

припи́ца се / припи́ча се несв *загрева се, згрева се.* — Ваздьн се припи́ца уз огњи́ште. — Припи́ча се на сльнце.

припи́цање с гл им од *припица (се).*

припи́чање с гл им од *припича (се).*

при́пне свр **1.** *веже краћим ужетом („сајком") предње ноге коњу или „железима", да не може да оде далеко док пасе,* в *сајне.* — При́пни коња́ са желе́за куде воденѝцу, нека пасе́ по ладовѝну. — У́зни са́пку па при́пни кобѝлу, да не мо́ж да оти́де доле́ко. **2.** *примора, присили.* — Тре́бе га при́пнеш, да ти све́ испри́ча. — Ка[д]-те при́пне му́ка, и ти́ ће рове́ш ко во́л. **3.** *притера уз нешто.* — Припр̀л га уза́ си́д, ће га те́па.

приповува́ње с гл им од *приповује (се).* — Девојке во́лу приповува́ње, тако́ј казу́ју кога́ бегенди́шу. — Не́ма ви́ше оно́ј приповува́ње по Је́реницу и Лисича́рку како нека́д.

припову́је (се) несв **1.** *наизменично песмом девојке једна другу вежу за одређеног младића.* — Чуваћи о́вце, не́ма кво́ да рабо́ту, па се сьл припову́ју за мо́мци. — Припову́ју се девојке на Лебецки ри́д, од мили́ну да слу́шаш. — Тако́ј, да́клем, поче́ле девојке и да ги припо́вују у пе́сму: „До́де-ле, Мари́ке, пембели́јо кути́јо, / Ба́јке-ле, Сте́ване, у це́п си гу носи́јо!" **2.** *пева само рефрен песме коју други певају.* — Како́ њи́ две́ пою́, тако́ј им она́ припову́је.

припоје́ свр **1.** *запе́ва изненада.* — Одеднӯш тако́ј припоје́, да се човек упла́ши кво́ му-е. — Припоја́ло кусо́ петле́... (*нар пе́сма*). **2.** *у пе́сми веже девојку и младића.* — Ако́ те припоје́м за Перси́ду, сви́ ће зна́ју у село́.

припо́јува́ње с гл им од *при́по́јује.* — Разби́ше ми гла́ву с то́ј поја́ње и припо́јува́ње по Је́реницу це́л да́н.

припо́ју́је несв в *при́по́вује (1, 2).* — Сва́ка си момка́ приповӯје у пе́сму (*1*). — Едне́ пою́ а друге́ им припо́ју́ју (*2*).

припра́ји (се) свр *при́преми (се), до́пера (се).* — Припра́ји ми ма́лтер, ја́ ћу до́јдем да га зача́с навр̀ља́м на зи́д. — Припрају́ се да и́дем у Село́ докуде до́ктура. — Припраи́ се да учуку́јемо Же́роњу, усампаси́л се, поста́л мло́го о́пасан.

припрди́ (се) свр **1.** *по́чне да при́ди.* — Припрде́ ко́њ кьд га потера́мо уш-чепеља́к. **2.** *добије нагон да при́ди.* — Ка[д]-ти се припрди́, немо́ј га сти́скаш, да те заболи́ меши́на, но сло́бодно га оце́пи.

при́пре свр *при́сили, нагна, при́пе́ра, при́пи́сне.* — Припр̀л гу уз дрво, ме́сто да си у́баво ле́гну у тра́ву.

припр̀ли свр *при́пече (сунце).* — Припрли́ло, не мо́ж да се ди́ше.

при́прос, -та, -то *при́прост.* — Ово́ј ти-е при́прос на́род, мо́ж га ва́ра кои́ о́ће.

при́прт, -а, -о *стрм.* — Како́ ће пу́на кола да изле́зну уз то́ј припр̀то бр̀до, са́м Бо́г зна́је.

при́прто прил *стрмо.* — До Чу́ку-е мло́го при́прто, и́ма се ако́зимо докле́ изле́знемо.

припу́шта (се) несв **1.** *пи́тера у галоп (коња).* — Це́л да́н припу́шта коњи́ по ри́д, нејѐ ни ле́б је́л. **2.** *спа́рује коње, пи́аре (се) (коњи).* — Припу́шта коња́ на кобы́лу. — Ко́њ се припу́шта на кобы́лу. — Бе́гај з-деца́, кобы́ла се припу́шта, напраи́ла се гу́нгула.

припушта́ње с гл им од *при́пу́шта (се).* — До́сади ни с то́ј ње́гово припушта́ње коњи́ по орма́н. — Дово́ду кобы́ле на припушта́ње куде на́шог пасту́ва.

припу́шти свр **1.** *по́тера у галоп (коња).* — Припу́шти Цве́ту (кобила), да не о́ди ко да-е ба́нгава. **2.** *пи́ари коње.* — Припушти́л До́рчу на оно́ј До́њино кобы́лче.

припу́шти се свр *пи́ари се.* — Припу́шти се ко́њ на кобы́лу.

прираб̀о́ти[1] несв/свр *по́ради, ура́ди.* — Седи́ до́м, па прираб̀о́ти понешто́ кьд затре́бе.

прираб̀о́ти[2] свр *заврши по́сао, дође до краја.* — Приработи́мо на њи́ве, ськ ће се неки́ да́н одма́рамо.

прираб̀о́ти се[1] несв *по́ради се.* — У́век се на́јде да се нешто́ прираб̀о́ти око ку́ћу.

прираб̀о́тн се[2] свр *по́јави се же́ља за радом, по́слом.* — Приработи́ло му се, о́ће да и́де у дунђерльк.

прираб̀о́ћува́ње с гл им од *прираб̀о́ћује.*

прираб̀о́ћу́је несв **1.** *при́вређује, ради што.* — Прираб̀о́ћу́је по нешто́ по ку́ћу ел кошя́ру, да не седи́ залу́ђан. **2.** *при́вршава какав по́сао.* — Еве́, прираб̀о́ћу́јемо око вршѝлбу; [ј]ош едьн вра́ да сту́римо и гото́во.

при́рез м *до́дата́к на по́рез.* — Пла́ћај по́рез, пла́ћај при́рез, пла́ћај трава́рину, отку́д ми то́лке па́ре?! — Плаћа́ли смо и по́рез и при́рез.

прири́па свр *по́чне да скаче.* — Н-уме́је да ора́ти како тре́бе, но одма́ прири́па да се би́е.

прирѝта свр **1.** *почне да рита.* — Не видо́мо што́ га они́ја лу́ца одедну́ш при́рита. **2.** фиг *чини последње трзаје пред смрт.* — Ћу прирѝтам од гла́д. — Кьд прирѝта, ћу му дадѐм ка́пку во́ду, то́лко му-е до́ста од ме́не ко́лко ме-е воле́л.

прирӯнsa свр *зарида, почне да плаче.* — Кво го́ђ да вој ка́жеш, она́ о́дма прирӯнsa.

прирӯца свр *зарида.* — Усре́д обе́д нешто́ жена́ при́руца.

приса́д м *калемљена воћка.* — Ел ти се приме́л приса́д, мо́ј се приме́л?

при́свесан, -сна, -сно *постане свестан, освести се, дође свести.* — Е, ре́ко, сьг сам при́свесна, сьг зна́м куде са́м, у абула́нту.

присе́дне свр **1.** *седне на кратко.* — Присе́дни ма́лко, ду́ша да ти ода́не. **2.** *седне па се заборави.* — Присе́дал уз аста́л, па не ми́сли да се ди́за.

присѝпе свр *досипе, досте.* — Же́но, присѝпи на ку́ма раки́јицу.

присѝпне свр *досте мало.* — Присѝпни вој јо́ш млекце́, њи́на кра́вица прегоре́ла.

присипува́ње с гл им од *присипује.* — Напи́ше га с присипува́ње да о́[н]-не ви́ди.

присипу́је несв *присипа, досипа.* — Он пи́је, а она́ му сьл присипу́је, да га по́брзо напи́је.

прискр̀кне свр *притвори.* — Прискр̀кни вра́та да не вуче́ про́маја.

прискркњува́ње с гл им од *прискркњује.* — Не́ма прискркњува́ње, нека вра́књица стои́ отво́рена да уле́зну гове́да.

прискркњу́је несв *притвара.* — Ја́ отво́рим вра́књицу, неки́ гу ста́лно прискркњу́је. — Прискркњу́ј ле́су да не изле́зну јагањчети́ја.

прискр̀ца свр *зашкрипи.* — Прискрца́ше кана́те и пу́че пре́дњи слапа́ц на ко́ла. — Кьд прискр̀ца ба́штин кре́вет, деца́ начу́љу у́ши.

прискрцува́ње с гл им од *прискрцу(ј)е.* — Уваги́ла сам стра́ од нeко́ прискрцува́ње но́ћу по та́ван.

прискрцу́е / прискрцу́је свр *повремено зашкрипи.* — Како́ ве́тар ду́не, тако́ј прискрцу́е капа́к на ку́ћу.

присла́мчи / пришљамчи свр *прислони, придода.* — Присламчи́л секи́ру уза-са́м вра́та, да неки́ отво́ри, да се исече́. — Ре́ко му да затво́ри ле́су и ту́ри гу́жве, о́н гу ти́ке пришљамчи́л, да изле́зну о́вце ис-трлу́.

присла́мчи се / пришљамчи се свр *утрпа се, прикључи се, прилепи се.* — Присламчи́л се уз њу́, па гу не пу́шта саму́. — Пришља́мчи се уш-чове́ка, и ако га не ви́каш.

присламчува́ње с гл им од *присламчи се.* — Научи́л на присламчува́ње, па ти се тике присла́мчи и кьд га не ви́каш.

присламчу́је се несв *прикључује се незван, придодаје се.* — Присламчу́је се уз дру́гога, да ла́ко пови́ди по́со.

прислу́шне свр *ослушне, крадом чује.* — Во́ли да прислу́шне кво́ ста́ри ора́ту.

присме́је се свр **1.** *добије нагон за смејањем.* — Присмеја́ло му се на сре́[д]-ча́с. — Неки́ га ђа́вол вати́л, присмеја́ло му се на са́рану. **2.** *засмеје се одједном.* — Присмеја́ше ми се ко лу́ди ка[д]-це испружи́ на љи́згавицу.

присмрди́ свр **1.** *засмрди.* — Присмрде́ некава́ гу́ма у огњи́ште. **2.** фиг *дође.* — До́бро сам га изђустри́л, неће ско́ро да ми присмрди́ у ку́ћу.

присмрдува́ње с гл им од *присмрду(ј)е.* — Не мо́ж се пи́е раки́ја од присмрдува́ње на бу́ре.

присмрдýе / присмрдýје несв *повремено засмрди, смрди помало.* — Још присмрдýје на здригósани компирú, ал ће изветрéје кьд отвóриш пóдрум. — Присмрдýе кáца на кóмине.

Присóје с мтн *шума, ливада на присојној страни.*

прúспи се свр *приспáва се.* — Приспáло се на детé, па двé не вúди.

присрéтне свр *пође у сусрéт коме.* — Присрéтни децá из говéда, данúс ги-е кúша свé умлатúла.

пристáвн свр *стави да се кува (јело).* — Приставú цéл котáл компирú да се вáру за свúње. ▪ трп прид **пристáвен**, -а, -о *стављен да се кува.* — Купýз је пристáвен да се вáри, па га наспрајте.

пристáвља несв *припрема јело.* — За данúс Лýна пристáвља обéд.

пристављáње с гл им од *пристáвља.* — Данúс ми-е рéд за пристављáње ручáк на косачú.

пристáља невс **1.** в *пристáвља,* в *гóтви.* — Јучéр пристаљá да се вáри грá с овчéтину, а данáске компирú. **2.** *пóставља.* — Прúјо, пристáљај обéд, дóду ти гóсти. **3.** *пристаје, слаже се.* — Пристáљају да дадý унýку за нáшога Рáнђела.

пристаљáње с гл им од *пристáља.* — Помóгните вој у пристаљáње обéд. — Без њójно пристаљáње нéће гу дáвамо.

пристањувáње с гл им од *пристањује, пристајање.* — Бе[з]-жéнино пристањувáње нéћу продáвам јуничку, онá гу-е одранúла.

пристањýје несв *пристаје, слаже се.* — Пристањýје свé да рабóти, сúл да га пýштимо на Чобáнац, на собóр.

пристúгне свр *порасте, ојача.* — Дочекáла сам да ми децá пристúгну, да úмам óдмену. — Какó кой брáт пристúгне, отúде у рабóту, а јá рмбај дóм на имáње. — Док ми децá не пристúгоше, другú ми-е пúсма читáл и писувáл.

притатлáби свр *прислони, притвори,* в *присламчи.* — Сúл притатлáби врáта, немój ги затвáраш. ▪ трп прид **притатлáбен**, -а, -о *прислоњен.* — Врáкњица на трлý сúл притатлáбена, њејé затвóрена како трéбе, да излéзну нáћас óвце.

притатлáби се свр *прилепи се, придода се,* в *присламчи се.* — Вóли да се притатлáби уш-човéка и такój да путýе.

притéгне свр **1.** *затегне.* — Млóго си вој притéгла јýже, мóж се кравчé обéси. **2.** *зашрафи.* — Притéгни ти бóље тúја шрáв, да ми се пá не разлабáви. **3.** *притисне.* — Притéгни косý дózем, да бóље брúчи! **4.** фиг *зајаше* — Притéгал гу уз бýку, па кéца. **4.** фиг *присили, примора.* — Притéгни га мáлко, да побóље ýчи. — Притéгни тój могáре нек рабóти, кьд њејé тéл да ýчи!

/притéгне рабóта/ изр *мора да се ради, присиле обавезе.* — Дошлó лéто, мéне се úде з-друштво у скитњý, а онó притéгла рабóта, па нéмам куде — на њивý, у ливáду. — Притéгла га рабóта, па глáву не дúза.

прúтежан, -жна, -жно *приљежан, радан, оран.* — Човéк во[ј]-е млóго прúтежан на рабóту.

притéза несв **1.** *стеже, притеже.* — Млóго ме притéза трекло́ на тóрбу. — Притéзај дóбро конóпче, да увржемо кóла са сéно, да ни се не стрви по пýт. **2.** *присиљава, приморава.* — Притéзај кóлко óћеш, óн ти-е ко Мýрца, зашијавéл, па свé на његóву странý. **3.** фиг *води љубав, обавља полни чин.* — Тú ми знáш којý óн притéза ел Радýнку, ел Невéнку!

притéза се несв фиг *води љубав, обавља полни чин.* — Ја́ накуд продáвницу, ка[д]-тáм некú се притéзају у мрáк, бéше ме срáм, обрнý се на дрýгу страну́ и побéго.

притезáње с гл им од *притеза (се).*

притéсачьк, -чка, -чко *притесан.* — Изглéда да ти-е притéсачка тáј гýња.

притéсачко прил *притесно.* — Овдé ни-е мáлко притéсачко, ал не мáри, навúкне се.

притéсњен, -а, -о *притешњен, без довољно простора.* — Док бéсомо притéсњени чúни ми се бéше пóбоље.

прúтка ж **1.** *штап, тања мотка за подупирање цвећа и поврћа.* — Насéчи ми прúтке за градúну. — Óну колáц за óграду, нéћу прúтку. — Пótпри га с прúтку. **2.** фиг *вижљаста особа.* — Детé вој дошлó прúтка. — Не-це жéним с прúтку, мéне трéбе серсéм девójка да гу úма, брáте!

прúткар м *врста пасуља који расте уз притку.* — Прúткар ни бóље родúл но пешáк.

прúткара ж *врста бораније која расте уз притку.* — Какó-е куде тéбе родúла прúткара?

прúтражи свр *затражи, заштите.* — Ако Тóза прúтражи вáнглу, којé да му кáжем? — Свé се мúслим којé да рабóтим, ако ми прúтражи, да се пóсле не кáем.

прúтран, -а, -о *осетљив, секирљив, вредан, савестан.* — Да нејé тóлко прúтран на рабóту, па да га и рýжим. — Детé ми-е мнóго прúтрано, немój га за цáбе секúрате.

прúтранка ж *притрана, осетљива жена.* — Не трéбе да си таквá прúтранка, рабóти на тенелáк.

прúтранко м *притран, осетљив мушкарац.* — Уватúло га срце затój што-е тóлки прúтранко за рабóту, насекирáл се кúша ће му завáти рукóљке.

прúтраска свр *залупа.* — Прúтраскáше сýдови, да нејé мáчка пá улéзла у кýћу. — Тúке прúтраска на врáта срéд нóћ.

прúтргне свр **1.** *притвори што.* — Прúтргни врáта, да не бúе прómаја. **2.** *привуче.* — Прúтргни тúја кýфер наку[д]-тéбе, да ни не смúта на прóлаз.

прúтребе свр *затреба.* — Ка[д]-ти квó прúтребе, вúкај ме, да ти се нáјдем.

прúтресé се свр фиг *јако се узбуди, уздрхти.* — А његóво немój да си случáјно пипнýл, óдма се прúтресé.

прúтриша се несв фиг *реагује осећајно, дрхти од гнева.* — Не вељáје да се прúтриша за свáку ситнúцу.

прúтропа свр *почне да лупа, позвекне.* — Кьд прúтропа клопотáр куде Гýвниште, тьг знáм да-е момьк покарáл óвце.

прúтужљив, -а, -о *сладуњав, отужан.* — Овój ти вáриво јáко прúтужљúво. — Не вóлим ка[д]-цу колáчи тóлко прúтужљúви.

прúтужни свр *учини тужним, постане тужан.* — Прúтужнúл глáс, сáмо што не заéца.

прúтура несв **1.** *додаје, придодаје.* — Úмамо си ми дóста компúри, немój ни прúтураш о[д]-твój. **2.** *примакне, домеће до нечег.* — Прúтура чýтурицу уз дрво, у ладовúну, да се не грéје.

прúтура се несв *прикључује се, намеће се коме.* — Тój се жапчé (девојка) прúтура у[з]-свáкога.

прúтурање с гл им од *притура (се).* — Не вóлим прúтурање, кьд ми нејé синóћке рекла́ ће пóди с нáс.

притýри свр *придода*. — Уз мо̀је дв̀е то́рбе, притурúл ми и његóв зембúљ да вучém ус-Кáчар.

притýри се свр *намести се, прикључи се*. — Притýри се тек ус-тéбе и не знáш квó да вој рабóтиш.

приђéфне се свр *пожели, зажели*. — Какó му се штó приђéфне, óдма му купýју. — Приђефнýло му се да не úде у шкóлу, и, етé га, седú дóм.

приумúра свр *почне да умире, заумире*. — Умејé онá такóј да приумúра кьд затрéбе да ги уплáши за нештó. — Приумирáла Стамéна, па се пишманúла.

прицврли свр в *причврљи*.

прúча ж в *байске приче*.

причврљи свр **1.** *зайече што*. — Причврљúл га мáлко и мúсли да-е печéно. **2.** *припече (сунце)*. — Причврљúло данáске, не мóж се рабóти. **3.** фиг пеј *притисне, ухвати (девојку, жену)*. — Да ми-е jóш еднýш да гу причврљим. ■ трп прид **причврљен**, -а, -о *зарумењен, зайечен, загорео*. — Мéсо-е тикé причврљено, jóш нејé печéно.

прúчес м *причешће*. — Ишлú смó и у цркву, у Мачкáтицу, на прúчес.

причувýје несв *чува за неку потребу*. — Причувýјем сúренце, да úма докле се Бýла не отéли. — Причувýј си облекло́, нéма от-кojé нóво да ти купýјем.

причувýје се несв *чува се, пази се*. — Причувýј се од овúја Боровúчани, нештó су кúвни на тéбе.

причýка свр **1.** *почне да лупа*. — Усрéд нóћ причукáше на врáта. **2.** фиг *запне нешто, спопадне га, зажели се*. — Причукáло му да рабóти бьш даньс кьд је светáц. — Нејé му причукáло мло́го за село́, па и не доóди.

/причукáло/ изр *хитно*. — Нејé тóлко причукáло да даньс úдем у óпштину. — Ко да-е причукáло да óдма рабóти, некá се одмóри от-пýт. — Причукáло му да се жéни, па тój ти-е!

пришúва несв фиг *руга се, клевеће, изврће истину, пакости коме*. — Стáлно ми Радýнка пришúва некé твоé глýпости, за коé ми несú свé рекáл.

пришивáње с гл им од *пришива*. — Не мóгу да жúвим од њójно пришивáње те за овój, те за онój.

пришúје свр **1.** фиг *ошамари, удари*. — Трáжи да му човéк пришúје шамáрчину да се пýши. **2.** фиг *измисли, оклевета*. — Таквá-е: úма ти пришúје да си бúл и тáм за куде несú ни чýл.

пришљáмчи се свр в *присламчи се*. — Пришљамчú се уш-човéка незвáт, сáмо да му смúта.

/пр̀кли свéт/ изр *бели свет*. — Úма од вáс да побéгнем у пр̀кли свéт, да ме нúки од вáс вúше не вúди.

пр̀клица ж *бежанија, бестрагија*. — Ћу вáтим пр̀клицу, да ме нúки вúше не нájде. — Од вáс ћу увáтим пр̀клицу. — Уватúла пр̀клицу од онóг мýжа што пáдал у сампáс.

/пр̀кне/ у изр: **ни да пр̀кне** *ни да крене, ни да почне да расте*, в *вираје*. — Посадúмо компúри, а онú до даньс ни да пр̀кну. — Куде њу кúтке нéће да пр̀кну.

пр̀ли несвр **1.** *опаљује ватром*, в *смуди*. — Пр̀ли длáку на прасé што гу нејé ошурúл. **2.** *жари, пече (коприва)*. — Кьд не слýша, пр̀ли му дýпе с покрúву. **3.** фиг *лаже, краде*. — Не крáдне, него пр̀ли. — Пр̀ли куде прójде.

пр̀лица ж **1.** *њушка*. — Óњуши га крáва с пр̀лицу. — Њýшка ли њýшка с онýј пр̀лицу. **2.** фиг пеј *предњи део лица, уста и нос*. — Пáдал и расцопáл пр̀лицу.

пр̏љ м *мотка која служи као полуга.* — Сту̏рим воденѝчни ка̀мен с пр̏љ, ди̏гнем га, па га ова̀м ту̏рим, па на̀околo с чекѝч та̀п, та̀п, та̀п, наковѐм га по рѐд. — Шта̀нгла му слу̏жи како пр̏љ за вадѐње и диза̀ње ка̀мен у ма̀јден.

пр̏љка ж *прљава, замазана жена.* — Не помѝњај ми ту̀ј пр̏љку салто̀сану.

пр̏љча м *прљав, замазан човек.* — Играј пр̏љчо, трѐси дро̀њчо (*изр*). — Кудѐ увѐде пр̏љчу у ку̏ћу?

пр̏не свр *залепрша крилима, прхне.* — Пр̏нуше го̀луби и одлетѐше у небѐса.

прнѐје несв *умекшава се, гњили.* — Ту̀ри тѐј кру̏шке у сла̀му, у плѐвњу, нека прнѐју, несу̀ још за едѐње.

прни̏ несв в *прнеје.* — Прну̀ кру̏шке у сла̀му, да се ублагну̀.

проа̀ка свр фиг *пролуња, проскита.* — Отидѐ да проа̀ка по сока̀ци, не здр̏жа га да седи̏ овдѐ.

проба̀ња (се) свр *окупа (се) на брзину.* — Да проба̀њам ча̀ском ово̀ј детѐ, па ћу до̀јдем. — Улѐзе го̀л у ви̏р и про̀бања се.

проби̏ва несв *пробија, буши.* — Проби̏ва ду̀вке на гребу̀љу, да вој ту̀ри зу̀пци.

проби̏ва се несв фиг *сналази се.* — Проби̏ва се кро[з]-живо̀т како̀ зна̀је и умѐје.

пробирџи̏ја м *пробирач, избирач.* — Голѐм пробирџи̏ја, не мо̀ж га ни̏како ожѐну.

пробирџи̏ка ж *пробирачица, избирачица.* — Пробирџи̏ка, на свѐ наоди̏ ману̀, што го̀ћ вој му̀ж донесѐ из рабо̀ту.

про̀боди м мн мед *оштри болови, пробади.* — И̏ма про̀боди, па отишла̀ куде до̀ктура.

пробо̀јац м **1.** *гвоздена алатка за пробијање рупа у металу.* — Донѐси пробо̀јац да избу̀шимо ли̏м. **2.** *гвоздени клин на предњем оплену којим се веже срчаница са задњим трапом,* в *артак,* в *ортак (2).*

проборави̏ се свр *освести се, отрезни се.* — Едва̀ се про̀борави од оно̀лко пијѐње.

пробри̏чи се свр *обрија се на брзину.* — Пробри̏чи се зача̀с, чѐкају те љу̀ди.

пробува̀ње с гл им од *пробује.* — Узѐл гу на пробува̀ње, па ако ваља̀је ће гу задржи̏. — Дојдо̀мо на пробува̀ње раки̏ју.

пробу̏је несв *проба.* — Пробува̀ли раки̏ју у по̀друм, па се изнатреска̀ли. — Пробува̀л да и̏де у мајстори̏ју, ал му од ру̀ку не и̏де. — Три̏ са̀та пробу̏је еднѐ чеши̏ре, ко да су му за вѐчнос.

пробу̏је се несв *опробава се.* — Пробу̏ју се кои̏-е по̀јак. — Пробу̏ју се ел мо̀ж да бу̀ду му̀ж и жена̀.

пробу̀та се свр *прогура се.* — Да н-умѐје да се пробу̀та, јо̀ш би ми чека̀ли куде до̀ктура.

про̀вала ж *поводањ, пролом облака.* — У̀дари про̀вала, ду̀рну вода̀ да однесѐ ћупри̏ју.

прова̀лен, -а, -о **1.** *пробушен, проваљен.* — Ло̀пта им прова̀лена, не мо̀ж се и̏грају. **2.** фиг *незасит.* — Едѐ ко прова̀лен. **3.** фиг *откривен.* — Били̏ су прова̀лени, па ги Бу̀гари повата̀ли.

прова̀ља несв **1.** *буши рупе.* — Пога̀нци прова̀љају у прѐсак. — Прова̀љај ру̀пе за слапци̏ на о̀плен. **2.** *упада непозван.* — Он ће ми прова̀ља у ку̏ћу бес-пита̀ње. **3.** *прокопрља, увиља у што.* — Прова̀љај кола̀чи у си̏тан шићѐр, да поблагну̀. — Прова̀љај се по сла̀му, то̀ј ти-е до̀бро от-костобо̀љу.

прова̀ља се несв фиг *много једе.* — Прова̀ља се од едѐње ти̏ја ненајѐћа.

прова̀љање с гл им од *прова̀ља (се).* — Евѐ ти сврдел за прова̀љање дȕвке за ло̀јтре. — Од оно̀лко прова̀љање оклембесѝл мешѝну.

про̀вара ж *прво млеко од тек отељење краве или овце.* — Вѝка ни да ку̀самo про̀вару о[д]-Чару̀љу.

/прова̀реио млеко̀/ с *млеко које се при кувању згруша, уквари.* — От-прова̀рено млеко̀ пра̀и у̀рду.

прова̀ри се свр *згруша се, поквари се (млеко).* — Ако нејѐ та̀зе, млеко̀ се о̀дма прова̀ри.

прова̀ру̀је се несвр *згрушњава се, квари се* (млеко). — Не зна̀м што̀ вој се млеко̀ чѐсто прова̀ру̀је.

прова̀рува̀ње с гл им од *прова̀ру̀је се.* — Од прова̀рува̀ње напра̀ила оно̀лку у̀рду.

проведѐ се свр фиг *награбуси, насѝрада.* — Ако ли га чѝча ува̀ти у штѐту, зло̀-це проведѐ. — Це-проведѐ ко бо̀с по тр̀ње. — За то̀ј це проведѐш куде баштѐ ка[д]-до̀јде!

провѐдри се свр *разведри се.* — Проведрѝло се, сѐг мо̀жемо да докару̀јемо сно̀пје.

проведрува̀ње с гл им од *провѐдру̀је се.* — Чѐкамо проведрува̀ње, па да постѝћамо цр̀ге да се ветрѐју.

провѐдру̀је се несв *разведрава се.* — Провѐдру̀је се нѐбо, нѐма от-кѝшу нѝшта.

провѐтрѐје свр *провѐтри.* — Трѐбе да провѐтрѐјем ћилимѝ и постѐљке ис-ко̀вчак.

провѐтрѐје се свр фиг *изађе на ваздух.* — Нека̀ ѝде на орма̀н, да се провѐтрѐје, мо̀ж ће му бу̀де бо̀ље.

провѝкне се свр *извиче се, раздере се, пусти глас, опроба глас.* — Провѝкни се ма̀лко да те љу̀ди чу̀ју да си дошао̀л. — Отѝди у Тврдѝ брѐг, па се провѝкни ко̀лко мо̀ж.

провѝкњу̀је се несв *дере се, виче.* — Етѐ га, провѝкњу̀је се до̀ле по рѐку ко некѝ лу̀ца.

Про̀вир м *име.*

про̀виран, -рна, -рно *накисео.* — Што је ово̀ј сѝрење ова̀ко̀ј про̀вирно.

провѝска свр *ишиба на брзину.* — Про̀виска га с пруть̀к, па га смѝри.

проводѐње с *про̀вод.* — Мѝсли си са̀мо на проводѐње, дру̀го га не залѝма.

прово̀дн несв *помаже при пролазу кроз несигурно земљиште, прати путем.* — Не мо̀гу самѐ жѐне преко Бла̀то да ѝду, па мо̀ра да ги прово̀дим, да се не загло̀бу по ту̀ј потресу̀љу.

прово̀ди се свр *заврши с парењем крава.* — Проводѝше ми се о̀бе кра̀ве и она̀[ј]-јунѝца.

провѐдни се свр *постане вредан, агилан у послу.* — Нешто̀ се Милутѝн провреднѝл у са̀ђњо врѐме.

про̀ври свр фиг *ускипи, побесни.* — Кьд му про̀ври мо̀зак, мо̀ж ги свѐ побѝје, то-е о̀пасан човѐк.

провѐрждѝ свр *пређе стварајући* буку (моторно возило, авион). — Кво̀ то̀ј ју̀троске про̀врж̀да ус-пу̀т. — Цѐл дȁн провѐрждаше авијо̀ни на[д]-Чемѐрник.

провѐрже свр *повеже брзо (снопље, стоку).* — Докле о̀н провѐрже сно̀пје, мѝ ће ма̀лко ода̀немо.

провриштѐ свр фиг *прекисели се тесто или кисело млеко.* — Провришта̀ло вој оно̀лко млеко̀, штѝпе, не мо̀ж се едѐ.

провѐрњу̀је несв *пробушује, прокапава.* — Провѐрњу̀је кѝша, ко̀лко да ни запла̀ши.

провѐртеи, -а, -о *пробушен.* — На провѐртено мѐсто трѐбе се набѝје чѐп, да не цу̀ри ко̀мина ис-ка̀цу.

проврти́ свр *направи рупу, поробуши.* — Пога́нац проврте́л вре́ћу з-бра́шно.

провуждѝ свр фиг пеј *пројури.* — Ни́где се не задржа́ва, ви́диш гу са́мо кьд провуждѝ. — Провуждѝ по ку́ћу и ни́шта не ураво́ти. — Про́вужда Палашчи́ја на мото́рче.

провукува́ње с гл им од *провукује (се).* — Шко́лу-е заврши́л на провукува́ње.

провуку́је (се) несв **1.** *провлачи (се), пролази.* — Провуку́је ру́ку кроз тара́бе и бе́ре ти ки́тке из гради́нче. — Провуку́ј ју́же кроз ло́јтре, да увр̀жемо се́но. — Провуку́ју се деца́ кро[з]-шиба́к за у шко́лу. — Тре́бе да попристе́гнем пло́т, да се не провуку́ју пце́та. — О́вце се провуку́ју кро[з]-стро́шене та́рабе. **2.** фиг *живо́тари.* — Провуку́јемо се некако́ с њего́ву пла́тицу.

провуче́ свр *испрти, поднесе, преживи.* — Тако́ј она́ про́вуче сву́ му́ку и невољу око ку́ћу. — Он се алосу́је, а ја́ прову́ко тепа́ње.

провуче́ се свр *прође.* — Он-це провуче́ и кроз и́глене у́ши. — Некако́ се про́вуче и за́врши ра́зред.

прогала́ти свр *каже увреду.* — Про́галати, про́галати ни, па се о́ћута. — Које́ про́галати она́ј ку́чка за ме́не?

прогле́да свр *поред стандардних значења и* **1.** *материјално се опорави.* — Откако́ му́ж отиде́ у Не́мачко и поче́ да пра́ћа па́ре, ма́лко прогледа́мо. **2.** *уврача, омађија гледајући кроз што (ноге, сито, решето, крпа...).* — За́сука Кади́вка ву́ту, на́трти го́ло ду́пе и про́гледа о́блаци крос-кра́ци, тако́ј о́дби гради́шку о[д]-цело́. — Па́зи се да те боба-Ка́да не прогле́да кроз но́ге. — Про́гледа ги Божа́на кро[з]-си́то и Бу́гари замину́ше на́шо село́, не пали́ше га. **3.** фиг *провири прсти кроз поцепану обућу.* — Тре́бе му плете́м но́ве чера́пе, кроз ове́ј му све́ пр̀сти прогледа́ли. **4.** фиг *опорави се, стане на ноге* . — Ни́кад да не прогле́да, та́ј куче́тина (*клетва*)! — Ће прогле́да ка[д]-це Голе́ма река́ вр̀не уш-Чеме́рник! — Ма́лко и да прогле́дамо, а не куде на́с ста́лно нека́ невоља.

прогледљѝк м *напредак, добробит.* — Не видо́мо бе́л прогледљѝк откако́ се она́ј чу́ма заврте́ куде на́с.

прогњете́ свр **1.** *провуче,* в *промуне.*– Прогње́ти га кроз ду́вку, па га вр̀жи. — Прогње́ти ру́ку кроз да́ске и поди́гни пре́чку. **2.** фиг *на брзину поједе без жвакања.* — Једе́ све́ на јурња́ву, не жва́че, прогњете́ га зача́с.

прогње́те се свр **1.** *провуче се.* — Едва́ се прогње́то кроз они́ја шиба́к. — Не мо́ж да прогњете́ главу́рду кроз џемпи́р. **2.** фиг *прогура се, снађе се.* — Це прогњете́ та́ј лиси́ца ла́сно у живо́т, ал ми му́ка за мало́тога, мло́го-е дрвен.

прогњи́та (се) несв **1.** *провлачи (се) кроз што.* — Праи́л зу́пци на гребу́љу, па ги прогњи́та. — Тре́бе да попристе́гнем пло́т, да се не прогњи́тају прашчи́на из авли́ју. **2.** фиг *пробија се, сналази се.* — Прогњи́та се та́ј олоо́јда куде дру́ги не мо́гу, и све́ завр̀ши.

прогњита́ње с гл им од *прогњита (се).* — Све́ се издрпави́л од прогњита́ње крос-пло́тови.

прого́н м *ограђени пут до стаје или трле намењен стоци.* — Же́не пречеку́ју о́вце у прого́н, ту́ј ги ва́тају и музу́.

прогори́ свр фиг *изгори све,* в *фуће.* — Накладе́м о́гањ, су́ва дрва́ ву́кну и зача́с прогору́, не огре́јем се. — Не вељају дрва́, прогору́, а не зато́плу.

прогоро́тина ж *прогорело место.* — Ова́ј прогоро́тина ти-е о[д]-цига́ру.

прогр̏цка свр *прогрицка*.– Пога́нци прогрцка́ли вре́ћу з-бра́шно. — Па́лац му прогрцка́л чера́пу.

прогу́не свр **1.** *прогута*. — Па́зи да дете́ не прогу́не нешто́, да се зада́ви. — Не мога́ ле́к да прогу́нем и то́ј ти-е. **2.** фиг *отрпи, опути*. — Нешто́ мо́рам и да прогу́нем, ако о́ћу да жи́вимо за́едно.

прогуњу́је несв **1.** *покушава да прогута у више наврата*. — О[д]-два-три́пут прогуњу́јем кне́длу, стала́ ми у гу́шу, и не мо́же на ни́где.

про́дава[1] ж *продавање, трговина*. — Ови́ја ју́нци несе́м чува́ла за про́даву, но да ме слу́жу. — Ти́ја па́мет није́ на про́даву.

прода́ва[2] несв **1.** *продаје*. — Прода́ва коња́, ће купу́е кравче́, а мо́ж и тра́мпа уз доплаћа́ње.

/прода́ва зе́вала/ изр *беспосличи, продаје зјала*. — Кво́ рабо́ти мо́ј Сто́јко, по це́л ди́н прода́ва зе́вала по Село́.

/прода́ва маглу́/ изр *лаже*. — Наши́л ме́не ће прода́ва маглу́. — Ники́ није́ буда́ла да му ти́ прода́ваш маглу́.

продава́ње с гл им од *продава, продаја*. — Ју́нци ми несу́ на продава́ње. — Ка[д]-до́јде ре́д за продава́ње, те́бе ћу пр̏вога да пока́ним.

продаде́ свр *прода*. — Кьд гу продаде́м, ћу ку́пим ши́мике.

проде́ва (се) несв **1.** *провлачи (се) удева (се), прошива*. — Проде́ва кона́ц у иглу́. — Проде́ва сове́льку кроз осно́ву. — Проде́ва се ко ку́че крос-пло́т. **2.** фиг *сналази се, пробија се*. — Проде́ва се куде́ му затре́бе, није́ вр̏зана вре́ћа ко ти́. — Куде́ ти ши́јеш, ту́ј се ја проде́вам (*изр*). — Проде́ва се ко кона́ц кроз иглу́.

продева́ње с гл им од *продева (се)*. — Па́зи на продева́ње опу́тке, да не прескочиш неку ду́вку.

продене (се) свр *провуче (се), увуче*. — Ће проде́не кона́ц у иглу́ на Вели́гден ти́ја ћо́рча. — Про́дену се кроз љу́ди и о́дма ку́пи што му тре́бе.

продру́ска (се) свр **1.** *проће друскајући*. — Продрускаше нађа́ске нека́ ко́ла нис-пу́т. **2.** *протресе (се), истреска (се)*. — Продру́скај га ма́лко, да се све́сти кво́ ора́ти. — До́бро се продруска́ у тра́ктор низ они́ја ка́мени дру́м.

проду́ва свр *пробије, прехлади*. — Не излази́ тако́ј гольи́ждраив нау́лице, ће те проду́ва ве́тар.

продува́ње с гл им од *продува (се)*. — Па́зи на продува́ње опу́тке, да не прескочиш неку ду́вку.

продува́ч м *уређај за продувавање*. — Ако ће ја́ко ду́ва, ће ти ја́ко и продува́ч.

продува́чица ж *продувач*. — Ја́ко ду́ва, ће ти ја́ко и продува́чица.

продува́чки прид *који се односи на продувач*. — Ја́ко ду́ва, ће ти ја́ко и продува́чки.

продува́ње с гл им од *продувава*. — Ја́ко ду́ва, ће ти ја́ко и продува́ње.

проду́вче (се) свр *провуче (се), увуче*. — Проду́вче кона́ц у иглу́ на Вели́гден ти́ја ћо́рча. — Проду́вче се кроз љу́ди и о́дма ку́пи што му тре́бе.

проду́вчи (се) свр *пробуши (се)*. — Пога́нци продувчи́ли пре́сак, све́ ду́вка до ду́вку. — Па́ му се продувчи́ли опьнци, кво́ с ње́га да рабо́тим и́ч не па́зи обу́вку?

проду́жи свр *настави, достави, дошије*. — Распа́ра пантало́нке, да му ги проду́жим, ократе́ле му. — Проду́жи ми рукави́ на кошу́љку.

про́дужни ма́лтер м *малтер у коме има и цемента*. — Нека[д]-цмо плафо́н малтерисува́ли ш-чо́к, ськ с про́дужни ма́лтер.

проду́ма свр *проговори, каже*. — Не сме́јем ни́шта да му проду́мам за башту́, мло́го-е беља́ван, о́дма ри́па це те́па. — Кво́ за на́с то́ј про́дума, не чу́мо до́бро, при́ке? — Продума́ си спрома се́бе, на ни́кога несе́м мисли́л. — Ел про́дума на прецедника нешто́ и за ме́не, ел са́мо за те́бе? — Сьл едну́ да проду́мам, и́ма га уа́псу.

продумува́ње с гл им од *продумује*. — И бес-продумува́ње зна́м за кво́ сте дошли́.

продумýје несв *говори, прича.* — Умéје óн дóбро да продумýје кьд несмó тýј. — Продумýје óн за свáкога, ал кьд јá за њéга продýмам, ѝма се пýши. — За свáкога ће óн продумýје, а за њéга нѝки.

продýне свр *дуне с времена на време.* — Бадáва продýне вéтар, ал не мóж да олáди врелý зевњý. — Продунýл га вéтар, па-е сéно сýвачко.

проедé / поједé свр **1.** *оштети, разједе.* — Рђá проједе и гвóзје. **2.** *почне да једе.* — Пýшти га нека гладýје, ће проедé кьд му закрчý цревá.

проедé се / поједé се свр *добије ране на телу од дугог лежања (болесник).* — Од лежáње се човéк проедé, искóчу му жѝве рáне.

прожéни (се) свр *ожени (се) без посебне радости и свечаности.* — Проженѝше га нáдве-нáтри и бéше му тój. — Проженѝмо и Мѝрчу, пребринýмо и тýј брѝгу.

прóжње свр *пожање на брзину.* — Бр̀зо ће прóжњу тýј њѝвичку, нејé голéма.

прозбóри свр *проговори.* — Ймам и јá нештó да ви прозбóрим. — С њý нéћу нѝкад да прозбóрим.

прозеваљка ж *прозевање.* — Ватѝла ни на овýј óморину некá прозеваљка, цéл дьн се прозéвамо.

прозéвка се несв у дем знач: *прозева се.* — Детé се нéшто прозéвка.

прозѝвља несв **1.** *прозива кога, именује кога.* — Учѝтељ прозѝвља родѝтељи ко да су и онѝ ђáци. **2.** *прозива кога због нечега.* — Прозѝвљају га за некé пáре око вóдовод. **3.** *назива погрдним именима* в *називља.* — Децá ни прозѝвља едьн немájмир, па се стáлно тéпају.

прозивљáње с гл им од *прозивља, прозивање.* — Ако се прозѝвљамо, ѝмамо и мѝ за некѝ прозивљáње. — Пр̀во ћемо с прозивљáње, да вѝдимо кóј-е дошьл.

прозр̀ћа несв *гледа кроз нешто.* — Прозр̀ћала ги-е Нáтка кро[з]-сѝто и не дојдóше да ни запáлу малý тѝја злѝковци.

прозр̀ћа се несв **1.** *прозире се.* — И крос-фирóнгу се свé прозр̀ћа. — Свé вој се прозр̀ћа сýкња. **2.** фиг *слаби, бледи.* — Детé вој се прозр̀ћа кóлко-е ослабéло.

прозр̀ћање с гл им од *прозрћа (се).*

прозýкне свр **1.** *изветри, ослаби.* — Прозукнýло ти овój винó, сѝпни ни некó дрýго ако ѝмаш. **2.** фиг *остари, пропадне.* — И Стáвра нештó прозукнýл.

прозѝпа свр *прогази, направи пртину кроз снег.* — Едвá прозѝпамо кро[з]-сóспе до Мејáне.

прозипувáње с гл им од *прозипује.* — За прозипýвање овѝја снéг трéбу дóбри мýжи.

прозипýје несв *гази дубок снег.* — Ваздьн прозипýје нáрод гóре-дóле, направѝл убáву пртѝнку.

прозѝра несв *прозире, гледа кроз нешто делимично провидно.* — Трéбе да жмѝ, а он прозѝра кроз трéпке. — Бáба ги прозѝра кро[з]-сѝто, прáи им мањѝје.

прозѝра се несв **1.** *провиди се.* — Уватѝл се мráз на стáкло, па се не прозѝра. — Какó се облéкла свé вој се прозѝра. **2.** фиг *слаби, пропада.* — Кóлко је ископнéл, свé се прозѝра.

прóзиран, -рна, -рно **1.** *провидан.* — Помéри се от прóзор, несѝ прóзиран. **2.** фиг *блед, испијен.* — Штó во[j]-е детé онакój прóзирно, ко да му не дáва да едé?

прозирáње с гл им од *прозира (се).*

прозирýје несв *вири, гвири.* — Прозирýје ко погáнац из дýвку. — Свáки чáс прозирýје крос-тáрабе.

просирýје се несв *прозиди се.* — Просирýју му се панталóнке, вéћем изветéле. — Свé се нешто́ просирýје, лáни нејé би́л до то́лко пропáл.

проспрне свр *прозири, нагвири.* — Проспрни на врáта да ви́диш куде су децá. — Ако те Алтáна проспрне крос-крáци, гото́в си.

проспћа се несв в прозрћа се, *прозире се.* — Проспћа вој се снагá крос-тáнко аљúнче. — Осуши́л се дéда, свé се проспћа (*блед, болешљив*).

просýкне свр **1.** *прозукне, исхлапи, поквари се.* — Остáло отво́рено, па просукну́ло сúрће. **2.** *промукне.* — От-појáње на свáдбу, глáс му просукну́л. **3.** фиг *порасте, ижџигља.* — Просукну́ло дете́ за го́дину, ви́ш колко́-е сък. **4.** фиг *исклија, проникне (лук, кромпир).* — Просукну́л лу́к, нејé ви́ше за едéње.

прójде свр **1.** *прође.* — Кьд прójде куде нáшу ку́ћу, у́век питу́је за тéбе. **2.** *мине неумитно.* — Прójдé и тój, ни́шта нејé занáвек. — Свé дójде и прójде. **3.** *протекне (време).* — Прójдé коцá, а óн се не врну из воденúцу. **4.** *умине, престане (бол).* — Прójдé га болéж од прáшак. **5.** *пробије се.* — Како́ ће прójде кроз онéј сóспе и маглу́ преко Чемéрник, несьм свéсна.

прокáже свр *изда, ода.* — Проказáла га куде Бу́гари, а пóсле дошли́ партизáни и убúли гу.

прокáпе свр *почне да капље, процури.* — Прóкапа ни пролéтоске каратáван на сóбу, трéбе да срећу́јемо крóв.

прокапувáње с гл им од *прокапује.* — Навýкла сам стрá од прокапувáње, па чим врне, а јá глéј у плафóн.

прокапу́је несв *капље, пропушта.* — Крóв на кошáру прокапу́је у ћóшку, куде јáсле.

прокáра свр **1.** *провезе, протера.* — Прóкара Дúнча дрвá и[з]-шумáк. — Напраúл бачветúну, коња да прокарáш кроз њу́. — Прокарáше говéда на пасéње. **2.** *преживи, проведе.* — Дóбро прокарáмо овýј зиму́, úмашемо благоту́. — Како́ прокарáсте Божúћ? **3.** *добије пролив.* — Прокарáло га, па не знáје квó да рабóти. **3.** изр: **прокáра го́сти** *проведе се у гостима.* — Како́ прокарá го́сти куде дéду и бáбу?

прокарувáње с гл им од *прокарује (се).* — Забранúл сам им прокарувáње говéда кроз мóју авлúју.

прокару́је несв **1.** *превози.* — Цéл дьн прокару́је ђýбре за на Вúтел. — Прокару́ју говéда кроз нáше ливáде на ýтрину. **2.** *проводи, живи.* — Прокару́је живóт без бри́гу, а јá се сьл му́чим. **3.** *истерује, протерује.* — Прокару́ј тýј сто́ку из мóју рженúцу, да те не утéпам.

прокару́је се несв *прегања се, свађа се.* — Немój се прокару́јете, бráћа сте, трéбе се пáзите и помáгате.

прокáстри свр *окрене на брзину.* — Прокáстри онéј младúке крос-прóлуку куде прокару́јемо сéно од Гремáду, да га грáње не скубé.

прокúда свр *на брзину отпкине.* — Некú ми прокидáл кúтке у градúнче.

прокипи́ свр *проври.* — Прокипéла водá за шурéње прасé.

прóкисел, -а, -о *киселкаст, накисео.* — Едé прóкиселе јáбуке.

прокúсне свр **1.** *постане кисео, уквари се.* — Млекó прокúсло, нејé за едéње. **2.** *прокапе.* — Прокиснýла кошáра на нéколко мéста, трéбе гу препокрúвамо.

прокишњýје несв *прокишњава.* — Прокишњýје тáван на свé стрáне.

проклéство с *проклетство.* — Врљúла некá бáба на њú проклéство. — Вúкају прáти ги проклéство због некé пáре.

проклѐт, -а, -о *несрећан, лоше руке.* — Мло́го-е проклѐт човѐк, ни́шта му о[д]--домазлък не напређу́је.

проклети́ја ж/м **1.** *проклетник, зао човек.* — Ку́ку, Љу́бе, проклети́ја, обеси́л се. — То́ј ти-е човѐк проклети́ја, од њѐга са́мо штѐта, зло́ и невоља. **2.** *зло време, невреме.* — Куде́ си пошѝл на ову́ј проклети́ју, ка[д]-це не́бо разглоби́ло. **3.** *врлетно, кршевито, пусто место.* — Жи́ву у едну́ проклети́ју, не мо́ж до ку́ћу да им до́јдеш. — Та́м, Бо́шке, та́м, у проклети́ју, куде ни́шта не́ма... (*бајалица против невремена*). **4.** *проклетство.* — Цѐл живо́т га пра́ти нека́ проклети́ја. **5.** *лоше, зло дело.* — Едну́ ли су проклети́ју напраи́ли ти́ја ста́рци, па сѣг ми испа́штамо.

проклети́ња ж в *проклетија.* **1.** *проклетник.* — Куде́ се вучѐш по цѐл дѣн, проклети́ньо една́?! **2.** фиг *невреме.* — У́дари проклети́ња не мо́ж ис-ку́ћу да изле́знемо. **3.** фиг *уклето, пусто место.* — Дове́де ме у ову́ј проклети́њу да се мла́да зако́пам. **4.** *проклетство.* — Вуче́ неку́ проклети́њу кој зна́је от-кога́ и от-кѣд.

проклету́ља ж *проклета жена, проклетница.* — А ја́, не́ да се осо́рнем, проклету́ља, да ви́дим, да оту́д не и́де баксу́з, но се снаве́до, да збѝрам дрва́, и о́н ме с кубарче́ у гла́ву.

прокљува́ свр *прокљује.* — Само́ пи́ле прокљува́ љу́ску и изле́зне из јајце́.

/прокове́/ изр **прокове́ главу** *досади, додади мољакањем.* — Про́кова ми гла́ву да гу пу́штим да и́де с О́брада на Па́влову грема́ду.

прокопса свр *усрећи се, опорави се.* — Отка́ко дојдо́ овде́ не прокопса́. — Ни́ки нејѐ прокопса́л у њѝну фами́лију. — Ће прокопса кьд у́мре она́ј ста́ра дрѣтина. — Ни́кад да не прокопса (*клетва*). — Отка́ко дојдо́ за Кри́сту, не прокопса́.

прокорма свр *пробије, продува,* в *продува,* в *раздува (2).* — Про́корма ме севери́нко, свѐ ми трни́ца и́де низ грби́ну.

прокорму́је несв *пробија, продувава.* — Не изла́зи се на орма́н, вѐтар прокорму́је.

прокоси свр **1.** *окоси.* — То́ј што и́машемо, прокоси́мо за не́колко дѣна. **2.** *окоси део ливаде.* — Отидо́ да прокосим та́м куде прооду с ко́ла преко ливаду, да не га́зу тра́ву.

прокра́дне се свр *прокраде се.* — Ћу се прокра́днем да до́јдем до куде њу́.

прокре́чи свр *окречи на брзину, реда ради.* — Прокречи́л ко́лко да се не ора́ти да нејѐ кре́чено.

прокуне́ свр *изговори клетву, баци проклетство на кога.* — Па́зи, си́не, кво́ рабо́тиш у во́јску, немо́ј те ју́тре нечија́ ма́тер прокуне́.

проку́рца свр *прокоцка, упропасти.* — Прокурца́ше и оно́ј што им башта́ о́стави.

пола́зи свр *почне да лази, пузи.* — Дете́ вој одавначке́ пролази́ло, сѣк се успра́ља, да прооди.

проле́ма свр *избије, изудара.* — Ће му до́јде па́мет кьд га ма́лко проле́мам.

про́летњи, -а, -о *пролећни.* — У́дари права́ про́летња ки́ша, и па́ сльнце о́греја.

про́лет м *пролеће.* — Едва́ че́кам да пу́кне про́лет. — У про́лет испродава́мо јагњи́шта на тргове́ци.

пролети́ свр фиг *поцепа, подере.* — Пролете́ли му ла́ктови на цемпи́р и о́н си га такьв но́си.

про́лети прил *у пролеће.* — Ал про́лети тре́бе мло́го да се рабо́ти.

проле́тоске прил *минулог пролећа, пролетос.* — То-е било́ још проле́тоске.

пролипте́је свр *протера, добије пролив.* — Гове́да па́сла по росу́љу, па пролипте́ла. — Куде́ це сто́ка нарани з-брсти́нку, са́мо ће да гу пролипте́је.

пролѝта несв **1.** *летуцка, пада по мало, пролеће (снег).* — Пролѝта снѐг. — Дóбро-е докле пролѝта, ал кьд врне, знáје да натрýпа до пójес. **2.** *лети, пролеће, плови.* — На[д]-Чемéрник мнóго пролѝтају авијóни. **3.** фиг *пролази брзо.* — Глéдам из вóз: сáмо пролѝтају кýће, ливáде, њúве... **4.** фиг *стари.* — Пролѝтају гóдинке, не видó кьд остарéмо, мојá Руселéно. **5.** фиг *брине, страхује.* — Пролѝта ми свáшта кроз глáву што се не јáвља Тúма ис-печáлбу.

пролитéје свр *истањи се, просени се (одећа, тканина).* — Већém на детé пролитéле панталóнке, трéбе му дрýге купýјем.

пролитéл, -а, -о *просењен, истањен од дуге употребе.* — А Милóрад, јóш ли нóси онéј пролитéле чешúре? Штó му дрýге не сашúјете.

пролитéло с *истањена, просењена одећа.* — Кьд нéма којé, мóра да нóси и пролитéло, и дрпаво.

пролúћа несв в *пролити.* — Почéл да пролúћа снéг, пóранкс дојдé зимá.

пролúћање с гл им од *пролића.*

пролóши се свр *прозли се.* — Млóго се пролошúл, кój ће с њéга стáрос да дочéка.

пролувтúра (се) 1. *проветри (се).* — Изнéсо да пролувтúрам ћилимú и постéљке. — Отвóри лýфтери да се пролувтúра кýћа. **2.** фиг *прошета (се), окрепи (се) на ваздуху.*– Иди ис-кýћу, пролувтúрај мáлко дýпе, заседéл си тýј ко бéли удовáц. — Излéзни ис-кýћу, пролувтúрај се мáлко.

прóлука ж *пропланак, травната чистина, узан пролаз кроз шуму.* — Ћу запландим говéда куде прóлуку, над Послонúште, тýј ће ме нáјдеш.

пролýнsа (се) свр *промаје (се), прошета (се).* — Пролунsáмо по малý, да вúдимо којé се рабóти. — Нек се пролýнsа по ливáде, па ће му прójде главá.

промáва свр фиг *прокоси овлаш, на брзину.* — Промавá кóлко-тóлко и Кúтку, да се не кáже нејé кóсена.

промáје (се) свр *прошета (се).* — Промајáмо пóред стáницу, кьд ни óн чýка на прózор. — Промајáмо се до дéл, да вúдимо какó-е жúто понéло.

промáкне свр *протури, промоли.* — Промакнýл глáву кроз рýпу на плóт, да гу вúди. — Пијáн промакнýл глáву у чатáлесто дрво и такój уковрндúл у снéг.

промáкне се свр **1.** *провуче се.* — Едвá се промáкал у четвртú рáзред. — Промáкне се лисúца крос-плóт и грáбне нáјубаво кокошчé. **2.** *измакне, избегне.*– Промáкал се да га дóма не тéпају. — Уз брáта се и óн промáкал.

промáнда (се) свр **1.** *истуче, избије.* — Не дúрај га, његóв брáт ће те промáнда. **2.** *прошета (се), пролуња.* — Дéда се промáнда по ридúшта, кóлко да не седú залýђан дóм. — Промандáл се до Лескóвац и врнýл. **3.** *уради што површно или без видног резултата.* — Прóманда по кýћу с метлý, да се кáже кобајáги чистúла. — Промандáмо с кóсе тój што-е имáло да се кóси.– Промандáмо се по ливáду с кóсе, ал бéше мршаво.

промацúња се несв **1.** *провлачи се.* — Промацúња се кро[з]-скршене тáрабе. **2.** фиг *пролази, опстаје.* — Промацúња се пóред брáта у живóт.

промéни (се) свр **1.** *измени (се).* — Врéме се прóмени, а óн остáде влáс. — Детé се скрóз променúло, ко да нејé онój дерúште. **2.** *замени (се).* — Променúше се сьс коњú, па одгалопирáше за Власúну. — Промéните шýбаре да вúдим какó ви стojý. — Да ти у зáдругу промéну овýј стодинáрку што-е сцéпена.

промењувáње с гл им од *промењује (се).* — Болú ме колéно на промењувáње врéме. — По жигáње у нóгу осéтим ка[д]-ће промењувáње.

промењу́је (се) несв *мења (се)*. — Вре́ме промењу́је љу́ди. — Ста́лно промењу́је коњи́, ниедан му није а́ран. — Промењу́је се вре́ме.

/про́мет/ в изр: *пу́шти се у про́мет*.

проми́не свр **1.** *престигне*. — Проминумо га куде Ајду́чки кла́данац. **2.** *прескочи*. — Проми́нул це́л по́стог, па почео да ко́па други. — Куде сви́ сми́не и проду́ма неку́, ме́не проми́не. **3.** *прође*. — Погледа́мо гу, она́ си ћути́, ми гу проминумо, те у Це́рну Тра́ву. — Про́мину мла́дос, ко да јучер бе́ше. **4.** *мине поред*. — Кьд једну́ш проминумо Цеврња́нку, ськ је ла́ко да се о́ди. — Проминумо шко́лу, и за́другу, па у кафа́ну. **5.** *заобиђе*. — И ови́ја пу́т ни про́мину ки́ша.

проминьува́ње с гл им од *проминьује*. — Не́ма проминьува́ње, и́ма се ко́па по ре́д.

проминьу́је несв *прескаче*. — Куде сва́кога до́јде, а ме́не проминьу́је. — Сви́ ме проминьу́ју, сьл ме бо́лес не проминьу́је.

проми́ца несв *промиче, пролази*. — Проми́цају шу́баре (пахуљице снега), ће навр̀ља голе́м сне́г. — Проми́ца по́с. — Проми́цају љу́ди низ дру́м за на Чоба́нац.

проми́ца се несв **1.** *провлачи се*. — Проми́ца се како́ ву́к кро[з]-шибља́к. **2.** *пере се овлаш*. — Ако није мло́го штро́кава, ву́на се кроз во́ду тике́ проми́ца.

промла́ти свр **1.** *пребије, избије кога*. — Промлати́ га ко́лко да зна́е да тре́бе да слу́ша по́старога. **2.** *протресе, ишчука што*. — Промла́ти ове́ј гр̀снице још ма́лко на тр̀личку. — Да промла́тиш на пре́мет цр̀шке, да се известре́ју. **3.** фиг *каже што без везе*. — Промлати́ ти́ке онако́ј, без ве́зе, за његово́га башту́, кьд дете́ се на̀ьути. **4.** фиг *прокоси, окоси на брзину, површно*. — Промлати́ то́ј ма́лко лива́де што и́машемо, те зденумо два́ сто́га.

промо́ча свр **1.** *почне да пиша*. — Промочао́л је кр̀в од волóвску жи́лу ка[д]-цу га тепа́ли милица́јци. — Ће промо́ча кр̀в а́ко га ја́ ува́тим.

промр̀да (се) свр *размрда (се), покрене (се)*. — Промр̀дај ма́лко ру́ке да ги загре́јеш. — Промр̀дај се ната́м — наова́м, да се не смр̀знеш.

промрдува́ње с гл им од *промрдује*. — Тре́бе му промрдува́ње, да се опора́ви.

промрду́је несв *креће се помало*. — Промрду́је око ку́ћу ус-тоја́шку.

промржцо́ри свр *заромиња, почне да роси (киша)*. — Про́мржцори ма́лко, па ста́де, не́ће ни дањс да вр̀не.

промр̀си свр фиг *промумла, проговори тихо неразговетно*. — Про́мрси нешто́, не чу́ га до́бро.

промузе́ свр **1.** *измузе на брзину (овце, краве)*. — Промузо ги зача́с, да ме не ува́ти но́ћ на трлу́. **2.** *измузе кроз нешто (венац, кравај прелузач)*. — На Ђурђовдьн која́ се овца́ пр̀ва промузе́ кроз вењц, њо́ј се ту́ра на гла́ву ти́ја вењц.

промузува́ње с гл им од *промузује (се)*.

промузу́је (се) несв *музе (се) кроз нешто (овца, крава, коза)*. — На Ђурђовдьн се о́вце промузу́ју кроз вењц и крева́ј премуза́ч.

промуљи (се) свр *промоли (се), нагвири*. — Промуљи́л му пр̀с иш-чера́пу. — Промуљи́л но́с преко пло́т, па бу́љи кво́ се рабо́ти куде на́с.

промунђа свр фиг *промумла, промрси*. — Нешто́ про́мунђа, ал не чу́ кво́ ре́че.

промуне (се) свр *провуче (се)*. — Промуни ми конац у иглу́. — Не мо́ж да промуне гла́ву крож-цемпи́р. — Умеја́тно дете́, зна́је сву́де да се промуне и зача́с завр̀ши рабо́ту.

промуњува́ње с гл им од *промуњу(ј)е (се)*. — Бес-промуњува́ње кроз прозорче́ не мо́ж да уле́знеш на та́ван.

промуњу́је (се) / промуњу́јe (се) несв *провлачи (се).* — Неки́ промуњу́ се гла́ву преко пло́т, ви́ђ кои́-е. — Сву́де о́н промуњу́је њего́в но́с. — Промуњу́ју се о́вце крос пло́т, па у се́њак.

промý̏шља свр *прочисти мотком какво зачепљење течности у цеви,* в *проpга.* — Промý̏шљај до́бро, да про́јде вода́ низ бу́ку. — Промý̏шљај пот ка́мен, ће изле́зне ри́ба.

Про́на м *име.*

про́на м хип од *проpнијар.*

прона́јде свр *пронађе.* — Ко́па по ри́дови, да прона́јде ђугу́м са зла́то. — Прона́јде́ ли теле́? — Прона́јде́ вој до́ктур неку́ трле́му, па гу пра́ти у Леско́вац на апера́цију.

прона́ди несв *изналази, проналази.* — Прона́ди вој ману́ за све́; ни́шта му њо́јно не вељаје.

проне́се́[1] свр **1.** *почне да носи (кокошка).* — Све́ ми кокошке проне́сoше ја́јца. **2.** *пропе носећи.* — Прође́ кулунци́ја и проне́се пр̏стени, гри́вне, мани́стра, чешљо́ви, огледа́лца…

проне́се́[2] свр *огласи, оговара.* — Овде́ гу проне́сoше неваљашно, па се овде́ неје́ оженила.

прони́же се свр *провуче се.* — Коња́ц-[с]е прони́же кроз мани́стра и вр̏же и ете́ ти о́грлица.

пронизува́ње с гл им од *пронизује (се).*

пропизу́је свр *ниже перле на конац, провлачи што, ниже што.* — Како́ она́ са́мо бр̏зо пронизу́је ла́ске и мани́стра кьд везе́ ву́ту.

пронизу́је се свр *провлачи се у неком реду или низу.* — Пронизу́ју се ку́чињи крос та́рабе.

прониjа́р м *власник имања у турско време које даје у рад по напо̀лици или на неки други начин те убире приходе не радећи сам на њему.*

прони́кне свр **1.** *изникне, исклија, проклија.* — Проникну́ли компири́ у по́друм. **2.** фиг *најежи се.* — Ко́жа му све́ прони́кла о[д]-цтра́.

Про́нин, -а, -о *оно што припада неком од житеља Пpонних Мејана или, по веровању житеља, Прони, оснивачу места.*

Про́нине Мејане ж *име места које је некад припадало пpонијару, старешини или спахији или је давано у напо̀лицу.*

Про́нини м **1.** *заселак,* в *Пpонине Мејане.* **2.** *становници Пpонних Мејана,* в *Пpонинци.*

Про́нинци м *становници, житељи Пpонних Мејана.*

прони́ца несв *ниче, пpониче.* — По́ље поче́ло да прони́ца. — Прони́ца трава́ по кро́в на кошару.

проно́си[1] свр/несв **1.** *почне да носи.* — Проноси́л но́ве чеши́ре. **2.** *почне да носи јаја (живина).* — Есу́ твоје́ пила́јке проноси́ле? — На́ша пи́рга проноси́ла ја́јца.

проно́си[2] несв фиг *оговара, прича се.* — Уме́је она́ сва́шта за љу́ди да проно́си по село́. — Са́мо проно́си а́брови по малу́, то́ј рабо́ти. — По село́ се сва́шта за њега проно́си.

проносува́ње с гл им од *проносује*[2] *(се), оговарање.* — За то́ј проносува́ње еднуш ћу гу изме́здрим, да ме упа́нти.

проносу̏је[1] несв **1.** *неко време носи одећу и обућу.* — Проносу̏је, проносу̏је облекло́, па ку̏пи но́во, во́ли да се моди́ра. **2.** *почиње да носи јаја (кокошка).* — Сък ће и пила́јке по́чну да проносу̏ју, до́бро ги ра́нимо.

проносу̏је[2] несв фиг *оговара, шири лажи о коме.* — Миле́вка за ње́га сва́шта проносу̏је, а он до́бар човек. — Мло́го ло́шо гу проносу̏ју, сѣл да се не оже́ни.

проносу̏је се несв *прича се, оговара се.* — Проносу̏је се да нејѐ била́ ба́ш серсе́м девојка, да-е под ману́.

прошу̏шка свр фиг пеј *претражи.* — Свуде ће о́н да прошу̏шка, не мо́ж од ње́га ни́шта да сакри́јеш.

прошушку̏је несв фиг пеј *претражује, ослушкује.* — Прошушку̏је кво́ дру́ги рабо́ту. — Ста́лно нешто́ прошушку̏је.

прооди (се) свр/несв **1.** *пролази (се).* — Ди́гла се гала́ма, прооди нека́ воловодњица нис-пу́т. — Ту̏ј има мо́с, преко ње́га се прооди. — Направи́ли пу́т да се и с ко́ла прооди крос-Ка́чар. **2.** *протиче.* — Прооди вре́ме, а о́н се јо́ш не вр̏ћа из рабо́ту. — Вре́ме му прооди, а јо́ш се не же́ни. **3.** *тече, поступи.* — Ту̏ј прооди ре́ка, преко ре́ку прооди пу́т, ти ћеш по ти́ја пу́т да до́јдеш у То́доровци. **4.** *прохода.* — Дете́ прооди́ло, па мо́рају да га па́зу да се не утепа.

прооду̏је (се) несв **1.** *пролази (се).* — Преко Цеврља́нку се не прооду̏је, напада́л голе́м сне́г. — И сък се пре́ко Бе́лу во́ду прооду̏је за на Власи́ну. **2.** *проходава, покушава да прохода.* — Дете́ ве̏ћем тре́бе да прооду̏је, до́ста-е седе́ло у ду́б.

проора́ти свр *проговори.* — Проора́ти ли ви дете́? — Мо́ј Ми́лча-е после́ђан проорати́л о[д]-цва́ деца́. — Кво́ ти сино́ћке проора́ти за моје́га Ђо̏рђу, да те чу̏је́м?

пропалите́т м *пропалица, раскућник.* — Не тре́бе ти ти́ја пропалите́т у ку̏ћу.

про́пас ж *пропаст, несрећа, сиромаштво, беда.* — Све́ пошло́ у про́пас. — Све́ ги о́н вуче́ у про́пас. — Отиде́ ма́с у про́пас (*изр*).

пропасни́к м *онај који вуче у пропаст, расипник.* — Очува́ли едно́г пропасни́ка, све́ ги у̏рниса и у̏пропасти. — Нашла́ куде це сви̏је, куде пропасни́ка.

пропа́ти свр *преживи велике муке и тешкоће.* — Мло́го сам кро[з]-живо́т пропати́ла, ја́ сам пе́чена душа́.

пропе́ре свр *опере на брзину.* — Пропе́ри ча́ском су́дови, па да и́демо на њиву́.

пропече́ (се) свр *испече (се) на брзину, мало се пече.* — Пропечем зеља́ник у црепњу́ ко́лко да мо́ж да се једе́. — Тури́ ђувеч у ре́лну да се пропече́.

пропи̏је се свр *почне да се опија.* — Ма́лко, по ма́лко и човек се пропи̏је. — Про́пи се од му́ку, нејѐ о[д]-дру́го.

пропи́ра несв *опрано рубље испира чистом водом.* — Пе́ри, пропи́рај, пе́ри, пропи́рај, и прође́ ми ве́к с ру́ке у во́ду, праејући оно́лки му́жи у ку̏ћу.

пропира́ње с гл им од *пропира.* — Оста́де ми ве́ш за пропира́ње пу́но кори́то.

про́писно прил фиг *добро, како треба.* — Натепа́ му се про́писно. — И́ма га про́писно изгала́тим.

пропишти́ свр *прокука од невоље или од нечијег зулума.* — О[д]-то́г Авросони́ја про́пишта це́ло село́, узе́ ни сто́ку, а ни дина́р не да́де. — Ма́ти ће му пропишти́ кьд ва́тим да га дре́њам.

проплаки́ња несв *испира чистом водом већ опрано.* — С во́ду од го́рњи кла́данац се не проплаки́њају су́дови.

проплáкне свр *испере чистом водом већ опрано.* — Нека она́ проплáкне су́дови, а ми́ да рабо́тимо што́-е ва́жно.

проплáкне се свр *умије се овлаш*. — Проплакнý се на брзúну, па узó да рабóтим.

пропљýсне свр *ōојави се, навири*. — О[д]-чешáње крв му пропљуснýл на грбúну.

пропљýсне се свр *умије се овлаш*. — Пропљýсни се óле-мáле, па да úдемо на пýт, расавнúло се.

пропóе / пропојé свр 1. *ōопева*. — Чýло од гýшљу, па пропојáло и онój петлé з-голéм ýљ. 2. фиг *ōроговори, изда*. — Кьд га вáту милицáјци, ће пропојé прет-пендрéк ко бéла лáла.

пропрáи свр *ōрочисти*. — Да пропрáимо вáду за у воденúцу, водá надонéла голéмо ђýбре.

пропр̀ли свр 1. *ōопече*. — Нек се месцé још мáлко пропр̀ли, да се мóж едé. 2. *ослуди*. — Ка[д]-це исплетé џемпúр од вýну, мóра се длáке мáлко пропр̀лу над óгењ.

пропр̀ти свр *нāправи сūазу у снегу*. — Трéбе да пропр̀тимо до извóр, да се мóж пój говéда.

пропýди свр *истера сūоку да сама ūасе*. — Пропýди говéда на ýтрину, па се, евé, слепýтам накуде дóм.

пропýста несв *ōропýшūа*. — Пропýстају му чúжме, па му нóге свé гмúчкаве од вóду.

пропýшти свр *ōропýсūи*. — Пропýшти децá, жýру се за у шкóлу. — Пропуштúл да отúде на рóдитељски.

прор̀га свр *ōрочисти, ōровери забијањем моūке у шūо*. — Прор̀гај вáду, да водá протечé. — Прор̀гај по вúр, да излézну рúбе испот-кáмен. — Прор̀гај по плéвњу, да се нејé лисúца сакрúла.

прор̀га се свр *ōрогура се, ōробије се*. — Прор̀гај се кро[з]-собóр и ће ги нáјдеш.

прорúне свр *уклони (снег)*. — Да прорúнемо снéг докуде кошáру.

прорињýје несв *уклања (снег)*. — Едвá се дејáни, па вој други прорињýје око кýћу.

прорúца несв *ōрориче (судбину)*. — Донéси белéг, Димáна ће ти прорúца квó ће те снájде у живóт. — Гáта у чáнчићи и прорúца тáј бáба.

прорицáње с гл им од *ōрорица*. — Марúчка отидé у гróб, нúкому не пренéсе тáјну на прорицáње.

проров̀е свр фиг *ōочне да урла, виче*. — Проровáл како булóња ка[д]-це бодé.

пророди свр *ōочне да рађа*. — Пророди́ле и модрúце у Бачéвиште.

проросýје несв *ромиња, ūада ситна кишица*. — Нејé гáдно докле проросýје, да не врне како онá знáје.

прорчка свр *ōроцара*. — Прорчкај óгењ да се разгорú.

прóс, -та, -то *ōросūи, обичан*. — Јá сам прóс човéк, несьм учúл шкóле. — Прóс ко пасýљ (*изр*).

просáвне несв *ōочне да свиће, сване*. — Вéћем просавнýло, да се дúзамо да поóдимо на вóз.

просавњýје (се) несв свр *свиће ūросветљава (се)*. — Просавњýје, ће бýде ýбаво врéме, да úдемо да докарýјемо снóпје. — Просавњýје се, брзо ће сáвне, це забéли дњн.

просавњувáње с гл им од *ōросавњује (се)*. — Едвá дочекáмо просавњувáње, да вáтамо друм надóл, накуде Моráву.

просвéсти се свр *дōће к себи, освесūи се*. — Едвá га просвестúмо с лáдну вóду.

просвúри свр 1. фиг *убије ватреним оружјем*. — Сáмо ли се зарáти, ће му просвúри мéтак кроз глáву, тój да знáе. 2. фиг *ōогоди*. — Просвирúл му мéтак у грýди.

просви́тка свр фиг *види се кроз поцепану тканину.* — Просвиткáла му колéна на панталóне, трéбе се закрпу, докле се несý свé издрпавúле. — Просвиткáл му лáкат на џемпúр.

просéње[1] с гл им од *проси, прошња девојке, прошевина.* — Билú на просéње девójку у Попадúсци.

просéње[2] с гл им од *проси, просјачење.* — Збрáле се Цúганеке от-кýћу на кýћу у просéње. — Жúву од просéње.

просечé пу́т свр *трасира пут.* — Прójдé бýлдожер да просечé пýт накуд Бéлчини.

просúца несв *прави пролаз.* — Просицáли су тáј пýт још пре рáт, и још га несý направúли.

проскúта се свр **1.** у дем знач *скита се, прошета се, промаје се.* — Проскúтај се мáлко по селó, немój тýј да чмајúш сáм по цéл дáн. **2.** *ода се распусном животу.* — Малáта ћéрка му се проскитáла, да ни óн не знáје кудé-е.

проскубé свр **1.** *почупа на брзину.* — Проскýбо травóље на лéје у прóшлу недéљу, глéдам сúг, пá свé урáсло. **2.** фиг *подшиша на брзину.* — Проскýбал га óле-мáле, ко да је журúл на вóз.

прослу́ша свр *почне да слуша, поштује, уважава.* — Ће прослýша кьд га измéздриш с тојáгу!

прóспи свр *проспава.* — Некá детé прóспи још мáлко, преко дáн нéће ти запрдýје.

прóс рáдник м *физички радник.* — Долéко билó, нејé мájстор, сáмо прóс рáдник (*ирон*).

/прóсти/ у изр **да прóсти** *нека опрости.* — Да прóстиш, пцувáла ме је. — Да прóсти овúја ручáк што-едéмо, мáтер си-е галатúл, са свóе ýши сам га слушáл. Изр: **Бóг да прóсти.** — Бóг да прóсти што рабóтимо на прáзник. — Бóг да му дýшу прóсти.

простúра несв **1.** *простире (рубље).* — Простúра прањé, да се сýши. **2.** *простире стоци слами.* — Простúра слáму на говéда у кошáру. **3.** *намешта (кревет).* — Простúрај крéвет, да лéгамо.

простúрка ж **1.** *слама или папрат који се простире стоци на легалу.* — Да тýриш простúрку на говéда. **2.** *поњава, тканина која се простире на под или на кревет.* — Кýче лежú на простúрку пред врáта. — Тýри неку пóубаву простúрку на крéвет, мóже и ћилúм.

прóсто прил *опрошћено.* — Некá му-е од мéне прóсто! — Прóсто да му-е млекó с којé сам га дойла! — Прóсто му билó!

прóстре свр **1.** *рашири (рубље да се суши).* — Прóстри прањé, па да úдемо у компирúште. **2.** *размести (кревет).* — Прóстри крéвет за легáње. **3.** *прекрије.* — Прóстри шамúју над лелéјку, да дете не налúтају мýје. **4.** фиг *пребије.* — Пáзи да те не прóстре с онúја кривáк што нóси.

прóстре се свр *легне, полегне на нешто.* — Прострл се ко, пóбогу, некú мртвáк. — Прострл се од онýј кривуљúцу кьд га одаламú. — Прострл се од ýмор и не дúше.

простру́же (се) свр **1.** *брзо остружe (дрва).* — Прострýжи тój мáлко дрвá штó úмаш, па дójди куде мéне. **2.** *очисти од блата.* — Прострýжи опьнци от-кал, па тьк улéзни у кýћу. **3.** *очисти животињску кожу од чекиња.* — Да простружém кóжу о[д]-цвињý, па да изрéжем опьнци. **4.** фиг *добије пролив.* — Простругáло га (*изр*). **5.** фиг *обрија се.* — Прострýжи се, немój небрúчен вúше да áлиш свéт.

просу́не (се) свр *провуче (се).* — Просýни конóпче кроз лójтре, да вржемо сéно. — Прóсуну се како кýче крос-плóт.

просуњу́е / просуњу́је несв *провлачи.* — Са́мо просуњу́е совељке кроз ни́те и наткáва ли, наткáва.

просучѐ свр *направи коре оклагијом.* — Зачáс прóсука кóре и тýри бáницу под вршњик да се печѐ.

протанѐје свр *просени се, отањи се.* — Протанѐле му скрóз панталóнке. — Цемпи́р му на лáктови протанѐл, па се просрҺа.

протѐгне (се) свр **1.** *испружи у неком правцу део тела.* — Ка[д]-це дúгне, протѐгне се кóлко-е дугáчьк. **2.** фиг *легне.* — Отидѐ да се мáлко протѐгне.

протѐза се несв **1.** *протеже (се), растеже.* — Протѐзају жúцу за вѐш. — Протѐза се ко мачóр на цигѐрицу. — Протѐза се о[д]-цпањѐ. **2.** фиг *ленчари.* — По цѐл дѝн протѐза грбúну по ладовúну. **3.** *одуговлачи, отеже посао.* — Двá мѐсеца ми протѐза тишљарáј, и још га не зáврши. — Не протѐзај се ваздѝн, чѐка те онóлка рабóта.

протѐклица ж *струк црног лука који се не једе, на чијем је врху цваст.* — Рѐко ти да ми донесѐш пѐрца од лýк, а не протѐклице.

/протѐра/ свр в *прокара*; изр: **протѐра гóсти** *проведе се у гостима.* — Не прúчаш какó си протерáл гóсти куде свастúку; **протерá(ло) га** *добије пролив.* — Протерáло га, мóра седи́ дóм.

протечѐ свр *процури.* — Чим пáдне кúша, крóв на áмбар протечѐ. — Протѐкло бýре с кóмине.

протúња (се) несв *провлачи (се).* — Протúња конáц у иглý. — Детѐ протúња рýчицу из лелѐјку. — Кудѐ се протúњаш крос-плóт, йди нáоколо, па на вракњичѐ.

протињáње с гл им од *протиња (се).* — Етѐ ти твојѐ протињáње, убацкáл си се на јексéр.

протúча несв **1.** *тече, протиче.* — Пот-кýће им протúча рекá. **2.** *истиче.* — Не сипýј у онój бýре што протúча. — Запúши гу с нештó да не протúча.

протичáње с гл им од *протича.*

прóтне (се) свр *провуче (се),* в *промуне (се).*– Прóтни Жѐрку глáву у јерáм, па прóтни жегрý у полúчку. — Прóтни се крос-плóт и довáти лóпту.

прóтока ж *ретко решето са великим рупама којим се веје жито први пут.* — Донéси и прóтоку, да пóбрзо вѐјемо жúто. — Вúше не вѐјемо жúто с прóтоку, купúли смо ветрењáчу.

протолмáчи свр *прочита, протумачи, преведе.* — Не мóгу да протолмáчим квó ми овój Драгúћ пúше ис-печáлбу, дѐдер ми прочúтај.

протóчи се свр **1.** *оболи од дијареје, добије пролив.* — Проточúл се од онѐј слúве двојáнке. **2.** *процури, пробуши се.* — Проточúл се бójлер. — Проточúло се бýре, мóра му мѐњам дугý.

протресѐ свр **1.** *продрма, затресе.* — Протрéсо га мáлко, да се свѐсти квó орáти. — Протрéсомо и обрáмо слúве. — Протрéси дрвља од úње, да се не покрúшу. **2.** фиг *уплаши.* — Протрéси га мáлко за óшвице, да запáнти с когá се дúра.

протресѐ се свр *отресе са себе.* — Нек се протресѐ од осúљке, па нек улѐзне у кýћу.

протрúша (се) несв *тресе, растреса, отреса са себе.* — Ýзни вúлу да протрúшаш сéно у бáру, да се сýши. — Намокрúло се кýче, па се протрúша.

протришáње с гл им од *протрииша (се).* — Бес-протришáње овúја дебѐли óткоси не мóж се осýшу, це скáпу.

протýра (се) несв **1.** *провлачи (се).* — По́сле осно́ву проту́рамо кроз ни́тке. — Не проту́рај се крос-пло́т како ку́че. — Мо́ра нешто́ да учи́ним да ми се коко́шке не проту́рају у гради́нче. **2.** фиг *подмеће.* — Проту́рао неке ла́жне па́ре, па га апси́ли. **3.** изр: — Куде́ о́н шије, ја́ се проту́рам (*увек га надмудри*).

протура́ње с гл им од *протура (се).* — Бес-протура́ње крос прозо́рче, не би изле́зал и[з]-затво́рену коша́ру.

проту́ри (се) свр **1.** *провуче (се).* — Проту́риш совељку, па с подно́шке затво́риш ти́ја зе́в, отво́риш но́в и с набр́дило два́пут уда́риш, да зби́јеш по́тку. — Проту́ри два-три́пут с иглу́ и конац и завр́жи, тако́ј се ши́ју пу́лке. — Про́тури се ку́чиште крос-пло́т и по́бежe. — Ма, про́тури се некако́ у дру́ги ра́зред. **2.** фиг *проживи.* — Ни́ки се неје́ проту́рил кро[з]-живо́т без му́ку.

проубаве́је свр *пролепша се.* — Кьт-порасте́, па проубаве́је, и́ма сви́ да гу про́су. — Ће се проубаве́је вре́ме, и́зведри га на за́од.

проуба́ви (се) свр *пролепша (се).* — Про́убави га вре́ме одне́ну́ш, па за мера́к. — Проубави́л се, па дошьл у́бав мома́к, од мера́к да га ви́диш. — Проубави́ла се нешто́ она́ј Стоја́нова мала́та ћера.

профу́нда свр *улудо потроши, проћерда.* — Ни́шта ви не оста́љам, све́ ће то́ј ви, каки́ сте, да профу́ндате.

профу́ћка свр *лакомислено потроши, страћи.* — Баште́ ли-е зато́ј рмба́л и стица́л, да сьг ти́ све́ профу́ћкаш с ра́зне олоо́јде? — Про́фућка и то́ј ма́лко што и́маше.

процьвти́ свр **1.** *процвета.* — Ка[д]-до́јде про́лет и све́ процьвти́, тьг је на́јубаво. — Сьл што неје́ јагли́че процьвте́ло. — Процьвте́ло вој гради́нче. **2.** фиг *поцепа се, просени се.* — Процьвте́ло му џемпире́ на ла́ктови. **3.** фиг *крене у напредак, усрећи се.* — Процьвте́ отка[д]-це о́жени. — Ни́кад ку́ћа да вој не процьвти́, дабо́гда, што ми бра́та онако́ј за́црни (*клетва*).

про́цеп м *руда код воловских кола или саоница.* — Отиде́ Мануи́л у шу́му да тра́жи дрво за про́цеп.

Прочо́валка / Прочо́ловка / Прочо́ловчанка ж *жена из села Прочоловци.*

прочо́валски, -а, -о **/ прочо́ловски,** -а, -о *који је из Прочоловца или припада Прочоловцу.*

Прочо́валци / Прочо́лови / Прочо́ловци м *село.*

Прочова́лчанин / Прочо́ловчанин м *човек из села Прочоловци.*

Прочо́валче / Прочо́ловче с *дете из Прочоловца.*

Прочо́л м *име.*

проца́рка свр у дем знач: *процара,* в *поцарка.* — Про́царка га с ма́шице и о́гењ се разгоре́.

прошали́ се свр *нашали се.* — Ја́ се тике прошали́ с њега, кьд о́н ми́сли и́стина ми се сви́ди.

прошара́ се свр *местимично окопни.* — Прошара́л се Голе́ми ри́д, прооди зима́.

прошевина ж *просидба.* — Отишли́ му́жи у прошевину у Пре́слоп.

прошевка ж в *прошевина.* — Ка[т]-ће бу́де прошевка, па да ви и́грамо и на сва́дбу.

прошерпа свр фиг *испуче.* — Тре́бе га прошерпаш ма́лко, ина́че це усампа́си, па те нећне и́ч слу́ша.

про́шетка ж у дем знач: *шетња, шетњица.* — Ишли́ смо у про́шетку до куде Јо́вин рид.

прошéтка се свр у дем знач: *прошета се*. — Óће детѐ да се мáлко прошéтка.

прошúша свр **1.** *ошиша површно*. — Прóшиша ме нáдве-нáтри ко да стрижé овцу̀. **2.** фиг *пројури, прође идући брзо*. — Ка[д]-це врћáмо о[д]-цобóр, прóшиша ни јóш куде Прóнини. — Прóшиша воз, не зáустаји се у Предéне.

прóшљак м пеј *божјак, просјак*, в *божљак*. — Докарáл до прóшљака. — Напраúл се прóшљак, úч да га не глéдаш. — Дојадúло вој да се бóри с прóшљаци, па побéгла.

прóшљачки прил *просјачки*. — Не мóгу вúше овакóј да жúвим прóшљачки.

прóшљачки, -а, -о *просјачки*. — Нéћу да мс доведѐ до прóшљачки штáп. — Докарáл до прóшљачки штáп.

проштéва (се) несв *опрашта (се)*. — Нека проштéва Гóспод, ако смо нештó згрешúли спрома њéга. — На данáшњи дăн се проштéва свé што-е за проштевљáње међý љýди.

проштевáње с гл им од *проштева (се)*. — Не трéбе ми његóво проштевáње.

проштéвља (се) несв в *проштева (се)*. — Ако на њи проштéвља, нека и нáм проштéвља дедá Гóспод и свéта Богорóдица. — Свé се проштéвља и љýди се измúру.

проштевљáње с гл им од *проштевља (се)*. — За тóј нéма проштевљáње, ако му Гóспод проштéвља, те ћу и јá.

пр̀па ж **1.** фиг *страх, страхопоштовање*. — Ватúла га пр̀па, па не смéје да дóјде. — Пр̀па, бáто! **2.** в *прпеħ*. — За рýчак ни омесúла пр̀пу. **3.** фиг (дечје) *стомак*. — Пúје ли овáј пр̀па вóду?

прпéħ м *пита справљена од једне коре коју делимично покрива надев од сира, јаја и др.* в *крпеħ*. — Донéла ни за обéд прпéħ з-блáжено млекó.

пр̀с м *прст*. — Óће да ми мýне пр̀с у óко. — Вртѝ га око мáли пр̀с. — Тóј ћу јá с мáли прс да урабóтим. — Нéће пр̀с, óће цéлу рýку. — Не вúди се пр̀с пред óко. — Дáј му пр̀с, ће ти ýзне рýку.

пр̀сне свр **1.** *распукне се, распадне се*. — Пр̀сну стóвна с вóду, нáправи се лóчка у кýћу. **2.** *улети у око*. — Пр̀сну ми нешто̀ у óко, затóј овакóј трéпкам. **3.** *баци воду*. — Пр̀во пр̀сни вóду, па тъг мéти. **4.** *баци воду за срећу*. — Пр̀сни вóду преко пráг кьд поóди у печалóвину, да му рабóта úде ко водá. **5.** *оде, расели се*. — Пр̀сла децá по бéли свéт, нúки не остáде у село̀. **6.** *размили се*. — Прснýле óвце по Дрáгомирову óгрењу, па пасý ли пасý, само рýбу. **7.** *разбежи се*. — Улетé јáстреб, прснýше кокóшке по[д]-дрвнúк. **8.** *у изразима за потенцирање, појачавање радње*. — Кьд му рéко тóј, пр̀сну од ребеħáње. — Ће пр̀сне од мýку.

прстьк м дем и хип од *пр̀с, прстић*. — Нештó га упáло на прстьк, па га болú. — Прикљештúл прстьк на капáк.

прстé с дем од *пр̀с, прстић*. — Да вúдим кудѐ-е детѐ прикљештúло прстé.

прстенчьк м дем од *прстенче*. — Купúл на детѐ прстенчьк.

прстенчé с дем од *прстен*. — Мúсли да га девójка довéк чéка с тóј једнó прстенчé.

пр̀тен, -а, -о *који је од конопље (од грснице), конопљан*. — Носúле се пр̀тене кошýље, пр̀тене гаħе, па глóђу дýпе, свé пр̀тено.

пртенúја ж *одећа и постељина од конопље*. — Обучéмо пртенúју ус-тéло, па ни по цéл дăн едé.

пртенúца ж *сукно, платно од конопље*. — Још би носúли пртенúце да им несьм купúл кошýљке.

пр̀тено с *платно од конопље, одећа од конопље*. — Обучéш пр̀тено, па кој ти дáва, морú Ђýрђо; тво[ј]-е цéл свéт, кьд и тóј úмаш.

пр̏ти несв **1.** *газећи снег прави стазу.* — Пр̏ти сне́г на деца́ до шко́лу. — Пр̏ти прти́ну за на Мејáне. **2.** *носи терет на леђима.* — Пр̏ти пу́н ра́нац од во́з у Пре́дене до село́.

прти́ина ж *стаза у снегу.* — Напраи́мо прти́ну, ал деца́ не́ће по прти́ну, но си́пају по сне́г.

прти́нка ж дем од *прти́на.* — Си́нко, што не о́диш по прти́нку, но си́паш по со́спе?

прти́нче с дем од *прти́на.* — И́мате у́баво прти́нче за у шко́лу, а ви́ си па́ га́зите сне́г.

пр̏тка[1] ж *прдеж.* — Кои́-е па́ ома́кал пр̏тку, па га ово́лко стужни́л?

пр̏тка[2] несв у дем знач: *прди.* — Сва́ки ча́с пр̏тка, ни́како да пр̏дне.

пр̏тља несв в *пекља.* — Пр̏тља нешто́ по коша́ру око ја́сле.

пр̏тља се несв в *пекља се.* — У све́ во́ли да се пр̏тља.

пртља́ње с гл им од *пр̏тља (се).* — Од његово́ пртља́ње у све́ и сва́што на́чисто да обеле́јеш.

пру́д, -а, -о фиг *немиран, несташан, диваљ.* — Еве́, ва́тамо јагње́, ал мло́го пруд, па ни бе́га. — То-е пруд дете́, не́ће да уле́зне у ту́ђу ку́ћу.

пруд̏ли́в, -а, -о в *плашљив, страшљив, диваљ.* — На кога́ се ме́тну то́лко пруд̏ли́в, ни де́да, ни башта́ му не бе́оше пруд̏ли́ви?

прутьк м дем од *пру̏т, пру̏тић.* — Тре́бе ми едн до́бар прутьк да по́тпрем ки́тку да се не скр̏ши.

пру̏ћи се свр *баци се, стровали се, легне изнемогао или болестан.* — Кьд ги виде́, пру̏ћи се у кре́вет, да-е бо́лесан. — Пру̏ћил се у кре́вет и це́л дн лежи́.

пру̏чка ж **1.** *пру̏т који се користи код навијања основе на разбоју.* — На пру̏чку се навр̏же осно́ва и она́ се ту́ри у кросно́, па се тъг навива. **2.** *прав изданак на дрвету стар годину-две.* — Насе́чи ми пру̏чке у лешња́к за при́тке. **3.** *кратак дрвени пру̏тић који, уз „мальицу", користи бубњар у трубачком оркестру.* — Да ми сви́риш „власи́нку" са́мо с пру̏чку. — На́јвише во́лим ка[д]-тупанџи́ја оцви́ри „власи́нку" на пру̏чку. в */власинка на пручку/.* **4.** фиг *праг шибе, пруга на телу.* — Од оно́ј шиба́ње све́ му остале́ пру̏чке по грби́ну. — Отку́[д]-ти то́лке пру̏чке по ру́ке?

пр̏ца (се) несв **1.** *јарац оплођује козу, пари се (коза, змија).* **2.** фиг *полно опити.* — Пр̏ца се ко коза́ (*изр*). — Пр̏цаш ли што, ел си загоре́л? — Прца́л не прца́л, вре́ме му прооди. **3.** фиг *малтретира.* — Пр̏ца га жена́ у здра́в мо́зак.

прца́ње с гл им од *пр̏ца (се).* — Са́мо си ми́сли от-прца́ње. — И́злудеја чове́к од њо́јно прца́ње.

пр̏цко м фиг *дечак, дечачић.* — Отиде́ ли си пр̏цко до́м?

прцо́љак м ауг и пеј од *пр̏цко.* — Немо́ј се зака́чаш с прцо́лка, ви́диш са́мо цми́здри.

прцо́љче с дем од *прцољак.* — Прати́ла прцо́љче да вој донесе́ ви́тел за мота́ње це́вке.

пр̏чав, -а, -о *пр̏љав, спечен од пр̏љавштине.* — Погле́ј како́ су вој аљи́не пр̏чаве. — Куде́ и́де онако́ј пр̏чав ко ја́рац?

пр̏чи се несв *горди се, прави се важан.* — Пр̏чи се ти́ та́м куде те не зна́ју! — Мло́го во́ли да се пр̏чи, ко да-е од Власи́ну.

пр̏шти́ несв *пр̏ска.* — Гу́рне се у́става, и вода́ пр̏шти́ по ви́тришњак. — Пр̏шти́ ма́з у тига́ањ а она́ изле́зла ис-ку́ћу.

пти́чи, -а, -е *пти́чји.* — Пу́на авли́ја с пти́чи жљува́нци. — Очи́сти ова́ј пти́ча пе́рја, што ма́чка удави́ла врапца́.

пу́ узв *негодовања.* — Пу́, какав си то́ј не́смасан човек! — Пу́, да ви е́бем све́, несам верова́л да сте то́лки сти́скавци.

пу́а несв **1.** *гласно дише.* — Це́лу но́ћ пу́а ка[д] спи́. **2.** фиг *љути се, гневи се.* — Нешто́ пу́а на ме́не, не зна́м за што.

пуа́ње с гл им од *пуа.* — Од његово пуа́ње, наћа́ске о́чи не склопи́.

пу́в м (мн пу́ови и пу́вови) зоол *слепо куче.* — Све́ ми пу́в по́једе компири́ по оца́ци.

пу́ва несв **1.** в *пуа.* — Немо́ј ме то́лко пу́ваш. — Што́ то́лко пу́ваш, одмо́ри се ма́лко. **2.** фиг *тајно планира, нада се.* — Увртујe се још око њега, ал ве́ћем ви́ди да од оно́ј што пу́ва не́ма ни́шта. — Зна́м ја́ на кво́ она́ пу́ва, ал вој се не́ће посре́ћи, докле сам ја́ жи́ва.

пу́ва се несв *горди се, прави се важан.* — Пу́ва се с но́во облекло́. — Пу́ва се ко нека́ пу́вало. — Немо́ј се то́лко пу́ваш, ће се на́јде и за те́бе неки́ да ти сце́пи га́јде. — Мо́жда и́ма зашто́ и да се пу́ва.

пу́валица ж *хвалисава особа.* — Не мо́гу да жи́вим од ову́ј пу́валицу што се сва́ки дн пу́ва.

пу́вало с *хвалисавац.* — Голе́мо пу́вало, а ни́шта не зна́је.

пува́ндер м в *пувало.* — Погле́ј га какав је пува́ндер, а н-уме́је да саста́ви две́.

пува́ње с гл им од *пува (се).* **1.** в *пуање.* — Слу́шам са́мо његово пува́ње сву́ноћ. **2.** *хвалисање.* — На гла́ву ни се попе́ с то́ј ста́лно пува́ње. — Иза то́ј пува́ње не́ма ни́шта. — Научи́л на пува́ње па се са́мо пу́ва. — Сви́ му се поцмеву́ју за пува́ње.

пу́вација м в *пувало.* — Дошао́л едн пу́вација из ва́рош, па се пу́ва ко пета́л на буњи́ште.

пу́вица ж в *пув.* — Пу́вице све́ изри́ле компири́.

пу́вка несв **1.** *отежано дише.* — Запиши́л му се но́с, едва́ пу́вка. **2.** *дува по мало.* — Још пома́лко пу́вка ве́тар, ал ће ста́не до пла́дне.

пу́вча м ауг и пеј од *пувало.* — Дојде́ и пу́вча да се пу́ва, па се разиђо́мо.

пуде́ње с гл им од *пуди.* — Дошло́ вре́ме за пуде́ње гове́да у Чемерник.

пу́ди несв **1.** *тера, гони стоку да пасе сама без чобана.* — Кьд про́јде ле́то, гове́да пу́ду у Чемерник. **2.** *истерује кога.* — Пу́ди гу ис-ку́ћу, ал она́ не́ће да изле́зне.

пудљи́в, -а, -о *страшљив, плашљив.* — Несьм виде́ла да-е неки́ по́ пудљи́в од Мика́јла.

пужи́њак м *пуж.* — Не ди́рај пужи́њка нека ла́зи. — Пу́на гради́на с пужи́њци.

пуза́љка ж *клизалиште, клизав терен.* — Деца́ напраи́ла пуза́љку куде кла́данац, па не мо́ж да при́јдеш да нато́чиш во́ду.

пуза́љка се несв *клиже се.* — Пузаљка́л се на ду́пе, све́ исцепи́л чеши́ре.

пуза́љкав, -а, -о *клизав.* — Прти́на до изво́р мло́го пуза́љкава, два́пут сам па́дла.

пузаљка́ње с гл им од *пузаљка се.* — Отидо́ше деца́ на пузаљка́ње.

пуздер м *поздер,* **1.** *стабљике које остану после жетве, уопште стабљике биљака које је даље немогуће користити.* — Збе́ри пуздер, да га запа́лимо куде ме́ђу. **2.** *отпадак од конопље са којих је скинуто влакно.* — Чу́каш, чу́каш гр́снице, па истри́шаш пуздер.

пу́здра ж **1.** *пометина.* — Че́кам да кра́ва изврљи пу́здру. — Развукал се како пу́здра. **2.** фиг *месо са жилама.* — Ја́ тражи́ ме́со, о́н ми да́л пу́здру.

пу́здрав, -а, -о *љигав, развучен.* — Нејѐ цвр̀с, него до́јде свѐ некако́ пу́здрав.

пуздра́к м в *пу́здра.* — Бу́ла још нејѐ изврљи́ла пуздра́к. — На њѐга дала́ го́ло ме́со, а на ме́не пуздра́к.

пу́зне се свр *оклизне се.* — Пузну́ се на сне́г, зама́лко да се скр̀шим.

пу́кне свр **1.** *расцу́кне се.* — Пу́кла зевња́ од врући́ну. **2.** *поломи се.* — Пу́че сто́вна на две́ полути́не. — Пу́кла му срчени́ца на ко́ла. **3.** *испали метак.* — Па́зи, ће пу́кне ис-пу́шку. **4.** *пренапрегне се.* — Са́мо што не пу́кне ју́же с кое́ је вр̀зан ко́њ. **5.** изр: — О́ће дете́ да пу́кне о[д]-цре́ћу (*јако се обарадује*). — Едну́ш и́ма да пу́кнем од му́ку (*поједе се жив*). — Кьд пу́кне про́лет, ете́ ги у село́ (*дође пролеће*). — И́ма му пу́кнем шамарчи́ну, да се пу́ши (*ошамари*).

пу́кница ж фиг пеј *храна.* — Сва́ки дн̀ ме еде́те, а ја́ пропа́до спрема́јући ви пу́кницу!

пу́лка ж *дугме.* — Откину́ла ми се пу́лка под гу́шу на ову́ј кошу́љу. — Све́ му се пу́лке покида́ле на мика́ду.

пуље́ње с гл им од *пӯљи (се).* — Заболе́ше ме о́чи от-пуље́ње у ове́ј књижури́не.

пу́љи (се) несв *блене, буљи, загледа (се).* — Што́ то́лко пу́љиш у те́ј књи́ге, и́ди се пои́грај з-деца́? — Пу́љи се повазднн̀ у огледа́ло. — Нешто́ се Ањ̀а пу́љи у ме́не кьд ме сре́тне, кво́ ли во-е?

пу́љпаз м *деран, дериште.* — На́еде се пу́љпаз, и па́ и́стрча ис-ку́ћу.

пу́начьк, -чка, -чко *не баш пун, не баш дебео.* — Бе́ше си пу́начьк кондр̀ кьд га доне́се, ал га а́ле испразни́ше. — Чове́к вој до́јде тако́ј пу́начьк, ал нејѐ како она́.

пу́ндраци м мн в *пондраци.*

пу́њет, -а, -о *напуњен, пуњен.* — С кој̀ у пердуши́њу су пу́њети ја́стуци? — Њѐкња-е пу́њета сла́марица с р̀жену сла́му.

/пу́њет ву́к/ изр *намргођен, надувен човек, намћор.* — Ти́ја пу́њет ву́к са́мо гле́да да напра́и неку́ за̀ваћу. — Кьдго̀ћ га сре́тнем гле́да ме ко пу́њет ву́к.

пу́па[1] ж деч *стомак.* — Дете́ ми заболе́ла пу́па.

пу́па[2] несв *једе, руча (деч).* — Има́ ли нешто́ да дете́ пу́па?

пу́пав, -а, -о *закржљао а израженог трбуха.* — Од мале́чко си-е така́в пу́пав.

пу́павко м *трбушасти човек малог раста.* — Не те́ ниедна́ да у́зне пу́павка.

пу́пка[1] ж дем и хип од *пӯпа, стомачић.* — Што́ ти је гола́ пу́пка?

пу́пка[2] несв *једе, ручка.* — Пу́пка ли дете́, пу́пка, да ми се напу́пка.

пу́пља м *дете пунијег изгледа.* — Куде́ ти-е пу́пља досьг, што нејѐ дошьл?

пупу́ли несв *развија пупољке.* — Це́ла грађи́на поче́ла да пупу́ли.

пупули́ца ж *главица на чиоди.* — Баде́ ми оста́де бес-пупули́цу, како́ да зака́чим шами́ју. **2.** *пупољак цвета.* — Ки́тке спреми́ле пупули́це да цьвту́.

пупули́чка ж дем од *пупулица.* — О́ткину ми се пупули́чка на баде́.

пупу́лка / пупу́лька ж *пупољак.* — Још ма́лко па ће ми исцьвту́ ки́тке, ви́диш колке́ су пупу́лке напупули́ле. — Спреми́ле се пупу́љке на љиљак, сьл што се несу́ расцьвте́ле. — Девојче́ пупу́лка, да га цу́неш, це расцьвти́.

пупуња́к м **1.** зоол *птица пупавац, цариħ.* — Пупуња́к напраи́л гњездо́ на Кли-су́рку пот-ка́мен. **2.** фиг пеј *сићушна особа.* — Ми́сли да се пла́шим од једно́га пупуња́ка.

пупчьк м дем и хип од *пупак.* — У́век се оцече́ на дете́ от-пупчьк и оста́и да се чу́ва. — Куде́-е на дете́ пупчьк?

пус, -та, -то **1.** *пуст, запустео.* — Пу́с оста́л овака́в живо́т! — Пу́сто остало́ ово́ј времи́ште! **2.** фиг *проклет.* — Поцрца́мо о[д]-ту́ј пу́сту рабо́ту. — Узе́ ми му́жа та́ј

пу́ста печа́лба. — Сте́кал сам бо́лес о[д]-то́ј пу́сто трча́ње по рабо́ту. — Па́ ми побе́же она́ј пу́ста Калу́ша (овца)!

пу́ста несв *пӯшта*. — Пу́ста кр̏в на овцу́, крвљоса́ла.

пустаи́ја м *пӯстахија*. — Да ви́диш са́мо како́ жи́ви ти́ја пустаи́ја.

пусте́је несв *про̄пада, нестаје*. — Не могу́ да обе́рем све́ сли́ве, остаи́ ги нека пусте́ју. — Нека пусте́је, кьд не́ма кои́ да га рабо́ти. — Село́ пусте́је, остало́ бе[з]-жи́ву ду́шу.

пу́стен, -а, -о *напӯштен*. — Све́ лива́де пу́стене, ни́ки ги не ко́си, ни́ки не чу́ва сто́ку.

пу́стиња ж фиг *болест, редња*. — Дојде́ нека́ пу́стиња, па по́тамани све́ кокошке.

пустињак м **1.** *усамљеник, чудак*. — Од уба́вог чове́ка напраи́л се пустињак. **2.** *запӯштен, напӯштен, уништен (крај, домаћинство итд.)*. — Сьг то́ј ви́ше нје́ село́ ко што бе́ше, оста́л сьл пустињак. — Ка[д]-дојдо́мо у ку́ћу, зате́комо пустињак.

пусти́њско прил *тӯђе, напӯштено*. — Не ма́ри о́н за има́ње, ко да нје́ његово́, ко да-е пусти́њско.

пусти́њче речца *која се користи при јадању, причању својих мука и невоља*. — Не́маше кои́, пусти́њче, да ми причу́ва дека́, да им ја́ отрчи́м у о́пштину да им се навикам.

пу́сто прил *напӯштено, запӯштено, пӯсто̄ш*. — Све́-е остало́ пу́сто. — Пу́сто да му оста́не има́ње (*клетва*). — Куде́ се osрнеш, све́-е пу́сто.

пустоли́ја ж *запӯштено, пӯсто, без људи, кр̄ш*. — Та́м ти-е све́ пустоли́ја, ни́где ни́шта не́ма.

пустоо́д м *онај који нема нигде никога и нигде ништа, усамљеник, луталица*. — Поста́л је пустоо́д. — Не мо́ж тако́ј да жи́виш, неси́ ти пустоо́д!

пустосува́ње с гл им од *пӯсто̄сује* (**2**). — Научи́ла од ма́тер на пустосува́ње, па сва́чијо пустосу́је, тај цукела́! — И́ч да не слу́шаш тој њо́јно пустосува́ње.

пустосу́је несв **1.** *запӯсти се, по̄стане пӯсто*. — Не мо́гу ви́ше да га рабо́тим, ћу ди́гнем ру́ке од има́ње, нека пустосу́је. **2.** фиг *куне, проклиње речју: „Пусто остало!“* — Ста́лно пустосу́је ку́ћу у кою́-е дошла́. — Немо́ј ми пустосу́јеш ку́ћу ћу те уте́пам, за́млато една́!

пу́т м фиг *пӯтовање*. — Сабајле отидо́ше на пу́т. — Ел те́жак бе́ше пу́т? — Иде́јећи с Ке́зу и́ч не осети́ пу́т.

пута́ња ж дем од *пӯт, ста̄за*. — Све́ по пута́њу кро[з]-шу́му и ете́ те у Боровни́к. — О́ди по пута́њу, да се не окли́знеш у а́ндак.

пу́тьк м дем од *пӯт*. — Ту́ј и́ма едьн пу́тьк што се раздваја за Пу́дине.

пути́на ж **1.** *ста̄за, пӯтања*. — Ако и́деш по пути́ну, не́ће залу́таш. **2.** ауг од *пӯт*. — Досади́ше ми ове́ј изло́кане пути́не.

пути́нка / пути́ња ж *ста̄зица*. — И́ди ти́ полага́чке ни́с пути́њку, ја́ те сти́гнем.

пути́нче / пути́ње с в *пӯтинка*. — Сре́то га на пути́ње, во́ди натова́рено коњче́.

пути́шта с мн ауг и пеј од *пӯт*. — Сьл се ма́је по пути́шта и риди́шта ко нека́ за́млата.

путпудаљка ж зоол *препелица* Coturnix coturnix. — Наша́л гњездо́ на путпудаљку у ржени́цу.

путпудаљче с *младунче пӯтпудаљке*. — Разбега́ше се путпудаљчети́ја по ржени́цу.

путпуда́ће несв *пева (препелица)*. — Пуптуда́ће путпудаљка у ржени́цу на у́баво вре́ме.

путува́ње с *пӯто̄ва̄ње*. — Нејѐ ла́ко путува́ње преко Цеврља́нку до шко́лу то́лке го́дине.

пуѓпуру́ѓе несв *пе̄ва (пре̄пе̄лица)*. — Ра́но почѐла да пуѓпуру́ѓе путпуда́љка ово́ј ле́то.

пу́ца несв **1.** фиг пеј *је̄де гра̄зиво, ала̄во*. — Једѐ, пу́ца, ко да-е дошѝл из а́псу. — Ел пу́ца још они́ја ненајѐшник? **2.** фиг *сте̄же мра̄з, стӯден*. — Пу́ца зима́, не мо́ж се изле́зне ис-ку́ћу.

пу́цка[1] ж **1.** *искокичано зрно кукуруза*. — Узѐ ца́ревицу да печѐ пу́цке. **2.** *дрикери*. — То́ј се закопчу́је с пу́цке. **3.** фиг *здрав, чврст*. — Сва́-с пу́цка. — Погле́ј гу ква́-е пу́цка, да гу цу́неш, це распу́кне.

пу́цка[2] несв у дем знач: *пӯца*, **1.** *пӯцке̄та*. — Нау́лице пу́ца зима́, а куде на́с пу́цка о́гењ у шпо́рет, загреја́ла се со́ба, па мили́на. **2.** *прави кокице*. — Пу́цка ца́ревицу, мло́го во́ли пу́цке.

пуша́ло[1] с бот *врста гљиве, кад се сасуши испушта прах*. — С пуша́ло се на́јласно зауста́ви кр̀в ка[д]-це посече́ш.

пуша́ло[2] с в *запушало*. — Куде́-е пуша́ло од сто́ву?

/пу́ши се/ несв фиг *настрада*. Изр: — Кѣд га дова́тим, и́ма се пу́ши! — Ће се пу́ши ко качема́к, ако га ја́ дре́њам!

пу́шта несв **1.** *ослобађа, истерује*. — Не пу́ши, са́мо пу́шта ди́мови. — Ви́ка ни ма́ти да пу́штамо сто́ку у у́трину. **2.** *пишa*. — Пу́шта во́ду. — Отиде́ у гр̀мење да пу́шта ба́ру.

пу́шта се несв фиг *роји се (пчела)*. — Пр̀ви ро́ј се ви́ка прва́к, ка[д]-це дру́ги пу́т пу́шта чела́ ви́ка се потура́к, ако је ја́ка, па се и тре́ћи пу́т пу́шти, о́ндак је то́ј тре́ћак и, на кра́ј, копиља́к.

/пу́шта говѐда/ изр *истерује стоку из штале на пашу*. — Наѐде ли се, па да пу́шташ говѐда.

/пу́шта пѐне/ изр *галами, дерња се, бесни,* в *пењави*. — Што ти́ја лу́ца то́лко пу́шта пѐне, кои́ га сабаја́ле на́ступи на жу́љ? — Нека о́н са́мо пу́шта пѐне, ми ци́ гле́дамо на́шу рабо́ту.

/пу́шта ро́гови / изр *љути се, дури се*. — Немо́ј ста́лно да пу́шташ ро́гови, ни́ки те не́ће трпи́ ка[д]-ци такав! Изр: **пу́шти ро́гови** *нађути се, натмурити се*. — Пуштѝл ро́гови, па с ни́кога не ора́ти.

пушта́ње с гл им од *пӯшта (се)*. — Дањѕ не́ма пушта́ње волови на пасе́ње, ће докару́емо се́но.

пу́шти свр *пӯсти*. — Пу́шти га нек си кр̀ши вра́т како зна́је, кѣд не слу́ша!

пу́шти се свр **1.** *пӯсти се*. — Пу́шти се нис-ту́ј доли́ну и о́трча у ре́ку. — Пу́шти се са ски́је низ пади́ну. **2.** фиг *изроји се (пчела)*. — Пчела́ се пу́шти ви́ше пу́т.

/пу́шти во́ду/ изр *обави малу нужду, пишa*. — Отиде́ да пу́шти во́ду, сѣг це вр̀не.

/пу́шти се у про́мет/ изр *ода се распусном животу*. — Па́ се та́ј ку́чка дала́ у про́мет, пра́и скучницу о[д]-Ђо́рину ку́ћу.

пцети́ште с ауг од *пӯште*. — Те́ше ме изеде́ едно́ пцсти́ште на сока́к.

пцѐто с **1.** *пас, псето*. — Пцети́шта га, дабо́гда, изе́ла, до́сади ми да бр̀зим то́ј кравче́ по орма́н. — Прове́до ле́то како пцѐто. **2.** фиг *зао, опасан човек*. — Такво́ пцѐто о[д]-човека́ још несѣм виде́л.

пцова́ње / пцува́ње с гл им од *пцује*. — Бе́ше ту́ј и пцу́вање и тепа́ње. — Не́ма тепа́ње бес-пцова́ње. — Не ги́не ми пцова́ње кѣд до́јдем до́м.

пцу́је несв *пцује*. — Пцу́је га сва́ки ко̀ји га зна́је. — Пцу́ју га ови́ја дуња́ри, па расту́рају.

пче́лка ж дем и хип од *пчела*. — Рани́је несу́ умеја́ли, него кьд ва́ду мед ис-тр̀мку стр̀љају и пче́лку.

пчени́ца ж *пшеница*. — Купи́мо че́тристо ки́ла пчени́цу те ту́ј го́дину изими́мо. — Ода́вно не се́јемо пчени́цу, њу́ купу́јемо.

пчени́чан, -чна, -чно *пшеничан*. — Ода́вно се овде́ка ме́си пчени́чан ле́б, а па́мтим ка[д]-це јѐл са́мо рженичан, па и то̀ј нѐје ста́лно.

пчени́чан ле́б м *хлеб од пшеничног брашна*. — По́убав је пчени́чан ле́б, а по́здрав ржени́чан.

пчени́чиште с *њива, место на коме је сејана пшеница*. — Ту́[ј]-е пчени́чиште куде смо сеја́ли пчени́цу.

пчени́чка ж дем и хип од *пшеница, пшеничица*. — Сварѝ ма́лко пчени́чку за заду́шнице.

пче́шки, -а, -о *пасји, псећи*. — Ово̀ј ти-е пче́шки живо́т по печа́лбу. — Пче́шка рабо́та, замочу́је куде сти́гне.

пче́шљак / пче́шњак м *псећи измет*. — Глѐј куде ступу́јеш, немо́ј да зга́зиш на пче́шњаци.

Р

рабаџи́ја м *онај који се бави превозом робе уз помоћ запреге*. — Ча́к из Влассо́тинци ни-е Ги́га рабаџи́ја докарува́л цре́п да покри́емо ку́ћу.

рабаџи́ка ж *она која се бави превозом робе уз помоћ запреге*. — Петна́ес го́дине сам раде́ла ко рабаџи́ка сьс моје́га баштý.

рабаџи́љк м *рабаџијски посао, рабаџилук*. — Едно́ вре́ме се бави́л с рабаџи́љк.

рабаџи́ска ко́ла с мн **1.** *запрежна кола*. — Нека́[д]-смо ис-Пре́дене све́ ву́кли с рабаџи́ска ко́ла, дру́го нѐје има́ло. — Кудѐ ћу са́м ово̀ј да понесе́м, зато̀ј ми тре́бу рабаџи́ска ко́ла. **2.** изр: — Докара́л се ко рабаџи́ска ко́ла (*ирон*).

рабаџи́ски, -а, -о *који се односи на рабаџију или му припада*. — Несьм ја́ рабаџи́ски ко́њ, па да то́лко поте́глим.

рабаџисува́ње с гл им од *рабаџису(ј)е*. — Неки́ су живе́ли са́мо од рабаџисува́ње; несу́ ишли́ у рабо́ту; работи́ли су с ко́ла и воло́ви.

рабаџису́е / рабаџису́је несв *превози запрежним колима*. — Ста́вра-е рабаџисува́л о[д]-ста́ницу у Преде́не до Село́, сва́ки дьн, ле́ти и зи́мени.

рабо́та[1] ж *печалба*. — Из на́шу малу́ сви́ му́жи су ишли́ у рабо́ту, да спеча́лу неки́ гро́ш, са́мо су Ми́лча и Вели́н седе́ли до́м.

рабо́та[2] ж *рад, посао*, в *сума работа*, в *чиста работа*. — Од рабо́ту у́-свет бе́га — Са́мо ти до́ји, рабо́та ко́лко о́ћеш. — Не пла́ши се од рабо́ту, ми́ смо ода́вно на́шо сработи́ли. — Поцрца́мо од рабо́ту.

/рабо́та/[3] изр: **голе́ма рабо́та** *незнатна ствар*. — Голе́ма рабо́та што се о́н насекира́л; **те́шка** ~ *нешто немогуће*. — За то̀ј да ви дадѐ коњи́ за ју́тре ће бу́де те́шка рабо́та; **серсе́м** ~ *добар посао*. — На пазáр у Власо́тинци напраи́л серсе́м рабо́ту, испрода́л ко́ла компири́; **она̀ј** ~ *мушки и женски полни орган*, тј. *полно општење*. —

Тѐл би онýј рабóту, ал да нѝки не знáје. — Увáти ме за онýј рабóту (*изазивање*). — Ће остáне без онýј рабóту (*претња*). в *арлија работа*.

рабóтан, -тна, -тно *радан, вредан, приљежан*. — Тój су мнóго рабóтни љýди. — Рабóтан, па нéма кудé вúше.

работéње с гл им од *работи*. — Не бéга, ко другúи, од работéње. — Квó работéње, óн бéга од свáки пóсо.

работéтина ж ауг и пеј од *работа*. — О[д]-тýј пýсту работéтину нс мóж глáву да дúгне.

рабóти несв *ради, дела*. — Јá да цркнем работéјећи, нúки нéма да кáже: „Никóла рабóти“, а Трéнча само да úзне косý у рýке, нúшта да не рабóти, óдма úма да кáжу: „Трéнча пропáде од рабóту“. — Данúс ће рабóтимо дóма. — Рабóти кво ти се кáже и не зановéтај! — Н-умéје нúшта у рýке да рабóти. — Рабóти по цéл дúн око кýћу. — Искарáл му óчи што рабóти. — Рабóти ко суртýк.

работљúк м в *работа*[1] и *работа*[2]. — Пошúл сам у работљúк како детé, а врнýл се како стáрац. — Од његóв работљúк кои-е видéл вáјду?

рабóтник м *онај који ради, радник*. — Дóбри рабóтници је очувáла прúја Јерúна.

рабóтница ж *она која ради ваљано, радница*. — Женá му рабóтница, нејé се салтосáла како тú.

рáбуш м **1.** *рабош*. — Кьд мáстимо прећý куде бојаџúју, дадé ни рáбуш. — У ваљáвицу на клáшње се турáл рáбуш. **2.** фиг *списак, записник*. — Úч се не секрáј, свé је тój куде мéне записано у рáбуш.

рáбушка ж *црта на рабошу*. — Забележúли смо с рáбушку.

равáн, -внá, -внó *без узбрдице, водораван*. — Одовдé до Пáвлову гремáду ти-е равáн пýт. — Равнó ко ус-комúн (*изр*).

равéна ж *рад у заједници* (забележио М. П.)

Рáвни дéл м мтн *висораван, коса*.

равнúна ж *равница*. — Ће кóсиш свé по равнúну, а јá ћу нис-падúну.

равнúнка ж дем од *равнина*. — На равнúнку, под бýку, у ладовúну, ћу постáљам обéд.

равнúчка ж дем од *равница*. — Збрáмо се такój на равнúчку, поседáмо у крýг, извадúмо из јанџúк лéб да едéмо.

равнúште с ауг од *равнина, зараван*. — Кóла остáимо на равнúште, волóви испрéгнемо да пасý, а мú бéремо сéно и цéл дúн препојéмо.

Равнúште м мтн *ливаде*.

равнó прил *право*. — Излéзнеш на дéл, па равнó свé до Бéлу вóду, па тúг се омáкнеш накуде Власúну.

Рáвно бýчје с мтн *шума*.

рáвња несв *поравнава, равна*. — Рáвњај говéда кьд вучý кóла, немój Жéрко да претежи на Мýрцу. — Рáвњају пáтос на сóбу.

рáвња се несв фиг *упоређује се*. — С њéга нúки не мóж [да] се рáвња. — Рáвња се óн и с пóстари од њéга. — Немój се рáвњаш з-богáти, рáвњај се тú с онúја што су како тú.

равњáње с гл им од *равња (се)*. — Трéбе му дóбро равњáње с пердáшку, да бýде сúд прáв. — Кьд вучý, држ им равњáње, да не претéгне ни едúн вóл.

равњáча ж *летва којом се равна тек нанесен малтер на зиду*. — Úзни равњáчу, па изрáвњај сúд.

равуни́ка ж бот *хајдучка трава беле цвасти* Achillea Millefolium и *жуте цвасти* Achillea Clipealata, в *ајдучка трава*. — Дѐда-е у́век пи́л ча́ј од равуни́ку. — По Чемѐрник расту́ бе́ла и жу́та равуни́ка, жу́та-е по́лековна.

ра́да ж бот *више врста цвећа*, в *бела рада*. — Кьд исцьвти ра́да, побеле́је лива́да покрај дру́м.

ра́деник м *вредан, марљив човек*. — Така́в ра́деник не́маше у це́л кра́ј.

раде́ње с гл им од *ради*. — За раде́ње га ни́где не́ма, ал за баксузлък се однегде́ ство́ри.

/ра́ди ра́дњу/ изр *лака жена*. — Зна́е да ра́ди ра́дњу та́ј жена́.

ра́дилиште с *градилиште*. — Докле се не презно́јш до́бро на ра́дилиште, те́шко ће спеча́лиш па́ре.

ра́дња ж фиг *шлиц*. — Отвори́л ра́дњу, ће му излети́ пи́ле (*откопча шлиц*).

Радои́л м *име*.

Радо́јло м *име*.

ра́дос м **1.** *радост*. — Ра́дос и скрбос и́ду бара́бар. — Несьм знала́ за ра́дос, са́мо за рабо́ту, трча́ње и ринта́ње. **2.** *весеље*. — Вика́ли ни Вука́нови на ра́дос, же́ну ону́ку Благу́ну. — Неје́ ми на ра́дос (*изр*).

ра́досан, -сна, -сно *радостан*. — Врну́л му се башта́ из рабо́ту, па-е то́лко ра́досан.

Ра́досов м *име Радосав*.

Ра́досова ж *име Радосава*.

Ра́досовка ж *име Радосавка*.

радосува́ње с *радовање*. — То́ј радосува́ње за но́ве чеши́рке од њи́ досьг несьм виде́л.

радува́ње с *радост, радовање*. — Да зна́ш са́мо с какво́ радува́ње смо га дочека́ли из рабо́ту.

ражаби се свр **1.** *раскречи се*. — О́пузну ми се една́ нога́, па се ражаби́ и па́до на љи́згавицу. — Ражаби́л се, па не мо́ж од њега да про́јде чове́к. **2.** фиг *умори се од ходања*. — Ражаби́ се одеѐћи це́л дьн натам-наова́м по село́.

ражѐни (се) свр *разведе (се)*. — Едно́га ли-е ражени́ла та́ј ку́чка. — Ражени́л се Тико́мир из Друсу́нци, а да то́ј несмо́ ни знали́.

ражени́ца ж бот *раж*, в *рж*. — Ову́ј го́дину по́дбаци ражени́ца.

ражѐњет, -а, -о *разведен, разведена*. — И́ма две-го́дине како́-е ражѐњета и седи́ куде роди́тељи.

ражењува́ње с гл им од *ражењује (се)*. — Бе́ше гото́в и на ражењува́ње, докле се она́ не све́сти.

ражењу́је (се) несв *разводи (се)* . — Ражењу́је ги та́ј олоо́јда како́ си уме́је, ама чи́м се у́зну. — Жени́ се с њу́, ражењува́, иде́ ги му́ка-нево́ља. — Рани́је се несу́ овако́ј жени́ли и ражењува́ли ко ськ.

ражљѐби (се) свр **1.** пеј *нацери (се)*. — Јо́ш едну́ш ли ми се онако́ј ражљѐби, ћу гу разле́пим преко пр́лицу. **2.** фиг *раскречи (се)*. — Се́дла на клу́пу, ражљебила но́ге, са́мо што вој се не ви́ди она́ј рабо́та. **3.** фиг *рашчеречи*. — Дру́ги пу́т кьд гу ува́тим, и́ма вој ражљѐбим она́ј накармини́сана уста́, да ги ви́ше не отво́ри. **4.** фиг *размакне (се), растави (се)*. — Мло́го се ражљебили па́рошци на ви́лу, це-стро́шу.

/ражљѐби но́ге/ изр *раскречи се*. — Наспни да ви́диш ону́ј олоо́јду како́ се ражљебила с кра́ци насре́д лива́ду.

/ражљéби устá/ изр *нацери се.* — Јá вој прúчам мојý мýку, а онá ражљебúла устá, па ће се кокóће.

ражљувé се свр фиг *почне да једе, разједе се.* — Од сабájле се ражљувáл.

ражцагóљи се свр *расприча се, разгалами се.* — Ражцагољúли се у кýћу, па не чýју колко ги вúкам.

ражцáка се свр **1.** фиг *разгалами се, разгракће се.* — Ражцакáла се децá прет шкóлу како чáвке. **2.** фиг *непрестано тражи.* — Ражцакáла се да вој дадéм мојé кондýре за собóр.

ражцáњка се свр *стане да тражи што од кога.* — Ражцањкáла се па дáј ми овój, дáј ми онój, ко да рабóтим у зáдругу.

ражцáпа се свр фиг *почне да се свађа, расправља, разљути се.* — Ражцапáла се што су говéда улéзла у њójан јечáм.

ражцеврљи свр *развали, разбије.* — Ражцеврљúл му некú њóкалицу. — Ражцеврљúл свé опúнци од одéње.

разáзна свр *разуме, схвати.* — Кьд разáзна, мóж да му казýјеш, овакó[ј]-е пијáн.

разазнáва несв *разазнаје, почиње да схвата.* — Почéл да разазнáва, ал још нејé кадáр да орáти.

разазнавýје несв в *разазнава, распознаје.* — Детé већém разазнавýје љýди.

разáка се свр фиг *проспита се, почне да луња.* — Разакáла се од рáну зóру по малý.

разáлен, -а, -о *размажен,* в *уален.* — Разáлена-е, нејé рабóтна, кój ће ти ђáвол таквá женá?!

рáзан, -зна, -зно *различит, свакојаки.* — Рáзан свéт вој доóди у кýћу, млóги ни јá не познáвам.

разапúња несв **1.** *разапиње.* — Разапúња конóпче за вéш. — Разапúња кóжу од овцý да се сýши. **2.** фиг *одговара.* — Óн напраúл пáкос, а мéне разапúњају с пúтања што-é тój уработúл?

разапúња се несв фиг *пропада, премара се.* — Јá се разапúњам од рабóту, а óн си тéра áљку на батáљку.

разанињáње с гл им од *разапиња (се).* — Евé ти јексéри за разапињáње кóжу о[д]-телé.

разапињáч м *подупирач жице за веш.* — Скршúл ми се разапињáч, не мóгу вéш да постúљам.

разáпне (се) свр фиг *растргне (се), присили (на нешто, у претњи).* — Кьд дóјде из рабóту, ће га разáпну онúја аламáни да им помáга, нéће мóж нúшта своé да уработи. — Ће га разáпне баштá, штó-е тój напраúл. — Овúја вúка дáј ми овój, онúја дáј ми онój, не мóгу се разáпнем на свé стрáне, да на свáкога угóдим.

разбáнда се свр фиг *размаше се у жустром ходу.* — Разбандáл се нис-пýт, отидé накуде Рáкинци.

Разбáрци м мн мтн *пашњак, шума.*

разбашáри се свр *опусти се, одмори се, рашири се, разбашкари се.* — Ће се разбашáримо кьд уработимо свé. — Има си сóбу куде да се разбашáри.

разбéга се свр *побегне, изгуби се.* — Кьд излéзе онój бéсно керчé и[з]-шумáк, разбегáше се óвце на све стрáне.

разбére[1](се) свр *разазна, разуме (се), схватити.* — Ће дóјде врéме ка[д]-ће разбéреш квó сам ти оратúла, ал тьк ће бýде кáсно. — Рáзбра ли ме штó ти наорати? —

Разбра́ ли се, се́стро, у ткање́, па и ме́не да ми припомо́гнеш? **2.** *развредни се у брању.* — Разбра́ли се, па све́ сли́ве обра́ше за два-дн̏а. **3.** фиг *споразуме се.* — Разбра́сте ли се ви́ше, ел ће још да се ца́пате?

разбе́ре[2] свр *размрси нити у ткању.* — Замрси́ле ми се ни́те, тре́бе ги разбе́рем.

разбесне́је се свр *разбесни се.* — Разбесне́је се ко лу́ца, па све́ повр̏ља по ку́ћу. — Разбеснеја́л се, не мо́ж га ни́ки сми́ри.

разбесу́је се свр *добије нагон за пареље̏м (кучка).* — Разбесува́ла се Стра́тијина ку́чка, збра́ла се по њу́ се́лска ку́чишта.

разби́ва (се) несв **1.** *разбија (се).* — До́јде пија́н, па по́чне да разби́ва по ку́ћу. — Ако му не отво́риш, ће разби́ва вра́та. — Разби́ва ле́д прет ку́ћу. **2.** фиг *пада, угрувава се.* — Разби́вају се деца́ на по́ледицу. **3.** фиг *бије, туче (се).* — Разби́ва о[д]-тепа́ње. — Па́ ће те мо́ј була́зар разби́ва ако ме ди́раш.

разбива́ње с гл им од *разбива (се).* — Ла́сно-е за разбива́ње, тре́бе пр̏во да га очу́ваш. — Сви́ на разбива́ње ле́д!

разби́е свр **1.** *повреди, умлати.* — Кьд га ва́тим, ћу га разби́ем. — Па́дал, па разби́л чу́туру. — Ће гу разби́е о[д]-тепа́ње. — Немо́ј с ка́мен, гла́ву ће му разби́еш. **2.** фиг *избије (зуб).* — Па́дал па разби́л зу́б. **3.** изр: **разби́е па́ре** *усити новчаницу.* — Кьд разби́ем иљада́рку, ћу ти даде́м за тро́шак.

разби́е се свр *падне, угрува се, повреди се.* — Ка́[д]-це разби́е на ле́д, тьк ће до́јде да ми пла́че.

разби́ра[1] несв *разуме.* — Мо́ж му ора́тиш колко-го́ђ о́ћеш, ни́шта о[д]-то́ј о́н не разби́ра. — Да она́ нешто́ разби́ра, не би ти то́ј рекла́.

разби́ра[2] несв *пребире замршене нити на разбоју.* — Не сми́тај вој кьд разби́ра жи́це.

разби́ра се несв *разуме се, познаје, зна.* — Не разби́ра се у плете́ње. — У кво́ се па ти́ разби́раш?

разбира́ње с гл им од *разбира (се)*, **1.** *разумевање.* — Не́је баш до́бар с разбира́ње, не́ће те сва́ти. **2.** *пребирање, размршавање нити основе на разбоју при ткању.* — На́јтешко ми па́да разбира́ње жи́це на разбо́ј.

разби́стри (се) свр **1.** *учини бистрим, избистри (се).* — Не́ка се изво́р разби́стри, па ть̏г зава́ти у шу́ле. **2.** фиг *учини јасним, прочита.* — Да ми разби́стриш ово́ј пи́смо, које́ ми му́ж пи́ше из рабо́ту. — Још вој се неје́ разбистри́ло у гла́ву, још се зано́си.

разбиструва́ње с гл им од *разбиструје (се).* — Мло́го тре́бе да че́камо разбиструва́ње, да и́демо на неки́ дру́ги изво́р да пи́јемо.

разбистру́је несв фиг *разведрава.* — Разбистру́је га откуде Остро́зуб.

разбистру́је се несв **1.** *бистри се, пречишћава се.* — Вода́ поче́ла да се разбистру́је на кла́данац. **2.** фиг *разведрава се.* — Не́бо се разбистру́је, ће ста́не ки́ша. **3.** фиг *постаје свестан.* — Ел поче́ло да му се разбистру́је у гла́ву?

разбла́жен, -а, -о *разређен.* — Мло́го во́ли да пи́е разбла́жено млеко́.

разбла́жи свр *разреди додавањем ређе течности.* — Разбла́жи ово́ј ки́село млеко́, шти́пе от киселоћу, не мо́ж се еде́.

разблу́ден, -а, -о *уљен, размажен преко мере.* — Дети́ште им мло́го разблу́дено.

разблуди (се) несв *уали (се) од преситости, поквари (се),* в *аздише.*– Разблуди́ли сва́ дети́шта, па им за ни́шта несу́. — Разблуди́л се дибиду́с, нит кога́ ма́ри, нит кога́ бака́ри.

разбо́ј[1] м **1.** *дрвена направа за ткање.* — Уве́де ли ни́те у разбо́ј, ако несѝ, да до́јдем да ти помо́гнем? **2.** *направа која држи кош са житом у воденици.* — Разбо́ј држѝ ко́ш са жи́то.

разбо́ј[2] м *свађа, туча.* — Ѝди, па у твојо́ ку́ћу пра́и разбо́ј, немо́ј куде ме́не да се би́јеш.

разбо́јиште с *поприште сукоба, свађе, туче.* — Од ку́ћу ми напраи́ла деца́ разбо́јиште.

разбора́ви се свр *врати се из сна или несвестице, освести се.* — О[д]-цпање́ још се не мо́ж разбора́ви.

разбо́рит, -а, -о *разуман.* — Деца́ им мло́го разбо́рита.

разбо́рито прил *јасно, на свом месту, нормално.* — Ни едно́ што-е река́л нее́ му разбо́рито.

разбр̀зи свр *разјури, растера.* — Збра́ла се ку́чишта на ри́д, и́ди ги разбр̀зи с едну́ мо́тку! — Убаво си седе́мо пре[д]-са́другу, ал ни Ци́да ра́збрзи.

разбр̀чка (се) свр **1.** *припреми храну (за свиње).* — Разбр̀чкај компирѝ у помије, па сѝпи на свиње. **2.** фиг *разблаћењави (се).* — Разбрчка́ло путѝшта, не мо́ж се о́ди. — Сне́г се то́пи, разбрчка́ло се на све́ стра́не.

разбу́ди (се) свр *пробуди (се).* — Разбу́ди га, ако се јо́ш није́ разбуди́л, тре́бе да и́де у шко́лу.

разбука́ри се свр *добије нагон за парењем (свиња).* — Свиња́ се разбукари́ла, тре́бе гу во́дим куде вепра́.

разбу́та свр *растури, разбаца, разбуца.* — Уле́зла прашчи́на у пле́вњу, све́ разбута́ла сла́му.

разбу́тан, -а, -о *разбацан, растурен.* — А-што́-е све́ по ку́ћу разбу́тано, ко да су били́ лопо́ви?

разбу́ца свр *поцепа, оштети.* — Јуче́рке обле́кал цемпи́р, дана́ске му разбуца́л ла́ктови.

разбу́ца се свр **1.** *разриче се (бик, во).* — Воло́ви му се у коша́ру разбуца́ли, само о́ће да се боду́.– Разбуца́ла се гове́да низ де́л, мо́ра да е воловодњица. **2.** фиг пеј *развиче се, разљути се.* — Што́ ти се му́ж насаба́јле разбуца́л по ку́ћу?

развади свр *растави завађене.* — Поби́ли се петло́ви, едва́ ги развади́мо.

развађа несв *растављa завађене.* — Ако се па́ би́јете, не́ћу ви́ше да ви развађам, па се покрвите.

разва́лен, -а, -о *разваљен, порушен.* — Разва́лени пло́тови нис пу́т, едва́ прође́ по но́ћ.

разва́ли свр **1.** *поруши, поломи.* — Сне́г развали́л ле́се и покрши́л та́рабе, тре́бе ги попристе́гнемо. **2.** фиг *жестоко истуче кога, настрада.* — Развали́ли га о[д]-тепа́ње.

разва́ли се свр **1.** *сруши се, поломи се.* — Ку́ћа ће му се разва́ли, а о́н си две-па́ре не да́ва за то́ј. **2.** фиг *преједе, наједе се преко мере.* — Ра́звали се од еде́ње, и па́ му ма́лко. **3.** фиг *отвори се (небо).* — Развали́ше се небе́са, три́ дња не ста́де ова́ј помочу́ља.

ра́звалица ж *дилема.* — Несьм ја́ у ра́звалицу да л да га ку́пим, не секи́рајте се за то́ј.

разва́ља несв *обија, руши, растура.* — Не́ће им отво́ри, па ће разва́ља врата́. — Неки́ ни ста́лно разва́ља та́рабе на гради́ну.

разва́ља се несв *једе преко мере.* — Са́мо нека се разва́ља с ту́ј сланине́тину, по́сле ће бу́де ку́ку-ле́ле.

развађа́ње с гл им од *развађа (се).*

развађува́ње с гл им од *развађује (се).* — Ако ни не отво́ри, ће бу́де развађува́ње вра́та.

развађу́је несв *руши.* — Развађу́је пло́т, о́ће [да] си́да о́грађу.

развађу́је се несв фиг *једе преко мере.* — Развађу́је се од еде́ње.

разва́ри (се) свр *раскува (се).* — У́зни котле́, па разва́ри кеширѝ за сви́ње. — Немо́ј ги сту́раш с верѝге докле се до́бро не разва́ру ти́ја компирѝ.

разведе́ свр **1.** фиг *подеси зупце на тестери.* — Тре́бе да разведе́м тесте́ру и до́бро вој нао́стрим зу́пци, не́ће ви́ше да сече́. **2.** фиг *извади из разбоја.* — Спреми́ла сам се да дана́ске разведе́м ткање́. **3.** фиг *растави или, помоћу срчанице, развуче кола због дужине терета.* — Разве́ди ко́ла, тре́бу ни крива́ульке да дока́рамо бра́шно и[з]-за́другу. **4.** фиг *одведе.* — О́рле о́рле, крста́ти бра́ле, разве́ди о́блак по пу́сту го́ру зеле́ну, куде не́ма дец̏а да пла́чу, сви́ње да грду́, гове́да да ри́кају, та́м, у пу́сту го́ру, куде не́ма љу́ди, куде девојка де́вет годи́не у цр̏н по́јас цр̏н пе́лен повива (*бајалица против облака*, Бајинци, Рупље).

разведрува́ње с гл им од *разведрује се.* — Од разведрува́ње још ни по́мена не́ма.

разведру́је се несв *разведрава се.* — Разведру́је се откуде Леско́вац, ју́тре ће би́дне ле́по вре́ме.

развезе́ свр **1.** фиг *расприча се, распреде о чему.* — Кьд развезе́ од ра́т, ви́ше га не мо́ж слу́шамо. **2.** фиг *засвира.* — Развезе́ ли с армуни́ку, сви́ се о́дма ва́ту да и́грају.

развеја́н, -а, -о **1.** *овејан, очишћен од плеве.* — Пчени́ца-е развеја́на, мо́ж се о́дма зби́ра у вре́ће. **2.** фиг *разагнан, растеран.* — Се́ла се испразни́ше, а на́род отиде́ развеја́н низ ту́ј Мора́ву.

развеје свр фиг *раздава, потроши.* — По́јди и ти́ с њѐга, зачьс ће развеје па́ре од ју́нци, ако ги продаде́, ни́шта не́ће донесе́ до́м.

развеје се свр *почне јако да веје (снег).* — Ка[д] це развеје, навр̏ља сне́г до́ри до пе́нцер.

развенча се свр *разведе се.* — Још се несу́ узе́ли, о́ће се развенчају.

развива несв **1.** *одвија, одмотава.* — Гле́дам га како развива ону́ј арти́шку, да ви́ди кво́ сам му купи́л. **2.** фиг *преповија бебу.* — Не ди́рај гу сьг, развива дете́, па да му даде́ да си́са. **3.** фиг *развлачи коре за питу, спрема питу.* — Развива́м ба́ницу за косачи́.

развива се несв **1.** *развија се, расте, крупња.* — Развива се у уба́во девојче́, бр̏зо це мо́мци те́пају око-њу́. **2.** фиг *листа.* — Развива се гора́, сти́гла већем до Ра́совачки ри́д; до Ђурђо́вдьн ће покри́је Чемѐрник.

развива́ње с гл им од *развива (се).* — Развива́ње, повива́ње, ране́ње — то́ј ти-е рабо́та око дете́.

развиде́ли се свр *сване.* — Развиделѝло се, мо́ж да пођимо на пу́т.

развиделува́ње с гл им од *развиделује се, свитање, свануће.* — У развиделува́ње ће по́јдемо с ко́ла у Власо́тинци по цре́п.

развиделу́је се несв *свиће, свањава.* — Сьг се ра́но развиделу́је, по́ранчке да ле́гнемо.

разви́ди се свр/несв *види се, свањава.* — Већем се разви́ди, мо́ж да уја́немо коњи́ и по́јдемо.

развије свр **1.** *одмота, одвије.* — Нека развије пóклон, да ви́ди квó му баштá пратúл. **2.** фиг *скине пелене.* — Да развијем дете́, па да га оми́јем. **3.** фиг *спреми питу.* — Нејé ми тéшко, зачáс ћу ја́ да развијем бáницу.

развије се свр **1.** *одрасте, порасте.* — Развúл се у убáво момчé. **2.** фиг *олиста.* — Развúла се горá, па мирúше.

развика свр *пробуди, дозове кога.* — Развúкај га да се дúза, трéбе ни нештó помóгне.

развика се свр *развиче се, разгалами се.* — Развикáл се по говéда о[д]-цабáјле по кошáру. — Развикáл се ко Здрáвко за спржу (*изрека*).

развлачи (се) несв фиг *отеже.* — По цéл дáн развлáчи дýпе, не мóж да окóпа једнó градúнче. — Нéће мајстор да завр̀ши, вáздан развлáчи рабóту, да си подúгне цéну. — Не рабóти, но се развлáчи ко помéтина.

развóди несв **1.** *растављa.* — Тó-е óпасна женетúна, пáзи се од њý, развóди мýжи. **2.** фиг *подешава зупце на тестери.* — Какó да гу наóстрим, кьд н-умéјем да развóдим зýпци. **3.** фиг *вади из разбоја ткање.* — Исечé урéжњаци, па развóди ткањé.

развóди се свр фиг *има нагон за спаривањем (крава).* — Разводúла се крáва, па гу вóдим на бúка у Паýновци.

развракóли (се) свр *развесели (се).* — Чóне ће ви развракóли, знáје трúста измишљóтине. — Развраколúл се, по цéл дáн појé, а не знáмо квó-му-е.

развр̀же свр **1.** *развеже, одвеже све.* — Развр̀жи конóпци да стовáрамо сéно. — Развр̀жи говéда, па искáрај у ýтрину.– Развр̀зала шамúју од врућúну. **2.** фиг *расприча се.* — Развр̀зал езúк, сáмо ломóти ко у прáзну воденúцу. — Кьд развр̀же од рóпство, три-дьна ће ти прúча. **3.** фиг *одреши.* — Рáзврза кéсу и плáти цéл цéк.

развр̀же се свр **1.** *одвеже се.* — Развр̀зале му се опýтке на опьнци. **2.** фиг *побесни, разузда се.* — Развр̀зал се, па се дóм не свр̀та. — Развр̀зала се тáј бесýља, нúки вој не мóж стáне на пýт.

развр̀зан, -а, -о **1.** *одвезан, развезан.* — Што су ти такóј подвéшке на черáпе развр̀зане? **2.** фиг *обесан, разуздан.* — Развр̀зан, дóм се не свр̀та. — Куде мéне не би билá такóј развр̀зана, но би се знáло куде е на женý мéсто.

развр̀зување с гл им од *развр̀зује (се).* — Докле бéше мýка за врзување, сьг је па мýка за развр̀зување ка[д]-це насађýје снóпје за вршý.

развр̀зује (се) несв *развезује (се), одвезује (се).* — Сáм ги је врзáл, сáм нека си ги и развр̀зује. — Развр̀зуј се, ако мóж, да те несý врзáли ко коња́ са сáпку.

развр̀ља свр *разбаца.* — Развр̀љај сéно у-крýг, да се сýши. — Развр̀љал кубарчетúја мéсто да ги збéре на кýп.

развр̀љан, -а, -о *разбацан, несређен.* — Свé вој по кýћу развр̀љано.

развр̀љи свр *разбаца.* — Отишáл да развр̀љи ђýбре по њúву кудé ће óремо за компúри.

разврљување с гл им од *развр̀љује.* — Без развр̀љување овакóј дебéли óткоси нé-це осýшу.

развр̀љује (се) несв *разбацује (се), размеће (се), расипа.* — Развр̀љује онúја дебéли óткоси у бранúште, да се сýшу. — Развр̀љује се с пáре ко да ги бéре на бýку.

развр̀не свр **1.** *одшрафи.* — Рáзврну ли шрáв на кóла? **2.** фиг *врати на другу страну.* — Развр̀ни óвце, нека пасý накуде кýће. **4.** фиг *одврати (од чега).* — Рáзврну ме от пýт. — Рáзврну ме да не кýпим онóј коњчé од Мúлчу.

разврти свр **1.** *одшрафи.* — Ва́ла Бо́гу кьд га едну́ш разврте́, да га заме́нимо. **2.** фиг *замахне, залепи.* — Ка[д] ти разврти́м едну́ шља́кавицу, и́ма се пу́шиш! — Кьд разврти́м, и́ма га вр̏ьим преко доли́ну. **3.** фиг *пробије, досади.* — Гла́ву ми разврте́ с то́ј стења́ње.

разврткa свр *расшави нишши које су уйредене;* супр *наврйка.* — Сьг тре́бе да га разврткам, неје́ до́бро навр̏ткано.

разврто́тина ж *бесйосличар, онај који друге замајава.* — На́врте се куде на́с та́ј разврто́тина, па не мо́ж чове́к од ње́га ни у клозе́т.

разврћа се несв *одшрафљује,* супр *заврћа.* — Це́л дьн разврћа неки́ кли́н и не мо́ж га разврне. — То́ј се тако́ј не разврћа, него на дру́гу страну́. **2.** *враћа на другу сйрану.* — Разврћај говеда накуде воденицу. — Ако че́каш о́н да разврћа сто́ку, ће се наче́каш, бо́ље си гу ти́ разврни. **3.** *дангуби, мошка се.* — Разврћа се од ју́трос по ку́ћу, ни́како да изле́зне. **4.** *осврће се.* — Немо́ј ми се ста́лно разврћаш, ел и́ди како тре́бе ел се повр̏ни.

разврца (се) свр *йоцейа (се).* — Како́ то́лко ра́зврца цемпи́р на грби́ну, кои́ те сецал? — Разврца́л се на та́рабе ка[д] це прекачува́л.

разврчка (се) свр **1.** *извуче игле из йлешива.* — Ко́ј ми ра́зврчка и́гле иш-чера́пу што сам запле́ла? **2.** *извуче (се канаш из чарайе или оланка).* — Разврчка́л му се опьнак, па н-уме́је да га навр̏чка. — Разврчка́ла вој се чера́па, а вр̏чка се откину́ла.

разврчкан, -а, -о *развезан, без везице.* — И́де с разврчкане чера́пе.

разврчка́ри се свр *размили се, йроскиша се.* — Разврчкари́ла се деца́ по ку́ћу. — Разврчкари́ли се, па от-ку́ћу на ку́ћу по ваздьн, не свр̏тају се до́м.

разврчкува́ње с гл им од *разврчкује (се).* — Како́ да се изборим с разврчкува́ње, па ко́ј ми ово́ј рабо́ти?

разврчку́је (се) несв **1.** *извлачи игле из йлешива.* — Неки́ ми ста́лно разврчку́је и́гле иш-чера́пе, три-го́дине не мо́гу ги исплете́м. **2.** *извлачи канаш из оланка или йлешенине.* — Н-у́меје ли да ги завр̏же, па му се ста́лно разврчку́ју опьнци? **3.** *разврће се (у ходу).* — Тама́н скро́чим, подве́шке се разврчку́ју.

разви́рши свр *оШочне с врха да узима шшо.* — Ти́, бо́гами, ра́зврши дру́ги сто́г зимус за о́вце. — Разврши́мо вр̏чву са спр̏жу.

развршува́ње с гл им од *развршује (се).* — У́зни гвозде́ну ви́лу за развршува́ње сто́г.

развршу́је несв *йочиње да узима са врха.* — Ће развршу́јемо сла́му ис-пле́вњу за постиљање на говеда. — Развршу́ј дру́гу ка́нту с ма́з.

развукува́ње с гл им од *развуку(ј)е (се).* — Му́ка да те ува́ти од његово́ развукува́ње.

развуку́е / развуку́је несв **1.** *развлачи шшо.* — Развуку́ју стру́ју за на́шо село́. — Ку́че развуку́е неки́ опьнци по авли́ју. **2.** *одуговлачи.* — У́зне да рабо́ти, па развуку́е, развуку́е. — Развуку́је рабо́ту до бе́свес.

развуку́е се / развуку́је се несв *олењи се,* в *развлачи се.* — Развуку́је се ко да гу мрзи́ што е жи́ва.

развуче́ (се) свр **1.** *одужи (се), оШегне (се).* — Ако о́ћеш да ти развуче́ по́со, ти́ га погоди да ти о́н рабо́ти. — Ће у́зне да рабо́ти, па це развуче́ и ни́шта не́ће напра́и. **2.** фиг *ошамари, удари.* — Немо́ј га љу́тиш, ће ти развуче́ шамарчи́ну, да се пу́шиш!

разга́зи свр **1.** *рашири ходањем (обућу).* — Едва́ разгази́ ципе́ле, мло́го ме уби́вашеју. **2.** *ушаба, нагази (снег, земљу...).* — Сьг ту́ј куде́ си копа́л до́бро разга́зи да се не позна́ва. — Разгази́мо сне́г, напраи́мо прти́ну за ћа́ци до шко́лу.

разгазува́ње с гл им од *разгазује*. — Не пома́га ни разгазува́ње, па́ ме ципе́ле уби́вају. — Без разгазува́ње не мо́ж да напра́иш прти́нку.

разгазу́је несв **1.** *ходањем обућу чини комоти́нијом*. — Обу́ опи́нци да ги разгазу́јем, ал ко́лко ви́дим — не би́ва. **2.** *у́табава, гази (земљу, снег)*. — Разгазу́је сне́г иза коша́ру, ту́ј ће ра́ни о́вце.

разга́лен, -а, -о *размажен пре́ко мере, уаљен, по́кварен*. — Разга́лен, да не́ма ви́ше куде́.

разга́ли свр *размази пре́ко мере, уали, по́квари*. — Разгали́ли га, па ни́кога не ве́рма.

разглеђува́ње с гл им од *разглеђу(ј)е (се)*. — Без разглеђува́ње, ни́ки не́ће да ти у́зне кобу́лу.

разглеђу́је (се) / разглеђу́је (се) несв *загледа (се), разгледа (се у огледалу)*. — Што́ ли ни ови́ја љу́ди ово́лко разглеђу́ју? — Це́ло ју́тро се разгле́ђује ко да ће у прошевку.

разглибаве́је се свр *по́стане глибаво, каљаво, блатњаво*. — Вр́ну су́снежица ко́лко да се разглибаве́ју пути́шта.

разглиба́вен, -а, -о *раскаљан, блатњав*. — Дошло́ разглиба́вено вре́ме, о́диш по разглиба́вени пути́шта, сву́де бачко́љ.

разгло́би свр *ишчаши, расто́ави*. — Та́ј ко́кала тре́бе да разло́биш.

разгло́би се свр **1.** фиг *отво́ри се, расто́ври се (небо)*. — Разглоби́ла се небе́са, три́ дн̀а шврчи́ ки́ша не́престално. **2.** фиг *умори се, не́по́стане*. — Разглоби́ се одеће́ћи це́л дн̀ по гове́да.

разговњо́сан, -а, -о вулг *размажен, уаљен, по́кварен*. — У́, што би ја́ тепа́ла оно́ј разговњо́сано дети́ште.

разговњо́ше (се) свр вулг *уали (се), размази (се пре́ко мере), по́квари (се)*. — Разговњоса́ли дете́, па ни́кога не слу́ша. — Ба́ба и де́да га разговњоса́ли, па сн̀г ни њи не зарезу́је. — Не́ма ни́шта го́ре од то́ј ка[д] це дете́ од мале́чко разговњо́ше.

разго́ди[1] свр *одуста́не*, в *пи́шмани се*, супр *угоди, по́годи*. — Разгоди́ли верндбу, тако́ј да о[д]-цва́дбу не́ма ни́шта. — У́баво му погоди́ рабо́ту, а о́н, кьд отишьл, све́ разгоди́л.

разго́ди[2] свр *договори се да обрађује имање сваке друге године*. — Несу́ могли́ да поде́лу доли́ну, па гу разгоди́ли, да гу рабо́ту на го́дине.

разго́лен, -а, -о *огољен, разголи́ћен, о́ткопчан*. — Сн̀г девојке и́ду разго́лене, нека́[д]-це то́ј нѐје́ смеја́ло. — Немо́ј разго́лен на ти́ја ве́тар, ће те проко́рма.

разго́ли (се) свр *разголи́ти (се), оголи шта или кога*. — Ра́зголи дете́ ду́пе, да им пока́же пру́чке од Ти́комиров каи́ш. — Разголи́л се, па ви́ка ла́дно му.

разголи́здрен, -а, -о / **разгољи́здрен**, -а, -о, в *разголен*. — И́де си тако́ј с разголи́здрене гру́ди, две-па́ре не да́ва што ће га ве́тар проко́рма. — И́де си тако́ј разгољи́здрен сре́д зиму́.

разголи́здри (се) / **разгољи́здри (се)** свр в *разголи (се)*. — Разгољиздри́ла ду́пе ту́ј, пред му́жи, да гу гле́дају. — Уме́је она́ и да се разголи́здри, да гу мо́мци бо́ље осмо́тру.

разго́н м бот *ливадска биљка* Veronica officinalis.

разгора́чи свр *разрогачи, исколачи (очи)*. — Кьд ме-е виде́ла, разгорачи́ла ово́лке о́чи.

разгори́ се свр *распламса се (ватра)*. — Сн̀г це разгори́ о́гењ, кьд му ту́рим чамо́ве тре́ске.

разгра́ди свр *уклони (ограду).* — Мора́л сам да разгра́дим авли́ју, да уле́зне ками́јон с песа́к.

разграђува́ње с гл им од *разграђује, разграђивање.* — Кьд по́чнемо разграђува́ње, сви́ пло́тови и́ма да смькнемо.

разграђу́је несв *руши сграђено, уклања ограду.* — Едно́ вре́ме гра́ди, дру́го разграђу́је (*изр*). — Ће разграђу́јемо пло́тови, ће проширу́јемо пу́т.

разгра́ка се свр **1.** *разгракне се.* — Разграка́ле се вра́не на ову́ј зиму́, ко да су намирисале мр̀шу. **2.** фиг пеј *разгалами се.* — Разграка́л се то́лко да од њега не мо́ж да до́јдеш до ре́ч.

разгра́ња се свр *разграна се.* — Разграња́ле се метло́вине пот ку́ћу, мо́ра ги ка́стрим.

разгра́че се свр в *разграка се.* — Тако́ј ка[д] це саба́јле разгра́чу ча́вке и вра́не, стра́ ме ува́ти. — Немо́ј па́ да се о́н разгра́че како уме́је, а ми́ да га са́мо слу́шамо.

разгр̀ди се свр *разгрокће се (свиња).* — Гла́дне ли су ел несу́, ал се сви́ње оћу́трос мло́го разгрде́ле.

разгребе́ се свр *гребањем ољуштити кожу.* — Што́ си се разгре́бал то́лко по грби́ну? — Разгре́бал мла́деж.

разгр̀ми се[1] свр/несв *грми подоста.* — Разгрме́ло се откуде Власи́ну, па са́мо пу́ца, зача́с ће до́јде и куде на́с ки́ша.

разгр̀ми се[2] свр *постане грмен, развије се, раскупьа се (дрво, трава, цвеће).* — Ове́ј се ка́рте (жбунасто цвеће) мло́го разгрми́ле, па цавту́ ли цавту́.

разгр̀не свр **1.** *размакне.* — Разгр̀ни пе́пел, ће на́јдеш запре́ћану главњу́, па накла́ди о́гењ. **2.** *скине са себе, открије.* — Ако ти е вру́ћо, разгр̀ни едну́ посте́љку. — Кьд вој разгр̀неш кана́вац, твоја́ е.

разгр̀не се свр **1.** *скине што са себе, открије се.* — Разгр̀ни се, немо́ј се озно́иш поред ку́бе. **2.** фиг *разиђе се (облаци).* — Ка[д]-це разгр̀ну о́блаци, па́ ће огре́је сльнце.

разгро́ће се свр *распева се на сав глас.* — Разгроћа́ла се, па по ваздьн поје́ по ку́ћу и рабо́ти.

разгр̀ћа несв **1.** *разгрће, отпреша, огољује,* супр *загрћа.* — Разгр̀ћа оцаци да ви́ди е́су ли врза́ли компири́. — Не разгр̀ћај дете́, ка[д]-це стоплило. — Разгр̀ћај сне́г око ку́ћу, ви́диш да ни затрпа́л. **2.** фиг *начиње што, завршује.* — Ће разгр̀ћамо и тре́ћи сто́г, све́ поедоше гове́да.

разгр̀ћа се несв *открива се, разголи се.* — Немо́ј се разгр̀ћаш, ће осе́бнеш.

разгрћа́ње с гл им од *разгрћа (се).* — Ви́кај га да ни помо́гне око разгрћа́ње сто́г. — Тре́бе ни мло́го вре́ме за разгрћа́ње сне́г око кошару и појáту.

раздáва (се) несв *раздаје.* — Н-уме́је ни́шта да чу́ва, све́ раздáва на деца́. — Ни́шта му неје́ остало́, раздавáл на алама́ни. — Раздавáл се данъс нешто́, па све́ што му затра́жу да́ва бес-пита́ње.

раздаде́ свр *раздели, подa другима.* — Кьд раздаде́ и то́ј што му-е остало́, ко̀је ће рабо́ти?

раздаљи́на ж *растојање, размак.* — Не мо́ж да ора́тимо на ово́лку раздаљи́ну. — Де́ли ги раздаљи́на, па се не ви́ду че́сто.

раздáни се свр *сване.* — Че́кај да се добрачке́ раздáни, па тьг пооди на ва́шар.

раздањува́ње с гл им од *раздањује се.* — Не че́ка раздањува́ње, но још по мра́к и́де на рабо́ту, на бра́ну, на Власи́ну.

раздању́је се несв *рађа се нови дан.* — Раздању́је се, а о́н јо́ште спи́, а ре́че ће те́ра воло́ви у Власо́тинци да прода́ва.

раздво́ји (се) свр **1.** *растави (се), разведе (се).* — Ка[д]-це дова́ту пцети́шта, не мо́ж ги ни с мо́тку раздво́иш. — Раздвоймо воло́ви да се ви́ше не боду́. — Бе́оше му́ж и жена́, а сы́г се раздвоили. **2.** *одвоји (се), подели (се).* — Раздвоили се одавначке́, не жи́ву у за́едницу.

ра́здел м *део, деоница, два једнака дела.* — Напра́и пр́во ра́здел, па ты́г пле́ти сколу́бе. — Че́шља ко́су на ра́здел.

разде́ли (се) свр **1.** *поделu (се), издели (се).* — Разделил има́ње на си́нови, тако́ј су се и они́ сы́г разделили. — Разде́ли ни ле́б, па да еде́мо. **2.** *поделu на два једнака дела.* — Ба́ба разде́ли ко́су, па гу ты́г че́шља.

разде́не свр *сруши (сто́г, камару сена, сламе...),* супр *здене.* — Што разденусте сто́г? — Убуђаивило се се́но, па га разденумо, да га раши́римо да се су́уши.

разде́ре свр *огребе.* — Куде́ се прека́чујеш, ће разде́реш коле́на на пло́т.

разде́ре се свр *развиче се, викне гласно.* — Раздра́л се ко Вука́н Тре́нчин. — Ка[д]-це разде́ре, питу́јем се отку́д му то́лки грцма́н. — Раздра́л се ко Здра́вко за спржу (*изр*).

раздиза свр *подигне једно по једно, подигне све.* — Ра́здиза оно́лки лу́ди са́мо да излезне. — Раздизај су́дови од со́вру. — Сви́ разбацу́ју које-куде́, ко да-е неки́ залу́ђан, па тре́бе це́л дн да раздиза по њи́.

раздоле́ко прил *на већем растојању, подаље.* — Њи́на е ку́ћа раздоле́ко од на́с, тре́бе да се ма́лко поо́ди до њи́.

раздра́па (се) свр **1.** *изгребе (се), рашчеше (се).* — Која́ те беснула то́лко ра́здрапа? — Раздрапа́л се ко да су га ма́чке гре́бле. — Раздрапа́л се под гу́шу, па му кр́в пропљуснула. **2.** *поцепа се.* — Куде́ ра́здрапа но́ву кошу́љу ово́лко? — Раздрапа́л се по рабо́ту, а нема́ло ко́и да га закр́пи.

раздра́пан, -а, -о **1.** *рашчешан, разгребан.* — По грби́ну оно́ј ку́че све́ раздра́пано, ко да су га ву́ци дави́ли. **2.** *поцепан.* — Ме́не ли доне́се те́ј раздра́пане цо́пке да ти кр́пим?!

раздрипа́вен, -а, -о *одрпан, поцепан.* — Куде́ си пошьл тако́ј раздрипа́вен ко ку́че?

раздрипа́ви (се) свр *раздроња (се), поцепа (се).* — Ко́ј те тако́ј у́баво ра́здрипави ко за Врби́цу? — Раздрипави́л се ко да су га ку́чке раздрипави́ле.

раздр́ка свр *упропасти, уништи.* — Три-да́на докарува́л дрва́, све́ ми раздрка́л ко́ла.

раздрља́вен, -а, -о **1.** *раскопчан.* — Куде́ ће́ш тако́ј раздрља́вен, ће наше́бнеш. **2.** *умазан, умрљан.* — Раздрља́вен око уста́ от пр́жена ја́јца.

раздрља́ви се свр **1.** фиг *раскопча се.* — Раздрљави́л се, па такав и́де по малу́ сре́д зиму́. **2.** *умрља се.* — Н-уме́је да се оми́је, са́мо се раздрља́ви.

раздр́нда (се) свр **1.** *завршu са чешљањем вуне.* — Ра́здрнда ли ву́ну? **2.** фиг *поцепа одећу, упропасти.* — Јучер му купи́ капу́т, а данас га, еве́, раздрнда́л. — Несре́ћо, куде́ се тако́ј ра́здрнда?!

раздр́ндан, -а, -о *растресен, упропашћен.* — Ко́ла му све́ раздр́ндана, и́ч да ги не позајмљу́јеш. — Ко́ј ће ти ма́траг она́ тако́ј раздр́ндана, с кога́ све неје́ била́?

раздр́па свр *поцепа.* — Немо́ј да да́ваш да те па́ нека́ оштроко́нца раздр́па.

раздр́пан, -а, -о *поцепан, издрпан.* — Дојде́ до́м раздр́пан, ко да су га а́ле цепи́ле.

раздру́зга (се) свр *растресе (се), раздрма (се)*. — Ће те раздру́згају ко́ла, ако седи́ш на срчени́цу. — Раздрузга́ се седе́ећи у ко́ла, бо́ље да во́дим воло́ви. — Раздрузга́ло се гро́зје у са́ндук.

раздру́са (се) свр в *раздрузга (се)*. — Раздрусаше ме ко́ла све́, ви́ше се не́ћу во́зим. — Раздруса́ се у они́ја тра́ктор.

раздува́ свр **1.** *разнесе на све стране*. — Ра́здува ве́тар о́блаци и о́ткара ки́шу. **2.** фиг *пробије, прехлади*, в *продува*, в *прокорма*. — Ра́здува ни ве́тар на они́ја ри́д, све́ се смрзомо.

раздува́ се свр *стане снажно да дува (ветар)*. — Два-да́на како́ се раздува́л ови́ја ветри́на и ни́како да ста́не, све́ ни про́корма. — Подсе́де га у црве́ни о́блаци, ју́тре це раздува.

раздужи́ се свр *врати дуг*. — Да ми даде́те воло́ви да по́орем, па ћу ви се раздужи́м с копа́ње. — Ку́ћу смо прави́ли, па ни́како да се раздужи́мо.

раздужува́ње с гл им од *раздужује (се)*. — А кое́ ће рабо́тимо за раздужува́ње, за оно́ј што смо се ране́ задужи́ли?

раздужује (се) несв *враћа дуг*. — Тре́бе да раздужу́је ала́т што-е задужи́л у за́другу. — Све́ пет-го́дине се раздужу́јем за ти́ја пу́сти ду́г и ни́ка̀ко да га раздужи́м.

разе́бан, -а, -о фиг *покварен, поломљен*. — Не ула́зи у воденицу, све́ је уну́тар разе́бано.

разебе́ свр фиг *поквари*. — Што-го́ђ у́зне у ру́ке, разебе́.

разе́ва се свр фиг *развиче се*. — Разева́л се у полови́н но́ћ ко да су га ђаволи́не сопе́ле.

разе́да несв *нагриза, разједа*. — Сы́г та́м па́уци премрежи́ли пе́нцери, а рђа́ и праши́на све́ разе́дају.

разе́да се несв *круни се, пропада*. — И ка́мен се разе́да од вре́ме, те не́ће чове́к.

разеда́ње с гл им од *разеда (се)*. — Пропа́ло све́ од разеда́ње у по́друм од рђу́.

разеде́ свр *нагризе*. — Све́ ће рђа́ да разеде́ и упропа́сти, кьд не́ма ни́ки ку́ћу да отво́ри.

разеде́ се свр **1.** *пропадне*. — И потко́в се разеде́ од оде́ње, те не́ће зу́би на коња́. **2.** *добије апетит*. — Ка[д] це разеде́, не мо́ж га нара́ниш.

разси́вли се свр *расплаче се, заслини*. — Не сме́јеш едну́ ло́шу да му ка́жеш, о́дма се разси́вли.

разси́па се свр *почне да гази снег*. — Разсипа́л се, це́л дьн га́зи сне́г око ку́ћу.

разсу́рли се свр фиг *расплаче се*. — Разсурли́л се за едну́ игра́чку, што му гу узе́ла деца̀.

рази́да (се)[1] несв *разједа (се), пропада* в *разеда*. — Нека́ гу бо́лька о́пасно рази́да. — Ту́ри ко́ломаз на о́ске, да се не рази́дају.

рази́да (се)[2] свр *растури се зид*. — Разида́мо ко́чак, но́ви ће зи́дамо ус-коша́ру. — Тре́бе ови́ја зи́д да се рази́да, да не па́дне, па да се рези́да.

разиђу́је несв *разграђује*. — Разиђу́је ста́ру ку́ћу, ће гу презиђу́је на дру́го ме́сто.

рази́не свр фиг *одлепи се, поцепа се*. — Разину́ла му цо́кула, па кла́пће.

рази́шка свр фиг *отера*. — Ка[д]-цве́ от ку́ћу рази́шка, ко́ј ће га та[г]-гле́да?

разишку́је несв *тера, гони*. — Едно́га по едно́га разишку́је о[д]-це́бе, о́ће са́м да чмаи́ у ону́ј страња́ру.

разја́гли (се) свр *разведри (се), пролепша (се време).* — Ће га разја́гли за ју́тре, кът по́ду печалба́ри у рабо́ту. — Ра́зјагли се вре́ме, а бе́ше га стунти́ло ко да ће секи́ре да па́дају од не́бо.

разјагљува́ње с гл им од *разјагљује (се).* — Не че́кај разјагљува́ње, косу́ у ша́ке па у ливаду.

разјагљу́је (се) несв *разведрава (се), пролепшава (се време).* — Разјагљу́је ли га, ел га јо́ш стунту́је? — Ће огре́је сли́нце, разјагљу́је се откуде Чемерник.

разједе́ се свр **1.** *почне много да једе.* — Чи́ни ми се не бе́ше то́лко је́шан, сѣк се нешто́ мло́го разје́л. **2.** *оједе се,* в *опруди се.* — Разје́ло се на дете́ ду́пе, да́ј ти́ја ма́с да га нама́жем.

разјула́рен, -а, -о пеј *распуштен, ослобођен.* — Ју́ри по село́ разјула́рен ко на воловодњицу.

разјула́ри свр *распусти, одвеже.* — Разјула́ри воло́ви и ту́ри им се́но да еду́.

разјула́ри се свр фиг *распусти се, почне да води распуснички живот.* — Разјулари́ли се си́нови, па ни едѣн не́ће у бразду́.– Разјулари́ла се ку́чка (прекорно „жена“), напраи́ла воловодњицу око ку́ћу.

разлаба́ви (се) свр *отпусти (се) донекле оно што је затегнуто, завезано.* — Разлаба́ви на коња́ коно́пац око гу́шу, да се не обе́си. — Разлабавиле ми се подвешке, па се чера́пе сѣл смаци́њају.– Разлабави́ло се коно́пче, це истрге Ђу́ма, ће побе́гне.

разла́га несв *чисти (казан) од комина после печења ракије,* супр *налага.* — Сама́ сам ложи́ла каза́н, сама́ ћу га разла́гам. — Разла́га каза́н, ће ту́ра дру́ги да пече́.

разлага́ње с гл им од *разлага, чишћење (казана).* — Ни́ки се не најде́ да ми помо́гне за разлага́ње каза́н, а ова́м сви́ о́ће раки́ју. — Да ми помо́гнеш у разла́гање каза́н, да извр̀ьим ко́мине.

разла́ди (се) свр *освежи (се), расхлади (се).* — Што не ду́не неки́ ве́тар, да ни разла́ди. — Разла́ди ово́ј шише́ у изво́р, да не пи́јем мочури́ну. — До́бро се разладимо у ви́р у Бобата́ло.

разла́е се / разла́је се свр фиг пеј *разгалами се.* — Што́ му да́вају да се разла́је тако́ј ра́но насаба́јле. — До́јде му тако́ј, па се разла́је ко ванци́ран.

разла́з м *разилажење.* — Кьд бе́ше разла́з, ја́ зарабо́ра́и да си у́знем кука́љу.

разлазе́ње с *разилажење.* — А сѣк разлазе́ње до́ма! — Не́ма разлазе́ње докле не испреде́мо це́лу ву́ну.

разла́зи се[1] свр **1.** *одлази, разилази се.* — На́род се разла́зи о[д]-цобо́р, а ти́ топр̀в и́деш. **2.** *разводи се, растављa се.* — Бе́ше им рабо́та, сѣк се разла́зу.

разла́зи се[2] несв *размили се.* — Разлази́л се на́род по собори́ште, па помилте́ло од шарени́ш. — Пригрејало, а гу́штери се разлази́ли по камењак.

разла́ма (се) несв *пролама (се), јечи, одјекује.* — Би́је го́ч на Чоба́нац, па разла́ма. — Пе́ва, па разла́ма. **2.** *ломи.* — Нека сѣг ба́јка разла́ма ле́б да обе́дујемо. — Разла́ма се ку́ћа од њо́јно пева́ње. — Све́ се разла́ма ко́лко се де́ре, ко да гу ко́љу.

разле́га се свр *легне на јаја, расквоца се (кокошка),* в *расквачи се.* — Разлега́ле ми се три́ коко́шке, кво́ ли ћу да рабо́тим с то́лки пи́лићи.

разле́гне се свр *одјекне.* — Ра́злегну се пу́шка у Тврди бре́г, залаја́ше ке́рови, у́плипну се за́јац.

разлегњу́је се несв *разлеже се.* — Ста́лно се оту́д разлегњу́је пуца́ње, све́ жи́во побиши ловци́је.

разлеле́је се свр *размлаћара се.* — Разлелеја̀л се низ ри́д ко да га аламу́ња покара̀ла.

разле́пи (се) свр **1.** *одлепи (се).* — Разлепи́ла му се по́тплата на конду́ре. — Кьд га едну́ш до́бро зале́пиш, не сме́је да се разле́пи. — То́ј што си залепи́л на вра́та, сьг разле́пи. **2.** фиг *ошамари.* — Разлепи́л му шља́кавицу, да се пу́ши.

разлепо́тина ж фиг *одрпана, дроњава особа.* — Не́ћу да и́мам ни́шта с ту́ј разлепо́тину.

разлети́ се свр **1.** *залети се.* — Разлете́л се да се би́је. **2.** *рашћрка се, разбежи се.* — Разлете́ше ми се о́вце по орма́н, ни́како да ги свртим на едно́ ме́сто.

разлизо́ја м *онај који се стално облизује, који је умрљаних уста.* — О́ће-л [да] иска́ча ис-ку́ћу ти́ја разлизо́ја, ел ће јо́ш да калаи́ше пани́це.

разли́та несв *разлећа, лећи на све стране.* — Немо́ј ти разли́та перда́ ис ти́ја ја̀стаци.

разли́та се несв **1.** *залеће се.* — На сва́кога се разли́та да га те́па, докле му неки́ не расцо́па ри́ье. **2.** *рашћрка се, разбежи се.* — Па́зи до́бро да ти се о́вце не разли́тају по у́трину, да мо́ж да ги збе́реш. **3.** *размеће се.* — Дека је бога́т, па се разли́та. — Разли́та се ко пета́л на пи́лишта. **4.** *развејава се, расева се.* — Кьд проду́не ве́тар, а ли́сје се са́мо разли́та по авли́ју. **5.** изр ~ пердушина *ћребије, ћрећуче.* — Це разли́та пердуши́ње од ње́га, кьд га ува́тим!

разлита́ње с гл им од *разлића (се).* — Ће бу́де његово разлита́ње докле не доби́е по ри́лицу.

разли́ста се свр **1.** *олиста.* — Разлиста́ла се гора́ уз Голе́му ре́ку све́ до Јеле́нче. **2.** *ћоцеша се на листове (свеска, књига...).* — Исполелеја ону́ј све́ску да гу вр̀ли, а она́ се ра́злиста и и́сцепи.

разло́мен, -а, -о *ћреломљен, одломљен.* — Доне́си од ону́ј разло́мену пога́чу. — Што́ је ови́ја шта́п разло́мен?

разло́ми свр *ћреломи, раскомада.* — Разломи́мо ле́б па се́домо за со́вру да еде́мо, це́л дьн несмо́ обедува́ли.

разљига́ви се свр в *разљигавеје се.* — Разљигави́ло се пути́ньче до кла́данац, те́шко се о́ди. — Разљигави́ла се што гу Драго́љуб ружи́л.

разљигаве́је се свр **1.** *раскваси се.* — Разљигаве́је се ка-це то́пи сне́г, па се не мо́ж о́ди. **2.** *ћусти бале, расцмиздри се.* — Разљигаве́л се, да га чове́к од га́д не погле́да.

разљи́зга (се) свр *раскваси (се), раскаља (се), ћостане клизаво.* — Ћу те пи́там како́ ће о́диш кьд оју́жи, па га разљи́зга. — Разљизга́ло се, бес тоја́шку на пу́т и́ч не поо́ди. — Вр̀ну ла̀павица, па се све́ ра́зљизга.

разљи́зган, -а, -о *мокар, клизав.* — Пу́т разљи́зган, па се кли́за.

разљи́згано прил *мокро, клизаво.* — Па́зи куде о́диш, разљи́згано на све́ стра̀не.

разљо́па се свр *добије ћролив (стока).* — Белу́на се нешто́ разљопа́ла, немо́ј ви́ше да пасе́ по ро́су.

разљу́пи свр **1.** *ољушти.* — Разљу́пи ми два́ ва́рена ја̀јца, да пору́чам. **2.** фиг *ошамари.* — Разљупи га преко-но́с, па му шврк̀ну кр̀в.

разљу́ти се свр *ћоред стандардног значења наљући се и значење: ћроће (га/је) љућња.* — Бе́ше и на ме́не љу́т, ал се ськ разљути́л.

разма́ва свр *растера, разгони.* — Разма́вај ова́ј ку́чишта што се збра̀ла пред авли́ју. — Разма́вај му́је!

размáва се свр *размаше се*. — Размавáл се ће тéпа мýшице. — Размавáл се: кобајáги умéје да кóси.

размавóтина ж *бадавација, лењштина*. — Од овýј размавóтину нéма нúкакав кóрис, залýд едé лéб.

размавувáње с гл им од *размавује (се)*. — Прójдé му врéме у размавувáње. — Од његóво размавувáње нúки неé видéл кóрис. — Свé пóтроши на размавувáње с кýрве и кафáне.

размавýје несв *растерује*. — Размавýје мýшице да не летý на обéд, докле не дójду косачú.

размавýје се несв **1.** *улудо тратити време*. — Размавýје се по малý, а другúи трéбе да му рабóти. **2.** *немилице троши*. — Кьд úма пáре, мóж се размавýје кóлко óће, штó се јá не размавýјем?

размазóтина ж *размажена особа*. — Да е детé ко свá децá, па ájде-де, него размазóтина.

размáјан, -а, -о *замајан*. — Какó ће такój размáјан да чýва онóлко говéда? — Свé-е размáјана, заборáила ручáк на шпóрет, па отишлá у комшúлък да палатúчи.

размајóтина ж *замајана особа*. — Залýд чékате тýј размајóтину, кој знáје ка[д]-ће дójде.

размáнда свр *расклатити*. — Немój да ми размáндаш тáрабе, вúдим нештó си нагрнýл на плóт.

размáнда се свр **1.** *опустити се, почне да се понаша комотно*. — Размандáл се с рýке, сáмо што не полетú. **2.** *размаше се*. — Размандáл се, ич му се не рабóти.

размандóтина м *беспосличар, згубидан*. — Уватúл се с онýј размандóтину, па сáмо лýња.

размандувáње с гл им од *размандује се*. — Од размандувáње нéма кóрис, него ћеш, сúнко, од јýтре барабáр с мéне у ливáду.

размандýје се несв *губи време, беспосличи*. — По цéл дăн се размандýје, нúшта од кóрис да урабóти.

размаћúња несв **1.** *помера, повлачи, размиче*. — Размаћúња плáтна, ће помéра трлý. **2.** *одуговлачи, отеже*. — Кóлко мóж размаћúња рабóту, сьл да му прójде врéме.

размáши свр **1.** *откаже, одустане од договора или погодбе*, в *пишмани се*. — Размашúл свáдбу, нé-це жéни. — Убáво се погодúмо за јýнци, ал он рáзмаши пазáр. **2.** *разувери, наговори*. — Ни ýјка не можé да ме размáши да пójдем за моjéга Грáчу.

размáши се свр *одустане, предомисли се, откаже*. — Размашúл се, нéће гу узúма за женý.

размашувáње с гл им од *размашује (се)*. — Ка[д]-це погóдимо и ýзнеш кáпару, пóсле нéма размашувáње. — Ка[д]-цте се погађáли, нејé било рéч од размашувáње.

размашýје (се) несв **1.** *размахује (се)*. — Размашýје се пијáн, чúни му се мло́го јáк. **2.** *предомишља (се), одустаје*. — Такáв је он матрапáз: пр́во се погóди ш-човéка за стóку, пóсле размашýје свé. — Размашýје се двá дăна, а на човéка да не кáже. **3.** фиг *хвалише се*. — Размашýје се з-дóбри волóви.

размерувáње с гл им од *размерује*. — Нúшта не рабóти без размерувáње.

размерýје несв *размерава*. — Размерýје темељ за кýћу.

размéси свр **1.** *умеси*. — Размеси́ лéб, па га турú да стáше. **2.** *премеси*. — Кьд стáше, лéб óбовезно размéсим па га тьг тýрим у рéлну.

размéсти свр **1.** *наместити постељу.* — Размéсти на децá да спý. — Размéстимо астáл и столúце за гóсти. **2.** *одредити место сваком понаособ.* — Рáзмести ли ги куд̀е ће кóй [да] спú?

размéта се несв *размеће се,* в *супетли се.* — Размéта се ко петьл на кокóшке.

размéте се свр *добије жељу да чисти метлом.* — Размéла се па цèл дьн метè по авлúју.

размéтне свр *подеси зупце на тестери.* — Размéтни ми тестéру да бóље стружè дрвá.

размешувáње с гл им од *размесује.* — Тéсто стасáло за размешувáње.

размешýје несв **1.** *меси.* — Свáки дьн размешýјем по два-лéба и тój ни понекáд не стúза. **2.** *премесује тесто за хлеб пошто нарасте.* — Úма жèне којè не размесýју тéсто кьд стáше, а јá га размесýјем.

размúне (се) свр *мимоиђе се с неким.* — Разминýмо ги на Рóмански рúд. — Разминýмо се куде Ајдýчки клáданац.

размињувáње с гл им од *размињује (се).* — У сокáк, куде Рáкинци, је тéсно за размињувáње с тèретна кóла.

размињýје (се) несв *мимоилази (се), обилази.* — Свýде сврħа, нáс размињýје. — На óкуку куде Двојáнку тéшко се размињýју натовáрена кóла.

размúрица ж *свађа, сукоб, рат.* — Не орáту због некý стáру размúрицу.

размúца несв *помера нешто од нечега, размиче.* — Размúца плóт да прójде с камúон.

размицáње с гл им од *размица.* — Трéбе им размицáње, да несý блúзо.

размлáди свр *разреди, разблажи.* — Размлáди, снájке, млекó, млóго е кúсело.

размлáчи свр *учини млаким.* — Размлáчи шишè с млекó за детè.

размóта се свр *одмота се.* — Држ га дóбро, немój ти се размóта клýбе.

размотувáње с гл им од *размотује (се).* — Сьг преóдимо на размотувáње пóклони.

размотýје (се) несв **1.** *размотава (се), одвија (се).* — Размотýј детè, вúдиш да се упишкáло. — Размотýје пóклон. — Почèло се клýбе размотýје. **2.** фиг *разрешава.* — Кьт пóчне тój њúно да се размотýје, некúм ће заглáви áпсу.

размрдá свр *расклима.* — Размрдáл му се зубьк. — Несрéħа, узèл па ми размрдáл свúм кóлци на óграђу.

размрдá се свр *покрене се.* — Излéзни мáлко да се размрдаш, цèл дьн ħоравéјеш по кýħу.

размрка се свр *добије нагон за парењем (овца).* — Размркáле се óвце, па нéħе у трлý.

размýља свр *промеша, размути, замути.* — Размýљај дóбро котлè, да не загорúм качемáк. — Штó сте размуљáли огњúште да загáсне óгењ?

размýшља свр *размува, испремеће, распретури.* — Кój ли рáзмушља онéј ствáри по áмбар?

разнúже се свр **1.** *извади перле из ниске.* — Свè ми се разнизáла манúстра, па нéмам квó око гýшу. **2.** фиг *исцрпи се, пропадне од посла, посустане.* — Разнизáла ми се снагá од голéму рабóту. — Разниза́ се браéјеħи сéно и товарéјеħи у лójтре.

разносéње с гл им од *разноси се.* — Дójади ми вúше разносéње с овúја апáши.

разнóси се несв фиг *бори се, брине о коме,* в *односи се.* — Не мóгу се вúше разнóсим с овáј децá, голéми немájмири.

разоглáвен, -а, -о **1.** *коме је скинут оглав (стока).* — Штó је бýла у кошáру разоглáвена? **2.** фиг *распуштен.* — Одáвно-е óн разоглáвен, нúкога за нúшта не смáтра.

разоглáви свр *скине оглав.* — Разоглáви говéда, па нека слóбодно пасý.

разоглáви се свр фиг *распусти се.* — Свú се разоглавúли, нúки нéће да те послýша.

разóди се свр *находа се, умори се од ходања.* — Разодú се овúја дúн, те у Чýку, те у Тéсково, те на Власúну — да нáјдем да кýпим једнó кравчé.

разóк, -а, -о *разрок, зрикав.* — И детéнце вој разóко.

разóкав, -а, -о в *разрок.* — Да нејé онóлко разóкава, па áјде-де, да гуýзне.

разорáти се несв *расприча се.* — Разоратúмо се, не видóмо да-е пáдал мрáк.

разóре свр **1.** *пооре.* — Кьд разóреш, врљи му ђýбре, и нека стоú цéлу зимý у бразду́. **2.** фиг *уништи, преоре, прекопа.* — Пýвице ни свé разорáле градúнче.

разоружа (се) свр *свуче (се), скине одећу.* — Ћу те разоружам, па ти с покрúву испличим тój шиљó дýпе. — Разоружај се, па úди да лéгаш, júтре се рáно дúзаш. — Разоружáл се, тамьн се спремúл да спáва, викáше га кúтно да úде у зáдругу.

разоружан, -а, -о *скинут, без одеће.* — Ка[д]-дојдóше из рабóту, башта́ бéше разоружан, таман да отúде у крéвет.

разоружувáње с гл им од *разоружује (се).* — Нсé научúл на разоружувáње, спú ко у воденúцу — са свé цóпке.

разоружýје (се) несв *скида (се), свлачи (се).* — Немój га разоружýјеш, трéбе да донесé вóду от-клáданац. — Детé се самó оружýје и разоружýје.

разорýје несв **1.** *први пут оре ливаду.* — Júтре разорýјемо ливáду на Вúтел. **2.** *преорава, уништава.* — Аj орáл његóво, ал штó-е разорáл у нáшо, да га човéк питýје.

разотúду се свр мн *оду, растуре се.* — Ка[д]-ци гóсти разотúду, мóра нештó да поорáтимо.

разработи свр *разради ледину, крчевину, обрађујући је више година.* — Кьд видé да разработúмо имáньце у Злáту, сьг и óн óће да крчи његóво.

разработи се свр **1.** *прионе на посао.* — Разработúл се, па н-умéје да стáне. **2.** *разради се (алат или направа).* — Такój пóтешко ће вéје ветрењáча докле се не разрабóти.

разракóли се свр *опусти се, одмори се.* — Детé трéбе мáлко и да се разракóли по игрáнке, да не бýде стáлно стéгнуто с óбавезу.

разрга свр *растури.* — Разргáла говéда плáс, свé га упропастúла.

разрган, -а, -о *раскопан, упропашћен.* — Едвá се прóди с кóла, свé разрган путéви.

разребéће се свр *засмеје се гласно.* — Ка[д]-це тáј дýнда разребéће, ечú кýћа.

разрéже свр **1.** *расече на делове.* — Дáј нека дéда разрéже лубенúцу, óн увек једé попá. **2.** фиг *одреди висину пореза.* — Тóлки пóрез ни разрезáли, а сьг додалú и прúрез, па траварúну, па пашарúну, да ни свé усарáву.

разреси (се) свр **1.** *расплете (се).* — Свé ми се разресúла рáмфла на цемпúр. **2.** *назуби, назупчи.* — Остарéл па не вúди да ковé косý, свé ми гу разréси.

разрúва несв **1.** *рије, раскопава.* — Крtице разрúвају оцáци по компирúште. **2.** *поравнава (о тлу).* — Разрúва крtињци по ливáду. — Разрúва снéг око кошáру, да нарáни óвце.

разривáње с гл им од *разрива.* — Прати́ га на разривáње ђýбре на Вúтел.

разри́не свр *одрине*. — Разри́ни кошáру, напуни́ла се з-ђу́бре.

разриња́ње с гл им од *разриња́је*. — Ви́кај га да ти помо́гне у разриња́ње со́спе нат ку́ћу.

разриња́је несв *расту́ра (о снегу)*. — Ца́бе га разриња́је, ка[д]-ће нађа́ске још то́лко да напа́да.

разри́па се несв *по̄чне да скаче, да бесни*. — Н-уме́је да и́грa, него се разри́па ко да е па́дал у сампа́с. — Одедну́ш се ра́зрипа чове́к, це би́је.

разри́шка свр *рашчепрка*. — Пцéта ли су, ја́зовица ли е, разришка́ла сво́ по гради́ну. — Коко́шке разри́шкају буњи́ште, напра́ву ло́м.

разр̀ка се несв *добије нагон за пљувањем и кашљањем*. — Разркáл се, не мо́ж да ста́не.

разрова́чи (се) свр *исколачи (се), разрогачи (се) (очи)*.– Разрова́чила у ме́не, чи́ни-миске, жи́ву би ме поéла. — Разрова́чила се у ме́не ко да сам вој це́лу вами́лију потепа́ла.

разро́ве се свр **1.** *расплаче се*. — Не дадéш ли му кво́ о̀ће, разровé се ко да га ко̀љеш. **2.** пеј *развиче се*. — Разрова́л се по ме́не што га несьм послушáл.

разро́кав, -а, -о *разрок*. — Вами́лија им је разро́кава.

разру́нsa се свр в *разрове се (1)*. — Разрунsа́л се ко да су му сви́ помрли́.

разр̀чка свр **1.** *по̄дстакне ва̄тру, по̄цара*. — Разр̀чкај о́гењ да не зага́сне. **2.** *раскопа, разрије*. — Разрчкáле кокóшке це́лу лејý с лу́к.

разр̀шка свр *разрије*. — Улéзла свињá у градúнче, сво́ ми разршкáла цорцúни.

разувéда се свр *разјасни се, објасни се, спо̄разуме се*. — До̀јди да се разувéдамо око онý њúву. — Несмó се jóш ти́ и ја́ разуведáли како трéбе за онý ре́ч.

разуведува́ње с гл им од *разуведује се*. — То̀ј тра́жи до̀бро разуведува́ње, да не бу́де по́сле сва̀ђа́ње.

разуведу́је се несв *разјашњава се*. — Сéдни да се разуведу́јемо чијý си ти́ горý сéкал у Мр̀ковицу.

разу́ми (се) свр *разуме (се), по̄знаје*. — Разу́мим сво́ што ора́ту, ал несьм у ста́ње да им ка́жем. — Ово́га чове́ка ни́шта не разу́мим ко да не́ одо́вде. — Разу́ми се у сво́; кое-го̀ђ трéбе, о̀н ће уработи. — Не разу́ми се у ни́шта, а о̀ће да бу́де нешто́.

разу́рла се свр *развиче се*. — Разурлáл се од ра́но за некý бедý, па ни́ки не сме́је да му излéзне на о́чи.

/Ра́ина патка/ /Ра̀јина па́тка/ изр *чудо невиђено*. — Зинýл ко на Ра̀јину па́тку. — Збра́ли се ко на Ра́ину па́тку (ирон *да види чудо, ни због чега*).

ра̀јбер м *запон на вратима и прозорима, затвара се окретањем у круг*. — Еси́ турúл ра̀јбер на врáта па да ле́гамо?

Ра̀јчетинац м *човек из Рајчетина*.

Ра̀јчетине ж *назив села*.

Ра̀јчетинка ж *жена из Рајчетина*.

ра̀јчетински, -а, -о *који припада Рајчетину или је из Рајчетина*.

Ра̀јчетинче с *дете из Рајчетина*.

раке́тла ж *ракета*. — Раке́тла отишлá на Ме́сец, а ми́ се несмó помакнýли од ра́лицу и волóви.

Раке́тла м *надимак*.

раки́ица ж дем од *ракија*. — Цвр̀цне по једнý раки́ицу пред обéд.

раки́ичка ж дем и хип од *ракиица*. — Си́пни му раки́ичку, нека́ гу́тне.

ракијéтина ж ауг и пеј од *ракија*. — Не напи́л се ту́ј ракијéтину, дабо́гда.

Ра́кинци м *заселак*.

раки́ски, -а, -о *ракијски*. — Ту́ри на сви́ по раки́ску ча́шу, да им си́пем гре́јану раки́ју.

раки́ски каза́н м *казан за печење ракије*. — Ту́ј, поред кла́данац, ће наме́стимо раки́ски каза́н да пече́мо раки́ју.

Раки́та ж *име*.

Раки́цка река́ ж *река*.

ракичéтина ж в *ракијетина*. — Наро́ља се ракичéтину, па ни́шта не зна́е, нит га што бри́га.

раки́чина ж в *ракијетина*. — Не мо́ж о́н да оста́ји ту́ј раки́чину. — Изнало́чу се раки́чину, па се поте́пају.

раки́чка ж в *ракичка*. — Не мо́же без раки́чку ама и́ч.

раки́чљак м ауг и пеј од *ракија*. — Да несѝ ви́ше узе́л раки́чљак, кьд н-у́мејеш да пи́јеш. — Нарољáл се с раки́чљак, па ванцирýје по соκáци.

ракицúја м **1.** *онај што продаје ракију*. — Прођо́ше ракицúје с коњи́ низ малу́. **2.** *онај што радо пије ракију*. — Таквóга ракицúју још несьм виде́ла, о́н се не тре́зни.

ракицúка ж *она која воли да пије ракију*. — Не да́вај на ту́ј ракицúку ви́ше да пи́је, ће се смо́та негде́ у пу́т.

раки́штина ж ауг и пеј од *ракија*. — Како́-мож да пи́јеш ту́ј раки́штину, не зна́м.

ра́кља ж *рачва*. — За пра́ћку ти тре́бе ра́кља и ла́стреж.

ра́кљес, -та, -то *рачвасти, гранат*. — На́јди до́бро по́високо на вр ра́кљесто дрво, још бо́ље ако-е од иву́, па ћу ти напра́им ви́лу за се́но.

раколе́ње с гл им од *раколи (се)*. — Ца́бе ти раколе́ње, ако несѝ ка́дар да га уработиш.

рако́ли (се) несв *храбри (се), улива самопоуздање*. — Ца́бе га рако́лиш, ка-це пла́ши да уја́не коња́. — Рако́ли се да мо́ж све-то́ј да уработи са́м, бес-по́моћ.

ра́лица ж *направа за орање помоћу запреге*. — Тре́бе да поприте́гнем ра́лицу па да, бо́же здра́вје, ју́тре, с воло́ви, уле́знем у њи́ву.

ра́лник м *део плуга који оре земљу и прави бразду, раоник*. — Са́м ци окле́пам ра́лник, што́ да га но́сим у дугáњу, куде Ми́лчу.

/ра́м-па-па, ра́м-па-па/ *онома*т*опеја свирке трубачког оркестра*. — Ра́м-па-па, ра́м-па-па о[д]-цаба́јле сви́ру трубáчи на Чобáнац.

рамати́зам м *реума*. — Жена́ му и́ма у ру́ке рамати́зам, па не мо́ж да ме́си ле́б.

рамењáча ж *попречна дрвена шипка на јарму*, в *јеремењача*. — Јерам и́ма две́ рамењáче — На́жуљи ми рамењáча Му́рцу, па га е́дно вре́ме не пре́зам.

ра́мно прил *равно*. — Куде њи́ је све́ ра́мно, ни́где бр̀до да ви́диш.

ра́мо с *раме*. — Заметну́ секи́ру на ра́мо, па си дојдо́ до́м, ко́ј ће обаља бу́ке на ову́ дрчу.

рампо́в м *велико столарско ренде, раубанхобл*. — За такве́ гре́де ти тре́бе рампо́в.

рамуни́ка ж муз *хармоника*, в *армоника*. — И́де Ми́ле сви́ри рамуни́ку, до́ма пи́је ча́ј од равуни́ку.

рамуникáш м муз *хармоникаш*. — Би́л је на́јбољ рамуникáш у Село́, докле Со́тир не́ купи „далáпу“.

рамуниче́ с муз дем од *рамуника*. — Баштá му купи́л рамуниче́, да се у́чи да сви́ри.

рáмфла ж *доњи део плетене трикотаже.* — Исплéто рáмфлу на цемпúр и вúше ни мáкац.

рáмце с *намотај пређе на мотовилу, штрингла.* — Мóта се од вретéно на мотовúлку, па се преврже прéђица с кончьк и тó-е рáмце. — Овáј рамцетúја свé сам самá наћáске намотáла на крстачé, а сьг на вúтел па на клубетúја.

рáна[1] ж *болно место, рана.* — Кьд ме засврбú рáна на нóгу, óдма знáм: це мéња врéме. — Рáне га изéле (*клетва*).

рана[2] ж *храна.* — Спремúсте ли дóвољно рану́ за зиму́? — Бúл је куде њу́ на стáн и рану́, за остáло ми се не тúча. — Нá-пролет ни понестáде рана́ за говéда. — Сипáсте ли рану́ на свúње?

раначкé прил *прилично рано.* — Дúгосмо си се раначкé да пóјдемо на пазáр у Власóтинци.

Рáнђел м *име.*

Рáнђелов дьн м *Св. арханђел Михаило,* в *Свети Ранђел.* — Ка[д]-цам се женúла, свáдбу смо прáили на Рáнђелов дьн.

ранéње с гл им од *рани (се).* — Кудé њу-е шумáр на стáн и ранéње.

рáни несв **1.** *храни, тови.* — Рáни кýче да те изедé *(изр).* — Ранú ли свињу́ данáске, ебáли ме ђáволи, не сéћам се? — Рáним вепрá за зиму́. **2.** фиг *подиже, негује, чува.* — Етé, рáним еднóга бандоглáвоњу да ме утéпа кьд порастé.

рáни се несв *храни се, једе.* — Рáни се, немój се устéзаш! — У рабóту се рáну у мéнзу, на казáн.

рáнилис / рáњеник м бот *ранолист* Betonica officinalis L. и Stachis officinalis L. ~ *користи се у лечењу рака јетре.*

рáница[1] ж дем од *рана.* — На рýку úмаше рáницу од нóж, такój га познáдо, нáнке.

ранúца[2] ж дем од *рана, храница.* — Докарá у канáте ранúцу за стóку.

раничé с *прво ојагњено јагње у стаду,* супр *сугаре.* — Ћу донесéм раничé у кýћу, да се не следéни у пójату, голéма зимá.

ранúчка ж дем од *рана*[2]*, храница.* — Претéче ни мáлко ранúчка од стóку за зиму́.

рáниште с *место где се овце хране.* — Нарáни óвце тáм, на рáниште.

/рáнка/ *у прид употреби: ран, рана сорта.* — Слúва рáнка родúла, па скршúла. — Крýшка рáнка.

рáнке речца *за појачано саосећање са болесним, тужним, униженим.* — Тýго, рáнке, какó ти-е, болú ли те јóш? — Ел се мнóго, рáнке, секúраш? — Дójди си, рáнке, куде мéне да седúш, ако те твóи искарýју.

рáно с прил у имен употреби: *јутро, зора.* — Од рáно ме чéка рабóта. — Јá и мојá снаá úмамо по еднó рáно: онá рáно лéгне, а јá рáно устањýјем.

/рáно насабáјле/ изр *врло рано.* — Лýтре, рáно насабáјле ће тр̀гнемо за Предéне на вáшар.

раншкé прил *раније но обично.* — Докáрај волóви раншкé, да довезéмо еднá кóла сéно до мрáк.

рáњен, -а, -о *храњен, товљен.* — Рáњен је, рáњен, па прерáњен, и пá се нејé угóил.

рáњеник[1] м бот в *ранилис.*

рањеникˈ[2] м *товљеник.* — Заклáли смо двá рањеникá за овýј зиму́.

рањенúца ж *товљеница.* — Чувáла сам дóбру рањенúцу, ал ми испáде прúлика, па гу продáдо.

раѣеничѐ с *свињче*. — Остáло ми још тóј раѣеничѐ, и њéга кът продадéм, ћу úдем куде мóи у вáрош.

раѣенúчка ж дем од *раѣеница*. — Чýвам си раѣенúчку, ал ми нештó слáбо напрéђује.

раѣењѐ с гл им од *рани (се), храњење*. — Држúм двé свúње и вепрá на раѣењѐ.

рáњет, -а, -о *рањен, повређен*. — Бúл је рáњет у нóгу, па му се рáна подљутúла, букнýла и несý могли́ да га излéчу по земунúце.

рáпав, -а, -о *нераван, храпав*. — Рýке му свé рáпаве од големý рабóту, о[д]--тегљење.

расавúња се несв *свањује, свиће*. — Почéло се расавúња, да се дúзамо да úдемо по снóпје.

расавињáње с гл им од *расавиња се, свитање*. — Кът нóчне расавињáње, свú да су на нóге.

расáвне се свр *сване*. — Расавнýло се, а мн јóште лежúмо у крéвет, а онóлка рабóта ни чéка.

расавњувáње с гл им од *расавњује се,* в *расавињање*. — Пред расавњувáње загрмé óпасно, па почé слотá. — Прéд расавњувáње запојáше још еднýш петлóви и зáбележа се дњн.

расавњýје се несв **1.** в *расавиња се, сваљава*. — Расавињýје се, почéл се дњн белéје. — Расавњýје се, мóра се дúзамо. **2.** фиг *бистри се у глави*. — Почé ми се мáлко расавњýје, ал јóш несьм како трéбе.

рáсад м **1.** *младе стабљике спремљене за садњу*. — Донéсо рáсад за трú лејé. **2.** *леја засађена повртем*. — Немój да ми улéзне свињчé у рáсад, ће га свé изрúје.

расадáљка ж *дрвена алатка у виду кочића за расађивање повртa*. — Узни расадáљку па ће пóбрзо да расађýјеш зéље.

расáди свр *пресади (биљку)*. — У авлúју расадúмо трú јáбуке и еднý крýшку.

расађýван, -а, -о *расађиван*. — Емпýт је тój дрво расађýвано, кој знáе óће ли се пá прúми.

расађувáње с гл им од *расађује*. — Овój сам купúла за расађувáње у градúну.

расађýје несв *пресађује биљке*. — Енé ти гу Петрúја дóле у градúну, расађýје аршламý.

расáни се свр *пробуди се*. — Расанúл се, сьг ће се дúгне да излéзне.

расáњет, -а, -о трп прид *расањен*. — Бео сúг расáњет кьд ме викáше да се дúзам за на панађýр.

расањувáње с гл им од *расањује се*. — Тéжак је за расањувáње, ни тóп га не мóж расáни.

расањýје се несв *буди се*. — Квá му је тój рабóта два-сáта се расањýје.

расвéсти се свр *доће свести*. — Докле се јá расвести, онú ме унéли куде дóктура. — Расвéсти се, човéку, не претовáрај коња!

расвúри се свр *да се у свирку, стане да свира*. — Расвúрил се од рáно јýтро у његóве гájде.

расéва се несв *засева се трава, коров, дрвеће, ураста у што*. — Тáј метлóвина се мнóго расéва, вúкају то[ј]-úч нејé на дóбро.

расевáње с гл им од *расева се*. — Стрá да те увáти од расевáње овéј метлóвине.

расејóтина ж/м пеј *расејана особа*. — Куде рéче на тýј расејóтину да ти ýзне билéт, úма пá да заборáи.

расе̏њет, -а, -о *по̄хабан од ӯпо̄требе, по̄видан,* в *про̄лӣтел.* — Све̏ му чеши́ре расе̏њете.

расе̏њи се свр *по̄хаба се, излиже се.* — Ву́зга се на ду́пе низ бр̏до до чко́лу, па му се чеши́ре расењи́ле.

расењу́је се несв *хаба се.* — Ово́ј платно́ неје̏ до́бро, брзо се расењу́је.

раси́пе свр **1.** *про̄сы̄пе.* — Раси́пи ови́ја чорбуља́к на сви́ње, нее̏ за еде́ње. **2.** фиг *наст̄рада.* — Не гле́да куде и́де, ће па́дне да раси́пе мо́зак. **3.** фиг *раст̄ури, развали.* — Расипа́л га о[д]-тепа́ње, зато́ сь̏г њу́ти. **4.** фиг *по̄једе, нагризе.* — Сипа́ц све̏ расипа́л њупри́ју у по́друм.

раси́пе се свр **1.** *про̄сы̄пе се.* — Немо́ј ти се случа́јно раси́пе мле́ко ис котле́. **2.** фиг *много па̄дне (о киши).* — Ра́сипа се ки́ша ко ни́кад до сь̏г. — Це́л дан се ра́сипа ова́ј помочу́ља, ис ку́ћу не изле́зомо. **3.** фиг *пре̄мори се.* — Расипа́ла сам се работе́ћи на ку́ћу.

расипљи́к м *расы̄пыштво.* — Зда́ден је са́мо за расипљи́к, а не за стица́ње.

расы́пник м *расы̄пку́ћа.* — Ти́ја расы́пник и́ма да гу сара́ни. — Неје̏ знала́ да-е очува́ла расы́пника.

расипува́ње с гл им од *расы̄пује (се).* — Да неје̏ његово расипува́ње, уба́во би си живе́ли.

расипу́је (се) несв **1.** *про̄сыпа (се).* — Млеко́ се не расипу́је, бар га да́ј на свињу́. — Ко́ји то́ј ста́лно расипу́је во́ду прет ку́ћу те пра́и љи́згавицу? **2.** фиг *улаже много тру́да.* — Расипу́је се од рабо́ту. **3.** фиг *про̄ши (се), расыпа (се).* — Ме́сто да зараћу́је, о́н расипу́је куде сти́гне. — Расипу́је ко да неје̏ његово. — Не расипу́је се тако́ј ла́ко оно́ј што се с му́ку сте́кло. **4.** фиг *лӣје (о киши).* — Расипу́је се ки́ша у Дервен́, са́мо да куде на́с не до́ђе. — Не мо́ж ни́шта да рабо́тимо, расипу́је се ки́ша. **5.** фиг *дели савете, па̄метӣје.* — Наша́л о́н да ни расипу́је па́мет.

раси́ца несв *расеца.* — Па́зи да се не посече́ш кьд раси́цаш опу́тке од ко́жу.

расица́ње с гл им од *расица.* — У́зни но́жице за расица́ње.

раска́нта (се) свр *раскине (кавну везу), разиђе (се), раст̄ави (се).* — Бр̏зо нешто́ расканташе прије̏тељство. — Не мо́ж се раска́нта с ону́ олоо́ју, ду́шу му изе́де.

раска́ра свр *раст̄ера, ист̄ера, от̄ера.* — Ра́скара ли ђу́бре по њи́ву? — Раска́рај га ис ку́ћу, да не седи́ ви́ше. — Раскара́ гове́да по де́л. — Ра́скара ме от клу́пу, сь̏л да не седи́м при девојке.

раскарува́ње с гл им од *раскарује.* — За раскарува́ње и́ч не бе́ри га́јле, ја́ ћу ти раска́рам ђу́бре на Двоја́нку.

раскару́је несв *раст̄ерује.* — Раскару́ј гове́да от пла́ндиште, да пасу́! — О́н ги раскару́је, они́ га не слу́шају. — Раскару́је о́вце да не лежу́, него да пасу́.

раска́чи се свр *ослободи се некога или нечега.* — Једну́ш, ка[д]-да́де Бо́г, те се ра́скачи с њи́, сь̏г мо́гу на ми́ру да у́мрем.

раска́чка (се) свр в *раскашка (се).* — Кои́, бре́, ра́скачка ове́ј сли́ве насре́д ку́ћу? — Раскачка́ше ми се кру́шке у земби́љ, ниедна́ не оста́де здрава.

раска́шка (се) свр *учини што кашасты̄м, по̄стане кашаст, мекан.* — На́гази лајно́, па га ра́скашка. — Немо́ј да ми раска́шкаш сли́ве, па́зи куде́ о́диш! — Ојужи́ло, па се сне́г раскашка́л. — Ра́скашка ми се си́рење у торбиче́. — Тре́бе у́ма до́бро да се раска́шка за цре́пње.

раскваси свр *овлажи, освежи, окваси.* — Доне́си ми води́цу да раскваси́м у́ста.

расквачи́ се свр **1.** *добије нагон да излеже пилиће, расквоца се (кокошка).* — Расквача́ла се Пи́рга, мо́ра гу насађу́јемо на ја́јца, да изле́гне пи́лићи. **2.** фиг *запри́ча се.* — Расквача́л се, це́л дан ми не излази ис-ку́ћу.

раске́њка се свр *разболи се (дете).* — Нешто́ ти је дете́ бо́лесно, чим се тако́ј раскењка́ло.

раски́вка се свр *раскевће се (кер).* — Раскивка́ли се ке́рови, ловци́је пошле́ уз Орло́вац на за́јци.

раски́не се свр фиг *изнемогне, пропадне од посла.* — Це раски́не од рабо́ту ко́лко трчи́! — Раскину́мо се од брање́ сли́ве, прероди́ле.

раскисе́ли се свр **1.** фиг *омекша, смекша се.* — Ту́ри ти́ја опи́нци у во́ду, ега се ма́лко раскисе́лу, да те не уби́вају. — Раскисели́ше ли ти се опи́нци? (*брзалица*). **2.** фиг *олењи се.* — Раскисели́л се нешто́, це́л дан ни́шта не ва́та у ру́ке.

раски́сне се свр в *раскисели се (1).* — Опи́нци се раскисну́ли, ви́ше ме не уби́вају онако́ј. — Насипа́ во́ду у коти́л да се раски́сне, да га по́лако опе́ремо. — Ако не́ће да се раски́сне, у́зни це́ђ, па га изђу́стри.

раскла́па несв *растављa.* — Тако́ј мале́чак, а зна́је да раскла́па пу́шку.

раскла́тен, -а, -о *расклаћен, климав.* — Не наслоњуј се на раскла́тен коли́ц, ће па́днеш са све́ пло́т.

раскла́ти (се) свр *расклима (се).* — Ако се тако́ј кла́тиш, ће ми раскла́тиш столи́цу. — Тако́ј-е до́бро побо́ден колац, да ће пу́кне ал не́ће се раскла́ти.

расклиму́ца (се) свр **1.** *расклима (се).* — Имаше уба́ву столи́чку, ал ми гу о́н расклимуца́л. — Аста́л се расклимуца́л, тре́бе га потка́јлуеш. **2.** фиг *хода уморно.* — Расклимуца́л се, три-са́та му тре́бе да до́јде од Мејане.

расклиму́цан, -а, -о *расклиман.* — Шифуње́р ни мло́го расклиму́цан. — У ову́ј ку́ћу све́-е расклиму́цано. **2.** фиг *уморан.* — Иде тако́ј расклиму́цан.

расклипа́вен, -а, -о *тром, лењ, уморан.* — Тако́ј расклипа́вен и́ч ни не тре́бе, ће на́јдемо дру́гога момка́.

расклипа́ви се свр *постане тром, лењ.* — Расклипави́ се нис пу́т, од ово́ј ли-е вре́ме, од кою́ ли бе́ду, едва́ дојдо́ до́м.

раскломбо́ше се свр *опусти се, омлитави.* — На ову́ј у́спарину све́ сам се раскломбоса́ла, па не мо́гу да рабо́тим.

расклоп м *примитивна брава на вратима,* в *заклоп.* — Кључ од расклоп је пот пра́г.

расклопи свр *растави.* — Расклопи дла́нови, да ти нешто́ даде́м у крива́че.

расков м бот *расковник.* — Ће ти ба́ба даде́ расков, да ти расту́ри ма́ђије, ако ти ги-е неки́ напраил.

расковува́ње с гл им од *расковује.* — Неса́м га вика́л за расковува́ње, то́ј и ја́ уме́јем, него да ми попристе́гне пло́т.

расковѐ (се) свр **1.** *раскује (се).* — Да му ка́жеш да расковѐ ону́ј вра́књицу куде пороодимо, ел ћу гу ја́ расковѐм. — Под голе́м снег и со́спе пло́т-це са́м расковѐ. **2.** фиг *растури (се) (магија).* — Ако но́сиш с тебе ови́ја раско́в, и́ма се расково́ ма́ђије што су те омађијоса́ли.

раскову́је несв **1.** *раскива.* — Немо́ј да раскову́је пло́т, јо́ш ни тре́бе. — Бр̀зо га раскову́ј, неси́ га до́бро заковал. **2.** фиг *растура (магију).* — Раско́в раскову́је на́врљ и на́газ.

ра́скод м *отпад, расход.* — Не́ка ова́ј железо́рија и́де у ра́скод, ви́ше ми не тре́бе.

раскóдује свр *баци у отпад, одбаци.* — Ракодувáл сам плýг, рáлицу и ветрењáчу, вúше ни нéће трéбу.

раскокодáка се свр **1.** *почне да кокодаче (кокошка).* — Нештó се кокóшке раскокодáкале ко да су осетúле лисúцу. **2.** фиг *расприча се.* — Ка[д]-це раскокодáка, не знáје кóлко-е дóста.

раскокóли свр фиг *широм отвори (очи),* в *искоколи.* — Кьд ме спáзи, рáскоколи óчи ко да-е видéла óалу. — Кьд раскокóли óчи, да остúнеш.

раскокóри се свр фиг *погорди се, узнесе се.* — Раскокорúл се ко петьл на буњúште.

раскомáти свр *раскомада.* — Н-умéје да исечé лéб него га раскомáти, ко да ће свé-тој да изедéмо.

раскомóти се свр *ослободи се вишка одеће.* — Раскомóти се, па сéдни да поорáтимо.

раскóмса се свр *раздрљави се, раздрпа се.* — Штó си се такój раскомсáл ко некá распарáнда?

раскóнта (се) свр **1.** *разјасни (се).* — Не мóж да раскóнта квó вој мýж писáл из рабóту. — Едвá се расконтáли с тýј њúну тргóвину. **2.** фиг *разниже се, ослаби.* — Расконтáла ми се снáга о[д]-тéшку рабóту.

раскóшка свр *испрегне из јарма.* — Раскóшкај говéда да полéгају на својá мéста.

раскрéка се свр **1.** *раскокодаче се (кокошка).* — Раскрекáле се кокóшке, надушúле лисúцу. **2.** фиг *расприча се.* — Раскрекáла се ођýтрос по кýћу, сáмо ломóти, не могáмо се наспúмо.

раскрсје с *раскршће, раскрсница,* в *крстопутина.* — Срéто ги на раскрсје, куде крстáтицу.

Раскрсје с мтн *раскршће путева (*има више мтн*).*

раскрсти свр *раскине, рашчисти.* — Раскрстúл с онúја лопóви, сьг си сáм рабóти. — Раскрстúл одáвно з-Бóга, не úде ни на слáву.

раскруљи свр *окруни.* — Éси ли раскруљúл свý цáревицу?

раскрýтен, -а, -о *раскрућен, расклаћен.* — Врзáл коњá за раскрýтен колáц да му побéгне.

раскрýти (се) свр в *расклапи (се).* — Рáскрути ми дрво, це осýши; нашлá свињá да се од њéга чéша. — Раскрутúла се óстожа од вршý, трéбе гу бóље побúем.

раскубáвен, -а, -о *рашчупан, неочешљан.* — Úде раскубáвена ко да е, не дáј Бóже, ванцирáла.

раскубáви (се) свр *рашчупа (се).* — Кój те, мóри чýмо, такój рáскубави? — Не знáм квó да рабóтим с овýј мојý кóсу, раскубáви ми се ка[д]-цпúм.

раскýбан, -а, -о в *раскубавен.* — Откудé, скýбло, úдеш такój раскýбана?

раскубé (се) свр в *раскубави (се).* — Кьд гу довáтим, свé ћу гу раскубéм. — Што си тóлко раскýбла цемпúр, ко да си се крос-трње провлачúла? — Провлачéјећи се крос-трње, óвце се свé раскýбле.

раскубóтина ж *штогод рашчупано, разбацано.* — Кой-е од вáс остаúл у сéњак онóлке раскубóтине о[д]-цéно?

раскýрца свр пеј *рашчистити,* в *раскрстити.* — Раскурцáли њúан ортакльк.

раскутлáви свр *храмајући пођe.* — Раскутлавúла чáк из гóрњу малý да дójде куде мéне.

раскутла́ви се свр *почне да храмље од дугог напорног ходања.* — Раскутлави́ се од ово́лко оде́ње дањс.

раскутра́ви (се) свр *раскуштрави (се), рашчупа (се).* — Раскутрави́ла га ветру́шка. — Кои́ те то́лко ра́скутрави?

расмакља́вен, -а, -о *зарозан, запуштен.* — Дојдѐ онако́ј расмакља́вен, да се зазве́ри човѐк кои́ га зна́је какав је би́л.

расмакља́ви се свр *зароза се, аљкаво се обуче.* — Расмакљавѝл се ко нека́ распара́нда.

ра́сне несв *расте.* — Па́да ки́ша да ра́сне трава́. — Бр̀зо ти ра́сне ти́ја истри́шљак (*дете*). — Ра́сне докле не пора́сне.

ра́сова ж *рачвасто дрво од самог корена, користи се као подина на саоницама за превоз терета.* — Тре́бе да оцечѐм две́ ра́сове за са́нс.

Ра́совачки ри́д м мтн *шума.*

ра́сове ж мн **1.** *рачваста греда на саоницама, руда,* в *стрека́.* — Сам напраи́ ра́сове за са́нке, да мо́гу да дока́рам дрва́, онѐј ми бѐоше арабат. **2.** *рашље.* — За ви́лу ти тре́бе ивова мазуљи́ца с ра́сове на вр̀.

расовче́ / расовиче́ с бот *врста баштенског цвећа.*

раско́л м *расо, расоница.* — Ову́ј зиму́ ни-е би́л мло́го до́бар раско́л.

раско́лница ж в *расол.* — Це́л дѝн пи́је раско́лницу, ле́чи ноћа́шањ пијанли́к. — Са́мо раско́лница мо́ж ти помо́гне да се повр̀неш от пијанли́к.

распадо́љак м *дотрајали део одеће и обуће.* — Што но́сиш ти́ја распадо́љак при у́бави цемпири́ што ти напле́то? — Вуче́ неки́ распадо́љци, ме́сто да назуве́ но́ви опљнци.

распадо́тина ж/м **1.** *оронула, склона паду (зграда).* — Немо́ј да седи́те и́спод ту́ј распадо́тину, мо́ж ви затр̀па. **2.** фиг пеј *матор човек.* — Нашѝл о́н да ми се ту́ј натри́ша, распадо́тина една́.

распа́ли свр **1.** *разбукти.* — Докле о́н распа́ли ва́тру, ти́ доне́си во́ду от кла́данац. **2.** *удари јако.* — Ра́спали с матѝку и у́тепа змију́ наме́сто. — Ра́спали му шља́кавицу. **3.** фиг *учини што нагло, одједном.* — Ра́спали да трчи́ ко лу́д. — Ра́спали да пое́, па ни́како да се заусти́. ▪ трп прид **распа́лен,** -а, -о *распаљен.* — О́гењ је распа́лен, па ти́ сѝк ту́рај дрва́ и гле́ј да се не уга́си.

распа́ли се свр *разгори се, разбукти се.* — Ра́спали се о́гењ по Па́пратиште од ве́тар, едва́ га угаси́мо.

распа́ра свр *расплете, рашије.* — Куде́ то́лко ра́спара цемпи́р? — Распара́ панталонке да му ги проду́жим.

распара́нда ж/м *немарно обучена особа, одрпанац.* — Уљу́ди се едну́ш како тре́бе, немо́ј да и́деш ко распара́нда.

распарува́ње с гл им од *распарује.* — Не́ма распарува́ње, ће ги пре́замо како су научи́ла гове́да у

јера́м.

распару́је несвр *раздваја оно што чини пар.* — Распари́ла сам и́гле, па н-уме́јем да плете́м. **2.** *расплиће.* — Три́пут распару́је докле исплете́ ра́мфлу како тре́бе. **3.** *пара, цепа.* — Ово́ј ста́ро дрпаво ће распару́јемо за крпа́ре.

распа́сан, -а, -о **1.** *распојасан.* — Изле́зе ис-ку́ћу онако́ј распа́сан, нејѐ сти́гал ни да се облече́ како тре́бе. **2.** *разуздан, распуштен.* — Мло́го-е распа́сан, ни́ки му у ку́ћу ни́шта не мо́же. **3.** изр: **распа́сана ба́нда** *распуштена, разуздана дружина.* — Ово́[ј]-е

свé распáсана бáнда, нéма с когá да орáтиш, да се договóриш. **4.** изр: **распáсана комáнда** *разуларена, расйушйена дружина, без дисциплине.* — У тýј кýћу је распáсана комáнда не знáе се кóи квó рабóти.

распáсано прил *немарно, расйушйено.* — Не мóж се вúше жúви такóј распáсано, какó сте научúли.

распасé се свр *добије нагон за йарењем (кобила).* — Распáсла се кобúла, па гу довéдомо куде пастýва.

распастрми свр *раскомада, среди месо заклане живоūиње.* — Распастрмúмо свињý за двá сáта.

распатрáви (се) свр *разгега се, шепа.* — Распатравúла се, па слéзла чак у Рáкинци. — Распатравúше ме овúја тéсни опúнци.

распáше (се) свр **1.** *оūūаше (се).* — Распáши се да мóж да дúшеш. **2.** фиг *расūусйи (се), разулари (се).* — Нéма пóгоро о[д]-тóј ка[д]-це дéте распáше, па му не мóж нúшта, сáмо да га утéпаш.

распéкља (се) свр **1.** *раскойча (се).* — Рýке ми премалéле о[д]-цтýд, не мóгу да распéкљам гýњу. **2.** фиг *расūави (се), разиђе (се), рашчисйи сйвари.* — Једвá се распекљáл с тúја лýди другáри. — Не мóж се јóш распéкља с тýј олоójду.

распéкљан, -а, -о *раскойчан.* — Што ти-е кошýља распéкљана? — Шлúц му распéкљан и такáв óди кро[з]-свéт.

распекљáнција с *расūūūавање.* — Стáлно úма некé запекљáнције и распекљáнције с тóј његóво дрýство.

раснекљувáње с гл им од *расūекљује (се).* — Тó-е такóј уврзано да ни распекљувáње нéће ни мло́го помóгне.

распекљýје (се) несв *расūūūава (се), расūравља (се).* — Уврзáла се јужетúја, па ги распéкљује. — Тóј што-е закувáл з-другúи, нека си сáм распекљýје. — Распекљýје се с некúм лýди на сокáк.

распекмéзи (се) свр *разболи (се), размази (се), уали (се).* — Распекмезúла ги свúм од рéд. — Нештó вој се распекмезúло детé, па кéњка.▪ трп прид **распекмéзен,** -а, -о *размажен.* — Децá вој мло́го распекмéзена.

распењáви (се) свр фиг пej *расūрича се надугачко и нашироко.* — Распењавúл, па н-ýмеје да стáне. — Распењавúл се од његóву женý ко да е сáмо онá на овúја свéт.

распéре (се) свр **1.** *расūори (се), ūоцеūа (се).* — Ће пáдне на тáрабу да се распéре. — Распéри му чешúре па ги отéсни. **2.** фиг *одлеūи се.* — Распрáл му се ђóн на чúжме.

расперóтина ж *велика огреботина.* — Од квó ти је тáј расперóтина на рáмо?

Рáспети пéтак м *Велики йешак йред Ускрс, дан када је Христ расūеш.* — На Рáспети пéтак се пóсти сáмо на вóду и нúшта се не рабóти.

распúзди (се) свр **1.** фиг *расūлаче (се).* — За којé се рáспизди онúја твój другáр? **2.** фиг *удари.* — Немój те распúздим преко лабрњу.

распúја ж *оросūија, росūија.* — Јóш не мóгу да му раскáрам свé распúје што-е свртéл око кýћу кьд несьм тýј билá.

распикýћа ж *расūūник.* — Кудé се нáвати да пóјде за тýј распикýћу, Бóже Гóсподе!

распилáви се свр фиг *онемоћа.* — Распилавúл се нешто́, па се сьл повр̀та по кýћу.

распињáча ж *греда у кровној конūрукцији која држи йодрожњаче.*

распúра се несв *расūравља се, йрūūире се.* — Не распúрај се с њéга, вúдиш да нејé чúтав.

распи́чка свр фиг *упропасти, уништи*. — Ра́спичка бр̏зо о́н њи́ан до́говор. — То́ј што и́маше ма́лко сто́ку ра́спичка, па сѣг ладу́је.

распиштољи се свр фиг *раскомоти се, рашири се*. — Распиштољи́л се ко да-е а́га.

распла́зи се свр *исплази језик, зине од изненађења*. — Расплази́л се кьд гу је виде́л да доо́ди.

расплазо́тина ж/м ауг и пеј *размажена, расцућена особа*. — Немо́ј да че́каш ту́ј расплазо́тину, него си ти́ ураво́ти кво́ тре́бе.

распла́ши свр *поплаши све, растера*. — Изле́зе и[з]-шума́к па ми ра́сплаши о́вце те побе́гоше. — Расплаши́ше се деца́, па штукну́ше ко̏е-куде́.

расплѝта несв *расплиће*. — Расплѝта цемпи́р, ће преплете́ дру́ги, по́голем.

распо̏је се свр *распева се*. — Распо̏ја́л се ко да-е на орма́н, а не у ку́ћу.

распо̀ло́ви (се) свр *преполови (се), поломи (се)*. — Распо̀ло́ви ми ја́буку, да гри́знем. — Па́де ми сто́вна, па се ра́сполови.

ра́сположан, -а, -о **1.** *ведар, расположен*. — Како́ да чове́к бу́де ра́сположан кьд га сапи́њају невоље са сва́ку страну́? — Залу́д ни ви́ка бу́дите ра́сположни, немо́ј се секи́рате. **2.** фиг *миран, без узбуђивања*. — Ре́коше ни: Не бо́јте се, неје́ ни́шта стра́шно, бу́дите ра́сположне, тике се ма́лко повреди́л.

распо̀ло́жи (се) свр *расположи (се), разведри (се)*. — Ће и́демо у Село́ на игра́нку, да се ма́лко распо̀ло́жимо. — Ни́шта га не мо́ж распо̀ло́жи, стунти́л се, набра́л ве́ће и са́мо чамре́је.

располу́ти (се) свр **1.** в *располови (се)*. — Располу́ти ми ову́[ј] ја́буку. — Ра́сполути ми се оно́ј у́баво шише́нце с раки́ју. **2.** фиг *претуче*. — Ћу га располу́тим ко ти́кву, са́мо ли га ва́тим.

распо́п м **1.** *поп који је оставио своју службу*. — Проје́ де они́ја распо́п што-е ба̏тали́л цр̏кву. **2.** фиг *запуштена, неуредна особа*. — Не́ћу да чу́вам распо́па у ку́ћу. — И́де како распо́п, а́ли све́т.

распра́ви (се) / распра́ (се) свр **1.** *размрси (се), расплете (се)*. — Распра́ви ми ови́ја коно́пци. — Мло́го су умр̏сени ко́нци не мо́ж се распра́и. **2.** *расправи, рашчисти што с ким*. — Нека и́де куде шумара́, па нека се распра́ви за оне́ј бу́ке што-е исе́кал. — То́ј ће си о́н распра́и з Драгути́на, они́ су га и замрси́ли.

расправи́ја ж *расправа, свађа*. — У њи́ну расправи́ју не мо́гу [да] се бр̏кам. — Има́ли смо те́шку расправи́ју око ку́ћу и има́ње, докле се не одели́мо.

распра́ља несв **1.** *развезује, расплиће*. — Распра́ља́м јулари́, заврза́ли се сви́ у ку́п. **2.** фиг *расправља, рашчишћава*. — Ту́ј ствр̏ баште́ и́ма да распра́ља с њи́, а не ти́.

распра́ља се несв **1.** *расправља се, свађа се*. — Немо́ј се распра́ља́те насре́[д] дру́м, љу́ди да ви слу́шају. **2.** *развезује се, расплиће се*. — Ла́ко се распра́ља та́ј замрсо́тина, ако во̏ј на́јдеш кра́јеви.

распраља́ње с гл им од *расправља (се)*, **1.** *расплитање, размрсивање*. — Без распраља́ње, те́шко ће у́знеш ју́же за врзува́ње. **2.** фиг *расправљање, рашчишћавање, свађа*. — Мо́ра ли распраља́ње за сва́ку ситни́цу? — Овде́ ни́шта не мо́ж да ураво́тиш без распраља́ње.

распраљо́тина ж *свађа, препирка*. — И како́ се за́врши та́ј ва̏ша распраљо́тина око бра́ниште?

распра́ти свр *испратити све, отпратити на разне стране*. — Распрати́ деца́ кое-куде́: у шко́лу, у о́вце, у гове́да, па узо́ да срабоћу́јем.

распрди́ се свр **1.** *почне да испушта гасове.* — Распрдѐл се ко врањча уз Дѐл. **2.** фиг *почне да се много хвали.* — Распрдѐл се па се са́мо ва́ли, н-уме́је да ста́не.

распрдо́тина ж/м *особа која се много хвали* — Едва́ се откачи́ од ону́ј распрдо́тину.

распре́гне свр **1.** *испрегне.* — Распре́гни воло́ви и во́ди ги у ладови́ну, да се одмо́ру. **2.** *рашири.* — Распре́гни цр̀ге и ту́ри на пре́мет да се ветре́ју.

распре́за несв **1.** *испреза.* — Што ли ги сѐ̄ распре́за ка[д]-ће још да те́рамо дрва́? **2.** *растављa нити.* — Неје́ до́бро изврткано па га распре́за. **3.** *шири, простире.* — Распре́за посте́љке по гу́вно, да ги ма́лко сл̑ънце огре́је.

распреме́ни (се) свр *скине са себе свечану или нову одећу.* — Ма́ти гу распреме́ни чим до́јде о[д]-цобо́р. — Распреме́ни се бр̀зо да не ка̑љаш но́во облекло́.

распремењува́ње с гл им од *распремењује (се).* — Тре́бе вој у́век пома́гач за распремењува́ње.

распремењу́је (се) несв *скида са себе нову или свечану одећу.* — Распремењу́је гу сестра́ дре́шку по дре́шку. — Не̑ће се распремењу́је кьд до́јде о[д]-цобо́р, но тако́ј, у но́во, о́ди по у́лице до на́вечер.

распре́ће свр *разгрне оно то је запретано, извади из пепела.* — Распре́ћи компири́, до́ста су се пе́кли.

распр̀ска се свр **1.** *распе се у комаде.* — Ра́спрска се пе́нцер, кьд га у́дари дете́ с клѝс. **2.** фиг *разиђе се, разлети се на све стране.* — Распрска́ше се деца́ по ливаду да бе́ру ки́тке.

распр̀сне се свр в *распрска се.* — Це распр̀сне о[д]-цмејање.

распр̀ти (се) свр **1.** *рашије (се).* — Распртѝл ми се рукав, тре́бе га зава́тиш с конац. **2.** фиг *ослободи се терета.* — Дојде́ до изво́р, ра́спрти ра́нац, па се̄де да се одмо́ри.

ра́спудан, -дна, -дно *мали* (заб. М. П.).

распу́ди свр *отера, истера, протера.* — Распу́ди о́вце преко доли́ну, да не уле́зну у жи́то.

распупу́ли се свр *напупи.* — Распупули́л се љи̑љак, са́мо што не исцьвти́.

распу́рка свр *отући, прода буд зашто.* — Распурка́л што је има́л, сѐ̄ тако́ј чмаи са́м.– То́ј што́ му оста́де о[д]-цто́ку, зача́с ра́спурка и сѐ̄ не́ма ни́шта.

распу́стен, -а, -о *размажен.* — Деца́ им мло́го распу́стена, не ве́рмају ни́кога.

распу́сти свр в *разведе (3).* — Распу́сти ко́ла, да докару́јемо гре́де.

распу́сти се свр *олењи се, постане неуредан.* — Распусти́л се, па за ни́шта не а̑је.

распу́тина ж *стаза мимо пута, распутица.* — Поред у́бав пу́т, о́н вати́л да те́па (ја̑ше, во́ди) коња́ по распу́тине.

распу́ћка свр в *распурка.* — Распућка́л и то́ј што му башта́ остаи́л.

распу́ца се свр фиг *почне да једе халапљиво.* — Распуца́л се ко да-е доша́л из а̑псу.

распу́чи (се) свр **1.** *тресне, угрува (се).* — О́бали га, па га ра́спучи. — Па́де на љи̑згавицу, те се ра́спучи. **2.** *разбије (се).* — Ра́спучи дете́ сто́вну на изво́р. — Ра́спучи ми се шу́ле ко ле́јка. **3.** фиг *убије, погине, настрада.* — Доо́ди ми у ја̑д да га ва́тим, да га распу́чим. — Си́вни се ис-цре́шњу, ће па́днеш це распу́чиш!

распу́штен, -а, -о *размажен.* — Деца́ им мло́го распу́штена, па ги не во́ду ни́где.

распуштени́к м *разведен човек.* — Удала́ се за едно́га распуштени́ка ис Прочо́валци.

распуштени́ца ж *разведена жена.* — Отера́л гу они́ја баксу́з, сѐ̄ је распуштени́ца.

распу́шти свр *размази (се).* — Распушти́ла деца́, па ни́ за што несу́.

распцу́је се свр *по̄чне да ӣсује, ӣадне у јаросӣ.* — Распцува́л се о[д]-цаба́јле.

расрди́ (се) свр *наљӯӣи (се).* — Расрди́л се, па не̏ће ни с ме́не да ора́ти. — Кои́ ми дете́ то́лко ра́срди, те ми-е ово́лко љуто́?

раста́ви се / раста́н се свр *разведе се.* — Ни го́дину несу́ прекара́ли за́едно, ве[ћ]-це растави́ли. — Растаи́ли се, а несу́ се били́ до́бро ни упознали́.

раставиче́ с бот *ливадска биљка расӣавић* Equisetum palustre L., в *коњски реп.*

раста́ља свр *расӣавља, одваја.* — Раста́љај ко́ла, тре́бе ни са́мо предњаче́ с кошерку. — Бо́г ста́ља, Бо́г раста́ља.

раста́ља се несв *разводи се.* — Пла́чи зе́вњо, раста́ља се ми́ло о[д]-дра́го. — Сва́ки дн̂ се раста́љају, а, ете́, јо́ш се несу́ растаи́ли.

раста́ња́ње с гл им од *расӣаља (се),* **1.** *расӣављање,* — Тре́бе ми вре́ме за раста́ња́ње ветрења́чу, да гу попра́им. **2.** *развод.* — Кои́-е тъ̑г мисли́л на раста́ња́ње.

ра́стег м *мера за ӣлаӣно: од краја једне до краја друге ис̄пружене руке.* — За посте́љке ти тре́бу две́ стру́ке по два́ ра́стега о[д]-тка́но.

расте́гљи свр *расӣегне, развуче.* — Да́ј да расте́гљимо коно́пче ме̑ђу ова́ј дрвља, да ту́рим ћилими́ и посте́љке да се ветре́ју.

расте́гљи се свр *изнемогне, по̄сус̄ӣане од на̄пора.* — Кьд би могла́ да се расте́гљим на све́ стра́не, па да сва́кому удово́љим. — Растегљи се трча́ећи ната́м-наова́м за ни́шта.

ра́стеж м *мера одређена дужином раширених руку или од рамена до краја једне руке.* — Ћили́м широ́к ра́стеж, а дли́г ра́стеж и-по.

расте́за несв *расӣеже, развлачи.* — Расте́зам благоту́ да и́ма за це́лу зиму́. — Расте́за неки́ фе́дери.

растела́ли свр *разгласи.* — Ськ ће о́н ово́ј што-е чу́л да растела́ли по село́, сви́ и́ма да зна́ју.

расти́ка се свр *по̄губи се, нес̄ӣане.* — Растика́ше ми се деца́ по бе́л све́т, оста́до ко пењу́га у ку́ћу.

расти́ње с *коров.* — Предузе́ло расти́ње на све стра́не.

расткаје се свр *увредни се у ӣкању.* — Ка[д]-це расткае́ снајка, це́лу зиму́ тка́е, не да́ва ни́ки да при́јде до разбо́ј.

расто́в, -а, -о *храс̄ӣов.* — Погоди́л расто́ву гра́ђу за ку́ћу.

расто́вина ж *храс̄ӣово дрво, храс̄ӣовина.* — Све́-е то́ј што ви́дите у ку́ћу су́ва расто́вина. — Тури́л и про́зори од расто́вину. — У Дерве́н се гре́ју на расто́вину, куде на́с на бу́ковину.

растолма́чи свр *расӣумачи, про̄чиӣа, објасни.* — Писа́л Драго́јло, ал не́маше ко̑ј да ми растолма́чи пи́смо.

расто́пи свр *раствори.* — Расто́пи га пр̂во у во́ду, па га по́сле пи́.

расто́пи се свр **1.** *раствори се, исӣопи се.* — Ојужи́ло га до́бро, бр̂зо це расто́пи сне́г. **2.** фиг *разнежи се.* — Ра́стопи се од ра́дос, кьд му ре́ко то́ј. — Ра́стопи се жена́ од мили́ну.

расто́чен, -а, -о **1.** *размакнӯӣ, расӣављен.* — У расто́чену ка́цу сипа́л ко́мине, па проте́кле. **2.** *исӣичен, избушен.* — Ћупри́ја ти у по́друм скроз расто́чена.

расто́чена ко́ла изр *размакнӯӣ предњи од задњег ӣрапа воловских кола.* — С расто́чена ко́ла докару́емо и гре́де.

расто́чи свр **1.** *размакне задњи трап воловских кола од предњег трапа помоћу срчанице.* — Расто́чи ко́ла да докару́емо сно́пје озго́р, из Ди́ниницу. **2.** *прогризе дрво ситац.* — Мушљи́ке све́ расточи́ле ка́цу.

расто́чи се свр *размакне се, растави се.* — Расточи́ле се ду́ге на ардо́ви, тре́бе ги заки́снемо.

растра́ска се свр **1.** *почне да лупа, да треска стварима.* — Што́ ли се ју́троске тако́ј растраска́ла по ку́ћу, ко да-е љута́. **2.** фиг *разгалами се.* — Растраска́ла се ко да е сама́ на бе́ли све́т. — Растраска́ла се, не мо́ж да до́јдеш од њу́ до ре́ч.

растрве**н**, -а, -о *разбацан, расут.* — Што́ су ове́ј тро́шке од ле́б по ку́ћу ово́лко растрвене?

растрви **(се)** свр **1.** *расипе (се), просипе (се).* — Ако коко́шке па́ растрву жи́то на гу́вно, ћу те утепам што не па́зиш. — Покри́ с цр̀гу неове́јано жи́то, да се не растр̀ви по гу́вно. **2.** *размили се.* — Растрви́ле се о́вце по гр̀мење на Дла́ги ри́д, едва́ ги збра́.

растрвува́ње с гл им од *растрвује (се).* — И́ч не па́зи на растрвува́ње жи́то.

растрву́је (се) несв *расипа (се), разбацује (се).* — Па́зи да коко́шке не растрву́ју они́ја купчи́к са[с] жи́то. — О́ткоси дебе́ли, растрву́ј ги по́више да се су́шу. — Ка[д]-чу́камо сно́пје, па́зимо да се не растрву́је жи́то.

растр̀гне свр **1.** фиг *развуче, растегне.* — Сѣк ће ба́ба да оме́си ба́ницу, са́мо да растр̀гне ко́рке. **2.** фиг *умеси питу.* — Кву́-е ба́ницу растр̀гла пр̀сти да си изеде́ш.

растре́би свр *рашчисти.* — Да растре́биш ливаду под Јери́ч од гра́ње и крпаци́, да мо́ж да расте́ трава́. — Ра́стреби ли по́друм о[д]-цта́ри компири́?

растребува́ње с гл им од *растребује.* — Тре́бе ми по́моћ за растребува́ње под а́јат.

растребу́је несв *расрема, рашчишћава.* — Докле о́н растребу́је, ти́ дока́рај коли́ца за ђу́бре.

растре́ска свр **1.** *растресе, продрма.* — Растеска́ше ме она́ј ко́ла нис Ка́чар. **2.** фиг *разбије (главу).* — Немо́ј се вр̀ља с ка́мење, некому́ ће растре́ска гла́ву. — Растреска́л вој гла́ву с кука́љу.

растр̀за несв **1.** *развлачи, растеже.* — Не растр̀зај ми цемпи́р, ће га исце́пиш. — Некаку́в мр̀шу ку́че растр̀за нат пло́т. — Растр̀за ко́ре за ба́ницу. **2.** *односи, отима, граби.* — Растр̀зају имо́вину деца́ како им па́дне, а о́н ди́гал ру́ке о[д]-цве́, спре́ма се за мре́шку.

растр̀за се несв *исцрпљује се радом на више страна.* — Не мо́гу ви́ше да се растр̀зам на све́ стра́не, да на сви́ помагам, непоста́л сам.

растр̀зана ба́ница ж *гибаница од руком развлачених кора.* — Севте́ је искочи́ла у на́шу ку́ћу растр̀зана ба́ница. — На́јвише во́ли да еде́ растр̀зану ба́ницу.

растр̀ша (се) несв **1.** *тресе, протресује.* — Растр̀ша се́но у пади́ну да се су́ши. **2.** фиг *претреса.* — Не растр̀шај по ту́ђе ц̀опке. **3.** фиг *потреса се.* — Не растр̀шај се то́лко, ће бу́де до́бро.

растр̀ка се свр *растрчи се.* — Растрка́ше се коњи́ нис пу́т, деца́ да пога́зу, да те стра́ ува́ти.

растр̀ља свр *згази ногом, размаже рукама, утрља.* — Растр̀љај ми ови́ја ма́з по грби́ну, ега́ ме попу́шти костобо́љ.

растро́па свр *искасапи, исецка.* — О́н то́ј уме́је уба́во да растро́па ко́ске, кьд пастр̀мимо шиљеже.

растро́па се свр **1.** *почне да треска чиме, залупа.* — Растропа́ла се тако́ј ра́но с пани́це по ку́ћу. **2.** фиг *разгалами се.* — Кво́ сте се то́лко растропа́ли, ко да н-уме́јете поль́к да ора́тите?

растро́ши свр *уситни.* — Нека́ ти Ци́да растро́ши стодина́рку.

растр̀ти свр *повреди.* — Па́дал ис-цре́шњу, растрти́л ду́пе на ко́рењ, леле́че па усту́ра.

растр̀ти се свр фиг *посустане, изнемогне.* — Растрти́ се работе́јећи на ову́ј подуспарину.

расту́ђи (се) свр *удаљи (се), отуђи (се).* — Ра́стуђи ми ку́ћу, откад поче́ о́н да газду́е. — Како́ се оцели́мо, тако́ј се растуђи́мо.

расту́ђува̏ње с гл им од *расту́ђује (се).* — Како́ дојде́, тако́ј се да́де на растуђува̏ње оно́ј што сам ја́ з-де́сет пр̀ста сте́кал.

расту́ђује (се) несв *отуђује (се), туђи (се).* — У едьн ма́ пијан поче́ да растуђује све́ ис-ку́ћу.– Расуђују се и рође́на бра́ћа, него ли комши́е.

расту́жи се свр *падне у депресију, почне да тугује.* — Еднуш ли сам се тако́ј растужи́ла за мои́ у печа́лбу.

расту́ра несв **1.** *руши.* — Расту́ра ста́ру ку́ћу, ће пра́и но́ву. **2.** *распросту́ре, разасту́ре.* — Расту́ра о́ткоси да се су́шу. — У́зни ста́ру цр̀гу, па расту́ри гра́ да се су́ши. **3.** *упропашћава.* — Распи́ја, во́ли на дру́гога да расту́ра сре́ћу. — Расту́ра им за́едницу та́ј ку́чка. **4.** *развршује.* — Расту́ра већ дру́ги сто́г за рану́ на о́вце. **5.** фиг *чини што срчано, предано.* — Рабо́ти дете́, па расту́ра. — Ебе́ га у мо́зак, па га расту́ра. — Би́је, па расту́ра.

расту́ра се несв **1.** *руши се.* — Расту́ра се шко́ла од њи́но вика́ње. **2.** фиг *одјекује, распросту́ре се.* — Сьл ли ви́кнеш, гла́[с]-се расту́ра на све́ стра́не. **3.** фиг *чини што предано, свом снагом.* — Расту́ра се од рабо́ту. — Расту́ра се от плака́ње.

растура́ње с гл им од *расту́ра (се).* — Тре́бе им помо́гнемо у растура́ње коша́ру.

расту́рен, -а, -о *разасут.* — Кьд на гу́вно, а они́ја пла́с све́ расту́рен, гове́да га обали́ла.

расту́ри свр **1.** *сруши, поруши.* — Рекли́ му да расту́ри то́ј што-е праил у ту́ђо. **2.** *разврзне.* — Појде́ ве́штица да расту́ри мо́ју жени́дбу, ал во́ј се не да́де. — Растури́л погодьк за ју́нци. — Растури́ли вери́дбу. **3.** *распростре.* — Растури́л око́сено бра́ниште, да се су́ши. **4.** фиг *разбије.* — Ћу те расту́рим ка[д]-те уда́рим! — У́дари ме рђа́, па ме ра́стури.

расту́ри се свр **1.** *разиђе се, нестане.* — Растури́ше се о́блаци. — Ка[д]-то́ј уработиш, маћије ће да ти се расту́ру. — Поседу́ на седе́ньку, попреду́, па се расту́ру до́ма. — Ра́стури се оро́. **2.** фиг *разведе се.* — У́зну се, па се расту́ру. **3.** изр: **растури́ше се од бега́ње** *поломи се бежећи*; **ра́стури се од еде́ње** *преједе*; **ра́стури се од работу́** *претера у послу*; **ра́стури се од трча́ње** *изнемогне од трчања* итд.

растури́че с бот *добричица* Glechoma Hederacea.

растурува̏ње с гл им од *расту́рује (се),* в *расту́рање.* — То́ј растурува̏ње од еде́ње ода́вно несьм виде́л.

расту́ру́је несв в *расту́ра (1, 2, 3, 4),* **1.** — Расту́ру́ју поја́ту, ће гу препра́љају. **2.** — Расту́ру́је се́но да се су́ши. **3.** — Реши́ла се, ку́чка, ће му расту́ру́је бра́к. **4.** — Поче́л од вр̀ да расту́ру́је сто́г.

растуру́је се несв в *растура се (1, 2, 3)*. **1.** — Растуру́ју се о́блаци, ће се разја́гли. **2.** А́ се ожени́ше, а́ се растуру́ју. **3.** изр: **растуру́је се од еде́ње; ~ од рабо́ту; ~ од бега́ње, ~ од еба́ње, ~ од пи́ење** итд.

расу́че свр **1.** *напра́ви коре оклагијом* („сукаљком"). — Кад расу́че ко́ре, па напра́ви ба́ницу, то́ј на́јвише па́нтим од моју́ ма́јку. — Напра́јш пр́во кревајчети́ја, па ги по́сле расу́чеш у ко́ре. **2.** *расто́ви на делове*. — Усука́ло се, тре́бе га расу́чеш. **3.** фиг *пре́туче, пребије*. — Ра́сука га о[д]-тепа́ње. — Уда́ри га, па га ра́сука.

расфр́ља свр *разбаца* (Мачкатица, Лебет), в *разврља*. — Н-уме́је облекло́ да сло́жи на едно́ ме́сто, него га расфр́ља на све́ стра́не. — Иде да расфр́ља се́но да се су́ши.

расфр́љан, -а, -о *разбацан* (Мачкатица, Лебет). — Не́ћу ви́ше да гле́дам расфр́љане ствари по ку́ћу.

расфр́љи свр *збаци, одбаци* (Мачкатица, Лебет). — Расфрљи́ се́но ис-ко́ла. — Расфр́љи ови́ја ца́кови из чеке́рку.

расфрљува́ње с гл им од *расфрљује* (Мачкатица, Лебет). — Кола́ј рабо́та за расфрљува́ње, а ко́ј ће по́сле да збира се́но?

расфрљу́је несв *разбацује* (Мачкатица, Лебет). — О́н ће да и́де да расфрљу́је се́но да се су́ши, а ти́ ће га по́сле збира́ш.

расцавти́ (се) / расцьвти́ (се) свр **1.** *расцвета (се)*. — Едва́ че́кам да се расць́вту ливаде́. **2.** фиг *по́цепа се*. — Расць́вте́ле му се чеши́ре на ду́пе. — Расцавте́ли му се рукави́ на ла́ктови.

расцве́ли (се) свр *расплаче (се), растужи (се)*. — Ко́ј-ми-е расцвели́л дете́ те оно́лко ру́ца? — Расцвели́л се за башту́ у рабо́ту.

расцви́ли се свр *расплаче се*. — Без ра́злог се тике онако́ј расцви́ли, ни́ки не зна́је за што́.

расцвр́ка се свр *раскрешти се*. — Расцвркал се по ме́не да га причекам.

расцврчи́ се свр **1.** *по́чне да цврчи на ва́три*. — Ра́сцврча се главња́ на о́гењ. **2.** *загреје се уз ва́тру, расто́пи*. — Ма́кни се од огњи́ште, да се не расцврчи́ш. **3.** фиг *развика се, награји се*. — Расцврча́ла се де́ца по ку́ћу, напраила у́рнебес.

расце́пен, -а, -о **1.** *по́цепан*. — Што́ ти Станија не закрпи те́ј расце́пене чеши́ре? **2.** *разбијен*. — Прође́ с расце́пену гла́ву.

расце́пи се свр *поред стандардних значења и:* фиг *засмеје се*. — Расцепи́л се ко шифо́нске га́ће (*изр*).

расце́ри се свр пеј *насмеје се*. — Гле́дам гу и она́ се расцери́ла ко да недознава.

расцеро́тина ж пеј *особа која се стално смеје*. — Од ону́ј расцеро́тину не мо́гу да си про́јдем нис пу́т.

расци́њка се свр *расцмиздри се, заслинави*. — Расциња́ло се дете́, боли́ га мешинка.

расци́чи се свр *стане гласно да плаче*. — А́ ли му не учи́ниш, о́дма се расци́чи.

расцми́здри се свр *расплаче се*. — Ни́ки га ни́шта не ди́ра, а о́н се расцми́здри.

расцо́па свр *разбије*. — Немо́ј се га́ђате с ка́мење, ће си расцопате гла́ве.

рати́ја ж *хартија, папир*. — Имаше у це́п неку́ рати́ју за те́бе, па гу негде́ затури́.

рати́шан, -шна, -шно *који је од хартије, хартишан*. — Опра́ла му кошу́љу с рати́шне па́ре.

рати́шка с дем од *рати́ја*. — Да́ј ми од ону́ј та́нку рати́шку да замо́там цига́ру.

ратоси́ља се свр *ослободи се*. — Ка[д]-це еднуш ратосиља о[д]-ту́ј беду́?

ратосиљува́ње с гл им од *ратосиљује (се)*. — То́ј ви́ше не мо́ж да се издржи́, тре́бе под кѝтно ратосиљува́ње од њега.

ратосиљу́је (се) несв *ослобађа (се)*. — Ти́ и́маш танцо́ару, ратосиљу́ј ни о[д]-ди́вје свињe, све́ ни ископа́ше компири́. — Ћу се ратосиљу́јем от печа́лбу, ма́кар дина́р нема́л. — Ратосиљу́ј се ти́ о[д]-то́г јунца́, докле те неје́ убо́л.

ратува́ње с *ратовање*. — Немо́ј да ми́слиш да ви́ше не́ће бу́де ратува́ње.

рачу́н м фиг *обзир, образ*, в *води рачун*. — Во́ди рачу́н како́ у́чиш, да ни не обру́каш. — Во́ди рачу́н от-коња́ докле си на пазар.

рачу́ни несв **1.** *рачуна, прорачунава*. — Све́ рачу́ни на́памет, бес пла́вез. **2.** фиг *претпоставља, верује, нада се*. — Рачу́ним да гу до Прокопје ди́гнемо пот-кро́в. — Рачу́ним ће изле́зну дво́ја ко́ла дрва́ о[д]-ту́ј бу́ку. — Рачу́ним ће ми ти́ помо́гнеш око сриза́ње кро́в.

рачу́ња несв **1.** *рачуна*. — Јо́ш н-уме́је да рачу́ња, а нека́ сло́ва пису́је. **2.** фиг *нада се, узда се, верује*. — Рачу́ња да ће сти́гне до Преде́не за три́ са́та. — Рачу́њам на те́бе да ми то́ј завр̀шиш!

рачу́ња (се) несв *сматра се, верује се, претпоставља се*. — Рачу́ња се да га е она́ одве́ла у ва́рош. — Рачу́ња се да му е Ти́ма утепа́л коња́, ал ни́ки нее́ виде́л.

рачуња́ње[1] с гл им од *рачуња (се)*. — Преварѝ се у рачуња́ње, не те́ баксу́з да ми помо́гне.

рачуња́ње[2] с *школска дисциплина, рачун*. — Доби́л пети́цу из рачуња́ње.

раше́тка ж *решетка*. — На бу́ку се ту́ра раше́тка да зауста́ља гра́ње, ви́кашемо гу че́шељ.

раше́то с *решето*. — С раше́то ве́јемо оно́ј жи́то от ку́п. — Голе́мо раше́то се ви́ка про́тока.

рашмокља́ви се свр *обуче се немарно, распронта се*. — Рашмокљави́л се да га од га́д не погле́даш, а о́ће се же́ни.

рашну́ра (се) свр *развеже (се), рашнира (се)*. — Рашну́рај ми опѝнци, не мо́гу се савѝвам од грби́ну. — Рашнура́ли ти се опѝнци, це соплете́ш с те́ј вр̀це.

рашну́ран, -а, -о *рашниран, расплетен*. — Она́ј брљи́вка и́де по малу́ с рашну́ране подве́шке и одвр̀зану тканѝцу.

раштр̀кља се свр *разјури се (стока)*. — Са́[л]-ли га убоде́ кумара́ц, раштр̀кља се говѐче, ва́ти штило́, не мо́ж га по́сле на́јдеш по ти́ја пу́сти шиба́к.

раштрока́ви се свр фиг *размаже се, немарно се умије*. — Неје́ се оми́л како тре́бе, сѝл се раштрокави́л.

раштурка се свр *почне да луња*. — Раштуркал се, па се не сврта дом.

рашушу́ри се свр *развије се, отвори се круница (цвета)*. — Рашушури́ли се ју́трос цорцини́.

рашчагоља́ви свр *процара, подстакне ватру да гори*. — Рашчагоља́ви с ма́ше о́гењ, нешто́ загаснул.

рашчевр̀љи свр *развали, рашчеречи, поцепа, разломи*. — Кьд га ува́тим, но́с ћу му рашчевр̀љим. — Куде́ ра́шчеврљи но́ве ципе́ле?

рашчевр̀ти свр фиг *разбије главу каменом*. — Ко́ј ти ра́шчеврти гла́ву? — Ћу му рашчевртим гла́ву с ка́мен.

рашче́ли свр *рашири, разастре*. — Рашче́ли о́вце по ширѝнку да па́су, да се не бу́тају една́ уз дру́гу по про́луке.

рашчепа́ти свр **1.** фиг *раскомада.* — Рашчепати́л пога́чу ко да ни и́ма сто́ на руча́к. **2.** фиг *почне да тороче.* — Рашчепати́ла се, не мо́ж се заусти́ти од ломоте́ње.

рашче́пи свр **1.** *рашчеречи.* — Кьд гу ува́тим, и́ма гу рашче́пим. **2.** *раскречи, разрогачи.* — Рашчепи́ла но́ге насре́д абуланту. — Ра́шчепи човек о́чи гледа́ећи у ту́ј бесну́ју бе́сну. — Рашчепи́л уста́ од кокоња́ње.

рашче́пи се свр **1.** *рашчеречи се.* — Па́де на љи́згавицу па се ра́шчепи. **2.** фиг *премори се од хода или стајања.* — Рашчепи́ се це́л дн̂ одје́ћи по Плану по коњи́.

рашче́пљак ж пеј *непристојно млађе женско чељаде.* — Немо́ј ви́ше да си ми довукал у ку́ћу ти́ја рашче́пљак.

рашче́пњак ж в *рашчепљак.* — Они́ја рашче́пњак ће им расту́ри ку́ћу са́мо ли гу Спиридо́н у́зне!

рашчепо́тина ж *неморална, лака жена.* — Куде́ најде́ ону́ј рашчепо́тину, едн̂ ли-е преко́ њу́ прошьл?

рашчепрљи свр *рашчепрка, разриje,* супр *зачепрљи.* — Нешто́ ми ле́је све́ рашчепрљи́ло. — Рашчепрљи оцак, да ви́диш како́ су поне́ли компири́.

рашчепу́ља ж пеј *непристоја жена.* — Кьд га ува́ти та́ј рашчепу́ља, не́ће ла́ко изле́зне из њо́јне ру́ке. — Не́ће ми ви́ше уле́зне у ку́ћу та́ј рашчепу́ља докле сам ја́ жи́ва.

рашчи́и м бот *трава која се користи у справљању мађија,* в *растуриче.*

рашчкољави (се) свр *удари (се) јако, разбије (се).* — Рашчкољави́л ле́јку (главу) на неки́ дире́к, одје́ћи по мра́к. — Ће му рашчкољавиш гла́ву с ти́ја ка́мен, немо́ј се вр̂ља́ш. — Рашчкољави́ се на тво́ј ба́самак. ▪ трп прид **рашчкољавен**, -а, -о *разбијен, ударен.* — Да ти неје́ рашчкољавена пр̂лица, па да те поведе́м куде у́јку у го́сти.

рашчове́чи (се) свр *упропасти нељудским поступком, изгуби својство човека.* — С то́ј твое́ вика́ње сва́ки час, ра́шчовечи ми дете́. — Ра́шчовечи ми се чове́к од голе́му рабо́ту. — Рашчовечи́л се, са́мо што не еде́ жи́ви љу́ди. ▪ трп прид **рашчове́чен**, -а, -о *упропашћен, престрављен нехуманим поступком.* — Сьг је о́н о[д]-цтра́ рашчове́чен. — Ко́ј ће по́сле чу́ва рашчове́чено дете́?

рашчо́кља свр **1.** *разбије.* — Ћу му рашчо́кљам гла́ву, са́мо ли га ви́дим. **2.** *обије глеђ,* в *оцупа.* — И ови́ја ло́нац си рашчокља́ла, ни́шта не па́зиш.

рашчо́кљан, -а, -о *повређен.* — Кои́ ово́ј бе́ше с рашчо́кљану гла́ву?

рашчољавен, -а, -о *разбијен.* — Што́ му-е но́с рашчољавен? — Не питу́ј гу за рашчољавену ру́ку.

рашчољави (се) свр *повреди (се), удари (се).* — Рашчољави́л Му́рца (во) ле́ви ро́г рие́ћи зе́мњу. — Рашчољави́ се на ло́јтру, а мога́л сам и без о́ко да оста́нем.

рашчу́е се свр *прочује се.* — Доле́ко ће се рашчу́е њи́на бру́ка и сра́м.

рашчу́ка свр *разбије.* — Рашчука́л му неки́ но́с ка[д]-це пија́ни потепа́ли.

рашчу́ка се свр *стане да лупа у што.* — Рашчука́л се од ра́но ју́тро: кове́ косу́.

рашчумави се свр *рашчупа се.* — Куде́ си се тако́ј, не́ро, рашчумави́ла? — Све́ ме ра́шчумави ови́ја ветри́на.

р̂б м *срк, гутљај.* — Да́ј ми са́мо едн̂ р̂б да оби́ђнем Ли́скино мле́ко.

р̂ба[1] несв *пије срчући.* — Р̂баj да се не изгори́ш, мло́го-е вру́ћ ча́ј.

р̂ба[2] **(се)** несв *хаба (се) (одећа, обућа).* — Бр̂зо му се р̂ба све́ што обу́је.

р̂бање с гл им од *р̂ба (се)* **1.** *пијење.* — Вруће́-е, пи́ј га с р̂бање. **2.** *хабање.* — Кад о́диш с ти́ја опьнци, ва́ркај ма́лко, ми́сли и на њи́но р̂бање.

р̂бне свр *ркне.* — Не́ка и о́н ма́лко р̂бне од ову́ј раки́ицу.

Рва̀т м *Хрва̄т*. — Ср̀би и Рва̀ти кој што̀ дова̀ти (*изр*). — Тој му-е бра̀т Рва̀т.

Рва̀тица ж *Хрва̄тица*.

рва̀цки, -а, -о *хрва̄тски*. — Служѝл во̀јску у Рва̀цки Ка̀рловац.

рве́ се несв *бори се, рва се*. — Поглѐј како̀ се ку̀чићи рву̀. — Вати́ла деца̀ да се рву̀.

р̀га (се) несв **1.** *ца̄ра, по̄дстиче, меша*. — Не р̀гај ви́ше по то̀ј огњѝште, оста̀ви га да се само̀ разгори́. **2.** *мува (се), гура (се)*. — Р̀га се о́н сву̀де, мо̀ж то̀ј и да ти завр̀ши, да ти́ и не и́деш у о́пштину.– Ста̀лно ме му̀комачки р̀га с ла̀кат у слаби́ну.

р̀га́ње с гл им од *р̀га (се), ме́ша̄ње, му́шӣва̄ње, ца̄ра̄ње*. — Не мо̀ж без р̀га́ње, тако̀ј научѝло. — Без р̀га́ње с мо̀тку не́ће иска̀раш ку̀че и́спод а́јат.

р̀гне свр **1.** *изне́нада изађе, и́злети, и́стрчи*. — Р̀жени́чке, пр̀жени́чке, р̀гни из гр̀м па ме упла́ши (*из нар при́че*). — Р̀гну зајче́ и[з]-шума́к. — Р̀гну́ше говѐда ис-коша́ру, па ме уплаши́ше. **2.** *муне, изне́нада у́боде не́чим, заби́је*. — Чу́вај се, немо̀ј ти јуна́ц р̀гне ро́г у меши́ну.

р̀ђа́[1] ж фиг *нао̄пак чо́век, неваљала́ц*. — Куде́ на̀ца̄ра на ту̀ј р̀ђу́, да се с њѐга вр̀неш? — Не́ћу ви́ше с те[ј]-р̀ђе да и́мам по́сла.

р̀ђа[2] свр в *р̀ђа́ве̄је*. — Почѐл ра̀лник да р̀ђа.

/р̀ђа р̀ђо́сапа/ изр *зао, нао̄пак чо́век, нӣтков*. — Кво́ си се и ти́ нада̀л о[д]-ту̀ј р̀ђу́ р̀ђо́сану да ће да ти помо́гне?

р̀ђав, -а, -о **1.** *зар̄ђао*. — Кво́ ће ти тој р̀ђаве пло́чке, не́ће с њи ковѐш коња́? **2.** фиг *зао, по̄кварен*. — Мло́го-е р̀ђав чове́к. — Наша̀л р̀ђаво дру́ство, не сврта́ју се до́м.

р̀ђаве́је свр *хва̄та р̀ђу*. — Ако стоји́ ту̀ј, у по̀друм, и́ма још ви́ше да р̀ђаве́је.

р̀ђаво прил *лоше, неваљало*. — Мло́го си р̀ђаво поступѝл спрома њу́.

р̀ђа́н м *р̀ђав чо́век*. — Р̀ђа́н едѝн, о́н ће ме́не тако̀ј да ви́ка!

р̀ђо́сан, -а, -о *за̄пӯште́на, ле́ња осо́ба*. — По њу се ви́ди ко̀лко-е р̀ђо́сана.

р̀ђосува́ње с гл им од *р̀ђосу́је се*. — Не мо́гу да глѐдам р̀ђосува́ње по мојѝ ку̀ћу.

р̀ђосу́је се несв *за̄пӯша̄ва се, излежава се, ленчари*. — По ва̀здӣн се р̀ђосу́је, ни́шта не ва̀та у ру́ке.

р̀ђо́ше се свр *за̄пустӣ се, пре́да се нера́ду, разле́њи се*. — Р̀ђоса́л се, па не́ма куде́.

ребеђа́ло с *онај (она) који се ста̄лно ребе́ће*. — Не мо́гу да слу́шам ви́ше тој ребеђа́ло, да се ребе́ће ко да неје́ чи́тава.

ребеђа́ње с гл им од *ребе́ће се*. — Ка[д]-чу за Мари́ку пр̀сну од ребеђа́ње. — Мло́го ми и́де на жи́вци њо́јно ребеђа́ње. — Ка[д]-ће еднӯш куде ва̀с да преста́не то̀ј ребеђа́ње?

ребе́ће се несв *напа̄дно се сме́је, кикоће се*. — По цѐл дӣн се ребе́ће, да те Бо́г сачу́ва.

ре́бне свр **1.** *у́дари, мла̄тне*. — Ре́бни га еднӯш, да ви́диш како̀ ће по́сле да те слу́ша ко бе́ла ла́ла. **2.** фиг *кажни*. — Са́мо га ти́ прија́ви, па ће ви́диш ко це сми́ри кьд му су́д ре́бне гло́бу.

ре́брачки м прил *по̄пре́ко, и́скоса, по̄ре́барке*. — Ако не мо́ж тако̀ј, прову́чи се ре́брачки.

ре́бри несв *бије, тӯче*. — Па́зи се од њѐга, ако ва̀ти да те ре́бри, не́ће се до́бро спроведе́ш.

ребрња́к м **1.** зоол *ста̄дијум у развӣтку жа́бе, пӯноглава́ц*. — Пу́на ба́ра с ребрња́ци́. **2.** фиг *трӯње у води*. — Какву́ си ми ово̀ј во́ду наточѝл сьс ребрња́ци́?

ре́д м фиг *договор, спи́сак*. — Чу́вају говѐда на ре́д.

ре́дић м дем од *ред*. — Др̏ж си тѝ твој ре́дић кът ко́паш компири́, а мѝ ће си ко́памо на̀ши ре́дови.

ре́ди несв **1.** фиг *пла̄че*. — Њѐга нѐма, а ма́јка це́лу но̀ћ по ку́ћу ре́ди. **2.** фиг *паре̄, опла̄кује по̄којника,* в *ви̏је*. — Те̏шко ми с њу́ да и́дем на гро́бје, кът по́чне да ре́ди, н-уме́је да ста́не.

ре́дно прил *тре̄бало би, тре̄ба, ред је*. — Ре́дно би било̀ и о̀н да и́де у Преде́не на ва̀шар. — Ре́дно е да о̀н ју́тре чу́ва гове́да.

ре́дња ж *епидемија*. — Ватѝла нека̀ ре́дња̀, па ни свѝ у́тркољи у кре́вет.

ре́дов м *во̄јник без чина*. — Свѝ му́жи из на̀шу малу́ су билѝ редо́ви у Гвозде́ни пу́к, сѐл Синади́н на̀редник.

ре́дом прил **1.** *по̄ реду*. — Узѝмај гро́зје ре́дом, не пробѝрај. **2.** фиг *равним пӯтем, хоризонта̄лно*. — Кьд изле́знеш на Боровѝчки дру́м, тѣг и́деш све́ ре́дом, ре́дом до над Ле́бет. — Ре́дом по путѝње, про́јдеш кладанче́, и ту́ј су Ми̏љковци.

ре́домке прил у дем знач: *редом, равним пӯтем*. — Уз дру́м ва́ту, ре́домке, ре́домке, па на Мејѐне.

режа̀њ / режѝњ м *одрезак*. — Да́ј ми сѐл едѝн режа̀њ од лубени́чку. — Ту́ри му едѝн режѝњ слани́ну, нека уз ле́б понесе́ у воденѝцу.

ре́жњаци[1] м мн *па̄рчад*. — Исе́чи ми ову́ј полу́тку слани́ну на ре́жњаци.

ре́жњаци[2] м мн в *урежњаци*. — Кьд истру́пиш ре́жњаци, да разво́димо разбо́ј.

ре́з м **1.** *оштрица, сечиво*. — Свѐ си ми утупѝл ре́з на секи́ру. **2.** *ожиљак, озледа*. — От-кво̀ ти-е ти̏ја ре́з на ру́ку, чѝни ми се, њѐкња не бе́ше.

ре́за ж *засун на вра̄тила*. — Ту́ри ре́зу на вра́та, па да и́демо у цр̏ге.

резе́до придев *светлозелене боје*. — Мло́го во̀ли да и́ма цемпири́ на резе́до.

резерва́р м *резервоар*. — Напуни́л се резерва́р с во́ду, сѣг ће до́јде и на слави́не.

ре́зик м *ризик, рескир*. — Оти́де на ре́зик, па ако сти́гне ће завр̀ши рабо́ту.

резика́нт м *ризика̄нт, рескира̄нт*. — Он је резика́нт, не пла̀ши се да резику́је.

резикува́ње с гл им од *резикује*. — Без резикува́ње не мож нѝшта да пости́гнеш.

резику́је несв *ризикује, рескира*. — Ће резику́је и живо́т, са́мо да до́јде до цѝљ.

рези́л м *брука, срамо̄та*. — Напраѝл ни оно̀лки рези́л сьс жени́лбу.

резѝљк м в *резил*. — Резѝљк да ги је! — Не мога̀ од резѝљк да еде́м, а уба́во бе́оше зготвѝли. — О[д]-ти̏ја резѝљк не мо́гу ви̏ше да жи̏вим.

рези́лба ж *резидба (во̄ћака)*. — Ју́тре и́демо у рези́лбу у Сли̏ве.

рези́лѐње с гл им од *резѝли (се)*. — То̀ј рези́лѐње од њѐга што сам чу́ла, нѝгде га нѐма.

резѝли (се) несв *брука (се), срамо̄ти (се)*. — Та̀ј вртире́пка резѝли це́лу вамѝлију. — Резѝли ни куде́ сти́гне, докле га едну́ш не пречѐкамо у соко̀к. — Немо̀ј се резѝлиш пре[д]-цвѐт, но пла̀ти ту́ј гло́бу што и́маш.

ре́зичан, -а, -о *ризичан*. — Рабо́та ни-е мло́го ре́зична — ка̀чимо се на комѝни, на голе́му виси́ну. **2.** фиг *грди*. — До́ма ће га резѝлу за то̀ј што-е уработѝл.

ре́зично прил *ризично*. — Тѣг је то̀ј било̀ мло́го ре́зично да осѝдаш комѝн на ва̀брику бес цке́лу.

ре́зне (се) свр **1.** *одсече што мало*. — Ре́зни му од сушени́цу, да му не течу́ љи̏ге на уста́. **2.** *по̄сече (се)*. — Ре́зну ли пр̀с с ту́ј тупа́ру, ре́зну, а ре́ко ти не ди̏рај но̀ж? — Резну́л се ма̀лко на пр̀с сьс косту́ру. **3.** *засече*. — Ре́зни с тесте́ру, ту́ј куде́ ће тру́пимо гре́ду. **4.** фиг *насече дрва*. — Резну́ им дрва̀ ко̀лко да и́ма докле се не вр̀нем и[з]-Село́.

резни́ несв *накиселује*. — Во̀ли да му раки̏ја пома̀лко резни́ у-[у]ста́.

ре́кне (се) свр *каже (се)*. — До́јди да ти нешто́ ре́кнем, ал да на дру́ги не казу́еш. — Ре́кни во́ј да ћути́ док ми ора́тимо. — Двапу́т се ре́кне у воденѝцу. — Стопу́т да му се ре́кне, о́н ће па да забора́ви. — На па́метног човека́ емпу́[т]-це ре́кне.

ре́лна ж *рерна, пећница*. — Турѝ ћувеч у ре́лну да се пече́, а ти́ га наспра́ј.

ре́мен м *каиш на коњској опреми*. — Затегни ре́мен да ко́њ бо́ље вуче́.

ре́мење с зб им од *ремен*. — Збе́ри ре́мење, па донеси да прове́рим да ли-е до́бро.

ренде́ с *кухињска направа за стругање површа*, в *јеренде*. — Донеси ми ренде́ да изренди́шем ја́буке за ба́ницу.

рендисува́ње с гл им од *рендисује*. — Бе́м ти рендисува́ње це́л дѝн.

рендису́је несв *струже*. — Рендису́је ти́кву за тиквени́к.

рендѝше несв в *рендисује*. — Нека она́ рендѝше, ти́ тре́бе да ми помо́гнеш око четве́рак.

ре́п м фиг *чуперак, дужа коса код дечака*. — Што́ си пусти́л ти́ја ре́п, кво́ ће ти, што́ га не оцечѐш?

репа́љ м фиг *реп, прирепак, окрајак од тканине*. — Кви́ се то́ј репаљи́ вучу́ по те́бе?

репе́ти се несв *кочопери се, прави се важан*. — Немо́ј се мло́го репе́ти, неки́ ће му сту́ца ро́гови.

ре́пне свр *удари*, в *ребне*. — Па́зи, немо́ј га ре́пнеш по грби́ну, мло́го ће га заболѝ.

ре́поња м фиг пеј *младић дуге косе*. — Што не остриже́те оно́г ва́шог ре́поњу?

репчѝк м дем од *реп, репчић*. — А што́ на ку́тре оцекосте репчѝк?

репче́ с дем од *реп, репић*. — Ку́тре мр̀да с репче́, че́ка нешто́ да му даде́ш да гло́цне.

репче́ње с гл им од *репчи (се)*, **1.** *тепање, бијење*. — О́н је ода́вно за голе́мо репче́ње, и́ч не слу́ша. **2.** *делање тешког посла*. — То́лко репче́ње и по студени́цу, и па́ не заработи́мо ни́шта.

ре́пчи несв фиг *туче, млати, бије*. — Кьд ува́тим да га ја́ ре́пчим, дове́к ће ме па́нти.

ре́пчи се несв **1.** *грби се, грбави се*. — Немо́ј се ре́пчиш, него пра́во о́ди. **2.** *протеже се*. — Ре́пчи се ко мачо́р на цигѐрицу (*изр*).

репчѝл м в *репоња*. — Постри́госте ли ва́шога репчѝла?

ре́сес, -та, -то *ресаст*. — Донѐл ми из рабо́ту ре́ссету шами́ју.

ре́ска ж **1.** *реса, цваст код ораха, леске, брезе и других биљака*. — Кад излѐзне реска́ на леску́, сти́гла-е про́лет. **2.** *реса, крајеви ћилима, постељки, кафтана...* — Јо́ште да увр̀жем ре́ске и ћилѝмче е гото́во.

рескѝр м *ризик*. — Така́в је, и́де у́век на рескѝр, па што бу́де.

рескѝра несв *ризикује*. — Рескѝра да изгу́би голе́ме па́ре, ал ће купу́је сѣг сто́ку, а ће гу продава́ на-пролет.

рескира́нт м *онај ко је склон ризику, ко ризикује*. — Неси́ ти рескира́нт, а мо́жда би требало ово́ј да поку́шаш, па што бу́де — бу́де.

ре́ство с *остатак, реста*. — Еве́ ти па́ре, ку́пи ми жиле́ти, ре́ство си задр̀ж за те́бе.

ре́так, -тка, -тко **1.** *редак, прорећен*. — Мло́го ти ре́так лук. **2.** фиг *изузетан*. — Ови́ја гра́ што ја́ са́дим е ре́так, те́шко се нао́ди.

ре́тачьк, -чка, -чко *прилично редак*. — Ови́ја гра́ ти-е нешто́ мло́го ре́тачьк, сѣл чорби́ца.

рецéпис м *лекарски рецепт*. — Мóра да и́де куде дóктура за рецéпис.

рéцка[1] ж **1.** *птица, белег*. — Удáри му рéцку за још једнó пи́во. — Еси́ видéл да има рéцку на чело́. **2.** фиг *број*. — Ако ти трéбем сáмо за још једну́ рéцку, óндак нéма ни́шта о[д]-тóј.

рéцка[2] несв *засеца*. — Овчари́ рéцкају шáре на штáп, да им бу́де пóубав.

рéцкица ж дем од *рецка*. — Турúл му рéцкицу, да га познáва, да му га некú не украдне.

рéцне (се) свр *засече (се), одсече (се), посече (се)*. — Немóј те рéцне с нóж. — Рецну́л се преко пр̀с с óстар нóж.

рéч ж/м (мн рéчови) *реч*. — Не повр̀ћај рéч на стáрога човéка! — Тýј рéч да ми ви́ше несú рекáл. — Сéкни рéч (*повуци реч*)! — Не држú рéч (*не држи се договора, лаже*).

решáва се свр *премишља се, колеба се, двоуми се*. — Решавá се, решавá, да и́дем на пазáр, па се пишмани́.

решáвља несв *решава, одлучује*. — Решавља́, решавља́ и реши́ да пóјдем и ја́ с ýјку у рабóту. — Тóј ће баштá да решáвља, тóј не мóгу ја́.

решáвља се несв *колеба се, двоуми се*. — Мнóго се решавља́, докле не прéсалдуми да пóјде за њéга.

решавља́ње с гл им од *решавља (се)*. — Óтеже нештó с решавља́ње. — Квó му е тóј решавља́ње три́ гóдине.

решáља несв *решава, пише*. — Решáља домáћи, не мóж да излáзи на ýлице.

решáља се несв *премишља се, спрема се, припрема се*. — Решаља́ се да пóјдем с вáс на собóр, ал одустáдо.

решаља́ње с гл им од *решаља се*. — Ако чéкамо твоé решаља́ње, ни́кад нéћемо да оти́демо ни́где.

решетáр м фиг *трачар, причалица*. — Óдви ми се о[д]-тóга решетарá, свáки дн̀ дóди сáмо да торóче.

решетáри несв *оговара, тороче*. — Немóј да ми и ти́ тýј решетáриш, дóста сьм се наслушáла дань̀с од онýј решетáрку.

решетáрка ж фиг *трачара, она која оговара*. — Отидé сабáјле решетáрка по малý да решетáри.

Решетáрка ж *надимак*.

решéто с **1.** *лимени суд решеткастог дна*. **2.** *мера за тежину жита: = осам килограма*. — Одвóи једнó решéто рженúцу за кокóшке.

р̀ж м бот *раж* Secale cereale. — Нáјвише посејáмо р̀ж.

ржáње с гл им од *ржи (1, 2), режање*. — Немóј се плáшиш тóлко од ржáње, кад нóсиш кукáљу (**1**). — Научúл на ржáње, па н-умéје с љýди друкше (**2**).

ржьк м дем од *рж*. — Тóј што-е ржьк мáлко родúл, дрýго свé слáбо, отанéло.

р̀жен, -а, -о *ражен*. — До јучéр смо éли сáмо р̀жен лéб.

ржени́ца ж бот в *рж*. — Овр̀омо ржени́цу за три́ дáна.

ржени́чан, -чна, -чно *ражен*. — Бéше ни пóздрав ржени́чан лéб.

ржени́чка ж дем од *рженица*. — Ржени́чке, пржени́чке, р̀гни из гр̀м па ме упла́ши (*из нар приче*).

ржењáк м *ражен хлеб*. — Понéси си и пóла ржењáк, ће огладнéјеш!

Ржењáци м мн *заселак*.

ржи́ несв **1.** *режи.* — Ржи́ ку́че, ће те уа́пе. — Немо́ј да ржи́ш како ку́че. **2.** фиг *галами, љути се.*– На ме́не свака́ буда́ла ржи́. — Чи́м до́јде до́м, по́чне да ржи́.

ржи́ште с *место где се сејао и сеје раж.* — Сък ће о́ремо та́м, у ржи́ште.

рза несв *ржеше (коњ).* — Нешто́ ко́њ рза у кошару, да и́дем да ви́дим кво́ му-е.

рза́ње с гл им од *рза.* — Не чу́је се ви́ше рза́ње, куде́ ли се денуше коњи́?

ри́д м *дугачка коса на планини, издужени бедем, гребен, хрид.* — Излезоше деца́ на ри́д да и́грају ло́пту. — Отка́рај о́вце на ри́д, нека та́м пасу́.

Ри́д м мтн (више локалитета са тим називом) *зарава́н, висорава́н, планинска коса.*

ридьк м дем од *рид.* — Излезни го́ре до ридьк, да дока́раш гове́да.

ридишта с мн ауг и пеј од *рид.* — Са́мо се ти́ слу́њај по ридишта, а ја́ ћу овде́ килаве́јем од рабо́ту.

ри́ђав, -а, -о *рић, црвенкасто жуте боје.* — Чијо́-е оно́ј ри́ђаво гове́че у ржени́цу?

рика́[1] ж *рикање (бика, вола).* — Чу́је се рика́ волови́ чак иш-Чеме́рник.

ри́ка[2] несв **1.** *оглашава се риком, риче, муче (бик, во),* в *буца.* — Крава́ ри́ка, вр̀ћа се наза́д, ја́ ву́чи, ву́чи. — Ри́кају ми гове́да гла́дна у кошару. **2.** фиг *јауче.* — Рика́л је од боле́ж кьд пре́туца но́гу.

рика́ње с гл им од *рика.* — Кво́-е то́лко рика́ње уз Дльги ри́д? — Његово́ рика́ње од бо́л га ни́где не́ма.

рика́ч м фиг пеј *онај који стално виче, који се дерња.* — Ка́[д]-ће се ви́ше сми́ри ти́ја рика́ч, по це́л дьн ри́ка како во́л?!

ри́кне свр **1.** *огласи се риком.* — Ри́кну Му́рца у кошару, тре́бе да пу́штамо гове́да. **2.** фиг *јаукне.* — Тек ће да ри́кне од боле́ж кьд му ва́ду тр̀ње из но́гу. **3.** фиг *настрада.* — Ће му ри́кне јунче́, ако не пла́ти по́рез. **4.** фиг пеј *умре.* — И́ма се о́дма оде́лу, сьл нек им ри́кне башта́.

риља́ч м *ашов.* — Скр̀ши ми се држа́ље на риља́ч.

ри́нгла ж *плоча на шпорету на којој се кува.* — Сту́ри ше́рпу од ри́нглу да се ла́ди.

ри́не несв *чисти лопатом.* — Це́л дьн ри́не око ку́ћу и кошару.

ри́нта несв *много ради, ради тежак посао.* — Ваздьн ри́нта у по́ље, а на́вечер га ни́ки не зарезу́је.

ринта́ње с гл им од *ринта.* — Це́л ве́к ринта́ње и па́ се те́шко жи́ви.

ринтосува́ње с гл им од *ринтосује (се).* — А мо́је ринтосува́ње ни́ки не рачу́ња.

ринтосу́је (се) несв *пропада (се) од посла,* в *ринта.* — Ринтоса́мо од рабо́ту ле́тоске. — На ра́дилиште се ринтосу́је од ју́тро па докле се не ста́вни.

ринто́ше свр *пропадне од посла.* — Ка[д]-чове́к ринто́ше, тьг ви́ди да није́ требало то́лко да запи́ња.

ри́па несв *скаче.* — Ри́па ко јеле́н трећа́к. — Ри́па тру́пачки (*из места*). — Од ра́дос ри́па у́трупац.

рипа́лька ж *водопад.* — Ће ло́ву ри́бу под рипа́льку у Са́ставци, куде Мр̀ковицу.

рипа́ње с гл им од *рипа, скакање.* — Овде́ не́ма рипа́ње, то́ј мо́же са́мо го́ре, на ри́д.

ри́пи свр *скочи, ускочи.* — Ка́[д]-ће ови́ја пе́тьл да ри́пи у ло́нац?

ри́пка несв у дем знач: *рипа, поскакује.* — Ри́пка како зајче́ по сне́г.

рипка́ње с гл им од *рипка.* — До́ста-е било́ рипка́ње, сьг дете́ мо́ра да спи́.

ри́пне свр **1.** *скочи, прескочи.* — Ће ри́пне преко пло́т, не́ће га ува́тите. — Немо́ј ти ри́пнем, да те сне́мам. **2.** фиг *повећа се.* — Рипну́л дьн колко́ пета́л од буњи́ште (*изр*). **3.** изр: **ри́пне канта́р** *одмери мало више од тражене тежине.* — Кьд ме́риш, нека ри́пне кантарче́, да зна́ш да-е до́бро изме́рено.

рипчѐ с (мн рипчети́ја) **1.** дем од *риба, рибица*. — Нѐће ва́тамо рипчети́ја, само голе́ме ри́бе. **2.** фиг *згодна девојка, девојче*. — Ше́та едно́ рипчѐ по Преде́не, ете́ то́ј рабо́ти.

Ри́симка ж *име*.

Ри́ска ж хип од *Рисимка*.

Риста́ћија м *име*.

Ри́стос м *Христос*. — Ри́стос помеђу на́с.

ритчѐ с дем од *рид*. — Нека изле́зне на ритчѐ да поора́тимо. — Ви́диш оно́ј ритчѐ, епа, та́м је Стру́мина ку́ћа.

р̣ка несв **1.** *хрче*. — То́лко р̣ка ко да спи́ у воденѝцу. **2.** *пљује*. — Немо́ј да р̣каш по ку́ћу.

ркање с гл им од *рка* **1.** *хркање*. — Од његово́ ркање не мо́ж се за́спи. **2.** *пљување*. — По̣ ку́ћу не́ма ркање, изле́зните у авли́ју.

р̣кла ж *она која често пљује шлајм из уста*. — Зга́ди ми се кьд ви́дим ту́ј р̣клу како́ р̣ка куде-да́ло.

р̣кља м пеј *онај који често пљује шлајм из уста*. — Р̣кља, изр̣ка но́с куде сти́гне.

р̣кне свр *пљуне*. — Р̣кни у пешки́рче, што́ га но́сиш?

р̣ко̀љак м *испљувак, шлајм*. — Нис путѝње све́ не́ки кр̣вави р̣ко̀љци, кои́ ли то́ј проје́ де бо́лесан и какву́ ли-е бо́лес нацара́л?

р̣кото́ина ж *испљувак*. — Не́ћу ви ви́ше опомѝњам за р̣кото́ине око ку́ћу.

р̣љав, -а, -о пеј *приглуп*. — То́лко-е р̣љав да га сви по̣деба́вају.

р̣љча м *приглуп човек*. — Р̣љча р̣љави, ни́шта не ви́ди како́ му се и деца́ смеју́.

р̣мба несв *ради тежак посао*. — Да́њу-но́ћу р̣мба, и па́ не пости́за да сабо́ти по̣ље̣.

р̣мба́ње с гл им од *р̣мба, напоран рад*. — Кој ју́ си ва́јду́ виде́л о[д]-то́лко р̣мба́ње?

р̣мбаче́ње с гл им од *р̣мбачи*, в *р̣мбање*. — Ја́ ко да сам осу́ђен це́л ве́к на р̣мбаче́ње.

р̣мба́чи несв *ради тешке, напорне послове*, в *р̣мба*. — Ни́кад се несьм пита́л за кога́ ја́ то́ј то́лко р̣мба́чим?

р̣мпалија м *крупан, снажан човек*. — На кога́ ли се у вами́лију ме́тну така́в р̣мпа̣лија.

р̣њ м *њушка*. — Разби́л му р̣њ. — Напрнди́л р̣њ, па с ни́кога не ора́ти.

р̣њав, -а, -о **1.** *особа са засеченом усном*. — И́ дете́ вој такво́ р̣њаво, на њу. **2.** *незгодан*. — Мло́го-е р̣њав чове́к, не мо́ж се с ње́га разуве́даш.

р̣њачки прил *на нос*. — Па́дал р̣њачки, па разби́л нос.

р̣ње с *њушка*. — Ди́гал р̣ње, па̣ ни́кога не ви́ди. — Ди́гне р̣ње, па у тр̣ње (*из пошалице*).

р̣њка[1] ж *ноздрва, нос, њушка*. — Запиши́ле ми се р̣ње, едва́ ди́шем. — Разби́л му неки́ р̣њу. — Ту́ри бр̣њу на р̣њу (*не причај превише, затвори уста*).

р̣њка[2] ж пеј *жена великог носа*. — Полете́ла и она́ј р̣њка р̣њава, ће те́па Си́мчу.

р̣њча м пеј *човек великог носа*. — Немо́ј да и́деш ку́де р̣њчу, на ни́кога он не да́ва ала́т, па не́ће ни те́бе.

ро́ба ж зб им *одећа, руба*. — С ро́бу сам у са́дњо вре́ме нешто́ отане́ла, тре́бе си купу́јем.

робѝја ж фиг *терет, оптерећење, напаст*. — Та́ј жена́-е робѝја, те́шко на оно́га кои́ жѝви с њу́. — Ма каква́ робѝја за њу́, она́-е сама́ робѝја.

робо̀њи несв **1.** *прича непрестано, придикује.* — Немо́ј ви́ше да ми робо̀њиш, не мо́гу те слу́шам. **2.** *удара у олук (киша).* — Свуно̀ћ ки́ша робо̀њи, не мога́ о́чи да скло́пим. **3.** изр: — На кьквò ми ти́ква робо̀њи (*погоди шта мислим*).

рова́ње с **1.** *плач, плакање, вика.* — Чак се та́м, на пу́т, чу́је његò рова́ње. **2.** *рика, мучање (стоке).* — Це́л дьн слу́шам рова́ње ју́нци по Голе́ми ри́д, напа́сли се, па аздиса́ли.

рове́ несв **1.** фиг *плаче, дере се, урла.* — Што́ то́ј твоје́ дете́ то́лко рове́? — Це́ло ју́тро рове́ чи́ча по ку́ћу. **2.** фиг *муче, риче, буче (во, бик).* — Рову́ воло́ви по Голе́мо равни́ште, це боду́, да се зна́је кои́-е ћа́ја. **3.** фиг *копа, рије.* — Це́л дьн бу́ца Му́рца и рове́ зе́вњу, це боде́ з-Бре́шка, ал Бре́шко осети́л, па бе́га од ње́га. **4.** фиг *колута, преврће (очима).* — Кьд га удари́л с ону́ј чека́њу, чи́ча поче́л да рове́ о́чи, ду́ша му испа́да.

ро́вине ж мн **1.** *остаци турског површинског копа гвоздене руде, увале, урвине.* — Те́рај гове́да да пасу́ го́ре, у ро́вине, а ти́ бе́ри борови́ньке. **2.** *удубљења, раскопана земља.* — Ту́ј куде́ су вади́ли зевњу́ за ци́гле на Бла́то, у Ки́тку, остале́ са́мо ро́вине. — Буца́ли воло́ви, па напра́или ро́вине.

Ро́вине ж мтн *ливаде, шума.*

рови́нчине ж мн аугм од *ровине.* — Ће настра́да негде́ у те́ј рови́нчине.

рови́ња́к м ауг и пеј од *ровине.* — Замаја́л се у рови́ња́к, бра́л борови́ньке, а гове́да му отишла́ у ште́ту.

ро́вла ж пеј **1.** *она која стално виче.* — Це́ло ју́тро се де́ре на деца́ та́ј ро́вла, н-уме́је да ста́не. **2.** *она која у љутњи и бесу разрогачи очи, која има исколачене очи.* — Ро́вла, изрови́ла у ме́не, жи́ву би ме пое́ла.

ро́вља м пеј **1.** *онај који стално виче.* — Како́ да нау́чимо ро́вљу да ви́ше не рове́? **2.** *онај који у љутњи и бесу разрогачи очи, који има велике исколачене очи.* — И́мам и ја́ до́ма едно́га ро́вљу, по це́л дьн ми нешто́ запрдује и рове́.

ро́вне свр **1.** фиг *гласно викне, продере се.* — Кьд ро́вне, ис-па́мет да те иска́ра. **2.** фиг *експлодира.* — Кьд ро́вну грана́та, на бу́ку оста́де са́мо кошу́лька о[д]-дете́.

ро́г м уз стандардно значење *коштан израштај на глави неких животиња* и: **1.** *коса греда на кровној конструкцији, венчаница.* — Данàс ће ту́рамо ро́гови на кро́в. **2.** *ручица на коси.* — Мо́рам да ме́њам ро́г на коси́ло, мло́го ми уби́ва ру́ку. **3.** изр: **пу́сти ро́гови** *осили се, постане непослушан, ради на своју руку.* — У са́дњо вре́ме мло́го-е нешто́ пусти́л ро́гови, ал ћу му ги ја́ учу́кам.

рога́љ м **1.** *парожак на вилама.* — На ви́лу се скрши́л рога́љ, не мо́ж се с њу бе́ре се́но. **2.** *ћошак на кровној конструкцији.* — Тре́бе до́бро да се уде́си рога́љ, да издржи сне́гови.

рога́љка ж **1.** *дрвене виле.* — Тре́бе ни голе́ма рога́љка за привршаљање сто́гови. **2.** *примитивна преслица одракљастог дрвета* (Горње Гаре). — Забоде́м рога́љку за ткани́цу, на рога́љку пове́смо, па преде́м кучи́ста.

рогаче́ње с гл им од *рогачи (се).* — Мо́ж да се рога́чи ко́лко о́ће, од њо́јно рогаче́ње се не пла́шим.

рога́чи (се) несв *колачи очи, крети.* — Чекрљи́в, зато́ј рога́чи о́чи. — Љута́ ли-е, кво́ ли во[ј]-е, мло́го рога́чи о́чи на ме́не. — И оно́ј чекрљи́вче поче́ло се рога́чи на ме́не, ње́га ћу бар да сре́дим, ако њи́ не мо́гу.

ро́гла[1] ж *крава великих рогова.* — Чува́ли смо едну́ ро́глу, па кьд ни у́боде дете́, прода́домо гу.

ро́гла[2] ж пеј *зла, свађи склона жена.* — Ишчепи́ла на ме́не та́ј ро́гла, па ми ми́рку не да́ва.

ро́гља[1] м *бик изразито великих рогова.* — Бр̏зо бе́геј, ће те уби́де ови́ја ро́гља, ви́ш какви́ ро́гови и́ма ко а́нџари.

ро́гља[2] м *зао, свађи склон мушкарац.* — Ако с то́га ро́гљу излѐзнеш на кра́ј, ко́љи ме куде́ сам на́јтанак.

ро́гља[3] ж *вила с изразито дугим држаљем, рогуља.* — Доне́си ми голему́ ви́лу, ону́ј ро́гљу, за денѐње сто́г.

ро́гљес, -та, -то *онај који има краке, рашљасти.* — За то́ј ти тре́бу два́ ро́гљеста дрва́, кад ги поби́јеш, да на њи ту̏риш рожа́њ.

рогу́жа ж *простирка од рогоза или сламе, рогозина, асура.* — Рогу́же напра́ешемо о[д]-цла́му, па ги посте́љемо на зе́вњу, па пр̏тена че́рга, тако́ј смо спа́ли. — Не́ма ли куде́, ће спа́вамо на рогу́жу.

рогу́ља ж *велика вила за денење стога,* в *рогља.* — У̏зни из де́дини рогу́љу, да приврши́мо сто́г.

ро́гуша ж **1.** *рогата овца.* — У̏боде ли те ро́гуша, о́ће она́?! **2.** фиг пеј *уображена жена.* — Проје́де ро́гуша, ни добарди́н да ре́кне.

ро́д м **1.** *сродник, рођак.* — Она ми-е на́јмил род. **2.** *родбина.* — Били́ смо не́колко дѝна у же́нин ро́д. — Он је из мо́ј ро́д. **3.** *плод, принос.* — Такѝв ро́д ода́вно оша́в нсе́ има́л. **4.** вок **ро́де:** *блискост, интимност са саговорником.* — Како́ си ми, ро́де? — Акобо́гда, ро́де?– Куде́ си би́л, ро́де? — Тре́бе ли ти што́, ро́де?

/ро́д роће́ни/ м *више него род.* — Сма́тра га за ро́д роће́ни. — То́ј ми-е ро́д роће́ни.

ро́ден, -а, -о *рођен.* — Ко да-е ро́ден у коша́ру, ни́шта не зна́е. — Неје́ била́ тѝг ни ро́дена ка[д] це то́ј деси́ло.

роди́ља ж *породиља.* — Ре́д је да и́демо куде роди́љу, сѝг ка[д] це мо́же.

родљак м *рођак.* — Родља́ци смо по де́дину ли́нију.

ро́днина ж *родбина.* — Жена́ му и́ма голе́му ро́днину.

ро́дом прил *пореклом.* — Чу́ем да-е ро́дом из Јабуковѝк.

Ро́ђа м *надимак.*

роће́ни, -а, -о *истински, прави.* — Ово́ј ми-е роће́ни бра́т, а ови́ја па о[д]-чи́чу.

ро́ђено прил *створено.* — Ово́ј ме́сто ро́ђено за ку̏ћу.

рое́ње с гл им од *рои се.* — Све́ уме́јем да рабо́тим око рое́ње пче́ле.

рожа́њ м *ражањ.* — Ка́[д]-ће ово́ј шиљѐже да ту̏рамо на рожа́њ? — Спреми́л га ко за рожа́њ.

рожѝк м *рошчић.* — Вр̏жи гу с кра́тко ју̏же за рожѝк па за едну́ но́гу, тѝк не́ће мо́ж да ти бе́га.

ро́зан, -зна, -зно *ружичаст.* — Та́ј ро́зна блу́за ти-е мло́го у̏бава.

розњи́кав, -а, -о *розикаст.* — Убавшке́ вој стоји́ кьд обуче́ тако́ј што розњи́каво.

ро́и се / ро́ји се несв *рои се, пушта се (пчела).* — Че́ле се ро́ју саме́, па оти́ду на неко дрво, у шупља́к, ел нат коша́ру, тѝ [г]-ги ма́ткамо у ко́шницу.

ро́кће несв *грми, пуца, разлама се.* — Кво́ ли то́ј па сѝк ро́кће она́м на Пла́ну.

рокче́ с дем од *рог.* — Ако пи́еш ка́ву, ће ти изра́сне рокче́. — Почела на теле́ да избива́ју рокчети́ја.

ро́лшуле ж мн *ролшуе, котураљке.* — О̀ће на дете́ да ку́пи ро́лшуле.

ро́ља несв фиг *пије преко мере.* — По вазди́н са́мо ро́ља, по́сле се не мо́ж повр̏не.

Ро́мански ри́д м мтн *ливаде, њиве, шума.*

ромѝња несв *сипи (киша)*, в *мржцори*. — Јо́ш нејѐ почѐла да па́да, тике ромѝња.

ропћа́ње с гл им од *ропће*. — Скомина́ ми ка[д]-чу́ем ропћа́ње шиће́р.

ро́пће несв *крца зубима*. — Узе́л шиће́р у ко́цке, па са́мо ро́пће.

Ро́са ж *име*.

роса́ ж фиг у прид употр *млад, зелен, недорастао*. — А бе́ше роса́ дете́. — Узе́ онакву́ росу́.

Роса́нда ж *име*.

ро́си несв *сипи (киша)*. — Ро́си си́тна ки́шица, па се увла́чи пот-ко́жу.

росничѐ с бот в *росуља*[1]. — Ни сто́ка не пасе́ росничѐ.

росу́ља[1] ж бот *ретка врста траве месождера, има је у атару Млачишта (Drosera rotundifolia L.)*. — Ту́ј око ба́ру отка́д па́нтим расте́ росу́ља.

росу́ља[2] ж *росна трава*. — Не и́ди по росу́љу, све́ ће намо́криш опѝнци.

роша́ ж **1.** *пеге по лицу*. — Почѐла да вој избива́ роша́ по лице́. **2.** *пеге на листовима*. — Све́ избила́ некаква́ роша́ по ли́стови на компири́.

ро́шав, -а, -о *пегав*. — И дете́ вој до́јде ро́шаво у лице́.

роша́вка ж пеј *она која има пегаво или изровано лице*. — Не те́ да у́зне роша́вку, а сѣг се ка́је, ова́ј му, беснӯља, ду́шу изе́де.

роша́вко м пеј *онај који има пегаво или изровано лице*. — Кво́ му фа́ли и ако-е роша́вко?

рошчѐ с (мн рошчи́ћи) дем од *рог, рожић*. — На теле́ избили рошчи́ћи.

рпа́ ж *гомила*. — Врнӯла се до́ма и нашла́ ги на едну́ рпу́. — Кво́ ће рабо́тимо с ову́ј рпу́ шу́шљак.

р̀пка несв *пије, срче (дете)*. — Р̀пкај по ма́лко да се не изгори́ш.

рпка́ње с гл им од *рпка*. — Чу́јем у мра́к са́мо нeко́ рпка́ње, ко да неки́ р̀пка ча́ј.

рпћа́ње с гл им од *рпће*. — Вру́ћо са́мо̀ с рпћа́ње мо́ж да се пи́је.

р̀ће несв *пије срчући, гласно срче*. — Рпћи ча́ј, да се не изгори́ш. — Немо́ј га пи́јеш, не́го га р̀пћи. — Немо́ј да р̀пћеш тако́ј, не мо́гу те слу́шам.

р̀ррјј узв *којим се гони стадо оваца*. — Р̀ррјј, бре́, ву́ци ви изе́ли, што не слу́шате!

р̀ска несв *хрска*. — Испе́кал расе́, па му кори́ца р̀ска од мера́к. — Пра́сци р̀скају коштиљке од сли́ве.

р̀скав, -а, -о *хрскав*. — Гле́ј да кори́чка бу́де румена, па р̀скава.

р̀скавица ж *хрскавица*. — Разби́л му р̀скавицу на но́с.

р̀скање с гл им од *р̀ска*. — У́вати ме језа́ од р̀скање.

р̀т м *хрт*. — С вр̀ха́нога р̀та се не и́де у ло́в (*изр*).

ру́б м **1.** *ивица*. — Не се́ди на ру́б, ће па́днеш. **2.** *окрајак*. — Чи́м се испече́ ле́б у црепњу́, о́дма на́чне ру́б.

рубѝк м дем од *руб*. **1.** *ивица*. — Немо́ј на рубѝк о[д]-си́д, це стрко́љиш. **2.** *окрајак*. — Ако ти се ба́ш еде́ рубѝк од лепче́, ћу ти откр̀шим.

рубе́ње с *порубљивање*. — На ову́ј кошу́љу тре́бе рубе́ње, па тѣг да вој ши́јем ћенар.

ру́би несв **1.** *сече*. — Ру́би гредѝце за ко́чину. **2.** фиг *гризе, једе, пасе*. — Са́мо нека ру́бу о́вце, кьд је трава́ тако́ј до́бра.

рубѝнка ж *кошуља*. — С рубѝнке сам већем отанела.

ру́бови м мн *плетенице, кике*, в *сколубе (1)* (Лебет). — Ру́бови низ грби́ну сплете́м, па до́ле ки́тке напра́им на они́ја ру́бови. — По пе́те ме уда́рашеу ру́бови, колки́ су ми били́.

ру́во с *одело, рухо*. — То́ј му-е стајаћо ру́во.

руда́ ж *процеп код воловских и коњских кола*. — Намести́ до́бро руду́, да не те́па коња.

Ру́дарски ри́д м мтн *планинска коса, где се некад копала руда*.

руди́на ж *голет, чистина, пашњак*. — Те́рај сто́ку по руди́не, немо́ј гу завла́чиш по шумаци́.

Руди́не ж мтн *планински врх, пашњак*.

Ру́диште с мтн *пашњак*.

Ру́дник м *заселак у Мачкатици, насеље рудара*.

рудува́ње с гл им од *рудује (се), копање руде, рударење*. — За ту́рско вре́ме овде́ је било́ рудува́ње.

руду́је (се) несв *копа руду*. — Мло́го су некад овде́ка рудува́ли, од то́ј су сѣг ове́ј ро́вине. — Па́ се и́ма руду́је, неје́ све́ ископано што и́ма у зевњу́.

ружење с гл им од *ружи*. — Еди́но с ружење ако га дока́рам у ре́д, дру́го н-уме́јем. — Ти́ си за голе́мо ружење.

ру́жи несв *грди, кори*. — Ја́ га оно́лко ру́жим, а о́н си ни а́бер не́ма. — Мло́го сам ружи́ла мо́ју сна́ју што и́мају са́л едно́ дете́. — Ру́жу ме мои́ што то́лко дири́нчим.

ру́јан, -јна, -јно *зелен, недозрео*. — Мло́го су ру́јне сли́ве, несу́ још за брање́.

/рука/ ж изр: **и́де му на ру́ку** *помаже му*. — Све́ му и́де на ру́ку, па и Или́ја с његову вами́лију; **и́де му од ру́ку** *уме, зна*. — Мајсторла́к му и́де од ру́ку; **држи́ га на ру́ке** *држи га у крилу, на рукама*. — Бо́лесно, па га по це́л но́ћ држу́ на ру́ке.

рука́вац м *део осовине на колима на који се насађује точак*. — У́зни ко́ломаз да подма́жеш рука́вци на ко́ла.

рукавиче́ с дем од *рукавица*. — Изгуби́л едно́ рукавиче́ од оне́ј рукави́чке што си му ти́ испле́ла.

рукави́чка ж дем од *рукавица*. — Прати́ му и рукави́чке, да ми не се́бне на ову́ зиму́. — У зиму́ испоплете́м на сви́ по нешто́: цемпи́рче, ша́лче, капуља́чку, чера́пке, рукави́чке.

рукавчи́ћ м дем од *рукав*. — Подви́ рукавчи́ћ, да ти се не намо́кри у во́ду.

рукани́ца ж **1.** *ручица на плугу или ралици*. — Држ до́бро рукани́це, да ти се ра́лица не изо́тне. **2.** *руда код коњских кола*. — Коњи́ се не пре́зају на едну́ руду́, него у рукани́це.

рукани́чка ж дем од *руканица*. — Све́ му ру́ке уби́ле рукани́чке од ра́ло.

рука́тка ж **1.** *суд од печене глине са ручицом у коме се носило кисело млеко и вариво*. — Вари́ла сам чо́рбу, па им но́сим обе́д у рука́тку. **2.** *омањи дрвени суд с дршком*. — Си́пи ми с рука́тку бра́шно, да подме́сим ле́б.

руко́лька ж *руковет*. — Збра́мо руко́льке, врза́мо сно́пје и зденумо ги у крсти́не.

рукува́ње с **1.** *поздрављање, руковање*. — Што́ по́беже од рукува́ње с ро́д? **2.** фиг *управљање направом или справом*. — Не бри́ни за рукува́ње с коса́чицу, ја́ ћу те научим.

руку́је (се) несв фиг *руководи (се), обавља послове*. — Ше́с го́дине сам ја́ с воденицу рукува́ла. — Тако́ј се не руку́је с љу́ди како он зна́је, да га сви́ омрзу́.

рукуни́ца ж *ручица*. — Држ до́бро за рукуни́цу, да ти не испа́дне трага́ч.

Ру́лка ж *надимак*.

руменије се несв *румени се, одаје црвенкасту, румену боју*. — Руменију им се обра́шчићи од студено́ћу. — Руменију се девојке како ја́буке.

руменѝло с *кармин*. — Трéбе си кýпим гаравѝло, белѝло и руменѝло, свé ми понестáло.

рýндав, -а, -о *кушīрав, чупав, велике длаке*. — Бéља бéше мнóго рýндаво кýче, стрá децý вáташе од њéга.

рундавéла ж *маљава, рупава, јака жена*. — Нејé óн дорáсал за тýј рундавéлу, и́ма га у зýби нóси.

рундóв м фиг *велики кудрав пас*. — Кудé денýсте вáшог рундóва?

рундóвчина м фиг ауг и пеј од *рундов*. — Кьд излéзе рундóвчина прет кýћу, ми се разбегáмо.

рунéнце с дем од *руно* (= вуна која израсте на овци од једног до другог стрижења). — Квó и́маш од тóј јагњé, ни рунéнце како трéбе?

рýнsa несв *рида*. — Кьд га довáтим, и́ма још вúше да рýнsa. — Не знáје ни óн за квó рýнsa.

рунsáње с гл им од *рунsа, ридање*. — Нéће нúшта да постúгнеш с рунsáње, бóље си га пúтај да те пýшти.

рýњав, -а, -о *длакав*. — Овéј ти постéљке мнóго рýњаве, трéбе ги мáлко осмýдиш.

рýпа ж фиг *склониште*. — Нáши су се свé крúли по рýпе, да ги Бýгари не нáјду. — Надушúло керчé лисичé у рýпу. — Компирú чýвамо у зевнúк, у рýпу.

рупетéрина ж ауг и пеј од *рупа*. — Пáзи куде и́деш, тáм и́ма рупетéрине, да се не омькнеш у некú амбúс.

рупúчка ж дем од *рупа*. — За такvé рупúчке трéбу малéчке пýлке.

Рýпје с *насеље Рупље*.

рупљáк м ауг и пеј од *рупа*. — Немój да упáднеш у тúја рупљáк дóле кьд бéреш малúне.

Рупљáнац / Рýпљанин / Рýпчанин м *становник Рупја и човек из Рупја*.

Рупљáпка / Рýпчапка ж *становница Рупја и жена из Рупја*.

Рупљáнче / Рýпчапче с *дете из Рупја*.

рýпски, -а, -о / **рупљáнски**, -а, -о *који припада Рупљу или је из Рупља*.

Рýпски / Рупљáнски/ пýт м *пут који повезује Црну Траву, преко Рупља, са Предејаном*.

рунчьк м дем од *руб, окрајчић*. — Открши ми од рупчьк, да обúђнем мáлко тáзе лéб.

рупчé с дем од *руб, окрајче*. — Дáдо му рупчé од лéб и сúренце да се залáже до обéд.

рýс м *трун*. — Улéзе ми рýс у óко.

Рýса ж *име*.

Рýса средá ж *четврта среда по Ускрсу, Преполовљење*. — На Рýсу средý се нúшта не рабóти, тьг је средопóсница.

Русáнда ж *име*.

рýсвај м *неред, крш, лом*. — Сáмо немój да прáјте рýсвај по кýћу. — Ћу напрáјм од њéга рýсвај.

Руселéна ж *име*.

русéње с гл им од *руси*. — Ако [ј]ош-емпýт вúдим русéње на извóр, ћу ви потéпам.

рýси (се) несв *трунu (се), засипа (се) трњем*. — Не óди над извóр, рýсиш вóду, пóсле не мóж да пúјемо. — Ка[д]-це не пáзи, такój се рýси млекó, а пóсле вúкаш кой га нарусúл.

Русѝм м *име.*

ру́сјак м *натруњена течност.* — Прати́ га за во́ду, о́н ми донѐл неки́ ру́сјак.

ру́сје с зб им од *рус, трње.* — Проце́ди ру́сје иш-ча́ј. — Немо́ј ми сипу́јеш то́ј ру́сје.

ру́ска ж *трунка, трунчица,* в *рус.* — Изва́ди ми ру́ску из о́ко, не мо́гу да гле́дам. — Па́дла ру́ска на дете́ у о́ко.

Ру́ска ж *надимак.*

ру́сљак м в *русјак.* — Не мо́гу да пи́јем ти́ја ру́сљак.

рустѝк м дем од *рус.* — Упа́дал му рустѝк у о́ко.

руста́ с дем од рус, *трунчица.* — Уле́зло му руста́ у окце́, па тре́пка.

Руста́на ж *име.*

ру́тав, -а, -о *длакав, маљав, косма́т.* — Кака́в је ру́тав ко да није́ од љу́цку со́рту.

/ру́тав му́ж/ изр *јак, снажан мушкарац.* — Ла́ко-е на слаботи́њку, уда́ри ти́ на ру́тавог му́жа, ако си јуна́к.

/ру́тав но́с/ изр *опасан, јак мушкарац,* в *рутав муж.* — Ма, ће налети́ш и ти́ на ру́тав но́с, ће се на́јде неки́ и на те́бе да доа́ка.

рутаве́је несв *маљавеје, постаје длакав.* — Мло́го не́што поче́л да рутаве́је.

рута́вка ж *жена обрасла маљама.* — Рута́вка ру́тава, не ви́ди своје́ длачури́не по но́ге и по па́зуке, но ме́не нашла́ да резили.

рута́вко м *мушкарац обрастао маљама.* — Ће ми до́јде ти́ја рута́вко да ме па́ питу́је за Драги́њу, ал му ви́ше ни́шта не казу́јем.

ру́таво прил фиг *неизвесно, опасно.* — Кьд поста́де ру́таво, збра́мо се, па побе́гомо — куде́ це те́памо с то́лку цгади́ју.

ру́ца несв *плаче, јеца, рида.* — Ру́ца од му́ку што не зна́је кво́ да рабо́ти.

руца́ње с гл им од *руца, јецање.* — Не пома́га ти ни руца́ње, дањс ће седи́ш до́м.

ру́цне свр *одједном се запла́че.* — Одедну́ш ру́цну, ре́ко да ли га у́апа нешто́, које́ му би́?

ру́ча несв *једе.* — Кьд ру́ча, ће изле́зне.

ручѝк м *јело.* — Кво́ си зготви́ла за ручѝк?

руче́ с дем од *рука, ручица.* — Да́ј ми руче́, да и́демо у ки́тке. — Кво́ ти је то́ј на руче́?

руче́нце с дем и хип од *руче.* — Да́ј руче́нце, да ви́дим куде́ те подлази́ла буба́чка.

ручете́рина ж ауг и пеј од *рука.* — Како́ ли навива́ са́т с оне́ј ручете́рине?

ру́чица[1] ж дем од *рука.* — Да ви́дим ру́чицу куде́ те боцну́ла оса́.

ру́чица[2] ж дем од *ручка*[1]. — Ува́ти до́бро за ру́чице, па гу́рај коли́ца.

ру́чица[3] ж в *рукољка* (Горње Гаре). — Две-три́ ва́тке жи́то, тама́н една́ ру́чица.

ру́чка[1] ж *дршка.* — Др̀ж до́бро за ру́чке да ти не испа́дне те́кме.

ру́чка[2] несв *једе (дете).* — Ту́ри на дете́ да ру́чка, изгладне́ло по гове́да.

ручка́ње с гл им од *ручка*[2]. — Да ви́диш кво́ сам ти спреми́ла за ручка́ње.

рушче́ с дем од *рус.* — Неје́ то́ј ни́шта, рушче́ ти уле́зло у о́ко.

р̀чка (се) несв *дира (се), подбада, гура (се), изазива.* — Не р̀чкај ме́чку за пи́чку (*изр*). — Р̀чкају сви́ње по бла́то.– Неки́ ми ста́лно р̀чка по ко́вчак.– Н-уме́ју да седу́ ми́рно, са́мо се р̀чкају. — Р̀чка се, па по́сле ку́ка кьд га би́ју.

рчка́ње с гл им од *рчка (се).* — Од рчка́ње ча́ском изле́зне тепа́ње.

ру́чне свр **1.** *муне, подбоде, гурне, изазове.* — Са́мо нек ме ру́чне, па ће чу́је своје́га бо́га! — Ручне по́старога, па побе́гне, да га не ува́ти. — Ручни под сто́г, мо́ж се ту́ј сакри́ла ма́чка. **2.** *царне.* — Ручни о́гањ да се разгори́.

ру́шка свр *ришка, чеприка.* — А што́ твоје́ коко́шке ру́шкају по моје́ гради́нче, зна́ш ли да ћу ги поте́пам?!

С

с пред у изразу: *с опроштењем.* — С опроште́ње смо га наеба́ли. — Ре́че ми, с опроште́ње, ко́ј га ви́ше помиња, да еде́ го́вна.

са́ прил *сад, сада.* — Са́[д]-ћу до́јдем. — Са́[д]-ћу ви сви́ поте́пам!

саба́јле прил *ју́тром рано, зором.* — Ће се ди́замо саба́јле, да дока́рамо сно́пје, па да вршемо. — Саба́јле изла́зи у о́ткосје, па докле не прижеже́.

сабе́ре се свр *доћи́ памети, присети се.* — Искара́л га ис-па́мет с оно́ј што му река́л, јо́ш се не мо́ж сабере́.

сабира́ несв **1.** *сабире.* — Јо́ш не зна́је да сабира, ал ће нау́чи у шко́лу. **2.** *скупља.* — Сабира́ сли́ве куде поја́ту, над воденицу. — Сабира́, тура́, сабира́, тура́ докле не напуни́ ону́ј ко́ву са си́рење. **3.** *прибире.* — Сабира́ гове́да по о́грењу, да ги те́ра до́ма. — Сабира́ј о́вце накуде трлу́, почело се ставњу́је. — Еве́ сабира́мо руко́љке, па ће башта́ да врзу́је сно́пје.

сабира́ се несв фиг *долази памети.* — Вика́ му, ружи́ га и што-му́ не работи́, ал се о́н не сабира́, па то́ј ти-е!

сабира́ње с гл им од *сабира (се).* — Отиде́ на сабира́ње се́но.

са́бљица ж бот *гладиола* Gladiolus. — Мло́го у́баво цвету́ са́бљице.

са́брат, -а, -о *сакупљен, покупљен (сено на пласту).* — Ел се́но у Мила́нковицу са́брато, да и́дем да га докару́јем?

саве́љка / сове́љка ж *чунак, направа у којој стоји цевка са пређом за ткање.* — Му́ж ми-е праил у́баве а ла́ке саве́љке од ја́вор.

са́вес м *савест.* — Да и́ма са́вес не би ми то́ј работи́л. — Куде́ ти-е са́вес да жена́ о́ди, ти́ да ја́шеш на коња́.

са́весан, -сна, -сно *савестан.* — Неје́ са́весна према роди́тељи, ина́че не би ги тако́ј остаила.

савива́ (се) несв **1.** *савија (се).* — Савива́ пру́ће, пра́ји гу́жве за пло́т. — Пушти́ли ме́не овако́ј ста́ру да се савива́м по сливак, они́ не́ће да бе́ру сли́ве. — Докле-е младо́, дрво се савива. **2.** *увија се, грчи се.* — Савива се о[д]-цтома́к, не мо́ж се поме́ри. — А жељу́дац ми се савива од гла́д.

савива́ње с гл им од *савива (се), савијање.* — О́ће онако́ј, бе[з]-савива́ње да рабо́ти, а то́ј не мо́же.

/савије ши́ју/ изр *покори се.* — Ти́ја главура́н не́ће савије ши́ју ни пред башту́.

са́вне свр **1.** *сване.* — Ка[д]-ца́вне, пре́замо волови да дока́рамо тишљара́ј о[д]-цта́ницу. **2.** фиг *ослободи се мука.* — И ме́не ће једну́ш са́вне, па ма́кар у гро́б.

савни́ва несв *сваљава.* — Сьг савни́ва око три́, човек рабо́тник не мо́ж се наспи́.

савњува́ње с гл им од *савњује.* — Спи́ ко́лко мо́жеш, не ми́сли на савњува́ње. — Пре[д]-цавњува́ње, запоја́ше још емпу́т петло́ви.

савњу́је несв *свањава*. — Ра́но савњу́је, мо́ж за дн̏ сва̀ да се сраб̀оти. — Мо́ж да савњу́је кьд о́ће, докле се о́н не наспи́, не ди́за се.

Сàвро́нија м *име*.

Сàвча м *име*.

Сàвчи ка́мен м мтн *стена*.

са́г / сьг прил *сад, сада*. — Сьг ли најдѐ да ме поцако́сујеш за ту́ј рабо́ту? — Е, па́зи сьг што ћу ти казу́јем.

сага́шањ, -шња, -шњо *садашњи, данашњи*. — Ел ти е лѐб о[д]-цага́шњо жи́то ел од ла́њско? — Сага́шња ли е то́ј но́вина?

сага́шњица ж *данашњица*. — Ви́кају бори́ли се за сага́шњицу, па каква́ им је то́ј сага́шњица, ел ви́ду?

сàгла́м прид непром *добар, на свом месту*. — И́ма да бу́де сагла́м држа́ље за мати́ку, кьд га о́н оде́ља. — Сагла́м човѐк, не́ма кој̀е да му заме́риш.

саде́ње с гл им од *сади, садња*. — Вика́ ги да ни помо́гну з-две́ мати́ке у саде́ње компири́.

са́ди несв фиг *ређа снопове укруг око стожера за вршу*, в *насађује (3)*. — Ју́тре се ди́замо ра́но да са́димо сно́пје за вршу́.

/са́ди вра́/ изр *ређа снопове око стожера са класјем навише, ради вршидбе*. — И́ди довѐди коњи́ из пади́ну, докле ми са́димо вра́.

садѝ́лка ж *кочић који помаже у садњи поврћа*. — Моли́ га да ми напра́и садѝ́льку, о́н се негдѐ и́згуби, па гу сама́, евѐ, де́љам.

са́дпе свр дем знач: *сади*. — Са́днем по ле́чка компири́, ко́лко за ме́не да си и́мам.

са́жалан, -лна, -лно *милостив*. — Неје́ о́н како они́, о́н је са́жалан, зна́је што-е му́ка и тегоби́ја.

сажа́ли се свр *умилостиви се, ражалости се*. — Да се неки́ са́жали, па да узѐ то́ј детѐ куде њѐга.

сажаљѐва несв **1.** *саучествује*. — То́ј што гу сажаљѐва нѐће [да] вој мло́го помо́гне. — Сажаљѐвам слу́чај. **2.** *помогне*. — Само ти́ рмбај, а кои́ ће ју́тре да те сажаљѐва кьд па́днеш у крѐвет?

сажаљева́ње с гл им од *сажаљева*. — О[д]-цажаљева́ње не́ма ко́рис, не́го вој помо́гни ако мо́жеш.

сажва́ка свр *сажваће*. — Н-умѐје да сажва́ка како тре́бе не́го га гу́та нссажва́кано.

сажи́ви се свр *створи присне односе*. — Саживѐле се, па сьг споређу́ју, а едно́ вре́ме са́мо што се не тѐпашеу.

саздà свр *створи*. — Сьл га Бо́г саздàл да ми помо́гне.

саздадѐ свр *створи*. — Вукан са́здаде Стоја́нчу, Стоја́нча са́здаде Маноила и тако́ј да́ље.

саздадѐ се свр **1.** *створи се*. — Како́ се такьв намѣ́р саздàде од онаквѝ љу́ди, нее́ ми ја́сно. **2.** *појави се, бане*. — Отку́[д]-це па ови́ја сьг саздàде, да ме и о́н оми́та у рабо́ту?

сасѝда свр *сазида*. — Сасида́ли ку́ћу у Леско́вац, па це се́лу на́есен, кьд испродаду́ сто́ку.

сàйр м *срдња, подсмех*, в *сеир*. — Тѐра сàйр са ста́рога човѐка. — Ро́ђен са́мо за сàйр и поцми́вку.

саире́ње с гл им од *саири (се)*. — До́ста ми-е ви́ше саире́ње на мо́ј рачу́н!

саи́ри (се) несв *сӣрда (се), подсмева (се).* — До́ста ви́ше саире́ње, о́збиљно да ора́тимо! — Напраи́л им зврчку, па саи́ри. — Саи́ри се са сва́кога, ни́кога не ве́рма ни ово́цко.

саи́риште с *сӣрдачина, неозбиљносӣ.* — Од о́збиљну рабо́ту о́н напра́и саи́риште.

са́јка ж *сукња за мушку децу.* — Како мале́чки, место чеши́рке, носи́ли смо са́јке.

са́к м *мрежа за ловљење риба.* — Поне́ли и са́к да ва́тају ри́бе по Бобата́ло.

са́ка несв *пујда пса на кога.* — Немо́ј ви́ше да са́каш то́ј кучи́ште на деца́, с ме́не ће и́маш по́слу.

сака́ње с гл им од *сака.*

сака́т, -а, -о *богаљасӣ.* — Из ра́[т]-це врну́л сака́т. — У́зни га с-о́бе ру́ке, неси́ сака́т.

саклони́ (се) свр **1.** *сачува (се), заштити (се), заклони (се).* — Саклони́ гла́ву, да те гра́ња не ши́бне! — Саклони́мо се от про́валу под едну́ бу́ку, ал не вре́ди: поки́сомо до ко́жу. **2.** изр: — Бо́же ме саклони́ од њу́ (*њега, име човека*). — Сачу́вај ме, Бо́шке, и саклони́ од таквога при́етеља.

саклоњува́ње с гл им од *саклоњује (се).* — Не помо́же ни́ ни саклоњува́ње, скро́[з]-се намокри́мо.

саклоњу́је (се) несв *заклања (се), склања (се), штити (се).* — И ква́чка, па саклоњу́је пи́лићи од опа́снос, не ли ће човек сво́ј по́род. — Бада́ва се саклоњу́је с ру́ке кьд они́ја би́је с тоја́гу. — Кьд по́чне зима́, куде́-це саклоњу́јеш бе[з]-сврт?

са́кне / ськне свр *најујда пса.* — Ћу са́кнем Ћу́му, да те исце́пи ко свиња́ брашњи́в ца́к.

са́ковац м *меѣални плуг са двосѣруким раоником с прве половине двадесѣог века.*

са́крана ж *сахрана.* — За ту́ј са́крану ни́ки не̏ је̏ зна́л у на́шу малу́.

сакра́ни свр *сахрани.* — Пр̀во га сакрани́ли у дѐл, у шу́му, по́сле га пренѐли на гро́бје. — Ду́нав га-е опра́л и сакрани́л.

сакра́њен, -а, -о / **сакра́њет**, -а, -о *сахрањен.* — Ћи́ћко-е би́л сакра́њен поред пу́т за Стрези́мировци. — Досьг несу́ откри́ли куде́-е На́да Васили́јина сакра́њета.

са́л / сьл прил *само, једино.* — Са́л си о[д]-то́ј ми́сли. — Ко да-е сьл о́н у ку́ћу. — Свѐ дру́го и́мам, сьл едно́ ми фа́ли — сре́ћа. — Са́л бе́ше проди́л кьд му башта́ по́гину. — Сьл да те погле́дам [ј]ош емпу́т, па-ци и́дем.

салати́сан, -а, -о *наговорен, приморан.* — Да неѐ салати́сан са све-стра́не, зар би гу узе́л?

салатисува́ње с гл им од *салаѣисује.* — Бе[з]-салатисува́ње не̏ће гу у́зне, па Бо́г!

салатису́је несв *наговара, обиграва око кога, ѣруди се око чега.* — Салатису́је га да по́јде с њега на ва́шар у Грди́лицу.

салати́ше свр **1.** *савлада.* — Салатиса́мо лива́ду у Бра́ниште до пла́дне. **2.** *наговори* — Салатиса́мо га да ни продаде́ јунца́. — Ако га салати́ше, и ја́ ћу по́јдем с њи́. — Кьд га она́ салати́ше, о́н је гото́в.

салети́ свр **1.** фиг *наговори, примора, убеди.* — Ће те салети́ и ти́ ће, кьд не́маш куде, присти́неш. — Сале́ти га оту́д, одову́д и о́н ће ти даде́. **2.** фиг *обави какав посао (окопа, окоси, пожање).* — Два́ косача́ до пред мра́к едва́ салете́ше оно́лку лива́ду.

сали́та несв **1.** *салеће, наговара, убеђује.* — Сали́та о́н тако́ј сва́ку жену́, па која́ присти́не. **2.** фиг *окупља, прибире.* — Нек сали́та о́вце докле-е вре́ме, кьд па́дне мра́к, ће му се погу́бу по гр̀мење.

салита́ње с гл им од *салита*. — Бе[з]-салита́ње, не́ма ни́шта. — Бе[з]-салита́ње, не́ће приби́реш ста́до.

сало́ми (се) свр **1.** *покрити (се) (од рода)*. — Сне́г и ве́тар све́ саломи́ше оша́в. — Роди́ле сли́ве, па се саломи́ле. **2.** фиг *премори се од рада*. — Са́ломи се чове́к од рабо́ту. — Саломи́ се дањске од ринта́ње.

са́лте прил в *сал*. — Са́лте о́н о[д]-цве́ да и́ма ко́рис, ни́ки дру́ги.

салто́сан, -а, -о *упрљан, умазан, запушшен*. — Нејѐ гу и́ч бри́га што вој дете́ о́ди салто́сано.

салтосува́ње с гл им од *салтосује (се)*. — Од рабо́ту им не ги́не салтосува́ње.

салтосује (се) несв *прља (се), упропашћава, не одржава хигијену*. — Ду́ињч салтоса́л ону́ј проме́ну што сам му дала́ за у рабо́ту. — И немо́ј се салтосу́јеш, редо́вно се ми́ј, ку́пај, пе́ри.

салто́ше се свр *убудавити се, запустити се*. — Салтоса́ла се ко да не́ма ру́ке да се уљу́ди.

са́лчићи м мн *колачи од сала и брашна*. — Во́ли да еде́ са́лчићи.

самар́ м *самар* изр: — Жу́љи га то́ј ко самар́ коња́. — Стои́ му ко самар́ на коко́шку.

самари́ несв фиг *окривљује, стављa шшо коме на шеред*. — За мло́го кво́ га самару, ал не мо́ж доказ́у.

самари́ се несв фиг *брука се*. — Самари́ се пред љу́ди за ти́ја јагњи́ћи што ги нејѐ плати́л.

Самарџи́ја / Самарџи́је м *надимак фамилије*.

самарџи́ка ж в *самарџиска игла*. — Куде́ му да́до да ми обу́ши самарџи́ку?

самарџи́ска игла́ ж *полукружна велика игла за ушивање сшеље код самара*, в *самарџика*. — Бе[с]-самарџи́ску игл́у, не мо́ж се напра́и самар́.

самарџи́ски, -а, -о *који йрийада самару и самарџији*. — То́ј су самарџи́ски каиши́, да се самар́ вр́же на коња́, да не сли́та.

Самарџи́сци м *заселак*.

са́млет, -а, -о *самлевен*. — Жи́то ти-е са́млето, мо́ж га дока́раш.

само́вила[1] ж нар мит *вила*. — Куде́ су само́виле но́ћу води́ле оро́, ја́утро оса́вне све́ цр́на трава́ с кру́гови.

само́вила[2] ж *дрво воћке које закржља у расту* (Златанци). — Само́вила не ра́ђа оша́в, стои́ тако́ј иса́бена, кр́жљава.

самови́лесто др́во с в *самовила*[2].

само́вилски, -а, -о *који йрийада самовилама*. — Ово́ј су само́вилске рабо́те, куде се само́виле збира́ју.

самовла́спик м *власник*. — Ристаћија-е самовла́сник од то́[ј] има́ње и са́мо ње́га да питу́јете.

самово́лка / самово́љница ж *шврдоглава женска особа*. — Та́ј самово́лка све́ рабо́ти на свој́у ши́ју, ни́кога за ни́шта не питу́је. — Са самово́љницу не мо́ж да се излѐзне на кра́ј.

самово́љник м *шврдоглава особа*. — О́ће самово́љник да-е све́ по његово.

саможи́вник м *себичњак*. — Така́в саможи́вник га у све́т не́ма.

саможи́вница ж *себична женска особа*. — Не би ти ни ко́рку ле́б пружи́ла кьд не би има́л кво́ да еде́ш, та́ј саможи́вница.

самоко́в м *шойионица руде*. — Ту́-е у ту́рско вре́ме би́л самоко́в.

самоко́виште с *место где је био самоков.* — Откара́ше шља́ку с камио́ни одоздо́ле куде-е, уз Власи́ну, било́ самоко́виште

Самоко́виште с *место у долини Власине где је био самоков.*

Са́моково с *место у долини Власине.*

Са́мокоп м мтн *место на Големој реци.*

самони́к м *кромпир заостао у земљи који следеће године пусти вреже.* — Окопај до́бро и самониц и́ ако на њи до́јдеш.

самоини́клица ж *самоникла биљка.* — Окопај и самони́клице, кьд ко́паш компири́, и оне́ ро́ду.

самосу́је несв *самује.* — Самосу́је без ни́где ни́кога, накра́ј село́, ко ву́к самотни́к.

самота́ ж *самоћа.* — Изе́де ме, у́рниса самота́, ни́шта дру́го.

само́тан, -тна, -тно *сам, усамљен.* — Дете́ седи́ само́тно у ку́ћу без роди́тељи. — Само́тна жена́ з-две́ деца́, које́ ће им пра́ви?

самоти́ња ж *усамљеност, самоћа,* в *самоћа.* — Дру́го неје́, ал ми те́шко па́да самоти́ња, не́ма с кога́ да продумам.

самоти́ња ж у дем знач: *самоћица.* — Куде́ ја́, самоти́ња и слаботи́ња, мо́гу нешто́ да уработим.

самотни́к м *самоћњак, усамљеник.* — Научи́л да жи́ви ко самотни́к, па му све́ смита.

самотња́к м в *самотник.* — Без ба́бу, ја́ сам ти самотња́к, па ме све́ сапре́ло.

самоту́је несв *самује, живи у самоћи.* — Које́ да работим, са́м чове́к у ку́ћу — самоту́јем.

самотува́ње с гл им од *самоћује.* — Осу́ђен на самотува́ње, ете́, то́ј сам ја́.

сампа́с[1] м фиг *бес, јарост, осионост.* — Па́дал у сампа́с, све́ ће ги поте́па. — Кьд га ува́ти сампа́с, сви́ бе́гају од њега. — Ри́па у сампа́с (*чини што неконтролисано*).

сампа́с[2] м *обестан, осион човек, силник, силеџија.* — Не мо́гу ви́ше да жи́ву од оно́г сампаса́. — Ти́ја сампа́с сви́ ће ги у гро́б откара.

сампасу́ља ж *љута, бесна, осиона жена.* — Све́ ће ги поеде́ по ку́ћу она́ј сампасу́ља.

сам-самцијат, сама-самцијата, сама-самцијато *сасвим сам.* — Оста́ла сама-самцијата.

сам-са́мцит, сама-са́мцита, само-са́мцито в *сам-самцијат.* — То́ј сам сам-са́мцит осида́л, ни́ки се не најде́ да ми помо́гне.

самсо́в м *неотесанко, недоказан човек.* — Самсо́в, не мо́ж му дока́жеш да тре́бе и о́н нешто́ да уработи.

са́мте прил *само.* — Са́мте још Гради́мир неје́ пензионе́р.

самува́ње с гл им од *саму(ј)е.* — Те́шко-е моје́ самува́ње кьд натрпа сне́г.

саму́е / саму́је несв *живи сам, самује.* — Ете́, саму́емо тако́ј ко два́ па́ња на раскрсје.

самцијат, -а, -о / **са́мцит,** -а, -о *потпуно сам, сасвим сам.* — Оста́де На́да Кри́стина самцијата у Пауновци. — Са́мцит прешал преко Чемерник за Власи́ну на ову́ј зиму́.

Самче́кинце с / **Самче́кипци** м *заселак.*

са́не ж мн *саонице.* — Едва́ докара́ едне́ са́не дрва́ из Присо́је и ве[ħ]-це ста́вни. — Са́не и́мају две́ са́нке, два́ о́плена, пречанку, струку́, че́три нога́ре, че́три сльпца́ и две́ и́гле.

саи́ит, -а, -о / **сапи́тап**, -тна, -тно *пошан, сањив.* — Ри́пи ис-кре́вет онако́ј сани́т, ка[д]-чу да се Дра́гољуб врну́л из Дикаву. — Немо́ј тако́ј сани́тан да изла́зиш, пр̀во се обле́чи. — Дете́ ми-е још сани́тно, не мо́гу да до́јдем.

са́нка ж **1.** *једна саоница на „санама", салник, возница.* — За са́нке мо́ра да на́јдеш до́бро др̀во, при ко́рен да-е кривуљесто, да га оцечеш, одељаш, па га растру́жеш и добиеш две́ и́сте са́нке. **2.** фиг *велика нога, велика обућа.* — Има оно́лке са́нке, ни́где не мо́ж да на́јде обу́вку.

са́нке ж мн дем од *сане,* **1.** *саоница за децу.* — Дибо́к сне́г не мо́ж се во́зимо са са́нке. **2.** *направа за скидање воденичних каменова приликом клепања.* — На са́нке се ту́ру ва́љци и извуче́ ка́мен за клепа́ње.

санти́м м *сантиметар.* — Ко́лко су ти санти́ма широ́ка вра́та, да унесе́мо маши́ну?

сапти́на ж в *сантим.* — Сне́г напада́л осомдесе́ санти́не.

Сантои́л м *ђаво.* — Неси́ ти ви́ше Радои́л, ти си о[д]-цьг Сантои́л. — Те́бе ви́кам, не ви́кам Сантои́ла, што́ се не оси́ваш, бре́?! — Сантои́ле једьн!

санува́ње / сањува́ње с гл им од *санује / сањује, сневање, сањање.* — Ел ви то́ј ора́тите о[д]-цанува́ње? — То-е са́мо санува́ње, то́ј не́ће ни́кад да би́дне!

сану́је / сању́је несв **1.** *сања.* — И́ди одо́тле с те́ј о́але, немо́ј ги нађа́ске сану́јем. — Несьм ги до́бро сановала, па си сва́шта премисли́. **2.** фиг *машта, замишља, нада се.* — То́ј, мо́ре, Мили́вка сању́је, ал не́ће да би́дне тако́ј како-е она́ наумила. **3.** фиг *тражи.* — Ће сању́је о́н, мо́ре, Љуби́нку, ал ме тьг не́ће на́јде!

са́пет, -а, -о **1.** *онај коме је на ноге стављена „сапка" или „железа" (коњ).* — Ел ко́њ са́пет у пади́ну, да не одлу́ња? **2.** фиг *спутан, трапав.* — И́де са́пет, едва́ вуче́ кра́ци. — Ри́па ко са́пет ко́њ. **3.** фиг *смешен, затворен.* — Да нее́ то́лко са́пет, нешто́ би и о́н прооратил.

сапетльи́в, -а, -о в *сапет.* — Куде́ га ви́каш да ти пома́га, ви́диш да-е сапетльи́в, ће па́дне негде́ да се уте́па. — Сапетльи́в је у рабо́ту, а зна́је да ломо́ти ко пра́зна воденица.

сапетльи́вка ж *трапава, неспретна женска особа.* — Сапетльи́вка сапетльи́ва, па́де па по́крши сто́вне.

сапетльи́вко м *трапавко, неспретњаковић.* — Не ка́чи се на кро́в, сапетльи́вко, це ома́кнеш, па ја́ да си и́мам гла́вобољу.

сапетльи́во прил *трапаво, неспретно.* — Све́ уради́ти сапетльи́во, ни́шта како тре́бе и серсе́м.

сапетльи́вче с *трапавче.* — Сапетльи́вче сапетльи́во, што не гле́даш куде о́диш, но ми ћу́шну гр̀не.

сапети́н м *онај што је сапет.* — Те́тка сапе́тка, тети́н сапети́н, сапле́те те́тку па у ре́ку (*пошалица*).

сапе́тка[1] ж *корпа од пруће, сепет.* — Ту́ри ти́ја ве́ш у сапе́тку, ју́тре ћу пе́рем.

сапе́тка[2] ж *она која је сапета,* в пример под *сапетин.*

сапе́тко м *онај који је сапет.* — О́н ти-е сапе́тко, све́ рабо́ти ко да-е са́пет. — Сапе́тко едьн, кво́ рабо́тиш ваздьн?

сапи́ња несв **1.** *припне, веже стоку (коњу се ставе железа на предње ноге, а во се „сапком" веже конопцем за ногу и рог).* — Сто́ка се не сапи́ња бли́зу пу́т. **2.** *спутава, брани.* — Све́ ме сапи́њају што-го́ђ да у́знем да рабо́тим. — Сапи́њај воло́ви,

да држу́ ко́ла, да не пође́ру! **3.** фиг *боли.* — Нешто́ ме сапи́ња у гру́ди. — Сапи́ња га, па не мо́ж да ди́ше.

сапињање с гл им од *сапиња.* — Осе́ћам у гру́ди некво́ сапињање. — Во́дим коњи́ на сапињање куде воденицу, нека пасу́.

сапињача ж *конопац за сапињање коњских ногу,* в *са́пка.* — Одве́ди коња́ у о́таву, ту́ри му сапињачу, нека пасе́ до мра́к.

сапи́ра несв *спречава, заустављa, онемогућава.* — До́де-ле, Бо́рице, у́дри о́вце, сапи́рај, ба́јке-ле, Ба́јо, др́ж девојче цели́вај (*нар песма*).– Отишьл би у бе́ли све́т у печа́лбу, ал ме деца́ сапи́рају.

сапира́ње с гл им од *сапира, заустављање.* — Да не бе́ше мо́је сапира́ње, ода́вно би о́н отишьл.

са́пка ж *уже за сапињање коњских ногу,* в *сапињача.* — И́де ко да су му тури́ли са́пку на но́ге.

сапла́к / сепла́к м *плехано лонче.* — Куде́ спо́тури сапла́к за во́ду? — Да́ј ми сепла́к да зава́тим во́ду.

сапли́та (се) несв *сапиње (се), спотиче (се).* — Што́ ти ко́њ сапли́та с едну́ но́гу, да гу неје́ подби́л? — Мангу́п, сапли́та девојчети́ја кьд и́ду по пу́т. — Сапли́та се ко да-е па́трав.

сапли́тка ж *каква препрека, оно што сапиње човека,* в *клечка.* — Не́ће ни́ки да ти помо́гне, сва́ки гле́да да ти ту́ри сапли́тку.

сапли́тка се несв у дем знач: *сапли́та се.* — Сапли́тка се како скро́чи, ни тоја́шка му не пома́га.

сапли́тоја м пеј *онај који се при ходу сапиње.* — Не тре́бе сапли́тоји сапли́тка, са́м-це саплете́, да иска́ра о́чи.

сапли́то́тина ж/м пеј *онај ко се сапиње, стар, изнемогао човек.* — Куде́-е запатрави́ла та́ј сапли́то́тина там-до́ле куде Ма́ргу.

сапли́ћа (се) несв в *сапли́та (се).* — Научи́л се да сапли́ћа деца́, па га зато́ би́ју. — Сапли́ћа се кьд о́ди, ни кука́ља му не пома́га ви́ше.

сапли́ћање с гл им од *сапли́ћа (се).* — Ово́ј ти-е за крља́ње деца́, а за сапли́ћање ћу те дру́ги пу́т дре́њам.

са́пне свр **1.** *припне, веже стоку.* — Са́пнем Вра́ньчу у Широ́ку ба́ру и пу́стим га у о́таву да пасе́. **2.** фиг *саплете, подметне ногу.* — Сапе́л ми дете́ с но́гу, па ражде-врьи́ло но́с.

са́пне се несв **1.** *припне, веже стоку.* — Коњи́ да се са́пну у Печи́ново бра́ниште да пасу́, докле ми сту́рамо вра́. **2.** фиг *навали, запне нешто да спроведе у дело.* — Сапе́л се да и́де на собо́р у Ру́пје, а они́ га не пу́штају, па зивли́.

са́пре свр **1.** *спречи, заустави.* — Не мога́ га са́прем, о́трча да се би́је с ти́ја мангу́пи. **2.** *спута, онемогући.* — Сапре́ло ме са све́ стра́не, па ни да пр̀кнем. **3.** в *сапне (2).* — Са́при коња́ са желе́за на штети́ну куде На́јдину воденицу.

сапунчьк м дем од *сапун, сапунчић.* — Оста́л ми још ови́ја сапунчьк.

сапу́нче с дем од *сапун, сапунчић.* — Да ти дадем сапу́нче, да си оми́јеш ру́ке.

са́рана ж *сахрана.* — Дојдо́ше чи́чи на са́рану и прѝјетељи чьк из Мањак и Дика́ву.

сара́ни свр **1.** *сахрани.* — Докле до́јде тво́ј бра́т, комши́ја ће те сара́ни (*изр*). — У неде́љу ће га сара́ну на жу́тинско гро́бје. **2.** фиг *упропасти.* — Ти́ја ра́сипник и́ма све́ да ги сара́ни.

сарањува́ње с гл им од *сарањује*. — Та́м ви́ше не́ма ме́сто ни за сарањува́ње.

сарању́је несв *сахрањује*. — Несу́ тели́ да га сарању́ју у гра́д, па га докара́ли у село́.

сара́ца ж *шкрофулоза*. — Де́да вој умре́л од сара́цу.

са́рмичка ж дем од *сарма, сарлица*. — Бе́оше сла́не са́рмичке, па ћу пу́кнем пиће́ћи во́ду.

са́с / сы́с предл *с, са*. — Изле́зо сас Миле́вку уш-Чу́ку, прави́ вој дру́ство.

сасве́ прил *заједно са*. — Па́де сасве́ сльбу. — Стркољи се сасве́ сто́вне и не стро́ши ги.

сасве́м прил *сасвим, потпуно*. — Сасве́м је ванцира́л, сасве́м је за лу́дницу.

саседне свр *поставити кога да седне, натера кога да седне*. — Саседни човека, да се одмо́ри, одма́ си поче́л да га затрачку́јеш. — Уле́зо с расцо́пану гла́ву куде до́ктура, саседоше ме одма́, да ме леку́ју. — Ди́же се о́н ће си и́де, ал га суди́ја саседе.

саседњува́ње с гл им од *саседњује*. — За саседњува́ње сва́тови це бри́не Радои́ца.

саседњу́је несв *постављаљуде да седну*. — Докле ги ти́ саседњу́јеш, Мари́ка ће изно́си кво́ тре́бе.

сасече́ свр *исече све*. — У́зни секи́ру, па сасе́чи ови́ја трња́к, да се мо́ж прооди.

саси́пе свр **2.** *насипе све*. — Саси́пи у ко́ш да се ме́ље и то́ј ма́лко жи́то што-е остало́ у вре́ћку. **1.** фиг *уништи, упропасти, претуче, пребије*. — Са́сипа га с песни́це, све́ му кр́в липти́. — У́дари га, па га са́сипа. — Ће му саси́пе мо́зак, ако га па́ би́је. **3.** фиг *проспе грдњу, изгрди*. — Сасипа́ му у о́чи све́ што сам има́ла да му ка́жем. **4.** фиг *буде много чега, много роди*. — Роди́ло, па сасипа́ло.

саси́пе се свр **1.** фиг *умори се, сатре се*. — Сасипа́мо се од рабо́ту, а кој-зна́је ће ли бу́де нека́ ва́јда о[д]-то́ј. **2.** фиг *буде много чега*.– Задрма́ сла́п, сасипа́ше се ја́буке у трава́ље. — Сасипа́ше се о́вце на со́лило. — Сасипа́ла се јагличети́ја по Бу́ђину пади́ну. **3.** фиг *падне много кише*. — Са́сипа се ки́ша на Пла́ну.

сасипува́ње с гл им од *сасипује (се)*. — Што́ не пома́гаш у сасипува́ње жи́то? — То́ј сасипува́ње од рабо́ту несьм досьг виде́л.

сасипу́је несв **1.** *сипа што*. — Сасипу́јемо жи́то у пре́саци. **2.** фиг *много сипа, много пада, веје (киша, снег)*. — Па́да шту́рињa, па сасипу́је, не мо́ж на́двор да се изле́зне. **3.** фиг *бије, туче*. — Би́је, па сасипу́је.

сасипу́је се несв **1.** *сатире се, пропада од посла*. — Сасипу́је се од рабо́ту, да га ба́рем пошту́ју. **2.** *пада много*. — Сасипу́је се ки́ша, немо́ј нау́лице.

саси́ри се свр *згруша се (крв)*. — Неси́ до́бро исцеди́л кр́в на прасе́, па се сасири́ла.

сасирува́ње с гл им од *сасирује се*.

сасиру́је се несв *згрушава се (крв)*. — Кр́в се сасиру́је ако се не исце́ди и[з]-за́клано живи́нче.

саси́тни свр *уситни, сасецка, смрви*. — Саси́тни ми кромп́д, да га ту́рим у гр́не.

саситњува́ње с гл им од *саситњује*. — На ови́ја компири́ тре́бе саситњува́ње за крми́ло за о́вце.

саситњу́је несв *уситњава, ситни*. — Саситњу́је ре́пу за крми́ло на гове́да.

саслушува́ње с гл им од *саслушује, саслушавање*. — Одве́ли га на саслушува́ње. — Ел сам ја́ ово́ј на саслушува́ње?

саслушу́је несв *саслушава*. — Ће га салушу́ју са[т]-два́, па ће га пу́шту.

сасре́ди свр *донекле среди, в посреди.* — У́зни, па сасре́ди ма́лко ку́ћу, тре́бе ни до́јду го́сти.

сасре́ди се свр *удеси се, повреди се.* — Па́дал на возни́к, дипте́н се сасреди́л. — Сасреди́ си но́гу, па клендр̀цам.

Са́став Ре́ка ж *место.*

саста́вци м *ушће, место где се уливају реке једна у другу.*

Саста́вци м мтн *место где се уливају реке једна у другу.*

саста́и се свр *састави се.* — Састаи́ли се на Цеврља́нку куде ги ни́ки не ви́ди.

саста́ља (се) несв **1.** *састаје (се), сређе (се).* — Саста́ља се ми́ло и дра́го (изр). — Ту́ј се саста́љају ре́ке. — Љу́ди се саста́љају по собо́ри, да поора́ту. **2.** *састављa (се).* — Саста́ља четве́рак, да иска́ра бу́ку из Мртви́це за воденѝцу.– Предњаче́ и задњаче́ се саста́љају преко срчени́цу.

састаља́ње с гл им од *састаља (се).* — Ста́лно и́мају нeко́ састаља́ње у Село́. — Сѣг ви́диш како́-е ла́ко састаља́ње ко́ла.

састи́гне свр *сустигне, стигне.* — Са́мо ти и́ди, ће те састи́гнемо ус-пу́т. — Састи́гло га оно́ј што ни дру́гому човѐк не би пожеле́л.

састи́не се свр *охлади се, стегне се.* — Ка[д]-це састи́не, не мо́ж се рабо́ти с њѐга. — Ће ти састи́не млеко́, не мо́ж га поткваси́ш.

сасуче́ (се) свр фиг *сјури се, дотрчи, слети.* — На́кара ме да сасуче́м говѐда ис Тврди бре́г у дно́ ре́ку. — Са́сука се дете́ низ оно́ј бр̀до у багрењак, да поги́не. — Ка[д]-чу́мо Раду́нка ви́је, сасука́мо се сви́ куде ку́ћу, да помо́гнемо ако тре́бе.

са́т м *струјомер.* — Погле́ј на са́т ко́лко смо потроши́ли стру́ју.

сати́ра несв **1.** *уништава, упропашћава.* — Пу́ови ни сати́рају компири́, како́ да се одбра́нимо од њи, не зна́мо. — Не сати́рај говѐда с то́лке цепа́нке у ко́ла. — Сати́ра оно́га коња́ с врећети́не ус Купи́нски ри́д.

сати́ра се несв *пропада (од посла), сатире се.* — За кога́ се оно́лко сати́ра од рабо́ту, да ми-е да зна́м?

сатира́ње с гл им од *сатира (се).* — Та́ј болка ми-е свѐ о[д]-цатира́ње по печа́лбу.

са́тре свр *уништи, упропасти.* — Не да́вај му коња́, ће га са́тре трка́ћи се по Чемѐрник. — Говѐда му свѐ сатрла́ жи́то.

са́ћак м *метални троножни држач посуда за кување.* — Ту́ри гр̀не на са́ћак да се подгрѐје ручѣк.

саћи́ја м *часовничар.* — Мо́рам да но́сим будѝлник куде саћи́ју, пу́кал му вѐдер.

сѣг / сѣк прид *сад.* — Што́ ће сѣг рабо́тимо? — Чѐкај ме, сѣк ћу до́јдем.

Свадба́р м *надимак.*

свадба́р м *чест гост на свадбама.* — Стоја́нча свадба́р, са́мо би свадбува́л.

свадба́рка ж *честа гошћа на свадбама.* — Она́-е свадба́рка, она́ зна́ће ти́ја о́бичаји.

свадбару́је несв *борави на свадби.* — Куде њи́ се свадбару́је три-дѝна.

свадбарче́ с *дете које је на свадби.* — И дете́ поста́де свадбарче́, сьс роди́тељи по сва́дбе.

сва́ди (се) свр *завади (се), посваћа (се).* — Вика́ла сам вој: немо́ј куде Пѐрсу, ће те сва́ди с љу́ди, ал ме она́ не по́слуша. — Немо́ј се сва́ду око ону́ј игра́чку. — Свади́ла се з-бра́ћу, те нѐће с тѐбе.

свађаћи́ја м *човек свађалица.* — Ти́ја свађаћи́ја едва́ чѐка да се с некога́ зака́чи.

свађаџи́ка ж *жена свађалица*. — С ту́ј свађаџи́ку не́ће излезнеш на кра́ј, бо́ље гу разми́ни.

сва́какав, -ква, -кво *свакојак*. — Сва́какав све́т прооди нис пу́т: и́ма и чести́ти, а и́ма и лопу́же. — Насади́ли смо сва́какав оша́в.

свалбе́ с *смотуљак, прамен (вуне, косе...)* — Смота́ла ко́су у свалбе́ на ти́лиње. — Збира́ј свалбе́, по свалбе́ ву́ну по трња́к куде су се провукува́ле о́вце и ете́ ти куде́љица.

сва́ља (се) свр *скотрља (се)*. — Ту́ј се че́сто сва́ља ка́мење на пу́т, па се не мо́ж прооди. — Сваља́ се низ ону́ј ро́вину по сне́г. — Сваља́мо тру́пци нис про́луку.

сваљува́ње с гл им од *сваљује (се)*. — Наплаши́ла сам се од сваљува́ње со́спе нат-ку́ћу.

сваљу́је (се) несв *скотрљава (се)*. — Низ возни́к сваљу́јемо тру́пци до на штети́ну. — О́пасно-е –сваљу́је се земња́ на пу́т.

сва́рен, -а, -о *скуван*. — За сви́ње у пла́дне да спре́миш сва́рени компири́. — Ел мле́ко сва́рено?

сва́ри свр *скува*. — Свари́ мле́ко у котле́, па насипа́ на деца́ у пани́це да надро́бу.

свасти́ка ж *женина сестра*. — То́лка ра́дос — дошла́ му свасти́ка у го́сти.

свастиче́ с дем и хип од *свастика*. — И́ма свастиче́ још нежење́то.

свасти́чина ж *свастикина ћерка*. — Преко ле́то им бора́ви свасти́чина.

свасти́чић м *свастикин син*. — Потепа́ла се деца́ с његово́га свасти́чића.

сва́та несв *схвата, разуме*. — О́н то́ј не сва́та, мо́ж му при́чаш ко́лко о́ћеш.

сватање с гл им од *свата схватање, разумевање*. — То́-е те́шко за сватање, џа́бе ти при́чам.

сва́ти свр **1.** *схвати, разуме*. — Тре́бе мло́го вода́ да про́јде низ Власи́ну докле о́н сва́ти. **2.** *прошије лаганим шпеном, профирца,* в *завати*. — Свати́ га с кончи́к, ко́лко да се све́ не одши́је.

сва́ћа несв *схвата*. — Мале́чьк је, па јо́ш не сва́ћа.

свађа́ње с гл им од *свађа, схватање*. — Његово свађа́ње је доле́ко о[д]-до́бро.

сва́чи, -ја, -јо *свачији*. — Докле си до́бар, тьг си сва́чи, ка[д]-се нађу́тиш тьг си ни́чи. — То́-е сва́чијо и ни́чијо, зато́ј га ни́ки и не па́зи.

сва́што имен зам *свашта*. — Кьд га видо́ с кр̀ваве ру́ке, сва́што ми прође́ кроз гла́ву. — Сва́што ми на́прича за њега, да се зазве́риш. — Сва́што сам прегрме́ла, и па́ сам чи́тава!

све́ прид зам *цео, читав*. — Дојде́ из дрва́ све́ у зно́ј.

сведе́ свр **1.** *помогне да сиђе, доведе*. — Едва́ ме све́доше деца́ у Цр̀ну Тра́ву. — Да сведе́ш дете́ у Преде́ане, да у́чи шко́лу. — Све́ди ба́бу нис пути́ньче, да се не соплете́. — Све́доше ме до́ле, у малу́, да ви́дим Драго́јла како́ му-е. **2.** фиг *среже, поставии (кров)*. — Ћу сведе́м кро́в на две́ во́де. **3.** фиг *обрачуна трошкове*. — Све́домо рачу́н кои́-е ко́лко да́л за ку́ћу. — Да се сведе́ рачу́н ко́лко смо ду́жни, да пла́тимо, па да и́демо. **4.** фиг *обрачуна се*. — Ће сведе́мо на́ши рачу́ни ка[д]-це сре́тнемо негде́ на́самo, па ко́м опьнци ко́м обо́јци.

/сведе́ о́чи/ изр *задрема, заспи*. — Це́лу но́ћ не све́до о́чи од оно́га ветри́ну.

свеедно прил *свеједно*. — Кво-го́ђ да уработиш, на њега-е свеедно.

свезе́ (се) свр *довезе (се)*, в *скара*. — Тре́бе да ми свезе́ една́ ко́ла песа́к из Пр̀жине ро́вине. — Све́зал се одозго́ре, из Ва́лмиште, с тра́ктор.

свѐзен, -а, -о *допѣран, довезен,* в *скаран.* — Дрва́ су ти свѐзена на пу́т, мо́ж сѣ́г са́м да ги дока́раш.

свѐмогућан, -ћна, -ћно *снажан, моћан, јак.* — Ја́ сам тѣ́г била́ свѐмогућна, могла́ сам сво́ да поте́гљим и рабо́тим. — Неси́ ти свѐмогућан, па да им сво́ сре́диш.

свѐс м *свест.* — Помрчи́л му се свѐс. — Па́дал бе[з]-свѐс. — Мркну́л му свѐс.

свѐсан, -сна, -сно *свестан, паметан, разуман.* — Еси́ ти́ свѐсан кво́ рабо́тиш? — То́ј дете́ им неје́ баш свѐсно.

свѐсти се свр **1.** фиг *доћи памети, освести се, схвати.* — Ако о́н неје́ свѐсан које́ рабо́ти, ја́ ћу га свѐстим, кьд му се надре́њам. — Свѐсти се куде́ си би́л про́шлу неде́љу. — Не мо́гу се свѐстим које́ ми-е требо́ало да купу́јем још едно́г јунца́. — Не мо́гу се свѐстим како́ ме пре́вара лопу́жа. — Сѣ́г сам се свести́л зашто́ ми несу́ дали́ да и́дем с њи́ у Село́. **2.** фиг *повратити се из несвести.* — Докле ме свести́ше до́ктури с енѐкције, те се разабра́. — Свести́ се тек у бо́лницу, до тѣ́г ни́шта несѣ́м знала́.

свѐтьц м **1.** *верски празник, слава.* — Кои́-е данѣс свѐтьц? **2.** фиг *поштен човек, поштењачина.* — Пра́ви ми се неки́ свѐтьц, ко да не зна́мо кои́-е.

свѐтена води́ца ж *вода освештана у цркви.* — У́зни и за ме́не ис-цр́кву шише́ свѐтену води́цу.

свѐтење с гл им од *свети*, **1.** *освећење.* — Дошьл по́п за свѐтење во́ду у ку́ћу. **2.** *освета.* — Куде њѐга не́ма ци́ле-ми́ле, о́дма и́де на свѐтење, ако си му кво́ ло́шо уработи́л.

свѐти[1] несв *обавља освећење.* — Сти́гал попчи́л да свѐти води́цу.

свѐти[2] несв **1.** *осветљава.* — Ти́, па, знаш кво́ су та́м работи́ли, ко да си им свети́ла с ла́мпу. — Свѐти ми з-гаса́рче, ако мо́гу да га на́јдем. **2.** фиг *дежура, бди.* — По це́ле но́ћи му-е свети́ла над гла́ву докле бо́луваше. **3.** фиг *стрепи, цепти од страха.* — Ће свѐтиш пре[д]-та́тка ко свећа́, са́мо ли му ка́жем кво́ си уработи́л.

Свети-Еремѝја м *Св пророк Јеремија, 14. мај.*

Свети-Јова́н Би́љобер м *Иваньдан, 7. јули.*

Свети-Јова́нче м бот *иваньско цвеће* Galium verum L. ~ користи се у лечењу кожних болести.

Свет[и]-Или́ја м *Свети Илија, 2. август.*

свети́лце с дем и хип од *светло, видело, светлост.* — У́гаси ми се свети́лце, а ја́ сам оћорави́ла, и ова́кој ни́шта не ви́дим.

свети-ни́кад м шаљ ирон. — Ћу ти га вр̀нем на свети-ни́кад.

Свети-Ра́ньел м *Св арханђел Михаил — Аранђеловдан, 21. новембар.*

светла́ц м (мн светлаци́) **1.** *варница, искра, блесак.* — Сво́ ми неки́ светлаци́ пред о́чи. — Како́ ме у́дари у гла́ву, излете́ше ми светлаци́.

свѐтло с *извор светлости (гасарче, лампа, сијалица).* — Упа́ли свѐтло да се ви́ди кво́ рабо́тимо.

свѐтлос ж **1.** *светлост.* — Изне́си га на свѐтлос да ви́димо кака́в је. — И уле́зе свѐтлос у ку́ћу. **2.** *озарење.* — Нека́ свѐтлос из њего́в ли́к избива́, ви́ди се дека-е до́бар чове́к.

светува́ње с гл им од *светује.* — Да не бе́ше оно́лко светува́ње, ко́ј зна́је ел би од њѐга поста́л чове́к.

свету́је несв *савету је, усмерава, учи.* — Мо́ра дете́ да свету́јеш докле оно́ није́ преузе́ло ма́.

свѐцки, -а, -о *светски.* — О́н је свѐцки чове́к. — То́ј су свѐцка чу́да.

сви́ва (се) несв **1.** *привија уза се, привија (се),* в *увр̄та.* — Сви́ва некóг залудњарá око кýћу. — Сви́вам га уз мéне, некú трéбе да ме дочýва. — Сви́ва се око тóј једнó дéте, дрýго нéма. — Свива́ се, свива́ око њéга кóлко мога́, ал óн за тóј и́ч не а́је. **2.** *увија (се), савија (се).* — Тóлко вéтар сви́ва грáњке, свé óчука ошáв. — Трéбе да сви́вамо гвóжђе за кýћу. **3.** *савија се, увија се од бола.* — Сви́ва га мнóго мешúна. — Сви́ва се од голéм болéж, претуцáла нóгу. **4.** фиг *пошт̄ује.* — Сви́ва се до зевњý кьд гу ви́ди.

свива́ње с гл им од *свива (се),* **1.** *привијање.* — Онóлко свива́ње око њéга, на крáј нúшта не испáде. **2.** *савијање, свијање од бола.* — Тóлко свива́ње што гу печúла осá.

сви́ди се[1] несв *свиђа се, допада се.* — Ако ти се сви́ди, ћу ти ги кýпим. — Бајагúм вој се не сви́ди момьк, а овáм би оберýчке потрчáла за њéга.

сви́ди се[2] несв фиг *буде вољан, рад, дарежљив.* — Не свидé вој се на дете́ да дадé једнý јáбучку, а сóбу напунúла.

сви́ја се несв *привија се, креће се, борави.* — Сви́л се тýј, куде мáћију, а куде́ ће кьд му баштá умрéл? — Сви́ја се тýј око нáшу кýћу некó пцетúште.

сви́је свр **1.** фиг *заболи.* — Сви́ла га мешúна, па цéл дúн лежú у крéвет. **2.** фиг *примора, притера.* — Сви́ла га нуждá, óтрча у клозéт.

сви́је се свр *привије се.* — Нашлá куде це сви́је, куде пропасни́ка. — Кóлко се онá сви́ја ус-тýј кýћу, да гу тóлко вóлу, билá би срéћна.

сви́ка свр *дозове све, призове све.* — Цéлу вамúлију свикá да ви́ду какьв ýрнебес је напрáило тóј детúште. — Свикá децá те им раздáдо бомбóне.

свикýје несв *дозива, зове.* — Не свикýје се свáкакав у кýћу. **2.** фиг *скупи, сабере.*– Свикýј óвце да ги тéрамо у трлý, на музéње.

свилéп, -а, -о фиг ирон *нежан.* — Сáмо-е њóјно дýпе свилéно, па не мóж да издржú да рабóти. — Мнóго е свилéн, ка[д]-трéбе нештó да се повучé.

/свилéне гáће/ изр фиг *ништа.* — Ћу ти кýпим на пазáр свилéне гáће. — Квó сам ти купúл? Купúл сам ти свилéне гáће!

свињáк м **1.** *свињац,* в *кочак.* — Нóси овój бр̀кало у свињák, нарáни сви́ње. **2.** фиг *брлог.* — Свињák сте, брé, напрáили од овýј убáву кýћу. — Кьд несьм тýј, децá напрáју свињák по кýћу.

свињарúја ж *безобразлук.* — Не мóгу ви́ше да слýшам тéј његóве свињарúје.

свињáрник м фиг *неред, русвај, џумбус.* — Напрáила децá от-кýћу свињáрник.

свињéћина ж *свињетина.* — Бе[з]-свињéћину не мóж прекáра дúн.

сви́њка ж **1.** *чобанска игра,* в *гуца.* — Одáвно овчари́ не и́грају сви́њку. **2.** *дрвена кугла која се у игри „свињке" удара машкама.* — С мáшке се удáра сви́њка, па кьд одлети́ у цволúку, премалéјеш од болéж.

/свињски опúнак/ м *опанак од свињске коже,* в *опањк.* — Кóлко сам сáмо поцепúла свињски опúнци по говеда, кра[ј]-и-брój им се не знáје.

свињчé с дем од *свињa, прасе.* — Овéј крýшке дáј на свињчé.

сви́њштрак м *свињски измет.* — Узни лопáту па збéри онúја сви́њштраци по авлúју.

свирáјка / свирáљка ж *свирала.* — От пазáр чúча ни донéл свирáјке. — Куде-гóђ да пóјде, нóси си свирáљку у капýт.

свирáјче / свирáљче с дем од *свирајка / свираљка.* — Сáм си-е бирáл којé свирáјче да му кýпим. — О[д]-цабáјле пóчне да дýва у онój свирáљче, ýши ни прóби.

свирáч м *свирац.* — Сви́ри сви́рче, не мисли́, изедéш си што ти висú (*пошалица*)! — Сви́ри, сви́рче, кýпићу ти нóво кáпче (*пошалица*).

свире́ње с гл им од *свири, свирање*. — Што-е било́ свире́ње на собо́р на Чоба́нац, па игра́ње, ср̀це да ти иско́чи.

сви́ри несв **1.** *свира*. — Сви́ри ми, бре́, ко што се сви́ри, немо́ј суртýчки, то́ј не мо́гу да слу́шам. — Сви́ри у свирче́ од рженúцу. **2.** *звижди, фијуче (ветар...)*. — Свýноћ са́мо сви́ри ве́тар око ку́ћу и сврха сне́г. — Кьд ја́ко ди́ше, сви́ри му у гру́ди. — Сви́ри му из но́с. **3.** изр: **~ ус ку́рац за ма́ле па́ре** *прича без везе, лупета*. — Пу́сти га нека сви́ри ус ку́рац за ма́ле па́ре, једну́ш ће и за то́ј да одгова́ра; **~ у пр̀сти** *нема шта да ради, беспосличи*. — Прода́л све́, па сьг седи́ и сви́ри у пр̀сти; **~ у песни́це** *каје се, једе се за нешто непромишљено што је учинио*. — Прода́до млеку́љу, па сьг мо́гу да сви́рим у песни́це; **~ уз дрмбо́љ** *лупета, трабуња, ништа ми не може*. — Мо́ж о́н да ми сви́ри уз дрмбо́љ и ни́шта ви́ше. **4.** фиг *плаче*, в *сивли*. — Што ово́ј дете́ ово́лко сви́ри?

сви́рка[1] ж **1.** *музика*, в *свирење*. — Чак од Боровúчки дрýм се чу́је сви́рка на трубачи́. **2.** *музиканти*. — Дове́л и свою́ сви́рку на собо́р. — Погоди́л сви́рку за сва́дбу. **3.** фиг *плач*. — Што́-е Ма́рко тако́ј саба́јле удари́л у сви́рку, за кво́ сивли́?

сви́рка[2] несв дем знач: *свира*. — Да́ј дудýче на дете́, да ма́лко и оно́ посви́рка.

сви́ркало с в *свирче*; в *пискало*. — Са́м си напраи́л сви́ркало о[д]-цтрýк од рженúцу.

свирка́ње с гл им од *свирка*[2]. — Да неје́ то́ј свирка́ње по сва́дбе, не би има́ли от-кво́ да жúву.

сви́рне свр **1.** *засвира мало, зазвижди, затруби*. — Сви́рне по неки́ пу́т ту́[ј]-и та́м, па оста́ји. **2.** *зазвижди*. — Сви́рни му, да ни причека. **3.** *затруби*. — Кьт ко́ла сви́рну, бе́геј у страну́, немо́ј те зга́зу. **4.** фиг *обљуби*. — Ћу вој га сви́рнем, са́мо ли ме још једну́ш онако́ј жалости́вно погле́да. — Сви́рни вој га на ма́јку. — Сви́рнем вој га у ду́пе (*пцовка*).

свирче́ с *свирала од стабљике ражи*, в *пискало*. — Ти́ чу́вај гове́да, а де́да ће ти напра́и свирче́ да се замављу́јеш.

сви́тка[1] несв **1.** *светлуца*. — Сви́ткају по мра́к овде-онде́ ку́ћички. — Сви́ткају му очи́ кьд ви́ди дру́сну сна́јку. — Си́тка сви́тквица. **2.** *сева муња*. — Поче́ да сви́тка, па загрме́, мора́мо да бе́гамо у поја́ту. **3.** фиг *оголи се, блеска*. — Обле́кла кра́тко сукњиче́, па вој са́мо сви́тка ду́пе. — Сви́ткају вој онија де́бели кра́ци кьд о́ди. — Сви́ткају му га́ће кро[з]-сце́пене чеши́ре. **4.** фиг *сева, боли*. — Сви́тка ми нешто́ у гла́ву, несьм до́бро оћу́трос.

сви́тка[2] ж *свитац*. — Изле́зле сви́тке по лива́де, па сви́ткају.

сви́ткав, -а, -о *светлуцав*. — По сви́ткаве о́чи му ви́диш дека-е пија́н.

сви́ткавац м в *свитка*[2]. — Појави́ли се сви́ткавци по тра́ву.

сви́ткавица ж в *свитка*[2]. — Ка[д]-це смра́чи, и́де по лива́де да ва́та сви́ткавице.

свитка́ње с гл им од *свитка*. — Кро[з]-сли́ве се ви́ди свитка́ње од њи́ну ку́ћу.

сви́тке ж мн *искре, варнице*. — Па́до на лизга́љку, излете́ше ми сви́тке на о́чи.

сви́тне свр **1.** *сине, севне, засветли*. — Чим сви́тне, о́дма уда́ри гро́м. **2.** *осветли, обасја*. — Сви́тни ми с ла́мпу у по́друм да изва́дим ки́селе попри́ке. — Упали́л си́јалицу, па свитну́ло прет ку́ћу. **3.** фиг *удари*. — Сви́тни вој ка́мен у гла́ву. — Сви́тни му једну́ шамарчи́ну да се расвести. **4.** фиг *блесне, види се*. — Како́ скро́чи, тако́ј вој сви́тне ду́пе. **5.** фиг *опорави се*. — Свитну́ло му лице́, ма́лко-е бо́ље. **6.** фиг *освести се, дође к себи*. — Кьд му сви́тне у гла́ву, ће бу́де ка́сно. **7.** изр: — Сви́тнем вој га у ону́ј дебе́лу гузи́цу (*пцовка*).

свла́к м *поломљена стабљика конопље која се последња бере* (Горње Гаре).

свла́чи (се) несв **1.** *скида (се).* — Свла́чи те́ј ка́љаве чешире́тине! — Свла́чи се да спи́. **2.** *довози са вишег места на ниже.* — Свла́чу се́но на гра́њку о[д]-Чу́ку да га де́немо на кама́ру. **3.** *клиже се на задњици.* — Свла́чу се на ду́пе до Село́, зато́ј поцепи́ли чеши́ре.

своде́ње с гл им од *своди.* — О́н је заду́жен за своде́ње ста́рци у Село́, куде до́ктура.

сво́ди несв *помогне да сиђе, доводи према доле.* — Сва́ку сре́ду сво́ди ба́бу у абула́нту, куде ве́ршулу.

свозе́ње с гл им од *свози (се), довожење са брда.* — Возни́к је за свозе́ње дрва́ и[з]-шума́к у доли́ну.

сво́зи свр

сво́зи (се) несв *спушта (се), довози одозго, са брда.* — Ти́ ми сво́зи дрва́ до пу́т, а по́сле ћу како ја́ уме́јем. — Ће сво́зимо се́но, де́немо сто́г у пади́ну. — Надо́л, ниш-Чу́ку, е ла́ко, деца́ се сво́зу на гумењаци, ал одозго́л је му́ка.

сво́ј м (мн свои́) *рођак.* — Они́ су свои́, па мо́гу и да се пцу́ју.

својта́ ж *род, родбина.* — Били́ смо не́колко дьна у својту́, у Ла́мбини.

сврачи, -чја, -чјо *сврачији.* Изр: **~ кра́ци, ~ но́ге, ~ руко́пис** *лош, нечитак рукопис.* — Кака́в му-е ово́ј сврачи руко́пис, ко да неје́ ишьл у шко́лу?

сврбе́ж м *сврабеж.* — Уватил га неки́ сврбе́ж, па се не сврта у ку́ћу.

сврбежљи́в, -а, -о *осетљив на голицање, голицљив.* — Мло́го-е сврбежљи́в, не сме́ш-га пи́пнеш.

сврбежљи́вка ж *голицљива женска особа.* — Сврбежљи́вка, а́ ли гу пи́пнеш, по́чне се ребе́ће.

сврбежљи́вко м *голицљива мушка особа.* — И башта́ му-е така́в сврбежљи́вко.

сврби́ изр: **сврбу́ га таба́ни** *не мирује, иде му се било где*; **сврби́ га ду́пе** *хоће батине*; **че́ша се куде́ га не ~** *брани се од нечега што му нико не помиње*; **~ га леви дла́н** *добиће новац*; **~ га де́сни дла́н** *даваће но́вац*; **~ га ези́к** *нешто би рекао, воли да тороче*; **~ га па́мет, засврбе́л га па́мет** *глуп човек, глупак*; **сврбу́ га ро́гови** *хоће батине*;

сврдел м *сврдло, бургија.* — То́ј не мо́ж да се напра́и бе[з]-сврдел.

сврдле́ с дем од *сврдел.* — Да не доне́се сврдле́, са́мо би се намучи́ли око ове́ј ду́вке.

сврдлес, -та, -то *као сврдло, усврдлан, сврдласт.* — Ти́ја ова́н и́ма сврдлести ро́гови.

сврже (се) свр фиг **1.** *завеже (се), повеже (се) (о марами), веже (се).* — Нек сврже гове́да у кошару, па нека и́де куде о́ће. — Свржи шами́ју како тре́бе. — Се́но се тре́бе до́бро сврже с коно́пци, да га гра́ньке не искубу́ ус-пу́т. **2.** фиг *пари се (пси).* — Сврза́ли се ку́чићи по ку́чку, напра́или ску́чницу.

сврзан, -а, -о *везан.* — Ко да му-е сврзан ези́к, кьд тре́бе н-уме́је ре́ч да проора́ти.

сврзува́ње с гл им од *сврзује (се).* — Тре́бе ја́к му́ж за сврзува́ње јунца́ ка[д]-це учуку́је.

сврзу́је (се) несв *везује (се), увезује (се), повезује (се).* — Сврзу́ј опьнци како тре́бе, да ти се не разврже преко Цеврьа́нку. — Шами́ја се тако́ј не сврзу́је како́ гу ти́ сврзу́јеш. — Кьд им до́јде вре́ме, сврзу́ју се ку́чићи, ло́м пра́ју по ку́чку.

сврља несв *збацује, скида.* — Сврьај се́но ис ко́ла, да пу́нимо плевњу.

сврља́ње с гл им од *сврља.* — Тре́бе ми помага́ч за сврља́ње се́но ис-ко́ла и дене́ње сто́г.

сврљи свр *збаци, скине.* — Сврљи тӯј гӯњу, квó ће ти на овӯј врућӣну. — Сврљи дрвá ис-кóла. — Сврљи ми џáк с орáси о[д]-тáван.

свр̏не свр **1.** *сврати, навратити.* — Умéје óн да свр̏не и кьд је самá дóм. **2.** *одврне, одврати (воду).* — Свр̏ни вóду у вáду да навóдни долӣну. **3.** фиг *окрепи се.* — Ӯзни водӣцу, да свр̏неш дӯшу. **4.** фиг *повратити се из критичног здравственог стања.* — Едвá ме дóктури свр̏нуше с енéкцију, могла̀ сам да ӯмрем.

свр̏не се свр *повратити се, окрепи се.* — Едвá се свр̏нӯ од онóлко одéње. — Јóш се не мóж свр̏не од онóлко ринтáње.

свр̏њува̏ње с гл им од *свр̏њује (се).* — Какво̀ његóво свр̏њува̏ње: емпӯт у гóдину ако дóјде. — За свр̏њува̏ње вóду понéси матӣку, да се искóпа бӯсење, да се напрáји јáз.

свр̏њу̏је несв *свраћа, навраћа.* — Свр̏њу̏је пóчесто да ви̏ди квó стáри рабóту. **2.** *одвраћа, навр̏не.* — Свр̏њу̏је вóду у воденӣцу, прóвала му однéла јáз.

свр̏њу̏је се несв *крепи се, опоравља се.* — Свр̏њу̏је се од онóлко тегле̏ње, мло́го се изможди̏л.

свр̀т м **1.** *станиште, пребивалиште, дом.*– Сви̏ га искарӯју, ни̏где да на̏јде свр̀т. — Како̀ да на̏јде свр̀т, кьд нéма куде да се свр̀ти̏? — Да̏ј Бóже да си на̏јде свр̀т за својӯ дӯшу. **2.** фиг *мир, живот.* — А бре, љӯди, ја̀ нéмам свр̀т ни живóт од овóга човéка, ако ми верӯјете. **3.** *речни вир где се вода врти укруг.* — Завáти вóду о[д]-цвр̀т, па да̏ј на стóку да пӣје, да ти се завр̀та у кошáру.

свр̀та несв *дува у круг (ветар).* — Не мóж се вéје жи́то, мло́го свр̀та ветри́на.

свр̀та се несв **1.** *долази, живи, опстаје, сврће се, налази свр̀т.* — Дунӯл некѝ ветри́на, кӯче се не свр̀та. — Ни́ка[д]-це не свр̀та дóм, сáмо лӯња таj кӯчка поселáрска. — Не свр̀та се и́ма нéколко мéсеца откàд је упознáл тӯј распи́ју. **2.** *окупља се.* — Тӯј се свр̀та свáкаква барабéрија. **3.** фиг *задржава се.* — На тӯј трошаџи́ку динáр се у кӯћу не свр̀та.

свр̀та̏ње[1] с гл им од *свр̀та (се).* — Ни́ки се не би љутѝл за његóво пóчесто свр̀та̏ње.

свр̀та̏ње[2] с *пребивалиште, станиште, боравиште.* — Тóлко се разбеснејáл вéтар, да ни за кӯче нéма свр̀та̏ње. — Цр̀но његóво свр̀та̏ње, ни́ки га не прѝма у кӯћу.

свр̀та̏ње[3] с *дување у круг (ветар, олуја, снежна бура, салабука).* — Од тóлко свр̀та̏ње снéг нат кӯћу се напрáила дорѝстрашна сóспа, не мóж гу одри́немо.

свр̀ти̏ свр **1.** *пристеди, сачува.* — Н-умéје да свр̀ти̏ ни парӯ. **2.** фиг *доведе, приведе.* — Да-е свр̀тѐл некӯ женӯ, да га причӯва по[д]-цтáрос. **3.** фиг *нанесе, донесе.* — Затвóри врáта да аламӯња у кӯћу не свр̀ти̏ ли́сје од ошáв. — Свé се шӯшљак свр̀ти̏ око а́мбар, тӯј га вéтар надӯва.

свр̀ти̏ се свр **1.** *скраси се, настани се, устали се на једном месту.* — Свр̀ти се еднӯш дóм, немóј стáлно да лóнзаш. — Свр̀тѐл се куде еднӯ распи́ју, ал му нéће дӯго потраj. **2.** *заустави се, побегне.* — Да га покáрам с еднӯ мóтку, це-свр̀ти̏ там-дóле, у рéку.

свр̀тиште с в *свр̀ти.* — Кӯћа им пáдла, сѣк нéмају свр̀тиште за преко лéто. — Мóра да и́де от-кӯћу на кӯћу, кьд нéма свр̀тиште.

свр̀тка[1] ж в *свр̀ти (1, 2),* **1.** — Ни́где си нéма свр̀тку. — И душá му нéће на̏јде свр̀тку, кьд мáњка. — Да ми-е да на̏јдем некӯ свр̀тку куде ме нéће ни́ки ди́ра. **2.** *мир, смирај.* — Куде́ од њéга да на̏јдем свр̀тку?

свр̀тка[2] свр *завршити са премотавањем (вртканьем) предива.* — Прође́ ми бѐл дӣн у вртка́ње и не свртка́ га свé. — Овóј што-е остáло на вретéна, jӯтре ти́ да свр̀ткаш.

сврћа несв в *сврти* **1.** *враћа, навраћа.* — Сврћа вој понекад девер, па нацепи дрва, донесе воду. — Сврћа и куде нас на по чашку и да проломотимо неку. **2.** *наноси, сврће у круг.* — Ветар сврћа лисје и прашину. — Сврћа чур, не мож се разгори огењ.

сврћа се в *сврти се.* — Не сврћа се у кућу, ко да-е туђа стреја. — Не сврћа се у кућу од голему работу, по цел дан је на орман.

сврћање с гл им од *сврћа,* в *свртање* [1, 2, 3]. — Нема време за сврћање. — Овде му вишс нема сврћање. — Само од сврћање снег напраи оволку соспу прет кућу.

свуде прил *свуда.* — Свуде си разврљал џопе, не мож од њи да се обрнеш. — Кои куде, а ти свуде.

/свуде редом/ изр *свуда, на све стране.* — Разврља облекло свуде редом, после га не мож најде. — Била сам свуде редом да га тражим, и не најдо га.

свукување с гл им од *свукује (се), свлачење.* — Свукување, па на спање. — Пази се од свукување трупци низ возник.

свукује (се) несв **1.** *свлачи (се), скида одећу.* — Свукује старо, обукује ново. — Свукује алину. — Свукује се, оће се промени у поубаво. **2.** *вуче, допрема, довлачи с брега.* — Свукује буку низ валог. — Свукује дрва са запрегу. — Свукује сено на грањку. **3.** *свлачи се, клизи низ нешто.* — Разјужило га, свукује се снег от кров. — Зденул га, па се свукује о[д]-цтог.

свуља се свр *склиже се на задњици.* — Свуљамо се на снег низ валог.

свуљување с гл им од *свуљује се.* — Исцепил чешире од свуљување.

свуљује се несв *вози се на задњици по снегу или трави.* — Деца се свуљују кроз багрењар до Село, у школу.

свуноћ прил *целе ноћи.* — Свуноћ ветар обаља ошав. — Свуноћ цврчу цврчци на убаво време.

свуче се свр **1.** *скине са себе одећу.* — Нека се и он свуче, да се промени. **2.** *склизне, сиђе вукући се.* — Свукал се с тојагу нис падину. — Свукла се соспа, па затрпала градину. — Свукло се брдо у реку. — Свучи се доле, кој ђавол си се укачил на стог!

себа се несв *трза се (у сну).* — Има немиран сан, стално се себа. — Себа се се у сан, нешто лошо сањује.

себање с гл им од *себа се.* — Навукло дете стра, не могу га излечим о[д]-цебање.

себичљк м *себичност, саможивост.* — Навикал на себичљк, па ни јабучку на дете не даде.

себне се свр *тргне се.* — Чим нешто чукне, о[д]-цтра се себне. — Себну се, кьд мс уплаши у сан.

севап м *добро дело, доброчинство.* — Севап је да му учиниш тој, ће учиниш за своју душу. — За севап, ако треба, и ја ћу помогнем.

Севделина ж *име.*

север м *ветар северац.* — Ка[д]-дуне север, пробива целу кућу, не мож се згрејемо.

северинко м *ветар северац.* — Дунул северинко, куче се не завrта.

Свронија м *име.*

севте број *први пут.* — Тој му-е севте да јаше коња. — Севте ли во[j]-е па тој да работи па вика да н-умеје.

севтеише свр *први проба.* — Од едење што се зготви, она севтеише.

севтела́к / севтельк м *прво обављање посла, почетак.* — Напра́ј ми севтельк, ћу ти дадем по́јевтино. — Нека ти-е то́ј за севтельк. — Ово́ј сам ти доне́л за севтельк, да га оби́ђнеш, па ако ваљаје, ћу ти донесем ко́лко о́ћеш.

севтели́ја м *онај који први проба (окуси) нешто.* — О́н во-е би́л севтели́ја. — Куде на́с о́н је севтели́ја, све́ пр́ви севтели́ше.

севтелиса́ње с гл им од *севтелише.* — То́ј бу́ре с раки́ју остаи́л сьм за севтелиса́ње кьд ми се си́н же́ни.

севтелисува́ње с гл им од *севтелисује.* — Нека стоју́ вла́ше за севтелисува́ње кьд добие́м уну́ка.

севтелису́је несв *први проба.* — Све́ о́ће о́н да севтелису́је.

севтели́ше свр *проба, учини нешто први пут.* — Севтелиса́мо и вр́чву са спр́жу. — Ва́ли се да гу је о́н севтелиса́л.

се́дало с *седиште (бицикл, мотоцикл).* — Да поме́рим се́дало, да мо́ж да се и ти́ сквачи́ш.

седа́лка с *део разбоја на коме седи ткаља.* — Куде на́с седа́лка се пра́и у́једно с разбо́ј.

седе́ње с гл им од *седи,* **1.** *ленстовање.* — Че́ка ни рабо́та, каквó седе́ње. — О[д]-цедење ва́јду ни́ки неје́ виде́л. **2.** *седељка, прело.* — До́јди на седе́ње и орату́.

седе́ња ж *седељка, прело, посело.* — Вечера́ске се збира́ју куде То́мини на седе́ньку. — На седе́ње пре́дешемо, пле́тешемо и, пона́јвише, по́јешемо.

седењка́р м *онај што често и радо иде на седење.* — Ста́ри-е То́за седењка́р, на седе́ньку-е мло́ги изожени́л.

седењка́рка ж *она која често и радо иде на седење.* — Бес ту́ј седењка́рку не мо́ж да про́јде ни една́ седе́ња.

седењка́рче с *дете које иде на седење.* — Ово́ј седењка́рче ко да се роди́ло на седе́ньку.

седењкува́ње с гл им од *седењку(ј)е (се).* — Зима́ ми тако́ј прооде́ше у седењкува́ње.

седењку́је (се) / седењку́је (се) несв *учествује (се) у прелу, поселу.* — Седењкува́ле смо до сре́д но́ћ; преде́мо, ора́тимо и пое́мо. — Куде́ се вечара́ске седењку́је?

седећки́(м) / седечки́(м) прил *седећи.* — Не рабо́ти се то́ј седечки́. — Кьд би могао́л седећки́, ел лежећки́ да рабо́ти, то́ј би на́јволел. — Све́ о́ће седечки́м, са́мо кьд би то́ј могло́.

седми́на[1] ж *подушје које се даје на седам дана по смрти.* — У неде́љу ће му да́вају седми́ну па ни ви́кају. — Оправи́ си и седми́ну и четере́сницу на чове́ка, сама́, бес по́моћ.

седми́на[2] ж *седморица.* — Дојдо́ше њи седми́на да ни помо́гну да стова́римо ца́кови.

се́дом бр *седам.* — Се́дом го́дине је раде́л ка́ко бербе́рин у Ру́дник.

сеи́з м *слуга, момак за послугу.* — Несьм ја́ ни́чи сеи́з да ме те́рате да рабо́тим ко мога́ре.

сеи́р м *поруга, подсмех, срдња,* в *саир.* — Те́ра си дете́ сеи́р с-ме́не ко да смо врсници́. — Не те́рај сеи́р са ста́рога чове́ка.

сеире́ње с гл им од *сеири се.* — Емпу́т ги Ги́га тепа́л за сеире́ње. — Кво́-е то́ј сеире́ње сьс ста́ри љу́ди?

сеи̏ри несв *стрда се, подсмева се, ужива у туђој муци, шали се.* — Нејѐ дошьл да ни помо́гне, него да се сеи̏ри с на́с. — Нека комши̏је сеи̏ру како́ се ми̏ овде́ зава̀ђамо.

сеи̏риште с *стрдачина, подсмеваше, омаловажаваше.* — Ја̀ му до́јдем ко неко́ сеи̏риште за залу́дњи љу́ди. — Не́ћу да од ме́не пра́ју сеи̏риште.

сеи̏рка ж *она што воли да се шали, подсмева.* — Бе́ше му жена̀ голе́ма сеи̏рка. — Цр̀цашемо о[д]-цме́ј куде ту́ј сеи̏рку.

сеи̏рко м *онај што се шали, подсмева, тера сеир.* — Голе́м је сеи̏рко, ал не вељаје му што се сеи̏ри са ста̀ри љу́ди, а не с врсници́.

сеја̏ње с гл им од *сеје, сетва.* — Дањс и́мамо сеја̏ње ржени́чку и овьс.

се́јне свр у дем знч: *сеје.* — Сејну́мо ле́чка ржени́чку, ко́лико за пи́лишта.

секач м *челична алатка за сечење метала.* — То́ј ће на́јлако да исече́ш са секач.

секира̀ција ж *брига, нервираше, секираше.* — Изе́доше ме секира̀ције. — Сьг ми с ту́ј твоју́ шко́лу још једну́ секира̀цију ту́ри на́-главу.

секирљи́в, -а, -о *који много брине, који се секира.* — Да нејѐ секирљи́в, не би брину́л то́лко за до́м. — Дете́ вој мло́го секирљи́во, па си и́ма му́ку с њега.

секи́рче с дем од *секира.* — Поне́си ми и секи́рче, оно́ј тесарско.

се́кне свр **1.** у дем знач: *одсече.* — Се́кни еди̏н каи̏ш слани̏нку да понесе́м за у гове́да. **2.** фиг *прободе, жигне.* — Се́кну ме нешто́ у слаби́ну. **3.** фиг *нагло повуче, тргне,* в *цимне.* — Па́зи како́ во́диш Бу́лчу, немо́ј те се́кне, да па́днеш. **4.** фиг *спадне, нестане.* — Ка[д]-до́јде до́м, а оно́ рака̀ија у вла̀шу секну́ла до полови́н. — Секну́ла вода̀ у ре́ку од ове́ј врући́не.

се́кне се свр **1.** *тргне се.* — Кьд о́твори вра́та, ја̀ се секну́. **2.** *повуче се, смањи се.* — Секну́ла се вода̀ у ва̀ду, едва̀ те́ра воденицу.

/се́кне ре́ч/ изр *повуче оно што је рекао.* — Се́кни ре́ч, ел ће па́дне кр̀в за то́ј што си река̀л!

секте́мбар м *септембар.* — У секте́мбар деца̀ пооду у шко́лу.

секунда́ра ж *казаљка на сату која показује секунде.* — На са́т отпа́дла секунда́ра.

селе́ње с гл им од *сели (се).*– Кьт поче́ селе́ње, око шесе́те го́дине, сви̏ се зача́с оцели́ше и запустеја̀ше се́ла. — Сви̏ му помо́гоше у селе́ње.

сели̏ја ж *столица с наслоном.* — Наслони се сло́бодно на сели̏ју, не́ће па́днеш.

Се́лиште с мтн *ливаде.*

се́лиште с *место на коме је некада било село, расељено место.* — Дањс ко́симо на се́лиште.

Село́ с *народни назив за варошицу, седиште Општине Црна Трава. Тако је и данас зову становници околних засеока.* — Што-го́ђ ти затре́бе, мо́раш у Село́. — У Село́ бе́оше шна̀јдери: Душа́н, Љу́ба, Бо́ра, Ђу́ра, па шна̀јдерка Ро́са Попади̏ја.

се́лски, -а, -о *сеоски.* — Те́оше да ме изеду́ се́лски ку́чићи. — Ку́че се́лско, ти̏ ће ме́не да гала́тиш. — Видо́мо се на се́лску сла́ву.

се́лски прил *на сеоски начин, сеоски.* — Не́ће да ора́ти ви́ше по се́лски. — Јо́ш се нејѐ тр̀гал о[д]-це́лски адете́.

селце́ с дем и хип од *село, сеоце.* — То́лко му жа̀л за селце́ што-е сьг запусте́ло.

сељанчу́га ж/м ауг и пеј од *сељак.* — Не мо́гу ви́ше да се одно́сим с ту́ј сељанчу́гу.

сељанчу́ра ж ауг и пеј од *сељанка.* — Кој зна̀је от кој̀у-е со́рту сељанчу́ра, ка[д]-це дову́кла овде́ з-говедара́.

семењаја̀ка ж *конопља која се оставља за семе.* — А од ове́ј семењаја̀ке оста̀љамо се́ме за дого́дине.

се́мка ж **1.** *семенка.* — Збе́ри се́мке о[д]-ти́кву, да ги осу́шимо. — Доне́си оне́ј се́мке, да ги пободе́мо у леју́ ус-компири́. **2.** фиг *порекло, род, сој.* — То́ј ку́че-е од на́шу се́мку, зато́[ј]-е тако́ј пр̀гаво. — Ви́диш да-е од лопо́вску се́мку, како це́л њего́в ро́д. — Се́мка му се затрла́ дабо́гда (*клетва*).

се́мчица ж дем од *семка, семенчица.* — Ћу ти даде́м се́мчице од не́вен што сам и ја́ посеја́ла.

сена́р м *онај који скупља сено.* — Тре́бу ни сенари́ за ју́тре, да бе́ру се́но у Бу́ђину пади́ну.

сена́рка ж **1.** *жена која скупља сено.* — Ово́ј што смо накоси́ли две́ до́бре сена́рке не мо́ж да обе́ру за дн. **2.** *дрвена вила за скупљање сена.* — Еве́ те́бе сена́рка, а ја́ ћу з-возде́ну ви́лу да бе́рем се́но.

сена́рче с *дете које скупља сено.* — Да не бе́ше ово́ј штр̀кљесто сена́рче, те́ше ни се о́тне лива́да.

сенце́ с дем и хип од *сено.* — Оста́де ни још ма́лко сенце́ у пој̀ату, тама́н да истр̀ка до про́лет.

се́нција ж *сирћетна киселина, есенција.* — Забораи́л глу́шча да ми ку́пи се́нцију, а у́баво му ре́ко.

се́њ м *гвоздени шиљак на горњем крају воденичног вретена, на којој стоји паприца.*

се́њак м *сеник, ограђени скуп стогова.* — И́ди да иска́раш гове́да и[з]-се́њак, како́ су уле́зла та́м — не зна́м.

сењ̀а́рка ж в *сенарка (2).* — Моја́ сењ̀а́рка неје́ до́бра, зато́ј пола́к бе́рем се́но.

се́њка ж **1.** *сенка, хлад.* — И́ди се́дни у се́њку, да не сланчо́шеш. — И́де како се́њка уз ње́га. **2.** фиг *болестан, мршав.* — Од оно́лког чове́ка оста́ла тике́ се́њка.

сепе́тка ж в *сапетка.* — Ће га на́јдеш у сепе́тку, куде држи́м ве́ш.

се́рава ву́на ж *прљава, неопрана вуна.* — Кво́ ће рабо́тиш с ову́ј се́раву ву́ну?

серма́ ж *нити срме које се користе као део украса на женској хаљини (вути).* — Ара́ч на ву́ту завр̀шимо са[с]-серму́, да се лашти́ ко ла́ске и мани́стра.

се́роња м фиг и пеј *нерадник, неспособњаковић.* — Ел ти за́врши рабо́ту они́ја се́роња?

серсе́м прид непр *отресит, добар, прави, на свом месту.* — Ро́са попади́ја била́-е серсе́м ба́ба и шна́јдерка, ши́ла-е ву́те, кошу́ље… — То́-е едну́ш серсе́м девојка, такву́ да ми доведе́ш за сна́ у. — Серсе́м домаћи́н, зна́је да дочека́ го́сти како тре́бе.

серу́ша ж бот *ливадска биљка* Stachys Germanica. — На́бра ли серу́шу за сви́ње да еду́?

се́рча м в *сероња.* — Што вика́ тог се́рчу, кьд неје́ ка́дар ни своје́ да ураб̀оти?

се́ца несв **1.** *ради напоран посао, вуче.* — Це́л дн се́цам дрва́ и[з]-шума́к на штети́ну. **2.** фиг *носи нешто тешко.* — Немо́ј случа́јно да се́цаш ту́ј те́шку то́рбу. **3.** фиг пеј *облачи, носи (одећу).* — Це́лу го́дину се́ца едно́ оде́ло. — Це́л живо́т је сеца́л едно́ гу́ње и, чи́нимиске, у ње́га га и сарани́ше.

се́ца се несв **1.** *отима се.* — Се́ца се Му́рца, не мо́гу га ујера́мим. **2.** фиг *носи се (терет).* — Не мо́ж се се́ца ова́ј то́рба ко́лко-е те́шка. **3.** фиг *облачи се, носи се (одећа).* — Не се́цају се едне́ и́сте чеши́ре по це́л дн.

сеца́ње с гл им од *сеца (се),* **1.** *ношење тешких ствари, тежак рад.* — Награиса́ од оно́лко сеца́ње дрва́ из доли́ну у ко́ла. — До́сади ми ви́ше сеца́ње по рабо́ту,

ка[д]-ћу еднуш да се одмо́рим. **2.** *вучење, отимање.* — Кво́-е то́ј сецање по мра́к, немо́ј ви доо́дим с мазуљи́цу.

се́цне (се) свр **1.** *резне, посече се.* — Се́цни ми неко кубарче́ за у шпо́рет. — Се́цни-де на дете́ од сушени́чку. — Сецну́л се ма́лко с но́ж и о́дма ку́ка. **2.** фиг *тргне се.* — Немо́ј се се́цне Га́ља (во) да те повуче́ у ендак.

сече́ несв фиг *стеже велика хладноћа.* — Сече́ зима́, не мо́ж се издржи́ нау́лице.

се́чко м *други месец у години, фебруар.* — Сти́гал се́чко па еде́ мра́з.

Си́вка ж *крава сиве длаке и име такве краве.*

си́вне (се) свр *скине, сиђе.* — Си́вни ми ту́ј гу́њу ш-чевиљк, да гу огрнем. — Си́вни га до́ле, н-уме́је са́м да сле́зне от-кру́шку. — Си́вни се из бу́ку, што си се там-го́ре укатери́л?

си́воња м **1.** *во сиве длаке и име вола такве длаке.* — Данѣс смо севте́ презали у јера́м Си́воњу. **2.** фиг пеј *ограничен, тврдоглав човек.* — Запе́л си́воња ће и́де у Леско́вац куде бра́та. **3.** фиг *јак човек.* — Те́гли, си́воњо, а зна́ш ли за кога́ то́лко вучеш? — То́ј мо́же са́мо си́воња да извуче́ из ба́ру, а не чове́к.

си́вча м в *сивоња.* — Искарај си́вчу ис-коша́ру. — Несѣм ја́ си́вча па да вучем кво́ ми наре́дите.

си́га ж *бигар, влага.* — Од вла́гу се наватала си́га на зи́д у по́друм.

сигу́ра несв *уверава, гарантује.* — Ди́нча сигу́ра да ће бѣш тако́ј да би́дне, да ће сви́ добију вешта́чко ђу́бре. — Кои́-е па о́н да ни нешто́ сигу́ра? — Чове́к не мо́ж да сигу́ра о́ће л ју́тре осѣвне, него ли што дру́го. — Ја́ ти сигу́рам да неје́ би́л бо́лесан, него се тако́ј са́мо прави́л да не рабо́ти у неде́љу.

сигура́ција ж *сигурност.* — Голе́ма ми је о́н сигура́ција, па да му веру́јем. — За то́ј не́маш ни́какву сигура́цију, и́деш са́мо на тре́в.

си́ка ж деч *сиса.* — И Бу́ла (крава) и́ма си́ке па да́ва млеко́.

Си́ка ж *име.*

сикира́ција ж *брига, забринутост.* — Не́ма дѣн да не́мам неку́ сикира́цију.

си́кне свр *дрекне, цикне, викне.* — Кьд му она́ си́кне, о́дма подви́је ре́п.

си́кће несв фиг *палаца језичком (змија).* — Ти́ја га́д је о́пасан кьд по́чне да си́кће са жа́ло, тре́бе да и́маш тоја́гу у́век куде те́бе.

/си́ла/ изр: *много, мноштво, множина.* — Збра́ се си́ла од на́род; **голе́ма ~** *млакоња, слабић.* — О́н је голе́ма си́ла, зато́ј се и пла́шимо ово́лко од њега; **кокоши́ња ~** *слабић.* — Немо́ј ме пла́шиш с ту́ј кокоши́њу си́лу!

сила́в м *футрола за нож или оштрило, канија.* — Поне́си и сила́в за остри́ло кьд ко́сиш.

си́лан, -лна, -лно *осион, пун себе.* — Мло́го-е си́лан, бес-тоја́гу му не прио́ди.

си́ли несв *присиљава, гони.* — Немо́ј дете́ да си́лиш да у́чи и онако́[ј]-е при́трано.

си́ли се несв *храбри се, бодри се, јуначи се.* — Си́ли се на по́слабога. — Си́ли се сьс бра́та, ал кьд је са́м подви́је ре́п. — Си́ли се ко петьл на кокошку (*изр*).

сили́на ж *сила, снага, моћ.* — Кьд доби́је неку́ сили́ну да рабо́ти, не мо́ж га зауста́иш. — Нека́ сили́на би́је из њега.

си́лно прил **1.** *много.* — Си́лно роди́л ошав ову́ го́дину. **2.** *јако.* — Тре́бе то́ј си́лно да се гу́рне, да се отка́ља.

си́лом прил *на силу, принудно.* — Ако не́ће ми́лом, о́ндак ће си́лом. — Си́лом не мо́ж ба́ба да бу́де девојка.

Си́менково мејани́ште с мтн *сабориште, ливада, пропланак.*

Симијо́н м *име.*

симиче́ с дем од *симиī.* — У́век ку́пи по нéко симиче́ да донесе́ до́м.

симици́ја м *пекар.* — Умре́л симици́ја, па не́ма ви́ше симити́.

Си́мка ж *име.*

Си́мча м *име*

Синади́н м *име.*

сина́к / синьк м дем од *син.* — Не мо́ж то́ј тако́ј прекотру́п, синьк.

сина́п м бот *коровска биљка у житу* Sinapis alba.

синдра́к м фиг *син.* — Е, мој синдра́к, тако́ј се не печа́лу па́ре, тре́бе да ока́пеш на ра́дилиште.

сини́ја ж *плитка лимена посуда.* — Доне́се сини́ју пу́ну с пече́ње.

си́нов, -а, -о *синовљев.* — То́-е си́нов де́л и о́н си га рабо́ти.

синоћа́с / синоћа́ске прил *синоћ.* — Неса́[м]-му се ба́ш нада́ла, ал дојде́ синоћа́с од рабо́ту. — Синоћа́ске сам те чека́ла куде чи́чини, ал ти́ не дојде́.

синоћа́шањ, -шња, -шњо *синоћни.* — Ел ва́жи она́ј синоћа́шња ората́?

сино́ћке прил *синоћ.* — Куде́ бе́ше сино́ћке кьд ти наврћа́ше го́сти?

синци́р м *ланац.* — Вр̀жи ку́че са синци́р, да не изеде́ некога́. — Не мо́ж га удржи́ш ни са синци́ри, па́ ће си отрчи́ куде њу́. — С моје́ о́чи сам гледа́ла: са синци́ри врза́ли то́ј пце́то и во́ду га у а́псу.

сипа́нице ж мн *осūе, богиње.* — Дете́ вој доби́ло сипа́нице, да не и́дете та́м, ће пре́јду на ва́с.

сипа́нке ж мн в *сипанице.* — Мо́ра да прележи́ сипа́нке, па тьг да и́де у шко́лу.

сипа́ц м зоол *инсекūī који једе дрво,* в *мушьика.* — Све́ ми орма́н поје́ли сипци́.

си́пе свр *сипа.* — Нека ти сна́јка си́пе едну́ ча́шку, да се ја́ ста́ра не ди́зам о[д]-цтоли́чку.

си́пи несв *пада много (киша).* — Си́пи ки́ша, не мо́ж се изле́зне ис ку́ћу.

си́пка[1] ж *црūка, посуда којом се сипа течносūи.* — У́зни си́пку, поси́пи ме да се оми́јем.

си́пка[2] несв *пада по мало, падуцка, роси,* в *мржцори.* — Јо́ш си́пка из маглу́, неје́ за ни́какву рабо́ту у по́ље.

си́пкав, -а, -о **1.** *који се рони, мрви, круни.* — Тури́ му нéко колаче́, од ови́ја си́пкави, да понесе́ до́м. — Ови́ја компири́ су мло́го си́пкави кьд ги испече́ш. — И́ч не во́лим те́ј си́пкаве кру́шке. **2.** *сипан, осиљав.* — Па́да си́пкав сне́г.

си́пне свр у дем знач: *сипе.* — Си́пни ми [ј]ош-едну́ ча́шку, па да ва́там дру́м накуд Про́мају.

сипти́ несв **1.** *кипūи од љуūине, беса.* — Све́ сипти́ од бе́с што вој утепа́ли кравче́. **2.** *пада сипна киша.* — Из маглу́ сипти́ ки́ша, пот ко́жу се увла́чи.

сипува́ње с гл им од *сипује, сипање.* — Ово́[ј] и́де за сипува́ње у пре́сак. — С његово́ сипува́ње зачьс ће испра́знимо бу́ре.

сипу́је несв **1.** *сипа шūо.* — Немо́ј де́да да сипу́је раки́ју у шише́, све́ гу раси́пе. — Ни́ки неје́ заду́жен за сипува́ње, сипу́је како си ко́ји сти́гне. **2.** *јако пада (киша, снег, град).* — Не па́да, него сипу́је, ко ис-котло́ви да расипу́је.

си́пчи несв *сврдла, једе, буши (сипац).* — Сипа́ц си́пчи гре́де тавања́че.

си́рац м *сир.* — Еси́ ли доне́ла уз обе́д лу́кац и си́рац?

си́ренце / си́рењце с дем и хип од *сирење.* — Ме́зни ма́лко и о[д]-ци́ренце, јуче́рке сам наче́ла каче́. — Дањске поминумо с ле́б и си́рењце.

сирењáјка ж *погача са сиром.* — Понéси бар једàн комáт о[д]-ширењáјку, мóж да огледнéјеш.

сирењáр м *онај који воли да једе сир.* — Баштá му-е бúл сирењáр, а óн сúрење не мóж с óчи да вúди. — Етé га, úде сирењáр.

сирењáрка ж **1.** *она која воли да једе сир.* — Álу сúрење би појéла тáј сирењáрка. — Не знáе колко во[ј]-е дóста сúрење, тáј сирењáрка. **2.** *погача са сиром,* в *сирењајка.* — Ранúје су жéне мнóго прáйле сирењáрке.

сúрење[1] с *сир,* в *бијено сирење.* — Едé сúрење ко да-е лéб, úч не поспáра; кój ће изрáни таквóг аламáна?

сирéње[2] с гл им од *сири, справљање сира.* — Сирéње млекó научúла сам од бáбу.

сúри несв *справља сир.* — Кьд úма млекó свáки дàн сúру.

сúриште с **1.** *део желуца код преживара.* — Извади ли сúриште од овцý? **2.** *маја.* — Понестáло ми сúриште за сирéње млекó. **3.** фиг *стомак.* — Кьд га удáрим ћу му расúпем сúриште. **4.** фиг *снага.* — Нéма óн сúриште да се бúје с мéне. **5.** изр: — Сúриште му ебéм, онú ће да ме заебáвају (*псовка*).

сúрке с *сирће.* — Сúпни у тýј салáту и мáлко сúрке.

сúрне свр *подсири (повремено, мало).* — Сúрнем овьг-оньг, ал нéма кой да га едé.

сировьк м *сирова, неокресана мотка, сирово дрво.* — Мóре, ће му úгра једàн сировьк, кьд га подбéрем. — Удари га са сировьк, па га зáмлати. — Турú сировьк, па ми зáгаси óгењ.

сировúна ж/м **1.** *сирово дрво.* — Сировúна нéће горú у шпóрет. **2.** фиг *недотупав, некултивисан човек.* — Не слýшај тýј сировúну, нúшта не знáје, сáмо лупéта.

сировúца ж **1.** *сирово дрво.* — Турúл сировúцу у óгењ, затój тóлко чýри. — Нацицáле се с вóду сировúце, па не горý. **2.** фиг *сирова, добра мотка.* — Óн је заслужúл једнý дóбру сировúцу, да га човéк пролéма, да се свúрне. — Да не бéше једнá сировúца да ги раздвójим, тéоше jýнци да се покóљу.

сиромá м *сиромашан човек, сиромашак, сиромах.* — Ка[д]-це сиромá жéни и тупáн се сцéпи (*изр*). — Сиромá, нéма квó ни да едé.

сиромашльк м *сиромаштво.* — Нúкако да се извучéмо и[з]-сиромашльк. — Родúл се у сиромашльк.

сиротéје несв *сиромаши, постаје сиромашан.* — Богáти се богáту, а сиротúња сиротéје. — У рáт се сáмо сиротéје, рéтко се кой обогатúл.

сиротúњка ж дем од *сиротиња.* — Бóг погléда и сиротúњку. — Ако-е сиротúњка, не мóраш да гу и тú згáзиш. — Бéомо си сиротúњка ка[д]-це узóмо.

сиротúњски, -а, -о *паћенички.* — Жúву jóште сиротúњски. — Мú смо сиротúњски нáрод.

/сиротúњско лéто/ изр *михољско лето.* — Дојдé сиротúњско лéто, да jóш мáлко збéремо топлúну за зúму.

сиротльк м *сиромаштво, беда.* — Нúкако да излéзнемо и[з]-сиротльк.

сирочúћи м зб им *сирочад.* — Требáло-е да сирочúћи, што су ми остáла од мýжа, изведéм на пýт.

сúрутка[1] ж *сурутка.* — Сúрутку дáва на свúње да пúју.

сúрутка[2] ж бот *пољска биљка ситних гроздастих цвасти, суручица* Filipendula.

сúса[1] ж *дојка.* — Не одврћа óчи од њójне сúсе.

сúса[2] несв **1.** *доји, сише.* — Дáва на детé да сúса. — Онóлко телé, а још сúса крáву. **2.** фиг *пије изобилно.* — Не пúје, него сúса. — Сúса ракúју како смýк.

сѝсак м *мали отвор на тестији и кондиру.* — Деца̀ пи́ју во́ду на сѝсак и[з]-стóвну. — Да̀[ј]-и ја̀ да потр̀гнем мáлко ракúју на сѝсак от кондúр.

сисарчѐ с *сисанче, младунче на сиси.* — Наýчи ме, сéстро, какó овój сисарчѐ, да одвóим о[д]-цúсу.

сисáта *великих сиса,* в *друсна.* — Бéше вој мáјка мло́го сисáта.

сѝска[1] ж **1.** дем од *сиса.* — Почéле вој растý сѝске. **2.** *мали отвор на кондиру и тестији.* — Натéл кондúр да пúје на сѝску, па се затаúл.

сѝска[2] несв у дем знач: *сише.* — Сѝска ли јóш детѐ, ел је забаталúло?

сѝсне свр *мало сише, повремено сише.* — Нека сѝсне детѐ, па га тýри у лелéјку да спú. — Потýри јагањчѐ да сѝсне дрýгу овцý.

сѝтан чáчак м **1.** *народно коло.* — Вúка се „сѝтан чáчак“ затój што се бр̀зо úгра. **2.** фиг *дрхтање, послушност.* — Кьд га подбéрем, ће ми úгра сѝтан чáчак.

сита́нце с дем и хип̀ од *сито.* — Штó úмаше сита́нце, ал ми се прóвали.

сѝтацьк, -цка, -цко *сићушан, мали.* — Јóш је сѝтацьк да му дáваш да рабóти с кóњи.

сѝтачак, -чка, -чко **1.** *прилично ситан.* — Овéј сѝтачке крýшке нека úду у кáцу за ракúју. **2.** *мршав, неразвијен, мали.* — Да нејѐ онóлко сѝтачак, могáл би ми нештó и припомóгне. — Сѝтачак човéк, сѝтачка женá, а децá крупначкá, тó[ј]-још несьм видéл. **3.** *донекле сит, није гладан.* — Рéче да е сѝтачак, нéће да едé.

сѝтачко прил *ситно.* — Исéкомо га сѝтачко, да мóж да се мéље.

сѝти се несв фиг *ликује.* — Такój си урадéл, да ми се сáмо душмáни сѝту. — Такви́ су, сѝту се на свáког кьд вúду да им нештó нејѐ дóбро.

сѝтна бýгарка ж *народно коло.* — Утепáше се играјући „сѝтну бýгарку“.

сѝтна дрдавка / сѝтна sрsавка ж фиг *слушање као пред батинама.* — Ће рабóти, па ће úгра сѝтну дрдавку. — Кьд га заéбу, ће úгра он сѝтну sрsавку прéд огрејаш.

ситнáк м *ситна кржљава шума.* — Бр̀зо прójдомо кро[з]-ситнáк и дотлé се вúдеше пýт, ал се заглавúмо у густáк и изгубúмо путúњку.

сѝтначак, -чка, -чко *сићушан.* — Нештó ми-е мушкарé мло́го сѝтначко за тéј гóдине.

ситначкó прил *доста ситно.* — Трéбе мéсо да ми се исечѐ на сѝтначко, да га свáрим у гр̀не.

ситнéж м **1.** фиг *велики број нечег ситног.* — Збéри тúја ситнéж о[д]-трéске за потклаљувáње óгењ.– Немój ми вр̀ћаш тúја ситнéж, нéмам га кудé. **2.** *ситан род.* — Слáбо родúли компирú, свé гóл ситнéж.

сѝтни несв **1.** *мрви.* — Сѝтни лéб на пúлишта. **2.** *уситњава новац.* — Сѝтни парý у зáдругу, па га чéкам.

Сѝтни Байнци м *густо насељен заселак у Бајинцу.*

ситнúна ж *ситан новац.* — Нéмаше ситнúну па растрошú иљадáрку.

ситнúш м в *ситнина.* — Остáл му сáмо ситнúш, свé врљúл на свирáчи.

сѝтно с *новац мањих апоена, ситнина.* — Тéше детéту да дадéм некú динарчьк, ал нéмаше сѝтно.

ситнурúја ж *ситне ствари.* — Не знáм штó збúра онýј ситнурúју у сáндук кьд за нúшта не корúсти. — Тúја пóсо за њéга-е ситнурúја, нéће се с њéга áкће.

ситњéвина ж *ситна вуна, вуна лошег квалитета.* — Ситњéвину одвóим што за нáтку, што за сукáње на цéвке, а влáчим гу на рýчни.

/сйто/ с изр: **прошьл ~ и решёто** *мангуп*; **кро[з] ~ да ме просёваш, пà ћу прójдем** *сналажљив*; **кро[з] ~ се продёва** *умешан, сналажљив*.

сйтос м *ситост*. — Не мóж да задовóљи сйтос (*изр*).

сицúмка ж *канап, уза од кучине,* в *врца*. — Врзáл чешúре са сицúмку. — Узёл сицúмку це-бёси.

сицúмче с дем од *сицимка*. — Ћу га вржем сьс сицúмче да ми не бёга.

сúшчица ж дем и хип од *сиска (1, 2)*. — Малёчке сúшчице úма кучёнце.

сјáгњеста прид *бременита (овца)*. — Свё ни óвце сјáгњесте.

сјајú се несв *сија*. — Сјајú се како звёзда на нёбо.

сјёбе (се) свр фиг *упропасти (се), повреди се, уништи, поломи, поквари, потроши, нанесе зло*. — Дáл му кóла, да се послýжи óн ги сјебáл. — Сјебáл цéлу печалóвину у кафáну у Предёње. — Сјебáл му знáње. — Сјебáл ми секúру на јексёр. — Сјёбе те ýвек онój што се не нáдаш. — Сјебáл се на пóледицу. — Сјебáл се дибидýс с онýј кýћу што почёл да прáи.

сказáљка ж *казаљка на сату*. — Отпáдла му сказáљка, па не знáм кóлко-е сáти.

скакáц м зоол *скакавац*. — Скакцú ми прогрúзли шамúју. — Нúкад несý билú овóлки скакцú ко овój лéто.

Скакáц м *надимак*.

скакýтка[1] ж в *скакац*. — Помилтејáле скакýтке, па ни свё ливáде поёдоше.

скакýтка[2] несв *поскакује, скакуће*. — Пúле скакýтка на еднý нóгу, што-лú му-е з-другýту?

скаламёрија ж *справа, направа*. — Докарáл некý скаламёрију да кóси трáву. — Вúдиш да ти тáј скаламёрија не рабóти како трёбе. — Опráи ми овýј скаламёрију.

скаламýти свр *уради нешто на брзину, површно*. — Скаламутúл га кóлко да се не кáже нејё тёл да ми помóгне.

скамёни се свр **1.** *стврдне се, учврсти се*. — Земљá се скаменúла од мрáз, па свё помржљаци по пýт. **2.** фиг *препадне се*. — Скаменú се о[д]-цтрá кьд видó да гу нóсу нáруке. **3.** фиг *занеми*. — Скаменú се о[д]-тúја њójни речóви. **4.** фиг *смрзне се*. — Скаменú се на онýј леденúцу чекáећи автобýс.

скамлúја ж *ћачка клупа, скамија*. — Седёли смо по четúри ћáка у скамлúју.

скáпан, -а, -о **1.** *труо, покварен (воће и поврће)*. — Немój да си ми пá донёл скáпани компúр. **2.** фиг *неспособан, тром, млитав*. — Кудё узё њёга скáпаног да ти помáга у загрћање компúр?

скáпе свр **1.** *иструли*. — Ће скáпе сёно, ако га несýшено дёнете. **2.** фиг *изнемогне, ослаби*. — Скапáла им говёда с тáнку рану зимýс. **3.** фиг *цркне, сатруне*. — Скапáло му кýче у падúну о[д]-цтáрос. — Ће скáпе седёећи, не-це прýжи да ýзне нештó да урабóти.

скáпе се свр **1.** *иструли*. — Ће ви се брзо скáпу крýшке, ако ги такój наврљате на едáн кýп. **2.** фиг *смири се, скраси се*. — Скáпи се на еднó мёсто и не мрдај се бáр минýт! **3.** фиг *улењи се, запусти се*. — Скапáла се од нерабóту. — Поглéј гу каквá óди кроз нáрод; скапáла се од лёњос. — Скапáше се деца седёећи, нúшта нёће [да] рабóту.

скáпла ж *запуштена, лења жена*. — Запустúла се скáпла, па на нúшта не лúчи.

скáпља м *запуштен, непоштао мушкарац*. — Какó ће да кóси скáпља, ка[д]-це едвá вучё.

скáпљак ж/м **1.** ауг и пеј од *скáпула / скáпља*. — Немóј да ми довóдиш тúја скáпљак у кýћу ко Бóга те мóлим. **2.** *сáтрунуло вóће и пóврће*. — Немóј да збúраш скáпљаци, него сáмо здráве слúве.

скапнéж м *скáпано, трýло (вóће, пóврће)*. — Кóј те прéвара да кýпиш тúја скапнéж, квó ће с њéга да рабóтиш?

скапóсан, -а, -о *запýштен, неуредан*. — И óн, такóј скапóсан, се óжени.

скапосувáње с гл им од *скáпосује се*, **1.** *трýљење, распáдање*. — Свé се дало́ на скапосувáње, а тú му нúшта не мóж. **2.** *ленчáрење, нерад*. — Какáв ћáр úма о[д]--цкапосувáње?

скапосýје се несв **1.** *распáда се, трули*. — Сúг нека се компирú по оцáци скапосýју, кьд ги не извадúмо на врéме, него ги снéг зáтрпа. **2.** фиг *не ради, ленчари*. — Скапосýје се тáј скáпла цéл дúн по крéвет. — Тú се тýј скапосýј, а јá ћу рмбам.

скапóтина ж/м **1.** *запýштена особа*. — Такву́ скапóтину о[д]-цену́ одáвно несúм видéла: свé вој по кућу запýстено. **2.** *сáтрунуло вóће или пóврће, трулежс*. — Овéј скапóтине од јáбуке нóси па врљи тáм, на буњúште.

скапóше (се) свр в *скáпе се*, **1.** *иструли, скáпе (се)*. — Нек свé скапóше, нéћу га бéрем. — Нека се сéно свé скапóше, нéћу га бéрем. **2.** фиг *улењи се*. — Ако се-е онá скапосáла, не мóраш и тú. **3.** фиг *скраси се*. — Еднýш нек се скапóше дóма, дóста-е лонсáл по скитњý. **4.** фиг *умре*. — Ка[д]-ће се еднýш скапóше, да га вúше не глéдам?

скапóшљак м/ж ауг и пеј од *скáпљак*. — Увéде ми у кýћу скапóшљак, па јá, стáра, и њý да глéдам.

сканувáње с гл им од *скáпује се*. — Свé ударúло на скапувáње, скапáше ми се јáбуке у óгрењу, скапá ми се бáба: не мóж ме вúше глéда, а и јá се почé скапýјем.

скапýје се несв **1.** *трули, скáпава се*. — Скапýје се ошáв, нéма кой да га бéре. **2.** фиг *запýшта се, слаби*. — Такóј ће се скапýје по цéл дúн дóм, а нéће нúшта даýзне у рýке да рабóти.

скáра свр **1.** *дотéра, притéра*. — Ћу му плáтим сáмо нек ми скáра дрвá из Óвсиште у авлúју. — Вúкни гу да скáра óвце у долúну. **2.** *отéра*. — Нека скáрају говéда у рéку, да пасý по ладовúну. **3.** *истéра откóс до крáја*. — Скарáл три-óткоса, и лéгал у ладовúну, балдисáл.

скáра се свр *посвáђа се*. — Скараше се децá и зачáс се потепáше.

скарабýци свр *учúни нешто на брзину, површно*. — Скарабýцил га ко да му нéће трéбе.

скарувáње с гл им од *скарýје*. — Јá ћу му дадéм волóви кьд му затрéбе за скарувáње жúто у воденúцу.

скарýје несв *тéра, вози*. — Скарýје сéно из Миланковицу у плéвњу. — Скарýје у Предéне свé што трéбе, сьл се договóри с њéга.

скáстри свр **1.** *скрéше*. — Скастрúл грáње на онéј бýке у Јаникино. **2.** фиг *изгрди*. — Ка[д]-дóјде, ћу му скáстрим, да знáе да се вúше не задéва з-децá. **3.** фиг *пребије*. — Ћу му скáстрим ýши што-е пуштúл говéда у овьс.

скáшка свр *претвóри у житку масу*. — Немóј да скáшкаш слúве, јóш ги несмó обрáли. — Скашкáл ми свé сúрење у торбичé.

скáшка се свр *иструли, поквари се, смрви се*. — Немóј ти се скáшкају крýшке у тóрбу, пáзи какó гу нóсиш.

скáшкан, -а, -о *згажен, смрвљен, покварен, претворен у житку масу*. — Скáшкани компирú одвój да врљимо на свúње.

сквáка се свр *пáдне, убије се.* — Сквакá се и јá на пóледицу. **2.** фиг *седне.* — Сквакá ли се едýш на столúцу? **3.** фиг *насúрада, умре.* — Сквакáла се и Мúрољубова Руселéна, Бóг да вој дýшу прóсти.

сквáца се свр фиг пеј *седне.* — Сквацá ли се еднýш, дóста се мотá по кýћу?!

сквáчи се свр фиг пеј *седне,* в *сквáца се,* в *здýва се (2).* — Сквáчи се еднýш на клýпу, немój да ми шеткáраш по кýћу!

сквéка[1] несв *крéшти, крекéће.* — Што кокóшке тóлко сквéкају, да ги не брзи лисúца.

сквéка[2] свр фиг *убије, прéбије.* — Сквекá кокóшку с млатáч. — Ватúли га, па га сквекáли у бáру.

сквекáње с гл им од *сквека*[1], *крекање (кокошака).* — Какво́-е тój тóлко сквекáње у кокошúњац, да нејé улéзла лисúца, наалúла се да вáта кокóшке у сре[д]-дьн?

сквéкне свр **1.** *испýсти крик: кве (кокошка).* — Сквéкну кокóшка у градúнче, ýтепа гу некú. **2.** фиг *буде заклан.* — Ће сквéкне петьл за унýка, вúдим јá. **3.** фиг *нéстане, буде убијен.* — А óн је сквекнýл дóле куде Ширóку бáру, тýј су га упуцáли.

сквúкне свр **1.** *испýсти крик: квик (свиња).* — Чу ли какó сквúкну свињá у кóчину? **2.** фиг *буде заклан.* — Ће сквúкне еднó прасé за Божúћ. **3.** фиг *нéстане, буде убијен.* — Готóв је, и óн је сквикнýл, сáмо ли настáји такój.

сквúцка несв *скичи пóвремено (прасе, пúсић).* — Сквúцкају прашчúна нешто́, ел глáдна, ел жéдна, нéма дрýго за што́.

сквицкáње с гл им од *сквицка.* — Тóлко сквицкáње и мóра га ýзнеш у рýке.

сквичáње с гл им од *сквичи.* — Чýје се некво́ сквичáње дóле у падúну, да се нејé свињá заглавúла у тáрабе?

сквичú несв *скичи, цвили (свиња).* — Нешто́ вéпар сквичú, мóжда се заглавúл у грáње. — Сквичú ко кьд га штрóву.

сквр̀чи се свр *скýпи се.* — Што́ си се такój скврчúл, болú ли те нешто?

скéка (се) свр *убије, насúрада.* — Ће га скéка негдé ако га нáјде самóг. — Скекáл се са свé кóла и волóви у Пр̀жино.

скéла ж *привремена конструкција при грађењу објекта.* — Кво рабóти Црнотрáвац кьд завр̀ши Прáвни вакултéт? — Пренесé скéлу на Вúлозовски.

Скéндер м мтн *ливаде, шума.*

скúда несв **1.** *свлачи.* — Скúда детé да га обáња. **2.** *обара, гађа.* — Свáтови ис-пýшку скúдају јáбуку. **3.** *баје, лечи.* — Боба-Марúчка скúда урóци на децá.

скúда се несв **1.** *свлачи се.* — Скúда се да лéгне. **2.** *силази.* — Скúда се с крýшку. **3.** фиг *окане се, мане се некога.* — Скúдај се вúше од врáт на човéка, не мóж те трпú.

скидáње с гл им од *скида (се).* — Рáно-е за скидáње, јóш ће побéремо црéшње.

скúђа (се) несв в *скида (се).* — Óн ће скúђа црéпови, а ти́ ги вáтај и рéђај ус кошáру. — Јá га нéћу скúђам, некá га у кóла. — Трúес гóдине ми се не скúђа з-грбúну.

скúђање с гл им од *скиђа (се).* — За скúђање ће ти вр̀љимо конóпче, па га вр̀жи за нóгу.

скијáч м *смучар, скијаш.* — Нáјбољи-е скијáч у шкóлу.

скúне (се) [1] свр *прекине (се), откине (се).* — Скинýло ми се трекло́ на торбúчку, да ми га сашúјеш за јýтре. — Скинýла се врцá на врéћку, па се жúто расипáло.

скúне[2] свр **1.** *спýсти нешто с висине.* — Скинýмо врáњско гњездо́ из бýку. **2.** изр: **~ беду́** *ослободи се.* — Да скúнем јóш тýј беду́ з-глáву, па ће ми лáкне; **~ глáву** *убије.* — Јóш у рат су телú да му скúну глáву; **~ гáће** *опељеши.* — Скинýли му гáће на кáрте.

скита́ње с гл им од *скита, скитња*. — Научи́ла на скита́ње, па се не сврта.

скита́ра[1] ж/м пеј *она/онај који скита, луња, тумара*. — Ту́ј ста́ру скита́ру ни́кад не мо́ж да зате́кнеш до́м.

скита́ра[2] **(се)** несв *скита, лута*. — По це́л дн скита́ра по село́, не сврта се у ку́ћу. — Са́мо се скита́ра, а о́ће да вој дру́ги срабоћу́је.

скитара́ње с гл им од *скитара (се)*. — Не мо́ж бе[з]-скитара́ње и дире́ње ко́и кво́ рабо́ти.

скита́рош м в *скитара*[1]. — Не́ма вече́ра за скита́роши.

скита́ч м *онај који скита, луња, лута*. — Бес по́требу ди́гне се и оцки́та у дру́го село́, ти́ја скита́ч.

скитња́ с в *скитање*. — Отиш|ѝл у скитњу́. — Неје́ се врну́л и[з]-скитњу́. — Не мо́ж бе[з]-скитњу́.

скитња́р м в *скитара*[1]. — Вр̀ну ли се они́ја скитња́р, да и́де да пречека́ гове́да на Дѐл?

скитња́рка ж в *скитара*[1]. — Једну́ш ћу би́јем ту́ј скитња́рку, ни́кад гу до́м не зате́кнем.

скла́па несв фиг *смишља, измишља*, в *сколева*. — Са́м оста́л у ку́ћу, не́ма кво́ да работи, па си по ваздн скла́па глу́пости. — Скла́па си како́ на њега одгова́ра, а не како́-е било́.

склапо́тина ж/м *особа која измишља, лажов*. — Дову́че се и она́ј склапо́тина, па ми сва́шта на́склапа, још са́мо да му повери́јем.

скла́ћа (се) несв *склања (се)*. — Не скла́ћај испред чове́ка, мо́ж ће још еде́. — Ни́кому се не скла́ћа от-пу́т.

склаћа́ње с гл им од *склаћа (се)*. — Не́ма склаћа́ње обе́д од оста́л, три-дн има се ту́ј еде́ и пије́ ко на сла́ву.

склепа́ свр *начини што површно, на брзину*. — Склепа́л кокоши́њац да му коко́шке не ле́гају у дрво.

склепа́н, -а, -о фиг *глуп, будаласт*. — Склепа́н на брзи́ну, па не дознаву́је.

склопе́н, -а, -о *затворен, притворен*. — Неје́ ту́ј, чи́м су му про́зори склопе́ни.

склопи́ се свр фиг *омршави, испости се*. — Склопи́ла ми се гове́да о[т]-та́нку рану́ зиму́ске.

склота́н, -тна, -тно **1.** *добар, складан, саобразан*. — Склотно вој стои́ ној аљи́нче што-е била́ облекла на собо́р. — Склота́н ти-е ти́ја цемпи́р. **2.** *згодан, складан*. — Мло́го склотно ној Ма́ргино унуче́нце.

скљака́н, -а, -о *смрвљен, начињен житким, упропашћен*. — Те́ј скљака́не кру́шке да́ј на сви́ње.

скљака́ (се) свр **1.** *сломи (се), начини се житким*. — Немо́ј ми скљака́ш патлиџа́ни у ту́ј то́рбу. **2.** фиг *падне, сруши (се)*. — Дојде́ ми нешто́ поприте́шко, тике́ се скљака́ уза зи́д. **3.** фиг *легне од болести*. — Скљака́л се чи́ча у кре́вет, па болу́је.

скљачка (се) свр *смрви (се), постане житак, упропасти (се) пригњечи, сплеска*. — До́бро скљачкај ва́рени компири́, наси́пи им помије, па да́ј на сви́ње. — Се́дал на торбиче́, све́ скљачка́л ја́јца. — Ко́ла скљачка́ла гли́сте по пу́т. — Немо́ј ти се скљачка ошáв у торбиче́, да ти упропасти књи́ге.

скљачкува́ње с гл им од *скљачкује се*. — Стра́ га од скљачкува́ње, па не́ће те́ј кру́шке да но́си на доле́к пу́т.

скљачкýје се несв *упропашћава се, гњави се.* — Немój ми тýраш у тóрбу нúшта што се скљачкýје.

скљéштен, -а, -о **1.** *пригњечен.* — Скљéштен орá óдма пýца. **2.** *скупљен.* — Држи́ скљéштени зýби кьд орáти. — Држи́ скљéштене рýке. **3.** фиг *притешњен.* — Не би признáл да не бéше дóбро скљéштен.

скљéшти (се) свр **1.** *ухвати, притесни, зароби нечим.* — Скљешти́ше ми рýку цепáнке. — Скљешти́л му рýке, па не пýшта. **2.** *скупи (се), смрзне (се).* — Скљешти́л устá от-киселóњу. — Скљешти́л дýпе од ладнóњу. — Скљешти́л се ко двé пáре у кéсу. — Скљешти́л се вéш на жúцу о[д]-студенúцу. **3.** фиг *примора, притесни.* — Ако га скљéштиш, свé ће признáје.

скљóка се свр **1.** *пропадне, уруши се.* — Енé, и плéвња им се скљокáла. **2.** *падне.* — Скљокá се у снéг, не мóгу се дúгнем. **3.** фиг *легне од болести, старости.* — Ка[д]-це скљóкаш у крéвет, а нéма кój да те погléда, ћу те пúтам тьг кудé су ти децá.

сковúтли свр **1.** *заковитла (ветар са снегом).* — Кьд га сковúтли на рúд у јáнуар, не мóж се прójде до зáдругу. **2.** фиг *спопадне несносан бол.* — Сковитлúла га мешúна, мóрам га вóдим куде дóктура.

сковрнди (се) свр **1.** *заледи (се), стегне (се).* — Сковрндúло га наýлице, не мóж се óди како трéбе. — Свé се сковрндúло колкú-е мráз стéгал. — Мájсторе, сковрндúл се мáлтер! — Сковрндúше ми се нóге, одéјећи по снéг. **2.** фиг *умре.* — Ће сковрнди Спúра у онýј лáдну кýћу. — Нашлú га у снéг, сковрндúл се на Цеврљáнку.

сковрне свр *умре, пукне.* — Еднá кокóшка нештó сковрнýла. — Сковрнýл Дéнча нађáске.

скóзна прид *бременита коза.* — Свé су ни кóзе бúле скóзне, и свé ојарúле јáришта.

скóкот м непром *голицање, голицавост, језа.* — Немój да ме голúцаш, скóкот ме.

скокотльúв, -а, -о *голицљив, голицав.* — Не дúрај га, млóго-е скокотльúв.

склéва несв фиг *трабуња, лупета, измишља,* в *склапа.* — Сáм седú дóм и склéва по нештó, па ме пóсле затрачкýје.

скóли свр **1.** *околи, притера са свих страна на једно место.* — Натýкај кýче да скóли óвце. — Скóли стóку, па гу покáрај низ дрýм. **2.** *обере, заврши.* — Склúмо сéно за двá дéна. **3.** фиг *савлада.* — Склúла гу бóлес, па лежú у крéвет. **4.** фиг *наговори.* — Склúше ме децá и морá да им дадéм бомбóне.

сколоптисувáње с гл им од *сколоптисује.* — Кој-штó, óн од сколоптисувáње. — За сколоптисувáње ливáде трéбу ми пéт косачá на по два-дéна.

сколоптисýје несв *окољава, савладава.* — Недéљу дéна сколоптисýјем овéј пýсте гологýзе и не могá ги сколоптúшем.

сколоптúше свр **1.** *наговори, примора.* — Немój те пá сколоптúшу децá да им дадéш свé бомбóне што си купúл. **2.** *окoли са свих страна.* — Сколоптúши óвце, па ги навáли накуде рéку, да пасý. **3.** *савлада, надвлада.* — Сколоптисáла гу бóлес, па лежú.

сколубáн м *човек дуге косе.* — Штó се вúше не шúша онúја твój сколубáн.

сколубáнка ж *женска особа са дугим плетеницама.* — Одáвно гу немá куде нác онáј твојá сколубáнка.

сколубáнче с *дете дуге косе.* — Сколубáнче, сколýбе ли ће му плетý од онóлку косетúну?

сколу́бе ж мн **1.** *плетенице, кике.* — Видим ја: ће плете́ сколу́бе ко баба́-девојка, чим то́лко проби́ра мо́мци. — Пусти́ла сколу́бе до ду́пе. **2.** пеј *дуга коса код мушкараца.* — Ко́ј ће му ђа́вол оно́лке сколу́бе, што́ ги не ши́ша.

ско́лча свр **1.** *скупи у круг, сакупи на једно место.* — Ско́лчај се́но да се су́ши. — Ско́лчај о́вце под бу́ку у ладови́нку. **2.** фиг *умеси питу тако што је савије у круг.* — Зачи́с сколча́ ба́ницу и тури́ да се пече́.

ско́лчи свр в *сколча.* — Едва́ сколчи́ оно́ј сени́ште у пади́ну, још да га зде́нем у пла́с.

скомина́ ж **1.** *осећај накиселости, трњења.* — Деца́ еду́ ки́селице, а на ста́ри скомина́. — Од зеленчи́ ми скомина́ у-[у]ста́. **2.** фиг *осећај непријатности.* — Не при́чај ми то́ј, о[д]-то́ј ми до́јде скомина́.

скомлача́ње с гл им од *скомлаче.*

скомла́че несв в *скумлаче (1, 2, 3).* — Остаи́ли ку́че вр̀зано да скомла́че (*1*). — За кое́ па сѣг то́ј дете́ скомла́че (*2*). — Немо́ј ви́ше да ми скомла́че, ћу до́јдем да га пребије́м (*2*). — Да зна́е да сви́ри, па а́јде-де, но са́мо скомла́че с те́ј гу́сле (*3*).

ско́мса свр *зграби, ухвати.* — Ма́чка скомса́ врапца́. — Скомса́ га некако́ да ми не побе́гне.

ско́па свр фиг *учини све, потруди се.* — Скопа́ да по́јде с ме́не, ал га из ина́т не пове́до. — Скопа́ да у́зне Ра́дмилу, ал му гу не да́доше.

ско́псa свр *зграби, дохвати.* — Мачо́р скопса́ пога́нца. — Скопса́ мачкети́на врапца́, ра́злете му се пердуши́ње.

скора́вен, -а, -о *стврднут, спечен.* — Мло́го ми скора́вене ципе́ле, несо́м ги ода́вно носи́л.

скора́ви се свр *постане корав, стврдне се.* — Немо́ј се ле́б скора́ви, ту́ри га у меса́љ.

ско́ро прил **1.** *недавно.* — Не́је ско́ро дооди́л. — Ско́ро пада́ ки́ша, па-е су́влажно. **2.** *замало, умало.* — Ско́ро да га вати́ше, ал им па́ и́змаче и по́беже. — Ско́ро да ни-е заборави́л.

ско́т м **1.** *животиња.* — И́ма ку́че да спи́ куде́ спу́ сви́ ско́тови. **2.** фиг пеј *лош, зао човек.* — Па́ дооди́л она́ј ско́т, сѣг тра́жи да му пла́тимо.

ско́тан, -тна, -тно **1.** *бременита животиња.* — Ку́чка ни па́ ско́тна. **2.** фиг пеј *бременита жена.* — Пе[т]-деца́ роди́ла и па́ ско́тна.

ско́тка се свр *утопли се, ушушка се.* — Ско́ткај се пот посте́љке да ти неје́ ла́дно.

ско́тне се свр *увуче се под покривач, да се угреје.* — Ско́тни се куде де́ду по[д]-цр̀гу.

ско́тски, -а, -о / **ско́цки**, -а, -о *животињски, нељудски.* — Не́ћу ви́ше да жи́вим ско́тски. — Це́л живо́т прове́л ско́цки.

скочани се свр *смрзне се.* — Земља́ се скочани́ла од мра́з. — Скочани́ се докле дојдо́ у Би́стрицу преко Чоба́нац.

скра (се) свр *сломи (се), поломи (се), настрада.* — Нека и́де куде о́ће, нека скра врат и немо́ј се вр̀ћа. — Па́зи, немо́ј се скра̏ш низ тиа чепељак. — Скра́л се с коња́ на мачка́товску ћупри́ју на Га́рваницу.

скра̏н, -а, -о **1.** *поломљен, сломљен.* — Да́до му здра́в, о́н ми вр̀ћа скра̏н плу́г. **2.** фиг *уморан, изнемогао.* — Дојде́ са́в скра̏н од рабо́ту.

скра́си се свр *смири се, заустави се, укротви се.* — Ни́како да се скра́си на едно́ ме́сто. — Скра́си се едну́ш до́м, ста́лно лу́нзаш по све́т.

скра́тен, -а, -о *скраћен.* — Скра́тене му нога́вице на чеши́ре куде шна́јдера, и па́ му не вељаје.

скра́ти (се) свр *окраћа, смањи (се).* — Скрати́ле му се панта́лонке. — Скрати́л се но́ћ, не мо́ж се човек наспи́.

скраћу́вање с *скраћивање.* — Не тре́бе им скраћу́вање, са́мо ги подвр̀ни докле не попораште́ш.

скра́ча несв *хода крупним корацима, корача.* — Скра́ча ко да-е зе́ц. — Кои́ ли-е пред на́с по сне́г ово́лко скрача́л? — Скра́ча по мло́го, не мо́гу с њега да о́дим. — Не мо́ж се скра́ча по овако́ј дубо́к сне́г.

скрача́ње с гл им од *скрача.* — Кво́ ти-е то́ј скрача́ње, мо́рам по те́бе да трчи́м.

скр̀бос м *скрб, скрбост, жал, жалост, туга.* — Ра́дос и скр̀бос барабар и́ду.

скре́ж м **1.** *смрзнута кора земље.* — Заладне́ло о́пасно, вати́л се све́ скре́ж по пу́т. — Вати́л се скре́ж у котле́ с во́ду. **2.** фиг *чађ, гареж.* — То́лки скре́ж на ћу́нци, зато́ј не́ће шпо́рет да вуче́. — Наватал се мло́го скре́ж на коми́н, ће одлети́ жи́шка, да се запа́ли, да изгори́ ку́ћа.

скре́жи свр *падне мало снега, запраши снег.* — Ноћаске скрежи́л сне́г по ри́дови.

скре́жи се свр *заледи се по површини* — Скрежи́ла се наћаске вода́ у сто́вне од ладно́ћу.

скре́не свр фиг *пошашави, полуди.* — Скрену́л је ле́чка, па му не заме́рите што тако́ј ора́ти.

скре́нут, -а, -о фиг *ћакнут, шашав.* — Ма́лко-е скре́нута, зато́ј се тако́ј врти́, не зна́е куде ће.

скр̀жав, -а, -о *шкрт, себичан, тврдица.* — То́лко су скр̀жави да ти во́ду не би дали́ да цр̀цаш о[д]-це́ћ.

скр̀жла ж *шкрта, себична жена.* — Не би ти дала́ шиће́рче та́ј скр̀жла, па да ти о[д]-то́ј живо́т зави́си.

скр̀жља м *тврдица, себичњак.* — Какво́ часте́ње о[д]-то́га скр̀жљу, ка[д]-це сти́сал ко две-па́ре у ке́су.

скри́ви свр **1.** *згреши.* — Мло́го-е скриви́л, па га затвори́ли. **2.** фиг *учини нажао.* — Кво́ сам му скриви́л да ме то́лко мрзи́?

скри́вница ж **1.** *шупљина испод или у камену у реци где се крију рибе.* — По[д]-цва́ки ка́мен и́ма скри́вница куде се кри́ју ри́бе. **2.** *шупљина, скривено место где се може нешто сакрити.* — Држи́ па́ре у неку́ скри́вницу, ни́ки не зна́је куде́. **3.** *јама у земљи у којој су се људи скривали од непријатељске војске,* в *земуница.* — Затво́римо ги у скри́вницу и остаи́мо да че́кају докле не про́јде во́јска.

скрипа́ц м бот *биљка Silene Vulgaris.* — Набе́ри скрипа́ц за зеља́ник.

скри́пке ж мн в *скрипци.*

скрипци́ м мн *део разбоја преко којег иду канапи на којима висе нитке.* — Не́што ми мло́го те́шко и́ду ови́ја скрипци́.

скр̀ка свр **1.** *поломи, уништи.* — Скрка́л ми ко́ла, а позајми́ му да дока́ра дрва́. **2.** *изврне, преврне.* — Скрка́л ко́ла у јеру́гу. **3.** фиг *набије, сабије без реда.* — Скрка́л све́ ствари у едну́ со́бу, па гу закључа́л. **4.** фиг *поједе.* — Скрка́л оно́лке сушени́це и па́ му ма́лко. **5.** фиг *потроши.* — Све́ што зарабо́ти скр̀ка на еде́ње и пи́ење. — Печало́вину скр̀ка на олоо́јде и курбе́тке, па до́м ни́шта не пра́ти.

скр̀ка се свр *поломи се, настрада.* — Скрка́л се с коња́ на ћупри́ју у Баи́нску ре́ку.

скр̏кне свр *шкрипне (капија, врата, поклопац...).* — Скр̏кну вра̀књица, поглѐј коѝ и̏де куде на̀с. -

скрколи̏ја ж *јаруга, јендек, провалија.* — Прођѐмо неку скрколи̏ју, едва̀ оста̀домо жи̏ви. — Напраи̏ли ку̏ћу над некакву̀ скрколи̏ју, стра̀ да те ува̀ти. — Бе̏ж од скрколи̏ју, да се не ома̀кнеш да поги̏неш.

скр̀ља свр **1.** фиг *поломи, скрши.* — Са̀мо ли га срѐтнем и̏ма га скр̀љам. **2.** фиг *прероди (воће / поврће).* — Скрља̀ли компири̏ у њиву̀ на Зла̀ту. — Скрља̀ле ову̀ го̀дину џанари̏ке, ће се зиму̀ске изнапи̏јемо раки̏ју.

скр̀ља се свр *падне, настрада.* — Скрља̀л се у ону̀ј откинди̏ју на[д]-Цело̀. — Да па̀зите како̀ се ски̏јате, да се негдѐ не скр̀љате.

скрндо̀ше се свр *поломи се, настрада, слети у провалију.* — Скрндоса̀л се са свѐ ко̀ла у неку̀ откинди̏ју. — Што се, бо̀же ме про̀сти, једну̀ш не скрндо̀ше, да ми ви̏ше не доса̀ђа.

скро̀з прил *сасвим, потпуно.* — Скро̀з је у во̀ду о[д]-трча̀ње. — Скро̀з га у̀рниса та̀ј женети̏на.

скроз-наскро̀з прил в *скроз.* — Положи̏л ра̀зред скроз-наско̀з. — Скроз-наскро̀з поки̏сал.

скрози̏ра свр **1.** фиг *прободе (очима, погледом), провиди.* — Ка[д]-те поглѐда с онѐј о̀чи, скрози̏ра те да се најежиш. **2.** *продува,* в *прокорма.* — Не сто̀ј ту̀ј, ће те скрози̏ра про̀маја. — Скрози̏рал ме вѐтар, па ми се укочи̏ла ши̏ја.

скрози̏ра се свр *провиди се.* — Скрози̏ра вој се аљи̏на, па се свѐ ви̏ди. — То̀лко се испости̏ла да се скрози̏ра.

скрозира̀ње с гл им од *скрозира (се).*

/скро̀ји чеши̏ре (га̀ће)/ изр **1.** *пребије, претуче.* — Ћу ти скро̀јим чеши̏ре, ако ли те ва̀тим. **2.** фиг *уједе, изуједа.* — Скро̀ји му на̀ш Ђу̀ма га̀ће, кљд га бр̀зну.

скро̀к м *корак.* — Једн скро̀к и ћу те ува̀тим, и̏ч да ми не бѐгаш. — Ма, до та̀м и̏маш три̏ скро̀ка, што̀ се то̀лко свѐриш да по̀јдеш?

скро̀кне свр **1.** *коракне.* — Кљд Јова̀нча скро̀кне, ће те прекро̀чи. — Скро̀кне од ово̀ј на оно̀ј бр̀до. **2.** фиг *дође, оде.* — Скро̀кни до мѐне ча̀ском. — Скрокну̀ зачљс та̀м, да ви̏дим кво̀ рабо̀ту.

скро̀ч м в *скрок.* — Три̏ скро̀ча и етѐ гу куде мѐне, то̀лко смо долѐко једна̀ о[д]-дру̀гу.

скро̀чи свр *коракне, искоракне, крочи.* — Тама̀н скрочи̏ преко̀ пра̀г, кљд ме вика̀ше да се вр̀нем.

скр̀пи свр **1.** *с напором прикупи, приштеди се.* — Скрпи̏ сли̏ве за едно̀ бурѐнце раки̏ју. — Скрпи̏ пари̏чке за јунчѐ. — Скр̀пи се пари̏чка и за дува̀н. **2.** изр **скр̀пи кра̀ј с кра̀ј** *једва преживљава.* — Не мо̀ж с пѐнсију да скр̀пи кра̀ј с кра̀ј.

скрпува̀ње с гл им од *скрпује* (*се*). — Провѐдо вѐк у скрпува̀ње.

скрпу̀је (се) несв **1.** *с напором прикупља.* — Скрпу̀јем рану̀ за овѐј двѐ кра̀вице, да истр̀кају зиму̀. **2.** *штеди, с муком прикупља, с муком преживљава* — Скрпу̀је некако̀ кра̀ј с кра̀ј, ко̀лко да несу̀ гла̀дни. — Скрпу̀је се некако̀, да се прека̀ра живо̀т.

скр̀сти свр **1.** *прекрсти.*– Не рабо̀ти се сљс скр̀стене ру̀ке. **2.** *сложи снопове у крстине.* — Едва̀ скрсти̏мо сно̀пје од оно̀лку њи̏ву. **3.** фиг *не зна ништа.* — Н-умѐје двѐ да скр̀сти. **4.** фиг *ништа не ради.* — Скр̀сти ру̀ке и чѐка од Бо̀га да вој па̀дне. трп прид **скр̀стен**, -а, -о *прекрштен.* — Са скр̀стене ру̀ке се не печа̀ли.

скр̏ца несв **1.** *шкрипи.* — Но̀ћу им мло́го скр̏ца кре́вет. — Скр̏цају претова́рена ко́ла. **2.** *шкргуће.* — Не могу́ га одви́кнем да не скр̏ца са зу́би. **3.** изр: **скр̏ца у ко́ла** *набије, натовари све.* — Скрца́ју све́ ства́ри у једна́ ко́ла, па на во́з, у Преде́не, селу́ се.

скр̏ца се свр **1.** *настрада, пострада,* в *скрка се.* — Скрца́л се негде́ у рабо́ту, од гра̑ђеви́ну, па га докара́ше у село́ да га сара́ну. **2.** *поломи се, покрши се.* — Гле́ј до́бро да ти се не скр̏цају ча́ше и тањири́, да ми ги вр̏неш це́ли.

скрца́ње с гл им од *скрца*, **1.** *шкрипа, шкрипање.* — Ка[д]-задува́ ве́тар, по це́л но̀ћ слути́м скрца́ње ја́буке у пе́нцер. **2.** *шкргута́ње.* — Забрани́л сам му скрца́ње са зу́би.

скр̏цка[1] несв **1.** *шкрипи.* — Скр̏цкају ко́ла, ја́ лежи́м на се́но, а жена́ во́ди воло́ви. — То́ј скр̏цка врáкњица, несе́м гу до́бро затвори́л. **2.** *дроби зубима.* — Скомина́ ми ка[д]-чу́јем како́ дете́ скр̏цка шиће́р у ко́цке. **3.** *шкргуће.* — Не́ће ви́ше да скр̏цка са зу́би.

скр̏цка[2] свр **1.** *поломи зубима.* — Дете́ бомбо́ну зача́с скрцка́, па тра́жи још. **2.** фиг *потроши, поједе.* — Скрцка́мо ушпа́рано откъд му́ж оста́де бес-по́со. — Ће скр̏цкаш и то́ј ма́лко што си заработи́л, па које́ ће́ш по́сле?

скрцка́ње с гл им од *скрцка*[1] **1.** *шкрипање, шкрипа.* — По скрцка́ње позна́вам да су то́ј рабаџи́ска ко́ла. **2.** *шкргута́ње.* — Болу́ га зу́би од скрцка́ње у са́н.

скр̏цне свр **1.** *зашкрипи.* — Кьд вој скр̏цне вракњичé сред но̀ћ, о́дма познаéм кои́ вој доо́ди. **2.** *зашкргуће.* — И ськ понека́д скр̏цне у сьн са зу́би.

скр̏чав, -а, -о *шкрт, тврдичав.* — Да неје́ то́лко скр̏чав, деца́ би му има́ла облекло́ какво́ тре́бе.

скрча́ње с гл им од *скрчи.* — Ко́ла му позна́вам по скрча́ње.

скр̏чи несв **1.** *шкрипи.* — Неје́ ги подмаза́л како́ треба́, па му скрчу́ то́чкови. — Пу́на ко́ла са сирови́це са́мо скрчу́ низ ти́ја де́л. **2.** фиг *гуња, зановета.* — Сьл скрчи́ ко сцепе́но гр̏не.

скр̏чла ж фиг *жена која зановета, гуња.* — Дошла́ скр̏чла сьл да ми у́зне дьн, да не рабо́тим.

скр̏чља м фиг *зановетало, гуњало.* — Куде́ ми дове́де оно́га скр̏чљу, не мо́гу га слу́шам.

скр̏ши свр **1.** *сломи, одломи.* — Скр̏ши једну́ шибљи́нку о[д]-цливу́, па поте́рај по́брзо гове́да. **2.** фиг *прероди.* — Скрши́ле сли́ве ово́ј ле́то.

скр̏ши се свр **1.** *поломи се, сломи се.* — Немо́ј се скр̏ши ти́ја сла́п на цре́шњу да па́днеш. **2.** фиг *повреди се, настрада.* — Скрши́л се са ски́је до́ле у доли́ну. **3.** фиг *учини велики напор ради чега.* — Скр̏ши се дете́ да ми помо́гне да унесе́мо ца́кови. — Скрши́ше се мо́мци око њу́.

скубав, -а, -о *чупав, рашчупан.* — Дојде́ онако́ј скубав, неје́ се ни очешља́л. — ...Узе́ мо́му у́баву, како ку́чку скубаву (*нар песма*).

скубе́ (се) несв **1.** *чупа (се).* — Скубе́ мла́д лу́к. — Скубе́ ко́су од му́ку. — Ене́ гу, уз ло́нац, скубе́ кокошку. — Не скубе́ се трава́, ће па́да ки́ша. — Ка[д]-це дова́ту да се скубу́ за ко́су, са́мо чу́јеш вриштање 2. фиг *каје се.* — Скубе́ се за ко́су што га-е пусти́ла да и́де са́м по ову́ј зиму́ преко Пла́ну. **2.** фиг *боли.* — Нешто́ ме скубе́ у меши́ну. — Тако́ј и њега́ ску́бло по́дгруди, и отиде́ чове́к.

скубе́ње с гл им од *скубе (се).* — Ове́ј су ти рукави́це за скубе́ње траво́ље.

ску́бла ж пеј *жена рашчупане косе, чупавица.* — Ни́кад ску́бла не сти́гне да се уре́ди како тре́бе.

ску́бља м пеј *човек рашчупане косе.* — Кѣд ће еднӯш да наӯчи да се ульӯди ску́бља?

ску́бне свр дем знач: *скубе.* — Скубнӯ ма́лко овдѐ-ондѐ по лејӯ да ви́дим ка́в је лӯк. — Скубнӯло га дете́ у шалӯ, а о́н о́дма ровѐ.

скубо́тина ж **1.** *прамен вуне с овце остао на трну.* — Куде се о́вце провлачи́ле крос тр̏ње свѐ остале́ скубо́тине. **2.** *вуна почупана са овчије коже.* — Таража́ла сам да ми донесе́ вӯну, а не скубо́тину.

скуви́је свр **1.** *спопадне.* — Ка[д]-те скуви́је, мо́ра му дадѐш неку-ба́нку. **2.** *јако заболи.* — Скуви́ла га мешѝнка о[д]-зеленцѝ, а ни́шта не пома́га.

скукӯљи свр *савије метал тако да направи куку.* — Да ми скукӯљиш овӯј ши́пку с о́бе стра́не, да напра́иш кӯку да ка́чим ко́ву. **2.** *завије, заокрене.* — Ка[д]-до́јдеш куде голе́му бӯку, скукӯљи накуде Чӯку, па на Игриште.

скукӯљи се свр *згрчи се, скупи се, погури се.* — Дете́ се скукуљи́ло у кре́вет од ладно́ћу. — Скукуљи́ла се у кӯћу, па ни́где не и́де.

скумлача́ње с гл им од *скумлаче (1, 2, 3).* — О́ће ли преста́не сьс то́ј скумлача́ње у те́ј гӯсле, ел ја́ да му доо́дим. — Да́ј му па́ре па нека ку́пи, сьл да не слӯшам његово скумлача́ње. — По це́л но́ћ не мо́ж да заспи́ш о[д]-Ђӯмино скумлача́ње.

скумла́че несв **1.** *завија, цвили.* — И́ди ви́ђ што то́ј ку́че скумла́че то́лко. **2.** фиг *моли, тражи.* — По це́л дӣн ми скумла́че за некаквӯ игра́чку. **3.** фиг пеј *свира.* — Немо́ј ви́ше да ми скумла́че с те́ј гӯсле, не мо́гу га слӯшам. — Остаи́л ра́дио да скумла́че, а о́н негде́ отиша́л.

ску́пачьк, -чка, -чко *прилично скӯп.* — Паза́р бе́ше ску́пачьк. — Компири́ су ти ску́пачки ал су до́бри. — Све́ је мло́го ску́пачко, не теја́ ни́шта да купӯјем.

ску́пачко прил *прилично скӯпо.* — Ску́пачко ми га продаде.

скупе́је несв *поскупљује.* — Сва́ки дӣн скупе́је по нешто́. — Све́ скупе́је, сьл живо́т јевтине́је.

скупоти́ја ж *скупоћа.* — Куде се обрнеш скупоти́ја, како́ це живи́ са́м Бо́г зна́је.

скупоти́ња ж в *скупоштија.* — На овӯј скупоти́њу о́н да́ва па́ре на залӯђнице.

скупоце́нес, -та, -то *скупоцен.* — Све́ вој доне́л скупоце́несте ства́ри.

ску́пштина ж (= *скӯп изабраних народних представника*), в *бугарска скупштина.*

скӯт м **1.** *крило, окриље.* — Је́ла куде де́ду у скӯт, да се почӯвамо. — Она́ на ти́ја сведо́ци ле́гла преко скӯт, па ви́је у сӯд. **2.** фиг *кућа, дом.* — Отишьл под њо́јан скӯт да седи́.

скута́ча ж *кецеља, запрегача,* в *кицеља.* — Запре́гни скута́чу, да се не ушљи́скаш ус-каза́н.

скӯћи се свр *окући се, постане домаћин.* — Ськ су се уба́во скӯћили.

скӯћува́ње с гл им од *скућује се, кућење.* — Тре́бе мло́го-што́ за скӯћува́ње.

скӯћӯје се несв *кући се.* — Скӯћӯјемо се, евѐ, отка́[д]-цмо се оделѝли, и јо́ш се несмо́ скӯћили.

скӯцка несв **1.** *скичи, цвили.* — Одвр̏жи га да протрчи́ по авлӣју, да ви́ше не скӯцка. **2.** фиг *моли.* — Сьг нека скӯцка, кьд јучѐр неје́ те́л и́ч да ми помо́гне.

скуцка́ње с гл им од *скуцка*, **1.** *цвиљење, скичање.* — Кво́ ли-е на то́ј ку́че, це́л дӣн слӯшам скуцка́ње? **2.** пеј *мољење.* — Како́ и́маш ср̏це да слӯшаш скуцка́ње на дете́, да га не ӯзнеш у рӯке?

скучи́ несв *завија.* — Да́ј на ку́че нешто́ да еде́, да не скучи́ ви́ше.

ску́чна прид **1.** *скотна (кучка).* — Ку́чка ни сва́ку го́дину ску́чна. **2.** пеј *гравидна жена.* — Пе[т]-дека́ и па́ ску́чна!

ску́чница ж **1.** *скуп па̄са за кучком која се па̄ри.* — Бе́гај од ску́чницу, да те нека́ ку́че не изеде́. **2.** изр: **те́ра ску́чницу, напра́ви ску́чницу** *односи се на жену лаког морала.* — По це́л да́н вој ску́чница око ку́ћу. — Му́ж у рабо́ту а она́ от ку́ћу напраи́ла ску́чницу.

сла́б, -а, -о фиг **1.** *болеста̄н.* — Дете́ во[ј]-е сла́бо, одве́ла га куде до́ктура. **2.** фиг *мршав.* — Што ти-е дете́ ово́лко сла́бо, ра́ниш ли га?

слаба́ ж *мердевине,* в *слуба* (Брод, Добро Поље, Златанци, Млачиште). — Куде́-е слаба́ за у та́ван?

слаба́рка ж *дрвена напра̄ва на пре̄дњим колима за пре̄воз кромпӣра* (Козило, Бистрица, Вус). — Ка[д]-докару́јемо компири́, на ко́ла ту́римо слаба́рку.

сла́бачьк, -чка, -чко **1.** *прили́чно слаб, болешљив.* — О́н је још сла́бачьк да рабо́ти, мо́ра још да лежи́, скро́з да оздраве́је. — Дете́ ми тъг бе́ше нешто́ сла́бачко. **2.** фиг *мали, нејак, недораста̄о.* — Сла́бачьк је, још није́ пора́сал да о́ре.

сла́бачко прил *мало.* — Сла́бачко и еде́. — Како́ ће рабо́тиш те́шке рабо́те, кьд тако́ј сла́бачко еде́ш?

слабе́је несв *слаби, мршави, губи снагу.* — Слабе́је у сна́гу, непоста́л, леле́је се, не мо́ж да врти́ косу́. — Слабе́ју му но́ге, о́ди са штапче́.

сла́бо прил *ре̄тко.* — Сла́бо га ви́ђамо у село́, мо́ра да негде́ нешто́ рабо́ти.

слаботи́ња ж *нејака, оста̄рела особа.* — Дига́л ру́ку на слаботи́њу, Бо[г]-га поразио́л! — Ми́ смо ти, си́нко, слаботи́ња, не мо́ж да се ви́ше бо́римо с то́лко има́ње.

слаботи́њка ж у дем знач: *слаботи́ња.* — Кое́ мо́гу ја́, слаботи́њка, даньс да урабо́тим, кьд се едва́ з-ду́шу бо́рим?

слабоу́ман, -мна, -мно *малоуман.* — О́н је слабоу́ман, па га ди́рају с рабо́ту. — Одби́ му на глу́пос, кьд је слабоу́ман.

слабуња́в, -а, -о *болешљив.* — Така́в си-е от-кра́ј слабуња́в, ма́лко пораборти, по́више лежи́.

Сла́вковци м *село*, в *Горњи Славковци*, в *Долњи Славковци.*

сла́га несв *ста̄вља у ред, слаже, ређа.* — Сла́га вла́ше у по́друм. — Нека сла́га сно́пје у вра́.

сла́га се несв *слаже се, подноси се, прија̄тељује.* — Бу́лча и Же́рко се сла́гају у јера́м. — Сла́гају се како етрве. — Ода́вно се они́ не сла́гају.

слага́ње с гл им од *слага (се)*, **1.** *слога, склад, сажива̄ње.* — Све́ рабо́ту са слага́ње. — Бе[с]-слага́ње не мо́ж се напређује. **2.** *сређивање, па̄ковање.* — Рабо́ти на слага́ње ци́глу. — У по́друм ми-е ру́свај, трѐбе му до́бро слага́ње.

слаза́ / сльза́ ж *суза.* — Са[с]-сльзе сам га испраћа́ла у рабо́ту. — Слазу́ не́ће да пу́шти кьд га би́ју. — Нека́ у́мре, ни слазу́ за њу не́ћу да пу́штим.

слазе́ње[1] с гл им од *слази*[1], *силажење.* — Кьд помислим на слазе́ње ниш-Чуку, о́пште ми се не и́де у Село́.

слазе́ње[2] с гл им од *слази / сльзи*[2], *сузење, пла̄кање.* — Кво́ си доби́л од оно́лко слазе́ње, да́-л се-е неки́ ражали́л на те́бе?

сла́зи[1] несв *силази.* — Сва́ки да́н сла́зи у Бро́д, у за́другу. — Сла́зи до́ле ис-кру́шку, ће па́днеш! — Ода́вно не сла́зи у Село́, но́ге гу издале́.

сла́зи / сльзи[2] несв *сузи, слини, пла̄че.* — Зашто́ дете́ оно́лко сльзи? — Кра́ва нешто́ мло́го сльзи на ле́во о́ко.

сламка́ ж поред уобичајеног значења, фиг *ништа, било шта*. — Све́ покра́ли, ни сламку́ несу́ остаи́ли. — Кьд га прика́ра, човек се ва́та за сламку́.

сла́мњача ж *сламарица*. — Напуни́мо сла́мњачу с но́ву ржени́чну сла́му па мири́ше ка[д]-цпимо́.

сла́мчица ж дем од *слама*. — О[д]-це́л сто́г не оста́де ни сла́мчица, све́ по́једе сто́ка.

сла́начьк, -чка, -чко *сланије но уобичајено*. — Во́ли кьд је чорби́ца сла́начка.

сланина́р м зоол *птица сеница*.

слани́нес, -та, -то *сланинаст, који има пуно сланине*. — Свиња́ ни бе́ше мло́го слани́неста.

слани́нка ж дем и хип од *сланина*. — Оце́чи му едьн каи́ш слани́нку, да понесе́ за у воденицу.

сла́нчоглед м *сунцокрет*. — У гради́ну сам у́век има́ла не́колко стру́ка сла́нчоглед.

сла́п м *грана*. — Не сто́ј на сла́п с о́бе но́ге, це откр̀ши да се упоко́иш. — Обе́си торбиче́ с рану́ на сла́п, да га ку́че не дова́ти.

слапа́ц с (мн слапци́) в *слупац*. — Тре́бе да ту́рам но́ви слапци́ на ко́ла, по́јаки, ћу докару́јем тру́пци. — На са́не и́ма че́три слапца́ до́ле и четири го́ре.

сла́пје м збр им *слапови*. — Дојде́ онде чела́, у бо́р, па се у́вати на сла́пје. — Насе́ко сла́пје за у ку́бе. — Немо́ј у сла́пје, ће се омьknеш.

слапче́ с дем од *слап, гранчица*. — Откр̀ши неко́лко слапчети́ја од бу́ку, па запо́тни жи́то.

сла́с м *сласт*. — Да га оби́ђнеш, да ви́диш ка́в му-е сла́с.

сльза́ ж в *слаза*.

сльнце с *сунце*. — Ода́вно изгреја́ло сльнце, а о́н спи́ ли спи́. — И ме́не еднуш да огре́је сльнце.

сльнцоглед / сла́нчоглед м бот *сунцокрет* Selianthus annuus. — Посеја́ли у гради́нче сльнчоглед.

сльнча се несв *сунча се*. — Сльнча́ли се куде реку́, па се напраи́ли ко ра́кови.

сльнча́ње с гл им од *сльнча се*. — Игоре́л од сльнча́ње.

сльнчокрет м в *сланчоглед*. — Што́-е сльнчокрет снаве́л гла́ву?

сльнчо́сан, -а, -о *добио сунчаницу*. — Зато́ј га боли́ глава́, што-е сльнчо́сан.

сльнчосува́ње с гл им од *сланчосује*. — Не бои́ се од сльнчосува́ње, по це́л дьн работи по они́ја челопе́к.

сльнчосу́је несв *превише се излаже сунцу*. — Це́л дьн сльнчосу́је косе́јећи оно́лку лива́ду у Ки́тку.

сльнчо́ше свр *добије сунчаницу, разболи се*. — Немо́ј ти дете́ сльнчо́ше, покри́ му гла́вицу с крпе́.

сле́гне (се) свр **1.** *сталожи (се), спадне на дно*. — Та́ј жа́р ако сле́гне до́ле, зна́чи уро́чено је дете́; ако не сле́гне, није́ уро́чено. — Нек се сле́гне тру́ње, па га по́сле исто́чи крос цедаљку. **2.** *сиђе*. — Нека сле́гне до́ле, куде На́скови, па да пођимо у Ле́бет. **3.** *окупи (се)*. — Немо́ј се сле́гне на́род кьд по́чнем да ви́кам упо́моћ. **4.** фиг *пређути*. — Он ће ко у́век са́мо да сле́гне с ра́мо и то́ј зато́ј, поје́л ву́к мага́рца.

следе́ни се свр *смрзне се*. — Изле́зо ма́лко у авли́ју и следени се на сту́д.

сле́дување с **1.** *оно што коме следује, што му припада*. — На сви-е и́сто сле́дување: по пла́ц за ку́ћу, лива́да, њива́, бра́ниште и сливак. **2.** *оброк*. — У шко́лу деца́ и́мају сле́дување.

слезе́нка ж анат *слезена, слезина*. — Исе́чи слезе́нку о[д]-цвињу́ за у дро́б.

сле́зне свр *сиђе, оде*. — Ви́кај га да сле́зне куде воденицу. — Сле́зни ис-ту́ј кру́шку, до́ста си се пентрачи́л. — Сле́зомо нис пади́ну тако́ј што ујану́мо тоја́ге. — Кьд сле́зне у Леско́вац, ће ти ку́пи те́ј књи́ге. — Кьд га ви́ди, о[д]-цтра́ му зајче́ (срце) сле́зне у пету́. — Сле́зни нис-пу́т, до́ле, до куде ме́не.

слепачки́ прил *чини штогод не обраћајући довољно пажње*. — Не мо́ж се рабо́ти слепачки́, а да се човек не уте́па. — Куде́ си потрчал тако́ј слепачки́, ће расцо́паш ри̏ње?

сле́пка ж пеј *она која је нешто превидела, која не види добро*. — Сле́пка една́, куде несам виде́ла да-е клу́бе при ме́не, не́го га тра́жим по сапе́тку.

сле́по о́ко с *слепоочница*. — Удари́л га у сле́по о́ко, па га боли́ глава́.

слепу́та се несв *лаје се, луња*. — Слепу́та се ко глу́во ку́че по село́.

слепута́ње с гл им од *слепута се, скитање, луњање, лутање*. — О́н не мо́ж бес-слепута́ње и̏ч.

слену́цка се несв у дем знач: *слепута се*. — Слепуцка́ се натам–наова́м и дьн ми прође́ без рабо́ту.

слепуцка́ње с гл им од *слепуцка се*. — Прође́ ми вре́ме у слепуцка́ње, ни̏шта у ру́ке не вати́.

сле́пча м пеј *онај који је нешто превидео, који не види добро*. — Сле́пча, це́л дьн пре́тражи јеге́, а оно́ ће му иска́ра о́чи.

сле́ти (се) свр фиг *искупи се, скупи (се)*. — Кьд за́вришта дете́, слете́ше сви́ да ви̏ду кво́ му-е. — Ко да-е добил на ло́з, слете́ше се сви́ да га ви̏ду.

сли́ва ж бот *дрво и плод шљиве* Prunus domestica. — Исе́комо оне́ј ста́ре сли́ве, ће са́димо но́ве. — Сли́ве поче́ле ра́но да зре́ју. — Сту́рај се и[з]-сли́ву, куде́ си се укачи́л у ту́ј труљеди́ну?

слива́к м *шљивик*. — Пообаља́л све́ ста́ре сли́ве у слива́к.

Сли́ве ж мн мтн *шљивик, ливада*.

сливети́на ж ауг и пеј од *слива*. — Мло́го се о[д]-зиму́с навали́ла ова́ј сливети́на нат-кошару, ће па́дне.

сли́вка[1] ж дем од *слива*. — Оби́ђ од ову́ј сли́вку да ви̏диш ква́-е.

сли́вка[2] ж *ракија од шљиве, шљивовица*. — Ће тргнемо по едну́ сли́вку, да раскарамо ма́лер.

слнво́в, -а, -о *шљивов, шљивин*. — Оцечи ми еда́н сливо́в метре́к за подупира́ч на сто́г. — Зато́ј тре́бе до́бар сливо́в кола́ц. — Си̏пни ми од ону́ј сливо́ву раки́ју.

сливовьк м *прут, батина од шљивиног дрвета*. — Кьд у́змем едьн сливовьк па те запу́цам, це уђути́ш зана́век.

сли́вовица ж **1.** *дрво шљиве*. — Сту́ри самар на коња́, па га вржи за сли́вовицу. **2.** *ракија од шљива, шљивовица*. — Ће попи́емо [ј]о́ш по едну́ сли́вовицу?

сливче́ с дем од *слива, мало дрво шљиве*. — Ово́ј сливче́ ће посадимо иза ку́ћу куде смо оцекли ста́ру сли̏ву.

сли́же се свр пеј *зближи се, здружи се ради неког интереса*. — Слиза́ли се тако́ј да сьг у едну́ ти́кву прду́, а до јуче́рке су се тепа́ли. — Чим се они́ сли́жу, ту́ј не мири́ше на до́бро. — Едно́ вре́ме били́ се слиза́ли с Ми́кини, а сьг с Јани́кини.

сли́ка[1] ж *фотографија*. — Прати́ла са[м]-му и на́ше сли́ке о[д]-цобо́р у Ру́пје.

сли́ка[2] несв **1.** *фотографише*. — Ви́кај га да ни сли́ка докле смо уку́п. — Слика́ли се у рабо́ту и прати́ли ни сли́ке по Тико́мира. **2.** фиг *засија, севне гола задњица*. — Кьд прооди́те ту́ј, пазе́те да ви не сли́ка боба-Миле́вка, она́ ту́ј замочу́је плоти́шта.

сликáр м *фотограф*. — Дошáл сликáр да сликýје по селó и увеличýје слúке.

сликувáње с гл им од *сликује (се)*. — Купúл апарáт за сликувáње.

сликýје (се) несв в *слика (се)*. — Óће да сликýје љýди по соборúште, затój купúл апарáт. — Сликувáл се дéда и за нóвине и за телевúзију како играóрац.

слúма несв *снима*. — Да га слúмаш како појé. — Слимáл ме, а тój несьм видéла.

слúмак м *снимак*. — Нејé му дóбар слúмак, па га остáйше у бóлницу.

слимáње с гл им од *слима, снимање*. — Бúл је на слимáње глáву у Лескóвац.

слúми свр *сними, фотографише*. — Кьд му слимúше нóгу, дóктур рéче напрсла му цевáнка.

слимувáње с гл им од *слимује (се)*. — Мóра га вóдим на слимувáње грýди, млóго дрће, не престањýје.

слимýје (се) несв *снима (се), фотографише (се)*. — Слимувáли су ни с апарáт како йграмо. — Трéбе се слимýјемо за лúчну кáрту.

слúнча м пеј *слинав човек, слинавац*. — Слúнча, пустúл слúне, па ги облизýје, еднá грозотúја.

слинчýга ж ауг и пеј од *слина*. — Размазáл слинчýгу, од грозотý да га не поглéдаш.

слинчугáр м пеј *слинавко*. — Таквóг слинчугарá да не поглéдаш, ко да н-умéје да обрúше сúнзе.

слинчугáра ж в *слинчугар*. — Дúгни рýке о[д]-тýј слинчугáру!

слúсти свр **1.** *убије*. — Излетé зájац из грмен, ал га ча-Пéра слúсти с пýшку. — Рекáл ће те слúсти, сáмо ли те нájде негдé самóга. **2.** *уништи све*. — Удари градýшка, слúсти ошáв. — Губáр слистúл шýму у Кáчар. **3.** *поједе све*. — Бéоше глáдни косачú, зачáс слистúше бáницу с кúсело.

слúта несв **1.** *слеће*. — Слúтају јáстреби по карадáк, ће грáбну некý кокóшку. **2.** фиг *спада*. — Кьд га вúди и сьг му слúтају гáће о[д]-стрá.

слúчка ж дем од *слика, сличица*. — Писáла и пратúла му и њójну слúчку у вójску.

слúчке ж мн *сличуге, клизаљке*. — Какó сам се сáмо возúл на слúчке по површку.

слободéње с гл им од *слободи (се)*. — Да не бéше његóво слободéње, у бездéр се вати квó ћу рабóтим.

слободи (се) несв *храбри (се), бодри (се)*. — Почéше ме слобóду, кобајагúм ће ми помóгну. — Слободú гу колко могá, ал се онá пá плáши. — Úч се не слободи, нећé-е дóбро. — Слобóдим се са секúру иза врáта, па нека чýка кой óће. — Слобóдим се тój што-е старúјат пристúгал за вáнглу и мистрúју, па ће у рабóту. — Слобóди се з-брáта, затó[ј]-е тóлки немájмир.

слободúја ж *слобода*. — Нéмам си слободúју од нúкога, свú ме пó-душу тéрају.

слóвја с мн *слова*. — Научúл свá слóвја пред пóодак у шкóлу, а знáје и да рачýња до дéсет.

слóг м *разделница између имања, где се од дугогодишњег орања земља надигла*. — Нáшо-е до слóг, по[д]-цлóг нека óн кóси, а сливý, што-е на слóг, ће зáеднички да бéремо.

слóжи (се) свр **1.** *поређа (се), поставии (се)*. — Свé грáње сложúл на еднó мéсто, па ги запалúл. — Овáј дрвá да се слóжу свé цáкум-пáкум. **2.** фиг *умири се од страха пред опасношћу*. — Сложúл ýши ко зájац, па сáмо ћули квó ће кáжеш. — Сложúл се ко погáнац у дýвку, па не дúше, да га не нájду куде се сакрúл. **3.** фиг *смири се, уразуми се*. — Нека и óн мáлко слóжи рóгови, па ће им бúдне дóбро.

слоја́ни се свр *очврсне, стегне се*. — Пече́ње се слоја́нило, о́ће-л га тако́[j] еде́ш, ел да га подгре́вам?

сло́мен, -а, -о *сломљен, поломљен*. — Сло́мено држа́ље на секи́ру, не мо́ж се с њу рабо́ти.

слота́ ж *невреме*. — У́дари нека́ слота́, те ми гради́ну у́сарави.

сло́ши се свр *позли*. — Слоши́ло му се чека́ећи куде до́ктура. — Слоши́ло му се још у шко́лу, па га води́ли у абула́нту.

слуба́ ж мн *лести́ве, мердевине*, в *слаба́* (Жутини, Млачиште, Бајинци, Мачкатица, Лебет, Мрковица, Црвени Брег). — Принёси слубу́, да се човёк си́вне о[д]-цто́г.

слу́бица ж дем од *слуба*. — За у та́ван ти тре́бе слу́бица.

слубичѐ с в *слубица*. — У́зни слубичѐ, па ука́чи сушени́це на та́ван да се су́шу.

слуби́чка ж в *слубица*. — Кьд кре́чи сам си донесе́ слуби́чку. — Не тре́бе му слуби́чка, о́н си с ру́ку дова́та плафо́н.

/слу́га без а́к/ м *онај што ради другоме бесплатно*. — Несьм ја́ слу́га без а́к па да ме те́ра по́-душу све́ да му рабо́тим.

слугува́ње с гл им од *слугује, служење за плату*. — Те́шко бе́ше мое́ слугува́ње. — Слугува́ње се неје́ плаћа́ло са́мо сьс па́ре, па́ре су ма́лко да́ване, мло́го-е ви́ше жи́то да́вано, аљи́не, ву́на, опьнци.

слугу́је несв *буде слуга, служи за плату*. — Ка[д]-цве́ пропи́је, тьк ће слугу́је за ле́бац. — Куде на́с је слугува́л ти́ја ста́ри огурсу́з ча-Би́ба.

слу́жи несв **1.** *буде слуга*. — Слу́жи куде на́с како говеда́р. **2.** *обавља војну обавезу*. — Си́н му отиша́л да слу́жи во́јску. **3.** *послужује*. — Слу́жи како ра́дник у о́пштину. — Служи́л је како по́п у цркву. **4.** *послужује*. — У кафа́ну слу́жи го́сти, тако́ј зарађу́је.

слу́жи се несв **1.** *послужује се*. — Слу́жите си се сами́, немо́ј ви ка́нимо. — Слу́жи се, ку́ме, немо́ј се сра́миш. **2.** *користи се*. — Слу́жи се дете́ с о́бе ру́ке једна́ко. — Служи́ се до́бро с ко́ла докле и́маше до́бри воло́ви.

слукче́ с дем од *слуга, дете које служи*. — Још је о́н слукче́, кьд попасте́ ће бу́де до́бар слу́га.

слу́ња се несв *тумара, скита, беспосличи*. — По це́л дьн до́м не доо́ди, куде́ се слу́ња ни́ки не зна́је.

слу́њав, -а, -о *недотупав, будаласт*. — Ма́јко моја́, куде́ поји́до за ова́ко́ј слу́њавог чове́ка? — Још се неје́ врну́л ти́ја слу́њча слу́њави.

слуња́ње с гл им од *слуња се, скитање, тумарање*. — Ни́ки не́ма ва́јду о[д]-то́ј твое́ слуња́ње.

слу́њкав, -а, -о в *слуњав*. — Да неје́ оно́лко слу́њкав, река́л би чове́к: неје́ рђа́ва при́лика.

слу́њча м *будала, замлата*. — Ви́кај оно́га слу́њчу да до́јде да ни, ако уме́је, помо́гне.

слупа́ц м *стременьак на колима и саоницама* (Лебет, Мрковица), в *слапац*. — На предња́че́ и задња́че́ стоју́ слупци́ да држу́ ло́јтре ел кана́те.

слути́ несв фиг *прислушкује*. — Сакри́л се поза вра́та, слути́ кво́ ора́тимо.

слу́тка ж *замлата, дангуба*. — Та́ј слу́тка ни́кад неје́ до́м, те́шко да гу на́јдете.

слу́тка се несв *луња, тумара, дангуби*, в *слуња се*. — Слу́тка се по ридишта и мејани́шта ко замла́тен. — Гове́да отишла́ нис ри́д, а о́н си се слу́тка.

слу́ткав, -а, -о *будаласт, замајан.* — Како́ ће то́ј слу́ткаво дете́ да чу́ва оно́лко гове́да?

слутка́ње с гл им од *слу́тка се.* — Неје́ ми и́ч до слутка́ње, до́ма ми стои́ несрабо́тено.

слу́цка се несв у дем знач: *слу́тка се, луња, ту́мара.* — Слу́цка се ко замајан.

слуцка́ње с гл им од *слуцка се.* — Отиде́ ми дњн у слуцка́ње, ме́сто да сам ватил о́збиљан посьл.

слу́ша (се) несв **1.** фиг *пошту́је (се), двори, по̀слушује.*– Отишла́ да слу́ша ма́лко и ма́тер, нешто́ неје́ како́ тре́бе. — Слу́ша ли те ови́ја мангу́п? Слу́ша, слу́ша, на едно́ у́во. — Тако́[ј]-е кьд деца́ не слу́шају. — Ста́р човек тре́бе се слу́ша. — Кои́ ће те слу́ша кьд остаре́јеш, ако се са́м не слу́шаш? **2.** фиг *испомаже се.* — Ва́ла Бо́гу, још мо́гу сами́ да се слу́шају, кои́ ће ги слу́ша го́ре, по[д]-Чемерник.

сльу́би свр *саста́ви, спо̀ји, прибије једно уз друго.* — Сльу́би тей та́рабе, кьд ги кове́ш, да се не провла́чу коко́шке.

сльу́пен, -а, -о *исти, исто̀ветан,* в *пльуну́т.* — Погле́ј га какьв је, сльу́пен башта́ му Гра́ча.

сма́ва свр **1.** *убије, пребије.* — Мо́ре, ћу га сма́вам, не́ћу ни да тре́пнем. — Ћу гу сма́вам, са́мо ли ми налети́. **2.** фиг *окоси, по̀коси.* — Три́ му́жа зача́с смава́ше ону́ј на́шу ледину на Игри́ште. — Смава́ше косачи́ Широ́ку ба́ру до обе́д. **3.** фиг *по̀једе на брзину.* — Смава́ше деца́ ону́ј ба́ницу, ни ко́рка не оста́де. — А́ им тури́ попа́реницу, а́ гу смава́ше, да се зачу́диш.

смазу́ьи (се) свр *учини што̀ умилним, по̀томил, удобри се, по̀стане благе нарави.* — Кьд смазу́ьи лице́, ће помислиш до́бар човек. — Смазу́ьи гла́с, не мо́ж гу познаје́ш, дру́га жена́, па пи́тома, у́штивна. — Кьд вој се башта́ на́вика, она́ се по́сле смазу́ьи, па све́ с ме́не до́бро.

смазу́лька (се) свр *спусти што̀ клизањем, спу̀же (се), склизне низ мазну по̀длогу.* — Се́но ће смазу́лькамо на гра́ньку нис-падину до при пу́т. — Смазуљка́ се на ду́пе низ возник. — Смазуљка́л се ни́з дрво.

смазуљкува́ње с гл им од *смазуљкује (се).* — Ће га довуче́мо от Пи́ови на смазуљкува́ње.

смазуљку́је (се) несв *клизи, склижњава (се).* — Тру́пци ће смазуљку́јемо нис-падину. — Смазуљку́ју се деца́ на повр̀шку чак до воденицу.

смазуљува́ње с гл им од *смазуљује се.* — Уме́је она́ све́ да ре́ши на смазуљува́ње.

смазуљу́је се несв *удобру́је се, чини се фин, по̀стаје благе нарави.* — Немо́ј ти се та́ј ку́чка мло́го смазуљу́је, да вој ја́ не оскубе́м котру́љ! — Кьд вој како́ затре́бе, ча[с]-се смазуљу́је, ча[с]-се испизми. — Немо́ј ми се смазуљу́јеш, зна́м те до́бро кои́ си.

смаи́л м фиг *немирко, мангупчић.* — Смаи́ле једьн, кво́ си то́ј уработи́л?!

сма́кла ж пеј *зарозана, ањкаво одевена женска особа.* — Немо́ј се угле́даш на ту́ј сма́клу како́-е обу́чена.

сма́кља м пеј *онај који је зарозане одеће, неуредно обучен.* — Куде́ ће она́ј сма́кља онако́ј обу́чен, нека се докара у ре́д, па тьг да и́де у све́т, да ни не бру́ка. — Сма́кља смакља́ви, ни́како да се едну́ш уљу́ди.

сма́кљав, -а, -о *зарозан, неуредно, ањкаво одевен.* — Куде́ се виде́ло да девојка и́де тако́ј сма́кљава како ти?

смакља́вка ж в *слакла.* — Ви́кај ту́ј смакља́вку да се вр̀не, да се уљу́ди, па тьг да изле́зне ис ку́ћу.

смакљáвко м в *смакља*. — Загледáла се у еднóга смакљáвка, а óн úч да га не поглéдаш.

смакљáвче с пеј *зарозано дете*. — Не испýшта из рýке онóј смакљáвче.

смакљáн м в *смакља*. — Смакљáне, кудé си засмакљавúл такóј сабáјле?

смакљóше се свр *аљкаво се обуче*. — Смакљосáл се, да га не поглéдаш какáв је.

смáкне свр **1.** *стргне, скине*. — Смáкни чешúре да дóктур вúди кудé си се утепáл. — Смáкни ми онýј влáшу с полúчку. — Докле смáкне чешúре, ће напýни гáће. **2.** фиг *убије*. — Смакнýше га Бýгари дóле, у долúну, сред рáт.

смакњувáње с гл им од *смакњује (се)*, **1.** *клизање*. — Наквесúла се стенá нат-пýт, па ни стрá од смакњувáње. — Кьд пóчне смакњувáње снéг от крóв, сáмо чúни: ду-ду, ду-ду! **2.** *скидање, свлачење одеће*. — Колáј рабóта за смакњувáње чешúрке, и онакóј му се самé смакњýју. **3.** *убијање*. — Знáје се и кой-е бил одрéђен за смакњувáње у рáт, ал љýди не смéју ськ да прúчају.

смакњýје несв *скида, сцушта*. — Прикарáло га, па смакњýје гáћке. — Смакњýје фирóнге на прóзори.

смакњýје се несв *клизи, сцроваљује се*. — Овдé се стáлно смакњýје зевњá на пýт. — Смакњýје се снéг от кýћу. — Смакњýју му се чешúре, па ги преврзáл са[с]-сицúмку.

смалéје се свр *смањи се*. — Смалéла се дибидýс водá у рéку од овéј врућúнчине.

смáлен, -а, -о *смањен, умањен*. — Плáта им билá мнóго смáлена, едвá истркáмо тýј гóдину.

смáли (се) свр *смањи (се), умањи, скрати (се)*. — Смалúли на рáдници плáту, нéма ни за њéга, кáмо ли да ни прáћа. — Учини ми се да се нештó смалúл човéк, чúнимиске пóголем бéше. — Смалúл се дьн, не мóж за вúдело да сработúш.

смалувáње с гл им од *смалује (се)*. — Нúки не вóли смалувáње, бóље-е ка[д]-це прúму пóвишке парúце.

смалýје (се) свр *скраћује (се), умањује (се), смањује (се)*. — С кудéљицу смалýјеш жúто, да се не сасипýје кад мéљеш у воденúцу. — Почéли им смалýју рабóту, па ће им смáлу и плáту. — Плáвка вéћем смалýје млекó. — Смалýје се дьн, пóрано да доóдиш дóм.

смаљувáње с гл им од *смаљује (се)*. — Гледáли смо сьс óчи тój његóво смаљувáње, ал нúшта не могáмо да му помóгнемо.

смаљýје (се) несв в *смалује (се)*. — Смаљýје некé грéде трéбу му за рóгови на кошáру. — Какó старéје, човéк се смаљýје, смаљýје, докле не нестáне.

смáмка ж *клетвена реч* изведена од речи *мама*. — Смáмка те ватúла што ме свáки час вúкаш: мáма, мáма!

смáми (се)[1] свр *сакупи (се), намами (се), дозове, призове*. — Смáми говéда наовáм, накуде врбе, да пúју вóду. — Штó ми смáми óвце, те се узбунúше? — Смамúше се љýди пре[д]-сáдругу ко óвце на сóлило.

смáми се[2] свр *клетвена реч*. — Смамúл се дабóгда, ако ме још емпýт вúкнеш: мáма!

смáнда свр *уради нешто без посебног напора*. — Окосúл га, зачáс га смандá! — Цéл заструг с урдý-е смандáл у говéда.

смáнда се[1] несв *слепута се, луња, губи време*. — Нéће да кóси, него се смáнда по говéда. — Сáмо се ти смáндај, другúи ће ти рабóти!

смáнда се[2] свр фиг *слети, сјури се, одјури*. — Смандá се зачáс низ тúја Кáчар прáво у Предéне.

смандáње с гл им од *сланда (се)*[1]. — Пројдé му живóт у смандáње.

смандосувáње с гл им од *смандосује*. — Научúл на смандосувáње, па и сьг смандосýје квó стúгне, докле́ га пá не уáпсу.

смандóсује несв *краде, уништава, крије*. — Já купýјем јексéри, некú ги стáлно смандосýје. — Já сáдим бóрови поред пýт, некú ги смандосýје.

смандóше свр *украде, сакрије, ишчезне*. — Нáгодно ми чýк смандосáли, да га не нáјдем.– Кудé ми онáј дрвá смандосáше, не знáм. — Смандосáли гу да гу нúки не нáјде.

смандрља (се) свр **1.** *уради што површно, на брзину, спетља (се), смути (се)*. — Смандрљáл га, ко од бéду, колко да се кáже да-е работúл. **2.** *загуби, изгуби, затури*. — Не знáм куде смандрља́ костýру, нéма гу, па нéма, цáбе гу тражим! **3.** *слети, настрада*. — Смандрљáл се низ бáсамаци. — Смандрљáл се от-крóв, дóбро да-е жúв остáл.

смáтра несв фиг *поштује, цени, мари*. — Мéне мојá децá несý тóлко сматрáла колко онá. — Не смáтра нúкога за нúшта. — Йди му кáжи тú, óн мéне не смáтра.

смаци́ња несв **1.** *свлачи, довлачи*. — Смаци́њају сéно на грáњку низ брéг до сéњак. **2.** *скида, свлачи одећу*. — Смаци́њај гáће, сьг ће ти йгра кайш! **3.** фиг *убија*. — Смаци́нáл је врáпци докле му не узóше вáздушну пýшку.

смаци́ња се несв **1.** *свлачи се, спада*. — Разлабáвúле ми се подвéшке, па ми се черáпе смаци́њају. **2.** фиг *клиже се, клижући се силази*. — Децá се смаци́њају на дýпе низ возни́к, па у рéку.

смаци́ња́ње с гл им од *смаци́ња (се)*. — Помóже ни, дáде Бóг, у смаци́ња́ње дрвá низ вáлогу. — Бéше тýј пýно смаци́ња́ње љýди по селó, откакó дојдóше Бýгари.

смáчна прид *бременита (мачка)*. — Некá гу при огњúште, вúдиш да-е смáчна.

смáши (се) свр *ушине врат, повреди се*. — Смашúл шúју, не мóж да се обрне. — Смашúла се на љúзгавицу.

смé / смéј м *смех*. — Онú мрý о[д]-цмé на мój рачýн. — Ýвати ме смé, затаú се, не мóгу се заустáјим. — Такáв смéј одáвно несмó имáли. — Поцрцáмо синóћке о[д]-смéј куде Тúчини.

смéје несв *сме*. — Смéје ли óн тój да урабóти пá? Не смéје! А штó не смéје? Затój што ће пá да изедé тепáње! — Несý смејáли глáву да дúгну о[д]-цтрá. — Не смејáмо да дójдемо по помрзлицу.

смејурúја ж *срдња, подсмех*. — О[д]-цвé направ́и смејурúју. — Дáл га Гóспод сáмо за смејурúју.

смејурљúв, -а, -о *онај који лако изазива смех, који се лако смеје*. — Млóго-е смејурљúв.

смéлос м *смелост, храброст*. — Тó[ј]-е смéлос ка[д]-детé самó зúмени преóди преко Цеврљáнку.

смéље свр *самеље, умеље*. — Откáрај рж куде Стојáнчу, зачáс ће ти смéље у воденúцу з-двá вúтла. — Упржúмо овьс сьс врéло кáмење, па да га смéљемо за прéвнину. — Ка[д]-це смéље свó жúто, вúкај ме да ти докáрам брáшно.

смéсти (се) свр **1.** фиг *угане (ногу), повреди (се)*. — Сместúл нóгу, па не мóж да дójде. — Сместúл се нáчисто на љúзгавицу, откарáли га у бóлницу. **2.** фиг *убије, погине*. — Сместúла га Ордáна ш-чýк у глáву. — А штó га Бóг еднýш не смéсти, но овакój áли свéт? — Сместúл се ýбаво, ни á нејé рекáл. — Сместúл се нáчисто.

сме́тало с *онај који омета рад других.* — Во́ди ово́ј сме́тало одо́вде, да ми ви́ше не сми́та, не мо́гу си рабо́тим.

сметана ж *слој масноће који се ухвати на млеку после кувања, кајмак.* — Кои́ ми ста́лно обе́ре сметану́ од млеко́? — Чи́м се ува́ти сметана́, о́дма гу иску́са.

сме́те свр **1.** *помете метлом.* — Нека они́ сметý гу́вно з-голе́ме ме́тле, а ми́ ће ве́јемо жи́то. **2.** *омете кога у нечему.* — Она́ ће те сме́те да погре́шиш, не слу́шај гу.

сме́те се свр *омете се, погреши.* — Кьд печало́вник оти́де у рабо́ту, ти́ја дьн се у ку́ћу не мете́, да се печало́вник негде́ не сме́те у рабо́ту. — Сме́то се бьш кьд неје́ требало́, па н-умеја́ ни́шта да вој ка́жем. — Немо́ј се сметеш, да побркаш чијо́-е које́.

сме́тне свр *заборави.* — Сметну́ла сам да ти ка́жем да ју́тре мо́рам у Село́ по га́с.

сме́ша (се) свр *здружи (се), умеша (се).* — Сме́шај гове́да с моја́, па ги па́зи, ја́ под ки́тно мо́рам да и́дем до́м. — Ка[д]-це све́ то́ј сме́ша, си́пнеш води́цу, па иси́пеш на сви́ње у ка́рлицу.

сме́ши (се) несв *брука (се), срамоти (се), излаже (се) подсмеху.* — Не да́вам да ме са сва́какве ри́је сме́ши. — Па́зи кво́ у рабо́ту чи́ниш, чу́вај ми обра́з, немо́ј да ме сме́шиш! — Немо́ј то́ј да но́сиш, са́мо да се сме́шиш ме́ђу љу́ди. — Немо́ј с ти́ја кра́так панди́љ да ме сме́шиш куде при́јетељи.

сме́шка[1] ж *шала, виц, прича која изазива смех,* в *изводи смешке.* — Мло́го уме́је да изво́ди сме́шке на ту́ђ рачу́н.

сме́шка[2] свр у дем знач: *смеша.* — Смешка́мо скрипа́ц и покри́ве з-бра́шно, па испе́комо зељани́к.

Смиља́на ж *име.*

Сми́љева чу́ка ж мтн *узвишење, брдо.*

сми́не свр *сврати, наврати.* — Остала́ сам една́ душа́ у малу́, не́ма ни́ки у ку́ћу да ми сми́не. — Ја́ сми́нем у прода́вницу, кьд он та́м, ко по до́говор.

смињува́ње с гл им од *смињује, свраћање.* — Не́ма смињува́ње по село́, и́демо пра́во до́м.

смињу́је несв *свраћа, навраћа.* — Во́ли да смињу́је по ро́дови, кьт по́јде у Село́. — Не смињу́је се ни́где за ца́бе.

сми́ри свр *намири, среди, нахрани.* — Отидо́ да сми́рим коко́шке и сви́ње, па се вр̀ћам!

сми́ри се свр **1.** *умири се.* — Ако су се смири́ли, да им ка́жем нешто́. **2.** *среди се.* — Да не чу́је ђа́вол, смири́ли се, не ко́љу се ви́ше. **3.** фиг *умре.* — Једну́ш ка[д]-це смири́л, да се ви́ше не му́чи онако́ј бо́лесан и са́м ко пустињак.

сми́сли свр **1.** *одлучи, науми.* — Смисли́л ће и́де у Ба́инци, у ро́д, куде Ли́нгури, ко да не зна́мо на коју́ ка́рту би́је. **2.** *изуми, измисли.* — Што будала́ сми́сли сто́ па́метни не мо́ж га распра́ву (*изр*). ▪ трп прид **сми́слен**, -а, -о *смишљен, осмишљен.* — То́[ј]-е сми́слено са́мо да ни не оста́ву на ми́р.

сми́та несв **1.** *смета, омета.* — Са́мо ми сми́та докле рабо́тим. — Сми́тај си на башту́, немо́ј на ме́не. — Па́мет му не сми́та да те негде́ уте́па. **2.** *мете, чисти.* — Сми́тамо оно́ј жи́то од гу́вно, па збе́ремо у ку́п. — Ко́ј ће ви́ше да сми́та то́ј ли́сје од дрвља по авли́ју.

смита́ње с гл им од *смита*, **1.** *сметање, ометање.* — Не́ма смита́ње, нека чове́к рабо́ти како уме́је. **2.** *метење.* — Узни дрвену метлу́ за смита́ње гу́вно.

смито́тина ж/м пеј *онај који омета нечији посао.* — Во́ди си с-те́бе ову́ј смито́тину, да ми ви́ше не сми́та.

сми́ца несв *смиче, свлачи, клизи.* — Сми́цају дрва́ и[з]-шума́к до ко́ла. — Сми́ца ка́мен из ма́јден на пу́т, па ће га во́зи за поја́ту.

сми́ца се несв **1.** *спада, свлачи се.* — Проме́ни му ла́стреж, да му се га́ћке не сми́цају. **2.** *маје се, смуца се.* — Куде́ се сми́цаш тако́ј насаба́јле? — Сѣл се сми́ца по кафа́не.

смица́ње с гл им од *смица (се).* — Ста́лно смица́ње ка́мење затвори́ло пу́т низ Власи́ну.

смла́ви свр **1.** *убије, уништи.* — Ако ли Драго́љуб чу́је за то́ј, ће га смла́ви. — Бе́ж да те трупа́ц не смла́ви. **2.** *измрви, сасити, смрви* — Смла́ви ми компи́ри у котле́ за свиње́.

смла́тен, -а, -о фиг *неурачунљив,* в *замлатен.* — Да неје́ смла́тена, не би тако́ј орати́ла.

смла́ти свр **1.** *обори мотком све.* — У́зни млата́ч па смла́ти те́ј сли́ве што несу́ попада́ле, да ги обе́ремо. **2.** *уништи.* — Смла́ти ни гради́шка све́ ло́зе у компири́ште. **3.** фиг *малакше, омлитави.* — Све́ ме нешто́ смлати́ло, едва́ се деја́ним.

смлато́тина ж/м *замлатотина, замлата.* — Ду́шу ми изе́де та́ј смлато́тина, за ни́шта га неје́ бри́га.

смлато́ше свр **1.** *претуче, пребије.* — С моје́ о́чи сам виде́ла кьд га смлатоса́ше у јендек. **2.** *утуче, уништи.* — Све́ га смлатоса́ла ки́ша, напраи́ла га ко ма́чку. — Смла́тоса гради́шка жи́то.

смла́чи (се) свр *угреје (се) до извесне мере (течности).* — Смла́чи ма́лко млеко́, па га тьг да́ј на деца́. — Тре́бе се ма́лко смла́чи, да не пи́јеш ла́дно млеко́.

смља́ска свр **1.** *брзо поједе.* — Докле се ти́ накању́јеш, о́н зача́с смља́ска ко́ло од ба́ницу. **2.** *претуче.* — Кьд га дова́тим, ћу га смља́скам док си трепну́л.

смља́шти свр в *смљаска (1, 2).* — Ћу га смља́штим у три́ за́лока, ко́лко ми тури́ла да еде́м (*1*). — Наша́л га само́га, ни́ки неје́ виде́л како́ га-е смља́шти́л (*2*).

смо́к м **1.** *кувано јело, вариво.* **2.** *јело које се једе с хлебом (сир, кајмак, суво месо итд.),* в *бели смок.*

смоки́ње ж мн бот *смоква* Fikus carica. — Купи́ ки́ло смоки́ње на деца́.

смолу́ша ж *влажно, мочварно земљиште.* — У ту́ј смолу́шу ни́шта не успе́ва.

смо́ља м *млакоња, сметењак, слаботиња.* — Не мо́ж да се ослони́ш на то́га смо́љу, мо́ра ти са́м да и́деш у о́пштину.

смо́љав, -а, -о *млак, сметен, шмокљав.* — Куде́ се пре́вара да по́јде за смо́љавог смо́љу?

смоља́вка ж *млака, сметена, шмокљава женска особа.* — О́стаји ме са смоља́вку да довршем́.

смоља́вко м в *смоља.* — Три́ ће дьна че́каш смоља́вка да ти то́ј завр̀ши.

смо́лька ж в *смољавка.* — Смо́лька смо́љава, о́на ће ме огова́ра за мо́ју рабо́ту.

смо́љча м в *смоља.* — Ка́жи ни, смо́љчо, које́ ти мо́ж да рабо́тиш, а да не беду́јеш?

смо́та свр **1.** *намота (предиво).* — Смо́тај ми ово́ј клу́бе, докле ја́ погле́дам сто́ку. **2.** фиг *украде.* — Не видо́ кьд га смота́л, тике́ ка[д]-це ospnу́, а оно́ га не́ма.

смо́та се свр **1.** *падне, настрада.* — Што́ гу о́стаји да се пија́на сама́ смо́та негде́ нис пу́т. **2.** *свије се од болести.* — Ене́ га, лежи́, смота́л се у кре́вет од меши́ну.

смо́тан, -а, -о фиг *несналажљив, сметен.* — Пра́ви се ова́ко́ј смо́тана, а кьд во́ј нешто́ затре́бе, тьг неје́ смо́тана.

смо́тла ж *несйретна, смешена женска особа.* — Пратил ми смо́тлу да ми помáга, па сьг и њу́ да пáзим да се не утéпа.

смо́тља м *смешена, смушена, несйретна мушка особа.* — Докле се смо́тља прибéре, ће прójде вóз.

смо́тљав, -а, -о *смошан.* — Какó га узóмо да чýва говéда кьд је овакój смо́тљав.

смотљáви (се) несв **1.** *не сналази се, йешља (се), оШеже.* — Кój ће га чéка докле се óн смотљáви. **2.** фиг *облачи се, шмури се, квари се (време).* — Почéло да га смотљáви, ће врне кúша.

смрадéж / смрдéж м *смрад.* — Не мóж да прójдеш по пу́т о[д]-цмрадéж из-Тодорову кошáру. **2.** фиг пеј *лош, зао човек.* — Прójде онúја смрадéж из Бисúнци. — Бéж од тúја смрдéж.

смрадежљúв, -а, -о / **смрдежљúв,** -а, -о *смрадан.* — Штó ти-е овój сúреље смрадежљúво? — По тej бáре врљају свáшта, па-е смрдежљúво.

смрдла ж *неуредна, аљкава женска особа.* — Довéл ми некву́ смрдлу у кýћу и тój ће ми бýде снája.

смрдља м *неуредан, аљкав мушкарац.* — Óдма тúја смрдља нека си йде, не траj се од њéга.

смрдљав, -а, -о *смрдљив.* — Такój смрдљав не мóж с мéне да йдеш.

смрдљáк м **1.** *предмеш који одаје смрад.* — Нóси ми тúја смрдљáк ис-кýћу. **2.** *место, йросшорија или шшо друго шшо одаје смрад.* — Нéћу да проóдимо пóред онúја смрдљáк от-кошáру.

смрдљúка ж бот украсно дрво: *јаребика.*

смрдóв м в *смрдља.* — Такáв смрдóв одáвно овдé нејé прооди́л.

смрдóљак / смрдýљак м *йрљав веш.* — Збéри овúја твojи́ смрдóљци и врљи у сапéтку за прањé. — Јá да му пéрем смрдýљци, а óн за мéне ич не мáри.

смрзњувáње с гл им од *смрзњује (се).* — Излéзле му ráне по нóге о[д]-цмрзњувáње.

смрзњýје (се) несв *смрзава (се), мрзне (се).* — Почéло га смрзњýје. — Смрзњýје и у кошáру, не знам квó да рабóтим да се стóка не смрзне. — Смрзњýје се на цúчу, нéће да улézне да се ус-кýбе згрéје.

смрзóтина ж **1.** *зимогрожљива особа.* — Óгреја ли се ус-кýбе, смрзóтино? **2.** *смрзнуши делови на шелу.* — Кьд га нашлú у сóспу, бúл је у смрзóтине, нејé могáл ни да орáти. — Болý ме смрзóтине на врéме. **3.** фиг *залеђена грудва земље,* в *олржљак.* — Збрá смрзóтине по пу́т, па кьд га подбрá да га утéпам за онúја пчéшки речóви.

смркне свр **1.** *йадне мрак.* — Ће смркне, ми jóш не стúгомо до Чобáнац, а тек у Бúстрицу. **2.** фиг *насшрада, йосшрада.* — Докле на еднóг не смркне, на другог нéће сьвне (*изр*). — Смркло му прéд óчи кьд гу видéл.

смркне се свр **1.** *йадне мрак, смрачи се.* — Ка[д]-це смркне, довéди Врањчу да нóћи у авлúју. **2.** фиг *наШмури се, йосшане Шуробан.* — Кьд му се смркне, бéгеј од њéга, ич му не прибди.

смркњýје (се) несв/свр **1.** *смркава (се), йада мрак.* — Смркњýје, а мú не прикосúмо. — Сьг се брзо смркњýје, толúчки-е дьн. **2.** фиг *йосшане шешко, йосшрада.* — На некогá смркњýје, а на некогá се тикé расавњýје.

/смрси врце/ изр *уйройасши, напакосши, йрешуче.* — Кьд чýје Руселéна за тój, úма им смрси врце.

/смр̏си ко́нци/ изр в *смрси врце*. — Зачѣ̏с му смрси́ ко́нци. — Кьд га ва́ти, ће му смр̏си ко́нци.

смр̏ска свр *разбије, здроби*. — С тоја́гу смрскáл глáву на змију́. — Немо́ј да смр̏скаш шишé с ракúју у торбúчку.

смýва свр фиг *наговори, превари*. — Смувáл баштý даúде и о́н куде сестрý у Лескóвац.

смудѐње с гл им од *смуди*. — Цѐла плѐћка мо́ра на смудѐње, несú гу до́бро ошурúл.

смýди (се) несв **1.** *опаљује (се) ватром (длака)*. — Смýди ко́зину на ко́жу за опьнци. — Немо́ј се смýдиш над о́гењ. **2.** изр *лаже преко мере*. — Лáже, па смýди.

смýдља м *човек опаљених бркова*. — Поглéј га смýдља, остáл без бр̏кови.

смузѐ се свр *здруже се овце два или више домаћинства, па се наизменично по данима музу*. — На прéмлазу смузéмо о́вце с комшúје кои́ úмају ко́лко и мú мýзне, па музéмо емпýт мú, емпýт онú.

смузува́ње с гл им од *смузује се*. — Ка[д]-до́јде смузува́ње, па́ ће ме тéра да с њу смузéм о́вце, ал сьг нéћу.

смýзује (се) несв *заједнички музе здружене овце*. — Прáви се прéмлаз, о́вце се смýзују.

смýнта свр фиг *обмане, превари*. — Ако га некако́ не смýнта, нúшта нéће напра́и. — Ће га смýнта док си рекáл пúксла.

смýтен, -а, -о **1.** *умућен, слућен*. — Трéбе свé да-е до́бро смýтено, да колáч успéје. **2.** *сметен, збуњен*. — Такáв смýтен момьк како́ ће по кúшу и мьглý да чýва о́вце?

смýти свр **1.** *умути, припреми муљењем*. — Смýти на свúње бр̏кано, па им сúпи, да ги вúше не слýшам како грдý. **2.** *уради што на брзину, површно*. — Рекó му полага́чке да крéчи, да бýде ко што трéбе, а о́н га смутúл. — Не вељáје, чим га смутúли на брзúну. **3.** фиг *збуни, смете, превари*. — Смутúше га другарú, па се о́жени кьд му не бéше врéме. — Немо́ј те смýти тáј корбéтка.

смýти се свр *спетља се, збуни се*. — Смутúл се, нејé знáл квó да му кáже.

смýтља м *смутљивац, преварант*. — Пá се онáј смýтља вртú око тéбе, до́јде ли куде нáс, ћу га утéпам.

смýца се несв *скита, тумара без циља*. — Смýца се ко глýво кýче по село́, да му про́јде врéме.

смуцáње с гл им од *смуца се*. — Сáмо си мúсли на смуцáње, без о́бавезу да нешто́ и о́н поработи.

снаá / снавá ж *снаха*. — Змијá ме изéла, снáо, вúка Алéкса из извор. — Да не дојдé снаá, тéше ни рукóљке кúша завáти. — Вúкај снавý да ти помóгне.

снавáђа (се) несв *спушта (се), савија (се), сагиње (се)*. — Јá ћу снавáђам грáњке, а вú бérите црéшње. — Не снавáђај глáву кьд орáтиш с љýди. . — Не снавáђај се преко канáте, ће пáднеш. — Снавáђа се нат-кáцу, па ме зáболе грбњáч. **2.** *пошшује, клања се*. — Снавáђа се до зевњý кьд га вúди.

снавáђање с гл им од *снавађа (се), нагињање, сагињање*. — Довáти га, ал бе[з]-снавáђање, ако мóж. — Не мóж да рабóтиш на њивý бе[з]-снавáђање. — Остáј снавáђање, це омáкнеш у вóду.

снаведѐ (се) свр **1.** *сагне (се), нагне (се)*. — Снавéди стóвну, па ми присúпи вóду. — Снавéди слáп, да обérем слúве. — Снавéди се да се напúјеш од извор. — Снавéди се преко кóчину, да вúдиш квó рабóту прашчúна. — Снавéди се ка-це умúваш, да се не

ушљи́скаш! **2.** фиг *по̄грби се.* — Снаве́ла се ба́ба до зевњу́. **3.** фиг *снужди се.* — Снаве́л се од неку́ му́ку.

/снаведе́ кљуни́цу/ изр *снужди се.* — Нешто́ Бра́ца снаве́л кљуни́цу.

/снаведе́ ро́гови/ изр *уразуми се.* — Снаве́ди ма́лко ро́гови, па ће ти би́дне бо́ље.

снави́ва несв **1.** *савија, по̄вија.*– Снави́ва па́рошци за ви́лу. — Снави́ва гра́ньке да деца́ бе́ру цре́шње. **2.** *по̄корава се.* — Не снави́вај гла́ву пред ни́кога.

снави́ва се несв **1.** *савија се.* — Докле ко́па њиву́, мо́ра се снави́ва над мати́ку. **2.** *грби се, по̄грбљава се.* — Снави́ла се од голе́му рабо́ту. **3.** фиг *пре̄вија се.* — Снави́ва се од боле́ж. **4.** фиг *додворава се, клања се.* — Снави́ва се како́ ве́тар ду́ва. **5.** фиг *прӣвија се.* — Снави́ва се уз сестру́ и зе́та и тако́ј се јошке́ држи́. **6.** фиг *сналази се, довија се.* — Снави́вају се за ле́б како́ зна́ју и уме́ју, сѣл да прежи́ву.

снавива́ње с гл им од *снавива (се),* **1.** *савијање.* — Згрбоса́ла се од-цта́лно снавива́ње над мати́ку. **2.** фиг *клањање, додворавање.* — Не тра́жи ти ни́ки снавива́ње, ал свои́ мо́ра [да] пошту́јеш. **3.** фиг *пре̄вијање (од боли).* — Тој снавива́ње од меши́ну несѣ́м још гледа́ла. **4.** фиг *прӣвијање.* — Да неје́ снавива́ње уз де́вера, ода́вно не би била́ жи́ва.

снави́ја (се) несв **1.** *сагиње (се), по̄вија (се).* — Ве́тар снави́ја метло́вине до зевњу́. — Не снави́јај гла́ву, гле́ј ме пра́во у о́чи. — Снави́ја се сла́пје од ве́тар. **2.** фиг *сналази се, довија се.* — Снави́ја се како́ зна́је и уме́је да поди́гне она́ј деца́. — Не питу́ј ме, моја́ душа́ зна́е како́ се за ле́б снави́јам. **3.** фиг *по̄штӯје, по̄корава се, клања се.* — Ни́кому се о́на не снави́ја. — Снави́ја се до земњу́, кьд га сре́тне. — Снави́ја се ко трава́ на ве́тар.

снавија́ње с гл им од *снавија (се).* — Уватѝл га крстобо́ль о[д]-цнавија́ње.

/снави́је гла́ву/ изр *по̄куњи се, по̄кори се.* — Нешто́ ми Тико́мир снавѝл гла́ву. — Нека снави́је гла́ву и нека си ћути́, па не́ћу ора́тим од ње́га.

снави́је (се) свр *сагне (се), по̄вије (се), по̄грби (се).* — Снави́ј на дете́ сла́п, нека бе́ре цре́шње! — Ка[д]-це снави́јем, заболѝ ме у кр̀с.

снаводе́ње с гл им од *снаводи (се), сагињање,* в *снавађање.* — Бе[з]-снаводе́ње не́ће га дова́тиш.

снабо́ди (се) несв *сагиње (се), савија (се), нагиње (се).* — Снабо́ди до́бро ко́ву да исѝпеш све́ кре́ч. — Нека о́н с кука́љу снабо́ди гра́ньке, а ми́ ће бе́ремо кру́шке. — Снабо́ди гла́ву да ти отре́бим осѝљке! — Бу́лча се снабо́ди, о́ће да пи́је во́ду. — Снабо́ди се да бе́ре попада́ле сли́ве. — Не снабо́ди се преко та́рабе, це наде́неш на шиља́к.

снага́[1] ж *тело људско.* — Нешто́ му се све́ испличѝла снага́. — У снагу́-е до́бра, ама ква́-е по на́рав кьд би знали́. — Сва́ ми снага́ дркти́ от пре́мор.

сна́га[2] ж *јачина, сила.* — За ти́ја трупа́ц тре́бе голе́ма сна́га да га поди́гнемо у ко́ла. — Која́ се сна́га кри́је у те́ј ко́ске, ни́ки не зна́је докле се не оба́ља с ње́га. — Да ме́римо сна́гу, да се оба́љамо?

сна́жица ж дем од *снага*[1,2]. — До́ста је уработѝл за свою́ сна́жицу. — Колка́-е његова́ сна́жица? — Све́ му избѝло нешто́ по сна́жицу.

сна́ин, а, -о / **сна́јин**, -а, -о / **сна́јкин**, -а, -о *снахин.* — Ка[д]-ће и́демо у сна́ин ро́д? — За́едно и́ду са сна́јино дете́ у шко́лу. — Докара́л ни дрва́ сна́јин бра́т. — То-е сна́јкин кишо́бран, немо́ј га забора́ви.

сна́ини / сна́јини / сна́јкини м мн поим прид од *снаин / снајин / снајкин.* — Дошлѝ ни сна́ини у го́сти. — Во́ли да седи́ у сна́јкини.

сна́ја ж *снаха,* в *снаа.* — За то́ј ће се питу́је сна́ја, а не свекрва.

снáјде (се) свр *снаћи (се), задеси.* — И њéга ће снáјде онóј што-е тражúл. — Квó ће гу снáјде, пáзи па ће вúдиш! — Нека га снáјде онóј што-е мéне од њéга снашлó (*клéтва*). — Сáмо да га не снáјде некá невóља у тýђ свéт, дрýго ми нејé.– Не брúни, ће се снáјде óн у рабóту. — Детé се зачáс снајдé и кýпи посúтнице.

снáјка ж **1.** *снаха.* — Вúкај снáјку да наспрне бáницу да не изгорú. **2.** фиг *свака млађа удаша или непозната жена.* — Ће пúтамо пр̀ву снáјку којý срéтнемо за Тóдовову колúбу.

снајчé с дем од *снајка.* — Млóго-е рабóтно онóј Вúцино снајчé.

снáјчица ж дем и хип од *снајка.* — Дошлá снáјчица, па гу децá салетéла, не дáвају вој да дúше.

снаодéње с гл им од *снаоди (се), сналажење.* — Тéшко-е за снаодéње у тýђ свéт.

снаóди несв *сналази.* — Снаóду га рáзне невóље. — Снаодúле су ни и болéштине и немáштина, ал некакó прескрцáмо. **2.** *снабдева* — Снаóди ни са[с]-свé што ни трéбе у зúмњо врéме. **3.** фиг *изналази, закера, зановеша.* — Немój ми стáлно снаóдиш нештó лóшо, тр̀гни се.

снаóди се свр **1.** *сналази се.* — Снаóдим се како бóс по тр̀ње (*изр*). — Снаодúл се по бéл свéт какó-е умејáл. **2.** фиг *учи.* — Не снаóди се у шкóлу како трéбе.

снáшка ж у дем знач: *снаха,* в *снајка.* — Ће те одведé снáшка до Дóльњи клáданац куде њójни кóсу. — Снáшке, кудé-е овдé пут за Пáвловци?

снáшкин, -а, -о у дем знач: *снаин / снајин.* — Снáшкин ћилúм дójде нájубав од свú другúги.

снáшкини м мн поим прид од *снашкин.* — Ће отúдемо у снáшкини, па ће извúдимо квá-е ствáр.

снáшкица ж *снашчица.* — Тój ће урабóти снáшкица, онá-е нájвредна.

снашчé с дем од *снашка.* — Убаво снашчé довéл Тóдор.

снежњк м дем од *снег.* — Пáде снежњк, зáпраши рúдови пот плáнину.

снéма (се) свр *йогине, насйрада, несйане, уништи, убије (се), умре.* — Ћу га снéмам, сáмо кьд га вáтим. — Што ме Бóг еднýш вúше не снéма, да не глéдам овúја прóпас. — Рúпи да га снéма, ал му не дáдоше. — Сúвни се, немój да пáднеш из дрво да се снéмаш! — Снемáла се, дабóгда, ако сам јá тój уработúла (*заклетва*).

снесé свр **1.** *снесе јаје.* — Ка[д]-цнесé јајцé, раскокодáка се ко да-е кój знáје квó уработúла. **2.** *донесе, йренесе, сйусти.* — Снéси онúја цáкови ис-кóла. — Снéси ми сушенúцу о[д]-тáван. **3.** фиг *одтера, одвезе.* — Снéсомо жúто у воденúцу, да се мéље. — Упрéгомо крáве да снесéмо компирú у Предéне.

снúже свр фиг *смлати, згроми.* — Не закáчај се с њéга, ка[д]-те довáти, зачáс ће те снúже.

снúже се свр **1.** *расйури се, разниже се.* — Снизáше ми се дýге на расýшено бýре. **2.** *йадне, скљока се, онесвести се.* — Снизá се детé од бóлес поред мéне, дúго га, па куде дóктура. **3.** *йремори се од йосла,* в *йрекали се.* — Снизáмо се лéтоске од рабóту у пóље.

снúзи свр **1.** *донесе, допреми ближе, сйусти, йомери.* — Снúзи ми дрвá пóдоле, да мóгу да ги товáрим у кóла. — Снизúл међý скрóз у мојé. **2.** *сйусти (цену).* — Снúзи ми цéну на жúву вáгу, па ћу óбе тéлци да ти кýпим.

/снúзи рамéна/ изр *йрейадне се, йокуњи се.* — Снизúл рамéна о[д]-цтрá којé ћу му кáжем за Станúју.

сни́зи се свр **1.** *смањи се по висини и количини.* — Снизи́л се нешто́ они́ја чове́к, да га не познаје́ш. — Снизи́ла се вода́ у ре́ку ду́ич од вруће́ине. **2.** *спусти се, полегне.* — Снизи́ла се магла́ ниш-Чемерник, па не да́ва да огра́не сље́нце. — Ка[д]-це сни́зи они́ја чове́к до земљу́, па кьд по́трча да ги сти́гне, чи́нимиске ва́ти штило́. **3.** *спадне.* — Снизи́л му се при́тисак од они́ја ча́јеви, а и ва́тра му се снизи́ла. **4.** *смањи се (цена).* — Снизи́ле се це́не на компири́, не испла́ти се да прода́вам, бо́ље да ра́ним сви́ње с њи. **5.** фиг *налегне се.* — Снизи́ли се сто́гови зиму́ске по[д]-сне́г.

снова́љка ж *направа за сновање пређе.* — Да ми они́ја мо́ј не на́прави снова́љаку, те́ше да се намучим докле основе́м ћилими́.

сно́ван, -а, -о *основан, заснован на вратилу.* — Како́-е сно́вано, тако́ј ће бу́де иза́ткано.

снова́ње с гл им од *снове, припрема основе за ткање.* — Вика́ гу да ми помо́гне, она́ се у снова́ње на́јбоље разби́ра. — Кьква́ снова́ње, тьква́ и ткање́.

сново́ несв **1.** *навија основу за ткање.* — С те́тку узе́ле да сну́ју за ткање́ цр̀ге и посте́љке. **2.** фиг *нервозно хода.* — Нема́ га да до́јде до полови́н но́ћ, не заспа́, но сново́м по ку́ћу натам-наова́м ко сове́лка. **3.** фиг *лута, скита.* — Са́мо сново́ по малу́ ко сове́лка.

сно́п м **1.** *увезан свежањ руковети.* **2.** *мера за тежину жита = пет килограма.* — Уништи́ла ми гове́да жи́то и́ма за де́сет сно́па.

сно́пьк м дем од *сноп.* — Остало́ ни још неожње́то ко́лко за сно́пьк.

сно́пје с зб им *снопље.* — Докара́сте ли сно́пје из Момчи́лово, ел и то́ј че́ка ме́не?

сно́пче́ с дем од *сноп.* — Напраи́л нека́ сно́пчети́ја, ме́сто да-е врза́л сно́пови како тре́бе.

сносе́ње с гл им од *сноси,* **1.** *ношење (јаја).* — За сносе́ње не бри́ни, ове́ј моје́ коко́шке сва́ки дьн но́су ја́јца. **2.** *скидање, доношење на одређено место.* — До́бро кьд ги докара́сте, а за сносе́ње ћу ви́кам комши́ју, о́н је по́јак у ру́ке.

сно́си несв **1.** *носи (јаја).* — Сва́ки дьн пила́јке сно́су ја́јца. — Чим преста́не да сно́си, о́дма и́де у гр̀не. **2.** *товара.* — Сно́су ц̀а́кови с компири́ у по́друм.

со́а ж *ракљасто дрво, соха.* — Побиемо со́е над огњи́ште, препре́чимо на њи́ др̀во, па на њега́ котьл, да се ва́ру оне́ј ко́рке од ора́ за масте́ње пре́ђу.

соба́јле прил в *сабајле.* — Вика́ше ме соба́јле да им дока́рам сно́пје, ће вршу́.

соба́ли свр **1.** *обори.* — Собали́ цре́шњу кьд ви́ше не ра́ђа. — Реши́л да соба́ли це́л шума́к. — Со́бали га на зе́вњу, па ва́ти да га те́па. — Дави́д собали́л ме́чку, па-е по́сле крвљоса́л. **2.** фиг *покоси, пожње.* — Собали́мо до пла́дне ливаду пот-пу́т у Мр̀ковицу. — До попла́дне ће соба́лите ржени́цу, па пре́двечер да збирамо руко́љке и врзу́јем сно́пје.

соба́ља (се) несв **1.** *обара (се), рве (се).* — Соба́ља бу́ке по Тврди бре́г. — Соба́ља леденице о[д]-цтре́је. — Соба́љају се деца́, да ви́ду кои́-е по́јак. **2.** фиг *коси, жање.* — Дањс соба́љамо је́чьм у Јегли́чје.

соба́љање с гл им од *собаља (се), рвање, обарање.* — На́јбољи-е у соба́љање.

соба́љува́ње с гл им од *собаљује (се),* в *собаљање.* — Да видимо ко́-е бо́љи у соба́љува́ње.

соба́љу́је (се) несв в *собаља (се).* — Сва́тови соба́љу́ју ја́буку ис-пу́шку, да мо́ж да уле́зну у девојкину ку́ћу. — Отидо́ше да соба́љу́ју ону́ј ливаду под ва́де. — Соба́љу́ј се с по́јакога, да ви́диш како́-е.

собе́ре свр *скупи, прикупи.* — Собе́ри га́ђала, да си и́демо до́м.

собе́ре се свр в *сабере се*. — Собе́ри се једну́ш, неси́ ти ви́ше мале́чьк, па да те дру́ги па́зи.

соблаче́ње с гл им од *соблачи (се)*. — Соблаче́ње, па у кре́вет на спање́!

собла́чи (се) несв *скида (се), свлачи (се)*. — Собла́чи чеши́ре да ти ги закрпим. — Не мо́ж да излезне, собла́чи се ће ле́га.

соблекува́ње с гл им од *соблекује (се)*.

соблеку́је (се) несв в *соблачи (се)*. — Једьн ли гу-е досьг соблекува́л, си́гурно вој неси́ ти пр́ви. — Још је мале́чко да се само́ соблеку́је.

соблече́ (се) свр *скине (се), свуче (се)*. — Собле́чи ту́ј кошу́љу да гу опе́рем, све́ си гу салтоса́л. — Да се соблече́, па да се избања. — Собле́че ли се једну́ш то́ј дете́, докле́ ћу га че́кам?

собо́р м *сабор, вашар*. — Бе́оше на собо́р на Горе́шњак на Мејане, па си по́ранчке ото́ше. — По́напред ниедьн собо́р неје́ прошьл бес тепање ел апсење.

собо́ри свр *обори*. — Со́бори га, па га ра́спучи. — А́ко га-е соборил из матема́тику, кьд не у́чи.

соборѝште с *место на коме се одржава сабор*. — Ће се ви́димо ју́тре на соборѝште на Чоба́нац.

соборува́ње с гл им од *соборује*. — Навѝкал на соборува́ње, па не пропу́ста ни едьн собо́р.

собору́је несв *учествује, ужива на сабору*. — Три-дьна би соборува́л, кьд би могло́.

соборци́ја м *учесник народног сабора*. — Доо́дешеју на Па́влову грема́ду соборци́је чак ис-куде Владѝчки Ан, ис Преде́не, Грди́лицу и Власо́тинци, а сьг се све́ то́ј затрло́.

соборци́ка ж *учесница народног сабора*. — Соборци́ка, не пропу́ста ни едьн собо́р.

соборци́ски, -а, -о *који припада сабору или је са сабора, саборски*. — Евѐ и сьг но́сим соборци́ски опьнци, што сам ги купи́ла на собо́р на Петро́вдьн, на Ри́д.

соборцису́је несв *проводи се на сабору*, в *соборује*. — Научи́ла да соборцису́је до са[м]-мра́к.

соборци́че с *дете учесник сабора*. — Ел се ва́та у ко́ло то́ј соборци́че, ел са́мо гле́да?

собу́ва (се) несв *изува (се)*. — Ру́ке му премале́ле од ладно́ћу, па га дете́ собу́ва. — Собу́вај опьнци, но́ге ти гливци́. — Ко́ј се љу́ти, са́м се собу́ва (*изр*). — Тако́ј мале́чко, а само́ се обу́ва и собу́ва.

собува́ње с гл им од *собува (се), изување*. — Пред вра́та-е о́бавезно собува́ње.

собу́је (се) свр *изује (се)*. — Де́да ће га собу́је, да се дете́ не му́чи с опу́тке. — Кьд дете́ нау́чи да одврзу́је вр́це, само́ це собу́је.

собукува́ње с гл им од *собукује (се)*, в *соблачење*. — И не тре́бе вој собукува́ње, нека сту́ри са́мо кана́вче.

собуку́је (се) несв в *соблачи (се)*. — Собуку́је се, собуку́је, ни́како да се соблече́. — Ни жена́ не мо́ж да га нака́ра да се собуку́је. — Не собуку́је се, тако́ј спа́ва у коли́бу, на трлу́.

собуче́ (се) свр в *соблече (се)*. — Собу́чи гу́ње и зака́чи га на сла́п, ви́диш да-е вруће́, упе́кло га. — Собу́чи се, немо́ј се прегре́јеш.

совељка ж в *савељка*. — Ови́ја ћилими́ сам све́ изатка́ла с три́ совељке.

Совúка ж *име.*

сóвра ж **1.** *низак округли сто на три ноге, софра.* — Сéдомо свú за сóвру да вечéрамо. **2.** фиг *обред након сахране, подушје.* — Júтре, на четерéсницу, ће тýрамо сóвру на дéду.

Сóвра м *име.*

Совро́није м *име.*

сóзгас м *витриол, со сумпорне киселине.* — Нестáл калаџúји сóзгас, не мóж да калаúше котлóви.

сóјка ж *креја* изр: — Ебáва сóјке. — Вáта сóјке по грмење (*дангуби*). — Зажмáл ко сóјка на јýговину (*лењ човек, нерадник*).

/сóјчица-девójчица/ изр *онај ко трчи, ради, лети око посла.* — Ће ми úгра óн сóјчицу-девójчицу, па свé да трептú, а не овакój, развýкал се куде тéбе ко глáдна гóдина.

сокáк м *улица у селу.* — Облúта по сокáци; не смéје дóм да дójде, да га не рýжу за некú пáкос.

сокачáр м *скитница, бескућник, уличар,* в *помалар.* — Детé ми се óдби од кýћу, постáде сокачáр.

сокачáра ж *уличарка, скитара, трачара,* в *помаларка.* — Нúкад дóм не мóж да затéкнеш тýј сокачáру.

сокачáрка ж в *сокачара.* — Немój се слýњаш с тýј сокачáрку, но брзо доóди дóм.

сокчé с дем од *сокак.* — Ћу те пресрéтнем у тéсно сокчé, да ти свé напла́тим (*претња*)!

сóкол м зоол *соко* Falco. — Да си сóкол, видéл би га, ал несú.

Сóкол м **а)** *име човека;* **б)** *име коња; име вола.*

сокчé с дем од *сок.* — Да ти сúпе бáба сокчé, мóже-бит да си ожеднéл?

сóл м *со.* — На нáмерника кóј ти дójде трéбе да дадéш лéб и сóл, и конáк.

солáрче с у дем знач: *солник.* — Принéси ни солáрче на астáл.

сóлен, -а, -о *засољен, посољен.* — Ел сóлен овúја ђувéч, нештó ми се чúни нéсланачьк.

солéње с гл им од *соли.* — Онá-е суртýк за солéње, ел га осóли, ел га пресóли, нúкако да угóди.

сóли свр **1.** *посипа сољу или шећером.* — Купú вој сúтан шићéр, да сóли колáчи. — Овýј кáву несú солúла. **2.** фиг *засипа ситан, сољав снег.* — Сóли ми óчи снéг, па нúшта не вúдим куде óдим.

Солúла с мтн *ливада, пашњак, шума, река.*

сóлило с *место на моме се овцама стављa со у грудви за лизање, велика грудва соли.* — Пýшти óвце на сóлило. — Трчý ко óвце на сóлило (*изр*).

солúр м в *солник.* — А штó у солúр нејé сúпан сóл?

сóлне свр у дем знач: по*соли.* — Сóлни га jóш мáлко, нек бýде слaначкó.

солни́к м **1.** *сланик.* — А куде́ ми-е солни́к, ел могу́ће да га несьм поне́ла? **2.** фиг пej *ум, мозак.* — За квó ће ти тóлки солни́к, кьд нúшта не пáнтиш. — Не улáзи му нúшта у солни́к. **3.** фиг пej *неваљалац, безобразник.* — Солни́ку ни-éдьн, чијó ће детé ти да тéпаш?! — Нéћу вúше да вúдим тóга солникá у кýћу.

Солу́нка ж *име.*

солчьк м дем од *сол.* — Остáде ми јошкé мáлко солчьк, трéбе да си прикýпим.

солчи́ца ж дем од *солчьк*. — Турѝ ли му солчи́цу ел несьм, не мо́гу се се́тим, изуми́ момента́лно.

со́љав, -а, -о *сув, осиљав (снег)*. — Со́љав сне́г је добар за скијање. — Ду́ва ве́тар, но́си со́љав сне́г и пра́ви со́спе у за́ветрине.

со́м м фиг *глупа особа*. — Не мо́ж ти́ са со́ма да изле́знеш на кра́ј.

сома́кне свр *обори, откотрља што*. — Ако га не мо́ж но́сиш, сома́кни га нис пади́ну. — Со́маче сто́вну из водни́к, те гу ра́спучи.

сома́кне се свр **1.** *слети, падне с висине, омакне*. — Сомакну́ се нис-пади́ну на гумењаци те на кла́данац. — Сома́коше деца́ ко́ла у чи́чине та́рабе. **2.** *брзо оде, отрчи, слети*. — Зача́с це сома́кнемо низ ри́д те при воденѝцу. — Сомакну́ше се тру́пци у туј ба́ру.

сомаци́ња (се) несв *свлачи (се), пада, клизи, откотрљава*. — Не сомаци́њајте ка́мење на пу́т! — Мо́ра да сомаци́њају дрва́ у ре́ку, па ће́ да ги те́рају. — Сомаци́ња се зевња́ на пу́т куде Бро́д. — Сомаци́ња се це́ло бр́до, ће прегра́ди Власи́ну. — Не прооди ту́ј, сомаци́ња се сне́г о[д]-цтерју́.

сомаци́њање с гл им од *сомаци́ња (се)*.

со́мина ж ауг од *сом*. — Соми́на една́, о́н ће ми бра́ни да прооди́м крос ту́ђу ливаду.

сому́р м *слина*, в *sinsa*. — Јо́ш сому́р н-уме́је да обри́ше, а ће ни бу́де одбо́рник.

сомура́н м *слинавац*. — Не́ћу да мо́лим сомура́на за ни́шта.

сомура́нка ж *слинавица*. — Сомура́нка, пушти́ла голотрбо дете́ по у́лице.

сомура́нче с *слинавче*. — Што́ си пове́л то́ј сомура́нче, са́мо да ти сми́та.

сомури́на ж ауг и пеј од *сомур*. — Пушти́л сомури́не да се згро́зиш, јо́ш ће ми па ула́зи у ку́ћу.

сомури́нка ж/м дем од *сомурина*. — Пушти́ли дете́ тако́ј, необри́сано, тече́ му сомури́нка из но́с.

сомурљи́в, -а, -о *слинав*. — Да нје́ сомурљи́ва, па да гу некако́ уце́нимо за говеда́рку.

сому́рка ж *слинава, неуредна жена*. — Сому́рка една́, отку́д па она́ зна́је да се улу́ди.

сому́рча м *слинав човек*. — Ел сре́те оно́га сому́рчу, нешто́ те тражи́?

сомурчи́на м ауг и пеј од *сомурина*. — Куде́ си пушти́л то́лке сомурчи́не, што́ се не улу́диш?

сопа́сан, -а, -о *опасан*. — Бе́ше пија́н, сопа́сан и са́м си тра́жеше ка́вгу. — Ка[д]-дојдо́, бе́ше сопа́сана и отиде́ да ле́га.

сопасува́ње с гл им од *сопасује (се)*. — Мо́ра вој помо́гнеш у сопасува́ње, остаре́ла-е.

сопасу́је (се) несв *скида (опасач, каиш, појас, тканице...), опасује (се)*. — Ће гу приче́камо, сопасу́је тканицу, нје́ вој бьш по во́љу, о́ће другу. — Сопсу́је се башта́, бе́гej, ће те би́је с каиш.

сопа́ше (се) свр *скине опасани предмет, опаше (се)*. — Ка[д]-цопа́ше по́јес и ле́гне да спи́, ти му у́зни кључе́ од ко́вчьк. — Ка[д]-це сопа́ше, у́зни му косту́ру и[з]-сила́в.

сопе́тка ж в *сапетка*. — Ве́ш држи́ у сопе́тку у голе́му со́бу.

сплете́ (се) свр *сапле́те (се), спо́такне (се).* — Ка[д]-це бш не на́даш, нешто́ те сплете́ у живо́т. — Поме́ри гу, ће те сплете́ та́ј гра́ња по мра́к, да си иска́раш о́чи. — Са́м се сопле́л и па́дал.

спли́та (се) несв *сапли́ће (се), спо́тиче (се),* в *сапли́та (се).* — Пове́ди ре́д, они́ја тво́ј мангу́п са́мо спли́та дека́ у шко́лу. — Куде да по́јдем, ста́лно ме неки́ ђа́вол спли́та. — Остаре́л, па се са́мо спли́та кьд о́ди. — Гле́дам гу како́ се спли́та с оне́ј па́траве но́ге и ми́слим си о́ћу ли и ја́ да бу́дем таква́ кьд остаре́јем.

спли́тање с гл им од *спли́та (се), сапли́тање.* — Ме́не не тре́бе спли́тање, са́м ћу си се сопле́тем овако́ј непоста́л и скр̀шим у неку́ јеру́гу.

спли́тка ж в *сапли́тка.* — Тури́ли му спли́тку, да се угрво́љи.

спли́тка се несв у дем знач: *спли́та се.* — Не тре́бе му спли́тка, са́м се спли́тка.

спињање с гл им од *спи́не (се).* — Бе[з]-спињање не́ће те пу́шту да по́јдеш с ме́не.

спи́не (се) свр *запе, спопадне, навали, тражи, моли.* — Спе́ло дете́ да га во́дим у шко́лу, а́ко му неје́ ре́д. — Спе́л да и́де з-башту́ на Горе́шњак у Преде́не. — Спе́ле га неке́ ђаволи́не, па са́мо луду́је. — Спе́л жену́ на си́лу да во́ди до́ма. — Спе́л се на си́лу ће мре́. — Спе́л се ће и́де у шко́лу у Леско́вац, не́ће у Цр̀ну Тра́ву.

спи́ња свр гл им од *спи́ће, цепта́ње, дрхта́ње, спи́та́ње.* — Сву́ноћ не трену́ од његово́ спи́ња.

спи́ће несв *дрхти, цепти, спти.* — Седи́ и спи́ће у че́три зи́да, ни́ки не́ма да га погле́да.

спу́љ м в *сомур.* — Да зна́је бар да си обри́ше спу́љ.

спуља́н м в *сомуран.* — Спуља́н, оно́лки спу́љ му се це́ди низ бра́ду! — То́лки спуља́н наш̀ьл да би́је мале́чко дете́.

спуља́нка ж в *сомуранка.* — Ће вој потре́бе па́ нешто́, ће до́јде куде ме́не та́ј спуља́нка.

спуља́нче с в *сомуранче.* — И спуља́нче нешто́ зна́је, неје́ бш без ака́л.

спу́лько м дем од *спу́љан.* — Немо́ј да и́деш ви́ше куде то́г спу́лька.

спче́ с дем од *соба.* — Затвори́ла се у спче́ и не́ће с ни́кога да ора́ти.

спче́нце с дем и хип од *спче.* — И́мам си ја мо́је спче́нце, куде́ си седи́м да ме ни́ки не ди́ра.

со́рта ж *врста, сој,* в *семка.* — Ко да несу́ љу́ди, а от кву́ су со́рту сам Бо́г зна́је. — Да вој не зна́ш сорту, па а́јде-де́. — Ове́ј о́вце су а́шанске, от каракача́нску со́рту.

сору́жа се свр *свуче се,* в *соблече се.* — Сору́жај се бр̀зо, па у кре́вет на спање́. — Тами́н се соружа́л, кьд га вика́ше да и́де нешто́ у за́другу.

сору́жан, -а, -о *скинут, без одеће.* — Куде́ ви́каш сору́жано дете́ да изла́зи нау́лице.

соружува́ње с гл им од *соружује (се).* — Де́цо, соружува́ње, па на спање́.

соружу́је (се) несв *скида одећу.* — Малечьк, још га ма́ти оружу́је и соружу́је. — И́ма це́л са́т како́ се соружу́је, не мо́ж сьс ру́ке.

со́спа ж *снег, нанос снега.* — Ду́ну ве́тар па на́прави со́спе по пу́т. — Немо́ј у со́спу, ће се загма́цаш, не мо́ж по́сле да изле́знеш.

сосува́ње с гл им од *сосује, пресретање, спопадање.* — Зато́ј сосува́ње дека́ ка[д]-це вр̀ћају и[з]-шко́лу, ћу га уте́пам. — Што би му се за сосува́ње ја́ надрења́ла.

сосу́је несв **1.** *пресреће, спопада, напада.* — Сосу́је лу́ди по мра́к, да пла́ши. — Сосу́је девојке по пу́т и не да́ва да си и́ду до́м. — Сосало га ку́че у сока́к да га изеде́. **2.**

изр: **не сосáло ти** *не било ти никад довољно.* — Не сосáло вој сúрење, што вој се не свúдé на детé да дадé мáлко.

сóтоња ж **1.** *сотона, авет,* в *омаја.* — Немój те ноћáске пресрéтне сóтоња у Бáинску рéку. **2.** фиг *особа која се бави врацбинама, мутним стварима.* — Тýј сóтоњу вúше ми не довóди у кýћу.

сóчьк м дем од *сок.* — Попúл лéчка о[д]-цóчак, па си отидé.

сóчи (се) свр *суочи (се).* — Кьд гу сочúл с њéга, онá ћутúл ко мýтава, ни á да бéкне. — Нејé телá да се сóчи с мéне да вúдимо ка[д]-цам já тój реклá. — Нéће се сóчи с úстину.

сóше свр *пресрести, спопадне, савлада,* в *сколи.* — Да не наиђó, тéше га сóше онój бéсно кýче, да га изедé. — Бео купúл бомбóне, сосáше ме децá на пýт, па им раздáдо. — Немój те сóше негдé, да не мóж се одбрáниш од њéга.

спáдне свр **1.** *повуче се, спласне,* в *сплане.* — Спáдал му óток на обráз о[д]-сýб. — Тýри црни лýк на утепóтину, да ти спáдне. **2.** *падне, смакне се.* — Спадóше му чешúре о[д]-цтрá. **3.** *изгуби положај, место.* — Пáдал Рáнковић, спáдал и нáш Сóћа у Лескóвац.

Снáйсковица ж мтп *пропланак, ливада на утрини. Некадашња спахијина земља коју је село Млачиште откупило.*

спáкује свр **1.** фиг *убије, реши се некога или нечега.* — Úма га спáкујем у грóб, сáмо ли такój уработи. **2.** фиг *затвори, ухапси.* — Спакувáли га у áпсу по крáтак пóступак. **3.** фиг *отпрати.* — Já мojéга Тúосова спакувá у рабóту.

спалтóше (се) свр в *салтоше (се).* — Нéма ли куде да се омúју и опéру, но онóлко спалтосáли облекло́ на рабóту? — Ка[д]-це спалтóше, ће дójде да се кýпа.

спање́ с *спавање, ноћивање.* — Тú úди на спање́, já úмам још мáлко да поприсрабóтим. — Кьд отúдеш у Бéоград, да свр́неш куде мój на спање́.

спáри свр *наће коме или чему парњака, здружи у пар.* — Кудé се спарúше óба такви́ блéсави? — Најдó и другу кондýру, те ги спарú. — Спарú já Мýрцу са[с]-Сúмкиног Бýлчу у јерáм.

спарувáње с гл им од *спарује (се).* — Трéбе да нáјдем још еднóга јунцá за спарувáње са Жéрка у јерáм. **2.** фиг *парење.* — Довéде крáву куде нáшога бúка на спарувáње.

спарýје (се) несв *постане пар, упари (се).* — С чијóга волá спарýјеш Жéрка кьд óреш? — Трéбе се већ спарýју волóви у јерáм, да се здýшу.

Спасúка ж *име.*

Спасикúница ж мтн *ливаде.*

Спáска ж *име.*

Спáсовдьн м *Спасовдан.*

спáстрен, -а, -о *сређен.* — У кýћу и авлúју им свé спáстрено ко у кутúче.

спáстри свр **1.** *склони, остави, сачува.* — Да спáстримо снóпје под áјат, да га не завáти кúша. **2.** фиг *среди.* — Еднýш у недéљу спáстрим кýћу да-е чúста.

спéкав, -а, -о *спечен, мршав.* — Купúл еднó спéкаво кравчé, да га пúта човéк којé ће му.

спéкла ж *мршава женска особа.* — Не мóгу с-óчи да вúдим тýј спéклу спéкаву.

спéкља[1] м *мршав мушкарац.* — Погléј га какьв је спéкља а пéченог волá мóж да поједе́.

спéкља[2] свр *уради на брзину, површно.* — Спекљáл нешто́ нáдве-нáтри и вúка уработúл га како трéбе.

спе́кља се свр **1.** *сплеће се, збуни се, не снађе се.* — Спекља́ се и н-умеја́ ни́шта да му ка́жем. **2.** *спе́тља се с ким.* — Спекља́л се с неку́ распи́ју, па не мо́ж се раска́нта.

спе́кне (се) свр **1.** *очврсне, стврдне (се).* — Немо́ј се ма́лтер спе́кне у те́кме, промешу́ј га ш-ча́кљу овьг-оньг! — Ако ни сьг спе́кне бето́н, ни́шта несмо́ напраи́ли. — Да рашо́лујемо дире́к, спе́кал се већ бето́н. **2.** фиг *смрша,* в *спрегне се.* — Спе́кал се ко да му не да́вају да еде́.

спепе́ли свр **1.** *изгори, сагори.* — О́гень му спепели́л коли́бу на трлу́ у Чардаче́. **2.** фиг *сасуши, осуши.* — Спе́пели га сльнце даньс, о́дма да га де́немо у пла́с. **3.** фиг *опече, ожеже.* — Узо́ гр̀не из огньи́ште и спепели́ си ру́ку. **4.** фиг *уради што одлично.* — Напраи́л га, па га спепели́л.

спепе́ли се свр **1.** *игори, претвори се у пепео.* — Жа́р се спепели́л, не́ма с кво́ да накладе́м о́гень. — Немо́ј ми се спепе́лу пантало́не над шпо́рет. **2.** *сасуши се, пресуши се.* — Спе́пели се се́но ко дува́н, ско́лчи га з-гребу́љу, па да га де́немо.

спе́ре свр **1.** *опере.* — Спе́ри ти́ја ка́л о[т]-чи́жме, па тьг улази́ у ку́ћу. **2.** *однесе.* — Оно́ј што смо поправљали пу́т, спра́ла прова́ла. **3.** *отпере, одлепи.* — Спра́л ми се ђо́н на ципе́лу. **4.** фиг *скине (љагу са себе).* — Како́ сьг да спе́ре ту́ј бру́ку, еди́но да га уби́је?

сперу́шен, -а, -о *спарушан, свенуо.* — Лоза́ на компири́ ни све́ сперу́шена.

сперу́ши (се) свр *спаруша (се).* — Мра́з ни све́ сперуши́л ки́тке у гради́нче. — Посади́мо че́пке одма́, да се не сперу́шу.

сперу́шка (се) свр в *сперуши (се).* — Сльнце све́ спарушка́ло ки́тке без во́ду. — Ако му се ли́сје сперушка́ло, и́ма да се при́ми и проц̀вти.

сперу́шкан, -а, -о *спарушан.* — То́-е сперу́шкано, не́-це при́ми какого́ђ да га са́диш.

сперушува́ње с гл им од *сперушује (се).* — По́чне ли сперушува́ње, све́ у компири́ште и́ма да изгори́.

сперушу́је (се) несв **1.** *паруша (се), суши (се).* — Ово́ј сльнце сперушу́је све́, не мо́ж се издржи́. — На челопе́к се бр̀зо сперушу́ју те́ј ки́тке. **2.** фиг *вене.* — Поче́ла да му се сперушу́је ко́жа под гу́шу.

спеча́ли свр *зарадити у печалби, далеко од куће,* в *зарадити.* — Они́ја чове́к се то́лко му́чи по ту́ђ све́т, да нешто́ спеча́ли, а ви́ расипу́јете, не во́дите рачу́н. — О[д]-цву мојо́ј му́ку по печа́лбу кво́ сам спечали́л: са́мо бо́лес, а па́ре како́ дошле́, тако́ј отишле́! — Спеча́ли се по ле́чка, и ако се не пришпа́ра, ни́шта не би има́ло за до́м.

спечалува́ње с гл им од *спечалује (се), печалба.* — Ни́шта не́ма од његово́ спечалува́ње, прати́ли ми а́бер: промангупира́л се.

спечалу́је несв *печали, зарађује.* — Отишли́ у рабо́ту да спечалу́ју. — Ко́лко спечалу́је они́ја твој? — Спечалу́је се ко́лко да и́ма сироти́њка да прежи́ви.

спече́ се свр в *спекне се.* — Немо́ј се о́вча ко́жа спече́ на сльнце, по́сле неје́ за ни́шта. — Спе́кал се од голе́му му́ку.

спи́ несв *спава.* — Спе́шемо у плевњу, на сла́му. — Не зна́м кво́-му-е: по це́л дьн спи́, не мо́ж се разбора́ви. — Ка́жи му да и́де да спи́, ју̀тре мо́ра да подра́нимо.

спи́ра (се) несв *пере (се), односи.* — Сва́ку је́сен вода́ ни спи́ра путе́ви, а на про́лет ги опра́љамо. — Кр̀в се спи́ра са́мо с ла́дну во́ду. — Земља́ се спи́ра, оста́не са́мо ка́мење и песа́к.

Спи́ра м *име.*

Спиридо́и м *име.*

Спи́рка м *надимак.*

Спи́ркин, -а, -о *који припада Спирки.*

Спи́ркини м прид имен *Спиркини укућани.*

спиртоше се свр *огрезне у прљавштини.* — Нејé се прáл трú гóдине, па се спиртосáл.

спитијóсан, -а, -о *пихтијаст, претворен у пихтијасту масу.* — Нéћу тéј спитијóсане крýшке.

спитијóше се свр *претвори се у пихтијасту масу.* — Нéма од њéга нúшта, спитијосáл се.

спúца ж *жбица на точку*, в *шпица*, в *паок.* — Кудé зáкачи те пóкрши онéј спúце, мóрам кóло да нóсим куде Нáјдена.

спúча (се) несв *пече (се), стврдњава (се), суши (се), греје (се).* — Питýјеш ме квó ти рабóти побрáтим: спúча дýпе уз огњúште. — Штó óстаи косý на слúнце да се спúча? — Турú држáље над óгењ да се спúча, да оцвр̀сне. — Сéдал на слúнце да се спúча. — Спúча се мéсо куде огњúште. — Немój лéб да се спúча на овýј врућúну, увú га у месúљ.

спúчање с гл им од *спича (се), сушење, стврдњавање.* — Дóста му-е спúчање, да га пренесéмо на тáван, мнóго це осýши.

спúчка свр *страћи, проћерда.* — Нејé умејáл да чýва, но свé спúчкал, па сьг мóж сáмо да свúри у песнúце.

сплáви (се) свр **1.** *стржи (се), изгори (се).* — Квó тój ýработи, сплáви ми цемпúр на кýбе? — Сплавú си рýку с врелáц. — Немój да сплáвиш чешúре уз óгењ. — Сплáви ме данúс слúнце на óриште. — Немój се сплáвиш на кýбе. — Пáзи, ћe се сплáвиш на шпóрет. — Сплáви ми се кицéља на óгењ. **2.** *загори.* — Немój ти се сплáви сланúна у тигáњ.

сплáне свр *спласне.* — Спланýла му модрúца под óко, па га вúше не болú. — Не бój се, ћe сплáне натекóтина, сáмо вој тýри óблог о[д]-црн лýк.

сплањувáње с гл им од *сплањује (се).*

снлањýје (се) несв *сплашњава (се).* — Трú недéље ми не сплањýје рукá онакój букнýла. — Докле растé бóпка, растé, па се почé сплањýје.

сплетé свр **1.** *исплете што.* — Сплéти ми еднý гýжву за вракњичé у градúну. — Чéкам гу да сплетé сколýбе. **2.** *сплете кога.* — Кьд га сплéте, úздужи се на пýт.

сплетé се свр **1.** *сплете се.* — Пáзи да се по пýт не сплетéш на кáмење по мрáк. **2.** фиг *збуни се.* — Сплéто се и н-умејá нúшта да му одговóрим.

сплúне свр в *сплане.* — Óток ми на рýку сплúну о[д]-тéј енéкције што ми ударúше у абуланту.

сплињувáње с гл им од *сплињује (се).*

сплињýје (се) несв *сплашњава (се).* — Дóбро-е, почéло ти сплињýје глéжиње, још мáлко па ћe проóдиш бе[з]-штапчé. — Сплињýје вој се чамýга на глáву.

сплúта (се) несв **1.** *плете, уплиће.* — Ћéро, кой ти такój ýбаво сплúта сколýбе? — Отишьл у шибáк да сплúта гýжве за óграду. **2.** *сплиће*, в *сплита*, в *сплита.* — Накуде шкóлу, сплúта децá, тýра им клéчке, намájмир дибидýз. — Пијáн, па се сплúта кьд óди. — Сплúта се од стáрос, већém непостáл. **3.** фиг *омета, онемогућава, спречава.* — Тúја баксýз ме стáлно сплúта, не мóгу да си рабóтим какó сам отпочéла.

сплитáње с гл им од *сплита (се).* — Малéчка, па научúла сплитáње сколýбе. — За сплитáње децá, ћу му извучém ýши.

сплитóтина ж/м пеј *онај који се сапли̏ће кад хода, хром, сȗар, изнемогао.* — Довýкла се онáј сплитóтина чак из дóљњу малý.

спљéска свр *учини йљоснашим.* — Ако се смáкне снéг с кýћу и́ма те спљéска под стрејý.

спљéска се свр *удари се снажно.* — Спљескáл се ш-чýк по пр̏ст кьд је ковáл баскúје.

спљóшти свр *улуби.* — Чистúл ми ћýнци, па ги свé спљоштúл.

спóљан, -љна, -љно **1.** *сйољни.* — Jóш ми остáде едьн спóљан сúд за малтерисувáње. **2.** изр: **спóљан момáк** *слуга.* — Несьм јá спóљан момáк, па да те свáки чáс слýшам.

спóмен м *сйоменик.* — Подúже си Стáмен овдé спóмен, а сакранúше га у Лескóвац.

спомењувáње с гл им од *сйомењује (се).* — Остáло ни сьл спомењувáње, сьг ка[д]-цу свú отишлú.

спомењýје (се) несв *йомиње (се).* — Спомењувáли смо те нештó куде Радойцу. — Тój се не спомењýје овдé, нејé му мéсто.

спомúња (се) несв *йомиње (се), сећа (се).* — Чéсто га спомúњају стáрци какó-е бúл дóбар. — Ни детé гу не спомúња. — Бьш те спомињáмо куде Станúју. — Тáј животúњка се у кýћу не спомúња (*змија*).

спомињáње с гл им од *сйомиња (се).* — Тój нејé за спомињáње какó си оцрнúл обрáз на вамúлију.

спомињýвање с гл им од *сйомињује (се).* — Лáцка о[д]-чéсто спомињувáње, некá га олоójда стáлно спомињýје.

спомињýје (се) несв в *йомиња (се).* — Цéл дьн лáцкам, некú ме нештó спомињýје. — Óће ли и нáс некú да спомињýје по дóбро како мú спомињýјемо стáри. — Спомињýје ли ме још некú, ел су ме свú у село заборáили? — Спомињýје се Мúрко Сотúровић и данáске кóлко-е ýбав бúл.

спопáда несв *заокýйља, йримарава, йрећи.* — Навúкал да спопáда девójке, па којá пристáне.

спопадáње с гл им од *сйойада.* — Еднýш ли су га тепáли за тój спопадáње.

спопáдне свр *заокýйи, навали.* — Спопáдне га кашљáње, па се затáи. — Ако те спопáдне негдé на пýт да ти тражи нештó из бисáви, не дáвај му, штó си нејé купúл.

спóпне (се) свр *зайне, йримора,* в *сйойадне.* — Пáзи се немój те спóпне негдé на сокáк, да не знáш какó да се одбрáниш о[д]-тój кýче! — Спопáли да га вóду куде дóктура што не једé. — Спопáл девójку на зóр да пójде за њéга. — Квó те даньс спопéло, па ми мúр не дáваш? — Спопéл се ће úде на рабóту кьд му нејé врéме.

споразýми се свр *договори се, сйоразуме се.* — Úди па се тú споразýми с њéга, ако мóж. — Нúки се нејé споразумúл с тýј беснýљу, па нéћеш ни тú. — Споразумúли се око женúлбу.

споређувáње с гл им од *сйоређује.* — Бес споређувáње тéшко-е с комшúју да живиш. — Кво споређувáње, ка[д]-це стáлно тéпају.

споређýје несв *слаже се, живи у слози, у разумевању,* в *живује.* — Млóго дóбро споређýју с комшúје. — С њú несмó споређувáли. — Такój ни душмáни не споређýју.

споréчка се свр *йосваћа се.* — Ако се па споréчкате вúше пéћу да ви дадéм да се úграте зájедно.

спотéра свр **1.** *натера, примора.* — Спотéрај га, ѝма ти кáже свé. **2.** *крене на лоше.* — Свé ни некé невóље спотерáле овýј гóдину. — Мýка ме спотерáла да те нештó питýјем. **3.** изр: — Спотéрам му га мáјке (*псовка*).

спотúња несв *подстиче, распаљује ватру.* — Óн нека спотúња óгењ, а мú ће донесéмо вóду.

спóтне свр *подстакне, распали ватру.* — Спóтни мáлко куберчетúја да се разбáбњи óгењ.

спотýра (се) несв *вуче (се), мота (се), сапиње (се).* — Онúја малéцък пр̀доња спотýра децà с клéчку. — Спотýра се по кýћу, па ни на свú смúта кьд рабóтимо. — Спотýра се ко глýво кýче по селó.

спотурáње с гл им од *спотура (се).* — О[д]-твоjé спотурáње по кýћу нéма нúкав кóрис, но излéзни у авлúју, па присрабóти нештó.

спотýри (се) свр *затури, загуби.* — Не мóгу се сéтим кудé спотурú чéшель. — Спотурú га негдé, а не знáм кудé. **2.** *саплете (се), спотакне (се), запне о нешто.* — Спóтури га с нóгу и детé се ýгрвольи, те рáсцопа р̀ње. **3.** фиг *метне* (у псовци). — У дýпе му га спотýри некú. — Спотурúла се, расцопáла глáву на дирéк. — Повéди га, такój пијáн це спотýри, да настрáда негдé у некú áндак.

спотýца се несв **1.** *пати, страда.* — Баштá ви се спотýца по бéл свéт, да нештó заработи, а вú седúте дóм и не слýшате мáтер. **2.** *маје се, вуче се, мота се.* — Кудé се спотýцаш и квó рабóтиш по тýј малý, да ми-е да знáм?

справи (се) / спрáи (се) свр *спреми (се), припреми (се), дотера (се).* — Справи ни нештó зачáс, да едéмо. — Наклéпам косý, пóсле спрáим острúло и ранý, па на косéње. — Справú се, кобајáги ћу úдем у Селó, па ме кúша пúшмани.– Докле се јá справú, онú отишлú, не телú да ме чéкају. — Спрáи ли се вúше, ел ће отúдемо бес тéбе?

спрáља (се) несв *спрема (се), припрема (се), дотерује (се), улепшава (се).* — Што онá умéје да спрáља рýчкови, пр̀сти да си полúжеш. — Спрáљам детé за у шкóлу. — Спрáљају се за слáву. — Девójке се спрáљају за женúлбу. — Спрáљај се за собóр.

спрaљáње с гл им од *спраља (се).* — Трéбе голéмо спрaљáње за свáдбу. — Нејé имáла врéме за спрaљáње, но-е пошлá како-дáје.

спрам пред **1.** *према, наспрам.* — Шкóла ти-е спрам зáдругу, лáко ће гу нáјдеш. — Спрам човéка и оратá. **2.** *уочи.* — Пáде голéма кúша тýј нóћ спрам Спáсовдьн. **3.** *означава истоветност, једнакост са неким или нечим.* — Девójче за ујгýн, спрам младожéњу. — Бéше спрам Тáћију, ал гу дáдоше за Ристáћију.

спрáсна прид *супрасна, бременита (свиња).* — Úмамо товљенúка и овýј спрáсну свињý. — А еднá свињá билá спрáсна и почéла да се прáси у шумáк.

спрасни́ца ж *супрасна свиња.* — Чекáм још недéљу овýј спрасни́цу да се опрáси, па тьг да тр̀гнем куде мój у Лескóвац.

спрéгне свр **1.** *удвостручи, пресавије.* — Спрéгни дóбро овéј цр̀ге штó сам ушúла. **2.** *спакује.* — Да трчúм да спрéгнем ћилимú, турú ги да се ветрéју, а сáмо што нејé врнýло. **3.** фиг *претуче, пребије.* — Спрéгни га преко колéна, па ýзни кайш, да га мáлко опаметиш.

спрéгне се свр **1.** *скупи се, смрша, ослаби телесно.* — Бéше убáва женá, ал какó дојдé овдé спрéже се ко евтикљúва. **2.** *удвостручи, пресавије преко половине.* — Ка[д]-це струке ушúју, постéљка се спрéгне преко половúну.

спрéза несв *скупља, савија, пакује.* — Цéл дьн спрéза цр̀ге и постéљке што-е зимýс наткáла.

спре́за се несв *свија се од бола.* — Спре́за се од боле́ж.

спрезање с гл им од *спрезати (се).* — Тре́бе му спрезање преко коле́на, па да ме слу́ша.

спре́кај предл **1.** *преко пута.* — Се́дни спре́кај њега, да ти бу́де ста́лно на о́ко, да не шму́гне негде́. **2.** *према нечему или некоме.* — Што-е о́н спре́кај на́шога Та́ћију — ни́шта! — И жена́ му спре́кај њега.

спре́ма[1] ж *девојачки дарови.* — Натка́ла сам била́ голе́му спре́му за це́л његов ро́д.

спре́ма[2] /укопна/ ж *одежда за сахрану.* — Ову́ј спре́му чу́вам за у́коп, о́ћу да ме у њу́ сара́ну, с њу́ да оти́дем у ве́чнос.

спре́ма[3] предл *према, насу́прот.* — Не гле́ј спре́ма сље́нце, ће ошоравје́ш. — Неје́ он човек спре́ма те́бе. — Не сто́ј спре́ма ме́не.

спре́ма[4] несв *кува јело, припрема храну.* — Нек ти та́ј дру́га спре́ма, нека те пе́ре, ја́ ви́ше ни за жи́ву гла́ву!

спре́ман, -мна, -мно *припра́ван, умешан, зналац.* — Мло́го-е спре́ман би́л ти́ја Арга́ћија, све́ је умеја́л да напра́ви, што поми́слиш. — Да́л га Бо́г, спре́ман за све́, а ти́, сапетљи́в, које́ зна́ш?

спремање с гл им од *спрема*[4], *кување, припремање хране.* — Да си поора́тимо о[д]-цпремање за сла́ву, сђг је вре́ме.

спре́мен, -а, -о *спремљен.* — Спре́мена су ко́ла, спре́мени воло́ви, мо́ж да по́јдемо.

спре́мено прил *спремљено, припремљено.* — Све́ га че́ка спре́мено, ни́шта о́н не узи́ма у ру́ке, и па́ му не вељаје.

спржа ж *кавурма.* — Напуни́мо вр́чву са спржу.

спржо́љен, -а, -о *свенуо, спарушан,* в *сперушкан.* — От-кво́ ли су ни спржо́љене ло́зе на компири́?

спржо́љи (се) свр **1.** *спаруша (се), смежура (се), свене.* — Уда́ри ли мра́з, све́ ки́тке ће ни спржо́љи. — На канди́ље се ли́сје све́ спржоља́ло ко да га-е неки́ попари́л. **2.** фиг *смрша, осуши се.* — Спржоља́л се ко да ни́шта не еде́. **3.** фиг *скупи се.* — Што́ му се ку́ре спржоља́ло ко ћева́пче?

спроведе́ свр *одведе на силу, одведе уз прашњу.* — Требало-е да ги спроведе́ милиција у су́д. — Спровёдоше гу одо́тле у Бабу́шницу.

спроведе́ се свр **1.** *прође, проведе се.* — Како́ се спровёдосте куде ро́д? **2.** фиг *лоше прође, настрада.* — Спровёдо се ко бо́с по тр́ње! — Ако те чи́ча ува́ти у сливак, не́-це до́бро спроведе́ш. — Кьд ува́тим ову́ј мо́тку, и́ма се у́баво спроведе́ш.

спро́вод[1] м *провод, разонода.* — Тебе́ ти-е до спро́вод, а ја́ крвљосу́јем од рабо́ту.

спро́вод[2] м *погребна поворка.* — Мо́рамо на спро́вод на ча-Милу́тина, отиша́л куде Бо́га на и́стину.

спрово́ди се несв *проводи се.* — Нека́ се дањс спрово́ди, ју́тре ће р́мба.

спрома пред **1.** *насупрот, према.* — Спрома моје́г нема́јмира, твоје́ дете́-е зла́то. — Спрома жену́ да бу́деш до́бар. **2.** *уочи.* — Ће се ви́димо у Ру́пје спрома Петро́вдьн. **3.** изр: **ора́ти спрома главе́** *прича сам са собом.* — Ода́вно смо виде́ли дека неје́ чаму́з: ора́ти си спрома главе́. — Не ви́ка ни́шта на ва́с, то́ј си она́ онако́ј спрома главе́.

спрца (се) свр фиг **1.** *поломи (се), настрада.* — Испа́де ми из ру́ку, те си спрца́ на́јбољу пани́цу. — Спрца́л се негде́ у доли́ну са све́ ко́ла и воло́ви. **2.** *утрошн (се), потрошн (се).* — Голе́ме па́ре-е спрца́л у ту́ј ку́ћу и јо́ш гу неје́ оружа́л. — И сна́гу си спрца́ работеје́ћи по бе́л све́т, праје́ћи ку́ће на ту́ђи љу́ди. — Све́ што зарабо́ти, све́ се

спр̏ца и на кра̀ј ни̏шта не оста̀не. **3.** *напуни, ѝлма.* — Три̏ес го̀дине спрца̀л у ду̀пе и јо̀ш не̏ће ака̀лан.

спрцо̀ше (се) свр в *спр̏ца (се) (1, 2).* — Што се ви̏ше једну̀ш не спрцо̀ше негдѐ, него сва̀ки да̀н да страу̀јем за њега̀ (*1*). — Спрцоса̀л ми јера̀м, сѣг ако мо̀гу да га опра̀љам (*1*). — Ка[д]-це на човека̀ отво̀ри ја̀мка спрцо̀ше се и оно̀ј што нејѐ заработи̏л (*2*). — То̀лке го̀дине спрцоса̀л у ни̏шта (*2*).

спр̏чен, -а, -о *скупљен.* — Не бе̏ше ово̀лко спр̏чена ова̀ј кошу̀ља, кво̀ ли во-е сѣг? — Обле̏кал не̏ке спр̏чене чеши̏рке, па отрти̏л ду̀пе ко сироти̏њске на̏ње.

спр̏чи се свр *скупи се, сасуши се, смрша.* — Спрчи̏л се нешто̀, нѐма га четерѐс кѝла, ко да-е бо̀лесан.

спр̏шка ж дем од *спр̏жа.* — Од спр̏шку ел оста̀де нешто̀, ел свѐ изѐдосте?

спу̀зга се свр *спу̀сти се низ дрво, обухва̀тивши га рукама.* — Спузга̀л се низ бу̀ку, па се свѐ изгрѐбал.

спузга̀ње с гл им од *спу̀зга се.* — Слѐзни на спузга̀ње ко мѝ, дру̀кше не мо̀ж.

спу̀зне се свр *спу̀сти се клизајући се, склизне.* — Спузну̀л се о[д]-Чу̀ку до Село̀ на тоја̀гу. — Са̀мо се спу̀зни низа сто̀г.

спузњува̀ње с гл им од *спу̀зњује се.* — Бр̏зо деца̀ до̀ђу одозго̀р свѐ на спузњува̀ње.

спузњу̀је се несв *спу̀шта се клижући се.* — Научи̏ли да се спузњу̀ју низ возаљку за у шко̀лу.

спу̀ста (се) несв *спу̀шта (се), силази.* — Спу̀ста на деца̀ гро̀ње с црѐшње. — Спу̀ста се нис пади̏ну са скѝје ко пра̀ви скија̀ч.

спу̀шти (се) свр **1.** *спу̀сти (се), сиђе.* — Спуштѝмо оно̀лке бу̀ке низ возни̏к у Село̀. — Спушти̏ се низа страну̀ и зача̀с дотрча̀ куде деца̀, те ги раздвоји̏ да се не би̏ју. **2.** фиг *узврати̏ у пре̏гањању.* — Кьд ми налетѐ, ја̀ вој га спушти̏ да сви̏ поцрца̀ше о[д]-цмѐј. **3.** фиг *да̏ млеко (живо̀тиња која се музе).* — Она̀ј Ли̏са, брѐ, не̏ће да спу̀шти млеко̀, него гу по по̀ла са̀т чѐкам докле гу не измузѐм.

сраво̀ти (се) свр *уради (се), заврши (се) (по̀сао).* — Да сраво̀тим по ку̀ћу, па ћу до̀ђем да ти пома̀гам. — Још ма̀лко па ћу да сраво̀тим њи̏ву. — Ка[д]-це сраво̀ти у по̀ље, три̏ дьна и̏ма да ладу̀јемо, да се повр̏немо.

сраборъува̀ње с гл им од *сраборъује.* — По̀јма си нѐма од сраборъува̀ње, ватила̀ ја̀льку на бата̀льку. — Остаи̏ла сраборъува̀ње, остаи̏ла свѐ, па излѐзла на сока̀к да ча̀нтра са[с]-жѐне. — Не ми̏сли на сраборъува̀ње, а вѐћ па̀дал мра̀к.

сраборъу̀је несв *завршава по̀сао, сређује.* — Ја̀ дојдо̀ до̀м, сраборъу̀јем си, кьд га о̀н етѐ па̀, це распра̀ља. — Тѝ ли ће сраборъу̀јеш по мо̀ју ку̀ћу? — Тама̀н сраборъу̀јемо по ку̀ћу, ка[д]-дојдѐ да и̏демо у Село̀.

сра̀вња свр *по̀равна, изравна, у̀таба.* — Сра̀вњај ту̀ј зевњу̀ око ку̀ћу.

/сра̀вња са зевњу̀/ изр *пребије, пре̏туче.* — Ћу га сра̀вњам са зевњу̀ кьд га дова̀тим.

сра̀м м *сти̏д.* — Жи̏в сра̀м ме изѐде од они̏ја љу̀ди што глѐдају како̀ ме башта̀ ру̀жи. — Сра̀м да га-е како̀ ора̀ти са ста̀ру жену̀.

срамеж м *сти̏дљивост.* — Нѐма си и̏ч срамеж. — О[д]-срамеж не мога̀ га ни̏шта питу̀јем за жену̀.

срамежљи̏в, -а, -о *сти̏дљив.* — Мло̀го ми-е детѐ срамежљи̏во, не зна̀м како̀ це о[д]-то̀ј оду̀чи.

сра́ми се несв *стиди се*. — Немо́ј се сра́миш, но је́ђ како сви́. — Сра́ми се ко да-е у го́сти.

срамота́ ж *стидно место, полни уд*. — Покри́ си срамоту́ и ћу́ти си́. — Поткуси́ла аљи́нче, јо[ш]-што вој се не ви́ди срамота́. — Завну́л се, извади́л ону́ј срамоту́, па мо́ча.

срамо́тан, -тна, -тно *стидан, ружан, безобразан*. — И́сприча ни срамо́тан ви́ц.

срамотно́ прил *ружно, стидно, безобразно*. — Гала́ти ни и ви́ка сва́шта срамотно́. — То́ј што си сѣг река́л то́-е срамотно́ да ора́тиш.

срамува́ње с гл им од *срамује се*. — То́ј си-е и́сна за срамува́ње. — Куде њу́ не́ма срамува́ње, све́ ти у о́чи нака́же.

срамује се / срамује се несв *стиди се*. — Срамује се од мале́чко. — Како́ це ожени́, ка[д]-це то́лко срамује. — От кога́ да се срамуем, од Риста́ћију ли?

срање́ с фиг и пеј *глупост, будалаштина*. — Такво́ срање́ ода́вно неје́ нeки́ напраи́л у село́.

сра́ћка ж **1.** *пролив*, в *потрчка*. — Пропа́де трча́јући у клозе́т о[д]-сра́ћку. **2.** фиг *страх*. — Уватила га сра́ћка не сме́је да изле́зне да пола́га за ма́јстора.

срачу́ни / срачу́ња свр *израчуна, прорачуна*. — Ја́ ћу ти срачу́ним ко́лко ће ти тре́бе гра́ђа за кро́в. — Срачу́њај ми ко́лко-е два́ и два́ — пе́т (*пошалица*). — Сра́чуња ли га?

срачуњу́је несв *рачуна, обрачунава*. — Са́м нек си срачуњу́је ко́лко ће му тре́бе пе́сак, шо́дер и ци́мент.

сргa свр *гурне, сјури, описне што у амбис*. — Сргај сла́му ис пле́вњу кроз ру́пу у коша́ру, на гове́да. — Ка[д]-ти се ука́чим го́ре, ћу те сргам ис-цре́шњу. — Сргамо́ каменчи́ну от-пу́т у ту́ј скрколи́ју, на[д]-Цркву у Село́.

сргa се свр **1.** *падне, слети, сјури се*. — Попусти́ла леме́зница па се сргáл от-поја́ту. — Сргаше се гове́да нис пу́т там-до́ле у ре́ку. — Бо́ље што неси́ виде́л како́ се сргаше у падину пу́на кола са се́но и воло́ви. **2.** *јурне*. — Сргаше се ју́нци по кра́ву, поче́ воловоћњица. — Ће се сргају комши́је, да те утепају ако пресече́ш стру́ју.

сргоше се свр в *сргa се*. — Кьд ги забра́мо с мо́тке, сргоса́ше се чак до́ле, у На́јдину воденицу.

срда́ц м *дрвце које се провлачи кроз цев у чунку (совељки)*. — На́јди ми до́бру сливо́ву шибљи́нку за срда́ц, ови́ја ми се и́скрши.

срдашће́ с **1.** в *срдац*. — Тој дрвце што се ту́ра у це́вку е срдашће́. **2.** *врх перчета од кокошке којим се блокира срдац (дрвце) да из чунка не испадне цев*, в *перце*. — Напра́ј едно́ срдашће́ да ми не испа́да це́вка и[с]-сове́льку.

срде́ње с *љутња*. — Ће и́грамо поште́но, ал ко[ј]-изгу́би, не́ма срде́ње. — Куде ме́не не па́ли срде́ње.

срди (се) несв *љути се*. — Немо́ј га сѣг срдиш, не́ће ти даде́ па́ре. — Нека се срди ко́лко о́ће, ја́ ћу си рабо́тим како ја́ уме́јем. — На жену́ нека се срди, немо́ј на ме́не.

Срди́та Мари́ја ж вер в *Огњена Марија*. — Ја́ ти па́ ви́кам да не плете́ш на Срди́ту Мари́ју.

срдла ж *она која се често љути*. — Ни́кад не зна́ш ка[д]-ће се та́ј срдла насрди.

срдља м *онај који се често љути*. — Ба́ш ме бри́га ел се срдља па́ расрди́л.

Сре́бра ж *име*.

Сре́брен м *име*.

сребре́н, -а, -о *који је од сребра, сребрн.* — И́ма сребре́на ложичети́ја. — На дете́ купи́л сребре́но прсте́нче.

сред пред *усред.* — Обу́кал сред ле́то гу́њу, па му неје́ сту́д. — Забораи́, па се омрси́ сред пости́.

/сред но́ћ/ м *поноћ.* — Сред но́ћ, а она́ гу још не́ма о[д]-цобо́р, да неје́ побе́гла за мо́мка?

Среда́ ж *име краве која је дошла на свет у среду.*

среда́н прил *подне, дан увелико.* — Среда́н, а о́н јо́ш спи́! — Што ћеш среда́н до́ма, ка[д]-тре́бе да си у шко́лу? — Кво́-е то́ј дизање у среда́н?

сре́ди (се) свр **1.** *уреди (се), заврши, изгради што.* — Сре́ди ли кућу? — Тре́бе још да му сре́ди за креди́т. — Среди́сте ли се ви́ше, ка[д]-ће подимо за Власи́ну, у среда́н ли? **2.** фиг *претуче, пребије.* — Ако га Та́ћија ва́ти, и́ма га сре́ди ко Па́нта ба́бу. — Среди́ га с крива́к ко за Врби́цу. **3.** *настрада, унесрећи.* — Среди́ше ме до́ктури с енекције и ра́зни ле́кови, па се едва́ вучем. — Па́до на љи́згавицу, те се до́бро среди́. — Среди́л се на скијање, уштукну́л коле́но.

среди́на ж *мекани део хлеба.* — Оста́л бе[з]-зу́би, па еде́ са́мо среди́ну.

среди́нка ж дем од *средина.* — И дете́ во́ли среди́нку, а ја́ руб̀ак.

средњак м **1.** *онај који је у нечему у средини, ни добар ни лош.* — У уче́ње је ту́ј негде́, средњак. **2.** *коњ који се у кола пређе у средини кад се њима вуче тежак терет.*

Сре́доња м *име вола отељеног у среду.* — Данѝс севте́ пре́замо Сре́доњу.

средопо́сница ж в *Руса среда.* — Средопо́сница па́да на Русу́ среду́. — Пости́ бе́оше у апри́л, о́н умре́ на средопо́сницу.

средоре́к м *средина реке.* — Дојдо́ше и стану́ше воло́ви на средоре́к, па ни ма́кац, ни напре́д ни наза́д.

сређа́ва (се) несв *сређује (се), спрема (се), уводи ред.* — Тре́бе да сређа́вам по ку́ћу, а рабо́та у по́ље ми не да́ва. — Залу́д га ја́ сређава́, кьд га они́ упропасти́ше. — Закла́мо, па сређа́ва свињу́. — Сређа́ва се за на свети́то. — Два́ дѝна се већ сређа́ва за у рабо́ту. **2.** фиг *обрачунава (се).* — Ако се ви́ пла́шите, ја́ ћу га сређа́вам по мо́јински, па кои́ од нас двоица прескрца.

сређава́ње с гл им од *сређава (се).* — Овде́ тре́бе до́бро сређава́ње. — Вре́ме је за сређава́ње ствари́ с комши́ју око ме́ђу у Васи́љковицу.

сре́ђан, -ђна, -ђно *средњи.* — Сре́ђан си́н му-е у рабо́ту, а ови́ја двоица, залудњари́, сви́јају се ту́ј, око ку́ћу.

сре́ђан пр̀с м *велики прст.* — Удари́л се ш-чу́к по сре́ђан пр̀с, па га умота́л с кроми́д, да не помодре́је.

/сре́же кро́в/ изр *направи кров.* — Јож-да сре́жемо кро́в и ту́римо цре́п, па смо на коња́.

срецело́ / сре[д]-цело́ с *центар села.* — Развика́л се сре[д]-цело́ ко Вука́н Тре́нчин, па рове́ ли, рове́.

сри́за несв *реже греде, поставља (кров).* — Данѝс ће по́чнемо да сри́замо кро́в на кошару.

сризање с гл им од *сриза, постављање, резање крова.* — За сризање кро́в тре́бе да се до́бро зна́је мајсторлѝк.

сри́не свр **1.** *ринући скупи.* — Сринýмо врá, па да вéјемо жи́то с ветрењáчу. **2.** фиг *йросйе.* — Сринý цáк с ржени́цу у кóш да се мéље. — Пред њéга сринý тóлке пáре, да се ови́ја зásвери.

сри́не се свр *йойада.* — Затрéсо дрво, сринýше се јáбуке у трáву. — Сри́ну се снéг от крóв, замáлко деца́ да ни потéпа.

сри́пи свр *скочи.* — Чи́м ни виде́, сри́пи ис-кóла да се поздрáвимо.

сри́пне свр у дем знач: *сри́пи.* — Немój детé да сри́пне ис-кóла кад и́ду, це утéпа.

сри́та свр *ри́тањем се ослободи нечега.* — Ка[д]-цпи́, стáлно сри́та покри́вку у нóге.

сри́ћа (се) несв *дочекује, йречекује, среће (се), виђа (се).* — Кои́ од вáши вечерáске сри́ћа говéда? — Ћу шту́кнем у бéли свéт да ви ви́ше не сри́ћам. — Сриħáла сам ги: нóсу вóду на конóпац, место на обрáмку како куде нáс. — Кудé ће се сри́ћају óвце: на Дéл, ел у Ми́шиницу? — Свýде се онá сри́ћа, кудегóђ да пójдеш.

сриħа́ње с гл им од *сриħа (се), срећање, дочекивање.* — Ви́кај Добри́лу да и́дете у сриħа́ње говéда.

ср̀к м *гу̏тљај.* — Кóлко и́ма тój влашичé, по едьн ср̀к на свáкога, и отидé раки́ја.

ср̀ка несв *йије.* — Куде нáс сви́ вóлу да ср̀кају цви́к, ни́ки не запи́ра. — Ср̀ка си óн још добрачкé.

сркáње с гл им од *срка.* — На́учи се на сркáње, па ви́ше не испýста влáшу.

ср̀кне свр у дем знач: *срка, йијуцне, йойије с времена на време, йойије мало.* — Да ср̀кнемо по еднý докле не сти́гне обéд. — Сркнýмо кóлко да не запи́рамо.

срндáк м **1.** зоол *мужјак срне, срндаħ.* — Кри́ју да су убúли срндакá на Спаúсковицу. **2.** бот *јестива йечурка.* — Набрáла пýну кицéљу срндаци́, па ће ги печéмо на жáр.

сровé (се) свр *сриje (се), скойрља (се),* в *срине (се).* — Сровáл зéвњу о[д]-цлóг на пýт да се не прóди с кóла. — Волóви свé сровáли зéвњу куде се бóли и буцáли. — Сровáло се кáмење, затрпáло пýт.

сровувáње с гл им од *сровује се.* — Да нејé тој сровувáње кáмење, убáво би се с кóла проодúло.

сровýје се несв *свлачи се.* — Сровýју се и бýке са-свé кóрење на пýт куде Вирчúне.

срóља (се) свр *йросйе (се), ошресе (се), йойада,* в *срине (се).* — Ветри́на наħáске свé срољáл ошáв. — Зетрéсо слáп, срољáше се јáбуке на зевњý.

срóљан, -а, -о *йойадао.* — Од вéтар, свé јáбуке срóљане у Мáлу падúну.

ср̀п м **1.** *йољойривредна алашка којом се жање.* **2.** *мера за извршени рад: један ср̀й = девеш ари.*

српь̀к м дем од *ср̀й.* — Тéл би српь̀к, па да и óн жњéје.

сртéње с гл им од *сршти.* — Одви ми се од његóво сртéње по цéл дьн пред áмбар.

ср̀ти несв *сшално нешшо ради, ради йийав йосао.* — Стáрац стáлно нештó сртú око кýћу и кошáру.

ср̀тка несв у дем знач: *сршти.* — Ср̀тка по мáлко, кóлко му здрáвје дáва.

ср̀ткав, -а, -о *йийкав, најоран (рад, мајсшор, човек...).* — Брзо би га напраúл да нејé ср̀ткава рабóта. — Мнóго-е ср̀ткав мајстор, трéбе му гóдина да нештó урабóти.

сртка́ње с гл им од *сршка.* — Да му нејé и тој сртка́ње, скроз би се забаталúл и непостáл.

ср̀тко м *онај који сшално нешшо ради.* — По цéл дьн нештó сртú тúја ср̀тко.

сртња́ ж *ӯпоран, на̄поран рад.* — Низа́ње ла́ске и мани́стра на ву́ту тра́жи голе́му сртњу́.

сру́би свр **1.** *о̄посече, одсече.* — Ко́ј ли ми сру́би ону́ј бу́ку у бра́ниште? **2.** фиг *о̄пасе до корена.* — Гове́да уз Ма́лу ре́ку сруби́ла тра́ву до ко́рен.

/сру́би гла́ву/ изр *убӣје.* — Доватѝл косу́ да му сру́би гла́ву.

сру́жи се свр *о̄свађа се.* — Сружѝше се ту́ј за нешто́, па се зача́с потепа́ше.

сружува́ње с гл им од *сружӯје се.* — Од сружува́ње зача́с излезне на тепа́ње.

сружу́је се свр *свађа се.* — Невељаје да се сружу́јеш са жену́.

ср̀це с **1.** фиг *сржс, це̄нта̄р код дрве̄та.* — Од ове́ј бу́ке што су са здра́во ср̀це ће стру́жемо да́ске. **2.** *графӣт код оловке.* — Зашѝљи ми ср̀це на пла́вез. **3.** *лицидерски колач у облику срца са огледалцето̄м.* — На собо́р на Горе́шњак ћу ти ку́пим ср̀це с огледа́лце да се огледу́јеш ко́лко си у́бава.

/ср̀це до́јде на ме́сто/ изр *буде задовољан, срећан.* — Кьд ми се дете́ вр̀не из во́јску, ср̀це ће ми до́јде на ме́сто.

ср̀ч / срча́ ж *о̄ломљено ста̄кло.* — Не и́ди бо́с, це набоде́ш на ср̀ч. — Врљѝли срчу́ на пу́т да се сто́ка изнабоде́.

ср̀чан, -а, -о *о̄тресѝт, вредан, радан.* — Чове́к во[j]-е мло́го ср̀чан, све́ рабо́ти и све́ постиза́ва.

срча́нка ж *марка косе.* — До́бро ми окле́пај срча́нку, да еде́ кьд ко́си.

срче́вина ж *средишњи део дрвета,* в *ср̀це (1).* — Обали́мо бу́ке з-до́бру срче́вину. — Оне́ј што им иструле́ла срче́вина несу́ ви́ше ни за о́гењ.

срчени́ца ж *гредица која спаја предњи и задњи део воловских кола.* — Повози́ се ма́лко на срчени́цу уз де́л. — Претова́риш ли ко́ла, мо́ж да оста́неш бе[з]-срчени́цу. — Кьд расто́чиш ко́ла, изва́диш срчени́цу из предња́че.

ср̀чка (се) свр **1.** фиг *сло̄речка (се), о̄свађа (се).* — Ср̀чка деца́, па ги гле́да како се свађа́ју. — Ср̀чка́ла се деца́ нешто́, па сам мора́ла да ги разва́ђам. **2.** *сукоби (се) (сто́ка).* — Ср̀чка́ли се Му́рца и Бу́лоња, са́мо бу́цају, о-це боду́, па ги до́бро измездри́ с лемезња́к да ги раста́им.

ста́в м фиг *смисао, предисло̄зиција, та̄ленат.* — Ова́ј тво́ј мале́цак и́ма ста́в за инџењѐра, а ова́ј стари́јат за до́ктура. — И́ма ста́в за суди́ју, то́ј тре́бе да у́чи, запа́нти, то́ј ти ора́ти То́ка.

ста́ви свр **1.** *ӯпозна.* — Ја́ га стави́ с Јагоди́нку на собо́р на Власи́ну, до тьг се несу́ знали́, а по́сле се и узо́ше. **2.** фиг *издржи.* — Не може́ ни го́дину да ста́ви с то́га вапи́ра, него побе́же до́м. **3.** фиг *наврши, напуни.* — Сьг ће дете́ ста́ви три́ го́дине. **4.** фиг *обележи по̄душје.* — У неде́љу де́ди стави́мо го́дину. **5.** фиг *ӯпари, са̄ста̄ви, спо̄ји ради вуче (коње, волове).* — Стави́ли смо коњи́, па смо работи́ли с ко́ла. — Стави́мо Бу́лчу са[с]-Же́рка, мо́жда ће бо́ље вучу́.

ста́ви се свр *сре̄тне се, са̄ста̄не се.* — Стави́мо се на паза́р и ма́лко поприча́мо, ре́комо да се по́скоро па́ ви́димо.

/ста́ви ко́ла/ изр *са̄ста̄ви предњи са задњим тра̄пом воловских кола.* — Довучи са́дњиште да ста́вимо ко́ла.

ста́вља несв **1.** *ме̄ће у што.* — Стављасте ли зе́ље у ка́цу. **2.** фиг *са̄ста̄вља што.* — Тре́бе да ста́вљамо ко́ла, ће докару́јемо сно́пје. — Ста́вљају сто́ку говедари́, па ги заедно чу́вају и и́грају сви́њку. **3.** фиг *ӯпознаје некога с неким.* — Они́ кои́-е она́ стављала, несу́ се ни́кад раставља́ли. **4.** фиг *даје по̄душје, по̄лен.* — Ста́вљају четересницу на Мо́мира.

ста̀вља се несв *сре̄ће се, вӣђа се с ким.* — Естѐ се стављали ка[д]-цте билѝ у рабо́ту? — Што̀ па мо́рамо да се ста̀вљамо с њи́? — Ста̀вљају се куде Бо́рчу.

стављање с гл им од *ста̄вља (се).*

ста̀вни (се) свр **1.** *ӣадне мрак, смрачи (се).* — Немо́ј се де́си да ста̀вни, а тѝ да несѝ до́м. — Че́кејте, па ка[д]-це ста̀вни по́дите, да ви ни́ки не вѝди. — Ста̀вни се зачѣс, а јо́ш несѣм сработи́ла по коша́ру. **2.** *наӣмури (се), наоблачи (се).* — Ставни́ло га откуд Орло́вац, ће уда́ри нека̀ кишетина. — Ставни́ло се не́бо, са́мо што не вр̀не. **3.** фиг *наљӯти се, намргоси се.* — Ставни́л вѐће ко да ће из њега гро́мови да пу̀цају. — Ставни́л се нешто́, а ни́кому не казу̀је кво́ му-е. **4.** фиг *удари, ошамари.* — Немо́ј ти ста̀вним едну̀ за ту̀ј орату̀, трѝ дѣна не-це повр̀неш! **5.** изр: **ста̀вни се пред о́чи** *разболи се.* — Ставни́ло ми се пред о́чи, па ни́шта не вѝдим.

ставњува́ње с гл им од *ста̄вњује (се).* — Не че́кај ставњува́ње, него си по́раншке дока́рај о́вце.

ставњу́је (се) несв **1.** *ӣада мрак.* — Ставњу́је се, да прибира́мо о́вце накуде трлу́. — Са[г]-га ставњу́је по́рано, па да си бе́гамо до́м. **2.** фиг *ӣоста̄је тмурно, мрачно.* — Иду о́блаци, га́дно се ставњу́је, ће уда́ри нека̀ дрча. — Це́л дѣн га ставњува́, ал се у́здржа, не па́де ки́ша. **3.** фиг *мргоди се.* — Са́мо ставњу́је оне́ј вѐће, ко да се некѝ од ње́га пла́ши.

Ста̀вра м *име.*

стакле́ с (мн стаклети́ја) *флашица, бочица, ӣљоска с ракијом.* — Потр̀гни ма́лко из мо́је стакле́. — Поне́со си стакле́ за ус-пу́т. — Дала́ му Ва́ска едно́ стакле́, ко да га обрљавила с ту̀ј раки́ју.

стакле́нац м *стаклени кликер.* — Да́ј ми гвозде́нац, ћу ти дадѐм два̀ стакле́нца.

ста̀кло с (мн стакли́ћи) **1.** *флаша, боца.* — Напу́ни ми ста̀кло с во́ду да понесѐм у бисаси. **2.** *округли стаклени уметак на лампи за гас.* — Угарави́ло се ста̀кло, тре́бе га избри́ше сьс арти́ју.

ста̀ложан, -жна, -жно *смирен.* — Мло́го је ста̀ложан чове́к, ни́кад се не устресе́ ко тѝ, па кво-го́ђ да је.

стало́жи се несв **1.** *слегне се на дно.* — Че́кеј да се ру́сје стало́жи, па тѣг пи́[ј]. **2.** фиг *смири се.* — Пола́к, стало́жи се пр̀во, немо́ј да жу́риш, не́ће ти ни́шта побе́гне. **3.** фиг *ӣрита̄ји се.* — Сталожи́ла се лиси́ца иза та́рабе, че́ка да ва̀ти кокошку. — Сталожи́л се мачо́р на врапца̀ да га ва̀не.

ста̀ложно прил *ста̄ложено, без журбе.* — Ни́шта не рабо́ти на брза́к, са́мо пола́к и ста̀ложно, па ће га урабо́тиш како тре́бе. — Зна̀је да ти објасни свѐ ста̀ложно да га разу́миш. — Свѐ с те́бе ста̀ложно докле те не прету́па.

ста̀ља несв **1.** *ста̄вља.* — Не ста̀љај вѝше дрвља̀ у ку́бе, поцрца́мо од врући́ну. **2.** *оста̄вља.* — Кудѐ ста̀љаш га̀ђала за кова̀ње косу́? **3.** *саста̄вља, сӣаја.* — Бо́г ста̀ља мѝло и дра́го, Бо́г и раста̀ља. — Ста̀ља ги са́мо лопо́влук, ина́че се не во́лу. — Њи ста̀ља љу́бав. **4.** фиг *шӣеди.* — Зна́м да-е стаљал па́ре у ба́нку. **5.** фиг *обележава ӣомен.* — Ста̀ља четере́сницу на му́жа. — Ста̀ља со́вру за де́ду.

ста̀ља се несв *сре̄ће се, види се.* — Ста̀љају се куде До́пку, тако́ј да ги ни́ки не вѝди. — Ста̀љају се да се домуњу́ју. **2.** *саста̄вља се (делови нӣраве).* — Тѝа де́лови се ста̀љају тако́ј што-едѣн уле́зне у дру́ги, како дри́кери.

стаљање с гл им од *ста̄ља (се).* — До́ста-е стаљање дрва̀, вѝше не́ће кладе́мо о́гењ. — О[д]-цталъање па́ре у ба́нку неје́ видѐл вајду́, свѐ му пропа́ло. — Не́ће мо́ж да до́јде за стаљање со́вру на башту́.

Ста́мен м *име.*

Стамéна / Ста́мена ж *име.*

Ста́менкова доли́на ж мтн *падина, ливаде, поток, извор, шума.*

ста́н[1] м фиг *станиште, трла, појата, обор.* — До́ста им је за дањс пасе́ње, пока́рај ги на ста́н.

стан[2] м *доњи део плуга који се вуче по земљи,* в *по́ставак*; в *пе́тица*; в *глава́.*

/ста́не/ изр *почне, настане.* — Одједну́ш ста́де да пој̀е. — Ка[д]-чу́, ста́де да ку́ка на́глас. — Дете́ ста́де да рове́, а ма́ти му ста́де да се би́је у гла́ву. — Ста́доше да ни гле́дају кво́ рабо́тимо. — Виде́ ме, па ста́де да трчи́. — Ста́домо да се чу́димо. — Ста́де бежа́ње, а не зна́ш от-кво́.

/ста́не на пу́т// ста́не на кра́ј/ изр *обузда, заузда кога.* — Разврза́ла се та́ј беснула, ни́ки вој не мо́ж ста́не на кра́ј.

Стани́ја ж *име.*

Стани́кин кр̀с м *врх на Плани, односно Грамади (1656 м).*

Ста́ница ж *име.*

Стани́шљовци м *заселак.*

ста́нка ж *одмор, престанак, пауза.* — По це́л дн̀ рабо́ти, не́ма ста́нку. — Напра́ј ста́нку, ко́лко за едну́ цига́ру.

Станои́л м *име.*

Станоjло м *име.*

станува́ње с гл им од *станује, становање.* — Це́л но́ћ премисли́ кво́ ли ће рабо́ти за станува́ње у печа́лбу.

ста́нци м мн *место где се некад живело или бачијало, где су биле пастирске колибе, станови.* — Отка́рај гове́да нека пасу́ куде ста́нци, па ги у пла́дне спу́шти на ре́ку да ги напо́иш.

Ста́нци м мн мтп *место. Некадашње привремено станиште чобана са стадима оваца.*

ста́њи (се) свр **1.** *учини што тањим.* — Ре́ко ти да ми ста́њиш коси́ло, не мо́гу га држи́м како тре́бе. **2.** *ослаби, смрша.* — Тре́бе да ста́њиш ду́пе, погле́ј колко́ ти-е. — Стањи́л се нешто́, гото́во се преполови́л. — Тре́бе jо́ш ма́лко да ста́њим стру́к, да уле́знем у оне́ј моје́ ску́пе аљи́не. **3.** фиг *смањи (се).* — Стањи́ла се вода́ на до́лњи кла́данац, па едва́ црцо́ри.

стању́је несв **1.** *станује.* — Дете́ им стању́је куде ро́д у Самче́кинци. **2.** *остањује нешто.* — С јерендé стању́је гредицу за о́плен. **3.** *заостаје, заостајкује.* — Нешто́ ми Му́рца у јера́м че́сто стању́је, да нејé бо́лесан. — Гу́ди ветри́на уш-Чеме́рник, не стању́је. **4.** фиг *успављава се, спаје.* — Море́, поче́ чи́ча да стању́је на но́ге откьд иде́ у ба́њу.

стању́је[3] несв *пуни што.* — Кво́ ли све́ не стању́је у оно́ј његово́ шкемби́ште.

стању́је се несв *мршави, слаби.* — Дошьл ре́д да ми́слим и на ме́не, мо́ра се стању́јем.

ста́п м *штап.* — О́стаде ми у Кумарци́ју ста́п, забораи́ га онома́д.

ста́пка свр **1.** *згази, изгази, угази.* — Стапка́л ми с кола оно́лко жи́то. — Ста́пкај ту́ј буба́љку да те не подла́зи. — Ста́пкај сне́г иза пójáту, ту́ј ће накрмимо о́вце. **2.** *ишчуче.* — Ћу га ста́пкам ко цр̀вика, са́мо ли ми до́јде под ру́ку.

ста́пкан, -а, -о *згажен, угажен.* — Сне́г је ста́пкан око пójáту. — Кад-ће се повр̀не ста́пкано жи́то? Ни́кад! — На Ви́тел ни це́л по́стог ста́пкани компири́.

стапчѐ с *штапчић, штапић*. — Потпи́ра се с једно́ стапчѐ и тако́ј се довучѐ куде ме́не.

ста́ра ж фиг *мајка*. — Ел се још држи́ ста́ра? — Како́ ти-е ста́ра?

ста́ра вла́јна ж *народно коло*. — Нека́[д]-цам била́ голе́м играо́рац, „ста́ру вла́јну“ несе́м пропушта́ла.

/ста́ра ка́нта/ изр: — Ћу га излу́пам ко ста́ру ка́нту (*пребићу га*). — То́-е ста́ра ка́нта (пеј *стара жена*)

/ста́ра пара́/ изр: — Позна́вам га ко ста́ру пару́ (*добро знам*). — Проčíтан је о́н ко ста́ра пара́.

ста́ра пра́вка ж *народно коло*. — У Цр̀ну Тра́ву се нека́д мло́го игра́ла „ста́ра пра́вка“.

ста́рац м фиг *отац*. — Како́-е ста́рац, расте́ ли? — Мло́го ми поздра́ви ста́рца од Си́мчу из Дика́ву.

старачи́ћ, -чка́, -чко́ *прилично стар*. — Старачи́ћ је и о́н, нејѐ роса́.

старе́је (се) несв *стари (се)*. — Почѐл да старе́је, снага́ га издава́, не мо́ж да рабо́ти ко што-е работи́л. — Нека́[д]-це старе́ло и работи́ло, све́ на но́ге, а дањске, како́ се дањске старе́је?

старе́јко / старо́јко м *стари сват*. — По́јди, посту́пи, ста́ри старе́јко (*свадбарска песма, Млачиште*). — Побра́тим си му-е би́л старо́јко. — Дома́ћине, старе́јко нешто́ сла́бо пи́је раки́ју.

старе́јков, -а, -о / **старо́јков,** -а, -о *који припада старејку / старојку*. — Сѝг је старе́јков ре́д да поведе́ ко́ло. — Старо́јкова жена́ се куде на́с ви́ка старосва́тица.

/ста́р-зама́н/ изр *старост*. — Дошѐл ста́р-зама́н, кво́ дру́го да ти казу́ем. — По[д]-ста́р-зама́н ли да се же́ним?

ста́ри м мн фиг *родитељи*. — Oда́вно му несу́ жи́ви ста́ри. — Мо́ра да до́јде куде ста́ри, да им кво-го́ђ припомо́гне.

стари́на ж *порекло, место одакле се доселио предак*. — Од стари́ну смо с Копо́вника. — Моја́ стари́на-е та́м, откуде Шума́дију.

стари́нски[1], -а, -о *из старих времена*. — То́ј су стари́нски љу́ди и све́ гле́дају по стари́нски.

стари́нски[2] прил *на начин из старих времена*. — Нека они́ те́рају по стари́нски, а ја́ ћу како ја́ уме́јем.

ста́рка[1] ж *мајка, стара жена*. — Поздра́ви ста́рку, и́ч да се не секи́ра за дрва́, ја́ ћу вој набе́рем.

ста́рка[2] ж *стара живина или животиња*. — Ове́ј ста́рке се обдува́ле, па и́ч не но́су ја́јца.

старовре́менски прил в *старовремски*[2]. — То́-е старовре́менски, дањс се тако́ј не рабо́ти.

старовре́мски[1], -а, -о *из старих времена*. — Још држу́ старовре́мски ко́вчак за посте́љке.

старовре́мски[2] прил *старомодно*. — За собо́р се и сѝг обла́чи старовре́мски: ву́та сьс ла́ске и мани́стра, кошу́ља с ћенари́, ткани́ца, шаре́на шами́ја, ве́зене чера́пе, па конду́ре.

ста́рос м *старост*. — Ка[д]-до́јдеш у ста́рос немо́ј се поцако́сујеш на мла́дос.

старосва́тица ж *старејкова жена*. — Нешто́ ми прѝетељ це́ло вре́ме и́граше у[з]-старосва́тицу.

старуди́ја ж зб им *оно што је стáро, изанђáло.* — Аљúну сам гáздину носúла; дадý ми старуди́је, изнóсене некé рúте, и јá обучém, нóсим, вучém.

стáрци м мн *отáц и мајка*; *свекар и свекрва.* — Ћу пренóћим куде стáрци, па јýтредьн порáним. — Стáрци су се билú оделúли и девéр ми, ка[д]-цмо почéли кýћу.

старчúна м ауг од *стáрац.* — Да се уплáшиш кóлко је јáк старчúна.

старчýг / старчýга м ауг и пеј од *стáрац.* — Не могá се откáчим од онóг старчýгу, куде најдé да мéне о тój орáти. — Изгуби ми се старчýг по пазáр, трáжи некво́ вермéне.

старчýљак м ауг и пеј од *стáрац.* — Дóсади ми вúше з-дрћање тúја старчýљак.

старчуљúна м в *стáрчуљак.* — Он ти-е сьг едьн старчуљúна, да га не познајéш.

старчурúна м в *сатрчуљак.* — За квó те трáжи онúја старчурúна ис Попадúсци?

стáса свр **1.** *заврши пóсао у кући.* — Стасá ли твоjé рабóте по кýћу? **2.** *пóраста, сазри.* — Стасáл ти сúн за женúлбу. — Стасáле кóмине за печéње ракúју. — Стасáл лéб за печéње.

стасувáње с гл им од *стáсује.* — Знáје си рéд: стасувáње по кýћу, па пóсле свé дрýго. — Бе[з]-стасувáње нéће бýде дóбар лéб.

стасýје несв **1.** фиг *сређује, ради кућне послове.* — Jóш стасýје по кýћу, jóш гу нéма на њúву. **2.** *нараста (хлеб).* — Наsрни: стасýје ли лéб, да га тýрам у црéпњу.

стáтља свр **1.** *ухвати на превару, изненада.* — Статљáше га зачáс у зáдругу и одвéдоше у Црну Трáву. **2.** *уради што на брзину, површно.* — Статљáл га ко да нејé за њéга но за тýјог човéка.

статљáви свр в *стáтља.* — У срéд нóћ га статљавúли, ка[д]-цу свú спáли. — Нејé ти óн некú мájстор, сáмо статљáви па кóлко трай, трай.

стáше свр **1.** *заврши пóсао у кући.* — Остáј гу некá стáше по кýћу, па ће дójде. **2.** фиг *израсте, развије се.* — Ће стáше у убáву девójку, трéбе вој трáжимо младожéњу. **3.** фиг *нарасте (хлеб).* — Ел ће стáше лéб за печéње, глéдаш ли га, ако је стасáл, тýри га у црепњý.

ствóр м **1.** *животиња.* — Гóри си од ствóра, с тéбе се човéк не мóж разувéда. **2.** *живо биће.* — Којé да рабóти сдьн сáм бóжји ствóр?

ствóрен, -а, -о **1.** *саздан.* — Човéк је ствóрен сáмо за мýку. — Несьм ствóрена сьл тéбе да двóрим. — Óн ти-е ствóрен сáмо за пáкос. **2.** *саздан по нечијој мери.* — Овúја капýт ко ствóрен за тéбе. — Девójка — пýцка, ствóрена за њéга, сáмо што гу о[н]-нéће.

ствóри свр **1.** *пронађе, даде.* — Óће да му како знáм óдма ствóрим пáре. — Да ми ствóриш како знáш мojú jýнци што си ги продáл без мój прúстанак. **2.** *роди, сазда, подигне.* — Já сам га створúла, já ћу га и утéпам. — Овдé сам створúла децá, створúла сам кýћу, куде́ да úдем одóвде? **3.** *направи.* — О[д]-цел пóсо, сьл сам си створúла мýку. **4.** *измајсторише, произведе.* — Сáмо му ти дáј дóбру грáђу, óн ће ти ствóри квó му кáжеш. **5.** *начини, прогласи.* — Створúше од њéга керója, а с квó-е тój заслушúл, штó-е погинýл, па едьн ли-е погинýл из нáшо селó?!

ствóри се свр **1.** *појави се, дође.* — Ствóри се и куде га несú сејáл (*изр*). — Да се ствóриш óдма куде мéне. **2.** *прикаже се.* — Ствóри ми се пред óчи тај слúка. — Тек одеднýш ствóри се некá óмаја око мéне, па не знáм куде úдем, ни што рабóтим. **2.** *настане.* — Ако ти се ствóри некá бóлес у кýћу, ти́ ме вúкај, да ти пребáјем. **3.** *израсте.* — Створúло му се нешто́ на рýку, некá ницúна, па не мóж с њу да рабóти. **4.** *претвори се.* — Ствóри се тај óмаја у кýче, па почé да ржú и лáје.

створúтељ м *родитељ, отац.* — Óн је твój створúтељ и мóра га пошту́јеш како свéца.

Стевани́ч м мтн *ливаде, шума.*

сте́гне свр **1.** *примора, притегне, свеже.* — Кьд га башта́ сте́гне, тьг у́зне да у́чи. — Тре́бе га са́мо ле́чка сте́гнеш, све́ ће ти испри́ча. — Немо́ј га сте́гнеш с ју́же мло́го око гу́шу, ће га обе́сиш. **2.** *захладни, ухвати мраз.* — Сте́же зима́, до́бро заладне́. **3.** *заболи.* — Сте́же ме гу́ша, па не мо́гу да прогу́нем. **4.** фиг *обуче се добро.* — Сте́гал дете́ тако́ј ко да ће прео́ди Алба́нију.

/сте́гне ду́пе/ изр *постане шкрт.* — Сте́гал ду́пе, ни дина́р не пра́ћа на деца́.

/сте́гне мра́з/ изр *захлади, заледи.* — Сте́гал мра́з, све́ пу́ца. — По́рано сте́гла зима́.

/сте́гне опьнци/ изр *отправи се.* — Сте́гну опьнци и о́дшатрави у Власо́тинци на паза́р.

/сте́гне пло́т, ~ ку́ћу/ изр *поправи.* — Сти́го тике да сте́гнем пло́т око ку́ћу, да зиму́ске не поле́гне. — Тре́бе ма́лко да сте́гнем ку́ћу, доо́ди зима́.

/сте́гне ру́ку/ изр *ухвати, стисне.* — Сте́гну ми ру́ку да ме за́боле.

сте́гне се свр **1.** *учврсти се, окамени се, стврдне се.* — Сте́же се ма́лтер на зи́дови, да га перда́шимо. — Ме́шеј с туј ча́кљу, немо́ј ти се ма́лтер у тке́ме сте́гне. **2.** *скупи се од страха.* — Што́ си се то́лко сте́гал, опу́шти се, не́ће те бе́су, са́мо едну́ ене́кцију да ти уда́ру. — Сте́гло му се и говно́ о[д]-цтра́. **3.** *постане шкрт.* — Од њега и́ч не тра́жи, сте́гал се ко две-па́ре у ке́су. **4.** *обуче се добро.* — Сте́гни се до́бро, нау́лице шти́пе ладно́ћа. — Сте́же се дете́ до́бро за у шко́лу. **5.** *заледи се.* — У́дари мра́з, сте́же се Власи́на. — Сте́же се и млеко́ у пани́цу од мра́з.

/сте́гие у гру́ди/ изр *заболи, угуши.* — Сте́гло га у гру́ди, е́два ди́ше.

сте́жа ж бот **1.** *ливадска биљка пискавац* Succisa pratensis. **2.** *ливадска биљка петопрсник* Potentilla recta L.

сте́жба ж *строгоћа,* в *зор.*– Бе́ри сте́жбу на неве́сту / да не и́де го́ре до́ле / по меја́не, по кава́не... (*нар песма*). — Да́вај сте́жбу на деца́ докле-е вре́ме.

сте́за несв **1.** *притеже.* — Сте́зају га чеши́рке, те́сачке му. — Сте́за га цемпи́р под ми́шку. **2.** *захладњује, стеже.* — Сте́за мра́з, ће попу́цају ло́нци с во́ду. **2.** фиг *приморава.* — Ни́ки га не сте́за, са́м си у́чи.

/сте́за у гру́ди/ изр *боли.* — Сте́за га нешто́ у гру́ди, не мо́ж да узда́не. — У ду́шу ме нешто́ сте́за.

/сте́за опьнци, ~ гу́ньче/ изр *спрема се за пут.* — Сте́за опьнци, са́мо што неје́ негде́ отишьл. — Сте́за гу́ньче за у Преде́не.

сте́за се несв **1.** *утеже се.* — Не сте́зај се то́лко, ће ти пу́кне меши́на. — Мло́го се ти сте́заш за ти́ја собо́р. **2.** фиг *шкртари.* — Сте́за се за сва́ки дина́рчьк. **3.** *устеже се, стиди се.* — Немо́ј се сте́заш то́лко, у́зни, пое́ди нешто́. **4.** фиг *спрема се.* — Ода́вно му се сте́зам да га дова́тим за гу́шу. — Стеза́ли су се мло́ги да га би́ју, па се не нава́тише. **5.** фиг *нема храбрости.* — Не сте́за ми се да изле́знем на овуј дрчу.

стеза́ње с гл им од *стеза (се),* **1.** *устезање.* — Од стеза́ње оста́де на сва́дбу гла́дан. **2.** *облачење.* — То́лко стеза́ње ко да це же́ни. **3.** *шкртарење.* — О[д]-цтеза́ње па́ре му све́ убуђаве́ле.

сте́кне свр *заради, обогати се.* — Све́ сам то́ј сте́кал с ове́ј две́ ру́ке. — Сте́кал бо́лес, реу́му, то́-е стека́л по пу́сту рабо́ту три́ес го́дине.

сте́кнут, -а, -о *стечен.* — На́ша душа́ да зна́је с кою́ му́ку-е ова́ј ку́ћа сте́кнута.

сте́лна прид *стеона (крава).* — Не пре́зај сте́лну кра́ву. — Је л ти се отели́ла она́ј сте́лна кра́ва?

сте́ља ж *мекани, од кучина ткани део самара, који штити да дрвени део не жуља коња под теретом.* — Расту́рим сте́љу на само́р, па у њу ту́рим па́ре, што́ га зна́м, прово́дим кроз Ка́чар. — Сте́ља се од кучи́не изатка́је, ко све дру́го што смо тка́ли. — Неје́ до́бро наме́стена сте́ља, само́р уби́ва коња́ на грбња́ч.

стењак м ауг и пеј од *стена, камењар.* — Куде́ ће те крос ти́ја стења́к пу́н је зми́је и гу́штери!

сте́па се свр *потуче се.* — Степа́ше се же́не, не мо́ж ги разва́диш. — Степа́ла се деца́, па се и же́не за ко́се дователе.

Сте́пановци м *село.*

сте́ра свр **1.** *дотера.* — Сте́рај гове́да по́близо до ре́ку. **2.** *истера (откос).* — Сте́рај о́ткос до кра́ј, па да обе́дујемо. **3.** изр у псовци: *утера.* — Сте́рам му га на сестру́.

сте́сни свр *сузи.* — Опра́ла ми џемпи́р, па се стесни́л. — Пусти́л шкемба́р, па му се облекло́ стесни́ло.

сте́сни се свр **1.** *прибије се, сабије се.* — Сте́сните се ма́лко да се́дне чи́ча. — Стесни́ли се у четири зи́да, едва́ ди́шу. **2.** *скупи се* — Немо́ј се сте́сни кьд га опе́реш.

стесњу́вање с гл им од *стесњује (се).* — Не тре́бе ти стесњу́вање на аљи́ну ако се уго́иш, тьг ће гу па ши́риш.

стесњу́је (се) несв *чини нешто тесним, сужава (се).* — Дошло́ вре́ме да стесњу́јем облекло́. — Ће се стесњу́јемо да напра́имо ме́сто и дру́ги да се́дну. — Стесњу́је се оно́ј што-е по́широко.

сти́гне свр **1.** *дође.* — Чека́мо да Бо́рча сти́гне из рабо́ту, да се догово́римо око сва́дбу. — Ће сти́гне и шише́ за ручак. — Ка[д]-сти́гне је́сен, ко́ј зна́је куде ће ти́ бу́деш тьг. **2.** *буде довољно.* — Еди́н ле́б не мо́ж ни сти́гне за дьн. **3.** *сустигне.* — Ни́ки не мо́ж да га сти́гне како бр́зо о́ди. **4.** *пристигне, дорасте.* — Ка[д]-сти́гне за жени́лбу, ће ви питу́јемо за ва́шу девојку. — Јова́н сти́гал за у шко́лу. **5.** *сазри, узри.* — Сти́гал ечьм за же́тву. — Вечье́м сти́гли компири́. **6.** *нарасте,* в *сташе,* в *подбучи.* — Сти́гло те́сто да се премесу́је. **7.** *заврши, постигне, успе у нечему.* — Заватиле некé кишети́не, не сти́гомо на вре́ме да оврше́мо. — Кра́тачьк дьн, па се не сти́гне да се уработи. — Сво́ се сти́гне ка[д]-це о́ће. — Од голему́ рабо́ту не сти́гне се ни да се еде́.

сти́жа ж *сустизање,* в *добра стижа.* — До́бра сти́жа, чи́чо!

сти́за (се) несв **1.** *стиже (се), постиже (се).* — Не сти́зам гла́ву да ди́гнем од разбо́ј. — Не сти́за се ви́ше, остаре́ло се и за работу. **2.** *сустиже (се), достиже (се).* — Ту́ј, на Џеврља́нку, у́век ни сти́за ка[д]-це вр̀ћамо и[з]-шко́лу. — Бе́га испред ме́не, не сти́за се. **3.** *допире.* — Ел сти́за до твоје́ у́ши ово́ј што ти ора́тим, ел не сти́за? **4.** *буде довољно.* — Не сти́за ни це[л]-ле́б за обе́д. — Нека́д ни-е престиза́ло, а сьг не сти́за за́стругурда́ за дьн. **5.** *долази.* — Ју́тре сти́за камио́н з-бра́шно. — Кьд Во́јча сти́за из рабо́ту?

сти́не несв **1.** *хлади се.* — Све́ ми сти́ну ру́ке. **2.** *зебе.* — Сти́не ми ср̀це ка[д]-чу́јем како жи́ву.

стипе́ње с гл им од *стине.* — Болу́е од стине́ње но́ге.

сти́пса ж фиг *тврдица, циција.* — О[д]-ту́ј сти́псу не мо́ж ни́шта да извуче́ш, не да́ва. — Не́ће ти ка́же тај сти́пса ни́шта за и́ла-ле́к.

стипсо́ше се свр **1.** *уштави се.* — Сва́ри се шу́ма, па се стипсо́ше, па се у то́ј ту́ру кла́шње да се ма́сту. **2.** фиг *умаже се, упрља се, запусти се.* — Ква́-е то́ј жена́, све́ се стипсоса́ла?

сти́ска несв **1.** *стеже.* — Не сти́скај то́лко дете́, боли́ га. **2.** фиг *плаши се.* — Не сти́ска му да и́де по ову́ј ладно́ћу у Село́. **3.** фиг *шкрта́ри.* — Сти́ска сва́ку пару́, дина́рчьк му се не ту́рчи. **3.** фиг *обљуби.* — Уватѝл, па гу сти́ска у грма́к, ко да ми то́ј не ви́димо.

сти́ска се несв **1.** *шкрта́ри, ште́ди.* — Сти́ска се да дадѐ па́рс да ку́пи нешто́ на дете́. **2.** фиг *тр̀пи, усте́же се.* — Це́л дѝн се сти́ска не́ће да и́де у клозе́т. **3.** фиг *колеба се, прѐмишља се.* — Сти́ска се да ка́же кво́ вој се деси́ло. **4.** фиг *воде љубав.* — Сти́скају се неки́ та́м, у јабука́р, по мра́к.

сти́скав, -а, -о **1.** *шкр̀т.* — Мло́го-е сти́скава жена́, не́ће ни јајце́ на дете́ да попр̀жи. **2.** *накисео.* — Мло́го су ти сти́скаве ове́[ј]-јабу́ке, ако и́маш оне́ј што благну́.

сти́скавац м **1.** *стра́х.* — Вати́л га сти́скавац, не сме́је по ову́ј вѝјулицу да си и́де до́м. **2.** *храброст, смелост.* — Не́ма сти́скавац по но́ћ да оти́де на Мејане. **3.** *тврдица.* — Несѝм зна́л да-е то́лки сти́скавац, не свиде́ му се ни кру́шку да су́не на дете́. **4.** *зелени плод во́ћа,* в *зеленац.* — Не је́ђ тѝја сти́скавци, ће ти збе́ру у́сне.

стиско́љ м *шкр̀так, тврдица.* — Голе́м стиско́љ, да ти живо́т зави́си о[д]-то́ј, не́ би ти да́л.

сти́сне свр **1.** *стегне и чврсто држи.* — Ка[д]-ти сти́сне ру́ку, боли́ те. — Сти́сни то́рбу и бе́геј да ни не ви́ду. — Сти́сни зу́би и тр̀пи. **2.** *примора.* — Да га нѐје стисну́л, не би́ му ни́шта каза́л. **3.** фиг *обљуби.* — Па́зи гу о́пасно да гу неки́ не сти́сне негде́ у мра́к.

сти́сне се свр **1.** *скупи се, смрши.* — Стисну́л се нешто́ ко да-е бо́лесан. — Стисну́л се ко две па́ре у ке́су. **2.** *сачува (новац).* — Стисну́л се за па́ре ко да ће му ги неки́ тра́жи. **3.** *скупи храброст.* — Сти́сни се па му ка́жи ако си јуна́к. **4.** *збије се.* — Сти́сните се, да учѝтељ про́јде.

сти́ца несв *стиче, тече.* — Кьд је о́н стица́л ви́ сте вата́ли зе́вала.

сти́ца се несв **1.** *саста́је се, среће се.* — Ту́ј куде се сти́цају Голе́ма и Ма́ла река́ била́-е Стоја́нчина воденѝца. **2.** *стиче, богати се.* — Сти́ца се по печа́лбу с пу́но зно́ј и рабо́ту.

стица́ње с гл им од *стица (се).* — Без диринче́ње не́ма стица́ње.

сти́ча несв в *стица.* — Не сти́ча се лежећки́ са све́ четѝри у́вис.

сти́ча се несв **1.** *саста́је се.* — Ту́ј у Село́ се сти́чају Власи́на и Чемѐрчица. **2.** *стиче, богати се.* — Тако́ј се не сти́ча ва́здьн по кафа́не. **3.** *скупља се, окупља се.* — Куде нье́га се сти́чају ра́зне пијандуре.

стича́ње с гл им од *стича (се).* — За стича́ње тре́бе тру́д и ра́д, и шпара́ње, а не расипува́ње.

стова́ра несв **1.** *скида, сноси.* — Стова́ра коња́. — Стова́ра ца́кови ис ко́ла. **2.** фиг *окриви, лажно оптужи кога.* — Напра́ви па́кос, па на дру́гога стова́ра.

стова́ри свр **1.** *скине, истовари.* — Сто́вари ли ги ви́ше, докле́ ће те че́камо? **2.** фиг *окриви.* — Оће на ме́не да стова́ри да сам ја́ то́ј уработѝл. — Це́лу кривѝцу стоварѝл на бра́та.

стова́ри се свр **1.** *скине са себе терет.* — Ка[д]-це сто́вари, ра́мо му бе́ше све жу́љаво. **2.** фиг *обави велику нужду.* — Стоварѝла се нека́ рђа́ на сре́д путѝње.

стоварува́ње с гл им од *стоварује, скидање.* — За стоварува́ње ми тре́бу по́јаки љу́ди, мло́го и́ма ца́кови.

стовару́је несв в *стовара.* — Нека́ стовару́је по ре́д (*1*). — Не стовару́ј на дру́гога, ти́ си си сам кри́в (**2**). — Све́ што невељаје на дру́гога стовару́је (*2*).

сто́вна / сто́мна ж *тестија*. — У́зни сто́вне, па за во́ду на кла́даначц.

стовне́ с дем и хип од *стовна*. — Завати́ си во́ду у стовне́ с оно́ј кладанче́ под бу́ку.

сто́вница ж дем од *стовна*. — Остале́ сто́внице пра́зне. — Ту́ри сто́внице у водни́к.

стовни́чка ж дем од *стовница*. — Стро́ши ми дете́ стовни́чку.

стодина́рка ж *новчаница од сто динара*. — Зача́с у посластича́ру растроши́л стодина́рку.

стоећки́(м) / стојечки́(м) прил *стојећи*. — Не́ма ка[д]-да се́дне, но еде́ стојечки́. — Оно́ј што сам некъд могао́л и стојечи́м, съг не мо́гу ни лежећи́м.

сто́жа ж в *остожа*. — Вазди́ћ те́рам коњи́ око ону́ј сто́жу да оврше́мо ржени́чку.

сто́жар м *стожер*, в *остожа*. — Вр̀жи коњи́ с коно́пац за сто́жар и те́рај у кру́г да по́чнемо вршемо.

стожи́ћ м дем од *стог*. — Набра́мо се́но од ону́ј лива́ду у Чу́ку колко́ за еди́ћ стожи́ћ.

стоже́[1] с дем од *стог*. — Зденумо едно́ стоже́ од оно́ј се́но у паду́ину.

стоже́[2] с дем од *стожа* (*остожа*). — Побимо стоже́ на гу́вно, па да насађу́јемо сно́пје.

стои́ несв **1.** *стоји*. — Ви́дим чове́к стои́ прет ку́ћу, а не зна́м кои́-е, ни како́ се ви́ка. **2.** *налази се*. — Ђубро́вник стои́ иза вра́та. — А што́ вршњи́к стои́ на са́цак? **3.** *стално је на памети*. — Тај по́рез ми стои́ над гла́ву, тре́бе већ еднуш да га пла́тимо. **4.** фиг *види се*. — Овде́ не стои́ вода́, овде́ стои́ крушу́м, о́н се неје́ утопи́л, о́н је уби́вен и отиша́л у Ду́нав (*из гатања врачаре*). **5.** фиг *пристаје што, изгледа*. — Ка́жи, како́ ми стои́ вермене́. — Како́ вој у́баво стои́ јелек ко сали́вен.

Стои́мен м *име*.

Стои́менка ж *име*.

Стои́ца / Стоји́ца м *име*.

Стоја́нка ж *име*.

Стоја́нча м *име*.

стоја́ње с гл им од *стоји, стајање*. — То́ј неје́ за еде́ње, учмаја́ло се о[д]-стоја́ње.

стоја́ћевка ж *осушено стабло дрвета у шуми*. — Сто́ше да посечу́ стоја́ћевке у Ске́ндер.

стоећки́/м прил *стојећи*. — Немо́ј стоећки́м да еде́ш, и́ма вре́ме за рабо́ту, се́дни ко чо́век.

сто́јко м фиг *мушки полну уд*. — Боли́ ме сто́јко за гове́да, и́ди, па ги ти́ чу́вај. — Ту́рим га на сто́јка (*псовка*). — Уваги ме за сто́јка. — Сто́јко нека му рабо́ти, а не ја́. — Чим гу ви́ди, ри́пи му сто́јко.

Сто́јко м *име*.

Сто́јмен м *име*.

Сто́јча м *име*.

сто́ка ж **1.** фиг пеј *простак, некултуран, глуп човек*. — Куде́ се до́слепута та́ј сто́ка бъш кьд тре́бе да рабо́тимо. **2.** *руља, некултурна маса људи*. — Потрча́ла сто́ка да ви́ди кво́ се то́ј рабо́ти куде шко́лу.

стока́ра ж ауг и пеј од *стока*. — Стока́ра една́, ми́сли да с ме́не мо́ж како се кому́ нашькне.

стокила́ш м *човек тежак стотину килограма, крупан и дебео човек*. — А́јде, бре́, куде́ ће се ти́ но́сиш са стокила́ша, ће те поеде́ за обе́д.

стоки́лка ж *крупна, дебела жена.* — Стоки́лка, едва́ о́ди уз бре́г, ће се упа́шка.

столи́ца ж фиг *греде које чине кровну конструкцију, на којој леже рогови.* — Са́мо до́бар ма́јстор уме́је да напра́и столи́цу како тре́бе да се на њу збоду́ ро́гови.

столиче́ с дем од *столичка.* — Нек дете́ седи́ на столиче́, ја́ ћу му принесе́м ле́бац.

столиче́тина ж ауг и пеј од *столица.* — Едва́ помо́цам ове́ј столиче́тине, куде́ ги на́прави то́лко те́шке.

столи́чка ж *троношка.* — Прима́кни столи́чку уз прикла́дник да се згре́јеш.

столче́ с дем од *сто,* в *астал*че. — Ће поста́јмо на столче́ да се еде́, да не доно́сим со́вру.

стоока́ш м **1.** *велики котао.* — Тре́бе да калаи́шемо и стоока́ш што то́пимо ма́з. **2.** фиг *тежак и дебео човек.* — Куде́ ће стоока́ш с ме́не да о́ди, остаи́ га да патра́ви, ја́ си отидо́.

стопа́рац м *новац а*ј*ена од једног динара.* — Ца́бе ти стопа́рац, то́ј се̏ъг ни́шта не вре́ди.

стопа́рка ж в *стопарац.* — Вре́ди ко́лко у прода́вицу дањс стопа́рка?

стопа́ре с в *стопарац.* — Оши́шано ја́ре за стопа́ре (*изр*).

стона́рче с дем од *стопарац.* — Да́де ми тъ̏г едно́ стопа́рче, ко́лко за сими́т.

сто́пи (се) свр **1.** *расто*ј*и (се), исто*ј*и (се).* — Сто́пи ју̏говина оно́лки сне́г за три́ дъ̏на. — Стопи́мо ма́з и напраи́мо спр̏жу. — Сто́пи се свећа́ на слъ̏нце. **2.** фиг *смрша, ослаби.* — Стопи́ла се, не́ма гу ни сто́ ки́ла (*ирон*). **3.** *разгали се.* — Стопи́ се од мили́ну кьд ми то́ј ре́че. **3.** фиг *згреје, загреје добро.* — Ови́ја ни о́гењ сто́пи.

сто́пли (се) свр *загреје (се), угреје (се).* — Сто́пли на дете́ млеко́ да попи́је едну́ ча́шку да се угре́је. — Тамъ̏н се ус-ку́бе стопли́, тре́бе па́ да изла́зим по ве́тар.

сто́рња (се) свр **1.** *изгуби (се), затури (се), нестане.* — Сторња́л ми те́слицу и не мо́гу гу на́јдем, па то́ј ти је! — Строрња́л се негде́ у ра́т, и не најдо́ше га до се̏ъг. **2.** *сјури се, одјури.* — Уштркља́ше ми гове́да, сторња́ше се там-до́ле у ре́ку.

сторњосува́ње с гл им од *сторњосује (се), ломатање.* — Навика́л на сторњосува́ње ни[з]-скрколи́је и чепеља́ци, па га но́ге не болу́ како ме́не.

сторњосу́је свр *уништи, утроши.* — Куде́ оно́лке па́ре сторњосу́је са́м Бо́г зна́је.

сторњосу́је се несв *ломата се.* — Не́ка се сторњосу́је куде о́ће, ви́ше ме неје́ бри́га за њега. — Ко́ј ће се ви́ше сторњосу́је низ ону́ј Чу́ку, тре́бе човек да се искр̏ши докле сле́зне у Село́.

сторњо́ше свр *изгуби, затури.* — Негде́ сам сторњоса́ла меса́љ и не мо́гу га на́јдем.

сторњо́ше се свр **1.** *изгуби се, затури се.* — Тако́ј ми се по нешто́ сторњо́ше, не мо́гу га по́сле на́јдем. **2.** пеј *сјури се, отрчи.* — Сторњоса́мо се нис-ти́ја дру́м, па у Преде́не, на во́з. **3.** пеј *умре.* — Сторњоса́л се на́јзад и ти́ја мукомни́ја.

стра́ м *страх.* — Од ово́цко прати́л ме стра́ од гла́д и нема́штину. — И ми́ у стра́ тр̏чи, тр̏чи, те дојдо́мо довде́ка. — Жи́ви на стра́. — Уваги́л га голе́м стра́ од грмња́ву. — Набра́ло дете́ стра́, па вати́ло у̏плав.

/стра́жа/ изр: — Во́ди га у пр̏ву ба́ру на стра́жу (*шифровано наређење које су партизани издавали за ликвидацију појединих непријатеља*).

стража́рчи несв *стражари.* — До́ста сам стражарчи́л у во́јску, него ме и овде́ те́рају да не спи́м.

Страи́ња м *име.*

/страна́/ изр: — На ко́ју ћеш страну́? — Ћо́рава му страна́! — Ти́ му држи́ш страну́, а ме́не не бра́ниш (*подржава га*)!

страни́ште / страња́ште с *стрни́ште*. — Та́м, у страни́ште, та́м сѣг и́ма срндаци́. — Те́рај сто́ку у страња́ште да не зали́та овде́ око компири́.

стра́ње с *брег благе стрмине према реци*. — Че́сто пасе́мо говеда́ у Стра́ње, бли́зу-е река́.

Стра́ње с *заселак у Новом Селу*.

Стра́ње с мтн *ливаде, шума, некадашње ориште, односно стрни́ште*.

стра́њеница ж *једна од осам страница које чине основу разбоја* (Горње Гаре). — Разбо́ј и стра́њенице де́љамо од бу́ковину.

страња́ка ж зб им *стрн, стрњика*. — Не те́рај говеда́ по страња́ке, него негде́ у о́таву. — Немо́ј се избацкаш по страња́ку.

страови́т, -а, -о *опасан, онај који улива страх, страхови́т*. — Бе́ше некако́ страови́т чове́к: ка[д]-це поја́ви, сви́ се одедну́ш уњу́ту.

страо́та ж *страхота, ужас*. — Да те ува́ти страо́та од ње́га како́ изгле́да; неје́ ви́ше они́ја чове́к, скро[з]-се предругојачи́л.

/страо́та Бо́жја/ изр *нешто застрашујуће, зачуђујуће*. — Страо́та Бо́жја ко́лко-е роди́л оша́в ову́ј го́дину. — Колки́ сне́г на́пада, страо́та Бо́жја.

страоти́ја ж *страхота*. — Да те ува́ти страоти́ја од ону́ј скрколи́ју на[д]-Цело́. — Страоти́ја ко́лко су роди́ли компири́.

Стра́тија м *име*.

страто́р м бот *лековита планинска биљка*.

страува́ње с гл им од *страује, страховање, стрепња*. — Вати́ло га страува́ње како́ це дете́ сна́јде у рабо́ту. — Це́л ве́к страува́ње: да л ће на́јдеш по́со, ко́лко ће рабо́тиш, о́ће л ти пла́ту како си се погоди́л, мо́ж ли ко́лко да ушпа́раш да пра́тиш до́м.

страу́је несв *страхује, стрепи, брине*. — Страу́је да неје́ тој нешто́ о́пасно што га заболе́ло. — Мло́го страу́јеше она́ од ме́ња́ву. — Страу́је да га не отру́ју.

стра́шица ж в *стра*. — Наваа́ло дете́ стра́шицу од ње́га, па бе́га чим га ви́ди. — Уваи́ла стра́шицу од вола́, па не сме́је да га завр̀же за ја́сле.

страшљи́в, -а, -о *плашљив*. — Страшљи́ва ко за́јац.

страшни́ло с *страва, опасност*. — И ми га видо́мо, некаква́ алоси́на, некво́ страшни́ло. — Уваи́ ме страшни́ло од ону́ј скрколи́ју, но́ге ми се оце́коше, па ни ма́кац.

стр̀в м *гроб, место страдања*. — Ни стр̀в му се не зна́је куде су га уби́ли. — Били́ би сре́ћни кьд би му нашли́ стр̀в.

стрве́ње с гл им од *стрви, расипање, просипање*. — Не́ма стрве́ње, и́ма да се жи́то до́бро збе́ре з-гу́вно.

стр̀ви (се) несв **1.** *расипа (се), просипа (се)*. — Кьд еде́, стр̀ви тро́шке по оста́л и под оста́л ко коко́шка. — Стр̀ви се жи́то кроз прогоро́тину на вре́ћу. **2.** фиг *губи (се), не чува*. — Ова́ј ква́чка мло́го стр̀ви пили́ћи, тре́бе гу вр̀жемо са сили́мку за лесу́.

стрви́на ж *мрцина*. — Неку́ стрви́ну растр̀зају ку́чићи по Бу́ђину ади́ну.

Стр̀вна ж мтн *речица*.

стрво́љ м *неред, русвај, лом*. — Збе́рите ти́ја стрво́љ да не стои́ насред компири́ште, да се љу́ди чу́ду.

стрвоље́ње с гл им од *стрволи (се)*. — Не́ћу да ви́дим стрвоље́ње по авли́ју, и́ма да се рабо́ти чи́сто.

стрво́љи (се) свр *расипа (се), просипа (се),* в *стрви (се).* — Не стрво́љи ле́б, Го́спод ће те убије. — Што стрво́љиш се́но, љу́цки га огре́би?! — Деца́ знају са́мо да стрво́љу, зато́ј га ти уработи. — Немо́ј жи́то да се стрво́љи, и онако́ј ле́чка роди́ло.

стр̏гне свр *спусти, свуче.* — Стр̏гни виро́нгу на про́зор. — Стргну́л му га́ће, све́ га обрука́л пред љу́ди.

стреа́ / стреја́ ж **1.** *стреха, настрешница.* — Ста́домо по[д]-цтреу́ да се сакло́нимо от ки́шу. — Да не бе́ше нека́ стреја́, те́ше ни упље́ска кишетина. **2.** *кућа.* — Па́ отишьл да се згре́је под њо́јну стреју́. — Нашьл је куде це сакло́ни, пот курбе́ткину стреју́. **3.** фиг *страна.* — Посвади́ше се у ку́ћу, ал ма́ти све́ држи́ му́жову стреу́. **4.** изр: **ту́ђа стреја́** *особа која је наклоњенија другима но својој породици.* — Ка[д]-це ро́ди же́нско, одма́ ка́жу: „Ту́ђа стреја́!“. — Од њега се и́ч не понаду́ј да помо́гне, то́-е ту́ђа стреја́.

стрева́вља несв *погађа.* — Да се зазве́риш како стрева́вља вра́пци с пра́ћку.

стревавља́ње с гл им од *стревавља, погађање.* — На́јбољи-е у стревавља́ње с ва́здушну пу́шку.

стре́ви свр *погоди.* — Како́ га ти бьш стре́ви с ка́мен у гла́ву? — Стре́ви га ко с пр̏с у дупе (*изр*). — Како́ стре́ви бьш дањс да до́јдеш кьд о́н не́је ту́ј.

стре́ви се свр **1.** *погоди се.* — Стре́ви се тако́ј да за́едно до́јдемо и[з]-Село́. **2.** *нађе се.* — Куде́ се ти́ бьш сьг стре́ви да гле́даш његов огрејаш? **3.** *догоди се.* — Стре́ви се у неде́љу ро́ђендан на уну́ка и крште́вка. **4.** фиг *састане се.* — Стреви́ се са Сте́вчу на паза́р у Власо́тинци та пооратимо. **5.** фиг *добије срчани удар, инфаркт.* — Стреви́ло га ср̏це и наме́сто оста́л.

Стре́ини / Стре́јини м *заселак.*

Стре́ја м *име.*

Стре́ља м *надимак.*

стре́ља несв фиг *гледа попреко.* — Наду́л ме́ови, па са́мо стре́ља с о́чи с кога́ це дова́ти.

Стре́љини м *заселак у Црвеном Брегу.*

стресе́ (се) свр **1.** *затресе, отресе што с нечега.* — Стре́се др̏во, сроља́ше се ја́буке, те си напуни́мо торбичети́ја. — Стре́си сне́г од гу́њу. **2.** *задрхти, уздрхти.* — Стре́сомо се од ладно́ћу кьд уле́зомо у ла́дну учио́ницу. **2.** *потресе се.* — Стре́се се од оно́ј што му оприча́ше за бра́та како-е страда́л.

стр̏за (се) несв *свлачи (се), скида одећу.* — Сва́ки ча́с стр̏за чеши́ре ти́ја попишко́ја. — Стр̏за се да ле́гне.

стри́г м *обичај код првог шишања детета.* — Ју́тре ће пра́јимо стри́г на дете́.

стрижа́ ж *стрижење стоке (оваца).* — Еси́ све́ спреми́ла за стрижу́, па да поо́димо на трлу́?

стри́жба ж *прво шишање детета.* — Д[а]-и́демо на стри́жбу куде чи́чини.

стрижѐ несв **1.** *шиша.* — Докле бе́о по́млада, ни́ки ми не тре́беше, нао́стрим но́жице па запу́цам да стрижем о́вце. — Научи́л де́да да стрижѐ деца́, па не попу́ста. **2.** фиг *слути, ослушкује, стрепи.* — Што стрижѐш с-у́ши ко мага́ре? — Са́мо стрижѐ кво́ ће излезне о[д]-ту́ј њи́ну расправи́ју.

стрижѐње с в *стрижа.* — Да ми помо́гнеш у стрижѐње о́вце.

стри́нка ж **1.** *стрина.* — Поне́си ово́ј паничѐ са[с]-си́рење на стри́нку. **2.** фиг *кукавица, страшљива особа.* — Несьм знала́ да-е то́лка стри́нка, а не му́шко.

стри́ша несв **1.** *о̄треса.* — Стри́ша сне́г од гу́ньче. — Стри́ша брашњи́ве чеши́ре. **2.** *стреса, да добро налегне.* — Стри́ша бра́шно у вре́ћу да ви́ди ко́лко још и́ма. **3.** *стреса рукама кога.* — Не стри́шај дете́, ће га изака́лиш! **4.** фиг *о̄треса, узнемирава.* — Не стри́шај ме ви́ше с тој твоје́ при́че.

стри́ша се несв **1.** *дрхти, тресе се.* — Дете́ се стри́ша од ладно́ћу, а о́н му не да́ва да и́де да се огре́је, него мо́ра да му пома́га. **2.** *страхује.* — Сви́ се стри́шају од ње́га кьд га поме́неш. **3.** *о̄треса се.* — Не́ћу се због ње́га ста́лно стри́шам. — За сва́шта мо́рам да се стри́шам, а о́н си две-па́ре не да́ва за ни́шта.

стришање с гл им од *стриша (се).* — Стришање за ово́ј, стришање за оно́ј и како́ да ти ср̀це не попу́сти? — Бада́ва стришање сне́г о[д]-цто́гови ка[д]-ће па́ да навр̀ља.

стрка́ља (се) свр **1.** *скотрља (се), откотрља (се).* — Стркаља́ло се ка́мење на пу́т, не мо́ж с кола да се про́јде. — Сркаља́мо бу́ре на кла́данац да га напу́нимо с во́ду да подаду́је. — Стр̀каља ми се стовне́ нис путињче и ра́сполути се. **2.** *сјури се.* — Стркаља́ се зача́с нис паду́ну, па бе́ж по путињче у шума́к, да ме ни́ки не ви́ди.

стркеља се свр *скотрља се.* — Стркеља́л се ниш-чепеља́к за у Село́, па се изгре́бал.

стркољи се свр *скотрља се.* — Стр̀кољи се некво́ чу́до озго́р, прекај на́с, са́мо што ни не у́тепа. — Стркоља́л се низ ба́самаци. — Стр̀кољи ми се клу́бе негде́ у бу́рјан и не мо́гу га на́јдем.

стр̀ља свр **1.** *згњечи, згази.* — Удари́ препеља́гу, она́ па́де, а ја́ гу стрља́ с но́гу. — Стр̀љај ову́ј тра́ву међу

дла́нови да ви́диш како мири́ше. — Попада́ше сли́ве на пу́т, па ги ко́ла све́ стрља́ше. **2.** фиг *убије, згази.* — Те́ше ме стр̀ља у сока́к воловођи́ца. — Уко́чи ко́ла да ме не стр̀ља́ју докле врзу́јем се́но. ▪ трп прид **стр̀љан**, -а, -о, *згњечен.* — Ко́ј ђа́вол да ги бе́рем ка[д]-цу све́ сли́ве стр̀љане, изга́зене.

стр̀ман, -мна, -мно *стрм, под нагибом.* — Стр̀ман пу́т, едва́ воло́ви искара́ше се́но уш-чепеља́к.

стрмина́ ж *низбрдица, косина, нагиб,* в *врла страна.* — Куде́ на́прави ку́ћу на ову́ј стрми́ну да не мо́ж да се при́јде.

стр̀мно прил *стрмо.* — Куде њи-е мло́го стр̀мно, зато́ј све́ во́зу з-двоја́нке.

стр̀н м *остатак стабљика после жетве житарица.* — Од оно́ј у́баво жи́то оста́де сьл стр̀н бацкаљи́в.

стрњи́ка ж *стрн,* в *страњика.* — Збира́ кла́сје што-е остало́ по стрњи́ку.

стрњи́ште с *стрниште,* в *странище.* — Набацка́л се на пету́ у стрњи́ште.

стро́па свр **1.** *смрска, смрви.* — За ту́ј ре́ч те́ше му стро́пам гла́ву с ону́ј мати́ку. — Стро́пај гла́ву на змију́, да се не пожи́ви. **2.** *исецка.* — Стро́пај ми ова́ј ко́кала за у зе́ље. ▪ трп прид **стро́пан**, -а, -о **1.** *смрскан, повређен.* — Отиде́ до́м са стро́пану гла́ву. **2.** *исечен, исецкан.* — Ко́ске су ти стро́пане за у гра́.

стро́ска (се) свр **1.** *поломи (се), изломи (се), смрска (се).* — Све́ ми се ја́јца строска́ше у кице́љу кьд ги поне́со из гње́здо. — Строска́л пу́но шише́ с раки́ју. — Стро́скај ми ови́ја ора́си да ги очи́стим. — Строска́ше се вла́ше у ђе́пек. **2.** *истреска се, раздрма се.* — Строска́ се у она́ј ко́ла по цо́мбе нис Помо́чаницу.

стро́шен, -а, -о *поломљен.* — Што́-е ова́ј вр̀чва стро́шена? — Стро́шено држа́ље на секи́ру.

стро́ши свр **1.** *поломи.* — Узрипа́л, ел ће уле́зне, ел ће стро́ши вра́та. — Ко́ј ми стро́ши уба́во паниче́? — Строши́л на́очаре, па не мо́ж да и́де. **2.** *одломи.* — Стро́ши ми

ма́лко о[д]-ти́ја кла́с, да оби́ђнем. **3.** фиг *по̄троши.* — Стро́ши ли оно̄ј стодина́рку што ти да́до? — Строши́ гу!

стро́ши се свр *по̄ломи се.* — Па́де ми кондѝрче, па се стро́ши. — Кво̀ ће рабо̀тиш ка[д]-ти се стро́ши и та[ј]-една́ пани́чка?

стрпѝ се свр *сачека, по̄чека.* — Стр̀пи се ма́лко докле испечѐм ба́ницу, па ће еде́ш.

стрпува́ње с гл им од *стр̄пӯје се.* — До́ста-е било́ стрпува́ње, сѣг ел ни́кад мо́ра ми то́ј заврши́.

стрпу́је се несв *чека.* — До́ста сам се стрпува́л, о́дма да ми вр̀неш па́ре. — Не мо́ж се ви́ше стрпу́је, реши́л ће га пресри́ћа да га ле́ма.

стрто́љен, -а, -о *скупљен, склупчан, згрчен.* — Најдо́ га лежѝ стрто́љен у крајчѣк от кре́вет.

стрто́љи свр *напра̄ви, начини што̄ у мањо̄ј величини но што̄ тре̄ба.* — Стрто́љила ми цемпѝр, не мо́ж се ни обуче́, бо́ље да га неје́ ни пле́ла.

стрто́љи се свр *згрчи се, скупи се.* — Што́ си се тако́ј стрто́љи́л, да несѝ нешто́ бо́лесан? — Засувитли́ла га мешѝнка, па се стрто́љи́л у кре́вет и лежѝ.

стрто́рен, -а, -о *скупљен, сабран.* — Не́ ли ти га да́до голе́мачко, сѣг ми вр̀ћаш стрто́рено цемпере́.

стрто́ри се свр *скупи се, смањи се.* — Опра́ га у врељц, ал ми се блузиче́ стр̀тори. — И чѝчка се нешто́ стрторѝл, да неје́ бо́лесан?

стругаљка ж *шпахла за стругање хлеба печеног у пепелу.* — У́зни стругаљку, па ма́лко остру́жи пога́чу от-пе́пел.

струга́ра ж **1.** *пилана.* — Тру́пци ће те́рамо у струга́ру за да́ске и ле́тве за карата́ван. **2.** фиг *игра канапом који се покреће прстима.* — Напра̀ји на деца́ струга́ру от кана́п да се си́грају.

стру́гне свр **1.** *побегне.* — Стругну́л им чим су уле́зли у шума́к и јо́ш га несу́ вати́ли. — Стру́гну зајаче́ преко голе́ми ри́д. **2.** *пострӯже мало (дрва).* — Стру́гну ми ма́лко дрва́ ко́лко да и́мам до неде́љу, ка[д]-ће до́јде па́. **3.** фиг *раздува се (ве̄тар).* — Кьд стру́гне ве́тар ниш-Чеме́рник сва̀ки ство́р тра̀жи неки́ сврт.

струже́ несв **1.** *ре̄же, пили (дрва).* — Нема́ ко́ј да ми струже́ дрва́, а ја ка́бава у ру́ке. **2.** *чисти.* — Струже́ матѝку о[д]-севњу́. — Струже́ обу́вку од бла́то. **3.** фиг *снажно дува, бриди (ве̄тар).* — Струже́ ве́тар преко ри́дови, па устура́, премале́ше ми обра̀зи.

стру́к м фиг *стабљика биљке.* — Гле́ј да не иско́паш стру́кови кьд окопу́јеш лу́к. — Искуби́ едно два-три́ стру́ка ржени́цу да ви́дим како напређу́је. — Да̀ј му едно-два-три́ стру́ка лу́кац.

стру́ка ж **1.** *половина,* в *паја,* в *поа.* — Сви́ ћилими́ сам тка́ла о[д]-две́ стру́ке, цр̀ге и посте́љке от по три́. **2.** *упредена нит,* в *жица (1).* — Испле́ла са[м]-му цемпѝр о[д]-три́ стру́ке, не́ма ве́тар у њега да му ћу́не. **3.** *руда код саоница,* в *процеп.* — Стру́ка се за са́нке зака́чи з-две́ и́гле.

стру́љ, -а, -о *рапав.* — Мло́го стру́ље ове́ј посте́љке, не мога́ да за̀спим.

стру́љи несв *гребе.* — Мло́го ме стру́љи ови́ја шаре́н цемпѝр. — Стру́љу га чеши́рке без га̀ће.

Стру́ма ж *име.*

Стру́мина ку́ћа ж мтн *кућиште, селиште у Јерениии* (Млачиште).

Стру́мини м *махала, заселак.*

Стру́мићеви м *махала, заселак.*

стру́на вре́ћа ж *вреће од козје длаке.* — Пр̀тене вре́ће смо сами́ тка́ли, а стру́не вре́ће купува́ли.

стру́па свр **1.** *стовари, набаца без реда.* — Струпа́сте ли се́но у пле́вњу, ел да доо́дим и ја́? — Струпа́л дрва́ на дрвни́к. **2.** фиг *сасу́ши, каже све,* в *накаже*[1]. — Све́ му струпа́ на ку́п што сам има́ла да му ка́жем, па сѣг нек ми́сли ма́лко и о́н, а не све́ ја́.

стру́пи свр *по̄сече све, исече све,* в *истру́пи.* — Тре́бе да ми неки́ стру́пи дрва́, а не́ма кои́.

стручьк м дем од *стру́к,* **1.** *стручи́ћ биљке.* — Ску́бни ми неки́ стручьк од о́ба лу́ка. **2.** *стру́к те́ла.* — Девоји́це и́ма ово́цьк стручьк, па се кр̀ши кьд о́ди.

стру́чје с збр им *изломљена, умршена конопља* (Горње Гаре). — Од гр̀снице ни́шта несмо́ врља́ли, па ни стру́чје.

стр̀шељ м зоол *стр̀шљен* Vespa crabro. — Да се па́зите, стр̀шељ напраи́л гњездо́ на та́ван.

сту́д м *хладноћа.* — Не зна́м што́ ми-е ово́лко сту́д. — Оту́д, кроз вра́та, би́е сту́д, затво́ри ги до́бро.

студе́н, -а, -о *хладан.* — Не се́ди на студе́н ка́мен. — Што́ ти-е челце́ то́лко студе́но? — Пи́е са́мо студе́но мле́ко.

студена́ц м *велика хладноћа.* — Куде ва́с, бре́, голе́м студена́ц, како́ мо́ж да седи́те ту́ј тако́ј?

студени́ло с *хладноћа, зима, хладно време.* — Немо́ј по студени́ло да се мло́го ба́виш бес-кожу́к.

студени́ца ж **1.** *велика хладноћа, сту́ден,* в *ледени́ца.* — У́вати ме студени́ца. — Дојде́ студени́ца. **2.** *хладна просто́рија.* — Деца́ се помр̀зоше у ону́ј пу́сту студени́цу бес-ку́бе.

студено́ прил *хладно.* — Це́л дьн ми нешто́ студено́ у ду́шу.

студено́ћа ж *хладноћа.* — Ода́вно неје́ била́ оваква́ студено́ћа. — Куде ва́с студено́ћа, како́ издржа́вате?

студењи́кав, -а, -о *прохладан.* — Куде ва́с студењи́каво, ал куде на́с ледени́ца. — Јес студењи́каво, ал јо́ш мо́ж да се еде́.

студи́ несв **1.** фиг *дува.* — Студи́ кроз ду́вке на пе́нџери. **2.** *хладно је.* — Студи́ ми нешто́, а неје́ то́лко ла́дно.

студи́ра́ње с гл им од *сту́дира се.* — О[д]-то́ј његово́ студи́ра́ње не́ма ва́јда.

студи́ра се несв фиг ирон *шета се, дангуби.* — Де́сет го́дине си́н му се студи́ра по Бе́оград. — Ја́ ћу рабо́тим, кр̀шим грби́ну, а ти́ се са́мо студи́рај!

студоћа́ ж в *сту́д.* — Помодре́ла од студоћу́. — Премале́ше ми пр̀сти на студоћу́.

сту́жни (се) свр *по̄стане тӯжан.* — Поје́, па кьд сту́жни гла́с не зна́ш ел пла́че, ел поје́. — Што́ се дете́ онако́ј стужни́ло? — Стужни́л се ко да му-е све́ пропа́ло.

сту́лтен, -а, -о *гњецав, стегнӯт.* — Н-уме́је да оме́си ле́б како тре́бе, у́век во[ј]-е сту́лтен.

сту́лти (се) свр *угњета́ви (се).*- Стулти́л нешто́ за руча́к, едва́ се еде́. — Кака́в ти-е ово́ј качема́к, све́ се стулти́л?

сту́нтен, -а, -о **1.** *зата́мњен, ста́уште́н.* — Це́л дьн не́бо сту́нтено. **2.** *намргођен.* — Дојде́ от по́со сту́нтен, не́расположан.

сту́нти (се) свр **1.** *смрачи (се), натуши́ти (се) (небо).* — Стунти́ло га, са́мо што не вр̀не. — Стунти́ло од Власи́ну, мо́ж и куде на́с да се довуче́ пу́ста киште́тина. —

Стунти́ло се, па се састаи́ли не́бо и зе́мља. **2.** фиг *намргоди се, намршти се.* — Стунти́л се, а ни́шта не казу́је ква́ му-е. — Стунти́л чело́, несу́ му сва́ о́вце на бро́ј.

сту́па ж *аван,* в *чутура.* — Узо́ сту́пу и ту́ч да сту́цам попри́ку.

ступа́ло с **1.** анат *стопало.* — Набацка́л се на ступа́ло. **2.** *стопало на чарапи* — Испле́ла сам ступа́ло, сы́г и греди́цу да доплете́м и гото́ва чера́па.

ступа́лька ж *табан.* — Болу́ ме ступа́льке од мло́го оде́ње преко Цеврља́нку.

ступа́ц м *пречага на лојтрама и на мердевинама, где се стаје (ступује).* — Ту́ј ће ту́римо два́ ступца́ да држу́ греди́це.

сту́пка[1] ж *стопа.* — Несам здра́ва на но́ге, ал сту́пку по сту́пку — дојдо́ докуде ва́с. — По сту́пке у сне́г се позна́ва да-е неки́ на̑ђа́ске оди́л око на́шу ку́ћу, ква́ ли-е тражи́л?

сту́пка[2] несв *хода несигурно, настоји да прохода (дете).* — Поче́ло по ма́лко дете́ да сту́пка.

ступка́ње с гл им од *ступка*[2]. — Поступкува́, поступкува́ и о́куражи се дете́ са ступка́ње, па си у́бавшко про́оди.

стунува́ње с гл им од *ступује, ходање.* — По ступува́ње се мо́ж познаје́ чове́к.

ступу́је несв *хода, гази.* — Па́зи куде ступу́јеш кьд преодиш Ба̑йнску ре́ку, да се не лы́знеш на ка́мен. — Ка[д]-цтупу́је, оно́ кр̀ца, кр̀ца под но́ге, си́ла Бо́жја-е била́ та́ј Васили́ина девојка.

сту́ра несв **1.** *скида, истоварује.* — Ко́ј ће да сту́ра се́но ис ко́ла? **2.** фиг *обара.* — С лопа́тицу, кьд га ни́ки не ви́ди, сту́ра сушени́це о[д]-та́ван.

/сту́ра бра́ду/ изр *брије се.* — Сту́ра бра́ду, досади́ло му да о́ди небри́чен.

/сту́ра вра́/ изр *рашчишћава сламу и скупља жито после вршидбе на гувну.* — Испре́зај коњи́ да сту́рамо вра́. — Дојде́ ни по́моћ, зача́с стури́мо вра́, па да ве́јемо жи́то.

/сту́ра облекло́/ изр *свлачи се.* — Сту́ра облекло́ тако́ј ко да-е сака́т.

сту́ра се несв **1.** *скида се.* — Неје́ гу сра́м да се пре[д]-деца́ сту́ра гола́. **2.** *силази.* — Сту́ра се из бу́ку, растури́л још едно́ гњездо́ на вра̑не. — Сту́рај се до́ле, куде́ си се укачи́л у ту́ј ста́ру кру́шку!

стура́ње с гл им од *стура (се).* — Ви́кај још некога́ да ти помо́гне у стура́ње дрва́ ис ко́ла.

сту́ри свр **1.** *скине, истовари.* — Кьд ме сре́тне сту́ри ка́пу и ви́ка: „До́бар дьн!". — Сту́ри ца́кови са сама́р да ца́бе не тежу́ на коња́. — Сту́ри о́глави од греду́ да пре́замо гове́да. — Сту́ри тој гу́ньче, па се́дни да е́днемо! **2.** фиг *обори.* — Сва́тови стури́ше с пу́шку ја́буку пред неве́стину ку́ћу.

/сту́ри гла́ву/ изр *убије.* — Закле́л се ће му сту́ри гла́ву ка[д]-та́д!

/сту́ри мустаћи́/ изр *обрије бркове.* — Која ли те пре́вара да сту́риш мустаћи́?

сту́ри се свр *сиђе.* — Сту́ри се от-коња́, до́ста си га јаша́л. — Сту́ри се до́ле, што ће́ш на кро́в. **2.** *окане се кога.* — Сту́ри ми се од гла́ву, не мо́гу те трпи́м ви́ше. — Сту́ри ми се от-па́тку (*изр*)!

сту́тли свр *смеша штогод на брзину.* — Стутли́ла качема́к, не једе́ се.

стуту́ли се свр *скупи се, згрчи се.* — Стутули́л се од нешто́: ел од бо́лес, ел од нешто́ дру́го, ни́ки то́ј не зна́е.

сту́ца свр **1.** *убије.* — Стуца́ с кука́љу гла́ву на змију́. **2.** *уситни, смрви.* — Стуца́ ли попри́ке што ти да́до. **3.** *повреди се.* — Стуца́л пр̀с ш-чека́њу. **4.** фиг *направи, учини*

глупим, заглупи кога. — Стуца́ла га у гла́ву, па ни́шта не зна́је. — Стуца́л гу у гла́ву, зато́ј и́де тако́ј а́липава.

/сту́ца ро́гови/ изр *учини кога мирним, смири немирка.* — Ће ти сту́цам ро́гови, не́ће ми се мло́го копи́стиш. — Нека́-е бе́ља́ван ко́лко о́ће, и́ма му сту́цам ро́гови да бу́де ко бубуља́шка.

сту́цан, -а, -о **1.** *уситњен, смрвљен.* — Попри́ка-е сту́цана у чу́туру што си ми дала́. **2.** *утуцан, убијен психички.* — Сту́цан у гла́ву, зато́ј тако́ј ора́ти ко нечаму́зан.

сту́цка свр у дем знач: *стуца; измрви, уситни.* — Тре́бе се све́ до́бро сту́цка и попи́је с во́ду наштесрце.

сћуће́рен, -а, -о *скупљен.* — Нашли́ га тако́ј сћуће́рен у сне́г, смрзал се, скочани́л.

сћуће́ри се свр **1.** *скупи се, снуждн се.* — Сћуће́рил се од ладно́ћу, па дрти́. **2.** фиг *згреје се, заклони се.* — И́ди се ма́лко сћуће́ри у ку́ћу да те ве́тар ви́ше не пробива на орма́н!

суббо́та ж *парастос на прву суботу по сахрани.* — Нека до́јде ка[д]-да́вамо суббо́ту на де́ду.

суботар м *човек рођен у суботу по веровању је посебних магијских моћи,* в *суботарка.* — Са́мо суботари́ су могли́ да се бо́ру с тој некрстене си́ле.

суботарка ж *жена рођена у суботу, по народном веровању, могла је да види оале, омаје, ђаволе и друга бића из света нечастивих.* — Сва́шта ви́ђа́ва суботарка: вапири́, о́але, о́маје. — Ба́ба ми-е била́ суботарка, знала́-е да ба́је и сту́ра навр́ље и маћије.

Суббо́тка ж *име краве која је дошла на свет у суботу.*

суббо́тница ж *подушје на прву суботу,* в *субота.* — Дојде́ и о́н на пр́ву суббо́тницу на башту́, на са́рану не́је мога́л.

су́в[1], -а, -о фиг *мршав, испошћен, слаб.* — Мло́го-е су́в ко да ни́шта не еде́. — Су́ва су́чка, не́ма кво́ на њу́ да ви́диш.

су́в[2], -а, -о фиг *чист, прав, истиниш.* — На́мештај по ку́ћу му-е су́ва расто́вина.

/су́ва гу́ша/ изр *жељан пића.* — Врну́ се са су́ву гу́шу од собо́р. — Су́ва му гу́ша, си́пни му ма́лко да му не загори́.

/су́ва ку́рца/ фиг пеј *без сношаја.* — И јучер се вр́ну о[д]-цобо́р су́ва ку́рца.

сува́к м *сува грана, суво дрво.* — Набе́ри суваци́ да накладе́мо о́гењ прет колибу.

сува́р м в *сувак.* — Ја́ донесе́м суварн́, она́ ги но́ћу кра́дне од мо́ј дрвни́к. — Напуни́ кола са суварн́, ће ми до́бро до́јду за у огњи́ште.

суварац м фиг *мотка.* — За њега-е са́мо суварац. — У́зни суварац, па га до́бро изме́здри.

суварица м в *сувак.* — Шће ти то́лке суварице ка[д]-ци докара́л уба́ва дрва́.

су́вачьк, -чка, -чко **1.** у дем знач: *сув* (= који није мокар). — Су́вачко-е све́, мо́ж се збира о[д]-ци́цу. — Продуну́л га ве́тар, па-е се́но сьг су́вачко. — Гле́ј да о́диш по су́вачко да се не ка́љаш. **2.** фиг *мршав, слаб.* — Еде́ ли ово́ј дете́, што́-е ово́лко су́вачко?

суви́тли свр/несв **1.** *заковитла, раздува се снажно, стегне мраз.* — Кьд ве́тар суви́тли сне́г, не мо́ж ис-ку́ћу да се изле́зне. — Кьд зима́ суви́тли, це питу́јеш што несьм набра́л још дрва́. **2.** *прејако боли.* — Сувитли́ла ме мешина, не зна́м кво́ да рабо́тим. — Боли́ ме зу́б, па суви́тли.

су́вица ж зоол *ласица.* — Су́вице се накоти́ле на Ки́тку, са́мо наѕрћају из ру́пе.

су́влажан, -жна, -жно *који није сасвим сув.* — Не ле́ште на су́влажну зевњу!

су́во сла́нце с мед *псоријаза*. — Боба-Мари́чка е бајала од у́плав, од су́во сље́нце, гаси́ла-е уро́ци.

сувомра́зица ж *хладноћа без снега*. — По́еде ни сувомра́зица на рабо́ту.

сувопе́нцула ж пеј *злобна мршава особа*. — Да ми-е да ва́тим тој сувопе́нцулу, па да гу све́ оскубе́м ко коко́шку.

сувота́ ж *суво место*. — Немо́ј три́це да ста́љаш у по́друм, ће одву́гне, но́си га у а́мбар, у сувоту́.

суга́ран[1], -рна, -рно *позан, закаснели*. — Ова́ј ни го́дина бе́ше суга́рна, па оша́в не сти́же све́ да узре́је.

суга́ран[2] м фиг *последње рођено дете*. — Како́ ти-е они́ја тво́ј суга́ран, ел пошьл у шко́лу?

суга́ре с **1.** *последње ојагњено јагње*. — И́ма ли кво́ да си́са оно́ј суга́ре? **2.** *последње рођено дете*. — По́расте, мо́ре, до́бар момьк од оно́ј Дра́гишово суга́ре.

суга́ре́нце с дем и хип од *сугаре*. — Немо́ј случа́јно да продаде́те мо́је суга́ре́нце!

суга́ри́ца ж *овца која се последња ојагњила*. — Одво́ј суга́ри́цу и пу́шти вој јагње́ да си́са.

сугарче́ с дем од *сугаре*. — Едва́ очува́мо сугарче́ да ста́не на но́ге кьд си га ма́ти о́дврьи.

су́греб м *место где је пас гребао земљу, користи се у врачању и бајању*. — Не и́ди куде-е ку́че врьа́ло су́греби. — Нагази́л на су́греби, па пропа́де о[д]-чеша́ње.

суде́ње с гл им од *суди (се), суђење*. — Би́л је у Власо́тинци на суде́ње з-бра́та за зевњу́.

су́ди несв **1.** фиг *казни*. — Ако не́ће вла́с, држа́ва, ја́ ћу му су́дим! — Што́ ми Бо́г не да́де да му ја́ еднуш су́дим! **2.** фиг *одређује, наређује*. — Ви́ше не ора́тим с тој цанда́рку, она́ ће ме́не су́ди кво́ тре́бе да рабо́тим. **3.** фиг *грди, пред*. — Милицио́не́р ме́не суди́, суди́, па се ди́же и куде ньи́ отиде́. — Кьд видо́ше да ме милица́јац су́ди, доби́ше крила́, још ви́ше ме напа́доше.

су́ди се нев **1.** *води судски поступак против кога*. — Су́ди се два́ес го́дине с Печи́нови за некаквé бу́ке у Раскрсје. **2.** фиг *расправља се, свађа се*. — Су́ду се кој у́ овцу́ да зако́љу за Вели́гден. — Ене́ ги та́м, на пу́т, нешто́ се мло́го су́ду. — Су́ду се око ме́ђу́; чијо́-е докле́. — Зате́ко ги су́дешеу се ко́и тре́бе пр́ви да оти́де на они́ја све́т.

суђени́це ж мн нар мит *три суђенице трећи дан по рођењу одређују судбину детета*. — Што тре́ћа суђени́ца ре́кне, то́ј беле́жу негде́ на снагу́ и о-тьг дете́ и́ма ньи́ан беле́г. — Што досу́ду суђени́це о[д]-то́ј се не бе́га.

су́ђено прид *предодређено од Бога, одређено од стране суђеница*. — Тако́ј му су́ђено да бу́де ноћни́к и скитни́к, да лу́та и ни́кад сврт да не на́јде до гро́б.

сузава́ (се) несв *сужава (се)*. — Га́ћке му у́век ма́ти сузава́ на ру́ке. — Ту́ј се про́лука сузава́, а по́сле па доо́ди ширинка.

су́зи свр *учини уским*. — Сузи́л чеширке, па му нога́вице дошле́ ко вуни́ја.

су́зне (се) свр *заузме (се), запне, нагони, натера кога на нешто*. — Сузе́ше ме сино́ви, те преписа́ стан на деца́. — Сузе́ше ме да ги во́дим на собо́р, ако ме болу́ но́ге и едва́ о́дим. — Сузе́ се ће и́де у Леско́вац у шко́лу и мора́мо да попу́штимо. — Сузе́ се жена́ ће купу́је кравче́, и на Петро́вдьн, на Власи́ну, га, и́сна, купи́мо.

су́ница ж в *сувица*. — Пу́н Де́л те́ј су́ице, са́мо пи́скају и иска́чају из дувке.

су́јечмица ж *помешани раж и јечам посејани на њиви* (Добро Поље). — Сеја́ли смо су́јечмицу за пре́внину.

сука́љка ж *оклагија*. — У́знем сука́љку па разви́јем ко́ре. — Немо́ј ти ја́ у́знем сука́љку да ти пока́жем. — Немо́ј му́жа са[с]-сука́љку да уда́раш, ће се сучу́ же́не по ње́га (*јуриће жене за њим*).

сука́љче с дем од *сукаљка*. — Зача́с ћу ја́ то́ј са сука́љче да зго́твим ба́ницу.

сукаљче́тина ж ауг и пеј од *сукаљка*. — До́сади ми, по ваздн ми у ру́ке тај сукаљче́тина.

су́кана ба́ница ж *пита, гибаница прављена од кора истањених оклагијом (сукаљком)*, в *баница*, в *растрзана баница*. — Неки́ по́више во́лу су́кану ба́ницу, а неки́ растр́зану.

сука́ница ж в *сукана баница*. — Сука́ница-е ба́ница од ко́ре су́кане са сука́љку, а пра́ва ба́ница-е од растр́зане ко́ре.

сука́ње с гл им од *суче (се)*, **1.** *упредање*. — Умори́ се од сука́ње јужети́ја. **2.** фиг *врзмање, јурњава*. — Не́ма ви́ше сука́ње по сока́ци, откачи́л се о[д]-то́ј дру́ство.

суклија́ш м *супљаш*. — Ће ку́снеш ма́лко суклија́ш, и́мам, напраи́ла сам ју́троске?

су́кне[1] свр дем знач од: *суче*. — Сьг ћу ја́ зача́с да су́кнем ко́рке и испече́м ба́ницу са си́рење и ја́јца.

су́кне[2] свр *нагло плане (ватра)*. — Неки́ запали́л Ча́летову коша́ру, су́кну о́гењ у сре[д]-дьн у ве́дро не́бо, те изгоре́ше цре́шње и сто́гови.

сукње́ с дем од *сукња*. — Обле́кла неко́ у́скратко сукње́, па вој се ви́ду го́ла ме́са.

сукњи́че с дем од *сукња*. — Обу́кла у́скратко сукњи́че ко за дете́, а кра́ци вој истрчали ко́ да-е нека́ распија.

сулимен непр *сувише љут* (комп: љу́цкас > љу́т > по́љут > на́јљут > сулимен). — Ово́ј папричé што ми да́де бе́ше сулимен, све́ ме зно́ј и́зби од ње́га.

Султа́на ж *име*.

Султа́нац м мтн *пашњак, извор*.

/су́ма ра́бота/ изр за нешто *изванредно, одлично*. — Ъи́ла су́ма ра́бота! — Ка[д]-це дока́ра у но́во, па су́ма ра́бота

суме́сница ж *помешани раж и пшеница посејани на њиви* (Свође).

су́мља[1] ж *неверица, сумњање*. — Жи́ви са су́мљу кои́ ли му-е утепа́л коња́.

су́мља[2] **(се)** несв *сумња (се)*. — Су́мља да му-е Кра́ња оце́кал бу́ку. — Су́мља се на сва́шта, ал се јо́ш не зна́је кво́ се с ње́га деси́ло.

сумља́ње с гл им од *сумља*[2] *(се)*. — Ње́гово сумља́ње неје́ дока́зано и зато́ј изгуби́л па́рницу.

сумљи́в, -а, -о *сумњив*. — Сви́ су сумљи́ви докле не увату лопо́ва.

сумљи́во прил *сумњиво*. — Сумљи́во ми-е све́ то́ј с ње́га што се уработи́ло. — Ка[д]-то́ј ре́чс, дојде́ ми сумљи́во.

су́не свр **1.** *сипа, сипне*. — Су́ни му ма́лко млекце́. — Су́ни на чове́ка раки́ицу да се повр́не од ладно́ћу. **2.** *да́, даде, пружи*. — Такьв је: ни на про́шљака не́ће да су́не, него ли ће те́бе!

су́не се свр **1.** *сагне се*. — Суну́ се да у́знем ложи́цу о[д]-се́вњу, пре́сече ме ко с но́ж преко грби́ну. **2.** *пружи се*. — Су́ну се о́н да гу ва́ти за ру́ку, ал се она́ и́змаче. — Су́неш ли се па́ у мое́, ру́ку ћу ти прби́јем. — Су́ни се, па си у́зни, то́ј ли-е те́шко?

суњува́ње с гл им од *суњује (се)*. — Од суњува́ње за́боле ме грби́на.

суњу́је несв *пружа, даје*. — Суњу́јем му овьг-оньг по неку́ сушени́чку, по лонче́ млекце́.

суњу́је се несв *пружа се, сагиње се.* — Залу́[д]-це суњу́је преко пло́т, кьд не мо́ж да га дова́ти.

супе́тли се несв ирон *кочопери се, придаје себи већу важност.* — Супе́тли се ко петьл куде кокошке.

супе́тлица ж *кочоперна, намећљива особа.* — Пу́сти туј супе́тлицу, немо́ј се зава́ђаш, не́го да ми и́демо по коњи́.

супетљи́в, -а, -о *намећљив, кочоперан.* — Немо́ј га ви́каш, мло́го-е супетљи́в, а ни́шта не зна́је, мо́ж се посва́ђамо.

супетљи́вка ж *она која је недорасла за неки посао а намеће се да га ради.* — Не́ће ва́ља да у́зне ону́ј супетљи́вку да вој снове́ за цр̀ге.

супетљи́вко м *онај који је недорастао за неки посао, а намеће се да га ради.* — Ко́ј ће ти ђа́вол супетљи́вко, сьл да ти сми́та.

супра́шка ж **1.** *врућ пепео.* — Тури́ га на супра́шку, да се чо́рба у гр̀не не ола́ди. **2.** *ситан осмьав снег који ветар ковитла.* — Не ви́дим куде-е прти́на, ве́тар ми но́си супра́шку у о́чи.

супро́тив пред *насупрот, наспрам, с друге стране.* — Стои́ о́н супро́тив на́с и гле́да кво́ рабо́тимо. — Ра́совачки бре́г — то́ј ти-е супро́тив На́јдину воденицу.

су́р, -а́, -о́ *сив.* — Чија́-е ова́ј сура́ овца́? — Ову́ј суру́ ву́ну ћу мьстим у цр̀но.

сургу́н м *бестрагија.* — Ћу га прока́рам у сургу́н, да га ви́ше не гле́дам.

сурду́к м *пропаст, мрак, провалија.* — Све́ отиде́ у сурду́к. — Пи́па по сурду́к да напи́па неки́ и́злаз.

сурду́кне свр **1.** *баци што у провалију.* — Су́рдукну га там-надо́ле у ту́ј скрколи́ју, да га ни́ки ви́ше не на́јде. **2.** фиг *обави полни однос.* — Кьд вој га су́рдукну Му́рџа (бик), кра́ва и́скоколи о́чи. **3.** изр у псовци: *набије, забије.* — Сурду́кнем вој га на ма́тер. — Сурдукну́л вој га неки́!

сурду́кне се свр **1.** *пропадне, нестане, настрада.* — Па́зи да се не сурду́кнеш у туј прова́ли́ју. — Сурдукну́л се низ возни́к, зама́лко да поги́не. **2.** *устреми се.* — Ка[д]-це орьл сусрду́кне озго́р, ће ти гра́бне петла́ зача́с. **3.** *слети, сјури се.* — Сурдукну́мо се низ они́ја чепељак под Цавдари́, па у Преде́не на ста́ницу.

суреја́ње с гл им од *сурeје.* — Зна́ш ли нешто́ од сурејање, да ми ву́та не суре́је.

суре́је несв *добије суру боју, испере се боја.* — Ако ги до́бро не омьстиш, и́ма ти суре́ју кла́шње. — Гу́ња ми суре́је од носе́ње по ки́шу и по сльнце.

сурџица ж *помешани раж и јечам посејани на њиви.* — Од сурџицу смо по́сле мле́ли пре́внину за свињe. — Крми́ли смо сто́ку, тура́ли сурџицу на коњи́ у зобни́цу.

су́рка ж *овца сиве боје.* — Куде́ ти се де́ну сурка?

су́ркас, -та, -то *сивкаст.* — И́де не су́ркасто, ал неје́ бьш ни су́ркасто, а од су́ру ву́ну-е.

су́рла ж фиг пеј *нос, велики нос.* — Наду́ла су́рле, не́ће с ме́не [да] ора́ти. — Мо́ре, треба́ло-е да му рашчу́кам ону́ј су́рлу ка-це ра́здра на ме́не.

су́рлоња м фиг *онај који има велики нос.* — Ти́ја су́рлоња што зна́је да проно́си а́брови по село́.

сурни́сан, -а, -о *упропашћен,* в *урнисан.* — Јечьм ни све сурни́сан, уле́зла гове́да, па оди́ла по ње́га, оди́ла.

сурнисува́ње с гл им од *сурнисује (се).* — Све́ пошло́ на сурнисува́ње. — За сурнисува́ње коња́ с те́шки то́вари ће га уте́пају до́ма.

сурнису́је (се) несв *пропада, уништава (се), упропашћава (се).* — Ни́ки не ви́ди како полага́чке сурнису́је ку́ћу. — Сурнису́је волови с претова́рена ко́ла дрва́ уз Гу́вниште. — Сурнису́је се да[н]-но́ћ работе́ћи по грађеви́не. — Оно́лке се ја́буке сурнису́ју, а о́[н]-не́ће ни да оби́ђне.

сурни́ше (се) свр *уништи (се), пропадне, упропасти (се).* — Гове́да уле́зла у ове́с, све́ га сурниса́ла. — Не оста́љај бра́шно у по́друм ће се сурни́ше. — Пога́нци сурниса́ли жи́то у а́мбар. — Су́рниса се чове́к од рабо́ту. — Оста́ну ли на зевњу́ да лежу́, ја́буке це сурни́шу, бо́ље ги ту́ри у ко́мине. **2.** фиг *нагрди, наружи.* — Ка[д]-дојде́ башта́, па поче́ да ви́ка на њи́, све́ ги су́рниса.

суртук м *смеђењак, неспособњаковић, неспретњаковић.* — О́н је за то́ј суртук, не́ће зна́је да га уработи како тре́бе.

суртукльк с *неспособност, незнање.* — Такъв суртукльк јо́ш несъм виде́л од едно́г ма́јстора.

суртучина ж аугм и пеј од *суртук.* — Суртучина, упропасти ми ветрења́чу и не по́прави гу.

суртучки прил *невешто, лоше, како то зна и уме суртук.* — Уработи́л га суртучки.

су́рча м *во сиве боје.* — Пока́рај бр́же су́рчу, да га пре́замо з-Га́љу.

суста́за несв *сустиже.* — Нараћа́ла деца́ едно́ дру́го до у́ши суста́за.

су́цки, -а, -о *судски.* — И́мам су́цки спо́р у Власотинци око шумак у Бачевиште.

су́цки прил *судски.* — То́ј ће ре́шимо су́цки ако не́ћеш сьс до́бро.

сучи́ (се) несв **1.** *оклагијом развија коре.* — Пр́во сучи́ ко́ре, па ги по́сле према́же с ма́з, па ги ре́ди едну́ врз другу́, а и́змеђу њи ту́ра упр́жено зе́ље и, ка[д]-це испечи́, то́ј се ви́ка зељаница. Ети́ ти рецепис. **2.** фиг *упреда нити.* — Узо́ да сучем вр́це за подве́шке, па се замаја́ око нешто́ и заборави́ ква́ сам работи́ла. — Сучем конопци од гр́снице. **3.** *намотава прежу.* — Це́л но́ћ сучи́ це́вке за ткање́. **4.** фиг *мота се, јури, бесни.* — Деца́ се са́мо сучу́ го́ре-до́ле, не да́ј да ви́ше пра́ву тара́в-тара́в по ку́ћу. — Сучи́ се на́род по собо́р. **5.** фиг *јури, трчи.* — Како́ ја́ тебе са сука́љку [уда́рам], тако́ј да се по те́бе сучу́ мо́мци / девојке (*басма*). **6.** фиг *глади, сврдла (бркове).* — А о[н]-ни́шта не ора́ти, сьл сучи́ бркови и слу́ша; ни́ки не зна́је кво́ ми́сли с његов мозак. **7.** фиг *лаже.* — Врти́, сучи́, измишља́ва кво́ му па́дне на па́мет, сьл да те превара́.

су́чка ж **1.** *сува грана,* в *сувак.* — Набе́рем су́чке за по́тпалу. **2.** фиг *мршава особа.* — Напраил се су́чка, ископнеја́л, да га не познаје́ш.

сушени́ца ж *печеница.* — Наали́л се, па све́ сушени́це по́еде.

сушени́чка ж дем од *сушеница.* — Сьл да ми-е една́ сушени́чка, да вој пока́жем како се еде́.

су́ши несв фиг *пребија.* — Би́е, па су́ши. — За то́ј што-е напраил, ће му су́шу ду́пе до́м.

суши́ла ж *страх, зорт* (М. П.)

сушина́ ж **1.** *суво, бескишно време.* — У́пропасти ни ова́ј сушина́ и лива́дс, и жи́то. **2.** *осушене стабљике конопље.* — Збе́ремо сушину́, па на тр́лицу чу́камо.

су́шица ж мед *туберкулоза,* в *јевтика.* — Има су́шицу, зато́[ј]-е онако́ј пребледе́л и не мо́ж да рабо́ти.

су́шница ж *просторија за сушење тканине која је ваљана у ваљавици.*

сцацка свр **1.** *сашије што густо, збије, згусти,* в *нацацка.* — Мло́го си сцацка́ла ла́ске око огрља́к на ву́ту! — Јо́ш кьд вој сца́цкам мани́стра на ћенари́ око гу́шу и на

рукавѝ, и́ма да бу́де на́јубава кошу́ља. **2.** *густо посади што.* — Мло́го си сцацка́л оца́ци за компири́.

сцѐпен, -а, -о *поцепан.* — Што́ су ти сцѐпене но́ве панталóне? — И́де сьс сцѐпено ду́пе.

/сцѐпено гр̏не/ изр *пеј* **1.** *промукло оглашавање.* — Што́ се де́рња тој сцѐпено гр̏не? — Поје́ како сцѐпено гр̏не. **2.** фиг *неразговетан говор.* — Пија́н, па крчи́ нешто́ ко сцѐпено гр̏не.

сцѐпи свр **1.** *поцепа.* — Све́ што́ му обучѐш о́н зача́с сцѐпи. — Куде́ си, бре́, па́ сцепи́л ду́пе, нема́јмиру едн̏. **2.** *разбије (главу).* — Сцѐпи му гла́ву с ка́мен, па бл̏ину кр̏в, едва́ га заустаи́ше.

сцепо́тина ж *поцепани одевни предмет, рита.* — Те́ј сцепо́тине ја́ ти не кр̏пим ви́ше. — Куде́ си пошьл у те́ј сцепо́тине, ко да не́ма кво́ да обучѐш?

сцрцо́рен, -а, -о *скупљен, снужден.* — Седи́ дете́ сцрцо́рено у мра́к, само́ у ку̏ћу. — Да́де ми нешто́ сцрцо́рено, ви́ка испле́ла ми цемпи́р.

сцрцо́ри (се) свр **1.** *направи што маљим но што требе.* — Сцрцори́л га ко да неје́ има́л от кво́ да га напра́и. — Мло́го си ту̏ј чи́пку сцрцори́ла, тре́бе да-е по́големшка. **2.** *скупи(се), учини се јадним.* — Сцрцори́л се пот кишо́бран, кобаја́ги це сакло́ни от ки́шу. — Сцрцори́л се по[д]-цр̏гу, па дрктѝ.

Т

та́ везн *па.* — О́жени се за Та́ћију, та се за́црни.

та́бак м **1.** *лист папира.* — Исцѐпи ми едн̏ та́бак и[з]-све́ску, да напи́шем пи́смо на Драги́воју у рабо́ту. **2.** *картија, папир.* — И́маш ли неки́ та́бак да ми замо́таш ово́ј шише́. **3.** изр: **пресави́је та́бак** *тужи.* — Ни́шта му дру́го не мо́ж, но да пресави́јеш та́бак, па на су́д.

таба́рка ж *каца с водом у казаници кроз коју пролази цев са алкохолном паром која се хлађењем претвара у алкохол.* — Намести́мо све́ како́ тре́бе и каза́н и таба́рку, лу̏лу, сипа́мо ко́мине и накла́домо о́гењ, сьл чека́мо да потече́ прва́к.

та́бација м *силеџија.* — Како́-е почѐл да се би́је з-деца́, си́н ће ти бр̏зо поста́не та́бација.

табланѐт м *карташка игра.* — Мло́го су зи́мени игра́ли табланѐт.

та́блица ж *ђачка таблица на којој се писало крижуљом.*

та́блица де́лења ж *таблица дељења с одређеним бројем.* — На́јбоље зна́је та́блицу де́лења у ра́зред.

та́блица мло́жења ж *таблица множења.* — Неје́ још научи́л та́блицу мло́жења.

табија́т м *ћуд, нарав,* в *тадијат.* — Такьв му-е табија́т, ту̏ј му ни́шта не мо́ж.

та́ван, -вна, -вно *мрачан, таман.* — По́друм ни-е мло́го та́ван, ни́шта се не ви́ди, мо́ра да оцкр̏кнем вра́та, кьд нешто́ рабо́тим у ње́га.

тавнѐје несв **1.** *смркава се, пада мрак.* — Почѐ да тавнѐје, по́брзо да збира́мо се́но и това́римо у ко́ла. **2.** *навлаче се тамни облаци.* — Тавнѐје откуде Власи́ну, бојим се ће до́јде попишу́ља. **3.** фиг *добија неприродну тамну боју.* — Почѐл Страи́ња нешто́ да тавнѐје у лице́.

тавнѐје се несв *црне се облаци.* — Тавнѐје се откуде Бѐсну Кобúлу, нѐће ваљáјс, и овдѐ да дóјде.

тáвни се несв *сúркава се, пада мрак.* — Почѐ се тáвни, да прибúрамо óвце накуде трлý.

тавнинá ж *мрак, тáма.* — Јóш је тавнинá, јóш се нејѐ расавнýло.

тавнинóм прил *по мраку, по тами.* — Дúгнем се тавнинóм да стúгнем на брáну, на рабóту. — Отишьл Вукáн тавнинóм, нејѐ тѐл да ни чѐка.

тавнúца ж **1.** в *тавнина.* — Јóш за тавнúцу појдóше с рабаџúје у Предѐне на стáницу. — Не мóж се снáјдеш по туј тавнúцу, да запáлим гасáрче. **2.** фиг *затвор, айса.* — Сьг óн лежú у тавнúцу, а онú си и дáље тргýју с коњú.

тавпó прил *мрачно.* — Бѐше тавнó ка[д]-дојдóше о[д]-цобóр на коњú.

тавњáн м *тамјан, тамњан.* — Запалú тавњáн да раскáрам ђáволи ис-кýћу.

тавњанúка ж бот *врста грожђа.* — Млóго вóлу тавњанúку, сáмо рóпћу са зýби.

тавњанчьк м дем од *тавњан.* — Натýрај тавњанчьк, па запáли, да излѐзне тај ђаволúна ис-твојý кýћу.

тавњувáње с гл им од *тавњује.* — Тóлке гóдине тавњувáње, какó да се човѐк не разболú.

тавњýје несв **1.** *тамнује у затвору.* — Да-е óндак мáлко тавњувáл, не би га сьг закачúле трú гóдине. **2.** *мртав у гробу.* — Мój човѐк тавњýје у грóб, а душмáнин га, енѐ, излѐзал из áпсу, и кудѐ-е тýј правдина?

тáг / тьг прил *тада.* — Да сам бúл тьг тýј да га снѐмам намѐсто.

тагáшањ, -шња, шњо *тадашњи.* — У тагáшњо врѐме је тój билó такój, а сьг је овакój.

тадијáт м в *табијат.* — Млóго лóш тадијáт му úма детѐто.

тáзбина ж *род по женској линији.* — Билú у тáзбину цѐлу недѐљу.

тáзе прид непром **1.** *свеж, свеже.* — Наалúла га, ако нејѐ тáзе лѐб, нѐће едѐ. **2.** фиг *најновије.* — Ел úмаш каквѐ тáзе вѐсти и[з]-Селó?

тáење / тáјење с гл им од *та(ј)и (се).* — Куде мѐне нѐма тáјење, свѐ ти óдма у óчи накáжем.

тáи (се) несв **1.** *држи (се) што у тајности, крије (се) што од некога.* — Јóш тój од мýжа тáи, ал áко дознаѐ, злó це некú проведѐ. — Тáи и од мѐне кудѐ рабóти Вúца. — Тój се о[д]-децá тáи, да те негдѐ не офúрају. **1.** *крије се.* — Дóм је, ал се тáи да га не увáту на вójну вѐцбу.

таúн м *војнички хлеб.* — Таúн у рáнац, рáнац на грбúну, па у стрój.

тáј (тúја), тáј, тój мн **тúја, тѐј, тáј** пок зам *тај.* — Тáј човѐк, с тýј жену и тój детѐ отишьл куде тúја прúјетељи и понѐл úсте тѐј бомбóне на тáј тáмо њúна децá.

тáјба / тáјва ж *зидарска дружина, тајфа.* — Раниje се у рабóту ишлó у тáјбе. — Свáка тáјва си-е имáла свой мájстори, кáлфе, шѐгрти и чирáци, и своjѐга вóђу.

тáјнос ж *тајност.* — Свѐ су тój у тáјнос уработúли. — Тój нејѐ нúкаква тáјнос да се оженúла Љубúнка у Лескóвац.

такьв, -квá, -квó **1.** *такав.* — Да-е мój мýж такьв, одáвно би га остáила. **2.** фиг *значење „претпостављеног квалитета", надређен, који се подразумева, добар.* — Мýж во[ј]-е такьв мájстор, њѐга да погóдиш за кýћу. — Тó-е сáмо такьв човѐк!

такú пок прид зам *такав.* — Такú човѐк се еднýш у вѐк рáђа. — С такú љýди не мóж да излѐзнеш на крај. — Има такú апетúт да ће цѐло прасѐ изедѐ и пá да му-е мáлко.

тáкне свр *дира, изазива.* — Ако га пá некú тáкне, јá ћу му сýдим.

такóј прил *тако*. — Такóј трéбе да се рабóти, по домаћúнски, а нé како тú.

таксá свр фиг *слањи се, пропадне*. — Скрóз је таксáл сьс трговúну. — Нештó ми тúја човéк млóго таксáл, не бéше такьв ка[д]-дооди́ лéтоске.

тáкши, -а, -о *лакши, слабији*. — Овúја џáк ти-е тáкши од онóга. — Старúјат ми-е нештó тáкши ђáк од малóтога.

Тáла ж *надимак*.

таламбáс м **1.** фиг *бубањ, тупан*, в *удари у таламбаси*. — Тáм, откуде Чýку, чýје се какó удáра таламбáс. **2.** фиг *бука, галама*. — Штó-е пá такój ráно дúгал таламбаси́?

таламбáса (се) несв *прави буку, галаму, неред, таласа (се)*. — Немój óн млóго да ми таламбáса по кýћу, да га јá не смирýјем! — Цéл се собóр од нáрод и свирáчи таламбáса

таламбасáње с гл им од *таламбаса (се)*. — Чýје се таламбасáње од Горéшњак на Мејáне.

талáнта ж **1.** *густи дим, густа прашина*. — С тýј метлý дúже онóлку талáнту да свú искочúмо пс-кýћу. — Не дúзај талáнту по авлúју. **2.** фиг *лушкарац галамџија, подбуњивач*. — Мýж во[ј]-е голéм талáнта, сьл подбуњýје љýди без рáзлог.

талантéње с гл им од *талантш*. — Којé ће ти тóлко талантéње, врљи туј дуванчúну, не трýј се.

талáнти несв **1.** *дими*. — Цéл дьн по кýћу талáнти чýр, кьд н-умéје да накладé óгењ. **2.** фиг *пуши*. — Штó тóлко талáнтиш? — Немój вúше да ми талáнтиш с тéј цигáре!

талáшка несв *премеће, претражује*. — Чúм дójде, пóчне да талáшка квó да едé. — Некú ми стáлно талáшка по кóвчьк са[с]-спремý, коé трáжи — не знáм. — Талашкáли вој по кýћу, тражúли пáре.

талашкáње с гл им од *талашка*. — Нејé лéпо талашкáње по тýђо. — Трéбе да úмаш нóс за талашкáње.

тáлпа ж *дебела подна или таванска даска*. — Од онéј растóве грéде настругáмо тáлпе за пóд.

тáм прил *тамо*. — Есú бúл тáм, куде чúчини, нештó те викáше? — Тáм билó, тáм остало (*изр*).

таман прил **1.** *по мери, одговара (нечему)*. — Ципéлке су му таман, а кошýљка-е нештó пóголемшка. **2.** *истог трена, управо сада*. — Таман да пójдем, нештó ме викáше.

тамбúс м *амбис, провалија*. — Пáзи куде óдиш, ка[д]-слáзиш у Селó, да не одлетúш у онúја тамбúс.

тамдóле прил *чак доле*. — Шутнýше децá лóпту, одлетé им тамдóле, сьг гу не мóж нáјду. — Óткаља се чýтурица тамдóле у рéку.

тамúна *чини ми се, као да*. — Тамúна видó Драгиша на вáшар у Власóтинци, ал одолечкó. — Тамúна пројдé Загóрка нис-пýт с коњá за у воденúцу.

тáмке прил в *там*. — Тáмке дýпе, и јá да сéднем. — Мрдни се мáлко на тáмке.

тамнúна ж в *тавнина*. — Немój ми доóдиш по тамнúну како досьг, подрáни мáлко.

тáмњи, -а, -о пок зам *који је тамо, отуда*. — Дáј ми тúја тáмњи чýк. — Јá сам ис-тáмњи Боровúк.

Тáмњи Струмúњеви м мн *заселак села Златанци*.

та́м-ова́м прил *тамо-амо.* — Са́мо трчи́м та́м-ова́м, ни́како да пости́гнем да сабо́тим.

та́м-она́м прил *тамо-онамо.* — Та́м-она́м, та́м-она́м и умори́ се трча́јући.

/та́мо-о́н, та́мо-она́, та́мо-они́/ *користи се у изразима:* **1.** *кад се наводе нечије безобразне речи или нешто недолично за кога:* — На́галати ме та́мо-о́н: „Немо́ј да еде́ш го́вна!“. — Зате́ко гу, бе́ше се рашчепи́ла та́мо-она́, с опроште́ње, све́ вој се ви́ди. **2.** *у клетвама.* — Ни́кад, та́мо они́, ку́ћу не виде́ли! (*клетва*).

та́мо ње́му изр *који се користи код деликатних израза да би се означило да се односи на треће лице, а не на онога коме се саговорник обраћа.* — „Не је́ђ го́вна“, ре́че та́мо ње́му, „и да те ви́ше несе́м виде́л у мојо́ј авли́ји!“

та́мте-ова́мте прил в *там-овам.* — Са́мо ме те́рају да и́дем та́мте-ова́мте, на кра́ј ни́шта не уработи́.

та́мте-она́мте прил в *там-онам.* — Не мо́гу ви́ше да и́дем та́мте-она́мте, и ја́ и́мам ду́шу.

тамту́м / там-ту́м м *неповрат, пропаст, нигдина,* в *тандарија.* — Ода́вно-е све́ у ову́ј зевњу́ отишло́ у тамту́м.

таналя́к прил в *тенелак.* — Не мо́ж све́ на таналя́к, за нешто́ мо́ра и да се побр̀за.

та́нац м *коло.* — Си́тан та́нац ће во́ди кьд га дова́тим.

та́начьк, -чка, -чко *прилично танак.* — Зато́ј ми тре́бе една́ та́начка ка́јла, да поткаја́лујем кре́денац да се не ци́ма.

тангѝра свр *брине, онеспокојава.* — Ни́шта га не тангѝра, спи́ си ко уте́пан, а ја́ це́л но́ћ премисли́ како́ ће́мо ју́тре.

танда́ра несв пеј *прича глупости, лупета.* — Како́ вој не доса́ди да танда́ра по це́л дьн.

та́ндара-ма́ндара *бесмислица, збрда-здола.* — Напраи́л га та́ндара-ма́ндара. — Куде ње́га-е све́ та́ндара-ма́ндара.

тандари́ја ж *пропаст, неповрат.* — Ти́ му ни́шта не мо́ж помо́гнеш кьд је све́ отишло́ у тандари́ју. — Ако не мо́ж дру́кше, нек и́де у тандари́ју!

тандр̀кало с **1.** *све оно што тандрче.* — Закачи́л на кола́ц некво́ тандр̀кало да пла́ши пи́лишта од гради́ну. **2.** *радио-апарат.* — Уга́си тој тандр̀кало, излуде́ ви́ше од ње́га! **3.** *брбљивац,* в *торокало.* — Ко́ј да слу́ша тандр̀кало што си дру́гу бри́гу не́ма, но да тандр̀че.

тандрка́ње с гл им од *тандрче.* — Излуде́ о[д]-тој тандрка́ње.

тандр̀че несв **1.** *клепеће, удара у штогод.* — Тандр̀чу нечија́ ко́ла нис-пу́т. **2.** фиг *лупета, прича глупости.* — Остаи́ га куде Ма́ргу нека́ вој тандр̀че, ја́ га не мога́ слу́шам.

Тане м *надимак.*

тане́ж м *одећа од танког материјала.* — Облѐкла неки́ тане́ж, све́ се смр̀зе докле́ сти́гомо до́м.

танкоко́рес, -та, -то *танке коре.* — Ове́ј су лубени́це све́ танкоко́рсте, таква́ им се́мка.

танкоко́рка ж *плод танке коре (лубеница, тиква).* — Са́мо да-е лубени́чка танкоко́рка, о́н ће о́дма ку́пи две́.

танкоши́ес, -та, -то *танкошијаст.* — Мло́го-е некако́ исцибраве́ла, постала́ танкоши́еста.

/**та̏нте за кукури̏гу**/ изр *мило за драго.* — Ће му вр̀не Ди̏нча та̏нте за кукури̏гу, са̀мо че̏кај да ви̏диш.

тану̏р м (Лебет, Мрковица, Мачкатица) **1.** *дрвени тањир, овал.* — Црвѐн ку̏р на тану̏р (*загонетка — паприка на тањиру*). — Донѐси на го̀сти нешто̀ на тану̏р да замѐзу. **2.** *округла даска на којој се меси,* в *круг.* — Замеси̏ лѐб на тану̏р, па га покри̏ с меса̀ль да ста̀ше.

тану̏рче с дем од *танур* (Мачкатица, Лебет, Мрковица), *тањирић.* — Кудѐ однѐсе оно̀ј тану̏рче, кьд ми на̀јвише трѐбеше?

Та̏ња м *хипокористик од Стојан, Стојанча.*

та̏њи несв *истањује, чини танким.* — Немо̀ј га ви̏ше та̏њиш, не пра̀ниш ча̏чкалицу но држа̀љу за мати̏ку.

тањи̏рача ж *врста јабуке.* — Мло̀го су рађа̀ле онеј тањи̏раче у Ма̀лу пади̏ну.

тањи̏рче с дем од *тањир.* — Раздадо си тако̀ј тањирчети̏ја по комшиль̀к, са̀л два̀ ми оста̀ше.

тањи̏рченце с дем од *тањир, тањирић.* — Остаи̏ло детѐ тањи̏рченце на клу̏пу, а свиња̀ га нашла̀ па скрцала.

та̏па-ту̏па узв *ономатопеја удараља.* — Та̀па-ту̀па, та̀па-ту̀па, изнатепа̀ му се до̀бро, па дру̏ги пу̏т нек ми̏сли крош-чи̏ овьс сто̀ку прокару̏је.

тапи̏ја ж *исправа о власништву непокретне имовине.* — Погорѐше ни и тапи̏је кьд Бу̏гари запали̏ше ку̏ћу.

та̏нка несв **1.** *гази, утабава.* — Нездржа га, па са̀мо та̀пка у мѐсто. — Та̀пка снѐг прет-поја̀ту, да нарани̏ о̀вце. **2.** фиг *игра се сличицама фудбалера.* — Ће ли та̀пкамо сли̏чице од фузбалѐри?

та̏пка се несв *игра се са сличицама тапкајући их.* — Оста̀доше да се та̀пкају прет-шко̀лу.

тапка̏ње с гл им од *тапка (се).* — Кво̀-е то̀ј тапка̏ње око ку̏ћу. — По цѐл дьн се и̏грају с некво̀ тапка̏ње на ба̀самаци.

та̏пша несв **1.** *тапше кога.* — А што̀ те Мисаи̏л онако̀ј та̀пша по ра̀мо? **2.** *аплаудира.* — Мо̀ж да ора̀ти кво̀ о̀ће, ни̏ки му ви̏ше не та̀пша.

тапша̏ње с гл им од *тапша.* — Немо̀ј те с тапша̏ње по ра̀мо па̀ заѐбе.

та̏раба ж *даска за ограду, грубо тесана секиром.* — Загради̏л авли̏ју с но̀ве та̀рабе. — Надену̏л се на та̀рабе.

та̏рабичка ж дем од *тараба.* — Одѐљи та̀рабичке да загра̀димо гради̏нче.

тарабу̏к м *бубањ* (Мачкатица, Лебет), в *тупан.* — Дуду̏к и тарабу̏к и етѐ ти весѐље.

тара̀в-тара̀в изр *неред, лом.* — Какьв је то̀ј тара̀в-тара̀в по ку̏ћу?

тараи̏ја ж *утрина.* — Несу̏ ви ово̀ј власи̏нске тараи̏је да овдѐ пасѐте говѐда, ово̀ј су лива̀де што се ко̀су.

Тарали̏је м мн *житељи засеока Таралисци.*

Тарали̏сци м мн *име засеока у Мачкатици.*

та̏рана ж **1.** *резанци од теста.* — Напраи̏ та̀рану, па гу тури̏ да се су̏ши пот кру̏шку, у ладови̏нку. **2.** *јело од резанаца од теста.* — Да ти сва̀рим та̀рану да пору̏чкаш.

таранчу̏г м *торба од ошишане коже за чување брашна.* — Кудѐ си обеси̏ла таранчу̏г, не мога̀ га на̀јдем?

тарапа́на ж *гужва, лом, неред.* — Дојдо́ше и зача́с напраи́ше тарапа́ну. — Како́ се снајдо́ у ону́ј тарапа́ну — не зна́м.

та́рапка ж дем од *тараба.* — Скрши́ла се та́рапка, па се ту́ј провуче́ лиси́ца и гра́бне коко́шку.

тара́са ж *тераса.* — Во́лим кьд ми се расцьвту́ мушка́тле на тара́су, па се прому́ну кроз о́граду.

тарато́р м фиг *неред, гужва.* — Бе́гејте си до́м, напраи́ли сте ми тарато́р по ку́ћу.

та́рга ж *трагач за ношење цигле и камена.* — С та́ргу ће по́брзо пренесе́мо ци́гле на спра́т.

таријаћ м *веома горко, папрено јело.* — Кака́в си ово́ј напраи́ла таријаћ, не мо́ж се једе́.

тарчу́г м *види таранчуг.*

Та́ска ж *име.*

та́слица ж **1.** *манжетна.* — Да ми саши́јеш у́баву кошу́љку, да бу́де с та́слице. **2.** *таљирић, тацна.* — Доне́се ни ка́ву, а на та́слице по ра́тлук с ора́си.

та́сличка ж дем од *таслица (2), тацница.* — Све́ ми се распари́ше шо́ље и та́сличке.

тата́бица ж зоол *стеница* Cimex lectularis. — Ће ти изеду́ у́ши тата́бице, што́ ги не курталиши с неки́ пра́шак?

тата́бичав, -а, -о *пун стеница, стеничав.* — Кре́вет им је тата́бичав, не мо́ж ни да за́спиш.

татеке́ изр *циганска узречица.* — Ете́ ги чергари́, сьг ће: „Татеке́, да ни даде́ш ма́лко слани́нку, а ако и́маш и си́ренце!“

та́тко м *отац (чује се највише у Лебету, Мрковици и Црвеном Брегу).* — Неје́ ти о[д]-та́тка остану́ло (*изр*). — Не ни је ту́ј та́тко. — Ка[д]-до́јде та́тко, питу́ј га, ја́ се у та́ткову рабо́ту не ме́шам.

та́тков, -а, -о *очев.* — Да неје́ та́тков, о́н би га узе́л.

татко́вина ж *очевина.* — Продао́ би о́н и татко́вину, ал не́ма кои́ да гу ку́пи.

татлабе́ње с гл им од *татлаби се.* — Навиикал на татлабе́ње уз дру́ги, па и сьг ми́сли да ће тако́ј да се притатла́би и про́јде.

татла́би се несв *прикључује се коме, придодаје се коме, пришуња се.* — Татла́би се ти́ ко́лко о́ћеш, с ме́не не мо́ж да и́деш у Грди́лицу. — Бада́ва се татла́биш, не́ће га испу́ваш то́ј што си наумил. — Татла́би се о́н уш-чове́ка бес пита́ње, ако му нешто́ тре́бе, ел ако се пла́ши, да му бра́ни стра́.

татли́ја м фиг *срећник.* — Он ти-е за све́ татли́ја. — Ја́ сам са́мо за невољу татли́ја.

татљаве́ње с гл им од *татљави (се).* — Са́мо ми и́де на жи́вци то́ј њо́јно татљаве́ње с рабо́ту.

татљави (се) несв *ради што споро, неумешно, површно, одуговлачи, отеже.* — Вазди́н татљави око оно́ј шиље́же што закла́мо, ни́како да га распастрми. — До́ста се татљави́, ка́[д]-ће поодимо ви́ше?!

Та́ћија м *име.*

та́у узв *ономатопеја пуцња.* — Та́у! — и́спали пу́шка у до́љу малу́.

Та́це с *надимак.*

таци́ња (се) несв *додирује (се), пипа (се).* — Не таци́њај гу ви́ше, ће те изеде́ змија́ за то́ј. — То́-е ма́стено, то́ј се не таци́ња. — Ту́ђо се не таци́ња. — Не таци́њај се у ту́ђу жену́.

тацињáње с гл им од *тацињa (се)*. — Нéма тацињáње, сáмо гледáње.

Тáцка ж *име*.

тáчкица ж *купон за снабдевање после Другог светског рата*. — Свé смо пóсле рáт купувáли на тáчкице и бóнови.

тáшња ж *ташна*. — Остáла му тáшња и некúи ножúћ у тáшњу. — Донéл му баштá тáшњу за у шкóлу.

тáшњица ж дем од *ташња, ташница*. — Купúли вој и тáшњицу, па се упицанúла, сьл вртú з-гузичé кьд óди.

ташњичé с дем од *ташња*. — Óће да и на њéга кýпимо ташњичé. — С квó си напунúл ташњичé те је овакój тéшко?

тькми свр *проси, испроси*. — Тькмúли девóку за Радоúла чьк ис-Прéслоп.

твóр м *дивља животиња* Putorius putorius. — Смрдú тúја твóр да му се не прибди.

твр̀дачьк, -чка, -чко *прилично тврд*. — Овój сúренце ти твр̀дачко по мој ýкус.

твр̀довúместа, -то *која је тврдог вимена (крава, овца)*. — Кравчé ми твр̀довúместо, намýчим се доклé га измузém.

твр̀доглáвес, -та, -то *тврдоглав, својеглав*. — Да нејé тóлко твр̀доглáвес, па да му орáтиш.

твр̀доглáвка ж *тврдоглава, својеглава женска особа*. — Он твр̀доглáвес, онá твр̀доглáвка и етé ти жúва мýка.

твр̀доглáвко м *тврдоглав, својеглав човек*. — Нетé твр̀доглáвко с нáс да пóјде, но ће си сáм óди по његóв пýт.

твр̀доглáвоња м ауг и пеј од *тврдоглавко*. — Мýж во[j]-е твр̀доглáвоња, па не споréђујемо с њúм.

твр̀доглáвос м *тврдоглавост*. — Етé квó нáпраи његóва твр̀доглáвос, да остáне бе[з]-женý.

твр̀доглáвче с *тврдоглаво, својеглаво дете*. — Ако-е сьг твр̀доглáвче, квó ће тек бýде кьд порастé.

твр̀докóжац, -кóшка, -кóшче **1.** *који је тврде коже (животиња)*. **2.** фиг *неосетљив човек*.

тé речца *ето*. — Тé га Тáња из водснúцу. — Бéгеј, тé га лýмави лýмча! — Тé ти говéда, па ги сáм чýвај, а јá отидó. — Тé ти гу Пéрса на врáта.

тевекéлија м *човек лаке руке, весео човек*. — Тój знáје цéло Селó какьв је тевекéлија бúл мój дéда.

тéвтер м *бележница*. — Свé úмам у тéвтер коú ми кóлко дугýје још од лáњску гóдину. — Тéвтер ће кáже свé, квó úма да се лькемо.

тéвтерче с дем од *тевтер*. — Има ли те у тéвтерче, ако нéма, да те упúшем?

тéгав, -а, -о *спор, тром, безвољан*. — Млóго-е тéгав човéк, какó мóж с њéга да жúви не знám. — Тéгав некú мájстор трú дьна рабóти едну сóбу.

тéгавац м *спор, тром, безвољан човек*. — Úч ми не трéбе тúја тéгавац, да ми отегáви пóсо.

тегавéње с гл им од *тегави (се), отезање, одуговлачење*. — Зáдоцни ни с њójно ођýтрошњо тегавéње, те не стúгомо пóранчке како смо мислéле.

тегáви (се) несв *отеже, одуговлачи*. — Немój га тегáвиш, пóбрзо спрéмај коњá, да úдемо. — Тегáви ни еднó прозóрче трú гóдине. — Тегáви се млóго кьд рабóти. — Немój се тегáвиш, но кóпај! — Цéл дьн се тегáви, не мóж се спрéми.

тéгавка ж пеј *спора, шипава женска особа.* — Тéгавка, не сáши ми сýкњу за кьд ми трéбеше.

тéгавко ж пеј *спор, шипав човек.* — Два́ дьна тéгавко кóси едну́ ливáду, а кóлко ни jóш стоjи́ некóсено, пи́тај бóга.

тéгаво прил *споро, шипаво, безвољно.* — Рáботи, ама тéгаво. — Свé ми овýj гóдину пошлó тéгаво.

тéгавче с *споро дете.* — Н-умéје самó да се облечé како трéбе, тéгавче, а óће у шкóлу.

тегáр м фиг **1.** пеј *велики стомак, мешина,* в *тулбак.* — Ка[д]-те мýнем у тúја тегáр, ћу ти истрéсем пáшиште. — Нејé га срáм пустúл онóлки тегáр. — Едвá вучé онúја тегáр. **2.** фиг пеј *дете с овећим стомаком, шупавче.* — Кój ће ти ђáвол тúја тегáр, па га стáлно вóдиш с тéбе. — Нскá тегáр седи́ дóм, да ни не смúта.

тегарáн[1] м *човек великог стомака.* — Не мóж се наедé тегарáн, свé му мáлко што тýриш пред њéга.

тéгаран[2], -рна, -рно *замешан, кабаст, незгодан за ношење.* — Тáj торбетúна ти-е млóго тéгарна за носéње, тýри гу у тршељ, некá гу коњчé нóси.

тегарéње с гл им од *тегари се.* — Ископне, непостáде женá о[д]-цúлно тегарéње, ал нúки тój не вúди.

тегáри се несв фиг *мучи се, труди се.* — Тегáри се да укáчи трýпци у кóла, ал не бúва сáм.

тéгарче с дем од *тегар (2).* — Куде онá, тý[j]-и њójно тéгарче.

тéгет прид *модар.* — Обукýj онýj тегéт кошýљу ус-тéj шáјачне чешúре.

тéгетан, -тна, -тно *модар.* — Облéкал онój тéгетно одéло, па сýма рабóта.

тегленье / тегљење с гл им од *тегли,* **1.** *вуча.* — Тúја волóви чувам сáмо за тегленье. **2.** *напоран рад.* — Овóлко тегленье, и пá ми нúшта не признáвају. — Ископнéл о[д]-тегљење по рабóту.

тéгли / тéгљи несв **1.** *вуче.* — Балдисáше волóви тегленье ус-Купúнски рúд претовáрена кóла. **2.** фиг *ради напорно, мучи се.* — Тéгли сьг, ка[д]-чкóлу несú тéл да ýчиш! — Дóста сам теглúл ко сúвоња, ськ ћу мáлко да се отéгнем у ладовúнку. — Тéгљи га срце за дóм. — Сáм тéгљи за цéлу кућу.

тéгли се / тéгљи се несв **1.** *отеже се, развлачи посао.* — Тéгљи се мájстор, нéће да рабóти како трéбе. — Пázи како вóдиш волóви, Брéшко се тéгљи, нéће да вучé. — Не тéгљи се тóлко, него áјде да рабóтимо. **2.** *вуче на другу страну, отима се.* — Тéгљи се Мýрца, ће откúне jýже. — Тéгљи се ти кóлко óћеш, ськ сам те врзáл, нéмаш куде.

тегљáч м *онај који тегли, вуче.* — Да úмам [j]ош-еднóг тегљачá, па да ги спáрим с Мýрцу.

тегљење с гл им од *тегљи (се).* — Цéл живóт тегљење.

тегобúја ж *тешкоћа, мука, проблем.* — Голéмо имање, голéма тегобúја. — Úмам си едну́ тéшку тегобúју свр̀зану за селúдбу: кудé ћу и какó ћу, кьд још несьм осигурáл свр̀т на породицу.

тегота́ ж в *тегобија.* — Живóт ми прójдé с теготу́.

тéжак, -шка, -шко **1.** *има велику тежину.* — Тéжак товáр, не дúза се. **2.** фиг *велики.* — Онá ти-е тéшка свáђалица. — Тéжак свáђација. — Тéжак кáвгација. **3.** фиг *трудна.* — Вúдим, пá ти-е етрва тéшка. **4.** фиг *опасан, неизлечив.* — То-е тéшка бóлка. **5.** изр: — Тéжак инвалúд (*непокретан*). — Тéжак човéк (*неразуман*). — Срéћан кóлко-е тéжак (*срећник*).

тежачѝк, -чка, -чко *прилично тежак.* — Ово̀ј дете́, мо́ре, постало̀ тежачко̀.

тежи́ несв *одаје утисак веће тежине.* — Де́сет ки́ла компири́, а то́лко тежи́ да се едва́ но́си!

тезета́р м *мајстор на калупљењу цигле.* — Калџи́је опслужу́ју тезетара́.

те́кме с *корито за спремање и ношење малтера.* — Ме́шај, немо́ј се сте́гне ма́лтер у те́кме.

те́кмичар м шаљ *техничар.* — Голе́м ми-е па он те́кмичар, но́си текме́. — Заврши́л за те́кмичара, па не́ма по́со.

текми́че с дем од *текме.* — Заме́шај ма́лтер у текми́че.

те́кника м фиг *справа, направа, машина, техника.* — Ебе́м ти те́книку, кьд не́ће да рабо́ти. — Ква́ ти-е то́ј те́кника? — Кура́вте те́кника (*изр*)!

те́кничар м *техничар.* — Заврши́л за до́ктура, а бра́т му те́кничар на грађеви́ну.

те́кнички, -а, -о *технички.* — Пошьл у те́кничку шко́лу, ће бу́де те́кничар.

те́л м *жица.* — Тре́бе ми те́л што не рѝња, да ту́рим бр̀њку на свињу́. — Врза́ла га сьс те́л да вој не побе́гне.

те́л, -а, -о *хтео* (<хтети). — Неје́ те́л да до́јде. — Да-е те́л, си́гурно би те викáл на сва́дбу.

/те́л не-те́л/ изр *хтео не хтео.* — Те́л не-те́л тако́ј ће бу́де како́ ти ми́ казу́јемо. — Ти́ те́л не-те́л, ми́ ци и́демо.

теле́ с **1.** *младунче краве.* **2.** фиг пеј *глупак, будала.* — И́ч га не питу́ј, о́н је теле́ за то́ј.

теле́ње с гл им од *тели се.* — Ако се разби́раш у теле́ње, ће ми помо́гнеш, тре́бе се Пр̀вка оте́ли а ја́ сама́ у ку́ћу.

теле́ћина ж *телетина.* — На деца́ да́вамо теле́ћину, а на на́с свиње́ћину.

тели́ште с ауг и пеј од *теле.* — Ри́тну дете́ тели́ште, да му иска́ра црева́.

телча́рник м *тор за телад.* — Има́ли смо ло́м гове́да, ка[д]-це кра́ве изоте́лу, те́лци држи́мо у телча́рник.

Телча́рници м мн *ливаде.*

телче́ с дем од *теле.* — Како́ се у́баво и́грају телчети́ја по кошáру.

телчи́на ж зб им *телад.* — Пусти́ телчи́на да си́сају.

телчи́шта ж ауг и пеј од *телчина.* — Пропа́до трча́јећи по та́ј телчи́шта.

теме́љак[1] м дем од *темељ.* — Удари́ теме́љак за поја́тку до́ле, у сли́ве.

темељак[2] м ауг и пеј од *темељ.* — Удари́л темељак ко за амбари́ју, а не за ку́ћу.

темељак[3] м зб им *камен темељац.* — Ис кои́ ма́јден до́кара ови́ја темељци́?

теме́љача ж *греда која належе на темељ код кућа чатмара.* — На теме́љачу се поста́љају дире́ци.

темељчѝк м дем од *темељак.* — Osида́мо темељчѝк.

теме́льче с дем од *темељ.* — За кокоши́њак удари́ теме́льче и присламчи́ га ус-кошáру.

темеру́тин м *намћор, злобан човек.* — Не помињај ми то́г темеру́тина, не мо́гу га ви́дим с о́чи. — Ожени́ла се за темеру́тина, па си сьг не́ма бел прогледльк.

тењи́н м *кофер од картона или платна.* — Ку́фер тењи́н за девојачку спре́му бе́ше у по́друм, те се приобу́ко ко́лко то́лко.

тенела́к прил *на тенане, полако, без журбе.* — За ни́шта се не жу́ри, све́ о́ће на тенела́к, ал не мо́ж, ба́то, зевња́ о́ће своје́, ако га данъс не сраб̀о́тиш, ју́тре-е ка́сно.

тенелачкѐ прил у дем знач: *тенелак*. — Рабо́ти си ти́ тенелачкѐ, да се мло́го не тро́шиш.

тѐнџера ж *земљани суд, шерпа са поклопцем*. — И́маш голе́му тѐнџеру, па га у тѐнџеру сва́ри.

тѐнџерче с дем од *тенџера*. — За нас двоји́ца ва́рим у тѐнџерче.

тѐпа несв **1.** *бије, туче*. — Немој с мо́тку да тѐпаш говѐда, него у́зми шибљи́нку за то́ј. — Како́ вода́ и́де, тако́ј ваљавица тѐпа оно́ј балу́. **2.** *убија*. — Да зна́ш, ко́лко ги тѐпаш, то́лко ги и́ма ви́диш тѐј змијети́не.

тѐпа се несв *бије се, туче се*. — Тѐпају се деца́ за ни́шта ус-пу́т за у шко́лу.

тепа́ње с гл им од *тепа (се)*. — Ка[д]-до́јде до́м, че́ка га тепа́ње.

тепа́ч м *онај који воли да се туче, који друге туче*. — Немо́ј се с њѐга ди́раш, бра́т му-е тепа́ч.

тепису́н м *таписон*. — У ку́ћу тури́ли и тепису́н.

тепсија́рка ж *рукотворина од тканог платна за ношење обеда, ручка*. — Ту́ри ма́лко и мла́д лу́кац у тепсија́рку, да понесѐш на косачи́?

тепси́че с дем од *тепсија*. — Испѐкла едно́ тепси́че ба́ницу, па свика́ деца́ те им ра́здаде.

тепсичѐнце с дем од *тепсиче*. — На́јде се још по нешто́ да се пѐкне у тепсичѐнце.

тѐр реч *мало по мало*. — Тѐр, тѐр и дојдѐ ре́д на мѐне, а несѐм се нада́ла да ће мѐне то́ј да сти́гне.

тѐр по тѐр изр *мало по мало*. — Тѐр по тѐр, до за́одак окоси́мо цѐлу ливаду.

/тѐра/ несв **1.** изр: — Тѐра сеи́р (*сирда се*), ~ кѐра (*блудничи, лудује, проводи се, беспосличи*), ~ спрњу (*сирда се с неким*), ~ своѐ (*ради како он жели*), вода́ ~ ко́ло (*окреће воденично коло*). — Што тѐрате сеи́р са жену́ за дрва́, а зима́ на вра́та. **2.** — Тера́, тера́, па дојдѐ вре́ме и на моѐ ру́ке лѐже да у́мре. — Тера́, тера́, па се куде мѐне сврте́. — Тера́, тера́, па нема́ ку́д, не́го куде Би́ску.

тѐра се несв в *бесује се*. — Тѐра се ку́чка, па збра́ла ку́чишта ис-цѐлу малу́.

/тѐра воденѝцу/ изр *покреће воденицу*. — Намалѐла вода́ не мо́ж да тѐра воденѝцу.

/тѐра о́ткос/ изр *коси*. — Гле́дам како́ детѐ тѐра о́ткос, ко ста́р коса́ч.

/тѐра по ду́шу/ изр *прогони, малтретира*. — Не зна́м кво́ да рабо́тим, она́ј Спи́рка ми детѐ тѐра по ду́шу да рабо́ти, куде́ ће онако́ј малѐчко да издржи́.

тера́јеж м зоол *јеж* Erinaceus europeus. — Тера́јеже, тѐра-ти́, пои́грај ми како ти́ (*деч песм*).

тера́јешче с дем од *терајеж*. — Искочи́ло тера́јешче из бу́рјан на пу́т, па се о[д]-цтра́ збра́ло у ло́пту.

тера́ње с гл им од *тера (се)*. — Кьд је мора́ње, нѐма тера́ње. — Ку́чка и́ма тера́ње, напраи́ла ску́чницу.

тера́ч м *онај који гони човека на рад*. — Ако нѐма терача́ у ср̀це, не вре́ди му на си́лу да рабо́ти. — Не тре́бе ми тера́ч, зна́м са́м ка[д]-тре́бе да рабо́тим.

терга́л м *врста квалитетног штофа, текстилног материјала*. — Терга́л је би́л у мо́ду, неје́ била́ жена́ која́ неје́ има́ла терга́л су́књу.

терга́лка ж *сукња од тергала*, в *тергал*. — Тьг су жѐне носи́ле терга́лке.

тѐрет м фиг **1.** *намет, глоба, порез*. — Удари́ли ни ра́зни тѐрети: по́рез, при́рез, трава́рина, ку́лук; не мо́ж гла́ву да ди́генмо. **2.** фиг *оптерећење*. — Нѐћу да сам ни́кому на тѐрет. — То́лки тѐрет с усампа́сена деца́ не мо́ж се поднесѐ. — Прекó сав тѐрет и то́ј

би примúла да рабóтим. **3.** фиг *штéта, рачун.* — Свé је тój билó на нáш тéрет. — Запúши овój на мój тéрет, па кьд úмам ћу ти плáтим.

тéретан, -тна, -тно **1.** *напóран, тéжак.* — На грађевúну-е млóго тéретна рабóта, да се скрóз истерéтиш. **2.** *брегóвит, стрм.* — Нејé куде нас такój тéретно, како у њúно селó.

терéти несв **1.** *окривљује, оптужује.* — Терéти га да гу-е бúл. — Немój чúчу да терéтиш за нúшта, нејé óн крúв. **2.** *оптерећује.* — Немój коњчé да ми млóго терéтиш, натовáри двé врéћке, да мóж да изнесé уш-Чýку. — Детé ти-е прéарно, немój га млóго терéтиш дóма с рабóту.

терéти се свр фиг *ради много.* — Не терéти се тóлко, ће добúјеш кúлу.

тéретна кóла с мн *воловска кола намењена за превоз великих терета,* в *гвоздена кола,* в *тешка кола.* — Рабаџúје úмају тéретна кóла и јáки волóви да ги вучý. — Ће ни докáрају ћеремúде с тéретна кóла из Грдúлицу.

тéретни волóви м мн *велики јаки волови који вуку рабаџијска кола.* — Сáмо тéретни волóви мóж да вучý рабаџúска кóла сьс цréп чак из Власóтинци довдé.

тéретно прил *напорно, тешко.* — Тáм ни-е млóго тéретно за рабóту, зúдамо комúн на вáбрику. — О[д]-Селó за уш-Чýку млóго-е тéретно за одéње.

тéретно пúсмо с *писмо без марке.* — Ако нéмаш пáре, прáти му тéретно пúсмо, па ће óн да плáти кьд га добúје.

терзúја ж *кројач народног одела.* — Úдем куде Стојáна терзúју у Таралúје да ми сашúје гýње за вéчнос.

терзильк м *терзијски занат.* — Од башту-е бúл научúл терзильк.

тéса несв *теше.* — Мájстори тéсају грéде за крóв. — Штó ти не тéсаш, но стоúш?

тéсачьк, -чка, -чко *притесан, узан.* — Рукавú су му мáлко тéсачки. — Кýћа им тéсачка за онóлку вамúлију. — Ту-е тéсачко за прооденье с натовáрена кóла.

тéска несв *искушава, проверава тајно.* — Úма гóдина какó гу тéскам ел се кому обрéкла, ал се онá не издáва. — Ћу га тéскам да вúдим ел билó нештó међý њúм.

тескáње с гл им од *теска, искушавање, тајно проверавање.* — Неé помóгло ни тескáње, нúшта несьм дознала́. — С тескáње ће вúдиш, сéстро, да л вóли другу, а јá ћу те наýчим какó тој да урабóтиш, да óн не знáје.

тескоба́ ж *скученост.* — Да не бéше тескоба́ у стáру, не би ни почињáли нóву кýћу.

тескобúја ж в *тескоба.* — Цéл вéк провéдомо у тексобúју. — Набúли се у некý тескобúју, едвá дúшу.

тескоћа́ ж в *тескоба.* — Какó рабóтите у туј тескоћý?

теслúми свр *дâ, преда, уступи, прода буд зашто.* — Теслимúл му еднó јунчé што су дóбро спорећувáли какó трговци. — Тéслими ми овój детé за рабóту, па не знáм штó ћу с њéга да рабóтим.

теснáк / тесньк м *теснац, тесан пролаз.* — Прикарáл га у теснáк, па ће га бúје. — Крос тúја тесньк, не мóж да прójду пýна кóла.

тестúца ж дем од *тестија.* — Да ми-е овдé тестúица с водúцу од Никóлин клáданац, да се од мерáк напúјем.

тестúја ж в *стовна.* — Строши стóвну, купúмо му тестúју.

тестúче с дем од *тестија.* — Донéси лáдну вóду од извóр у тестúче.

тетúн м *тече, тетkин муж.* — Тéтка сапéтка, тетúн сапетúн, саплéте тéтку па у рéку (*пошалица*).

тéтка ж **1.** *очева или мајчина сестра.* — За Горéшњак ће ни дóјде у гóсти и тетка̀ Вúнка из Боровúк. **2.** *свака жена средњих година.* — Ка[д]-црéтнеш некý тéтку, пúтај гу кудé се на Чемéрник одвáља пу̀т за Троскáч.

тéткини м поим прид *тéткина породица.* — Вóли мнóго да седú у тéткини.

тéчнос ж *течност, раствор, хемијска супстанца.* — Далú му некву̀ тéчнос да се мáже од шýгу.

тéшка прид фиг *гравидна, трудна (жена).* — Снáјка-е тéшка, немóј се мнóго терéти. — Женá му-е тéшка, немóј гу вúкате на копáње.

тéшка вóда ж *вода коју желудац тешко подноси.* — Од Никóлин клáданац је тéшка водá за пиéње, мóж те пресечé, да се едвá довучéш дóм.

тéшка кóла ж в *теретна кола.* — Овóј су тéшка кóла: сáмо за докарувáње грéде и трýпци.

тéшко прил *напорно, уз велики напор.* — Тéшко ће овдé да излезнéте с кóла. — Тéшко се жúви. — Тéшко ће пребróди тýј несрéћу.

тѝ узв *изненађења у разним приликама.* — Тѝ, брé, штó ме не сачскáше пéт минýта! — Тѝ, брé, тáте, квó тóј нáпраји!

тигáњ м *суд од метала са дугом дршком.* — Сплáви ти се нештó у тигáњ!

тигáњчьк м дем и хип од *тигањ.* — Попржи ми некó јаéјцé у тигáњчьк

тигáњче с дем од *тигањ.* — Тýри месцé у тигáњче, да испржиш за мезéнце.

тúја пок зам *тај.* — Тúја човéк ми-е донéл пúсмо од баштý из рабóту. — Дáј ми тúја кесéр да приковéм тáрабу.

Тúка м/ж *надимак.*

тúка[1] несв *губи.* — Нúшта му не дáвај, нумéје да чýва, сáмо тúка. — Тúка свé што ýзне у рýке.

тúка[2] ж (дечји) хип од *стрина, стринка.* — Билú смо куде тúку.

тúка се несв *губи се, нестаје.* — Кудé се тúкате кьд ми нájвише трéбете. — Кудé се ти, вапúру, тúкаш, пропáдо тражéјећи те.

тúкање с гл им од *тика (се).* — Излудé од њóјно тúкање по малý, ћу гу затвóрим, да вúше не излéзне ис-кýћу.

тúква ж **1.** бот *бундева* Cucurbita pepo. — Кóлке тúкве порáсоше у градúнче уз буњúште. **2.** фиг пеј *глава.* — Којé ће ти тáј тúква кьд је без акьл? — Улáзи ли у тýј твојý тúкву нешто̀, ел ја орáтим у вéтар.

/тúква без акьл/ изр *глуп, неразуман човек.* — То-е тúква без акьл, úч га не мóли за нúшта.

тúквáн м *глупан, главуран.* — Колкú-е тúквáн порáсал, а нúшта н-умéје да опепéли.

тúквенúк м **1.** *тиква од тикава.* — Колáч се за слáву ишáра, па се омéси тúквенúк сьс кóре. **2.** *рендана тиква кувана с млеком.* — Ка[д]-ће свáриш тúквенúк?

тúкветúна ж **1.** ауг од *тиква.* — Пýно се нарађáле тúкветúне у компирúште. **2.** фиг пеј *глава.* — А штó ће му онóлка тúкветúна, кьд знáе до булумáч?

тúквичéе с дем од *тиква.* — Тáј тúквичстúја ће исечéмо на свúње, несý стúгла да порастý.

тúкé везн *тек, само.* — Тúке си удáри човéка без рáзлог. — Тúкé се потепáше децá а да не видó зашто̀. — Викáла сам те тúке онакóј, сьл да те вúдим. — Тúке ка[д]--дојдóмо до нат-кýће, онó вýк, нејé кýче.

Тúкомир м *име Тихомир.*

ти́л м **1.** *потиљак.* — Не удáрај га у ти́л, ће ошунтавéје. **2.** *ушице код секире.* — Удáри га с ти́л да се расцéпи баскúја.

ти́лиње с в *тил.* — Ош емпу́т га удáри у ти́лиње, па ћу ја́ тéбе, да ви́диш како́-е. — Од побивáње ко́лци с ти́лиње о[д]-цекúру, ру́ке ми премалéше.

тимарéње с гл им од *тимари (се).* — Бéга о[д]-тимарéње, па чи́м намири́ше ће му даду́ чешáло да отимáри Дóрчу, штýкне.

тимáри несв *чешагијом или четком четка говеда или коње.* — Рéд је да данѝс тимáримо говéда.

тимáри се несв фиг пеј *чешља се, брије се, сређује се.* — Тимáри се цéл дѝн, а ми чéкеј, па до плáдне; и́ч и да не поóдимо!

ти́нта ж фиг *глава.* — Чвóкни га у ти́нту, да му прораду клúкери.

ти́нтара ж фиг ауг и пеј *глава.* — За кво́ ти слýжи ти́нтара, кьд ни́шта не пáнти?

ти́ња ж *муљ, речни нанос.* — Докарáл ми песáк с ти́њу, за ни́шта ми нејé.

тињáк м *глиб, муљ.* — Немóј волóви да заглибáвиш у ти́ја тињáк.

ти́пац м бот *остра планинска трава* Nardus Stricta. — Сáмо дóбар мýж мóже да кóси ти́пац.

ти́пка ж *уђебана громуљица.* — Цемпúр вој свé ватúл ти́пке, кој знáе кóлко-е стáр.

ти́пка се несв *ђеба се, вуња се, коврџа се.* — Ти́ја кýпени цемпири́ и блýзе се мло́го ти́пкају, несý ко вýнени.

ти́пкав, -а, -о *уђебан, уваљан.* — То-е мло́го ти́пкаво, нéћу такво́ ћéбе.

тирићи́ја ж *талог у суду с неком течношћу.* — Немóј ми сипýјеш тирићи́ју, него вино́.

ти́рке ж мн *дечја игра с каменчићима (три или пет каменчића се, један за другим, једном руком бацају у ваздух, а хватају другом и тако непрестано или се протерују кроз „кајцију" друге руке, све зависи од умешности играча).*

ти́тра несв фиг пеј *испуњава коме вољу.* — Јóш óће и да му ти́трам /ја́јца/. — Ти́трај му ти́, ја́ ни́кому не ти́трам, па нéћу ни на њéга.

титу́ра ж *дечја игра шареним каменчићима,* в *пиљке.* — По ваздѝн се и́грају титýру.

Ти́ча м *надимак од Јевтимија.*

ти́ча се несв *брине се, односи се, тиче се.* — Знáм кудé сам бúл, за остáло ми се не ти́ча. — Како́ се тóј њéга не ти́ча, ка[д]-це ти́ча?! — Тóј се и мéне ти́ча, не сáмо на баштý.

тича́ње с гл им од *тича се.*

ти́шљар м *столар.* — Довéл ти́шљара да му напрáј тишљарáј за нóву кýћу.

тишљарáј м **1.** *столарски занат.* — Учúл тишљарáј у предузéће, па почéл дóм да тишљарисýје. **2.** *столарија.* — Дóбар тишљарáј купúл, првокла́сан.

тишљарисува́ње с гл им од *тишљарисује.* — Кудé си научúл тишљарисува́ње?

тишљари́сује несв *израђује столарију.* — Сьг тишљари́сује по Бéоград.

ти́шљарски, -а, -о *столарски.* — Рампóв, то́-е голéмо ти́шљарско јерендé.

тишти́ се несв *стоји на тихој ватри.* — Јóш мáлко лéб нека се тишти́, да доби́је пóбољу кóру.

ткáе / ткáје несв *ткa.* — Рéче данѝс ће ткáе цр̀ге, па се нешто́ пи́шмани.

ткаење с гл им од *ткa(j)e, ткање.* — Цéлу зиму́ провéдо у ткаење.

ткаи́ља / ткаји́ља ж *ткаља.* — Не смúтај на ткаи́љу ка[д]-ткаје.

тканúца ж *уски ткани појас.* — Ýзни па се препáши с тканúцу, вýта бес тканúцу не úде.

тканичѐ с дем од *тканица.* — Дóде-ле, Јáно, шарéно тканúче, бáјке-ле, Милáнче, набéри вој јегли́че (*нар песма*). — За девојчетúја сам наткáла тканичетúја.

тканичѐнце с дем од *тканиче.* — Разврзáло се тканичѐнце на детѐ.

тканúчка ж дем од *тканица.* — Да нејѐ овáј тканúчка, да ми држи́ вýту, билá би ко сýчка.

тканó с *оно што је изаткано на разбоју.* — У овúја сáндук држúм тканó: цúрге, постѐљке, ћилимú.

ткањѐ с **1.** в *тка(ј)ење.* — Збрáло ми мнóго за ткањѐ, ћу пропáднем зимýске у разбóј. **2.** *тканина за време ткања на разбоју.* — Овóј ми-е четвóрно ткањѐ.

ткѐ прил *тек.* — Наsрнý тке да му кáжем да се не секúра. — Тке ýњули, не знáш квó му-е.

тóв м *товљење, гојење.* — Двѐ свúње чýвам за тóв.

товáр м **1.** *тешко бреме.* — Цѐл товáр изнѐл је на грбúну из рéку. — Не мóгу да нóсим овóлки товáр. **2.** *оно што је потоварено.* — Енѐ ти товáр брáшно на коњá, па га вóди куде знáш. **3.** фиг *много.* — Надонѐл из рабóту товáр свáшта. — Настругáл ми-е товáр дрвá зачáс. **4.** *стара мера за тежину, 110 ока.* — Купú товáр брáшно у брашнáру у Предѐне.

товáра несв **1.** *ставља у кола ради превожења.* — Сáм товáра онóлка дрвá, сáм ги стовáра на дрвнúк. — Помóгни им да товáрају џáкови на коњá. **2.** фиг *преобилно једе.* — Не едѐ, него товáра, а пóсле кýка болú га мешúна. — Товáра се ко да рáни алý.

товáран, -рна, -рно *натоварен, преоптерећен.* — Немój му дáваш и тóрбу, вúш да-е товáран.

товáран кóњ м *коњ који стално носи терет, с којим се кирицисује.* — Несѐм ја товáран кóњ, па да вучѐм овóлко!

товáрање с гл им од *товари.* — Откѐд га викá да ни помóгне у товáрање сéно, и jóш га нéма.

товáри несв фиг *клевеће, измишља.* — Рéко на сýдију какó ми товáру онój што нејѐ билó, што несѐм работúла.

товáрија ж *буре за воду које се носи на коњу.* — Напунúл товáрију с вóду, а не мóж гу дúгне на кркáче.

товрљáн м *онај који много једе.* — Докле́ се товрљáн натовáрља, ће ни отúде вóз.

товрљáнка ж *жена која много једе.* — Не мóгу вúше да чѐкам товрљáнку да се наедѐ.

товрљáнче с *дете које много једе.* — Ел се нáједе тој товрљáнче, ел jóш да га чѐкам?

тогóњи несв *смирује се, одаје осећање помирености.* — Jóш тогóњи, jóш нејѐ утогоњúл (*умро*).

Тóдорица ж црквпрва недеља поста, Чиста недеља. — Тóдорица е прáзник за коњú, тъг се с њú нúшта не рабóти, јáшу се и тркају.

Тóдорка / Тодóрка ж *име; име краве која је донета на свет на Тодорицу.*

Тóдоровци м *заселак.*

тój пок зам *то.* — Штó-е тój? — Тój ми-е на срце да ти кáжем. — Тój јá несѐм рекла́. — Тój да знáш. — Тój ти је затój што ме несú слушáл.

тојáга ж **1.** *бàштина*. — Јèс, јèс, порàсал је вèћём за тојáгу. — Ће му úгра тојáга. — Úзни тојáгу па у говèда. **2.** *штàй на разбòју који држи ништа*. — На тојáгу се кáчу нúте.

тојагáр м пеј *онај ко увек са собом носи тòјагу*. — Не мóж нúгде бес-тојáгу тúја тојагáр.

тојагáрка ж пеј *она која увек са собом носи тòјагу*. — Отидóше паýновске тојагáрке пá у Кúтку.

тојáжица ж дем од *тòјага*. — Изгубú си по пýт негдè тојáжицу, а úбаво си се потпúраше с њúм.

тојáшка ж дем од *тòјага*. — Бес тојáшку ни мáкац. — Нúте се држý на тојáшке.

тојáшче с дем од *тòјага*. — Евè ти тојáшче, да се брáниш, ако те сóшу пцèта у сокáк.

/тój-за-тój/ изр *ништа*. — Некú ми укрáл сугарè ис-трлý, јá пријавú у милúцију и тój-за-тój! — Дáдо вој тепсúче да нештó испечè, евè гóдина какó га не врну и тój-за-тój. — Úчим гу какó невељáје да рабóти, онá тój-за-тój, две-пáре си не дáва.

/тój тькво/ изр *тàкво што, и тàко то, и тàко даље*. — Тój тькво úма пýно да ти прúчам. — И тój тькво.

Тóка м *надимак од Стојанча*.

токмáк м **1.** в *главина*[2], в *главчина* (Козило, Вус). — На токмáк от кóло óбавезно се тýру грúвне. **2.** *мањи чекић*. — Донèси ми токмáк да набúјем кóлци за óграђу. **3.** фиг *пун, снажне грађе мушкарац*. — Бèше си он токмáк, мóгаше свè да подúгне, свè да понесè и úбаво да рабóти.

тóкне свр у дем знач: *тòчи*. — Тóкни и мéне, у овój стовнè, о[д]-тýј студéну, од извóр, у Бачéвиште.

Тóла м *надимак*.

Толáн м *надимак*.

Толúка м *надимак*.

толúцьк, -цка, -цко *мали, мајушан*. — Толúцко детè а тèра коњá у вршý. — Бèше толúцки, а сьг порàсал дорúстрáшан мужúна.

толúцко прил **1.** *мало*. — Не свидè вој се ни толúцко да ми дадè од шиђèр. — Зар ти сáмо дáде толúцко? **2.** *малено*. — Од толúцко га знáм.

толúчьк, -чка, -чко в *тòлицак*. — Толúчьк, а већ се промангупирáл. — Толúчко детè, а знáје ко стáрац.

толúчко прил в *тòлицко*. — Толúчко вој се не свидè да сúпне ракúјицу, ма едьн напршњак.

тóлки, -а, -о *тòлики*. — Порàсал тóлки бúлмез, а нèће да слýша. — Тóлки љýди прójдóше кроз овýј кýћу, свáкога сам дочекáла како трèбе.

тóлко прил *тòлико*. — Тóлко се мýчи, а за когá? — Дáј вој тóлко кóлко трèбе.

тóлко-кóлко прил *тòлико-колико*. — Тóлко-кóлко, јá га уработú.

толмáч м *тумач, преводилац*. — Бúл сам и толмáч у мацáрско рóпсто у Árад.

толмáчи несв *тумачи, прочиша*. — Протолмáчи ми, сúнко, овój пúсмо, ти úбаво толмáчиш.

толцкú, -á, -ó у дем знач: *тòлики*. — А мéне зáпаде толцкú комáт.

тóп м в *труба*[1]. — Нарèђал бèше Жúда у продáвницу трýбе, јá му úзнем сèдом тóпа. — Тьг сам на тóпови купувáла шифóн и сьг ми мáлко од њèга стоú.

топе́ње с гл им од *то̄пи (се)*, **1.** *расто̄пање*. — Напра́ише се ба́ре о[д]-топе́ње сне́г. **2.** *кисе̄љење, по̄то̄пање*. — По́сле топе́ње, гр̏снице су́шимо ус-пло́т. **3.** *умака̄ње хлеба у је̄ло*. — Не́ма ви́ше топе́ње у тига́њ, деца́ све́ изе́доше.

то́пи несв **1.** *расто̄па*. — Ово́ј сл̏нце бр̏зо то́пи сне́г. — Не́ма вре́ме да се замављу́је, то́пи ма́з, пра́н спр̏жу. **2.** *кваси, по̄то̄па, кисели лан и конопљу*. — По́сле се гр̏снице то́пу у топи́ла, у Ма́лу ре́ку. **3.** *умаче хлеб у је̄ло*. — По́брзо то́пи пр̏жено, ће зака́сниш у шко́лу.

то́пи се несв **1.** *расто̄па се*. — Дојде́ вре́ме да се то́пи сне́г. **2.** *кваси се, по̄то̄па се*. — То́пу се гр̏снице у топи́ла, да се одво́и влакно́ од пуздр̏. **3.** *расто̄па се од сла̄сти*. — То́пи се у-[у]ста́ кьд гу еде́ш.

топли́к м *извор то̄пле воде*. — Доне́си ми во́ду у чу́турицу, ал немо́ј од она́ј топли́к.

топи́лиште с *место на коме се налазе то̄пила*. — На́шо топи́лиште-е било́ под Лисича́рку, у Ма́лу ре́ку, куде сл̏нце це́л дн̏ гре́је.

топи́ло с *вир крај реке за по̄то̄пање лана и конопље*. — Ене́ ги гр̏снице, пу́на топи́ла.

то́пка несв у дем знач: *то̄пи (3), умаче хлеб у је̄ло*. — Уме́је и дете́ да то́пка с ле́бац попр̏жено.

то́плачьк, -чка, -чко *по̄мало то̄пао*. — На дете́ да́вај са́мо то́плачко млеке́. — Ел ти то́плачко?

топлина́ ж *то̄пло̄та, те̄мпера̄тура*. — Нешто́ ми мло́го топлина́ од ово́ј сл̏нце.

топло́ с поим прид *то̄пла оде̄ћа*. — Да се не бео́ обу́кал у топло́, осе́бал би на ови́ја сту́д.

то́пне свр *умочи хлеб у је̄ло*. — То́пни, немо́ј се срамуе́ш.

топр̏в прил *те̄к, те̄к сад, пр̏ви пӯт*. — Ми́ окосимо, о́н топр̏в доо́ди с косу́. — Топр̏в пре́зам ју́нци у ко́ла.

топр̏вке прил в *то̄пр̏в*. — Сви́ отишли́, ти́ топр̏вке и́деш на собо́р.

то́рба ж *та̄шна, шареница, ћачка то̄рба, то̄рба од козине, ӯпр̄тњача*. — У́прти то́рбу пу́ну с ме́со и си́рење и однесе на дете́ у Село́ куде стану́је. — Откину́ло ми се трекло́ на то́рбу.

торба́к м **1.** аугм и пеј од *то̄рба*. — Напуни́ му торба́к с ја́буке. **2.** фиг пеј *сто̄мак*, в *тӯлбак*. — На́пуни ли ви́ше торба́к, вре́ме је да пу́шташ гове́да.

торба́р м пеј *про̄сјак*. — Прође́ше торбари́ ни[з]-село́, ја́ ги вика́ да ни помо́гну да жње́јемо, они́ нето́ше, по́арно им просе́ње.

торба́рка ж пеј *про̄сјакиња*. — Несьм торба́рка па да про́сим, но сьм дошла́ да за́јмим, па кьд и́мам да вр̏нем.

торби́ца ж дем од *то̄рба, ћачка то̄рба*. — Ста́доше ли ти све́ кньи́шке у торби́цу?

торбиче́ с дем од *то̄рба*. — Кньи́ге у торбиче́, па у шко́лу, да се не замављу́јеш по ку́ћу.

торбиче́нце с дем од *то̄рбиче*. — На дете́нце торбиче́нце, у торбиче́нце — дудуче́нце, да ми сви́ри, да оди́ри куде́ су му гове́да.

торби́чка ж дем од *то̄рбица*. — Ту́ри сирома́ у торби́чку ле́б и си́ренце и о́трча по гове́да.

торбуља́к м ауг и пеј од *то̄рба* **1.** *огро̄мна то̄рба*. — О́стаи Та́не некакьв торбуља́к над а́мбар, па отиде́ у село́ да пога́ђа калаисува́ње. **2.** фиг пеј *сто̄мак*. — Ко́лко му ста́де рана́ у они́ја торбуља́к, да се зазве́риш!

то́рине ж мн *место где су били торови за стоку.* — Искáрај ги на то́рине, нéка тáм пасý.

То́рине ж мн мтн *ливаде, пашњаци, шума.*

Торка́на ж *име краве која се отелила у уторак.*

то́рник м **1.** *уторак.* — Ви́камо гу Торка́на, ел се отели́ла у то́рник. **2.** изр: — Глу́п ко то́рник. — Натоврља́л се ко то́рник. в *глупи торник.*

то́рња се несв пеј *носи се, губи се.* — Нéк се то́рња од на́шу кýћу, да га мо́је о́чи ви́ше несý виде́ле.

торо́кало с *брбљивац.* — Оста́и тој торо́кало, довла́чи се овьм да рабо́тимо!

торока́ње с гл им од *тороче.* — Не мога́ да слу́шам њи́но торока́ње, па изле́зо да зачу́рим једну́.

то́роња м *бик који се отелио у уторак, име бика и уопште бик.* — Отиде́ то́роња у ште́ту. **2.** фиг пеј *лош, некултуран човек.* — Опогани́л се на сре́т-пу́т, то́роња.– То́роњо једьн, не зна́ш ни добардьн да ка́жеш, а ће во́диш се́лску полити́ку.

торо́че несв пеј *галами, прича без заустанка.* — Са́мо ви торо́чите, а о́вце ви улезле у ште́ту.

то́тмес, -та, -то *пуначак, добро грађен човек.* — На и́зглед до́јде то́тмес, ал какьв је по ду́шу не зна́м.

тоцки́, -а, -о скраћени облик од *толицки,* в *толицки.* — Тоцко́ дете́, а зна́је да се зазве́риш. — Не свиде́ вој се ни тоцко́ си́рењце да ми даде́.

то́чак м фиг *бицикл.* — Купи́л то́чак, па се во́зи по де́л уш-Чеме́рник.

то́чи свр **1.** *сипа.* — Точи́ во́ду у ка́цу, да гу спре́мим за ко́мину. **2.** *захвата.* — Ене́ га до́ле, то́чи во́ду на кла́данац. **3.** фиг *оштри.* — То́чи секи́ру на точи́ло, иступи́л гу по чво́рови.

точи́ло с *тоцило.* — До́бро ми нао́стри но́ж на точи́ло, ћу ко́љем свињу́.

то́чко прил *толицно, толицко.* — То́чко ми још тре́бе да завр̀шим цемпи́р. — Узе́ едно́ дрво, ете то́чко, да га уда́ри, ал вој не да́до. — Са́мо то́чко ли си ми дрвца́ доне́л у кýћу? — То́чко, не́ма ви́ше!

тпр̀ч узв *за терање коња на испаши.* — Тпр̀ч! Тпр̀ч, Зе́ко, тпр̀ч, Го́лубе!

траварѝна ж *државни порез на пашу стоке у утрини, наплаћивала се до почетка седамдесетих година, травнина, нагоница.* — Разре́жу ни траварѝну по бро́ј о[д]-што́ку, ал ни́ки не ка́же та́чно, уве[к]-ги изла́жу ко́лко бра́ва и́ма.

тра́вица ж дем и хип од *трава.* — Ле́же балдиса́л на тра́вицу и тако́ј за́спа. — Наскýбо ма́лко тра́вицу, те им турѝ да еду́.

тра́вка ж дем од *трава, влат, лековито биље.* — Све́ зна́је ко̀је тра́вке за што́ мо́гу да помо́гну, са́мо гу пи́тај.

трављаѝв, -а, -о в *трављив.* — Компирѝ ни мло́го трављаѝви.

трављѝв, -а, -о *зарастао у траву, укоровљен.* — Од ову́ј ки́шу ле́је све́ трављѝве, тре́бе се одма́ плéву.

травни́на ж *надокнада за закупљене ливаде за кошење,* в *траварина.* — Плати́ Дани́лу травни́ну, па сьг, еве́, ко́сим њего́во.

травољак / травуљак м зб им од *трава.* — Тре́бе се оплéви травуљак, ће угу́ши ле́је.

трово́ље с *коров,* в *травољак.* — О[д]-трово́ље се не прооди у гради́ну. — Све́ зара́сло у трово́ље.

травољи́в, -а, -о в *тра̄вљив*. — Компири́ ни све травољи́ви, и́ма пропа́днемо у загрта́ње.

травуљи́на ж ауг и пеј од *тра̄ва, дубока тра̄ва, велика тра̄ва*. — Тре́бе неки́ да око́си ову́ј травуљи́ну, не мо́ж се про́јде до ку́ћу.

травчи́ца ж дем и хип од *тра̄вка*. — Све́ ми погази́ли лива́ду игра́ећи ву́збал, ни травчи́ца неје́ остала́.

тра́жи несв фиг *тра̄си*. — Дооди́ли су куде мои́ да ме тра́жу за Ста́ноју из Борови́к. — Мло́ги су ме мо́мци тражи́ли, ал башта́ не да́де.

траи́ / траји́ несв **1.** *тра̄је, живи*. — Ко́лко го́дине, чи́чо, траи́ ово́ј твоје́ косиче́? — Траи́м, еве́, седомдесе́ се́дом го́дине. — Нек трајн ко́лко трајн. **2.** фиг *издржава, бори се*. — На оваквў врућинчину едва́ траим.

траи́ се / трајн се несв **1.** фиг *подноси се*. — Смрди́, не траи́ се. **2.** фиг *живи се, издржава се*. — Не траи́ се, си́нко, ви́ше, докара́ло се до ду́вар.

тра́калица ж *дечја играчка*. — Купи́ли му на ва́шар тра́калицу, па ни и́злуде с траска́ње.

тра́кало с *то̄чак*. — Напраи́л му де́да да гу́ра тра́кало.

тракалце́ м дем од *тра̄кало, то̄чкић*. — Игра се с тракалце́.

траката́лка ж фиг *брбљивац, брбљивица*. — Како́ издржа́ваш да слу́шаш тој траката́љку.

тра́мпа ж *замена, размена добара*. — Ако не́маш па́ре, ће и́демо на тра́мпу: лива́да за ко́ња.

трампе́ с *добои̯ у трӯбачком оркестӯ*. — Ко̀ји па не зна̀је да уда́ра у трампе́.

трампе́ње с гл им од *тра̄мпи (се)*. — Ова̀ј лива́да мо́ж да бу́де за пла̀ц, неје́ за трампе́ње.

тра́мпи (се) свр *замени (се), размени (се)*. — Трампи́ Му́рцу за јунче́ уз до́платак. — Да се тра́мпимо: ће ми дока́раш едно́-дво́ја ко́ла дрва́, ћу ти даде́м да око́сиш бра́ниште.

трампува́ње с гл им од *тра̄мпује (се)*, в *тра̄мпење*. — Ако неси́ при па́ре, мо́ж и трампува́ње.

трампу́је (се) несв *размењује (се), замењује (се)*. — Трампу́је гове́да, трампу́је коњи́, сн̏ал да се тргу́је, матрапа́ска рабо́та. — Све се куде ће́га трампу́је: и земња́, и сто́ка и жена́, ако тре́бе.

трандави́л / трандави́љ м *ружа, тра̄ндафил* Althaea rosea, в *тре̄ндавил*. — Мло́го ни у́баво исцьвте́л трендави́л.

трапељајка ж *нешто што̄ лупка (чекета̄ло)*. — На ко́ш бе́ше една́ трапељајка што ста́лно траска по ка́мен докле́ воденица ме́ље.

тра́пка ж *о̄писак сто̄пала*, в *шта̄пка*. — По тра́пке сам га нашьл иза ку́ћу, завукал се у а́мбар.

траска несв **1.** *лупа, удара*. — Кво́ тој сна́јка сре́д но̀ћ траска с пани́це? — Це́л живо́т му траска кречета́ло у воденицу, па како́ да не оглуве́је воденича́р. **2.** фиг *блебеће, прича глупости*. — Пу́сти га, нек траска глу́пос, да му се смее́мо.

траскалица ж **1.** в *тр̄лица*. — Зато́ј што́ траска ка[д]-це с њу чу́кају гр̏снице, зато́ј се ви́ка траскалица. **2.** фиг *причалица*. — Она́ј твоја́ траскалица уста́ не закла́па.

траскало с фиг *блебета̄ло, лупета̄ло*. — О[д]-то́ј траскало не мога́ да прооратим ре́ч.

траскалче с *дечја играчка, звечка*. — Ра́стропа ми у́ши с то́ј траскалче.

траскáње с гл им од *траска* **1.** *лупњава, лупа.* — Какво́-е то́ј траскáње по ку́ћу, да нејé улéзла мáчка? **2.** фиг *лупетање, блебетање.* — Од њо́јно траскáње сви́ се оспѣ́ају кво́ во-е, ел пошантавéла.

трáчка несв *запиткује, распитује се, брбља.* — Стáлно нешто́ трáчка, не мо́ж од њу да побéгнеш.

трачкóљи несв у дем знач: *трачка.* — Мо́ре нéка трачкóљи, барем несúм глу́в, кьд и́ма у ку́ћу некúм да ти трачкóљи.

трба ж (деч) *стомак.* — Ел глáдна овáј трба? — Зашто́ ми детéнце болú трба?

трбóњ / трвóњ м *мала тестера.* — То́ј сáмо мо́ж с трбóњ да исечéш.. — Дáј ми трвóњ, да пресечém лéтву.

трбóњче / трвóњче с дем од *трвоњ.* — Не поóди бес трбóњче, трéбе нешто́ да ми пресéчеш. — Затурú негдé трвóњче за гвóзје.

трбушáн м *човек великог стомака.* — Довýче се трбушáн да пá нешто́ каламýти з-дéду.

трбушúна ж ауг и пеј *стомак.* — Ће га омькне онóлка трбушина у некú áндак да се скрка.

трбушњáк м пеј *стомак.* — Пустúл трбушњáк, па му виснýл преко каúш.

трвéње с гл им од *трви се.* — Тýј куде-е трвéње у вамúлију, нéма прогледльк.

трви се несв *свађа се, не слаже се.* — Сáмо се трву, úч се не слáгају са стáрци.

тргне свр **1.** *крене, оде, отпутује.* — Тргнýше пóрано у рабóту. — Тргоше зорóм, отóше на рáн вóз. **2.** *отвори, затвори, притвори.* — Тргни врáкњицу да не излéзну óвце ис-трлý. **3.** *попије мало,* в *гуцне.* — Тргнýмо по две-три гýтке ракúјицу, па се разиђóмо. **4.** *поведе за собом.* — Запосли се у Нúш и трже децá уз њý.

тргне се свр фиг *отргне се, остави.* — Тргнýл се од онój лóшо друштво. — Трже се на врéме от пијанльк.

трéбе несв **1.** *треба.* — Догóдине трéбе да úде у шкóлу. — Трéбу му пýно пáре за кýћу. — Сьг ли трéбе с њúм да се бúјем?– Трéбе се нóси жúто у воденúцу. — Дáј му колко трéбе. — Тýри у грне грá колко трéбе. — Нúшта му не трéбе, ће живи ко пустињак. **2.** фиг *ваљано, добро.* — Кудé њи-е свé како не трéбе. — Нејé како трéбе.

трéби несв **1.** *чисти.* — Úди трéби ливáде докле́ травá нејé овољúла. — Трéби вој глáву од вáшке. **2.** *одваја, одбира.* — Трéби грá, да га вáри у грне.

трéби се несв *чисти се.* — Трéби се од вáшке.

трéв непр *насумице, отприлике, по осећању.* — Úдеш на трéв, па ако га нáјдеш, дóбро јéс. — Забораúл сам путúньче кро[з]-шýму, па идó трéв уз Острóзуб.

тревáвља (се) несв *нагађа, погађа, догађа (се)* в *треваља.* — Дóбар нишанџúја, тревáвља ис-пýшку у сáм цéнтар. — Жмуречкú тревáвља. — Тревáвља се да га понекьд срéтнем у Селó.

тревављáње с гл им од *тревавља (се), погађање.* — Пр̀ви-е у тревављáње с прáњку о[д]-цвá деца́.

тревáља (се) несв *погађа, догађа (се), среће (се).* — Некá слóвја тревáља, некá jóш не знáе. — Тревáљају се пóчесто такój кьд слéзну у вáрош.

тревањáње с гл им од *тревања (се).* — Да нејé понекьд тој тревањáње, кьд би се видéли.

трéви (се) свр *погоди (се), догоди (се).* — Какó га трéви бьш кьд поóди дóм. — Трéви га са шибљúнку у óко. — Трéви га ко с пр̀с у дýпе (*изр*). — Какó се трéви да и óн дójде куде тéбе, ка[д]-це несмó договáрали. — Трéви се и Станúја тýј, те вој казá.

трекло́ с *плетена трака на торби за ношење преко рамена.* — Вр̏жи до́бро трекло́ за сама́р да ти се то́рба успу́т негде́ не омѣкне.

тремпеци́ја м *добошар у трубачком оркестру.* — Голе́м орке́стар и́ма и го-чобѝју и тремпеци́ју.

Трéна м/ж *надимак.* — Куде́ ви се де́ну они́ја Трéна врача́р?

трендáвил / трендáфил м *ружа, трандафил.* — Како́-е само исцавте́л трендави́л нат-ку́ћу.

Трендави́лка ж *име.*

трендави́лче с дем од *трендавил.* — Процьвте́ ли оно́ј у́баво трендави́лче прет-ку́ћу?

трéне свр *задрема, мало одспава.* — Тама́н трену́, они́ ме пробуди́ше. — Це́л но́ћ не мога́ да трéнем од ону́ј мислу́.

Трéнча м *име.*

трéпавка ж *трепавица.* — Ћс тра́жи јо́ш и на трéпавке да му о́дим. — С које́ ли си, мо́ре, маза́ла трéпавке те ти се то́лко црну́?

трепа́лька ж *ноћни лептир,* в *трепољка,* в *треперуга.* — Са́мо облѝтају трепа́ље око си́јалицу.

трепељáн м *онај који стално трепће.* — Куде́ најде́ оно́га трепељáна да вој ста́лно потрепку́је?

трепетљѝв, -а, -о *који има трему, заплашен, наплашен.* — Ово́ј дете́ ми-е мло́го трепетљѝво, на ме́не.

трепетљѝвка ж *она која има трему, заплашена жена.* — Кьд уле́зе Стојáнча у ку́ћу, на ону́ј трепетљѝвку испáде гр̏не из ру́ку.

трепетљѝвко м *тремарош, заплашен човек.* — Трепетљѝви трепертљѝвко, за које́-це па ти́ пла́шиш од ње́га, мали́, ја́ ћу га, ко жена́, би́јем, ако тре́бе?

трепетљѝка ж *јасика* Poplus tremula. — Исе́комо трепетљѝке у Мр̏ковицу за ро́гови на ку́ћу.

трéпка[1] ж *трепавица.* — Са́мо јо́ш и на трéпке да га но́сим. — Што у́баве трéпке и́ма оно́ј девојче.

трéпка[2] несв *трепће.* — Трéпка ли, трéпка с оне́ј пу́сте цр̏не о́чи. — Не́ће ми трéпкаш ко со́јка на ју̏говину.

трепкáње с гл им од *трепка*[2]. — Залуде́ла га с трепка́ње она́ј Си́кина потрепо́лька.

трепо́лька ж *ноћни лептир,* в *трепаљка,* в *треперуга.* — Налете́ше трепо́ље на ла́мпу, па ни напуни́ше со́бу.

трепти́ несв **1.** *дрхти, боји се, трепери.* — Пре[д]-цвéкра трепти́, а свекр̏ву едва́ и да чу́је. **2.** фиг *лети.* — И́ма да рабо́ти, па све да трепти́. **3.** фиг *брине се.* — Над на́јмалото дете́ трепти́ ко да-е едно́ на ови́ја све́т.

трéсак м **1.** фиг *особа на свом месту, јака, снажна.* — Оно́ј девојче ис-Клису́ру, море, бе́ше ко трéсак, тьква трéбе да у́знеш за жену́. **2.** фиг *гром.* — Трéсак га уби́л, да га не уби́је, што́ ме ви́ше не слу́ша. — Што́ не́ће едьн трéсак да уда́ри, да ово́ј запа́ли, да се ви́ше не му́чим.

тресé се несв *дрхти.* — До́ста сам се трéсла пре[д]-цва́ку вла́с, ви́ше ме неје́ стра́ од ни́шта.

/тресé га̏ће/ изр *смрзава се.* — Што́ тресе́ш га̏ће на ту́ј студени́цу, што́ не уле́знеш у ку́ћу да се огре́јеш?

трéска[1] ж *ивер, иверка.* — Збе́ри трéске о[д]-чамо́вину за по́тпалу.

трéска[2] несв *удара снажно, лупа*. — Сáмо трéска по кýћу са сýдови, свé ги йспокрши.

трескá[3] ж фиг *гром*, в *тресак (2) (клетвена реч)*. — Трескá ме убйла, ако сам од њý нешто́ прооратйла (*клетва*). — Трéске гу ватйле, дабо́гда. — Трéске гу убйле.

трéска се несв *удара се*. — Це трéска о́н у́главу, ал ће бу́де кáсно.

трескáње с гл им од *треска, лупљање, лупњава*. — Кво́-е то́ј трескáње у полови́н но́ћ?

трéске ж мн (*клетвена реч*). — Не трéскај ви́ше с тај врáта, трéске те убйле, дабо́гда (*клетва*).

трéсне свр **1.** *снажно удари*. — Немо́ј га трéсне с оню́ј медвéђу шакети́ну, да га изалипáви. **2.** фиг *падне*. — Ка[д]-трéсне и[з]-сливу́, йма се распу́чи.

трéсне се свр **1.** *удари се*. — Тресну́л се ш-чу́к по пр̀с. **2.** фиг *дозове се памети*. — Еднý̀ш це и о́н трéсне у́главу, ал тъ̀г ће бу́дне кáсно.

тресокýрина м пеј *стар, изнемогао човек*. — Кудé се надрндйл на овý̀ј слоту́ тйја тресокýрина, ви́кајте га да се врне, ће остáне у со́спу.

тресомýд м пеј в *тресокурина*. — Дошьл тресомýд ту́ј да ми паламу́ди, а едва́ се дејáни.

трећáк м **1.** *јунац, ован од три године*. — Еси́ ти а́липава, онаквóг трећака́ си му дала́ за то́цко па́ре, ко́ј си га ма́трак чувáла! — Ри́па ко јелéн трећáк на мла́д мéсец (*изр*). **2.** *треће рођење пчела, в пушта се*. — Ако-е ја́ка, чела́ се пу́шта и трéћи пу́т, што́ се куде нас ви́ка трећáк, па тьк и́де копиљáк.

трећачé с *треће дете*. — Ти́ ли бешé Стојáново трећачé?

тр̀за несв **1.** *повлачи, вуче*. — Немо́ј да мло́го тр̀за ти́ја конопац, ће се отки́не. — Ку́че тр̀за ла́нац по жи́цу. **2.** фиг *има тикове*.– Тр̀за з-глáву кьд орáти. **3.** фиг *допада му се*. — Тр̀за на Добри́лу. — Трзáл на њу, не трзáл, онá пођé за дру́гога.

тр̀за се несв фиг *плаши се, стреши*. — Што́ се тр̀заш, ка[д]-те ни́ки не ди́ра. — Од њéга ли да се тр̀зам? **2.** фиг *отима се*. — Мло́го се тр̀за коњчé, немо́ј ти се изо́тне.

трзáње с гл им од *трза (се), отимање, цимање*. — О[д]-трзáње свé га коно́пче прежили́ло.

тр̀зне свр **1.** *повуче*. — Тр̀зну ме за ру́ку, па ми ре́че у ћо́ш да си и́дем до́м. **2.** *уплаши се*. — О[д]-цтра́ коњчé тр̀зну о́глав, па ме по́вуче, да се утéпам.

трзне се свр *поплаши се, штрецне се*. — Немо́ј се бу́лча тр̀зне, да ти коно́пче отки́не ру́ку.

/три за гро́ш/ изр *страх, паника*. — Кьд видо́ која́-е зима́, три́ за гро́ш, не смеја́ да слéзнем у Село́.

три́ес бр *тридесет*. — О[д]-три́ес о́вце по́ла продáл на матрапáза, не мо́ж ги зи́мени израни.

три́естак бр дем од *триес, тридесетак*. — Бéше ни ла́ни три́естак, ськ се преполови́мо, отóше ни испи́сници на дру́м, на гро́бје.

тријарéње с гл им од *тријари*. — Не мо́жемо да завр̀шимо тријарéње рженицу, ви́ше не ду́ва вéтар.

тријари несв *одваја, чисти, веје*. — Ене́ ги сви́ на гу́вно, јо́ш тријáру жи́то

трúна ж *струготина*. — Смéти три́ну, па на пу́т.

трúње с зб им *струготина, плева*. — Куде́ на́вата то́лко трúње по цемпúр?

трúце с *мекиње*, в *превнина*. — Не мо́ж тéј свињетúне да израниш бес-трúце.

тр̀ка[1] несв *надмеће (коње) у брзини*. — Ће тр̀камо коњи́, да ви́димо чи́ји-е на́јбрз.

тр̏ка[2] несв *живи, тра̄је, истра̄јава, та̄вори, издржава на једвите̄ јаде.* — Мо̀ј бојдашѝ помрѐше, ја̀ јо̀шке тр̏кам. — Тр̏ка чи̏ча јо̀ш, не пода̀ва се. — Снаѝди се некако̀ и — тр̏ка! — Мло̀го ми-е ло̀шо, едва̀ тр̏кам.

тр̏ка се несв **1.** *надмеће се у брзини.* — Тр̏кају се ђа̀ци ко̀и ће пр̀ви да стѝгне до̀ма и[з]-шко̀лу. **2.** *утркује се (на коњима).* — Ће се тр̏камо с коњѝ по Чемѐрник до Остро̀зуб.

тркА̀ло с *обруч којим се деца играју.* — Енѐ га, тѐра тркА̀ло по пу̀т.

тркалцѐ / тркаљцѐ с *то̄чкић.* — Не вертѝ му се тркалцѐ на ко̀лца. — У̀зни тркаљцѐ, па се ѝграј.

тркА̀ља (се) несв *ко̄трља (се).* — Ако га не мо̀ж ука̀чимо на ко̀ла, ће га тркА̀љамо до воденѝцу, па ће га ту[ј]-исцѐпимо на цепа̀нке. — Немо̀ј се тркА̀љате по су̀влажну зевњу̀. — ТркА̀љајте се у плѐвњу по но̀ву сла̀му.

тркАљА̀ње с гл им од *тркаља (се).* — Ће га догу̀рамо на пу̀т са̀мо с тркАљА̀ње.

тркА̀ње с *надмета̄ње у брзини, тр̄ка.* — Договорѝли се за тркА̀ње коњѝ у недѐљу, на То̀дорицу.

тркељА̀ње с гл им од *тркеља.* — Трѐбе да ѝмаш жѝвци да издржѝш тој њо̀јно тркељА̀ње.

тркѐља несв *прича без везе.* — То̀ј си о̀н само онако̀ј тркѐља, не мѝсли о̀збиљно.

тр̏кља м *вижљаста̄ особа.* — Такав тр̏кља не мо̀ж ни у шко̀лу да у̀чи како̀ трѐбе.

тр̏кљес, -та, -то *шта̄ркљаст, шта̄ркљав, вижљаст.* — Сва̀ вој дека̀ на њу̀ — тр̏кљеста.

трла̀ ж *то̄р за овце.* — Накара̀мо о̀вце у трлу̀, да ги жѐне музу̀, па ће пу̀штамо јагањчетѝја да сѝсају.

трлѐма ж *зараза, болест.* — Нека̀ трлѐма почѐла да ва̀та свѐ рѐдом, а лѐк од њу нѐма. — Трлѐма ви изѐла, кудѐ се потика̀сте са[к]-кьд ми трѐбете.

тр̏ли несв *млати (конопљу или лан на то̄рлици), одвајајући нити од дрвенасто̄г дела.* — Кьт по цѐл дьн тр̏лиш гр̏снице, ру̀ке ти отпа̀дну од онѝја но̀ж.

Тр̏лиица ж мтн **а)** *стари назив села Брод;* **б)** *њива.*

тр̏лица ж *дрвена напра̄ва за млаћење конопље или лана.* — Ка[д]-це осу̀шу ис-топѝла, гр̏снице чу̀камо на тр̏лицу. — Сва̀ки си-е има̀л тр̏лицу прет коша̀ру, ел прет плѐвњу.

тр̏лиште[1] с *место на коме су некад биле то̄рле.* — Обр̀ни говѐда накуде тр̏лиште, та̀м је по̀голема трава̀.

Тр̏лиште[2] с мтн *ливаде, шума, па̄њак.*

тр̏мка ж **1.** *пчела.* — Има̀ли смо шесѐ тр̏мке у ља̀ник. **2.** *кошница од прӯћа или па̄витӣне облепљена блатом и говеђим изметом.* — Тр̏мке смо плѐли од вр̏бово пру̀ће, по̀сле ги излѐпимо з-говѐђа ла̀јна мѐшана з-бла̀то и сла̀му. — Тр̏мке се плету̀ и от-па̀вит и дѝвљу ло̀зу.

трнѐње с гл им од *то̄рни.* — Ово̀ј трнѐње у ру̀ку ми нѝкако не прооди.

трнѝ несв **1.** *то̄рне.* — Трнѝ ми рука̀ от косѐње. — Извадѝ зу̀б њѐкња, ал ми јо̀ш трнѝ мѐсто од енѐкцију. **2.** фиг *стра̄хује.* — Трнѝм за онѝј детѐ у Лескова̀ц како̀ це сна̀јде, трнѝм за му̀жа у рабо̀ту како̀ му-е, трнѝм за сто̀ку у коша̀ру и о[д]-то̀ј сам трнѝцу навата̀ла.

трнѝца ж **1.** *грозница.* — У̀вати ме нека̀ трнѝца па свѐ дрктѝм. — Трнѝца ми прођѐ крос цѐлу снагу̀ кьд га вид̀о ко̀лко-е у̀бав, бо̀шке. — Трнѝца ѝде уз мѐне ка[д]-це сѐтим како̀ смо моглѝ да се пода̀вимо у рѐку. **2.** фиг *страхова̄ње, стра̄х,* в

пример под *трни (2)*. — Ва́та ме трни́ца кът поми́слим куде се сва́ мо́ј му́ж ка́чи ка[д]-си́да ди́мњаци на ва́брику.

трноко́п м *будак, пијук*. — С трноко́п отрси́ це́лу Ки́тку о[д]-тр́ње и глоги́ње.

трнци́ м мн *осе́ћај је́зе, жмарци, грозница*. — Прође́ше ми трнци́ низ грби́ну ка[д]-чу́ за ту́ј несре́ћу.

трнчи́ћ м дем од *трн, трнчић*. — И́ч се не бо́ј, зачи́ћ ћу ти изва́дим ти́ја трнчи́ћ, не́ће осе́тиш.

трнче́ с в *трнчак*. — До́јди, да ти до́да изва́ди трнче́ ис-пр́с.

трња́ив, -а, -о *који је пун трња*. — Ту́ј куде́-е трња́иво, немо́ј да ко́сиш. — Ово́ј се́но све́ трња́иво, неје́ за сто́ку.

трња́к м *жбуње трња*. — Шће́ш ту́ј у трња́к, ће те изеде́ нека́ животи́ња.

тр́ње с **1.** *густо жбуње*. — Немо́ј се завла́чиш по тр́ње. **2.** зб им од *трн*. — О́вце све остаи́ле скубо́тине по тр́ње.

трња́ина / трња́инка ж бот *црни трн* Prunus spinosa.

трова́љка ж *тровачица*. — С туј трова́љку не ора́тим, отрува́ла ми ку́че.

трого́дац м *мужјак домаће живо́тиње ста́р три године*. — Му́рца-е трого́дац, ал га јо́ш несмо́ преза́ли.

трого́тка ж *женка домаће живо́тиње ста́ра три године*. — Ли́са ми-е трого́тка, сь́г се тре́бе во́ди.

Тро́ица[1] ж црк *Света Тројица*. — Це ви́димо на собо́р, на Тро́ицу, на Спаи́сковицу.

тро́ица[2] бр *тројица, три лица*. — За троица и́ма ме́сто на ову́ј клу́пу, а оста́ли на селиј̀е.

трои́чка ж дем од *троица*. — Које́ ће њи трои́чка да рабо́ту сами́ без роди́тељи?

тро́ја ж *мрва*, в *трошка*. — Збе́ри тај тро́је од оста́л, па на коко́шке.

трójáнац м **1.** *народно коло*. **2.** изр игра тројанац, *бежи*. — Ка[д]-те подбе́рем с мо́тку, ће и́граш трójáнац низ ти́ја ри́д.

трójáни се свр/несв *раћа тројке*. — Белу́ша се после́ћна трojaни́ла у на́шу трлу́.

Трójáнка ж име.

тронóшка ж *дрвена ниска столичица са три ноге*. — Привучи тронóшку до прекла́дник, да се згре́јеш.

тро́нта (се) несв *облачи превише одеће, облачи (се) претерано*. — Не тро́нтај то́лко дете́, кьд неје́ то́лко ла́дно. — Не тро́нтај се то́лко, не́ће и́деш пре́ко Голе́ми Чеме́рник.

тронта́ње с гл им од *тронта (се)*. — Невеља́је тронта́ње, ка[д]-це дете́ озно́и, мо́ж да осе́бне.

тро́њ м *примитиван кревет; широка даска, одигнута од земље, на којој је постављена и застрта сламарица за спавање* (Мачкатица). — Та́тко и ма́ти су спа́ли на тро́њ, а ја́ и сестра́ на рого́жу, на зевњу́.

тро́ње с дем од *трош*. — Кьд отомо куде њи у го́сти, намести́ше ме да спи́м на тро́ње.

тро́п узв *ономатопеја лупања*. — Немо́ј сре́д но́ћ да те упла́ши неки́ вапи́р: тро́п, тро́п на пе́нцер, бо́ље си при на́с спи́. — Тро́п, тро́п на вра́та, ете́ га лу́мча вр́ћа се сред но́ћ.

тро́па несв **1.** *сече коске брава секирицом*. — Нека́ Ди́мча тро́па ко́ске, он тој на́јбоље уме́је, учи́л је за кеса́пина у Преде́не. **2.** *лупа, куца*. — Ја не сме́јем да и́дем,

нешто̀ ми гребе́ по ку́ћу и тро́па. — Неки́ тро́па на вра́та, да му отво́риш. — Пога́нци ноћо́м тро́пају по та́ван, па му се претва́рају ђаволи́не. **3.** *звечи, звони.* — Запа́сле се о́вце, са́мо чу́јем како̀ клопота́р тро́па. — Кьд и́гра, све вој тро́пају чепра́зи. **4.** фиг *лупе̏та, тра̀бу̏ња.* — Бада́ва о́н тро́па, ни́ки га не слу́ша. — У́дри Шо́па да не тро́па (*изрека, Боровик, Мачка̏тица*). в *Шо̏п.*

тро́пало с **1.** *оно чиме се ства̀ра звук, звечка.* — Узе́л неко тро́пало, па ни це́л да̑н ми́р не да́ва. **2.** фиг *причљива особа.* — На́орати ли се с то́ј тро́пало?

тропа́ње с гл им од *тро̏па.* **1.** *сечење коштицу.* — Тре́бе до́бро нао́стрено секирче́ за тропа́ње ко́ске. **2.** *лупа̏ње, куцање.* — Уватѝл гу стра́ од не́ко тропа́ње по та́ван у глубо́ до́бо. **3.** *звека клепе̏туше.* — Докле не чу́ем тропа́ње клопота́р на Сивуљу, несьм си́гуран да су то̀ ј на̏ша говѐда. **4.** фиг *лупе̏тање, тра̀бу̏њање.* — За то̀ ј тропа́ње еднуш је изе́л тепа́ње, ал га па́ не здржа.

тро́пка несв у дем знач: *тро̏па.* — Немо́ј ми сва̀ки ча́с тро́пка на вра́та. — Не тро́пкај ви́ше по аста́л.

тропка́ње с гл им од *тро̏пка, лупка̏ње.* — Премре́ о[д]-цтра́ ка[д]-чу́ тропка́ње на вра́та у полови́[н]-но́ћ.

тро́пне свр **1.** *лупне, куцне.* — Дру́ги пу́т ка[д]-тако̀ј тро́пне, ти о́дма изле́зни да ви́диш ква̀-е. **2.** *исече, изреже.* — Тро́пни ову̀ј кошчури́ну на два̀-три́ де́ла. **3.** *удари кога чиме.* — Ма́лко га тропну̀ по гла́ву, а о́н о́дма раззинзи́л. **4.** фиг *изговори глупости, бесмислицу.* — Ако [ј]ош еднуш тро́пне нешто̀ тако̀ј, ја̀ ћу га тро́пнем по гла́ву.

тро́пне се свр **1.** *удари се.* — Тропну́л се ма́лко по пр̏с, па сте́ње. **2.** фиг *замисли се.* — Тро́пни се ма́лко у гла́ву ква̀ то̀ ј рабо́тиш са[с]-жену́ и деца́!

тро́ска ж **1.** *оста̏так то̀пљене руде гвожђа у турско време, шљака.* — На ви́гњиште ко́лко о́ћеш троска́. **2.** бот *тро̏ска трава,* в *тро̏скот.*

Троска́ч м *село.*

Троска́чанин м *човек из Троскача.*

Троска́чанка ж *жена из Троскача.*

Троска́чанче с *дете из Троскача.*

тро́скот м бот *тро̏скот* Polygonum aviculare L.

тро́шальк м *тро̏шење па̀ра, расипа̏ње, тро̏шкарење.* — Да̑до вој па́ре за тро́шальк на паза́р.

тро́шак м *издата̏к.* — Напраи́л голе́м тро́шак на паза́р. — Пу́но тре́бе тро́шак за сва̀дбу.

трошáнка ж *мрва хлеба,* в *тро̏шка.* — Отку́д ово̀лке трошáнке по ку́ћу?

трошáнке ж мн *јело од измрвљеног сувог хлеба испрженог на масти у тигању,* в *тро̏шеница.* — Несмо́ има̀ли што̀ дру́го, па смо јѐли трошáнке.

трошаки́ја м *онај који много тро̏ши.* — Едьн принòси у ку́ћу, а сви́ трошаки́је. — Ка[д]-до́ју из рабо́ту, ле́тени, по собори́ сви́ су они́ трошаки́је.

трошаки́ка ж *она која много тро̏ши.* — На ту́ј трошаки́ку динар се у ку́ћу не завр̀та. — Све́ што заработи дадѐ на ту́ј трошаки́ку.

тро́шеница ж в *тро̏шанке.* — Ћу ти напра́им тро́шеницу, дру́го не́мам ква̀ да ти дадѐм од рану́.

трошење с гл им од *тро̏ши* **1.** *расипа̏ње новца.* — Још ма̀лко ни оста̀ше пари́це за трошење, мо́ра ги приштѐдимо. **2.** фиг *мрвење хлеба.* — Ре́комо: не́ма трошење, ле́б се не вр̀ља.

тро̀ши свр **1.** *мрви, труни.* — Кьд едѐш, мло̀го тро̀шиш лѐб, ко да ће пѝлићи да ра̀ниш. **2.** *даје, расипа (новац).* — Свѐ што заработи тро̀ши на жену̀, ко нѝки од на̀ши. **3.** *круни (кукуруз).* — Ће тро̀шимо ли данѝске ца̀ревицу.

тро̀шка ж дем од *трошанка.* — Несѝм ја̀ умрѐл за њо̀јну тро̀шку лѐб и ка̀пку во̀ду. — Смѐти тѐј тро̀шке од оста̀л, па врљи на кокѝшке, да ги не га̀зимо.

трошкарѐње с гл им од *трошкари (се).* — Евѐ и тѐбе некѝ дина̀р да ти се на̀јде за трошкарѐње.

трошка̀ри несв *троши.* — Јо̀ш трошка̀римо оно̀ј што ни оста̀ил печало̀вник.

трошка̀ри се несв *троши, проводи се.* — Пратѝмо га да у̀чи, о̀н се трошка̀ри по Бѐоград. — Зато̀ј ли му пра̀ћамо па̀ре, да се о̀н трошка̀ри?

тро̀шчица ж дем од *трошка.* — Неко̀ детѐ сѝк пла̀че за лѐбац, а тѝ га̀зиш ту̀ј тро̀шчице. — Да̀ј тѐј тро̀шчице да покљува̀ пилѝћи.

тр̀па несв *ставља без реда.* — Тр̀пај то̀ј та̀м, да га не зава̀ти кѝша, па ће га по̀сле рѐћамо.

трпѐж м *трпљење.* — Човѐк навѝкне на трпѐж, па цѐл живо̀т прекла̀ј ко сировѝца на о̀гењ.

трпѐње с гл им од *трпи, трпљење.* — До̀ста-е било̀ трпѐње, сѝк ћу им казу̀јем какьв си спрома̀ мѐне. — Кьд ми се жа̀лиш, ће ти казу̀је ба̀ба: са̀мо трпѐње, ћѐро, мо̀ж те спа̀си. — Пора̀сли смо на трпѐње, нѝшта несмо̀ има̀ли како̀ и ко̀лко трѐбе.

тр̀пи несв *подноси.* — Тр̀пи за лѐб, тр̀пи за с лѐб, тр̀пи за ово̀ј, тр̀пи за оно̀ј, мло̀го сам се у мо̀ј живо̀т натрпѐла, зато̀ј сам пѐчена, па нѐма кудѐ.

тр̀с м **1.** *оно што се отрси, жбуње, трње.* — Запа̀ли тр̀с, нека̀ изгорѝ. **2.** изр: — Тр̀с и плѐва (*количина: много, превише*). — То̀ј што куде ва̀с нѐма ни за̀лек, ѝма га тр̀с и плѐва куде на̀шу воденѝцу.

трсѐње с гл им од *трси (се).* — Нѐће ла̀ко да бу̀де трсѐње трња̀к, ал сам се зајнатѝл: ћу га отрсим дибиду̀с.

тр̀си несв *чисти, крчи ливаду од корова.* — Узѐл да тр̀си о̀грењу што-е два̀ес го̀дине ура̀сла у трња̀к и глогѝње.

тр̀си се несв *отклања се од кога.* — Тр̀си се ти о[д]-тог Во̀јчиног мангу̀па, доклѐ нејѐ до̀цкан.

Тр̀стени ка̀мен м мтн *место где се некад испирала руда.*

трстѝка ж *сува стабљика жита или високе траве.* — Кудѐ ме во̀диш да о̀дим по овѐј трстѝке.

тр̀т узв *ономатопеја пуштања ветрова.*

/тр̀т Мило̀јко / /тр̀т Мило̀јке/ изр *кад је нешто напорно, па не може да се уради.* — Тр̀т Мило̀јке, не мо̀ж га пома̀кнемо. — А кад-трѐбе нешто̀ да уработи, о̀ндак тр̀т Мило̀јко!

тр̀та м (деч) *дечак веће стражњице.* — Чѝй-е онѝја тр̀та што с тѐбе ѝде у шко̀лу?

Тр̀та м *надимак.*

тр̀те-мр̀те изр *шала, изврдавање, одуставање.* — Кудѐ њѐга нѐма тр̀те-мр̀те, мо̀ра се о̀збиљно рабо̀ти.

тр̀тес, -та, -то *велике стражњице, тртаст.* — Мло̀го во[ј]-е онѝја малѝјат тр̀тес, ко да-е од Дупа̀њини.

тр̀ти несв фиг *обавља полни чин.* — Пета̀л тр̀ти кокѝшку.

тр̀ти се несв фиг *петља се, мучи се.* –Немо̀ј се он ту̀ј мло̀го тр̀ти, кьд н-умѐје да га уработи. — Тр̀ти се око едно̀ држа̀ље цѐл дьн.

тртење с гл им од *тр̄ти (се)*.

тртигу́з м *онај који се свугде пе̄тља*. — Ете́ ти га тртигу́з, ако о́н н-уме́је да га ураб̀оти, ко́и ће дру́ги (*ирон*).

тр̀тица ж **1.** *стражњица*. — Немо́ј ми обр̀ћаш тр̀тицу кьд с ме́не ора́тиш. — Нака́рам вој га у тр̀тицу (*псовка*). **2.** *стражњица код живине*. — Кокоши́њу тр̀тицу у́век ту́рамо у су́пу.

тр̀тичњак м аугм и пеј од *тр̄тица*. — Нака́рам вој га у тр̀тичњак, нашла́ ме́не да закеци́је. — Вр̀љи тр̀тичњак от кокошку на ма́чку, да поеде́.

тр̀тка ж бот в *бела рада*[2], *вр̄тиво̄ј*. — Исцьвте́ле тр̀тке, па побелеја́ла авли́ја од њи́.

тр̀тка се несв у дем знач: *пе̄тља се*. — Тр̀тка се јо́ш око они́ј куде́љку, ни́како да гу допреде́. — Јо́ш се тр̀ткате по компири́, јо́ш ги несте́ загрну́ли.

тр̀тка́ње с гл им од *тр̄тка се*. — Од њи́но тр̀тка́ње по гради́нче, не́ма ко́рис, но да ја́ у́знем мати́ку. — До́ста ви́ше тој тр̀тка́ње око ко́ла, оста́љај и во́ди воло́ви.

тр̀тла ж пеј *жена големе стражњице*. — Дојде́, па за́седе тр̀тла, не мога́ од њу́ ни у клозе́т да си оти́дем.

тр̀тља[1] м пеј *човек големе стражњице*. — Напра́јте ме́сто, да про́јде тр̀тља.

тр̀тља[2] несв *блебета, лаи̯рда*. — Ста́лно тр̀тља нешто́, ал га ни́ки не зарезу́је.

тртља́ње с гл им од *тр̄тља*[2], *луе̄тање*. — На њо́јно тртља́ње ни́ки ви́ше не обра́ћа па́жњу.

тр̀тоња м ауг и пеј од *тр̄тља*[2]. — Тр̀тоња, ськ, па едва́ вуче́ они́ј тр̀тицу, а које́ ће кьд порасте́.

тр̀торњак м *омалени дечак*. — Вуче́ ли и они́ја тр̀торњак с њу?

труба́[1] ж *ролна ткани̯не*, в *тои̯*. — Оста́доше ми две́ тру́бе кла́шње, нема́ на кога́ да ги дадем, сви́ но́су куповно́.

тру́ба[2] ж **1.** *лимени дувачки инструме̄нт*. — О́ће да му сви́ру са́мо тру́бе, зато́ј ће поги́не. **2.** фиг *незналица, глӯп човек*. — Какьв ма́јстор, о́н је за то́ј тру́ба.

трубачи м мн *дувачки оркестар*. — На сва́дбу су му свири́ли трубачи ис Прекодо́лци.

тру́д м *израслина (печурка) на буковом стаблу*. — С тру́д и огњи́ло де́да-е пали́л цига́ру.

трукува́и, -а, -о *урађен по мустри, ушаран*. — На ови́ја ћилими́ су ми све ша́ре трукува́не од се́стрини.

трукува́ње с гл им од *трукује, шарање према мустри*. — Мо́ра до́бро да одбро́јиш, ако о́ћеш да ти-е трукува́ње како́ тре́бе.

трукује несв *црта, шара, прецртава што̄ по мустри* (Лебет). — Трукува́ла сам ша́ре за ра́зни ћилими́ на пи́смо.

тру́ле коби́ле ж мн *дечја игра*. — Игра́ли смо се тру́ле коби́ле у се́њак.

трулеје несв *трули, пропада*. — Ку́ћа им трулеје, не́ма ко́ји да до́јде да гу отво́ри, да се ма́лко изветре́је.

трулење с гл им од *трулеје, труљење*. — Заватило га трулење, мо́ж са́мо за о́гењ.

труљедина ж *трулеж*. — Ре́ко му да ми дока́ра дрва́ за зиму́, о́н ми докара́л труљедине. — Труљедине мо́ж са́мо да чмају́ у огњи́ште.

тру́нка ж **1.** дем од *тр̄ун*. — Изва́ди ми тру́нку из о́ко. **2.** фиг *мрвица, ништа*. — Неје́ заслужи́л ни тру́нку да му дадем. **3.** фиг *шкр̄тица*. — Ни тру́нку из о́ко ти не би дала́.

трýнта[1] ж *превише обучена особа.* — Дојдé ли тај трýнта из Мачкáтицу, ел да úдем да гу срúђам? — Натрýнта се трýнта, па се пóсле знóи.

трýнта[2] **(се)** несв в *тронта (се).* — Не трýнтај човéка, кьд нејé лáдно. — Од стрá да ће осéбне, трýнта се и по кýћу.

трýнтав, -а, -о *превише обучен, наобучен.* — Такój трýнтав úма да се брзо озноиш. **2.** *накарађен, растронтан.* — Дојдé трýнтав, ко да су га мéчке цепúле.

трýнтаво прил *лоше, накарадно.* — Облекáл се трýнтаво, да те стрá увáти од њéга.

трунтáње с гл им *од трунта*[2] *(се).* — Навúкла на трунтáње, па се натрýнта и кьд не трéбе.

трунтóв м **1.** *трут.* — Трунтóви су чéле што не бéру мéд. **2.** фиг *нерадник, лењтина.* — Úсти си трунтóв ко твój баштá! — Збрáли се све трунтóви, нúки нéће да помóгне.

трунтóвчина м ауг и пеј од *трунтов.* — Jóш се нéје дúгал ис-крéвет трутóвчина.

трýнчица ж **1.** дем од *трунка.* — Овóцка трýнчица да ме убодé, и тóлки бóл од њý да истрпúм. **2.** фиг *мрвчица, мрвичица.* — Не дáва ни трýнчица на њéга да пáдне.

трýњ м *ситан делић нечега, мрва, мрвица.* — Пáде ми трýњ у óко, па ме едé.

трýњав, -а, -о *који има трунье.* — Штó-е овáј водá у влáшу овóлко трýњава?

трýње с зб им од *трун, талог.* — Исúпи тој трýње из влáшу, па ми напýни ракúју.

трýњчé с дем од *трунь, трунчић.* — Нејé тój нúшта, еднó трýњчé упáдло у млекó.

трýп м **1.** *трупац, балван.* — Кóлики су трýп докарáли за корýбу на Дóљьи клáданац. **2.** *трупац на коме се цепају дрва на дрвљанику.* — Нóси кокóшку на трýп, па гу закóљи. — Рáзби ми глáву ондé на трýп са[с]-жегрý. **3.** *део тела без удова.* — Úма дугáчке рýке а малéчьк трýп. **4.** изр: **прекó трýп** *на брзину, површно, офрље.* — Све рабóти преко трýп, па затój и невељáје.

трýпа[1] несв *пада много (снег).* — Млóго трýпа снéг, ће ни зутрýпа прти́ну, не мóж се врнемо дóм.

трупа[2] несв *баца на гомилу без реда, гомила.* — Такój трýпа ствáри, пóсле ги ја срећýјем. — Трýпа без рéд цóпе.

трупáц м *балван.* — Наобаљáмо бýке, насéкомо трýпци, па ги догрваљáмо до пýт, да ги на прóлет докáрамо. **2.** изр: **рúпа у трупáц** *скаче у месту, радује се.* — Кьд му рéко квó са[м]-му купúл, од рáдос почé рúпа у трупáц.

трýпачки/м прил *из места.* — Свú ги нáдрипа трýпачки. — Прерúпи плóт трýпачким. — Тој се не úгра трýпачки.

трупељáес, -та, -то *округао.* — Дошáл некакó трупељáес, нејé лáни онакáв бúл, млóго се угоúл.

трупéње с гл им од *трупи.* — Úма двójа кóла дрвá за трупéње.

трýпи несв **1.** *сече дрва.* — Úди трýпи дрвá на дрвнúк. **2.** фиг *халапљиво једе.* — Трýпи купýз како зájац. — Не едé, но трýпи. **3.** фиг *пасе.* — Говéда по ладовúну сáмо трýпу трáву уз рéку.

трýпка несв **1.** *лупка.* — Не трýпкај с нóге. **2.** *поскакује играјући се.* — Насисáла се јагањчетúја па сáмо трýпкају

трупкáње с гл им од *трупка.* — Ко ти не досáди тој трупкáње, па да еднýш престáнеш, да ни не úдеш на жúвци?

трýпне свр *удари, лупне.* — Нештó трýпну прет кýћу.

трупуља́ес / трупуља́јес, -та, -то *заобљен, дебео*. — Како́ не́ће да бу́де трупуља́јес, кьд еде́ ко не́здрав. — Тре́бе ми едно́ трупуља́јесто дрво за ко́чницу на гвозде́на ко́ла.

трупчьк м дем од *трупӣ, трупчић*. — Доне́си едьн трупчьк да подме́стим пот-ко́ла, да се не омькну у Палашчи́јин пло́т.

трупче́ с дем од *трупӣ*. — Исе́комо дрва́ на трупчети́ја, па ће чи́ча са́м да ги исце́пи.

трупче́нце с дем од *трупче*. — За овде́ ми тре́бе трупче́нце, да подста́вим под нога́ру на оста́л.

тру́сне свр **1.** *запресе, продрма*. — Тру́сни сливу́, ле́чка да набе́ремо. **2.** *падне*. — О́клизну се, па тру́сну на возни́к. **3.** *обори*. — Обаља́ше се деца́, ал га они́ја Симади́јин тру́сну о[д]-севњу́. **4.** *удари о тле, баци што на тле*. — Тру́сну сто́вну о[д]-севњу́ у парампарче́.

тру́т м фиг *нерадник, лењивина*. — И ми и́мамо едно́га тру́та што се по це́л дьн излегу́је.

трутов м в *трутов*. — Не́ћу ви́ше да ра́ним трутови, нек и́ду у рабо́ту, па нек зарађу́ју.

трутовчина м ауг и пеј од *трутов*, в *трутовчина*. — Докле́ ће то́вимо трутовчину, што не и́де да печа́ли?

тру́ња несв *прича глупости, лапрда*. — Не слу́шај га кво тру́ња, о́н је ма́лко онако́ј.

тру́ња се несв *преврће се, превија се, бацака се*. — Сувитли́ло га, па се тру́ња по кре́вет.

тру́ња́ње с гл им од *тру́ња (се)*. — Не да́вам две па́ре за то́ј њо́јно тру́ња́ње. — То́ј његово тру́ња́ње од боле́ж га ни́где не́ма.

тру́ђен, -а, -о *изваљен, болестан, непокретан*. — Тако́ј лежи́ тру́ђен и сьл бу́љи у та́ван.

тру́ћи се свр *баци се, падне болестан*. — Тру́ћи́ше се о́ба на па́тос прет-су́дију, бајаги́ повре́дени, бо́лесни. — Тре́ћа го́дина како́ се тру́ћила у кре́вет и не ди́за се.

трча́ећи прил *трчећи*. — Балдиса́мо трча́ећи да га сти́гнемо и не мога́мо.

трча́ећки прил *трчећи*. — Све трча́ећки смо дошли́ да ви́димо кво́ се тој овде́ деси́ло.

трче́ћки / трче́ћким прил *трчећи*. — Трче́ћки да си дошьл до́м!

тр́чка несв *тр́чкара*. — Око њу́ тр́чкају пе[т]-деца́, а око те́бе ни́једно́. — Чира́к мо́ра ста́лно да тр́чка, да ма́јстор по њега не ви́ка.

тр́ш узв *више пута поновљен да се одвоје овце*. — Тр́ш, у трлу́!

тршевина ж *крчевина*. — Поора́мо њиву́ у тршевину.

тршељ м *терет који се носи преко терета на коњу*. — Ако и́ма ме́сто, ту́ри ову́ мо́ју торби́чку у тршељ. — Доне́со га ус-тршељ.

ту́ узв *их*. — Ту́, ба́тке, што ми то́ј на́праи?! — Ту́, што ме будала и́зеба!

ту́ва несв *премеће, претура*. — Кво́ ли сьг ту́ва по ку́ћу кьд ме́не не́ма.

ту́гла ж *непечена велика цигла од блата и сламе, сушена на сунцу*. — Коша́ру смо зида́ли сьс ту́глу, ене́ гу и сьг се држи́.

тугла́р м *радник на прављењу тугле*. — Едьн тугла́р из Ла́довицу Љу́бу у́чеше да пу́ши.

ту́ге / ту́го узв *за изражавање боли, за саосећање с неким у патњи.* — Ту́ге, ра́нке, боли́ ли те још? — Ту́го, на́не, па како́ си сѣг, ел ти бо́ље? — Ту́ге, ле́ле, које́ ми се све́ и́жали дете́. — Ту́го, Бо́шке, што́ ти-е те клендрцаш?

тугува́ње с гл им од *тугује (= обузет жалошћу, тугом).* — Му́ж у рабо́ту, зи́мени ако до́јде на ме́сец-два́, па ми це́л ве́к прође́ у ту́гува́ње.

тугу́ња́ње с гл им од *тугу́ње.* — Це́л дѣн пре́тугу́ња — лиси́ца вој однела́ на́јубаву коко́шку. — До́ста ви́ше с то́ј тугу́ња́ње.

тугу́ње несв у дем знач: *тугује, жали.* — Мло́го тугу́ње отка́ко вој дете́ отиде́ за Америку. — Не тугу́ѣи, се́стро, сви́ на́ши отишли́ негде́ по бе́л све́т, па се, еве́, бо́римо, не да́вамо се.

туде́ / туде́ка прил *ту негде, по околини.* — Наоди́л сам и ја́ туде́, по Де́л, те́ј тра́вке. — Не о́ди туде́ мо́го по травоња́к, да не нађа́раш на змију́. — У о́дује туде́ка око поја́тиште, ко да-е нешто́ загуби́л.

ту́дер/ туде́рке прил *туда, ту.* — Бе́ше туде́рке они́ја чу́к, а са́[г]-га не ви́дим.

ту́ђ, туђа́, туђо́ 1. *који припада другоме, који је туђ.* — Не ди́рај у туђо́! — То́-е туђо́! 2. изр: — У туђо́га та́тка, по́убава па́тка (*туђе слађе*).

/туђа́ ку́ћа/ изр в *туђа стреа.* — Она́-е туђа́ ку́ћа, и́ч није́ при́тирана за њо́јан до́м.

/туђа́ стре(ј)а́/ изр *особа која је више наклоњена туђем но своме дому.* — То́ј дете́ ми-е туђа́ стреа́, на дру́ги пома́га а овде́ са́мо да пре́спи.

туђи́на ж *туђина.* — Оду́век си га-е ву́кла туђи́на, и отиде́ у Шва́пску и најде́ Шва́пкињу.

ту́ђи се несв *отуђује се, осамљује се.* — Невеља́је му тој што-е од љу́ди поче́л да се ту́ђи.

ту́ђо *оно што припада другоме.* — Не ди́рај у ту́ђо. — Не ва́тај се за ту́ђо, мо́ж неки́ сѣк да пла́че за то́ј.

тужа́вља несв в *тужева.* — Тужа́вљају едно́ дру́го. — Неки́ га ста́лно тужа́вља у о́пштину да сече́ у држа́вно. — Збра́л папири́, ће тужа́вља држа́ву. — И́ма на голе́мо да испа́дне кьд о́н тужа́вља држа́ву (*ирон*).

тужа́вља се несв 1. *тужи се са ким.* — Тужа́вљају се ко да несу́ бра́ћа. 2. фиг *жали се.* — Тужа́вља се на здра́вје, није́ како тре́бе. — На што́ се башта́ тужа́вља? — Тужа́вљају се на стру́ју, по́често нестању́је.

тужавља́ње с гл им од *тужавља (се).* — Њи́но тужавља́ње-е досади́ло и на Бо́га. — Не́мам и́збор, не ги́не му тужавља́ње.

ту́жан м бот *нарцис* Narcissus odorus. — Ви́камо га ту́жан.

тужева / тужевља несв *тужује, подноси тужбе, бива тужен.* — Човек тре́бе ста́лно да ги тужева што ни затва́рају пу́т за у у бра́ниште, ел да ги с пу́шку поте́па ко за́јци. — Тужевља ре́дом кои́ му се заме́ри.

тужева се / тужевља се несв 1. *тужи се.* — Тужевају се ко деца́ у шко́лу. — Нека́[д]-цу се тужевља́ли за преко́сену ливаду, за преорану њиву, а сѣк све то́ј пусте́је, не́ма кои́ да обраѣује. 2. *тужака се.* — Деца́ се са́мо тужевља́ју у шко́лу.

тужевља́ње с гл им од *тужевља (се).* — То́ј еди́но с тужевља́ње мо́ж се ре́ши, ова́кој не́ће мо́же.

тужи́ца ж дем од *туга, реч за саучествовање у патњи и болу.* — Тужи́це, бо́шке, не мога́ те познаје́м. — Ту́го, тужи́це, кое́ ћу да рабо́тим с те́бе, си́нко, ни́[т]-це во́диш, ни́[т]-це те́раш?

тужни́на ж *тӯга, жалост, па̄тња.* — Ка[д]-це се́тим мои́ у печа́лбу, до́јде ми тужни́на. — Кьд ми до́јде тужни́на у́знем да рабо́тим, нешто́ да сртим, да не ми́слим на ни́шта.

тужњи́кав, -а, -о *о̄тужан*, в *прӣтужљив.* — Ово́ј ти-е мло́го тужњи́каво, не мо́ж се еде́.

ту́ј прил **1.** *тӯ, овде.* — Не бо́ј се, ја́ ћу сам ту́ј. — Еве́, ту́ј сам се убьцка́л на шиша́рку. — Ту́ј сам и ја́ би́л. — Ту́ј жену́ позна́вам. **2.** *те.* — Ту́ј го́дину сам био у печа́лбу.

ту́ка несв *тӯја (тӯса).* — Немо́ј да ту́каш ку́че, да пла́ши деца́.

тука́ње с гл им од *тӯка.* — Научи́л с тука́ње Ђу́му да пла́ши љу́ди, па ни́ки не сме́је око ку́ћу да му про́јде.

ту́лав, -а, -о *по̄куњен, тӯњав.* — Бо́шке, куде́ бьш ја да очу́вам ова́ко́ј ту́лаво дете́. — Сви́ ли су у ову́ј вами́лију ова́ко́ј ту́лави?

ту́лавко м *тӯњава мӯшка особа.* — Ту́лавко едьн, врћај се до́м, куде́ си зашантави́л саба́јле!

ту́лац м **1.** *дрвени обруч у доњем камену у воденици који брани да не испада жӣто.* **2.** *гвоздени обруч у главчини то̄чкова воловских кола.*

тулба́ес, -та, -то *задебљан, по̄дебео.* — Нешто́-е мло́го тулба́есто ово́ј девојче, да неје́ закачи́ло?

тулба́к м пеј *сто̄мак, мешина.* — Пусти́л оно́лки тулба́к ко сте́лна кра́ва. — У́дари га с песни́цу, и́скара му тулба́к.

тулбаче́ дем од *тӯлбак.* — Напраи́ло дете́ тулбаче́. — Ел на́пуни тулбаче́, па да и́деш да спи́ш?

тулбачи́на ж ауг и пеј од *тӯлбак.* — Не мо́ж са́мо да зарабо́ти за тулбачи́ну, не́го ли да пра́ти до́м.

тулбе́н м **1.** *бела марама.* — Ме́те срп на ра́мо, бе́л тулбе́н на гла́ву (*пе̄сма*). **2.** *бело пла̄тно које жене ткају.* — Тка́е ли, тка́е тулбе́н пла́тно.

ту́лбес, -та, -то в *тӯлбаес.* — Чијо́-е ово́ј ту́лбесто расе́ што ми и́зри гради́нче?

тулма́ч м в *то̄лмач.* — Несьм ја́ твој тулма́ч да ме сва́ки час запиткујеш.

тулма́чи несв в *то̄лмачи.* — Не́ма кои́ да ми толма́чи ви́ше пи́сма, сви́ изотишли́, оцели́ли се.

ту́лови м мн *дрвени клинови по̄моћу којих се по̄диже горњак и регулише круно̄ња млива у водӣници.*

тулузи́на ж *ста̄бло кукуруза са којег су убрани клӣпови.* — Дошло́ вре́ме с тулузи́ну да ра́ним сто́ку.

тулу́м м *мешина за држање вина.* — Пронесо́ше ракици́је ви́но и раки́ју у тулуми́.

тулума́ес, -ста, -сто *округао, обао.* — До́јде тако́ј тулума́есто, а на вр́ и́ма тулуми́цу.

тулумбьк м *велики сто̄мак.* — Докле́ о́н нара́ни оно́лки тулумбьк, ми́ ће сти́гнемо до́м, о́пште да га не че́камо.

тулуми́ца ж **1.** *обли суд*, в *тӯлум.* — Напу́ни ми с во́ду ту́ј тулуми́цу, да понесе́м у тршељ, доле́ко-е Дика́ва. **2.** в *ћулумица (2, 3).* — На држа́ље тури́л некву тулуми́цу. — Изра́сла му на гла́ву нека тулуми́ца ко ора́.

ту́мба[1] ж *заобљено брдо, заобљен планински врх.* — Го́ре, на пла́нину, на ту́мбу се, це́л дьн води́ла бо́рба. — Тре́бе да пре́јдеш преко́ ту́мбу за у Пре́слоп. — Поче́ше

Нѐмци да гра̀ду жича̀ру на Ту́мбу, куде Ру́дник, па се о́слободи и тако́ј оста̀де до дьн-данье.

Ту́мба[2] ж а) *планина,* б) *брдо у атару Мачкатице.*

ту́мба[3] ж *име дебеле овце или кокошке кратких ногу.*

ту́мба[4] несв *преврће, ваља предмет који није округао.* — Ако не мо́ж да га но́симо, ће га ту́мбамо.

ту́мба се несв *стропошта̀ва се, ваља се.* — Ту́мба се ка́мење на пу́т, мо́ж некога́ да упокоји. — Па́до, па поче́ се ту́мбам ни[з]-страну́.

тумба́ње с гл им од *тумба*[4] *(се), превртање.* — Ако не мо́ж да га вуче́мо, не ги́не му тумба́ње.

тумбе́[1] с *дебело јагње.* — За Ђурђовдьн прикла́мо едно́ тумбе́.

ту́мбе[2] прил *наопако, наглавачке.* — Све́-е пошло́ ту́мбе и на̀опоко.

тумру́к м *ћутљивац, подмукао човек.* — Такьв тумру́к се у ову́ј вами́лију ода́вно неје́ роди́л. — Бе́геј от тумру́ка.

Тунгу́зија ж фиг шаљ *земља Недођија.* — Отиши́л у Тунгу́зију. — Ће га на́јдеш ка[д]-це вр̀не ис Тунгу́зију.

ту́нтав, -а, -о **1.** *мрачан, смрачен.* — Ене́, откуде Власи́ну доо́ду ту́нтави о́блаци, да си поо́димо до́м. **2.** фиг *мргодан човек.* — Ел де́да ста́лно онако́ј ту́нтав, ел са́мо кьд ја до́јдем?

тунте́ње с гл им од *тунти се.* — Стра́ уватѝ о[д]-то́ј тунте́ње, мали́, нека́ ги ки́ша намо́кри, које́ им ја ви́ше мо́гу на те́ј руко́љке.

ту́нти (се) несв *облачи (се), смрачује (се) (небо, време).* — Ту́нти га откуде Чеме́рник. — Побр̀зај с руко́љке, ви́диш како́ се ту́нти не́бо. **2.** фиг *мргоди се.* — Ту́нти ве́ће, неје́ нешто́ у ре́д.

ту́па узв *ономатопеја удараца, тупих звукова.* — Кьд гу до́вати, за́сука гу, па ту́па, ту́па по гузи́цу.

ту́пав, -а, -о *глуп, ограничен.* — Да не́је то́лко ту́пав, нешто́ би за ове́ј го́дине научи́л.

тупа́н[1] м *бубањ, гоч.* — Чу́је се откуде́ Чу́ку бне́ тупа́н, па усту́ра.

тупа́н[2] м фиг *глупан, ограничен човек.* — Ората́л му, не ората́л, тупа́н то́ј ни́шта не па́нти.

тупа́нче м дем од *тупан*, **1.** *добош,* в *трапе.* — Уда́ри ма́лко и у то́ј тупа́нче, што́ га чу́ваш. **2.** фиг *стомак (деч).* — Докле́ ће еде́ш, на́пуни ли то́ј тупа́нче?

тупанци́ја м *бубњар.* — Тупанци́ја сцепи́л тупа́н удара́ећи у њега́ с ону́ј маљи́цу.

тупа́ра м **1.** *туп нож, тупо сечиво.* — Да́де ми неку́ тупа́ру, не мога́ ни ле́б да исече́м. — Не́ће с тупа́ру да исце́пиш дрва́. **2.** фиг *глуп, ограничен човек.* — С ту́ј тупа́ру ни у воденѝцу не́ћу и́дем.

тупаци́ја м в *тупан*[2]. — Нека́ ти тупаци́ја помо́гне, с њега́ се дру́жиш.

ту́пка (се) несв **1.** *нервозно хода.* — Ту́пка о[д]-штра́, од нервозу, ју́тре се тре́бе упису́је у шко́лу. — Ту́пка нешто́ око ку́ћу. **2.** *лупка (се).* — Што́ ту́пкаш по аста́л, неси́ тупанци́ја? — Ту́пка од нервозу. — Што́ се ту́пкаш по стома́че?

тупка́ње с гл им од *тупка (се).* — По тупка́ње позна́вам да нешто́ неје́ у ре́д с њега́.

тупња́ње с гл им од *тупње.* — Да поо́димо, не мо́гу да гле́дам његово́ тупња́ње.

ту́пње несв *нервозно хода.* — Што́ ту́пње оно́ј дете́, ако му се мо́ча нек излезне поу́лице.

ту́пча м в *тупа́н*[2]. — Неје́ виде́л ту́пча како́ су га превара́ли Преде́нчани на паза́р.

ту́ра несв **1.** *ставља, меће.* — Тура́ ли се́но у ја́сле на говеда? — Сабира́, тура́, сабира́, тура́ у ра́нац и све́ однесе, нам ни́шта не о́стаи. **2.** фиг *завирује.* — Свуде ту́ра њу́шку, докле́ га неки́ не замла́ти. **3.** фиг *даје (подушје).* — Ју́тре ту́рамо четересницу на поко́јног Мило́рада.

ту́ра се несв *намеће се, умеће се где му није место.* — Гадури́ја једна́, ту́ра се и та́м куде га ни́ки не ви́ка.

тура́ње с гл им од *тура (се),* **1.** *стављање.* — До́ста-е тура́ње се́но, ни ово́ј не́ће поеду́. **2.** фиг *завиривање.* — За тура́ње но́с куде му неје́ ме́сто једну́ш ли-е доби́л по пр̀лицу. **3.** фиг *давање парастоса.* — Сре́томо ги, вр̀ћају се о[д]-тура́ње седми́ну на Драго́јла.

ту́ри свр **1.** *стави.* — Ту́ри ли компири́ да се ва́ру? — А́ ту́ри зе́ље у ка́цу, а́ истри́шче у ку́ћу (*ирека*). — Це́л да́н ми сте́ње за неку́ пани́цу, ту́рим вој га у пани́цу. **2.** фиг *даде, да́.* — Ту́ри му неки́ динарчи́к за у шко́лу.

/ту́ри га/ изр *обави полни однос.* — Има́ вој га ту́рим, па куде иде́, нека́ и́де!

/ ту́ри годину/ изр *обележи парастос.* — Јучер му турили го́дину.

/ту́ри конопче/ изр *обеси се.* — Турил коно́пче око гу́шу, тако́ј га зате́кла на ја́буку.

/ ту́ри њу́шку/ изр *завири.* — У све́ ће она́ ту́ри њу́шку.

/тури у то́п/ изр *изгрди, пребије.* — Ка[д]-це вр̀не, у то́п ћу га ту́рим за то́ј скитање по ту́ђе же́не.

ту́рне свр у дем знач: *тури.* — Ту́рни му у торби́чку си́ренце с ле́б, па у говеда. — Ту́рни неко́ кубарче́, да не зага́сне шпоре́те. — Ту́рну ли вој га, ка́жи ни?

ту́рчи се свр фиг *тврдичи, штеди, шпара.* — Дина́р му се не ту́рчи.

ту́рчин[1] м фиг пеј *тврдоглав, опасан човек.* — Ни́ки неје́ изле́зал на кра́ј с то́г ту́рчина, па не́ћеш ни ти́.

ту́рчин[2] м зоол *врста мале птице с ћубицом на глави.* — То́ј пи́ле се ви́ка ту́рчин.

турши́ја ж *укисељено поврће за зиму.* — Ову́ј зиму́ ра́но изе́домо турши́ју.

турши́ја́ра ж *врста паприке.* — Две́ вре́ће попри́ке турши́ја́ре тури́ у ка́цу.

ту́т узв *којим се гоне свиње.* — Ту́т, бре́, у ко́чак!

ту́та м/ж *ћутљива, приглупа, малоумана особа.* — Не у́работи ми то́ј у о́пштину како́ му ре́ко, ти́ја ту́та ту́тави. — Уме́јеш ли једну́ш нешто́ да прозбо́риш ка[д]-тре́бе, ту́то ту́тава?

ту́тав, -а, -о *приглуп, невешт, несналажљив.* — Које́ ће ми ова́ко́ј ту́тав чове́к? — Колко-го́ђ да-е ту́тав то́-е мога́л да завр̀ши у ката́стар.

ту́тавац м в *туга.* — Немо́ј се ослоњу́јеш на ту́тавца, ће ти побр̀ка нешто́, да га ни́кад не распра́виш.

тутаве́је несв *замлаћује се, губи време.* — Нека́ тутаве́је куде о́ће, ми́-ци на́ш де́л срабоћу́јемо.

ту́тавица ж *приглупа, несналажљива жена.* — Ту́тавица, заборай дека́ се даньс не бъцка, па узо́ и́гле у ру́ке.

/ту́та-му́та/ изр *приглуп, малоуман човек.* — Кои́ зна́е кво́ ти́ја ту́та-му́та у свою́ чу́туру превр̀ћа.

ту́тањ м **1.** *тућњава.* — Отку́[д]-тој доо́ди ту́тањ, ко да се негде́ го́ра прола́ма? **2.** фиг *бежање, бекство.* — Кьд ме видо́ше, вати́ше ту́тањ преко ри́д.

ту́тка несв **1.** *убеђује, подстиче, нуди.* — Ту́тка га да еде́ у његову ку́ћу. **2.** *наговара на свађу, сукоб.* — Немо́ј ви́ше да ту́ткаш деца́ да се би́ју, ћу те утепам! **3.** *склања, крије.* — Ни́ки не зна́је куде ту́тка оне́ј пари́чке.

ту́тка се несв **1.** *утопљава се, завлачи се.* — Ту́ткај се по[д]-цр̀ге да се не смр̀знеш. **2.** фиг *мува се.* — Које́ се ту́ткаш це́л дн̀ по а́јат?

тутка́л м *лепило за дрво, туткало.* — Кьд га ува́ти тутка́л, то́ј се ви́ше не́ће раскла́ти.

тутка́ње с гл им од *тутка (се).* — Пога́но нека́ дети́ште: не́ће ни за́лок да у́зне бес-тутка́ње.

ту́тне свр **1.** *дâ, метне.* — Едва́ му тутну́ неки́ динарчьк, не́ће у́зне. **2.** *сакрије.* — А кључе́ от ко́вчак ту́тне пот по́јас, ел у па́зуку.

ту́тне се свр **1.** *провуче се, муне се.* — Ту́тну се кроз на́род и зача́с ги најде́ и дове́де куде на́с. **2.** *сакрије се.* — Тутну́ше се деца́ у се́њак.

тутња́вина ж **1.** *грмљавина.* — Не про́јде дн̀ бес-ки́шу и тутња́вину. **2.** *јурњава, гужва.* — Прође́ нека́ тутња́вина наћа́ске ни[з]-сока́к. **3.** *бежање.* — Кьд ги забра́ше с тоја́ге, туј тутња́вину несьм виде́л.

тутуба́н м *глупан, незналица.* — Ськ-ће ни све обја́сни тутуба́н (*ирон*).

ту́тур м *тутор, старешина, газда.* — Не́мам ја́ ту́тура да ме преиспиту́је куде о́дим и куде сам била́. — Сама́ сам си ту́тур.

ту́ц-му́ц узв *ништа не зна.* — Пи́та га учи́тељ да одгова́ра а о́н ту́ц-му́ц ко неки́ ту́та.

ту́ца несв **1.** *разбија, удара.* — Ви́дим ја́ ће ту́цаш ка́мен у ма́јден. **2.** *ситни, мрви.* — Еве́ ти чу́тура па ту́цај вена́ц попри́ку. **3.** фиг *придикује, заглупљује.* — По це́л дн̀ му ту́ца у гла́ву едноѝсто, па кои́ о[д]-то́ј не́ће ванџи́ра? — Немо́ј ме ту́цаш у па́мет, несьм ја́ дете́!

/ту́ца се у гла́ву/ изр *каје се.* — Ськ се ту́ца у гла́ву што му-е то́ј рекла́, ал ка́сно.

ту́цана попри́ка ж *алева паприка.* — Изарчи́мо ту́цану попри́ку.

туца́ње с гл им од *туца.* **1.** *мрвљење.* — Руке́ разби́л о[д]-туца́ње ка́мен. **2.** фиг *придиковање.* — Каквў ко́рис и́маш о[д]-туца́ње у гла́ву на дете́, ка[д]-те па́ не слу́ша? **3.** *куцање јајима (на Ускрс).* — Деца́ мло́го во́лу туца́ње ја́јца на Вели́гден.

ту́цка несв *убија ноктима буве, ваши, гњиде.* — Тре́би и ту́цка ва́шке на дете́, увашљиви́ло се скро́з.

ту́цне се свр у дем знач: *тупне се, судари се главом.* — Неје́ тој ни́шта, ма́лко сте се туцну́ли з-гла́ве.

ту́ч м *тучак за туцање у авану, ступи.* — У́зни ту́ч да исту́цаш со́л у чу́туру. **2.** фиг *што тешко.*– Ово́ј дете́ ту́ч, не ди́за се. — Ти́ја ту́ч двоица не мо́ж да поди́гнемо.

ту́чка несв **1.** *удара лопту ногом а да она притом не додирне земљу.* — Н-уме́је да ту́чка ло́пту. **2.** фиг *онанише,* в *дрка (1).* — Ту́чка сто́јка. — Мушкари́ по́чну да ту́чкају у осно́вну шко́лу.

тучка́ње с гл им од *тучка (1, 2).* — На́јбољи-е у тучка́ње ло́пту у шко́лу (*1*). — Ви́кају неје́ здра́во тучка́ње, дете́ ће оћорабе́је (*2*).

тучни́к м аугм од *туч,* **1.** *тучак за туцање у авану, ступи.* — С тучни́к зача́с исту́цаш ка́ву. **2.** фиг *тврдоглав, својѐглав човек.* — Ти́ја тучни́к све́ на своју́ гла́ву рабо́ти, и́ч му ни́шта не ви́кај.

Ћ

ћа̀в узв *ономатопеја грактања чавки.*

ћа̀вне свр фиг *дуне, падне на памет, ћефне се.* — Рабо́ти си како́ му ћа́вне. — Ћа́вне му да и́де у Преде́не, он и́де, ћа́вне му да не и́де — не и́де. — Ћавну́ло му и отишьл си.

ћа̀вте свр изр *узми, укради, мазни.* — Ћа́вте Ми́ко, да не ви́ди ни́ко.

ћа́га ж *писани документ, потврда, диплома.* — Куде го́ђ је ишьл за по́со, тра́жу неку ћа́гу.

ћа́ја м *победник, најјачи во у целепу, крду, на планини, предводник крда, стада.* — Же́рко-е би́л ћа́ја на Чеме́рник међу на́ша и власи́нска гове́да.

ћа̀о узв *ономатопеја пуцња пушке.* — Ћа̀о, ћа̀о, и́спали не́колко пу́т пу́шка у сре́д но́ћ.

ћа́пне свр **1.** *ухвати, улови, зграби,* в *цапне.* — Ћа́пну лиси́ца на́јубаву коко́шку и побе́же крос-травоња́к. **2.** *уједе, угризе (пас).* — Па́зи се ти од ње́га, немо́ј те ћа́пне за но́гу, о́пасно-е тој кучи́ште. **3.** фиг *украде.* — То́ј лопу́жа, куде́ га уво́диш у ку́ћу, ће ти ћа́пне нешто́ и да не ви́диш. **4.** фиг *поједе.* — Ћа́пни и ти нешто́ [у] уста́, па да по́одимо.

ћапњува́ње с гл им од *ћапњује.*

ћапњу́је несв **1.** *граби, краде.* — Ћапњу́је ни че́сто ја́стреб коко́ше у малу́. — Неки́ ми ћапњу́је сушени́це о[д]-та́ван. **2.** фиг *уједа, гризе.* — Тој ку́че кобаја́ги ми́рно, ал ћапњу́је за но́гу ка[д]-це не на́даш. **3.** фиг *краде.* — Ћапњу́је куде му се пру́жи при́лика и кво́ му се ви́ди.

ћа̀р м *корист,* в *вајда.* — Изе́л ћа̀р вајду́ (*изр*). — Кои́ ћа̀р и́маш што рабо́тиш ове́ј гологу́зе?

ћа̀ри несв *користи, стиче без превеликог труда.* — Докле́ се они́ сва́ћају, о́н си за ње́га ћа̀ри. — Зна́е да ћа̀ри.

/ће погѝне/ изр *много воли што, обожава што.* — Ће погѝне за трубачи́, са́мо о[д]-цобо́р на собо́р. — Ће погѝне за ону́ј попишу́љу, са́мо му њу́ не ди́рај.

ћебабци́ја м *ћевабџија.* — А што́-е ћебабци́ја онако́ј дебе́л, си́гурно о[д]-те́шку рабо́ту.

ћебабци́ница м *ћевабџиница.* — Бе́ше една́ ћебабци́ница куде ста́ницу, па гу затвори́ше.

ћеба̀п м *ћевап.* — Свратѝмо у кафа́ну те пое́домо по неки́ ћеба̀п и попѝмо по ла́дно пи́во.

ћебапче́ с дем од *ћебап.* — У́зни ћебапче́, не́ће те изеде́.

ћѐв м *воља, жеља.* — Ку́пи, ба́то: ћѐв ти опьнци, ћѐв ти обо́јци. — Бе́ше ми ћѐв да га одре́њам, ал не дојде́ ми на ру́ку.

ћѐвка несв *кевће, лаје кученце.* — Са́мо ћѐвка чим ви́ди неки́ про́јде нис-пу́т.

ћевка́ње с гл им од *ћевка.* — По це́л дѝн слу́шаш његово́ ћевка́ње, па ти доса́ди.

ћевлеѝсан, -а, -о *припит, расположен захваљујући алкохолу.* — Иде ћевлеѝсан, гледа́ да га замѝнем, ал ми не да́де, но а́јд да свр̀немо у кафа́ну.

ћевлеисува́ње с гл им од *ћевлеисује.* — Јо́ш то́ј им остану́ло од живо́т — ћевлеисува́ње, докле́ се једну́ш не споту́ру у со́спу и ту́ј оста́ну за наве́к.

ћевлеису́је се несв *пије, напија се.* — Куде Ци́ду у прода́вницу се ћевлеису́ју, па по́сле пра́ву ло́м по малу́.

ћевли́ја м *љубитељ, мераклија.* — По́голем је ћевли́ја од Гра́ду на до́бри коњи́ и пасту́ви. — А што-е ћевли́ја на раки́ју, ту́ј не́ма па́р.

ћевли́ка ж *љубитељица, мераклика.* — Ја́ сам ћевли́ка на ћилими́, посте́љке, на до́бро ткање́ и на ки́тке. — А што-е ћевли́ка на ону́ј рабо́ту, да ти не казу́јем.

ће́вне (се) свр *прохте (се), пожели (се).* — Ће́вне вој — у Леско́вац, отиде́ бес пита́ње. — Овде́ си сва́ки рабо́ти како́ му се ће́вне. — Ћевну́ло му се — и гото́во!

ћела́в, -а, -о фиг *без шуме.* — Ка[д]-це ука́чиш на оно́ј ћела́во бр̀до, на вр̀ Чеме́рник, одо́нде ви́диш Шар-пла́нину и Копо́вник, по́ла Ср̀бију.

ћелаве́је несв *ћелави.* — Мла́д чове́к ал од неку́ му́ку поче́л да ћелаве́је.

ће́лча м пеј *ћелав човек.* — То́ј ће ти по́боље ће́лча ка́же, о́н је би́л у Вр̀лу ре́ку ма́стор на кидроцентра́лу.

ћема́не с *виолина.* — Доне́л у рабо́ту ћема́не, па ни учи́л да сви́римо.

ћеме́р м фиг *новчаник.* — По́длази ни ову́ј го́дину неки́ баксу́з, па се мо́ј чове́к Кра́нислав ис-печало́вину вр̀ну с пра́зан ћеме́р.

ћена́р м **1.** *чипка.* — Ко́лко са́м са́мо попле́ла ћенари́ за кошу́ље, па за ву́те, за ја́стучнице, па ћенари́ с мани́стра ра́зне му́стре за плетенче́. — Кошу́ља бес-ћена́р је сироти́њска, нејѐ у́бава. **2.** изр: **ћена́р на у́љеви** *чипка са шпицевима.*

ћена́рка ж **1.** *игла за кукичење (хеклање) чипке (ћенара).* — Без до́бру ћена́рку не мо́ж да плете́ш како́ тре́бе ћена́р. **2.** *једна од греда у кровној конструкцији; главна греда на штали.*

ће́ра ж дем и хип од *ћерка.* — Ел ће́ра за̀врши шко́лу? — Уда́де ли ти се ће́ра, како́ бе́ше?

ћера́на ж *ћерамицијница, цреп̄ана.* — У ћера́ну су работи́ли количари́, калци́је, чира́ци и тезетари́.

ћереми́да ж *ћерамида.* — Рани́је се ку́ће покрива́ле с ћереми́де, а сѐк сѐс цре́п.

ћереми́тка ж дем од *ћеремида.* — Покрши́ла ми се ћереми́тка на а́мбар, тре́бе ви́кам Си́мчу да гу пресло́жи.

ћеремици́ја м *онај шт̄о производи ћерамиде.* — О́касни ми рабо́ту ћеремици́ја, нејѐ напра́ил ћереми́де ка[д]-цмо се погоди́ли.

ћеремицили́ћ м **1.** *ћерамицијски занат.* — Ћеремицили́ћ је учи́л з-башту́ и чи́чу. **2.** *пе̄чалба.* — И́ма неде́ља како́ су тргну́ли у ћеремицили́ћ.

ћеремици́ница ж *ћерамицијница, цреп̄ана.* — Ве́к сам прове́л по ћеремици́нице.

ћеркáна ж *израз за женску особу, у прекорном смислу.* — Да ви́диш како́-с, ћеркáно, кат припече́ звезда́ а ти́ цѐл дѐн с матѝку у ша́ке. — Ни́ки те нејѐ би́л по у́ши, ћеркáно, да по́јдеш за арами́ју!

ћере́п м *преграда за заустављање воде пред воденичном буком.* — Спу́шти ћере́п, да сле́знем у ви́тришњак да ви́дим нешто́ воденѝчно ко́ло.

ћерпи́ч м *непечена, сушена цигла.* — Нека́[д]-це сида́ло с ћерпи́ч, ал на́јвише кошáре.

ће́рца ж фиг *кћи.* — Куде́ и́спрати ће́рцу ју́троске?

ћерче́ с дем од *ћера.* — А ћерче́, ел се за̀посли у ва́рош?

ћерчети́на ж ауг и пеј од *ћерка.* — Ни ћерчети́на гу ви́ше не гле́да, ако до́јде емпу́т годи́шњо и то́ј ти-е.

ћибри́т м *шибица, ѿалидрвце.* — Оста́до бес-ћибри́т, а пу́т доле́к, с кво́ цига́рку да запа́лим?

ћи́вта м пеј *ѿврдица, саможив човек.* — О[д]-то́га ћи́вту и́ч немо́ј да тра́жиш, не́ће ти даде́.

ћи́лер м *оста́ва.* — Све́ држи́ у ћи́лер, ко пот-кључ.

ћилима́рка ж *она која ѿкаје ћилиме.* — Била́-е пр́ва ћилима́рка у малу́.

ћили́мче с дем од *ћилим.* — Још чу́вам њо́јно ћили́мче што́ ми-е дала́ на сва́дбу.

ћи́риш м *лепак од брашна.* — Умаза́л се ко да-е с ћи́риш работи́л.

ћо́па[1] м *хром човек.* — Ка[д]-заи́гра Бра́нко ћо́па, затресе́ се сва́ Евро́па (кафана).

ћо́па[2] несв *храмље.* — На́ступи ме Му́рца на но́гу, па, еве́, неде́ља како́ ћо́пам.

Ћо́па м *надимак.*

ћо́пав, -а, -о **1.** *хром.* — Невесте́ му ма́лко ћо́паво, ал не ма́ри. **2.** пеј *фаличан.* — Да нее́ ћо́пав у мо́зак мо́ж би нешто́ од ње́га и било́.

ћопаве́ње с гл им од *ћоѿави.* — Све на ћопаве́ње сѣг о́ди.

ћопа́ви несв в *ћоѿа*[2] **1.** *храмље.* — Ћопа́ви отка́[д]-це роди́л. — Боли́ га зу́б, па ћопа́ви (*шаљ*). **2.** фиг *сѿоро хода.* — Немо́ј да ми ту́ј ћопа́виш, не́го побр́зај, да ни не ва́ти мра́к у Ка́чар.

ћо́пка[1] ж *хрома жена.* — Ћо́пка ћо́пава, како́ га не видо́, не́го бѣш у та́ј погањ̀ак нагази́.

ћо́пка[2] несв у дем знач: *ћоѿа.* — Уштукну́л но́гу, па ћо́пка кьд о́ди.

ћопка́ње с гл им од *ћоѿка*[2] . — Све на ћопка́ње дојдо́ куде те́бе.

ћо́пла ж пеј *хрома жена, ћоѿавка.* — Онакьв младић, а узе́л ћо́плу.

ћо́пча м пеј *хром човек, ћоѿавко.* — Ћо́пчо ћопа́ви, не ви́диш куде и́деш, не́го да ми раси́пеш ду́дулицу с мле́ко.

ћо́пша м пеј в *ћоѿча.* — И туј дру́гу но́гу ћу пребие́м на ћо́пшу, да не трчи́ по ту́ђе же́не.

ћо́ра м пеј *слеѿ, ѿуслеѿ човек.* — То́ј ће ћо́ра да ни измајстори́ше, о́н је и оћоравѐл од ср́ткаве рабо́те.

Ћо́ра м *надимак.*

ћо́рав, -а, -о **1.** *слеѿ.* — Ћо́рав на едно́ о́ко. **2.** фиг *заслеѿљен.* — Ћо́рав па не ви́ди кво́ му жена́ рабо́ти. **3.** изр: — Ћо́рав па не чу́је (*ѿрави се ѿоша*). — Ћо́рав на у́ши (*глув*). — То́ј ти-е ћо́рава рабо́та (*ѿосао без изгледа*). — Ћо́рава кути́ја (*ѿослераѿни избори*).

ћо́рава Анђели́ја ж *опасан ветар с ковиѿлацем.* — Кьд заду́ва ћо́рава Анђели́ја, све́ руко́љке и о́ткосје сврти па однесе́ у там-ту́м.

/ћо́рава рабо́та/ изр *глуѿ, сумњив, замршен ѿосао.* — Запекља́л се с ћо́раву рабо́ту, не мо́ж се отпе́кља ни́кад.

/ћо́рава страна́/ изр *бесѿрагија, недоћија.* — И́ди у ћо́раву страну́ (*доћавола*). — Нека и́де у ћо́раву страну́ с ти́ја његови баксу́зи. — Еди́на му мана́ ћо́рава му страна́ (*ѿесма*).

ћоравѐје несв фиг *замлаћује се, губи време.* — Ене́ ти га побра́тим: ћоравѐје це́л дьн по по́друм. — Немо́ј да ћоравѐјеш мло́го по собо́р, не́го се раншке́ врни. — Ћоравѐје с едну́ Златанку.

ћо́рак м **1.** *мешак без оловног ѿанешта.* — Ће га́ђају с ћорци́. **2.** фиг *ѿромашај, ништа.* — Па́ и́спаде ћо́рак. — Ћо́рак ће доби́је ви́ше од ме́не секи́ру, кьд гу утупи́л. **3.**

фиг *неуспели сношај захваљујући мушкарцу.* — Понадá се онакáв мýж, па кьд ме довáти, а онó испáде ћóрак.

ћорисувáње с гл им од *ћорисује.* — За ћорисувáње су га приводúли у ћóрку.

ћорисýје несв *краде.* — Ћорисýје с лéву и з-дéсну. — Ћорисýје кудé стúгне и квó стúгне. — Не ћорисýје се такóј, па да те затвóру у áпсу.

ћорúше несв *краде.* — Од малéчко научúл да ћорúше. — Тój му-е у крв да ћорúше.

ћóрка[1] ж *затвор, апс.* — Нéће брзо излéзне ис-ћóрку, млóго-е ћорисáл.

ћóрка[2] ж пеј *полуслепа, слепа женска особа.* — Какó не видó, ћóрка, но умáл да стýпим на змијý.

ћóрла ж в *ћорка*[2]. — Квó си гледáла, ћóрло, кьд несú видéла да ти óвце улéзле у жúто?

ћóрне свр фиг *украде.* — Знáе да ћóрне нúки да не вúди.

ћóроња м пеј *полуслепа или слепа мушка особа.* — Ћóроњо, зар не вúдиш, ће се надéнеш на вúлу.

ћóр-ћутýк прил *сасвим, потпуно, до даске (пијан).* — Напúл се ћóр-ћутýк, едвá га однéсоше дóм.

ћóрча м пеј *полуслепа, слепа мушка особа.* — Отидé ћóрча у кошáру и сьг не вúди да се врне по мрáк.

Ћóса м *име.*

ћóса м *голобрад човек.* — Откьд дојдé онúја ћóса, úзали ни децá.

ћóсав прид *голобрад (човек).* — Вúкају га Ћóса затój дека-е ћóсав.

Ћóсини м *заселак.*

ћотéк м *батина,* в *ћутек.* — Колкú-е ћотéци поéл и нúшта не врéди.

ћóш м **1.** *угао, кут, ћошак.* — Мýрцу вржи у ћóш, да не дúра друга говéда. **2.** фиг *донедавна казна у школи.* — Тóлки-е немájмир у шкóлу, учúтељ га úвек прáћа у ћóш. **3.** изр: **на ћóш** *зле воље, нерасположен.* — Нúки не смéје да му прúјде, оћýтрос је на ћóш. — Трéбе да трéвиш кьд нејé на ћóш, тьк ће ти учúни.

ћошé с дем од *ћош,* в *ћошка.* — Окрýгло па на ћóше (*неодређено, нејасно*). **2.** фиг *безизлаз.* — Прикарáл га у ћошé. — Дошьл до ћошé, па нéма кудé.

ћóшка ж **1.** *угао, ћоше.* — Чекáла сам га úза ћóшку, куде пекáру, да прójде, ал га немá. **2.** *безизлаз.* — Дошьл до ћóшку, вúше нéма кýд. — Сатерáл га у ћóшку, сьг нек се снаóди.

ћóшкас, -та, -то фиг пеј *настран, уврнут.* — Млóго-е ћóшкас, не мóж се с њéга споразýмиш.

ћошнúк м *носећи дирек у углу, на саставу два зида код бондурача, чатмара, кованица и кућа бијеница.* — Еси ударúл ћошницú какó трéбе, сáг мóж да ковéш баскúје.

ћубáн м *петао (и име петла) или голуб (и име голуба) с ћубом.* — Чýва млóгоýбави гóлуби ћубáни.

ћубáс, -та, -то *који има ћубу, ћубаст,* в *ћулумаес.* — Кóлко пojé онúја твој ћубáс петьл, у рéку се чýје.

ћýв м *дашак, покрет (ветра, ваздуха).* — Престалó да дýва, ни ћýв се не чýе.

ћýкавац м зоол *ћук* Athene noctua. — Уплаши ме ћýкавац: завýкал се у грáње, па шýшка.

ћулáв м *врста капе.* — Какьв си тój ћулáв турúл на глáву?

ћýлав, -а, -о *који има мале или одсечене уши.* — Ћýлаво кýче-е пóопасно.

ђу́лавка[1] ж пеј *женска особа малих ушију*. — Кобајаги ме нејѐ чу́ла квó орáтим тáј ђу́лавка.

ђула́вка[2] ж **1.** *врсти́ капе*. — Наквесѝл ђула́вку на о́чи, па се пра́и да ме не позна́ва. **2.** *врсти́ гуње с капуљачом*. — За ло́шо вре́ме у гове́да-е са́мо ђула́вка. **3.** *капуљача на гуњу*. — Ако уда́ри ки́ша, и́маш ђула́вку, па гу спу́шти.

ђула́вко м пеј *мушкарац малих ушију*. — Залу́д ђу́ли у́ши ђула́вко, ни́шта не мо́ж да чу́е што ора́ту.

ђула́вча м в *ђулавко*. — Куде́ приста́де да по́јдеш за оно́га ђула́вчу.

ђу́ли / ђули́ несв **1.** *напре́же слух, чуљи(ти) уши*. — Сво́ вре́ме ово́ј коњче́ ђу́ли у́ши, да не предосе́ћа нешто́? **2.** фиг *ђу́ти, умисли се*. — Са́мо ђули́, ни ре́ч да продýма. — Уђула́л, па ђули́. **3.** изр: **ђу́ли у́ши** *слу́ти, ослушкује*. — Кво́ то́лко ђу́лиш у́ши?

ђу́лне свр у дем знач: *ђуне, продуне*. — Ба́р ма́лко да ђу́лне ве́тар да ни разла́ди, поцрцáмо од врући́ну.

ђулума́к м ауг и пеј од *ђулумица*. — Ко́ј ће ти ђа́вол ти́ја ђулума́к на ка́пу?

ђулума́ес, -та, -то *ђубасти́*. — И́мају не́колко ђулума́есте коко́шке.

ђулуми́ца ж **1.** *ђуба*. — Ва́ти ми оно́г петла́ с ђулуми́цу на гла́ву да га зачьс прекољем за су́пу. **2.** *ло́шти́ца, кврга*. — Турѝл на шта́п ђулуми́цу. — И́грају сви́ньку, па уда́рају некву́ ђулуми́цу са[с]-шта́пови. **3.** *израслина*. — Појави́ла вој се неква́ ђулуми́ца на ру́ку. **4.** фиг *главица*. — Оно́цко дете́, а оно́лку ђулуми́цу да и́ма.

ђулу́мка ж **1.** *ђуба*. — Како́ те тако́ј почиша́л, ка[т]-ти остаѝл ђулу́мку на гла́ву? **2.** *ло́шти́ца, квржица*. — Купи́ла на дете́ ка́пу с ђулу́мку.

ђулу́мче / ђулумче́ с дем од *ђулумка*. — Оскýбли на кокошче́ ђулумче́.

ђумéз м фиг *запу́шти́ена ти́есна про́сто́рија*. — Да не уле́знеш у они́ја ђумéз.

ђумури́ште с *ме́сто на коме се пра́вио ђумур*. — И сьг је ту́ј зевња́ цр́на на ђумури́ште.

ђу́нак м (мн ђу́нци) *чунак на шпоре́ту*. — Нис-ђу́нак поче́ но́ћу нешто́ да гребе́. — Бр́зо ми нешто́ про́горе ђу́нак на шпо́рет.

ђу́не свр **1.** *дуне, продуне*. — Ка[д]-запиши́мо вра́та, са́г не́ма да ђу́не ве́тар. **2.** фиг *па́дне на па́мет, прохти́е се*. — Ђуну́ло му у дýпе да не рабо́ти и побе́гал куде ýјну.

ђу́нка ж в *ђунак*. — Не чи́сти се тако́ј ђу́нка, ће гу улу́биш.

ђунче́ с дем од *ђунак*. — Не сти́гоше ми ђу́нци за шпо́рет ко́лко за едно́ ђунче́ од два́ес-три́ес санти́ма.

ђу́п м **1.** *земљани врч, крчаг*. — Ви́кају: чи́ча ти ископа́л ђу́п са зла́то. **2.** фиг *глава*. — Ел и́ма нешто́ у ови́ја ђу́п, ел пра́зан савни́?

ђупа́ра м **1.** *човек ошишан до главе*. — Што́ да́де да бри́ца о[д]-те́бе напра́и ђупа́ру. — Оћупи́л га ко ђупа́ру. **2.** пеј *глуп човек*. — Несьм зна́л да-е то́лка ђупа́ра, не би га води́л с ме́не.

ђупе́ с **1.** *подшишано дете*. — Ђупе́, ко́ј те тако́ј о́ћупи ко шиљеже? **2.** фиг *девојче*. — Куде́ отиде́ оно́ј твоје́ ђупе́ ра́но з-баштý?

ђупри́а / ђупри́ја ж *носећа, главна греда (куће, подрум, шта́ла)*. — Турѝл расто́ву греду́ за ђупри́у у по́друм, сто́ го́дине ће траи́.

ђупри́ица ж дем од *ђупри́ја*. — По́плава ни однѐла ђупри́ицу, па смо тури́ли греду́ за прооде́ње.

ђупче́[1] с (мн **ђупчети́ја**) дем од *ђуп*. — Спржа се изнапре́д чува́ла у зевња́на ђупчети́ја.

ћупче́[2] с *бочица за мастило*. — У ћупче́ се сипува́ло ма́стило ка[д]-цмо писува́ли с пе́ро и држа́ље.

Ћу́рлини м мн *заселак*.

ћу́рне свр *побегне, нестане,* в *чурне*. — О́н бр́зо ћурну́л и дошѣл овде́. — Ка[д]-цу виде́ли да несѣм сама́, они́ ћурну́ли у го́рњу малу́.

ћуски́ица ж дем од *ћускија*. — Поне́си гу, мо́ж ти затре́бе и ћуски́ица ка[т]-це́пиш тру́пци.

ћуски́ја ж **1.** *гвоздена полуга,* в *штрангла*. — Ту́ј су ти ћуски́ја и кли́ње, па ва́ди ка́мен у ма́јден. **2.** фиг *глуп, неотесан човек*. — Јо́ш му нејѐ дошло́ из ду́пе у гла́ву на ту́ј ћуски́ју.

ћу́т узв *ћути, мируј*. — Ћу́т, немо́ј ни́ки да-е прозбори́л, ете́ га Си́мча из Дика́ву с коња́, ће ви однесе́ у ца́к.

ћута́ње с *ћутај, тишина*. — Са́мо ћута́ње, ни́ки ни́шта не ора́ти.

ћуте́к м *батина,* в *ћотек*. — Ће изеде́ ћуте́к за њего́ви безобра́злуци.

ћутеѐћи прил *ћутећи, ћутке*. — Не́ће ни́шта да уработиш тако́ј ћутеѐћи.

ћутећки́ прил *ћутећи, ћутке*. — Дојдо́мо за́едно и[з]-село́ ћутећки́, ко да не ора́тимо.

ћуту́к м **1.** *пањ с јаким кореном,* в *бат,* в *ћор-ћутук*. — Тре́бе да пова́димо они́ја ћуту́ци из Ди́ниницу. **2.** *стуб, дирек*. — Ово́ј мо́же са́мо с но́в ћуту́к да се опра́и. **3.** фиг *глуп, ограничен човек*. — Несмо́ ба́ш то́лки ћуту́ци како́ ти́ ми́слиш, и ми́ нешто́ зна́емо.

Ћуту́к мала́ ж *стара махала*.

ћу́ш м *шут, ударац*. — И та́м је и́сто доби́л ћу́ш у ду́пе.

ћу́шка несв **1.** *гура*. — Ћу́шка деца́, па тако́ј нека́ и па́дне. **2.** фиг *помаже*. — Ста́лно неки́ мо́ра да га ћу́шка да би учи́л.

ћу́шка се несв *гура се*. — Ћу́шкају се ко крња́ гове́да (*изр*).

ћушка́ње с гл им од *ћушка (се)*. — Кьд отво́ри вра́та наста́не ћушка́ње ко́ј ће пр́ви да уле́зне.

ћу́ш-ка́пе м мн *дечја игра шутирања капе на руци*.

ћу́шне свр *одгурне*. — Ћу́шну каменчи́ну низ бр́до, о́ткаља се у ре́ку.

У

у пред *у*. — И́демо у ки́тке (*брање цвећа*). — Пойдо́мо у дрва (*да бере дрва*). — Укачи́л се у вр́ цре́шњу. — У вр́ бу́ку гњездо́ на вра́ну.

/у бразду́/ изр *у ред, како треба*. — Бада́ва се ја му́чим и кулу́чим, кьд ни́ки од њи́ не́ће у бразду́.

/у вила́/ изр в *вила́*. — Ри́па у вила́ од ра́дос. — Ће ри́пи у вила́ кьд му ка́жеш за то́ј.

/у вр́ гла́ву/ изр *највише*. — Увр́ гла́ву за то́ј ждребе́ ћу ти дадем три́ес и́љаде, ви́ше не вре́ди.

/у гове́да/ изр **1.** *да чува стоку*. — Да́до му ле́б и с ле́б и прати́ га у гове́да. — Ко́и од ва́с ју́тре и́де у гове́да. **2.** *на пашу*. — Поте́рај на́ше кра́ве у гове́да.

/у гр́не/ изр *резултат без победника, односно нерешен*. — Ка[д]-це деца́ оба́љају, па за́едно па́дну на зе́вњу, то́ј се ви́ка у гр́не, тьг нејѐ ни́ки победи́л.

/у ко̀лосек/ изр **1.** *па̄мет, ред.* — Вика̀ му, вика̀ и не укара̀ га у ко̀лосек.– Ка[д]-ће еднӯш и он да улѐзне у ко̀лосек да ми-е то̀ј да дочѐкам! **2.** *то̄к, пра̄вац.* — Ватѝл се о̀н у некѝ дрӯги ко̀лосек куде се не рабо̀ти а тѐра уживàнција.

/у нарӯче/ изр *на рукама.* — Узѐ гу у нарӯче и унѐсе у кӯћу. — Ӯзни га у нарӯче и пренѐси прекò рѐку. — Држàла сам гу у нарӯче и класукàла кьд је билà оволѝчка, а сьг ме нѐће поглѐда.

/у небѐса/ изр *високо, од радо̄сти,* в *у вила.* — Кьд ме видѐ, почѐ рѝпа у небѐса.

/ӯ о̀чи/ прил **1.** *у очи.* — Ћу ти се закунѐм ӯ очи: двѐ ми о̀чи! Етѐ, ел ми сьг верӯјеш? — Ӯ очи ми се заклѐ. **2.** *лично.* — Свѐ што̀ трѐбе рекла̀ сам вој ӯ очи.

/у о̀швице/ изр *за јаку, за ревере.* — Доватѝше се у о̀швице, це обàљају.

/у сѐно/ изр *да бере сено.* — Ӯзни вѝлу и гребӯљу, па у сѐно.

/у тѝја ма̀/ изр *у то̄м тре̄нутку, то̄г тре̄на.* — У тѝја ма̀ етѐ ти ги го̀сје. — Да у тѝја ма̀ не наидѐ Совро̀није, тѐше ме лӯца утѐпа. — У тѝја ма̀ сам могàл да га снѐмам.

/у четѝри/ изр *чиниће оно што̄ се од њега тра̄жи све играјӯћи,* в *у шес.* — Ће слӯша, па ће ѝгра све у четѝри (*асоцијација на народно коло „четворка“*).

/у шѐс/ изр *чиниће оно што̄ се од њега тра̄жи све играјӯћи, трче̄ћи,* в *у четири.* — Да вѝдиш како̀ ће мѐне слӯша, па свѐ ѝма да ѝгра у шѐс (*асоцијација на коло „шестица“*).

уа̀ка (се) свр *испрља (се), ублатњави (се).*– Како̀ тој о̀диш, ӯака ме з-бла̀то. — Кӯде ли проодѝш кьд ѝдеш у шко̀лу, те се тако̀ј уа̀каш ко свињчѐ.

уа̀лен, -а, -о *размажен.* — Деца̀ вој то̀лко уа̀лена, ни родѝтељи не сма̀трају.

уа̀ли (се) свр *размази (се).* — Уалѝли га ба̀ба и дѐда. — Уалѝл се, нѝшта те вѝше нѐће послӯша.

уалипа̀вен, -а, -о *малоуман, искварен.* — Уалипа̀вен, па нѐма кудѐ.

уалипа̀ви (се) свр *постане алипа̄в, малоуман.* — Ће га уалипа̀виш, туца̀јећи га ста̀лно у гла̀ву. — Што̀ се оно̀ј детѐ оно̀лко ӯалипави, нејѐ ми ни сьг ја̀сно?

уаља̀вен, -а, -о *размажен, искварен.* — Уаља̀вено детѐ, па нејѐ за нѝшта, сьл да те бру̀ка.

уаља̀ви се свр *исквари се,* в *уали се.* — Уаљавѝл се, па нѝ на што не лѝчи, а бѐше уба̀во детѐ.

уа̀љак м *искварено, размажено дете.* — Такьв уа̀љак се јо̀ш нејѐ родѝл.

уаљо̀тина ж *много размажена особа.* — Не пово̀ди с тѐбе оно̀ј уаљо̀тину, да ни не запрдӯје ус-пу̀т.

уа̀пан, -а, -о *угрижен.* — Бѐше уа̀пана на под гу̀шу, то̀ј сам до̀бро видѐ̀л.

уа̀пе (се) свр **1.** *угризе (се).* — Па̀зи како̀ во̀диш Вра̀ньчу, да те не уа̀пе. — Уапа се детѐ за езѝк, па му шврк̀ну кр̀в. **2.** изр: **уа̀пе се за езѝк а)** *предомисли се.* — Тѐо да му ка̀жем оно̀ј за Драгѝњу, па се уапа̀ за езѝк и оћута̀; **б)** *покаје се.* — Рекò во̀ј, па се о[д]-цра̀м бр̀зо уапа̀ за езѝк, ал ка̀сно.

уа̀пси свр *ухапси.* — Ако детѐ ла̀же, ѝма га уа̀псу.

уапува̀ње с гл им од *уапује* (*се*). — Та апо̀тина ми-е од уапува̀ње, уапува̀ли ме кӯчики.

уапӯје (се) несв *уједа (се).* — Не бо̀ј се, До̀рча не уапӯје. — Це уапӯје о̀н за дӯпе, ал ће бѝде ка̀сно. — Ѝма се уапӯје за дебѐло мѐсо ка[д]-чӯје да-е Петрѝја отишла̀ за Ста̀мена.

уа̀рни се свр *постане добар.* — Трѐбе мӯж да вој до̀јде из рабо̀ту, па се уарнѝла, мазнӯља, ко да мѝ не зна̀мо зашто̀.

у̏ачка (се) свр *ӯпрља (се)*. — Не прио̀ди бли̏зо, ћу те у̏ачкам с ово̀ј ћу̏бре што ри̏нем. — Уачка̀ле се свѐ сви̏ње у ба́ру испот ку̏ћу.

у̏бав, -а, -о *ле̄п*.— Ни̏кад од њѐга у̏баву ре́ч да чу̏јеш. — Тако̀ј у̏бава бе́ше вој и ма́ти Алта́на. — У̏баво момче́ пора́сте од оно́г Орда́ниног истри̏шка.

у̏бавачьк, -чка, -чко *ле̄п, ле̄пушкаст, добар*. — Бе́ше ми то̀ј у̏бавачьк гу̏њьк, у̏бавачке га износи́.

у̏бавачке прил *ле̄по, добро*. — У̏бавачке ме служи́ше но́ге, ал сь̏г нешто́ поче́ше да пода́вају.

у̏бавачко прил *ле̄по, добро*. — У̏бавачко ни дочека́ше куде при̏етељи. — У̏бавачко загрну́мо компири́, што-е до на́с, оста́ло Бо́г нек им да́ва.

убавѐје несв *ро̄лепшава се*. — Пора́сла, па почѐла да убавѐје, ће би́де серсе́м девојка.

убави́ло с **1.** *ле̄по̄та*. — Прођѐ мое́ убави́ло по рженичишта и компири́шта с мати́ку у ша́ке. — Убави́ло мо́зак ми попи́ло. — Убави́ло о́вце не пасе́. — Убави́ло ку̏ћу не држи́. **2.** фиг *илинка*. — Нѐмам си убави́ло да се наубавим како тре́бе, но оваква́ а́лим свѐт.

убави́ња ж *ле̄по̄та*. — Ср̏це му трепти́ за убави́њу. — Лепоти́ња и убави́ња нѐ ли-е то̀ј едно́ и́сто. — Од њо̀ју убави́њу још се ора́ти по село́. — Сь̏л то-е остало́ о[д]-ту̏ј убави́њу, за коју̀ су лете́ли мо́мци и ко́лци.

убави́ца ж *ле̄по̄тица*. — Кьд позасрнеш бо́ље, и нее́ нека́ убави́ца. — С ту̏ј убави́цу сам ноћи́л мла́д у пле́вњу, на но́во се́но, ал нѐћу да при̏чам.

У̏бавка ж *име*.

у̏баво / уба́во прил **1.** *добро, ле̄по, прӣсто̄јно, на ле̄п начин*. — Уба́во ни при̏ми и по́гости кумаши́н. — Уба́во се поигра́сте, сь̏г да и́дете до́м, на спање́. — Уба́во си се обле́кал, ко на проси́лбу да си пошьл. — Ми́ смо а́рно у̏баво, а ви́ како́ сте́, ни́шта не казу̏ете? — У̏баво му на́каза, како́-е заслужи́л. — Уба́во га удеси́ли, ко за Врби́цу (*ирон*). — Тако̀ј у̏баво ћу ви потѐпам, да ме це́л вѐк па́нтите (*ирон*).

у̏баво бра́шно с *бело, пшенично брашно*. — Омеси́ла сам им ба́ницу од у̏баво бра́шно.

у̏бавчьк, -чка, -чко *ле̄пушкаст, ле̄п*. — У̏бавчьк мома́к расте́ од ово̀ј твое́ сугаре́ (дете́).

убазди́ (се) свр *усмрди (се)*. — Овѐј сви̏ње ми убазде́ше авли̏ју, тѐрај ги у ко́чину.– Убазде́л со́бу на раки̏ју. — Ако га ту̏ј оста́иш, свѐ це убазди́ на молу́. — Убазде́л се на прче́вину како̀ ја́рац, ни[т]-це пѐре, ни[т]-це ба́ња.

убаја́ти се свр *по̄ста̄не бајат, неупо̄требљив (намирнице)*. — Ако се убаја́ту, ћу ги дадем на сви̏ње.

убарабари́ свр *напра̄ви па̄р, упари*. — Купи́ едно́ јунче́, да га убарабари́м з-Бре́шка у јера́м.

убарабари́ се свр *прикључи се коме у каквом по̄слу*. — Вати́ мати́ку, па ка[д]-це убарабари́ са Стани́ју, зача́с загрну́мо компи́ри у Лу̏киницу.

уба́цка (се) / убьцка (се) свр *уводе (се)*. — Па́зи како̀ рабо́тиш с ту̏ј ви́лу, у̏бацка ме с па́рошак — Немо̀ј се уба́цкаш, ту̏ј, по поле́гал пло́т, и́ма јексе́ри. — Убацка́л се на шиша́рку, па загнои́ло. ▪ трп прид **уба́цкан**, -а, -о *уводен*. — Не мо́ж јо́ш да о́ди на уба́цкану ногу.

убацко́тина ж *место убода, убој*. — Јо́ш ме боли́ убацко́тина.

уба́чка се свр *ӯпрља се, укаља се*. — Убачка́л се у кали̏ште ко прасе́.

уба́чкан, -а, -о трп прид *ӯпр̄љан.* — Што́ су ти чеши́ре то́лко уба́чкане, куде́ си оди́л?

убеђува́ње с гл им од *убеђује, убеђивање.* — Тре́бе му голе́мо убеђува́ње да сва́ти. — И без убеђува́ње ће приста́не.

убездери́ се свр *пр̄епадне се, ӯплаши се.* — Убездери́ се кьд видо́ ко́лко се́но тре́бе да се зде́не.

убеле́је свр *учини што̄ белим, обели.* — Убелеја́л сне́г наћа́ске Стани́кин кр̀с и Орло́вац.

убеле́је се свр *забели се, убели се.* — Убелеја́ле се лива́де од вртипо́пови.

убе́ли се свр *обели се, ӯпр̄ља се белим.* — Убели́л се ко да-е воденича́р. — Убели́л се с кире́ч.

/уби́ бо́же/ изр *ништа не ваља.* — Напраи́л га уби́ бо́же. — Уби́ бо́же ко́лко-е у̀бава. — Рабо́та му-е за уби́ бо́же. — Ма̀јстор уби́ бо́же.

уби́ва несв **1.** *убија, лишаава живо̄та.* — У Први́ и Дру̀ги ра́т на́род су мло́го убива́ли Бу̀гари по црнотра́вска се́ла. **2.** *жуља.* — Уби́вају ме но́ве ципе́ле.

уби́ва се несв **1.** *убијају се међусобно.* — Уби́вају се ме̏ђу се́бе, таква́ им вами́лија. **2.** *повређује се.* — Ру̏ке ми дрктý, сьл се уби́вам чим нешто̀ у̀знем да рабо́тим. **3.** фиг *пр̄евише улаже снаге у што̄.* — Уби́ва се од рабо́ту. — Не уби́ва се бьш од уче́ње.

уби́ва́ње с гл им од *убива (се).* — Не во́лим уби́ва́ње, зато̀ј не и́дем с ловци́је. — Ти̏ја жу̏љови на но́гу ми искочи́ли све од уби́ва́ње ципе́ле.

уби́вен, -а, -о **1.** *убијен.* — Неје́ се утопи́л, он је уби́вен, уби́вен је с крушу́м. **2.** *здрузган, нагњечен (воће, повр̄ће).* — Ове́ј уби́вене ја́буке одво̀ј у ко́ш, за гове́да. — Неће́ еде́ уби́вен ошáв.

уби́во̄тина ж *повреда, убој, модрица.* — На уби́во̄тину ту̏ри за́вој с цр̀н лу̏к, да извуче́ ва́тру.

уби́е / уби́је свр **1.** *убије.* — Го́спод га уби́л, дабо́гда (*кле̄тва*). — Уби́л га ма́рен (*кле̄тва*). — Уби́ло га мое́ до́бро (*кле̄тва*). — Ње́га су партиза́ни уби́ли куде Ста́ру поја́ту. **2.** *пребије, пр̄е̄туче.* — Уби́л га о[д]-тепа́ње. — Ће га уби́е на мр̀тво и́ме. **3.** фиг *нажуља.* — Све́ му но́ге уби́ле те́сне ципе́ле. — Те́сачке су ти, ће ти уби́ју но́ге. **4.** фиг *по̄ломи, угане.* — Уби́л но́гу, па клендр̀ца.

уби́е се / уби́је се фиг **1.** *по̄вреди се.* — Пази́ куде́ о̀диш, љи̏згаво-е, немо̀ј се уби́еш. **2.** уз гл има појачано значење *пр̄опадне, изнемогне*: — Уби́ се од рабо́ту, и па́ ми не призна́вају. — Уби́л се о[д]-чека́ње во́з по ону̏ вру̏ћину.

уби́сто с *убисшво.* — За тој уби́сто неје́ одгова́рал, би́л је јо̀ш мале́чьк.

уби́чи се свр *по̄горди се, укочо̄пери се.* — Уби́чил се ко да му-е башта́ преце́дник на држа́ву.

убла́жи се[1] свр *до̄падне се, свиди се, услади се.* — Убла́жи́ло му се да и́де куде́ те́тку, па о́ће па́ да и́де. — Ка[д]-ти се убла́жи, по́сле ће сва́ки дьн трчи́ш куде ћу̀.

убла́жи (се)[2] свр *разреди се (кисело млеко куваним млеком), разблажи (се).* — Убла́жи́ла са[м]-млеко́, да ти донесе́м едно́ лонче́ да попи́јеш?

убљувōтина ж *место̄ испр̀љано при по̄враћању, садржина по̄враћања.* — Пија́на будала, иза ње́га све убљувōтине наостаља́л.

убљу̏је (се) свр *ӯпр̄ска (се) при по̄враћању.* — Напи́је се, па убљу̏е куде́ сти́гне. — Убљу̏је се кьд поре́ва.

у̏бојишта с мн *по̄вреде, ране, модрице.* — Ова̀ј у̏бојишта, што̀ су ме они́ тепа́ли, у гро́б ћу однесе́м, не́ће ни до тьг да зарасту̏.

убра́ни (се) свр *одбрани (се)*. — Едва́ убра́ни жи́то од гове́да, да га не пога́зу. — Да не́маше у ру́ке помага́љку, не би се убра́нила од Ла́гина пцети́шта.

убрашња́ви (се) свр *убрашњави (се)*. — Што́ си се тако́ј убрашња́вил до гу́шу?

убрашњи́ви (се) свр в *убрашњаиви (се)*. — Кьд ме́си, убрашњи́ви се ко да се пспршка́ по бра́шно.

у́брго прил *убрзо*. — У́брго по му́жа, и њу́ испрати́мо на они́ја све́т.

у́бре узв *изненађења*. — У́бре, сплави́ си ру́ку на пло́тну. — У́бре, како́ забора́ да вој кажем да гле́да да не зага́сне о́гењ. — Убре, колко́-е ово́ј дете́ пора́сло.

убребе́ри се свр фиг *уплаши се, препадне се*. — Убреберѝ се о[д]-цтра́. — Ће се убребе́риш са́мо ли ти до́ју де́вери из о́пштину на вра́књицу.

убре́ва се несв *замара се, задува се*. — Сьг се по́често убре́вам, некь[д]-цам могла́ це́л дьн да те́гльим и да ми ни́шта нје́.

убрева́ње с гл им од *убрева се, замор, умарање*. — Ка[д]-ци мла́д не зна́ш за убрева́ње, кьд остаре́јеш све́ те сколопти́ше.

убре́ће се свр *задише се, задува се*. — Убре́ћа се докле изле́зо уз ову́ при́прту Двоја́нку.

убр̀зга (се) свр *појури, забрза (се), пожури*. — Што́ тако́ј одеднӳш у́брзга, не мо́гу да те сти́гнем? — Убрзга́л се нешто́, не мо́ж ме че́ка. — У́брзга ми се то́чак, едва́ ста́до, да не уда́рим у зи́д. **2.** *почне да говори брже*. — Кьд ора́ти, убр̀зга, па кои́-е разуми́л — разуми́л.

убрзга́ва (се) несв **1.** *пожурује (се), убрзава (се)*. — Немо́ј да убрзга́ваш с рабо́ту, мло́го смо се уморѝли. — Ту́ри ко́чницу да се ко́ла не убрзга́вају нис пу́т. **2.** *говори брже*. — Причај натенела́к, не убрзга́вај, да те сви́ разу́му.

убрзгава́ње с гл им од *убрзгава (се)*. — Не мо́ж о́н без убрзгава́ње, таква́ му ората́.

убр̀згано прил *на брзину, у јурњави*. — Све́ рабо́ти нешто́ убр̀згано.

убу́ни се свр *збуни се*. — У пр̀ви ма́ се жена́ у́буни, нје́ ме позна́ла. — Сви́ се убуни́ли, не зна́ју кво́ да рабо́ту.

убу́та свр **1.** *угура*. — Убу́тај сву́ ву́ну у цакче́. — Убу́там вој га у ву́ну, ко да ми-е ста́ло до едну́ куде́љку (*псовка*)! **2.** фиг *сакрије*. — Убу́тај ово́ј у посте́љке у ко́вчак, да га ни́ки не на́јде.

убу́та се свр **1.** *угура се*. — Убу́та се куде́ вој нје́ ме́сто. — Убута́ла се у на́род и побе́гла за Со́тира. **2.** фиг *ушушка се*. — Убу́тај се до́бро у цр̀шке, да ти нје́ ла́дно.

убутува́ње с гл им од *убутује (се)*. — Не́ма ви́ше ме́сто за убутува́ње ни сла́мку, на́трпа се плевња са се́но.

убуту́је (се) несв *угурава (се), утрпава (се)*. — Тре́бе неки́ да вој пома́га да убуту́је но́ву сла́му у сла́марицу. — Убуту́је се у на́шу вами́лију, ал несмо́ неки́ ро́д.

ува́ља свр *сабије ткани материјал да би постао чврст, непромочив*. — Одне́л кла́шње да ува́ља у Стоја́нчину ваљавицу. — Ваља́ла сьм две́ ба́ле су́ре и едну́ цр̀не кла́шње.

ува́ља се свр *испрља се ваљањем по трави*. — Куде́ се тако́ј у́ваља, све́ сла́мке и оси́љке по те́бе?

ува́не свр у дем знач: *ухвати*. — Сьг ће де́да да га ува́не. — Да ти ува́нем едно́ јагње́? — Едну́ш-другу́ш и увану́ше ајду́ка.

ува́прен, -а, -о фиг *намрачт*. — С ува́пр̀еног чове́ка те́шко да се жи́ви.

ува́пири се свр **1.** *повампири се*. — Не па́нти се да се не́ки у на́шо село́ ува́пири́л. **2.** фиг *унамрачи се*. — Уме́је де́да да се ува́пири, па с ни́кога да не ора́ти.

ува́рка свр *сачува, прӣшт̄еди.* — Уварка́ не́ки дина́рчић, кљд ми иско́чи при́лика да ку́пим кравче́. — Уварка́ каче́ си́ренце, да и́ма кљд о́н до́јде из рабо́ту.

ува́рка се свр *прӣпази се.* — Уварка́ се те ме гове́да не ушљиска́ше како те́бе.

ува́ркан, -а, -о *сачу́ван, очу́ван.* — Ви́дим опи́нци ти ува́ркани, избе́гал си бла́то, неси́ гаца́л ко што уме́јеш.

уваркува́ње с гл им од *уваркује (се).* — Бада́ва уваркува́ње, ка[д]-цве те́бе че́ка да сраб о́тиш.

уваркује (се) несв *чува (се).* — Уваркује благоту́, да и́ма ка[д]-до́јде коси́лба и те́шка рабо́та. — Уваркуј се од мло́го те́шку рабо́ту. — Гле́ј да се уваркује́ш, да не това́риш ти́ја трупчети́не, нејѐ тој за те́бе, ће окилаве́јеш.

ува́та несв фиг *узима, ради.* — Мло́го се лењоса́ла, ни́шта у ру́ке не ува́та.

ува́та се несв *одговара.* — Не ува́та ми се за те́ј па́ре да даде́м ова́кви ју́нци, ха́је на Чемерник.

ува́тен / ува́ћен -а, -о *ухва̄ћен.* — По́сле је ува́тен до́ле, куде́ Власо́тинци, у лопо́вльк.

ува́ти свр **1.** *ухва̄ти, нахва̄та.* — Побега́л им ко́њ, едва́ га уваги́ли на Дла́ги ри́д. — Види́м ја́, ће ува́ти она́ кри́вога сто́јка. — Уваги́мо пу́но ри́бе у Мутни́цу. **2.** фиг *про̄ђе, оде.* — Ако ува́тиш пре́ко, на Мр̀ковицу, по́брзо ће сти́гнеш у Преде́не. — Ћу ува́тим све́т од ва́с, лу́це! **3.** фиг *намокри, по̄кваси (киша, снег).* — Успу́т ни у́вати ки́ша, поки́сомо ко ми́шови. **4.** фиг *закр̄пи концем.* — Ува́ти ми с кона́ц ови́ја рука́в под ми́шку, распара́л се. **5.** фиг *ӯпари се, по̄деси се.* — Што би се уваги́л у јера́м с мојѐга Ру́доњу ови́ја тво́ј Бу́лча, тој би би́л па́р! **6.** изр: — Уваги́ли гу с ту́ђога чове́ка (*у неверсти́ву*). — Уваги́л штуркавицу (*одлӯта́о*). –Уваги́ла маглу́ (*по̄бегла*). — Уваги́л крив и́ну (*по̄бегао*). — Уваги́ло га луди́ло (*по̄лудео*). — Уваги́ла га раки́ја (*на̄пио се*). — Пи́пет те уваги́л, дабо́гда (*разболи се*). — Ми́сли: уваги́л бо́га за муда́ (*осили се, оства́ри недости́жно*). — Мо́ж ме ува́ти по́ниско (*ништа ми не може*).

/ува́ти бе́с/ изр *по̄луди, по̄блесави.* — Уваги́л га бе́с, па луде́је, не зна́је кво́ рабо́ти.

/ува́ти во́з/ изр *сти́гне на време за воз.* — Немо́ј да бр̀згаш, ће ува́тиш во́з, доо́ди пре́двечер.

/ува́ти маглу́/ в *ува̄ти свет̄,* в *здими.* — Кљд нешто́ тре́бе да припомо́гне, он ува́ти маглу́.

/ува́ти све́т/ свр *по̄бегне, оде, нести́ане.* — Од ва́с ћу ува́тим све́т, ви́ше ни́кад да ме не ви́дите.

/ува́ти шиша́ву/ в *ува̄ти свет̄,* в *здими.* — Уваги́л шиша́ву, не зна́ју ни куде́-е.

/ува́ти шту́ру/ в *ува̄ти свет̄,* в *здими.* — Ако [ј]ош емпу́т ува́ти шту́ру кљд ни тре́бе, ја́ ћу га ћу́стрим.

ува́ти се свр **1.** *ухва̄ти се.* — Ако си се уваги́л у ко́ло, мо́ра да и́граш. — Уваги́л се вра́бац на при́мку. — Уваги́л се с ло́шо дру́ство, не мо́ж се отки́не од њи́. **2.** *нахва̄та се.* — То се упе́кло, то се ча́ће уваги́ло на гре́де па су ко че́лик. **3.** изр: — Уваги́ла се смета́на на млеко́. — Уваги́л се у бездер (*нашао се у чуду*). — Уваги́л се за гла́ву кво́ да рабо́ти.

уведе́ свр **1.** *доведе, омогӯћи да уђе.* — Уве́ди чове́ка у ку́ћу да не ки́сне. **2.** изр: — Уве́ди воло́ви у јера́м (*упрегне*). — Тре́бе да уведе́ осно́ву за ткање (*прӣпреми ткање*). — Кво́ не би дала́ да те еднуш неки́ уведе́ у ре́д (*опамети*). — Он ће те, ко до́бар ма́јстор, уведе́ у рабо́ту (*научи, обучи за рад*).

увéје свр *завеје (снег).* — Кьд увéје снéг до гýшу, не мóж се прéјде ни до извóр. — Кóлко пáда, úма ни увéје.

увéјан, -а, -о *завејан.* — Остáдоше ми сáне увéјане у снéг. — Дојдé свé увéјан, не мóж се очúсти.

увели́чан, -а, -о *увећан, повећан.* — Кудé Лáцка, сликарá, свú наручúли увели́чане слúке с рáмови.

увеличува́ње с гл им од *увеличује.* — Дáл онýј слúку од венчáње на увеличува́ње.

увеличу́је несв *увеличава, увећава.* — Лáцко пс-Предéне ýзе онéј стáре дéдине и бáбине слúке да увеличýје за на сúд.

увéрен, -а, -о *уверен.* — Ако нејé увéрен úзвод у óпштину, нéће ти га прúзнају.

увéри свр **1.** *увери.* — Трéбе да увéри здрáствену књúжицу у рабóту и да ми гу прáти на пóшту. **2.** *убеди.* — Бадáва му орáтим, не мóгу га увéрим да је тój билó такój.

увéри се свр **1.** *увери се.* — Ако се тój не увéри у сýд, нéће вáжи. **2.** *осведочи се.* — Сьг си се увéрил да кокóшке крáдне лисúца.

ýвечер прил *увече, у вечерњим сатима.* — Рéче шнáјдер за ýвечер да дójдем да прóбам гýньче.

увéцба свр *увежба.* — Увецбáл кýче, да се здравýје ш-човéка.

увецбáва (се) несв *вежба, увежбава (се).* — Увецбáвају децá за слéт. — Мóра да пóчне да увецбáва рачýн, ту-е нáјтанак у шкóлу. — Увацбáва се вójска на манéвар по Чемéрник.

увецбáвање с гл им од *увецбава (се).* — Викáли га из вójни óцек да úде на некво́ увежбáвање.

ýвиђаван, -вна, -вно *љубазан, пажљив.* — Човéк во[j]-е мнóго ýвиђаван, па привéтљив.

увúва несв **1.** *замотава, повија, утопљава.* — Мóра се стаклé увúва у артúју, да се не стрóши ус-пýт. — Увúвај детé, да се не прелáди. — Увúвај се доклé несú осéбал. — Млáди Úва бајрáк не увúва... (*нар песма*). **2.** *узвија, шпичашује.* — Не увúвај на детé рýку, ће му гу исклéчиш. **3.** *зашрафљује.* — Овакój се увúва, а овакój одвúва шрáв. **4.** *повија (дете).* — Ћу ти покáжем какó сам јá увивáла детé. — Детé се увúва у постúлци, па у пелéну. **5.** фиг *јако боли.* — Увúва ме нештó мешúна ко са сврдел. **6.** фиг *избегава истину, лаже.* — Мнóго ми нештó увúва око шкóлу.

увúва се несв **1.** *савија се, увија се.* — Тój се пр̀во увúва над óгењ, да се напрáју пáрошци на вúлу. — Прýт се увúва да се напрáи гýжва за плóт. **2.** *мота се, намеће се.* — Тúја јáрац, мнóго се увúва око тýђе жéне. **3.** фиг *превија се.* — Увúва се од бóлеж.

увúвање с гл им од *увива (се),* **1.** *зашрафљивање.* — Трéбе дóбро увúвање, да се затégне да вúше не мр̀дне. **2.** *превијање од бола.* — Немогá да глéдам онóлко увúвање, па гу одвéдо куде дóктура. **3.** *повијање.* — Увúвање сам научúла од бáбу, и свú су ми, вáла Бóгу, прáви ко пýшка.

увúра несв *увире.* — Тýј кудé Чемéрчица увúра у Власúну бúл је наш јабукáр, а у јабукáр ледењáра на Дестáна посластичарá. — Мáла рекá увúра у Голéму куде Стојáнчину воденúцу.

увитúљен, -а, -о **1.** *упређен, усврдлан.* — Нóси увитúљени бр̀кови. **2.** фиг *пропао, непостао, смршао.* — Свé-е нештó увитúљена, нéма гу половúнка од онýј женý.

увитúљи свр **1.** *упреде, направи фитиљ.* — Увитúљи ми овéј струке за вр̀чке. — Увитúљи вр̀це какó трéбе, да мóж кро[з]-жáпке да се провучý. **2.** фиг *пропадне, ослаби.* — Увитúљил га нештó ча-Сúмча, па едвá óди.

увитиљи се свр *ослаби, попадне.* — Увитиљи́л се ко да не еде́ ле́б. — Едва́ му се ци́пке држу́ ко́лко се увитиљи́л од рабо́ту.

увлаче́ње с гл им од *увлачи*[2] *(се).*

увла́чи[1] свр **1.** *влачењем учини вуну погодном да се од ње упреда конац.* — Две́ вре́ће ву́ну сам увлачи́ла, зиму́с да преде́м за цр̀ге и посте́љке. **2.** *подрља орање.* — Посеја́мо на Ви́тел рженицу и до́бро увлачи́мо, па што́ му Бо́г даде́.

увла́чи[2] несв фиг *удева (конац у иглу).* — Без ђо́злуци не ви́ди ни конац у иглу́ да увла́чи.

увла́чи се несв фиг *улази кришом, неопажено, ушуњава се.* — Ма́чка се увла́чи у кошару и пи́је ја́јца. — Кьд нешто́ згре́ши, ел напра́и па́кос, на пр̀сти се увла́чи у ку́ћу. — Увла́чи се овьм у ку́ћу, ел ће затвара́мо вра́та!

у́во с **1.** анат *ухо.* — Кое́ ми у́во ьвни́? — Изву́кал му у́во што не слу́ша. — Претвори́л се у у́во, па слути́ које́ ора́ту. **2.** изр: **за ко́њски но́кат и магаре́ће у́во** *за мало (ирон).* — Не сти́же ми жи́ца за о́грађу ко́лко за ко́њски но́кат и магаре́ће у́во; **боли́ га у́во** *не мари.* — А њега боли́ у́во за мо́ју рабо́ту и што кр̀шим грбњач по ове́ј злата́нске гологу́зе.

уведени́ца ж *черга шарана разнобојним основним нитима по дужини* (Горње Гаре). — На́јвише смо тка́ле цр̀ге уведени́це.

уведе́ње с гл им од *уводи, увођење основе кроз брдо и нити за ткање.* — Ко́ј ми-е па помага́л у уведе́ње у разбо́ј, ни́ки, сама́ сам си све́ то́ј работи́ла.

уво́ди несв **1.** *помаже да уђе.* — Како́ младоже́ња уво́ди сна́јку у ку́ћу — у нару́чс. **2.** *провлачи нити основе кроз брдо или кроз нити.* — Мло́го сам ла́сно уводи́ла ткање́, сьл а́ко су биле́ до́бре жи́це. **3.** *доводи, уграђује.* — Ка[д]-цмо уводи́ли во́ду, сви́ су работи́ли ко едьн, ни́ки неје́ забушава́л.

/уво́ди у ре́д/ изр *присиљава, приморава на што.* — Бо́ље ме слу́шај, да те башта́ не уво́ди у ре́д.

уво́шти свр фиг *пребије, претуче.* — Ће га уво́шти башта́, са́мо ли још емпу́т не до́јде на вре́ме и[з]-шко́лу.

уво́шти се свр **1.** фиг *спече се, сасуши се, пожути.* — Нешто́ вој се му́ж мло́го увошти́л ово́ј ле́то. — Увошти́ла ми се скро́з гове́да зиму́ске с та́нку рану́. **2.** фиг *напије се, препије.* — Увошти́л се куде́ Добри́нку, па га однѐли на крка́че.

увр̀же свр *увеже.* — Увр̀жи до́бро опьнци, доле́ко-е Троска́ч. — Му́шки увр̀жи сно́пови, да се не разврзу́ју кьд ги чу́камо. — Увр̀жи вре́ће, да не испа́дају компири́.

увр̀же се свр **1.** *запетља се, увеже се.* — Уврза́ло се ју́же, не мо́гу га распе́кљам. — Уврза́л се с неке́ вр̀це, Бо́г да чу́ва. **2.** *спетља се, препадне се.* — Уврза́л му се ези́к, н-уме́је едну́ чи́сту да проора́ти.

увр̀зан, -а, -о **1.** *увезан, везан.* — Ел сама́р увр̀зан, да не жу́љи коња́, доле́к је пу́т? **2.** фиг *спетљан.* — Мло́го увр̀зан ови́ја чи́ча, ни[т] це пре́за ни[т] це во́ди.

увр̀зува́ње с гл им од *уврзује (се).* — Да ку́пимо по́големо коно́пче, за уврзува́ње ко́ла са се́но.

увр̀зу́је (се) несв *увезује (се), опасује (се).* — Јо́ш н-уме́је да увр̀зу́је опьнци. — Увр̀зу́ј сно́пје с ју́жице, па да ги де́немо у кла́дње. — Не́ма ка́иш, па се увр̀зу́је са сици́мку.

увр̀ља несв *убацује унутра.* — Са́м ко́си, са́м бе́ре, са́м докару́е и увр̀ља у пле́вњу. — Затво́ри вра́та, да ве́тар не увр̀ља сне́г у ку́ћу.

уврљáње с гл им од *уврља*. — За уврљáње џáкови у кóла ћу вúкам чúчу да ми помóгне.

увр̀љи (се) свр **1.** *убаци*. — Да увр̀љимо слáму у плéвњу, па ће дóјде и на вас да помóгне. **2.** фиг *удене се, увуче се*. — Некакó се и óн увр̀љил међý њи, такóј и óн отúдé у рабóту. **3.** фиг *умéшне се на кога*. — Увр̀љил се на ујчéвину.

уврљувáње с гл им од *уврљује*. — Вúкај још некогá да ни помóгне за уврљувáње сéно у плéвњу.

уврљýје несв *убацује*. — Самá докарýје, самá уврљýје у кошáру, самá га срéђýје, тój ти-е самотúња. — Да запúшимо дýвке, да вéтар не уврљýје снéг у плéвњу.

увр̀не свр *заврне, заустáви*. — Увр̀ни чесмý да не течé водá. — Увр̀ни витúљ да тóлко не талáнти лáмпа. — Увр̀ни шрáв дóбро, да не попýста вúше. — Уврнýл му учúтељ ýво, па га и сьг болú.

увр̀не се свр *повráти се, врáти се*. — Уврнú се да вúдиш квó ти детé рабóти, кьд несú тýј. — Увр̀ни се, па очúсти што си укаљáл.

увр̀нут, -а, -о **1.** *шашав, сулуд, на своју руку*. — Мáлко-е увр̀нут, ал не мáри, óће да послýша. — Да неé увр̀нут, ýбавчьк би младúћ бúл. — То-е једнá увр̀нута главá. **2.** *посувраћен*. — Неé ýбава с онýј увр̀нуту њýшку. — Има увр̀нуту р̀њку, по тój ће га познаéш.

увр̀та несв **1.** *завр̀ће, затúвара*. — Увр̀та чесмý да не течé водá. **2.** *увр̀ће*. — Не увр̀тај на детé руку, ће му гу изглóбиш. **3.** в *свива (1)*. — Штó увр̀таш тýј будáлу око тéбе? — Не увр̀тај óвце све по Лисичáрку, спýшти ги на рéку.

увр̀та се несв фиг *мотá се, мотúави се*. — Збóг онój девојчé увр̀та се око Мúлојину кýћу. — Ћу гу свé оскубéм, тýј чýму, што ми се увр̀та око мýжа!

увр̀ти (се) свр **1.** *узврзма се*. — Увр̀ти се око човéка, осотóњи га, да не знáје квó рабóти. — Увр̀ти се такój, па те сколоптúше, и мóраш да вој учúниш. **2.** фиг *уобрази*. — Увртéла у главу [да] ће гу ýзне учúтељ, па остáде бáба-девójка.

увр̀тка (се) свр **1.** *увр̀еде (се) више нити у једну*. — Увр̀тка мáње, да плетéм џемпúр. — Дóбро да га увр̀ткаш, за пóтку за ћилимú. — Пређá се дóбро увр̀тка, да мáње бýде ýбаво, óндак је и плетéње ýбаво. **2.** фиг *умрси (се)*. — Свé ми се увр̀тка̀ли кóнци, не мóгу ги распрáвим.

увр̀ткан, -а, -о *увр̀еден*. — Свé напрéдено-е сьг увр̀ткано, па кój óће мóж да плетé.

увр̀ткува̀ње с гл им од *увр̀ткује (се)*. — Стáра си тú за увр̀ткува̀ње око младúћи. — Нéма нúшта о[д]-тој њójно увр̀ткува̀ње око Данúла.

увр̀ткýје (се) несв фиг *врти (се), мотá (се)*. — Немój ми тýј увр̀ткýјеш з-дýпе, но úди нешто рабóти. — Увр̀ткýје се још тýј око њéга, ал вéћем вúди да од онój што пýва нéма нúшта.

увртóтина ж/м *беспослена особа који омета друге*. — Нек си овáј увртóтина óдма úде дóм, да мóгу да рабóтим.

увртува̀ње с гл им од *увр̀ту(ј)е се*. — Дóсади ни с његóво увртува̀ње, не мóж од њéга на мúр ни да едéмо.

увртýе се / увртýје се несв *мотá се, омета*. — И óн се увртýе око úсту девójку, па кój побéди. — Увртýје се око мáјстори, смúта им да рабóту.

увр̀ћа несв *увр̀ће*. — Увр̀ћај бóље вéш, да га исцéдиш. — Не увр̀ћај ми рýку, болú ме! — Чúча нéшто млóго увр̀ћа бр̀кови кьд вúди онýј снáјку.

увр̏ћа се несв *посувраћа се, свр̄дла се.* — Ја га испра́им, оно́ се па́ увр̏ћа. — Увр̏ћају му се мустаћи́. — На оно́ј шиљѐже почѐли се увр̏ћају ро́гови.

увр̏ћа̀ње с гл им од *увр̏ћа (се).*

увр̏цка се свр **1.** *узвр̄пољи се, узбуди се.* — Уврцка́ла се око Јо́рдана, ко́ј зна́е кво́-е замисли́ла. **2.** фиг *развредни се.* — Нешто́ се у са́дњо вре́ме уврцка́ла, па све лети́ по ку́ћу.

увр̏цкува̀ње с гл им од *увр̏цкује (се).*

увр̏цкује несв *чини кр̄тње задњицом.* — Та́ј курбе́тка са́мо уврцку́је з-ду́пе уз малу́, низ малу́, ега́ налети́ на нско́ му́шко.

увр̏цкује се несв *мо̄та се, вр̄пољи се, т̄руди се око кога.* — Олоо́јда, намири́ше ли му́шко, са́мо се уврцку́је око ње́га. — Кьд гу оскубе́м, не́ће се ви́ше уврцку́је око мо̀је́га Драго́љуба!

увр̏чи се свр **1.** *увије се, уковр̄ави се.* — Ко́са ми се уврчи́ла ко да гу сто́ го́дине несе́м пра́ла. **2.** *по̄реда се у врс̄ту, напра̄ви се ред.* — Уврчи́ли се, па сви́ дошли́ куде́ ме́не. — Да се увр̏чите, па ће т̏ег да поде́лимо паке́ти.

увр̏чка свр *про̄вуче, про̄дене конац,* в *наврчка.* — У̏врчка ли ми подве́шке на чера́пе? — Че́кеј, докле увр̏чкам иглу́ у плете́ње, разврчка́ла ми се.

увр̏чка се свр в *уврчи се (1, 2).* — Што́ ти се тако́ј уврчка́ла ко́са, с кво́ гу ми́јеш (*1*)? — За куде́ сте се тако́ј уврчка́ли (*2*)?

увр̏чкан, -а, -о **1.** *увијен, умо̄тан, уковрцан.* — Ко́са вој увр̏чкана, не зна́је како́ да гу оче́шља. **2.** *про̄денуто̄ конац, канаџ.* — Врца́ ти-е увр̏чкана у чера́пу, па па́зи да ти се па́ не одвр̏чка.

увршѐ свр *овр̄ше, заврши са вр̄шидбом.* — Увро́сте ли ечам, Божа́но? — Кьд увршѐ куде на́с, ће ви доведе́ коњи́, да ви́ вршѐте. — Одво́имо од вра́ сла́му што се увршѐ, па те́рамо да́ље.

увр̏шен, -а, -о *овршен, овр̄ш.* — Увр̏шена сла́ма и́де у плѐвњу, а жи́то се збира́ у ку́п, па се вѐје.

увуку́је несв *доноси, довлачи, увлачи.* — Немо́ј да увуку́јеш ту́ј вре́ћу у по́друм.

увуку́је се несв пеј *улази.* — Сьг се увуку́е у ку́ћу кро́с про́зор. — Увуку́ј се ви́ше у ку́ћу, да те не дре́њам.

увуче́ свр фиг **1.** *навуче.* — Пу́в увуче́ компири́ у ду́вку, пра́и скла́диште. **2.** *ӯпије.* — Ако ка́ца увуче́ смра́д от ко́мине, не мо́ж да ту́раш зе́ље у њу.

увуче́ се свр **1.** фиг *ӯшуња се.* — Увуче́ се усре́д но́ћ у ку́ћу да га ни́ки не ви́ди. **2.** фиг *по̄диђе, додвори се.* — Зна́е да се чове́ку увуче́ пот ко́жу и тьг све́ завр̏ши.

у̏вце с дем од *уво.* — Зама́ло куде бри́цу да оста́не без у̏вце. — Боли́ га у̏вце.

угагричаи̏вен, -а, -о *умољчан.* — Дала́ ми неку́ угагричаи̏вену ко́ску за пасу̏љ.

угагричаи̏ви се свр *умољча се, добије жижак.* — Све́ се угагричаи̏вил гра́.

уга̏ђа несв **1.** *испуњава прохтеве.* — Научи́ла деца́ да им уга̏ђа, па вој сьл запрду́ју. — А кьд ја у̏мрем ко́ј ће им уга̏ђа? — Нави́кли да им се уга̏ђа, па ми́слу тако́ј ће до́век. **2.** *по̄дешава.* — Обневиде́ла сам, па едва́ уга̏ђам конац у иглу́.

уга̏ђа̀ње с гл им од *уга̏ђа (се).* — Уга̏ђај на му́жа, уга̏ђај на деца́, уга̏ђај на све́кра и свекрву, прође́ ми живо́т на уга̏ђа̀ње.

уга́зен, -а, -о *угажен.* — Ржени́ца ни све уга́зена на И́гриште, ко да-е била́ воловодњица.

угала́тен, -а, -о *наружен, испсован.* — Едьн ли-е од њу́ би́л угала́тен, па ни́ком ни́шта.

угала́ти свр *наружи, нагрди, најсује.* — Зна́е чове́ка да угала́ти и без ра́злог. — Ће те угала́ти и тако́ј це заврши ва́ша ората́.

уга́лен, -а, -о *размажен.* — Дете́ им то́лко уга́лено, да ни́кога не слу́ша, а са́мо запрду́је.

уга́ли (се) свр *размази (се).* — Жена угали́ла деца́, па си сьг не́ма ми́рку од њи. — Угали́л се донде́, да ти не при́чам.

у́гар м *њива ūоорана у јесен.* — Ржени́цу ће се́јемо на у́гар на Ро́мански ри́д.

У́гар м мтн *више места с истим именом.*

уга́ри свр *ūооре њиву у јесен.* — Угари́мо јесена́ске о́риште на Голе́ми ри́д.

/уга́си уро́ци/ изр нар мит *отера уроке од онога који је урочен.* — Боба-Мари́чка с у́глење и во́ду ће ти уга́си уро́ци од у́плав.

угасльи́ви (се) свр *испрља (се) петролејом (гасом).* — Сипува́ га́с у ла́мпу, па се угасльиви́. — Угасльиви́ ру́ке и гу́ньче.

уга́сне свр **1.** *угаси се.* — Немо́ј ви уга́сне оге́ањ, поту́рите му овьг-оньг по неку́ су́чку. **2.** фиг *ūостане ūусто, запусте́је.* — Кои́ се нада́л да ће до́јде вре́ме да ни село́ уга́сне.

угла́вен, -а, -о *ūостављен, углављен.* — Држа́ља-е угла́вена, мо́ж да у́знеш секи́ру, да де́љаш.

угла́ви свр **1.** *ūостави.* — У́зни угла́ви слу́пци на ко́ла, да ту́рим ло́јтре, ће и́демо за у се́но. — Угла́ви држа́ље на ови́ја чу́к, расклимуца́л се, ће ми разби́је гла́ву. **2.** фиг *договори се, уūаначи.* — Углави́ли проше́вку за Све́ти Јова́н зи́мњи. — С матрапа́за угла́ви да му продаде́м јагњи́шта.

угла́ви се свр фиг *снађе се.* — Углави́л се и о́н, и отишьл у Шве́цку на рабо́ту.

угледува́ње с гл им од *угледује се.* — Са́мо гу́би вре́ме на углсдува́ње пред огледа́ло. — О[д]-то́ј угледува́ње у сна́шке, де́до, не́ма ни́шта, мо́ж ти са́мо ср̀це прири́та.

угледу́је се несв **1.** *огледа се.* — Сва́ки ча́с па се угледу́је у огледа́ло и зачешьу́је чумбу́ь. **2.** *угледа се (на некога, у нешто).* — Немо́ј се угледу́јеш на Ми́ку, о́н је по́стар и по́јак, ти тре́бе још да расте́ш. **3.** *загледа се, ūиљи (у нешто).* — Још неје́ за мре́шку, чи́м се угледу́је у сна́шке.

у́глен м фиг *жар.* — Да́ј ми у́глен с ма́ше, да запа́лим цига́ру.

у́глење с зб им *угљење, угљевље.* — Не ча́пкај по у́глење с ма́шицу, ће запа́лиш ку́ћу! — Ако у́глење па́дне на дно́ паниче́, зна́чи урочи́л те неки́.

углиба́вен, -а, -о *блатњав, кальав.* — Немо́ј у ку́ћу углиба́вен, све́ ће иска́љаш куде́ сту́пиш!

углиба́ви се свр *заглиби се, испрља се блатом.* — Куде́ си се тако́ј углибави́л, ко да си преко Бла́то преоди́л?

углоо́бен, -а, -о *углибавен.* — Дојде́ до́м онако́ј углоо́бен, едва́ му опра́ чеши́ре и обу́ћу.

углоо́би свр *заглиби, заглави у глибу.* — Углоби́л ко́ла са се́но у Бла́то, тре́бе му четве́рак да ги извуче́.

углоо́би се свр **1.** *заглави се у глибу, блату, барчузи.* — У́глоби се Бре́шко у потресу́ју, едва́ га изву́комо. **2.** *уūрља се.* — Углоби́л се до гу́шу. — Куде́ се то́лко у́глоби? **3.** *углави.* — Углоби́ ми држа́љу на секи́ру, да се не ва́ди ка[д]-це́пим дрва́.

угма́ца свр *угази у блато.* — Узе́л мое́ чи́жме са́мо да ми ги угма́ца у батла́к.

угма́ца се свр *ӯпадне у бла̄то, убла̄тњави се.* — Ко да на́годно гле́да да се угма́ца, тако́ј о́ди по бару́штине.

угма́цан, -а, -о *убла̄тњављен, ӯпрљан.* — Дојде́ угмацан до гу́шу, заватѝла га ки́ша ус-ка́љав дру́м.

угмечѐн, -а, -о *пригњечен, угњечен.* — Како́ си ги носѝл, те ти све кру́шке угме́чене.

угме́чи (се) свр *пригњечи (се), угњечи (се).* — Мачѐ-е мале́чко, немо́ј га угме́чиш. — Угмечи ми дете́ у леле́јку. — Угмечѝше ми се кру́шке у то́рбу на само́р.

угњѝса (се) свр **1.** *угњечи (се).* — Угњаса ме, како́ тој седѝш, помѝкни се. — Ово́ј ти се гро́зје све угњаса́ло у сапе́тку. **2.** фиг *пребије, пре̄туче.* — Угњаса́ га добро́ да му вѝше на па́мет не до́јде да се заде́ва.

угњѐзди се свр *наста̄ни се, угнезди се.* — Угњездѝл се куде́ То́лини, па си не ѝде до́м.

угњете́ (се) свр *завуче (се), намета̄не (се).* — Угњѐти га у па́зуку, да га ни́ки не ви́ди. — Угњете́ се тој шило́ куде́ ни́ки не мо́ж. — У ду́пе ће ти се угњете́, ако му нешто́ тре́бе о[д]-те́бе.

угњилѐје свр *омекша, одсто̄ји, угњили.* — Ове́ј кру́шке остри́ке су мло́го благе́ кьд угњиле́ју.

угњѝта се несв *завлачи се, намеће се.* — Не да́вај да ти се у ку́ћу угњѝта, о́пасна-е тој ку́чка. — Сва́кому се он угњѝта у ду́пе, ако и́ма ко́рис.

угњита́ње с гл им од *угњӣта се.* — Тој научѝло на угњита́ње, па дру́кше н-уме́је.

уго́ди (се) свр **1.** *удовољи.*. — Ко́ј мо́ж да вој уго́ди нека се пова́ли. — До́јди ти́, па им уго́ди. **2.** *договори се.* — Угоди́ли сва́дбу у зиму́, око Свети́ Са́ву. **3.** *удеси се.* — Тако́ј се угоди́ло да се сре́тну на собо́р на Чоба́нац.— Ако вој се не уго́ди, три́ дьна не́ће ора́ти с ни́кога.

угоѓа́ва (се) несв **1.** *угађа (се).* — Мло́го тре́бе да му се угоѓа́ва да му бу́де по́таман. — Научѝл да ни́кому не угоѓа́ва. **2.** фиг *подешава (се).* — Гре́де на кро́в мо́ра се угоѓа́вају тако́ј да се упа́сују. **3.** фиг *договарају (се).* — Угоѓа́вају ка[д]-ће бу́де весе́ље.

угоѓава́ње с гл им од *угоѓава (се).* — Не́мам жи́вци а ни вре́ме за угоѓава́ње на ни́кога, па и на њега.

угоѓува́ње с гл им од *угоѓује (се).* — На ста́рога чове́ка не тре́бе мло́го угоѓува́ње.

угоѓу́је несв **1.** *угађа (коме).* — Докле́ ћу ви́ше на сва́кога да угоѓу́јем, а ме́не ни́ки не гле́да? **2.** *удешава.* — Угоѓу́је да до́јде за Светира́нђел.

уго́ен, -а, -о *ухрањен, дебео.* — Ла́ни не бе́ше то́лко уго́ен.

угори́ (се) свр **1.** *загреје се добро (црепуља).* — Ка-це цре́пња угори́ на огњѝште, у њу ту́риш ле́б да се пече́ и покри́еш гу с врше́њик, а озго́р с лопа́тку нату́раш вру́ћ пе́пел с ма́лко жарчьк. — Угори́ се ка́мење у о́гењ, па се ту́ри у овьс, да се испржи, па се по́сле о[д]-тој ме́ље пре́внина. **2.** *обгори.* — Пр̀ви пу́т ка[д]-це печѐ, но́ва цре́пња тре́бе до́бро да угори́, па се тьг ту́ра ле́б.

угорчѝ се свр *по̄стане горак.* — Ако се па́ угорчѝ си́рење, вр̀љи га на свињe.

угорчѝвен, -а, -о *горак.* — Ракѝја ти нешто́ угорчѝвена, не бе́ше таква́ ранѝе. — Дала́ ни угорчѝвено си́рење.

угорчѝви се свр *по̄стане горко.* — Ово́ј се све́ угорчивѝло ко таријаћ, не мо́ж се еде́.

уго́твен, -а, -о *спремљен, зготовљен.* — Че́ка га уго́твен ручак, а о́н га не́ма да се ва́рне и[з]-Село́.

уго́тви свр *спреми, зготови (јело).* — Докле́ ми́ прикосу́јемо, ти́ и́ди уго́тви вече́ру.

уго́тви се свр *спреми се, зготови се (јело).* — Обе́д да се уго́тви на вре́ме, ју́тре и́мамо косачи́.

угрва́ља свр *ува́ља.* — Угрваљај кола́чи у си́тан шиша́р да су по́благи.

угрва́ља се свр *ува́ља се.* — Куде́ се тако́ј у́грваља, те збра́ то́лке оси́ље? — Угрваља́л се у ла́јна.

угрво́љи свр *обори.* — У́грволји гу у сла́му. — Оба́љајте се, да ви́димо кои́ ће кога́ да угрво́љи.

угрво́љи се свр **1.** *падне.* — О́клизну се, па се у́грволји у кали́ште. **2.** *легне, разболи се.* — Угрволи́л се у кре́вет, да ода́не ма́лко. — Три́ го́дине и́ма како́ се угрволи́ла у кре́вет и не мо́ж се поди́гне. **3.** фиг *умре.* — Угрволи́л се ју́троске и ча-Стра́тија.

угрми (се) свр *расте у жбун, грм и трн.* — Све́ лива́де угрми́ле, не мо́ж се ко́си. — Угрми́ло се на све́ стра́не, да те стра́ ува́ти.

уда́вен, -а, -о *задављен, заклан.* — А, куде́ ти-е Ру́мка? Ете́ гу, го́ре, уда́вена. — На́јдем гу на пу́т, лежи́ уда́вена коко́шка.

уда́ви свр *задави, поједе, зубима закоље.* — Удави́ла ми ли́сица ле́тоске две́ на́јубаве коко́шке.

уда́не свр *удахне, узме ваздух у плућа.* — Загуши́ло ме, не мо́гу да уда́нем. — Уда́ни, па запо́ј.

уда́ра несв **1.** *бубњи, бобоњи.* — Удара́ју ми де́мари у сле́по о́ко, па ни́шта не чу́јем. — Уда́ра го́ч на Боровичке вра́књице, голе́м собо́р поче́л. **2.** фиг *опија.* — Тај твоја́ раки́ја бр́зо уда́ра у гла́ву. **3.** фиг *заудара.* — У по́друм уда́ра на бу́ђу. **4.** фиг *гради, подиже, поставља.* — Ће уда́ри пло́чу на ку́ћу, па да му помо́гнемо у меша́ње бето́н. **5.** фиг *бије, погађа (гром).* — Не сто́ј под голе́му бу́ку, ту́ј уда́ра гро́м.

уда́ра се несв фиг *каје се.* — Сьг се уда́ра у гла́ву, ал ка́сно: што́-е уработи́л, не мо́ж да испра́и.

удара́ње с гл им од *удара (се).* — Ца́бе му сьг удара́ње, из мр̀тви не мо́ж да гу ди́гне.

уда́рен, -а, -о *ошајдарен, ћакнут.* — Да-е уда́рен — уда́рен, ал да-е то́лко уда́рен да уте́па чове́ка, кои́-е верува́л.

уда́ри свр **1.** фиг *падне.* — Ће уда́ри ки́ша, да ни намо́кри о́ткосје. — У́дари слота́, за́вати руко́ље у по́ље. **2.** *постави, зајочне.* — Како́ су удари́ли теме́ль за ку́ћу, тако́ј им и сьг стои́. **3.** фиг *изгуби стид.* — Удари́л блоке́ј на обра́з (изр), и́ч си сра́м не́ма. **4.** фиг *крене.* — Удари́л преко́ Станикин кр̀с, да сле́зне у Село́. — Зако́љува ме нека́ вра́на, те удари́ по до́ктури, бе́л прогледлък не видо́.

уда́ри се свр *повреди се.* — Удари́ло се дете́ по пр̀с ш-чукче́, па му помодре́л но́кат.

/уда́ри ене́кцију/ свр *да инјекцију.* — Док дојде́ до́ктур, удари́ше ми ене́кције, те се повр̀ну.

/уда́ри у та́ламбас(и)/ изр **1.** *нада дреку, вику.* — Удари́л у та́ламбаси ко да га ко́љу. **2.** *исприча свима нешто што је требало да остане у тајности.* — Ре́ко му да не казу́је на дру́гога, а о́н удари́л у та́ламбаси.

уда̏ће се свр *замори се, задише се*. — Удаћа̀ се носѐћи ову̀ то́рбу с посѝтнице уз брѐг.

удебѐлен, -а, -о *угојен, дебео*. — Удебѐлен па нѐма кудѐ. — Ова̀ј ти свињ̀а мло́го удебѐлена, трѐбе гу ко̀љеш.

удебѐли свр *угоји, учини кога дебелим*. — Удебели́ га да ме по́боље бѝје.

удебѐли се свр *угоји се, постане дебео*. — Удебели́л се ко свињ̀а, па едва̀ да̀ће.

удѐси свр **1.** *учини што, помогне што коме*. — Удеси́л ми, те се детѐ запосли́ло у Кидротѐкнику. **2.** фиг *пребије, претуче*. — Удеси́ли га ко за Врби́цу (*изр*). — Ће те удѐси башта̀ за тѝја па̀кос.

удѐси се свр *повреди се, настрада*. — Удеси́л се сьш-чукчѐ, па зато́ј то́лко ровѐ. — Вози́л мопѐд, па се удеси́л у Грди́личку клису́ру.

удеша̀(в)ља несв *намешта, подешава, угађа*. — Удеша̀вља да се ви́димо едѝн дѝн пред Богоро́дицу. — Удешаља̀, удешаља̀ да гу срѐтнем саму̀, ал ми се не да̀де.

удеша̀(в)ља се несв *дотерује се*. — Са́мо се ти удеша̀вљај, а коѝ ће ти рабо́ти. — Са́мо си ми́сли како́ да се удеша̀вља. . — За кога̀ се то́лко удеша̀ваш?

удеша(в)ља̀ње с гл им од *удешавља (се)*. — Научи́ла на удешавља̀ње, па се ваздѝн глѐда у огледа̀ло. — Без удешаља̀ње не изла̀зи у љу̀ди.

удѝја свр *запахне дахом својим*, в *задија*. — Немо́ј те невѐска удѝја, ће у́мреш.

удѝја се свр *задише се, замори се*. — Удијал се ус пу́т, па едва̀ да̀ће, не мо́ж се повр̀не.

удо́бнос м *убобност, комодитет, имућност*. — Несмо́, како́ сьг ова̀ј деца̀, има̀ли удо́бнос.

удр̀вен, -а, -о **1.** *укрућен*. — Што́ стоѝш ту̀ тако́ј удр̀вен? — Ѝде како́ удр̀вен. **2.** фиг *мртав*. — Нашли́ га у снѐг, лежѝ тако́ј удр̀вен. **3.** фиг *покондирен*. — Ми́сли вати́л Бо́га за патку, па-е то́лко удр̀вен. **4.** фиг *укрућен (полни уд)*. — Сто́јко му удр̀вен.

удрвендѐљен, -а, -о трпни прид **1.** *крут, некомуникативан*. — Да нејѐ тако́ј удрвендѐљен, наватѝла би се нека̀ и за њѐга. **2.** *покондирен*. — Удрвендѐљен ко да-е керо́ј.

удрвендѐљи се свр *покондири се*, в *удрвени се*. — Удрвендељи́л се ко да-е прогута̀л шта̀нглу. — Удрвендељи́л се па не ора̀ти с мене (*наљути се*). — Удрвендељи́л се о[д]-цтра̀ (*препадне се, укрути се*). — Удрвендељи́л се, па му ни́ки нејѐ ра̀ван (*покондири се*). — Удрвендељи́л се од ову̀ј студено́ћу (*смрзне се*). — Несу̀ знали́ да се удрвендељи́л, па му несу̀ дошли́ на испра̀тницу (*умре*).

удрвѐни се свр **1.** фиг *наљути се*. — Што́ си се тако́ј удрвени́л ко др̀вен-дѐда, ел те неки́ нешто́ наљути́л, ел те ло́шо погледа̀л? **2.** фиг *укрути се*. — Удрвени́л се ко мла̀да невѐста. **3.** фиг *покондири се*. — Удрвени́л се па нѐће с ни́кога да ора̀ти. **4.** фиг *смрзне се*. — Удрвени́ се идѐћи по овѝја мра̀з преко Дѐл. **5.** фиг *умре*. — Нашли́ га удрвени́л се на прти́нку, нејѐ мога̀л да до́јде до́м.

удрвѐнци се свр пеј в *удрвени се*. — Удрвенци́ла се и не ора̀ти с-мѐне. — Удрвенци́ се на ову̀ј су́мразицу.

удр̀ви свр *укрути (полни уд)*. — У́дрви га Га̀ља, па за̀рипи шару́љу.

/удр̀ви па̀пци/ изр *умре*. — И Ристаћија удрви́л па̀пци.

удр̀ви се свр **1.** *скамени се, збуни се*. — Кьд га учи́тељ пи́та, удр̀ви се па са́мо ћути́. **2.** *укочи се*. — Удрви́ле му се но́ге од сту́д, па не мо́ж да о́ди. — У́дрви ми се грби́на од мати́ку. **3.** фиг *умре*. — Онако́ј пија́н заспа̀л у со́спу и удрви́л се. **4.** *укрути се (полни уд)*. — По чеши́ре се ви́ди како́ му се удрви́л.

удржи́ (се) свр *задржи (се), заустави (се)*. — Кьд у́зрипа да се би́је, да га не удржа́ше, те́ше га онде́ о́дма сне́мам. — Поче́ше да се кли́зају ко́ла, ал ги воло́ви удржа́ше. — Да се не удржа́ за едьн колац, те́ше да ље́оснем у кали́ште.

удр̀нден, -а, -о **1.** *љӯт, гневан*. — Нешто́-е све удр̀нден ођу́трос. — Отиде́ удр̀нден у Село́.

удр̀нди се свр **1.** *удрвени се, нальӯти се*. — Удрнди́л се, с ни́кога не ора́ти. — Несу́ му све́ ко́зе на бро́ј, зато́ј се удрнди́л. **2.** *обуче се непримерено*. — Удрнди́ла се и она́, отиде́ на собо́р.

удро́па се свр *ӯпрља се, ублаш̄ьави се*. — Удропа́л се ко да-е гази́л по сре́д бла́то.

удро́пан, -а, -о *ӯпрљан, укаљан*. — Не мо́ж га Власи́на опере́ ко́лко-е удро́пан од ма́лтер.

удубе́ свр *издубе, ископа*. — Вода́ удубла пу́т проле́тоске, едва́ прооду ко́ла, мо́ра га попра̀ьамо.

удубен, -а, -о *издубьен*. — Кори́то на кла̀данац мо́ра да-е до́бро удубено, да се по̀ју гове́да.

удудури́ се свр *укрути се*. — Удудури́ла се ко да гу про́су, па вој се не и́де.

ужа̀ри (се) свр *зажагри (се), зацрвени (се)*. — Ужари́л о́чи у ону́ј неве́сту, па ги не скла̀ьа. — Ужари́ше ми се обра́зи од мра́з. — У́жари се ку́бе од они́ја о́гењ, те се згреја́мо.

уживàнција ж *уживање*. — Нави́кал на уживàнцију, па ми́сли и овде́ ће тако́ј, ал не́ма, ба́то.

ужи́ли се свр *ӯпусти корен*. — Насе́ко, па поби́ врбо́ви ко́лци уз ре́ку, да се ужи́лу, да држу́ бе́дем.

у́жичка ж дем од *узица, канапчић*. — Те ти ту́ј у́жичке, па увр̀жи ца́кови с компири́.

ужмивкува̀ње с гл им од *ужмивкује*. — Како́ га не заболу́ о́чи од ужмивкува̀ьс?

ужмивку́је несв дем знч од *ужмикује, намигује*. — А што́ ли ми оно́лко ужмивку́је стри́нка? — Поче́л да ужмивку́је на девојчети́ја.

ужми́кне свр *намигне*. — У́жмикну ли ти оно́ј девојче, ел ми се у́чини. — Ужми́кни и ти́ на њу.

ужмикува̀ње с гл им од *ужмикује, намигивање*. — Кво́ ти-е то́ј ужмикува̀ње сва́ки ча́с?

ужми́кује несв *намигује*. — Опасни́к, ужми́кује на девојке и неве́сте.

ужуте́је свр **1.** *пожӯти*. — Ове́ј се кру́шке бе́ру кьд ужуте́ју ко жу̀ти́. **2.** *добије нездраву боју*. — Што́ си чека́ла да дете́ то́лко ужуте́је, во́ди га о́дма куде до́ктура.

уз предл — И́ди, се́дни уз оста́л, па у́чи.

уза предл *уз*. — Немо́ј уза зи́д, ће осе́бнеш.

узавр̀не свр *подавије, посувра̄ти*. — Узавр̀ни нога́вице кьд бо́с преодиш реку́.

узавр̀ьува̀ње с гл им од *узавр̀ьује (се)*. — У́век забора́и на узавр̀ьува̀ње, па кьд загма́ца ру́ке у те́сто, тра́жи да вој узавр̀немо рукави́.

узавр̀ьу́је (се) несв *подавија (се), посувраћа (се)*. — Узавр̀ьу́ј нога́вице кьд га́зиш блати́ште. — Ја испра́им огрьа́к, о́н се са́м узавр̀ьу́је.

узавр̀ћа несв в *узавр̀ьује*. — Не узавр̀ћај уша́нку на ови́ја мра́з.

узавр̀ћа̀ње с гл им од *узавр̀ћа*.

узајна̀ти се свр *уинаити се*. — Узајнати́л се да по́брзо од на́с сти́гне до́м.

у́збрдичка ж дем од *узбрдица*. — Нат ку́ћу ни-е у́збрдичка са[с] сливак.

узбу̏ја свр **1.** *нагло почне да буја, расте.* — По́сле овéј ки́ше, узбујáло свé, а нáјвише травóље. **2.** фиг *презаситити се, охрабри се, добије снагу.* — Најéли се и напи́ли, па узбујáли, ни́ки им нéје рáван.

узбу̏не свр *надође, нарасте (тесто),* в *узбучи.* — Кьд узбу̏не тéсто, премéси га, па у црéпњу, да се печé.

узбу̏ни (се)[1] свр *уплаши (се).* — У̏збуни ме скрóз кьд ми рéче тój за Драгójлу. — Узбуни́ се квó да рабóтим: крáва се почé тéли, па нешто́ застáде.

узбу̏ни се[2] свр *нарасте (тесто).* — Узбуни́ло се тéсто, трéбе га премéсиш, па да се печé.

узбуњува́ње с гл им од *узбуњује (се).* — Нéма узбуњува́ње, тój што се деси́ло, деси́ло се, нејé о́пасно рéче лекáр, ће полежи́ мáлко у бóлницу, па це врне дóм.

узбуњу̏је (се) несв *плаши (се), дигне (се) на ноге.* — Смúри тој цвр̀кало да ви́ше не узбу̏њује ку̏ћу. — Не узбуњу̏јте се, нејé ни́шта, то[j]-јá онакój, да прóбам пу̏шку сл заборáила да опаљу̏је.

узбучи́ свр **1.** *надође (квасац, тесто).* — Кьд узбучи́ тéсто, та[г]-га премесу̏јем, па у тепси́ју да се печé. **2.** *поквари се, прокисне.* — Овój млекó узбучáло, нејé за рану̏.

узви́ва несв *гласно плаче, завија.* — Нек онá узви́ва кóлко о́ће, ти си у̏зни што-е твоjé.

узвива́ње с гл им од *узвива, кукање, завијање.* — Уз њój̀но узвива́ње за башту̏ сам порáсал.

узви́је свр **1.** *почне гласно да плаче.* — Самá си га научи́ла: кьд узви́је, о́дма трчи́ш да га у̏знеш. **2.** *закука за покојником.* — Кьд узви́је за ћѐру, сирóта, обезнáни се, па не знáш ел жи́ва.

у̏звлажан, -жна, -жно *недовољно сув.* — Jóш је сéно у̏звлажно, немój га дéнеш.

узво́ди се свр *добије нагон за парењем (крава).* — Узводи́ла се Жéрка, па ће гу вóдимо на јунцá.

узвр̀ли свр *узбаци на гомилу.* — У̏зни лопáту, па узвр̀ли жи́то да га кокóшке не стр̀ву. — Узвр̀ли пéсак на гоми́лу.

узврљува́ње с гл им од *узврљује.* — Балдисá од узврљува́ње шóдер на ку̏п.

узврљу̏је несв *узбацује на гомилу.* — Цéл дн узврљу̏јем пéсак, а они́ не дóду да га откáрају.

узвр̀ти се свр *почне да се мота око некога или нечега.* — Узвртéла се око њéга ко козá око брстúнку. — Штó си се тóлко узвртéл, квó о́ћеш од мéне? — Узвртéла се ко шиљéже пред шúљ ку̀рац (*изр*).

узвр̀цка се свр *почне нервозно да хода, шеткара с неком намером.* — И́ма неки ђавóл што се А́гна узврцкáла нагóр-надóл по малу̏.

узврцкува́ње с гл им од *узврцкује (се).*

узврцку̏је (се) несв *чини саблажњиве кретње задњицим (женска особа).* — Глéј си ти рабóту, нек онá узврцку̏је з-ду̏пе кóлко о́ће, ако нéма квó да рабóти. — Ти́ја врцкóљак, сáмо се узврцку̏је око мла́дићи. **2.** *унервози се.* — Кьд му нешто́ притрéбе узврцку̏је се око тéбе, ко да га чела́ печúла.

узвуждú свр *унезвери се, стане да тр̀чкара горе-доле.* — Узвуждáл ко да су га о́се печúле. — И́ма некú голéм рáзлог кьд он такój узвуждú.

узгрми́ свр **1.** *почне да грми.* — Узгрмéло, стрá да те вáти. — Кьд узгрми́, бóље вáтај некú зáклон, појáту, колúбу. **2.** *нагло почне да буја (биље и дрвеће).* — Узгрми́ла цéла планúна, ко да се у прóлет пробуди́ла.

уздáне свр *уздахне*. — Свáки чáс уздáне, голéма мýка гу сколоптисáла, а не казýје квó во-е.

уздањувáње с гл им од *уздањује*. — Секúра ме тój њójно стáлно уздањувáње.

уздањýје несв *уздише*. — Штó такój стáлно уздањýјеш? — За когá такój уздањýјеш?

уздúса несв *уздише*. — Питá гу зашто такój уздúса, нетé ми кáже.

уздригпе свр *подригне*. — Едé, едé, па уздригне; такój ýвек.

уздригњувáње с гл им од *уздригњује*. — Мóра да úма и некú лéк за тój његóво уздригњувáње.

уздригњýје несв *подригује*. — Уздригњýје ко да-е прогутáл жáбу. — Ýвек од пúво уздригњýјем.

уздрктú свр *задрхти*. — Уздрктú от-прúтранос. — Ка[д]-це нальути, уздрктú ко прут.

узејтињáви (се) свр *умаже (се) зејтином*. — Штó си овój крпчé узејтињавúла?

узејтињúви (се) свр в *узејтињави (се)*. — Расúпе зејтúн, па се узејтињúви ко детé.

узелéни се свр *испрља се зеленим (травом)*. — Узеленúл си колéна, ко да си клечáл у бýрјан.

узsавнú свр *почне да звони, зазвони*. — Кьд узsавнé sвóно, свú ђáци улéзоше у шкóлу.

узúгра свр фиг *унервози се, узнемири се*. — Не мóж лéчка да причéка, да се стрпú, но узигрáл ко да му-е од глáву.

узúма несв/свр *једе*. — Узимáсте ли оћýтрос нештó устá? — Кой-е узимáл лéб, нек úде да рабóти?

ýзица ж *канал*, в *сицилка*. — Врзáл чешúре с ýзицу.

узлазéње с гл им од *узлази, пењање*. — Нáјтешко ми дójде узлазéње уш-Чýку.

узлáзи (се) несв *пење (се)*. — Немój да узлáзиш уз тој дрво, млóго-е мазýлкаво, нéма слáпови. — Тýј се не узлáзи, туј-е млóго прúпрто.

узлéзне свр *попне се*. — Узлéзни уз лójтре на тáван, да вúдиш чýдо. — Пóла сáт нájмање трéбе да се узлéзне на вр Чýку.

ýзмалко прил *недовољно*. — Ако ви тој бýде ýзмалко, ћу донесém jóш. — Свáшта сам им рекла́, и то́[ј]-им ýзмалко било́, дабóгда.

узмúца несв *узмиче*. — Твój Бýлча узмúца, нéце бодé с Мýрџу.

узмицувáње с гл им од *узмицује*. — Сьг нéма узмицувáње, ка[д]-цмо дошлú довдé.

узмицýје несв *узмиче, измиче*.

узмицýје (се) несв *узмиче (се), измиче (се)*. — Сьг кьд је гýсто узмицýје дýпе. — Нéма се узмицýје, док не урабóтимо свé, мáкар до половúн нóћ.

узмýва свр *нагони, подстакне, узврпоља*. — Узмувáл га да си úду, не дáде на човéка јошкé да поседú.

узмýва се свр *узврпоља се*. — Узмувáли се ко крњá говéда, па се сáмо ћýшкају.

ýзне свр **1.** *узме*. — Ýзне и забораи да врне. — Од свáкога ýзне по мáлко и етé ти ћáр. — Ýзне се колко трéбе. — Ýзне се на свáког једнáко. — Врáг га узéл да га не ýзне, дабóгда (*клетва*). **2.** фиг *поједе, једе*. — Тú ýзни лéб, докле опрéмим коња́. **3.** *купи*. — Ýзни ми влáшу гáс, шúбицу и кúло шиђéр. **4.** *почне, започне*. — Кьд ýзне да ýчи, н-умéје да стáне. — Кьд ýзне да трчú, не мóж га стúгнеш. — Ýзне да рабóти, па

забата́ли. — У́зне да се распра́ља, па тъг рабо́ти. **5.** изр: **у́зне на зу́б** (*омрзне, замрзне*); **у́зне ме́ру** (*пребије, покраде, искористи*);

/ у́зне за ру́ке/ изр *наплати*. — Ни́шта не́ће да ти у́зне за ру́ке, ал ће га рабо́ти.

у́зне се свр **1.** *склопи брак*. — Лага́ли се две́ го́дине, съг ће се у́зну. **2.** фиг *одузме се, парализе се*. — Узе́л се у но́ге, не мо́ж ви́ше да о́ди.

/у́зне се у па́мет/ изр *опамети се*. — У́зни се, си́нко, у па́мет, веће́м си пора́сал.

/у́зне у ру́ке/ изр *ради*. — Не́ће ни́шта да у́зне у ру́ке. — Не да́ј Бо́же да она́ нешто́ у́зне у ру́ке.

/у́зне уста́/ изр **1.** *поједе*. — У́зни нешто́ уста́, па да и́демо. **2.** *почне да оговара*. — Немо́ј те Стаме́на у́зне уста́, це́ло село́ да се сеи́ри.

узнесе́ свр *изнесе горе*. — Он ће ча́ском да узнесе́ ца́кови на спра́т. — Узне́си и ову́ј то́рбу у со́бу.

у́зокол прил *около, наоколо*. — Мо́ж га бр̀зиш у́зокол ко́лко о́ћеш, кьд неси́ ка́дар да га ува́тиш.

узорљи́в, -а, -о *упоран, памети́ви*. — Да неје́ то́лко узорљи́в не би чак куде́ вас дошао́л по девојку.

узре́је свр *узри, сазри*. — То́ј што́ си посади́л ће узре́је на Вели́гден (*никад*).

узри́па свр *навали, стане да скаче*. — Он узрипа́л да разби́ва вра́та. — Кьд узри́па да ца́њка нешто́, не мо́ж да му не даде́ш. — У́зрипа да се би́је, да га не удржа́ше, те́ше да га уте́пам.

узри́пи свр **1.** *заскочи (бик краву, коњ кобилу)*. — У́зрипи Бу́лча на Пр̀вку и пре́води гу. **2.** фиг *поскочи*. — У́зрипи ми зајче́ (срце) у гру́ди кьд гу видо́ онакву́ дру́слу. — Узрипи́ од ра́дос.

узри́пне свр у дем знач: *узрипи*. — У́зрипну кьд му ре́коше дошьл му башта́ из рабо́ту.

узрипува́ње с гл им од *узрипује*, **1.** *заскакање, заскакивање*. — Гледају деца́ иза́ плот узрипува́ње коња́ на кобилу. **2.** *поскакивање*. — О́трча у шко́лу све́ на узрипува́ње. — Тај ра́дос, тој узрипува́ње га ни́где неје́ било́ кьд му се вр̀ну ма́ти из бо́лницу.

узрипу́је несв **1.** *поскакује*. — Бе́сан, па узрипу́је ко јеле́н тре́ћак. **2.** *заскаче*. — И Га́љча узрипу́је на кра́ву, ал му дру́ги воло́ви не да́вају.

узуран прид *бесан (коњ)* (забележио М.П.)

узве́рен, -а, -о трп прид *збуњен, унезверен*. — Дојде́ сав узве́рен. — Што́ ти-е дете́ оно́лко узве́рено?

узве́ри се свр *збуни се, пренерази се*. — Узвери́ се од оно́га Мило́рада, кво́ му би́ да онако́ј тра́ска (трабу́ња).

узи́да свр *узида, зазида*. — Ови́ја ка́мен ће све узи́дамо у те́мељ.

узи́ра се несв *загледа се, пиљи*. — И́де и све́ се нешто́ узи́ра о́коло ко да се од нешто́ пла́ши.

у́спре се свр *упиљи се, загледа се*. — Успре́л се у жену́, па н-уме́је да се повр̀не.

усп̀не (се) свр *загледа (се), погледа (се), упиљи (се)*. — Во́ли свуде да усп̀не, да му нешто́ случа́јно не прома́кне. — Навикал да се усп̀не на чове́ка у о́чи.

усп̀ња (се) несв *загледа (се)*. — Не усп̀ај ме то́лко, ће ме уро́чиш. — Узп̀ња се ус-пу́т у сва́шта, ко да га пр̀ви пу́т ви́ди. — Усп̀ња се у у́баве сна́јке. — Ста́лно ми се нешто усп̀ња, не зна́м кво́ вој-е.

yspħа́ње с гл им од *yspħа (се), загледање*. — То́лко yspħа́ње и па́ не најде́ кво́ тра́жи. — Без yspħа́ње, како́ ће ку́пиш јунца́.

ysу́бри се свр *замисли се*. — Ysубри́л се ко да му-е све́ помре́ло.

уи́да несв *уједа*. — То́ј ку́че са́мо ла́је а не уи́да.

уида́ње с гл им од *уида*.

уи́ће свр *уђе*. — Нека уи́ће ко́и је на́јпрви доша́л.

у́илан, -лна, -лно *потиштен, замишљен, тужан, нујан*. — Дојде́ нешто́ у́илан ис-Преде́не а не каз у́је што. — Седи́ тако́ј у́илан уз огњи́ште и ца́рка о́гањ.

у́ја́м свр *надокнада у брашну за млевење жита (десети део)*. — У́зни у́ја́м с-и́сти канта́р с ко́и си мери́л и жи́то.

у́ја́не свр *узјаше*, в *јане*. — Пија́н у́ја́не коња́ и тако́ј уле́зне у кафа́ну. — У́јану коња́ и отиде́ та́м нагоре, уш-Чеме́рник, Бо́к-те-пи́та куде́. — У́ја́не тоја́гу, па се сво́зи ниш-Чу́ку, у Село́.

у́ја́пик м *улаз у кошницу*, в *лето*. — На у́ја́ник стоју́ че́ле кьд ула́зу у ко́шницу.

у́ју́н непр прид **1.** *згодан, леп, пристојан*. — У́ју́н момче́, која́ га не би тела́. **2.** изр: **за у́ју́н** *за мерак*. — Докара́л се за у́ју́н. — За у́ју́н сам га напра́ил, од мера́к да га но́сиш.

у́ју́рисува́ње с гл им од *у́ју́рисује (се)*. — До́јади ни то́ј његово́ у́ју́рисува́ње по полови́н дн.

у́ју́рису́је (се) несв *дотерује (се), удешава (се)*. — Напра́ил ко́ла, па ги јо́ш ма́лко у́ју́рису́је, да бу́ду за мера́к. — У́ју́рису́је држа́ље за мати́ку. — У́ју́рису́је вра́ньчу ће га ја́ше за Горе́шњаци. — Це́ло ју́тро се у́ју́рису́је ко за собо́р. — Са́мо се у́ју́рису́је, ни́шта не рабо́ти.

у́ју́ри́ше (се) свр *дотера (се), удеси (се), направи (се)*. — Кьд га у́ју́ри́ше, нека́ ни ви́ка да га у́знемо. — Тре́бе ма́лко и да се у́ју́ри́ше ку́ња, да бу́де у́бава.

у́јера́мен, -а, -о *у* трп прид *јармљен, упрегнут, стављен у јарам*. — По́бо́ље ће ги во́диш ка[д]-цу у́јера́мени воло́ви, него за ју́лари́.

у́јера́ми свр *упрегне у јарам, ујарми (волове)*. — У́јера́ми воло́ви и дове́ди ги куде ко́ла у Па́прат.

у́јка м **1.** *ујак, мајчин брат*. — Ту[ј]-ја́буку сам доне́л ко мале́чко дрвце́ из у́јку. **2.** фиг *човек на важном месту*. — Да и́маш у́јку, не би сьг тегльи́л те́кме с ма́лтер.

у́јкин, -а, -о *ујаков*. — У́јкин, куде́ си пошьл тако́ј саба́јле?

у́јкини м поим прид *ујакова породица*. — Поздрави́ше те у́јкини да едьн дьн оти́деш куде́ ньи́.

у́ју́ла́рен, -а, -о трп прид *са намештеним уларом, зауларен*. — Бе́ше у́ју́ла́рен, како́-е стури́л ју́ла́р, не зна́м. — Ју́нци у́ју́ла́рени и упре́гнути у ко́ла, само че́кају да по́дјемо.

у́ју́ла́ри свр **1.** *стави улар (стоци)*. — У́ју́ла́ри воло́ви, да ги пре́замо за у дрва́. **2.** фиг *веже*. — Тре́бе да га у́ју́ла́риш, да мло́го не скита по малу́.

у́јче м дем и хип од *у́јка*. — Ре́че у́јче ће ми донесе́ музи́ке из рабо́ту.

у́ка[1] ж *хука, дрека, галама*. — И́де нека́ у́ка до́ле по ре́ку, да те стра́ ува́ти што се то́ј у́работи. — Ста́лно од ньи и́ду у́ка и ви́ка, и невољ.

у́ка[2] несв *дува, хукће*. — У́кај у ру́ке да се згре́ју, да се не смр́знеш. — У́кај у вру́ћ компи́р да се ола́ди, да се не изгори́ш кьд еде́ш.

ука́ља (се) свр *испрља (се)*. — Н-уме́је да би́ра да о́ди по суво́ту́, но се ука́ља како расе́.

ука́ње с гл им од *ука*[2]. — Не мо́ж се загре́јеш с ука́ње на ову́ј студени́цу.

ука́пан, -а, -о *по̄кайан*. — Што́ су ти ове́ј кошу́ље ово́лко ука́пане с кр̏в ко да си кла́л кокошке?

ука́пе (се) свр *по̄каше (се) нечим док једе*. — Немо́ј ме ука́пеш с ти́ја врела́ц из ло́нац. — У̏капа ме у ти́лиње капчу́г о[д]-цтреју́. — Ста́лно се ука́пе кьд еде́.

укапу́је се несв *по̄кайава се*. — Немо́ј се дете́ то́лко укапу́је, нека нау́чи да еде́ како тре́бе.

ука́ра свр **1.** *ӯтера*. — Укара́ј пра́сци у ко́чину. **3.** фиг *заспра̄ши, ӯплаши*. — Укара́л му стра́ у ко́ске, па лети́ ка[д]-тре́бе да га послу́ша. **2.** изр: **ука́ра у ре́д** *доведе у ред, ӯпристо̄ји*. — Ни́како да га ука́рамо у ре́д.

укарува́ње с гл им од *укарује*. — Вре́ме-е за укарува́ње о́вце у трлу́, тре́бе се музу́ по дьн.

укару́је несв *ӯтерује*. — Укару́ј ко́ла под а́јат, да не ки́сну на ки́шу.

укате́ри се свр у агм и пеј знач: *укачи се*. — Укатери́л се у оно́лко дрво, са́мо што не па́дне.

ука́чи (се) свр *по̄йне (се)*. — Ука́чи ца́кови на ко́ла, па во́зи. — У̏качи се у вр̏ бу́ку, ће расту́ра вра̏ньско гньездо́. — Ука́чи се до ме́не.

ука́чка (се) свр *угази у балегу, умаже*. — Куде́ у̏качка но́ге у ко̏ньштраци?. — Укачка́л се на говеђа ла́јна.

ука́чкан, -а, -о *ӯпрьан*. — Не ула́зи у ку̏ћу с ука́чкани опьнци.

укачува́ње с гл им од *укачује (се)*. — Кьд по́чне укачува́ње у во́з, напра́и се гу̏нгула, едва́ се ука́чиш.

укачу́је (се) несв *пе̄ње (се), окачује (се)*. — Неки́ мо́ра и да укачу́је ме́со да се су̏уши уз оца́к. — Немо́ј се ти укачу́јеш у цре́шњу, сла́пови вој кр̏ти.

ука́шка (се) свр *угази у балегу*, в *укачка се*. — Куде́ у̏какшка но́ве ципе́ле, зар неси́ мога́л да па́зиш куде́ ступу́јеш?! — Немо́ј се ука́шкаш, на пути́ње се неки́ истоврьа́л.

ука́шкан, -а, -о *укаљан балегом*, в *укачкан*. — Куде́ си то̏ј оди́л те ти опьнци тако́ј ука́шкани?

уке́ка свр *удари (у главу)*. — Укека́л га с ка́мен у гла́ву.

укенте́ри (се) свр фиг пеј *по̄йне (се)*. — У̏кентери ли ви́ше тей цакуљи́не, па да по̏димо. — Укетнери́л се у вр̏ кру̏шку, а ја до́ле да страу̏јем да не па́дне.

укентра́чи (се) свр фиг пеј *по̄йне (се)*. — Ако си укентрачи́л ду̏пе у ко́ла, да по̏димо? — Едва́ укентрачи́мо оне́ј гре́де на кро́в. — Укентрачи ли се ви́ше, ел ће о̏диш пе́шки? — Сти́же во́з и едва́ се укентрачи́мо.

уки́да се свр *по̄каше се чиме, ӯпрска се*. — Укида́л се сьс цви́к. — Кьд пи́е млеко́, уки́да се ко мале́чко дете́.

укимува́ње с гл им од *укилује*. — Изве́до га ис-ку̏ћу с укимува́ње.

укиму́је несв *даје та̄йно знаке очима и обрвама*. — Ја́ му укиму́јем да по̏јде с ме́не, о́н се пра́и да ме не разу̏ми.

укисе́лен, -а, -о *одговарајућим по̄ступком доведен до киселости, укисељен*. — Мле́ко ти-е у̏баво укисе́лено. — Кьд бу̏ду укисе́лене, тьг се гр̏снице ва́ду ис-топи́ло.

уки́ти свр *окӣти, украси*. — И уки́ту неве́сту девојке, едне́ уки́ту̏ју, а дру̏ге пою́.

уки́ту̏је се несв *кӣти се, украшава се*, в пр под *укӣти*. — О̏бовезно се уки́ту̏ју свадбари́.

уки̏ћува́ње с гл им од *уки̏ћује се*. — Ме́не су дове́ли за уки̏ћува́ње сва́тови.

уки̏ћу̏је се несв в *укӣту̏је се*. — Ни да се ја́ко уки̏ћу̏јеш, несу̏ дава́ли ста́ри љу̏ди.

уклéка свр *напада много, натрпа (снег).* — Зи́ми, кьд уклéка овдé мећáва, не мо́ж ис-кýћу да иско́чиш. — Уклека такáв снéг, да се нејé могло́ ни до кошáру отúде.

уклóни се свр *склони се.* — Ма, уклóни ми се с о́чи, докле́ те несьм пребúл.

укљувé свр *укљује.* — Не бр̀зи коко́шке, петьл ће те укљувé.

у́кне свр *дуне, хукне.* — У́кни у рýке да ги мáлко згрéјеш.

уковé (се) свр **1.** *добро прикуца.* — Ро́гови трéбе до́бро да се уковý с клáмфе да држý сто́ го́дине. **2.** фиг *поткује.* — На коња до́бро да уковéш по́тков, и́де по ц̀омбава путúшта. **3.** фиг *стегне мраз, заледи се.* — Ћу те пúтам кьд уковé мрáз кojé ће рабо́тиш без дрвá.

уковр̀нден, -а, -о *залеђен.* — Да рекá неé то́лко уковр̀ндена, могли́ би да вáтамо ри́бе.

уковр̀нди (се) свр **1.** *заледи (се), стегне (се).* — Уковрндúло га нау́лице, едвá се о́ди. — Уковрндúло се кори́то на извор, едвá разби́ лéд да напо́јм говéда. **2.** фиг *умре.* — Наћáске, рéкоше, уковрндúл ча-Спиридо́н. — Уковрндúл се Спúрка jóш jучéр.

уковувáње с гл им од *уковује (се).* — Свé сам спремúл за уковувáње дирéци на áмбар.

уковýје (се) несв *прикуцава (се), укива (се).* — Уковýје врáкњицу, да ви́ше ни́кн не прооди туј, кроз његóву авлúју. — Трéбе се до́бро размéри, па се тьг уковýје.

уко́п м фиг *сахрана.* — Овýј спрéму чýвам за уко́п. — О́ндак смо Милу́тину билú на уко́п.

уко́пна спре́ма ж *одећа за сахрану.* — Свé сам спремúл: сáндук у плéвњу, уко́пна спрéма у ко́вчак, сьл да у́мрем и да ме зачепр̀љите у гро́бје.

укопувáње с гл им од *укопује.* — За укопувáње-е бúл задýжен Сто́јча од Мејáне.

укопýје свр *сахрањује.* — Свé остарéло, нéма кои́ да ни укопýје. — Ба́бићеви и Црвенко́вчани се укопýју на Жу́тинско гро́бје.

уко́пча свр **1.** *привеже, прикључи.* — Да до́јдеш да му уко́пчаш стрýју за бандéру. **2.** фиг *схвати.* — По́сле већ укопчáли да о[н]-нејé крúв, ал кáсно, појéл вýк магáрца. — Рéко му да нејé укопчáл како́ трéбе.

уко́р м *брука.* — Од срáм и уко́р на овúја бéли свéт и́деш ко некá распарáнда. — Нејé га уко́р што ми зловáри у кýћу. — Не мо́гу од уко́р на свéт да излéзнем о[д]-тéбе. — А бе[з]-свáдбу да-е било́ пре́, то би за уко́р било́.

укорáвен, -а, -о *стврднут, отврднут.* — Снéг је укорáвен, да о́димо по повр̀шку.

укорáви (се) свр *стврдне (се), отврдне, начини се кора.* — Од голéму рабо́ту рýке му свé укоравéле. — Мáлтер се укоравúл, мо́ж се пердáши.

уко́ришта с мн *бруке, срамоте.* — Не мо́гу ви́ше да глéдам његóва уко́ришта.

уко́рчи (се)[1] свр *обрука (се).* — Свé је с његóву лопо́вску трговúну укорчúл вамúлију. — Тако́ј се куде мéне укорчúл, да ми ви́ше не излáзи нáочи.

уко́рчи се[2] свр *укрути се* (М. П.).

уко́тка се свр *ушушка се.* — Уко́ткај се у постељúну да се не смр̀знеш. — Уко́тка́ло се јагњé куде овцý.

уко́тне се свр *ушушка се.* — Уко́тни се куде дéду, да се згрéјеш.

укотњувáње с гл им од *укотњује (се).*

укотњýје (се) свр *ушушкава (се), утопљава (се).* — Укотњýј детé, да не осéбне. — Он умéје да се укотњýје, па му нејé лáдно.

укотруљавéје свр *раскуштрави се, рашчупа се.* — Укотруљавéл ко да ни́кад нејé прáл ко́су.

укоча́ни се свр *смрзне се, заледи се.* — На́улице се све́ укочани́ло од леденицу. — Укочани́ се докле напои́ гове́да на До́лњи кла́данац.

уко́чен, -а, -о *укрућен.* — Уко́чена му ши́ја, не мо́ж се ни обрне. — Лежи́ у кре́вет уко́чен.

уко́чи (се) свр **1.** *закочи, заустави (се).* — Уко́чи ко́ла, да се не сју́ру низ бре́г. **2.** *укрути (се).* — Укочи́л се и не мо́ж да мѣкне. **3.** *постане непокретан.* — Укочи́л се, па ни да мр̀дне.

уко́шка свр *упрегне у јарам, ујарми (говеда).* — Уко́шкај Бу́лчу и Му́рцу у јера́м, да и́демо по сно́пје.

укошкува́ње с гл им од *укошкује (се).* — Не во́лим укошкува́ње, Же́рко се мло́го боде́ и оти́ма.

укошку́је несв *упреза у јарам, ујармљује.* — Ете́ га куде́ а́јат, укошку́је кра́ве у јера́м.

укошку́је се несв *упреза се у јарам, ујармљује се.* — Ли́са се сама́ укошку́је, чи́м ви́ди јера́м.

украдне свр *украде.* — Ако тако́ј но́сиш шла́јпик и́ма ти га још у во́з украдну.

укрма́чи свр *умрља мастилом.* — Писа́л дома́ћи, па га укрмачи́л.

укр̀пен, -а, -о *закрпљен.* — По Бе́оград дуњѐри и́ду укр̀пени, а ка[д]-до́ју у село́ обучу́ све́ но́во, па се бе́дну. — Све́-е на њѐга укр̀пено: ле́гла кр̀па на кр̀пу.

укр̀пи свр *закрпи све.* — Укр̀пи ми ову́ кошу́љку, још мо́ж да послу́жи у дуњѐрију.

у́крупно прил *у великим новчаницама.* — Да́де ми по́штар у́крупно што́ ми му́ж прати́л па́ре.

укру́тен, -а, -о *укрућен.* — И́де укру́тен ко да-е прогута́л кола́ц.

укулизу́је се несв *умиљава се, додворава се.* — Што она́ уме́је да се укулизу́је, ниедно́ дете́ то́ј не уме́је.

уку́не свр *прокуне.* — Една́ ли га-е ма́тер укле́ла, што во[j]-е дете́ одве́л у ра́т па га неé врну́л. — Сти́же га бр̀зо то́ј што сам га укле́ла.

укуњи́ свр *почне да куња, онемоћа, придрема.* — Укуња́ле ми нешто́ ове́ј коко́шке, па по це́л дн̀ куњу́.

уку́п прил *заједно, скупа.* — Ка[д]-да́де Бо́г да се збра́мо едну́ш уку́п. — Кьд ги на́јдем сви́ уку́п, и́ма [да] ги побие́м ко коко́шке.

уку́рчи се свр фиг *начини се важним.* — Укурчи́л се ко Бо́га да-е вати́л за муда́ (*изр*).

уку́тка (се) свр *ушушка (се), утопли (се).* — О̀ће да га ма́ма уку́тка, тьг во[j]-е по́топло. — Уку́ткај се до́бро да ти не њу́не ладно́ћа.

у́лав, -а, -о *замајан, малоуман, глуп.* — Има́шемо едно́га у́лавог овчара́, ви́каше се Би́ба из Бричѐвље, све́ ни о́вце по́тика. По́сле испа́де нејѐ у́лав, него́ смо сви́ ми били́ у́лави.

улавѐје несв *скита, луња, глупира се.* — Куде́ ли по це́л дн̀ улавѐје они́ја у́лча, те не дође́ до́м?

у́лавка ж *замајана женска особа.* — Да дадеш едно́ теле́ да чу́ва, у́лавка ће га загу́би.

у́лавко м *замајана мушка особа.* — Не́мај по́сла с у́лавка.

у́лавча м в *улавко.* — Ма, то[j]-е у́лавча, бе́гej од њѐга, неје́ твоѐ дру́ство.

у́лавче с *замајано дете.* — Едно́ дете́ и́мају, па и оно́ у́лавче.

улазе́ње с гл им од *улази*. — Не́ма ви́ше улазе́ње и излазе́ње, сѣг закла́пам вра́та.

ула́па (се) свр *ӯпр̄ља (се), умаже (се)*. — Улапа́ше ме гове́да до[к]-ги прекарува́ преко ба́ру. — Улапа́ се у бла́то ко ђеремици́ја.

ула́пан, -а, -о трп прид *умазан*. — И́де тако́ј ула́пан, незакр̀пен, ко пустињак.

ула́ска[1] свр *учини блиста̄вим, украси*. — Зна́е да ула́ска ње́јну со́бу, да се зазве́риш.

ула́ска[2] свр *прӣшӣје ласке (шљокице) на вӯти*. — Јо́ш кьд ула́скам ву́ту, ће ви́диш ква́ ћу бу́дем.

ула́ска се свр *доте̄ра се да блиста̄*. — Уласка́ла се ко неве́ста, па све́ на њу трепти́.

улашти́ (се) свр **1.** *углача (се)*. — Док се вр̀нем од Мејда́не, о́ћу да улашти́те ку́ћу, то́[ј]-ви-е зада́так. — Улаште́ле му се пантало́не на гузи́цу о[д]-цеде́ње по це́л дьн. **2.** *пресијава се*. — Улаште́ле се ву́те од ла́ске и мани́стра на собо́р, мили́на да погле́даш.

уле́гне се свр **1.** *налегне се*. — До́бро да нага́зиш око дрво, да се уле́гне зевња́, да се оно́ прими́. **2.** *улуби се*. — Па́дал ле́ген на ка́мен, па се улегну́л.

улегњу́је несв *улази*. — Коко́шке не́ће да улегњу́ју у кокоши́њац.

улегњу́је се несв *належе се, слеже се (земља)*. — Улегњу́је се зевња́, па ли́чи да гро́б пропа́да.

улежи́ се свр пеј *аздише, по̄ста̄не лењ*. — Улежа́л се неработе́јећи ни́шта.

уле́зне свр **1.** *уђе*. — Уле́зне у мо́ју ку́ћу беш-чука́ње, ко да-е то́ј његова кошара. — Дојде́ човек, и уле́зе ту́ј, и ра́сплака се кьд ме виде́ с кр̀ваву гла́ву. — Остаи́л отво́рен капак, да уле́зну коко́шке.

/уле́зне у њи́ву/ изр *по̄чне да обрађӯје земљу (оре, копа, сеје)*. — Кьд уле́зне у њи́ву, це́ло ле́то оста́не та́м.

/уле́зне у ште́ту/ изр *сто̄ка напра̄ви ште̄ту*. — Са́мо ви дрњкајте, а гове́да ви уле́зла у ште́ту.

уле́пи се свр *замаже се, упрља се балегом*. — Гове́да му се све́ улепи́ла, ме́сто да ги отима́ри, он ги тако́ј пу́шти да пасу́.

Улиа́на / Улија́на ж хип од *Јулијана*.

ули́та[1] несв **1.** *улеће*. — Ули́тају го́луби на та́ван, све засра́ше, а ни́шта им не мо́жеш. **2.** фиг *улази брзо*. — Ули́та си тако́ј у ку́ћу, бес куцање.

ули́та[2] **(се)** свр фиг *усере (се)*. — Ули́та га́ће ко да-е мале́чак, ово́лки би́лмез. — Улита́л се у га́ће о[д]-цре́шње. — Немо́ј се дете́ ули́та, на вре́ме га во́ди пона́поље.

улита́ње с гл им од *ули́та*[1] *(1, 2)*. — Ово́ј сам прозорче́ напраи́л за улита́ње го́луби (*1*). — Навика́л на улита́ње, па и не ку́цне на вра́та, тике́ улети́ ко не́здрав (*2*).

ули́ти свр *унӣштӣ, упропастӣ*, в *улива* (*1*). — Гове́да ми све́ улити́ла овьс у Стра́ње. — Деца́ улити́ла тра́ву на гу́вно игра́јећи ло́пту, па не́ма ни́шта от косе́ње. — Чеши́ре улити́л од возе́ње на ду́пе.

ули́тка свр **1.** *углача, умазни, истањи*. — Мло́го си улитка́л тој чеши́ре, бр̀зо це исцепу. — Улитка́л ду́пе седе́јећи на столи́цу. — Да ми ули́ткаш ово́ј држа́ље за секи́ру. — Оде́ло му се улитка́ло, тре́бс да ку́пи но́во. — Улитка́ли ми се опьнци, па се кли́зају по тра́ву. **2.** *начини се клизавица, поледица*. — Деца́ улитка́ла прти́нку, мо́ж да па́днеш да се распу́чиш.

ули́ткан, -а, -о трп прид *изглачан*. — Ули́ткане ти ове́ј ципе́лке, те́шко ће с њи о́диш по помр̀злицу.

у̏лице прил **1.** *напо̄ље,* в *наулице,* в *по̄улице.* — Изле́зе на у̏лице. — Смр̏зал се оде́ћи го̀л по у̏лице. — Изла́зите на у̏лице! **2.** фиг *у клозе̄т.* — И̏де по-у̏лице. — Осе́бал, па му се сва̀ки ча́с и̏де по у̏лице.

у̏личњак м бот *би̏љка дуги̏х овалних листо̄ва, користӣ се у народној медицини.* — У у̏личњак се нека̏д чува̀ло си̏риште пра́ено од јагње́ћи жељу̏дац. — Авли̏ја им све́ ура́сла с у̏личњак.

у̏лка ж в *улавка.* — У̏лка у̏лава, дојде́ да вој заплете́м ра́мфлу, па се и̏згуби.

уло̏па (се) свр *ӯпр̄ља (се).* — Немо̀ј ме уло̏паш с тој ко́мине, па́зи како̀ ги но̀сиш! — Улопа̀л се с ма̀лтер, да га не познаје́ш. — То̀ј дете́ не пости́зам ви̏ше да пе́рем, уло̏па се ко свињче́.

уло̏пан, -а, -о *ӯпр̄скан, ӯпр̄љан.* — Гове́да му све́ уло̏пана од ба̀легу, кьд им не пости́ља редо̀вно.

улу̏беп, -а, -о *улубљен, оште̄ћен.* — Улу̏бен кота̀л тре́бе се однесе́ куде́ Та̀нета калачи̏ју у Преде́не, да га попра̀ји.

улу̏би (се) свр *оште̄ти (се), угне (се).* — Ко̀и ово̀лко у̏луби овѐј пани̏це. — У̏дари котле́, па га у̏луби. — Немо̀ј ти испа̀дне чу̀турица, да се улу̏би. **2.** фиг *пре̄туче.* — Има о[д]-тепа̀ње ду̀пе да му улу̏бим!

улу̏чи свр *по̄то̄пи какву храну у маринаш у коме има доста белог лука.* — Улу̏чим попри́ке у бе́ли лу̏к, зејти́н и си̏рће и све́ тој ту̀рим у бурче́.

у̏лча м в *улавко.* — У̏лчо у̏лави, куде́ си заулавѐл па те цѐл дн не́ма?

у̏љ[1] м *креста код пе̄тла.* — Што́-е на ово̀га петла́ кр̏вав у̏љ, ко да се тепа̀л с комши̏ског? — И ти си пустѝл у̏љ како̀ петь̀л.

у̏љ[2] м *шӣц* у изр: **ће̏на̄р на у̏љеви** *чӣка са шӣцевима.*

у̏љав, -а, -о в *улав.* — Он у̏љав, она́ у̏љава, па кьд тако̀ј зауљаве́ју, не уме́ју да се вр̏ну до́м.

уљаве́је несв в *улавеје.* — Уљаве́је по орма̀н, ни о́н не зна̀је кво́ тра̀жи.

уља̀ник м *пчелињак.* — Ко̀лко тр̏мке си држа̀л у [у]ља̀ник?

уља̀па (се) свр в *улаīа (се).*– Кьд ви̏че да па́да, све́ ме у̏љапа кишети́на. — Куде́ се то̀лко у̏љапа, ко да си газѝл преко̀ Бла́то?

уља̀р м *пчелар.*

уљѐпа (се) свр *укаља (се).* — Заварку̀ј се, да те не уљѐпа ма̀јстор с ма̀лтер. — Уљепа̀л се с ма̀лтер, не мо̀ж се трѝ дьна очи̏сти.

уљѐпан, -а, -о трп прид *ӯпр̄љан.* — И̏де тако̀ј уљѐпан с ма̀лтер, не́ма кво́ дру̀го да но̀си.

уљи̏зга (се) свр *учини клизавим, по̄стане клизав.* — Деца̀ уљизга̀ла пути̏ње, напра̀ила возни̏к, да се иск̏ршиш докле́ донесе́ш во̀ду од изво̀р. — Па̀де ле́дена ки̏ша, све́ се уљизга̀ло куде го̀ђ сту̀пиш.

у̏лка ж *заулава, замајана жена.* — Довѐл у̏љаву у̏лку да му во̀ди ку̏ћу.

у̏лка се несв *беспосли̏чи, замављује се, заноси се.* — Уљка се по цѐл дн по орма̀н.

у̏лкав, -а, -о *замајан, занесен.* — Бе́ше некакѝв у̏лкав чове́к, занесе́ се па не зна̀е куде́ о̀ди.

у̏лкавац м **1.** зоол *ситна мушица која уједа.* — У̏једе ме кроз чера́пу у̏лкавац па се цѐл дн че́шам. **2.** фиг *замајана, занесена особа.* — Ти̏ја у̏лкавац не́ма се вр̏не два̀ са́та од Мејда́не.

уљкаве́је несв *губи време,* в *уљаве̄је.* — Нека̀ он уљкаве́је, мѝ-ци рабо́тимо полага́чке.

уљкавóтина м *замлаћа, смеђењак, занесењак.* — Немóј ме прáћаш с тој уљкавóтину да чýвам говéда.

уљóпа (се) свр *умаже (се), упрља (се).* — Какó-е лежáла у кошáру, такój крáва уљопáла кýк. — Помéри се, да те мájстор не уљóпа ш-чóк. — Чúм им не постúља слáму, говéда се свé уљóпају.

уљóпан, -а, -о трп прид *укаљан, упрљан.* — Крáве му све уљóпане, какó ли ги сáмо музý.

уљопýје се несв *каља се, прља се.* — Оратúла сам му кудé да ступýје да се не уљопýје, ал не врéди, не слýша.

ýљудан, -дна, -дно *пристојан, уредан.* — Зар би га мојá ћéрка погледáла да нејé такój ýљудан.

уљýден, -а, -о *дотеран, упристојен.* — Трéбе да си уљýден кьд йдеш на слáву кудé дооду пýно љýди.

уљýди (се) свр **1.** *дотера (се), среди (се), упристоји (се).* — Требé да уљýдим гостúњску сóбу за слáву. — Ја ћу ти уљýдим тој ствáр у óпштину, йч да не брúнеш. — Йди се уљýди, немój такáв пред љýди. — Ка[д]-це уљýди, нека дójде да орáтимо нéшто вáжно. — Кóлко тóлко, ал се бар уљýди. **2.** фиг *испаштрли.* — Ти закóљи вепрá, а баштá ће га зачáс уљýди. — Тóза-е мájстор да уљýди бравчé по мерák.

уљуђувáње с гл им од *уљуђује се.* — За тој његóво уљуђувáње ја би се већ врнýл ис Црну Трáву.

уљуђýје се несв *дотерује се.* — Уљуђýје се, јýтре ће тавнинóм на пазáр у Власóтинци.

ýљча м *заулав, замајан, будаласт човек.* — Не дáл ти Гóспод да ймаш рабóту с овакvóг ýљчу.

ýма ж *глина,* в *бела ума.* — Тýј, под Спаúсковицу, смо копáли ýму за црéпње.

умáже (се) свр *упрља (се).* — Умаза ми кýћу с тéј кáљаве чйжме. — Какó-е јéл пржено јајцé, такój се умазáл.

умáзни се свр *постане фин, љубазан.* — Одједнýш се умазнúла, ко да не знáм на штó онá бúје.

умáл прил *умало, замало.* — Умáл да забораúм да ти кáжем поздравúл те Áрса ис-Козáрницу.

умáли свр *смањи, умањи.* — Млóго си ми умалúл, присúпи, брé, напýни ми чáшку, несьм половúн човéк. — Скрóз им умалúли плáте.

умáлко прил *замало, умало.* — Умáлко да га затéкнеш кот-кýћу, мáлопре отидé у воденúцу.

/ýмалко ти било/ изр *недостајало ти и на оном свету.* — Ýмалко ти билó тój што си ми узéла, а не врћаш (*клетва*).

умаљувáње с гл им од *умаљује (се).*

умаљýје (се) несв *смањује (се), умањује (се) што.* — Бýла почéла да умаљýје млекó. — Умаљýје се водá лéти, едвá тéра воденúцу. — Умаљýју се децá у селó, ће ни затвóру шкóлу.

умáсти (се) / умьсти (се) свр *офарба (се), обоји (се).* — Однéсо јучéрке кудé бојаџúју да ми умьсти прећý. — Умастúл се свé с мáстило.

/умáсти брци/ изр *окористи се.* — Чýјем, ýмасти и ти мáлко брци куде Рýлку, не бéше без йч.

умејање с гл им од *умеје, умеће, вештина*. — Без умејање нећеш га направиш, па да си Господу из око испадал.

умејатан, -тна, -тно *вешт, умешан*. — Тој дете има много умејатне руке, па што умеје да тка̀је, па да плетѐ, везѐ, чудо едно̀. — Тој ти-е еднуш умејатан човек.

умеје несв *уме*. — До̀бар тѝшљар, о[д]-дрво умеје свѐ да направи. — Н-умејѐм да ти ка̀жем кво̀ сам свѐ видела у ва̀рош. — Н-умеје нѝшта у руке да рабо̀ти, ни да плетѐ, ни да везѐ, ни да штрѝка. — Н-умеје си ни сколубе плетѐ.

умеље свр *самеље*. — Откара̀ двѐ врѐће да умељѐм жѝто.

умѐтне се свр *наследи особине претка*. — Уметну̀л се на деда̀ Драго̀мира, са̀мо би да ја̀ше ко̀њи.

умилкује се несв *мази се, умиљава се*. — Мачѐ па тра̀жи да се умилку̀је, неголи детѐ.

умиљува̀ње с гл им од *умиљује се*.

умиљу̀је се несв *умиљава се*. — Пома̀зни детѐ, вѝдиш ко̀лко ти се умиљу̀је.

умѝне свр *прође, престане бол*. — Умину̀ше му бо̀лови, па се ма̀лко смѝри и за̀спа. — У̀мину ми зу̀б од онѝја пра̀шак.

умиљува̀ње с гл им од *умиљује*.

умиљу̀је несв *пролази*. — Поль̀к му умиљу̀је болѐж.

умѝра несв *умире*. — Кому̀ се па умѝра? — На сѝлу се не умѝра.

умира̀чка ж *умирање, смрт*. — Ква̀ те умира̀чка спопѐла, та̀м било̀ — та̀м остало̀, јо̀ш смо ми мла̀ди.

умѝслен, -а, -о трп прид од *умисли, умишљен, замишљен*. — Дојдѐ из рабо̀ту мло̀го умѝслен, кво̀ ли-е у пита̀ње, само о̀н зна̀е.

умислѐје (се) свр *замисли (се), одлута у мислима*. — Кво̀ ли-е са̀мо умислѐл? — Умислѐје се, па отѝде кој зна̀е кудѐ.

умѝсли (се) свр *замисли (се), намисли*. — Умѝсли нешто̀ и о̀дма о̀ће да тако̀ј бу̀де. — Умислѝл се и отишьл ко̀ј зна̀е кудѐ.

умѝта несв *мете*. — Умѝтамо с метлу̀ од гра̀ње оно̀ј гу̀вно, ће насађу̀јемо вра̀.

умишља̀ва несв *замишља*. — Кво̀ ли само умишља̀ва да-е о̀н? — Мо̀ж само да умишља̀ва, о[д]-то̀ј нѐма нѝшта.

умла̀чи (се) свр *утопли (се), учини (се) топлијим*. — Умлачѝла сам ти млеко̀, да попѝјеш. — Умлачи се со̀ба како̀ накла̀до шпо̀рет, ина̀че бѐше гинѐж.

умо̀кри (се) свр **1.** *накваси (се), покваси (се)*. — У̀мокри ме кѝша од Стѐпановци наова̀м. — Умокрѝмо се преко̀ Чемерчицу. **2.** фиг *упиша (се)*. — Узо̀ га у ру̀ке оно̀ ме у̀мокри. — Умокрѝло се детѐ, да га преповиједеш.

умолушаѝви (се) свр *убуђа (се), уплесниви (се)*. — Облекло̀ му све умолушаивѐло у ко̀вчак, како̀ да га у њега сарању̀јемо? — Немо̀ј се па умолушаѝви по̀друм, трѐбе га чѐсто ветрѐјеш.

умотува̀ње с гл им од *умотује (се)*. — Да не бѐше умотува̀ње са ша̀л, досьг би се скочанѝл.

умоту̀је (се) несв *завија (се) нечим*. — Умоту̀ј детѐ, да се не прела̀ди. — Умоту̀јем ву̀ну на кудѐљице, за предѐње.– Мло̀го се умоту̀јеш, ће се озно̀иш, нејѐ то̀лко ла̀дно.

умо̀ча (се) свр *умокри (се)*. — Ћу га тѐпам доклѐ се не умо̀ча! — У̀моча се детѐ у га̀ће о[д]-цтра̀. — У̀моча ни свѐ кѝша доклѐ дојдо̀мо до̀м.

умочува̀ње с гл им од *умочује се*. — Прѐбаја му боба Марѝчка и ѝзлечи га од умочува̀ње.

умочу́је се несв *упишује се*. — Кој се умочу́је, ће му обучемо ко́жне га́ће.

умо́чко м пеј *упишанко*. — Ви́кај оно́га умо́чка да ти ва́рне гове́да и[з]-што́ту.

умочу́ља ж пеј *упишуља*. — Умочу́ља, она́ ми па нешто́ зна́е.

умре́л, -а, -о *умро*. Изр: — Умре́л о[д]-цтра́ (*престраши се*). — Умре́л/а за њу/њега (*превише воли кога*). — Умре́л без во́ду и ле́б (*прежеднео, прегладнео*).

умр̀сен, -а, -о *замршен, умршен*. — Кој ће да разбе́ре ове́ј умр̀сене ни́тке.

умр̀твеп, -а, -о *умр̀твљен*. — Лежи́ тако́ј умр̀твен, не ди́ше, о́ће да ни упла́ши.

умр̀тви свр фиг *пребије*. — Умртви́л га о[д]-тепа́ње. — Не да́вај, ће умр̀тви дете́ с оне́ј ручети́не.

умр̀тви се свр *начини се мр̀твим*. — Умртви́ла се лиси́ца и лежи́ на пу́т, че́ка кој ће да про́јде (*прича*).

умудрен, -а, -о фиг *њу̀тљив, замишљен*. — Мло́го ми-е нешто́ умудрен, да неје́ бо́лесан?

умудри се свр *њу̀ти се*. — А што́ си се то́лко умудри́л, да неси́ па неки́ па́кос напраи́л?

умуљи свр *увуче*. — Умуљи́л гла́ву у капу́т, па са́мо стрижé с у́ши.

умурда́ри свр *лоше уради, упропасти*. — Умурдари́л је свé што сам му дала́ да уработи.

умурда́ри се свр *опогани се, унереди се, упрља се*. — Ће остаре́је, це умурда́ри, ко́ј ће га тьг гле́да?

умусен, -а, -о *намргођен*. — Отиде́ умусен до́ма, не да́домо му ко́е је тражи́л.

умуси се свр *замисли се, намргоди се*. — Ко́ј ли га на́љути, те се у́муси како́ му́са, па отиде́?

у́наѕад прил *пре неког времена*. — Ка[д]-це се́тим, го́дину-две́ у́наѕад ко́лко сам са́мо поработи́л и тој све отиде́ у там-ту́м.

унака́же свр *нагрди, учини ругло од некога*. — Кво́ ти-е тој уработи́л, унаказа́л те на́чисто. — Што́ ја и́мам да га би́ем, кьд га са́м Бо́г унаказа́л.

у́накрс прил **1.** *укршгено*. — Свекрва која́ до́јде, она́ но́си оме́сено крева́јче, ле́по, па умо́тано сьс бе́лу пређу́ и а́лену пређу́, па замо́тано у́накрс. **2.** изр: — Не зна́је две́ у́накрс (*глуп*).

уна́около прил *около, свуда*. — Потрчи уна́около, мо́ж ће ги спа́зиш.

уна́пред прил **1.** *раније, пре него*. — Мо́ра му дадеш уна́пред, ина́че не́ће ни́шта да бу́де от по́со. — Мло́го ми са́т и́де уна́пред. **2.** *напред, у будућност*. — Тре́бе чо́век да гле́да само уна́пред, а не уна́ѕад.

унапре́дак прил *добро*. — Пошло́ им, да не чу́је ђа́вол, све́ унапре́дак.

у́натраг прил *уназад*. — Ка[д]-це оспнеш у́натраг, кво́ си спечали́л у дунђерльк?

у́натрашки прил *уназад*. — Не о́ди у́натрашки, ће па́днеш да расцо́паш тој ти́кву.

унесе́ се свр фиг **1.** *замисли се*. — Ка[д]-це унесе́ тако́ј, не мо́ж га дови́каш. **2.** *занесе се, падне у занос*. — Унесе́ се у орату́, ко пи́нтур у чво́рову дугу́.

/у ни́кое вре́ме/ изр *у невреме, у зло доба*. — Вика́ ме усре́д но́ћ, у ни́кое вре́ме, да му преузнем коња́. — Па́де сне́г у ни́кое вре́ме. — Отиде́ ми ма́ти у ни́кое вре́ме, па оста́до сироче́.

ну́чьк м дем и хип од *унук*. — Ово́ј ли ти-е ну́чьк од Мила́на.

нуче́нце с дем и хип од *унук/унука*. — Ове́ј бонбо́не да понесе́ш на нуче́нце.

ну́чка ж дем и хип од *унука*. — Куде го́ђ да по́јде, ну́чка све́ с ње́га.

у̏њка[1] несв *говори кроз нос.* — Ако о́н у̏њка, немо́ј и ти́ да ми у̏њкаш, ћу те утепам.

у̏њка[2] ж пеј *жена која говори кроз нос.* — У̏њка у̏њкава, по це́л дан ми зауњку̏је, па ни́шта не уработи́.

у̏њкав, -а, -о **1.** *онај који говори кроз нос.* — Не мо́гу ви́ше да слу̏шам ти́ја у̏њкав гла́с. **2.** фиг *заулав, приглуп.* — Не на́дај се од њега, ви́диш какьв је у̏њкав.

у̏њча м пеј *човек који говори кроз нос.* — Виде́л од оно́га у̏њчу, па и о́н у̏њка, ми́сли то́-е до́бро.

у̏о с *уво, ухо.* — Шапну̏ вој на у̏о и она́ изле́зе, те вој да́до писа́мце.

угла́вен, -а, -о *зауздан, везан оглавником.* — Не бо́ј се, воло́ви су угла́вени. — Да не̏ће угла́вен, сѣг би уштркља́л.

угла́ви свр *стави оглав (стоци).* — Угла́ви гове́да на ја́сле, па нека́ лежу̏, до́бро су се напа́сла данъске.

уо́ди свр *обилази, облеће.* — Уоди́ Јорга́ћија, уоди́ не́колко ле́та око́ Ро́ску, ал га она́ нете́.

уодува́ње с гл им од *уодује.* — Какво́-е тој уодува́ње око моју̏ ку̏ћу, ма̏ји̏е ли ми пра́нте?

уо́дује / уоду̏је несв **1.** *хода нервозно.* — Што то́лко уо́дујеш, кву̏ му̏ку и́маш? **2.** фиг *облеће, обилази,* в *облита.* — Мло́го уоду̏је око ту̏ђе же́не, ће га неки́ замла́ти да га упоко́ји.

у̏околo прил в *унаоколо.* — У̏околo не́ма ни́ки да се презива́ља Спиридо́новић. — У̏околo не́ма ни једна́ жи́ва душа́. — Уза́ се̏њ и́де гри́вна, да се не обр̏ћа у̏околo.

уо́чи свр *спази, види, опази.* — Уочи́ га едно́ два́пут на ва́шар, ал ми се негде́ де́ну и по́сле забора́и на њега.

уочува́ње с гл им од *уочује (се).*

уочу̏је (се) несв *види (се), уочава (се).* — Понеста́ла сам и с о́чи, па не уочу̏јем већем ни љу̏ди. — Немо́ј да ми́сли да се не уочу̏је кво́ о́н и Драги́ња рабо́ту.

упа́лен, -а, -о *упаљен.* — Остали́ упа́лено гаса́рче, па изле́зли на у̏лице.

упа́ли свр **1.** *запали.* — Упали́л параспу̏р на орни́ште, да изгори́. **2.** *наложи.* — Упа́ли о́гењ да се зато́пли ку̏ћа. **3.** фиг *пође за руком.* — Е тој не̏ће да му упа́ли како́-е намисле́л. — Ће му упа́ли да гу наговори́ да по́јде с њега.

упа́ли се свр *запали се.* — Упали́ло се Милто́ино се́но у Арни́це.

упа́нти свр *запамти, упамти.* — Упа́нти кво ти де́да казу̏је, па кьт порасте́ш, ће се опсе́тиш ел тако́ј било́. — Са́мо га ку̏че упанти́ло.

упа́шка се свр **1.** *напуни гаће, усмрди се.* — Немо́ј се упа́шкаш о[д]-туј рабо́ту. **2.** фиг *умори се, задише се, намучи се.* — Упашка́ се диза́е̏ћи и товаре́е̏ћи тру̏пци у ко́ла.

упепељи́ви се свр *запраши се пепелом.* — Пепр̏шка се по пе́пел, па се све́ упепељи́вил.

упепр̏шка се свр *упрашњави се.* — Упепршка́ла се деца́ у пе́сак ко коко́шке.

упепр̏шкан, -а, -о трп прид *запрашен, заривен.* — Бе́ше лопа́та упепр̏шкана у сне́г, едва́ гу најдо́.

упе́ри свр *управи.* — Упери́ла о́чи у њега, ко да гу-е ма̏јиоса́л. — Не упер̏ј пу̏шку у ме́не!

упе́ца (се) свр **1.** *уједе.* — Упеца́ла га буја́ на обра́шче. — Упеца́л се на покри́ве. — Упеца́л се са жарчьк. **2.** *ожеже (се), опече (се).* — Немо́ј те упе́ца покри́ва. **3.** фиг *превари (се).* — Немо́ј те упе́ца змија́ да вој узи́маш па́ре за то́ј.

упе́че се свр *сте́че се, сте́рдне се.* — То се упе́кло, то се ча̑ђе уватѝло на гре́де, па су ко че́лик.

упе́чи (се) свр в *упе́ца (се).* — Ако те упе́чи змија́, ће настра́даш. — Ће те упе́чу покри́ве ако ту́ј прово́диш. — Упечи́л се на некаквý бедý, па му се ди́гла гука́ на ми́шку.

упи́ва несв *упија.* — Ци́гла упи́ва во́ду све́ докле́ се не наци́ца.

упива́ч м *упијач.* — Несе̑м ја упива́ч, па да упи́вам што ви расипу̑јете.

упипетљи́ви се свр фиг *врти се укруг.* — Упипетљивѝла се, па не зна̑је кво́ рабо́ти.

упи́ра несв **1.** *подупире.* — Упира́ пло́т с неки́ ко́лци да не па́дне, па се уморѝ. **2.** фиг *настоји, убеђује.* — Упи́ра да по̀јдем с њу́ у Јова̑новци, ал ја́ не мо́гу да одлу́чим.

/упира́ о́чи/ изр *гледа.* — Упира́ о́чи у ме́не, упира́, ко да ме пр̀ви пу́т виде́ла.

/упи́ра пр̀с/ изр *показује.* — Нешто́ вој казу̑је, а све́ накуде ме́не упи́ра пр̀с.

упи́ра се несв *упире се, настоји, труди се око кога или чега.* — Упира́ се, упира́ да вој дока̑жем да неје́ у пра̑во, и не мога́, не́ће ме слу́ша.

упира́ње с гл им од *упира.* — Насе́ко и зашиљи́ ко́лци за упира́ње тара́бе. — Едва́ при́вати, уз мо́е упира́ње, да ни даде́ коња́ за на ва̑шар.

упира́ч м *подупирач.* — Напра́и упира́ч, да га у̑преш да држи́ докле́ га не преси́даш.

упица́ни се свр *дотера се, улепша се.* — Упицани́л се ко ста́ра ко́ла, па отиде́ на собо́р.

упишо́рен, -а, -о *угушен.* — Неје́ он убијен, него́ упишо́рен у ку̑ћу, кьд су гу запали́ли Бу́гари.

упишо́ри (се) свр *угуши (се), убије.* — Не покри́вај се преко́ гла̑ву, ће се упишо́риш у сн̑. — Ће те ва̑ти нека́ бабе́тка, ће те упишо́ри по[д]-цу́књу (*тако су некад застрашивали децу у Црној Трави*).

у̑пла / у̑плав м *стрес од великог страха.* — Ка-це човек̀ од нешто́ прету̑ри, добије у̑пла. — Добѝл у̑плав, не мо́ж га сми́римо. — Ватѝл у̑плав од грмља̑ву.

упли́ска (се) свр *упрска (се).* — Све́ ми дете́ уплискѝл с во́ду онија твој бесни́к. — Како́ се то̀ј у̑век упли́скаш кьд преодиш ба́ру?

упли́скан, -а, -о трп прид *упрскан, наквашен.* — Што си то̀лко упли́скан, куде́ си око во́ду газѝл?

упли́та несв **1.** *уплета, спаја што.* — Упли́та ки́тке у ко́су. — Сьг бьш упли́та рукави́ на џемпи́р. — Побију се по̀близо ко́лци, па се око њи́ упли́тају гра̑ње и тако̀ј се ограђу̑је. **2.** *уплиће кога у што, веже кога за што.* — Немо̀ј ме́не ви̑ше да упли́та у његове́ пекља̑нције. — Не упли́тај жену́ у то̀ј кьд неје́ кри́ва.

упли́та се несв **1.** *уплиће се, меша се у што.* — Упли́та се ко́лко да пра̑и гу́нгулу, дру́га ко́рис од њега не́ма. — Упли́та се куде́ му неје́ ме́сто. **2.** *комеша се, плету се (змије у клупко).* — Ла́зу, па се упли́тају у клу́бе тѝја га́дови.

упли́та́ње с гл им од *уплита (се),* **1.** *мешање у туђ посао.* — С уплита́ње са́мо ће им напра̑иш још већи́ пробле́м. — За уплита́ње еднý̑ш је добѝл по чо̀кало. **2.** *одузимање и додавање петљи у плетењу, уплетање.* — Тре́бе да зна̑ш до̀бро уплита́ње, да мо̀ж да исплете́ш пре́дњицу и рукави́. **3.** *учвршћивање зубаца на брду за ткање.* — На зу́пци тре́бе уплита́ње с пр̀тен конац̀ и то[ј]-ја̑ко, да не мр̀дају. **4.** *ојачавање (плот), градња (кошница).* — Отиде́ да упли́та та́рабе на трлу́, да се не провуку́ју о̀вце. — Упли́та тр̀мку, чела́ само што се неје́ пуштѝла.

уплиће (се) несв в *уплита (се)*. — Немо́ј ме ви́ше уплиће́ш у тој рабо́те, несе́м ја за то́ј. — Уплиће се у оно́ј што не зна́е, по́сле му до́јде кри́во.

уплиће́ње с гл им од *уплиће (се)*. — То́ј смо се договори́ли однапре́д: не́ма уплиће́ње у ту́ђу рабо́ту.

уплу́а се свр *навуче мирис буђи, добије непријатан мирис*. — Све́ ми се џо́пке уплуа́ле на бу́ђу. — Ово́ј си́рење се уплуа́ло на ка́цу.

упога́ни (се) свр *запрља, обави велику нужду*. — Немо́ј да упога́ниш туј лопа́ту с ла́јна, тре́бе ми да узвр̀љујем пр̀жен овьс.– Упога́ни́л се ко то́роња куде се прооди за куде за́другу.

упозна́ва се несв *упознаје се*. — Топр̀в се упозна́ва с ала́тке, а ре́коше, бајаги́м, ма́јстор.

упоко́и / упоко́ји свр *убије*. — Ако те ри́тне Бре́шко у пашља́к, ће те упоко́и.

упоко́и се / упоко́ји се свр *умре*. — Упокои́л се на тре́ћи дн̀ по Вели́гден.

упра́ља несв **1.** *газдује, управља, брине*. — Зна́е ли се кои́ упра́ља у ову́ ку́ћу, ел ми́шови ко́ло во́ду. **2.** фиг *удешава*. — Та́ј ста́ра ку́чка упра́ља да се у́зну Де́ско и Милу́нка.

упра́ља се несв **1.** *оријентише се*. — Исе́чене све́ бу́ке, не́ма по кво́ да се упра́љаш кьд и́деш кроз Ва́лмиште. **2.** фиг *угледа се*. — Упра́љај се према́ ба́шту́, па тако́ј и ти́ рабо́ти: ка[д]-це о́ре, ка[д]-це ко́па, ка[д]-це ко́си. **3.** *поводи се*. — Све́ се упра́ља како́ они́ја мангу́пи рабо́ту, па́ и о́н.

упра́љање с гл им од *упраља (се)*. — Кои́-е спосо́бан за упра́љање, нека упра́ља. — Не́ма упра́љање по мангу́пи и олоо́јде, докле́ сам ја жи́в!

у́пре свр **1.** *подупре*. — Ку́ћа се тре́бе у́пре до́бро з-дире́ци, да не па́дне, ви́диш да-е попусти́ла. **2.** *погура*. — У́при по́јако, да изгу́рамо ко́ла из батла́к. **3.** фиг *размисли*. — Нека́ сва́ки у́пре пр̀с у чело́ и нека́ се до́бро зами́сли над ово́ј што се деси́ло. **4.** фиг *покаже*. — Упре́ пр̀с у ме́не ко да сам ја́ то́ј уработи́л. **5.** фиг *погледа*. — Бада́ва у́пре о́чи у ме́не, не-то́ ни́шта да во̀ј ка́жем.

у́пре се свр *ослони се*. — У́при се на ови́ја ка́мен кьд гу́раш, да ги изгу́рамо из батла́к.

упре́гне свр фиг *наговори, наметне нешто*. — Оће́ и ме́не да упре́гну у ту́ј рабо́ту, ал не би́ва, несе́м дете́ да ме зала́жу с игра́чку.

упре́гне се свр фиг *прихвати се*. — Докле́ ће ви́ше са́мо: упре́гни се, Тико́мире, па р̀мбај, а дру́ги да ладу́ју.

упре́за (се) несв **1.** *упреже (се)*. — Ако н-уме́је да упре́за гове́да, како́ ће рабо́ти с њи́? — Бу́ла се отели́ла одавначе́, мо́ж се упре́за. **2.** фиг *намеће посао*. — Упреза́ју га за сва́што, ко да-е Ми́ло̀ино мага́ре. — Ни́ки га не упре́за, са́м си трчи́ да рабо́ти. — Упре́за се са́м ће докару́је шо́дер из ре́ку.

упреза́ње с гл им од *упреза (се)*. — Не́ма упреза́ње у јера́м, Му́рџа нешто́ укуња́л.

упре́ће (се) свр *запрета (се)*. — Упреће́мо компири́ у пе́пел, ка[д]-це испе́коше, дошли́ ко шиће́р. — Гледа́л сам: боба-Ро́са упре́ће ја̀јце́ у вру̀ћ пе́пел и жа́р, па га испече́. — Упре́ћи се у сла́му да се одмо́риш, док дока́рамо дру́ги во́з да га зде́немо. — Упреће́ле се коко́шке у пе́сак, па лежу́.

упри́да несв *упреда две или три нити у једну*, в *вртка*. — Упри́да жи́це да ми плете́ џемпи́р.

упри́дање с гл им од *уприда*, в *врткање*. — Од упри́дање зави́си кво́ ће ти бу́де ма́ње за плете́ње.

упрни́ несв *одстоји, олекша,* в *угњилеје.* — Ту́ри тој кру́шке дервéнке у сла́му, да упрну́, тъг су по́благе да се једу́.

у́пролет прил *у пролеће.* — Цéлу зиму́ ви́камо: тој ће рабо́тимо у́пролет, а кьд гра́не про́лет, ми па́ одга́ђамо рабо́ту за ле́то.

упрпа се свр *уплаши се, препадне се.* — Упрпа́л се до́бро ка[д]-цмо га пречека́ли усре́д но́ћ у Бла́то.

упрска свр **1.** *сквасн, намокри.* — За́вати ни куде Ро́мански рид, па ни до до́м сво́ у́прска ки́ша. **2.** фиг *поквари, упропасти.* — Едва́ га запосли́мо, ал о́н у́прска рабо́ту. — Упрска́л ствáр, ни́шта не́ма о[д]-то́ј, залу́д се на́дамо.

упр̀ти свр *запрти терет, намести на се.* — У́прти ра́нац с уру́тке и оти́де на во́з, у бе́ли све́т, у рабо́ту.

упр̀тн се свр **1.** *натовари се, запрти се.* — Упрти́л се с оно́лки са́ндук чак у Преде́не. **2.** *утегне се, обуче се.* — Упр̀ти се до́бро, ду́ва неки́ ветри́на ће те проко́рма уз Де́л. **3.** *пође, упути се.* — Куде́ си се упрти́л тако́ј саба́јле? — У́прти се дире́к на ста́ницу.

упр̀тњак м *терет.* — Сту́ри з-грби́ну ти́ја упр̀тњак, да се́днемо куде́ кла́данац да се одмо́римо.

упр̀ћен, -а, -о **1.** *пргаст.* — Чијо́-е оно́ј девójче с упр̀ћен но́с, ли́чи ми ко да-е од Гми́трови. **2.** фиг *надигнут (полни уд).* — Ка[д]-це пробу́ди, а сто́јко му упр̀ћен.

упр̀ћи свр **1.** *загледа се, упери поглед.* — Упр̀ћи́л о́чи у ме́не ко да сам му све́ жи́во потепа́л. **2.** *накостреши.* — Тај ди́вља ма́чка с ре́п голе́м, па га нагóр упр̀ћи́ла. — Упр̀ћи бр̀ци и отиде́ ус-пу́т, кво́-[о]ће, ни́шта не ре́че.

упр̀ћи се свр *дигне се, надигне се, скочи (мушки полни уд).* — Упр̀ћи́ло му се чибу́че, це́л но́ћ неје́ пишка́л.

/упр̀ћи сто́јка/ изр *крене, пође.* — Куде́ си тако́ј саба́јле упр̀ћи́л сто́јка?

упрча́вен, -а, -о пеј *прљав, умазан,* в *салтосан* — Како́ мо́ж да га гле́да да вој му́ж и́де упрча́вен?

упрча́ви се свр пеј *упрља се.* — Немо́ј да че́каш да ти се кошу́ља то́лко упрча́ви, доне́си ми да ти опе́рем.

упу́љи (се) свр *загледа (се), забуљи (се) у кога или што.* — Упуљи́л у ме́не, не испу́шта ме из о́чи. — Упуљи́л се у њу́ ко ву́к у ја́гње. — Упуљи́ла се у огледа́ло и тако́ј два́ са́та пу́љи. — Упуљи́ли се едно́ у дру́го ко да се несу́ види́ли од на̀ђа́ске.

упу́ца свр *убије.* — Упуца́л га неки́ ловци́ја, ал јо́ш се не зна́е кои́.

ураборти свр *уради, заврши.* — Ако га не урабортимо дана́ске, че́ка ни за ју́тре. — Што́ се дањс ураборти — ураборти, нешто́ мо́же и ју́тре. — Мо́ра се ураборти, па Бо́г.

урадéл, -а, -о *урадио.* — Урадéл га ко суртýк. — Урадéл га, па га изгорéл. — Урадéл га, па га заличи́л. — Да га он неје́ урадéл, ни́ки се не би нават̀и́л да га рабо́ти. — Урадéл га, па га изéл. — Урадéл га за а́лос.

урамува́ње с гл им од *урамује*; *урамљивање.* — Однéсе на́ше сли́ке куде́ сликара́ на урамува́ње.

урами́је несв *урамљује.* — Увеличу́је и урами́је сли́ке ти́ја Свети́слов.

ура́ни свр *ухрани, утови.* — И тој две́ сви́ње што ура́ни́, раздáдо на мои́ алама́ни.

ура́сне свр *зарасте.* — Кьд ова́ко́ј све́ ура́сне у тр̀н, гло́г и метло́вине, душа́ ме заболи́. — Кьд то́лко ура́сне, све́ ми ора́ти ће запусте́је без љу́ди. **2.** *пусти дугу косу.* — Што́ си дала́ да ти дете́ оно́лко ура́сне, што́ га несй ошиша́ла?

урасте́је свр в пр под *расту́је.* — Кьд урасте́је у ко́су, до́јде ми да га све́ оскубе́м.

урастýје несв *расте, обраста*. — Сьг свé растýје у метлóвине, такóј ће растéје у пустињáк.

ýрвина ж *стрмина, провалија, ровина*. — Едвá прејдóмо онéј ýрвине, докле излéзомо на прáв пýт.

ýрвипка ж дем од *урвина*. — Ýрвинка до ýрвинку, нúгде рáван пýт.

ýрда ж *врста посног сира од сурутке, грушевина*. — Напýни ми застрýг с ýрду и тýри неку кúселу попрúку, да понесéм у дрва.

ýредан, -дна, -дно *чист*. — Мло́го-е ýредна женá, све од њу купýем сúрење.

ýредба ж фиг *вишњи закон, виша сила*, в *Божја уредба*. — Кој се не влáда по Бóжју ýредбу чéка га пакьл.

уре́ди[1] свр *среди, поспреми*. — Ти́ да уре́диш кýћу докле́ ми жњéјемо на Ви́тел.

уре́ди[2] свр фиг *повреди, озледи*. — Немój за тýј рýку, ће ми уре́диш рáну куде́ сам се посéкал. — Уреди ми рýку, па ме зáболе до кóске.

уре́ди се[1] свр *среди се, дотера се*. — Уре́ди се добро, тáм куде́ ѝдеш ѝма девójке, да те не ви́ду такво́г.

уре́ди се[2] свр фиг *повреди се, озледи се*. — Таман ми бéше зарáсло, оклúзо се, па се уреди́.

уре́жњаци м мн *остатак основе кад се изатка жељени предмет*. — Изаткáем ћилúм, изре́жем уре́жњаци с нóжице, и готóво.

урезúли (се) свр *осрамоти (се), обрука (се)*. — Штó гу ýрезили онакój, нејé ти нúшта лóшо рекла́? — Сáм се урезилúл с тýј крáђу, дрýги му нејé крúв.

уре́кпе свр в *урочи*. — Немój ми уре́кнеш дете́, кьд га ви́диш колкó-е порáсло. — Уре́кла ми дете́, па цéл нóћ прéврека.

уре́кне се свр **1.** *зарекне се*. — Урекнý се да ви́ше не ора́тим с њу, ал ме некú врáг нáкара те па́ продумá. **2.** фиг *обећа се*, в *обрекне се*. — Уре́кла се за еднóга момкá, па поре́кла, и ви́ше гу нúки нејé просúл.

уречé се свр *обећа се*, в *обрече се*. — Ка[д]-це еднýш девójка уречé, не повр̀ћа се ре́ч.

урúпи свр *ускочи*. — Уре́коше га мájстори, ýрипи гáздин петáл у грне.

урúпне свр у дем знач: *урипи*. — Ће урúпне скакáц у чóрбу на косачú.

урипувáње с гл им од *урипује*. — Средúл се с урипувáње у кречáну, затój нóси гúпс.

урипýје несв *ускаче*. — Покрú грне, да не урупýју скакцú у чóрбу, докле́ сенарú не сéдну.

урúта свр *коњ или говече удари ногом човека*. — Ýрита ме Врáњча у пашљáк, едвá се повернý.

урúца се несв *обећава, заклиње се*. — Урúца се да ће дадé пáре за јунчé до Прокóпје.

ýрка (се) свр *умаже (се) испљувком, секретом из носа*. — Куде́ прójде, све́ ýрка. — Уркáл цéлу кýћу, да не улéзнеш о[д]-црáм. — Не ви́ди колко се уркáл, а óће у кýћу да га ýводим.

ýркан, -а, -о трп прид *умазан пљувачком, балама*. — Дете́ вој ѝде ýркано, а онá се кобајáги бéдни.

ýрла несв фиг *виче, дерња се*. — Ýрла како́ гладан вýк. — Ýрла од болéж.

урнисувáње с гл им од *урнисује* (*се*). — Потерáло ни овój лéто на урнисувáње: однéсе ни водá рукóљке, Мýрца ýтепа нóгу и сьг јá ли да се прéзам у јерáм за дрвá?

урнису́је (се) несв *упропашћује (се), уништава (се).* — Вика́ му не урнису́ј воло́ви с рабацильк, ал не́ма на кога́, кьд је недока́зан. — По́ље се урнису́је, а би́лмез лежи́ у ку́ћу, не ва́та му се ни ви́ла, ни гребу́ља.

урни́ше (се) свр *упропасти (се), уништи (се).* — Кво го́ћ да му до́јде до ру́ке, о́н урни́ше. — Удари́ше ки́ше, па ми урнисаше необрано се́но у доли́ну. — Немо́ј се урни́ше тој жи́то у пре́сак, није́ до́бро осу́шено.

уро́ви свр *затрпа земљом, зарови.* — Уровимо компири́ у зевни́к.

уровује несв *затрпава земљом.* — Едни́ ко́пају кана́л за цревб, дру́ги га по-ста́љају а тре́ћи уровују и тако́ј уве́домо во́ду од Крчи́-изво́р.

уро́к м нар суј *зло нането човеку разним магијским радњама (мађијама, чинима, погледом).* — Тре́бе се на дете́ преба́је од уро́ци. в *јендакуља.*

уро́кљив, -а, -о *особина онога који може да нанесе зло, да урочи.* — Ако-е она́ урокљи́ва, несу́ сви́ куде њи́ урокљи́ви.

уро́си (се) свр *намокри (се) росом, нароси (се).* — Уроси́ си опьнци, па ми са́мо гми́чкају. — Уроси́л се оде́ћи ра́но по печу́рке.

уро́чи свр *баци на кога уроке, урекне.* — Ко́ј ме уро́чи, бе́ли лу́к му у о́чи (*басма против урока*). — Урочи́ле ми гу́шле дете́, па це́л но́ћ пре́плака.

уро́чљив, -а, -о *који је подложан уроку.* — Дете́ ми-е урочљи́во, немо́ј га мло́го зашћаш!

уруле́јка ж **1.** *сова,* в *буљина.* — Це́л но́ћ на Двоја́нку уруле́јка уруљу́ће, да те стра́ уваати. **2.** *жена избечених очију.* — Ако ва́тим еднуш ту́ј уруле́јку, ћу гу испрескакам.

уруљу́ће несв *хукће, испушта крикове (сова).* — Кьд по́чне да уруљу́ће уруле́јка усре́д но́ћ, ис-па́мет да те иска́ра.

уру́тка ж *алатка.* — Без дунђе́рске уру́тке не поди у рабо́ту.

уру́чки гре́бенци м мн *металнн чешљеви за гребенање вуне и кучине које израђују ковачи потомци Уруша* (Криви Дел, Горње Гаре). — Уру́чки гре́бенци смо купува́ли од ковачи́.

уса́не (се) свр **1.** *усахне, увене, осуши се.* — Усану́ла му рука́ с кою́ ми по́кида цурцини́ (*клетва*). — Усану́ла му рука́ од неку́ бо́лес. **2.** *утрни, не осећа бол.* — Све́ ми ру́ке усану́ше бучка́ећи мле́ко.

усампа́сен, -а, -о *осиљен, обестан.* — Мло́го-е усампа́сен, закаса́ше с њега, ни́ки му не мо́ж ста́не на кра́ј.

усампа́си (се) свр *учини кога обесним, осили (се), постане обестан, осион.* — Усампаси́ли оно́ј дете́, па се на ни́кога не пла́ши. — Усампаси́л се, па ни́кога не зарзу́је, и за ни́шта не а́је. — Усампаси́л се, ће ги поте́па ако га не слу́шају.

усампасува́ње с гл им од *усампасује се.*

усампасу́је се несв *сили се, постаје обесан, осион.* — Почел ти́ја главура́н да се усампасу́је, тре́бе му сту́цамо ро́гови, докле́ ни није́ надви́л.

усара́ви свр *уништи, упропасти.* — У́сарави ми дете́ ти́ја мангу́п. — Наметну́ли ни ку́лук усре́д ле́то, да ни скро́з усара́ву. — У́сарави ме тој дети́ште, ста́лно за по нешто́ вре́ка.

уса́ћи свр *утрапи.* — Да ти уса́ћим то́рбу до Меја́не. — У́саћи ми да му вуче́м ову́ј торбети́ну, а о́н се и́згуби негде́ по паза́р.

у́свет прил *далеко негде, бестрага.* — У́свет побе́же од њи́. — Чи́[м]-ме ви́ди, бе́га у́свет.

усветли́ свр **1.** *ужеже што метално, усија.* — До́бро усветли́ желе́зо, па га тъ́г у во́ду ка́ли. **2.** фиг *уцакли.* — Усветле́л с оне́ј о́чи, па му са́мо и́грају: тра́жи ка́вгу с некога́. — Усветле́л с о́чи у ону́ј распи́ју, сѣ́л што гу не прогу́не.

усветли́ се свр **1.** *ужеже се, усија се.* — Ту́ри ма́шу у жа́р, да се усветли́, па с ко́цку шиће́р запр̀жи шумади́нски ча́ј. **2.** фиг *истањи,* в *улитка се (1),* в *улашти се (1).* — Све́ му се светле́ле чеши́ре на гузи́цу.

усви́тка свр фиг *ужагри, засјаји, зацакли.* — Како́ гу виде́, усвитка́ше му о́чи. — Чи́м видо́ усвитка́ле му о́чи, о́дма сам знала́ да-е пија́н. — Усвитка́л с о́чи па само шашти́. — Усвитка́ло ми пред о́чи, па ни́шта не ви́дим.

уседи́ се несв *седи на једном месту дуго време.* — Уседе́л се у село́, не́ће мр̀дне ис ку́ћу.

усе́кне се свр **1.** *тргне се, препадне се.* — У́секну се о[д]-цтра́. **2.** фиг *издува секрет из носа,* в *изрка се.* — Ка[д]-це о́н усе́кне це́ла мала́ чу́је.

усеко́тина ж *ожиљак, посекотина.* — Ви́диш ову́ј усеко́тину, то́ј ми-е од но́ж, а ово́ј от косу́.

усељу́ва́ње с гл им од *усељује (се).* — Ка[д]-ће усељу́ва́ње у но́ву ку́ћу. — Вика́ше ни на усељу́ва́ње у но́ву ку́ћу.

усељу́је (се) несв *усељава (се).* — Усељу́је си́на у но́ву ку́ћу. — Тре́бе се усељу́јемо у ку́ћу у Преде́не.

усе́ре свр **1.** фиг *упропасти.* — Напраи́л га, усра́л рабо́ту. **2.** изр: — Усра́л мо́тку како́ ћура́н (*обрука* се). — Ви́дим ја́ ће усе́ре мо́тку (*добије батине*).

усе́ре се свр поред уобичајеног значења и фиг *препадне се.* — Ће се усе́ре од стра́ ка[д]-те ви́ди.

усе́ца несв *засеца, поставља.* — Нека́ о́н усе́ца како́ тре́бе, ти́ му само пома́гај.

усе́ца се несв *засеца се, упасује се.* — Туј се гради́це усе́цају, да нале́гну на носе́ћу гредў.

уси га *гле га* (М.П.)

уси́јан, -а, -о фиг *осион, осиљен.* — Тако́ј уси́јан отиде́ у о́пштину да реша́вља ствар, ал ће се бр̀зо олади.

/уси́јана глава́/ изр *неразуман, тврдоглав, осион човек.* — Уси́јана глава́ ни́шта до́бро не мо́ж да ураб̀оти, зато́ј тре́бе да си тре́зан.

у́силан, -лна, -лно **1.** *ужегао, укварен.* — Ово́ј си́рење ти нешто́ у́силно. **2.** *с превише масноће, мастан.* — За ме́не-е то́ј у́силно, не би могла́ да га еде́м. **3.** *осион, осиљен.* — Били́ су ма́лко у́силни, це́ла вами́лија.

уси́лен, -а, -о *осиљен, осион.* — Отка́д му купи́ше ко́ла, поста́де мло́го уси́лен.

/уси́лена глава́/ в *усијана глава.* — Тај уси́лена глава́ мо́ж само да ни донесе́ нако́ зло́, ни́шта до́бро.

уси́ли свр *гурне, убрза.* — Уси́ли ми љуља́шку, да се по́више љу́љам.

уси́ли се свр **1.** *затрчи се, залети се.* — Уси́ли се ча́к одону́д, па прери́пи ре́ку. **2.** фиг *осили се, постане осион.* — Усили́л се па ми́сли мо́же да би́је кога́ о́ће. — Што́ се тако́ј не уси́ли на косу́, на мати́ку? **3.** фиг *ужегне се.* — Усили́л се ма́з, намирису́је.

уси́ни свр *усвоји мушко дете, посини.* — Усини́мо га кьд бе́ше мале́чьк, и сѣ́г ни ви́ка „ма́мо“ и „та́то“.

уси́њен, -а, -о *посињен, усвојен.* — Ако-е уси́њен, они́ га несу́ одвајали од њи́на деца́.

уси́пе (се) свр *по̄лије (се), накваси (се)*. — Пази́ како́ сипу́јеш, немо́ј некога́ да уси́пеш. — Кьд еде́, о́бавезно се уси́пе.

усипува́ње с гл им од *усипӯје (се)*. — Одучи́мо га од усипува́ње, сьг уба́во ру́чка.

усипу́је несв *сипа, изручује*. — Ти́ усипу́ј млеко́ у ло́нац, ја́ ћу држи́м цеда́љку.

усипу́је се несв *по̄лива се, кваси се при јелу*. — Јо́ш н-уме́је да ку́са, јо́ш се усипу́је.

уси́ча (се) несв *засеца (се), усеца (се)*. — Двапу́т ме́ри, па тьг уси́ча, да би гре́де уклопи́л. — Ту́ј се греда́ ма́лко уси́ча, да па́сује на дире́к. — У Клису́рку се Голе́ма река́ уси́ча у бр̀до, па све́ до Овси́ште.

усича́ње с гл им од *усича*. — Од ма́јстора ће у́чиш усича́ње, да ју́тре и ти́ уме́јеш да сре́жеш кро́в.

уска́чен, -а, -о *наслоњен, прислоњен*. — Ене́ ги ло́јтре она́м, уска́чене над а́јат, ус плевњу.

уска́чи (се) свр *по̄пне (се)*. — Уска́чи га ус-цре́шњу, не́к и он побе́ре ма́лко цре́шње. — Зача́с се, ко ка́терица, у́скачи уз бу́ку и збра́ ја́јца из вра́нино гњездо́.

уске́вће свр *залаје (ше̄тене)*. — Кьд ме ви́ди, ку́тре о́дма уске́вће и потрчи́ да ме сре́тне.

уски́вка свр *залаје (кер)*. — Ускивка́ше ке́рови по Вр̀топ, ловци́је ва́тају за́јци.

уски́сне свр *надође (те̄сто)*. — Кьд уски́сне те́сто, ја га редо́вно премесу́јем.

усклиса́к м *комадић излизаног сапуна*. — Доне́си ми сапу́н, с ови́ја усклиса́к не мо́гу ни ру́ке да оми́јем.

усклиш̀це с дем од *усклисак*. — Од оно́лки сапу́н оста́ло тике усклиш̀це.

усковитли свр **1.** *заковита, в сковита, в засувита*. — У́сковитли ве́тар сне́г, за́таи ме, па не мо́гу ни да ди́шем. **2.** фиг *јако заболи*. — Усковитли́ла га мешѝна, па му не прооди.

ускопи́сти се свр **1.** *по̄бесни (живо̄тиња)*. — Ускописти́л се зеле́нко, не да́ва да му ту́римо самар. **2.** фиг *по̄буни се, осили се*. — Ускописти́ло се дете́, па не́ће ни да рабо́ти, ни да седи́ до́м.

уско́пка свр фиг *пробуди се знатижеља за нечим*. — Ускопка́ло ме да ви́дим кво́ тој рабо́ту Северѝнкини, па бо́г.

у́скратак, -тка, -тко *доста кратак, краћи но што треба*. — У́скратка вој су́кња, ал јо́ш гу мо́ж но́си.

у́скратачьк, -чка, -чко у дем знач: *кратак*. — Дошао́л вој капу́так у́скратачьк, мо́ра купу́јемо но́в.

ускре́ка свр *закокодаче*. — Ускрека́ше кокошке, бр̀же, да ја́стреб не гра́бне неку́.

уску́пи свр *по̄скупи, подигне цену нечему*. — Мо́ж се договорѝмо за телчѝна, не́ћу ти ги уску́пим, ако си о́збиљан ку́пац. — У́скупи ми оне́ј бу́ке што оце́ко, па ме изе́де.

уску́рчи се свр фиг *направи се важан*. — Ускурчи́л се о́ће са́м по ову́ ви́јулицу да и́де на Власѝну.

усла́ди се свр фиг ирон *допадне се*. — Ако се те́бе усладѝл пру́т, ме́не још ви́ше.

у́служан, -жна, -жно *згодан, складан, лак за услугу*. — Бе́ше ми мло́го у́служно то́ј котличе́нце, ал се про́буши.

услу́ша свр *по̄слуша*. — Кво го́ћ да му ка́жеш ће те услу́ша, неје́ како она́ј мо́ј несма́јник.

усмѝва се несв *осмехује се*. — Нешто́ сању́је и усмѝва се дете́ у сьн.

усмивање с гл им од *усмива се*. — По усмивање сам одма́ знала́ да-е од у́јкини.

усми́вка ж *осмејак*. — По усми́вку сам га позна̀ла, по дру̏го не би, мло́го се предругојачи́л.

усми́вка се несв *осмехује се, подсмехује се*. — Са́мо зна̀е да се усми́вка. — А што́ ми се Јордàна ју̏троске онако́ј ки́село усми́вка?

усмивкува́ње с гл им од *усмивкује се*. — Ће ми објàсниш што́ те она̀ј жена̀ гле́да с усмивкува́ње?

усмивку̏је се несв *смешка се, подсмехује се*. — Због те́бе ми се же́не онако́ј усмивку̏ју кьд ме ви́ду.

усми́вне се свр *насмеши се, усмине се*. — У̏смивну ми се Јагоди́нка на собо́р, ал немога́мо да се састаймо да поора́тимо.

усмркува́ње с гл им од *усмркује*.

усмрку̏је несв *удисањем кроз нос задржава слину у носу*. — Са́мо усмрку̏је, не́ће да изр̀ка но́с. — Изр̀кај се, не усмрку̏ј ви́ше!

у̏сница ж дем од *усна*. — Уснице вој нешто́ пребледе́ле.

усниче́ с дем од *усна*. — Упа́ло се дете́ за усниче́. — Ба́пка да га цу̏не у усниче́.

у̏сничка ж дем и хип од *усница*. — С кво́ си то́ј исе́кал у̏сничку?

усо́в ж вет *болест у виду рана на вимену оваца и крава*. — У̏сту, у̏сове, ја̀ те́бе да усту̏кнем, тѝ од овцу̀ да усту̏кнеш (*бајалица против усова*).

усо́па (се) свр *уснежљиви (се), прекрије (се) снегом*. — У̏сопа ме, како́ тој ри́неш сне́г? — Све́ се усопа́ докле́ дојдо́ преко́ Цеврља́нку.

успа́ва се свр **1.** *заспи*. — Чи́м ле́же у̏спава се ко за̀клан. **2.** *попусти пажња*. — Успава̀л се, не а̀је за ни́шта, бада́ва ја̀ овде́ ора́тим.

успавува́ње с гл им од *успављује (се)*. — Кво́-е то́ј успавува́ње дете́ три́ са́та?

успаву̏је (се) несв *успављује (се)*. — Успаву̏је дете́ по це́л са́т, не мо́ж га у̏спи. — Куде го́ћ да ле́гне, не смѝта му, успаву̏је се.

успа́лен, -а, -о *успаљен, оптерећен љубавном страшћу*. — Не зна́м кво́ му та̀ј курбе́тка рабо́ти те-е тако́ј успа́лен.

/успа́лена гузи́ца/ изр *особа оптерећена љубавном страшћу*. — И́ма оскубе́м туј успа́лену гузи́цу што ми се увр̀та око му̏жа.

у̏спара ж *спарина, запара*. — Од у̏спару по́чне да ме боли́ глава́.

успа́ри се свр *створи се велика влажност у ваздуху*. — Па́де ки́ша, па о́греја сльнце, успари́ло се не мо́ж се дише а ка́моли рабо́ти.

у̏спарина ж *оморина, спарина, запара*. — Кој ће рабо́ти на ову̏ј у̏спарину, ка[д]-це едва̀ деја̀ним.

успе́ва несв *расте, развија се, рађа*, в *вираје*. — Ту̏ј, на Момчи́лово, мло́го успе́вају компири́.

успе́је[1] свр *надође, нарасте (тесто)*, в *сташе*. — Ел успе́ло те́сто, да га ту̏рам у ре́лну да се пече.

успеје[2] свр *прими се, израсте*. — Уба́во га посади́мо, ва̀љда ће успе́је лу̏чьк.

у̏спи свр *успава (кога)*. — У̏спим дете́, па узне́м куде́љу и вретѐно, па пре́ди сву̏ноћ.

у̏спи се свр *заспи*. — Не мо́ж се у̏спи од врући́ну, са́мо се обр̀ћа по кре́вет.

успра́вен, -а, -о трп прид *усправљен*. — Банде́ре су успра́вене, тре́бе још да развучу̏ жи́цу и да гу ука́чу и вр̀жу за ча̀шке.

успра́ен / успра́јен, -а, -о в *усправен*. — И́де успра́ен ко ди́рек. — Што́-е ло́јтра успра́ена ус-цре́шњу?

успра́н (се) / успра́ји (се) свр **1.** *усправи (се).* — Успра́и те́ј цепа́нке уз дрвни́к, да ни не сми́тају ви́ше. — Успра́и се, немо́ј да о́диш тако́ј гр́бав како́ ба́ба. **2.** фиг *материјално оснажи.* — И они́ це успра́ју з-два́ печалови́ника, да ста́ну на но́ге.

успра́ља несв *усправља.* — Ко́ј ће да и́де да успра́ља они́ја пло́тови на трлу́ што ги сне́г собори́л?

успра́ља се несв **1.** *устаје, стаје на ноге.* — Поче́л се де́да успра́ља на но́ге по́сле ба́њу. **2.** фиг *заима, излази из немаштине.* — Успра́љамо се полага́чке, Бо́же здра́вје, дого́дине да ста́немо на но́ге.

успраља́ње с гл им од *успраља (се).* — Намучи́мо се с успраља́ње банде́ре по оне́ј чу́ке и вр́вине.

у́спролет прил *током пролећа.* — Завртела́ сам едну́ пле́ћку слани́ну да ни се на́јде у́спролет.

у́сра ж фиг пеј *прљава, запуштена женска особа.* — У́сра една́ у́срана, она́ ће ме́не прonóси по малу́.

усра́ми (се) свр *постиди (се).* — Усрами́ше ми дете́ те́ј загуља́ре, па сељ ви́ше не поје́. — Да о́ће ба́р да се усра́ми што ме-е галати́ла, она́ ко да ни́шта није́ било́, бесрамну́ља една́.

уста́ ж *отвор кроз који пада брашно у мучњак.* — На уста́ изла́зи бра́шно, пу́ни му́чњак.

/уста́/ изр: — Из тво́ја уста́ у Бо́жје у́ши (*нека да Бог*). — Из уста́ за́лок би ми узе́л (*алав, незасит*). — На уста́ мед а у ду́шу ле́д (*преливода, дволична особа*). — Ора́ти с полови́н уста́ (*страшљив, опрезан*). — Несу́ ни моја́ уста́ ру́тава (*жељан хране*). — Запи́ши му уста́ (*да не говори*). — Ора́ти с уста́, немо́ј с ру́ке. — Уста́ га његова́ (*псовка, галама*). — [У] уста́ ги ебе́м (*псовка*). — Уста́ им се, та́мо њи́м, посерем (*галама*)...

у́става ж **1.** *даска за пуштање сувишне воде из јаза, горња устава.* — Одвр́ни во́ду на го́рњу у́ставу, да погле́дам пе́рја на воденично ко́ло. **2.** *мотка са лопатицом на врху којом се заустављa рад воденице, доња устава.* — Спу́шти у́ставу, па сле́зо у ви́тришњак да ви́дим воденичко ко́ло, нешто́ ми ка́мен сла́бо обр́ћа.

устави́ свр *зауставити.* — Устави́ воденицу да збе́рем бра́шно и присипем жи́то у ко́ш. — Устави́ воло́ви, да сле́зне де́да ис-ко́ла.

уста́ља несв *зауставља, задржава.* — Устаља́ ги да поседу́ неки́ дан, нето́ше, но си ото́ше до́м. — Уста́љај воденицу, жи́то се умле́ло. — Уста́ља љу́ди по пути́шта, па ги затрачку́је.

устаља́ње с гл им од *устаља, заустављање, задржавање.* — Кьт-по́јдемо за у Преде́не, не́ма устаља́ње све до Крста́тицу.

уста́нца с мн дем од *уста, усташца.* — А уста́нца вој ко кути́че. — Му́шки во́лу же́не с мале́чка уста́нца.

устањува́ње с гл им од *устањује (се).* — Навикла́ сам ја на устањува́ње у зо́ру ако тре́бе, да се нешто́ дока́ра да га не зава́ти ки́ша.

устању́је (се) несв/свр *устаје (се), диже (се).* — Устањува́ не́колко пу́т на́ћаске да му дадем ле́к да попи́је. — Рекла́ башта́ о́дма да се устању́је. — Ако тре́бе да се устању́је, и́ма се устању́је.

уста́пка несв *унервози се, почне да хода у месту,* в *устући.* — Устапка́л, не мо́ж да че́ка, о́ће си и́де.

устатла́би се свр *прикачи се, прилепи се, привије се, приљуби се,* в *присламчи се.* — У́статлаби се о́н уз ме́не, па ће и он куде́ мојѐг испи́сника у о́пштину. — Усталаби́л се уз дрво да га ми не види́мо. — Устатлаби́л се уз њу́, па не да́ва ни́где сама́ да сту́пи.

у́стесан, -сна, -сно *притесан, помало тесан.* — У́стесно вој капуте́, ал не́ма дру́го, мо́ра га но́си јо́ш ову́ј зиму́.

устискува́ње с гл им од *устискује се.* — Не́ма устискува́ње, и́деш да про́сиш девојку.

устиску́је се несв *премишља се, скањера се.* — Устискува́ се, устискува́ да ги пи́там да ми за́јму па́ре, па се оћута́, сра́[м]-ми не да́де. — Ви́дим о́ће нешто́ да ми ка́же, ал се устиску́је.

усти́шта с мн ауг и пеј од *уста.* — Ка́[д]-си́не с она́ј усти́шта, ми́слиш рове́ Му́рџа.

устои́ се / устоји́ се свр *уквари се, буде устајало.* — Тој се си́рење устоја́ло без пресо́л, немо́ј га а́рчиш, намирису́је.

устра́ска свр *почне да лупа.* — Устраска́ше тањири́, ре́ко ма́чка се укачи́ла. — У́страска неки́ на вра́та ра́но на саба́јле, па ме пре́сече.

устр̀гне свр *навуче,* суп *стргне.* — Устр̀гни тој чеши́ре, што си се расмакља́вил, ги́жљо једѝн.

устре́бе свр *затреба.* — Устреба́ло ми јеге́, а не́ма га ни́где. — Ће до́јде вре́ме, ћу ти устре́бем и ће ме тра́жиш.

устребу́је несв *повремено затреба.* — Устребу́ју ми гре́бенци овѝг-оњг, па ги зато́ј јо́ш чу́вам.

устрепти́ свр *уздрхти.* — Са́мо ли га поме́неш све устрепти́, ко да-е не зна́м кво́ уработи́л.

устре́пће свр *почне да трепће, затрепће.* — Устрепћа́ла ко со́јка на ју́говину (*изр*). — Устре́пће ко коза́ пред ши́љ ку́р (*изр*).

устресе́ се свр фиг *забрине се, уздрхти.* — За његово́ се устресе́, немо́ј случа́јно да му га-е неки́ дира́л, а за ту́ђо га боли́ бри́га.

устр̀за[1] несв *навлачи што на себе.* — Сва́ки ча́с устр̀за оне́ј га́ће, заме́ни им ла́стреж.

устр̀за[2] несв *јекти, грца.* — До́ста си пла́кал, немо́ј ту́ј да ми устр̀заш, ће про́јде и та́ј му́ка. — Ене́ гу Ма́гда у со́бу, још устр̀за за Ди́су.

устрзува́ње с гл им од *устрзује.* — До́ста с то́ј устрзува́ње, исплака́л си се! — Бри́ши но́с, да не слу́шам ви́ше устрзува́ње сому́р!

устрзу́је несв **1.** *навлачи што.* — Устрзу́је чеши́ре, ста́лно му нешто́ спа́дају. **2.** *јекти, грца.* — Јо́ш устрзу́је у со́бу, а кво́ во[ј]-е, не́ће ка́же. **3.** *шврче.* — Не устрзу́ј ви́ше тој си́нse!

устриже́ свр фиг *уплаши се.* — Кьд му ре́ко да ће спи́ са́м у де́дину со́бу, о́дма устри́гал с у́уши.

устри́ша се несв *брине се, секира се.* — Како́ да се не устри́шам ка[д]-цам се намучи́ла докле́ ги несе́м очува́ла. — Поручи на Доста́ну да се не устри́ша мло́го, бр̀зо и́ма остаре́је.

устришање с гл им од *устриша се.* — Сва́ки дѝн устришање за понешто́, до́бро сам и чи́тава.

устругува́ње с гл им од *устругује.* — Тре́бе му до́бро устругува́ње, па тьг да га ва́рбаш.

устругу́је несв *поравнава турпијом, рендише.* — Цео дан нешто устругује око кола над ајат.

струже свр *поравна турпијом, јеглом.* — Стружи рогови на овна да му буду поубави. — Струга ручицу на плуг, да те више не гребе.

у́сту / у́стук узвик **1.** *којим се запрега заустављa или нагони да узмакне назад.* — Усту, Мурцо, усту, воле! — Устук, Жерко! Устук, Булоњо! **2.** *у бајалици при магијској радњи.* — Усту, усове, ја тебе да устукнем, а ти мојој краву да не устукнеш!

устукне свр **1.** *узмакне, врати натраг (запрегу, вола).* — Устукни волови, да натоварим још овеј две врећке. — Устукну говеда, па расточи кола за греде. **2.** фиг *одустане, попусти.* — Кад он устукне, тог мож оратимо од међу.

устукњу́ва́ње с гл им од *устукне, одустајање, предомишљање.* — Нема устукњување, ка[д]-смо почели да работимо, мора га завршимо.

устума́ра (се) свр *унервози се, забрине се.* — Чим видо устумарал се натам-наовам, одма сам знала да неје нешто у ред.

уступи свр **1.** *одступи.* — Уступи два метра назад, сьс твој плот, па ће имаш пролаз. **2.** *да, поклони.* — Уступил са[м]-му кућу да туј живи без динар накнаду.

уступка свр *унервози се.* — Уступкал оће да иде у Предене, а баштa га не пушта.

уступку́је несв *нервозно хода, ишчекује цупкајући, поцупкује у неизвесности.* — Што толко уступкујеш, куде се иташ?

уступ|ће свр *нестрпљиво стане да хода, унервози се.* — Дојде му такој нешто па уступ|ће оће да иде негде, а не зна|е куде. — Уступћал да и он иде на собор.

уступћу́ва́ње с гл им од *уступћује, нестрпљивост, нервоза.* — Нервира људи с уступћување, па ће нешто погрешу у работу.

уступћу́је свр *нервозно, нестрпљиво хода.* — Немој ми више уступћујеш, седни и чекеј, па што буде. — Кьд негде требе да се иде, по цео дан уступћује до подак.

/устýра/ изр *за појачавање значења радње.* — Ја туј кукам, кукам, та се устура зевња. — Боли ме нога па устура. — Дува па устура. — Запојале Лебећанке, гора устура. — Вика нешто дете у долину, па устура.

усувитли свр *заковитла, раздува се, стегне мраз.* — Усувитлила зима, па се не подава.

усу́кап, -а, -о **1.** *упреден.* — Овеј су ти врце усукане о[д]-три струке. **2.** *увртен.* — Аљина вој малко усукана у струк, требе гу среди. **3.** *развијен оклагијом (сукањем сукаљком).* — То-е баница од усукане коре. **4.** фиг *сува, неухрањена (особа).* — Да неје толко усукан, па ајде де, заличил би на човека, а не на оратаљку.

усукува́ње с гл им од *усукује (се).* — Умрел и мајстор за усукување конопци.

усуку́је несв *упреда, уплиће, плете.* — Дедa Гома понајбоље усукује јужетија. — Немој ми туј усукујеш бркови, него си иди дом, ово-е поштена чељад.

усуку́је се несв *врти се, мота се, ландара.* — Омршавел, све му се облекло усукује.

усу́не свр *успе, сипа.* — Усуну вој едно лонче млеко. — Усуни ни по едну ракију.

усупе́тли се свр фиг *охрабри се.* — Усупетлил се и он, ће се бије с појаки од њега.

усу́че свр **1.** *уплете, упреде.* — Од овеј врце требе да усучем трекло за торбицу. **2.** *развије коре за питу.* — Ћу узнем сукаљку, часком да усучем коре за баницу, докле се ти избричиш.

усуче́ се свр фиг *смрша.* — Усукал се ко сукаљка.

усцвр̏ка свр *почне да креш̄ти, да вриш̄ти.* — Нешт̀о усцврка́ше деца́ по Бобабата́ло.

ута́и / ута́ји свр *прикрије, слаже.* — Она́ ће све ута́и ако тре́бе, да не па́дне крива́ица на Тико́мира.

ута́ѝ се / ута́ји́ се свр *ӯтиша се, смири се (ветар).* — Пре́стаде да ду́ва, у̏таи се, сѣг се спре́ма за ки́шу.

утајува́ње с гл им од *ӯтајује.*

утају́је несв *прикрива ш̄то.* — Утају́ју ко́лко чу́вају о́вце, због трава́рину. — Утајује по́рез на матрапазља́к.

ута́к м *вунена пређа спремљена за по̄тку у ткању.* — Ову́ј пређу́ сам одвоила за ута́к, по́убава ми-е за ћилими́.

ута́кне свр *намести, ста̄ви.* — Ута́кни це́вку у совељку. — Ћу вој га ута́кнем, кьд гу ја́ дова́тим (*празно обећање*).

у̏таман прил в *по̄таман.* — Ни́шта му није́ овде́ у̏таман. — Ко́ј ће му гле́да да му све бу́де у̏таман.

утама́ни свр **1.** *улови све,* в *по̄тамани.* — Ови́ја мачо́рчина о́пасан ловци́ја: у̏тамани ми́шови. **2.** фиг *по̄једе.* — Ненајеђа у̏тамани све́ сушени́це.

утамањува́ње с гл им од *ӯтамањује.* — Ако ти тре́бе мачо́р за утамањува́ње пога́нци, и́мамо га.

утамању́је несв **1.** *лови.* — Утамању́је ми́шови. — Утаман и́ше ри́бе у ре́ку с некве́ мре́же. **2.** фиг *једе, ждере.* — Не еде́, но утамању́је све́ ко ала́.

ута́њи свр **1.** *о̄тањи, учини тањим.* — Утањи́ га, кьд о́но па́ та́нко (*ирон*). **2.** фиг *смањи, по̄нес̄тане.* — Утањи́ли смо га с благоту́ ово́ј ле́то. — Утањи́ло ро́д ову́ј го́дину. — Утањи́л изво́р у Бачевиште од голе́ме врући́не. — Утањи́л гла́с, едва́ ора́ти.

ута́њи се свр *смрша.* — Утањи́л се откако́ појде́ у рабо́ту.

ута́пка свр *ӯтаба, угази.* — Ута́пкај сне́г прет поја́ту, да нара́ним о́вце. — Све́ ми њиву́ утапка́ли коњи́.

утатла́би свр *намет̄не, да̂ на силу.* — У̏татлаби ми ово́ј стовне́ це́л дьн да га но́сим с ме́не. — У̏татлаби ми дете́, да га во́дим по собо́р. — У̏татлаби ми косу́ у ша́ке, а о́н се изма́че.

утаци́ња (се) несв *умеће (се), по̄ставља (се), намеће (се), удева (се).* — Како́ се то́ј утаци́ња ја́ не зна́м. — Утаци́ња косу́ на коси́ло. — Утаци́ња се куде́ му није́ ме́сто.

утаци́њање с гл им од *ӯтацињa (се).* — За утаци́њање ви́кај по́бољег ма́јстора.

уте́гне (се) свр **1.** *обуче (се) добро, умота (се).* — Уте́гни га, да се не смр̀зне. — Мло́го си уте́гла дете́ с пово́ј, не мо́ж да ди́ше. — Уте́гни се до́бро, голе́м је мра́з. — Ако се не уте́гнеш, ће премале́јеш на ову́ј студени́цу. **2.** *прӣтегне, учврсти.* — Уте́гомо по́дрожњаче, маи́је и ро́гови с кла́мфе и јексе́ри два́наестицу. **3.** фиг *добије кијавицу, грип.* — Уте́гло га, па едва́ ди́ше.

уте́гнут, -а, -о *добро обучен, наобучен.* — Ка[д]-ци тако́ј уте́гнут, зима́ ти не мо́ж ни́шта.

уте́кне свр *по̄бегне.* — Увати́ли га милица́јци на Меја́не, ал им уте́кал ка[д]-цу ишли́ крос-Ка́чар.

уте́па свр **1.** *убије.* — Утепа́ли ми мукомци́је коња́ с кола́ц на Послони́ште. — Утепа́л човека́ на́мртво због ме́ђу, па га затвори́ли. **2.** *пребије, пр̄туче.* — Ћу га уте́пам ка[д]-до́јде до́м за ти́ја безобра́злуци. **3.** фиг *повреди.* — Утепа́л но́гу, па о́ди ко на гига́ље. **4.** фиг *узме памет.* — Што́ да га ја́ би́јем, кьд га Го́спод утепа́л.

утéпа се свр **1.** *повреди се.* — Утепáл се на рýку ш-чýк. **2.** *погине, настрада.* — Пáдал од грáђевину и утепáл се.

/утéпа намéсто/ изр *убије кога у тренутку кад га види, убије истога трена, убије без размишљања.* — Сáмо ли те вúди Дрáцка да му сечéш шýму, ће те утéпа намéсто. — Утепа га намéсто.

утéпан, -а, -о **1.** *убијен.* — Нашлú га, лежú утéпан. — Кýче ти-е утéпано, енé га при трлý. **2.** *пребијен, претучен.* — На грбúну и по рýке му све масни́це као-е утéпан. — Спáва ко утéпан. **3.** фиг *малакао, изнемогао.* — Нешто́ сам овúја дáнови скро́з утéпан. **4.** фиг пеј *ошајдарен, малоуман, блесав.* — Не знáе óн да ти кáже нúшта, вúдиш да-е утéпан.

утепóтина ж **1.** *модрица, подлив.* — О[д]-тýј утепóтину и сьг ме болú нога́. — Лежú дóм, лéчи утепóтине од онúја собо́р на Чобáнац. **2.** фиг пеј *замлата, будала.* — С тýј утепóтину úч немо́ј да ме стáљаш.

утепýје несв **1.** *убија.* — Да видúш како́ Тóмча утепýје пýови да му не едý компирú. — То-е било́ кьд је чýма утепувáла нáрод по Чемéрник. **2.** *пребија, млати.* — Ако га излáжеш, óн утепýје. — Немо́ј га лáжеш, нéће те утепýје.

утепýје се несв фиг *замлаћује се, блесави се.* — Пýшти га, такóј се он ýвек утепýје.

утúја ж *пегла* (Мачкатица). — Докле́ бе́ше дедá Стојáн абацúја, úмашемо голéме утúје за клáшње.

утилисувáње с гл им од *утилисује.* — Болýје од утилисувáње, свé што прáи ће га утилисýје трú дьна.

утилисýје (се) несв *дотерује (се), гланца (се).* — По́ла дьн утилисýје едьн сто́г. — До́ста утилисувá тýј држáљу, áјде да бе́ремо сéно. — Етé ги дóм, утилисýју се за собо́р.

утúше (се) свр *дотера (се).* — Утилисá му облекло́ за у го́сти.– Утилиса ли се вúше, трéбе да по́димо у вáрош.

утúнка се свр *увуњави се, уђеба се.* — Овóј ти цемпирчé нејé дóбро, бр́зо се утúпка.

утипкáви се свр в *утипка се.* — Ка[д]-це то́лко утипкáви, вúше га не нóсим.

утúца несв **1.** *утиче.* — Тýј Ракúцка рекá утúца у Голéму. — Ту-е билá Пéшина воденúца куде́ Мáла рекá утúца у Голéму рéку. **2.** *утиче (на некога).* — Мáти утúца на њéга то́лко да ће га накáра да се разведé.

ýтне свр **1.** *метне, уметне, постави.* — Ýтни држáље на лопáту, да се вúше не изглављýје. **2.** *удене.* — Кóј ће ми ýтне конáц у иглý, јá не вúдим како́ трéбе.

утоварувáње с *утоварање.* — Викá љýди за утоварувáње, ал ме шóфер прéеба, па не дојдé. — Стáл вóз чéка утоварувáње пакéти, такóј га ватúмо и укачúмо се.

утогóњи свр фиг *умре.* — Остáи га мáлко, отрчá куде Зóрку нешто́ да ýзнем, ка[д]-це врнý, óн утогоњúл.

утóпи (се) свр **1.** *накваси (се), умочи (се).* — Кудé ýтопи нóге, па ти черáпе гóли гливцú? — Утопúл се до гýшу, грозни́ца ће га увáти. **2.** фиг *прода.* — Утопú јá онóј мојé јунчé пóшто-зáшто на матрáпаза.

утóрник м *уторак,* в *торник.* — Даньс је утóрник, етé ме пá кудé тéбе у следéћи утóрник.

утравóљен, -а, -о *урастао у траву, затрављен.* — Цéло компирúште ми утавóљено, ћу пропáднем плевéећи и копáећи.

утравóљи се свр *расте, затрави се.* — Свé се лéје утравољúле, трéбе ги плéвим, а нéмам кьд.

утра́пи (се) свр *ӯтр̄па (се) на силу, намет̄не (се).* — У́трапи ми то́рбу с по-си́тнице, а о́н се ва́ти у ко́ло. — Така́в је чове́к, ће ти се утра́пи и кьд не́ћеш. — Утрапи ми се и пођде́ с ме́не бес-пита́ње.

утрачку́је несв *зап̄ит̄кује, прип̄ит̄кује.* — О́ће све́ да зна́је, па са́мо утрачку́је те за ово́ј, те за оно́ј.

утресе́ се свр **1.** *унесе се.* — Кьд ора́ти, утресе́ ти се у о́чи, не мо́ж да гле́даш. **2.** фиг *дођ̄е, бане ненајављено.* — Утресе́ ти се у ку́ћу, па не зна́је да изле́зне, а твоја́ рабо́та че́ка.

у́трина ж *сеоско земљиш̄т̄е.* — Млачишта́ни су у́трину купи́ли о[д] Ту́рчина за две и́љаде напалијо́на, а по́сле им гу држа́ва узе́ла.

утри́ша се несв **1.** *уноси се.* — Немо́ј се утри́шаш на чове́ка у о́чи, ора́ти с раздаљи́ну. **2.** *долази ненајављено, упада.* — Не утри́шај се у ку́ћу на љу́ди, мо́жда сьг ру́чају.

утрка́ља свр *уваља.* — Кьд испече́ кола́чи, утрка́ља ги у си́тан шиће́р.

утрко́љи свр **1.** *закот̄рља, от̄кот̄рља.* — Утркољи́ла деца́ ка́мење на пу́т, да уте́пају некога́. **2.** фиг *убије.* — Како́ о́пали ис пиштоль, тако́ј га у́ткољи на зе́вњу.

утрко́љи се свр **1.** *от̄кот̄рља се.* — У́ткољи се трупа́ц там-до́ле, у ба́ру. **2.** фиг *легне.* — Нешто́ се ра́но утркољи́л у кре́вет. — Утркољи́л се пија́н на пу́т и блане́та нешто́. **3.** фиг *умре.* — Утркољи́л се де́да ју́троске, ра́но пре[д]-со́ру.

/утркољо́ш/ изр из нар приче о лисици: — Олизо́ш па утркољо́ш.

утр̀ља свр фиг *сакрије, прикрије, замаже да се не види.* — Дошао́л по́зив, они́ га утрља́ли, да ја́ не зна́м. — Врну́ше се у село́, ми́слу да су у мили́цију утрља́ли рабо́ту, да се не зна́је што су ме тепа́ли. — А́ца и Але́кса утрља́ли она́ј дрва́ ко да несу́ ни била́.

утру́па свр **1.** *много напада, нагомила, затр̄па.* — Наћа́с сне́г утупа́л све́, не мо́ж се изле́зне ни до коша́ру. — Сне́г ни све́ у́трупа докле́ дојдо́мо до́м. — У́трупа ме са се́но, пола́к вр̀љај да мо́гу да де́нем сто́г како́ тре́бе. **2.** фиг *ушушка, утопли.* — До́бро утру́пај дете́ с посте́љке, да му не бу́де ла́дно.

утру́пан, -а, -о *затр̄пан.* — Дрвни́к утру́пан са сне́г, ни са́не се не ви́ду, а прти́на се не позна́ва.

у́трупац прил в *тр̄упачки.* — За́рипа у́трупац кьд му ре́ко ћу га во́дим у Бели́град.

у́трупачки прил в *тр̄упачки.* — Коцки́-е, у́трупачки ћу га прери́пим.

утупи свр фиг *упропаст̄и.* — Ти га с ту́ј ре́ч дибиду́с у́тупи. — Скро́з га утупи́л.

утупи се свр фиг *заглупави се.* — Утупи́ се решава́јући зада́ци из рачу́ња на дете́.

утура се несв *угурава се, т̄рпава се, намеће се.* — То́лке го́дине се Ви́досова утура́ на Драгољуба, ал он гу нете́. — Сама́ се тако́ј утура на љу́ди до на собо́р, ел на паза́р.

утура́ње с гл им од *утура се, намет̄ање.* — Тако́ј, с утура́ње, се и ожени́ла.

утура́ч м *пинт̄ерска алат̄ка за ут̄урање каце или бурет̄а.*

утури (се) свр *стави, намет̄не (се), ут̄рпа (се).* — Утури́ су́ву попри́ку у чу́туру, па гу сту́цај с ту́ч. — Утури́ за́ворањ у про́цеп, па во́ди говеда́ у дрва́. — Не тре́бе вој мло́го да се не́звата утури́ у го́сти.

утутка (се) свр *ушушка (се), утопли (се).* — До́бро га утуткај да наћа́ске не осе́бне. — Утуткао́л се у но́ву гу́њу, не мо́ж му застуде́је.

утуца свр **1.** *упропаст̄и, уништи.* — Гради́шка ни све́ у́туца жи́та. **2.** *сквасн, намокри.* — У́туца ни ки́ша от Про́мају до Бе́лу во́ду дибиду́с. **3.** фиг *убије у пијан, заглупи.* — Утуцали́ дете́, па не сме́је ни да прооpа́ти.

утýцан, -а, -о фиг *глуп, ненормалан.* — Жена́ му-е утýцана скро́з, ни́шта не зна́је.

/утýцан у гла́ву/ изр *малоуман.* — Утýцан је у гла́ву сирома́, па ни́шта не зна́је.

/утýцан у мо́зак/ изр *малоуман.* — Бада́ва с ње́га ора́тите, ви́дите да-е утýцан у мо́зак.

утуцува́ње с гл им од *ўтуцује, заглупљивање.* — Не чу́ва се дете́ с утуцува́ње у гла́ву.

утуцу́је несв *заглупљује.* — Утуцу́ју оно́ј дете́ отка́д се роди́ло, а девојче́ усампаси́ли.

уњули́ (се) свр *уњу́ти (се), занеми.* — Тако́ј тке дете́ уњули́ и не зна́мо кво́ му-е. — Уњула́л па ћули́. — А што́ си се уњула́л, што́ и ти нешто́ не проду́маш?

уњути́ свр фиг *слири.* — Ће те уњути́ башта́ сьс ми́рка (прут), ако дру́кше не́ће мируеш.

у́ф узвик *бола.* — У́ф, што́ се изгоре́ на ма́шицу.

уфа́ти свр в *уватити* (Мачкатица, Лебет). — Уфати́ла га ма́ти у плевњу с нeко́ девојче́.

уфа́ти се свр в *уватити се* (Мачкатица, Лебет). — Тамьн се она́ у́фати до ње́га да и́грa, престáдоше да сви́ру.

уфа́ћа несв в *уватa* (Мачкатица, Лебет). — Ни́шта не уфа́ћа у ру́ке по́тешко од ложи́цу.

уфа́ћа се несв в *уватa се* (Мачкатица, Лебет). — Не уфа́ћа се о́н у то́ј ко́ло да и́грa како́ му други сви́ри. — Не уфа́ћа се твоје́ држа́ље на мою́ мати́ку — то́ј да зна́ш и за дру́ги пу́т.

уфа́ћен, -а, -о в *уватен*; в *уваћен* (Мачкатица, Лебет). — Ако е уфа́ћен, што́ га не доведу́ овде́ да му су́димо.

уфа́ћка свр у дем знач: *уфати.* — Ма ће гу уфа́ћкам ја́ ка[д]-до́јде па́ да кра́дне по гради́нче.

уфити́љи (се) свр **1.** фиг *занемоћа, разболи се, посустане.* — И Мило́рад га нешто́ уфитиљи́л, едва́ се вуче́. — Уфитиљи́л се ко вреге́но. **2.** фиг *осиромаши.* — Уфитиљи́ли смо га с па́ре дибиду́с.

уфрља несв в *увр̀ља* (Мачкатица, Лебет). — Не́ма по́требу да се жу́ри да уфрља се́но у плевњу, ту-е, неје́ доле́ко, не мо́ж му побе́гне.

уфрља́ње с гл им од *уфрља*, в *увр̀љање.* — Вика́ га за уфрља́ње дрва́ у ку́ћу, ал не дојде́.

уфрли́ свр в *увр̀ли* (Мачкатица, Лебет). — У́фрли га дете́ зача́с, те ме о́дмени.

уфрљува́ње с гл им од *уфрљује* (Мачкатица, Лебет). — Отпри́лике, ко́лко ви тре́бе за уфрљува́ње, да напо́им волови?

уфрљу́је несв в *увр̀љује* (Мачкатица, Лебет). — Затво́ри вра́та, да ве́тар не уфрљу́је шушљак у ку́ћу!

ух узв *олакшања.*

уцавти́ (се) свр *процвета, расцвета (се) на целом простору.* — Не зна́ш ти́ како́-е куде́ на́с кьд уцавту́ ки́тке. — Ка[д]-це уцавту́ лива́де, па размири́шу, да подри́пиш од неку́ мили́ну.

уцакли́ свр **1.** фиг *усија, зажари.* — Ло́жи ку́бе докле́ не уцакли́. **2.** фиг *загледа се, заблене се.* — Уцакли́л у девојче, па о́чи не скиђа. **3.** фиг *углача од употребе.* — Уцаклел ла́ктови на капу́т.

уцаклѝ се свр **1.** фиг *усија се.* — Уцаклѝл се шпо́рет, па само бѣ́бњи од онáј сýва дрвá. **2.** фиг *зарумени се, заспи́ди се.* — Кьд му спомéнеш Рýску, уцаклѝ се, мѝслиш ће изгорѝ. **3.** фиг *углача се.* — Уцаклéле му се чешѝрке на дýпе. — Да га очѝстиш, да се уцаклѝ! **4.** фиг *озари се.* — Уцаклéше му óчи какó гу видé. Свé се човéк уцаклé.

уцáцка свр *збије, згусне.* — Тéј лáске си млóго уцацкáла на вýту, да си ги мáлко пóретко низáла. — Уцацкáл свé петѝце у днéвник. — Уцацкáла све еднý до другу лéјў.

уцáцкан, -а, -о *збијен, натрпан.* — Уцáцкано гróбје, вѝше нéма мéсто за сарањувáње. -

уцацкýје несв *збија, прибија.* — Лáске и трéбе да се уцацкýју еднá уз другу, да се лáскају.

уцвáка (се) свр *умаже (се), превише (се) намаже нечим.* — Нéмој пá да ми уцвáкаш детé с тéј твоѝ помáде!– Уцвакáла се с кармѝн, па на нѝшта не лѝчи.

уцвéли свр *учини тужним.* — Не би побéгла за другога да-е знáла колко ће родѝтељи уцвéли.

уцврли (се) свр *зацрвени (се), нагори (се), запече (се), напече (се).* — Некá га јóшке у рéлну, да уцврли. — Седѝ такój, уцврлѝл се уз огњѝште и ћутѝ, нѝшта не орáти.

уцврсти (се) свр *учврсти, притегне, затегне, ојача, поправи (се) физички.* — Уцврсти ми овýј матѝку, да ми се не изглављýје кьд кóпам. — Мóре, уцврстѝ се ја од онѝја дóктурски прáшкови, па си убавáчке óдим.

уцврчѝ (се) свр **1.** *испече (се).* — Нéк се дóбро уцврчѝ прасéнце, кóрица да-е румéна. **2.** *зацвркуће.* — Уцврчáли врáпци, ће бýде óпасна овáј зимá.

у́цело прил *у комаду, у целини.* — Тój йде у́цело, дрýкше га не продáвају.

уцéни (се) свр *погоди (се), постане слуга, уговори (се).* — Две гóдине ме уценѝше да чýвам говéда у Јовáновци. — Пр́ви пýт су ме уценѝли за двéста динара у готóво и облекло́ да цéло лéто чýвам пýста говéда.

/уцéни момкá/ изр *договори се око чувара стада.* — За говéда смо уценѝли момкá из Бричéвје. — Тьг сáм се уценѝла за момкá кудé Јованчу.

уцéњен, -а, -о *погођен за чувара стоке, слугу.* — Момáк је уцéњен на врéме, трéбе да дóјде пред Ђýрђовдьн, да ни чýва óвце. — Тѝја Бѝба бѝл је кудé дéду уцéњен за момкá.

уцѝбри свр *смрша, осуши се, испости се.* — Кóлко-е уцибрѝл, óчи му упáдле ко у бунáр.

уцицéљи се свр *укисели се превише.* — Уцицељѝла ми се туршѝја, ко ће гу поедéмо не знáм.

увѝви се свр **1.** *уврља се.* — Тýј ако стоѝ, це увѝви. — Орáси у џакчé ти се увѝрли, мóж ги врљиш. **2.** фиг *унервози се, постане досадно.* — Човéк се увѝви од нерабóту.

учамрéје свр *преда се чамотињи.* — Сáм човéк у кýћу брзо учамрéје и такój чамрéје, чамрéје докле́ не дóјде до крáј.

учвáка (се) свр в *учвака се,* **1.** *умаже се.* — Кудé се учвака такój ко да си с прáсци обедувáл? **2.** *превише се напудерише, накарминише.* — Учвакáла учсне, трѝ кѝла кармѝн турѝла.

учевњáк м *учена, образовна особа.* — Слýшај учѝтеља, óн је учевњáк, ће ти казýје какó трéбе. — Голé[м]-ми-е, па óн учевњáк!

учетвéрен, -а, -о *упрегнут међу четири (вола).* — Сáмо учетвéрени волóви тój ће извучý из онýј скрколúју.

учетвéри свр *упрегне два пара (волова у кола).* — Учетверúмо, па извýкомо вóз сéно што се заглобúл у Блáто.

учúни се свр *причини се, причује се.* — Úчини ми се úде некá сóтона нис-пýт, ал нéма нúки. — Úчини ми се некúм човéк, кьд онó Дúса Милтéнов (*ирон*).

учúтељка ж *учитељица.* — Почé да úчи с учúтељку, ал га преузé учúтељ, кьд онá отидé за Јóрдана.

учúчка (се) свр *напуни се чичцима.* — Óвце се свé учичкáле, ко да се грваљáле по чúчак.

учмáва се свр **1.** *успава се.* — Ка[д]-це учмáва, ни тóп га не мóж разбýди. **2.** фиг *убуђа се, поквари се.* — Тój нејé за едéње, учмавáло се о[д]-цтојáње.

учмáј се свр **1.** *устоји се, уквари се.* — Учмајáла се дрвља на óгењ, па нéће горý. **2.** пеј *изгуби вољу, улењи се.* — Учмајáл се дóм, па му се не úде у рабóту. — Учмајáл се од нерабóту.

учубрéје свр фиг *урасте у коров.* — Учубрéли ти компирú у травóље.

учýбри свр **1.** *начуљи (уши).* — Учубрúл, óће свé да чýје. — Кьд Лúса учýбри, знáм нешто́-е осетúла-е ел змијý, ел зáјца у грмење. **2.** фиг *уплаши се, унезвери се.* — Учубрúл о[д]-цтрá. — Учубрúл, не знáе квó да рабóти з-Драгúњу, девójка а остáла у дрýго стање.

учýва свр *сачува, одбрани.* — Несьм знáла какó да га учýвам да ми не отúде. — Úчува ни Бóг, те кудé нáс несý палúли и убивáли Бýгари.

учýди се свр *зачуди се.* — Учудúмо се свú ка[д]-чýмо за когá-е пошлá онáква девójка.

учýка свр **1.** *ујалови (бика) туцањем мошница чекићем.* — Учукáмо Бýлчу, вúше нéће бодé децá. **2.** фиг *слири, уведе у ред.* — Трéбе и на њéга некúм да учýка рóгови.

учýкан трп прид **1.** *ујаловљен, без тестиса.* — Да нејé Жéрко учýкан, сьг би бúл ћáја на Чемéрник. **2.** фиг *пребијен.* — Не задéвај се окó тýђу женý, да не бýдеш и тú учýкан. — Úде ко учýкан (*изр*).

учукувáње с гл им од *учукује.* — Тúса бéше едьн мáјстор за учукувáње бúкови.

учукýје несв *јалови, шкопи бика.* — Вржу јунцá за дрво, собáлу га на зевњý, увржу му нóге, Тúса úзне чýк па му учукýје јáјца на једнý мањицу, а јуњц сáмо ровé, докле се стопýт не презнóи.

уцевáпи (се) свр *дође памети, тргне се.* — Не могá детé да уцевáпим, па тó ти-е. — Уцевáпи се еднýш, несú вúше детé!

уцúбри се свр фиг *напије се, нароља се.* — Уцибрúл се тóлко, не мóж с езúк да мрдне.

уцúпка (се) свр **1.** *утопи.* — Úципка ми тојáгу, там-дóле у рéку, не могá гу нáјдем. **2.** фиг *препадне се* — Úципка се одеднýш детé, не знáм квó му-е.

уцúпне свр **1.** *откотрља, закотрља.* — Нáјвише говедáр умéје да уцúпне тојáгу. — Уцúпни тúја кáмен нис-падúну. **2.** фиг *попије.* — Уцúпне две-трú ракúје, па си рабóти клáј-клáј. — Да уцúпнемо јóш по еднý, па да си úдем ус туј Чýку. **3.** *обори.* — Уцúпни га у сóспу.

уцúпне се свр **1.** *премотне се, закотрља се.* — Тојáга се уцúпне, па се обрћа докле стúгне. — Ако се човéк овде уцúпне, мóж да остáи вéк. **2.** фиг *легне од болести, од изнемоглости.* — Úципну се и Тóдор, не мóж вúше да рабóти, сколúла га стáра

бо̀лька. **3.** фиг *пâдне, онесвести се.* — У̀ципну се од слȅнчаницу, едвà га повр̀нумо из нèсвес. — Ја тамàн да сèднем, òн се у̀ципну, Крѝста, ће мрè. **4.** фиг *умре.* — У, јо̀ш ка[д]-це òн уципну̀л, давàли му и по̀ла го̀дину.

уцу̀ци се свр *укрûти се.* — Уцуцѝл се, нè-це помèри, а ми не мо̀ж да про̀јдемо.

ушàн м *човек великих ушију.* — Прòјдè онѝја ушàн, не знàм да л је нешто̀ одирѝл.

ушàнка ж *капа са поклопцима за уши.* — Натѐл сабà̀јле ушàнку да му у̀уши не изсèбну.

ушàт, -а, -о *с великим ушима.* — На когà ли се мѐтну тако̀ј ушàт?

ушàшка (се) свр *успава (се) љуљушкаљем на крилу или у наручју.* — Шàшка детѐ да зàспи, кьд га ушàшка, ћу те вѝкам. — Ушàшкај детѐ да спѝ, врѐме му-е. — У̀шашка ми се детѐ и зàспа.

ушаштѝ свр *унезвери се.* — Ушаштàл, па не знàе квò о̀ће. — Ушаштàл од стрà, па не знàе квò рабо̀ти.

у̀уши[1] мн *уши.* Изр: — Не чуе, има воду у ~. — Прочачкај ~, глувчо. — Ники га неје бил по ~ да искарује жену. — Завну ми ~. — Извучи му ~, па ће те слуша. — Еве га иза мо̀је ~. — Виси ми на ~. — И видови имају ~.

у̀уши[2] мн *део на дрвеном ралу.* — У̀уши држу̀ брцѐ и рàлник.

ушѝва (се) несв *зашива.* — Ово̀ј се трѐбе до̀бро ушѝва, мло̀го-е исцѐпено.

ушѝвка ж *ушивање.* — Завршѝл ми гу̀ње, фàли му још сàмо ушѝвка (*ирон*).

ушѝјави се свр *постане тврдоглав, својеглав.* — Ушијавѝл се, па нѝкога не зарезу̀е.

ушѝљи свр **1.** фиг *пропадне, изнемогне,* в *уфитиљи.* — Ушиљѝл га батà Мѝлко дибиду̀с. **2.** фиг *остане без чега важног, осиромаши.* — Ушиљѝмо га с рану̀ за сто̀ку ову̀ј зиму̀.

ушѝљи се свр *смрша.* — Квò ли му-е, нешто̀ се мло̀го ушиљѝл?

ушѝне се свр *укочи се лумбални део кичме код човека.* — Ушину̀л се, па не мо̀ж ни да се снаведѐ.

ушѝњари свр **1.** *окористи се.* — Нѝшта не рабо̀ти, ако ту̀ј не ушѝњари. **2.** фиг *зарâди.* — Ако не ушѝњари неку̀ бо̀лку у ту̀ј Àврику, до̀бро ће бу̀де.

ушѝњерен, -а, -о *сладак, ушећерен, заслађен.* — Овѐј во̀ћке благну̀ ко ушѝњерене. — Нејѐ ушѝњерена, да се то̀лко лѐпиш за ту̀ј дево̀јку.

ушѝњери се свр *постане сладак, ушећери се.* — Упрну̀ле кру̀шке у сла̀му, па се ушѝњерѝле. — Бо̀ѝ се да во̀ј се не ушѝњери.

у̀шице ж мн **1.** *део неких алатки (секира, мотика, тијаук) кроз који се ставља дршалица,* в *тилиње.* — Цѐпни га с у̀шице, да га расцѐпиш. **2.** *део игле где се удева конац.* — Скр̀ши ми се у̀шица на иглу̀. — Каква̀-е то̀ј игла̀ без у̀шице. Обу̀шка?

ушѝшка се свр *уковрџави се (коса).* — Ушишкàла ко̀су кудѐ врѝзера, па дошла̀ некако̀ по̀убава.

ушко̀пен, -а, -о в *уштроен.* — Да-е ушко̀пено прасѐ, не би му мѐсо заудара̀ло.

ушко̀пи свр в *уштрои.* — Ће га ушко̀пимо како̀ вепра̀, сь[л]-ли ни не слу̀ша.

ушљà̀ка (се) свр *испрља (се).* — Како̀ то̀ј о̀диш, у̀шљака ме. — Кудѐ се у̀шљака с то̀ј блатѝште?

ушљà̀мен, -а, -о *урастао, зарастао.* — Све-е ушљà̀мено у тр̀ње, не мо̀ж се по пу̀т про̀јде.

ушља́ми (се) свр *набуја, израсте, обујми растињем, израсте у коров, жбуње и трње.* — Метло́вине ушљами́ше це́ло село́, ку́ће се од њи́ више не ви́ду.– Лива́де, неко́сене, све́ се ушљами́ле, и то́ј се ви́ше не мо́ж отрси.

ушља́па (се) свр *упрска (се) гацањем.* — Кьд ушља́па чи́жме, чове́к ги по́сле опе́ре да се не закораве́је бла́то. — Удари́ла ки́ша па га ушљапа́ла. — Ушљапа́л се пре́ко Баи́нску реку́.

ушља́пан, -а, -о *упрскан, умазан.* — Дојде и[з]-шко́лу ушља́пан до гу́шу.

ушље́па (се) свр *упрска (се), замаже (се).* — Ушљепа́л са́мо ма́лтер, а ви́ка малтерисао́ собу, па ово́ј се тре́бе перда́ши.– Ушљепа́л се с ма́лтер, едва́ га опра́. — Тако́ј се не рабо́ти: ушље́па се ма́лтер и оста́ви да се сте́гне.

ушље́пан, -а, -о *умазан, упрскан.* — Од кво́ ти-е капу́т ушље́пан?

ушљи́па (се) свр *упрска (се) повише.* — Ушљипа ме вода́ ис-ко́ву докле́ гу доне́со от-кла́данац. — Не во́ди рачу́н, не́го се ушљи́па с млеко́ из ду́дулицу.

ушљи́пан, -а, -о *умазан, упрскан.* — Немо́ј да ми ви́ше доо́диш тако́ј ушљи́пан, уљу́ди се кьд по́јдеш.

ушљи́ска (се) свр *упрска (се).* — Ушљиска́ла ку́ћу с во́ду, па ће мете́. — Сьг ћу те ушљи́скам з-бла́то. — Ми́л се, па се ушљиска́л.

ушљи́скан, -а, -о *упрскан.* — Ву́та вој све́ ушљи́скана како́ гу Белу́на шибну́ла с ре́п.

ушљо́ка се свр **1.** *накваси се добро.* — Ушљока́л се пија́н у доли́ну и такьв се дову́кал до́м. **2.** *напије се.* — Не|е́ му први пу́т да се ушљо́ка.

ушмр|ца свр *навуче прехладу.* — Ушмрца́л, а и́де разголи́здрен.

ушмр|цан, -а, -о *прехлађен.* — Дојде́ све ушмр|цан и[з]-шко́лу.

ушмрцува́ње с гл им од *ушмрцује.* — Ле́к од ушмрцува́ње ти-е да се до́бро натру́паш и презно́иш.

ушмрцу́је несв *шмркће прехлађен.* — Са́мо га слу́шам како́ ушмрцу́је, а не́ће ни́шта да уработи да му про́јде.

у́шоња м в *ушан.* — Оно́лки у́шоња, а тлу́в ко ћуту́к.

ушпа́ра свр *уштеди.* — Ако сьг не ушпа́рамо неку́ пару́, кьд је поче́л да рабо́ти у Не́мачко, ка[д]-ће́мо.

ушпа́ран, -а, -о *уштеђен.* — Ушпа́ране па́ре не начи́њам.

ушта́вен, -а, -о **1.** *уштављен.* — О́ћу опи́нци од ушта́вену ко́жу. **2.** фиг *превише испрљан.* — Кошу́ље му све́ ушта́вене о[д]-сно́ј.

ушта́вка свр *сажваће а не прогута, уштави.* — Доваги́ло гове́че кр|пу, па гу све уштавка́ло.

ушта́вкан, -а, -о *уштављен, изгужван.* — Што́ су ти ове́ј кошу́ље ово́лко ушта́вкане.

уштавоо́ьен, -а, -о в *уштавкан.* — Но́си нeко́ уштавоо́ьено облекло́, едну́ш бар да га испе́гла како́ тре́бе.

уштавоо́ьи свр *жвакањем уштави, изгужва.* — Кво́ ли-е на ову́ј Ли́су, уштавоо́ьи се́но а не прогу́не? — Кво́ си работи́ла, мори́, те си ова́ко́ј су́књу уштавоьи́ла?

у́штиван, -вна, -вно *учтив, љубазан.* — Да неје́ оно́лко у́штиван не би до́ктурка пошла за ње́га.

ушти́пан, -а, -о **1.** *уштинут.* — Ушти́пана за ми́шку, оно́лку модри́цу но́си. **2.** *причвршћен штипаљком, заштипан.* — Бе́ше цемпи́р ушти́пан, ал га ве́тар па одне́л.

ушти́пе свр *уштине.* — Уштипа́л гу за ду́пе, па га тужи́ла куде учи́теља.

уштипува́ње с гл им од *уштипу́је (се)*. — За уштипува́ње, ћу му извучем у́ши ко на магаре.

уштипу́је (се) несв *штипа (се)*. — Ја ли те прати́ у шко́лу да уштипу́јеш девојчи́ћи, а? — Немо́ј се ви́ше уштипу́јеш, пр̀сти ћу ти претýцам.

уштра́па свр **1.** *угази што*. — Па́зи куде́ и́деш, да не уштра́паш у неко́ лајно́. **2.** *уђе остављајући отиске стопала (штрајке)*. — Уштрапа́л у ку́ћу с пр̀љаве чи́жме.

уштра́пка свр у дем знач: *уштрапа*, **1.** *угази у што*. — Куде́ у́штрапка с но́ве ципе́ле у бра́боњци?! **2.** *уђе остављајући трагове стопала*. — У́штрапка маче́ у ку́ћу.

уштре́кне (се) свр *поведи (се), укочи (се) у пределу кичме*. — Уштрекну́л ки́чму, не мо́ж се поме́ри. — Лежи́ до́м, уштрекну́л се о́пасно.

уштр̀кља свр **1.** *да се у трк, појури од уједа обада*. — Уштркља́ше ми гове́да, едва́ ги сабра́. **2.** фиг *побегне главом без обзира*. — Кьд ме виде́, о́дма у́штркља да гу нешто́ не пи́там, она́ си зна́е зашто́. — Уууу, кьд је Руселе́на од ње́га уштркља́ла, и́ма две́ го́дине.

уштро́вен, -а, -о *уштројен*. — Ако ти ве́пар није́ уштро́вен, еве́, куде́ на́с доша́л штрова́ч.

уштро́ви свр *уштрои, ушкопи*. — Доша́л Ти́са да уштро́ви вепра́.

уштрока́ви се свр *упрља се*. — Уштрокави́л се рине́јећи коша́ру, не мо́ж га Голе́ма река́ опе́ре.

уштро́кап, -а, -о *упрљан, умазан*. — От кво́ си то́лко уштро́кана саба́јле?

уштýкпе свр *угане, ишчаши*. — Уштукну́л згло́б на но́гу, па гига́ви.

уштýкие се свр *повреди се*. — Уштукну́л се, ал па некако́ кле́ца.

уштуга́ви се свр *добије шугу*. — Ушугави́л се з-деца́ у шко́лу.

ушу́ми се свр *зарасте, обрасте у шибље*. — Сьг кьд про́јдеш не мо́ж да познаје́ш пути́ње, ушуми́ло се све́.

ушумља́ви свр *поквари, в ушушљави*. — Ушумљави́л га нешто́ с његову шко́лу.

ушу́шка свр *утопли*. — У́шушка ли дете́ до́бро у кре́вет?

ушу́шка се свр *огрне се добро, покрије се, утопли се*. — Ушу́шкај се до́бро да се не смрзнеш ка[д]-цпи́ш.

ушушља́вен, -а, -о *упрљан, запрашен трунем*. — Што́ ти-е бра́шно ово́лко ушушља́вено, да се није́ пога́нац па увлачи́л у брашњени́к?

ушушља́ви свр *поквари, упропасти*, в *ушумљави*. — Ушушљави́л га нешто́ у шко́лу, па ме вика́ше да и́дем. — Није́ ти о́н неки́ ма́јстор, и́ма ти ушушља́ви рабо́ту.

ушушља́ви се свр *упрља се трунем, лишћем*. — Ово́ј ти се жи́то све ушушљави́ло, тре́бе га преве́јеш.

у́шчини се свр *причини се*, в *учини се*. — У́шчини ми се да неки́ нађа́ске уодува́ око ку́ћу, па устањува́ не́колко пу́т да ви́дим.

ушчу́ка свр *почне нагло да лупа*. — Кво́ ли-е то́ј тако́ј ра́но ушчука́л, од њега се чове́к не мо́ж ни́кад на́спи?

Ф

фа́јда ж в *вајда*. — Кои́-е од матрапа́за виде́л фа́јду, па ћу и ја́.

фа́јдица ж дем од *фајда*. — Ако-е за фа́јдицу, да у́знем и ја́. — Има́ си и о́н о[д]-то́ј неку́ фа́јдицу. — Не́к и о́н ви́ди фа́јдицу о[д]-то́ј има́ње.

фа́ла в *вала*. — Фа́ла ви за то́ј што́ сте ми учини́ли и на ови́ја и на они́ја све́т.

фа́лба ж в *валба*. — Ако ми́слиш да-е то́ј што си направи́л за фа́лбу, тъг си се превара́л. — То́-е за голе́му фа́лбу. — Голе́ма-е фа́лба на ње́га куде ма́јстори.

фале́ње с гл им од *фали (се)*. — И ми́ и́мамо нешто́ за фале́ње, несмо́ ба́ш без и́ч.

фа́ли (се) несв в *вали (се)*. — Мло́го фа́ли шко́лу, на́ставници и дру́ство .– Ако ти што́ фа́ли, сло́бодно ни пи́ши, ми це потру́димо да не оскуђе́ваш за ни́шта. — Ко́ј се фа́ли са свое́ју му́ку, зато́ј си, еве́, и ћути́м.

фали́нка ж в *валинка*. — Куде́ па ти́ виде́ ту́ј фали́нку, те гу поми́њаш?

фали́прда м в *валипрда*. — Бе́геј о[д]-ту́ј фали́прду, да гу не слу́шам.

фа́личан, -чна, -чно в *валичан*. — За ње́га ви́кају да-е фа́личан с па́мет, а ти ви́ђ ел исти́на.

фалци́ја м в *валција*. — Такъв фалци́ја га не́ма одо́вде до Мора́ву.

фалци́ка ж в *валцика*. — Да гу не ви́кају фалци́ка, помисле́л би чове́к дека-е исти́на све́ то́ј што се на́фали.

фами́лија ж в *вамилија*. — Голе́ма му фами́лија, само колки́ да́рови тре́бу — три́ са́ндука. — Не ме́шамо се с ту́ј фами́лију.

фами́лијуз м в *вамилијуз*. — Затвори́ше шко́лу и фами́лијуз оста́де бес-по́со.

фа́та несв *хвата, лови,* в *вата* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Отишли́ да фа́тају за́јци по Јеле́нче и Лисича́рку. — Немо́ј дете́ да фа́тају за́зубице, штрпни му од ба́ницу.

фа́та се несв *одговара, хвата се* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — То́ј се не фа́та на моја́ ко́ла.

фата́ње с гл им од *фата (се)* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Само́ си ми́сли од фата́ње ри́бе по Га́рваницу.

фа́ти (се) свр в *вати (се)* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Фа́ти се Сто́јна до ме́не у ко́ло, на собо́р, на Вра́књице. — За ру́ке смо се фати́ле и тако́ј дошле́ по мра́к до́м.

фа́ћа несв в *ваћа* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Кьд нању́ши тре́бе нешто́ до́м да рабо́ти, фа́ћа маглу́. — Фа́ћа ме трни́ца од ону́ј њиву́ што се расте́гла од ба́ру до ба́ру.

фа́ћа се несв *хвата се*. — Фа́ћа се о́дма за рабо́ту, не мо́ра вој ни́шта казу́јеш. — Што́ се фа́ћа у оро́ кьд н-уме́је да и́гра.

фаћа́ње с гл им од *фаћа (се)* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Кобаја́ги ото́ше у фаћа́ње ри́бе у Га́рваницу.

фа́ћка (се) несв в *ваћка (се)*. — Фа́ћка пу́вице у гради́нче, све́ ни пое́доше компири́. — Мо́ж да се фа́ћка на нешто́, да вој ту́римо коко́шку у кљусу́.

фаћка́ње с гл им од *фаћка (се)*, в *ваћкање*. — Ца́бе ти фаћка́ње, кьд у ре́ку не́ма жи́в цр́вик.

фе́брувар м *месец фебруар*. — У фе́брувар четере́с дру́гу, ми тако́ј, дањс, бе́ше сва́дба, а ју́тре дојдо́ше Бу́гари, те све́ истепа́ше Млачишта́ни.

фе́рма несв в *верма*. — Ако не фе́рма роди́тељи, како́ ће фе́рма све́кра и свекр́ву.

ферме́н м в *вермен*. — Без изве́зен ферме́н, неје́ тел ни́где у го́сти да и́де.

ферене́ с в *вермене*. — Јо́ш ми жа́л за оно́ј ферене́ што́ га да́до на тети́на, па ми га ни́кад не вр́ну.

фи́ке, фи́ке узв *подражавање сечења, кошења*. — Подви́ко ја́ фи́ке, фи́ке: оце́ко бу́ку, иструпи́ гу на тру́пци и дока́ра до́м.

фи́кне свр **1.** *по̄сече, одсече.* — Фи́кни га с косу́ на ка́јдис, да га оцече́ш. **2.** фиг *удари.* — Ћу га фи́кнем да га саста́им з-си́д. **3.** изр: — Фи́кнем му га на ма́тер (*по̄совка*).

фи́кса[1] м в *викса*[1]. — Не́маше фи́ксу да исфи́ксам ципе́ле.

фи́кса[2] несв в *викса*[2]. — Ста́лно фи́кса оне́ј ципе́ле, ал кво́ му вре́ди кад је пу́т блатњаи́в.

фиксаи́ње с гл им од *фикса,* в *виксање.* — Како го́ћ обрне́ш фиксаи́ње па́дне на по́старога.

Филдаи́ка ж *име*

фи́лер м *најситнији апоен у бившој Аустро-Угарској,* фиг *па̄ра.* — Оста́л сам бес фи́лер. — Не́ма ни фи́лер, и́ч га не питу́ј. — Ни фи́лер не́ћу ви́ше да му дадем́, неје́ заслужи́л.

филцаи́н м в *вилцан.* — Ја́ да вој несе́м врну́ла филцаи́н шиће́р, што́ ла́же, у филцаи́н вој се помо́чам!

филцаи́нче с в *вилцанче.* — Ако тре́бе и филцаи́нче ћу вој дадем́, сел да ме не рези́ли за ца́бе.

фин, -а, -о *добар.* — Неки́ фи́н човек ти́ја же́нски до́ктур Ви́ца, за све́ и́ма ле́к.

фиро́нга ж в *виронга.* — Одне́со да ми саши́је фиро́нге и јо́ш ги неје́ узе́ла у ру́ке. — Кроз фиро́нгу сам све́ виде́ла.

фи́ска свр *шиба (прӯтом).* — Кьд узе́ да га фи́ска са шибљи́нку, и ме́не ме заболе́, сажали́ се, па му не да́до да га ви́ше би́је.

фискаи́ње с гл им од *фиска.* — От-фискаи́ње све́ му пру́чке остале́ по снагу́.

фи́сне свр *ошине прӯтом.* — Фи́сни га неки пу́т с пру́т по го́ле колени́ке, па ће те слу́ша.

фиста́н м в *виста́н.* — Саши́ла нов фиста́н, па се бе́дни.

фиста́нче с в *виста́нче.* — Дете́ си не́ма фиста́нче како тре́бе.

фити́ль м в *вӣтиљ.* — Догоре́л фити́ль на гаса́рче, тре́бе га проме́ниш, ко́лко пу́т да ти ви́кам?! **2.** фиг *на измаку снага, на самр̄ти.* — Ве́ћем му догоре́л фити́ль. **3.** фиг *по̄стао сенилан.* — Не па́ли му ви́ше фити́ль. — То-е чове́к без фити́ль.

фише́к м в *вишек.* — На́пуни му фише́к з-бонбо́не.

фише́че с дем од *фишек.* — Да́ј им по едно́ фише́че з-бонбо́нке на ови́ја мо̀и́ брата́нци.

флане́ла ж в *вунела.* — На дете́ да ку́пим флане́лу докле́ неје́ дошла́ зима́.

фли́ита ж пеј *жена лаког морала, по̄датна жена.* — Немо́ј тај фли́нта по́ред ку́ћу да ми случа́јно про́јде, ће оти́де с расцо́пану гла́ву.

флинта́ра ж пеј в *флинта.* — Она́ ти-е голе́ма флинта́ра, немо́ј с њу да се замаву́јеш по пути́шта, ћу те уте́пам!

флинто́тина ж ауг и пеј од *флинта.* — Ја́ ћу вој чу́вам обра́з на ту́ј флинто́тину, а она́ це закецу́је по шумаци́.

фљу́с узв *ономат шамара.* — Фљу́с, пу́че шама́р, ка-це обрну́мо обра́з на То́зу гори́ ко попри́ка.

фљу́ска[1] ж *шамар.* — Ни фљу́ске не помо́гоше да се уразу́ми, да у́чи, а по́сле, кьд мора́ да и́де у рабо́ту, са́м виде́ ко́лко-е погреши́л.

фљу́ска[2] **(се)** несв *шамара (се).* — О[д]-цра́м, оно́лка банзи́ка да фљу́ска мале́чко дете́. — Не́к се фљу́ска о́н по обра́зи, да ви́ди ел до́бро, па тьг дру́гога да фљу́ска.

фљускаи́ње с гл им од *фљуска*[2] *(се), шамарање.* — С фљускаи́ње јо́ш го́ре ће уработи́ш, ће те замрзи́.

фљу́сне свр *ошамари.* — Нека́ о́н сљг фљу́сне њѐга, сљг је је́дан је́дан, и гото́во ви́ше.

фо́ра ж фиг *рок.* — Има фо́ру до Вели́гден да донесе́ па́ре за ју́нци, по́сле ги вр̑ћам.

фо́рта несв фиг *лаже, вода, оти̏еже ствар.* — О́н ће ме́не фо́рта, дри́пчина! — Докле́ ће ме ви́ше фо́рташ, не́ћу те ви́ше че́кам за те́ј попишу́ље (*па̏ре*).

фо́сна ж *даска дебљине 5 см која се користи на грађевини.* — Ту́ри фо́сну за преоде́ње на дру́ги зи́д.

фо́те ж мн *игра.* — Несу́ јо́ш забора́или да и́грају фо́те.

фра́ј прил в *враj.* — Ако-е фра́ј, о́ндак и ме́не да́ј.

фра́јерка ж *лака жена.* — Ми́сли он да сам нека́ фра́јерка, докле́ се не сети́ да му ка́жем како́ сам се зарази́ла, па дошла́ куде до́ктура у Бе́оград.

фра́јла ж в *врајла.* — И́ма неку́ фра́јлу у рабо́ту, прича́л ми му́ж, ал то́ј од ме́не неси́ чу́ла, да зна́ш.

фр̑кпе свр *дође, па̏дне на па̏мет.* — Тако́ј му фркну́ло и отиша́л си.

фр̑ља (се) несв в *врља (се)* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Немо́ј ви́ше да фр̑ља ка́мење по дека́, и́ма га пребију́. — Не фр̑љај се на оно́га што те с ле́б ра́ни. — Фр̑ља се са шта́п по коко́шке, зато́ј то́лко кре́кају.

фрљ̑а́ње с гл им од *фрља (се),* в *врљање* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — То-е само фрљ̑а́ње па́ре бес-по́требу.

фр̑љи (се) свр в *врљи (се)* (Мачкатица, Лебет, Мрковица). — Фр̑љи ни по неку́ гроздињку о[д]-цре́шње. — Фр̑љи се у Мора́ву, пе ће ви́диш о̑ће л неки́ запла́че за те́бе.

фро́нцле ж мн **1.** *тра̏ке.* — Исцепи́ла ми се кошу́љка све на фро́нцле. **2.** изр: **сме̏је се на фро́нцле** *смеје се с пре̏кидима, кикоће се.*

фррр узв *за по̏дражавање лета пти̏ца.* — Фррр, о́длете вра́бац.

фрта́љ м в *вр̑таљ.* — Це́л фрта́љ га че́кам по ову́ леденицу, а о́н јо́ш ис-ку́ћу не иска́ча.

фрча́ње с гл им од *фрче*[1].

фр̑че[1] несв *фркће (коњ).* — По це́л дан ко̑њ нешто́ фр̑че.

фр̑че[2] свр (тренутни) *фркне (коњ).* — Вра̑ња нешто́ фр̑че, и́ди ви̏ђ кво́ му-е.

фу́збал м в *вузбал.* — За фу́збал ду́шу да́ва, а од учење ди́гал ру́ке.

фузбале́р м в *вузбалер.* — Зби́ра некве́ сли́чке с фузбале́ри, па ги та́пка з-дру́ство.

фука́ра м *олош.* — Ту́ј белосве́цку фука́ру ви́ше не́ћу да ви́дим у мо́ју авли́ју.

фу́кне свр *удари, мла̏тне.* — Фу́кни ту́ј курвети́ну [ј]ош едну́ш, и за ме́не, да ви́ди како́ се би́је.

фуња́ра ж/м пеј *безобразник.* — То́ј неје́ чове́к, то-е фуња́ра, кьд на жену́ јо́ш неје́ да́л па́ре што вој му́ж прати́л из рабо́ту.

фурго́н м *сто̑чни вагон.* — Укачи́ше гове́да у фурго́н, па за Кума́ново, на кла́ницу.

фуру́на ж в *вуруна.* — Не гру́вај то́лко дрва́ у фуру́ну, це исто́пи.

фуру́нче с в *вурунче.* — Купи́ли за ујгу́н фурну́нче за у ма́лу со́бу.

фуста́н м в *висто̑н.* — Куде́ си, мо́ри, уљопа́ла фуста́н, куде́ си се ву́кла?

фуста́нче с дем од *фусто̑н.* — Ој Ста́но, Ста́нче, поди́гни фуста́нче, да ви́ди ча-Би́ба колка́ ти-е ри́ба (*по̏шалица*).

фу́тери м мн *оквир за по̏розоре и врата.* — Зазида́мо до́бро фу́тери, да држу́ сто́ го́дине.

фу́ћ узв *ономатопеја (кад се неко извуче или увуче где).* — Фу́ћ, и побе́же. — Фу́ћ, и ете́ гу па куде на́с, у ку́ћу.

фу́ћка[1] несв фиг *не мари, не обраћа пажњу.* — Фу́ћка о́н на све́ то́ј што ви́кају за ње́га.

фу́ћка[2] несв фиг *троши без размишљања, расипа.* — Ће фу́ћка то́ј што и́ма још неко́ вре́ме, а по́сле це на́јде у бездо́р.

фу́ћка[3] несв *скита, тумара.* — По це́л дн фу́ћка го́ре-до́ле по малу́, не мо́ж гу тре́виш у ку́ћу.

фу́ћка́ње с гл им од *фућка,* **1.** *занемаривање.* — Једну́ш ће му до́јде гла́ву тој фућка́ње на све́ жи́во. **2.** *расипање.* — Кьд про́јде фућка́ње, це уда́ра у гла́ву кво́-е то́ј уработи́л. **3.** *скитање.* — Због фућка́ње по село́ ви́кају гу помала́рка.

фу́ћне свр фиг **1.** *не прида значај (нечему), занемари (нешто).* — Фу́ћну на то́ј што му ре́ко, па о́цскита. **2.** фиг *искраде се, увуче се, изађе.* — Кьд га виде́ доо́ди, фу́ћну за са́дња вра́та, побе́же до́м, да гу не ви́ди. **3.** *зачас изгори.* — Ова́ј дрва́ невељу́ју, зачьс фу́ћну и не зато́плу со́бу.

фуша́р м *лош мајстор.* — То́ј ли-е ма́јстор, то́-е фуша́р кьд ми исфушари́л молера́ј у ку́ћу.

фуша́ри несв *лоше ради.* — Нека́ фуша́ри још ма́лко, па ћу му ре́кнем да збе́ре га́ђала да си и́де.

фуша́рски, -а, -о *неквалитетно, лоше, површно.* — Куде́ њега-е све́ фу́шарски што у́зне да мајстори́ше.

фушера́ј м *лоше, површно урађен неки посао.* — Ако о́ћеш у ку́ћу фушера́ј, погоди се с ње́га.

Ц

ца́к узв **1.** *подражавање куцања сата.* — Преста́де да се чу́је ца́к, ца́к, тре́бе навијеш са́т. **2.** *ономатопеја прскања стакла.* — Ца́к и пр́се шише́ на ла́мпу. — Ца́к и пре́горе сиjалица.

ца́ка несв фиг *куца (сат).* — Са́мо ца́ка ти́ја тво́ј са́т.

Ца́ка м/ж *надимак.*

цака́ње с гл им од *цака.* — Ча́к у дру́гу со́бу се чу́је цака́ње од његов са́т.

ца́кум-па́кум прил *како треба.* — Све́ сам напраи́л ца́кум-па́кум, ал на њи́ не мога́ удово́љим, о́ће га преуређу́ју. — Ка[д]-до́јдеш, ће зате́кнеш ца́кум-па́кум, како́-е и било́, не бри́ни.

ца́лне свр *кане, сипне.* — Ца́лни и на ме́не [j]ош једну́ ка́пку о[д]-туј ракији́цу, па да и ја́ бе́гам ус-ти́ја бре́г за Баи́нци.

ца́п[1] узв *узвик (кад се нешто ограби, приписне).* — Ца́п, кльу́ну кокошка скакца́.

ца́п[2] м *угриз, одгриз.* — Да́ј ми једн ца́п о[д]-ту́ј ја́буку, да ви́дим ква́-е.

ца́па несв *једе у журби, на брзину.* — Нека́ га нека ца́па, тре́бе се вр́ћа на њиву́.

цапа́ње с гл им од *цапа.* — За́дави се дете́ о[д]-цапа́ње, кьд једе́ на граба́ц.

ца́пне свр **1.** *поједе на брзину, одгризе.* — Нека ца́пне од ба́ничку, да издржи́ до обе́д. **2.** *уједе, дохвати.* — Испра́ти човека до врачњицу да га Ђу́ма не ца́пне за но́гу.

ца́п-цара́п узв в *цап.* — Ца́п-цара́п и ва́ти ма́чка пога́нца.

цара́пне свр *угреби, згреби и утекне, украде.* — Не|ѐ виде́л кьд му ца́рапну муштри́клу, па не[к]-гу сьг тра́жи.

ца́ревица ж бот *кукуруз.* — Не самле́мо ич ца́ревицу, а тре́бе ни ба́р за качема́к.

ца́ревичан, -чна, -чно *кукурузни.* — Ка[д]-це осу́ши ца́реваичан ле́б, скаме́ни се, не мо́ж се еде́.

ца́ревичка ж дем и хип од *царевица.* — Ћу за́јмим шини́к-два́ ца́ревичку, докле не ку́пимо.

цаћа́ње с гл им од *цаће.* — Са́мо се чу́је цаћа́ње мати́ке у И́цино, а ни́ки не ора́ти. — Не заспа́мо од његово цаћа́ње.

ца́ће несв **1.** фиг *цакће, звецка.* — Са́мо ца́ћу мати́ке у компири́ште, загрћа́ју копа́љке компири́. **2.** фиг *кашље.* — Свуно́ћ дете́ ца́ће, не мо́ж да за́спи от кашља́ње, мо́ра се во́ди куде до́ктура.

ца́цка несв *ситно, густо везе, везући збија* (*маниста́ра, ласке, дизгу...*). — Немо́ј то́лко да ца́цкаш ла́ске на ву́ту, одале́чи ги ма́лко, разре́ди. — Уцацка́ла ги све́ едну́ до дру́гу леју́.

ца́цкав, -а, -о **1.** *збијен, згуснут.* — Ца́цкаво си посади́л компири́, и́ма да учубре́ју кьд порасту́. **2.** *пијав.* — То-е мло́го ца́цкаво, о́чи ће те заболу́ докле́ га везе́ш.

цацка́ње с гл им од *цацка, збијање, сабијање.* — Тре́бе ти мло́го цацка́ње докле́ гу све́ не нани́жеш с ла́ске и мани́стра.

цьвте́ње с гл им од *цьвти, цветање.* — Тој цьвте́ње га ни́где не́ма, кьд уцьвту́ ри́дови и ливаде, све́ се зашарене́је ко да си на неки́ други свет.

цьвти́ несв *цвета.* — Цьвти́ гр́м, цьвти́ тр́н ви́ка пи́ле из расцьвте́лу цре́шњу.

цьк узв в *цак.* — Кво́ тој у́чини цьк у про́зор, да нејѐ па́ удари́ло пи́ле? — Са́т о́чука цьк, цьк, зача́с прође́ но́ћ, вре́ме да се ди́замо.

цьклав, -а, -о *који се пресијава, светлуцав.* — Аљи́нче вој-е мло́го цьклаво.

цькле́је се несв *сија се, светлуца.* — Цькле́ју му се о́чи ко у мачо́ра.

цькли́ (се) несв **1.** *сија (се), цакли (се).*– Уцькли́ло се ку́бе од она́ј дрвља, па само цькли́ и бабњи́, а нау́лице ве́тар струже́ и сврта сне́г. — Цькли́ се неки́ срч на ливаду. **2.** *зари се.* — Цькли́ вој се лице́ од ра́дос. — Све́ се цькли́ на туј пу́сту Јорда́нку, како́ са́мо уме́је да се преме́ни!

цькне свр **1.** *звук при прскању.* — Цькну ста́кло на ла́мпу и стро́ши се. **2.** *откуца сат.* — Цькну још не́колко пу́т са́т и ста́де.

цькће несв **1.** *откуцава.* — Ти́ја се бр́зо по́квари, а мо́ј железничарски јо́ш цькће. **2.** фиг *чуди се, љути се.* — Нек цькће Стани́ја ко́лко о́ће, ја́ отидо́ у Ста́менову кафа́ну.

цвекло́ с бот *цвекла.* — Набе́ри десети́ну ли́стови о[д]-цвекло́ за зеља́ник.

цвеле́ње с гл им од *цвели, жалошћење, цвењење.*

цве́ли несв *задаје бол, жалости, уцвељује.* — Немо́ј ви́ше да дође́ш, да ми са́мо цве́лиш деца́. — Мло́ги-е цвели́л с њего́в матрапазљк; те купу́је, те прода́ва, а све́ бес па́ре, и све одга́ђа, одга́ђа и́сплату. — Не ла́ж, не цве́ли жену́ бес по́требу!

Цве́та ж **а)** *име жене,* **б)** *име краве са белом шаром на глави.*

Цвета́на ж *име.*

Цвета́нка м *име.*

цветьк м дем и хип од *цвет, цветић.* — Набра́л на́јубав цветьк, да ме заки́ти да му бу́дем још по́убава.

Цве́тко м **а)** *име човека,* **б)** *име коња.*

цвéће с зб им **1.** *цвеће*. **2.** фиг *ледене шаре на прозорском стаклу*. — Колкѝ-е мрáз, свé се наватáло цвéће на прóзори.

цвећéпце с дем и хип од *цвеће*. — Замáлко да ми се без вóду осýши цвећéнце, а едвá сам га запатѝла.

цвéћка[1] ж **1.** *украсна биљка која цвета*. — Ýбаво ти исцьвтéле цвéћке у тѝја црéпови. **2.** *цвет*, в *китка*. — Турѝла цвéћку у сколýбу.

цвéћка[2] ж фиг *лош човек*. — Нéје ми ни óн некá цвéћка, па да га тѝ тóлко брáниш.

цвéћке ж мн мед *мале богиње* Rubeolae, в *баџке*. — Не бóј се, свá деца прележý цвéћке, па, етé, и мојá.

Цвéћнице ж црквпраз *Цвети*. — На Цвéћнице се бéру кѝтке, плетý вéнци и кѝту кýће за здрáвје и берићéт.

цвећúће с дем и хип од *цвеће*. — Пóтика ми се онóј ýбаво цвећúће у градѝнче. — Дáде ми кума некó цвећúће да си посáдим.

цвúк м *сурутка*, в *сирутка*. — Нѝки од нáс не пѝје цвѝк, па га дáвам на свѝње.

цвúка несв **1.** *сече метал*. — Изгубѝл кльýч, па мóра да цвúка катáнац на пóдрум. **2.** фиг *страхује, плаши се, зебе*. — Цвúка од башту́, ако се врне и вúди да јóш нѝшта нејé уработѝл.

цвикáње с гл им од *цвика, страх*. — Рекли́ смо у фýзбал нéма цвикáње, несý онѝ нѝшта бóљи од нáс, и њѝ ће надѝграмо.

цвикáтор м *страшљивац*. — Штó се па плáшите кьд вóдите с вáс цвикáтора (*ирон*). — Нејé он цвикáтор, сѝл помáлко страýје.

цвикерáш м пеј *онај који носи наочаре*. — Ел видéсте куде отидé онáј цвикерáш што дојдé с мéне?

цвúкери м мн *наочари*, в *пенцер* (*2*). — Ел га болѝ зýб, па нóси цвúкери? — Бес-цвúкери-е, па úч не вúди.

цвúкла ж *трогласти уметак на сукњи*. — Óће да вој сашúјем сýкњу на цвúкле.

цвикувáње с гл им од *цвикује*. — За цвикувáње плéк трéбе ти дóбра макáза.

цвикýје несв *сече предмет од гвожђа*. — Сáм нека га цвикýје какó знáје и умéје, да ми пóсле не запрдује какó му несáм угодѝл.

цвúлне свр *зацвили намах, врисне одједном*. — Ка[д]-цвúлне из лелéјку, препáднемо се тек заспáли. — Не дúрај га, немój да цвúлне држдéвњак, да ни заглýне.

цвилнéж м *цвиљење, цвилеж*. — Ис-тýј кýћу стáлно смо слушáли цвилнéж докле бéше жúв онáј пијáница.

цвúчьк м дем и хип од *цвик*. — Ма, децá вóлу цвúчьк кьд је лáдан.

цвúчко м *онај ко много воли да пије цвик*. — Цвúчко, да ти присúпем јóш еднý чáшку.

цволúка[1] ж *гука, израслина*. — Излéзла му овóлка цволúка на нóгу куде се ударѝл.

цволúка[2] ж **1.** анат *голеница, цеваница*. — Кьд ме ýдари преко цволúку, чúни ми се, óсакати ме. **2.** фиг пеј *нога*. — Обýкла тéсно, па истрéсла онóлке цволúке, мúсли да-е тój ýбаво.

цвóњак м *ситна пара*. — Ни цвóњак вúше му нéћу дадéм, ако ме не услýша што сам му рекáл.

цврка[1] ж *вика, крештање*. — Ечѝ рекá од њúну цврку.

цвр̏ка[2] несв **1.** *цвркӯће.* — То-е на голе́му зиму́ кьд цвр̏кају то́лко вра́пци. **2.** пеј *крештӣ, вриштӣ.* — Немо́ј оту́д да ми цвр̏ка ко сврáка, нека́ до́јде да ни ка́же кво́ и́ма да ка́же.

цвр̏кало с *де̄те ко̄је пла̄че.* — Сми́ри ли се то́ј твоје́ цвр̏кало?

цврка́ње с гл им од *цврка*[2]. — У́плав ће ва́тимо од њо́јно цврка́ње.

цвр̏кне свр **1.** *закрештӣ, запиштӣ.* — Не ди́рајте држде́вњака, ако цвр̏кне ће ви заглу́ши. **2.** фиг пеј *про̄говори.* — Запиши́ му у́ста, да не цвр̏кне, да ни издаде́. — Ћу те уте́пам са́[л]-ли цвр̏кнеш!

Цвр̏ле м *име малог пса.* — Цвр̏ле мло́го во́ли з-деца́ да се и́гра.

цврле́ж м *прӣпека (кад сунце ӯпече)*, в *цврлење.* — Не мо́гу да издржи́м на ови́ја цврле́ж, отидо́ у ладови́нку.

цврле́је (се) несв в *цврли (се).* — Ја цврле́јем по це́л дн на ливáду, а ти аздису́јеш по село́ и јо́ш ти ма́лко. — Гле́дам га како́ ко́си на они́ја челопе́к и са́мо се цврле́је, а не мо́гу да му помо́гнем, не држи́ ме снага́.

цвр̏лен, -а, -о *по̄црвено од сунца, пе̄чен на јако̄ ва̄три.* — Дојде́ от-косе́ње цвр̏лен, цвр̏лен, па не́ма куде́, са́мо што не ку́ка; сьг мо́рам да га ма́жем с ки́село мле́ко.

цврле́ње с гл им од *цврлеје (се).* — Ово́-е еднýш цврле́ње, кьд жње́јеш на челопе́к.

цвр̏ли (се) несв *пе̄че (се), жари (се), излаже (се) ва̄три, сунцу, цврљи (се).* — Немо́ј мло́го да цвр̏лиш прасе́, да не изгори́, нека́ му се само кожљи́нка заруменје́. — Ене́ га цвр̏ли се на слњце — бе́ре се́но. — Нека́ се цвр̏ли још ма́лко, па га изва́ди из ре́лну.

цврли́ка ж анат в *цволика*[2]. — Отраћи́ла ги сьл да гле́дам њо́јне цврли́ке.

цвр̏с, -та, -то **1.** *чврсто̄, јак, снажан.* — Бе́ше цвр̏с кьд бе́о про́шли пу́т куде ње́га, сьг нешто́ поболе́л. — Цвр̏с ко ра́тлук (*изр*). **2.** *сигуран, ста̄мен.* — Сту́пи на цвр̏с ка́мен, да не одлети́ш у ре́ку. **3.** *те̄жак.* — Дањске смо има́ли цвр̏сту рабо́ту.

цвр̏сто прил *јако, снажно.* — Др̏ж се цвр̏сто, да не па́днеш. — Да не бе́ше га вати́л цвр̏сто за ју́же, ко́њ би побе́гал. — Вати́ла га цвр̏сто, па га не пу́ста да си и́де.

/цвр̏ц, Мило́јке/ /цвр̏ц, Мило́јко/ изр в *цврц.* — Нада́ се: дањс ћу прико́сим, ал цвр̏ц Мило́јке, стро́ши ми се коса́.

цвр̏ц узв *за одбијање, ништа.* — Пођо́ у прода́вницу, кьд оно́: цвр̏ц, затво́рена.

цвр̏ца несв фиг *пије (алкохол).* — Мо́ре, цвр̏ца си о́н, неје́ забатали́л шише́.

цвр̏цка несв дем од: *цврцка*, фиг *пијуцка.* — Цвр̏цка си, мо́ре, до́бро, неје́ по ма́лко, како́ ти ви́каш. — Цвр̏цка овьг-оньг, како́ му па́дне, да му се не нальути бу́ре.

цврцка́ње с гл им од *цврцка, пијуцка̄ње.* — У́копа ни његóво цврцка́ње. — То́ј му-е од цврцка́ње, неје́ има́л ме́рку.

цвр̏цне свр *попије.* — Цвр̏цне ма́лко до́ма, па тьг по́јде у њиву́.

цвр̏чало с фиг *пла̄чљиво де̄те.* — Сми́ри тој цвр̏чало да ви́ше не узбуњу́је ку́ћу.

цвр̏ча́ње с гл им од *цврчи*, **1.** *вриска, дрека.* — Од њи́но цвр̏ча́ње не мо́гу да тре́нем. **2.** *пла̄кање.* — Кво́-е тој цвр̏ча́ње ста́лно по ку́ћу, о̀ће л се деца́ оћуту́?

цвр̏чи́ несв **1.** фиг *пе̄че се (уз цвр̏чање).* — Кво́ ти то́ј цвр̏чи́ у шпо́рет? — Још ма́лко нека́ цвр̏чи́ да бу́де ре́ш. **2.** фиг *пла̄че.* — То́ј дете́ це́л дн цвр̏чи́, ни́ки га не ва́та у ру́ке. **3.** фиг *испушта̄ воду, па̄ру.* — Доне́л ми гливци́ за у шпо́рет, па само цвр̏чу́, нѐће да гору́.

це скраћени, сливени облик од *ће се.* — Рекла́-е це уби́је, ако гу иска́рају ис-ку́ћу. — Ка[д]-це же́ниш, девójко, немо́ј ти про́јде сре́ћа?

цева́нка ж анат *цеваница*. — Кьд га ко́кнем у цева́нку, три дьна и́ма се превива́.

цева́р м анат в *цеванка*. — Ко́кни га у цева́р.

цеварѝка ж анат в *цеванка*. — Јо́ш ме боли́ цеварѝка од оно́ј што сам се претуца́л.

це́вка ж **1.** *кра̄тка цев на коју се намо̄тава пређа за ткање*. — Мо́тај це́вке, не ломо́ти мло́го, ткање́ не мо́ж да че́ка. **2.** *цев*. — На́јди неку́ це́вку, по́дебелу, да ти напра́им пре́мет за цр̀ге.

це́вови м мн *цеви*. — Како́-ће бес це́вови да уво́диш во́ду, то́ј несѝ купи́л?

цевче́ње с гл им од *цевчи*. — Ако му-е до цевче́ње, до́м и́ма це́ло бу́рe, па нека́ це́вчи, а́ко-е до нешто́ дру́го, нека ка́же.

це́вчи несв *пије пре̄ко мере, опија се*. — Ако це́вчи, његово́ це́вчи, у ту́ђо не бр̀ка.

це́гер м *зембиљ*. — Бес-це́гер не поо́ди на паза́р, тре́бе мло́ге посѝтнице да донесе́ш.

цедаљка ж *цедиљка*. — Ел млеко́ прошло́ крос цедаљку, ако нејѐ, не мо́гу га пи́јем.

цедаљче́ с дем од *цедаљка*. — Да́ј ми цедаљче́, да су́нем чајчьк кроз њѐга.

цеди́лка ж *цедаљка*. — Бес-цеди́лку, како́ ћу проце́дим чорбуљак?

цеди́ло с **1.** *платно од тила које служи за цеђење подсиреног млека, цедиљка*. — Тре́бе да напра́им [ј]ош едно́ цеди́ло, да наси́рим сьр, докле́ кра́ве дава́ју млеко́. **2.** фиг *(оста̄ти) без избора, без решења, безизлаз*. — Де́да умре́, деца́ си ото́ше по њи́ан пу́т, а ја́ оста́до на цеди́ло, сама́ у ку́ћу ко пењу́га.

цеди́лце с дем од *цедило*. — Не забора́и да ку́пиш цеди́лце, ће по́чнемо да музе́мо Бу́лу.

цеди́лче с в *цедилце*. — Одраде́ мое́ цеди́лче, ко́лко сам са́мо у њѐга поцири́ла.

цеду́љка ж дем од *цедуља, па̄пирић*. — Ћу ти напи́шем све́ то́ј на цеду́љку, да не забора́иш како́ се ва́ри ти́ја ча́ј.

цеду́љче с дем од *цедуља*. — Да́де ли оно́ј цеду́љче на учи́теља?

це́ђ м *вода про̄кувана с пе̄пелом*. — То́ј мо́ж са́мо с це́ђ да изђу́стриш. — Пређа́ се ва́ри у це́ђ да по́боље избеле́је.

це́к м **1.** *про̄шак, цех*. — Све́ па́ре што́ има́л да́л на це́к у кафа́ну у Преде́не. — Емпу́т ли са[м]-му плати́ла це́к. **2.** *дуг, задужење*. — Његови́ це́кови и сьг пла̄ћају деца́.

це́л, -а́, -о́ *цео, сав, неокрњен*. — Це́л коловр̀тњак изеде́ Сте́ван Дупа́ња, не мо́ж му Цве́та сьл ле́б наме́си. — Окоси́л ми за це́л сло́г. — Докара́ це́л во́з ис-Ки́тку.

цељц м в *површика*. — И́ди ти́ по цељц, кьд сва́ки ча́с пропа́даш у сне́г.

цели́ва несв *љуби*. — Мо́ре, целива́ла сам га и у ру́ку, па ми нејѐ помогло. — Снаве́до се како́ да га цели́вам у ру́ку и о́н неста́де (*сан*).

цели́ва се несв *љуби се*. — Ста́р се некад целива́л у ру́ку, сьг се у ру́ку ни́ки не цели́ва.

цели́ван, -а, -о *љубљен*. — Би́л си цели́ван, ви́ди ти се кармѝн по обра́з. — Девојка-е цели́вана, сьл да се зна̄је.

целива́ње с гл им од *целива (се)*. — Ће по́чнемо с целива́ње от кра́ј, па докле́ сти́гнемо. — Девојка-е за целива́ње, ако нејѐ ба́ба.

цели́вка несв у дем знач: *целива* (деч). — До́јди, да те ба́ба цели́вка у па́метну гла́вицу.

целивува́ње с гл им од *целивује (се)*. — Какво́ ви-е тој целивува́ње по́ла са́т.

целúвује (се) несв *љуби (се)*. — Невéста целúвује у рýке еднóга, другóга, по рéд свáкога, и свáки вој прýжи по парý. Бес парý не целúвује нúкога. — Видéла децá кьд гу óн целúвује, па помислéла свáшто.– Целúвују се ко да се несý видéли стó гóдине.

цéлка ж *цела ствар*. — На мéне дáј цéлку, нéћу гу с нúкога дéлим.

целолéбоња м *онај који много једе, гладница, ждероња*. — Кóј ће изрáни целолéбоњу на овýј óскудницу?

цéлос ж *целост, потпуност*. — И óћу да ми се кóњ óдма исплáти у цéлос, ел га нéћу продáвам.

целцáт, -а, -о *цео, сав*. — Пáдо, ал стóвна остáде целцáта, заваркá гу да се не строши. — Целцáт зáструг са сúрење-е смандáл.

цéл-целцáт, цéла-целцáта, цéло-целцáто *цео, сав*. — Изéде цéл целцáт лéб, а нáс и не пókани. — Цéлу-целцáту ме ýпљеска кúша.

ценéње с гл им од *цени (се)*.

цéни несв **1.** *процењује, тражи*. — Еднó ждребé цéни кóлко еднý музúљу, кудé тóј úма? — Цéним да нéће стúгнеш ни за трú сáта у Селó, ако се такóј размавýеш. **2.** фиг *погађа чувара стоке*. — Отидóше стáрци у Дервéн да цéну момкá за говéда.

цéни се свр *унајми се да ради за новац*. — Ја се ценú две гóдине: овчáрка, па говедáрка.

цéњет, -а, -о *поштован, цењен*. — Да нејé тóлко цéњет, нс би га викáли у Лескóвац за прецéдника.

цепáнка ж **1.** *цепаница, дебело дрво*. — Докарáл пýна кóла цепáнке. — Место кубарчетúја, насекáл ми цепáнке. **2.** фиг пej *тврдоглава, неразумна особа*. — С туј цепáнку нéма дóговор за нúшта. — Он ти је пáметан ко цепáнка. — Цепáнка бúл, цепáнка ци остáне!

цепéње с гл им од *цепи, цепање*. — Дóбро нáструга трупчетúја, ал за цепéње ће-е мýка, ја не мóгу.

цéпи несв **1.** *цепа, сече дрва*. — Дојдé кудé дéду да му цéпи дрвá. **2.** *цепа, дере (одећу, обућу)*. — Цáбе цéпи чешúре о[д]-цедење у шкóлу, бóље да мéша мáлтер на мајстори.

цéпи се несв фиг пej *смеје се*, в *лези се*. — Што се цéпиш, ка[д]-те нúки нејé питáл? — Цéпи се ко шифóнске гáће (*изр*).

цéпка[1] ж дем од *цепанка, трешчица, иверка*. — Нацепкáл ми цéпке цéлу зимý да ми трајý за пóкладу.

цéпка[2] несв у дем знач: *цепа*. — Цéпка ми трешчúце за подложýање.

цепљáк м пej *крпа, рита од одеће*. — Ýзни и[з]-сáндук, над áмбар, цепљаци кóлко óћеш.

цепљúка ж в *цепка*[1], *иверка, трешчица*. — Назбéри ми цепљúке на дрвнúк, око трýп, за пóтпалу.

цéпне свр **1.** *нацепа мало*. — Цепнý дрвá кóлко за дóвечер. **2.** фиг *прецени*, в *зацепи* (*1*). — Цепнýл му цéну, па кój мóже нека купýје, кój не мóже некá глéда, тój не наплаћýје. **3.** фиг *удари, шутне*. — Цéпни га с матúку, кojé óће о[д]-тéбе. **4.** фиг *осуди, казни*. — Судúја му цепнýл два мéсеца áпсу за тепáње овчарá.

цепóљак м пej *поцепана одећа, рита*. — Мéне дáва његóви цепóљци, а за њéга купýе нóво.

цепо́тина ж **1.** в *цепољак*. — Не́ћу ви́ше да но́сим ове́ј цепо́тине, да ми се поцмеву́ју. **2.** фиг пеј *онај који се смеје без разлога*. — Цепо́тина, ле́зи се ко лу́д на бра́шно.

цере́ка се несв пеј *смеје се без разлога*. — Цере́ка се како́ банси́ка.

церека́ње с гл им од *церека се*. — Не подно́сим то́ј церека́ње ваздн̑ом, ћу ги набр̑зим у бе́ли све́т.

цере́ње с гл им од *цери се*. — Само гле́дам то́ј његово́ ки́село цере́ње.

це́ри се несв пеј *смеје се будалашто*. — Це́ри се, а не зна́је за што́.

церова́к м *церов пруш, мотка*. — Бес-церова́к не́ће му́ до́јде из ду́пе у гла́ву.

ци < *ће си*. — Ми́ ци седи́мо, а о́н нека́ и́де куде́ о́ће. — Же́но, го́сти ци и́ду до́ма.

ци́ба (се) несв *трза (се), цима (се), клати (се)*. — Немо́ј ме ви́ше ци́баш за рука́в. — Ци́бну ме Пр̑вка за јула́р, па ми се пре́метну жи́ла на ра́мо. — Ци́бај сла́п, да га собо́риш што се укатери́л на др̑во. — Оно́ј дете́ се много ци́баше у са́н. — Же́роња се ци́баше чим нешто́ шу́шне у шума́к, мора́ли смо до́бро да па́зимо с кога́ га вола́ спару́јемо.

ци́бање с гл им од *циба (се)*. — Води́ла сам га да му Дима́на преба́је о[д]-ци́бање у са́н. — Откину́ло се на Му́рцу ју́же о[д]-ци́бање.

ци́бне (се) свр *трзне (се), сецне (се)*. — Ци́бну ме с јула́р, па ме пресе́че. — Одоле́чи се, немо́ј се ко́њ ци́бне да те зга́зи.

ци́брав, -а, -о *мршав, сув, блед*. — Што́ ти-е ово́ј мале́чко ово́лко ци́браво, еде́ ли оно́ у̑опште?

цибраве́ње с гл им од *цибрави (се)*. — Ни́ки да ми ка́же нешто́ про́тив цибраве́ње, да помо́гнем на девојче́, да га не гле́дам како́ цибраве́је.

цибра́ви (се) / цибраве́је (се) несв *бледи (се), мршави (се)*. — Поче́ло дете́ нешто́ да ми цибра́ви. — У те́ј го́дине се тако́ј цибраве́је.

цибри́ несв в *цибраве́је*. — Уцибри́л, па са́мо цибри́.

цибри́л м фиг *онај који је убледео, смршао*. — Вр̑ну ли се и[з]-шко́лу они́ја мој цибри́л?

цибри́лче с дем од *цибрил*. — Куде́ да ле́чим оно́ј цибри́лче, куде кои́ до́ктури?

ци́вка несв *цијуче, пијуче (пиле, птић)*. — Ци́вка у бу́рјан нeко́ пи́ле, мо́ра да га ква́чка изгуби́ла.

цивка́ње с гл им од *цивка*. — Само се чу́је цивка́ње пи́лишта по авли́ју.

цивле́ње с гл им од *цивли*. — До́сади ни с тој цивле́ње, па неје́ ви́ше мале́чьк да цивли́.

цивли́ несв *цвили, плаче пригушено*. — Немо́ј ми ви́ше цивли́ш, кьд не зна́ш за што́.

ци́вне свр **1.** *пијукне*. — Не́ће ви́ше да ци́внеш, пиле́нце, ако те нага́зим, што́ се ту́ј мо́таш. **2.** фиг *проговори, пиcне*. — Од ово́ј да несе́ цивну́л, ни́ки то́ј не сме́је да не зна́је. **3.** фиг *удахне / издахне, дише*. — Запиши́л му се но́с, па ни да ци́вне, но све́ на уста́ ди́ше. — Зата́ило га, не мо́ж да ци́вне. **4.** фиг *дуне, уђе*. — Запиши́ли смо до́бро пе́нцери и вра́та, ладно́ћа ви́ше не мо́ж ни да ци́вне у ку́ћу.

циво́р м непр прид *јако кисело, прекисело*. — Попри́ке ис турши́ју су ти циво́р, како́ це еду́, не зна́м.

циври́ несв фиг *гори, жеже*. — Циври́ купу́з од киселоћу.

ци́вун м *узак метални ваљак кроз који вода из воденичне буке удара у вишло*. — Би́је вода́ крос ци́вун у ко́ло, само ме́ље воденица.

циганисува́ње с гл им од *циганисује се*. — Тој њи́но циганисува́ње ви́ше не мо́гу да гле́дам.

циганису́је се несв фиг *свађа се, тучe се*. — Не́ће се овде́ циганису́јемо, пла́ти јунца́ како́ смо се погоди́ли.

цига́ни́ше се несв в *циганисује се*. — Да се циганишем с њега — не́ћу, ако пла́ти — пла́ти, ако не́ — нека́ му-е ара́м!

цига́нљак м *лош, нељудски поступак*. — Несьм ја навикал на такав циганљак.

цига́нски прил *наопачке, надланицом (ошамари)*. — Немо́ј те уда́рим цига́нски, це заврти́ш на зе́вњу. — Удари́л му шама́р цига́нски.

цига́нски гре́бенци м *метални чешљеви за гребенање вуне и кучине које израђују Цигани* (Криви Дел, Горње Гаре). — Тај кучи́шта се по́сле гребу́ на ти́ја цига́нски гре́бенци.

цига́нски котло́ви м мн бот *пољска биљка звончић* Campanula patula L.

цига́нско ле́то с *период од дванаест дана после Митровдана*. — И за ме́не ће до́јде цига́нско ле́то, да се огре́јем како́ тре́бе (*ирон*).

цига́нцки, -а, -о *цигански*. — Ду́шу су ми изе́ли ти́ја цига́нцки гре́бенци: вла́чи пове́сма, вла́чи ву́ну.

цигла́р м *радник на прављењу цигала*. — Спреми́ обе́д да но́сим на циглари́ го́ре, у Де́л. **2.** фиг пеј *прост радник*. — Неје́ тела́ за учи́теља, отишла́ за цигларе́.

ци́ју-ли́ју узв у шаљивој песми: — Ци́ју-ли́ју, Ра́довање, би́ју ли се ва́ше же́не? / Би́ју, би́ју; са столи́це по гузи́це.

ци́ле-ми́ле узв *за означавање умиљавања, тетошења*. — Куде́ де́ду не́ма ци́ле-ми́ле, зато́-е бо́ље да га слу́шаш. — Са сва́кога ће она́ ци́ле-ми́ле.

ци́мент м *цемент*. — Тре́бе да дока́рам два ца́ка ци́мент да подви́жем маи́је и прикрпим ку́ћу.

цимента́ра несв *цементира*. — Докле́ се ти́ нака́ни да до́јдеш, ми га цимента́рамо.

ци́нгррр узв *оном просутих металних повчића*. — Ци́гррр расипа́ше се па́рс из иско́пан ћугум.

/ци́нци-ли́нци/ изр: *погађање, уступање, изврдавање*. — Куде́ њега не́ма ци́нци-ли́нци.

цинцули́ра несв фиг *угађа, удовољава*. — Не мо́гу ви́ше и не́ћу да му цинцули́рам. — Те о́ће ово́ј, те не́ће оно́ј, докле́ ћу ви́ше да вој цинцули́рам. — Не мо́рам ви́ше да му цинцули́рам, који́ па ме́не цинцули́ра?

цинцулира́ње с гл им од *цинцулира*. — До́јадне ми ви́ше то́ј цинцулира́ње с њега, ни́како да му уго́диш, а о́н те не зарезује и́ч.

ци́њка несв *цењка, цмиздри*. — Нешто́ ми дете́ ци́њка, да неје́ бо́лесно.

ци́њкав, -а, -о *цењкав, цмиздрав*. — Ци́њкав си-е от кра́ј.

ципе́лица ж бот *љутић* Aconitum Napellus.

ципе́лка ж бот *врста баштенског цвећа*.

ципе́лке ж мн хип од *ципеле*. — Да обу́јеш оне́ј у́баве ципе́лке, да те сви́ ви́ду ква́ си девојка.

ципе́лче с дем и хип од *ципела* (деч). — Најдо́ пред вра́та едно́ ципе́лче, чијо́ ли-е, не зна́м.

ци́пуле ж мн *ципеле*. — И́ма вој ку́пим на́јубаве ци́пуле које́ на́јдем.

ци́пулке ж дем и хип од *ципуле*. — Бес ци́пулке и́ч немо́ј да по́одиш.

ци́ркуз м фиг *свађа, расправа.* — Не мога́ да гле́дам ви́ше ти́ја ци́ркуз у ку́ћу, па иле́зо на́улице.

циркузира́ње с гл им од *циркузира се.* — То-е било́ циркузира́ње це́лу ве́чер како́ дојде́ Си́бин.

циркузи́ра се несв *руга се коме, измо̄тава се, исмејава, засмејава.* — Кьд по́чне да се циркузи́ра, сви́ се збе́ру и гле́дају га. — Ѝдемо да рабо́тимо, а он не́к се са́мо циркузи́ра .

ци́цељ прид непр *о̄кисело,* в *цивор.* — Како́ мо́ж да еде́ш ти́ја ци́цељ од зеленци́.

ци́цка несв *што̄еди,* в *цицрави.* — Напу́ни ни ча́шке, немо́ј да ци́цкаш ту́ј раки́ју.

ци́цра ж *тво̄рдица, себичњак.* — О[д]-туј ци́цру ни́шта не мо́ж да доби́јеш.

ци́црав, -а, -о **1.** *себичан, тво̄рдичав.* — Да нее́ ци́црав не би ни има́л. — Мло́го-е, бре́, ци́црав, то́ј му бьш невељаје. **2.** *сито̄ан, неухрањен.* — Погле́ј какьв је ци́црав, ал се не да́ва, му́шки рабо́ти.

цицраве́ње с гл им од *цицрави.* — Што не воли́м цицраве́ње, ел да́ј од ср̀це, ел немо́ј о́пште да да́ваш.

цицра́ви несв *што̄еди, тво̄рдичи.* — Немо́ј ми туј цицра́виш млеко́ на по ма́лко, него си́пи ко́лко тре́бе. — Цицра́ви ми раки́ју ко да-е зла́то, а пу́н ардо́в држи́ у по́друм.

ци́цри свр в *цицрави.* — Ци́цри ми по ку́ћу, а ова́м расипу́је ка[д]-до́ју го́сти.

цича́ње с гл им од *цичи, цика, дрека.* — Не мо́гу ви́ше да слу́шам тој цича́ње деца́, бо́ље да се сми́ру.

цичи́ несв *вришти, дречи.* — Што́ то́лко цичи́ тој дете́ та́м, кво́ му-е?

цке́ла ж в *скела.* — Па́дал од цке́лу и утепа́л се. — Што́ се дете́ укачи́ло на цке́лу, о́дма да се си́вне. — Ви́кај га да поме́римо цке́лу на дру́ги си́д.

цмиздре́ње с гл им од *цмиздри.* — Ми́сли да све́ мо́ж с цмиздре́ње да ре́ши.

цми́здри несв *пла̄че.* — Ако преста́неш да цми́здриш, ћу те во́дим с ме́не куде ваљавицу.

цо́мпа ж пеј *крупна, велика* (*биће или сто̄вар*: *жена, нога, ципела*...). — Сьл да ви́диш какву́-е цо́мпу довел из рабо́ту. — Поме́ри тој цо́мпе, не мо́гу од њи́ да про́јдем.

цо́мпав, -а, -о пеј *крупан, незграпан, гломазан.* — Како́ на́јдеш обу́вку за те́ј цо́мпаве но́ге?

Цо́на / Цо́не ж *надимак.*

Цо́нка ж *надимак.*

цо́нтав, -а, -о *незграпан* (М. П.)

цо́пиша м/ж *особа ружног лица.* — Видо́ те на собо́р с ону́ј цо́пину, како́ мо́ж с њега́ да о́диш?

црвене́је се несв *црвени се, румени се.* — Погле́ј гу ква́-е ду́нда, па се у ли́це црвене́је, а ти пожуте́ла, исцибри́ла, ко да несте́ вр̀с.

Црве́ни Бре́г м *село.* — Ма́ле у Црве́ни Бре́г су: Стре́лци, Синади́новци, Цве́тковци, Свињ̀арници, Ѝрденица, Про́нини (Про́нине Мења́не /Дру́м), Ора́ница и Јо́вкинче.

црве́ни ве́тар м мед *људска и сто̄чна болест.* — Свињче́ ми вати́л црве́ни ве́тар, боим се те́шко ће прескр̀ца.

црвени́ло с **1.** *кармин, руж.* — И она́ узе́ла црвени́ло да се накармини́ше. — Остала́ сам без и́ч: нестало́ ми и црвени́ло, и румени́ло и гарави́ло. **2.** в *ко̄ривњача* — Доби́л сву́де по ко́жу црвени́ло. — Подби́ло га црвени́ло. **3.** фиг *румено небо.* — Подсе́де га, зајде́ сльнце у црвени́ло, ју̀тре ће-е ветрови́то.

црвéнковски, -а, -о *који припада засеоку Црвенковци.*

Црвéнковци м *заселак.*

Црвéнковчанин м *човек из махале Црвенковци.*

Црвéнковчанка ж *жена из засеока Црвенковци.*

Црвéнковчанче с *дете из засеока Црвернковци.*

/црвéно слóво/ израз *за важан верски празник када се не ради, који је у црквеном календару обележен црвеним словима.* — Ако-е данàс црвéно слóво, немój нúшта да рабóтиш, па jýтре; нéће ти побéгне рабóта.

Црвенобрéжанин м *човек из Црвеног Брега.*

Црвенобрéжанка ж *жена из Црвеног Брега.*

Црвенобрéжанче с *дете из Црвеног Брега.*

црвенобрéшки, -а, -о *који припада или је из Црвеног Брега.*

црвењúкав, -а, -о *црвенкаст.* — Штó си такój црвењúкав, да несú трчáл, ел си добúл вáтру?

црвењúкакав, -а, -о *ни црвен, ни румен.* — Рекáл би да-е тój црвењúкакво.

црвúв, -а, -о *црвљив.* — Црвúве немój да си брáл. — Нејé тój ни за црвúву слúву.

/црвúва слúва/ изр *ништа, ништа не ваља, ни за шта није.* — Тój његóво детé нејé ни за црвúву слúву. — Ма да ми бáрем дáде једнý црвúву слúву, ни тój нетé.

цр̀вик м **1.** *црв.* — Расцепú шупљáк от пањ, кьд óн пýн с цр̀вици. **2.** фиг *несташно дете.* — Тúја цр̀вик свýде се загњетé и свé ишчáчка, нúшта од њéгá не мóж да сакрúеш. **3.** фиг пеј *мали полни уд.* — Кój ће ти ђáвол тúја цр̀вик, вр̀љи на мáчку да га изедé.

цр̀вје м зб им *црви.* — У гýбе свé цр̀вје, затój се овакój здувáле — Не мóж ги очúстиш о[д]-цр̀вје.

црвчáк м дем од *црвик.* — Одóкле излéзе овúја црвчáк, ел из јáбуку?

црвýљак м **1.** ауг и пеј од *црвик.* — Колкú црвýљци излéзоше ис труљедúну. **2.** *место пуно црва.* — Тýј се, брé, напраúл црвýљак.

црвýљче с дем од *црвик.* — Видéл црвýљче у јáбуку, па порéва, што би билó да га-е изéл.

цр̀га ж *черга, покривач од вуне са јаком пртеном основом.* — Ка[д]-це покрúеш с цр̀ге, а онé тéшке, па ти нејé лáдно, ако су струљé. — Ткáле смо цр̀ге уводéнице и цр̀ге наљéвке у четúри нúте.

цр̀гица ж дем од *црга.* — Дáдоше ми једнý цр̀гицу, да се покрúјем, да ми не студú.

цргичé с дем од *црга.* — Нéмаше друго, до цргичé, да укóткам детé на онýј ладнóћу.

цр̀гичка ж дем од *цргица.* — Наткáла сам цр̀гичке и постéљке за свáкога по двé.

цревó с **1.** *пашега.* — Извáди ми с цревó ракúју у лúтру из малéчко бýре. **2.** фиг *желудац, стомак.* — Донéси ми стóвну да напýним цревó изгорé о[д]-цéћ.

цревуљúна с мн ауг и пеј од *црева.* — Цревуљúна о[д]-цвињý врљú на кýчишта нека едý.

цревуљúшта с мн ауг и пеј од *црева.* — Овáј цревуљúшта вр̀љи, кój ће ги сьг чúсти.

цревцé с дем од *црево.* — Црéвца да опéреш дóбро, па ће ги тýримо у дрóб ел спр̀жу.

црéн м *ручица српа* (Добро Поље).

црéп м **1.** фиг *саксија*. — Тej кúтке свé úмам посáдене у црéпови. **2.** фиг *суд*. — Тýри на пúлишта бркано цáревично брáшно у црéп, да кльýју.

црена́на ж *циглана*. — Узéл цúглу из лескóвачку црепáну.

црéпња ж *црепуља*. — Самá сам си прáила црéпње, кój ми ги-е прáил? — Једúно-е тój лéб штó се испечé у црéпњу, тój признáвам, дрýго нé.

црепња́р м **1.** *хлеб из црепуље*. — Мáлко ни бéше по цéл црепњáр за обéд. **2.** *мајстор који прави црепуље*. — Самú смо си билú црепњарú, самú смо си прáили црéпње.

црепуља́ес, -та, -то *особа овалног лица*. — Дójде такój по мáлко црепуља́ес у лицé.

црепуљúна ж **1.** ауг од *црепња*. — Напрáила црепуљúну за под онúја голéм вршњик. **2.** *полутине, крхотине црепа и грнчарије*. — Свé црепуљúне от кондирú и стóвне натéли на тáрабе.

црепуљúнка ж дем од *црепуљина* (2), *крхотине црепа и грнчарије*. — Збéри црепуљúнке, па ги врљи на пýт, у ендéк.

црепýљка ж дем од *црепња*. — Турú ја лéб у црепýљку, а тú га попогледýј какó се печé.

црепчé с дем од *црепа*. — Овój да посáдиш у црепчé, па ће вúдиш какó цьвтú. — Искључváше пúлићи свé ис црепчé.

Цретњáк м мтн *шашњак, шума*.

црéшња ж бот *трешња* Prunus avium L. — Кьд уцавтý црéшње, па замирúшу; ал пóвише вóлим кьд узрéју, онакój у грóњке, па се укáчим да ги бéрем и на деца́ врљам, дóле, у трáву.

црешњáк м *трешњар*. — Нáшо гýвно-е гóре, у црешњáк, нат пýт, туј дéнемо и слáму у камáре.

црешњарú м мн **1.** *они који воле да једу трешње*. — Евé ги, па дошлú црешњарú, да се кáчу у нáше црéшње белúце. **2.** фиг *пилићи који су дошли на свет у време трешања*. — Колкé ми пилáјке порáсоше од онúја црешњарú.

црешњáрка ж *она која воли да једе трешње*. — Да гу пúта човéк, туј црешњáрку, какó би билó а се јá укáчим на њójну црéшњу? Па рекла́ би: црéшња-е затój да се бéре, а нé да гу позóбу чвóрци. Кáчи се, кьд узрéје.

црéшњица ж дем од *црешња*. — Родúла кочкá онáј црéшњица ус појáту.

црешњóв, -а, -о *од трешњевог дрвета, трешњев*. — Прóоду трговци из Лескóвац, купýју црешњóво дрво за нáмештај.

црешњóвина ж *трешњево дрво*. — О[д]-црешњóвину сам прáил астáл, и долáп, и водúк, такój се заломúло.

цр́жица ж дем и хип од *црга*. — Кудé ли ми-е онáј мојá цр́жица, ка[д]-цам бúл малéчак, да се с њý сьг покрúјем и óцпим?

цр́жичка ж дем од *цржица*. — Одгурну од мéне цр́жичку, те ме зáсрами.

цржљáк м ауг и пеј од *црга*. — Овúја цржљáк трéбе већéм да врљим, свé се исцепúл.

Цр́квена Плáна ж в *Плана*, в *Гремада*.

/црквéно и мртвéно/ изр *једно једино*. — Тój ми-е и црквéно и мртвéно облекló *(и за свечаност и за сахрану)*.

цр́квина ж *место где је некад била црква*.

Цр́квина ж мтн *ливада, шашњак*.

цр̏квиште с *место на коме је некад била црква.*

цр̏кне свр **1.** пеј *умре.* — Ка[д]-ће еднӯш да цр̏кне, да ме ви̏ше не му̏чи. — Не зна́мо ни како́-е цр̏кал. — Цр̏кни, пу̏кни, не да́м ти га. **2.** фиг *пр̄сне, расӣукне се.* — Цр̏кну ми огледа́лце прекó сре́д, не́ма на кво́ да се огледу́јем. **3.** изр: — Ће цр̏кне од му̏ку. — Ће цр̏кне од за́вис. — Цр̏ко за ле́б. — Цр̏ко же́дан.

цркóтина ж/м **1.** *изнемогла, мршава живо̄тиња.* — На́рани ли оне́ј цркóтине у кошáру? **2.** *изнемогла, мршава особа.* — Погле́ј гу ква́-е, напраи́ла се цркóтина!

цр̏н, -а, -о изр: — Пое́де ми цр̏ну циге́рицу с те́ј његóве дала́ере. — Цр̏н и пе́чен сам ти ја́. — Цр̏на сиротӣња. — Ни цр̏но под но́кти не би ти да́л. –Жена́ му-е цр̏на наму̏чена. — Да сам знала́, за цр̏ног Ци̏ганина би пошла́ са́мо не за њéга. — Цр̏н ко калаци̏ја. — Цр̏н му обра́з довéк (*клӣетва*). — Цр̏но пи́сано, сéстро. — Да́л ми-е свé на цр̏не о́чи (*на по̄верење*). — Да ми-е да побнéгнем у цр̏ну зе́мњу.

цр̏н-цр̏нцат, -а, -о *црн.* — Прекали́л се от пу́т, дошáл у лице́ цр̏н-цр̏нцат, да га не познаје́ш.

/цр̏н барја́к/ изр *за црни флор који се ста̄вља на кућу по̄којника.* — На њи́ну се ку́ћу оӣутрос цр̏н барја́к ви̏не, не зна́м окоӣ-е умре́л.

/цр̏н пе́так/ изр *лош дан.* — Ће дóјде и на њéга цр̏н пе́так, па ћу га пи́там кој ће му помóгне.

Цр̏на Трáва ж **1.** *варошица и име варошице,* в *Село́*; **2.** *назив краја с обе стране реке Власине.* **3.** *назив шире области на Чемернику.*

црнéје се несв *црни се.* — Нешто́ се у мра́к црнéјеше, помисли́ да нејé вӯк дошáл, врљи́ се с ка́мен накудé њéга да га упла́шим, кьд óн потéже ка́мен на ме́не. Тьг се упрпа́.

Цр̏ни м *надимак.*

цр̏ни при̏ш м *опасна болест код домаћих животиња, антракс.*

цр̏ни се несв *фарба се у црно.* — Узне се караóја и шӯма, па се кла́шње цр̏ну у котáл.

црни́на ж *одећа као обележје жалости за по̄којником.* — И она́ обле́кла црни́ну за његóвог баштӯ.

црни́ш м *црно, тамнина.* — Стунти́ло се не́бо, црни́ш на[д] Чемéрник, и́де нека́ слота́.

цр̏нка ж фиг *жена црне косе.* — Вóду се с некӯ цр̏нку. — Ла́же се с едну́ цр̏нку ис-Клису́ру.

цр̏нкас, -та, -то *који вуче на црно, помало црн.* — Бе́ше, чи̏ни ми се, цр̏нкас, сьг скроз осуре́л.

црнó с *црнина.* — У црнó га завӣили, дабóгда (*клӣетва*). — Свé ми црнó пред о́чи. — Дóста-е носи́л црнó, ре́д је да га сту́ри.

Црновӯнци м мн *сточари из Грчке који су своја стада напасали и на Чемернику до Другог светског рата, по̄знати по старој балканској, каракачанској овци, која је необично издржљива, и која се у малом броју и данас очувала у селу Млачи̏шту,* в *Ашани,* в *Каракачани.*

црногóрци м мн *врста кромпира.* — Рани̏је смо мнóго сади́ли црногóрци и рађáли се коца́.

црнóјка ж *мушки струк конопље који се бере кад јој сазри семе.* — Кьд узре́ју, црнóјке се скубӯ за се́ме за догóдине.

црноко́п м *тр̄нокоп̄*. — Да не бе́ше црноко́п, да одвр̀немо ва́ду, вода́ би све́ пе́сак нанела́ у ливаду.

црнома́њас, -ста, -сто *тамноп̄ут*. — Му́ж во-е црнома́њас, по́висок од њу́ и кру́пан дели́ја.

црноо́кес, -та, -то *црних очију*. — Да несѝ видѐл неко́ црноо́кесто, вакло́ јагње́, ту́ј око тр̀ње да се му́ва.

Црнотра́вац м *човек из Црне Траве*.

Црнотра́вка[1] ж *жена из Црне Траве*.

црнотравка[2] ж *народно коло*. — Трубачи ка[д]-цвиру „црнотравку“ мо́ра да и́мају и дуду́че.

црнотра́вски, -а, -о *који припада Црној Трави или је из Црне Траве*. — Црнотравски дунђери су по́знати у све́т, па и они́ кои́ несу́ Црнотравци, ви́кају да су Црнотравци.

Црнотра́вче с *дете из Црне Траве*.

црнче́ње с гл им од *црнчи, ринтање*. — Це́л ве́к црнче́ње, откако́ зна́м за се́бе. — Бес црнче́ње не́ма ле́б. — Печа́лба е вечи́то црнче́ње.

цр̀нчи несв *тешко зарађује, ринта*. — Цр̀нчи по Бе́оград, пре по́дне на гра-ђевину, по по́дне при́ватно, не зна́је за бе́ло ви́дело. — Да се не цр̀нчи ста́лно, не би се ни ушпара́ло на ову́ј скупо́ћу.

црња́к м *црно вино*. — Уз јагње́, попи́мо и два-бука́ла црња́к.

црња́ш м фиг *нешто што није добро, зло, невоља*.– О[д]-црња́ша на грђи́ша (*изр: од зла на горе*). в *грђиш*.

црпа́лька ж *кутлача*. — Доне́си и црпа́льку, да сипу́јемо чо́рбицу.

цр̀пка ж дем од *црпаљка, кутлачица*. — Узни цр̀пку и зава́ти во́ду да пи́јемо.

цр̀та се несв *шминка се*. — Почѐла се и она́ цр̀та, ал да не приме́ту у шко́лу.

цртáнка ж *свеска за цртање*. — Што уме́је да нацр̀та у цртáнку, ни учи́тељ тако́ј н-уме́је.

цр̀ца несв *умире, цркава, секира се*. — Ле́же ће цр̀ца, па то́ј ти-е. — Сѣг Тико́мир цр̀ца од му́ку куде му се дену́ло дете́. — Ле́гал у кре́вет, на си́лу ће цр̀ца. — Он цр̀ца од рабо́ту, а ти си гле́даш а́љку на бата́љку. — Не цр̀ца се тој тако́ј ла́ко, како́ ти ми́слиш. — Од ову́ј рабо́ту се цр̀ца. — Од ову́ј пе́сму се цр̀ца!

црца́ње с гл им од *црца*. — Ово́ј неје́ загрћање компири́, ово́-е црца́ње на оваку́ врући́ну. — Ово́ј црца́ње не мо́ж ни́какве па́ре да пла́ту. — Док бе́ше црца́ње, бе́ше и раћање, сѣг ни́ки не ко́па, не о́ре, не жње́.

цр̀цко м *сићушан, мали*. — Ку́де најде́ оно́г цр̀цка онаква́ уба́ва девојка.

црцо́љак м в *црцко*. — Уплаши́л се од едно́г црцо́љка и побе́гал до́м.

црцо́љи несв в *црцори*. — Црцо́љи ли црцо́љи, не да́ва се на́што изво́рче на ову́ј врући́ну.

црцо́љче с в *црцко*. — Испа́де црцо́љче на́јбоље ђа́к у шко́лу.

црцо́рак м фиг пеј *мали човек, мало дете*. — Ти́ја црцо́рак те уплаши́л, ће те би́је?! С едну́ ру́ку, бре́, и́ма га те́паш!

црцоре́ње с гл им од *црцори*. — Ка[д]-ће напу́ниш чу́турицу о[д]-тој црцоре́ње?

црцо́ри несв *једва тече, тече цурком, цицори*. — Од су́шу, на Пе́шин кла́данац вода́ едва́ црцо́ри.

црцо́рљак м *млака, једва скупљена вода*. — Не́ћу да пи́јем ти́ја црцо́рљак, доне́си ми во́ду с ла́дан изво́р.

црцо́рка ж зоол *кокош мале расе.* — Запати́ла црцо́рке, па сѣг и ми́ од њу узо́мо ја́јца, ега́ ни се изле́гну.

црцо́рко м зоол *петлић мале расе.* — Супетљи́в, мо́ре, ови́ја црцо́рко, не да́ва да му се ди́ра у коко́шке.

црцо́рче с *пиле црцорке, кокошчица.* — Изле́гла ми се сѣл три́ црцорчети́ја.

цр̏шка ж дем и хип од *црга.* — Да си поне́со бар цр̏шку, да се покри́ем, да не наше́бнем.

цршче́ с дем од *црга.* — Ел ти то́пло по[д]-то́ј ба́бино цршче́?

цу́г м *гутљај.* — Не да́вај на ње́га да пр̏ви пи́је, и́ма голе́м цу́г.

цу́га несв фиг *пије, пијуцка (алкохол).* — Неје́ цуга́л докле́-е би́л у рабо́ту, како́ дојде́, поче́ да цу́га.

цуга́ње с гл им од *цуга.* — Како́ му жена́ отиде́, о́дби се од цуга́ње.

цу́гне свр *пијуцне, попије повремено.* — Ако-е за до́бро, да и ја́ цу́гнем.

цуки́ја ж **1.** *огроман, тежак чекић.* — У́зни цуки́ју да поби́јемо ко́лци за трлу́. **2.** фиг *тежак предмет.* — Те́шко ко цуки́ја. — Ова́ј торбети́на цуки́ја, не ди́за се.

цу́ле с фиг **1.** *мало дете.* — Куде́ ти-е цу́ле, не во́диш га нешто́ с те́бе. **2.** *приглуп човек.* — Види́ш да-е цу́ле, ни́шта не зна́је за то́ј.

Цу́на ж *надимак.*

цу́не (се) свр *пољуби (се).* — Цу́ни попа́ у ру́ку, така́в ни-е о́бичај. — Да се цу́немо, па да посе́дамо за со́вру.

Цу́нка ж *надимак.*

цуњува́ње с гл им од *цуњује (се).* — Несмо́ ми за тако́ цуњува́ње на кво́ ти ми́слиш, при́ке.

цуњу́је (се) несв *љуби (се).* — Нека́ се они́ цуњу́ју у со́бу, не́ће ги гле́дамо кво́ рабо́ту. — Цуњује се при̏јатељ с при̏ју, и при̏јатељи́ца сьс при̏јатеља. — Не́-це цуњу́јем с туј олоју́.

цу́па несв **1.** *туца, ломи љуску јајета или глеђ.* — На Вели́гден цу́памо ја́јца. **2.** в *класука.* — До́јди, да те де́да ма́лко цу́па на коле́но. **3.** *игра у колу.* — Кьд вати́ше мла́ди да цу́пају, ко да зе́вњу не дотаци́њају.

цу́па се несв *ломи се, туца се.* — Па́зи како́ паку́јеш тањири́, да се не цу́пају.

цупа́ње с гл им од *цупа (се).* — До́јди на цупа́ње ја́јца. — Да ми чу́ваш тепси́че о[д]-цупа́ње.

цу́пка несв у дем знач: *цупа.* — Та́та ће га ма́лко цу́пка, докле́ не сти́гне вече́рка. — Поче́ло и дете́ да цу́пка. — Не цу́пкај по оста́л!

цупка́ње с гл им од *цупка.* — Научи́ло дете́ на цупка́ње пре[д]-цпава́ње.

цу́пие свр *удари, обије глеђ, овлаш удари.* — Цупну́ сто́вну куде́ изво́р на ка́мен, она́ про́тече. — Куде́ ми цу́пну оно́ј уба́во тепси́че?

цу́пне се свр *ударе се главама.* — Цупну́ше се деца́ з-гла́ву.

цу́рик узв *наређење коњу да стане, повратити се уназад.* — Цу́рик, Вра̏ањчо!

цури́кие свр *врати уназад коња.* — Цури́кни коња́, да бо́ље увр̏жем са́мар.

цу́рка[1] ж дем од *цурица, женска беба.* — Моја́ ће́ра па́ доби́ла цу́рку.

цу́рка[2] несв у дем знач: *цури.* — Јо́ш по ма́лко цу́рка па́тока, ал је ве́ћем од ова́ј каза́н раки́ја изва́дена.

цу́рка се несв *тумара, луња, слепута се.* — Цу́рка се ко замлато́ја по риди́шта, не мо́ж да на́јде куде́-е изгуби́л па́мет, ако га-е и има́л.

цуркáње с гл им од *цурка (се)*, **1.** *капање, течење по мало.* — Вúкаш цуркáње, а јá напунúм влáшу с ракúју. **2.** *луњање, скитња.* — Јóш му сьл остáло цуркáње по селó, свé дрýго-е забаталúл.

цýца несв *шегачи се, сйрда се.* — Немój ме вúше цýцаш за тýј Достáну. — Дóста си ме цуцáла за тúја пржýн, сьг ми вúше не трéбе. — Нашáл курбéтку, да га цýца какó си онá умéје.

цуцóри несв *једва тече, тече сасвим йо мало,* в *црцори.* — Цуцóри, ал брзо ће стáне. — Јóш цуцóри кладанчé под бýке у Бачéвиште.

Ч

чá м *чича.* — Óкоси ли ча-Дрáга у Рóмански рúд? — Ка[д]-ће дójде ча-Жúда из рабóту?

чáбар м **1.** *дрвени суд који захвайа око десеш килограма.* — Спремúла сам им чáбар сúрење, ка[д]-дójду да понесý. **2.** изр: — Прднýл у чáбар (*умро, насйрадао*).

чавр̀ља несв фиг *жагори, жужуће (йшице),* в *цагољи.* — Чавр̀љају врапцú у слúву ко да се свáђају.

чаврљáње с гл им од *чавр̀ља, жагорење, жужукање.* — Досадúше пúлишта ш-чаврљáње у дрво од рáну зóру.

чавýљи несв в *чевýљи.* — Чавýљи ýста кьд орáти.

чавýра ж *чаура.* — Збрáла децá некé чавýре о[д]-Чемéрник и донéла дóма, не знáју да мóж да изгúну.

чавýрка ж дем од *чавура.* — Посвадúли се око некаквý чавýрку.

чавурчé с дем од *чавура.* — Збúра чавурчетúја от-пиштóљ.

чавчé с зоол *йшић чавке.* — Ћу ти вáнем еднó чавчé из гњездó, да га чýваш.

чáвчи, -а, -о *чавкин, чавчији.* — Зар не познáваш чáвчи глáс, то нејé чáвка, то-е сójка.

чáд м *дим,* в *чур.* — Мáткам челý о[д]-дрво, стрá вој дáвам, и чáд напрáим, крпа се запáли, па нáоколо чýр и онé улézну у кошарúну, у њу побéгну.

чадéње с гл им од *чади.* — Заслзúше ми óчи од овóлко чадéње.

чáди несв **1.** *дими.* — Квó се тој запалúло, па тóлко чáди? — Чáду се сушенúце на тáван, уз огњúште. **2.** *йуши.* — Јóш ли чáдиш, јóш неси остáил дувáн?

чáдор м фиг *кишобран.* — Мóж ли свú да стáнемо по[д]-тúја чáдор, да ни не умóкри кúша?

чáдорче с фиг дем од *чадор, кишобранчић.* — Дójди по[д]-чáдорче, да те кúша не упљéска.

чађáив, -а, -о *чађав.* — Грéде у кýћу свé чађáиве, па се спéкле о[д]-чýр.

чáђе с *чађ.* — То се упéкло, то-е чáђе уватúло грéде па су се укочанúле ко чéлик. — Наватúло се чáђе ус комúн, ће се запáли, да изгорú кýћа.

чáђевина ж *чађ.* — Пýн комúн ш-чáђевину, па нéће вучé.

чајчьк м дем и хип од *чај.* — Ћу ти свáрим зачáс чајчьк о[д]-дúвљи цóцан, да ти прójде мешúна.

чајчé с дем и хип од *чај.* — Ел ти викá ће ти помóгне чајчé од камúлицу.

чајчéнце с дем и хип од *чајче.* — Да ти свáрим чајчéнце, да не дрћеш тóлко.

чáкља ж *алатка с дугачком дршком за мешање малтера.* — Ýзни чáкљу, па дóбро промéшај мáлтер, нека бýде пóретак, за пердашéње.

чакмáк м *кресиво,* в *огњило.* — С чакмáк и белутрáк зачáс се на трýд вáти жéравка да запáлиш цигáру.

чáкнут, -а, -о *умно поремећен, ћакнут.* — Мáлко-е чáкнут, не мóж се споразýмиш с њéга.

чамотúња ж *досада, чама.* — Дојдó у овóј селó, у чамотúњу, куд€ нáс бéше, брé, млóго бóље. — Стáрос ти-е чамотúња, да знáш, па кьд остарéјеш да бéгаш одóвде, да нáјдеш некý óступницу.

чампáра ж *ланац на узди, везан за њем, који стоји коњу око доње вилице.* — Чампáра се намéсти такóј да дójде кóњу под жљебúне.

чамрéје несв *предаје се чамотињи, чами, копни, залире, пропада.* — Којé ће стáр човéк да рабóти, седú дóм и чамрéје. — Немój тýј, сúнко, да чамрéјеш, нéго се мáлко проскúтај по друштво.

чамрéње с гл им од *чамри.* — Такój днú му прóду у чамрéње.

чамрú несв в *чамреје.* — Чамрú сама́ у малý, нúгде никога нéма ни да прооráти.

чамýга ж **1.** *велики чвор, натеклина, оток,* в *гука.* — На глáву му се дúгла овóлка чамýга от-кáмен какó га гађáл онúја твój бесни́к. — Дористрáшна чамýга, да се уплáшиш. — На бýку порáсле чамýге. **2.** *чворноваша мошка, баштина.* — Не пóди з-говéда у Стрáње без некý чамýгу. **3.** *крупно дрво.* — Докарáл ми нскé чамýге, не мóж ги нúки исцéпи бес клúње. **4.** фиг *крупна, снажна, велика особа.* — Детé, брé, ко чамýга.

чамугéтина ж ауг и пеј од *чамуга.* — Кудé нáбра овóлке чамугéтине, кój ће да ги сьг цéпи.

чамýз прид непр *нормалан, здраве памети.* — Тој дéте нејé чамýз, нúки га не дúра, а свé гáђа с кáмење. — Да-е чамýз не би га ударúл с онóлку тојáгу у глáву.

чамýзан, -зна, -зно *нормалан, здраве памети.* — Знáју да нејé чамýзна, па вој се и склáњају.

чáнтра[1] ж **1.** *кожна торба.* — Извáди иш-чáнтру онéј слúке штó ни Тúма лáни сликувáл на Горéшњак. **2.** *кутија за ситан алат.* — Донéси ми онáј гáђала иш-чáнтру. **3.** *посуда у којој косач носи брус.* — Закáчим чáнтру за тканúцу и пýштим гу нис кýк — за острúло, намéтнем косý на рáмо, па пýт под нóге — áјд на ливáду. — Острúло смо носúли у чáнтру от-плéк, а ранúје у рукавúцу.

чáнтра[2] несв фиг *прича без везе, лупета.* — Нéк си бáба чáнтра квó óће, ти си úди по твój пýт и нúкога не зарезýј. — По цéл дьн чáнтрају прет-кýћу на сльнце.

чáнтрав, -а, -о *хром.* — Онакój чáнтрав дójдé чак одоздóле, из Долúну, да ýзне свр̀дел.

чантравéње с гл им од *чантрави, храмање, хромост.* — Ма, ýби ме чантравéње до Селó, дрýго и некакó мóгу.

чантрáви несв *храмље, куклецује.* — Евé, едвá чантрáвим откакó ме кóла ударúше у нóгу.

чантрáње с гл им од *чантра*[2], *причање.* — О[д]-тој чантрáње по малý нéма нúшта, но дóди овáм, да ми помóгнеш.

чанчé с дем од *чанак, земљана, дрвена чинија.* — Сúпи вој у њójно чанчé, некá едé, не мóра ни чéка.

чáпка (се) несв **1.** *чачка (се), чеп̄рка.* — Не чáпкај лицé, ће напрáиш рáне. — Улéзле кокóшке, па чáпкају по лéју с лýк. — Чáпка се по кóжу, еднýш је такóј подљутúл рáну, едвá му зáрасте. **2.** фиг *задиркује (се), изазива.* — Стáлно се чáпка з-децá у шкóлу, пóсле дóјде с крвав нóс. — Чáпка кýче крос плóт, кьд прójде нис пýт, затój га и лáје.

чапкáње с гл им од *чапка (се),* **1.** *чачкање, гребање, дирање, чеп̄ркање.* — Овéј брáзде по грбúну су му о[д]-чапкáње. **2.** *задиркивање, изазивање.* — О[д]-чапкáње зачáс испáдне кукáње.

чáпконја м *онај који воли да се дира, да изазива.* — Немój се с тóга чáпконју друýжиш.

чáпне свр **1.** *отк̄ине, узме.* — Чáпни мáлко од месцé, докле́ не стúгне ручáк. **2.** *изазове.* — Чапнýл га мáлко и óн óдма ровé.

чáпоњак м **1.** *п̄ајак.* — Нáгази ме крáва ш-чáпоњак, па ме óткину. **2.** *отписак п̄ајка.* — По трáг о[д]-чáпоњци се вúди да су óвце већ прокарáли уз Дéл. **3.** фиг пеј *мало дете, мала особа.* — Дошáл чáпоњак да подúра децá ка[д]-це úграју. — Какó дáва да вој се и онолúцки чáпоњак издúра?! **4.** фиг *прсти на ногама, ноге.* — За тúја твоú чáпоњци не мóж се нáјде обýвка. — Куде́ ћу с овúја моú чáпоњци, свé ми се уковрднúли, па едвá óдим.

чáпоњка ж в *чапоњак.* — Згáзи ме ш-чáпоњку и бѣш га брúга.

чáпоњче с дем од *чапоњак.* — Мóре, ће извучéмоýши на тој чáпоњче, па ће бýде ко бубуљáшка. — Сьг ће на детé обýемо и дрýго чáпоњче.

чапрља несв *коп̄а (п̄литко), ришка,* в *чеп̄рљи.* — Енé га Стóле, дóле, у градúнче, нештó чапрља цéл дьн.

чапрљáње с гл им од *чап̄рља.* — О[д]-тój чапрљáње ако нештó порáсне, дóбро и јéс, ако не, тój-затój.

чарáпци м зб им *чарап̄е,* в *черап̄ци.* — Исплéто им на свú по вýнени чарáпци за зимý.

чардáк м **1.** фиг *кућа на сп̄рат, горњи сп̄рат на кући.* — Његóв чардáк енé га гóре, у гóрњу малý. — Отидó на чардáк да мáлко одáнем. **2.** фиг *стог сена садевен на дрвет̄у.* — Зденýл стóг на чардáк онáм у Ицино, куде трле.

Чардачé с мтн *ливада, шума.*

чáрка[1] несв **1.** *задиркује кога, изазива.* — Тúја задригýза свáког знáе да чáрка. — Стáлно ми онúја твój опаснúк чáрка детé. **2.** *сп̄арка ват̄ру.* — Сéдла уз огњúште и чáрка óгењ да се разбабњú. — Реклá са[м]-му: кьд несáм туј, да не чáрка óгењ, ће запáли кýћу. **3.** *шара по пепелу, прашини.* — Квó тој чáркаш по пéпел, нéмаш ли другу рабóту?

чáрка[2] ж *заљевица.* — Немój да сам чýл да међý вас бýду чáрке, вú сте рóд.

чáрка се несв *задиркује се, свађа се, т̄уче се.* — Не мóж да живи да се не чáрка з-децá.

чаркáње с гл им од *чарка се.* — О[д]-чаркáње зачáс испáдне плакáње.

чáршав ж **1.** *чаршаф.* — Остáдомо беш чáршави, свé се поцепúше. **2.** *столњак.* — Тýри онúја нóв чáршав кьд постáљаш обéд пред гóсти.

чáс м/ж *част, п̄ошт̄ован̄е.* — Тó-е за мéне голéм чáс да ме вúкате на свáдбу. — За тéбе свáка чáс и поштовáње.

чáсан, -сна, -сно *частан, п̄ошт̄ен.* — Бéше чáсан човéк. — Да нејé чáсан, не би га тóлко поштувáли.

ча́ском прил *зачас, на брзину.* — И́ди ча́ском до за́другу да ми ку́пиш ки́ло ори́з и шиће́р.

Ча́слов м *име Часлав.*

часте́вља несв *части̏ти, чашћава.* — Доби́л уну́ка, па дањс часте́вља.

часте́вља се несв *части̏ти се, ужива.* — Докле́ ми́ цр̏цамо од рабо́ту, о́н се сьг негде́ часте́вља.

частевља́ње с гл им од *часте̏вља (се).* — Све́ ни-е вика́л на частевља́ње за но́ву ку́ћу.

часте́ње с гл им од *части̏, чашћење.* — Било́-е голе́мо часте́ње кьд срезе́мо кро́в на ку́ћу.

чата́лес -та, -то *гранат, рачвасти̏.* — Је́сени сече́мо шу́му, зде́немо гу у чата́лес гору́н. — До́бро др̏во-е оно́ј што́-е чата́лесто ме́тар на[д]-севњу́.

чата́лка ж *ракља, расоха, грана, изданак.* — На сли́ве се појави́ле чата́лке, та́м, куде смо оце́кли гра́ње. — За ви́лу се би̏ра и́во дрво при вр̏ ш-чата́лку.

ча́ти несв **1.** *чита.* — Ча́ти како́ по́п. — Ча́ти ко да-е пи́смен. — Ча́ти ко из бу́квар. **2.** *приговара, придикује.* — Сьг ће ми ча́ти докле́ не са́вне.

ча́тма ж *плетар од кога се праве зидови зграда, ограде.* — Ча́тма се на ку́ћу ома́же з-бла́то ме́шано са сла́му и ко́зину, па се по́сле не́колко пу́т прекре́чи.

чатма́ра ж *кућа од чатме.* — Пр̏во су се куде на́с прави̏ле чатма́ре.

ча́уш м **1.** *особа која с кондиром позива на свадбу и развесељава сватове на свадби.* **2.** *позивар, гласник.* — Несьм ја ни́чи ча́уш да ме тако́ј нази́вљате.

ча́чка (се) несв **1.** фиг *дира (се), задиркује (се), изазива.* — Не ча́чкај у оно́ј што не̏ј твоје̏! — Не зна́е но́с да ишча́чка, а ста́лно ча́чка деца́ у шко́лу. — Са́мо се ти ча́чкај, па ће ти ду́пе поеде́ ба́ницу. **2.** фиг *пе̏тља (се).* — И́дем на њи́ву, ча́чкам по ма́лко с мати́ку. — Ча́чка се и куде тре́бе и куде не тре́бе. — Што́ си се чачка́л у ту̏ђо?

ча́чкалица ж *особа која се задиркује с другима.* — Ћу пресре́тнем туј ча́чакалицу, па ћу гу пи́там по́што Му́са продал ја́рца.

ча́чкало с *онај који друге задиркује,* в *чачкалица,* в *задиргуза.* — То́ј ча́чкало ми ста́лно заде́ва дете́.

чачка́ње с гл им од *чачка (се).* — Несьм ли ти рекал да не́ма чачка́ње з-дру́га деца́!

чачко́ль м *онај који је склон задиркивању, изазивању.* — Ће настра́да еднуш од некога́ ти̏ја тво̏ј чачко́ль.

ча́чне (се) свр *задене (се), изазове, зачика.* — Само ли гу ча́чнеш, о́дма по́чне да рове́. — Не сме̏је да се ча́чне ви̏ше с те́бе, запрети́л сам вој.

ча́шка ж **1.** дем и хип од *чаша.* — Неси́ умре́л за едну́ ча́шку раки̏ју. — Кьд ви̏ди дно́ на ча́шку, устрепти́ ко пипетљи́в. **2.** анат *чашица на колену.* — Удари́л се у ча́шку, па ћопа́ви, еве, не́колко дьна.

чашче́ с дем од *чашка.* — Напу́ни ни по чашче́, да наздра́вимо за виђе́ње.

чва́ка (се) несв **1.** фиг *лаже (се).* — У́зне па чва́ка деца́ с њо́јан карми́н. — Чва́ка се с ра́зни пу́дери, з-бели́ла, румени́ла и гарави́ла сьл да бу́де по́убава. **2.** фиг пеј *љуби (се).* — Не да́м да ме она́ чва́ка с оне́ј дебе́ле у́сне. — Не мо́ж ме́не сва́ки да чва́ка. — Кад го̏ђ се сре́тну чва́кају се по́ла са́т.

чвака́ње с гл им од *чвака (се), пр̏љање.* — Тама́н га опе́рем о[д]-чвака́ње, о́н се па учвака́л. **2.** пеј *љубље̏ње.* — Кво́-е тој њи́но чвака́ње сва́ки ча́с.

чва́кне (се) свр пеј *пољуби (се).* — Еси́ виде́л како́ гу-е чвакну́ла, све́ вој карми́н остаи́ла на обра́з. — Ел се чвакну́ше приетељи́це, о́бе тако́ј начва́кане с помаду.

чво́ка несв *удара у главу.* — Ста́лно га чво́ка ти́ја огурсу́з у гла́ву.

чвока́ње с гл им од *чвока.* — Не́ћу ви́ше да чу́јем за чвока́ње, ћу ви потепам.

чво́кне (се) свр *удари чвргу коме, удари у главу, удари се.* — Чвокну́л ми дете́ у гла́ву без ра́злог. — Чво́кни га с кука́љу, па ће те послу́ша. — Чво́кни Му́рцу с тоја́гу, па не́ће сме́је да те боде́. — Чвокну́л се на гредУ́ у плевњу.

чво́рне свр *удари по глави.* — Чво́рну му два́пут чврГу у челе́нку и о́н се о́ћута.

чврга м **1.** *ударац средњим прстом по глави.* — Чи́м се неки́ од њи́ почи́ша, о́дма му уда́рају чврге. **2.** *чворуга.* — Од ону́ј утепо́тину, ди́гла му се чврга на гла́ву.

чвргав, -а, -о **1.** *кргав.* — Тој чврГаво дрво несам могал да исцепим ни с клиње. **2.** *развијен, мишићав.* — Погле́ј кака́в чврГав му́ж од њега расте́.

чврс, -та, -то *чврст.* — Чврс ко ра́тлук (*ирон*).

чевилаче́ с дем од *чевилак.* — Чевилаче́ ти-е иза́ врата, мо́ж та́м да остаиш гу́њу.

чевила́к / чевиљк м *чивилук.* — Но́си гу́ње на чевиљк, да се не осму́ди уз огњи́ште.

чеврљу́га ж зоол *шева* Alsuda arvensis. — Пою́ ли, пою́ чеврљу́ге у ржени́цу.

чеврме́ с *дрво на јастуку предњег трапа воловских кола на коме се налазе стубци а које се окреће,* в *оплен.* — Чеврме́-е напра́ено тако́ј да мо́ж ко́ла да се обрћају на о́куку, да се не изврну.

чевуљење с гл им од *чевуљи (се), кревељење.* — Бри́га ме за њо́јно чевуљење, у о́чи ћу вој ка́жем кво́-е заслужи́ла.

чеву́љес, -та, -то *искривљених уснију, замлаћен човек.* — Сък се се́ћам кои́ е то́ј чове́к, па они́ја с чеву́љеста уста́.

чеву́љи (се) несв **1.** *руга (се), кревељи (се), искреће уста.* — Што́ чеву́љиш на ме́не уста́, чеву́љи си ги на му́жа. — Чи́м ка́жем нешто́ што во́ј неје́ по во́љу, о́дма ми се чеву́љи. **2.** *гњави, замлаћује (се).* — Ако ти-е до чевуље́ње, чеву́љи се до́м, овде́ не мо́ж, неје́ ни до чевуље́ње. — Немо́ј и ти да га чеву́љиш, не́го да рабо́тимо зашто́ смо дошли́.

чегрта́љка ж **1.** *направа за плашење птица.* — Сък сам тури́л чегрта́љку у жи́то, па нека́ до́јду пи́лишта ако сме́ју. **2.** *дечја играчка.* — Купи́л на дете́ чегрта́љку да се замавље́. **3.** фиг *причалица, торокало.* — Како́ мо́ж да слу́шаш ту́ј чегрта́љку ваздан да ти ломо́ти?

чезне́је несв *чезне, пати.* — Мло́го чезне́ју деца́ за башту́ у рабо́ту.

чека́н / чека́ањ / чека́ња м *чекић за окивање косе.* — Доне́си ми чека́ањ и нако́вање, да наковем косу́.

чека́р м в *чукар.* — Ене́ га она́м, лежи́ под бу́ку на чека́р.

чекаре́ с дем од *чекар,* в *чукаре.*

Чекаре́ с мтн *узвишење, брдашце.*

че́ке / че́кеј имп од *чека.* — Че́ке да ви́диш како́ ба́тка те́па. — Че́кеј ме, куде́ си тако́ј запе́л ко си́воња! — Че́кете дете́, да ви сти́гне.

чекери се несв *прави се важан, горди се на опасном месту.* — Укачи́л се на Са́вчи ка́мен, па се чекери. — Немо́ј се чекери́ш на ту́ј бу́ку, ће па́днеш.

чекерка ж *гвоздени клин који спаја јарам с рудом кола која не користе привој* (Бистрица, Козило, Вус). — Чекерка се про́тне кроз јера́м и руду́, да говеда вучу́ ко́ла.

чекета́ло с в *кречетало (1, 2).* — Ис ту́ј воденицу ода́вно се не чу́е чекета́ло (*1*). — Оглуну́ о[д]-то́ј чекета́ло (*2*). — Оти́де ли си до́м оно́ј То́зино чекета́ло (*2*)?

чекета́лька ж в *чекета́ло (1, 2)*. — По сву́ноћ ора́ти с чекета́льку у воденѝцу (*1*). — Како́ мо́ж да трпѝш ону́ј чекета́льку ваздѝн куде те́бе (*2*)?

чекѝја м *бри́тва, ножић који се склапа у корице, чакија,* в *кости́ра*. — Бе́гејте од ме́не да не ва́дим чекѝју.

чекѝч м *чекић,* в *чук*. — У́зни чекѝч, да набѝјамо ко́лци. — Тој не мо́ж да скр̏шиш беш чекѝч.

чекиче́ с дем од *чекић,* в *чукче*. — Вр̏ни ми оно́ј чекиче́, нешто́ ми притреба́ло.

че́кне свр *при́чека, сачека*. — Че́кни докле́ прите́гнем биса́зи на коња́ и ту́рим му зобни́цу.

чекрета́ло с в *чекета́ло*; в *кречета́ло*. — То́ј чекрета́ло се́дом го́дине ми-е гла́ву пробива́ло.

чекр̏к м **1.** *ви́тао за намо́тавање пређе,* в *ви́тел*. — До́јди да ми помо́гнеш да намо́тамо пређу́ на це́вке, спремѝла сам чекр̏к и све́ што тре́бе. **2.** *дизалица*. — То́ј ће́мо да ди́гнемо на чекр̏к, ко́ј ће га но́си на тре́ћи спра́т.

чекрља́н м *човек разрогачених, зрикавих очију*. — Кво́ о́ће о[д]-те́бе ти́ја чекрља́н.

чекрљѝв, -а, -о *разро́к, зрика́в*. — И ма́ти им тако́ј чекрљѝва, ни́кад не зна́ш куде́ гле́да.

чекрљѝви несв пеј *колачи очи*. — Це́ло вре́ме на сва́дбу она́ј чекрљѝвка са́мо у те́бе чекрљѝви о́чи.

чекрљѝви се несв пеј *колачи, блене*. — Ка́жи вој, не мо́ј се чекрљѝви накуде ме́не, и́ма гу ишчекрљѝвим из га́ће.

чекрљѝвка ж *жена разрогачених, зрикавих очију*. — Чекрљѝвка чекрљѝва, зар не ви́ди да с њу не́ћу ора́тим.

чекрљѝвче с *де́тре разрогачених, зрикавих очију*. — Дове́ли и тој чекрљѝвче да се и оно́ рога́чи на ме́не.

чела́ ж **1.** зоол *пчела* Apis mellfica. **1.** *пчела као инсе́кт*. — Печѝла га чела́, све́ оте́кал. **2.** *заједница пчела, рој*. — Чела́ и овца́ су ра́вно: ко́лко пла́тиш овцу́, то́лко и челу́. **3.** *кошница*. — Ко́лко и́маш че́ле у челињак?

челе́нка ж фиг *високо чело, глава*. — Ка[д]-чу́ кво́ му ре́ко, у́дари се по челе́нку. — Та́ј челе́нка-е пра́зна.

челе́нконља м в *главоња,* в *чу́туран*. — Не мо́гу се ви́ше бо́рим с челе́нконју, зашијави́л, па вуче́ на своје́.

челињак м *пчелињак,* в *љаник,* в *уљаник*. — У челињак држѝ пе-ше́с че́ле, ал већем однемога́л да ги чу́ва.

чело́ пред *прочеље, чело стола, почасно ме́сто*. — Де́да седѝ у чело́ оста́л, а оста́ли око́ њега.

челопе́к м **1.** *ме́сто на коме сунце прижиже, пржи*. — Он ко́си у доли́ну, а ме́не турѝл да ма́вам по челопе́к. **2.** *велика врућина*. — У́дари челопе́к, да поцр̏цају жетва́рке.

чељуби́не ж мн *чељусти, десни*. — Повади́ла зу́би, остале́ вој го́ле чељуби́не. — Погле́ј кве чељуби́не и́ма оно́ј ку́че да те не дова́та с њи́.

чељуби́нка ж дем од *чељу́бина*. — Избѝвају му зубѝћи, па га болу́ чељуби́нке.

че́љус м *чељу́ст, вилице*. — Колки́ му-е че́љус, да те прогу́не.

чемер м *мука, невоља, бол*. — Кво́ ће ви́диш сък та́м, ја́д и чемер. — У ду́шу ми се назбра́л чеме́р, па ћу пу́кнем.

чемери́ка ж бот *отровна, дугогодишња биљка* Veratrum album L, в *бела чемерика.* — Чемéрник је добúл úме по чемерúку. — Почéла чемерúка да се гýби на Чемéрник.

Чемéрник м *планина са западне стране Власинског језера, оивичена рекама Власином, Врлом и Јужном Моравом, са висовима Големи Чемерник* (1639 *м*), *Мали Чемерник* (*1596 м*), *Павлова грамада* (*1469 м*) *и Острозуб* (*1546 м*).

чемéрнички, -а, -о *који је са Чемерника или припада Чемернику.*

Чемéрнички пýт м *пут који спаја Власину са Црном Травом а пролази испод самих планинских висова а изнад црнотравских села и махала.*

Чемéрчица ж *речица која извире на Чемернику а улива се у Власину у Црној Трави.*

Чемéрштица ж *стари назив за реку Чемерчицу*, в *Чемерчица.*

чéнгеле ж мн *двокрака гвоздена кука.* — Штó тóлко ровé, несý га на чéнгеле укачúли?! — Закáчи чúча бравчé на чéнгеле, па га зачáс úспастрми.

ченúца ж в *пченица.* — Остáдомо беш-ченúцу, па отидé Радоúл с коњá да донесé две врéће.

ченúчиште с в *пченичиште.* — Нéће óремо на ченúчиште, некá се одмóри овýј гóдину.

ченúчка ж дем и хип од *ченица.* — Нéмамо ченúчку вúше ни за лéк.

чепáти се несв **1.** *кревељи се, измотава се.* — Немóј се чепáти, ка[д]-цвú знáју кой-е. **2.** фиг *неприродно хода.* — Кьд óди мло́го се чепáти.

чепељáк м *велика узбрдица, стрмина*, в *дерепак.* — Егá излéзнемо уз онúја чукљáнски чепељáк, већém ме нóге издáвају. — Слéзомо нис-чепељáк те у Село́.

чепéње с гл им од *чепи* (*се*), **1.** *ломљење, узимање пелцера.* — С чепéње ми ýпропасти свé цвéћке. **2.** *гледање, ширење ногу.* — Нúшта нéма о[д]-тој чепéње, сьл це избрýка пред льýди.

чепéрак м **1.** *мера за дужину: од палца па докле дохвати мали прст.* — Нéка ти-е дугáчко три чепéрка, нéма вúше. — Нéма га ни чепéрак од зевнýј, а ће се супéтли. **2.** *дрво које се раније користило да смањи бол у крстима.* — Чепéрак се тýри на бóлно мéсто и држú све докле болéж не престáне. **3.** *закржљали прст на ногама животиња.*

чепéрко м пеј *човек малог раста.* — Онóлки човéк нашьл це обáља ш-чепéрка. — Чепéрко, нéма га ни пéд о[д]-сéм.

Чепéрко м *надимак.*

чéни несв **1.** *ломи, крши.* — Чéпи грáње од-цлúве, да мóж да прокáра сéно нис пýт. **2.** *узима пелцер (омлад) од цвећа.* — Дóјде и не питýје, самá чéпи од моје́ мушкáтле, па ги пóсле пресађýје. **3.** *штрпка храну.* — Кьд затéкне врýћ лéб да сам омесúла, óдма чéпи рубьк да едé.

/чéпи крáци, ~ нóге/ изр *шири ноге, растављa ноге.* — Поглéј какó срамотнó чéпи крáци ка[д]-цедú. — Да гу-е срáм што чéпи нóге ка[д]-цедú с мýшки.

/чéпи óчи/ изр *нападно гледа.* — Залýд је онá чепúла óчи, нúшта нејé видéла квó се десúло.

чéпи се несв в *чепати се*, **1.** *кревељи се.* — Тóј детé ми се ýвек чéпи кьд га поглéдам. **2.** *наглашено се врпца кад хода.* — Чéпи се кьд óди.

/чéпи устá/ изр *прича без везе, трабуња.* — Штó тóлко чéпиш устá бес-пóтребу?!

чѐпка ж *пелцер, изданак, омлад.* — Дала́ ми стри́нка пу́но чѐпке од њо́јне ки́тке, да ги посадим.

чепра́зи м мн **1.** *горњи нокти на ногама код пса.* **2.** *низа новчића око девојачког врата.* — Како́ и́гра у оро́, тако́ј вој звечу́ чепра́зи.

чепрљѐње с гл им од *чепрљи.* — То́ј нејѐ копа́ње компири́, то-е тикѐ чепрљѐње.

чепр̀љи несв *плитко копа, чепрка,* в *чапрља.* — Пуштѝла кокошке да чепр̀љају по моѐ гради́нче. — Цѐл дан сам чепрљи́ла по њи́ву, па ми се заврте́ у гла́ву.

чепр̀ња ж *суд од пола оке.* — Напу́ни ми ову́ј чепр̀њу с раки́ју.

чера́па ж *чарапа.* — Кьд је поодѝл у во́јску, дала́ му-е једнѐ ве́зене чера́пе.

чера́пка ж дем и хип од *чарапа, чарапица.* — Што́ дете́ о́ди без једну́ чера́пку?

чера́пци м зб им од *чарапа.* — Куде́ су ми чера́пци, да се обу́јем?

чера́пче с дем од *чарапа.* — Ка[д]-ти стри́нка исплете́ то́пла черапчети́ја, не́ће ти се́бну но́гице.

че́рга ж в *црга* (Мрковица, Лебет). — Куде́ на́с и дањс че́рге ви́кају цр̀га и посте́љка. — Куде́ на́с су се тка́ле пр̀тене че́рге, па ка[д]-це покри́еш, и́ч не студи́.

чергиче́ с дем од *черга.* — За дети́њи кре́вет тка́ла сам чергичети́ја.

че́с м *части, уважавање, поштовање.* — Сва́ка ти ча́с и че́с. — Тако́ј ми че́с, њу га уте́пам ако га па́ ва́тим у гради́нче.

чесмиче́ с дем и хип од *чесма.* — Оно́ј чесмиче́ под бу́ку ве́ћем зате́гло, сѣл црцо́ри, ће пресу́ши.

чесми́чка ж дем и хип од *чесма.* — На ову́ј су́шу, јо́ш се деја́ни чесми́чка на Помо́чаницу.

чести́т, -а, -о *срећан.* — Чести́та ви крште́вка! — Чести́та ви сла́ва! — Чести́то ви било́ од сѣг па до́век.

чести́то с *свечаност, честитање поводом посидбе.* — Кьд испро́су девојку, па про́ју два-три дња, па чести́то пра́ву. — Вика́ли ни Пела́гијини на чести́то.

четве́рак / четве́рка м/ж *кола у која су упрегнута два пара волова.* — У четве́рак се пре́зају дво́ји волови. — Расто́ве гре́де из Дука́т докара́мо ш-четве́рку.

четверѐње с гл им од *четвери.* — Бес четверѐње ту́ј бу́ку за поѝло на До́љњи кла́данац не мо́ж да извучѐмо.

четве́ри несв *преже два пара волова у кола.* — Да не четвери́мо, не би изву́кли ону́ј бу́ку из доли́ну за кори́то на До́љњи кла́даназ.

четве́рка ж в *четверак.* — Да ми дадѐш твои́ воло́ви за четве́рку, докару́јем ка́мен из ма́јден за ку́ћу.

четво́рак м *воловска кола.* — Упрѐгнем четво́рак, па у Предѐне за црѐп.

четво́рка ж *врста народног кола.* — Несмо́ то́лко игра́ли „четво́рку“ и „кукуњѐште“, ко́лко „си́тан ча́чак“, „власи́нку“ и „црнотра́вку“.

/четво́рно ткањѐ/ изр *густо ткање на четири нити.* — С четво́рно ткањѐ смо тка́ли цр̀ге, посте́љке и кла́шње, а с лито́, на две ни́те, ву́те, ћилими́, платно́ и тканѝце.

четвр̀т м *четвртина, четврти део неке мере.* — Сѣг је дванаес и че́тврт, за че́тврт са́т ћу дојдем куде те́бе. — Ку́пи ми че́тврт ле́б и једну́ конзе́рву.

че́твртан, -тна, -тно **1.** *квадратног обима.* — Тре́бе ти едњн че́твртан дире́к за ти́ја би́ндур. **2.** фиг *омалена особа широких рамена.* — До́јде тако́ј че́твртан, ја́к.

четврта́н м фиг *човек широких рамена.* — Куде́-е мо́ј четврта́н, да га ма́ти ви́ди?

четвр̏тка ж **1.** *четврти део унакрсно пресеченог дрвета.* — Да̑ј ми ту̏ј четвр̏тку за у ку̏бе. **2.** *четвртасто дрво,* в *трупче.* — Подме̏сти му едну̏ четвр̏тку да нале̏гне, да се не климу̏ца.

четвр̏тко м *јак човек.* — Погле̏ј га какав је четвр̏тко, кои̏, бре̏, мо̀ж с њега да се но̀си.

четере̏с број *четрдесет.* — Четере̏с о̀вце смо има̀ли у поја̀ту, едва̀ ги Ма̀рица на̀вечер измузе̏.

четере̏сница ж *одушје које се даје на четрдесет дана од смрти.* — До четере̏сницу човечја душа̀ на̀јде сво̀ј свр̀т и одтѝдне с овѝја свѐт. — Тре̏бе да му ју̀тре ту̀рамо четере̏сницу.

че̏три број *четири.* — Че̏три го̀дине нејѐ има̀л кьд је почео̀л да чѝта. — Че̏три бра̀ћа смо билѝ у ра̀т.

/че̏ша ја̀јца/ изр *планује, ништа не ради.* — Којѐ ће о̀н да рабо̀ти, ако ја̀ окосим, о̀н ће че̏ша ја̀јца.

че̏ша (се) несв **1.** *чеше (се).* — Немо̀ј туј да че̏шаш ону̀ј рабо̀ту, него у̀зни нешто̀ да рабо̀тиш. — Це че̏ша о̀н куде га не сврбѝ (*изр*). **2.** *тимари (стоку).* — У̀зни че̏шало да че̏шаш коња̀. **3.** фиг *окористи (се).* — Немо̀ј се он че̏ша о[д]-ту̏ђ буђела̀р.

чеша̀ло с *чешагија за тимарење стоке.* — Да̀до му чеша̀ло да отима̀ри воловѝ, он га негдѐ цембоса̀л.

чеша̀њ м *чен белог лука.* — Бе̏ш-чеша̀њ-два̀ бе̏ли лу̀к, не рачу̀њам да сам обедува̀л.

че̏шељ м **1.** *чешаљ.* — Не купѝ си че̏шељ на паза̀р, но закасу̀јем с овѝја отро̀шљак. **2.** *решетка испред воденичне буке која спречава да у цивун оду предмети које нанесе вода.* — Некѝ ни истурѝл че̏шељ од бу̀ку и одврну̀л во̀ду на о̀дврату.

чеши̏р м *шешир.* — Отка̀[д]-ци па ти врљѝл чеши̏р, па ѝдеш гологла̀в?

чешира̀н м **1.** *онај који носи чакшире.* — Поглѐј чешира̀на како се уте̏гал у клашњѐнке на бри̏ч. **2.** *пегав са већим пером око ногу, гаћан.* — Ће гра̀бне лиси̏ца твојѐга чешира̀на, мло̀го се у̀врта око комши̏ске коко̀шке.

чеши̏ре ж мн **1.** *панталоне од клашња.* — Каквѐ да ти ши̏јем чеши̏ре: на бри̏ч ел на кли̏н? — Но̀си чеши̏ре на бри̏ч. — Чеши̏ре на бри̏ч, а на ду̀пе и̏ч (*изр*). **2.** изр: **чеши̏ре на бри̏ч** *панталоне од клашње или шајака које од појаса до колена имају шири испуст, односно бок;* **чеши̏ре на кли̏н** *панталоне од клашње или шајака које се од појаса до стопала равномерно сужавају.*

чеши̏рке ж мн дем од *чешире.* — Тресу̀ му се чеши̏рке од студени̏цу. — Напунѝл чеши̏рке о[д]-цтра̀.

чеши̏рче с дем од *чешир, шеширић.* — Купѝ му на ва̀шар чеши̏рче, да му не ветрѐје глава̀.

че̏шки прил фиг *досећи, лоше.* — Свѝ зна̀ју да с њега жѝви че̏шки, ал како̀ издржава, она̀ си зна̀је.

че̏шља несв фиг *гребена (вуну, кучина).* — Це̏л дьн сам чешља̀ла з-гребенцѝ она̀ј пу̀ста кучи̏на.

чешља̀ра ж *место где стоје чешљеви.* — Ако ти че̏шељ нејѐ у чешља̀ру, а кудѐ ће је?

чешљи̏че / чешљиче̏ с дем и хип од *чешељ.* — Обећа̀л сам по едно̀ чешљиче̏ да им донесѐм, ка[д]-це вр̀нем.

чешња̀к м *лук.* — Ову̀ј го̀дину посадѝмо трѝ лѐје чешња̀к.

чи́ упит-одн зам *чији*. — Чи́ си ти́, ку́ре? — Чи́ бе́ше оно́ј ко́њ што те у́рита? — Чи́ ти-е то́ј амре́л?

чи́ба ж *пас* (дечји). — Куде́ ти-е чи́ба? — И́демо куде чи́бу.

чи́бе узвик *којим се гони пас*. — Чи́бе, од ме́не! — Чи́бе, Бе́љо!

Чиби́ке м/ж мн *род у селу Бајинци*. — На́јлоши љу́ди у Баи́нци су Чиби́ке, то́ј ти ја́, Ди́цка, казу́јем.

чибу́к м **1.** *мушти́кла*. — Доне́си ми жарчи́к да припа́лим чибу́к. **2.** фиг *шеће́рлема, лилихи́п*. — На деца́ тре́бе да ку́пим по неки́ чибу́к, да понесе́м. **3.** фиг *мушки по́лни уд*. — Неје́ га сра́м, и́звади чибу́к, па се ту́ј, пред на́с, по́моча уз гр̀м. **4.** фиг *леденица на стрехи*. — Наваа́ли се чибу́ци на стре́ју од ноћа́шњи мра́з.

чибу́че с дем од *чибук (1, 2, 3, 4)*. — Изгуби́ си оно́ј цре́шњо́во чибу́че (*1*). — Зача́с дете́ скр̀цка чибу́че (*2*). — Упрћи́ло му се чибу́че (*3*). — С тоја́гу све покрши́л чибучети́ја на стрејý (*4*).

чиви́ја ж **1.** *клин*. — Извýкла се чиви́ја, па испа́дал то́чак. **2.** фиг *опасан, препреден човек*. — С ту́ј чиви́ју сам се једну́ш изгоре́л, ви́ше не́ћу.

чи́вле ж мн в *чивлете*. — Да́де ми њо́јне чи́вле за собо́р, а око гу́шу ми ту́ри две ни́зе мани́стра.

чивле́те ж мн *женске ципеле са штиклама*, в *штривлете*. — Рекла́-е ће ми даде́ чивле́те и пе́т ду́бле ка[д]-це ожени́м.

чи́вта с мн **1.** *копите задњих ногу код коња*. — Па́зи се до́бро, ти́ја ко́њ вр̀ља чи́вта, да те не утепа. **2.** фиг *пар, два (гаће, чарапе)*. — Спакува́ла сам ти у ра́нац за у рабо́ту: две́ кошу́ље, два́ чи́вта га́ће, два́ чи́вта чера́пе, пешки́р и посѝтнице. **3.** изр: **вр̀ља чи́вта (чи́вте)** *гица се, негодује, непослушан, тврдоглав*. — Мнóго ми он у са́дњо вре́ме вр̀ља чи́вта, ал ћу га дока́рам у ре́д на мои́нски на́чин.

чи́вта се несв **1.** *рита се*. — Не прио́ди куде Зеле́нка, пру́д је, мло́го се чи́вта, ће те упоко́и. **2.** фиг *гица се, негодује*. — Немо́ј се ви́ше чи́вташ, да ти не пу́кнем једну́ на́дланицу.

чивта́ње с гл им од *чивта се* (*1, 2*). — Кьд му ту́рим желе́за, не́ма ви́ше чивта́ње (*1*). — До́сади ми с његóво чивта́ње, мо́ра га сре́дим, да се једну́ш уњути́ (*2*).

чи́вте ж мн в *чивта*. — Са́мо ти вр̀љај чи́вте, ћу те вр̀жем за ја́сле, па ће стрижеш с у́ши.

чивтосува́ње с гл им од *чивтосује (се)*.

чивтосу́је се несв в *чивта се (1, 2)*. — Тој ждребе́ се мло́го чивтосу́је (*1*). — Што́ се ти чивтосу́јеш, ка[д]-те ни́ки не ди́ра (*2*)?!

чиву́т / чиву́тин м фиг *безосећајан, наопак човек*. — Чиву́т, бре́, не́ће ни́шта да уработи како́ тре́бе, све́ на своју́ гла́ву. — Да зна́ш роди́ла си чиву́тина, па ти гле́ј како́ ћеш с њега, ја́ н-уме́јем.

чиву́тка ж *лоша, наопака жена*. — Како́ дове́де ту́ј чиву́тку, наста́доше сва́ће и ка́рања по ку́ћу.

чиву́цки, -а, -о *лош, наопак*. — Ко да-е од чиву́цку со́рту ово́ј дете́: ни[т]-це во́ди, ни[т]-це те́ра.

чижи́мка ж *узица, канап* (Горње Гаре), в *сицимка*. — Озго́р ту́риш ло́зе, па вре́ћу превр̀жеш ш-чижи́мку, да не испа́дају компири́.

чи́жма ж *чизма*. — Укаља́л чи́жме по ора́ње, па така́в о́ди по ку́ћу.

чи́жмица ж дем од *чижма, женска чизма, чизмица*. — Ишла́ у Лескова́ц да ку́пи чи́жмице.

чижмичѐ с дем од *чижма*. — Напуни́ло му се чижмичѐ с во́ду, па са́мо гми́чка кьд о́ди.

чикола́да ж *чоколада*. — Ако ме слу́шаш, ка[д]-до́јде башта́ из рабо́ту, ће ти донесѐ чикола́ду.

чикола́тка ж дем и хип од *чоколада*. — Проба́мо и ми од његову чикола́тку.

чила́гер м пеј *чича у смислу старији човек*. — Прође́ неки́ чила́гер и проне́се ча́нтру с неки́ спи́сак и са́мо питу́је чија́-која́ ку́ћа.

чи́лац м в *чича*. — Кво́ прода́ва ти́ја чи́лац што́ прође́ с мога́ре ни́с-пу́т?

чи́ле м в *чича*. — Ће ти пока́же чи́ле што ме ди́раш. — Чи́ле, куде́ си пошао́ л с ко́ла и воло́ви.

чи́м прил *пошто, кад*. — Чи́м до́јде, нека́ ми се о́дма ја́ви.

чине́ње с гл им од *чини*.

чи́ни несв **1.** *ради*. — Не чи́ни оно́ј што не би воле́л дру́ги да ти чи́ни (*изр*). **2.** фиг *вреди*. — Не чи́ни ни лу́лу дува́н. — Чи́ни ли ти нешто́ да ти даде́м сто дина́ра? — Не чи́ни ми ни́шта да ми даде́ш не зна́м кво́, кьд ње́га ви́ше не́ма. **3.** фиг *чини што форме ради*. — Несьм гла́дан, ал да му чи́нимо рабо́ту.

чи́ни се несв **1.** *причињава се*. — Све́ ми се чи́ни неки́ поди́за вра́књицу, па изле́знем на про́зор и гле́дам. **2.** *присећа се, изгледа*. — Чи́ни ми се то́ј бе́ше за ла́њски Петро́вдьн.

чи́нимиске речца *изгледа, по свој прилици*. — Чи́нимиске још несмо́ плати́ли трава́рину за сто́ку.

чи́нови м мн *два пободена кочића, који, заједно са трећим („кука"), служе за снованье основе*. — Жи́це се премоту́ју на чи́нови тако́ј што се укрсту, па тьг и́ду на ку́ку.

чи́па ж *овца малог вимена*. — Што́ ми не до́кара чи́пу, да гу измузе́м?

чи́пав, -а, -о в *чуљ* (*2*), *малих ушију*. — Све́ им о́вце чи́паве, таква́ им со́рта.

чира́к м **1.** *свећњак*. — Доне́си чира́к за свећу́. **2.** *мајсторев помоћник, шегрт*. — У дуга́њу е има́л два́ чирака́ што су учи́ли кова́чки зана́т.

чи́с, -та, -то **1.** *чист*. — Сре́ћа-е ако доби́еш чи́с кре́вет. — Ни́кад није́ чи́с. — Чи́с ко свињче́ (*ирон*). **2.** *здрав, нормалан*. — Не́је чи́с с па́мет. **3.** фиг *крив*. — Да-е чи́с не би га апси́ли. **4.** изр: — То́ј му-е чи́с про́машај. — Не́ма си он о[д]-то́ј три́ чи́сте. — С чи́с обра́з мо́ж куде́ о́ћеш.

/чи́ста рабо́та/ изр *у реду, како треба*. — С ње́га није́ чи́ста рабо́та.

чи́стен, -а, -о трп прид *чишћен, прочишћаван*. — У ја́нуар је чи́стен пу́т о[д]-Цр́ну Тра́ву до Мејане.

чисте́ње с *чишћење*. — Данѐс је чисте́ње на гу́вно, ју́тре насађу́јемо сно́пје, да вршѐмо.

чи́сти понеде́лник м вер *први дан поста по великим Ускршњим покладама*. — На чи́сти понеде́лник печалба́ри поо́ду у рабо́ту, а вр̀ћају се за Петро́вдьн.

чи́сти се несв фиг *склања се*. — Чи́сти се и́спред ме́не, не мо́гу и те́бе да па́зим докле́ уно́сим ца́кови.

чисти́на ж *ширина, чист простор*. — Искара́мо о́вце на чисти́ну, па кьд ги рашири́мо да пасу́ по ладови́ну.

чисти́нка ж дем од *чистина*. — Ту́ј, под Дла́ги ри́д, и́ма една́ чисти́нка и куде ћу́ изво́р, ту́ј пре́двечер да сврти́ш гове́да, ту́ј ћу те че́кам.

чи́сто с **1.** *чистоћа.* — У авли́ју им све́ чи́сто. — Да нејѐ куде њи́ тако́ј чи́сто, не би се оженѝла та́м. **2.** фиг *тачно.* — Кьд га среди́мо, пра́се изле́зе чи́сто дванаес ки́ла. **3.** изр: — Чи́сто ме сра́м од њу́. — Чи́сто ми до́јде да полуде́јем од њѐга. — Чи́сто ћу га уте́пам. — То́ј с њо́јну мре́шку нејѐ чи́ста ства́р.

чи́тав, -а, -о фиг *нормалан, здраве памети.* — Овдѐ не́ма едѝн да-е чи́тав. — Одма́ се виде́ло да нејѐ чи́тава. — Ако-е о́н чи́тав, овдѐ ме преко́љите. — Како́ да оста́неш чи́тав куде ова́кви љу́ди?

чи́ча м *стриц; сваки старији човек.* — Дојдѐ чича́ Дра́гољуб ис Кума́ново и донѐсе ни кава́ли и дуду́ци да се у́чимо да сви́римо.

/чи́чак/ изр: — Од њѐга не мо́ж да мр̀дне, залепѝл се за њу́ ко чи́чак. — Пу́н пре́сак ко чи́чак.

/чи́чине та́рабе/ изр *далеко.* — Вр̀ьи га ча́к у чи́чине та́рабе. — Одлете́ там-до́ле у чи́чине та́рабе.

чи́чини м поим прид *сви који припадају стричевој породици.* — Отиша́л у чи́чини, па се не вр̀ћа.

чи́чица м *омален старији човек.* — Ськ ће пи́тамо чи́чицу, накудѐ да и́демо за у Па́вловци.

чи́чка м дем и хип од *чича.* — Доша́л вој чи́чка из Власи́ну. — Ћу те ту́жим куде чи́чку.

чи́чкав, -а, -о *учичкан, пун чичака на себи.* — Куде́ си се грваља́л, па си тако́ј чи́чкав?

чи́шалка ж *мера за одређивање ширине основе код ткања.* — Една́ чи́шалка и́ма три́ жи́чке.

чкембав, -а, -о *с великим трбухом.* — Волови́ му мло́го чкембави, како́ ће да вучу́ ко́ла?

чкембак м пеј *велики стомак.* — На̀пуни ли ви́ше ти́ја чкемба́к, докле́ ће еде́ш?

чкембар м пеј *велики стомак.* — У́дари га у чкемба́р, па му ра́сипа па́шиште. — Виснул му чкемба́р преко чеши́ре.

чкембе́ с *стомак, шкембе.* — Кьд би мога́л, све́ би натура́л у то́ј чкембе́.

чкембоња м *човек великог стомака, алав човек.* — Ел оста́де нешто́ иза чкембоњу, ел све́ по́еде?

чко́ла ж *школа.* — Ел ви тако́ј у́чу у чко́лу да ста́ри љу́ди не сма́трате?

чко́љав, -а, -о **1.** *чворноват, нераван.* — Како́ се по́треви да набе́реш ово́лко чко́љава дрва́, па кои́ ће ги це́пи? — Куде́ потреви́мо чко́љаво пути́ње, све́ ци исте́памо но́ге. **2.** фиг *лош, ргав, незгодан човек.* — Од њѐга по́чкољавога чове́ка несам виде́ла. — Чко́љав ко чко́љаво дрво.

чма́ва несв *дрема, излежава се, ленчари.* — По це́л дьн чма́ва, ни́шта не узи́ма да рабо́ти.

чма́вало с *дремљива особа, ленчуга.* — Ће га зате́кнеш до́м, то́ј чма́вало си́гурно још спи́.

чмава́ње с гл им од *чмава.* — Нави́кал на чмава́ње, те́шко ће ти о́н нешто́ помо́гне.

чмаи́ несв **1.** *повуче се у осаму, чами.* — Вати́л га ле́њос, па си чмаи́ до́ма по це́л дьн, ко да и́ма сто́ го́дине. **2.** фиг *тиња, не гори (ватра, влажно дрво).* — Чмаи́ дрво на огњи́ште, ни́како да се разгори́. — Што́ ти чмаи́ о́гењ, што́ не ту́риш неку́ су́чку да се разгори́. — Гаса́рче бес-по́требу чмаи́ на оста́л.

чмањѐ с гл им од *чмаи*. — Ѝдви ни се о-тòј његóво чмањѐ.

чмѝ несв в *чмаи*. — Јòш ли чмѝ, јòш ли се нејѐ дѝгал, а ми трéћи пу̀т докарáмо снòпје. — Не чмѝ нат- књѝгу, нéго у̀чи!

Чобáнац м *висораван на Острозубу*. — Ће се нáјдемо на Светилѝју на Чобáнац.

човечáљка ж *врста сове*, в *буљина*, в *урулејка* — По цéл нòћ човечáљка урулу̀ће: човéк! човéк! човéк!, прецказу̀је да ће у̀мре некѝ из малу̀.

човечѝна м ауг и пеј од *човек*. — Тò-е мло́го гáдан човечѝна, свé ги тéра по-ду̀шу да рабо́ту.

човечѝште с ауг и пеј од *човек*. — Што́-е гáдно тòј човечѝште, а што́-е безобрáзно. — Ѝсарави ме тòј човечѝште.

чо́јан, -а, -о *од чоје, чохан*. — У Морáву но́су чо́јана одéла, а кудé нас сáмо клашњéна.

чо́к м **1.** *малтер од креча у који је стављена и козина, намењен за плафон*. — Некá[д]-цмо плафо́н мазáли ш-чо́к, а ськ с продужни мáлтер. **2.** изр: — Чо́рба чо́к, мéсо јо́к!

чо́ка несв в *боде*. — Искáрају говéда на Шáнци и Мáли Чемернѝк, па чо́кају волови.

чо́ка се несв **1.** *куца се*. — Пр̀во се чо́кају ш-чáше, па тьг пѝју. **2.** *боде се, сударa се главама*. — Во́ли да глéда како́ се чо́кају воло́ви. — Залету́ се овно́ви, па се чо́кају с ро́гови. **3.** *ударају се, боду се главама (деца)*. — Немо́ј се ви́ше чо́кају, ћу ги утéпам, ће ги заболѝ глáва.

чо́калица ж пеј в *чокало*. — Ударѝла га по чо́калицу, па му пуштѝла кр̀в.

чо́кало с пеј *нос, њушка*. — Пáдал и разбѝл чо́кало. — Ударѝл га по чо́кало.

чокáњ м **1.** *суд којим се служила ракија*. — Попѝмо по чокáњ у То́зину кафáну. **2.** фиг *нос, њушка*. — Кьд га довáтим, ћу му размр̀љим тѝја шѝљ чокáњ.

чокáње с гл им од *чока (се)*, **1.** *куцање*. — Бе^{ш} чокáње, нéма пиéње. **2.** *борба бикова*. — Напудѝли говедарá збо́г чокáње воло́ви.

чокáњче с дем од *чокањ*. — Ту̀ ју̀век попѝемо по чокáњче, па уз бéдем — до́м.

чо́кљас, -та, -то *чворноват*. — Трéбе ми едно́ чо́кљасто дрво, како́ топузѝна, да се брáним од пцéта.

чо́кне свр *удари у главу*. — Чо́кну га са штапчѐ мáлко по глáву, а о́н се ráскука.

чо́кне се свр **1.** *куцне се*. — Да се чо́кнемо за ово́ј честѝто, да попѝемо за срéћу, здрáвје и весéље. **2.** *удари се у главу*. — Чокну́л се на гредý у плéвњу докле́-е газѝл слáму. **3.** *сударе се главама*. — Чокну́ше се децá. — Па, децá се чо́кну и тој бр̀зо одболѝ. — Ка[д]-це чо́кну воло́ви, то́ј пу́кне.

чо́ља м *напрасит човек, свађалица*. — Кудé бьш налетé на то́г чо́љу, да се посвáдите.

чо́љав, -а, -о **1.** *напрасит, лоше нарави, намрштен човек*. — Ем што-е чо́љав, ем не попу́ста, о-це би́е. — Мло́го-е то́ј чо́љава женá, тéшко се с њу́ излáзи на крáј. **2.** *искривљен, извитоперен*. — Чо́љави му пр̀сти, па не мо́ж да но́си ципéле.

чо́љка ж *жена лоше нарави*. — Нéће ме ви́ше ви́ди тај чо́љка, ју̀век се посвáдимо.

чо́мба ж *бела овца с црном шаром на глави*. — Како́ зáгуби бьш чо́мбу?

чорáпа ж (мн чорáпци), в *черапа*. — На сви́ испле́то, сьл ја остáдо бе^{ш}-чорáпци.

/чо́рба/ изр: — Он ти-е зáпршка у сваку чо́рбу (*наметљивац*). — Запржѝ му чо́рбу (*напакости*). — По́тече му чо́рба из но́с (*крв*).

чорбаљак м *чорбалук*. — Тури чорбаљак на сред, па нека си сваки завати с кутлачу колко му требе.

Чорбар м *надимак*.

чорбас, -та, -то *чорбаст*. — Гине за чорбас гра с јагњећа ребра.

чорбаџија м зоол *птица певачица*.

чорбичка ж дем и хип од *чорба, чорбица*. — Сељ малко да куснем чорбичку, за друго несем.

чорбуљак м пеј од *чорба, неукусно јело*. — Сама си јеђ тија чорбуљак. — Само зна̏е да направи чорбуљак и ништа друго. — Бес чорбуљак не̏е да еде.

Чочин кладанац м мтн *извор, ливаде*. — О[д]-Чочин кладанац смо заватили воду за у село.

чубри несв *напреже слух, страхује, стрепи*. — Што чубриш уши, немој се плашиш, ја сам туј, при тебе.

чубрил м *уплашен човек, човек напрегнутог слуха*. — Чубриле, које си толко учубрил?

чубура ж фиг *извор с корубом за доток воде* (Власина).

/чува стра/ изр *храбри, охрабрује, чува од страха,* в *брани стра*. — Куде гођ да иде води некога да му чува стра. — Ја ти чувам стра а ти бери јабуке.

чуваран, -рна, -рно *онај који чува, штедљив*. — Мого-е чуварна жена, а што-е па приветљива.

чувателник / чуватељник м *штедиша, онај ко води рачуна о новцу и свему*. — Снаа ми-е чувателник, една домаћица.

чудење с *чуђење*. — Откуд сељ тој чудење, ка[д]-це такој договоримо сви?

чудило с *безизлаз, страва, страх*. — Од њега се еднуш вати у чудило које да работим, пованцирал човек. — Ће дојдеш и ти у чудило, ће видиш ка[д]-те спопадне које ће чиниш!

/чудо/ с изр: — Чудо едно кво све не работи на овија свет. — Вати се у чудо како ћу сељ без динар. — Тој чудо несем видела откљд пантим за себе. — Оће да ми покаже оној његово чудо. — Чудо невидено. — Да видиш какво-е тој чудо о[д]-дете. — Укачи се на тој чудо и дојдо дом. — Створи се од неко чудо куде мене. — Свако чудо за три дња. — Чудо да сам преживела. — Чудо да га среto, ка[д]-туј не живи. — Големо чудо сам за њега чула.

/чудом се чуди/ изр *невероватно*. — Чудом се чудим да ме неје викала за такву работу. — Чудом се чудим одокле вој толке паре за волови. — Да станеш и чудом да се чудиш колко личу едьн на другога, ко близнаци.

чује несв **1.** *чује*. — Чује ли тија глушча, ел се прави? — Чује, ал не аје. — Чује на едно уво, на друго му излезне. — Чује како риба у воду. — Чује оној што не требе, што требе — не чује. — Глуваћ па не чује. **2.** фиг *превише обазрив, осетљив на нешто што се (од њега) крије*. — Чује и трава како расте. **4.** а) изр: **неје ни чул** *није још почео да се пече (хлеб)*. — Још ка[д]-цам га турила у шпорет, леб неје још ни чул. б) изр: **да не чу(j)е ђавол** *хвала Богу*. — Да не чује ђавол, добро му-е данаске.

чује се несв **1.** *прича се*. — Чује се свашта за њега. — Чује се иде му добро. — Немој после да се чује нешто друго. **2.** *јавља се, навраћа*. — Чуемо се понекад. — Ка[д]-це чуемо, ћу му кажем.

чук[1] м *чекић*. — Убил прс ш-чук. — Сваки си мајстор носи чук с њега.

чук[2] узв *опонашање звука куцања*. — Чук, чук, еве ни, дојдомо па ненајавено.

чу́ка[1] ж *брдо*. — Ене́ гу з-говéда, го́ре, на чу́ку.

Чу́ка[2] ж мтн *брдо, гребен.* в *Мала Чука*, в *Голема Чука*, в *Жутинска Чука*.

Чу́ка[3] ж *село*. — Чукља́нске ма́ле су: Печи́новци, Ди́минци, Дрндари́, Радови́нци, Гр̀ци, Бољари́, Ра́кинци, Ци́гани, Мечкари́, Ва́лог, Ка́ше, Те́сково и За́јци.

чу́ка[4] несв **1.** *закуцава*. — Чу́ка екси́ери у та́рабе, скро́з разлабавéне. **2.** *млати, тресе*. — Узе́л чука́ч, па чу́ка ли, чу́ка сно́пје. — Чу́ка гр̀снице, да одме́ни ма́тер. — На пре́мет чу́камо посте́љке. — Чу́ка гру́мење зевњу́ по ора́ње. **3.** *куца*. — Ја поче́ да чу́кам на вра́та, она́ се оцкрку́ше. **4.** *звони*. — Чука́ зво́но за ручак на ра́дници. **5.** фиг *икопи, јалови бика*. — Чу́ка ја́јца на би́ка сьс др̀вен чу́к.

чу́ка се несв **1.** *куца се*. — Чука́ше се, чука́ше, докле́ гу не испразни́ше и врљи́ше. **2.** *туца јаја*. — Ја́јца се чу́кају на Вели́гден.

/чу́ка се у гла́ву/ изр *каје се, очајава*. — Сьг нек се чу́ка у гла́ву, кьд му девójка отишла́ за дру́гога. — Ће дójде дьн ка[д]-це сви́ они́ чу́кају у гла́ву, ал не́ма ви́ше Си́бина да им помо́гне!

чука́ль м **1.** *пањ*. — Седи́ на чука́ль, подбочи́л се, и че́ка те. **2.** *самотњак, усамљен човек*. — Ене́ га до́м жи́ви чука́ль, без ни́где ни́кога. **3.** фиг *курје око*. — Ди́гал му се чука́ль на пр̀с, па не мо́ж да о́ди. **4.** *зглоб код животиња*. — Омршаве́ле о́вце, све́ им изле́зли чукаљи́.

чука́лька м в *чукач* (*1*). — У́зни чука́льку, па да бараба́р чу́камо сно́пје.

чука́ње с гл им од *чука*[4]. — Тре́бе им до́бро чука́ње, па тьг да ги насађу́јемо за вршу́. — У́плаши ме с то́ј чука́ње сре́д но́ћ.

чука́р м **1.** *брдашце*. — Развика́л се о[д]-чука́р не мо́ж ги дови́ка прекó ре́ку. — Ука́чи се на чука́р, мо́ж ће ги ви́диш негде́. **2.** *гомила нечега*. — Што́ не растр̀виш ти́ја чукари́ по ливáду што́ су ги напраи́ли бробињци?

чукаре́ с дем од *чукар*. — Се́дни на чукаре́ и туј ме че́кај (*1*)! — Збра́ се жи́то од гу́вно — це́ло чукаре́ (*2*).

чука́рче с дем и хип од *чукаре*. — Ене́ ги деца́ и́грају се на чука́рче.

чука́ч м **1.** *мотка којом се млати сноп да би се истресло жито из њега*. — Тре́бе до́бар му́ж да чу́ка сно́пје с ова́ј чука́ч. **2.** *полуга на трлици којом се трли конопља (нож), в бијач*. — Заболе́ ме рука́ о[д]-чука́ч, млате́јећи гр̀снице.

чукле́ с дем од *чука*[1], *брежуљак*. — Та́м, на оно́ј чукле́, оста́доше ми кле́пала, доне́си ги, да накле́пам косу́. — Тама́н накара́ о́вце у трлу́, кьд ете́ га ву́к на чукле́.

чукле́нце с дем од *чукле*. — Окоси́ до чукле́нце, па балдиса́.

Чукља́нин м *човек из Чуке*.

Чукља́нка ж *жена из Чуке*.

чукља́нски, -а, -о *који је из Чуке или припада Чуки*.

Чукља́нче с *дете из Чуке*.

чу́кне свр **1.** *лупне*. — Чу́кни ми у вра́књицу, кьд проо́дите за на пазáр. **2.** фиг *дође памети*. — Ће га чу́кне и ње́га нешто́ у гла́ву, ће се опаме́ти, ал ће бу́де ка́сно. **3.** фиг *падне на памет*. — Кьд му чу́кне, до́јде куде ме́не да поседи́.

чу́кне се свр **1.** *удари се, повреди се*. — Чукну́л се ма́лко по цволи́ку, ал му рипи́ла гу́ка. **2.** фиг *дозове се памети, освести се*. — Чу́кни се ма́лко с пр̀с у гла́ву, немо́ј по́сле, кьд је ка́сно да рове́ш.

чу́кнут, -а, -о *пакнут, луцкаст*. — Да неје́ чу́кнут, па да га би́јеш, ова́ко́ј му одби́јеш на глу́пос.

чукорéње с гл им од *чукори*. — Да бар понéкад чýеш нис-пýт чукорéње, нúшта, нúгде нúки, пустињáк.

чукóри несв *корача, хода, иде*. — Етé, сúг лéто, па љýди чукóру нагóр-надóл, а зúмени нéма нúки.

чукýр м в *чукуран*. — Порасáл онóлки чукýр, па за нúшта не áје.

чукурáн м *својеглав, тврдоглав човек* — Какó ће излéзне на крáј с онóга чукурáна, сáм Бóг знáје.

чукурáнка ж *тврдоглава, својеглава жена*. — На тýј чукурáнку трéбе дóбар ћотéк, да мáлко подвúје шúју.

чукурáнче с *својеглаво дете*. — На врéме да укáраш пáмет на тој чукурáнче, да ти пóсле не едé цигéрицу.

Чукурýсци м *заселак*.

чукчé с (мн чукчетúја) дем од *чук*. — Децá ти узóше чукчé, да се úграју, залýд га ти трáжиш.

чýљ, -á, -ó **1.** *без ушију, безух*. — Лáко ће га познаéш úма једнó чуљó ýво. — Чúјо-е онój чуљó кýче што облúта по сокáк? **2.** *са малим ушима*. — Оцéкли на кýче ýши, па-е сúг чуљó, да би билó поóпасно. **3.** *са сломљеним рогом (говече)*. — Ел онój твојá онáј чуљá крáва?

чýља м *чуљав човек*. — Нéјé óн крúв што-е чýља.

чýљи несв **1.** *ломи, крши*. — Узéл тојáгу па чýљи чибýци на стрéје. — Чýљи рóгови на говéда. **2.** *прислушкује, ослушкује*. — Пришáл кудé врáта па чýљи, да чуé квó орáту.

/чýљи ýши/ изр в *ћули уши*. — Напláшен човéк, па на свáшта чýљи ýши.

чýљка ж **1.** *женска особа без уха*. **2.** *женска особа са малим ушима*.

чýљко м **1** *мушкарац без уха*. **2.** *мушкарац са малим ушима*. **3.** *ован или во окрњеног рога*. — Млóго ожеднéл чýљко од сóлило, па прéсуши бáру.

/чýљко чýљковић/ ирон изр *као одговор на питање: Како се викаш?*

чýљча м в *чуљко*. — Онáј чýљча се нештó млóго увртa око Добрúнкину кýћу.

чýма ж **1.** *колера*. — Úш, чýма ви затрéла (*клетва*). — Штó не дóјде нека чýма, да овój свé потамáни, а не да се овóлко мýчим и нúшта не стечém. — Чýма ги изéла, урнисáше ме душмáни. **2.** фиг *жена неуредне косе*. — Уватúле се двé чýме на сокáк, па се поскýбле.

чýмав, -а, -о *рашчупан, неочешљан*. — Немá кьд у жýрбу ни да се очéшљам, него излéзо овакój чýмав.

чумáви се несв *рашчупава се*. — Кудé си се тój чумавúла, те си такój чýмава, чýма те изéла.

чумбýљ м *велики прамен косе, чуперак*. — Штó се не почúша ко човéк, негó пустúл онóлки чумбýљ

чумбуљáн м *човек са великом косом*. — Ћу вáтим тóга чумбуљáна, па ћу га свé искубém.

чумбуљáнка ж *жена са великим праменом косе изнад чела*. — Млóго нештó око тéбе уодýје онáј чумбуљáнка.

чунгáр м *велики стари пањ*, в *крндар*. — Рекó дрвá, несьм рекла да ми докарýјеш чунгарú. — Штó су родúле јáгоде у Óвсиште, по чунгарú.

чунгýр м *тамбура*. — Нáши су у печáлбу, кьд úмају слóбодно, кьд не рабóту, свирúли на чунгýр, ел у дудýче и гáјде.

чу́р м *дим,* в *чад.* — Голе́м чу́р се ди́же и[з]-Стаме́нкову доли́ну, запали́ше деца́ нечију́ се́но. — Подави́мо се у чу́р, разгра́ј жа́р, да се о́гањ разгори́.

чуре́ње с гл им од *чури (се),* **1.** *димљење.* — По чуре́ње сам виде́л куде́ чу́вате о́вце, тако́ј ви најдо́. **2.** *пушење.* — Ако му сми́та, што неје́ остаи́л чуре́ње.

чу́ри несв **1.** *дими.* — Це́л но́ћ главња́ ће да чу́ри, бо́ље гу запре́ћи, па ју́тре па́ накла́ди о́гањ. **2.** фиг *пуши цигару.* — Јо́ш чу́рим „мора́ву", мисли́ да бата́лим, ал ка́сно-е за пре́т кра́ј. — Чу́ри како́ главња́.

чу́ри се несв *дими се.* — Чу́ри им се оца́к, мо́ра да-е неки́ из вами́лију ноћна́ске дошьл.

чу́рило с *дрвена направа у бучки којом се млати млеко да би се добио маслац.* — О[д]-ци́лно бучка́ње, пу́че ми чу́рило, бьш надокра́јке. — Да ми проврти́ш до́бро дно́ за чу́рило, да бо́ље би́је ма́сло.

чури́лце с дем од *чурило.* — У-сре́д бучка́ње пре́двои ми се чури́лце.

чури́љак м ауг од *чур.* — На́праи се чури́љак у ку́ћу о[д]-тај дрва́.

чурља́ва ж *дим, задимљеност.* — От кво́-е оно́лка чурља́ва у ба́ру, да неје́ неки́ требьл ливаду, па запали́л шу́шљак. — На́праи чурља́ву с ти́ја гливци́.

чурља́ви (се) несв *накупља дим, смрад од гарежи.* — Да́ л до вре́ме, ел до коми́н, нешто́ ми шпо́рет ста́лно чурља́ви. — Немо́ј се ба́р ти́ чурља́виш, ако сам се ја́ начурља́вил чисте́јући ћу́нци.

чурља́вина ж **1.** в *чурљава.* — Запа́ли тр̀ње, ди́же чурља́вину. **2.** фиг *бежање, бежанија.* — Да́де дете́ чурља́вину, ни́ки да га сти́гне и ва́ти.

чу́рне свр фиг *јурне, побегне.* — Кьд ме виде́ с помага́љку у ру́ке, чу́рну, ни́где штило́.

чурња́ва[1] ж в *чурљава.* — Голе́ма чурња́ва на Пла́ну, запали́ли се бо́рови, па вуца.

чурња́ва[2] ж *бежање, бежанција.* — Ене́ га лу́ди Мило́јко, ва́тај чурња́ву. — Кьд виде́ше зо́р, ватиште чурња́ву.

чурчьк м дем од *чур.* — За́гаси се о́гањ, тике́ по ма́лко и́де чурчьк.

чу́тура ж **1.** *дрвена ступа, аван.* — Узни ту́ч и чу́туру, па ми сту́цај ови́ја вењц попри́ку. **2.** *суд за ракију.* — Напу́ни чу́туру с раки́ју, па гу доне́си уз обе́д. **3.** фиг пеј *глава.* — Чвокну́ чу́туру на гре́ду́, па се расе́ко. **4.** фиг *приглупа особа.* — Вика́л сам на ту́ј чу́туру, ал нете́ ме послу́ша. — Но́си оно́лку чу́туру, а ни́шта не зна́је. — Не ула́зи вој у чу́туру, па то́ј ти-е (*не схвата, не разуме*).

чутура́н м *тврдоглава мушка особа,* в *главуран (2).* — Не те́ да ме послу́ша ти́ја чутура́н.

чутура́нка ж *тврдоглава женска особа.* — Само́ нек се вр̀не, све́ ће вој сту́цам чу́туру на ту́ј чутура́нку. — Те гу Анка чутура́нка (*дечја пошалица*).

чутури́л м в *чутуран.* — Са́мо ли ви́дим то́г чутури́ла, и́ма му сва́шта нака́жем.

чу́турка ж дем и хип од *чутура, чутурица.* — Напуни́ ми чу́турку с раки́ју, да си понесе́м.

/чу́чи/ изр: — Чу́чи, му́чи, То́доре, не пора́сал по́горе (*из бајалице*).

чу́чка[1] ж *столичица, троношка.* — Прима́кни чу́чку уз прикла́дник, па се гре́ј.

чу́чка[2] несв у дем знач: *чучи.* — Сва́ки ча́с нешто́ чу́чка, која́ му-е рабо́та, не зна́м.

чу́чка се несв фиг *мучи се, пешьа се.* — Кое́ се чу́чкаш ту́ј, око ко́ла, кое́ им фа́ли?

чучка́ње с гл им од *чучка (се)*. — Ел ће бу́де нешто́ од твоје́ чучка́ње око ко́ла, о́праи ли ги?

чу́чко м *човек малог раста*. — Па́зи се ти́ до́бро, немо́ј чу́чко да ти запр́жи чо́рбу, ти́ја су о́пасни.

Ц

ца́ узв изр: — Ца́ или бу́, нешто́ мо́ра да ураво́тиш, не мо́ж да че́каш! — Ца́ ово́ј, ца́ оно́ј, ни́кад не зна́је кво́ о́ће.

цабаљ́к м *јевтиноћа*. — Ми́слу куде ме́не је све́ цабаљ́к. — Не́ма ни́шта цабала́к, мо́ра се заработи. — Да́до га за цабаљ́к, како́ се такви ју́нци не прода́вају.

ца́бе прил **1.** *бадава, узалуд*. — Ца́бе сам доодил, кьд прецедник неје́ ту́ј. — Ца́бе га тра́жиш, неје́ дошал. **2.** *бесплатно, врло јевтино*. — Не́ће га у́зну и ца́бе да им га да́ваш. — Да́де ми тој све́ ца́бе. — Ће ти га даде́ за ца́бе, ко́лко за ка́ву и пи́во. **3.** изр: — Ца́ба га било́, ка[д]-те уцењу́је.

цаболеба́рење с гл им од *цаболебари*. — Научи́л на цаболеба́рење, ал ви́ше не́ма, на про́лет га во́дим с ме́не у рабо́ту.

цаболеба́ри несв *ленствује, излежава се*. — По це́л дн цаболеба́ри, че́ка да му па́дне с не́бо.

цаболеба́рош м пеј *готован, ленштина*. — Уваги́л се сьс цаболеба́роши, па се не сврта до́м.

цаболе́боња м пеј *лизилебоња, нерадник*, в *цаболебарош*. — Очува́ла сам цаболе́боњу, за ни́шта не а́је, а све́ о́ће да му-е по́таман.

ца́б-ца́бе прил *сасвим цабе*, в *цабе*, **1.** *узалуд*. — Ца́б-ца́бе сам се тепа́л да доодим чак из Остро́зуб. **2.** *бесплатно, доста јевтино*. — Да́де ми га ца́б-ца́бе, ни пару́ нете́ да у́зне. — Да га дадем ца́б-ца́бе не мо́гу, оно́лко сам га чува́ла, рани́ла, негува́ла.

ца́вга несв **1.** *кевће, кивка*. — По це́л но́ћ ца́вга то́ј њи́но ку́тре. **2.** фиг *прича, трабуња, галами*. — Немо́ј ми ца́вгаш над гла́ву, не́мам ви́ше жи́вци.

цавга́ње с гл им од *цавга*. — За́глуну ми у́ши с његово́ цавга́ње. — Оглуве́ о[д]-то́ј цавга́ње.

цавга́р м **1.** *пас који стално лаје*. — Ла́је, па устура нешто́ ти́ја цавга́р. **2.** фиг пеј *причалица, трабуњало*. — Не мо́гу да доодим од оно́га цавгара́, ће ме па́ салети́ з-баљезга́рије.

Цавгари́ м мн *заселак села Баинци и надимак фамилије из истог засеока*.

цавга́рка ж фиг пеј *торокуша*. — Отишла́ куде́ цавга́рку да изогова́рају село́.

цавга́рче с **1.** *пиче које стално лаје*. — Не бо́ј се, не́ће те изеде́, тој цавга́рче са́мо ца́вга не уи́да. **2.** фиг пеј *дете причалица*. — Роди́ла цавга́рче, по́големо од њу́.

Цавдари́ м мн *заселак и надимак фамилије близу Црвеног Брега*.

цаве́ља се несв **1.** *игра се, дави се у игри (пси)*. — Не ди́рај ку́чићи ка-це цаве́љају, ће те изеду́. **2.** фиг *свађа се, расправља се (деца)*. — Ча́[с]-се цаве́љају, па се поте́пају, ча́[с]-се ми́ру, па спореју́јју.

цавељање с гл им од *цавеља се*; **1.** *играње пса*. — Не мо́ж да про́јдеш по пу́т од ку́чјо цавељање. **2.** фиг *свађа, расправа (дечја)*. — Немо́ј се ме́шаш у њи́но цавељање: це поцаве́љају, па це и́грају.

ца́вка несв **1.** *лаје, кевће.* — Ца́вка око ку́ћу, па расту́ра. — Гла́дно ку́че, па ца́вка. **2.** фиг *тражи, моли (дете).* — Сва́ки дѣн ми ца́вка да му ку́пим по нешто́.

ца́вка́ње с гл им од *ца́вка.* — Досади́ше ми и деца́ и ку́тришта ж-ца́вка́ње, у́свет ћу побе́гнем од њи́.

ца́гала с мн *ситан алат,* в *ру́тке,* в *гаћала.* — Куде́ си ми денула́ мајму́нку (печалбарска торба) ж-ца́гала? — Збе́ри си ца́гала, неси́ ти, си́нко, за ову́ј рабо́ту.

ца́гаља, ца́гаља узв *више пу́та по́новљен — ономато́пеја испра́зних разгово́ра.* — По це́л дѣн са́мо ца́гаља, ца́гаља, торо́чу ус-ка́ву, за ни́шта се не ва́тају да рабо́ту. **2.** *ономато́пеја жагора.* — Ца́гаља, ца́гаља, неки́ и́ду ус-пу́т; изле́зо да ви́дим кои́ су то́ј.

ца́го́ль м *разговор више људи, галама.* — Куде́ комши́ју ста́лно неки́ ца́го́ль.

ца́гољѐње с гл им од *ца́гољи.* — Чу́ ца́гољѐње, па ре́ко и ја́ да до́јдем. — Ку́ћа без ца́гољѐње не̏ је̏ ку́ћа.

ца́го́љи несв *прича, разговара.* — Почѐло дете́ да ца́го́љи. — Неки́ ца́го́љу пот ку́ћу, а не ви́ду се. — Мло́го нешто́ ца́го́љу вра́пци, ће бу́де голе́ма зима́. — Кво́ ли се та́м то́лко ца́го́љи?

ца́да ж фиг *бег, бежање.* — Вати́ше ца́ду, кьд ме видо́ше да доо́дим. — Де́цо, ца́да до́м!

ца́к м **1.** *цак.* **2.** *мера за те́жину: 70 кг.*

ца́ка несв **1.** *мољака, у́порно тражи.* — Мрзу́ гу; не и́де куде ни́кога да ца́ка, да про́си. — Немо́ј ми сва́ки дѣн ца́каш па́ре. — Дошла́ па́ да ца́ка шиће́р и ка́ву. **2.** *про́си.* — И́ду Ци́гани по село́ и ца́кају слани́ну, ма́з, ле́б.

ца́ка́ње с гл им од *ца́ка.* — Како́ ће жи́виш, од ца́ка́ње ли? — До́сади ми ви́ше ж-ца́ка́ње.

ца́куљи́на ж пеј **1.** *велики цак, стари цак.* — Ту́ри тей цо́пке у ца́куљи́ну, па на та́ван. **2.** *ђубре, стари одевни предмети.* — Збе́ри тей ца́куљи́не и вр̏ли у шума́к, у бра́ниште, кьд ги ни́ки не но́си.

ца́куљи́нка ж дем од *ца́куљина (1, 2).* — Кво ли ста́лно но́си у оне́ј пр̏тене ца́куљи́нке? (*1*). — Њо́јне ца́куљи́нке ће ста́ну у едну́ вре́ћку (**2**).

ца́куљи́нче с дем од *ца́куљинка.* — Но́си с њу едно́ ца́куљи́нче. — Што́ ће вој то́лка ца́куљинчети́ја?

ца́м м **1.** *стакло, окно.* — Прснул ми ца́м на пе́нцер. — Попуца́ше ца́мови от-про́мају. **2.** *наочари.* — Чијо́-е тој дете́ ж-ца́мови?

ца́мба́с м **1.** фиг *осион, напрасит човек.* — Немо́ј те пре́е́бе ти́ја ца́мба́с, едно́га ли-е у село́ усарави́л. — До́веде некога́ ца́мба́са, те му прода́до тей две кра́вице што и́маше. **2.** изр: **на ца́мба́с** *на брзину, на превару.* — Прееба́ га на ца́мба́с. — Ако га ува́тиш на ца́мба́с ће ти потпи́ше. — Фи́кни га на ца́мба́с!

ца́мба́с / ца́мба́ске / ца́мба́ски прил *на брзину, површно.* — Немо́ј тако́ј ца́мба́ске да ко́сиш, да ти не остању́ју оплази́не. — Све́ би на ца́мба́с, ал не мо́ж. — Не́ћу ца́мба́ски да ми рабо́тиш, него пола́к и како́ тре́бе.

ца́набе́т / це́набе́т/ м *напраситa, пргава, осорна особа.* — Не зна́ш кака́в је тој це́набе́т о[д]-це́ну́.

ца́нари́ка ж бот *врста дивље ситне шљиве.* — О[д]-ца́нари́ке-е мло́го здра́ва раки́ја, сви́ кои́ су гу́ пи́ли ене́ ги сѣг на дру́м, под Јери́ч, лежу́ упоко́ени.

ца́на́рка ж в *ца́нарика.* — Не сти́гнемо да обе́ремо све́ ца́на́рке, поеду́ ги о́вце и сви́ње.

џангáра несв *чангара, клепеће*. — Нешто́ у ћо́шку џангáра, да се па́ нејѐ закуња́ил пога́нац?

џандáр м *жандарм*. — Тьг су га били́ одвéли џандáри чак у Власо́тинци.

џандáрка м *осорна, строга жена*. — Ви́ше нéћу проорáтим с ту́ј џандáрку, она́ ће мéне да су́ди кво́ трéбе да рабо́тим.

џандрља́в, -а, -о *пргав, напрасит, осоран*. — Да зна́ш мло́го-е џандрља́в, немо́ј се ка́чиш с њéга.

џандрља́ви се несв *свађа се, инати се*. — Ка́жи на Стоѝлка да ми се мло́го не џандрља́ви, ако и ја́ по́чнем да се џандрља́вим, на голéмо и́ма испáдне.

џандрља́вка ж *пргава, свадљива женска особа*. — Престáде да ми се довла́чи у ку́ћу џандрља́вка.

џандрља́вко м *пргава, свадљива мушка особа*. — Ако о́ћеш расправи́ју, ту́ј ти-е џандрља́вко, ја́ нéмам жи́вци за то́ј.

џандрља́вче с *пргаво, свадљиво дете*. — Како́ се зда́де такво́ џандрља́вче, кьд му ни́ки у ро́д нејѐ џандрља́в?

џа́ња несв *тражи, проси, мољака*. — Џа́ња да и́де куде сестру́ у Власи́ну, џа́ња да му дадéм па́ре, па кво́ још о́ће? — Немо́ј ме ви́ше џа́њкаш, ћу те утéпам! — Прашчи́на џа́њкају свињу́ за си́су.

џа́ња се несв *свађа се*. — Што́ ви-е неподе́лено у ку́ћу, па се ста́лно џа́њкате?

џа́њкало с *онај који стално нешто тражи*. — Зала́жи с нешто́ тој џа́њкало, докле́ не сти́гне ручак.

џањка́ње с гл им од *џањка (се)*. — О́дви ми се од његóво џањка́ње, па узо́ ма́лко да му се надре́њам, да се о́ћути́.

џа́па се несв *свађа се, расправља се*. — Џа́пају се око има́ње ко да несу́ бра́ћа но крвници́.

џапа́ње с гл им од *џапа се*. — Ни́шта не́ће напра́ји ж-џапа́ње, бо́ље нека се догово́ру за све́.

џа́ра несв *меша, подстиче (ватру, огњиште)*. — Кои́ ста́лно џа́ра по огњи́ште те ово́лко чу́ри.

џа́рка несв у дем знач: *џара*. — Седи́ тако́ј у́илан и џа́рка по пе́пел у огњи́ште.

џа́рка се несв *дира се, изазива*. — Са́мо се џа́рка с врсници́, па по́сле сте́ње, кьд га би́ју.

џаркáње с гл им од *џарка (се)*.

џа́рне свр **1.** *подстакне ватру*. — Џа́рни о́гењ, ега́ се разгори́. **2.** *дирне, изазове кога*. — Ти́ја апа́ш во́ли да се џа́рне са сва́кога.

џаче́ с дем и хип од *џакче*. — Јо́ш то́ј џаче́ и́мам брашанце́ и ви́ше и́ч.

џбу́њ м *жбун*. — У́трча за́јац у џбу́њ и — гото́во.

џбу́ње с зб им од *џбуњ, жбуње*. — Тре́бе отрсимо оно́ј џбу́ње око поја́ту, нејѐ у́баво да расте́ ту́ј.

џва́јзне свр фиг *удари, тресне*. — Бе́ж, он нејѐ ка́светан, ће те џва́јзне с ону́ј мо́тку, да те замла́ти.

џво́кне свр в *чвокне*. — Џвокну́л га у гла́ву и ово́лка му се чаму́га ди́гла.

џво́рне свр в *чворне*. — Ка[д]-те џво́рнем, и́ма све́ све́зде да избро́иш.

џврка несв *штрица, шикља, прска*. — Кад музе́ кра́ву са́мо џврка млеко́ у канте́. — Џврка вода́ у витри́шњак.

џврка́ње с гл им од *џврка*.

цврк̀не свр *шт̄рцне, п̄рсне.* — Наступи́ на ка́мен, цврк̀ну бла́то, па ме у̏шљиска.

цврља несв *шкраба, шара.* — Куде́ си му па́дне цврља по све́ске, по књи́ге, не питу́је ел мо́же.

цврља́ње с гл им од *цврља.* — То́ј неје́ писа́ње, то-е цврља́ње, ако ће да пису́јеш, тьг мо́ра у̏бав руко́пис да и́маш.

цга́њ м *гомила, руља.* — Немо́ј ми ви́ше збира́ш ти́ја цга́њ око ку́ћу. — Кака́в се тој цга́њ збра́л до́ле куде раскр̀сје?

цго́ља м *мршавко.* — Бе́ше цго́ља како́ мале́чьк и оста́де си цго́ља.

цго́љав, -а, -о *мршав, неухрањен.* — Деца́ вој мло́го цго́љава, ко да им не да́ва да еду́.

цгољ̀а́вка ж *мршава женска особа.* — Куде́ ће цгољ̀а́вка да се заме́тне с оно́лку торбети́ну до Преде́не.

цгољ̀а́вко м *мршава мушка особа.* — Је́с је цгољ̀а́вко, ал је у ру́ке цвр̀с.

цгољ̀а́вче с *мршаво дете.* — Тре́бе да еде́ш до́бро, да не бу́деш такво цгољ̀а́вче.

цева́ ж *вика, галама, жагор.* — Ди́гла се цева́ на Радои́ла до не́бо. — Без цеву́ н-уме́је да рабо́ти.

цева́п м **1.** *стр̄ах,* в *зорт̄ (1, 3).* — Дај му цева́п (*заш̄рет̄и му*). — Без[ж]-цева́п не́ће те послу́ша. **2.** фиг *п̄амет̄,* в *акал.* — У̏зни се, бре́, де́те, у цева́п! — Не́ма си ич цева́п, па си лу̏ња куде́ си о́ће.

Цеврљ̀а́нка м мтн *планинска коса, п̄ревој испод Павлове грамаде.* — Едва́ се дотркаљ̀а́мо и[з]-Село́ до Цеврљ̀а́нку.

цезве́ с дем од *цезва..* — Чи́м неки́ до́јде, о́дма ту́ра цезве́ на шпо́рет.

цезве́нце с дем од *цезве.* — Приста́ви ка́ву у цезве́нце, а не питува́ ел пи́јеш.

цезвети́па ж ауг од *цезва.* — На́сипа ми мле́ко́ у едну́ цезвети́ну.

цезвич̀е́ с дем од *цезве.* — Пи́е раки́ју из ардо́в с едно́ цезвич̀е́, па га сакри́е пот по́јес.

цембо́сан, -а, -о трп прид од гл *цембоше, изгубљен, заш̄урен.* — Бе́ше туј мати́ка, а куде́-е цембо́сана не зна́м.

цембосува́ње с гл им од *цембосује (се), заш̄урање, губљење.* — Немо́ј ме набеђу́јеш за цембосува́ње до́пке, са́м си ги цембоса́л.

цембосу́је (се) несв *заш̄ура (се), губи (се), нест̄аје.* — Не зна́м кво́ ми-е: поче́ла сам нешто́ да цембосу́јем ства́ри. — Куде́ ми се цембосу́ју ства́ри ис-ку́ћу, не зна́м; мо́ж ги неки́ кра́дне.

цембо́ше свр *изгуби, заш̄ури.* — Цембоса́ла сам негде́ но́жице за стриже́ње о́вце и не мо́гу ги на́јдем.

цемпи́р м *цемп̄ер.* — Заплето́ цемпи́р и тако́ј си оста́де, не да́де ми дру́га рабо́та да га доплете́м.

цемпир̀ьк м дем од *цемп̄ир.* — Што ста́лно но́сиш ти́ја цемпир̀ьк, не́маш ли дру́ги?

цемпире́ с дем од *цемп̄ир.* — Бр̀зо ти омале́ тој цемпире́.

цемпири́на м ауг од *цемп̄ир.* — Не мо́гу да но́сим ту́ј дебе́лу цемпири́ну.

цемпирч̀ьк м дем од *цемп̄ирче.* — Мло́го ти у̏бав ти́ја цемпирч̀ьк.

цемпи́рче с дем од *цемп̄ир.* — Омале́ ми нешто́ цемпи́рче.

цемпи́рчина м ауг и пеј од *цемп̄ир.* — Испле́ла цемпи́рчину за Кра̏љевића Ма́рка, како́ да гу но́сим?

ценабе́т м *свадљивац, незгодна особа.* — То́ј ти-е ценабе́т жена́.

ценд̀рљив, -а, -о *свадљив, пргав*. — Он и некако̀, ал му жена̀ мло̀го ценд̀рљива.

ценд̀рљиви се несв *сваћа се, инати се*. — Што̀ се ценд̀рљиви, кьд га ни̏ки не ди̏ра.

ценд̀рљивка ж *свадљива женска особа*. — С ту̏ј ценд̀рљивку ако ви̏ше проора̀тим, у̏ста да ми се посѐреш.

ценд̀рљивко м *свадљива мушка особа*. — Сьл тра̏жи ка̀вгу ти̏ја ценд̀рљивко.

ценд̀рљивче с *свадљиво дете*. — Па и то̀ј ценд̀рљивче, о̀ће се задѐва.

Цепа̀ ж *Цеп, место код Владичиног Хана*. — Работи̏л сам у каменолóм, у Мóмин Ка̀мен, куде Цепу̀.

цепичѐ с дем од *цеп, цепић*. — Како̀ нѐмаш кудѐ, кьд и̏маш цепичѐ за то̀ј.

цепчѐ с дем од *цеп*. — Ту̀ри туј косту̀ру у цепчѐ. — Испа̀дло му колцѐ иж-цепчѐ.

цери̏ма ж *опака болест, несрећа*. — Нацара̀л неку̀ цери̏му у Нѐмачко, па умрѐл. — Умрѐл о[д]-цери̏му. — Вати̏ла га цери̏ма, па се уципну̀л у крѐвет.

ци̏бра ж фиг *слаба шљивовица*. — Од ју̀тро по̀чне да цу̀га ци̏бру, па свѐ докле се не утркољи у крѐвет.

ци̏броња м пеј *онај који пије ци̏бру*. — Кво̀ му дадеш, то̀ј ће пи̏ће ци̏броња, и̏ч не изби̏ра.

цибро̀сан, -а, -о фиг *пијан*. — Дојдѐ нањáске цибро̀сан, ко тој у̀век што доо̀ди.

цивцáн м *врабац*. — Зи̏мени деца̀ с при̏мку ва̀тају цивцáни.

цигѐрка ж *цигерица*, в *бела цигерка*. — То̀ј детѐ ми по̀еде цигѐрку како̀ цр̀вик.

цигѐрњак м *цигерица*. — За̀боле ме цигѐрњак од њéга

ци̏гља несв *расте*. — Ци̏гљају метло̀вине ко на неко̀ голѐмо зло̀.

ци̏гљав, -а, -о *мршав а висок, вижљаст*. — Мло̀го-е ци̏гљав, ко да-е на Радо̀јлови.

ци̏гљас, -та, -то в *цигљав*. — Ци̏гљас на у̀јкини.

Ци̏да м хип од *Живорад, Живојин, Жика*.

Цидо̀ви м мн *по веровању, прастановници Црне Траве*. — Етѐ им га гро̀бје та̀м, у Лу̀киницу, на Цидо̀ви. — Цидо̀ви несу̀ могли̏ да сави̏вају но̀ге у колѐна, па ка̀д па̀дну не мо̀гу се ди̏гну. — Цидо̀ви су били̏ голѐми прѐко два̀ мѐтра; то̀ј се ви̏ди по њи̏ни голѐми гро̀бови.

Цидо̀вско гро̀бје с мтн *пашњак*.

цили̏т м *чобанска игра, клис*. — По цѐл дн̀ деца̀ се и̏грају цили̏т на Ри̏д.

Цили̏т м *надимак*.

цили̏та се несв **1.** *рита се, пропиње се, отима се (коњ)*. — Врáњча кьд по̀чне да се цили̏та, бѐгеј, да те не утѐпа. — Тако̀ј се цили̏та, да тóга ајги̏ра ни̏ки јо̀ш нејѐ ујану̀л. **2.** фиг *размеће се, гиза се*. — Немо̀ј се то̀лко цили̏таш, неси̏ ти на̀родни кeròj. — Кво̀ му-е, та се то̀лко цили̏та, ко да га-е печи̏л стр̀шељ?

цилита̀ње с гл им од *цили̏та се*. — Са̀мо слу̀шам Ми̏лоино цилита̀ње.

цили̏тка ж *тојага са гуљом на једном крају*. — Кьд замáшим с овуј цили̏тку, па ви подбѐрем, ће слети̏те у реку̀.

цили̏тка се несв у дем знач: *цили̏та се*; *преврће се, котрља се*. — Цили̏ткају се деца̀ нис-пади̏ну, и тој свѐ преко̀ гла̀ву.

цилитка̀ње с гл им од *цили̏тка се*; *превр̀тање, котрљање*. — Глава̀ ће ви заболи̏ о[д]-цилитка̀ње.

цили̏тне свр **1.** *баци, закотрља*. — Цили̏тни ова̀ј округла̀ести ка̀мен ниш-чепељáк у рѐку. — Ци̏литну ми тоја̀гу у доли̏ну. **2.** *обори*. — Ва̀ти, па га ци̏литну о̀-зем.

цили̏тне се свр фиг *сјури се, одјури*. — Зача̀с се ци̏литну прѐко Мр̀ковицу, у Предѐне, на во̀з.

цимрáив, -а, -о, *мршав, онај који слабо једе, који избира храну.* — Испустúл се, постáл цимрáив. — Прáсци ми нештó цимрáива, нéће да едý.

цимраивéје несв *мрашави, суши се.* — Не знáм квó му-е: нештó ми детé цимраивéје.

цимрáивка ж *она која слабо једе, која избира храну.* — Оратúла сам на тýј цимрáивку да се не испýшта, да едé како трéбе, какó ће такój цимрáива да подúза деца́.

цимрáивко м *онај који слабо једе, који избира храну.* — Цимрáивко, ижцимраивéл си дибидýс.

цимрáивче с *дете које слабо једе.* — Нéће да пркне цимрáивче, мóра га вóдимо куде дóктура.

цимри́ја м *тврдица, шкртица, себичњак.* — Úч не трáжи о[д]-тóг цимри́ју, нéће ти зájми ни парý.

цúнка ж *пипричица ситна, љута, феферон.* — Цúнке едé ко да-е тој травá. — Тýри цúнку у вáриво кóлко да нaљутýје.

цúнче с дем од *цинка.* — Бе^{ш} чáшку ракúицу и цúнче не започúња обéд.

цúнка несв **1.** *баца тојагу тако да се преврће по дужини.* — Збрáли се овчарú, па цúпкају тојáге низ Длáги рúд, кой ће пóвише да гу уцúпне. **2.** фиг *пије.* — Седú у Тóзину кафáну и цúпка чокањú.

цúпка се несв **1.** *преврће се, котрља се.* — Утркољúше кáмен да се цúпка низ ту[ј]-јерýгу све тáм дóле до рéку. **2.** фиг *пада у несвест, онесвешћује се.* — Онú се ципкáше, мрéше по сýд, мрéше по сýдницу, прво Алéкса се ýципну, па Крúста. **3.** *преврће се од болова.* — Заболéл га зýб, цúпка се од болéж.

ципкáње с гл им од *ципка (се),* **1.** *игра.* — *Пастирска игра тојагом која се баци тако да се окреће додирујући земљу само крајевима. Онда се истом том тојагом мери ко је колико у даљини највише успео да је баци.* — Нájбољи-е бúл у ципкáње тојáгу Светóмир из Боровúк. **2.** *превртање, ваљање, котрљање.* — Ж-ципкáње ми уваљáли сву трáву тúја огурсýзи.

цúпне свр **1.** *откотрља.* — Цúпни га нúс-падúну. **2.** фиг *устане, скочи.* — Ципнýше на нóге, кьд га видóше дошди. **3.** фиг *попије.* — Да цúпнемо jóш по еднý, па да бéгамо.

цúпне се свр **1.** *скотрља се, откотрља се.* — Сóплете се на кáмен, па се цúпну нис путúње, тéше се искрши. — Цúпну се трупáц, да ни потéпа. **2.** фиг *одјури, отрчи.* — Ципнý се чáском у зáдругу, да кýпим цигáре. **3.** фиг *легне, баци се.* — Ципнýл се у крéвет, да се мáлко поодмóри.

цúтка несв *баца.* — Цúтка кáмење нис Твр̀ди брéг.

цúтка се несв *гађа се.* — Немój се цúткаш, ће строшиш цáм.

циткáње с гл им од *цитка (се).*

цúтне свр *баци, хитне.* — Цúтни кáмен прéко рéку, да повр̀неш óвце.

цúтне се свр фиг *отрчи, одјури.* — Цúтни се чáском до чúчини, да им однесéш овéј посúтнице.

цóмба ж *неравнина, избочина на путу.* — Утепá си нóге одéјећи по овéј цóмбе натáм-наовáм.

цóмбав, -а, -о / **цóмбас**, -та, -то *нераван, пун избочина.* — Дá неје тóлко цóмбас пýт, дооди́ли би љýди с кóла пóчесто у селó.

Цóниница ж мтн *ливаде, пашњаци.*

ца́пе ж мн *одевни предмети* (Лебет, Мачкатица, Мрковица). — Собу́ко ца́пе, тури́ ги на бу́ков ко́вчак и обу́ко но́во. — Ту́ри ца́пе по́крај бобата́ло, па уле́зе да се ба́ња, ка[д]-це́ и́збања, ца́пе ги не́ма.

ца́пке ж мн дем од *ца́пе*. — Не зна́м куде́ са́м пија́н врљи́л нађа́ске ца́пке.

цорци́л / цорци́н м бот *георгина*, в *георгија*. — Посади́ла пу́но гради́нче цорцини́, па исцьвте́ли — мили́на. — Тој се куде́ нас ви́ка гео́ргија ел цорци́л.

ца́цан м бот *дивља нана*. — Да ми набе́реш ди́вљи ца́цан, кьд и́деш до́ле, куде воденѝцу.

цубе́ с *гуњ*. — Кьд је иша́л у Село́ зи́мени, де́да-е носи́ла цубе́. — Ако натуче́ш цубе́, не́ће ти-е ла́дно.

цу́кац м *пас луталица*. — Отку́д ли до́лута они́ја цу́кац, што га одбрзи́ше на́ша пце́та?

цуке́ла м/ж пеј фиг *простак, бараба*. — Ту́ј цуке́лу би требало чове́к да уте́па з-говњи́ву мо́тку.

цу́кла ж пеј *безобразна, проста жена*. — Куде́ ме́не тај цу́кла не сме́је ни да наспрне, не́голи да до́јде.

цу́кља м пеј *безобразан, прост човек*. — Немо́ј ви́ше да сам те виде́л с то́г цу́кљу да о́диш.

цу́кљес, -та, -то *безобразан, прилрост*. — Цуке́ла цу́кљеста, ме́не ће гала́ти.

цумбу́с с *неред, лом*. — Дојде́, по́тепа се з-деца́, на́прави цумбу́с, па си отиде́.

цу́миле / цу́мле прил *скупа, заједно*. — Из на́шу малу́ сви́ цу́мле oтóше у рабо́ту.

цумру́је несв *чами*, в *чамреје*. — Цумру́је са́м у ку́ћу ко пењу́га.

цупи́ несв *дрежди*. — Цупи́ ко штр́к на пењу́гу. — Цу́пи ко пењу́га на орма́н. — Цупа́л са́м два́ са́та на они́ја мра́з докле́ дојде́ Ста́мена с авто́бус из Леско́вац.

цу́ца м пеј *ситан, мали човек, простак*. — Одка́д oтóше у Бе́оград, не́ће ора́ти с на́с, ми́ смо за ње́га цу́це.

Ш

Шаба́н м *надимак*.

Шаба́ни м *фамилија у Боровику*.

шаво́љ м *велики дрвени суд*. — У шаво́љ смо пра́ли све́: ве́ш, ву́ну, пртени́је, цемпири́.

ша́јка ж *шајкача*. — До́бро се уте́гал, на гла́ву ша́јку, па мома́к и-по.

шајто́в м *славина на буретy*. — Кои́-е оста́ил да капу́ће раки́ја на шајто́в из бу́ре?

ша́каница ж *шамар*. — Ка[д]-ти запељу́штим едну́ ша́каницу, це зале́пиш за си́д.

ша́ка-ру́ци ж *поздрав*. — Ша́ка ру́ци, несмо́ Ту́рци (*изр*).

ша́качки прил **1.** *са истуреним рукама*. — Пада́л ша́качки, па раздра́л дла́нови. **2.** фиг *као без главе*. — Потрча́л ша́качки да ви́ди кво́ се то́ј рабо́ти у сока́к.

шакети́на ж ауг од *шака*. — Па́зи се да те не замла́ти с ону́ј шакети́ну.

ша́копис м *рукопис*. — То́ј ли-е ша́копис, то́-е, бре́, сврако́пис.

шалаба́в, -а, -о *недотупав, блесав*. — Мло́го-е шала́бав, не би́ му смеја́л даде́м сам да чу́ва гове́да.

шалабáјзер м *мангуп, неспособњаковић, насилник.* — О-цáд да се несúм вúше уватúл с тúја шалабáјзери, ако те пá видим с њúм, јá ћу те тéпам по мóјински.

шалéње с гл им од *шали се.* — Тó-е билó само шалéње, нејé збúљски.

шалчé с дем од *шал.* — Пригрни у[з]-шúју шалчé, да те не скрозúра вéтар.

шалчéнце с дем и хип од *шалче.* — Исплéла ми шалчéнце од зéчу длáку.

шалцúја м *шаљивџија.* — Голéм је шалцúја, од њéга свúм поцрцају о[д]-цмé.

шалцúка ж *шаљивица.* — Вóлим гу штó-е шалцúка, штó нúшта не свáта óзбиљно.

шáмац м *ров, шанац.* — Ископáмо шáмац, да гáсимо кирéч. — Откáрају говéда гóре кудé су шáмци, под Мáли Чемéрник, па цéл дúн ладýју, а онá си пасý.

шамúја ж *марама* (Млачиште, Баинци), в *крпе.* — Бе[з]-шамúју, голóглаво, нејé се тúг ишлó.

шамијéтина ж ауг и пej од *шамија.* — Поврзáла шамијéтину, ко да-е студенúца.

шáмица ж в *шамлица.* — Што ми нáпраи две шáмице млóго склóтне за седéње.

шамúче с дем и хип од *шамија.* — Штó ми-е бúл донéл еднó шамúче, и сúг ми-е мúло ка[д]-це сéтим.

шамúчка ж дем од *шамија.* — Млóго ти ýбаво стоú тај шарéна шамúчка.

шамлéта несв *прича глупости.* — Нéк си óн шамлéта кóлко óће, мú си знáмо квó рабóтимо.

шамлетáње с гл им од *шамлета.* — Од његóво шамлетáње, нáс не болú глáва, а њéга мóж-ће заболú грбúна.

шáмлица ж *столица без наслона.* — Примáкни шáмлицу уз остáл, па ýзни да едéш.

шáмличка ж дем од *шамлица.* — Сéдни и на шáмличку уз óгењ, егá се огрéјеш.

шáмшула ж *глупак, занесењак, луцпрда.* — Да ми врнеш јунцá, шáмшуло ни еднá!

шангарéпа м *шаргарепа.* — Млóго се ýбаво рáђају шангарéпе куде нáс.

шандрткo м *блесавко, глупак.* — Кудé се úзгуби онúја шандрткo, да ме нештó послýша.

шандрца несв *луди, бесни.* — Нéка он шандрца кóлко óће, неé ме брúга за тój. — Ће шандрца, шандрца, па ће престáне.

шандрцáње с гл им од *шандрца.* — Нејé ме брúга за његóво шандрцáње, нéк шандрца кóлко óће.

шандрцка несв у дем знач: *шандрца.* — Шандрцка си он свáки дúн за по нештó.

шáнта м фиг *будалаш, блескаш човек.* — Ватúл се с онóга Тúкиног шáнту, па си шантáву ко мýје без глáву по малý.

шáнтав, -а, -о 1. *хром, шепав.* — Онакój шáнтав, а не мóж га стúгнеш уз брéг. **2.** *блескаш, ударен, будаласш.* — Кудé му верýјеш, вúдиш да-е шáнтав, не знáе квó орáти.

шантáви несв *шепа, храмље.* — Кудé шантáвиш сабáјле по малý?

шáнтрав, -а, -о в *шантав.* **1.** *хром.* — Скршúл се у некú áндак, па постáл шáнтрав. **2.** в *шунтав.* — Еднýш ли си се уверúл да су тój шáнтрави љýди, и пá с њúм споређýјеш.

шантрáви несв в *шантави.* — Штó такój шантрáвиш, да те не болú зýб (*ирон*)?

Шáнци м мн мтн *превој, планинска коса.*

шáп м вет *обољење папака код стоке.* — Стóку ватúл шáп, па едвá óди.

ша́па ж пеј **1.** *рука, шака.* — Па́зи се ти од његóве ша́пе, кóске ће ти искр̏ши. **2.** фиг *доминација, контрола.* — Свé би турúл под његóве ша́пе, да мóже.

шапети́на ж ауг и пеј од *ша́па.* — Кьт почé да дова́та с онéј шапети́не, сви́ се зазвери́мо; такóј се не едé.

ша́пка ж *ка̏па са ши̏ши̏ником.* — Тьг се јóш носúле шýбаре, а рéтко ша́пке.

ша́ра[1] несв **1.** *жврља.* — Што́ не ша́ра такóј на његóву кýћу, нéго по мóј сúд. **2.** фиг *избегава.* — Немóј ми ша́раш с óчи, него́ казýј кудé си досьг бúл? **3.** фиг *мангу̏пира се.* — Почéл и óн да ша́ра, а мислéли смо óзбиљно детé.

ша́ра[2] ж *ри̏теж, пре̏дложак, мусти̏ра.* — Има́ ýбаве ша́ре за ћилими́ на пи́смо, па ги наша́ра ткаéјући, мили́на једна́. **2.** *шкрабо̏тина.* — Ква́ ти-е овóј ша́ра, овакóј се не цр̏та.

Ша́ра[3] м *крава и име краве шарене длаке.* — Ука́рај Ша́ру у коша́ру и вр̏жи гу за ја́сле, да гу накр̏мим.

шаре́н, -а, -о фиг *сумњив.* — У тéбе сам верува́ла, ал сьг ви́дим да си и ти́ шаре́н. — Мло́го ми-е шаре́н, и́ма ту́ј нешто́, нéје без и́ч.

/шаре́на лажа́/ изр *ништа.* — Ћу ти ку́пим на собо́р шаре́ну лажу́, сьл ти бу́ди до́бар и сéди до́м.

шаренéје се несв *шарени се.* — Расцьвте́ла се лива́да па се шаренéје ко ћили́м.

шаре́нкас, -та, -то *шаренка̏ст.* — Ови́ја испа́де мло́го шаре́нкас, а те́л сам да ми исплете́ш мо́дар цемпи́р.

шаренъ́икав, -а, -о *шаренка̏ст.* — Узо́ неку́ шаренъ́икаву блу́зу, па ми се не укла́па с ни́шта.

ша́рица ж дем од *шара*[2]. — Мло́го вој ýбаве ша́рице на сви́ ћилими́.

Ша́рка ж в *Шара.* — Не мога́ да измузе́м Ша́рку, ýплаши се нешто́, па ми ри́тну канте́.

ша́рка ж *оков за врата и прозоре,* в *баглама.* — Ша́рке се подмазýју, да не цвилу́.

Ша́рко м *во шарене длаке и име таквог вола.* — Ка[д]-ће пре́замо Ша́рка, сти́гал је за ера́м?

ша́рне свр **1.** *напи̏ше.* — Да до́јдеш куде́ ме́не да ми ша́рнеш пи́смо на Дра́гиша. **2.** *по̏пи̏ше се, жврљне.* — Ша́рни ми овде́, на при́знаницу, едьн сврáкопис.

Шаро́в м *пас и име пса шарене длаке.* — Ћу натýкам шаро́ва да ти исцéпи те́ј свиле́не га́ће. — Куде́-е Шаро́в, не́ма га на врзло?

Ша́роња м в *Шарко.* — Што́ се Ша́роња ово́лко улита́л, кво́-е данъс па́сал?

шаро́тине ж мн *делимично окопнело земљи̏ште.* — Јóш нејé окопне́л Чемéрник, јóш се ви́ду шаро́тине.

Шару́ља ж в *Шара.* — Кьд музе́м Шару́љу, ýвек ме ши́бне с ре́п преко лицé.

Шару́нка ж в *Шара.* — Одврзýј Шару́нку, откра́ше говéда уз Дéл.

шару́нке ж мн *вр̏ста кру̏пних шљива.* — А шару́нке што су роди́ле, до́ле, спрома Бачевиште, сво́ се покрши́ле.

ша́рчица ж дем од *шарица.* — На еда́н кра́ј ша́рчица, на дру́ги кра́ј ша́ра и иза́ткан пешки́р. — И ја́ би тка́ла с ту́ј ша́рчицу.

ша́тка ж зоол *ри̏ловка, па̏тка.* — Загацáле ша́тке по ба́ру, не мóж ги иска́раш.

/ша́тра/[1] изр: *луд, блесав.* — Пра́ви се ша́тра. — Кобаја́ги ша́тра, он ни́шта не зна́је за то́ј.

ша́тра[2] ж *она која храмље.* — Евé, и ја́ поста́до ша́тра, отка́[д]-си претуца́ но́гу с цепа́нку.

ша́трав, -а, -о *хром, шепав*, в *ша́трав*. — А што́-е сь̏г ша́трав, да га пи́та човек, зато́ј што́-е рипа́л од мо́с у ре́ку.

шатраве́је несв *храмље, вуче се*. — Ме́сто да седи́ ту́ј, у[з]-шпо́рет, ел нешто́ да припомо́гне, он шатраве́је по малу́.

шатраве́ње с гл им од *ша́трави*. — Дојдо́ си тако́ј, све́ на шатраве́ње, па поль̏к.

шатра́ви несв *храмље, шепа*, в *шанта́рави*. — Јо́ш ли шатра́виш, јо́ш ти неје́ прошла́ нога́?

ша́травка ж в *ша́тра*[2]. — За́качи ми ша́травка столи́чку, те гу и́зврну са све́ ча́ј.

ша́травче с *де́те које храмље*. — Ша́травче ша́траво, па́зи куде́ ступу́јеш, згази ме на пр̏с.

шатри́ несв в *ша́травеје*, в *ша́трави*. — Куде́ ли шатри́ овако́ј саба́јле ни[з]-село́?

ша́троња м *хром човек*. — Погле́ј како́ о́ди ша́троња, а овь̏м о́ће с ме́не на Чеме́рник.

ша́чка ж **1.** дем и хип од *шака*. — Куде́ изгоре́ ша́чку, кь̏м да ви́дим? **2.** фиг *мало*. — Ко́лко ни-е сь̏г остало́, не́ма ша́чка љу́ди, и ко́је ми да рабо́тимо кьд укле́ка сне́г?

ша́шав, -а, -о *који није при чистој памети, луцкаст*. — Мо́жда се са́мо пра́ви ша́шав? — Мо́жда о́н неје́ ша́шав, мо́жда смо ми ша́шави, то́ј ће ка́же вре́ме.

шашаве́је несв *бесни, лудује*. — Са́м си зна́је што́ шашаве́је. — Шашаве́је збо́г едну́ Јагоди́нку. — Ти́ му ора́тиш, о́н још ви́ше шашаве́је.

шашави́ло с *шашавост*. — Да ти́ не казу́ем за њего́во шашави́ло, ко́е је све́ у ста́ње да ураби́ти.

ша́шка несв *љуљушка у крилу, у наручју (дете)*. — Ша́шка дете́ да за́спи, нешто́ се раскењка́ло.

шашка́ње с гл им од *шашка, љуљушкање*. — Ако не́ће тако́ј, у́спи га са шашка́ње.

ша́шке ж мн *суви листови кукуруза, кукурузовина*. — Збе́ри те́ј ша́шке да се не повр̏та́ју по а́јат.

ша́шла ж пеј *луда, шашава жена*. — Ту́ј ша́шлу ћу ја́, еднý̏ш, кьд ми ми до́ђу лу́тке, прекó колéна.

ша́шља м пеј *лудак, шашав човек*. — Ша́шља, наша́л ми́рнога човека да те́па што му ма́лко прекоси́л.

шашта́ње с гл им од *шашти*. — До́сади ми, ћу га леку́јем о[д]-то́ј шашта́ње како́ ја зна́м и уме́јем.

шашти́ несв *бесни, лудује, горопади се*. — Шашти́ нешто́ ко бе́сан, ни о́н не зна́је што́. — Ће шашти́, шашти́, па це сми́ри кьд ви́ди да га ни́ки не зарезу́је.

ша́штоња м *паничар, брз, немиран човек*. — Не́к се сми́ри ти́ја ша́штоња, ко́ј му-е ђа́вол да то́лко шашти́?!

шь̏кнут, -а, -о *ћакнут*. — Ма́лко е шь̏кнут, неје́ бьш са-сву́ па́мет.

шво́рц прил *без ичега, ништа*. — Запи́л се у преде́нску кр̏чму и оста́л шво́рц, па му ја́ купи́ ка́рту за во́з до Бе́оград.

швр̏к узв *ономатопеја штрцања течности*. — Да пре́јдем пре́ко ба́ру, наступи́ на ка́мен, и оно́ швр̏к и у́шљиска ме вода́.

швр̏ка несв *кува, шикља, бризга, избија у млазу (течност)*. — Кьд виде́ да му швр̏ка кр̏в, па́де у не́свес.

шврка́ње с гл им од *шврка*. — Ене́, ко́лко сам ушљи́скан од шврка́ње по ба́рице, сву́[д]-це зајезери́ло.

шврк̀не свр *почуља, лине, нагло потече.* — Шврк̀ну вода́ из чешму́ и у̏шљиска ме. — Отрупи́ гла́ву на кокошку, шврк̀ну кр̀в па ме у̏шљиска све́ по облекло́.

шврц узв в *шврк.* — Шврц и у̏пишки се дете́.

шврца несв в *шврка.* — Шврца му вода́ из гумењаци, дабо́ме, ка[д]-цу поцепени. — Шврца му кр̀в у слепоко и све́ дрктй о[д]-цтра́ да га не утепа ти́ја сампа́с.

шврца́ње с гл им од *шврца.* — Ће наседнеш о[д]-то́лко шврца́ње на ти́ја твои́ гливци́.

шврча́ње с гл им од *шврчи.* — То́-е еднуш било́ шврча́ње, са́мо шврчи́ вода́ нис-пу́т от про́валу.

шврчи́ несв **1.** *тече много, шиба.* — Расцопа́л но́с, па му шврчи́ кр̀в. — Шврчи́ му вода́ из опьнци. **2.** *пробија, протиче.* — Шврчи́ на све́ стра́не кро́в на поја́ту.

шврчка ж фиг *велика киша, слаш воде.* — Која́-е шврчка од ову́ ки́шу, не мо́ж се изле́зне нау̏лице.

шврчко́м прил *тече много, шикља, куља.* — Прокапа́л карата́ван, па вода́ тече́ шврчко́м кьд уда́ри ки́ша. — Шврчко́м ли́је ки́ша.

ше́ва несв **1.** *кривуда, заварава траг.* — Не мо́ж га ва́ту, мло́го ше́ва. — Ше́ва јо́ш ис-кафа́ну. **2.** фиг спорт *дрибла.* — Кьд у̏зне ло́пту, па ува́ти да ше́ва, све́ ги прешева и даде́ го́.

шева́ње с гл им од *шева,* **1.** *кривудање, врлудање.* — По шева́ње се ви́ди ко́лко-е пија́н. **2.** спорт *дриблање.* — Завртй мо́зак на бе́кови са шева́ње.

шева́р ж *густа висока барска трава, мочвара.* — Куде́ се за́глоби з-гове́да у шева́р, па не мо́ж да изле́зну.

шеве́р прил у изр **на шеве́р** *накриво, рђаво, лоше, у једну страну.* — Па се ди́го таква́ кр̀вава, утепана, па на шеве́р, на шеве́р, довуко се до́м. — Што́ ти ово́ј јунче́ о́ди на шеве́р. — Дана́с ми све́ пошло́ на шеве́р.

шевр̀да несв **1.** *кривуда, вијуга.* — Немо́ј да шевр̀даш, него о́ди пра́во. — Др̀ж до́бро тесте́ру, да не шевр̀да. **2.** фиг *избегава да каже истину, лаже.* — Немо́ј ми шевр̀даш, него казу́ј куде́ си на̏ња́ске до зо́ру би́л?!

шеврда́ње с гл им од *шеврда.* — Кьд ва́ти ку́че шеврда́ње, ната́м-наова́м, не мога́ше га ва́ту.

шевтели́ја ж *кајсија.* — И́дем да бе́рем шевтели́је (*ирон одговор на питање радознале особе*: *Куде ћеш?*). — И да ни ку́пиш шевтели́је!

шега́ ж *шала, срдња, подсмех.* — С ме́не ста́ру наша́л да те́ра шегу́.

шегоби́ја м *онај који се шегује, шалџија.* — Голе́м шегоби́ја, са сва́кога би́је шегу́, од њега поцрца́мо смеа̏ћи.

шегува́ње с гл им од *шегује се, шегачење.* — А то́ј шегува́ње с мо̏е́г баштў, ја́ ћу тој ре́шим како́ ја́ уме́јем.

шегу́је се несв *шали се, срда се, подсмева се.* — Шегу́ј се ти́ с тво́и врсници́, немо́ј са ста́ри љу́ди. — Ће до́јде вре́ме и с те́бе да се шегу́ју, па ћу ви́дим ть̀г о́ће л ти бу́де пра́во. — Дојде́ вре́ме и пцета да се шегу́ју с те́бе.

ше́кука ж *кривина, окука.* — Ко́лке ше́куке тре́бе да про́јдеш от Преде́не до Про́нини. — Не изво́ди ше́куке, него ко́си пра́во!

шекука́ви несв *вијуга, врлуда.* — Шекука́ви од голе́м те́рет.

шемши́р[1] м *шешир.* — Турй́л шемши́р на гла́ву, јо́ш га па накриви́л.

шемши́р[2] м бот *шимшир* Buxus sempervirens L. — На о̏швице ни заденуше цветьк са шемши́р.

шѐне свр *врдне пламећу, полуди.* — Вѝкају да-е бѝл шенӯл, па се пӑ поврнӯл.

шѐнут, -а, -о *будаласт, луд.* — Ако-е о̀н шѐнут, несѝ ти́, па бѐгеј од њѐга.

шепе́љка несв *има смеће у говору, шушкеће.* — Дете́ му мло́го шепе́љка, тре́бе га у́чи да ора́ти како́ тре́бе.

шепељка́н м *онај који има смеће у говору.* — Кво́ ти ре́че они́ја шепељка́н?

шепељка́ње с гл им од *шепељка.* — Шће́ рабо́тимо с његово́ шепељка́ње, како́ да га ле́чимо?

шербе́т м *вода заслађена врелим шећером.* — Сварѝ му шербе́т, да се откора́ви од студени́цу.

шѐрпа несв фиг *бије, туче.* — Да га нејѐ шерпа́л, не би се о̀н ни́кад укара́л у ре́д.

шерпа́ње с гл им од *шерпа.* — Пӑ му ду́пе тра́жи шерпа́ње.

шерпе́ с *шерпица.* — О̀цупа ми се оно́ј шерпе́ што ми бе́ше зго́дно за чајчи́ћ.

шерпиче́ с дем од *шерпица.* — Узо́ од чи́чини едно́ шерпиче́ ма́сло, па кьд избу́чкам, ћу вр̀нем.

ше́с број **1.** *шест.* — Нека́ бу́де ту́ј око ше́с, ше́с и петна́ес, не ви́ше од ше́с и три́ес са́ти. **2.** изр: — Ће и́де, па све́ у ше́с (*асоцијација на коло „шестицу", играјући*). — Ће те слу́ша, па све́ у ше́с, ако га ја́ еднӯш дова́тим. — Ете́ га Со́ња, и́де у шес (*пијан*). — А ја: ни ше́с, ни пе́т, но пра́вац та́м, куде́ њѐга, да ви́дим кво́ о̀ће од моје́ дете́ (*без много размишљања*).

шести́на ж *шесторица.* — Бе́ше ни, бо́гами, шести́на косача́, зача́с га смава́мо.

шести́ца ж **1.** *народно коло.* — Не́ма кои́ не зна́е да и́гра „шести́цу". **2.** фиг *ход пијаног човека.* — По шести́це га позна́еш ко́лко-е пија́н.

ше́тка несв у дем знач: *шета.* — Узе́л да ше́тка дете́ по лива́тку. — Она́ сьг ше́тка ду́пе по Леско́вац, а ми́ вој рабо́тимо.

ше́тка се несв у дем знач: *шета се.* — Ше́тка се замајан го́ре-до́ле по дру́м и нешто́ си ба́је спрома главе́.

шетка́ње с гл им од *шетка* (*се*). — Едьн дьн ће одво́имо за шетка́ње, ће ма́немо рабо́ту, да се одмо́римо.

шиба́к м *густа шума, густиш*, в *шумак.* — У̀штркља Му́рџа у шиба́к, ко́ј ће га сьг тра́жи.

шиба́ње с гл им од *шиба, ударање прутом.* — Кно́ћи му не ги́не шиба́ње што-е закасни́л.

шибачи́ћ м дем од *шибак.* — Ту́ј, иза воденицу, и́ма едьн шибачи́ћ, у њѐга не́колко пре́шње.

ши́бација м *беспосличар, лењштина.* — О̀н је за ме́не ши́бација, не мо́ж се ми упоређу́јемо.

шибљак м *шибље, трње.* — Завуче се у шибљак и не мога́мо га ва́тимо.

шибљи́ка ж *прутић, ластар.* — У̀зни шибљи́ку, па му испли́чи ду́пе за ти́ја па́кос што-е напраи́л.

шибљи́нка ж в *шибљика.* — Тре́бу ми две́ сливо́ве шибљи́нке за пру́чке.

шибљи́че с дем од *шибљика.* — Заро́ви шибљи́че од врбу́ у зевњу́ и оно́ це прива́ти.

ши́бне свр **1.** *удари прутом.* — Па́зи да те не ши́бне нека гра́њка кроз ови́ја шиба́к. **2.** фиг *јурне, пројури.* — Кьд ши́бну вода́ из бу́ку, све́ ме о́купа. — Ши́бну ми поре́д но́гу змијури́на, све́ се пресе́ко.

ши́вка ж *канал у плетеници (кики) да би се скупила коса.* — Промýни ши́вку кро[з]-сколýбе да се бóље држý.

/ши́ја/ изр: — Нејé шија, негó врáт (*једно те исто*). — Вeћém савúл ши́ју (*остари, покори се*). — На своју ши́ју све рабóти (*на своју руку*). — Ћe му завр̀ну ши́ју (*пребиће га*). — Трéбе да снаведé мáлко ши́ју, да се мнóго не шијáви (*да се покори*).

ши́јав, -а, -о *тврдоглав, својеглав, бандоглав.* — Детé во-е тóлко ши́јаво, не знáм какó ће излéзне на крáј с њéга; еднýш ће вој се одви́је, па ће га утéпа.

шијавéје несв *понаша се својеглаво, тврдоглаво.* — А óн шијавéје ли шијавéје, мúсли некúм ће га мóли.

шијавéње с гл им од *шијавеје.* — Jóш је малéчък за шијавéње. — Ћу га утéпам за тój његóво шијавéње.

шијáви се несв *тврдоглаво, својеглаво, бандоглаво ради.* — Почéл се шијáви. — Такój малéчак истри́шљак, па це и óн шијáви.

ши́јавос м *тврдоглавост.* — На когá ли-е повýкал туј ши́јавос? -Ћу ми јá излéчим ши́јавос с помáгальку.

/ши́је/ изр: — Кудé óн ши́је, јá се тýј провлáчим (*увек га надмудри, надигра, превари*). — Ши́је му га Ђýра (*неће моћи, баш ме брига*).

ши́к м *права трака, најчешће од срме, ширине 4 — 5 см, која се користи за украшавање вуте,* в *пример под* ширúт. — Ако нéмаш гајтáн, ши́к, ширúт и лáске не започúњај да ши́јеш вýту.

ши́ка несв *шикља.* — Ши́ка водá на чесмý, нúки нéће да гу затвóри.

ши́кне свр **1.** *јурне, појури.* — Ши́кну млекó из ви́ме, па ме у óчи ýпрска. **2.** фиг *уради нешто напреко.* — Ши́кни му еди́ницу, па нек се пýши.

ши́љ, -а, -о **1.** *шиљаст.* — Кóлци трéбе да су дóбро шиљи́, да улéзну у овýј каменúту зевњý. **2.** изр: — Невељáје ни за ши́љ кýрац. — Узвртéл се ко козá прéд ши́љ.

ши́љав, -а, -о в *шиљ, оштар.* — Трéбе ти мацóла да га забијеш, нејé ти кољц ши́љав какó трéбе.

шиљавéје несв *вуче на своју страну, не слуша,* в *шијавеје.* — Почéл мнóго да шиљавéје, не слýша ни баштý.

/ши́љак/ изр: — Бéри кóжу на шиљáк (*очекуј опасност, казну*). — Болú га шиљáк за свé (*не секира се*).

шиљегáр м *чувар јагањаца месец дана по одвајању од оваца, кад престају да сисају.*

шиљегáрник м *стаја или део стаје намењен јагњицима.* — Úди у шиљегáрник, па вáти шиљéже којé ти се свúди — твоје-е.

шиљéже с (мн шиљежúна и шиљежетúја), **1.** *прошлогодишње јагње.* — Не мýвај се око мéне ко некó шиљéже. **2.** фиг *дете.* — Ел појдé у шкóлу онój твоé шиљéже?

ши́љер м *вино справљено додавањем воде у комину.* — Сьг пúемо ши́љер, а винó за зиму.

ши́љи несв **1.** *оштри.* — Ши́љи тáрабе за óграду. **2.** *подрезује.* — Ши́љи плáвез на врéме, немój да чéкаш да се скрóз утýпи. **3.** фиг *храбри се, сили се, кочопери се.* — Ши́љи ти стójка (пáтку) кóлко óћеш, не бóим се ја од шиљокурáни.

ши́љка се несв фиг *живоњари се.* — Етé, ши́љка се некакó.

шиљкáње с гл им од *шиљка се.* — Поминýмо некакó свé на шиљкáње из мéсец у мéсец.

ши́љко м пеј *витко бледо дете, мршавко.* — Ши́љко, бре́, што́ си га то́лко ушиљи́л, ко да ни́шта не еде́ш?

шиљокура́н м *незрео, неискусан, ветропирст младић.* — Што́ ће ти ти́ја шиљокура́н, куде́ га најде́, није́ о́н за те́бе, ти́ си о́збиљна девојка.

ши́на ж *обруч којим је ојерважен точак запрежних кола, уопште обруч.* — Пу́кла ши́на, ће се разгло́би то́чак, да поиспа́дају на́плати и спи́це, и кво́ смо напра́или? — Бу́чка-е са ши́не зате́гњета, да мо́ж се бу́чка млеко́.

шини́к м *дрвени суд који се користио у кући и воденици, захвата 10 — 12 кг.* — У́зни шини́к и одва́ди у́јам от пре́внину.

ши́пак м фиг *ништа.* — Зато́ј ће добије од ме́не ши́пак. — Несу́ ми дали́ ни ши́пак.

шинаре́ с *млади вепар.* — Одвојила сам едно́ шипаре́ да га изра́ним до је́сен.

/ши́пка/ изр: — Удрвендељи́л се ко да-е прогута́л ши́пку. — Прође́, савил ши́пке, ни́шта не ломо́ти (*йокуњен, замишљен, сломљен*). — И о́н доби́л по ши́пку (*йо леђима*).

ши́ри несв **1.** *йросйире (веш).* — Ши́ри ве́ш на пре́мет. **2.** *рашйрка, расйросйре.* — Ста́до тре́бе да ши́риш, немо́ј о́вце да збије́ш да се гу́рају докле пасу́; раши́ри ги по це́лу Је́реницу.

ши́ри се несв **1.** *йросйире се (йканина).* — Ши́ру се цр̀ге на би́ло да се ветре́ју. **2.** *расйросйире се.*– Не́ма куде́ ви́ше да се ши́риш, овде́ је ме́ђа, одо́вде је мо́је́. **3.** фиг *богати се, сйиче.* — О́н се ши́ри, а на́с би у ми́шу ру́пу сатера́л.

ширина́ ж *йросйрансйво, чисйина.* — Докле́ није́ упе́кло, иска́рај о́вце на ширину́, нека пасу́, а по́сле ће саме́ уле́зну у остри́ке. — Што́ сте се згура́ли ту́ј, и́дите негде́ на ширину́, па се и́грајте.

ширинка ж дем од *ширина, йройланак.* — Изле́зни на ширинку, да бо́ље ви́диш куде́ гове́да пасу́.

Ширинке м мн мтн *йашњак.*

ширит м *кривудава йанйљика за украшавање одеће, ширине до једног см; може бити од срме, свиле, йамука и вуне; код вуйа се користи највише од срме.* — На ву́ту се извезе́ гајта́н, па ши́к, па ширит, па дизга́.

широчњк, -чка́, -чко́ *йрилично широк.* — Широчка́ му-е авлија.

ши́ће с **1.** *шивење.* — Одне́се матрија́л куде́ Раду́нку на ши́ће. **2.** *оно што се шије.* — Ел узе́ од Попа́дију мо́је́ ши́ће?

шићер м *шећер.* — У со́бу уле́же на коња́ и шићер му да́де, и на́поље па́ изле́же, то́лко васпи́тан ко́њ, и по́еде они́ја шићер.

шићера́н м *онај који воли слаткише.* — О́н је го́лем шићера́н, ни ко́цку шићер у ку́ћу не оста́ља.

шићера́н, -рна, -рно *који је од шећера, шећеран, сладак, заслађен.* — Мло́го су ти шићерни кола́чи, па до́ђу притужљиви.

шићераш м *дијабетичар, шећераш.* — Му́ж во[j]-е те́жак шићераш.

шићерњк м дем од *шићер.* — Еси́ ли тури́ла шићерњк у ка́ву?

шићере́ње с гл им од *шићери.* — То́лко шићере́ње и па́ несу́ шићерни.

шићери несв *заслађује.* — Мло́го шићериш ка́ву, по́малко ту́рај шићер.

шићерчњк м дем и хип од *шићерњк.* — Не́мамо ви́ше ни ложи́чку шићерчњк.

шићерче с дем од *шићер.* — Нема́ дру́го, него доне́со на деца́ по шићерче.

шићерџи́ја м *слашчичар.* — Прође́ шићерџи́ја ни[з]-сока́к и проне́се бонбо́не.

шифо́н м **1.** *пла̄тно.* — Купи́ шифо́н, за по́цукњу. **2.** изр: — Што́ се це́пиш ко шифо́н (*каже се ономе који се смеје без разлога*)!

/шифо́нске га́ће/ изр: — Што́ се це́пиш ко шифо́нске га́ће (*каже се ономе ко се смеје без разлога или некој глупо̄сти*).

шифуње́р м *ормар, шифоњер.* — До́кара ни Ги́га рабаџи́ја шифуње́р и шпо́рет од ста́ницу.

ши́ц узв *за гоњење мачке, пис.* — Ши́ц, ма́цо! — Ши́ц ис-ку́ћу!

ши́ш-ми́ш м *слепи миш.* — Ши́ш-ми́шеви се насели́ли у пле́вњу, које́ да им рабо́тимо?

/ши́ша/ изр: — Ши́шају во́зови низ Мора́ву (*јуре*). — Све́ ги ши́ша у учење (*престо̄иже*). — Ти́ја сампа́с ни́кога не ши́ша (*не по̄што̄је*). — Ко́ј га ши́ша ако није́ дошо́л (*баш нас брига*).

шиша́ва ж фиг *бег, бекство, бежанија.* — Да ва́тамо шиша́ву, ете́ га лу́ди Вели́чко.

Шиша́на ж *надимак.* — Ста́на Шиша́на из Ле́бет се обаља́ла ш-ча-Драго́мира и обали́ла га.

шиша́рка ж **1.** бот *зељаста̄ ливадска биљка бодљикавих листо̄ва.* **2.** *пло̄д зимзеленог дрвећа.*

ши́ше с **1.** *боца од по̄ла лӣтре, флашица.* — Тури́ му у ра́нац и едно́ ши́ше с раки́ју. — Зача́с попи́ше ши́ше. **2.** *обло стакло на пе̄тролејској ла́мпи.* — Ши́ше на ла́мпу се мло́го учађаиви́ло, тре́бе се обри́ше с арти́ју.

ши́шенце с дем од *ши́ше.* — Ба́р да поне́се едно́ ши́шенце, да се поча́стимо. — Куде́ ми бѣш сѣг пр̀се ши́шенце на ла́мпу.

ши́шкав, -а, -о *рундав, гргураве косе.* — Ла́ко ће га познаје́ш о[д]-деца́, са́мо-е о́н ши́шкав.

ши́шке ж мн *коврце, пра̄мење косе.* — Што́ не сече́ оне́ј ши́шке, но се запушти́л ко распо́п.

ши́шко м *човек ковр̀цаве косе.* — Вика́ј оно́га ши́шка, да ни причека, да не бр̀за то́лко ус-пу́т.

ши́шне свр **1.** *по̄дшиша, мало ошиша.* — Ши́шни га ма́лко, мло́го-е ура́сал. **2.** *про̄јури.* — Ши́шну по́ред на́с ко да га неки́ бр̀зи.

шке́мба ж пеј *жена великог сто̄мака.* — Докле́ ће ви́ше да се го́јиш, шке́мбо је́дна?

шкембан м пеј *човек великог сто̄мака.* — Ме́не це поцме́ва шкемба́н, а не ви́ди колко́-е он шкембе́ пушти́л.

шкембар м **1.** пеј *велики сто̄мак.* — Натовари́л оно́лки шкемба́р, па се едва́ тркаља. **2.** пеј *онај ко има велики сто̄мак.* — Удебели́л се шкемба́р, па му све́ ократе́ло и отесне́ло.

шке́мбас, -та, -то *великог сто̄мака, тр̄бушаст.* — Што́ ти-е кра́ва то́лко шке́мбаста, да не́-це те́ли?

шкембе́ с пеј *сто̄мак, тр̄бух.* — Неје́ гу сра́м, напраи́ла оно́лко шкембе́. — Кво́ ли све́ не ста́не у оно́ј његово́ чкембе́.

шкембу́љ м в *шкембе.* — На́пуни ли ви́ше шкембу́љ, па да се ди́замо о[д]-цо́вру.

шкембуља́н м пеј в *шкембан.* — Шкембуља́н, н-уме́је да ста́не, само тр̀па у оно́ј његово́ шкембе́.

шкембуљáнка ж пеј *жена с великим стомаком.* — Кóј ће нарáни тýј шкембуљáнку, да бар нејé ајлáз, па да га нејé брúга.

шкембуљáнче с пеј *дете с великим стомаком.* — Алý би изéло тóј њúно шкембуљáнче.

шкембýљка ж в *шкембуљанка.* — С тýј шкембýљку еднýш сам се ватáла за кóсу, ако трéбе, пá њу.

шкембýљче с в *шкембуљанче.* — И тóј ли шкембýљче пошлó у шкóлу?

шкóлуван, -а, -о *школован.* — Óн је шкóлуван мájстор, неé приýчен ко овúја другúи. — Свá су му децá шкóлувана на голéме шкóле, све инџењéри, дóктури, прóфисори.

школувáње с гл им од *школује (се).* — Отишáл на школувáње за инџењéра у Бéоград.

школýје (се) несв *школује (се).* — С ту-еднý плáту школýје двá детéта у Бéоград. — Школýје се вéћем дéсет гóдине за дóкура (*ирон*).

шкрáпа несв *прави велике кораке кад хода.* — Не шкрáпај тóлко, не мóгу те стúгнем.

шкрапáње с гл им од *шкрапа.* — С тóј шкрáпање зачáс ће стúгнеш на Власúну.

шкрáпља[1] м *онај који у ходању прави велике кораке.* — Кудé ћу јá óдим с онóга шкрáпљу, óстаи ме на пóла пýт, па си отидé.

шкрáпља[2] м зоол *црни мали водоземац који живи у барама.* — Пáзи на извóр да не натóчиш шкрáпљу у стóвну.

шкрбóтина ж *крњ зуб у вилици.* — Штó не опráљаш тej шкрбóтине, нéго чéкаш.

шлáјпик м *новчаник,* в *кеса.* — Украли ми шлáјпик с три úљаде пáре.

/шлб/ израз *за померене, ћакнуте особе.* — Óн је мáлко шлб.

шловијáнка ж *поткошуља.* — Не купú си кьд трéбеше шловијáнку, но ме сьг тресé студенúца.

шљáгомир м *причало, брбљивко* (М. П.)

шљáјпик м в *шлајпик.* — Ел ти остáде нештó у шљáјпик на овúја панаћýр.

шљáка[1] ж *згура, остатак од примитивно прерађене руде гвожђа.* — Тьј гóдину дојдóше с камијóни и откráше шљáку и[з]-Сáмоково.

шљáка[2] несв **1.** *гази по блату, гаца.* — Глéј да не шљáкаш по блáто, да се не кáљаш, сьг úдеш у шкóлу. **2.** *шамара, удара.* — Какó-е смејáл да ми шљáка детé и тóј без рáзлог? **3.** фиг *ради неки физички посао.* — Шљáка с мájстори на грáдилиште.

шљáкавац м *балавац* (М. П.)

шљáкавица ж *шака, шамар.* — Óћеш да ти покáжем шљáкавицу? — Кьд му жвајзнý шљáкавицу, трúпут се је завртéл.

шљакáње с гл им од *шљака*[2] *(1, 2, 3).* — Шљакáмо по онój блáто, нашљакáмо се доклé дојдóмо дóм (*1*). — За шљакáње детé, ћу га сачéкам, да га јá испампýрим (*2*). — Изгрбавé о[д]-шљакáње по рабóту (*3*).

шљáм м пеј **1.** *олош.* — Збрáл се некú шљáм куде зáдругу и óн óће да úде тáм, ал нéма, бáто. **2.** фиг *гомила лишћа и грања.* — Збéри тúја шљáм на кýп, па запáли да изгорú.

шљáпа несв *гази по блату.* — Такавá му рабóта: по цéл дьн шљáпа по блáто.

шљáпа се несв *прска се, маже се, прља се.* — Не шљáпај се вúше по тóј блатúште, дудуране едьн.

шљапáње с гл им од *шљапа (се).*

шљáпка (се) несв **1.** *прска (се), шљапа (се), прља (се).* — Н-умéје да бúра óцедно, но шљáпка ко шáтка по бáру. — Сáмо се ти шљáпкај, а јá ћу по цéл дáн да држúм рýке у корúто, да те пéрем. **2.** *удара (се) шаком по голо тело.* — Шљáпка га по дупéнце кьд га кýпа. — Нарýча се, па се шљáпка по стомáче.

шљапкáње с гл им од *шљапка (се).* — Децá вóлу шљапкáње по вóду.

шљáпне (се) свр *удари (се).* — Дúгал цевý, а ја га само мáлко шљапнý по дýпе. — Шљáпне се по гóло дýпе, па подрúпи.

шљáпча м пеј *онај који је упрљан, замазан.* — Шљáпча, вáти ме с онéј умáзане рýке за рукáв, па ме ýпрља. — Шљáпчо, не улáзи ми такáв у кýћу!

шљаштúти несв *сија, пресијава се.* — Облéкла вýту, па свé шљаштúти. — Нúшта не вúдим, слúнце ми шљаштúти у óчи.

шљéм м *шлем.* — У тúја бýгарски шљéм, етé, сьг рáнимо кокóшке.

шљéма несв *пије, лоче.* — Н-умéје да пúје напомáлко, на тенелáк, него шљéма ко нéздрав.

шљемáње с гл им од *шљема.* — Не знáм вúше којé да рабóтимо с тóј његóво шљемáње.

шљéпа несв *лоше малтерише.* — Малтерúсује такóј што само шљéпа мáлтер, па му пóсле отпáда.

шљепáње с гл им од *шљепа.* — Тóј нејé малтерисувáње, тó-е шљепáње.

шљéпне свр **1.** *баци малтер на зид.* — Шљéпне мáлко, па заéбе да рабóти, но натéгне влáшу. **2.** фиг *овлаш удари шаком кога.* — Шљéпни га мáлко по дýпе, дáј му зóр да слýша.

шљúви несв *подноси, уважава, мари за кога или што,* в *сматра*; в *ебава.* — Оврту́је се око Стојадúнку, ал га онá не шљúви. — Не шљúви га ни за црвúву сливý.

шљивóше несв *уважава, поштује.* — Тéл би из све срце да гу ýзне, ал га онá не шљивóше.

шљúпа несв в *шљапа, прска.* — Не шљúпај вúше по тýј баруштúну, ће се ушљúпаш, па ћу те утéпам. — Пázи какó нóсиш кóву с мáлтер, да мло́го не шљúпа.

шљúпа се несв в *шљапа се.* — Рéко му да се не шљúпа, ко да сам казáл ушљúпај се до гýшу.

шљипáње с гл им од *шљипа (се),* в *шљапање.* — Са[с]-шљипáње све úзрасипа мáлтер, за кój ђáвол си га прáил?

шљúпка (се) несв в *шљапка (се).* — Да га-е некú накарáл да шљúпка по тój блáто, сúгурно не би тéл. — Шљúпкају се по вóду, лóву рúбе цéл дáн уз Голéму рéку.

шљипкáње с гл им од *шљапка (се),* в *шљапкање.* — Голá-е водá од шљипкáње по вóду.

шљúпне свр *прсне, пролије се.* — Немój ти млекó шљúпне из дýдулицу, да ме усúпеш.

шљúпча м *упрљан, упрскан, умазан човек.* — Шљúпчо, кудé се такьв нáпраи?

шљúс узв *ономатоп. шамара или ударца прутем.* — Шљúс, шљúс, двáпут га шљúсну по дýпе с онýј шакетúну, отпáдла му дабóгда.

шљúска[1] ж *шамарање, ударање по голом телу.* — Чýјем некý шљúскý, кьд тáм, ватúл лýца детé да шљúска, едвá га одбрани.

шљúска[2] **(се)** несв **1.** *прска (се).* — Шљúскају бáре под врањчине копúте уз мóкар друм. — Да умéје да óди какó трéбе, не би се шљúскал. **2.** *шамара (се).* — Умéје само

да шљи́ска, н-уме́је ле́по з-дете́. — Ће га шљи́ска, са́мо ли га ва́ти ова́кој љу́т. — Дете́ се не шљи́ска тако́ј прекó у́ши, ће оглуве́је, па које́ ћеш му по́сле.

шљиска́ње с гл им од *шљиска*[2] *(се)*. — Уле́зну у ви́р у Бобата́ло, па шљиска́ње с во́ду до мога́ње. **2.** *шамарање*. — Заслужи́л је шљиска́ње по го́ли кра́ци зато́ј што се ушљиска́л бес по́требу.

шљи́сне свр **1.** *упрска*. — Шљи́сну ме с во́ду на́годно, ка[д]-це несьм нада́л. **2.** *ошамари*. — Шљисну́л дете́, па побе́гал. **3.** фиг *пресвисне, умре*. — Шљисну́ла од му́ку.

шљи́чка се свр *клиже се*. — Деца́ се шљи́чкају нис пади́ну, све до кладанче́.

шљичка́ње с гл им од *шљичка се*. — Ће и́демо ли на шљичка́ње и скија́ње?

шљи́чке м мн *клизаљке, сличуге*. — Напраи́л ми башта́ шљи́чке, да се шљи́чкам на помр́злицу.

шљо́ка несв пеј *напија се, опија се*. — Да не шљо́ка, а које́ би о́н дру́го работи́л?

шљока́ње с гл им од *шљока*. — Одби́л се од шљока́ње, ви́ка Се́вда, ал вој не веру́је́м.

шљока́ра м/ж *пијанац, пијандура*. — Отишла́ за едну́ шљока́ру, па бе́л дьн сьг не ви́ди.

шљо́кација м *пијандура, пијанац*. — Не́ћу да рабо́тим са шљо́кацију.

шљо́кча м в *шљокација*. — Куде́ ме за́паде да пома́гам на шљо́кчу.

шљо́пи свр *ошамари*. — Шљо́пи га одма́, да ти ви́ше не повр́ћа ре́ч. — О́дма га шљо́пи, чим напра́и па́кос, тако́ј це нау́чи да па́зи.

шљо́пка[1] ж *шамар*. — Уда́ри му шљо́пку, да се ви́ше не заде́ва з-деца́.

шљо́пка[2] несв *шамара*. — Сва́ки ча́с за понешто́ шљо́пка дете́.

шљопка́ње с гл им од *шљопка*[2]. — Не подизају се деца́ са шљопка́ње, не́го с љу́бав, з-добро́ту.

шљо́пне свр *удари благо шаком*. — Не́ће га уда́ри да га заболи́, не́го га ма́лко шљо́пне.

шљу́с узв *ономатопеја шамара*. — Шљу́с, шљу́сну му шама́рчину.

шљу́ска несв *шамара*. — Немо́ј га шљу́скаш без и́ч, кьд неје́ дете́ кри́во.

шљуска́ње с гл им од *шљуска, шамарање*. — То́лко шљуска́ње дете́ за едну́ глу́пос.

шљу́сне свр *ошамари*. — Шљу́сну га два-три́пут по ду́пе, да зна́је да ви́ше то́ј не рабо́ти.

шмо́кла ж пеј *аљкаво, неуредно одевена жена*. — Кьд би умеја́ла да се обуче́ како долику́је, не би била́ шмо́кла.

шмо́кља м пеј *аљкаво, неуредно одевен мушкарац*. — Докле́ ћу ја ви́ше да обла́чим шмо́кљу?

шмокља́н м в *шмокља*. — И́ч се не срамује што му вису́ панталоне, шмокља́н.

шмр́ка несв *шмрче*. — Не шмр́кај ста́лно, у́зни кр́пче, па обри́ши сьнse.

шмр́кла ж *она која стално шмрче, назебла жена*. — О́дви ми се од-ту́ј шмр́клу, ста́лно устр́зује.

шмр́кља м *онај који стално шмрче, назебао човек*. — Пусти́л сьнse до коле́на, шмр́кља.

шмркља́н м в *шмркља*. — То́г шмркља́на сам ја́ очува́ла, кьд му се ма́ти поболе́ла.

шмр́кне свр *ушмркне*. — Ча́с, ча́с па шмр́кне, а ова́м ви́ка да-е у́штиван.

шмр́ца несв **1.** *шмрче*. — Назе́бал, шмр́ца па усту́ра. **2.** *плаче, јецти*. — Не шмр́цај ви́ше без ра́злог.

шмрцáње с гл им од *шмрца*, **1.** *ушмркивање*. — Од онóлко шмрцáње не мóж ни да цúвне крóз нóс. **2.** *плакање, јектање*. — Дóсади с њójно стáлно шмрцáње откакó-е Бóра у рабóту.

шнáјдер м *крojач*. — Нéк ти Вáско шнáјдер сашúје микáду, óн знáе, ја н-умéјем.

шнáјдерка ж *крojачица*. — Зáврши тéчај за шнáјдерку, па се дáде на шнајдерлък.

шнајдерлък м *крojачки занат*. — Дáдо га на шнајдерлък, он брзо бáтали, мúлија му фáнгла и мистрúја.

шнóла ж *шнала, укосница*. — Закáчи тúја чумбýљ са шнóлу, да ти не смúта док рабóтиш.

шнýр м *шнир*. — Разврзáл ти се шнýр, це соплéтеш сьс врцý.

шњýва се несв *мува се, моша се*. — Штó се шњýваш по мojý градúну?

шњýвало с *онај који се свуда мува, уплиће, мувало*. — Шњýвало, о[д]-цокáк на сокáк, никад нејé дóм. — Трéбе некú да замлáти тој шњýвало, да се не шњýва по градúне.

шњувáње с гл им од *шњува се*.

шњýра се несв *скита, луња, беспосличи*. — Отидé кúлча да се шњýра по ливáде ко некá бансúка.

шњýрало с в *шњувало*. — Довýче ли се дóм онój шњýрало?

шњурáње с гл им од *шњура се*. — О[д]-тój твоé шњурáње нéма бóже помóгни, нéго ћеш о[д]-сьг барабáр с нáс да рабóтиш.

шобóри несв *жубори*. — Jóште шобóри кладанчé, нејé скрóз пресушúло.

шóдер м *шљунак*. — Докарáмо шóдер, насипáмо пýт крос-Кáчар, ал га га уништúше с камијóни овúја дúвљи дрварú.

шодерљáк м ауг и пеј од *шодер*. — Квó ће ти онóлки шодерљáк што си докарáл у авлúју?

шóљ м (мн шóљови) *шољица, шоља*. — Да ти сúпем вáрено млекó у шóљ? — Строшú шóљ што ми дáде Стамéна са шићéр.

шóнда несв *обмањује, лаже, изврдава*. — Немój ме шóндаш, кáжи ка[д]-ће ми вúше плáтиш јунчé.

шондáње с гл им од *шонда*. — Не мóгу вúше да поднесéм шондáње, ел ће плáти, ел ци врнем jýне.

шóња[1] ж *замлата, будаласт човек*. — Туј шóњу немój да вúкаш на седéњку.

шóња[2] несв *обмањује, лаже, зеза*. — Мóж га шóња какó си онá óће цéл живóт.

Шóп м *припадник народа који живи у Шопилуку (с обе стране српско-бугарске границе), и чији говор носи тимочко-лужничке особине. Црноправци не прихватају да их називају Шоповима, Шоповима сматрају Власинце и оне који говоре власинским говором*. — Удри Шóпа да не трóпа (Троскач)! — Држ се, зéвњо, Шóп те гáзи (Троскач) !

шóпи (се) несв **1.** *устима прави узани отвор*. — Штó сáмо шóпиш устá? — Шóпи се ко да-е ýста турúл врýћ компúр. **2.** *удари*, в *шљопи*. — Кьд га шóпи, свé му се обрáзи зацрвенејáше.

шóпурка ж *узани отвор*. — Нек úде да пúје вóду на шóпурку. — Течé водá на шóпурку. — Врзала шамúју на шóпурку.

шóра несв *пиша*. — Отидé да шóра у грмáк.

шорáње с гл им од *шора*. — Свú ли ће одеднýш на шорáње?

шóрне свр *пишне*. — Неé му се пишкáло, тикé шóрну мáлко детé, кóлко за адéт.

шо́тка ж в *шапка*. — О́ди како шо́тка.

шотáн м *шапак*. — Беж да те шотáн не кљу́вне за ду́пе, ће ти сцепи чеши́рке.

шпáра несв *штеди*. — Ако не шпáра данѝс, како́ ће жи́ви ју́тре?

шпарáње с гл им од *шпара, штедња*. — Да нѐје шпарáње, ни́кад ку́ћу не би напраи́л. — Цѐл живо́т ми проје́де у шпарáње.

шпáр-кáса ж *касица за штедњу*. — И, ко́лко ви тре́бе да напу́ните шпáр-кáсу?

шпаралúја м *штедиша*. — Бе́ше ти де́да шпаралúја, на све́-е мисле́л, да нѐје шпарáл не би сѣг ово́ј има́ли.

шпаралúка ж *жена штедиша*. — Жена́ му те́шка шпаралúка, динáр вој се не ту́рчи.

шпаци́р м *шетња*. — Сва́ку ве́чер и́ду уз дру́м у шпаци́р.

шпаци́ра се несв *шета се*. — Само се ти шпаци́рај, а дру́ги ће ти срабоћу́је.

шпацирáње с гл им од *шпацира се*. — И ја́ би те́л у шпацирáње, да ми да́вају ливáде и њи́ве.

шпацирувáње с гл им од *шпацирује се*. — Куде ње́га-е це́л живо́т шпацирувáње, а куде ме́не рмбáње.

шпаци́рује (се) несв в *шпацира (се)*. — Шпаци́рује ду́пе го́ре-до́ле, а де́ца вој и́ду ко бо́жљаци.

шпиртóсан, -а, -о *сув, мршав, убледео, изнурен*. — Убледе́л нешто́, осуши́л се, па дошѝл ко шпиртóсан.

шпиртóше се свр *смрша, спече се*. — Погле́ј то́ј у ре́лну, немо́ј се шпиртóше. — Од раки́ју се све́ шпиртоса́л.

шпúц[1] м *челична алатка за разбијање и клесање камена*. — У́зни ште́мез и шпúц па ду́би ка́мен.

шпúц[2] м *врх цијела, луб, и ударац њиме*. — Да́л му шпúц у ду́пе. — Шутну́л га са шпúц у ја́јца.

шпúца м в *спица* (Брод). — Расуши́ле се шпúце куде главúну на то́чак.

шпицáјзла м/ж *препредењак, љигавац*. — Такáв шпицáјзла још се у ово́ј село́ нѐје роди́л.

шпицáљка ж в *шпиц*[2]. — Ка[д]-те потка́чим са шпицáљку, ће одлети́ш на вр́ кру́шку.

шпицерáјка ж *ударац врхом цијела*. — Набúјем вој шпицерáјку и ло́пта улете́ у го́.

шпицло́в м *љигавац, препредењак*. — За тог шпицло́ва ми ни́шта не ора́ти и ме́не-е едну́ш прешáл.

шпри́ц м *прскалица, штрцаљка*. — Напраи́ла деца́ шпри́ц од ба́з, па и ме́не ушприца́ше с во́ду.

шприцáљка ж в *шприц*. — Вр́љи туј шприцáљку, да те ја́ не шприцу́јем.

шпри́цан, -а, -о изр: — Еси́ ти шпри́цан? (*каже се ономе ко има неку сулуду идеју*). — Он нѐје шри́цан (*сулуд*).

шприцувáње с гл им од *шприцује се*, **1.** *вакцинисање*. — Одве́доше дете́ на шприцувáње у Село́. **2.** *штрцање, прскање*. — Са́мо си ми́слу на шприцувáње, кьд ги до́ма распусти́ли, па си не́мају а́бер. **3.** *израда фасаде посебном направом*. — Спреми́л га́ђала, сѣг ће по́чне шприцувáње спо́љни зи́дови.

шприцу́је се несв **1.** *вакцинише се*. — Шприцува́сте ли ви ва́ша гове́да, ако несте́, сѣг ће до́јде мрвењáк. **2.** *прска се штрцаљком*. — Са́мо нека́ се шприцу́ју, ће ми до́јде до́ма мо́кар, има га ока́стрим.

шра́в м *шраф, завртањ.* — На дрвена кола на оску дојде клин, а на гвоздена шрав да држи точкови. — Добро затегни тија шрав, да ти се па не одврти.

шравче́ с дем од *шрав.* — Испаде ми шравче́, це загуби у траву.

Шта́ве ж мн мтн *ливаде.*

шта́вени опањци м мн *опанци од штављене коже.* — Има који су носили и шта́вени опањци, а нијe смо ги сами прaили од неште́вену ко́жу.

шта́вење с гл им од *шта́ви (се).* — Тој си-е постојал мајстор кожар за шта́вење пресну ко́жу.

шта́ви несв фиг **1.** фиг *гужва.* — Тej твоје чешире ко да си ги шта́вил, такој изгледају. **2.** фиг *жваће непрестано, једе.* — Кво тој шта́виш вазда́н по уста́?

шта́ви се несв фиг *гужва се.* — Тај се ба́сма шта́ви, па по́сле испа́дне ко да гу-е говече жвака́ло.

шта́вка несв у дем знач: *шта́ви.* — Не шта́вкај арти́ју по уста́, но у́зни да напи́шеш пи́смо на башту́ у рабо́ту.

шта́воль м бот *зељаста билька, шта́вальR* Rumex Crispus. — Докле је још ру́јан, шта́воль се бе́ре за зељаник, а по́сле за свињe.

шта́вољење с гл им од *шта́вољи.*

шта́вољи несв у дем знач: *шта́ви (1, 2).* — Ко да га-е шта́вољи́л, тако́ј напраил они́ја капу́т (*1*). — Са́мо шта́вољи, ни́шта дру́го не рабо́ти (*2*).

Шта́вољске ба́ре ж мн мтн *мочвара.*

шта́кља ж *шта́ка.* — Усправи́л се ма́лко, о́ди са шта́кљу, ал ка[д]-це уцвр́сти, не́ће му тре́бе шта́кља.

шта́нгла ж *гвоздена полуга, ђускија.* — Бе[с]-шта́нглу и мацо́лу не поо́ди у ма́јден.

шта́чка прил *колико мало, колицно.* — Погле́ј шта́чка смо уработи́ли за ово́лки Бо́жи да́н.

ште́мез ж *клесарска алатка, штемајз.* — Тој са́мо са ште́мез мо́ж да се распо́лути.

ште́та[1] ж **1.** *губитак, упропаштавање, уништење имовине.* — Отишла́ гове́да у ште́ту. — Напраила голе́му ште́ту у ржени́цу. — Ту́ј ште́ту не мо́ж ни́како да изва́диш. **2.** изр: — Отиш|ол у ште́ту (*тајно с неком женом*).

ште́та[2] *модална реч с изразом става говорника.* — Ште́та што неје́ по́млад. — Ште́та што́ и о́н не поје́. — Ште́та, онаква́ девојка да оста́не неже́њета.

шти́на ж *омања чистина на заравни у шуми или на стрмом земљишту.* — Изву́ко га на шти́ну, у ла́д да лежи́. — Збе́ри се́но на шти́ну, да се су́ши. — Са́пни коња́ на шти́ну, ту́ј да пасе́.

што́чина ж *штетна особа.* — Да зна|е поко́јна Пе́рса кву-е што́чину очувала, у гро́б би се обрња́ла.

штивле́те ж мн *женске ципеле с високим потпетицама,* в *чивлете.* — Башта́ на́рече да ми из рабо́ту донесе́ штивле́те. — Ако по́јдем за њо́јнога сина, рекла́-е, ће ми ку́пи штивле́те.

/шти́глица/ изр: — Ра́ди како́ шти́глица (*врло радна особа*). — Мр̀шава ко шти́глица.

шти́кља м пеј *мршав, вижљав човек.* — Шти́кља је́с, ал ти с то́г шти́кљу ни́кад не би мога́л да ко́сиш.

шти́кљав, -а, -о *мршав, испошњен, вижљав.* — Сва́ им деца́ шти́кљава на ма́тер.

шти́кљавка ж пеј *мршава, сува жена.* — Дове́л едну́ шти́кљавку не́ма гу педесе́ ки́ла.

шти́кљавко м в *шти́кља.* — Мо́ре, кьд га до́вати они́ја шти́кљавко, за́врте га и со́бори на зевњу́.

шти́кљавче с пеј *мршаво де́те.* — С њи-е це́лу зиму́ преко́ Цеврља́нку, у шко́лу, ишло́ и тој шти́кљавче.

штило́ с углавном у изр: **ва́ти штило́** *по́бегне главом без обзира, одјури,* в *у́шткља (2).* — Кьд гу виде́ ква́-е дру́сла, ва́ти штило́! — Уштркља́ше говеда, ватише штило́, не мо́ж ги по́сле на́јдеш.

шти́љав, -а, -о *мршав, вижљав,* в *шти́кљав.* — Да́ваш ли на ово́ј твое́ дете́ да еде́, мло́го ти нешто́ шти́љаво.

шти́љавац м в *шти́кља.* — Укара́л им стра́ у ко́ске ти́ја шти́љавац, па не сме́ју да шу́кну.

шти́љавка ж в *шти́кљавка.* — Кьд гу ува́тим ту́ј шти́љавку, ћу гу искр̀шим ко су́чку.

шти́љавче с в *шти́кљавче.* — Од тој шти́љаво шти́љавче да се пла́шиш, не разу́мим?

шти́пе несв **1.** фиг *јако хлади, мрзне.* — Уваги́л мра́з, шти́пе, о́пште да не изла́зи чове́к нау́лице. **2.** фиг *јако кисели,* в *тарија́ћ.* — Ки́село, па шти́пе. — Шти́пе от киселоћу.

шти́пка[1] ж *шти́паљка.* — Погуби́ше ми се шти́пке, не́ма с кво́ ве́ш да зака́чим.

шти́пка[2] несв *повремено у́шти́не.* — Шти́пка деца́, па по́сле ку́ка кьд га уда́рају. — Во́ли да шти́пка сна́јке.

штипка́ње с гл им од *шти́пка.* — Поче́мо са штипка́ње, па заврши́мо у пле́вњу, на но́ву сла́му.

шти́пне свр *у́шти́не.* — Шти́пне дете́ за обра́шче од ми́лос. — Умеје́ ста́ри ву́к да шти́пне и да пи́пне.

шти́рка ж *јалова овца, крава,* в *јаловица.* — Ту́ј шти́рку ћу продаде́м и овако́ј ми неје́ од неки́ ко́рис.

штого́ћ прил *било шта.* — Штого́ћ да ка́жем, о́дма на ме́не ржи́. — Штого́ћ да ураво́тим, неје́ му по во́љу.

што́ упит зам *шта је.* — Што́, што́ ме ви́кате? — Што́ тој та́м, што́ се то́ј рабо́ти?

штра́нга ж **1.** *уже, поводац.* — У́зни штра́нгу, па вр̀жи то́ј кравче́ да се не мо́та по авли́ју. **2.** *део ала у коњској орми.* — Штра́нге се зака́чу, с едну́ страну́, за јастуче́, а, з-дру́гу, за ждрепчени́к.

штра́нгла ж в *шта́нгла.* — Одне́се штра́нглу, тре́бе да поби́ва ко́лци.

штра́п узв *ономатопеја корачања.* — Штра́п, штра́п, и дете́ си про́оди од мера́к.

штра́па несв *хода, корача.* — Ноћаске ми се не́колко пу́т у́шчини неки́ штра́па око ку́ћу, несмеја́ да устању́јем да ви́дим кои́-е.

штрапа́љка ж в *шта́йка.* — По штрапа́љке сам га позна́л, са́мо он и́ма то́лке чи́жме.

штрапа́ње с гл им од *шта́па, ходање.* — Не мо́гу ја да пра́тим твое́ штрапа́ње, не скра́чај то́лко.

штра́пка[1] ж *стопа, отисак стопала, копита, шапе*... — По штра́пке сам дошáл да ви́дим ко̀ји је уодувáл око мојȕ појáту. — Ви́ду се ко̀њске штра́пке кудѐ-е прегази́л рекȕ.

штра́пка[2] несв *хода, гази*. — Дете́ штра́пка како јеле́нче. — Немо́ј да штра́пкаш по бла́то!

штрапка́ње с гл им од *штрапка*. — Овдѐ-е забра́њено штрапка́ње с пр̀љаве чи́жме.

штра́пне свр *нагази, остави отисак стопала*. — Тој ти-е баксȕз детѐ, како́ штра́пне, тако́ј се умáже з-бла́то.

штр̀б, -а, -о *шкрб, крезуб, без зуба*. — Остала́ сам штрба́ у мла́де го́дине, чи́м роди́ пр̀во детѐ.

/штр̀ба-ба́ба/ изр *крезуба особа*. — Извади́л едн̀ зупчн̀ак, па ми́сли да-е штр̀ба-ба́ба.

штрба́н м *крезуб човек*. — Повади́л млѐчњаци, па-е сн̀г штрба́н ко, по́богу, његов дѐда.

штрбе́је несв *губи зубе*. — Евѐ, већѐм сам почѐла и да штрбе́јем, зȕби ми се расклати́ше и поиспада́ше.

штр̀бла ж пеј *крезуба*. — Води́ла сам тȕј штр̀блу кудѐ до́ктура да вој тȕри зȕби, да не а́ли свѐт.

штр̀бља м в *штрбан*. — Онака́в човѐк, а штр̀бља, свѐ се огруби́л.

штр̀бне свр *откине парче чега, очкрби, штрпне*. — Штр̀бни овдѐ, штр̀бни ондѐ и забогате́ше.

штрека́ње с гл им од *штерка се, страх, плашња*. — Ћу гу во́дим кудѐ боба́-Мари́чку да вој преба́је од штрека́ње.

штре́ка се несв *плаши се*. — Доби́ло у́плав, па се штре́ка на сва́ки шу́шањ.

штре́кне свр *заболи, севне, жигне*. — Штре́кну ме нешто́ пот слаби́ну; по́често ме тȕј штре́кне.

штре́кне се свр *тргне се*. — Кьд уле́зе онака́в у ку́ћу, штрекну́ се, па сва претрну́ до ко́ске.

штре́ца несв *боли, сева*. — Да ме не штре́ца у но́гу, сн̀г би ја́ потрча́ла да га сти́гнем.

штре́ца се несв в *штрека се*. — И́ма зашто́ и да се штре́ца кьд му поме́неш моѐ и́ме.

штреца́ње с гл им од *штреца (се)*. — Куде ко́и до́ктури да и́дем за ово́ј штреца́ње у грби́ну?

штривле́те ж мн *дубоке женске ципеле између два рата*, в *штивлете*. — Му́жи су ни из рабо́ту доноси́ли шифо́н платно́, сви́лено крпе́, а понеки́ и штривле́те.

штри́ка несв *плете*. — Узе́ла сама́ ће штри́ка џемпи́р, а још ра́мфлу неје́ испле́ла.

штрика́ње с гл им од *штрика*. — Ни́ки гу неје́ учи́л, сама́ си научи́ла штрика́ње.

штри́нгла ж *намотај вунице, клупче*. — Отро́ше ми у џемпи́р пе́т штри́нгле.

штр̀к м *рода, ждрал*. — Стои́ ко шр̀тк на пењу́гу. — Неје́ ро́да, него́ штр̀к. — Штр̀к је му́ж на ро́ду.

штр̀каљ м *обад*. — Изе́де га штр̀каљ, па у̀штркља говѐче.

штр̀кља[1] м *вижљаст младић*. — Погле́ј колки́-е штр̀кља изра́сал за ову́ го́дину.

штр̀кља[2] несв *бесомучно јури ободено комарцем*. — Моја́ говѐда не штр̀кљају, запла́ндим ги још док неје́ врући́на.

штр̏кљав, -а, -о *вижљаст.* — Мло́го му штркљава жена́. — Ујану́л једну́ штр̏кљаву кобу́лу, па отиде́ за Мањак.

штр̏кљавка ж *вижљаста женска особа.* — Куде́ ће штр̏кљавка с ме́не да ко́па компири́.

штр̏кљавче с *вижљасто дете.* — Мисли́ла сам це попра́ви, ал си оста́де такво́ штр̏кљавче, залу́д га оно́лко рани́.

штркља́ње с гл им од *штркља*[2]. — Вати́ла сам стра́ од штркља́ње говеда.

штр̏кљес, -та, -то в *штркљав.* — Штр̏кљес, па му све́ чеши́ре ократе́ле.

штрова́ч м *штројач.* — Ка[д]-до́јде штрова́ч, са́мо сквичу́ вепро́ви по село́, а о́н зби́ра бе́ли бубре́зи.

штро́вен, -а, -о трп прид *ушкопљен.* — Ће бу́деш и ти́ штро́вен, ако не мирујеш!

штрове́ње с гл им од *штрови.* — Ел и́мате ви крме́ за штрове́ње, питу́је штрова́ч, ене́ га куде на́с.

штро́ви несв *штроји.* — Штрова́ч мо́ж да штро́ви и дете́ кое́ не слу́ша.

штро́ка ж **1.** *прљавштина.* — Вати́ла му се три пр̏ста штро́ка око гу́шу како́-е це́л дан вра́л. **2.** *прљаве ствари.* — Ту́ри те́ј штро́ке у кори́то, да ги зако́иснем, па ћу опе́рем кљд сти́гнем.

штро́кав, -а, -о *прљав, нечист.* — Ово́ј ти дете́ штро́каво ко да-е с пра́сци је́ло.

штрока́ви се несв *прља се, маже се.* — Така́в му по́со да се штрока́ви, неје́ о́н инциње́р, него сида́р.

штро́кла ж *прљава женска особа.* — Једну́ш да ви́дим ту́ј штро́клу да се облече́ у чи́сто.

штро́кља м *прљав човек.* — Ста́лно ми штро́кља доно́си његове́ штро́ке да му ги пе́рем.

штро́кча м в *штрокља.* — Ко́ј ће ви́ше пе́ре штро́кчу, ка[д]-це ста́лно штрока́ви.

штр̏пка несв *откида по мало.* — И јагањче́ поче́ло да штр̏пка трави́цу.

штркка́ње с гл им од *штрпка.* — Са[с]-штркка́ње све́ обруби́л ле́б.

штр̏пне свр *откине парче.* — Штр̏пни ма́лко од рубљк, ако ти се еде́.

штру́мфла ж *држач женских чарапа, подвезица, штрумпфхалтер.* — Пр̏се ми штру́мфла бљш кљд неје́ требало и чара́па поче́ да ми се смаци́ња.

штру́фна ж в *штрумфла.* — Ода́вно си несьм купи́ла штру́фне за чара́пе.

штр̏ца несв *избија у виду млаза (течност).* — Штр̏ца млеко́ из Бу́лино ви́ме у ка́нту.

штрца́ње с гл им од *штрца.* — За́пени се млеко́ од штрца́ње.

штр̏цне свр *пусти млаз.* — Штр̏цну дете́, и́спишки се, па по́беже у ку́ћу. — Штр̏цни му и[з]-си́су у окце́, да му изле́зне рушче́.

штуди́ра (се) несв *дангуби, проводи (се).* — Кво́ учење од њега, штуди́ра та́м-ова́м по Бе́оград. — Ме́сто да студи́ра, он се штуди́ра по гра́д.

штудира́ње с гл им од *штудира (се).* — Пра́ћамо му па́ре, а о́н си гле́да штудира́ње, и́ч га шко́ла не зали́ма.

шту́кне свр **1.** *нестане, побегне, оде.* — До́јде ми понека́д да шту́кнем од ва́с у пр̏клу зевњу́. — Шту́че ми ку́че, ме́сец да́на не зна́м куде́-е. — Н-уме́је да шту́кне, па нека́ га тра́жу! — Ту́рим дете́ у леле́јку, наме́тнем на ра́мо, па сьс говеда што сам чува́ла под а́к шту́кнем ej негде́ у плани́ну. **2.** фиг *онесвести се.* — Шту́кал му све́с, па па́дал. — Ће му шту́кне све́с на ту́ј врућину, па кво́ по́сле да рабо́тимо. **3.** фиг *умре, премине.* — Една́ ће́рка вој шту́кла, другете́ две́ сьг и́ду у шко́лу.

шту́р, -а, -о *изањао, пропао*. — Све́ је постало́ штуро́, не́ма ни́ки да успра́ви ма́кар пло́тови. — Штура́ му ку́ћа без деца́.

штураве́**је** несв **1.** *пропада, нестаје*. — Кьд у́дари ки́ша, остави́ руко́љке нека́ штурав**е́**ју, ко́ј ће ги збија́ на ту́ј слоту́. **2.** *луња, беспосличи*. — Отиша́л да штурав**е́**је по ту́ј Чу́ку, и овако́ј неје́ од неки́ ко́рис.

штуре́**је** несв *пропада, чили, нестаје*. — Има́ње им штур**е́**је, не́ма ни́ки да га рабо́ти, ку́ћа заштуре́ла, све́ је постало́ една́ шту́рињa, и́ч да ти не при́чам.

шту́ринья ж **1.** *пустиња, пропасти*, в пример под *штуреје*. — Не ми́ли ми се ви́ше да уле́знем у ту́ј мо́ју шту́рињу. **2.** фиг *киша*. — До́ста се-е стиска́ла, сьг нека́ се напа́да шту́ринья. — Изе́де ме шту́ринья, на́мокри ми о́брано се́но.

штуриньа́к м в *шту́ринья*. — Ка[д]-це врну́ по́сле не́колко го́дине, у до́м зате́ко штуриньа́к. — Све́ је постало́ штуриньа́к, ду́ша да те заболи́.

шту́риньче речца — Поне́со на косачи́ обе́д, ал сам, шту́риньче, забораи́ла шише́ с раки́ју.

шту́рка се несв *луња, лута, беспосличи*. — Ме́сто да у́зне да ни ма́лко нешто́ спомо́гне, о́н си се са́мо шту́рка ко неки́ замлато́ја.

шту́ркавица ж *беспослица, дангуба*. — Ватѝл шту́ркавицу по орма́н, па не доо́ди по це́л дьн.

шторка́ньe с гл им од *шту́рка се*. — Заборави́ о́ткос, па си вати́ шторка́ње по ја́годе.

шту́рне (се) свр фиг *луне (се), изгуби (се), нестане, побегне*. — Са́мо гле́да ка[д]-ће и о́н одо́вде да шту́рне у бе́ли све́т. — Шту́рну се у на́род и не видо́ше га ви́ше ни́кад.

шту́ца[1] несв *има напад штуцавице*. — Це́л дьн шту́цам, мо́ра да ме неки́ спомиња.

шту́ца[2] несв *подрезује, потикресује*. — Редо́вно шту́ца бр̀кови и ма́же ги сьс чи́чково у́ље.

шту́ца[3] несв **1.** *нестаје, губи се*. — Куде́ шту́цаш, кьд ре́комо да седи́ш ту́ј док не по́јдемо. **2.** *губи се, пропада (вода, течност)*. — Негде́ ни вода́ низ ва́ду шту́ца, мо́жда-е нашла́ неку́ ру́пу, неки́ крти́њак. **3.** изр: **шту́ца све́с** *онесвести се*. — Че́сто вој шту́ца све́с, па гу едва́ повр̀немо.

штуца́ньe с гл им од *шту́кне (1, 2)*. — Какво́ ти-е то́ј сва́ко ју́тро штуца́ње, па до́јдеш у но́ћ (*1*)? — Па́ти од штуца́ње све́с (*2*).

штуца́ньe с гл им од *шту́ца*[1, 2, 3].

Шћо́ м *надимак и назив фамилије у селу Златанци*.

шћу́, шће́ш, шће́ скраћени облик израза: *шта ћу, шта ћеш, шта ће*. — Шћу́ те па ја́ питу́јем? — Шће́ш при ту́ју жену́? — Шће́мо, како́ ће́мо, ел зна́је неки́? — А́јдете до́ле, шће́те го́ре! — Шће́мо да еде́мо? — Шће́ ти го́сти при у́баву же́ну? — Шће́ш ти́, Руселе́но, овде́, у Васи́љковицу, која́ те му́ка на́кара да до́јдеш? — Шће́ ти те́ј ца́пке да ги но́сиш с те́бе? — Шће́ш ти ту́ј? — Шће́ ти пра́зан кондѝр? — Шће́мо с ње́га, кьд не мо́ж да о́ди, а пу́т је доле́к.

шу́бара ж **1.** *врста капе од коже с крзном*. **2.** фиг *крупна снежна пахуља*. — А́ла па́дају шу́баре, до ју́тро ће накле́ка сне́г до гу́шу.

шубара́јка ж дем од *шубара*[1]. — Еве́ ти една́ шубара́јка, да ти не се́бне глава́.

шубара́јко м *онај који носи шубару*. — Куде́ си ти́, шубара́јко, не́ма те ода́вно куде́ нас?

шу́барка ж дем и хип од *шубара (1)*. — Да не тури́ шу́барку, те́ше ми се ти́ква следе́ни.

шубе́ри несв *жубори* (М. П.).

шубе́т м *страх*. — Уватѝл шубе́т од башту́, па са́мо стрижѐ с у́ши кьд је о́н ту́ј.

шу́гав, -а, -о **1.** *који има шугу*. **2.** изр: — Како́ шу́гав сам бес-цига́ру (*непријатно се осећа*). — Како́ шу́гав сам без мо́ју Стани́ју. — Несу́ ни моја́ уста́ шу́гава, да ме прескачате (*каже гладан човек*).

шу́ге ж мн *дечја игра*. — До́йду и[з]-шко́лу и одма́ ува́ту да се и́грају шу́ге.

шу́гла ж **1.** *она која је шугава*. — Бегеј о[д]-ту́ј шу́глу, да те не ошугра́ви. **2.** фиг *бедница*. — Што́ ли у́зе ону́ј шу́глу, да га пи́та човѐк, ем нејѐ у́бава, ем нѐма за што́ ку́че да гу уа́пе.

шу́гља м **1.** *онај који је шугав*. — Шу́гља шугра́ви, са́мо се че́ша, са́мо се дра́па. **2.** фиг *голља, сиромах*. — Нећѐ да по́јде за шу́гљу, па да гу ко́љу.

шу́жбе ж мн *шушке*. — Збе́ри шу́жбе од лу́к и вр̀љи на буњи́ште.

шука́ц м *тишина*. — До́јдем у ку́ћу а оно́ шука́ц. — Де́цо, шука́ц! — Уморѝл сам се, о́ћу овдѐ да чу́јем са́мо шука́ц.

шу́кне свр **1.** фиг *писне, зуцне*. — Чу́л дека́ си ти дошьл, па не сме́је да шу́кне. — Са́мо ли шу́кнеш, ћу ти извучѐм у́ши! **2.** фиг *дуне (ветар, поветарац)*. — Јучѐр се бе́ше оно́лко раздувал, а данъс ве́тар ни да шу́кне. — Бар да шу́кне ма́лко, да ни разла́ди.

шу́ле с *тестијица*. — Донѐси ми во́ду ш-Чо́чин кла́данац, ене́ га шу́ле под о́ткос.

шу́ма[1] ж *лишће*. — Сва́ри се шу́ма, па се стипсо́ше, па у тој чо́рбу ма́стимо кла́шье.

шу́ма[2] ж **1.** *шумско пространство*. — Од ва́с ћу побе́гнем у шу́му. — Отиде́ Ми́тар у во́јску, а ста́рац се ди́гал, отишал у шу́му да обаља бу́ке. **2.** *гране са лишћем*. — Сечѐмо шу́му, па гу де́немо на чардак, за сто́ку зи́мени. **3.** изр **у шу́му** у *партизанима*. — Одо́вде су сви́ му́жи, за вре́ме ра́т, били́ у шу́му.

шу́маво прил **1.** *шумовито, зарасло*. — Овакво́ шу́маво ни́кад овдѐ нејѐ било́ како сьг. **2.** фиг *вртоглавица*. — У гла́ву ми нешто́ шу́маво.

шумади́нски, -а, -о *шумадијски*. — Да ми оцви́риш едно́ шумади́нско ко́ло, сѐ да везе́.

шумади́нски ча́ј м *кувана ракија заслађена врелим шећером*. — Зи́мени се са́мо гре́је шумади́нски ча́ј.

шума́к м *шумарак, забран*. — Оти́демо у шума́к да оцечѐмо шу́мку за Ба́дњи дьн. — Ће залу́таш у ти́ја шума́к, да те поеду́ лисѝце и ву́ци.

шума́н м бот *врста баштенског цвећа*. — Ћу ти дадѐм од шума́н што сам посади́ла у гради́нче, да га и ти́ запа́тиш.

шума́нка[1] ж *врста јабуке*. — Овѐј шума́нке су си́тачке, ал су здра́ве и до́бре за едѐње.

Шума́нка[2] ж *име краве*. — У́зни јула́р и увѐди Шума́нку у кошу́ру, не пу́штај теле́, докле́ гу не до́јдем да гу измузѐм.

шумбо́ри несв *жубори* (М. П.).

шу́мка[1] ж *бадњак*. — Му́ж с едно́ дете́ отиде́ у бра́ниште, да оцече́ и донесе́ шу́мку.

шу́мка[2] ж *лисш дрвета*. — Деца́ еду́ шу́мке од бу́ку у про́лет, чим се разви́ју. — Кьд погле́дам, и́ма кво́ да ви́дим: од оно́лка дрва́ са́мо шу́мке остале́.

шу́мка[3] ж *грана*. — Зде́немо пла́сје на шу́мке, па ги довучѐмо до поја́ту.

шу́мкација м *бугарски назив за партизане, који је донекле био прихваћен и у црногорском крају, с обзиром на чињеницу да су на овом терену често боравили и бугарски партизани.* — Не|ѐ има̀л ку́д, од Бу́гари побе́же у шу́мкације. — Шу́мкације су у Село́ потепа̀ли: попа́ Мето́дију, ко|и́ се би́л врну́л из Бе́оград, Душа́на пи́сара, Тре́нчу, Со́тира и[з]-Сла́вковци и дру́ги љу́ди ко|и́ су до́ле раде́ли.

шумља́к м ауг и пеј од *шума,* **1.** *лишће и ситно грање дрвета.* — Да се збе́ре ови́ја шумљак и да се запа̀ли на едно́ ме́сто. **2.** *густа запуштена шума.* — Мо́ж те нешто́ изеде́ у ти́ја шумља́к.

шумогла́в, -а, -о / шумогла́вес, -та, -то *занесен, будаласт.* — Нешто́ даньс и́дем ко шумогла́ва, не зна́м кво́ ми-е. — Дибиду́с је шумогла́веста, не мо́ж се на њу́ за ни́шта осло́ниш.

шумогла́вка ж *замлата, занесена жена.* — Шумогла́вка, не зна́је ни кво́-е оћу́трос подруча́ла, а ова́м ће ми ора́ти од нешто́ от пре сто́ го́дине.

шумогла́воња м *замлата, занесен човек.* — Ошумоглави́л га неки́ с тепа́ње, па едва́ о́ди шумогла́воња.

шумогла́вча м в *шумоглавоња.* — Ни́шта не питу́ј за тој шумогла́вчу.

шумогла́вче с *занесено будаласто дете.* — Ти веру́|еш на то́ј шумогла́вче?

шумоље́ње с гл им од *шумољи.* — Ту́ј се, у ру́пе, ста́лно чу́је нско шумоље́ње ко да и́ма ја́зовице.

шумо́љи несв *шушка, шушкета.* — Шумо́љи цр̀ни дро́ља у гр̀мење да те испрепа́да.

шу́нта ж *луцкаста, блесава женска особа.* — Немо́ј ме ви́каш куде́ туј шу́нту, не́ћу да доо́дим. — Што́ му не ре́че, шу́нто, кво́-е требало, кво́ си намисле́ла, но́ се у́ћута ко му́та?!

шу́нтав, -а, -о *луд, блесав, ћакнут.* — Ако-е о́н шу́нтав, па шунтаве́је, ти бу́ди па́метан па си на вре́ме до́јди до́м.

шунтаве́је несв *замлаћује се, глупира се, лудује.* — Нека́ он шунтаве́је по орма́н с коњи́, ти му не пра́ј дру́ство.

шунтави́ло с *лудило, замлаћеност.* — Ако га-е вати́ло шунтави́ло, те́бе још неје́.

шу́нтавка ж пеј в *шунта.* — Шу́нтавка ја́, не послуша́ те, не појдо́ с њи́, не́го да ги сьг овде́ че́кам.

шу́нтавко м пеј луд *замлаћен мушкарац.* — Прати́ шу́нтавка да наср̀не гове́да, и јо́ш га не́ма да се вр̀не, негде́ зашунтаве́л, па јо́ш шунтаве́је.

шу́нтавче с пеј *ћакнуто дете.* — Шу́нтавче, шу́нтаво, куде́ си ово́лко вре́ме, сьг ли се вр̀ћа и[с]-шко́лу.

шу́нтоња м пеј в *шунтавко.* — Изле́зни ти на кра́ј са шу́нтоњу ако мо́ж, он си др̀њка његово́, те́бе и не слу́ша.

шу́њка се свр *шуња се.* — Шу́њка ни се око ку́ћу, ми́сли ми га не ви́димо у мра́к.

шуњка́ње с гл им од *шуњка се.* — Вати́ли га у шуњка́ње око трлу́.

шупе́љка ж муз **1.** *глинена свирала.* — Бо́ли га бри́га за дру́ги, о́н си сви́ри у шупе́љку. **2.** фиг *задњица.* — Све́ би да набије у ону́ј његову дебе́лу шупе́љку. — У шупе́љку му га заковр̀нем (*псовка*).

шупе́ње с гл им од *шупи.* — Изгоре́ се с вру́ћ компир, ни шупе́ње уста́ ми не помо́же.

шу́пи несв *уснама прави облик отвор.* — Што то́лко шу́пиш уста́, неси́ се изгоре́л с папри́ку? — Шу́пи уста́ ко да еде́ вру́ћи компири́.

шупља́јка ж *шупљина.* — Пупуња́к напраи́л гњездо́ у бу́ку, у шупља́јку.

шупљáк м **1.** *шупљина у дрвету настала трулењем или сагоревањем; шупљина.* — У шупљáк óсе напрáйле гњездó. — Вéверица напунúла шупљáк с лéшњаци и жúр. **2.** *шупаљ, трулог језгра орах.* — Свé ми далá шупљáци, ниедáн здрáв орá.

шупљúка ж *рупа, отвор.* — Сúрење вој свé на шупљúке, мóра да-е од бýчкано млекó.

шупљúкав, -а, -о *избушен, са више рупа.* — Дóјде вој лéб голéм, ýбав, а све шупљúкав.

шупљúнка ж дем од *шупљика.* — Забóди овúја цветък у шупљúнку на сúд.

шурéње с гл им од *шури (се).* — Кудé њéга шурéње úде зачáс.

шýри (се) несв *скида длаку свињe помоћу вреле воде.* — Кьд шýриш прасé, глéј да се тú не ошýриш.

шурњáја ж *шуракова жена.* — Шурњáја-е нáјубав рóд. — Бе[с] шурњáју ни шурáк нúгде не пóди.

шýт[1] м *ударац ногом.* — Ако пá дóјде, ће добúе шýт у дýпе (*неће бити примљен*).

шýт[2], -а, -о **1.** *без рогова.* — Пóтепа ни едúн шýт ован у Бýђину падúну. **2.** изр: — Кудé ће шýт с рогáтога (*изр*). — Шýт на рогáтога не верýје (*изр*).

шýт[3] м *смеће, отпад.* — Свé тój што-е остáло о[д]-цúгле и мáлтер, тúја шýт, збéри с лопáту у колúца, па искáрај на пýт, да запýниш рýпе.

шутúл / шутúлко м *шут ован или јарац* — Кьд ги зáбра шутúл, зачáс ги úстркаља по ливáду. — Укáрај шутúлка у трлý, да не зарипýје óвце доклé ги музéм.

шýтка[1] ж *шута овца, коза.* — На тýј шýтку ниедна овцá не мóж да надвúје.

шýтка[2] несв *шутира, игра лопту.* — По вездúн шýткају лóпту на рúд, нúки нéће нúшта да помóгне.

шуткáње с гл им од *шутка*[2], *играње, шутирање.* — Од шуткáње кáмење свé исцепúл опúнци.

шýтко м *шут ован.* — Шýтко, овáм, рррј, шýтко! — Голéм лијáр је тúја шýтко, свé по тýће óвце скúта.

шýтоња м в *шутко.* — Откачú се од шýтоњу, одвéде га матрапáз.

шýћка се несв *маје се, луња.* — Óн се шýћка ко ýлкав, а другúи да га замењýје.

шýћкав, -а, -о *замајан.* — Мнóго-е шýћкав, отúде негдé, па се забораи.

шућкáње с гл им од *шућка се.* — Прођóше му нáјубаве гóдине у шућкáње.

Шýца м *надимак.*

шýша м/ж пеј *неувиђавна особа, подлац, ништарија.* — Óн је за мéне шýша. — С тýј шýшу нéћу úмам пóсла.

шýшањ м *шум.* — Рúпа на свáки шýшањ.

шýшкавац м бот *пољска трава* Rhinanthus L. — Кьд пóчне да шушти шýшкавац, трéбе се ливáда кóси.

шýшке ж мн **1.** *ситна дрва, иверје.* — Донéси шýшке за пóтпалу. **2.** фиг *папирни новац.* — У рабóту úду за шýшке, за квó би другó? — Кóлко шýшке дóнесе твój печалóвник?

шушкéће несв *врска кад говори.* — Немój да ми шушкéћеш, нéго орáти какó трéбе.

шýшљак / шýшљик м *опало лишће, ситан отпад, плева, смеће.* — Смéти шýшљак на ђубрóвник, па на буњúште. — Затвóри врáта, да вéтар не надýва шýшљак у кýћу!

шушљи́кав, -а, -о *ситан, пун плеве.* — Због ти́пац се́но ис-Па́прат је мло́го шушљи́каво.

шушљи́ке ж мн в *шушке.* — Јо́ш стоју́ оне́ј шушљи́ке што ре́ко да ги збе́реш!

шу́шне свр **1.** *зашушти.* — Кьд шу́шне цр̀ни дро́ља у гр̀м, све се стресе́м о[д]-цтра́. **2.** фиг *писне, гласне се.* — Куде́ ње́га не сме́је дете́ да шу́шне, о́дма ри́па да га би́је.

шу́штер м *шустер, обућар.* — Умре́л и шу́штер Го́ма, не́ма кои́ ви́ше да опра́ља конду́ре.

шушуми́га м/ж *ветропир, превртљива особа.* — Немо́ј ту́ј шушуми́гу да ми увр̀таш око ку́ћу, ћу во́ј сту́цам гла́ву ко на змију́.

шушуре́ње с гл им од *шушури се.* — Бада́ва му шушуре́ње, кьд га ни́ки не еба́ва.

шушу́ри се несв **1.** *шири се, расцветава се.* — Сльнчано, па се шушу́ру ки́тке, да се расцьвту́. **2.** фиг *горди се.* — Ко́ј се ђа́вол то́лко шушу́ри, ко да не зна́мо от-кои́-е.

шушу́рка ж *кайица на разним предметима.* — Испа́де ми шушу́рка од ла́мпу и о́ткаља се негде́, не мога́ гу на́јдем. **2.** фиг *цвет.* — Доне́л ми би́л менђу́шке са[с]-шушу́рке. **3.** фиг *коврџе.* — Ко́са на шушу́рке, а па́мет му искљува́ле ђу́рке (*изр*). **4.** фиг *женски полни орган.* — Ту́рим вој га у шушу́рку њо́јну, она́ ће ме у́чи како́ се ков̀е коса́ (*псовка*).

шче́пи свр *сломи дрво растављајући му гране по рашљама.* — Ко́ј ли ми шче́пи ону́ј ја́бучку што посади́л нат-пој̀ату. — Ако ва́тим ту́ј распи́ју, и́ма вој шче́пим кра́ци, да ги ви́ше не ди́за по шума́ци.

шчу́ка свр **1.** *поломи, затупи.* — На то́га Бу́лчу тре́бе да шчу́кам ро́гови, да ви́ше не боде́. — Шчу́кај вр̀ови на јексе́ри, да се не набацка неки́ на њи, ка[д]-це́дне на ту́ј клу́пу. **2.** *ударањем спусти што.* — Туј гри́вну на коси́ло ма́лко шчу́кај, да бо́ље држи́. — Шчу́кај о́бруч на бу́ре, разлабави́л се, па це бу́ре расу́ши.

/шчу́ка па́ре, ~ што запеча́ли/ изр *прођерда, пропије.* — То́ј ли-е га́зда, све́ па́ре шчу́ка на олоо́јде. — Пи́ше ми ба́јка за Стра́тију: то́ј што запеча́ли, зача́с шчу́ка у кафа́ну „Ки́кевац".

/шчу́ка ро́гови/ изр *научи памети, претуче.* — Шчука́л му неки́ ро́гови, сьг је ко бубуља́шка, с ни́кога се не зака́ча.